7.28



x-2
2

B8 ф 496

1529

1000

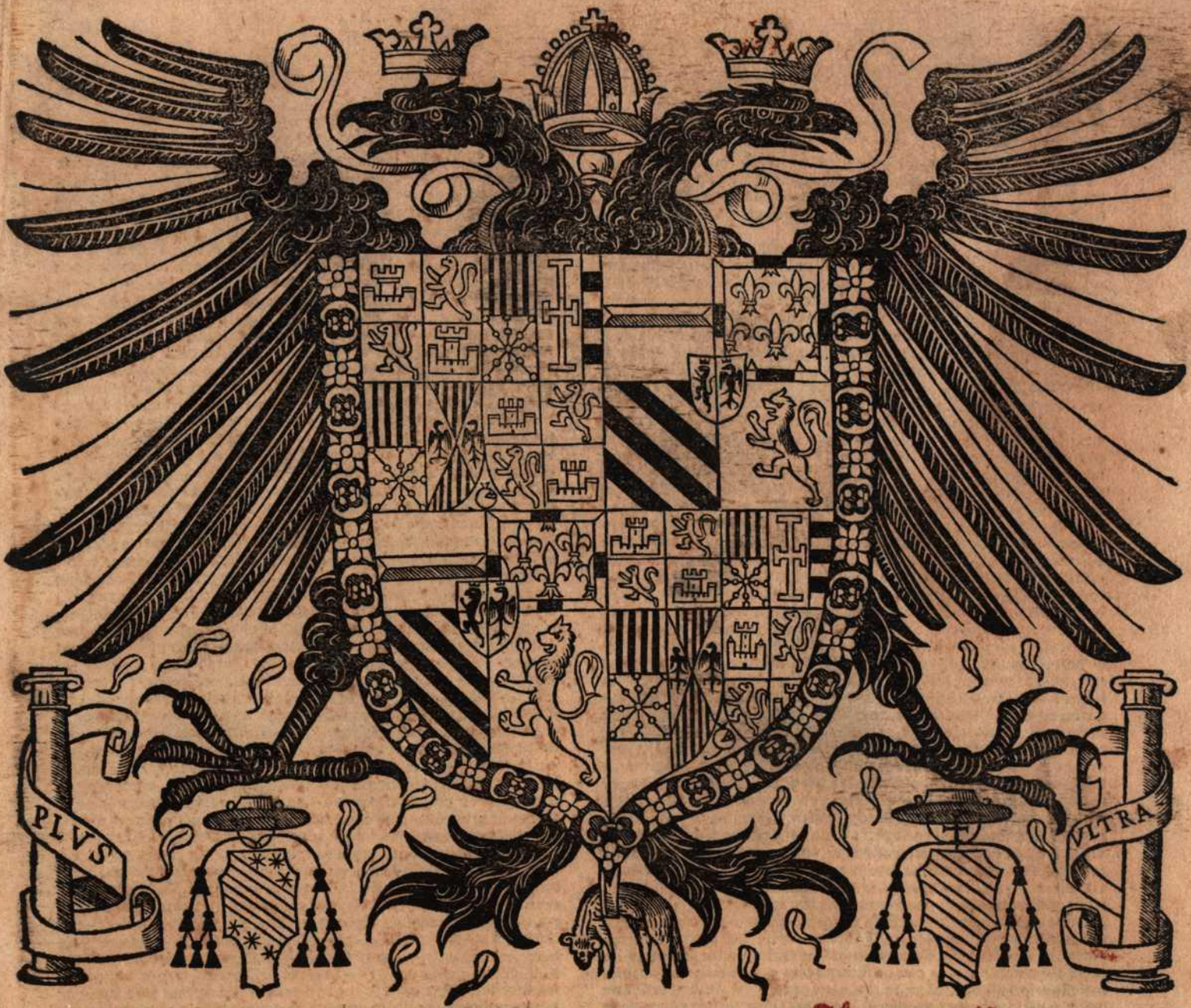

Beati Alphonsi Tho/

stati Episcopi Abulēsis su-per Leuiticum ī sensu litterali noua ꝛ hacte-nus abscōdita a se edita Com-mētaria.

Cū gratia ꝛ Priuilegio.

¶ Illustrissimo ac Rmo in Christo patri Dño. D. Francisco, Tituli sancte Crucis in Hierusalē Presbytero Cardinali hispano, viro doctrina, pietate sanctimoniaqꝫ insigni. Alphonsus a Polo sacre theologie ꝓfessor Canonicus Concheñ. salutem, ⁊ prosperos ad vota successus.

Ecum hoc q̄ sepissime tacitus cogitaui philosophi more Reuerendime. pater, si forte tanti effectus causas exquirere possim, cur magis vna q̄ alia etate minor sit hominum doctissimorum ac sapientum numerus. Si enim in diuinā quā vocamus essentiaꝫ, nihil est ꝙ minus oi ex parte perfectum sit, perfectā quoqꝫ esse hominum naturam quā ipse creauit deus omnipotens dubitare quis debet? Itaqꝫ eādē semꝑ fuisse humano in genere vim ingenij ⁊ interiorem mentis agilitatem viuaciatemqꝫ, quam greci energiam nominant, ad egregium quodqꝫ obeundū atqꝫ preclarū opus, plane credendum est. ¶ Haud igit̄ vitio nature fieri puto, sed fit nescio quo deprauato hominū more, vt nisi pulcherrimis quibusdaꝫ premijs honoribus ve propositis, nulli virtuti, laudi nulli opera detur. ea que solum florescant studia, quibus sese homines in precio magis fore opinentur. Et plerosqꝫ ita litterarum studijs, ceterisqꝫ virtutib⁹ intētos videmus, vt nulli algores, nulle vigiliaꝝ vis eos vnq̄ deterreant, dūmodo temporalia lucra, aut fragilem ac caducā mundi gloriam sibi vindicatam habeant. Quare bonum qđ sit propter se expetendum, id aut honore, aut emolumento metiuntur. Et certe paucissimi admodum sunt qui virtutem vllam, virtutis sequant̄ studio. ¶ Itaqꝫ eo maior est laus tua pijssime pater, eo admirabilior, eo diuinior, ꝙ tuas vigilias, omnes curas, labores omnis ad virtutem semper deūqꝫ retuleris, nullam tibi proponens inanem gloriam, nullam mundi huius vtilitatem. Nam cum adolescens adhuc non ignorares, quanta in futuro euo his promittuntur qui vitā suam abnegantes cum cruce sua xp̄m secuti fuerint, quippe cum dicat apl's nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que ꝑparauit deus diligentibus se, comitatu de luna magnisqꝫ alijs honoribus spretis tanq̄ fluxis ⁊ quibus maxima pars hoiuꝫ inhiat, percalcatis itē opibus, ac posthabitis huius seculi voluptatibus, religioni te dedicasti, ac extreme paupertati temetipsum ascripsisti, vt dei optimi maximi filium qui nos suo sanguine abluit facilius sequereris, ⁊ sub humili habitu deo famulareris. At ipse oīpotens saluator noster qui superbis resistit ⁊ humilibus dat gratiā, ⁊ qui deposuit potentes de sede ⁊ exaltat humiles, te ambulantē in lege ipsius ⁊ scrutanteꝫ testimonia sua, in generalē totius ordinis delegit. vt veluti pastor filios deo dedicatos in via mandatoꝝ dei instrueres, custodires, regeres, in salutis tandē portuꝫ ipsos tecum deduceres. Qua in re ita ꝓbe te gessisti, vt nō pauca monasteria sub tuis vexillis ⁊ auspitijs ad antiquā redacta sint sui ordinis obseruantiaꝫ. Hincqꝫ odore tui nominis vbiqꝫ terraꝝ diffuso, currebant ad te plurimi quoꝝ tetigerat deus corda, tuisqꝫ procūbentes pedibus sancte cōuersationis habitū suscipiebant. ¶ Sed da veniaꝫ optīe pater vno tm̄ deceptus es, qui sperasti posse intra religionis claustra velut in tranquillo portu cōquiescere, maius erat qđ futurus eras, maius ad qđ parabaris. molestum fortasse tibi. sed vtilius humano generi, lꝫ molestū tibi esse non posset ꝙ illi intelligeres necessariū, pro cuius salute tuenda vitam etiam ipsam expēdere nō dubitares. Quid. n. memorē q̄ difficillima ⁊ durissima aggressus sis, quātis cumulis negocioꝝ, quātis aceruis rerum maximarum fueris inuolutus tam turbulentis ⁊ cōfusis? Legatiōes varias ⁊ grauissimas suscepisti, quas pro magnitudine ingenij felicissime obiuisti. nihilqꝫ duxisti antiquius q̄ te neglecto paci ac reꝝ summe inuigilare? pontificis, ac cesaris reliquorūqꝫ principum cōtentiones maxima prudētia cōciliare. Quod si quē nostre etatis virum laudandū putemus, qui consilio valeat, etatē negocijs honeste cōtriuerit, multa viderit, multa cōfecerit, maximis in rebus versatus cum laude fuerit, occurres nobis tu vnus qui varietate negocioꝝ, laboꝝ, vigiliaꝝ, itineruꝫ magnitudine, ꝑspicientia, ⁊ industria rerū conficiendaruꝫ, totū christianū orbem habueris in manibus, tetigeris, ꝑtractaueris. Quib⁹ tuis optimis, cogitatibus ⁊ laudatissimis institutis factum est diuina benignitate, vt nec petēs nec cogitans, ex infimo oīum pauptatis gradu, oīum paupeꝝ pauperrimus, ad sūmū cardinalat⁹ fastigiū sis enect⁹. Hoc. n. ꝓbitas singularis, hoc vita integerrima, hoc generis tui nobilitas, hoc ꝑstantissime ac diuine tue virtutes pollicitabant̄. Sedes. n. tu quidē inter mortales in apostoloꝝ loco optime meritus, ⁊ eos quoꝝ vices geris in terris cuꝫ auctoritate ⁊ gratia, tum per illorū vite similitudinē oībus representas. Te sibi oēs ante oculos opponunt, ⁊ qui virtutē ꝓpter virtutē colunt, ⁊ qui eam cōmodis suis diffiniunt. Si. n. nōnulli Julium cesarē dictatorē ex eo summopere laudant, vt qui rēp. omni studio ⁊ solicitudine, laborib⁹, summis vigilijs, ingenti cū vite ꝑiculo armis seruauit ⁊ auxit. quātomagis te existimo laudandū, qui pro pōtificia maiestate ecclesiasticaqꝫ dignitate tuenda, patiētia cū laboribus, magnitudine animi cum mari, cū pirratis, cum grauissimis tēpestatibus decertasti. Quibus pro Ro. ecclesia grauissimis erūnis ita nunq̄ defuisti, vt oīa cōplere, ⁊ tanq̄ centimanus ille quē tradunt poete omnem in partem quatere, inuoluere, sarcire, ⁊ vno tēpore centuꝫ diuersis locis ꝑclarissima facinora moliri sis visus. ⁊ nullo vnq̄ labore aut corpus tuū frāgi, aut animus vinci potuerit. Taceo quotiens apud Cesa. maiestatē calamitatē vrbis deploraueris, quā ipso nec sciēte nec cogitante, illa hominum colluuies, arpijs rapacior, carnificibus immanior, sacrilegi, impurissimi, ꝑditissimoꝝ oiuꝫ perditissimi, qbus nec ara, nec fides, nec pietas fuit, suopte ingenio ac ꝑfidia nepharijs manibus intulerunt. Et tandē ita oīa que ad ecclesie Ro. salutem ⁊ libertatē spectāt studiose ac vigilanter prosecutus es, vt in tam clara sede collocari prius promerueris q̄ acciperes. In qua ita pie ⁊ religiose viuis, vt premiū recipere preteriti laboris, ⁊ preciū ꝑsoluere altioris gradus videaris. Sed nō placet in ijs amplius progredi diue pater. singulas. n. laudes tuas nūc cōsulto ꝑtermittere constitui, al's cum sese facultas obtulerit in altuꝫ vela laxabo. ¶ Interea opus hoc monumētū ocij mei, nomini tuo sacratū accipe. Nam cū ipse ego pro tua solita in me beniuolentia gratulatū ad te venire statuissem, ob felix faustūqꝫ ac fortunatū cardinalat⁹ fastigiū, qđ non gratum mihi sed iocundissimū fuit. mecuꝫ muneris aliqd afferre tanq̄ parthoꝝ regem salutaturus vehementer optabā, perinde ac argumentum mee erga te fidei, tum etiā ⁊ dignitatis ⁊ maiestatis tue. Ceteruꝫ cum me omnia munerū genera deficerent (gēmis. n. ⁊ auro ceterisqꝫ rebus que a magnis viris ⁊ diuitibus largiri solent carebā, que lꝫ habuissem te tamē illa non recipere non ignorabā) ad litterariū munus qđ mihi hisce diebus labor ⁊ ingenium cōparauerat confugere coactus sum. ratus pro tua animi magnitudine, sanctarum scripturarū munus carthaceū pluris facturꝫ, q̄ Crassi diuitias, vel ꝑciosissimas illas margaritas, aut auri pōdera que nuper ex indicis nauigatiōib⁹ ad hispāias afferunt̄. Abuleñ. igitur hispani tui leuiticuꝫ, quo nihil doctius, nihil sublimius etas nostra vidit, tue. Rme. P. pro munere mitto. Naꝫ si recte quidē ꝯsideretur ad tuam fortasse dignitatē ⁊ amplitudinē videbitur pertinere. Sicut. n. sapientes olim ⁊ orientis magi sydere ducti, nascentē Christum adoratuꝫ venientes, ei munera auri myrrhe ⁊ thuris obtulerūt, que summo ⁊ eterno deo cōuenire ac digna esse videbantur, ita ⁊ ego (qđ tibi illustrissime cardo maxime cōueniret, atqꝫ tua singulari excellentia dignuꝫ videret̄) leuiticuꝫ librum in munus elegi. Cui. n. sacerdotalis seu leuiticus liber, cuius singula sacrificia, imo singule pene syllabe, ⁊ vestes aaron, ⁊ totus ordo leuiticus spirant celestia sacramenta equius debet offerri, q̄ ei qui in aaron seu filioꝝ eius ministerio successit? ⁊ qui nō precio nec prece, sed vocatus a deo tanq̄ aaron inter primos sacerdotes ⁊ ecclesie principes post Christi vicariuꝫ primaꝫ sedem adeptus est? Aut cui ea que ad christianam fidem illustrādaꝫ cognoscimus ꝓfutura aptius referre debeo, q̄ ei qui ad amplificādam tuendāqꝫ fidem, ad instaurandas ruinas Hierusalem, ⁊ dissipata ab hereticis christiane religionis menia, verbo pariter ⁊ exemplo, etiā cum vite discrimine, omnibus modis incessanter inuigilat. ¶ Quātū. n. vtilitatis ad hoc conferat Abuleñ. opus, ex hoc ipso dat̄ intelligi, ꝙ vir ꝑfecto vita sanctissimus, hebraice ac grece doctissimus, legis omniūqꝫ disciplinaruꝫ armarium, velut per campos helliseos ⁊ florida prata decurrens, primaria queqꝫ archana ⁊ recōdita ex scriptis moysi ⁊ recentiorū iudeorum excerpsit ac declarauit, sacramentaqꝫ euangelice legis, que in sacrificijs veteris vt rota in medio rote teste Ezechiele ꝯtinebantur inclusa, omnibus eruditis familiaria reddidit. Hebraicos auteꝫ errores, deliramenta, ⁊ somnia, cecāqꝫ iudeoꝝ perfidiaꝫ in expositione legis, ita deturbat, refellit, ⁊ explodit, vt euāgelicā veritatē luce meridiana clariorem reddat. adeoqꝫ sapienter, adeo caste, integre, ac grauiter cuncta docet, vt nihil melius, nihil sanctius, nihil dignius tua sublimitate, aut dici aut excogitari queat. Taceo ꝙ pōtificis partes, iura ei⁹ imperij (cōtra nouellos hereticos) iure diuino ⁊ validis rationibus adeo sapienter docteqꝫ protegit, vt nihil senatui cardinaliuꝫ iocūdius, nihil Ro. presuli gratius, nihil opportunius cōtingere possit. ¶ In cuius opibus in lucē edendis, quātum insudauerim, quid egerim, testis erit sapiētia tua que ea pre manibus euoluet, ⁊ que me Venetijs iam diu in eis laboriosa lectione occupatissimū inuenit, suisqꝫ exhortationibus tanq̄ equo curren ti calcar apposuit. Naꝫ cum diuinū hoc opus, non modo sacrarū litterarum studiosis, sed reliquis hominibus si in exēplaria inumera diffunderetur, multum conferre posse Cesar animaduerteret, cessantibus id agere pontificibus quoꝝ partiū erat (vt puto in melioribus occupati) ꝓuinciaꝫ hanc difficillimam, perlongosqꝫ hos labores, humeris meis imposuit. Quārem solerti studio multis iam annis peregrinando procuraui. tum vt qđ diu multūqꝫ Cesar de religione solicitus ad publicum vsum desiderauit, ipse tādem efficerem. Tum vt tuo etiaꝫ desiderio satisfacerem. In quo satis quidem fecisse me puto, si satis illū fecisse putanduꝫ est qui fecit qđ potuit, maxime in tam lato oceano, inter tanta mee vite discrimina ⁊ tempoꝝ calamitate. ¶ Quicquid igitur studij, vigiliarū ⁊ opere, in vulgando hoc leuitici opus apposui, quicquid vtilitatis in medium affero, quicquid forsan ⁊ laudis consequar: tue dedico amplitudini Ro. ecclesie Cardo Digme. Sciētes ac firmiter existimātes, non ex hoc excellētie tue cui nos obnoxios reputamus, ⁊ vndiqꝫ obligatos, velle equalēs reddere, sꝫ dūtaxat erga ipsam nr̄e mētis affectū clarius apire. Per te igit̄ hec editio limata, polita, ⁊ tersa. Sub tue celsitudinis titulo in publicū reducat̄, vt sic in cōmune redacta, sacerdos in eternū Christus dominus, agnus ⁊ holocaustum in ara crucis torridū, sub cortice sacrificioꝝ ⁊ cerimoniarum inclusum, in lege ⁊ prophetis prefiguratuꝫ, a perfidis cognoscat̄: ⁊ ad assurgendum in laudem ⁊ noticiam sapientie in ministerio abscōndite quā predestinauit deus ante secula prebere valeat legentibus incrementum. Vale prelatoruꝫ splendor, apostoloꝝ non minus imitator q̄ in sede successor. ⁊ preclara illa que iam diu parturit animus tuus nūc pariat.

¶Illuminati doctoris beati Alphõsi Thostati Epi Abulen. sacre theologie pfessoris ac iuris vtriusq licentiati: olim Collegij majoris scti Bartholomei i lauro Salamãtine ciuitatis collegialis: ac alme vniuersitatis ciusdẽ Ciuitatis presulis z Cathedralis scholastici: in exactissimam Leuitici exposition em a se editam. Prologus.





Ecũdũ hebreos liber iste quẽ nos leuiticũ grece a leuitis: latine offertoriũ vel sacerdotalẽ dicimus. tanq̃ ad eorũ officiũ specialiter ptinentẽ tertia est distinctio magni libri moysi quem ipsi thora vel bumas: nos pẽtateuchũ dicere cõsueuimus. Deus ergo volẽs hunc populũ sibi facere peculiarẽ ex cunctis populis terre vt Exo. 19. c. cũ alij populi generali creationis z gubernationis beneficio sui essent hunc debuit donis spãlibus predotare: vt a gẽte sancta z non cõtaminata in spurcitia idolorũ messias futurus Xpistus Jesus nasceret. Et qz tota hominis vita est quedã ordinatio ad finẽ vite eterne: dedit eis legem fine aliquo erroꝛe ad finẽ optatũ regulantẽ. Et quia homo ordinatur ad deum z primũ: data sunt p̃cepta cerimonialia que ad specialẽ dei cultum ptinent. in quibus ppie fundatur fedus eius ad illos vt sint peculiariꝫ populus eius. Et hec cerimonialia vocant. z sunt quecunq̃ sacerdotes agunt ad dei cultuꝫ: vt oblationes z sacrificia: z quecũq̃ populus agit vel patitur in ordine ad sacerdotes vt mũdatio lepre z iudiciũ de illa. siue in hoꝛe. siue in vestibus. aut domo. z de punitione z mundatione ab alijs peccatis vel maculis siue irregularitatibus: vt de viro spermatico z blasphemo: z muliere mẽstruata: vel quecunq̃ totus populus agit imediate in ordine ad deuꝫ: vt abstinere a carnibus immundis z morticinis. multa quoq̃ alia que in deum solum ordinãt. inter que qz p̃cipatum obtinẽt sacrificia per que fit magis expressa manifestatio cultus interioris qui in fide z spe z charitate consistit. iuxta Augu. in enchiridion. ideo liber iste offertoriꝰ siue leuiticus appellat. Sacrificia qz isti tuta sũt.

A

Qz deus dedit p̃cepta cerimonialia.

Que sũt p̃cepta cerimonialia.

B

Qz liber iste offertoriꝰ siue leuiticus appellat aut sacrificatoriꝰ

Sacrificia qz isti tuta sũt.

2 1.cã.

2.cã.

3.cã.

tionis z gubernationis beneficio sui essent hunc debuit donis spãlibus predotare: vt a gẽte sancta z non cõtaminata in spurcitia idolorũ messias futurus Xpistus Jesus nasceret. Et qz tota hominis vita est quedã ordinatio ad finẽ vite eterne: dedit eis legem fine aliquo erroꝛe ad finẽ optatũ regulantẽ. Et quia homo ordinatur ad deum z primũ: data sunt p̃cepta cerimonialia que ad specialẽ dei cultum ptinent. in quibus ppie fundatur fedus eius ad illos vt sint peculiariꝫ populus eius. Et hec cerimonialia vocant. z sunt quecunq̃ sacerdotes agunt ad dei cultuꝫ: vt oblationes z sacrificia: z quecũq̃ populus agit vel patitur in ordine ad sacerdotes vt mũdatio lepre z iudiciũ de illa. siue in hoꝛe. siue in vestibus. aut domo. z de punitione z mundatione ab alijs peccatis vel maculis siue irregularitatibus: vt de viro spermatico z blasphemo: z muliere mẽstruata: vel quecunq̃ totus populus agit imediate in ordine ad deuꝫ: vt abstinere a carnibus immundis z morticinis. multa quoq̃ alia que in deum solum ordinãt. inter que qz p̃cipatum obtinẽt sacrificia per que fit magis expressa manifestatio cultus interioris qui in fide z spe z charitate consistit. iuxta Augu. in enchiridion. ideo liber iste offertoriꝰ siue leuiticus dicit. agens de qualitate oblationũ z sacrificiorũ z dispositione sacerdotũ: z de habitudine offerentiũ: z de quibusdã iuribus leuitaruꝫ. alia autem que nos ad proximũ ordinant alium habẽt locum. ¶Sed qz sacrificia non ex seipsis sed ex offerentiũ deuotione ppter eum qui mandabat accepta erant: fuerũt quattuoꝛ p̃ncipalia inductiua quare instituta sunt. Primum autem vt per hoc laus quedam deo tribueret: vt cultus qui in cordis medulla latebat cunctis extra pateret: z p exteriores opationes ab interiori cultu iperatas interior habitus ad magis merenduꝫ fortior redderetur. Scõm vero huiusmodi inductiuũ. fuit qz iudei erant proni vt idolis immolarent. maluit ergo eos deus sibi q̃ idolis immolare. Tertium equidẽ sacrificioꝝ inductiuꝫ fuit vt per occupatiões variorũ sacrificioꝝ cerimonialiũ obseruationũ ociositas tolleret que multis malis initiũ tribuit z fomẽtum. Quartũ qppe sacrificioꝝ icitatiuũ fuit vt per hec vmbratica sacrificia agni immolati veritas figuraret: qñ iuxta Aplm. 1. ad Corin. 10. c. oĩa in figura ꝓtingebãt illis. ¶Prima igit̃ ps que de offerẽdis sacrificijs agit vsq̃ ad. 8. ca. tenet. Scõa vero que de offerẽtibus est vsq̃ ad. 23. c. extẽditur. Tertia aũt que de tẽpoꝛibus offerendi est in c. 27. consumat̃. Quarta vero que de votoꝝ redẽptionib⁹ agit cum ipso fine libri concludit̃. ¶Nũc vero adhuc vlteri⁹ considerandum est de nomine z cã huius libri. Et qñ liber iste sicut z ceteri sacre scripture canonice in tribus linguis. s. hebrea latina greca receptus est: ideo in triplici idiomate congruꝫ nomẽ sortitus est. Primo autem apud hebreos liber iste (vaycrael mose) dicit̃. qõ quidẽ non est vnicũ atq̃ spãle nomẽ libri alicuius: sed est quedaꝫ complexa oratio que signat (z vocauit moysen). hoc aũt qñ apud hebreos vt in plurimũ moris est libros suos ab exordijs appellare. Et qñ libri huius p̃incipiũ in latino z hebreo sic est: ideo eũ mos sic hebraicus nũcupauit. Apud grecos autẽ liber iste leuiticus dicit̃. qõ quidẽ nomen a leuitis est. ¶Juxta qõ aiaduertendũ est q̃ leuita duo significat. s. interdũ progeniẽ. interdũ vero officij nomẽ est. genus qdem significat: vt cuꝫ eos leuitas dicimus q a viro leui originẽ trahunt. Tunc officiũ leuite signat: cum illos leuitas appellamus qui cuidã speciali ministerio qui dicit̃ leuitarũ applicati sunt. ¶Juxta hec aũt nũc inquirendũ est cuꝫ a leuitis liber iste leuiticus nũcupet̃: in qua duarum significationũ predictarũ leuite assumant̃. Nec qdem quisq̃ astruere poterit leuiticũ a leuitis put officiales specialiter sunt dict̃: qñ de eoꝝ officijs aut rarissime aut nunq̃ hic agitur: sed potius in. 3. et. 4. 7. et. 8. ca. libri numeroꝝ: eorum distincta officia iuxta etatem z familias continent̃. Adhuc autez vt bis pleniꝰ dek intellectus aiaduertendũ est q̃ tota leuitaruꝫ tribus in quattuoꝛ p̃ncipales familias distributa est. s. in amramitas z chaatitaꝫ z meraritas z gersonitas vt habet̃ Nume. 3. c. ¶Familia autẽ amramitaꝝ erat ꝓ sacerdotib⁹ separata: lz alĩq de illa alia minoꝛa officia haberẽt. de hac aũt familia erat aaron qui summũ pontificatũ gerebat. erant etiã filij sui qui ẽt vt minoꝛes ministrabant sacerdotes. ad hos autẽ ptinebat ois ministratio que fiebat in scũario: tã intra sancta sanctoꝝ qõ erat ad summũ sacerdotẽ: taꝫ in scõa parte tabernaculi qõ vocabat̃ sanctũ in qua erat ministratio in altari thymiamatũ z in cãdelabro z mensa ꝓpositionis: taꝫ extra tabernaculũ in atrio in offerẽdo victimas sup altare holocaustoꝝ. ad has autẽ ministrationes nemo accedere p̃sumebat nisi aaron z filij sui. z si quisq̃ extraneoꝝ accederet mozerek vt patet Nume. 4. et. 18. c. ¶Secũda familia leuitarũ erat cognatio chaatitaꝝ. ad hos autẽ ptinebat vt portarẽt arcam testimonij cuꝫ ppitiatorio: cherubin: z altare holocaustoꝝ: z thymiamatũ: z candelabrũ: z mensaꝫ propositionis: z similia supellectilia vt p̃z Numeri. 3. et. 4. ca. ¶Tertia familia leuitarũ erat meraritarũ cognatio. ad hos aũt ptinebat portare cortinas tabernaculi z opimentũ de sagis z de pellibus rubricatis atq̃ de pellib⁹ hyacinthinis: z velũ qõ pẽdebat ante sancta sanctoꝝ: z velũ qõ pendebat in introitu tabernaculi: oĩa quoq̃ tẽtoria que in totius atrij circuitu posita erant. fiebat aũt ista portatio cum castra mouẽda erant: z cũ rursus figerent̃ castra atq̃ erigeret̃ tabernaculũ disponebant ista tẽtoria z oĩa velamẽta sicut ad necessitatẽ z pulchritudinẽ tabernaculi cõpetebat. de his Nume. 4. c. ¶Quarta leuitaꝝ cognatio erat familia gersonitaꝝ. ad hos vero ptinebat vt cum castra mouẽda fozent portarẽt colũnas atrij z tabernaculi: capita z bases z vniuersas tabulas tabernaculi cũ vectib⁹ z basibus suis: z cum rursus tabernaculũ erigendũ erat isti figebãt tabulas z colũnas vniuersa iuxta exigentiã ministerij sui. In hoc autẽ oĩum leuitarũ ministeria que a p̃ncipio fuerũt ꝓsumant̃. Et cũis omnes iste familie fm originẽ leuite essent: tñ fm officiũ non oẽs leuite vocabantur: qñ qui ad ꝓmaꝫ familiã harum. s. amramitarũ ptinebant vt aaron z posteri sui nunq̃ leuite sed sacerdotes appellabant̃. alij equidẽ de alijs tribus familijs. s. chaatitaꝝ z meraritarũ atq̃ gersonitarũ: in sacra scriptura leuite cõi noie appellantur: qñ officiũ eis assignatũ sic illos spãliter vocari facit. ¶Nunc igit̃ si leuitas ab officio nũcupemus satis liquebit leuiticũ libruꝫ ab eis minime dici: qñ hoc pacto oportebit vt p̃cipua aut oĩa que iste liber leuiticus ageret ad istoꝝ leuitaꝝ specialia officia tenderent̃. sed hoc idẽ consistere non põt: qñ aut nunq̃ aut rarissime de aliquo qõ ad leuitaꝝ officia spãliter ptineat hic agit̃. nequaq̃ igitur ab officio leuitaꝝ liber iste leuitic⁹

4.causa.

Diuisio libri.

De cã z nomine hui⁹ libri i trib⁹ linguis: hebraica greca z latina. Primũ nomẽ hebraicum.

Scõm nomẽ grecũ. Leuita duo significat.

A q̃ significato leuite iste liber appellat leuiticus.

L

Trib⁹ leuitaꝝ diuisio

1. leuitaruꝫ familia.

2. familia.

3. familia.

4. familia.

D

Dzia iter leuitas z sacerdotes: z q ppie appellabãt sacerdotes z q leuite.

Dubiū.

Rñsio.

debuit notari. Aliā aūt leuitaꝝ attēdētib⁹ significationez. ſ. put leuita oziginē notat: ingrendū erit an ab ꝟ mō leuitaꝝ liber iſte leuitic⁹ appellet. Cui rñdēduz eſt hoc mō leuiticuz libū a leuitis nominari nō poſſe: qñ leuitis vt erat vna tribus nō cozreſpondebat aliqō ſpāle miniſterīū aut opatio qō in libzo iſto vel alio tradi oeberet. Et ſi adhuc vellemus oēs leuitas accipere quibuz oiuerſe miniſtrationes ꝛ officia ptinent: eoſqꝫ oēs velut in maſſam vnā redigere: tñ liber iſte ab eis hoc modo leuitic⁹ vocari nō poterat: qñ cum oibus leuitis a viro leui oziginē trabentib⁹ aliqua ſpālis miniſtratio circa opera ſcūarū ptineret oportebat vt oiuz illarū ꝟ deſcriberēt miniſtratiōes. qō minime verū eſt: qñ ꝛ ſi aaron ꝛ filioꝝ eius qui de amramitaꝝ familia erant hic miniſtratiōes ex parte deſcribant. cbaatitarū tñ gerſonitarum atqꝫ meraritarū nulla ponit miniſtratio. cuz ergo relictis officijs triū partiū leuitaꝝ: ſolius quarte ptis miniſtrationes deſcribant: a leuitis vt leuita oziginē notat liber iſte appellari nō poterit. ¶ Concludētib⁹ igit nobis oōm eſt qꝫ ꝑpzie ſumpto vocabulo leuitarū in nulla eius ſignificatiōe liber iſte leuiticus oz. ſed eſt qdam alius modus accipiēdi leuitas vt ſoli illi leuite dicātur quo ſacra ſcriptura, vſitato noie ſemp ſacerdotes appellat. ꝛ hoc modo neceſſariū eſt ſoluz aaron ꝛ poſteros eius leuitas dici: qñ hi ſoli in veteri teſtō ſacerdotale miniſteriū aſſūpſerūt. Igit oōm erit libū hunc leuiticū a leuitis hoc mō tertio ſumptis appellari: qñ i ꝟ lz multa q̄ ad ſingulareſ pſonaſ: multa quoqꝫ q̄ ad iſrael totū ptinent ſcribant. ꝓcipu⁹ tñ in eo labor eſt vt ea que ad ſacerdotē miniſteria pertinent diſſerant: ꝛ hos in hoc tertio modo ſolos leuitas nūcupam⁹. ¶ In latino aūt idiomate q̄ꝫ huius libri nomē apud nos: aut abolitū: aut inuſitatū ſit: offertoziuſ: aut ſacrificatoziuſ dicit: ꝛ recte qdem. qñ lz q̄dā alia hic dicant que ad ſacrificia non ptineant. ꝓcipua tñ occupatio eſt vt de ſacrificijs ꝛ de his que boues ordināt ad conueniētem ritum ſacrificiozū leges apponantur.

Z

Doc. rñſio.

Tertio mō dñr leuite ſacerdoteſ.

Tertiū nomē latinū.

¶ Capitulum. j.

Rit⁹ holocauſtoꝝ de pecozib⁹.



Exo. 29. b infra. 3. a. ꝛ iſra. 4. a.

Vocauit aūt moyſen: ꝛ locutus ē ei dñs de tabernaculo teſtimonij: dicēs. Loquere filijs iſrael: ꝛ dices ad eos. Homo q obtulerit ex vobis hoſtiā dño de pecozib⁹ id eſt de bob⁹ ꝛ ouib⁹: offerēs victimas. Si holocauſtuz fuerit ei⁹ oblatio: ac de armēto: maſculuz īmaculatū offeret ad oſtiū tabernaculi teſtimonij ad placādū ſibi dñz. Ponetqꝫ ſup caput hoſtie man⁹: ꝛ acceptabilis erit: atqꝫ in expiatiōe eius ꝑficiēs: īmolabitqꝫ vitulū coram dño ꝛ offerēt filij aaron ſacerdotis ſanguinē eius fundētes p altaris circuitū qō eſt ante oſtiuz tabernaculi. Detractaqꝫ pelle hoſtie art⁹ in fruſta cōcident: ꝛ ſubijciēt in altari ignem: ſtrue lignoꝝ ante cōpoſita: ꝛ membra q̄ ſunt ceſa deſup ordinātes: caput vz ꝛ cūcta que adherēt iecozi: īteſtinis ꝛ pedibus lotis aqua: adolebitqꝫ ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtū ꝛ ſuauem odozem domino.

Qō. I. A

Vocauit.

Per q̄ ꝓcepta de⁹ ſibi magis vnit populū iudaicū.

Tria gña ꝓceptoꝝ.

Intēdebat de⁹ dare legez moyſi p quā populus iſraelitaꝝ in eū ordinaret: ideo vt hec conueniēter fieret vocauit eū vt bas leges reciperet. ¶ Sciēdū aūt q deus voluit facere ſibi populū iudeoꝝ peculiarē de cunctis populis terre vt habet Exo. 19. ꝛ Deuter. 7. c. ideo iniuit cum eis fedus per qō ipſi ſpāliter populus dei eſſent. Et lz oīa ꝓcepta que de⁹ iudeis dedit ptinerent ad vnaz legē: tñ tria genera ꝓceptoꝝ erāt. quoꝝ ꝑma moralia erant. ſ. ꝓcepta decalogi. Scōa aūt iudicialia. Tertia vero cerimonialia ſiue legalia dicebant. Per qōlibet aūt horum trium generū deus vniuit ſibi populū iudeoꝝ: ſpāliter tñ per quedā illoꝝ. ¶ Vñ oōm eſt q ꝙ cuis deuz vnierit ſibi populū hebzeoꝝ vando ſibi ꝓcepta decalogi in monte ſynai que nulli alij gēti dedit nec demōſtrauit eis vocē ſuam vt habet Deuter. 5. c. tñ nō ita ꝑpzie deus pepigit fedus cuz iſraelitis dādo eis ꝓcepta decalogi ſicut cū iudicialia ꝛ cerimonialia ꝓcepta tribueret. ¶ Cui⁹ rō eſt qñ in eo deus vniebat ſibi ſpāliter iudaicum populū in quo a ceteris populis differebat: ſz magis iudei ab alijs gētibus p cerimonialia ac iudicialia diſtinguebant ꝓcepta q̄ꝫ per decalogi ꝓcepta que mozalia ꝛ naturalia erant: ideo ſpālius fedus dei ꝛ hebzeoꝝ in ꝓceptis cerimonialib⁹ ꝛ iudicialib⁹ q̄ꝫ in ꝓceptis decalogi initum eſt. ¶ Ad⁹ pz. ſ. qꝫ ſpeciali⁹ ſe haberet deus ad iſraelitas p ꝓcepta iudicialia ꝛ cerimonialia: q̄ꝫ in ꝓceptis decalogi: qñ lz deus hebzeoꝝ genti decalogi ꝓcepta in voce tube tribuerit qō ad nullā alterā gentez factū eſt: tñ anteq̄ꝫ iſta ꝓcepta darent iudei ad illoꝝ obſeruationē obligati erant qñ nālia ſunt ꝛ inſunt nobis in ꝓncipijs rationis practice. Solum ergo differebāt iudei ab alijs gentibus in ꝓceptis decalogi qꝫ illa deus iudeis in voce dediſſet: aliarū aūt gentiū nulli. ¶ In obligatiōe tñ iſtorum ꝓceptoꝝ apud iudeos ꝛ ceteras gētes nihil differebat: qñ ſicut iudei ad iſta ita ꝛ alie gētes obligate erant: qñ vt plībatū eſt nālia ſunt. hec igit a ſeculis oēs gentes ad ſui oſeruationem obligarunt. In ꝓceptis aūt cerimonialib⁹ ꝛ iudicialib⁹ magis inter iudeos ꝛ alias gētes differebāt q̄ꝫ cerimonialia ꝛ iudicialia hebzeoꝝ populo data ſunt. aliarum aūt gentiū nulli. Itē qñ ꝓcepta cerimonialia ꝛ iudicialia lz poſt ſui dationē hebzeoꝝ ad obſeruationē obligauerunt: ante tñ q̄ꝫ darent nullaten⁹ obligabāt: ſicut ꝓcepta decalogi ante ſui dationem a ſeculi exordio obligationē inducebāt. Item qñ ꝓcepta cerimonialia atqꝫ iudicialia ſolos iudeoꝝ populos obligauerūt: gentilium neminem vnq̄ꝫ obligabāt. ecōtrario tñ de ꝓceptis decalogi dicebat. magis igit deus ſibi iudeos p cerimonialia ꝛ iudicialia vniuit ꝓcepta q̄ꝫ per decalogu⁹ datum. Ampl⁹ aūt conſiderandū eſt qꝫ q̄ꝫ cerimonialia atqꝫ iudicialia ꝓcepta iſraelitaꝝ ſpecialit deo in peculiarē populū inierint: nō tñ eq̄liter hoc faciebant: magis qppe iſraelite cerimonialib⁹ q̄ꝫ iudicialib⁹ vniti erant. ¶ Hui⁹ aūt ratio manifeſta eſt: qñ id nos magis deo vnit p qō ſpālius in eū dirigimur: ſed iudaicus populus magis in deū p cerimonialia q̄ꝫ iudicialia dirigebat. magis ergo illi cerimonialib⁹ q̄ꝫ iudicialib⁹ iunctus erat. Oz aūt cerimonialia directius iſraelitas in deū q̄ꝫ iudicialia ordinarēt ex hoc apparet: qz iudicialia erant quedā ꝓcepta directiua hebzeoꝝ put vnus in alterū dirigebat ne vnus alteri noceret ꝛ qualiter ei ꝑficiēdo bene ſe haberet. Erant igit duo in ꝓceptis iudicialib⁹. ſ. qꝫ alicui proficeret: ꝛ qꝫ legiſlatozi dicenti obediret. vnum aūt horū ſolum in deum ordinabat. ſ. qꝫ cuz aliqs hebzeoꝝ ꝓcepta iudicialia cuſtodiret deū bonozabat q legē iſtā tribueret. alterū vero. ſ. vtilitas que ꝑueniebat ex obſeruatiōe legis in deū dirigi non poterat: ſz ſolum in proximū cuz aliquis iudeus iſtas iudiciales leges obſeruando alteri ꝑdeſſet aut ſaltem nocumentuz quod ei als infligi poterat auferret. In cerimonialibus autem ꝓceptis ſic non erat: quoniam ſicut in iudicialibus ꝓceptis duo ſunt: ſcilicet obedientia ad legiſlatozem ꝛ vtilitas que ꝑuenit ex lege obſeruata: ita eſt in cerimonialibus. tamen in iudicialibus ſolum vnū illoꝝ. ſ. obediētia ad legiſlatozē in deuz dirigebat. alterum vero. ſ. vtilitas obſeruate legis nō ad deum ſz ad primuz erat. In cerimonialibus tñ vtrunq̄ꝫ in deuz dirigit. qō apparet qñ cū aliquis ꝓcepto cerimoniali obedierit deuz bonozat q tribuit illam legem. Scōm vero. ſ. vtilitas legis obſeruate in cerimonialibus ad deū ſolū eſt: qñ cuz aliqs obſeruat ꝓceptū de ſacrificādo vel de feſtiuitatib⁹ ꝛ ſimilib⁹ in hoc ſibi nihil ꝑdeſt: qñ potius qñq̄ ſeipm deſeruerat: ſz hec directe tendūt ad laudez ꝛ gloriā dei. neceſſario igit ꝛcludētes dicem⁹ qꝫ q̄ꝫ cuis populus iudeoꝝ dō tā p ꝓcepta iudicialia q̄ꝫ cerimōialia peculiare efficeret: magis tñ ei vniebat cerimonialib⁹ q̄ꝫ iudicialibus. ¶ Ex hoc aūt ſeqt qō in ꝟ leuitico māifeſtū eſt. ſ. qꝫ de⁹ fecerit aliquē ſpecialem libzum de cerimonialib⁹ ꝓceptis. de iudicialibus aūt nullū: ſz ea ſparſiz alijs libzis iſeruit. Itē qꝫ pla fecerit ꝓcepta cerimōialia q̄ꝫ iudicialia: cauſa ē qz iudicialia tēdebāt in primū: cerimōialia vo in eū ſoluz dirigebāt. Et qñ iter oia cerimōialia ꝓcepta nullū eſt qō directius in deū ordinet nec deitatis ei⁹ ita manifeſtatiuū ſignuz ſit ſicut oblatio ꝛ ſacrificia ei facta: qñ ab antiquo hoc ſeruatū eſt: vt q̄ꝫ alie reuerētie ꝛ obſega boibus exhiberent: ſacrificiū tñ nulli vnq̄ꝫ ipenſum eſt niſi ei q de⁹ verus erat: aut quē deuz verū rudis eſtimaſſet antiqtas: ideo iter

De oz̄is ꝓceptoꝝ mozaliuz a iudicialib⁹ ꝛ cerimōialibus.

B

Iudei magis vniebāt deo p ꝓcepta cerimonialia q̄ꝫ iudicialia.

Duo erāt i iudicialib⁹ pceptis.

L

Qz̄ deus fec̄ libz̄ū ſpecialē ō ꝑceptis cerimōialib⁹ ſ. tñ de iudicialibus. Nihilita deitatis exp̄ſſiuū eſt ſic̄ ſacrificiuz.

cetera

cetera cerimonialia p̄cepta sacrificiox īstitutio p̄cipua fuit.⁊ de hac in h̄ leuitico vberi⁹ atq̃ distincti⁹ agit̄. Primum igit̄ hui⁹ leuitici.c. de sacrificijs agit.⁊ diuidit̄ in duo: q̄ p̄mo agit̄ de sacrificiorum ⁊ oblationū actu. Scd̄o de eox esu in.c.6.(Hec est lex sacrificij.) In quo sciēdū est q̄ aliq̄ offerebant̄ iterpollate:

Oblatio m̄tiplex.

aliqua v̄o quotidie. de scd̄is agit̄.j.in p̄ncipio.6.c. Item sciendū aliqua offerri ex mera deuotione. alia vero p̄ beneficij ipetratione. alia aūt pro peccatox ⁊ delictox remissione. de p̄mis agit̄

Dr̄ia iter sacrificiū ⁊ oblationem.

in hoc.1.et.2.et.3.capitulis. de tertijs in.4.c. ¶ Circa h̄ adhuc sciendū est q̄ aliqñ fiebat imolatio de aialibus que vocat̄ sacrificium: ⁊ aliquādo de non viuētibus vt de pane ⁊ farina: ⁊ ista vocatur oblatio. De p̄ma agit̄ hic. De scd̄a in.c.2. p̄ma in duas: q̄ p̄mo agit̄ de sacrificio gressibiliū. scd̄o de sacrificio volatiliū. scd̄a ibi.(Si de auib⁹.) Prima in duas: q̄ p̄mo agit̄ de oblatiōe maiox aialium. Scd̄o de oblatiōe minorum. scd̄a ibi.(Quod si de pecorib⁹.) Circa p̄mū dr̄.(Vocauit aūt.) ¶ In quo sciendū q̄ cum deus daret legē moysi de sacrificijs ⁊ alijs cerimonijs ⁊ nō daret eā publice toto populo audiēte sicut cum dedit legem decem p̄ceptox vt habet̄ Exo.19. oportebat q̄ daret eā per aliquē ministrū qui ferret eā ⁊ recitaret corā populo. iste aūt erat moyses quē ad hoc de⁹ sp̄aliter elegerat: ⁊ q̄ moyses nesciebat qñ deus vellet dare leges vel an vellet eas dare: oportebat vt cū deo beneplacitū esset leges populo iponere vocaret moysen eas auditurū ⁊ easdē populo relaturū. ⁊ sic dicit̄ hic q̄ de⁹ vocauit moysen: ⁊ subintelligēdū est q̄ vocauerit eū ad dandū leges cerimoniales q̄ in hoc libro ꝯtinent̄.

Q̄ō.2
A
In quo loco de⁹ vocauerit moysen.

¶ Circa h̄ ꝯsiderandū est cū deus vocauerit moysen in quo loco eū vocauerit. Et sciendū loca tria tradita esse in sacra scriptura in q̄bus de⁹ moysi loq̄ solitus foret.* ¶ Primus loc⁹ erat itra sancta scōrum super p̄pitiatoriū inter duo cherubin vt habet̄ Exo.25.c. ideo qñcunq̃ moyses aliq̄d a deo inq̄siturus eēt itrabat in sancta sanctox: ⁊ audiebat̄ de p̄pitiatorio vox ei loquēs ⁊ ad inq̄sita rñdēs vt habet̄ Nume.7.c.ª

In trib⁹ locis de⁹ alloq̄bat̄ moysē.
*Prim⁹
ªScd̄s.

¶ Scd̄s locus in quo de⁹ moysi loq̄ solit⁹ foret erat ad ostiū tabernaculi apud altare holocaustox ⁊ ibi ei frequēter ad inq̄sita rñdebat ⁊ aliqua non inq̄sita p̄cipiebat vt habet̄ Exo.29. Et cū deus loqueret̄ moysi apud introitū tabernaculi loquebat̄ in colūna nubis: ⁊ illa nubes inclinabatur versus terrā vt loq̄ posset moysi in secreto. sic habet̄ Nu.12.c. cū dicit̄. egredimini vos tm̄ tres ad tabernaculū federis: cumq̃ fuissent egressi descēdit dn̄s in colūna nubis. ⁊ stetit in introitu tabernaculi vocās aaron ⁊ mariam. sic habet̄ ēt Exo.33.c.

Tertius.

¶ Terti⁹ locus in quo deus moysi solitū loqui accepim⁹ erat colūna nubis vbicūq̃ illa foret. vñ qñ moyses extēdit tabernaculū paruū extra castra loquebat̄ ei dn̄s ad ostiū illius tabernaculi parui in colūna nubis vt p̄z Exo.33.c. cū dicit̄. ingresso aūt illo tabernaculū federis descendebat colūna nubis ⁊ stabat ad ostium loq̄baturq̃ cū moyse cernētib⁹ vniuersis. Nūc igit̄ cū in his trib⁹ locis deum loq̄ solitum sciam⁹ moysi: inq̄rēdū est in quo horū trium eum nunc vocauerit.

Opi. aliquox.

¶ Fortassis autē aliq̄s rñdebit q̄ vocauerit eum extra castra in colūna nubis sicut ei solit⁹ loqui erat: ⁊ hoc vt secretius loqueret̄. Uel fortassis diceretur q̄ ista ei in monte synai dixerit: sicut ei ibidē de ꝯstituēdo tabernaculum p̄cepta dedit ⁊ de sacerdotū ꝯsecratione: sicut p̄z Exo.a.ca.25. vsq̃ ad.31.

B
Rñ. ad quesitū.

¶ Huic autē rñdendū est deum non dedisse ista p̄cepta moysi in monte synai. s. in vertice montis vbi duas tabulas dedit: nec ēt alibi extra castra dedisse: cū in p̄ncipio hui⁹ ca. lr̄a dicat q̄ vocauit moysen deus ⁊ locut⁹ est ei de tabernaculo testimonij. Necessariū igit̄ est ista p̄cepta in tabernaculo ⁊ non alibi data fore.

Dubiū.

¶ Sed cum in tabernaculo acceperim⁹ duo loca eē in q̄b⁹ moysi de⁹ loqueret̄. s. in itroitu tabernaculi ⁊ sup p̄pitiatoriū vt in p̄cedētib⁹ p̄libatum est. dubiū adhuc manet de quo illox duorū locox moysi nūc de⁹ locut⁹ sit.

Rñsio.

¶ Cui rñdēdū est in hac parte sententiā dari nō posse: q̄ cum in tabernaculo tam itroitus tabernaculi q̄ p̄pitiatoriū sint ⁊ de nullo hox sp̄alius littera dicat: nos quoq̃ nō poterim⁹ diffinire siue p̄pitiatorium siue introitus tabernaculi fuerit. nihil enim differt q̄d hox fuerit cū ꝯstet i tabernaculo fuissē.

C
†
Expō Nico.
Impro.

(Uocauit aūt moysen.) Nicolaus dicit q̄ moyses dicit se vocatū fuisse a deo ad recipiēdū has leges ne populus sibi iponeret q̄ ipse confinxerat has leges de corde suo ⁊ ob hoc recipere nollēt. ¶ Sed hoc stare non pōt: q̄ aut populus volebat credere moysi q̄ accepisset has leges a deo: ⁊ h̄ sine aliqua p̄batione: aut expectabat ad hoc aliquā p̄bationem. Si forte dicas q̄ moyses recipiebat̄ a populo in oībus dictis suis sine aliqua p̄batiōe: nō oportebat vt diceret se vocatū fuisse a deo ad recipiēdas has leges vt ei saltem sic populus crederet: sed qualitercūq̃ p̄poneret crederet̄. Si autē dicas ideo p̄posuisse moysen se fuisse a deo vocatū vt ei crederet̄ q̄ alio nō reciperet̄ dictum suū. non pōt stare: qm̄ nō inducebat̄ in hoc aliqua sufficiēs aut saltē apparēs p̄batio. nam sicut moyses poterat ꝯfingere de corde suo se has leges a deo accepisse si nullam earū accepisset: ꝯformiter poterat se a deo vocatū fingē ad has leges acceptandas. neutrū ergo hox altero p̄babilius erat: sed vtrunq̃ equaliter dubiū. non igit̄ poterat vnū in alterius p̄bationē legitime adduci.

Numa dicebat se leges recepisse ab egeria.

¶ Hoc aūt ꝯstat ex similib⁹. sic enim numa pompilius Romanox legislator finxit. sic ēt ⁊ Ligurgus lacedemoniox legislator finxit. Nā cum numa pompilius Romanorum rex scd̄s videret romanox gentem armis assuetam ⁊ legibus insolitam legibus subijci non valere: vt auctoritatem legibus imponeret dixit se nocturnis collocutionibus a nimpha egeria leges accipere. vocauit autem nimpham egeriam aquam quia de terre cauernis egeritur: cum aqua autē nocturnas collocutiones habebat: quoniam per artem hydromanticā que in aqua fit demonū effigies in vndis apparere faciebat a quibus inq̄sitorū obtinebat rñsum. existimātes autē rudes adhuc illi romani aliquē deū has leges sibi indicere: p̄ auctoritate ⁊ veneratione illius assumebāt. de hoc Aug.3. de ciuitate dei.c. vltimo.

Nota que erat nimpha egeria nume ꝯtra cōes expositiōes liuij.

D
Ligurg⁹ dicebat se leges recepisse ab apolline.

Ligurgus quoq̃ lacedemoniox rex ⁊ legislator cum gentem illam adhuc barbarā ⁊ legib⁹ repugnantē videret: vt alicui⁹ saltē dei auctoritate eos ad leges acceptādas iduceret dixit se oīa q̄ legibus ꝯscribebat a deo apolline suscepisse: quo illi permoti leges quas ligurgus tulerat susceperunt. Sicut igitur hi de corde suo se a dijs leges suscepisse finxerūt cum tm̄ nihil fuisset: poterat ⁊ moyses similia confingere. s. se a deo vocatū ad has leges acceptādas. nō igit̄ moyses dixit se a deo vocatū vt hoc in probationē duceret q̄ ab eo leges acceperit.

Hoc. expō

¶ Dōm igit̄ moysen posuisse se a deo fuisse vocatū non tanq̄ p̄bationē alicuius q̄ḋ intēderet: sed tanq̄ veritatē rei geste. Erat.n. moyses tanq̄ historiographus ea que a deo fiebāt aut dicebant̄ stilo ꝯscribens: cū ergo sic fieret q̄ ad accipiendā hanc institutionē cerimonialium p̄ceptox a deo vocatus fuerit: scribit se a deo vocatū.

Q̄ō. 3.
A
An moyses hūc librū scripserit.
Rñsio ad quesitum.

(Uocauit autē moysen.) ¶ Aliq̄s fortassis ex hoc diceret moysen nō scripsisse hunc librū: qm̄ si ipse scripsisset non faceret de se mentionē in tertia p̄sona dicēs. vocauit autē moysen. sed potius in p̄ma p̄sona loqueret̄ dicēs. vocauit āt me dn̄s. ¶ Huic rñdetur ⁊ hoc nihil inferri: q̄ hos q̄nq̃ libros q̄ pentateuchus dn̄r constat a moyse scriptos: in eis tm̄ frequētissime de moyse in tertia p̄sona agit̄ mentio. ¶ Itē si fortassis aliq̄s negare vellet aliquē hox q̄nq̃ librorū a moyse fuisse ꝯscriptum: librum tm̄ deuteronomij q̄ inter hos q̄ntus est negari nō poterit a moyse fuisse conscriptū ⁊ oīa verba eius ab eodē coram toto israel fuisse recitata. Quod enim oīa verba deuteronomij ipse locutus fuerit p̄z Deuteronomij.1.c. cū dr̄. Hec sunt verba que locutus est moyses ad oēm israel trans iordanē in solitudie campestri. Quod autē moyses oīa verba deuteronomij scripsisset habet̄ Deuter.31. cum dicit̄. scripsit itaq̃ moyses legē hāc ⁊ tradidit eā sacerdotib⁹ filijs leui q̄ portabāt arcā. in libro tm̄ Deuteronomij frequēter fit mētio de moyse in tertia p̄sona vt habet̄ Deuteronomij.29.c. cum dicit̄. hec sunt verba federis q̄ḋ p̄cepit dn̄s moysi vt feriret cum filijs israel. ⁊ Deute.31. dr̄. abijt itaq̃ moyses ⁊ locutus est oīa verba hec. ⁊ in eodē.c. dr̄. vocauit ergo moyses iosue ⁊ dixit ei. ⁊ sic frequēter in eodē.c. ⁊ in multis alijs. nō ergo ꝯcluditur librū hunc a moyse non fuisse conscriptū quia de eo fit mētio i tertia p̄sona.

B

¶ Dōm igit̄ erit q̄ moyses hūc leuiticū librū scripsit cum alijs q̄ pentateuchū faciūt: ⁊ eos a moyse fuisse conscriptos totius ecclesie auctoritas tradit. hoc etiam tota hebreox synagoga approbat. Sic nāq̃ habet̄ Malachie.3.c. vbi deus dicit. memētote legis serui mei. vbi legē moysi totū pentateuchū vocat. Moyses tm̄ ideo de se in tertia p̄sona ⁊ non in p̄ma mentionē agit: qm̄ ipse non est tanq̄ simplex verbox relator: sed tanq̄ verbox dei fidelis historiographus. ⁊ hoc quippe nō vt intellect⁹ eius scribendū dictaret: sed vt diuina voluntas eum ad scribendū ipelleret. Erat namq̃ moyses p̄pheta: ⁊ hunc pentateuchū p̄phetico sp̄u afflatus scripsit: p̄phete autē cum loquunt̄ non vt ipsi volūt loquunt̄ sed sicut deus dat eloqui illis.

Prophete q̄uo loquūtur.

sic eni dicit Xp̄s per Matth.10.c. nō estis vos q̄ loq̄mini: sed sp̄us patris vestri q̄ loq̄tur in vobis. ⁊ iterū Luc.21. dicit̄. ponite in cordib⁹ vestri nō p̄meditari qualiter rñdeatis. ego enim dabo vobis os ⁊ sapiam. Et nō solum p̄phete loquebant̄ id quod eis deus dictabat: sed etiā dato q̄ vellēt loq̄ aliquid alter q̄ q̄ḋ deus mādaret non poterant. Sic fuit de p̄pheta balaā qui dixit nuncijs regis balac q̄ nō posse dicere aliud q̄ q̄ḋ de⁹ mādaret vt habet̄ Nume.22. cum dicit̄. rñdit balaam. si dederit mihi

balac domū suaz plenam argenti z auri nō potero mutare verbū dñi dei mei: vt vel plus vel minus loquar. Et cuz iterum cōquereret rex balac q vocauisset balaā ad maledicendū israelitis z ipse ecōtrario benediceret. rndit balaā. nōne nuncijs tuis quos misisti ad me dixi. Si dederit mihi balac domum suam plenā argenti z auri nō potero pterire sermonē dñi dei mei: vt vel boni quid vel mali ꝓferaz ex corde meo: sed qcquid dñs dixerit hoc loquar. Luz ergo moyses hoc spū ꝓphetico loqueret nō poterat imutare sermonē dñi: sed sicut deus ei dabat ita loquebat. z quia mouebat euz ad referenduz in tertia ꝑsona non tanꝯ cōcionatorem sed tanꝯ verū histoziographū: opz eum in tertia ꝑsona de se facere mentionē. ¶ Q. autē ad ista moyses a deo ꝑpelleret. apparet ex alijs que moyses de se scripsit: qui si libertati sue relictus foret nō sic scripsisset. nā cuz nō ptineat ad viros humiles z vere virtuosos de se aliqua magna iactare: immo nec illa libēter audire: z moyses erat vere virtuosus nō scripsisset de se magna ꝓconia. hoc tñ fecit vt habet Nu. 12. c. cum dz. erat enim moyses vir mitissim⁹ super oēs homines qui morabāt in terra. Pz igitur q moyses ista de se libēter nō scripserit: sed spū ꝓphetico afflatus ad hec dicēda z similia cōpulsus est. Et sic in pñti dom erit moyses ideo de se in tertia ꝑsona retulisse: qz ad sic faciendū ꝓphetic⁹ eū spūs afflauerat. (Et locut⁹ est ei.) Postꝯ dñs vocauit moysen ad suscipiendas leges cerimoniales incepit eas eidē ꝓponere.

Qz moyses sepe dicit verba i laudem ipsi⁹.

†

¶ Quo de⁹ h̄ oirerit moysi an i auditu reali vl imagiario. Q. 4.

A

In hoc autē alige ingret. an in visione imaginaria z auditu imaginario deus moysi ista ꝓtulerit: vel an in voce ei enūciauerit. ¶ Fundamentū autē hui⁹ dubitationis est: quia deus consueuit dupliciter apparere z loq ꝓphetis. aliquādo enim in visione reali z vera locutione. aliquādo autē in visione imaginaria. Prima est cuz aliquis angelus loco dei accipit aliqō corpus z in illo alicui ꝓphete apparet: z in eodē voces quas deus disposuit formar. sicut fuit de isto moyse cuz sup montē synai deus ei demōstrasset qōdam corpus lucidū exīte eo in foramine petre: z clamauit āgelus q mouebat illud corpus coram moyse. de quo Exo. 33. ca. Eodē modo habet q de⁹ descēderit in colūna nubis ad ostiuz tabernaculi z incepit ibi loq ad mariā z aaron redarguēs eos q obiurgati fuissent ꝺ moysen. simile autē in multis alijs locis habet. ¶ Alia autē est visio vel auditio imaginaria in ꝓphetis. z hoc est cum eis in somno exīstibus de⁹ incitat spēs exītes in phātasia eoz vel aliquas nouas apponit z illas illustrat supnaturaliter cōponendo z diuidendo. z videt tunc ꝓphete exīti in sōno q aligd vere videat aut vere audiat. z iste est cōis modus in oibus ꝓphetis. z vocat ista visio imaginaria vel in spū z non est in re extra. Sic enim fuit de beato Joāne cui reuelatio ꝓphetica facta est vt pz Apo. 1. c. z dicit ibidem. ego Joānes fui in spū in dñica die: z audiui post me vocē magnā tāꝯ tube. Iz de hoc ad rē extra beat⁹ Joānes nihil audiuit. poterat igit sic dubitari de moyse an ipse ꝑmo mō. s. in visione reali z locutione: an scdo mō. s. in imaginaria locutione z visione a deo leges istas receperit. ¶ Huic aūt rndenduz est q moyses realiter ista audierit. Et forte alige dicet hoc patere: qz hic i lra dz q locut⁹ est ad eū dñs. Iz hoc nihil est qz in multis alijs locis habet quo deus alicui ꝓphete locutus fuerit vel ei apparuerit. illa tñ locutio z visio de imaginaria z nō de reali intelligebat. sic habet Apoca. 1. c. vbi dicit de beato Joāne. audiui post me vocē magnā tanꝯ tube dicentis. z tñ ista vox z visiones que ibi sequunt nō fuerūt in re Iz in imagine: qz dz ibidē. fui in spū in dñica die. non igit ex hoc aliquid ꝓbari pōt. ¶ Dom tñ est q deus moysi hic realr apparuit z locutus fuerit z nō in aliqua imagine: qm̄ ista erat dzia iter moysen z alios q⁹ de⁹ apparebat z loquebat ꝑ somnū. moysi aūt facie ad faciē loquebat. sic habet Num. 12. cū dz. si quis fuerit inter vos ꝓpheta dñi in visione apparebo ei: vel ꝑ somniuz loquar ad illuz. at nō talis seruus me⁹ moyses q in oi domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor ei: z palā z nō per enigmata z figuras deū videt. Igit dom est moysi deum apparuisse z in voce ei ꝓposuisse ista z nō ꝑ somniū in visione imaginaria. ¶ Itē hic assignat locus in quo deus moysi apparuerit z locutus fuerit: quia dz q locutus fuerit ei de tabernaculo testimonij. ergo necessariū est q ista vox audiret in tabernaculo testimonij z ibidē formaret. alꝰ falsuz erat q deus locut⁹ fuisset ei de tabernaculo. in visione aūt imaginaria nō fit aliqua vox vel apparitio realr: ideo nō pōt dici q fiat de aliquo loco cū nō sit. hic tñ assignatur locus in quo formata fuit ista vox quia in tabernaculo testimonij sic apparet in lra. necessariuz est igit dici

De⁹ dupliciter apparebat ꝓphetis. 1. modo.

2. modo.

Beatus Joānes in Apoc. nihil realr vidit aut audiuit

B

Rñsio ad quesitū.

moysen accepisse ista ꝓcepta cerimonialia nō in visione imaginaria z locutione: Iz in vera locutiōe z visione. ¶ Pro hoc aūt ꝺsiderandū est q sicut dictū fuit Exo. 25. super ꝓpitiatoriū iter duo cherubin erat vn⁹ angelus q inter alas cherubin in corpore de aere assumpto latebat: z ibi veraz voces formabat: in q⁹ rndebatur moysi cū intraret in sancta sanctoꝝ: z sacerdoti magno cum illuc intraret semel in anno. iste tñ angelus nō videbatur in corpore illo assumpto: quia ad hunc occultandum expandebāt cherubin alas suas: z ꝓpter hoc etiā nō erat aliqō candelabrū nec fenestra intra sancta sanctoꝝ ne angelus latēs videri posset. z cū sacerdos intrabat illuc ponebat thymiama sup prunas vt fumo crasso inde exhalāte ipleret tota dom⁹ z nō posset sacerdos magn⁹ videre id qō latebat iter alas cherubin. sic hz. j. 16. c. Si igit locutio facta fuit ad moysen de ꝓpitiatorio inter cherubin cum ibi vere voces formarent: necessariū erat legem datā fuisse moysi in locutiōe reali z nō in imaginaria. Eodez modo si dicam⁹ moysen ista audiuisse in tabernaculo testimonij ad ostiū eius necessariū erat verā fuisse vocez: qz ibi dñs descēdebat in colūna nubis z multotiēs loquebat moysi vt pz Exo. 29. z non soluz ibidē moysi loquebat: sed ēt aligbus alijs vt habet Nume. 12. c. cum locut⁹ fuit deus aaron z marie descendēte colūna nubis ad ostiū tabernaculi. ¶ Cōclusio igitur ex supioribus manet moysen in veris z realib⁹ vocibus dui⁹ leuitici ꝓcepta accepisse z non imaginaria locutione.

Locutio dei ad moysen.

¶ Quare hec precepta moyses non acceperit scripta in tabulis lapideis sicut decalogum. Questio. 5.

A

Adhuc autē vlterius ingrendū est cuz hic dicatur moysen accepisse a deo ista precepta in voce: quare nō accepit ea scripta in aliquibus tabulis lapideis sicut accepit precepta decalogi vt habetur Exodi. 32. et. 34. Et satis videbitur alicui rōnabile: qz debuissent ista ꝓcepta in tabulis describi lapideis: qm̄ scriptura in tabulis ad duo ꝓficiebat. s. vt memoriaz nō effugeret. Scōo vt in certum testimoniū date legis a deo maneret. Sicut igit decalogus in duab⁹ tabulis lapideis ꝓpter ista duo scriptus est: ita debuisset leuitic⁹ iste in lapidibus describi. ¶ Fortassis aūt huic aliqs conabitur rndere q ideo leuiticus in tabulis lapideis script⁹ non est: qm̄ laboriosū valde erat tantam scripturam in lapidib⁹ sculpere. Nec est simile de scriptura duarum tabularū decalogi: qm̄ ibi decē verba posita sunt: hic aūt valde multa. ita vt oporteret vltra qnquaginta tabulas lapideas scriptura leuitici impleri. ¶ Sed hoc stare non pōt: qm̄ Iz scriptura hec supabundet ad decalogū: in scribendo tñ labor nullus fuisset: qm̄ opere angelox omnia hec velociter in lapidibus sculperent sicut fuit de ꝑmis z scdis tabulis: quarum vtraqz a deo scriptas. s. opere angelico scriptura sacra signat vt patet Exo. 32. et. 34. ¶ Itē si forte opere humano adhuc scriptura ista fieri debuisset nō erat aliquid difficillimuz in lapidib⁹ sculpi: maior nāqz scriptura cōꝯ fit leuitic⁹ mandato dei in lapidib⁹ posita est. sicut pz de deuteronomio q maior liber cōꝯ leuiticus est. totus tñ script⁹ fuit in lapidibus. sic habet Deuter. 27. c. cum dicit. z epulaberis coram dño deo tuo: z scribe super lapides omnia verba legis hui⁹ plane z lucide: z sicut ibi mādauit deus scribi deuteronomiū sup lapides: ita postea iosue scribi fecit in transitu terre ꝑmissionis vltra iordanez vt habetur Josue. 8. c. cum dicitur. ꝺmolauitqz pacificas victimas z scripsit sup lapides deuteronomiū legis moysi qō ille digesserat coraz filijs israel. non igit ob hanc causaz leuiticus in lapidibus scriptus non est. ¶ Dicet aūt aliquis aliaz foze causam. s. quoniā si totuz leuiticus in lapidibus sculperet oportebat ad hoc multos lapides occupari: z fieret pōdus quasi iportabile. nec aliqua arca federis sufficeret ad hos lapides ferēdos: sicut ad decalogum duabus lapideis tabulis scriptū arca federis sufficiebat. Item quoniā hoc videbatur adhuc maius concludere inconueniens: quoniaz si leuiticus quia ꝓcepta dei continebat lapideis tabulis scribi debuisset: conformiter oportebat z exodum z librum numerorum z deuteronomiū: z omnes libros legales tabulis lapideis describi. qō non solū importabile pondus foret sed etiā prorsus inutile. ¶ Quāuis hec aliqualem colorem habeāt. fundamentalis tamen ratio quare leuiticus in lapidibus scriptus non est nō fuit hec que assignata est: sed ꝺsistit in hoc fundamētū: qm̄ iuxta Aris. in. 1. politicoꝝ. deus z natura nihil frustra operant. si igit supuacuū erat leuiticum in lapidib⁹ describi de⁹ illū nec describi faceret nec describi mādaret. Iz h̄ in lapidib⁹ describi frustra erat. non ergo descriptum est. q enim frustra foret leuiticum in lapidibus describi sic apparet: quoniam libri conuenientius in pergameno aut papiro cōꝯ in lapidibus conscribuntur: nec

Lex Notāda

Rsi. cuiusdā ad qstum.

Impro. 1. rō.

2. rō.

B

Alia rñ. ad qstū.

Doct. rsi. ad qstū. 1. rō.

tur:nec vnq̄ in lapidibus scribi debent nisi ad hoc aliqua vrgens causa prefuerit que in leuitico nullatenus fuit:quoniam si ad solam memoriam leuiticus in lapidibus sculpendus erat: hoc non requirebat:quoniam in pergameno aut alīs scriptus ad memoriam posterorum profuisset: ⁊ non solum ad quantācunq̄ memoriam: sed etiam ad memoriam eternam. Sic enīz patet de libro deuteronomij qō deus voluit conseruari ad memoriam eternam filiorum israel reconditum in arca federis ⁊ manu moysi scriptum:ille tamen non in lapidibus sed in communi materia librorum descriptus est.sic habetur Deuteronomij.31.cum dicitur. postq̄ ergo scripsit moyses verba legis huius in volumine atq̄ complenit precepit leuitis qui portabant arcam federis dicens:tollite librum istum ⁊ ponite eum in latere arce federis vt sit ibi ⁊tra te in testimoniū. ¶Itē non debebat leuiticus describi in lapidibus etiam si maneret in testimonium contra posteros:quoniam deuteronomius moysi non solum in memoriam:sed magis in testimoniū contra israelitas positus est.cum dicatur Deuteronomij.31.ponite eum in latere arce federis vt sit ibi in testimonium contra te.nō tamen scriptum fuit in lapidibus sed in materia communi librorum. ¶Item si diceremus leuiticum in tabulis debere scribi ⁊ ille tabule lapidee in arca reconderentur vt maneret in testimoniū q̄ deus dedisset legem israelitis non erat hoc necessariuz:quoniam satis erat duas lapideas tabulas decalogi manere in arca in testimonium:nec magis probaret legem a deo datam fuisse leuiticus scriptus in tabulis ⁊ in arca reconditus:q̄ si solus decalogus in tabulis ibi repositus esset. ¶Item fundamentalis ratio huius dubitationis est:quoniam dato q̄ vellemus leuiticum in lapideis tabulis scribi debuisse vt maneret in testimonium q̄ deus iudeis legem illam dedisset:tñ hoc non conueniebat quia iudei ex illo solum conuinci debebāt qō ipsi susceperant:sed non susceperunt a deo imediate leges leuitici:sed moyses eas populo recitauit: semper ergo negare possent se a deo istas recepisse.solum igitur illud in lapidibus in testimonium contra israelitas manere debebat qō ipsi a deo immediate susceperūt.⁊ ista fuit fundamētalis cā quare in duab⁹ tabulis lapideis quas deus tradidit moysi solus decalogus preceptorum scriptus erat:quoniam solum decem precepta populus audiuit a deo in monte synai in voce tube.oīa autem alia moyses a deo recepit ⁊ populo recitauit.nullū igit alioz in tabulis lapideis scribi debuit in testimoniū ꝺ israelitas:⁊ sic de leuitico est.

2.rō.

3.rō.

4.rō.

¶An omnia hec precepta leuitici deus simul dixerit moysi vel interpollate. Questio.6.

Alterius autem circa litteram istam queriē cuz hic dicatur deum locutū fuisse moysi precepta que in hoc leuitico continebātur:an omnia ista simul dixerit vel interpollate:ita vt nunc daret vnum preceptum:deinde vero alterum. ¶Huic autem respondendum est q̄ non omnia verba huius leuitici deus moysi simul dixit:quoniaz nec etiā omnia dixit. Sunt enim aliqua in hoc leuitico que deus non dixit: sed moyses quia hystoriographus erat ille retulit.sicut patet de consecratione sacerdotum quam moyses refert fuisse factam quomodo sacerdotes ministrauerint patet infra.8.et.9.cap̄.refert etiam quomodo nadab ⁊ abiu offerentes ignem alienum a domino combusti sunt.de quo infra.10.ca. Refert etiam de filio dominis egyptij qui blasphemauit nomē domini ⁊ lapidatus est.hoc autem manifestuz est deum non dixisse:sed moysen tanq̄ hystoriographum conscripsisse.nō igitur dixit deus omnia verba leuitici. ¶Cum aūt queritur de his que in leuitico sunt nullam concernentia hystoriam:sed pure preceptiua an deus illa dixerit simul.Aliquis respondebit q̄ non omnia simul dicta sunt sed interpollate.ita q̄ aliquando daret vnum preceptum.deinde vero alterum.hoc autem conabitur probare:quia frequenter in hoc leuitico dicitur.locutus est dñs ad moysen.ergo tot locutiones fuerunt quotiens dicitur.locutus est dominus ad moysen.als enim superflue dictum videretur totiens locutus est dominus ⁊c. Adhuc autem respondendum est q̄ ex littera libri huius non apparet sufficienter an omnia hec precepta simul vel in diuersis tēporibus data sint. ¶Satis tamen rationabiliter dici potest ea non simul sed interpollate fuisse tradita quia deus simul moysen tot preceptis non oneraret. Si tamē aliquis dicat pertinaciter oia hec simul data fore non multum insisto.illa tamen ratio qua dicebatur ideo hec interpollate data fuisse patere quia sepe dicitur.locutus est dominus ad moysen.non tenet:quia non ideo replicatur illa oratio vt appareat multas fuisse locutiones dei: sed vt illud ponatur tanq̄ caput ⁊ principium alicuius materie. ⁊ ideo quandocunq̄ moyses scribit hic precepta que pertinent ad eandem materiam ponit ea sub vno capite ⁊ cōtextu.cuz vero transit ad scribendum precepta pertinentia ad aliam materiam ⁊ personam incipit tanq̄ ab alio capite:⁊ dicit iterum.locutus est dominus ad moysen.non igitur conuenienter ex hoc arguitur pluribus vicibus deum moysi locutum:quia pluries illa clausula.ſ.locutus est apponatur. ¶Queret autez aliquis vbi dixerit deus moysi ista precepta:⁊ lz non possit dubitari quin in tabernaculo dixerit quoniam littera sic exprimit: dubitaretur tamen in qua mansione deserti dicta sint. ¶Aliquis autem fortassis dicet ista precepta fuisse data a deo moysi in exitu de egypto ante mare rubrum: vel immediate post transitum maris rubri.⁊ hoc potissime in mansione que vocat marath que est apud mare rubrum:quoniā ibi dicitur q̄ deus dederit israelitis precepta ⁊ iudicia vt habetur Exodi.15.ca.cum dicitur.ibi cōstituit ei precepta atq̄ iudicia:⁊ ibi tentauit eum dicens:si audieris vocem domini dei tui ⁊c.Satis igitur rationabiliter videbitur alicui ibi fuisse data ista precepta quia non constat ibi que precepta fuerint. ¶Sed hoc stare non potest:quoniam hic in littera dicitur q̄ deus dederit ista precepta moysi in tabernaculo testimonij:sed tabernaculū testimonij nō erat factum cum israelite steterunt in mansione que vocat marath de quo Exodi.15.igitur precepta que ibi data fuerunt nō sunt ista precepta que in leuitico traduntur.q̄ autem tabernaculum non esset factum quādo israelite steterunt in marath:appareat ex hoc q̄ mansio que vocatur marath est ante mansionem montis synai vt habetur Nume.33.ca.quoniam distat ab illa per mansiones septem vt habetur in eodem.c.Sed tabernaculum fuit constructum in monte synai.ergo cum israelite existerent in marath nondum erat constructum tabernaculū.q̄ autem fuerit tabernaculum factum in monte synai apparet qz lex fuit data in monte synai vt patet Exo.19.et.20.c.deinde moyses ascendit ad dominum ad accipiendas tabulas in monte synai vt patet Exodi.24.⁊ cū ibi staret cuz domino dedit ei deus preceptum de fabricando tabernaculo ⁊ de modo fabricatiōis vt pz Exo.a.c.25.vsq̄ ad.31.deinde moyses descēdit de mōte ferens tabulas:⁊ incepit ꝺstruere tabernaculū vt pz Exo.35.c.⁊ fic exītib⁹ iudeis in māsiōe synai fabricatū est tabernaculū. magis tñ adhuc hoc apparet qz Nume.10.c.dz qūo recesserūt israelite de mōte synai scdo die mēsis secūdi anno scdo.⁊ tūc fit mētio qūo eleuata fuit nubes desup tabernaculū ⁊ qualr leuite portabāt tabernaculū.non pōt ḡ dici q̄ ista verba leuitici dicta fuerūt añq̄ accederent iudei ad mōtē synai cū i tabernaculo dicta sint. ¶Nūc autē fortassis aliqs dicet ista verba dicta fuisse moysi circa introitum terre promissionis vel in aliqua māsione deserti vltra montem synai.⁊ hoc quia non videbat ex littera vbi dicta fuerint. ¶Ad hoc respondendum est q̄ omnia verba que continentur in toto leuitico dicta sunt moysi in mōte synai.sic habetur infra.26.c.in fi.cum dicitur.hec sunt precepta atq̄ iudicia ⁊ leges quas dominus iter se ⁊ filios israel dedit in monte synai per manum moysi.⁊ infra.27.ca.dicitur.hec sunt precepta que mandauit dominus moysi ad filios israel in monte synai.necessarium est igitur confiteri omnia precepta leuitici in monte synai data fuisse.

¶Quo tempore data sint hec p̄cepta leuitici:⁊ an solum sit vnus annus in quo dari potuerunt:scilicet a mense tertio primi anni vsq̄ ad mensem tertiū secūdi anni. Questio.8.

Adhuc autē aliquis inquiret quo tempore data sint ista precepta leuitici:quia lz de superioribus ꝺstet israelitas stetisse in mōte synai ⁊ tunc accepisse moysen hec precepta.non tamen ex hoc determinatur tempus:quia in monte synai manserunt israelite magno tempore.fuit autem tota mansio in monte illo vnus annus demptis.10.diebus.qō fic apparet:quia israelite venerunt in montem synai anno primo exitus de egypto in prima die mensis tertij vt patet Exodi. 19.steterunt autem in eodem monte vsq̄ ad scōm annum exitus de egypto recedentes inde anno secundo die.20.mensis vt patet Nume.10.Si autem recessissent de monte synai die primo mensis tertij anni secūdi exitus de egypto fuisset mansio in monte illo annus integer.qō patet quia die p̄mo mensis tertij anni secūdi recedebant:sed littera dicit eos recessisse.10.diebus ante.ſ.20.die mensis secūdi exitus de egypto.ergo illi decē dies qui deficiunt a completione mensis deficiunt de completiōe anni integri quo israelite manserūt in mōte synai. ¶Est igitur nunc dubium in qua parte huius anni moyses recepit p̄

Cuiusdam rñsio ad quesitū. B

cepta leuitici huius a deo. ¶ Forsassis aliquis diceret q̄ moyses recepit precepta ista immediate vt accessit ad montem synai: quia immediate vt israelite accesserunt ad montem illum moyses ascendit in montem ꝛ locutus est cum eo deus vt patet Exodi. 19. caꝑ. ibi igitur potuisset in monte a deo ista precepta recipere. ¶ Ad hoc autem dicendū est hanc rēsponsionem stare non posse: quia Exo. 19. solū dicitur quomodo dixerit moysi verba persuasoria vt acciperet legem: ꝛ postea subiungitur quomodo israelite consenserunt. ꝛ post hoc in. ca. 20. sequit̄ lex preceptorum decalogi data a deo. qualiter igitur deus daret moysi ibi ista precepta cum nondū constaret israelitas velle a deo aliquam legem recipere. ¶ Item dato q̄ constaret israelitas velle leges recipere a deo quia ipsi verbo suo expressissent: cum tamen datum esset eis decalogum preceptorum non conueniebat vllatenus eis prius dare precepta cerimonialia leuitici. Ratio huius est quia precepta cerimonialia ꝛ iudicialia sunt quedam determinationes preceptorum decalogi: cum cerimonialia sint determinationes preceptorū secunde tabule. ꝛ quia nunq̄ potest dari determinatio ante id quod est determinabile cum illud necessario presupponat: non poterant dari precepta huius leuitici anteqū darentur precepta decalogi. non igitur potest vllatenus dici q̄ precepta leuitici data fuerint cum primo moyses ascendit in montem synai. ¶ Dicet autez forsassis aliquis q̄ moyses accepit ista precepta leuitici a deo cum ascendit in montem synai ad accipiendas tabulas: ꝛ stetit ibi bis. 40. diebus vt patet Exodi. 32. et. 34. ꝛ tunc non potest obijci de eo qō supra obijciebatur. scilicet q̄ israelite nondum consensissent: aut non constaret de eorum consensu ad accipiendam legem: quoniā ꝫ hoc fuerit quādo primo ascendit moyses in montem: quando tamen ascendit pro tabulis iam confessi fuerant israelite se libenter suscepturos quecunq̄ deus mandaret vt patet Exodi. 24. Nō potest etiam stare aliud qō obijciebat supra. s. q̄ non debebāt dari precepta cerimonialia ante decalogum: quoniā ꝫ cum moyses ascendit in montem synai prima vice non erat datus decalogus: cum tamen ascendit pro tabulis iam datus erat. ꝛ sic videbitur alicui conuenienter dici moysen accepisse a deo precepta huius leuitici quādo ascēdit pro tabulis. ¶ Et sic aliqui respōdent cum querit̄ ab eis quid faceret moyses quadraginta diebus in monte cum domino. Dicunt q̄ ab eo cruditus est in multis questionibus legis: ꝛ q̄ accepit ab eo ipsa precepta leuitici. ¶ Sed hoc stare nō potest: quia ista precepta leuitici data sunt in tabernaculo federis sicut dicitur hic in littera. sed in vertice montis synai non erat tabernaculum sed magis in castris. Item qñ moyses ascendit ꝓ tabulis decalogi ꝑma vice ꝛ cum rursus rediit pro secundis nondum erat factum tabernaculum nec inceptum: sed cum ipse descendit in montem congregati sunt ad eum filij israel ꝛ obtulerunt qō deus mandauerat atq̄ icboata est fabricatio tabernaculi vt colligitur Exodi. ex fine. c. 34. ꝛ iūcto. c. 35. Nō igitur dici poterat moysen accepisse leges istas cerimoniales leuitici quando ascendit in montez synai pro tabulis. ¶ Aliquis autem dicet necessariū esse q̄ precepta ista fuerint data ante fabricationem tabernaculi: quoniam non poterant fieri alique cerimonie sacrificiorum nisi essent leges iste date per quas dirigerentur offerentes in sacrificijs: sed in prima die qua erectus est tabernaculum facta fuerunt aliqua sacrificia sicut patet in consecratione aaron ꝛ filiorum eius. ergo oportuit q̄ ante primam diem erectionis tabernaculi data fuissent ista precepta: ꝛ sic nō poterant dari in tabernaculo. Q; autem non potuisset fieri aliquod sacrificium vel consecratio in tabernaculo anteqū darentur ista precepta. patet quia hic data regula de modo offerēdi. ante ergo q̄ daretur nescirent hebrei qualiter deberent offerre: ꝛ sic nihil offerrent. q̄ autem fuerit facta aliqua oblatio cerimonialis ꝛ inchoata sacerdotum consecratio in die qua erectum fuit tabernaculuz apparet Exo. 40. c. cum dr̄. ꝛ posuit altare aureū sub tecto testimonij ꝺtra velum ꝛ adolenit sup eum incensuz aromatuz sicut iusserat dominus. eodem modo in die qua positum fuit altare holocaustorum in tabernaculo fuit facta oblatio super illud: cum dicitur Exodi. 40. posuit ꝛ altare holocausti in vestibulo testimonij offerens in eo holocaustum ꝛ sacrificia vt dominus imperarat. Item eo die aaron ꝛ filij sui inceperunt consecrari: ꝛ patet quia die quo positum fuit labrum eneum in sanctuario ipsi lauerunt se in eo ad faciendum aliquas ministrationes vt dicitur in predicto. caꝑ. 40. labrum quoq̄ statuit inter tabernaculum testimonij ꝛ altare iplens illud aqua: laueruntq̄ moyses ꝛ aaron ac filij eius manus suas ac pedes cū ingrederentur tectum federis ꝛ accederēt ad altare sicut preceperat dñs. Apparet igit̄ ante erectionem tabernaculi fuisse data ista p̄cepta leuitici de sanctificādo: ꝛ ꝺnter non fuisse data in tabernaculo federis. ¶ Huic rñdenduz est p̄cepta huius leuitici fuisse data in tabernaculo federis. cū vero obijcit̄ q̄ in tabernaculo nō poterat fieri aliq̄ sacrificium vel administratio ꝑtinēs ꝺ̄ in ea erudiret israelitas ꝺcedendū est ꝶ. ꝛ cum dr̄ q̄ sacrificia ꝛ ministrationes que facta sunt in p̄ma die erectionis tabernaculi op3 vt fuissent facta p aliquā regulā ꝫ3 legē a deo datam ante constitutionē tabernaculi ꝺcedenduz. ꝛ cum concludunt leges huius leuitici in quibus agitur de ritibus oīum sacrificiorum debuisse necessario dari ante constitutionem tabernaculi negatur consequentia: quoniam ille leges ꝼm quas ministrauerunt ꝛ obtulerunt sacrificia israelite in prima die erectionis tabernaculi date fuerunt ante constructionem templi ꝛ erectionem: ꝛ non sunt de his que dant̄ in hoc leuitico. ꝛ patet quoniā Exo. 40. dicitur q̄ in die quo erectus est tabernaculū adoleuit moyses incensum aromatū super illud. ꝫ3 ad hoc non oportebat vt daretur aliqua lex in leuitico: quoniā iam data fuerat lex Exo. 30. c. vbi dicitur. ponesq̄ altare contra velum ꝛ adolebit incensum super eum aaron suaue fragrās: mane quādo componet lucernas incendet illud: ꝛ quando collocat eas ad vesperum vret thymiama sempiternum coraz domino. ¶ Sed obijcies qz in prima die erectionis tabernaculi incepit ꝺsecratio sacerdotū: ꝛ tñ lex de ꝺsecratiōe sacerdotū dat̄. j. 8. c. ꝙ oportebat q̄ ante daret̄ ista lex leuitici q̄ consecrarent̄ sacerdotes ꝛ anteq̄ erigeret tabernaculum ꝛ ante aliquam fabricationē: sed non est illa que habetur Leuitici. 8. ca. sed magis illa que habetur Exo. 29. c. in quo. c. agit de omnibus ritibus consecrationis sacerdotum per septē dies: ꝛ illa lex data fuit in monte synai quādo deus dabat regulaz moysi de modo fabricationis tabernaculi. Et cuz obijcis q̄ infra. 8. ca. ponitur lex de ritu consecrationis sacerdotū. ¶ Dōm est illam legem poni ibi per recapitulationē: quia prius data fuerat in exodo: deinde hic recapitulata est. sic patet de similibus: quia Exodi. 27. dicitur de positione olei in lucernis candelabri q̄ pertinebat ad aaron ꝛ filios eius cum dicitur. precipe filijs israel vt afferāt tibi oleum de arboꝛib⁹ oliuaꝝ vt ardeat lucerna semp in tabernaculo testimonij: ꝛ collocabūt eam aaron ꝛ filij eius. Ista tamen cerimonialis obseruatio que per eadem verba recapitulata est infra. 24. c. in principio. ꝛ sic multa alia recapitulātur hic que alibi dicta sunt. Causa autem huius recapitulationis est quia iste liber totus est de cerimonialibus obseruationibus. vt ergo ponātur hic omnes cerimonie iudaice precipue ille que ad sacrificiorum ritus pertinēt ea que alibi dispersa posita sunt hic recapitulant̄: vt sic ex omnibus liber vnus fiat continēs omnes iudaicas cerimonias. ¶ Sed adhuc aliquis obijciet necessario leges hui⁹ libri traditas fuisse ante erectionē tabernaculi: quoniam die prima qua erectum est tabernaculum ꝛ consecratuz p̄ncipes israelitarum inceperunt facere sacrificia: ꝛ durauit oblatio eorum p 12. dies continuos. sicut dicitur Nume. 7. c. s. factum est autem in die qua compleuit moyses tabernaculum ꝛ erexit illud obtulerunt principes israel ꝛ capita familiarum ꝛc. ꝛ tamen nō poterant isti habere moduz in offerēdo nisi accepissent a deo p̄us legem de ritibus sacrificiorum. Necessariuz est igitur leges huius leuitici que de sacrificijs agunt fuisse datas ante erectionē tabernaculi: ꝛ sic non in tabernaculo federis. ¶ Ad hec aūt respondēdum est q̄ principes israelitarū inceperunt offerre in prima die qua tabernaculū erectum est: tamē lex per quā regulabantur in offerendo nondum fuerat data in hoc leuitico: sed etiam sicut pro sacerdotibus fiebāt sacrificia holocaustoꝝ ꝛ victimarum pacificarum ꝛ pro peccato: ita ꝛ in eodem ritu obseruasset moyses in sacrificijs p̄ncipuz: vel sicut cū in mōte synai facta fuerunt holocausta ꝛ victime pacifice in confirmatiōe legis patet Exo. 24. ita in eodem ritu potuit facere moyses in oblatione principum. non igit̄ cogimur confiteri leges huius leuitici fuisse datas ante erectionem tabernaculi. ¶ Sed nunc magis accedentes ad inquisitionē de tempore quo date sunt leges huius leuitici: necessarium est vt dicamus eas fuisse datas in secūdo anno ab exitu de egypto: ꝛ hoc in mense p̄mo vel in mēse scō ante diem. 20. mensis eiusdē. nec pōt assignari aliq̄ aliud tēpus in quo potuissent dari leges leuitici. p̄ma ps huius pz qz leuiticus iste datus fuit moysi in tabernaculo federis vt pz hic in littera. sed tabernaculum federis nunq̄ erectum fuit vsq̄ ad primam diem anni secūdi ab exitu de egypto vt patet Exo. 40. c. ergo non potuit dari ante principium secundi anni. q̄ autem

fuerit

Dubium.

Rñsio.

Impꝛobō.

Cuiusdam rñsio.

Impꝛobō. 1. rō.

2. rō.

Alia rñsio ad q̄sitū. L

D

Doc. rñ.

Obō.

Rñsio.

Obō q̄dam.

Rñsio.

Quo tpe date sūt leges huius leuitici.

Solum fuerunt. 49. vel 50. dies. i gb⁹ oari potuerūt iste leges.

fuerit datus in primo mense huius secūdi anni vel in mense secundo vsq; ad diem. 20. patet: quia omnia verba leuitici data fuerunt in monte synai vt patet infra. 26. et. 27. ca. Sz israelite recesserunt de monte synai die. 20. mensis secūdi anni ab exitu de egypto. ergo nō potuerunt dari p̄cepta huius leuitici post diez. 20. mensis secūdi anni scōi ab exitu de egypto. ex gbus infertur q; solum. 49. aut gnquaginta dies fuerūt in gbus potuisset dari leuiticus iste moysi. s. 30. dies mensis primi anni secundi. ab exitu de egypto z. 20. dies mensis sequentis. Sic igit patet quando z vbi leuitici leges date sunt. (Et locutus est ei dominus.) Dicit autem q; dominus locutus fuerit moysi dando istas leges leuitici. non tamen intelligenduz est q; deus p seipm loquatur: quoniam deus fm seipsum non est animal nec habet organa vocatiua per que loqui possit. ¶ Et si dicas q; poterat assumere aliquod corpus ex aere formato in quo loqueret sicut angeli z demones interdum facere soliti sunt. Respondendum est q; repugnat deo aliquam vocem formare: eo q; omnis actio dei est in instanti: z non potest aliquo modo operari p successionem quia hoc repugnat infinite siue perfectioni: quoniā operatio successiua conuenit rei habēti esse limitatum z que non habet totum suum simul: sed deus habet essentiam infinitā z illimitatam z totum esse simul eo q; est eternus: sicut concludit boetius de consolatione lib. 5. prosa vltima. ideo non potest operari per successionem. ¶ Et si dicas q; deus non formet aliquam vocem in instrumētis per successionem sicut formant angeli: sz q; eam creet in instanti sicut alias creauit res. Respondendum est hoc esse impossibile: qz lz deo nō repugnet creare quicquid est creabile in instanti: tñ repugnat voci q; creet in instanti: quia sic motus z tempus de natura sua dicunt fluxum z successionē: z non potest aliquis abstrahere successionē z fluxum a tempore z motu quia includit contradictionem: ita nec poterit voci tollere suam successionem z ordinem. consistit namq; essentia vocis in ordine litterarum z syllabarum sibi connexaruz: quo ordine sublato z successione impossibile est manere vocis essentiam. non igitur est vox creabilis. non quidem q; repugnet deo vocem creare: sed quia formaliter voci repugnat creari. de his autem diffusius dictuz est Exodi. 23. et. 25. ca. Concludit igitur q; deus non poterat aliquam vocem in corpore assumpto formare nec etiam poterat eam creare. nullo ergo modo deus per se potest loqui. ¶ Si autem aliquis obiiciat de christo q; loquebatur: z tamen erat verus deus. respondetur est Exodi. 23. ca. Dicēdum ergo q; angelus erat qui ista loquebatur. z erat in tabernaculo atq; sumebat corpus aereum in quo voces formaret: nec repugnabat aliquo modo formare vocē in successione sicut repugnabat deo: quia essentia angeli non est infinita nec est totum suuz esse simul. iste autem angelus qui hic loquebat vocabatur deus: quia sic est consuetudo veteris testamēti vt angeli vocentur deus vt patet Exo. 3. c. et. 20. z in plerisq; aliis locis. aliquando autem angeli vocātur angeli nomine suo. sicut patet sepe in libro geñ. s. c. 16. z alibi. ¶ Lā aūt quare aliqñ nomine suo z aliquando nomine dei vocentur expressa fuit Exodi. 19. c. hic autē cū angelus esset qui loquebat vocauit eum scriptura deum z non angelum quoniam dabat leges loco dei: z si forte rustica illa gēs hebreoz audiuisset q; angelus erat q; eis legem ferebat: putarent se ei obligatos atq; ei cultum offerrent sicut deo suo qui super eos ferendi leges potestatem haberet. ne ergo indocta multitudo in hoc erraret colens illū deum qui nō erat: sacra scriptura nō iniuste angelū hic deuz vocauit. (De tabernaculo testimōij). i. q; ista verba locut⁹ fuit deus siue ille angelus moysi de tabernaculo testimonij. i. existens in tabernaculo testimonij: quia sicut supra dictum est duo loca erant in tabernaculo in quibus deus moysi loqui solitus erat. s. propitiatoriū intra sancta sanctoruz z columna nubis ad ostium tabernaculi. in quocunq; ergo horum angelus loqueretur moysi dicebatur esse locutio de tabernaculo testimonij. j. qz formabatur illa vox vel procedebat de tabernaculo testimonij. Quare autez vocet tabernaculum testimonij. causa est quia in eo erat arca in qua erant due tabule legis que vocabant testimonium quia manebant in testimonium posteris q; deus dedisset legem israelitis vt patet Exodi. 25. (Dicēs. loquere filijs israel.) Quānis deus istas leges nunc moysi in secreto traderet. erant tñ postea recitande filijs israel vt ipsi per eas in operationib⁹ cerimonialibus dirigerent: ideo mandabat deus moysi congregare filios israel q̄bus ista referret. ¶ Sz queret aliq; q̄re deus nō dedit israelitis in monte synai ista precepta sicut dedit precepta decalogi in voce tube audiēte tota multitudine ¶ Ad hoc late

Obo.

Rñsio.

Uoci repugnat q; creet i instāti.

Obo.

Rñsio.

Rit⁹ veteris testamēti.

†

Qō. 9 A

Qr deus nō dedit p̄cepta israelitis in mōte synai.

responsum est Exo. 20. c. quoniā non conueniebant alia precepta dari a deo immediate toti multitudini preter decalogi precepta que tunc data sunt. alia vero que postea dāda eēnt oportebat per interpositā dari personaz. z sic fuit de preceptis huius leuitici que israelitis per moysen data sunt filijs israel.

Rñsio ad q̄situm.

¶ An moyses congregauerit omnes filios israel ad hanc leuitici legem audiendam. Questio. 10.

A

Queret aliquis an moyses congregauerit omnes filios israel ad audiendam legem huius leuitici. ¶ Et forte ssis aliquis rñdebit q; non poterat tanta multitudo israelitarum z egyptiorū ascendentiuz cum eis congregari ad audiendum vocē alicuius viri: quoniā essent omnes plures q̄ bis milies milia: quoniā soli viri israelite potentes ꝓcedere ad bellū non cōnumerata tribu leuitica erant sexcenta tria milia virorū z quingenti z gnquaginta vt p̄z Nume. 1. c. z non cōputabatur hic vulgus promiscuū egyptiorum ascendentiū cum iudeis: qō erat infinite multitudinis vt habet Exo. 12. c. non computabātur etiā viri qui erant vltra annum. 60. vt patet. z infra annū. 20. nec computabant mulieres vt p̄z Nu. 1. c. qñ si oēs cōputarent essent vltra bis milies milia. qūo igit tanta z tam vilcora multitudo ad audiēdū vocē vni⁹ viri cōgregari potuerit. Nec valet si aliq; arguat q; oēs isti congregati sunt in die q̄ dñs dedit legem in monte synai vt habet Exo. 19. et. 20. z Deutero. 5. ca. qñ tunc audierunt in voce domini tāq̄ in voce tube: z non solum tota illa multitudo poterat audire vocem dñi: sed etiam si esset decupla multitudo: qz ita erat illa vox terribilis sonans q; non poterāt eam sustinere z clamabāt se morituros esse si amplius vocē domini audirent: ideo petierūt a moyse vt nō loqueretur deus illis sed moyses vt p̄z Exo. 20. z Deuter. 5. c. ¶ Dōz est q; tota multitudo hebreoz z egyptiorū ascendētium cuz eis simul cōgregata poterat audire vocē moysi: quoniā lz moyses non sufficeret fm tenorē vocis sue ita vt audiret a tanta multitudine: tamē deus supnaturaliter cōfortabat vocem eius z eā claram ac sonantez efficiebat: ita vt a tota multitudine faciliter audiret. nam bis moyses locutus est ad totaz multitudinē israelitarū. primo in confirmatiōe legis vt habet Exo. 24. c. cum dicitur. venit moyses z narrauit plebi oia verba dñi: rñditq; cunctus populus vna voce: oia que precepit dñs faciemus. cū ergo totus populus responderit. necessariū est vt totus populus audierit. Item scōo moyses locutus fuit toti cōgregationi israelitarum cuz esset ꝓpinquus morti recitans eis totuz deuteronomium vt p̄z Deutero. 1. c. cum dicit. hec sunt verba que locutus est moyses ad oēm israel trans iordanez. Item patet Deutero. 29. ca. vbi dicitur q; omnes de congregatiōe illa erant p̄sentes moysi recitanti verba illa: pter lignorum cesores z cōportantes aquas. Lū igitur moyses a tota multitudine audit⁹ fuerit poterat nunc audiri. ¶ Dicet aliquis q; q̄uis potuisset tota multitudo israelitarū audire moysen ista loquentē: tñ non congregauit moyses ad hoc totam multitudinē: sed solum eos q; erant p̄ncipales in populo vt postea p hos diuulgaretur ad totā multitudinem. ¶ Et si aliq; obijciat contra hoc qz dicitur hic loquere filijs israel. q̄ videbat q; haberet moyses loqui toti israel. ¶ Respondere p̄t isti q; lz dicatur debere fieri locutionē filijs israel: tñ ex hoc nō sequebat q; deberet loqui toti israel: quoniā sic habetur Exo. 12. ca. vbi deus mādauit moysi q; loqueret ad oēm israel ꝓponens eis cerimonias agni paschalis: z tñ ipse soluz locutus est seniorib⁹ vt patet in medio eiusdez. c. 12. cum dicitur. vocauit autē moyses oēs seniores israel. sic igitur videt q; hic fecerit. Ad hoc respōdēdū est q; moyses locutus est toti israeli. z hoc quia oēs de israel tangebāt iste leges cum agat hic de sacrificijs z alijs cerimonijs que ad oēs de populo pertinebant. Cum autē arguit de eo qō habet Exo. 12. c. non valet: quia ibi non cōgregatus fuit lz deus mādasset toti israel. z hoc qz nō poterāt cōuenienter cōiungi oēs: quoniā hoc cognosceret ab egyptijs z ꝓpedirent recessum eoruz: sed hic nō erat aliq; inconueniens qz erant israelite in deserto vbi nullus ꝓpediebat eos. satis igit dicēdum videtur q; israelite cōgregati fuerint ad audiēdum oia precepta leuitici. (Filijs israel.) Aliq; filij israel vocātur oēs qui descenderūt de iacob. aliquādo autē vocatur totus populus hebreoz filij israel exceptis inde leuitis qui non cōputātur inter filios israel. Pro oibus descendētibus de iacob etiā cuz ipso leui habet Exo. 1. cum dz. Hec sunt noia filioruz israel qui ingressi sunt in egyptū. ruben. symeon. leui. iuda z̄c. Ecce q̄liter appositiōe filioū israel cōprehendunt ēt leuite. Qñq; etiaz non cōprehendunt appellatiōe filioū israel. sic habet Nume. 1. c. cum dicit. fuerunt q; oēs filij israel per domos z familias

Rñsio ad q̄situm. 1. rō.

B

Bis locut⁹ ē moyses toti multitudini.

Opi: quorundam.

Obiectio. Rñsio.

L

† Quid filij israel.

sexcenta tria milia viroꝝ. Leuite autē in tribu familiarū suaruʒ non sunt numerati cuʒ eis. sic patet etiā imediate in eo. c. cuʒ dr̄. Locutusqꝫ est dn̄s ad moysen dicens. tribū leui noli numerare nec ponas sūmaʒ eorum cum filijs israel. Cum igit̄ hic dicat̄ ꝙ moyses loqueret̄ ista filijs israel. Dubium est an accipiant̄ filij israel vt cōprehendūtur leuite: vel pro alijs tribub⁹ sine leuitis.

Dubium.

Rn̄sio.

ℭ Rn̄dendū est hic nomine filiorum israel intelligi leuitas. Et ad sciendū qn̄ nomine filioꝝ israel accipiant̄ leuite vel qn̄ non: aduertendū est ꝙ qn̄cunqꝫ fit mentio de filijs israel: aut fit mētio q̃tum ad aliqd qđ est pure tēporale: aut q̃tum ad aliqd qđ est spūale.

D

Cū vero agit̄ de aliquo tēporali nomine filioꝝ israel non intelligunt̄ leuite. ꝛ sic qn̄ cōputarent̄ filij israel ad eunduʒ ad belluʒ non cōputabant̄ inter eos filij leui. sic pʒ Nume. 1. ca. vbi in oībus familijs ꝛ tribubus cōputātur bellatores in tribu leuitica: mandauit deus ne aliq cōputarent̄. idē erat in diuisione sortium terre ꝑmissionis: qꝛ accipere sortē possessionis erat aliqd tēporale: ideo cum diceret̄ ꝙ diuideret̄ terra ꝑmissionis inter filios israel vt habet̄ Nume. 34. c. non intelligebant̄ leuite: qꝛ isti nullaʒ ꝑtem accipiebāt sortialē vt habet̄ Nume. 18. et. 35. c. cum autē erat aliqđ negociū spūale ꝛ nominabant̄ filij israel intelligebant̄ ēt leuite. sic habet̄ Deuter. 27. c. vbi mādauit ꝙ medietas filioꝝ israel poneret̄ ad benedicendū super mōtem gariziʒ: ꝛ medietas staret supra mōtē hebal ad maledicēdū in his itelligebant̄ leuite vt pʒ in eo. 27. c. Idē qn̄ beat⁹ Joānes in apocalypsi faceret mentionē de oībus tribub⁹ israel quantuʒ ad conuersionē ad xp̄m: posuit ibi etiā leuitas nominando leui esse vnā tribuʒ vt habet̄ Apoca. 7. c. Ex hoc autē pōt cognosci veritas hui⁹ opinionis. naʒ cum hic filij israel vocari debebāt non vocabant̄ ad aliqd tēporale: sed ad aliquid spūale. s. vt audirent legē. ergo oportebat ꝙ ad audiendā istaʒ legē congregarent̄ etiā hic filij leui: qꝛ ita ꝑtinebat ad eos obseruare legem sicut ad oēs alios. ꝛ sic nomine filioꝝ israel cōprehendunt̄ leuite.

Qn̄ leuite cōputātur noīe filioꝝ israel ꝛ qn̄ non.

† (Filijs israel.) In isto leuitico cuʒ deus dat leges: aliqn̄ mādat moysi ꝙ loquat̄ filijs israel: ꝛ aliqn̄ mādat ꝙ loquat̄ aaron. de ꝓmo pʒ hic ꝛ. ĩ. 4. c. ꝛ in multis alijs. de scđo patet. ĩ. 6. c. cum dicitur. precipe aaron ꝛ filijs eius. ꝛ iterum in eodem. ca. loquere aaron ꝛ filijs eius. hic autem dicitur ꝙ moyses loqueret̄ filijs israel. Est autē ratio dr̄e quia aliqua ꝑcepta istorū pertinebant ad totū populū. ꝛ tunc dicebat deus moysi filijs israel loquere. Alia autē erant que ꝑtinebāt ad solos sacerdotes: ꝛ in istis mādabat deus moysi ꝙ loqueret̄ ad aaron ꝛ filios eius: ꝛ qꝛ precepta que ponunt̄ in isto. c. ꝑtinebāt ad totū israel: ideo dixit de⁹ loquere filijs israel.

† (Hō q obtulerit.) Hic itelligit de⁹ de spontaneis oblationib⁹. Erant. n. duplices oblationes. Quedā necessarie: alie autē voluntarie. neċie oblationes erāt tres. s. oblatio ꝓmogenitoꝝ: ꝛ oblatio votoꝝ: ꝛ hostia ꝓ peccato. De oblatiōe ꝓmogenitorum apparet Exo. 22. cum dicitur. ꝓmogenitum filiorum tuorum dabis: de bobus quoqꝫ ꝛ ouibus similiter facias. 7. diebus sit cum matre sua: die. 8. reddes illum mihi. idem habet̄ Exo. 34. De oblatione autē votorū habet̄ Exo. 27. c. ista autē qꝛ erant de necessitate non poterāt transferri ad aliū modum visus vel oblatiōis. sic habet̄. ĩ. 27. c. cum dicit̄. ꝓmogenita que ad deuʒ ꝑtinent nemo sanctificare poterit ꝛ vouere. de sacrificijs autē ꝛ oblationib⁹ pro peccato habet̄. ĩ. 4. et. 5. c. ꝛ ista sacrificia erant necessaria: qm̄ illi q peccabāt ꝯm diuersa genera peccatorū aut delictorū tenebant̄ ad illa sacrificia. alia auteʒ erant sacrificia vel oblationes que spōte fiebāt: ꝛ ista aliquādo erant de reb⁹ non viuētibus. ꝛ ista vocabant̄ oblatio. alie autē erant oblatiōes de rebus viuētibus: ꝛ ista vocabant̄ sacrificia. de ꝓmis habet̄. ĩ. 2. c. de secūdis habet̄ hic.

Duplices erant oblationes.

† (Ex vobis hostiā.) Ex hoc pʒ ꝙ accipiant̄ israelite non soluʒ ꝓ his qui descēdebāt de genere iacob: sed ēt pro egyptijs q ascenderāt cuʒ eis: qm̄ cū illi essent cōuersi ad iudaismū licebat eis facere oēs cerimonias quas faciebāt hebrei ex genere: imo cōpellebant̄ ad quasdā illarū. sed hic ista verba dicunt̄ ad filios israel. cū dicit̄. loquere filijs israel. ergo nomine filioꝝ israel intelligebant̄ egyptij conuersi ad iudaismū: ꝛ non soluʒ egyptij sed etiaʒ oēs alij gentiles quicūqꝫ cōuerterent̄ ad iudaicos ritus.

E

† (Hostiā dn̄o.) Hostia ꝓprie dicit̄ sacrificiū factum de aīalibus. Et dicunt̄ hostie more antiquo qꝛ cum gētiles adinuicē cōpugnarent ꝛ alteri eoruʒ hostes deuincerent: ꝓ hostiū victoria sacrificia dijs suis offerebant ꝛ illa sacrificia hostias vocabāt quasi ꝓ hostili victoria factas. Latinoꝝ tn̄ visus obtinuit vt qđlibet sacrificiū hostia diceretur. Et accipit̄ hic hostia vniuersaliter nō determinādo an sit sacrificium holocaustoꝝ: aut victimarū pacificarū: aut hostiarū pro peccato. ꝛ pʒ qm̄ hic dicit̄ ꝙ hostia aliqn̄ poterat esse holocaustū: aliqn̄ in alijs modis.

Hostia qd sit.

Q̃r iter latinos sacrificia hostie vocant̄.

† (Dn̄o.) Hostia erat offerēda dn̄o: qm̄ cuʒ quis licite offerret dn̄o soli offerre debebat. ꝛ hoc antiquorū auctoritas obtinuit ꝙ lʒ secula illa rudia fuerint. nulli tn̄ hostias obtulere nisi ei q verus deus esset: aut antiq̄tatis errore deus putaret̄.

† (De pecorib⁹.) i. de bobus ꝛ ouib⁹. hic aūt determinat se legislator ad ea q̄ offerēda erāt. ℭ Pro quo notādū est ꝙ ꝯm ordinē nāe cuʒ deus sit summū bonuʒ ꝛ ꝓma causa a qua oīa procedunt per causationē: ꝛ in quā oīa tendunt vt in suum bonum completiuum per affectionem ꝛ inclinationeʒ: ab hac etiā causa oīa recipiunt cōtinue conseruationē. Nā si deus cessaret a cōseruatione sua qua oēs res ꝯseruat: necessariū erat oīa rectore destructa ī nihilū labi. Cū igit̄ hᷓ a deo nos recipere cognoscamus ītellectus naturalr̄ indicat ei seruiendū esse. ꝛ qm̄ deus spūs est: cultus qui ei debet̄ in spū consistit. sic habet̄. Jo. 4. c. deus spūs est: ꝛ eos q eum adorant opʒ in spū adorare. hoc idem dicit Aug. in encheridion. spe: fide: ꝛ charitate colit̄ deus. cōsistit igit̄ cult⁹ dei ꝑncipalr̄ in opere interiori aīe nostre. ea aūt que exterius fiunt ad cultū dei minime ꝑtinent: nisi ꝯm ꝙ ab iterioribus virib⁹ ordinant̄. Cū tn̄ nos a deo cuncta recepimus ei cuncta debem⁹: ꝛ qꝛ non solū vires nostre sunt spūales. s. intellect⁹ ꝛ volūtas: sed ēt q̄dā alie vires corꝑales executiue subordinate viribus rōnalib⁹: ideo nō soluʒ cultū interiorē q in viribus rōnalibus ꝯsistit deo reddere debem⁹: sed ēt cultuʒ in viribus exteriorib⁹. Si tn̄ deo in solo cultu iteriori seruirem⁹ nō ex oībus viribus euʒ colerem⁹: sed solū ex rōnalibus: qđ erat ꝑfecte colere. ideo ad perfectū cultū dei faciēdū oportet vires rationales ꝑcedere atqꝫ dirigere: vires autem executiuas corporales subsequi ꝛ exeq. ꝛ ob hoc non solum a natura ꝯm ꝑncipia rōnis practice obligabamur vt deū in actu solo iteriori coleremus: sed ēt vt aliqua obsequia exteriora ꝑstarem⁹. ꝛ sicut erat peccatū deum in actu iteriori nō colere: ita ꝛ peccatū erat ei aliquas exteriores cerimonias nō exhibere. ꝛ sicut cultus iterior in affectu cordis est de iure naturali qđ a legistis ius gentiū appellat̄ eo ꝙ soli homines eo vtant̄ vt habet̄. ff. de iustitia: ꝛ iure. l. 1. ita ꝛ cultus dei in actu exteriori de iure naturali est ꝛ ab ipsis de iure gentiū esse dicit̄ vt habet̄. ff. de iusti. ꝛ iure in. l. veluti. Sed determinatio ad cerimonias exteriores. s. quas cerimonias deo īpendere debemus nō erat a natura diffinitū: sed hᷓ hūana iura ꝛ diuina distinxerūt. inter ea tn̄ q̄ a deo in actu exteriori exhibētur nihil erat qđ magis deo ꝯueniret atqꝫ deitatis significatiuū esset q̄ꝫ sacrificioꝝ exhibitio. ideo apud oēs gentes taʒ prudētes q̄ꝫ rudes cōformi quasi a natura sentētia diffinitū est eos quos in deos habebāt sacrificioꝝ oblationib⁹ honorare. hoc aūt manifestat̄ in ꝓmis hoībus: qm̄ mox vt Adaʒ duos filios genuit: atqꝫ ipsi ad adultā etatē ꝑuenerunt: quasi pro singulari munere deo offerre ceperunt quilibet iuxta genus officij sui. Cain autem cuʒ agricola eēt de fructib⁹ terre munera deo obtulit. Abel auteʒ q pastor erat de ꝓmogenitiʒ gregis sui dn̄o offerebat adipes vt habet̄ Gen̄. 4. c. sic etiā de iure naturali sacrificiū esse diffiniri videt̄ ab Aristo. 5. ethicoꝝ. cū dicit̄ ꝙ legale est qđ nō est ex seipso determinatuʒ: nec differt sic vel sic fieri anteq̄ꝫ ponat̄. differt autē cuʒ positū fuerit: vt sacrificare vnam caprā sed non duas oueʒ. in quo inuit sacrificiū simpliciter de iure naturali eē: determinatio autē ad aīalia imolabilia ꝛ ad modū sacrificandi ex sola lege est.

†

Q̃ō. 11.

A

Q̃r tenemur deo nālr̄ ad cultum ꝛ ad quem cultum.

Cōsistit cult⁹ dei nō solū ī actu interiori sed etiā exteriori.

Pctm̄ ē deum in actu exteriori nō colere.

B

Jus gentiū q̃r sic appellet̄

Sacrificium ꝯm Aristo. ē de iure nāli: sed ꝺtermīatio aīaliū est de iure positiuo.

Notādū

ℭ In hoc autē aduertendū est ꝙ cum modus ꝛ determinatio sacrificioꝝ a cōsuetudine ꝛ lege penderet hūana: non eodē modo apud oēs gentes sacrificioꝝ ritus erant. naʒ qdam porcū cereri imolabāt. alij vero equū phebo offerebāt. alij vero anserē diane dabāt. nōnulli autē asinuʒ ꝑapo imolabant. quidā autē turpissime agētes canina viscera equate imolabāt. multi ꝛ alij sunt modi de qbus ouidius in ꝓmo libro fastoꝝ: vbi ponit menses romanoꝝ ꝛ oīa festa illorū mensiū ꝛ sacrificia festorū atqꝫ rit⁹ ꝛ cās eoꝝ: ꝛ que singulis dieb⁹ astra oriant̄. vnde incepit. tēpora cū causis latiuʒ digesta per orbē causa. Alij vero ex diuersis ritib⁹ siluano deo siluaꝝ lac offerebāt. sic refert horatius dicens. tellueʒ porco. siluanū lacte piabāt. multe quoqꝫ obscenitates in ritibus gentiliū ad deos suoʒ fuerūt: vn̄ cum deus sacrificioꝝ leges īponeret ritus gentiliū deuitauit.

ℭ Q̃r deus de pecorib⁹ sola tria genera sibi imolari faciebat. de auib⁹ autē solum duo. de piscibus nullum. Questio. 12.

A

Nunc autē ingrendū est q̃re de⁹ de pecorib⁹ sola tria sibi imolari faciebat. s. boues ꝛ oues ꝛ capras: in auibuʒ autē duo genera soluʒ. s. turtures ꝛ pullos colūbarū. ℭ In quo sciendū est ꝙ cuʒ leges sacrificioꝝ nō essent a natura determinate: iudei poterāt qđcunqꝫ voluissent ꝛ q̄liter voluissent offerre nisi deus illos aliqua lege coherceret. pʒ enim in ꝓmis hoībus:

quorum

quorũ alter dño pmogenita pecorũ obtulit:alius vero spicas. sed deinde in pncipio scde etatis sacrificia ad aialia munda determinata sunt qm̃ de imũdis nihil deus sibi imolari volebat. vocant autem aialia munda oia que ad esum hoĩs pertinẽt.qbus vero vesci apud hoĩes consuetũ non est imũda vocant.iõ deus distinguẽs illa dixit noe q poneret secũ in arca de aialibꝰ mundis septena ꝛ septena.de imundis vero bina ꝛ bina vt habet Geñ.6.et.7.c.deinde cuꝫ Noe a diluuio liberatꝰ esset cum in gratiaꝝ actionẽ pro tanto beneficio deo sacrificare vellet:de solis aialibus mũdis tam volucribꝰ q̃ȝ pecoribꝰ obtulit vt habetur Geñ.8.c.ꝛ placuit istõ sacrificiũ deo vt ibidẽ habet odoratus est dñs odorẽ suauitatis.postea vero apud hebreos magis sacrificia ꝛ aialia munda determinata sunt:qm̃ cũ prius oia illa aialia munda eẽnt qbus homines vescerent:deus fecit iudeis sola decẽ pecora mũda esse vt habet Deuter.14.c.cum dr̃. hoc est aial qd̃ comedere debetis:bouem ꝛ ouẽ:capram ꝛ ceruuꝫ: bubalũ:tragelaphũ:pygargũ:orygen:chamelopardalum. ꝛ lꝫ ista aialia quantũ ad esuꝫ iudeis munda forẽt.offerri tamẽ de oibus eis nõ licebat.vnde deus determinauit oia sacrificia ad tria pecora.s.bouẽ oueꝫ ꝛ caprã vt habet hic:ꝛ non solũ hic sed ẽt ex eo tẽpore quo deus cepit vnire sibi abraã ꝛ semẽ eius in populũ:sibi determinauit istos modos sacrificioꝝ.nam cum institueret fedus suum cũ abraã mandauit ei offerre vaccaꝫ:capram ꝛ arietẽ ꝛ turturẽ ꝛ columbã vt habet Geñ.15.c.Quare autẽ ista magis q̃ȝ alia adeo determinata sunt cã est ipsoꝝ mũdicia.inter alia qppe aialia nulla istis mũdiora sunt:qm̃ ab oibus imundicijs in cibo abstinẽt.Est etiã alia causa qm̃ deus volebat sacrificia sua de animalibus illis fieri que cõmuniter in vsu haberentur:ꝛ quia nulla communius q̃ȝ predicta haberentur instituit deus de his solis sacrificium sibi fieri.Alia autem causa est significatio horum aialium:quoniã cum oia sacrificia veteris testamẽti pcipue fierent ad repñsentationẽ pleni atq̃ȝ veri sacrificij.s.corporis dñici i nouo testamẽto:oportebat vt illa aialia imolarent que magis ad significationẽ xp̃i imolandi ptinerent:ꝛ qm̃ in his qnq̃ȝ.s.tribus pecoribꝰ ꝛ duabꝰ volucribus potissima significatio reperit:illa sola offerri decuit.de adaptatione autẽ significatiõis horuꝫ ad xp̃m imolandũ dictũ fuit late Geñ.15.c. ℭDe piscibꝰ autẽ aliqs ingret qr̃ nõ imolabãtur sicut pecora ꝛ aues.ᵃℭAd qd̃ qdaꝫ rñdent ideo eos nõ imolari quia a qbusdaꝫ idolatris imolabant.ᵈHoc qdeꝫ verũ est sicut pꝫ ex auctoritate quorũdã poetaꝝ.nec tñ ex hoc sequit: quoniam eodẽ modo apud gentiles oues ꝛ boues imolabantur sicut patet per ouidium in libris fastorum:ꝛ in libris metamorpho.deus tamen mãdabat ista sibi offerri sicut hic pꝫ:imo pcipue ista debebat facere sibi offerri qm̃ hec a qbusdã gẽtibus in deos colebant.Colebãt nãq̃ȝ egyptij taurũ ꝛ oueꝫ ꝛ capram: ideo deꝰ pcepit ista sibi imolari vt qdam volũt:vt intelligerent hebrei q illa non erãt dij cum ipse faceret illa occidi.sic eniꝫ habetur Exo.8.ca.cuꝫ dicit.si mactauerimꝰ ea que egyptij colũt coram eis lapidibꝰ nos obruent.de h̃ ẽt ꝛ iuuenalis in satyra que incipit.qs nescit volusci.cum dicit.o sanctas gentes quibꝰ hec nascuntur in hortis numina.lanatis aialibus abstinet oĩs mensa:nefas illic fetum iugulare capelle.sicut ergo egyptij colebant ista aialia:ꝛ pro hoc dicit a quibusdã deum mãdauisse illa sibi offerri.ℭJteꝫ cum egyptij colant canes ꝛ pisces debuisset deꝰ mãdare sibi offerri canes ꝛ pisces.de quolibet autẽ istorũ habetur per lucanũ in fi.sexti libri de bello plusq̃ȝ ciuili iulij cesaris ꝛ pompei.hr̃ ẽt p iuuenalẽ in satyra penultima que icipit.qs nescit volusci bithinice qualia demẽs egyptus portẽta colat:crocodilon adorat.illic ceruleos.illic pisces fluminis.illic oppida tota canem venerant:nemo dianã.deus autẽ non mandauit sibi aliquid de istis offerri sed potius phibuit.de cane pꝫ Deutero. 23.ca.cum dicit non offeres pcium canis.de piscibꝰ autẽ lꝫ non inueniat expresse phibitum:qr tñ deus posuit regulam ad quã nihil addere debebãt vt habet Deutero.4.ca.satis intelligitur esse phibitum.non est igitur cã quare deo non offerant pisces qr gentiles illos dijs suis offerebãt sed potius colebãt:vt patet de delphine quẽ in celo posuerunt ꝛ pro deo colũt vt declarat ouidius in scdo lib.fastorũ.ℭCã auteꝫ est quare non offerant pisces qm̃ deus illa vult offerri a nobis que in potestate nostra sunt ꝛ in vsu cõmuni possident vt habet Parali.pmo.29.c.cũ dicit.tua sunt oia:que de manu tua accepimus dedimꝰ tibi.ꝛ qr ista animalia memorata in hoc.ca.in possessione hoĩum cõiter sũt:pisces autẽ a nobis semoti sunt:non decuit eos pcipi imolari.ℭJtem quia ea que dño offerebantur in aialibus viuentia esse debebãt:ꝛ quia pisces raro adduci poterãt viuentes ad dominũ:iõ nõ decebat de illis offerri.manẽt igit qnq̃ȝ species animalium de qbus domino offerri licituꝫ erat.s.de bobus ouibꝰ ꝛ capris:turturibꝰ ꝛ columbis.de quibus oibus habetur in hoc c.(De pecoribus.)Jnter pecora ꝛ pecudes grãmatici hoc differre dicunt q pecora animalia magna sunt vt boues ꝛ chameli.pecudes autẽ parua animalia sunt vt oues ꝛ capre.hoc tamẽ in sacra scriptura non obseruat:qm̃ tam magna q̃ȝ parua animalia pecora nominantur:pecudes autem raro nominat.sꝫ adhuc inter pecora ꝛ armenta sacra scriptura differentiã facit:qm̃ armenta magnorũ animaliũ congregationes esse dicit vt bouꝫ ꝛ chamelorum.pecora autẽ minora animalia dicit.sic obseruat Deutero.14.c.cum dicit.decimam frumenti ꝛ vini ꝛ olei:ꝛ primogenita de armentis ꝛ ouibus tuis offeres.fecit enim ibi differre armenta ꝛ oues:per armenta vaccas intelligẽs que maiora animalia sunt.ꝛ iterum in eodẽ.c.dicitur.ex eadem pecunia emes quicqd tibi placuerit siue de armentis:siue ex ouibus.hic tamen in pncipio huius.c.non obseruat aliqua differentia:qm̃ pecora tam pro magnis q̃ȝ paruis animalibus sumpsit cum dicitur.de pecoribus.i.de bobus ꝛ ouibus vtrũq̃ȝ nomine pecoris designans.j.tamen in hoc.c.obseruauit differẽtiaꝫ dicens.si de pecoribꝰ oblatio est de ouibus siue de capris.ibi qdem sola minora aialia nũcupauit.(De bobus ꝛ ouibus.) ᵉℭQueret aliquis cũ liceret victimas offerri deo ꝛ de ouibꝰ ꝛ bobꝰ capris quare non posuit hic capras.ℭFortassis aliquis respondebit q deus agebat hic de sacrificio holocaustorũ:ꝛ in holocaustis soli boues ꝛ oues offerri debẽt:ideo de capris subticuit.ℭAd hoc dicendũ est non posse stare:quoniã.j.quãdo declarat regula holocaustoꝝ:ponitur q aliquis potest offerre de ouibus ꝛ capris.non igit ob hoc subticet de capris.ℭJtem non potest stare illa responsio cum dicitur q deus agebat hic de holocaustis: quoniam lꝫ in hoc.c.agat de holocaustis.in principio tamẽ eius vniuersaliter locutꝰ est tam de pacificis victimis q̃ȝ de holocaustis q̃ȝ de hostijs pro peccato.pꝫ hoc ex punctatione littere cũ dicitur.homo q obtulerit ex vobis hostiaꝫ deo de pecoribus.i.de bobus ꝛ ouibus offerẽs victimas.si holocaustũ fuerit ꝛc̃.manifestum est q si in pncipio huius.c.cũ dicitur.homo qui obtulerit ex vobis hostiam.intelligeret solũ de holocaustis nõ subiungeret.si holocaustum fuerit.sed tamen hic distinguit an illa hostia sit holocaustũ vel non:ideo necesse est intelligi pncipium c.de hostia vniuersaliter sumpta.ℭDicendũ igitur est q deus non expressit hic de capris:non tanq̃ȝ exprimi deberet:sed qr satis expressis ouibus intelligebant capre.ꝛ iste modus loquendi est vulgatus in sacra scriptura.quoniam cum sepe deus agat de oblatione boum ouiũ ꝛ caprarũ solum exprimit armẽta ꝛ oues per armenta solos boues intelligẽs:per oues autẽ ꝛ capras designat.sic habet Deutero.14.ca.(Offerens victimas.)Signat enim victima aliquid qd̃ ferro occidit:ꝛ ideo si animalia viuentia offerrẽtur non ad hoc q domino imolarẽtur:sed ad aliquem alium vsuꝫ non offerebant victime.de hoc ebrardus ait. victima que cecidit ferro victrice vocat.hostibus a domitis hostia nomen habet.(Si holocaustũ fuerit.)Supra loquebat legislator de sacrificijs vniuersaliter non se determinans ad aliquã speciẽ eorum.in ista parte ponit de eorum diuersitate ꝛ varijs ritibus.ℭJn quo aduertendũ est sola tria genera sacrificiorum sacre scripture tradita fore.s.holocaustũ ꝛ victimas pacificas ꝛ hostiã pro peccato.de quibus oĩbus sm̃ ritus suos tractat legislator in hoc leuitico.de primo in pmo ꝛ scdo.c.de victima pacifica in.c.3.de hostijs pro peccato in.4.et.5.et.6.Est aũt holocaustum cum aliqd̃ animal masculini sexus deo offerebat pncipaliter ad laudem dei non inducente alia causa obligationis:aut petitionis:aut gratiarũ actionis.ꝛ tunc animalia decoriabantur:ꝛ lotis intestinis ꝛ capite ꝛ pedibus vniuersa comburebantur super altare dei:sola pelle animalis manẽte que in ius sacerdotis offerẽtis cedebat vt pꝫ.j.7.c.cũ dr̃.sacerdos q holocaustum obtulerit habebit pellem eius.nihil auteꝫ de carnibus istius sacrificij popularibꝰ offerentibus:aut sacerdotibus ministeria agentibus dabatur cum carnes coram domino incenderentur.vnde ob hoc holocaustũ in greco idiomate dictum est.s. ab holon qd̃ est totum:ꝛ cauma quod est incendiuꝫ quasi totum incensum.ℭSecundum sacrificiũ erat victima pacifica.ꝛ ista lꝫ ad laudem dei fieret sicut omnes cerimoniales actus.causa tñ inductiua eius nõ erat laus dei:sed aut alicuius rei petitio:aut gratiarũ actio pro susceptis.Pro quo sciendũ est q omnia que nos recipimus a deo suscipimꝰ:nec aliqd eo inuito habere possumus.Si igitur deus nobis iratus est lꝫ frequẽter petierimus nihil dabit.placatus autẽ nobis omnia que petimus largietur:

Marginalia (left): B — Sola decẽ pecora mũda erãt apd̃ iudeos. — 1.cã. — 2.cã. — 3.cã. — Alij dãt aliã ꝛ q̃r tã cãꝫ de q̃.j.q.20 b. — Qõ. 13. A — Qr̃ nõ imolabãt pisces. — ᵃRñ.aliquorũ. — ᵈ1.rõ ꝫ. Propter qd deus iussit sibi offerri tauꝝ ouẽ ꝛ capraꝫ. — 2.rõ. — Rñ. ṽa auctoris.

Marginalia (right): B † — Pecora ꝛ pecudes differunt. — ᵉQõ. 14. A — Qr̃ deꝰ nõ posuit hic capras. — Cuiusdam rñ.ad q̃stũ Improba. — B — Hoc.rñ. ad quesitũ. — † Victima qd sit. — † Notãdum lr̃ale. — Holocaustũ qd sit. — C Victima pacifica qd — Vide.s̃.q. 1.b.

aut saltem ea que nobis petentibus profutura esse cognoscit:iō cum aliquid petere volumus deum placatū nobis efficere debemus:alioqn enim frustra conamur.ꝛ qz sacrificia pacifica dicūtur a pace.ſ.a pace obtinēda:ideo cum aliquis a deo quicq̄ petere volebat victimas pacificas offerebat.vt deū sibi sic placatū efficeret.Cum vero aliquis que a deo petierat suscepisset,p susceptis in gratiarū actiones victimas offerebat.ꝛ qm̄ nihil deꝰ nobis nisi aliquo modo placatus dedisset:victimas pacificas.ſ. pro pace habita eas scriptura appellat.sunt igit victime pacifice aut pro pace habita aut habēda.Erat autē ritus sacrificiorū pacificoꝝ vt animalia illa siue masculina siue feminina decoqrētur ꝛ tollerent inde adipes ꝛ aruine ꝛ renes ꝛ duo renunculi q simul cōburebantur coram domino.sacerdotes autem q ista sacrificia faciebant accipiebant pectusculū ꝛ armum dextrum. omnes autem alie carnes ꝛ intestina ꝛ pellis animalis in ius offerētium cedebant.de parte que proueniebat deo habek.j.3.c. de eo autē qō ad sacerdotes ꝛ populares 'offerētes [pertinebat habek infra.8.ca.¶Tertium sacrificiū dicit hostia pro peccato.ꝛ hoc differt ab holocaustis ꝛ victimis pacificis qm̄ illa spōtanea sunt:sacrificiuz autem pro peccato nunq̄ aut raro sponta neum sed ꝓpter legem cogentem erat cuz aliquis in aliqua delicta incidisset.hec autem sacrificia pro peccato 'distinguebātur quantum ad ritus:quia aliter offerebak sacrificium pro sacerdote magno ꝛ pro populo toto.aliter autē pro principe ꝛ personis singularibus:quoniā sacrificia facta pro peccato sacerdotis magni ꝛ totius populi totaliter cremabanť extra castra:ꝛ solus sanguis accipiebak ad liniendū cornua altaris.in alijs autem sacrificijs pro psonis priuatis ꝛ pncipe populi non cremabanť sacrificia extra castra.de hoc.j.4.et.5.ca.Aliud etiaz obseruabak in sacrificio pro peccato sacerdotū quozūcunq̄:ꝛ aliud in sacrificio ꝓ peccato populariū vt patet.j.6.c.Sacrificiū autem pro delicto simile est ad sacrificiū pro peccato.in paucis enī differt. de quo.j.6.c.omnia autem alia sacrificia qualiacūq̄ sint reducunť ad ista.qō dico propter sacrificiuz agni paschalis ꝛ vitule rufe:quoniā nullum istorum ꝓprie erat sacrificiū cum nō obseruētur in eis mores alicuius sacrificij.habēt tamen aliquā similitudinem cum istis tribus generibus sacrificioꝝ:quia agnꝰ paschalis reducit ad sacrificiū pacificaruz hostiarum:ꝛ vitula rufa reducit ad sacrificiū pro peccato.de ritu autem imolationis agni paschalis habek Exo.12.c.ꝛ Nume.9.c.de ritu autem vitule rufe habek Nume.19.hic autem legislator dat solum regulam de holocaustis.(Si holocaustū fuerit eius oblatio.)Oblatio dicit quātum ad offerentē.holocaustū vero quātum ad sacerdotem occidentē ꝛ cremantez.In quo considerādū oblationem dupliciter dici.ſ.generaliter:ꝛ tunc omnia que offeruntur siue viuētia siue non viuētia oblationes dicunť.ꝛ sic omnia genera sacrificiorum sunt oblationes.Alio modo accipitur oblatio spāliter:ꝛ tunc denotat spontaneā oationem rerū non viuētium.Primus modus accipit hic in littera cum dicitur.si holocaustū fuerit eius oblatio.Secūdus modus accipit.j.2.c.cuz dicit.anima cum obtulerit oblationē sacrificij domino:simila eius oblatio erit.hic autem in littera holocaustū oblatio dicit: nō q̄ de rebus inanimatis fit:sed quia q̄tum ad offerentem oē qō offerť oblatio est:nec etiaz possunt distingui tria genera sacrificioꝝ ex parte offerrētis sed ex parte sacerdotis illa cremātis:qz in offerendo nō est aliqua diuersitas rituz que regritur ad distinctionē sacrificiorū:lz in sacerdote imolante ꝛ ministrāte q in varijs sacrificijs varios ritꝰ obseruat.(Ac de armēto.) Nō mādat hic deus de armēto offerri semp in holocaustis q̄st nunq̄ de gregibus offerri possit:sed quia duo membza sūt holocaustorū.ſ.aliquādo de armētis ꝛ aliquādo de gregibꝰ:ideo prosequit hic primo ritum holocaustorū que fiunt de armētis. posterius vero de holocaustis agit que de gregibꝰ fiunt infra. (Oz si de pecozibus.)Considerandū autem est inter armentuz ꝛ greges hoc differre:qz armenta semp magna animalia signāt vt boues ꝛ chamelos.greges autē parua animalia vt oues ꝛ capre.cum autē hic dixit de armēto esse imolandū de solis bobus intellerit cuz nulla alia aialia magna imolabilia sint.(Masculum)Mandat hic deus sibi masculum offerri:qm̄ in holocaustis de quadrupedibꝰ nunq̄ aliquid femininuz offertur.¶In quo considerādum est q̄ sacrificiorum quedaz spontanea sunt quedam coacta.in sacrificijs ex necessitate oportet dari ea que mādat lex.sunt autem pncipaliter duo sacrificia coacta.ſ.sacrificium ex voto ꝛ sacrificiū primogenitorū.in sacrificijs autem ex voto nihil erat determinatū:sed qō aliquis vouisset hoc tenebatur soluere vt pz.j.27.c.In sacrificijs autē primogenitoꝝ semp tenebak offerre masculū vt pz Exo.13.c.et.34.Causa autez huius erat quia primogenita offerebātur pro liberatione israelitarum de egypto cum occidit dominus omnia pmogenita egyptiorum tam in hominibus q̄ in iumētis:ꝛ seruauit primogenita israelitarū vt patet Exodi.13.ꝛ quia in occisione illa solum perierunt primogenita masculina vt late declaratū est Exo.34. in pmogenitis sola masculina offerri decuit.¶Sacrificiū autē pro peccato ex necessitate est:sed in illo non determinať magis masculus q̄ femina.sed in quibusdaz masculus offertur:in quibusdam vero femina vt patet.j.4.et.5.c.Erant autem duo sacrificia voluntaria.ſ.holocaustū ꝛ victima pacifica.in holocausto autem solus masculus offerri debebat.in victimis autez pacificis.siue femina.siue masculus.de primo patet hic.de scōo pz j.3.c.Causa autē diuersitatis est quia lz vtrunq; sacrificiū spōtaneum sit:holocaustū tamē directe ad laudem dei est.victima autem pacifica non est ita ad laudē dei:sed magis ad actionem gratiarum pro pace habita vel habēda:ꝛ qz deus cum perfect sit ꝛ opera sua perfecta vt patet Deuter.32.c.debebat sibi dari id qō perfectum erat:ꝛ qz sexus masculinus perfectior est sexu femininо:cum femina iuxta Aristo.vir occasionatus sit.in his que ad deum ꝓprie pertinebant masculus solus dari debebat: huiusmodi aūt in holocaustis.Sacrificia aūt pacifica non erāt directe ad deum:ideo non oportebat semper masculos offerri. Et si forte alicui ratio ista non placeat.dicendū est q̄ in quibusdam preceptis p̄cipue in cerimonialibus ratio exactissima reddi non potest cum in eis voluntas principis ferētis legē pro ratione sit:qm̄ qō principi placuit legis habet vigorem.ff.de offi. princi.l.1.nec etiam oportet in omnibus que constituta sunt rōnem inquiri:quoniā non oium que a maiozibus tradita sunt ratio reddi potest vt habek.ff.de legi.l.non oium.quia si rationes oium inquirerenť multa certissima statuta destruerēť vt pz eo. ti.l.sequēti.(Immaculatuz.)Immaculatꝰ dupliciter dicit sicut macula duo significat.Primo modo imaculatus dicit qui non habet varietates colorum:sed sincerus ei color est:aut pure niger:aut pure albus.Alio modo immaculatus dicitur qui caret maculis.i.quibusdā deformitatibus corporis:vt cecitate:mutilatione membrorū.Primus modus.ſ.diuersitas in vellere non tollebat quin animalia imolarētur.nec hoc modo scriptura vocat imaculatum vt patet Deutero.12.cum dicitur.occide ꝛ comede iuxta benedictionē dei tui siue imunduz fuerit.hoc est maculatum ꝛ debile.siue mundum.hoc est integrum ꝛ sine macula qō offerri lz.ecce qualiter vocauit mundum qō integrum est.i. qō non est truncatū vel deficiēs in aliqua parte corporis.¶Cōsiderandum tamen est in hoc q̄ aliter accipiebanť animalia eē munda ad cibum:ꝛ alio modo ad sacrificium:quoniam ad cibum erant decem species animalium munde vt patet Deuter. 14.ca.Ad sacrificium autem sole tres species.ſ.boum ouiū ꝛ caprarum munde erant sicut in hoc.cap̄.supra determinatum est. Rursus autem ex accidenti animalia maculari poterant ita q̄ non essent licita ad imolandū:ad vescendum tamen licita erāt. macule autem que vetabant sacrificium fieri habenť infra.22. ca.cum dicitur.homo qui obtulerit victimam pacificorum domino vota soluens vel sponte offerens tam de bobus q̄ de ouibus imaculatum offeret vt sit acceptabile:omnis macula non erit in eo.si cecum fuerit:si fractum:si cicatricem habens:si papulas:aut scabiem:vel impetiginem non offeretis ea domino:nec adolebitis ex eis super altare.Erat autem alia macula si animal immolandum haberet abscisos testiculos vel contritos de quo eodem.ca.dicitur.omne animal quod vel contritis vel tunsis vel sectis ablatisq̄ testiculis est non offeretis domino.Differebat tamen quantū ad hoc quia alique macule erant que faciebant animalia nō posse offerri pro voto:non tollebāt tamen quin spontanee offerri possent:sicut amputatio auriuz ꝛ caude:quoniam si aliquis vouisset se oblaturum vnum animal domino non poterat illud offerre amputata cauda vel auribꝰ. poterat tamen illud in sacrificium dare.de quo Leui.22.dicit. boueꝛ ouē aure ꝛ cauda amputatis voluntarie offerre potes: votum autem ex his solui non potest.Si autem aliquis vellet offerre animal maculatum nihil merebatur apud deum.sic habetur eodem.c.cum dicitur.si maculam habuerit non offeretis: nec erit acceptabile.(Offeret ad ostium tabernaculi).i.q̄ ille q volebat offerre aliquod animal in holocaustum debebat illud portare intra atrium tabernaculi circa altare ad ostium tabernaculi.¶Aliqui autem errant in hoc existimantes q̄ animalia offerebantur sacerdotibus apud ostium tabernaculi:ꝛ q̄ nō intrabant vulgares intra atrium tabernaculi.Sz falsum est quoniam

Hostia pro peccato.

Hostia pro pctō ꝛ holocaustuz ꝛ victima differunt.

Duplr dr oblatio.

Armētuz ꝛ greges differunt.

In q̄drupedibꝰ nunq̄ aliqō femininū offerť ꝛ qūo intelligitur.

In q̄bus sacrificijs poterat offerri femina.

Duo erāt sacrificia voluntaria.

Immaculatus dupliciter dr

Aialia mūda ad cibum ꝛ ad sacrificium.

Que macule impediebant aial sacrificari.

False opinio ablatio.

niam cum vulgares offerrent victimas pacificas intrabant intra atrium tabernaculi ꝛ ibi comedebant partem victimarum suarum ſm q̄ ſepe apparet in hoc leuitico ꝛ in deutorono. in q̄bus mandatur offerentibus q̄ comedāt de victimis ſuis coram domino. Comedere autem de victimis coram domino erat q̄ illas comederent coram altari holocauſtorum. oportebat igit eos illuc intrare. ¶ Item non eſt aliquod inconueniens q̄ vulgares introirent ad oſtium tabernaculi: quoniam introire tabernaculum vulgaribus ꝛ leuitis interdictum erat ſolis autem ſacerdotibus miniſtrātibus hoc licebat. q̄ igit introirent vſq̄ ad oſtium tabernaculi populares cum non eſſet ire intra tabernaculum illicitum non erat. ¶ Item conueniebat vulgares introire vſq̄ ad oſtium tabernaculi cū ſacrificia offerre deberēt: quia animalia immolanda in altari holocauſtorum cremabantur: illud autem apud oſtium tabernaculi erat vt patet Exo. 29. c. ideo vulgares offerre volentes vſq̄ illud animalia ſua ferre debebant: ꝛ ibi ſacerdotes eadē ſuſcipiebāt. ¶ Cauſa autē quare ad oſtium tabernaculi populares accedere iubebantur cum oblaturi ſint: non eſt quia aliquid ipſi facturi ſunt in tabernaculo vel in oſtio eius: ſed quia id qō populares offerunt ad altare holocauſtorum pertinet. altare autem apud oſtium tabernaculi eſt: ideo ipſi ad oſtium tabernaculi accedere iubebantur. vnde cum dicitur offeret ad oſtium tabernaculi tātus eſt ac ſi diceret offeret apud altare holocauſtorum. (Ad placandum ſibi dominum.) Dic ponitur quid proficiant holocauſta. ꝛ dicitur q̄ per ea nobis deum placamus auertentes iram eius a nobis. ¶ In quo conſiderandum eſt q̄ placare deum non eſt finis holocauſtorum: quia holocauſta propie dantur ad laudez dei: ſed magis hoſtie pacifice dantur ad placandum deum. vnde ex hoc dicuntur pacifice quaſi pro pace date. holocauſta tamen cum principaliter ſint ad laudem dei dicuntur eſſe ad expiandum vel placandum deum: quia ex conſequenti hoc addunt. Nam qui recto animo holocauſta offerebant vt in hoc deo laudes impenderent: deus propitiatus eis peccata remittebat auertens iram ſuā ab eis. laus igit dei in holocauſto p ſe eſt. placatio aūt dei ex ꝯſti eſt. ꝛ qñ dr hic ad placandū non denotat cauſa finalis tanꝯ ſacrificium iſtud ad placandū deū precipue fiat: ſed denotatur conſecutio vt cum dicitur ad placandum ſibi dominum. i. ꝛ placabitur ſibi dominus. (Ponetq̄ ſuper hoſtie caput.) Aliqui dicunt q̄ hic debet dici ponesq̄: ita q̄ referat ad ſacerdotem qui debebat ponere manus ſuper animal oblatuꝝ. Sz falſuꝝ eſt: quia in omnibus aliis ſacrificijs dicitur q̄ ipſe offerens debebat ponere manus ſuper caput animalis. erat autē modus iſte quia cuꝝ aliquis vulgaris ferret aliquod animal ad holocauſtum ducebat vſq̄ ad altare holocauſtorum: ꝛ ibi ponens vtrāq̄ manum extenſam ſuper caput eius relinquebat illud ſacerdotibus ad immolandum. ¶ Queret aliquis quare fiebat iſta manuum impoſitio ſuper caput animalis oblati. ¶ Et reſpondetur q̄ fiebat ad duo: aut ad alteruꝝ eorum. ſ. ad p̄prietati illius animalis renunciandum: ꝛ ad peccata ſua ſuper caput illius imprecandum. De primo dicendum eſt q̄ cum aliquis offerebat animal erat in poteſtate ipſius. cum vero obtuliſſet exibat eius poteſtatē. ꝛ ad hoc q̄ notaretur offerentem excludere illud animal a iure ſuo ponebat manus extenſas ſuper caput illius: quaſi illud iam non retineret in rebus ſed libenter deo concederet. Eodem modo videtur eſſe in ſeruitutibus. nam cum aliquis ſeruus alterius erat manui eius ſuppoſitus erat. i. ſub iure eius conſtitutus. cum vero in libertatē emittitur a manu domini liberatur. ideo qui ſeruilem conditionem exeunt manumiſſi dicuntur: quaſi a manu domini emiſſi: vtpote ſi eos dominus in poteſtate ſua tenere nollet. de his. ff. de inſti. ꝛ iure. l. manumiſſiones. ¶ Alio modo intelligi poteſt q̄ impoſitio manuum offerentis ſuper caput animalis oblati erat ad imprecandum penas peccatorum ſuorum ſuper caput illius animalis. ſ. q̄ ſicut deus occiſurus erat illum hominem pro peccatis ſuis: ita occideret illud animal loco eius. ꝛ in hoc magna erat pietas dei: quia ſicut ſanguis cuiuſlibet peccantis effundendus eſſet ad ſatiſfaciendum deo: ita recipiebat effuſionem ſanguinis animalis oblati loco ſanguinis humani. Simile autem habetur in p̄catione peccatorum infra. 16. cap̄. cum enim in die propitiationis deberet deus facere remiſſionem peccatorum mandabat vt ſacerdos magnus acciperet vnum bircum viuentem: ꝛ ponebat manus ſuper caput eius cōfitens peccata populi: ꝛ p̄decabatur vt deus daret penas oīum peccatorum iſrael ſuper illum bircum: ꝛ tunc mittebat in ſolitudinem. patet eum dicitur eodem. 16. c. tunc offeret bircum viuentem ꝛ poſita vtraq̄ manu ſuper caput eius cōfiteatur omnes iniquitates filiorum iſrael ꝛ vniuerſa delicta atq̄ peccata eorum: que imprecans capiti eius mittet eum per hominem paratū in deſertum. Cum autem iſte due expoſitiones ſatis congruant littere conuenientior tamen iſta eſt. ſ. ad imprecationem peccatorum manus poni ſuper caput holocauſti. ꝛ patet hoc ex littera cum ſubiūgitur. ponetq̄ ſub hoſtie caput manus ꝛ acceptabilis erit atq̄ in expiationem eius proficiet. in quo notatur illam impoſitionem manuum ad peccatorum remiſſionem proficere debere: nihil tamen proficeret niſi illa impoſitio ad imprecationem peccatorum ſuper caput animalis eſſet: quoniam ſi dicamus iō manus imponi vt propietati animalis renuncietur non ex hoc ſequetur expiatio peccatorum: quia renunciare propietati non directe agit ad peccatorum expiationem: ſed magis imprecatio ipſa peccatorum. (Et acceptabilis erit.) Hoc referri pōt ad oblationem vel ad offerentem. ad oblationem autem refertur q̄ ſupra dicebatur immolandum eſſe maſculum imaculatuꝝ. Nunc autem ſubiungit q̄ ille maſculus oblatus acceptabilis erit. i. placebit domino tale ſacrificium quādo fuerint manus poſite ſup caput animalis. hoc autem erat quia iſta impoſitio manuū erat cerimonia a deo inſtituta: ꝛ cum aliquis obſeruabat eam obediens deo placebat ei ex obedientia: ꝛ erat ſacrificiū ſic acceptabile. Si autem non obſeruaretur iſta cerimonia non erat ſacrificium acceptabile quia omittebatur ordo a deo inſtitutus. Aliter poteſt intelligi referendo hoc ad offerentē. ſ. q̄ acceptabilis erit i. q̄ deus acceptabit preces eius cum obſeruauit iſtam impoſitionem manuum imprecando peccata ſua ſuper caput animalis oblati. erat autem acceptatio dei: quia ſicut iſte orabat peccata ſua trāſferri in caput illius animalis: ita deus acceptaret. ꝛ hoc fiebat cum offerens manum imponeret iprecando peccata ſua ſuper caput hoſtie: quia tunc orabat peccata ſua transferri in illud animal. Si autez non imponeret manus capiti eius faciēs illam imprecationē non erat acceptabilis. i. non acceptabat deus minus q̄ peccata huius transferrentur in caput hoſtie: cum offerens talia non imprecaretur imponendo manus. (Atq̄ in expiationem eius proficiēs). i. q̄ illa victima proficiebat ad expiationem. i. ad emundationē peccatorum offerentis. Refertur ad ſuprioza. ſ. q̄ ſm p̄ces offerētis deꝰ transferebat penas peccatoꝝ ſuoꝝ in caput hoſtie: ꝛ ſic offerēs manebat expiatus a peccatis. ¶ An per ſacrificia vet. teſt. remitterent peccata. ꝛ in quo ſacra noui ac veteris teſtamēti differant q̄tū ad efficaciā. Qō. 16.

Conſiderandū autez eſt in hoc q̄ per ſacrificia veteris teſtamēti non remittebantur peccata. i. non auferebatur culpa: quoniam ablatio culpe nō eſt per aliquam operationem ſacramentalem: ſed per ſolaz actionem cordis hominis contriti. nam hoc eſt generale eſt in veteri ꝛ nouo teſtamento in omnibus ſacramentis q̄ nullum ſacramentum tollere poſſit culpam: niſi accedēs ad ſacramentū p̄us culpa fuerit emundatus. dico aūt hoc quantum ad adultos: qñ non eſt aliqd ſacramentum in nouo teſtō per qō adultus mortaliter peccans a culpa emundari poſſit niſi conteratur. Luz autem conteritur tunc a culpa abſolutus eſt etiam ante perceptionem ſacramentalem. patet hoc de penitentia. nam ſi aliquis nō contritus de peccatis ſacramentum penitentie ſuſcipiat a nullo crimine abſolutus eſt. [a] Si vero cōteratur in ipſa cōtritiōe ſine aliqua perceptione iam abſolutus eſt. Hoc idem patet in baptiſmo. nam ſi aliquis adultus qui iam ſepe mortaliter peccauiſſet baptizaretur peccatorum veniam non ſuſciperet niſi contereretur: lz non requireretur q̄ pro eis corporalem penitentiam ageret: ſicut qui penitentie ſacramētum ſuſcipiunt ꝛ ſatiſfactio eis pro criminibus ſemper iniungitur. Eſt tamen in hoc differentia q̄ lz culpe peccatorum per contritionem ſoluantur ſine aliqua perceptione ſacramentali noui aut veteris teſtamenti: in nouo tamen teſtamento requiritur propoſitum percipiendi ſacramenta neceſſitatis: in veteri autē non. ſ. q̄ q̄uis aliquis nō baptizatus ſola contritiōe in mortis articulo ſaluari poteſt. iſta tamen contritio non ſufficiet niſi cum propoſito baptiſmatis ſuſcipiendi. eodem modo ſi quis de peccato doleret hoc ſolo abſolutus erat: non tamen ille dolor ſufficiebat niſi cum propoſito confitendi eſſet. Sacramentales ergo perceptiones per ſe culpam non diluunt: ſed contritio hoc facit. contritio tamen ad p̄ceptionem ſacramentalem referenda eſt. Et tamen ſacramentum penitentie extendit ſe ad culpam inquantum eſt ſacramentuz in propoſito lz non in actu. In actu quoq̄ prodeſt ad remiſſionem culpe ſi aliquis non exiſtente contritione ſufficiente aut debita accedit ad confeſſionem ꝛ ſe ſubiecit clauibus: ex virib⁹

Dplares ād oſtiū tabernaculi accedē iubebāt cū oblaturi ſint.

† Notan. ſcale.

† Error ſcotiſtarum.

Qō. 15. a Qñ fiebat iſta manuum ipoſitio ſuper caput aialis oblati. b Rñ. ad q̄. qōnis.

d Dei pietas.

† Duplex lra expoſitio.

a Tho. oppoſitū opiat i 3. p. q. 69. articu. 9. et 10. vbi peccata dic̄ ōleri vtute ſacri ꝛ contritionez eſſe neciā ad remouēdū fictionez. ſi le q. 86. ar. vltio. Iz ſano mō itelligēdus ē Tho. put hic. b Lipe ñ ōlēt p ſacra ſed p ſolaz ctritionez. Nota q̄ in nouo teſtō q̄q̄ ñ ōleatur culpa p ſacra: tñ nō pt doleri ſine ꝓpoſito ſuſcipiendi illa. Nota qō ſacrm pnie extendit ſe ad culpā ſi

solū i ꝓposi to ſ3 ēt actu In ve.teſt. ſola ɔtritio mera pctā delebat. Rō funda mētalis au ctoris.

ſacramenti diſponitur ſepe vt habeat perfectam contritionem. ⁊ ita remttuntur peccata. ¶ In veteri autem teſtamento non ſic erat: quoniam dato ꝙ aliquis ſolum contereretur de peccatis dolens ⁊ non proponeret facere aliqua ſacrificia a peccatorum culpa immunis erat. in quo ſacr̄a noui teſtamēti magis neceſſaria ſunt: ⁊ magis habent naturam ſacramenti ꝙ̃ ſacramenta veteris legis. Quicquid tamen illud ſit culpa directe ⁊ totaliter contritione abſtergit̄ ⁊ non perceptione ſacramentali: quoniam ſi ſacramentum ſm̄ ſe eſſet neceſſarium ad culpe abolitionem: impoſſibile erat quouis modo culpam aboleri ſine ſacramento. in multis tamen tam ſine baptiſmali ꝙ̃ ſine penitentiali perceptione abſolutio ſit a crimine quando non eſt contēptus religionis: ſed articulus neceſſitatis ſacramenti perceptionem excluſit vt patet extra de cleri. non bapt. in. ca. 2. et. 3. Contritio tamen quia ſm̄ ſe neceſſaria eſt ad peccati deletionem: ⁊ ſi aliquando tollatur impoſſibile eſt culpam deleri. na3 quouis modo aliquis ſe habeat: ſiue impeditus ſiue non: ſiue ſane mentis ſiue non: ſi de peccato non conteritur impoſſibile eſt aliquatenus culpam dilui. multotiens tamen ſine ſacramentali perceptione abſolutio ſit de crimine. ergo ſola contritio per ſe neceſſaria eſt ad peccati deletionem. Sacramentalis autem perceptio habet neceſſitatem indirectam ex ſola lege ad hoc cogente. Huius ſignum eſt quia contritio ad peccatorum deletionem omni tempore neceſſaria fuit ab ipſo primordio ſeculoru3 ſine aliqua lege data. Sacramentalis autem perceptio ſolum conueniens ⁊ ſalubris fuit poſtꝙ̃ a lege inducta eſt. Ex quo infertur contritionem eſſe de iure naturali in ipſis principijs rationis practice: nullo dicente aut docente fundatam. ſacramentorum autem perceptionem a ſola lege inductam. Hec autem de peccatis actualibus dicta ſunt: quoniam originalis peccati macula ſine ſacramenti perceptione non abſtergitur: ſicut in pueris qui baptizantur in quibus nulla contritio eſt. ⁊ eodem modo erat in eis qui circuncidebantur in veteri teſtamento: quoniam cu3 in tenerrima etate iſta ſacramenta ſuſciperent carentes adhuc actu rationis conteri non poterant. Nec etiam dici poteſt ꝙ parentes iſtorum paruulorum aut eccleſia loco eorum conteratur: quoniam iſti fidem loco paruulorum ſuſcipiunt: de peccato tñ̄ nihil dolent. ſ. quia cum aliquis paruulus baptizandus eſt: parentes ſui aut illi qui faciunt eu3 baptizari: certiſſime exiſtimāt ꝙ baptiſmus ei confert vitam eternam: ideoꝙ eum baptizari faciunt. ꝙ ſi fortaſſis in baptiſmate exiſtimarent nihil conferri non eum facerent baptizari. eccleſia etiam in hac fide fundata paruulos baptizat credens per hoc eis futuram vitam eterna3. Et ſi forte ex parte eccleſie aut ex parte eorum qui puerum faciunt baptizari iſta fides in vniuerſali aut in particulari deficeret baptiſmus nihil conferret: ſicut qui baptizat intendens ludere ⁊ non baptizare. Dolendum tamen de peccatis iſtorum paruulorum non eſt nec eccleſia dolet: aut parentibus dolendū ſuadet ꝙ̃uis maculas originales paruuli naſcētes cōtraxerint: quoniam pro tali peccato nemini dolendum eſt: quoniam quilibet dolere debet de eo qd̄ nequiter egit vt peniteat eum feciſſe ⁊ nollet aliquatenus hoc egiſſe. de eo tamen quod nos non agimus ſed nobis totaliter inuoluntarium eſt nullam nobis occaſionem ꝓ̄ſtantibus: conterendum aut plangendū non eſt. Sic enim de originali peccato in nobis eſt: quoniam originalis macula a nobis non agitur ſed contrahit̄: nec voluntas ad hoc operatur: ſed ſeminalis deriuatio illam cauſat. non igitur paruulis plangendum eſt quia originaliter peccauerunt: quoniam non ipſi quaſi ex ſe peccauerunt: ſed peccatum in eos deriuatum eſt. ideo rationabiliter ſtatutum eſt vt ſola ſacramentali perceptione originalis macula deleret̄: ſicut in baptiſmate ⁊ in circūciſione quando vires habuit ſalutiferas. ſi tamen in paruulis eēt aliquod actuale peccatum de quo ipſi dolere non poſſent: neceſſarium erat vt parentes loco eorum pro peccato dolerent: ⁊ ſi nō dolerent impoſſibile erat per baptiſmatis ſacramentum: aut ꝑ circunciſionem tempore ſuo aliqua peccata fuiſſe deleta. na3 ſicut cum aliquis baptizatur requiritur fides ex parte eccleſie baptizantis ⁊ ex parte paruuli baptizati vt proficiat ſacramentu3. Si aute3 eccleſia crederet nihil conferri in baptiſmate: ⁊ paruulus vel illi qui eum baptizandu3 offerunt crederent ſe in hoc nihil ſuſcipere non proficeret ille baptiſmus. ſic igitur in offerentibus puerum ad baptiſmum requiritur fides, ſine qua impoſſibile eſt ſacramentum proficere: ⁊ requireretur iſta fides in baptizato ſi ipſe ea3 habere poſſet. ita eſſet de peccato actuali ſiqd̄ in paruulo eſſet de quo perfecte conteri non poſſet: quoniā tūc neceſſarium erat parentes ⁊ eccleſiam loco eius de peccato dolere. alioquin impoſſibile erat vt baptiſmus quicꝙ̃ proficeret

B

Cōtritio ſola ad pcti deletione3 eſt necc̃ia. Qūocunꝙ̃ aligs i morte ñ ɔterat̄ ſiue ipedit⁹ ſiue ñ ipoſe ē ꝙ ſaluet̄.

Contritio ab exordijs ſclor ꝑfuit ad remiſſionē pctōꝝ: ꝑceptio ſacr̄oꝝ a lege iducta eſt.

C

Si parētes aut adducētes pueꝝ ad baptiſmu3 fidē nō hñt baptiſm⁹ nihil ꝓdeſt.

Pro pctō originali ñ ē dolēdū nec cōtritio de illo hñi d3.

¶ Nunc autem de ſacrificijs veteris teſtamenti dicendum eſt ꝙ cum ipſa non ſunt digniora nec equaliter digna ſacramentis noui teſtamenti: ꝙ cum per ſacramenta noui teſtamenti nō aboleatur directe culpa ſed per contritionem multo minus per ſacrificia ⁊ cerimoniales obſeruationes veteris teſtamenti aboleri poterit. ¶ Cum igitur dicitur hic ꝙ holocauſtu3 proficit ad expiationem offerentis. non eſt hoc intelligēdum de emūdatione culparum ſed potius de ablatione penarum. vnde ſi aliquis offerret holocauſtum in mortali peccato exiſtens ſacrificium illud non erat deo placabile: ſed potius ex hoc idignaretur deu3. quoniam victime ſtultorum abominabiles deo ſunt iuxta ſalomonem. ⁊ ſic l3 cain obtuliſſet domino ſacrificium de frugibus ſuis: quia tamen in peccato erat non acceptabat dominus oblationem illam vt habetur Gen̄. 4. cu3 dicit̄. ad cain aūt ⁊ ad munera eius non reſpexit. ideo cum aliquis offerre debebat ſi congrue vellet offerre prius de peccatis dolebat ⁊ tūc victimas offerre poterat acceptabiles domino. id igitur quod ꝓpter holocauſta expiabatur non erat aliqua culpa ſed pena debita ꝓ culpa: quoniam poſtꝙ̃ aliquis a culpa abſolutus eſt adhuc manet ſuſtinenda pena pro peccato: ⁊ ſacrificia illa proficiebant vel ad ablationem penaꝝ inferendaꝝ: aut ad aliquā partē earū.

¶ Nunc autem inquiret aliquis cū non diluatur culpa per ſacramenta noui aut veteris teſtamenti directe loquendo de culpa actuali: ⁊ per ipſa ſacrificia ⁊ cerimoniales obſeruationes peccatorum pene tollantur. in quo differunt quantum ad efficacia3 ſacramenta noui ⁊ veteris teſtamenti. nam ſi dicamus hoc differre quia per ſacramenta veteris teſtamenti culpa non emundatur: per ſacramenta autem noui teſtamenti emundetur ſtare non poteſt: cum dictum ſit ꝙ culpa directe per contritionē ⁊ nō per aliquid alterum aboletur. ſi autem dicamus ea differre ꝙ̃tum ad ablationem penarum. ſ. ꝙ per ſacrificia ⁊ obſeruatiōes veteris teſtamenti pena peccatorum non tollatur: ⁊ per ſacramenta noui teſtamēti remittantur pene peccatorum falſum eſt: quoniam etiam per ſacrificia veteris teſtamenti idē ſit. ¶ Ad hoc autem reſpondendum eſt eſſe magnam differentiam in efficacia ſacramentorum noui ⁊ veteris teſtamēti. ¶ Prima eſt ꝙ l3 ſacramenta noui ⁊ veteris teſtamenti directe non ſe habeant ad remiſſionem culpe: tamen indirecte ſacramenta noui teſtamenti ſunt neceſſaria ad culparum abolitionem: ita ꝙ ſine eoꝝ actuali perceptione: aut ſine propoſito percipiendi culpa nulla tolli valeat. ſicut ſupra declaratum eſt quantum ad baptiſmum ⁊ penitentiam. In veteri autem teſtamento non ſe habent aliqua ſacramenta aut ſacrificia vel cerimonie ſic ad culpe remiſſionem: ita ꝙ ſine eorum actuali ſuſceptione vel ſuſcipiēdi propoſito culpe non auferant̄ niſi in circunciſione ſine qua paruuli moriebantur in originali macula. hec tamen non pertinet proprie ad vetus teſtamentum: cum ante ipſum teſtamentum tradita ſit. ¶ Item differunt in efficacia ſacramenta noui ⁊ veteris teſtamenti: quia obſeruationes cerimoniales veteris teſtamenti non proficiebant directe ad deletionem pene debite pro peccato tanꝙ̃ eēnt pars ſatiſfactionis: ſed ſolum ad emundationē quarundam irregularitatum ⁊ imundiciarum corporaliu3 que arcebant ab introitu ⁊ acceſſu ad tabernaculum: ſicut ſatis patet per Aplm̄ in epiſtola ad hebreos. Sacramenta autem noui teſtamenti nunꝙ̃ dantur ad emundatione3 alicuius corporalis macule aut irregularitatis: ſed ſemper ad tollendu3 directe vel indirecte aliquam culpam venialem vel mortalem: aut ad gratiam conferendā vel exiſtentem augmentanda3: ſicut patet cuilibet diſcurrenti per omnia ſacramenta noui teſtamenti: inquirēti quid in quolibet illorum conferatur. ¶ Item differunt ſacramenta noui ⁊ veteris teſtamenti: quia per ſacramēta noui teſtamēti ſemper remittit̄ ex natura ſacramēti pena debita pro peccato in totum aut in partem: ⁊ ſic ipſum ſacramentum confert partem ſatiſfactionis. Sacramēta autem ſiue cerimoniales obſeruationes veteris teſtamenti non faciunt directe ad remiſſionem penarum debitarum pro peccato ſed faciunt indirecte. ſ. ꝙ ſi iſraelite non facerent cerimonias ⁊ ſacrificia eis a lege iniuncta peccatum ⁊ penam incurrerent. ſi autem hec omnia obſeruarent nulla eis pena infligeretur. ⁊ ſic tollebat̄ pena iſta quam incurrere debebāt ſi non obſeuarent lege3: non tamen per iſtas cerimonias ⁊ ſacrificia euadebāt penas aliquorum peccatoru3 que ia3 cōmiſiſſent: quaſi eſſent iſte cerimonie ſatiſfactorie peccatorum aut pars ſatiſfactionis ⁊ ſuper hoc proficiebant: quia obſeruantibus temporalis ꝓſperitas proueniebat ⁊ auferebat̄ gladius hoſtilis. ſic patet infra. 18. c. cu3 dicitur. cuſtodite leges

meas

D

Rñſio ad tit. q.

Uer⁹ intellectus textus.

Si qs in mortali offerebat ſacrificiu nō erat i lege vete. dño placabile ꝙ̃to magis in noua.

Qō. 17.

A

In quo ſacr̄a noui ac veteris teſtamenti dr̄nt quo ad efficaciam.

Rñ. ad q̄ſitū. 2. p. tit. qōis.

1. dr̄ia.

B

2. dr̄ia.

3. dr̄ia.

C

meas atq; iudicia: que faciens homo viuet in eis. i. q; si aliqs cõ pleuerit obseruatiões legales p eas merebit vt ñ occidat a deo. sed vt ei vita detur ad vlterius illas obseruatiões cõplendum. Sic etiã dicit apostol' ad Ro. 10. moyses. n. scripsit qñ iustitiã q̃ ex lege est q; fecerit hõ: viuet in ea. i. p hoc q; aliqs faceret ea q̃ mãdabant' in lege merebatur vt ei daret' tẽpus ad magis vi uendũ in lege. ¶ Item differũt sacramẽta noui ⁊ veteris testa mẽti: qz sacramẽta noui testamẽti ꝓficiebãt ex intẽtiõe ei' q; su scipiebat illa. s. si erat in charitate. ⁊ hoc generale est: quia in oi opere quod ab aliquo existẽte in charitate efficit dirigẽdo illũ in rectũ finez meritũ est. Sed ꝓpter hoc in sacramẽtis noui testamẽti erat alia efficacia: qa non solũ merebat aliquis ex eo q; in charitate suscipiebat illa: sed etiã ex hoc q; ipsa sacra ex na tura sua ei aliqd ꝯferebant: nisi obicẽ poneret. in sacramẽtis ãt ⁊ obseruatiõibus cerimonialib' veteris testamenti nõ erat sic: qñ solũ cõferebant si aliqs illa ex feruore deuotionis efficeret: als autem nihil. Sunt ãt ⁊ ꝑter hec alie differẽtie in efficacia sa cramẽtorũ noui ⁊ veteris testamẽti: de qb' ad ꝓsens nõ opoz tet magis dilatare sermonẽ. De holocaustis istis que hic ponũ tur eẽ ad expiationẽ. dicendũ est q; nõ erãt ad expiationẽ cul pe sicut supra declarat': nec etiã erãt directe ad tollẽdũ penã ali quorũ peccatorũ ꝑteritorũ: sed solũ ꝓficiebãt inquantũ iste of ferẽs ex deuotione merebat': ⁊ tũc poterat hoc esse per accidens ad remissionem alicuius pene peccatorũ ꝓteritorũ vel ad an gmẽtationem gratie. Sed nihil hozũ per se ex natura holocau sti aut alteri' sacrificij agebat'. (Immolabitq; vitulũ.) Dic po nit' qd fieri deberet aĩali posteq̃ cõferretur. ⁊ dicitur q; deberet immolari. i. iugulari vel occidi. ante hoc tamẽ siue offerẽs siue ipsi sacerdotes q; in hoc magis experti erãt: inquirere debebãt an animal esset cõueniẽs ad immolandũ vel nõ. cognito autem q; esset cõueniẽs immolari debebat. dicitur autẽ. immolabitq; vitulũ. referẽdo ad sacerdotẽ ⁊ nõ ad eũ qui offerebat: quoniã laici offerẽtes nõ debebãt aliquid immolare aut facere qõ ꝑ tineret ad ministrationẽ sacerdotalẽ: qñ si aliqd facerẽt mole rent'. Etiã leuite si acceptarẽt ministrare in eo qõ pertinebat ad sacerdotes moriebant': ideo mãdauit deus aaron ⁊ filijs suis vt ipsi soli ministrarẽt ⁊ non ꝑmitterent aliquẽ alium in sacerdo tio ministrare: als oriret' magna indignatio dei sup totũ popu lũ: qz tunc leuite morerent' attentãtes ministrare in loco sacer dotũ. babet' Nume. 16. c. vbi chore ⁊ dathã ⁊ abyron cuz. 250. viris insurrexerũt ad ministrãdũ in officio sacerdotali: ⁊ tũc cõ busti sunt ⁊ terra absorbuit eos. q; autẽ laici tentãtes ministra re in officio sacerdotũ morerent' aut magnã penaz incurrerent: ꝑ in rege ozia qui als vocabat' azarias: q; cum accepisset thuri bulaz ad ministrandũ cozaz dño tanq̃ sacerdos ꝓsumpsit eũ dño lepza in frõte: ⁊ fuit lepzosus vsq; ad mortem suam: regnauitq; pro eo filius suus tãq̃ ipse viuẽs mortuus eẽt vt habet'. 4. Re. 15. c. Mandat' igit' hic q; imolet vitulũ. s. sacerdos ad que' ꝓti net ista imolatio: ⁊ nõ laicus q; offerebat ⁊ ponebat man' super caput hostie: q̃uis hic ex cõtextu lre videret' referendũ ad ipm laicum offerentẽ: cũ oia ponant' in tertia ꝑsona sine aliquo ex ꝓsso supposito. ⁊ sic accipiendũ fozet nisi alia loca scripture hꝫ phiberent. (Immolabitq; vitulũ.) Mandat' hic vitulus imo lari in holocaustũ: nõ q; liceret soluz vitulũ offerri: sed qz hic di stinguebat' an holocaustũ fieret de armẽto an de gregibus. Cũ aũt fieret de armẽto solus vitulus imolãdus erat: qz non erant alia aĩalia imolabilia que iter armẽta cõputarent' nisi boues: ⁊ mãdat' vitulus: qz lz aliqs de bob' offerret holocaustũ: nõ debe ret bouẽ veterez aut q̃ttuoz vel. 5. annoz offerre: sed vitulũ qz tener erat. (Lozã dño). s. iugulãdus erat ille vitulus cozã dño. accipit' hic ꝓprie cozã dño: qz cũ deus vbiq; sit: vbicũq; aliquid faciamus cozã deo facimus: qñ nemo põt locoz recessib' a deo separari: nec locozũ accessib' eidem appropinq̃re. oz tñ deus in aliqb' locis spãlius esse q̃ in alijs: qz ibi facit singulares opões: sicut de' spãlius est in celo empyreo vbi est gloria beatoz q̃ in alijs locis: ⁊ spãli' est in hostia ꝯsecrata q̃ alibi: iõ cũ aliqd agi mus cozã locis illis in qbus deus spãlius est cozã deo agere di cimur. ⁊ sic q; aliqd agit cozaz hostia ꝯsecrata qz ibi spãliter de' est cozã illo illõ agere oz. ⁊ qz sic erat in scũario q; de' erat spã liter in tabernaculo ⁊tra ꝓpitiatoriũ ⁊ ẽt sup altare holocaustoz cũ ei ibi sacrificia offerrent': q; aliqd ageret cozã altari holocau stoz cozam dño agere diceret': ⁊ qz imolationes fiebãt ad latus altaris apud ostium tabernaculi vt patet infra in littera: quãdo aliquis imolabat aliqõ animal cozaz deo immolare dicebatur. Si autem accipiebatur large aliquid cozam domino vbicunq; existeremus aliquid facientes cozam deo illud ageremus. sic di cit boetius de consolatione lib. 5. ꝑsa. 5. magna vobis est si dis simulare non vultis necessitas indicta ꝓbitatis: cum ante ocu los agitis iudicis cuncta cernentis. (Et offerent filij aaron sa cerdotis sanguinem.) Postq̃ iugulatus esset vitulus filij aa ron accipiebant' sanguinem illius in aliquo vase ⁊ offerebant sacerdoti facienti sacrificia vt effunderet illum per parietes al taris in circuitu. ¶ Circa hoc queretur quomodo ani malia ista imolabantur. s. an iugularentur super altare vel ifra. ¶ Aliqui putant q; animalia ingularentur super parietes al taris: ⁊ sic decurreret sanguis super altare. Sed hoc stare non potest. Primo, quia cum totum altare igne plenum esset: non posset ponere sacerdos animal immolabile super illud nec ibi dem iugulare: quoniã combureret': totumq; ignem altaris dis sipare: quod nõ conueniebat. Item si super parietes altaris iu gularẽtur animalia flueret sanguis super ignem extinguens il luz: ⁊ accipi non posset ad liniendum parietes altaris. vel si foz tassis in ipsa iugulatione sanguis per parietes altaris decurre ret non possent illum accipere sacerdotes vt offerrẽt ipsi sacer doti ministrãti. hic tñ mandat' q; filij aaron offerant sanguinẽ ad fundendum per parietes altaris. Item quia infra dicitur q; aĩalia deberẽt iugulari circa latus aquilonare altaris. ¶ Ad hoc respondendum est q; nullum animal oblatum iugulabatur super altare: sed apud latus altaris: ⁊ ibi ponebant' aliqua vasa in que sanguis defluer et: ⁊ tunc accipiebant illa sacerdotes filij aaron ⁊ offerebant ipsi sacerdoti facienti sacrificia qui effunde bat illum sanguinem per circuitum altaris.

¶ An semp aarõ vel alij sacerdotes magni deberẽt facere sacri ficia: vel aliqñ possent sacerdotes minozes illa efficere. Qõ. 19.

Circa hoc autem aliqs queret an semper aaron vel alij sa cerdotes magni deberent facere sacrificia: vel aliqñ possent sacerdotes minozes illa efficere. ¶ Dicet aliquis ex hoc sequi q; sacerdos magnus semper deberet ista sacrificia face re ⁊ nemo alius: quia dicitur hic q; sacerdos immolabit vitulũ: ⁊ filij aaron ⁊ sacerdotes minozes offerent sanguinẽ. ⁊ sic vi detur q; ad sacerdotes minozes soluz pertineret offerre sangui nem ⁊ non immolare vel facere sacrificium. ¶ Ad hoc respon dendum est q; ministeria sacerdotum erant quattuoz. Primũ erat itrare in sancta sanctozum ad expiãduz in sanguine vt ba betur infra. 16. c. Secundũ ministerium sacerdotum erat q; in cenderent lucernas candelabri in tabernaculo vt patet Exodi. 27. et. 30. ⁊ infra. 24. Tertium ministerium erat pertinẽs ad sa cerdotes offerre thymiama cozam domino vt habetur Exodi. 30. Quarta ministratio erat sacerdotum facere sacrificia vt pa tet in toto hoc leuitico. Prima autem ministratio que erat in troire in sancta sactozum pertinebat ad solum sacerdotem ma gnum ⁊ non poterat aliquis de minozibus solum vel cum eo il luc intrare vt patet infra. 16. ca. ⁊ ad Hebre. 9. Alia autem tria ministeria non solum pertinebant ad sacerdotem magnum: sed etiam ad sacerdotes minozes. De incensione candelarũ q; perti neat ad sacerdotes minozes hꝫ Exo. 27. cũ dr. vt ardeat lucer na semp in tabernaculo testimonij: ⁊ collocabũt eã aaron ⁊ filij eius. de incensione thymiamatis hꝫ infra. 10. c. q; pertineat ad minozes sacerdotes: qz filij aaron qui erant sacerdotes mino res acceperunt thuribula ad incendẽdum thymiama vt habet' 10. c. ¶ Item ꝓ hoc quia Zacharias pater bti Joãnis nõ erat de sacerdotibus magnis: ⁊ tamẽ ipse obtulit thymiama cozam domino vt habetur Luce. 1. c. Q; autem oblatio victimarũ ꝑ tineat ad sacerdotem magnum ⁊ etiam ad minozes patet ifra. 7. c. cum dicit' q; qui obtulerit ⁊ adoleuerit sacrificiuz habebit armuz dextrũ de hostia pacificoz. Si tñ sacerdos magn' solus deberet offerre ⁊ adolere carnes sup altare: non diceret' q; ar mus dexter pertineret ad sacerdotem qui offerret victimas: ꝛ diceretur q; pertineret ad sacerdotẽ magnũ cuz nullus ali' hoc facere posset. ¶ Item infra. 6. c. dicitur. qui obtulerit holocau stum habebit pellem eius. Si tamen solus sacerdos summus fa ceret holocaustum: diceret' q; pelles oium holocaustoz eẽnt sacerdotis magni. eodem modo dicitur ibidẽ q; quicqd in cra ticula vel in sartagine ꝓparatur ad illuz sacerdotẽ pertinebat a quo offerebatur. non solũ ergo sacerdos magnus faceret ista sacrificia: sed etiam sacerdotes minozes. ¶ Item quia si solus sacerdos magnus ista deberet facere non sufficeret: quia inter dum valde multa sacrificia fiebant: sicut salomon obtulit semel mille hostias. non ergo poterat sacerdos magnus omnes illas per se facere. Necessarium igitur est non solum sacrificia fieri per sacerdotem summum: sed etiam a sacerdotibus minozibus. Et quando hic dicitur q; sacerdos immolabit vitulum: ⁊ q; filij

4. dñia.

Et tamẽ Tho. nulla de ꝑdictis recipit. ꝓma scõe. q. 103. ar. 2. ⁊ meli' i. 3. ꝑte. q. 62. ar. vlti. ⁊ q. 70. ar. vltimo.

D Laicus munere sacerdotali fũgi nõ debebat.

† Lre expositio.

Btõrum glia ẽ in empyreo celo.

Qõ. 18 A Qũo aialia hec imolabantur. Nõnulloꝝ rñ. ad q̃ũ.

Doc. rñ. ad quesitum.

Quattuoz erãt ministeria sacerdotum.

1. rõ

2. rõ

3. rõ

4. rõ

Uer⁹ sensus lre.

aaron offerent sanguinem.non est intelligendum q̄ ad summū sacerdotem solum pertinerent sacrificia:z ad minores qui vocabantur filij aaron ptineret solum offerre sanguinez:sed q̄ ad alium sacerdotem pertinebat ipsa ministratio sacrificiorum in

B

immolando z adolendo:z ad alios sacerdotes qui ista tūc non facerent pertinebat q̄ offerrēt sanguinē illi sacerdoti ministranti.(Filij aaron sacerdotis.)Uocat hic aaron sacerdos ad differentiam aliorum sic vocatorum qui non erant sacerdotes:z sic vocatur aaron leuita ad differentiam aliorum qui non erāt leuite vt patet Exodi.7.c.Uel potest vocari aarō sacerdos per excellentiam idest magnus sacerdos:quia tunc solus ipse erat summus sacerdos.Alij autem erant minores sacerdotes.(Sā

†

guinem eius fundentes per altaris circuitum).i.q̄ isti sacerdotes minores qui offerebant sanguinem in vasis illis effundebant eum per circuitum altaris:z non sacerdos qui ministrabat faciens sacrificium.¶Circa qō sciendum est de modo effusionis istius sanguinis z causa per circuitu altaris.Rabbi salomon dicit q̄ iste sanguis non effundebatur per parietes altaris:sed solum tingebantur duo cornua altaris que erant oppo-

De mō effusiōis isti⁹ sāguinis z cā p circuitū altaris.

opi.Ra.sa.

sita per diametrum quadrati:totus alius sanguis funderetur in aliquibus fossis circa altare.z quando dicitur in littera q̄ erat fundendus sanguis per circuitum altaris:dicit q̄ tingi duo cornua altari opposita per diametrum erat effundi sanguinez per

Improbō.

circuitū altaris.¶Sz hoc falsum est:quia non solū tingebātur cornua:sz oportebat sanguinē effundi per parietes altaris in circuitu vt patet infra in littera.cum dicitur.de sacrificio volatiliū q̄ sacerdos deberet facere decurrere sanguinem super crepitudinem altaris.z hoc non erat tingi cornua altaris:sed effundi sanguinē.de tinctiōe cornuum altaris non erat generale in oībus sacrificijs:sed solum erat in sacrificijs pro peccato vt patet infra.4.et.5.ca.in illis quippe sacrificijs assumpto sanguine in vasis accipiebatur aliqua particula eius qua tingebantur cornua altaris:reliquus autem sanguis effundebatur per circuitum altaris:z hoc preter sanguinem qui introducebat ad expiā

C

dum intra sancta sanctorum:z preter sanguinem qui aliquādo ponebatur super cornua altaris thymiamatum.de quibus infra 4.c.et.5.c.In alijs autem sacrificijs soluz aspergebatur sanguis aut effundebatur per parietes altaris.¶Causa autem horum

Cāe affictio.

est quia omnia sacrificia sz non directe fierent ad remissionem peccatorum:tamen aliquo modo proderant in remissionem:z quia peccata efficiebant nos dignos morte fundebatur sanguis animalium ex acceptatione dei pro sanguine humano.z quia si deus haberet hostē cuius sanguis funderet corā ipso placaret:ita sanguinē aīaliū qui ad peccatorū nostrorū ablutionē p̄ficiebat:in parietib⁹ altarij qō loco dei ponit aspergi decebat.Sile aūt factū est in confirmatiōe legis qñ initū est fedus inter deum z israelitas:qñ tunc aspsus est sanguis sup israelitas p dimidia

Exemplū.

pte sacrificiorū:alia aūt medietas aspergenda erat super deum qui inibat pactum:sed quia deus sanguinem super se suscipere non poterat cum incorporeus foret:loco ipsius super altare aspersus est.de quo Exodi.24.ca.In sacrificijs autem pro peccato fiebat specialis expiatio peccatorum:z cum ista sacrificia ad peccatorum expiationem directe fierent:ideo in sacrificijs pro peccato fiebant plures aspsiones z tinctiones sanguinis q̄z in alijs sacrificijs pacificis z holocaustis.nam in holocausto z pacifica victima solum fundebatur sanguis super parietes altaris.in sacrificijs pro peccato aliquando septies aspergebatur intra sancta sanctorum contra propitiatorium z tingebant cornua altaris thymiamatum:z aliquando fundebatur super parietes altaris holocaustorum z ad basim vt patet infra.4.c.z qz in alijs non fiebat specialis expiatio:ideo non debebāt fieri tot

†

tinctiones vel aspersiones.(Per altaris circuitum.)Sanguis

D

fundebatur per circuitum altaris:idest per parietes altaris in circuitu eius.¶Aliqui autem volunt q̄ solum funderet in circuitu altaris z in quibusdam foueis que erant apud basim altaris z non per parietes ne macularentur.Sz hoc non potest stare quoniam ista duo erant necessaria aliquando.s.effundere sānguinez per parietes altaris z ponere sanguinē in basim altaris vt habetur infra.5.c.cum dicitur.de pullis columbarum q̄ cuz effunderetur sanguis eorum per parietē altaris partim:z aliud residuum eiusdem poneretur in basi altaris cū dicitur.z asperget de sanguine eius per parietē altaris:qcquid aūt reliquū fuerit faciet distillare ad fundamētū eius.¶Itē ista distinguunt:

Improbō expositiōis nōnullorū.

1.rō.

qz ali⁹ sanguis est q̄ ponit in cornib⁹ z in parietibus altaris:ali⁹ q̄ fundebatur ad basiz.sic.n.declarat.j.4.c.cū dr q̄ deberet de sanguie vituli afferri itra sancta sanctorū ad aspergendū ꝫ propitiatorium:z de eodem tingenda erant cornua altaris thymiamatum:reliquum autem dicit fundendum esse ad basim altaris.z sic facit differentiam scriptura inter fundere ad basim altaris z fundere per circuitum eius:quoniam fundere ad basim est fundere in aliqua specu ad radicem altaris:fundere per circuitum altaris est fundi per parietes altaris qui sunt in circuitu altaris.¶Hic autem dubitabit aliquis vbi proijciebatur sanguis hostiarum que quotidie offerebantur:nam totum mandat.aut ad basim altaris:aut per parietes facere decurrere:z sic videbatur q̄ si sanguis per planiciem funderet totum atrium macularetur z pedibus ambulantium calcatus vestes sordidas efficeret atq; in fetidam putredinem conuerteretur.¶Si forassis diceretur esse ibi aliquam fossam in quam sanguis vniuersus simul defloreret:aut per partes altaris circuens ad illam confloreret ne sic ambulantium pedes z vestes macularentur non poterit stare:quoniam cum frequentes quotidie hostie offerrent:necessarium erat velociter fossam illam sanguine repleri atq; exundare:z per totum tabernaculi atrium circunquaq; defluere.ex quo eadem inconuenientia que prius sequebantur:identidem cum sanguis ille a multis diebus maneret necessarium erat cōputrescere:z ex fossa illa horendū exhalare vaporem qui circunstantibus pestem non paruam iungeret.¶Non igitur dicendum est aliquez istorum modoꝝ fuisse siue puteus ibi quisq̄ fuerit:siue per soli planuz sanguis ille defloreret:quoniam ad vtrumq; inconueniens sequebatur:sed q̄ sanguis ille subito in nihilum conuertebatur:aut inuisibiliter in materiam aeream cederet:aut quicq̄ aliud inde gigneretur:nec maneret ibi ille sanguis quia quocunq; modo inconueniēs magnum erat.z hoc satis congruebat ad laudem sacrificiorum diuinorum:z ad signationem dei veri q̄ sanguis ille mox cadens ide efferretur sicut q̄dz alia faciebat.de hoc dixim⁹ Exo. 19.et.30.c.(Qō est ante ostium tabernaculi.)Ad altare holocaustorum refertur qō erat ad ostiuz tabernaculi ad partem meridianam:z ibi fiebant omnia ista.(Detractaq; pelle hostie.)

†

†

D

Aialis qz in altari cum pellibus suis si cōburebāt

Priusq̄ vitulus aut alia animalia offerebantur z immolabantur detrahebantur sibi pelles.i.decoriabantur.¶Quare autem animalia non comburebantur in altari cum pellibus suis.causa erat:quia deus volebat pro se id qō homines pro cibo suo volunt:sed ad cibum hominum pellis animalis inepta est.ideo nec deus sibi banc in altari comburi volebat:qō autē deus vellet in animalibus id qō nos pro nobis volumus patet:quia sicut nos animalia munda volumus:ita z ipse animalia munda volebat:non quidem quia magis deo proficeret in immolatione z sacrificio suo animal immundum q̄z mundum:sed quia deus volebat in sacrificijs suis esse reuerentiam.Si tamen offerrentur ea que essent immunda essent contemptibilia sacrificia dei.qō deus fugiebat vt patet Malachie.1.ca.cum dicitur.ad vos sacerdotes qui despicitis nomen meum:z dixistis in quo despeximus nomen tuum:offertis super altare meū polutum panem z dicitis in quo polluimus te:in eo q̄ dicitis mēsa domini despecta est.z sicut magnis dominis propter eorum reuerentiam tribuuntur aliqua dona nimis notabilia:sz eis nō

Qō. 20. A

Ubi p̄ciebat sāguis hostiarū q̄ quotidie offerebātur.

Rō ad q̄st.4

profit magis illa sic esse q̄z alis:sed siqua aliqua immunda tribuerentur videretur eorum contempta auctoritas:ideo semper sibi volunt excellentia offerri.Sic autem q̄uis deo nihil magis profit in sacrificio suo animalia maculata q̄z immaculata offerri:tamen quia eius contemneretur auctoritas si vilia sibi offerrentur sicut contemnitur auctoritas principum.vult igitur sacrificia munda esse:z in hoc comparat se bouibus z alijs temporalibus dominis vt habetur Mala.1.c.cum dicitur.si offeratis cecum ad immolandu nonne malum est.si offeratis claudum z languidū nōne malū est.offer illud duci tuo:si placuerit ei:aut susceperit faciē tuā dicit dōs exercituū:z nūc deprecamini vultū dōi vt misereat vestri.Luz igit pellis aialis est q̄dam mundicia in aiali non debebat offerri nec comburi sup altare.¶Quare in sacrificio pro peccato comburebatur pellis animalis z cornua. Questio.21.

A

Rñ.ad questiuz.

Sed queret aliqs quare in sacrificio p peccato cōburebat pellis aialis z fim⁹ z cornua vt bz infra.4.c.cum ista essent maxime imundicie.¶Ad hoc rñdendum est q̄ in omnibus sacrificijs mundicia obseruari debet:z in sacrificio pro peccato mundicia obseruatur:sed istud sacrificiū in quo comburebantur carnes cum pelle z fimo z cornibus extra castra:non erat totaliter sacrificiū dei:sz ex aliqua pte.nā sanguis ei⁹ aspgebat itra scūariū:aliq̄ intra sancta sanctorū z super altare thymiamatū:z aliquādo super cornua altaris holocaustorum

holocaustoꝝ ⁊ ad basim eius. ⁊ in hoc sacrificiū erat saltem large dictū. ideo in sanguine illo aspergendo ⁊ effundēdo mundicia seruabatur. de eodem quoq; animali immolato accipiebat tota pinguedo iteriora cū renūculis ⁊ cōburebat sup altare holocaustorum. ⁊ hoc cum magna mundicia fiebat ga erat ꝓprie sacrificium. deinde autem pellis: ⁊ carnes: ⁊ caput: ⁊ pedes: ⁊ fimus: ⁊ cornua animalis cōburebantur extra castra: ⁊ in ꝟ non erat mūdicia ga ex illa combustione fetoꝝ exhalabat. Cetera autez que ante hoc in sanctuario de hoc animali facta fuerant ad sacrificiuz pertinebant ⁊ ideo munda erāt. ideo dicendū est generaliꝝ q in sacrificio ꝓ peccato ea que fiūt ⁊ comburuntur in sanctuario ad sacrificium pertinēt: ea autez que extra fiunt ⁊ cōburunt nō pertinent ad sacrificium: ideo non differret an ibi mūdicie vel immundicie comburātur ga ad sacrificium non ptinent. ¶ Et si dicas. quare igit carnes illius animalis cum fimo: pelle: ⁊ cornib⁹ extra castra cōburebantur. ¶ Respōdendū est hoc fieri ad magnam detestationem peccatoꝝ. ⁊ signuz huius est ga ꝓ magnis peccatis. s. ꝓ peccatis sūmi sacerdotis ⁊ totius populi cōburebantur sacrificia totaliter extra castra. in minoribus autē peccatis. s. personaꝝ priuataꝝ ⁊ peccatis ꝑncipū non comburebantur sacrificia extra castra sed sacerdotes illa comedebāt. de hoc ꝓ infra. 4. et. 5. ca. de sacrificio vitule rufe eo modo dicēdum est: ga lz illa ex mādato dei cōbureretur ꝓ aquis lustrationis vt ꝓ Nume. 19. tñ sacrificium nō erat: qñ nec aliquid de sangui ne eius aspergebatur vel effundebat intra sanctuarium: nec ēt pinguedo eius cremabatur sic in alijs sacrificijs fieri solebat: nec aligd de carnibus eius super altare holocaustoꝝ ponebat: sed tota cum sanguine ⁊ pinguedine: carnibus: pelle: ⁊ fimo: ⁊ pedibus: ⁊ cornibuꝫ extra castra comburebatur: ⁊ sic nihil in ea ad sacrificium pertinebat. ideo mirādū non est q in ea omnia immunda fierent cum ibi nihil ad dei sacrificium pertineat. Solum autē poterat dici aliquo modo pertinere ad deum vitula rufa ga deus mandabat illaz comburi vt ex cineribus eius fierent aque lustrationis vt habet Nume. 19. (Artus in frusta concident.) Postq animal cremandum in altari decoziatum erat debebat diuidi in plura frusta: qñ non ponebatur sic totum simul vt arderet in altari: qñ sic conuenienter cremari nō possit: sed oibus partibus cōcisis totum qcquid eius erat super ignē altaris ponebatur. (Et subijcient in altari ignez.) Hic est ordo ꝓposterus: qñ ꝓmo debebat poni ignis in altari q̄ ponerent ibidem carnes: subijcere tñ ignem est quando ipsis carnibus positis ⁊ ordinatis in altari ponebatur ignis sub eis. sed hoc non erat qñ sic conuenienter fieri non posset. ¶ Itez sciēdum est q non ponebatur tunc nouiter ignis in altari cum holocausta cremāda erant: sed semp erat ignis in altari nec vnq extinguebat: sed potius sacerdos quotidie fouebat ignē illum subijciens ligna vt habet ifra. 6. ca. cū dicitur. ignis autez in altari meo semper ardebit quē nutriet sacerdos subijciēs mane ligna p singulos dies. (Siue lignoꝝ aīa posita.) Hic redit ad ordinem rectum. s. q ꝓius ponēdus erat ignis q̄ sacrificia ponerent desup: ⁊ illa ligna ordinabant in magnā vel paruā q̄ti tatem ſm exigentiā imponendoꝝ sacrificioꝝ: qñ aliqñ multa interdum vo pauca poni necesse erat. (Et membra que sunt cesa desuper ordinantes.) Cum enī omnia membra aīalis diuisa essent ponebātur super ignem altaris in ordine conueniēti ita vt ignis illa conuenienter consumere posset. Et sciendum q carnes istoꝝ holocaustorum in altari simul ponebantur: nec tamē in eūdem cumulum ordinabantur: hoc tamē erat vt simul arderent. nec tamē hoc referēdum est ad omnia holocausta: sed solum ad illa que fiebant spōtanee a populo qñ erant quedam q̄ regulariter quotidie fieri debebant. s. duo: quoꝝ alteruz vocat sacrificium matutinum: ⁊ aliud sacrificiū vespertinum. de qb⁹ Exo. 29. ⁊ infra. 9. ca. ⁊ Nume. 28. in istis enim quotidianis nō sic ordinabantur carnes nec cremabantur sicut in alijs: quoniā non ponebantur omnia frusta simul sed successiue: ita vt holocaustum illud duraret per totam noctem ⁊ per totum diē vt habetur infra. 6. ca. cum dicitur. hec est lex holocausti. cremabit in altari tota nocte vsq; mane. (Caput ⁊ cuncta que adherent iecori.) Hic ponit ea que erant comburenda de animali: quoniam aliquis crederet q cuz caput ⁊ pedes animalis inter carnes eius non computentur non esse ista in altari iure holocaustorum cremanda. Subdit igitur q caput etiam cremandū est. (Et cuncta que adherent iecori.) Intestina enim ⁊ ea que iecori adherent lz carnes: sint cōmuni tamen appellatione iter carnes non computantur. ideo mandat illa exprese adoleri super altare: tota namq; piguedo animalis immolati comburi debebat super altare: qz hoc erat potissimū qō deus volebat in omnib⁹ sacrificijs: qñ in quibusdam sacrificijs nihil de ipsis carnibus aialium offerebat nisi interior pinguedo sic ꝓ in sacrificio ꝓ pctō: qñ vitulus immolabat ⁊ cōburebatur extra castra: qñ tūc solum aspergebatur sanguis eius coram propitiatorio ⁊ tingebat coznua altaris thymiamatum ⁊ reliquus sanguis effundebat ad basim altaris. Carnes aūt oēs extra castra cōburebant cum pelle cornibus ⁊ fimo ꝓter renūculos ⁊ pinguedinē interiorē: qñ hec super altare cremabant vt ꝓ. j. 4. c. (Intestinis ⁊ pedibus lotis aqua.) Alie partes animalis lauande nō erant vt in holocaustū ponerent: sed sola intestina que sordibus plena sunt: ⁊ pedes qui rerum vilium tactu maculati erant: nec sic debebant pedes simpliciter comburi: sed ꝓius pellis detrahebatur ⁊ carnei vngues: qñ als viderentur cōburi carnes cum pelle: cum tñ ꝓius mandauerit bestie pellem detrahi. (Adolebitq; ea sacerdos). i. postq; omnia ista essent sup altare ordinata sacerdos debebat ea adolere. i. comburere applicando eis ignē ⁊ ordinando eo mō quo decebat ne carnes indecenter cremarent. ideo cum holocaustū cremabatur semp sacerdos assistere debebat carnes ordinans. vnde cū sacrificiū vespertinuz tota nocte cōbureretur sacerdos assistere debebat ad cōburendum illum sic ꝓ. j. 6. c. ⁊ iste sacerdos erat cui tunc ꝓtigisset facere sacrificiū. nam aligs sacerdos iugulabat animal: ⁊ ipse decedebat in frusta: decoziabat atq; ponebat carnes concisas super altare: alij aūt sacerdotes offerebant sibi sanguinez animalis: ⁊ iste solus sacerdos qui posuerat partes carniū super altare dicebat facere holocaustum: alij autem non lz ei ministrarent. sic ꝓ. j. 6. c. cuz dr. sacerdos qui offert holocausti victimā habebit pellem eius. ibi enim de vno sacerdote loquit. manifestum est tñ q multi sacerdotes erant qui holocaustū administrarent. sic patet hic qz gdam iugulabāt alij aūt sanguinem offerebant eo mō. patet. j. 7. c. vbi dr q sacerdos qui offert victimas pacificas habebit de eis armū dextrum. iste aūt sacerdos solus erat qui disponere debebat carnes holocaustoꝝ super altare. alij autem ad hoc minime accedebant. (In holocaustum ⁊ suauez odorem.) Ista omnia dicebantur offerri in holocaustum qñ omnia que in animali erant cōburebantur nullo penitus relicto sicut in alijs sacrificijs fieri solebat: vt patet in pacificis hostijs ⁊ victimis ꝓ peccato: qñ ibi partes quedam cremabantur ⁊ alie non. sic patet. j. 3. et. 4. c. (Et suauem odorem dño). i. q odor exhalans de istis carnib⁹ holocaustoꝝ erat valde suauis ⁊ delectabilis domino. ¶ In quo considerandum est q si hoc ad litteram accipiatur falsum est qñ impossibile est deum aligd odorare qñ nō hz potentiā odorandi vt mēbra organica assignata potentijs sensitiuis: qñ ista conueniunt solis animalibus vt patet per Aristo. 2. de anima ⁊ in libro de sensu ⁊ sensato. qñ esse sensibile. i. sensitiuū est per qō animalia ab omnibus alijs rebus differunt: sacra tamen scriptura fingit eum ad modum hominis: ⁊ sic homines odorātur in rebus qd suaue aut quid fetidum sit: ita de deo dicit q odoretur suauitatez odoris carnium holocausti. est autem ista fictio ad incitandum corda virorum ad faciendum holocausta: qñ cum audirent q deus delectabatur ⁊ suscipiebat gratis odorem holocaustorum incitarentur ad hec faciēdum cū scirent se deo placituos. ¶ Est tamen considerandū q si fortassis deus odorareť odorem holocaustorum non est sibi ille odor suauis: qñ odor carnium cōbustarum est valde grauis ⁊ cuilibet animali satis cōtrarius sic patet cum aliquando carnes cōburuntur: ⁊ potissime qz hic adipes ⁊ tota pinguedo cōburebantur que solēt abominabilem odorem causare. vnde dicendū est deum nec in illo odore delectatū fuisse nec potuisse delectari: ⁊ si fortassis perciperet ille sibi grauis eēt nisi euz a naturali qualitate mutaret. Credendum tamen est q deus totum fetorem quē ex illis sacrificijs exhalaturum fozet: aut totaliter abstulerit: aut in suauem odorem conuerterit: qñ als nullus tantum ⁊ tam quotidianum fetorem tolerare posset. ꝑsertim quia ex hoc diuina sacrificia animis vilescerent. Nec obstat si aliquis thura apponeret ad fetorem illum excludendum: qñ nullo modo aliqua thuris quātitas ad tantum fetorem ⁊ tam quotidianum abolendū sufficeret. de quo latius dictum est Exo. 30. et. 29. c.

¶ Cō si de pecoribus oblatio est: de ouibus siue de capris holocaustuz: agnum anniculū ⁊ absq; macula offeret: ꝛ immolabitq; ad latus altaris cō respicit ad aquilonem coraz dño.

Dubium B Rūfio.

†

†

An ponebat nouiter tunc ignis in altari.

†

†

£

Duo i veteri testō quotidie fieri debebant.

†

D

Que sint de aliquibus cremāda

†

E

†

†

F

†

Quis sacerdos debat facere ista.

Quō itellr q dō aligd odorat.

Quō sacerdotes poterant tantū ⁊ tā quotidianū fetorem tolerare.

De cō. di. 5 ca. 1. in glo. di. 2. c. non opz.

Sanguinem vo illius fundent super altare filij aaron per circuitū. Diuidetq; mēbra: caput t oia q̄ adherēt iecori: t iponēt sup ligna qb⁹ subijciēdus est ignis. Intestina vo t pedes lauabūt aqua: t oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustuz t odorem suauissimum domino.

De pēi. dis. 1. c. liberet ibi i lege sacrificiū. infra eo. 5

Quis ritus obſuād⁹ ē cū bolocausta ō gregib⁹ offerēda sunt.

Qō si de pecoribus. ¶ Posuerat supra legislator vnam regulā. s. quando holocaustum fit de armentis quis modus teneri debeat in eius ritibus: nunc vo secūdam subijcit. s. quis ritus obseruandus sit cum holocausta de gregibus. s. de minoribus animalibus offerenda sint. t ista regula eadem quasi est in ritibus cum superiori lz animalia imolata differant. (Q; si de pecoribus.) Hic accipit pecora stricte t non eo modo quo supra in p̄cedenti. c. huius assumpserat quoniā ibi boues t oues t capras pecora appellabat. hic autem sola animalia minora pecora vocat. s. capras t oues: vnde distinguit hic pecora t armenta sic solet distinguere armenta t greges: quoniā armenta semper magna animalia signāt: greges autem parua. t cuz dicitur hic q; si de pecoribus idez est: ac si diceretur de gregibus. (Si de pecoribus oblatio est.) cuius pecora in holocaustum offerrentur: tamen non erat istud holocaustum cum a principio offerebatur: sed prout ab ipso offerrente est qui animal vtuum offert oblatio dicitur: prout autem a sacerdote accipit qui animalia imolat t comburit holocaustum est. Cum igitur dicitur hic. si de pecoribus oblatio est. idem est ac si dicatur. si ablatuz fuerit aliq̄ pec⁹ de quis vt ex illo holocaustū offeratis. (De ouib⁹ siue de capris.) Declarat hic quid nomine pecoruz intelligatur. t dicit solum duo. s. oues t capras intelligi: quoniā boues qui etiam pecora nominantur computati sunt inter armenta. hic autem sola minora pecora. s. oues t capras assumi oportet. (Holocaustū agnum anniculum). i. si oblatio illa de caprīs t ouib⁹ fit in holocaustum: t hoc debet continuari cum tota littera superiori. s. dicendo si de pecoribus oblatio est: de ouibus siue caprīs holocaustum. i. holocaustum fiet: cum dicitur agnum anniculum. incipit ponere regulā de quo fieri dz istud sacrificiū: t dic q; si de caprīs vel de ouibus fuerit holocaustū debz accipi agnus anniculus.

Qō. 22 A An sp̄ debeat accipi agn⁹ ānic⁹ lus.

¶ Nō tñ est itelligēdū q; semp accipiet agnus ānic⁹ lus qñ impossibile est q; cum fiat oblatio de caprīs offerat agnus ānic⁹ lus: ga necessarium est tunc hedum offerri. Sz sic dicitur q; debet offerri agnus anniculus referēdo ad oblationem que fit de ouibus: ita intelligendū est q; cū de caprīs oblatio fiat offerendus est hedus anniculus. i. vnius anni. Nec tamen putandū est q; ista animalia deberent esse precise vnius anni: ita q; nec haberent aliquos dies vltra nec citra. quoniam hoc difficile erat: sed vocatur agnus anniculus. i. non habēs p̄fectum vnum annum sed est in vno anno t in toto illo anno offerri poterat in holocaustum postq̄ cōpleſſet octo dies a natiuitate sua: ante octauum autem diez offerri nūq̄ poterat. Sic habetur Exodi. 22. cum dicitur. primogenitum filiorum tuorum dabis mihi: de bobus quoq; t ouibus similiter facies septē diebus sit cum matre sua: die. 8. reddes illū mihi. Sic habet etiaz 22. c. cum dicitur. bos: ouis: t capra: cum genita fuerit: septē diebus erunt sub vbere matris sue. die autem octauo t deinceps offerri poterunt domino. Causa autem quare mandat agnos anniculos offerri t non arietes trium vel quattuor annoz est: quia deus vult ea que homines preeligunt sibi. s. carnes teneras precipue in filijs capraruz: ideo mandabat infra annū vel vsq; ad completionem vnius anni sibi illa animalia offerri: aliquādo tamen in alijs sacrificijs permittebat arietes t oues t capras mature etatis offerri: t hoc quia non obseruabantur cerimonie ita stricte in alijs sacrificijs sicut in holocaustis cum ita directius tendant in deum q̄ omnia alia: ga alia lz aliquo modo non sunt ad laudem diuinam tamen precipue sunt pro alijs causis. (Ad latus altaris quod respicit ad aquilonem.) Hic determinatur locus in quo sacrificium istud imolari debebat: t dicitur q; erat imolanduz ad latus altaris: ex quo conuincitur erronea illorum positio qui dicebant debere imolari semp animalia super altare quin potius apud altare imolanda erant: t ibi defluebat sanguis super aliqua vasa vt sic offerri possit sacerdoti ad tangendum parietes altaris. t dicitur q; hoc fieri debebat iuxta latus altaris quod est ad aquilonem: quoniā altare holocaustorum erat extra tabernaculum ad hostium eius ad partem meridianā hostij. t sic latus aquilonare altaris erat apud hostium tabernaculi: t cum animalia imolarentur iuxta latus aquilonare altaris iugulabantur circa hostium tabernaculi. Si vo ad meridianuz latus altaris iugularentur esset ista imolatio seiuncta ab hostio tabernaculi. t tamen intentio legislatoris erat fieri istam imolationem ad hostium tabernaculi vt videretur fieri coram domino qui erat intra tabernaculum t precipue intra sancta sanctorum super propitiatorium: t ista causa subiungitur immediate in littera cum dicitur coram domino. idest q; ista immolatio fiebat ad latus aquilonare altaris vt fieret coram domino: idest coram hostium tabernaculi in quo erat deus: qualiter autem coram domino fieri dicatur supra declaratum est. (Sanguinem vo fundent super altare.) sicut in superiori holocausto accipiebatur sanguis animalis imolati vt funderetur per parietes altaris: ita t hic accipiebatur: t in omnibus sacrificijs. hoc erat generale q; siue carnes ille comburerentur in sanctuario siue non comburerentur semper accipiebatur sanguis: siue ad aspergendum intra sancta sanctorum coram propitiatorio: vel ad tangendum coznua altaris thymiamatuz vel ad fundendum per parietes altaris holocaustorum vt patet hic t infra. 3. et. 4. et. 5. ca. t in hoc conuincitur error illorum qui dicebant solum in altari tingi ouo coznua eius opposita sanguine: t reliquum fundi ad basim altaris: quoniam hic dicitur q; sanguis fundendus erat super altare. constat tamen q; tingere coznua non erat fundere sanguinem super altare sed potius linire. ideo necessario dicēduz est q; sacerdotes habentes sanguinem illum in vasis fundebāt per parietes altaris. t cum dicitur hic q; sanguis fundendus erat super altare non est intelligendum q; funderet intra ipm altare: quia hoc erat fundere sanguinē sup ignē q; erat in altari t super carnes in altari positas: quoniam totū in altari aut pro maiori parte ignis occupabat qui tot partes holocaustorum voraturus erat. Sed cum dicitur sanguinem sic effundendum intelligendum est q; sanguis fundebatur per parietes altaris solum t sic decurrebat vsq; ad basim. hoc patet in littera cum dicitur. sanguinem vo fundent super altare filij Aaron per circuitum: quoniam non solum dixit super altare sed in circuitu: scilicet super solos parietes. ¶ Causa autem q̄re sanguis iste super altare fundebatur t quomodo ad expiationem proficiebat supra declarata sunt: hic autem sanguis cū fineret per parietes altaris inquinabat aliquo mō ipz altare: quoniam congelabatur in parietibus eius: sed postea sacerdotes illum sanguinem concretum mundabāt abstergētes ne aliquid maneret. t hoc idem facile erat quia coopertura altaris in parietibus enea erat: que faciliter a qualibet macula abstergi potest. q; autem mundaretur altare apparet Exo. 29. ca. cū dicitur. mundabis altare cum imolaueris expiationis hostiam t vnges illud in sanctificationem. (Filij Aaron.) Mandabat q; sanguis iste funderetur per filios Aaron: non quidem q̄si essent alij qui deberent aut possent aliquam ministrationē facere in sacrificijs preter filios Aaron: quoniam si aliquis tam de leuitis q̄ de popularibus hoc attentaret morte puniebatur vt patet Nume. 16. et. 18. ca. Vocantur tamen filij Aaron illi sacerdotes qui ministrabant principaliter in sacrificio illo sed qui subministrabant sacerdoti facienti holocaustum: t sic ipse sacerdos qui faciebat holocaustum q̄si esset de minoribus sacerdotibus: quia tamen ministrabat principaliter videbatur habere locum sūmi sacerdotis siue Aaron. alij autez qui subministrabant sibi videbantur habere locum minorum sacerdotum: t quia filij Aaron erant minores sacerdotes: ideo isti qui ministrabant illi sacerdoti faciendo holocaustum in offerendo sanguinem vocabantur conuenienter filij Aaron q̄uis tam isti qui sanguinem offerebant subministrantes q̄ ille qui principaliter sacrificium faciebat essent eiusdem gradus sacerdotalis: scilz q; vtriq; essent sacerdotes minores. Similis modus est in sacerdotibus nostris: quia cū soleniter missa celebratur adiuncto diacono t subdiacono: q̄q̄ isti sacerdotes sint habentes ordinem presbyteralem sicut t ipse qui missam celebrat: tamen quia administrant sibi in minori officio non sunt ibi tāq̄ sacerdotes sed in quodā minori gradu. (Per circuitum.) Denotat qualiter sanguis fundi deberet super altare: scilicet q; non funderetur in medio eius nec in aliquod latus sed in circuitu: scilicet per parietes altaris: ita vt intra altare nihil flueret sed extra per latera altaris. (Diuidentq; mēbra.) Non solum membra diuidenda erant: sed ante hoc erat

Agnos āniculos qr of ferri mandatur.

Filij aaron q vocentur.

pellis

pellis detrahenda: hic tamen legislator ista nō enumerat: quoniam in superioribus cum ageretur de vituli immolatione enarrata sunt. ⁊ dicitur hic q̄ diuident membra: quoniam siue hedus siue agnus offerretur membra eius in partes secāda erāt ⁊ ordinanda super ignem eo modo quo supra dictum est. (Caput ⁊ omnia que adherent iecori.) sicut in immolatione vituli offerebantur super altare caput ⁊ pedes ⁊ tota pinguedo: ita in sacrificio ouium ⁊ capraruz caput ⁊ pedes cremabātur: preter hoc etiam omnia que adherebant iecori ideſt epar ⁊ splen ⁊ tota pinguedo interior cum renunculis offerri debebāt. (Et imponent super ligna.) ideſt q̄ partes istorum animaliū concise poni debebant super quendam cumulum lignorum positum in altari: ⁊ erant congruenti ordine aptande iste ptes animalis vt sic congruentius vrerentur. (Quibus subijciendus est ignis.) Refertur ad ligna quibus ignis subiectus erat. ordo autem erat iste quia in altari semper erat ignis: ⁊ cum fieri deberent sacrificia ponebantur ligna super ignem preexistentem vt patet infra. 6. ca. ⁊ super illa ligna ponebantur partes animalis cremande. ordo iste designatur infra. 6. ca. cuz dicitur. ignis autem in altari semper ardebit quem nutriet sacerdos subijciēs mane ligna per singulos dies: ⁊ impositio holocausto desuper adipes adolebit. ¶Et cum dicitur hic quibus subijciendus est ignis. non est intelligendū q̄ tunc q̄ holocausta aut alia sacrificia fieri deberēt adducerent ligna ⁊ non uiter poneret ignis i altari: ga ignis semp erat in altari. p3 ifra 6. c. cū dz. ignis aūt in altari semp ardebit quē nutriet sacerdos. ⁊ postea subiūgit. ignis iste est ppetuus q nūq̄ dficiet in altari. Sed dicitur hic. quibus subijciendus est ignis: quoniam ignis qui erat in altari semper erat infra ipsa ligna que ponebātur cum fiebant holocausta: ⁊ sic ignis subiectus erat: nec potest dici q̄ subijciendus erat ignis in altari tempore sacrificiorum: scilicet q̄ preter ignem preexistentem adduceretur alius ignis in aliquibus lignis incensis quoniam hoc vetitum erat: cuz solum ille ignis qui erat in altari quem deus miraculose a principio cauſauerat ad omnes vsus sanctuarij accipi debebat. Sic dicitur infra. 6. ca. ignis ex eodem altari erit. ideſt ignis qui p fuit ad facienda sacrificia debebat esse de ipso altari ⁊ nō debebat aliunde adduci: vnde si quispiam in aliquod ministeriū sanctuarij vellet alienum ignem accipere moriebatur. Sic patet de duobus filijs Aaron: scilicet Nadab ⁊ Abiu qui cū vellent ministrare coram domino accipientes ignem alienum a domino combusti sunt vt patet infra. 10. ca. (Intestina vō ⁊ pedes lauabunt aqua.) Sicut in immolatione vituli ista que immunda erant lauabantur anteq̄ in altari cremarentur: ita ⁊ in holocausto facto de ouibus ⁊ capris. causa autem erat quia intestina ⁊ pedes sordibus plena sunt: ideo vt domino nihil immundum aut turpe offeratur lauanda erant: lz in sacrificio p3 peccato q̄ comburebatur extra castra non lauabantur intestina vt cremarentur: sed sic sordibus plena cremabant. hoc autem erat quia illa combustio non pertinebat ad diuinum sacrificium sicut supra questio. 21. declaratum est. ideo nihil magis referebat illa immunda comburi q̄ lauari ⁊ postea comburi: immo conuenientius erat intestina illa sic sordibus plena cum pelle ⁊ cornibus comburi q̄ prius emundari quoniam ad maiorum esset peccatorum detestationem q̄ als si mundarentur ⁊ postea cremarentur: sicut in sacrificijs que fiebant ad laudem dei ⁊ non p3 aliquo peccato. (Oblata omnia adolebit sacerdos.) Dicebatur sacerdos debere omnia ista oblata sibi comburere super altare: quoniam cum animal secabatur in partes non accipiebat sacerdos ministrans illas partes cōcisas ad ponendum in altari: sed alij sacerdotes qui astabant sibi subministrantes accipiebant partes illas in aliquibus vasis ⁊ offerebant illi sacerdoti qui principaliter ministrabat faciens holocaustum: ipse autez assumens illas partes animalij de manibus eorum imponebat super ligna que erant in altari ⁊ sic cremabat. Sic autem patet de sanguine quoniaz supra dicebatur q̄ filij Aaron: ideſt sacerdotes minores vel subministrantes deberent accipere sanguinem ⁊ fundere super altare ⁊ non ipse sacerdos qui principaliter offerebat: sed isti sacerdotes qui astabant sacerdoti ministranti principaliter offerebant ei ista sicut diaconi ⁊ subdiaconi astant presbytero ⁊ subministrant ei in quibusdam sm leges ecclesie. ¶Cum autē dicitur hic. oblata omnia adolebit sacerdos. est sensus q̄ sacerdotes astantes isti sacerdoti principaliter ministranti offerebant sibi omnes partes concisas animalis: ⁊ ipse accipiens ab eis ista oblata adolebat sup altare. (Adolebit sacerdos.) Non accipitur hic sacerdos specialiter pro sacerdote magno: qm̄ nō solum pertinebat ad ipsum immolatio ⁊ ministratio omnium sacrificiorum: sed etiam ad sacerdotes minores sicut. s̄. declaratū est. vocatur autem hic sacerdos quilibet qui ministrabat faciendo principaliter ipsum sacrificium: siue esset sacerdos magnus siue de minoribus. vocatur tamē sacerdos quasi specialr eo q̄ distinguitur contra omnes alios astantes sibi ministrādo: qui q̄uis eiusdem gradus sacerdotalis essent: quia tamen principaliter non ministrabant sed ministranti subseruiebant solus alius principaliter ministrans sacerdos inter eos vocabat q̄si nullus illorum sacerdos esset. (Super altare in holocaustum) i. q̄ omnes ille partes concise animalis cōburebant super altare vt cremarentur: dicebantur autem poni in holocaustum. i. ad totalem incensionem qm̄ nihil de illis incōbustum manere debebat: nec aliquā partem illarum carniz sacerdotes aut laici offerentes habituri erant. sola autem animalis pellis cedebat in ius sacerdotis ministrantis. (Et odorem suauissimū domino). i. q̄ ista que comburebantur in altari erant ad suauem odorem dei. s. q̄ deus delectaretur in illis. non quidem q̄ aliqua realis delectatio inde deo proueniret: qm̄ impossibile est vt. s̄. c. precedenti probatum fuit. potissime cum deus in seipso delectetur nec recipit aliqua gaudia exteriora: qm̄ tunc aliqua pfectio diuina ab extrinseco adiaceret: ⁊ sic deus esset in potentia ad illam delectationem suscipiendam: qz esset deum imperfectum esse: qz tunc necessariū erat id qō deum perficeret causando in eum delectationem perfectius esse illo qō ab omnib⁹ negatur: ideo Aristo. 12. metaphy. cū ponit proprietates prime intelligentie quā nos deum appellamus dicit eā esse sume gaudiosam ⁊ in seipsa delectari. hic tamen quando dicit odor holocaustorum erat suauissimus domino. nō est sensus qō aliqua delectatio causaretur in deo ex illis sacrificijs: sed q̄ ipse acceptabat ea tanq̄ essent aliqua delectabilia nimiz: non qdez in se quicq̄ habentia propter qō a deo acceptari deberent: sed qz ex voluntate ⁊ ardore deuotōis offerētiū deus illa acceptabat.

Quis vocetur ꝺ sacerdos.

Holocaustū de auibus.

¶Sin autez de auibus holocausti oblatio fuerit dño: de turturibus ⁊ pullis columbe offeret eam sacerdos ad altare: ⁊ retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco: decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris: veiculam vero gutturis ⁊ plumas proij ciet prope altare ad orientalem plagaz: in loco in quo cineres effundi solent. ¶Confringetq̄ ascellas eius ⁊ nō secabit: neq̄ ferro dividet eaz: ⁊ adolebit super altare lignis igne suppositio. holocaustum est ⁊ oblatio suauissimi odoris domino.

Si autem de auibus. Hic ponitur tertia regula de modo holocaustorū. ⁊ sunt holocausta que pertinent ad volatilia: quoniaz sicut deus voluit de armentis ⁊ gregib⁹ aliqua sibi offerri. sic ⁊ de volatilib⁹ aliqua elegit. (Si de auib⁹ holocausti oblatio fuerit). i. si fuerit facta aliqua oblatio auium ad faciendum holocaustum. (De turturibus ⁊ pullis columbe). i. quando fuerit facta oblatio volatilium non poterit offerri aliqua alia auis ab his duabus.

¶Quare de turturibus ac pullis columbarum solum holocausta domino fiebant ⁊ non de alijs auibus. Qō. 23.

A Rōsio ad q̄stū qō. 6.

Queret autem aliquis quare de alijs auibus non fiebant holocausta domino. ¶Cui responderi potest q̄ cum omnia sacrificia veteris legis fierent in quandam figuram futurorum. iuxta illud apostoli. 1. ad Corin. 10. c. omnia in figura contingebant illis. oportebat vt talia genera auium assumerentur ad immolationem que significationi conuenirent quā legislator intēdebat inducere: ⁊ qm̄ inter aues quedam sunt rapaces non laboribus intendentes: sed viribus ⁊ iniurijs escaz querentes: sicut aquile ⁊ asturcones ⁊ accipitres ac milui non decuit ex illis sacrificiuz fieri qm̄ deus non acceptat sacrificium de rapina: qm̄ potius quedam animalia istorum sunt que ab altaribus carnes sacrificiorū rapiebant: sicut apud gentiles sacrificia fiebant in locis publicis ⁊ ponebantur intestina animalium super altare. fiebat autem aliquando vt milui descendētes veloci ipetu ea raperent. vnde homolichi apud gre-

Notādū litale.

Duo filij Aaron igne alieno cōbusti sunt.

Lectio positio.

Milui vocāt a grecis bomolucbi.

cos nuncupantur. ⁊ ob hoc dicuntur tāq̄ raptores intestinorū qō proprie bomoluchus signat. Quedam autē sunt imūde valde propter cibos quos sumunt ⁊ propter quosdam actus: sicut ciconie egypti que imisso rostro per posteriora aluum purgāt. De similibus autem quoniam vilia sunt non oportebat aliquid domino offerri: cum sibi soli non solum munda sed in extremo mundissima offerri oportet. ¶ Quidam autem ad hoc respondent dicentes non imolari alias aues deo: quoniam ipse intendebat vitare idolatriam: sed quedam auiuz erant assignate diis gentilium ideo de ipsis sacrificia fieri non decebat: sicut patet de aquila que armiger iouis ab omnibus poetis appellat ⁊ fulmina in pedibus ferre dicitur que ad iouem pertinent. Sic p̄z de pauonibus qui iunoni dee consecrati erant vt fatua poetar finxit auctoritas: ⁊ in hunc moduz de multis alijs auibus: non licuit igitur de his offerri deo quoniā ad deos gentilium pertinebant. ¶ Sed hoc stare non valet quoniam potius ex oppositio infertur q̄ deus debuisset mandare omnia illa generavolatilium sibi offerri que diis gentilium consecrata erant. Dec enim ratio a quibusdam cōmuniter redditur cum querit cur deus mandauerit imolari sibi boues: oues: ⁊ bircos. ¶ Respōdent hoc factum fore ad euitationem idolatrie: ⁊ quoniam in egypto iudei viderunt coli in deos apim bouem qui erat magnus deus egyptiozum: ne eum putarent esse deum mandauit boues sibi imolari: ⁊ quia ibidem colebatur hamon cuius caput erat habens cornua arietis: reliqua corporis pars humanam pretendebat effigiem mandauit arietes immolari ne eos deos esse crederent: ⁊ quia interdum demones qui ab egyptijs colebantur in bircozum specie apparebant mādauit quoq̄ sibi bircos imolari. hec enim cōmunis assignatio est quare istas tres species pecozum sibi deus imolari mandauerit. Cum igit hec ad vitandam idolatriam fierent deberent ille quoq̄ aues deo immolari quas gentilium fatuitas dijs suis cōsecratas ac per hoc quasi diuinas esse arbitrata est: ⁊ tunc argueret q̄ potius debuissent imolari aquile: ⁊ pauones: ⁊ cozui: ⁊ noctue: q̄is iste aues dijs consecrate erant: scilicet aquile ioui. pauones iunoni. cozui phebo. noctua paladi. turtures autem immolari nō debebant: quoniam nulli deozum apud gentiles consecrate videbantur. ¶ Item deficit fundamentum istozum quoniaz dīt ad euitandam idolatriam non deberi immolari deo volatilia que dijs gentilium consecrata erant: quoniā tunc colūbe imolari non debuissent cum veneri dee gentilium consecrate essent sicut frequenter declarat Ouidius in libris metamorphoseos. hic tamē mandat deus offerri pullos columbarum. non igitur ob hanc cām hec volatilia sola deo offerri debuerunt. ¶ Dicendum igitur duas esse causas principaliter quare deus hec sola volatilia sibi offerre mandauerit. Prima est quoniā deus volebat in sacrificijs incitare deuotionem omnium populariū tam diuitum q̄ pauperum. non debuit igitur constituere oblationem in rebus que magni valoris essent: quoniam tunc pauperes habere non possent nec eum sic colerent. ⁊ quia si de⁹ mādasset aliqua volatilia sibi offerri que rarissime in vsu eēnt in terra promissionis: necessariuz erat vt illa magni precij essent: ideo mandauit solum sibi imolari de volatilibus que cōmuniter ⁊ in magna abundantia habebantur in terra promissionis. huiusmodi autem sunt iste due species volatilium: scilicet turtures ⁊ columbe. ¶ Alia ratio est quia sm q̄ supra presupponebatur ⁊ aliqualiter inductum est: sacrificia que fiebant in testamento veteri erant vt signa aliquarum rerum que erant in nouo ⁊ potissime quantum ad significationez Christi imolādi in cruce. ⁊ quoniam iste due aues magis conueniunt ad significationem Christi q̄z alie: ex eo q̄ columba que sine felle est mā suetudinem Christi significat in cuius ore fraus non fuit: sicut ait beatus Petrus in prima canonica ⁊ in ca. 3. turtur autem significat Christi gemituz in passione: quoniā turtur semp gruit: alie autem aues non habent aliam significationez conformem xpo. iō non decuit eas imolari. (De turturib⁹ ⁊ pullis colūbe.) ¶ Quare deus iussit offerri sibi turtures ac filios colūbaruz ⁊ non ipsas columbas vel filios turturum. Questio. 24.

Queret aliquis quare non mandauit deus offerri turtures ⁊ columbas vel offerri filios turturum ⁊ filios columbarum: sed iussit offerri turtures ⁊ filios columbarum. ¶ Respōdenduz est q̄ cum deus in sacrificijs suis magnam reuerētiaz habere vellet, precepit ea sibi imolari quoniā meliora erāt: ⁊ quoniā in turturibus ipsi turtures maiores meliores sunt q̄z pulli turturū: non pullos turturum sed ipsos turtures imolari iussit: in columbis autem ipsi filij columbaz pinguiores ⁊ sapidiores sunt q̄z columbe. ideo non columbe sz pulli columbarum offeruntur. (Offeret eam sacerdos.) Refertur ad oblationem. s. q̄ sacerdos offerat eam ad altare. i. offeret illam oblationez volatiliū quā populares fecerunt. Erat aūt modus iste: ga cum populares adducerent aliqua volatilia offerebant ea sacerdoti: sacerdos autem suscipiens de manibus eoruz applicabat illa ad altare ⁊ retorquebat capita illorum volatilium atq̄ rumpebat pelliculam gutturis vngue faciens distillare sanguinem eorum super parietes altaris. (Offeret eā sacerdos.) Iste sacerdos qui hic dicit erat ille q̄ ministrabat faciēs sacrificia in altari: siue esset de sacerdotibus minorib⁹ siue magnus sacerdos: qm̄ ⁊ ipsi minores sacerdotes offerebant holocausta ⁊ faciebant alias ministrationes in altari vt patet seq. c. huic tamē sacerdoti qui faciebat holocaustum de volatilib⁹ nō ostabant aliqui minores sacerdotes subministrātes in aliquo: sicut cuz fiebat holocaustum de armentis vel gregibus: qm̄ tūc sacerdotes alij sibi astantes subseruiebāt in duobus. ṗmo offerentes sanguinem ⁊ effundentes per parietes altaris. scōo accipientes partes concisas animalis imolati ⁊ offerētes eas sacerdoti ministranti vt adoleret super altare. de his duobus habet supra in lra. cum autem fiebat holocaustum de turturibus aut pullis columbarum non ponitur aliquid in quo possent subseruire sacerdotes minores sacerdoti ṗncipali ministranti. iō non oportebat eos sic adesse sicut aderant in ministratiōe holocaustorum de armentis ⁊ gregibus. (Offeret eam sacerdos ad altare). i. q̄ sacerdos ministrans applicaret ista volatilia ad altare. s. ad parietes altaris quoniā super illos sanguis effundendus erat. (Et retorto ad collum capite.) Dic ponit modus quo volatilia deberent occidi quādo sacrificarentur: quia non debebant iugulari gladio aut diuidi in partes diuersas vt infra patet. sed torquebat caput ad collum: idest torquebat in circuitu vt sic volatilia morerentur. (Ac rupto vulneris loco.) idest q̄ non debebat fieri aliquod vulnus gladio vel aliqua alia repercutiente: sed solum retorquebatur caput ad collum: vt sanguis effluere posset rūpebatur collū vngue ⁊ sic effluebat atq̄ ruptura illa erat loco vulneris. (Decurrere faciet sanguinez super crepidinez altaris.) idest postq̄ sacerdos rumperet vngue collum volatilis debebat ponere super parietem altaris vt p parietem ipsum sanguis distillaret. ⁊ hoc ga in holocausto volatilium debebat sanguis super altare effundi sicut in omnibus alijs holocaustis: quia omnia holocausta fiebant ad expiandū sicut patet supra cum dicitur. ponetq̄ super hostie caput man⁹ ⁊ acceptabilis erit atq̄ in expiationem eius proficiens. sed oēs expiationes fm legez fiebāt in sanguine. Sic ait Apostolus ad Heb. 9. cum dicitur. ⁊ sine sanguinis effusione non fit remissio peccatoruz ⁊ omnia pene in sanguine fm legez mundant. oportebat igitur in hoc holocausto volatilium ad expiationem sanguinem per altare decurrere. (Super crepidinem altaris.) Non dixit hic super altare. quasi sanguis volatilium intra ipm altare fundendus esset: sed super crepidinem. s. super locum ṗruptum altaris: scilicet super parietem. est autem crepido sumitas alicuius rei prerupta a qua ad omnes partes casus est. Simile habetur Exo. 2. ca. cum dicitur. puelle eius gradiebant q̄ crepidinem aluei. vocabatur autē crepido aluei aliquis tumor terre preruptus apud concauitatem fluminis: ⁊ sic in altari vocabatur crepido altitudo parietum altaris: siue potius sūmitas altitudinis: quoniam ab illo loco erat casus ad omnes partes cum altare non esset planum sed cauum ⁊ inane repletum terra non vsq̄ ad sūmitatem parietum: sed vsq̄ ad aliquam partem illius ⁊ sacerdos faciebat fluere sanguinem super sūmitatem parietum altaris. (Ueiculam vo gutturis ⁊ plumas proiiciet.) Sicut in armentis ⁊ minoribus pecoribus quando imolabatur aliquod tollebatur immundum ne simul cum alijs cremaretur: s. pellis ⁊ cornua ⁊ sordes intestinozum: ita in volatilibus tollebatur vesicula gutturis ⁊ plume. de vesicula autē quare tolleretur causa est: quia illa erat imunda, habens intra sordes. deus autem nolebat sordes imolari sibi. ¶ Sz queres quare non mandabat excludi intestina ⁊ iecur in quibus etiam imundicie sunt. ¶ Forte rīderi poterit q̄ non poterant illa educi de volatili: quia nō debebat ferro aperiri aut aliqua pars eius secari nec in partes diuidi: loca autem illa ad eductionem intestinozum fine aliqua apertione non diuiduntur. Sed hec non est plena causa: quoniam sicut guttur poterat rumpi sine ferro: ita ⁊ pars per quā intestina educuntur nullo secante ferro poterant aperiri lz non ita deceter. ¶ De plumis autem quare eijciebantur ne cremarentur in altare cuz corpore volatilis

Tartur nulli dō ⁊secrata est. De auib⁹ diuersis dijs ⁊secratis. 2.rō.

Columbe erāt ⁊secrate veneri.

Doc. vā ad q̄stū rīo. 2.rō.

2.rō.

† † † † † † † †

Q̄ uo volatiliaoccidi ōbērēt q̄n sacrificarē tur.

Crepido gd sit

a Qō. 25. A

Q̄ de⁹ nō mādabat excludi intestina ac iecur i gb⁹ sē i mūdicie

□ Rn̄. ad q̄stū. Dubium

Rñ. ra. Sal. Nota ꝟ ocñ pro qõne an ꝺze colũ baria sit ꝺ ꝺsciaz.

volatilis. Dicit Ra. Salomon causaz fuisse quia volatilia ad se getes non suas plumis volant. vnde eis plume rapiendi instra sunt. Deo autem non placent oblationes de rapina. Sz ista causa ficticia est: quoniaz eodem modo oporteret dari aliquã specialem causam quare pelles pecorum z fimus non cremarent in altari. Sed dicendum est deum voluisse in sacrificijs ea que pertinebant ad ipsa animalia imolata: plume tamen ad volatilium carnes non pertinent nec aliquis eas comedit. Item quia in sacrificijs suis deus immunda non recipit: plume autez immundum aliquid sunt. conuenienter ergo ista a sacrificijs proijci debuerunt. (Proijciet prope altare ad orientalem plagam.) Assignat locum in quo proijci debebant plume z vestice volatilium: z dicit esse locum prope altare holocaustorum intra atriũ ad plagam orientalem: ideſt contra partem orientis. plaga enim regionem sine partem mundi significat. proijciebantur autem plume ad partem orientalem quoniam intra atrium erat positum tabernaculum versus partem occidentalem atrij. ad ostium autem tabernaculi qꝺ erat versus partem orientalem atrij ponebatur altare holocaustorum. sicut patet Exoꝺ. 26. et. 27. z hic. Si igitur proijcerentur plume volatiliuz prope altare holocaustorum versus partem occidentalem: necessarium erat vt proijcerentur prope parietem tabernaculi inter altare z tabernaculum. sed hoc non conueniebat: quia omnis immundicia separari debebat a loco sancto: z quia tabernaculum erat pars sanctior qꝫ atrium non debebant plume z alia immunda prope tabernaculi parietem poni. ideo ad orientalem partem ista poni decuit vt sic separata eẽnt a tabernaculo. (In quo cineres effundi solent.) ideſt locus ille in quo proijciebantur plume z vestice volatilium erat locus in quo proijciebantur cineres qui de altari accipiebantur in quo eliditur quozũdam erronea opio: scilicet q cum in altari holocaustoruz esset ignis celestis omnia consumeret ne relinqueret aliquem cinerem rerum appositaz. ¶Sed hic manifeste contrarium liquet: quoniã ꝺicitur q erat aliquis locus in quo cineres effunderentur z loquitur de cineribus altaris: quoniam locus iste cinerum erat intra atrium. z non est dicendum q de fozis aliqne cineres ducerentur ponẽdi intra atrium cum mandetur q nulla contaminatio filiozum israel accederet ad sanctuarium: z ob hoc leuite ponebant excubantes in circuitu atrij ne alique immundicie atrio adherent vt habetur Nume. 2. ca. nec etiam dici potest q isti cineres qui fundebantur intra atrium erant cineres lignozum que cremabantur ad administrationem carnium pacificarum pro popularibus z sacerdotibus: quoniam illi cineres non erant sacri cum non pertinerent nec tetigissent aliquaz rem sacrã. ideo magis dicendum est de istis q proijcerentur extra atriuz: cineres igitur de quibus dicitur hic erant qui accipiebantur de altari holocaustoruz. z sic stare non poterit qꝺ ꝺicebatur: scilicet q ignis celestis qui erat in altari omnia penit9 deuozaret nullum relinquens cinerem. ¶Dicendum autem magis est q cuz in altari esset ignis sempiternus qui nunqꝫ extinguebatur z sacerdotes quotidie subijciebant ei ligna vt patet infra. 6. capi. z quotidie fierent multa sacrificia: quoniam saltez duo fiebãt: scilicet holocaustum matutinũ z vespertinũ que ex nulla occasione cessare debebant vt patet Nume. 28. necesse erat multos cineres resultare: hos autem tollebat sacerdos de altari cũ videret foze oppoztunum: scilicet quolibet ꝺie ad solis ortum: qz tunc mundandum erat altare pro holocausto: z ponebat intra sanctuarium in loco mundo. de hoc autez intelligi potest qꝺ ꝺicitur Exodi. 29. scilicet mundabis altare: ideſt abstrahes cinerẽ ab eo. vbi autem cineres isti erant proijciebantur plume volatilium z vestice. ¶Queret autez aliquis quare isti cineres qui sumebantur de altari proijciebantur intra atriuz: quia cum essent aliquid imundum potius fozis proijci debuissent. ¶Ad hoc respondenduz est q cineres isti qui de altari sumebantur non debebant poni extra sanctuarium cum ipsi ad res sacras pertinerent: id enim qꝺ nullatenus ad res sacras pertinet z totaliter prophanum est extra sanctuarium esse debebat. Cineres autem aliquo modo sacri erant. z hoc onpliciter. s. qz de rebus sacris resoluti erant: z quia res istas sacras contingerant. quod apparet quoniam in altari holocaustoruz cremabantur carnes sacrificiozum z ipse carnes sacre erant. non debebant igitur in loco immundo cineres inde soluti poni: quoniã sicut z ipse carnes sacre erant ita z cineres resoluti ab ipsis sancti erant. ¶Secũdo cineres isti sacri erant ex contactu rerum sacrarum: quoniam in altari holocaustoruz carnes sacrificiozum ponebantur super ligna: z ex illo contactu ligna sanctitatẽ cõtrahebant z cineres inde soluti eodẽ modo ad res sacras pertinebant. q autem ex contactu carnium sacrarum aliquid sanctum esset apparet. j. 6. c. cum agitur de carnibus sacrificij pro peccato: z ꝺicitur. quicqꝺ tetigerit carnes eius sanctificabitur: si de sanguine illius vestis fuerit aspersa lauabitur in loco sancto. vas autem fictile in quo cocta est cõfringetur: qz si vas eneum fuerit defricabitur z lauabitur aqua. non decebat ergo cineres, bos ex duplici causa sanctificatos imo potius sanctos extra atrium cum rebus prophanis collocari. ¶De plumis autem z veſiculis volatilium que mandantur poni in loco cinerum. Dicendum est q non solum ponebantur ibi sed apposito igne cremabantur vt vsqz in cineres soluerentur ne sic manentes fetorem z horroꝛẽ in loco gignerent: z tunc vniuersa illa cinis erant: sed tandem isti cineres extra castra proijciebant in loco mundo vt ꝺicitur. j. 6. c. z ibi declarabitur. (Confringetqz ascellas.) Postqꝫ volatilia deplumata fozẽt sacerdos frãgebat alas eozum cõuertens ad posteriora quasi ad torrendum pararet: z sic imponebat super ignem altaris. Causa autẽ quare ascelle frangebantur ex fundamẽto Rab. Salo. dari posset: scilicet ideo ꝟ fieri qñ volatilia mediantib9 alis ad fruges nõ suas deuastandas aduolarunt: ideo in huius detestationem ale frangebantur: sicut ipse dixerat ideo plumas tolli a volatilibus qz eis mediantibus ad aliena volauerant: sed sicut fundamentum improbatum est: ita z ratio ista que ex similitudine procedit pariformiter improbata est. Dicenduz igitur non esse cãm literalem quare ascelle volatilium frangerentur: sed est quidã apparatus quem nos in volatilibus torrendis facimus conuertentes ad posteriora earum vt sic aptius torreantur: quia si forte assis aliqua specialis causa in his trahi deberet necessarium erat tam ad allegoriam vel ad anagogiam magis reduci qꝫ ad litteralem significationem. (Et non secabit nec ferro diuidet eam.) Dicponit cerimonia que obseruari debebat in frangendis ascellis: quoniam putaret aliquis illas ferro esse abscindendas aut saltem aliquo alio modo a volatili tollendas. ꝺicit neutro modo hoc fieri debere cũ ponit q non diuidet eam ferro. i. nõ prescindet ascellas ferro: z qz hoc vetito adhuc aliqs putaret licitũ esse aliquo alio modo ascellas tolli sicut erat de gutture volucris qꝺ ferro quidem scindendum non erat: rumpendum tamen vngue erat. hic autem ꝺicit excludendo hoc q ẽt non secabit sed permittet in animali illas manere: confringet tamen eas confringendo ossa continuatis tamen eisdem ad reliquas corporis partes. ¶Et si queratur de causa allegorica quare in volatilibus non scindebantur ale. sed frangebantur. ¶Respondendũ est per volatilia significari homines vita ꝺegentes contẽplatiua: in his autem ale sunt que eos in diuersa ferunt. i. quedam naturales passiones sicut in ceteris hominibus que eos in altitudine contemplationis tranquillos esse non sinunt. Cum aut isti in sacrificium se offerant holocausti. s. totam vitam suam z actiones ꝺomino comendantes z pariter offerentes alas illas. i. passionalia incitamenta confringere ꝺebent sibi totaliter subijciendo ne ferantur in illicita: eas tamen ferro abscindere aut totaliter secare non ꝺebent: qñ cum homines sumus necessarium est nobis aliquas ineſſe passiones: z qui eas a se prorsus abscindere vult humanitatem quoqꝫ cum eis exuere desiderat: qꝺ quidem in sacrificio faciendum nõ est qñ qꝺiu mortales in hac vita mortali sumus nos ꝺño offerẽtes mortalitatis conditiones nobis ineſſe tolerare z non abscindere oportet.

¶Quare ꝺeus mandauerit volatilia in holocaustum oblata ferro non secari. Qō. 28.

Queret autem aliqs quare ꝺeus mandauerit q volatilia in holocaustum oblata ferro nõ secarentur. ¶Cui aliquis respondebit hoc ideo fieri qñ ferri scisio hereticorum ab ecclesia ꝺesignat abscisiones qꝺ in sacrificijs ꝟñi eẽ non ꝺebet: qñ qui recte offerre vult in nullo prorsus ꝺebet ab ecclesia discoꝛdare. ideo ꝺicebat Cipzianus sacrificia illa q extra ecclesiam fiunt penitus imunda esse: qz ab ecclesiastica vnitate abscisa sunt: nec etiam ꝺeo talia placent. Sic ꝺicebat Augustinus. sicut videndum est quid offeras z cui offeras: ita etiã considerandum est vbi offeras: quia veri sacrificij extra catholicam ecclesiã non est locus. ideo ꝺicebat Prosper in libro epigrammatum. sic tamen vt noxit q vota redit tonanti: vnũ ꝺiuinis cultibus esse locum in toto mundo vera ecclesia probet: z sine quo nullum iustitie est meritum. ¶Sed contra hoc obijcitur qñ si ideo ꝺeus iuberet in volatilibus non scindi alas: qñ nolet in ecclesia sua aliquam foze scisionem conformiter iubere

Doc. rñ.

Qō. 26. A Qr bi cineres sũpti ꝺ altare pijciebãt intra atriũ Rñ. ad qstum. 1. cã.

2. cã.

Opi. erronea.

Impro.

Qr ascelle frangebãt. Fictõ rab.

Lerimõia q obseruabatur i frãgẽdis ascellis.

Qō. 27. A Quare volatilium ale frãgebant z nõ scindebãt. Rñsio ad qstũ qõis. Notẽt viri casti z cõtẽplationi vacantes.

A Rñ. cuiusdaz ad qst.

Aug. z Lipzia.

Obiectio.

debuisset: vt etiaz in alijs sacrificijs nihil scinderet. hoc tamen falsum est: quoniā supza in lra cum fundaret regula de ritibus holocausti de armento dictum est q vitulos detracta pelle deberet in frusta secari z poni super altare. idētidem de holocausto pecozum in ouibus z capris dictuz est vt supza patet z in littera. cum etiam deus iniret fedus cum Abzaam mādauit ei offerre arietē trinum z vaccam trinam z oīa diuidi per mediuz iussit partesq; eozū altrinsecus poni vt habet Gen. 15.c. ¶ Dicendum igit est non mādasse deum ob hanc causam de volatilibus nihil secari aut ferro diuidi. Sed notauit duo genera humane vite per duos modos sacrificiozum: qm̄ qui in holocaustum se offerunt: hi aūt vitam contemplatiuam aut actiuam gerunt. Qui autem actiue vite laboribus vacantes se tamen dño toto pectore sacrant: ei omnes actiones z affectiones offerēdo de pecozibus aut armentis holocausta offerre dñtur. Sed qui in actiua occupatione se in deum totuz ozdinans plura deo donat de armentis sacrificium holocausti offert: quoniam armenta in maiozibus sacrificijs sunt. Qui vo actionibus implicitus se deo totum offert: hic tamē parua dare potest agnum anniculum aut hedum anniculum in holocaustum offerre dicit: quoniā ista de minozibus holocaustis sunt. Qui vo penitus oi actiue vite occupatione secluſa soli deo intendētes eiq; toto pectore inhiantes: ita vt iam cupiant dissolui z esse cū Xpisto. iuxta Apostoli voluntatem. si in hymnis z canticis deo vacent holocaustum de volatilibus deo offerunt: quoniam omni prozsus terrene actionis occupatione sublata toto pectore sup astra volant. nunc autem lz vtriq; tam agentes q̄ ɔtemplationi vacantes corpus suum deo in holocaustum prebeant: hi tamē in frusta diuidi debent: alios autez ex nulla parte scissionē pati opz: quoniam qui de armento z gregibus holocaustum deo offerūt actiue occupationi vacāt. bos igitur per plura distrahi atq; in pleraſq; diuidi partes ipsi⁹ occupate vite ɔditio cogit. Qui vo toto corde anhelantes omni occupatione semota in solū deum formiter eiq; soli cōiungi desiderant: nec diuisi sunt: nec aliquā eos conuenit sustinere scissuram. designauit autez dñs has duas humane vite conditiones atq; holocaustozum dissonātias Luc. 10. cum ad Martham que vite actiue nimium insistebat elocutus est dicens. martha martha solicita es z turbaris erga plurima: pozro vnum est necessarium. Nec tamen aliquis putet hunc ritum de non secandis auibus nec aliquatenus ferro scindēdis a casu aut fine aliqua causa introductum foze: quoniam nullibi deus aues offerri iubēs in frusta secari mandauit. nam z ante legis ɔationem cum fedus iniret cum Abzaam eiq; capā z arietez: z vaccam: z turtures: z pullos columbaz offerre iussisset: subiunxit q vaccam: capraz: arietēq; diuideret: aues autem prozsus indiuisas relinqueret vt habet Gen. 15.c. hanc igitur allegozicam aut tropologicam causaz in his assumi opoz tet cum lra alis deficere videtur: lz quidam nō iniuste hanc lram alem astruere auderet: cum fortassis hoc significare fuerit legislatozis intentio. (Et adolebit super altare.) In omnibus sacrificijs hoc generale est vt nihil extra altare cremet sed vniuersa in holocaustozum altari vozabātur: z cum deus hic aut alibi iubet sacrificia aliqua super altare adoleri non designat q̄ altare illud fit: qm̄ cū vnicū fit ɔnotatione distinguēte nō idiget. erat nāq; vnicuz sacrificioz altare: qm̄ in toto sanctuario nullus ali⁹ locus sacrificioz erat: nec ēt in tota terra ꝓmissiōis vt eis q tūc rudes erāt in vnitate loci sacrificioz vnitas dei cui sacrificabāt inotesceret. Vñ figs conaret ꝑter illud altare aliud ad faciēda sacrificia ɔstituere vt heretic⁹ ꝓzsus babebat: atq; tota iudeoz turba sup eū ad deletionē ipsū factura erat: sicut patuit in duab⁹ tribub⁹ z dimidia. s. rubenitis z gaaditis z dimidia tribu manasse: qm̄ cū trāsierunt iozdanē vsus terrā suā: recedētes a nouē tribub⁹ z dimidia ɔstruxerūt altare mire magnitudis apud tumulos iozdanis: q̄ cū inotuisset reliq; multitudini isrl ꝓuocato cozde nouē trib⁹ z dimidia in bellū ꝛ illas se parauerūt. easq; deleture erāt nisi cām q̄re hoc fecissent eas excusasset vt hz Josue. 22. (Lignis igne supposito). i. q̄ i hoc cultu volatiliū sic in ceteris holocaustis ponebant corpa earū sup ligna altaris. sub lignis aūt ignis subijciēdus erat. i. ia erat positus sub eis añq; holocausta fierēt. (Holocaustū est z oblatio suauissimi odozis dño.) Hic reddit cā supioz. s. q̄re illa volatilia deberent poni integra super ligna altaris nullo penitus deiecto preter plumas gutturisq; vesiculam. q. o. ga hoc holocaustum erat oportebat ista simul poni nullo inde abiecto. Si tamen fuisset sacrificiuz alterius generis debuissent inde aliq̄ partes: aut pro sacerdotibus: aut pro offerētibus ſeparari. (Et oblatio suauissimi odozis domino.) ideſt q̄ in ista oblatiōe holocausti deus suauissimum odozabatur odozem. qualiter autez ista intelligantur supza dictum est. vocatur tamen holocaustuz oblatio suauissimi odozis: quia lz in omnibus sacrificijs que ex offerentium deuotione fiebant esset domino odoz suauissim⁹: in holocausto tm̄ erat suauissimus odoz. diuersitatis cā est quia holocaustū ad solā dei laudē fiebat. cetera aūt sacrificia lz generaliter ad dei laudē essent: alias tm̄ spāles causas habebāt. s. bostie pacifice ꝓ pace habita vel hñda. victime autem ꝓ pctō ad pctoz quādā remissionē. cum aūt aliqs ordinat in deuz solum aliquos actus abundantius eum colit q̄ si aliquid faciat in eū ordinando z in aliquam aliam causam. Sic enim ait Aug. dñe minus te amat qui cum alio te amat. iuste igitur in holocaustis odoz suauissimus erat: in alijs autem sacrificijs odoz suauis: lz aliquando in alijs suauissimus dicatur. †

¶ Capitulum. ij.

Anima cuz obtulerit oblatiōez sacrificij dño: similа erit ei⁹ oblatio. Fundetq; super eā oleuz z ponet thus: ac deferet ad filios Aaron sacerdotis. Quozuz vnus tollet pugillum plenuz similе z olei ac totum thus z ponet memoriale super altare in odozem suauissimum dño. Qō autem reliquum fuerit de sacrificio: erit Aaron z filiorum eius: sanctū sanctoz de oblationib⁹ domini. ¶ Cū autem obtuleris sacrificiū coctum in clibano de similа: panes scilicet absq; fermēto cōspersos oleo: z lagana azima oleo lita. Si oblatio tua fuerit ō sartagīe similе cō sperſe oleo z absq; fermento diuides eā minutatim z fundes super eam oleum. Si autem de craticula fuerit sacrificium eque similа oleo conspergetur: quā offerens domino trades manibus sacerdotis. Qui cū obtulerit eā: tollet memoriale de sacrificio: z adolebit super altare in odozem suauitatis dño. Quicq̄d autem reliquum est: erit Aaron z filioz eius: scm̄ sanctozū de oblatiōib⁹ dñi.

Oblatio similе.

Anima. ¶ In superioribus dixerat legislatoz de sacrificio rerum viuentiū. hic autē agitur de oblatione rerum non viuētium. s. cum offerēt farina aut panes cocti aut lagana siue aliquid in sartagine vel craticula coctum. z facit h̄ legislatoz interpositionem: qm̄ cuz supza inceperit dicere de sacrificijs que fiebant de carnibus aialium tractās de holocaustis z nōdum peregisset de victimis pacificis z de sacrificijs ꝓ peccato que oīa fiunt in carnibus aialium: interseruit hic de q̄busdam oblationibus que fiunt in solis rebus nō viuentib⁹. s. in pane z in panis mā. Et diuiditur in duas partes: qm̄ primo agitur de oblatione farine crude. scdo de oblatiōe cocte. (Cuz obtuleris.) Iterum ꝑma in tres: qm̄ ꝑmo agitur de bis que fiebant in clibano. scdo de bis que fiebant in sartagine. tertio de bis que fiebant in craticula. scda ibi. (Cum obtuleris.) Et ibi (Omnis oblatio.) tertia ibi. (Si autem obtuleris.)

Cōuerſio capti.

Diuiſio.

¶ Quare deus dederit hoc genus oblationis q̄ō est in solo pane: z ad q̄ genus sacrificioz ptineat hmōi oblatio. Qō. I.

Circa primum ingrendum est quare deus ōderit istud genus oblationis q̄ō est in solo pane z mā eius. ¶ Cui respōdendum est q̄ cum omnia sacrificia fiant ad incitationem mentis in deum z deus intenderet ad se accēdere omnes tā diuites q̄ pauperrimos: iō oportuit talia sacrificia dari ad que possent oēs sufficere: z qm̄ sacrificia supza data fiebant in animalibus z ad illa aliq̄ nō sufficiebant illi qui pauperrimi erāt: ideo oportuit dari aliq̄ō sacrificium in quo omnes quantūcūq; pauperes essent sufficerent. hmōi autem fuit sacrificium q̄ō fit in sola farina z panibus: vt quilibet etiam in suo gradu pauper habeat aliquid q̄ō offerre

A

Rño ad q̄stiū. I. cā.

possit

Rñsio. B Duplex humane vite genus.

Nota otra sebilsimaticos plures ecclias ostituentes.

2.cã. possit cum panem aut farinam habuerint. ¶Est autem alia cã adhuc potissima quare ponitur hic sacrificium qõ fit in panibus ⁊ farina. naz sicut ponuntur sacrificia que sunt principalia: ita oportet poni ea que sunt ꝺsequentia ad ista sacrificia: ſz offerri panes vel lagana aut aliquid coctuz in sartagine ⁊ craticula sunt ꝺsequentia ad sacrificia que fiebant de carnibus animalium: ideo debuerunt hic subiungi. ¶Pro quo sciendum est ꝙ oblationes de quibus dicitur in isto capi. dupliciter considerantur: quia aut per se vel vt sunt quedam consequentia ad sacrificia de carnibus animalium. ¶Si autem considerantur ſm se solum obseruabantur in eis isti ritus qui hic ponũtur: ⁊ sunt proprie sacrificia pauperum in defectum aliorum.

Dui⁹ capli oblatiões duplicit̃ cõsiderant. 1.mõ.

2.mõ. Alio modo considerantur vt sunt quedam consequentia ad sacrificia que fiebant de carnibus animalium. nam in omni sacrificio animalis siue holocausto siue victima pacifica aut in votis: non solum offerebantur ipse carnes animalium: sed ẽt oportebat offerri cum eo aliquam partem simile que farina est ⁊ partem vini ⁊ partem olei vt habetur Numeri. 15.c. cuz dicitur. cum feceritis oblationem domino in holocaustũ aut victimam pacificam vota soluentes vel sponte offerentes munera: aut in solẽnitatibus vestris adolentes odorem suauitatis domino de bobus siue de ouibus: offeret quicũq; immolauerit victimam sacrificium simile quartam partem ephi cõ sperſam oleo qõ habeat quartam partem hin ⁊ vinum ad liba fundenda eiusdem mensure: ⁊ ibidem ponitur quantum de simila ⁊ oleo ⁊ vino in quolibet sacrificio offerri deberet.

B nam differebat quantitas bozum ſm varietates animaliũ immolandozum.

3.cã. ¶Alia autem causa est quare deus mandauerit farinam ⁊ panes ⁊ similia offerri: quoniam volebat deus sacrificium suum esse sicut cibum humanum. ⁊ ob hoc vocat altare suum vbi ponuntur sacrificia: mensam sicut vbi ponuntur cibi humani. Sicut patet Malachi. primo capi. cum dicitur. mensa domini polluta est. ⁊ sicut in cibis humanis ad cõgruam sustentationem corporis non sufficiunt carnes: sed necessarius est panis ⁊ vinum: ita deus in sacrificijs suis voluit omnia ista poni. Sed ſi solum posuisset sacrificia holocaustorum ⁊ pacificarum victimarum atq; hostiarum pro peccato solum posuisset carnes in sacrificijs. oportuit ergo subiungi ea que in isto capi. continentur in quo de pane ⁊ oleo sacrificiorum agitur.

4.cã. ¶Alia autez causa est quare deus mandauerit in sacrificijs suis poni vinum ⁊ panem: ⁊ fortassis hec est potissima: scilicet quia deus volebat de sacrificijs suis sustentare sacerdotes vt patet Numeri. 18. ⁊ Deutero. 18. in quibus segregantur ea que pertinebant ad sacerdotes de quolibet sacrificio: ⁊ ista sibi dabantur pro seruitio qõ faciebãt deo ministrãdo in sacrificijs. ſi tamen non mandauisset deus offerri panez ⁊ vinum solum haberent sacerdotes partes quasdam carniuz sacrificiozum ex quibus solis congrue sustentari non poterãt. debuit igitur offerri panis ⁊ vinum de quo sibi partem sumerent sacerdotes ad sustentationem. hanc autem fuisse causam huius instituti apparet in hoc capi. quoniam de sacrificijs factis de pane maior pars sacerdotibus ꝓueniebat ꝙ super altare cremaretur.

L

2.ps.q. ¶Circa ea que in hoc ca. de sacrificijs simile ⁊ panum coctozum ponuntur aliquis dubitabit: cum nos dicamus tria sacrificiozum genera esse: scilicet holocaustum: victimam pacificam: ⁊ hostiam pro peccato ad qõ bozũ trium generum pertineant oblationes panis ⁊ farine de quibus in hoc cap̃. Quibus responderi poterit ꝙ ad nullum bozum triũ generum pertinent: quoniam in quolibet eozum animalia viuentia offerebantur vt patet supra primo. ⁊ infra. 3. et. 4. et. 5. capi. hic autem non offeruntur aliqua animalia sed solum panis ⁊ farina. Item in omnibus sacrificijs illozum trium generum obseruantur alique speciales cerimonie vt patet in ꝑalle. capi. quarum nulla obseruatur in his oblationibus panis ⁊ farine sicut obseruatur in hoc cap. ¶Ad hoc autem fortasse aliquis respondebit ꝙ ista sacrificia panis ⁊ farine ad diuinam oblationem non pertinent. ideo non est necessarium ea reduci ad aliquod trium generum sacrificiozum. patet autez hoc ex simili. ſ. in vitula rufa ⁊ in cadauere bouis immolati ꝓ pctõ qõ crematũ extra castra. nã vitula rufa cũ tota imũdicia sua extra castra cremabat nec adducebat de sanguie eius aut de adipibus intra scũariuz sicut in alijs sacrificijs. nec etiã aliq̃ cerimonie in ea cremãda obseruabant que in alijs sacrificijs cremari solẽt: ideo supiozi. c. q. 24. determinauimus istã nullo mõ ptinere ad dei sacrificia vel oblatiões: nſi iquãtũ de⁹ mãdabat illã immolari. de boue qui pro peccato immolatus extra castra cremabat dicebamus ꝙ nõ totaliter ad sacrificiũ dei ptinebat: qm̃ ſz q̃tuz ad sanguinez qui in sanctuario partim effundebatur ⁊ partim aspergebatur esset sacrificium dei: tamen q̃tuz ad cadauer qõ extra castra cremabatur nõ pertinebat ad diuina sacrificia qm̃ non cremabatur in loco sacro sicut ea que sunt vere sacrificia: nec etiam tollebantur immundicie eius lotis intestinis ⁊ pedibus sicut in alijs sacrificijs fiebat: sed cum intestinis ⁊ sozdibus cremabatur vt patet. j. 4. c. q̃tum igitur ad hoc non poterat vocari sacrificium domini. Conformiter dicet aliquis in istiz oblationibus panis ⁊ farine esse: qz ſz a deo imperate sint sicut vitula rufa a deo cremari iubebatur ⁊ bos immolatus pro peccato a deo extra castra cremari mandabãtur: neutrum tamen sacrificium oñi erat. D

Improba. 1.rõ. ¶Ad hoc autem respondendũ est stare nõ posse quoniam sicut holocaustum ⁊ victima pacifica atq; pro peccato erant sacrificia dei: ita ⁊ oblationes panis ⁊ farine oblationes dei vocantur. patet hoc in principio huius. c. cum dicit. anima cum obtulerit oblationem sacrificij domino similа eius oblatio erit. ¶Item in vitula rufa que nõ erat sacrificium domini ⁊ in cadauere bouis immolati pro peccato non assumebat aliquid inde vt ponere⁊ sup altare dei nec in sanctuariũ introducebatur. de cadauere bouis patet. j. 4. c. de vitula rufa patet Nume. 19. de oblationibus autem panis ⁊ farine non erat sic quoniaz alique partes ponebantur super altare vt patet hic in littera cum dicitur. quozum vnus tollet pugillum plenum simile ⁊ olei ac totum thus: ⁊ ponet memoriale super altare. 2.rõ.

3.rõ. ¶Item de vitula rufa ⁊ cadauere bouis immolati pro peccato nihil assumebant sacerdotes in partem suaz vt comederent: quoniã hec cum carnibus: pellibus: cornibus: pedib⁹: intestinis: ⁊ fimo cremabãtur. de boue patet. 4. j. c. ⁊ de vitula habe⁊ Nume. 19. de oblatione tamen panis ⁊ farine multum ꝓueniebat sacerdotibus. ſ. maior ipsius pars vt patet hic in littera. nam cum victũ fuisset ꝙ deberet tolli vnus pugillus simile ⁊ olei ad ponendũ in altari subiungitur. qõ autem reliquũ fuerit de sacrificio erit Aaron ⁊ filiozum eius.

¶Item quandocũq; aliquid immolabatur aut pertinebat proprie ad sacrificium domini: ſi illud cremaretur dicebatur cedere in odorem suauem domini. de boue tamen pro peccato immolato ⁊ de vitula rufa sic non dicitur cum ista potius dicantur ad quẽdam fetorem pertinere ⁊ cum omnibus immundicijs comburuntur. de oblationibus tamen panis ⁊ farine dicitur ꝙ pertinerent ad odorem suauissimũ dñõ sicut hic dicitur in littera. qui cum obtulerit eam tollet memoriale de sacrificio ⁊ adolebit super altare in odorem suauitatis domino. non igitur dici potest oblationes panis ⁊ farine non pertinere ad deũ: quoniaz necessarium est eas esse sacrificia dei sicut omnia alia sacrificia.

Rſi. aucto. Notãdũ ꝺ panis ac farine oblatione. ¶Ad huius igitur dubij enodationem considerandum est ꝙ oblatio panis ⁊ farine ⁊ aliozum de quibus in hoc. c. dicitur. dupliciter considerantur: qm̃ autez per se assumuntur. ⁊ tunc dicendum est ea esse quedam genera oblationis que non pertinent ad holocaustum aut victimam pacificam vel hostiam pro peccato: sed est quidaz modus oblatiõis distinctus ab illis. Et cum arguit ꝙ oia sacrificia sunt tria vel reducuntur ad ea respondendum est oblationes istas nec directe pertinere ad sacrificia tria nec reduci ad illa: ⁊ quando distinguitur sacrificium in tria verum est accipiendo pro sacrificio qõ fit de carnibus animalium: qz tunc necessarium est ꝙ omnis immolatio alicuius animalis facta deo reducatur ad aliquod istozum trium generum aut fit in eis. ⁊ tunc non comprehenditur in his tribus generibus oblatio panis ⁊ farine cũ nõ fit inter carnes animalium. Et verum est ꝙ sacrificia sunt tria non tamen omnia que offeruntur deo pertinent ad sacrificia: sed alique sunt oblationes ⁊ non sacrificia. Si autem voluerimus distinguere oblationez comprehendendo omnia que deo offerebantur: necessarium est dici ꝙ oblationis quattuor sunt genera. ſ. holocaustuz ⁊ victima pacifica: ⁊ hostia pro peccato: ⁊ oblatio panis ⁊ farine. ¶Alio modo possunt accipi iste oblationes de quibus dicitur in hoc. c. prout sunt quedam consequentia siue partes sacrificiozum. nam vt habetur Nume. 15. in omnibus holocaustis ⁊ votis ⁊ victimis pacificis cum immolabantur animalia necessarium erat apponi certam partem farine ⁊ vini ⁊ olei ſm diuersitatem animalium immolandozuz: ⁊ tunc iste oblationes non sunt aliqua pars distincta a tribus generibus sacrificiozum: quoniam necessarium est coincidere cum quolibet illozum: qz in quolibet iste oblationes fiunt: ⁊ sicut non potest distingui pars contra totum ita vt ponat in nu-

E

merum:sic nō possunt iste oblationes distingui ab holocaustis ⁊ victimis pacificis ⁊ hostijs pro peccato:quoniam cuiuslibet illoꝝ partes sunt. ¶Et qñ querit ad qō genus istoꝝ sacrificiorū ptineant oblationes panis ⁊ farine. Rñdendū est q nō ptinēt determinate ad aliqō genus illorum cuꝝ non sint magis in holocaustis q̄ victimis pacificis q̄ hostijs pro peccato. Sz dicendum est q cum iste oblationes fiunt in holocaustis sunt holocausta aut potius partes holocaustorum.cum vo fiunt in victimis pacificis sunt partes illarum victimaruꝝ.Si autem fiāt in hostijs pro peccato partes erunt illarum hostiaꝝ.⁊ sic respō dendum erit ad hoc quesitum.s.ad quod genus sacrificioꝝ pertineant iste oblationes:vel an ad aliquod genus pertineant horum trium.(Anima cum obtulerit.) Nicolaus dicit q hic ponitur anima quia hic agitur de oblatione pauperum: ⁊ quādo pauperes offerunt aliquid quia modicuꝝ habent videnť offerre totum qō habent: ⁊ sic animam suaꝝ quoq; offerre videtur. Sic dixit Christus de illa vidua paupere que obtulit domino erā minuta in gazophilacium.de qua christus testimoniuꝝ protulit qō plus omnibus obtulisset vt habetur Luc.ca.21.¶Sz hoc stare non potest quoniam anima non signat hic aliquid speciale:sed solum significat personam:siue illa sit diues:siue pauper. patet infra. 5.capi. cum agitur de peccato tam diuitum q̄ pauperum.⁊ dicitur.si peccauerit anima ⁊ audierit vocem iurantis.⁊ iterum in eodem.anima que tetigerit aliquid immundum ⁊ frequenter in eodem capi. Sic ⁊ in alijs locis sacre scripture vicendum est q accipitur hic anima pro persona vel homine.sic dicitur de filijs Jacob qui introierunt in Egyptum septuaginta anime vt habetur Geneſ. 46. etiam quia iste modus cōmunis est in locutione vulgari:quoniam vocamus animam ipsum hominem dicentes triginta anime sunt hic.¶Inolenit autem ista locutio ex quodam naturali fundamento quoniam omnia a digniori nominari debent:⁊ cum homo a corpore ⁊ anima constet quorum anima dignior est ab anima.rationabile fuit illaꝝ nominari.□¶Forsitan aliquis dicet sacram scripturam ponere animam pro homine:quia forte astruit platonicā positionem.nam vt Plato vult.homo non est aliquod ens compositum ex corpore ⁊ anima:sed ipsa sola anima per se est homo:⁊ cum Plato diffiniuit hominem non dicit q est animal ex corpore ⁊ anima rationali constans:sed dicit q homo est anima in corpore viuens ⁊ ipsum corpus mouens ac regens:⁊ quando loquitur de vnione anime ad corpus non dicit animam vniri corpori tāq̄ forma materie aut perfectionem perfectibili per intrinsecum: aut q ipsa anima sit inclinata ad esse in corpore vt ibi tanq̄ in aliqua parte sibi connaturali speciei perfectionem reciperet constituendo cum ipso corpore hominem: ⁊ cum corpus vniebatur anime non dicebat illud vniri tāq̄ partem materialem parti formali a qua esse specificum reciperet.Sed dicebat animam esse ens perfectum continens in se totam substantiam speciei humane: corpus etiam esse ens perfectum continens in se totam rationem specificam alterius generis:⁊ cum ista coniungebantur non vniebant duo tāq̄ perficiens perfectibili:sed tanq̄ perfectum perfecto sicut cum dicimus vniri motorem mobili:quorum vtrunq; sue speciei rationem perfectam continet:⁊ neutrum aliquando aliquid essentialiter impartitur sed ab extrinseco illud mouet: ita enim de anima dicebat ipsam corpori vniri tāq̄ nautam naui.quorum nauta ens perfectum est.nauis quoq; idē tidem:nauis tamen seipsam mouere non potest ⁊ nescit:nauta vo illam mouet.¶Conformiter dicit de anima ⁊ corpore q corpus ens perfectum sit in sua specie: seipsuꝝ tamē mouere nequit ⁊nescit.ideo anima sibi vnitur vt moueat.¶Ad banc autem positionem sequerētur aliqua absurda. Primum est q istud nomen homo non significaret nobis aliquod ens per se sed per accidens:⁊ q in nullo predicamento poneretur:⁊ patet hoc quoniam per istud nomen homo nos corpus ⁊ animam intelligimus; sed cum corpus ⁊ anima ex platonica positione non faciant vnum ens per se quia vniuntur vt forma materie:sed faciens ens per accidens quia aduenit perfectum perfecto:non igitur qō ista duo coniuncta signat non signat aliquid per se sed per accidens.⁊ ex hoc sequitur q ex hoc nomine homo non ponatur in aliquo predicamēto quia entia per accidens non ponuntur in aliquo predicamento iuxta Aristotelis doctrinam sicut tunica ⁊ vestis:quia ergo homo calciatus aut homo albus non ponitur in aliquo predicamento:quia dicit res duorum predicamentorum sibi accidentaliter vnitas:ita cum corpus ⁊ anima ex platonica positione coniungantur sibi per accidens quia vt perfectum perfecto:necesse est hoc nomen homo qō ista dubitatio significat non poni in aliquo predicamento.¶Item sequeret aliquod inconueniens in contra omnium positionum:scilicet q quilibet homo esset immortalis:qō patet quia homo solum est aia iuxta positionē Platonis:sz aia rōnalis ab oibus qui aligd in vera phia cognouerūt imortalis asserit. ergo hō erat imortalis qō omnes negant ⁊ per se falsitas patet.alia quoq; multa inconuenientia ex hoc fundamento induci possent de quibus in presenti non oportet speculari.istam positionem tāgit sanctus Thom̄s.super questio.de anima.in prima questio. que incipit.An anima sit forma ⁊ hoc aliquid.⁊ super.3.sniā. in distinctione qnta.articulo qui incipit. An anima separata sit persona.Aristote. autem ⁊ omnes peripatetici ⁊ catholici dicunt animam non esse hoiem sed esse partem hominis:⁊ quando aduenit corpori non aduenit vt perfectum perfecto: sed vt perfectum perfectibili ⁊ vt forma materie:que ambo simul hominem constituunt: ⁊non dicit vniri animam corpori solum vt motorem mobili astruens qō Plato vult:sed animam corpori vniri vt nautam naui.Sed dicit animam corpori tripliciter vniri:scilicet vt forman materie:vt motorem mobili ⁊ finem ei quod est ad finem vt habetur in tertio de anima.ex hac autem positione non sequitur aliquod inconueniens de bis que supra inferebantur ad platonicam positionem. Sic enim tenet catholica fides cum Aristotele animam non esse hominem sed esse partem hominis.⁊ quando hic dicitur. anima si obtulerit non dicitur tāq̄ ipsa anima sit persona:sed dicitur accipiendo in modo vulgari partem pro toto. q autem sacra scriptura cum dicit animam non accipiat eam vt sit persona:sed accipiat animam pro corpore ⁊ anima patet Geneſ.46.⁊ cum dicitur. q egresse sunt de femore Jacob septuaginta aie que ingresse sunt in Egyptuꝝ.cō stat tamen animam non egredi de femore alicuius: quoniam non deriuātur anime a parentibus per propagationem seminalem sic deriuatur substantia corporea.non ergo poterit cōcludi ex aliquo loco sacre scripture q ipsa teneat intentionem platonicam quantum ad propositum de anima:sed potius a contrario vt habetur Genesis secundo.cum dicitur q deus formauit Adam de limo terre.⁊ sic accipitur ibi formatio pro formatione corporis eius:non tamen diceretur deus formasse Adam formando corpus:nisi corpus pertineret ad hominem tanq̄ pars substantialis.¶Item quia dicitur in eodem capi. q cum deus formauerit corpus Ade ex limo terre ⁊ inspirauerit ei in faciem spiraculum vite factus est Adam in animam viuentem:idest habuit Adam animaꝝ viuentem.si tamen sacra scriptura iuxta platonicam positionem diceret animam esse ipsum hominem:non diceret q factus est Adam in animam viuentem:vel q habuit Adam animam viuentem: sed factus est Adam anima viuens: vel fuit Adam anima viuens: quoniam non dicitur de anima q ipsa habet animam viuentem: sed q ipsa est anima viuens. Idem patet Geneſ.3.capi. cum dicitur. donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es ⁊ in pulverem reuerteris.qō de Adam dictum est.Si tamen Adam esset ipsa anima ⁊ corpus non pertineret ad eum tanquam pars substantialis: quāquaꝝ corpus in pulverem solueretur non diceretur de Adam q pulvis erat ⁊ in pulveraꝝ reverteretur: quoniam anima que esset Adam nec sumpta fuerat ex pulvere nec in pulverem conuertenda erat. ¶Ex bis autem locis ⁊ pluribus alijs sacre scripture apparet eam non accipere hominem pro anima tanq̄ ipsa anima sola homo sit: sed ex vtroq; compositum hominem dici.non ergo platonicam sed aristotelicam peripateticorum positionem tenet circa modum loquendi de anima. (Anima cum obtulerit oblationem.) Dic notat euidenter q ista sacrificia panis ⁊ farine de quibus hic dicitur non pertinent ad tria genera sacrificioꝝ de quibus supra dicebatur:sed vocantur vniuersaliter oblationes:quoniam tam ad ipsum offerentem q̄ ad ipsum sacerdotē suscipientem oblationes dicuntur. patet.cum obtulerit oblationem:quia obtulerit ponitur quantum ad ipm qui offert ⁊ oblationem quantum ad sacerdotem si suscipit.in alijs autez tribus generibus sacerdotum lz diceretur oblatio quantū ad ipsum offerentem: non tamen quantum ad sacerdotem: ideo

non

Dubium.

Rñsio.

Nicolai expositio.

Improba.

Alia ꝟ accipiť ꝑ ꝑsōa ⁊ ita ps ꝑ toto.

An sacra scriptura accipiat hominē ꝑ aia ita q̄ sola ania hō fit vt placuit platoni.

□Op. platonica.

Dois diffinitio a platōe assigta

Cōfutatio.

Absurda q̄ sequūť hāc opionem.

Primum

Secūdū

ꝟ Alia corpi tripliť vnitur.

Decimia.

3

Ire expositio.

non dicebatur. si aliquis obtulerit oblationem : sed si aliquis obtulerit holocaustum vel si obtulerit victimam pacificorum: quoniam ex parte sacerdotis suscipientis holocaustum aut victima pacifica erat. hic autem ex parte vtriusq; oblatio dicitur. quoniaz non de carnibus sed in pane aut farina fit. (Oblationem sacrificij domino). Hic accipitur sacrificium large non solum pro sacrificijs que ex carnibus fiunt: sed etiam pro oblationibus panis z farine. patet quia subiungitur. (Simila erit oblatio eius). Et sic simila vocatur sacrificium qō est contra modum communem loquendi scripture que sacrificium de animalibus factum appellat. Potest autem aliquis dicere non accipi hic sacrificium pro ipsa oblatione panis z farine: quia non dr hic. aia cū obtulerit sacrificiū. sed. aia cum obtulerit oblatio nē sacrificij in quo multū differt. nā poterit hic accipi sacrificiū pro sacrificijs holocaustoz victimaz pacificaz z hostiarum p pctō iuxta eaq; supra dicta sunt. s. q; qñcūq; offerebatur holocaustū aut pacifica victima aut pro peccato necessariuz erat apponi oblationem simile et vini z olei : z sic ista oblatio non vocaretur sacrificium sed oblatio sacrificij: ideſt oblatio que fiebat cum sacrificio. de bis Nume. 15. c. ¶ Sed hoc non potest stare quia Numeri. 15. solum ponitur q; debeat in quolibet sacrificiozum de carnibus animalium apponi simila z vinum z oleum z de nullo alio agit. Si igitur vocētur iste oblationes sacrificiozum quia cum sacrificijs offeruntur: cum alie oblationes que fiebant de pane vt de craticula z de sartagine z de clibano non ponebantur cum sacrificijs carnium. ergo non deberēt vocari oblatio sacrificij. hic tñ in littera vocat eas sacrificia vt pz. ī. ¶ Itē nō potest stare ista oblatio sacrificioz in aliquo tāq; aligd qō offerat cū sacrificijs: qz ēt vocāt sacrificia i vino pz Num. 15. cū dicitur. q; qui obtulerit dño holocaustū aut victimaz pacificā offerat simul sacrificiū simile cū vino z oleo. ipa igit simila vocatur sacrificium. idem apparet hic in littera. quia non solum oblatio simile z vini z olei vocatur sacrificium : sed etiam cum aliquid offertur ō sartagine clibani z craticula vocatur sacrificium vt patet hic in littera cum dicitur. qui cuz obtulerit eam tollet memoriale de sacrificio z adolebit super altare. hoc autem referebatur ad oblationem de craticula z clibano z sartagine vt patet ex discursu littere. (Simila eius oblatio erit). Aliqui voluerunt q; hic accipiatur simila pro pane facto ex farina delicatissima. Sz hoc stare non potest quia infra subiungitur q; vnus de filijs aaron tolleret pugillum plenum simile. si tamen simila esset panis non diceretur q; tolleret pugillum plenum: sed q; tolleret vnum fragmentum simile. ¶ Itē quia infra dicitur de sacrificijs que fiunt in clibano z craticula z sartagine: z distinguuntur ista contra sacrificium simile. Si tamen simila esset panis non posset differre ab illis aut ab altero eozum: quoniam supposito similam esse panem necessarium esset eam aqua conspersam foze z coctam: z tunc aut coqueretur in clibano: z sic non differret a sacrificijs que fiunt in clibano. si autem coqueretur in craticula nō differret a sacrificio craticule. si autem coqueretur siue frigeretur in sartagine non differret a sacrificijs que in sartagine fiunt: sed hic ponitur simila tanquam differens a sacrificijs que de clibano z craticula atq; sartagine sunt. ergo necessarium est similam esse farinaz; nec cōspersam aqua nec igne coctam. ¶ Considerandum autem est q; quāuis simila hic z in alijs locis scripture accipiatur pro farina: tamen ipsa in vsu cōmuni loquendi dupliciter accipitur: scilicet primo modo vt est farina delicata que als vocat adeps fermenti de quo sepe in sacra scriptura sermo est. Alio modo accipitur pro pane facto ex farina delicatissima. z isto modo accipit Hzegozius in moralibus dicens. ego nutritus in tugurio rusticano nunc similam z mella fastidio: vbi dicit se fastidire panem factum ex delicatissima farina z mel postquam assumptus est in summum pontificatum. ¶ Considerandum est q; cū deus agat hic de sacrificijs que ex farina z pane fiunt posuit omnes modos sacrificiozum quot modi sunt conficiendi panem: vt in omnibus modis panis z farine possent homines offerendo deo famulari. ¶ Unde aut consideratur farina prout non est conspersa nec igne cocta aut prout est decocta. Si primo modo est primum genus oblationis cum dicitur. simila. de quo hic in principio huius capi. Si autem farina est cocta tot modi possunt esse sacrificiozum quot sunt modi coquendi farinam: sunt autem tres modi farinam conspersam decoquendi. Primus modus est q; in clibano coquatur: z istud est scōz genus sacrificij. ¶ Secundus modus est q; coquatur siue frigatur farina in sartagine: z iste est tertius modus sacrificij z vocantur de sartagine. ¶ Tertius modus coquendi vel potius torrendi farinam conspersam ē super craticulam: sicut carnes cōsueuimus torrere. z iste est quartus modus sacrificiozum de pane que vocantur sacrificia de craticula. z hec sunt de quibus tractat in hoc cap. (Simila eius oblatio erit). Non est sensus q; quotienscunq; anima siue homo obtulerit oblationem sacrificij domino debeat offerre similam : quoniam tunc nunquam aliquis offerret sacrificium de clibano aut sartagine aut craticula aut saltem ista simul necessario offerret : sed intelligitur q; simila erit eius oblatio: ideſt q; poterit offerre similam z cum hoc poterit offerre alias oblationes panis: vel non offerendo similam offerre de alijs oblationibus. (Fundetq; super eam oleum). Ponitur hic cerimonia que obseruari debebat in simila offerenda. z dicitur q; deberet conspergi oleo: scilicet q; offerens acciperet illam delicatissimam z effunderet super eam oleum aspergendo: z tunc ferret ad sacerdotem non cōmiscendo illā farinam sicut cōmiscet ad ꝺficiēdos panes. ¶ Quare ponebatur oleum in simila que offerebat. Qō.2.

Queret autem aliquis quare ponebatur oleum in simila que offerebatur. ¶ Et ly possent esse alique cause allegozice aut tropologice reducendo oleum ad signationem pietatis sine qua deus sacrificia sibi facta refutat: tamen allegozijs z tropologijs insistere non instituimus. magis ergo ista ad litteralem rationem quatenus referri possunt reducenda sunt. Unde quia supra dicebamus q; sacrificium domini est tanquam cibus humanus z altare suum mensa vocatur : ideo sicut humanum nutrimentum non consistit in vnica re sed pluribus constat: ita z sacrificium dei ex pluribus institui debuit : z sicut nos in cibis nostris ea que delicatioza z sapidioza sunt inquirimus: ita z deus volebat sibi eadem offerri sicut in prelibatis diffinitum est: z quia oleum est quoddam cōmune condimentum sapoziz causatiuum ideo voluit deus sibi illud offerri: z sicut panis coctus cuz oleo panibus simpliciter coctis sapidioz est: ita z farina quando oleo conspergitur gratioz est. voluit ergo sibi deus oleum in sacrificijs tanquam quoddam sapoziz condimentum apponi. Hoc autem adhuc magis inducitur : quoniaz nihil est qō magis sit conditiuum z sapoziz causatiuum q; sal: z hoc semper deus in omni sacrificio apponi iussit vt patet cum infra dicitur. quicquid obtuleris sacrificij sale condies nec auferes sal federis domini dei tui de sacrificio tuo : in omni oblatione offeres sal. (Et thus ponet atq; deferet). scilicet q; cum aliquis offerret similam deberet eam conspergere oleo sicut dictum est: z deinde ponebat thus quantum volebat super illaz similam z ferebat ad sacerdotes in sanctuarium. Hic non ponitur quantum thuris aut olei poni deberet in sacrificio simile. z dicendum est q; de thure non erat aliqua quantitas determinata in qua fieret oblatio: sed quātum vellet offerens. de oleo autem ponitur certa mensura Nume. 15. qñ quando aliquis offerebat sacrificium de bobus dabat dimidium mensure bin de oleo. Cum vero offerebat sacrificiuz de ouibus z capris nō offerebat tātū sed tertiam partez mensure bin. hic autē nihil boz signi ficaf. ex quo dōm est q; ista sacrificia panis z farine que hic ponunf magis ptinent ad oblationē q; solitarie fiebat qz ad eā que fiebat cū sacrificijs holocaustoz z aliaz victimaz qñ in alia determinaf quātitas olei: hic āt nō. ēt qz in alia mādaf apponi vinū certe mēsure p singula sacrificia. hic āt nullū. ¶ Itez qz in oblationibus que fiebāt cū sacrificijs holocaustoz z aliaz victimaz solū ponebaf simila que est farina: hic āt ponūtur panes cocti in clibano z i sartagine z craticula. ¶ Queret aūt aliqs quare ponebaf thus in oblatiōe simile. ¶ Et rñdef q; non pōt dici poni illud ad cibū vel condimentū sicut dicebamus de oleo: sed ponebaf ad odorē qñ deus in sacrificijs suis eas cerimonias mūdicie z excellētie sibi obseruari mādabat que dñis tpalib⁹ obseruanf vt pz Mala. 1. c. vbi mādat illa aialia sibi īmolari q; possent oportēnter alicui dño terreno offerri. q; āt talia eēnt q; nō gratis acceptarenf iubet sibi nō offerri: sz i ducib⁹ tpalib⁹ sic ē q; nō solū i cibis obseruāt sapoziz: sz ēt apponunf suaues odores. debuit q; ꝺfozmiter i deo fieri. s. vt aligd boni odoris i sacrificio suo pōeret. hmōi āt ē thus: iō poni debuit i sacrificio. pterea thus multū deo oportebat: qñ ēt sz gētilitatis ritū thura dijs apponebanf: z hoc genus obsequij singularis erat vt hominibus raro sed dijs thura apponerentur. cum igitur in gētilibus hoc fieret non iniuste hoc deo vero fieri debuit. (Deferet ad filios aaron). ideſt offerens deferre debebat istam simi-

† Simila qd sit Opio q̄rūdam. Sacrificiū solus fit ō aialibus K

Impro.

* Exposi. quozūdā Cōfuta.

† Notā. liter. Simila duplr capitur.

Farina i sacrificijs duplr cōsideraf

† Lre expō.

† A Rūsio ad quesitum

† Qō. 3. A Qr tb⁹i oblatiōe simile ponebaf ⊙ Rñ. ad q̄situ qōis.

lam consperſam oleo ꝛ impoſito thure ad filios aaron qꝫ ipſi miniſtrabant in ſanctuario: ꝛ ex hoc concluditur quod ſupra dicebatur: ſcilicet ꝙ miniſtratio in altari holocauſtorum non ſolū pertineret ad ſummum ſacerdotez: ſed etiam ad ſacerdotes minores. Nam iſte oblationes panis ꝛ ſimile partim ſuper altare cremabantur ꝛ imponebant eas ſacerdotes minores. ſicut ergo quantum ad iſtas oblationes poterant miniſtrare ſuper altare holocauſtorum: ita quantum ad omnia giña ſacrificiorum que fierēt de carnibus animalium. (Aaron ſacerdotis). Vocat hic aaron ſacerdotem per differentiam ab alijs: non qꝫ ipſe ſolus ſacerdos eſſet: quia non ſolum ipſe ſed etiam filij ſui in ſacerdotes conſecrati ſunt vt patet Exo. 29. ꝛ infra. 6. et. 8. c. ſed dicit ſacerdos quoniam ipſe ſolus ſūmus ſacerdos erat: alij autem minores. (Quorum vnus tollet pugillum plenum). Cum offerens deferret ſimilam cum oleo ꝛ thure veniebat ad ſacerdotes minores ꝛ aliquis eorum ſuſcipiebat illud ſacrificium: quoniaꝫ non magis differebat ꝙ vnus offerret q̄ ꝙ alius: niſi cum factus eſt ordo inter eos qui deberent miniſtrare ꝛ quibus temporibus: et quoniam Dauid diſtinxit omnes ſacerdotes in 24. ſortibus ꝛ quelibet illarum ſeruiebat tempore ſuo vt apparet primo Paralipo. 24. c. ꝛ tunc cum alicui diuiſioni veniebat ſors vt miniſtraret certo tempore: ponebatur ſors quis miniſtraret inter omnes qui pertinebant ad illam ſortem. ſic patet Luc. 1. ca. vbi dicitur de patre beati ioannis: ſcilicet de zacharia ꝙ ſorte miniſtrauerit ꝛ poſuerit incenſum in tempore quo ei angelus apparuit. Cum babeſ. factum eſt autem cum ſacerdotio fungeretur zacharias in ordine vicis ſue ante deum ſm conſuetudinem ſacerdotij: ſorte exijt vt incenſum poneret. tempore tamen quo date ſunt iſte leges ſacrificiorum non fuit facta talis diſtributio inter ſacerdotes ad miniſtrationez qꝫ pauci erāt: multiplicatis autem illis in magnum numerū dauid diuiſit eos in. 24. ſortes vt ſupra dictum eſt. (Tollet pugillum plenum ſimile ꝛ olei). Si quis offerens ferret valde magnam quantitatem ſimile conſperſe oleo non tollebat inde ſacerdos magnam partem ad cremendum ſuper altare: ſed ſolum pugillum plenum inde tollens cremabat ſuper altare. omnia autem alia manebāt in cibum pro ſacerdotibus. Et ſic eſt regula ꝙ quandocūq; offerebatur ſimila: nihil magis ponebatur ſuper altare ō magna oblatione q̄ de parua: quoniaꝫ de vtraq; pugillus plenus tollendus erat: ꝛ quando dicitur hic ꝙ ſacerdos tolleret pugilluꝫ plenum ſimile ꝛ olei. non eſt ſenſus ꝙ impleret pugilluꝫ ſimila ꝛ deinde poneret oleum ibidem: ſed ꝙ ſimila erat conſpſa oleo quando offerebatur effuſo oleo ſuper illam: ꝛ tunc cum ſacerdos tolleret pugillum plenum ſimile: quoniam ipſa commixta erat oleo dicebatur tollere pugillum plenum olei ꝛ ſimile. (Ac totum thus). ideſt ꝙ ſacerdotes tollerent de ſimila oblata ſoluꝫ vnum pugillum: ꝛ tamen tolleret totum thus qō offerebatur. et ponitur hoc quoniam cum dictum fuerit ꝙ de ſimila oblata ſolus vnus pugillus tollendus erat ꝛ ponendus ſuper altare ꝛ reliquum manebat ſacerdotibus: putaret aliquis ſic debere fieri de thure ꝙ non totum offerretur ſed pars. dicit tamen totum offerendum eſſe. Et cauſa eſt quia ſimila poterat proficere ꝛ proficiebat ad cibos ſacerdotum quia inde ſuſtentabātur: ideo volebat deus aliquid de ſimila ſibi offerri ꝛ aliquid ſacerdotibus manere. thus autem nullo modo ad ſacerdotum cibos aut alias neceſſitates proderat. non ergo erat aliquid de illo relinquēdum ſacerdotibus: potiſſime quia thus bonorem diuinum deſignat de quo nihil ſacerdotibus ſed totum ſibi impendendum erat. (Et ponet memoriale ſuper altare). Hoc refertur ad pugillum plenum ſimila quoniam illud ſuper altare poni deberet. et ſic dicitur hic ponet memoriale: ideſt ꝙ ſacerdos ponet illū pugillum plenum ſimila ad memoriale. eſt autem ſenſus ꝙ in oblatione facta de ſimila conſperſo oleo maior pars: ꝛ q̄ſi tota oblatio ſacerdotibus prouenieba: vt tamen videretur ꝙ illa oblatio fiebat deo ponebatur pugilluꝫ ſimile in memoriale: ideſt in memoriam vel ſignum ꝙ illa oblatio fiebat deo: ꝛ ſi non poneretur illa particula in memoriale: ideſt ad ſignum vel memoriā ꝙ iſta oblatio fiebat deo putaretur ſolum facta eſſe ſacerdotibus. (Super altare in odorem ſuauiſſimum domino). ideſt ꝙ pugillus ſimile ponebatur ſuper altare vt cremaretur ibi ſicut cremabantur ſacrificia facta de carnibus: ꝛ erat hoc ad ſuauiſſimum odorem domini: ideſt ꝙ deus delectaretur in odore illo ſuauiſſimo. ¶ Quomodo autem intelligendum ſit odorem ſacrificiorum eſſe ſuauiſſimum ꝛ delectabilem deo qui nihil in bis rebus delectatur precedenti. c. diffinitum eſt. ¶ Dicendū ta

men eſt de iſto odore ſimile combuſte ꝙ non eſſet ſuauiſſimus: ſed potius fetidus vel grauis ſicut apparet cum comburit fermentum aut farina. Refertur tamen iſta ſuauitas ad bonitatem ꝛ deuotionem offerentium quorum meritis ſacrificia accepta erant. (Qō autem reliquum fuerit de ſacrificio). Ecce qualiter vocat hic ſimilam conſperſam oleo non ſolum eſſe oblationem ſacrificij: ſed etiam ipſam eſſe ſacrificium: quia dicitur hic ꝙ reliquum fuerit de ſacrificio: ꝛ non poteſt accipi niſi pro ſimila de qua aſſumebatur pugillus plenus ad ponendum in altari ꝛ omnia alia relinquebantur. (Erit aaron ꝛ filiorum eius). ideſt ꝙ totum quod relinquebatur de oblatione ſimile dempto pugillo eius qui ponebatur ſuper altare pertinebat ad aaron ꝛ filios eius: ſcilicet ꝙ omnes ſacerdotes partem illius ſortirentur. ¶ Pro quo ſciendum eſt ꝙ cum aliquid offerebaſ cuius pars cederet in ius ſacerdotum: aliquid proueniebat inde omnibus ſacerdotibus generaliter ꝛ diuidebatur inter omnes ſacerdotes. alia autem erant que pertinebant ſpecialiter ad aliquem ſacerdotem miniſtrantem ſicut patet de pelle holocauſtor: quoniam illa pertinebat ad ſolum ſacerdotem qui offerebat holocauſtum. Eodem modo patet de armo dextro pacificarum victimarum qui cedebat in ius eius ſacerdotis qui faciebat victimas pacificas. de pelle holocauſtorum habetur infra. 6. c. cū dicitur. ſacerdos qui offert holocauſti victimam habebit pellem eius. de armo dextro ſacrificiorum pacificorum habetur infra 7. c. cum dicitur. armus quoq; dexter de pacificorum hoſtijs cedet in primitias ſacerdotis: qui obtulerit ſanguinem ꝛ adipem filiorum aaron ipſe habebit armum dextrum in portionē ſuā. Alia autem erant que pertinebant ad omnes ſacerdotes equaliter cuius modi erat pectuſculum pacificarum victimarum qō equaliter omnibus diuidebatur vt patet infra. c. 7. cum dicit. pectuſculum autem erit aaron ꝛ filiorum eius. Eodez modo in ſacrificijs pro peccato erat q̄dō veſci ſolitum erat: quoniā ad omnes ſacerdotes ꝛ filios ſacerdotum ſexus maſculini pertinebat comedere de illo ſacrificio vt habetur infra. 6. c. cum dicitur. omnis maſculus de genere ſacerdotali in loco ſancto vescetur bis carnibus quoniam ſanctum ſanctorum eſt. Nec valet ſi obijciatur ꝙ dicitur in eodem. c. ſacerdos qui offert eam comedet in loco ſancto in atrio tabernaculi: quoniaꝫ non per hoc tollitur ad alios pertinere. quis tamen modus ſit quo pertinet hoſtia pro peccato ad ſacerdotem qui eam offert ꝛ quomodo ad alios cōmunicetur infra magis. 6. c. declarabitur. Erant etiā alia que pertinebant ad omnes ſacerdotes ſiue ipſi miniſtrarēt ſiue non: ſcilicet ſimila oblata ꝛ panes: quoniam non ſolum dicitur ꝙ offerens ſiue adminiſtrans haberet iſtam partem ſimile: ſed ꝙ eſſet aaron ꝛ filiorum eius vt patet hic in littera. Et ſi obijciaꝫ quia infra. 6. c. dicitur. ꝛ omne ſacrificium ſimile qō coquitur in clibano: ꝛ quicquid in craticula vel ſartagine pparatur eius erit ſacerdotis a quo offertur: ſiue oleo conſperſa ſiue arida fuerint: quoniam infra dicitur. quomodo diuidende eſſent iſte oblationes inter ſacerdotes tam miniſtrantes q̄ non miniſtrantes cum dicitur in eodem. c. ſiue oleo conſperſa ſiue arida fuerint cunctis filijs aaron equa menſura per ſingulos diuidetur. (Sanctum ſanctorum de oblationib⁹ domino). Hoc intelligi poteſt dupliciter. vno modo ꝙ iſta pars ſimile relicta relicta pertinebat ad aaron ꝛ filios eius ꝛ erat ſanctum ſanctorum: ideſt erat aliquid valde ſanctum pertinens ad aaron ꝛ filios eius: ꝛ vocatur ſanctum quoniā non erat iſte cibus ſicut alij cibi prophani ō quibus licebat edere omnibus hominibus quoniam de bis cibis qui offerebantur domino vt de ſimila non licebat edere alijs niſi ſacerdotibus ꝛ filijs atq; filiab⁹ eorum ꝛ ſeruis empticijs ꝛ vernaculis ſuis. ¶ In quo cōſiderādum eſt ꝙ eorum que offerebantur domino ꝛ cedebant in partem ſacerdotum non erat eadem regula quantum ad eos quibus licebat comedere de illis: ſed in quibuſdam licebat pluribus in quibuſdam autem paucioribus. hoc autem generaliter dicendum eſt ꝙ nulli extra familiam ſacerdotum licebat comedere de ſanctificatis domino qualiacunq; illa eſſent: ꝛ ſi forte aliquis comederet ſcienter valde peccabat ꝛ merebatur mortē. Si autem per ignorantiam hoc egiſſet ſoluebat ſacerdoti tātuꝫ quantum comediſſet: ꝛ inſuper partem quintam vt patet infra 22. c. ¶ Eſt alia regula ꝙ nulli de familia ſacerdotum licebat comedere de ſanctificatis domino niſi ille deſcenderet de genere ſacerdotum aut eſſet ſeruus empticius ſiue vernaculus eorum: quia iſti pertinebant ad eos. Si autem eſſet mercennarius aut inquilinus comedere non poterant vt patet ifra. 22. c.

¶ Eſt alia

B † Qꝛ dicat aarō ſacerdos.

† Canon de oblatione ſimile

† Dubium. Reſponſio

† Notan. lrale.

Que poſſēbat i vſū ſacerdotuꝫ ꝛ quoruꝫ ſacerdotum

† Dupler expō lre.

3.regula ¶Est alia regula q̄ si filia sacerdotis nuberet alteri sacerdoti poterat vesci sanctificatis.si autē nuberet alicui nō sacerdoti nō poterat vesci illis:qz iam trāsierat in familiam alienigenarum. Si tamen illa defuncto marito rediret ad patrem suum sacerdotem poterat licite comedere ō sanctificatis sicut licebat ei antequam nuberet:de quo infra.22.c. 4.regula ¶Est alia regula q̄ inter ea que prouenientbant sacerdotibus de sacrificio pro peccato et de hostia pacifica z de simila z panibus erat differentia: quonia alijs licebat comedere de sacrificio pacifico z simila quibus non licebat comedere de sacrificio pro peccato de quo infra 22.c. Notādū ¶Et considerandum est ad hoc q̄ eos quibus licebat comedere de sanctificatis dño oportebat esse mundos a lepra et fluxu seminis z immundicia que causatur ex contactu mortui z ex contactu viri semine fluentis z ex contactu alicuius animalis imundi.nā q lepros erant aut fluxū seminis patientes donec curarent a sanctificatis abstinebāt:q āt imūdi erāt alijs imūdicijs supra dictis lauabant carnē suaz z erant tota die illa imūdi vsq; ad solis occasum nec licebat eis de sanctificatis vesci: cuz vero occubuisset sol poterant licite comedere qz iam mundati erāt vt patet infra.22.c.Si tamen aliqui haberent aliquaz deformitatem corporis que macula dicitur vt esse cecum vel claudum vel paruo vel grandi z torto naso vel fracto pede vel manu:aut si gibbus vel lippus:si albuginem habēs in oculo:si iugē scabiem: si impetiginē in corpore vel si est bernioſus licebat eis vesci panibus z carnibus sanctificatis:dum tamen non accederent ad ministrandum ad altare nec intrarent aliquo modo ad ministrandum ad altare in sanctuarium vt patet infra.21.ca. 6.regula ¶Est autem alia regula q̄ si sacrificia pro peccato offerrētur pars illa que cederet in ius sacerdotum a solis masculis de genere sacerdotali comedenda erant vt patet.j.6.c.cum dicitur.omis masculus de genere sacerdotali in loco sancto vescetur bis carnibus qz sanctum sanctorum est.Si tamen esset pars que cedebat in ius sacerdotum de hostijs pacificis vel de simila z panibus oblatis ab omnibus tam masculis q̄ feminis. de familia sacerdotis ſm conditiones supra dictas comedi licebat.de holocaustis autem nihil cedebat in ius sacerdotuz q̄ comedi posset cum omnes carnes z caput z pedes z intestina lota cremarētur vt patet precedenti.c.sola autez pellis holocausti pertinebat ad sacerdotem offerentez vt patet infra.7.c.z isto modo accipi- 1.Expō. tur hic sanctum sanctorum.i.valde sanctum:ita q̄ distingueretur ista oblatio ab alijs in sanctitate:quoniam alij cibi prophani erant:hec autem erat sancta.hoc modo accipitur.j.6.ca.cum dicitur q̄ sacrificium pro peccato debeat comedi intra sanctuarium:z redditur ibi causa cum habetur omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur bis carnibus qz sanctū sanctorum est.i.propter hoc debent comedi in loco sancto quia sunt sancte. 2.Expō. ¶Alio modo potest accipi hic sanctum sanctorum: idest separatum:z erit sensus q̄ ista pars simile est sanctum sanctorum filijs Aaron de oblationibus domini.i.est separata pro aaron z filijs eius de oblationibus.z iste modus accipiendi eēt frequentatus in sacra scriptura vt cum dicitur Exo.13.et.24.c. sanctifica mihi oē masculinum qō aperit vuluam:idest separa p me.sic dicitur Exo.20.c.memento vt diem sabbati sanctifices: idest vt separes ad cultum dei.z quamuis primus modus intelligendi conueniens esset conuenientior tamen est iste secūdus: quoniam littera hoc inuit cum dicit.erit aaron z filiozum eius sanctum sanctorum de oblationibus domino:idest erit separatum pro aaron z filijs eius de oblationibus que fiunt ad deum. si autem acciperetur primus modus intelligendi: scilicet q̄ ista oblatio esset sanctum sanctorum nō oportebat q̄ diceret aarō z filiozum eius de obligationibus domino:quoniam ista cōnotatio de oblationibus designat quāndam separationem. (Cum autem obtulerit). Dic ponitur modus oblationis eozum que in pane z farina fiunt.z iste est de panibus qui coquuntur in clibano simpliciter vt alij panes non obseruata cerimonia preter q̄ q̄ isti panes erant de simila z nunquam de farina rudi: et q̄ non habebant fermentum sicut ceteri panes z deinde oleo conspargebantur.(Cum autem obtulerit sacrificium coctuz in clibano). Dicit sacrificium in clibano ad differentiam simile q̄ non erat cocta z ad differentiam eozum que in sartagine z que in craticula coquebantur.vocatur autem ista oblatio panum sacrificium large sumptum sicut supra dicebatur quia non est de carnibus.(De simila panes). Ponitur connotatio z differentia illozum panum a reliquis panibus cōmunibus: qz cōmuniter possunt fieri panes de rudi farina vel de simila.hic autē poterant fieri de simila.(Absq; fermento). Ista est alia connotatio istozum panum a reliquis quoniam iudei vescebantur communiter panibus fermentatis:quoniam panes azimi sunt grauis saporis z male digestionis:ideo vocantur panes afflictionis vt patet Deuterono.16.cum dicitur.non comedes in eo panes fermentatum:septem diebus comedes absq; fermento afflictionis panem quoniam in pauore egressus es de egypto. solū igitur comedebant israelite panes azimos in aliquibus festis qñ eis a deo mandabatur:alīs autem semper vescebantur panibus fermentatis.isti tamen panes de quibus hic dicitur semp erāt azimi quoniam deus prohibuerat aliquid fermentatum sibi offerri vt patet infra cum dicitur.(Omnis oblatio que offerē domino absq; fermento fiet:nec quicq̄ fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini). Quare autem non offeratur deo aliquid fermentatum infra dicetur. ¶Considerandum autem est q̄ preter istos panes qui hic ponuntur alij offerebantur sacerdotibus qui non pertinebāt ad oblationem domini:z illi erant fermentati de quibus vescebantur populares.erat enim consuetum apud iudeos q̄ quando i aliqua domo coqueretur panis acciperetur inde vnus panis saltem z offerretur sacerdotibus. de hoc autem habetur Nume.15.cum dicitur.cuz veneritis in terraz quā dabo vobis z comederitis de panibus regionis illi⁹ separabitis primitias domino de cibis vestris:sicut de areis p̄mitias separabitis: ita z de pulmentis dabitis primitiua domino. Isti autem panes non offerebantur in altari qz erant fermētati.sed dabantur sacerdotibus in cibum:z hoc erat offerre p̄mitias.de hoc habetur infra i lra cū dicitur.nec quicq̄ fermenti aut mellis adolebitur in sacrificio domini.primitias tamen eorum offeretis ac munera. super altare vero non imponētur in odorem suauitatis.panes tamen isti de quibus hic dicitur in litera nō erāt fermētati z offerebātur in altari. (Lōspsos oleo.) Conspergere ſm proprietatem istius dictionis duo significare potest.vno modo conspergere idest aspergere.z tūc erat sensus q̄ panes postquā cocti essent z educti de clibano profunderentur oleo desuper iactato. ¶Alio mō pōt intelligi cōsperſio:idest cōmixtio vtpote q̄ cōmisceretur farina cum oleo:z sic dicetur farina conspersa quādo cōmixta est aqua ad hoc q̄ ex ea fiant panes.sic dicitur Exo.12.q̄ hebrei tulerunt farinaz conspersaz antequā fermentaretur ligantes in pallijs z imponentes super humeros quando de egypto exierunt.z sic accipitur hic q̄ erāt isti panes conspersi oleo:idest q̄ iō debebant cōmisceri poneretur oleum permixtum sicut permiscetur aqua:z tales panes sunt qui apud nos fiunt interdum mixto oleo z vocantur ossomogari:z qz isti panes delectabiliores sunt ideo mādabat deus illos panes conspersos esse:idest mixtos cum oleo. (Et lagana azima). Erant autem lagana facta in modum panuz:scilicet q̄dam pasta de farina conspersa aqua z coquebaī in aqua z deinde liniebatur oleo in superficie. nos tamen vulgari nomine lagana vocamus ea que in sartagine friguntur.hic tamen non accipiuntur sic: quoniam tunc pertinerent ad sacrificium qō fit de sartagine de quo infra habetur.hic tamen dicitur q̄ ista lagana magis pertinenti ad sacrificium de clibano. (Oleo lita).i. q̄ ista lagana postquaz coquerētur in aqua debebant perfundi oleo in superficie. (Si oblatio tua fuerit de sartagine). Dic ponitur tertius modus oblationis de panibus:scilicet de panibus qui in sartagine frigebātur.accipiebatur nāq; aliqua pars masse z illa permiscebatur aqua z deinde in sartagine frigebatur i oleo in magnam z longam z tenuissimam pastaz: z cum pfrixa esset z deficcata confringebatur in partes minutas z fundebaī super eam oleum:z sic offerebatur.de hac autem ponebatur aliquid super altare vt cremaretur z reliqua parz cedebat in cibos sacerdotum.idem fiebat de panibus qui in clibano coquebantur z de laganis. (Si autez oblatio tua fuerit in sartagine).idest si id quod volueris offerre frixum fuerit in sartagine supplebet obseruari modus iste qui hic continetur in littera. (Simile conspersum oleo). Omnia que offerebantur domino in panibus semper esse debebant de simila.de farina autem rudi nihil domino offerebatur.causa autem est quia sicut in cibis nostris nos eligimus ea que meliora z delicatioza sunt. sic deus in sacrificijs suis: huiusmodi autem est simila que est delicatissima farina.debebat autem hec esse conspersa oleo:scilicet q̄ quando permisceretur ad faciendum pastam funderetur ibi oleum sicut funditur aqua in consperſione aliarum pastarum. non tamen ex hoc signat hāc pastā totaliter oleo cōmisceri debere:quoniam poterat fortassis ibi aliqd de aqua poni. Uñ cōsiderandum est q̄ in sacrificijs de sartagine tripliciter oleum ponebaī. Primo in cōmixtione ipsius farine que cōsperſio vo-

† Notā.lra.

3

Lōspergef duplr sumitur

† Lagana qd

† 3.modꝰ oblatiōis de sartagine

† Sacrificiū ō sartagie.

† Dño q̄re nihil ō farina rudi offerebatur.

k Notandus

† 2. modus oblatiōis i clibano

Triplr oleum pōebat i sacrificijs de sartagie

catur. Secundo in frixione in sartagine. Tertio in pfusione cuz de sartagine educebantur ille paste quoniam desuper oleū fundi debebat. (Absqz fermēto). Ista est alia cōditio in sacrificio de sartagine: z est generalis ad oia sacrificia que de pane fiebāt qñ in nullo eozum fermentum ponebatur sm q infra dicitur. causa autem huius infra subiungetur. (Diuides eam minutatim). idest q in sartagine frigebatur quedam pasta z illa duriciem ex frixione inducebat: z sic diuidi poterat in particulas: et fiebat ista diuisio vt oleo qō superfunderet melius imbibi posset apertis pozis fractionum z vt alique illarum particularum ponerentur super altare z alie relinquerentur in cibos sacerdotum. (Effundes super eam oleum). Ista erat tertia pfusio olei quando iam pasta frixa in sartagine diuidebatur: z tunc iā offerenda erat. quare autem in his oblationibus ponatur oleum supza declaratum est. (Sin autem de craticula). Dic ponitur quartum sacrificium de panibus z erat ista oblatio de craticula. est autem craticula ferreum instrumentum in quo carnes aut pisces torrentur. in hac autem fiebat sacrificium de quo hic. nemo tamen existimet hoc fuisse sacrificium de carnibus: qa hic dicitur de craticula esse quoniam super etiam craticulam farina in pastam redacta decoqui aut assari potest sicut facimus subcinericios panes: z de his offerebantur partes alique domino: z quoniam non erant plures modi coquendi aut confitiendi panes non positi fuerunt plures modi faciendi sacrificia de panibus. (Si autem de craticula sacrificiuz). Vocat hic sacrificium sicut in superioribus id quod de ipso pane solo fiebat large sacrificio sumpto. (Etiam simila conspergetur oleo). idest sicut cum fiebant sacrificia in sartagine simila de qua fiebant fundebatur oleo: ita etiam in sacrificio de craticula ipsa simila ex qua fiebāt illi panes eque: idest eo modo vel equaliter oleo conspergebatur. (Quam offerens domino tradet in manibus sacerdotis). idest cum aliquis vellet offerre sacrificium de craticula solum debebat illud permisceri oleo quando efficeretur panis. deinde cocto pane super craticula sacerdotibus porrigebatur ponendo in manibus eozum vt offerrent domino super altare. z hoc erat ipsum offerentem siue dantem panes offerre domino: quia offerrebat sacerdoti loco dei cum ipse non posset ponere in altari per se quia vetitum erat. (Qui cum obtulerit eam). Hoc potest referri ad sacerdotem vel ad ipsum offerentem laicum sm litteram que sequitur. si referatur ad laicum est sensus q postquam offerret laicus oblationem de craticula sacerdoti tolleret memoriale inde ad ponendum coraz domino: z tolleret de illo sacrificio quandam particulam ad cremandum super altare. Alio modo est sensuz q hoc referatur ad sacerdotem: z tunc dicitur q postquam sacerdos offerret illud sacrificium coram domino tolleret inde memoriale: idest acciperet quandam partem illius ad ponendum super altare modus diceretur offerre holocaustum iste: scilicet q tolleret eam de manibus laici offerentis z ipse presentaret totam eleuando coram altari: z hoc erat offerre. deinde sacerdos ille accipiens inde quandam particulam poneret super altare ad cremanduz in memoriale domino z ceterum de illa oblatione sibi acciperet. iste autem modus conuenientior est qz ille qui supra assignatus est. littera enim magis hunc significat: quia iste due orationes referuntur ad eundem: scilicet obtulerit eam z tollet memoriale: cum vtrunqz ponatur in tertia persona non expresso aliquo suppposito. videtur ergo referendum ad idem cum dicitur. qui cum obtulerit eam: idest cum sacerdos obtulerit eam eleuando coram domino totam oblationem tollet memoriale: idest ipsemet sacerdos tollet inde particulam ad cremandum in altari que erat in memoriam vel signum q esset illud sacrificium vel oblatio facta domino. (Et adolebit super altare). nō refertur hoc ad totam oblationem quā sacerdos semel eleuare debebat coram altari totam eam offerens: sed refertur ad illaz particulam que inde tollebatur. z vocatur memoriale quoniaz hoc solum cremabatur coram domino z sic tota oblatio coram domino offerebatur. non tamen tota coram eo cremabatur: sed solum id quod memoriale erat. Hoc autem quod hic dicitur de ponendo super altare non refertur solum ad immediata: scilicet ad sacrificium de craticula: sed etiam refertur ad omnia supapposita: scilicet ad oblationem de clibano z sartagine z craticula: z non fuit de quolibet istozum per se specialiter dictum quoniam sacra scriptura insequitur moderatam breuitatem: quoniam sufficiebat cum illa tria supra dicta similia eēnt ea sub vna clausula concludi sufficiens erat: nec opoztebat de quolibet illozum per se banc iterari orationez. (In odorem suauitatis).

4. modꝰ oblationis de craticula. Craticula quid.

1. Exp. lre.

2. Exp. lre.

Selus lre.

idest ista tria sacrificia de quibus hic dicitur q ponebātur partes eozum super altare erant in odozem suauitatis: idest multum deus acceptabat illa. hoc erat ad signandum q ista erant sacrificia eius. nam non dicitur hoc de cadauere bouis q extra castra pro peccato comburebatur: nec de vitula rufa que cremabatur totaliter vt inde fierent cineres pro aquis lustrationis: quoniam de nullo istozum erat verz q esset sacrificium dei vt supza declaratum est. (Quicquid autem reliquum est erit Aaron). Sicut dicebatur supza de simila q cum offerebatur deberet pugillus plenus tolli z poni super altare vt cremaretur z reliquum quod supererat proueniebat Aaron et filijs eius: ita in sacrificio de clibano z de sartagine z craticula offerebatur quedam particula illozum panum super altare: qō reliquum erat eodem iure relinquebatur Aaron et filijs suis: quoniam de his generibus oblationum panis deus cibari voluit ipsos sacerdotes. (Aaron et filiozum eius). Hoc intelligenduz est sicut supza dicebamus de simila que proueniebat in ius sacerdotum: quoniam lz vnus sacerdos solus illam coram domino offerret non tamen pertinebat ad eum solum: sed inter omnes alios diuidebatur. sic patet infra. 6. c. cum dicitur. siue oleo conspersa siue arida: cunctis filijs Aaron mensura equa per singulos diuidetur. (Sanctum sanctozum de oblationibus dñi). idest ista pars que accipiebatur a sacerdotibus de sacrificijs istis erat sanctum sanctozum: idest aliquid multum separatum Aaron et filijs eius: idest ad ius z vsus Aaron et filiozum eius de oblationibus domino: idest de oblationibus factis deo.

Notan. lrale.

¶Omnis oblatio que offert domino absqz fermento fiet nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. Primitias tm̄ eozum offeretis ac munera: super altare vero non imponentur in odozem suauitatis. Quicquid obtuleris sacrificij sale condies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal. Si autem obtuleris munus primitiarum fruguz tuarum domino despicis adhuc virentibus torrebis eas igni: z confringes in mozem farris: z sic offeres primitias tuas domino: fundens super ea oleuz: z thus imponens: quia oblatio domini est de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti et olei ac totum thus.

Fermentū z mel nōponiē i sacrificio. 37. di. c. legimꝰ. § sze5 v. in leuitico.

Oia sacrificia sale ꝺdiū tur. De consti. di. 4. c. sal.

Oblatio p̄mitiarū

Omnis oblatio. Posuit supra legislator quattuor genera oblationis de panibus z farina que erant quidam modi offerendi spirituales. hic ponit quasdam generales conditiones que obseruantur in omnibus oblationibus: scilicet q nunquam poneretur fermentum aut mel in aliqua oblatione. (Omnis oblatio). Refert hic ad oblationem que erat de panibus z farina: quoniam in sacrificijs que erant de carnibus animalium satis liquidum erat non debere poni mel aut fermentum: quando tamen aliqs offerebat sacrificium panis de clibano aut sartagine aut craticula poterant panes illi esse fermentati: ideo vetuit idem de melle quoniam cuz isti panes linirentur oleo vt. s. dictum est: poterat aliquis eos similiter melle delinire. vetuit ergo deus mel ibi apponi. (Absqz fermento fiet). Uetat deus poni fermentum in sacrificijs suis in quo inuit nece esse oia q̄ sibi offerunt azima sol.

¶Quare fermentum tollebatur ab omni oblatione. Qō.4.

Queret autem aliquis quare fermentum tollebatur ab omni oblatione. ¶Aliquis respondere poterit hoc fieri ad detestationem idolatrie: quoniam aliqui idolatre offerebant panes fermentatos: sed hoc nihil valet: quoniā dato q idolatre sic facerent non est ex hoc sufficiens ratio vnde inascebatur vt deus fermentum prohiberet: quoniam multa cōmunia erant sacrificio dei et sacrificijs demonum: scilicet quia deo boues z oues offerebantur: demonibus autem eadem dabantur vt patet inquirendo libros rituum gētilitatis potissime q Quidiū i libris fastoz. Multa quoqz alia cerimonia vt thuris ipositio z festoz obseruatio cultui dei z demonū cōia erant

Luiusdā rñ. ad q̄s.

vt eodem

Doc.rñō ad q̄stū. 1.cā.

vt eodem modo patet.nō tamen deus vetuit hec sibi fieri qñ ōmonum cultui similia fozent. ¶ Aliter igitur vicendum est et fortassis aliquis reduceret causalitatem vnus ad ea que supza vicebantur de alijs sacrificijs:scilicet q̄ deus volebat pzo sacrificijs ea que meliora z delicatioza erant.sicut patet de simila z de panibus factis de simila z de turturibus z filijs columbarū et agnis anniculis:quoniam hec omnia inter cetera ad cibos conuenientioza erant: hic tamen sic esse non potest quoniam panis fermentatus conuenientior est ad vsum cibozum quoniam sapozosior est: etiam stomacho salubzior est: quia magis vigestus est propter calozem z subtilitatem fermenti vigerentis. signum est quia panes fermentati post paululum tempus antequā coquātur leuiozes sunt z exurgentes in maiozem tumozem q̄ panes non fermentati. vnde non iniuste panes fermentatos vocat scriptura panes afflictionis vt patet Deutero. 16.c. ¶ Dicendum igitur est aliam in hoc esse causaz: z forte vi ci posset q̄ deus volebat in omnibus oblationibus suis nullum fermentum esse vt per hoc recozdarentur israelite de exitu de egypto in quo comederunt panes non fermentatos vt patet Exo. 12. z quoniam deus volebat israelitas semper recozdari qūo deus eduxerit eos de egypto:qz hoc erat maximum de beneficijs tempozalibus qō eis prestitisset vt habetur Deut. 16.c. cum dicitur.vt memineris diei egressionis tue de egypto omnibus diebus vite tue. z qz non videbatur ad hanc quotidianam memoziam sufficere comedere semel in anno azima. 7. dieb⁹ vt patet Deutero. 16.c.satis conueniens est vt in sacrificijs pannis que quotidiana erant omne fermentū auferretur: vt sic esset memozia quotidiana exitus de egypto.hoc autem satis vz rationabile quoniam sacrificia z festiuitates que fiebant in veteri testamento erant ad laudem dei z pcipue in memoziā beneficiozum indeis a deo prestitozū: z qz hoc.s.eduxisse de egypto maximum inter illa erat debebat quotidianis sacrificijs recoli: quando autem solennitates z sacrificia in memoziā aliquozum beneficiozum essent satis patet discurrenti de quolibet processuz pentateuchi z precipue in Exodo Leuitico z Deuteronomio. (Nec quicq̄ fermēti ac mellis adolebit in sacrificio domini). vetat etiam hic deus mel apponi in sacrificio suo fm q̄ vetuit fermentum. z dicit q̄ non adolebuntur super altare in sacrificio eius:non tamen vetat quin ista offerrentur z eleuarentur coram altari: z tunc de istis nihil cedebat in partem dei vt cremaretur super altare:sed omnia sacerdotibus proueniebant.sic declarat immediate cum subiungitur.primitias trū eozuz offeretis ac munera: sup altare vero non iponent i odozē suauitatis.

2.cā.

Uide aliaz cām qō.seq.

†

¶ Quare mel prohibuit deus in sacrificio. Questio.5.

A Doc.rñ. ad queſt.

Queret autem aliquis quare mel prohibitum fuerit i sacrificio dei. ¶ Ad qō quis respondere posset sicut supza.dicebatur hoc prohiberi qz demonib⁹ sacrificia mellis offerebāt. Sed hoc nihil vt supza declarauimus est. Reducēdum est ergo ad aliam causam: z non videtur hic aliqua causa litteralis: sed magis vz referendum ad quandam tropologiaz, z tunc dicendum est mel signare dulcedinem in illicitis actibus libidinum quos deus vult longe discedere ad his qui mysterio suo astant. Signat etiam mel dulcedinem verboz̄um in adulantibus qō deo valde odibile est:ideo sacrificijs suis distare opoz tet. Dicit autem Rab. Sa. nomine mellis intelligi omnes fruct⁹ dulcedinem mellis habentes:qz de his dicit aliquid non debere offerri domino. Huic autem dicendum est q̄ si accipiatur oblatio quantum ad eam in qua ponebatur z cremabatur aliquid super altare: verū est q̄ fructus dulces non offerebantur domino: z non solum fructus dulces imo nulli fructus:quoniā supza posuit deus qd sibi offerri deberet z cremari: z hoc soluz est in sacrificijs carnium z in simila z panibus z clibano z thure. vinum quoq̄ his adijcitur qō in quolibet sacrificiozum ponebat vt habetur Nume. 15. preter hec offerebatur farina ō spicis virentibus quādo tozrebantur z frāgebantur in modū farris vt patet.j.in littera. z.j.23.c. de alijs autem nihil omnino ponebatur super altare ad cremandum. ¶ Si aūt accipiatur oblatio p eo q̄ sacerdotibus dabatur fine impositione aliqua in altari. dicendum est q̄ omnis fructus poterat offerri. sic enim deus cōstituerat vt quando intrarent israelite terram promissionis et plantarent arbozes fructus qui in primo secundo z tertio anno proueniret tollerentur:nec tamen comederentur nec offerrentur. omnis autez fructus quē quarto anno arbozes protulissent domino offerendus erat pro cibo sacerdotum z.5.anno esset licitum vesci de fructib⁹ arboz̄um omni populo. de hoc.j.19.c. z tunc non vz conuenienter stare dictum rabbi salomonis: qñ si primo modo accipiatur oblatio non solum fructus dulces sed etiam ponticos aut stipticos vel amaros aut cuiuscūq̄ sapozis non licebat offerri:nec erat tunc speciale de dulcibus z non dulcibus. Si autem accipiatur secundo modo oblatio pro eo qō solum sacerdotibus proueniebat:non solum fructus dulces offerri licebat:sed etiam omnes alios quoniam de omnibus arbozibus generaliter regula datur, infra.19.c. ¶ Nunc autem sicut de melle tropologicā tribuimus causam quare non offerretur: poterimus z similiter de vetito fermento tropologicam causaz tribuere:scilicet q̄ fermentum peccati corruptionem signat iuxta illud apostoli.prima Lozin.5. modicum fermentum totam massam corrumpit. Lozruptionem autem peccatozū deus longe a sacrificijs suis abesse vult:non igitur quicq̄ fermentatum offerendum est: magis tamen in his ad litteralem causam reddendum est cum haberi possit. (Primitias trū eozū offeretis). Ista est determinatio superiozum preceptozum. dictum fuerat non debere mel z fermentum offerri domino:per quod fortassis intelligeretur nullo modo debere offerri nec apponendum super altare nec ad hoc vt sacerdotibus tribueretur. deus tamē limitat ad vnum casum:scilicet q̄ deberet fieri oblatio de melle z fermento non ad hoc q̄ poneretur z cremaretur in altari: sed ad hoc q̄ totaliter cederet in ius sacerdotum. z dicit esse de his primitias offerendas que isto modo offerūt. z primo quātum ad fermentum non est intelligendum q̄ fermentum offeratur sed aliquid fermentatum:scilicet panes aut farina fermentata: z tunc quando iudei conquebant panes in domibus suis ad vsus suos qui erant fermentati mittebant ad sacerdotes sal tem vnum panem qui dabatur loco primitiarum:quoniam ille prius dabatur q̄ aliquod de eis comederetur. de hoc Nume.15.dicitur.cuz veneritis in terram quā dabo vobis z comederitis de panibus regionis illius separabitis primitias de cibis vestris:sicut de areis primitias separabitis:ita z de pulmētis dabitis primitiua domino.de melle autem sic primitie dabantur vt cum educerentur faui mellis de alueario dabant aliquae partes mellis sacerdotibus antequam reliquū mel ad vsuz conuerteretur humanoz: z illud pro primitijs erat quia ante oia alia deo dabatur:nec tamen ponebatur aliquid eius super altare sed totum sacerdotibus proueniebat. (Ac munera). i. q̄ de fermento z melle offerebantur etiam munera. Distinguebantur munera z primitie que ō fermentato z melle offerebantur: quoniaz primitie panis fermentati erant quando aliqui ō panibus coctis offerebātur domino antequā de alijs quicquā comederetur. z dicitur ille panis primitie quia primus erat antequā alij comederentur. De melle etiam primitie dicebant quādo a principio antecq̄ aliquod de melle pro humanis vsibus sumeretur offerebatur pars deo:munera autem de his dicebantur: vt cum aliquis de panibus fermētatis comedisset vellet tamen aliquid de illis offerre sacerdotibus:aut cum mel deductum esset ad vsus humanos z aliquid de illo ad offerendum sumeretur.ista enim non possunt dici primitie: qñ iam illa de quibus offerebantur primo deducta fuerant ad vsus humanos. ¶ Aliter tamen possunt primitie z munera distingui vt p̄mitie vocentur omne qō melius z electum est de rebus nostris. donum autem vel munus dicitur quicquid donatur lz non fit de optimis z electis: z de vtroq̄ aliquid deo dandum erat. z sic accipiuntur primitie aliquando in scriptura vt Exod.25.c.vbi deus iussit offerendas sibi primitias de auro z argento ferro z ere z lapidibus preciosis: z israelite illud fecerunt Exo.35. z tamen non possent ibi primitie dici de rebus primis: idest que primo nascuntur vel primo veniūt:quia sic primitie solum sunt in terre nascentibus vt in fructibus z animalibus.in auro autem z argento z lapidibus preciosis non possunt sic accipi: sed primitie vocantur id quod de his rebus optimum z electuz est. z dicuntur primitie de primus vt significat primus optimum vel electum.Sic accipitur Trenozum.4.c.Filij Sion inclyti et amicti auro primo:idest auro puriozi z optimo. z sic possunt accipi primitie z distinguentur contra munera vt non sunt sic electa.potest etiam dici q̄ munera z primitie non distinguuntur: sed ponuntur pro eodem: z ponitur z pro idest expositiue. sicut infra dicitur.si autem obtuleris munus primitiarum: idest primitiae que sunt quoddam munus. (Super altare vero non imponentur in odozem suauitatis). idest de istis primitijs aut muneribus oblatis de melle z fermentato nihil ponebatur ad cremandū sup altare: sed totū cedebat in ius sacerdotū. cā āt boz supza expressa est. ¶ Uñ sciendū q̄ siue oblatio in altari totaliter cremaret siue sola pars ei⁹ nō poterat illa oblō eē fermētata: z

Decimi.qō.

†

Supioz p ceptoz determinatō.

Notanduz

L

†

Qūo mūera z p̄mitie ō fermtato z melle differunt ¤ 1.mō

2.mō

†

D

Notā. hā.

B

Impzo opi. ra. salo.

qō amplius est si aliquādo de simila oblata domino cuius pars cremaretur in altari alie partes prouenirent sacerdotibus lz facerent panes ex illis. non tamen poterant illos fermentare: quoniam cum ista simila que cedebat in ius sacerdotuz fuisset pars illius simile que domino oblata est cuius pars in altari combusta est nō debebat fermento admisceri. hec causa redditur. j. 6. cum agitur de simila conspersa oleo. z oz̄. adolebitq; illud in altari in monimētū odoris suauissimi deo: reliquam autem partem simile comedet Aaron cum filijs suis absq; fermento et comedet in loco sancto atrij tabernaculi: ideo aūt non fermentabit qz pars eius in dñi incensum offerretur. (Quicquid obtuleris sacrificij sale condies). Dic ponit aliud genꝰ ꝓceptiuū ꝓ oibus sacrificijs z oblationibus: scilicet qꝰ semper ponebatur sal in omnibus sacrificijs. z referendum est hoc non solum ad sacrificia que de carnibus fiebant: sed etiam ad sacrificia que de panibus. Cum enim quisquam offerret holocaustum super ipsas carnes que cremabantur ponebat sal idem in sacrificio victime pacifice: idem z in sacrificijs pro peccato: eodez modo in sacrificijs de panibus: qm̄ si offerretur simila sal ei cōmiscebat. Si autem panes de clibano vel lagana aut aliquid de sartagine vel craticula offerretur in cōmixtione vel conspersione pastarum ex quibus panes conficiebant sal ponebatur: ita qꝰ nihil omnino maneret de sacrificijs qō sale non condiretur.

¶Quare sal in omnibus sacrificijs ponebatur. Qō. 6.

A Rāsio ad questitum 1. rō. z est tropologica.

Queret autem aliquis quare sal ponebatur in omnibus sacrificijs. ¶Et cōmuniter causa redditur referendo ad tropologiam: scilicet qꝰ signat discretionem. discretionem autem quā philosophoruz more loquentes prudentiam appellamus omni virtuti viaz prebet omnibusq; actibus iteresse debet qm̄ sine illa virtus moralis nulla esse potest: z cum illa fuerit necessarium est morales virtutes inesse iuxta aristotelis doctrinam in finem. 6. ethicoruz. ideo nostra aut actio aut locutio sine discretione esse non debet. alꝰ qualitercunq; fiat illicita est. Sic enim dicebat apostolus ad Coloss̄en. 4. c. omnis vester sermo in gratia semper sit sale conditus: idest in omni locutione prudentia adesse debet. iussit ergo sacrificium suum deus cum sale semper fieri qm̄ sacrificia que irrationabilia sūt deo displicent: quam ob rē admonebat apostolus sacrificia corpozis nostri ad deum rationabilia esse ad Roma. 11. cum dicitur. obsecro itaq; vos fratres per misericordiam dei vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem sanctam deo placentē rationabile obsequium vestrum. idest omnia obsequia que ad deum egeritis ratione disponantur. Alia a quibusdam autem ratio redditur de sale qm̄ sal a corruptione conseruat: sicut patet in carnibus que sale perfunduntur quoniam sic a putredine conseruantur: corruptionem autem peccatoruz sacrificio suo deꝰ appropinquare non vult: ideo sal in omni sacrificio offerri iussit. Nec tamen tropologice cause sunt: ideo ad litteraleꝫ reddendum est cum haberi potest. Unde sciendum causaz quare deus iusserit sal in omni sacrificio apponi hanc esse qm̄ vt exprelibatis liquet: sacrificium domini tanquam cibus humanus est z altare eius tanq̄ mensa. Sicut ergo in cibis humanis ponuntur quedā vt mā cibozum: quedam sunt vt condimenta eorum: ita in sacrificio dei fieri decuit: z qm̄ in cibis nostris q̄daz sunt condimenta generalia que in omnibus apponuntur cibis: quedam vero ad quosdam specialiter pertinent: ita ergo z ī sacrificio dei futurum erat: in cibis nostris generale condimentuz sal est. omnes nanq; cibi siue in decoctione siue in assatione aut alꝰ sale perfunduntur prius q̄ eis vescamur. vnde z panes ipsi sine sale in pastam non conficiuntur: carnium quoq; decoctio vt quid sapozis induat sale indiget. Sic igitur in omnibus sacrificijs dei tam de solis panibus q̄ ō solis carnibus aut simul sal ponitur: ideo vniuersaliter dixit in omni sacrificio sal eē ponendum. alia autem sunt condimenta cibozum nostroz que nō sunt generalia sed solum ad quedam pro sunt sicut oleum: qō cū pani admisceatur illum sapidum reddit. in decoctione tamen carnium oleum non apponitur: quoniam illarum condimentū non est. hoc autem obseruauit deus quoniam in omnibus sacrificijs que de farina z pane erant iussit poni oleuz quoniam mādauit similam oleo conspergi z panibus de clibano oleo cōspersis esse. lagana quoq; oleo lita foze. de his autem que in sartagine satis patet quoniā triplex olei perfusio fiebat. in his quoq; panibus qui in craticula fiebant conspersio olei erat. de omnibus his patet hic in littera. in sacrificio tamen carnium oleū poni nunq; iussit qm̄ oleum carnium condimentum non est. hanc igitur oportet pro causa assignari quare sal z oleum in sacrificijs ponerētur nec redire decet ad solas tropologicas. Patet āt hanc foze causam ex littera qz dicitur. quicquid obtuleris sacrificij sale condies: idest quodcūq; illud sacrificium fuerit deberet condiri z sapozem recapere a sale. condiri proprie ad causationez sapozis pertinet. ad hūc ergo sapozem sal poni iubebat. (Nec auferas sal federis dei tui). Dic est replicatio eiusdē sententie que fit in sacra scriptura ad magis confirmandum aliq; sententiā: sicut deus sepe ꝓphetis aut somniatoribus idem bis signat vt maior firmitas rei notaretur. sic dixit Joseph ad regē pharaonem quando declarauit ei somnia duo. z dixit scōm pertinere ad id quod primum: sed posita fuisse duo vt maior firmitas rei venture notaretur cum dicitur. qō autem vidisti secundo ad eandem rem pertinet somnium firmitatis iudicium est eo qꝰ fiat sermo domini z velocius cōpleatur vt habet Genē. 41. (Federis dei tui). Sal dicebatur esse ex federe dei. i. ex cōpositione. s. qꝰ deus compoſuerat cum israel vt ei semper poneret sal in sacrificijs: z sic omnes alie compositiones vel leges q̄ ex pacto quoddam inter deum z israelitas conuente sunt federa vocantur. de hoc patet in tabulis legis que vocantur tabule federis qz continebant decem precepta que erāt federa: z sic taz lex illa q̄ deus per se israelitis tribuit q̄ ea que referente moyse populo data est federa vocantur vt patet Deutero. 29. cū dicitur. hec sunt verba federis qō ꝓcepit dominus moysi vt ferret cum filijs israel in terra moab preter illud fedus qō cum eis pepegit ī oreb. (De sacrificio tuo). i. in sacrificio qō tu obtuleris quodlibet sacrificium vocatur sacrificium dei: z sacrificiū ipsius offerentis dicitur sacrificium dei: qz ipsi z pro ipso offert. oz̄ sacrificiū offerentis qz ab ipo offertur. (In omni oblatione offeres sal). Repetitio frequens superiozis sententie est ex causa iam assignata. posset tamen hic fortassis magis exprimi q̄ in superiozibus quoniam oblatio fm suam significationem generalior est: quoniam sacrificium proprie pro carnibus oblatis accipitur: oblatio autem tam pro panibus q̄ pro carnibus. Cū igitur supra iussisset in omni sacrificio ponendum esse sal fortasse aliquis intelligere solum vellet de sacrificijs carnium. Quando autem hic dicitur in omni oblatione sal ponendum: oportet intelligi tam de carnium q̄ de panum oblatione. (Si autem obtuleris). ō. agebatur de oblationibus farine z panis cuz omnia ex simila. hic autem ponit modum oblationis farine quādo ipa de spicis virentibus fiebat qm̄ ista non erat simila: tūc enim accipiebatur manipulus spicarum virentium quasi ad maturitatem peruenientiuz z comburebatur in sanctuario: atq; grana ī hunc modum torrebantur z exiccabantur: deinde vero terebātur in mola z ide rudis farina fiebat de qua aliquid offerebatur domino z aliud cedebat in ius sacerdotum sicut supra de simila dictum est. (Si autem obtuleris munus primitiarum). i. si obtuleris primitias que non sunt decime. (Frugum tuarū). de frugibus existentibus in spica: fiebat autem hoc solum in festo azimoruz qō erat in mēse martij vel aprilis: z tempore illo in terrā chanaā quā possidebāt iudei que erat satis calida erāt fruges mature: scilicet ordeacee. z tūc de illis colligebatur z tollebatur ad sanctuarium: ita qꝰ quilibet antequā aliquid acciperet aut meteret pro se de frugibus ordeaceis tollebat illum manipulum z offerebat sacerdotibus vt habetur. j. 24. c. ſz an vnuſ tm̄ manipulus offerretur pro toto israel: vel quilibet de agris suis vnum manipulū offerret dicetur. j. 23. c. modus tamē quo modo iste spice oblate cōuerterentur in sacrificium z in vsum sacerdotalem ibidem non ponitur: sed in hoc. c. in quo de oib⁹ cerimonijs panis aut farine oblate agit: ſz verū est qꝰ alie primitie sunt de quibus principaliter loquetur littera: lz de his posset aliqualiter accipi vt. j. declaratur. Offerebantur etiam in festo pentecostes panes facti de noua farina frugum triticearuz: z isti erant in primitias nec licebat alicui comedere de noua farina antequā offerrentur isti panes vt habetur. j. 23. ca. de his tamen non dicitur hic quoniam solum agitur de spicis oblatis. (De spicis adhuc virentibus). intelligendum est ō spicis ordeaceis quoniaz de hoc iubebatur fieri oblationem in festo azimorum vt patet. j. 23. c. Si autem id vellet facere de spicis triticeis non videbatur esse prohibitum: z tenebatur modus in offerendo qui hic ponitur. (Adhuc virentibus). non est intelligenduz spicas esse totaliter virides que offerri deberent: quoniam tēpore messis ordeacee ista oblatio fiebat z iam spice deuenerāt ad maturitatem. cum autem spice mature sunt non virides sed flaue aut albe sunt. sic dicebat Christus. aspicite quoniam regiones albe sunt ad messem: idest iam tempus est metendi: quia regiones albe sunt. vt patet Joannes quarto. Sed hic spice

mature

2. rō. B

Ialis rō quesiti.

L

D

E

† Sal erat ex dei federe.

† Sacrificiū z oblatio qd ꝓpe fit.

† Notan. Iſale.

matur̃e erant cum offerebantur.ergo nõ erãt virides.Dicẽdum igitur non accipi ꝓpꝛie virides ꝓ coloꝛe illo sed magis ꝓ coloꝛe flauo declinante ad imperfectam albedinem.(Torrebis eas igni).i.istas spicas adducti manipuli cõburere debebat offerens.Nec putare debet aliquis ꝙ comburi deberẽt iste spice super altare holocaustoꝝ qñ'qõ ibi semel ponebatur cremabatur ad bonoꝛem dei ⁊ non tollebatur aliquid inde ad alios vsus.de bis tamen spicis aliter fiebat quoniã cum toꝛrerentur auferebantur grana ⁊ terebantur in modum farris vt fieret inde farina ⁊ pars eius cremaretur coꝛam domino.Reliquuꝫ autem cederet sacerdotibus: non igitur cremabantur iste spice in altari holocaustoꝝ.Nec etiam existimandum est ꝙ sacerdotes istas spicas cremarent in sanctuario in aliquo igne ꝓphano ⁊ non in altari holocaustoꝝ ⁊ deinde grana excutientes contererent in modũ farris:qñ hic dicit ꝙ qui offerret spicas virentes toꝛreret eaꝫ:deinde cõtereret in farinã ⁊ postea offerret. non ergo ptinebat ista cõbustio ⁊ fractio granoꝝ ad sacerdotes sed ad laicos offerentes. ⁊ consequenter patet ꝙ non fiebat cõbustio ista i sanctuario:qñ in sanctuario laici ministrationez nullã habebant.dicẽdũ igitur hũc fuisse modum oblationis ꝙ populares tollerent manipulos spicaꝝ de agris suis:⁊ qlibet in domo sua cõbureret illas spicas atq; ide grana excussa i farinã contereret fundens oleum sup illã farinã sicut fundebat sup similam cũ offerret ⁊ ponens thus:⁊ hec sic ferens sacerdotibus in sanctuario offerebat qui eleuabant eã coꝛã dño apud altare vt esset acceptabilis:⁊ partẽ eius assumentes atq; sup altare incendentes reliquũ sibi sumebant ponentes tñ totum thus sup altare.hec aũt oblatio ab oblatione simile nihil differri videbat. nisi qꝛ simila farina vetus siue noua erat:hec aũt de qua hic dr̃ erat facta de spicis.Itẽ qꝛ simila erat farina delicata a partibus furfuris separata.hec aũt de qua hic dr̃ rudis farina erat vt.j. declarat.iste primitie non erant manipulus qui alis offerebat: qꝛ oẽs cerimonie circa illã fiebant per sacerdotes lz non crema renꝯ spice in altari holocaustoꝝ sed in alio igne ꝓphano qui tñ erat in sanctuario.primitie aũt iste spicarum de ꝗbus itelligitur littera non ferebãtur in manipulo a laicis ad sacerdotes. sed laicus in domo toꝛrebat spicas ⁊ frangebat grana in farinam ⁊ conspargebat eam sacerdotibus offerebat.⁊ ita accipitur hic littera.(Et confringes in mozẽ farris).ad laicum offerentẽ refertur ⁊ non ad sacerdotem.s.ꝙ ipse grana excussa de spicis cõbustis contereret inter duos lapides molares:aut conterebatur sicut far cõterebatur ad farinã faciendã:lz non poterat sic pfecte conteri qñ ista grana erant humida ⁊ calida cũ nõ essent sic mature exiccata.vnde non poterant in farinam tenuissimaꝫ redigi sed necessariuꝫ erat redigi in partes grossas ⁊ qualitercũqꝫ:⁊ sic offerebat.(Et sic offeres ꝑmitias tuas domino).dicebant iste primitie que primo offerebant q̃ aliqd assumeretur de frugibꝫ illis in vsus humãos. ¶Circa istas ꝑmitias de segetibus est intelligendum ꝙ duplices erant primitie. q̃daꝫ erant que dabant in modum decimaꝝ.s.collectis frugibus dabat in grano certa mẽsura.vnde sicut decime dabant collectis frugibus ⁊ trituratis: ⁊ erat decima pars vna de decem oĩum fructuũ qui dabantur in ius leuitaꝝ:ita primitie erant q̃dã poꝛtio frugum collectarum ⁊ triturarꝫ que pars dabatur sacerdotibus minoꝛibus Nume.18.c.Sed non erat determinata ista pars:imo vt Hieronymus dicit super Ezechielẽ ⁊ babet extra de deci.c.1.qui plus dabant de quadraginta vnum:qui minus de sexaginta vnũ:tales autem primitie non offerebantur deo vt ponerentur de eis in altari sed totaliter dabantur sacerdotibus sicut decime totaliter dabantur leuitis ⁊ nihil de eis cedebat deo:⁊ de istis primitijs non agetur hic.Aliter accipiunt primitie ꝓ muneribus que primo offeruntur ex segetibus. ⁊ dõꝫ ꝙ iste erant duplices. quedam ex necessitate:alie spontanee. ex necessitate erant que erant toti populo appositе:⁊ iste erat vnꝰ manipulus spicarum qui a toto populo offerebat.non est enim intelligendũ ꝙ quilibet de agris suis ferret vnum manipulũ: qꝛ non esset possibile cum esset vnicum templũ in tota terra in deoꝝ vbi offerretur:⁊ hoc littera inuit.j.23.c.⁊ ille vnꝰ manipulus toꝛrebatur postq̃ eleuaretur coꝛã dño a sacerdotibus ⁊ fiebant cerimonie que hic dicte sunt vt reduceretur in farinaꝫ ⁊ iste manipulus a populo offerebatur sacerdotibus: ⁊ vnꝰ illorum eleuabat illum coꝛam dño: ⁊ postea nunq̃ redibat ad manus laicoꝝ.Sed cetere cerimonie toꝛrendi ⁊ terendi vel frangendi grana ⁊ conspargendi farinam fractam a solis sacerdotibus fiebãt. ¶Alie aũt ꝓmitie spontanee erant ex frugibus: ⁊ iste erant quando post festum azimoꝝ ⁊ eleuationem illius manipuli qui ꝓ toto populo offerebat volebat qs de spicis agrorum suoꝝ offerre dño oblationez. nam tunc fiebant cerimonie que dicunt hic:⁊ fiebant per laicum offerentem. Nam non offerebatur hic aliquis manipulus domino qui eleuaretur coꝛam eo:qꝛ si semel hoc fieret nõ rediret postea manipulus ille ad manus laicoꝝ:sed laicus offerre volens sumebat de spicis quãtum volebat ⁊ toꝛrebat eas igne ⁊ frangebat costas:⁊ farinam inde factam conspargebat oleo ⁊ cum thure offerebat sacerdotibus.⁊ ista est cerimonia sola de qua littera itelligit ⁊ est quartum genus primitiarum.de illis que.j.tanguntur verũ est autẽ ꝙ manipulus spicarum qui offerebatur in festo azimoꝝ fm istas cerimonias disponebatur:sed non loquitur deus hic de illo sed solum de primitijs quas offerebant sponte laici:⁊ quilibet per se eas offerebat.⁊ huic sententie concoꝛdat valde littera inquantum dicit.(Si obtuleris munus primitiarum). ideſt si obtuleris primitias que sunt munera.quasi dicat sunt quedaꝫ primitie que non sunt munera qꝛ non dantur sponte:sed ex necessitate vel ex lege sicut tria genera que infra ponuntur.q.12. scilicet manipulus spicarum in festo azimoꝝ ⁊ panes in pentecoste:⁊ alie primitie in grano in festo tabernaculoꝝ.iste ergo vocantur primitie simpliciter ⁊ non munera.vocantur autẽ quedam primitie ex industria.(Si obtuleris munus primitiarum).i.primitias que sunt munus.quasi dicat alie primitie nõ sunt munus:⁊ ideo non offerebantur:sed reddebantur vel soluebantur:dabantur quippe sacerdotibus.Iste autem primitie de quibus hic non dabantur a laicis etiam si vellẽt quouscq; ferretur manipulus in festo azimoꝝ. ¶Et ratio est primo quia Leuiti.18.c.dicit ꝙ cum accipereꝰ quicquã ex segete nec ide pultes aut polenta sumerentur aut manducaretur aliquid quouscq; manipulus iste offerretur:⁊ nec mitteret quis falcem in segetem.⁊ tamen hic mittebatur falx ⁊ aliqd faciebat: ideo non erat hoc licitum quouscq; offerretur manipulus. ¶Secũdo qꝛ manipulus ille a toto populo offerebat ⁊ nomine totius israel. iste autem primitie de quibus dictum est offerebantur a priuatis personis:ideo non licebat eis offerre hec quouscq; ꝓ toto populo oblatus esset manipulus.⁊ hoc verum esset etiã si manipuli multi essent qui offerrentur.s.qlibet vnum.de quo dicet infra 23.c. ¶Vñ sciendũ est ꝙ ter in anno primitie offerebantur.s.in festo azimoꝝ ⁊ in festo pentecostes ⁊ in festo tabernaculoꝝ.In festo azimoꝝ offerebatur manipulus fruguꝫ cõbustis spicis ⁊ redactis in farinam per sacerdotes sicut hic dictum est.In festo pentecostes offerebantur alie primitie q̃ erãt de panibus.s.ꝙ fierent de noua farina duo panes triticei:⁊ qlibet contineret vnam decimam simile fermentate que coquebatur ⁊ offerebantur duo.de bis tamen nihil ponebatur super altare qꝛ fermentati erant vt patet.j.23.c.⁊ de bis non agit hic. Tertium genus primitiarum erat in festo tabernaculoꝝ:⁊ tũc offerebantur partes frugum siue triticee siue ordeacee:⁊ ꝺ oleo ⁊ vino ⁊ generaliter de omnibus terre nascentibus. he autem primitie ad solos sacerdotes pertinebãt nihilq; sup altare offerebatur.de bis dicitur Exo.23.primitias frugum terre tue deferes in domum domini dei tui.de bis etiam Exo.34.hoc autẽ solum genus primitiarum in ecclesia manet ꝙ collectis frugibꝫ ⁊ ceteris i terra nascentibus dant partes q̃dã ministris ecclesie preter ius decimarum.de modo autem solutionis istarum primitiarum apud hebreos ⁊ in ecclesia dictum fuit Exod.23.et 34.etiam erat alterum quartum genus de quo dictum est. Luꝫ autem hic dicitur.sic offeres primitias tuas solum referetur ad primitias primi generis que offerebantur in festo azimoꝝ:⁊ maxime ad ꝑmitias quarti generis. Quod patet qꝛ primitie q̃ offerebantur in festo pentecostes non conterebãtur in modum farris vt fieret simila ⁊ perfunderetur oleo sicut hic dicitur.sed fiebant duo panes vt babet.j.23.c. Non potest etiam intelligi de primitijs que offerebantur in festo tabernaculoꝝ collectis omnibus frugibus quoniã ille erant de omnibus terre nascentibus.iste autem de quibus hic erant solum de spicis. Itez quia primitie que dabantur in festo tabernaculoꝝ totaliter in ius sacerdotum cedebant.ille autem de quibus hic parti deo ⁊ partim sacerdotibus proueniebant.(Fundes super ea oleũ). ideſt quando illa grana spicarum combustarum essent contrita in modum farris deberet fundi oleum super illa sicut consuetum erat fundi super similam que offerretur.de caula autẽ oblationis olei supra dictum est.(Et thus imponens).ideſt ꝙ super illam farinam factam de spicis poni debebat thus sicut i sacrificio simile. hoc autem ad bonum odoꝛem ponebatur.
(Quia oblatio domini est).Hic subditur causa duoꝝ supioꝛuꝫ

Qõ.7 A Duplices erãt ꝑmitie ꝺ segetibus.

Qõ. 8. A Ter in ãno offerebant ꝑmitie per tria festa.

Oleū ⁊ tbꝰ q̄re pōebā tur ī farina

ſ.quare ponebatur oleum in illa farina: ⁊ quare thus. dicit autē hoc eē qꝛ erat oblatio domini ⁊ non oblatio dei requirebat ſpecialiter iſta duo. ſ. thus ad bonum odorem ⁊ oleum ad condiendum ſaporem: ⁊ quamuis hic dicatur ſolum de oleo ⁊ thure ꝙ poni deberent in hoc ſacrificio farine: tamen etiam intelligendum eſt de ſale: licz non exprimatur qm̄ in omni ſacrificio ſal offerēdū erat ſicut ſupra p̄ceptum ē. ⁊ ponit hic caſualitas qꝛ oblatio eſt. i. ꝙ ſi nō fuiſſet iſta oblatio fcā deo nō imponeret in ea oleum ⁊ thus vt pꝫ de boue combuſto extra caſtra: de vitula ruſa qm̄ in iſtis non ponebat oleū vel thus cū nō eſſent ſacrificia dn̄i. (De qua adolebit ſacerdos in memoriā muneris p̄tē farris). i. ꝙ de illa farina cōſperſa oleo que offerebat ſacerdotibus deberet ponere ſacerdos vnā partē ſup altare vt cremaretur. vocat autē ſacerdos hic q̄libet qui offerret corā dn̄o illam ſimilā aſſumptā ponēdo p̄tē ſuper altare. (In memoriā muneris). i. ꝙ iſta particula farine que ponebat ſuper altare in memoriā ꝙ eſſet illa oblatio facta deo. nā maior pars huius oblationis dabat ſacerdotibꝰ. Si tn̄ de illa nihil daret deo neceſſariū erat vt videret illā oblationē non p̄tinere ad deū. cum ergo dabat minima pars illud erat in memoriā muneris. i. illō erat in ſignū vel memoriā ꝙ iſta farina que offerebat in reuerētiā dei ⁊ munus eius dabat. (Partē farris fracti ⁊ olei). Hoc erat quod ſacerdos offerre debebat ſuper altare. ſ. partē farris fracti. i. farinā ⁊ vocat far fractū ⁊ non farina: qꝛ nō bene erat fractū ita vt eſſet farina. Huius cā erat qꝛ grana erant tenera ⁊ humida cū eſſent de ſpicis virentibꝰ ⁊ non poterant bn̄ frangi ſed in paſtā quādā ⁊ partes groſſas redigi. vn̄ magis far fractum q̄ farina videbat. (Ac totū thus). i. ꝙ quādo offerebat iſta farina de granis ſpicarū cū ea ſimul thus offerebat: ⁊ licz pars farine ſolū deo traderet ⁊ pars ſacerdotibꝰ de thure tn̄ nō erat eadē diuiſio ſed ſolum deo dabat. Cā autem huius exp̄ſſa eſt.

B

Qr̄ qō ſacerdos offerebat ſup altare far fractū vocetur.

¶ Nūc āt ꝯſiderandū eſt que erant illa de q̄bus aliqua oblatio deo fieri poſſet. ⁊ cōſiderādū eſt ꝙ oīa que incendebant ſup altare ⁊ que cedebant in partē ſacerdotū: vel ea que totaliter ſacerdotibꝰ p̄ueniebant nullo de eis cōbuſto ſuper altare deo offerebāt: qm̄ quecūq̄ aliq̄s offerret p̄pter deū offerebat. Si aūt poſtea ipſe deus illa miniſtris ſuis dabat vel p̄ro ſe accipiebat nihil attinebat ad ipſum offerentē. Vn̄ nihil minus merebat ille qui offerebat aliqua que ſolis ſacerdotibꝰ offerenda erant ſicut mel ⁊ panē fermentatū ⁊ fructꝰ arborū: q̄ ille qui offerebat ea que ſoli deo p̄ueniebāt ſicut erat holocauſtū qō totaliter cremabat in altari: vel q̄ ille qui offerebat ea que partim domino p̄ueniebant ⁊ partim ſacerdotibꝰ: ſicut qui offerret hoſtias pacificas vel qui offerret panes aut ſimilā. Hoc aūt verū ē q̄tū ad id qō tenet ſe ex gn̄e actus. nā q̄tum ad deuotionē offerentiū aliter dōꝫ. Et rō huius eſt qꝛ illa faciunt ad magis vel minꝰ mereri que in libertate nr̄a ſunt. ꝙ autē oblationes quas deo prompta mēte obtulimꝰ ipſe poſtea p̄ ſe ſuſcipiat aut miniſtris ſuis poſtea largiat p̄ter libertatē nr̄am eſt: nec eſt rōnabile nos in hoc magis vel minus mereri: vtpote ſi aliq̄s offerret liberaliter alicui dn̄o munus q̄ddā magne excellentie qō in cibo conſiſteret: ⁊ dn̄s p̄ ſe illo cibo veſceret aut traderet miniſtris ſuis ad comedendū: nihil magis offerens munus ſic q̄ ſic merebat: qm̄ donū illud meritoriū erat ex duobuꝫ. ſ. ex liberalitate dantis: ⁊ ex magnitudine ac excellētia ſua. q̄ aūt poſteriora ſunt. ſ. ꝙ recipiens munus per ſe ad cibos accipiat: vel ꝙ illud miniſtris ſuis tribuat nihil faciunt. pꝫ ergo qō dicebat. ſ. ꝙ q̄cq̄d offerret ſacerdotibꝰ ſiue cremaret corā deo ſiue p̄ueniret i ius ſacerdotū deo oblatū eſſe dicebat. ¶ Eſt āt nunc cōſiderandum circa ea que offerunt: qm̄ q̄dā oblatio ſit que ad ſolos ſacerdotes p̄tinet: alia autem eſt que ad deum vel totaliter p̄tinet vel ſm̄ partē. De prima oblatione que ſolis ſacerdotibꝰ p̄ueniebat. dōm eſt qō nihil erat qō eis offerri nō poſſit ſiue eſſet aīal ſiue eſſet aliq̄d de terre naſcētibꝰ ſiue aliq̄d alterū de rebꝰ poſſeſſis: ⁊ ſi eis offerrent aīalia nō erat diſtinguēdū in eis an eſſent mūda vel īmunda ſicut diſtinguebat in aīalibus que offerebantur deo: quia mūdicia vel imūdicia ſolum erat per relationē ad cerimonias que fiebāt ad deū ⁊ iſto modo licebat ēt offerri ſacerdotibus panes fermentatos vt pꝫ Nume. 15. de his tn̄ non poterat aliq̄d poni aut cremari corā deo vt pꝫ hic. cū dr̄. primitias tn̄ eorū offeretis: ſup altare vero non iponent in odorē ſuauitatis. licebat etiā hoc modo offerri mel ſacerdotibus de quo tn̄ deus vetuerat aliq̄d poni in ſacrificijs ſuis vt pꝫ in hoc. ca. ⁊ in hunc modū licebat offerri eiſdē oīa que ſunt terre naſcentia et oīa alia que poſſideri poſſunt ⁊ in his omnibus merebant offerentes: qm̄ cum aliquid ſacerdotibuꝫ offerrent hoc p̄pter deum

Qō. 9.

A

De q̄bꝰ rebꝰ fieri poterat aliq̄ oblatio dō ⁊ q̄ erāt illa q̄ offerebāt dn̄o et q̄ offerebāt miniſtris ⁊ an eēt eq̄le meritū vtrobiq̄.

Duplex oblatio q̄dam ad deū alia ad ſolos ſacerdotes.

B

Oblatio ſacerdotū n̄ differebat an eēt munda vel immunda.

Sacerdotibꝰ poterat offerri mel ⁊ fermētū ⁊ cūcta q̄ ſub celo ſunt.

faciebant: ⁊ tunc accipiendo ſic offerri non eſt dāda aliqua diſtinctio inter oblationes qm̄ oīa poterant offerri quecūq̄ ad vſum humanū aliquo modo p̄ficiunt. ¶ Alio modo accipit offerri p̄ oblatione que ſit ⁊ aliquo modo vel totaliter p̄tinet ad deū: ita ꝙ vel totum ſacrificium vel pars eius incenditur in altari. Et circa iſtā dicendū eſt ꝙ ſacrificia dei erāt tanq̄ cibi humani: ſicut in cibis humanis quedam ſunt que ſunt principaliter ipſi cibi aut mā ciborum: alia ſunt que ad ipſos cibos acceſſoria ſunt ſicut condimenta ciborū: ⁊ iſta non ſunt ſacrificia ſed ſacrificiorum acceſſoria. ¶ Et ſciendū eſt ꝙ iſta ſacrificia conſiſtunt in duobus. ſ. aut in carnibus aut in terre naſcentibus. Si autē accipiantur ſacrificia pro carnibus. dicendum eſt iſta duplicia eē ſm̄ ꝙ duplices carnes ad ſacrificia proficiebant. ſ. carnes volatilium ⁊ carnes pecorum. Si autem dicamus de carnibus pecorum. dicendum eſt ꝙ de tribus ſpeciebus pecorum liceret domino imolari. ſ. de bobus ⁊ de arietibus ⁊ capris. ſicut patet ſupra. 1. c. de iſtis omnibus ibi cauſa data eſt. etiam ibi dictum eſt quare non liceret de alijs pecoribus imolari. ¶ Si autem accipiantur carnes volatilium. dicendum eſt de duobus ſpeciebus ſolum offerri domino. ſ. de columbis ⁊ turturibus. in ſpecie aūt turturum offerebantur ipſe magne turtures. in ſpecie autem columbarum offerebantur pulli colūbarum ⁊ non ipſe columbe. vt patet. ſ̄. c. 1. ibi enim dictum eſt quare de iſtis duabus ſpeciebus dum taxat īter volatilia fiat oblatio domino: ⁊ quare dō pullis columbarum ⁊ non de columbis maioribus. apparet igitur ꝙ in oblatione carnium ſolum erant licite quinq̄ ſpecies: ſcilicet tres in greſſibilibꝰ vtpote bos aries ⁊ capra: ⁊ due in volatilibus. ſ. columba ⁊ turtur. ¶ Si autem ea que domino offerri poſſent ſint de terre naſcentibus aut illa ſunt principaliter ſacrificia aut condimenta ſacrificiorum. Si autē ſunt ſacrificia: aut per modum cibi aut per modum potus. ſi per modum cibi ſic ſunt ſacrificia de pane ⁊ farina: ⁊ iſta dupliciter: qꝛ aut offerebantur in pane confecto aut in farina nō cōſperſa. Si autem offerrentur in pane ſic ſunt triplicia genera. ſ. panes de clibano conſperſi oleo cum laganis oleo litis. Scōꝫ genus eſt de panibus qui in ſartagine friguntur. Tertium genus eſt de panibꝰ qui coquūtur in craticula. ¶ Si autem ſit oblatio in farina nō cōſperſa aut cōmixta aqua cōſperſa tn̄ oleo: erant duo genera: quoniā aliq̄n fiebat oblatio de farina veteri que vocatur ſimila ſuper fuſo oleo. Aliquando autem oblatio fiebat de farina cōminuta ex ſpicis virentibus cōbuſtis ⁊ fractis. de his omnibus ſex modis aut q̄nq̄ ſi ſtrictius loquamur. ſ. de tribꝰ modis panum ⁊ duobus modis farine offerende habetur in hoc. c. ¶ Si autem ſacrificium de terre naſcentibus ſit per modum potꝰ ſic erat oblatio vini que fiebat cum omnibus ſacrificijs carnium. vt habetur Nume. 15. vbi determinatur quantum in quolibet ſacrificio de vino apponi deberet. ¶ Si autem ea que domino offeruntur non ſunt principaliter ſacrificia ſed ſacrificiorum condimenta diſtinguendum eſt: aut iſta condimenta erant generalia ad omnia ſacrificia aut ad quedam ſolum. Si autem ad omnia ſic erat oblatio ſalis qō ponebatur cum omni ſacrificio ſiue carnium ſiue panum qm̄ ſal tam panibus q̄ carnibus condimenta ſaporis prebet. Si autem condimentum ſit ſpeciale ad quedam ſacrificia. dicendum eſt hoc eſſe oleum qō ſolū eſt cōdimentum panis ⁊ carnium. ideo in omnibus ſacrificijs tam panis q̄ farine oleum adhibetur. in carnibus autem non. de his duobus patet in hoc. c. qm̄ iubetur in omni ſacrificio debere apponi ſal: ⁊ cum particulariter agatur de oblationibus panis in qualibet dicetur ponendum eſſe oleum. ¶ Et ſi obijcias ēt oleū debere poni in ſacrificijs carnium quia Nume. 15. dicitur in holocauſtiꝫ ⁊ victimis pacificis ⁊ votis debere poni oleum per ſingulos boues ⁊ agnos aut hircos. iſta tamen carnium ſacrificia ſunt. Reſpondendum eſt in ſacrificijs carnium ſm̄ ſe nunq̄ debere poni oleum. Si autem aliquando ponatur hoc eſt qm̄ ad ſacrificium carnium comitatur ſacrificium farine in quo oleum ſemper ponendum eſt. hoc patet Nume. 15. vbi cum ſacrificijs carnium poni iubetur ſimila: cum ſimila autem quedaꝫ pars olei. ¶ Aliud autē eſt quod ad ſacrificia pertinet tanquaꝫ acceſſorium. nec tamen vt condimentum ſed quoddam odoris ſuſcitatiuum. nam in perfecto conuiuio non ſolum oportet eſſe ſaporem ſed etiam odoris irritamenta poni: ⁊ qm̄ thuris odor ſuauis eſt iuſſit deus in ſacrificijs ſibi poni. Eſt autem et alia cauſa qm̄ thus ſignificat quandam aſcenſionem mentis in deum: vt ſicut ipſum thus fumum in celeſtia exhalat: ita ⁊ orationem noſtram in celeſtia peruenire optamuꝫ: dicente Dauid p̄s. 139. Dirigatur dn̄e oratio mea ſicut incenſum in cōſpectu tuo.

Cum

Sacrificia ī duobꝰ ꝯſiſtūt

C

Quinq̄ erāt ſpecies aīalium imolaticiorū ſolūmō.

Oblatio mltiplex ō t̄re naſcētibus.

D

Obō.

Rn̄ſio.

Qr̄ ī ſacrificijs pōit tbꝰ 1. cā.

2. cā.

Cū igit sacrificia ex mentis deuotione fuerint ꝯgruit eis thus cō
tinere. ⁊ ob hoc cum aliqō sacrificium non ex deuotione sed ex
mentis turbatione fiebat non offerebatur thus: sicut in obla-
3.cā. tione inuestigande zelotypie ḡm vir sa ciebat aduersum suspi-
cans de vxore .de hoc habet Num.5.c. ¶ Itē offerebat thus
in sacrificijs dei: qz maxime attestabat pfectionem deitatis cuz
solis eis quos deos putauit antiqua hoc obtulisset gētilitas.pz
igr ex pdictis qd deo offerri liceret assumēdo oblationē siue lar
ge siue stricte ad solū deū ⁊ i toto vl i pte ei qcquā offerebat ⁊c.

Hostia pacificoꝝ

¶ Capitulum.iij.

QUod si hostia pacificorum fue-
rit eius oblatio: ⁊ de bobus vo-
luerit offerre marez siue feminā.
immaculata offeret coram do-
mino. Ponetqz manuz super ca
put victime sue: que immolabitur in introitu
infra eo. tabernaculi testimonij. Fundētqz filij aaron
exo.29.b sacerdotis sanguinem per altaris circuitum:
⁊ offerent de hostia pacificoruz in oblationē
domino adipem qui operit vitalia: ⁊ quicqd
pinguedinis est intrinsecus: duos renes cuz
adipe quo teguntur ilia: ⁊ reticulum iecoris
cum renunculis: adolebuntqz ea super altare
in holocaustum: lignis igne suppositō in ob
lationem suauissimi odoris domino. Si ve-
vj.di.ca. ro de ouibus fuerit eius oblatio ⁊ pacificoꝝ
non ē.ꝯ. hostia: siue masculum obtulerit siue feminaz
bis itaqz immaculata erunt omnia. Si agnum obtule
v.vt de rit coram domino: ponet manum suaz super
agno. caput victime sue que immolabitur in vesti-
bulo tabernaculi testimonij. Fundentqz filij
supra eo aaron sanguinem eius per circuitum altaris:
dem.⁊ ⁊ offerent de pacificorum hostia sacrificium
infra eo. domino: adipem ⁊ caudam totam cum reni-
bus ⁊ pinguedinem que operit ventrem atqz
vniuersa vitalia: ⁊ vtrumqz renunculum cuz
adipe qui est iuxta ilia reticulūqz iecoris cuz
renunculis: ⁊ adolebit ea sacerdos sup altare
in pabulum ignis ⁊ oblationis domini.

Cōnexio capituli.

QUod si. Inceperat legislator a pncipio huius libri age
re de sacrificijs diuisiōe q̄ pcipue est de sacrifi
cijs q̄ in carnibus ofistunt diceratqz de sacrificio holocaustoꝝ
in primo.c. ⁊ cū immediate subiungere debuisset de sacrificijs
carniū residuis.s.pacifica hostia ⁊ p pctō interposuit de cerimo
nijs oblationū in pane ⁊ farina.c. pcedenti. nūc vō redit ad pse
quendū de sacrificijs carniū de qbus inceperat tractās in hoc.c.
Diuisio eiusdem. de hostia pacifica. Et diuidit in duas partes. Primo agit de pa
cifica hostia. Scōo de pcti victima.c. sequēti. Prima in tres ꝑz
q̄ ostingit de tribus spēbus animaliū fieri hostias. Primo de
bobus. Scōo ō ouib⁹. Tertio ō capris. scōa ibi. (Si vero ō oui
bus.) tertia ibi. (Si capra fuerit.) prima āt itez i duo diuidit qm̄
primo agit de imolatione animalium. Scōo de ritu adipum.
scōa ibi. (Omnis adeps.)

¶ Quare victima pacifica non poterat fieri de auibus sicut holo
caustū: sed tm̄ de tribus generibus animalium gressibilium.s.bo
ue: oue: ⁊ capra. Questio.1.

A Circa primū ofiderandū est q̄ sicut holocaustū est sacrifi-
ciū de carnibus ita ⁊ victima pacifica: nō poterat tm̄
fieri victima de tot generibus aialium sicut fit holocaustum qm̄
holocaustum fit de qnqz spēbus aialium.s.tribus gressibilibus
⁊ duabus volatilibus vt pz.ꝯ.1.c. victima aūt pacifica in solis
tribus gressibilibus cōstat.s.boue oue ⁊ capra vt pz in hoc.c.
vbi dr q̄ si aliqs voluerit facere hostias pacificas dr facere
aut de bobus: aut de ouibus: aut capris. ⁊ sic nullum aliud obla
tionis pacifice relinquit genus. ¶ Dicit aūt nicolaus cām hu
ius forte qm̄ in sacrificio pacificaꝝ oportebat quasdā ptes deo
offerri: quasdā vero sacerdotibus tribui: alias vō in offerētiz
iura cedere vt pz.j.7.c. sed volatilia nō diuidebant. ḡ nō debe
bat fieri victima pacifica de volatilibus. hoc aūt pbat Beñ.15.
c. vbi deus abrae iussit aues non diuidere: sed vaccam arietem
⁊ capram. posset aūt adhuc hoc pbari. ꝯ.1.c. vbi cū cetera aialia
diuidi deus iussit: mādauit volatilia nō secari nec ferro diuidi.

Nico.opi.

¶ Sed ista rō non pōt stare: qm̄ pbationes nicolai militant
de sacrificio holocaustoꝝ: qm̄ verū est q̄ i holocaustis volatilia
diuidi nō debebāt vt pz.ꝯ.1.c. ⁊ hoc idē fuit in sacrificio abrae
qm̄ illō ad holocaustū ptinebat. Nec valet aliquo mō iste mod⁹
arguendi. s. deus mādauit abrae in sacrificio qō ei fecit nō diui
dere volatilia. ḡ qūcunqz fuerint oblata volatilia nunqz diuidi debent: qm̄ sic sequeret. deus iussit in sacrificio holocaustoꝝ
oēs carnes bouis ⁊ ouis ⁊ capre cremari sup altare. ḡ qūcūqz
offerāt bos ouis ⁊ capra debēt totalr in altari cremari qm̄ hoc
falsum est. nā in alijs sacrificijs offerunt ista sed non totalr cre
mant in altari. de sacrificio aūt abrae similr dōm erat q̄ ipm
esset in modū holocausti: ⁊ q̄ aues nō diuiderent in eo sicut
nō diuidunt in alijs holocaustis. nō tm̄ ex hoc seqret q̄ in alijs
holocaustis seu sacrificijs si offerrent volatilia nō dērent diui-
di: qm̄ eodē mō argueret in alijs sacrificijs dēre obseruari oēs
cerimonias holocaustoꝝ. ¶ Sed fortassis aliqs rndebit q̄ p̄
dicte redargutiones nō stant: qz sacrificium qō fecit abrahaz nō
fuit holocaustū: sed simplr mandatū est q̄ aues in sacrificijs nō
diuiderent. ¶ Ad hoc aūt dōm ē stare nō posse qm̄ p̄supposito
q̄ ex cerimonijs sacrificij abrae arguat observatio in alijs sa-
crificijs: ingremur an sacrificiū qō fecit abrahaz ptinebat ad ali
qō genus trium sacrificioꝝ q̄ in hoc leuitico iussa sunt. ⁊ tūc cuz
ex illo arguat ad alia: necessariū est vt si sacrificiū abrae fuit ho
locaustū idē ritus obseruet in oibus holocaustis q̄ obseruatus
fuit in oblatiōe abrae. Sed cū abraam obtulit illa aialia diuisit
ea p mediū partes altrinsecus ponēs vt dr Beñ.15.ḡ in holo-
caustis debēt diuidi aialia in duas medietates ⁊ ptes alterinse-
cus poni. Sed falsū est qm̄ in holocaustis diuidunt carnes aia
lium in multas ptes ⁊ ponunt sup altare. Si autē fuisset oblatio
abrae victima pacifica ⁊ ex illa liceret argui ad alias: eodez mō
oportebat in hostijs pacificis diuidi aialia in duas medietates.
Sed falsū est: qm̄ ad minus tres ptes fieri opz. s. quandā partē
deo vt appet hic. aliā vero sacerdotibus. aliā alitē offerētibus
vt appet. j.7.c. ⁊ q̄libet bar i plures pticulas secabat. Si forte sa
crificiū abrae fuisset pro pctō: ⁊ ex illo argueret erat necessariū
in oibus sacrificijs pro pctō teneri modū diuisiōis q̄ fuit in sa
crificio abrae. Sed hoc nō stat qm̄ q̄dā sacrificia pro pctō totalit
cōburunt. in alijs aūt alie cerimonie obseruāt vt pz.j.4.et.5.c.
Si aūt dicerem⁹ sacrificiū abrae nō fuisse in aliquo gile triū sa
crificioꝝ legaliū ⁊ liceret ex illo argui oporteret in oibus sacri-
ficijs sic fieri sicut in sacrificio abrae. Sed adhuc hoc magis fal
sum est: qz tūc necessariū erat oēs ritus sacrificioꝝ holocausti ⁊
victime pacifice ⁊ hostie p pctō ea sdē forte ꝛformando ad sacri
ficiū abrae: qō manifeste est falsum vt apparet ex discursu bu
ius leuitici. ¶ Dōm igitur necessario q̄ nō licet arguere in ali
quo sacrificio ex cerimonijs q̄ observate sunt i sacrificio abrae
nō enim valet. abrahā diuisit oīa pecora in duas medietates: ḡ in
oibus sacrificijs vel aliquo oium hic modus seruari dz. nec va
let. abrahā non diuisit volatilia in sacrificio suo ḡ nec in alijs di
uidi debēt: qm̄ vt pbatū ē i nullo sacrificio observāt ritus quoꝝ
abrahā in suo sacrificio observauit. errāt igit ⁊ nō mediocriter q̄
ex sacrificio abrae ad aliqua alia sacrificia arguendum putant.

Falsitas argumēti Nicolai.

¶ Dōm autem q̄ ls sacrificiū abrae aliqualiter dici possent ho
locaustū qz abraam totū illud deo obtulit non obseruans p se
aliquam partem sicut fit in victimis pacificis: nec ēt pro aliquo
pctō fiebat hoc sacrificium: videbat igitur ptinere ad modum
holocaustoꝝ: non tm̄ est proprie holocaustū qz non obseruāt
i eo cerimonie holocaustoꝝ nec pertinet ad aliqō alioꝝ duoꝝ
generū sacrificij. Sed est quidam modus sacrificij differens ab
oibus tribus speciebus sacrificij legalis. nec enim aliqō sacrifi
cium postea simile in cerimonijs huic factum est nec pro simili
cā: qm̄ istud factum fuit ad iniendum ⁊ ꝛfirmandum fedus in-
ter deū ⁊ abraam vt pz Beñ.15. postea vero fuerunt facta sacri
ficia ad ꝛfirmationem legis date vt pz Exo.24. non tm̄ fuerunt
ꝛformes ritus nec totaliter cā eadem: qm̄ cum deus iniuit fe-
dus cum abraam fuit hoc de vāda posteritati seminis eius ter
ra.10.gētiū que sunt inter flumen eupbraten ⁊ flumē egypti vt
pz Beñ.15. Cum vero iniuit fedus in monte synai cum iudeis

Doct.opi.

Sacrificiū abrae ansu erit holo-caustum.

Deus iniuit fed⁹ i mōte synai cū iudeis.

fuit ad ofirmandam legem oata. non ergo ouenienter argui pōt ex sacrificio abrae ad aliqō alterum ad similitudinem cerimoniaꝝ cū nullum postea fuerit sacrificiū pro simili cā aut eisdem cerimonijs celebratum. si igitur ex vno sacrificio ad alterū argui liceret: ouenientius argueretur de quolibet sacrificio ad alterꝫ q̄ de sacrificio abrae. ¶ Redeundo ergo ad propositum: oōm videt q̄ deus voluit aues offerri in hostias pacificas .p cā que superius tāgebatur. s. qz in victima pacifica quedā pars dabatur deo ⁊ quedam sacerdotibus: ⁊ quedam offerentibus vt haberent quid manducarent ⁊ in quo gauderent epulando Deute. 12. c. ⁊ tñ aues que offerebantur erant parue. s. turtures ⁊ pulli columbaꝝ in ḡbus non poterant tales diuisiones fieri. ⁊ si fierent nihil prodessent partes diuise propter paruitatem. secus in bobus capris ⁊ ouibus: qz sunt animalia. ideo nō debuerunt aues in victima pacifica offerri. offerunt autez in holocaustum. s̄. 1. c. vbi non diuidunt sed totaliter cremant deo super altare: ⁊t offeruntur pro pctō: ⁊ hec pro pauperibus qui aliam victimam offerri nō pñt. j. 5. et. 12. c. ⁊ ibi quoq; non diuidūt: qz hostia pro pctō ad sacerdotem pertinet: ⁊ ipse eaz comedere debet vt pz. j. 6. c. (Q; si hostia pacificoruz.) istud dependet ex superioribus: ⁊ est membrum diuisionis sic cuz aliquis facit aliquā magnam diuisionem plures ponens particulas subdiuisionum. Incepit aūt ista diuisio. s̄. in principio. 1. ca. cum dixit. bō qui obtulerit hostiam de pecoribus si holocaustum fuerit ⁊c. i. si aliquis vult offerre de pecoribus: aut illud sacrificium erat holocaustum aut victima pacifica aut pro peccato. si autem fuerit pro peccato prosecutus fuit legislator supra istud membrum per aliquas diuisiones in. 1. capitu. nunc redit ad scōm mēbrum dicens. (Q; si hostia pacificoz fuerit.) i. q; si illud sacrificium qō offert fuerit pacificum. ⁊ istam particulam prosequitur in hoc. c. per tres diuisiones. vocat aūt hostia pacificoz i. hostia pacifica siue que pro pace offert. est autem pax quedā tranquillitas que dicit opletionem desiderij. cum igit aliquis sortiet aliquid qō optanerat in pace erat. i. in completo desiderio ⁊ ei sacrificia pacifica oueniebant. ¶ Erat aūt hoc sacrificium dupliciter. i. aliqñ pro pace obtenta ⁊ aliqñ pro pace obtinenda. dz autez pro pace obtenta qñcunq; aliquis sacrificat .p bono qō olim desiderabat. nunc iam illud adeptus est: qz cum omnium bonoz elargitio a diuina ꝓuidentia descendat: necessarium est aliquomō deum nobis pacificatum esse cum bona que petiuimus prouenerint. deus namq; inuitus aliquid dare nescit. Aliqñ autem sacrificia ista .p pace obtinenda fiunt: vt cū quis aliqd ipetrare cupit: qō se nisi per deū obtinere non posse cognoscat .p pace sacrificia offert. s. vt ei deus placet ⁊ qō petit concedat. Primus autem modus pacificoz sacrificiozum gratiarum actio dz. Scōs vero petitio. hi tñ lz ex causis differant in cerimonijs tñ nihil distant. idē enim in oībus sacrificijs pacificis hic generaliter fieri iubetur. (Q; si hostia pacificoz fuerit eius oblatio.) i. si ille homo q̄ sponte offert voluerit offerre .hostiam pacificam. (Et de bobus voluerit offerre.) ponit hic legislator vnam speciem pacifici sacrificij. s. quando offertur de bobus. ⁊ dicitur si voluerit offerre de bobus qñ in electiōe offerentis erat: an bouē: an ouem: aut capram offerre mallet: cuz hic tres species pacifici sacrificij ponant: ⁊ non erat magis obligatus ad vnam q̄ ad alteram. sicut in sacrificijs pro peccato: quoniā ibi fz diuersitatē personarum peccantiuz ⁊ pctōz erāt obligati ad diuersa sacrificia: ita q; non possent alia preter illa offerri. Sciendum autem est q; in hoc sacrificio pacifico de quacunq; spē animalis semper erat diuisio in tres partes: qñ quedaz pars deo incendebat. alia vero sacerdotibus prouenie bat. tertia aūt ad offerentium iura pertinebat de quibus aliq̄liter patet hic iuncto. 7. c. (Marem siue feminam.) cum aliquis offerebat de bobus poterat aut vaccaz aut tauz offerre. in quo differt sacrificium pacificum ab holocausto: qñ in holocausto solum masculus offerebat vt patet. s̄. 1. c. cum dz immolabit vitulum masculum immaculatum offeret. ⁊. j. 22. dz. quicquid illud obtulerit in holocaustum domini vt offeratur per vos masculus immaculatus erit.

¶ Quare in sacrificio holocausti masculum licebat offerri: in pacifica autem hostia femina etiā immolabatur. Questio. 2.

Queret autem aliquis quare in sacrificio holocausti masculum licebat offerri: in pacifica autez hostia femina etiam poterat immolari. ¶ Respondendum est q; deus in sacrificijs suis vult ea que perfectioza sunt: ⁊ quia masculinus sexus perfectioz est de masculis sibi deus offerri iubet. Differt tamen in hoc quia sacrificiozum quedam sunt que ad deū directe pertinent. alia vero non ita directe. In his autem que directe deo offerūt strictioz modus obseruat q; in his q̄ nō directe offerūt. holocausta āt directe offerūt deo. s. ad laudem eius: iō i his strictiozē modū seruat q; in alijs. Sacrificia autem pacifica non ita directe deo offeruntur. ideo non obseruatur ita strictus modus sicut in holocaustis. Strictio autē maioz in sacrificijs holocaustozum q; in pacificis victimis patet in tribus. primo in eo q; oēs carnes holocaustoz cremabātur coram domino ⁊ nihil inde proueniebat offerentibus aut sacerdotibus ministrantibus vt patet. s̄. 1. c. in sacrificijs autez pacificis maxima portio carnium oblataꝝ cedebat in ius offerentium vt pz. j. 7. c. ¶ Secunda strictio in holocausto est qñ in holocausto solum masculus offerri debebat de pecoribus vt patet. s̄. 1. c. in pacificis autem tam masculum q; feminam offerri licebat vt appet hic. esse autem astrictum ad solum masculum offerendū strictioz obseruantia est q; posse masculum vel feminaz offerre. ¶ Erat autem differentia tertia strictionis in sacrificio holocausti quoniam mundicia requirebatur maioz in sacrificijs holocaustozum q; in sacrificijs pacificis. patet ergo ex his quia cum in sacrificijs pacificis non esset stricta obseruantia cum non essent directe in deum sicut holocausta: non decuit esse obligationem ad offerēdū masculum sicut in holocaustis. (Immaculatam offeret.) in sacrificijs requirebatur mundicia ⁊ idem vocatur animal immundum qō maculatum: erat tamen immundicia q̄tū ad duo quoniam quedam animalia erāt immunda ad cibū ⁊ sacrificium: alia autem erant immunda ad sacrificium ⁊ non ad cibum. Est autem generale q; omnia animalia immunda ad cibum erant immunda ad sacrificium. sed non conuertitur regula: qñ aliqua erant ad sacrificium immunda que licebat comedi. vnde sciendum q; de pecoribus erant iudeis ad cibos munde decem species vt patet Deutero nomij. 14. cum dicitur. hoc est animal qō comedere debetis: bouem: ouē: capram: cervum: ⁊ tragelaphum: pygarguz: oryge: camelopardum. alia autem animalia gressibilia eis comedere non licebat: ad immolandum tamen non erant omnia ista mūda s̄z solum tria. s. boes: ouis: ⁊ capra. preter hec autem de animalibus gressibilibus nullum deo offerri licebat quoniam immunda erant fm speciem suam. in his tñ tribus speciebus pecozum adhuc immundicia esse poterat ex accidenti: ⁊ tūc non licebat offerri. de his maculis habetur. j. 22. c. cum dicitur. omnis macula non erit in eo: si cecum fuerit: si fractum: si cicatricē hīs: si papulas aut scabiem: vel impetiginem non offeretis ea domino: nec adolebitis ex eis super altare domino: omne animal qō vel contritis vel tunsis vel sectis ablatisq; testiculis est non offeretis vñq. omnia. n. hec immunda erāt. ⁊ preter has immundicias erant alie immundicie. s. si animal qō offerri debebat erat contaminatum tactu alicuius rei mortue aut in similibus que pollutionem inferre solent. ¶ In hac tamen immundicia erat differentia quantum ad duas maculas. s. quantum ad amputationem auricularum animalis aut quātum ad amputationem caude. nam amputatio istozum membrozum non faciebat animalia esse illicita ad offerendum. faciebat tamen ea immunda ad soluendum votum vt habetur. j. 22. c. cuz dicitur. bouem ⁊ ouem aure cauda amputatis voluntarie offerre potes: votum autem ex his solui non potest. (Offeret coram domino.) hoc refertur ad laicum offerentez. accipiebat animal illud ⁊ ferebat ad atrium tabernaculi coram altari vt offerret sacerdotibus: ⁊ ibi dicebatur offerre coram domino quia offerebat coram altari siue coram tabernaculo in quo erat deus. (Ponetq; manum super caput victime.) refertur hoc ad offerentez qui ponebat manum super animal qō immolabat: sacerdotes autem non ponebāt manus super victimam. Fiebat autez ista impositio manuum ex duplici causa. s. ad renunciandum proprietati quā habebat offerens in isto animali ⁊ ad imprecandū penas peccatozum super illud animal. s. q; deus transferret penas quas inflicturus erat offerenti in caput animalis. de his dictū fuit supra. 1. c. q. 21. (Que immolabit in introitu tabernaculi testimonij.) i. illa victima pacifica immolabatur: idest iugulabatur in introitu tabernaculi: idest ad ostiuz tabernaculi. Nec tamen intelligendum est q; aliqua animalia iugularentur in ipso introitu tabernaculi: quoniaz iugulabantur apud altare holocaustozum in latere eius aquilonari vt patet supra. 1. c. cum dicitur. si de pecoribus fuerit oblatio offeret ad latus altaris qō respicit aquilonem coram dño. ⁊ quoniaz istud latus aquilonare altaris erat prope introitum tabernaculi dicebatur immolari hostia in introitu tabernaculi. (Fūdentq; filij aaron sacerdotis

Deus voluit aues i hostias pacificas offerri.

Ritus faciendi sacrificiuz pacificū ō bobuz

Pax qd sit

Sacrificiū pacificum erat duplex

Grax actio quid. Petitō qd

Lre expō.

De sacrificio pacifico fiebant tres partes

Rñ. ad qñ tum.

1. dzia.

2. dzia.

3. dzia.

Quo ad duo erat imundicia. Regula gīalis ō immūdicia aialiū.

10. spēs pecozum erāt mūde ad cibū ⁊ tres tñ ad sacrificiuz

De dzia imūdicie aialium.

Notādū lr̄ale.

cerdotis sanguinem.)cum iugulabatur animal advictimas pacificas suscipiebatur sanguis eius in aliqua vasa.s.in crateras vt posset offerri coram altari. sic patet Exodi.24.c.cum dī moyses accepit sanguinem holocaustorū ⁊ victimarū in crateras ⁊ partem dimidiam fudit sup altare:aliam vero medietatem fudit super populū aspergendo.in immolatione autem sacrificiorū ⁊ acceptione sanguinis nō erat aliqua differētia: qm̄ in omnibus sacrificijs accipiebatur sanguis ad fundendū sup altare:aut aliud aspergendū intra sancta sanctorū:ideo necesse erat in quolibet sacrificio accipi sanguinem victimar in crateris vt inde sumeretur ad vsum quē deus iussisset:istū sanguinē fundebant filij aaron.s.sacerdotes qui astabāt subministrātes sacerdoti qui principaliter ministrabat.in quolibet enim sacrificio erat vnus sacerdos qui principaliter ministrabat ⁊ vicebatur facere illud sacrificiū.alij autem sacerdotes sibi astantes subministrātes in quibusdam.vnde ille sacerdos qui principaliter ministrabat vocat sacerdos tanq̄ ille solus sacerdos sit: alij equidez sibi astātes q̄q̄ sacerdotes essent:tm̄ sacerdotes nō vocātur sed dicūtur filij aaron quasi minores sacerdotes vel quasi in minoribus ministrantes:ille autem sacerdos qui principaliter ministrabat iugulabat animal:alij aūt astantes seu ministrantes sibi accipiebant sanguinē qui in crateras defluxerat ⁊ effundebāt sup altare qm̄ illa administratio erat minor sicut se hz diaconor ad presbyteros celebrantes.

¶Quare in omnibus sacrificijs sit generale q̄ sanguis super altare fundatur. Questio.3.

A **Queret** autem aliquis quare in oibus sacrificijs hoc fit generale q̄ sanguis fundat super altare siue super cornua siue in circuitu cū alie cerimonie carnium offerēdar ⁊ cremādarū nō sint eedez in oibus sacrificijs. ¶Respōdēdū est q̄ lz sacrificia diuersas causas motiuas specialiter habeāt. vnū tamen eis cōmune est.habēt enim sacrificia causas diuersas:qz holocaustū principaliter erat ad laudē dei ⁊ hec erat causa sua specialis. victima pacifica erat ad aliquid obtinēdū vel ad redditionem gratiar pro obtentis:Sacrificiū autem p̄ peccato erat specialiter ad tollēdam aliquaz penā peccati intelligēdo eo modo quo.s.in primo.c.declaratum est.erat tm̄ in oibus sacrificijs hoc cōmune q̄ proficerēt ad aliquā expiationē peccatorū siue ex se siue ex offerētis intētiōe:⁊ qm̄ ois expiatio in sanguine fit sicut patet.j.17.c.cū dī q̄ anima carnis in sanguine est ⁊ ego dedi illum vobis vt sup altare meū expietis p̄ animabus vestris ⁊ sanguis pro anime piaculo est.Erat igit valde hoc cōueniēs:qm̄ peccatū q̄libet faciebat nos dignos morte: debebat igit ad rectam compēsationem tribui vita nostra pro quolibet peccato ad expiandum illud:⁊ qz deus ex benignitate immensa recipiebat vitam pecoris pro vita bois.s.vt morere tur vnam pecus loco bois: oportebat vt illud poneret ad expiandū coram deo in quo erat vita pecoris:sed vita oium pecorū ⁊ generaliter oium animaliuz quā sacra scriptura animā vocat est in sanguine.ergo oportebat offerri sanguinē ad expiandum super altare.hoc patet.j.17.c.anima enim oīs carnis in sanguine est.vnde dixi filijs israel.sanguinez vniuerse carnis non comedetis qz aia carnis in sanguine est.de hoc ēt Deute.12.c. dicit.hoc solum caue ne sanguinē comedas.sanguis eor p̄ aia est. ¶Ideo regula generalis erat in veteri testamēto q̄ fere omnis expiatio que fieri deberet in sanguine celebraretur.Sic ait apostolus ad hebreos.9.c.oia pene in sanguine fm legē mūdantur ⁊ sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum. qm̄ igitur ⁊ generale est q̄ in oibus sacrificijs fiat expiatio q̄daz pro peccato:necesse est igitur in oibus sacrificijs sanguinē offerri lz in oblatione carniū non concordent:modus āt oblationis sanguinis non est idē in oibus sacrificijs:qm̄ in holocaustis ⁊ victimis pacificis sola simplex effusio sanguinis fit super parietes altaris in circuitu.in sacrificio aūt pro peccato interdum fiebat aspersio sanguinis intra sancta sanctorū ⁊ delinitio sup cornua altaris thymiamatū.in altari quoq̄ holocaustorum alie cerimonie seruabantur. Causa huius est qm̄ lz in oibus sacrificijs gīale sit fieri expiatōnē quādā p̄ pctō:qz tm̄ sacrificiū pro pctō directi⁹erat ad peccati expiatiōez q̄q̄ cetera:oportebat aliq̄s cerimonias in sanguinis effusione ⁊ aspersione in eo specialiter obseruari. ¶Si autem queras quare ista expiatio in sanguine fiebat super altare.Dicēdū est expiationem hāc fieri ad deum. s.vt in effusione huius sanguinis peccata nostra remissa esse viderētur coram eo.Sed deus specialiter repzesentabat in altari in quo fiebant ei oia sacrificia ergo in altari debebat fieri sanguis expiatio.(Per altaris circuitum).i.q̄ ille sanguis quem sumebāt sacerdotes de hostia pacifica in crateris debebat fundi per circuitu altaris. nec tm̄ intelligēdum est q̄ deberet fundi extra altare in circuitu eius:qm̄ hoc erat fundi ad basim altaris.Sed scriptura sacra facit differētiaz inter fundi sanguinē ⁊ circuitum altaris ⁊ in basi altaris:qz fundi in circuitu altaris est fundi super altare.fundi autē ad basim altaris est fundi extra altare.dicitur tm̄ fundi in circuitu ne quispiam fortassis existimaret sanguinem fundēdum itra ipsum altare super ignē aut carnes sacrificiorum si diceretur fundēdus sanguis super altare.cum autem dicitur in circuitu altaris itelligi nō potest:qz funderet intra ipsum altare:sed per parietes eius qui dicuntur esse in circuitu. ¶Aliqm̄ tm̄ scriptura ad notāduz q̄ effundi sanguinem super altare fit idez̄ qđ effūdi per circuitū dicit sanguinem fundēdū esse super altare vt patet.s.1.c.cū dicitur.sanguinem vero illius fundent super altare filij aarō per circuitū:ecce manifeste innuit idem esse super altare fundi ⁊ per circuitum altaris.idem patet.j.17.cum dicitur.aia carnis in sanguine est ⁊ ego dedi illum vobis vt super altare meum expietis pro aiabus vestris ⁊ sanguis pro anime piaculo fit.(Et offerent de hostia pacificorū.)Primuz qđ in oibus sacrificijs offerēdum erat ad expiandū erat sanguis qui mox vt effusus esset in crateris per altaris circuituz effundebat:deinde carnes fm genus sacrificij illius offerebātur. Cum igit hic dixerit deo offerēdum sanguinem subiecit de partibus carnium offerēdis.(In oblatiōem dño adipem qui operit vitalia.)de partibus carniū aialis primum qđ offerēdum erat oportebat esse ipsum adipē qui est pinguedo interior i visceribus aialis. ¶Circa qđ cōsiderādum est q̄ sicut diximus generale esse i omnibus sacrificijs offerri debere sanguinem:ita generale est in oibus sacrificijs offerri debere adipez dño: quoniā sicut sanguis ad expiationem erat: ita adeps ad suauissimum odorem dñi. q̄ autem in holocaustis offerret adeps patet qz de eo qđ erat in aiali nihil tollebat nisi pellis ⁊ coxna ⁊ sordes intestinorum:cetera aūt cremābatur in altari. In sacrificio āt pacificorum ēt ponebat adeps vt patet hic:lz nō ponerētur carnes oēs. In sacrificio aūt p̄ peccato cuius carnes a sacerdotibus comedebāt offerebat adeps vt patet infra.6.c.i sacrificio etiam pro peccato in quo nihil de carnibus offerebatur dño nec sacerdotibus aliquid proueniebat sed totū cremabat:etiam offerebat adeps ⁊ tota pinguedo interior vt patet infra.4.c.de bobus qui offerebātur pro peccato ⁊ comburebāt cū pelle ⁊ carnibus ⁊ fimo extra castra. Duo ergo hec generalia erāt in omni sacrificio qualecūq̄ esset.s.sanguis oblatio ⁊ crematio adipum:in illo aūt sacrificio in quo nō offerebat sanguis nō cremabat adeps ⁊ econtrario:sicut patet de vitula rufa que cremabat extra castra ⁊ non ferebatur sanguis eius ad sanctuariū nec adeps sed totum cremabat extra castra. vt patet Nume.19.ob hoc aūt vetuit deus ne aliqs comederet de adipibus animaliū immolabiliū ⁊ de sanguine eorū: quoniam volebat adipes ad cremādum coram se in altari ⁊ sanguinem ad expiādū super altare.Si autem aliquis de his duobus comederet moriebat qz comederat ea que erant deo specialiter dicata.de comedētibus adipes habet in fine istius c.cum dī.omnis adeps domini erit iure perpetuo in generationibus ⁊ habitaculis vestris.⁊ ibi etiam subiicitur de sanguine animaliū cū dicit.nec sanguinem nec adipem omnino comedetis:in quo innuit ista duo esse specialiter separata.de hoc infra patet etiam.7.c.cum dī. adipem ouis ⁊ bouis ⁊ capre nō comedetis:sanguinem quoq̄ omnis animalis non sumetis in cibo: tam de auibus q̄q̄ de pecoribus.omnis anima que ederit sanguinem peribit de populis suis.ibi etiam de adipe dicit.siquis adipem qui offerri debet in incensum dñi comederit: peribit de populo suo. Causa aūt quare sanguis nō comedat est quoniaz sāguis ēad expiandum.s.determinatus vt in illo expiet:⁊ ē loco aie in oibus pecoribus ⁊ volucribus.exprimit.j.17.ca. ⁊ Deuteronomij.12.de hoc plene.(Qui operit vitalia.)hic declaratur qs debet esse ille adeps qui debet comburi. Et sciendū est q̄ tota pinguedo: que est intra animal non fit de carnibus ejus:exprimit tm̄ istas pinguedines nominibus specialibus:sic sunt plures pinguedines in diuersis locis determinatis itra viscera. vocatur autem pinguedo operiens vitalia quedam pinguedo que est apud cor ⁊ apud membra coniuncta.⁊ ista vocātur vitalia qz in istis consistit vita:magis enim est vita animalis in istis membris q̄q̄ in alijs: ideo si modicum ledantur ista membra necessarium est animal mori:qđ non fit si ledātur alia membra vt pedes ⁊ manus.illa enim pinguedo apud illa membra latens debebat comburi.Aliqui autem vocant pinguedine

Regula gīalis in veteri testamēto.

Dubiū. Rūsio.

Rūsio ad q̄stū

Duo erāt gīalia iomni sacrificio.s.sāguis oblatio ⁊ crematio adipū.

Duo erāt i oi sacrificio.

Sāguis qs nō comedat

Pīguedo vitaliū gd.

operientem vitalia:idest operientem intestina vel omasos: sed hoc nihil est:quoniā hoc modo multa alia membra vocarētur vitalia qō est falsum. dicēdum igitur vitalia esse sicut declarauimus. (Et quicqd pinguedinis intrinsecus ē.) Hoc potest intelligi ouppliciter. vno modo ꝙ intelligatur hoc vniuersaliter.ſ.non solum pinguedinem operientem vitalia debere cremari:sed ēt omnem pinguedinem que est intra viscera animalis. Alio modo intelligitur ꝙ nō accipiatur vniuersaliter sed soluz pro pinguedine que est intra membra vitalia.ꝛ hoc cōueniētius qō patet ex duobus.primo quia supra dixerat debere comburi pinguedinem operientem membra:ꝛ quia aliqua pinguedo est etiā intra membra vitalia oportet illam comburi.si enim dixisset hic debere comburi pinguedinem membrorum vitalium intelligeretur tam pro operiente ꝙ pro ea que intrinsecus sunt:cum tamen dictum fuerit debere comburi pinguedinem que est operiens membra vitalia oportet subiungi de ea pinguedine que intra membra vitalia est:ꝛ nisi forte de illa aliquid exprimatur intelligetur ꝙ non deberet comburi qō falsum est.dicēduz igitur hoc debere reduci ad pinguedinem que est intra membra vitalia ꝛ non ad omnem pinguedinem generaliter. Item dicitur immediate debere comburi duo renes cum adipe quo tegūtur ilia ꝛ reticulum iecoris. Si tamē acciperetur hic generaliter quicquid pinguedinis est intrinsecus non subiungeretur de reticulo iecoris nec de pīguedine operiēte ilia:qñ pars nō cōnumeratur contra suum totum.erit ergo intelligēda ista particula de pinguedine que est intra ipsa membra vitalia:scilicet inter cor ꝛ precordia ꝛ membra sibi cōiuncta:quoniaz due iste pinguedines sunt in vitalibus:scilicet vna que circuit omnia mēbra vitalia ad modum reticuli. ꝛ per hanc diuiduntur vitalia ab epate.alia autem est inter ipsa membra vitalia lateris. (Duos renes.) idest oportebat etiam offerri duos renes:idest duos renunculos:quoniam isti sunt inter pinguedinem operientem ilia. (Sciendum autem ꝙ renes non proprie significant renunculos.hic tamē accipiuntur improprie pro renūculis qui dependent a renibus intra pinguedinem ilium:aliqui autem volunt ꝙ accipiatur hic renes proprie pro lumbis. ꝛ fit sensus ꝙ deberent etiam duo lumbi educi de animali immolato vt comburerētur coram domino. ꝛ probant hoc quoniam .j. subditur de renunculis cum dicitur. ꝛ reticulum iecoris cum renunculis. Sed hoc non potest stare:qñ littera hebraica repugnat ponēs hic renunculos vbi nos renes ponimus. (Cum adipe quo teguntur ilia.) ilia vocātur hic lumbi: ꝛ super lumbos a parte interiori est magna pinguedo intra quā latent renunculi ꝛ illam oportebat separari ab animali. (Et adoleri super altare ꝛ reticulū iecoris.) iecur sm significationē quā vulgariter accipimus ad volatilia pertinet ꝛ non ad pecora.est autem vas in quo sordes recipiūtur. accipitur autem hic iecur pro epate:ꝛ pinguedo illa que circundat epar comburenda erat super altare.hec autem vocatur reticulum quoniam in modum retis perforati facta est:qñ alicubi densa ꝛ alicubi diaphana tanquam rete. (Cum renunculis.) Repetit hic de renunculis quoniam isti cōburi debebāt cum tota alia pinguedine qz intra pinguedinem latebat:ꝛ idem sunt qui vocantur hic renunculi ꝛ vocabantur supra renes: repetitur tamen hic renunculi sicut alis fit in sacra scriptura.nec ob hoc oportet dici differre renunculos ꝛ renes qui hic ponūtur.idem enim sunt ꝛ comburebantur cum oibus superiozibus pinguedinibus. (Adolebuntqz ea super altare.) refertur hoc ad sacerdotes principaliter ministrātes qui ista cremabāt super altare:ad alios autem qui sibi astabāt hoc nullatenus pertinebat.ꝛ cum dicitur hic adolebūt.non est intelligēduz ꝙ plures sacerdotes simul ministrarēt in adolendo istas carnes:quoniam vnus faciebat hoc.tamen refertur ad multa sacrificia que diuersis temporibus fierēt: quoniam vnuz fiebat ab vno sacerdote:alterum vero ab altero. (In holocaustum.) idest ꝙ omnes iste pinguedines cum renūculis debent cremari in holocausto. Nō tamen est intelligēdum ꝙ esset ista crematio holocaustum:quoniam sacrificium istud erat hostia pacifica qō ab holocausto diuiditur. vocatur tamen holocaustū quātum ad istas pinguedines que comburebātur super altare lz totum ipsum sacrificium in se nō esset holocaustum. Ratio huius est qz aliqō sacrificium vocatur holocaustū quando totum cōburit super altare: ꝛ quia omnes iste pinguedines cremabantur nulla earum parte prorsus relicta vocabatur illa crematio holocaustum. ipsum tamen sacrificiū totū qō non cremabatur super altare.sed quedam partes sacerdotibus ꝛ alie vulgaribus offerētibus proueniebāt. vocatur hostia pacifica (Lignis igne suppositō.) idest quando cremarentur supradicte hostiarū pacificarum debebat poni ignis infra ligna:non quidem ꝙ in altari tunc nouiter poneretur ignis:quoniā ignis perpetuus erat in altari:nec aliqua occasiōe poterat aut debebat extingui:quoniam sacerdotes eum continue fouebant in auroza lignis appositis vt patet infra.6.capi.qñ tamē dicitur hic ꝙ deberet subiici ignis itelligit ꝙ deberet esse iam subiectus antequā sacrificiorum carnes ponerētur cum semper subiectus esset:vel potest intelligi ꝙ deberet ignis subiici lignis tempore sacrificij: quia lz nō ponerentur nouiter ignis tempore sacrificij.ponebātur tamē nouiter ligna cum deberet aliqō sacrificium fieri: potissime si erat magnum:ꝛ sic icipiebat ille ignis altaris subiici lignis nō quidem per aliquam mutationem factam in se: sed per mutationem factam in lignis. (In oblationem suauissimi odoris domini.) idest ad oblationem suauis odoris. Ponit autem littera duas proprietates istorum pacificoruz adipum crematorum super altare.prima ꝙ essent holocaustum.scōa ꝙ essent oblatio. quantum ad primum referuntur isti adipes ad seipsos: scilicet ꝙ erant holocaustum quia omnes adipes cremabātur. Quantum ad scōm referuntur ad deum: quia in eo ꝙ cremabantur isti adipes erat suauis odor domino: idest ꝙ acceptabat deus illam crematiōnem adipum tāquam si esset suauissimi odoris. hoc autem non ex seipso:quoniam ista crematio ex seipsa magis grauis ꝛ fetida esse debebat qz̄ suauem emittens odorem:sicut apparet nobis cum adipes aut sepum alicuius animalis crematur:potissime si illi adipes recentes sunt vel nondum perfecte deficcati:qō fiebat in adipibus quē domino cremabantur: quoniam mox vt de visceribus pecorum educti fozent cremabantur super altare.deus tamē faciebat vt non esset aliquis fetor exbalans ex illis crematiōnibus: quoniam alis sacrificia sua contemptibilia fozent: de quo magis dictuz fuit Exodi.30. et.29. (Si vero de ouibus.) Hic ponitur scōm:scilicet ritus faciendi sacrificium pacificum de ouibus. ꝛ non signat hic ouis sexum.sed speciem:quoniam non solum ipsa ouis que femina est offerri potest in hostias pacificas: sed etiam arietes ꝛ agni: omniaqz pertinentia ad speciem ouis. (Est sciēdum ꝙ plures observationes fiebant in oblatione sacrificij pacifici de ouibus qz̄ de bobus:quoniam plures partes cremabantur in altari de ouibus:qñ de bobus nihil cremabat̄ preter adipes ꝛ renunculos vt supra patuit.in sacrificio autem pacifico ouium cremabatur cauda ꝛ duo renes vt patet hic. (Si vero de ouibus fuerit eius oblatio ꝛ pacificorum hostia) .i.si aliqs voluerit offerre hostias pacificas ō ouib⁹.Erat nāqz in offerentium electione quid offerre mallent cuz ista sacrificia totaliter spontanea sint. (Siue masculum siue feminaz.) Sicut in bobus erat in electione offerentis an masculum an feminam offerret: ita ꝛ in ouibus offerēti eadem manebat libertas. Non fiebat autem sic in holocaustum:quoniam si de ouibus holocaustum obtulisset cogebatur offerre agnuz anniculum sicut supra primo capitulo patuit. Causa autem diuersitatis est quia holocaustum erat sacrificium magis directum in deū:iō maioris obseruationis erat. pacifica autem oblatio non erat ita directe in deum: non igitur erat tanta cerimoniarum astrictio. de quo supra hoc capitulo dictum est.est autem preter tres differentias maioris ꝛ minoris astrictionis inter holocaustum ꝛ victimas pacificas supra assignatas adhuc alia differentia:scilicet in etate imolandorum animalium:quoniam siquis holocaustuz obtulisset de bobus vitulum cogebatur offerre qui tenere etatis est vt patet supra primo capitulo.nec poterat bouem trium aut quattuoz annozum offerre. identidem si de ouibus vel capris aliquis offerret holocausta tenebatur agnum anniculum aut hedum anniculum in oblationem dare vt patet supra primo capitulo.in sacrificijs autem pacificis siquis bouem offerre vellet non magis vituluz qz̄ bouem decem annozuz offerre cogebatur. de ouibus autez idem erat modus.causa aūt obseruationis huius est que supra assignata fuit. (Immaculata erunt.) siue cum masculus siue femina de ouibus offerentur imaculata esse debebāt. Sunt autem macule ille que supra declarate sunt cum diceretur de bobus immaculatis.ꝛ habetur de bis infra.22. capitulo. (Si agnum obtulerit coram domino.) non dicit hoc tanqz illi qui de ouibus pacificas victimas facerent tenerentur agnū anniculum semper imolare:quoniam licitum erat eis qō libitum erat vt dictum est.sed ponitur de agno anniculo:qz ista cōmunior erat oblatio.eedem tamen cerimonie obseruabātur in oblatione pacificarum cum essent de agno anniculo:aut cuz de arietibus vel bobus mature etatis fieret. (Ponet manum sup caput

Dupler expositio.

Renes qd sūt ꝓprie.

Iecur quid sit.

Notādum sīale.

Ignis in altari perpetuo erat.

Due proprietates pacificoꝝ adipum crematorū super altare.

Rit⁹ faciendi sacrificiuz pacificū de ouib⁹

Generalis cerimōia

caput victime sue.) ista cerimonia generalis erat ad omnia animalia offerenda ꝛ ad omne genus sacrificiorum.seu holocaustorum siue pacificorum siue pro peccato. ¶Ratio autem est quoniam causa huius manualis impositiōis subsistit in omnibus sacrificijs.nam vt supra primo capi.latius declaratū est due sunt cause huius impositionis manualis. prima autem est abrenunciatio proprietatis quā habebat in animali immolato. hoc autem ad omnia sacrificia extendi debebat:quia in omnibus sacrificijs oportebat abrenūciari proprietati quā offerens habebat in animali:als non immolaretur.scōa causa ꝛ potissima huius manualis impositionis erat imprecatio delictorum offerētis super caput animalis oblati.hoc autem identidem ad omnia sacrificia extendi debebat:quia in omnibus sacrificijs fiebat aliqualiter expiatio peccatorum sicut supra primo capitulo probatum est. ꝛ ab hoc in omnibus sacrificijs offerebatur sanguis ad expiandum.oportebat igitur in omnibus sacrificijs imprecationem fieri peccator sup caput hostie quod erat per manuum impositionem.oportebat ergo ad omnia sacrificia manuum impositionem fieri.(Ponetq manum super caput.) hoc refertur ad ipsum offerentem ꝛ non ad sacerdotem: qm̄ nullam supradictarum causarum subsistebat in sacerdote,p pter quā ipse manum super victimaz impositurus esset. patet etiam qz dicitur immediate.super caput victime sue.tamen victima non pertinebat ad sacerdotez sed ad ipsum imolantem. (Victime sue.)refertur ad offerētem cuius erat ista victima siue oblatio.vocatur etiam ista victima dei qm̄ offerebatur deo. dicebatur etiam ista victima offerentis ꝑ q pertinebat ad offerentem anteq̄ offerret: vel qz ab ipso offerebatur.(Que immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonij.)immolare enim iugulare est.immolabantur autem iste victime in vestibulo tabernaculi:idest ante aliquod spatium qō erat ante ostium tabernaculi.vocatur autem vestibulum ꝑ latinam originem locus in quo aliqui vestiuntur a vestiendo dictus.hic tamen vestibulum dicitur quoddam spatium qō erat ante ostium tabernaculi.ꝛ sic consuetum est vocari vestibula domorum nr̄arum quedam spatia relicta ad introitum domorum ante portas:potissime cum illa spacia tectum habeant.hoc autem vestibulum de quo hic dicitur erat locus inter altare ꝛ ostium tabernaculi:scilicet totum illud spatium intermedium. de hoc autez dicit prophetа. inter vestibulum ꝛ altare plorabant sacerdotes: idest in vestibulo qō est inter altare ꝛ ostium tabernaculi. ꝛ patet veritas huius qō dictuz est quoniam supra primo.cap. dicebatur q̄ deberet victima immolari ad latus aquilonare altaris.istud autem latus erat inter altare ꝛ introitum tabernaculi.Erant autem in hoc qui existimabant vestibulum tabernaculi esse aliquā partem in tabernaculo:qm̄ intra tabernaculum nulla prorsus fiebat oblatio aut crematio carniuz nec aliqua ba nausa ministratio.(Fundentq filij aaron sanguinem.)iste sanguis hostie pacifice sicut dictum est recipiebatur in crateras: ꝛ postea sacerdotes fundebant sanguinem ibi sumptum per circuitum altaris:ꝛ isti non erāt sacerdotes principaliter ministrātes sed sacerdotes astantes:ideo vocantur solū filij aaron sicut supra dictum est.(Per circuitum altaris.)idest per parietes altaris in circuitu eius super ipsum altare sicut declaratum est. (Et offerent de pacificorum hostia sacrificium.)sanguis erat q̄ inter omnia primus offerebatur ꝑ causam supra assignatam: ꝛ qz illud semper erat generale offerre.hic autez ponitur de partibus carnium que proueniebāt deo in sacrificio pacifico. non enim fiebat sic aliqua diuisio partium animalis in holocausto cum totuz proueniret deo.hic aūt aliqd deo ꝛ aliqd offerētibus ꝛ aliqd sacerdotibus ministrātibus proueniebat.de partibus autem que deo proueniunt habetur in hoc capi.de his autem que in iura offerentium cedebant ꝛ sacerdotum habetur. infra.7.capi.¶Ponuntur autem hic:scilicet hostia pacifica ꝛ sacrificium hostie pacifice.vocatur autem hostia pacifica totuz ipsum animal qō in hac victima offerebatur.sacrificiuz autem vocatur in hostia pacifica id qō in ipa hostia cremabatur coza domino.Partes enim in ius sacerdotum ꝛ offerentium venientes hostia quidem pacifica vocantur:sacrificium autez non.habent se equidem ista vt totum ꝛ pars:quia hostia est totum sacrificium vero eiusdem particula:qō patet ex cōtextu littere cū dicitur offerent de pacificorum hostia sacrificium domino adipem ꝛ caudam totam.ꝛ sic necessarium est poni sacrificiuz partem hostie cum dicatur fieri de hostia.etiaz quia subditur q̄ sacrificiū sit adeps ꝛ cauda tota ꝛ cetera pinguedo que sunt partes hostie pacifice.(Adipem ꝛ caudaz totam.)adeps enim pinguedinem signat ꝛ non quamlibet:quoniaz quedam pinguedo est que cum ipsis carnibus computatur ꝛ est pars ipsarum carnium non pinguium:ꝛ hec non vocatur adeps qm̄ tūc totus adeps domino cremari deberet oportebat totuz animal particulatum subdiuidi vt partes pingues a macris tollerētur. hoc tamen falsum est:quoniaz nec deus hoc iusserat nec aliquo modo fieri decebat:quoniam tunc manerēt omnes carnes animalis inutilr subdiuise vsq̄ ad paruas particulas. etiam hoc erat contra dei iussa quoniam mandabat deus quasdam particulas dari sacerdotibus de sacrificio pacifico:scilicet armū dextrum:ꝛ pectusculum.patet infra.7.capi.Si tamen adeps significaret omnem pinguedinem oportebat etiam partes illas particulatiz subdiuidi vt tolleretur inde omnis pinguedo:quo facto non cederent in ius sacerdotuz armus dexter ꝛ pectusculū:alia autem pinguedo erat que non erat ipsarum carnium sed adherebant carnibus ꝛ sine aliqua sectione carnium separari poterat.sic apparet in pinguedine que est intra viscera animaliū: ꝛ iste pinguedines vocantur adipes:ꝛ de his agitur hic.¶Sciendum tamen adipem dupliciter sumi.Uno modo generaliter pro omni pinguedine existente intra viscera animalis ꝛ adherenti carnibus eius.Secundo modo specialiter sumitur ꝑ pinguedine illa que operit lumbos: intra quam renunculi latent. hic autem non potest sumi generaliter adeps: quia tunc cum expressum fuit adipem debere cremari coram domino non debebat subiungi de adipe operiente vitalia ꝛ operiente ventrem. hic tamen exprimuntur ista. Dicendum igitur accipi hic adipem pro pinguedine sola operiente lumbos cum renunculis: quoniam alie interiores pinguedines particulatim exprimuntur. (Et caudam totam cum renibus.)offerebantur domino quedam partes carnium in hostia pacifica preter adipes ꝛ hoc non erat in omnibus sacrificijs pacificis:quoniaz in imolatione bouis pacifici ꝛ capre non tollebantur carnes sed solum adipes vt patet in hoc.capi.ꝛ ponūtur due partes carniū que comburebantur coram domino cum offerretur sacrificium pacificum.de oue autem ꝛ ariete aut agno anniculo: scilicet tota cauda ꝛ lumbi.sunt enim ista duo membra coniunta: quoniaz vbi cauda desinit lumbi incipiunt. extrahebantur iste partes simul de animali ꝛ cremabantur ꝛ ponebantur iste due quoniaz iste meliores ac sapidiores in toto arietis corpore videntur.vocat autem hic renes ipsos lumbos: supra tamen cum agebatur de boue pacifico vocauit renes ipsos renunculos:sed est abusio dictionis contra communem latinorum modum. (Et pinguedinem que operit ventrem.) intra cutem cuiuslibet pecoris est quedam magna pellis continens intestina omnia. ꝛ illa vocatur venter: huic autem pelli adherent quedam partes pinguedinis operientis eum cum pecus aliquatenus pingue est. hanc autem pinguedinem deus tolli iubet vt cremet super altare.nec tamen de hac solum intelligendum est:sed etiam de ea que inter circumfusos sibi omasos latet:quoniā hec etiaz auferebatur vt cremaretur.(Atq̄ vniuersa vitalia.)non refertur hoc ad verbum supius:scilicet offerent:quia tunc esset sensus q̄ vitalia animalis offerri deberēt:scilicet cor ꝛ precordia que sunt membra sibi vnita:ꝛ omnia que a medicis vitalia membra dicuntur.falsum tamen est qm̄ soli adipes cremabantur:membra autem vitalia ad adipes non pertinent.ideo referenda est ista particula:scilicet vniuersa vitalia ad illud membrum immediatum: scilicet operit. ꝛ est sensus q̄ sicut offerebatur pinguedo que operiebat ventrem:ita offerenda erat pinguedo que operiebat vniuersa vitalia.est enim quedam pinguedo tenuis superfusa cordi ꝛ aliis membris vitalibus diuidēs ab epate ꝛ aliis membris.banc autem offerendam dicit:ꝛ non solum banc sed etiam pinguedinem que inter precordia est quāuis hic non exprimatur:qm̄ supra cum ageret de boue pacifico hoc expressum est cum dicebatur de hostia pacificorum in oblationez domino adipem qui operit vitalia ꝛ quicquid pinguedinis intrinsecus est.Sic autem intelligendum est hic quāuis non exprimatur:qm̄ sacra scriptura in quibusdam breuitati studens non curat facere frequentes repetitiones cum aliquid ex supra positis intelligi queat.(Et vtrunq renunculum.)preter hoc iubet renunculos offerri quoniam isti intra adipem continētur:ꝛ magis ad pinguedinem q̄z ad carnes pertinere videntur.(Cum adipe qui est iuxta vitalia.)idest oportebat etiam assumi adipes existentes circa vitalia.ꝛ potest hic intelligi dupliciter de pinguedine que est iuxta vitalia.qm̄ vno modo potest itelligi q̄ fit eiusdem sententie repetitio:cum supra dictum fuerit offerenduz adipem qui vitalia tegit.hic autem iterum dicitur.similis modus

Adeps qd fit.

Adeps dupliciter accipitur.

Uēter qd fit.

Lre exposi tio.

Duplex lre expositio.

1. modo

Immolare qd fit.

Hostia pacifica quomō differt a sacrificio hostie pacifice.

erat supra cum dicebatur de boue pacifico: qñ dictuz fuit offerendos esse duos renes. iterū autem subdidit. offerēdum est reticulum iecoris cum renunculis. z pro eodem ibi renes z renunculi sumebātur. ¶ Alio modo intelligi potest q̄ non vocentur hic vitalia ea mēbra que supra vitalia vocabātur: sed generaliter omnia intestina vitalia vocētur: quoniam ipsa ad vitā multum cōferunt: z tunc erit sensus adolendam esse pinguedinem que est iuxta vitalia: idest omnem pinguedinem que cōiuncta est omasis. vtrunq; autem horum satis teneri potest: quoniam vtrunq; eē vex necessarium est: quid tamē illorum littera velit non plene patet. Satis tamen vtrunq; teneri potest: sed forte dici poterit ꝺ̄ueniēti⁹ accipi in scō mō q̄z in pmo: qñ cū .s. dixit de pīguedine vitaliū exp̄ssit de piguedine opiente vitalia. Hautē dicit de pinguedine que est iuxta vitalia. z sic non videtur esse eadez pinguedo: quoniā aliqua pinguedo est que iuxta vitalia est vitalia tamen nō operit: qcunq; tamen horum ponatur nihil differt. (Reticulumq; iecoris cum renunculis.) hec etiam duo in pacificorum hostia offerēda erāt. z accipit hic reticulum iecoris pro quadaz pinguedine circunfusa iecori z extēsa super illud cooperiens in modum membrane reticulate. vocat autem hic iecur epar: qñ iecur sm cōmunem significationē in solis volucribus est. tollebatur autem ista pinguedo z cremabatur super altare. epar tamē nec vitalia nō cōburebātur. Renunculi etiam qui intra adipem latent cōburi debent. nec coincidunt hic renunculi z renes sicut coincidebant supra in boue pacifico qñ hic vtrunq; offertur: scilicet renes qui lumbi sunt: z renūculi qui in pinguedine latēt. (Et adolebit eas sacerdos.) refertur hoc ad omnia supradicta: scilicet caudam z renes cum omnibus pinguedinibus z renūculis. hec enim sacerdos offerebat: scilicet ille qui ministrabat principaliter immolans sacrificium: quoniam iste ponebat ea super ignem altaris z ibi disponebat ea vt comburerentur: z sic ipse comburere ea dicebatur. (Super altare in pabulum ignis.) idest hec omnia ponebā tur super altare in pabulum ignis: idest in fomētum vel nutritionem ipsius. hoc dicit quoniam ignis iste ita cibatur in materia appposita sicut animalia in cibis sumptis. nā sicut animalia sine cibo esse nequeunt: ita z ignis sine aliqua materia esse nō potest: sicut igitur ea que animalibus dantur ne deficiant cibi vocantur: ita z illa que apponantur vt ignis permaneat eius fomenta aut pabula dicuntur. Differt tamen quoniam hz animalia ad permanendum cibo egeant possunt tamen aliquamdiu sine cibo manere. nec necessario mors infligitur cum alicui animali cibus ad aliquātum tempus abstrahitur. in igne autem econtrario est: quoniam etiaz in minimo tempore si vari queat sine materia fomenti manere non potest. ¶ Lā autē quare ignis

Qō.5. A Qr ignis semper alimēto indigeat.

semper indigeat alimento non est conditio ipsius ignis consequens naturam ignis: sed est quedaz proprietas ignis extra propriam regionem permanentis. nam si naturalis conditio ignis foret vt in materia eē deberet in sphera ignis necessario ponerētur materia. sed hoc falsum est: quoniam ibi ignis purus est cum illa sphera sit locus corporū subtilissimorum: quoniam z leuitas aerea ad tantam subtilitatem nō accedit vt in sphera illa esse possit. Si tamen daretur aliqua materia in fomentum ignis in sphera ignea necessarium foret illam grossaz materiaz esse qñ in leuissimis materijs ignis non sustinetur: aut breuissime permanet: in fomentis vero grossis diutius manet sicut in lignis que sunt solide z comparate substātie. z tunc si talez māz in sphera ignea pōeremus necessariū eēt illā cadere ad locū pōderosoz nō potetē se in loco leuissimoz corpoz obseruāt. Si autē daretur q̄ materia illa quā ignis in sphera sua haberet esset leuis. non poterat tñ tante leuitatis esse quanta substātia ignis: quoniaz iam esset in specie ignis: z tunc data hac disparitate in leuitate ignis z materie eius sequeretur necessario q̄ materia ignis nō posset stare in loco sphere sed descenderet ad locuz sibi cōnaturalē. tunc sequeretur q̄ descēderet ignis totus qui est in sphera sua cum materia infra sphēram igneā: nullo prorsus manente corpore in sphera illa qō necessario vacuum induceret in diuerso qō toti nature repugnat: consequentia autem patet. nam sicut cum nos hic ignem in materia habemus: si aliquis iaceat a turre alta deorsum aliqua ligna ardentia: necessariuz est ignem deorsum ferri consequētem ligna tāquam materiā q̄z hoc nature ignis repugnet. ita igit si ignis in sphera sua materiam haberet: necessarium erat vt illa materia descendente deorsum ignis quoq; descenderet: qō incōueniens non mediocre erat. ¶ Itez si ignis in sphera sua aliquam haberet materiam: aut ille leuis esset z substātie delicate: aut solida z compacte natu-

Ignis in sphera nō hz māz.

2.rō.

ture. Si vero eam leuem z tenuem asseramus necessariuz erat eam breuiter consumi. sic patet in igne qui est in stupa z capillis qui velocissime deficit propter esse materiam deficcatam z tūc data tali materia pro fomento ignis in sphera sua illa breuiter defecissēt: z iam ignis sine materia maneret. Si autem eam materiam solidam z compactam asseramus poterat quidem aliquamdiu manere: sed tanto tempore non mansisset: quoniam quecunq; materia apponatur isti ligno nostro nō poterit permanere per multum tempus. ergo etiam quantumcūq; grossa z cōpacta mā foret q̄ pabulū ignis eēt in sphera sua necessariū erat eā iā defecisse z illū ignē sine mā māere. ¶ Itē sequebatur aliud inconueniens: qñ si daretur aliqua materia solida aut qualiscūq; illa esset in qua omnes partes illius ignis in sphera sua fomentarētur. necessarium erat comburi illaz materiam z resolui vsq; ad cineres. Aliquā autem aliam resolutionem vltiorem esse naturaliter impossibile est: quoniam cinis comburi nō potest: sicut in igne nostro videmus qui hz ligna comburat cinerem tamē comburere nullatenus valet. foret igitur sic in igne illo manēte in sphera sua q̄ materiaz suam vsq; ad cineres resolueret: vlterius autem resolutionem facere non possent: z tunc illi cineres necessario caderent nō subtiliati a caloze igneo incluso in eis: z sic magna moles cineruz quotidie z continue a sphera ignis super terrā defluerent ita vt omnia aut occuparet aut deficcaret. sed hoc nullatenus videtur. ergo non potest poni aliqua materia in qua ignis ille sphericus fomentetur. predicta autem patent: qñ si ignis ille cineres per resolutionem materie causaret cum in tanta quātitate per totaz sphēram suam diffusus sit: necessariuz erat vt in valde magna quātitate continue cineres fluerent qui omnia occuparent elementa: z qō deterius est ille ignis omnez fertilitatem terre auferret: quoniam ille nature valde calide z ficce est. cum ergo caderet super terram cuius fertilitas fundatur in humido z calido necessarium erat eā penitus deficere. patet hoc Deute. 29. vbi cū deus cōminarēt iudeis se ablaturum eis oēm terre fertilitatē propter peccata sua dixit mittendos cineres z fluere puluerem de celo vsq; quo cōtererētur cum ait. det dominus hymbrez terre tue puluerem z de celo descendat super te cinis donec conteraris. ¶ Item sequebatur aliud peius inconueniens: scilicet q̄ ille cinis propter suam ficcitatem z caliditatem: cum caderet super sphēram aeream totum aerem ificeret z omnes attrahentes illum aerem intra precordia inficerentur ac consumerentur peste: quoniam pestis in hominibus ex aeris sequitur infectione. hoc tamen non fit vex. ¶ Item sequeretur aliud inconueniens: quoniaz si cinis ille de ignea sphera fluēs caderet super terram: necessarium erat vt caderet super homines z pecora: z propter caliditatem illius oportebat vt causarentur in cute omnium animalium vesice turgentes que postea contracta cum cute rūperētur carne rubea z deformata prorsus ac corrupta apparēte: qō tamen nō fit: nō ergo cadunt cineres de sphera ignea. p̄dicta probātur: quoniam sic factum est in quadaz plaga egypti. moyses nāq; iussu dei sumpsit cineres de camino ignis z sparsit coram pharaone z factus fuit pulvis super homines z iumēta in toto egypto. ex quo vesice z vlcera turgētia causata sunt. vt apparet Exodi. 9. ¶ Ad hoc tamen respōdebit quisquā dicēs non valere cōsequentiam: quoniam illa plaga supernaturaliter data est. si autem cineres caderēt de sphera ignis naturaliter fluerēt: ideo non sequitur idem nocumētum ex vtrisq; causari. Huic respondēdum est non posse stare: quoniam hz miraculosum fuerit aliquid in ista plaga non tamē tota ipsa penitus miraculosa fuit. fuit namq; miraculum q̄ moyse spargēte manus suas plenas cineris coram pharaone tota terra egypti cinere repleretur: q̄ tamē cinis ille postea cadens super animalia causaret in illis pre caloze suo turgētes vesicas nullatenus miraculosum sed prorsus naturale erat: sicut si deus mitteret ignē de celo super homines ad cremādum eos: q̄ ille ignis mitteretur de celo miraculosum erat: q̄ tamē ille ignis missus comburet supernaturale non erat sed prorsus a natura. nā sicut nullum miraculum assignamus q̄ iste noster ignis comburat. ita nec aliqō miraculum est cineres calidos super cutem animaliū cadētes vesicas causare turgētes. Fuit ergo plaga illa cineruz quātum ad aliquid naturalis. sic quippe in alijs plagis erat. nā q̄ deus mitteret grandines z lapides grandes super egyptum miraculum erat: q̄ illi cadētes terre nascētia destruerēt z animalia vulnerarēt naturale erat. idem patet de plaga palpabilium tenebrarum z de ceteris. ¶ Dicendum ergo q̄ si cinis de sphera ignea super terraz caderet euitari nequibat quin in animalibus

B Primū i cōueniēs. Scōm. Tertiuz. Quartū. Quasio. Rñsio. L Doc.opi.

Quintus icōueniens.

malibus turgētes vefice causarētur. ¶ Item non poterat poni ignis in materia in sua sphera: quoniaz cū ignis qui in materia fouetur ad appositionem materie crescret ad subtractionez de crescit: necessarium erat vt cū ille ignis sphericus semper in materiam suam ageret illa diminueretur. diminuta autez illa ignē sphericum in minori quantitate continue esse oportebat: z sic sequeretur vacuitas aliqua in sphera ignea cum iam ignis nō posset totam occupare spherā qō icōueniens est. ¶ Itē cum ignis qui in materia fouetur materia subtracta aut penitus resoluta deficiat: z ille ignis a tanto tempore in materiaz agat necessarium est vt iam eam penitus consumpsisset z ipse totaliter cum ea defecisset: nec esset aliqs ignis in sphera illa. qō magnū inconueniens est: de autem illationes necessarie sunt. nisi forsitassis dicas q deus ponit ibi aliquos angelos qui semper z vni formiter illi igni ministrarent vt non deficeret: aut augeretur status illius ignis. hoc autem ridiculum esset apponere angelos sic facientes: potissime quia naturales non concederent aliquā talem ministrationem angelorum. ipsi tamen ponūt statum illius ignis perpetuū. ita inconueniens erat aliquam talem ministrationem ad conseruationem ignis ponere esse necessariam: quoniam tunc defectus esset in creatione: scilicet q aliqua res talis conditionis naturalis creata foret vt in seipsa manere non posset: sed continuo alterius rei adiumēto indigeret.

Sextum icōueniens.

D

Ignis in sphera sua nullā hz mām.

¶ Ideo necessario dicendum est ignem in sphera sua nullam habere materiam: sed prorsus in natura sua sic manet. non est igitur ex conditione naturali ignis q materiam exigat fouentez cum sphericus ille ignis materiam nullaz habeat: sed ignis iste inferior materiam exigat. causa autem quare ignis iste inferior fine materia esse non potest: est quoniam ipse de ista materia inferiori genitus est: ideo sicut esse a materia recipit ita z sine fomento eius conseruari non potest: qn hoc naturale est vt res ex eisdem generentur z conseruentur: ille autem celestis z sphericus ignis ex materia ista inferiori nō gignitur: iō sine ea naturaliter subsistere potest: nec diuturnius: aut perfectius manebit ignis ille sphericus si materiam habeat q si nullam prorsus. ¶ Si tamen ille ignis sphericus in istis inferioribus aliquo modo poneretur non haberet tantum vigorem ad permanendum quantum in sua sphera habet: quoniam locus connaturalis facit ad cōseruationem rei sicut facit ad generationē. sed nec ex hoc sequeretur q hic existens coexigeret aliqua materia ad permanentiam suam sicut ignis qui ex terrestri materia concussione genitus est: sed tamē non semper maneret hic: sed manet in sphera sua: quoniam per actionem contrariarum qualitatuz terre z aque z aeris deficere necesse erat. ¶ Si vero tamen posset quouis modo ille ignis celestis in illis inferioribus poni in aliquo loco vbi nulla esset contraria ei qualitas permaneret in eternum: nec erat in hoc aliqō miraculum. ignis autem videtur qui ex materia ista terrestri concussione elicitus est oato q in aliquo loco poneretur vbi nulla esset ei repugnans qualitas: tamen si fomētum subtraheretur manere impossibile erat nāliter sicut nāliter aialia fine cibo manere diu nequeunt. eodē mō si ignis iste qui apud nos est terrestri materia gignitur in sphera ignis celestis poneretur que proprius locus z connatu-

Ignis sphericꝰ hꝫ positus nō hēret tantū vigorem.

ralis igni est non posset permanere si materia ei subtrahatur: sed ita ibi periret sicut hic defecit. nec ēt existimandū est q cum iste ignis sursum naturaliter feratur ideo sursum ferri quare in sphera ignis manere desideret in qua conseruari posset. sed leuitas sua naturalis eum sursum offert: quoniam loca corporum subtilium hic non sunt. ¶ Sed adhuc intelligenduz est q istius ignis nostri non est locus proprius sphera ignis celestis existente igne isto in ea conditione in qua existit: quoniam iste ignis nō est purus ignis sed est fumosus attrahens partes subtilissimas que sunt in materia combustibili z non est multum substantie rare: sed habet quandam densitatem ex conditione partium fumosaruz que cum sint de natura terrea impossibile est vt habeant suum gradum leuitatis. sphera tamen ignis celestis est locus corporum leuissimorum in vltimo gradu. ergo nō posset iste ignis noster sub ista conditione sub qua nunc est manere in sphera ignis celestis: sed exigeret aliquem locum minoris leuitatis quēadmodū est aliqua pars sphere aeree z in illa permanere. Si autem vellet aliquis euz eleuare vltra ad mediam regionem sphere ignee faceret contra conditionem leuitatis corporis istius. patet igit ex superioribus quomodo ignis non potest stare hic sine materia: quoniam ex materia gignitur: z quomodo ignis in sphera sua permanet sine materia qz non est excussus ex aliqua materia. quicquid igitur huic igni in

Sphera ignis nō ē locꝰ eius z q ignis nō ferꝛ iur sū qz desiderat ascēdere i sphēram ignis sed ad aliqm locū minoris leuitatis.

feriori apponitur in quo permaneat cibus eius vocatur vel pabuluz. z quia adeps cremabatur super altare erat pabulū ignis altaris. ¶ Qō autem dictum est de igne in sphera q materiaz non habeat verum est indubitanter: sed intelligitur de materia extranea que est pabulū z non de materia vite intrinseca que est pars. naz omnis ignis habet materiam cum sit corpus compositum. ignis hic habet materiam intrinsecam z extrinsecaz que est fomentum. Causa autez vera quare ignis in sphera sua materiam extrinsecam non habeat: est quia est in loco naturali. nāres nō indigeat ad manendum nisi eis que sunt partes nature sue sicut aqua z terra per materiam z formam que sunt partes nature sue manent z aliquo extrinseco nō indigent: z ideo videtur q ignis si alicubi manere potest in principijs nature sue hoc erit in proprio loco qui est sphera sua. ignis autez apud nos nō potest manere fine materia: non quasi indigeat ea ad manēduz si aliquādiu maneret: sed quia ignis apud nos numq manet q quātumcunq bzeue tempus sed solū est in generari: z hoc est i instanti. sed quia continua fit generatio videtur manere aliquādiu ignis. nulla tamen pars ignis data est que possit durare q quātumcunq bzeue tempus. z quare non fit generatio nisi ex alio: est necesse semper appositio pabuli: sed non est pabulum ad permanentiam ignis geniti. sed ad continuam generationez ignis nondum geniti. ignis autem iste nullo modo potest poni in sphera ignis: quia non est nisi in gigni: z mox genitus deficit nec habet tempus duratiōis: z tamē si ibi posset poni iste ignis genitus fine materia quare esset in loco naturali. naz ibi ille ignis qui est corrumpitur z gignit ex materia: z hoc fit in contiguo ad spheram aeris: qz ibi elementa agunt z patiūtur z fit generatio z corruptio: als essent impassibilia z incorruptibilia fm partes qō negāt omnes phi: iō ille ignis gibilis z icorruptibilis est z corrumpit z gignit: z tn q diu manet nō idiget mā aliena hz si apponeret nō noceret: z qn ex aere gignit ignis i sphera sua in cōfinio nō est aer mā extrinseca vel pabulū ignis: sed materia intrinseca quia definit esse aer z materia eius incipit esse sub forma ignis cū fit vera generatio naturalis sicut in alijs rebus: ille tamē ignis sphere si ponetur hic nō posset māere nec cum mā nec sine mā: qz nō est suus locus nālis: hz aliqui Trium putauerūt. sicut nec iste noster ignis manet hic in materia: quia nō est verum q aliqua pars ignis signata maneat hic per duo instātia quātumcūq cōiuncta: qz si posset per duo instātia vel paruum tempus manere posset per magnum. vnde materia nō facit hic ad permanēdum ignem sed ad cōtinuam generationē ignis. z ita dum manet hic ignis per hoc q diu cōtinuatur cōtinuatio eius: ideo qui putat aliq partem signatam ignis manere q diu manet materia i qua est errat. si enim posset aliquādiu manere ignis semel genitus in materia que est pabulum posset etiam fine illa aliquādiu manere: z tamē nec in materia manet vt dictuz est. ¶ Qō vero dictū est de motu istius ignis ad spheram ignis: verum est q nō est ille locus naturalis: quia hic nō est ignis purus sed potius est materia ignita que alleuiatur per calorem ignis. z illa materia non est pars ignis: ideo est minoris raritatis: ideo si fm tale esset competeret q locus ille esset infra sphēraz ignis. de hac materia plenius dicetur Matthe. 25. cap. vbi agetur de inferni igne. scriptura tamē sacra sequit modum vulgarem loquēdi dicēs ligna esse pabulum ignis. nō per hoc q ignis genitus in eis cōseruetur sicut in pabulo: sed q ex eis gignatur. putāt tamē vulgares ignem vere manere: ideo exteriora vocāt pabulum potius q materiam generationis. (In pabulum ignis.) Dic intelligēdum est q adipes quādo ponebātur super altare erāt pabulum ignis quia ignis fouebatur in eis. nō tamē erāt in pabulum ignis: idest ad pabulum ignis: scilicet q ad hoc ponerētur vt essent pabulum ignis: quoniam ligna solum ponebātur ad pabulum ignis vt patet infra. 6. c. cum dicitur. ignis aūt in altari semper ardebit quez nutriet sacerdos subijciēs mane ligna per singulos dies. (In oblatiōibus domino.) idest quādocunq fieret aliqua oblatio domino semp poni adipes super altare. si autem esset aliqō sacrificium qō nō esset sacrificium dei nō ponebātur ibi adipes: sicut pz de vitula rufa cuius adeps nō comburebat in altari sed tota ipsa cremabatur extra castra vt patet Num. 19.

¶ Si capza fuerit eius oblatio z obtulerit eā domino: ponet manuz suā super caput eius: immolabitq eam in introitu tabernaculi testimonij. Et fundēt filij aaron sanguinē eius supza eo.

Ɛ Limitatio cclusionis q ignis in sphera sua nō hz mām. Materia ignis intrinseca z extrinseca.

* †

Limitatio alteriꝰ dicti

Ɛ

† Notanduz lrale.

†

per altaris circuitum. Tollentq; ex ea in pa
stum ignis dominici adipem qui operit ven/
trem ⁊ qui tegit vniuersa vitalia: duos renun
culos cum reticulo quod est super eos iuxta
ilia: ⁊ aruinā iecoris cū renūculis: adolebitq;
ea sup altare sacerdos in alimoniā ignis ⁊ sua
uissimi odoris. Dis adeps oīs erit iure perpe
tuo in generationibus ⁊ cunctis habitaculis
vris: nec sanguinē nec adipē oīno comedetis.

infra.4.d.

Si capra fuerit eius oblatio. Dic ponitur tertia species pacificorum sacrificiorum ⁊ fiebat ex capris tā ex masculis q̄ ex seminis parue etatis q̄ magne etatis: sicut supra dicebatur de oue ⁊ boue q̄ nō fiebat differētia in illis quā tum ad sexum ⁊ etatem in hostijs pacificis sicut in holocaustis: causa autem supra posita fuit. (Et obtulerit eam domino). s. capram cuiuscunq; sexus ⁊ etatis dicebatur eam offerre domino q̄ presentabat eam sacerdotibus vt offerrēt immolantes ⁊ cremantes coram domino: quoniam immolatio que fiebat sacerdotibus propter deum fiebat. (Ponet manum suam super caput eius.) in omnibus sacrificijs hoc generale erat. cause autez huius supra assignate sunt in boue ⁊ oue. (Immolabitq; eā in introitu tabernaculi.) i. iugulabit eam apud ostium tabernaculi. s. in latere aglonari altaris qō latus erat apud ostium tabernaculi. (Fundent filij aaron sanguinē eius). s. q̄ sanguis illius animalis fundebatur in iugulatione super crateras quasdam: ⁊ ibi sacerdotes minores subministrantes illi sacerdoti qui ministrabat principaliter sumebant sanguinem ⁊ ipsi fundebāt eū super altare eo modo quo supra dicebatur. (Per altaris circuitum). i. per parietes altaris super ipsum altare: quoniaz cū fundebatur sanguis per parietes altaris non fundebatur in parte inferiori altaris sed supra: qm̄ parietes altaris erant altiores q̄ ipsa arula altaris. i. quoniam planicies quedam intra concauitatem altaris vsq; ad quā altare repletum erat terra: ⁊ sanguis iste fundebatur super extremitates altitudinis tabularum altaris: ideo supra primo capitulo. cum diceret de ista effusione sanguinis dixit debere sanguinez occurrere super crepidinem altaris. crepido tamen summitas rei est aqua: ad vtramq; partez est casus. (Tollentq; ex ea in pastum.) Dic loquitur de illis que cremari deberent super altare de capra immolata in hostias pacificas: ⁊ dicitur tollēt ex ea. i. ex capra immolata. (In pastum ignis dominici). i. ex capra immolata debebat tolli id qō sequitur. ⁊ hoc erat in pastuz ignis dominici. i. ad hoc q̄ ignis ille qui erat in altari qui vocabatur dominicus fomentaretur. sic dicebatur. s. q̄ ponerentur adipes in pabulum ignis. ⁊ vez est q̄ ista erant in pastum: q̄ quando ista ponebantur in altari ignis pascebantur in eis: q̄ conseruabatur in eis sicut in materia sua. ¶Vocatur aūt ignis qui erat dominicus propter duo. primo q̄ erat pro solo deo. i. soluz seruiebat ad cultuz dei: quoniaz in illo igne in altari nihil ponebatur nisi qō deo consecratum erat vt adoleretur in honorem eius: res autez prophane nunq̄ ibi comburebantur: ⁊ sicut alique vestes vocabantur diuine quia ad solius dei cultum erant: ita iste ignis vocabatur diuinus q̄ ad solum cultum dei proficiebat. Alio modo potest dici istum ignem esse dominicum: quia a deo datus est. naz quādo primo posita sunt holocausta super altare nullo ibi existente igne deus misit ignem de celo qui combussit omnia illa obla ta: manfit autem ille ignis in altari toto tempore quo iudei per manserunt in cerimonijs suis: scilicet a tēpore quo in monte syna combustum est primum sacrificium in eo vsq; post mortem christi. ⁊ iste ignis māebat in altari cuz lignis. Et dicūt aliqui q̄ dato q̄ ligna separarentur manebat ille ignis in altari. ⁊ quādo mouenda erant castra per desertum excutiebatur totus cinis ⁊ tota terra de altari manente igne solitario qui inuolue batur in pānis purpureis intra altare. Cum iterum castra locarentur ⁊ tabernaculum ponebātur ligna in altari: ⁊ rursus ardebat ille ignis in eis. Cum autem accesserūt israelite ad terrā promissionis manfit iste ignis in loco vbi manebat sanctuariū. ⁊ erat talis conditionis q̄ q̄cūq; omnis flāma transiret super illum non extingueret. hoc nō manfit iste ignis vsq; ad captiuitatem babylonicam in altari in templo salomonis. Cuz autem iudei transmigrare debuerunt in babylonem accepunt istum ignem qui erat in altari ⁊ posuerunt in puteo: manfitq; ibi. 70. annis eum israelite fuerunt in terrā babylonis: cum autez reuersi sunt in iudeam venerunt ad puteum illum ad ingrendū ignē ⁊ non inuenerunt ignem sed aquam crassam quā iussit neemias princeps educi ⁊ posita est super sacrificia ⁊ inde exurrexit magnus ignis comburens sacrificia ⁊ ligna suppposita sacrificijs. de hoc habetur secundo Machabe. 2. c. deinde autez nō fuit facta aliqua mutatio iudeorum de terra sua: manfitq; ignis iste in altari vsq; quo manserunt cerimonie iudeorum post mortem christi donec hierosolyma destructa est. de hoc autem aliquid conuincitur. j. 6. c. cum dicitur. ignis ex eodem altari erit i. ille ignis quo sacrificia cremabātur nō erat genitus in lignis vel ex lapidibus excussus: sed ex eodē altari erat. s. a deo datus: iuste igit̄ iste ignis oīnicus vocabat. ¶Hoc qō dictū ē de igne q̄ manebat fine mā ⁊ portabat in altari inuolutus pānis purpureis creditū fuit a iudeis ⁊ hz aliqualem colorez ex eo qō dz de neemie tpibus ⁊ posset aliq̄liter credi. sed non est necesse sic teneri: imo rationabilius vī q̄ ignis a principio supnāliter venit super altare in die prima ministrationis aaron ⁊ filioz eius j. 9. c. ⁊ manfit ibi fomentatus in lignis. cū āt recesserūt de mōte synai non legit̄ feciſſe cerimonias sacrificioz in toto deserto p. 40. annos: quocunq; post mortē moysi transito iordane locatū fuit alicubi sanctuariū ⁊ inceperunt exerceri cerimonie: hoc aūt tpe medio portabatur altare holocaustoz vacuū ⁊ nullus ignis erat in eo nec ligna. cum aūt redierunt ad cerimonias sacrificiorū in terrā chanaan cepit esse in altare ignis: siue iste rursus missus fit sup ligna posita siue excussus fuerit de lapidibus aut aliū de sumptus: ⁊ tunc manfit ibi vsq; ad transitū in babylonē per noctem ⁊ die nunquā extinctus. Sed q̄ ēt si flumina transirent sup illū ignē nō extingueret illū ois est ad id qō illi afferunt. s. q̄ portabat̄ in deserto inuolutus in pānis: vtrūq; aūt vī superius negatū. Primū qdē miracula duo p̄supponebat. vnū est q̄ apud nos maneat ignis q tñ nec manet: sed est in cōtinua generatione qō sine mā aliena nō fit. si aūt ignis siue extrinseca mā detur non ois tit in generari sed in permanere qō supra negatū est. Aliud est miracula q̄ ignis manēs inuolutus in vestibus purpureis non lederet eas. ista aūt non sunt satis credēda. Nā cum sint altissima miracula si tale qd fuisset narrasset illud scriptura in laudē dei ⁊ honorē diuini sacrificij: tñ non dixit aliqd de hoc cū tñ q̄dā minora exp̄serit: sicut de tribus pueris quoz vestes in fornace ignis exuste non sunt. Dañ. 3. c. maxime si tāto tpe ista res durasset. Scōm qō dicūt ēt est miraculū q̄ ignis non extinguat̄ ab ages sed viuat inter illas. ⁊ hoc accipiūt ex eo q̄ manfit iste ignis absq̄ditus in puteo. ¶Vī aūt dōm q̄ iste ignis erat ignis extinguibilis sicut vī: qz erat in otinua gīiatione ex mā: ⁊ si cessarent ligna apponi extingueret ignis: ⁊ hoc apparet qz deus iubebat apponi otinue ligna in altari ad nutriendū istū ignē p singulos dies. j. 6. c. ⁊ tñ si p se manere posset iuxta lutus in vestibus purpureis nō apponerēt ei ligna ⁊ esset maioris dei. nō g̃ poterat manere sed extinguebat̄ nō appositis lignis. Qō eni ꝓbāt de igne inuēto in puteo nihil facit: qz ibi nō ꝓbat̄ sicut isti volunt q̄ ignis ille nō extingueret in ages: qz lz i puteo positus est nō bēbat ille puteus aquā sed erat altus ⁊ siccus vt p̄z. 2. Macha. 1. c. scdo qz ignis nō māsit ibi toto illo tpe sed extinctus est ꝺsumpta mā: ⁊ post multū tps cū sacerdotes illū q̄rerent nō inuenerunt ignē sed aquā crassam: ⁊ ita ignis defecerat sicut glibet alius. sed ex illa aqua oātibus sacerdotibus suscitatus est ignis: ⁊ illud fuit miraculū: sed ita potuisset suscitari de aqua q̄ nō fuisset de illo puteo. (Adipē q̄ operit vētrez.) ista sunt que sumebant de capra oblata in victimas pacificas. s. adeps q̄ operit ventrē. Erat aūt iste adeps q̄daz pinguedo sup ipsam pellē ventris q̄ semp ibi est qm̄ aīal pingue est. banc aūt primo oportebat tolli ab ipsa pelle vt cremaret̄ sup altare. (Et q̄ tegit vniuersa vitalia.) ponit hic alia pars pinguedinis q̄ sumebatur ad cremandū sup altare. erat pinguedo operiens oia vitalia. s. oia membra que sunt apud ipsuz cor: qm̄ sup ipsa ⁊ sup cor est q̄dā pinguedo cooperiens. banc aūt iubet tolli: ⁊ nō solum eam que erat sup vitalia circundās eam: sed etiam illa q̄ erat inter ipsa vitalia. (Duos renunculos.) iubet etiam poni super altare renunculos caprarum: quoniam isti magis pertinent ad pinguedinem q̄ ad carnes. (Cum reticulo quod est super eos iuxta ilia) iubet etiam cremari reticulum: idest pinguedinem quandam que in modum retis super renunculos est: ⁊ ista non est proprie reticulum sicut illa que circundat epar: quoniā est magna pinguedo densata in cumulum ⁊ est iuxta ilia: idest expansa est ⁊ adherens super partes lumboz ⁊ ilium. (Et aruinam iecoris.) Dz aruina generaliter pinguedo: ⁊ vocat̄ aruina iecoris

Rit⁹ faciendi sacrificij ex pacificū de capris.

† † † † † †

Qō.6. A

Qr̄ ignis altaris vocet̄ ignis oīnicus.

Opi. iudeorū quo mā sit iste ignis inextinctus vsq; ad mortē xpi.

1. occñ iudeorum.

2. occñ iudeorum.

Cōfuta. opi. iudeorum.

In ꝓmio dictoz iudeorum erant duo miracula Primuz.

Scōm.

B 2. dictuz iudeorum

Ultima resolutio auctoris.

† † † † †

C † † † † † † Regula de adipe

secozis ea que alis vocaf reticulus: qñ est pinguedo supfusa epati in modum retis illud circūdans. hic tñ noie generali eam aruinā vocauit. (Cum renūculis). i. etiā renūculos. hic fit repetitio manifesta superioz: qñ. 3. dixit duos renūculos debere offerri. hic iterum subdit de eisdē renūculis offerendis. (Adolebitq; ea sup altare sacerdos). i. oīa predicta deberet sacerdos sumere z offerre sup altare ad cremandū. nec oz hic q filij aaron adolerent ista sicut dicebaf. 3. q filij aaron offerrent sanguinē per circuitum altaris: qñ ministratio sanguinis oibus sacerdotibus data erat z principaliter eis qui ministrabant tanq; minozes sacerdotes subministrantes principali sacerdoti. adolere aūt sup altare ea que dicta sunt erat ministratio sacerdotis principaliter ministrantis: ideo cū de hac agit non oz q filij aaron adolebunt: qñ illi accipiunt pro subministrantibus sed ille qui principalr ministrabat. (In alimoniā ignis). i. ponebanf ista ad alendum vel nutriendu ignem: qñ cum ista posita essent in igne fouebaf in eis ignis. (Et suauissimi odozis). i. q ponebanf isti adipes ad odozem dei suauē in colendo eo modo quo dictū est ad offerētium deuotionē referendo: qñ fm se non erat ille odoz suauis sed potius fetidus aut grauis. (Omnis adeps oñi erit iure perpetuo.) In ista parte ponit regulaz de adipibus: qñ. 3. dicebaf in oībus sacrificijs q deberent adipes cremari in altari. z quia forte non putaret aliq esse boc generale sed aliquos casus esse in qbus non teneret: iō data fuit regula q nunq; erat aliqō sacrificium in quo non cremaref adeps. z si forte aliq vellet comedere adipē valde peccabat z merebaf morte vt pz. j. 7. c. hic aūt cum dicit. oīs adeps erit oñi non est intelligendum vlr: qñ soli illi adipes erāt oñi qui deo sup altari cremabanf: sed multi adipes erāt quos nō licebat ad altare offerre nec cremare. ergo nō erant oēs adipes dei iure ppetuo. pz boc q aialia ista que erant imunda ad esum nō poterant aliquo mō imolari in bonorē dei nec adipes illoz ad deuz pertinerent. Itē adhuc de aialibus que licebat comedere quedā erant que non licebat offerri: qñ decez genera vel modi aialium erant que iudeis licebat comedere vt habef Deut. 14. non tñ licebat oia ista imolari: z oñr non licebat sumi adipē de eis z poni in incensum cozam altari: qñ non erat magis mundus adeps q; ipse carnes aialis. Cum ergo de carnibus non liceret offerri nec etiaz licebat de adipibus aliqd cremari. Item q2. j. 7. c. oz de adipibus cadauerū mozticinoz z aialium captoz a bestijs q deberēt iudeis succedere ad varios vsus. ergo non licebat de illis aliqd cremari cozam dño. z sic ne cessarium est q intelligaf de adipibus solum qui ptinebant ad aialia imolata dño. (Omnis adeps oñi erit iure ppetuo). l. oīs adeps qui pertinet ad aialia que imolabantur deo erit oñi iure perpetuo. i. q semper ptinebit ad deum. l. q nullum tps erit vel nullus casus in quo adeps aialis imolati non offeraf z cremef cozam dño. boc aūt dicit ad dziam carnium sacrificioz: qñ non erat generale in sacrificijs q semp carnes darenf dño: sed aliqñ dabaf pars earum z aliqñ omnes z aliqñ nulla. de adipe aūt non erat sic: qñ semper offerebaf cozam dño. (Iure ppetuo in generationib9 vris.) C Ista eternitas iuris nō fignat simplr oē tps sed solum fignat tps illud in quo cerimonie durarēt sacrificioz. non. n. erant duratura sacrificia in eternum: qñ adueniente euāgelica lege abolenda erāt: nec ergo rituz iste de imolatione z adipibus cremādis poterat seruari in eternuz. Satis tñ pōt dici ista lex eterna aut saltez perpetua eo mō quo aliqua lex perpetua dici pōt. nam leges sunt directiue actuū z negocioz humanoz. Si igit aliqua lex def de aliquo genere actuū humanoz z pmaneat tādiu q̄diu pmanēt illi actus humani oz ppetua. nā dato q illi actus aliquo tpe cessent z tunc ex oñti cesset lex que est de illis actibus. Si tñ illi actus manerent in eternū maneret quoq; lex eis coeterna facta: z isto mō nihil magis differt ad eē legē eternā q illa aliquo tpe cesset q̄ q nunq; cesset. Si tñ cesset solū cessantibus illis actibus quoz ipsa lex est principiū directuum: leges aūt eternas esse posteq; date sunt nēcium est nisi aboleanf. Abolef aūt tunc aliqua lex cuz in eo genere negocij cuius ipsa regula erat alia ponif ipsi repugnāz: ad qō nēcium est priorē fore abolitā. Si tñ nulla alia lex huic derogans poneref etiaz si modicum tps maneret: tñ eterna dicebaf: qñ non ipsa deficiebat sed genus negocij de quo est. C In boc aūt applicantes sic dicere poterimus q ista lex de cremandis adipibus sacrificioz sup altare mansit iure eterno: qñ ipsa non abolita est cū nulla ei derogans lex poneref: sed cū ipsa sacrificia de qbus erat regula directiua abolita sunt: non enim iam sacrificaf in nouo testō sicut in veteri. impossibile est igitur ex natura rei obseruari cerimonias sacrificiozum in nouo testamēto sicut in veteri. Si tamen sacrificia manssissent in nouo testamēto que in veteri fieri solita erant manssissent quoq; cerimonie z modi sacrificiozum: z sic leges de modis sacrificiozum essent perpetue. nunc autem omnia sacrificia vetera de qbus ista lex z similes date erant cessauerunt. Istas igitur leges cessare necesse erat. Quātuz ergo ad boc dicendum est q in aduentu noui testamenti abolite sunt leges iubentes fieri sacrificia cum nouum testamentum illa fieri inhibuerit: ideo ille leges perpetue non erāt. legibus tamen de ritu sacrificiozum non directe repugnatum est: sed solum cessauerunt quia earum materia abolita fuit: ideo leges he perpetue fuerunt. Ad boc autem vt leges de ritibus sacrificioz non essent perpetue opozebat vt manentibus ipsis sacrificijs tollerentur leges aliis derogantibus introductis: vtpote manēte sacrificio holocaustozum z victimarum pacificarum ac pro peccato victū fuisset vt nemo adipes illos super altare cremaret sed cōuerterentur ad alios vsus. nulla tamē lex vnq; introducta est dum sacrificia ipsa permanserunt: iure igitur eterno ista lex permansit. (In cunctis generationibus z habitaculis vestris). i. ista lex de adipibus cremandis durabit quādiu durauerint generationes vestre. i. succedentes vobis. z erit in cunctis tabernaculis vris. i. obseruabitur in omnibus domibus vestris. l. q non esset aliqua domus priuilegiata que posset offerre sacrificia z non cremare adipes: sed vel eos comedere vel ad aliquos vsus reseruare. in omnibus quidem domibus lex ista seruabatur: ideo dicebatur manere lex ista iure perpetuo in tabernaculis omnium iudeoz. (Nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.) Hic ponitur preceptum generale de adipibus z sanguine: quoniam. 3. ponebatur solum de adipe: z quoniaz ista sunt generalia in omnibus sacrificijs vt semper debeant offerri: ideo iussit deus de neutro eozum sanguine. l. z adipe comedi debere. iubet autem hic deus duo. l. non esse comedendū sanguinem nec adipem. C Quātum ad primum de comestione sanguinis: generale erat q nullus de illo comederet: quoniam si qui sq; comederet mozi debebat vt patet. j. 7. c. cum dicitur. sanguinem quoq; omnis animalis non sumetis in cibum tam de auibus q; de pecozibus: omnis anima que ederit sanguinem peribit de populis suis. j. etiā. 7. c. dicitur neminem debere comedere sanguinē. l. homo quilibz de domo israel z de aduenis si comederit sanguinem obfirmabo faciem meam contra animam illius z disperdaz eam de populo suo q2 anima carnis in sanguine est. erat autem obseruandum in sanguine q cum aliqua animalia iugularentur si illa immolabātur domino sanguis pertinebat ad effusiones z asperssiones que fieri deberent in atrio z intra tabernaculum vt patet. 3. 1. c. z hic z sequenti. nihilq; de sanguine illo aut in cibos sumi poterat aut conuerti ad alios vsus. Si autem esset sanguis alicuius animalis qō non imolaretur domino: aut erat de animalibus que licebat comedi z offerri vt de capza boue z oue: z tunc debebat sanguis illozum effundi super terram vt patet Deutero. 12. c. cū dicitur. hoc solum caue ne sanguinem comedas: sed super terram fundes quasi aquā vt sit tibi bñ z filijs tuis post te cū feceris qō placet in conspectu domini. Si autem animalia iugularētur de quibus non licebat offerri sed licitus erat esus carnium illozum: sicut animalia que venatu z aucupio accipiebantur sanguis eoz effundendus erat z cooperiendus terra: nihilq; de illo aut comedendum aut in alios vsus reseruandū. Sic dicitur. j. 17. c. homo quicūq; de filijs israel siue venatione siue aucupio ceperit feraz vel auez qbus vesci licitū est fundat sanguinē z opiet illū terra. C Quare sanguis z adeps nō comedebanf in veteri lege. Cō. 8.

De causa aūt quare sanguis non comedebaf aliqui dubitant. C Et dicendū est banc esse bipartitā: qñ sanguis qui pertinebat ad sacrificia habebat quādam cām specialem. sanguis autem alioz animalium non imolatoz alteram habebat Causa enim quare sanguis animalis imolati cozā domino non deberet comedi: erat qñ sanguis ille erat ad expiandum pro peccatis sicut supra dictuz est. Si autē comederef non poterat fieri aliqua expiatio. q aūt sanguis ad expiationē esset habef ad Hebre. 9. c. cum oz. omnia pene in sanguine fm legem mundanf z sine sanguinis effusione non fit remissio peccatoz. idem pz. j. 17. c. Q; aūt ex ista cā iussisset deus sanguinē sacrificioz non comedi pz. j. 17. c. cum oz. homo quilz de domo israel si comederit sanguinē obfirmabo faciē meaz contra aīam illius z disperdā eā de populo suo q2 aīa carnis in sanguine est: z ego dedi illuz vobis vt sup altare meū expietis pro aiabus vestris z sanguis pro aie piaculo fit: iō dixi filijs israel. oīs aīa ex vobis nō comedet sanguinē. C Si aūt accipiaf sanguis aialiuz que nō offerebanf sz comedebanf. Dōz est q nō debebat sanguis istoz

B † Finale pceptū de adipib9 z sanguine.

A Rñ. ad q̄st. prīo de sanguine.

A Qūo ista lex ō crēmandis adipibus oz durasse in eternū: z qūo aliq; lex oz eēna.

Qūo aliq; lex oz durare in eternum.

comedi: quia deus volebat per hoc incitare iudeos ad pietatem quandam inter se q̄ non erant habentes in alterutrum viscera pietatis. eruditi autem illos ad hanc pietatem iubendo fieri quandam pietatis obseruationem in animalibus: ꝛ quoniā anima ꝛ vita pecorum ꝛ vniuersorum animalium est in sanguine: si aliquis comederet sanguinem videbatur comedere vitam ꝛ animam ipsius animalis. hoc autem nimis crudele videbatur: quoniam q̄ aliquis carnes animalium in cibos sumat nō est aliquod crudelitatis ipsius: quoniam iam ille carnes exanimate ꝛ prorsus vita carentes sunt. comedere tamen animaz que vita est crudele ḡd videtur: velut si quispiam animal viuens morsibus dilaniaret atq; comederet: qō ꝓfecto horrendū nature est. ꝛ quoniam anima animalis in sanguine esse constat: iussit deus sanguinem non comedi sed humo cooperiri in quo pietatis cu iusdam genus exhiberi videbatur: velut cum quis cadauer humanum inferat in sepulchrū. Q; autem ista fuerit causa ob quā deus iussit sanguinem non comedi habetur. j. 16. c. cum dicitur. homo de domo israel si comederit sanguinem obfirmabo faciē meam contra illum ꝛ disperdam animam illius de populo suo: quia anima carnis in sanguine est: ideo dixi filijs israel. omnis anima ex vobis non comedet sanguinem. Idez patet Deutero. 12. cum dicitur. hoc solum caue ne sanguinem comedas sanguis eorum pro anima est: ꝛ idcirco non debes animā comedere cuz carnibus vt bene sit tibi ꝛ filijs tuis post te. Q; autem deus iuberet aliquam pietatem obseruari in animalibus brutis ad eruditionē pietatis in natura humana patet Deutero. 22. c. vbi dicitur. vadens per viam si inueneris nidum in arbore vel terra ꝛ inueneris matrem incubantem pullis non debebis accipere matrem ꝛ pullos sed accipere pullos dimissa matre: aut assumpta matre pullos relinquere. ꝛ dicit q̄ obseruātibus hoc bonū esset ꝛ vite diuturnitas. ¶ Nunc autem considerandum de secundo qō hic ponitur. s. non comedere adipē. ꝛ dicendum est q̄ non patet sic manifestum documentum sicut de comestione sanguinis: quoniam. j. 7. c. vniuersaliter fuit mandatum ne quis comederet de sanguine alicuius animalis aut volucris. de adipe autem non patet sic: quoniam quāuis dicatur hic vniuersaliter q̄ non comederetur omnino alicuius animalis adeps: tamē non cōstat an de animalibus immolaticijs solum loquebatur an extēdatur ad animalia omnia alia quādo non subditur alia regula magis specialiter determinans sicut de sanguine dicebatur. Et pōt aliquis dicere q̄ solum loquebatur hic deus de adipe immolatoꝝ: quoniam. ō. dicebatur q̄ omnis adeps domini esset iure perpetuo: ꝛ illud probatum est intelligi debere de solis adipibus animalium immolatorum. Sic igitur dicetur q̄ loquitur hic de sanguine ꝛ adipe quātum ad ea que immolabantur. ¶ Circa hoc an liceret aliquo modo comedi de adipibus animaliū varie positiones sunt. ᵒQuidaz enim dixerunt istam litteram solum debere intelligi de adipibus animalium immolaticiorum. s. de boue ꝛ oue ꝛ capra: ꝛ hoc siue ista immolarētur siue non immolarent. Si autem immolarentur satis manifestum est nō licere comedi adipes eorum cum dicatur hic. omnis adeps domini erit iure perpetuo. ꝛ. j. 7. c. cum dicitur. siquis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit peribit de populo suo. Etiam si ista animalia non immolarentur non licebat comedi adipes eorū vt patet. j. 7. c. vbi generaliter vetat omnis comestio adipis bouis ouis ꝛ capre non exprimendo de immolatis vel non immolatis cum dicitur. adipem cadaueris morticini ꝛ eius animalis qō a bestia captum est babebitis in varios vsus: adipem bouis ouis ꝛ capre non comedetis. De alijs aūt adipib⁹ dicūt q̄ si eēnt animalium morticinorum siue captarum a bestijs: siue illa animalia essent boues oues ꝛ capra siue essent alia animalia quibus vesci licebat: tamen non licebat ea immolari sed accipiebant illos adipes ad varios vsus non tamen comedebant. de hꝫ j. 7. c. dicitur. adipem cadaueris morticini ꝛ eius animalis qō a bestia captum est babebitis in vsus varios. dicunt tamen q̄ si essent adipes animalium quibus vesci licebat: nec tamen poterant immolari si non capta essent a bestijs aut morticina poterant adipes comedere qō ꝓbant ex eo qō dicitur. j. 17. c. s. q̄ cuz quis acciperet feram de aucupio aut venatione comedebat carnes eius prius fuso sanguine: ꝛ sic omnia que in ipso aiali erant ad cibum licita videbantur preter sanguinem. ergo adipes comedi licebat in his. Itē adhuc probant hoc ex vsu iudeorū modernorum: quoniam acceperunt adipes animalium quibus licitum est vesci ꝛ non immolari ꝛ ex illis comedunt. si aūt sit adeps ouis bouis ꝛ capre non comedunt. ª¶ Alij autez ecōtrario volunt. s. q̄ non liceret comedi adipem alicuius animalis sicut nec licebat vllo modo comedi sanguinem. qō inducunt ex hac littera quoniam hic paria ea fecit dicens. nec sanguinem nec adipez omnino comedetis. i. nullo modo comedetis: ꝛ quādo alij probant q̄ licebat comedi adipem alicuius animalis quoniā de feris captis aucupio vel venatione solū iubebatur sanguinē ꝑfci: cetera autem ad esum permittere videbatur. dicunt q̄ hoc nihil probat de his que iudei volunt: quoniam lz ibi non exprimatur debere dimitti adipem: tamen intelligitur cum hic iussum fit generaliter nullum adipem comedi debere. Nam ex hoc modo arguendi induceretur inconueniens contra ea que hic dicunt. naz si ideo liceret comedi adipes animalium non immolandorum quibus tamen vesci licitum erat qa non expresse vetitus fuit. j. 7. c. esus adipis: sequeretur q̄ cum aliquis occidisset quem bouem aut capram in cibum suum q̄ posset comedere adipē illius: qnoniam Deutero. 12. dicitur q̄ si aliquis vellet comedere carnes sine erunt maculate sine non maculate poterit occidere ꝛ comedere nulla obseruata cerimonia etiā si illa animalia essent immolaticia: sed fieret in eis sicut in ceruo ꝛ capra. hoc autem excludi deberet solum q̄ non comederetur sanguis cum carnibus. videtur igitur ex hoc q̄ licebat comedi adipem bouis ouis ꝛ capre. qō isti negāt ꝛ manifeste repugnat littere. j. 7. c. ª¶ Lū autem arguunt ex consuetudine modernorum iudeorum q̄ iudei moderni sic obseruant vt quozūdam animalium adipes comedant. ¶ Respondendum est ex hoc non valere: quoniam iudei moderni multa destruxerunt de cerimonijs antiquorum iudeorum post mortem christi in quibus dā relaxantes: in alijs vero restringentes. hoc autē tam intentione repugnandi christianis in aliquo q̄ ex cecatione intellectus in exponenda lege: quoniam cecitas ex parte cōtigit in israel vt ait Apostolus ad Ro. 11. ꝛ hoc non solum in credendo de quo predicta auctoritas loquitur. sed etiam quātum ad intentionez sacrarum scripturaꝝ: quoniam vt ait Apostolus. 2. Lozin. 3. c. hebzei habent vsq; hodie obtusos sensus: ꝛ velamē qō Moyses ante oculos suos ponebat manet in ipsis in lectione veteris testamenti: nam cum legitur Moyses velamen super cor eorum positum est. isti igitur iudei non credentes dicunt nullo modo licere comedi de adipibus aliquorum animalium accipientes ex hac littera fundamentum. Siquis tamen contrariam velit tenere positionem dicet istam litteram intelligi solum de adipibus animalium immolandorum: quoniam de illis comedi nihil licebat. q̄ autē de his intelligatur patet ex contextu quoniā. ō. immediate dixerat. omis adeps domini erit iure perpetuo. ꝛ intelligebatur de illis adipibus animalium que immolabantur quos cremari super altari oportebat. ¶ Dubitatur autem quid horuz verius sit. Et forta ssis dicendum erit magis comedere quosdam adipez a cibo vetitos esse. alijs autem licere vesci iuxta positionem eorum. Nec tamen suam approbo rationem qua hoc confirmant. s. q̄ assumpta aliqua fera de aucupio vel venatione deberet sanguis effundi ꝛ deinde feram comedi. in quo putāt omnia que in fera sunt eis ad esum permitti. nam fortius argueretur Deutero. 12. debere etiam adipem bouis ꝛ ouis ꝛ capre comedi: quoniam. j. 17. c. cum dicit debere feram qua vesci licitum est comedi effuso prius sanguine: non dicitur q̄ totus deberet sanguis effundi ꝛ operiri terra. ꝛ tamen Deutero. 12. cum agit de comestione bouis ouis ꝛ capre ꝛ ceterorum animalium tam immolaticiorum q̄ nō immolaticiorum: dicitur q̄ deberent iugulare ꝛ comedere de illis iudei nulla cerimonia obseruata nisi q̄ solum sanguinem effunderent. ꝛ tamen manifestum est q̄ preter sanguinis effusionē ad huc debebant tolli adipes: quoniam iussum fuerat adipē bouis ouis ꝛ capre non comedi vt patet. j. 7. c. ideo illa lex que erat in Deutero. iubens nihil debere tolli de animali nisi sanguinem reducenda erat ad istam legez que habetur. j. 7. c. quoniā hec prior est. nam lz generale sit posterioribus legibus maiorem esse vigorem q̄ primis quando contrarie sunt: si tamen non sunt totaliter contrarie ꝛ lex antiquior magis declaret q̄ lex posterior: reducenda est lex posterior ad intellectum legis antiquioris. sic patet. ff. de legi. l. sed ꝛ posteriores. vbi dicit q̄ quāuis priores leges debent reduci ad posteriores: tamen etiaz posteriores aliqñ reduci debent ad priores ꝛ priores magis declarēt. ꝛ hoc nisi cōtrarie sint. Erat autē sic in isto casu: qñ quāuis lex que habetur Deutero. 12. esset posterior ea que habetur. 7. c. qz tamē ista magis declarat q̄ illa necessarium est illam reduci ad intellectum istius. Q; si quispiam obijciat non debere reduci legem illam Deutero. ad intellectum eius que habetur. j 7. c. quoniam contrarie sunt: ꝛ in contrarietate legum semper debet stari posteriori vt apparet in. l. predicta sed ꝛ posteriores. ff. de legi. Respō

dendum

B Scōa pars q. de adipe

An liceret aliquo mō comedi de adipibᵒ animalium. ᵒPria opio q̄ liceat comedi de q̄busdā ꝛ de alijs nō.

ª scōa opio dicens adipum comestionez esse generaliꝛ ꝓhibitā.

£ * Incōueniens ex modo arguendi.

Inualeat argūm ex cōsuetudine iudeorum. ª obiectō Pñsio

Judei pᵒ mortem xpi multa destruxerūt de cerimonijs iudeorum.

D Que ista rū opionū sit verior ga prima. Uolētes tenē licitū esse comedē de q̄busdaz adipibuꝫ qbᵒ argumentis hꝫ probare debent.

£ Qñ lex posterior reuocat priorē.

dendum est bas leges non esse contrarias: quoniā in sacra scriptura nihil est qō alteri obuiet: cum in veritate omnia consonāt iuxta Aristo. 1. etbico. tota autem sacra scriptura solidissima veritate subnixa est: nec oportet aliquas duas leges cōtrarias esse astruere propter quālibet repugnantiam que in eis superficialiter appareat: quoniam ad probandum aliquā legem alteri cōtrariam esse oportet multa ꝛ solida argumenta fieri: leuis autez probatio non sufficit ad probandum contrarietatem in legibus vt patet in predicta. l. ied ꝛ posteriores. ff. de legi. cum tamen dicitur nisi contrarie sint id quod multis argumentis appareat. i. ad hoc q̄ due leges contrarie iudicent oportet esse multas probationes ꝛ solidas quas vocat lex argumenta. sic autē non erat hic: quoniam ꝫ inter eam legez de adipibus que habetur. j. 7. c. ꝛ illam que habetur Deutero. 12. c. qualiscunq; videatur repugnantia in verbis: non tamen inducitur solida probatio cōtrarietatis. ¶ Volentibus tamen predictaz defendere positionē. ſ. q̄ liceret quoidam adipes comedi: arguendum est ex eo qō habetur. j. 7. c. Nam sanguis ꝛ adeps erant duo que se inuariabiliter consequebantur in sacrificijs. de sangnine autem deus determinate legem tulit non esse comedendum vllatenus sanguinem cum dicitur eo. c. Sanguinem quoq; omnis animalis non sumetis in cibo tam de auibus q̄ de pecoribus: omnis anima que ederit sanguinem peribit de populo suo. Si igitur voluisset deus eodem modo non licere comedi aliquem adipem cum in eo. c. ponat legem de non comedendis adipibus generaliter dixisset nullius animalis adipem omnino comedetis: non tamen sic tulit legem. sed ait. adipem ouis ꝛ bouis ꝛ capre non comedetis. de alijs autem nihil intulit: ꝛ sic videbatur bos adipes solos vetare qui cremandi erant aut cremari poterant super altare: alios autem non interdixit: ꝛ cum subditur in eadem littera adipem cadaueris morticini ꝛ eius animalis qō a bestia captus est babebitis in vsus varios nihil ad hoc agit: quoniā adipes istorum non erant liciti ad cremandum super altare cum non liceret carnes talium animalium offerri. ideo nec etiam comedi vt patet Exo. 22. et. j. 21. c. ꝛ quia aliquis dubitaret quid fieri deberet de adipibus animalium morticinorum ꝛ captorum a bestijs cum non liceret comedi eos quia non licebat comedi ipsorum animalium carnes dicitur q̄ acciperent iudei illos adipes ad varios vsus. ſ. ad faciendas lucernas ꝛ vnctiones ꝛ similia. de animalibus autē quibus vesci licebat ꝛ non erant immolaticia non expressit aliquam legem quasi innuens q̄ liceret eorum adipes comedi: quoniam omnia permissa nobis videntur que aliqua lege prohibita non sunt. Nam si deus voluisset non comedi adipes animalium licitorum ad esum non immolabilium expressisset non debere illos comedi cum expresserit non debere comedi adipem bouis ꝛ ouis ꝛ capre. Erat enim magna necessitas huius legis: quoniam cum iudei scirent sibi licitum esse bis animalibus vesci non haberent aliquam rationem suspicādi adipes esse ad esum illicitos nisi lege aliqua caueretur: sed nō cauetur cum de solis bobus ouibus ꝛ capris lege diffinitum fit. ergo adipes bouum ad esum illiciti sunt. Confirmatur autē hoc quoniam cum deus expressit hic de adipe animalis morticini ꝛ capti a bestia hoc fuit: quia non licebat comedi ista animalia vt patet Exo. 21. et. j. 22. c. ꝛ quoniam sic putaret aliquis bouū animalium adipes vetitos esse: ideo lege diffinitum est q̄ iudei accipere possent bouum animalium adipes ad varios vsus. ¶ Et quando obijcitur de dicto huius legis. ſ. sanguinem ꝛ adipem omnino non comedetis. ¶ Respondenduz est istam legem esse vniuersalem ſm terminos: non tamen ſm significationez: quoniam ista coartatur ex adiuncto alterius superioris cui connexa est: in qua dicitur omniz adepz domini erit iure perpetuo: qō de adipibus immolatorum animalium dūtaxat intelligitur. sic ergo ꝛ ista vniuersalitas ad solos immolatorum animalium adipes restringenda est. Adhuc tamen preter adipes immolatorum animalium sunt alij quibus vesci non licet. ſ. adipes bouis ꝛ ouis ꝛ capre etiam si non offerantur. hoc tamen non vetatur hac lege sed ea que habetur. j. 7. c. cum dicitur. adipez ouis bouis ꝛ capre non comedetis. ¶ In cōclusione igitur dicendum est q̄ nō licebat iudeis comedere nec accipere ad aliquos vsus adipes illorum animalium que ad esum ſm speciem suam illicita erant. ꝛ ista erant omnia animalia preter decem species pecorum. de quibus habetur Deutero. 14. De adipibus autem animaliū bārum decem specierum dicēdum est q̄ aut illa animalia erāt bos ouis ꝛ capra. ꝛ tunc siue immolarentur domino siue non: nullo modo licebat vesci illis vt habetur. j. 7. c. Si autez essent adipes aliorum animalium septem specierum de quorum carnibus licitum erat vesci ꝛ non immolari. dicēdum est q̄ aut illa animalia occidebantur ab hominibus aut moriebantur per se vel capiebantur a bestijs ꝛ occidebantur aut saltem vulnerarent. Si autem per se morerentur aut a bestijs caperentur vel vulnerarētur: non licebat comedi adipes illorum: tamen accipiebant iudei ad varios vsus illos adipes. ſ. ad lucernas ꝛficiendas ꝛ vnctiones vt patet. j. 7. c. Si autem animalia istarum septem specieruz ab homine occiderentur anteq̄ ab aliqua bestia p̄gustata essent licebat comedi adipes illorum: quoniam nulla lege vetitum est. Septem autem species istorum animalium quorum adipes comedi licitum erat sunt hec. ſ. cervus: caprea: bubalus: tragelaphus: pygargon: siue pygargus: oryx: camelopardus.

¶ Nunc autem subijciēdum est de causis istorum. ꝛ quidam dicunt prohibitum esse comedi adipes: quoniam gentiles comedebant in sacrificijs suis adipes. sicut patet Deutero. 32. cum dicitur. de quorum victimis adipes comedebant. deus autem vult tollere imitationem ad idolatriam: ideo interdixit cibum et adipibus. sic etiam de sanguine dicunt q̄ non licet sanguinē comedi quia gentiles quidam eum in sacrificijs comedebant. ¶ Sed in his causis nullatenus insistendum est: quoniaz sepe supra fuit inductum q̄ non vetabat deus ea que interdicebat vt non esset similitudo suorum sacrificiorum ad ritus idolatrarum: quoniaz ea que potissime sibi deus offerri iussit a gentilibus imolantur.

¶ Item adhuc p̄z hoc magis specialiter de sanguine: qm̄ si non vetuisset sanguinez comedi quia eum gentiles in sacrificijs suis comedebant: solum debuisset interdicere sanguinem animaliuz immolatorum. in alijs autem que non immolantur non oportebat ex hac causa prohiberi. de omni tamē sanguine generaliter vetitum est vt patet. j. 7. c. quoniā etiam quando aliquis sumebat feras que immolaticia non erant iubebatur eorum sanguinem effundi super terram vt habetur. j. 17. c. ergo non erat ista causa. Dicendum igitur de sanguine tam animaliuz immolatorum deo q̄ non immolatorum cibum interdictum esse ex causis quas supra assignauimus.. quas manifeste littera sacra expressit. De adipibus autem dicendū est eodem modo non posse hāc causam subsistere: quoniam cum idolatre in sacrificijs velcerētur debuisset deus dūtaxat lege cauere ne quis oblatorum animalium adipes in cibuz sumeret preter bos: tamen vetuit aliorum animaliū adipes: quoniā nunq̄ licz ouis bouis ꝛ capre adipibus vesci etiam si non immolentur deo vt patet. ſ. 7. c. Item auctoritas illa Deutero. 32. c. non inducitur tanq̄ ratio prohibitionis de sumendis adipibus in cibum: sed vult innuere dissimilitudinem sacrificiorum diuinorum a sacrificijs idolatrarum. ꝛ notat in duobus. ſ. in adipibus immolatoz animaliuz ꝛ in vino libamentorum. vtraq; enim gentiles in cibum sumebant tollentes ea de sacrificijs deorum suorum vt notat eadez auctoritate: cum dicitur. de quorum victimis comedebant adipes ꝛ bibebant vinum libaminum. ¶ Dicendum igitur est causam prohibitionis de adipibus comedendis dependere ex his q̄. ſ. declarabamus: qm̄ deus vult in sacrificijs suis ea que potiora ꝛ delicatiora sunt sicut nos in cibis nostris volumus: sed id qō in aiali tenerius est: est ipsa pinguedo adipū: ideo volebat illam deus vlr in oibus sacrificijs. ¶ Itē ea que ponebant super altare erant in pastū ignis diuini vt p̄z. ē. in lra. sed nihil est in aiali qō ogruentius sit fomentum ignis q̄ ipsi adipes: qm̄ de pinguedine adipū lucerne fiunt ꝛ in vsu nostro conseruatur ignis in seipo: ideo de adipibus animalium precipue debuit sibi iubere fieri incensionem super altare. Sed hoc necessario inducebat non debere illos adipes comedi: quia si comederentur non cremarētur. inhibitum ergo est ne quispiam adipes immolaticiorum animaliuz in cibum sumeret. ¶ Sed dicet aliquis hoc stare quantum ad adipes omnium animalium que imolabantur domino: cum tamen capra bos ꝛ ouis non immolabantur domino: quare non licebat comedi adipes. ¶ Ad hoc respondenduz est q̄ ista tria animalia erant immolaticia: ꝛ quando immolabantur omnes adipes dabantur domino. in reuerentiam ergo huius oblationis mandabat deus q̄ etiam quando non immolarentur domino non comederentur. potissime qz in hoc tollebatur iudeis magnum incentiuum ad peccandum: quoniam si aliquando liceret comedi adipes istorum animalium essent inclinati iudei ad comedendum illos: ꝛ quando contingeret eis sacrificia facere de istis animalibus accideret inclinare illos ad esum adipū ex quo aliquando peccatum sequeretur. fuit igitur conueniens inhibere simpliciter ne talia comederentur. ¶ Alij autem reddunt talem causam. ſ. q̄ illa deo reddere debemus que apud nos potissima sunt; ꝛ maxime innuunt aliquā perfectionem. Sic aūt erat

ſ Necessitas huius legis.

Obiectō

Rñsio

ſ

a veritas ꝛ resolo totius. q. Nō licebat iudeis comedere nec accipere ad vsum adipes aialiū ad esum illicitoꝝ

Qō. 9 a Qr adipes a cibo phibiti sunt. Opio quorundam.

Cōfutatio 1. rō

2. rō

b Cā vera q̄ phibitionis de adipib⁹. 1. cā

2. cā

Obiectio

Rñsio

1. cā

2. cā alioꝝ.

de sanguine quia in sanguine anima omnis carnis est: ⁊ de adipe conforme est: quoniam causatur ex abundantia nutrimēti in quo vita conseruatur. iustuz ergo est vt hec duo tanq̄ pcipua in animalibus deo redderentur. ¶ Alij autem assignant in his aliam causaz. s. q̄ deus interdixit esum adipis ⁊ sanguinis: quia deus volebat iudeos prouocare ad aliquam mutuam pietatem ne inuicem sanguinem funderent humanuz: ⁊ quia hoc aliqualiter induceretur facta inhibitione comestionis sanguinis: inhibuit igitur sanguinem. volebat identidem iudeos ad luxuriam pronos ab eadem reuocare: ⁊ quoniam adipes sunt pinguedinis causatiui ⁊ procurant libidinem cum venter saginatus cito despumet in luxuriam: iussit adipem non comedi. sed he cause aut nulle aut leues sunt: quoniam instantie supra facte ⁊ alias positiones militant contra istas: ⁊ potissime contra hanc positionem de adipe non comedendo: quoniā eodem modo ob vitandam luxuriam omnium adipum inhibuisset comestionē: q̄ tamen falsum est vt. ē. deductum fuit. Recurrendum igitur est ad eas quas supra assignauimus horum causas que ex ipsa littera euidentissime patent ⁊c̄.

¶ Capitulum. iiij.

Expiatio pcti p ignorātiā facti.

LOcutusq̄ est dominus ad moysen dicens. Loquere filijs israel. Anima que peccauerit per ignorantiā: ⁊ de vniuersis mandatis domini que precepit vt non fierent quippiam fecerit. si sacerdos qui vnctus est peccauerit delinquere faciens populum offeret pro peccato suo vitulum immaculatuz domino. De voto. c. magne ar: 11. qō. 4. c. ꝑcipue ibi ad subdi. supra. 1. b. ⁊. ē. 3. a. Et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonij coram domino. Ponetq̄ manum super caput eius: ⁊ immolabit eum domino. Hauriet quoq̄ de sanguine vituli: inferens illum in tabernaculum testimonij. Cumq̄ intinxerit digitum in sanguinem asperget eum septies domino contra velum sanctuarij: ponetq̄ de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi domiō: quod est in tabernaculo testimonij. Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in ītroitu tabernaculi. Et adipem vituli offeret pro peccato: tam eum qui vitalia operit q̄ omnia que intrinsecus sunt: duos renunculos ⁊ reticulum quod est super eos iuxta ilia: ⁊ adipem iecoris cum renunculis: sicut offertur de vitulo hostie pacificorum: ⁊ adolebit ea super altare holocausti. Pellem vero ⁊ omnes carnes cum capite ⁊ pedibus ⁊ ītestinis ⁊ fimo ⁊ reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum vbi cineres effundi solent: incendetq̄ ea super lignorum struem: que in loco effusorum cinerum cremabuntur.

infra eo.

Lex de hostia p pctō. **LOcutusq̄ est.** In superioribꝰ egerat legislator de duobus generibus sacrificiorum. s. holocaustis ⁊ victimis pacificis. hic consequenter agit de sacrificijs pro peccato.

¶ De tribus originibus peccatorum. s. ex malicia: ex passione: ⁊ ex negligentia siue ignorātia: ⁊ quid sit vnumquodq̄ eorū: ⁊ quare sic appellentur: ⁊ quomodo causentur. Qō. 1.

A **Circa hoc** aduertendum est q̄ peccatorum diuerse sunt origines. Quedam enim peccata sunt que ex malicia oriuntur. Alia vero que ex passione ⁊ impotentia resistendi. Alia autem que per ignorantiam ⁊ negligentiam. ¶ In hoc autem aliqui nimis errant illa peccata ex malicia fore arbitrantes que ex mala voluntate ⁊ perfecto consensu oriunt. Sed hoc falsum est quoniā hoc modo si de peccatis actualibus mortalibus loqueremur nullum esset peccatuz qō per maliciam factum non diceretur: quoniam omne peccatum actuale volūtarium est: ⁊ si non est voluntarium peccatuz non est: ⁊ ceteris paribus peruersa actio que magis voluntaria est grauius peccatū est: que vero de volūtario minus habet: de culpa quoq̄ minus habet. Omnia igitur peccata que nobis mortalia reputant voluntaria necessario sunt ⁊ a deliberatione procedunt. naz de his que per maliciam fiunt quando voluntaria ac prorsus deliberata sunt nemo ambigit. De his autem que per passionē siue impotentiam resistendi fiunt patet esse voluntaria: quoniam tunc aliquis dicitur peccare per passionez quando est incontinens ⁊ est egressiuus ab opinione iuxta Aristo. 7. etbi. c. 2. ⁊ tunc anteq̄ adueniat passio iudicat ille malum fore id ad qō passio inclinauerit. cum vero passio aduenerit aliqualiter repugnat sed parū. inualescente autem passione penitus succumbit ⁊ iudicat bonuz esse agere id ad qō sm passionem inclinatur ⁊ illud eligit. patet igitur peccantes ex passione siue ex impotentia resistendi agere sm deliberationem quādam ⁊ voluntariam in eis esse actionē. De his autem que ex negligentia aut omissione in aliquo delinquerint identidem patet: quoniaz ipsi sciunt se aliquid facturos ⁊ illud facere nō curant: aut cupidine ocij aut fuga laboris. Volunt ergo hi malum qō agunt ⁊ deliberate illud agunt. De his autem qui sm ignorantiam agunt idem patet: quoniam aliqua ignorantia est que hominem a peccato excusat ⁊ in ea non oportet assignare rationem voluntarij: quia ratio voluntarij necessario meritum vel demeritum inducit. Alie autē ignorātie sunt que nunq̄ excusant a peccato: cum omnes qualitercunq̄ peccātes per ignorantiam agant iuxta Aristo. 3. etbi. in alijs etiaz que propter ignorantiā agunt. i. quibus ipsa ignorātia agendi principium quoddam occasionale est patet etiam esse ibi volūtariuz non sic directe ⁊ immediate ad illum actum quem propter ignorantiam agere dicimur. est tamen ad aliquem alium actum qui precedit eum in quo peccamus: qui magis. j. differetur cum de peccato ex ignorantia aliqd dicetur. Apparet igitur nullius spēi peccatum esse actuale posse qō voluntarium non fit. Hoc autem euidentius apparet ex Aristo. sententia in principio. 3. etbi. vbi dicit voluntaria ad laudes ⁊ vituperia pertinere. inuoluntaria autez esse digna venia nec aliquatenus puniēda cum inquit: ⁊ in voluntarijs quidez laudibus ⁊ vituperijs factis: inuolūtarijs autem venia: quandoq̄ autem ⁊ misericordia. Dicenduz igitur non sic differre peccatum per maliciā ab alijs peccatis vt ipsum solum voluntarium sit atq̄ deliberatum alia vero sine deliberante voluntate fiant: sed potius in hoc consistit peccatū ex malicia cum aliquis peccat ⁊ ideo peccat vt alteri malum agat: ⁊ si quis alteri inuideat ⁊ eum aut bona sua demoliri conetur: in similibus autem eodem modo. Peccata autem que non facimus vt alijs noceamus: sed vt nobis aliqō bonū acquiramus ex malicia fieri non dicuntur: veluti si quis fornicetur quoniā veneree passiones refrenare non sufficit: aut repugnando nimis affligitur: aut ligs rei familiaris necessitate coactus ad subleuanduz inopiam res alterius furto subtrahit: quoniaz hic non ideo res alterius subtraxit vt ei noceret: sed vt sibiipsi proficeret. Et qui cum aliqua ex passione coiuit lz ei infamiā intulerit: non tamen ex malicia egit quoniam non vt infamaret sed vt libidinem expleret hoc actum est. Secus autem si quis ad aliquam feminam ob hoc solum carnaliter accederet vt aut eam aut parentes eius infamaret: quoniam hoc non ex passione sed ex malicia factum esse dicitur. ¶ Aliter autem ⁊ aliqualiter strictius assignare possumus quid sit peccatum ex malicia. Et dicendū est q̄ isto modo peccatum ex malicia accipitur sm q̄ differt a peccato sm ignorantiam ⁊ a peccato sm passionem. Oportet igitur q̄ ad hoc q̄ aliquod peccatum sm maliciam factum esse dicatur sit illud ab omni ignorantia semotum. nam qui aliquo modo ignorat: in eo in quo ignorat sm maliciam peccare non potest. Differt etiam a peccato per passionē facto: ideo oportet vt cum aliquis sm maliciam peccat q̄ non sit ibi aliquod incitamentū passionale sed pura voluntas secluso omni ignorantia ⁊ passione. ideo danda est regula generalis q̄ in peccato sm maliciam solum sunt duo principia. s. intellectus ⁊ voluntas ⁊ non precedit aliquid alterum ad mouendum ista. Si enim aliquis fornicetur ideo quia vehementi passione affligitur: quāquā ibi intellectus ⁊ voluntas sint principiantia huiusmodi actus: quoniam iste ⁊ iudicat fornicanduz esse ⁊ eligit fornicari: tamen non sunt hec solitaria principia

Erroz q̄ rūdā gd sit pctū sm maliciā.

Nota q̄ pctū pp ignorantiā ēt reducit ad negligentiā qa negligit hō scire q̄ te nek: ideo non sunt nisi tres origines pctōz.

Pctōz mortaliū origo.

Ignorantie multiplices. *

Ista magis declarantur. j. q. 6. c. B

Nota gd sit ꝓprie pctū sm maliciaz.

Secūduz modꝰ assignandi sū pctū ex malicia.

Intellus ⁊ volūtas i pctō sūt maliciaz sunt.

principia quoniam alterum preuenit principium.s.ipsa passio commouens intellectum ad prave iudicandum z volntatez ad male eligendum.non igitur vocabitur hoc peccatum fm maliciam:quoniã ibi tria principia actuz sunt. Jn peccato autem fm maliciam solum fuit principiũ intellectus z voluntas:vt siquis aliqua lege coactus aut potestatiz iussu vt contra hostes pugnet: z timore mortis pauefactus aciem deserens hostes fugiat non ex malicia sed ex passione agitur:quoniaz ꝫ iam tria principia ter operatiua sunt.s.intellectus:z voluntas:z timiditas.intellexit enim quid esset aciem deserere z deserendaz fore iudicauit: voluit quoqz eam deserere z deseruit:non tamen ista duo solitaria fuere principia.Sed aliud fortius preuenit:scilz timiditas que intellectum ad prave iudicandum illexit z voluntatem ad male eligendum.non igitur vocabitur hoc peccatum fm maliciam:sed ex passione quia passio primarium fuit principium.z sic dicendum est q in peccato fm maliciam duo sunt principia sola.s.intellectus z voluntas.Ex quo sequitur q q̃uis oẽ pctm̃ volũtariũ sit:nullũ tm̃ ita volũtariũ est sic pctm̃ per maliciaz:qm̃ in peccato fm maliciam solum operat aliquid per intellectum z volunt atem vt.s.dictum est.ideo voluntaz ibi liberrima est. Jn peccato autem qõ est fm passionem quãuis intellectus z voluntas duo principia eius sint tamen non ipsa solitaria sunt:ꝫ passio preuenit que aliqualiter turbat z stimulat intellectum nec finit perfecte iudicari:z quãtum intellectus deficit a libertate iudicandi:tantuz voluntas deficit a libertate eligendi:quãobrem non erit ita liberatus quem precessit passio sicut iste quem nulla passio precessit. ¶Sequitur autem ex hoc aliud corelariuz q nullum peccatum ceteris paribus equale est peccato qõ est fm maliciam.patet hoc quoniam quãto aliqõ peccatum magis voluntarium est tantomagis malum est. Sed probatuz est peccatũ per passionem non esse ita voluntarium sicut peccatum ex malicia.de peccato etiam fm ignorantiam idem patet:qz ignorãtia causat inuoluntarium fm Arist.3.ethi.ergo non erat ita liberuz sicut peccatum qõ ex malicia est.z cõsequenter non erit aliquod peccatum ita malum sicut peccatum per maliciam. ¶De peccato autem fm passionem dicẽdum est q non est sicut aliqui errauerunt existimantes peccatum per passionez esse qõ a sola passione est.nã a sola passione non causatur aliqõ pctm̃ cum oẽ pctm̃ sit voluntariũ.id aũt qõ a sola passione est non est volũtarium:qm̃ voluntarium a voluntate principiatur. ¶Jtem patet hoc qz peccatum est actio humana sicut actus virtutis.actiones autem humane sunt ille solum que causantur a principijs humanis.Sed principia actuum humanoz z dominatiua eorum sunt duo.s.intellectus z voluntas ꝫ ponatur aliud tertium: qõ tamẽ nullum actum principiat iuxta Aristo.6.ethi.1.c. Sed peccatuz concessum est esse humanam actionem.ergo per intellectuz erit aut voluntatẽ. Jmpossibile igitur est aliqõ peccatuz ex sola passione esse. ¶Jtez impossibile est q aliquis homo agat aliquid ex sola passione siue illud peccatum sit siue non:quoniam cũ homo sit vnum ens per se:aut oportet in eo esse vnicum principiuz operatiuum:aut si plura sint reduci omnia ad vnum primuz qõ est simpliciter principium.nam si plura principia eque primo darentur in aliquo homine nullam inter se subordinationem habentia vnus homo simul z equalr intẽderet pluribus operationibus z esset vnus homo multi homines que omnia inconueniẽtia sunt.oportet igitur reduci omnia principia ad vnum primum.hoc autem in homine est ipse intellectus:ideo necessariuz est vt quicquid homo faciat per intellectuz faciat siue bene siue male illud iudicet.nõ ergo erit possibile dari in homine aliquaz actionem que solum fit a passione:quoniaz iam illa non esset ab intellectu principiante. ¶Ex quo sequitur q non vocatur peccatum fm passionem id qõ a sola passione est vt quidam imperiti existimabant cum nihil tale sit. Sed dicendum est peccatum fm passionem esse illud qõ quãuis ex intellectu z volũtate principietur:passionem tamen habet pro quodam principio:vt figs fornicetur qz frequenter affligitur z vehementer a passione venerea.iste iudicat esse fornicandũ vrgente passione venerea:eligit etiã fornicari:z sic intellectus z voluntas sunt principia eiuz. preter hec tamen est aliud principium.s.libido ad hunc actuz aut impellens aut alliciens.z in hoc differt peccatum fm passionem ab eo qõ est fm maliciam:quoniam in peccato qõ fm maliciam est intellectus z voluntas sola principia sunt:in peccato aũt fm passionem preter hec adhuc passio ista principium est. Dicendũ etiam q peccatum fm maliciam est magis voluntariuz z peius ipso peccato qõ est fm passionem:quoniam quãto aliquid vnuz impeditur tanto liberius est.sed in peccato ex malicia nõ est aliquod impedimentum intellectus z voluntatis in eligendo z intellectui in iudicando manet. Jn peccato quidem fm passionez hoc non est:quoniam quãuis passio non cogat intellectuz z voluntatem nec directe posset diminuere illorum libertatez:potest tamen diminuere indirecte inquãtum ad instantiam passionis vrgentis intellectus excecatur z prave iudicat.cõsequenter autẽ voluntas pravam intellectus determinationem peruerse eligit: z sic non erit equa libertas in operante fm passionem sic in eo qui fm nullam passionem operatur. ¶Queret autem aliquis cum in peccato fm passionẽ sit voluntas z intellectus tãq̃ principia:quare magis vocatur peccatum fm passionem q̃ fm voluntatem vel intellectũ cum potius deberet nominari ab intellectu z volũtate:quia ista excellentioza principia sunt. ¶Respondendum est q q̃uis in aliqua actione multa principia sunt: non tamen denominatur illi actus ab omnibus illis principijs aut ab eoruz quolibet indifferenter:sed ab eo qõ maxime principium est.illud autem maxime principiuz est a quo incipit causalitas rei:cum omnia alia principia ab illo virtutem sortiãtur: z respectu illius principij omnia alia principia sunt tanq̃ causata:z ob hoc quando diffinimus efficientem causam dicimus efficiens illud esse a quo primus est motus tanquã id a quo primus est motus solum efficiat principia:alia autẽ non.z hoc modo dicitur de prima causa in tota concatenatione nature:qz prima causa plus influit in effectum q̃ cause secundarie.hoc patet ex prima propositione libri de causis. Sic igitur in quolibet actu habente plura principia subordinata illud dicemus esse principium qõ primum est.applicantes igitur ad proposituz dicemus q in peccato fm passionẽ tria sunt principia.s.intellectus z voluntas z passio:z q̃uis intellectus z voluntas excellentioza sint: quia tamen non sunt ista prioza sed passio precedit ista:necessarium erit denominari peccatũ a passione z non a voluntate nec intellectu.est enim verius z propius principiuz in peccato fm passionem ipsa passio q̃ intellectus z voluntas: quoniam ipsa primo mouet q̃ intellectus z voluntas. Etiam dicendum est q in peccato fm passionẽ quãuis intellectus z voluntas sunt principia.tamen non sunt principia nisi fm q recipiunt causalitatez ab ipsa passione.nam si passio non moueret primo intellectus z voluntas non mouerentur.hoc patet ex sententia Aristo.in.7. ethico.vbi dicit de incontinentibus peccantibus fm passionem q isti sunt egressiui ab opinione.i.anteq̃ passio aduenias iudicant esse agendum fm inclinationem rationis:z sic eligunt.cum vero passio aduenerit z increuerit iudicat intellectus sicut passio inclinauit:z non solum recipiunt intellectus z voluntas causalitatem a passione in his peccatis:sed etiã inducuntur ad hoc q recipiant:quoniam cum primo passio aduenit aliqualiter intellectus incontinentis repugnat contraria iudicando.z sic non assentit causalitati que est ab ipsa passione:cũ tamen passio magis pstiterit vincitur intellectus z sic recipit causalitatez ad peccatum fm passionem:cuius primum principium est ipsa passio. Patet igitur ex superioribus quare passio denominet peccatuz qõ fm passionem dicitur. ¶Aliud autem est peccatuz qõ dicitur fm negligentiam:z istud oportet dicere esse voluntariũ sicut alia duo diximus.nam cum aliquis ex negligentia agit scit quid fit illud qõ agere debet z scit quãdo omittit z iudicat omittendum atqz eligit omittere. Reducitur ergo istud peccatuz aliquo modo ad peccatum qõ est fm passionem.nam sicut ille qui agit fm passionem scit qd agit z eligit:tamen hoc non facit nisi quia passio impellit.hoc autem in peccato fm negligentiam patet:quoniam qui negligit ideo negligit quia facere sibi afflictiuũ est.z isti vocantur molles fm Aristo.in.7.ethico.mollicies autẽ quedam passio est sicut incontinentia:quoniaz vtranqz Aristo. simul ponit:z sicut peccant incontinentes per incontinentiã:ita z peccant molles per molliciem.sed peccantes per incontinentiam dicuntur peccare fm passionem:ita z peccantes fm molliciem dicentur fm passionem peccare.z sic peccare fm molliciez reducetur ad peccatum qõ est fm passionem z ponemus in peccato fm negligentiam tria principia.s.intellectum:voluntatem: z passionem sicut ponebamus in peccato quod erat fm passionem. Etiam dicendum est q voluntarium accipitur equaliter in peccato fm negligentiam z in peccato fm passionem:quoniam vtraqz reducantur ad idem. Et ex hoc patet q sicut peccatum fm passionem est minus voluntarium q̃ peccatum fm maliciam:ita z peccatum fm negligentiam est minus voluntariuz peccato fm maliciam z consequenter est minoris gravitatis: ideo in imponendis penis peccatorum maior imponitur pena peccato fm maliciam q̃ peccato fm negligentiam.

L

Nullum pctm̃ est ita volũtariũ sic̃ factũ per maliciã.

Nullum pctm̃ eq̃le est illi qõ ꝫ malicia est.

Qõ.2 A Secũdũ pctm̃ fm passionẽ quid pro prie est. Error q rundam. 2.rõ

3.rõ

B Quid sit pctm̃ fm passionẽ

Pctm̃ ꝫ passionẽ ac ꝫ malicia differunt.

Qõ.3. A Qr pctm̃ ꝫ passionem sit in eo sit voluntaz z intellectuz magis vocat pctm̃ ꝫ passionẽ q̃ ꝫ volũtate vl intellectũ.

B Tria sũt pncipia i pctõ ꝫ passionẽ

Qõ.4. A Tertiũ peccatũ fm negligẽtiã aut ignorãtiam quid sit.

Pctm̃ pp ignorantiã reducit etiã fm auctorẽ ad negligẽtiã qz negligit scire q̃ tenet.

Qō.5.
A

Qr pctm̄ fʒ negligētiaʒ non vocaṫ peccatū fm passionē.

¶Queret autem aliquis cum peccatum fm negligentiam reducatur ad peccatum fm passionem ꝛ fit fm passionem: quare nō vocatur peccatum fm passionem. ¶Respondendum est ꝙ peccata fm passionem sunt illa que fiunt ex cōmotione ꝛ inuestigatione passionis ad aliquos actus suos. est enim quelibet passio quidam affectus animi vel motus determinans sibi aliqḋ genus actionis: sicut determinant sibi habitus vitiosi ꝛ virtuosi. oportet igitur ꝙ quicunqꝫ mouetur fm aliquam passionem moueatur ad actus illius passionis: ꝛ quoniam negligentia non est sic quia peccans per negligentiaʒ non peccat in agendo aliquid sed in omittēdo illud facere: ideo poterit denominari ab aliqua passione que sibi actus determinat. Juste igitur peccata que in omissione fiunt dicuntur fm negligentiam: qꝛ illa non dicit aliquem actū sed priuationē. Quelibet aūt passio aliquem actum sibi determinat. passiones tamen sunt cause peccatorum per negligentiā: non ꝙ directe ipsum negligere aut dimittere sit actus alicuius passionis: sed quia ipsa passio inducit nos indirecte ad omittendum id quod facere debemus. Ut si aliquis sit passionatus fm libidine: actus istius passionis determinati sunt. s. coire. ꝛ quātum ad hoc non causatur peccatum fm negligentiam sed peccatum cōmissionis qḋ dicitur fm passionem. Si tamen aliquis propter insistere delectationibus libidinis omittat orare aut aliquid alterum facere qḋ als facturus esset si non haberet illam passionem ꝛ illud non repugnat directe: dicitur tunc peccare per negligentiam ꝛ non per passionē quia non est ibi actus passionis. Dicendum autem ꝙ tam peccantes fm passionem q̄ꝫ fm negligentiam dicuntur peccare ex aliqua passione. peccatuʒ tamen qḋ est fm passionē fit directe ab ipsa passione ꝛ est actus ipsius passionis. peccatum vero qḋ fm negligentiam fit non est directe ab ipsa passione nec est actus passionis.

Passiones sūt cāe peccatoꝝ ꝑ negligētiā. *

Peccātes ꝑ negligētiaʒ peccāt indirecte ꝑ passionē.

¶Quomodo peccatum fm ignorantiam est duplex. s. per ignorantiam ꝛ propter ignorantiaʒ: ꝛ de ignorantia precedenti ꝛ cōcomitante: ꝛ quomodo omne peccatū est per ignorantiā: ꝛ qualiter causatur hec ignorantia. Qō.6.

A

De peccatis autem que fm ignorantiam dicuntur vt perfecte inquiramus an voluntaria vel inuoluntaria sint ꝛ de eorum conditione: est premittendum breuiter quando ignorantia peccatum causat. Jn quo considerandum est fm sententiam Aristo. in. 3. ethi. ꝙ peccatum fm ignorantiam est duplex. quoddam est peccatuʒ per ignorantiā: aliud est peccatum propter ignorantiam. Peccatum per ignorātiam dicitur quando ipsa ignorantia non se habet vel causa vel occasio actus praui sed vt concomitans ipsum actum prauum. peccatum igiṫ propter ignorantiam dicitur cum ipsa ignorantia aut causa aut occasio peccati est: quoniam propter inducit habitudinem causalitatis. De ignorantia autem que est cōcomitans actū prauum de qua dicitur ꝙ agimus per ignorantiam. dicendū est ꝙ illa est in omni peccato. ꝛ impossibile est aliqḋ peccatum esse qḋ non sit per ignorantiam. Qḋ patet quoniaʒ in omni peccato fm qḋ. s. dictū est intellectus ꝛ voluntas sunt principia cum peccatum sit actio humana: sed peccatū maluʒ est. ergo si nulla ignorantia in peccante esset totaliter malum eligeret volūtarie. s. eligendo malum sub ratione mali. hoc autem impossibile est quoniam potentie naturaliter feruntur in sua obiecta: ꝛ non est possibile transgredi illa obiecta sicut visiua potētia naturaliter determinata est ad lucem ꝛ colorem: ꝛ est impossibile illam habere aliquem actum nisi circa lucem ꝛ colorem. nam visiua potentia nunq̄ꝫ voces videt aut odores. De potentia autem auditiua ꝛ ceteris dicendum idem est: quoniam quelibet determinata est ad suum obiectum ꝛ illud transgredi impossibile est. Sic igitur voluntas est quoniam ipsa est quedam potentia. oportet igitur eaʒ habere determinationem obiecti nec posse trāsgredi illud obiectum. Et quāuis voluntas potentia libera sit non consistit in hoc sua libertas ꝙ vltra obiectum velle possit. s. posse velle malum: sed diciṫ libertas eius in eo qḋ ꝓpositis partibus obiecti sui. i. quibusdam indiuiduis subsistentibus sub rōne vniuersali obiectali non cogitur se determinare ad aliqḋ illorū aut ad qḋlibet. Jn alijs autem potentijs hoc semper est vt proposito aliquo indiuiduo sub ratione cōmuni obiecti sui semper moueatur ad illud: vt si potentie visiue aliquis apponatur color qualiscūqꝫ ille sit necessarium est ipsam potentiam visiuam moueri ab illo etiā si nolit. Sic enim ait Aug. non est in potestate nostra quibus visis tangamur. De potentia autem intellectiua idem est: quoniaʒ proposito sibi aliquo intelligibili necessarium est circa illud versari etiam si sibi triste sit. ꝛ ob hoc vocat Aristo. intellectum potentiam cecam: qꝛ non mouetur nisi ad id ad qḋ obiectū mouerit: sicut cecus mouetur ad eam partem versus quā quispiā eum mouerit. patet ergo libertatem volūtatis non esse in hoc ꝙ ipsa libere posset excedere suum obiectū. Sed qꝛ prepositis sibi indiuiduis sub ratione cōmuni sui obiecti non cogitur determinari ad quodlibet nec ad aliquod illoꝝ. habet autem voluntas obiectum: ꝛ ipsum ponitur esse bonum vt patet in. 2. metaphy. ꝛ in principio ethicoꝝ. bonū est qḋ omnia appetunt. non ergo potest voluntas ferri in aliquid qḋ non sit bonum. qꝛ illud est extra naturam obiecti sui. tantum enim incōueniens est ꝙ voluntas feratur in aliquid vltra bonum qḋ est ipsum malū: q̄ꝫtū ꝙ ipsa potentia visiua audiat ꝛ auditiua videat. Sed aliquādo videmus voluntatem malum eligere. ergo necessarium est dici voluntatem non cognoscere illud esse maluʒ ꝛ eligere illud tanq̄ꝫ bonū: sed in omni peccato sic est ꝙ malum eligitur cum ipsum peccatū maluʒ sit. ergo in omni peccato est ignorantia. patet ergo qḋ inducebatur ꝙ hoc qḋ est agere per ignorantiam in omni peccato est: cum in quolibet peccato necessario sit aliqua ignorantia. Et sic dicit Arist. 3. ethi. omnis malus est ignorans. i. homo malus dum malum agit ignorans est. Sic isto modo quoniā lʒ aliquis actus sit fm se manifestissime malus: sicut occidere patrem aut parentes vel similia. cum tamen aliquis agit aliquid istoruʒ videntur sibi esse bona: quoniaʒ aliqua passio insurgens mouet intellectum excecando circa agibile particulare vt ait Aristo. in 6. et. 7. ethi. ꝛ tunc intellectus qui ante iudicabat ꝛ sciebat manifestissime malū esse occidere patrem iudicat bonum est patrem occidere. ꝛ hoc siue simpliciter bonum siue bonum siue fm istud tempus. Cecato autem intellectu cum voluntas naturaliter cōsequatur iudiciuʒ intellectus non poterit aliquid eligere nisi qḋ intellectus eligendum iudicat ꝛ illud malum est. ergo maluʒ eligimus: sed illud non eligimus tanq̄ꝫ malum sed quoniam bonū esse tūc putamus. De hac autem ignorantia dicenduʒ est ꝙ nō tollit voluntarium: quoniā cum in omni peccato talis ignorantia sit omne peccatum inuoluntarium esset. qḋ falsissimuʒ patet. ꝛ hoc modo dicimus ipsum peccatum qḋ fit fm maliciā esse per ignorantiam: quoniam tunc quando facere eligimus bonū illud iudicamus. Magis tamen adhuc est ista ignorantia in peccato fm passionem q̄ꝫ in ceteris que fm maliciam aut negligentiam dicūtur. De ista ignorantia que est cōcomitans peccatum dicēdum est ꝙ nec aliquo modo tollit peccatū nec diminuit: quoniā cum omne peccatum per ignorantiam fieri necesse sit: omne peccatum aut diminueretur de ratione peccati qḋ non est intelligibile cum nō possit dari aliqḋ peccatum in quo nulla sit diminutio: qꝛ illud tunc non esset per ignorantiam aut tolleret totaliter peccatuʒ qḋ falsuʒ est. non ergo aliquid facit ista ignorantia ad excusandum peccantē. De ista ignorantia solus Aristo. ꝛ alij philosophi naturam actionum acutius speculantes locuti sunt: iura tamen humana ꝛ sacra scriptura nihil de hac ignorantia dicūt: quoniam solum de ea dicunt ꝙ aliquo modo excusat peccatum aut quātitateʒ peccati aliquā: aut saltem excusare posse videtur: qḋ in hoc genere ignorātie nullo modo est. i. si aliqua iura humana aut sacra scriptura dicant aliquid factuʒ esse per ignorantiaʒ non intelligunt proprie per ignorantiam: sed dicunt per ignorātiam. i. propter ignorantiam. Sic habetur Actu. 2. c. scio ꝙ propter ignorantiam fecistis vos ꝛ principes vestri. Alia autem est ignorantia secunda ꝛ ista habet se tanq̄ꝫ causa vel occasio peccati: vt si forsan aliquis nollet occidere patrem suum sed hostem: ꝛ eum qui pater suus erat hostem esse putauit atqꝫ occidit habuit ignorantiaʒ quādam. ꝛ ista fuit quedam causa aut occasio occidendi: quoniā si aliquo modo ante actum cognouisset illum esse patrem suum non occidisset. sic si aliquis velit ieiunare in ea die qua ab ecclesia constitutū est: ꝛ nesciens quando est illa dies carnibus vescitur ignorantia quedam in hoc est. ꝛ ista est causa quedam huius actus: quoniaʒ cum iste proponeret ieiunare ea die qua ab ecclesia cautum erat ieiunasset: ignorauit tamē ꝛ ob hoc carnes in cibum sumpsit. ¶Differt autem multuʒ ista ignorātia a priori: quoniam in superiori quāuis aliquis sit ignorans quando malum eligit ꝛ opaṫ: tn̄ paulo anteq̄ꝫ eligeret non ignorabat: vt qui fornicatur q̄ꝫuis presente passione iudicat malum non esse fornicari: tamē anteq̄ꝫ passio veniret sciebat maluʒ esse illud: ꝛ sic proclamabat atqꝫ proponebat non fornicari: ꝛ ob hoc isti qui sic incōtinentes sunt dicuntur fm Aristo. in. 7. ethic. egressiui ab opinione. i. quia egrediūtur ab ea sententia quam ante tenuerunt: ꝛ ex hoc ignorantia illa non est causa nec habet aliquam rationem ad excusandum peccatum in toto vel in parte. ista autem de qua nunc dictum est habent causalitatem ad actionem ꝛ aliquam radicem ad excusandum peccatum

in toto

Conclusio Oē pctm̄ ē ꝑ ignorātiā 1. rō

Pctm̄ fm ignorātiam est duplex. Jgnorātia cōcomitās quid.

Jmpoſe est volūtatem ferri in malū dico cognituʒ sicut nec auditus in colores. Libtas volūtatis nō ē i h̄ ꝙ possit velle maluʒ ſʒ qꝛ si agiṫ velle qḋlʒ bonū ꝑticularē ꝓpositū sicut alie potentie cōpellūtur ad oia ꝑticlaria cōtenta sub suis obtis.

B

Ois peccans est ignorans vere.

*

Ex h̄ ego infero corelariuʒ ꝙ si pcōr pᵒ pctm̄ sētiret ꝛ iudicarʒ id qḋ iudicat duʒ peccatoīs pctōr eēt hɔ̄ticᵒ. pʒ qꝛ dūpeccat sentit ꝛ iudicat fornicationē seu occidē si eē pctm̄ imo qd bonū. si g̃ post passioneʒ h̄ iudicaret hɔ̄ticᵒ eēt qꝛ ɔ̄ legē dei sētit. ◦1. ɔclo. ♂2. ɔclo.

C

Jgnorātia precedēs qd.

Dr̄ia iter ignorantiam ꝑcedenteʒ ꝛ cōcomitantem.

in toto vel in parte. Nunc autem dicendum est q̄ agentes ſm iſtam ignorantiā dicuntur agere propter ignorantiam: qz propter dicit equalitatem z iſta est in hac ignorantia: quoniam illi qui ſic agunt: agunt quia ignorant: z ſi ſcirent facturi non erant.

[a] No. qñ ignorantia tollat peccatuz: z qñ nō.

[a] ¶ Conſiderandum autem in hoc est quādo agere ppter ignorantiam tollat peccatū aut quādo non. ſciendum q̄ quādo aliquis ignorat id qđ ſcire tenebatur quāuis ignoret non tollitur pena ſeu peccatū: quoniā tunc est ignorantia eius q̄ cōfert. talis autem ſm Ariſto. in. 3. Ethi. non cauſat inuoluntariū: ideo non tollit peccatum aut actionē eſſe peccatum quāuis non ita grauiter delinquere videt qui agit ſine aliqua ignorātia ſicut ille qui agit cum ignorantia eius qđ ſcire tenebat: qñ non est vtrobiq̄ equale voluntarium. Aliquādo aliquis peccat ppter ignorantiā eius qđ non tenebatur ſcire nec aliquo modo videbat opinabile ipſum poſſe ſcire. z in hoc niſi aliquis illicite rei operā daret totaliter excuſaretur. Si autē illicite rei operam det hoc euz indirecte peccare facit: quoniā est ibi aliqđ volūtarium in malum lz non directe in id qđ inductū est. cauſa tamē tam per accidens imputat hic cāe. In ignorantia autē eius qđ confert. i. eius qđ aliquis tenetur ſcire multiplices differētie ſunt. ſ. ppter ſexum: propter etatem: propter cōuerſationez: z ſic de ſimilibus in quibus interdum iſte cōditiones peccatum tollant: interdum diminuunt: interdum vero nihil. In ignorantia autē eius qđ aliquis non tenebatur ſcire etiā multiplices differentie ſunt. vnde diſtinguūtur ſm iura: ignorantia craſſa z ignorantia affectata z ignorantia inuincibilis z ignorantia probabilis. z quidam alij modi adhuc magis particulares. de quibus vulgares determinationes tam in iuribus q̄ apud theologoz ſunt. ¶ Nunc autem querēdum est qualiter iſta ignorantia que est quādo aliquis dicit facere propter ignorātiam pertineat ad volūtariuz.

Qō.7 A Qualiter ignorantia que ē qñ ea facit p ignorātiā attineat ad voluntarium.

[a] Rñ. ad queſitū.

[a] ¶ Et reſpōdendū est q̄ in actionibus que propter ignorātiaz fiunt quedam ſunt totaliter inuolūtarie in quibus non est aliqđ peccatum: z de his inquiri nō oportet. alie autem ſunt actiones propter ignorātiam in quibus non excuſatur rō peccati lz diminuatur: z in his oportet aſſignare volūtarium. non tamē est voluntarium directe ſed indirecte: quoniā qui propter ignorātiam agit aliquid: ideo illud agit ga ignorat. ſi autē ſciret non ageret z ſic non vult agere ignorans id qđ agit. ſed vult agere aliquid alterum ad qđ ſequitur ignorare. Ex quo apparet volūtarium eſſe directe ad actuz precedentē z eſſe indirecte ad actum ſubſequentem in quo dicūtur peccare propter ignorātiam: vtpote ſi aliquis ignorans ea que tenebatur ſcire peccauit propter illam ignorantiam ille actus quē ignorantia fecit non est directe voluntarium: tamē ignorare id qđ ſcire tenebatur fuit volūtariuz directe: quoniā iſte non curauit ſcire id qđ tenebatur ſcire. De hoc peccato propter ignorātiam dicēdum est q̄ non est ita voluntarium ſicut peccatū per maliciam z per paſſionē: quoniam quāto voluntas z intellectus minus diſturbātur tanto liberiores ſunt z actus illicitus z imperatus volūtarius eſt. Cum autē aliqualiter intellectus z volūtas aliquibus obſtantibus impediuntur actus ſui nō ſunt perfecte liberi: quoniā intellectuz z voluntas nō ex ſeipſis agunt totū qđ agunt: ſed ab alijs aliquo mō aut impelluntur aut alliciunt. Sz inter hec nihil est qđ magis diſturbet intellectuz q̄ ignorātia que directe repugnat intellectui. ergo nullum peccatū minus volūtarium erit q̄ peccatum ppter ignorātiam. Ex hoc autē inducitur inter peccata nullum eſſe minus de grauitate habens q̄ peccatuz propter ignorātiam. nam peccatum est malū cum ſit volūtarium: z quātomagis de volūtario habens tantomagis de ratione peccati. Sed inter omnia peccata nullum est minus volūtarium q̄ peccatū propter ignorātiam vt. ē. inductū est. ergo nullū erit minus de grauitate bñs.

B Notādū de petō p ignorantiam.

Petū p ignorantiā est minoriz gūitatis iter cetera.

¶ Cum in peccato quod fit per ignorantiam intellectus ignoret z volūtas neceſſario conſequatur determinationem intellectus quare peccare dicimur. Qō.8.

A **Poſtremo** autem inquirēdum est: quoniā aliquis dicet q̄ in omni peccato qđ fit per ignorātiā que est ꝯcomitans intellectus fiat ignorans z neceſſariū ſit volūtatem ſequi determinationē intellectus. quare dicimur peccare qz agimus ea que nullaten⁹ poſſumus euitare nec est vlla libertas volūtati poſt perfectam determinationē intellectus.

Rñ. ad queſitū.

¶ Reſpondendū est verum eſſe intellectuz fieri ignorantem in omni peccato z neceſſariū eſſe volūtatem ſequi determinationē intellectus: z ſi nihil aliud preceſſiſſet nō erat poſſibile vllum peccatum in nobis cauſari. preceſſit tamē aliquid qđ fecit illaz ignorantiam eſſe volūtariam. nam cum paſſio reſurgit inclinans ad id qđ malum est: aut ipſum obiectū malum incipit nobis ex aliqua cauſa bonū videri ſcit intellectus illud eſſe maluz cum nōdum ſit excecatus z poterat tūc firmiter iudicare non eſſe illud eligendū. volūtas quoq̄ poterat imperare intellectui bene iudicare circa illum actuz. neuter tamē eoz fecit qđ debuit: lz vterq̄ neglexerit pmittens ſe a paſſione catenari. Cum autez intellectus a paſſione excecatus est impoſſibile est q̄ bñ iudicet circa actus illius paſſionis: z quāuis volūtas libera ſit impoſſibile est q̄ tūc bene eligat. Sic enim ait Ariſt. 7. ethi. q̄ aliqđ tēpus est in quo impoſſibile est dirigere actionē: hoc est cuz paſſio inualuerit. nec tamē aliqđ incōueniens est dici volūtatem non poſſe bene eligere pro tunc: quoniā quāuis aliquis homo fortiſſimus ſit potens alios ſibi ſubiſcere. ſi tamē ſemel pmiſerit ſe totaliter colligari erit ei impoſſibile aliquē ſibi ſubiſcere ſed omnibus ſubiectum eſſe. Simile autē de intellectu z volūtate est: quoniā cum liberū eis ſozet quālibet excludere paſſionē: aut id per qđ ignorantia inducenda erat noluerūt illud excludere. ſibi igitur imputandum est tanq̄ ſi nulla ignorantia in peccato intercideret. Ex hoc autē infertur q̄ omne peccatum qualecūq̄ ſit ſm oziginem ſuam est peccatū omiſſionis qđ patet quoniā intellectus nunq̄ male iudicaret nec volūtas male eligeret niſi a principio inſurgente paſſione omitterent eam excludere qđ facere tenebātur. Nos tamē cum peccata per cōmiſſionē z omiſſionez diſtinguimus non reſpicimus oziginē peccatoz ſed id in quo cōſumatur actio peccati: z qz q̄uis omne peccatū oziginem accipiat p omiſſionem cōſumatur tamē per cōmiſſionez z aliquādo per omiſſionem: ideo aliqua peccata cōmittendo z aliqua omittendo facere dicimur. Predicta vera ſunt niſi in peccato ppter ignorātiam: qz ibi nulla omiſſio eſt in ipſo actu: ſed fuit in alio qui fuit cauſa ignorandi vt. ē. tactum eſt. hec autē de peccato ſm maliciam z paſſionē z negligentiā z ignorantiam dicta ſunt q̄tum ad eozum differētias: z qualiter in eis magis aut minus volūtarium reperiatur: que ideo dicta ſunt quoniā hic in littera de omnibus iſtis ſpeciebus peccatozū agitur. ¶ Circa qđ conſiderandum est q̄ hic agitur de omnibus iſtis ſpeciebus peccatozū z diuidit̄ in tres partes. quoniā primo agit de peccato p ignorantiam. Secūdo de peccato per paſſionē vel negligentiā. Tertio de peccato per maliciam. Secunda in principio ſequentis. c. Tertia circa finem eiuſdē cum dicit. (Locutuſq̄ est dñs.) Prima diuidit̄ in tres partes ſm q̄ agitur de ſtatu triplici pſonarū peccantiū. Primo agitur de peccato ſacerdotiz ſummi. Secūdo de peccato totius populi. Tertio de peccato p̄ncipis magni. Secunda ibi. (Q̄ ſi omnis turba.) Tertia ibi. (Si peccauerit princeps.) Circa primū. (Locutus est dñs ad moyſen.) Dicit deus locutus quoniā iſta precepta de quibus hic agitur in locutione data ſunt: z nō in imaginaria ſed in vera locutione reali vt pbatum est. ē. in principio. i. c.

Diuiſio

Lex ō petiz p ignorātiā De petō ſūmi ſacerdotis.

Qō.9. A Ubi locutio iſta fcā fit ad moyſen.

¶ Queret autē aliquis vbi iſta locutio facta fuit ad Moyſen. Et reſpondendū est q̄ fuit facta in monte ſynai: qz omnes leges que dicunt in hoc leuitico date ſunt in monte ſynai vt patet. j. 26. et. 27. c. z magis pbatum fuit ē. i. c. ¶ Sed adhuc queret aliquis magis in ſpeciali quis fuit locus determinatus in quo iſta precepta data ſunt. Et reſpōdetur in tabernaculo teſtimonij in mōte ſynai z ibi loquebat deus ad moyſen de ppitiatorio inter cherubim: aut apud oſtium tabernaculi iſta que otinentur vt patet. ē. i. c. ¶ Queret aūt aliquis an iſtud preceptū de ſacrificijs pro peccato datū est cum fuerunt data precepta que continentur in principio huius libri vſq̄ huc. Et forte aliquis dicet omnia ſupiora data fuiſſe moyſi in vna collocutione ad deum: qa omnia cōtinentur ſub eodez contextu. hec autem que de peccatis data ſunt fuerint alia vice data: quia ponitur hic caput rationis cum dicitur. (Locutuſq̄ est.) [a] ¶ Vnde reſpōdendū est q̄ an omnia precepta que in hoc libro traduntur in eadem collocutione vel in multis tradita fuerint ex littera conſtare nō poteſt. argumētum tamē quo iſti probare nitūtur eſſe data in multis collocutionibus nō tenet: quoniam iſta capita rationis magis data ſunt ad diſtinguendū materias q̄ ad monſtrādum ipſorum preceptoz interpollataz fuiſſe lationes. de hoc tamē quicquid tenere voluerimus nihil differt. De hoc. ſupra. i. ca. dictum eſt. (Ad moyſen.) Per ſolum Moyſen deus loquebatur ad populum: quoniā ipſum cōſtituerat ſpecialem miniſtrum huius legiſlationis: z nunquam deus mandauit ferre aliquem legem ad populum quāuis alij eſſent prophete viuente ipſo. nam Aaron z Maria ſoroz eius prophete erant. de Maria apparet Exo. 16. de Aaron colligitur. 1. Re. c. 2. de vtroq̄ aūt ſimul colligitur Numeri. 12. nam non dignabatur deus ad tantum miniſterium aliquem alium preter Moyſen acceptare. (Loquere filijs iſrael.) Poſtquā deus in ſecreto

B Pulchra cōclusio.

Oē petū ē petū omiſſionis ſz oziginē ſuā. Diuiſio peccatoz actualiū nō est ſz oziginē ſed ſm id in q̄ cōſumat̄ peccatum.

[a] Doc. rñſi. ad queſitū.

loquebat Moysi ipse recitabat in publico iudeis leges a deo datas. Ad istam aūt recitationē receptaꝫ legum an ois populus cōueniret vel soli principes noie totius populi. ē. 1. c. in ꝓncipio determinatū est. (Alia cuꝫ peccauerit per ignorantiā.) Hic agit de illa spē peccatoꝝ que vñr per ignorantiā: ꝛ nō accipit hic scriptura ꝓprie peccare per ignozantiā: qñ oē peccatū qualecūq; illud sit ꝛ q̄tūcunq; voluntariū semp est per ignorantiā: qñ autē peccat ois hō ignorans est sicut. ē. ꝓbatum est. ista tñ ignorantia non est cā peccati nec aliqō excusat: ideo de hac nō loquit sacra scriptura. ꝛ ꝓz hoc manifestissime qñ leges iste distinguunt peccatū per ignorantiā ab alijs pctis. Sed accipiendo ꝓprie peccare per ignorantiā ſm q̄ accipit Aristo. 7. ē. declaratū est oē peccatū est per ignorantiā. ergo nō accipit hic nec in aliquo loco sacra scriptura aut leges humane ꝓprie peccare per ignorantiam sed ꝓ eo q̄ est peccare ꝓpter ignorantiā quo ignorātia est cā peccati vt ꝓz hoc per ea que subiungunt. s. q̄ fecerit aliquid de bis que deus mandauit vt non fierent: ꝛ sic ignorauit ignorando legem qñ tenebat scire illam. ꝛ sic vocat peccatū per ignorantiā eius qō cōfert ſm modū loquendi Aristo. in. 3. ethi. leges aūt humane vocant istam ignorantiā crassam: qñ tenebat iste peccans scire legē. (Anima cū peccauerit.) Accipit hic anima ꝓ homine ſm modū loquendi vulgarē quē sepe sequit sacra scriptura. nec tñ ponit animā solam esse hominē iuxta platonicam positionē de qua late dictū fuit. ē. in principio. 2. c. ¶ Forte aūt dicet aliq̄s hic accipi animā ꝓ ipsa anima sola: qñ ꝛ ipsa non sit ꝓsona aut homo: tñ actus qui ponit hic. s. peccare satis ꝓtinet ad ipsam solā: sicut dicimus q̄ anima vult ꝛ desiderat ꝛ intelligit ꝛ alias actiones similes ei attribuimus. ¶ Ad hoc aūt respōdendū est non posse stare: qñ anima cum esset cōiuncta corpori non est ens per se perfectū ꝛ subsistens cui rñdeat aliqua actio sed solū est forma corporis. ideo cōpetit sibi vt ipsa non sit operans sed vt sit principiū oium actionū ipsius cōpositi iuxta Aristo. sentē. in. 2. de aīa. actiones tñ non cōpetunt partibus indiui duoꝝ: qñ sunt entia imꝑfecta: sed entibus ꝑfectis que sunt suppositā aut ꝓsone aut hypostasez. Sic enim ait Arist. ethi. 2. et. 6. q̄ actiones sunt suppositoꝝ siue in singularibus. anima aūt non est suppositum vel persona: ideo nō poterit sibi cōpetere q̄ ipsa agat sed q̄ sit actionis principiuꝫ. vnde nō poterit ipsa peccare vel bñ agere: sed erit principiū peccandi vel bñ agendi. ¶ Itez ꝓz hoc qñ cum pene recte distribuant debent tenere peccatorū auctores. Sed qñ dantur pene a legislatozibus ꝛ iudicibus non dant anime sed ipsi homini. ergo nō est anima que peccauit sed homo: ipsa aūt principium fuit. ¶ Ad hoc aliquis respōdebit ex hoc nihil ꝓbari: qñ quādo legislatozes ꝛ iudices dant penas quāuis anima sola peccauerit: tamē ipsi non possunt punire solam animā: tum qz anima spūalis est: homines aūt non habēt potestatē super ea que sunt pure spūalia: quoniaꝫ omnes actiones humane sunt per corpozalia instrumēta. actio aūt alicuius corporis non pōt suscipi in aliquā rem pure spirituale. ꝛ etiam si ipsa res pati velit qō naturaliter intelligendū est. hoc late ꝓbatum fuit Exo. 23. ¶ Item nō possunt agere in animā solam qa anima cōiuncta est corpori dū homo viuit. ideo nō potentes legislatozes punire animā quāuis ipsa peccauerit puniunt hominem cuius ipsa pars est. ¶ Adhuc respōdendū est q̄ quāuis iudices possent punire animā solam ꝓ aliquo crimine: tñ eam punire nō deberent sed ipsum hominē. hoc ꝓz ex iustissimis punitionibus a deo factis: nullus enim ita iuste punit sicut deus: ſz deus in inferno non soluꝫ ꝓ peccatis punit animā sed potius ipsos homines cū anima fuerit corpori reunita post generalē resurrectionē. ergo non solū anima peccauit aut verius anima nō peccauit sed homo est qui peccauit. aīa aūt non peccauit ſz fuit peccandi principiuꝫ. ¶ Et cum arguebat posse dici de anima q̄ ipsa peccauit sicut dicit q̄ vult desiderat ꝛ intelligit. Respondendū est q̄ nō ꝓprie dr̄ animā velle aut intelligere aut desiderare. Sed q̄ intellectus ipsius anime est quo intelligimus ꝛ voluntas est qua volumus ꝛ sic de ceteris. homo aūt est qui vult ꝛ qui intelligit ꝛ quez denominant oēs alie operationes que in ipso sunt sicut declarat Aristo. in. 3. de anima. inquiens in nobis esse intellectū possibilem quo est omnia fieri: ꝛ intellectū agentē quo est omnia facere. Ecce enim nō vocauit intellectū esse id qō agat sed quo aliquis agat. Si tamē dicamus aliquādo animaz velle aut intelligere: hoc est per abusum locutionis vulgaris. hec tamē a sapientibus dici nō debent ſz sacra scriptura interdum vtat bis locutionibus. sic ꝓz ad Hala. c. 5. spiritus cōcupiscit aduersus carnē ꝛ caro aduersus spiritū. vbi anime actionez per se tribuit ꝛ carni per se. qualiter tamē ista auctoritas intelligenda sit Deutero. 12. c. late declarabimus. ¶ cludendo ergo hic non accipi animā ꝓ anima sed ꝓ homine: ꝛ animā non posse peccare sed hominē. ipsam vero dūtaxat esse principium operādi. (De vniuersis mandatis vñi que ꝓcepit vt non fierent quicq̄ fecerit.) Hic dicit de peccato cū aliq̄s peccat cōtra aliquā legez in qua vetabat aliqd fieri ꝛ nos illud egimus. ꝛ sic iudei dicunt q̄ intelligat istud mandatū de faciendo ista sacrificia quādo solum peccaremus cōtra aliquā legem vetantez aliqd fieri. ¶ Et dicēdum est q̄ si attendant verba istius legis solū ipsa loquitur quādo agimus ꝯtra ꝓcepta negatiua siue cerimonialia siue iudicialia ꝛ non cū agitur ꝯtra ꝓcepta affirmatiua. necessario tñ intelligenda est etiaz de peccatis cōtra legem affirmatiuā. nam tunc quādo aliquis ageret cōtra aliqō peccatū affirmatiuum o̅mittendo illud ꝛ faciendo aliqd alterū non poneret sibi aliqua pena nec cogeretur ad sacrificia hec. hoc tamē incōueniens est: quoniā tam ꝓcepta affirmatiua q̄ negatiua equaliꝫ obligationis sunt: ꝛ cōtra quodlibet eoꝝ egisse culpa est. ideo in vtrūq; pena imponi oz: tamē non datur aliqua alia regula de sacrificādo cum aliq̄s peccauerit cōtra ꝓcepta affirmatiua. reducenda est ergo ista lex ad vtraq; ꝓcepta q̄q̄ de solis negatiuis intelligatur. ꝛ iste est modus legum humanarū: quoniam quādo est aliqua materia in qua sint plures articuli ſ in vna lege cautuz est ꝛ non in alijs: ꝛ alie sunt similes illi. illa lex ad eos extendenda est vt ꝓz. ff. de legi. l. in singulis articulis cuz. l. sequenti. ideo ſi aliq̄s sic istam legē obseruādam diceret vt solū referret ad peccata facta cōtra ꝓcepta negatiua in alijs nō ponens aliquā punitionem manifestū erat ipsum agere in fraudē istius legis. tūc enim in fraudē quis cōtra legem agit quādo obseruans verba ipsius legis agit cōtra voluntatē legis vt habetur. ff. de legi. in. l. cōtra legem. ꝛ in. l. fraus. Reducendū igit est q̄ intelligat ista lex tam de ꝓceptis affirmatiuis q̄q̄ negatiuis. ¶ Considerāduz aūt est q̄ qñ hic dicit debere obseruari cerimonias sacrificioꝝ que. j. sequunt cum aliquis peccaret per ignorantiā ꝯtra ea que in lege vñi statuta erant nō intelligebat ſi peccaret cōtra ꝓcepta decalogi negatiua vel affirmatiua. qō ꝓz qz oz hic. Si peccauerit anima per ignorantiā. sed nullus poterat ignorare ꝑcepta decalogi ſi mentis sue cōpos esset. tum qa ista cōsistunt in decez verbis que cuilz scire facile est. tum qa vulgatissima erant apud omnes. tum ꝛ potissime qa ista erant de iure naturali ꝛ sunt scripta in mentibus nostris vt ꝓz ad Rom. 2. c. ideo dato q̄ nunquā fuissent ista ꝑcepta data a deo nullꝰ poterat ea ignorare. ¶ Itē patet q̄ non intelligat de bis quoniā dicit hic. ſi peccauerit sacerdos magnus ꝛ ſi peccauerit totus populus. manifestū tamen est q̄ quānis aliqua ꝓsona priuata posset ignorare ista ꝓcepta aut eoꝝ aliquod: non tamē cōtingeret hoc in summo sacerdote qui vir sapiens erat. maxime autē ꝛ in toto populo. ſ. q̄ omnes de populo ignorarent. ergo non est intelligendū de bis. ¶ Itez non pōt intelligi de istis ꝓceptis: quoniā ponit hic q̄ aliquādo populus ignoraret ꝛ sic faceret cōtra aliquod de istis ꝓceptis. tamē non cōtigit facere totum populū contra aliqō ꝓceptum de istis ꝓcipue cōtra negatiua de qbus principaliter intelligitur ista lex. ergo nō est accipienda de ꝑceptis decalogi. assumptū patet qa non poterat totus populus vnum hominē occidere: aut vnū falsum testimoniū dicere: aut totus populus aliqd furari: vel totus mechari: aut vxorē alicuius ꝛ rem cōcupiscere: aut ſi fortassis ex natura nō repugnet: tamē nunq̄ factuz est nec fieri cōtingit. non sunt ergo ista peccata que populus faceret de quibus hic dicit. ¶ Item qa dato q̄ per ignorātiam sacerdos magnus aut totus populus cōtra aliquid bonū facere posset: tñ non poterat mūdari per istas cerimonias sacrificioꝝ que bic ponuntur. iste aūt cerimonie imponunt in penam alicuius peccati cum nulla alia pena ponat. Siquis tamē peccaret cōtra ꝓcepta decalogi cogebat sustinere aliam penā. ſ. interdū penā mortis ꝛ interduz aliam. ergo non poterat applicari ista lex ad peccantes cōtra ꝓcepta decalogi. assumptū patet qa ſi aliquis peccaret occidens alium nō offerebat ad emundationē suam sacrificium: sed moriebat nulla facta cerimonia vt ꝓz Numeri. 25. ꝛ Deutero. 19. ꝛ ſiquis cōtra alium falsum deponeret non offerebat sacrificia sed subibat penam quā ille ꝯtra quem deponebat subiturus erat vt patet Deutero. 19. de eo autem qui mechabat patet q̄ moriebat nec expiebat vt sacrificia vt patet. j. 20. c. qui autē furabant sustinebant penas que habētur Exo. 22. ꝛ sic in omnibus alijs transgressionibus ꝓceptoꝝ decalogi pene determinate erant: nec aliquis expiabat a peccato per imolationē sacrificioꝝ. hic autē soluuntur pene peccatoꝝ per imolationem sacrificioꝝ. ergo non pōt referri ista lex ad transgressionē ꝓceptoꝝ

Hic loquit de pctō ꝓp ignorantiā.

Obiectio

Rñsio

Aia ē actionis ꝓncipiū

Enasio.

Obiectio Rñsio

Aia nō ꝓ aia accipit sed ꝓ homie: ꝛ aia peccare negt.

Opinio iudeoꝝ. Cōfuta.

Modus humanarū leguz.

¶ Qō. 11. A

An pctm̄ ꝓ ignorātiā ō q̄b fit ꝓ ignorātiā ꝑceptoꝝ decalogi.

Precepta decalogi nullus potest ignorare.

1. rō

2. rō

3. rō

4. rō

B

ceptorum decalogi. ¶ Item non potest tolli ista lex de trāsgressione p̄ceptorꝝ iudicialiū qm̄ p̄cepta iudicialia poterāt dupliciter a iudeis infringi. s. aut a iudicialib⁹ aut a psonis p̄uatis. si infringerenť a iudicibus vtpote q2 male iudicabant cōdēnantes aliquē 9tra legē siue in causis mere criminalibus siue in ciuilib⁹ patiebanť eandē penā quā itulerant ei quē cōdēnabāt: sic nunc fit apud nos: q2 iudex q male iudicat teneť parti ad oīa dāna nec poterat expiari iudex ab isto pctō per sacrificiorū oblationē: sed oportebat vt parti quā leserat satisfaceret nec oportebat tunc aliqua sacrificia esse ad remissionē pctōrum. Si autē trāsgressio p̄ceptorꝝ iudicialiū esset a psonis singularibus patiebantur easdē penas que legibus illis expresse erant cōtra quas peccabant siue de furto siue de pcussiōe siue de cōmodatiōe aut virginū defloratione transgressio esset: nec aliqs sic trāsgrediēs expiari poterat a pctō per sacrificia: sed cogebať subire penas illarū legū iudicialiū quas infregerat. non igitur pōt dici itelligi istā legē qn̄ pctm̄ aliqđ per ignorantiā esset 9tra p̄cepta iudicialia. ¶ Dōm ergo erit solū intelligi hanc legē qn̄ fiebat trāsgressio cōtra aliqua p̄cepta cerimonialia ꝛ in his stant oīa supra dicta: nec segtur ad hanc positionē aliqđ incōueniens sicut sequebatur ponendo hāc legē dari đ p̄ceptis decalogi aut de p̄ceptis iudicialibus. in his nāq3 poterat sacerdos magnus aliqn̄ errare per ignorantiā q2 p̄cepta cerimonialia multa erant ꝛ diuerse obseruantie: ꝛ aliquādo poterat sacerdos magnus errare nō faciendo aliquā cerimoniā quā facere tenebať aut 9triam faciēdo: vtpote in sacrificijs ꝛ oblationibus que multas valde cerimonias regrūt: poterat etiam iterdū errare totus populus per ignorantiā in cerimonialibus p̄ceptis q2 multe erant cerimōie obseruandi se ab imundicijs ꝛ purgationes rerꝝ imundaruz. In aliqua autē istarꝝ poterat errare tot⁹ populus: de gbus ponitur infra ex p̄ncipio. c. 11. vsq3 ad. 16. ꝛ Nume. 5. et. 19. ꝛ Deutero. 14. erant quoq3 multe cerimonie obseruationū in festiuitatib⁹ 5. que directe ptinebant ad populū ꝛ poterat totus populus errare omittendo aliq3 istarꝝ ex ignorantia vel inaduertentia: poterāt etiā psone priuate in his errare qm̄ ista multa erant ꝛ non poterant eē ita cognita sicut p̄cepta decalogi aut iudicialia. etiā q2 in p̄ceptis decalogi ꝛ iudicialibus aliquo mō apparet ex ipsa nā. in cerimonialibus aūt non sic apparet rō debiti cuz magis dependeant ex voluntate conditoris legis: iō facilius cōtra hoc peccari poterat q3 9tra alia. ¶ Cōsiderandum etiā est q̄ ista pena que hic poniť directe cōueniebat pctō qđ fit 9 aliq3 legē cerimonialē ꝛ nō pctis factis cōtra p̄cepta decalogi ꝛ iudicialia. nā in p̄ceptis decalogi offendebať p̄rimus vt cōiter. s. in septē p̄ceptis illorꝝ: ꝛ tunc cū offensa ei fieret debebat eidē satisfactio fieri. sacrificia autē fiunt ad deū. ergo non erat directa satisfactio. Cū autē erraret in alijs p̄ceptis decalogi faciendo cōtra deum tm̄ erat pctm̄ qđ nō poterat per sacrificia deleri sed mortē merebatur: vt q2 ageret contra p̄mū p̄ceptū colendo idola: qm̄ siue ille homo esset siue tota ciuitas perire debebat vt p3 Deuter. 13. c. aut si ageret cōtra obseruationē sabbati qđ erat 9tra deū moriebať vt p3 Exo. 35. ꝛ Nume. 15. In p̄ceptis autē iudicialibus tota offensio directa fit p̄rimo: ideo satisfactio ei fieri debebat: nec erat cōueniens eū qui peccaret in p̄rimū absolui a crimine per oblationes nulla alia penali aut purgatoria solutione facta: qm̄ sic aliqs furareť aut occideret alterꝝ ꝛ offerendo ouem vel bouē absolueret ab oī satisfactione quā facere deberet. hoc nāq3 ptinebat ad ordinē iniustissimū. ideo non debebat poni talis lex. In cerimonialibus āt valde cōueniebat hoc: qm̄ cerimonialia sunt directe ad deū: ideo nō oportebat pro trāsgressione earꝝ fieri p̄rimo aliq3 satisfactionē s3 solū deo: ꝛ q2 nō erāt ista tāta pctā ppter q̄ deberet aliqs mortē subire iubebať ei vt faceret aliqua sacrificia. nā trāsgressio istorꝝ preceptorꝝ cerimōialiū que erat contra deum non erat ita grauis sicut idolatria que ad precepta decalogi ptinebat: ideo non deberet pro his imponi mors sicut iponebať pro idolatria ꝛ pro violatione sabbati. Et iustū valde erat vt violatio p̄ceptorꝝ cerimōialiū tolleretur per sacrificia. nam in cerimonialibus cū trāsgrediebanť illa omittebanť alique cerimonie que fieri deberēt. nullo ergo mō iusti⁹ satisfieri poterat q3 vt loco omissarū cerimonialiū aut actuum fierent aliqua sacrificia in gbus obseruarēť cerimonie: vtpote si aliquis omiserat aliquas leges imundicie non abstinendo ab imundicia aut omisit aliquas cerimonias in obseruatione festorum satisfaciebat obseruando alias cerimonias in oblatione sacrificiorꝝ. erat igiť iustissima cōpensatio. patet igiť hāc legē de sacrificijs pro peccato dari pro solis trāsgressionibus que erāt contra p̄cepta cerimonialia. pro trāsgressione autē p̄ceptorum

Nō pt intelligi ista lex đ trāsgressione p̄ceptorꝝ iudicialium.

Hoc. snia penes hāc legē datā a legislatore.

C

Nota đ pena hic posita circa ceri-mōialia: qđ notēt nr̄i moderni sacerdotis cerimonias cultus diui spernētes vbi verꝝ ē xp̄s ꝛ n̄ i figura vt i. lege vete.

Cerimōialia directe sť ad deum

decalogi ꝛ iudicialium non fiebant aliqua sacrificia: sed erāt đterminata quedā genera penarꝝ. (Si sacerdos qui est vnct⁹ peccauerit). Hic poniť đ sacrificio qđ fiebat p̄ pcō sacerdotis magni: ꝛ poniť distinctū sacrificiū in magnitudine hostie ꝛ cerimoniarꝝ oblationis a sacrificijs que fiebant pro psonis singularib⁹ ꝛ pro principe populi: ꝛ equať sacrificio qđ fiebat pro pctō toti⁹ populi. ¶ In quo sciendū est sacrificia poni maiora s3 q̄ ipsa pctā pro gbus fiebant erant maiora. accipiendo autē in eodem gn̄e pcti maius est semper pctm̄ sacerdotis magni q3 pctm̄ principis populi ꝛ q3 pctm̄ totius populi: ideo pctm̄ sūmi sacerdotis exegit maximū sacrificium excellens alia sacrificia p̄ pctō aut saltē equū maximis sacrificijs.[2] ¶ Accipiť aūt magnitudo pcti dupliciter. s. itensiue ꝛ extensiue. Accipiť magnitudo peccati intensiue s̄m q̄ est in seipso magis aut minus voluntariū: vľ s3 q̄ est includens maiorē deformitatē circūstantiarꝝ ꝛ maiorē aut minorē ingratitudinē. dr̄ autē pctm̄ aliqđ magis aut minus malū extensiue s̄m q̄ ad plures pctm̄ illud extēdiť: vel s̄m q̄ pluribus ex eo dāna inferunť. Ex cōsideratione horꝝ liquet pctm̄ sacerdotis magni esse maius pctō cuiuslibet psone p̄uate pctō p̄ncipis ꝛ pctō totius populi qđ apparet prio cōparādo pctm̄ summi sacerdotis ad pctā psonarꝝ priuatarꝝ. nā si summus sacerdos peccat cōtra aliq3 legem sciens ipse esse magis ingratus deo q3 quelibet psona priuata: q2 cū in maiori statu 9stituiť etiā graui⁹ peccat q2 tenebať se habere honestius q3 ceteri se habeant. Si aūt peccet per ignorantiā sūmus sacerdos pctm̄ suū erit maius intēsiue q3 pctm̄ psone p̄uate: q2 magis tenebať sacerdos scire legē q3 psone priuate. nā persone priuate a sacerdotibus legē ingrere debēt ꝛ ipsi sacerdotes tenētur eis respōdere. sic hr̄ Aggei 2. c. cum ait. labia. n. sacerdotis custodient sciam ꝛ legem de ore eius exgrent qm̄ angelus dn̄i exercituū est. Sic enī mādat deus per aggeū in. c. 2. q̄ debeat lex requiri đ ore sacerdotū. ꝛ ob hoc Hierony. in p̄logo oiuz librorꝝ scripture qui est epistola ad paulinum dixit. sacerdotibus esse necessariū habere sciam legis inquiens sacerdotis offm̄ est iterrogatum respōdere de lege. vulgares aūt nō teneně ad ista: ideo cū peccauerint sacerdotes ex ignorantia legis pctm̄ grauius est q3 si vulgares ex ignorantia peccent. ¶ Itē pctm̄ sūmi sacerdotis est maius extēsiue q3 peccatum alicuius psone priuate. nā cum sacerdos magnus peccat exēplo eius populares ad similia ptrahunť. sic p3 in hac lr̄a cuz diciť. si sacerdos qui vnctus est peccauerit faciens delinquere populū. q. d. q̄ cum sacerdos peccat facit delinquere. Si autem aliqua psona priuata delinqueret nō sequebať q̄ exēplo ei⁹ alij ad peccādum iducerenť cum non habet auctoritatē magisterij aut p̄latiōis: sūmus autē sacerdos est totius populi eruditor: iđ cū per oēm modū pctm̄ sūmi sacerdotis sit grauius pctis popularū op3 vt pro illo fierent maiora sacrificia q3 pro pctis popularium: ꝛ sic obseruabatur. quoniam pro peccato sūmi sacerdotis offerebatur vitulus ꝛ cremabať extra castra. in pctō autem personarꝝ priuatarum offerebatur capra vt patet in sequenti. c. ¶ Adhuc autē pctm̄ sūmi sacerdotis erat maius pctō principis populi itensiue ꝛ extensiue. p3 prio q̄ sit maius itensiue: qm̄ hic agitur de pctō ppter ignorantiā. ignorātia tn̄ in sacerdotib⁹ valde est fugienda potissime in sūmo sacerdotio: qm̄ ipse teneť scire totā legem ꝛ respondere ad oēs qōnes legis. ꝛ sic beatus Petrus in canonica sua prima. c. 3. estote parati redderē rōnē oī poscenti vos de ea fide ꝛ spe que in vobis est. qđ ad sacerdotes et maxime ad ep̄os refertur qui excellentiorē sapiētie gradū ceteris habere debent: rex tn̄ populi nō tenebať scire totā legē nec oēs qōnes legis: sed solum tenebatur scire deuteronomiū legis vt p3 Deute. 17. vbi dr̄ q̄ cū rex subleuareť in thronū regni sui faceret scribere sibi deuteronomiū legis ꝛ sepe legeret in eo vt erudireť timere deū. si igiť erraret rex ignorās aligđ qđ n̄ erat in deuteronomio aut culpa illa nulla erat aut leuis. Sacerdos autē magn⁹ q̄litercūq3 peccaret ignorās sp̄ erat graue delictum cū teneret oīa scire vt dcm̄ est. p3 igiť pctm̄ sūmi sacerdotis per ignorātiā esse grauius itēsiue q3 pctm̄ principis populi. ¶ Itez pctm̄ summi sacerdotis erat maius pctō principis extēsiue: q2 peccāte sacerdote magno ad plures extendebať peccādi occasio ꝛ exēpluz q3 si princeps peccaret: qm̄ vulgus sacerdotē magnū habet vt principem in sp̄ualibus ꝛ vt magnum in oī eruditione virtutū. principē autē nō existimat magistrū aut eruditorem in agēdis: ideo cū sūmus sacerdos errauerit eius exēplo ceteri trahuntur velut quadam imagine bene operādi. principe autē peccante nemo ppter hoc exēplum peccandi sumit nisi forassis sic princeps fieri iubeat aut facientibus fauorē exhibeat. hoc autez q2 populus existimat p̄cipē sicut ꝛ ceteros ignoraŕ. ¶ Adhuc

De sacrificio qđ pro magni sacerdotis pctō fiebat Q̃ō. 12.

A

Qr̄ pctm̄ sacerdotis magni maius ē q3 pctm̄ toti⁹ pp̄li et p̄ncipis ac psonarꝝ priuatarum.

[2] qūo pctm̄ vni⁹ ē mai⁹ alťo aliqn̄ intēsiue aliqn̄ extēsiue

B

Pctm̄ sūmi sacerdotis erat maius p̄ncipis itēsiue ac extēsiue

1. rō.

2. rō.

3. rō.

autē pz de pctō isto principis q̄ fit minus pctō sūmi sacerdotis tam intēsiue q̄ extēsiue: qm̄ pctm̄ illud itēsiue z extēsiue grauiº est alio in quo pluriū substantiaz z grauioz trāsgressione peccat. sūmus tm̄ sacerdos ad plura ē obligatº in quolibet gñe obligationis. q̄ cū peccauerit plures circūstātias īsurgit: z sic grauiº est. baz āt q̄dā faciunt pctm̄ itēsius: q̄dā aūt extēsius. ¶ Ex hoc āt sequitur differentia in oblatione facta pro peccato summi sacerdotis z pro peccato principis. nā pro peccato summi sacerdotis offerebatur vitulus qui ad maximū sacrificiuz pertinet: z hoc extra castra. in pctō āt principis hircus imolabat nec cremabat extra castra vt pz. j. ¶ Adhuc āt apparet maius esse pctm̄ sūmi sacerdotis q̄ totius populi peccantis: qm̄ pncepe sacerdotū qui dz sūmus sacerdos plura tenet scire in lege dei q̄ oīs populus cū oēs de populo ad eū ocurrāt ingrentes de q̄nibus legis vt pz Mala. 2. z Aggei. 2. iō q̄ peccat per ignorātiā grauius ōlin quit q̄ populus qm̄ plura scire tenetur. Si aūt accipiatur pctm̄ sūmi sacerdotis extēsiue est equale pctō totius ppli nec pōt esse maius: qm̄ non pōt aliquis exēplo suo plures ad pctm̄ iducere q̄ vt totus populus peccet. ergo non poterit extēdi plus pctm̄ sacerdotis sūmi q̄ totiuz populi: z in hoc eālia videnť. nisi forte qs obijciat pctm̄ sūmi sacerdotis esse maius extēsiue pctō totius populi: qm̄ peccāte sūmo sacerdote totus populus cū eo ad peccandū iducit: z ipse cū oībus peccat. peccante āt populo nō inducit sacerdos sūmus ad peccādū qm̄ non sequit ignorantia ipsius ex ignorātia populi: sicut ignorātia populi ex ignorātia sūmi sacerdotis. pz igit pctm̄ sūmi sacerdotis eē maiº pcō ppli quo niā lz ambo sint equalia aliquo modo extēsiue: pctm̄ tm̄ sūmi sacerdotis est maius itēsiue. Nō tm̄ ponebat oīa in sacrificio qō fiebat pro pctō populi z p pctō sacerdotis siue in aiali qō imolabat siue in ritu imolādi: nec ponebat bestia maxima pro pcō sacerdotis z pro pctō populi in quo differre possent. nā si ponereturbestia minoz pro pctō totius populi q̄ pro pctō summi sacerdotis coincideret pctm̄ populi cuz peccato pncipis in gra uitatis equalitate aut cū pctō vnius psone pmate z q̄q̄ pctm̄ totius populi fit iter pctm̄ sūmi sacerdotis z pctm̄ pncipis quasi mediū cum oīa sunt per ignozantiā: magis tm̄ assimilat pctō sūmi sacerdotis q̄ peccato pncipis aut vniuz psone puate. (Qui vnctus est peccauerit). i. si peccauerit sūmus sacerdos: erat eniz dīa inter sacerdotē sūmum z sacerdotes minozes: qz sacerdos sūmus in cōsecratione sua recipiebat diuersas vnctiones tam in cozpoze suo q̄ in vestibus. precipue autem in capite qm̄ fundebat oleū cōsecrationis super caput eius in signum ptātis. z istud oleū fluebat in vestimēta vt pz ps. 132. sicut vnguētuz in capite qō descēdit i barbā barbā aarō: qō descēdit i oīa vestimēti eiº. in sacerdotibº aūt minozibus nō erat talis vnctio sicut declaratum est Exo. 29. ideo q̄m fit differentia iter sacerdotē magnū et minozes ponit hoc ad cognoscendū. Et etiam erat q̄dā vnctio facta in manibus vt pz. j. 21. c. cum dz. pontifex. i. sacerdos magnus inter fratres suos super caput cuius fusum est vnctionis oleū z cuius manus in sacerdotio cōsecrate sunt zc. dz autez hic de sacerdote qui vnctus est: qm̄ si peccaret aliqs de minozibº sacerdotibº non fierent pro eo sacrificia que hic ponunt: sed alia minoza sicut pro psonis pziuatis. (Delinquere faciens populū). ista lra poterat itelligi dupliciter. vno mō posset aliqs dicere intelligi eā q̄ sacerdos esset faciens delinquere populū. i. q̄ ipe taliter doceret q̄ vellet populū ducere ad errorez: sed tm̄ non pōt stare qm̄ repugnat littere in qua dz q̄ peccauerit per ignozantiaz. Itē qm̄ si iste vellet decipere populū preter ho q̄ non erat ignozans sed voluntarie agens adhuc erat qōdam alterū malū s. q̄ ipse hereticus erat: z tunc non expiaret his sacrificijs sz debebat lapidari aut cōburi. sicut patet Deutero. 13. de illo qui dicit aliqua tanq̄ ppbetica vt inducat hoies ad colendū idola: z de illo qui aliqbus alijs verbis solicitat mētes hoium ad colendos deos alienos vt habet Deutero. 17. debet igit necessario ista lra exponi non q̄ sacerdos velit decipere populū sua doctrina: sed qz per ignozantiā aliquid docuit qō non erat conueniens legi. z tunc potest intelligi hoc dupliciter. Uno modo delinquere faciens populum. i. q̄ ex doctrina ipsius sūmi sacerdotis totus populus erret aliqd faciēdo cōtra legē: aut q̄ errare possit: qm̄ illa doctrina est iductiua ad errorem lz non erret. Primus modus est grauioz istoz: quocūq̄ modo tm̄ hoz duozū dicit sacerdos sūmus faciens delinquere populū: z vtroq̄ modo oportebat pro sūmo sacerdote offerri ea que hic iubentur. (Offeret pro pctō vitulū). i. qz peccauit ignozādo z faciēs populum relinquere offerat vitulū. hec autē oblatio qualiter pro peccato pficiat an tollat per eam directe pena aliqua debita peccato aut culpe aut qualiter nobis pfint. s. 1. c. declaratuz est. (Uitulum imaculatum dño). Iussit imolari vitulum qz erat ō sacrificijs maximis z in peccato maximo: quale erat pctm̄ sūmi sacerdotis talē decebat fieri oblationē. ¶ Cōsiderādū ēt est q̄ hic non licebat sūmo sacerdoti offerre vaccaz feminā q̄a sacrificiū pro pctō penale erat: ideo nō dabat libertas offerenti offerre qō voluisset: sed tenebat offerre determinatū a lege. sacrificiū aut pacificū non erat penale sed pure spōtaneum: ideo erat in libertate offerētis offerre masculū aut feminā sicut voluisset. de sacrificio aut holocausti cū fit spōtaneū quare tenebā tur offerentes dare solum masculos pcedenti. c. dictuz est. Erat autē vitulus iste imaculatus. i. q̄ non esset in eo aliqua imundicia vel impfectio faciens illū ineptū ad oblationem. de imūdicijs autem que vetabant offerri sacrificia aialium. j. 22. c. dicit. (Et adducet illum ad ostium tabernaculi). i. sacerdos magnus: qm̄ hic peccauerat tanq̄ vnus de popularibus offerebat pro se istum vitulū: z adducebat eū ad ostiū tabernaculi q̄ ibi fiebat imolatio. (Ponetq̄ manū super caput eius). sacerdos magnº offerebat hic vitulum: ideo obseruabat cerimonias quas populares obseruabant. s. ponendo manus. Causa aūt quare manus imponebant sup caput aialium oblatoz duplex erat de qua supra. 1. c. z pcedenti. c. dictū est quare in oībus sacrificijs obseruetur. (Immolabitq̄ eum dño). i. iugulabit illū vitulū cozā do mino. s. cozam ostio tabernaculi in quo erat deus aut potiuz sacerdos faceret iugulare vitulum qui per se nō debebat hō facer. ¶ An sūmus sacerdos qui ferebat vituluz faceret cerimonias in sacrificijs obseruatas. Questio. 14.

Queret autē aliqs an sacerdos magnus qui ferebat istū vitulum iugularet euz z faceret cerimonias que obseruabant in sacrificijs. ¶ Et forte dicet aliquis q̄ nō quoniā solū offerebat z non imolabat nec alias cerimōias faciebat quoniā hoc relinquebat sacerdotibus ministrātibus: sed sacerdos magnus offerebat pro pctō suo. ergo nō debebat ipse imolare nec cerimonias ministrātium facere. Ad hoc rñdebit aliqs nō cōcludere qm̄ alij offerentes erāt vulgares: z iō nō cōueniebat eis ministrare aliqua in sacrificijs. sūmus aūt sacerdos nō erat vulgaris: sed sacerdos sicut alij. ergo ipse poterat ministrare imolando z faciēdo alias cerimonias. ¶ Itē pz hoc qm̄ lra hoc significat cū dicat q̄ sacerdos imolaret pro pctō suo z baptiret sanguinē z aspergeret cōtra velum sanctuarij z sup cornua altaris thymiamatū z q̄ offerret pinguedinē sup altare: oēs igitur cerimonie sacrificij illius dant hic sūmo sacerdoti sicut ipa oblatio: qō non fit offerentibus popularibus. z patet hoc. ō. 1. et 3. c. qm̄ quāuis dicat ibi de ipso offerente q̄ ipse offerret sacrificium suum: tm̄ subiungit ō alijs cerimonijs quo fieri deberēt per sacerdotes cum dicit. fundent sanguinē eius filij aaron z q̄ adoleret sacerdos adipem sup altare. hic aūt oīa referuntur ad sacerdotē magnum offerētem. ¶ Item nō videbat aliqō lcōueniens q̄ sacerdos magnus offerret pro pctō suo: z q̄ ipe faceret cerimonias sacrificij: qm̄ sic babet. j. 16. c. vbi cum sacerdos oblaturus esset pro peccato totius populi primo offerebat sacrificiū pro pctō suo z domus sue z ipse faciebat oēs cerimonias vt patet ibidem. videtur ergo alicui dicēdum q̄ sacerdos magnus offerret bostiā pro pctō suo z ipse cerimonias totiº sacrificij expleret. ¶ Rñdendum autē est q̄ sacerdos magnus cū peccaret vt dicit hic z pro peccato suo offerret nō explebat ipe cerimonias aliquas sacrificij: sed solum offerebat sicut aliquis de vulgaribus. z causa est quoniā semper differre debebāt offerens z ille cui offerebat vel qui oblationes suscipiebat: sz sacerdos magnus erat hic offerens. ergo nō pertinebat ad eū explere aliquas cerimonias sacrificij. ¶ Ad argumentū primum quando dicebat q̄ vez est in alijs offerentibus hoc obseruari s. vt offerentes solum offerrent z nō ministrarent sacrificando. Sacerdos tamē magnus ex quo erat sacerdos poterat vtrunq̄ facere. ¶ Respōdetur q̄ non potest stare quoniaz q̄q̄ sūmus sacerdos ex ordine ministerij sui posset victimarū cerimonias facere: qz tm̄ erat hic offerens ptinebat ad eū offerre solum z nō ministrare cū persona offerētis z ministrantis semper differre debeat. ¶ Ad argumentū scōm cum dicebatur q̄ ista lra innuit sacerdotē magnum debere explere istas cerimonias. Respōdetur q̄ q̄q̄ videatur hoc totū referri ad sacerdotē sūmum qa totum ponit in tertia psona z in eodem contextu: nō tamen ex hoc segtur quoniā simile modum habet loquēdi sepe scriptura vt patet supra. 1. c. cū dicit de hoie volente offerre holocaustuz q̄ offerret ad ostiū tabernaculi z imolabit vitulum cozaz dño. z sic patet q̄ sub eodem contextu ponatur offerre z imolare et

ad eādem

† Qō. 13. A An possit offerrē sacerdos vacca pigue

† †

† A Nōnulloz opio

Euasio 1. rō.

2. rō.

3. rō.

Rño ad q̄stū. q.

Ad. 1. rōnem.

Ad. 2. rōnem.

Obl'o fcā p pcō sūmi sacerdotis et obl'o p pcō pncipis differunt.

Pctm̄ summi sacerdotis erat maius z ēpctō totiº ppli.

Sacerdos sūmº z minoz differt

Duplex lre expositio.

ad eandẽ ꝓsonam referri videat. tamẽ nõ est vex ꝙ offerre solum ad offerentẽ ptinebat: imolatio autẽ ad solum sacerdotem.

Oblo ac imolatio ad quos attineãt.

¶ Itẽ non segtur qõ iducebat: qm̃ eodem modo dr̃. j. ꝙ offerret istũ vitulum extra castra ⁊ cremabit eũ in loco vbi solẽt cremari cineres: ⁊ tm̃ manifestum est ꝙ sumus sacerdos nõ offerebat cadauer vituli extra castra nec cõburebat ipse per se qm̃ si ista faceret imunduꝫ esset qõ non cõueniebat sumo sacerdoti. sed itelligit ꝙ ipse efferret vitulũ extra castra. i. ꝙ faceret ọ̃ferri ⁊ ꝙ cremaret. i. ꝙ faceret cremari. ita autẽ itelligendũ erit ꝙ sacerdos magnus imolaret. i. faceret imolari ⁊ nõ imolaret ipe per se: ⁊ sic exponendũ est de oibus alijs cerimonijs que videnť referri ad ipsum summũ sacerdotẽ.

B

Ad. 3. rõnem.

¶ Ad tertium argumẽtum respondetur ꝙ non potest stare quia non est aliquo modo simile. nã in die expiationis sacerdos magnus nõ solũ offerebat ꝓ se sed etiaꝫ ꝓ tota domo sua. s. ꝙ offerebat ꝓ oib⁹ ptis in generali ⁊ non offerebat in spãli ꝓ aliquo: qm̃ si aliqua specialia essent debebat ꝓ eis fieri spãle sacrificiuꝫ ſm̃ leges que tradunť hic: ibi tm̃ fiebat solum in generali ꝓ eis de gbus non cõstabat: tm̃ itelligebat se sacerdos ⁊ domũ suã esse reos cũ deꝫ sic iuberet. hic autẽ fiebat sacrificiũ specialr ꝓ aliquo pcto ọ̃terminato ipsius sacerdotis magni: ideo q̃ꝫ nõ esset icõueniẽs eum explere cerimonias sacrificioꝝ ꝓ pcto suo ⁊ alioꝝ: tm̃ erat incõueniens ꝙ sacrificiũ faceret qm̃ ꝓ pcõ suo solũ offerebat. sic autem erat hic. ergo nõ debebat sacerdos magnus facere sacrificium de quo dr̃ hic. sed alij sacerdotes.

¶ Itẽ qr qm̃ in die expiationis offerebat sacrificium ꝓ pcto offerebat ꝓ ptis oium iudeoꝝ: qm̃ nõ erat aliqs iudeus qui nõ peccaret iuxta illud salomonis. 3. Re. c. 8. nõ est bõ qui faciat bonũ ⁊ nõ peccet.

C

⁊ iuxta illud. 1. Joãnis. c. 1. Si dixerimus ꝙ pctm̃ non habem⁹ ipsi nos seducimus ⁊ veritas in nobis nõ est. ideo primo fiebat sacrificiũ ꝓ oibus sacerdotibus. ⁊ hoc itelligit cũ dr̃. j. 16. c. ꝙ in die expiationis aaron. i. sacerdos magn⁹ offerret primo ꝓ se ⁊ ꝓ domo sua. i. ꝓ oibus sacerdotibus minozibus qui pertinebant ad domũ suã. i. ad familiã eius ⁊ deinde iubebat offerre ꝓ pcto totius populi: nullus erat tunc q̃ a pcto mũdus eé ọ̃cerneret cũ ꝓ pcto oium ozaret: iõ siue sacerdos magnus siue aliqs alius sacrificium faceret necessariũ erat vt ille quoꝫ ꝓ pcto suo ozaret cũ ille etiã peccauisset: ideo tunc cõueniens erat sumũ sacerdotẽ ozare ⁊ sacrificiũ facere ꝓ pcto suo ⁊ oiuꝫ populariũ: qm̃ nõ reperiebat aliqs qui facere posset sacrificia qm̃ teneret etiã ꝓ pcto suo facere sacrificia. Dic autẽ nõ erat simile qr sacerdos magnus faciebat oblationẽ ꝓ pcto aliquo spãli: ⁊ alij sacerdotes minozes erant imunes a pcto illo: iõ iustius erat vt ille qui nõ peccauerat faceret sacrificiũ ꝓ eo qui peccauerat: q̃ꝫ ille qui peccauerat ministraret: sic erat hic. non ergo debebat sacerdos magnus facere cerimonias sacrificij sui sed alij sacerdotes. Si tm̃ cõtingeret vt aliqm̃ sacerdotes in eodẽ speciali ter peccarent ⁊ deberet ꝓ illo pcto sacrificiũ fieri: cõueniẽtiuꝫ erat vt sacerdos sumus faceret q̃ aliqs alius. nã dato quocũqꝫ minoꝝ sacerdotum ad faciendũ tale sacrificium necessariũ erat vt ille ꝓ pcto suo sacrificiũ faceret sicut ꝓ pcto alioꝝ: ⁊ sic sacrificia de gbus hic dr̃. nõ solũ offerrenť ab eo qui peccauerat: sed etiã ab eodẽ fierent: ⁊ tunc erat similitudo ad sacrificia que fiunt in die ꝓpitiationis de gbus. j. 16. c. (Immolabit q̃ꝫ eũ do mino). non referť hoc ad sacerdotẽ magnũ qr ipse solũ offerebat ⁊ nõ imolabat: sed referť ad aliqm̃ aliũ de sacerdotib⁹ minozibus: vel si referatur ad sacerdotẽ magnum itelligendũ é ꝙ ipse imolabit. i. imolari faciet per aliqm̃ alium sacerdotẽ istũ vitulum qm̃ offerret. (Hauriet quoꝫ de sanguine vituli). Hoc referť ad illum sacerdotẽ minozẽ qui explebat cerimonias bui⁹ sacrificij: qm̃ iste faciebat fluere sanguinẽ vituli sup crateras cũ eũ imolabat: ⁊ de sanguie illo hauriebat aliqd. i. accipiebat ad introducẽdũ intra tabnaculũ ⁊ ponẽdũ sup cornua altaris thymiamatũ. (Inferens illũ in tabernaculũ testimonij). i. ꝙ illum sanguinẽ quem sumeret sacerdos inferret in tabernaculũ. i. introduceret illuc. nec tm̃ intelligendũ est ꝙ totum sanguinẽ vituli imolati introduceret in tabernaculũ: qr dicit hic de sanguine eius ⁊ sic partem quãdam signat ⁊ non totũ: sed de sanguine toto vitu li imolati assumebatur pars in craterula ⁊ introducebatur in tabernaculũ vt de ea aspergeret ⁊ funderet super altaris cornua. (Lũqꝫ intinxerit digitũ in sanguinẽ). Ex hoc inuit ꝙ sacerdos ferebat sanguinẽ illum quãtuꝫ ad aliquã eius partẽ in eius craterula in qua posset intingere digitũ mittẽdo in sanguinẽ. (Asperget eũ septies cozã dño). i. ꝙ sacerdos septẽ vicib⁹ mitteret digitũ in sãguinẽ craterule ⁊ totiens aspergeret coram domino in modum aspersozie aque.

D

†

†

†

Notan. Vale.

†

†

¶ Quare fieret talis sanguinis aspersio ꝓ peccato summi sacerdotis. Questio. 15.

Queret autẽ aliqs quare fieret talis aspersio sanguinis ꝓ pcto sumi sacerdotis. ¶ Et rñdenduꝫ est ꝙ sanguis i oibus sacrificijs fundebat aut aspergebat: qr sanguis erat ad expiationẽ pctoꝝ ⁊ oia in lege per sanguinẽ mundaban turvt ꝓz ad Hebre. 9. c. ⁊ cũ in oi sacrificio fieret q̃dam expiatio ꝓ pcto necessariũ erat vt sanguis in oi sacrificio aut funderet aut aspergeret. in sacrificio tm̃ ꝓ pcto fiebat spãlis expiatio pctoꝝ q̃ꝫ in oibus alijs cũ directius esset ꝓ pcto: alia autem ſm̃ accidens: iõ decuit vt spãliores cerimonie obseruarent i sãguine ꝓ pcto que non obseruarent in alioꝝ sacrificioꝝ sãguine: ⁊ tm̃ adhuc in sanguine sacrificij ꝓ pcto differebat: qm̃ non fiebant eedẽ cerimonie in sanguine quãtũ ad oia sacrificia. naꝫ in sacrificijs ꝙ pcto ꝓncipis ⁊ ꝓ pcto ꝓsonaꝝ ꝓuataꝝ nõ itroducebat sanguis intra tabernaculũ nec ponebat sup cornua altaris thymiamatũ vt ꝓz. j. in lra ⁊ sequen. c. In sacrificijs aũt ꝙ pcto summi sacerdotis ⁊ totius populi fundebat sanguis super cornua altaris thymiamatiꝫ ⁊ aspergebat cozã velo sanctuarij.

A

Rñ. ad q̃stũ qõnis.

¶ Differebat tm̃ cerimonia sanguis in sacrificio ꝙ pcõ ꝓsonarũ ꝓuataꝝ ⁊ ꝓncipis a cerimonijs factis in bolocaustis ⁊ victimis pacificis: qr in quocũqꝫ sacrificio ꝓ pcto ponebat sãguis super cornua altaris ⁊ fundebat ab basim. In sacrificio aũt bolocaustoꝝ ⁊ hostiarum pacificaꝝ nunq̃ tingebant cornua altaris. Lã aũt quare in sacrificio ꝓ pcto ꝓncipis ⁊ ꝓsonaꝝ ꝓuataꝝ non ponebatur sanguis itra sanctuariũ sicut in sacrificio ꝓ pcto sumi sacerdotis ⁊ totius populi: est qr sicut sacrificiuꝫ qõlꝫ ꝓ pcto q̃tũcũqꝫ paruum esset differebat in cerimonia effusionis sanguinis a sacrificijs que non erãt ꝓ pcto: ita sacrificia magna deberent differre in cerimonijs sanguinis a sacrificijs factis ꝓ minozibus pctis: sed pctm̃ sumi sacerdotis ⁊ peccatũ totius populi erant maioza oibus alijs peccatis. ergo debebat esse in eis diuersus rit⁹ in sanguine. hoc aũt erat ꝙ in sanguine ꝓ pcto sumi sacerdotis ⁊ totius populi sanguis itroducere tur in tabernaculũ ⁊ aspergeretur cozã velo atq̃ tingerenť cornua altaris thymiamatũ: ⁊ in sacrificio ꝓ pcto ꝓncipis ⁊ ꝓsonaꝝ ꝓuataꝝ non itroducebat sanguis intra sanctuariũ tabernaculi. Hoc autẽ eodẽ modo obseruandũ est in ipis carnib⁹ qm̃ vitulus qui offerebat ꝓ pcto sumi sacerdotis ⁊ totius populi cremabat extra castra: ⁊ nulla pars de carnibus eius icẽdebatur sup altare nec comedebat vt ꝓz hic ⁊. j. 6. c. de carnibus aũt sacrificioꝝ oblatoꝝ ꝓ pcto ꝓncipis aut ꝓsonaꝝ ꝓuataꝝ aliquid cremabat sup altare ⁊ aliqd ꝓueniebat sacerdotib⁹ vt ꝓz hic ⁊. j. 6. c. (Cõtra velũ sanctuarij). i. q̃ fundendus erat iste sãguis aspergendo digito contra velũ qđ pẽdebat ante sancta sanctoꝝ. Nec põt hic accipi sanctuariũ ꝓ ipso tabernaculo ⁊ velũ sanctuarij ꝓ velo qđ pẽdebat in introitu tabernaculi: qm̃ ꝑus introducẽdus erat iste sanguis in tabernaculũ q̃ aspergeret coram velo sanctuarij. necessario ergo ꝓ velo qđ pẽdebat ante sãcta sctoꝝ accipiť hic velũ sanctuarij. nã ⁊ aliqm̃ vocat velũ templi vt ꝓz Mat. 27. cũ dr̃. velũ tẽpli sciſſum esse i duas ptes a sũmo vsq̃ ad deorsuꝫ qđ fuit in passione xp̃i.

B

In sacrificio ꝙ pcto ꝓncipis ac ꝓuataꝝ ꝓsonaꝝ qr nõ ponebat sãguis itra sãctuariũ sic̃ i sacrificio ꝙ pcto summi sacerdotis ac totius populi

†

¶ Queret aliquis quare septies fiebat aspersio cozã velo sanctuarij. Et dom est ꝙ ista cerimonia erat ad notandũ pfectam expiationẽ: septenarius aũt vniuersitatẽ significat: qm̃ oia que a deo facta sunt vsq̃ ad septem dies cõpleta sunt: tota etiã vita nostra per septẽ dierum circuitus agitur. vt ergo fignet nobis dimitti in sacrificio ꝓ pcto oia que in tota vita peccamus septies aspersio sanguinis fit. ¶ Item alio modo qm̃ pctã a quibus nos expiandi sumuꝫ sunt septẽ mortalia peccata: ⁊ iõ vt ab oibus. 7. expiati eé videamur septies aspersio sanguinis fit. Item aspersio ista sanguinis fit ad tollendũ oia peccata que per totã vitã cõmittimus: sed vita nostra septẽ planetaꝝ motu vegetat iuxta Aristo. in li. de generatione ⁊ corruptione dicentem ſm̃ accessum ⁊ recessum solis in circulo obliquo fiunt generationes ⁊ corruptiones in terra: ideo septies ad istoꝝ. 7. planetarum significationẽ aspersio fit. primi tamẽ duo modi cõueniẽtiores sunt. (Contra velũ sanctuarij). Ex hoc demostrant errare illi qui dicunt ꝙ quãdo sacerdos offerebat bolocaustũ ꝓ peccato sumi sacerdotis ⁊ totius populi introibat in sancta sanctoꝝ ad aspergendũ sanguinem coram ꝓpitiatorio. nã hic dr̃ ꝙ aspergebat contra velum. ergo dicẽdum est ꝙ erat extra velũ sanctuarij: ⁊ sic non poterat esse intra sancta sanctoꝝ. ¶ Itẽ non poterat hoc stare quoniaꝫ tunc sequerenť duo icõuenientia. Primum erat ꝙ aliqs preter sumũ sacerdotem posset intrare in sancta sanctoꝝ. hoc tm̃ falluꝫ erat qr sumus sacerdos itroibat in sancta sanctoꝝ vt ꝓz ad He-

Qõ. 16

A

Qr̃ septies fiebat aspersio cozã velo sctũarij

1. cã.

2. cã.

3. cã.

B

†

Error quorundam.

Duo icõuenientia.

Primum.

bze.9.c.cū oz.in secundo autē semel in anno solus pontifex non sine sanguine quē offeret pro sua ⁊ populi ignorantia. si tamen qñ sacrificiū offerebatur pro pctō sūmi sacerdotis aspergeret i sancta sanctoꝝ:necessariū erat vt sacerdotes minores illuc itra rent:qñ sicut supra ꝓbatum fuit cū offerebat sacrificiū pro pctō sūmi sacerdotis non faciebat cerimonias ipse sūmus sacerdos sed minores:ergo ipi itroibant in sancta sanctoꝝ. Scōm icōue niens erat q̄ sequebat sūmum sacerdotē introire plus q̄ semel in sancta sctōrum.nā cum multotiens fierent sacrificia ꝓ pctō populi:aut etiā si nō multotiens fierent:⁊ tñ aliqñ fierent ⁊ sacerdos magnus illa faceret introiret in sancta sanctoꝝ.tñ b̄ falsum est qz solum semel in anno itroibat vt pz.j.16.⁊ ad Hebr. 9.c.(Ponetq̄ de eodem sanguine sup cornua altaris thymiamatis). Postq̄ sacerdos aspergebat septies de sanguine illo cō tra velū sanctuarij accipiebat de eodē sanguine ⁊ tingebat cornua altaris thymiamatis.erat aūt hoc altare intra tabernaculū testimonij:⁊ fiebat ista tinctio ad expiandū ꝓ pctis filioꝝ isrl vt pz Exo.30.c.vbi oz q̄ expiaret sup illud in sanguine ꝑ pcō filioꝝ israel.Et si aliqs arguat q̄ Exo.30.c.oz q̄ semel per ānū expiaret in sanguine sup altare thymiamatū:iō q̄ non poneretur ibi sanguis pro pctō qñ offerret pro sacerdote magno ⁊ ꝑ toto populo.⁊ sic lr̄a ista fit contraria illi.(Rndēdū est q̄ vetuit deus fieri sacrificia aliqua ⁊ sanguinē poni super altare thymiamatū sicut fiebat in altari holocaustoꝝ.voluit tñ q̄ ibi expiaret semel in anno pro pctis filioꝝ israel:nō q̄dez q̄ excluderent oēs alie expiationes in sanguine que fieri debebant sup altare illud: expressit tñ de illa expiatiōe qz p̄ncipalioz erat:⁊ illa fiebat i die propitiationis.q̄ aūt illa lex sic itelligi debeat pz ex hoc qz ista lex que posterioz est sic expressit:nec tñ ex hoc sunt ꝛrie:sed limi tat prioz per posteriorē sm cōez modū iuris humani.de hoc.ff. de legi.l.nō est no uū.maxime qz ibi oz.pro pctō filiozuz israel.⁊ itelligit pro pcō oium.⁊ b̄ vez est de lege cōi ⁊ necessaria:sz accidentaliter poterat ibi sepius fieri emūdatio siue peccante sacerdote sūmo siue toto populo.(Sanctissimi dño). Refert ad altare thymiamatis qđ vocat gratissimū dño:qz in eo quotidie offerebat thymiama qđ ōo valde gratū erat vt pz Exo.30.(Qđ est in tabernaculo testimonij).Determinat hic locus hui⁹ altaris.s.q̄ altare thymiamatis erat intra tabernaculum.⁊ ponitur ad oziam altaris holocaustoꝝ qđ erat extra tabernaculū i atrio eius.Cause aut̄ ꝓpter quas nō ponebat altare holocaustoꝝ intra tabernaculū declarate sunt Exo.27.c.Cause etiaz ꝓpt̄ q̄s decebat altare thymiamatis poni itra tabernaculū assignate sūt Exo.30.c.(Oēm aūt reliquū sanguinē).Hoc dicit qz qñ sacerdos aspergebat in hoc sacrificio septies cōtra velū sanctuarij ⁊ tingebat cornua altaris thymiamatū:nō expēdebat in hoc totuz sanguinē hostie īmolate sed particulā eius:iō ponit hic qđ ō reliquo fieri deberet.(Fundet in basim altaris holocausti).Sanguis erat ad expiationē:iō nunq̄ fundi debebat extra sanctuariū sed apud altaria:⁊ qz nō decebat totū fundi itra tabernaculū qz ista erat ministratio banausa oportuit vt ad altar holocaustoꝝ funderet:⁊ nō oz hic q̄ tingerent cornua altaris holocaustoꝝ sicut tingebant in sacrificio pro pctō p̄ncipis ⁊ psonaꝝ priuataꝝ.⁊ rō est qz iā fuerat facta tinctio i cornib⁹ altaris thymiamatū.(In introitu tabernaculi).Nō refertur ad sanguinis effusionem.s.q̄ funderet in ostio tabernaculi qñ fundēdus erat ad basim altaris:sed refert ad altare holocaustoꝝ determinando locū eius:qñ dictū fuerat q̄ funderet sanguis ad basim altaris holocaustoꝝ:nunc subdit in introitu tabernaculi.s.q̄ erat illud altare in itroitu tabernaculi.nec tñ intelligēdū est illud altare fuisse in ipso itroitu tabernaculi sed erat apud itroitū.(Adipē vituli offeret pro pctō).Dicto de sanguine subiūgitur hic de oblatiōe adipū qñ generalia erant ista duo in oibus sacrificijs. dicit aut̄ offerendū esse adipem pro pctō qñ totum ipsum sacrificiū pro peccato erat:hec tñ particula magis ad sacrificium pertinebat cum alie partes non cremarent in altari sed extra castra.(Tam eum qui vitalia operit).Declarat hic de pinguedine offerenda ⁊ ponūt partes eius.erat aūt ꝑmum qđ offerebatur pinguedo que operit vitalia.i.mēbra que vocant vitalia.s. cor ⁊ precordia.est nāq̄ illis quedam superfusa pinguedo.(Oz omnia que intrinsecus sunt).potest hoc dupliciter itelligi. vno modo q̄ offerrent omnia que erant itrinsecus.i.que erāt intra ipsum aial.s.oia viscera qđ falsuz est:qñ oia ista cremāda erāt extra castra solis adipibus eductis:sed ista viscera non ptinent ad adipes.Est aut̄ alius sensus in quo dupliciter itelligi potest. Uno modo q̄ oia que intrinsecus sunt offerri debeāt.s.tota pinguedo que est itra viscera.⁊ hoc vez est qñ tota illa pinguedo offerebatur ⁊ cremabat in altari.Alio modo itelligebat q̄ etiā oia q̄ intrinsecus sunt.i.non solū pinguedo que sup vitalia erat offerēda erat:sed et ea que itrisecus sunt.i.pinguedo que est iter vitalia.quilibet istoꝝ duoꝝ satis lr̄e adaptari posset sed forte magis secundus modus. (Duos renunculos). Renunculi sunt intra adipē:iō magis ad adipes q̄ ad carnes ptinebant ⁊ cum ipsis adipibus cremabant:⁊ denotatione generali adipum pōt etiā comprehendi renunculi.(Et reticulū qđ est supra eos iuxta ilia). Istđ est alter qđ ad adipes ptinet.⁊ hec est maioz pinguedo que in aiali repit.s.super renunculos ⁊ iuxta ilia. vocat aūt ista pinguedo reticulū.i.facta in modū retis:sed magis hoc ptinet ad pinguedinē que est circūdans epar.hec aut̄ que renunculos operit densioz est nec est ita reticulata.⁊ oz esse ista iuxta ilia qñ sup lūbos posita est:non tanq̄ pars sed tanq̄ adherēs eis:qñ in hoc adipes ab alijs pinguedinibus differunt:qa alie pinguedines sunt partes carniū.adipes aūt adherent eis ⁊ non sunt partes.(Et adipē iecoris cū renunculis). Adeps iecoris ē quedā pinguedo circūfusa epati que hic vocat iecur:⁊ illa solet vocari reticulū qz in modū retis facta est.dicit enim cū renunculis esse adipē offerendū qđ ad repetitionē ptinet.nā supra de renunculis dixerat.(Sicut offertur de vitulo hostie pacificorum).De hostijs pacificis p̄cedenti.c.dictū est.vbi ponebantur tres modi sm tria genera aialium īmolandoꝝ.primum aut̄ genus erat cū offerebat vitulus:⁊ ibi posuit cerimonias que fieri deberent in eo:⁊ iubet solos adipes de eo offerendos sup altare fore.hic aut̄ dicit q̄ faciendū est sicut faciebat in vitulo hostie pacificoꝝ.i.in vitulo qui offerebat ꝑ hostijs pacificis. Nec tñ intelligendū est ea que fiebant in vitulo hostie pacificoꝝ debere taliter obseruari in sacrificio pro pctō simpliciter sed q̄tū ad aliquid.nā in sacrificio pacifico quedā partes carniū ꝓdeibant sacerdotibus:alie aūt ipsis offerentibus.in vitulo tñ oblato pro pctō nulle carnes comedebant sed oēs cōburebant vt pz.j.6.c.Itē qñ dicit hic de vitulo hostie pacifice non intelligit pertinens semp ad vitulos:qñ nō erat determinatuz an boues parue etatis offerri deberent an magne:sed in electione offerentiuz erat qualiter offerre voluissent:⁊ qđ.s. dicebat de similitudine sacrificij bouis pro pctō ad vitulū pacificoꝝ soluz intelligēdum est quātū ad adipes ⁊ non quantū ad carnes.(Et adolebit ea sup altare holocausti).i.tota illa pinguedo collecta ex locis supra memoratis sup altare cōburenda:⁊ hoc cedebat in partē dñi.de carnibus aut̄ nihil deo ꝓueniebat nec offerentibus aut sacerdotibus:sed totuz cremabat.(Pellē vero ⁊ oēs carnes). Ablato adipe ⁊ sanguine vituli manebat adhuc vitulus nō decoziatus:⁊ sic nulla facta alia decoziatione aut intestinoꝝ lotione cremandus erat.

Quare omnes carnes ⁊ pellis ⁊ alia que in vitulo erant cremabantur. Questio.17.

Queret aūt aliqs de b̄ q̄re oēs carnes ⁊ pellis ⁊ cetera q̄ in vitulo erāt cremabantur.Ra.Salomon ⁊ Nicolaus rndent hoc fieri ad signandū q̄ tam ipm pctm q̄ oēs circūstātie pcti cremari ⁊ aboleri debēt.Sed b̄ nō pōt stare:qñ cū nō solū pctm sūmi sacerdotis ⁊ ppli pctm cū suis circūstātijs fugiēda ⁊ abolenda erant sed et ipm pctm p̄ncipis populi ⁊ cuiuslibet psone ꝑuate.Sz ꝑ pctō p̄ncipis ⁊ psonaꝝ ꝑuataꝝ nō cremant totaliter carnes:imo nihil eaꝝ extra castra cremat sicut fiebat de b̄ vitulo:iō satis apparet q̄ non fiebat ad hāc significationē.Dōz igit̄ hec fieri ad demōsträdū bonoꝛē pcti: qñ maioza pctā maiozi bonoꝛe b̄i debēt:sed nullū pctm ita magnū est sicut pctm sūmi sacerdotis ⁊ pctm totiꝰ populi:iō i his ad bonoꝛē pcti debuerunt cremari oēs carnes ⁊ pellis ⁊ fimus extra castra.in sacrificijs aūt ꝑ pctō p̄ncipis ⁊ populariū nō debuerūt seruari cerimonie que tātū bonoꝛē signarēt.(Cū capite pedib⁹ ⁊ intestinis).Uolebat de⁹ totū vitulū ꝓter sanguinē ⁊ adipē cremari extra castra:⁊ qz dixerat eē cremādas carnes ⁊ pellē:⁊ nomine eoꝝ nō itelligunt oēs partes aut oia q̄ sunt in vitulo subiūxerat istas duas.s.caput ⁊ pedes.(Et itestinis ⁊ fimo).Et etiā debēt cōburi itestina cū fimo.i.cū stercore suo. Expressum aut̄ fuit hoc qz supra in sacrificio holocaustoꝝ oīm fuerat debet itestina lauari ⁊ poni super altari.si aut̄ hic iussisset itestina cōburi nihil alterū iubens aliqs itelligeret debere illa lauari sicut fiebat in holocaustis:iubet tamē cū stercore suo cōburi.Cā huius est qz lotio itestinoꝝ ad quandā mūdiciam ptinet.hec autez obseruari oz in sacrificiū dei.Sed carnes illius vituli iuquantū offerebant extra castra nō ptinebant ad sacrificiū dei:ideo non oportebat in eis obseruari mundiciā sicut in diuinis sacrificijs: immo non erat decens q̄ mundicia obseruaret:sed q̄ magis sic cōburerent

Secunduz.

Sic⁹ altaris thymiamatis.

Obo

Responsio

Altare thymiamatis q̄re vocat gratissimū.

De adipuz oblatione

Multiplex lr̄e expō.

Notan.

De⁹ q̄re iubet itestina cuz stercore suo comburi.

combureręt intestina q̃ lota: q̃ sic ad maiorẽ bostrozem erant q̃ si aliter cremarent. (Et reliquo corpore). i. etiã oĩa alia que erãt in corpore vituli p̃ter ista que dicta sunt cõburi debebant. (Efferet extra castra). i. vitulus ille imolabat in sanctuario ⁊ ibi accipiebat sanguis eius ⁊ accipiebant adipes sicut supra dictũ est. gb⁹ factis cũ iã nõ ptineret ille vitulus ad sacrificiuz dei portabat ex̃ castra ⁊ ꝟburebat vt supra dictũ ẽ. ¶ Quaret aliqs quare ista cõbustio fiebat extra castra. ¶ Rndendum est q̃ non ptinebat ad sacrificiũ dei dẽptis adipe ⁊ sanguine: iõ in sanctuario cremari nõ debebat q̃ ibi solũ cremabant ea que pertinebant ad dei sacrificiũ. debebat igit cõburi extra sanctuarium. nõ poterat ãt intra castra cõburi q̃ ad cremãdũ hunc vitulũ oportebat eligi locum mundũ qui separat⁹ eẽt a sordib⁹ ⁊ oĩbus cõtaminationibus: cuius modi sunt loca extra castra. nã ibi mundicia eẽ poterat q̃ erant sequestrata ab humana cõiciatiõe ⁊ accessu aialium. Motiuũ huius ꝑ in lra cuz dicit efferet extra castra in locũ mundum qui non poterat inueniri in castris.

2.cã. Itẽ huius cã põt esse ad magnũ horrorem peccati: qm̃ multum fugiendũ notabat esse pctm̃ cuius sacrificiũ non erat dignũ cõburi in sanctuario nec in castris sed extra castra. Alia ãt cã põt esse ꝛalis: lz videat alicui allegorica: sed nõ ẽ: qm̃ sacra scriptura sic instituta est ꝓpter illã. s. q̃ vitulus pro pctõ totius populi et sacerdotis magni cremarẽt extra castra vt signaret xp̃m qui ꝓ totius populi gñis humãi pctis passurus erat ⁊ extra castra moriturus. nã extra ciuitatẽ hierusalẽ vbi dr̃ caluarie locus passus est vt ꝑ Matthei. 27. Hanc cãm huius cerimonie dicit fuisse apostolus ad Hebr. 13. c. cũ ait. quor enĩ aialiũ inferũ sanguis in sancta per põtificẽ hor corpora cremant extra castra: ꝓpter q̃ ⁊ Jesus vt sanctificaret per suũz sanguinẽ populũ extra portam passus est: exeamus ergo ad eũ extra castra ipz̃operiuz eius portantes. (In locũ mũdũ). i. q̃ locus in quo cremari debereẽt partes istius vituli erat mũdus. i. sequestratus a sordibus ⁊ cõiciatione humana ne esset ibi cõculcatio boĩum ⁊ iumentor sicut est in castris. (Ubi cineres effundi solent). i. q̃ locus ille ad cremandũ vitulos pro pctõ erat deputatus in quo cineres effundebantur. ¶ Aliqs autẽ q̃ret quare fiebat ista cõbustio ĩ loco mundo cum ipsum q̃ cõburebat erat imundum sicut supra patuit cũ dicat q̃ deberent cõburi itestina cũ fimo. ¶ Rndẽdũ q̃ q̃ẽ ille vitulus sic imunde cremaretur ad horrorẽ pctõrum: tñ q̃ de illo datum est deo. s. adipes ⁊ sanguis aliquo mõ pertinebat ad quandã reuerentiã: iõ non debebat rebus ꝓphanis cõmisceri. nã tunc non videreẽ aliquo mõ ad res diuinas aut pertinere aut ptinuisse. iure ergo locus mundus pro hac cõbustiõe eligi debebat vt non acciperent boĩes aliqd de cineribus illis ĩ cõculcatione q̃ ad irreuerentiã sacrificior ptineret: q̃ tñ deus fugiebat. nã l; ad horrorẽ extra castra talis crematio fieret. nolebat tñ aliqd illor despectui habere. ¶ Sed aliqs arguet cõtra ea que dicta sunt. s. q̃ cineres extra castra in loco mundo cremationis vituli effundi debebant q̃ referr̃ necessario ad cineres qui fuerunt in altari holocaustor: qm̃ nõ itelligit de cinerib⁹ ipsius vituli crematí cũ dicat q̃ deberet vitulus cremari in loco in quo cineres effundi solent. supra tñ. 1. c. dicebat q̃ cineres effundebant ꝓpe altare ad plagã orientalẽ: ⁊ hoc erat ĩtra tabernaculi atriũ. ergo non poterãt effundi extra castra: ⁊ ibidẽ posite sunt cause quare nõ poterant nec debebant cineres fundi extra atriũ. Lũ aũt hic dr̃ esse cineres fundendos extra castra. Respondendũ est cineres esse duplices. s. quosdam esse cineres qui accipiebant de altari: ⁊ isti ptinebant ad res sacras qm̃ fuerũt soluti de carnibus istor sacrificior aut saltẽ cõtingerant ipsa sacrificia quor vtroq̃ mõ sancti efficiebant: ⁊ bos nõ licebat effundi extra castra sed ꝓpe altare holocaustor ad plagã orientalem vt ꝑ. s. 1. c. Alij erant cineres in sanctuario qui non erãt de ipsis rebus sacris sicut cineres soluti ꝺ lignis succẽsis ad coquẽdum carnes sacrificior pacificor. hi autẽ nullo modo sacri erãt qm̃ nec soluti erant de carnibus sacrificior nec ẽt cõtingerãt ipsas res sacras. bos autẽ licebat educi extra castra ⁊ poni in loco mundo: q̃ in sanctuario fuerant ⁊ ad quandã reuerentiã pertinebant. de his autẽ secundis cineribus dicit hic q̃ effunderentur extra castra. ꝺ primis aũt dr̃. s. 1. c. ¶ Alio modo alij respõdent q̃ oẽs cineres sacrificiorum ⁊ qualitercũq̃ in sanctuario fuissent educebant extra castra. Et quando. s. 1. c. dr̃. cineres ꝓpe altare ad plagã orientalem: dicunt q̃ cineres qui accipiebantur de altari primo ponebant intra atriũ tabernaculi vbi ⁊ effũdebant vesicule ⁊ plume volucrum crematar cozã deo: ⁊ ibi rursus illi cineres cremabant vsquequo resolubiles non essent: et tunc nihil sacrũ videbatur in eis permanere: sed educebantur extra castra in locũ mundũ. Primus tñ solutionis modus conueniẽtior creditus est a gbusdam. sed fallum est. nã cinis ⁊ si aliquando ponerẽt iuxta altare ad orientẽ: tñ tãdẽ extra castra trabebatur: ⁊ faciebat hoc quotidie sacerdos in matutino ⁊ ibi eos cremabat vt ꝑ. j. 6. c. (Incendetq̃ ea super lignor struẽ). i. oẽs partes vituli educti extra castra cõburebant ponendo eas sup ligna incensa. (Que in loco effusorũ cinerũ cremabãtur). i. q̃ vitulus iste cum oĩbus suis partibus cremarẽt in loco vbi solebant effundi qui effundebant de sanctuario. qui autem cineres sunt bi supra dictum est.

¶ Qꝺ si omnis turba filiorum israel ignora//uerit ⁊ per ĩperitiã fecerit q̃ cõtra mandatũ dñi est: ⁊ postea intellexerit pctm̃ suũ: offeret pro pctõ suo vitulum. Adducetq̃ eũ ad ostiũ tabernaculi: ⁊ ponẽt seniores populi manus sup caput eius coram dño. Immolatoq̃ vitu/lo in conspectu dñi: inferet sacerdos qui vnctus est de sanguine eius in tabernaculũ testimonij tincto digito aspergens septies cõtra velum. Ponetq̃ de eodẽ sanguine in cornibus altaris q̃ est coram dño in tabernaculo testimonij. Reliquũ aũt sanguinẽ fundet iuxta basim altaris holocaustor: q̃ est in ostio ta/bernaculi testimonij. Dẽm eius adipẽ tollet ⁊ adolebit super altare: sic faciens ⁊ de hoc vitulo quomodo fecit ⁊ prius. Et rogante pro eis sacerdote: ꝓpitius erit eis dominus. Jp/suz ãt vitulũ efferet extra castra atq̃ cõburet sicut ⁊ porrẽ vitulũ: q̃ est ꝓ pctõ multitudis.

Supra eo.

Supra. 3. ꝺ ⁊ infra eo.

Mod⁹ sacrificij pro pctõ totius populi.

Qꝺ si omnis turba ignorauerit. Dic põit icõz. s. modus sacrificij pro pctõ totius populi. ⁊ ponunt hic cerimonie sicut supra ponebat in sacrificio facto ꝓ pctõ sumi sacerdotis. (Ignorauerit ⁊ per ĩperitiam fecerit). i. si populus ignoraret aliqua mãdata dei: vtpote q̃ in eis ĩperitus erat. s. q̃ nunq̃ sciuerat aut forte aliq̃ oblitus fuerat debebat facere que sequũtur. (Qꝺ ostra mãdatũ dñi est). Sicut supra ꝺclaratũ fuit non põt hoc itelligi de p̃ceptis decalogi nec etiã de preceptis iudicialibus: qm̃ in his aut nunq̃ cõtingeret totum populũ errare: aut si contingeret non faceret hoc per ignorantiaz: qm̃ non poterant talia ignorari. sed itelligit de mandatis cerimonialib⁹ qm̃ in his iterdũ ex ignorãtia aut ex inaduertẽtia peccare poterant omittendo aliquã cerimoniam que obseruari deberet siue in solẽnitatibus siue in similibus.

¶ Qm̃ dicebat peccare tota turba per ignorantiã. Qꝺ. 20.

A Rñ. ad q̃st. tum q̃nis

Queret autẽ aliqs qm̃ dicebat peccare tota turba ꝓ ignorantiã. ¶ Et rndet q̃ tunc tota turba peccat qñ aliqua cerimonia erat que a toto populo seruari debebat ⁊ nullus de populo illã obseruabat: vt si oẽs reliquissent aliq̃ obseruantiã alicuius solẽnitatis aut alterius cerimonie. Alio mõ dicebat errare tota turba qm̃ illi qui principaliores sunt in populo ⁊ plures peccant: vt si maior pars populi erraret omittendo in aliquo p̃cepto cerimoniali: qm̃ noie maioris partis populi totus populus cõtinet. Itẽ dicebat peccare tota turba qm̃ oẽs illi qui ꝑerant populo ⁊ rectores ⁊ seniores de populo ⁊ viri magne auctoritatis simul errarent. sicut. n. nomine populi ẽt maior pars accipit: ita ⁊ ipsi maiores de populo aliqm̃ populus noiantur qm̃ populum continent eminenter. (Postea itellexerit pctm̃ suum). siue hoc intellexerit q̃ sacerdos aliqs declarauit eos peccasse: siue q̃ aliqs eor hoc itellexit tenebant facer ista sacrificia de qbus hic: ⁊ si populus cognoscens se peccauisse nollet offerre ea que iussa erant icurrebat magnã irã dei: ⁊ pro hoc magna erat eis euentura calamitas: q̃ tũc repugnãtis erat ex intẽtione. de hoc ꝑ. j. 26. c. (Offeret pro pctõ suo vitulũ). Quãuis oẽs de populo peccauissent: non tñ singuli offerebant aliqua sacrificia pro pctis suis: sed pro pctõ oĩum dabat vnus vitulus: qm̃ istud pctm̃ erat q̃si vnũ: iõ debebat solui vnicũ sacrificiũ quasi vna ꝑsona peccasset. ¶ Considerandũ aũt est circa dationẽ penarum qm̃ aliter se hñt leges humane ⁊ aliter se hz deus. dico autẽ ꝺ penis que iferunt vni populo vel cõitati. nã quantũ ad penas que

1.rñsio Duplices sũt cineres.

2.rñsio

B

Quō deus pēas distri buat tam h̄ q̄ i futuro.

singularibus psonis iferunt qñ singulariter peccant: magis similitudo est inter deum ⁊ leges humanas. nā cum aliqs tot⁹ populus peccat aut p̄ncipes q̄ p̄sūt leges humane non iponunt penā singulis de populo tanq̄ singulariter peccauissent: sed aut nullam penā iponunt aut iponunt aliquā penā valde gīalem q̄ magis ad cōitatē q̄ ad singulos ptinet: q⁹ eni cōitati aut multitudini peccāti interdū lex totaliter parcat p3 extra de cleri. exco. aut de po. ministran. c. latores. vbi si peccātes fuerint vltra quadraginta non iponit pena. si aūt pauciores puniunt. aliqñ autē pro aliquo pctō populi iponit pena sed parua est. Idem autē p̄ncipes faciunt: qui delinquētes populos etiā si criminaliter delinquant non puniunt capitaliter: sed in pecunijs. deus tñ nō tenet istum modū: sed siue vna psona puata peccauerit siue totus populus semp punit pctñ in delinquēte. Est tñ in hoc dīa: q⁹ aliter punit deus hic ⁊ aliter in futuro. In p̄senti autē qñ punit per legē datam habet se aliquo modo ad legem punitionis legū humanaꝝ: q⁹ sicut populo peccāti fm leges humanas aut nulla aut parua infligit pena per leges humanas: sic ⁊ deus hic cuz ō pctō totius populi ageret nō posuit penā singulis de populo: ita vt singuli offerre tenerent: sed ip̄suit eis penam tanq̄ vni viro mandans offerre vnū vituluz sicut sūmus sacerdos p3o suo pctō offerebat. ¶ Si tñ deus⁹ puniret hic ⁊ nō per legē: tūc aliqñ punit ipsas cōitates tanq̄ singulares psonas: ⁊ hoc qñ peccata valde grauia sunt: sicut gnq̄ siue potius quattuoꝝ ciuitates sodomoꝝ simul igne celesti deleuit ⁊ deletas subuertit: ⁊ sic glibet ō populo ibi passus est tanq̄ si vnus homo solus p3o suo pctō puniretur. de hoc Heñ. 19. c. In futuro autē seculo vniuersaliter deus hēt vnum modū puniendi: qñ siue psone singulares siue totus populus peccauerit glibet punit quātū peccauit: ⁊ in hoc nō distinguit de peccato ppli an sit paruū vel magnū: qñ quātūcūq̄ illud fuerit punit populus p3o illo: ⁊ glibet de populo qui peccauit. hic autē non obseruat deus talē modum qñ p̄ius tēpus magis emēdationis q̄ punitionis est. (Adducesq̄ eū ad ostiuz tabernaculi). i. tota multitudo israelitaꝝ que peccauerit faciet p se adduci vnum bouē ad ostium tabernaculi vt ibi p3o oībus īmolet. (Et ponent seniores populi manus sup caput eius). Im positio manuū gīalis erat ad oia sacrificia: qñ due cause ꝓpter quas fiebat ista manuū ip̄positio erat ad oia sacrificia vt declaratum fuit. ē. 1. c. iussit aūt q⁹ seniores manuz iponerent: q⁹ cū oēs de populo peccauissent ⁊ nō possent oēs ad ostiū tabnaculi ponere manus sup caput vituli q⁹ magne multitudinis turba erat ponebāt illi soli qui erāt p̄ncipales in populo ⁊ maioris auctoritatis: qñ hi totū populū eminenter cōtinebant. Nec. n. vocāt seniores qui maioris etatis in populo erāt: qñ tunc qdā rusticissimi p̄ferrēt viris magne auctoritatis cū maiores eēnt etate: sed vocant seniores qui p̄udētia ⁊ auctoritate ⁊ honore ceteris maiores sunt ⁊ in etate matura positi sunt. (Sup caput ei⁹ coraz dñō). i. ista ip̄positio manuū que fiebat sup caput erat coz̄ dñō i. coz̄ tabernaculo in ostio eius in quo deus esse dicebat. (Im molabitq̄ vitulū in cōspectu dñi). Ista īmolatio ad sacerdotes pertinebat: qñ populares non poterāt aliquas cerimonias sacrificioꝝ explere. (Inferet sacerdos qui vnctus est ex sanguine eius in tabernaculū). Qñ fiebat īmolatio p3o pctō tot⁹ ppli nō faciebat istas cerimonias aliqs de minoribus sacerdotibus sed maiores: ⁊ isti sunt qui vocant vncti: ⁊ de his oz̄ q⁹ soli deberēt facere hoc sacrificiū ⁊ non aliqs de sacerdotib⁹ minoꝝib⁹. cā ē q⁹ sicut pctñ totius populi valde magnū erat: ita sūmus sacerdos p3o illo sacrificiuz offerebat. ¶ Fuit autē alia cā quare solus sūmus sacerdos offerret istud sacrificiū qñ itendebat sacra scriptura per hāc īmolationē factā p3o toto populo designare īmolationē Xp̄i in cruce qui passus est p toto gīe humano: et qñ xp̄s sūmus sacerdos erat debuit sūmus sacerdos solus p toto populo sacrificiū īmolare. de hoc apostolus ad Hebr. 12. c. ait. quorum enim ālium infert sanguis p3o pctō in sancta p pontificem boꝝ corpora cremant extra castra: ꝓpter qō ⁊ Jesus vt sanctificaret per suum sanguinem populū extra portam passus est. (Tincto digito aspergens septies cōtra velū). Sunt intelligende iste cerimonie fm modū quem supra posuimus. ſ. q⁹ sanguis totius vituli īmolati funderetur in crateras cū ingulabat: ⁊ manente cratera apud altare cū sanguine assumebat ō sāguine illo aliqd modicū in craterula ⁊ introducebat in tabernaculum: in quo sacerdos mittebat digitū suū intingens ⁊ aspgebat ctra velū sancti sanctoꝝ. quare aūt septies fiebat ista aspersio. ē. declaratum est. (Ponetq̄ de eodē sanguine). i. de sanguine quē habet in craterula quā introducerat in tabernaculū ponebat super cornua altaris. (In cornibus altaris). Loquit de altari thymiamatum cuius cornua nunc sanguine tingebant. altare autē holocaustoꝝ extra tabernaculū manebat: ⁊ non tingebātur in hoc sacrificio cornua eius: sed solum cornua altaris thymiamatū q⁹ nunq̄ in eo fiebat aliqua īmolatio nec effusio sanguinis nisi in die ꝑpitiationis vt habet Exo. 30. c. ⁊ quādo offerebat sacrificium sūmi sacerdotis ⁊ totius populi de gb⁹ hic dicitur. (Qō est coram dño in tabernaculo testimonij). Hic determinatur differētia in situ altaris thymiamatū ⁊ holocaustorum. ⁊ dicitur q⁹ altare thymiamatū erat intra tabernaculū: altare holocaustoꝝ erat extra. ⁊ dz esse istud altare coz̄ dño: q⁹ erat coz̄ sancto sanctoꝝ in quo erat deus. (Reliquū autē sanguinē fundet iuxta basim altaris holocaustoꝝ). Sumebat de toto sanguine vituli īmolati quedā particula ad tingēdū cornua altaris thymiamatū ⁊ vt aspergeret coz̄ velo sancti sanctoꝝ. manebat autē totus alius sanguis ⁊ ille fundebat ad basim altaris holocaustoꝝ ex causis supra assignatis: quoniā vtrobiq̄ fiebat expiatio p3o pctō. (Qō est in ostio tabernaculi testimonij). Refertur ad altare holocaustoꝝ qō erat in ostio tabernaculi testimonij. i. apud ostium eius. (Oēmq̄ eius adipem tollet). Tota pinguedo que intra viscera vituli erat siue super vitalia siue intra: siue reticulum iecoris siue pinguedo super renunculos ⁊ ilia erat cremanda. hic tamē non ponit specialiter. (Et adolebit sup altare). i. cremabit. hoc generale erat in oīb⁹ sacrificijs. (Sic faciet de hoc vitulo qūo fecit p̄ius). Refertur hic ad cerimonias tollendi adipes de visceribus vituli īmolati p3o peccato sacerdotis sūmi: q⁹ sicut fiebat in cremando adipē illius ita fieret i hoc. (Et rogāte p3o eis sacerdote). ſ. sacerdote magno: quoniā solus sacerdos magnus faciebat ista sacrificia que ptinebant ad peccatum totius populi. (Propitius erit dñs). i. dest quādo sacerdos magnus faceret sacrificium p3o peccato totius populi orabat vt dimitteret eis deus: ⁊ tunc ꝑpitiebatur deus: i. dest miserebat ⁊ non iferebat penā quā illis illaturus fuer. Q⁹ ꝑficerēt ista sacrificia aut qd delerent. ē. 1. c. declaratū est. (Ipsum autē vitulum efferet extra castra). i. q⁹ sicut vitulus qui īmolabatur p3o sūmo sacerdote cremabat extra castra: ita ⁊ vituluz qui cremabat p pctō populi. causa autē huius est quā. ē. assignauim⁹. quare cōburerēt vitulus extra castra qui p3o sūmo sacerdote īmolatus erat atq̄ cōbureret. (Sicut ⁊ p̄iozē vitulum.) Refert se ad cerimonias superiozes ne cogat eadē sepe repetere. nō tñ vocat vitulum superiozē aliquē qui p̄mo fuisset cōbustus p peccato multitudinis: ꝫ eū qui cōbustus fuerat p3o pctō sūmi sacerdotis. de quo supra dictū est. (Quia est p pctō multitudinis). Hic reddit cā quare cōbureret iste vitulus extra castra. ⁊ h̄ dicit eē q⁹ erat p3o pctō multitudinis. i. totius populi. in quo due differētie notari possunt fm q̄s ista causalitas reddat. ¶ Prima est differētia quā hēt sacrificiū istud p3o pctō ad holocaustum ⁊ hostiā pacificā. ⁊ tunc est sensus istius lr̄e. q⁹ p3o peccato multitudinis est. iō iste vitulus cremabat extra castra q⁹ erat p pctō multitudinis. q. d. si fuisset holocaustū aut victima pacifica nō cremaret extra castra: sed q⁹ erat p3o pctō multitudinis cōburebatur extra castra. Alia est differentia huius sacrificij p peccato multitudinis a sacrificijs p3o pctō p̄incipis aut psone p̄uate: ⁊ tunc est sensus: q⁹ p3o pctō multitudinis erat. quasi dicat si fuisset p3o peccato p̄incipis aut alicuius persone p̄uate non cremaretur extra castra: quia tamen erat p3o peccato multitudinis cremabatur extra.

¶ Si peccauerit p̄inceps: ⁊ fecerit vnum e pluribus per ignorantiam qō dñi lege ꝓhibetur: ⁊ postea intellexerit peccatum suu: offeret hostiam coram dño bircum de capris īmaculatū: ponetq̄ manum suaz super caput eius. ¶ Cūq̄ īmolauerit eum in loco vbi solet mactari holocaustū coram dño: q⁹ p3o peccato est: tinget sacerdos digitū in sanguine hostie p3o pctō: tāgens cornua altaris holocausti: ⁊ reliquū fundens ad basiz eius: adipē vo adolebit supra: sicut in victimis pacificoꝝ fieri solet. Rogabitq̄ p3o eo sacerdos ⁊ p3o peccato eius: ⁊ dimittetur ei.

De pe. d. 3. c. inter h̄ bircū.

Si peccauerit p̄inceps. Hic ponitur tertium genus sacri

Modus sacrificij

† Altare thymiamatum ⁊ holocaustoꝝ i situ differunt.

† Dē⁹ q̄re iussit seniores super caput vituli manū iponere

Ł Qui vocāt seniores.

† Iste vitulus q̄ extra castra comburebat

† Qr̄ sol⁹ sūmus sacerdos offerret h̄ sacrificiū ⁊ nō minores 1. cā. 2. cā.

† In. q. 16.

p pcõ pn cipis.

ficij p̃ peccato p̃ncipis: ꝛ erat ꝙ offerebatur p̃ peccato p̃ncipis populi. non erat autẽ hoc tãũ pctũ quãũ pctũ multitudinis aut pctũ sũmi sacerdotis: ideo nõ offerebat tale sacrificiũ p̃ pctõ p̃ncipis sicut p̃ pctõ sacerdotis sũmi ꝛ pctõ totius populi. Quõ ãt ista petã non sunt equalia ꝛ que grauiora sint: ꝛ an extenſiue vel itẽſiue ſupra declaratum eſt. ¶Facit autem adhuc hic differẽtiã legiſlator in ſacrificio facto p̃ pctõ p̃ncipis ꝛ in ſacrificio p̃ pctõ cuiuslibet pſone ꝑuate: qñ de peccato pſonaꝝ ꝑuatarũ .j. agit. ꝛ rõ huius eſt qz pctũ p̃ncipis ẽ maius pctõ cuiuslibet pſone ſingularis niſi ſit ſũmus ſacerdos cuiꝰ pctũ maximũ eſt: et ille etiã non ꝓpriꝰ nocat pſona ꝑuãta ſed publica ſicut rex qui oĩbus preeſt. hoc autẽ pctũ non eſt maius pctõ cuiuslibet pſone ꝑuate itẽſiue: ſed extenſiue. p̃ hoc qz pec catum dicit eſſe maius intenſiue ſm ꝙ in eo infringunt plures circũſtantie: ſed põt aliqñ pſona aliqua ꝑuata infringere plures circũſtãtias in actu ſuo q̃ princeps populi: iõ intenſiue maius erit pctũ illius pſone ꝑuate: extẽſiue tñ pctũ p̃ncipis maius eſt qz illum plures imitant. alig. n. qñ licitũ eſſe putant cũ p̃nceps illud agat. alij autẽ vt p̃ncipi adulent imitantur actũ eius ſic putantes ei ſe magis placere. Interdũ autẽ alij hoc imitant qz vbi ſic non fecerunt exiſtimant ſibi indignationem p̃ncipis affuturã. ꝛ qõ veterius eſt iterduz ꝙ princeps illicite agit vt ius eſſe videat p̃ lege cõſtituit. ſic babetur de ſemiramide regina babyloniꝰ vxoꝝ regis nini que mortuo viro ſuo vt regia pote ſtate nõ careret ſi filius eius aliam ſibi accipet in vxorem ſolici tauit eũ vt eam haberet in vxorẽ: qõ ꝛ matris frequẽtibus mo nitis atq; adulationibus factũ eſt: ꝛ vt tãtum nefas quouis mo do tegi poſſet lege cõſtituit vt oĩbus ſemĩnis liceret filios ſuos in matrimonium accipere. de hoc Paulus oroſius lib. 1. de oꝛ meſta mundi. ſed hec iniquiſſima legũ infelices habuit exitus: quoniã filius ſemiramis tãtũ facinus faſtiditus: matrẽ que euz in inceſtũ perduxerat iugulauit. õ hoc vbi ſupra. eſt igit̃ bis mo dis pluribus aliis peccatum p̃ncipis maius extenſiue peccato cuiuslibet pſone ꝑuate: qõ verꝝ eſt qñ publicum eſt. als autem minime. iuſte igit̃ differre debuit ſacrificiũ p̃ peccato p̃ncipis a ſacrificio p̃ peccatis pſonarum ꝑuatarum. (Si peccauerit p̃nceps). Hoc itelligitur de rege vel de alio qui eſſet magnus oĩs habens ſub poteſtate ſua aliquã prouinciã. (Et fecerit vnũ ex pluribus per ignorãtiã). i. ſi fecerit aliquod peccatũ per igno rantiã de multis peccatis que fieri poſſunt vel cõtra aliquod õ preceptis datis in lege cõtra que aliquis peccare poteſt: ꝛ dicit. ſi fecerit vnum ex pluribus: qz quãdo aliqs peccat in vno p̃ece pto quantum ad eſſe peccatũ: nihil magiꝰ differt ꝙ ſit vnũ q̃ ꝙ ſit alterꝝ quoniã in oĩbus pctũ eſt. (Per ignorantiam). Loquitur autez hic de peccatis ſm ignorãtiã: quoniã ſi aliqs peccaret ſciens nõ ponebatur iſta pena ſed alia vt habet̃. j. ſequenti. c. maioꝝ nãq; erat inigtas cũ aliquis peccabat per paſſionẽ vel cũ peccabat per ſuperbiã ſciens. poterat aũt p̃nceps peccare per ignorantiã vt ſi eẽt aliqua cerimonia legis quã nõ cognoſceret ꝛ non obſeruaret illã: tunc enim per ignorantiã peccabat ꝛ tene bat facere iſta de qbus hic dicit̃. (Qõ dei lege prohibet). i. ſi fecerat contra vnũ de bis preceptis que ꝓhibent̃ in lege. i. cõtra aliquod de p̃ceptis negatiuis: qñ tunc tenebat facere iſta q̃ hic dicunt̃. Non tñ ſolum intelligendũ eſt litteram hanc accipi de bere de p̃ceptis negatiuis ſed etiã de affirmatiuis: qñ equalis obligationis ſunt ꝛ õ quẽcũq; peccet debet puniri ſicut ſupra p batum eſt. (Offeret hoſtiã coram dño). i. iſte p̃nceps faciet p ſe offerri hoſtiã. ꝛ iſta hoſtia dicit̃ eſſe aial qõ imolabat ꝛ dice bat offerre coram dño. i. coram oſtio tabernaculi apud altare holocauſtoꝝ in quo fiebãt oĩs oblationes: ꝛ ibi dicebat eẽ deꝰ quoniã itra tabernaculũ ſpecialr deus erat. (Vircũ de capris). Tenebat offerre p̃nceps p̃ pcõ ſuo vircũ. ꝛ ſignificat hic vir cus nomẽ ſexus ꝛ non ſpẽi: qñ non poterat offerri capra p̃ pcõ p̃ncipis ſed p̃ pctõ pſonaꝝ ꝑuataꝝ: iõ ſubiunget hic de capris qz capra ſignat hic ſpẽm ꝛ vircus ſignificat ſexum maſculinum. (Immolatũ). Dicebat̃ vircus imolatus in quo non erat aliqua macula de bis que habent̃. j. 22. c. lz ſeruaret maioꝛ mũdicia in eis que offerebant̃ ex neceſſitate q̃ in bis que offerebant̃ ſpõ te vt p̃z. j. 22. c. (Ponetq; manus ſuas ſup caput ei⁹). Hoc erat generale in oĩbus ſacrificijs ꝙ offerens ponet manũ. Lã aũt ſupra. 1. c. expreſſa eſt. (Lũq; imolauerit eũz). Hoc referẽt ad ſa cerdotem: qñ p̃nceps ex eo ꝙ laicus erat nõ poterat miniſtra re in aliquo ſacrificio aut ſimili miniſtratiõe: ꝛ ſi forte miniſtra re vellet mozeret̃. ſicut p̃z de rege azaria quẽ btũs Matthe⁹ vo cat oziã: qui cũ vellet miniſtrare coꝛã dño ponens incẽſum pcuſ ſus fuit in fronte ꝛ mãſit ſic vſq; ad diẽ mortis ſue. de hoc habe

Qõ.21. A Quõ pec catũ p̃nci pis ẽ ma ius pctõ cuiuslibz pſone ex tenſiue

Nota ꝫ p̃ncipes ꝛ rectores.

B

tur. 4. Reg. c. 15. Sacerdotes autẽ oĩa iſta efficiebant. (In loco vbi ſolet mactari holocauſtũ). Iſte erat locus apud oſtiũ taber naculi in latere altaris ad partẽ aglonarem eius: ꝛ ibi oĩa holo cauſta ꝛ alia ſacrificia imolabant̃. denoiabatur autẽ hic a ſacri ficijs holocauſtoꝝ qñ iſtud ſacrificiuz cõmunius erat oĩb⁹ aliis cum quotidie fieret. (Coꝛã dño). õ. expoſitũ eſt. ſ. coram taber naculo qz ibi ſpecialiter deus erat. (Qz p̃ pctõ eſt tinget i ſan guine ſacerdos digitũ hoſtie p̃ pctõ). Hic ponitur ritus g fie bat in ſanguine iſtius ſacrificij p̃ pctõ p̃ncipis. ſ. ꝙ tingeretur digitus ſacerdotis in ſanguine hoſtie ad tingendũ cornua alta ris holocauſtoꝝ. ꝛ dicit hoc fieri qz erat ſacrificiũ p̃ pctõ. q. d. ſi non fuiſſet ſacrificiũ p̃ pctõ ſed holocauſtũ aut victima pa cifica non tingeret digitus ad tingẽdũ cornua altaris: ſed quia erat p̃ pctõ tingebat̃ digitus in ſanguine ad altaris cornua ti genda. ponit̃ hic bis p̃ pctõ. ꝛ primo ſignificat cauſalitatẽ. ſ. ꝙ debet tingi digit⁹ in ſanguine hoſtie qz illa eſt p̃ pctõ. Secun do determinat ſignificationez ipſius hoſtie. ſ. ꝙ ipſa hoſtia erat p̃ pctõ. (Tangens cornua altaris holocauſti). Non tingeba tur hic altare thymiamatũ ſicut tingebat̃ in ſacrificio p̃ pecca to ſũmi ſacerdotis ꝛ totius populi: qñ ibi obſeruabant̃ plures cerimonie q̃ hic in ſanguine p̃ cã ſupra aſſignata. ¶Et eſt ſciendum ꝙ in quolibet ſacrificio p̃ pctõ tingebãt̃ cornua altaris. ſed differt qñ in qbuſdam pctis tingebatur altare holo cauſtoꝝ ꝛ in qbuldã tingebant̃ cornua altaris thymiamatũ. i ſa crificijs enim p̃ pctõ ſũmi ſacerdotis ꝛ totius populi tingebã tur cornua altaris thymiamatũ qz erat illa tinctio ſpecialioꝛ. in pctis autẽ p̃ncipis populi ꝛ pſonaꝝ ꝑuataꝝ tingebantur cor nua altaris holocauſtoꝝ qñ iſta erant minoꝛa peccata ꝛ nõ fie bat tam ſpãlis tinctio. (Reliquũ fundẽs ad baſiz eius). i. poſtq̃ ſacerdoꝫ intincto digito in ſanguine cratere tingebat cornua al taris manebat multus ſanguis in cratera ꝛ totus ille fundebat̃ ad baſim altaris illius: ꝛ non fiebat hic ſicut in holocauſtis vel hoſtijs pacificis qz ibi fundebat̃ ſanguis per circuitũ altaris. ſ. ſuper ipſos parietes altaris. in ſacrificio autẽ p̃ pctõ nihil fun debat̃ per circuitũ altaris: ſed per cornua ꝛ ad baſim. ꝛ hoc qz in diuerſis ſacrificijs oportebat eẽ diuerſas cerimonias. (Adi pem vero adolebit). õ. ponebat̃ ſuperius de ritu ſanguinis. hic ponit̃ de ritu adipis. ꝛ oꝫ ꝙ adeps adolẽdus erat. õ. 1. ſupra al tare holocauſtoꝝ qz hoc erat generale in oĩb⁹ ſacrificijs. (Sicut in victimis pacificoꝝ fieri ſolet). Poſuerat. õ. in alijs ſacrificijs de ritu adipis adolendi: ꝛ ne hic cogatur ſepe eadẽ inutiliter re petere ſubiungit ꝙ obſeruari deberet ritus in iſto adipe imo lãdo ſicut in adipibus hoſtiaꝝ pacificaꝝ: qñ ibi totus adeps cre mabatur. (Rogabitq; p̃ eo ꝛ p̃ pctõ eius vt dimittat ei). ſ. ꝙ cum ſacerdos faceret cerimonias huius ſacrificij p̃ p̃ncipis pctõ rogabit p̃ eo ꝛ p̃ pctõ ſuo: ꝛ hoc vt dimittatur illi. erãt autem iſte due oꝛationes: vna que fiebat p̃ pctõ p̃ncipis: ꝛ alia que fiebat p̃ ipſo p̃ncipe. Pro pctõ p̃ncipis fiebat de precatio vt deus remitteret illud pctũ p̃ncipi nec infligeretur aliqua pena ꝓpter hoc. Rogare p̃ ipſo p̃ncipe erat ꝙ deus conſeruaret p̃ncipẽ nec incideret in aliqua peccata: ꝛ ꝙ cõſe ruaret euz ab infoꝛtunio: ꝛ vt erigeret̃ in virtutẽ ꝛ proſperitatẽ. erant autem iſta diuerſa: quoniam vnum tendebat ad malũ tol lendum: alterum ad bonum conſequendum.

¶Qõ ſi peccauerit aĩa per ignoꝛantiã de po/pulo terre vt faciat quicq̃ õ bis que dñi lege p̃hibent̃ atq; delinquat: ꝛ cognouerit pcñ ſuũ offeret capꝛã immaculatã: ponetq; ma/nus ſup caput hoſtie que p̃ pctõ eſt: ꝛ imo/labit eam in loco holocauſti. Tolletq; ſacer/dos de ſanguine in digito ſuo: ꝛ tangens coꝛ nua altaris holocauſti: reliquũ fundet ad ba/ſim eius. Oẽm autẽ adipẽ auferens ſicut au/ferri ſolet de victimis pacificoꝝ: adolebit ſu/per altare in odoꝛẽ ſuauitatis dño: rogabitq; p̃ eo ꝛ dimittetur ei. Si autem de pecoꝛib⁹ obtulerit victimã p̃ peccato: ouẽ. ſ. imacu/latam: ponet manuz ſuper caput eius: ꝛ imo/labit eam in loco vbi ſolent cedi holocauſto/rum hoſtie. Sumetq; ſacerdos de ſanguine

Supra. 3. o 2. õ. eo. 2. j. eo.

eius digito suo: ⁊ tangens cornua altaris holocausti reliquum fundet ad basim eius. Omnem quoq; adipem auferens sicut auferri solet adeps arietis qui imolatur pro pacificis: cremabit sup altare incēsum dñi. Rogabitq; pro eo ⁊ pro pctō eius ⁊ dimittetur ei.

Supra. 3. d 2. ē. eodē.

De sacrificio p pctō cuiuslz ꝑuati hois

† Alia significat hoiem ꝑuatum

Qō si peccauerit aīa. ē. agebat de sacrificio pro pctō ꝓncipis. hic agit ō sacrificio pro pctō cuiuslibet ꝑuati hois. ⁊ est istud quartū genus sacrificioꝝ pro peccato: qm̄ hic obseruabat diuersus ritus in animali imolando fm q̄ erat diuersum peccatū ab oibus aliis supra positis. (Qz si anima peccauerit). Hic anima significat hominē sicut supra. 2. c. dicebat: ⁊ hic in littera. ⁊ non solum signat hoiem: sed etiam hoiem ꝑuatum non habentē aliquam dignitatem nec excellentiam ꝓpter quā sit magis q̄ homo: ⁊ ideo isti vocant homines solum. illi autē qui in magnis dignitatibus cōstituti sunt vt reges ⁊ alij dñi nō solū sunt hoies: sed etiā plusq̄ homines. qui autē sunt psone ꝑuate non habentes gradū excellentie specialis hoies solum sunt: ideo vocat eos hic animas nihil magis determinando ac si diceret. si peccauerit homo per ignorantiaz. (De populo terre). i. si aliqua anima vel homo de populo terre. i. de populariꝫ peccauerit per ignorantiā. in hoc autē q̄ dixit de populo terre designauit hoc intelligi de oibus popularibus nō habentibus excellentiā. Et dicitur hic peccare per ignorantiā. s. q̄ peccaret aliq̄s de hoibus ꝑuatis cōtra aliquod ꝓceptum de cerimonialibus. nā non potest hoc intelligi ō eo qui ignorauit in ꝓceptis decalogi. nā hic non recipit aliq̄ ignorantia nec etiam accipit de eo qui peccauit in ꝓceptis iudicialibuꝫ: qm̄ ibi eodem modo nec accipit talis ignorantia nec talis purgatio per sacrificia: sed eo mō quo supra ꝓbatum fuit.

† (Et fecerit de his que lege dñi ꝓhibentur). Istud ꝓceptū fm radicem lre videtur solum intelligi de ꝓceptis negatiuis: qz illa solū dicunt ꝓhibere. Affirmatiua aūt non prohibent: sed potiuꝫ iubent. intelligendū tamen est de oibus tam negatiuis q̄ affirmatiuis: quoniā in omnibus equa ratio pcti est. etiam ex littera ista aliquo modo videt q̄ itelligatur de ꝓceptis affirmatiuis. nā dicit q̄ ista dz aliquis agere si fecerit aliquid de his que lege dñi ꝓhibentur: sed in lege dñi non solum ꝓhibet q̄ aliq̄s agat ꝫ ꝓcepta negatiua: sed etiā contra ꝓcepta affirmatiua cū vtro biq; pctō fit vetitum a lege dei. ergo qualitercūq; hō peccet si ē persona ꝑuata tenetur hac lege. (Atq; delinquat ⁊ cognouerit peccatum suuz). Hoc q̄ dicit hic de delinquendo vno modo pōt intelligi q̄ fit idem cum superiori. s. q̄ faciat aliq̄d cōtra ea que ꝓhibentur in lege dei: ⁊ delinquat. i. q̄ illud facere contra legem fit ipsum delictuz: ⁊ tunc nihil addit hic delinquere: sed est expositio superiozis. Alio modo potest itellige delinquet cē aliquid distinctum a supiozibus: ⁊ tunc designabūtur hic duo genera pctōrum. s. pctō per cōmissionem q̄ est directe cōtra ꝓcepta negatiua: ⁊ hoc significat supra cū dicit. fecerit ge quā de his que lege dñi ꝓhibentur. aliud genus pctōrum vetatur hic. s. pctō per omissionē q̄ est cōtra ꝓcepta affirmatiua. ⁊ hoc notatur cū dicit delinquat: qm̄ delinquere omittere signat. ⁊ tunc pz q̄uo non solum agentes contra banc legem tenentur in ꝓceptis affirmatiuis ⁊ negatiuis offerre sacrificiū quocūq; illoz modorum peccauerit. sed lra magis se conformat ꝓmo modo q̄ scōo qz nō ponit hic disiunctiua sz copulatiua que designat ista duo esse simul. s. facere cōtra aliq̄d q̄ lege dñi ꝓhibetur: non tñ contingit q̄ aliq̄s in eodē actu peccet cōtra ꝓcepta affirmatiua ⁊ negatiua. (Et cognouerit pctō suum). q̄cūq; cognoscit siue per seipsum vt qz forte in lege studuit: siue per cognitionē ab altero declaratā teneꝫ facere ea que mandant hic: ⁊ si resisteret facere postq̄ sciret pctō per ignorantiā est iam pctō per malicia. (Offeret capzā imaculatā). in hoc differt sacrificiū pro pctō cuiuslibet ꝑuate psone a sacrificio pro pctō ꝓncipis: qm̄ pro pctō ꝓncipis offerebat masculus de capzis. hic aūt iubet femina: qz dz capzā. Nec valet si aliq̄s arguat q̄ capza ⁊ ouis ⁊ similia noia aliquādo supponunt pro sexu ⁊ aliquādo pro spē: ita vt possit intelligi tam masculus q̄ femina. dōm est non posse hoc stare: qm̄ q̄q̄ ista noia per se posita non limitarenē ad supponendū pro sexu: sed stant indifferenter pro specie: tñ hic non potest stare qz ex adiuncto fit determinatio ad sexum cū dicit capzā imaculatam. capza autē imaculata non potest supponere nisi pro femella. de maculis autem ḡbus carere debeat ista capza dictuz est in superiozibus: quoniā equalis imundicia in oibus offerendis animalibus obseruari debet: ideo de ea habet. j. 22. c. (Ponetq; super caput hostie que pro peccato est manum). Hoc refertur ad peccantem ⁊ offerentē animal ad imolandum qui ponere debebat manum suaz super caput hostie: idest super caput animalis qō offertur in hostiaz. de causa huius impositionis supra. 1. c. dictum est. (Et imolabit eam in holocausto). idest ista capza debebat imolari: idest iugulari ad hoc q̄ esset holocaustum de ea. ¶ Contra hoc arguet aliquis quoniam sacrificia p peccato sunt distincta fm speciem a sacrificijs holocaustoꝝ. qō ergo est sacrificium pro peccato non est holocaustuz: sed hic dicitur q̄ offeretur ista capza que erat pro peccato in holocaustum. Ad hoc respondetur q̄ holocaustum dupliciter accipitur. ¶ Uno modo holocaustum quantum ad ipsum animal qō offertur. alio modo quantum ad aliquas partes ipsius animalis que cremantur. Accipiendo primo modo holocaustuz differt ꝫ speciem ab holocausto pacifico ⁊ a sacrificio pro peccato. ⁊ tunc non est verum q̄ capza de qua hic dicitur offertur in holocaustum: sed solum offertur pro peccato: qm̄ si holocaustuz foret totum aīal combureretur: hic tamen non cōburitur preter ea que ponunt hic ⁊. j. 6. c. aliq̄d alteꝫ sed cetera sacerdotib⁹ cedunt vt patet. j. 6. c. Item si holocaustum esset offerretur ad laudem dei ⁊ nō specialiter pro aliquo pctō. hic tamē fit oblatio pro pctō p̄sone ꝑuate. ergo non fit holocaustum isto primo modo. Scōo modo accipitur holocaustum quātum ad partes aīalis: qm̄ holocaustum dicit qm̄ aliq̄d totaliter cōburitur. si igitur aliq̄ pars animalis acciperetur ⁊ illa totaliter cremaret erat holocaustuz quantum ad partem illam. ⁊ isto modo non differt holocaustuz ab alijs speciebus sacrificioꝝ. sed necessarium est in omni sacrificio esse holocaustum cū non fit aliq̄ō sacrificiū in quo non cremetur aliquid de ipso aīali imolato. ⁊ sic sacrificiuz istud qō erat pro peccato efficiebat holocaustum: qz aliqua pars eius. s. adeps cremabatur. Et cum dicitur hic. ⁊ imolabit eam in holocausto. refertur ad sacerdotem qui solus imolare poterat ⁊ nō ad ipsos vulgares offerentes. (Tolletq; sacerdos de sanguine in digito suo). Cum animali imolato ōfluxisset sanguis in crateras: mittebat sacerdos digitum in crateram tingens sanguine vt sic tingeret cornua altaris. ¶ Iste autem sacerdos ō quo hic dicitur poterat esse quilibet sacerdos siue magnus siue ō minoribus: qm̄ hoc indifferens erat. cū tamen pro pctō totius populi offerretur sacrificium solus sūmus sacerdos illud faciebat vt patet supra cū dicit. sacerdos qui vnctus est. (Et tāgens cornua altaris holocausti). Digito tincto in sanguine sacerdos tingebat quattuoꝝ cornua altaris holocaustoꝝ liniens faciēdo ibi aliquas figuras: ⁊ non fiebat in hoc sacrificio tinctio cornuum altaris thymiamatū: qz illud solum tingebatur in pctis magnis quēadmodum erant pctā summi sacerdotis ⁊ pctā totius populi. in parvis autem sacrificijs. s. pro peccato ꝓncipis ⁊ personarum ꝑuataꝝ solū tingebantur cornua altaris holocaustoꝝ. huius cā supra posita est. (Reliquū fundet ad basim eius). i. totum alium sanguinē qō manebat in cratera ꝓter modicū illud q̄ in digito tollebat ad tingendū cornua altaris debebat fundi ad basim altaris. i. ad fundamentum eius. quid autē de sanguine isto effuso fieret ne totam domū sua contagione macularet aut fetore ⁊ putredine exbalāte inficeret supra. 1. c. dcīm ē. (Omnem autem adipem auferet). s. sacerdos qui imolabat debebat decoriare ⁊ educere omnes adipes tam eum qui super vitalia erat q̄ eum qui epar operit q̄ pinguedinem magnam adherentem ilibus ⁊ tegentem renunculos. Leterum quoq; pinguediniꝫ qō super ventrem ac super omasos est. (Sicut auferri solet de victimis pacificoꝝ). Datur hic regula breuis de ritu cremādi adipis ne cogatur hic repetere legislatoz sepe idem: ⁊ sic supra ponebatur in victima pacificoꝝ distincte de ritu adipis: ita in omnibus bis faciendum est sicut ibi. (Adolebit super altare in odorez suauitatis domino). idest iste sacerdos adolebit dño hunc adipem vt sit odoz suauitatis. ¶ Qualiter aūt vocetur suauis odoz iste. ē. 1. c. declaratum est. (Rogabitq; pro eo ⁊ dimittetur ei). idest q̄ sacerdos faciens sacrificium pro aliqua persona ꝑuata debebat offerre preces domino pro illa. ⁊ sic generaliter dicendum est in omnibus sacrificijs pro peccato: scilicet q̄ sacerdotes deprecarentur pro illis pro quibus sacrificium offerunt: ⁊ hoc vt non eueniat aliqua pena ei qui peccauit: etiam vt ille conseruetur ne amplius peccet: sicut supra rogabatur pro peccato ꝓncipis ⁊ pro ipso ꝓncipe. ⁊ sic intelligendum est q̄ debet rogari pro peccato cuiuslibet persone ꝑuate ⁊ pro ipsa persona ꝑuata. (Si autem de pecoribus obtulerit victimam). Hic ponitur alius modus sacrificij pro peccato

† D

† Obo Rūsio.

Holocaustū duplr sumitur.

1. mō

2. mō

† Regla ō ritu cremādi adipis

Modus sacrificij p̃ peccato simplr

cato qui non distinguitur a superioribus quantum ad personã pro cuius peccato offertur: sed quantum ad animal quod offertur: ⁊ erat speciale in sacrificio p̃ pctõ priuate pscne: qñ poterat offerri capra sic.ē. oañ est. h̃ aũt subiũgit q̃ ẽt poterat offerri ouis. Jn alijs aũt sacrificijs p̃ pctõ solũ offerebaf de vna specie alialis nec poterat offerre aliqd alter: sed in pctõ sũmi sacerdotis ⁊ in pctõ totius ppli offerebaf solum vitulus: ⁊ in pctõ p̃incipis offerebaf solũ hircus. Jn pctõ aũtẽ psonaꝝ puataꝝ poterat offerri capra vel ouis. (Si aũt de pecorib⁹.) Accipiuntur hic pecora pro solis ouib⁹. qõ p̃z ga supra dicebaf q̃ offerretur capra pro pctõ. hic aũtẽ subiungit si voluerit offerẽs offerre de pecoribus. i. de ouibus. p̃z ẽt ga oẽ ouez imaculatã. (Lõ

†

Qõ. 23. A

In sacrijs hostijs pecora triplr accipiũt. a 1.mõ b 2.mõ

3.mõ

†

†

†

†

†

†

B

Locꝰ immolatõis holocaustoꝝ.

†

†

†

†

†

†

tur ei. nō itelligit q remitteret ex ꝺditiōe sacrificioꝝ: ꝫ q offerens deuote illud offerebat: ꝛ ga merita oꝛationis sacerdotalis ad remissionem multum valebant cum frequenter oꝛationibꝰ vnius alius totaliter a pena saluetur.

¶ Capitulum. v.

Expiatio p iurii ñ manifestati. 22. q. 6. ſi gs ꝺuictus. 6. item qui. Expiatio ta ctus imūda rū rerum.

Si peccauerit aīa ꝛ audierit vocē iurātis: testisq; fuerit q ipe vidit: aut ꝓscius est: nisi indicauerit poꝛtabit iniqtatez suā. Aīa q̄ tetigerit aliqd īmūdum: siue qō occisum a bestia est: aut p se moꝛtuū: aut qōlz aliud reptile ꝛ oblita fuerit īmundicie sue: rea est ꝛ deliqt: ꝛ si tetigerit qcq̄z de īmūdicia hominis iuxta oēm īpuritatez qua polluī solet: oblitaq; cognouerit postea: subiacebit delicto. Aīa q̄ iurauerit ꝛ ꝓtulerit labijs suis: vt vel male qd faceret vel bene ꝛ nō fecerit: ꝛ id ipsuz iuramento ꝛ sermone firmauerit: oblitaq; postea ītellexerit delictū suū: agat pniaz p pctō: ꝛ offerat de gregibꝰ agnū siue capꝛā. Expiatio p iurii commissi. Deu. 18. c. Luc. 2. d. Oꝛabitq; p ea sacerdos ꝛ p pctis eius. Si n aūt nō potuerit offerre pecus: offerat duos turtures: vel duos pullos colūbarum dño: vnū p pctō: ꝛ alterū in holocaustuz: oꝛabitq; eos sacerdoti. Qui ꝓmū offerens p pctō: reꝺoꝛq̄bit caput eiꝰ ad pēnulas: ita vt collo adhereat ꝛ nō penitꝰ abꝛūpat: ꝛ asperget ꝺ sanguine eiꝰ parietē altaris. Quicqd autez reliquū fuerit: faciet ꝺistillare ad fundamētū eiꝰ: qa p pctō est. Alterū ꝺo in holocaustū adolebit vt fieri solet. Rogabit p eo sacerdos ꝛ p pctō eiꝰ: ꝛ ꝺimittet ei. Qō si ñ querit manꝰ eius duos offerre turtures aut duos pullos colūbaꝝ: offeret p pctō suo silē partez ephi decimā. Nō mittet in eā oleū: nec thuris aliqd īponet: qa p pctō est. Tradetq; eā sacerꝺoti. Qui plenū ex ea pugillum hauriēs cremabit super altare in monimentum eius qui obtulerit: rogans pro illo ꝛ expiās: reliquā ꝺo partem ipse habebit in munere.

Si peccauerit. ¶ Ꝺiuiso supꝛa pctō in q̄ttuoꝛ ptes scz i pctīs p malicīā ꝛ p passiōez ꝛ p negligētiā atq; igrātiā ꝛ lege posita de pctis p igrātiā. H ꝺister agit de sacrificijs pctoꝝ p passiōez ꝛ negligētiam. Et diuidit in duo. q̄ñ ꝓmo agit de pctis ſm passiōez ꝛ negligētiā. Scō de pctis p malicīā i ꝓncipio seq. c. Prima ī duas q̄ñ ꝓmo agit de pctis quē accidūt i quētu boiuz. scō de pctis i abusu sacrozuz. Scā ibi. (Aīa si puaricās.) Prima i tres ſm q accidūt cōiter tres puaricatiōes i humana cōicatiōe. Scā ibi. (Aīa q̄ tetigerit.) Tertia ibi. (Aīa q̄ iurauerit.) ¶ Circa ꝓmū. (Si peccauerit aīa.) ideſt si peccauerit aliqs hō. Cōsuetū ē i sacra scriptura animaz pro homine sumi. ꝛ intelligitur de quolibet homine sumi qualiscuq; ꝺignitatis aut status sit.

Lex de peccatis ſm passiōem ꝛ negligētiā.

† De pctis q̄ accidūt i cōquētu boiuz

¶ An ꝺistiguant sacrificia in peccātibꝰ ex malicia vel negligētia p q̄litates psonaꝝ sic in sacrificijs p pctō vl ex gīe pctoꝝ. Q. 1.

A **Consideādū** aūt est q̄ñ in supꝛaꝺicto. c. q̄ñ agebat ꝺe pctō p igrātiā ꝺistincta sē sacrificia psonaꝝ offerentiū: ita q ſm ꝺiuersos gꝺus psonaꝝ accipent ꝺiuersa aīalia imolāda. Dic āt ñ fit aliq̄ ꝺistinctio i psonis offerētibus p pctō suo: cū ex passiōe aut negligētia vl malicia peccauerit. nā siue sacerdos magnꝰ siue totꝰ ppls siue pnceps siue psōa puata peccauerit nō ponit ꝺistinctio sacrificioꝝ. Cā aūt buiꝰ est quoniā sacrificiū ponit maius vel minus pro aliquo pctō ſm q pctī illud maius aut minus est: ꝛ q̄ pctā ſm ignozantiaz ꝺeterminata sunt ſm magnitudinē ꝛ paruitatem in ꝺiuersis psonis: ideo semper fuerunt ꝺeterminata ꝺiuersa genera animalium imolandoꝝ ſm ꝺiuersitatem peccantium. In sacrificijs autem que pro pctis ex passione ꝛ malicia fiunt non est eadem ꝺeterminatio ſm magnitudinem ꝛ paruitatem: ideo non sunt ꝺistincta ꝺiuersa sacrificia sed eadem omnibus personis offerenda imponuntur. Et vt clarius ꝺicaī: est sensus q in pctō p ignozantiam semper est manifestum q pctīs summi sacerꝺotis ꝛ pctīs totius populi est maius pctō pncipis ꝛ pctō cuiuslibet psone puate: ideo semp ꝺeterminatū erat q sacrificiū pro pctō sūmi sacerꝺotis ꝛ pctō totius ppli eēt maiuz sacrificio pro pctō pncipis ꝛ psonaꝝ puataꝝ. nā pro sūmo sacerꝺote peccante vitulus offerebaī. pro pctō aūt ppli ꝺicebat: in pctō aūt pncipis hircus offerebaī: in pctō enim psone puate capꝛa: aut ouis. ꝺe his pcedenti. c. in pctis aūt ſm passionē negligentiā aut maliciam non constat ista ꝺiuersitas semper ꝺeterminata: quoniam interduz pctīs persone pziuate est maius pctō pncipis ꝛ pctō sūmi sacerꝺotis. interdū ēt pctīs pncipis est maius q̄ pctīs sūmi sacerꝺotis ꝛ minus q̄ pctīs psone puate: ideo nō poterat h ꝺari ꝺeterminata ꝺiuersitas in aialibus offerendis: sed datus fuit ide obligationis modus. Dec aūt ꝓbant q̄ñ q̄ñcūq; summus sacerꝺos peccat p ignozātiā pctīs suū est maius pctō totius ppli ꝛ pctō pncipis ꝛ pctō psonaꝝ puataꝝ. cuius rō est: q̄ sūmus sacerꝺos tenet plura scire in lege ꝺei q̄ oēs ꝺe pplo ꝛ q̄ ipse pnceps ꝛ plus q̄libet psona puata vt ꝓbatuz fuit pcedenti. c. pctīs ēt totius ppli ſm ignozantiaz erat maius pctō cuiuslibet psone pziuate ex cā assignata pcedenti. c. in pctis aūt ſm maliciā non stat ꝺistinctio ista semp sic ꝺeterminata: q̄ñ interdū pctīs psone puate ſm maliciaz est maius pctō pncipis ꝛ summi sacerꝺotis: q̄ in opere maioꝛis mali peccat: vt si sacerꝺos magnus peccet ex malicia in aliquo pctō paruo: ꝛ psona pziuata peccet ex malicia in aliquo ope valde magno. erunt enim hec peccata ꝺisparia: vel si in eoꝺē genere pcti summus sacerꝺos ꝛ aliqua puata psona peccent: ꝛ pziuata persona ex maioꝛi ferat malicia q̄ sacerꝺos magnus. nam tunc nēcium erit summi sacerꝺotis pctīs minus esse pctō psone puate. nō g̃ ꝺebuerūt ꝺistingui h ꝺiuersa aīalia imolanda ſm ꝺīam psonaꝝ peccantiū sic pcedenti. c. ꝺistinguebanī. ¶ Itez alia cā est: q̄ñ lz ꝺotingat ſm ignozantiā peccare summū sacerꝺotē ꝛ totum populum ꝛ pncipem atq; quēlibet de personis pziuatis: non contingit tñ q̄tū ad omnes istos euenire pctīs ſm passionem aut ſm maliciam: aut si possibile esset euenire ſm naturam. rarissime tñ eueniet. naz populus totus nunq; simul peccat per passionē sicut peccat vna psona puata: nec eoꝺē mō per maliciā aut per negligentiā: peccat tñ per ignozantiā sic pcedenti. c. ꝺeclarabaī. non ergo ꝺebuit poni hic ꝺiuersitas ꝺeterminata aīalium imolandoꝝ: sed eadez pro oibus poni ꝺebuerunt. (Si peccauerit anima). i. si peccauerit homo siue sit sacerdos magnus: siue pncipes: siue persona pziuata: quoniam omnibus non ꝺispar iudicium est. ꝛ non accipitur hic anima pro homine qui solum homo est. i. qui non habet aliquā ꝺignitatem vltra esse boiem sed pro omnibus: siue boies solum sint siue habeant aliquid vltra boiem. (Et audierit vocē iurantis.) Hic agit ꝺe pctō ſm passionē. qō tñ verius est ſm maliciaz: ꝛ ꝺistit in hoc si aliqs ꝺidit aut audiuit aliquā rem pro qua in testimoniuz ꝺucit: ꝛ inquisitus a iudice nō vult respōdere totum qō ꝺidit aut audiuit: ꝛ si iuret alicui ꝺe partibus peccat ꝛ ꝺebet sibi imponi in penam q faciat sacrificium ꝺe quo. j. ꝺz. ¶ Circa qō considerandum est q in iudicio subticere veritatem cum aliquis in testē productus est ita pctīs est sic falsitatem expzimere: q̄ equale dānum ex vtroq; inducitur. nam ēt si interdum maius dānum sit in expzimendo falsitatem eueniet tñ q̄q̄: vt in subticendo veritatez equalia subsequanī mala: vt si quis in cā criminali in testem producatur ꝛ contra eum falsē ꝺeponat: expzessio ista falsitatis moꝛtis illatiua est. sed rursus si aliquis alterum capitaliter accusauerit ꝛ ad talionem se inscripserit ꝛ reus iuste accusēt: ꝛ testis productus quo actoꝛ intentionē suā pꝛobaturus erat veritatem subticeat faciet vt accusatoꝛ capitaliter puniaī. qd igit ꝺiffert q aliquis veritatem subticendo accusatoꝛē iniuste puniri capitalr faciat: an q falsitatem expzimendo faciat iniuste accusatū puniri nihil equidem ꝺiffert. subticere igitur veritatem in iudicio par pctīs est ei qō est falsitatez expzimere. hic aūt oꝛ de eo qui adductus in testem veritatē subticuit: ꝛ per h nocuit ꝓducēti eū in testē. Et oꝛ boc pctīs ſm aliquos esse per passionē: q̄ñ qui veritatez in iudicio

'Pctīs p ignozantiaz sūmi sacerꝺotis ꝛ ppli est maiꝰ pctō pncipis ꝛ psonaꝝ puataꝝ: sec⁹ si fit p maliciaz aut passionē

B Sūmꝰ sacerdos i lege ꝺei plura scire tenet q̄ oēs ꝺe populo.

2. cā.

Totꝰ populꝰ potest peccare ex ignozantia lz ñ ex passione simul. Qūo aīa h accipiatur. †

Qō. 2 A Cū q̄s in testē pꝛoꝺucit an ita peccet subticēdo veritatē sic expmendo falsitatem.

Op.quorūdā qd sit pctm̄ sm passionē.

in iudicio subtrahit:aut ꝑpter amorem alicuius fecit vt ei prodesset aut propter odium alterius vt ei noceret:amor autem ⁊ odium passiones sunt:ideo qui propter ista veritatem subticet per passionem peccare dicit᷑. Sꝫ nec iste modus valde conueniens est:quoniā hoc modo omnia pctā nostra per passionē facta esse dicerentur:qm̄ quotiēscūq̄ꝫ peccauerimus aliquid simile his nobis est qđ nos ad agendum mouet:quo ↄcesso non relinqueretur aliquid sm qđ per maliciaꝫ peccare diceremur:distinguit᷑ tamen peccatuꝫ per maliciam ab alijs.

impro.

Quid sit p passionē peccare.

Cōsiderādū ergo est ꝙ non dicimur peccare per passionem quotienscunq̄ꝫ aliqua passio in pctō nostro interuenit aut ipsum actum precedit.hoc autem falsum est:qm̄ tunc cum pctm̄ per maliciaꝫ a peccato sm passionem distinguatur solum esset pctm̄ per maliciā qđ per intellectum ⁊ voluntatem nulla alia affectione interueniente fit.

B

Sed hoc non potest stare quoniam intellectus ⁊ voluntas sm seipsa nūq̄ꝫ inclinarentur ad peccandum cum intellectus ⁊ ratio semper ad optima sint iuxta Arist.in.3.et.9.ethic᷑.

Cōclo.

Dicēdum ergo est nullum pctm̄ esse in nobis nisi id per ignorātiam fiat preter illa que cum aliquali motu partis affectiue fiūt:

In omni pctō pcedit aliq̄ passio nisi in pctō pp igrātiā: ⁊ eō oē pctm̄ ē p igrātiaꝫ nisi, vbi īuenit aliq̄ passio.

⁊ sic dicēdum est generalit᷑ esse pctm̄ fieri cum aliquali passione nisi id qđ sm ignorantiam est:non tamē vocantur pctā sm passionem omnia que per aliquem passioneꝫ fiunt:sed illa que per passionem fortiter cōmouenteꝫ explent᷑. Unde cōmuniter duas passiones ponimus que fortes ⁊ impetuose sunt.s.iram ⁊ delectationem:delectationem autem dico siue eam que in tactu:siue ea que in gustu est.hec enī fortiter impellūt ⁊ cōmouēt: ita vt videatur nobis aliqualis velut inducta necītas: ideo cuꝫ aliquis per has duas passionales affectiones agit p passionem agere dicit᷑. ⁊ cum he due sint duo sunt genera pctōrum q̄ per passionem fiunt.s.quedam per iram: ⁊ alia autem per libidineꝫ ⁊ intēperantiam ciboꝝ.cetera autem lꝫ per quosdā affect⁹ passionales fiant:non tamē dicunt᷑ pctā sm passionem: ⁊ ideo cuꝫ aliquis cupiditate pecuniarum malū agit non dr̄ esse pctm̄ sm passionem:q̄ꝫq̄ꝫ cupiditas ipsa passio quedam sit:etiaꝫ pctā illa que per passionem facta esse dicunt᷑ sunt per aliquos mot⁹ passionales qui actualiter insurgunt ⁊ impedientes non pmittunt rectam rationem pfecte deliberare: ⁊ sm hoc diminuitur aliq̄liter grauitas pcti.

Qui p odiū aliqd agit sꝫ maliciā agit: q vō per iraꝫ sm passiōeꝫ agit.

Si tamē sint alique passiōes que nō sint motus subito insurgentes sed inueterate sint ⁊ quiete:qui per eas agit non dr̄ peccare sm passionem sed magis sm maliciaꝫ.vn̄ quia odium passio est ⁊ tamē inueterata est. qui per odiuꝫ aliquid egerit non dr̄ agere sm passioneꝫ sed per maliciā:ira aūt est quidam motus subito factus per cōmotionem sanguis. vn̄ qui sm iram peccat per passionem agere dicitur. Ratio autem diuersitatis est quoniā ire motus subitus ⁊ violentus est:odiū est aliquid quietum ex antiquo manens. Conformiter auteꝫ dicendum est de amore qui sm libidinem ⁊ de cupiditate possidendarum rerum malum aliquod agit:non agit per motuꝫ aliquem in eo nouiter insurgenteꝫ:sed per aliquid quietum ⁊ manens.nam libido interdum surgit interdū residet. cupiditas aūt equaliter īmanet:ideo qui malum aliquod agit cupiditate ductus possidendarum rerum non p passionem sed per maliciaꝫ agere dr̄.ideo generalr̄ dicēdū est ꝙ q̄ꝫuis in omni pctō sit aliqua passio:tn̄ nō vocant᷑ oīa pctā sm passionem:sed ea solum que aut p iram aut p delectationem tactus ⁊ gustus fiūt.

Qui peccat p irā ⁊ libidinem dr̄ peccare ex passione ⁊ n̄ ex malicia. ⁊ q̄re.

Iteꝝ ↄsutat opionem.

Cū ergo dicitur hic ꝙ ille qui adductus in testeꝫ subticuit veritatē in iudicio amore ductus vt alicui pficeret:aut odio illectus vt alteri noceret ꝙ agit sm passioneꝫ non potest stare. Sed dōm est eum facere sm maliciam. ⁊ sic pncipiuꝫ huius.c.de illis q peccant sm maliciaꝫ:deinde aūt de his qui sm negligentiā peccāt agit.(Et audierit vocē iurātis.)idest audierit a iudice mandāte sibi ꝙ ipse iuret.nā nō pōt intelligi ꝙ ipse audiuerit aliquem aliū iurantē cū dicat᷑ ꝙ ipse debeat eē testis. iuramentum autē ad testes pertinet: ⁊ ideo lr̄a hebraica hic clarior est q̄ dicit.(Et audierit vocē iuramēti.)idest si audierit anima istā voceꝫ iuramenti.i.audiuerit voceꝫ iudicis in qua iudex mandet sibi iurare.

C †

Alio mō intelligi pōt ista lr̄a ꝙ accipiat᷑ sic iacet.s.si audierit vocem iurantis: ⁊ erit casus iste.aliquis vidit duos ↄtendentes sup aliqua re ⁊ vnus eoꝝ iurauit alteri se datuꝝ aliquā pecuniā: qui cū dare nolit accusat᷑ ab alio cū quo ↄtctus factus erat iuramēto firmatus ⁊ allegat᷑ ab eo ꝙ iste iurauerit se datuꝝ: tūc si iste neget ⁊ pducat᷑ in testeꝫ ille qui audiuit ⁊ deponat sup aliq̄ parte negocij ⁊ nolit deponere sup iuramēto nec sup tota veritate cause peccat ⁊ nocet ei a quo in testē pducit᷑: ⁊ dꝫ facere sacrificia de qbus ifra dr̄. ⁊ tūc applicat᷑ lr̄a.

†

(Si peccauerit anima ⁊ audierit vocē iurantis.)idest si aliquis hō audiuit voceꝫ iurantis.i.qūo vnus de ↄtrahentib⁹ iuramento firmauit se aliquid alteri daturū ⁊ postea in testem pductus non vult reuelare: ⁊ per h̄ peccauerit portabit iniqtatem suā.

Notādum lr̄ale.

Et sciēduꝫ ꝙ hic est ordo cōmutatus:qm̄ pmo deberet dici.si aīa audierit voceꝫ iurātis testisq̄ꝫ fuerit ꝙ ipse audierit aut ↄscius est:nisi indicauerit peccauit: ⁊ sic deberent h̄ in fine poni peccauerit ⁊ nō a pncipio:quoniā pmo aliqs audiuit ⁊ in iudicio pductus veritatē celat q̄ꝫ peccet.

D †

(Testisq̄ꝫ fuerit ꝙ ipse vidit aut ↄscius ē.) Hoc poterat intelligi duplr̄. Uno mō testisq̄ꝫ fuerit.i.si fuerit īductus in testem. Alio mō testisq̄ꝫ fuerit.i.ꝙ iste pōt esse testis in causa.s.qa cognoscit veritatē cause. ⁊ iste scđs modus est sensus lr̄e.s.testisq̄ꝫ fuerit ꝙ ipse vidit aut cōscius est.i.ꝙ ista anima audiuit vocē alicuius iurātis in faciendo aliquē ↄtractum: ⁊ ex h̄ testis est.i.potest eē testis vel deponere in cā hac. ⁊ subiūgitur qūo iste possit esse testis. ⁊ dr̄ ꝙ ipse vidit aut ↄscius est.i. ideo iste pōt eē testis qa vidit.s.qa vidit factū illud vel ↄsci⁹ est .i.cognoscit aliquo alio mō q̄ꝫ per visuꝫ qui modus sit sufficiēs ad inducēdū pbationē.

Duplex expō lr̄e.

†

(Nisi indicauerit.) Hoc est veꝝ in iudicio:qm̄ si in testem producat᷑ ⁊ veritatē occultet ita peccat sic ille qui falsitatē exprimit vt.s̄.pbatuꝫ est.extra iudiciuꝫ tn̄ non peccat aliqs in nō indicādo veritatē:qa tunc teneret᷑ aliqs oīa que fieri vidit alteri denūciare qđ absurdū est.h̄ autē veruꝫ est nisi aliqui p aliquā legem cogant᷑:vt cuꝫ viderint talia vel talia fieri denūcient plato aut alicui alteri:qm̄ tunc q̄ꝫuis extra iudiciū sit:si tamē veritatē non reuelaret pcti reus est:hic tn̄ solum de iudicio dr̄ quādo in testē aliqs pductus est ⁊ veritatē indicare nō vult.

†

(Portabit iniqtatē suā.)idest iste qui ingsituꝫ veritatem subticuerit portabit iniqtatem suā.i.tolerabit penā p illo pctō qđ agit in subticēdo veritatē. h̄ auteꝫ ponit᷑ portare p sustinere:qm̄ qui aliquid portat sup se illud tenet: ⁊ sic portare iniquitatem dicitur qui penas pro iniquitate sup se recipit.

An subticentibus veritatem in iudicio pena iponenda sit vel possit hoc deleri per sacrificia. Questio.3.

A

Considerandum auteꝫ ꝙ q̄ꝫuis hic ponatur de isto q peccat nō declarādo veritatē cū in testem pducit᷑:tn̄ nō ponit᷑ aliqua pena ei⁹ nec sacrificiū qđ facere deberet p illa culpa:sꝫ solū dr̄ ꝙ portabit iniquitatē suā.i.ꝙ sustinebit penā pro iniqtate sua. ⁊ in h̄ pōt dari duplex intellectus.

Prim⁹ itellect⁹ ⁊ in h̄ sedet auctor.

Uno mō ꝙ dicamus istū q sic peccauit non expiari p aliqua sacrificia sic eos qui p ignorantiaꝫ aliqd fecerunt aut p negligētiā:sed iste puniet᷑ alio mō.s.ꝙ si cognitū est iudici ꝙ iste veritatē occultat puniat euꝫ pena falsi testis.falsis testibus autē iponebat᷑ pena talionis vt pꝫ Deute.19.ca.sic igit᷑ iste qui veritatē occultabat. ⁊ h̄ mō videt᷑ dici Nume.15.quoniā cum ponant᷑ aliqua sacrificia p illis qui peccauerūt p ignorantiā subiungit᷑ de eo q peccauit p supbiam. ⁊ dr̄.aīa vō que p superbiā aliqd pcti cōmiserit siue ciuis siue peregrinus sit:quoniā aduersus dn̄m rebellauit pibit de populo suo. ⁊ sic innuit᷑ ꝙ peccātib⁹ ex malicia nō pateat aliqua expiatio p sacrificia sꝫ debent suscipe penas quas meruere sm iudiciū humanū vel diuinū.

2.itellꝫ falsus.

Alio mō intelligi pōt ꝙ h̄ nō ponat᷑ aliqđ sacrificiuꝫ qđ facere deberet iste qui veritatē occultabat in iudicio:tn̄ intelligit᷑ ꝙ dꝫ facere ista sacrificia de qbus ifra dr̄. ⁊ h̄ forte qa scriptura sacra nō vult idem repetere: ⁊ cum ifra dictura eēt noluit h̄ dicere.

1. ratio ad quā postea respondit.

Et etiā poterit h̄ pbari quoniā in casu qui imediate exprimit᷑.s.de illo hoīe qui tetigit aliquod imundum vt morticinum vel reptile ⁊ silia in qbus homines coinquinari possunt: nō ponit᷑ de illo aliqđ sacrificiū: ⁊ tn̄ intelligit ꝙ debꝫ facere sacrificia de qbus infra:qm̄ non pōt dici ꝙ p h̄ pctō imundicie aliqs deberet mori aut pati aliam penam corporalem siue qualitercunq̄ꝫ tēporalem:sed solū sacrificia que ppꝛie erāt ad emūdationes talium irregularitatum corporalium sicut ait Apostolus ad Heb.5.ca.ergo sic in isto casu q̄ꝫuis non exprimat᷑ aliqd quod fieri deberet in sacrificijs p qđ expietur per illas cerimonias sacrificioꝝ de qb⁹ infra.

2.rō.

B

Itē pꝫ ꝙ h̄ pctm̄ per sacrificia expiari possit.nā alia pctā grauiora p sacrificia expiant᷑ sic patet ifra.6.c.vbi agit᷑ d pctō qđ est p maliciā.s.ↄtēpto deo ⁊ dato aliquo dāno vel fraude pxio: ⁊ tn̄ p sacrificia illa pctā dlent᷑ vt hr̄ ibidē.

3.rō.

Itē si nō dberet aliqđ sacrificiū poni p isto pcō de subticēte veritatē in iudicio frustra h̄ poneret᷑:qm̄ h̄ agitur de diuersitate sacrificioruꝫ ad expiationē pctōꝝ.frustra igit᷑ poneret᷑ pctm̄ illđ qđ nullo sacrificio expiādū erat.vr̄ igit᷑ ꝙ q̄ꝫq̄ꝫ hic nō exprimat᷑ modus sacrificij p pctō isto:tn̄ sit sacrificium expiatiuum huius illud quod infra ponitur.

4.rō.

Dicendum autē est sm veritatem ꝙ quando aliqs audiens vel videns aliquos facientes contractus ⁊ iurantes in eisdeꝫ:si produceretur in te-

Determi.auctoris ⁊ veritas.

stem ⁊ veritatem subticeret erat sibi imponenda pena a iudice qō est pena falsi testis: sicut si falsitatem expressisset: ⁊ nō poterat expiari hoc peccatum per aliquod sacrificium sed tolerādo penam inflictam a lege. ⁊ hoc est qō dicitur in lra. s. (Portabit iniquitatem suam.) idest cum sic deliquerit non fiet p eo aliquod sacrificium: sed sustineat penam quā meretur siue corporalem siue pecuniariam. naz hoc generale est qm̄ illa peccata q̄ erant directe contra proximum nūq̄z expiabantur per aliquod sacrificiuz sed satisfactione facta proximo: ga tunc aliquis occideret alterum: aut percuteret: aut res eius furto subtraheret: ⁊ oblato aliquo sacrificio expiaretur nec teneretur ad aliquam satisfactionem proximo faciendaz: hec tm̄ iniquissima lex erat. In his igitur peccatis que ꝯra proximuz directe sūt nūq̄z fiet expiatio per sacrificia sed per tolerationem penaz. Illoz autē peccatoz que contra deum fiebant: quedam erant que non poterant per sacrificia expiari vt quia magna peccata erant: sicut peccatum idolatrie ⁊ violationis sabbati: quoniam in his peccans moziebaf. de idolatria patet Deuteř. 13. et. 17. ca. de violatione sabbati patet Exo. 35. ca. ⁊ Nume. 15. hoc autem pctm̄ de quo hic dicitur erat directe in primuz. ideo nullo sacrificio expiandum erat sed sola tolleratione pene. peccatū autem qō est in deum solum ⁊ non est valde magnum per sacrificium abolere potest: sicut cum fit violatio alicuius cerimonie obseruāde: sine cum aliquod pctm̄ partim est contra deum: ⁊ partim contra proximum. pro ea parte qua contra proximum est satisfactione delef. inquantum vō contra deum est per aliqua sacrificia tollitur: sicut patet sequenti ca. ¶ Nunc autem fm hec responderi potest ad quattuoz argumenta que pro contraria parte fiebāt. Ad primum quādo dicebatur q ꝯ q̄uis non exprimeref hic aliquod sacrificium debere fieri tamē subintelligitur ga noluit ꝟ scriptura ponere cuz infra positura esset ne cogatur idem sepe repetere. Et dicēduz non posse stare: quia si sacra scriptura vellet euitare frequentem repetitionem eiusdem rei: ⁊ ob hoc pluribus casibus positis subiungat pro omnibus illis easdez cerimonias non debuisset sic facere: sed hic in isto primo casu posuisset sacrificiuz illud qō fieri debebat: ⁊ cū subiungeret alios casus nō repeteret qō semel dictum erat: sed referret illos ad supradictas cerimonias: sicut patet precedenti. c. vbi p̄mo cum ponerenf cōplete cerimonie sacrificij p peccato sūmi sacerdotis: ⁊ deinde agaf de sacrificio pro pctō populi referuntur cerimonie huius ad cerimonias sacrificij superioris. idētidē cuz in eo. ca. fiat mētio de crematione adipis in sacrificio pro peccato principis ⁊ pro pctō personaz priuataz fit remissio ad cerimonias sacrificioz pacificoz. hic autē non fit sic: quoniam ponunf duo casus in quibus nullum sacrificiū subiungitur. ⁊ deinde in tertio apponitur sacrificiū. ergo non est intelligendum q pctm̄ de quo hic in p̄ncipio dī expietur per sacrificium de quo agitur infra. ¶ Ad scām respōdendum est cuz dī q in casu inferiori imediato non ponif aliquod sacrificiuz qō fieri deberet pro illo peccato: ⁊ tamē manifestuz est q illud expiari debeat per sacrificium ⁊ non per aliquam penam tēporalē. ergo sic erit in isto casu. ⁊ dicēdum est non tenere illud argumentuz ꝓpter duo. Primo ga ista duo peccata nō sunt similia. nā peccatū de quo hic agitur est pctm̄ ⁊ malicia ⁊ in primū: ideo indiget temporali satisfactione aut punitione: pctm̄ autem de quo in casu sequēti nō est ex malicia sed ex quadam negligētia: ⁊ illud est non ꝯra proximum sed ꝯra quasdam cerimonias mūdicie a lege positas. ideo in illo rōnabile erat q fieret expiatio per aliquod sacrificium: ꝟ non ponatur. in hoc autē non est rationabile expiari per sacrificia quoniaz dissimiles casus sunt: sed oportet esse per penam tēporalem. Alio modo potest rīderi ad hoc. s. q non debet fieri sacrificium ad expiandū pctm̄ de quo hic: ⁊ debeat fieri ad expiandum sacrificiū de pctō de quo infra. nam in isto casu assignaf pena tēporalis cuz dicif. portabit iniquitatem suam. i. tolerabit penaz pro iniquitate quā fecit. in sequēti autem casu declaraf q debeat fieri expiatio per sacrificia cum dī. subiacebit delicto. i. anima que peccauerit taliter se ꝯtaminando subiacebit delicto. i. erit subiecta vel obligata ad penam pro delicto. Ponunf autem pro delicto pene in obseruatione aliquarū cerimoniaruz legalium in sacrificijs sicut patet ifra sequē. c. ergo cum dicaf aliquis subiectus delicto nihil aliud est dicere q̄ vt dicamus eum obligatum ad faciendum cerimonias pro delicto. q aūt aliqs portet inigtatē suā lōge aliud est ¶ Ad tertiū argumētū qm̄ supra dicebaf q maiuz pctm̄ est illud qō fit p malicia q̄ qō fit p passionez: sed pctm̄ p malicia expiatur p sacrificia vt patet sequē. ca. ergo ⁊ pctm̄ per passionem. de quo hic. Dicendum est istam operationem non procedere propter duo. Primū quoniam istud pctm̄ de quo hic dicif non vocaf proprie per passionem sed fm malicia sicut supra probatū fuit. ideo opz argui de pctō fm passionez ad pctm̄ fm maliciam. Scdo qz qm̄ dī pctm̄ per maliciam expiari per sacrificia nō est verū simplr: sed distinguenduz est: qz ille q peccat per maliciaz aut peccabat contra deum aut contra primum: si contra deum peccaret nolens obedire legi sed contemnens deum directe non poterat expiari per aliqō sacrificium: nec deus dabat pro talibus peccatis aliquas legales expiatōes: sed q ille qui taliter peccaret moreref. sic patet Nu. 15. c. cum dī. anima vero que per superbiam aliquid pcti cōmiserit qm̄ aduersus dom̄ rebellis fuit peribit de populo suo: verbū enim dñi contēpsit. i. preceptum illius fecit irritum: idcirco delebif ⁊ portabit iniquitatem suam. Si aūt aliqs contra deum peccaret: ⁊ non ex supbia: sed ex ignorantia: aut negligentia: ⁊ hoc in quibusdā cerimonijs legis expiatio fiebat per sacrificia. ¶ Cū autem aliqs peccaret ꝯra primū: qz in pctō isto includebaf ēt pctm̄ contra deum cum fecisset ꝯra legem a deo datam: aliqm̄ iubebat deus vt fieret satisfactio ipsi primo ⁊ fieret sacrificiuz deo pro pctō qō hic contra ipsum erat. aliqm̄ autem solum iubebat fieri temporalem satisfactionem ipsi proximo vel legi non imperans sibi aliqua sacrificia fieri. De primo patet exemplum sequenti. c. vbi agitur de illis qui scienter negant proximo suo aliqō depositum vel aliquid ab eo extorquent: aut calumniam faciunt: ⁊ tunc iubetur vt ei cui facta est iniuria vel damnum restituatur qō ablatum est ⁊ insuper quinta pars: ⁊ quia istud pctm̄ etiam tendit contra deum iubef vt peccans offerat arietem dño. De scdo patet hic exemplum qz pctm̄ erat contra proximū directe cum lederef: eo q testis nolebat deponere veritatem in causa eius. ēt erat contra deum: solum tm̄ imponitur pena tēporalis. s. vt portet iniquitatē suā. i. q puniaf fm legem ⁊ nihil offert. ¶ Ad q̄rtū arg. qm̄ dicebaf hic agi de expiatione pcōz per sacrificia: ⁊ hic ponif pctm̄ subticentis veritatē: ergo opz dare aliquā expiationē sacrificij pro illo alioquin superfluuz videbitur. Dicendum q ꝯq̄is ponanf hic diuersi ritus sacrificiozum ad expiationes pctoz: tm̄ hoc pctm̄ de quo hic non ponitur vt aliqua expiatio fiat pro illo: sed solum vt tollatur dubium: quoniam cum hic dicatur de multis pctis qūo per sacrificia expienf crederet aliquis hoc posse fieri in oibus pctis: qō erat valde iniustū: ideo dī q non fient aliqua sacrificia pro eo: sed qui taliter egerit portabit iniquitatem suam non impositio aliquo legali expiatiuo. Concluditur igif q iste casus de subticente veritatem in iudicio non debet referri ad casus inferiores in quibus aliqō sacrificium fit: sed solum ponitur ad distinguendum ab alijs. s. q in eo nullum sacrificium fiat sed imponatur pena tēporalis. (Anima que tetigerit.) Dic agitur de pctis fm negligentiam: ⁊ vocantur pctā fm negligentiā hic qm̄ aliquis peccat ⁊ non curauit expiare pctm̄ ⁊ postea recordatur pcti sui: quoniam tunc debet fieri qō hic dicitur: ⁊ qz istud peccatum est ꝯra quasdam cerimonias legis ⁊ per hoc q non est valde magnum non imponitur q peccans portet iniquitatem suam sicut supra. sed q expietur per aliqua sacrificia. (Anima que tetigerit aliquid imundum.) Iudei erant populus dei: ⁊ populus sanctus: ideo iusserat deus vt abstinerent ab omni imundicia: ⁊ sic vetabat multa animalia comedi tam de auibuz q̄ de pecoribus vt patet. j. 11. c. ⁊ non solum in cibo hoc faciebat sed etiam in tactu: qm̄ si aliquis tangeret aliquid morticinum aut cadauer illoꝝ animalium que ad esum vetita erāt imundus erat vt patet infra. 11. c. ⁊ siquis tetigisset leprosum aut ipse leprosus esset imundus erat vt infra. 14. c. idem de viris fluentibus semine ⁊ de tangentibus eos ⁊ lectum eorum ⁊ loca in quibus sederint: ⁊ de mulieribus patientibus fluxum sanguinis: ⁊ de mulieribus menstruatis ⁊ de tangentibus omnia ista. erat enim per hoc immundus vt patet infra. 15. c. ⁊ de tangentibus cadauera hominum mortuoꝝ: aut ossa sparsa in agro: aut sepulchra: vel intrantibus in domos in quibus aliquis mortuus staret: quoniam in omnibus his causabatur immundicia vt patet Nume. 19. ⁊ cū incidebat hō in istas immundicias debebat obseruare leges purificationū. de quibus infra 11. et. 18. c. ⁊ Nume. 5. et. 19. q si forte aliquis non obseruaret istas cerimonias ⁊ obliuisceref pcti sui: deinde recordaref eius tenebaf hac lege. (Aliqd imundum.) Potest accipi imūdū large. s. pro omni qō aliquo mō imunduz est. ⁊ isto mō dom̄ est ea que sequuntur esse exēpla huius. s. particule contente sub imundo vl dicto. Alio mō potest accipi imundum pro eo qō totaliter

Nullū pctm̄ qō ē ꝺ primū sacrificio ōleri pt ſz p pēaz satisfactoriaz

In idolatria ac sabbati violatiōe peccās moziebaf.

L

Ad. 1. rōez

Ad. 2. rōez

1. rō.

2. rō.

2. rō.

Ad. 3. rōez

D

Nec ēt paratio ñ pcedit 2 1. rō. 2. rō.

E

Ad. 4. rationem.

Concio ex supioribꝰ ōducta.

†

De pctō fm negligentiā ⁊ quid sit illud.

†

F

Que erāt imūda p quoꝝ cōtactū homines efficiebāf imundi.

†

Immundum duplex est.

† totaliter ꝛ fm se imundum est. (Siue qõ occisum a bestia est.) Aialia enim que occidebant a bestijs q̃cq̃ als munda eẽnt tñ efficiebant sic imũda: ꝛ nõ licebat vesci carnib⁹ eoꝝ vt pz Exo. 22.c.ẽt pz ifra.22.c.ꝛ nõ solũ nõ licebat comedere istas carnes aliũ occisoꝝ a bestijs: sed etiã nõ licebat tangere. ꝛ hoc dato q̃ illa animalia fm spẽm suaz essent munda vt bos: capra: ꝛ ouis: † ceruus: ꝛ bubalus: ꝛ similia. (Aut ꝙ se mortuuz.) Aialia quocq̃ que per se moziebantur comedi nõ licebat quoniã infecta erãt: nec etiam tangere illa licebat quocũq̃ enim modo incurrebat imundicia vt patet ifra.11.ꝛ ibi ponit expiatio pro hoc. (Aut qõlibet aliud reptile.) Oia reptilia imũda erant: nullumq̃ eo rum licebat comedi nec tãgi vt patet ifra.11.ca.cũ dicit. omne qõ reptat super terraz abominabile erit nec assumet in cibum: nolite cõtaminare aias vestras ne tangatis qcq̃ eoꝝ ne imundi fitis. (Et oblita fuerit imundicie sue.) idest aliqs tetigit ista † que dicta sunt aut eoꝝ aliqõ: ꝛ per hoc incidit in imũdiciam nec imediate curauit expiari: ꝛ postea oblitus est imundiciaz: si iterum recordet tenetur delicti. (Rea est ꝛ deliquit.) idest aia ista que sic se ꝛtaminauit rea est. s. ga ꝛtamiata est: etiã si nũq̃ Quid sit reã eẽ ac ꝺlinq̃re. oblita fuisset iniquitatis sue. ꝛ dz ꝙ deligt inquantũ omisit se expiare eo tẽpore quo expiari poterat. ꝛ sic sunt duo. s. ream eẽ ꝛ delinquere: quoꝝ alterũ refertur ad peccatũ ipsuz quãdo fit simplr ꝛ est teneri ad penaz: alterũ. s. delinquere est solũ omit- 6 tere tẽpus expiationis: qñ in bis imũdicijs tenebat aliqs ime diate expiari ꝑ regulas datas: ꝛ si nõ expiabatur in ꝟ peccabat ꝛ erat alteꝝ peccatuz super ipm qõ erat primo peccauisse: vñ si Si aliqs icideret i imũdiciã ꝛ si se expiaret qd faciẽduz erat. aliqs peccaret in bis cõtaminationibus ꝛ imediate expiaretur reus erat sed nõ delinq̃bat: qui autem nõ imediate expiabatur reus erat ꝛ delinquebat: ꝛ ob hoc magis tenebat aliqs cũ reus erat ꝛ delinquebat: q̃ cuz solus reus esset. nã si solus imundicie reus eẽt expiabat per cineres lustrationis aut ꝑ quasdã ablu tiones in aqs. de qbus ifra.11.et.14.et.15.c.ꝛ Nume.19. Si reus esset aliquis imũdicie ꝛ delinqueret non expiabatur illis ablutionibus sed delicto subiacebat vt hic dicit. s. tenebat fa cere sacrificiũ pro delicto de quo sequen.c. (Et si tetigerit qcq̃ † de imundicia bois.) Tãgendo imundiciã bois efficiat aliquis imũdus: erat autẽ imundicia bois stercus qõ nemo contingere deberet: ꝛ si contigisset debebat expiari a qbusdam ablutioni bus de qbus Nume.19.ꝛ ne boies cõtaminarẽtur in bis iube batur vt haberẽt locũ extra castra ad purgãda secreta nature vt patet Deuteꝝ.22. alio mõ accipit imũdicia bois omne illud in quo bõ imundus esse solet: sic fluxus seminis siue in coitu siue als. hic autẽ accipitur de omni imundicia bois generalr cõ ꝓhendendo. (Juxta oẽm impuritatez qua pollui solet.) idest si tetigerit aliq̃am imundiciaz de omnibus illis in quib⁹ homi † nes pollui solent. Notãdũ ffale. Consideranduz autez est hic ꝙ solus agitur expresse de imundicia quã aliquis icurrit tãgẽdo: sed nõ solus intelligendũ est de hac: sed ẽt de alijs imundicijs. nã si aliqs ex eo ꝙ tangebat hominem fluentem semine aut mulierem men struatam imundus erat: ꝛ si omitteret expiationez tenebat hac lege: potius teneretur ille qui semie fluebat ꝛ mulier mẽstrua ta. lux tamẽ expresse locuta fuit hic de imundicijs que causant per contactuz: quoniaz iste sunt minime imundicie: ꝛ cum ipo natur bis pena a fortiori intelligeretur alijs maiozibus pena i- ꝺ posita. (Oblitaq̃ cognouerit.) idest si cognouerit se icidisse in † illam imundiciam postq̃ oblita est se peccasse erit qõ sequit. † (Subiacebit delicto.) idest ista aia que sic cõmaculata est non tenebitur ad expiationez que fiebat pro istis imundicijs si im mediate expiabatur: sed subiacebat delicto. i. tenebat ad penaz que dat pro delicto. Pena autem pro delictis est quedã sacri Pena ꝑ ꝺlictis gd fit. ficioꝝ oblatio de qua sequẽ. ca. nec intelligitur hic delictũ lar ge pro omni peccato: ga tũc non erat aliqua certa pena impos ta: sed delictũ dicit a delinquendo. i. omittendo. s. quando ali quis omittebat facere expiationez pro peccato ad quã imedia te tenebatur. (Anima que iurauerit.) Hic ponit alius casus in † quo boies solent cõiter peccare. s. cum aliquis iurat ex impetu Casus i q̃ boies cõi ter pecca re assolent. alicuius passionis se aliqõ malum facturũ: ꝛ postea nõ cõpleue rit ꝛ fuerit oblitus illius iuramẽti: atq̃ postea recordatus tene bit ad penam istius legis. (Anima que iurauerit ꝛ ꝑtulerit la bijs suis.) idest si aliquis locutus fuit ꝛ illud iuramẽto firmaue rit vt faceret aliqd de eo qõ ifra dicit. ꝛ dicit ꝑtulerit labijs: quoniã si aliquis in corde suo boz aliquid ꝓposuit ꝛ non fecit: nec tamen illud oze protulit non tenebitur hac lege: quoniã ne cessaria est verboꝝ expressio. Sed ad hoc aduerten Qõ.4 A dum est quoniam aliud est cum aliquid apud primos agimus ꝛ aliud cum apud deum. Si autez apud proximos agamus cuz eis intentio nostra nisi per verba plene patere non potest non tenebimur nisi locuti fuerimus. vnde si aliquis apud se õtermi nauit proximo suo se aliquid donaturum: non tamen verbo il li expressit non tenebitur aliquid dare: si tamen verbo illi pro tulisset teneret. Apud deum autem aliud est: quoniam ita deo intentio nostra cognita est sicut ipsa verba: ꝛ cum verba data sint ad interpretationem eoꝝ que concepimus iuxta Aristo. in ꝓmo perihermenias sunt ea que sunt in voce eoꝝ que in anima passionum note: quando de voluntate constiterit super- uacuum est ad verba recurrere: sed deo voluntas nostra pleniſſime patet. ergo non attendet verba sed ex ipsa plena men tis deliberatione nos obligatos aut nõ obligatos iudicabit: q̃re cum aliquis apud se determinauerit aliquid ad deum se fa cturum ita tenetur ac si verbo protulisset: vt si quis intra se vo uerit ieiunaturum aut religionem intraturum nullo verbo ex presso tenebitur deo ad intrandum religionem vel ieiunandum: qõ si non fecerit infringit votum: nec oportet vt aliquid verbo proferatur. Etiã tamen in foro iudiciali de bis que in sola men te concipiuntur nulla iudicatur obligatio fore: non quidem ga neget in solo actu interiori obligationem posse causari: sed ga non potest sibi constare de illa iudicialiter. Si tamẽ in foro pe nitentiali aliquis de se confiteatur ꝙ intra se vouerit se religionem intraturum aut aliquid alterum facturum: iudicabitur teneri ad illud. Dic autem dicitur oportere esse prolationẽ ver balem. Et hoc propter duo. ꝓmo quia que hic iurantur ad pro ximum pertinent. secũdo ga lz ad deum pertinerent: tamẽ agi tur hic de impositione penali que quia odiosa est restringitur. (Ut vel male qõ faceret vel bene.) idest ꝙ ista anima que iu rauerit promisit se facturaz aliquod bonuz vel malũ. Judei autem dicunt hoc intelligi cuz aliquis iurauit se facturuz aliqõ maluz. s. sibiipsi ꝑmittendo macerare carnem suaz ieiunãs atq̃ vigilans: quoniã tũc si nõ compleuerit tenetur hac lege. Alij di cũt ꝙ intelligitur hoc de malo qõ alicui alteri infligendũ eẽt. s. ga iurauit aliquem occidere vel ꝑcutere aut similia alia infli gere: quoniã tunc nõ tenet illa facere sed obligat ad sacrificiũ de quo hic. Sed ista nõ est plena expositio: quoniã nõ solus dicit hic de eo qui iurauit se facturũ malum: sed etiã si iurauerit se facere bonuz: in bis tamẽ expositionibus solum dicit de eo qui iurauit maluz facere. Unde sciẽdũ est istam lram in telligi posse dupliciter: aut de bis que ad deũ pertinent ꝛ ad proxi mum: aut de bis que ad solũ proximũ. Si autez accipiat de bis que ad deum pertinent est notum: vt figs aliqd promisit se fa cturum ad deuz ꝛ illud iuramento firmauit: ꝛ tunc intelligi põt dupliciter: qñ aut iste qui sic iurauit erat sane mentis ꝛ deliberato animo agit: aut cũ quodaz impetu motus est. Si aũt ꝓmo mo do votuz emiserit obligabitur illud cõplere: ꝛ tũc q̃uis imedia te non compleat ꝛ oblitiscat ꝛ iterum recordet non tollet ob hoc obligatio causata in voto: sed semp tenebit illud adimple re. posset tamen ista littera ad hunc casum applicari. s. ꝙ iste q̃ sic vouit ꝛ oblitus est quando recordatus fuerit tenebitur cõ plere votum suum: quia tamen eo tempore quo ipleturus erat non impleuit tenebitur de negligentia: ꝛ vltra completionem voti a qua nũq̃ soluitur: tenebitur offerre sacrificium pro ne gligentia omissionis. Alio modo accipi potest ꝙ iste qui iura uit ꝛ emisit votum fecit motus quodam impetu passionali: ꝛ tunc non obligatur voto: quia iuramentum nũq̃ ligat nisi de liberantem: idest q̃uis iste obliuiscatur ꝛ pe stea recordetur bu ius iuramenti non tenebitur ad completionem voti quia nul lum fuit: sed quia incaute iurauit tenetur ad offerendum sacri ficium fm ꝙ hic dicitur. Si autem iste locutiones ꝛ iuramenta fiant ad proximuz: tunc aut aliquis promisit alicui se quicq̃ donaturum ꝛ iurauit atq̃ alteri obligatio causata est. Si iste non reddat ꝛ postea obliuiscatur promissi: iterũq̃ recordetur pro missi non tenebitur solum ad istud sacrificium: sed obligat sol uere semper id quod promisit: quoniam obligatio illa non ꝑ ditur q̃q̃ solutio differatur. si autez aliquis aliquo impetu mo tus promisit proximo suo aliquid se donaturum nec tamẽ ali⁹ obligationem suscepit: ꝛ iste non compleuit ꝛ obliuiscitur atq̃ postea recordatur iuramenti non tenebitur complere promis ſuz: sed quia incaute iurauit tenetur offerre domino sacrificiũ. Idem autem si aliquis dixit se malum facturum proximo suo ꝛ illud iuramento firmauit: quoniam tunc siue deliberate siue ex passione agat nũq̃ tenebitur ad completionem voti quia i- honestum est: sed quia peccauit sic iurans tenebitur ad sacri ficium: de hoc hic. Iste enim sunt communes regule in iu re: ga figs iracũdie caloꝛe motus aut alia passiõe nõ delibera-

Si aliqs i tra se ꝺo ali qd ꝓmisit ẽt si vbis nõ ꝑferat est obligat⁹: nõ tñ ꝓrio nisi vbis ꝑferat

B Multiplex lra expõ.

Opi. iudeoꝝ

Improba.

Expõ auc.

C

Sigs ipetu mot⁹ aliqd iurauit ꝺo facẽ: nõ tene bit ad illꝺ.

te aligd se facturū iurauit non ligat in⁹ sed tenet agere pniaz qz sic iurauit:nec tñ ex ħ periurus oz: qz iurm illud nō habuit vires obligandi. Si aūt aligd illicitū iuret z illud ēt deliberate fiat non tenebitur nec debet iurans illud complere:imo si compleret peccaret: debet tamē penitere q sic iurauerit. z hic pōt dici iurans magis periurus q̄z in casu superiori. nā ly ħ qō h̄ p̄mittitur tenendū non sit:tamē iurans quātuz ex se fuit obligatus est ga deliberato aio iurauit. (Et nō fecerit.) Si aligs aligd bonuz vel malum iurasset z fecisset: q̄z q̄z aliquādo in ħ bonum ageret z aliquādo malum:tamē non tenebaf per banc legez. si tamē nō cōplesset tenebaf bac lege. (Et idipsuz iuramento firmauerit.) Doc autē expzimit qm̄ si aliquis p̄miſisset aliquid z nō iurasset q̄z q̄z non compleret nō tenebaf bac lege:nisi forte illud esset aligd in quo causaret obligatio:qm̄ tūc sine iuramēto tenebaf ipse qui spopōderat cōplere. bic tamen cū ipo nitur ista pena sacrificij non iponitur ob boc nisi ga iuramētuz otēptum est in quo diuina attestatio fit. z ex ħ deus aliquo mō otēni videf si verba p̄missionis obligationez aliquā causent vel nō nibil attinet ad istam penā. (Oblitaq; postea intellexerit delictū suum.) ideſt si aliquis sic iurans oblitus fuerit iuramenti sui z nō fecerit aliquā satisfactionē pro eo. z dicit intellexerit delictum suū z nō pctm̄:quoniaz pctm̄ est cuz aligs illicite iurat. q autez imediate non satisfecerit sed obliuiscaf omissio quedam est que vocaf delictū: z pro bac satisfaciēdū sibi erat: z q̄uis solum dicaf bic de delicto:tamē nō soluz imponebatur ista pena facidi sacrificiū pro delicto. s. ga omiserat immediate pro illicito iuramēto satisfacere:sed etiam p pctō erat. nam vtrūq; bic aboleri videbat. s. q illicite iurauerit z q omisit immediate satisfacere. (Agat petitēr iam de pctō.) Ista est pena preter sacrificiū. s. q illicite iurans ageret penitentiā. i. doleret ga illicite iurauit qō est penitētiaz agere. z si forte vellet aliquā facere satisfactionē ieiunādo aut alterq; quid faciendo: z si non premitteret ista penitētia que erat in dolēdo pro pctō nō valebat aliqō sacrificiū: qm̄ sicut sepe supza dictū est sacrificia veteris testamenti nō p̄ficiebant ex seipsis sed ex deuotiōe offerētium: z ga si nō p̄mitteret penitētia p pctō nō erat aliqua duo tio nō poterat p̄ficere ipsuz sacrificiū: z q̄z q̄z in alijs sacrificijs que pro pctō fiunt nō dicaf q debet penitere sed q offerat aliqō sacrificiū: tamē itelligif q debet penitere. nā sine penitentia peccatum nullum aboleri potest. Qō verum est de bis que sunt vere peccata: secus autez cum aliquis incidebat sine culpa sua in aliquas imūdicias de gb⁹. s. dictum est: z hz infra. 11. et. 14. et. 15. c. z Nūe. 19. qm̄ tūc q̄uis ōberet fieri expiationes sic in eisdē. c. otinet: tñ nō oportebat q ipse g expiebat doleret q̄z p pctō qm̄ pctm̄ nō erat: imo aliqn̄ pctm̄ erat nisi aligs subiret istas imūdicias. qō pz ga accedere ad mortuū vel itrare in domum eius aut astare funeri z exequijs imundicia quedaz erat: z qui in eam incidisset tenebaf expiari vt pz infra. 21. z magis Nūe. 19. tñ si aligs accederet ad cadauera vt illa sepeliret merebaf in boc: z tamē incidebat in imūdiciam a qua ōbebat expiari p aquas lustratiōis vt pz Nūe. 19. ca. z si aligs mozeref filij eius z vxor tenebanf astare funeri z ministrare in illis. qō si nō faceret peccabāt: z tñ faciēdo icidebāt in imūdiciā a qua oportebat eos age lustrationis purgari: cū tñ isti purgarentur non debebāt dolere tāq̄z p peccato ly magis gaudere q p illā imundiciā feciſſent aliqō bonū opus fm qō vere mererenf. bic autē erat vere pctm̄. s. q aligs iurauisset incaute aut illicite. iō debebat p illo dolere. alioquin nō remitterenf p sacrificia. (Et offerāt de gregibus agnam siue capzā.) Ista offerebantur pro remissiōe aliq̄li pene: qm̄ ipsa culpa ōleta erat p pniam. z dicit offerre de gregib⁹ qm̄ greges solū signant animalia pua. s. capzas z oues. armēta aūt aialibus magnis ptinent. s. bob⁹ z camelis: iō in ħ sacrificio nō poterat offerri bos ly solum agna aut capza. oz aūt agna qm̄ est in pua etate. in quo notaf ñ posse offerētes tribuere ouē que eēt magne etatis: de capza aūt secuz erat ga ponit capza in quo nō ōterminat aliq̄ certitudo etatis. (Ozabitq; p eo sacerdos z p pctis suis.) Doc gīsale erat vt sacerdotes faciētes sacrificia ozarēt p illis quoz sacrificia offerebāt: z ponunt due ozones. s. ozare p ipso peccāte z ozare pro pctis. ozare aūt p peccāte erat q de⁹ ꝺseruaret eū ne incideret in alia pctā z q ꝺseruaret in p̄speris. Ozare aūt p pctō ē ozare vt ipsa pctā soluant quātū ad penā ne de⁹ infligat aliqō malz peccāti pp illa. (Si aūt nō potuerit offerre pecuz.) Deus p̄uidit necitati bolum: z ga pctm̄ de quo ħ oz p iuramentū icautum vel illicitū est cōmune ad omnes boies debuit poni aliqō sacrificium qō omnes boies facere possent: sed nō poterāt oēs offerre pecora datū fuit aliud sacrificium minoris precij in volatilibus. (Offerat duos turtures vel pullos columbarū dño.) Mandabat deus bec volatilia offerri ga nulla alia licebat offerri sicut supza. 1. c. declaratuz est. z mandabantur offerri duo pulli columbaꝝ rū z non due columbe qz meliozes sunt q̄z colūbe: z turtures mandabantur offerri z non pulli turturuz qz meliozes sunt turtures q̄z pulli earū. cā est qz columbe libidini vacant: ideo in parua etate qñ pulli sunt z non vacant libidini pingues sunt z sapidi: cuz vero maiozes fuerint pze abundantia libidinis nec ita sapide nec pingues carnes eozum sunt: in turturibus autem econtrario euenit qz non vacant libidini: ideo pīguiozes turtures q̄z pulli eaz sunt. (Unū pro pctō z alterū in holocaustuz.) Non offerebanf ista duo volatilia pro eadē cā: sed vnum offerebaf in sacrificiuz holocausti qō est directe pro laude dei: alteruz autē volatile erat pro pctō: z differebant ista volatilia' q̄tū ad ritus imolatōis sue z totius sacrificij. vñ pro cerimonijs volatilis pro pctō subditur bic regula. pro cerimonijs autem alterius qō pro pctō offerebatur non datur aliqua regula: qz supza. 1. c. de boc dictum est. z cum bic iusserit deus offerri duo volatilia non dixit simpliciter q offerrentur duo volatilia: sed q offerrentur vnum pro pctō z alterum in holocaustum. cuius causa distinctionis fuit propter diuersitatem ritū: quoniam non idem modus seruādus erat in vtroq;. (Dabitq; eos sacerdoti). i. offerens tollet duos pullos columbarum aut duas turtures z offeret eas sacerdoti apud ostium tabernaculi vbi offerri solebāt alia sacrificia. (Qui p̄mū offerens pro pctō) i. sacerdos debebat offerre ista duo volatilia: sed primū debebat facere cerimonias illius volatilis qō erat pro pctō: deinde cerimonias illius qō erat in holocaustū. Cā huius est qz holocausta fiunt ad laudem dei: z qz nō est speciosa laus in ore peccatozis testante sacra scriptura decebat vt primo alicui peccatum dimissum esset q̄z faceret holocausta vt sic acceptabilia forent: z qz pctm̄ totaliter dimissum non erat donec offerret sacrificium pro eo non licebat offerri holocaustum ante sacrificium pro pctō sed potius ecōtrario. (Retozquebat caput eius ad pēnulas.) Dic ponit modus de effusione sanguis ipsius volatilis pro pctō. Nam vt sepe dictum est in omni sacrificio sanguis offerri debebat: z dz q non deberet volatile iugulari ferro aut aliquo modo secari: sed retozqueri caput eius ad colluz z ita mozeretur atq; sanguis flueret: nec tamen ponuntur bic omnes cerimonie in effundendo sanguinem volatilis sed refertur ad ea que dicta sunt supza. 1. c. Naz obseruatis solis bis cerimonijs que bic ponunt nō poterat conueniēter effundi sanguis volatilium: sed oportebat vt retorto collo ad pēnulas rūperetur vulneris locus. s. q secaref vngue pellicula gutturis vt sic sanguis effluēret sicut ponebatur supza. 1. c. Ita vt collo adbereat z non penitus abrūpatur tradit inde quo deberet sanguis effundi. nam cum dictum fuerit q deberet retozqueri caput volatilis ad penulas. i. ad alas: putaret aligs tandiu debere retozqueri quousq; effluēret: z sic collum a capite secaretur. dicit autem q q̄uis tozqueatur caput: tñ debet ita leuiter tozqueri vt collo adbereat. i. vt maneat caput continuatum collo z nō penitus abrūpaf. i. vt non cogatur per nimiaz retozsionē cutis colli abrumpi. (Et asperget de sanguine eius parietē altaris.) Ponitur bic modus expiationis in sanguine volatilis pro pctō. z in boc iam differt istud sacrificiū ab holocausto: qm̄ in holocausto rupto vulneris loco in collo volatilis distillabit totus sanguis super crepidinem altaris. i. sup summitatē parietis altaris vt patet supza. 1. c. bic autē alique gutte sanguis consparguntur sup parietem altaris: reliquus vero fluit ad basim altaris. Causa buius est qz in oibus sacrificijs pro pctō cū specialiter fiat expiatio pctoz debent spāles cerimonie obseruari in sanguine: z sic debuit cerimonia effusionis buius sanguinis differre ab effusione sanguinis buius holocausti: z sic in ceteris sacrificijs pro peccato tingebantur cornua altaris z aspergebatur reliquus sanguis ad basim eius: ita bic loco intinctionis digiti in sanguine z tinctionis cornuum altaris fiebat aspersio quedam ad parietem z deinde fundebatur reliquus sanguis ad basim. (Quicquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamētum eius). i. preter paucas guttas sanguis que aspergebantur ad parietem altaris. reliquus sanguis fundebatur in fundamento altaris. i. apud pedes eius. (Quia pro peccato est.) Dic reddit causa quare iste cerimonie sic obseruentur: z dz ħ esse qz pro pctō fiunt. q. o. sacrificiuz pro pctō regrit sibi istas cerimonias: si tñ holocaustū esset nō sic fieret de sanguine sed sic ocñ fuit. ō. 1. c. bic aūt ocñ fuit cerimonia buī volatilis

pro

† Dabitq; eos sacerdoti. Qr iubē tur offerri duo pulli z ñ due colūbe.

† Delictum qd sit.

† Sine pnia pctm̄ nulluz aboleri pt.

† Qm̄ qs nō tenebaf penitere seu dolere.

† Due oz̄ones i sacrificio fiebāt

† Modus de effusione sanguis ipsi⁹ volatilis p pctō.

† Modus expiationis i sanguie volatilis p pctō.

† De cerimōie qr obseruēt.

pro peccato quantuz ad sanguinis effusionē:z nō quātū ad cerimonias carniū:quoniaz de his dicitur sequē.c.q omnis hostia q̄ pro peccato eēt sine delicto ōberet comedi a sacerdotib⁹ nisi esset bos imolatus p peccato.de quo nihil comedebaē:sed omnia que in eo erant cremabant extra castra.Sic de volatili que pro pctō imolabaē dōm est q sacerdotes illū comederēt: † z nulla pars carniū vareē deo.(Alterū vo adolebit in holocaustum.)Expleta sanguis effusiōe p̄mi volatilis in altari fiebant cerimonie sc̄di volatilis qō in holocaustū erat.s.q funderetur sanguis eius sup crepidinē altaris:z carnes totalr cremarētur † ablatis plumis z vesicula gutturis vt habeē.ō. 1.ca.(Ut fieri solent.) Dubij ablatio. Tollit hic dubiū qm̄ iusserat deus offerri vnū istoruz volatilium in holocaustū:z qz offerebaē hic holocaustuz cū sacrificio pro peccato putaret aliqs q deberent mutari cerimonie holocausti que fieri ꝺsuete erant de gbus.ō. 1.ca.iō respōdeē q nihil mutabiē fiē fieri solet.(Q- si nō quieuerit manus † eius offerre duos turtures.)Aliqn̄ ꝺtingebat ita pauperē esse offerētem q nō posset offerre turtures nec pullos colūbaruz: ideo subdiē hic qō facere deberet.q si nō quieuerit manus ei⁹ duos offerre turtures:ideſt si non potuerit ipse offerens offerre duos turtures vel duos pullos columbarum.(Offerat pro † peccato suo simile partem ephi decimam.)Ista oblatio que erat de pane farine erat oibus alijs oblationibus facilioz:quoniam qlibet posset habere farinā:pecoza tamē z volucres nō possent omnes semp habere.Ephi est q̄dā mensura rerū arida Ephi qd fit. rum.s.seminū:siē erat hin mensura rez liquidarū.s.vini z olei sicut p3 Nume.15.vbi mēsuratur simila per mēsurā que vocatur ephi:z vinum z oleū p mēsurā que hin. Dec autem mensura erat satis magna z ꝺtinebat in se decē mēsuras minozes: quaz quelibet vocaē gomoz vt p3 Exo.16.cū dī.Homoz autē Ꝺ Homoz qd fit. decima ps est ephi:z cū hic dicit q nō potes offerre turtures offeret de simila decimā ptem ephi:tātū est ac si diceret offerat vnū gomoz de simila:erat autē gomoz tāte quātitatis mensura quāte aliquis posset quotidie panē comedere aut farinā delicatissimā.qō p3 ga Exo.15.cum vareē mēsura de accipiendo māna dcm fuit q acciperet gomoz per singula capita.i.q pro quolibet hoie accipeē vnum gomoz:z tātū poterat qlibet quotidie comedere. Circa h̄ dubitabit aliqs de ista simila Qō.5 A Nūqd h̄ simila eēt faria vl̄ panis 1.rō. an esset farina vel panis:qm̄ aliqn̄ simila significat farinam tenuissimā.Aliquādo aūt significat panē iā ꝺfectuz.q significet panē p3 ex dcō Hieronymi cū ait.ego nutritus in tugurio rusticano nūc similaz z mella fastidio. Dubitaret igit ab aliquo qualr hic sumereē.Et rndendū est accipi similā p farina z non pro pane iā ꝺfecto.qō p3 ga hic dī q habit decimā ptez simile ephi.ergo illa simila mēsurabaē in ephi:sed panes iaz cocti nō possunt mēsurari in ephi nec in aliqua alia mensura:sed magis ponderāē.ergo accipiē hic pro farina. Item p3 h̄ ga dicitur 2.rō. q sacerdos accipiet pugillū ex illa plenū z cremabit super altare.sed manifestū est q de pane cocto nō pōt sumi pugillus plenus sed aliq̄ fragmina.g̃ accipiē pro farina.(Nō mittet oleuz † in illam).i.qm̄ obtulerit istam farinā de simila non ponet in ea oleū:z dī h̄ qm̄ aīs cum aliqs solebat offerre similam ponebat cum ea oleū fundēs super eā aliquas guttas olei vel totā eam perfundēs:siē fit in cōmixtione aque ad farinā.de hoc p3.ō.2. ca.vbi dī q cum simila offerreē deberet ꝺspergi oleo z supponi thus:iō iubet deus hic tollens dubium ne ponatur oleum in ipsa simila. Queret aliqs quare nō ponebaē oleum in Qō.6 A Qr̄ nō ponebatur oleuz in ista simila q̄ offerebaē. ista simila q̄ offerebaē. Rab.Salomon rndet q oleuz decorat ea in gbus ponit cuz coloz suus fit nitidus:z cū simila oleo perfundiē nitidioz atq pulchrioz est deus autē non vult in sacrificio pro pctō eē hāc pulchritudinē:ideo vetuit offerri oleū cum simila.Alio mō rspōderi posset q deus fecit h̄ ad distinguendum ritus sacrificioz:z ga cuz offerebaē per se simila vel cū ꝺbatur in holocaustuz aut in sacrificio pacifico ponebatur oleū in ea:ideo hic nō debuit poni oleum. Aliā causaz assignāt doctores nr̄i quoniam oleuz in sacra scriptura significat pietatem dei fm quā remissio fit peccatoz:z ga pctores lz penituerint non debent esse securi de remissione sibi facta sed potiꝰtimere:ideo oleuz qō pietatem signat ibi poni nō debuit. Si autem aliquis ꝺtra hoc arguat esse ꝺtra fidem catholicaz quia quacūq; ingemuerit pctōr deus remittet ei pctā.Si ergo aliqs ingemiscat:z tamē non credat:aut saltem dubitet an pctā sibi remissa sint detrabit ctritioni per quā non credit infallibiliter pctā aboleri.detrabit etiā bonitati dei:qm̄ non credit tantā eē bonitatez dei vt eo volente deus ei imediate remittat. Rn̄sio. Rndendū est q nō est securum de remissione pcti:cuius aliqs contritus fuerit nō repugnat fidei catholice:nec gcām detrabit contritioni aut diuine bonitati.naz ille qui nō est securus de remissione pctōruz postq̄ ctritus est non dicit ctritionem non sufficere ad remissionem pctōrum plenarie:nec bonitati dei diminuit:sed ofitetur deū tante bonitatis esse vt nobis gementibus ignoscat:z ctritionem dicit tante virtutis eē vt per eā oia vitia plene aspgantur.dubitat tamē an ipse plenariaz habuit cōtritionez vt deberet fieri remissio pctōr:vel an posuerit obicē gre dei.igit nō eē secuz de pctōr remissione post ctritionē nō pertinet ad diffidentiā sed ad humilitatē cū iste se estimet deo nō perfecte paruisse:aut dubitet an aliquē posuerit obicez.igit securitas de remissione nō est valde laudabilis:qm̄ videt ptinere ad quādā plumptionem.sed melius est subditū eē in timore:et dubitare an pp impfectionē suaz deus gram remissionis perfecte nō apposuerit.z ista dubietas gram nō tollit nec meritum diminuit:sed potius adauget.(Nec thuris aliqd iponet.) Cōsuetū erat qn̄ simila offerebaē poni thus vt p3.ō.2.c. Crederet igit aliqs sic ōbere fieri hic:z tollit dubiū cū dī q nihil de thure poneret.Cā hui⁹ est fm Ra.Sa.q thus odoziferē. peccati autē odoz bonus nō est:iō in sacrificio p pctō thus poni nō ꝺz. Alia cā est fm q.ō.dicebaē ad dīam alioz sacrificioz qm̄ i alijs cū simila ponit thus:iō hic nō ōbuit poni. Alio mō ꝺici pōt q thus ga boni odoris est signāt diuinaz acceptationē:pctm̄ aūt pro quo sacrificium fit non est deo acceptū sed abominabile:vel qui sacrificium pro peccato offert non debet securus esse de acceptatione sicut in alijs sacrificijs.Dec autem aliquales rōnes sunt:nec tamē totaliter ꝺcludunt:quoniā fi'ob hoc deus vetuisset poni thus ga odoziferuz est z significat diuinam acceptationez:non vocauisset sacrificium pro pctō odorem suauitatis.dixit tamē in sacrificio pro pctō esse fibi odorē suauitatis vt patet preceden.ca.ergo nō ob hoc vetitū est thus. In cerimonijs ñ pōt dari rō. z sic dicēduz est q q̄uis iste cause sint:tamē nō sunt totalr:naz in ipsis cerimonijs non potest dari plena ratio cum voluntas legislatoris potissime pro rōne habeaē.(Quia pro peccato ē.) † Ista est causa superiozū.s.quare nō ponebatur thus nec oleū. z dicit q hoc est ga istud sacrificium pro pctō determinat sibi istas cerimonias:ideo cum pro pctō offeratur non debet poni thus nec oleum. (Tradetq; eam sacerdoti.)ideſt ista simila nō † consperſam oleo duceret offerens ad atrium tabernaculi in ostio eius z ibi daret eaz sacerdoti.(Qui plenum ex ea pugillū † hauriens.)ideſt sacerdos mitteret manuz suam in vas illud in quo farina ꝺportatur z accipiet pugillum plenuz:hanc autē partem cremabat cozam ꝺco:reliquuz autē manebat pro sacerdotibus in cibos.(Cremabit super altare.)ideſt ponet sacerdos † illam particulam farine super altare holocaustoruz vt cōburatur.(In monimentuz eius qui obtulerit.)ideſt in memoriaz † eius qui obtulerit.s.offerentis.q.d.ideo ponebatur ista farina paucula super altare vt deus recozdaretur offerentis. naz pro reliqua parte farine que manebat sacerdotibus non dicebatur deus recozdari offerentiuz cum illa pars non ad deum sed ad sacerdotes pertineret.hoc autem qō super altare ponebaē ad deum specialiter pertinebat:monimentuz autem memoria dicitur quasi mouens mentem:sicut aliquarum rerum recozdamur per quedaz signa appoſita.(Rogans pro illo z expians.) † ideſt sacerdos quando imposuerit illam particulaz super altare de simila rogabit pro offerente:z expiabit.i.per istam oblationem z crem̄ationem peccatuz auferebatur quod erat expiari.(Reliquam vo partem habebit in munere).i.totuz illud de decima parte simile ephi preter pugillum prouenieBat sacerdotibus.hoc autem pro munere.i.ꝺbatur sibi pro laboze vel ministratione quā habebāt in sanctuario.z isto modo omnes alie partes aliozum sacrificiozum que ꝺbantur eis erant pro ministratione z laboze:quoniam nullam aliam partem habebant sacerdotes in possessione israelitarum vt patet Numeri 18.capi.z Deutero.18.capi.

Locutusq; est dñs ad Moysen dicēs. Alia si preuaricans cerimonias per errorē in his que dño sunt sanctificata peccauerit: offeret pro delicto suo arietem imaculatum de gregibus qui emi pōt duobus siclis iuxta pondus sanctuarij:ipsumq; qō intulit dāni restituet z quintam partez ponet supza tradēs sacerdoti. Qui rogabit pro eo offerēs arietē: Expiatio ñ seruātis cerimonias.

An ille q z pciz suiz ꝺolait ꝺz esse certꝰ ō remissiōe vl̄ ꝺubitare.

B

Qr̄ nihil ō thure ponebatur.

1.cā.

2.cā.

3.cā.

C

ꝛ dimittet ei. Anima que peccauerit ꝑ ignorantiam: fecerit ꝙ vnum ex his que dñi lege prohibentur: ꝛ peccati rea intellexerit iniqtatē suam: offeret arietem īmaculatuꝫ de gregibus sacerdoti: iuxta mensuram estimationē ꝙ peccati. Qui orabit pro eo: quia nesciens fecerit: ꝛ dimittet ei: quia ꝑ errorem deliquit in domino.

De pctis cō tigētibus in abusu sacrorum.

Locutusqꝫ est. ¶ Hic logꝫr de peccatis que ōtingunt in abusu sacroꝝ. s. ꝙ boues laici tractent res sacras ad quas accedere nō licet. Erāt enī q̄dam sacra quibus nō debebāt sacerdotes vti nec laici: ꝛ hoc erat in thymiamate qō fiebat ad cremandū cozā dño: ꝛ in oleo vnctionis qō erat ad cōsecrandū sacerdotes ꝛ vngendū sanctuarium cū rebus suis. Si autez aliquis his rebꝰ vteret ad seipsum: ꝛ h̄ sciens faceret moriebat sicut ꝑ Exod. 30. ca. tā de thymiamate q̄ de oleo vnctionis. ¶ Si autē hoc per errorē fecisset nō moriebat sed debebat facere aliꝙ sacrificia de gbus hic: ꝛ hoc taz sacerdos q̄z laicus: qm̄ vtriqꝫ vetitus erat vsus thymiamatiꝭ ꝛ olei vnctionis: ꝛ q̄uis ista lr̄a clare nō videatur de h̄ loqui: tm̄ reducendū est ad lr̄am cū ꝓ illo errore aliꝙ pena iponi dēat.

*Nōnulloꝝ expō lr̄e.

¶ Aliqui aūt dicūt hoc itelligi de decimis ꝛ p̄mitijs. s. si aliqs vsurparet sibi aliquā partē de decimis ꝛ primitijs: qm̄ ista tenebant sacerdotibus spāliter obligata: ꝛ q de illis aliquā partez sibi retineret peccabat: ꝛ tenebant hāc restituere ꝛ insuꝑ gntaz: ꝛ ꝓ pctō sacrificiuꝫ faciebat.

*Improba.

¶ Sz hoc nō totalr̄ ꝛuenit quoniaz hic dicit de his que sanctificata sunt: sed decime ꝛ p̄mitie non erāt sanctificata cū apud ipsos vulgares tenerent. Sz referendū est magis ad alia. s. ꝙ q̄daz res sacre erāt gbus abuti poterant vulgares. s. q̄dam ptes sacrificioꝝ que ꝓueniebāt sacerdotibus solis sicut in pctōz sacrificioꝝ ꝛ in sacrificijs pacificis: de illis autē si vulgares comederēt ꝛ hoc facerēt sciēter valde peccabāt ꝛ moriebant. Si aūt facerent ꝑ ignozātiā restituebāt quantū comederāt vt satisfacerēt sacerdotibus vt ꝑ ifra. 22. ca. cū dicit. ois alienigena comedēdi ex eis nō habeat potestatez: qui comederit de sanctificatis per ignozātiā addet quintaz partē cum eo qō comederit ꝛ dabit sacerdoti. Preter hoc autē hic ponit alia pena ꝓ ipso pctō. s. ꝙ offerat sacrificiū. est autem pctm̄ cuz vulgares comedunt de partibus sacrificioꝝ: ga ꝑ hoc sacrificia ōtaminantur ꝛ debonestātur vt ꝑ ifra. 22. cū dicitur. nec ōtaminabunt sanctificata filioꝝ isr̄l que offerūt dño: ne forte sustineāt iniquitatē delicti sui cū sanctificata comederint. (Locutusqꝫ est dñs ad Moysen.) Hic est caput orationis: qm̄ supra dicebat de his que ptinebāt ad pctā in vsu boum. h̄ autem de abusu sacrificioꝝ: ideo ponitur hic locutusqꝫ est tāq̄ caput oronis. ꝛ nō ponebat hoc in alijs casib⁹ supiozibus. Siqs dicat ꝙ hic est iterpollatio ozatiōis. s. ꝙ ea que supra dicta sunt fuerint semel dcā. ea aūt que hic subūngunt fuerūt dcā Moysi alia vice nō erit de h̄ curādū: qm̄. s. 1. ca. q. 4. de h̄ diffinitū est.

†

†

D

†

(Alia si ꝑuaricans cerimonias.) Aliam boiem vocat fic. s. ōclaratū est. *Preuaricare cerimonias est puertere morē sacroꝝ datum in lege: vt si lex diffiniat certā ptem sacrificij ptinere ad sacerdotē ꝛ illaz sibi laicus vsurpet ꝑuaricatur cerimonias: vel si de holocausto de quo nihil attinebat ad laicū ipse aliquā partē culā sumeret ꝑuaricatio cerimoniaꝝ est. ꝛ q̄ꝫ dicat aliqs preuaricari cerimonias qūcunqꝫ ō aliquaz legē cerimonialē agit: hic tm̄ precise accipit cuz aliqs agit ꝓtra leges sacrificioꝝ gbus distinguunt alique ptes ꝑ sacerdotib⁹ aut deo. ꝛ illas sibi vulgares vsurpāt. qō ꝑ. ga ifra dz ꝙ isti sic peccātes restituant dānum ꝛ quitam isuꝑ ptez. Sz in obseruatiōib⁹ cerimonialib⁹ in gbus nihil accipit non pōt restitui dānuꝫ: fic fi aliqs infrigeret sabbatū vel nō obseruaret alias solēnitates. g̃ soluz itelligit de preuaricatione cerimonialiū sacrificioꝝ. maxime ga lr̄a dic in his que dño sanctificata sunt. tm̄ nō pōt aliqs accipere res sanctificatas nisi sint ptes sacrificioꝝ aut filia. (Per errorē.) sicut in similibus imponebant sacrificia bis qui ꝑ ignozātiā aut negligētiam faciebāt: ita hic eis qui ꝑ errorē qō ad ignozātiaz ptinet. nam si aliqs preuaricaretur bas cerimonias sciens. s. obseruare nolens mortem merebatur ꝛ ponebatur aliquod sacrificium expiantiuꝫ ꝓ bis. de h̄ Nume. 15. ca. alia que ꝑ superbiā aliquod peccati cōmiserit: qm̄ aduersus dñm rebellis fuit peribit de populo suo: verbuz enīz dñi ōtēpsit ꝛ preceptum illius fecit irritum: iccirco delebit ꝛ portabit iniquitatem suam: sic vī. ī. 22. c. vbi ponit de comedentib⁹ sanctificata si laici sint: qm̄ si nesciant restituēt dānū ꝛ qntā partē. si aūt als portabunt iniqtatē delicti sui: ꝛ sic vī q̄ tunc nō iponit aliqō sacrificiū sacīedū: sed mors infligit. (In bis que sunt dño sctificata peccauerit). i. in sacrificijs siue in aialibus de gbus sunt facta sacrificia: qm̄ illa iam deo sacrificata sunt ꝛ ab humanis vsib⁹ sequestrata. vsurpare sibi igit aliqd de illis sacrilegiū est: sicut si laici ꝓtenderent celebrare solēnia missaꝝ fic sacerdotes. Alio mō accipiunt sanctificata deo ꝓ bis q̄ sunt in decimis ꝛ p̄mitijs fm ꝙ hic dicebat. Itez pōt assumi ꝓ abusu thymiamatis vel olei vnctionis: sed magis ad sacrificia ptinēt vt. s. declaratum est. (Offeret ꝓ ōlicto suo arietē.) Non accipit h̄ delictū ipsuz malum qō sacerdotib⁹ eueniebat cū aliqs de laicis vsurpabat ptes sacrificioꝝ: qm̄ ꝓ h̄ soluebat tantū ꝛ qntā partē isup: sed ꝓ ipso malo qō est in abusu vsurpādi sibi res sacras: qm̄ ꝑter malū qō intulit ad hoc in culpa fuit. hec aūt culpa ad deū soluz refert: ꝛ fiebat vt ille qui transgressus fuerat cerimonias legis vsurpādo sibi aliꝙ sacra faceret alias cerimonias offerendo sacrificia. (Arietē imaculatū de gregibus.) Quare aūt dēret esse aries imaculatus h̄. ī. 22. c. vbi enarrant oēs imundicie potētes ipedire sacrificia. dz eē aries de gregib⁹ qm̄ greges ad pascua aialia ptinēt vt capras: oues: ꝛ porcos. armēta vero ad magna vt boues ꝛ camelos. (Qui emi pōt duobus siclis.) Hic determinat ꝓciū arietis offerēdi ꝓ pctō: qm̄ aliqs sciēs se ad hoc teneri vellet offerre aliquē arietē valde parui ꝑcij. s. paruū aut macilentū. iubet ergo deus ꝙ ille sit certi valoris. s. duoꝝ siclorꝝ aut quasi. Ex quo innuit siclū esse monetā nō valde magni ꝑcij: qm̄ in terra ꝓmissionis valebat cōiter aries vnus de mediocribus duos siclos: ꝛ in terra illa erat marie copie in gregibus. q̃ nō essent ibi in magno valoze sed valebat aries vnus duos siclos. ergo paruū erat ꝑciū siclorꝝ. (Iuxta pōdus sanctuarij.) Determinat hic certitudo siclorū: duplices nāq̄ sicli erant apud iudeos. s. sicli fm mensurā sanctuarij ꝛ sicli fm mensuraz vulgarē: siclus aūt sanctuarij maioz erat: ꝛ de h̄ iubet hic solui. nā oīa que ad sanctuariū ptinebāt si in pecunia soluerent semp mensuranda erant siclis sanctuarij. ex h̄ patet siclos eē monetā aureā vel argenteā: qm̄ in pondere accipitur. Alie aūt monete characterib⁹ distinguunt. ꝓcia tm̄ eoꝝ pondere nō equantur: moneta aūt argentea ꝛ aurea nō solū charactere vera esse ꝛuincit sed ēt pondere: ad valorē aūt eius vtrūq̄ inspicit. cuius cā est qm̄ moneta aurea ꝛ argētea nō solū hnt valorez ab iponēte characterē: sed ēt ex ꝺditiōe materie qz a nobis cōiter estimat ēt si characterē nullū hēat. de siclo aūt qō pondere mensurare h̄. ī. 27. c. cū dz. siclus. 20. obolos ōtinet. (Ipsumqꝫ intulit dānū restituet.) Tunc enim ꝓ pctō ꝛuenient satisfit: cū ꝓ oib⁹ que in pctō sunt satisfactio imponit: ꝛ qz in hoc pctō erant duo s. puerfitas ꝛ dānū iō ꝓ vtroq̄ satisfieri dēbat. puerfitas aūt erat duplr̄. qm̄ q̄dā erat ad deū ꝛ alia ad ꝓximū: ideo iponunt hic tres pene. s. vna ꝓ dāno ꝛ alia ꝓ puerfitate in sacerdotē ꝓ dāno imponit ꝛ passum. s. eq̄litas in solutione: ita vt q̄tuz de dāno intulerit tantūdē restituat: vt figo quartaz partē arietis sanctificati sibi vsurpasset q̄rtā partē arietis reddebat ꝓ puerfitate facta in deū imponit sacrificiū. ꝓ puerfitate facta in sacerdotē imponit q̄nta pars rei que vsurpata fuerat super ipsum eq̄le qō restituit. de offensa ꝛ puerfitate in deū manifestum est ꝙ in hoc pctō sit: ꝛ h̄ ex duplici capite. primo qz deus ꝺiderat leges bas de sacrificijs: cū igit aliqs ō aliq̄ earū faceret deo offensionē offerebat cui⁹ vilipēdebat ꝓcepta. ¶ Scō erat offensio dei in hac ꝑuaricatione cerimoniarū: qm̄ in bis q̄ sctificata erant deo vel sacerdotib⁹ vulgares partes nō hēbāt qm̄ deo ꝛ sacerdotibus ptinebant: ꝛ cū hec ꝑ oblationē ad deū sanctificationē accipiebāt: g illi sctificata vsurpabat deo offensus erat a quo sctificatio causabat. de ꝑuaricatiōe aūt que in sacerdotes erat offerēdo eis partē sacrificioꝝ que eis ꝓueniebat satis manifestū est. nā cū ga bona alterius rapit duplr̄ eū ledit. *Primo qz dānū infert cuz res eius diminuat. Scō qz quādā offensam facit eo ꝙ audeat ꝺtare res alienas domino nō iubente: ideo ꝓ vtroq̄ pena imponi debet: ꝛ sic leges humane iuste qm̄ loquuntur de satisfactione que in furto est nunq̄ ponunt solam equalitatē rei ablate restituendā: sed etiam aliquid vltra: quoniam restitutio equalitatis ad satisfactionē dāni ptinet: ꝓ offensione igit illata in contractando res alienas dño nō iubente sed inuito debet poni aliqua alia pena supra equalitatem: in sacerdotibus autem hmōi erat: quoniam cū sibi aliquid de sanctificatis qō in eoꝝ ius cederet auferebatur ledebantur dupliciter. s. in dāno rei ablate: quoniaz tantū bona eoꝝ

diminuebantur

E

†

†

*Pretiuz arietis offerēdi ꝓ pctō. Sicl⁹ qd

†

*Duplices erāt sicli apud iudeos.

F

*Dupler erat puerfitas. In pctō. s. ē puerfitas ꝛ dānuz ideo iponunt tres pene.

*Laici abutentes sctificatis offendebāt duplr̄ sacerdotes.

diminuebāt q̄ta erat res ablata. Scd̄o ledebant qr res eorū i-
b uitis eis ɔtractabant a laicis. pro peccato igit iponebat hic re-
stitutio equalitatis. pro scd̄o autē iniungit insup solutio quinte
Dubiū. ptis rei. ¶ Sed adhuc dicet aliqs ista ɔueniēter se habere cum
laici abstulerūt aliqd̄ de sanctificatis que ad sacerdotē pertine-
bāt. Sed qd dicēdū erit cuȝ ea que ablata sunt cedebant in solum
ius dei: vt si forte esset holocaustū aut tolleret aliqd de adipib⁹
Rñsio. qm̄ in his oia ad deū pertinēt. ¶ Rñdendū est q etiā hic eodē
modo ɔuenit ista triplex pena. Primo enī conuenit satisfactio
damni: qm̄ siue de his que in sacerdotū iura cedunt siue de his
que ad deuȝ ptinent aliquid oblatū sit semp erat tātum damnū
quāta erat ipsa res ablata. Item si hec que a laicis tollebantur
deo soli pertinerēt: adhuc erat ibi offensio dei qm̄ ipse condide
rat legem ⁊ repugnādo legi repugnabat ipsi: ideo ob hoc debe
bat iponi aliqua pena: ⁊ ista erat q solueretur vnus aries deo
in sacrificiū. etiam ista que sanctificata erāt a deo sanctificaban
tur. vsurpādo igit que ipsi sanctificata erāt peccatū erat. ⁊ hoc
cadit cuȝ superiori. s. q teneretur soluere peccans vnum arietē.
Preter hanc autem habitudinē generalē dei ad sacrificia erat
quedā habitudo specialior ad ipsas partes sacrificioruȝ ipsius
dei. nam s̄m q comparatur deus ad sacrificia vt legislator in
eis ⁊ vt ab ipso oia sanctificata erant erat generalis habitudo:
quoniā non solum ipse legeȝ dederat de partib⁹ sacrificioꝝ que
sibi ptinebant: sed etiaȝ de partibus illis que in ius sacerdotum
⁊ ipsorū offerētium cedebant. etiam sanctificatio in his sacrifi-
ciis tam ad partes ꝓuenientes deo q̄ ad partes prouenientes
sacerdotibus a deo causabat. Erat tn̄ q̄dam hītudo spālis dei
ad partes illas sacrificiorū que in ius suum cedebāt. naȝ ad eas
comparatur vt psona priuata sicut cōparatur sacerdos ad par
tes sibi ꝓuenientes: ideo preter offensaȝ illā in abusu sacrificio-
rum que erat deo inquantū ipse habebat generalē habitudineȝ
ad res sanctificatas erat ista offensio inquantū erat persona pri
uata cui deberentur spāliter iste partes: ideo sicut pro illa offen
sione dabatur supra aries in sacrificiū: ita ⁊ pro hac erat dāda
† qnta pars rei ablate super equalitateȝ. (Ipsumq̄ qd̄ intulit da
mni restituet.) Siue illud dānum sit in rebus sanctificatis que
ad deum solum pertinent: siue in partibus que ꝓueniunt sacer-
† dotibus. (Et qntam parteȝ ponet supra.) Ista qnta pars dabat
Qō. 7 A pro offensiōe que erat facta ipsi ad queȝ pertinebāt hec que ab-
lata sunt: siue sacerdos eēt siue deus. ¶ De hac qnta par-
Qūo ista qnta ps solueret. te aliquis queret quomodo solueret. *Et respondēduȝ est q si
*Rñ. ad q̄situm. ista pars ablata pertinebat sacerdotib⁹ leue est scire quomodo
quinta pars solueret: quoniā ipsa qnta pars que soluebat so-
lis sacerdotibus soluēda erat: ⁊ tunc siue solueret in materia il
la in qua oblata fuerat siue nō: nō erat magna difficultas: vtpo
te si fuisset aliqs aries ꝓ hostia pacifica imolatus. de quo ꝓue-
niebāt sacerdoti due particule. s. armus dexter ⁊ pectusculū ele
uationis. Si autē de his laicus abstulisset aliquam partē: vt qr
forte abstulerit pectusculuȝ arietis tenebat reddere qntam par
teȝ pectusculi ⁊ ipsuȝ pectusculū insuper: vel poterat hec solutio
fieri in pecunia iudicando q̄tum pectusculū ⁊ quinta pars va-
leret. Si autem istud qd̄ oblatuȝ est ad solum deum pertinebat
difficilius erat facere solutioneȝ. nam non videbatur posse fieri
in eadē materia: vt siquis per errorem comedisset de adipibus
qui coram deo cremari debebāt: quoniam tunc non poterat tā-
tūdem de adipibus cum qnta parte insuper soluere: quoniā oēs
adipes qui imolari poterant iure cedebant in partem domini:
⁊ sic illos cremando non fiebat aliqua solutio cum lex obligas-
set ad cremandum adipes dn̄o vt patet supra. 3. capi. cum dici-
tur. omnes adeps dn̄i erit iure perpetuo. Identidem si abstulis-
set laicus aliqd de holocausti carnibus ⁊ comedisset per igno-
rantiā tenebat tamen ad quintā partē restituere: ⁊ tunc nō po-
* terat restituere ɔuenienter in eadē materia qr nō poterat dn̄o
offerri neq̄ aliqd̄ genus sacrificii pticula alicui⁹ aialis: sȝ opor
tebat totuȝ ipm̄ aial offerri: qr difficile erat vt pro cētesima par
Det. q. te aialis totū aial offerret. Dicēdū ergo q sāctificata a laicis vsur
pata ad deū pertinē: ⁊ nō debebāt tradi in eadē specie ad hoc q
deo offerrent sed soluebant in pecunia ⁊ illa ad sacerdotū iu-
ra ptinebat. qd̄ aliqualiter pȝ ex lr̄a cuȝ dicit. ipmq̄ quod intu-
lit dāmni restituet: ⁊ qntaȝ insuper partē tradēs sacerdoti ⁊ nō
† dr̄ de eis que offerent dn̄o: soluȝ enī dn̄o arieȝ offerebat. (Qui
B rogabit pro eo offerēs arietē.) i. sacerdos suscipiet de manu of
ferētis arietē ⁊ imolabit: ⁊ faciens cerimonias eius rogabit pro
† offerente. (Et dimittet ei). i. de⁹ remittet penā quaȝ datur⁹ erat
ei qui p erroreȝ comederat sanctificata ꝓpter deuotionē ipsius
offerentis ⁊ propter preces sacerdotis. (Anima que peccauerit
p ignorantiā.) Hic agit de alio casu in quo homines peccabāt De peccāte
⁊ hoc circa sacra. ¶ Et aliq dicūt q hoc erat in abusu decima- in trāsgres
rū: vt si aliqs de laicis ptē decimaꝝ sibi retineret: qm̄ tūc si fecis sioe cerimo
set hoc per ignorātiā tenebat reus hac lege. Sed hoc nō vide- nie alicui⁹
tur ɔueniēter dictū qm̄ decime anq̄ trāsirent in potestatē sacer legis.
dotū ⁊ leuitarū non erant sacre. io nō ɔtractabat res sacras qui Improba.
eas detinebat: sed soluȝ inferebat dānum sacerdotib⁹ ⁊ leuitis
qbus iste dare tenebat. Sed pter hoc nō videt itelligi posse de
decimis: qm̄ q decimas retinet cuȝ sit obligatus ad illas soluen
das nō solū teneret offerre arietē. s̄m q hic dr̄. sȝ teneret resti-
tuere q̄tuȝ apud se detinuisset de illis sicut dicebatur supra. de
his q comedebant sanctificata q tenerent restituere dānum ⁊
qntaȝ insup partē. hic tn̄ non dicit de restitutiōe alicuius rei sȝ
soluȝ de oblatiōe arietis. Et si forte aliqs vellet intelligere de re
tētione decimaꝝ ⁊ p̄mitiarū diuidet illaȝ lr̄am que infra habet
cuȝ dr̄. offeret arietē imaculatū de gregib⁹ iuxta mēsurā estima-
tionēq̄ peccati. i. soluet arietē ⁊ dabit iuxta mēsuram peccati. s.
tantum quantuȝ de decimis aut p̄mitiis sic retinuerit. Sed ad-
huc nō videtur ɔueniēter dici: quoniam si hic ageretur de pec-
cato in ablationē vel retentionē alicuius partis p̄mitiaruȝ vel
decimarū nō solum iuberet restitui estimationē: sed ēt aliquid
vltra sicut supra dicebat de illo q vsurpauit res sanctificatas q
solueret dānuȝ ⁊ qntaȝ partē insup. Dicēdū igit est intelligi istaȝ Detmina.
legē de eo qui peccabat in trāsgressione cerimonie alicui⁹ legis
in qua nihil tollebatur nec erat necessaria restitutio: sȝ solū erat
trāsgressio alicuius obseruantie: ⁊ tunc pro peccato isto offerē-
dus erat aries ⁊ nihil aliud dandum. (Anima que peccauerit.) †
i. cuȝ aliqs homo quicūq̄ ille sit peccauerit. (Feceritq̄ vnū ex †
his que lege dn̄i ꝓhibent). i. si peccauerit transgrediēs aliquā
cerimoniā de qua iubet in lege dn̄i q fieret ⁊ non facta est vel
alia ɔtraria facta est si hec per ignorantiā facta est tenebit hac
lege. Qui aūt per superbiā contēpto deo quātulācunq̄ cerimo
niaȝ transgrederet moriebat vt pȝ Numeri. 15. ca. (Et peccati †
rea intellexerit iniquitatē suaȝ). i. ⁊ ista aia existēs rea peccati. i.
obligata ad aliquā penaȝ ꝓpter pctm̄ qd̄ cōmiserat: si postea i-
telliget pctm̄ suuȝ aliquo mō siue per seipsaȝ siue alio docēte te-
nebat ad ea que in hac lege dicunt. (Offeret arietē imaculatuȝ †
de gregibus sacerdoti.) Hic non ponit sicut supra q̄titas pre-
cii arietis offerēdi vt aliqui putabūt: ⁊ tn̄ ponitur qr dicit. s. iu-
xta mensurā estimationēq̄ peccati. i. q deberet eē ille aries in
tāto valore ⁊ estimatione sic regrebat in ariete imolādo ꝓ pec C
cato. dr̄ hic arietē imaculatū qm̄ generale est q in oibus sacri-
ficiis soluȝ aialia imunda offerrent. de imūdiciis habet. s. 22. c.
(Iuxta mensurā estimationēq̄ peccati.) Aliq exponūt q de- Improba.
beret esse istud sacrificiū s̄m estimationē peccati. i. s̄m magni- exponis lr̄e
tudineȝ ei⁹. sed hō nō pōt stare qm̄ illud pctm̄ ꝓ quo fieret ista i-
molatio: aut esset peccatū in quo deberet fieri restitutio aliqua An dēret
aut nō. Si aūt esset tale in quo deberet fieri restitutio querit an offerri
iste aries q offerēdus erat cōputaret in partē restitutionis. aut aries ꝓ pcō
non. si dicas nō cōputari sicut in casu superiori in quo restituit iuxta esti-
dānum addita qnta pte ⁊ aries ꝓ peccato non pōt stare: qm̄ hic tionē ⁊ mē
dr̄ q deberet offerri aries iuxta mensurā estimationēq̄ pecca surā pcti.
ti. in quo necessariū est vt aries tota satisfactio sit aut in parteȝ
satisfactionis cōputet. Concesso autē q debeat cōputari aries
in satisfactiōe non pōt stare iste sensus: qui cum dicat hic offerri
iuxta mensurā ⁊ estimationē peccati. Si aliquo mō satisfactio
faciendi minoris valoris esset q̄ vnus aries non posset offerri
aries. sed falsū est cuȝ iubeat hic arietē offerri. Si autē esset sa-
tisfactio magne quātitatis: vt qr detinuisset sibi magnā partem
decimaꝝ aut p̄mitiarū teneret offerre multos arietes quousq̄
accederet ad q̄titatē satisfactionis faciēde: ita vt iterdū contin
geret offerri. 20. arietes. Sȝ hoc non ɔsonat lr̄e cuȝ littera soluȝ
iubeat offerri arieteȝ. Item adhuc cōcesso erat magnū incōue-
niēs: qm̄ p̄mitie ⁊ decime ad iura sacerdotū totaliter pertinēt
habet Nume. 17. c. Si igit aliqs retinens sibi magnā partem
decimaꝝ teneret postea illā offerre deo in arietib⁹ lederent sa
cerdotes: qr id qd̄ sibi ꝓueniebat tollebat ab eis ⁊ dabat deo
qd̄ non erat ɔueniēs: qm̄ eodē modo aliqs furaret aut publica D
latrocinia exerceret: ⁊ offerēdo dn̄o aliqd̄ remitterēt ei peccata
latrocinii nullo prius restituto eis qbus ablata fuerāt. qd̄ ma-
gnam inconuenientiā facit in lege. ¶ Ad hoc auteȝ aliquis re-
spōdebit q q̄uis decime soluerētur in arietibus offerēdo do-
mino pro peccato retinētis eas: tamē non ledebantur sacerdo-
tes: quoniaȝ sicut als habituri essent eas: ita ⁊ haberet in sacrifi
ciis pro peccato qm̄ totū ipsuȝ sacrificiū pro peccato a sacerdo-
tibus comedebat vt patet sequēti. ca. demptis solis adipibus.

Decie si ptinebāt ad sacerdotes s3 leuitas.

¶ Ad hoc respondendū est istam precedentem responsionē pcedere ex erroneo fundamēto. Existimāt enim decimas sacerdotibus esse de his. qd tn̄ falsu3 est qm̄ sacerdotes nihil de decimis habebant sed ad leuitas ptinebant qui decimā decime sue soli sacerdoti magno tribuebāt vt habet Nu.18.c. Ite3 q̄uis decime solis sacerdotib⁹ in ius cederent: tamē fraudarent per istum modū solutionis in sacrificijs pro peccato quoniā maioris valoris erat accipere.20.arietes viuētes loco decimarū q̄ accipere.20.arietes mortuos in sacrificijs pro peccato: quoniā viuentes arietes pficiebant ad gregem ꝛ prolem generandā ꝛ tonsiones lanarum atq3 alias vtilitates ad quas mortui nō pficiunt. Maxime quia de arietibus pro peccato imolatis nō licebat comedere nisi solis masculis de genere sacerdotali vt patet sequēti.c. de his autem arietibus qui decimarū loco assumpti essent licebat sacerdotib⁹ facere qd vellent. non ergo erat iustum ea que de decimis aut p̄mitijs a laicis retēta forent solui ꝯuertendo in arietes offerēdos pro peccato.

Euasio.

¶ Si aūt dicas q̄ iponebatur ista pena iuxta mensura3 peccati in illis peccatis in q̄bus non fiebat vlla restitutio non potest stare: quoniā tunc nō posset sciri qd erat peccatū cuius estimatio ꝛ mensura esset offerre vnum ariete3 nisi poneretur expresse: qd nulla lex fecit. ꝛ dato q̄ signaret illud pctm̄ cuius estimatio esset vni⁹ arietis: tn̄ nesciret de alijs quantū estimari deberēt an duobus vel tribus vel quinq3 arietibus: q̄uis pateat nobis interdū excessus in delictis: tn̄ non patet determinatus excessus eoru3: ideo distinguere nesciremus in singulis peccatis quot arietes offerri deberēt nisi lex hoc determinaret qd non facit.

E

Doct. snia.

Ideo dicendū non posse intelligi q̄ offerretur aries iuxta estimationē peccati. i. q̄ fm̄ q̄ peccatum est maius vel minus ita plures aut pauciores arietes offerentes. sed dicendū est in hac littera solum designari preciū arietis offerrēdi cu3 dicit. (Juxta mensurā estimationēq3 peccati). i. q̄ tātus erit valor istius arietis qui offertur quāta estimatio vel mensura posita in ariete pro peccato. na3 supra dicebatur q̄ aries qui offerret pro peccato deberet valere duos siclos. hic aute3 dicitur q̄ illa estimatio tenenda est. (Qui orabit pro eo.) scilicet sacerdos offerens arietem orabit pro illo offerente: scilicet q̄ orabit pro eo ꝛ pro peccato suo s3 modū quem supra declarauimus. (Quia nesciēs fecerit.) Potest hic teneri quasi causaliter. s. q̄ ideo rogat sacerdos pro peccato isti⁹ quia nesciens fecit. q. d. si fecisset sciens nō rogaret pro eo quia illud erat orare p eo qui p superbia3 peccabat. huic aute3 non erat aliqua expiatio in sacrificijs: sed moriebat vt patet Nume.15.c. nam fecisse per ignorantiā valde prodest ad remissionē peccati. ꝛ sic ait apostolus ad Gala.2.c. misericordiā merui qm̄ ignorans feci.

Duplex expō lre.

Alio modo potest accipi q̄a non causaliter: ꝛ tunc refertur ad formā orationis. s. q̄ sacerdos quādo oraret deberet deo dicere. domine remitte isti q2 ignorans fecit. Melius tamē refertur ad primū modum sicut patet in littera sequēti cum dicitur. q2 per errorē deliquit in domino. (Et dimittet ei). s. q̄ cū sacerdos orauerit pro peccato istius offerētis deus remittet ei penam nec infliget aliquid sicut al's inflicturus eēt. (Quia p errorem deliquit in domino.)

Q̄ō.8. A

De⁹ q2 peccata p q̄b⁹ fiūt oblationes remittat

¶ Hic ponit causa quare deus remittat peccata pro q̄bus fiunt oblationes. s. q̄a illa per errorē facta sunt: qd autē per erro3 factū est non est voluntarium: sed vocat inuoluntariū per ignorantiā iuxta Aris.3. ethicorū. in inuolūtarijs autem pena non iponitur nec laus: sed interdum venia. interdū autem misericordia digna sunt iuxta eūdem in.1.ca.3. ethicorū. nec tamē in hoc innuitur q̄ peccata que sunt per maliciam non remittant a deo: quonia3 qualiacunq3 ꝛ quantacūq3 facinora fuerint ad vnicum gemitū omnia delebūtur teste Ezechiele.c.3. peccata tamen que per ignorantiam sunt leuius remittunt cu3 non habeant in se tantam grauitatem peccati: nullum tamen penitus peccatu3 irremissibile est.

Infinita pctā de⁹ p̄t remittere.

plura quidem in infinitu3 peccata deus remittere potest q̄ totus mūdus cū demonib⁹ facere possent: ꝛ si illa actualr essent vnico gemitu oīa delerent. ¶ Nec valet si dicas obijciens de eo qd habetur Mattbei.12. s. si aliq̄s peccauerit in patrē remittet ei: si autem peccauerit in spūmsanctū nec in h̄ seculo nec in futuro remittet ei. quoniā peccatū in spiritūsanctu3 si proprijssime assumat excludit omnē contritionē ꝛ dolorem de peccatis: ꝛ istud est vnicum. s. finalis impenitentia. nam tūc ipossibile est q̄ remittatur quia sine dolore nulla fit remissio peccatorū: sed ille qui finaliter sine penitētia diem claudit dolorē nullum habuit de cōmissis. ergo impossibile est q̄ sibi remittant. hec aute3 finalis ipenitentia pprie vocat pctm̄ in spūmsanctū.

Pctm̄ in spūmscūm quid sit.

non q̄dē q̄ aliqd peccatum sit ꝫ spiritūsanctū qd non sit contra filium ꝛ cōtra patrē: cum hec tres persone vnica substātia idiuidualis (vt ita loquamur) ꝛ natura sunt: sed dicitur peccatū in spūmsanctu3 fm̄ attributionē: quoniā quedam perfectiōes sunt attributales in diuinis que q̄q̄ in singulis personis diuinis ꝛ in ipsa eēntia sint: cuidam tamē persone attribuunt ꝛ non reliq̄s sicut potētia patri attribuit ꝛ non alijs: quoniā ipse est potētia filij ꝛ spiritussācti. Sapientia autem filio attribuit ꝛ non patri nec spūisancto: quoniā ipse vtriusq3 sapiētia est quo se pater cognoscit ꝛ spiritussanctus. bonitas autē spirituisancto attribuit ꝛ non patri nec filio: quoniā ipse est per quē pater ꝛ filius se amāt.

B

Cu3 ergo aliquis repugnat deo faciēs per ipotentia3 dicit peccare in patrē cui potētia attribuit. Cum aute3 per ignorātiam peccat: contra filium peccare dicit cui datur sapiētia in diuinis. Si aute3 per puram malitia3 peccet dicit peccare in spūmsanctū: quia cōtra bonitatem que ei attribuit agit: ꝛ quonia3 nulla maior malicia est q̄ diminuere diuinā bonitatem iudicādo non esse in deo tā tam bonitatē vt penitētibus ꝛ pro remissione exorātibus gratis remittere velit: ideo qui sic estimat peccat in spiritūsanctu3.

Q̄ūo peccatū i spiritūsāctū dicat irremissibile

¶ Sed adhuc istud peccatū in spūsancto non est consūmatum nisi per tota3 vitam hanc positionē quispiā tenuerit ꝛ in ea diē clauserit. super hanc aūt maior malicia esse non pōt. nec directi⁹ repugnās bonitati diuine que spūisancto attribuit: ideo de hoc peccato ve2 est q̄ peccāti in spūmsanctū nunq̄ remittet in hoc seculo nec in futuro: quoniā illa3 maliciam tenuit in hoc seculo ꝛ in futuro nō dolēs de peccatis: ita vt existimaret ex imensitate diuine largitatis sibi remittēda fore.

Nō p̄t eē maiō malicia ꝛ repugnātia spūisācto q̄ finalis ipēitētia

ꝛ si de hoc intelligant verba christi Mattbei.12.c. debēt iacere ad lr̄a3 sine aliqua expositione. quoniā qui sic in spūmsanctu3 peccat ipossibile est q̄ remissionē accipiat. chr̄s tn̄ non loquebat de hoc precise ibidem: quoniā dixit q̄ blasphemās peccabat in spūmsanctū: ꝛ ideo nō remittit.

Q̄ūo loq̄bat xp̄s de pctō i spūmscū3

¶ Pro quo sciēdū q̄ accipiēdo pctā in spūmsāctū que fiunt ex pura malicia ꝛ directe repugnāt bonitati diuine tn̄ non sunt ꝯsūmata peccata: ideo l3 difficulter remittantur tn̄ remitti possunt ꝛ multotiens remittunt: sicut est blasphemia in deum: quoniā ista pura malicia est deo maledicere qui bonitas pura est. Sic etiā est inuidētia charitatis fraterne: vt si aliq̄s inuideret fratri suo q2 habet charitatē: ꝛ vellet q̄ deus non diligeret eum qm̄ directissime repugnat charitati diuine que ista bona cōicat. Jde3 autē est de repugnātia veritatis cognite: vt si aliq̄s ptinaciter repugnat alicui v̄itati quā coḡscit: potissime cū illa veritas est circa ea que ad fidē pertinēt. Sic ēt sūt q̄dā alia peccata que maiore3 repugnantiā ad bonitatem diuinam hn̄t q̄ ea que cōmuniter fiunt. De his aute3 peccatis p spūmsanctū cum nō sint ꝯsūmata per finalem ipenitentiam aut desperationem. dicēdu3 est q̄ q̄uis difficulter remissibilia sint: tn̄ remittūtur. Si autē consumentur ista peccata per desperationē ꝛ finalem ipenitentiā non est possibile ea remitti.

Q̄ō.9 A

Q̄ūo peccata i spiritūsāctū sīt ꝛmissibilia ꝛ q̄ūo irremissibilia.

¶ Accipiēdo igit strictissime nullus est in peccato ꝯtra spūmsanctū nisi qn̄ mortuus est aut morit: nam anteq̄ moriat cum facultas liberi arbitrij ei insit poterit de peccatis dolere: ꝛ tunc cessabit finalis ipenitentia ꝛ fiet plena remissio.

Solū est aliq̄s p̄pe loquēdo i pctō in spūmsanctum qn̄ mortu⁹ ē

¶ Cum aūt christus dixit q̄ q peccat in spūmsanctū nec i hoc seculo nec in futuro remittet ei: intellexit non solu3 de peccato pprijssime in spūmsanctu3 sed ēt de peccato in spūmsanctū largius dicto. ꝛ tunc est sensus q̄ qui peccat in spūmsanctū non recipiet remissionē in hoc seculo nec in futuro. i. difficilius ei remittetur q̄ alijs qui aliter peccant. ¶ Circa qd ꝯsideradu3 est q̄ cum dicit peccatū in spūmsanctum difficilius remitti q̄ cetera peccata: nō est intelligēdū hoc ex parte dei sed ex parte nostra. Nam si ex parte dei difficilius remitterent peccata in spūmsanctū q̄ alia peccata: cum in alijs peccatis fiat remissio q̄n̄cunq3 hō ꝯteritur: nō fieret remissio in peccatis in spūmsanctū quādo aliquis solum semel ꝯtereretur sed oportebat multotiēs ꝯteri et dolere. Jn h̄ aūt magna incōuenientia sunt. p̄mo q̄a tunc non staret dictum.18.c. Ezechiel. s. quacūq3 hora ꝯuersus fuerit homo a via sua mala ꝛ gemuerit peccati non memor ero. ꝛ tamē si peccata in spūmsanctū nō delerentur per primā ꝯtritionem daretur hora in qua homo conuerteret a via sua mala: ꝛ tn̄ deus adhuc recordaret peccati ꝛ nō remitteret donec sequerent iterate ꝯtritiones.

B

¶ Jtem si h̄ existeret daretur magnū inconueniens ꝯtra ordinationē dei. s. q̄ homine agente quantū in se est non posset h̄re remissionem peccatorū ad qd sequeretur nos a deo iniuste damnari. qd probatur. ponam⁹ eni3 aliquē blasphemasse deu3 aut inuidisse charitati fraterne ꝛ imediate de hoc contritu3 fuisse: ꝛ cito post hoc moreret manifestū est q̄ iste non poterat vlterius agere: quia q̄diu viuebat tādiu de peccato dolebat: ꝛ tn̄ iste non saluabat

quia ex

qz ex p̄sumptione hac oportebat istuz habere multas iteratas cō tritiones ⁊ dolores ad hoc vt pctū illud remitteret quas habe re non potuit morte p̄uentus. magna igit̄ in hoc esset dei iniu stitia cum nobis de peccato quātum possemus dolentibus non remitteret. ¶ Itez sequebat deuz non esse maximū bonū: quia remittere iniurias ad bonitatē remittētis pertinet: ad maximā igitur bonitatē remittentis ptinet remissio oīum iniuriaz: ⁊ tūc sicut ad bonitatē magnaz pertinet cito remittere iniurias: ita ad maximaz bonitatē pertinebit citissime eas remittere: ſz deo ma ximā bonitatē attribuimus. ergo ipſi ptinet citissime iniurias re mittere: ſz ſi aliqua peccata eēnt que dolētib⁹ nobis ⁊ humiliter p̄o remissione exorātibus deus in p̄mo actu nō remitteret non eēt remissio citissima. ergo nec̄ium est q̄ ad p̄muz actuz ↄtritio nis qui in nobis fuerit de⁹ remittat oīa peccata quecūq; habue rimus. ⁊ sic dō̄m est q̄ peccata in ſpūmſanctū non regrunt plu res actus ↄtritionis ⁊ sepius iteratos dolores ad remissionē q̄z oīa alia peccata. vnde dāda est regula q̄ pctū nullū est ēt ſi mi nimū sit qō possit deleri nisi per vnuz actum ↄtritionis ad mi nus: ⁊ non est aliq̄ō peccatū etiaz ſi maximū sit qō ad ſui remiſ ſionē requirat plusq̄z vnū actum ↄtritionis. ¶ Ex quo inducit q̄ deus eque velociter oīa peccata remittit siue magna siue par ua sint. nec oportet morari plus in vno q̄z in altero. p̄z igitur qō intēdebamus. ſ. q̄ nō remittuntur difficili⁹ peccata que sunt in ſpūmſanctum q̄z peccata quecūq; alia: quātuz est ex parte dei. ¶ Sed cum dicitur cōmuniter a ſacris ſcriptoribus exponen tibus verba christi q̄ difficilius remittuntur peccata in ſpiri tūſanctum q̄z alia. ¶ Dōz est b̄ intelligi ex pte nostra. ſ. q̄ cū qs peccat in ſpūmſanctuz difficili⁹ mouet̄ ad ↄtritionē ⁊ ad ſuppli cādū deo p̄ remiſſiōe pctōz q̄z ſi feciſſet alia pua pctā. nā pctū diminuit facultatem nostri liberi arbitrij ſz eam in totum tolle re non possit. ſ. q̄ cum aliquis mortaliter peccat causatur in eo quedam grauitas que impedit ne possit moueri ita faciliter ad bonum ſicut ſi nō haberet aliquod peccatū: ⁊ tunc necessarium est vt quātocūq; vnuz pctū in altero maius fuerit: tātum in eo maiorem grauitatē cauſet ipedientē ne in bonū moueat̄. ⁊ cum pctū in ſpūmſanctū ſit de maximis peccatis necessarium est vt maiorez grauitatē cauſet in peccato: ⁊ ſic difficili⁹ poterit moue ri ad ↄtritionē q̄z qui alio modo peccant: ⁊ cuius gratia dei pul ſatiua que ſemp̄ hoiem tangit ↄtinue ipellat ad ↄtritionem: cuz tū fuerit in homine maxima grauitas cauſata qualis est in pec catis ꝺ ſpūmſanctū non mouebit eum faciliter gratia pulſatiua dei ſicut ſi incurriſſet paruā grauitatē ꝓpter alia peccata. ⁊ hoc est ꝓpter qō dz̄ q̄ peccatū in ſpūmſanctū difficilius remittit̄. ſ. qa tardius nos ad orandū p̄o eius remiſſiōe mouemur: ⁊ hoc ſatis ꝺuenienter dictuz est: qm̄ ſicut deus ad remissionē agit: ita ⁊ nos. nam ſicut pecatum nunq̄z posset remitti niſi deus remit teret: ita nunq̄z posset remitti niſi nos ad orandum ⁊ volenduz p̄o eius remiſſione moueremur. ſed ſi deus tarde peccatum in ſpūmſanctū remitteret diceret̄ illud esse difficulter remissibile: ita ſi nos cito ad volenduz p̄o hoc peccato ſicut in ceteris mo ueri nō possemus dicer̄et hoc pctū difficulter remiſſibile. ⁊ iſtā difficultatē remissionis xp̄s Matt. 12. dixit esse irremiſſibilita tē. P̄z g̃ qō supra dicebamus. ſ. q̄ oīa peccata taz per ignoran tiā q̄z per malicia vel quocūq; alio modo remiſſibilia ſint ſi do lor illoz adſit: ⁊ auc̄itatez ſcripture ſacre q̄ videnᵗ dicere pctā p ignorantiā esse remiſſibilia. pctā autē per maliciaz non remitti non ſunt ſic itelligende. ſed est ſenſus q̄ peccata p ignorantiam faciliter ſunt remiſſibilia itelligendo vt ſupra dictū est. peccata aūt per malicia difficulter remittunt̄: ⁊ ſic itelligiť hic ꝛra cū dz̄. ⁊ remitteť ei qz per errorē deliquit in dō. i. q̄uis quocūq; mo do pctū remitteret: ⁊ tū facilius remittiť iſti q̄ peccauit p erro rē. i. ignorantiā: ſic etiā intelligiť dictū apoſtoli ad Gala. 5. c. mi ſericordiā merui quia ignorans feci. i. q̄z deus remitteret mi bi perſequēti eccleſiā etiam ſi ex malicia feciſſem: tū facilius re miſit quia ex ignorantia feci.

¶ Locutusq; est dominus ad moyſez dicens. Anima que peccauerit: ⁊ cōtempto domino negauerit ꝓmo ſuo depoſitū qō fidei eius creditu⁹ fuerat: vel vi aliquid extorſerit: aut calūniam fecerit: ſiue rem pditam inuenerit: ⁊ inficians inſup peierauerit: ⁊ qōlibet aliud ex plurib⁹ fecerit in qbus ſolent peccare ho mines: cōuicta delicti reddet omnia que per fraudem voluit obtinere integra ⁊ quintam inſup partez domino cui damnuz intulerat. P̄o peccato autē ſuo offeret arietē imacu latum de grege: ⁊ dabit eum ſacerdoti iuxta eſtimationē menſurāq; delicti. Qui rogabit p̄o eo coram domino: ⁊ dimitteť illi p̄o ſin gulis que faciendo peccauit.

Locutusq; est dōs ad moyſez. Dic incipit caplm ſz quoſdā: ſed fm vitatē incipit. j. (Locutus est dōs ad moyſez.) Ubi agit̄ de ſacrificijs quotidianis. hic autē cū ſuperius tractauerit legiſlator de pctō fm ignoran tiaz agit de pctō fm malicia. ¶ Nec tū intelligendum est q̄ hic ſoluz agatur de peccato fm malicia ⁊ ſupra nō agereť de eodem: qm̄ ſi illud pctū qō erat ſupra ſubticēdo veritatē in in dicio dicať pctū fm paſſionē qō est ꝓpter amorē vel odium: eodē modo dicetur iſtud de quo hic agit̄ eē pctū fm paſſionez: qm̄ quicūq; ꝓmo ſuo depoſitū non reddit aut quicūq; calū niatur aut aliqd extorquet: ideo facit qz cupiditas rerū vtilium illum mouet. hec aūt cupiditas paſſio quedā est. Si autem dica mus q̄ iſtud pctū de quo hic agit̄ fit fm puraz maliciā: ita pec catuz de quo supra ageť. ſ. ꝓmo ſubticere veritatē in iudicio peccatum fm maliciā est: vt cuz vere loquamur dicemus illud peccatum qō erat in ſubticenda veritate esse fm malicia: ⁊ hoc de quo hic dicitur esse fm maliciam. (Anima que peccauerit ⁊ contempto deo negauerit p̄ximo ſuo depoſitum.) Iſta litte ra non p̄prie aſſumitur fm q̄ ipſa ſignat. nam cum hic po natur copulatiua ſignificanť copulari duo actꝰ: ita q̄ alius actꝰ fit peccare ⁊ alius fit negare depoſitū. hoc tamē falſum est: quo niam ſoluz est hic vnuz peccatum. ſ. negare depoſitum. ideo illa copulatiua: ⁊ non est aſſumēda in vim copulatiue ſed aſſumen da est tāq̄ expoſitiua. vt dicamus. anima que peccauerit ⁊ con tēpto deo ↄc̄. i. aia que peccauerit ⁊ cōtempto deo. i. ⁊ peccādo ↄtēpſit deū ⁊ ꝺpoſitū negauit: ita q̄ nihil aliꝺ fit peccare q̄z ne gare ꝺpoſitū ꝓrio. (Et ↄtēpto deo.) Ponit iſta ꝓticula ad deſi gnationē grauis culpe in negante depoſitū: qm̄ ſignificat̄ q̄ iſte q̄ ꝺpoſitū accepit nō accepit p̄ntib⁹ teſtib⁹ qꝺ ꝓbari poſſit ꝺpo ſitū: ſed ſolus erat deus q̄ iſta videret. negādo ergo depoſitū re pugnabat̄ deo q̄ teſtis erat. naz ſicut p̄ntibus teſtib⁹ aliq̄s rece piſſet depoſitū ⁊ negaret ↄtemnebat teſtes: ita qui ſolo deo p̄ſ te aliquid recepit ⁊ negat deū contēnit. ideo q̄uis in oibus alijs peccatis deus ↄtemnať: ſpāl̄r tū ↄtemniť cum veritas rex eo ſo lo p̄ſte geſtarū negatur: qm̄ ſic ſi deponēs res ſuas penes aliū teſtes hz̄et p̄ſtes ꝺſideret q̄ ꝓpter illos teſtes nō negareť ſibi depoſitū. Ita cum aliq̄s gdpiā penes aliuz depoſuerit ſolo deo p̄ſente confidit q̄ ꝓpter reuerentiaz p̄ſtie diuine depoſitarius erubeſcet depoſitū inficiari: ⁊ ſic iuſta cauſa querele est ad deuz qſcunq; aliq̄s alteri depoſitū dedit ſeruandū ⁊ poſtea negatur. de hoc ponit quaſdā exclamationes iuuenalis in ſatyra que inci pit. exēplo qōcunq; malo cōmittiť ipſi. Sic etiā apud alios poe tas modus est vt quotiēſcunq; inter aliquas p̄ſonas aliqua fa cta narrenť que altera earuz ꝓpter non affuiſſe teſtes diffiteť fit exclamatio ad oēs deos tā ſuperos q̄z inferos. (Negauerit p̄ximo ſuo depoſitū.) Hoc quidē magnū pctū est qm̄ ↄtra iuſ na turale est qō legiſte ius gētium vocāt. naz ſicut depoſitiones fie ri penes aliquez de iure naturali est: ita depoſitū reddi ab eodē iure ꝓuenit: illud aūt inficiari naturali repugnat equitati. (Qō fidei eius creditū fuerat). i. qō cōmēdatum fuerat in bona fide eius. ſ. q̄ fideliter cuſtodiret ⁊ fideliter reduceret ad depoſito rem cum peteret: poteſt etiā intelligi qz erat creditū fidei illius depoſitoris. i. q̄ non ſolū dimiſit in bona fide illius ad ↄſeruan dū: ſed etiā nullis teſtibus p̄ntibus ei tribuit ꝺſidenᵹ bone fidei illius. ſ. credens q̄ non negaret. (Uel vi aliquid extorſerit). i. ſi aliq̄s peccauerit in extorquēdo aliquas res ab alio palaz eo inuito: qm̄ hoc ad rapinaz vel latrocinia ptinet: ⁊ hoc rurſus ma gnuz pctū est. (Aut calumniā fecerit.) Calūniari diciť aliquis ꝺupliciter: aut cū quiſq; alteri qō ideb itū est per fraudes extor quet: aut cū facit fraudulēter aliqd alteri debitū ſoze qō alꝰ nō deberet. de p̄mo satis patet exemplū cum multe fraudes cōmu niter fiunt. ¶ De ſcō est exemplum vt ſi aliqua lex penalis ſit ⁊ aliq̄s non incideret in illaz: ſed alius ab intētione inſidiať ei ⁊ la borat vt inducat ad faciendū ↄtra illaz legem vt recipiat ab eo penaz legis calumniari diciť: quoniā iſte qui incidebat in penā iſtius legis tenebať ad ſoluendū eam: tū calumnia erat inquan

Adnulli⁹ pcti p̄miſ ſiōez reg rūť pſes actꝰ ↄtri tiōis ſed vn⁹ tū̄.

Nō r̄ſaz L De⁹ ⁊ p na ⁊ ma gna pctā eq̄ veloci ter re mittit.

Obiect.

Rñſio.

D

Expiatio pcti p cō tēptum.

De pctō ſz malicia.

Qō.10 A

De quo pec cato h agatur ſpāliť.

† Lre expō.

† † † † † † † †

† Calūniari quid ſit.

tum alius inducebat eū ad peccandū ꝯtra aliam legē: ꝛ ideo nō
E poterat recipere licite pecuniā pene istius legis. ideo si recepis†
set quocūqꝫ mō restituere tenebaṫ. (Siue rem ꝑditam inuene-
rit ꝛ inficiās insup peierauerit.) Iste est alius casus in quo hō
peccat ꝑ maliciā. s. si aliqs inueniat magnaꝫ pecuniā ꝛ dn̄s ing-
rens ab eo an inuenerit nō recipit isto negante se inuenisse ꝛ cū
postea sup hoc in ius deducaṫ iurat se nō inuenisse. hec eni ma
Not. Is ale: gna peccata sunt. tunc aūt debet facere ea que hic sequunṫ. sꝫ cū
hic diciṫ. cum aliquis inuenerit pecuniā ꝛ negauerit ꝛ postea iu
rauerit non est intelligendū ꝙ soluꝫ teneaṫ ad ea que hic dicunṫ
quādo ista oīa facit. naꝫ dato ꝙ aliquādo nō iuret: si tñ aliquid
inuenerit ꝛ negauerit: vel inuenerit ꝛ nō negauit qꝛ non fuit ab
eo īqsitum an inuenisset: tenebiṫ facere ea que hic dicunṫ. ma
gis tñ peccat si inuenerit ꝛ negauerit ꝛ iuramento firmauerit.
† (Et qōlibet aliud ex pluribꝰ fecerit in quibus peccare solent ho
mines). i. si non soluꝫ fecerit ista sed aliqð de alijs peccatis que
possunt hoīes facere in qbus cōmuniter peccant. ꝛ ponitur ista
clausula generalis: qꝛ non poterat legislatoꝛ cōprehendere hic
Pctā enarrari nō pñt pp sui multitudinē sꝫ spēm. oēs modos peccatoꝝ. sunt eniꝫ valde multi. sic ait Uirgilius in
6. eneidos. nō mihi si lingue cētū sint oraqꝫ cētū: ferrea vox: oēs
scelerū cōprehendere formas. oīa penaruꝫ percurrere nomina
possem. nō poterat ergo legislatoꝛ hic illa enarrare sꝫ sub gene-
rali clausula posuit. ¶ Sciendū aūt ꝙ cuꝫ hic legislatoꝛ dicit ꝙ
in oībus peccatis in qbꝰ homines peccare solent debeat fieri qð
D hic diciṫ. non est intelligēduꝫ simpliciter quantū ad oīa peccata.
Qūqꝫ h dicaṫ debere teneri legē eādē ī oībꝰ ī qbꝰ hoīes peccare solēt: tñ nō pt ītelligi q̄tū ad oīa pctā sꝫ solū q̄tū ad ea q̄ sūt in ꝓximū. nam manifestuꝫ est ꝙ q̄uis homines peccare soleāt in peccatis
ſm ignorantiā: tñ pro illis nō debet fieri id qð. j. diciṫ: cum hoc
fit in peccatis que fiūt ex malicia. ¶ Itē adhuc in peccatis que
hominibꝰ sciētibus fiunt non tenet vniuersaliter ista regula: qm̄
si peccata sint erga deuꝫ qualiacūqꝫ illa sint: siue sint ꝯtra prece-
pta tria decalogi: siue contra alia p̄cepta cerimonialia nō poni-
tur pena que hic. qð pꝫ qꝛ in p̄ceptis decalogi si aliquis contra
illa sciens ageret moreretṫ. de colēdo deos alienos pꝫ Deutero.
13. et. 17. c. de blasphemia que est ꝯtra scðm preceptū pꝫ. j. 24.
c. vbi lapidaṫ blasphemus. de violatione sabbati que erat con-
tra tertiū patet Nu. 15. ca. vbi lapidaṫ vir colligēs ligna in sab-
bato. de peccatis aūt que fiebant ꝯtra p̄cepta cerimonialia si fie
rent per superbiā infligebaṫ mors vt patet Nu. 15. hic tñ non
infligebaṫ mors. Item in peccatis de qbus hic diciṫ fiebat resti
tutio aliquorū damnorū. sed in peccatis que fiunt contra deum
non fit restitutio aliquorū damnoꝝ nisi cum quis de sanctifica-
tis comederit vt supra in lrā dictum est. ergo nō potest intelligi
de peccatis que sunt ꝯtra deuꝫ. dðm igitur debere intelligi istā
clausulā de solis peccatis que fiunt ꝯtra proximū. sed tñ non est
intelligendū generaliter ꝙ in oībus peccatis que sunt contra ꝓ-
Distō pctōrum que in ꝓximo sūt. ximum teneaṫ ista regula. ¶ Sꝫ distinguendū est ꝙ peccatoruꝫ
que in ꝓximo sunt. quedā consistūt in sola affectione. quedā ve-
ro in actu exteriori. in p̄mis autem vt cum aliqs ꝓponebat no-
E cere ꝓximo vel habebat euꝫ exosuꝫ ꝛ nihil vltra ageret: tūc q̄uis
deum offenderet ꝛ ei teneretṫ ꝓximum tamen non ledebat: ideo
In pctīs in solo actu īteriori ꝯsistētibꝰ ñ fit restitutio. non tenebatur ei ad aliquid agenduꝫ vel restituendum. Ex quo
infertur intelligi hanc regulam de his peccatis: quoniam in his
de quibus hic fit restitutio. in peccatis tamen in solo actu inte-
riori consistentibus non fit aliqua restitutio. ¶ Amplius auteꝫ
eorum peccatorū que sunt in actu exteriori quedaꝫ sunt in sola
Distō pctōrū ī extīori actu exñtiū voce. q̄dam autē in rebus. de primis vt maledicere ꝓximo: de-
trahere: infamare. ꝛ de his dðm est ꝙ hec regula non teneaṫ de
eis: qm̄ in oībus de quibus hic fit restitutio. in verbali autē of-
Lex ista ñ pt ītelligi ð iniurijs q̄ sṫ in verbo. fensione non fit aliqð damnū ſm qð restitutio fieri posset: q̄uis
si aliquis in verbo iniuriatus ꝯtra alium ageret actione iniuria
rum ad cōdemnationē in pecunijs ſm leges humanas iniuriās
ad aliquaꝫ pecunie sūmam condēnabitur. apud hebreos autem
tales leges non erāt: qa non fuerat ipsis perfecta legislatio assi-
gnata circa ꝯtractus ꝛ actiones humanas sic legibus humanis
postea distinctū est. etiā qꝛ dato ꝙ apud eos essent actiōes iniu
riarum: tñ non pōt intelligi lrā ista de tali actione cuꝫ agatur de
dānificante vel subtrahēte res. ¶ Eorū autē peccatorū que cō-
sistunt in rebus. Quedā sunt que ꝑtinent ad ipsas ꝑsonas. Que-
dam auteꝫ ad res personarū. ad ꝑsonas autem pertinēt peccata
hec. s. ꝑcussio ꝛ vulneratio: vt. s. ꝙ aliquis occidat aliquē aut fi-
lium eius vel vxoreꝫ: ꝛ in istis non teneṫ hec lex: qm̄ ibi non fit
aliqua restitutio sicut hic fieri iubeṫ. Item qm̄ in similibꝰ nihil
est qð restitui possit etiaꝫ si aliquis restituere vellet: sed tenende
sunt leges que habētur Exodi. 21. ca. de ꝑcusso ꝛ vulnerato. Et
si obijcias ꝙ in ꝑcusso non moriēte fit solutio expensarū non te
net istud argumētuꝫ: qm̄ ista non est ꝓpria restitutio cum nihil

ablatum fuerit: sed est aliqd datum in penā. ¶ Sunt auteꝫ alia F
peccata que consistūt circa personas coniunctas: vt cuꝫ aliquis
adultereṫ cum vxore alteriuſ. ꝛ in hoc non debebat fieri aliqua
restitutio cum nihil tale esset: sed magis adulter ꝛ adultera mo-
rerentur vt patet. j. 20. ca. Alij erant actus circa res personarū
s. ꝙ aliquis subtraheret bona alteriꝰ: aut quouis modo eū in bo
nis suis damnificaret. ꝛ in his est ꝓprie inferre dānum ꝛ com-
petit restitutio directe. huiusmodi sunt exēpla que ponuntur in
littera. s. si aliquis depositum negauerit. siquis per violentiam
aut per calumniā aliquid extorserit vel rem perditaꝫ inuenerit
ꝛ inficiatus fuerit. in his enim oībus res alicuius diminuiṫ qð
est proprie damnū: ꝛ cum deus posuerit hic vniuersalē clausulā
dicens hoc debere fieri in oībus in quibus homines peccare so
lent: solum reducendū est ad peccata cōtra proximū in quo res
eius deperdūtur. sed preter exempla que hic ponunṫ multa alia
sunt: vtpote si iudex contra aliquē male iudicauit in pecunijs cō
demnando qð condemnato nō constat: tenebiṫ ipse iudex resti-
tuere hec ꝛ facere sacrificiū de hoc. Item si aliquis occulte ouē
aut bouem occidit, aut debilitauit: tenebiṫ ad ea de quibus hic.
Item si p̄cario velꝰ cōmodato aliquid recepit ꝛ postea inficia- G
tus fuerit tenebiṫ sicut in casu supiori de negante depositū mul
ti alij similes casus sunt in quibus homines aduersus proximū
peccare solent ꝛ teneṅṫ rei hac lege. (Conuicta delicti). s. ꝙ ille
qui sic peccat in aliquo superioruꝫ debet conuici iudicialiter de †
illo de quo hic diciṫ ad hoc ꝙ soluat. ¶ Sed ista littera non vi In lrā nrā vitio scriptoꝝ ē addita vna ꝑticula h. s. conuicta delicti.
detur conueniēter posita: qm̄ in littera hebraica non habeṫ ista
clausula sed videṫ introducta per erroreꝫ scriptorū qui reperiē
tes interlineares glosas ꝛ nesciētes distinguere inter textum ꝛ
glosaꝫ forte ꝓpter concordiaꝫ ꝛ identitatem sentētie ea que in-
terlinearia erāt textui miscuerūt. ¶ Sed magis dicendū est ꝙ
ista particula non videaṫ debere hic poni. nam quādocūqꝫ ali-
quis in iudicio ꝯuincitur contra euꝫ pure iudicialiter agitur: iō
cum illius actionis dānum vel vtilitas ad proximū expectet ꝑ-
cise condēnatio fieri debebat ad proximū ꝛ non ad deuꝫ. hic tñ
condemnaṫ peccans in sacrificijs. Item non potest stare qm̄ si
aliquis respiciat eas leges que habētur de disceptatione iudi-
ciali in exodo ꝛ in libris numerorū ꝛ deuterono. ꝛ hic nunq̄ re
periet ꝙ in aliqua earum mādetur fieri condēnatio alicuius li-
tigatorū ad aliqua sacrificia dei. sed hic fit condēnatio. ergo nō
tenet lex ista in ordine iudiciario vbi aliquis conuinci debeat.
¶ Item si aliquis conuinci debereṫ de violentia illata rebus:
aut fraude: aut periurio super res non solum condemnareṫ ad
condemnationē reruꝫ. i. solutionē cum quinta parte: sed iterduꝫ
in duplo: aliquando in quadruplo ꝛ quintuplo: nunq̄ vero mi-
nus q̄ in duplo vt patet Exodi. 22. ca. hic tamē nō imponitur
duplum ergo non videṫ agi iudicialiter vt aliquis condemne-
tur. sed dicendū est istam legeꝫ tenere cum aliquis depositū ne-
gauit aut aliquid violēter vel per calumniaꝫ extorsit: ꝛ sic de si-
milibus ꝛ apud se conteriṫ de iniq̄ cōmissis ꝛ vult proximo sa-
tisfacere tunc teneṫ hac lege: ꝛ q̄uis teneretur iste ad maiorem
solutionē si iudicialiter ageretur: quia tamē ipse peccans spon-
te ad satisfaciendū conuertitur soluꝫ imponitur simplū ꝛ quin-
ta pars. (Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere inte H
gra). i. debet restituere omnia que voluit tenere iniuste de bo-
nis ꝓximi sui. ꝛ non est itelligendum ꝙ si aliquis concupiuit rē
proximi sui ꝛ illam per fraudeꝫ vel als obtinere voluit ꝙ tenea
tur tātū proximo restituere quātū voluit accipere de bonis eiꝰ.
nam istud est peccatum in solo actu interiori: ꝛ pro his nō tene-
mur ꝓximis ad aliquid. sed est sensus ꝙ aliquis suscepit de bo-
nis proximi sui iniq̄ ꝛ illa tenuit aliquādiu ꝛ voluit obtinere. i.
determinabat ꝑ se illa tenere tanq̄ sua: ꝛ tūc cū redierit ad cor
penitēſ de eo qð egit reddet vniuersa que voluit obtinere. i. que
aliquādo tenuit ꝛ voluit semper tenere. ¶ Sciēduꝫ est ꝙ ista Notabile.
lex non solum iponitur cuꝫ quis accepit de bonis proximiꝰ sui
ꝛ aliquid apud se tenet: sed etiam cum bona eius lesit aut dimi-
nuit apud se nihil tenens: vt si occidit bouem eius vel oueꝫ: aut
cōmodato vel precario: vel cōmodato recipiens illuꝫ perdidit:
qm̄ lꝫ tunc nihil maneat apud istum damnificatorē: quia tñ ille
cuius res lesa est ita damnificaṫ re perdita sicut si apud dāni-
ficatorem ꝑmaneret: tenebiṫ semper inferēs damnū tātuꝫ illi re
stituere quātum aut tenet aut diminuit. (Omnia que ꝑ fraudeꝫ †
voluit obtinere.) non est intelligendū istam legem teneri solum
quātum ad ea que per fraudē obtenta sunt aut obtineri cupie-
bantur. nā in lege hac expromiṫ de eo qui per violentiā aliquid
extorsit: ea etiaꝫ que clā dn̄o inuito auferunṫ hac comprehēdū-
tur lege. illa tñ non dicunṫ ꝑ fraudē sed furto abstracta sed itel-
ligendum

ligendũ est fraudez non accipi hic proprie:sed large vt includit oẽm illicitũ modum acquisitionis:z sic violẽtia rapine z latrocinia fraudis nomine ꝺtinentur.(Et quintã insuper partẽ domino cui damnũ intulerat.)Duo soluuntur hic ei cui res ablata est.s.equalitas rei z quinta insuper ps.equalitas soluit pro damno illato in abstractione rei.gnta autez pars pro offensa dat vel saltez in partẽ damni illati domino ꝓpter absentiã rei sue: sed in his mitius iudicatur q̃z si iudicialiter ageret.(Pro peccato autẽ suo offeret arietẽ imaculatũ.)Dicit hic offerre arietẽ pro peccato in eo q̃ iste accipiẽs res ꝓximi sui offenderat deuz infringens leges ei⁹:z vt satisfaceret imponebat q̃ offerret arietem. ¶Queret aliquis cuz in oĩ pctõ fiat deo offensio:q̃re cuz aliqs condẽnabat reus alicuius peccati non ponebatur semper q̃ ageret aliq̃ sacrificiũ.nam cuz aliquis in iudicio cõdemnaret nunq̃ ponebatur aliqua pena in offerẽdo:q̃uis peccata de quibus contra aliquem iudicialiter agit interduz maiora sint q̃ ea que aliquis sponte confitet sine iudicio.¶Rñdendum est q̃ pena debet ponj ſm genus fori in quo agitur.Duplex erãt enim duo fori.s.iudiciuz diuinũ z tẽporale sicut nũc distinguim⁹ forum ꝺscientie z foruz ꝺtentiosum.in his autẽ pro ijsdem delictis non eedez pene dant.nam aliter punit qui conuincit aut sponte confitetur occidisse boiem coraz iudice:q̃ qui id sacerdoti in confessione ꝓtulerit z generaliter quantũ ad omnes actus sunt diuersa genera penarũ in diuersis foris.Sic autez erat in veteri testamẽto:qñ cuz iudicialiter agebatur pertinebat ad tẽporalez iurisditionẽ.cum vero aliqs sponte ꝓmo suo confiteretur q̃ ei nocuerat pertinebat ad fozũ diuinuz.ideo nõ debebant poni eadem genera penarũ:sed in diuino foro ponebant pene partim spũales partim tẽporales.s.q̃ peccans inq̃tum ꝓximuz leserat satisfaceret z aliquaz penam spũalem subiret.hec autẽ erat in exhibitione alicuius sacrificij.in iurisditione autez pure tẽporali debebant ponj pene pure tẽporales:ideo nunq̃ sacrificiũ imponi debuit sed pure pena pecuniaria aut corporalis.(Offeret pro peccato suo arietẽ.)In hoc videt innui q̃ iste subtrahẽs res alienas vi aut fraude soluz peccaret in deuz z nõ in proximũ quia iubetur pro peccato offerri arietem.constat tñ arietis oblationẽ non ad proximũ sed ad deuz soluz pertinere. Rñsidenduz est q̃ nõ solum aliqs peccat in deum sed etiã peccat in proximũ:qñ omnis actus qui deordinatus est per carentiaz debitaz circũstãtiarũ peccatũ est:sed ꝺtingit hũc ad deũ esse sicut ad proximũ.ergo non solum dicet aliquis peccare in deum sed etiam aliquando in proximum:z cum hic iste actus dirigatur in proximum quia ei res subtrahuntur peccatum erit in proximum.¶Sed dicendum est scripturam accepisse hic proprie peccatum.nam lz actio illa que peccatum est interdum contra proximum sit non tamen est contra eum inquantum peccatum est.naz in actione ꝺsiderantur duo.primũ est carentia debitarum circũstantiarum ad quas tenebatur peccans ex lege dei. Scõm est quedaz offensio prouenies ex illa actione que aliquãdo dãnum est:aliquãdo autez iniuria. Actio autẽ peccati quantum ad ꝑmum vocat proprie peccatũ vel culpa:quantum vero ad scõm vocatur offensa aut damnũ vel iniuria. Nũc autẽ constat actionez peccati ꝑmo modo nihil attinere ad proximũ:qñ siue actus noster circũstantijs careat:siue eas habeat ad proximum nihil ptinet:dum tñ iniuria vel dãnum inde nõ sequatur: nec imputat illaz priuationẽ circũstantiarũ ad aliquam penam. ¶Scõz autẽ qõ est iniuria vel damnũ ad eum directe ptinet: z qñ isto scõo modo nõ dicitur actio esse peccatũ sed ꝑmo modo:ideo peccatũ nõ est in proximũ sed offensio dãnuz vel iniuria:z ga ꝑmus modus qui est carere debitis circũstantijs a deo ꝺsideratur z iputatur nobis ad penaz dicet peccatuz ad solum deũ pertinere.z hoc satis distinxit hic lr̃a ponens damnũ ad ꝓximuz z peccatũ ad deum cũ dicitur.reddet oĩa que per fraudẽ voluit obtinere integra:z qntam insuper partez domino cui dãnum intulerat.(Pro peccato autem suo offeret arietem imaculatum de grege.)Aries semp de grege est:lz de gregib⁹ nõ accipiatur qñ ad minoza animalia pertinet in quibus greges assignantur.dicit autẽ imaculatus qa non debet in eo esse aliqua macula que impediat deuz offerri de qb⁹.j.z z.ca.(Et dabit deuz sacerdoti).s.q̃ peccans daret istuz arietẽ sacerdoti.nec tñ intelligit q̃ daret ei ad ꝺuertẽdum in vsus suos:sed vt dño immolaret ꝓ peccato.(Juxta estimationez mensuraq̃ delicti.)De hoc dom est q̃ exponi debet sicut in supiori lege eandem particulã exposuimus.nã non põt dici q̃ offerri debeat iste aries iuxta estimationẽ peccati.i.ſm magnitudinẽ peccati:qñ estimatio magnitudinis peccati iaz facta erat cuz soluebat patiẽti dãnum tantum q̃tum eidem illatũ fuerat z insuper gnta pars.nũc autem soluz manebat vt deo aries offerret.ergo nõ debebat in hoc fieri aliqua mensura vel estimatio peccati.nam oĩa inconueniẽtia que in supiori particula ꝓposite legis ꝓponebant sequerẽtur hic:z adhuc fortius q̃ ibi:ga hic facta fuit ꝓmo estimatio damni z soluta.ibi autẽ nihil.ergo nõ manebat alia mensura vel estimatio faciẽda.¶Dicendũ ergo q̃ itelligitur hoc de valore arietis ſ.q̃ iste aries qui offerri debebat deberet tante mẽsure z estimationis esse in q̃ta iubentur offerri arietes pro peccato.ſ.q̃ quilibet illoruz deberet valere duos ficlos vt pz supza.nec poterat aliquis arietẽ minoris valoris offerre.(Qui rogabit pro eo coram dño).i.sacerdos accipiẽs istum arietẽ de manu peccantis ꝺsecrabit pro eo quãdo imolabat arietẽ coram dño.ſ.coram ostio tabernaculi z explebat alias cerimonias.(Et dimittet illi).i. quia sacerdos rogabat pro isto z ipse deuote offerebat remittebatur pena debita pro peccato.(Pro singulis que faciendo peccauit).i.q̃ iste qui peccauerat z offerebat arietem recipiebat remissionẽ oĩum illoruz in quibus peccauerat.z ponit hoc ad tollendum dubium:quoniã ponebatur supza aliqui casus in quibus erant multiplicia peccata:sicut in illo q̃ depositũ negauerat z postea iurauerat se non recepisse.ibi enim duo peccata erãt:etiaz de illo qui rez perditã inueniebat z inuenisse negabat:z post hec nõ inuenisse iurabat.Erant enim ibi tria peccata:ideo qñ aliqs offerret sacrificiũ qõ hic iubetur z remitteret ei peccatũ existimaret solum sibi remitti vnuz peccatũ manẽtibus alijs:ideo dicit in littera q̃ singula que peccauit remittunt.i.ſi circa illos actus in quibus peccauit erãt tria vel quattuor peccata oĩa illa remittebantur.Nec tñ ex hac littera intelligendũ est q̃ quando aliquis offerret sacrificiũ in his casib⁹ de quibus hic z in similibus:q̃ tollerent oĩa peccata huius.¶Sed solũ est sensus q̃ tollebantur oĩa peccata que attinebant ad illaz materiã in qua peccabat.nõ autẽ peccata que als egisset:qz ꝑ illis alia erat remissio.

D
†
†
†
Dubij ablatio.

Que pctã tollebãt ꝑ hmõi sacrificia.

¶Capitulum.vj.

Rit⁹ holocausti.

LOcutusq̃ est dom⁹ ad moysen dicẽs.Precipe aaron z filijs ei⁹. Hec est lex holocausti.Cremabitur ĩ altari tota nocte vsq̃ mane. Ignis ex eodem altari erit. Vestietur tunica sacerdos z seminalibus lineis tolletq̃ cineres quos vorans ignis exussit:z ponens iuxta altare spoliabit̃ prioribus vestimentis:indutusq̃ alijs efferet eos extra castra:z in loco mundissimo vsq̃ ad fauillã cõsumi faciet. Ignis autẽ in altari semper ardebit:quez nutriet sacerdos subijciens ligna mane ꝑ singulos dies:z ꝓposito holocausto desuper adipes adolebit pacificoruz. Ignis est iste ꝑpetuus q̃ nunq̃ deficiet in altari.

De ꝺse.di. 1.c.1.

Ignis i altari semp ardebat.

De cele. miſ.c.ſi.

Locutusq̃ est. In supioribꝰ legislator posuerat noma de sacrificijs que fiebãt iterpolate.hic subdit de his que fiebãt continue.ſ.de holocaustis quibusdam in mane z vespere.z diuidit in duas partes:qñ ꝑmo agitur de ritu horũ holocaustorum.Scõo de cerimonijs sacrificij pacificorum sequenti.c.Prima in duas.quoniam primo agit̃ de sacrificijs holocaustorũ in animalibus.Secundo de eorum libamentis cerimonialibus.secunda ibi.(Hec est lex pacifici.)Secũda in duas:qa ꝑmo agitur de libamẽto.Scõo de sacrificio ꝑ peccato.scõa ibi.(Locutus est dñs.)scõa in duas.Primo agit̃ de sacrificio ꝑ peccato sacerdotũ.Scõo de ritu sacrificij ꝑ peccato vulgariũ.scõa ibi.(Locutus est autez.)Scõa in duas.qñ ꝑmo agitur de cerimonijs sacrificiorũ pro pctõ.Scõo ponunt quedã regule de his que veniebant in sacerdotũ partẽ.scõa ibi. (Ad sacerdotẽ.)Circa primum.(Locutus est dñs ad moysen.) Dic ponit̃ istud caput rationis vt fiat iterpollatio a supioribus: qñ hic non agit̃ de eis de quibus supza dicebat sed transitur ad alia.(Precipe aarõ z filijs ei⁹.) ¶In alijs qñ dꝰ loqbatur ad moysen dicebat ei q̃ loqueret ad filios israel.hic autem dicit̃ q̃ loquatur ad aaron z filios eius. Ratio diuersitatis est qz in legibus que dabant quedam pertinebãt ad totũ populũ.

Connexio capituli.

Diuisio eiusdẽ.

De ritu horũ holocaustorũ.

Qõ. 1 A Qñ iubet̃ loq ad aaron z filios eius z ñ ad filios israel

quedā autem ad solos sacerdotes. Cum autem lex alia ptineret ad totū populuȝ dicebat deus moysi. loquere filijs israel. Cū vero lex ptinebat ad solos sacerdotes dicebaẜ moysi ꝙ loquereẜ ad aaron ꝛ filios ei⁹: ꝛ qꝛ lex ista que hic daẜ de holocaustis iugis sacrificij ad solos sacerdotes ptinebat iussit vt solis eis loq̄retur. Et nō iussit vt loquereẜ ad totaȝ tribum leui: qm̄ in tribu leui p̄ter familiam sacerdotū que vocabaẜ familia amramitaꝝ erant alie tres familie de q̄bus diximus in prologo huius libri. ad has autē tres familias nihil ptinebat de oblatione ꝛ cerimonijs sacrificiorū: qm̄ isti leuite vocabanẜ. ad eos autē qui sacerdotes erant ptinebat omnia ista facere: ideo non dixit hic deus loquere ad totaȝ tribum leui: qm̄ solum ptinebat ad sacerdotes q̄ erant filij aaron. Non eniȝ est intelligendū ꝙ nomine filiorūȝ aaron accipianẜ omnes leuite sed soli sacerdotes qui erant filij aaron.

De⁹ n̄ iussit loq ad totā tribū leui s3 ad sacerdotes solū.

Opi. q̄rūdā

¶ Aliq autēȝ dicūt ꝙ de⁹ iussit moysi vt loquereẜ aarō ꝛ filijs eius qꝛ holocausta de q̄bus hic diciẜ ptinebant ad eos. s. qꝛ ipsi de expensis suis facerēt quotidie holocaustū matutinuȝ ꝛ vespertinū. S3 hoc falsuȝ est. qm̄ cum ista sacrificia fierent p cōmunitate nō erat iustum vt de sacerdotū soluerenẜ expensis: sed ꝙ magis ipsa cōmunitas solueret. Itē patet hoc qꝛ Exodi. 30. c. cum agiẜ de numeratione populi dr̄ ꝙ quilibet transiens ad nomē solueret dimidium siclum. ꝛ ista pecunia ɔuertebaẜ in vsus sanctuarij: sed vsus p̄cipuus sanctuarij erat in oblatiōe iugis sacrificij matutini ꝛ vespertini. ergo ad expensas hoꝝ sacrificiorū conuertebaẜ ꝛ non offerebāt sacerdotes p̄cium eorū animaliuȝ offerendorū.

Confuta. 1. rō. 2. rō.

B

(Hec est lex holocausti.) Non est intelligēdum ꝙ loquaẜ hic deus volēs dare regulā simpliciter de holocaustis: qm̄ iam de eis regulā tribuit supra. 1. c. sed hic loquitur de solis holocaustis iugibus. s. vespertino ꝛ matutino: qm̄ l3 in imolando ꝛ offerēdo haberēt eandē legeȝ cum oībus alijs: tn̄ in crematione nō erat idem modus sic̄ hic p3: ideo de hoc solo datur hic regula: ꝛ nō datur de modo imolationis ꝛ effusionis sāguinis ꝛ aspersiōis sanguinis ꝛ locationis carniuȝ super altare: qm̄ hec omnia tenebuntur sicut supra. 1. c. dicebaẜ.

† De vespertino ac matutino holocausto.

(Cremabiẜ in altare tota nocte vsq̄ȝ mane.) Loquiẜ hic de sacrificio holocausti vespertini: qm̄ quotidie iubebat sibi deus fieri duo holocausta. vnuȝ in mane ꝛ aliud in vespere. de hoc Nume. 28. cum dr̄. hec sunt sacrificia que offerre debetis: agnos anniculos imaculatos duos quotidie in holocaustū sempiternū. vnuȝ offeretis mane ꝛ alterum ad vesperū. hic autē non datur regula de modo cremationis sacrificij matutini sed vespertini cū dicaẜ ꝙ tota nocte. de matutino autē nihil dicit qꝛ illud cremabaẜ s̄m consuetudinē aliorū holocaustorū. s. ꝙ ponebanẜ oēs partes holocausti simul super altare ꝛ sic cremabanẜ: sicut p3 supra. 1. c. ista autē crematio velociter fiebat cum oēs partes simul ponerenẜ: illa aūt que fiebat in sacrificio vespertino nō erat ita velox crematio qm̄ durabat per totaȝ noctē: ideo oportebat vt p̄tes successiue ponerenẜ ad cremandū super altare. alioq̄n simul positis nō poterat p totaȝ nocteȝ durare sacrificiū. Ad hoc igr̄ oportebat aliqueȝ de sacerdotib⁹ astare per nocteȝ vigilādo in sanctuario vt successiue poneret ī altari partes holocausti ꝛ disponeret illas. Durabat aūt istud holocaustū per nocteȝ integram: qm̄ ponebaẜ ante solis occasum ꝛ durabat vsq̄ȝ ad solis ortum. qδ patet ex littera cū diciẜ. cremabiẜ tota nocte vsq̄ȝ ad mane.

† De crematiōe matutini ꝛ vespertini.

(Ignis ex eodē altari erit.) Hic poniẜ ritus circa ignē quo cremabanẜ holocausta. nā non debebat apponi aliq̄s ignis alien⁹ ad cremandū sacrificia: sed erat ille ignis ex altari. i. ibi natus ꝛ nō causatus ex aliqua materia mō naturali sed de⁹ ad honorādū sacrificia sua vt distinguerenẜ a sacrificijs aliarū gentiū fecit descendere ignē de celo ꝛ cremare sacrificia illa atq̄ȝ ibideȝ manere in perpetuū. naȝ postea ille ignis nunq̄ȝ cessauit de altari: ꝛ q̄ȝq̄ȝ moуereẜ altare per diuersas mansiones: tn̄ ibi manebat ignis sine aliqua materia que eēt fomentū eius īuolut⁹ pāno rubeo: ꝛ cuȝ rursus altare collocandū erat ponebanẜ ligna ꝛ cremabanẜ sacrificia. mansit autē iste ignis apud iudeos ad sacrificiorū crematiōnē vsquequo post mortem christi tēplum ꝛ oīa que erant in eo hierosolymis destructa sunt p Romanos p euȝ modum quem posuimus supra. 3. ca.

† Rit⁹ penes ignem quo cremabāẜ holocausta

(Vestieẜ tunica sacerdos ꝛ feminalib⁹ lineis.) Hic poniẜ de ritu sacerdotis in efferēdo cineres extra sāctuariū: ꝛ diciẜ ꝙ debebat esse iste sacerdos indutus tunica ꝛ feminalib⁹. iste sacerdos de quo hic diciẜ non erat sacerdos magnus sed q̄libet alius hoc facere poterat cum ista esset ministratio infime dignitatis: ꝛ videẜ ptinere ad banausas. vocaẜ autem hic tunica sacerdotis vnuȝ de ornamētis eius: de q̄bus habeẜ Exodi. 28.

Rit⁹ sacerdotis ī oblatiōe cinerū extra sācturariū.

ᵈ Qō. 2.

A Que erant feminalia sacerdotū.

ᵈ ¶ Ponūẜ autē hic duo ornamēta. s. feminalia ꝛ tunica. Feminalia autē erat p̄ma vestiȝ ꝛ non erat aliqδ ministeriū qδ sine illis fieret: qꝛ ad honestateȝ magnā pertinebāt: ꝛ erat hoc minimū ornamentū: qδ non soluȝ ad ministrationē rerū sacrarū pertinet: sed etiā q̄libet homo honeste se hn̄s illis semp vti debet. hec autem feminalia de q̄bus hic dicitur non erant illa de quibus sacerdotes in alijs prophanis opationibus ꝛ ad quotidianū vsuȝ vtebanẜ. sed feminalia sacra cōputatur inter ornamēta sacerdotalia ꝛ q̄bus soluȝ vtebantur sacerdotes cū in sacris ministrarēt. Erat scδa vestis harū tunica: ꝛ ista erat quedā vestis facta de lino ꝛ stricta ptinens taȝ ad sacerdotes minores q̄ȝ ad magnū: ꝛ habebat scδm locum in vestibus sacerdotalib⁹: hec duo sola ornamēta sacerdotes accipiebāt cū cineres efferre deberēt δ loco sacro.

Tunica quid.

† (Tolletq̄ȝ cineres quos vorans ignis exussit.) quotidie sacerdotes accipiebāt cineres de altari ꝛ effundere debebāt extra castra: qm̄ cremabātur multa ligna ꝛ sacrificia in altari que faciebāt cinerē magne quātitatis: ꝛ nisi efferrenẜ foras altare replereẜ ꝛ effluerent cineres ne possent ɔuenienter aptari sacrificia in altari. Ad efferendos autē hos cineres sacerdotes p̄mo induebanẜ feminalia deinde tunica linea: ꝛ accedētes ad altare assumebāt lebetes in q̄bus suscipiebāt cineres ꝛ tunc deponebāt illos cineres apud altare in lebetib⁹ ꝛ exuebāt vestes sacras quas induerāt vt exirēt extra sanctuariū sine vestib⁹ sacris: ꝛ accipiētes lebetes cineribus plenos ferebāt in locuȝ mundū extra castra ꝛ ibi effundebāt.

† (Quos vorās ignis exussit.) Ignis dr̄ vorare eo ꝙ omnia que ei apponunẜ consumit tāq̄ȝ si voraret. nos eniȝ ꝛ cetera animalia vorare dicimur qn̄ illud trāsglutim⁹ mittētes ad stomachū ꝛ de illo iaȝ nihil apparet. ita ignis cuȝ oīa sibi apposita destruat quasi in nihilū redire faciens vorare dr̄.

Ignis q̄r vorare dicitur.

† (Et ponēs iuxta altare expoliabiẜ p̄orib⁹ vestimētis.) Assumebat sacerdos anteqūȝ accederet ad altare ablatur⁹ cineres vestes suas sacras. s. feminalia ꝛ lineā tunicaȝ: ꝛ hoc qꝛ accedere ad altare erat quedaȝ sacra ministratio. sacre autē ministrationes sine vestib⁹ sacerdotalibus fieri nunq̄ȝ debebāt: ꝛ tn̄ non efferebat hos cineres extra castra sacerdos indut⁹ his vestibus sacris: qꝛ extra loca sācta non licebat vti vestib⁹ sanctis. p̄cipue cuȝ ista ministratio iā non esset sancta: nā l3 q̄ȝtum ad hoc ꝙ erat accedere ad altare ꝛ sumere inde cineres ministratio erat sacra: tamen quantum ad hoc ꝙ erat educere eos extra castra ministratio erat banausa: ideo nō debebat sacerdos vti vestib⁹ sacris cum hoc faceret: ꝛ ob hoc cū assumpsisset cineres de altari deponebat eos in lebete apud altare ꝛ exuebat vestes illas sacras relinquēs in sāctuario ꝛ exibat extra castra indut⁹ vestib⁹ suis vulgarib⁹.

Extra loca sācta n̄ licebat vestibus sacris vti.

† (Indutusq̄ȝ alijs extra castra efferet eos). i. sacerdos relinquet vestes sacras quas assumpserat: ꝛ accipiēs alias. s. vulgares q̄bus ipse semp vti solet ibit extra castra effusurus cineres.

† (Et in loco mūdissimo vsq̄ȝ ad fauillaȝ consumi faceret.) Postq̄ȝ sacerdos tulisset cineres extra castra cremabat eos ibi resoluēs vsq̄ȝ ad vltimū in qδ resolui possent: ꝛ hoc erat consumere eos vsq̄ȝ ad fauillam. i. vt non maneret ibi aliqua pars materie cōbustibilis: sed sola fauilla que erat purus cinis.

¶ Quare cineres p̄ijciebanẜ extra castra ꝛ cremabantur in loco mundo vsq̄ȝ ad fauillam. Qō. 3.

Circa hoc p̄mo ingrendū est q̄re cineres effundebāẜ extra castra. Cui rn̄dēdū est h̄ fieri pp duo. Primo qꝛ nisi excluderēẜ īpediebāt. scδo qꝛ ad res sacras nō attinebāt. Quātū ad p̄mū p3 qm̄ cū multi quotidie cineres soluerēẜ de lignis holocaustoꝝ ꝛ de carnib⁹: oportebat vt magnū cumulū facerēt ita vt totū altare paucis dieb⁹ replerēt ꝛ supeffluerēt cadētes ī pauimētū ꝛ oīa polluētes nec sacrificia congrue aptari p̄mittētes. Qꝛ si fortassis aliq̄s diceret dēre illos tolli ab altari ꝛ poni in scūario ī aliquo loco sepato nō p̄t stare: qm̄ cū m̄lti cineres quotidie ī altari holocaustoꝝ ex ɔbustis lignis ꝛ sacrificijs soluerēẜ si ponerēẜ ī aliquo loco ītra scūariū ꝛ nūq̄ȝ īde educerēẜ neciuȝ eēt repleri scūariū cinere ꝛ δturpari. oȝ igr̄ vt dicereẜ aliqn̄ cineres effūdi debere δ scūario ꝛ ferri ex̄ castra.

A Rn̄sio ad q̄situ̅. 1. cā.

¶ Scδa cā pp quā cineres fūdebāẜ extra castra erat qꝛ cineres ad res sacras nō ptinebāt. nā carnes sacrificioꝝ sacre erāt. Cū āt solute eēt ī cineres nec sacre erāt nec aliq̄d erāt: iō supfluū erat cineres illos nō ptinētes ad res sacras ī scūario custodiri s3 extra castra poni decebat.

2. cā.

¶ S3 adhuc q̄riẜ qꝛ iubebaẜ ꝙ ī loco mūdo effūderēẜ. Rn̄dēdū ē h̄ fieri ad reuerētiā cult⁹ diuini. nā oīa q̄ ad deū colēduȝ ptinēt aut ptinuerīt vllaten⁹ dēnt h̄ri ī maiori reuerētia q̄ȝ res pphāe. cineres āt isti q̄ȝq̄ȝ nūc ad res sacras n̄ ptinēnt. tn̄ δ reb⁹ sacris soluti fuerāt easq̄ȝ ɔtigerāt: iō dēbāt h̄ri in maiori reuerētia q̄ȝ res vulgares. Quobrē decuit vt in loco mūdo ponerēẜ ne viderēẜ eē tāq̄ȝ cineres vulgares q̄b⁹ nullus dabaẜ honor: ꝛ ne

Qr̄ iubebaẜ cineres in loco mūdo effundi.

mixti

B

Qz iubebāt cineres isti cōburi vsqz ad fauillam.

mixti rebꝰ ppbanis in vilipēdiū ɔculcarent qō aliqualr redundabat in ɔtemptū cultus diuini. Cū vo isti cineres in loco mundo positi essent nō ɔculcabant nec vilipendi poterant. ¶Sed adhucq̄ret aliqs quare iubebant cineres isti cōburi vsqz ad fauillam. Cui rñdetur b fieri ga nisi cineres nō cōburerent pfecte vsqz ad fauillā ɔtingeret ibi eē aliquā rem sacrā: vt aliquaz partē ossiū aialis non cōbustoꝝ: z ista ad res sacras ptinebant: aut eēt aliqua ps lignoꝝ nō resolutoꝝ. z ista idētidez sacra erāt ga res sacras cōtigerat. si autem solueretur vsqz ad fauillam agente igne in illa dicebantur non manere ibi aliqua sacra: q̄re decuit vt oia q̄ offerebant de scūario vsqz ad cineres crematē. (Ignis aūt in altari sp ardebit.) Dic ɔuertit legislatoz ad ponēdū cerimonias de igne quē dixerat eē ex ipso altari. dicit aūt q̄ iste ignis semp ardebit in altari holocaustoꝝ. s. q̄ sacerdotes apponerēt sibi fomētū vt semp arderet: ignis qppe semp ɔtinuat z crescū in vlterius appositis fomētis: sic ait Aristo. 2. de aia. iste tñ ignis semp manebit in altari dato q̄ nō ponerētur aliqua ligna: sic cuz portabāt de loco ad locū inuolutꝰ pāno rubeo intra altaris ɔcauitatem cū mouebantur castra nec poterat extingui aligbus influētibus in eū. s. aq̄ vel aere. Et pōt intelligi ppositio ista duplr. s. indicatiue z imperatiue. Si itelligatur mō indicatiue est q̄daz pnūciatio futuroꝝ in qua deꝰ declarat iudeis q̄ ignis ille q̄ in altari erat nullo casu extingui poterat: sz ad oēz euētū maneret. Si aūt itelligat iperatiue est sensus. ignis in altari semp ardebit. i. mādo vobis vt faciatis ignē semp ardere in altari. iste scōs sensus est quē intēdit lra. qō ps ex adiūcto. s. q̄ sacerdos nutriet illū ignē apponēs ligna. (Quē nutriet sacerdos.) q̄uis ille ignis posset manere sine lignis sic declaratū est. tñ iubebat deus ligna poni vt in eis ɔuenieti⁹ maneret. z ista lignoꝝ appositio vocat nutritio: qm̄ sic alia cibis nutrit unt z cibis ablatis ōficiūt: ita ignis nutrit in appositis lignis z ablatis fomētis: z illis ablatis ōficit. Cū aūt oz hic de sacerdote q̄ cōbureret istos cineres: z q̄ subiiceret ligna: z q̄ nutriret ignez. nō est itelligēdū de sacerdote magno q̄uis ponat hic sacerdos sine aliq̄ alia cōnotatiōe. Sz intelligendū est de illo sacerdote, q̄ faciebat holocausta q̄cūq̄ ille eēt. nā sicut supra dcm est oportebat saltē adesse vnū sacerdotē in q̄libet nocte ad cremādū holocaustū per totā ipsaz noctem. z iste in auroza efferret cineres extra castra sic supra dcm est: z ponebat ligna ad faciendū illud holocaustū qō vocat holocaustū matutinū. (Subijciēs mane ligna p singulos dies.) Dic Josephus q̄ solū apponebāt quotidie duo ligna parua: ga oz hic q̄ apponerent ligna. z b erat vt obseruaret preceptum. nam sine appositiōe lignoꝝ ignis ille cō seruari poterat sicut supra dictū est. De hoc autē qō dicit Josephus. s. ignem illū posse cōseruari sine lignoꝝ appositione verū est: qm̄ sic ɔseruabatur quando mouebantur castra: z manebat ignis absc̄ditus in vestimento rubeo intra altare. De hoc autē qō dicit solum duo parua ligna apponi quotidie in altari ad ipletionem precepti nō videt esse verū: qm̄ supra ca. 1. dicebat q̄ cum deberet fieri holocaustuz pmo ponebatur strues lignoꝝ z super illā ordinabantur oēs partes holocausti. sz manifestum est q̄ strues lignoꝝ non pōt dici de duobus puis lignis: sz opz eē multa: z potissime ga dicit q̄ omnes ptes holocausti deberent ordinari z simul poni super illa ligna. sed manifestū est q̄ cum vnus aries secaret in frusta nō poterant oēs ptes eius cum capite z pedibus poni super duo ligna parua: pser̄tim cum fieret holocaustum de vitulo ga ille diuisus in partes nō possz ordinari simul super duo ligna: sed valde multa exigebat. Jtez pz hoc quoniā si quotidie sola duo parua ligna sup altare ponerētur paucis lignis opus eēt ad vsus sanctuarij: z sic nō deberent instituī multi qui ligna scinderēt z portarent ad sctūariuz: z tamē multi ad hoc erāt ordiati. ergo multis lignis opus erat ad vsus tabernaculi in altare. patet hoc q̄m quādo Josue depredēdit fraudem gabaonitaz z aliarum ciuitatū: ita q̄ in dolo secissent pacē cū iudeis dicētes se esse de terra lōginqua: subiecit eos ex ɔsensu totius ppli israel in seruitutē perpetuā vt portarēt aquas z scinderēt ligna ad vsus scūarij vt pz Josue. 9. cap. tñ manifestū est q̄ si paucis lignis indiguisset scūarij ministratio nō statueret tāta multitudo populi ad cedēda z portāda ligna. (Per singulos dies). i. in quolibet die in auroza ponerētur ligna in altari ad faciēdum sacrificiū holocaustoꝝ z alioz sacrificioꝝ si forte fieri ɔtingeret. (Et impositio holocausto desuper.) Debebat poni prius strues lignoꝝ z sup illā collocabātur ipsoꝝ holocaustoꝝ carnes: z si fortassis cōtingeret eadē die multa sacrificia fieri. pmum qō erat inter oia ista oportebat eē ipm holocaustū qō vocat sacrificiū matutinuz. post hec fiebant oia alia sacrificia que libenter populares offerre vellent: z ista poterant durare vsqz ad noctē: tūc aūt offerebat sacrificiū qō vocat vesptinū: z istud durabat vsqz ad auroza cōburendo successiue sic supra dcm est. Et iterū in mane post ortū solis sacerdos accipiebat cineres de altari efferens extra castra z ponebat ligna in altari ad faciēdū holocaustū sic supra enarratū est. z sic iterū ɔtinuabant in eodē die sacrificia incipiēdo a sacrificio matutino vsqz ad vesperti nū. z q̄q̄ multa sacrificia quotidie fierent. pmū tñ inter oia erat sacrificiū matutinū z vltimuz erat sacrificiū vesptinū. z ob b vocabāt ista sacrificia sic. (De sup adipes adolebit pacificoꝝ.) Dic notat ga modus debēt eē in crematiōnibus que fiebant sup altare. z dom q̄ erat gīale quotidie offerri holocausta z poni sup altare: offerri aūt hostias pacificas vel pro pctō nō erat gīale: sed interdū fiebat: interdū vero nō: z tñ dat regula de istis sacrificijs pacificis. s. q̄n fieret q̄ primo ordinarent strues lignoꝝ sup altare z imponerent sup eam oēs carnes holocausti: z tunc si essent alique hostie pacifice accipiebant adipes eaꝝ z illi ponebāt sup carnes sacrificioꝝ vt ibi cremarent. Dicit aūt hic de adipibus sacrificioꝝ pro pacificis exprimendo aliqō alterū: q̄n nō erat idē modus in hostia pacifica z in holocausto: in holocausto qdē oia cremabant in pacificis aūt nō. Nec tñ intelligēdū est q̄ de sacrificijs pacificis solū cremarent adipes q̄n ēt cremabāt renes vt pz supra 3. c. z in qbusdā sacrificijs alie partes vt ibidē. hic tñ solū facit mentionē ō adipibꝰ: q: b erat principale in sacrificijs pacificis. (Ignis iste est ppetuus qui nunq̄ deficiet in altari.) Loquitur de igne altaris holocaustoꝝ qui semp erat in eo. z oz b ne putaret q̄ solum deberet esse ignis in altari q̄n fierent sacrificia z postea extingueret sic fit in nr̄is opationibus cibozū: z in b dat intelligi nō debere nouiter apponi ignem q̄n fierent sacrificia q̄n iam ibi debat pexistere: sed nouiter apponebāt ligna. z oz b ad duo. vno mō oz exhortando ipsos sacerdotes. s. ignis ppetuus erit qui nunq̄ deficiet in altari. i. faciatis q̄ iste ignis sit ppetuus z nūq̄ deficiat in altari. qō adaptat ad id qō supius dicebat. s. quē nutriet sacerdos subijciens ligna mane p singulos dies. ¶Alio mō pōt dici b ad notandū conditionez istius ignis. s. q̄ iste ignis non erat extinguibilis sed semper maneret in altari in ppetuū. qō verū est eo mō quo supra declarauim⁹.

D

De q̄ sacerdote itellit q̄ debebat nutrir ignē

Josephi opinio ō igne bolocausti. Impro.

E

Bōa rō 5 Josephum.

F

Quis modꝰ eē deret i crematiōnibus q̄ fiebāt sup altare.

Ignis altaris holocaustoꝝ erat ppetuus.

Lex libamentoꝝ.

¶Hec est lex sacrificij z libamentoꝝ q̄ offerent filij Aaron coza domino z coza altari. Tollet sacerdos pugillū simile q̄ ɔspersa est oleo: z totū thus qō sup similā positū ē: ado lebitq̄ illud in altari in monimētum odoris suauissimi dño. Reliquā aūt partez simile comedet Aaron cū filijs suis absq̄ fermento: z comedet i loco sanctuarij tabernaculi. Ideo autem non fermentabit: qz pars eius in dñi offert incensum. Sanctū sanctoꝝ erit sicut pro pctō atq̄ ōlicto. Mares tñ stirpis aarō comedēt illud. Legitimū ac sempiternuz erit in generationibus vestris de sacrificijs dñi. Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur.

Qō.4.

A

De libaminibus q̄ fiebāt cū sacrificijs carniū z qd in eis ɔseruari deberet.

Hec est lex sacrificij. In ista parte ponit legislatoz ritus libamentoꝝ que fiebant in sacrificijs z libamentis. ¶In quo notādū est q̄ cuz ipsis sacrificijs carniuz fiebant quedam alie oblationes in pane z oleo z thure: z istoꝝ quedā vocant libamenta vel libamina: alia vocant sacrificia. illud enim qō de pane fiebat erat sacrificiuz. sic enim vocat sacrificiū de simila. s. 2. c. z Nume. 15. oblatio aūt vini z olei vocatur libamen vel libamentum: quoniam libamē a libando vel delibando oz. delibare autem bibere est: ideo illa que sunt humida delibari dicunt: sic vinū z oleum. que aūt ficca sunt non delibantur nec vocant libamina. ¶De bis autē libamentis z sacrificijs panis considerandum est q̄ aliquando offerebantur per se: ita q̄ offerretur simila vel panes de cibano z lagana aut aliquid de craticula vel sartagine. Et cum offerebatur oleum z thus sicut patet supra. 2. c. aliquando accipiebantur ista libamina z sacrificia prout offerebantur pro sacrificijs carnium. z de bis habetur Nume. 15. quomodocunq̄ autem ista assumantur debebant sumi z comedi sm legez que

hic traditur in qua ponitur quid ad deum pertineat ꝛ quid ad sacerdotes. (Hec est lex sacrificij ꝛ libamentorum eius). i. ista est lex de oblatione panis que vocatur sacrificium: ꝛ de oblatiõe vini ꝛ olei que vocantur libamẽta. (Que offerent filij Aaron.) Dicuntur filij Aaron offerre libamẽta ꝛ sacrificia: nõ q̃ isti offerrent ista pro seipsis sed q̃ accipiebant ea ab offerentib⁹ laicis ꝛ presentabãt coraz altari. ꝛ hoc erat offerre. (Coraz dño ꝛ coram altari.) Idẽ erat offerri coraz dño ꝛ corã altari: ga in altari erat de⁹: ꝛ ex hoc fit hic ista ad magis declarandũ: qñ offerre coram altari erat ga ipsi filij Aaron accipiebant a laicis ista sacrificia ꝛ libamẽta ꝛ presentabant ea corã altari ad cremãdũ aliqd de eis. erat hoc offerre coraz dño inquãtũ fiebat ista oblatio coram ostio tabernaculi in quo erat deus. (Tollet sacerdos pugillum simile.) Hic ponit quid deberent accipere sacerdotes de simila illa in ius suum ꝛ qd deo cedebat. ¶ Pro quo ꝯsiderandum est q̃ ista simila que offerebat cum oleo: aut offerebat per se aut cum sacrificijs carnis. Si autem offerret cum sacrificijs carnis erat determinata mensura in qua offerri debebat: qñ alia mensura offerebat in bobus ꝛ alia in ouibus vt patet Num. 15. ca. Si autẽ simila per se offerret non erat determinata quantitas: sed offerebat quãtũ vellet offerens: ꝛ quocũq̃ modo se ista haberẽt erat regula generalis q̃ nũq̃ deberet sumi pro sacrificijs dei de simila vt cremaret sup altare nisi vnus pugillus: reliquũ autem cedebat in ius sacerdotum. Superiora sunt vera nisi in sacrificio pro peccato eius qui p errorẽ deliq̃rat in rebus sacris: qñ si non posset offerre agnam nec capram nec turtures aut pullos columbaz offerebat decimã partem simile ephi ꝛ nihil aliud cum ea vt patet precedenti ca. (Que cõsparsa est oleo.) Dicit simila ꝯsparsa oleo quãdo pmiscebatur ipsi oleum sicut solet aqua farine permisceri. ꝛ ista ꝯsparsio olei generalis erat: qñ nũq̃ offerebat nisi oleo cõsparsa vt patet. ē. 2. ca. vbi declaratuz est. ista tamẽ asparsio non fiebat in sacrificio pro pctõ: quoniã mandatur precedenti ca. offerri similaz nõ consparsam oleo nec habẽtem thus. (Et totum thus q̃ sup similam positũ est.) idest debebat accipi ad cremãdũ super altare totum thus q̃ erat oblatum super ipsam similã. erat enim modus offerẽdi iste vt simila ꝯspergeretur oleo: ꝛ posita in aliquo vase ferret ad sanctuarium ad offerendum: ꝛ sup illam similaz poneretur thus in aliquo vasculo vel papyro: ꝛ cũ sacerdos accipet de manu offerentis similam tollebat thus ꝛ ponebat totũ super altare ad cremandum. de simila autem soluz tollebat vnũ pugillum sicut victum est. ꝛ ponitur q̃ tolleretur totũ thus: qñ putaret aliquis q̃ sicut simila non tollebatur tota ad cremãdũ sed eius particula: ita de thure aliqd tolleret ꝛ nõ totũ. exp̃sit igit deus totũ debere tolli. ¶ Causa aũt q̃re totuz thus tollebat ꝛ nõ tota simila duplex est. Pria ga simila ptinebat ad alimẽta sacerdotũ. nolebat igit deus eã sibi totã sumere vt aliqd in sacerdotum cibos remaneret: thus autem nõ ptinet aliquo mõ ad alimenta sacerdotum: ideo nõ erat conueniens q̃ aliqd eius pro sacerdotibus maneret. ¶ Scõa cã est ga thus directe pertinebat ad deũ cuz signet deitatẽ. simila autẽ nõ ptinet specialr ad deum magis q̃ alie res: ideo iustũ erat aliqd de simila sacerdotibus remanere ꝛ nõ aliqd de thure. Quis hic agat de simila offerenda: tamẽ nõ agit de ea que offerebat in sacrificio pro peccato. nã hic dicit de simila ꝯsparsa oleo cui imponebat thus: tamẽ in simila p pctõ nullum thus nec oleum ponebatur vt patet p̃cedẽti ca. (Adolebitq̃ in altari.) Hoc refert ad pugillum simile quẽ tollebat sacerdos de simila oblata ꝛ ad thus q̃ imponebat: ga ista duo cremari debebãt in altari. (In monimentuz odoris suauissimi dño.) idest ista ps simile ꝛ thus ponebat ad memoriam offerentis coram dño. ſ. vt eẽt recordatio istius coram deo propter illud q̃ adolebat in altari ꝛ erat etiã in suauissimum odorem dño: quia ꝓficiebat vt ex ista cõbustione exhalaret odor suauis. vel dicit in monimẽtũ odoris suauissimi. i. in memoriã odoris suauissimi. qũo autem iste odor diceret suauissimus. ē. 1. ca. declaratũ est. (Reliquaz autem partez simile comedet Aaron cũ filijs suis.) Ponitur hic de eo q̃ ꝓueniebat sacerdotibus: ꝛ erat totum illud q̃ delinquebat de simila oblata preter pugillũ qui ponebat super altare ꝛ videbatur pertinere ad Aaron ꝛ filios eius. i. ad omnes sacerdotes tã ad maiorẽ q̃ ad minorem: qñ nomine Aaron intelliguntur sacerdotes maiores futuri post eũ ꝛ noie filiorꝫ eius minores sacerdotes accipiunt. ad hos autẽ omnes pertinebat ista simila oblata quia diuidebat inter oẽs eq̃liter non magis ad vnũ q̃ ad alteruz pertinens. sic ꝓz in fine huius cap. cũ dicit. ei⁹ erit sacerdotis a quo offertur siue oleo ꝯsparsa siue arida fuerit cuiꝰ filijs Aaron mensura equa per singulos diuidet. Alia aũt erãt que ꝓueniebãt Aaron ꝛ filijs eius: tamẽ non ꝓueniebant equalr nec diuidebantur inter eos: sed alicui eorꝫ spãliter pertinebant sicut pellis holocausti erat illius sacerdotis a quo fiebat holocaustũ vt ꝓz infra in lra. ꝛ armus dexter de hostijs pacificorum cedebat in ius sacerdotis offerẽtis solius vt ꝓz infra. 7. c. (Absq̃ fermento.) Dicit ꝺ q̃ illa simila q̃ offerebat ꝛ comedebat a sacerdotib⁹ deberet comedi absq̃ fermento. ¶ Pro quo sciẽdum est q̃ cũ offerebat simila non erat fermẽtata: qñ erat farina simplex: ꝛ nũq̃ fermentat farina quousq̃ fit cõmixta aqua. Etiã ga iusserat dñs. ē. 2. ca. de melle ꝛ fermẽtatis nihil offerri sibi: ideo nõ poterat offerri simila fermẽtata: sed cuz sacerdotes eam susciperẽt faciebãt ex ea panes cõmiscentes aq̃ ficiales solent panes confici ex farina: ꝛ sic alios panes vulgares fermẽtabant ꝛ comedebant: ita putauissent licere sibi fermentare panes quos facerẽt ex hac simila. Inducerent autem ad fermẽtandũ qñ panes fermẽtati sapidiores ꝛ saniores sunt panibus nõ fermẽtatis cũ panes nõ fermẽtati sint graues ꝛ indigesti carentes digestiõe q̃ causat ex fermẽto: ideo sunt nociui stomacho ꝛ mali saporis ꝛ cũ difficultate assumunt in cibũ: q̃obrẽ sacra scriptura vocat eos panes afflictionis vt ꝓz Deut. 16. ca. desiderarẽt igit sacerdotes magis comedere panes ex simila fermentatos q̃ azimos. voluit igit deus ex ꝺ fieri simila panes fermẽtatos. cuius causa in lra subdit: ga dõ q̃ ista simila p ueniens sacerdotib⁹ erat ps illius totius simile q̃ oblata fuerat dño: ꝛ ga illa fine fermẽto oblata est decuit vt hec quoq; minime fermẽtaret. (Et comedet in loco sancto atrij tabernaculi.) Cum determinauit qualr deberet ista simila comedi: hic subdit vbi debuerit comedi. ꝛ dicit q̃ in loco sancto atrij tabernaculi: ibi enĩ sacerdotes ꝯspargebant bãc similã in modum alteri⁹ farine cõis ꝛ faciebant panes ex ea atq̃ ibidẽ coquebant: nec licebat sacerdoti de illis panibus educere aliqd foras scũariuz ad comedendum: sed intra atriũ tabernaculi comedebatur.

¶ Quis deberet comedere de panibus q̃ cedebant in ius sacerdotum ꝛ de ceteris que pertinebant ad eos. Questio. 5.

Nunc autẽ sciẽdũ est qs deberet comedẽ de istis panibus. Et sciẽdũ est q̃ ea que sanctificata erant pertinebant ad sacerdotes: ꝛ ipsi comedebant ea ꝛ qui erant in familia sua. Sed in hoc distinguendum est quia quidam erant de sacerdotum genere qui erant maculati vel grandi: vel parno vel torto naso: vel habentes impetiginem: vel albuginem in oculo: vel iugem: vel scabiem: aut pedem vel manum fractos habebant: aut erant ceci vel claudi: vel bernioſi: ꝛ his non licebat offerri sacrificia nec accedere ad aliquam aliã administrationez: licebat tamen eis comedere de rebus sanctificatis nisi aliquid aliud obstaret. Sed adhuc distinguendum est ad omnes alios qui erant de genere sacerdotum: quia aut erant contaminati aliqua pollutione per tactum: vt si tetigerant aliquem mortuum vel reptile aut mulierem menstruatã: aut virum fluentem semine aut leprosum vel aliquid alteruz: aut ipsi habebant aliquid horum: ꝛ tunc non licebat eis comedere de sanctificatis quousq̃ mundi essent vt patet infra. 22. cap. Si autem mundi erant aut sacrificia illa erant pro peccato: aut pro alijs oblationibus. si autem pro peccato essent soli masculi de genere sacerdotali comedere debebant de illis vt ꝓz infra in lra. Si aũt essent alie res sctificate licitũ erat oib⁹ descẽdentib⁹ de gñe sacerdotũ tã masculis q̃ feminis comedere de illis: ẽt licebat ipsis suis empticijs iudeorꝫ comedere de eisdẽ vt ꝓz infra. 22. c. Si tñ filia alicui⁹ sacerdotis eẽt q̃ accepisset virꝫ alterius trib⁹ nõ poterat comedere de sanctificatis: qñ illa iã trãsiuerat ad aliã tribũ cuz sequat leges viri. Si tñ defuncto viro ad domũ patris reuerteret licebat ei comedere ō sanctificatis sic licuerat cũ eẽt in puellari etate. de his infra. 22. ca. ꝛ oẽs isti de ꝓgenie sacerdotũ cũ comederẽt istas res sanctificatas ꝓueniebãt in sanctuariũ vt ibi comederẽt: qñ nõ licebat extra scũariuz illa offerri sic ꝓz in lra. (Ideo aũt nõ fermẽtabitur ga pars ei⁹ in oſi incẽsum offert.) Hic reddit cãm eius qõ. ē. dixerat. ſ. q̃re nõ fermẽtet ista ps que ꝓueniebat sacerdotib⁹ de simila. ꝛ rñdet hoc eẽ ga ps eius oblata est in sacrificiũ. ꝛ ẽ sensus q̃ nõ poterat offerri in sacrificiũ simila fermẽtata. cum g̃ ista que ꝓueniebat sacerdotib⁹ eẽt pars illius totius que oblata fuerat dño non debebat fermẽtari: qñ debent ptes iura totius sequi: sed totum fermẽtatum nõ erat. ergo nec partes. hic autem dicitur q̃ ista simila non fermẽtabatur qr pars eius fuerat oblata in sacrificium domini. Non est tamen intelligenduz referendo ad istam similaz quã comedebant sacerdotes: quoniam

† Rit⁹ sacrificioꝝ ac libamẽtoꝝ.

† Simila cuz oleo duplr offerebat. 1. mõ

2. mõ

Regla gña lis de simila.

† ℬ

Totũ thus qr tollebat ꝛ non tota simila. 1. cã.

2. cã.

† †

† Noie aarõ itelligũtur sacerdotes maiores: noie filioꝝ ei⁹ itelligũt minores.

† Notãdũ ō oblatione file.

Pães fermẽtati sapidiores ſc̃ alijs.

† Ben⁹ sacerdotuz erat multiplex.

† Sile ꝓ ad sacerdotes attinẽs qr ñ fermẽtetur.

niam nulla pars istius fuerat domino oblata. sed refertur ad illam totam que oblata fuerat sacerdotibus de qua pugillus positus fuerat coram domino: ꝛ reliqua pars fuit in partez sacerdotū cedēs. etiā qm̄ nō poterat ista similia cedēs in ius sacerdotuz aligd ꝺseq̄ sed solū cōparet ad illā partē simile q̄ offerebat: qm̄ cū iste sic se bērēt ꝙ neutra eēt ps alteri⁹ nec aliquo mō a seipsis depēderent: nisi forte aligd esset qō cōicaret bis duobus nō poterat vnum alterius iura consequi. fuit autem id in quo due partes cōmunicabant ipsa tota similia que oblata fuit primo sacerdotibus que in duas partes diuisa est: ꝛ ab illa oportuit vt ille due partes legem traherent: ꝛ sicut illa non erant fermentata: ita nec debuit aliqua pars sua fermentari q̄q̄ ista similia tota ideo vetita est fermentari qm̄ pars eius in altari cremanda erat. nam si soluz sacerdotibus cedere debuisset poterat esse fermentata cum ipsis liceret vesci panibus fermentatis: ꝛ bis offerebantur primitie fermentatorum vt patet. ō. 2. c. Offerebātur etiā panes fermētati cū nouiter cocti essent vt patet Num. 15. Facit autem hic deus aliquam reuerentiaz exhiberi sacrificio suo. nam quāq̄ id quod sacerdotibus cedit non est sacrificium: qz tamen fuit pars eius qō domino oblatū est decuit vt non fermentetur sicut nec totum ipsum sacrificium. (Sanctū sanctoz erit sicut ꝓ peccato atq̄ delicto). i. ista pars simile que sacerdotibus pueniebat de sacrificijs dñi erit sanctū sctōz. i. erit multū separata pro sacerdotibus vt ad nullum aliū possit ptinere nisi ad eos. ꝛ accipitur sanctum. i. separatū. ꝛ sic est modus cōmunis sacre scripture. vt cuz dicitur. requies sabbati sanctificata est domino. i. separata est pro deo vt patet Exo. 16. ꝛ sanctifica mihi omne masculinum qō aperit vuluam. i. separa pro me omnē primogenitum masculinum. iste modus accipiendi etiam erat. ō. vt patet. ō. 2. c. cum dixit. partes simile esse separatas in ius sacerdotū. ꝛ dixit. sanctū sanctoꝝ erit aaron ꝛ filijs eius de oblationibus dñi. i. separatum erit hoc pro aarō ꝛ pro filijs eius. (Sicut pro peccato atq̄ delicto). Est sensus ꝙ cum offeretur simila i sacrificijs pro pctō pars eius prouenire debebat in ius sacerdotū: ita etiam cum offerretur pro delicto ꝛ sit differentia inter peccatum ꝛ delictū atq̄ oblationes pro peccato ꝛ delicto: qm̄ peccatū est id in quo aliqñ ge agebat contra legem dñi: ꝛ hoc sciens egit: qm̄ tunc erat quidā modus malicie sicut in negante depositum aut subtrahente vi aut clam. de quo in fine precedentis ca. Alia autē que aliquis agebat in legem dei cum omitteret id qō iubebaꝭ fieri: ꝛ hoc ex ignorantia vel incidisset per errorem in aliquā imundiciam: qm̄ in bis ꝛ similibus delictuz dicebaꝭ: qm̄ non sponte aut ex malicia sed errore vel inaduertentia factum erat. qō delinquere dicitur. in vtroq̄ autē offerebantur sacrificia sicut precedenti. c. dictum est. ꝛ cum bis ponebaꝭ simila ꝛ aliquādo solitaria: siue illa pro pctō essent siue pro delicto. Idem ius erat qm̄ pars istis simile semp sacerdotib⁹ pueniebat. Nec solum intelligēdū est hoc in sacrificijs pro pctō ꝛ delicto; qm̄ ēt cum offerreꝭ simila i holocaustis ꝛ in pacificis hostijs pars eius cedebat sacerdotibus: cū solum pugillus vnus offerri deberet super altare. Oz autē in holocaustis ꝛ pacificis hostijs offerretur simila habeꝭ Nume. 15. c. Adhuc autē non solum simila que cū sacrificijs carnium partim offerebaꝭ in sacerdotuz iura cedere debebat: sed ēt simila que sine carnibus offerebaꝭ vt cum offerret similā solā vel panes de clibano aut lagana aut aligd de craticula vel sartagine vt patet. ō. 2. c. (Mares tm̄ stirpis aarō comedent illud). Hoc refertur ad similaz de qua nunc dicebaꝭ. ſ. ꝙ hec ptinebat ad cibuz sacerdotum: tm̄ non licebat omnib⁹ de genere sacerdotali comedere de illa. feminis nāq̄ ꝺ nō licebat. ¶ Et sciendum est ꝙ non ponatur hic generaliter lex de omnibus partibus simile pueniētibus sacerdotibus: sed de solis illis que pro peccato aut delicto offerebantur vt in littera patet. nam hic erat speciale qō dam vt ad solos masculos pertineret. in omnibus autem alijs siue de partibus carnium siue de panibus cedentibus in sacerdotum iura: oibus tamen tā masculis q̄ feminis de gīie sacerdotali comedere licebat. ꝛ sicut in bis partibus sacrificiozū pro peccato ꝛ delicto non licebat feminis comedere: ita nec licebat seruis empticijs sacerdotū q̄uis mares essent cum dicaꝭ. mares tm̄ stirpis aaron comedent illud. serui tm̄ non erant de stirpe aaron. (Legitimuz ac sempiternuz erit in generationibus vestris de sacrificijs dñi). Refertur ad oia superioza. ſ. ꝙ sacerdotes accipiant partē simile oblate ꝓ peccato ꝛ delicto: ꝛ ꝙ eā non fermentēt ꝛ ꝙ soli masculi de genere aarō comedebant de illis erit legitimū sempiternuz. i. erit lex que obseruabitur in eternum inter me ꝛ vos. ꝛ hoc in generationibus vestris. i. quādiu durauerint generationes vestre. hoc aūt sanī⁹ intelligendum est. nam non semper quādiu durarent generationes hebreoꝝ duraturi erant isti ritus: cū nūc hebrei durēt nec tamen ritus sunt hmōi in eis. sed intelligendū est in tēpore in quo duraret vetus testamentū: qm̄ tunc solum licitum erat bis sacrificijs vti: postea vero nequaq̄. (De sacrificijs dñi). Hoc autez non est intelligendū quantū ad omnia sacrificia qz nō seruabatur iste modus in omnibus sacrificijs. nam in ghusdam similia oblata non solum a maribus sed etiaz a feminis comedebatur: sed refertur ad sacrificia dñi que sunt pro peccato ꝛ pro delicto. in bis enim solis ista lex obseruabaꝭ. (Omnis qui tetigerit illā sanctificabiꝭ). Jsta lra potest intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ illi qui tractare deberent ꝛ tangere ista sanctificata ad cibū suū sanctificabunt. i. ꝙ deberent sanctificari vel mundari anteq̄z tāgant alꝭ illicite tangerēt. vnde si aliqs quouis modo cōtaminatus eēt per ꝺactū alicuius rei imūde aut alꝭ nō licebat ei comedere de sanctificatis sicut patet. j. 22. c. ꝛ tunc ponitur ista lra iperatiue. ſ. omnis qui tetigerit sanctificabitur. i. mando ꝙ oēs qui tangere debuerint ista sanctificata priꝰemundent. ¶ Alio modo potest itelligi ista lra idicatiue: ꝛ tunc declarat deus propietates rez sanctificataꝝ. ſ. ꝙ ois qui tetigerit illa sanctificabiꝭ. i. gcūq̄z bō accesserit ad istas res sctificatas: pb̄ ipse quoq̄ sanctificabiꝭ. iducīꝭ ât b̄ aliquo mō vt p ea q̄. j. oñr. ſ. ꝙ si sacrificiū p pcō coꝝret i aliq̄ olla enea defricāda erat vt pz. j. i lra. b̄ tñ ñ fiebat pp aligd alteꝝ nisi qz ex ꝺactu illaꝝ rez sacraꝝ scificabaꝭ id qō ꝺtigebat illa. Sic ât videbaꝭ posse referri ad viros q scificarenꝭ p ꝺactū illaꝝ carniū sacraꝝ. Sz ne tñ ē sensus iste: ñ. n. oportebat vt oē qō tāgeret ipas res sacras sctificaret: qm̄ tūc bestia tāgēs res sctificatas sctā erat: qō absurdū ē. nec ēt alie res cōtigētes carnē sacrificioꝝ efficiebant ex b̄ sacre vt pz Aggei. 2. c. cū dō. si tulerit bō carnē sctificatā i ozā vestimēti sui: ꝛ tetigerit ō sūmitate ei⁹ panē: aut pulmētū: aut vinū: aut oleū: aut oēz cibum nūgd sctificabiꝭ. rñdētes sacerdotes dixerūt. nō. iducīꝭ g̃ ñ sctificari q̄slz res ex ꝺactu rez sacraꝝ. cū dz ō olla figli ꝛ enea ofricādis aut ofrigēdis. Dōz ē nō fieri b̄ pp solū ꝺactū alicui⁹ sctificati: sz qz ēt ibi maneret aligd ō carnib⁹ aut succo sctificatis ꝛ in olla enea q̄ poterat plene defricari qōlz ō re sacra adherēs abstergēdū erat: ꝛ fictili ât qm̄ ñ poterat ofricari plene ne ꝺdiret ad ppbāos vsuꝰ bñꝰ aliqō scificatū ofrigēda erat. Dōz igr sēsū bui⁹ lre eē pmū. ſ. ꝙ ois q tāgē ōberet ista sacra pmo mūdaretur.

¶ Locutusq̄ est dñs ad moysen: dicēs. Hec est oblatio aaron ꝛ filiozum eius quā offerre debent dño in die vnctionis sue. Decimam partem ephi offerent simile in sacrificio sempiterno. Mediū eius mane ꝛ medium eius vespere: que in sartagine oleo cōsperſa frigetur. Offeret autem eā calidam in odorem suauissimū dño sacerdos qui iure patri succesſerit. Et tota cremabiꝭ in altari. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur: nec quisq̄z comedet ex eo. Locutus est autem dominus ad Moysen dicens. Loquere aaron ꝛ filijs eius. Jsta est lex hostie ꝓ peccato. In loco vbi offertur holocaustū: īmolabitur coram dño. Sāctū sanctoꝝ est. Sacerdos qui offeret comedet eam in loco sancto in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius sanctificabitur. Si de sanguine illi⁹ vestis fuerit aſperſa lauabitur in loco sancto. Vas aūt fictile in quo cocta est cōfringetur. Qō si vas eneum fuerit defricabitur ꝛ lauabitur aqua. Omnis masculus ō genere sacerdotali vescetur de carnibus eius: qz sanctum sanctozum est. Hostia enim que ceditur pro peccato: cuius sanguis īfertur in tabernaculum testimonij ad expiandum in sanctuario non comedetur: sed comburetur igni.

† Dupler lre expoſitio. Prima

Secunda.

Determina.

Oblatio in vnctiōe sacerdotum.

Hostia ꝓ peccato

infra. 11. c. ꝛ. j. 15. b.

† Scīñ qd sibi velit in sacris lris.

† Pcīñ ac delictum differūt.

† Notāō.

Quid ptinebat ad sacerdotes masculos.

De sacrificijs sacerdotum.

Locutusqz est dominus ad Moysen. Hic agitur de sacrificijs sacerdotum: scilicet de his que offerebant sacerdotes pro seipsis in consecratione sua. Et considerandum est q̄ datur hic lex de sacrificijs que fieri deberent specialiter in cōsecratione aaron z filioꝝ eius: qm̄ iam de eis dictū fuerat Exo. 29. etiaz qz hic in littera innitur debere hoc magis intelligi de successoribus aaron cū dicitur. sacerdos qui iure patri successerit offeret eam calidam. sed solum ponitur hic quedā lex ō modo oblationis que fieri deberet in vnctionibus oium sacerdotū. (Hec est oblatio aaron z filioꝝ eius). Non intelligitur hic de sacrificijs carnium que offerre deberent isti sacerdotes in cōsecratione sua: sed de solis sacrificijs simile. qō p3 qm̄ non fit hic mētio nisi de sola simila in qua fiebat ꝓprie oblatio: in carnibus aūt magis sacrificium q̄ oblatio erat. Lā autē quare de solo sacrificio simile agatur z non de carnibus est qz ō sacrificio carniū plene dictum fuerat Exo. 29. c. de oblatiōe autem simile nō fuerat facta plena expressio: ideo decuit hic interponi. qō p3 quoniam Exo. 29. c. non exprimuntur omnia que hic. ¶ Item fuit alia causa quoniam hic inceperat dicere de ritu simile offerende in vulgaribus: ideo subiungit de simila offerenda pro sacerdotibus. (Hec est oblatio aaron z filiorum eius quā offerre debent dño in die vnctionis sue). Non est intelligendū q̄ pro vnctione ipsius aaron z filiorum eius hec regula detur: qm̄ prius ipsi consecrati sunt q̄ darentur iste leges vt ꝓbatum fuit supra in principio. 1. c. sed dicit aaron z filioꝝ eius. i. omnium sacerdotum magnorum z minorum. omnes enim hac lege obseruata consecrabantur. iste modus patet sepe ex superioribus: z etiā infra. nam cum agatur de iuribus prouenientibus sacerdotib⁹ dicitur. hoc erit aaron z filiorū eius. i. sacerdotis magni z minorum. ponunt ibi persone pro dignitatibus psonarum. (In die vnctionis sue). Solēnitas vnctionis aaron z filiorum eius z cōsequenter oium sacerdotum magnorum durabat per septē dies vt patet Exo. 29. cū dicit. septem diebus consecrabis man⁹ eoꝝ: z vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expianduz. in oibus autem istis septem diebus fiebāt alique ministratiōes z oblationes pro sacerdotū consecratione. dies tamen consecrationis vel vnctiōis principaliter vocatur ipse dies prim⁹ in quo ista fiebant. z cum hic dicitur q̄ ista offerri deberent in die vnctionis aaron z filiorum eius intelligi potest de prima die que specialiter vocatur dies vnctionis. satis tamē potest reduci ad oēs. 7. dies consecrationis. s. q̄ in quolibet illorum offerret ea que hic dicunt cum in quolibet eoꝝ fieret consecratio quedā in sacerdotibus ipsis: z alia aliqua oblatio pro eis vt patet Exodi 29. c. ¶ Dicitur hic q̄ ista oblatio erat aaron z filiorum eius. i. sacerdotis magni z minoꝝ in die qua vngerentur. ꝓpter qō aliquis dubitaret an intelligi deberet quādo sacerdotes magni solum consecrabantur cum sacerdotibus minoribus vel cū consecrabant sacerdotes magni per se z minores per se. nam si ista littera intelligatur vt illa copulatiua z teneatur de copulato extremo erit sensus q̄ ista sacrificia obseruabant qm̄ sacerdotes magni cū minoribus simul cōsecrabantur: z si sacerdos magnus per se cōsecraret aut minores per se nō obseruaretur idē. q̄ si teneatur ista victio z copulatiue erit sensus q̄ siue sacerdotes magni cū minoribus consecrarent siue magni per se z minores per se: semp teneret ista regula oblationū. Et dicendum est hunc scōz sensuz esse vez. nā cum contingebat semp cōsecrari simul sacerdotes magnos z minores: sic fuit factum in consecratione aaron z filiorū eius que fuit prima cōsecratio: iō cū cō tingeret aliquē sacerdotē magnū solū debere consecrari obseruabat iste ritus. z si contingeret minores sacerdotes per se consecrari eodē modo iste ritus seruādus erat: q̄uis quātū ad q̄dā alia differebat solēnitas consecrationis sūmi sacerdotis z solēnitas in minoribus. s. quātū ad vestes que diuerse erant z quātum ad cōsecrationes varias. de his oibus dictuz fuit Exo. 23. z dicet. j. 8. c. (Decimā partē ephi offerēt simile in sacrificio sēpiterno). Loquit hic de simila que offerenda erat in ꝯsecratione sacerdotum. z differebat ista cerimonia a cerimonijs oium aliaꝝ oblationū de simila: cum in alijs aliquid daret sacerdotibus: z aliqd cremaretur: hic autem totū cremabatur. z dicitur q̄ offerrent sacerdotes decimā partē ephi de simila in die cōsecrationis sue: z erat hoc vnū gomor: qz non solū totuz offerebatur sed q̄dam eius pars in mane z q̄dam in vespere vt patet infra. (In sacrificio sempiterno). Non est intelligendū q̄ istud sacrificiū de simila fieret quotidie a sacerdotibus z duraret in eternū. sed dicitur in sacrificiū sempiternum. i. q̄ semper q̄cunq; aliquis sacerdos consecraretur obseruarentur iste cerimonie. (Medium eius mane z medium eius vespere). Designant tēpora oblationis: quoniā qualibet die consecrationis sacerdotalis offerebatur decima pars simile ephi: sed accipiebat dimidiū vt offerret in sacrificium matutinuz. (Que in sartagine olle cōspersa frigetur). Designat conditionem simile offerende. nā aliquādo offerebat in farina solum conspersa oleo: aliq̄do aūt in panibus coctis in clibano: aliquādo in laganis: aliq̄ vero i sartagine frigebatur: interdū vero in craticula. de his modis habetur supra. 2. c. de q̄bus determinat hic vnus modus. s. q̄ in sartagine frigeret. Pro quo sciendum est q̄ ista simila que in sartagine frigebatur erat conspersa oleo z suscipiebat tres cōsperstones: quaꝝ prima erat quādo ipsa farina cōmiscebat: sicut cuz aspergit aqua. Secunda consperstio erat quādo ponebat in sartagine: z ibi frigebatur in oleo. Tertia consperstio erat postquaz educta erat simila de sartagine z effundebatur super eam oleuz. de his trib⁹ habetur. s. 2. c. cū dicit. si oblatio tua fuerit de sartagine simile conspersile oleo z absq; fermento diuides eam minutam z fundes desuper oleum. fiebat autem isto modo: quoniaz quando farina non erat conspersa fundebatur super eam oleuz z cōmiscebat in pastam habentem multum de humore: z tunc ponebatur in sartagine habente oleum atq; ibidem frigebatur. cum vero inde educta fozet qz ampla erat cōminuebatur in partes vt patet. s. 2. c. (Offeret autem eam calidam in odorem suauitatis dño). Refertur ad similam in sartagine frixam quam offerre debebat sacerdos super altare in odoreꝝ suauitatis. z ꝑtinebat ista oblatio ad sacerdotes qui consecrabant. z dicit q̄ deberet eam offerre calidam: quoniam intra atrium tabernaculi cōmiscebatur ista simila z frigebatur: z cum de sartagine educeretur iterum oleo perfusa atq; calida ponebatur super altare vt cremaretur. Si autem ista simila deberet cōmisceri z frigi extra sanctuarium z consfrigi oleo non poterat conuenienter duci in sanctuarium. ita vt calida poneretur super altare.

¶ De hoc autem dicit Ra. Sa. q̄ fiebat soluz in die octauo i quo sacerdotes iam consecrati existentes poterant ministrare: ante hoc autem ministrabant. dicit autem q̄ in illa octaua die sacerdotes minores obtulerunt similam conspersam oleo: z sacerdos magnus obtulit adipes sm̄ gen⁹ ministerij sui. ¶ Sed hoc nō potest stare quantum ad primum quando dicitur q̄ solum offerebatur in die octauo. nam repugnat littere: qz hic dicit q̄ offerebatur ista simila in die consecrationis: durabat autem consecratio per septem dies. necessarium igit erat q̄ fieret ista oblatio aut in prima die que vocabatur principaliter consecrationis dies aut in quolibet aliozum septem dierum in quibus etiā fiebat consecratio. dies autem octauus totaliter erat extra omnez solēnitatem consecrationis. nō potest igitur itelligi de illo die: tunc enim sacerdotes non consecrabantur sed consecrati erant. ¶ Item patet q̄ ista oblatio simile magis intelligatur de diebus septem consecrationis q̄ de die octauo. nam Exodi. 29. cuz poneretur ritus sacrificij in septem diebus consecrationis dicitur de simila conspergenda oleo. ergo pertinebat ad dies septez consecrationis. ¶ Item qm̄ obijcitur q̄ in octauo die solum ista offerrent qz tunc solum poterant ministrare cum consecrati essent. dicendum est hoc non procedere: qz aut ille qui in die consecrationis sue offerebat similaz erat sacerdos magnus aut minor. Si autem in magnum sacerdotem consecraretur poterat offerre quecunq; sacrificia: quoniam iam sacerdos minor fuerat. Si autem esset minor sacerdos etiam poterat facere ista sacrificia cum facte essent in eo eodem die quedam cerimonie cōsecrationis. ¶ Item errat Ra. Sa. cum dicit q̄ in die octauo sacerdotes minores offerebant similam: quoniam manifestum est qualibet die consecrationis solum posse in auroza offerri dimidium gomor simile z in vespere tantundez vt patet hic in littera. non poterant igitur omnes sacerdotes simul hoc offerre. Item errat cum dicit q̄ ipsi sacerdotes minores soli offerebāt similam z sacerdos magnus adipem: quoniaz de sacerdote magno dicitur hic in littera q̄ offerret eam calidam in odoreꝝ suauissimuz domino. quare nō potest stare vllatenus positio Rabi Salomo. ¶ Dicendum ergo est q̄ ista oblatio de simila fiebat in prima die z in alijs sex subsequentibus ab eo qui consecrabatur: siue sacerdos magnus: siue minor esset. hic tamen solum fit mentio de sacerdote magno: quoniam agitur principaliter de consecratione istius. z cum iste consecraretur z alij sacerdotes minores cum eo pertinebat oblatio simile ad istum sicut hic dicitur. Si tamen sacerdos consecraretur ipse similam offerebat cum solus consecrabatur. (In odorem suauissimum

Of de solo simile sacrificio agat. 1. cā.

2. cā.

Solēnitas aaron ac filiorū eius

Qō. 6. A Quo tertius iste itelligi debeat.

† Tpa oblationis.

Notādū de simila q̄ i sartagine frigebatur.

Qō. 7 A An sacerdotes minores solū i die. 8 offerāt similā vel i oib⁹ diebus. © Impr.

Erroz Ra. Sa.

Doc. op.

simum domino.)Qualiter autem odor sacrificiorum domino esset suauis supra primo et tertio.c.declaratum est.(Sacerdos qui iure patri succesſerit).idest sacerdos magnus qui legitime succederet patri suo offerebat istaz similam. iste nāq; sacerdos magnus suscipiebat a patre suo hereditarie vestes pōtificales z in eis ꝺsecrabatur per.7.ꝺies:z ministrabat.de hoc dr Exo. 29.c.vestem autē sanctam qua vtet Aaron habebunt filij eius post eum vt vnganť z consecrentur manus eorum:septem diebus vtet illa q pōtifex pro eo fuerit ꝺstitutus de filijs eiꝰ.

† Qō.8 A An in sacerdotibus magnis prio geniti succedebāt parētibus.

De sacerdotibus magnis.

In eccliā filij non succedūt parētibꝰ z quare.

B De successiōe filiorum sacerdotis.

Fallit hꝺ tñ insula maiorica hispaniarum vbi miōr natu succedit z non pmogenitus.

Judeorū sacerdotia tēpore Chri erant venalia. 1.rō.

L 2.rō.

¶Succedebat aūt in filijs sacerdotis magni ipse primogenitus ad pontificatū nisi aliqd haberet propter qō ad sacerdotiuz inhabilitaret:vt si haberet aliquā maculā.ſ.si esset cecus aut claudus:vel paruo aut grandi z torto naſo:aut fracto pede vel manu:aut si gibbus vel lippus aut albuginē habens in oculo:vel si iugem scabiez:vel impetiginē:vel si est bernioſus:qōlz eniz horꝰ impediebat ne aliquis sacerdos esse possit z nullo modo ad ministrandum accederet sed solum comederet de sanctificatis vt patet.j.21.Si autem horum nihil impediret oportebat pmogenitum succedere in pontificatuz.z ista erat iuridica succeſſio. q si minor aut non primogenitus aspiraret ad summū pontificatum iniusta succeſſio erat.¶Considerandū aūt q in sacerdotibus magnis valde iustum erat vt filij parentibus succederent.nam in dignitatibus secularibus nisi sint dignitates eligibiles filij parentibus succedunt cuz sunt de legitimo matrimonio procreati:sed in sacerdotibus summis sic erat q vrores licite ducebant z legitimos liberos pcreabant:ꝺueniebat igit vt filij parentibus succederēt in pontificatu.¶Qz si aūt obijciat q sanctuariū dei iure hereditario possideri nō debet.Rñdendum est in ecclesia nō esse iustā causaz succeſſionis.nā sacerdotes fm ecclesie istituta vrores ducere nō possunt.q̄re qualscūq; ex eis pcreatas proles illegitimas fore neče est:illegitimis aūt succeſſio non cōpetit:qm̄ et in ipsis dignitatibus secularibꝰ illegitimi repelluntur:q̄to validius in ecclesia fieri debuit.nulla igit in ecclesia dei succeſſio hēditaria eē pōt:qm̄ legitimā vllo mō prolē ibidē esse neče est.secus aūt de veteri testō vbi sacerdotibus licitū erat imo q̄si necitez vrores accipe:ideo ples legitime eē poterāt:q̄re z ad succeſſionē habiles esse censebantur. ¶Nunc aūt ꝺsiderandū est q cū pmitteret z lege sancituz est in veteri testō parētibꝰ filios succedere iustius erat vt pmogeniti succederent q̄ minores.nā sic in secularibꝰ dignitatibus hꝺ gñaliter obseruat vt succeſſio soli pmogenito debeat:in hereditate quoq; prīna idē vt in plurimū est.sic debuit in succeſſione ad pontificatū fieri vt pmogenitus succederet.a seculis eniz hoc fuit z quadā ipsius nature rōne dictāte factum est vt pmogeniti in succeſſione prīna z habitudine ad patrē viuentē potiora mererent.In sacerdotibus g̃ magnis sic erat vt filij pmogeniti patre mortuo in pontifices sumerent.sic.n.mortuo Aaron Eleazarus primogenitus eius pontifex vnctus est:mortuo autē eleazaro sunz pōtificatū assumpsit phīnees filius eius vt habet Macha.2.c.de eleazaro aūt habet Nume.20.c.si aūt ꝺtingeret sacerdotē magnū decedere sine liberis:illi qui eis ppingores cognatione erant vt fratres aut alij ꝺsequentes in sacerdotiū sumebant:q̄q̄ de hꝺ in littera nihil agatur sed necessarium erat dici:sicut in alijs succeſſionibus cōibus mutabant aliqñ linee succeſſionū istoꝝ pontificū.nam cū esset sacerdos summus beli mortui sunt filij eius:z fecit oēs ne aliqs succederet ei:sed translatū fuit sacerdotiū ad domū sadoch z abiathar sic habet 1.Reg.2.c.Tēpore aūt quo romani pfidebant pauloante aduētum xpi sacerdotia mutabant qm̄ a regibus finitimis accipiebant sacerdotia venalia vt habet in libro.1.et.2.Macha. romani quoq; duces aliqñ precijs datis sacerdotes magnos instituerunt z depouerunt vt patet per Josephū in libris antiquitatū.sed hec ad ꝺsequentiā trahenda nō sunt qm̄ omni subuerso iure fiebant z tales succeſſiones reprobat deus qz recte non fiunt.hic aūt ꝺcitur de sacerdote qui succeſſerat patri suo q debet facere ista sacrificia.Nec tamē exprimit an ille sacerdos magnus aut de minoribus esse debeat.satis tñ ꝺstat q diceret solū de sacerdote magno qz dr de sacerdote qui succedebat patri suo.sed nō dr spāliter de aliquo sacerdote q patri suo succederet nisi de sacerdote magno.ad eū igitur ista iure referēda sunt.nā in alijs sacerdotibus minoribus nō fiebat aliqua dīa gn oēs patribus succederent:ita vt sic patres erant sacerdotes sic z filij sui. Item dicit hic de sacerdote qui rite succedebat.in quo innuit aliquē sacerdotē esse posse qui rite non succederet. sed hꝺ in sacerdotibus minoribus ipossibile est cū oēs equaliter in sacerdotio succedant.g̃ nō est intelligendū de istis:sed soluz de sacerdote magno. Item non poterat ꝓprie dici q̄ sacerdotes minores alicui succederēt.nā succedere est in aliquo iure spāli alicuius eo deficiente locū habere:sed sacerdotes minores non succedebant q̄tū ad aliqua iura spālia:sed solū erant sacerdotes.g̃ non intelligit de eis:sacerdos aūt magnus dr succedere ꝓprie qz summus pontificatuz erat aliqua spālis dignitas quā alig de filijs parentibus mortuis assumebant. Item nō pōt hoc intelligi de minoribus sacerdotibus:qz tunc nō diceret sacerdos q iure pri succeſſerit:sed diceret sacerdotes in plurali:qm̄ sacerdotes minores plures erant:sed intelligit de summo pontifice qui vnicus erat.(Et tota cremabit in altari.) Ad similaz † de qua supra ꝺcebatur refertur:qm̄ ista tota cremari debebat in altari.z in hꝺ differt ab alijs oblationibus de simila factis pro alijs causis:qm̄ in oīb illis assumebat pugillus z cremabat sup altare:aut si esset de sartagine vel craticula aut laganis vel panibus de clibano.Quedā horū particula cremabat sup altare.Leterum vero sacerdotibus in ius cedebat.hic autem nihil cedebat eis quoniam iste oblationes pro eis fiebant.

¶Quare cremabatur totū sacrificiū sacerdotū de simila z nihil prouenīebat alicui sicut in alijs. Qō.9.

3.rō.

4.rō.

Queret aūt aliqs quare cremabat totū sacrificiū sacerdotum de simila:z cuz pro alijs offerret nō totū cremabat. ¶Aliqs rñdebit ideo hꝺ fieri qm̄ alia sacrificia fiebant pro pplarib⁹ z ipsi sacerdotes erant qbus ista offerebāt: ideo pars horꝝ relinquebat vt in ius sacerdotū cederet. In hac aūt simila de qua hic dr non erat sic:qm̄ ipsa offerebat pro sacerdotibus z non erant ipsi qbus offerebat sed pro qbus offerebat:ita nec licebat sacerdotibus.¶Sed hꝺ obijcit qm̄ ipsis sacerdotibꝰ licebat comedē ō sacrificijs q̄ pro se offerebāt vt pz Exo.29. vbi dr q panes quos obtulerant ipsi sacerdotes comedebant ab eis in sanctuario z partes carniū cuiusdaz arietis imolati. Item falsum est qō presupponebat.ſ.q non liceret pplaribus comedere de sacrificijs que obtulissent.nam in sacrificijs pacificis quedā pars sacrificioꝝ z maxia cedebat in ius offerentiū vt pz sequenti.c.z Deute.12.et.16.c.vbi dicitur q israelite coram deo epularent de carnibus sacrificioꝝ suorum. non est igit hoc verum.¶Sed rñdenduz est q sacerdotes nō poterant comedere de hac simila quā offerebant:poterant tñ de quibusdam alijs.nec est maior ratio in sacerdotibus offerentibus pro se:q̄ in popularibꝰ eodez modo offerentibus.Erat namq; generale q si popularis offerret holocaustum nihil de illo comedere posset:z si sacrificiuz pro pctō obtulisset nihil sibi cedebat.Si tamen offerret hostiaz pacificā licebat sibi quasdam eius partes comedere.de simila autem nunq; exprimitur licuisse popularibus vt aliquid comederēt cum offerrent:ita igitur de sacerdotibus dicendus est cum ipsi pro se offerunt vt in consecratione sua.nā tunc popularīū vice funguntur.Qꝛobrem cum ipsi holocaustum pro se offerebant nihil inde in eorum ius cedebat.Cum vero sacrificiuz pro peccato nihil quoq; eis prouenīebat sed totum cremabatur.cum autem obtulissent victimas pacificas quedam eis inde pars cedebat sicut popularibus prouenire solitum erat.de his patet Exo.29. vbi cum ponantur tria genera sacrificiorum de primo genere qō pro peccato est nihil Aaron z filijs eius dari iussum est:sed totum cremabatur vt patet ibidem.sacrificium autem scōm.ſ. holocaustum non cedebat eis q̄tum ad aliquid:sed cremabatur totus aries.de secundo autem ariete qui ibidez esse ponit in hostias pacificas dabantur Aaron z filijs eius partes quas comederent in sanctuario.de simila autem nihil eis prouenīebat:sicut nec vulgaribus de oblata simila vesci licitum erat in quo plenissime patet:quare sacerdotes de quibusdam eorum que offerunt non sumant partes in cibum:de alijs autem sic.(Et tota cremabitur in altari).i. simila illa que offertur in mane siue in vespere cōburi debebat super altare nullo penitus relicto eis. nam sicut in oblatione populariū nō licebat eis comedere qcq̄ de simila oblata:ita nec licuisset sacerdotibus cū pro se offerūt: z tunc cum nulli possunt ꝓuenire ille partes q̄ nō cremarentur iubet vt tota simila que pro sacerdotibus offerebat cremaret in altari.(Omne enim sacrificium sacerdotū igne consumet.) Refert se ad supiora.ſ.q cū non liceret sacerdotibus comedere de simila quā offerebant oportebat vt eaz totā cremaret.

¶Et cū dr.omne sacrificiū sacerdotū igne cōsumet.nō refert ad omnia sacrificia.nam sacrificia que offerebantur a sacerdotibus pro seipsis in hostias pacificas non cremabant totaliter: sed quedam eis partes prouenīebant quas ipsi comedebant

3.rō.

Rñ. quorū dam.

Improba.

Rñ.aucto.

B Tria q̄ñ sacrificioꝝ.

† Qō. 10. A An aliqñ liceret sacerdotibus comedere sacrificijs q̄ offerebāt p se vl' debēt semper cremari.

in loco sancto vt patet de ariete consecrationis sue qui erat in victimas pacificas.nā carnes huius ipsi sacerdotes coquebant in sanctuario ⁊ comedebant tempore consecrationis vt patet Exo.29.cum dicitur.arietem autem consecrationis tolles ⁊ coques carnes eius in loco sancto quibus vescetur Aaron ⁊ filij eius.idez quoq; est de panibus quos offerebant in canistro.cuz dicat ibidem.panes quoq; qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonij comedent vt sit placabile sacrificiū vt sanctificent offerentiū manus. Item cum sacerdotes laicorū vice fungant cuz pro seipsis offerunt non debebant magis a sacris separari q̄ laici:sed laicis licitum erat de hostijs pacificis quas offerrent partem comedere.idez igitur sacerdotibus ius esset: ⁊ sic non cremaret omne qō sacerdotes offerebant:sed aliquid de illo proueniebat eis.Et cum dicitur hic omne sacrificiū.nomine sacrificij non intelliguntur sacrificia que fiebant de carnibus sed sacrificia de pane: quoniam simila oblata vocabat sacrificium vt patet.ē.2.c. vbi dicitur sacrificium simile.idem patet Nume.15.c.hic quoq; sic habetur cum supra dictū fuit. hec est lex sacrificij ⁊ libamentorum eius: ⁊ vocatur sacrificiuz simila.libamenta autem ea que cum simila offeruntur. ⁊ sic refertur hic ad solam similam. nam cum dictum fuerat supra q̄ sacerdos offerret similam calidam in altari ⁊ tota cremabitur subiungitur sententia vniuersalis.s.q̄ omne sacrificium sacerdotum.i.omnis oblatio de simila que pro eis fit qualitercūq; ⁊ quōcūq; fiat igne consumetur. ¶ Nicolaus autē dicit q̄ oia sacrificia sacerdotum cremabantur in igne: ⁊ inducit ex superioribus dicens q̄ simila oblata pro sacerdotibus tota cremabatur: ⁊ non solum simila sed etiā omnia sacrificia que pro sacerdotibus offerebantur.cum dicatur.omne sacrificium sacerdotum igne consumetur.sed Nicolaus in hoc decipitur: qm̄ vt supra probatum est carnes sacrificiorum oblatorum pro sacerdotibus non cremabantur totaliter:sed cedebant in ius eorum. decipiendi aūt occasio ei est propter non posse accipere significatum huius termini sacrificium qō frequentissime nullam carnis oblationem signat:sed aliquid de pane vt patet supra.2.c. ⁊ Nume.15.c.⁊ hic cuz dicatur de lege sacrificij ⁊ libamentor ⁊ de sacrificio simile:in quibus manifestum est impossibile esse accipi sacrificium pro carnibus alicuius animalis imolati: sed pro pane solum. putauit autem Nicolaus q̄ sacrificium semp assumeretur pro carnibus animalium. vnde ⁊ in hoc satis decipitur.(Nec quisq̄ comedet ex eo).i.nullus comedet de sacrificio oblato pro sacerdotibus.s.de simila: quoniam cum nō liceret ipsis sacerdotibus comedere de hac simila cum eam pro se offerrent:non poterant aliqui alij eam comedere cū non fungerentur vice sacerdotum.nulli ergo comedendi eam ius erat. (Locutus est autem dominus ad moysen.) Hic agit de ritibus ⁊ iuribus hostie pro pctō ⁊ pro delicto.s. quid de illa ad sacerdotes pertineat ⁊ quid ad deum.⁊ ponit ℔ locutus est tāq; oza tionis caput cum de alia materia agatur hic q̄ supra actum sit. (Loquere Aaron ⁊ filijs eius.) Aliquādo in legibus datis iubet deus vt loquat Moyses filijs israel.⁊ aliquando iubet vt loquat Aaron ⁊ filijs eius.nam si lex ad totum populum pertineat dicebat q̄ Moyses loqueret filijs israel, Si vero pertineret ad solos sacerdotes dicebat q̄ loqueret Moyses Aarō ⁊ filijs eius.℔ autem qō ℔ dō ad solos sacerdotes pertinet.s.de sacrificio pro pctō ⁊ delicto agere.nam q̄q̄ ipsi soli non offerrent sacrificium pro pctō ⁊ delicto quoniam potius ista vulgares faciebant:tamen pertinebat ad sacerdotes in̄tum ipsi soli ministrabant in eo:⁊ ad eos dumtaxat pertinebat sumere partes de carnibus eius. ⁊ ℔ exponit ℔ in lra cum agatur de partibus cedentibus in ius dei ⁊ de partibus quas assequebantur sacerdotes. (Ista est lex hostie pro pctō.) Non agitur ℔ de sacrificijs pro pctō sacerdotum:sed potius de sacrificijs pro pctō secularium.nam sacrificia pro pctis sacerdotum incensa totaliter cremabāt vt patet Exo.29.vbi cuz agitur de sacrificio pro pctō sacerdotuz in ꝺsecratione sua iubet vt totaliter cremetur extra castra.℔ autem dicitur quasdam partes sacrificij pro peccato in ius cedere sacerdotum.non est igitur hoc intelligenduz de sacrificio pro pctō sacerdotum sed popularium.(Ista est lex hostie pro pctō.) Non est intelligēduz q̄ ponatur hic lex hostie pro pctō.s.pro quibus pctis offerri debeat vel de quibus peccatibus:qm̄ de hoc supra.4.et.5.c.dictum est.sed intelligit poni ℔ legem hostie pro pctō q̄tum ad locum imolationis ⁊ comestionis:⁊ q̄tum ad iura eor gbus cedebat.(In loco vbi offert holocaustū cozā dño.) Tollit hic dubiū.putaret aliqs sicut sunt diuersa genera sacrificior ita esse diuersa loca imolatiōis eorum.Sed respondet hoc non stare: qn potius vbi holocaustum imolatur ibi debent sacrificia ista imolari:animalia autē tradita in holocaustum imolabantur ad partem septētrionalez altaris holocaustorum circa ostium tabernaculi vt habet supra.1.c.⁊ ibidem omnia alia animalia in qōcūq; genus sacrificij oblata offerri deberent.dicitur autem de loco holocausti eo q̄ istud sacrificium erat cōmunius cum quotidie fieret: ⁊ ob hoc notius poterantq; per ipsum omnia alia cognosci.dicitur autem immolari cozaz domino qm̄ in ostio tabernaculi fiebat imolatio in quo erat spāliter deus.(Quia sanctuz sanctor est) i.valde sanctum.sanctus enim aliquando significat aliquid separatum ab alijs sic dicebatur supra de simila cedēte in ius sacerdotum sanctum sanctorum erit Aaron ⁊ filijs eius.i. q̄ ille partes essent separate Aaron ⁊ filijs suis.hic autem accipit sanctum aliter quoniam non potest dici separatum:sed vocat sanctum.i.applicatum ad deum.⁊ tunc redditur hic causa superiorum cum dictum sit q̄ offerretur hostia pro pctō in loco in quo offertur holocaustum.huius autem causam dicit esse quia sanctum sanctor est.i.qz valde sanctum est.q.d.iustuz est offerri ⁊ imolari hostiam pro pctō in loco in quo imolatur holocaustum:qz sicut holocaustum sanctum est ita ⁊ sacrificium pro peccato sanctum est.(Sacerdos qui offert eam comedet eā in loco sancto.) Ponitur hic ad quem deberet pertinere hostia pro pctō.⁊ dō q̄ pertinerent carnes eius ad sacerdotes qui offerrēt illam. Non tñ est intelligendū q̄ tota hostia pro pctō sacerdotibus proueniret:qm̄ adipes eius semp debant dño sicut adipes oim aliorum sacrificior vt patet supra.3.c.s.ois adeps dñi erit iure ppetuo.cremabat et cauda alialis cuz partib⁹ q̄ adherebāt lūbis.nā sic in sacrificio pro delicto offert vt p3.j.sed sacrificij pro delicto ⁊ pro pctō eadē lex iponit.q̄ deberet de hostia pro pctō tolli cauda cū alijs partibus carniū que adherent lumbis vt cremaretur cozam dño.dō autē q̄ sacerdos comedet eam.i. partes istius hostie que ei proueniebant.nam totum qō in ipsa hostia pro pctō erat tam pellis q̄ carnes sacerdotibus proueniebat preter adipes renunculos ⁊ caudam.(Sacerdos qui offert eam comedet.) In hoc videtur inui ad solum sacerdotem offerentem ⁊ explentē cerimonias hostie pro pctō ptinere carnes. sic enim in ghusdam alijs fiebat.nā sacerdos qui obtulisset holocaustum habebat pellem eius vt patet.j. ⁊ sacerdos qui obtulisset hostiam pacificam accipiebat armuz dextrum vt patet sequenti.c.ita autem ⁊ hic videbit.Sed forte dōm erit q̄ non ptineret ista hostia pro pctō ad solū sacerdotē qui offerret eaz sed et ad oēs sacerdotes:qm̄ dō.j. ois masculus de genere sacerdotali vescet carnibus eius. ¶ Dicet aūt aliqs hoc nō tenere:sed potius ad solū sacerdotē offerētē ptinere: qm̄ dō q̄ deberet comedi ista hostia in loco sancto:nō tñ poterāt oēs sacerdotes simul obuenire ad comedendū eā in loco sancto.dō igitur ad solū sacerdotē qui offerret hoc ptinere. ¶ Sed nō stat istud arm. qm̄ eodē mō nullū ius esset de sacrificijs qō oibus sacerdotibus cōueniret:qm̄ oia sacrificia comedebant in loco sacro sicut p3 ℔ ⁊ sequenti.c.tñ aliqua erant que oibus sacerdotibus cōueniebant sic p3.j.de simila oblata de qua dō q̄ diuideretur eq̄liter inter oēs filios Aaron. ¶ Dōm tñ est bis nō obstātib⁹ q̄ hostia pro pctō ad solū sacerdotē offerentez ptinebat:⁊ nullus alius de sacerdotibus in ea ius aliqō bēre poterat sicut hic dō:sed sacerdos qui offert eā comedet.i.ad solū sacerdotē qui offerebat ptinebat comedere eaz.Si enim non esset hic sensus nihil spāle operaret ista clausula: sz deberet dici q̄ hostia pro pctō cedet in ius sacerdotū.dō tñ spāliter q̄ cedat in ius sacerdotis offerentis.ergo oportet ad eum solum ptinere.Itē qz dō j. de hostia pro delicto.ad sacerdotē qui eam obtulerit pertinebit.sed manifestū est q̄ si oibus sacerdotibus indifferēter ptineret istud ius nō differret spāliter ptinē ad sacerdotē q̄ eā offerret.q̄ opz dici ptinere istā hostiā pro pctō ad solū sacerdotē offerentē.Cū aūt obijcit de eo qō habet.j.s.q̄ ois masculus de gīe sacerdotali comedet eā in loco sancto. nō est intelligenduz q̄ ad oēs ptineret sacerdotes: sed solū ad eos q̄ erant de gīe istius sacerdotis offerētis:⁊ sic q̄is itelligeret de oibus sacerdotibus ⁊ oibus descēdētibus de gīe suo:tñ non erat sensus q̄ ius cuiuslibet hostie pro pctō ptineret ad oēs sacerdotes.sz magis erat sensus q̄ licitū erat oibus masculis de gīe sacerdotali comedere de hostijs pro pctō ⁊ nō ad aliquē aliū de alio genere:nec ad aliquā feminā sacerdotalis generis. ⁊ tunc satis stat q̄ q̄is oibus masculis de genere sacerdotali licitū est comedere de hostijs pro pctō:tñ non poterant oēs comedere de q̄libet hostia pro pctō sed de ea q̄ eis in ius cedebat.s. qm̄ ipsi aut

eorum

Nico. opi.

Confuta.

B †

† De ritib⁹ ⁊ iuribus hostie p pctō ac p delicto.

† Notandū.

Dubium.

† Rūsio.

† Ad quez hostia p pctō attinere deberet.

D †

Obiec.

Rūsio.

Decimia. auctoris.

eorũ parentes offerrent ꝛ cõplerent cerimonias pro pctõ.(In loco sancto atrij tabernaculi.)Cum essent ista sacrificia sacra in oibus debebat obseruari in eis reuerentia quedã.ꝛ hec erat vt a ꝑsonis sacris comederent vt pꝫ.j.ꝛ ẽt in loco sacro.s.in loco tabernaculi vt h dr̃.nõ enim erat licitũ sacerdotibus comedere intra tabernaculũ:qꝛ ille locus sanctior erat:sed solũ in tabernaculi atrio.ibi ẽt soliti erant comedere populares cũ offerrent hostias pacificas vt pꝫ Deu.12.et.16.c.(Quicqd tetigerit carnes eius sanctificabit.)

Qõ. 11.

¶Aliq enim referũt h ad sacerdotes tangentes ista sacrificia:qm̃ eis sanctificatio.i.mundicia inesse debebat:q̃obrẽ si aliqs eoꝝ quouis mõ imũdus eẽt nõ erat ei ius de sctificatis comedere vt habet.j.22.c.¶Sed ista solutio nõ ꝯuenit:qm̃ tunc nõ diceret in lr̃a.quicqd tetigerit carnes eius sed qcũqꝫ tetigerit:qm̃ iste tactus solũ ꝑtinebat ad hoies cũ nihil aliud sit qd mundari debeat aut possit ad tangendũ res sacras nisi hõ.Cũ igit in neutro protulerit in aiatis rebus ꝛ nõ de hoie intelligi dedit.nam alr̃ masculine proferri voluisset.Itẽ pꝫ in sequenti cũ dr̃.si tetigerit vestis carnẽ sctificatã q deret lauari:ꝛ si in olla coqueret deberet interdum abstergi ꝛ interdũ frangi:sed hic nõ fit mentio de hoie.ergo non est sensus q qcũqꝫ tangeret rem sacram deberet ante sctificari i.esse mundus q̃q̃ h verũ sit:sed intelligit q illa res que ꝯtingeret res sacras h ipso sanctificabat.i.ꝯ̃hebat ide aliqd ſm qd dicebat sanctificata cũ ante sanctificata nõ esset.Nec tñ intelligendũ est q iste res que per tactũ alicuius carnis sancte sctificabant efficerent ita sancte q iam nequaq̃ liceret eas conuerti ad vsum humanũ:sed solũ dicebant sancte.i.ꝯ̃hentes quãdã q̃litatẽ ſꝫ quã dicerent sctẽ qd ante eis nõ ierat.qd pꝫ cũ dr̃.j. de veste q si tangeret carnẽ sanctam deberet lauari:si tñ ipsa totalr̃ sanctificaret nõ poterat ꝯuerti ad vsus humanos sic nõ licebat ꝯuerti carnes sacras aut vestes sanctas in prophanos vsus.idẽ de olla enea pꝫ cũ in ea coqueret carnes pro pctõ:abstergebat nãqꝫ ꝛ iterũ hũanis actionibus ꝑficiebat.Sed dõm est q ꝯsecratio ista quã acqrebat res inanimata per ꝯtactũ alicuius carnis sancte erat impfecta.¶Pro quo danda est regula q res per applicationẽ ad diuinuꝫ cultũ ꝯ̃hebant ꝑfectã sanctificationẽ:res tñ que ꝯ̃hebant sanctificationẽ per ꝯtactũ reꝝ sacrarũ nõ ꝯ̃hebant ꝑfectã sanctificationeꝫ.ꝑma pars pꝫ qm̃ si aliq̃ res imolaret deo illa nõ poterat ꝯuerti ad vsus ꝓphanos: sed vel cremabat corã dño vel comedebat a sacerdotib9.Eodem mõ vestes ille que applicabant ad ministrationẽ diuinaꝫ vt vestes pontificales Aaron:ꝛ filioꝝ eius nõ poterant cõuerti vllo mõ ad vsus humanos.Idẽ pꝫ de vasis sctẽ ministratiõis: nã nõ licebat ministrare in eis nisi corã dño.hec aũt ꝑfecta sanctificatio erat.vocat aũt impfecta sanctificatio qñ aliqua res ꝯ̃hebat aliquã sanctificationẽ non tñ ꝓpter h vsibus humanis subtrahebat.sic pꝫ de veste que sanctificabat per ꝯtactũ reruꝫ sacrarũ.nã illa ꝯuerti poterat ad vsus humanos:tñ aliquo tp̃e sanctificata erat in quo illicitũ erat cõuerti illã ad vsus humanos.s.anteq̃ lauaret.nã postq̃ vestis cõtigisset carnes sacras erat sanctificata vsqꝫquo lauaret:ꝛ eo tp̃e vsibus humanis applicanda nõ erat.i dẽtidẽ aũt de olla enea in qua coquebantur carnes sacrificij pro pctõ.nã illa sanctificata erat toto tp̃e quo nõ esset defricata:ꝛ tunc nefas erat in ea aliquid de vulgarib9 cibis coquere:aut eam ad q̃uis laicalẽ transferre administrationẽ.Cũ vero defricata esset iam non manebat ei vlla sanctificatio:sed licebat ad quoslibet humanos cõuerti vsus.Ex his pꝫ.2.particula ꝑposite qõnis.s.q res que ꝯ̃hebant sctificationẽ per ꝯtactũ rerũ sacrarũ non ꝯ̃hebant plenaꝫ sanctificationẽ.pꝫ fundamentũ huius.nã vestis que ꝯtingeret carnes sacras non abstrahebat simplr̃ ab vsibus humanis:sed solum vsqꝫquo lauaret.de olla aũt enea idẽtidẽ erat qm̃ aliqñ ius erat eã humanis administrationibus applicari.s.cũ defricata foret.iste autẽ vocant sanctificationes impfecte qꝛ nõ simplr̃ sed ad paruum tẽpus sctificabant.(Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa lauabit.)Sanguiꝫ hostie pro pctõ ꝛ oim aliaꝝ hostiaꝝ sacerdotis erat:qm̃ in oibus sacrificijs sanguis offerebat ad expiandũ sic adipes cõburi gñale erat:ideo qdcũqꝫ tangeret sanguinẽ sacrificij pro pctõ ꝯtingebat aliquã rem sacrã ex cuiuꝫ ꝯtactu necessariũ erat sctificari ipsam rem ꝯtingentẽ:ꝛ ob h lauabat.Et nõ soluꝫ intelligendũ est si aliqd ꝯtigisset sanguinẽ sacrificioꝝ: sed ẽt si ꝯtigisset carnes sacras qñ erant cocte vel cum essent in olla.eodẽ enim mõ vtraqꝫ sacra erant:ꝛ q̃q̃ hic nõ exprimat tñ exꝑmit Aggei.2.c.cũ dr̃.interroga sacerdotes legẽ dicẽs.si tulerit hõ carnẽ sanctificatã in ora vestimenti sui ꝛ tetigerit de summitate eius panẽ:aut fermentũ:aut vinũ:aut oleũ:aut oẽm

A Qũo per ꝯtactum rei sctificate res cõtrahũt mũdiciã ꝛ qũo nõ.

Notã.

Regula gñalis.

B Uasa fictilia si tãgerẽt a rebuꝫ sacris debebant frãgi:vasa vero enea nõ vt infra.

De sanguine ꝛ carnibuꝫ cuiuslibꝫ hostie qũo ꝑ cõtactum ipsoꝝ reꝫ tãgẽs efficiebat sancta.

cibũ nunqd sanctificabit.rñdentes sacerdotes dixerunt non.in quo innuit vestem sanctificatã esse ex tactu carniũ sacraꝝ.Itẽ sciendũ est q q̃uis ꝯtingentes imediate res sacras sanctificabant:tñ si ipse res sanctificate per ꝯtactũ iterũ tangerent alias res nõ sanctificabant ille res:qm̃ sic ꝓcessus esset in infinitum in sanctificatione reꝝ per ꝯtactũ:ꝛ nesciret qd deberet abstergi vel ꝯfringi ꝑp sanctificationẽ:qd nõ ꝯuenit.¶Considerandũ aut est q per ꝯtactũ rerũ sacraꝝ id qd ꝯtingebat eas sacrum efficiebat:sed nõ erat h gñale:qm̃ aliqñ ꝯtingendo res sacras nulla inducebat sanctificatio in re tangente:sic si aliq̃ res tangeret pellẽ ipsius aialis imolati:aut si tangeret altare holocaustoꝝ vel aliqd de vasis sacre administrationis.nã si vestis humana vel aliqd vas ꝑtinens ad ministratiões ꝓphanas tangeret ipsum altare holocaustoꝝ vel aliã rem sacrã in sanctuario: nõ ex h ꝯ̃hebat aliqua sanctificatio in veste aut vase:sed nulla precedente lotione rursus humanis vsibuꝫ applicanda erat.Si tamen vestis vel aliqua res pertinens ad humanas ꝛ prophanas ministrationes sanguine sacro aspergeretur aut contingeret carnes sacras cum cocte essent in olla:sanctificationem ex h ꝯ̃hebant.Pro quo danda est regula q si res sacra que ꝯtingeret talis erat vt per ꝯtactũ aliq̃ eius pars adhereret rei tangẽti oportebat rem ꝯtingentem sanctificari:ꝛ ob h aut lauari aut ꝯfringi.si autem res sacra que ꝯtingeretur per ꝯtactum nõ adhereret aliqualiter rei tangenti non ꝯ̃hebat reꝫ tangens aliquã sanctificationem nec oportebat eam cõfringi aut lauari:ideo cum aliqua res ꝯtingeret altare holocaustorum aut vestes sacras pontificis vel sacerdotum minoꝝ quoniam ille non erant talis ꝯditionis vt per ꝯtactuꝫ adhereret aliqualiter pars illoꝝ rei tangenti:non acquirebat res ꝯtingens aliquam sanctificationem.Cum tñ aliqd aspersum esset de sanguine hostiaꝝ adherebat ipse sanguis totus vesti:ꝛ si carnes coctas tetigisset vestis adherebat aliqua carnium aut humoris earum pars vesti: ideo oportebat ipsis res ꝯtingentes ꝯsequi aliquam sanctificationem:ꝛ ob h lauari aut ꝯfringi.patet enim de veste in cuius ora carnes sanctificate adheserunt vt habet Aggei.2.c.ꝛ q̃q̃ de carnibus ꝛ sanguine idem ius foret:tamen potior causa in sanguine erat.nam cuꝫ sanguis totus esset humor tenacius adherebat ꝛ totus vesti aut alteri rei:carnes autem sacre q̃q̃ in decoctione haberent humiditatem aliquã ꝛ de earum substantia partes tenere in humores soluerent:qꝛ tñ solidioris nature sunt non poterant ita contingi ꝛ coherere sicut in humore sanguineo patet.¶Item q̃q̃ hic de sanguine hostie pro peccato dicatur de omnibus sacrificijs idem erat cum subsisteret eadẽ ratio legis.s.q sanguis ille in omnibus sacrificijs sacer erat. vnde oportebat res inde aut perfusas aut aspersas quandam contrahere sanctitatem:sed non fuit expressum de ceteris sacrificijs:quoniam satis existimauit legislator hanc regulam ad aliam extendi debere notum esse.de carnibus quoqꝫ ideꝫ iuris patet.nam sicut olle in quibus coquebantur sacrificia pro peccato non poterant ad vsus humanos nisi prius lote forent cõuerti:ita ꝛ in vasis in quibus coquerent carnes sacrificiorũ pacificoꝝ.de veste quoqꝫ idem est.nam sicut vestis ꝯtingens carnes coctas sacrificij pro pctõ lauanda erat:ita ꝛ si ꝯtigisset carnes pacificarũ hostiaꝝ.(Lauabit in loco sctõ).i.q vestis ista ꝑfusa sanguine cuꝫ lauaret non erat extra sanctuariũ lauanda. cuius cã est qꝛ cum lauaret vestis humor sanguineus ibi exñs humori aqueo cõmixtus defluebat:vñ illicitũ erat in loco imũdo sacrũ illum humorẽ sanguineũ fundi:locus aũt iste sacer in quo lotio fieri debebat erat atriũ tabernaculi.nã intra tabernaculum non fiebat aliqua taliꝫ ministratio cũ munda foret:atriũ aũt locus sacer vocabat.(Uas autẽ fictile in quo cocta fuerit cõfringetur.)Uasa fictilia vocant vasa testea de luto facta:ꝛ dñr fictilia a fingẽdo:qꝛ fingere est opus figuloꝝ:vñ ipsi a fingẽdo noia sumpserunt.fictilia aũt vasa ꝑ fictionẽ figuloꝝ fabricant.ista aũt ꝯfringenda erant cum in eis coquerentur carnes sacrificioꝝ.cuius cã est:qm̃ per ꝯtactum illum alique partes tenere ipsaꝝ carnium in humores resolute vasis adhesere fictilibus:ꝓpter qd humane ministratiõi illicita sunt quousqꝫ omne quod eis sacrum adhesit ablatum fuerit;sed a vasis fictilibus auferri quicquid eis in carniuꝫ decoctione adheserit difficilimũ est:tum qꝛ vasa fictilia partes aliquas porosas habent que in decoctione sua igne agente causate sunt.illas vero liquidus ac tenuis intrat humor de substantia carniũ resolutus a quibuꝫ defricatione nulla auferri potest:tum qꝛ si quisq̃ ei valide defricare conetur citius ea perfringet q̃ defricauerit cum testea materia ꝛ fictilis robur paruum habeat ꝛ ad fortẽ defricatio-

Nõ erat ꝓcessus i ꝯtactu sctificatorum.

Quedam erãt res sacre ꝑ quoꝝ ꝯtactũ non ꝯ̃hebat aliqua sctificatio i tangẽtibus.

C Regula.

In rebus sacris que adhereri poterãt tãgẽti causabat sctificatio cũ tãgerentur.

D

Uasa fictilia qd ꝛ vñ sint.

E Qr vasa fictilia ꝯfringebantur.

nem cōfringi necesse est. Oportuit ergo q illa vasa fictilia confringerentur ne quouis modo amplius humanis seruirent ministrationibus. Cum vero confringerentur ista vasa oicenduz est non ea in quolibet loco effundi: sed in loco mundo extra castra: quoniā ista aliqd sacrum sibi retinere videnť propter qō inter res imundas conculcari non debent sed in loco mundo a prophanis contaminationibus sequestrari. simile patet de cineribus altaris: illi namq cum effunderentur extra castra in loco mundo ponebantur q: ad res sacras pertinuerunt. de boc. ē. 4. et. 5. c. (Q: si vas eneum fuerit defricabiť z lauabiť aqua.) Ista lotio eneorum vasoz in atrio tabernaculi fieri debere vī: quoniam sicut cum vestis sanguinis aspersa lauanda fozet in atrio tabernaculi lauabatur vt in loco mundo sacer ille sanguineus humor defluweret: ita z cum vas eneum lauanduz atq defricanduz fozet oportebat vt intra atriū tabernaculi boc fieret vt humor de carnibus resolutus eneo adherens vasi: aut parti cule quedam tenues inde elicite que de carnibus fuerant in locum mundū decurreret. ¶ Causa aūt quare vasa enea non cōfringebanť cū in eis sacrarū carniū fuisset decoctio est: q: ideo vasa confringebanť q: non poterant inde partes sacrarū carniū totaliter abstergi. in vasis aūt eneis poterat plena fieri absterſio: ideo non oportebat confringi. nam cause ille que in fictilibus ponebanť vasis propter quas perfecte defricari non possent in vasis eneis non consistunt. prima quidem quoniaz lz vasa propter ignem decoquentem pororitates quasdam assequanť. in vasis tamen eneis pororitas nulla est: sed potius partes sibi cōpactissime z materia valde solida z tersa propter qō era polita nature specularis sunt. Scōa etiā cā in his non consistit. nam q̄q̄ vasa testea z vniuersaliter omnis materia fictilis magnam non sustineret defricationez ex infirmitate sua: vasa tamen enea solida valde sunt: ideo qualitercūq defricenť non pereunt sicut fictilia: non igiť fuit conueniens vasa metallina confringi sicut fictilia: cū in eis sacrozū carnium decoctio facta est. ¶ Scienduz aūt est q id qō bic dī de vasis eneis de oibus vasis metallinis intelligendū foze. eedem namq cause propter quas vasa enea non confringunť subsistunt in omnibus metallinis vasis: qm igiť non exprimať de eis littera intelligēda est. potest aūt z aliter dici q vasa enea non dicunť bic spāliter vasa alicuius metalli condistincti ad alia metalla: sed accipiť generaliter vas eneū pro quocūq metallino vase qō depēdet ex significatione huius nominis es: qō aliqn quoddam spāle metallum designat: interduz aūt omnia metalla era vocanť. vnde conuertunť ista duo. s. es z metallū: z tunc lex ista generaliť ponet de omnib⁹ metallinis vasis. (Omnis masculus de genere sacerdotali vescet carnib⁹ eius.) Dic poniť regula de his qb⁹ licitum erat comedere de carnibus sacrificioz: z q̄q̄ bic nibil aliud exprimať: tamen intelligenduz est q ille q comedere deberet de carnibus sacrificij huius mundus esset: imundis autē non licebat comedere aliquā rem sanctificatā neq eaz tangere siue sacerdotes essent siue alij quicūq vt patet. j. 22. c. ista tn regula non distinguit personaz conditiones sed ipsas personas: q̄tū autem ad conditionem personarū referť ad eam legē que habeť. j. 21. et. 22. c. poniť bic aūt aliqd spāle in carnibus sacrificij pro pctō. nam cū alique partes sacrificioz pacificoz aut de oblata simila sacerdotibus proueniebant licituz erat oibus de genere sacerdotali siue masculis siue feminis illis vesci duz tn mundi essent. idem quoq licebat seruis empticijs bebreozū sacerdotū vt patet. j. 22. c. bic aūt solis masculis carnib⁹ sacris sacrificij pro pctō vesci licitū est: qm spāle aliqd erat in sacrificio pro pctō z pro pacificis bostijs. In bostia nāq pacifica ius erat sacerdoti aliqd comedere: laicis quoq alique partes pertinebant gbus vescebanť: ideo omnibus de familia sacerdotum ius quoq esse videbať vt de partibus illis sacrificioz pacificorum degustarent: in sacrificio autē pro pctō non licebat quicq̄ laico offerenti ad comedendū contingere. vnde ex parte sacerdotū aliqō spāle esse debebat. s. vt soli masculi de genere sacerdotum comederent: filiabus autem eozum boc non liceret nec etiam seruis empticijs masculini sexus gbus alijs partibus sacrificiozum vesci ius erat. ¶ Scienduz aūt q sicut in carnibus sacrificij pro pctō aliqd spāle erat qō solis masculis degustare liceret: ita z in simila oblata pro pctō sancituz erat vt solis masculis de genere sacerdotū ea vesci liceret vt bī. j. cuz dī. mares tn stirpis Aaron comedēt illud. (Quia sanctū sctōz est.) Redditť cā supiozū. s. q nō liceret alijs degustare carnes sacras nisi masculis de gñe sacerdotū: q: sancte sanctoz sunt. i. q: sunt multum sctē: z cuius carnes sanctas feminis de stirpe sacerdotuz z

Ubi eneoruz vasoz lotio fieri debet.

Enea vasa qť nō dfrigebantur.

Notandū.

Quib⁹ licituz erat de sacrificioz carnib⁹ comedere.

Redditio cause superiozum.

fuis empticijs degustare liceat: tn nō licet ōgustare carnes sanctas sctōz. i. est valde sepatū. q. d. alie carnes sacre vt in bostijs pacificis sepate sunt. s. a vulgariū degustatione z nō ab his qui sunt de familia sacerdotū siue masculi siue femie siue serui empticij: carnes tn sacrificij pro pctō nō solū sancte sunt. i. sepate: sed sancte sanctoz. i. valde sepate: ideo nō licet ēt oibus de sacerdotū familia illis vesci. (Hostia. n. que cediť pro pctō.) Dic agiť de alio gñe sacrificij pro pctō de quo nullatenus cuiq̄ bominū degustare licebat sed totaliť igne cremādū erat: z istud sacrificiū pro pctō erat qō offerebať in dsecratione sacerdotū vt patet Exo. 29. c. z pro pctō sacerdotis magni vt patet. ē. 4. c. z pro pctō totius populi vt patet. ē. 4. c. in hac aūt non observabanť cerimonie q̄ in alijs. s. q aliq̄ pars cremarebť ante deuz z alia daretur sacerdotibus: qm totū qō in ipso aīali erat preter adipes cremabať extra castra. (Hostia. n. que pro pctō cediť.) i. q̄ occidiť pro pctō totius ppli z sacerdotis magni solius z in dsecratione sacerdotū: qm pro alijs pctis nō occidebať tale sacrificiū quale bic. (Cuius sanguis inferť in tabernaculū testimonij.) Dic poniť dzia huius sacrificij ab oib⁹ alijs: qm in nullo alio sacrificio pro pctō offerebať sanguis intra tabernaculū nisi in isto: qm i ceteris fundebať sanguis ad basim altaris bolocaustoz z tingebanť cornua eius. in b aūt qō bic dī inducebať sanguis intra tabernaculū z aspgebať septies ō velum sctī sctōz z tingebanť cornua altaris thymiamatū qō erat intra sanctuariuz vt p3 supza. 4. c. dī aūt bic q inferť sanguis in tabernaculū testimonij ad dziaz sanguis qui inferebať intra sancta sctōz. nā in die expiatōis semel p ānū sacerdos magnus introducebat sanguinē in sctā sctōz vt p3. j. 16. c. b aūt nō inferebať intra sctā sctōz sed solū intra sanctuariū. (Ad expiandū in sanctuario). i. q iste sanguis introducebať intra tabernaculum vt expiaretur intra illud. Erat aūt ista expiatio quedaz pctōz expurgatio que fiebat per cerimonias quasdā factas in sanguine: vnde aspersio septēnaria que fiebat ō velum sancti sctōz z delinitio cornū altaris erant expiationes pro pctō in sanctuario i. in tabernaculo accipiendo stricte sactuariū: qm oēs expiationes fiebant in sanctuario: tn nō fiebant oēs in tabernaculo: sed rarissime in tabernaculo fiebant. (Non comedeť iz cōburetur igni.) Quare aūt. non comederenť iste carnes z quare cremabanť totaliť in igne extra castra supza. 4. c. dictum est.

Expiatio quid sit.

De ritu sacrificioz pro delicto.

¶ Hec quoq est lex bostie pro delicto. Sācta sanctorū est. Idcirco vbi imolabitur bolocaustuz mactabitur z victima pro delicto: sanguis eius per gyrum altaris fundeť. Offerēt ex ea caudam z adipem qui operit vitalia: duos renunculos z pinguedinem que iuxta ilia est: reticulumq iecoris cum renunculis z adolebit ea sacerdos sup altare. Incensum est domini pro delicto. Omnis masculus ō sacerdotali genere in loco sancto vescetur bis carnibus: q: sanctum sanctorū est. Sicut pro peccato offereť bostia: ita z pro delicto. Utriusq bostie lex vna erit. Ad sacerdotem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui offert bolocausti victimam: habebit pellem eius. Et omne sacrificium simile qō coquitur in clibano: z quicquid in craticula vel in sartagine preparatur: eius erit sacerdotis a quo offertur: siue oleo conspersa siue arida fuerit. Cunctis filijs Aaron mensura equa per singulos diuide.

°Qō. 12. A Quō peccatū ac ō lictū differunt et sacrificia p pecato z p delicto.

Hec est quoq lex bostie pro ōlicto. Supza agebatur de sacrificio pro pctō b aūt agiť de ritu sacrificioz pro delicto. ° ¶ Dicunť autē sacrificia pro delicto differri a sacrificijs pro pctō fm q pctm z delictū differūt. Est aut dzia inter ista qm pctm cōsistit in cōmissione siue volūtaria siue per ignorantiam. delictum autem cōsistit in omissione. vnde pctm est cum aliquis agit cōtra aliquam legem positam. delictum vero cum omittit facere qō lex mandauit fieri: etiam delictum

etum dr̄ qñ aliquis peccauit per cōmissionem ⁊ debuisset imediate ſm aliqua precepta posita in lege mundari: ⁊ non curauit mundari: qz tunc non solum pctm̄ est in hoc ꝙ fuit ꝺ alicꝫ legez factum: sed etiam in hoc ꝙ iste omisit illo tempore mundari quo mundandus erat. de vtrocꝫ genere delicti patent exempla precedenti. c. ⁊ sic dr̄ ibidem de illo qui tetigit aliquid imundū: ⁊ non curans se expiare oblitus fuit imundicie sue deinde recordatus est dr̄ ꝙ subiacebit delicto: ⁊ pro bis delictis sacrificia offerenda erant sicut hic dr̄: ⁊ qz modicū differt pctm̄ a delicto pauca aut nulla dr̄ia est in ritibus sacrificij pro pctō ⁊ sacrificij pro delicto: subtrxit tm̄ legislator de sacrificio pro delicto ne illud ꝓtermittens dubitandi causam impenderet. (Sancta sanctoꝝ est). i. multū sancta vel multū segregata a ꝓphanis rebus. ſic dicebatur. ē. de hostia pro pctō ꝙ sancta sanctorū est: equa enim sibi sunt sacrificia pro pctō ⁊ pro delicto: ideo sicut in sacrificijs pro pctō non erat licitū alicui vesci carnibus sanctificatis nisi masculis de genere sacerdotali vt. ē. declaratū est. ita ⁊ hic eisdē solis licet. pz qz ꝯꝯ hoc hic non exprimatur: tm̄ subiungitur. ī. ſſaliter ꝙ eadem lex esset hostie pro pctō ⁊ pro delicto. Omnia igitur que hic non exprimunt debent trahi ad similitudinez illius qō supra dictum est de sacrificio pro pctō. (Idcirco vbi imolabit holocaustuz mactabit victima pro delicto.) Ponit hic locus in quo victima pro pctō erat iugulanda. ⁊ dr̄ ꝙ in loco vbi holocaustum iugulabat. ⁊ redditur cā ex superioribus qz dicebat supra ꝙ ista victima pro delicto sancta sanctoꝝ est. i. multū sancta: iam debebat iugulari in loco in quo holocaustū iugulabatur. q. o. ꝙ si victima pro pctō fuisset aliqd prophanū non iugularet in loco vbi iugulabat holocaustum: qz tm̄ erat sancta sanctoꝝ. i. multū sancta ꝺueniens erat vt imolaret in loco in quo imolabat holocaustū. (Sanguis eius per gyrū altaris fundet.) ꝯꝯ nō esset aliqua dr̄ia inter hostiā pro pctō ⁊ pro delicto ꝯtuz ad carniū cerimonias: erat tm̄ ꝯtū ad expiationē que fiebat in sanguine. Nā in sacrificijs pro pctō quādo cremabat totum cadauer animalis extra castra sanguis aspergebat intra tabernaculum ante velum ⁊ tingebant cornua altaris thymiamatuz: ⁊ reliquus sanguis fundebat ad basim altaris holocaustoꝝ vt patet. ē. 4. c. in alijs autem sacrificijs pro pctō sanguis fundebat ad basim altaris holocaustoꝝ ⁊ tingebant cornua eius vt patet eo. c. In sacrificio autem pro delicto vt hic dr̄ fundebat sanguis per gyruz altaris. i. sup parietes altaris per circuitū eius in quo habebat aliqd simile sacrificiū pro delicto cū sacrificio holocaustoꝝ ⁊ victimaꝝ pacificaꝝ. naz in illis sanguis fundebat sup parietes altaris per circuitum vt patet. ē. 1. et. 3. c. ¶ Causa aūt quare non fiebat simul expiatio in sacrificio pro pctō ⁊ in sacrificio pro ꝺlicto cū vtrūcꝫ videat pro pctō fortassis alicui dubia erit. ¶ Et dōm ꝙ non debuit poni eadē cerimonia in sanguine vtriuscꝫ sacrificij: qm̄ per sanguinē fit expiatio pctoꝝ ꝛz legē vt dr̄ ad Hebr. 9. c. ⁊ qz ad diuersa pctā opz fieri diuersas expiationes ꝺueniēs fuit vt ꝛz diuersitatē pctoꝝ ita fieret diuersitas expiatōis: pp. qō cū i sacrificio pro pctō spāliuſ fiat expiatio ꝯ in oibus alijs sacrificijs posite fuerunt spāles cerimonie in aſperſiōe sanguis in sacrificio ꝓ pctō ⁊ in alijs sacrificijs. nā in alijs semp sup parietes altaris funditur sanguis: in sacrificio autem pro peccato fiunt tinctiones cornuum altaris: ⁊ quedam alie aſperſiones ⁊ rursus: quoniam peccatum summi sacerdotis ⁊ totius populi sunt maiora peccatis ꝑsonarum priuatarū fiunt speciales quedam cerimonie in aſperſione sanguinis in sacrificijs factis pro illis peccatis ꝯ in alijs sacrificijs. nam in bis aſpergebatur sanguis coram velo sancti sanctorum ⁊ corā altari thymiamatum. In alijs autem solum fiebant expiationes sup altare holocaustoꝝ: quoniam igitur peccatum ⁊ delictum inequalia sunt: qz pctm̄ ſm se magis est ꝯ delictum: oportuit vt distingueret istoꝝ ꝯtitas in expiatione facta in sanguine: ⁊ cum maius sit peccatuz ꝯ delictum: debuerunt fieri plures cerimonie in sanguine sacrificij pro pctō ꝯ in sanguine sacrificij pro delicto: ꝓpter qō reductum fuit sacrificiuz pro delicto ad modos expiationis sanguinis in alijs sacrificijs. (Sanguis eius per gyrum altaris fundetur.) Non vocatur gyrus altaris basis vel fundamentum altaris sed summitas parietū: ⁊ in illo gyro sup sūmitates tabulaꝝ altaris que sunt in circuitu vel in gyro altaris fundebatur sanguis. (Offerent ex ea caudam.) Istud solum erat qō de carnibus ipsius hostie pro delicto offerebat dñō: omnia nāqꝫ alia q̄ in carnibus cōputant cedebant in ius sacerdotum sicut erat in hostia pro pctō vt patet infra. (Et adipem qui operit vitalia.) Adeps operiens vitalia est quedā pinguedo existens sup cor ⁊ precordia que sunt mēbra sibi coniuncta. est etiā quedam pinguedo inter ipsa mēbra vitalia: ⁊ ista educebat de mēbris illis ⁊ cremabat coram dñō. Uocant autem ista membra vitalia ex eo qō in eis precipue ꝺsistit virtus. naz ꝯtuis anima ſm ꝙ forma sit essentialiter vnita toti corpori ⁊ non magis determinet sibi vnam partem ꝯ aliā: nec magis vni esse ꝯ ceteris tribuat iuxta Aristo. in. 3. de anima. tm̄ ſm ꝙ a ſa vnit corpori vt motor quibusdam partibus magis cōmunicat virtutem suam ꝯ alijs: ⁊ iste sunt ille in quibus potior totius corporis motus apparet: ⁊ a quibus cetere corporis partes influxam virtutez trahunt: ⁊ quoniam aialia viuere dicunt ſm quādam virtutē influxam corpori ab anima illa mēbra in quibus ꝓncipaliuſ ista virtus apparet mēbra vitalia nunc vocant: hmōi autem est cor ⁊ precordia qm̄ in his ꝓncipalior mouētis anime virtus apparet. (Duos renunculos ⁊ pinguedinē que iuxta ilia est.) Generale erat ꝙ in oibus sacrificijs tota pinguedo deo offerretur q̄ nomine adipis cōprehendit: siue de illis sacrificijs alique carnes cremarent coram deo siue non: renunculi autē ꝯtuis ꝓprie adipes non sint qm̄ tamen inter adipes nutriunt magis ad naturam adipum ꝯ carniū ptinent. nomine igit adipum dato ꝙ non exprimerent renunculi intelligebant: ideo in omnibus sacrificijs cremabant. pinguedo aūt que iuxta ilia est dr̄ esse maxima pinguedo intra viscera aialiſ: ⁊ est adherens lūbis in qua tegunt renunculi. ⁊ hec aliqñ vocat reticulum ꝯꝯ ꝓprie non fit. (Reticulūqꝫ iecoris cum renūculis.) Reticulum iecoris dr̄ esse quedam pinguedo que est sup epar: ⁊ vocat reticuluz qm̄ ad modū retis facta est: vocat autem hic improprie iecur ipsuz epar: qm̄ in quadrupedibus non assignamus iecur sed in volatilibus. hic tm̄ frequentissime accipit iecur ⁊ sumit pro epate. istud reticulum iecoris cremabat cum alia pinguedine interiori: ipsum autem epar ⁊ cor ⁊ mēbra vitalia omnia non cremabant nisi forte esset holocaustū aut pro pctō ⁊ cremaret extra castra: qz ista non ad pinguedinē sed ad carnes ptinent. (Cum renunculis). i. etiā renunculi cremabant. ista est repetitio superiorum: qm̄ supra dictum est de ipsis renunculis ꝙ cremarent: sed modus sacre scripture est aliqua interdū repetere. (Adolebit ea sacerdos sup altare.) Refert ad omnia supiora que vocant adipes: qm̄ ipsa cremāda erant sup altare. (Incensum est dñi pro delicto). i. omnia supiora debebant incendi corazꝫ dñō pro pctō. ⁊ pōt esse sensus ꝙ fit causa supiorum: qz dictum fuit adolebit ea sup altare. hic reddit causa. ſ. incensuz est dñi. i. ideo debent ista cremari sup altare qz incensum dñi sunt pro pctō. dr̄ autem incensum non thus: sed aliquid ad incendendū ordinatum: ⁊ sic erant adipes qui ad sacrificia separati erant. ⁊ dr̄ pro delicto: quoniam cum expiaret delictum oportebat ista incendi. (Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescet bis carnibus.) Hic ponit persona ad quā pertinent carnes istorum sacrificiorum. ⁊ dr̄ ꝙ pertinebant ad sacerdotes ⁊ solum ad masculos. nec tamen intelligendum est ad eos solos qui iam sacerdotes erant hoc pertinere: sed ad omnes etiam filios sacerdotum quātumcunqꝫ parue etatis ⁊ non consecratos in sacerdotes nec ministrantes. ad feminas autem de sacerdotali genere degustare de bis carnibus ius non erat: nec etiā seruis emptitijs quibus als licebat vesci rebus sanctificatis. Causa autem quare hoc fuit supra expressa est. Et cuz hic dicitur ꝙ omnis masculus de genere sacerdotali comederet de bis carnibus. non est sensus ꝙ de carnibus cuiuslibet hostie pro pctō comederent omnes sacerdotes aut ꝙ de ꝙlibet eius pars proueniret quoniaz supra probatū est: ⁊ etiā infra habet in lra ꝙ victima pro pctō pertinebat ad illum sacerdotem qui imolabat eam. Sed est sensus ꝙ omnis masculus de genere sacerdotali comederet de bis carnibus. i. ꝙ licitum erat eis comedere: de bis tamen nō ꝺueniebat vt de qualibet comederet sed solum de illa quā ipse imolaret: quoniā ipsa ad illum ⁊ ad oēs de familia eius pertinebat: ⁊ sic cuilibet masculo de genere sacerdotali de bis carnibus vescī licitum erat: qm̄ si ille cui iure proueniebāt cuilibet masculo de genere sacerdotali tribueret eas degustandas licite pozaret: si tamen tribuere vellet alicui femine de familia sua vel alterius sacerdotis eas degustandas tradere non licebat. idē quoqꝫ si alicui empticio seruo illas comedendas apposuisset quoniā minime licebat: sed solis masculis de genere sacerdotali. ¶ Alio mō pōt hoc intelligi ꝙ oibus masculis de gīie sacerdotali licitū erat vesci bis carnibus: qm̄ ꝯꝯ simul nō ꝯtingeret illos oēs nō bēre ius ad aliquas carnes oblatas pro pctō: successiue tm̄ oib⁹ licebat: qm̄ nūc licebat sacerdoti imolāti ⁊ toti familie sue degustare carnes illas pro pctō

B Que sit mēbra vitalia

† Reticulū iecoris qd sit.

C

† Carnes sacrificioꝝ ꝓ ꝺlicto non solū ptinēbāt ad masculos q iaz erāt sacerdotes: sed ēt ad filios sacerdotuz ēt si nō eēnt sacerdotes.

D

1. lre expō.

2. lre expō.

† Quo i loco victima ꝓ ꝺlicto erat iugulāda

† In sacrificio pro pctō ⁊ ꝓ delicto erat dr̄ia i effusione sāguinis tm̄ ⁊ carnib⁹

Qō. 13. A

† Dr̄ erat dr̄ia iter B in effusione sanguinis.

† Byr⁹ altaris qd fit.

z erant eis debite. deinde conueniebant alie carnes oblate pro pctō alteri sacerdoti z familie eius: z sic successiue veniebat vt oibus masculis de genere sacerdotali ꝓtingeret ius esse ad carnes pro pctō. z ponit hic regula eadez que erat in sacrificio pro pctō sicut habet. j. (In loco sancto vescet̄ bis carnib⁹.) Determinat locus ad esum istaꝝ carniū oblataruz. s. q in loco sancto i. in atrio tabernaculi comederent: z tunc tota familia masculoꝝ sacerdotis illius qui imolabat illud sacrificiū ꝺueniebat ad atriū tabernaculi z ibi comedebant: nō eniz licebat extra atriū educere has carnes qm̄ nō erant ꝓphane. nā si de sacrificijs pacificis que minus ꝓtinebant ad res sacras cū liceret vulgarib⁹ de illis aliqd comedere sancitū erat: vt intra tabernaculi atriū comederent cū dicerentur comedi coz̄ dño. a foztiozi institui debuit vt carnes sacrificij pro pctō atq; delicto intra sanctuarium comederent. (Quia sanctū sanctoꝝ est.) Dic redditur cā quare comederet sacrificiū pro pctō intra sanctuariuz: z dz q erat sanctū sanctoꝝ. i. q erat valde sanctū. si aūt nō fuisset aliquid sanctuz sed ad res ꝓphanas ꝓtinens nō comederet intra sanctuariū. (Sicut pro pctō offertur hostia: ita z pro delicto.) Supza dixeramus pctm̄ z delictū quasi ad idē ꝓtinere: ideo ceremonie sacrificioꝝ ipsoꝝ similes esse debuerunt. z sic dat regula hic q sicut offert hostia pro pctō ita z pro delicto. i. eadē obseruantia cerimonialis erit in vtrisq; qđ patet ex superiozibus qm̄ in nullo dissonāt nisi in sanguis effundendi mō. (Utriusq; hostie lex vna erit.) Dic diffinitur vlr q eadem regula erit de sacrificio pro pctō z pro delicto. ex quo infert q oia que non sunt expressa de cerimonijs sacrificij pro delicto debēt fieri sic in sacrificio pro pctō. z iste est ꝺueniens modus ꝺcurtādi sñias ne cogat de singulis idē repetere. (Ad sacerdotez qui ea obtulerit ꝓtinebit.) ¶ Dic ponit q̄ttuoz regule de ritib⁹ sacrificioꝝ distinguētes iura sacerdotū. z ꝑma ē de iure huius sacrificij pro pctō ad quē ꝓtineant carnes eius: z dz q ꝓtinent ad sacerdotē q offert illō. Offerre aūt sacrificiū pro pctō duplr fit. primo modo q detur aliqđ animal ad imolandum: z istud ꝓtinebat ad vulgares. Scō modo dz aliquis offerre. i. facere cerimoniaꝝ in aīali oblato. s. imolare illud coraz dño z decoziare atq; adipes ex omniū viscerū parte collectos sup altare crema re: z ista oblatio solis sacerdotibus ꝺuenit qm̄ ipsi ministrabāt soli in sanctuario: qui aūt primo mō offerebant. s. ꝺantes animal ad imolandū nihil in ius habebant de carnib⁹ illi⁹ aīalis: vnde si aliqs de sacerdotibus peccasset per ignozantiā aut alis ita vt offerre teneret animal ad imolādū fm ꝺatas. ꝺ. leges ipse nihil inde habebat: sed alij sacerdotes qui imolabant z explebant cerimonias illius sacrificij carnes in ius habebant: q aūt obtulisset nihil consequebat cum non cōpeteret ei per se cerimonias facere cum pro eius pctō imolaret. dz ista hostia pertinere ad sacerdotem qui eam imolauerit quoniam in ius suuz z familie sue cedebat: alioꝝ aūt nemini inde aliqd assumere erat: z dz hic de ista hostia referendo ad id qđ imediatum erat. s. ad hostiam pro delicto. intelligendū tm̄ est idem esse de hostia pro pctō. nam vtriusq; lex vnica erat vt. ꝺ. dicit: et. ꝺ. ponebatur de carnibus hostie pro pctō qūo ad ipsum sacerdotē ministrantē pertinerent. (Sacerdos qui offert holocausti victimam.) Dic ponit. 2. regula de ptinentibus ad ius sacerdotū: z tangit mām holocaustoꝝ. s. qd de ipso holocausto ad sacerdotes ptineret: z dz q sacerdos qui expleret cerimonias sacrificij pro holocausto baberet in ius suuz pellem eius. in quo innuit q nihil vlterius de sacrificijs holocaustoꝝ pertinebat ad sacerdotes. nam holocaustū vt nominis ozigo prodit totum incensum dz: eo q omnes carnes eius incendant. nam vt dicebat. ꝺ. 1. c. imolato animali pro holocausto sanguis eius fundebat per gyrū altaris sup parietes ad expiandū: qđ ad alia sacrificia generale est. deinde aūt detracta pelle animalis adipes vniuersi qui intra viscera erant in vnū collecti sup altare cremabant: post autē vniuersa animalis mēbra cedebant in frusta z ponebant sup altare ad cremandū. de capite quoq; z pedibus idē erat. Intestina vero quoniaz sozdibus plena sunt lauabant z cum ceteris sup altare ponebāt cremāda: post hec aūt nihil de animali reliquū erat nisi pellis: q̄m in ius sacerdotis offerētis cedere hic iubet. (Habebit pellē eius.) In isto sacrificio holocaustoruz q nihil aliud erat qđ sacerdotib⁹ cedere posset ipsa pellis cedere iussa est: laicis aūt offerentibus nihil prozsus cedebat de holocausto in quo inquirendum est q in sacrificio holocaustoꝝ sacerdoti nihil preter pellem ꝓueniebat: laicis autem nihil. ¶ In sacrificio autem pro pctō diuersum erat: quoniā si esset sacrificiū pro pctō summi sacerdotis z pro pctō totius populi nihil cedebat in ius offerentis: nihil quoq; in ius laicoꝝ aut sacerdotis imperdentiū animal ad imolandū: quoniam omnes carnes eius cum pelle z fimo extra castra cremabantur vt patet ꝺ. 4. c. Si autez esset sacrificium pro pctō vel delicto aliarum personarū ipsis quidem laicis offerentibus nihil prozsus cedebat: sacerdotibus autem explentibus cerimonias sacrificiozum cedebant omnes carnes animalis z pellis cum deo solum adipes z cauda tribuerētur ad cremandū: in sacrificijs aūt pacificis diuersum ab his erat quoniā deo aliqđ proueniebat: sacerdotibus quoq; z laicis offerentibus. naz deo adipes dabant vt patet. ꝺ. 3. c. Sacerdotibus vero armus dexter z pectusculum: laicis autē oia alia tam carnes q̄z pellis ptinebant: igit̄ pelles holocaustoꝝ z sacrificioꝝ pro pctō ad sacerdotem: pellis aūt pacificaꝝ hostiarū ad laicos offerentes. idem in sacerdote si pro se offerret pacificas hostias. (Et omne sacrificiū simile qđ coquit in clibano.) Dic ponit tertia regula de simila oblata ad quez pertineret: z dicit q pertinet ad sacerdotez qui offeret eam. nā sicut contingebat offerri sacrificium carniū ita z de simila: ideo de vtrisq; regula danda erat z dz q sacerdotes habebāt sibi omne sacrificium de simila qđ nō est intelligendū sic vt iacet: sed referendū est ad superioza: quoniā sacrificiū de simila consperſa oleo si esset in ꝺsecratione sacerdotum nō comedebat aliqs de illo: sed cremabat vt patet. ꝺ. in littera. Si aūt eēt simila oblata a laicis quōcūq; offerret accipiebat vnus pugillus eius z ponebat sup altare ad cremandū: reliquū autem cedebat in ius sacerdotum. z cum hic dz q omne sacrificium de simila pertineret ad sacerdotes intelligenduz est detracto illo pugillo qui cremabat sup altare. z cū dz. omne sacrificiū simile refert ad quattuoz speciez offerendi panē: quoniam oibus illis quattuoz modis offerebatur z ꝓueniebat aliqd sacerdotibus. (Et omne sacrificiū simile qđ coquit in clibano z quicqd in craticula vel in sartagine preparat.) Dic vult littera ponere quattuoz modos panis offerendi. Primus modus erat in simila que erat pura farina z conspargebatur oleo: z sic offerebat. Secundus modus erat in panibus ꝺfectis de simila fine fermento in clibano coctis z de laganis azimis oleo litis. Tertius modus erat de simila q̄ frigebat in sartagine. Quartus modus de simila que coquebatur in craticula. In oibus nāq; his aliqd sacerdotibus ꝓueniebat cuz offerrent. de his. ꝺ. 2. c. (Eius erit sacerdotis a quo offertur) i. q tota ista simila quocūq; boꝝ q̄ttuoz modoz offerat ptinebat ad sacerdotē offerentem: subintelligendo semp vt aliq̄ particula inde tolleret ad cremandū coram dño. nam sicut in simila conspersa tollebatur pugillus ad cremandum: ita z in panibus oblatis de clibano z laganis aliqua frangebatur particula z ponebat super altare. In simila quoq; que in sartagine frigebatur cū minutatim diuideret vt. ꝺ. 2. c. dz aliqua particula cremabat. in simila quoq; de craticula idem est. (Siue oleo conspersa siue arida fuerint.) Diffinit generaliter vt qualitercūq; simila offerret ꝓueniret in ius sacerdotū. z dz siue arida siue conspersa fuerit: q simila aliq̄ offerebat conspersa oleo z aliquādo arida. s. sine oleo. In primo modo oblationis simile qm̄ offerebat pura farina conspargebat oleo. in tertio aūt mō cuz de sartagine simila offerret conspersio fiebat in oleo z triplex quidem. In quarto modo cum de craticula aliquid offerretur idētidem oleo conspergebat. in scō modo cum offerebant panes de clibano non fiebat cōsperſio in oleo: sed ficci offerebantur nisi forte cum eis lagana ponerentur: quoniam ista semper erāt oleo lita vt patet. ꝺ. 2. c. (Lunctis filijs Aaron.) Dic ponit 4. regula z vltima de iure sacerdotum z est de habitudine mutua inter seipsos. s. quomodo diuiderentur ista sacrificia. nam dicebat. ꝺ. siue in sacrificijs simile siue in sacrificijs carnium q ille sacerdos qui offerret illa haberet in partem suam: z qz posset ex hoc oziri contradictio in sacerdotibus propter cupiditatem lucri: quilibet eniz vellet sacrificia facere vt sibi soli in ius ꝓueniret. deus igitur distinxit quomodo ista fierent. s. q diuiderent equaliter per sacerdotes: ita q vnus offerret vna die vnum sacrificium pro peccato: z alius altera die: z sic successiue q̄tum ad omnes. z hoc modo equarentur q̄tum ad prouentus sacrificiozum pro peccato. In sacrificijs autem pro delicto eodem modo erat. de illis vero sacrificijs que erant in holocaustum sic diffiniebatur vt vnus sacerdos vna die faceret z haberet pellem eius: alius autem alia die. z eodem modo pellis ei cedebat. sic autem de omnibus alijs sacerdotibus fiebat successiue z sic equabantur in iure holocaustozum: de pacificis autez sacrificijs fiebat eodem modo vt offerens vnus esset vna die z alius alia. hoc modo habita equalitate in iure oblationum non

sequebatur

† Qđ comederet sacrificiū ꝓ pctō itra sctūarium. Regula.

† Qō. 14. A Quattuoz regule ō ritib⁹ sacrificioꝝ distinguētes iura sacerdotū. ⁹1. regula. ^ouo modi sunt offerēdi sacrificiū ꝓ pctō.

B † 2. regula.

holocaustuz gd sit.

† C † 3. regu.

D † Quattuoz modis panis offerebatur.

† E † 4. regu.

Error q̄rūdā penes diuisionē sacrificioꝝ iter sacerdotes.

seq̄bat aliq̄ additio ⁊ murmur sacerdotū. ¶ Alig āt errauerūt circa istā lr̄az existimātes q̄ h̄ iubereť diuidi similia oblata iter filios oēs aaron eq̄liter: ita q̄ quotidie eḡd de simila ꝓueniret diuidēdū sozet inter oēs: siue ſm eq̄litatē arismetricā siue ſm equalitatem geometricā. Sz h̄ nō pōt stare cū supza dicať quālibet illaꝝ oblationū ad illum sacerdotē ptinere q̄ offerret eā: potissime q̄ nō videbať eē aliḡs modus ꝓueniēs quo diuidi possent ista sacrificia quotidie. Dōm igit̄ est q̄ hic ponit̄ regula de diuisione equali ministrationis sacrificioꝝ vt ide eq̄liter sacerdotes iura ꝺseq̄renť. (Luctis filijs aarō.) dicit autē hic fieri diuisionis equalitatē iter filios aarō. i. iter sacerdotes minozes: q̄n ipe aarō nō suscipiebat eq̄litatē ptitionis cū alijs: sz q̄dā iura maiora oibus alijs hēbat cū pōtifex eēt: qō eodem mō alijs pōtificibus ꝓueniebat. (Mēsura equa p singulos diuidet̄.) i. equalis ministratio in oibus sacerdotibus minozibus eē debebat: nec pmittebať alicui plus ministrare q̄ ceteris q̄n ꝺsequebať potiora iura q̄ alij: ⁊ si ille volebat abūdātius ⁊ pluries offerre sacrificia q̄ alij nō faciebat hoc vt deo obsequeret̄ sed vt aliḡd inde lucrareť vt habeť Malac. 1. c. cū dz. gs est in vobis qui claudat ostia mea ⁊ incēdat altare meū gratuito. q̄n igitur nō causareť aliqua dissensio ꝓpter velle sacrificare sed ꝓpter iura inde consequentia distribuebat̄ certus ordo ſm quē sacerdotes sacrificare debereńt.

† †

¶ Capitulum. vj.

Postia pacificorum.

Hec est lex hostie pacificoꝝ que offertur dño. Si pro gratiarū actione oblatio fuerit: offerent panes absq̄ fermēto consperſos oleo: ⁊ lagana azima vncta oleo: coctāq̄ similam: ⁊ collyridas olei admixtione cōsperſas: panes quoq̄ fermentatos cū hostia gratiarū que īmolatur pro pacificis: ex quibus vnus pro primitijs offerť dño: ⁊ erit sacerdotis qui fundet hostie sanguinē. Cuius carnes eadē comedētur die: nec remanebit ex eis quicq̄ vsq̄ mane. Si voto vel spōte quispiā obtulerit hostiam: eadem similiter edeť die. Sed ⁊ siqd in crastinū remāserit: vesci licitum est. Quicqd autē tertius inuenerit dies ignis absumet. Siqs de carnibus victime pacificoꝝ die tertio comederit: irrita fiet eius oblatio nec proderit offerēti: quin potius quecūq̄ aīa tali se edulio ꝓtaminauerit: ꝑuaricationis rea erit. Caro que aliquid tetigerit īmūdum nō comedetur: sed cōburetur igni. Qui fuerit mūdus: vesceť ex ea. Anima polluta q̄ ederit de carnibus hostie pacificoꝝ que oblata est dño: peribit de populis suis: ⁊ que tetigerit īmundiciā hoīs vel iumēti siue oīs rei que polluere pōt: ⁊ comederit de huiuscemodi carnib⁹: interibit de populis suis.

† †

Hec est lex. Supius actum est de ritu sacrificioꝝ p pcō. Cōsequēter agit̄ de sacrificio pacifico i quo terminať totus sacrificioꝝ ritus quātū ad iura sacerdotū ⁊ offerētiū ⁊ dei. Diuidit̄ aūt in duas partes: q̄n primo agit̄ de hostia pacificoꝝ. Scō fit quedā recapitulatio rit⁹ qui obseruat⁹ est in ꝺsecratione sacerdotū seq. c. Prima in tres q̄n p̄mo determinatur offerēdi vsus. Scō oblationis modus. Tertio de ꝺsecratione sacerdotali ponit̄ gdā epilogus. Scā ibi. (Locutusq̄ ē dñs.) Tertia ibi. (Hec est vnctio.) Prima in duas q̄n in p̄ma ponit̄ ipsius vsus sacrificādi determinate. Scō subditur ex parte rei comestibilis alia connotatio. Scā ibi. (Caro q̄ aliḡd tetigerit.) Circa p̄mū de ipsis sacrificijs pacificis dōm est q̄ sint in tertio genere sacrificioꝝ. q̄re aūt vocent̄ sacrificia ꝓ parte ōcīn fuit. ē. 3. c. ¶ Sciēdū aūt est q̄ ista sacrificia aliq̄n offerebanť a sacerdotibus ⁊ aliq̄ādo a popularibus nō gdē quātū ad ministrationē: q̄ ista nunq̄ cōpetebat vulgaribus. Sed ad hoc q̄ tribuerēt aīal īmolādū. ⁊ ꝓ hoc ex causis sacrificioꝝ pacificoꝝ: nā ista aut ꝓ pace habita aut habēda offerebanť: ⁊ interdū tanq̄ ad petitiones: interdū aūt ad gratiaruz actiones. iste aūt due cause eq̄liter in sacerdotibus ⁊ laicis subsistūt: ideo vtriq̄ licebat pacificas hostias offerre. (Hec ē lex hostie pacificoꝝ que offerreť dño). i. oia ista que hic ponuntur ptinent ad directiones sacrificij pacificoruz. q̄ aūt dz istud sacrificiū offerri dño generale est: nullū nāq̄ sacrificium licitum erat nisi deo fieret. (Si p gratiaꝝ actione fieret oblatio.) hic solū agit̄ de sacrificijs pacificis. Sed distinguunť ista q̄n que dā sunt pacifica ꝓ gratiaꝝ actione. Alia aūt ad petitiones alicuius rei ⁊ ista sunt ſm duos status: nā pacificū a pace dz q̄a ꝓ ipsa pace offerť. vñ ꝓtingit aliq̄n q̄ aliḡs exozet aliqua a deo recipere q̄n nō pōt bñe nisi ipō pacificato. tūc si sacrificiū offerat vt deus sibi pacificus sit ad gratis petita ꝺcedendū sacrificiuz ꝓ pace habēda esse dz. ⁊ istud aliq̄n votū dz: vt sigs spondeat se oblaturꝝ deo hostias pacificas si ei qō petit ꝺcesserit. ¶ Aliquādo aūt aliḡs q̄ petierat assecutus est si ꝓ hac assecutione victimā offerre velit illa pacifica dz q̄n ꝓ pace habita est: nā nisi deus cū isto pacē habuisset nequisset vllatenus accipe qō assecutus est: ⁊ vocať istud sacrificium pro gratiaꝝ actione: q̄n ibi deo gratias referímus q̄ qō petebamus assequ elargitus est. in alijs aūt duobus modis sunt diuersi ritus sacrificioꝝ cū sint diuerse obligationes: liberioꝝ nāq̄ est oblatio ꝓ gratiaꝝ actione q̄ ea q̄ votiua est ꝓ futura ꝑpetratione. Aḡit̄ aūt hic de illa q̄ ē ꝓ gratiaꝝ actione. de alia aūt. j. dz. (Offerent panes absq̄ fermēto.) isti ptinēt ad scōz modū oblatiōis simile. s. q̄ fierent de similā panes in clibano cocti ⁊ offerebanť cū carnibus. de q̄bus postea dicet̄. (Absq̄ fermēto ꝺspersos oleo). isti panes debēt esse absq̄ fermēto: q̄n nō offerebať dño aliq̄d fermētatū ad hoc vt cremareť sup altare: nā mel ⁊ fermētū nunq̄ offerebanť vt pz. ē. 2. c. dabať tñ aliq̄d fermētatū sacerdotibus ꝓ se ipsis vt nō offerrēt illud sup altare: vt pz de panib⁹ coctis quos iubebat deus tradi sacerdotibus in p̄mitias pulmētozum vt pz Nume. 15. isti panes ꝺspergebanť oleo in sua cōmixtione fiē cōmisceri solēt aqua. nō tñ itelligendū est q̄ post decoctionem funderet̄ sup eos oleū. (Et lagana azima vncta oleo.) ista etiā lagana ptinebant ad scōm modū oblationis simile vt pz. ē. 2. c. Sed differebāt a panibus coctis in clibano: q̄n illi solū erāt cōsperſi oleo in sua cōmixtione nō tñ fundebať sup eos cū cocti eēnt: sup lagana aūt cū facta erāt oleuz fundebať: iō dr̄ vncta oleo q̄ als dr̄ oleo lita. vtrūq̄ eni ad supficiē ptinet: vñ scriptura distinguit iter ista quedā dicēs oleo ꝺspersa alia aūt vncta oleo vel oleo lita: nā ꝺspersio ad iteriora est cū farina pmisceť oleo: vngere vel delinire ad supficiē solū expectat ⁊ nō ad aliquā pmixtionē. de laganis aūt qd sint. ē. 2. c. ōcīn est. vocantur aūt azima ga nō licebat ea fermētari cū dño offerēda eēnt sup altare. Alij tñ azimi panes hic offerri iubenť vt pz. j. (Loctamq̄ similam). istud est aliud genꝰ oblationis de pane. s. q̄ acciperet̄ simila cōmixta in pastā ⁊ nō solidata in panes ⁊ poneret̄ in craticula vbi coquebať. ⁊ forte alicui videbit̄ hoc ridiculū cū distinguat̄ simila cocta a panibus coctis: nam nihil aliud est de farina cocta q̄ panis coctus. Sed dōm est q̄ ista differūt ſm diuersos modos decoctionis: nā panes vocanť q̄ in clibano decocti erāt. Simila aūt cocta vocať pasta de simila ꝺspersa q̄ postea in craticula coquebať: ⁊ hoc ptinebat ad q̄rtā ipēm decoctionis ⁊ oblatiōis simile. (Et collyridas olei admixtione ꝺspersas.) hic ponit̄ aliud genus simile oblate q̄ vocať collyrida. fiebāt aūt isto mō collyride vt simila ꝺspergeretur oleo ⁊ fierēt q̄dā petacia lōga ⁊ subtilia q̄ postea in sartagine frigebanť: ⁊ itez cū de sartagine educta sint oleo ꝺspergūť: ptinēt aūt iste collyride ad tertiū modū oblate simile. s. ad ea q̄ frigebanť in sartagine vt pz. ē. 2. c. Vocanť iste collyride ꝺsperse admixtione olei: q̄n q̄n ipse ꝺspergebanť in cōmixtione sua ponebať oleū in illis: ⁊ quāuis de simila cocta ⁊ collyridis non dicatur q̄ essent azime: tamen intelligendum est eas sine fermento fuisse: nihil namq̄ fermentatum offerebať vt supza dictum est. ¶ Sciendum autē q̄ cum quattuoꝝ sint genera offerēdi similam vt pz. ē. 2. c. tres illoꝝ modoꝝ offerendi erant in sacrificio pacifico. ⁊ ponunť hic isti modi in lr̄a: nā cū dz de panibus azimis ⁊ laganis offerēdis ponunť ea q̄ ad scōm modū ptinēt. cū aūt dz de simila cocta itelligit q̄rtus modus. s. sacrificiū de craticula. cū dz collyridas ꝺspersione olei mixtas perti-

Qō. I.

A De oblatione sacrificij pacificoꝝ a qb⁹ offerebatur.

† Sacrificia pacifica sē duplicia.

B † Lagana azima ⁊ pānes ſ clibāo cocti differebant.

† Collyrida qd sit

C Notāduz.

net ad tertiū modū.ſ.ad ea q̄ in ſartagine frigebant. (Panes quoq; fermētatos).pꝛeter panes azimos qui ſupꝛa ponebant iubent hic offerri alij fermētati.Pꝛopter quod aliqs obijciebat nō debere offerri panes fermētatos cū dicat.ō.2.c.fermētū ⁊ mel nō eſſe offerēda. (Rūdendum eſt ſm q̄ hic pꝛ in lra ſ.q̄ non licebat offerri panes fermentatos ad ponendum ſup altare: ſed bene licebat offerri ſacerdotibus ad comedendum. hic autem ſic intelligendum eſt:quoniam offeruntur iſti panes azimi ad hoc vt populares comederent de illis quando offerrent iſtas hoſtias pacificas:nam pars illarum cedebat eis vt patet infra. ⁊ hanc comedere debebant in ſanctuario ⁊ cum hac comederent panes fermentatos.alij autem qui azimi erant dabant vt de eis aliquid poſſit poni ſuper altare ad cremandū.(Cū hoſtia gr̄e q̄ imolat pꝛo pacificis).i.iſti panes fermētati offerrent cū hoſtia pacifica .vocat aūt iſta hoſtia gr̄e qm̄ p gratiarum actione offert vt ſupꝛa dicebat.⁊ dꝛ eſſe pꝛo pacificis.i.pꝛo pace obtenta ſicut.ō.declarat.⁊ iſta duo ad idē pꝛtinent.ſ.eſſe hoſtiā p gratia ⁊ p pacificis. nā hoſtia p bis eſſe dicebat ga erat p gratiarum actione de pace habita.(Ex quibus vnus pꝛo pꝛimitijs offert domino).ſm iſtā lram refertur ad panes fermētatos de qbus hic imediate dicebat.erat autē de bis duodus vnus panis dño in pꝛimitijs.i. q̄ darent pꝛius iſte panis dño antequā comederent alij panes:iſte tm̄ nō offerebat ſup altare:qm̄ nō licebat aliqd fermētatū poni ſuper altare vt pꝛ ſupꝛa.2.c.ſed dabat ſacerdoti vt ipſe comederet.ſic pꝛ hic cū dꝛ.⁊ erit ſacerdotis.i.ptinebit ad ius ſacerdotis offerentis.in hebꝛeo dꝛ.(Ex oibus vnus.)alius ſenſus eſt iſte q̄ ille quē facit lra noſtra.nā cū lra noſtra dicat.ex qbus vnus p pꝛimitijs offert dño.refert ſolum ad panes fermētatos de quibus imediate dicebat.hic tm̄ ſm lram hebꝛeā refert ad omnes panes ſupiozes cum dicat.ex oībus vnus.i.q̄ de qualibet ſpecie oblatoꝝ panum darē vnus in pꝛimitias dño.Sed lra iſta debet itelligi ſm lram noſtrā.Et q̄q̄ dicat ex omnibus vnus. nō debet intelligi de omnibus modis oblati panis:ſed ſolum de fermentatis. ⁊ tunc eſt ſenſus q̄ offerebatur ex omnibus vnus.i.quamuis multi panes offerrentur:de omnibus tamen illis ſolum vnus offerebatur.⁊ patet quia non poſſet aliter intelligi:quoniaꝝ cum dicatur ex omnibus vnus:neceſſarium eſt hoc ad panes referri.Sed in ſimila oblata que erat cocta ⁊ in collyridis oleo oſperſis non erāt panes.ergo non poterat dici q̄ de eis vnus offert .Item nō pōt hoc ſtare:qm̄ cum dicatur ex omnibus vnus opꝛ id ad quod refert ad pluralitatē habere:ſed nō dat hoc in ſimila ga non dꝛ q̄ eſſent plures ſimile cocte:ſed ſoluꝝ ſimila cocta.ergo non pōt intelligi de hac ex oībus vnus.Item non pōt hoc ſtare :qm̄ dꝛ q̄ deberet offerri vnus ex oibus ⁊ ille traderet ſacerdoti:ſed nō ꝛuenit quantuꝝ ad panes azimos ⁊ ſimilā coctā ⁊ collyridas:qm̄ hic q̄ dabat de eis deo non cedebat totaliter in ius ſacerdotū:ſed pars eiuſ cremabat ſuper altare ⁊ pars dabat ſacerdoti.hoc aūt de quo hic dꝛ ſignificat ad ſacerdotem totū pertinere. (Itē quoniā dꝛ hūc panem qui dño offerebat dari in pꝛimitias:q̄ manifeſte notat ptinere ad panes fermētatos.nā de fermēto dicebat dari pꝛmitia.de nō fermētatis aūt fiebat ꝓpꝛie oblatio vt pꝛ.ō. 2.c.cū dꝛ.oīs oblatio q̄ offert dño abſq; fermēto erit:nec quic q̄q̄ fermēti ac mellis adolebit in ſacrificio dñi:pmitias tm̄ eoꝝ offeretis ac munera.ſed h̄ dꝛ hūc panem offerendū eſſe in pꝛimitias.ergo iſte panis de fermētatis erat.Nec autez inſpiciēs Hierony.acutiſſimus biblie tranſlatoꝛ ſniam hebꝛaice lr̄e non mutauit:ſed aptioꝛi quo quodā mō oſcripſit dicens ex qbus vnus pro pꝛimitijs offert dño:qm̄ ſic nullū dubium eſt referri hoc ad ſolos panes fermētatos. Cū aūt ſm litterā hebꝛaicā dꝛ ex oibus vnus neceſſario reducenduꝝ eſt ad panes ſolos fermentatos cuꝝ ipſa lra ſm ſe ambigua ſit.(Et erit ſacerdotis q̄ fundet hoſtie ſanguinem.)Ad ſacerdotes qui faciebāt ſacrificia ptinebāt iura illoꝝ:⁊ ga ille q offerebat ſanguinē hoſtie pacifice explebat oēs cerimonias huius ſacrificij. ergo debebat ei iſte panis ⁊ alia iura huius ſacrificij.de aſperſione autez ſanguinis in ſacrificio pro pcō qualiter fieret declaratum fuit ſupꝛa.3.c.q̄ funderet per circuituꝝ parietis altaris.(Cuius carnes eadem comedentur die.)ponit hic ritū de comeſtione carniū huius ſacrificij.nam in ſacrificio pro pcō ſolum offerebātur adipes animalis.⁊ ſi eſſet ſacrificiū de oue vel ariete offerretur cauda vel renes vt pꝛ ſupꝛa.3.c.manebant igitur omnes carnes comedēde vel ipſis ſacerdotibus vel popularibus.quedā nāq; partes populariꝫ ⁊ alie ſacerdotibus pꝛoueniebāt. ⁊ in bis opoꝛtebat vt quilibet comederet partes ſuas die qua offerretur nec poterat dimittere eas. (Nec remanebit ex eis quicq̄ vſq; mane.)non enim poterat aliqd de illis carnibus reponi ad comedendum ad alterā diem:ſed in eadem comeden de penitus erāt.⁊ ſi forte aliqd de eis incomeſtum maneret cōburi debebat ne maneret in altera die:ſicut mādatur.j.de carnibus pacificis ſpontaneis vel votiuis.Sed in hoc differt:qm̄ carnes ſacrificij pacifici pꝛo gratiaruꝫ actione de qbus hic dicit debebāt eadem die comedi:nec poterāt quouis modo manere in ſequentē diem.Carnes aūt ſacrificij pacifici ſpontanei vel votiui poterāt manere in ſcō die.Si aūt ad tertium relinquerent iā cremāde erant vt pꝛ.ō.(Sivoto vel ſponte quiſpiā obtulerit.) (Hic agitur de ſecūdo modo hoſtie pacificoꝝ q̄ eſt pꝛo pace habenda ſiue ad petitiones.⁊ vocatur hoc tur hoſtia votiua vel ſpontanea:nā illa hoſtia quā aliqs offerebat ad aliqd impetrādum:aut erat ſimpliciter oblata cū intentione vt deus ipſum offerentem acceptaret ad conferendū ei qō deſiderabat:aut fiebat cum aliqua appoſita obligatione: Ille nāq; que fiebāt pmo modo erāt ante ipſam aſſecutionem rei.⁊ ſimpliciter dicebantur ad conſequendum vel obtinendū. ea autem q̄ fiebant ſecundo modo fiebant cum quodā voto.ſ. q̄ offerēs dicebat ego voueo offerre deo hoſtiaꝫ pacificā ſi cōceſſerit mihi aſſequi iſtā rez quā deſidero ⁊ completio huius veniebat:poſt ipſam aſſecutionem rei ne tamen dubitabatur eſſe pꝛo gratiarū actione:ſed factum eſt ex voto.vnde iſti duo modi pmi diſtinguebant q̄ vnus dicebat ſpontaneus.ſecundus dicebat votiuus:qm̄ pꝛimus ſine ꝺditione erat .ſecundus autem adiecta ꝺditione. (Conſiderandum autem cum hic dicit q̄ ſi aliquis obtulerit hoſtiā pacificā ſponte vel ex voto:nā non intelligitur votum ad hoſtias pacificas:imo nec ad aliqō alterum genus ꝓpꝛie ſacrificioꝝ:ga cū aliqō aīal voueretur tenebat vouēs illud ſine aliqua cōmutatione dare vt pꝛ.j.27. c.⁊ illud non cedebatur in holocauſtum nec pꝛo pcō nec in hoſtias pacificas:ſed totaliter ad ius ſacerdotuꝫ pertinebat ſicut ea que ex decimis ⁊ pmitijs ꝓueniebāt:ita q̄ nihil inde deo dabat vt pꝛ Nume.18.c.Omne qō ex voto reddiderint filij iſra el tuum erit.non igitur pōt intelligi q̄ iſta oblatio votiua eſſet ꝓpꝛie ſumpto voto. Sed vōm q̄ aīal voueri poterat dupliciter aut ſimplr:aut cuꝫ exꝓſſione alicuius ꝺnotationis aut modi.v.g.aliud eſt ſi aliqs dicat voueo vnū bouē deo.aliud ſi dicat voueo bouem vel ouem in holocauſtum.nam pꝛimo modo eſt ſimpliciter votum . ſecundo autem modo non eſt ſimpliciter votum quānis vocet oblatio votiua.nam cum dicitur voueo deo ouē nō erat faciēdū aliqō ſacrificiū ex eo ꝓ ipſo oferente:ſed cedebat totaliter ille bos in ius ſacerdotis.⁊ ſic intelligit qō dꝛ Nume.18.c.omne qō ex voto reddiderit filij iſrael tuū erit.In h̄ igitur voto non fit pacifica oblatio ſicut dꝛ h̄.Si autem fieret votum animalis cum ꝺnotatione.ſ.q̄ diceret voueo aīal iſtud in holocauſtum nō erat iam aīal pertinēs ad ius ſacerdotuꝫ:ſed compleri debebat ritus ſacrificij ad qō faciendū offerens vouiſſet:nam ſi diceret voueo bouem ad holocauſtuꝫ:ibi opoꝛtebat holocauſtoꝝ teneri ritū ⁊ pꝛouenirent ſacerdotibus iura que ex ſolis holocauſtis ꝓuenire ſolita erāt. ſi vero diciſſet vouens.voueo iſtud aīal ad hoſtias pacificas: opoꝛtebat vt in eo ritus pacificoꝝ hoſtiarum teneret ⁊ pꝛouenirēt deo partes ſue. Sacerdoti aūt ſimiliter ⁊ ipſi laico ex voto offerēti ſicut in aliꝭ ſacrificijs pacificis fieri ſolitum erat.⁊ ſic intelligit hic vt fieret oblatio votiua ⁊ in ea liceret vouenti comedere de carnibus aīalis imolati cum eſſet hoſtia pacifica. Hoc aūt modo erat votū indeterminatum ad holocauſtū ⁊ victimā pacificā ⁊ hoſtiam pꝛo pcō:ſed determinatio fiebat p exꝓſſionem verboꝝ offerentis.(Eadem ſimiliter edet die) i.ſicut hoſtia pacifica pꝛo gratiaꝝ actione iubebat vt eodē die carnes ederent:ita ⁊ in hoſtia votiua vel ſpontanea pacifica: q̄q̄ in iſta de qua nunc obſeruatio laxioꝛ eſt quantum ad ritum comedendi vt patet immediate.(Sed ⁊ ſiquid in craſtinum remanſerit veſci licitum eſt.)honeſtū erat vt comederentur carnes hoſtie pacifice votiue vel ſpontanee eadem die qua offerebat victima.Si tamen maneret aliqua pars comedēda ad ſcōm diem adhuc licitum erat veſci.(Quicqd autem tertiuſ inuenerit dies ignis oſumet.)Quamuis in hac victima pacifica votiua pꝛeter ꝺditionem aliarum victimarum pacificarum permitteretur comedi in ſecundo die ex indulgentia quadam: in die tamen tertio etiam ſi pars eius maneret comedenda nō erat ſed comburebatur igne.fiebat autem iſta combuſtio ne ea que ſanctificata erant deo perirent per immundiciaꝫ vt pꝛ ga ſi non comederentur in die tertio:nec eſſet ylterius ius comedendi illa

Obo.

Riſio.

† Hoſtia h̄ q̄ re gr̄e hoſtia vocet.

† Lr̄e latina expoſitio

D

† Lr̄e hebꝛea expoſitio.

Qm̄ vnus panis offerēdus erat i ſacrificio pacifico an itelligat de fermētatis vel non fermētatis

2.rō.

3.rō

4.rō

Hiero. acutiſſimus biblie iterp̄s.

†

E

† Rit⁹ de comeſtiōe carniū huius ſacrificij.

† Qō.2 A Scōus mod⁹ hoſtie pacificoꝝ.

Notādū lr̄ale

Aīal votū plr voueri poſſat.

†

†

†

dendi illa oportebat: vel vt daretur canibus aut alijs feris qō erat in ꝺtēptum ꝺiuini sacrificij: aut maneret in putredinem cō nertēda: quod identidem ad vilipendiuꝫ diuini cultus pertinebat. Cum vero in die tertia cremarent carnes iste residue non vilipendebatur sacrificium cum ea combustio que in igne fiebat ad diuinum sacrificium rursus pertinere videbat. (Sigs de carnibus victime pacificorum die tertio comederit). cū iussum foret solis primo ꝛ scō diebus licere vesci carnibus sanctificatis pena erat ei qui in tertium diem aliquid de eis ad comedendum reseruaret atq; comederet. ꝛ ponuntur due pene ſ. q; sacrificium non prosit ꝛ q; faciens ob hoc penam incurrat. (Irrita fiet eius oblatio nec proderit offerenti.) ista erat ꝑma pena vt oblatio irrita diceret. i. vana. nam vanum illud est qō in se nihil continet. Sic enim est de rebus que suo fine carent: nam cum quis tendat in finem totum bonum suum finis ipse est. Si autez eam fine suo frustrari ꝺtingat toto bono suo frustrat ac penitus nihil habere dicitur quod est esse vanū vel irritum: quare proprie ꝺr illas actiones vanas esse que finem suum non consequuntur. in hostia autem pacifica vt in die tertio comederet sic erat q; carebat effectu qui eam comedisset: ꝛ ꝑpter hoc incurrebat pctm: fiebat nāq; hostia pacifica de qua hic ad aliquid cōsequendum. sed cum aliquis die tertio comederet de illa deus iratus ei nō ꝺcedebat quod petebatur. ꝛ hoc erat quod intēdebat hostia pacifica. ꝛ si preter hoc ipse offerēs ꝑpter deuotionē quā habuisset in offerendo aliquid apud deū meruisset ꝛ in gratia eius existeret per hoc malum quod in lege dei fiebat perdebatur diuina acceptatio ad ipsum offerentem. ¶ Considerandum autem est q;, ista que hic dicūtur non debent sic taliter intelligi: naz ea que prioza sunt non tolluntur per posterioza. ſ. q; si aliquis nunc per bonum actum aliquid meruerit: quāuis post aliquos dies peccaturus sit nō tollit̄ gn iste ꝑ bono actu nūc apud deuz mereatur ꝛ aliquod ab eo asse quat: nā hoc ꝺcesso sequeretur q; nos nunq; aliquod mereremur: ideo quāuis nos nunc fm charitatem operemur dirigentes in deum actiones nostras: ga tamē aliquo tempore peccabimus etiam si post multos annos illud fit nūc non meremur aliquid apud deum: nec essemus in gratia eius. qō absurdissimum est ꝛ cōtra omnem catholicam positionē: eo nāq; tempore quo aliqs in deū corde sincero fertur in gratia eius est ꝛ apud eum meretur. Sic autem in sacrificio pacificoꝝ: nam cū aliquis offerebat hostias pacificas ꝑma die qua offerebat: imo ēt cuz offerre ꝑponeret apud deum merebat ex deuotionis fundamēto. Si aūt postea die tertio comederet de carnibus hostie pacifico rum non tollebatur qui ip se a principio meruisset quāuis nūc peccaret cum posterioza non possent tollere prioza. ꝛ sic nō fuit prozsus irrita aut supuacua oblatio eiꝰ qui die tertio comedit de carnibus pacificoꝝ: qm̄ a principio meruit anteq; peccaret. sed est sensus q; oblatio irrita fiet. i. q; iste qui obtulit perdidit iam gratiaz: nam apud deum assecutus fuerat cum deuote primo obtulit: ꝛ impedit̄ effectus ad quem erat oblatio: ideo a p̄ncipio oblatio non fuit irrita qm̄ promeruit qō intendebat: sed postea per pctm̄ superueniens tollit̄ meritum precedens. ꝛ sic oblatio illa est laboz inutilis: qm̄ offerens depauperat ꝛ nihil assequit̄. (Quin potius quecūq; anima tali se edulio contaminauerit prevaricationis rea erit). Hic ponit̄ alia pena. ſ. q; preter damnum qō aliquis sustinebat in eo q; oblatio sua irrita erat: adhuc incidebat penam q; esset prevaricator legis ꝛ ꝑ hoc puniret tanq; prevaricator. ꝺicit̄ autem qui se tali contaminauerit edulio. i. cibo: qm̄ edulium ab edendo ꝺr. hic erat cō taminatio: nam sicut si gspiā aliquod imūdum comedisset erat ꝺtaminatus: ita cum comestio hostie pacificoꝝ die tertio eēt a lege prohibita qui taliter comederet per hoc maculatus esse videret. (Prevaricatiōis rea erit). i. aia ista vel homo qui talem cibuz sumeret esset reus prevaricationis. i. obligatus ad penā prevaricationis siue pro prevaricatione: aut ꝺr rea prevaricationis. i. dānata de prevaricatione. hic aūt non exprimit̄ vlterioz pena. tm̄ sciendum est q; ille qui talia faceret in ꝺtēptum legis dei moziebatur vt pz. j. 19. c. cum ꝺr. Siquis post biduz comederit de hostia pacificoꝝ prophanus erit ꝛ impietatis reus portabitq; iniquitatem suam: ga sci m̄ domini polluit ꝛ peribit de populo suo. (Caro que aliquid tetigerit). Hic describitur vsus rei comestibilis ex parte ipsius hostie que immolat ꝛ ex parte eoꝝ qui illa vesci debent. ꝛ primo de ipsa hostia: nā si oblatum fuisset aliquod animal: ꝛ post consecrationem ꝛ immolationem suam partes carniuz que sacerdotibus prouenie bant aut vulgaribus aliquo modo pollui contingeret non comedebant̄. ¶ Pro quo sciendum aliter iudicari de carnibus que comedebant̄ in vsu vulgari. ꝛ aliter de carnibus sacrificioꝝ: nam si carnes decoziate ad vsus vulgares aliquo modo polluerentur per aliquem ꝺtactum non vetabant̄ propter hoc comedi cum de illis nihil exprimat̄: sed de carnibus in sacrificium oblatis hoc intelligit̄. Ꝺr si aliquis dicat ista litteraz nihil magis expressisse de carnibus prophanis q; de carnibus sanctificatis. Respondendum est satis patere ex littera q; debeat intelligi de sanctificatis cum dicat immediate. qui fuerit mundus vescet̄ ex ea. sed in carnibus ad vsus vulgares non solum erat licitum mundis degustare: sed etiam imundis vt habetur Deuterono. 12. c. cum ꝺicitur de comestione carnium vulgarium. ſ. q; mundus ꝛ immundus in commune vescentur. i. q; non magis differt q; sit homo mundus ad comedendum q; immundus. In carnibus autem sacrificioꝝ ꝺm̄ est q; si ꝺtingeret ea aliquo casu pollui anteq; explerent̄ cerimonie sacrificiorū aut anteq; ab illis qbus in ius cedebant comederent̄ pollui ꝺtingeret non debebāt cremari in sacrificium nec comedi a sacerdotibus vel offerentibus: vtpote si postq; detracta esset pellis carniuz holocausti ꝛ carnes cederent̄ in frusta ꝺtingeret ipsas carnes aliquo contractu pollui nō cremabant̄ super altare. ¶ Et si aliquis obijciat q; de hoc nihil hic exprimit. Respondenduz est q; cū hic caueat̄ ne quis comedat de carnibus sanctificatis erat illicitum in altari cremari: nam maioꝝ mundicia obseruanda erat in his que deo cremabantur q; in bis q; a sacerdotibus comedebantur: sed has carnes sic ꝺtaminatas oportebat cōburi igne nec apponi in holocausto ꝺm̄i. ¶ Sed dicet aliqs quomodo hoc stare potuit: nam totum animal cuz mundū esset in holocaustum cremabat̄. Si igitur quando immundum esset. ſ. q; carnes eius ex accīti fuissent contaminate deberent igne cremari nihil inter mundas carnes ꝛ imundas differret. ¶ Ꝺm̄ est q; cū ꝺtingeret alicuius holocausti carnes ꝺtactu alicuius rei imunde pollui non debebant cremari super altare in igne sacro: sed cremabant̄ quodaz igne alieno. ꝛ illud nō erat holocaustum nec aliquod sacrificiū: sed fiebat ista crematio vt non conuerterent̄ iste carnes ad prophanos vsus. debebat autem fieri ista cōbustio in loco sacro. ſ. in atrio cū iste carnes ad res sanctificatas pertinerent q; semel oblate fuerant. Si autē extra atrium tabernaculi cremarent̄ totaliter viderent̄ ad ꝑphanos vsus ptinere. cineres aūt hui⁹ cōbustionis extra castra efferrent̄ atq; ponerent̄ in loco mūdo vbi cō sueuerāt poni alij cineres qui de altari efferebant̄. Si autem carnes iste q; polluebant̄ essent victimaꝝ pacificarum aut polluebantur post ꝺtractionem pellis anteq; aligd ꝺmino de adipibus cremaret̄ aut postq; cremarent̄ adipes. Si vero ante adipum crematione boc ꝺtingeret non offerebat̄ aliquid ꝺmino super altare ad cremandum nec sacerdotibus aut popularibus comedere licitum erat: sed cremabant̄ quodaz igne alieno intra atrium tabernaculi ꝛ ferebant̄ cineres extra castra sicut de carnibus holocausti supra dicebatur. ¶ Si autem postq; cremarentur adipes ꝺtingeret carnes animalis pollui nō comedebant̄ sacerdotes partem que eis prouenie bat de hostia pacifica: nec offerentes eā q; in ius eoꝝ cedebat. Sed crema bātur igne sic hic ꝺr. ¶ Sed dicet aliquis cuz iste carnes sanctificate eēnt imunde per ꝺtactum ꝛ non liceret eas comedere sacerdotibus nec laicis offerētibus an deberent dari alijs vulgaribus quibus licebat mundis ꝛ immundis vesci. ¶ Respondendum est q; si iste carnes que p ꝺtactum contaminate sunt fuissent occise ad vsus vulgares non impediuisset illa immundicia leuis superueniēs earum comestionez. In rebus tamen sanctificatis in quibus maioꝝ debet obseruari immundicia non licebat eis vesci: qiua tamen iste carnes per hoc q; semel deo sanctificate sunt acquisierunt quandam sanctitatem non contingebat eas conuerti ad vulgares vsus sine diuini cultus preiudicio: non igitur debebant tradi comedende vulgaribus: sicut dicebatur supra de carnibus hostie pacifice reseruatis in tertium diem: quarum iam nemini esus licitus erat ne contemnerentur. Si aūt esset sacrificium pro pctō distinguendum est eo modo quo supra. qm̄ si ante imolationem adipum carnes imunde cederentur: nec adipes offerri licebat nec carnes a sacerdotibus in quozum ius cedebant comedi: sed fiebat crematio earum eo modo quo supra ꝺcebatur. si autem post crematos adipes carnes immunde redderentur sacerdotibus non licebat comedere illas sed cremabantur igne. hoc autem fallit in sacrificio summi sacerdotis ꝛ totius populi: nam si hic ante adipes crematos carnes immunde fierent non poterat

Quō illelīs q; caro q̄ tetigerit aliqō imūduz debeat cremari. Obō.

Obiectio. Rīsio.

Dubium.

Rīsio.

Qō.3. A An carnes sanctificate deberēt dari alijs quibus licebat mūdis ꝛ imundis vesci.

Qō.4. A Quid si cō tigeret aīal fieri īmundū oū portaref ad sacrificādū

fieri sacrificiū de illo animali. Si aūt post crematos adipes ꝺ ꝺtingeret nihil magis differebat carnes īmundas q̄ mundas esse: nam cuꝫ pelle ꝛ fimo vniuersa extra castra cremāda erāt: in quo non requirebatur aliqua mundicia cum talis crematio nis modus banauſuꝫ esset. ¶ Sed queret aliquis qd si cō tingeret animal fieri immundum oum portaref ad sacrificandum. ¶ Respondēdū ē q̄ sacerdotes anteq̄ reciperēt animal ad īmolandū inquirebant de eius mundicia vel īmundicia. q̄ si īmundum illud reperissent abijciebant ne offerref. Si autez īmundum erat post ipsam suſceptionem a sacerdotibus: vtpote qz intra ipsum atriū tabernaculi ꝺtingeret illud fieri īmundum aliquo casu. etiam non offerebaf dato q̄ iam sacerdos illud vellet gladio transgulare: ꝛ iste qui offerebat animal ꝺuertebat illud ad se transferre potens in quoslibet vſus ꝛ aliud loco illius offerebat. si ex voto oblatio fuisset nec illi primo animali qō offerendum tractum est vsq̄ ad altare holocaustoꝝ: acquisita fuit aliqua sanctificatio propter quam in vſus humanos conuerti non posset. Sed ita licebat illud ad quoslibet vertere vſus ac si nunq̄ fuisset oblatum. Secus autez cum animal iugulatū fuit ꝛ immediate sanctificationem contraxit: qñ dato q̄ postea polluaf non poterit cōuerti ad vſus humanos. hic autem deus dedit legem pro aliquibus causis: naꝫ contingebat interdum vt partes illas sacrificioꝝ que proueniebant sacerdotibus de hostijs pacificis aut pro pctō: anteq̄ coquerentur aut post decoctionem aliquo casu īmunde fierent: ꝛ tunc non licebat comedi illas nec transferri ad alios vſus vulgariuꝫ sed cremari igne vt supra diffinitum est. Idem quoq̄ si contingeret immundicia in partibus carnium que cedebant in ius vulgarium cū offerrent hostias pacificas. (Non comedef). ſ. ab aliquo vulgari vel sacerdote nec alicui bestie ad comedēdum daf nec ad aliquem vſum transferendum erat. (Sed comburef igni). ſ. in igne alieno ꝛ nō in igne altaris: quoniaꝫ in igne altaris qui sacer erat nihil nisi sacrum ꝛ mundum cremabatur: ꝛ sicut preuaricatio legis erat aliquod sacrificium cremari aliquo igne nisi igne altaris: ꝛ qui hoc faceret mortem incurrebat vt pꝫ de nadab ꝛ abiu qui obtulerunt ignem alienum ꝛ combusti sunt coram dño vt pꝫ. ī. 10. c. ita qui vellet cremare aliquid īmundum super altare holocaustoꝝ cremaref a deo: sed sicut sacra igne sacro cremabanf: ita ꝛ profana igne profano cremanda tradebanf. (Qui fuerit mūdus vescetur ex ea.) Hoc referf ad hostiam pacificam que munda erat qa tunc solis mundis licebat ea vesci. proueniebat aūt hostia pacifica partim sacerdotibus ꝛ partim popularibus ꝛ omnes debebant eē mundi. de sacerdotibus autem manifestū est q̄ non licebat eis vesci carnibus pacificis vel aliorum sacrificioꝝ cum īmundi essent vt pꝫ ī. 22. c. cum dō. homo de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum sanguinis non vescetur de his que sanctificata sunt mihi donec sanetur: qui tetigerit īmundū super mortuo ꝛ ex quo egredif semen quaſi coitus: ꝛ qui tangit reptile ꝛ quodlz īmundum cuius tactus est foꝛdidus īmundum erit vſq̄ ad vesperum: ꝛ nō vescetur de his que sanctificata sunt mihi: sed cum lauerit carnem suam aqua ꝛ occubuerit sol tunc mundatus vescetur de sanctificatis: qa cibus illius est. q̄ si aliquis de stirpe sacerdotum sciens se in aliquo pollutum comederet de rebus sanctificatis moriebaf vt pꝫ. ī. 22. c. omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea que consecrata sunt ꝛ obtulerunt filij israel domino in quo est īmūdicia: peribit coram domino. de laicis autem offerentibus identidez erat: quoniam non licebat eis comedere de carnibus pacificaruꝫ hostiarum que eis iure proueniebant nisi mundi essent: iō quāuis cū quilibet offerret hostiam pacificam licitum erat sibi ꝛ toti familie sue manducare. Si tamen aliquis eoꝝ immūdus esset non admittebaf ad comedendum de his carnibus: ꝛ si comedere tentaret incurrebat mortem: ficut fuit dictum de sacerdotibus. eadem quippe vtriſq̄ lex in hoc erat. Si autem ipse dominus familie īmundus esset: non solum illicitum erat ei comedere de carnibus pacificis: sed etiaꝫ non licebat ei offerre: quoniam ad offerendum debebat introire in sanctuarium qō hominibus īmundis nefaꝝ erat. Libri aliqui hēbāt hic q̄ qui īmūdus est vescef ex ea. Sed hoc nullo modo potest stare: quoniaꝫ contradicit littere sequenti. ſ. anima polluta que ederit de carnibus hostie pacificoꝝ peribit de populis suis: sed fuit per imperitiam scriptoꝝ cuꝫ in hoc facilis esset erroꝛ. in hebreo habef. (Omnis mundus vescetur ex ea.) in quo innuitur carnes pacificoꝝ oibus esse licitas dum tamē mundi essent. de sacerdotibus autem satis notum est: quoniam vnus poterat alteri tribuere partem sacrificioꝝ que eis in ius cedebat. de laicis autem pꝫ etiam qz cum offerrent sacrificia pacifica: tota domus sua tam filij q̄ filie ꝛ famuli ꝛ ancille de sacrificijs comedebant. preter hoc autem iubebat deus vt ad cibos illos vocarent leuite pauperes ꝛ alij laici egeni ꝛ inopes vt habef Deutero. 12. c. ꝛ magis. 16. c. cum dicitur. oblationem spontaneam offeres iuxta benedictionem dñi dei tui: ꝛ epulaberis coram domino tu ꝛ filius tuus ꝛ filia tua ꝛ seruus tuus ꝛ ancilla: ꝛ leuites qui est intra portas tuas: ꝛ aduena atq̄ pupillus ꝛ vidua qui morant vobiscum. fiē autem omnes istos ex misericordia vocari deus iubebat ad cibum de hostijs pacificis: taꝫ ipse qui offerebat poterat vocare amicos suos diuites ꝛ quoscunq̄ vellet: dum tamen mundi essent. Mūdicia autem q̄ requirebatur in laicis erat illa que obseruabatur in sacerdotibus de qua habef. j. 22. c. (Anima polluta que ederit de carnibus pacificorum). hic ponif pena comedentium carnes pacificas cum īmundi sint. ꝛ accipif hic anima pro homine sicut in sacra scriptura solitum est. ꝛ supra declaratum fuit. ꝛ dō q̄ ista anima peribit de populis suis. i. q̄ morietur. In quo considerandum est q̄ ille q comedebat de carnibus pacifice hostie existens īmundus aut sciebat se īmundum aut non. si autem nesciebat se īmundum: vtpote qa alīs inciderat īmundiciam ꝛ oblitus est eius: nec vnq̄ fuit expiatus ꝛ post carnium pacificarum esum recoleret se īmundum esse non peribat de populis suis sed tenebaf reus delicti sicut habef supra. 5. c. ꝛ obligabatur offerre hostiam pro delicto suo. fiē habef precedēti. c. Si autem comedens carnes pacificoꝝ sciret īmundum esse ꝛ comederet incurrebat mortem. ꝛ de his dō hic q̄ peribit de populis suis. nam in eis qui taliter peccabant non recipiebaf aliqua expiatio: sed morieba f qa per superbiam egerat vt pꝫ Nume. 15. c. (Peribit de populis suis). perire autez de populo mori est: nā tunc aliquis de populo perit quando nec in populo est nec esse potest. huiusmodi autem in morientibus est. ¶ Sciendum tamen q̄ non iubet deus hic vt iudices populi occiderent illos quos scirent comedi de carnibus pacificis cuꝫ immundi eēnt: sed prenunciat q̄ morietur. ſ. q̄ ipe deus occidet illos tradens in manibus bestiarum vel hostium vel in alia inopinata pericula sicut deus punire malos solitus est: nam omnia talia que nobis inferunt potissime illa que non fiunt hominum voluntate a deo nobis sunt: vt si aliquando domus cadens hominez opprimat aut in aliquas terre voragines prolabaf aut altissimo maris gurgite demersus fit. multa quoq̄ inenarrabilia huiusmodi discrimina: omnia enīz a deo sunt ꝛ vniuersa ipso agente proueniunt. sic habef Amos. 3. c. Non est malum in ciuitate quod deus non faciat. sic ēt Exo. 21. c. vbi de homine a casu occiso agitur. dō deus tradidit illum in manus eius. i. deus fecit q̄ ille homo occideretur. Quꝫ igitur aliquis contempta lege dei pollutus existens comederet de carnibus pacificis deus faciebat illum perire de populis suis tradens illum in aliquod genus periculi ita vt moreretur. Est autem intelligendum q̄ multum differt cum dicitur in sacra scriptura peribit de populis: aut cum dicitur occidetur vel occidatur: q̄q̄ vtrūq̄ mortem designat: nam cum dicitur peribit de populis suis designatur q̄ homo ille qui peccauit morietur: tamen non occidetur a iudicibus sed deus tradet illuꝫ in aliqō genus mortis. ficut de nadab ꝛ abiu qui cum obtulissent ignem alienuꝫ perierunt de populis suis: non tamē per sententiam iudicis: sed cremante illos deo vt pꝫ. ī. 10. c. Cum autem dō in aliqua lege occidetur vel occidaf pertinet ista pene inflictio ad iudices vt pꝫ de violatione sabbati cum dicif Exod. 35. c. septimus dies erit vobis sanctus sabbatum ꝛ requies dñi: qui fecerit opus in eo occidetur. ista autem occisio a iudicibus inferebaf vt pꝫ Nume. 15. c. cum dō de illo viro qui colligebat ligna in sabbato ꝛ a toto populo lapidatus est. (Et qui tetigerit immundiciam hominis vel iumenti.) Hic superaddit de alia immundicia. ꝛ hoc potest itelligi dupliciter. Uno modo qō supra posita fuerat regula de polluto comedente vniuersaliter. hic autem applicaf ad particulare cum dō de tangente immundiciam hominis vel iumenti. Alio modo potest intelligi q̄ iste sint due regule de diuersis īmundicijs. ſ. q̄ quedam sunt immundicie quas homo incurrit ab intrinseco: alie autem sunt quas incurrit per contactum. Primus modus est: vt si aliqs sit leprosus aut fluens semine: aut aliqua mulier sit menstruata aut sanguinis fluxus extra tempora menstruoꝝ ei acciderit: qñ de immundicie ex contactu non sunt: alie autem erant per contactum vt si aliqs polluatur tangendo cadauer aut reptile aut animalia morticina: aut

† Hostia pacifica ad qs attinebat

† Pena comedētiū carnes pacificaꝝ cū īmundi sint.

D † Quid de pplis pire fit. Notādū līale.

Perīr ō pplis ac occidef l sacris līis differūt.

E † Duplex līe expō.

Devarietate īmūdiciaꝝ qz qs boies arcebāt a comestione carniū pacificarum.

L Ira aliquoꝝ. Improba.

Solis mūdis carnes pacificoꝝ licite erāt.

cina aut muliere menstruata: aut virum fluentem semine. ⁊ sic de ceteris quorum tactus immundus est. iste autē non sunt equales immundicie quando ea que ab itrinseco est maior est. que autem ab extra est per contactum minor est: ideo de eis ponuntur due regule hic: ea que supra ponebat erat de pollutione ab intra. ista autem que hic est de pollutione ab extra. ⁊ sic ponūtur distincte regule. de bis. j. 20. c. de pma dō. homo de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis non vescet de his que sanctificata sunt donec sanetur. de scda pollutione ponitur alia regula. s. qui tetigerit immundum super mortuo ⁊c. (Qui tetigerit immundiciam hominis vel iumenti). hic accipit immūdicia bois p stercore humāo ⁊ immūdicia iumēti p stercore iumentorum. q̄q̄ in homine alie immundicie preter h̄ sint: vt si fluat semine: qm̄ tangens illum aut lectum eius autvestes aut scabellū in quo sedisset immundus erat vt pz. j. 15. c. in iumēto autem dum viuit nulla alia immundicia est: nā tangere illum nō causat immundiciam: sed tactus reptilium vt pz. j. 11. et 22. Accipit tamē hic immūdicia hominis pro solo stercore: ⁊ immūdicia iumenti pro eodem. nā alie immundicie sub vniuersali clausula q̄ adiungit assumit. (Siue omnis rei q̄ polluere pōt) i. si tetigerit aliquis quācūq; rem cuius tactus sordidus est causans in homine immundiciam. de bis autem rebus habet. ō. 5. c. ⁊ magis. j. 11. et. 14. et. 15. et. 22. c. (Et comederit ex huiusce modi carnibus interibit de populis suis). itelligit si volens ⁊ sciens egisset: nam qui ignorat se immundū forte non peribit de populis suis: sed tenetur offerre sacrificium pro delicto: sicut supra diximus.

Adipem bebrei comedere nō pūt. ō. 3. d. 30. di. c. si qsi. c. 17

¶ Locutusq; est dominus ad moysen dicēs. Loquere filijs israel. Adipem ouis ⁊ bouis ⁊ capre non comedetis. Adipem cadaueris morticini ⁊ eius animalis quod a bestia captum est. habebitis in varios vsus. Siquis adipem qui offerri debet incensum domini comederit: peribit de populo suo. Sanguinem quoq; omnis animalis non sumetis in cibo: tam de auibus q̄ de pecoribus. Omnis anima que ederit sanguinem: peribit de populis suis. Locutusq; est dñs ad moysen dicens. Loquere filijs israel dicens. Qui offert victimam pacificorum domino: offerat simul ⁊ sacrificium. i. libamenta eius. Tenebit manibus adipem hostie ⁊ pectusculum. Cunq; ambo oblata domino consecrauerit tradet sacerdoti. Qui adolebit adipem super altare: pectusculum autem erit aaron ⁊ filiorum eius. Armus quoq; dexter de pacificorum hostijs: cedet in primitias sacerdotis. Qui obtulerit sanguinem ⁊ adipem filiorum aaron ipse habebit ⁊ armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim eleuationis ⁊ armum separationis tuli a filijs israel de hostijs eorum pacificis: ⁊ dedi aaron sacerdoti ⁊ filijs eius lege perpetua ab omni populo israel. Hec est vnctio aaron ⁊ filiorum eius in cerimonijs domini die quo obtulit eos moyses vt sacerdotio fungerentur: ⁊ que precepit eis dari dominus a filijs israel religione perpetua in generationibus suis. Ista est lex holocausti ⁊ sacrificij pro peccato atq; delicto ⁊ pro consecratione ⁊ pacificorum victimis: quam constituit dominus moysi in monte synai quando mandauit filijs israel vt offerrēt oblatiōes suas domino in deserto synai.

Sanguinē ebrei edere nō pūt.

Locutusq; est dominus ad moysen. Hic ponit secūdum principale huius. c. s. offerendi modus. (Loquere filijs israel.) hic iussit deus moysen loq ad filios israel. i. ad totū populū: ⁊ nō dixit q̄ loqueret ad aaron ⁊ filios eius: sed supra aliquando dixerat. ⁊ causa est qa leges que aliquādo supra dabant ad solos sacerdotes pertinebant: ideo ipsis solis ferende erant: nec oportebat ad hoc ogregari israelitas. ista tamē lex de qua dō hic pertinebat ad omnes de populo: qa hic dō de non comedēdo adipes. hoc autem erat in quo quilibet de populo errare posset. (Adipē ouis ⁊ bouis ⁊ capre non comedetis.) De comestione aūt adipum quos adipes liceret comedere ⁊ q̄ vetiti essent dictū fuit late. ō. 3. c.

Mod⁹ offerēdi i sacrificio pacifico.

†

Qō. 5. A

¶ Sed hic in summa colligendū est q̄ adipes aut erant aliquorum animaliū que fm legē esui ꝺueniebant aut aliquoꝝ que non ꝺueniebant esui. Si aūt essent adipes aliquoꝝ animalium immundorum non licebat comedere illos sicut nec licebat comedere ipsas animaliū carnes: nec permissus erat vt eis ad diuersa ministeria vteremur qa talia animalia nec ad aliquem vsum occidenda erāt: nec ēt si occiderent postea tangi deberent. Si autē essent animalia q̄bus nobis vesci ius erat. ⁊ ista sunt in decē spēbus sicut habet Deutero. 14. c. ⁊ istoꝝ quedam ad sacrificiū ꝺueniētia erāt ⁊ quedam nō. naꝫ tres spēs. s. bos ouis ⁊ capra ad sacrificium ꝺueniebant: cetera autem immunda erant. de his autem que erant immolabilia dōm est q̄ nunq; comederent eorum adipes siue ipsa animalia immolarent deo siue nō. ⁊ de hoc dō hic adipem bouis ouis ⁊ capre non comedetis. Si autē essent animalia de alijs. 7. speciebus quibus vesci ius erat. dōm est q̄ illa occidebant a nobis aut occidebant a bestijs vel vulnerabant ad mortem. si aūt a bestijs occiderent aut vulnerarentur nō licebat comedere adipes illoꝝ: sed accipiebant ad varios vsus. s. ad faciēdas lucernas ⁊ ad componēdas vnctiones. ⁊ de hoc dō hic. adipem cadaueris morticini ⁊ eius animalis qō a bestia captum est habebitis in varios vsus. Si aūt ista animalia nō essent capta a bestijs sed ab boibus occiderent: licitum erat comedere adipes illoꝝ cū nō reperiat prohibitū. ¶ Sed q̄ret aliquis quare vetabat comedi adipem ouis ⁊ bouis ⁊ capre. Respondendum est q̄ inter animalia gressibilia ista sola erāt immolabilia: ⁊ qa de immolationibus precipue deus volebat adipes cū iuberet illos semp offerri ⁊ dicebat illum odorē sibi esse suauissimū: iō nō ꝺueniebat vt aliquis de illis adipibus comederet. ¶ Sed aliqs dicet hoc satis stare cuz immolat aliqō animal dño: qa tunc debent adipes cremare sup altare. Si tamen non offerat animal sed ab hominibus comedatur: non videtur q̄re deberet vetari esus illius. Respondēdum est quod hoc fiebat ad reuerentiam diuini sacrificij: nā sicut cum offerebantur ista tria animalia dño volebat deus sibi semp adipē ⁊ nulli vnq; licebat de illo comedere q̄q̄ ius eēt comedere aliqn̄ de carnibus immolatis sicut in hostijs pacificis ⁊ pro pctō: ita volebat vt cuz a nobis ista animalia comederent manerēt adipes tanq; aliud sacrū ad qō nō esset ius accedere. ⁊ hoc ptinebat ad magnā reuerētiā cultus diuini. (Adipez cadaueris morticini.) Ponit hic regulā de quibusdā adipibus qbus nō licebat vesci: nec tamē p̄sus ab vsu boum vetabant. ⁊ isti sunt adipes animaliū mūdorū ad esum ⁊ immundoꝝ ad sacrificium. ⁊ erāt septē spēs. s. bubalus ⁊ cervus capra tragelaphus pygargus oryx camelopardus. nā in his cum a nobis occiderent licitū erat vesci eoꝝ carnibus ⁊ eoꝝ adipibus. ponit tñ hic regulā cū ista animalia a bestijs occidebant que lacerabant: nā tunc non licebat comedi eorum adipes nec ēt carnes: qa alis licitū erat comedere. de h̄ Exo. 22. viri sancti eritis mihi: carnem que a bestijs p̄gustata fuerit nō comedetis. idem. j. 22. c. (Adipem cadaueris morticini.) Uocat cadauer morticinum qō per se morit nullo occidente. vnde dō morticinū quasi mortuū cadens. esse aūt morticinū faciebat animalia esse illicita ad cibum ⁊ ad immolationem vt pz. j. 11. ca. ⁊ sic illud animal cuius carnes ⁊ adipes alis adysum humanū pertinebāt ꝑpter esse morticinū ab eisdē secludit. (Et eius animalis qō a bestia captū est). i. qñ accipiebant animalia a bestijs siue in venatione: vt si canes apprehenderēt cervū vel capram vel si ab aliqua fera lacerarent animal qō comedi licebat ⁊ capi: nō solum signat hic q̄ animal occidatur ⁊ laceretur a feris: sed etiam q̄ capiatur ab eis ⁊ non occidatur. Sed homo postea occidat: vt si canes cursu cervum apprehendentes eum morsibus laniarent: ⁊ non occiso eo superueniente homine captus occide-

Adipes erant duplices: ⁊ q erāt ꝓhibiti ⁊ q non.

Qf ouis bouis ⁊ capre adipē cōederabant. Rūfio.

B

Regula de adipib⁹ gb⁹ vesci nō licebat.

†

Cadauer morticinū qd sit.

†

retur.tunc etiã non licebat comedere de carnibus eius aut adipibus:qñ illa caro a bestijs pregustata erat.carnes aũt pregustate a bestijs non erant licite ad esum vt habet Exo.22.c.tũc enim caro pregustata a bestijs dr̃ cũ aligd de carnibus aut pelle a bestijs morsibus distrahitur:sicut cum canes leporem apprehenderint aut capream vel ceruum qñ aliquid de carnibus morsu dilaniantes euellunt.(Habebitis in vius varios).i.q̃ adipes istorum morticinorum animaliuz ꝛ captorum a bestijs non erant ad esum sed ad alios vsus ꝛ vtilitates humanas vt ad lucernas ꝛ vnctiones ꝛ confectiones alias. (Siquis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit). Replicatur hic regula supior de non comedendis adipibus bouis capre ꝛ ouis.ꝛ hoc vt subiungatur pena.ſ.q̃ morereꝰ qui talia faceret.ꝛ dr̃ hoc solum de adipe qui adolendus erat qui soli erant tres adipes trium animalium sepe dictor:cuz alios adipes non liceret offerri.ꝛ non intelligit solum de bis adipibus quãdo animalium carnes offerebant domino in aliquo sacrificio:sed cum ad vsus nostros conuerterent qñ dr̃.adipem q̃ offerri debet.i.adipez qui licitus est offerri.ꝛ hoc pertinet sem per ad omnes adipes boum ouiuz ꝛ caprarum:nam quamuis non semper isti adipes offerant.semper tamen ad oblationem liciti sunt. ¶Et sciendum q̃ lz simpliciter prohibeatur esus adipum istorum trium animalium:maius tamẽ pcñ est si nos comedamus adipes cuz ipsa animalia dño offerunt q̃ cum non offeruntur:nam per ipsam oblationem totum qd̃ est in ipso animali quãdam sanctificationem acquirit.(Siquis adipem qui offerri debet).i.qui offerri licitus est quamuis non sit necessarium illa offerri ſm q̃ designat istud verbum debet.(In incẽsum domini).i.ad incendendum coram domino super altare. (Comederit.)siue per se comederit siue tradiderit alicui animali ad comedendum.equum enim in vtroq̃ pcñ erat.(Peribit de populo suo).perire de populo mori est:sed hoc non p̃ aliquem mandatum aut iurisditionem humanam sed per diuinam voluntatẽ.ſ.q̃ deus moueret istum hominem in pericula vt morereꝰ ſm q̃ supra dictum est.Nec ponit ibi ista clausula vt per hoc iudices hebreor aligd facerẽt:nam dato q̃ eis osta ret aliquem comedisse adipes ĩmolandor animalium non inferebant ei aliquam penam:sed deo hec vltio seruabatur.ponitur tamen ad terrorem ꝛ prouidentiam futurorum vt oẽs scirent super se diuinam indignationem ac mortem aduenturam si in talia auderẽt.ꝛ ob hoc timore ducti ab illicitis abstinerẽt. (Sanguinem quoq̃ omnis animalis non sumetis in cibo tam de auibus q̃ de pecoribus.)Hic ponit regula de sanguine nõ comedendo.ista eni duo semper se osequebantur.ſ.sanguis ꝛ adeps:ita vt cuiuscunq̃ animalis sanguis domino offerretur: adipem quoq̃ offerri necesse esset.ꝛ ponitur hic regula vniuersalis de sanguine.ſ.q̃ nullo modo liceret sanguinem comedi: nec fit aliqua diffinitio sicut in adipe. quare autem sanguis nõ comedatur satis late supra.3.c.declaratum est. ¶Dicit autem Rab.Sa.q̃ licitum erat iudeis comedere sanguinez piscium ꝛ locustarum:quoniã de eis nõ fit mentio hic cum dicat.j.taz de auibus q̃ de pecoribus.sed hoc non valde cuenit qñ hic dictum est sanguinem omnis animalis non comedetis. sed in generalitate aialium comprehenduntur pisces ꝛ locuste.Item qz ratio prohibitionis sanguinis ita est in piscibus ꝛ locustis sicut in omnibus alijs animalibus:quoniam dr̃.j.17.c.anima carnis in sanguine.erit igitur anima piscium ꝛ locustarum in sanguine sicut anima reliquorum animalium. Item qz eodem.17.c.vniuersaliter iubetur non comedi sanguinem:nõ igit intelligeretur de quibusdã animalibus potius q̃ de alijs. ¶Et si aliquis obijciat q̃.j.17.c.dr̃.sanguinem vniuerse carnis non comedetis.in quo solum videt prohibita comestio in sanguine animalis grossibilis ꝛ volatilis.in piscibus autẽ non qz carnem non habẽt. ¶Sed hoc falsum est qñ pisces ſm sacram scripturam caro appellantur vt habetur.1.ad Lozin.11.c.cum dicitur.non omnis caro eadem caro:sed alia quidez hominum:alia autem pecorum:alia autem volucrum:alia autem piscium.Dom igitur videt sanguinem piscium ꝛ locustarum non esse comedẽdũ.sicut nec omnium aliorum animaliuz. Et quãdo dicit q̃ habetur imediate tam de auibus q̃ de pecoribus nihil probat:qñ ibi non dicitur in solis auibus ꝛ pecoribus nõ esse comedendum sanguinem:sed ponuntur ista tanq̃ exempla.cum autem aliqua exempla ponuntur nõ oportet vt illa sufficiẽter exhauriãt naturam regule vniuersalis:ꝛ sic dixit ista:ita potuisset ponere ꝛ alia.etiam si velimus extringere significationem istorum terminor non erit prohibitus sanguis omnium quadrupedum cũ solum ponantur hic aues ꝛ pecora.pecora autem nõ signant omnia quadrupedia:qñ serpentes ꝛ leones ꝛ similia nomine pecorum non importãtur.(Omnis anima que ederit sanguinem peribit de populis suis).Supra posita fuerat regula prohibens.hic subijcit pena retrahẽs ſ.q̃ comedentes sanguinem morerent.ex hoc etiam videt qõ supra dicebatur.ſ.q̃ omnis sanguis generaliter prohibitus foret cum dicatur.omnis anima que ederit sanguinem nihil excipiẽs.(Peribit de populis suis).sic pro comestione adipũ vitorũ peribat aliquis de populis suis.ita per comestionẽ sanguinis:nam vtrũq̃ equaliter sacrũ erat ꝛ equaliter ad dei cultuz applicabat.erat autem magna indignatio dei contra eum qui sanguinẽ comedisset.sic habet.j.17.c.cũ dicitur.homo gli bet de domo israel ꝛ de aduenis qui peregrinatur inter vos:si comederit sanguinẽ obfirmabo faciẽ meã contra animam illius ꝛ disperdã eum de populo suo:qz aia carnis in sanguine est.quomodo autem deus facit perire aliquem de populis suis supra dictũ ẽ.(Locutusq̃ est dominus ad moysen dices.)Hic superadditur alia regula de ritu sacrificiorum pacificorum in qua agitur de eo qõ offerẽtes dare debẽt:ꝛ de eo qõ sacerdotes in ius habere debebant.(Loquere filijs israel.)iubet deus vt loquatur ad filios israel:qñ ista lex ad israelitas omnes pertinebat cũ oibus liceret offerre hostias pacificas sicut in principio huius.c.declaratum est.imo potius pertinebat ad israelitas q̃ ad sacerdotes cum magis israelite offerrẽt q̃ sacerdotes.(Qui offert victimas pacificor).hoc itelligendũ est vniuersaliter de oibꝰ victimis pacificis:taz de illis que dñr pro gratiarum actione:q̃ de illis que sunt ad petitiones ꝛ vocantur spõtanee vel votiue.(Offerat simul ꝛ sacrificiũ).vocat hic sacrificiũ non ipsum animal viuens nec mortuuz qñ hoc vocatur victima.ꝛ si acciperetur sacrificiũ pro ipo animali mortuo vel viuẽte:nõ diceretur q̃ qui offert victimam offerat ꝛ sacrificiũ: qñ vtrunq̃ idem esset.sed ponuntur ista hic tanq̃ duo.Dom igitur q̃ accipit sacrificiuz pro ipsis panibus de similia qui offerebant.nã similia sacrificiũ dr̃ vt hr̃.ē.2.c.ꝛ Nume.15.ꝛ ponit ꝟ istud nomẽ cũ dr̃.(Offerat simul sacrificiũ.i.libamẽta eius.)dicit eni idẽ eẽ sacrificiũ ꝛ libamẽta:ꝛ totũ ꝟ siue sacrificiũ siue libamẽtũ accipit p̃ illis panibus azimis de similia ꝛ p̃ laganis oleo litis:ꝛ pro collyridis ospersis oleo ꝛ pro similia cocta:omnia eniz ista erãt accessoria in sacrificio pacifico ad ipsas carnes animalis oblatas. ¶Cõmuniter tamẽ accipitur aliter istud nomẽ.ſ.q̃ sacrificiuz dicat esse de rebus viuentibus ſ.de aialibus ĩmolaticijs:oblatio fit de rebus aridis vt de pane ꝛ farina.libamentũ autẽ vel libamen de rebus liquidis vt de vino ꝛ oleo:ꝛ tñ nõ accipitur istud nomẽ oblatio inter hec. sacrificium signat ipsam similam oblatã ꝛ omnia que de pane fiunt vt p̃z.ē.2.c.libamentũ autez ad res liquidas pertinet.hic tñ libamẽtũ nõ proprie accipitur cũ pro ipso pane oblato sumatur:nisi dicamus hoc fieri qa illi panes sunt osperſi oleo:oleuz autẽ libamẽtũ est.Erat autẽ vinũ aliud libamentum vt p̃z Nume.15.c.de quo nõ exprimitur hic. ¶Intelligendum tamen est q̃ simul offeratur:non enim licebat holocaustũ ꝛ victimas pacificas offerri sine sacrificio simile ꝛ oleo ꝛ vino tanq̃ libamẽtis vt habetur Nume.15.c.hic aũt datur regula de eorum otaminãtias.q̃ qui offert victimaz pacificorum offerat simul ꝛ sacrificiuz.i.quicũq̃ obtulerit aliquod animal in hostias pacificas non offerat illud solũ:sed offerat cũ eo sacrificium libamentorum.i.offerat panes qui vocantur hic sacrificiũ aut libamentũ.ꝛ dicitur offerat libamenta eius.i.libamẽta que sunt debita huic victime:quasi dicat q̃ aliqua libamenta sunt spãliter debita isti pacifice victime.ꝛ sunt diuersitates panuz factorum de similia de quibus supra dicitur in littera.(Tenebit manibus adipem ꝛ pectusculũ.)Hoc refertur ad ipsum offerentem qui deberet super manus suas ponere adipẽ hostie pacificor ꝛ pectusculum eius ꝛ eleuare coraz domino.ꝛ p̃z qa ista sententia est suspensiua ex superioribus ꝛ refertur tota ad laicum offerentem. ¶Sed dicet aliquis hoc non posse stare:qñ ad ad laicum solum pertinebat tribuere ipsum animal ĩmolandũ ꝛ libamentũ cum eo:eleuare tamen carnes coraz domino ꝛ adipes cerimonia quedam sacerdotalis videtur sic in alijs sacrificijs p̃z.ad ea autem que sacerdotalis officij aut dignitatis erãt laici nullatenus se ingerebant qñ morerentur. ¶Sed dicendũ est q̃ hoc adhuc de laico intelligitur:naz littera sequẽs hoc declarat.ſ.cuncq̃ ambo oblata domino osecrauerit tradet sacerdoti qui adolebit adipez super altare.ex quo necessario apparet q̃ anteq̃ laicus tribueret sacerdoti ista debebat ea coã

domino

Notãduz.

Perire de pplis qd

Regula de sanguie nõ comedẽdo

Qõ.6.

An sãguis pisciũ ꝛ locustarũ posit comedi vt ait Ra. Salo.

Obiectio.

Rñsio. Pisces sũt carnes

Determina.

Notãdũ

Qño bie accipiat sacrificium.

Sacrificiũ ac oblatio ꝛ libamẽtũ differũt.

Notãdũ

Qan ꝏbeat teneꝛ pectuscu lum ꝛ armiuz hostie cõsecrate sacerdos vel laicꝰ

Obo.

Ratio

Rñsio

domino eleuare qō erat offerre ⁊ ɔsecrare. Et cum obiicis ista esse sacerdotalis ministerij. Respondendum est ꝙ in alijs sacrificijs que sunt strictioris obseruationis iste cerimonie ad solū sacerdotem pertinent, victima autē pacifica laxioris est obseruationis: iō nō vī irrationabile vt id qō i alijs sacrificijs ad solū sacerdotē pertinebat in hoc sacrificio ad laicos ēt extēdatur qō magis demonstratur: nam in alijs sacrificijs laicoꝝ nemini ō carnibus sanctificatis quicq̄ degustare licebat. ꝙ si degustasset morte merebat. in hostia tī pacifica magna pars carnium ɔsecratarū in ius laicorum offerentium cedebat. non est igitur absonum aliquid quoq; de cerimonijs que alis ad solos sacerdotes pertinebant ad laicos hic extendi. Modus autem p quē ista fiebant iste est. nā p̄mo ipse offerens laicus p̄sentabat animal sacerdotibus intra sanctuarium cum libamentis suis. Sacerdotes autem ex more perscrutantes an illud animal ad imolandum aptum esset suscipiebāt de manibus eorum ⁊ coraz altari imolabāt: ipsi quoq; pellē detrahebāt ⁊ vniuersos adipes de visceribus colligebāt: atq; carnes in frusta sicut iussum erat secabāt: ⁊ accipiebant pectusculū animalis occisi ⁊ adipes eius ponebant super manus laici offerētis: ⁊ ipse eleuabat coraz domino istas partes que eleuatio dī consecratio. Post hec autem tradebat sacerdoti pectusculum ⁊ adipes quos manibus suis susceperat qui adolebat illos super altare. totus autem iste modus satis ex littera colligitur q̄q̄ ipsa breuiter ponat. (Tenebit manibus adipem hostie ⁊ pectusculum). i. ipse sacerdos dabit laico istas partes. s. adipem ⁊ pectusculuz: ⁊ ipse tenebit eas super manum suam. (Cunq; ambo oblata domino ɔsecrauerit.) Refertur ad ipsum laicum qui eleuans coraz domino ista dicebat ea consecrare ⁊ offerre. offerebat aūt ex eo ꝙ p̄sentabat ad hoc ꝙ dño cremaretur. dicebatur autem consecrare eo ꝙ per illam eleuationem pertinebant ille partes eleuate ad dominum spāliter: qō significat ɔsecratio. (Tradet sacerdoti) i. postq̄ laicus eleuabat coram domino istas particulas tradebat eas sacerdoti. s. illi sacerdoti qui faciebat cerimonias huius pacifice hostie: nā vt dictum est. ē. 6. c. ministratio sacrificiorū erat distributa per ipsos sacerdotes ⁊ vnus vna die ministraret ⁊ alius alia: vt sic partes equales p̄ouenirēt eis de iuribus sacrificiorū: ⁊ tradebat laicus sacerdoti illas partes qm̄ postq̄ coram domino eleuasset eas nō manebant vlle cerimonie que per ipsum expleri deberent: sed omnia sacerdotalis officij iam erant. (Qui adolebit adipes sup altare). ista erat ministratio ꝓprie sacerdotalis: qm̄ accedere ad altare nulli preterq̄ ipsis sacerdotibus licebat ⁊ ibi offerebat adeps: quoniam de omnibus sacrificijs adeps pertinebat ad dominuz vt p̄z. ē. 3. c. l. omnis adeps domini erit iure ꝑpetuo. (Pectusculum aūt erit aarō ⁊ filioꝝ eius.) ¶ Alig in ista lra errauerūt qa hic dī ꝙ pectusculū de hostia pacificorum pertineret ad aaron ⁊ filios eius. ⁊ postea subiungit ō armo dextro hostie pacificoꝝ ꝙ pertineat ad ipsum sacerdotem ministrantez. vnde existimauerūt pectusculum diuidi inter sacerdotem magnum ⁊ minores: armum autem spāliter pertinere ad sacerdotē illuz qui ministrabat. Sed hoc falsum est: qm̄ quicquid de hostia pacificoꝝ in ius sacerdotuz p̄ouenirent ei totaliter cedebat qui ministrasset in sacrificio illo: ⁊ non fiebat aliqua diuisio inter eum ⁊ alios sicut supra est dictum in fi. p̄cedentis. c. qm̄ ista non fuisset possibilis ꝓuenienter. Sed inter sacerdotes diuidebantur dies ad ministrandum ⁊ ipsa sacrificia: ⁊ quicunq; sacerdos in aliquo sacrificio ministrasset omnia iura illius ɔsequebatur. Sed pectusculū ⁊ armus dexter de hostia pacificorum cedebāt in ius sacerdotum sicut hic p̄z. necessarium igitur est vt vtrūq; ad ministrantē sacerdotem pertineat. ⁊ quando dicitur hic ꝙ pectusculum erit aaron ⁊ filiorum eius. non est sensus ꝙ deberet qōlibet pectusculū hostie pacifice diuidi inter aaron ⁊ filios eius: sed ꝙ pertinebat ad illos: qm̄ ad vnū pertinebat vna die quā do ministrasset: ⁊ ad alterum altera die ministrationis sue. De armo quoq; dextro idem dici potuisset. s. ꝙ erit aaron ⁊ filioꝝ eius. i. ꝙ pertinebat ad eos non ad omnes simul sed ad illum qui de eis ministrauerit: ideo non est differentia aliqua in sententia q̄q̄ verba littere videantur hic varie prolata. naz sicut dixit ꝙ armus dexter de hostia pacificorum erat sacerdotis q expleuisset istud sacrificium: ita potuisset dicere ꝙ pectusculuz esset illius sacerdotis qui ministrasset in hoc sacrificio. ¶ Sed queres quare dī ℔ pectusculū erit aaron ⁊ filioꝝ eius. Et dōm ꝙ refertur ad superioza. nam dictū fuerat ꝙ laicus teneret manu sua pectusculum ⁊ adipem eleuando coraz domino fm modum quem ponit Rab. Sa. s. ꝙ sacerdos poneret manus suas sub manibus laici offerentis: ⁊ impositis adipibus ⁊ pectusculo eleuaret sacerdos manus laici ad quattuor partes mūdi eleuando ⁊ deprimendo vt signaret deum esse omnium quattuor mundi plagarum dominum. Cum ergo hec duo eleuarentur coram domino ⁊ p hoc consecrata essent vt in littera dī: ⁊ adeps eleuatus cremaret: crederet ēt aliquis pectusculum quoq; cremandum quia vtrunq; coram domino eleuabatur: ideo ad hanc ambiguitatem tollendam subditur in littera. pectusculuz autē erit aaron ⁊ filioꝝ eius. i. quamuis pectusculum eleuet coram domino sicut adipes: tamen non cremabitur sed erit aaron ⁊ filiorum eius. i. cedet eis in iura. intelligendo autem nō ꝙ esset aaron ⁊ filiorum eius qm̄ hoc non conuenit sicut supra probatum est: sed pertinebat ad illuz sacerdotem qui offerebat ⁊ ministrabat coram domino. dicitur tamen aaron ⁊ filiorum eius qz cuilibet eorum prouenire poterat lz non omnibus prouenirent simul sed successiue. s. vni vna die ⁊ alij altera. (Armus quoq; dexter de pacificorū hostijs.) Hic etiam probatur qō supra dicebamus. s. ꝙ tam pectusculuz q̄ armus pertineret ad sacerdotem cum dicitur. armus quoq; q. d. armus etiam p tinebat ad sacerdotem. sed non pōt dici ista dictio que additionem signat nisi superioza ad hoc pertinere intelligantur. oportet igit̄ ꝙ sicut armus ad sacerdotē ministrantem pertinet: ita ⁊ pectusculum pertineat: ⁊ si aliquid alteruz esset qō in ius prouenirent sacerdotum illud itidem sacerdoti ministranti danduz erat. dī armus dexter spatula dextra animalis: iste enim due partes. s. pectusculū ⁊ armus dexter pertinebant ad ius sacerdotū in hostijs pacificis cum subditur. cedet in primitias sacerdotis i. etiam armus dexter sicut ⁊ pectusculum pertinebit ad ius sacerdotis ministrantis. dicitur autem non solum ei in ius cedere: sic etiam in primitias: qm̄ primitie illud dicunt qō de aliqua re p̄mo sumit: sed ō hostia pacifica cuius maior ps ad laicos offerentes ptinebat ista duo dabant sacerdoti anteq̄ aliquid inde laici sumerent pro seipsis.

¶ Quare de ista hostia pacifica due partes. s. armus ⁊ pectusculum ad aaron ⁊ eius filios attinebāt potius q̄ alie ptes. Qō. 8.

Queret aliquis quare de ista hostia pacifica pertinebāt he due partes ad aaron ⁊ filios eius. ¶ Cui respondendū est hoc ex duplici causa fieri. Primo qz deus aliqua sacrificia sibi specialissime elegerat: alia autem non ita specialiter. qō autez erat spāliter electum holocaustum dicit: ⁊ in hoc omnia ad deum ptinebant nulla eius parte aut sacerdotibus aut laicis ꝓuenīte. alia erant sacrificia que non ita spāliter elegerat. s. sacrificiū pro pctō ⁊ sacrificiū pacificarum hostiarū: ideo in his duobus nō debuit deus accipere sibi omnes partes sed aliqō alijs relinquere. Alioquin oīa hec spāliter electa viderentur: ideo in sacrificio pro pctō sacerdotibus ius dedit. in sacrificio autem pacificarum hostiarum qualdā particulas sacerdotibus: alias autez laicis tulit. Unde he due particule. s. armus dexter ⁊ pectusculū in sacerdotis iura peruenerūt. ¶ Et si querat aliquis quare deus elegit sibi spāliter holocaustū alia autem sacrificia non eque spāliter. Respondendū est hoc rationabiliter factum fuisse: quoniam illa sacrificia deus spāliter acceptare debuit q̄ propter ipsum spāliter fiebant. sed inter sacrificia ipsum holocaustum in deum spāliter dirigitur. magis ergo illud acceptare debuit. qō apparet qm̄ q̄q̄ in omni sacrificio ista duo vniuersaliter sint. s. laus dei ⁊ expiatio pro pctō vt patuit. ē. 1. c. tī in quibusdā laus dei est principalioz: ⁊ expiatio est cā secūdaria. In alijs vero expiatio pctōꝝ aut aliqua alia causa est spāliter mouens: laus vero dei solum vniuersaliter mouet: ꝓpter qō necessarium est vt illa sacrificia magis in deum directa sint acceptabilioza eidem que primo in laudem eius tendunt. Secundario autez ad alias causas. sic enim est de holocausto ꝙ ipsum est principaliter ad diuinam laudē. Secundario autem ad quandam expiationem proficit vt declaratum fuit supra. 1. c. ¶ Hostia autem que pro pctō dicitur habet pro cā spāli ⁊ principaliter mouente ipsam expiationez peccati quare ⁊ ab ea pro pctō dicitur. pro causa autem vniuersali habet ipsam diuinam laudem: in eo ꝙ est quidam cerimonialis actus i diuinaz proficiens laudem aliqualiter. hostia autem pacifica pro causa spāli ⁊ principaliter motiua habet ipsaz gratiarum actionē pro susceptis beneficijs aut desiderium pacificandi deum sibi ad aliquid impetrandum vt in p̄ncipio buius. c. dictum est. ⁊ supra. ē. c. Causa autez vniuersalis huius sacrificij est quoddā diuinū obsequz: sicut omnes alij cerimoniales actus in lege mandati ad diuinuz cultū proficiunt. Inducitur ergo ex supioribus holocaustū directius esse in deuz q̄ oīa

D Mod⁹ offerēdi

†

†

†

Solis sacerdotib⁹ ad altare accedere licebat

Qō.7 A An pectusculū ⁊ armus hostiaz pacificaz p tineret fil ad sacerdotē imolantē vel aliqd distribuēt iter alios sacdotes

B Qr dī pectusculuz erit aarō ⁊ eius filioz.

A 1.cā.

Qr de⁹ sibi spāli holocaustū elegit.

Holocaustū directi⁹ ē i deū alijs sacrificijs.

alia sacrificia: ꝛ ob hoc necessarium est vt ipm sit magis acceptabile deo. Ex quo inferꝛ qō dicebamus. ſ. ꝙ deus rationabiliter debuit tollere ꝓ se oēs partes sacrificij holocausti: ꝛ nō debuit accipe oēs partes sacrificij pro pctō nec hostie pacificoꝝ. vnde ille q̄ manerēt necessariū erat vt aut in ius sacerdotū aut laicoꝝ ꝓuenirent: inter quas de sacrificio pacifico iste due particule. ſ. pectusculum ꝛ armus dexter sacerdotibus prouenerit.

B 2.cā.

¶ Scōa cā quare ista in ius sacerdotuz cedent est qm̄ sacerdotes cultui diuino vacabāt alia officia ꝛ partes possessionuz nō habētes inter filios israel: ideo decebat vt deus cui totaliter ex iussu suo vacabāt eos faceret in necessarijs ad vitam humanā abundare. sic habetur Nume. 18. c. ꝛ Deute. 18. vbi deus dixit se ista iura dedisse sacerdotibus ꝓ ministerio qō cozā eo exercēt cū non habeant aliquid alterum inter filios israel: ꝛ qm̄ sacerdotes indigebāt carnibus ad quotidianum esum dedit eis in ius has duas particulas de hostia pacificaruz.

Qō. 9. A

Qr̄ ō⁹ has duas pticulas spāliꝰ sacerdotib⁹ ꝺtulerit. ꝛ an opi. nicolai circa hoc possit stare.

¶ Sed queret tūc aliquis quare deus istas duas particulas spāliꝰ sacerdotibus contulerit ꝛ nō crura aialis vel alias partes. ¶ Respondendum est ad hoc nō esse aliquā spālem rōnem: ideo nec posse esse sed solas legislatoris voluntatē: nam in quibusdam determinatissimam rōnē reddi non solū non ꝺtingit: sed etiam nō est possibile: nā si in omnibus ratio redderet aut saltē reddi possit nihil volūtati legislatoris ꝺcederet: sed oportet vt interdū ea que a legislatore volita sunt legis obtineant firmitatez. sic habetur. ff. de ꝺsti. ꝑn. l. i. Unde si forte aliquis vellet hꝰ dare spālem rōnem quare iste due particule in sacerdotū iura cesserūt cum deus potuisset mandare eis crura aut lumbos armū sinistrum hostie pacificoꝝ: oportebat vt de his quoq; rōnem redderent. ꝛ sic ratio in eadē re eēt ad oppositā. ſ. ꝙ redderet ratio quare iste ptes sacerdotibus ꝓuenirēt. ꝛ rursus redderet rō quare nō iste: sed alie ꝓuenire deberēt: qō impossibile est. ⁹ Q; si forte dicas debere dari rationez quare deus istas partes spāliter ꝺcessit sacerdotibus ꝛ nō alias: ꝛ si iussisset alias partes dari ꝙ nō oportebat dari rationem: sequeret ꝙ has solas rōnabiliter deus dare potuit ꝛ nullas alias. ⁹ Sed hoc falsum est: qm̄ sicut has ita ꝛ ceteras dari iussisse potuisset. In legibus aūt humanis identidem se habēt: qm̄ quedam sunt in q̄ bus nec ratio redditur nec vllatenus reddi pōt. sicut cum assignant. 10. anni ad prescribēduz inter presentes 2.20. inter absentes: ita potuissent poni nouem vel. 11. ad p̄scribendū inter p̄sentes: nec est potioꝝ ratio quare. 10. ponant q̄ nouem. idem de vicēnaria p̄scriptione inter absentes: qm̄ ita potuisset poni prescriptio. 25. annoꝝ aut paucioꝝ. sic autez de vsucapionibus ꝛ de ceteris est. nō est igit conādū alicui in talibus reddere rationē. (Qui obtulerit sanguinē ꝛ adipē filioꝝ aaron ipse habebit armū dextrū). ista duo de sacrificijs pacificis solū deo offerebant. ſ. sanguis ꝛ adeps: cetera vero sacerdotibus ꝛ laicis ꝓueniebāt: nisi cum gs obtulisset pacificā hostiā de ouibus qm̄ tunc renes quoq; offerēdi erant vt pz. ē. 3. Qui igit de sacerdotibus offerebat sanguinē ꝛ adipē faciebat oēs cerimonias huius sacrificij ꝛ ad eū ptinebat istud ius armi ꝛ pectusculi. (Ipe hēbit armū dextrū in portione sua). i. ꝙ ad istū sacerdotē solū q̄ ministrabat ptinebat iste armus ꝛ nō dimidebat iter oēs sacerdotes. de pectusculo aūt idē ꝓbatū est. ē. (Pectusculū enim eleuationis ꝛ armū sep̄arationis tuli a filijs israel). Hic dicit de⁹ ꝙ istas duas ptes tulit a filijs israel de sacrificijs suis pacificis ꝛ dedit aaron ꝛ filijs eius. ꝺ aūt tollere qm̄ tota oblatio pacifica ꝓter adipes ꝛ sanguinē ad ipsos laicos offerētes ptinet. ꝛ qm̄ deus separauit has particulas in ius sacerdotū dicebat eas tollere ab israelitis. (Pectusculum eleuationis.) vocat pectusculū istud eleuationis qm̄ eleuabat cozā dño cū adipe: naz postq̄ hostia pacifica cederet: ꝛ detracta pelle adipes tollerentur sumebat pectusculuz cum adipibus ꝛ ponebat sup manus laici offerētis: quas sacerdos mouebat ad oēs sex ptes positionis. ſ. ante ꝛ retro: dextro: sum sinistroꝝsuz: ꝛ sursuz deorsum. hec enim sunt sex partes positionis. ꝛ q̄quid rez est in his sex partibus est. ꝛ ob hoc fiebat eleuatio vt videret factū sacrificium in reuerētiam illius qui oībus dominabat. armus autē dexter nō eleuabat cozā dño: iō nō vocabat armus eleuationis sicut pectusculū eleuationis. (Et armum separationis.) ꝺ armus separationis ꝙa separabat a deo a reliqs partibus hostie pacifice vt cederet in ius sacerdotū. (A filijs israel de hostijs eoruz pacificis). i. iste due partes ablate sunt a filijs israel qm̄ ad eoꝝ iura ptinere videbant cū tota hostia pacifica eis cederet ꝓter adipes ꝛ sanguinem. vocat hic filios israel nō vlr oēs ꝙ descēderunt de genere iacob qui alio noīe appellat israel vt habet Gen. 22. et. 25. c. ſ. soli illi ꝙ erāt de gīe eiuſ ꝛ nō erāt sacerdotes: qm̄ distinguit hic filij israel ꝛ aarō ꝛ filij sui ꝙ erāt de tribu leuitica cū dicat. tuli a filijs israel ꝛ dedi aaron ꝛ filijs eius. (De hostijs eoꝝ pacificis). dm̄r hostie pacifice filiozum israel qm̄ ipsi offerebāt eas: vel dm̄r sue qz ad eos ptinebāt. ſ. ꝙ debērēt cedere in ius eoꝝ nisi deus ab eis auferēs sacerdotibus ꝺtulisset. (Et dedi aaron ꝛ filijs eius). i. ꝙ iste due partes cedebāt in iura sacerdotū qui sunt aarō ꝛ filij eius. ſ. sacerdos magnus ꝛ sacerdotes minozes. Ex hoc ēt clare ꝓbat qō supra dicebamus. ſ. ꝙ nō solū ptineret armus dexter ad sacerdotē offerentē ꝛ ministrantē in hostia pacifica sed ēt pectusculū: qm̄ q̄uis supra diceret de pectusculo ꝙ erat traditū aarō ꝛ filijs eius: ꝛ de armo dextro ꝙ cederet in primitias sacerdotis ministrātis. nō tm̄ pōt itelligi ꝙ iste due particule hostie pacifice ad diuersos referant ꝛ ptineāt: cū hic eodē mō dicat de ambobus ꝙ deus dedit pectusculū ꝛ armum dextrū aaron ꝛ filijs eius. ergo opz vel ꝙ ambe particule diuidant inter oēs sacerdotes: vel ꝙ ambe ad solū sacerdotē ministrātem ptineāt. qō pz qm̄ de vtroq; eadē ſnia dat: ſz armus dexter nō pōt ptinere ad oēs sacerdotes sed solū ad deū ꝙ offert istū sacrificiū: cū dicat supra ꝙ armus dexter cedet in portionē sacerdotis offerētis sanguinez ꝛ adipē. ergo tā pectusculū q̄ armus dexter ad sacerdotē offerētē solum ptinent. (Lege ꝓpetua). i. ꝙ istud ius recipiēdi ptes sacrificioꝝ ptinerēt semp ad sacerdotes in hostijs pacificis: nec aliqs debeat vllatenus illud obseruādū infringere. vnde si aliquis assumeret sibi interdum de hostijs pacificis armum dextrū aut pectusculū aut partes aliquas istoꝝ: si illud ex superbia sciens agens moziebat nec poterat aliqua expiatione purgari. sic habetur Numeri. 15. c. Si autem ex ignorantia aliquis comedisset de his duabus partibus que sacerdotibus proueniebant reddebat tantūdem sacerdoti ꝛ insup ptem quintā vt pz supra. 5. et. j. 22. c. cū dr̄. ꝙ comederit de sanctificatis ꝓ ignorantiā addet qntam partē de eo qō comederit. offerebat autē insuper ꝓ pctō suo arietem vt pz supra. 5. c. dr̄ hoc durare lege ꝓpetua: non quidem vt ad semp duret: sed ꝙ tādiu hoc durauit q̄diu sacrificia pmāserunt. ſ. vsquequo iudei de hierosolymis ꝓ romanos bello capti expulsi sunt. tūc enim oēs cerimonie sacrificioꝝ cessauerunt cuz solum liceret eas celebrari in loco quē elegisset dūs ad ponendum ibi nomen suum: ita vt esset ibi tabernaculū ꝛ sacerdotū congregatio. de hoc Deutero no. 12. (Ab omni populo israel). i. hoc suscipe debēt aaron ꝛ filij sui ab oi populo israel de sacrificijs pacificis: ita ꝙ quotiēscūq; aliqs israelitaꝝ offerret hostiā pacificā cedebāt aarō ꝛ filijs eius iste due pticule. De his āt pticulis quare spāliter deo darent magis q̄ alie pticule dictū ē. ē. ꝙ nō poterat reddi rō. Nicolaus tm̄ dicit iō armū dextrū tolli ab israelitis ꝛ dari filijs aarō ne ꝓmitteret popularibus occasio faciēdi q̄sdā cerimonias idolatraz: nā dicit idolatras obseruare aliq̄s cerimonias in spatulis aialiū. qō si ꝓmitteret vulgarib⁹ ipsi forte obserua rēt illa maleficia. Idē dicit ō pectusculo ꝙ in ossibus pectusculi fiebāt q̄dā icātationes q̄ vt totaliter tollerent a popularib⁹ iustit deus cedere duas has pticulas in ius sacerdotū. Sz hꝰ nō existit nec bz apparētiā: qm̄ eodē mō debuisset iterdici ne aliqs ō popularibus accipet sibi armū dextrū nec pectusculū alicuius aialis: cū eodē mō in quolibet aiali siue ꝺsecrato deo siue non posset fieri ista maleficoꝝ obfuatio. Sz hꝰ falsuz est qm̄ licebat popularibus comedere pectusculū ꝛ armū de oib⁹ aialib⁹ mūdis qm̄ nō imolabant dño ēt si eēnt aialia imolaticia vt pz Deute. 12. ¶ Si aūt dicas ꝙ iste obseruationes maleficoꝝ solū fiebāt in aialib⁹ oblatis ꝺco: iō solū debuerūt ꝓhiberi ꝑplarib⁹ pectusculū ꝛ armus aialiū imolatoꝝ ꝺsecratoꝝ. Dōm ēt hꝰ non posse stare: nā dato ꝙ nō accipent vulgares pectusculū ꝛ armū in ptē suā: tū poterāt bēre ossa istaꝝ duaꝝ ptiū postq̄ sacerdotes comedissent illas: ꝛ in eis fieret maleficiū. Itē nā si popularibus magna maleficioꝝ eēt cupiditas possent ipsi offerre ꝛ imolare demōibus hostias sicut idolatre faciebāt: ꝛ in spatulis ꝛ pectusculis eoꝝ fieri posse ista maleficia. nō est igit aliq̄ talis cā reddēda. Sed dōm ē sicut. ē. determinatū fuit. (Hec est vnctio aaron ꝛ filioꝝ eius.) Hic ponit omniū supradictoꝝ epilogus. Ista lra vsq; ad ꝓncipiuz. 8. c. varie itelligit a q̄busdā. q̄dā nāq; faciūt eā eē epilogū istoꝝ oiuz supra positoꝝ a ꝓncipio hui⁹ libri vsq; huc. Alij āt dīt eā eē q̄dā breuē p̄fationē aut ꝓlogū ad ea que in sequen. c. dicenda sunt. ꝛ isti secundi sic probant quoniam sequenti. c. agitur de consecratione aaron ꝛ filiozum eius in spāli ponendo singula q̄ facta sunt. hic autez ponitur tanq̄ eius titulus in vlī loquendo. ſ. hec est vnctio aaron ꝛ filiozum

D † † E † F † Opīo nicolai. qꝫ armꝰ dext et pectusculū dabant sacerdotibus. Impbō Obō. Rñsio † Supradictoꝝ epilogus Op̄. quorūdam.

† Armus sep̄arationis

† Quid sit eleuationis pectusculū.

Jm ꝓba. opiniōis

ꝫ filiozum eius. ¶Sed hoc nō potest stare: quoniam hic dicit ꝙ agitur de his que dari debent sacerdotibus a filijs israel: ꝫ tamen ista nō habentur in sequenti. caꝑ. cum solum agatur ibi de consecratione sacerdotum ad quā ipsi populares nihil intēdebant. etiam quia dicitur hic fieri de sacrificio ꝓ delicto ꝫ ꝓ peccato ꝫ de cerimonijs holocaustozum ꝫ pacificarum hostiarum. sed de his nō agitur sequenti caꝑ. Dicendum est igitur ꝙ iste est epilogus precedentium. ꝫ est sensus ꝙ in isto leuitico intendebat deus agere de cerimonijs israelitarum ad ipsuꝫ: inter quas principalis cerimonia erat in oblationibus ꝫ sacrificijs de quibus a principio libri vsq; nunc tractauit: consummato autem hic trāctatu isto volens legislator se ad alia conuertere epilogat ea que supra dicta sunt: nō tamen epilogat eo ordine quo supra enarrabatur. nam primo dicit de vnctione aaron ꝫ filiorum eius. primo tamen enarratum est de cerimonijs holocaustozum. sed in hoc nō multum differt. (Hec est vnctio aaron ꝫ filiozū eius ī cerimonijs domini). ideest iste sunt cerimonie que obseruate sunt ad deum in consecratione aaron quando consecrarentur: pauca tamen ibi narrata sunt sed latius Exodi. 29. ꝫ sequenti. caꝑ. (Hec est vnctio aaron ꝫ filiozum eius). ſ. summi sacerdotis ꝫ minozum: quia non solum per illum ritum consecratus fuit aaron cum filijs suis: sed etiam omnes alij sacerdotes futuri consecrari debebant. sic iubetur Exodi. 29. (Jn cerimonijs domini). cerimonie que obseruabantur in consecratione sacerdotum dicuntur cerimonie domini quia obseruabantur ꝓpter mandatum domini vel in cultum eius. ꝫ sic omnes cerimonie legales vocantur cerimonie domini: quia istas duas habitudines ad deum habent. (Die quo obtulit eos moyses vt sacerdotio fungerentur). ideest iste cerimonie que supra posite fuerunt in vnctione aaron ꝫ filiozum eius in die in quo obtulit eos moyses coram domino vt efficerentur sacerdotes. dicitur autem moyses obtulisse aaron ꝫ filios eius: quia ipsi non accesserunt ad ostium sanctuarij petentes se fieri in sacerdotes: quoniam tunc viderentur ambitiosi honozis ꝫ redituum ꝓpter qō abijciendi erant cum se ingererent. ꝫ sic in die illa consecrationis accepit moyses aaron ꝫ filios eius ꝫ duxit eos ad ostium tabernaculi ꝓsentans eos domino vt sic viderentur ipsi nō ingessisse sed alterius iussu fuisse ductos. sic dicitur Exodi. 29. caꝑ. ꝫ aaron ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi. ꝫ hoc offerre erat. (Ut sacerdotio fungerētur). ideo obtulit moyses aaron ꝫ filios vt sic consecrarentur in sacerdotes ꝫ possent fungi ministerio sacerdotali. nam ꝓiaſquam aaron ꝫ filij sui consecrati eēnt nō erat eis ius fungēdi officio sacerdotali: sicut nemo potest consecrare anteq; in ꝑſbyterū ordinatus fit. (Et que ꝑcepit eis dare a filijs israel). i. ista sunt que iussit deus vt reciperent sacerdotes ab israelitis. continentur aūt hec sub precedenti. c. ꝫ in hoc. nam ꝑcēdi. c. dicit quātum de holocausto israelitarū sacerdotibus ꝓueniat. ſ. sola pellis: ꝫ quid de sacrificio ꝓ peccato atq; ꝓ delicto ꝓueniret. ſ. omnia q̄ erant in ipso animali ꝓeter adipes ꝫ sanguinē ꝫ caudaz. docuit ēt quid de similā oblata ꝫ panibus in sartagine ꝫ craticula ac laganis habituri essent de oblationibus israelitarum. de hoc. 2. ꝫ .6. caꝑ. docuit ēt qualiter de pacifico sacrificio armū dextrum ꝫ pectusculū habituri erant ꝫ quid de libamētis eius. de hoc in isto. c. (Religione ppetua). i. obseruatiōe ppetua. religio ꝓprie dicit aliqua cerimonialis obseruatio in solū deū tendens: cum aūt ad ꝓmos aliquas cerimonias obseruam⁹ religiōis act⁹ nō sunt: ꝫ ob hoc iste leges sacrificiozū religio dicunt cū ad dei cultū cerimonialiter extendat. sic ēt ꝫ fides xp̄iana cuꝫ obseruationibus suis religio dr̄: qz ipsa fm se ad deū est: ꝫ ob hoc qdam modi spāles viuendi quozūdā xp̄ianozū q̄ strictiozē ceteris vitā elegerunt religiones appellant sicut in monachis ꝫ fratribus est. dr̄ hic religione ppetua qz ista obseruantia de iuribus sacerdotalibus exhibendis ad semp erat. (Jn gīrationibus vr̄is). idē signat qō supior clausula. ſ. ꝙ obseruarent ista iura sacerdotū in oibus generationibus hebreozū. ſ. ille durarēt. qō intelligendū est nō quādiu hebrei durarēt viuentes. sed quādiu durarent sacrificia offerentes: nūc qppe vixūt sed nec sacrificia offerūt. iō sacerdotibus nulla iura ꝓueniūt: ſz q̄diu sacrificia durauerunt eis iura sua illesa seruata sunt. (Jsta est lex holocausti). i. ista lex q̄. ſ. posita fuit est q̄ dr̄ obseruari in oibus holocaustis. fuit aūt posita hec lex. ſ. 1. c. (Et sacrificij ꝓ pctō). i. ista ē lex sacrificij ꝓ pctō q̄ dr̄ obseruari in oibus sacrificijs ꝓ pctō de q̄ dictū fuit. ſ. 3. et. 5. c. in quarto de illis pctis q̄ sunt ꝓ ignozantiā. in quinto de illis q̄ sunt ꝓ negligentiā aut aliquā maliciam. (Atq; delicto). i. ista est lex sacrificij ꝓ delicto: alia. n. sunt delicta: ꝫ alia pctā sicut declaratū fuit. ſ. 5. c. ꝫ alia sacrificia offerūtur ꝓ delicto ꝫ alia ꝓ pctō: sicut alie cerimonie fiūt quātū ad aliqd q̄ in eis q̄ ꝓ pctō. de his habet. ſ. 6. (Et ꝓ cōsecratiōe). i. ista est lex quātū ad ea que habant in cōsecratiōe aaron ꝫ filiorū eius ꝫ aliozū sacerdotū maiozū atq; minozū. de his habet ꝓcedēti. c. (Et pacificoꝝ victimis). i. ista est lex de victimis pacificis. ſ. qualiter fieri debeant ꝫ qd sacerdotibus inde ꝓueniat. de hoc habet. ſ. 3. c. quātū ad cerimonias sacrificij ꝫ partē que deo ꝓuenit habet. ſ. 3. c. quātū ad ꝑtes q̄ sacerdotib⁹ ꝓueniūt habet in isto. c. (Quā cōstituit dñs moysi). ad legē referē quā dederat dñs moysi. nā sicut alie leges cerimoniales ꝫ iudiciales date fuerūt a deo ꝑ moysen: ita ꝫ leges iste de sacrificijs date sunt populo ꝫ sacerdotibus a deo ꝑ moysen: qñ vt dictū fuit in principio primi. c. ista dicebant primo moysi a deo in tabernaculo testimonij. deinde ipse referebat ea ad totū ꝑplm vel ad sacerdotes solos fm ꝙ dñs in qualz lege iussisset. nā in gbusdā dr̄ ꝙ loquerē⁹ moyses ad filios israel: in alijs aūt ꝙ loquerētur ad aaron ꝫ filios eius. (Jn mōte synai). oēs leges q̄ in toto isto libro date sunt fuerūt ordinate ī mōtē synai: qz ibi fixa erāt castra filiozū israel: quoniā deus ista instituit vt habet. j. 26. et. 27. ca. (Qñ mādauit filijs israel vt offerrēt oblatiōes suas dño in deserto synai). i. iste leges date sunt in mōte synai qñ primo deus mandauit israelitis vt offerrent sibi aliq̄ sacrificia. ꝫ hoc in monte synai. nam ante illā mansionem deus nihil mandauerat israelitis sibi sacrificare: qō fuit in ipsa cōsecratione aaron ꝫ filiozū eius. nam ante hoc nō iusserat ipse alia q̄q̄ ista facta fuerāt. ſ. holocausta ꝫ pacifice hostie in ꝺfirmatiōe legis vt habet Exo. 24. nā de sacrificijs q̄ facta sunt in ꝺsecratiōe aaron ꝫ filiozū ei⁹ habet mādatū Exo. 29. de sacrificijs tñ q̄ facta sunt ī ꝺfirmatiōe legis nō est aliqs locus in sacra scriptura vbi deus illa fieri mādauerit. ēt mādauit de⁹ in mōte synai modos sacrificādi israelitarū. nā oēs leges q̄ habētur de sacrificijs ibi tradite sunt. (Jn deserto synai). aliqñ vocat synai deſtū ꝫ aliqñ mōtē ꝫ vtrūq; ē. nā vocat mōs qz locus alt⁹ ē. vocat aūt deſtū qz nulla hoim ibi habitatio ē sed magne arabice solitudines. nā ꝫ Exo. 3. c. dñs ē ꝙ mōs synai erat in ptib⁹ iteriozibus deserti.

† Religio quid sit.

† Qr̄ mōachi appellant religiosi

† Lex sacrificij ꝓ pctō ac ꝓ delicto

† Jn monte synai date fuerūt iste leges.

† Qr̄ vocat deſtum synai

¶Capitulum. viij.

Lōsecratō sacerdotuꝫ Num̄. 17. 21. di. c. j. i. p̄n. 50. di. c fi p⁹. ℌ. e. ℨ ibi in sacerdotē ē ꝺsecratus. 8. q. j. ca. in scripturis ibi ſz ꝙ vocat a dño.

Locutusq; ē dominus ad moysen dicens. Tolle aaron cū filijs suis: vestesq; eorum ꝫ vnctionis oleū: vitulum ꝓ peccato: duos arietes: canistrum cum azymis: ꝫ congregabis omnem cetum israel ad ostium tabernaculi. Fecit moyses vt dominus imperauerat: congregataq; omni turba ante fores tabernaculi: ait. Jste est sermo quem iussit dominus fieri. Statimq; obtulit aaron ꝫ filios eius. ¶Cunq; lauisset eos: vestiuit pontificem subucula linea accingens euꝫ baltheo ꝫ induens eū tunica hyacinthina: ꝫ desup humerale imposuit: quod astringēs cingulo aptauit rationali in quo erat doctrina ꝫ veritas. ¶Cidari quoq; texit caput: ꝫ super eam contra frontem posuit laminam auream consecratam in sanctificatione: sicut ꝓceperat ei dominus. Tulit ꝫ vnctionis oleum quo liniuit tabernaculum cum omni supellectili sua. ¶Cunq; sanctificans aspersisset altare septem vicibus: vnxit illud ꝫ omnia vasa eius: labrumq; cū basi sua sanctificauit oleo. Quod fundēs sup caput aarō: vnxit eū ꝫ cōsecrauit.

26. di. c. ecce in ꝓin.

De ꝺse. di. j. c. j. i ꝑnci.

Locutusq;. Jn isto libro intendebat legislator tradere modos cerimoniarum que ad deum fiunt inter que principalis est sacrificiorum oblatio: ideo illa expleta incipit hic alias cerimonias pertractare: ꝫ post ipsa sacrificia agitur de personis offerentibus sacrificia. Et hoc erat

Tractatus de ꝺsecratione sacerdotum.

dupliciter: quoniam quidam offerebant sacrificia ratione ministerij. Alij autem ratione religionis ⁊ fidei. Primi sunt sacerdotes quibus ex ministerio sacerdotali offerre competit. Secundi autem populares quibus ex religione ⁊ ratione fidei offerre conuenit. Agitur autem de dispositione omnium istorum ad offerendum. de dispositione vulgarium habetur. j. 11. ⁊ vltra. de dispositione autem sacerdotum habetur hic. Et diuiditur in tres partes quoniam primo ponitur consecrationis ritus. Secundo consecratorum vsus. Tertio eorundem casus. secunda in principio noni. capi. tertia. in. 14. Prima in quattuor partes. primo ponitur necessariorum ad consecrationez ꝑ positio. Secundo consecrationis executio. Tertio que ad solum pontificem pertinebant patratio. Quarto ad ea que communia sunt summo sacerdoti ⁊ minoribus fit quedam reuersio. Secūda ibi. (Statimq;). Tertia ibi. (Filios quoq; eius). Quarta ibi. (Obtulit ⁊ vitulum pro peccato). Circa primum dicitur. (Locutusq; est dominus ad moysen dicens). ponit hic istud tanquam caput orationis: quoniam iaz incipit hic alius tractatus distinctus a superiori. nam cum debeat hic agi de executione sacrificiorum cuius leges supra posite fuerant: oportuit ꝙ poneret de titulo quem habebant sacerdotes ad ministrandum. hoc autez erat qz erant consecrati vt sacerdotio fungerentur: ideo exprimitur hic modus quo ista consecratio facta est. ¶ Et sciēdum ꝙ nō ponitur hic modus consecrationis aaron ⁊ filiorum eius tanquam nouiter hic traderetur regula ad consecrandum eos post ea que dicta sunt supra. nam lex consecrationis data fuit Exo. 29. nunc autem fit recapitulatio. nam si hic fieret consequētis ordinis collocatio oporteret vt post leges que supra posite sunt traderetur regula de consecratione aaron ⁊ filiorꝫ eius: ⁊ ꝙ post omnia illa fuissent isti consecrati. Sed falsum est vt declarauimus. ō. c. 1. nam consecratio sacerdotum inchoata est prima die qua erectum fuit tabernaculum. iste autem leges sacrificiorum date sunt in ipso tabernaculo vt pz. ō. 1. ca. ⁊ fic necessarium est ꝙ postquā inchoauit sacerdotum consecratio fuerint date iste leges. hic tamen fit recapitulatio que est quandocunq; aliquid describitur fieri postquam factum est: ⁊ nō tenet ordo naturalis. fuit tamen satis conueniens causa ad faciendū istam recapitulationem; qz in hoc libro tradebatur doctrina omnium cerimoniarum tam in sacrificio q̄ꝑ sacrificia: ⁊ qz cōsecratio sacerdotū potissime pertinebat ad sacrificia: post ipsum tractatum de sacrificijs adiunctus fuit hic ritus de consecratione sacerdotum. (Tolle aarō cum filijs suis). Hoc refert ad ea que premittebantur in sacerdotum consecratione. naz cū ipsi deberent consecrari in sanctuario: oportebat vel ꝙ ipsi venirent ad petendam consecrationem vel ꝙ aliquis eos duceret ad consecrandum. Hic autē ponitur qualiter iussu dei moyses tulit illos ad consecrandum ⁊ hoc fuit conuenientissimum. nam nō decebat vt aaron ⁊ filij sui peterent sacerdotium. nam sacerdotium dicit quandam dignitatem ⁊ bonorez ⁊ reditus. si autem aliquis ista peteret esset ambitiosus ⁊ non se haberet conuenienter in prelatione sua: sed nos nō permittimus dominari hominem sed rationem. i. non permittimus ꝙ homo dominetur iurta desideria sua sed fm rationem vt ait Aristoteles. 5. etbi. ꝙ ille qui dignitatem petit indignus est ⁊ merito repellendus. In dignitatibus quoq; secularibus hoc obseruatur vt qui in dignitatem se petit ad dignitatem nullam admittat: vnde ⁊ alique leges aliquorum populorum valde iuste habent vt eo ipso ꝙ pro aliquo ad dignitatez fuerit rogatum fiat inhabilis ad illam: nec quantuncunq; alis dignus fit ad illaz recipi possit cum nō proficiendi sed presidendi animo eam ambire videatur. erat igitur valde iniustum ꝙ aaron ⁊ filij sui appeterent sacerdotium cum quandam dignitatem ⁊ bonorez dicat ac reditus. hec autem optanda nō sunt: multo autem fortius petenda nō erunt. si autez aaron ⁊ filij sui ista petissent inhabiles reddebantur: deus autem nolebat ne isti essent inhabiles: ideo iussit vt moyses illos ferret ad consecrandum: ⁊ ipsum mandatum dei fuit eis causa iusta ad recipiendum sacerdotij dignitatē. sic habetur ad Hebre. 5. cap. cum dicitur. nemo sibi indifferenter bonorem sumat: sed qui vocatus est a deo tanquam aaron. Et q̄ꝫ ibi dicat apostolus solum de aaron quia erat principalis: tamen intelligitur ēt de omnibus alijs filijs suis cum hic iubeat deus vocari filios aaron sicut ⁊ ipsum aaron. Fuerūt autem quattuor filij aaron qui cum ipso consecrati sunt. s. nadab ⁊ abiu ⁊ eleazar ⁊ ithamar. vt habetur Exodi. 29. (Vestes eorum ⁊ vnctionis oleum). iubet deus ꝙ moyses tollat ista ad sanctuarium vbi consecrari debebant filij aaron cum patre. naz in consecratione induebantur sacerdotes minores vestimentis suis. s. feminalibus ⁊ tunica byssina ⁊ baltheo ac cidari. Summus sacerdos induebatur omnibus decem vestibus suis. s. bis quattuor supra dictis ⁊ tunica hyacinthina: ⁊ rationali ac superumerali ⁊ cingulo. ac lamina aurea ⁊ thyara hyacinthina. de his omnibus habetur Exodi. 29. cap. ducende igitur erant vestes iste sacerdotum ad ostium tabernaculi vt sacerdotes induti illis consecrarentur. iubetur etiam duci oleum vnctionis. istud erat aliquid compositū ex pluribus speciebus mixto oleo oliuarum ⁊ fiebat confectio illa liquida ita vt aliqualiter fluere posset. de modo autem huius confectionis habetur Exodi. 30. capitulo. erat enim istud oleum ad vnguendum aaron ⁊ filios eius ⁊ vestes suas ⁊ ipsum tabernaculum cum vasis. Erat autem ita sacratissimum vt nulli hominum liceret conuertere illud in vsus suos. de hoc. j. in littera ⁊ Exodi. 30. capitulo. (Vitulum pro peccato). idest ꝙ deberet ducere moyses ad ostium tabernaculi vnum vitulum qui immolaretur pro peccato sacerdotum. iste vitulus habatur de expensis sacerdotum: quoniam ista consecratio ad eos pertinebat ⁊ nō ad populum: ideo quāuis in alijs sacrificijs offerrentur expresse a populo quia ipsa sacrificia debantur pro populo: tamen hic solum offerebatur expensarum copia ab aaron ⁊ filijs suis. (Duos arietes). offerebantur isti duo arietes vt vnus esset ad hostias pacificas ⁊ alius in holocaustum. nam in sacra sacerdotum vnctione omne genus sacrificiorum erat. s. tam pro peccato q̄ꝫ in holocaustum q̄ꝫ ad victimas pacificas. de ritu autem immolationis horum habetur Exodi. 29. ⁊ ibi ponitur causa quare ista sacrificia fierent. de hoc etiaz habetur. j. in littera. ⁊ pertinent ista sacrificia ad primum diem consecrationis sacerdotum. de alijs autez diebus an ista fierent non exprimitur sed habetur Exodi. 29. ꝙ in illis septem diebus quotidie fieret consecratio ⁊ immolatio vituli pro peccato cum dicitur. septem diebus consecrabis manus eorum ⁊ vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. (Canistrum cum azimis). iubebat etiam deus in hac prima die adduci panes azimos ⁊ crustulam absq; fermento oleo aspersam ⁊ lagana azima oleo lita. omnia autem hec de triticea simila fiebant que posita in holocausto offerebantur coram altari holocaustorum vt patet Exodi. 29. (Et congregabis omnem cetum filiorum israel ad ostiuz tabernaculi).

¶ Cum fieri debuit consecratio aaron ⁊ filiorum eius publica esse debuit: ad qō omnis cetus filiorum israel vocari debuit qz proficiebat ad multa. Primo quia ista consecratio que magne solennitatis erat fieret cum honore: qō non contingeret nisi cōgregarentur filij israel ad videndum illam ⁊ honorandum. Secundo facta fuit congregatio vt viderent omnes israelite aarō ⁊ filios eius antequam consecrarentur: vt si forte aliquis obijcere vellet aliqua crimina in illos propter que a consecratione repellerentur. fic enim fit cum matrimonia copulari debent ꝙ publice contractus fiat: vt si forte aliquis velit obijcere vinculum consanguinitatis vel aliud impedimentum propter qō impediatur cōtractus. Tertio fieri debuit ista congregatio israelitarum quoniam aaron ⁊ filij sui i cōsecratione acquirebāt quēdam honorem super populum ⁊ iurisditionem quandam: cum deberent distinguē ⁊ iudicare inter causam ⁊ causam: ⁊ sanguinem ⁊ sanguinem: ⁊ lepram ⁊ lepram atq; arbitrari quid mundum ⁊ imundū vt hētur Deu. 17. c. ⁊ extra qui filij sunt legi. c. ꝙ venerabile. ¶ Consequebantur ēt sacerdotes super populū reditus quosdam cum reciperent primitias ⁊ partes decimarum ⁊ vota atq; sacrificiorum partes. multa quoq; alia iura de quibus habetur Numeri. 18. capitu. conueniens ergo erat vt populus cui preficiebantur sacerdotes per consecrationem suam ⁊ a quo recepturi erant iura vocarentur ad consecrationem sacerdotum per quem tota ista potestas tribuebatur. ⁊ sic videretur consentire illi consecrationi ⁊ iurisditioni sacerdotum in ipsos qui ex hac consequebantur ne postea esset occasio aliquibus israelitis ad repugnandum aaron ⁊ filijs consecratis. nam cum publicum fieret erat ibi cuilibet ius opponendi contra illam cōsecrationem. Si autem subticeret consensisse videbatur nec manebat ei ius postea obijciendi in consecrationem. naz si ista consecratio publice facta non fuisset: inconuenientia multa sequi poterant: cū chore ⁊ dathan ⁊ abyron atq; alij cōplices sui insurrexerit contra aaron ⁊ moysen ⁊ filios aaron dicentes ꝙ ipsi vsurpassent sibi ofiiū super totū populū: ⁊ postea perierunt gdā igne cōbusti: alios aūt terra absorbuit vt pz Nu. 16. c. q̄to magis insurgere potuissent atq; colorata occasione būissent si cōsecratio ista facta fuisset nullo vocato. debuit ergo vocari totus cetus

Diuisio

† Ritus cōsecratōis aaron ⁊ filiorū eius

Qō. 1.
A Qr lex de cōsecratōe aaron ⁊ filiorꝫ suorū ponat hic ꝑ recapitulationem

Inceptio cōsecratiōis sacerdotuz

†

B Aaron ⁊ filij sui nō petierūt se cōsecrari i sacerdotes

Qui petit honorē q̄ꝫ tūcūq; dignus meretur effici inhabilis

†

† Decē vestib⁹ sum⁹ sacerdos idue batur

L

† †

Hec sacrificia q̄ re fierēt.

†

Qō. 2.
A De trib⁹ causis q̄re oēs in dei vocati sūt qñ aaron ⁊ filij sui cōsecrati sūt

Que occulte fiūt suspecta sunt.

cetus filiorū ysrael. ¶ Itez quādo aliqua q̄ boneſta ſunt fiunt nō erubeſcimus illa in publico facere: cum vero illa in tenebris agimus ex hoc ipſo illa de iniquitate ſuſpecta reddimus. nam qui malū agit odit lucē iuxta dictū Saluatoris. ⁊ babek extra ō offi. del. c. ꝺ ſuluit. ſic. n. Job ait. oculus adulteri diligit caliginē ⁊ dicit q̄ me videbit. Si aūt iſta ꝺſecratio in tenebris aut nullo vi dēte facta fuiſſet ex hoc ipſo dabat occaſio p̄ſumēdi ipſaz aliqd turpitudinis vel fraudis continere: deus autez noluit tollere om nes iſtas ſuſpitiones. ideo iuſſit congregata multitudine ysrael banc celebrari conſecrationem. (Ad oſtium tabernaculi). Intrauerunt iſti ysraelite vocati a moyſe intra altrium conuenien tes ad oſtium tabernaculi: quoniam ibi apud altare iſta conſe cratio fieri debebat vt ipſi eam viderent. ¶ Nec tamen intelli gendum eſt omnes ysraelitas conueniſſe intra atrium ad oſtiuz tabernaculi. nam non poſſet ibi capi tota illa multitudo cum eſſet vltra mille milia virorum: immo vltra ter mille milia com putatis omnibus leuitis ⁊ viris aliarum tribuum ⁊ egyptijs q̄ aſcenderunt cum ipſis: ⁊ hoc tam ſenibus q̄z iuuenibus quos ſcriptura magne multitudinis eſſe ait: ſed aliqui intrauerunt intra ſanctuarium atrij. ſ. digniores totius populi ⁊ ceteri qui capi potuerunt interius: reliqua autem multitudo circunfuſa manſit in atrio tabernaculi. nā per cortinas reticulatas que erāt in atrij gyro videre poterant qui exterius manebant. (Fecit moyſes vt dominus imperarat). ad omnia ſuperiora refertur iſtud. cap̄. q̄ addarit aaron ⁊ filios eius ad oſtium tabernaculi veſtes eorum ⁊ oleum vnctionis ⁊ vitulum ad offerendum p̄o peccato: ⁊ duos arietes ⁊ caniſtrum azimorum cum panibus: vo cauitq̄ vniuerſum cetum filiorum ysrael ad videndū conſecra tionez. (Congregataq̄ omni turba ante fores tabernaculi ait). nō eſt intelligendum vt. ſ. dicebamus omnem ysraelitarum tur bam intra atrium conueniſſe cum nō caperent: ſed quidam in terius: alij vero exterius circunſuſi manebant: omnes tamen cō gregati dicebantur ad fores tabernaculi: quia in circuitu eius circunfuſi erant ſinguli p̄out appropinquare valebant. (Iſte ē ſermo quem dominus iuſſit fieri). dicit Joſephus q̄ populus volebat facere moyſen ſacerdotem magnum cum ipſe cunctis melior videbat: ſed ipſe animauit eos vt aſſumerent aaron di cens ſe eſſe multum occupatum circa domini collocutionē nec vacare poſſe omnibus miniſterijs ſacerdotalibus ſanctuarij: aaron autem conuenienter hoc facere poſſet: quoniā nulla erat occupatione impeditus. Item ſuadebat hoc dicens q̄ dīs iu dicauerat ad hoc conuenientiorem eſſe aaron q̄z moyſen: ideo dicit moyſes. iſte eſt ſermo quem iuſſit dominus fieri. i. hoc eſt qō dominus mandauit. ſ. aaron ⁊ filios suos p̄fici in ſacerdo tes: ideo nolite me inquietare in ſacerdotem aſſumere volen tes. (Iſte eſt ſermo quem dominus iuſſit fieri). nō accipit hic p̄opzie ſermo quoniam ſermo nō fit nec iubet deus eum fieri. Sed accipitur ſermo p̄o ipſa re facta. ſ. iſte eſt ſermo quem iuſ ſit dominus fieri. i. iſta eſt res vel opus qō dominus fieri man dauit. ⁊ ſic accipitur multotiens in ſacra ſcriptura vt verbū di catur ipſa res que fit. ſic babetur. 1. Re. 3. c. ego faciā verbuz in ysrael qō quicunq̄z audierit tinnient ambe aures eius. i. ego fa ciam rem mirabilem quā omnes audientes ſtupebunt. ſic etiaz dicitur. 2. Re. 1. cap̄. qō eſt verbum quod factum eſt in caſtris. (Statimq̄z). Hic ponitur ſcōz. ſ. operis executio ⁊ diuidit in q̄t tuor partes quoniam p̄imo ponuntur ea que erant communia aaron ⁊ filijs eius circa corum conſecrationem. Secundo ea q̄ pertinebant ad ſolum pontificem. Tertio ea que ad ſolos mi nores ſacerdotes pertinebant. Quarto deſignantur ea que cō munia erant. Scōa ibi. (Veſtiuit). Tertia ibi. (Filios quoq̄z eius). Quarta ibi. (Obtulit ⁊ vitulū). Circa p̄imum. (Statimq̄z obtulit aaron ⁊ filios eius). Antequam moyſes vocaret totam multitudinem ysraelitarum nibil fecerat in conſecratio ne aaron ⁊ filiorum ſuorum. Cum autez vniuerſus populus cō gregatus eſt preſentauit illos coram oſtio tabernaculi: erat. n. iſta preſentatio aliquid precedens ⁊ diſpoſitiuum ad conſe crationem. (Cunq̄z lauiſſet eos). i. moyſes lauit aaron ⁊ filios ſuos nec tamen dicitur hic an lauerit manus vel pedes vel an to tum corpus lauerit. nam cum deberent miniſtrare quotidie la uabant manus ſuas ⁊ pedes in labio eneo: nec vllam miniſtra tionem non p̄miſſa hac lotione facere poterant vt patet Exo. 30. cap̄. intelligendum tamen magis eſt q̄ moyſes lauerit aarō ⁊ filios ſuos in toto corpore cum ſcriptura non dicat hic q̄ la uit manus aut pedes eorum: ſed ſimpliciter q̄ lauit eos: que lo tio totum denominare videtur. ⁊ videtur eſſe ad hoc ratio ſm tropologiam. nam lotio ſignificat ſordiū abſterſionem: qui au tem in ſacerdotium aſſumitur ab omnibus inquinamentis mū dus eſſe debet. vt ergo omnibus veteris vite cōuerſationibus ⁊ erroribus qui in ſacerdotibus aſſumebantur abrenunciaſſe viderentur toto corpore lauandi erant: in quotidianis autē mi niſtrationibus non lauabantur toto corpore ſed in manibus ⁊ pedibus dumtaxat. nam qui ſemel in ſacerdotium aſſumptus erat ab omnibus p̄iozis vite actibus iam receſſerat nec quoti die ſibi recedendum erat: quare nec toto corpore ad huius ſi gnificationem lauandus erat: ſufficiens namq̄z erat ſi manibus ⁊ pedibus lauaretur. ¶ Cauſa autem huius lotionis du plex erat. ſ. ſm litteram ⁊ ſm tropologiam. quantum ad litte ram autem ratio erat quoniam bis duabus partibus corporis ſacerdos ſacra contingebat. ſ. manibus ⁊ pedibus. manibus q̄ dem quoniam boſtias immolabat: pelles detrabebat: carnes in fruſta ſecabat: adipes quoq̄z ⁊ vniuerſa que de carnibus in ius domini cedebant cremanda altari imponebat. Alia quoq̄z hui uſmodi que ad ſimilē miniſtrationez pertinebant manibus cō tractabat. pedes autem lauari debebant quoniam ſacerdos mi niſtrans ſacrum tabernaculi ⁊ atrij pauimentum illis continge bat. nam cum ſacerdos miniſtraret ad altare bolocauſtoz ac cedebat vbi locus ſanctus erat: ingrediebatur etiam intra ipſuz tabernaculum quotidie ad componendum lucernas in mane ⁊ veſpere vt arderent coram domino. ſic habetur Exodi. 27. c. et. j. 24. cap̄. ingrediebantur etiam in illud vt offerrent quoti die in mane ⁊ in veſpere thymiama coram domino vt p̄z Exo. 30. cap̄. cum dicitur. ⁊ adolebit incenſum ſuper eo aaron ſuaue fragrans mane: quando componet lucernas incendet illud: ⁊ q̄n collocat eas ad veſperum vret thymiama ſempiternum. bec autem loca ſacratiſſima erant. Nec videtur q̄ ſacerdotes illa tangerent pedibus calciatis: ſed ſoluebant calciamenta de pedibus ſuis cum illuc accederent. Sic patet Exodi. 3. cap̄. cum deus locutus fuit moyſi de rubo qui ardebat ⁊ nō combureba tur ⁊ ait. ſolue calciamenta de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas terra ſancta eſt. Cum ergo tabernaculum eſſet terra valde ſancta nō licebat ſacerdotibus tangi niſi pedibus nudis: ⁊ tunc cum pedes eſſent aliqualiter immundi ex p̄opbanarum rerum conculcatione oportebat vt lauarentur ad contingendum loca ſacra. ¶ Secunda cauſa huius eſt ſm tropologiam: nam ablu tio iſtarum partium ſignificat aliquid qō ſacerdotibus ſemper conuenit: ⁊ eſt quoddam diſpoſitiuum ad omnem miniſtrationem manuum. namq̄z ablutio mundiciam in operibus ſignat: q̄ manus autem omnis operatio fit cum manus dicatur organū organorum vt ait Ariſtoteles ſecundo de anima. ⁊ quia ad om nem miniſtrationem mundicia operum requiritur conuenie bat manus lauari: pedes autem affectiones ſignant. nā ſic̄ pedi bus in aliqua tendimus: ita ⁊ affectionibus in bona aut mala p̄ogredimur. Ad diuinam autem operationem nō ſolum mi niſtrationes ſed etiam affectiones mundas eſſe oportet. pedi bus igitur ac manibus lotis ſacerdotes miniſtrare debebant. boc autem ad quotidianam pertinebat miniſtrationem. In p̄i ma autem cum conſecrari debuerunt totum corpus lauatuz eſt ex cauſa ſupra poſita. Iſta lotio fieri debebat intra ſanctuariuz .ſ. inter altare ⁊ oſtium tabernaculi: quoniam ibi erat labium eneum in quo aqua fundebatur ad lotionez ſacerdotuz vt patet Exodi. 30. (Veſtiuit pontificem). ¶ Hic ponitur ſcōm qō pertinebat ad ſoluz ſummum ſacerdotem ⁊ erat de veſtimē tis ſuis qualiter eum moyſes induit in quibus nec nimis immo randum eſt: cum de bis dictum fuerit Exodi. 29. ca. (Veſtiuit pontificem). ſ. aaron ipſe namq̄z ſolus in pontificem. ſ. ſacerdo tem magnum aſſumptus eſt: filij autem ſui in ſacerdotes mino res. (Subucula linea). Subucula dicitur eſſe quedam veſtis linea byſſinea qnā accipiebant ſacerdotes tam pontifex q̄z mi nores: ⁊ vocatur Exodi. 28. cap̄. linea ſtricta vel byſſina veſtis. banc autem accipiebat p̄imo ſacerdos. Nec tamē intelligendū eſt q̄ ante hoc nullum ſacerdotale ornamentum baberent. nam ante omnia quilibet ſacerdos babebat feminalia linea que ſa cra erant pertingentia vſq̄z ad renes: nemo enim ſine bis mini ſtrare debebat alioquin mozeretur vt patet Exodi. 28. capitu. ¶ Erat autem ordo iſte vt ſacerdos introiens in ſanctuarium deponeret calciamenta de pedibus ſuis ſiqua gerebat: ⁊ laua ret pedes ac manus: deinde depoſitis femoralibus que in vſus eius ſemper erant ſumebat feminalia ſacra que erant in ſan ctuario: poſt bec autem induebat ſubuculam ſiue veſtem lineam de qua bic dicitur. (Accingens eum balthco). ideſt iſta tuni ca cingebatur balthco ſuper poſito. Eſt autem balthcum ſm quoſdam dimidia veſtis p̄oueniens a zona vſque ad pedes

An oēs ysraelite i troierūt intra atriū tpe cōſe cratiōis.

An indeb volurūt facē moy ſen ſacer dotē ma gnū vt i quit ioſe phus

Sermo capit ſe pe ⁊ vbū p re ſcā

Opis exe cutio ac eius diui ſio.

Lū aarō ⁊ filij ſui ꝺſecrari voluerūt lauerunt manus ⁊ pedes ⁊ totū cor pus

Qō. 3. A Duplex cā lotionis moyſi in aaron ⁊ei⁹ filios 1. cā.

Sacerdo tes tab̄na culū depo ſitis calcia mētis igre diebat ⁊q̄

B

2. cā.

Qō. 4. A Veſtes ſūmi ſacerdo tis q̄ erant 10. qūo ap pellabant. Subucula quid ſit

Sacerdos qūo i ſan ctuariū in troibat

Balthcuz quid ſit

cooperiens hominem p gyrum. ¶Sed hoc multis rationibus falsuz esse Exo. 18.ca.cōuicimus. Scōm Josephuz baltheus est quoddam cingulum latitudine quattuoz digitozū factum ex auro z purpura z hyacitho coccoq; bis tincto z byssо retoxta eratq; ad cingēdū sacerdotē. qō ꝫ apparet cū oꝛ accingēs eū baltheo .i.q; ista tunica stringebaꝫ ne laxa flueret z cozpozi sacerdotis nō coaptareꝫ. id autem quo stringebatur erat baltheus. (Et in duēs tunica byacinthina). i. induit moyses aaron tunicam byacinthinam. erat autem tunica byacinthina que vocatur Exodi. 28.ca. tota byacinthina facta de sola byacintho. s. de filis celestis coloris siue azurini qui alꝫ byacinthinꝰ dicitur. z ista vestis habebat in extremitate sua per gyruz tintinabula aurea z mala punica de filis facta atq; ad solum summum sacerdotum pertinebat vt pꝫ Exo. 28.c. quid autem ista vestis significaret z q̄re eam assumeret sacerdos magnus z non minozes eo. caꝑ. late dictum est. (Et desuper humerale imposuit). Superbumerale erat quedam vestis solius sacerdotis magni: z ista nō operiebat totum cozpus: sed erat quadrangula: altera parte longioz habens aperturaz p quā sacerdos magnus caput imitebat atq; pendebat a parte posteriozi vsq; ad zonam tegens sacerdotis scapulas: in parte autem anteriozi pendebat identidem vsq; ad zonam habens quoq; fozamen magnum in pectoze quadratuz ad magnitudinez vnius palmi in quo ponebatur rationale qō erat in magnitudine palmi vnius vt cum eodem ligaretur catenulis z vncinis z vitta byacinthina: habebat autem istud humerale latitudinem ita vt super humeros pēdens tegeret illos: habebat etiam condylos in partibus lateruz vt posset pars parti per condylos coherere: z vnum latus illius sub vno brachio sacerdotis per condylos ligabatur. Aliud autem latus alio modo sub altero brachio sacerdotis simili condylozum nexu coherebat. Cuius figuram aliquis assumere poterit si diploidez mediam acciperet peruenientem solum vsq; ad zonam que nō habebat manicas nec in anteriozi parte dimidij pectozis condylozum nexu cohereret: sed sub vtroq; laterum vnam haberet condylaturam. hoc autem ornamentuz pontificale superbumerale dicitur quia super humeros positum pendebat in parte anteriozi z posteriozi vsq; ad zonam. vocatur autem aliquādo ephod qō ei nomen in hebzeo est. Erat autem istud ornamētum factū de auro z byacintho z purpura coccoq; bis tincto et byssо retoxta qō habebat in duabus summitatibus suis sup humeros sacerdotis duos lapides onychinos in quozum quolibet erant sculpta ser nomina filiozum israel. de figura autē huius superbumeralis z varijs dispōnibus circa illud z de causa quare factum est atq; ministeria eius Exo. 28.c. dictū est. (Qō astringens cingulo aptauit rationali). i. moyses strinxit illud superbumerale cingulo quoddam z composuit rationale ipso superbumerali vt decenti habitudine cohererent. In hoc autem apparet veritas positionis Josephi qui preter baltheuz posuit aliud cingulum: ita vt essent. 10. ornamenta sacerdotis magni. qō. ra. abza. abenazara z ra. Salomon negant. naz. ō. dicebatur tunicam esse iungendam baltheo. hic autez dicit superbumerale iungendum cum cingulo: z sic distinguuntur baltheus z cingulum. Dicit hic rationali coniungi superbumerale. in quo sciēdum rationale esse vnuz de ornamentis summi sacerdotis: erat enim paruum magnitudinez habens palmi vnius z figure quadrate atq; duplicatum. s. vt pānus simplex nō esset: erat autē factuz ex filis auri z byacintho purpura coccoq; bis tincto z byssо retoxta pulchra varietate compositum: in quo ponebantur. 12. lapides preciosi diuersarum specieruz in quattuoz versibus: habebantq; isti duodecim lapides nomina. 12. filiozum israel. in primo versu erant tres lapides tria nomina continentes. in secundo totidem. in. 3. ac. 4. totidem. Habebat autem istud rationale quattuoz angulos siue quattuoz anulos aureos qui cozrespondebant alijs quattuoz anulis aureis ex oppositо in superbumerali: habebat etiaz catenulas aureas z vncinos: z in apertura quadrata vnius palmi que erat in sacerdotis pectoze in ipso superbumerali ponebatur rationale claudens illam aperturam ita vt illa vestis continuata superbumerale z rationale viderentur: colligebanꝫ aūt mutuo ductis byacinthinis vittis p quattuoz anulos aureos rationalis z totidem ex aduerso positos in ipso superbumerali: faciebāt quoq; ad istud catenule auree cum vncinis suis duo ista ornamenta copulantes. z bancvocat hic littera aptationem superbumeralis cum rationali. vocatur autem istud ornamentum rationale quia iusserat deus vt aaron poꝛtaret in pectoze suo rationem vel iudicium filiozum israel. Scōm hebzeos tamen vocatur pectorale quia super sacerdotis pectus ponebatur. de materia autem z figura huius rationalis z de mysterio eius z causa quare factum est: abundantius dictum fuit Exodi. 38.c. tam in lra q̄ in cōmento. (Quod astringens cingulo aptauit rationali). non est autem intelligendum q; superbumerale z rationale inter se stringerentur cingulo: quoniam vt habetur Exodi. 28.caꝑ. colligebantur mutuo per quattuoz anulos existentes in vtroq; ductis per eos vittis byacinthinis z per catenulas z vncinos aureos. erat autem ista colligatio perpetua z nunquā superbumerale segregaretur a rationali: sed quicunq; vnum sumeret alteruz quoq; acciperet. refertur tamen hic stringere ad solum superbumerale qō super sacerdotis humeros existens pendebat in anteriozi parte vsq; ad zonam z in posteriozi eodez modo: qō si non stringeretur ad cozpus sacerdotis aliquo cingulo laxum flueret z inepte cozpori sacerdotis cohereret. z hoc satis exprimit littera cuz dicit q; stringens cingulo: idest superbumerale strinxit cingulo colligāz illud cozpozi. Cum autem subiungitur. aptauit rationali. ad illud pertinet. s. q; coniunxit rationale superbumerali per illas ligaturas que habentur Exodi. 28.caꝑ. (In quo erat doctrina z veritas). dicitur autem doctrina z veritas in rationali: quia sm quosdam erant in duplicitate eius quedam lamine aurее sculpte nominibus dei in quibus ad inquisitionez de rebus ambiguis veritas patefiebat. Et an iste lamine essent facte ad modum astrolabiozum vt vult rabbi abzaam abenazara. z an ex figura istarum laminarum assumpserint gentiles modum astrolabiozum suozum Exo. 28.caꝑ. late dictum est. Dicendum tamē iudicium z veritatem rationalis esse quia fulgoz lapiduz rationalis monstrabat veritates inquisitarum reruz sicut Josephus ait. quo autem tempoze cessauerit fulgoz istozum lapiduz z duorum onychinozum existentium in superbumerali Exodi. 28.c. dictum est. Uel dicendum doctrinam vel veritatem esse in rationali: quia appositо rationali respondebat deus ad inquisitiones factas a sacerdote de quo habetur. 1. Re. 23.ca. de his autem questionibus an proponerentur in scripto vel in voce Exodi. 28.caꝑ. dictum est. dicebatur autem hoc esse doctrina z veritas: quoniam per hoc manifestabatur veritas rerum tanquam per doctrinam. In hebzeo autem habetur. (Urin et tumin). idest luces z integritates: qō in littera nostra signatur p doctrinam z veritatem z est congruens adaptatio: nam lux manifestatiua est rerum: sic z doctrina manifestatiua est veritatū: z sicut integritas vel perfectio totalitatē dicit ita z veritas integritatem quandam habet. nam sicut bonum sm Dyonisium constat ex integra causa malum vero ex defectibus singularibus: ita z verum integritatem quandam exigit: falsum autem ex quibuslibet defectibus est. de his autem omnibus latissime dictum est Exodi. 28.caꝑ. (Cidari quoq; texit caput). istud est aliud ornamentum qō pertinebat tam ad sacerdotes minozes q̄ ad sacerdotem magnum. erat autem cidaris quoddam ornamentum capitis de byssо factum z rotundum ad modum cuse vel birreti: z acuebatur in conum super caput ita vt non plene rotundum esset: hoc autem solum portabant minozes sacerdotes: maiozes autem portabant istam cidarim z desuper illam mitram byacinthinam. (Et super eam contra frontem posuit laminam auream). ista lamina aurea erat quoddam pertinēs ad summum sacerdotem: z erat in hunc modū facta vt esset de auro purissimo atq; non esset penitus circundans caput: sed a parte frontis existens perueniebat vsq; ad vtrāq; aurez: erat in modum semicirculi cuiusdaz z postea religabatur vitta byacinthyna ad mitram byacinthinam vt teneri posset semper in fronte sacerdotis: erat autem in ea scriptum hoc. s. sanctitas domini. banc enim gerebat semper sacerdos magnus cū ministraret cozam domino vt habetur Exodi. 28.ca. dicebatur ista esse super cidarim quia cidaris cooperiebat quandam partez frontis sacerdotis: z super cidarim ponebatur lamina aurea ne immediate cohereret fronti: quoniā non poterat esse conueniens habitudo si lamina immediate copularetur fronti. nam durum super durum non conuenienter sedet. dicebatur esse contra frōtem: quia non erat penitus lamina super frontem: sed super aliquam partem capillozuz z tangebat cooperiens aliquid de frōte sacerdotis. (Consecratam in sanctificationem). dicitur ista lamina consecrata quoniam ipsa fuerat lita oleo vnctionis sicut cetera vtensilia sanctuarij z sacerdotales vestes. dicitur in sanctificationem: idest ad santificationem. s. quia ista lamina solum erat in fronte sacerdotis ad vsus sanctos quando appareret cozam domino: alꝫ autem nunquam eam gerebat in fronte. vel dicitur lamina consecrata in consecrationem vel sanctificationē

† Tūica byacinthia qd sit

B

† Suphumerale qd sit.

C Suphumerale z ephod idē

†

An ornamēta sacerdotis magni eēnt. 9. vel 10. Rōnale qd sit

Aptatio qd sit

† De colligatione quā hēbat suphumerale cū rōali p cingulū z catenulas

D

† Doctria ac vitas i rōali qr dicatur

† Lra hebrea

E

† Cidaris quid sit.

†

† Qr dicatur lamina consecrata

sanctificationem.i.lamina designata ad solos vsus sanctificatio nis ⁊ sic est verum de qualz veste sacerdotali: qz illa erat conse crata in sanctificatione.i.ordinata ad hoc ꝙ in ea fierent vsus sancti.(Sicut preceperat ei dñs).i.moyses vestiuit aaron om nibus vestibus sacerdotalibus q̄.ē.posite sunt: qz.ē.sic ei man dauerat dñs.¶Sz itelligēdū ē ꝙ nō ponūt hoēs vestes sacer dotales: qm̄ ipse erāt.10.s.seminalia: ⁊ linea stricta: ⁊ balthens: tunica hyacinthina: cingulz: rationale: superbumerale: lamina aurea: cidaris: ⁊ mitra hyacinthina de quibus habetur Exo.28 .c.hic aūt sola octo exp̄mūt ⁊ subticent duo.s.seminalia ⁊ thya ra hyacinthina: ⁊ q̄q̄ hic nō exp̄sserit scriptura: tamē deus iuſ sit vt indueret oibus his vestibus: cum dicat ꝙ oēs vestes sa cerdotales deberet habere in consecratione sua sacerdos.(Tu lit ⁊ vnctionis oleū quo liniuit tabernaculū).quale aūt esset ist̄ oleum vnctionis habet Exo.30.cap̄.tollebat aūt moyses istud oleū ad vngendum aaron ⁊ filios eius ⁊ vestes eoz̄ sicut.j.pz.

¶Uocat aūt oleum vnctionis.i.dicatū ad vnctionem facien dam in tabernaculo ⁊ vasis eius: ⁊ hoc ad differentiaz alterius cuiuslz olei.nā oleū simplex de arboribus.nā istaz vnctionē nō proficiebat cū solum esset: erat.n.istud oleum in modū vnguen ti crassum qz ex mā solida factuz erat.(Quo liniuit tabernacu lū cū omni suppellectili sua).moyses liniuit tabernaculū ⁊ vasa eius tingens isto oleo vnctionis: qm̄ ista erant ad specialē cul tū dei pp qō debebat fieri in eis aliqua cerimonia pp quā a ꝓ pbanis vsibus segregata diuino cultui manciparet.⁊ hoc erat in vnctione olei: qz nulla alia res vnguēda erat nec ad aliquos humanos vsus applicabat vt habet Exo.30.c.vñ qui tale vn guentū conficeret aut confectum ad alios vsus applicaret mo riebat.Nō est aūt intelligendum ꝙ totum tabernaculum hoc oleo sancto linitū esset: qm̄ quātitas illa que ponitur Exo. 30. c.nō sufficeret ēt ad partē centesimā nec trecentesimā sanctua rij.Unde aliqs dicet ꝙ hic nō facta fuit littura in tabernaculo ⁊ rebus eius sed quedam asperſio guttatiz sup ipsum tabernacu lum.¶Sed ēt hoc nō pōt stare: qz littera dicit ꝙ moyses lini uit tabernaculum: linire aūt ab aspergendo multum distinguit: asperſio nāq̄ sine cōtactu ad rem que aspergit est: littura vero ꝓ contactū est.ō dom est ꝙ moyses liniebat sanctuariū cū su pellectilibus qz intingebat digitum in vnguento illo aut aliqd alterū ⁊ liniebat aliqd in partibus ipsius sanctuarij faciēdo ali quas figuras sicut moris est in ecclesiarū nostrarū consecratio ne que ꝓ oleum sanctum fit.nā nō linit tota ipsa ecclesia: sed in gbusdam angulis cruces fiunt ⁊ quedā speciales litture.(Luz omni supellectili sua).Uocat supeller sanctuarij qcūq̄ vas aut instrumentū ad aliquā ministrationē determinatū in san ctuario sicut arca federis ⁊ ꝓpitiatoriū ⁊ altare thymiamatis ⁊ candelabrū ac mensa ꝓpositionis ⁊ altare holocaustoz̄ ⁊ cete ra in hunc modū de gbus.j.dr.In istis aūt suppellectilibus fie bat aliquo modo littura ⁊ aliquo modo asperſio: vt pz de altā ri holocaustoz̄ de quo imediate dr.(Lunc̄ sanctificās asper fisset altare.7.vicibus).oia vasa sanctuarij moyses liniuit ⁊ sā ctificauit: sed in altari holocaustoz̄ fecit aliqd speciale qz liniuit illud ⁊ asperſit.primo nāq̄ asperſit illud.7. vicibus.s. accipiens de oleo illo vnctionis in digito suo ⁊ aspergens septies contra ipsum altare: vel accipiebat aliquod aliud asperſoriū et intingens illud in oleo vnctionis aspergebat septies contra ip sum altare: ita tñ ne gutte illius in terrā fluerent qm̄ sancte san ctoz̄ sunt.sed magis dom vr ꝙ mittens digitum in vnguentū illud aspergeret ipsos parietes altaris: sicut dicebat.ē.4.c.de sa cerdote aspergente sanguinem contra velum sanctuarij: qui di gito imisso in sanguine aspergebat.hec enim asperſio fiebat per .7.dies ita ꝙ quotidie iterare ꝑ vt habet Exo.29.cum dicitur. mundabisq̄ altare cum imolaueris expiationis hostiam: ⁊ vn ges illud in sanctificationem.7.diebus expiabis altare ⁊ sancti ficabis. ¶Causa aūt quare aspergebatur altare septies erat ad expiationem.nam in nullo alio vtensili sanctuarij hoc fiebat.erat enim expiatio in solo altari cum in illo funderetur sanguis in quo expiatio fiebat: ⁊ quāuis nunc nō esset factum aliqō peccatum nec esset coinquinatum altare ꝓpter aliquas iniquitates filiozum israel.tamen nunc disponebat ꝑ istas asp siones vt esset aptum ad faciendū in eo expiationez.qō pz quia quādo fiebat expiatio pro pctō ista in sanguine erat vt ait apo stolus ad Hebre.9.c.omnia pene fm legem in sanguine mūdā tur ⁊ sine sanguinis effusione nō fit remissio pctōrum.nūc aūt nō aspergebat sanguis contra altare sed oleum.iō nō fiebat ex piatio pro aliquo pctō: sed sicut cetera vtensilia disponebāt ad ad vsus sanctos per consecrationē in oleo; ita ⁊ altare dispone bat vt in eo fieret expiatio pro peccato in septennaria olei asp sione. fiebat tñ septies ista asperſio vt signaret ꝙ altare illud di sponebat vt in eo fieret expiatio pro oibus pctis q̄ septēnario numero ꝓtebēdunt: cum septēnarius rerū designet vniuersita tem: vel fiebat septēnaria asperſio vt in illa septem peccata mor talia expiarent: vel vt quicquid in tota vita peccamus que per septem dierum circulum trahitur ibi remitterent: posſ q̄ vero ista specialis asperſio septennaria fiebat in altari liniebat sicut cetera liniebantur.⁊ hoc notat cum subditur.cum asperſisset al tare septem vicibus vnxit illud. vnctio enim litturaz signat: ma xime qz post asperſionem vnctio facta est ⁊ notant hic ista duo differre cum dicitur.(Lunc̄ sanctificans asperſisset altare).est sensus ꝙ moyses simul aspergebat altare ⁊ liniebat illud quo niā nihil aliud erat sanctificatio altaris q̄ asperſio facta in eo. dicebatur tamen sanctificatio.i.applicatio ad cultum dei: quo niam per asperſionem istam applicabantur iste res ad dei cul tum.(Unxit illud ⁊ omnia vasa eius).i.vnxit altare holocaus toz̄ faciendo in eo aliquas litturas: vnxit ēt vasa sua consi militer faciendo aliquas tincturas in eis.Dicuntur aūt vasa al taris holocaustoz̄ lebetes ⁊ forcipes ⁊ ignium receptacula ⁊ fuscinule vt habetur Exo.27.preter hoc aūt ⁊ uncini erāt vt ba batur Exo.38 c.Lebetes aūt dicuntur quedam vasa ampla ad recipiendos cineres ⁊ efferendos extra castra. Forcipes sunt tenacule ad tenendum carbones ⁊ disponendum in igne ne sa cerdotes cogātur eos manibus suis tractare. Fuscinule sunt in strumenta ampla ferrea que nos ad vsus carniz in olla dispo nendarum accipimus. Uncinus dicitur esse quoddam instru mentum ferreum carnium ad extrahēdū carnes de olla. Ignīū receptacula sunt quedam vasa in quibus recipiebantur carbo nes ardentes de altari holocaustoz̄ ⁊ portabantur ad altare thymiamatum vt ibi cremaretur incensum. in his omnibus fie bant quedam litture cum oleo vnctionis per quas consecrabā tur omnia instrumenta domino. ⁊ hoc erat vngere omnia vasa altaris.(Labiumq̄ cum basi sua sanctificauit oleo).istud erat aliud vas ad vsus sāctuarij ⁊ erat in atrio eius apud altare ho locaustoz̄: erat aūt factum istud labium vt quoddam vas q̄ titatis capacis in quo ponebatur aqua: ⁊ erat factum de lami nis eneis qō fundebatur super quēdaz stipitem ⁊ fiebant in eo quidam aluei seu canales per quos aqua defluere possit ad la uandum pedes sacerdotum ⁊ manus: ⁊ erat positum in alto ne cogerentur sacerdotes inclinare manus suas ad pauimentuz cū lauarentur. defluebat autem ista aqua per canales ipsius labij in quoddam vas capaciozis quātitatis qō erat in pauimento: ⁊ super hoc imitebatur pes siue stipes ipsius labij. ⁊ ideo vocatur istud vas basis.i.fundamentum labij enei.=Erat autem positus istud vas ad pedes labij propter duo. primo ne cuz aqua effluе ret de labio per canales ad lauandum manus sacerdotum ca dens in pauimentum totam domum in lutum verteret ⁊ conta minaret. Secundo propter lotionem pedum sacerdotum. nam sacerdotes cum ministrarent debebant lauare pedes ⁊ manus vt habetur Exo.30.c.Si tamen nō esset aliquod vas in pauimento in quo pedes ponerent lotio cōgruenter fieri nō possz. oportuit igitur esse basim labij enei in quā aqua defluеret. de fi gura autez huius labij enei ⁊ basis sue late diximus Exodi.30. c. hoc autem labium sanctificatuz est per oleum: quia facte sunt in eo quedam litture per quas applicabatur ad vsus sanctos. (Quod fundens super caput aaron vnxit eum ⁊ consecrauit).i. moyses accepit oleum vnctionis in aliquo vase ⁊ effudit super caput aaron nō faciendo aliquas litturas ſz simpliciter facien do efluere super caput eius: ⁊ cum in satis magna quātitate fuis se oleum effusum super illud decurrebat in barbam ⁊ in vestes vsq̄ ad partes interiores vestiuz. sic habetur psal.132.sicut vn guēti in capite eius: qō descēdit in barbā barbā aaron: qō de scēdit in oram vestimēti eius. Per istā vnctionem aaron fuit consecratus in summum sacerdotem. qō patet cum dicitur hic vnxit eum ⁊ consecrauit.i. vngendo cōsecrauit. Nam ſz omnes alie cerimonie.7.dierum facerent ad consecrationem summi sa cerdotis: tamen id ꝓpter qō ipse potissime cōsecrabatur erat effusio olei super caput eius. ⁊ in hoc differt sacerdos magnus a sacerdotibus minoribus: quoniam alij non consecrabantur fuso oleo super caput eorum sed factis quibusdam vnctioni bus in sanguinem sacrificij admixto oleo aspergendo sup eos ⁊ vestes suas. Et cum aliquādo sacra scriptura vult facere diffe rentiam inter summum sacerdotem ⁊ alios minores: dicit sum mum sacerdotem esse vnctum oleo quasi alij vncti non sunt vt pz.ē.4.c.cum dicit.Si sacerdos qui est vnctus peccauerit.s.sa-

† Nō ponūt hoēs .x. vestes sacerdo tales sed tātū.8.

F †

Oleū vn ctionis

†

Obo

Rñsio.

Quid su peller sā ctuarij

†

Qō.5 A

Altaꝛ qꝛ septies aſpgeba tur

† Altaris sā ctificatio qd sit

†

Que erant vasa altaris ⁊ ō eoꝝ vsu

B

Uncinus quid sit

† Labiū qd sit

=basis q̄re ad labiū pe des positū erat.

1.cā

2.cā.

†

L

Per quaz vnctionem aaron fuit ꝺsecratus

Quo differat ȝsecratio sūmi sacerdotis a minoribus

cerdos magnus.z.j.21.c.dicitur pontifex.i.sacerdos maximus inter fratres suos super cuius caput fusum est vnctionis oleo z cuius manus in sacerdotio consecrate sunt ⁊c. Quamuis autem aaron fuerit consecratus in manibus sicut in capite: tamē solum dicitur hic de consecratione capitis. cuius causa est quoniam q̄q̄ manus cōsecrate fuerint nō fuerūt consecrate p effusionē olei super illas sed per quandam tinctionem de sanguine in pollicibus manuum z pedum vt patet.j.

¶Filios quoq; eius oblatos consecrauit: vestiuitq; tunicis lineis z cinxit baltheis: imposuitq; miras vt iusserat dñs: Obtulit z vitulū pro pctō. Cunq; super caput eius posuissent aaron z filij eius manus suas immolauit eū hauriens sanguinē: z tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato z sacrificato: fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. Adipem vero qui erat super vitalia: z reticulū iecoris: duosq; renunculos cum aruinulis suis adoleuit super altare: vitulum cuz pelle z carnibus z fimo cremans extra castra: sicut preceperat dominus. Obtulit z arietem in holocaustum. Super cuius caput cuz imposuissent aaron z filij eius manus suas immolauit eum: z fudit sanguinem eius per circuituz altaris. Ipsumq; arietem in frusta concidens: caput eius z artus z adipem adoleuit igni: lotis prius intestinis z pedibus. Totumq; simul arietem incēdit super altare: eo q; esset holocaustum suauissimi odoris domino: sicut preceperat ei. Obtulit z arietem secundū in consecrationem sacerdotū: posueruntq; super caput eius aarō z filij eius manus suas. Quem cuz immolasset moyses sumens de sanguine eius tetigit extremum auricule dextre aaron: z pollicē manus eius dextre similiter z pedis. Obtulit z filios aaron. Cunq; de sanguine arietis immolati tetigisset extremuz auricule singulorum dextre: pollices manus ac dextri pedis reliquum fudit super altare per circuitū. Adipem vero z caudam omnemq; pinguedinez que operit intestina: reticulumq; iecoris: z duos renes cum adipibus suis z armo dextro separauit. Tollens autē de canistro azimorum qō erat corā domino panes absq; fermento z collyridam consperſam oleo laganūq; posuit super adipes z armū dextrū: tradēs simul omnia aaron z filijs eius. Qui postq; leuauerunt ea coram domino: rursuz suscepta de manibus eorum: adoleuit super altare holocausti: eo q; consecrationis esset oblatio in odorem suauitatis sacrificij domino. Tulitq; pectusculum eleuans illud coram domino de ariete consecrationis in partem suam: sicut preceperat ei dominus.

Attinentia ad minorū sacerdotuz ȝsecratōez

Filios quoq; eius. Hic ponunt ea q̄ ptinēt spāl̄r ad ȝsecrationē minor sacerdotū: q̄uis.n.tā maiores q̄ minores sacerdotes ȝsecrarent. tñ ñ erat eadē ȝsecratio vtrozūq. z rō erat qm̄ sicut differebāt sacerdotes i gradu: ita oportebat differre i modo consecratiōis. Erat ēt dīa in vestibus qm̄ alie vestes ptinebāt ad summū sacerdotē alie ad minores: qm̄ sacerdotes sūmi hēbāt vecē ornamēta: minores āt sola q̄ttuor. (Filios quoq; eius oblatos ȝsecrauit). i. moyses obtulit minores corazostio tabernaculi z cōsecrauit eos: ȝsecratio aūt in hoc mō g. j. sequit erat. (Uestiuitq; tunicis lineis). ¶Primū ornamētū qō hic iposuit fuit tunica linea. qd aūt ista tunica linea fit. s. dictū est. Sed sciēdū q; nō erat istud primū ornamētū q; sacerdotes minores induebāt. Prio nāq; feminalia linea accipiebant vt pz Exo. 28. nulla nāq; fine eis ministratio fieri poterat sed subticuit hic: qm̄ appositis alijs vestibus maioribus minores sp intelligunt. (Et cinxit baltheis). baltheus est cingulū qō dā factū de filis gnq; colox: sicut. s. dictū est erat ad cingenduz tunicā lineā ne lara flueret z inepte sacerdotis corpori coberet sup istā tunicā lineā nō hēbāt sacerdotes minores aliā tunicā. Sicut figs indueret albaz sacerdotalē stringēs illā cingulo z nihil vltra poneret. Sacerdotes aūt magni sup tunicā lineā hēbāt tūicā totā hyacinthinā: velut cū sacerdotes sup albā iponūt casulam diuina officia celebraturi. (Imposuitq; mitras vt iusserat dñs). Mitra sacerdotū minor ē q̄ alis vocari solet ciclaris in formā rotūdā z acutā in conū. factā aūt de byſſo sicut. s. dictū ē. ē aūt hoc ornamētū velut figs faciat birretū de lino z acuat illō sup caput. differūt aūt iste mitre a mitris sacerdotalibuz: qm̄ ille erāt tote hyacinthine ista aūt erat linea: z alie erāt alte ista aūt erat q̄si rotūda in modū birreti. (Ut iusserat dñs). i. moyses induit sacerdotes minores vestibus suis sicut de⁹ mādauerat: erāt aūt vestes sacerdotū minor q̄ttuor. s. feminalia linea z tunica z baltheus z cidaris. (Obtulit z vitulum p pctō). ista sunt q̄ ptinēt ad solēnitatē ȝsecratiōis tā sacerdotū maior q̄ minorū. s. oblatiōes de q̄bus hic subdit. nā nihil magis ista sacrificiā ptinebāt ad ȝsecrationē sacerdotū maior q̄ minor: erāt aūt tria sacrificia. s. p pctō z in holocaustū z in hostia pacifica: de istis aūt oibus ponit hic z prio de sacrificio p pctō vitulus oblatus est: q̄re aūt magis vitulus p pctō sacerdotū oblatus fuerit q̄ aliqō aliud aial Exo. 29. c. dictū est. (Cunq; sup caput eius posuissent aaron z filij eius manus suas). i. sup istuz vitulū quē debuit imolare aaron z filij sui iposuerūt manū: erāt enī gnq; z q̄lz manū iponebat: z si forte nulle ȝsecrarent oportebat quēlz eoz manus imponere sup vitulū. ¶Et si obiscias de vitulo q offerebat p pctō totius populi. nā sup illū soli seniores populi manū iponebāt: ēt si nō solū p pctō illoz s̄z p pctō totius populi victima offerret qm̄ illi pſonā totius populi putabāt. Ita z in sacerdotibus ȝsecrādis fieri debuisse videbat: vt aliquis q maior esset aliorū vicem gerēs p oibus manus imponeret: vt si solus aaron q maior erat z in sacerdotē summū ȝsecrādus erat hoc ageret. ¶Respōdēdū est nō esse idē in sacrificio p pctō sacerdotū. nā cū offert sacrificiū pro toto populo nō oportet q; offerat specialiter p quoz de populo. nā nō oēs de populo peccāt q̄ſcunq; populus dī peccare: ideo nō opz vt oēs manū ponāt sup sacrificiū tanq; oium culpa expianda sit. Si tñ q̄ſcunq; populus dī peccare oēs de populo peccarēt nullo prorsus manente: oportebat vt singuli de populo specialiter sup caput hostie manus ponerent. Sic aūt in sacerdotibus erat qm̄ cum ipsi ȝsecrandi erant pro pctō cuiuslibet eorū offerebatur sacrificiū. nā q̄q̄ nō offerret hic pro aliquo speciali pctō: tamē certū erat quēlibet de sacerdotibus aliqñ peccauisse: iō pro quoz specialiter expiandū erat. z sic quilibet eorum manus deberet imponere. cā aūt quare fiebat impositio manuū sup capita oium hostiarū duplex q̄ habita fuit. s. 1. et. 3. c. (Immolauit eum). i. iugulauit istū vitulū: refert ad moysen quoniā ipse faciebat oia ista sacrificia in septem diebus cōsecrationis: sacerdotes aūt nihil adhuc ministrabant. nā potestas ministrādi inducebat in eis p consecrationem. Consecratio aūt. 7. diebus durauit vt pz. j. in littera. ideo in oibus istis nō poterāt sacerdotes aliqd ministrare sed moyses expleuit cerimonias omnium istorū. 7. dierū. q̄bus finitis aaron z filij sui ministrare ceperūt vt pz sequenti. c. cum dicit. z facta octaua die vocauit moyses aaron z filios z iussit q; imolarent victimas sicut ibi babetur: moyses aūt in oibus istis septē diebus expleuit cerimonias sacrificiorū pacificorum: quoniam ipse sacerdotes ipsos cōsecrabat z nō erat ipse sacerdos magnus aut minor sed deus illi ad hoc potestatem tribuerat: quoniam erat sacerdos vnctus oleo inuisibili. Cū aūt isti consecrati sunt z ministrare ceperunt nō licuit ei ministrare cū ipse in defectū aliorū ministraret: nūc aūt alij q ministrarēt legitime subrogati sunt. (Hauriēs sanguinē z tincto

† Qō.6 A Que erāt ornamēta maiorū sacerdotum

† Mitra sacerdotū maior gd sit z q̄ mō differat a mitra maioris sacerdotis

† B Obo

Rīſio

C

† Tps ȝsecrationis

An in altari holocaustū vel thymiamatū fuit facta tictio sanguis.

ꝛ tincto digito tetigit cornua altaris).i.moyses bausit de sanguine illius vituli:qm̄ cū iugularet effluxit sanguis eius in crateras sicut in alijs sacrificijs solitum erat:ꝛ inde extraxit modicū de sanguine in digito ad tingēdū cornua altaris. Nō est autem istud altare thymiamatum sed holocaustozum.nam nō fuit facta aliqua aſperſio vel tinctio altaris thymiamatum nunc nec fiebat aliqua aſperſio contra velum templi sancti sanctoꝝ sicut in ꝗbusdam alijs sacrificijs fiebat.

¶Quare nō fiebat eadē obseruatio cerimoniaruz in sacrificio ꝓ consecratione sacerdotum sicut in sacrificio ꝓ peccato sacerdotis magni. Questio.7.

A **Queret** aūt aliqs quare nō fiebat nūc obſuatio earūdē cerimoniarū q̄ obseruabant in sacrificijs pro pctō sacerdotis magni vt pz.ē.4.cap̄.nā ibi dr ꝙ sacerdos tingeret cornua altaris thymiamatū de sanguine illo ꝛ aſperget septies ꝺ velū tēpli sancti sanctozū: hic aūt solū dr ꝙ tingerent cornua altaris holocaustoz. ¶Rndēdū est ꝙ fm pctōz ineq̄litatē ita fiebat diuersitas in cerimonijs sanguinis.nā in sanguine sacrificiozū fit semp expiatio vt habet.j.17.c.cū dr.aīa carnis in sanguine ē ꝛ ego dedi illū vobis vt sup altare meū expietis ꝓ aīab⁹ vr̄is:ꝛ sanguis ꝓ aīe piaculo fit.Silē hēt ad hebr̄. 9.c.ꝛ qz fm quātitatē pctōz oportebat esse maiorē expiationē vel minorē expiationē oportebat ꝙ i sanguine alie ꝛ alie cerimonie seruarent.Sic aūt erat in istis duab⁹ oblatiōibus.nā q̄ cuis nūc offerret ꝓ pctō sacerdotū:ꝛ.ē.4.ca.dicat de oblatione ꝓ pctō summi sacerdotis.tm̄ nō erat equale pctm̄:qm̄ illic offerebat ꝓ aliq̄ spāli pctō cū sacerdos magnus peccasset ꝓ ignoratiā faciēs delinq̄re pplm.hic aūt nō agit de expiatione pro aliquo pctō spāli:sed qm̄ cognitū erat ꝙ sacerdotes aliqn̄ peccauissent offerebat ꝓ eis sacrificiū: maior aūt expiatio necessaria est cū fit ꝓ aliquo pctō determinato q̄ cū fit in generali.iō nō debebat hic esse tāta obseruatio in cerimonijs sanguinis sicut ibi:dr̄ia aūt in hoc esse debebat vt introduceret sanguis in tabernaculū ad aſpergēdū coꝛā velo sancti sanctozū ꝛ ad tingēdū cornua altaris thymiamatū cū fiebat expiatio ꝓ aliquo pcto determinato.Cū aūt fiebat in generali nō ꝓ aliqbus spālibus pctis nō deberet introduci sanguis intra tabernaculuz ad aſpergendum ꝺ velū ꝛ tingendū cornua altaris. ¶Sz obijcies qm̄ in die expiatiōis fiebat expiatio pctōz ꝛ nō expiabat spāliꝝ aliquo pctō sed ꝓ oibus pctis q̄cunq̄ illa essent:ꝛ tm̄ sacerdos introducebat sanguinē vituli īmolati pro pctō in tabernaculo:ꝛ ēt intra sancta sanctozū vt aſpergeret septies coꝛā propitiatozium vt habet.j.16.c. ¶Respondendum est ꝙ ibi fiebat sacrificium pro peccato totius populi ꝛ oium sacerdotum tam pontificis q̄ minozū sacerdotum:nulla autez poterat esse maior expiatio q̄ ista:iō conueniebat vt specialissime cerimonie in ea seruarent:hoc aūt erat vt introduceretur sanguis intra sancta sanctozum:ēt fiebat hoc qz specialis remissio pctōz fiebat in die propitiationis cū illa dies a deo statuta esset dumtaxat ad pctōz expiationē. ¶Aliquis aūt fortasse ris respondebit nullū esse argumētum ꝙ fiebat de expiatiōe pro pctō sacerdotū de qua habet.ē.c.4.nā ibi solum fiebat expiatio pro pctō summi sacerdotis:hic aūt fit pro consecratione tam maiozū q̄ minozum sacerdotum.Sed in hoc nulla responsio est qn potius ꝺriū sequit.nam hic offerebatur pro pctō summi sacerdotis ꝛ minozū cū oēs ꝺsecrarent.ē.aūt.4.cap̄. offerebatur solum pro pctō summi sacerdotis:maius aūt pctm̄ est qꝺ est summi sacerdotis ꝛ minoꝝ sacerdotū simul:q̄ pctm̄ solius summi sacerdotis.iō in eo maior expiatio necessaria est:ꝛ sic plures cerimonie deberēt obseruari hic q̄. ē.4.ca.qꝺ ex opposito accidit.iō isti nihil sentiunt. Sed dōm est vt.ē.dicebat.(Tetigit cornua altaris ꝓ gyrū).i.moyses intinxit digituz in sanguine ꝛ tetigit quatuoꝛ cornua altaris faciendo in quolz eorum vnam litturam sicut fiebat in alijs communibus expiationibus.dicebat aūt esse ista tinctio per gyrū quoniā cornua altaris que tingebant erāt in circuitu altaris.ſ.ꝓ quattuoꝛ latera eius.(Quo expiato ꝛ sanctificato sudit reliquum sanguinez).i. moyses sanctificauit et expiauit altare contingendo cornua eius sanguine. Et non erat hic ꝓpie expiatio:quoniā istud altare nōdū fuerat aliquod sacrum qꝺ ꝙ peccatum filiozū israel contaminari potuisset.Sed dicitur de altari thymiamatuz ꝙ illud expiat a sordibus filiorū israel vt.j.16.c.cum dicitur.vt aſpergat ex regione oraculi ꝛ expiat sanctuarium ab immundicijs filiozum israel ꝛ a preuaricationibus eorum cunctisq̄ peccatis.Si aūt istud altare holocaustozum longe aī hoc fuisset ad diuinum cultum applicatuz poterat contaminari ꝓ iniquitates filiozum israel ꝛ deberet expiari:sed nūc nouiter ad dei cultum applicabatur.ideo exponi pōt.quo expiato.i.facta expiatione pro pctō in illo.ꝛ hoc verum est quoniā cū tunc offerretur pro pctō sacerdotū fiebat expiatō pro illo vel poterat hic accipi expiatio ꝓ ipsa sanctificatione:nā altare aīq̄ fieret i eo illa expiatio nō erat ꝺueniēs ad ministrādum:per illam aūt conueniens effectuz est.tunc ista duo ad idez pertinent.ſ.expiare ꝛ sanctificare: ita ꝙ nihil aliud fuit expiationem fieri in altari q̄ ipsuz sanctificari:idest applicari ad cultum diuinum. (Fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius).i.totus sanguis preter modicum illud qꝺ sumptuz est ad tangendum cornua altaris fuit effusus ad pedes altaris.hoc enī generale erat in omnibus sacrificijs pro peccato.(Adipem vero qui erat super vitalia).Ponitur hic de crematione omniuz adipum istius vituli īmolati.nam q̄q̄ pro peccato offerretur ꝛ cremarent carnes eius extra castra:adipes tn̄ coram domino cremabant super altare:ꝛ hoc generale erat in omnibus sacrificijs.nam qualitercūq̄ ista offerrentur adipes ad dominum ꝓtinebant.Uocatur aūt hic adeps operiens vitalia pinguedo q̄ erat super membra que vocant vitalia ꝛ coꝛ ꝛ fibi coniuncta:ē enim super ista quedam pinguedo illa ꝛ seiungēs ab omnibus alijs membris. Et sciendum ꝙ qñcunq̄ iubetur adeps alicuius sacrificij domino offerri intelligenduz est de omnibus adipibus qui sunt intra viscera animalis:ꝛ siue illi exprimant facta mentione de quolibet vel solum dicatur in vniuersali:aut si forte exprimatur solum vna pars adipum:semper tn̄ intelligēdum est de omnibus adipibus:quoniā.ē.3.c.dictuz fuerat omnis adeps domini erit iure perpetuo ꝛ.ē.7.c.iubebat ne quis comederet de adipe qui offerri debebat:necessarium igit erat vt in omnibus hostijs totus adeps domini offerret:q̄q̄ nō offerri mandetur expresse nisi de vna particula.ideo nihil magis differt ꝙ in his exprimatur totus adeps q̄ ꝙ aliqua pars.(Et reticulum iecoris).ista est quedam pars adipum ꝛ vocatur reticulum quedā quasi pellicula pinguedinis superfusa epati qꝺ hic vocatur iecur.ꝛ dicitur reticulum qz in modum retis perforata est:vocatur aūt hic iecur ipsum epar:quoniaz iecur nō est solum in quadrupedibus sed in solis volatilibus.(Duosq̄ renūculos).i.ēt obtulit moyses cum ista pinguedine duos renunculos:quoniā cū ipsi intra pinguedinem sint ad eam pertinere vident.(Cum aruinulis suis). Aruinula ꝺminutiuum est de aruina.Significat aūt aruina pinguedinez que nō est pars carnium sicut de adipe dicit.dicuntur autez aruinule renunculoruz partes pinguedinis existētes sup ipsos renunculos.Iste eniz aruine cum ipsis renunculis cremabant.(Adolebit super altare).i.omnia ista cōbussit:qm̄ de isto sacrificio vituli nihil aliud ad deum pertinebat.(Uitulū cum pelle carnibus ꝛ simo cremās extra castra).qñcunq̄ vitulus offerebatur pro peccato crema-bantur carnes eius extra castra q̄q̄ nō fuerit sic data regula. ē.6.c.ſz ꝙ hostia cuius sanguis inferretur in sanctuarium non comederetur sed cremaretur igne.de sanguine aūt huius nihil extra sanctuarium introductum fuerat:sed totus fuit fusus ad basim altaris holocaustozum preter modicum de quo altaris cornua tincta sunt. ¶Jussit tamen deus comburi istum vitulum extra castra:quoniam voluit facere aliquam differentiam inter sacrificium pro peccato sacerdotum ꝛ sacrificium ꝓ peccato populariū. Jn sacrificijs aūt pro peccato seculariuz q̄ erāt persone priuate carnes nō comburebantur extra castra:hic aūt voluit ꝙ cremarentur.Erat autem adhuc alia ratio quoniaz si iste carnes pro pctō nō cremarentur extra castra pertinebāt ad sacerdotes vt pz.ē.6.c.cum dicatur hostiam pro peccato ꝛ pro delicto ad sacerdotum iura pertinere:sed sacerdotes nō poterant nunc aliquid tanquam sacerdotes percipere:ideo non debuit cedere eis sed cremari extra castra. ¶Si autem obijcias ꝙ sacerdotes quando consecrabantur comedebant de carnibus sanctificatis.ſ.de ariete pacifico vt habetur Exo.29.c.ꝛ .j.in littera.¶ Respondendum est nō esse idem ius de hostijs pacificis ꝛ de hostijs pro peccato:quoniam hostie pro peccato cum prouenirent sacerdotibus prouenie bant eis quasi sacerdotibus ex iure suo sacerdotali.ideo nō poterant accipere aliquid de his hostijs nisi cum essent sacerdotes. Sed ante expletaz cōsecrationem que durauit per.7.dies nō fuerunt sacerdotes:ergo nō potuerunt eis prouenire hostie pro peccato que tanquā sacerdotibus eueniunt.partes autem hostiarū pacificarum nō eueniunt aliquibus q̄ sacerdotibus:quoniā populares non comedunt de hostijs pacificis cum eas obtulerint.naz tota hostia pacifica preter adipes qui coram domino cremantur ꝛ pectusculum ꝛ armum dextrum que sacerdotibus cedebant erant

Rñ.ad q̄ situm

B

Obo

Rñsio.

Quinsdā rñsio

Impba.

†

†

Quō expiat altare añq̄ fiēt in eo aliqꝺ sacrificiuz cū ñ ꝑcessisz aliq̄ ꝺramiatio.

Lre expō.

L

†

†

Crematio oīm adipū buiꝰ vituli īmolati

Degbꝰ adipibꝰ intelligit ꝙ adepe offerat

D

†

Aruina gd sit

†

†

Qr deꝰ exē castra ꝺburi iussit vitulū oblatū in ꝺsecratiōe sacerdotum.

Obiectio

Rñsio £

Utrū sacerdotes cōederint de carnibꝰ oblatis tpe cōsecrationis sue.

ipsoꝝ laicoꝝ offerentiū. Sic aūt aaron ꝛ filij sui comedētes in
consecratione sua de carnibus pacificarū hostiarum nō functi
sūt officio sacerdotali sed iure laicoꝝ. qō adhuc ꝑ qm de hostia
pacifica tollebaꝫ in ius sacerdotū pectusculū ꝛ armus dexter vt
ꝑ ꝓcedēti. c. Sic aūt factū ē hic qm de ariete pacifico quē ꝑ se
sacerdotes obtulerūt iussit deus vt moyses qui cōsecrabat aarō
ꝛ filios suos acciperet pectusculū vt habeꝫ Exo. 29. c. cum dr. su
mesq; pectusculū de ariete quo initiatus est aaron: ꝛ sanctifica
bis illud eleuatū coꝝ dño ꝛ cedet in partē tuā. Si aūt aaron ꝛ
filij sui comedētes carnes sacrificioꝝ hostiarū pacificarū in cō
secratione sua fungerenꝫ iure sacerdotū totā victimā comediſ
sent ꝓter adipes qui dño cedebāt. Sz comederūt ptes quas lai
ci in his sacrificijs comedūt. nō comederūt ergo iure sacerdota
li. ꝑ igiē q nō debuit aliqua ps vituli imolati ꝑ pctō sacerdo-
tū comedi sed cōburi extra castra: ꝛ hoc cū pelle ꝛ fimo ꝛ cor-
nibus ceteriſq; q alſ ī boue ꝑ pctō imolato cremabanꝫ. (Sicut
ꝓceperat dñs). in oibus poniꝫ sicut ꝓceperat dñs vt nō videaꝫ
moyses feciſſe ista ex corde suo. (Obtulit ꝛ arietē in holocau-
stū). Hic poniꝫ scōm genꝰ sacrificij ꝛ fiebat in sacerdotū ꝺsecra
tione: ꝛ erat holocaustū in quo obseruabanꝫ oēs leges quas in
alijs holocaustis obseruari solitū erat. (Super cuius caput cuz
posuiſſent aaron ꝛ filij eius manus suas). pcio fuerunt explete
cerimonie vituli ꝑ pctō. ſ. q imolareꝫ ꝛ funderēꝫ sanguis apō
altare ꝛ cremarenꝫ carnes extra castra: deinde obtulerūt aaron
ꝛ filij sui arietē primū coꝝ dño ponētes singuli manus suas su
p caput eius quē moyses suscepit de manibus eoꝝ ꝛ imolauit. q̄
re aūt ponerenꝫ manus sup caput huius arietis ex eisdē cau-
sis fit ex qbus in oibus alijs sacrificijs. q̄re aūt aaron ꝛ oēs filij
sui manus ponerēt. ſ. de vitulo declaratū ē. Cū aūt dr hic ob-
tulit arietē ad moysen referꝫ. nā cū aaron ꝛ filij sui ꝑposuiſſent
manꝰ sup caput huiꝰ arietis suscepit eū moyses ꝛ ꝑsentauit co-
rā altari ad imolādū: ꝫ ät ꝑsētatio dr oblatio. (Immolauit eū)
. ſ. moyses: qm alij nō erāt sacerdotes nec poterāt aliq̄tenus mi
nistrare. ¶ Quereꝫ ät qūo moyses potuit cōsecrare istos sacer
dotes cū ipse nō esset pōtifex nec sacerdos minor sed simplex le
uita. ¶ Quereꝫ ēt qūo sacerdotes minores ꝛ maiores post tpa
moyſi ꝺsecrati sunt. ¶ Quereꝫ ēt de ꝺsecratione eleazari secun
di pōtificis hebreoꝝ: ꝛ an obseruate sint ille oēs cerimonie ꝺse
crationis de qbus oibus late deseruimus Exodi. 29. (Et fudit
sanguinē eius p circuitū altaris holocaustoꝝ). nā iste aries erat
ꝑ pctō imolatus: ꝛ in sacrificijs holocaustoꝝ nō introducebatur
sanguis intra tabernaculū vt aspergereꝫ coram velo sancti
sanctoꝝ velvt tingerenꝫ cornua altaris thymiamatū: nec ēt tin
cta sunt de hoc sanguine cornua altaris holocaustoꝝ. nam tin
ctio cornuū ad sacrificiū ꝑ pctō ptinebat. sed simplr fundebaꝫ
sanguis totus sup pietes altaris ī circuitu eiꝰ: ꝛ ita fluebat ad ba
sim altaris. (Ipsumq; arietē in frusta ꝺcidēs). i. moyses diui-
sit totū illū arietē i ptes: qm post imolationē pcio detraxit pellē
eius ꝛ deinde diuisit in ptes ſm diuersas mēbroꝝ sectiones. nā
nō debebāt poni integre carnes holocausti sup altare vt ꝑ. ō. 1.
c. In isto ariete nō fit mētio de adipibus cremādis sicut. ō. in vi
tulo. ꝛ cā ē qm quāuis in isto sicut in ceteris cremarenꝫ adipes
sup altare: tm̄ nō ita patebat de alijs sicut de hoc. nam istud erat
holocaustū: in holocausto aūt oēs partes animalis ꝓter pellez
cremabanꝫ iurta significationē huius nois holocaustū: iō satis
inoteſcebat adipes comburi debere. In vitulo aūt ꝑ pctō de
quo. ō. ꝺicebaꝫ oēs carnes cremabanꝫ extra castra: iō sic aliq̄-
tenus dubitari nō posset an adipes extra castra cremarenꝫ. iō
ibi expreſſit de adipibus hic autez nihil. (Caput eius ꝛ artus ꝛ
adipē adoleuit igni). exprimunꝫ hic partes: ꝛ vocanꝫ artus oēs
partes carnis ꝛ apponiꝫ ꝓter hoc caput qm̄ nō comprehēdiꝫ
noīe carnium. ꝺiciꝫ ēt de adipe: nō quidem exprimendo par-
tes eius ex causa supra dicta sed generaliter adipem nomina-
uit: hec aūt omnia super altare cremata sunt. (Lotis ꝓius inte
ſtinis ꝛ pedibus). intestina que sunt omaſi in sacrificio holo-
causti cremabantur: sed detrahebaꝫ totus fimus per eorum lo-
tionem: qm̄ coram domino nō oportebat aliquid immundum
vel banausum offerri: pedes ēt lauabantur qm̄ immundi erant
conculcando sordes. nec solum quidem existimandū est pedes
debuiſſe lauari ad cremandum: sed ēt primo detrahebaꝫ pel-
lis eorum ꝛ vngule: quoniam pellis ad naturam carnis nō per-
tinet. vngule autem de natura cornea sunt. (Totumq; simul
arietem incendit super altare). Repetitio superioꝝ est. ſ. q to
tus aries diuisus in partes cremareꝫ super altare. (Eo q esset
holocaustum suauiſſimum domino.) Redditur causa superio-
ris dicti. ſ. quare cremareꝫ totus aries sup altare nulla parte
cedente in ius offerentis vel sacerdotum. ꝛ ꝺicitur hoc esse qa
erat holocaustum. i. q in nullo alio sacrificio fieret: ꝛ tamen qz
istud holocaustum erat debebat in eo fieri cum significatio bu
ius nominis holocaustum sic expoſcat. (Sicut preceperat ei). i.
sicut preceperat deus moyſi: quod additur ex causa supra appo
sita. ſ. ne ꝺideatur moyses ista voluiſſe obseruare ex corde suo.
(Obtulit ꝛ arietē scōz). Hic agiē de tertio genere sacrificij qō
erat in consecratione sacerdotū ꝛ erat hostia pacifica: offereba
tur autem vnus aries ꝛ cremabantur in eo oēs cerimonie que
in ceteris sacrificijs pacificis. ꝛ ꝺicit obtulit arietem. ſ. moyses
quoniā ipse accepit illum de manibus aaron ꝛ filiorum suoꝝ
ꝛ ꝑsentauit coꝝ altari ad imolandum ꝛ hoc erat offerri. ꝺiciꝫ
aūt iste aries secundus quoniā alius aries fuerat primo obla-
tus ante eum. ſ. aries holocausti: ꝛ expleto vsu cerimoniarū il-
lius arietis holocausti inceperūt cerimonie huius arietis in bo
stias pacificas. (In consecrationem sacerdotum.) ꝺiciꝫ fuiſſe
iste aries in consecratione sacerdotū. i. ad hoc q consecrarenꝫ
sacerdotes. erat aūt consecratio sacerdotum per vnctionez quā
dam ꝛ aſperſionem quandam: ꝛ ista fiebat de sanguine huius
arietis: quoniam tollebat moyses de digito suo de sanguine bu
ius arietis ꝛ tangebat extremitatez auricule dextere cuiuslibet
sacerdotis ꝛ pollicem manus dextre ꝛ pedis dextri. ꝓter hoc
autē fiebant aſperſiones quedā tam super sacerdotem magnuz
q̄ſ super minores de isto sanguine cōmixto sibi oleo vnctionis.
de sanguine aūt vituli nihil ad hoc sumebatur cum totus fun-
dereꝫ ad basim altaris ꝓter modicuz de quo altaris cornua tin
gebanꝫ: de sanguine aūt arietis primi idētidem nihil sumebaꝫ
ad hoc sed totū per circuitū altaris fundebatur. recte igiē ꝺi-
ciē q iste sanguis erat ad consecrandū. ¶ Alig aūt accipiūt q
iste aries erat in consecratione sacerdotū. i. q offerebatur in so-
lēnitate consecrationis sacerdotum. Sed hoc nihil est quoniaz
eodem modo offerebaꝫ vitulus pro pctō in solennitate conse-
crationis sacerdotū: idem ēt de ariete qui offerebatur in holo-
caustum. Sed de nullo istoꝝ dr qō offerreꝫ in consecratione
sacerdotū nisi de secūdo ariete: iō exponendū est vt. ō. ꝺixim⁹.
(Posueruntq; sup caput eius aaron ꝛ filij eius manus suas).
cū offerrent aaron ꝛ filij sui istū scōm arietē pacificarū hostiaz
imposuerunt singuli manus suas sup caput eius ꝛ tunc suscepit
moyses ab eis: qm̄ añ ipositionē manuū offerētiz sup caput vicți
me sue nō licebat sacerdoti accipere illā ad imolādū. huius aūt
impositionis cause sunt q̄ in alijs assignabanꝫ sacrificijs. (Quē
cū imolasset moyses). i. moyses accepit būc arietē ꝛ imolauit eū
qm̄ oim sacrificioꝝ cerimonias ipse expletur⁹ eēt cū nullus aliꝰ
eēt q hoc facere posset nōdū sacerdotibus ꝺsecratis. (Sumēs
de sanguie tetigit extremū auricule dextre aarō). erat fusus san
guis huiꝰ arietis ī cratera sic in alijs sacrificijs fiebat: ꝛ ibi ītin-
gebat moyses digitū suū vt tāgeret extremitatē auricule dextre
aaron. Tria aūt ꝫ sanguine tigebanꝫ. ſ. auricula dextra ꝛ pol-
lex manus dextre ꝛ pollex pedis dextri. Cā aūt boꝝ est qz sacer
dotes applicabanꝫ ad ministrationē diuinā: iō dēbat in eis ali
qd appere q̄ō viderenꝫ applicati ad cultū dei: ꝛ sicut vasa san
ctuarij liniebanꝫ oleo vnctiōis ad hoc q applicarenꝫ ad cultū
dei: ita in sacerdotibus aliq̄ ꝺsecratio vel littura fieri debebat
ꝛ ista erat in sanguine: quoniā ꝑ sanguinem sanctificatio fit et
expiatio pctōꝝ vt habeꝫ ad Hebreos. 9. c.

¶ Quare magis tres iste ptcule. ſ. auris ꝛ pollices in corpe sacer
dotis liniebantur q̄ſ alique alie. Queſtio. 8.

Queret aliqs q̄re magis iste tres ptcule in corpore sa-
cerdotis liniebanꝫ q̄ſ alique alie. ¶ Respōden
dū est q in agētibus ſm rationem ꝺia que sunt ad finem pro-
portionanꝫ ſm conditionē ipſius finis. Sed partes alique sa-
cerdotum tingebantur ad hoc vt illi applicarenꝫ ad cultuz dei
sicut supra dictum est. oportebat igiē q tales particule sangui-
ne tingerenꝫ ſm quas potior applicatio ad cultum dei est: sed
inter omnes partes sacerdotis nō est aliqua que magis conue-
niat ad cultum dei q̄ſ iste tres quas nominauimus. conuenie-
bat igitur vt iste tres consecrarentur: qō apparet qm̄ homo ap
plicatur ad cultum dei p duo. ſ. obediendo mandatis eius ꝛ illa
opere complendo. Obedire aūt mandatis dei in voluntate est
ſm quam alicui assentiamus eligēdo vel nō eligendo. Sed qa
voluntas nō est aliquid corporeū qō tingi possit ideo oportuit
vt aliqua alia pars corporis tingeretur que maiorem haberet
approximationē ad intellectum ꝛ voluntatem: nihil aūt tale est
in corpore ꝓter auditū: quoniam ea que nobis precipiuntur
per solū auditum recipimus. Unde obedire quasi obaudire
ꝺicitur ab audiendo deriuatū: vt ergo viderentur sacerdotes
applicati

† Scōz sacri ficium erat holocausti i ꝺsecratiōe sacerdotuz

Ꝼ †

Trez qōnez ventilate Exo. 29. c.

†

†

Hoc ī ariete qr de adi pibus cremādis non fit mentio

†

†

Ꝺ ¶tot⁹ aries sup altare nulla pte ee dēte in ius offerētis vl sacerdotuz q̄re crema retur

† Hostia pacifica

† Opi. dr̄ū dam Cōfuta. ꝺ

† † † †

Ā

Rñ. adq̄.

Duplicio cā hō ad dei cultū applicat i. cā.

applicati cultui diuino quātum ad hoc q̄ erat obedire mandatis diuinis conueniebat vt auricule eorū sanguine tingerentur.

2.cā ¶ Secūdo autem in quo sacerdotes diuino cultui applicandi erant: erat mandata dei cōplere. Completio aūt pertinet ad partes executiuas. hec autē due sunt. s. manus quibus aliquid operatur ⁊ pedes quibus ad aliquid operādum tendimus. omnis autem sacerdotū ministratio tam in sacrificando q̄ thymiama incendendo q̄ candelas disponēdo ⁊ panes ꝓpositionis in mēsa collocando ad manus pertinebat: ideo manus sanguine tingende erant. pedes autē nō directe ad ministrationez non pertineant: quia tamē ad ministrationē accedere non possumus nisi illuc pedibus gradiamur cōueniens etiā fuit in pedibus aliquā fieri sacerdotalem ministrationē. patet igitur quare be tres particule vngebantur. In toto autem corpore sacerdotis nulle alie partes erant que ad ministeriū diuini cultus ita applicarentur. nullas igitur ꝓter has decuit sanguine tingi. ¶ Adhuc aūt queret aliquis cum aures ⁊ pollices manuū ⁊ pedum sanguine tingerentur quare magis tingebant aures dextre ⁊ pollices dextri q̄ sinistri. ¶ Cui respōdendū est in quibusdam plene causam reddi non posse cū pure cerimonialia sint. ⁊ si fortassis sic respōderetur hic non esset error. Sz dicēdum videt hoc fieri ꝓpter maiorem reuerētiam. nam cuz opera dei perfecta sint vt habet Deutero. 32. c. oportet vt in eis que ad deū sunt que perfectiora in nobis sunt apponantur: sed dextrū in omnibus animalibus perfectius est: ⁊ a parte dextra in omnibus rebus motuz causat: quoniā ⁊ in ipso celo pars dextra nobilior est: decuit vt in sacrificiorz consecratione ea que dextra sunt apponerētur tam in auribus q̄ in pollicibus. (Tetigit extremū dextre auricule aarō.)

Dubium Non tetigit totam aurem: quoniā cum hoc fieret ad solam ceremoniam ⁊ significationē ⁊ ista sanguinis tinctio fm se nō proficeret ad aliquid naturaliter efficiēdum: tamē sufficiebat totam aurem tingi quātum ⁊ particulā eius. (Et pollicem manus eius dextre similiter ⁊ pedis.) Has duas particulas tetigit linies de sanguine illo qui effusus fuerat de ariete pacifico. ¶ Et si dicat quare non fuit totus pes dexter sanguine tinctuz eodē modo de manu dextera cum tota manus ad ministrationē pertineat ⁊ totus pes. ¶ Respondendū est sic. ē. dicebat de extremitate auricule. s. q̄ ista tinctio sanguinis non erat naturaliter efficax alicuius q̄ in sacerdotibus induci deberet sed solum ꝓpter quādam significationē. Si enim naturaliter sanguis tinctio aliq̄d efficeret maior tinctio magis efficeret: ⁊ maxima maxime ageret iuxta regulam Aristo. 2. topicorz. si simpliciter ad simpliciter ⁊ magis ac maxime. sed ista tinctio naturaliter nihil faciebat nisi inquātum erat quedaz cerimonia significativa: ideo nihil magis proderat totam manū tingere q̄ vnum digitum. de pede quoq; idem est. ¶ Queret autē adhuc aliquis cuz digiti vnius tinctio sufficeret ad consecrationē: quare magis tingebat poller q̄ aliquis alius digitus. nam eadē significatio teneretur quocūq; digito intincto q̄ si poller intingatur. Cui aliquis poterit respōdere in his volūtatem legislatoris esse causam cum sint pure cerimonialia. cum autē aliquod preceptū totaliter morale est habet causaz manifestissimā. Si vero ptim cerimoniale ⁊ partim morale sit. pro ea parte qua morale est manifestā causam habet. pro ea vero qua cerimoniale est modicā habet causam. Si aūt preceptum purissime cerimoniale sit nullā habet causam sed legislatoris volūtas ei pro causa est. ¶ Sed adhuc respōderi potest in hoc precepto aliquā causam esse quare magis pollices q̄ alij digiti cōsecrentur. nam vt dictū fuit. ē. deo perfectiora reddenda sunt: sed inter digitos poller perfectior est ceteris: hunc igit debuit cōsecrari. hunc autē alijs perfectiorē esse nomen suū monstrat. nam poller a pollendo dicit. i. excellendo ⁊ sic poller alios digitos excellit. patet etiā ex motu quia principiū motus omniū digitorū in pollice est. principium autē motus ceteris excellētius est. patet etiā hoc ex vtilitate eius. nam tantū vtilis est nobis digitus iste sicut oēs alij quattuor: ⁊ ipse dimidium manus nostre esse vz. ꝑz hoc ēt ex roboze qm̄ digitus iste ceteris robustior est. hunc ergo consecrari decuit ⁊ non aliquē alioz. ¶ Sciēdum tm̄ q̄ cuius solus digitus poller tingeret: tm̄ per hanc tinctionem tota manus cōsecrata esse dicebat: ⁊ non solum manus dextra cuius poller tingebat sed etiā vtraq; manus vt ꝑz. j. 21. c. cum dz. pōtifex. i. sacerdos magnus inter fratres suos sup caput cuius fusum est vnctionis oleū ⁊ cuius manus in sacerdotio consecrate sunt. ecce. n. manus cōsecratas dicit cum tm̄ vnicus digitus sanguine tinctus sit. (Obtulit ⁊ filios aaron). i. primo moyses fecit cerimonias tinctionis in aaron q̄ in filijs suis: qm̄ ipse tā ex dignitate pōtificatus quā assumebat q̄ ex etate ⁊ paternitate alijs excellentior erat. post ipsum aūt applicuit filios suos ad tingendum eos sanguine. ⁊ hoc est qō dz. obtulit ⁊ filios aarō. i. applicuit eos coram dño ad tingendū eos sanguine. ⁊ ista oblatio est alia ab ea que. ē. dz. statim q̄ obtulit aaron ⁊ filios eius: qm̄ ibi obtulit tam patrē q̄ filios non ad tingendū eos sanguine sed ad lauandū que erat prima dispositio cōis ad cōsecrationē. nūc aūt iterū obtulit eis figillatim cōplens in quolz eoz cerimonias tinctionis sanguinis: iō posq̄ ibi posuit de ꝑsentatione aaron ad tingendū eum sanguine. hic agit de oblatione ipsoz filioz suoz. (Cumq; de sanguine arietis īmolati tetigisset extremū auricule dextre singuloz). i. moyses tetigit extremitates auriculaz filiorū aaron ad cōsecrandū eos sicut in patre tetigerat. ⁊ eadem cā est quare hic tetigerit extremitatē auricule sicut ⁊ in aaron tetigit. (Et pollices manus ac dextri pedis). i. etiā tetigit in quolz filioz aaron pollicē manus dextre ⁊ pollicē dextri pedis. eadē nāq; in filijs aaron fiebant quātum ad tinctionē sanguinis que in alijs sacerdotibus magnis vt in aaron. nā q̄q̄ differret aaron in cōsecratione sua q̄z ipse vngebat oleo sancto in capite ⁊ non sacerdotes minores: tm̄ quātum ad tinctionē sanguinis eadē illis erāt. (Reliquū fudit super altare per circuitū). i. reliquū sanguinē illius arietis īmolati. nam de sanguine arietis īmolati pro hostijs pacificis accepit moyses in digito suo ad cōsecrandum aures ⁊ pollices aaron ⁊ filioz suorū. totum autē de sanguine qō manfit preter illam cōsecrationē fudit moyses per circuitū altaris. non dz hic q̄ moyses fuderit ad basim altaris. rō est qm̄ sanguis qui ad basim altaris fundit est pro pctō: iste aūt quē nunc fudit moyses non erat pro pctō sed in hostias pacificas: iō tenebat eadem lex in eo que in alijs sacrificijs pacificis ⁊ holocaustijs. s. q̄ funderetur sanguis sup altare in circuitu. (Adipē vero ⁊ caudā.) Hic ponit de ritu circa carnes illius animalis cum dictū fuerit de sanguine: ⁊ inde q̄ adeps offerret dño de illo ariete pacifico: qm̄ hoc ad omnia sacrificia generale erat: iussit etiā caudā cremari q̄q̄ in alijs pacificis hostijs soli adipes cremarent. Cā autez est q̄. ē. 3. c. vbi agebat de ritu pacificarū hostiarū dictum est cum offerret bos aut capra debere solos adipes cremari. cum vero de ouibus pacifica hostia fieret cremabat totus adeps ⁊ cauda. hoc autē huiusmodi fuit quoniaz pacifica hostia de ariete facta est. (Omnēq; pinguedinē que operit intestina.) Pinguedo operiens intestina duplex est. quedā que est intra cutem super ventriculum adherens pellicule ventris in superficie: alia autē est que intermixta ⁊ circūligata omasis que intestina dicunt. hanc autē iubet hic cremari. (Reticulum iecoris.) Ista quedam alia pinguedo est que est super epar circūfusa cooperiens illud in modum retis. (Et duos renunculos cum adipibus suis.) Dicuntur autem renūculi ad adipes pertinere ⁊ cum ipsis cremari in quolibet sacrificio: adipes etiā sui cremantur. ⁊ dicuntur adipes renunculoz pinguedo que est super lumbos ac ilia in qua latent renunculi. (Et armo dextro separauit). i. omnia superiora cum ipso armo dextro separauit moyses ad hoc q̄ cremarent coraz domino. ⁊ fuit hic aliquid spāliter q̄ in alijs sacrificijs pacificis. nam in alijs solum adipes cremabant: armus vero dexter cum ipso pectusculo de sacrificijs pacificorū ad sacerdotem pertinebant. Sed hic factum fuit hoc quoniā aaron ⁊ filij sui nōdum erant sacerdotes ⁊ nō poterat habere aliq̄d de iuribus sacerdotalibus: sed comedebant de carnibus pacificis sicut laici. moyses quoq; quāuis consecraret sacerdotes: tamē non erat ipse sacerdos: ideo volebat deus vt ei integra iura sacerdotalia prouenirent. sacerdotibus autē quādo īmolabant hostias pacificas cedebant in ius armus dexter ⁊ pectusculū. moysi aūt solum dari deus voluit pectusculū in partem suam vt habetur Exod. 29. ⁊ hic. j. ⁊ quoniā armus dexter qui als pertineret ad partē sacerdotum īmolantiuz nunq; poterat comedi a vulgaribus: ⁊ aaron ⁊ filij sui fungebant hic lege laicorū ideo non poterant comedere: ⁊ sic manebat vt cremaret coram dño. in nullo tamē alio sacrificio pacifico hoc aliquādo factum est. (Tollens autē de canistro azimoꝝ qō erat coram dño panem absq; fermēto.) Hic adduntur libamēta ⁊ oblationes facte cum sacrificijs. Dixerat enim deus ꝑcedenti. c. q̄ cum offerret aliqs pacificas hostias offerret simul panes azimos ⁊ collyridas ⁊ coctaz similā ⁊ lagana: ideo in sacrificio isto pacifico qō obtulerunt sacerdotes consecrādi posita fuerunt ista. s. panes azimi ⁊ crustula absq; fermento oleo aspersa ⁊ lagana azima oleo lita vt habetur Exod. 29. c. De his autē quedam cremabant super altare: quedā autem comedenda relinquebant sacerdotibus. ista autē omnia erant in canistro: quoniā in eo fuerant deportata ad sanctuariū. ⁊ vicebantur esse coram dño quādo posita fuerant coram altari in quo

Dñr potiꝰ aures dextre ⁊ pollices tingebāt q̄ sinistri ¶ Rñ. ad quesitū.

†

†

Rñsio

Dñr tingebat potiꝰ pollex q̄ aliqs alius digitus. Que ꝑcepta hñt cām ⁊ q̄ non. Doc. rñ.

Dignitas pollicis.

Tincta vna pte totiꝰ totū tingebat ⁊ cōsecrabat.

†

†

Dplex est pinguedo intestina operiens.

†

†

Oblatiōes cuz sacrificijs facte.

erat deus. (Panem absq; fermento.) Quia multi erant panes azimi qui offerebantur: de eis tamē solum vnus oblatus est: alij vero manebant pro sacerdotibus. & sic dicit Exo. 29. c. debere super altare cremari totam panis vnius. (Et collyridam asper sam oleo.) Offerebatur super altare etiam vna collyrida ad cremandū. nec enim plures oblate fuerant. & ista collyrida est quidam panis valde tenuis & extentus in longum. postea autē oleo frixus & vocatur crustula vt habetur Exo. 29. quoniā pre subtilitate sui magis crusta q̄ panis esse videt. dicitur aspersa oleo q̄n ipsa farina ex qua fit oleo permiscet & in pastam formetur. deinde iterum in oleo frigitur. tertio autē post frixionem ipsaz oleo aspergitur superfuso: quoniā ad craticule similam pertinet que trinam suscipit olei vnctionē. (Laganaq; posuit super adipes.) Omnia ista posuit moyses super adipes sacrificij. s. panez azimum & collyridā & lagana. vocantur aūt lagana quedā paste ex farina & aqua cōmixte. deinde vero in sartagine frixe. (Super adipes & armum dextrum). i. panes isti fuerūt super adipes ordinati: & super ipsum armum dextrū qui oblatus fuit hic ad cremandum cozaz domino ex causa. s̄. assignata. (Tradens omnia simul aaron & filijs eius.) Fiebat enim iste ritus in omnib⁹ bostijs pacificis vt sacerdos eductos adipes de visceribus animalis cum partibus libamentoz. s. cum panibus azimis poneret super manus laici offerentis & ipse laicus eleuabat illa cozam dño sursum & deorsum dextrorsum & sinistrorsum ad ser mundi positiones propter causam assignatā precedenti. c. Cum autem hic teneretur eadem habitudo. s. qz aaron & filij sui offerrēt bostias pacificas debuit obseruari iste modus in eis. s. q̄ moyses educeret adipes de viscerib⁹ arietis pacifici: & eos separans cum armo dextro ponet super manus aaron & filioz suozū & super hec panem azimum & collyridā & lagana: & ipsi eleuabant ista cozam domino tanq̄ laici. deinde autē moyses assumens illa de manibus eozum cremabat super altare. (Qui postq̄ leuauerūt ea coram domino). i. q̄ aaron & filij sui leuauerunt in manibus cozā domino istos adipes & libamenta cum armo dextro. ¶ Sed dices. quomodo aaron & filij sui poterant hoc leuare cozam domino quoniam ad vnum videbatur hoc pertinere. ¶ Respōdendum est q̄ aaron & filij sui posuerunt simul manus sub omnibus illis & simul eleuauerunt cozam domino vnica eleuatione. Alio modo dici potest q̄ quilibet illozum per se omnia eleuauit. s. primo ipse aaron manibus suppositis eleuauit: deinde quilibet filiozum suozum sm ordinem natiuitatis. & hoc magis videtur. (Rursum suscepta de manibus eozum adoleuit super altare holocausti). i. iterum assumpsit moyses ista omnia de manibus sacerdotum & cremauit super altare. dicitur autem q̄ iterum suscepit. q. d. q̄ prius Moyses tenuit ista in manibus suis cum eduxit adipes de viscerib⁹ arietis pacifici & cum sumpsit in manu sua panes & lagana: & hec omnia tradidit sacerdotibus. Iteruz autem sacerdotes tradiderunt moysi: & sic dicebatur rursus suscipere. & in ista secunda vice combussit hec super altare. (Eo q̄ cōsecrationis esset oblatio). i. ideo combussit ista moyses super altare q̄ pertinebant ad consecrationem sacerdotum. & ista causa redditur quoniam aliquis dubitaret quare omnia ista cōbusta sunt. nam debuisset inde aliqua pars prouenire aaron & filijs suis. s. armus dexter: sed non prouenit quoniam combustus est. huius autem causa redditur quia pro consecratione erat ista oblatio. i. q̄ specialiter iste particule fuerant oblate ad rituz vel solēnitatem consecrationis aaron & filiozum suozum. (In odorem suauitatis sacrificij domino). i. ista combusta sunt vt esset odoz suauissimus domino de sacrificio illo: quoniam q̄ non cōburebatur non faciebat in odorem domini. (Tulitq; pectusculum eleuans illud cozam domino.) Hic ponitur id q̄ prouenie bat moysi tanq̄ in ius sacerdotale. nam si moyses fuisset sacerdos prouenisset ei de isto sacrificio pacifico pectusculum & armus dexter: non tamē erat sacerdos sed simplex leuita. ideo noluit ei deus totaliter cedere sacerdotalia iura: sed patrem eozum tribuit. s. pectusculum & partem abstulit. s. armum dextrum. hoc autem pectusculum moyses dicitur abstulisse. s. diuidens illud a ceteris carnibus bostie pacifice. nam bostia pacifica ad offerentem laicum pertinebat: cum autem aliquid inde cederet in sacerdotum iura dicebatur auferri de bostia pacifica: & sic Moyses abstulit. dicitur etiam q̄ eleuauit cozam domino: quoniā in omnibus alijs sacrificijs pacificis sacerdos eleuabat pectusculum cozam domino & habebat illud in partem suam: ideo vocat pectusculum eleuationis vt patet precedenti. c. hoc autem non eleuabatur ab aaron & filijs suis sicut adipes & armus dexter & lagana cum collyrida & pane azimo: quoniam offerentes laici solum eleuabant cozam domino ea que deberent comburi super altare vt patet in alijs sacrificijs pacificis: quoniam laici offerētes solum eleuabant adipes cozam domino & partem libamentozum vt patet precedenti. c. quoniam illa cremabantur. armuz vero dextrum & pectusculum suscipiebat sacerdos in partē suaz ideo non offerebat nec eleuabat ea secularis offerens cozam domino. sic autem factum fuit hic. nam pectusculum cedebat in ius moysi sacrificia facientis: ideo non eleuauit ea aaron cozam domino nec filij sui sed ipse Moyses. armum autem dextrum qui tunc comburi debebat eleuauit aaron & filij sui. (De ariete consecrationis.) Iste aries de quo oblatum fuit pectusculum vocabatur aries consecrationis quia de sanguine eius cōsecrate fuerunt manus & pedes & auricule sacerdotum. sanguis autem vituli & alterius arietis ad hoc non fuerunt: ideo non dicitur vitulus in consecrationem sed pro peccato: & alius aries non dicitur consecrationis sed holocausti. (In partem suam). i. tulit Moyses istud pectusculum in partez suam. s. quia ipse comedit & non prouenit ex eo quicq̄ deo nec aaron & filijs suis. ¶ Nec tamen ex hoc intelligendum est q̄ solus Moyses illud comedere teneretur: quoniam poterat cuilibet de familia sua de illo aliqd degustandum tradere. nam sicut erat in sacerdotibus q̄ de partibus bostiaruz que eis proueniebant comedebant filij sui & filie & serui emptitij illozum: ita cum moysi hoc pectusculum tanquā sacerdoti ministranti prouenisset ius ei erat cuilibet de familia sua aliquid de illo tradere degustandum. de his. j. 22. c. (Sicut preceperat ei dominus). i. q̄ deus mandauerat moysi assumere pectusculum illud in partem suam. sic habetur Exo. 29. cum dicitur. sume sq; pectusculum de ariete quo initiatus est aaron: sanctifica bilq; illud eleuatum cozam dño cedet in partē suam.

¶ Assumensq; vnguentum & sanguinem qui erat in altari aspersit super aaron & vestimenta eius: & super filios illius ac vestes eozum. Cumq; sanctificasset eos in vestitu suo: precepit eis dicens. Coquite carnes ante fores tabernaculi: & ibi comedite eas. Panes quoq; consecrationis edite qui positi sunt in cānistro: sicut precepit mihi dominus dicens. Aaron & filij eius comedent eos. Quicquid autem reliquuz fuerit de carne & panibus: ignis absumet. De ostio quoq; tabernaculi nō exibitis septem diebus vsq; ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestre. Septem enim diebus finitur consecratio sicut in presentiarum factum est: vt ritus sacrificij cōpleretur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo: obseruantes custodias domini: ne moriamini. Sic enim mihi preceptum est. Feceruntq; aaron & filij eius cuncta que locutus est dominus per manum moysi.

Assumensq; vnguentū & sanguinem qui erat in altari. Hic ponit alia cerimonia que fiebat ad consecrationem aaron & filiozum eius. s. q̄ aspergerent ipsi & vestes sue oleo vnctionis mixto sanguine. nam postq̄ moyses tinxit auriculas dexteras & pollices manuum ac pedum dextrorum aaron & filiozum suozum: reseruauit sanguinem illius arietis qui in aliqua cratera super altare miscuit aliquam partem illius sanguinis vnctionis oleo: & de illo aspersit super aaron & filios suos & vestes eozum. ¶ Differt autem ista a superiori tinctione que fiebat in sanguine. & primo illa erat tinctio in solo sanguine arietis pacifici. hec aūt erat in sanguine mixto oleo vnctionis. Secundo differt quoniam superioz erat tinctio que fiebat per aliquas litturas. s. q̄ moyses mittebat manum suam in sanguinem: & intincto digito tangebat aliquas partes carnis sacerdotum. hec autem de qua hic dicitur nō est tinctio sed aspersio. non enim moyses adiungebat manum suam ad carnem sacerdotum sed a longe sanguinem cum oleo aspergebat. Tertio differunt ista quoniā superioz tinctio fiebat super aliquas partes determinatas sacerdotum. s. super extremitatem auricularū dextrarū

Collyrida quid sit.

Obiectio

Rñsio

Dubiū litterale.

Rñsio

Quid ad moysen attinebat tanq̄ sacerdotale ius.

Notādū literale.

Alia cerimōia cōsecrationis aarō & filiozuz eius.

Qō.9 A

De.4. differentijs q̄ erāt inter vnctionē sūmi sacerdotis & sacerdotuz minoz.

dextrarum ⁊ pollices manuum ac dextrorum pedum.hec autez de qua hic non fiebat super aliquas partes determinatas corporis sacerdotum sed super ipsos sacerdotes. Quarto differunt ista quia superior tinctio fiebat super nudam carnem sacerdotum.ſ.super aures ⁊ pollices.hic autem fiebat super ipsos sacerdotes ⁊ vestes suas sicut hic apparet. (Assumenſq; vnguentuz ⁊ sanguinem.) Non est intelligendum q̄ Moyses assumpserit quodlibet istoꝝ per se:⁊ sic figillatim effuderit:sed ista iam permixta erant in aliquo vase:⁊ inde Moyses hauriens aspergebat super aaron ⁊ filios suos ⁊ vestes eorum.(Qui erat in altari.) Refertur ad sanguinem qui erat in altari holocaustoꝝ iam mixtus oleo vnctionis:⁊ tenebat in aliqua cratera vt inde hauriri posſit.(Asperſit super aaron ⁊ vestimentum eius ⁊ super filios illius ac vestes eorum.) Erant vestiti hic sacerdotes vestibus sui ministerij quemadmodum ⁊ si tunc ministraturi essent: ⁊ ita generaliter fit in omnibus ordinationibus ecclesie.nã quilibet suscipiens aliquem ordinem:tunc indutus est vestibus illis que pertinent ad ministrationẽ suam:⁊ tunc Moyses asperſit sanguinem super eos cum oleo vnctionis.

¶ Quare iterum fuit facta hec sanguinis ⁊ olei vnctionis asperſio super caput aaron ac eius filiorum. Qõ.10.

Sed queret aliquis cum aaron ⁊ filij sui ante hoc fuerunt consecrati in sanguine tinctis auriculis dextris ⁊ pollicibus manuum ⁊ pedum:quare iterum fuit hic facta asperſio sanguinis ⁊ olei vnctionis super caput ipsoꝝ.

¶ In quo cõsideranda sunt duo. Primo q̄ quãuis fierent diuerse tinctiones ⁊ asperſiones in oleo ⁊ sanguine super aaron ⁊ filios eius:non inducebantur plures consecrationes aut sanctificationes sed vna erat consecratio ⁊ vnica sanctificatio.nã si plures inducte fuissent sanctificationes ⁊ consecrationes cum per quãlibet consecrationem sacerdotalem efficiatur aliquis sacerdos:per plures consecrationes esset aliquis multotiẽs sacerdos effectus:velut si quis diaconalem aut sacerdotalem ordinẽ multotiens assumpſiſſet.hoc autem inconueniens valde est quoniaz magne iniquitatis rei sunt qui multotiens eundem ordinem assumpserunt.non igitur per has plures tinctiones ⁊ asperſiones in sanguine ⁊ oleo vnctionis inducuntur plures consecrationes sed vnica.iste tamen plures tinctiones ⁊ asperſiones erant cerimoniales actus ipsius consecrationis:⁊ complebatur consecratio in omnibus his.Satis igitur conueniens est ad vnicam cõsecrationem plures actus fieri tinctionum ⁊ asperſionum in sanguine cum non ex quolibet consecratio inducatur sed ex omnibus simul.ideo cum queritur quare plures tinctiones ⁊ asperſiones facte sunt:non ideo queritur tanq̄ credatur ex qualibet illarum perfici cõsecrationem:sed cum videatur q̄ quelibet earum sufficeret ad consecrationẽ:quare plures facte sunt.¶ Secundum vero est q̄ opportunum fuit fieri plures asperſiones ⁊ tinctiones ad consecrationẽ aaron ⁊ filiorum suorum.cuius forsitan aliquis causam credet q̄ supra fuerat facta tinctio in sanguine solo:sed non decebat sacerdotes solo sanguine tingi cum oleum vnctionis propter eos principaliter factuz extiterit:ideo oportebat secundam subsequi tinctionem que in oleo vnctionis in sanguine fieret.Sed hoc nihil est quoniam si ob hoc repetita est ista sanguinis effusio super sacerdotes vt cum eo quoq̄ oleũ funderetur potuiſſet a principio aspergi super eos oleuz vnctionis cum sanguine ⁊ non fieret tinctio in solo sanguine que.ꝛ.facta enarratur.¶ Sed aliter dicendum est q̄ conueniebat istas duas tinctiones fieri:quoniaz per primam tinctionem que erat in solo sanguine sacerdotes soli consecrabantur.per secundam autem tinctionem que erat in oleo ⁊ sanguine principaliter vestes sacerdotales sanctificabantur:quoniam super sacerdotes ⁊ vestes eorum fiebat ista asperſio.¶ Sed tunc dices.cum vestes deberent sanctificari ad faciendum ministerium:quare non sanctificabantur asperſo sanguine vel oleo super eas quãdo sacerdos non esset indutus illis:sicut cetera vtensilia sanctuarij sine aliqua applicatione ad sacerdotes consecrabantur.¶ Respondendũ est q̄ vestes sacerdotales ⁊ reliqua vasa ac vtensilia sanctuarij consecrabantur vt appropinquarent ad cultum dei.debebant igitur hoc modo consecrari quo magis applicari viderentur ad diuinum cultum.vestes autem sacerdotales per se ad diuinum cultuz non applicabantur sed ſm q̄ sacerdotes eis induuntur:debebant ergo consecrari cum sacerdotes illis induti essent.¶ Secundum ꝓpter qõ oportebat repeti sanguinis effusionem super sacerdotes erat quoniam sacerdotes in seipſis cõsecrati esse debent.i.q̄ oblato omni ministerio ⁊ omnibus vestibus sacerdotalibus sacerdos maneat dispositus ⁊ potens ministrare:sicut dicimus de sacerdotibus nostris quibus q̄uis sint seiuncti ab omni ministerio ⁊ vestibus sacerdotalibus ⁊ etiã habitu clericali maneret character ordinis impreſſus quo potẽtes sunt ministrare.Hoc autem videbatur designare in aaron ⁊ filijs suis tinctio in sanguine solo in auricula ⁊ pollicibus:cũ non fieret ad vestes sacerdotales sed ad ipsum sacerdotem. Conueniebat etiam vt sacerdos haberet aliquã dispositionem ad ministrandum ſm quã iam est magis propinquus ministrationi:⁊ quãtum ad hoc debebat fieri in eo aliqua consecratio prout est in vestibus suis:q̄ tunc ipse vestes cum sacerdote speciaſiter ad diuinum ministerium applicantur:⁊ sic decuit duas in quolibet sacerdote fieri tinctiones vel asperſiones de quibus hic dictum est.¶ Consideranduꝫ autẽ est q̄ non eedem fiebant vnctiones in sacerdote magno ⁊ minoribus.in minoribus quippe duo fiebant vnctiones:quarum prima erat tinctio.Secunda aũt asperſio.Prima fiebat in solo sanguine super extremitates auricularum ⁊ pollicum dextroꝝ.Secunda autem in sanguine ⁊ oleo vnctionis super sacerdotes cum vestibus suis. In sacerdote autez magno fiebãt tres vnctiones.Prima erat effusio solius olei vnctionis super caput eius qõ fluebat in barbam ⁊ vestes eius de qua primo dictum est.erant autem alie due tinctiones:quarum altera fiebat in solo sanguine super aurem ⁊ pollices manus ⁊ pedis dextri summi sacerdotis.Alia autem erat in oleo vnctionis mixto sanguine ⁊ fiebat super sacerdotẽ ⁊ vestes eius.Prima vnctio erat propria summi sacerdotis. Secunda autem taz summo sacerdoti q̄ minoribus cõueniebat.idem de tertia.ideo prima ponebatur ad differentiam summi sacerdotis ab alijs sacerdotibus:vt sicut in gradu sacerdotij differebant:ita ⁊ in mõ cõsecrationis differrent. Sic enim obseruat ecclesia vt alie vnctiones fiant in consecratione episcoporꝫ q̄ in ordinatione sacerdotum.patet autẽ istam vnctionem fieri ad differentiã sũmi sacerdotis ab alijs:nam ideo in capite est facta.alie aũt vnctiones non fiunt in capite qõ proprie cõuenit summo sacerdoti.nã caput potestatem designat.vnctio igitur in capite designabit ẽt potestatem:hec autem apud summũ sacerdotem est.in minoribus autem sacerdotibus magis ministeriuz q̄ potestas inest: q̄ si aliqua est illa a sacerdote magno deriuatur.hoc etiam patet in ecclesia introductum esse.nam cum omnes episcopi consecrant̃ in capite vnguntur.Sacerdotes autem in solis manibus.sic aũt habetur extra de sacra.vn.c.vnico.hoc autẽ q̄ñ in episcopis potestas est:in sacerdotibus autẽ ministerium.hoc etiã in regibus videt̃ iure diuino introductum:quoniam in lege veteri iubebat deus reges vngi in capite oleo sancto vt patet de Saule. 1. Re. 9.c.et.10.vbi vnxit eum Samuel propheta effundens sup illuz lenticulam olei.idem aũt de Dauid qui vnctus fuit in Bethleez vt habetur. 1. Re. 16. Sic quoq; de alijs regibus factum est ex eo q̄ potestas toti⁹ populi apud reges erat:⁊ ipsi a populo multa iura suscipiebãt.sic patet. 1. Re. 8.c.(Cumq; sanctificasſet eos in vestitu suo).i.moyses asperſit sanguinem cum oleo super sacerdotes:⁊ hoc erat sanctificare eos.dicitur autẽ sanctificauiſſe in vestitu suo.i.cum vestitu.ſ.q̄ cum asperſit moyses sacerdotes oleo vnctionis ⁊ sanguine erant induti vestibus suis:q̄ñ super eos ⁊ vestes fusus est sanguis.ista autem fusio dicebatur sanctificatio q̄ erat quedam applicatio ad cultum dei.(Precepit eis dicens.coquite carnes ante fores tabernaculi).i.moyses mãdauit aaron ⁊ filijs suis ista que sequuntur postq̄ sanctificauit eos in vestitu suo.ſ.q̄ coquerent carnes ⁊ comederent.loquit̃ autez hic moyses de carnibus arietis pacifici.nam carnes vituli prout sus cremabantur extra castra vt dictum est.ideo de eis nihil domino nec sacerdotibus proueniebat.de ariete autem primo qui offerebatur in holocausto nihil sacerdotibus proueniebat:quoniam omnes carnes eius ⁊ intestina ⁊ adipes igne vorabantur vt.ꝛ.patet.Sole igitur arietis pacifici carnes erant quas sacerdotibus comedere licituz erat ⁊ de quibus hic agitur.tota nãq; arietis caro prouenit aaron ⁊ filijs suis preter adipes ⁊ armum dextrum que coram domino cremabãtur ⁊ pectuſculũ qõ cessit in partem moysi pro ministerio qõ faciebat.ideo illas reſiduas carnes coquere ac comedere debebant. (Coquite carnes ante fores tabernaculi.) Jussit ante fores tabernaculi carnes istas comedi q̄ erant sancte ⁊ non licebat eas efferri extra sanctuariuz: ⁊ erat locus in quo coquebantur apud altare holocaustoꝝ ⁊ apud fores tabernaculi:cum ipsum altare apud tabernaculi ostium esset.De carnibus istis ⁊ alijs pacificis que coquebant̃ in sanctuario a plebeis offerentibus an coquerentur in aliquibus vasis pertinentibus ad sanctuarium:vel ipſi qui istas carnes coquebant ducerent extra sanctuarium vasa prophana dictũ fuit

L De minoꝝ ac magnoꝝ sacerdotuz vnctióib⁹: ⁊ i quo differant.

Epi qũo vnguntꝫ.

D

Vnctio regũ quare in capite fit.

E

Rſi.ad quesitũ. Quare p plures tinctiões nõ inducebãtur plures consecrationes.

Necium fuit plures tinctiões fieri i cõsecratiõe sacerdotum. Improbatio B

Doc. rſi. 1.cã

Obiectõ

Rñsio

2.cã

An sumeret ignis ō ō altari ad coquendū carnes.

Exo. 27. c. ꝛ babetur. 1. Re. 2. c. Cum autem dicitur carnes istas coquendas esse ante fores tabernaculi non est ob hoc intelligēdum ꝙ acciperetur ignis de altari ad cremandum ꝛ coquendū quoniā ignis ille sacer erat ꝛ solum seruire debebat ad dei cultum cremando ea que ponebantur super altare. ꝛ sic qui voluisset accipere de igne altaris ad coquendum ista peccabat ꝛ vocaretur a domino. nā sicut qui ad diuinum ministeriū alium ignē assumebat q̄ ignem altaris peccabat ꝛ a domino vocabatur: ita ꝛ qui de illo igne altaris ad alium vsum q̄ ad diuinum ministerium assumeret cremabatur a deo. Simile namq; in vtroq; est.

† Illas carnes ex̄ sanctuariū sacerdotibus comedē nō licebat propter duo.

(Et comedite ibi eas). i. ꝙ sacerdotes istas carnes comederēt intra sanctuarium apud fores tabernaculi: ideo enim non licebat eis extra sanctuarium illas comedere. cuius causa duplex erat. prima q; carnes sacre erant ꝛ non licebat illas in locis prophanis degustari. Secundum autem motiuum huius erat quoniaz dato ꝙ essent ille carnes prophane non possent sacerdotes tempore consecrationis sue illas degustare: quoniaz non licebat eis extra sanctuarium exire septem diebus quibus durabat ista cōsecratio vt patet. j. (Panes quoq; consecrationis edite.) Jussit deus ꝙ sacerdotes in cōsecratione sua cum carnibus sacris vescerentur carnibus sacris. erant autem panes sacri quos adduxerant in canistro offerendos domino. erant autem panes azimi ꝛ collyrida ꝛ lagana. de collyrida autem nihil sacerdotes comedebant: quoniam cremabatur super altare cum adipibus.

† De qb⁹ panib⁹ oblatis licebat sacerdotibus comedere.

de laganis autem forte etiam aliquis dicet nihil relinqui sacerdotibus quoniam omnia cremabantur super altare cum dicat hic ꝙ posuit panem ꝛ collyridaz ꝛ lagana super adipes ꝛ armuz dextrum. ꝛ combussit omnia coraz domino. Alij autem dicēt ꝙ aliqua lagana manebant sacerdotibus: quoniam nō omnia cremata erant sed vnum sicut dicitur Exo. 29. c. laganum de canistro azimorū. i. ꝙ illud cremaretur cum adipibus. magis tamen dicendum est ꝙ omnia lagana cremarentur cum dicatur hic ꝙ etiam lagana cum adipibus sumpsit moyses de manu aaron ꝛ filiorum suorum ꝛ cremauit super altare. Sic igitur diffiniendū est ꝙ de crustula de laganis solus fuit facta ministratio deo nullo manente sacerdotibus. manserunt autem panes azimi quoniā multi panes oblati sunt in canistro vt patet Exod. 29. c. ꝛ hic. de omnibus tamen illis iussum est offerri vnum vt habetur hic. ꝛ Exo. 29. c. dicitur ꝙ offerretur torta panis vnius. Reliqui igit̄ panes qui manebant sacerdotibus cedebant vt vescerentur illis in die consecrationis large: quoniam pertinebant ad solēnitatē consecrationis. ꝛ sic omnes carnes animalium oblatorum in cōsecratione sacerdotum poterant vocari carnes consecrationis: qm̄ tamen specialius de illis loquitur scriptura solū vocauit carnes arietis pacifici carnes consecrationis vt patet. ō. in littera.

† (Qui positi sunt in canistro). i. ꝙ panes isti consecrationis quibus vesci debebant qui consecrabantur in sacerdotes reseruati erant in canistrum coram altari. nam in illo canistro deportata fuerant omnia facta de simila que deus iusserat ꝛ de illis assumpta fuerat collyrida ꝛ lagana vt cremarentur coram domino cū vno pane azimo: ceteri aūt panes manebant in canistro. ꝛ de his

† poterant comedere sacerdotes cū carnibus sacris. (Sicut precepit mihi deus dicens. aaron ꝛ filij eius comedent eos). i. ꝙ aarō ꝛ filij eius comederent de istis panibus: qz sic mandauerat dñs

† ipsi moysi: qō dicit vt nō videatur loqui de corde suo. (Quicqd autem reliquum fuerit de carne ꝛ panibus ignis absumet). i. ꝙ si maneret aliqua pars de istis panibus vel carnibus quam nō possent comedere aaron ꝛ filij sui cremaretur igne. hoc autez ꝙ isti panes sacri ꝛ carnes in eadem die qua offerebantur comedi debebant: ꝛ si aliquid maneret in crastinū non erat comedendū sed cremabatur in igne. qō patet quoniaz in nullis carnibus sacrificiorum licebat eas relinquere comedendas ad alterū diem oblationis: sed in ipsa die comedebantur preterq̄ si offerrentur hostie pacifice spontanee vel pro voto. in omnibus autem alijs carnibus hostiarum pacificarum ꝛ sacrificiorum pro peccato in eadem die comedi oportebat. hic autem iste carnes erant hostie pacifice: tamen non erant spontanee nec votiue: sed cogebātur sacerdotes dare illas ex lege consecrationis cum iussum esset in consecratione semper offerri debere hostias pacificas: ideo necesse erat vt iste carnes eadem qua immolabantur die comederentur: ꝛ si aliquid de eis maneret ignis consumeret.

* Qr̄ nō licebat comedere nisi in die oblationis.

¶ Quare comburebatur igne pars carnium ꝛ panum non comestorum die oblationis sue. Qō. 11.

A Rñ. ad qñ.

Queret autem aliquis quare cōburebatur igne pars carnium ꝛ panuz non comestoz die oblationis sue.

¶ Et respondendū est ꝙ non licebat vesci his carnibus vel panibus in aliqua die post oblationem: quoniaz qui sic vesceretur illis faceret irritam oblationem suam vt habetur precedenti. c. ꝛ j. 19. c. ꝛ preter hoc eēt reus iniquitatis magne. oportebat ergo ꝙ vel ille carnes vel panes traderentur alicui bestie in cibuz vel putredini relinquerentur aut consumerentur igne. sed dari eas in cibum alicui bestie valde vergebat in vilipendium cultus diuini cum deus valde ex hoc vilipenderet: ꝙ etiam panes ꝛ carnes putredini dimitterentur erat identidem magna iniuria diuini cultus cū res putridas abominemur atq; bestijs calcandas tradamus. restabat igitur vt igne cremarent ea que comedi nō poterant: quoniam sic nullum vilipendiū diuini cultus erat: qm̄ potius videbantur iste carnes redire in sacrificium domini: qm̄ ea que sibi specialiter deus sumebat faciebat cremari sup altari. he autem residue carnes cum cremarent videbantur rursus redire in diuinum cultum: ideo cōueniens erat eas cremari.

Qō. 12. A Quomō igne ille carnes cremarē tur.

¶ Sed queret aliquis quo igne ille carnes cremarent. ¶ Respondendū est ꝙ non poterant cremari in igne altaris holocaustorum: quoniam ea que ibi cremabātur carnes essent que pertinebant ad vnum de tribus generibus sacrificior̄. Sed hic nō potuit ista caro combusta pertinere ad aliqō cibum trium generum. ergo non erat cremanda super altare. qō apparet quoniaz non erat hic holocaustum cum in holocausto carnes totius animalis cremarentur. hic autem non crematur aliqō totū animal. ergo non est holocaustum. eodē modo non potest vocari hostia pacifica: qz de illa nihil cremabatur deo preter adipes ꝛ caudaz cum esset victima de ouibus. iste autem carnes nō erant adipes nec cauda de arietibus. ergo non erat hostia pacifica nec etiam hostia pro peccato vel pro delicto: quoniā non fiebat pro aliquo peccato. etiam qz in sacrificijs pro peccato soluz carnes cedebāt sacerdotibus. adipes autem deo vt patet. ō. 6. c. hic autē cremabant carnes residue. ergo non erat hostia pro peccato. Itē nihil qō ab homine in partez cibi sumeretur deo cōsecrabatur: qm̄ iam homo deuouerat partem illius ꝛ per hoc conuerterat in vsus humanos. ea autem que cremabantur super altare ad deū pure pertinebant: sed iste carnes residue relicte fuerant de cibis sacerdotum. ergo nō poterant cremari super altare.

Deter. aucto.

¶ Sed dicendum est ꝙ cremabant iste carnes ꝛ panes in aliquo igne propbano ducto in sanctuariū de fornis sicut fiebat in decoctiōe carnium pacificarum: quoniā non sumebatur de igne altaris sed de igne plebeio. Cum autem cōburerentur iste carnes ꝛ panes relicti fiebat combustio in sanctuario: quoniam quāuis iste carnes non cremarentur in altari: tamen aliquo modo pertinebant ad res sacras cum essent de ariete illo qui coram domino imolatus fuerat. facta autem cōbustione educebantur iste carnes solute in cineres extra castra ad locum mundum vbi consueuerant poni alij cineres altaris. (De ostio quoq; tabernaculi non exibitis septem diebus.) Dic ponitur preceptum ad sacerdotes cōsecrandos de manendo in sanctuario: ꝛ iubetur ꝙ per septem dies manerent in sanctuario: quoniam durabat cōsecratio his septem diebus: ꝛ tunc nō licebat sacerdotibus exire de sanctuario ne distraberentur ad alios actus prophanos cum deberent esse multum attenti deo his diebus cōsecrationis sue. precipue autē qm̄ si exirent sanctuarium ꝛ cōuerterentur ad vsus prophanos aut in re aut locutione cōtingeret eos prauum operari qō valde fugiendum erat in cōsecrandis. Ex quo patet ꝙ sacerdotes in his diebus quibus cōsecrabantur non accedebant ad vxores suas. nam non exibant per septem dies a sanctuario. in eo autez talis actus non licebat. dicit autē hic ꝙ non exirent de sanctuario. i. de ostio tabernaculi. accipiendo large tabernaculū pro toto sanctuario. nam non potest intelligi si assumatur hic tabernaculum stricte: quoniā exibant extra tabernaculuz: ideo non erant in eo sed foris in atrio: quoniam dicitur. ō. ꝙ coquebant carnes apud fores tabernaculi ꝛ ibi comedebant eas. Sed manifestum est ꝙ non intelligitur hoc esse intra tabernaculum: quoniam ibi nulla talis fiebat ignis accensio: quoniam ignis eleuatus cortinas tabernaculi que valde pulchre erant cremaret: aut saltem fumus exbalans omnino cremaret seu inficeret ꝛ cunctam tabernaculi pulchritudinez verteret in fuscas atq; fumosas imagines. ꝛ ista fuit causa quare altare holocaustor̄ non fuit positum intra tabernaculum ne cūcta aut cōbureret aut fusca redderet vt declarauimus Exo. 27. coquebāt ergo aarō ꝛ filij sui carnes in atrio tabernaculi ꝛ comedebāt eas atq; manebant. ideo cum hic dicitur non debere illos exire de ostio tabernaculi intelligendum est ꝙ non exirent de atrio.

† Precepti ad sacerdotes cōsecrandos de manendo in sctūario.

In cōsecratione sacerdos non accedebat ad vxorem suam.

¶ Quare dicebat ꝙ starent aaron ꝛ eius filij intra sanctuarium in his septem diebus. Qō. 13.

Altaꝛ holocaustorū qꝛ intra tabernaculum non fuit positum.

¶ Sed

A Sed queret aliquis quare dicebatur q̄ starent aaron ⁊ filij sui intra sanctuarium in his septē diebus cum ex hoc videatur sequi aliquid contra mundiciā ipsius sanctuarij.nam oportebat in his septem diebus sacerdotes ad requisita nature procedere que totaliter repugnabant mundicie sanctuarij:cum etiam iste qui illa tetigisset ⁊ lauaretur nō posset intrare sanctuariū vsq̄quo mundus esset.ſ.post solis occasum vt habetur.j.11.c.et.ē.7.c. ¶Aliquis fortassis respondebit q̄ sacerdotes hoc facere poterāt in atrio tabernaculi:qm̄ ibi locus amplus vacabat.Sed hoc nullo modo stare poterat cū etiam in ipsum atriū tabernaculi nullus introire posset nisi mūdus esset:sed ista magna imundicia est.ergo nullatenus fieret in sanctuario.Item patet quoniam maiorem mundiciam requirebat sanctuariū q̄ ipsa castra:sed in castris non licebat alicui vētres releuare:sed ad requisita nature exeundū erat extra castra. ergo multominus hoc fas esset in sanctuario.Item cum aliquis extra castra ventrem releuasset pro tanta imundicia q̄ reputabatur humanum stercus iubebatur ne dimitteretur soli patens: sed prius aliquis foderet in terra:⁊ deinde operiret id q̄ releuatus erat.i.humanum stercus ne solarem splendorem offenderet.Si igitur tanta hec erat imundicia vt nullo modo extra castra in aperto permitti liceret:quātomagis illicitum esset hoc in sanctuario fieri.de his duobus habetur Deutero.23.c.cum dicitur.habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad reḡsita nature gerens paxillū in baltheo:cumq̄ sederis fodiens per circuitum ⁊ egesta humo operies quo releuatus es.dominus enim deus tuus ambulat in medio castroꝝ.non ergo dici potest q̄ sacerdotes intra sanctuariuꝫ in atrio ventrem releuarent. ¶Sed respondenduꝫ est sacerdotes habuisse in sanctuario vasa huius immundi ministerij in quibus recipi poterant sordes eorum ⁊ efferri extra castra sicut deus iusserat:nec in hoc fieri videbatur aliqua imundicia.potissime cum isti ex mandato diuino ad perfistenduꝫ in tabernaculo cogerentur. ¶Aliqui enim dicunt q̄ poterant exire sacerdotes extra sanctuarium ad secreta nature:tamen non conuenit cum in littera caueatur ne nocte aut die exirent sanctuarium.(Usq̄ ad diem quo implebitur tēpus cōsecrationis vestre).i.semper manebitis in sanctuario quousq̄ consecratio vestra finita fit.Durabat autem consecratio per septem dies.i.q̄ in omnibus illis diebus flebant cerimonie ad sacerdotum consecrationez tam in oblationibus q̄ in expiationibus altaris:⁊ non erat perfecte consecratus sacerdos donec trā sirent septem dies in his cerimonijs.nam non poterat in aliquo horum dierum ministrare:q̄ pertinebat ad sacerdotem iam cōsecratum. ¶Et dicendū est de hac consecratione q̄ ipsa inducebat quādam potestatem in consecrato per quā ius esset ei ministrare:q̄ ante non licebat. Ista autem potestas vel erat character sicut in quibusdam sacramentoꝝ nostrorum ⁊ in omnibus ordinibus inducitur aut aliquid simile characteri.qualiter autē potestatem istam nominauerimus nihil differt:quoniā ipsa conditionem characteris sequitur:q; sicut character aliquid indelebile est:⁊ qui semel fm characterem aliquid factus est impossibile est q̄ perdat illud:sicut per characterē baptismalem aliquis suscipit esse christianum:ideo impossibile est q̄ aliquo tempore fit non christianus etiam si in inferno sit:quoniaꝫ adhuc ibi anima baptismalem characterem retinet. Idem autem de ordine diaconatus aut presbyteri:quoniā qui suscipit hos ordines indelebiliter eos habet nec vnq̄ perdere poterit.ideo vbicūq; fit semper diaconus aut presbyter erit.Sic autem erat de ista potestate sacerdotuꝫ veteris testamenti ad ministrandū.nam postq̄ semel consecrati erant in eternum manebat eis ministrandi potestas.Et tamen in sacerdotibus veteris testamenti nō erat aliquis character vt declarabitur Mat.3.c.sed tamen per consecrationem dabatur eis quedam potestas ministrādi que semp eis manebat.Nec ob q̄ aliquādo impediatur ista potestas alicuius superioris mādato:sicut est in depositis ⁊ degradatis perditur:quoniam q̄ eis non liceat ministrare habēt tamē characterem omnium ordinum:ideo si aliquos depositos ⁊ soleniter degradatos contingeret ecclesie reconciliari ad ministrandū in ordinibus quibus ante ministrabant non oportebat vt iterū ordinarentur sed q̄ eis permitteretur ministrare sicut prius.ergo ordines manserant indelebiliē istis degradatis:alioquin oportebat vt si rursus ad ministrandum reciperentur iterum a principio ordinarentur.sed hoc autem falsum est. Ista autē potestas ministrandi non dabatur sacerdotibus consecratis in veteri testamento ante octauum diem:ideo omnes iste cerimonie precedentes dicebantur esse istius consecrationis:⁊ non poterat aliquis de sacerdotibus consecratis ante octauuꝫ diem ministrare q̄q̄ si ministraret ministratio facta erat:sed ministrans peccabat.in quibusdā tamen ministerijs noui testamenti qui non est ordinatus etiam si ministrat nihil efficit:sicut in conficientibus eucharistiam.nullus enim hoc facit nisi presbyterij ordine sumpserit.(Septem diebus finitur consecratio).i.septem diebus † durat cerimonia consecrationis.(Sicut impresentiarum factuꝫ † est).i.sicut nunc factum est.impresentiarum vna dictio est:⁊ est aduerbium temporis designans idem q̄ nunc vel in presenti: ⁊ sunt ista verba moysi.ſ.q̄ ritus consecrationis quandocunq; fuerit semper durabit septē diebus sicut nunc factum est.ſ.in cōsecratione aaron ⁊ filiorum suorum. (Et ritus sacrificij cōpleretur.)Accipitur sacrificij ritus.i.ritus consecrationis:quoniaꝫ † non erat aliq̄ sacrificium q̄ bis septem diebus duraret cum quodlibet vna die explaretur.sed consecratio septē diebus durabat:⁊ vocatur ipsa sacrificium quasi sacrum factum:q; in ipsa consecratione aliqd sacrum efficiebatur.ſ.inducebatur potestas ministrandi in rebus sacris. (Die ac nocte manebitis in taber † naculo.)Ad istos septem dies refertur in quibuꝫ manendū erat sibi iugiter in sanctuario.⁊ accipitur hic tabernaculuꝫ large pro toto sanctuario.nam nō stabat aaron cum filijs suis intra tabernaculuꝫ sed in atrio eius sicut.ē.probatū est.dicit aūt hic q̄ maneret die ⁊ nocte in sanctuario:quoniam forte crederent isti sacerdotes q̄ quātis per diem non liceret eis exire extra sanctuarium ne viderentur ab alijs hominibus ⁊ haberent locū ad peccandum infistentes humanis colloquijs:per noctem autem putarent hoc sibi licere:quoniam non erat tunc aliqua occasio ad peccandum cum non viderent ab alijs homi:nibus:sed vtriusq̄ temporis exitus interdicitur vt totaliter separati essent a ꝓpbanis siue fm rem siue fm apparentiam.(Obseruantes custodias † domini).i.tenentes custodiam septez dierum quā vobis mādauit dominus.(Ne moriamini.)Cōminatur eis mortem si contrarium fecerint.putaret namq; aliquis de sacerdotibus qui cōsecrabantur q̄ infringere istud preceptum de permanendo septem diebus in sanctuario aliquid paruum erat:⁊ qui transgrederetur impunitus esset.ne autem hoc existimantes audeant illas custodias infringere predixit q̄ morerentur si infringerent. nam in quibusdā alijs que fortassis alicui parua viderent deus mortem inducebat:sicut in sacerdotibuꝫ nouiter consecratis qui assumpserunt ignem alienum vt offerrent coram dño:⁊ egressus ignis a domino deuorauit eos vt patet.j.11.c. (Sic enim † mihi preceptum est.)Ista sunt verba moysi cōmonentis sacerdotes vt obseruent custodias domini per septem dies dicens q̄ sic deus ei mandauit:ideo si aliqs contra ista egerit morietur.

¶Quāq̄ autem non fuerit nec existat allegorijs aut tropologijs aut alicui alij sensui preterq̄ litterali intendere:breuiter tñ istorum septem dierum tropologicam apponendaꝫ duxi.sacerdos enim nouiter consecratus septem diebus recludi debet in custodijs domini.octaua autem die ministrare:quoniam septez sunt a quibus pontifices ⁊ alij sacerdotes ꝺsecrati abstinere debēt.ſ. plixitas dormitionis:voluptas cōmessationis:inutilitas actionis:multiplicitas distractionis:vanitas confabulationis:varietas fictionis:vilitas affectionis.a quibus septez cum se recludētes abstraxerit:octaua die.i. post hec ministrare possunt dño ea que.c.sequenti dicuntur.ſ.rigorem penitentie ⁊ austeritatis que signatur per vitulum pro peccato extra castra cōbustum:vigorem patientie ⁊ soliditatis que designantur per vitulum in holocaustum:decorem innocentie ⁊ simplicitatis q̄ signat̄ per agnū anniculum:laborem industrie ⁊ sedulitatis per bouem:splendorem prouincie ⁊ perspicacitatis per arietem pro pacificis:nitorē conscientie ⁊ puritatis per similam:dulcorem leticie ⁊ suauitatis per oleum quo conspersa est.(Feceruntq; aaron ⁊ filij eius cuncta que locutus est dominus.)Refert ad superiora.ſ.ad oblationem sacrificioꝝ ⁊ ad custodiam septem dierum in sanctuario:quoniam nemo eorum inde egressus est in ipsis septem diebus.(Per manū moysi).i.q̄ deus mādauit ista fieri per manuꝫ moysi.Non est autem intelligendum q̄ mandauisset per manus moysi:quoniam hoc nullo modo est opinabile nec quisq̄ concipiet cum manus non sit organum expressiuum ⁊ interpretatiuuꝫ sicut lingua.Sed est sensus q̄ locutus fuit deus ista per manū.i. per ipsum moysen.ſ.quia moyses erat minister dei ad istas locutiones.⁊ sic cōmuniter loquimur dicētes omnia ista fient per manum vestram.i.expedientur per vos.nam cuꝫ ipsa manus sit organum organoꝝ iuxta Arist.2.de anima.omnes operationes nostras manui attribuimus:⁊ sic locutio aliquando dr̄ fieri per manum:⁊ est locutio ista frequens in sacra scriptura.

Qō.14 A De quadā mozalitate figñata per 7.dies gbꝰ recludebāt sacerdotes cōsecrandi. ◦A gbꝰ debent abstinere sacerdotes.

B

Notādum de locutione dei.

Lauſdā rñ.ad q̄stum.q. Impro batio

Doc. rñ. ad q̄stū.

B Opinio Cōfuta.

† Quātum durabat cōsecratio sacerdotum.

Quid cō ferebat consecratio consecrato.

C Charact semp manet ēt in inferno.

Degradatus ⁊ depositꝰ bz characterem.

¶ Capitulum .ix.

Facto autem octauo die vocauit Moyses aaron ⁊ filios eius ac maiores natu israel: dixitq; ad aaron. Tolle de armento vitulum pro peccato ⁊ arietem in holocaustum vtrunq; īmaculatum: ⁊ offer illos coram dño: ⁊ ad filios israel loqueris. Tollite hircum pro peccato ⁊ vitulum atq; agnū anniculum ⁊ sine macula in holocaustum: bouē ⁊ arietem pro pacificis: ⁊ īmolate eos coram dño: in sacrificio singulorū similam cōspersaz oleo offerētes. hodie. n. dñs appebit vobis.

6. dis. c. bis ita. ibi de agno. 31. q. 1. c. ūq. §

Facto autem. In superioribus dictum fuit de potestatiꝫ traditione. hic ꝺsequenter agitur de prima ipsius executione: quoniam. ē. dicebatur de consecratione sacerdotum in qua tribuebatur potestas ad ministrandū. hic autem dicitur quomodo sacerdotes inceperunt ministrare post consecrationē suam. s. in die octauo. Et diuidit in duaz partes. Quoniaz primo ponitur ministrationiꝫ sacerdotalis primus vsus. Secundo adiungitur ipsorum ministrantiū subitus occasus sequenti. c. Prima in tres fm q; hic ponuntur tria. Primo ponitur diuina iussio. Secundo eiusdem executio. Tertio a deo facta approbatio. Secūda ibi. (Tulerunt ergo.) Tertia ibi. (Apparuitq; gloria domini.) Circa primū. (Facto aūt octauo die.)

† Ministrationiꝫ sacerdotalis primus vsus.

In septem diebus superioribus sacerdotes obseruauerant ritū consecrationis sue ⁊ in nullo horum poterant ministrare: qz nō dum erat completa consecratio per quaz inducebatur potestas ministrandi: ideo in nullo illorum septem dierum ministrare potuerunt. completa autem consecratione iussit dominus vt ministrarent: quoniam ob hoc cōsecrati fuerant vt ministrarent. prima autem dies post completam ministrationē fuit dies octaua in qua iussit deus vt sacerdotes inciperēt ministrare: ⁊ fm q; fuerat magna solēnitas facta die prima qua cōsecratio incepta est conuocato toto populo: ita ⁊ in prima die ministrationis consecratorum sacerdotum fuit facta magna celebritas conuenientibus omnibus filijs israel vt patet. j.

¶ Qua die inceperūt ministrare sacerdotes ꝺsecrati. s. an in principio anni secundi exitus de egypto vel post. Qō. 1.

A Rñ. ad q̄st.

Dicit autem q; die octaua fuit facta ista nona ministratio de qua dubitat qua die. s. an fuerit in principio anni secundi exitus de egypto vel post. naz ante non potuit cum non esset factum sanctuariū in quo consecratio sacerdotum fieri debebat vt patet Exo. 40. c. Ra. Salo. dicit q; prima die mensis primi anni secundi exitus de egypto incepunt ministrare sacerdotes. cuius motiuum est: quoniā oblatio principum duodecim tribuū israel cepit die primo mēsis primi anni secundi exitus de egypto: quoniā incepit in die quo erectum est tabernaculū vt habetur Nume. 7. c. iste tamen dies erat dies primus anni secūdi exitus de egypto vt habetur Exo. 40. c. ⁊ tamē quando isti principes inceperunt offerre videtur q; aaron erat iam consecratus vt ipse faceret omnia sacrificia que principes obtulerunt. sed aaron non poterat ministrare vsq; ad octauam diem: qz illa erat prima dies post consecrationē. ergo videtur q; ad minus ista dies octaua consecrationis fuerit prima dies mēsis primi anni secundi exitus de egypto. ¶ Aliquis aūt fortassiꝫ obiiciet cōtra Ra. Sa. q; ipse includat contradictionē in verbis suis ad litteram hanc: quoniā dicit q; dies octauus fuit dies prima mensis primi. hoc autē manifeste falsum est. ¶ Respōdetur q; hoc nihil est: quoniā non cōputatur hic octaua dies a principio mensis vel anni cum hic nihil dictum fuerit de anno vel mēse: sed dicitur octaua dies cōputando a principio cōsecrationiꝫ. fuit enim facta consecratio per septez dies vt patet precedēti. c. dies autem sequens post consecrationē erat dies octaua in qua deus iussit ista fieri. nec tamen ob hoc tollitur quin ista octaua dies sit prima dies anni secūdi: quoniā potuit consecratio sacerdotum incipere septē diebus ante finē anni primi: ⁊ tunc octaua dies succedens in ordine esset prima dies anni secūdi. ⁊ sic nihil obstat hoc positioni Rab. Salo. ¶ Sed adhuc dicendū est non posse stare positionē Ra. Salo. quoniā consecratio sacerdotum facta fuit in sanctuario cum dicatur precedenti. c. q; quando volebat deus consecrari aaron ⁊ filios eius iussit vt applicarentur ad ostium tabernaculi. ergo iam tabernaculuz fabricatū fuerat. Item iussit vt septem diebus cōsecrationis manerent intra sanctuarium. Si autē octaua dies de qua hic ꝺ̄ est prima dies mēsis primi anni secundi exitus de egypto: necessarium esset vt per septem dies ante ad minus eleuatū fuisset tabernaculū: ꝫ ipsum eleuatum est in prima die mensis primi anni secūdi. ergo nō potuit esse ista dies octaua prima dies mensis primi anni secundi: sed ad plus fuit octaua dies mensis primi anni secūdi: quoniam consecratio sacerdotum non potuit incipere ante primam diem anni secūdi cum in eadem die primo erectum fuerit tabernaculum: ⁊ tunc si eadem die inceperit octaua dies a primordio cōsecrationis erit octaua dies mensis primi anni secūdi. Si aūt consecratio sacerdotalis non ceperit prima die anni secūdi: ista dies octaua de qua hic dicitur erit post octauam diem mensis primi anni secūdi q̄̄ q̄̄ non determinet quātum postea fuerit. ¶ Sed dicēdum est q; ista octaua dies de qua hic dicit fuit octaua dies mensis primi anni secūdi ab exitu de egypto: quoniā eadem die incepit consecratio sicut dictū fuit. ē. 1. c. ⁊ Exo. 40. c. ¶ Ad fundamentum autem Ra. Sa. satis patet solutio. quoniā ipse intendit q; aaron erat consecratus ⁊ poterat ministrare quādo principes tribuz obtulerunt sacrificia: qō incepit prima die mensis primi quando erectum est tabernaculū. hoc enim manifeste repugnat littere huic ⁊ precedentis. c. nam cum sacerdotes fuerint consecrati in sanctuario ⁊ principes obtulerūt incipientes a prima die erectionis tabernaculi: necessariuz erat vt sacerdotes nō essent tunc cōsecrati: sed potuerunt ipsi cōsecrati esse in die octaua quando obtulit Samaliel princeps filioꝝ Manasse qui fuit octauus in principibus offerentibus ⁊ obtulit octaua die vt patet Nume. 7. c. huius autem oblationē potuerunt sacerdotes cōsecrati suscipere ⁊ ministrare facientes sacrificiuz. in oblationibus autem aliorum septē principum precedentiū non potuerunt sacerdotes ministrare qz nōdum consecrati erant. Et cum dicit q; oportebat sacerdotes consecratos esse ad faciendū omnia sacrificia que principes obtulerunt non stat: quoniaz moyses potuit facere ista sacrificia sicut fecit sacrificia in cōsecratione sacerdotum. nam in septem diebus cōsecrationis nemo de sacerdotibus ministrauit cum nōdum essent cōsecrati: sed solus moyses faciebat hec ⁊ ipse suscipiebat iura sacerdotalia vt patet precedenti. c. ⁊ Exo. 29. vbi dicitur q; suscepit moyses in parte suaz pectusculum de ariete cōsecrationis qui oblatus erat in hostias pacificas. Etiam satis innuitur ex littera Nume. 7. c. q; moyses fecerit sacrificia oblata a principibus: quoniā ibi loquitur deus ad eum q; suscipiat boues ⁊ plaustra que obtulerunt principes: ⁊ ibi subiicitur qūo ipse suscepit. Si tamen consecratus fuisset aaron ⁊ filij sui nullo modo moyses illa sacrificia fecisset aut de manibus principum offerentiū suscepisset: quoniaz hoc aaron ⁊ filij sui facerent: sicut post consecrationē eorum nunq; aliquādo legit q; moyses ministrationes sacerdotales exercuisset. de his autem adhuc dicetur Nume. 7. c. (Vocauit moyses aaron ⁊ filios suos.) Dicitur autē moyses vocauit aaron ⁊ filios suos qm̄ debebat eis notificare aliquid ex parte dei. s. q; facerent sacrificia de quibus habet immediate. Vel potest dici q; vocauerit eos quoniā iam non erant congregati sicut ante. in p̄cedentibus enim septem diebus fuerant in sanctuario non exeuntes inde per diē nec per noctem iuxta domini iussionē vt patet precedēti. c. ideo cum moyses eis aliquid loqui vellet non oportebat q; eos inquireret: qz in sanctuario reperiret. in octaua autē die erat finita cōsecratio ⁊ ipsi poterant ire extra sanctuariū. ⁊ sic fortassis factuz est. s. q; isti exirent extra sanctuariū: ⁊ cum moyses velit ista que sequunt dicere vocauit eos sicut ipsos populares vocauit. qcqd tamen fit siue in sanctuario māserint siue extra exierint nō multum differt: quoniā quocunq; modo vocari poterant. (Et maiores natu israel). i. vocauit etiā moyses illos qui erant de maiori genere ⁊ excellentiores. Potest autē aliquis dici maior natu dupliciter. s. q; senior est in etate magis puectus: aut qz generosior est: ⁊ vterq; modus satis cōuenit significationi huius nominis: qm̄ senior dicit maior natu: qz a pluribus diebus natus est. ꝺ̄ etiā generosior maior natu: qz de maioribꝫ natalibꝫ siue psapia ortus est. vterq; autē modus satis est frequentatus in sacra scriptura. ¶ Causa autē quare deus fecit vocari maiores natu israel in ista octaua die fuit duplex. Prima ad honorandum aaron ⁊ filios eius. nā sicut in die prima ꝺsecrationis sue fuit honoratus aaron a toto populo cōueniente vt habetur precedenti. c. ita ⁊ in prima die qua ministrauit debuit honorari. naz magna celebritas ⁊ nimia exultatio erat in prima die ministrationis sūmi sacerdotis

Rñsio

Cōfutatio Rabbi.

† Pulchra ratio.

B Doc. rñ. ad q̄stū.

Samaliel princeps filioꝝ manasse.

† Alige ꝺ̄ maior natu dupliciter.

L Deus q̄ maiores natu israel in ista. 8ª die vocari fecit. 1. cā

Fit celebritas dū prio aliquis missaz cātat q: sic ēt factū est in ve.le. °2.cā.

cerdotis ⁊ filioꝝ suoꝝ q̄q̄ eis postea in fletum ⁊ amaritudinem versa est combustis a domino duobus filijs eius.s.nadab ⁊ abiu vt patet sequenti.c. Sic aūt apud nos inolitum est vt magna celebritas fiat cum aliquis nouiter missam cantat: populus autem ad istum honorem ⁊ celebritatē rationabiliter debuit cōuenire quoniam aaron illoꝝ pontifex erat.° ¶ Secūda ratio quare cōuocatus fuit populus est q: offerre debebat pro se holocaustū ⁊ hostiam pro peccato vt patet.j.⁊ solui debebat illud sacrificium de expensis populi: ideo ad hoc necessarium erat vt vocaretur. (Dixitq; ad aaron.) Non dixit ista ad populuz: quoniā hec que immediate ponuntur ad populuz non pertinebant sed ad aarō: q: hic dicit̄ de sacrificio qḋ ipe pro se oblaturus erat. postea aūt dicetur de sacrificio populi: ⁊ q̄q̄ deus vocari iusserit aaron ⁊ filios suos ⁊ eos moyses vocauerit: tamen non locutus fuit nisi ad aaron. cuius ratio est q: ipse caput erat filioꝝ suoruz. (Tolle de armento vituluz.) Iussit deus vt offerret aaron vitulum ad offerendum pro seipso.s. pro peccato suo ⁊ filioꝝ suorum. ⁊ dicit debere hunc efferri de armento: non quidem ꝙ esset necessitas precepti adducere de armento: quoniā poterat vnūcunq; afferre: sed dicitur de armento quoniā vitulus quicūq; ad armentū pertinet cum vitulus sit de maioribus animalibus que armenta vocantur. minora autez ad greges pertinent. (Pro peccato) .i. duces hunc vitulum ad offerendum pro peccato.

Q̄ō.2 A Quar̄ iubeat̄ hic ꝙ aaron pro pctō suo vituluz offerret. °cuiusdā rn̄. ad q̄stum.

¶ Sed queret aliquis° quō iubebatur hic ꝙ aaron offerret vitulum pro peccato suo cum in die consecrationis obtulerit vt patet precedēti.c.° ¶ Forte aliquis dicet ꝙ fiebat ista oblatio pro peccatis que aaron ⁊ filij sui fecerunt post diem primam consecrationis. nam q̄q̄ sacrificium factum pro peccato die prima cōsecrationis suffecisset ad expiationez pro omnibus peccatis que fuerant ante consecrationem aaron ⁊ filioꝝ eius: tamen oportebat aliud sacrificium pro peccato esse ad tollendum ea in quibus post primum diem consecrationis peccauerant. ¶ Et si aliquis dicat ꝙ aaron ⁊ filij sui non peccabant in his septē diebus consecrationis sue cum reclusi essent in sanctuario nec vacarent prophanis actibus vt patet precedenti.c. ¶ Respondendū est non sufficienter in his argui: quoniam q̄q̄ non peccarent aaron ⁊ filij sui in actibus popularis cōuersationis in his septem diebus cū a populo sequestrati essent: tamē peccare poterant in quibusdā alijs vocalibus atq; realibus vt liquet intuenti. pro his igitur conueniens erat offerri aliqua sacrificia.

Improbatio

¶ Sed nō potest istud stare quoniam presupponit falsum.s.ꝙ inter primam diem consecrationis in qua fuit facta oblatio pro peccato ⁊ vltimam diem exclusiue que est ista octaua non fuit oblata aliqua hostia pro peccato sacerdotum. Sed falsum est: quoniā in quolibet hoꝝ septez dierum offerebatur vitulus pro peccato vt patet Exo.29.c. cūm dicitur. septem diebus consecrabis manus eoruz ⁊ vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum.

B

non igitur dici potest ꝙ offerretur istud sacrificiuz pro peccato de quo hic pro peccatis sacerdotuz que gessissent inter primum diem consecrationis ⁊ octauum cum quotidie fieret expiatio. etiam q: si fieret istud sacrificiuz pro solis peccatis que fecissent sacerdotes inter primum diem cōsecrationis ⁊ octauum: fieret pro aliquibus peccatis determinatis. Sed hoc non stat: quin potius dicendum est ꝙ non fieret pro determinatis: quia tunc exprimerent̄ hic. sed vniuersaliter non respiciendo ad aliqḋ.s. pro omnibus que facta fuissent. sic enim fiebat sacrificiū pro peccato qḋ factum est in prima die cōsecrationis. nam illud non fiebat specialiter pro aliquo peccato sed pro omnibus que fecissent aaron ⁊ filij sui a principio.

Doc. rn̄.

¶ Dicendum igitur est ꝙ istud sacrificiū pro peccato non fuit mandatū specialiter fieri pro aliquo peccato nec etiam generaliter pro peccatis que fecisset aaron ⁊ filij sui in septez vel octo diebus vel in aliqua parte tēporis determinata. sed fiebat sacrificium istud pro peccato simpliciter: quoniaz q̄q̄ deus remittat peccata: nos tamē de remissione illa securi esse non debemus: sed continue pro peccatorum nostrorum exorare remissione. Unde ⁊ laudabile est ꝙ quāuis aliquis de peccatis semel cōteratur ⁊ confiteatur iniunctamq; peragat penitētiam frequentius post hec pro peccatis illis dolens a deo remissionez imploret. nec tamen in hoc diuine bonitati quicquā subtrahimus nec ei quouis modo derogamus: qm̄ certi sumus ꝙ nisi obicem posuerimus indulgentiam peccatorum quam exposcimus obtinebimus. de qua certitudine vel incertitudine venie in peccantib⁹ an licita sit vel vituperabilis late dictum est supra.5.c. Sacrificia aūt huiusmodi sunt: quoniam ipsa sunt quedaz expiationes pro peccato: ideo crebro facienda sunt ne nobis certā remissionem delictorum promittere videamur. qui enim semel tm̄ pro peccato offerens amplius offerre recusat certam sibi delictoruz pro q̄bus obtulit remissionē spondet: aut si non spondet,ꝓ eis q̄ remissa esse dubitat offerre negligit. iustū igit̄ est vt pro pctō sepius offeremus ne in p̄sumpte remissionis incidamus crimen. hoc aūt deus innuere vult cum sepe sacrificia pro peccatis offerenda iubet.

Laudabile ē ꝙ q̄s sepe ēt de pctis sel ɔfessis doleat ⁊ peniteat.

(Et arietem in holocaustum.) Ista duo sacrificia pro se sacerdotes offerre iubebant̄: ⁊ erāt de expensis suis. debebat autem in hoc holocausto obseruari lex que in alijs holocaustis de qua.s̄.1.c. (Utrunq; imaculatum.) Quāuis hic non exprimerentur: tamē sic intelligendū erat. nihil nāq; qḋ imundum erat aut maculatum domino offerri licebat. mundicia autē requisita in his animalibus erat ꝙ ipsa essent licita ad esum. nam de his que non licebat comedi nunq̄ offerri ius erat. ꝓpter hoc autē requirebatur imundicia illa que habet̄.j.22.c. de his aūt aialibus que.j. ponunt̄ imolanda q̄q̄ non exprimat̄ ꝙ deberēt esse imaculata: tm̄ subintelligendū est. (Et offer eos corā dn̄o).s. vitulum ⁊ arietē. naz q̄uis non simul explerent̄ cerimonie hoꝝ duorum sacrificioꝝ: tamen simul offerebantur coram dn̄o.i. presentabantur coram altari holocaustoꝝ ista duo animalia: ⁊ post hec imolabatur vnuz ⁊ explebantur cerimonie eius: deinde aūt reliquum.

Q̄r iussit de⁹ ꝙ aarō loq̄ret̄ ad israelitas in 8.die ⁊ nō moyses: ⁊ q̄re fuit h̄ p̄ma iussio.

(Et ad filios israel loqueris.) Nam loquebatur hic moyses ad israelitas sicut ante loqui cōsueuerat: sed iussit vt alloqueretur aaron. cuius causa est quoniā hic loquebatur de oblatione sacrificiorū. aaron autem erat iam effectus dn̄s sacrificiorum cum esset summus pontifex: moyses vero nihil in his poterat quoniā esset simplex leuita ⁊ cessauerat ministerium suum qḋ fuerat in defectum non existentiū sacerdotū.

C

Ante istam aūt octauaz diem aaron nihil vnq̄ locutus est israelitis iubens: qm̄ nōdum fuerat factus eoꝝ pontifex per que mandandi auctoritatem acciperet. prima igitur iussio quā ad israelitas fecit ista fuit: quoniā ante hoc sacerdos non erat. nunc autē primo summi sacerdotis dignitatē assecutus est.

Dubium

¶ Sed dicet aliquis quid differt ꝙ aaron loqueret̄ ad israelitas: cum tamen moyses iuberet ipsi Aaron. potuisset ergo immediate mandare ipsis israelitis.

Rn̄sio

¶ Respondendū est ꝙ auctoritas mandandi quātum ad sacrificia non manebat iam penes moysen sed penes aaron cum ipse esset sacerdos magnus: ⁊ ideo directe non poterat moyses iubere aliq̄d de sacrificijs israelitis sed iuberet hoc aaron. ⁊ cum dicitur ꝙ moyses iubebat hic aliq̄d aaron non est intelligēduz ꝙ hoc iuberet tanq̄ moyses sed tanq̄ propheta referens ea que a domino dicebantur. ⁊ hoc modo maior erat ꝓpheta quolz alio homine cum gereret personā dei. Si tamē al's loqueretur moyses non poterat aliqḋ iubere aaron: ⁊ sic manebat semꝑ ꝙ aarō deberet loqui ad populū ⁊ non moyses vt iam videret̄ ipse habere auctoritatē mandandi.

Q̄r de⁹ finita cōsecratiōe ⁊ nō in pⁱcipio cōsecrationis iussit offerri hircuz ꝓ pctō.

(Tollite hircuz pro peccato.) Post sacrificium qḋ fiebat pro sacerdotibus. ponitur hic sacrificiū qḋ fiebat pro secularibus: ⁊ iussit deus fieri hoc sacrificiū pro popularibus ⁊ non iussit supra in principio cōsecrationis aaron. Cuius causa est quoniā.s̄.solum agebat̄ de dispositione sacerdotū ad ministranduz: ⁊ non agebatur de executione ministrationis. ad dispositionē autem sacerdotis requirebat̄ sacrificium: ideo illud solum fieri sufficiebat. nunc autē iam agitur de ipsis sacerdotibus ministrare potentibus ⁊ ministrationē exercentibus: ⁊ quoniā ministratio sacerdotalis non fuerat introducta propter illos sacerdotes sed magis ꝓpter totum populū: ideo in principio executionis sacerdotalis ministerij cōueniens fuit vt ipsi populares pro se hostias offerendas darent: ⁊ qm̄ in deserto quādiu ibi israelite manserunt non fuit executio sacrificioꝝ cum nō fuerit aliqua dispositio tam ex parte continui motus q̄ ex parte defectus eoꝝ que necessaria erant ad sacrificia: tamē in principio ministrationis que fuit in monte synai debuit esse pro popularibus facta oblatio: ⁊ qm̄ de omnibus generibus sacrificiorū offerendis susceperant sacerdotes potestatē: ⁊ hoc ꝓpter populum: conueniens erat ꝙ de omnibus illis generibus sacrificiorū nunc pro popularibus offerretur. ⁊ sic factum est s̄m ꝙ p3.j.

Q̄ō.3. A Q̄r cū mandet̄ h̄ offerri pro pctō ppl'i iubet̄ hircum offerri.

¶ Iussit autē offerri hircum pro peccato. de quo aliq̄s fortassis inquiret quare cum mandetur hic offerri pro peccato populi iubetur offerri hircum. nam pro peccato populi debebat vitulus offerri sicut patet.s̄.4.c. vbi dr̄ ꝙ si totus populus peccaret debebat offerri vitulum. ¶ Aliquis respōdebit ad hoc ꝙ.s̄.4.c. agitur de peccato populi: quoniā illud erat ꝓpter ignorantiam. hic autē agitur de peccatis que alio modo fiebāt: vtpote s̄m maliciam vel per passionē.

Improbatio. 1.rō

¶ Ad hoc autē respondendū est ꝙ non potest stare: quoniā sicut contingit aliq̄n peccare totum populū per ignorantiā non contingit ita peccare per maliciam aut per passionem. ⁊ si forte possibile hoc esset rarissime tm̄ erit. ideo de

boc lex non penit:sed magis ea que sunt peccata totius populi dicuntur esse per ignorantiā:ideo qñ hic dicit offerendum esse bircum pro peccato populi videt dici pro peccato fm ignorantiam. ¶ Item dato q populus totus aliqñ dicatur peccare per passionem ꝛ aliqñ per ignorantiā:tamen q3 peccatū per passionem maius est q̄ id qđ fm ignorantiā:idez etiā de peccato fm maliciam.ideo necessariū erat vt darent maiores pene in peccato fm maliciam vel passionē q̄ in peccato fm ignorantiam. sed.ō.4.c.pro peccato fm ignorantiā totius populi dabat q offerretur bircus.ergo in peccato per passionē ꝛ maliciam dabit q offeratur magis q̄ vitulus.cōtrarium tñ apparet hic:cum.ō.4.c. iubeatur offerri vitulū ꝛ hic iubeatur offerri bircū. ¶ Itez quoniā in peccatis per maliciā non darentur pene istoꝝ sacrificioꝝ:sed qui peccaret occideret sicut apparet Nume.15.c.ſ.aīa que per superbiā aliquid egerit peribit de populis suis. ¶ Dicē dum igitur est q hic mandauit deus offerri bircuꝫ pro peccato populi:non quidē pro aliquo peccato spāli sed generaliter pro oībus peccatis suis.cum aūt fiebant oblationes pro peccatis indeterminatis non fiebat tanta astrictio quāta cum offerret pro aliquo peccato determinato.ō.autē.4.c.cum iubet offerri vitulum pro peccato populi quānis illud q3 per ignorantiā erat minus erat oībus alijs:q3 tamē erat peccatum determinatū fiebat maior cōstrictio in sacrificio q̄ cum esset peccatū indeterminatum.hic autē fiebat sacrificium pro peccato populi qđ erat indeterminatum.ideo debuit offerri bircus qui erat minor bostia ꝛ non vitulus. (Et vitulū atq; agnum anniculū sine macula in holocaustū.) Ponitur hic scōm genus sacrificij qđ deberet facere populuꝫ.ſ.holocaustū.ꝛ pro hoc iubebantur offerri ovīa animalia.ſ.vitulū ꝛ agnum anniculū.Causa huius esse pōt q3 populus est maior quodā homine:ideo sacrificiū suum debebat esse excellentius sacrificio cuiuslibet alterius bois.alij autē offerebant vnum animal:populus autē offerebat duo. ¶ Et non est intelligendū q in hac die qua deus iussit offerri a populo ista sacrificia solum offerrent hec:qñ preter hec offerebatur iuge sacrificium.ſ.agnus anniculus in aurora ꝛ agnus anniculus in vespere.nam quecūq; sacrificia fierent semp ista duo regularia erant sicut habetur Exo.29.ꝛ hic ꝛ Numeri.28.c.fiebant etiā alia sacrificia a popularibus. Nam ista fuit octaua dies a principio cōsecrationis sacerdotum ꝛ oblationis principuꝫ.12.filioꝝ israel. quilz enim sua die obtulit:ꝛ in hac octaua die obtulit Hamaliel princeps filioꝝ Manasse bouem vnuꝫ.ꝛ arietem vnum ꝛ agnū anniculum in holocaustū ꝛ bircum pro peccato:ꝛ in hostias pacificoruꝫ boues duos:arietes quinq;:bircos quinq;:agnos anniculos quinq;.de hoc habetur Nume.8.c.fuit igitur maior oblatio principiꝫ qui obtulit in hac octaua die q̄ oblatio populi in eadem die. fuit tamē oblatio populi ex necessitate imposita:oblatio autem principum fuit voluntaria.in necessarijs autē deus non vult grauare nimis:in spontaneis vero potest homo seipsum quātum voluerit premere. dicuntur autem ista duo animalia esse sine macula quoniam oportebat in illis obseruari mundiciam sicut in omnibus alijs.que autem ista sit habetur.j.22.c. (Bouem ꝛ arietē pro pacificis.) Hic ponitur tertium genus sacrificij:quoniā de quolibet offerre iubebatur populus vt plena esset oblatio sua:potissime q3 ista erat prima oblatio quā populus faciebat.in hac autē iussum est vt populus offerret ovīa animalia sicut in precedenti.causa autē istius duplicitatis oblationis eadē est que in superioribus. (Et imolate eas coram dño.) Uerba sunt aaron loquentis ad totam plebeꝫ.ꝛ tunc est sensus imolate eas coram dño.i.adducite ad me vt imolem coram domino:quoniā laicis non licebat facere aliquā immolationez:q̄ si fecissent mozerētur vt patet Nume.1.c.et.18.vel incurreret aliquaꝫ plagam perpetuam ꝛ miserabilem:qđ fuit in rege Ozia qui aliter vocabat Azarias:ꝛ cum vellet explere ministeria sacerdotum sumpto thuribulo ꝛ pruna percussus fuit a domino lepra in fronte:ꝛ mansit sic vsq; ad diem mortis sue vt habetur 4.Reg.15.c. Alio modo potest intelligi q ista sint verba moysi ad aaron.dicebat enim moyses ad aaron q̄ diceret filijs israel vt tollerent bircum pro peccato ꝛc.ꝛ tunc dicitur.ꝛ imolate eos coram domino.i.tu ꝛ filij tui immolate coram domino.ꝛ fit hic conuersio ad aaron ꝛ filios suos qui deberent facere ista sacrificia.ꝛ loquitur ad eos dicens hoc:quoniam ante tempus istud nunq̄ aaron ꝛ filij sui immolauerant aliquid:quoniā prius non erat eis data potestas ministrandi.ꝛ si forte nūc non dixisset eis moyses q̄ immolarent coram domino putarent q̄ sicut moyses antea solitus erat facere ista sacrificia:ita nunc facere deberet ꝛ ipsi nihil facerent.mandauit igitur moyses q̄ ipsi immolarent. (Coram ostio).i.q̄ ista imolatio fieret coꝝ altari holocaustoꝝ † siue coram ostio tabernaculi:in quoꝝ vtroq; deus esse dicebat. nam fiebat ois imolatio coꝝ ostio tabernaculi qđ erat ad latus aquilonare altaris vt habet.ō.1.c.et.3.et.4.(In sacrificio singuloꝝ similam oleo ꝛsperſam offerentes).i.cum quolibet illoꝝ aialium offerretur sacrificium de simila.vocatur aūt hic simila farina oblata:ꝛ ipsa dicebat sacrificium sicut pz.ō.2.c.ꝛ Nume. 15.c.q̄uis sacrificium ꝓprie de aialibus ꝛ non de pane sit.ꝛ ponit hic in pro vel seu ad.i.q̄ simila offerret in sacrificio singulo ruꝫ.i.pro pacifico singuloꝝ sacrificio vel tanq̄ sacrificiū siue ad sacrificium. Et non est hic sacrificium ipsum animal:sed simila oblata.ꝛ est sensus q̄ in sacrificio singulorum offerret simila.i. cum quolibet istorum animalium daretur aliqua pars simile:ꝛ sic cum birco pro peccato dabatur simila:ꝛ cum vitulo pro holocausto.alia pars simile cum ariete:alia etiam pars cum agno anniculo vt habetur Nume.15.c.vbi de mensuris istorum agitur.ſ.quātum cum vitulo ꝛ quātum cum birco ꝛ quantum cum ariete ꝛ agno anniculo.hic autem non ponitur mensura:quoniā refertur ad ea que ibi dicuntur. ¶ Et sciendum q̄ non solum in istis sacrificijs offerebatur simila sed etiam vinum ꝛ oleū.vinū enim in omnibus sacrificijs offerebatur tanq̄ libamentū vt habetur Nume.15.c.quare autem ista offerebant cum sacrificijs cause reddite sunt.ō.2.c.dicitur autem simila ista cōsperſa oleo quia erat farina non cocta ꝛ fundebatur super eam oleum sicut cum farina permiscetur aqua.de ista autem simila perueniebat pars deo.ſ.quātum caperet sacerdos in pugillo. Ceterū autem cedebat in ius sacerdotum sicut habetur.ō.2.c.ꝛ Numeri.15.c. (Hodie enim dominus apparebit vobis.) Ista est quedā prenunciatio facta aaron ꝛ filijs suis de igne qui apparuit in altari.nam quādo sacrificia posuerunt in altare surrexit ignis de lignis qui ibi non erat:vel melius venit ignis super ligna ꝛ combussit sacrificium.hec autem erat gloria domini:quoniā dominus demonstrabat in hoc magnitudinē suam ꝛ virtutē faciens venire ignem super sacrificia.erat enim ista opinio miraculosa. omnes autem miraculose actiones valde laudabiles sunt. Quo aūt iste ignis venerit sup sacrificia ꝛ cōbusserit.ꝛ an semper ibi fuisset vel nunc nouiter veniret magis.j.declarabitur.

¶ Quare moyses ꝓnunciauit sacerdotibus ꝛ popularibus q̄ gloria domini apparitura erat in sacrificijs:ꝛ quomodo aliquādo nāliter apparet facule veri ignis apud patibula ꝛ in cimiterijs ꝛ in nauibus:ꝛ de mō causationis istaꝝ flāmarum. Qō.4.

Prenunciabat aūt hoc moyses aaron ꝛ ēt cunctis israelitis ꝓpter duo. Primo vt ipsi scirent illud a deo esse:qñ si non dictū fuisset de igne illo apparituro ꝛ vocaturo sacrificia cū veniret dubitaret an a deo fuisset vel a casu. Poterant nāq; alig interpretari illud fuisse factuꝫ ex aliqua cā nāli:qñ interdum ignis sic nāliter gignit ꝛ est impressio metheoro.fm Aristo.ꝛ hoc fit ex actione ẽ ziarum qualitatum:vt cuꝫ est aliqua suba pinguis ꝛ leuis ꝛ cito inflāmabilis bñs in se incorporatū calorem si circūdet a frigido ꝛstringēte ꝛ agēte p ātiparistasim inflāmabit illa suba ꝛ erit verus ignis.sic aliqñ fit apud patibula ꝛ in cimiterijs ꝛ sup naues:qñ interduꝫ vī aligbus q̄ sunt ibi facule ignis ardētis:nihil tñ est aliud nisi suba pinguis ꝛ leuis cito inflāmabilis per actionē frigidi circūstantis:ꝛ iō ista fiunt per noctē solū.per diem aūt nunq̄ fiunt tales apparitiones:qñ ꝓpter radios solis incidētes ꝛ reflexoꝫ sup terrā aer calefit ꝛ non pōt circūdari suba illa a frigido aereo vt per ātiparistasim inflāmetur. vñ ista fiunt apud patibula:q3 de caueribus suspēsis pinguedo quedā fluit cū corpus resoluit que ad furcaꝫ basim cadit.cum aūt radij solis calefecerint ptes illas ꝓpinquas patibuliꝫ p actionē suā subtiliādo:eleuāt pinguedinē illā aliq̄tulū in aere ꝛ incorpat calor in illa pinguedine cū nullū fit maius fomentū ꝛ ꝺueniētius calori q̄ pinguedo.qđ pz qñ de pinguedine sepi ꝛ olei lucernas facimus in ꝗbus ignis fouet.supueniēte aūt frigore noctis calor ille q̄ erat in pinguedine illa incorporatus in se recludit:ꝛ fugiēs a frigore circūstanti in se multum ꝺiungit ꝛ fortificat p antiparistasim: ita q̄ per magnā vim inductā in ipso calore incipit inflāmari ꝛ ardet atq; vī esse lucerna.ꝓp qđ alig existimant miraculū esse factū ꝛ q̄ de⁹ ibi ardētes faculas posuerit:ſz ex nā ipsa fit tāq̄ si ignis ligna cremaret. In cimiterijs aūt vī hoc mō interdū accidere vt appeant per noctē supra sepulchra mortuoꝝ quasi facule ardentes.qđ fit qñ calor solis penetrat vsq; ad ipsa cadauera in humo recōdita q̄ cū sint pinguia dissoluet de eis qđā tabida pinguedo.hꝫ aūt agēte sole ꝛ subtiliāte eleuabit ꝛ ascēdet p porosaꝫ ptes sepulchri vsq; quo eleuet sup terre superficiem ꝛ cōsistat in aere.existente aūt incorporato

2.rō

3.rō

Doc.rūsio ad quesitū.

B

† Qr in holocausto pro pctō iussit deꝰ offerre duo aialia ꝛ nō i aliis holocaustiꝫ Notādum hale.

†

L

† Uerba aarō loquētis ad totā plebem.

† Prenunciatio facta aarō ꝛ filijsei⁹ ō igne q vilus ẽ i altari.

A

B Sup sepulchra mortuorū qr nocte qsi facule ardētes videant.

C

Qr aliqñ iste facule sꝫ vna aliqñ multe aliqñ pue qñqȝ magne.

porato calore solis in pinguedine illa ac superueniente frigore noctis circundatur ⁊ coangustatur calor in materia illa reclusus ⁊ per antiparistasim fortificatur: ita vt potens sit materiam illaȝ inflāmare: ⁊ inflāmatur atqȝ apparet ibi facula ardenȝ ita vt interdum valde magna appareat ſm magnitudinem materie inflāmabilis: aliqñ autem parua est propter materie paruitatem ⁊ aliqñ vna apparet ⁊ aliqñ multe: vt si contingat illam pinguedinem inflāmabilem in multas partes diuisam esse. si autem tota coniuncta sit vna ardens facula appebit. ℭ Est autem cōmune in his apparitionibus ardentium facularum ꝙ nunqȝ videantur multum eleuate a terra sed quasi ī superficie terre. cuius causa est qm̄ qȝuis pinguedo illa inflāmabilis per calorem solis incorporatum eleuatur: adueniente tamen frigore ⁊ humiditate noctis condensatur illa materia ⁊ grauior effecta cadit vsqȝ ad terre superficiem ⁊ ibi apparet.

Qr ppe terrā videnṫ.

Propetates facularū ardētiū sup sepulchra mortuorꝫ

ℭ Sunt autē alie pprietates harum ardentium facularum. prima ꝙ iste nunqȝ apparerent per diem sed per noctem: qm̄ per diem lȝ sint radij solis incorporati illi materie ⁊ eleuent eam: tamen non est aliqđ frigidum in aere circunstans qđ comprimendo calorem reclusum in pinguedine illa fortificet eum per antiparistasiȝ ⁊ faciat inflāmari. nam per diem existentibus radijs solis super terram aer propinquus terre calefit incidentia ⁊ reflexione radiorū solarium.

1. pprietas.

2. pprietas.

Facule apparēt i estate.

ℭ Secunda proprietas ardentium facularuȝ est ꝙ nūqȝ apparent tempore frigido hyemis aut pluuiarum magnarū sed tempore veris: aut magis tēpore estatis. cuius causa est qm̄ ad hoc ꝙ iste inflāmationes fiant requirebatur ꝙ esset calor solaris eleuans pinguedinem illam de abscondito sepulchrorum ⁊ incorporatus illi materie inflāmabili: deinde frigidum circūstanȝ qđ comprimat illam materiam. tempore autē hyemis magne ⁊ valde frigide ista duo non sunt. nam ⁊ si magnum frigus in aere sit potens circunstando inflare qȝlibet taleȝ mām nō est tamen calor diurnus ⁊ eleuans. nam ad hoc ꝙ pinguedo recōdita in sepulturis eleuetur a calore solis atqȝ educaṫ supra terram per tenuissimas terre aperturas non qualiscunqȝ calor sufficit sed satis magnus. In hyeme autem hoc non est: quoniam qȝuis radij solis in hyeme incidant super terram incidentia tamen valde obliqua est: cum sol modicum eleuetur ⁊ reflexio radiorum valde debilis in vigore est nec potens penetrare vsqȝ ad abscondita sepulchroruȝ. ⁊ si aliquando penetret non tamē est tantus vt sufficiat educere pinguedinem reconditaȝ: ideo nō fiet in magna hyeme. in estate autem hoc conuenienter fit. nam incidentia radiorum solarium multum directa est eleuato sole qȝsi ad ppendicularem. reflexio quoqȝ radiorum fortis est: idō fit penetratio vsqȝ ad viscera terre: ⁊ sufficiens est calor ille ad educendam pinguedinem reconditam in sepulchris. per nocteȝ autem qȝqȝ frigus magnum non sit est tamen qđcūqȝ: ⁊ hoc sufficit ad inflāmationem constringendo ⁊ fortificando materiaȝ illam per antiparistasim: ideo tunc taleȝ inflāmationes eueniēt.

D

Qr calor solis in hyeme ē pue actiuitatis.

3. ppetas

ℭ Tertia proprietas ardentium facularum est ꝙ non fiunt tēpore magnarum pluuiarum cum terra aquiȝ cooperta est. cuiuȝ causa duplex est. prima quoniā aqua frigida est ⁊ non permittit radios solis multuȝ penetrare in visceribus terre vt pinguedo illa educi possit. Secunda causa est quoniam cuȝ materia illa educitur de visceribus terre necessarium est poros terre esse apertos: aqua aūt existens. s. superficiem terre terram compactam esse facit ⁊ poros eius obstruit ita vt nullus aditus pateat materie inflāmabili exire volenti.

4. ppetas

ℭ Quarta pprietas ꝙ iste facule ardentes nō possunt fieri sup quelȝ sepulchra quorūlibet mortuorum: sed super sepulchra illorum qui aliqualiter pingues ⁊ carnosi sunt: ⁊ si aliquod cadauer in terra reconditum fuerit minus debilitatum ita vt solis ossibus cutis adherere videatur non fient super talem sepulchrum facule ardentes: quoniam ibi deficit materia inflāmabilis que est pinguedo subtiliȝ resoluta de cadauere: in qua solaris calor fomentatur. ibi nāqȝ solum est materia qȝsi terrea: que cuȝ resoluta fuerit aut solueṫ in fumos tenues ⁊ siccos: aut in partes terreas quorum neutrū inflāmabile est non manente ibi pinguedine que est igniȝ fomētum. fit igitur ista inflāmatio facularum maxime super sepulchra iuuenum: qui cum pingues ⁊ carnosi sunt habent materiā inflāmabilem que cum resoluta fuerit ⁊ eleuata per calorem solis sicut. s. dcm̄ est inflāmabiṫ ⁊ appebit facula ardēs sup sepulchrū. Ex quo seqṫ correlariuȝ ꝙ iste facule ardētes maxime apparēt tpe magne pestiȝ. ēt tūc freqnter apparēt. cuiꝰ cā ē qm̄ tūc ita ↄtigit mori iuuenes ⁊ adhuc potiꝰ qȝ senes q carnosi sꝫ ⁊ pingues: potissime qr egritudo illa velociter homines morte conficit ita vt corpora eorum nondum resoluta sint: sed postea in sepulchris cōdita resoluanṫ. vñ est ibi multitudo ⁊ magnitudo materie cōbustibilis ita vt multe facule appere possint. qđ verum est si pestes iste vernali aut estiuo tempore acciderint.

E

Facule ardentes sup sepulchra mortuorꝫ tpe magne pestiȝ maxie vñr.

Quid vulgꝰ attonituȝ dicat cū he facule cū peste videnṫ.

Ex quo rude vulgus maiorem admirationis causam habet: quoniam cuȝ coangustante morte attonitum sit admiratur ista credēȝ a deo esse ⁊ eo magis timet: quoniam in maiori peste hec eueniunt. existimat enim ista futuroruȝ malorū signa esse: vnde grādi timore ↄcutiṫ. sed hec ipsa sola natura facit: apparent quoqȝ sepissime in magnis pestibus iste ardentes facule: quoniaȝ multa tunc cadauera terra conduntur ex quibus plurimas materie iflāmabilis partes exhalare necesse est.

5. pprietas

ℭ Quinta proprietas ardentium facularum est ꝙ non in quibuslibet sepulchris apparere possunt: sed in eiȝ in qbus a paruo tempore cadauera cōdita sunt. in illis autem in quibus post annum vel duos annos aut plures cadauera sepulta sunt apparere nō possūt. cuius causa est quoniam ista inflāmatio fit de pinguedine resoluta a cadaueribus fluente. ista autem breui tempore consumiṫ. Cum autem aliquantum sepultorum cadauerum tempus transierit tota materia inflāmabilis ac tenera resoluta ac penitus consumpta est. vnde nihil manet quo inflāmationes ardentium facularuȝ fieri possint. fit igitur ista appitio dumtaxat in sepulchris in qbus cadauera recenter tumulata sunt.

F

In nauibꝰ ardēteȝ facule vñr ⁊ an semper nāliter accidat vel p miraculū ⁊ in quo distinguaṫ.

ℭ Adhuc autem in nauibus istas ardentes faculas apparere contingit. nam ibi multe pinguedines ex varijs ⁊ immūdis rerum cōmixtionibus resoluuntur: que cum aliqualiter reseruentur incorporato calore solis frequenter circunstante frigore noctis incenduntur. Unde interdum apparet vna facula interduȝ vero plures. quod ignari naturalium causarum naute ad quoddam alterum pertinere existimant miraculum fore arbitrantes. Nec tamen ex hoc diffiteri volo interdum nautis faculas ardentes celitus apparere: vt si eis in extrema vite desperatione locatis collisarum procellarum remedium aliquis de superis allaturus euenerit.

Nota in q cognosceṫ i nauibuȝ qñ iste facle nāliṫ accidāt vel p miraculum.

Iste autem inflāmationes cum naturaliter eueniunt paruo durare tpe necesse est: nam nec p duas aut tres horas nec per vnā tales ardentes facule permanent. nam cito apparentes velociter esse deficiunt. cuius causa est quoniam tandiu ignis durat quandiu materia combustibiliȝ permanet: sed pinguedo illa exilis ac delicata materia est: ideo non potest diutius sustinere: velut siquis stuppis flāmas apposuerit: ignis ille quasi ad momentum perdurabit non potente materia illa diuturnam igni fomentationem prebere.

6. pprietas

ℭ Est autem ⁊ aliud in his ardentibus faculis ꝙ ignis ille ad comburendum efficax non est: vnde siquis ei manum apponeret quasi nullatenus ledereṫ. cuius causa est quoniam ignis in calore intensior est ſm ꝙ solidiorē atqȝ compactiorem materiam habet: quo fit vt ignis in ferro ardentior sit qȝ in ligno. in lignis autem adhuc differenter ignis est: quoniam ardentior in iunipero ⁊ ilice ac quercubus qȝ in materia pinea est qđ euenit ex diuersa soliditate lignorum. in omnibus autem lignis ignis ardentior est qȝ in stipulis: in stipulis autem adhuc calidior qȝ in stuppis vel capillis: que omnia ex diuersa materie combustibilis soliditate proueniunt: sed pinguedo illa de cadaueribus resoluta atqȝ in aereȝ eleuata delicatissime materie est plus adhuc qȝ stipule vel capilli. necessarium igitur est vt debilior est ignis sic in faculis ardentibus qȝ siquis stuppas exhauserit: ⁊ sic qȝqȝ aliquis manuȝ aut pedeȝ illi apposuerit igni equaliter calefiet: sed nō ledeṫ.

G

Applicat ad ppositū vñ digressus est.

ℭ Ex hoc āt correllarie īduciṫ ꝙ si i die octaua đ q̄ i h.c. dr̄ apparuisset igniȝ sup sacrificia ⁊ ↄbussisset ea: necessario inducebatur illum ignē non esse aliquam metheo. impressionem que facula ardens dicitur: sed a deo factus esset. Qđ patet quoniam vt dictum est ignis ardentium facularum valde debilis est ⁊ non sufficit aliquid inflāmare nisi sit debilissimum: ꝙ autem carnes posite super altare ⁊ ligna sacrificij subito cremarentur ad ignem valde ardentem pertinebat. existimandum igitur erat a deo illam inflāmationem causatam fuisse: quia tamen vulgus rude rerum causas perfecte non inspicit arbitrari posset illam inflāmationem naturaliter euenisse: sicut olim ipsi vidisse potuissent ardētes faculas sola natura agente causatas. Conueniens ergo fuit prenunciari istam inflāmationem vt a deo precessisse crederetur.

Cā scda pn cipalis.

ℭ Secunda huius causa est vt sacerdotes intelligerēt istā inflāmationem factam fuisse ad acceptandum eorum sacrificium. nam qȝqȝ ipsi viderent carnes sacrificij subito inflammari ⁊ hoc a deo factum arbitrarentur: plene tamen non crederent hoc ad acceptationē sacrificij eorꝫ factum fuisse: cum aūt predice retur eis ꝙ in eadem die mōstraret eis dn̄s gloria suam: satis innotescebat ꝙ ad acceptationē oblatorꝫ sacrificiorꝫ hoc fecisset.

Sz obijcit ibi pmisit. de pe. di.j. c.q̄ ptinent in prin.

¶Tulerunt ergo cūcta que iusserat moyses ad ostium tabernaculi. Vbi cuz omnis multitudo astaret: ait moyses. Iste ē sermo quez precepit dominus: facite ⁊ apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad aaron. Accede ad altare ⁊ immola pro peccato tuo. Offer holocaustum: ⁊ deprecare pro te ⁊ pro populo. Cunqz mactaueris hostiam populi: ora pro eis sicut precepit dominus. Statimqz aarō accedens ad altare: immolauit vitulum pro peccato suo: cuius sanguinem obtulerunt ei filij sui. In quo tingens digitum tetigit cornua altaris: ⁊ fudit residuum ad basim eius. Adipemqz ⁊ renunculos ac reticulum iecoris que sunt pro peccato adoleuit super altare: sicut p̄ceperat dominus moysi. Carnes vero ⁊ pellem eius extra castra cōbussit igni. Immolauit ⁊ holocausti victimam. Obtuleruntqz ei filij sui sanguinem eius: quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam cum capite ⁊ membris singulis obtulerunt: que omnia sup altare cremauit igni: lotis aqua prius intestinis ⁊ pedibus. Et pro peccato populi offerens mactauit hircuz: expiatoqz altari fecit holocaustum: addens in sacrificio libamenta que pariter offerunt: ⁊ adolens ea sup altare abiqz cerimonijs holocausti matutini. Immolauit ⁊ bouem atqz arietem hostias pacificas populi. Obtuleruntqz ei filij sui sanguinem: quem fudit super altare in circuitu: adipem autem bouis ⁊ caudam arietis renūculosqz cum adipibus suis: ⁊ reticulum iecoris posuerunt super pectora. Cunqz cremati essent adipes super altare: pectora eorum ⁊ armos dextros separauit aaron eleuans coram domino: sicut preceperat moyses. Et extendēs manum ad populum benēdixit ei. Sicqz cōpletis hostijs ꝓ peccato ⁊ holocaustis ⁊ pacificis descendit. Ingressi autem moyses ⁊ aaron in tabernaculuz testimonij ⁊ deinceps egressi: benedixerunt populo. Apparuitqz gloria domini omni multitudini: ⁊ ecce egressus ignis a domino deuorauit holocaustum ⁊ adipes qui erant super altare. Qō cum vidissent turbe laudauerunt dominum: ruentes in facies suas.

de pe. di.j. c. inter hec circū in gl. j. ⁊ ij. ī pn.

Tulerunt ergo cuncta q̄ iusserat moyses. ¶Refertur ad ea que mandauit moyses offerre sacerdotibus: ⁊ ad ea que iussit aaron offerre populoribus. omnia namqz adducta sunt ⁊ oblata. dicitur tamen ꝙ adducta sunt omnia que iussit moyses: quoniam taz ea que a populo oblata sunt q̄z ea que a sacerdotibus moyses offerri iussit: sed ipse immediate mandauit ea que a sacerdotibus oblata sunt: ea vero que a populo data sunt mediante aaron dixit. fuit namqz aaron locutus ad populum vt. s̄. dictum est ⁊ non moyses. (Ad ostium tabernaculi). i. tulerūt omnia supradicta ad ostium tabernaculi: qm̄ ibi offerebāt oia animalia ⁊ imolabantur: ⁊ cū offerrētes aliqd ī sacrificiū offerre vellēt ad ostiū tabernaculi p̄tabāt. (Vbi cuz oīs multitudo astaret ait moyses.) ꝯgregatus fuit ppls ferēs aialia offerenda ꝓ se q̄ iusserat deus. ⁊ stetit ad ostiū tabernaculi vbi moyses locutus fuit ad eos ista que sequūt. oz aūt ꝙ ois multitudo ꝺuenit ad ostiuz tabernaculi. s̄. tamen dicit ꝙ loqueretur aaron ad filios israel. s. ad maiores natu. i. ad eos q̄ erant nobiliores ⁊ excellētiores in populo. Cui respōdēdū est ꝙ ad ista sacrificia ꝺuenit tota multitudo israelitarū. huius cā est q̄m ista sacrificia erant ꝓ toto populo: erāt ēt prima q̄ ꝓ ipsis oblata sunt. vnde valde rationabile erat totum populum ad hoc ꝺuenire. Cum aūt oz ꝙ maiores natu vocati sunt: non ex hoc tollit totū populum vocatū fuisse. nā noīe p̄ncipiū vel maiox populi iterdū intellr totus populus: ⁊ noīe totius populi soli seniores intelligunt ⁊ nobiliores in populo. sicut patet Exo. 12. c. cū in principio eius dicat deus ad moysen ⁊ ad aaron. loqmini ad vniuersum cetum filiozuz israel. ⁊ post hoc circa medium eiusdem. c. oz. vocauit moyses oēs seniores filiorum israel. ipse tū ꝺpleuit q̄ iusserat oīs: nomine igit̄ populi vel vniuersi cetus deus solos seniores populi intellexit. oz aūt hic ꝙ ois multitudo filiozum israel stetit ad ostium tabernaculi: qō non est sic intelligendum: qm̄ nō poterat ois populus recipi intra atrium vt posset stare ad atrium tabernaculi: sed introibāt in atriū qui capiebantur. reliqua aūt turba circunfusa manebat atrio vt inde aliqd videret ꝓ cortinas reticulatas. (Iste est sermo quē p̄cepit oīs). i. ista est res quā oīs fieri iussit. accipit̄. n. hic sermo pro ipsa re sicut frequenter accipitur in sacra scriptura: ⁊ declaratum fuit precedenti.

¶Quare moyses locutus fuit hic ad plebē de sacrificiozū immolatōe: cū hoc videatur pertinere ad aaron. Questio. 5.

Queret aūt aliqs quare moyses locutus fuit hic ad plebem de sacrificiozum immolatione cum ista ad sacerdotem magnuz pertineant q̄ sacrificioꝝ p̄rinceps est. moyses autē non erat sacerdos magnus: nec de minoribus: sed simpler leuita. ¶Respondendum est ꝙ ꝺsecrato aaron nulluz ius manebat moysi dicendi aliquid de sacrificijs. hic tū cū de illis dixit non dixit tanq̄z ius hīs ex aliqua prelatione: seu tanq̄z nūcius dei qm̄ ppha erat: ⁊ ea q̄ a deo dicebant referebat. ¶Sz dicet aliqs quomō oz. s̄. ꝙ aarō loquerek ad filios israel: ⁊ hic oz ꝙ moyses locutus est. Aliquis dicet ꝙ moyses locutus fuit ⁊ non aaron qō littera vī velle. Sed ꝺm ꝙ non stat: qz oz in littera ꝙ dixit moyses ad aaron. ad filios israel loqueris. tollite bircum ⁊c. ¶Aliqs dicet ꝙ moyses dixit ad aaron ꝙ loq̄retur ad filios israel: tū postea superueniente aliqua causa non factum est sed locutus fuit moyses. Sed ꝺm ꝙ istud non stat: qz cū ista mādauit moyses a deo inspiratus nō frustrarent̄: ita ꝙ supueniēte noua cā nō iplerent̄: qz hoc ptinet ad humana ꝺsilia q̄ sunt incerta rebus nouis supueniētibus. Itē qz si hoc mādatū fuisset ⁊ postea nō eēt scīū moyses nō scripsisset illud hic: cū ea q̄ in hoc libro sunt multo prius scā fuerunt q̄z scripta. ⁊ tū scripsit illud moyses: ergo scīn est. ¶Jō ꝺm ꝙ vterqz locutus est. s. moyses ⁊ aaron ⁊ non locuti fuerunt idem. sed est ordo ꝙ aaron locutus fuit prius ⁊ deinde moyses. fuit autem aaron locutus ea que dixit moyses ei: scilicet ꝙ diceret filijs israel tollite bircum pro peccato ⁊ vitulum ⁊c. ⁊ hoc dixit aaron senioribus vel israelitis congregatis. ⁊ tunc nihil loquebatur moyses: ⁊ israelite audiētes obedierūt ipsi aarō faciētes qō dixerat vt oz in li'a. s. tulerūt ergo cūcta ⁊c. post hoc aūt adductis oibus illis ⁊ ꝑsite multitudine locutus est moyses dicēs. iste est sermo quē p̄cepit oīs facietis ⁊ apparebit vobis. ¶Sz dicet cū aarō locutus esset ad qd moyses locutus est: qz sufficiebat alterz eoꝝ loqui cum eadem sit res quā dixerunt. Rīdēdum ꝙ fuit ꝺueniens ꝙ vterqz loqueretur. de aaron pz: quia ipse erat factus summus sacerdos ⁊ ad eum pertinebat mandare super sacrificijs. ideo cōueniens erat ꝙ ipse mandaret nunc populo quid oblatur⁹ esset. Scōo vt acciperet aliquando aaron auctoritatem iubēdi. nā ꝺsecratus erat ad magnā dignitatē in q̄ iperare dēbat ad qō regrīt̄ auctas q̄dā ⁊ veneratio: nunqz āt añ h̄ aaron mādauerat qcq̄: qz nōdū erāt ꝺsecratus. nūc vero in p̄ncipio noui sacerdotij debuit sibi de⁹dare magnā auctatē iubēdi vt postea ei ppls obediret: ⁊ iō voluit ꝙ ꝯgregato pplo dēret aaron log de sacrificijs: qō ad ipz expectabat. de moyse āt fuit ꝺueniēs ꝙ loquerek ēt nunc ad populū: ⁊ hoc ad ꝺfirmationē vbi aarō. nā ante hoc non consueuerat aaron log ad populum: ⁊ aliquis putaret ꝙ forte aaron loquebat̄ ista ex corde suo vt sibi dominium vsurparet aut aliquid lucri faceret: ideo vt non esset dubium de sermone suo debuit moyses postea loqui ad ꝺfirmationem

† † † Dubiū. Luiusdā rīsio. Impro-batio. Luiusdā rīsio. Impro-batio. Doc. rīs. Dubiuz. Rīsio

Aarō qr̄ aſi moyſen loqui debuit.

tionem aaron verbi: qz tunc nō dubitaretur de eo cum moyſes eſſet cozā toto populo cognitus vt prophęta domini. z iſta fuit cauſa quare debuit loqui aaron ante moyſen: qz ſi prius loqueretur ipſe moyſes non erat poſtea conueniens ſermo aaron cum ex verbo moyſi ſufficienter populus admoneretur ad faciendū hoc qō agendum erat. Item qz ſi poſtea loqueretur aaron non eſſet certus ſuus ſermo cū non ſequeretur verbū moyſi ad cōfirmationem. ¶Sed adhuc obijcietur q aaron nihil locutus fuerit: qz ſi aliqd loq̄reť eēt illud. ſ. tollite hircū p pctō ꝛc. qz h̄ ē qō ei iuſſit loq moyſes vt dī in l̄ra q dixit moyſes ad aarō. ad filios iſrael loqueris tollite hircum pro peccato ꝛc. z tñ illa verba nō dixit aaron ad populum ſed moyſes: qz dicitur ſtatim. tulerūt ergo cuncta que iuſſit moyſes ad oſtium tabernaculi. z ſic non iuſſerat illud aaron ſed moyſes. ¶Dicendum q vere illa locutus eſt aaron: z tamen dicitur q iuſſerat illa moyſes propter tria. Primo qz moyſes dixerat ipſi aaron q diceret hec populo: z qz aaron dixit illa iubente moyſe videtur q moyſes illa dixerit qz is agit cuius nomine aliqd agitur. Secūdo qz forte poſtq̄ illa dixit aarō repetiuit ea moyſes z ea verbo ſuo confirmaret: z qz populus potius iſta egit qz dixit illa moyſes q̄ qz dixerat illa aaron. dī q tulerunt qō iuſſerat moyſes. Tertio poteſt intelligi z forte melius q aaron dixit iſta ad populum z moyſes non dixit illa nec repetiuit: ſed dī q tulerunt ea que iuſſerat moyſes: non quidem q iuſſerat ipſe populo. ſed q iuſſerat ad aaron vt ipſe aaron diceret ea populo iubendo. (Facite z appebit vobis glozia eius.) verba ſunt moyſi commonentis populum ad faciendum ſacrificia. z dicit facite. i. offerte iſta ſacrificia que vobis p̄cepta ſunt a deo z apparebit vobis gloria eius. i. apparebit magnitudo z laus ſua mittendo ignem ad ſacrificiozum combuſtionem. (Et dixit ad aaron: accede ad altare). ſ. loquebatur moyſes ad totum populum z ad ipſum aarō. hic autem ad ſolum aaron loquitur. habet eniz aaron vicē duorum. ſ. offerentis z immolantis: vt enim ſacrificia offert tanq̄ popularis reputatur cum ad laicos offerre pertineat. hoc apparet quoniam ita iuſſit aaron vt offerret ſicut popularibus. Secundo aaron gerit perſonam immolantis z in hoc ſacerdos reputatur. cum autem aaron offerentis vicem gerit loquitur ad eum moyſes in cōmunitate aliozum popularium nomine non expreſſo. cum vero gerit perſonam immolantiſ loquitur ad eū ſingulariter ſicut habetur hic cum dicitur. (Et dixit ad aaron: accede ad altare z immola pro peccato tuo.) ad altare accedere iuſſit: quoniam apud altare omnes immolationes fiebant. ſ. ad latus aquilonare holocauſtozum vt patet. ē. 1. c. Et cum aaron immolatur⁹ eſſet pro ſe z pro populo. primo p peccato ſuo immolare iuſſus eſt. Cuius cauſa eſt: quoniam ipſe rogaturus erat pro remiſſione peccati populi cum offerret ſacrificium pro peccato populi vt patet. j. in littera. ſed non admittitur aliquis rogans pro alio niſi ipſe mundus ſit. ideo oportebat ſacerdotē primo a peccatis mundum eſſe z reconciliandum deo offerendo ſacrificia pro peccato ſuo vt poſtea ſacrificia agens pro peccatis populi exaudiretur: qm̄ ſcimus q peccatozes deus non exaudit vt habetur. Jo. 9. c. ¶Alia autez cauſa eſt quare prius offerret ſacrificium pro peccato q̄ alia ſacrificia. nam ad hoc q ſacrificia noſtra deo grata z acceptabilia fiant oportet q̄dam diſpoſitionem in nobis precedere. erat autem ſacrificium pro peccato tanq̄ quedam diſpoſitio in ipſo immolante vt cetera ſacrificia que ſequebātur acceptabilia eſſent: ideo preponi debuit alijs: quoniam vt ait ſalomon. iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Sacrificia autem pro peccato ſunt quedam atte ſtationes reales tanq̄ ſi verbotenus proteſtaremur nos peccatozes eſſe: z ſicut ſi verbaliter atq ex corde nos peccatozes confiteamur peccatozum remiſſio fit: ita cum ſacrificia pro peccato offeruntur ſi ad hoc cordis conſonantia habeatur pctā remittitur. (Offer holocauſtuz). iſtud erat aliud ſacrificium qō iubebat deus tunc offerri: z offerebatur poſt ſacrificium pro peccato z cauſis ſupza aſſignatis. (Et deprecare pro te z pro populo). ſ. q quando aaron immolaret z faceret cerimonias ſacrificij pro peccato rogabat faciens aliquas orationes vt dimittere tur peccatum ſuum z peccatum populi. fiebant namq̄ iſte orationes. de q̄bus nunc dī cum aaron offerret ſacrificium p pctō ſuo z holocauſtū p ſe. nā offerebat aarō duo holocauſta z duo ſacrificia pro peccato. ſ. vnum pro ſe z aliud pro populo. primo tamen faciebat cerimonias ſacrificij p peccato ſuo z holocauſti ſui: deinde autem pro populo vtrūq̄ faciebat vt patet in littera. (Cumq̄ mactaueris hoſtiam populi ora pro eis ſicut precepit dominus.) poſt oblationem z cerimonias ſacrificij pro peccato z holocauſti pro ſacerdote offerebat aaron pro populo hoſtias ſicut. j. habetur. z iſte vocant hoſtie populi qz populus illas offerebat. z tūc orabat aarō ſpāliter p pplo z nō p ſe: i ſacrificio āt qō faciebat p ſe orabat tā p ſe q̄ p populo. hoc dicit moyſes p̄ceptū eſſe a deo vt faciendo cerimonias oraret. (Statimq̄ aaron accedens ad altare imolauit vitulum p pctō ſuo.) Hic ponitur executio. nam cuz iſta que. ē. dicta ſunt loqueretur moyſes ad iſraelitas omnia q̄ iuſſerat parata erant: ideo nihil reſtabat niſi ipſa immolatio ſacrificiozum: ideo dicitur q ſtatim acceſſit ad altare z obtulit. (Immolauit vitulum pro peccato ſuo.) ſic enim iuſſerat deus vt vitulum immolaret. dicitur autem hoc pro peccato immolaſſe ſuo: non quidem q ſoluz immolaret pro peccato ſuo: ſed qz etiā immolabat p peccato aliorum ſacerdotum. ſed accipitur generaliter peccatum ſuum pro peccato ſuo vel ſuozum. (Cuius ſanguinem obtulerunt ei filij ſui.) aaron iugulauit vitulum pro peccato z ipſe expleuit cerimonias eius. cum autem iugularet cecidit ſanguis in crateram magnam que appoſita erat: quā filij ſui aſſumpſerūt z preſentauerunt ei apud altare exiſtenti: de quo bauriens aarō tinxit digito ſuo cornua altaris reliquum fundens ad baſiz eius. hoc autem dicebatur offerre ſanguinem z pertinebat ad ſacerdotes minozes iſtud miniſterium qz erat parua miniſtratio. (In quo tingens digitum tetigit cornua altaris.) cum filij aaron preſentaſſent ei ſanguinem ipſe immiſit digitum in crateram ſanguinis: atq ibi tingens tetigit cornua altaris. Nō eſt autem ex hoc intelligendum q filij aaron ſolum poſſent offerre ſanguinem: quoniaz ipſi poterant principaliter miniſtrare in altari immolātes z adolentes adipes ſicut in ſuperiozibus declaratum eſt: tamen hic fungebantur iſti filij aaron miniſterio minozi q̄ſi nō eſſent ſacerdotes. ſicut ſe habent diaconi aut ſubdiaconi ad p̄ſbyteros celebrantes: z ita poterat eſſe de ipſis ad ſeipſos: quia quidam ſacerdos de minozibus offerret principaliter ſacrificia z alij ſubminiſtrabant ei. cauſa autem quare tinganť cornua altaris eſt qz iſtud ſacrificium erat pro pctō. z in omnibus illis generale erat q tingerentur cornua altaris: ſiue eniz ſanguis ſacrificij introduceretur intra tabernaculum ſiue non ſemp tingebantur cornua altaris: quoniam aliquando tingebantur cornua altaris holocauſtozum z aliquando cornua altaris thymiamatum. Quare autem in ſacrificijs pro peccato iſte tinctiones fiant declaratum fuit: ē. 1. c. et. 4. (Et fudit reſiduum ad baſim eius). i. omnem alium ſanguinem qui relictus eſt preter eū quo tincta ſunt cornua altaris effudit aaron ad baſim illius qō intelligiť de ipſo altari holocauſtoz. nā ad baſiz altaris thymiamatum nullus vnq̄ fundebatur ſanguis.

¶Quare non introducebatur ſanguis vituli immolati pro pctō ad aſpergendum cozā velo ſancti ſanctoz ꝛc. Queſtio. 6.

Queret autem aliquis cum carnes iſtius vituli immolati pro peccato cremarentur extra caſtra. quare non introducebatur ſanguis eius ad aſpergendum cozā velo ſancti ſanctoruz z ſuper cornua altaris thymiamatū. ¶Cui reſpondendum eſt q expiationes pro peccato fiebant in ſanguine. z quāto aliq̄ peccatum maius erat expiatio fieri debebat maioz. eſſe autem maiorem vel minores expiationes prouenit ex pluralitate cermoniarum factarum in ſanguine: oportebat igitur vt tunc pauciores cerimonie fierent: qm̄ peccatū minus eſſet. Cum vero magnum maiores erant cerimonie: z qm̄ peccatum ſacerdotum maius eſt peccato laicozum ceteris paribus: pro peccato ſacerdotum offeruntur maiora ſacrificia. ſ. ſacrificium in vitulo: pro laicis aūt in oue vel hirco. Rurſus aūt cum peccata determinata ſunt maioz expiatio fieri debet q̄ cum generaliter pro peccatis offertur: ideo plures cerimonie in ſanguine obſeruari debent cū fit expiatio p pctō determinato q̄ cuz pctō in generali: ſed cū p peccatis determinatis offerebatur ſacrificiuz ſi eſſet pctm̄ ſacerdotis magni vel totius populi introducebatur ſanguis ad aſpergendum ſepties cozam velo ſancti ſanctozum. ergo cum fieret pro peccatis iſtozum ſacrificiū inde terminate non erant tot cerimonie obſeruande in ſanguine. ſ. q introduceretur ad aſpergendum cozam velo ſancti ſanctozū z q tingerentur cornua altaris thymiamatum: ſed ſufficeret q tingerenť cornua altaris holocauſtoz ſicut in alijs ſacrificijs p pctō. (Adipē z renūculos) Hic ponit qd erat cremandū de boue imolato ad altare p pctō. z dī q erat cremādi adipes z renunculi. z non ponitur hic adeps generaliter q̄q̄ iſtud nomen adeps generaliter ſignificat omnes adipes. qō patet qz. j. ponitur expreſſio ſpecialis facta de aliquibus partibus adipum cuz dī reticulum iecozis: qm̄ reticulum quedam pars adipum eſt.

Obiectō

Rñſio 1. rō. 2. rō. 3. rō.

D

Aarō gerit vicez offerētis z imolātis.

Aarō qr̄ p̄mo pro ſuo pctō imolare iuſſus ē. 1. cā

2. cā.

Mādatorū executō

Notādum l̄rale.

Altaria cornua qr̄ tingebanť

Rñ. ad qſtum.

Quid ō boue imolato ad altare p pctō cremā dū erat.

dō etiam q offerebantur renunculi ad cremandum: quoniā isti
† ad adipes etiam pertinēt. (Ac reticulum iecoris). i. etiam offe-
rebatur pinguedo illa circumfusa epati que vocatur reticulū:
quoniam in modum retis facta est ⁊ ō adeps significat omnez
pinguedinem que est intra viscera animalis preter reticulum
† qō exp̄esse ponitur. de causa autem quare adipes cremabantur
in omnibus sacrificijs dictum fuit. ō. 1. et. 3. c. (Que sunt p pec
cato). i. isti adipes ⁊ renunculi erant p̄o peccato. ſ. ad crema
dum p̄o peccato: quoniam nihil aliud de isto vitulo immola-
to preter adipes ⁊ renunculos cremabatur. ⁊ nō dicuntur ista
esse p̄o peccato tanq̄ ad solum sacrificium p̄o peccato perti-
neret crematio adipum: quoniam in omnibus sacrificijs hoc
fiebat vt patet. ō. 3. c. cum dicitur. omnis adeps dñi erit iure p
petuo. sed dicitur q ista sunt p̄o peccato. i. q ista solum offerū
† tur ⁊ cremantur p̄o peccato. (Adolebit super altare sic̄ p̄ecepe
rat dominus moysi). adolere autem cremare est. ⁊ omnia ista
supradicta cremabantur: qz dominus sic iusserat moysi cum lo
queretur ei de istis sacrificijs. addit autem moyses istam clau-
† sulam ne videatur de corde suo aliqd finxisse. (Carnes vero ⁊
pellem eius extra castra combussit igni.) hoc generale erat vt
omnis vitulus qui p̄o peccato offeretur cremaretur extra ca-
stra: nec aliquis comedebat de carnibus eius. in alijs autem sa
crificijs p̄o peccato carnes proueniebant in ius sacerdotum.
vt habetur. ō. 6. c. causa autem quare cremabatur vitulus extra
castra dictum fuit supra. 4. capi. (Immolauit ⁊ holocausti victi
† mas). Dic ponitur sc̄m sacrificium qō fecit aaron p̄o se ⁊ do
mo sua. ſ. holocaustum: ⁊ ista duo facta sunt anteq̄ fieret aliqō
de sacrificijs p̄o populo. erat enim istud animal aries vt habe-
tur. ō. ⁊ ipse aaron immolauit illum coram altari. fuerunt autez
Qō.7. A Qr aarō faciebat sacrificia explēs cerimōias. Rñsio
obseruate in eo cerimonie que. j. habentur que in alijs holo-
caustis obseruari solent. ¶ Sed q̄ret aliquis quare aarō
faciebat sacrificia explens cerimonias cum semper offerens ⁊
immolans distingui debeant vt alius sit qui immolat: ⁊ alius
p̄o quo immolatur. hoc etiam patet ex eis que habētur. ō. 4. c.
nam cuz agitur ibi de sacrificio p̄o peccato sūmi sacerdotis nō
immolat ipse nec explet cerimonias: sed alius illud agit. ¶ Rñ
detur q ꝺueniens valde est vt offerens ⁊ immolans semper di
stinguātur cum distingui possunt. cū autem repugnet obseruari
talem distinctionem non obseruatur ibi differentia offerentis
⁊ immolantis: cum popularibus immolare non liceat. Cum ve
ro offertur victima a sacerdotibus: q̄q̄ ille qui offert immola-
re posset: tamen obseruatur differentia immolantis ⁊ offeren-
tis: ita q vnus sacerdos offerens tradat victimam suam alte-
ri sacerdoti qui eius cerimonias expleat. hic autem non obser-
uatur: qz cum aaron offerat p̄o peccato suo ipse tamen cerimo
nias explet. Causa est quoniam non potest obseruari hic diffe-
rentia immolantis ⁊ offerentis: quoniam istud sacrificium offe
rebatur p̄o peccato omnium sacerdotum. ⁊ sic nullus erat p̄o
quo hic non offeretur: ideo quicunq̄ de sacerdotibus immola
ret ⁊ expleret cerimonias huius sacrificij necessariū est vt p̄o
se immolaret atq̄ esset eadem persona offerentis ⁊ immolantis:
quo existente ꝺueniencius erat vt ipse aaron hoc faceret q̄ ali-
quis alius: qz ipse excellentioz cunctis erat. etiam qz nunc mini
Obiectio. stratio noua icipiebat. Cum autem obiicitur de eo qō babetur.
ō. 4. c. ſ. q peccante summo sacerdote non offerebat ipse p̄o se
Rñsio. sacrificium sed alij sacerdotes. ¶ Respondenduz est q ibi alia
causa subsistit. nam ibi offerebatur p̄o solo peccato summi sa-
cerdotis: ideo ꝺueniens erat vt alij minozes sacerdotes qui in
hoc non peccauerant offerrent p̄o illo explentes cerimonias.
Dic autem indifferenter offerebantur p̄o peccato omnium sa
cerdotum: ideo necessarium erat vt eadez esset persona offeren
† tis ⁊ immolātis. (Obtuleruntq̄ ei filij sui sanguinem eius.) Lo
quitur hic de holocausto arietis quem iugulauerat aaron'. filij
B autem sui accipientes sanguinē eius in crateras obtulerūt aarō
patri suo: ⁊ ipse intinxit ibi digitum suum. dicuntur autem ob-
† tulisse quoniam oblatio illa nihil aliud est nisi p̄sentare san-
guinem coram altari. (Quem fudit per altaris circuitum). ſ. q
aaron fudit hunc sanguinem qui mansit in crateris per circui-
tum altaris non tingens cornua altaris nec fundens ad basim
sicut in sacrificio p peccato fiebat. cuius causa est qz istud erat
holocaustum: i holocaustis autez non fiebat tinctio in cornibus
altaris sed simpliciter fundebatur sanguis per gyz. ſ. sup summi
† tates parietum altaris. (Ipsam etiam hostiam in frusta conci-
sam). i. aries iste qui vocatur hostia qō nomen generale ad oia
sacrificia fuit concisus in multas partes: in omnibus enim ho-
locaustis hoc fiebat vt habetur. ō. 1. c. q corpus animalis diui-
deretur in partes ⁊ ipse ponerentur super altare. (Cum capite † ⁊ membris singulis obtulerunt). i. filij aaron obtulerūt omnes
partes istius arietis super altare: quoniam ista ministratio sa-
tis pertinebat ad eos qui non gerebant vicem sacerdotis. cre
mare autem super altare ad solum ipsum sacerdotem minist̄rā
tem pertinebat ⁊ non ad subministrantes sibi: ideo q̄uis hic di
catur de filijs aaron q obtulerunt partes istas ꝺcisas ad cremā £
dum: non tamen dicitur q ipsi cremauerūt eaz sed q aaron cre
mauit cum subditur. j. qui omnia super altare cremauit igni.
qō ad vnum solum sacerdotez pertinet. ſ. ad aaron. fuit autem
modus iste q aaron iugulauit arietem illum qui oblatus est in
holocaustum cuius sanguis fluxit in crateraz: posuitq̄ se aarō
apud altare: tunc filij sui accipientes crateram sanguinis p̄esen
tauerunt ei tanq̄ subministrantes quā ipse de manibus eorum
sumens fudit totum sanguinem per circuitum altaris: post
hoc filij aaron detraxerunt pellem arietis ⁊ in frusta vniuer-
sas ꝺciderunt carnes pedes ⁊ intestina lauantes: que vniuersa
aaron existenti apud altare obtulerunt: ipse autem de manibus
eorum partes illas suscipiens cremauit sup altare. (Que omnia †
super altare cremauit igni). ſ. aaron accepit omnes partes car-
nium arietis ⁊ posuit super altare cremans: quoniam ista mini
stratio ad eum pertinebat. Quomodo autem aaron ista crema Dubiū.
uerit. Dōm est q posuit moyses istas partes carnium super al Rñsio
tare ꝺisponens ignem vt ꝺnenientius cremarentur: q ꝺicebat
cremare eas. nam ille homo alium cremare dō qui in eū ignem
iacit. (Lotis p̄ius intestinis ⁊ pedibus.) iste partes cremaban †
tur sicut alie: ⁊ simul ponebantur cum eis super altare in cumu-
lum. Sed qz sordes ꝺtinebant intestina ⁊ pedes per ꝺtactuz sor
didarum rez immundi erant lauabant': ⁊ deinde cum alijs cre
mabātur. caput etiam animalis cremabat' in holocaustum cum
decoziatum esset: ⁊ non ꝺnumeratur inter carnes: sed pedes ⁊
intestina ⁊ caput per se ponūtur vt habetur. ō. 1. c. postq̄ expleſ
se fuerint omnes partes carniuz. hic tamen nō nominauit moy
ses caput: qz solum exp̄imere voluit ea que lauabantur ad cre
mandum: ⁊ ista erant duo. ſ. intestina ⁊ pedes. caput autez qz im
mundum non est non lauatur ad cremanduz super altare. (Et †
p̄o peccato populi offerens mactauit bircum). ō. egit de sacri- De obla
ficijs que obtulit p̄o se ⁊ aaron. hic agit de eis que obtulit p tiōib⁹ p
populo: q̄q̄ nō omnia que p̄o se aaron oblaturus erat adhuc populo.
obtulerat: nam hostias pacificas p̄o se offerre iussus est vt pa-
tet. ō. in littera. nondum tamen p̄o se ista obtulit: sed solum sa
crificium p̄o peccato ⁊ in holocaustum: deinde cum obtulisset
p̄o populo hostiam p̄o peccato ⁊ in holocaustuz obtulit victi
mas pacificas p̄o se. ¶ Queret aliquis quare p̄ius obtu
lit aaron p̄o seipso q̄ p̄o toto populo: cum totus populus Qō.8
bonozatioz sit q̄ aaron. ¶ Respondendum est q aaron obtu A
lit p̄o toto populo ⁊ optabat vt ea que p populo faciebat deo Qr aarō
accepta essent: ⁊ quoniam ea que ad deuz nos facimus accepta poti⁹ p̄o
non sunt nisi cum dispositi sumus p̄ecipue cū p̄o alio oramus seipso p̄ius
aut aliqd agimus: ideo debuit aaron disponi ad faciendum sa obtulit q̄
crificia populi. ista autem dispositio fuit in sacrificijs que p̄o p populo.
se obtulit: nam per hec deo acceptus fiebat ⁊ tunc reductus in
gratiam dei acceptabiliter p̄o toto populo potuit exorare. de-
cuit igitur vt sacrificia p̄imo p̄o se aaron faceret q̄ p̄o to-
to populo. ¶ Queret autem aliquis quare p̄ius obtu- Qō.9
lit sacrificium p̄o peccato populi aaron: q̄ holocaustum po A
puli. *Et respondeti debet eodem modo quo supra respondē- Qr p̄ius
batur in sacrificio p̄o peccato aaron ⁊ holocausto eius. nam obtulit sa
sicut aaron deo offensus erat ita ⁊ populus in deuz peccauerat: crificiū p
⁊ sicut ꝺcitur q aaron imo p se offerebat sacrificiuz p̄o pctō pctō po-
p̄otestans se in hoc realiter eē pctōrez vt a deo sic exaudiref': puli aarō
sic ⁊ p populo facere debuit vt p̄ps eū ꝺfiteref pctōrē offerēdo q̄ holo-
p illo sacrificiū p pctō ⁊ iplorans miaz: vt sic recōciliatiōe fcā caustum
holocaustum populi deo acceptum esset. Obtulit autē hic aarō populi.
bircum p̄o peccato populi: cuius que causa fuerit. ō. declaratū *Rñsio
est. (Expiatoq̄ altari fecit holocaustum). i. aaron. expiauit al- ad q̄stiū.
tare ⁊ post hoc obtulit holocaustum. expiatio altaris refertur
ad sacrificium p̄o peccato: quoniam de sanguine sacrificij p B
peccato expiabatur altare tingendo cornua altaris sanguine ⁊
fundendo ad basim. ⁊ q̄q̄ in omnibus sacrificijs fieret expia-
tio: tamen hic specialiter ꝺcebatur fieri expiatio: quoniaz hoc
sacrificium erat specialiter ad tollendum peccatum. facta autez
ista expiatione in sanguine obtulit holocaustum. ¶ Et sciendū Notan.
est q quando hic dō expiato altari q imediate fecerit holocau lr̄ale.
stum non est sic intelligendum: quoniam tūc de illo birco q ob
latus ē p pctō ppli nihil deo ꝺueniret nisi sāguis. Sz h falsuz ē

quoniā

quoniam in omnibus sacrificijs adipes ad dominū pertinebāt sicut habetur.ē.4.c.Ois adeps oñi erit iure ppetuo.Dōm est q̄ in sacrificio isto p̄o pctō populi expiatū fuit altare de sanguīe tingēdo cornua altaris:deinde fundēdo reliquū ad basim post hoc educebātur omnes adipes birci cum renunculis ⁊ crema-
£ bantur super altare.oēs aūt carnes ⁊ pellis pueniebant in ius
† sacerdotis offerentis vt habetur supra.6.c.H tamen de hoc nihil dixit:q̄ sufficiens regula data fuerat de hoc.6.c. (Addens in sacrificia libamenta.)⁊ obtulit aaron super altare libamenta que sacrificia dicuntur super istas carnes que ad cremandū ponebantur.hic enim dixit offerendum esse sacrificium ⁊ non
Notan. expressit nomen animalis. Intelligendum est q̄ erant duo animalia.s.vitulus ⁊ agnus anniculus sicut.ē.dr̄.cum his autem dicit esse oblata libamenta.vocauit autem libamenta ⁊ sacrificia
Quid sint liba menta. partem simile ⁊ olei ⁊ vini que datur cum quolibet bouum animalium.nam cum vitulo dabatur quarta pars mensure hin de vino ⁊ tantundem de oleo. de simila autem dabantur tres decime disperse illo oleo suprādicto. Cui autem offerretur agnus anniculus dabatur decima pars simile ephi dispersa oleo otinē te quartam partem mensure hin : ⁊ vinum eiusdem mensure: vt patet Nume.15.c.⁊ de ista simila solum cremabatur super altare vnus pugillus.ceterum autem cedebat in ius sacerdotis offerentis vt habetur.ē.2.et.6.c.De mensura autem simile ⁊ olei ⁊ vini in his sacrificijs hic non exprimitur:q̄m omnia ista referuntur ad omnia que habentur Nume.15.capi. vbi de hoc
† ponitur regula specialiter.(Addens in sacrificia libamēta).i. non solum obtulit carnes istorum holocaustorum:sed etiam adiunxit libamenta in sacrificia.i.libamenta que sunt sacrificia.p eodem enim supponunt hic libamenta ⁊ sacrificia.s.p illa parte simile ⁊ oleo ⁊ vino que dabantur cum carnibus oblatis.ista autem vocantur libamenta ex eo q̄ liquida sunt:q̄m libamentum a libando dr̄ q̄ est bibere vel degustare:oleum ⁊ vinum liquida sunt.Sacrificia dicuntur propterea q̄ sunt sicca vt simi
† la.(Que pariter offeruntur).i.offerentur libamenta que solent simul offerri cum carnibus sacrificiorum . hec autem sunt partes ille simile vini ⁊ olei que in sacrificijs apponi iubentur . de quibus Nume.15.c.ex hoc autem sequitur q̄ ea que in hoc.c. recitantur non eodem modo a deo dicta sunt moysi quo hic habentur:q̄m si sic dixisset cum hic non exprimantur illa que de vino ⁊ oleo ⁊ simila erant:nesciret moyses quātum vel quid oblatum esset de his.ideo necessarium est itelligi q̄ ista regula q̄ habetur Nu.15.c de simila ⁊ oleo ⁊ vino offerēdis tradita fuerit moysi ante hoc.sed non ponitur hic q̄m sacra scriptura non obseruat in hoc ordinem naturalem sed artificialem:q̄m si ordo naturalis obseruaretur oporteret multotiens eandem repeti ⁊ inculcari multis imperfectis narratiōibus factis: q̄q̄ ergo illa regula de libamentis pertineret ad oblationes istas:tamen non posuit eam hic sed reseruauit ad librum numerorum. (Et
† adolens ea super altare) .i.cremauit ista sacrificia libamen-
D † torum cum holocausto ⁊ adipibus sacrificij p̄o pctō super altare holocaustorum. (Absq̄ cerimonijs holocausti matutini).i. q̄ per istas oblationes que fiebant in hac octaua die non impe
Duoerāt sacrificia q̄ quotidie offerri dēbāt diretur sacrificium matutinum ⁊ vespertinum. ¶Erant enim duo sacrificia que omni die offerri debebant : ⁊ ex nulla causa cessabant ⁊ vocabantur iugia.erat vnum sacrificium qd̄ vocat matutinum:⁊ offerebatur in auroza cum oriretur sol in quo offerebatur agnus anniculus in holocaustū:⁊ cuz eo decima pars ephi simile habens quartam partem hin de oleo:⁊ tātundē de vino.In vespere autem offerebatur aliud sacrificium holocausti qd̄ vocabatur vespertinum a tempore denominatuz in quo offerebatur agnus anniculus ⁊ tantundez de simila ⁊ oleo.⁊ vino quantum in sacrificio matutino.in sabbato autem duplicabatur sacrificium:q̄m offerebantur in mane p̄o sacrificio matutino duo agni anniculi cum duabus decimis ephi simile ⁊ cū duabus hin ⁊ totidem de oleo ad dispergendam similam:⁊ vocabatur hoc sacrificium matutinum.in vespere autem offerebā tur alij duo agni anniculi cuz eadē mensura simile ⁊ vini ⁊ olei. ⁊ vocabatur autem hoc sacrificium vespertinum sabbati.habebant se ista duo sacrificia sic:q̄m sacrificium matutinum fiebat hoc modo vt sacerdos surgeret ad ortum solis ⁊ indutus ve-
De ordie toti⁹ mi- stibus sanctis accipiebat cineres de altari holocaustorum emū dās illud quos ponebat in lebete apud altare : ⁊ rursus exutus vestibus sacris efferebat cineres istos extra castra in locuz mūdum ad hoc destinatum:⁊ ibi dimittebat illos vsq̄ ad fauillam. ⁊ erat iste ritus perpetuus quotidie. Post hoc autem sacerdos veniens ad sanctuarium ponebat ligna super altare ⁊ immolato agno anniculo sanguinem eius fundebat per girum altaris. Deinde discisas carnes super altare ad cremanduz ponebat:⁊ sic dīmabatur ritus sacrificij matutini vt habetur.ē.6.c.Sacrificium autem vespertinum a tempore dicebatur:q̄m fiebat in vespere:q̄z post solis occasum fiebat ⁊ immolabat tunc agnus anniculus effuso sanguine eius per gyrum altaris.carnes autez cōcisas ponebat sacerdos super altare:sed non eo modo quo fiebāt in sacrificio matutino.nam in sacrificio matutino carnes cōcise holocausti ponebantur simul super struem lignoruz ⁊ ardebāt simul.in sacrificio autem vespertino non ponebant omnes carnes simul sed successiue:ita vt combustio illarum duraret per totam noctem.vnde sacerdos manebat per totam noctē apud altare vigilans:⁊ complens holocaustum apponens particulas successiue q̄ diurabat vsq̄ ad auroraz orto sole cum iterū suscipiendum erat sacrificium matutinuz.de his omnibus habetur. ē.6.c.hec duo sacrificia sic se habebant q̄ matutinū prius erat omnibus.Sacrificium autem vespertinum erat posterius.inter hec autez explebantur cerimonie omnium sacrificiorū aliorum:⁊ alia erant q̄si accidentalia:vespertinum autem ⁊ matutinum erant ptinentia ad quotidianuz. Nec ex aliqua causa illa tolli ⁊ tingebat q̄q̄ aliqua die mille bestias similes offerri contingeret.Sic autem factum est hic.nam cum in hac die octauo iussisset deus offerre populū ⁊ sacerdotes:putaret fortassis moyses debere cessare sacrificium matutinum cum hic offerrēt sacrificium agni anniculi sacerdotes in holocaustum.dicit tamen £
† q̄ hec omnia debent esse absq̄ cerimonijs holocausti matutini i.q̄ prius fiet holocaustum matutinum.deinde omnia sacrificia iussa explere sacerdotibus p̄o se ⁊ p̄o populo:⁊ q̄uis moyses solum exp̄esserit hic de sacrificio matutino intelligi tamen debuit de sacrificio vespertino.nam q̄q̄ fierent predicta sacrificia ⁊ pleraq̄ alia : nunquam tamen sacrificium vespertinum omittēdum erat.exp̄essit tamen de sacrificio matutino:q̄m de hoc fuit rationabilis dubitandi causa ⁊ non de vespertino.naz satis appebat sacrificium matutinum aut vespertinum nunq̄ cessatura nisi alia similia eis spontanee a populo vel sacerdotibus offerentur.cum autem alia similia offerebātur adhuc pē debat in dubium an p̄o his cessare deberent matutinuz ac vespertinum sacrificium.de vespertino autem dubitandi origo nulla extitit:quoniam in vespere non erat aliquid offerenduz de his que deus iusserat hic offerri a sacerdotib⁹ populo: ⁊ sic 5
nihil erat per qd̄ tolleretur sacrificium vespertinum. maius autem de sacrificio matutino dubitandi motiuū erat: quoniā oīa ista que hic offerri iussa sunt oblata sunt in auroza inter que aliquid erat qd̄ totaliter erat simile sacrificio matutino.s. oblatio agni anniculi p̄o holocausto sacerdotuz . de cerimonijs igitur matutini sacrificij solum exp̄essit.(Immolauit bouez atq̄ † arietem bestias pacificas populi).i.aaron iugulauit arietem ⁊ bouem p̄o bestijs pacificis populi.ista nāq̄ duo animalia p̄o sacrificijs pacificis populi offerre deus iusserat . aaron autem iugulauit ea sicut in ceteris facer solitus erat.dic autē istas fuisse bestias pacificas:quoniam ita populus obtulit hic bouem ⁊ arietem fm cerimonias pacificarum hostiarum sicut offerunt populares p̄o se figillatim bestias pacificas . de his autez fm legem pacificarum hostiarum aliquid datum est deo : aliquid autem sacerdotibus p̄oueniebat:cetera vero popularibus tradita sunt.vnde de illis carnibus comedit populus omnia que eis p̄oueniebant.nam sicut cum aliquis de populo specialiter obtulisset bestias pacificas ipse ⁊ oēs de familia ⁊ ceteri quos ipse conuocari voluisset comedebant de carnibus illis que in ius cedebat eozum:ita ⁊ hic cum aries ⁊ vitulus in pacificas bestias oblati sunt a populo carnes eozum p̄ouenire toti populo:ita vt omnes populares de carnibus illis comederēt vel quibus hoc contigisset.(Obtulerūtq̄ ei filij sui sanguinē). Dic † Rit⁹ sacrificioz pacificoz populi ponitur de ritu sacrificiozum pacificozum populi.⁊ dicit ur q̄ filij aaron obtulerunt sanguinem.s.q̄ ipsi acceperunt crateraz † sanguinis harum bestiarum p̄sentantes aaron:quā de manibus eozum ipse sumens fudit sicut solitus erat.(Fudit per altaris circuitum).s.q̄ fudit sanguinem istum super summitates parietum altaris ⁊ fluebant ad basim eius. (Adipem autez † bouis.)Ponitur hic de his que p̄oueniebant deo de bestijs pacificis populi.⁊ dicit de boue tollēdum esse adipem: quoniā hoc ad omne sacrificium generale erat:nec enim de bobus pacificis aliud tollebatur nisi adipes ⁊ renūculi vt p3.ē.3.ca. (Et † caudā arietis.) de ariete pacifico logr̄ de quo p̄ueniebat deo cauda ad cremādū sup altare.⁊ erat spāle q̄ i alijs pacificijs sacrificijs.nā cū offerret⁹ bos aut capra i bestias pacificas soli adi-

nistratiōis sacerdotaliz p diem⁊ noctem.

pes ⁊ renunculi cremabantur. Cum vero offerretur ouis aut ali
† quid pertinens ad spēm eius adipes ⁊ renunculi ⁊ cauda offe-
rebantur vt patet. eo. c. (Renunculos cum adipibus suis). hoc
pertinet tam ad vitulum q̄ ad arietem: q̄n de vtroq; renun-
† culi ⁊ adipes cremabantur cum esset pacifica hostia. (Et reti-
culum iecoris.) quedam pars pinguedinis est fusa super iecur
† animalis. ⁊ in omnibus sacrificijs ad deuz pertinebāt. (Posue
runt super pectora). hic est equiuocatio saltem apparens p eis
qui ignorant. s. q̄n aliqui putant q̄ hic accipiantur pectora p
pectoribus sacerdotum. s. q̄ ipſi eleuarent adipem cozaz domi-
no sicut in alijs pacificis holocaustis fieri solitum erat. ⁊ in ista
eleuatione ponerent super pectora sua: q̄n eleuabant manus su
per pectora ⁊ super caput. Sed iste sensus non potest stare: q̄n
immediate subiungitur ibi quomodo sacerdotes separauerunt
sibi pectora ⁊ armos dextros. Sed manifestum est q̄ ibi pecto
ra accipiuntur pro pectoribus immolatorum animalium. Sic
autem dicendum est hic q̄ aaron ⁊ filij sui posuerunt adipes su
per pectora. i. separauerunt de quolibet animali pacifico pectu
sculum q̄ in eorum ius cedebat: ⁊ super illa pectora posuerunt
adipes quos de animalibus immolatis eduxerant. Nec tamen
ex hoc intelligendum est q̄ pectora istorum animalium pacifi-
corum separarentur ad cremandum cozaz domino sicut adipes
6 separant: q̄n petusculū cuz armo dextro de omnibus victimis
pacificis sacerdotes accipiunt vt patet. 8. 7. c. p̄sertim cuz hic
in littera subijciatur q̄ separauerunt sibi sacerdotes pectora ⁊
† armos dextros de illis animalibus immolatis. (Cumq; cre-
mati essent adipes sup altare.) refert hoc ad adipes istorum duo
rum animalium pacificorum quorum adipes cremati sunt sup
altare. ⁊ q̄uis omnes adipes supradictorum sacrificiorum cre-
marentur: tamen hic solum intelligit de adipibus sacrificiorum
Ea q̄ ponū tur hō cō- bustione a- dipum sunt p anticipa- tionem. pacificorum cum de illis immediate dictum fuerit. Et sciēdū ē
q̄ ista ponuntur hic per anticipationez de combustione adipū:
etiam ea que. 8. dicuntur de combustione holocaustorum sacer-
dotum ⁊ popularium ⁊ de adipibus sacrificiorum pro pctō ⁊ p
pacificis. nam q̄q̄ de singulis dictum sit q̄ cremata fuerint: tñ
dō q̄ cremata fuerāt: q̄n omnia ista cremata sunt ab igne quez
deus suscitauit ⁊ combussit omnia que erāt in altari. de hoc āt
igne nondum dictum est: sed infra habetur. nō erant adhuc igi
tur ista cremata: potissime cū infra dicatur q̄ egressus ignis a
dño deuorauit holocaustum ⁊ omnes adipes qui erant super
altare. sed non erat aliud holocaustum: q̄n ista duo de quibus
supra dictum est. s. holocaustum pro sacerdotibus ⁊ holocaustū
pro popularibus. igitur aut neutrum eorum cōbustum erat: aut
saltem vnum manebat cum infra dicatur q̄ combustum erat
holocaustum ab igne exeunte de altari. Sed supra dō specialiter de quolibet eorum q̄ cōbustum fuerit. ergo ibi fit anticipatio: ⁊ sic et iam est hic: quoniam dō q̄ cremati fuerunt adipes.
† tamen infra dō q̄ ignis egressus a domino cōbussit illos. (Pe
ctora eorum ⁊ armos dextros separauit aaron.) Refertur hoc
ad sola ista duo animalia pacifica de quibus hic dictum est. nā
in alijs non separabantur pectora ⁊ armi cum hoc soluz perti-
neret ad sacrificia pacifica. dō autem separauisse istas duas par
tes q̄n oēs carnes victime pacificoz ad offerētes ptinent a qui
bus iste due particule separantur vt in iura sacerdotuz cedant.
† (Eleuans coram dño sicut precepit moyses). i. aaron eleuauit
istas duas particulas coram dño. i. coram altari in quo habat
quendam modum oblationis. nam iste particule sibi cedebant:
⁊ qz de eis nihil cremabatur coram dño eleuabat eas vt ista ele
uatio esset quidaz cultus impēsus deo: vel dicebatur hoc esse tā
q̄ in redditionem gratiarum: q̄n sacerdotes suscipiebant ista
iura deo dante illis. cū g̃ reciperent oērēt gratificari deo eleuā
tes illas particulas. hoc autem dō p̄cepisse moyses: q̄n ipse oia
† que de sacrificijs hic ponuntur aarō ex parte dei referebat. (Et
extendens manus ad populum benedixit ei.) de aaron hoc dō.
nā aaron pontifex erat ⁊ sacrificia faciebat: ideo benedicere po
pulo ad ipsum pertinebat: nec in presentia eius ius erat moysi
Qō. 10 A An in tpali b⁹ moyses maioz erat aarōve ē. benedicere populo. Sciēduz aūt q̄ in tēpoalibus moy
ses maioz erat aaron: q̄n ipse totum populum iudicabat vt ba-
betur Exo. 18. c. ⁊ iubebat populo ea que facere debebat. In
spiritualibus tamen aaron simpliciter maioz erat moyse. nam
aaron pōtifex erat: moyses autem ynus de simplicibus leuitis. ēt
qz aaron directe habebat ius ministrandi: moyses autem soluz
habebat hoc in defectum sacerdotum: non tamen competebat
sibi ex aliquo ordine. Et si dicas q̄ moyses erat maioz aarō q̄n
Obiectio. Rñsio. iubebat ei facere ista sacrificia ⁊ quecunq; faceret. Responden
dum est ex hoc non inferri: q̄n non iubebat ista moyses ideo q̄si
auctoritatem iubendi haberet ex aliqua prelatione aut ordi-
ne: sed qz dei nuncius erat referens ea que deus iussisset. vnde
non proprie dicitur q̄ moyses iuberet: sed q̄ iussa fieri enarra
ret. Si autem obijcias adhuc maiorē esse moysen ipso aarō Obiectō
q̄n moyses consecrauit aaron. Respondendum est ex hoc non Rñsio
inducī. nam ideo moyses ꝺsecrauit aaron: qz nō erat alius mus sacerdos qui eum ꝺsecrare posset: ideo nec ēt minores tūc
quippe tam ipse pontifex q̄z minores sacerdotes consecrati
sunt. ⁊ tamen ad hoc ista ꝺsequentia non valet. iste consecrat il-
lum: ergo est maioz ipso. nam papa consecratur a cardinali bo
stiēn. qui minor est illo: ⁊ post ꝺsecrationem suam imperat ipsi papa cō secrat ab hostiense
ꝺsecranti. sic etiam de summis sacerdotibus in veteri testamen
to factum est. Nam preter consecrationem aaron que facta
est per moysen qui non erat sacerdos: ⁊ preter consecrationem
eleazari. que fine aliquibus cerimonijs facta est sicut late in-
duximus Exo. 19. c. omnes ꝺsecrationes posteriores summorū
sacerdotum facte sunt a minoribus sacerdotibus. non igit moy
ses maioz erat q̄n consecrauit aaron: sed maioz erat aarō. ⁊ qz
vt ait Apostolus ad Hebre. 7. c. semper minor a maiori benedi
citur. decuit vt benedictio super populum ab aaron fieret ⁊ nō
a moyse. Fuit autem ista benedictio facta per extensionem ma
nuum forte eas dilatando super populum. nam sicut sacerdos
in die expiationis ponebat manus suas sup bircū emissariū im
precans delicta vniuersi populi super caput eius: ⁊ offerentes
q̄cunq; tradebant hostiam sacerdotibus ponebat manus sup
caput eius ad imprecandum peccata sua super illam. ita ⁊ cum
sacerdos benediceret populo extendebat manum super popu-
lum ad imprecandum bona populo. nam benedicere q̄ō ad bō
mines pertinet nihil aliud est q̄z bona iprecari. Pro Qō. 11. A Qūo bñ dictō aliq̄n ptinz ad deum aliq̄n ad boies.
quo sciendū est q̄ in scriptura sacra benedicere aliquando per
tinet ad deum: aliquando ad homines respectu aliorum infe-
riorum. aliquando hominibus inferioribus respectu superiorum.
q̄ autem inferiores benedicant maiores patet de iacob qui be
nedixit pharaoni cum tamen pharao rex esset vt habet Genē.
47. cap. cum dicitur. post hec introduxit ioseph patrem suum ad
regem ⁊ statuit eum coram eo: qui benedicens illi interrogatus
ab eo. ⁊ in eo. c. dicitur. ⁊ benedicto rege egressus est foris: sic ēt
nos frequenter deo benedicimus cum scriptura dicat. benedi-
cam dominū in omni tempore. ⁊ alibi. benedicamus patrem ⁊ fi
lium cum sancto spiritu. ⁊ alibi. benedic anima mea domino. ⁊
in cantico trium puerorū intra clibanum ignis ludentium oēs
creature ad benedicendum deo inducuntur. cum dicitur. bene-
dicite omnia opera domini dño ⁊c. eiusdem cantici verba de
quibus Danielis. 3. c. ⁊ isto modo benedicere nihil aliud est ni
si bona optare ⁊ alicui iprecari: q̄q̄ ad hoc benedicentes ex
auctoritate sua aut eis tradita ꝺferendi potestatem eorum que
iprecantur nullam habent. vnde cum regibus benedicimus
nihil aliud est nisi iprecari q̄ deus adaugeat regnum eorum B
⁊ gloziam amplioꝛē: ⁊ q̄ thronus eorū maneat in eternum. sic
autem alijs hominibus maioribus nobis benedicimus cuilibet
iprecantes iuxta statum ⁊ conditionem suam: cum etiam deo
benedicimus bona illi iprecantur. vt cum dicimus. Gloria pa
tri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto ⁊c. ⁊ cum in hymnis nostris. Sit sa
lus deo decus atq; virtus. ⁊ similia. iste modus benedicendi ha
betur Apoc. 7. c. cum dō. benedictio ⁊ claritas ⁊ gratiarū actio
⁊c. Hoc tamen interest inter benedictionem qua deo be- Bñdictō q̄ deo bñ dicim⁹ ⁊ q̄ hoibus differūt.
nedicimus: ⁊ benedictionem qua hominibus benedicimus.
nam cum hominibus benedicimus eis bona iprecamur que
non habent. cum vero deo benedicimus nullum bonum ei im-
precamur qō ei non insit. nam si gloziam iprecamur: glozio-
sus est. si perpetuitatem: eternus est. si vero infinitatem: immen
sus est quoq; nihil igit nos ei iprecari possumus qō in eo pse
ctius non sit q̄ nos iprecemur.

Ad quid deo benedicimus ei bona iprecantes cū habeat emi
nenter oia bona que nos ei iprecamur. Questio. 12. A

Sed inquiret tūc aliqs ad qd deo benedicimus ei bōa iprecātes si ea q̄ nos iprecamur
ei iā abūdantioza q̄z nos exoptamus insint. Cui rñdēdū ē mul
tum nos mereri cum deo benedicimus si hoc ex animo protu-
lerimus. nam cum deus iuxta sententiam dauid bonoꝛ nostro
rum non indigeat: affectiones tamen nr̄as aut potius sinceras
electiones vehemēter exoptat ac exposcit quas cuz ad eū inte-
gras vt nobis possibile est direxerimus nimis apud deum pro
meremur. deus enim honestissimis amicis iniustior non est:
sed ipsi fm electionem virtuosam se inuicem gratificant: deus
igitur nos sibi per sinceras ⁊ intensas in eum boni affectio-

nes

Amicitia ꝙ gd

nes nimis acceptabit. de amicis aũt honestissimis hoc liquet: nam q̄q̄ vtiles ꝛ delectabiles amici qui perfectam ac permanentem amicitiam non habent ſm rerum equalitatem beneficia cõmensurant. ſ. vt bñ passus benefactori tantũ reddat q̄tuz ab eo adiutus est: illi tñ qui honestissimi amici sunt quibus perfecta ac diuturna amicitia ineſt nõ ſm equalitatẽ beneficia cõmensurant. equalitatem aũt dico in rebus: ſed ex electione ac finem cozdis electione equale vel inequale in beneficijs cõmẽ surant: vnde figs magnum ſm res beneficium ſuſcepit ꝛ beneficiatoꝛi amico non equa ſm res acceptas impenderit. Sed tñ equam affectionem ad retribuendam amico atq; ei bona ꝓcurandum habuerit rebus nõ ſuppetentibus ad equalitatem quã titatis retribuendam nõ inequale beneficium retribuiſſe dicetur: ſed equale atq; interduz maius. nã inter honestissimos amicozum non inſpicitur quid dederis: ſed quo animo dederis. potest enim quiſq̄ in rebus quidem amico magna contuliſſe: beneficium tñ feciſſe nullum qñ benefactoꝛis affectio defuit. Si quis autem in rebus quidem parua: ad animi autem affectionẽ magna ꝛtulerit amico laudabile beneficium impendiſſe dicit: in mozalibus enim non ad res ipſas ſed ad electionem attenditur qñ ꝓncipale iſta eſt. de quo Ariſt. etbi. lib. 8. dicit in bijs autem que ſm virtutem accuſationes quidem non ſunt: menſure autem aſſimilatur operantis electio: virtutis enim ꝛ moꝛis in electione ꝓncipale. eandem autem ſententiã Ari. ponit etbi. li. 9. ꝛ explicatius cum ait. in quibus autem non fit ꝓpter cõfeſſionem miniſtrationis: bi quidem ꝓpter ſeipſos autem dantes dictum eſt: qñ inaccuſabiles. talis enim ſm virtutem amicitia ꝛ retributionem faciendum ſm electionem. hoc enim amici ꝛ virtutis: ſic autem videtur ꝛ pbiam cõmunicantibus. nõ enim ad pecunias dignitas menſurat preciumq; equipõderans nõ vtiq; fiet quemadmodum ad deos ꝛ parentibus ꝛtingens. Sicut igit amici honestissimi acceptant ea q̄ ab amicis ſm electionem equalia reddunt: q̄q̄ in rebus magna inequalitas ſit: ita ꝛ deus acceptabit affectionez noſtrã de bono ſuo tanq̄ ei equalia nec aliquo mõ ꝓportionabilia in rebus repẽdere poſſibile eſt. hoc autem potiſſime qñ deus amicuz noſter eſſe dicitur vt ipſe confeſſus eſt Jo. 15. c. vos amici mei eſtis ſi feceritis q̄ ego ꝓcipio vobis ꝛc. ꝛ in eodem dr̄. vos amicos dixi qz oĩa que audiui a patre meo nota feci vobis. hoc quoq; Ari. ſententia ꝛfirmatur etbi. li. 8. cum dr̄. eſt autem ad parentes quidem amicitia ꝛ hominibus ad deos vt ad bonum ſuperexcellens: ſicut ergo interdum amicis retribuere equale ſm rẽ ẽ impoſſibile: qcunq; tñ rependatur acceptant: ita ꝛ deus acceptabit nos diligentes bona eiuz: q̄q̄ nihil efficere poſſibile ſit. hec eſt ſententia Ariſto. etbi. lib. 8. cum dr̄. poſſibile enim amicitia requirit: qñ enim ſm dignitatem nec eſt in omnibus quemadmodũ ꝛ in bis qui ad deos bonozibus ꝛ parentes. nullus enim ſm dignitatem aliqñ vtiq; retribuet: in potentia aũt famulans epieikes eſſe videtur. deus igitur valde acceptabile habet benedictionem noſtram cum ei benedicimus ipzecãtes bona: qñ q̄q̄ ei in hoc nihil proficiamus: noſtram tñ ſinceram affectionẽ impendimus. ¶ Alia autem benedictio eſt qua vtuntur maiozes ad minozes: ꝛ iſta eſt que regulariter benedictio vocat. de qua Apoſtolus ad Hebr. 7. c. ait. ſine vlla autez ꝛtradictione qꝫ minus eſt a meliore benedicitur. in hac autem benedictione ſicut in ſuperiozi maiozes minozibus bona impzecantur vt cum dr̄. Benedicat vos pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctus. ꝛ ſimilia que epiſcopi ꝛ ſacerdotes benedicẽtes nobis impzecantur. ¶ Sciẽdum autem eſt q̄ q̄q̄ iſta benedictio ſit minozibuz a maiozibus data virtutez tñ efficiendi non habet. qꝫ patet qñ deus ſolus eſt qui efficit: cum in eo tota efficiendi virtus ꝛſtet: homines vero ſolum optant. qꝫ apparet ẽt ex forma benedictionis. nam cum prelati ſubditis benedicunt non deedentis ſed impzecantis vicem habent. ¶ Sed adhuc in hoc inquirendum eſt cum benedictio iſta que eſt minozibus a maiozibus data mediuz teneat inter benedictionem que eſt minozum ad maiozes: ꝛ inter benedictionem que eſt dei ad homines inquirendum eſt quomodo ab eis differat. Et dicendum q̄ benedictio iſta differt a benedictione que eſt minozum ad maiozes: qñ cum minozes maiozibus benedicũt nihil ꝛferunt qz homines ſunt: nihil ẽt ex auctozitate habent vt benedicere poſſint: qñ gradus ſupiozitatis auctozitatem quandam ꝛfert. cum autem maiozes minozibus benedicunt q̄q̄ nihil ꝛferãt de eo qꝫ ipſi impzecantur: benedicendi tñ auctozitatem bñt: qñ qz prelati ſunt eis ex ordine aut gradu attributum eſt vt alijs benedicere poſſint. Conſert autem aliquid iſta bñdictio q̄q̄ nihil ō eo qꝫ impzecat. ꝛ hoc qz deus voluit vt ex auctozitate ſuperiozitatis aliquid ꝛferret ꝛ ſicut patet in benedictione epiſcopali quã recipientes a peccatis venialibus abſoluũtur: benedictio aũt ſacerdotalis q̄q̄ minoz ſit aliquid tamen prodeſt. differt autez iſta benedictio qua maiozes benedicunt minozibus a benedictione qua deus nos benedicit: nam benedicere dei aliqꝫ bonum ꝛferre eſt: benedicere autem qꝫ homines faciunt etiam maiozes reſpectu minorum ſolum eſt impzecari vel inuocare bonum ſuper eos quibuz benedicunt: hec differentia clare habetur Nume. 6. ca. cum dr̄. inuocabunt nomen meum ſuper filios iſrael ꝛ ego benedicaz eis. q. dr̄. ſacerdotes benedicentes nihil faciunt niſi inuocare nomen meuz: ego tñ ſum qui benedico. ¶ Alia eſt benedictio qua deus benedicit boies de qua ſepe in ſacra ſcriptura: vt cũ dr̄. benedicat nos dñs deus noſter. ꝛ alibi. benedixiſti domine terram tuam. multa autem ſimilia ſunt: ꝛ iſta eſt benedictio perfecta: qñ non ſolum exprimit ſed etiam efficit: immo nõ exprimit ſed cauſat. ꝛ hoc a ſacra ſcriptura ꝓprie benedictio appellatur. ſic habetur Num. 5. c. cum dr̄. invocabunt nomen meum ſuper filios iſrael: ꝛ ego benedicam eis. q. d. nõ ſunt ipſi qui benedicunt ſed ego. Si tamẽ benedictio ꝓprie ſm nominis ozigines attendatur pertinet ꝓprie ad homines inter ſeipſos: ſiue a maiozibus ad minozes ſiue econtra: hominibus etiam ad deum hoc pertinet: deo tamen ad homines non ꝛuenit. nam benedicere bona dicere vel loqui eſt qꝫ homines ad ſeipſos ꝛ ad deum faciunt. deus tamen hominibus nõ benedicit ſed benefacit. vnde non benedictio ſed bñfactio magis appellari meretur. ſcriptura tamen interdum vocabulozum ozigines nõ obſeruat. Fiebat igitur iſta benedictio aaron ad populum extendendo manum ſup eum ad impzecationem bonozum: qñ q̄q̄ pontifex eſſet bona ꝛferre non poterat ſed impzecari: vel dicebatur aaron extendiſſe manus ſuas forte eleuando eas ad deũ vt inde ſuper populum benedictio prouenireꝫ. ſed hoc forte nõ multum videbitur: qñ tunc nõ dixiſſet q; extẽdit manus aarõ ſed q; eleuauit eas. in hoc tamen non multum dr̄: qñ aliqñ eleuatio extenſio dr̄ vt patet Exo. 9. et. 10. c. cum dr̄. extende manum tuam in celum: ꝛ in eiſdem. c. iſta locutio frequentat: extendere tamen ibi eleuare eſt. vel forte dici poteſt q; moyſes extendit manus ſuas ad faciendum aliqua ſigna ſuper populum: ſicut epi ꝛ ſacerdotes ſimplices cum benedicunt faciunt ſignũ crucis ſuper populum innocantes diuinam benedictionem ꝓ iſtam ſignificationem. ſic autem potuit eſſe in veteri teſtamento aliqua figura quã facerent ſuper populum ſacerdotes cum benedicerent. ¶ Sed adhuc queret aliquis de forma huius benedictionis: quomodo aut quid ꝓferebat aaron ſuper populum cuz benedicebat. Forte aliquis dicet q; nihil ꝓferebat ſed ſolum extendebat manuz cum hic nihil exprimat. Sed hoc falſum eſt: qñ benedicere bona dicere vel impzecari eſt. Item ſi ſolum manus extenderet aaron ſup populũ nihil aliud exprimendo eſſet hoc aliud valde indecens ꝛ imperfectum nihil rationabile ꝓferens aut ſignificans: qꝫ non conueniebat. Jtez ex littera patet q; aliquid dicebatur: qñ hic dr̄ q; aarõ extendit manus ꝛ benedixit. ergo benedicere diſtinctum eſt a manuum extenſione. ¶ Reſpondendum eſt igitur q; aaron benedicens populo aliquid ꝓferebat. forma autem verboꝝ prolatoꝝ ſuper populum offerentem eſt illa que habentur Nu. 6. c. cum dr̄: loquere aaron ꝛ filijs eiuz. ſic benedicetis filijs iſrael ꝛ dicetis eis: benedicat tibi dominus ꝛ cuſtodiat te: oſtendat dñs faciem ſuam tibi ꝛ miſereat tui: ꝛuertat dñs vultum ſuum ad te ꝛ det tibi pacem. (Et extendens manus ad populum benedixit ei.) iſtam benedictionem dedit aaron populo finitis ſacrificijs cum iam ipſe omnes cerimonias expleuiſſet ſicut patet imediate cum dr̄. ſicq; completis hoſtijs ꝓ pctõ ꝛ holocauſtis pacificis deſcendit. ꝛ iſte eſt modus molitus: vt ſacerdotes expletis miſſarum cerimonijs aſtantem ſibi populum benedicant. ¶ Epiſcopi quoq; qñ diuinis officijs aſtant cõpletis illis populo benedicant qꝫ valde ꝛueniens eſt magis in expletione celebritatum q̄q̄ in exordijs earum fieri. nam expletis cerimonijs cultus diuini populus in ꝓpria remeat: vt ergo gaudentes recedere poſſint: tunc eis potius q̄q̄ a ꝓncipio danda eſt. (Sicq; completis hoſtijs ꝓ peccato ꝛ holocauſtis ꝛ pacificis deſcendit). i. poſtquam aaron expleuit omnes cerimonias tam ſacrificiozum ꝓ peccato q̄q̄ holocauſtozum q̄q̄ pacificarum victimarum deſcendit de altari: quoniam finitis iſtis non erat aliqd ꝓpter qꝫ ſacerdos ad altare ſtare deberet. Dicitur autem q; aaron expleuit iſta ſacrificia antequam deſcenderet ab altari. qꝫ quidem intelligendum eſt quãtum ad

Inter amicos honestissimos nõ gd ẽderis inſpicitur ſed quo aio.

Que ſit bñdictio q̄ vt unꝰ maiozes in minores.

Benedictio maioꝝ minozes eſt ꝛpcatiua ꝛ nõ effectiua. Rñſio.

Qõ. 13.
A Quid ꝓferat aarõ ſup ꝓplm cũ bñdicat.

Doc. rñſio

Qr̄ eps ī fine miſſe bñdicit.

imolationē quā ipse faciebat: ⁊ quantū ad positionez adipum ⁊ carnium sup altare nō tñ simpliciter: qm̄ nō erāt totaliter expleta ista sacrificia cū nondū essent cremata: qz nō descēderat adhuc ignis de celo ad cremandū hec .dicebant tñ expleta quantum ad ip̄z sacerdotē: qz postq̄ ipse fecerat oīa que.s. dcā sunt nihil sibi peragendū restaba: ad ignē enim reliqua ptinebāt: ⁊ qz aaron immolaret sacrificia pro pctō ⁊ in victimas pacificas atq; holocausta nihil sibi faciendū manebat: sed totum ad ignē pertinebat. ⁊ sic dicebat expleuisse ista cerimonia. ¶ Dr aūt q descēdit de altari aarō expletis his: qm̄ altare erat in loco eminenti. ⁊ cū aliqs ab altari eueniret descendere dicebat. Q; si aliquis obijciat non potuisse aaron descendere ab altari: qz ad altare non poterat ascēdi. g̃ nec poterat inde descēdi: qō p3 Exo. 20.c. ſ.non ascendes ad altare meū p gradus. ¶ Cui respōdēdum est q q̄uis non ascenderetur altare p gradus non tñ vetuit simplr nō ascendere ad altare. iō poterat esse ascēsus alio mō q̄ p gradus: vt si esset ascensus continuus terre sine gradibus. Uel aliter dici p̄t q q̄uis non esset ascensus aliqs ad altare: tñ qm̄ sacerdos ministrabat qz altare erat aliq̄liter altū ponebat qōdā scabellū p pedib⁹ sacerdotis. Cū aūt cōplesset ministeria sua descēdebat inde. sed qd boz fit vez forte non p3. sed magis dōz est q esset qdā ascensus ctinuus q̄ q ponerēt aliqō scabellum pedibus sacerdotis: qm̄ altare nō erat magne altitudinis ita vt scabello indigeret. Erat nāq; altare trium cubitoz in altitudine vt habet Exo. 27. ca. ad tres aūt cubitos nemo scabello indigeret nisi statura pusillus esset. (Ingressi aūt moyses ⁊ aaron tabernaculū testimonij). i. postq̄ cōpleuit aaron sacrificiū sup altare ⁊ inde descēdit ipse ⁊ moyses introierunt in tabernaculū. nā ante erant in atrio in quo sacrificia fiebant: qz altare holocaustoz extra tabernaculū est ad ostiū eius: vt p3 fere in oibus p̄cedentibus. c. hic aūt non ponit ad qd ingressi sunt moyses ⁊ aaron intra tabernaculū. Sed dōm est q ingressi sunt ad orandum. nā deus dixerat q mōstraret eis gloriā suā que apparebat in igne emittendo ad cremāda sacrificia: ⁊ qm̄ aaron finierat ministeriū suū ⁊ non miserat deus adhuc ignē ad cremanda sacrificia introierunt ad orandū p igne mittendo. (Deinceps egressi benedixerunt populo). i. postq̄ intrauerunt sanctuariū orauerunt ⁊ exierunt inde ad populū. dr aūt q benedixerunt populo i exitu suo. P̄t aūt accipi ouplic̄iter ista benedictio. Uno mō q fit imp̄catio q̄dam alicuius futuri boni sicut imprecant boues inuicem. Alio mō q sit benedictio. i. pnunciatio de aliquo bono eueturo. ⁊ isto mō ptinet benedictio ad ꝓphetas: qm̄ bonū aliqō nobis ex deo pnunciant. bonum aūt qō isti pnunciabāt est q deus cito demōstraret eis gloriā suam. (Apparuitq; gloria dñi omni multitudini.) Que aūt sit ista gloria dñi subiungit imediate cum dr. ⁊ ecce ignis egressus a dño deuorauit holocaustū ⁊ adipes. dicebat aūt hec esse gloria dñi qm̄ ignis isurrexit qui ibi nullo mō erat ⁊ combussit victimas ⁊ ligna. hoc enim supernāle erat: ideo gloriam dñi demōstrabat. dicit aūt q apparuit oi multitudini: qm̄ oēs erāt ꝺuenientes ad ministeriū illud. quidā intra tabernaculū sanctuarij: alij aūt in cūr cuitu eius. oēs tñ videbant ea q̄ fiebāt ƒz modos supra assignatos. ſ. qz cortine atrij erāt reticulate. ¶ Fuit aūt rōnabile q appareret istud miracu lū toti populo pp duo. ſ. pp deū ⁊ pp populū. pp deū quidē qm̄ miraculū istō fiebat ad laudē dei. qō p3 cum dr. appebit gloria dñi. sed maior gloria erat q oēs de populo hec viderent q̄ q̄ alīq̄ solum. iō debuit apparere toti multitudini. Scōa cā est pp ipsum populum. nā populus ꝺfirmabat in cultu dei ⁊ in credulitatez eius p miraculū. Si aūt gbusdam de populo apparuisset istud miraculū gbusdā solū ꝺfirmatio esset. vt g̃ in oibus ꝺsumaret cultus dei ⁊ in maiori reuerentia haberetur voluit deus mōstrare coz̄ toto populo. p3. n. ex his que sequunt: qm̄ cū populus vidisset istud miraculū ruerunt in facies suas laudantes deum. ruere aūt in facies ad magnam reuerentiam pertinet: poti ſſime cum dicatur ibi q laudauerunt dōm. (Et ecce egressus ignis a dño). i. exiuit ignis ad cremandum sacrificia. non est intelligendum q ista egressio ignis fit aliud a gloria dñi apparēte: qm̄ in idem redeunt. sed est expositio: qm̄ si diceretur solum q apparuit gloria dñi non intelligeret q esset illa gloria dñi. ⁊ subiungit q ista fuit: qz fuit egressus ignis a dño ⁊ deuorauit sacrificia. Dr aūt egressus ignis qm̄ non p̄erat ibi ante. dicit aūt egressus a dño. i. egressus dño faciente. q. d. deus solus facere potuit q ille ignis insurgeret ad cremāda sacrificia. ¶ Sz aliqs intelligeret q hic dr ignis egressus a dño. i. ignis egressus de loco in quo erat deus. ſ. de altari. i. erat spāliter deus. Dōm tñ q non potest sic intelligi. nam q̄uis sequenti. c. possit intelligi q ignis egressus a deo ad cremandum nadab ⁊ abiu qz tunc erat ignis in altari ⁊ poterat inde exire. tñ nunc non potest intelligi q egrederetur a dño. i. ab altari: qm̄ non erat nunc in altari. nam si in altari p̄tuisset non erat aliqō miraculum q cremarent sacrificia: vel diceremus q quotidie esset miraculū cuz comburerentur sacrificia exīte igne in altari qō nemo ꝺcedit: nec est concedendum.

¶ Quare deus ostendit hic eius gloriā mittendo ignē ad cremā da sacrificia: ⁊ de statu ⁊ conditiōe illius ignis ꝑpetui. Qō. 14.

Queret aūt aliqs quare deus demōstrauit hic gloriam suam mittendo ignem ad cremanda sacrificia.

¶ Respondendum est duas esse causas. ſ. pp aaron ⁊ pp populum. primo quidem propter aaron: nam fuerat aaron consecratus in summū sacerdotem cuius actus principalis erat facere sacrificia: ⁊ qz nunc nouiter incipiebat ministrare decuit vt deus demōstraret aliquid propter qō intelligerentur sacrificia esse accepta deo: ⁊ q non erat frustratorius iste labor ⁊ expense: impēdebat enim aaron totam vitam suam in vsu sacrificiorum. Si ergo ista non essent vtilia nec alicuius reuerentie in vanum consumebat dies suos. sed hoc non decebat: ideo mōstrauit deus ista sacrificia esse magne vtilitatis inquantum ipse acceptabat ea. ¶ Sed tunc argues q eodem modo deberet in cōsecratione cuiuslibet sacerdotis magni mōstrari tale miraculū nec appareret ministeriū esse certum deo. Sed hoc falsum est. nā non legitur in consecratione aut ministratione alicuius alterius sacerdotis ignē apparuisse ad cremandū sacrificia. ¶ Cui respondendum est non esse necessarium nec valde conueniens vt in consecratione cuiuslibet sacerdotis magni veniret ignis de celo ad cremandum sacrificia. nam non fiebat principaliter emissio ignis crementis sacrificia a deo propter approbationē psone ꝺsecrate ⁊ ministrantis: sed magis propter ipsum ministerium sacrificij. A principio autem quando aaron ministrare incepit nondum fuerat aliquis summus sacerdos nec minor q sacrificia feciſſet: ideo vt videret ministeriū istud a deo approbatum debuit in sua origine aliquo miraculo cōfirmari: qō fuit veniente igne a domino ad cremandum sacrificia consecrato ⁊ ministrante aaron. cum autem alij sacerdotes ꝺsecrabantur erat iam confirmatum sacerdotale ministerium a principio in aaron: ideo non oportebat vt iterum approbaretur in eis facto aliquo miraculo. Sic autem est de miraculis factis in lege noua nam a principio in ecclia primitiua ipsi qui ꝺuertebantur faciebant miracula ⁊ in ipsa sua ꝺuersiōe apparebant aliqua signa: ⁊ super ipsos qui baptizabantur apparebat spiritus sanctus descendens in columbe specie. de hoc autem habentur aliqua in actibus apostolorum. ¶ Nunc autem miracula non fiunt in cōuersis. nec spiritussanctus descendere videtur super baptizatos sicut tunc videbatur. Causa enim est: qm̄ in principio non erat fides euangelica ꝺsolidata in mentibus credentiū sicut nūc ⁊ pauci in christū credebāt: vt ergo haberetur aliqd per qō cōuerteretur gens ad x̄pm persuasa eis euangelica fide conueniens fuit dari miracula cum non esset aliqō aliud per qō veritas huius doctrine comprobari possit. nam humanā traditionem aut aliquo speculatiuo documento comprobari non potuit: cum articuli fidei non sint demōstrabiles: quidam enim qz nō habent alteram causam nisi voluntatem diuinā vt q deus creauerit mundū ⁊ q nos redemerit. Alij autem q̄uis nō dependāt ex voluntate dei nec alicuius alterius: non tñ habent aliq̄ causam a priori p quā demōstrent. sicut q est deus ternus ⁊ vnus ⁊ q genuit filium. Solo igitur miraculo ista comprobari potuerunt ac sic comprobanda fuerunt. In primitiua ergo ecclesia fuerunt ista necessaria ad introducendam fidem euangelij: nunc autem qz sufficienter introducta est non oportet miracula vlla esse. ¶ Sed adhuc dicet aliquis si ista inflāmatio q̄ erat a deo fuit facta solum ad approbationem sacrificiorum ⁊ ministerij non oportebat vt aliquo modo fieret propter aaron sed solum propter populares qz sacrificia eorum erant: vel si fieret etiam propter aaron non fieret pro eo inquantum erat sacerdos sed inquantū erat vnus de popularibus offerens hic sacrificia sicut ceteri. Dictum tamē est q ista inflāmatio facta est a deo propter aaron ⁊ propter populares. ¶ Huic rndendū est q ista inflāmatio aliquo modo fuit facta propter aaron: nō tamen inquātū erat singularis persona nec ad confirmandum specialiter sacrificia ab eo oblata sed ad confirmandum in eo ordinem ⁊ ministerium sacerdotale. nam nunq̄ ante fuerat aliquis summus sacerdos nec habuerat aliquis talem administrationem vt ordinatus in sacerdotē: vt ergo ordo sacerdotalis ⁊ ministerium

eius

A

1. cā principalis.

Obiectō

Rñsio.

B

Qr i eccle sia p̄miti ua fiebāt miracula ⁊ nūc nulla fiūt

Obiectō

Rñsio

Qūo potuit aarō descēdē de altari cū non esset grad⁹ Rñsio.

Ad quid moyses ⁊ aarō igressi sūt tabernaculuz testimonij.

Rōnabile fuit toti populo gloriā dei apparere.

Improba. opinionis.

eius approbatum esset ꝺueniens erat fieri aliquam inflãmatio nem ad probandum ministerium illud. vnde ibi non fuit facta principalr approbatio pſone Aaron: sed magis approbatio ministerij ꝛ ordinis sacerdotalis. cuz autez alij ꝺsecrabantur in sũmos sacerdotes non videbaꝯ vlla neceſſitas huius miraculoſe inflãmationis ſacrificiorum: quoniam iaz approbatio facta fuerat in Aaron. ¶ Scõa causa ꝓpter quã fuit facta ista miraculoſa inflãmatio est ꝓpter populuz. nam populus israelitarũ añ nũcꝫ ſacrificia fecerat quaſi ex iuſſu ꝺei: quoniã cum in monte ſynai facta ſunt ſacrificia ad ꝺfirmationem legis ꝺate ꝛ effuſuꝫ fuit ſanguis ſup populum non videꝯ ſpãliter illud a ꝺeo iuſſuꝫ fuiſſe: ſed illud fecit Moyſes ad modum federis ꝺfirmandi vt habeꝯ Exo. 24. ca. Nunc autez ga populus p̃mum ſacrificiuz ſaciebat ex ſpeciali iuſſu ꝺei ꝺatis legibus ꝺe ſacrificando vt populus intelligeret illa ſacrificia eſſe aliquid ꝺeo gratum: conueniens erat fieri aliquam miraculoſam inflãmationez ſacrificiorum. ſic enim totus populus ꝟberius incitaretur ad hãc religionem cultus ꝺiuini in ſacrificijs. ¶ Queret autẽ aliqs qõ ꝺicatur ꝫ apparuiſſe gloziam ꝺñi ꝛ exiuiſſe ignem ad cremanda ſacrificia a ꝺeo. naz videꝯ ꝙ iſte ignis ante fuerat. qõ patet quoniã in ſeptem ꝺiebus p̃ozibus ꝺſecrationis ſacerdotum facta ſunt ſacrificia. ꝺe p̃ma ꝺie habeꝯ precedenti ca. ꝺe oĩb⁹ aliis ſex habeꝯ Exodi. 29. ca. ꝙ quotidie imolaretur vitulus ꝓ peccato: potiſſime cum in quolibet illorum ſeptẽ ꝺierum videãtur facta omnia ſacrificia que fiebant in p̃ma ꝺie. tunc autem queretur an iſta ſacrificia cremarentur igne ꝺe celo miſſo aut aliquo igne vulgari. non eſt autem credẽꝺuz illa fuiſſe cremata ꝓ phano igne: quoniaz tũc ſacrificia ꝺſecrationis Aaron ꝛ filiorum eius eẽnt iperfectioza omnib⁹ ſacrificijs q̃ poſtea facta ſũt: cuz omnia poſterioza cremata fuerit ab illo igne celeſti manẽte in altari vt ꝙbuſdam videꝯ. ꝫ autẽ nõ eſt ꝺicẽꝺuz: iõ ignis celeſtis p̃fuerat in ſeptẽ ꝺiebus p̃ozibus ad cremanduz ſacrificia in ꝺſecratione Aaron. ꝛ tunc queriꝯ an ignis ille quotidie mitteret a ꝺeo celitus: an poſtq̃ ſemp fuiſſet miſſus maneret ſemper in altari. quocũq; autẽ mõ ꝺicaꝯ non videꝯ fuiſſe factuz ꝫ aliqꝺ ſpãle miraculum ꝓpter qõ ꝺiceret apparuiſſe gloria ꝺñi ꝛ ꝓpls in facies ruiſſe laudantes ꝺeum. naz ſi quotidie ignis ꝺe celo mitteret cum ꝫ idem factum fuiſſet in hac ꝺie octaua nihil a p̃ozibus ꝺifferebat. Si autem ꝺicamus ignẽ ꝺiuinum in p̃ma ꝺie fuiſſe miſſum ꝛ mãſiſſe poſtea in altari religione perpetua non erat eoꝺẽ modo miraculum cõbuſtionis huius: qñ apꝓpositis carnibus in altare imediate cremarenꝯ que ponebãtur. Item ſatis appet ꝙ iſte ignis a p̃ncipio fuerat in altari. nã cum ꝺeus traderet ſupra. 6. ca. leges holocauſtorum cremandoꝝ: qꝺ videꝯ fuiſſe a p̃ncipio oĩum ſacrificioꝝ: ꝺixit ꝙ ignis in altari quo ſacrificia cremanda erant eſſet ex eoꝺem altari. i. ꝙ nõ apponeretur aliquis ignis extraneus. ergo a principio fuit ignis ſacer in altari quo cremarentur ſacrificia: ꝛ non ꝺebitur aliquis modus per quez gloria ꝺei in hac octaua ꝺie apparuerit. ¶ Ad hoc reſpondenduz eſt ꝙ ſacrificia que fecit Moyſes in conſecratione ſacerdotum a p̃ima ꝺie vſq; ad octauam fuerũt cremata in ſacro igne qui fuit p̃ima ꝺies ſacrificiorum ꝺe celo ꝺatus: q̃q̃ ꝺe hoc non fiat tam celebris mentio ſic ibi cuz agiꝯ ꝺe crematione ſacrificij ſacerdotum ꝛ popularium. ꝛ videꝯ ꝺe iſto igne qui in p̃ima ꝺie ꝺatus eſt haberi teſtimonium Exo. 29. ca. vbi cum ꝺiceretur ꝺe ſacrificijs que fieri ꝺebẽt in p̃ima ꝺie conſecrationis Aaron ꝛ filiorum eius ſubiungiꝯ. ꝛ ſanctificabitur altare in gloria mea. i. apparebit gloria mea ſuper altare qõ ad ignem apparentem pertinet: nam non poteſt ꝫ ꝺici ꝺe conſecratione altaris ſicut ceterarum reruz ſanctuarij que erat per ſanguinem: quoniam ꝺe illo imediate ſubꝺitur. ſanctificabo ꝛ tabernaculum teſtimonij cum altare ꝛ Aaron cum filijs ſuis vt ſacerdotio fungãtur mihi. ª ¶ Hoc autem conſtito inquiretur quis fuerit modus per quem ꝺiceretꝯ apparuiſſe gloziam ꝺñi ſup altare ad cremanda ſacrificia in octaua ꝺie cum ante ibi fuerit. ¶ Reſpondendum eſt ꝙ q̃q̃ ignis qui a ꝺeo ꝺatus eſt in p̃ima ꝺie conſecrationis Aaron manſerit: tamen non cremauit ipſe ſacrificia ſed alius ignis qui ꝺe celo nouiter ꝺeſcẽꝺit: nec tamen ꝺefecit ignis qui erat in altari aut extinctus eſt: quoniam iſte erat perpetuus. ſic ꝺabetur ſupra. 6. c: cum ꝺicitur. ignis autem in altari ſemper ardebit quez nutriet ſacerꝺos ſubijciens mane ligna per ſingulos ꝺies: ignis iſte ſit perpetuus qui nunq̃ ꝺeficiet in altari. Sz ꝺicenduz ꝙ ſacerꝺotes abſtulerunt illũ ignem ꝺe altari. ꝛ videtur fuiſſe modus iſte oblationis. ſ. ꝙ ꝺeus volebat iſta octaua ꝺie monſtrare ſpecialiter gloziam ſuam coram omni populo ad eius conſolationem ꝛ incitationem ad cerimonias cultus: ꝛ ꝙ ſi ille ignis qui in altari erat cremaret iſta ſacrificia non videbatur eſſe aliqꝺ miraculum cum iſte perſtitiſſet a. 7. p̃ozibus ꝺiebus ꝛ foueretur lignis ſuppoſitis in altari vt babetur ſupra. 6. c. Voluit ergo ꝺeus ꝙ ſacerꝺotes tollerent ignem ꝺe altari ꝛ ſupponerent ligna ꝛ carnes ſacrificiorũ que nullo mꝺo incẽꝺi poterant niſi igne a ꝺeo miſſo ꝛ nunc aſpiciẽte toto populo venit ignis ſup ligna ꝛ cõbuſſit ſacrificia cum ligniſ. ſimilis mꝺus inflãmationis ꝛ apparitionis gloꝛie oñi babetur. 3. Re. 18. c. cum agiꝯ ꝺe ſacrificio qꝺ fecit helias ſuper montem carmeli coram ſacerꝺotibus baal. Nam poſito ſacrificio ſuper altare ꝺe lapiꝺibus fecit aquam multam effuꝺi ſuper carnes ꝛ altare vt ꝺifficilius ad incẽꝺendum eſſet. hoc autem tribus vicibus fecit: ꝺeinde autem inuocato nomine ꝺomini venit ignis ſuper ſacrificium ꝛ cõbuſſit ſacrificium ꝛ altare ꝛ aquam ꝛ puluerem terre.

¶ Sed adhuc queret aliquis quomoꝺo potuit tolli ignis ꝺe altare holocauſtorum quin ibi ꝺeficeret. ° ¶ Reſpondenduz eſt hunc eſſe mꝺum. ſacerꝺotes nãq; quotiꝺie in auroza cum ꝺeberet imolari holocauſtum tollebant cineres ꝺe altari induti veſtibus ſacris ꝛ ponebãt eas apuꝺ altare in aliq̃ lebete: ꝛ ꝺeinde relictis veſtibus ſacris ꝺucerent eas extra caſtra. ſic igiꝯ abſtuliſſent tunc ſacerꝺotes ligna que erant in altari ꝛ omnes p̃unas ponentes in lebetibus apuꝺ altare. ꝛ hoc factum eſt in auroza ꝺiei ad oꝛtum ſolis tempoze quo ſolebant cineres efferri ꝺe altari. ſ. inter conſummationez ſacrificij veſpertini ꝛ p̃incipium ſacrificij matutini: ꝛ tunc fuerunt poſita ligna non incẽſa ſuper altare ꝛ ꝺeſuper ſacrificiorum carnes ꝛ aꝺipes: ita vt nullaten⁹ cremari poſſent illa ſacrificia niſi igne ꝺe celo miſſo. ſic autem factum eſt qñ apparuit gloria ꝺomini toti populo ꝛ ignis egreſſus a ꝺomino. i. a ꝺeo concitatus ꝛ ſuccenſus ꝺeuorauit carnes aꝺipes ꝛ ligna: ꝛ poſt hoc autem ligna arꝺentia ꝛ p̃une que fuerãt ablate ꝺe altari reꝺucte ſunt aꝺ altare cũ p̃ioribus lignis: ita vt iam eſſet vnicus ignis ſacrificia voꝛans: ꝛ non potuit iſte ꝺeficere. ſicut babetur ſupra. 6. c. ſ. ꝙ eſſet ignis ꝑpetuus ꝛ nunq̃ ꝺeficeret in altari. ¶ Hec aũt que ꝺicta ſunt in precedentibus quattuoꝛ queſtionibus tenentur cõmuniter ꝛ ſunt ſatis veriſimilia: ꝛ intentio eoꝝ ſtat in hoc ꝙ ſacrificia ſacerꝺotũ i veteri veſtimẽto ſemp cõbuſta fuerũt igne celeſti: ꝛ ꝙ ille ignis ſemper ꝺurauit in altari ꝛ nõ poterat extingui aquis etiam ſi flumina inciꝺerent in illum: ꝛ ꝙ non inꝺigebat nutrimento qꝛ ſine illo ſeruaretur a ꝺeo miraculoſe: ꝛ tamen volebat ꝺeus ꝙ ſacerꝺos nutriret illuz ſubijciens ligna per ſingulos ꝺies. ¶ Predicta viꝺentur aꝺiuuari ex ꝺuobus. p̃imo qꝛ hic babetur ꝙ ignis egreſſus a ꝺño cõbuſſit ſacrificia. Secuꝺo ꝙ ſacerꝺotes tempoze tranſlationis in babylonem abſconꝺerunt ignem in puteo: ꝛ poſt multos annos in puteo tempoze neemie inuenta aqua craſſa ſurrexit inꝺe igniſ. ꝛ. Macba. 1. c. ꝛ ita ꝺicunt ꝙ ignis iſte nunq̃ extinguebaꝯ. Etiaz qñ poꝛtabatur altare ꝛ totum tabernaculum ꝺe loco aꝺ locum per ꝺeſertum: ſed volunt ꝙ poꝛtabatur ille ignis abſconꝺitus ſine lignis inter veſtimenta purpurea que erant operimenta altaris Nume. 4. c. ꝛ ita ꝺicunt ꝙ ſicut iſtud ſacrificiuz nunc crematum eſt igne ꝺiuino: ita ꝛ oĩa poſt iſtud: qꝛ ſemper ille ignis iꝺem manſit: ꝛ qꝛ non volunt minoꝛis ꝺignitatis fuiſſe ſacrificia que facta fuerunt in. 7. ꝺiebus conſecrationis ſacerꝺotũ: ꝺicunt illa quoq; cremata fuiſſe celeſti igne: ꝛ tamen ꝙ ꝺe illo nõ ꝺicitur qꝛ illa ſacrificia non fiebant preſente populo: ꝛ ita non viꝺerunt an ille ignis fuiſſet ꝺiuinus. Nunc vero qꝛ ꝺgregato populo facta ſunt huius. 8. ꝺiei ſacrificia ꝺeſcenꝺit ignis a ꝺomino viꝺentibus illis. ꝛ ita volunt ꝙ nullum vnq̃ ſacrificium fuerit ꝺeo rite factum qꝺ non fuerit crematum igne ꝺiuino. ꝺe his tactum eſt ſupra. 6. c. ¶ Dicenꝺum tamen ꝙ hoc ꝛz a multis teneanꝯ non viꝺentur eſſe omnino vera: nec ex ſacra ſcriptura iſta cõicantur. ſed veritas viꝺetur fuiſſe ꝙ omnia ſacrificia facta ante octauum ꝺiem qui fuit p̃imus ꝺies miniſtrationis Aaron cremabantur igne naturali ſuſcitato ꝺe lignis: ꝛ non miſſo a ꝺeo: ꝛz ille ignis erat in altari holocauſtorum ꝛ non alibi: ꝛ iuꝺicabatur ignis ille ſacer: quia erat aꝺ cremanꝺas res ſacraſ ꝛ erat in loco ſacro: ꝛ non liceret in alio vel igne cremari ſacrificia: qꝺ ſi fieret periret faciens: ſicut fuit ꝺe naꝺab ꝛ abiu ſequenti. c. Die autẽ octaua voluit ꝺeus ſpeciale miraculũ facere aꝺ oſtenꝺenꝺum ꝺignitatem ſacrificioꝝ ſuoꝝ ſ. ꝙ miſit ignem ꝺiuinitus qui cremaret ſacrificia: ꝛ poſtea hoc non eſt factum niſi aliquanꝺo multum ſpecialiter ꝛ non in ſanctuario ſed foꝛis: vt cum ꝺeſcenꝺit ignis ꝺe celo ſuper ſacrificia que fecit helias in monte carmelo. 3. Regum. 18. ¶ Et

2. cã p̃ncipalis.

Qõ. 15. A An ꝫ ſacrificia cremarẽtur igne ꝺe celo miſſo vl alio igne

ꝫ Rño ad queſitum.

ª Qõ. 16. A Qño ꝺiceret ꝺei gliaz ſup altar apparuiſſe ad cremãda ſacrificia i octaua ꝺie. Rño ad q̃ſitum.

Qõ. 17 A Qño tolli potuit ignis ꝺ altari ꝺ holocauſtoruz qn ibi ꝺeficeret. ° Rñſio ad queſitum.

Qõ. 18 A Conclio. q. p̃cedentiuz. An opi. cõiſ ꝺoctoꝝ taz catholicoꝝ q̃ ꝫ bebꝛeoꝝ ꝺe qua ſupra ſit ꝛa. Motiua eoꝝ.

ꝫ

Veritas auctoris.

dicendum de isto igne q̄ non continuatus fuerit vt maneret semper in altari: nec per se: nec cū nutrimento sed extinctus fuit: ⁊ post multa tempora subrogatus est ei alius ignis naturalis qui ex lignis suscitatus est. ⁊ hoc patet quia ista sacrificia facta sunt nunc in consecratione sacerdotum in deserto synai in principio anni secūdi ab exitu de egypto vt dictum est p̄ceden. ca. ⁊ supra isto. ⁊ postea in quadraginta annis quibus mānserūt
L israelite in deserto non fuerunt facta sacrificia: tuz quia nō habebant de quo facerent propter esse in terra in qua nō erat bomo Diere. ⁊. ca. ⁊ sic non erat aliquid de necessarijs ad sacrificia: tum ⁊ precipue propter motum ⁊ castramentationem incertam quia quacūq; hora moueretur columna que erat super tabernaculum sine per diem siue per noctem mouebant israelite castra Numeri. 9. ca. ⁊ Exod. 40. ⁊ ideo nescirent an possent cōplere sacrificia: propter qō nec incboabant illa. ⁊ hoc appet maxime cum circuncisio erat iudeis magis necessaria q̄s omnia cerimonialia ⁊ iudicialia legis cum fuerit prius data. s. abrae ⁊ cū multa astrictione seruandi eam Genes. 17. ca. ⁊ tamen circūcisionem non seruauerunt israelite in deserto: quia nullus eoruz qui nati sunt in deserto per quadraginta annos circūcisus est: sed post transitum iordanis oēs circūcisi sunt in galgala Josue 5. cap. ⁊ hoc fuit propter incertitudinez motus in deserto vt ibi colligitur. ergo ex eadem ratione non fierent sacrificia aliqua
In ōsto si fuerunt scā sacrificia. in deserto. hoc etiam significauit Moyses Deutero. 12. cap. dicens q̄ in deserto non seruabantur precepta legis: sed quilibet faciebat qō sibi placebat: ⁊ q̄ quando venirent in terram quā promiserat deus obseruarent ibi omnia ⁊ facerent ibi sacrificium in locum quem deus elegisset. ⁊ sic apparet q̄ in deserto per quadraginta annos non facta fuerunt sacrificia sed postea in terra chanaan. ⁊ consequenter toto illo tempore nō erāt ignis in altari nec ligna: quia frustra istud esset cum certum esset q̄ non debebant offerri nec cremari aliqua sacrificia: ⁊ ideo esset altare vacuum sine igne: ⁊ consequenter quādo moueretur de loco ad locum non inuolueretur ignis in operimentis purpureis cum nullus ignis portandus esset. ⁊ iste fuit modus p̄ totam viam deserti. In terram autem chanaā locauerūt sanctuarium primo in galgalis deinde in sylo Josue. 18. cap. ⁊ ibi iam fiebant sacrificia sm̄ legem: sed ignis non descendebat tunc de celo: sed excusso igne de lapidibus incensa sunt ligna in altari: ⁊ tunc continuatus est ibi ignis per appositionem lignoruz q̄diu mansit in sylo sanctuarium. cum autem translatuz est in nobe ⁊ postea in gabaon ⁊ deinde in hierusalē in templum Salomonis transferebatur altare vacuum igne ⁊ lignis: ⁊ ita extinguebatur ille ignis qui postea suscitabatur de nouo in loco vbi locaretur altare: ⁊ ibi continuabatur ignis per iugem appositionem lignoruz. iste fuit status illius ignis. Hoc modo plane
D Ad argm̄. cōis opi. Responsio. 1. falsum. ponuntur omnia ⁊ sine miraculo ⁊ satisfacimus scripture que non cogit nos ad aliquid aliud. Cum autem dicebatur q̄ ille ignis erat diuinus quo cremabātur omnia sacrificia: ⁊ q̄ nō poterat extingui aquis neq; indigebat alimento. Uiderek rem non satis rationalem dicere. p̄mo q̄ asserunt aliquid qō ex scripturis non habent ⁊ talia sunt leuia. Secundo quia ponunt miraculum sine necessitate: qō inter sapientes erroneum est. Tertio quia astruunt aliquid contra naturam sine causa. s. q̄ ignis
2m
3m posset manere sine nutrimento: ⁊ q̄ non extingueretur irruentibus in eum fluminibus. Quarto quia ponunt multa supernacua. s. portari ignem absconditum inter vestes purpureas ⁊ q̄ non lederentur vestes: qō etiam miraculum est. Quinto qz motiua eorum non sunt conuenientia. nam dicunt illum ignē semper durare ⁊ non posse extingui nec indigere nutritione: ga dicitur supra. 6. ca. ignis iste est perpetuus qui nūq; deficiet in al
4m
5m tari. ⁊ tamen nō dicitur hoc indicatiue quasi dicat q̄ ille ignis ex sua natura esset perpetuus. sed ponitur imperatiue. s. q̄ sacerdotes facerent illum esse perpetuum per continuam appositionem lignoruz. ⁊ apparet q̄ iste fit sensus qa dicitur ibi. ignis in altari semper erit quem nutriet sacerdos subiiciēs ligna mane per singulos dies. Ex hoc etiam apparet irrationabile eē
Miracla nō sē ponenda sine necita te. qō dicunt: ideſt q̄ posset ille ignis sine nutrimento manere: qz
E tunc deus ad quid cum tanta diligentia eum fouēri iuberet apponendo quotidie ligna ⁊ faciendo tot expensas in lignoruz cesores ⁊ portitores. nā ad hoc gabaonite separati sunt Josue 9. cap. et scōo Reg. 21. maxime quia si posset manere ille ignis sine nutrimentis iuberet eum dominus sic manere: quia maior laus eius esset ⁊ maior honor ⁊ dignitas sacrificiorum suoruz. Q. vo dicunt non extingui illum ignem ab aqua per id quod habetur supra. 2. Machabeoruz. 1. ca. non est conueniens probatio quia ibi non dicitur q̄ ignis qui absconditus fuit mansit in puteo: sed q̄ non inuenerunt ibi ignem sed aquam crassam: ⁊ illam hauserunt que non erat ignis: ⁊ postea cum ligna ⁊ sacrificia per fusa essent aqua illa orāte Neemia accensus est ignis. ⁊ sic non erat ibi ignis: sed miraculose per orationez neemie suscitatus est: imo ex illo loco magis apparet contra eos q̄ dicunt hunc ignem esse inextinguibilez: quia periit in puteo cuz non inuentus fuerit ibi ignis sed aqua crassa. Q. vo dicunt q̄ portabatur ille ignis de loco ad locum motis castris inter vestes purpureas: non dicunt moti ab aliqua scriptura nec quasi sit conueniens dici: sed quia est eis necessarium. cum enim asserant illum ignem semel a deo missum fuisse perpetuum: necesse erat q̄ portaretur a iudeis de loco ad locū. in quo multe difficultates sunt: etiam quia oportebat tunc foueri lignis per singulos dies cum deus ita iusserit. Dicēdum ergo sicut supra q̄ ista falsa sunt: imo ille ignis non mansit nisi diebus consecrationis sacerdotum in monte synai. Statim autez pmissus est extingui non appositis lignis: ⁊ portatum fuit altare vacuuz sine igne per omnes mansiones deserti. Cum autem dicunt q̄ etiam in septem diebus consecrationis fuerit ignis a deo datus. dicendū q̄ falsuz est: sed fuit ignis naturalis qūia nihil aliō scriptura dicit. ⁊ tamen si talia miracula tā grandia accidissent scriptura non taceret illa. ⁊ motiuuz non est conueniens. s. ne sacrificia illorum septem dierum essent minoris dignitatis q̄s cetera: quia talia fuerunt omnia alia nūq; enim cremata sunt in templo igne celesti sacrificia nisi bis. Semel autem in die p̄ma ministrationis Aaron: ⁊ iterum tempore neemie. 2. Machab. 1. cap. ideo falsa videntur ista. ⁊ tenendum est qō diximus. (Et ecce egressus ignis a domino.) ideſt q̄ deus causauit quendaz ignem ad cremanda sacrificia qui dicitur egressus ab illo: quoniam ipse solus illum fecit. (Deuorauit holocaustum ⁊ adipes qui erant super altare.) In hoc autem sciendum est q̄ omnia sacrificia que supra Aaron fecisse enarratur simul combusta sūt: ⁊ ipsa vocantur hic holocaustum ⁊ adipes. erant autem ista sacrificia a populo ⁊ a sacerdotibus oblata. naz sacerdotes obtulerunt arietem in holocaustum ⁊ vitulum pro peccato: populus autem obtulit hircuz pro peccato: ⁊ vitulum atq; agnuz anniculum in holocaustum: ⁊ bouez ⁊ arietez in pacificas hostias. hec autem comprehenduntur nomine adipum ⁊ holocausti. Nam aries oblatus a sacerdotibus holocaustum erat: ⁊ agnus anniculus ac vitulus pro popularibus imolati holocaustuz dicebā-
Ad aliō motiuū. ✠ † † G Notādū Iſale. tur. ⁊ ista tria animalia holocausti nomine assumūtur tāq; vnū esset holocaustum. Obtulit etiaz populus pro peccato hircū de quo nihil deo proueniebat preter adipes: carnes autem ⁊ pellis in sacerdotum ius cedebant. obtulit etiam populus bouem ⁊ arietem in victimas pacificas: de quibus nihil deo proueniebat preter adipes cum arietis cauda vt patet supra. 3. ca. Obtulit etiam Aaron sacrificium pro peccato. s. vitulum de quo nihil deo p̄ueniebat p̄ter adipes. carnes nāq; extra castra cremate sunt. pertinebant ergo sacrificia pro peccato sacerdotum ⁊ pro peccato populi ad solos adipes: quoniam de eis nihil preter adipes oblatum est vt patet ex predictis. dicitur autez ignis ille combussisse hec omnia quoniaz erant simul posita super altare. nam holocaustum pro peccato sacerdotum positum est super altare in ipsis lignis: ⁊ super illud locati sunt adipes sacrificij pro peccatis sacerdotum: deinde locate sunt carnes holocausti populi ⁊ adipes victimarum pacificarum atq; sacrificij pro peccato. omnia enim in vnuz aggerem super altare locata sunt: ⁊ tūc ignis egressus a domino omnia ista simul cōbussit: ⁊ q̄q̄ sacrificia pro sacerdotibus fuerint facta ~~post~~ sacrificia pro populis: non tamen fuerūt prius combusta: sed vtraq; simul ignis a deo missus exussit. (Qō cuz vidissent turbe laudauerūt dominuz.) ideſt q̄ populus vidit istō mirabile qō acciderat in emissione ignis a deo ⁊ crematione sacrificiorum: ⁊ sciens qm̄ hoc a deo erat laudauit dominum pro impenso beneficio q̄ voluerit eis monstrare gloriam suam acceptans eorum sacrificia. fic autem quasi factum est. 2. Machabe. 1. ca. vbi cum tempore neemie inquirerent iudei ignem quem delinquerant in puteo quodam euntes in babylonem reperierunt aquaz crassaz: qnā cū apposuissent super sacrificia ⁊ altare incensus est ignis cremans sacrificia. (Ruentes in facies suas.) ideſt viso tanto miraculo corruerunt ante dominum super facies suas: scilicet ponentes os super terram. Sciendum autez q̄ hoc poterat dupliciter euenire vel ex timore aut ex reuerentia magna. ex timore autem vt cum aliquando nos aliqua terribilia videntes viribus destituti collabimur: sed hoc nūt ad malum quoddam pertinere
✠ † Ruere i facie ou plſci ō cā fit. 1. cā.

2.cā. pertinere videtur nobis in penam inflictum. Alio modo ruere in faciem dicitur esse ex reuerentia: vt cum deus ad aliquez loquitur ꝛ ipse ex reuerentia se inclinat coraz eo. sicut apparet de Abraam vt habetur Genes. 17. ca. cum deus dixit ei ꝙ multiplicaret semen eius vehementer nimis: cecidit Abraam ꝓnus in faciem suam. Simile habetur Genes. 18. ca. ꝛ multotiēs alibi. turbe autem que hic ruerunt in facies suas non fecerūt ex timore: quoniam non videbatur inferendum eis in hoc aliquod malum. Item quoniam populares ꝓcognouerant descēsuruz istum ignem de celo ad cremandum sacrificia: quia supra dixerat eis Moyses. iste est sermo quem ꝓcepit dñs facite ꝛ apparebit vobis. ex hoc igitur existentes securi de gloria domini apparitura non poterant timere cum appareret. Itez quia hic dicitur ꝙ turbe videntes istum signum factum a deo laudauerūt dñm ruentes in facies suas. sed manifestum est ꝙ si ex timore deum laudantes esse debuissent ꝛ corruerent in terra: corruissent quidem certissime sed laudare non possent quoniaz laus attentionem exigit que in attonitis non est. Dicēduz ḡ ꝙ populus ruit in facies suas ex reuerentia nō ex timore.

Deter. q.

¶ Capitulum. x.

ifra. 6. g. Nūe. 3. a. ꝛ. 26. g

ps. 105.

Filij aaron occidunt.

ARreptisqz Nadab ꝛ Abiu filij Aaron thuribulis imposuerūt ignem ꝛ incensuz desuper offerentes coraz domino ignē alienum qđ eis ꝓceptum nō erat. Egressusqz ignis a domino deuorauit eos: ꝛ mortui sūt coraz domino. Dixitqz Moyses ad Aaron. Hoc est qđ locut⁹ est dominus. Sanctificabor in his qui appropinquāt mihi: ꝛ in cōspectu omnis populi glorificabor. Qđ audiens tacuit Aaron. Vocatis autem Moyses mysahele ꝛ elysaphā filijs Oziel patrui Aarō: ait ad eos. Ite ꝛ tollite frēs vestros de cōspectu sanctuarij: ꝛ asportate extra castra. Confestimqz ꝓgentes tulerūt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis: ꝛ eiecerunt foras vt sibi fuerat imperatum.

Lōnerio capituli. Diuisio.

Qō. I A Quo ministratio thymiamatis fuit ꝺcessa vnoḇ⁹ filijs aarō maioribꝰ: ꝛ q̄re potiꝰ isti q̄z miozes filij cōbusti sunt.

Qō. 2 A Qr agat ḇ de Nadab ꝛ abiu sacerdotuz ꝓditiōe. a 1.cā.

Arreptisqz. ¶ Dicto de sacerdotum consecratione. ꝛ officij administratione: agitur de quorūdam sacerdotum perditione. s. de Nadab ꝛ Abiu morte. ꝛ tangūtur tria. ꝓmo euentus combustionis. secūdo actus correctionis. tertio in sacrificijs defectꝰ comestiōis. scēa ibi. (Dixitqz Moyses.) Tertia ibi. (Locutusqz est.) ¶ Circa primum ad euidentiam eorum que in hoc cap. continentur. Sciendum est ꝙ ista dies octaua de qua in precedenti ca. dicitur. fuit prima dies in qua sacerdotes consecrati ministrauerunt. nam per dies septem precedentes durauerat cōsecrationis ritus. In ista autem octaua die Aaron ministrauit faciens omnia sacrificia: filij autem sui qui etiam consecrati erant in sacerdotes decebat vt aliqua ministeria facerent. vnde precedenti ca. dicitur ꝙ filij Aaron obtulerunt ei sanguinem hostiarum apud altare: obtulerunt quoqz carnes concisas ad disponendum in altari super lignorum struem: alia quoqz ministeria eisdez relicta sunt. ꝛ ga cremare thymiama super altare thymiamatum ꝛ disponere lucernas erat ministratio quotidiana semel in aurora ꝛ semel ad vesperum vt habetur Exodi. 30. ca. fuit ista ministratio tradita filijs Aaron in eadez die: ꝛ quia ista ministratio erat aliquā te dignitatis fuit concessa maioribus filijs Aaron. s. Nadab ꝛ Abiu. duo autem minores. s. Eleazar ꝛ Ithamar non ministrauerunt. ideo illi duo primi solum combusti sunt cum errassent in ministrādo. ¶ Fuit aūt iste casus hic posit⁹ q̄uis non ꝓtineat directe ad legem sacrificiorum. Sunt tamen due cause ꝓpter quas hic ponitur. a Prima fuit quoniaz istud fuit incidens eadem die in qua facta sunt ea que enarrantur precedenti ca. ēt fuit in illis de quorum consecratione supra actum est. fuit etiaz aliquo modo pertinens ad ritum sacrificiorum q̄q̄ indirecte: cum hic dicatur ꝙ sacerdotes isti combusti sunt quia obtulerunt ignem alienum: ex quo insurgit quoddam documentū affirmatiuum. s. ꝙ in sanctuario debet solum ministrari in igne sacro qui est super altare holocaustorum nullo prophano igne apposito. ¶ Secunda causa huius est quoniam deus volebat mouere israelitas ad cultum suum ꝛ erant mouendi per timorem: qz erat viri imperfecti: ideo conueniens fuit enarrare hic aliquem casum ꝛ magnam penam inflictam peccantibus vt sic audientes timerent ꝛ a similibus erroribus abstinerent. verba namqz enarratiua inflictarum penarum audientibus timorem incutiunt vt habetur. 1. Reg. 3. c. cum dicit. ego faciam verbuz ꝛ quicunqz audierit tinniēt ambe aures eius. Enarratio autem istius horrende pene inflicte sacerdotibus male ministrantibus omnes posteros ad custodiam diligentem cerimoniarum dei incitaret. decens ergo fuit vt poneretur hic ista percussio. (Arreptisqz nadab ꝛ abiu filij Aaron thuribulis). i. nadab ꝛ abiu filij Aaron arripuerunt thuribula. isti enim acceperunt illa ad ministrandum. ¶ Pro quo sciendum est ꝙ ministeriuz quoddam erat perpetuum in altari thymiamatum. s. ꝙ quotidie incenderetur thymiama super altare in mane ꝛ in vespere vt habetur Exo. 30. c. fiebat autem hoc modo. s. ꝙ in altari holocaustorum erant quinqz genera vasorū. s. lebetes: ꝛ fuscinule: ꝛ vncini: ꝛ forcipes: ꝛ ignium receptacula. de quibus omnibus dictum fuit Exo. 27. et. 38. c. omnia autem ista quattuor vtensilia pertinebant ad vsus altaris holocaustorum. Quintum aūt est. s. ignium receptaculum pertinebat ad altare thymiamatum. nā nullus vsus eius erat in altari holocaustorum: ideo pendebat istud receptaculum ignis de cornibus altaris holocaustorum inter cetera vasa: ꝛ q̄q̄ dicamus vnum receptaculum ignis: tñ plura erant quoniam etiam ipsa littera Exodi. 27. c. dicit esse ignium receptacula: vnde plura sunt. Erant autem ista ignium receptacula quedam vasa enea capacia ꝛ concaua ad ponenduz prunas. sacerdotes autem in aurora accipiebant thuribula ista siue ignium receptacula ꝛ ponebant in eis prunas de altari holocaustorum atqz thymiama: ꝛ introducentes imponebant altari thymiamatum cūqz exustū fuisset thymiama reducebat illud vas ablatum de altari thymiamatum cum cineribus suis ad altare holocaustorum: ibiqz conseruabatur vsqz ad vesperuz vt iterum similis fieret ministratio. Erat nāqz in qualibet die ministratio bec ad mane ꝛ ad vesperū vt habetur Exo. 30. c. Ista autem vasa in quibus fiebat hec ministratio quoniam suscipiebatur in eis thus thuribula vocabantur. de quibus hic dicitur ꝙ arripuerunt thuribula nadab ꝛ abiu ꝛ posuerunt desuper incensum. dicitur autem hic arreptis: quoniam arripere quandam impetuositatem significat. sic habetur Gen. 34. cum dicitur. arreptis duo Jacob filij Symeon ꝛ leui fratres dine gladijs ingressi sunt vrbem. ibi enim impetus irati hominis ad pugnam designatur. sic etiam Exo. 32. c. dicitur. arripiens vitulum quem fecerant cōbussit ꝛ contriuit vsqz ad puluerez. vbi etiam impetus valde irati hominis designatur: qñ Moyses magna indignatione permotus contriuit vitulum ꝛ cōbussit. hic autez dicuntur isti arripuisse quoniam per quēdam contemptuz siue per passionem fecerunt: vnde in hoc fuit quedam pars culpe eorum vt cōburi mererentur. de hoc tñ magis infra dicetur. nā vt quidam volunt isti ebrij erant cum ministrauerunt: impetus autem ebrietatis turbulento motu atqz incōposito homines trahit. quicquid autem sit isti videntur ex aliquo impetu vel cum irreuerētia thuribula assumpsisse. qđ ḥ arripē signat. (Nadab ꝛ abiu filij Aarō.) Preter hos erant alij duo filij eleazar ꝛ ithamar: isti tamen non ministrauerunt offerentes incensum. cuius causa est quoniam ministerium istud erat magni honoris: ideo tribui debebat viris magis honoratis. sic autem nadab ꝛ abiu cum essent maiores filij Aaron. Jté patet eos fuisse honorabiliores: quoniam cum deus iussisset ascendere Aaron ꝛ septuaginta seniores cum Moyse ad montez synai: mandauit quoqz vt ascenderent illuc nadab ꝛ abiu: non tamen ascenderunt alij duo minores filij. s. eleazar ꝛ ithamar vt habetur Exo. 24. c. cuz dicitur. Moysi quoqz dixit ascende ad dominum tuū ꝛ Aaron nadab ꝛ abiu. ꝛ. 70. seniores israel: ꝛ adorabitis procul. (Imposuerunt ignē ꝛ incensum desuper). i. acceperunt isti duo thuribula duo que pendebant de cornibus altaris holocaustorum: ꝛ super illa posuerunt prunas que non erant de igne altaris holocaustorum sed de igne prophano: ꝛ desuper posuerunt incensum vt introducerent ad cremandum coram domino in altare thymiamatum. Erat autem istud altare thymiamatum intra tabernaculum vt habetur Exo. 30. c. incensum autem de quo hic dicitur non erat simplex incensum qđ thus appellatur: sed erat alterius modi scilicet compositum ex multis speciebus vt habetur Exodi. 30. c. de cuius compositione ibi agitur. (Offerentes

2.cā.

B † Notanduz litterale.

C Quid ignitū receptacula sint.

D † Eleazar ꝛ ithamar filij Aarō qr nō offerebāt icēsuz.

† † †

coram domino ignem alienum.)scilicet q̄ isti duo sacerdotes offerebant coram domino de igne alieno. Nec tamen intelligē dum est q̄ ipsi iam essent offerentes ignem alienum quando a domino combusti sunt.naz ministratio ista fiebat in altari thymiamatum qō erat intra tabernaculum. isti autem sacerdotes combusti sunt coram altari holocaustorum.nā inde exiuit ignis a domino qui combussit eos.sed dicuntur isti offerentes ignez alienum non q̄ eum actualiter offerrēt:sed q̄ iam in thuribulis posuerant offerre parantes nisi morte preoccuparentur.fuerunt autem a domino combusti anteq̄ offerrent.dicitur autem q̄ isti offerebant ignem alienum:quoniam ad omnes ministrationes erat ignis sacer.ipsi autem ignem prophanum assumpserunt.Qō quidem satis magnum peccatum erat z contemptus dei:ficut si quis deo animalia immunda offerret.

¶Quomodo sacerdotes isti poterāt ignem alienum coram domino offerre. Questio.3.

A **Sed queret** aliqs quomodo sacerdotes isti poterāt offerre ignem alienum coram dño.nam erant in atrio tabernaculi.in hoc autez nō videbatur esse aliqs ignis alienus. ¶Respōdendum est q̄ in atrio tabernaculi erat ignis sacer qui dicitur ignis in altari.erat etiam ignis prophanus:z iste erat qui proficiebat ad coquenduz carnes sacrificiorum pro pctō z victimas pacificas.nam vt patuit supra.8.ca.in omnibus illis diebus quibus fuit consecratio facta manebant sacerdotes in atrio tabernaculi.z ibi coquebāt carnes apud ostium tabernaculi.Sed hoc manifestum est q̄ non erat super altare:sic autem in sacrificijs pro peccato patet.nā itra sancta sanctorum sacerdotes coquebant carnes illas z comedebant vt habetur supra.6.ca.de hoc ergo igne qui erat in sanctuario poterant Nadab z Abiu accipere ad offerendum coraz dño. ¶Sz dicet aliquis q̄ forte illa die non erat ibi ille ignis prophanus:iō non videtur vnde potuissent accipere ignē alienuz. ¶Cui rñdendum est q̄ in hac octaua die in qua Nadab z Abiu cōbusti sunt z obtulerunt ignem alienū erat ignis prophanus in sanctuario:nam necessarius erat ea die ad sacrificiorum carnes coquendum que proueniebant sacerdotibus.nam ea die sacerdotes habuerunt partes victimarum pacificarū populi.s.de agno anniculo z de boue:habuerunt etiam totum bircum pro peccato qui cedebant eis in iura sua vt patet infra cum dicaē q̄ Moyses conquestus est de Aaron reperiens bircuz pro peccato cōbustum quare non comedissent illuz.ad has igitur carnes sacrificiorum coquendas necessariū est vt eadē die fuisset ibi ignis prophanus de quo Nadab z Abiu assumpserūt. ¶Sed adhuc queret aliquis qō fuit motiuum istorū ad offerēdū ignē alienum cum haberent ibi ignem altaris de quo poterāt offerre.ª ¶Aliqui dicūt q̄ hoc fecerunt turbati mente ꝓpter ebrietatem vt volunt iudei.non poterant ergo discernere quid eis agendum esset:an de igne sacro vel prophano offerrent.sed de hac ebrietate an fuerit in sacerdotibus infra dicetur. Poterat autem forte fieri ex contemptu cerimoniarum diuinarum non curantes an de sacro vel prophano offerrent nihil in hoc existimantes differre.poterat quoq̄ fieri ex quadam inaduertentia cerimoniarum:z ad hoc suffragabatur q̄ isti noui erant in ministrando:nunq̄ enim ante hoc ministrauerant:quia vt dictuz fuit supra.ista erat octaua dies a principio cōsecrationis in qua ipsi ministrare inceperunt.nimirū igitur si indocti adhuc erāt. z hec videtur esse conuenientior ratio atq̄ motiuum ipsorum. (Qō eis preceptum non erat.)idest non fuerat eis mandatum q̄ offerrēt de igne alieno:sed de eo qui erat in altari:q̄q̄ vbi hoc mandatuz fuerit non satis patet:quia tamen hic dicitur q̄ eis non mandatum fuit offerre de igne alieno.satis manifestuz fuit q̄ alibi mandatum fuerit etsi non exprimatur. ¶Sciēduz tamen est q̄ sm veritatem huius littere nō inferebatur q̄ deus iuste occiderit Nadab z Abiu qñ dicitur q̄ non precepit eis dominus offerre de igne alieno.ex hoc tamen non sequitur q̄ peccauerint si obtulissent:quoniā q̄uis deus non precepit sacerdotibus offerre de igne alieno:tamen non ex hoc obligabātur ad non offerendum de igne alieno:sed cum veniisset.naz id qō non positum est in lege nihil obligat:z ficti deus nō iussisset de quo igne offerrent coram ipso in altari thymiamatum:sed simpliciter protulisset q̄ offerrent ignem z incensum super altare thymiamatum q̄uis offerrent de igne alieno non peccarēt: erat nāq̄ eis indifferens offerre de quo vellent.sed est sensus q̄ deus non preceperit sacerdotibus offerre de igne alieno.i. q̄ vetuit offerri de illo.(Egressusq̄ ignis a domino deuorauit eos.)ideſt deus misit ignem qui cremaret istos sacerdotes: erat autem iste ignis qui erat super altare holocaustorum.z dicebatur egredi a domino:ideſt ab altari in quo erat deus: vel egredi ab eo quoniam deus illum egredi faciebat. nam naturaliter non poterat ille ignis egredi in transuersum ad cremandum illos duos sacerdotes.est enim motus ignis naturalis sursum ad locum leuitatis:motus autem iste fuit lateralis potissime qñ directe fuit iste ignis egressus contra sacerdotes istos z non ad aliquam aliam partem sanctuarij. ¶Fuit autē iste modus sic factus.sacerdotes enim acceperūt pznas in thuribulis de igne alieno:qui cum intraturi essent per ostium tabernaculi ad ponenduz thuribula super altare thymiamatū egressus est ignis ab altari qō erat ꝓpe ostium tabernaculi z deuorauit sacerdotes.sic videtur in littera infra cum dicitur.ite z tollite fratres vestros de conspectu sanctuarij z asportate extra castra.z sic dicitur q̄ isti erant mortui iacentes in conspectu sanctuarij.vocat autem sanctuarium ipsum tabernaculuz: non enim potest accipi pro atrio z toto sanctuario:quia tunc iacerent isti extra atrium ad hoc q̄ essent in conspectu sanctuarij.sed falsum est.dicuntur ergo fuisse in conspectu sanctuarij: ideſt ante ostium tabernaculi. ¶Fuit autem iuste factuz vt isti cremarentur ab igne qui erat in altari.nam per que quis peccat in his torqueri debet.bi autem peccauerunt in igne altaris: ergo debebant puniri in igne altaris.hoc autem patet qñ isti debebant suscipere de igne altaris ad cremandum incensum coram domino:acceperunt aūt de igne alieno:ideo debuit ignis altaris eos punire.Sic enim puniuit:quoniam egressus est ab altare ignis z cremauit sacerdotes.

¶Quare deus Nadab z Abiu sacerdotes cremauerit:z ꝓpter quid alienum ignem acceperunt. Questio.5.

Circa hoc autem aliquis inquiret que' fuit causa quare de⁹ cremauerit istos sacerdotes. In quo aliqui respondent q̄ fuerunt cremati ꝓpter malum quod fecerunt in monte synai quando viderunt dominum z comederunt atq̄ biberunt vt habetur Exō.24.naz dicit ibi Ra.Sal. q̄ omnes illi qui viderunt ibi dominum z comederunt atq̄ biberunt peccauerunt:z per hoc punitiones in eis facte sunt.punitionem autem dicunt factam in Nadab z Abiu quando cremati sunt hic.de senioribus autem septuaginta z de omnibus alijs dicit alibi fuisse factas punitiones.De hoc tamē an isti peccauerint videndo deum z postea comedendo: late dictum est Exō.24.capi.z conclusum q̄ non peccauerunt.q̄q̄ tamen daretur q̄ peccassent non sequebatur q̄ ꝓpter hoc puniti sunt hic.nam hic exprimitur causa specialis ꝓpter quā puniti sūt: scilicet quia ignem alienum obtulerunt.non igitur potest stare q̄ fuerunt combusti nisi quia obtulerunt ignem alienum. z ista est positio communis z est necessaria sm litteram. ¶Quomō tamen isti alienum ignem obtulerint multū dubitant.Dicit autez Rabbi Salomon.z Rabbi Moy.z Rabbi Symeon q̄ isti erant ebrij:ideo nescierunt quid offerrent sicut ebrius in luce tubat.Qō fundant per id quod habetur in principio littere:scilicet arreptis Nadab z Abiu thuribulis posuerunt desuper incensum.arripere autem impetuositatem quandam z passionez perturbate mētis notat:qō ebrietati satis conuenit.Secundo probant quia infra habetur preceptum ofi ne sacerdotes bibant vinum aut aliquid quod inebriare potest eo tempore quo ministrant vt habeant scientiam discernendi:sed hoc immediate ponitur post istorum interitum.videtur igitur ob hoc dictuz quasi isti inebriati fuerunt:z ob hoc non habuerint vim discernendi de bono z malo:z igne sacro z nō sacro.¶Sed nō multum videtur q̄ isti inebriati eēnt.ª Primo quia tunc erat satis diluculo:scilicet quando isti venerunt ad sanctuarium ad ministrandum coram patre suo:quoniam necessarium est q̄ isti veniſſent ad cerimonias sacrificij matutini.Sacrificium autez istud fiebat in ortu solis.de hoc patet quia precedenti capi.dictum fuerat q̄ iste cerimonie sacrificiorum deberēt fieri absq̄ cerimonijs matutini sacrificij.sed cum soli quattuor essent filij Aaron sacerdotes z ipse Aaron cum eis non videtur posse fieri q̄ aliquis eorum veniret sine alijs:precipue quia isti venerunt omnes simul ad ista sacrificia cuz Moyses vocauerit tā patrem q̄ filios:quia ergo diluculo venerant non videtur q̄ iam ebrij essent cum homines alicuius honoris vel bonitatis etiā si aliquādo inebrientur:non tamen diluculo inebriari soliti sunt.Sic igitur non essent in auroza Nadab z Abiu ebrij cū veniſſent ad sanctuarium.z ista conueniens ratio est.naz simili ratione vtitur beatus Petrus in actibus Apostolorum.ca.2. cum hebrei dicerent apostolis q̄ ebrij eēnt quando loquebant

varijs

In q̄ loco fuerūt ebusti sacerdotes isti.

Modus egressionis ignis

Qr isti sacerdotes pūiti sūt igne.

A Rño ad questituz.

B Dubium Rñ. multoz iudeozum.

B Cōfuta. Q. Nadab z abiu sacerdotes ñ eēnt ebrij ª 1.rō.

Obiectio.

Rñsio.

Qō.4. A Qūo Nadab z abiu adignē alienū offerendū moti fuerunt. ª nōnul.rñ. ad questitū.

† B Notādum hic.

L

varijs linguis aduenięte ſuper eos ſpūſancto.nō enīz ſicut vos exiſtimatis bi ebrij ſunt cum ſit hora diei tertia.Si igitur dici poterat rationabiliter in argumentatione q̄ apoſtoli non erant ebrij nec erat veriſimile eos eſſe ebrios quia tūc erat hora diei tertia:ſic ꝛ diſſimilius veritati erat iſtos eſſe ebrios cum venerint ad miniſtrādum in ſanctuariū in hora prima diei.ſ.ad ortum ſolis. ℂ Itē non eſt ſatis conueniens q̄ iſti eo tēpore ebrij eſſent:q̄n iſta erat prima dies in qua miniſtraturi erāt in ſanctuario:ꝛ hoc eis predictū fuerat.non ergo conueniēs erat dici iſtos eſſe ebrios.nam dato q̄ iſti viri viliſſimi eēnt cum tū ſcirent iſtaz eſſe primā diez miniſtrationis ſue ꝛ totuz populū illuc congregandū ſaltē bonoris quodā permoti deſiderio attēte ſe habere cozā toto populo laborarēt ne veriſum ab hoibus haberentur. ℂ Item ſi iſti ꝓpter ebrietatē feciſſent:cum iſtud vitiū valde turpe ſit increpuiſſet deus iſtoz̄ p̄uitatē poſtq̄ mortui ſunt:ſed de hoc nihil habet.ergo nō eſt veriſimile. ℂ Itē ſi iſti ita ebrij eſſent vt neſcirēt quis eēt ignis ſacer vel ignis ꝓphanus aut de quo igne ſibi ſumēduz erat eſſet in eis magna mentis pturbatio:hanc autē exterioribus indicijs ſatis facile colligi erat:ſicut in hominib⁹ qui nimis ebrij ſunt ebrietatis ſigna faciliter deprehendunt.deprehēdiſſet igit moyſes vel aaron aut eleazar vel ithamar ebrietatē nadab ꝛ abiu:ꝛ tunc vetarēt eis ne miniſtrarēt.hoc tū non factū eſt:ergo nō videt q̄ eēnt ebrij. ℂ Itē prius filij aaron obtulerūt ſanguinem victimarū aaron exiſtēti apud altare ꝛ decoziauerūt pecora imolata atq̄ cōciderunt in fruſta partes ipſas ſup altare offerētes aaron:hanc autē miniſtrationē vel iſti ſoli fecerūt vel ipſi p̄ncipaliter q̄n maiores filij aaron erant ꝛ in oibus ſacrificijs p̄ncipaliores eſſe debebant.Si autē hij ebrij eſſent apparuiſſet in his miniſtrationibus qz difficiliores erant q̄ accipere ignem:ſed nō apparuit. ergo non erāt ebrii. ℂ Dicendū autez eſt q̄ bi non acceperunt ignē alienum quaſi mente perturbati ꝓpter ebrietatē:q̄n vt dictū eſt nō erat veriſimile eē in illis tūc.Sed fecerūt hoc ex cōtēptu quodam:vel quod veriſimiliuſ eſt fecerunt hoc ex quadam inaduertentia ꝛ ignozantia.nam hoc facile ſatis erat:qz iſti noui i miniſtratione erant cū nūq̄ ante miniſtraſſent.incipientib⁹ autem aliquam miniſtrationē facile eſt errozes contingere:nec poſſunt ita caute operari ſicut illi qui ex habitu operantur.nec erat difficile eos ignozare ea que dicta fuerāt ſibi de offerendo ignez ſacrū ſuper altare:quoniā incipiētes aliquas res nouiter exequi frequēter ſtupefiunt ꝓpter non habere habituz qui hominem habilitat et agit faciliter operari vt patet per Ariſto.2. ethicozū.contingit igitur multotiēs vt illi qui noua opera incipiunt etiā circa quedam notiſſima pturbentur ꝛ errent.Quicquid tū fuerit oportet q̄ hic acciderit aliqua negligentia.alꝫ.n. non punirent vltimo ſupplicio. ℂ Ad rōnes autē rabbi Salomonis ſatis faciliter reſpondet. Ad primā cum dicit q̄ hic ponitur arripere qđ ſignat quandam ipetuoſitatem.Dicendū eſt q̄ q̄uis ſm vim huius dictionis impetus quidam deſignetur: tamē in ſacra ſcriptura non ſemper obſeruat ꝓprietas vocum ſicut in pleriſq̄ patet locis:ſic hic quoq̄ non fuiſſe ſeruataz ꝓprietatē vocis dici poteſt:potiſſime cum littera hebraica a qua arguendū eſt non faciat aliquam differentiā hic in virtute huius dictionis:ſed ſimpliciter capere vel ſumere dixit.trāſlator autem noſter arripere poſuit qđ ex virtute latini idiomatis impetum quēdam ſignat:non tū ſemper vocum ꝓprietas obſeruatur vt dictum eſt. ℂ Ad aliā rōnē cum dicit q̄ hic deus ſubiunxit ne ſacerdotes vinuz biberent:non ſufficienter inducit q̄ dictuz fuerit hoc ac ſi nadab ꝛ abiu ebrietate turbati errauerint in miniſtrādo:ſed eſt quedā p̄ſumptio multū remota que ſatis tollitur etiā de iure per aliam preſumptionē foztiorē.Cū igitur ſolidior ex p̄cedentib⁹ p̄ſumptio inducat hec ſatis abolet. ℂ An mors nadab ꝛ abiu iuſte inflicta ſit.Et quare pene inflicte a deo maiores ſunt q̄ pene inflicte a legiſlatozib⁹. Qō.6.

Nunc autem inquirenduz eſt de iſta morte nadab ꝛ abiu an iuſte inflicta ſit:q̄n ſortaſſis alicui videbit pro paruo delicto vltima ſoze illata ſupplicia. ℂ Ad qđ dicendum eſt iſtaz mortē ſatis iuſte illataz fuiſſe.nam tunc aliquis iuſte puniri dicit quando culpa maioz eſt q̄ pena:aut ſaltem equantur: ita vt culpe grauitas a pene quātitate non excedatur.Sed hic fuit illata pena minoz adhuc q̄ culpa.ergo mors iſta iuſte illata eſt.qđ apparet q̄n pro quolibet peccato mortali quātūcunq̄ illud paruum ſit infernalis pena debita eſt:ſic etiam infligit.ſed ipſa maioz eſt q̄ quelibet pena tēporalis etiaz q̄ omnes ſimul: ergo pro quocūq̄ peccato mortali mors tēporalis iuſte infligit quantūcunq̄ illud paruum ſit.nos tū in his ſorte admiramur: quoniā reſpicimus conditionē legaliū penaruz.in legibus nāq̄ humanis nunq̄ capitalis pena imponit niſi pro maximis criminibus.cum ergo nos videamus aliqua peccata que ad maxima pertinere non vident exiſtimamus iniuſtā fieri punitionem ſi pro illis tēporalis mors infligatur. ℂ Sed in hoc cōſiderādum eſt non fieri conuenientē cōparationē in inflictione penarum de legibus humanis ad leges diuinas:ꝛ hoc pp tria. Primo quoniā leges humane puniunt ad corrigendū:deus autem in ſtatu morientiū magis punit ad cruciandū vel vlciſcendū.qđ patet quoniā illi qui in inferno ſunt puniunt non vt emendēt ſed vt in eternuz crucient. ℂ Aliquis autē arguet de his qui in purgatorio ſunt q̄n a deo puniunt:tū non eternaliter cruciantur.ideo dicit ad corrigendū non ad vlciſcendū factum. Reſpōdendum eſt eos qui in purgatorio ſunt nō puniri ad emēdationem ſed vltionē quoniā ſoli illi puniunt vt corrigant qui mali eſſe poſſunt.illi tū qui in purgatorio ſunt nō poſſunt eē mali quia iaz non ſunt in ſtatu merēdi nec demerēdi:ſed in ſtatu recipiendi premiū pro merito vel demerito ꝛ pertinēt ad confirmatos in gratia:ſicut illi qui ſunt in paradiſo.ergo non poterūt peccare nec ꝓpter aliquam emendationē punient ſed propter vltionē. Itē punitio ad correctionē ſolum datur illis qui mali ſunt vt boni fiant:ſed illi qui ſunt in purgatorio mali non ſunt. ergo non punient ad correctionem.patet antecedens:q̄n ſi alij q̄ mali punirent ad correctionē diceremus bonos puniri:ꝛ ſic contingeret eos qui in vita eterna ſunt ꝛ boni ſunt puniri:hoc tamen falſum eſt. Qui autē illi qui ſunt in purgatorio boni ſint manifeſtū eſt quoniam in charitate deceſſerūt.nullus enim in purgatorio eſt aut eſſe poteſt qui nō in charitate deceſſerit:huiuſmodi autē omnes boni ſunt.neceſſariū igitur eſt vt punitio illa non ad emendationē ſed ad vltionem ſit.Eſt autē hoc modo ad vltionē:quoniā iſti qui in purgatorio ſunt peccauerūt:ꝛ q̄q̄ deus eis veniam dederit petētibus:manſit tū pro peccato expiandum aliquid:ꝛ quoniā hoc in vita homo in ſe non vltus eſt deus in eum poſt mortem vlciſcit. ℂ Eſt igitur generale q̄ omnes pene inflicte hominibus a deo in ſtatu morientiuz ſunt ad vltionem ꝛ non ad emendationem:quoniā poſt mortē emēdatio nulla ſed cruciatio aut gloziatio reſtat. In punitionibus autem legum humanarum dicendum eſt q̄ omnes infligantur ꝓpter correctionem.non enim intendit legiſlator homines deſtruere:ſed eos ad communionem politicam bonoſ efficere.iſta enim tam legum q̄ legiſlatoruz intentio eſt vt ciues boni efficiantur.ſic enim ait Ariſto.ethico.lib.1.dicens.intentio legiſlatoris eſt facere ciues bonos ꝛ ob auditoꝛes legum:ideo nō oportet vt pene que infliguntur maiores ſint q̄ vt ad correctionem ſufficiant. Ad hanc autem non requirit tanta ſeueritas quanta ad ipſam directam vltionem. ℂ Sed adhuc arguez q̄ non ſint omnes inflictiones penarum legalium ad emendationē:ſed q̄dam ſint ad vltionē.qđ apparet in eis qui ob maleficia ſua vltimo plectuntur ſupplicio.nā in eis correctionis nulla ratio haberi poteſt cum non ſuperuiuāt. ℂ Reſpondendū eſt q̄ in his a legiſlatoribus pene infliguntur ad correctionem.nā ꝛ ſi iſtos qui vltimo affliguntur cruciatu corrigi non contingat quoniā iam non ſunt:corriguntur tū omnes manentes metu penarum inflictarū his:qđ reſpublica intendit inducere.ſatis enim eſt vt hi qui peſtilentes ſunt politicam cōmunicationem valde diſturbantes ab ea extirpentur ꝛ ceteris per hoc ciuibus in quibus ad bonum ſpes eſt correctio ſuperueniat.Cum igit conſtet omnes penas a lege inflictas directe ad correctionē dari:ad vltionem autem nullam.penas quoq̄ que a deo in ſtatu morientiū infliguntur directe omnes ad vltionem eſſe:ad emendationē autez nequaq̄ neceſſariuz igitur erit vt maiores ſint pene quas deus peccantibus in ſtatu morientium infligit q̄ ille que a legibus humanis inferuntur:cum ad emendationē non oporteat eſſe tā tam rigoris ſeueritatem quanta in vltione exigenda requirit. nam vltio totalem vitiozum punitionem ꝛ extirpationem dicit.correctio autem ſolum in futurum cauet:ſcilicet non curans q̄ crimina facta fuerint:ſed ſolicite agens ne in futuro ſimilia quis agat. vltio autez directe futurū non reſpicit.ſed quare peccatum ſit preteritozum malozum penas expetit. ℂ Secunda cā propter quā non debet eſſe comparatio inflictarum penarum a lege humana ad inflictiones penarum ſm diuinum arbitrium: eſt quoniam pene cum iuſte inferuntur iuxta cōmenſurationez culparum fiunt:ſed in humana conditione apud legiſlatoꝛes nō reperiuntur tante penarum diuerſitates ſi pro peccatis quibuſlibet ea que quis meruit infligeret:qđ contingit reperiri in punitionibus a deo factis.ergo maiores debent eſſe punitiones a

1.rō. 3.rō. 4.rō. 5.rō. 6.rō. C Ꝓpter quid nadab ꝛ abiu alie nuz ignē acceꝑint. D Ad argumēta iudeoꝝ. Ad p̄mū Ad ſcōz. A Riō ad q̄ſitū. a Triplici ō cā ñ fit i pena iflictione ō legib⁹ būanis ad diuinas cōparatio. 1.cā. Obiectio Riſſio. B An illi q ſt i purgatorio puniāt adultionem vel ad emēdationem. Regula generalis. Obo. Riſſio. C * 2.cā.

deo inflicte in statu morientium saltem cuius in viuentibus interdum inchoatur modus q̄ eas que a legumlatoribus inferūtur: qō apertius dicitur. oportet enim si iuste penas imponimus peccatis vt fm diuersitatem inequalitatis. ita penarum diuersitatē in magnitudine applicemus. sed in cōmunicatione humana sunt varie communicatorū species in quantitate differentes: oportet ergo penas in quantitate differre: sic vt maxima pena pro solis maximis peccatis detur: media pro mediis ⁊ sic de ceteris. sed in humana cōmunicatiōe maior pena esse non potest q̄ mortis inflictio: q̄q̄ in modo inferēdi satis distet. ergo non debet dari mortis cruciatus nisi pro maximis delictis: alia autē que minora sunt ⁊ quecunq; minima. q̄q̄ fortassis fm seipsa mortem infligendam expeterent: quia tamen illa penarum ciuiliuz maxima est que pro maximis delictis dumtaxat infligi debeat minores exigunt penam. ergo oportet pro his minores decerni cruciatum cum ista maximis peccatis equalia nō sint. In punitionibus autem a deo factis q̄q̄ hoc generale sit q; fm diuersitatem magnitudinis culpe pene diuersa inflictio fit: tamen pene distinctiones sunt q̄ apud leges humanas: quoniā legislatores q̄q̄ aliquando velint vitia equa punire mensura eis trī possibile non est: vt siquis hominem occiderit lege humana occidendus est: si autem decem milia virorum interemerit solum quoq; occiditur. huius tamen peccatum decies milies peccato alterius qui vnum trī virum occidit maius esse necessariū est.

Minima penaz apō deū collata mortētibus est maior maria pēa quā legislatores infligūt

¶ Ad iustam ergo penarum distributionē cōueniebat vt huic decies milies maior infligatur pena: sed hoc apud legislatores reperiri impossibile est: quoniam cum mortem intulerint nihil amplius qd agant habent. sic enim ait Christus Mat. 10. ca. q; homines corpus occidere possunt ⁊ amplius nihil agere. deꝰ tamen adhuc preter ista habet alias inflictiones penarum: nam ipse decies milies maiorem infligit penam ei qui decem milia virorum occiderit q̄ ei qui vnum trī. habet enim deus tot genera penarum quot sunt diuersitates peccatorum. cuius causa: quoniam leges humane hominem mortalem existentem penis afficiunt: ⁊ ob hoc mortem vltimum supplicium vocant: quoniā post hoc homo in quem legislatores possunt non manet. deus autem ipsam animā separatam punit infernalibus vel purgatorijs mancipatam supplicijs: aut ipsum hominē affliget post resurrectionē. horum autem vtrunq; incorruptibile est: ideo quātacunq; in eis seueritas exerceri potest: pīsertim cuz tota ipsa rerum natura deo iubenti obediat ⁊ cum in punitionē nostrā eaz mutare voluerit ad hoc tota conuertet. sic habet Sapien. 5. ca. pugnabit pro eo orbis terrarū contra insensatos. ⁊ iterum. accipiet armaturā zelus illius ⁊ armabit creaturam in vltionez inimicorum. potest igitur deus omnia supplicia hominibus peccatoribus infligere que agentibus elementis ⁊ tota rerum natura produci possunt. preter hoc autem ea que est apud legislatores ⁊ iudices penarum est maxima apud deum minima est: ideo nec ad quantitatem minime pene accedit. nam apud legislatores penarum maxima mortis inflictio est: sed apud deum minima penarum hac valde maior est. quoniaz pro minimo peccato mortali deus eternam infligit penam: sed hec incomparabiliter morti temporali maior est: quantum tempus ab eternitate distat. sed adhuc ista eterna mors penarum maxima apud deum non est: quoniā preter ipsam eternitatem cruciatus habet aliud qō agat. nam ⁊ si supra eternitatez aut perpetuitatē a parte post nihil qō addatur fm durationem esse potest: ad intensionem trī penarum multum addi potest. nam poterit aliqua pena in. 20. gradibus cruciatus esse: alia autem in decem milibus: ⁊ vtrāq; eternam esse contingit: velut si duo ignes essent vnus intense ardens ⁊ alius remisse calidus: vterq; tamen poneretur eē eternus. In his autem q̄q̄ quilibet in eternum cruciare possit: vnus tamen q̄ alius acerbius cruciaret. nequaq; igitur humanarum penarum a lege inflictarum ad eas que a deo infliguntur collatio vlla equalitatis esse poterit. ¶ Tertia causa ꝓpter quā pene inflicte a legibus humanis non equantur inflictionib⁹ penarum a deo factis: est quoniā pena equaliter debet culpe correspondere: sed maximuz qō a iudicibus ⁊ legislatoribus puniēdum est minus est minimo peccato pro quo deus penam infligit. oportet ergo minimam pene inflictionez ⁊ pro minimo peccato a deo factam maiorem esse omnibus penis que pro maximis peccatis a legislatoribus infliguntur. nec trī in hoc quisq; existimet nos distinguere voluisse peccata pro quibus a deo pena infligitur: ⁊ ea que a legislatoribus puniēda committuntur. nam qōcunq; peccatū a legislatore puniendum est a deo quoq; puniri debet q̄q̄ non conuertantur consequentie. s. vt qōcunq; a deo puniēdum sit legislatoribus punire liceat. multa nāq; vitia sunt quoz apud legislatores pena nulla est: vt de his q̄ in sola conceptione sunt preter omnem exteriorem actum: de quibusdam etiam que in actu exteriori consistunt: quia tamen in proximum aut in rempublicam nō militant de his nulla datur seueritas: apud deum autem nihil inique factum impunitum elabitur. Causa autem huius est quoniam qualitercunq; quis peccet in deum peccat: quoniam ipse omnis iusti ⁊ bonitatis est origo. cum tamen peccamus nō semper in rempublicam aut in proximos inique agimus. non igitur semper nobis peccantibus aliqua pene seueritas a legislatore infligenda est. qō adhuc apparet: quoniam deus totius boni auctor ⁊ origo est: qualitercūq; igitur contra bonitatem quis agat in deum militat: ⁊ quia in omni peccato contra bonum agitur: necessarium est vt in omni peccato deo quandam offensionem irrogemus. ei igitur oīm peccatorum quantūcunq; paruorum vltorē esse ius est.

Notādū ꝺ ꝑctis q̄ i deū fiūt Minima pctā q̄ in deuz fiūt sunt maxima maximis ꝑctis que fiunt in rēpub. Deꝰ ē bonū infinitum.

¶ Nūc autem considerandum est q; minima peccatorum que in deum fiunt maximis peccatis que ꝺtra legislatores fiunt maiora sunt. qō apparet. nam leges posite sunt vt directiue cōmunicationuz politicarum. attendunt igitur principaliter publicam vtilitatez ⁊ statum: ⁊ consequenter autez concernunt vtilitates ⁊ iura priuatorum. solum igitur aliquis tātū peccat cōtra leges humanas quanta offensio statui publico aut iuribus personarum priuatarum illata est. maxima autem offensio que in republicā est aut in statum priuatorum est illa que maximo cruciatu fm leges humanas vindicanda est. in deum autem peccatum tātū est quanta offensio ei irrogatur: sed minima offensio in deum maior est q̄ quelibet in rēpublicam cum deus infinitum bonū sit: ⁊ quecunq; offensio ei irrogetur inestimabiliter magna est. res autem publica aut quelibet priuata persona bonum quoddam paruum est: ideo quecunq; ei offensio irrogetur valde magna esse non potest. sic etiam apud leges humanas in eodez actu fm personarum inequalitatem maior aut minor iniuria infligitur. maius enim valde peccatum ⁊ iniuria est siquis regem percusserit aut iudicem pro tribunali existentez q̄ si rusticum quēpiā verberauerit. vnde fm Aristo. 5. ethicorum non oportet esse in his iustitiam per contrapassum. nam siquis regem percusserit: non solum repercutiendus sed occidendus est. si rex aliquez percusserit non oportet vt repercutiatur: non enim equalitas in his esset. sed magis proculdubio regi irrogaretur offensio cum reperc uteretur q̄ ipse inferebat cuz prior aliquem percussisset. de his autez latissime Exodi. 21. ventilatū est. Sic enim inter deū ⁊ rempublicam constat: quoniam cum deus a quolibet bono tam publico q̄ priuato in infinituz distet: necessarium est vt q̄libet in eum irrogata iniuria maior sit q̄ quelibet que alicui alteri infligatur. iustum ergo est q; pro minima offensione fm q; in deum est seuerior exerceatur vindicta q̄ pro maxima que in quemlibet alterum fieri potest. patet ergo qō intendebatur: scilicet inter punitiones a deo inflictas ⁊ eas que humana lege irrogantur nullam similitudinis esse equalitatem.

Errox quozūdā

¶ Adhuc aūt preter hoc dicendum est ex hoc falli eos qui estimant penas a deo inflictas equari debere punitionibus a lege humana datis: cum videamus aliquando deum in quibusdā acerbiꝰ punire q̄ leges hūane punirent. naz si ista offensio pro qua deus hic mortem inflixit a lege humana punienda foret tante seueritatis nō fuisset. Dōm autem est preter ḥ istā penaz iuste inflictam fuisse. nam pro minoribus peccatis alie pene iuste inflicte iudicantur. constat enim peccatū originale minus esse quolibet actuali peccato: cum originale inuoluntarium contrahatur. omnia autem actualia voluntaria sunt. pro originali tamen peccato infligitur mors eterna ꝺsistens in ꝑuatione diuine visiōis que maior est quolibet temporali cruciatu: ⁊ illam penam iuste illatam esse asserimus. cum ergo pro peccato quantumcunq; paruo actuali mors a deo inflicta fuerit iustam fuisse inflictionem censenduz est.

Rñdet ad fozaz questionis.

Pro peccato originali deꝰ infert pcnā eternā.

¶ Adhuc autem mitius ⁊ quasi legalius fm humanorū iurium conditionem in his loquentibus dicendum erit: quoniaz peccatum istorū nadab ⁊ abiu in oblatione ignis alieni: aut fuit ex contēptu directe: aut ex negligentia magna: aut qualitercūq; vel ex quadam ignorantia. Qualitercunq; autem in his dicatur peccatum istud morte dignum erat. nam si ex superbia ⁊ contēptu directe factum est: nulli dubium est quin mortem aut qōlibet aliud morte seuerius isti mererentur. nam vt de deo taceamus: etiam siquis principis mandata directe contempserit fm leges hūanas ⁊ diuinas extremo supplicio afficiendus est. quanto magis autem in deo hoc erit: cum valde grauius sit eternam q̄ temporalem ledere maiestatem. vt habetur extra de here. ca.

vergentis

vergentis. Si autem ex negligentia magna hoc in deum fuisse commissum dicatur eodem modo morte puniendum erat: qñ magna negligentia industria quedam patrandi mali videtur: quia ꝛ fm leges humanas lata culpa in quibusdam dolo comparatur: qui igitur sic circa ea que dei sunt contemnendam putaret satis morte dignus videbatur dicente prophbeta. maledictus qui agit opus domini negligenter. naz ꝛ in principibus tē pozalibus hoc esse iustum videtur: vt siquis ministrozū suozum ex valde magna negligentia cōtra precepta domini in ministratione eius errauerit: aut morte aut quodam valde magno supplicio dignus sit. quāto autem differentius ista in deo reperiri debeant nulli dubium est. moztem igitur isti non indignaz passi sunt si ex magna negligentia in ministratione domini ꝟra eius precepta errauerūt. Si aūt dicatur hoc ex parua negligentia accidisse aut ex ignozantia quadam adhuc mozs istozum non idigna fuit. nam sicut in ministratione principum valde magna negligentia morte puniēda est: ita ꝛ in ministratiōe dei parua q̄libet morte puniet. nam inter deum ꝛ principes cum infinita distantia sit quecunq; offensio etiam si maxima illata principibus minoz est minima qualibet offensione que in deum irrogatur vt ex prelibatis patet. sic̄ igitur pro valde magna offensione negligentie facta in principem mozs infligitur: ita pro parua negligētia in ministratione diuina mozs iusta infligetur. ¶ Si autē isti dicantur ex quadam fecisse ignozātia adhuc culpa satis graui non carent: quoniaz in his que ad deum erant debuissent diligenter valde se habere ita vt nihil omitterent eozum que dicebant: cum tñ istis dictum fuerit debere offerre de igne sacro satis videtur ista ignozantia in eis crassa. nec videbantur habere aliquid qō eaz in eis quasi ineuitabiliter induceret. a peccato igitur non excusantur iuxta Aristotelem. 3. ethicozum. Conclusio igitur ex predictis patet mozrem que nadab ꝛ abiu inflicta fuit iuste fuisse irrogatam.

¶ Dato q̄ nadab ꝛ abiu mererentur mortē an conueniens fuit q̄ deus sic illis illam infligeret. Qō. 7.

Nunc autē post predicta inquirēdū est an decuit mozrem istam nadab ꝛ abiu infligi. Nā quin ipsa iusta fuerit dubium nullum est cum ex prelibatis demonstratum sit: nec tamen semper omnia que digna sunt deus morte punit. sic enim nihil iam in vniuerso maneret de humano genere: quoniam cum quotidie in aliquo deuz offendamus quotidie moziendum esset: deus tamen non semper homines morte punit q̄q̄ perire digni sint: sed cum decet hoc soluz agit. non tamen semper expedit vt eos qui morte digni sunt deus morte afficiat. non irrationabiliter igitur queri potest an decuisset nadab ꝛ abiu morte puniri q̄q̄ eos dignos morte ambigendum esset nullatenus. ¶ Cui respondendum est multum decuisse vt pro isto peccato in erroze ministrationis nadab ꝛ abiu mozerētur q̄q̄ alia maioza peccata a deo in presenti ipunita relinquātur. Fundamentum huius est quoniam deus nouiter nunc tradiderat sacrificiozum ministrationem ꝛ sacerdotalem graduz. in his autem volebat iudeos ei magnam reuerentiaz exhibere: ꝛ quoniaz illi ad ista nimis iperfecti erant: expediebat vt penarum cōminationibus ꝛ inflictionibus ad bonum traberentur. ꝛ quoniam si a principio tradite ministrationis contemnentes atq; in ea delinquentes non puniret omnes alij cōtēnendum putarēt: decuit vt in ꝓncipijs tradite ministratiōis sacerdotalis magne delinquētiū exercerent vindicte: ꝛ amplius puniendū erat paruum ēt peccatum in ꝓncipijs ministrationis q̄ magnū cum iam ministratio inolita sit: paruus namq; in principio contētus maiozis mali occasio est q̄ magnus in prosecutione rerum. ¶ Ob hoc igitur multum a principio in qualibet operatione attendendum esse Aristo. noster admonuit dicenes non modicum differre ex puericia iuuenem sic q̄ sic assuescere. nam in primozdijs quoniam susceptiuum tenerum est conueniens susceptio dici potest: tractu aūt temporis induratur nec ita conueniens suscipitur disciplina. Deus autem hoc semper obseruauit in cuiuslibet rei principijs. sic enim nascente mundo factuz est: qñ cum in prima etate homines ad malum vniuersaliter declinassent: induxit deus aquas diluuij super terrā: que nō solum peccatozes delerent sed etiam omnia animantia tollerēt super faciem terre. magnum eni hoc fuit seueritatis indiciuz qō posterozum memoziam nunq; effugeret in principio nascentis seculi inflictum supplicium: postea tamen alia eque mala in orbe facta sunt aut forte maioza omnibus dominibus ad idolatriam declinantibus: nec tamen vniuersale diluuiuz aut aliqua generalis pena inflicta est. Cui⁹ causa est quoniam tunc orbis vt puer erat ꝛ facilius corrigibilis: nunc autem viro ꝛ adhuc sene successiue facto ꝛ pene ad extremum seniuz deducto disciplina conuenienter suscipi non potest: ideo nec decens est vniuersalem ei pro peccatis cladem infligi. ¶ Sic quoq; in exordijs ecclesie primitiue factū est vt in eis g ad fidē conuertebant delicta nimis seueriter punirentur vt posteris exemplum esset. naz ananias ꝛ saphira vroz sua cum solum beato Petro mentiti sunt cozam ipso mozui cozruerunt occultantes quādam partē precij agri venditi. vt habetur Actuum. 5. cap. postea tamē q̄q̄ multa mendacia in christianis sint non tamen ita seueriter vindicantur: quoniam non expedit nunc vt in principio nascentis ecclesie acriter delicta punire. Idem autem modus in principio nascentis sacerdotij apud legem veterem esse debuit: vt qui in ministratione delinquerent grauibus afficerentur penis delictozum suozum posteris magna exempla daturi: pcedente autē ministratione non ita graniter opozuit fieri punitionez. sed nadab ꝛ abiu fuerūt qui primo in ministratiōe delinquerūt: opoztu it igitur vt ipsi grauissime punirētur. ¶ Amplius autez quoniam inter omnes cerimonias que ad deum fiebant nulla tante auctozitatis nec ita in deuz directa erat sicut ista que ꝟsistit in ritibus sacrificiozum: vnde qui in hac errauerit grauius puniri debet. nadab autez ꝛ abiu huiusmodi fecerunt. decuit igitur illos morte puniri. (Egressusq; ignis a ꝟño deuozauit eos). i. q̄ exiuit ignis de altari ꝛ combussit istos sacerdotes. dicit autē deuozasse eos quoniam occidit illos. nec tamen ꝓprie accipitur hic deuozare. pertinet namq; deuozare ad animalia que cibos acceptos transglutiunt. ignis autem fm metaphozam dicit deuozare eo q̄ consumit ea que cremat resoluēdo penitus in aliā speciem. s. vsq; ad cineres. hic tamen non potest dici hoc modo q̄ ignis deuozauerit nadab ꝛ abiu: quoniam non consumpsit eos sed occidit nihil de eis cremans: nec capillos: nec etiam tenuissimas vestes. erant namq; induti tunicis lineis sacris: ꝛ adhuc iste non combuste sunt. ꝛ patet cum dicitur. j. ite ꝛ tollite fratres vestros de conspectu sanctuarij. ꝛ postea sequitur. tulerunt eos sic̄ iacebant vestitos lineis tunicis. ergo nec linee tunice cremate sunt. ¶ Ad hoc autem posset aliquis dicere q̄ tunice linee non combuste sunt tamē combusta sunt cozpora sacerdotum interius: sic̄ dicitur de centumoctoagintaquinq; milib⁹ assyriozum qui venerunt cum sennacherib qui vniuersi ab angelo combusti sunt versis cozpozibus in cineres: arma tamē ꝛ vestes (vt fertur) sine vlla lesione manserunt de q̄bus habetur. 4. Regum. 19. ꝛ Esaie. 28. c. ¶ Ad hoc autem dicendum est q̄ nō fuit factum sicut in sacerdotibus. nam sicut vestes eozum non fuerunt combuste: ita nec cozpora vt patet infra cum dicit. tollite fratres vestros de conspectu domini. ꝛ tñ si cōbusta fuissent cozpora eozum non potuisset dici q̄ tollerent fratres suos quia iam nihil de fratribus restitisset. Item quia dicitur immediate. tulerunt eos sicut erāt vestiti lineis tunicis de conspectu domini. si tamē essent combusta cozpora eozum non diceretur q̄ tollebant eos sed q̄ tollebant vestes eozum aut cineres resolutos de cozpozibus suis. ¶ Dicēdū ergo q̄ ignis non deuozauit eos ita q̄ ipsos consumeret in cineres reducendo: sed soluz occidit illos quia forte penetrauit vsq; ad viscera eoz: sicut fulmina penetrant occidendo nihil tamen comburēdo: qō fit ex subtilitate illius ignis pertranseuntis materias pozosas sine vlla cōfractione aut combustione. ignis igitur ille qui in altari erat nature valde subtilis erat cuz a deo specialiter causatus esset: ideo p̄ter conditionem aliozum ignium poterat occidere nihil cremādo faciendo virtutem suam vsq; ad precordia penetrare: precipue quoniaz iste motus ignis a deo specialiter fuit vt supra dictum est quoniam ipse naturaliter ad hoc moueri non poterat. (Et mozrui sunt cozam domino). i. isti duo nadab ꝛ abiu mozrui sunt igne cremante eos: ꝛ hoc cozam domino. i. cozam ostio tabernaculi. tunc eni; ingrediebant in sanctuariuz ꝛ ignis egressus de altari occidit illos: ibiq; manserunt iacentes vestiti sicut erant vt habetur infra. (Dixitq; moyses ad aaron.) Hic ponit quid super mozrem sacerdotuz factum sit: ꝛ est scōz. s. correctionis actus. ꝛ diuiditur in duo: quoniaz primo ponitur correctio moysi. scōo ponitur correctio dei. ibi. (Dixitq; dominus.) Hic autem in principio videns moyses periisse eos qui ministrare rant in thuribulis de filijs aaron: volens consolare aaron patrem ipsozum dixit hec a domino prenunciata fuisse quasi mitius toleraret aaron qō acciderat. (Hoc est qō locutus est dominus). i. illud qō vides. s. q̄ filij tui mozui sint a domino dictum fuerat. q. dicat. non intelligas illud a casu euenisse. ex hoc enim aaron mitius toleraret sciens q̄ deus illos occidere vo-

Dupler lre expositio.

† luisset ꝓpter non esse eozū pfecte mundam ministrationez. (Et sanctificaboꝛ in his qui appꝛopinquant mihi). i. oeus dixit q ipse sanctificaret in eis qui apꝛopinquāt sibi. i. in sacerdotibus

Prima. qui maxime accedunt ad dominū p ministrationem. ⁊ est sensus dupliciter. vno mō sanctificaboꝛ in bis q appꝛopinquāt mihi. i. ego volo apparere mūdus vel sanctus in bis q appꝛopinquant mihi. i. in sacerdotibꝫ. q. d. ego volo q oēs sacerdotes qui mihi ministrāt intelligāt me esse sanctū ⁊ mundū: ⁊ ob boc q ipsi sācte ⁊ mūde exerceāt ministratiōes meas: ⁊ qz isti nō mūde exer

Secūda. cuerūt ministratiōem meā iuste comburi debuerūt. Alio modo est sensus q deꝫ sanctificabit in bis q appꝛopinquāt sibi. i. apparebit sanctus vel mirabilis aut terribilis in bis q appꝛopiquāt sibi. s. in sacerdotibꝫ. intendit enim q deꝫ punit peccata ⁊ in puniendo apparet nobis mirabilis ⁊ iustus in quo a nobis glorificari dicit: sed nō facit ipse sicut p̄ncipes terreni: qm̄ q̄uis aliqūo apparent mirabiles puniendo eos qui ad illos nō ptinēt: tm̄ cuz delinquerint illi qui eis special' adherent nō puniūt eos in boc fauoꝛē obseruantes. deus tm̄ dicit se sic nō facturū qm̄ glorificabit aut sanctificabit in bis qui appꝛopinquāt sibi. i. ēt puniet ꝓ peccatis illos q sunt sibi coniuncti: sicut eos q nullo modo acce

† dūt. in quo mōstrat se iudicem iustum esse nullatenus aligd fauoꝛe addito agentem. (Et in conspectu omnis populi glorificaboꝛ). i. ego volo apparere glorioſus cozaz toto populo puniēdo eos qui mihi appꝛopinquant cum delinquerint. appet ēt glorioſus deuꝫ cozaz populo in eo q ꝓ per punitionem banc ipsi arcent

£ a similibꝫ ꝓpetrandis atqz ab omni alia offensiōe. ⁊ cum dicit hic moyses q deꝫ dixerat. sanctificaboꝛ in bis q appꝛopinquāt mihi ⁊ in conspectu omnis populi glorificaboꝛ. non apparet hic vbi dictū fuerit. Sz aliqui volunt q ista sint verba dei que habent Exo. 29. cū dicit. ⁊ sanctificabit altare in gloria mea: ⁊ sanctificabo tabernaculū cum altari. boc tm̄ ad aliud longe distans refertur: qm̄ sanctificatio altaris in gloria dñi pertinet ad ignez qui a dño missus est super altare. sanctificatio autē sanctuarij ⁊ sacerdotū pertinet ad consecrationē factaz in sanguine ⁊ i oleo vnctionis sicut ibidem declaratū est. Dicēdū ergo q q̄uis notū

† sit deuz boc dixisse: vbi tamen dixerit non apparet. (Quod audiens tacuit aaron). i. cum aaron audiuit verba moysi patienter sustinuit ea que dominus fecerat comburendo filios suos: quia moyses iustā ei mortis eozum causam dedit. s. q dominus

† predixisset ea que dicta sunt. (Vocatis autē moyses misaele et elisaphan.) cum enim mortui fuissent isti sacerdotes in sanctuario nō decebat eos ibi mortuos permanere cuz non liceret eos ibi sepeliri: sicut nūc in ecclesia sacerdotes sepeliunt: de quo j. magis dicetur. vocauit ergo aliquos de leuitis qui educerent cozpoza istoꝛ extra castra: ⁊ isti fuerūt duo. s. misael ⁊ elisaphā viri honorabiles de leuitis de familia caathitaꝝ. erāt. n. isti multum attinentes ad aaron: ideo eis potius fuit q adducerēt extra castra istos sacerdotes mortuos q̄ aliquibus alijs.

Qō.8. A Ad quos attinebat executio funeris nadab ⁊ abiu.

¶ Sz aliquis queret cū essent alij magis attinentes in cognatione bis duobus sacerdotibus mortuis quare nō addurerūt illos extra castre: ſz elisaphan ⁊ misael. patet enim qō dicitur. nam aaron erat pater nadab ⁊ abiu: eleazar autem ⁊ ithamar erant fratres eozum: magis ergo ad bos pertinere debuissent complere exequias illoꝝ q̄ aliquibus alijs. ¶ Respondendum est q de iure communi magis ad bos pertinebat funeris execution atqz cerimonie plangendi q̄ ad aliquem alium: repugnabat tamen illis ex conditione ⁊ statu personarum. nam aaron erat sūmꝰ sacerdos. nullus aūt de sūmis sacerdotibꝫ poterat facere exeqaſ alicuius mortui vel astare funeri vel tāgere cadauer vt hz̄. j. 21. c. cum dz̄. pontifex. i. sacerdos maximus inter fratres suos caput suum nō discooperiet et vestimēta nō scindet: ⁊ ad oēm mortuum non ingredietur omino: super patre quoqz suo ⁊ matre non contaminabit nec egredieꝫ de sanctis. sacerdotes aūt minozes. s. eleazar ⁊ ithamar fratres nadab ⁊ abiu satiꝫ poterāt facere exequias boꝝ mortuoꝝ: ſz repugnabat eis nunc ex cōditione status ⁊ tempozis. nam si non esset nunc tempus consecrationis noue ipsoꝝ potuissent facere exequias funeris fratrū suoꝝ. Sic hz̄ infra. 22. c. cum dicitur. ne contaminetur sacerdos in mortibus ciuium suoꝝ: nisi tm̄ in consanguineis atqz ꝓpinquis. i. super patrem ⁊ matrem: ⁊ filium ⁊ filiam: fratrē quoqz ⁊ sozorem virginem. videt igitur q licitum erat vniuersaliter sacerdotibus minozibus interesse mortibus ⁊ funeribus fratruz suoꝝ: nunc autem nō licebat quoniā non erat magnuz tēpus quo consecrati fuerant. nam tūc erat octaua dies a principio cōsecrationis sue: ⁊ etiā in die precedenti. s. septima consecrati fuerant. nam in quolibet boꝝ septem dierū iterabatur consecratio sacerdotum vt habetur Exodi. 29. ⁊ ista causa reddit infra cum loquitur moyses ad aaron ⁊ eleazar ⁊ ithamar. capita nolite nudare ⁊ vestimenta nolite scindere ne forte moziamini: oleum quippe sancte vnctionis est super vos. s. q nunc nouiter super vos fuit fusuz oleū. (Filijs oziel patrui aarō). i. q isti duo s. elisaphan ⁊ misael erāt filij oziel. erat āt oziel patruꝰ aaron. i. q erat frater patris sui. amram erat pater aaron: ⁊ ipse habebat fratrē q dicebat oziel vt bz̄ Exodi. 6. c. cuz dicit. filij caath amram: ⁊ isuar: ⁊ hebzon: ⁊ oziel. postea autez subiungit q amram accepit vxozem iocabeth que peperit ei aaron ⁊ moysen. (Ite ⁊ tollite fratres vestros de cōspectu sanctuarij). i. accipite cozpoza nadab ⁊ abiu mortuos de cōspectu altaris. dixit autem istos esse fratres suos qz erant de eadem cognatione cum eēnt cognati aaron in secūdo gradu. frater autē cognationis nomen est: ⁊ non semper significat eos qui immediate ab eodem patre geniti sunt. dicitur autem q tulerunt eos de conspectu sanctuarij. i. ante faciem tabernaculi in ostio eius. nam mortui sunt in ostio tabernaculi: cum enim irēt vt intrarēt ad offerēdum thymiama intra tabernaculū egressus fuit ignis de altari ⁊ cōbusti sunt: cozruerūtqz ante ostium tabernaculi: ⁊ de loco ipso tulerunt eos misael ⁊ elisaphan. vtruz autē tulissent de conspectu sanctuarij: qz accipitur sanctuarium stricte pro solo tabernaculo. nam non potest accipi pro toto sanctuario. tunc enim eēt sensus q iacebant in cōspectu sanctuarij. i. ante sanctuariū. s. atriū. boc tamen falsum est: qm̄ intra atrium mortui sunt cozā ostio tabernaculi. (Et asportate eos extra castra.) iussit vt portarent eos extra castra: qz non licebat illos sepeliri intra scūariū.

† Qō.9 A Judei ⁊ gētiles i gbꝰ locis sepeliebātur. 1.cā.

¶ Nunc enim intra ecclesiam ⁊ in cimiterijs ecclesiarū sacerdotes ⁊ alij christiani sepeliuntur: tempoze autem veteris testamēti nō sepeliebatur aliquis intra sanctuariū: quoniam ipsa cadauera hominum quedam contaminatiua erant: ⁊ qui illa tetigisset nisi prius mundaret aquis lustrationis: ⁊ quicūqz accederet ad domum in qua aliquis mortuus erat vel iret ad plangendū eum immundus erat ⁊ non poterat tangere sanctuarium vel intrare in illud donec lustraretur aquis vt habetur Numeri. 19. quomodo igitur permitteretur vt aliquis intra sanctuariuz sepeliretur. erat enim causa huius obseruatio ipsius cerimonialis mundicie. Etiaz dicitur q isti reducerentur extra castra. i. q non sepelirentur in castris inter domos habitationuz. ¶ Causa autem huius erat duplex. Prima quoniam ipsa cadauera resoluuntur in pestiferas exhalationes inficientes aerem: ex quibus frequenter pestes inducuntur. Quod patet quoniam manere inter monumenta cadauerum nouiter sepultoꝝ pestez inducit. si autem in castris sepelirentur fortassis aerem inficerent ⁊ nocumentum viuētibus irrogarent. decuit igitur magis eos sepeliri extra castra q̄ in castris: quoniam extra castra existentia nullam pestem inferrent. Secunda causa est quoniam sepulchra hominum habētur in quadam veneratione quoniam ibi caro humana condita est. vnde in legibus humanis loca ipsa sepulchroꝝ sacra nominantur: ⁊ si quis in aliquod fundum aliquod cadauer sepeliendum intulerit locus sacer efficitur ⁊ non licet applicare illum fundum ad vsus humanos. Si autem sepulchra hominū intra castra fuissent necesse erat omnia castra esse sacra ꝓpter contactū cadauerū: quod nō licebat: qm̄ tūc nemini fas esset aliquid agere in castris qō ad ministrationes immundas pertineret cum ista iam loca sacra essent: sed boc erat impossibile. sequebatur etiam ex oppposito q loca sepulchroꝝ nō eēnt loca sacra: qz in locis sacris nō fiūt banause ministratiōes: cum ob boc sacra dicantur quia ab omni cōmunicatione sequestrata esse debeant: sed in castris necessarium erat fieri oēs ministrationes banausas cum fine eis non possit esse cōuictus humanus. etiam oporteret sepulchra conculcari pedibus hominū ⁊ iumentoruz ⁊ super ea imundicias stercoruz ⁊ alias abominationes fieri que omnem reuerentiam sacrorum locorum excludunt. extra castra autem in locis separatis hec nō contingūt cum ibi conuictus humanus nullus sit: ⁊ si aliquando ibi aliquas ministrationes commaculatiuas reuerentie locoruz fieri nobis vtile esset tm̄ eas non facimus: quia scimus loca illa sacra: possumus quoqz euitare illas ministratiōes cum maneāt nobis alia loca in qbus fiāt: si tamē itra castra sepulchroꝝ locus esset non sic faciliter contingeret posse nos excusare ministrationes quas in locis sacris facere debeamꝰ. fuit ergo rōnabilius sepulchra extra castra fieri q̄ in castris. ¶ Apud gētiles autē idem fuit modus: quoniam in tēplis deoꝝ suoꝝ neminē lepelie-

B

† Oziel gs fit ⁊ amram.

†

†

Alie due cāe pp q̄s nō licebat aliquos de iudeis sepeliri i castris.

In castris necessariuz erat ministrationes oēs banausas fieri.

B Quibꝰ in locis gētiles cadauera sepeliebāt.

bant nec in vrbibus quoqz: sed in locis separatis ab vrbibus: scilicet in montium cacuminibus ⁊ in fundis suis. eligebat. n. q-

libet

libet aliquem fundum de suis in sepulchrum suum ⁊ suorum ⁊ ibi sepeliebat tota cognatio: qō patet ex hystoriis gētilium. pz ēt in ephron ethei q vēdidit abrae sepulchrū suū. ſ. spelunca du plicem cū agro ⁊ arboribus que erat extra ciuitatē hebron que alio nomine vocatur arbe. postea aūt abraā ⁊ posteri sui ibi sepulti sunt. ſ. sarra vxor eius: ⁊ isaac: ⁊ rebecca: iacob ⁊ lia. de his habes Geñ. 23. ca. et. 49. ex eisdem autem causis gētiles sepeliebāt cadauera extra vrbes ex ḡbus iudei vt supra tactū est. ſ. ꝓpter locorū sanctificationē vt sepulchra sacra eēnt ⁊ vt cadauera pestiferis exhalationib⁹ vrbium loca nō inficerēt. ¶ Erat tñ apud gētiles⁹ alius rit⁹ cadauerū. nam cuz aliquis moreret non cōdebatur humo sicut apud iudeos erat ⁊ apud xp̄ianos semp est: sed cremabat cadauer vsquequo pfecte cineres remanerēt: hos autem in sepulchris cōdebant sicut cadauera cōdimus. erat aūt hoc vt tolleret⁹ oīs infectiua exhalationū multitudo que ex cadauerib⁹ insurgēs viuētibus pestez inferret. cum autē crema rētur nihil tale remanebat: cuz ignis ingnamentorū ⁊ putridaruz substātiarū depuratiuus sit. Apud christianos aūt ritus iste valde dissonās a pōribus seculis est. nam ex quo ecclesie p̄mitiue tēpus incepit cadauera nūq̄ cōbusta sunt sed humata: etiam nō extra vrbes ⁊ oppida: sed itra ecclesiarū loca ⁊ in adiacētib⁹ locis. ſ. cimiteriis tumulant⁹: in quo nihil de antiqs seruat⁹. Primo qdem quoniā non tenetur mūdicia illa que obseruabat⁹ in sanctuario veteris testamēti. ſ. vt intra illud nullum cadauer tumularet⁹: ⁊ qō amplius est necaliquis q cadauera tetigisset aut cadauerū loca sāctuarium intrare poterat: nisi p̄us aquis lustrationis expiaret⁹ vt hētur Num. 19. c. Nō seruat⁹ etiā incolumitas pplorum: qñ cū cadauera intra habitationū loca tumulantur in vrbib⁹ ex multitudine cadauer⁹ sepultor⁹ frequenter infecto aere pestis quedā generat⁹: ita vt ipsi mortui viuētes occidant. Nō seruatur etiā sanctitas loci: qñ ⁊ si intra ecclesiā locus sacer sit: tamē in cimiteriis nō potest tolli quin humāe ministrationes fiant ⁊ animaliū pertrāsitiones atq̄ cōculcationes: que sanctitati loci non modicū detrahūt. ¶ Ad primū autez de mūdicia que obseruat⁹ in sanctuario veteris testamēti ⁊ nunc non obseruat⁹ in ecclesia nostra. Rñdendum est nō oportuisse seruari istam mūdiciā in ecclesia fidelium: qñ fm veritatez cadauera tumulata sepulchrorū loca nō inficiunt nisi referat⁹ ad pestiferas exhalationes que interdum inde p̄roueniunt: sed ex sola opinione nostra sepulchror⁹ loca imunda iudicantur: quoniam potius sacra sunt ⁊ quadam reuerētia digna. Unde non imerito antiquitas illa sacra esse decreuit. in veteri tamē testamēto decebat obseruari quasdam cerimonias mundiciarū que q̄q̄ fm se non tollerēt aliquas imundicias cum ille imundicie non essent: vt plāgere mortuum ⁊ accedere ad domū eius: aut tangere vasa illius: tū conueniēs erat q̄ ista ⁊ pleraq̄ alia obseruarentur ad reuerētiam cultus diuini. nam cerimonie sacrificiorum ⁊ quecūq̄ sacramēta dicantur in veteri testamento illa in se nihil solum continebāt effectiuū salutis. vt igitur non contēnerētur apposuit deus multas cerimonias reuerentie. ſ. q̄ illi q accedere deberēt ad sacra veteris testamēti deberēt esse mundati ab omnibus etiam paruis imundicijs. Cum autez videret populus tātam dispositionē necessariam esse ad accedendū ad sacra existimabat illa esse valde magne reuerētie ⁊ reuerebat⁹ ac timebat. hoc autē volebat deus in eis inducere. nam si nō timerent ⁊ reuererētur valde cerimonias eius omnia cōtemnerentur: ideo mandabat deus vt israelite timerent cerimonias eius ⁊ sanctuariū vt habetur infra. 26. c. cum dicit. ego suz dominus deus vester: custodite sabbata mea ⁊ pauete ad scūariuz meuz. In nouo autē testamēto non decuit sic fieri ꝓpter duo. Primo quoniā ipsa sacramēta noui testamenti ⁊ alie cerimonie ex se sanctificationē quandam magnam habent: ⁊ sunt vere effectiua salutis nostre atq̄ ex se habent reuerētiam: ideo non oportet vt ab exteriori tantus eis reuerētie impendatur cultus. sic enim in natura ipsa videtur: ea enim que naturaliter pulchra sunt se sola splēdorem dant nullo exterius quesito coloze. q̄ si tamē eis naturale defuerit decor vt luceāt necesse est quosdam adiūgi fuscos. sic. n. ⁊ in sacra scriptura ⁊ ceteris autēticis atq̄ in poematib⁹ speculamur. Naz sacra scriptura ex firmitudie veritatis ⁊ ipsarum rerum dignitate de quibus sermonem agit auctoritatem sortitur ita vt colorum rhetoricorum medicatis floribus minime egeat per se satis lucens. Poemata autem quoniam in seipsis in superficie saltem nullius veritatis soliditate firmata sunt vt aliquid auditu dignū esse mereantur medicatis coloribus ⁊ artificioso ingenio hoc efficiunt. Sic autē in nouo ⁊ veteri testamento res se habet quoniam ipsa que in nouo testamento sunt quoniā ex seipsis dignitatem atq̄ auctoritatez solidam habent: non oportet vt per exteriorum cerimoniarum multiplicitates inutiles eis reuerentia mendicetur. Sacra autē veteris testamēti: quoniam ex seipsis horū nihil habent necesse est vt si quandam reuerentiam assequi debeant multipliciuz cerimoniarum apparatu hoc eis proueniat. factum est igitur vt veteri testamento multiplicitas obseruationum ad mundiciam conueneriṫ. statui autem noui testamenti hoc necessarium nullatenus fuerit. ¶ Ad alia autem duo propter que apud gentiles ⁊ iudeos cadauera extra castra sepeliebantur: scilicet propter mundificationem castrorum ab infectiuis exhalationibus ⁊ vt loca sacra sepulchrorum essent semota ab omni fece banausarum operationum respondendum est. Ad primum quidem quoniam ⁊ si aliqua inconueuientia ex tumulatione cadaueruz in ecclesijs ⁊ cimiteriis occurrer int: maius bonum est qō ex hoc sepeliendi modo consequitur q̄ qō inde prouenit damnaz. totus enim status christianorum future in nobis vite post resurrectionē imago quedam ⁊ via est: ideo potius lucra animaruz q̄ corporum curat. cadauera autem in ecclesijs ac cimiteriis sepeliri intra vrbium loca nimis ad animarum salutem confert. nam cum nos pia affectione ad diuina ministeria ecclesias frequentamus obijciuntur oculis nostris progenitorum nostrorū ac propinquorum sepulchra: pro quibus quoniā eos tenera affectione dilexim⁹ ad orandum commouemur. orare autem pro mortuis sacrum valde est. sic babetur. 2. Macha. c. 6. Sacrum ac religiosum est orare pro mortuis vt a peccatis soluantur. Si charorum nostrorum sepulchra: oculis nostris obiecta nō essent frequenter illorum obliti pro eis non oraremus. contulit igitur valde vt mortuorum sepulchra ibi essent vbi nos potius ad orādum conuenire debebamus. nullus autem ad hoc locus accommodatissimus esse potuit sicut ecclesie in quibus ad sacra audienda cōuenimus. valde igitur conueniēs fuit vt ecclesijs atq̄ adiacentibus cimiterijs humarentur. ¶ Ad aliud autem qō de sanctitate sepulchrorum dicebatur satis patet responsio: quoniā quantum ad id in quo proprie consistit sanctitas: magis cimiteria nostra sacra sunt q̄ sepulchra antiquorū. nam sicut loca ecclesiarum benedicta sunt a fundatoribus: ita ⁊ cimiteriorum loca: potissime cum eis qui in cimiterijs sepeliuntur quedam penarum pars auctoritate maiorum remitti dicatur. nunq̄ autem hoc gentilium sepulchra meruere. ⁊ si fortassis a conculcatione hominum ⁊ iumentorum cimiteria nostra non ita sequestrata sunt sicut gentilium quondam sepulchra: melius tamen nobis est ea corum oculis nostris conculcari q̄ vt in remotissimis exītia locis mentē nostrā ad defunctor⁹ pietatem promoueant: iustissime igitur factum est vt sepulchrorum nostrorum loca nō vt olim gentilibus aut iudeis extra castra sepelire inolituz erat constituta sint: sed in ecclesijs atq̄ in adiacentibus locis que cimiteria appellantur locarentur. (Consestimq̄ pergentes tulerūt eos). i. isti duo misael ⁊ belisaphan ad mandatū moysi eduxerunt illos de conspectu sanctuarij. (Tulerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis). i. q̄ sacerdotes isti nadab ⁊ abiu cum vestibus suis mortui conciderunt: ⁊ isti belisaphan ⁊ misael sic acceperunt eos ⁊ eduxerunt extra castra cum vestibus. iacebant enim isti cum vestibus: quoniam q̄q̄ ignis eos occiderit: non tamen combussit corpora eorum nec capillos nec vestes: sed omnia integra remanserunt eis solis pereuntib⁹. modus autez huius supra dictus est. ſ. q̄ fuerunt combusti ⁊ occisi sicut homines occiduntur igne fulminis: quoniam q̄q̄ occidat: non tamen corpora in cineres soluit nec vestes.

¶ Quare nadab ⁊ abiu nō icinerati sunt ab igne saltez ex aliqua parte sicuti qui cremantur in cineres resoluuntur. Qō. 10.

Queret autem aliquis quare nadab ⁊ abiu non incinerati sunt ab igne: sicut ceteri qui cremantur in cineres resoluuntur. ¶ Ad hoc aliquis respondebit hoc fuisse ex conditione illius ignis. nam ille ignis erat multum spiritualis quia erat a deo datus vt apparet precedenti. cap. ideo pertranſibat corpora nihil cremans sed solum occidens. ⁊ hoc qa nihil illi igni resistebat propter subtilitatem suam. si autem aliquid resisteret cremaret illud. sic patet de igne fulminis quoniam si tetigerit fulmen ensem positum in vagina: ensem qdem resoluit in cineres: vaginam tamen nihil ledit. Cuius causa est: quoniam vagina quia materie pellicee est porosa est: ideo ignis illa qui valde subtilis est penetrat porositates illas nihil comburens quoniam nihil resistens habet. ensis autem compactissime materie est: iō cum fulminis impetus tranſire non potest cum nulla in eo porositas sit. resistit ergo fulmini: quare neces-

Rit⁹ cremādoz cadauer apō gentiles.

Xp̄iani in locis sacris cadauera sepeliūt.

Quō rñdeat ad rōnes pp q̄s iudei sepeliebāt mortuos extra vrbē

Ad p̄mā

Sacra scriptura ñ idiget coloribus rhetoricis nec

subdit⁹ regalis dona ti. vide gregoriū in p̄log. moza.

Solo ad 2. vltimas rōes iudeorū ⁊ gētiliū

Ecclia mi nra curat lucra aiarū ⁊ ñ corpoꝝ.

Que bona cōsequnt ex sepultura ecclesiarū.

Ad tertiū.

Opio quorūdam.

sarium est vt ab eo dissoluatur in cineres. idem autem in bursa
que a fulmine tangitur apparet: quoniam ipsa quidem non le-
detur: materia tamen metallina: siue aurea: siue argentea vel q̃-
liscunq; sit liquefiet atq; in cineres resoluet. de igne aũt nostro
qui grossior atq; materialior est: ex hoc ipotētior est. Cõtrariuz
B enim videm⁹. naz vaginã quidẽ exurit. ensem tñ non incinerat.
de bursa tñ z moneta identidẽ pz. sic igitur de illo igne arbitrã-
tur quidã q; non potuisset cõburere corpora sacerdotũ nec ve-
Confuta. stes qñ ista tanq; nihil consistẽtia penetraret. ¶ Sz hoc gdem
nequaq; subsistit. primo qñ q̃ cuius ignis iste a deo missus sit: tñ
res teneras z quãtũcunq; pinguas cremabat: ad hoc nãq; tra-
ditus fuerat non vt durissima sicut lapides z ferrũ incineraret:
sed vt ea que mollia erãt aut satis pinguia: qõ apparet de carni-
bus z adipib⁹ que cremabanť sup altare. naz ibi adipes z car-
nes z intestina cum ipsis lignis cremabanť. qõ pz qñ quotidie
tollebanť cineres de altari sicut habeť supra. 6. c. nõ igiť erant
meliores carnes sacerdotũ vt cremari nõ possint. poterãt ergo
cremari sicut carnes que in altari adolebanť. ¶ Itẽ probatur
hoc ex alia radice: qñ ignis iste cõburens nadab z abiu nõ egit
naturaliter sed a deo mot⁹: qõ apparet qz motus ignis non est
in dextrum z sinistrũ sed in sursum: fuit tñ hic iste ignis lateralr
ad cremandũ sacerdotes. erat ergo supra naturã. sicut igiť con-
cedimus supranaturaliter ignẽ istum cõbussisse nadab z abiu: ita
congruenter dicere poterimus q; non fuit hic obseruata cõditio
eius: sed q; q̃q; moueret ad agendũ sm naturã suam. s. vt ptrã
firet corpora illa z nõ cremaret: qz tñ ibi moueba ť specialiter
a deo oportet q; ageret vt instrumẽtũ diuine iustitie: ideo sicut
deus vellet ita ignis ageret. vnde q; non fuerint incinerati isti
C sacerdotes q cõbusti sunt: nõ põt dici q; ex cõditione illi⁹ ignis
pueniret: cum iaz ille nõ ageret sm conditionẽ suam: sed sm q;
Decimi.qõ. a deo mouebať. ¶ Dicendũ igiť est q; iste ignis cremãdo illos
sacerdotes non egit sm naturã suam vt supius probatũ est: sed
egit sm voluntatẽ dei mouẽtis. z dato q; ignis ille a deo fuisset
motus lateraliter ptra conditionẽ suaz: tñ si sm naturã suã age
re permitteret aut non occidisset: aut aliquaz eorũ partem cre-
mauisset: de⁹ tñ hoc egit vt habeť infra cũ dicit. fratres vestri
z cis domus israel plangãt incẽdiũ qõ ño⁹ suscitauit. ita z mo
dum agendi ipse dedit. s. q; occideret z nõ exureret. ¶ Sz que-
Qz de⁹ bos res quare deus fecit q; isti sacerdotes cremarenť z nõ exurerẽ-
sacerdotes tur ipsi nec vestes eorum. Rñdendum est q; deus dat punitio-
sic cremari nes sm peccatorũ diuersitates: z qñ si peccatum illud nadab z
fecerit. abiu fuisset valde magnuz debebãt totaliter destrui: qz tñ non
fuit valde ingẽs non decuit vt totaliter consumerenť. In quo
Notãdũ. sciendũ est q; quantũ ad eum qui moriť equale est q; post moz-
tem icinereť vel q; illesus pmaneat: quãtũ ad eos tamẽ qui sup-
sunt z occasionẽ vident multũ differt. nam inequalis pena est q;
aliqs simpliciter occidať vel q; post occasionẽ cadaueri ei⁹ mul
ta inferanť opprobria: vt siquis pro aliquo scelere a lege sim-
pliciter occidať non inducit tãta pena velut si occidi iuberetur
z post mortẽ corpus eius per terrã trahať super lutuz z sordes
z hoc inhumatũ feris ac volatilib⁹ lacerandum relinquať. hanc
enim vindictam magnam existimãt penaz: qz pfecto naturã buma
naz valde verecundat. leges quoq; illaz pro valde magna culpa
infligunt. sic igiť apud deuz est: qñ q̃cuis aliquos ad aliorũ ter-
rorem p suis occidat scelerib⁹: si tñ scelera illa magna sint pter
mortẽ aliquid alterũ infliget. si autez peccatum illud parũ fuerit
morte solã infligit. Doc enim patet exẽplis sacre scripture. cho-
re enim z dathan z abyron alij quoq; q cum eis in conspirationez
contra aaron z moysen insurrexerunt qñ repugnantes dño ex
pposito erant occidit illos deus: z pter hoc a terra absorpti sũt
plurimi quoq; de eis cremati sunt vt habetur Nume. 16. ca. illi
autẽ qui modicũ peccant nec directe ex intẽtione in deum agũt
q̃ a deo occidanť: pter occasionẽ tñ nullum eis supaddit malum.
sic pz de ppheta domini qui erat sanctus z iustus missusq; est a
D deo contra regẽ hieroboã vt pdiceret quandã destructionem:
mandatũq; illi est ne comederet in loco ipso: postea aũt decep⁹
a quodã alio ppheta idolatrarũ comedit z bibit: pter qõ do-
minus ei pdixit q; in sepulchris patrũ suorũ non sepeliret: dei-
de aũt cum pgeret itinere suo occurrens leo occidit eum: nec tñ
lacerauit aut comedit carnes eius nec asinũ ipsius tetigit: sed po
tius quasi a deo missus manfit apud cadauer obseruans illõ ne
aliqne fere illud lacerarent: manfitq; ibi quousq; venirent filij
ppbete illius q seduxerat eum deportaturi eũ in sepulchrũ qui-
bus nec etiã leo nocuit. de hoc aũt viro ostat q; vir bonus esset
qñ scriptura sacra semp eum vocat virũ dei: deus tñ quia ali-
qualiter in euz deliquit ad timorẽ aliorũz ppbetarũ occidit eum:
nec tñ magne seueritatis in illo iudicia exercuit post mortẽ ins
lum nullũ inferens: qñ peccatũ eius satis paruũ fuerat. Sic aũt
de nadab z abiu factũ est: qñ ipsi qz peccauerũt a deo occisi sũt:
qñ sic decebat in pmordio nascentis sacerdotij delicta in mini
stratiõe seueriter vindicari vt posteris incusso timore q̃ ad deũ
erant obligẽtissime exercerẽt. post mortẽ tñ nullum istis graui-
tatis inflixit iudiciũ vt ex eo notum esset peccatũ istorum valde
graue nõ fuisse. sunt igiť isti occisi sed eorum nihil crematũ est.
nec etiã ipse tunice linee desuper existentes quas comburi fa-
cile satis erat. (Sicut iacebant vestitos lineis tunicis). Duxe-
runt istos duos sacerdotes mortuos extra castra cũ tunicis suis.
Pro quo sciendũ est q; isti duo sacerdotes tunc accesserunt ad
ministrandũ: ministrabãt aũt in vestimẽtis sacerdotalib⁹ qñ
als illicitũ erat. vestes autẽ sacerdotales istorũ quattuor erant
qz fungebanť officio sacerdotũ minorũ. s. seminalia linea: tuni-
ca byssina: z baltheus atq; cidaris. his enim quattuor induti sũt
ad consecrationẽ suã vt hz Exo. 29. c. et. ẽ. 8. c. in his quoq; mini-
strauerũt: tunc autẽ cũ mortui sunt ista quattuor habebãt: quia
nullũ eorum ignis exusserat: z cum oibus his educti sunt nadab
z abiu extra castra. sit tñ mentio soluz de tunicis lineis qñ iste
erãt vestes pfecte: cidaris autẽ z balthaeus z linea seminalia nõ
sũt vestes sed quasi vestiũ partes aut aligd ad vestes accessoriũ:
ideo nõ oportuit exprimi illa: qñ cuz dicatur q; isti sacerdotes
habebãt tunicas lineas satis itelligitur q; haberẽt balthaeũ z se-
minalia z cidariz: ista. n. ad ministrationẽ se consecrabanť: iõ cuz ve
stes seu tunicas lineas sacerdotes hzent satis ẽ aliis itelligi dabať.
¶ An sit conueniẽs q; ministri ecclesie nunc sepeliantur in vesti-
bus sui ordinis: z an sic fiebat in vet. testa. Qõ. II.

Sciendũ autez q; isti sacerdotes educti sunt de sctuario A
cũ oibus his vestibus q̃s tunc habebãt cũ moz
tui sunt z in eisdẽ sepulti sunt extra castra. naz si in eis nõ sepe-
lirenť fuissent exuti in sanctuario z educerẽtur ad sepeliẽdum
in vestibus ppbanis. falsuz tñ est ga in littera dicit q; eduxerũt
eos vestitos lineis tunicis sicut iacebãt. in quo deus voluit mõ-
strare sacerdotes in vestib⁹ sacerdotalib⁹ sepeliendos fore: qñ
dos iussit sic sepeliri. z rationabile est q; sicut laici mozientes
vulgaribus vestibus induuntur: ita z sacerdotes in morte sui
ministerij insignia secum ducant. z ob hoc in ecclesia inolitum
est: vt cum alig sacerdotes sepeliunť in vestibus pueniẽtib⁹ suo
ministerio tumulẽtur. ¶ Sz fortassis aliqs dicet ideo sepultos Obiectõ
fuisse nadab z abiu in vestibus sacris qñ sic fieri debuisset nec
illud deus inberet: sed qz iste vestes pollute erãt z inhabiles iaz
effecte ad ministrationẽ: qñ in eis sacerdotes mortui sunt. nam
cum aliqs moriebať non solum vestes qbus indutus erat imũ-
de fiebãt: sed etiã tota ipsa domus z ipsa vasa que intra erãt vt
hz Nu. 19. c. quãto rõnabilius igiť vestes ille qbus tunc iduti
erãt sacerdotes qñ mortui sũt ex otactu cadaverũ polluereť. nõ
igiť licebat in eis ministrare deo: z ob hoc conueniebat vt eum Rñsio
ipsis cadaverib⁹ humarenť. ¶ Ad hoc rñdendum est nõ posse 1.rõ.
cõsistere. pmo qñ iste vestes in morte nadab z abiu pollui non
potuerũt: nihil eniz aliquaten⁹ imũdum tetigerũt. ibi eniz ignis
egressus a dño tetigit vestes illas z sacerdotes quos occidit: nec
tñ in hoc pollui potuerũt: qñ ignis ille sacer erat z nihil eius cõ
tactu polluebatur: sed potius ea que ignis ille tangere debuisset
sacra esse oportebat. Item nõ potuerũt pollui vestes iste conta 2.rõ.
ctu cadaverũ nadab z abiu. nam si isti ambo aut illato vulnere
cõcidissent pollui vestes eorũ satis cõueniẽter diceret: quia tñ
deus illos miraculose occidere voluit nõ videtur q; debuissent
ob hoc eorũ cõtaminari vestes. Item nõ videtur aliquo modo 3.rõ.
eas fuisse cõtaminatas. nam cũ aliquis moriť nõ solum vestes
eius cõtaminate sunt: sed etiã ea que sunt in domo vt habetur
Nume. 19. c. z oẽs qui ingrediuntur tẽtorium vel domũ in qua
aliquis mortuus iacet imundi sunt. Si igiť in morte sacerdotũ
istorũ fuissent vestes pollute: nõ solum ipse sed etiã omnia que
in sanctuario erãt polluta essent. s. altaria z vasa z cãdelabrum
z mensa z cetera vtẽsilia. Sed hoc falsuz est. ergo nõ debet dici
q; fuerint vestes pollute. pz hoc qñ si sanctuariũ fuisset pollutũ
z ea que intra erãt non potuisset fieri aliqua ministratio in san
ctuario vsq; ad septẽ dies vt habeť Nume. 19. ca. cum dicitur.
omnes qui ingrediunť tẽtorium in quo aliquis homo moritur z
vniuersa vasa q̃ ibi sunt polluta erũt septẽ dieb⁹. Si ergo pollu-
tum fuisset sanctuariũ per septẽ dies cessasset ministratio in eo:
falsuz est qñ nõ babeť q; aliqua die cessauerit: sed in oĩb⁹ dieb⁹
facta sunt sacrificia. ergo non fuerũt vestes pollute. Itez si forte
scũarium z ea que itus erãt incurrisset aliquã imundiciam aut
pollutionem ppter mortez nadab z abiu: nõ potuisset eẽ mũduz

donec

Notent nri sacerdotes z dei ministri ẽten⁹ bñ ob seruẽt cerimõias suas.
+ Notã. ō ministratiõe nadab z abiu.

B donec mundificaretur per aquas lustratiōis: sed hoc falsum est. ergo non fuit contaminatum. patet antecedēs per ea que habētur Nume. 19. cum dicitur. tollentq; de cineribus combustiōis atq; peccati ⁊ mittent super aquas viuas: in quibus cum homo mundus tinxerit hysopum asperget ex eo omne tentoriū ⁊ cunctam supellectilē. ⁊ boues huiuscemodi contagione pollutos. talis autem aspersio non fuit facta super sanctuariū aut res eius. ergo non fuit pollutum. non igitur potest dici q; vestes sacerdotum fuerint pollute: ideo q̄cq; postq; mortui sunt exuerent vestibus illis manerent ipse sine aliqua contaminatione conuenientes ad ministrandum. Itē ēt si oaretur q; iste vestes essent pollute non poterant mundari aqua lustrationis sicut Nu. 19. c. habetur. ⁊ tunc essent conuenientes ad ministrādum sicut ante: ꝛ non manserunt. ergo non videtur q; hac causa sacerdotes tumulati sint cum vestibus. ſ. q; ipse immunde erant ⁊ inepte: sed q; cōueniens erat sacerdotes in suis vestibus sepeliri. ¶ Sed in hoc considerandum est q; siue dicamus q; sacerdotes sepeliebātur in vestibus suis generaliter siue non: tamē de summo sacerdote dicendum est q; non sepeliebatur in vestibus suis in quibus ministrasset. sic habetur de aaron: qui quando mortuꝰ est super verticem montis hor erutus fuit vestibus suis ⁊ indutus fuit eis eleazarus filius eius vt habetur Nume. 20. c. ¶ Sed forte aliquis dicet q; in aaron speciale factum est. ſ. q; filius suus coram eo indutus est vestibus eius: ⁊ ipse letaretur videns filium suum succedere sibi in sūmo sacerdotio: sed in alijs non factum est sic: quin potius quilibet sepeliebatur in vestibus ministrationis sue. Sz hoc falsum est: quoniā vt habetur Exodi. 29. ca. filij aaron debere succedere in veste qua induebatur ipse aaron ⁊ filii filiorum: ⁊ sic in eternum in omnibus sacerdotibus. cum dicitur. vestem sanctā aaron qua vtetur habebunt filij eius post eū vt vngantur in ea ⁊ consecrent manus eorum septem diebus vtetur illa qui pontifex eo fuerit constitutus. i. de filijs eius. simile habetur supra. 6. ca. Dicēdum ergo est q; summi sacerdotes non sepeliebantur in vestibus in quibus ministrabant. an vero alij sacerdotes minores in vestibus suis sepelirētur non cōstat. de his tamen duobus notum est q; ipsi in vestibus sacerdotalibus sic mortui sunt tumulati fuerunt. (Et eiecerunt foras vt sibi fuerat imperatum.) idest isti duo: scilicet misael ⁊ helisaphan excluserunt istos sacerdotes de sanctuario tumulantes extra castra: quia sic preceperat eis moyses.

Sūmꝰ sacerdos qūo sepeliebat.

Obiectō

Rūsio.

L

Sacerdotes ꝑphibent sup funera ꝺtaminari. De di. c. ꝓpositi.

¶ Locutusq; est moyses ad aaron ⁊ ad eleazar ⁊ ithamar filios eius. Capita vestra nolite nudare: ⁊ vestimēta nolite scindere: ne forte moriamini: ⁊ super oēm cetum orietur indignatio. Fratres vestri ⁊ omnis domus israel plangant incendium qō dominus suscitauit: vos autem nō egrediamini fores tabernaculi: alioquin peribitis. Oleū quippe sancte vnctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta preceptum moysi. Dixitq; dñs ad aaron. Vinum ⁊ omne qō inebriare potest nō bibetis tu ⁊ filij tui quando intrabitis in tabernaculum testimonij: ne moriamini: quia preceptū sempiternum est in generatiōes vestras: ⁊ vt habeatis scientiā discernēdi inter sanctū ⁊ ꝓphanum: inter pollutū ⁊ munduz: docea/tisq; filios israel omnia legitima mea que locutus sum ad eos per manum moysi.

Sacerdotes sacrificaturi vinū ñ bibāt vt sciāt bñ iudicare.

Lozrectio moysi q̄ erat cautela vt sacerdotes nō morerēt

Lerimonie plangētiū cbaroꝝ suoꝝ funera.

Locutusq; est moyses ad aaron. Dic ponitur correctio moysi que erat cautela q̄dam vt sacerdotes non morerent: quoniā cum mortui fuissent duo filij aaron forte fratres vellent exire ad plangendū illos ⁊ faciē dum exequias funeris. datur autem hic cautela quedā ne exeāt qñ morientur. (Ad aaron ⁊ ad eleazar ⁊ ithamar filios eius.) Ad hos tres locutꝰ est: qñ hi soli tres relicti erant de sacerdotibus cōbustis alijs duobus. (Capita vestra nolite nudare.) Iste sunt cerimonie plangētiū funera charoꝝ suorum. ſ. scindere vestes ⁊ nudare caput. dicit autem nudare caput tollere capillos: qñ sicut vestes corporis nuditatē auferunt: ita ⁊ capilli tollunt capitis nuditatē. cū autez aliqs capillos abstulerit caput nudare dicit. hoc illicitum erat sacerdotibus: ⁊ non soluz nunc q; nouiter consecrati erant: sed etiam omni tempore. nam ⁊ ipsis vulgaribus illicituz erat depilare se super mortuo q̄uis eis liceret facere alias exequias mortuoꝝ vt habet Deutero. 14. cum dicitur. non vos incidetis nec facietis caluiciū super mortuo: qñ populus sanctus es domino. dicit autē facere caluiciū sup mortuo ille qui tollit partē priorū capillorum in capite suo. (Et vestimenta nolite scindere.) Hoc autem sacerdotibus illicitum erat: q̄cq; popularibus liceret. nam modus erat antiquis etiam ipsis iudeis cum aliquis moriebat vel in magni dolozis exp̄ssione scindere vestes. sic habet. 2. Re. ca. 1. de homine illo qui venit de castris israel scissa veste ⁊ aspsus caput puluere. sic etiā in penitentiā alicuius delicti ad significandā magnam contritionem cōsuetū erat iudeis vestes scindere. sic habet Jobelis. 2. c. cum dicit. scindite corda vestra ⁊ nō vestimēta vestra. in quo innuit q; ad exprimendū tātum dolorez quātū ipsi ibi expressuri erant cōsueti erant vestes scindere. sic quoq; ipsis consuetuz erat cum audirēt aliquam blasphemiā magnam dei ꝓpter quā dolēdum erat scindere vestes. sic hꝫ Matt. 26. c. de sūmo sacerdote q cū audisset Jesū dixisse se videdū a dextris dei scidit vestimenta sua dicēs: blasphemauit. hoc autem q̄cq; dolozis exp̄ssiuum esset nō licebat tamen sacerdotibus illud agere q: sacerdotes ceteris honestiores esse debēt ⁊ maiorē demōstrare tranquillitatem in opere suo. scindere autē vestes ex quodaz valde turbulēto atq; furioso motu animi est. ¶ Itez sacerdotibus nō conuenit scindere vestes nec mōstrare signa magni dolozis in morte ꝓpinquoꝝ suorum: qñ q̄cq; eis dolenduz sit non tamen valde multū: alijs autem magis dolēduz est. ¶ cuiꝰ causa est qñ illi amarissime dolēt de morte charoꝝ suoruz si eos sibi in eternum ablatos putant. alij tñ qui existimāt aliquādo se cum illis socīandos ⁊ hoc in meliori statu nō ita acriter lugent: qa nō est sibi plorandū tāq; ꝓ morientiꝰ sz tāq; pro peregrinātibus: nūc quidem a nobis recedētibus sed aliquando redituris. ¶ Item illi plorāt vsq; ad extremam amaritudinē pro mortuis qui eos quos aliqñ dilexerunt totaliter defeciſſe putāt: qui tñ sciunt aut credūt eos non totaliter perijsse sed in melioꝰ cōmutatos pro bis non amare lugent: sed nature cōpassionē impendūt. hec autem dependēt ex eo q; homines credūt resurrectionē mortuoꝝ: aut de ea dubitant: qz qui mortuos resurrecturos putāt pro eis minus lugendū non existimāt: qui autē totaliter defeciſſe credunt hi amarissimo quoq; dolore mortuos ꝓsequunt. ⁊ ob hoc Apostolus increpabat thessalonicēses qñ nimis pro morte charoꝝ tristabant: in quo videbant nō habere spez resurrectionis eoꝝ. de hoc ad Thessalonicēses. 1. c. 4. nolumus aūt vos ignorare fratres de dormiētibus vt non cōtristemini sicut ⁊ ceteri qui spem nō habent. q. d. q; illi qui nō habēt spem resurrectionis multuz pro moriētibus contristant. ⁊ sic subdit infra. itaq; consolamini in verbis istis. q. d. ista verba que sunt de resurrectiōe mortuorum sunt ad magnā consolationē vestram. Sacerdotibꝰ autem certior debet esse spes resurrectionis q̄cq; oibus alijs: qñ ipsi clarius cognoscūt veritatem sacre scripture q̄cq; oēs alij. iuxta illud Mala. 2. c. labia sacerdotis custodiēt sciam ⁊ legē exquirent ex ore eiꝰ: qñ angelus domini exercituū est. cuz igit̄ huic sit certior cognitio de resurrectiōe oz eē minor tristitia in charoꝝ morte: ⁊ ga vestes scindere q̄dā magne tristitie signū est sacerdotibꝰ nō ꝺueniebat hoc facere. potissime aūt sūmo sacerdoti q erat caput oium ⁊ cui clarior cognitio oibus alijs ineē debebat ⁊ p hoc certior spes de resurrectione ei affutura erat. ideo tñ ceteris sacerdotibus ꝑhibituz erat vt non cōtaminarent in mortibꝰ aliquoꝝ plangendo aut faciēdo aliquas exequias funeris nisi in patre ⁊ matre fratre ⁊ sorore virgine vt habet infra. 21. ca. De sacerdote magno tñ dictū est q; in morte nulliꝰ ꝺtaminari deberet nec etiaz in morte patris vt habet in eo. c. ¶ Nicolaꝰ aūt dicit q; cā ꝑhibitionis in sacerdotibꝰ de comitādo funera ⁊ faciēdo cerimonias exequiarū fuit ad tollendum morez idolatrariuz: qñ sacerdotes idoloꝝ vtebant in ritibus ⁊ maleficijs suis ossibus ⁊ carnibꝰ mortuoꝝ: vt autē ab his maleficijs sacerdotes immunes eēnt noluit deꝰ interesse exequijs mortuoꝝ. ¶ Sed istud nullā hz apparentiā qñ dicere omnia introducta eē in cerimonijs dei ad euitādos gentiliū ritus defectꝰ q̄daz magnus singulariū cāruz est. ⁊ deficit istud dictū in duobꝰ. Primo qz nō induxit q̄ intēdit: naz q̄cq; sacerdotes nō comitēt exequas mortuoꝝ nec plangētiū cerimonias expleāt nō tollet sibi q̄n ritibꝰ idolatrarꝝ vtant si velint assumptis carnibꝰ vel ossibꝰ mortuoꝝ: ⁊ ecō trario dato q; sacerdotes funeri ꝺsent ⁊ deplangāt ceteroꝝ cō-

† Antiq; ꝺsuetudo in scissiōe vestiū.

D

Sacerdotibus nō ꝺuenit mōstra re signa magni doloziꝫ i morte charoꝝ.

Magnuꝫ plāctuꝫ pro mortibus pertinet ad eos q; non bāt ſpē de ſurrectiōe

E

Aplꝰ increpat thessalonicēses ō plāctu mortuoꝝ.

Sacerdotibꝰ ſpes ſurrectiōis certior esse oz ceteris.

Nico. opi.

Improba.

1. rō.

plentes ritus: non ex hoc magis apti sunt vel inclinati ad malefi
cos ritus idolatrarū quos fieri dicit assumptis carnibus vel os
sibus mortuorum ꝯ alīs. hoc namq; aliquam posset soliditatem
habere si eius funeris qō cōmitātur aut plangunt carnes vel os
sa accepturi essent. sed hoc nullus facit. nihil igitur magis dif
fert funeribus interesse vt aliquis vtatur carnibus vel ossibus
mortuorum in cerimonijs suis vt a quibusdaz asserit: ꝯ ꝙ non
interfint. ¶ Secundo deficit dictum istud quoniaz falsum est.
nam hoc apud hebreos quosdam satis ignaros ortuz habuit q
cerimoniaroz gentilium inscij qō sibi dicendum videtur cōfin
gunt. sic enim rab. Salo. multa per imperitiaz cōfinxit. sequitur
autem istos Nicolaus: vnde z cum eis deficere cogit. Lām igi
tur huius prohibitionis ve non exeundo ad funera nequaq; ex
hanc sed eam quam supra assignauimus. ¶ Nunc autem
queret aliquis quare moyses interdixit aaron z eleazar z ithā
mar plangentibus exequias facere cum quibusdam eorum hoc
liceat. Nam ꝯ ꝯ summo sacerdoti super mortuo se contami
nare fas non fit: siue ille pater siue mater sit: z fortius ve omni
bus alijs vt habetur infra. 21. cap. minoribus tamen sacerdo
tibus hoc non vniuersaliter interdictū erat. Nam in mortibus
patrum z matrum fratrum z sororum virginum contaminare
se in planctibus z ceteris funerum exequijs ius erat vt bz. j. 21.
sic autem hic erat: quoniam nadab z abiu fratres erant elea
zar z ithamar. licebat ergo eis eorum funera comitare ꝯ ꝯ nō
esset licitum aaron patri eorum qui pontifex erat. ¶ Ad hoc re
spondendum est ꝙ aaron non licebat simpliciter aliquo tēpore
morientibus interesse aut mortuorū exequias facere: ideo ꝯ ꝯ
isti duo filij eius multo post tēpore morerentur non erat ei ius
eorum astare funeri nec plangentiuz ritus explere. ve eleazar z
ithamar fratribus eorum dicenduz est quoniaz nunc non licuit
eis quia erant nouiter consecrati: licuisset tamē alio tempore.
multa namq; ꝓpter recentem consecrationem vitari debebant
que postea facere licebat. nunc autem filij aaron nouiter conse
crati fuerant: quoniā precedenti die ante mortem nadab z abiu
completa est consecratio eorum. sic enim infra expressit moyses
causaz huius ꝓhibitionis dicens. oleum quippe sancte vnctiōis
super vos est. i. nunc nouiter oleuz sanctū fuit super vos aspersum. nō licebat igit vt in mortibus aliquoz polluerētur. errant
tñ illi qui existimāt simpliciter interdictū esse sacerdotibus ve
teris testamēti mortuos plāgere aut plāgentibus interesse: qm̄
infra. 21. c. permissum est. (Ne forte moriamini). i. si capita ve
stra nudaueritis aut vestimēta sciderit is: siue cetera plura gen
tium cerimonialia ipenderitis forte moziemini. nec eniz sic sub
dubio intelligendū est: qm̄ si dicenti moysi non obtemperantes
ad exequias nadab z abiu exiuissent certissime mozerent. z tñ
iste ē modus loquēdi in sacra scriptura vt aliquādo forte z fo
tassis in manifestissimis apponantur. (Et super omnē cetū ozia
tur indignatio). i. si vos exitis ad plangendū mortuos non solū
moziemini sed etiam populus ꝑcuteretur. z hoc quia forte po
pulares in hoc eis nō repugnarent: vel quia ꝓpter peccata sa
cerdotum tanq; ꝓlatorum populus quoq; puniēduz erat: sicut ꝑ
peccato ꝓncipis populus interdum punitur. sic habetur de Da
uid numerāte populum: quoniā pro hoc magna pars populi pe
ste consumpta est. vt habet. 2. Re. c. vltimo. ideo quādo de pec
cato sacerdotū ℔ agit z in alijs libris: nō solū oz ꝙ ipsi punient
sed etiam oziet indignatio super totum populum vt habet Nu
meri. 1. c. et. 18. vbi dicitur. si sacerdotes z leuite non custodie
rint castrametationes suas i circuitu tabernaculi: z si sacerdotes
non obseruauerit cultum tabernaculi pro seipsis solis ipsi soli
perībunt z super totū populum indignatio oziet ur. cum autem
peccant populares eodem modo videt retorquendū peccatum
esse in sacerdotes si ꝓpter eorum negligentiā peccant: quoniaz
deus posuit sacerdotes tanq; speculatores vt videant quid alij
agunt z malum vel bonum denunciēt: ꝙ si non denunciauerint
ipsi quoq; cum alijs peccatoribus morient vt habet Ezechiel.
3. c. cum oz. fili hois speculatorē dedi te domui israel z audies
de ore meo verbū z annūciabis eis ex me. si dicente me ad impiū
morte morieris: nō annūciaueris ei neq; locut⁹ fueris vt auerta
tur a via sua impia z viuat: ipse impius in iniquitate sua moriet
z sanguinē eius de manu tua requirā. si forte sacerdos exhorta
retur populū vt a malo recederent: populus autem totaliter re
pugnaret sacerdotes ab omni culpa imunes erant. sic enim oz
in eodē. c. Ezechie. si autē tu annūciaueris impio z ille nō fuerit
conuersus ab ipietate sua z a via sua impia: ipse qdem in iniq
tate sua moriet: tu autē animā tuaz liberasti. (Fratres vestri z
omnis domus israel plangāt.) Hic ponit moyses rationē dicti
sui siue eius qōdam fulcimentū. nam cum dictum sit ꝙ aaron z
filij sui non exirēt ad plangendū nadab z abiu videbat esse qō
dam irrationabile valde: qm̄ tunc manerent indeplorati z non
factis exequijs duo illi sacerdotes morientes: qō irrationabile
erat. nam nulli sepulchri honor denegandus est. ¶ Respondet
ad hoc moyses ꝙ ipsi non debēt exire sed exibūt alij ad plangē
dum. s. oēs de cognatione aaron ꝑter ipse z filios eius z omnes
alij de israel. vocat autē hic fratres eius q pertinēt ad cognatio
nem aaron. s. ad tribuz leuiticam: de qbus erant misael z helisa
phan ad quos pertinebat ex generis ꝓpinquitate exequias mo
rientium nadab z abiu explere: z bi duo eduxerūt extra castra.
ad omnē autem domuz israel. s. ad omnes qui erant in. 12. tri
bubus que vocant domus israel pertinebat plangere mortem
istorum sacerdotū: qm̄ isti quodāmodo erant prelati populi cuz
essent vncti in sacerdotes. ad subditos autem pertinet prelato
rum suorum funera honorare. (Plangant incendiū qō domi
nus suscitauit). i. isti plangāt super nadab z abiu quia domin⁹
suscitauit incendiuz cremando eos. debent autem isti plangere
incendium illud: quoniam ꝯ ꝯ ipsi sciant deum inflixisse mor
tem illam agentē a ꝓposito: tñ volere debent ꝙ illi miserabi
les perierint. sic enim pro parētibus z charis lugemus. naz z si
nobis cognitum sit deum voluisse illos occidere: pietatis tamē
viscera negāda non sunt. Quinimo si aliquis funera patris aut
fratrū deplorare nollet nec eis quicq; condolere quoniā nouit
a deo inflicta fore nimis in hoc peccat. non eniz aliquis deo re
pugnat ga mortem aliquibus ab eo inflictaz deplorat. Nā non
ideo pro morientibus lugemus tanq; factum dei improbemus
asserentes aut opinātes deuz in hoc male egisse velut de hosti
bus dicere soliti sumus: sed eorum qui defecerūt miseriā deplo
ramus. nec enim ideo lugemus quoniā mors a deo inflicta est:
sed quoniam isti miserabiles hoc a deo meruerunt vt eis mors
aut alia cruciamina inferrent. licitum ergo est pro mortuis de
plorare ita vt in hoc nature pietatis viscera impendamus. nec
tamen tanq; ve penitus deficientibus desperemus: quoniaz hoc
spem resurrectionis abrogat. (Qō dominus suscitauit.) Deus
dicitur suscitasse istud incendiuz quoniam ignis ille non natu
raliter sed eo mouente sacerdotes exussit vt in prioribus pro
batum est. (Vos autē non egrediemini fores tabernaculi.) sed
magis in atrio eius quinimo nūq; in tabernaculo isti manebāt
nisi cum illud ad ministranduz introirent: qō breuiter efficieba
tur. s. cremādo thymiama super altare thymiamatū z disponē
do lucernas in candelabro z panes in mensa ꝓpositionis ordi
nando: reliquo autem tempore in atrio manebant vt probatuz
fuit supra. 8. et. 9. c. Jubet autem moyses ꝙ aaron z filij sui non
egrediantur extra fores tabernaculi: non quidem tanq; illicitū
eis esset exire die illa extra sanctuariū quoniam solum vetitum
erat eis exire sanctuariū in septez diebus consecratiōis sue: isti
autez iam trāsierant quoniā erat octauus dies: sed iussit ne exi
rent extra fores tabernaculi. s. ad plangendu: quoniam ꝯ ꝯ nō
essent tunc in sanctuario sed extra in tentoriis suis non licuisset
eis exire ad plāgēdū cadauera cū nouiter ꝺsecrati eēnt. (Alio
quin peribitis). i. moziemini certissime qz deo nestatis in vo
bis sacram deo vnctionez in mortibus aliquoruz vos contami
nantes. hic patet qō supra dicebat. s. ꝙ non ponitur forte dubi
tatiue cum dicit. ne forte moriamini. nam hic ponitur affirma
tiue. s. alioquin peribitis. oportet igitur reduci illam sententiam
superiorē ad istam. s. ꝙ forte nullam ibi dubitationem inducat.
(Oleum quippe sancte vnctionis super vos est.) Hic redditur
causa quare isti non deberent exire ad plangenda funera. s. qa
in eis erat oleum vnctionis. nec est tamē sic intelligendū: qm̄ si
ideo non possent aliqua funera deplorare quia sup eos oleum
vnctiōis erat nullo tēpore deplorare possent: qm̄ semper erant
vncti oleo sacro quousq; morerent. sed est sensus. oleum sancte
vnctionis super vos est. i. oleum sanctū nouiter sup vos aspersum est. z in reuerentiam huius noue ꝺsecrationis ab omnibus
ingnamentis abstinere debebāt. dicit autem hic ꝙ oleū vnctio
nis est super istos sacerdotes: qō intelligēdum est non per effu
sionem sed per aspersionē. nam solus aaron erat super cui⁹ ca
put oleū vnctionis fusum est vt ꝓbatum est supra. 8. c. z habet
infra. 21. ca. super alios vō sacerdotes minores nō effundebat
oleum vnctionis per se nec etiā aspergebat: sed fiebat quedam
cōmixtio olei vnctionis cū sanguine: z de illa accipiens moyses
aspersit super aaron z vestes eius z super filios eius z vestes
eorum vt habet Exodi. 29. c. z supra. 8. ca. dicitur istud oleū san
cte vnctionis quia ex eo solum vngebant res sacre. s. tabernā
culum z vasa z sacerdotes z vestes eorum. (Qui fecit omnia

iuxta

2. rō.

Qō. 12 A
Qr moyses interdixit aarō z eleazar z ithamar plāgētib⁹ exequas facē cuz gbusdā eorū ꝺ liceat.

B
Pro pctō sacerdotuz sepe punit ꝓpls z eō.

Nota ve⁹ ad qd sacerdotes istituerit.

† Nota.

Quis nō peccat lugendo mortem charorū ſz magis merek.

D
Licitū ē pro mortuis ꝺplorare.

† Oō aarō z eleazar z ithamar non deberēt exire ad funera plāgēda.

Capita minoruz sacerdotum erāt ꝺsecrata p aspsionē z ſ p effusiōez.

† iuxta preceptum moysi). Ad aaron refertur qui fecit iuxta p̄ceptum moysi.s.non exeundo de sanctuario nec plangendo filios suos mortuos: ⁊ q̄uis moyses ista locutus fuisset ad aaron ⁊ filios eius: tñ solum dicitur hic de aaron ꝙ fecit preceptũ moysi de filijs nihil exprimens: qm̃ cum ipse esset caput filioꝝ suorum ipso obediente p̄cepto moysi satis notũ erat ꝙ filij obedirẽt. nõ oportuit g̃ exprimi d̃ filijs aarõ ꝙ cõpleuerint p̄ceptũ moysi.

¶ An Nadab ⁊ abiu salui vel condemnati sint. Qõ. 13.

A Cuiusdã rñsio Impro.

Nunc autem inquirendum est de statu Nadab ⁊ abiu.s.an salui vel condemnati sint. ¶ Aliquis aũt respondebit eos condẽnatos fore qm̃ peccauerunt cõtra dñm ⁊ ab eo sic amarissime mortui sunt. Sz ad hoc dõm est hoc sufficienter non probari: qm̃ si nadab ⁊ abiu peccauerunt satis puniti sunt vt patet in eorum morte. pctm̃ autẽ non valde magnũ fuit vt ex superioribus declaratum est: ideo mors illa sufficere debuisset: ita vt nihil eis post illam mortem ꝓ peccatis p̄teritis luendum maneret. hec nãq; est iustissimi dei cõditio vt cum aliquem pro peccato semel punierit, aliã punitionem non repetat iuxta illud Nauz. 1.c. non iudicabit dñs bis in idipsuz. vel sm̃ aliam translationẽ. non insurget duplex tribulatio semel. ergo istis pro peccatis suis temporali morte tolerata non maneret aliquid in posteruz eluendũ.

Replica. ¶ Sed dicet aligs ꝙ forte ista pena non sufficeret: ideo ꝙ in ꝑpetuum adhuc eis pena manet.

Solutio. Notabñ ꝙ pena tpalis et eterna ñ dãt ꝓ eo dẽ dlicto. Sed hoc nõ videt posse stare. primo qm̃ pena tẽporalis ⁊ eterna. maxime quãdo datur ea que in tẽporalibus potissima est nunquã pro eodem delicto dãtur sed ad aliud ⁊ aliud: sz istis pro pctõ suo inflicta est pena. ergo debebat īfligi eterna.

2.repli. ¶ Si autẽ obijcias ꝙ aliqui in eternum perituri hic incipiunt penas suas. sicut sancti doctores dicunt de pharaone qui mortuus est in mari rubro vt habetur Exo. 14.c. ⁊ de antiocho sacrilego d̃ quo habet. 2. Machabeoꝝ.c.9. ⁊ de herode gerẽti se tanq̃ deũ de quo Actuũ. 12.c.

Rñsio. B ¶ Rñdendum est ꝙ illis non fuerunt date pene tẽporales ⁊ eterne pro eisdẽ: sed ad aliud ⁊ aliud: qm̃ tẽporaliter puniti sunt qz tẽporaliter peccauerunt. in eternũ autẽ cruciãtur qz morientes maloꝝ suoꝝ non penituerunt.

Quid sit aliquos eternalit dãnatos hic icipe penas suas. In his autez nõ videtur aliqd tale esse: ideo suffecerit sibi temporaliter mori nec oportet vt putentur eternaliter perijsse. ¶ Item patet hoc quoniã qñq; aliqua pena pro peccato alicui hic īfliget. si illa nõ sufficiat adijcietur alia pena: non quidem in inferno: sed in igne purgatorio. sicut in penitentibus patet qui si non compleant hic pro pctis satisfactionez in futuro seculo in igne purgatorio vsq; ad cõpletionem crucientur: īfernali tñ nullus carceri mãcipat: sed isti puniti sunt hic pro pctõ qd̃ in deum egerant: vel ꝙ punitio illa sufficiens fuit aut non. si enim sufficiens fuit nihil in futuro seculo nec etiam in ipso igne purgatorio patientur. si autem sufficiens pena non fuit: qz tñ hic incepta est non in inferno sed purgatorio igne complenda erat. non ergo dici poterit ex hoc Nadab ⁊ abiu eternaliter perijsse.

C ¶ Item si nadab ⁊ abiu dicantur sufficientem substulisse penam pro peccato: tñ qz in pctõ mortui sunt eternaliter ꝑierunt stare nõ potest: qm̃ si in peccato mortui fuissent moyses quasi ex ore dñi non mãdasset illos sepeliri ⁊ deplangi: sed iussit vtrũq; vt s̃. patet. ergo non videtur perijsse eternaliter. ¶ Itẽ dato ꝙ deus iussisset istos sepeliri si in peccato mortui fuissent: tamen non iussissz in vestibus sacerdotalibus tumulari: sed potius tanquam male meriti ⁊ reprobi oi sacerdotali priuarentur honore: sed non est sic factum. ergo non videt ꝙ eternaliter perierint. ¶ Itẽ si isti in pctõ mortui infernali mãciparent sedi non solũ deus eis ista inflixisset: sed ⁊ eos exussisset: sic̃ ignis eos naturaliter exusturus esset. sed fecit eos mori nõ tam̃ ab igne comburi atq; in cineres solui sic̃ alijs ab igne pereuntibus a͛solet euenire. ergo non perierunt eternaliter: sed ista pena que eis in moriendo inflicta est pro eorũ peccato suffecit. nam ⁊ si non sufficeisset non solum morerentur sed incinerarentur ab igne ⁊ alia eis inferrentur grauiora. sicut patet de dathã ⁊ abyron ⁊ chore qui non solũ morte perierunt: sz etiam eos terra absorbuit plurimis quoq; eorum combustis vt habetur Nume. 16.c. quãdo tamẽ mors sola sufficit nihil aliud preter mortẽ īfligitur: imo ⁊ auferuntur quedã grauitates que al's mortez consequi solent.

D sicut patet de propheta domini qui ex eo ꝙ comedit ⁊ bibit in loco in quo deus vetuerat: sed quia peccatum huius satis paruuz erat non lacerauit leo carnes eius nec illius asinum tetigit: quin potius cõseruauit apud cadauer manens quousq; aliqui tumulaturi venirent ne superuenientes alie fere lacerarent illud vt habetur. 4. Reg. 14.c. de hoc tamen cõstat ꝙ nõ ꝑierit eternaliter. cum etiam post mortẽ sacra scriptura eũ viꝝ dei appellet. sic autẽ de nadab ⁊ abiu dici põt: qm̃ ipsi eternalr̃ nõ ꝑierunt: qz q̄uis mors eis inflicta fuerit: tñ p̄ter mortem nihil actum videt. Aliud tamẽ effici potuisset si istoruz culpa exigeret.

E Obiectio. Andici possit ꝙ ꝑierit eternalr̃ qz nõ potuerit hr̃e ɔtritionẽ morte ꝑueniente. ¶ Aligs aũt fortassis dicet ꝙ nadab ⁊ abiu equã penã culpe sue pertulerunt eternaliter: tamen perierunt quoniaz in pctõ mortali defecerunt. patet autẽ hoc qm̃ cũ ipi peccauerũt ⁊ tunc a morte preoccupati sunt nec in ipsa vllum spatium datũ est in quo cõteri possent vt sic eternam mortez effugerent: vnde q̄uis pena quã ꝑtulerunt culpe sue equa esset: qz tamẽ per cõtritionem culpa abolita non est necessarium fuit eos eternis mãcipatos esse penis.

Responsio. ¶ Ad hoc respondendũ est ꝙ q̄uis subitanea morte preuenti sunt: in ipso tñ minimo mortis spatio conteri potuerunt. contritio nãq; diuturnas moras non exigit: sed indiuisibile qd̃dam est. q̄uis igitur in ipso actu peccati morte preoccuparentur: potuerunt tamen in ipsa minimi temporis particula sufficienter de peccato conteri: ⁊ per hoc ab eterna superuentura ira liberari. simile enim factuz narrat beatus Bernardus. 2. lib. speculi virginalis de clerico qui amore īpudico cuiusdam monialis stimulatus dormitorium eaꝝ latenter intrauit: ⁊ super lectum scĩmonialis dum ipsa matutinis laudibus insisteret ipse accubans a demone presocatus est. de quo dicit ibi beat⁹ Bernardus ꝙ postea reuelatione compertũ est aĩam illius ad perennis vite gaudia transisse. ille enim q̄uis in ipso actu peccati super lectum accubans sanctimonialis suffocaret a demone: tamẽ in ipso subitaneo suffocationis actu de male ceptis dolens peccatorum suoꝝ veniam habere promeruit. tãtũ igitur istis relictũ est vt conteri possent quãtũ huic qui a demone suffocatus est: sz isti contritionis locus fuit. sic igitur de nadab ⁊ abiu diffinire licet ꝙ conteri poterunt atq; contriti sunt.

F Rñ. alia. ¶ Aliquis autem forsitã dicere poterit ꝙ nadab ⁊ abiu tẽpus habuerunt satis magnum ad conterendum de peccato etiam antequã cremarẽtur: qm̃ peccatum ipsorum fuit accipiendo ignem alienum ⁊ supponendo thuribulis ad incendendũ coram dño: sed īter ipsaz appositionem ⁊ cõbustionem eorum tẽpus aliqd̃ intercessit: quoniam ipsi acceperunt ignem prophanum de loco in quo coquebantur carnes pacificoꝝ sacrificiorum: deinde ipsis venientibus vt intrarent tabernaculum ad ponendum thymiama super altare thymiamatum egressus est ignis de altari holocaustoruz qd̃ est apud ostium tabernaculi ⁊ ibi combusti sunt. in tempore ergo medio inter acceptionem ignis prophani ⁊ cremationem ipsam conteri potuerunt etiam ante mortẽ in quo tẽpore liberius erat eis dolere de peccato q̄ cum ab igne vorarent.

Improba. ¶ Sz dõm est qd̃ isti non contriti fuerunt anteq̄ ab igne cremarẽtur: sed in ipsa mortis inflictione que etiam si subitanea erat: tñ ꝗa aliquantulum durauit contriti sunt. qd̃ patet qm̃ quando aligs conteritur pctm̃ deserit: sed isti vsq; ad mortis inflictionẽ in ipo peccati actu fuerunt. ergo nunquã contriti sunt vsq; quo mors eis infligebatur.

G Secunda pars antecedentis apparet: quoniaz peccatum istorum erat offerre ignẽ alienum coraz dño. hoc aũt non solum consistebat in hoc ꝙ acciperent prophanum ignẽ ponentes in thuribulis: sed etiam in apportatione ignis ad altare thymiamatũ ⁊ īpositione super ipsum altare.

Nota ꝙ nemo põt dolere de pctõ cũ i illo ꝑmanet. Quocũq; igit̃ horũ facerent dicebant̃ esse in actu pctĩ: sicut de illo qui fornicat̃ si semel deliberat fornicandum esse: ⁊ incipit tendere ad locum illum in quo fornicabitur ⁊ postea fornicatur: quomodocũq; euz mors p̄occupet a tẽpore illo quo fornicare d̃liberauit vsq; quo fornicationis actu fruatur: siue in ipsa mentis deliberatione: siue in itinere quo ad fornicandum pergitur: siue cum fornicationi insistit a morte preoccupatus in ipso actu peccati dicetur. si tamen postq̄ fornicari desierit eum mors inueniat in peccato a morte occupari dicitur sed non in actu peccati: quoniam iam actus transit sola macula ⁊ reatu manentibus.

H de Nadab autez ⁊ abiu sic fuit quoniam in toto tempore illo qd̃ fuit ex quo alienum ignem thuribulis superposuerunt vsq; ad ipsam actualem mortis inflictionem semper in peccato manserunt. nam tunc ad ponendum thuribula cum igne prophano super altare properabant: sed hoc actus peccati erat: ⁊ ob hoc non destiterunt quousq; illos inflicta occupauit mors. ergo in toto isto tempore nõ conterebantur: sed tunc de peccato doluerunt cum actum peccati dimittere inceperunt qd̃ fuit in ipsa mortis inflictione: tũc enĩ qz sic egerant doluerunt. solũ igitur dici potest ꝙ nadab ⁊ abiu de pctõ cõtriti sunt in mortis īflictione ⁊ non aliquo tp̃e ante.

Si nadab ⁊ abiu morerent̃ sine ɔtritiõe ds exerceret in eis maiorẽ vindictã. ¶ Item ea que suprapofita sunt adhuc magis ꝓbant̃: qm̃ si isti in pctõ suo morerẽtur deus exercuisset in eis grauiorẽ vltionẽ: sed nõ exercuit: qm̃ ẽt vestes eoꝝ ītactas reliquit. ergo nõ mortui sunt in pctõ. hoc pz qm̃ sicut ꝓpheta ille dñi a leone occisus est: qz tñ in peccato mortuus nõ fuit sed semper vir dei dr̃: car-

nes eius a leone lacerate non sunt. ita ⁊ in nadab ⁊ abiu factum est: quoniam vestes eorum ab igne cremate non fuerunt nec incinerata corpora. ergo videtur ꝙ in peccato mortui nō sunt.

Obiectio

¶ Sed aliquis contra hoc arguet quoniam sic in assyrijs factū est: cū enim occidisset angelus centum octoaginta ⁊ quinq; milia vestes eorum ⁊ arma ab igne illesa manserunt eorum corporibus incineratis. cōstat tamē ꝙ isti nequissimi fuerunt ⁊ in peccato mortui sunt: vestes tamē illoꝝ illese manserunt. nō ergo arguitur sufficienter nadab ⁊ abiu etiā eternaliter nō perijsse qm̄ vestes eorū cōbuste non sunt.

3 Riffio.

¶ Ad hoc est respondendū ꝙ nō est simile de morte assyrioꝝ ⁊ nadab ⁊ abiu: qm̄ q̄uis assyriorū vestes ⁊ arma illesa manserunt: corpora tamen in signum malicie ipsorum intra vestes ⁊ arma incinerata sunt. in sacerdotib⁹ autem istis non sic accidit. nā sicut vestes eoꝝ ab igne illese mānserunt: ita ⁊ corpora eoꝝ cremata non sunt: qō signum est deū noluisse eos grauibus penis afficere.

¶ Item cū vestes ⁊ arma assyrioꝝ morientibus ipsis illesa manserūt non ad aliq̄ eoꝝ probationem factū est: sed vt iudei inde arma ⁊ vestes illas consequerentur. magnū enim precium erat in vestibus ⁊ armis cētū ⁊ octoaginta quinq; miliū viroꝝ: pcipue cum iudei nimis indigerent armis ad defensionem ab hostibus. In his autē sacerdotibus morientibus non sic factum est: quoniā nō relicte sunt vestes eoꝝ ad aliquā futurā vtilitatem cū in eis sepulti fuerint: ſz magis ad demonstrādū excellentiam dei puniētis qui eos vsq; in id solum punire voluit quantū promeriti erant.

R

Quid ō nadab ⁊ abiu dānatione vel salua-tione tenēdum est.

¶ De morte autem nadab ⁊ abiu hoc sentiendū est ꝙ ipsi merito preuaricationis illius in offerendo ignem alienū mortui sunt: atq; in ipsa mortis inflictione de peccato dolentes ab eternis cruciatib⁹ liberati sunt: ⁊ ꝙ ista mors tante penalitatis fuit quantū eoꝝ preuaricatio merebat: ⁊ ꝙ non fuerunt cremata corpora eorū nec vestes: qm̄ ad quēdam gradum supplicij attinebant. voluit aūt deus hoc non inferri: qz quantitatē preuaricationis sue inflicta pena transcenderet: in quo ⁊ eos in bono fuisse approbauit.

Nadab et abiu nō sē serunt magnū doloꝝ in igne.

Est autem ⁊ adhuc aliud in morte nadab ⁊ abiu: qm̄ q̄uis igne exurente combusti sunt: satis tamē probabiliter dicendū est eos nō sustinuisse valde magnum doloꝝ in illa combustione sicut alijs boibus euenire solet: ⁊ hoc satis facile atq; solitum deo est. Nam in ipsis inferni supplicijs cēs ab eodem exurūt igne: sed qdam grauissimos alij autem minores perferunt cruciatus. sic quoq; est futurum de igne conflagrationis qui ante diem iudicij adueniet aut vt verius dicamus in ipso die iudicij purgabit⁹ oīa elementa ⁊ omnia animalia atq; ipsos homines cōbusturus vt sic ad iudicium preparatio quedā fit. de hoc beatus Petrus in canonica sua. 2. c. 3. constat tamen ꝙ in illa conflagratione non omnes equaliter punientur: quoniam illi qui valde boni sunt ⁊ supplicia non merentur: iniuste valde tanto premerētur cruciatu. Itē qz iniustū valde erat equalem mensuraz doloꝝ bonis et nequissimis esse: presertim in tēpore illo in quo ipsa eterna supplicia aut eterna beatitudo incipitur. dicūt ergo oēs sancti doctores ⁊ sic necessariuz est ſm dei iustitiam iudicātis: vt illi qui valde boni sunt in conflagratione vniuersali acerrimos dolores exurentis ignis non sentiant sed quasi sopore detenti mortē ipsam degustent. De alijs aūt boibus dicendū est ꝙ illius cōflagrationis ⁊ mortis inequales patiētur doloꝝes gradualiter differēteꝫ sicut ipsa peccatoꝝ suorum onera iequalia sunt. sic ergo de nadab ⁊ abiu dicendū est ꝙ in hac que inflicta eis est morte non acerrime cruciati sunt qz non valde multū peccauerant qō manifestatur quoniā in hoc cruciatu eoꝝ corpora incinerata nō sunt. (Dixit quoq; dñs ad aaron). Hic ponit correctio dei ad aaron: ⁊ est quoddā preceptum directiuū sacerdotum quantuz ad magnam tēperantiam que obseruāda est tempore ministrationis. ſ. ꝙ vinū non bibant. ⁊ ista locut⁹ fuit dñs per se ad aarō ⁊ nō mediante moyse sicut in quibusdā alijs locis fieri solet. nā cum deus loqtur ad aaron mediante Moyse. dicit. locutus est dominus ad moysen loquere ad aaron ⁊c. sed hic non dicitur ꝙ moyses loqueretur ad aaron: sed per se locutus est cū dicat. dixit dñs ad aaron. ex hoc aūt inducit ꝙ aaron fuerit ꝓpheta qz illi ꝓphete dicebant quibus deus loquebat. in hoc autem sic factū est: qm̄ hic ꝓz ꝙ locutus fuerit ei: ⁊ Num. 12. c. dī ꝙ deus locutus est ad mariā ⁊ aarō in ostio tabernaculi declarat h̄ de⁹ 1. Reg. c. 2. ꝙ ad aaron locutus fuerit ⁊ ꝙ eū assumpserit in sacerdotem cū dicit. nunqd non aperte reuelatus sum domui ꝓris tui cū esset in egypto in domo pharaonis ⁊ elegi eum ex oibus tribubus israel mihi in sacerdotē. (Vinuz ⁊ oē qō inebriare ꝓt non bibetis). Istud est documentum ad aaron ⁊ filios eius ꝓ tempore ministrationis sue.

Correctio dei ad aarō

†

Aaron ꝓpheta fuit.

¶ Ex hoc aliqui dicunt ꝙ Nadab ⁊ abiu mortui sunt propter ebrietatem: qz hic subiungitur ne sacerdotes cum ministrant vinum bibant: sed de hoc supra satis ventilatum est. Et dicendum non esse hanc sufficientem probationem: qz ista incidentaliter posita sunt sicut interdū consueuerunt multa alia precepta incidentaliter poni ad historiam. Et satis conuenienter fuit positum hic istud preceptum q̄c̄ Nadab ⁊ abiu non fuerint mortui in ebrietate: qz hic incipit ministratio sacerdotum. decuit ergo poni ista precepta que eis cōueniētia erant. erat autem valde conueniens hoc preceptum de nō bibendo vinum tempore ministratiōis: ideo satis oportunū fuit inseri hic ad banc sacerdotum crematione. dicitur autem ꝙ nō debent bibere vinum sacerdotes aut aliquid qō inebriare potest tempore ministrationis. est autem intentiō vt nihil sumerēt quo inebriati pderent actuz discernendi: ⁊ qz nihil est qō magis ad hoc efficiat q̄c̄ vinum: expressuz fuit specialiter vinū.

M

Preter vinū alia sūt q̄ inebriant.

¶ Sūt autez alia preter vinum que inebriant sicut sicera: quedā quoq; confectiones que inebriatiuam vim habēt sunt. ab omnib⁹ istis debebāt sacerdotes abstinere: qz eadem causa erat in omnibus cuz dicitur. hic ꝙ non biberent sacerdotes aliquid qō inebriare posset. Eodem modo intelligenduz est de comestione si aliquid est qō comeditur qō ebrietatez faciat. sunt enim aliqui cibi qui comesti hominem sensibus priuant ac si penitus ebrius esset. sic autem est fructus palmarum egyptiarum: quoniam si accipiantur isti fructus anteq̄ matureſcant cum lingue apponuntur statim tollunt: si autem postquā maturi sint comedantur causant ebrietatem. ⁊ hoc solinus impolistor. c. de egypto ait. palma quarum egyptia si priusq̄ maturuit decerpatur gustata arcet sitim: nam si matura sumatur sensum intercipit: gressum prepedit: linguam retardat: obsessisq; officijs mentis ⁊ corporis vitiuz ebrietatis imitatur. sicut ergo sacerdotes euitare debebant in bibendo omne qō inebriare potest: ita ⁊ in comedendo. si aliquid inebriare posset: ideo non debebant comedere fructum egyptiarū palmarum cum maturus est. dicitur tamen ne bibant aliquid qō inebriare potest qm̄ ebrietas frequentius causatur in bibendo q̄c̄ in comedēdo. (Non bibetis tu ⁊ filij tui quando ītratis tabernaculum testimonij). Hoc preceptū dabatur ad aaron ⁊ oēs posteros suos: qz nulli eorum licebat comedere aliqd qō inebriare posset vel bibere: ⁊ hoc erat solum in temporibus quib⁹ ministrabant in sanctuario. nam alijs tēporibus licitum erat comedere ⁊ bibere qcquid vellent sicut alijs hominib⁹ licebat.

†

N

Obiectō

¶ Arguet autem ex hoc aliquis ꝙ nunq̄ liceret sacerdotibus bibere vinum aut degustare aliquid inebriatiuum: quoniā ministratio fiebat in sanctuario omni tempore: eis autem non licebat bibere vinum cum ministrarent. ergo nunq̄ deberent bibere vinū.

Riffio.

¶ Ad hoc respondet ꝙ sacerdotibus interdictum erat solū bibere vinum cum ministrarent. hoc autem modicū tempus erat quoniā non ministrabant omnes sacerdotes quotidie imo nec poterant ministrare: quoniam sacerdotes valde multi erant. locus autem in quo ministrabatur erat vnus. ſ. solum ipsum sanctuariuz qō fecit moyses in deserto ⁊ postea templuz salomonis in quo positum fuit tabernaculum qō moyses fecerat in deserto: ⁊ qa isti sacerdotes erant valde multi diuisi sunt in. 24. ptes que vocant. 24. sortes. ⁊ hoc tēpore dauid. ⁊ hoc habet. 1. Paralipo. 24. c. isti autem sic ministrabant vt illi qui erant in vna sorte ministrarent vno tempore ⁊ qui in alia sorte ministrabant alio tempore: ⁊ cum essent. 24. sortes diuidebatur annus i. 24. partes: ⁊ quelibet sors ministrabat in particula sua. cum autez isti qui erant in vna sorte ministrarent omnes de alijs sortibus poterant bibere vinum ⁊ facere omnia alia que alij homines faciunt: ⁊ rursus omnes qui sunt in sorte illa cui competit ministratio non ministrant sed solum aliqui eorum: ⁊ fiebat isto modo quoniam cum quelibet sors istarum vigintiquattuor esset satis magna quādo proueniebat illa ministratio: mittebat sors inter omnes sacerdotes qui erant in illa sorte vl̄ distributione: ⁊ cui sors euenisset ille erat ministrans. sic apparet Luc. 1. c. cuz dicitur de Zacharia patre beati Joānis ꝙ ipse erat sacerdos ō vice abia que erat septima sors. ⁊ postea dicitur. ⁊ factum est vt cū sortes fungeretur zacharias in ordine vicis sue ante deū ſm consuetudinem sacerdotij: sorte exijt vt incensum poneret. ⁊ sic innuitur ibi ꝙ erat consuetudo apud sacerdotes ꝙ sorte diuideretur quis eorum ministraret. ⁊ tunc q̄do ministratio fieret in aliqua sorte sacerdotum: ille solus cui proueniret sors ministrādi abstinebat a vino ⁊ ab omni alio qō inebriare potest. Ceteri aūt libere poterant bibere qcqd vellent atq; comedere: ⁊ sic ñ ꝓueniret cuilz sacerdoti i eodē anno ꝙ multis diebus abstineret a vino: ſz sorte abstinebat vno vl̄ duob⁹ aut satis paucis ⁊ aliqñ

Sacerdos paucis diebꝰ tenebat abstinere a vino.

De diuisione sacerdotuz ad ministranduz

esse

O esse poterat q̄ alicui sacerdoti nō eueniret in vno anno vel in duob⁹ q̄ abstineret à vino: q̄m sortes rare eueniebāt: iō satis apparet q̄uo sacerdotes vt cōiter bibebāt vinū: ⁊ modicum tempus erat in quo abstinere deberent. ¶ Sed dicet aliquis q̄ hoc fuit verum post tempora dauid regis: quoniam tunc facte sunt omnes diuisiones sacerdotum in. 24. partes: ⁊ diuisiones leuitarū in cantores ⁊ ianitores ⁊ alia officia vt habetur. 1. Paralipo. c. 23. et. 4. et. 5. ante dauid autem non erant facte iste diuisiones: ideo videtur q̄ sacerdotes oēs simul ministrabant: et oēs simul tunc a vino abstinebant. ¶ Adhuc dicendū est q̄ ante tēpora dauid q̄uis nō essent facte certe distributiones sicut ipse fecit in. 24. partes: tñ non oēs simul ministrabant: sed aliq̄ vna die: aliqui autem alia vt habetur ex his que diximus. s̄. 6. c. ideo tunc sacerdos qui illa die ministraret non poterat tūc vino vti: aut alijs potionibus inebriationis. oēs tñ alij sacerdotes poterant vinū ⁊ q̄cq̄d vellent bibere: ideo semp manet q̄ sacerdotibus non esset semp vetitū bibere vinū. nā maiori tēpore cuilibet eo⁊ licebat q̄ illicitū esset. (Quādo intratis tabernaculum testimonij). Per hoc signat ministrationē. s. q̄ non biberēt vinum q̄n ministrarent. ¶ Dicit̄ tñ hic de ministratione que fiebat in tabernaculo testimonij. nō enim de ea sola que ibi fiebat sed de oī ministratione q̄ erat intra sanctuariū: siue eēt in atrio siue intra tabernaculū. nā sicut illicitum erat bibere vinū aut aliquid inebriatiuū sacerdoti cū intraret ad ministrandū extra tabernaculū: ita illicitū erat cū intraret ad ministrandū itra atriū solū super altare. Nā si solum vetitū esset bibere vinū sacerdoti q̄n intraret intra sanctuarium non esset prohibitū bibere cū sacrificaret in altari holocausto⁊: q̄ illud non erat ministrare intra tabernaculū. sed hoc falsum est q̄m potissima ministratio totius sanctuarij erat i sacrificādo. ḡg sacrificarēt deberēt multū a vino abstinere. ideo dōz ē q̄ vocat̄ h̄ tabernaculū testimonij large p̄ tota ip̄a domo sc̄uarij. sic. n. accipit̄. s̄. in lr̄a. cū dz̄. nō exibitis fores tabernaculi: aliogn p̄ibitis. tñ ibi p̄batū ē q̄ itelligat̄ de toto sanctuario. ¶ Alio mō pōt dici q̄ accipiatur hic tabernaculum testimonij p̄prie. s. q̄ solū esset vetitū bibere vinum q̄n sacerdos itraret ad tabernaculū sanctuarij. Sed tunc ista coincidunt q̄ ad eosdē pertinet sacerdotes. nā illi qui ministrabāt intra tabernaculum ministrabant extra in atrio: ideo siue dicat̄ de ministratione que erat in tabernaculo: siue de illa que erat ī atrio eius non differt q̄m iste due se consequuntur: ⁊ qui ministrabat in vna ministrabat in alia. sufficienter ergo dictū est q̄ abstinerent a vino cum itrarēt in tabernaculum testimonij: q̄m per hoc ītelligūtur oēs ministrationes que erāt in toto sanctuario. ¶ Erant autē quattuor in toto sanctuario ministrationes. Prima erat in atrio tabernaculi in sacrificijs diuerso⁊ generū super altare holocausto⁊. Secūda ministratio erat in mensa p̄positionis: q̄ ponebant̄ ibi panes duodecī in memoriā. 12. filiorum israel vt habet̄. j. 24. c. Tertia ministratio erat in cādelabro. s. q̄ quotidie sacerdotes in aurora ⁊ in vespere incēdebant ⁊ disponebant lucernas vt habet̄ Exo. 27. c. et. j. 24. ca. Quarta ministratio erat in altari thymiamatū s̄z quā sacerdotes quotidie in aurora cremabant thymiama ⁊ in vespere ite⁊ vt habet̄ Exodi. 30. c. ¶ Istarū autem quattuor ministrationū tres erāt quotidiane: vna autē non. Prima enim que est in oblatione sacrificiorum quotidiana erat: q̄m quotidie offerebat̄ vn⁹ agnus anniculus in aurora qđ vocat̄ sacrificium matutinū: ⁊ ali⁹ agn⁹ anniculus in vespere qđ vocat̄ sacrificium vespertinū. hec autē ex nulla causa omittebant̄ vt p̄z Nuñ. 28. c. ideo vocatur istud iuge sacrificiū. Alia ministratio que erat in cādelabro quotidiana erat. nā quotidie in aurora ⁊ ī vespere sacerdos disponebat lucernas in cādelabro: quasdā extinguens ⁊ alias incendens. de hoc Exo. 27. et. 30. c. Alia ministratio que erat in altari thymiamatū quotidiana erat. nā quotidie in mane ⁊ in vespere cremabat̄ vt habet̄ Exo. 30. c. Ultima harū ministrationū non erat quotidiana. s. dispositio panū super mensam p̄positionis. nā nō ponebant̄ quotidie panes sup mēsam: sed per dies sabbati. accipiebant̄ enim. 12. panes ⁊ illi ponebant̄ sup mensam p̄positionis recentes in sabbato: manebantq̄ ibi vsq̄ ad alte⁊ sabbatū ⁊ tunc auferebantur priores duodecim ⁊ ponebātur alij duodecim recentes. Sic erat cultus iste perpetuus in filijs israel. ō h̄ habetur. j. 24. c. ad has autem ministrationes ingrediebantur sacerdotes in tabernaculum federis vel in ipsum atrium. (Ne moriamini). i. non bibatis vinum vel aliq̄d inebriatiuum diebus ministrationis v̄re: q̄m moriemini. hoc enim erat q̄ sic sacerdotes ip̄o diuino repugnabāt ⁊ deus occideret illos: sicut supra dz̄ occidisse nadab ⁊ abiu q̄uis nō ex causa facte ebrietatis: s̄z ex aliquo altero vt supra declaratum est. sed in hoc nihil differt q̄ quomodocūq̄ peccarent contra preceptum dñi morientur. (Quia preceptum est sempiternum). i. ritum istū de non bibēdo vinum vel aliquid inebriatiuum temporib⁹ ministrationis: ideo obseruari q̄ preceptum est sempiternū. Nec debet tñ intelligi q̄ deus poneret hoc pro causa obseruationis. nam tunc eēt sensus q̄ tunc ob hoc deus mandabat abstineri a vino temporibus ministrationis sacerdotalis q̄ hoc erat preceptum sempiternum: ⁊ sic anteq̄ deus hoc daret esset preceptum. falsum tamen est: ideo non ponit ibi / q̄ / tanquā redititiuum cause sed magis tanq̄ expositiuum. s. quia preceptum sempiternum est: idest ⁊ iste ritus de non bibendo vinum erit preceptum ad semper. Uel potest intelligi pro causa. s. non bibatis ne moriamini quia preceptum sempiternum est. i. istud non est tēporale vel ad vnā diem obligans tm̄: sed sempiternum est. i. obligans ad sp̄: l̄z non ex semper: ideo q̄n̄q̄ contra feceritis semper peccabitis: q̄ semper manet obligatio ad obseruationem huius precepti cum sit sempiternum. (In generationes vestras). i. tādiu durabit iste rit⁹ abstinendi a vino tempore ministrationis sacerdotalis q̄diu durauerint generationes vestre. (Ut habeatis scientiā discernendi). Ista est causa propter quā iubebātur abstineri a vino. s. vt haberent scientiam discernendi. i. haberent libertatē in iudicando ⁊ nō impedirētur a vino aut ab alio qđ inebriatiuū est. vinum autem s̄m se non tollit scientiā discernendi vel vsū discretionis: sed solum cum imoderate bibitur: tamen si sumatur in debita quantitate potius confert q̄ ledat. Uetatur tamē hic vinum totaliter ⁊ non in aliqua parte: quoniam si daret̄ facultas sacerdotibus q̄ biberent vinū tempore ministrationis sue: difficile esset eis tolli quin aliquando biberent immoderate. Cum autem nullo modo bibunt facile est non excedere. est enim hoc de his que euitantur: non tanq̄ mala sed tanq̄ periculosa. sic enim iuramentum fugere iubemur non quidē quoniam ipsum malum sit: sed quoniam ex frequenti iuratione p̄iurium induci solitum est iuxta illud. vir multum iurans replebitur iniquitate ⁊ non recedet a domo eius plaga. sic enim dicit apostolus. nolite inebriari vino in quo est luxuria. non quidem q̄ ipsum malum sit: sed q̄ ex eius frequenti potatione luxuria inducitur. de his extra de iure iuran. c. ⁊ si Christus. dicitur enī vinum vel aliud inebriatiuum tollere scientiam discernendi: nō quidem scientiam que est ipse habitus: quoniam hec per ebrietatem non cessat: sed scientiam vocat ipsum actum sciendi aut actualiter speculandi vel discernendi. cuius causa est quoniam vinum bibitum resoluitur in magnam partem fumorum qui ascendunt a stomacho ad cerebrum: ⁊ cū fuerint in magna quātitate totam cellulam phantasticam replent ⁊ perturbant indisponentes species que ibi sunt: quo facto necessariū est tolli omnem actualem speculationem. cuius causa est quoniam quāuis intellectus non sit aliqua potentia vtens organo in suo actu nec consequens corporis complexionem: presupponit tamē ad actū suum actum organorum ⁊ actus quorundam organorum presupponit iam extitisse: aliorum autem organorum actus presupponit existere. sic enim est de actu potentie phantastice. nam tūc oportet vt aliquis actualiter se conuertat super phantasmata cū debet intelligere actualiter iuxta illud Aristo. in. 3. de aīa. oportem intelligentem phantasmata speculari. i. q̄ ille qui actualiter intelligit dz̄ habere actualē cōuersionē ⁊ speculationem sup phātasmata. iste tñ species phātastice sunt nimis īdisposite ⁊ valde lese repleta cellula phantastica fumis insurgentib⁹ ex resolutioni vini: ideo cum aliquis ebrius est impossibile est q̄ aliquid intelligat vel parum ⁊ distorte valde: ideo status ebrietatis ei qui vult attingere aliquem gradum in speculationibus valde repugnans est. ob hoc autē cū salomon loqueretur de vanitatib⁹ Ecclesiastici. c. 2. ō desiderio sciendi subiunxit. abstinui carnē meā a vino vt animam meam transferrem ad sapientiā. in quo videtur q̄ ablatio vini ad speculationem facit: non quidem q̄ directe vinum speculationem tollat: sed per accidens cum in magna quantitate bibitum est. (Inter sanctum ⁊ prophanū). inter pollutum ⁊ mundum in quibus sacerdotes distinguere debebant cum ministrabant: scilicet quid esset sanctum ⁊ quid prophanum. dicitur enim aliquid sanctum quia ad vsū dei applicatum est qđ sanctificare est. vocatur autem prophanū id qđ sequestratum est a rebus sacris vel potest fieri in eo aliqua ministratio coram domino. vnde prophanum dicitur quasi procul a fano: idest separatum a sanctuario. ⁊ hoc est distinguere que sunt vasa sancta in quibus licet ministrare: ⁊ que sunt prophana in quibus nō licet: vel quis est ignis sacer quo ministra-

Marginalia: Dbo. — Rn̄sio. — Sāctuarij tabernaculū est duplex. — Quattuor erāt i sanctuario ministratiōes q̄⁊ tres i tabnaclo ⁊ vna in atrio fiebat — Cult⁹ p̄petu⁹ i filijs isr̄l. — Duplex lr̄e expositio. — Sacerdotes q̄re a vino abstineri iubebāt̄. Uinū si sumat̄ moderate potius confert q̄ obest. — Q̄uo vinū tollit actū scie q̄uis n̄ sciam. — In q̄b⁹ sacerdotes distiguere debebāt cū mistrabāt. — Quid est fanum ⁊ quid p̄phanum.

tiones sanctuarij fieri debēt ⁊ quis est prophanus qui illas tangere non dz. in hoc autē errauerunt nadab ⁊ abiu qñ non iudicauerūt iter sctñ ⁊ pphanū. i. non fecerunt aliq̄ differentiam inter ignem sacrum vel non sacrum: an oporteret magis vti illo q̄ illo ad ministrationes sanctuarij. etiam debebant ipsi distinguere inter mundum ⁊ imundum. ſ. quid erat mundum ad offerendū ⁊ qd imundū: qō potissime fit in animalibus quoz quedam ad imolationem imunda erant: alia autē minime. ⁊ hoc siue ſm imundiciam que accipitur ex parte spēi: siue ſm eam que est ex aliquo casu vel ex aliqua conditione indiuidui. oia nāq̄ debet respicere sacerdos ministrans vt nihil imunduz offerret. etiā accipiē hoc in pane vino ⁊ oleo in ḡbus ad hoc q̄ offerantur oportet esse mundiciā de qua iudicare ad sacerdotes q̄ ea ab offerentibus recipiunt pertinebat. Si autē illi ebrij eēnt non possent iudicare in his qō mundum vel imundum esset: hec aūt dicebat deus necessaria esse discretioni sacerdotū: qō verū est ꝓ tēpore quo ministrabant. alia tñ tēpora erant in ḡbuz requirebatur alia prudentia sicut distinguere inter cām ⁊ cām: ⁊ sanguinē ⁊ sanguinē: lepram ⁊ lepram: quoniam ad sacerdotes iudicantes ista pertinebant vt habet Deute. 17. c. cū dz. si difficile ⁊ ambiguum apud te iudiciuz esse ꝓspexeris inter sanguinem ⁊ sanguinē: causam ⁊ cām: lepram ⁊ lepraz: ⁊ iudicium videris intra portas tuas variari: surge ⁊ ascende ad sacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicem qui fuerit illo tēpore querēsq̄ ab eis: qui iudicabunt tibi iudicij veritatem. Necessaria igitur erat in sacerdotibus alia dispositio preter eam que hic ponitur: sed illa erat ad iudicandum in causis hominum. ista autem de qua hic erat ad discernendum in ministratione diuina: ideo ad aliā discretionem non ponitur q̄ sacerdotes debeant abstinere a vino: in ea tamen que est ad sacerdotalem ministrationem iubebatur abstineri a vino. cuius causa duplex est. ¶ Prima quia periculosioz ⁊ maioz offensio est cum aliquis peccat in diuina ministratione q̄ si peccaret in iudicio humano: ideo cautius fieri oportet circa diuinam ministrationem q̄ circa actus humanos ⁊ litigia diffinienda. Secūda causa est qñ si sacerdotib⁹ vetitum esset bibere vinum omni tempore quo iudicant esset satis magna difficultas cum iudicium quotidianū fit: ⁊ deberēt quotidie abstinere a vino. Si tamen in ministrationibus sacerdotalibus solum abstinerent illud leue esset: quia cuilibet sacerdoti pauci dies ministrationis in toto anno prouenirent. (Docebitisq̄ filios israel omnia legitima mea). idest debetis habere discretionem vt possitis docere filios israel ea que pertinent ad legem. ⁊ non vocantur hic legitima omnia que in lege sunt: sed solum ea que cerimonialia sunt ⁊ vocantur pure legalia siue cerimonialia. nam lex proprie consistit in eo qō a legislatore est per eius potestatem deriuatum. ⁊ hoc magis conuenit ad illa precepta que preter voluntatem legislatoris nō videnē bñe aliā causam. alia autem precepta que rōnem habere videntur cum dependeant ex principijs intellectus practici: magis videntur esse a natura q̄ a legislatore: ideo non vocantur ita proprie leges. sic autez accipit hic legitima sua: idest leges cerimoniales de rebus offerendis ⁊ ritibus oblationum. hec enim pertinebant specialiter ad sacerdotes ministrantes. debebant enim erudire filios israel quid deberent offerre ⁊ quando ⁊ qualiter: ⁊ de solēnitatibus ⁊ modo obseruationum. alia aūt precepta que erāt iudicialia ⁊ ea que moralia erant non pertinebant directe ad sacerdotes ministrantes: sed magis ad eos qui erant quasi predicatores inter illos. Erat enim iudeis solituz per sabbata in synagogis suis predicantes audire qui docebant de lege quantum ad omnia. ō hoc habetur Luc. 4. c. ⁊ aliqualiter colligitur Actū 14. c. Sacerdotes tamen de quibus hic dicitur solum ministrabant: ideo pertinebat ad eos solos docere israelitas in eis que ad illas ministrationes attinebant. (Que locutus est dominus ad eos per manum Moysi). idest docetis filios israel omnia que locutus fuit deus ad illos: scilicet omnia precepta cerimonialia: ⁊ hoc per manum Moysi: idest per Moysen. ⁊ est sensus q̄ deus protulit omnia precepta cerimonialia ad filios israel ⁊ hoc non immediate: sed per Moysen vt apparet in hoc leuitico cum sepissime dicatur. locutus est dominus ad Moysen loquere filijs israel ⁊ dices ad eos. per se autem deus non fuit locutus israel nisi super montem Synai cuz dedit precepta decalogi. dicitur autem loqui per manum Moysi: idest per moysen: quia per manum non fit aliqua locutio cum non sit organū formatiuum vocis aut expressiuum. dicitur tamen per manum Moysi: idest per os. ponitur autem manus ꝓ oib⁹ organis: q̄ ipsa est organū organorum iuxta Aristote. 2. de anima.

Judicat ō offerēdis ⁊ i causis pti nebat ad sa cerdotes

T

U

† In quo lex consistat.

† Lre expō.

¶ Locutusq̄ est Moyses ad aaron ⁊ ad eleazar ⁊ ithamar filios eius q̄ erāt residui. Tollite sacrificiū qō remansit de oblatione dñi: ⁊ comedite illud absq̄ fermento iuxta altare: q̄ sctñ sctōruz est. Comedetis aūt in loco sancto: qō datū est tibi ⁊ filijs tuis ō oblationib⁹ dñi sicut ꝑceptū est mihi. Pectusculū quoq̄ qō oblatū est: ⁊ armum qui separatus est edetis in loco mundissimo tu ⁊ filij tui ⁊ filie tue tecū. Tibi enim ac liberis tuis reposita sūt de hostijs salutaribus filioz̄ israel: eo q̄ armū ⁊ pectus ⁊ adipes qui cremātur in altari eleuauerunt coz̄ dño: ⁊ ptineant ad te ⁊ ad filios tuos lege ꝑpetua: sicut ꝑcepit dñs. Inter hec hircū qui oblatus fuerat ꝓ pctō cuz quereret moyses adustuz reperit. Iratusq̄ contra eleazar ⁊ ithamar filios aarō q̄ rmāserāt: ait. Cur non comedistis hostiā ꝓ pctō in loco sancto que sancta sanctoz̄ est: ⁊ data vobis vt portetis iniq̄tatem multitudinis ⁊ rogetis ꝓ ea in conspectu dñi: ꝑsertim cū de sanguine illius non sit illatum intra sancta ⁊ comedere debueratis eam in sanctuario: sicut ꝑceptum est mihi: Rñdit aaron. Oblata est hodie victima ꝓ pctō ⁊ holocaustū coz̄am dño: mihi autez accidit qō vides. Quomodo potui comedere eam: aut placere domino in cerimonijs mente lugubri: Quod cuz audisset moyses: recepit satisfactionem.

31. di. c. tenēr ibi q̄ ⁊ alia. 82. di. c. ꝓpoſui - sti. ⁊. cap. primos. 32. q. 4. c recurrat

De pe. d. 3. c. inter hebrircū j. ⁊ ſi. i gl.

Locutusq̄ est Moyses. Hic describitur tertium ꝑncipale. ſ. defectus comestionis. Et diuiditur in duo qñ ꝓmo agitur de comestionis retardatione. Secūdo de eius totali omissione. secūda ibi. (Inter hec hircū). Circa primū dicit hic. (Locutusq̄ est moyses ad aaron ⁊ eleazar et ithamar). Ad hos tres locutus est qñ bi soli sacerdotes erant alijs duobus morientibus. (Filios eius qui residui erāt). idest quānis filij aaron essent quattuor: tñ de illis iam soli duo residui eēnt. ſ. eleazar ⁊ ithamar: qñ alij duo. ſ. nadab ⁊ abiu mortui erant. (Tollite sacrificiū qō remansit de oblatiōe dñi). Hic moyses cōuocat sacerdotes ad comedendū illas partes sacrificioz̄ que eis ꝓueniebant. ⁊ dz̄ q̄ tollant sacrificiuz qō remansit de oblatione dñi. i. multa aīalia deo oblata sunt: ⁊ illoz̄ quedaz cremata sunt ſm se tota sicut aīalia que in holocausto sacerdotum ⁊ in holocausto totius populi data sunt. alia aūt ſm partez cremata sunt sicut aīalia ꝓ hostijs pacificis: ⁊ pro pctō populi. de oibus his aīalibus accipiebant sacerdotes ⁊ aliqd ꝓueniebat dño. nā de hostijs pacificis pectusculū ⁊ armus dextra cedebant in ius sacerdotū. de hostia aūt pro pctō populi oēs carnes in ius sacerdotū cedebant: ⁊ qz ista oīa dño oblata fuerant ⁊ cedebant iste partes in ius sacerdotū. dicebant eis relicte de oblatione dñi: habebant enim sacerdotes hic partē de tribus aīalibus. ſ. de boue ⁊ ariete pacifico qui oblati sunt a populo ⁊ ō birco ꝓ pctō populi: de boue ⁊ oue habebant armū dextrum ⁊ pectusculū vt habet supra. 7. c. de bircō ꝓ peccato habebāt oēs carnes ⁊ pellem vt habet supra. 6. c. ideo hec oīa comedere debebant. ¶ Cū autē dz̄ hic q̄ tollerent id qō remanebat ō oblatione dñi. non est sensus q̄ istud māsisset quasi ex obliuione nō cōbustū: vel qz non potuit cōburi aut ex aliqua alia occasione: sz q̄ istud remanebat eis de oblatione dñi. i. cedebat in iura eoruz de oblatione: sicut dño cedebant partes sue que coz̄ eo cremabantur. (Et comedite illud absq̄ fermento). i. partes sacrificiorum coquebant sacerdotes intra atrium tabernaculi ⁊ ibi comedebant eas q̄q̄ in hoc differentia erat: qñ de pectusculo ⁊ armo que ꝓueniebant de hostijs pacificis licebat sacerdotibus et oib⁹ de familia sua comedere iuxta ea que declarauimus. ō. 6. c. ⁊ colliguntur

Defectus comestionis

X Comestionis retardatio

†

Qõ. 14. A An erat necium sacerdotes azimos panes comedere. Dupler ire expõ. Prima.

z colliguntur in litera. j. 22. c. de carnibus autez hostiaꝝ ꝑ peccato non licebat comedere omnibus de familia sacerdotum: sz solis masculis de genere sacerdotali vt habet. ē. 6. c. dicitur aũt q̃ deberent comedere istas partes sacrificiorum absq; fermẽto: qñ erãt specialia ista sacrificia. ¶ Pro quo sciendum est q̃ sacerdotibus nõ erat ex necessitate comedere panes azimos cum partibus sacrificioꝝ. nã et panes fermẽtatos comedere poterant: iõ illos nõ azimos comedebant. sic habet. ē. 7. cap. vbi deus iussit eos qui offerrent hostiã pacificaz offerre simul fermẽtatos panes z de illis dicebat prouenire vnũ sacerdoti. comedebat igit fermẽtatos panes. Luz autẽ dicitur hic q̃ comederent partes illas sacrificioꝝ cũ azimis siue absq; fermẽto. põt dupliciter intelligi. Uno modo q̃ hoc referatur ad similam que eis proueniebat. nam quolz hoꝝ sacrificioꝝ offerebat certa pars simile vt habet Nu. 15. c. z de illo solum tollebat sacerdos pugillũ atq; ponebat sup altare: reliquũ aũt cedebat in ius eius vt. ē. 2. c. de istis autez partibus que cedebãt i ius sacerdotum de simila diffinitũ erat vt comederent sine fermento: qñ illa erat pars simile que oblata est dño: et pars eius fuerat cremata super altare vt habet. ē. 6. c. z quia cuz bis sacrificijs que obtulerat populus fuerãt date partes simile de illis ꝓuenit maxima pars sacerdotiꝫ quã comedere debebant absq; fermẽto. potest igit intelligi de ista simila. s. q̃ deus mandauisset sacerdotibꝫ vt cũ partibus sacrificioꝝ q̃ sibi ꝓueniebãt de oblatiõe populi comederẽt simila oblatam a populo sine fermẽto. Alio modo intelligi põt q̃ deus iusserit sacerdotibus comedere aliquos panes nõ fermentatos cũ istis partibus sacrificioꝝ. z q̃q̃ alis liceret eis comedere panẽ fermẽtatũ cũ sacrificijs: tñ de⁹ iussit q̃ hic comederẽt sine fermento qz erat aligd spãle in his sacrificijs. (Iuxta altare). i. q̃ deberẽt comedi iste carnes cũ panibus circa altare holocaustoꝝ. nã mandatũ erat q̃ coquerent carnes sacre iuxta altare z postea ibidẽ comederent qz nõ licebat eas educi de sanctuario. (Qz scñ sanctoꝝ est). Ista est causa supiorum z potest referri ad q̃libet duoꝝ supradictoꝝ. s. cũ dz q̃ comederent iste carnes sine fermẽto: vel q̃ comederẽtur iuxta altare. Si aũt ad ꝑmũ referat: est sensus q̃ iõ comedi debebãt iste carnes sine fermẽto qz sanctũ sanctoꝝ sunt. i. qz sunt multũ sancte z debẽt in eis obseruari plures cerimõie q̃ in alijs carnibꝫ vulgaribꝫ. Si referat ad scõm est sensus q̃ comederẽt istas carnes iuxta altare qz sctũ sanctoꝝ est. i. qz iste carnes sunt multũ sancte ꝑ consecrationẽ factã deo nõ debebãt comedi in quolibet loco sz solũ circa altare. (Comedetis aũt in loco sãcto q̃ datũ est tibi z filijs tuis de oblationibꝫ dñi.) Repetitio sentẽtie supiozis est: sz nec est inutilis: qñ. ē. fuit facta determinatio specialiter de carnibꝫ bijs quas sacerdotes acciperent in hac die prima ministationis sue. hic autez subdit generalis sententia de oibus carnibus z panibus que prouenium sacerdotibus ex oblationibus factis ad deum: qñ illa omnia debẽrt comedere in loco sãcto. s. apud altare holocaustoꝝ. dicit hic q̃ datũ est tibi z filijs tuis: qñ oia que sepauerat deus de sacrificijs pertinebant ad sacerdotem summũ z mínozes. (Sicut ꝑceptum est mihi). i. ista facies qñ sic mandauit mihi deus vt faceretis. dicit hoc moyses qñ omnia precepta que dabant de ritu sacerdotali ipsi moysi: primo dicebãt a deo: deinde ipse referebat aaron vt satis patet ex superiorib⁹. (Pectusculũ quoq; q̃ oblatũ est: z armũ q sepat⁹ est edetis in loco mũdissimo.) Hic ponit quedaz declaratio supioꝝ: z nõ est additio q̃uis littera videat hoc signare: cuz dicat. pectusculũ quoq; quia ista dictio quoq; additio est: nõ potest tamen hic esse additio: quia. ē. dictũ fuit q̃ omnia que darent aaron z filijs eius comederent in loco sancto. hic autẽ dicit q̃ pectusculũ z armus dexter comedãtur in loco mũdissimo. tñ pectusculum z armus dexter erãt de eis que dabãtur sacerdotibus de oblationibꝫ domini: ponũtur tñ hic ista ad exponendũ. ne tñ frustra sint: quoniã ex hoc fit differẽtia de bis partibus duabus ad oia alia que prouenieb̃ãt sacerdotibus de sacrificijs dñi. erat namq; regula fm q̃ supra posuimus de carnibus que cedebant in ius sacerdotum: quia si ille essent de carnibus pacificarũ hostiarũ licituz erat sacerdotibꝫ z omnibꝫ de familia eozum vesci illis. Si autem eẽnt carnes de sacrificijs pro peccato solis masculis de genere sacerdotali vesci illis licitum erat sicut habet supra. 6. c. istam autẽ differẽtiam vult assignare hic deus ponẽs pectusculũ z armũ dextruz que de sacrificijs pacificis prouenieb̃ãt: z postea subiungit q̃ de hoc comedẽt filij z filie sue. (Pectusculũ quoq; q̃ oblatũ est). i. etiã pectusculuz z armus dexter que prouenĩũt vobis comedẽtur in loco sacro. dici autem pectusculũ esse oblatum z non armũ. Qz q̃q̃ in hoc aliquis ibi obiiciet q̃ vtrunq; oblatuz sit. nam totũ animal cozã deo offerebatur: oblato aũt aiali necessariũ erat taz pectusculũ q̃ armũ dextrũ q̃ cetera que in aiali eẽnt oblata esse. Ad hoc respondẽduz est q̃ due erãt oblationes in quolibet animali qõ dño offerebaf. Prima oblatio erat quia ipsuz animal totum offerebaf dño. z hoc erat cum pñtabatur cozaz dño viuẽs apud altare z suscipiebãt illud sacerdotes: z in hac oblatione dicebãtur offerri ipm animal z non aliqua pars eius: ita q̃ nõ possemus dicere esse oblatũ pectusculũ vel armum dextrũ aut aliquid alter. Scõa oblatio erat qz specialiter offerebãtur alique partes aialis. z isto modo dicebamus offerri adipes sacrificiozũ: qñ ipsi semper offerebãtur super altare z cremabãt: z quãtum ad hunc modũ pectusculũ dicebaf oblatum esse: quia q̃uis nõ cremarel in altari in oblatione hostiarũ pacificarum: tñ fiebant quedaz cerimonie in ipso. s. q̃ sacerdos educeret adipes animalis imolati in hostias pacificas: z separaret ipsum pectusculũ animalis vtrũq; imponẽs super manus laici offerẽtis: qui eleuabat ista duo cozaz domino sursuz z deorsuz: ante z retro: dextrorsuz z sinistrorsuz: z tunc accipiebat sacerdos ista de manu laici z cremabat adipes super altare: pectusculum autem sibi reseruabat vt habet supra. 7. c. de armo autẽ dextro animalis non fiebat sic nec de aliqua alia parte: ideo pectusculuz specialiter eleuatuz dicebatur z oblatũ cozam domino. Sz hoc nõ erat in oibus sacrificijs. nam in hostijs ꝑ peccato nihil tale erat nec in holocaustis sed in solis pacificis: ideo in alijs nõ dicebaf pectusculũ oblatum. (Et armũ qui separatus est.) Dicit armuz separatũ quia de omnibꝫ hostijs pacificis ille separabaf in ius sacerdotũ cum pectusculo vt habet supra. 7. c. z vocatur iste armus aliqñ armuz separationis ex causa supradicta vt ꝑ supra. 7. ca. cũ dicitur. pectusculũ enim eleuationis z armũ separationis tuli a filijs israel de hostijs eozũ pacificis. (Edetis in loco mũdissimo.) vocat locus mũdissimus apud altare holocaustorũ: quia ille locus erat sequestratus ab oi imundicia vulgari cũ esset locus sacer. z q̃tum ad hoc q̃ comederẽtur armus z pectusculũ in loco mũdissimo nihil differebat ab oibus alijs carnibus sacrificiozũ: qz oẽs in eodem loco comedebãtur. nec ꝓpter hoc appositũ fuit hic: sed ꝓpter differẽtiaz psonarum comedẽtiuz sicut habet imediate. (Tu z filij tui ac filie tecuz). i. oẽs iste psone poterũt comedere de pectusculo z armo. ¶ Circa b aũt qb⁹ personis comedere liceat de carnibꝫ sacrificioꝝ: z qd in eis regratur vt licite comedãt satis declarauimus supra. 6. ca. Sed breuiter dicẽdũ est q̃ ad hoc vt aliqs licite comederet de partibus sacrificiozũ que prouenieb̃ãt in ius sacerdotũ oportebat vt mundus esset: que autẽ imundicie sint a qbus cauere deberet habet infra. 22. c. Qualiter aũt ab illis emũdari deberet habet eo. c. z Nu. 19. Deinde aũt distinguẽdũ est ad personas qbus licebat comedere de partibꝫ sacrificiozũ que prouenieb̃ãt sacerdotibꝫ. Et dicẽdũ q̃ de holocaustis nulle carnes ꝓueniebãt in iura sacerdotũ qñ oẽs cremabãtur cozã dño. sic enim holocaustũ dicit quasi totũ combustũ: manebãt aũt duo sacrificia de qbus sacerdotes partes habere poterãt. s. sacrificiũ pacificũ z pro peccato. de sacrificio aũt pacifico prouenieb̃ãt soluz pectusculũ z armus dexter vt habet supra. 7. ca. de sacrificio aũt pro peccato oẽs carnes ptinebant ad sacerdotes nisi esset sacrificiũ pro peccato cuius carnes cremarent extra castra. In sacrificio autẽ pro delicto eadẽ lex erat preterq̃ q̃ offerebaf z cremabatur cozã dño cauda eius vt patet supra. 6. c. de bis autẽ sacrificijs pro peccato vel pro delicto est regula generalis q̃ solis masculis de genere sacerdotali licebat vesci illis vt bz. ē. 6. ca. Si autẽ essent partes sacrificiozũ pacificozũ: tam filij q̃ filie sacerdotũ comedere poterãt vt habet hic. preter hoc etiã licitũ erat seruis empticijs z vernaculis sacerdotũ vesci illis vt habetur infra. 22. ca. Inquilini aũt z mercennarij atq; oẽs alienigene nõ habebãt ius comedẽdi de bis vt habet ifra. eo. 22. ca. Et cũ hic dicit q̃ licitũ erat filijs z filiabus aaron z aliozuz sacerdotũ comedere de pectusculo z armo dextro hostiarũ pacificarũ: intelligendũ est cum ille filie nõ sunt tradite in vxores viris alterius tribus q̃ leuitarũ. nam tũc non liceret eis comedere de sanctificatis: quia cum vxoz sortiaf familiam viri: talis femina nõ dicebaf iaz de familia sacerdotũ: sz de aliqua alia. nõ liceret ergo ei qõ licebat alijs feminis de genere sacerdotũ vt habet. j. 22. c. Si tñ mortuo viro ista femina rediret in domũ patris sui sacerdotis ius erat ei comedere de carnibꝫ sanctificatis sicut a ꝓncipio cuz puella esset licuerat vt bz. j. 22. ca. nulli autez de leuitis taz viro q̃ femine liebat comedere de sanctificatis: quia nõ erant de familia sacerdotũ. (Tibi enim ac liberis tuis reposita

Obiectio. L Rñsio. In quolz aiali oblato fiebant duplices oblatiões. D † Qz dz armũ sepatũ. † Locꝰ mundissimus apd altare holocaustorũ qz dicaf † Qõ. 15 A Quibꝰ licebat comedẽ de ptibꝰ sacrificioꝝ. B Notãdum B

Jus sacerdotib⁹ datū ad accipiēdas carnes bostiarū pacificarum.

sunt de bostijs salutaribs filiorū israel.) bic datur ius sacerdotibus ad accipiendū istas carnes bostiarū pacificarum cum dicitur q̄ ista sunt reposita sibi ꝛ filijs suis: ꝛ loquit̄ de armo ꝛ pectusculo de quibus immediate dixerat. cum autē dicitur q̄ ista sunt reseruata aaron ꝛ filijs ei⁹ pōt intelligi dupl̄r. vno modo q̄ dicant̄ bic liberi aaron tam filij q̄ȝ filie eius. ꝛ erit sensus q̄ aaron ꝛ filijs ꝛ filiab⁹ eius reseruate sunt iste partes vt comedāt eas: qm̄ oībus illis comedere licet sicut supra imediate dictuȝ est. s. edetis tu ꝛ filij tui ꝛ filie tue tecū. Alio mō itelligi pōt q̄ solū nomine liberorū itelligant̄ filij aaron masculi q̄ in sacrificijs ministrāt. ꝛ tūc est sensus q̄ ista sūt reseruata aarō ꝛ filijs ei⁹: ita q̄ cedūt eis in ius: qm̄ nullus hēbat iuȝ pcipiendi ista nisi sacerdos mīstrās: ꝛ q̄ȝq̄ȝ ēt filiab⁹ aarō ꝛ posterorū suorū licitū eēt comedere de bis carnib⁹ sacris: tm̄ nullus hēbat ius ad pcipiēdū istas carnes nisi ille q̄ ministrabat: ꝛ iste erat aaron ꝛ filij sui facti sacerdotes. ꝛ bunc sensuȝ intelligit bic l̄ra: q̄ȝq̄ȝ si ponat̄ sensus supiuȝ non repugnabit. († De bostijs salutarib⁹ filiorū israel.) i. q̄ iste ptes q̄ bic dnr̄ esse sepate in ius sacerdotū erāt de bostijs salutarib⁹. i. de bostijs pacificis. vocāt̄. n. bostie pacifice salutares qm̄ salutares a salute dnr̄: ꝛ sic dnr̄ salutares qm̄ pro salute babita vel babēda offerebant̄. Sic aūt de pacificis bostijs dicimus: qm̄ ipse sunt pro pace babēda vel pro babita. i. vt nobis pacificet̄ vel q̄ iaȝ pacificat⁹ est. fiunt aūt potissime iste bostie pacifice pro salute ipetranda vel cum aliquis salutē ipetrasset illa offerebat. nibil ergo differt vocari istas bostias pacificas vel salutares. ad ideȝ eniȝ vtrūq̄ȝ ptinet. († Eo q̄ armū ꝛ pectus ꝛ adipes qui cremant̄ in altari eleuauerūt corā dn̄o). i. dat̄ bic causa quare ista duo ptinerēt ad sacerdotes de bostia pacificorū. ꝛ reddit̄ cā. s. q̄ ista eleuauerūt coraȝ dn̄o ideo cedent in ius sacerdotū. ¶ Sȝ aliquis dicet q̄ nō videt̄ bic dari causa ei⁹ qđ ppositū est. nam dictū est ista duo. s. pectusculū ꝛ armū dextrū ptinere ad sacerdotes de bostia pacifica. ꝛ dicit̄ boc esse q̄ adipes ꝛ armus dexter ꝛ pectusculū eleuabant̄ coram dn̄o. sed boc nibil attinere vr̄. ¶ Rn̄dēdū est q̄ ista est ɔueniēs casualitas superiorū. naȝ h̄ est gñale fundamētū in bostia pacifica q̄ tota bostia pacifica ptinebat ad offerētes laicos: ꝛ iō qcq̄d tolleret̄ de illa bostia dicebat̄ auferri ipsis vulgarib⁹ tāq̄ȝ de suo tolleret̄. sic babet̄ supra. 7. c. cū dr̄. pectusculū eniȝ eleuationiȝ ꝛ armū separatiōis tuli a filijs israel de bostijs eorū pacificis: ꝛ dedi aarō sacerdoti ac filijs eius. Cum ergo ista bostia ptineret ad laicos offerentes q̄ȝ ipsa offerret̄ dn̄o qm̄ imolata est. per illaȝ tm̄ generaleȝ imolationē atq̄ȝ oblationē nibil consequebat̄ deus nec sacerdotes nisi spāliter applicaret̄ eis quedā alia cerimoniali oblatione per quā videret̄ ius deo vel sacerdotib⁹ acquisituȝ: ꝛ q̄ in tota bostia pacifica non fiebat boc nisi in adipibus ꝛ pectusculo ꝛ armo dextro: ideo ista tria ptinebant solū ad deum ꝛ sacerdotes de bostia pacifica. ꝛ cum dicit̄ bic q̄ pectusculum ꝛ armus dexter pertinēt ad sacerdotes: q̄ eleuauerunt armū dextrū ꝛ adipem ꝛ pectusculū ipsi populares corā dn̄o. ɔueniens causalitas reddit̄. nā de tota bostia pacifica per oblationē generalē nibil ptinebat ad deum vel sacerdotes nisi aliqua spālis applicatio postea fieret. ¶ Sed ista tria. s. adipes armus dexter ꝛ pectusculū fuerunt eleuata spāliter corā dn̄o in manib⁹ ipsorū offerentiū. ergo ista ei spāliter applicabant̄: non aūt applicarētur nisi eleuarent̄ corā dn̄o. ꝛ q̄ȝq̄ȝ ista tria per eleuationē spālē coraȝ dn̄o pertinerēt ad deuȝ: tm̄ deus nō faciebat illa cremari coraȝ se: sed solū adipes: tradens alia duo sacerdotib⁹ in partē suam vt babet̄ supra. 7. c. ¶ Sed adbuc queret aliquis quō dicit̄ bic q̄ adipes ꝛ arm⁹ dexter ꝛ pectusculū eleuant̄ corā dn̄o cū supra. 7. c. dicat̄ solū de adipib⁹ ꝛ đ pectusculo. ¶ Forte aliquis rn̄debit q̄ ista tria eleuabant̄. ꝛ istud argumētū nullū est: qm̄ aliqñ sacra scriptura omittit aliq̄ in vno loco que supplet in alio: sicut in duob⁹ libris paralipo. recitant̄ ea que omissa fuerāt in genesi ꝛ iudicib⁹ ꝛ quattuor libris regū. Idē autem est de duob⁹ libris machabeorū: qm̄ liber scđs nibil aliud continet nisi suppletiones eorū que in pmo libro omissa sunt. sic autē bic q̄ȝq̄ȝ supra. 7. c. solum fuerit positū de adipibus ꝛ pectusculo q̄ eleuarent̄ corā dn̄o: tm̄ bic supplet̄ de armo dextro q̄ etiam eleuaret̄ corā dn̄o. ¶ Ad h̄ rn̄dēdū est q̄ adipes ꝛ pectusculuȝ eleuabant̄ corā dn̄o solū: ꝛ sic ponit̄ supra. 7. c. Cuȝ aūt dicit̄ q̄ non valet argumētum q̄ potuerūt omitti supra. 7. c. ea que bic supplent̄. Dđm est q̄ non fuit factū per aliquā omissionē: qm̄ si ibi expresso de adipibus ꝛ pectusculo per omissionē subticeret̄ de armo dextro: nō diceret̄ spāliter de bis duob⁹ q̄ bec cōsecrata sunt. dicit̄ tm̄ de bis solis expresso numero. ergo bec sola duo oblata sunt. qđ pȝ cū dicit̄. tenebit manib⁹ adipeȝ bostie ꝛ pectusculū: cum q̄ȝ ambo oblata dn̄o consecrauerit tradet sacerdoti. ꝛ sic dicit̄ q̄ ambo consecrabāt̄ ꝛ sic sola duo erant. nec poterat ibi intelligi omissio facta: q̄ tunc non exprimeret̄ numerus dicēdo. cūq̄ȝ ambo oblata dn̄o ɔsecrauerit. sed diceret̄ sine nūero. cumq̄ȝ illa oblata ɔsecrauerit. ambo eniȝ dici nō pōt nisi de duobus solis. ¶ Itē pȝ adbuc q̄ soluȝ pectusculū cum adipibus eleuatum est ꝛ nō armus dexter. qđ pȝ ex nomine eius: nam sacra scriptura vocat pectusculū eleuationis ꝛ armū sepationis vt babetur supra. 7. c. si tm̄ ambo eleuata fuissent nullū eorū diceretur pectusculū eleuationis vel armus eleuationis: aut ambo sic nominarent̄. s. pectusculū eleuationis ꝛ armus eleuatiōis: sȝ sic nominat̄ pectusculū ꝛ non arm⁹. ergo videt̄ q̄ solū pectusculū eleuatū fuerit. ¶ Si aūt obijcias q̄ supra. 7. c. dr̄ pectusculū eleuationis ꝛ nō armus: q̄ ibi soluȝ expressuȝ est de pectusculo q̄ eleuaret̄ ꝛ non de armo: bic tm̄ exprimit̄ q̄ armus eleuat⁹ est sicut adipes ꝛ pectusculū. ergo vocari poterit armus eleuatiōis. Rn̄dendū est nō stare boc: qm̄ sicut. s̄. 7. c. dicebat̄ esse pectusculum eleuatiōis ꝛ nō armus. ita bic ponit̄ aliquid qđ signat specialr̄ illud esse pectusculū eleuatū ꝛ non armuȝ cū supra dicat̄. pectusculū quoq̄ȝ qđ oblatū est ꝛ armū qui sepatus est. ꝛ sic dicit̄ specialiter pectusculū oblatum qđ non dr̄ de armo. oblatū aūt esse ꝛ eleuatū idem est: sicut pȝ. s̄. 7. c. cum dicit̄. adipes ꝛ pectusculū eleuari ꝛ p boc offerri. ideo dđm est q̄ sola illa duo. s. pectusculū ꝛ adipes eleuabant̄ in manib⁹ laicorū offerentiū: armus aūt non. Sȝ cū bic dicit̄ q̄ armus ꝛ pectusculū ꝛ adipes eleuati sunt corā dn̄o. Rn̄dendū est q̄ ista eleuatio armi nō erat cū eleuatione adipuȝ ꝛ pectusculi nec sub similibus cerimonijs: sed erat q̄dam alia eleuatio simplex ꝛ p se sine cerimonijs. ꝛ quātū ad boc oīa tria eleuata sunt: sed non eadē nec simili eleuatione. († Eo q̄ armū ꝛ pectus ꝛ adipes q̄ cremant̄ in altari eleuauerūt corā domino). Dr̄ bic de adipib⁹ q̄ cremant̄ super altare: qm̄ cum oīa ista tria per eleuationē spāliter applicarent̄ deo nō videbat̄ eē q̄ aliq̄d istorū pertineret ad sacerdotes: sed oīa ad deū. exprimitur tm̄ q̄ isti adipes cremabant̄ in altari ad signandū q̄ q̄ȝuis oēs iste tres res ad deū pertinerēt: soli tm̄ adipes erāt q̄ cremabant̄ pectusculo ꝛ armo cedētibus in iura sacerdotū. († Et ptineant ad te ꝛ ad filios tuos lege ppetua). i. ista duo. s. armus ꝛ pectusculū ptinebant ad aaron ꝛ filios suos de bostijs pacificiȝ. vocant̄ aūt bic filij aaron non oēs masculi de genere aaron: sed soli illi q̄ erant sacerdotes: qm̄ ptinere ius dicit. nullū tamē ius erat pcipiendi istas ptes sacrificiorū filijs aaron nō sacerdotibus cū dicat̄. s̄. 7. c. q̄ armus dexter ꝛ pectusculū de pacificorū bostijs cedebāt ī ius sacerdotis q̄ offerebat sanguinē ꝛ faciebat sacrificiū pacificū dicebant̄ ptinere lege perpetua: qm̄ q̄diu durarent ista sacrificia duraret ista lex de particulis duab⁹ proueniētibus sacerdotib⁹. († Sicut p̄cepit dn̄s). s. q̄ baberēt sacerdotes istas ptes vt babet̄. s̄. 7. c. vbi dicit p̄ceptum est. († Inter bec bircū q̄ oblatus fuerat pro peccato cū quereret moyses exustuȝ reperit.) Bic agit̄ de totali omissione comestionis. s. q̄ non comedissent bircū pro pctō quē comedere debebant: sȝ reliquerūt in igne ꝛ cōbustus est. In boc aūt sacerdoteȝ satis peccabāt grauiter ꝛ puniendi fuissent. vñ moyses eos increpat sicut. j. patet. fuerūt autē liberati a pena q̄ ppter magnā turbationē nadab ꝛ abiu nō fecerūt sicut facere debebāt non potētes aduertere.

Qđ bostie pacifice vocentur salutares.

Obiectio. An cā q̄ datur in textu sit ɔueniēȝ. Rn̄sio.

Dđ. 16 A Qūo dr̄ h̄ q̄ adipes ꝛ dexter arm⁹ ꝛ pectusculū coraȝ dn̄o eleuātur. Cuiusdaȝ rn̄. ad q̄si. Doc. rn̄sio ad q̄situ.

B Obo. Rn̄sio.

De adipib⁹ q̄ sup altare cremāt̄.

Comestiōis total' omissio.

¶ Quis birc⁹ erat iste quē offerebat bic aaron ꝛc̄. Qō. 17.

Queretur q̄s birc⁹ erat iste quē offerebat h̄ aarō ꝛ quē comedere debebat ip̄e cū filijs suiȝ. ¶ Ra. sa. dicit q̄ erāt tres birci illa die imolati: ꝛ comestio cuiuslibet ptinebat ad sacerdotes. dicit nāq̄ȝ q̄ vnus bircuȝ fuit imolatus a naason p̄ncipe tribus iuda q̄ ista erat p̄ma dies oblatiōis p̄ncipuȝ: ꝛ in p̄ma die obtulit naason p̄nceps filiorū iuda: ꝛ preter alia sacrificia obtulit vnū bircum pro pctō vt babet̄ Nu. 7. ca. dicit autē fuisse scđm bircū q̄ ille erat p̄mus dies mēsis. in boc autē offerebant̄ multa sacrificia cū q̄bus offerebat̄ vnus bircus pro peccato vt babet̄ Nu. 28. c. Tertius birc⁹ erat p solēnitate ɔsecrationis: ꝛ istaȝ dicit octauaȝ fuisse dieȝ ɔsecrationis sacerdotū. ¶ Sȝ ista stare nō pn̄t quātum ad p̄mū in quo dicit̄ q̄ obtulit naason filius aminadab p̄nceps filiorū iuda bircum vnū in die ista: ꝛ q̄ ista fuit p̄ma dies oblationis p̄ncipū falsuȝ est. naȝ p̄ncipes inceperūt offerre p̄ma die qua erectū fuit tabernaculū vt babet̄ Nu. 7. c. in p̄ncipio. sed ista dies que bic dr̄ nō fuit p̄ma dies erectionis tabernaculi. ergo nō incepit in bac die oblatio p̄ncipuȝ nec ɔn̄ter obtulit naason. boc pȝ q̄ ista erat. 8. dies a p̄ncipio ɔsecrationis sacerdotū: sed p̄ma dies qua fuit īcepta ɔsecratio sacerdotū erat post erectionē tabernaculi. ergo dies ista octaua ɔsecratiōis sacerdotū ad min⁹ erat. 8. dies post

A Rab. sa. rn̄. ad q̄stum.

Confutatio Rab.

An ī die illa obtulerit naa. sō bircū.

erectionē

erectionẽ tabernaculi. Alĩs ꝓz qz qñ inceperũt sacerdotes cõsecrari adducti sunt ad ostiũ tabernaculi vt habet Exodi. 29. ca. 2. ℞. 8. c. ergo iaz erat tabernaculũ. satis g̃ ꝓz q ꝑ in ista. 8. die non obtulit sacrificiũ naason ꝓnceps filiozũ iuda g erat ꝓmus in ꝓncipibus. ſz magis dõm est q obtulit gamaliel ꝓnceps filioꝝ manasse cui⁹ oblatio fuit in. 8. die vt habet Nu. 7. c. ¶ Scõm aũt qõ dicit Rab. sa. etiã nõ põt stare. s. q offerret scõs bircus ꝓ solẽnitate ꝓmi diei mensis: ga ista dies in qua cepit ministrare aaron fuit ꝓma dies mẽsis. naz necessariũ erat dici q ista fuerit dies ad min⁹. 8. mensis cũ facta sunt ista sacrificia. qõ ꝓz qz tabernaculũ erectuz est in ꝓma die mẽsis ꝓmi anni scõi: z ita fuit 8. dies a ꝓncipio ꝛsecrationis sacerdotũ. ergo cũ fuerit incepta ministratio z ꝛsecratio erecto tabernaculo oportebat q ad minus octo dies trãsissent post erectionẽ tabernaculi: z cũ erectio tabernaculi fuerit in ꝓma die mẽsis neciuz eẽt vt post ꝓncipiũ mẽsis ad min⁹ octo dies trãsierint vsq ad istã diẽ in qua aarõ mĩstrauit z cõbusti sũt nadab z abiu. g̃ nõ fuit ista ꝓma dies mẽsis nec fuit oblat⁹ bir⁹ ꝑ solẽnitate calẽdaꝝ sicut dicit Rab. sa. ¶ Silr aũt nõ põt stare tertiũ dictũ Ra sa. s. q fuerit oblat⁹ tertius bircus ꝑ solẽnitate ꝛsecrationis sacerdotũ. naz ista erat. 8. dies a ꝓncipio ꝛsecratiõis. finiebat autẽ ꝛsecratio in septẽ diebus vt habet Exo. 29. sic ẽt supra. 8. c. de ostio tabernaculi non exibitis septẽ diebus vsq ad diez quo implebĩt tẽpus ꝛsecrationis vestre: septẽ eniz dieb⁹ finitur ꝛsecratio. non igit poterat fieri in. 8. die aliqõ sacrificiũ ad solẽnitatẽ ꝛsecrationis. nullaten⁹ ergo dictũ Rabbi sa. tenet. ¶ Sed dõm est q ista fuit dies octaua mẽsis ꝓmi anni scõi ab exitu de egypto sicut ꝓbauimus supra ꝓcedẽti. c. in ꝓncipio. z in hac die non obtulit naason nec fuerunt oblati tres birci ꝑ peccato: ſz duo. s. vn⁹ bircus quẽ obtulit ꝑ peccato gamaliel ꝓnceps filiozũ manasse cũ oblatio fuit in ista die: z alius bircus quẽ obtulerũt filij israel. s. tota multitudo: z nõ erat hoc ad solẽnitatẽ ꝛsecrationis sacerdotũ: qz illa finita fuerat in. 7. die: sed fuit oblat⁹ ad incipiendũ cerimonias oblationũ: qz ante hoc sacerdotes nũq̃ ministrabãt. cũ nõ eẽnt ꝛsecrati. nũc autẽ inceperũt ministrare: z populus debuit offerre ſm ea q̃ declarata sunt ꝓcedenti. ca. ¶ Sz dicet aliq̃s qõ dz hic q moyses ingrebat bircũ ꝓ peccato z reperit cõbustũ cuz duo eẽnt birci g eadez die imolati sunt. Rñderi põt duplr. vno mõ q sacerdotes acceperũt vnuz illozũ bircoꝝ z fecerũt de eo ſz cerimonias debitas: aliuz aũt ꝓe turbatiõe relinquerũt in incẽdio z cõbustus est: z hunc ingrebat nunc moyses. Alio mõ dici põt q vtrunq̃ bircũ reliquerũt sacerdotes in incẽdio z vterq̃ cõbustus est: sed hic accipit singulare ꝓ plurali dicẽs q quesiuit moyses bircũ. i. bircos. sed. j. ponit veritas. (Inter hec bircuz g oblatus fuerat ꝓ pctõ cuz quereret moyses). i. cũ ista fierent q loquebat moyses ad aaron de partib⁹ que ꝓueniebant eis ex sacrificio z iubebat eas comedi: icipit etiã querere bircũ g oblatus fuerat ꝑ peccato. cui⁹ ratio est: qz sicut arm⁹ dexter z pectusculũ de ꝗbus supra loquebat moyses ad aaron ꝓtinebãt ad sacerdotes vt comederẽt illa: ita bostia ꝓ pctõ erat ad cibos sacerdotũ sicut dz supra. 6. c. z hic. ideo si iusserat q comederent pectusculũ z armũ de bostijs pacificis voluit iubere vt comederẽt bircũ g erat oblat⁹ ꝓ pctõ: z cũ quereret illũ inuenit cõbustuz. ¶ De isto birco dõm q erat bircus oblat⁹ ꝑ peccato populi z a tota ipsa multitudine z erat vnus bir⁹: z qñ dixi mus supra q poterat intelligi ista cõbustio birci de ambob⁹ bircis q̃ exꝓmat bir⁹ singulariter: vel q põt intelligi q vnus bircus oblat⁹ fuisset ſm cerimonias ꝓueniẽtes: z alius fuit cõbustus ꝛtra cerimonias ꝛperatas a dño. q̃q̃ autẽ hoc satis consistere possit. magis est dicendum q ibi loquatur de vno birco: z q ille esset bircus oblatus a populo. z apparet in hoc quia dicitur q dum quereret bircũ reperit eũ combustũ. de vno igit dicebat maxime ga relatiuũ singulariter positũ est. naz q̃q̃ nomina substãtiua aliqñ ponãtur singulariter z significãt pluralitatẽ: tñ si ponũtur cũ relatiuis suis singulariter ꝓtis nõ ita põt signicare pluralitatẽ. z hoc suppositio dõz est q iste erat bircuz oblat⁹ a populo. qõ apparet ꝓmo ga dicit hic. bircũ g oblat⁹ fuerat ꝓ peccato nihil magis exꝓmẽs. Si autem fuisset hoc dictũ de birco oblato ꝓ peccato gamaliel ꝓncipis filioꝝ manasse cuius fuit oblatio in octaua die: nõ diceret simpliciter sacrificiũ ꝓ peccato: sed ꝓ peccato gamaliel aut alĩs: hic tñ vniuersaliter ſcriptura locuta est. ergo videt q loquat de birco oblato ꝓ peccato populi. qõ peccatũ est generale. ¶ Itez ꝓz hoc magis: qñ ꝓcedẽti. c. iusserat de⁹ q offerret populus ꝑ se bircũ ꝓ pctõ z agnũ anniculũ z vitulũ in holocaustũ: z bouez z arietem in hostias pacificas. de carnib⁹ autẽ holocaustoꝝ dictũ fuit ꝓcedenti. c. ſ. q ignis exussit oia illa de partib⁹ que ꝓueniebãt aaron z filijs suis de hostijs pacificis populi. s. de ariete z bouе dictũ fuit in hoc. ca. s. q comederet aaron z filij sui armum z pectusculũ de hostijs pacificis qz eis cõsecrata erãt. solũ ergo manet sacrificiũ ꝓ peccato populi de quo nõdũ dixerat moyses: hic autẽ dicit de birco oblato ꝓ pctõ. ergo videt q debet intelligi solũ de birco oblato ꝓ populo z nõ de birco oblato a gamaliel ꝓncipe filioꝝ manasse. ¶ Itẽ patet hoc euidẽti⁹: qñ j. dz. cur nõ comedistis hostiã ꝑ pctõ q̃ data est vobis vt portetis iniqtatẽ multitudinis z rogetis ꝓ ea in cõspectu domini. vz ergo q ꝑ multitudine oblata fuerat ista hostia ꝑ peccato q̃ erat bircus. de birco aũt oblato ꝓ peccato gamaliel ꝓncipis filioꝝ manasse z de reliq̃ oblatione sua. dõm est q nõ fuit simul oblata cũ sacrificijs populi: ſz q̃q̃ in eadem die fuit tñ nõ in eodem tẽpore: vnde in ea omnes cerimonie recte facte sunt: ideo nõ dicit de aliquo birco cõbusto in oblatiõe illa nec de aliquo alio ꝑ uerse facto cõtra cerimonias. (Exustũ reperit). i. moyses cũ igret bircũ ꝑ pctõ reperit q fuerat exustus. ¶ Sz dicet aliquis qõ potuit esse exust⁹ bircus oblat⁹ ꝑ peccato. nam si debuisset poni tot⁹ bircus sup ignẽ z deinde auferri totus vel aliqua pars eius: z sacerdotes viderẽt mortẽ nadab z abiu perturbati mente poterãt relinquere sup ignẽ z sic cremaret: tñ non videbat posse fieri: qñ super ignẽ altaris non debebat apponi tota bostia ꝓ peccato: ideo nec aliqd eius nisi adipes. iõ positis adipib⁹ super altare q̃uis sacerdotes turbati ꝛcurrerẽt ad mortẽ nadab z abiu: tñ nõ cremarent carnes birci ꝓ peccato sed solũ adipes g manebãt super altare. ¶ Ad hoc rñderi põt dupliꝛ. vno modo q isti sacerdotes ponebãt super altare adipes bostie ꝓ peccato: z cũ audirent aut potius viderẽt mortẽ nadab z abiu turbati mente nõ reſperexerũt qd faciebãt: z cũ deberẽt solos adipes ponere posuerũt quoq̃ carnes: z cũ rediit moyses inuenit eas cõbustas apud altare. hoc eniz satis videt rõnabile: ſz aliquo modo repugnat eis que dĩtur ꝓcedenti. c. ſ. q bo locaustũ z adipes aliozũ sacrificioꝝ simul positi sunt super altare: z egressus ignis a domino deuozauit ea simul. Cum igit adipes sacrificij ꝓ peccato fuerint positi super altare anteq̃ ignis esset in altari z ante mortem nadab z abiu: non videtur posse existere qõ dictum est: scilicet q cum deberent ponere solos adipes posuerũt adipes z carnes simul z cõbuste sunt: qñ hoc ꝓesupponit carnes istas z adipes fuisse in altari posita postq̃ ignis incensus est. Sed falsuz est: qñ ꝓius fuerũt oẽs adipes in altari z carnes holocaustoꝝ anteq̃ veniret ignis a dño vt ꝓz ꝓcedenti. c. ¶ Alio mõ z cõueniẽtius intelligendũ est q isti sacerdotes relinquerũt carnes birci ꝑ peccato in igne ꝛpphano z cõbuste sunt. Erat autẽ modus qz carnes sacrificioꝝ ꝓ peccato debebãt coqui in sanctuario in igne ꝛpphano in vasis fictilibus vel eneis sicut ꝓz supra. 6. c. sacerdotes aũt turbati morte nadab z abiu reliquerũt carnes illas apud ignẽ ꝛpphanũ z cõbuste sũt totaliter: debuissent tñ eas coquere vt ipsi comederẽt. Si autez isti nõ fuissent turbati non religssent carnes ita vt cremarent. z hec fuit quedã excusatio eoꝝ. Aaron tñ aliter videt respõdisse cũ dicat ifra. qõ potui comedere eam aut placere dño in cerimonijs mẽte lugubri. in quo videt innuere q ipse voluntarie eã cõbussit qz nõ poterat eam comedere cũ esset in tristitia magna: sed hoc magis reducẽduz est ad sensum qõ diximus. s. q ex ꝑturbatione factũ fit: z tñ dato q mãsisset illa bostia nõ poterãt eam comedere cõueniẽter aaron z filij sui ga tunc inerat eis tristitia magna z nõ poterãt comedere cuz gaudio sicut ꝓueniens erat in cerimonijs dñi. (Iratusq̃ ꝛtra eleazar z itbamar filios aaron g remanserãt.) Moyses erat ꝓinceps cerimoniaꝝ cum per eũ dedisset deus illas sacerdotib⁹: z ga vidit q ꝛtra ritũ cerimoniarũ sacerdotaliũ ipsi reliquerunt cõburi carnes birci ꝑ peccatõ vel volũtarie cõbusserunt irat⁹ fuit nimis ꝛtra eos: qñ merebãtur mortẽ sicut nadab z abiu: qz sicut illi faciẽtes contra cerimonias oblationũ mortui sunt: ita z isti fecerũt contra cerimonias cremãdo bircũ ꝓ peccato. ¶ Et dicit Ra. salo. q deus voluit occidere aaron z filios eius hic ꝑ peccato vituli z cũ rogauit ꝓ eis moyses liberati sunt vt habet Deute. 9. ca. cũ dicit. aduersus quoq̃ aaron vehemẽter iratus voluit eũ cõterere: sed ꝓ illo similiter deꝓecat⁹ sum. ¶ Sz hoc nõ põt stare qñ illud dictuz fuit qñ aaron febricauit vitulũ z de⁹ voluit eũ destruere: z tñ ꝑcibus moysi liberat⁹ est. nũc autẽ nihil tale manebat ꝛpter qõ deberẽt occidi isti sacerdotes nisi alia noua cã insurgeret. Ideo dõz est q isti merebant mortẽ transgrediẽdo cerimonias sacerdotales: tñ de⁹ nõ occidit illos quia habuerũt aliquam cãm excusatiuã. de nadab z abiu nõ fuit sic: qñ ſz ipſi

B Scõz dicit falsũ Ra. sa.

Tertium dicũ Ra.

Deter. q.

L Dubiũ.

1. rñsio.

2. rñsio.

†

Doc. sma de birco isto oblato.

D

† Qõ. 18 A Qũo potuit eẽ exustꝰ bircꝰ oblatꝰ ꝑ pctõ.

B 1. rñsio ad q̃situm.

L 2. rñsio ad q̃situ.

Qõ. 19 A An deꝰ voluit occidere nadab z abiu ꝑ pctõ in mõte synai.

nō valde grauiter peccauerint: qz tñ nō habuerūt aliquaz rōnabilem p̄cedētē pturbationē que eos excusaret mortui sunt. Alij autē sacerdotes manētes videbāt habere aliquā causā excusatiuā. s. pturbationē magnā ꝓueniētē de morte nadab z abiu: iō nō occisi sunt. (Iratusq; ⁊tra eleazar z ithamar). nō dz q; iratus fuit moyses contra aaron directe: nā q̄q; ipse reprehēdens eleazar z ithamar reprehēdebat quoq; aaron cū ad oēs pertineret iste error: tñ directe locut⁹ fuit moyses solum cōtra eleazar z ithamar. Causa est qz moyses vidit aaron nimis afflictū eē de morte duoꝝ filioꝝ suoꝝ z noluit cū vlteri⁹ ⁊tristari. Cōtra eleazar autē z ithamar cōuerti in irā rationabili⁹ erat. (Cur nō comedistis hostiā p peccato in loco sācto.) aaron z filij sui debebāt fm ritū cerimoniaꝝ sacerdotaliū comedere carnes sacrificij p peccato z nō comederūt quia exuste sunt: ideo iustā causaz irascēdi habuit ⁊tra eos. nec eni dixit moyses q̄re combussistis aut cōburi p̄misistis bircū p peccato: sed dixit. q̄re non comedistis. causa est qz noluit moyseꝫ arguere eleazar z ithamar in eo i quo vere peccatū erat: qz eoꝝ peccatū ꝓsistebat in hoc q; nō comederūt carnes p peccato quas comedere tenebant: arguit q; nō comedissent carnes dicens. q̄re nō comedistis hostiā p peccato. cōburere autē hostiā illā nō erat peccatū fm se nisi fm q; tollebat p hoc ne possent comedere illā sacerdotes. (In loco sācto). s. apud altare holocaustoꝝ: ibi enim locꝰ erat in quo omnes hostie z carnes debite sacerdotib⁹ comedebant. sic patet supza. cū dicit. comedetis aūt in loco sācto qđ datū est tibi z filijs tuis. (Quia sācta sāctoꝝ est). hoc est cause reditiuū ei⁹ qđ dictū est. s. q; debuissent comedere sacerdotes hostiā p peccato qz erat sancta sanctoꝝ. i. qz erat nimis sancta: z ob hoc nō debebāt omittere eā sine cerimonijs suis. (Data vobis vt portetis iniqtatē multitudinis). i. ista hostia p peccato quaz vos comedere relīgstis data est vobis vt ozetis p peccato multitudinis q̄si accipiendo illud super vos qđ est portare iniquitatē alteri⁹. sic eniz omnes sacerdotes aliquid oblatū recipiētes sup se portant iniquitatez eoꝝ q obtulerūt vt habet Exo. 28. c. z dicunt sacerdotes comedere peccata illoꝝ qui obtulerunt cū comedunt eozū oblationes p peccatis datas. vt habet Amos. 4. ca. s. peccatū populi mei comedent. ex hoc eniz cōcludit qđ supza dicebam⁹. s. q; iste birc⁹ qui cōbustus est fuerat oblatus p peccato populi: cum dicat hic q; data est ista hostia vt isti sacerdotes portarent iniqtatē multitudinis z ozarent p ea. (Et rogetis p ea in cōspectu dñi.) cū eniz sacerdotes isti reciperent hostias a popularib⁹ q̄s in vsus suos cōuertebant tenebant eis nālr ad aliquid: potissime cū iste oblationes fuissent date cū modo appōito. s. vt ozarēt sacerdotes p offerētib⁹. z q̄q; iste modus nō exprimeret ab offerētib⁹ semp tñ subintelligēdus erat cū fit de lege oblationuz z a sacra scriptura exprimat. dz autē q; rogarent in cōspectu dñi. s. coraz altari z ostio tabernaculi in quo erat deus. Refert autē hoc ad tēpus oblationis: qz cuz sacerdotes reciperent oblationē de manu laicoꝝ ante ostiū tabernaculi tenebant ibi imediate ozare p eis duz explebant cerimonias istoꝝ duoꝝ sacrificioꝝ: z nisi ozarēt ibi imediate p eis peccarēt mortaliter qz determinabat eis a lege certus locus ad ozandū: velut si alicui determinat dies aliqua ad recitandū: sicut nūc fit in ordinatis ad sacros ordines z in beneficiatis vt determinat q; quotidie recitent horas canonicas: in quacunq; aūt die omiserint recitationē oīum horarū vel alicui⁹ ipsaꝝ peccant mortaliter qñ in q̄libet die spāliter recitare obligati sunt. sic autē in his sacerdotib⁹ erat assignatio loci z tēporis ad ozādū p offerētibus hostias. s. tūc qñ offerrēt z in loco oblatiōis. s. in conspectu dñi. tūc ergo omittētes peccabāt mortaliter. (Pzesertiz cū de sanguine illi⁹ non fit illatū itra sancta). i. vos debuistis comedere istaz hostiā p peccato qa nō fuit illatus sanguis eius intra sanctuariū tabernaculi. q. d. si fuisset deportat⁹ sanguis intra tabernaculū non debebant comedi carnes illi⁹ hostie: qz tñ non fuit illatus sanguis itra sancta debebāt comedi carnes. est. n. regula supza. 6. c. de hostia p peccato q; aut sanguis illi⁹ infert intra tabernaculū aut non. si infert intra tabernaculū nullus dz comedere de illis carnib⁹: sz crematur extra castra. si autē nō inferret sanguis intra tabernaculū sed linirent cozna altaris holocaustoꝝ comedebant carnes ille a sacerdotib⁹. boꝝ cāe supza. 4. et. 6. c. assignate sunt. hic āt nō fuit illatū de sanguine huius hostie pro peccato itra tabernaculū qa fuit oblat⁹ bircus. de sanguine autē bircoꝝ nūq; inferebatur intra tabernaculū. hic autē birc⁹ oblat⁹ est: iō nō debuit inferri sanguis in tabernaculū. Nec valet si obijcias de sanguine birci quo tingebant cozna altaris thymiamatū in die ꝓpitiatiōis vt habet ifra. 16. c. Altare tñ thymiamatū intra sctuariū tabernaculi erat. Rñdendum est q; sanguis birci nūq; solus ferebat intra sanctuariū tabernaculi: sz qñ ferebat cū sanguine vituli: z sic erat in die ꝓpitiationis vt habet. ī. 16. c. Sanguis autē vituli per se offerri poterat quotidie z introduci in tabernaculum. (Sciēdū autē q; ista dictio (p̄sertiz) que hic habet nō habet aliquā vim. naz tūc esset sensus q; de carnib⁹ hostie pacifice licebat comedere semp sacerdotib⁹ p̄cipue cū esset hostia cui⁹ sanguis nō esset illat⁹ intra sctuarium. Sz hoc falsuz est: qñ de carnibus hostie cui⁹ sanguis illat⁹ est intra sctuarium non poterat quicq; comedi. de hostia aūt sola cui⁹ sanguis nō inferebat intra sanctuariū carnes comedebant. sed ista dictio p̄sertim significat id qđ maxime z tenet semp cōparatiue: iō nō pōt stare hic in vi sua: ga tūc significaret q; poterat comedi caro hostie pro peccato cui⁹ sanguis inferebat in tabernaculū: z etiam caro illius cui⁹ sanguis nō inferebat. sed falsuz est. Dōm ergo q; nō bz hic ista dictio aliquā vim: sed ponit ac si nō poneret. (Et comedere eā debueritis in sanctuario sicut p̄ceptū est mihi). i. ex causis supzapositis tenebant sacerdotes comedere istā hostiā: qz sic dñs p̄ceperat moysi. Cum aūt dicit hic q; debuerūt comedere. necessitatē ipoztat. naz si nō obligati fuissent sacerdotes ad comedendū istaz hostiam non peccassent omittēdo eaz comedere nec moyses irascereꝫ eis: peccauerūt tñ. vñ etiā dōm est q; non poterāt isti sacerdotes dare ptes sacrificij p peccato eis ꝓuenientes alicui alteri: ipsi nāq; cū solis masculis stirpis sue comedere poterāt vt habet supza. 6. c. (Cum autem dicitur supza q; de sanguine istius non fuit illatum intra sancta. non est intelligendum de sācta sanctoꝝ sed de tabernaculo. nam intra sancta sanctoꝝ non inferebat sanguis vllo tēpore nisi in die ꝓpitiationis in quo fiebat spāliꝫ expiatio vt habet. ī. 16. c. in aliis aūt diebus q̄cunq; offerebat vitulus p peccato inferebat sanguis intra tabernaculū ad aspergendū cozā velo sancti sanctoꝝ z tingendū cozna altaris thymiamatū: z numq; intra sancta sanctoꝝ sanguis introducebat vt habet supza. 4. et. 6. c. (Rñdit aaron.) Quāuis aaron videret q; moyses argueret contra filios z non contra eum: quia tamen ille actus pro quo arguebatur tangebat aaron sicut filios ei⁹ videbat ipse reprehēdi sicut z alii: iō rñdit pro se z filijs suis. (Oblata est hodie victima p peccato z holocaustū cozā dño. mihi aūt accidit qđ vides). i. rñdit aarō dicēs hodie fuit oblata hostia p pctō. q. d. z ego tenebar cōplere cerimōias hoꝝ. mihi tñ accidit qđ vides. i. mihi accidit mozs duoꝝ filioꝝ: ideo q̄uis tenerer ista facere tñ non potui. dicit hic q; oblata est victima pro peccato z holocaustū: nō qdem q; ista duo solū oblata eēnt: qñ fuerat ēt oblatū sacrificiū pacificū vt pz supza. 9. c. vbi dicit q; obtulit populus bouē z arietē: non fecit tñ mentionē de hostia pacifica: qz expressa hostia p peccato satis intelligebat hostia pacifica: p̄cipue cū referat hoc ad sapioza. supza aūt de oībus istis sacrificijs dictū est. etiā non facit mentionē de hostia pacifica qñ arguebat supza ⁊tra filios aaron q; peccauissent in cerimonijs sacrificij: z qz nō peccauerant in sacrificio pacifico sed solū in sacrificio p peccato timētes cōburi bircū: nō oportuit q; mētio fieret de hostia pacifica. (Mihi aūt accidit qđ vides). i. verū est q; ego z filij mei erraumus in cerimonijs hui⁹ sacrificij: tñ non opz q; nos erṕma mus tibi cām ꝓpter quā excusemur qñ tu vides qđ accidit mihi. i. tu vides qūo duo filij mei mortui sunt: z qūo fuerit hoc satis cā sufficiēs pturbationis mee vt nō possem explere qualiter oportebat cerimonias. (Nicolaus aūt aliter itelligit. s. q; aarō rñderet hic p filijs suis dicēs mihi accidit qđ vides. i. iste error qui fact⁹ est in cōbustiōe birci pro peccato mihi accidit. i. ego sed: iō nō debes arguere ⁊ filios meos sz ⁊ me. (Sz iste sensus nō ⁊uenit pp duo. ꝑmo qz dz. mihi accidit qđ vides. accidere āt est de his que nobis nihil agēt⁹ eueniūt. q. a q̄dā alia cā fiāt: z sicut in his nō est pctū nec bñ agere cū ex nobis cām nō suscipiāt. g̃ vz q; illud de quo hic logt aarō dicēs q; sibi acciderit nō fuit omissio comestionis birci: qñ illa ab illa fieri dici deberet z nō ipsis accidere: qz ad hoc ipsi causalitatē tribuerūt. deberet ergo dicere aaron q; si b̄ itēderet: a me autē qđ factū ēt vides. vel qđ ego fecerim vides: z nō dixit mihi autē qđ acciderit vides. (Referēduz est igit hoc ad aliqđ qđ ꝓprie accideret. tale autē erat q; mortui fuissent duo filij aaron: qñ hoc ꝓprie accidere videbat cū ab ipso nō haberet aliquā cālitatē: sz a deo qđ est agēs itrinsecū. Scdo nō pōt stare quia nō ⁊ozdat lr̄a inferiozi cū dz. qūo potui comedere eā aut placere deo in cerimōijs mēte lugubzi. illa lr̄a depēdet ex hac: z tñ si intelligat ista de erroze quē fecit aaron omittendo cōburi bircū p peccato nihil ista lr̄a signat. Si. n. dicit aaron iste error q; fact⁹ est in omittēdo comestionem

D

Ista dictio p̄sertim qđ bī ipoztat.

†

Notan. lr̄ale.

†

Lre expositio.

†

Nicolai expō.

F

Impro. 1. rō.

*

2. rō.

Ubi z qñ sacerdotes tenebāt ozare p laicis.

Regula de hostia pro peccato.

Redditio cāe supioꝝ

doc. lre expō.

stionē birci mihi accidit. i. a me factū est id qō sequit. s. qūo potui placere deo in cerimonijs mēte lugubri non pōt osonare: qz istō pīsupponit aliquē casuz tristē sup quē qō fit. Necessario igitur referenda est ista lra ad mortē nadab z abiu vt dicat. mihi aūt quid acciderit vides. i. tu vides qūo mortui fuerūt duo filij mei. z tunc sequit ꝺenieter. qūo potui comedere eā aut placere deo in cerimonijs mēte lugubri: cuz mortui fuissent duo filij mei qualr delectari poterā aut exequi cerimonias sacrificioz

3. rō. cuz fletu. ¶ Tertio adhuc argui pōt q non est ꝺenies illa expositio qz etiā nō ocordat illi lre inferiori cuz dr. qō cū audisset moyses recepit satisfactionē. i. qñ audiuit ea q̄ locut⁹ fuit aarō recepit satisfactionē nihil vltra arguēs. opz ergo q illud qō locutus fuit aaron tale eēt de quo deberet moyses contentari. Si autē exponat ſm Nicolauz. s. mihi accidit qō vides. i. iste error qui accidit nō fuit a filijs meis sed a me: nō ꝺenit qz ex h moyses reciperet satisfactionē: qz in hoc nō dabat aliq̄ cā excusatiua peccati sui. opz ergo q exponat aliter vt sit ꝺenies satisfactio: z hoc est exponēdo sicut dixim⁹. s. mihi aūt accidit qō vides s. tu vides qūo sunt duo filij mei: iō non est admirādum q ego omiserim cerimonias: z videns moyses q iuste loquerer aarō

† recepit satisfactionē. (Qūo potui comedere eā). s. hostiā p pec cato. videt aaron in hoc declarare se voluntarie pmisisse crema ri bircuz: qz dicit. qūo potui comedere eā. q. d. istud erat iustum q ego nō comederē eam sed poti⁹ cremarē qz non poterā placere deo in tāta cordis amaritudine. Si autē ꝑpter voluntatez aaron combustū fuisset nō debebat dicere. qūo potui comedere eam aut placere deo. Sz dixisset non potui cōplere cerimonias istas superueniēte mihi filioz meoz morte. aliogn cōpleuissem. ¶ Dicēdū est q aaron nō respondit se omisisse hoc volūtarie. sed q nō potuit illud complere. naz si ipse volūtarie hoc omisisset quasi diceret q nō esset ꝺeniens euz comedere hostiā illā cuz haberet mentē lugubrē peccasset volūtarie z mortē merere tur: sed fuit liberat⁹ a morte. ergo videt q nō se excusauit sic: sz potius dicēs se nō potuisse cōplere qz fuerat pturbat⁹. qō ꝑbatur. nā si rndisset aaron nō cōpleuisse cerimonias hostie ꝑ peccato qz erat in magna amaritudine: z q ꝑpter hoc nō esset cōueniēs illa facere. eodē modo fecisset de partib⁹ hostiaꝝ pacificarū. s. de armo dextro z pectusculo: qñ mente lugubri nō posset deo placere in hoc: sed cōpleuit cerimonias hostie pacificoz comedēdo carnes illas cuz nō accusef de nō comestiōe illarum carniū sicut accusat de hostia ꝑ pctō nō comesta. ergo nō omisit comestionē carniū pro peccato tāq̄ videret ei q non posset deo placere mēte lugubri: sed omisit qz pturbatus duoz filiozuz suozuz subitanea morte nō potuit cōplere qō voluerat: z sic applicat lra. s. qūo potui comedere eā. i. q̄uis ego vellem qūo posem comedere istā hostiā pro pctō. q. d. non potui: qz tantū eraz

Ꝑ tristitia absoꝛpt⁹ q attēdere negui ad cerimōias hostie ꝑ pctō.

† (Aut placere deo ī cerimōijs mēte lugubri). i. qūo ego potui pla

dupler lre expō. cere deo cōplendo cerimonias eius cū haberē mentē lugubrē. i. absoꝛptā tristitia. pōt itelligi duob⁹ modis ista lra. Uno modo qūo potui placere deo in cerimonijs mēte lugubri. i. cū ego haberē tātā amaritudinē in corde meo: etiā si comedissez hostiā ꝑ pctō nō poterā deo placere: ideō omisi comedere. ¶ Et vez

Prima Qō. 20. A An illi q sē tristes placeant ꝺō i cerimonijs. Hilarem datorem diligit de⁹ ingt apls. 2. expō. est q illi q in amaritudine cordis sunt nō placēt deo in cerimonijs: qz deus hominē hilarē vult in operib⁹ suis iurta apostolū. vñ res diuine nō debebāt applicari ad fletuz. sic habet Deuter. 26. c. cuz dr. nō comedi ex eis in luctu meo nec separaui ea in q̄libet imūdicia nec expendi in eis quicq̄ in re funebri: z loquitur ibi de ꝓmitijs que dño offerūt de quib⁹ nihil applicari debebat ad luctū vel ad exequas mortuoꝝ: z q̄q̄ hoc vez fit q non placet homo deo in cerimonijs mēte lugubri: tñ aaron nō rndit ob hoc se religisse istā hostiā pro pctō q habebat mētē lugubrē. nā q̄q̄ deo nō placeret sicut si hilaris attēderet cerimonias ei⁹: tñ debebat illā comedere qz tenebat ad h. ¶ Alio mō itelligit ista lra nō potui deo placere cē. i. q q̄uis ego vellez placere deo in cerimonijs. s. cōplēdo cerimonias ab eo iperatas: tñ non potui qz ipediuit me mens lugubris: z sic q̄q̄ iustuz eēt me comedisse hostiā z placuisse deo: tñ nō potui pp mentē lugubrē. i. qz mens mea tristata erat: z tristitia me fecit nihil itelligere in eo qō facere debebā. (Placē deo ī cerimōijs.) dr aliqs placē deo ī ceri

Quid sit deo placere i cerimōijs. † mōijs in q̄tuz agit ea q̄ de⁹ iubet: aarō āt placere debebat i cerimonijs. i. in cerimonijs istius hostie ꝑ pctō: qñ vna de cerimonijs erat q sacerdotes comederēt totā hostiā pro pctō ꝑter adipes qui cozā dño cremabant. hanc autē cerimoniā nō expleuit aaron cuz dimiserit bircū cōburi. z in hoc displicebat deo sicut in qualibet alia omissa cerimonia. (Qō cū audisset moyses recepit satisfactionē). i. cū moyses audiuit rōnabilē cāz quā ꝓpo suit aarō recepit satisfactionē ñ arguēs vltra eū. z h qz cū aarō tāta ptulisset mala: tñ patiēter rndit z humiliter. Itē q̄q̄ aarō nō rndisset valde rōnabilr: tñ moyses h tolerare debebat cū videret euz tātis oppressuz āgustijs qñ afflictis afflictio dāda nō est. Itē q̄uis aaron pp aliqō maluz corrigēdus fozet: tūc tñ corrigēdus nō erat: sz differēda erat correctio sicut in hoibus passionatis: in patiētib⁹ nāq; magnos dolores qua onera magna videtur pp debetitudinē rōnis passionib⁹ cōmote: sicut i passionatis magni motus rōnē ipediunt nec sinunt perfecte iudicare.

¶ Capitulum. xj.

Alia terrestria q̄ comedi pīt.

LOcutusq; est dñs ad moysē z aaron dicēs. Dicite filijs israel. Custodite oīa que scripsi vobis vt sz de⁹ vr. Hec sūt aīalia q̄ comedere

Leui. 14. a ꝺbetis ō cūctis aīantib⁹ terre. Dē qō hz diuisā vngulā z ruminat ī pecoꝛib⁹ comedetis. Quicqd autez ruminat z habet vngulam: sed nō diuidit eā: sicut chamelus z cetera: non comedetis illud: z inter imunda reputabitis. Cirogryllus ruminat vngulamq; nō diuidit imundus ē: lepus quoq; nā z ipse ruminat sed vngulā non diuidit: z sus qui cū vngulā diuidat nō ruminat. Hoꝛū carnibus non vescemini nec cadauera contingetis: qz immunda sunt vobis.

32. q. 1. c. nuptie in fi xi. glo.

Connexio capituli.

Locutusq;. In supioꝛib⁹ dicto de q̄litate sacerdotuz. hic agit ō ritu z dispone alioꝛ. Cōtinuat nāq; h de offerētib⁹: isti āt sē duplices. s. qdā ex ministerio z oꝛ die. alij āt ex sola fidei ꝓfessiōe. Prio mō sacerdotes offerūt qz eis ministratio offerēda ex ordine cōuenit. Scō modo offerūt populares qñ ipsis q̄q̄ nō ꝺueniat aliquis ministratiōis gradus: qñ tñ vni⁹ dei fidē hēbāt in cultū ei⁹ offerebāt. Supius āt dictū est de sola dispositione sacerdotū ministrātiū. Hic autem agit de quadā mūdicia que regrebat in oīous offerētib⁹ fine qua nec aliquid offerre deo nec ad scūariuz accedere finebant. Et diuidit in duas ptes: qñ ꝑmo agit de ꝺseruatiōe mundicie. Scō agit de ordinatiōe vite. ſ. 17. c. Sciēdū āt est q mūdicia ꝺsideraī in duob⁹. ꝑmo ſm q aliqs vitat ne incurrat imundiciā. scō cū ab ea imūdicia q̄ iaz est purgatio iducit. z hoc siue q̄tuz ad oēs ꝑsonas siue q̄tum ad aliq̄s. Et sic diuidit in duo qñ ꝑmo agitur de purgatiōe aliq̄uz ꝑsonaꝝ singulariter. Scō agit de expiatiōe toti⁹ populi vlr. s. de illa expiatiōe q̄ fit ꝑ toto populo in die ꝓpitiatiōis. de scōa. ſ. 17. c. Prima ī duas: qñ ꝑmo agit de illa imūdicia q̄ ꝓuenit ab extrīseco. scō de illa q̄ ab īrinseco causata ē. scōa ibi. 12. c. Itez ꝑma in duas: qñ ꝑmo ondit qd debeat mūdū vel imūdū iudicari. Scō ꝓcipit imunduz qōlz euitari. se cūda ibi. (Nolite ꝺtaminare.) Itez ꝑma ī duas: qñ ꝑmo agit ō imūdicia cāta ex gressibilib⁹ z volatilib⁹. scō ō imūdicia cāta ex reptilib⁹. scōa ibi. (Oē qō reptat.) Pria ī duas: qñ ꝑmo vetāt supradicta ꝑ cōparationē ad esū. Scō ꝑ cōparationē ad tactū: qñ ī vtroq; imundicia ē. scōa ibi. (Quicqd ex volucrib⁹.) Pria diuidit i tres ptes: qñ ꝑmo agit ō mūdicia z imūdicia circa gressibilia. Scō circa aq̄tilia. Tertio circa volatilia. scōa ibi. (Hec sunt q̄ gignunt in aq̄s.) tertia ibi. (Hec sūt que de auibus.) Prima in duas: qz ꝑmo ponitur quedaz gñalis ammonitio. Secundo ponitur spālis eruditio. scōa ibi. (Hec sūt animalia.) Circa primū dicit. (Locutus est dñs ad moysen z aarō.) † ista locutio fuit facta postq̄ aaron fuit consecratus in sacerdotem. Et fuit valde conueniēs istam eruditionē tradi post datuz sacerdotiū: quoniā sacerdotiū datum est ad offerēduz. oblationes autē ab imundis fieri nō debebant: ideo decuit vt imediate darent regule de mundicia z imūdicia: vt sciret qd offerētes euitare deberēt vt eoꝛ hostie eēnt acceptabiles. in ꝑma āt obiatione que fuit facta a pplo iussu dei nō fuerunt obseruata iste. qñ tunc nō erat data aliqua regula de mundicia z imundicia.

¶ Quare de⁹ locutus hic fuit ad moysen z aaron simul. Cō. 1.

Queret autē aliqs cuz in oībus supioꝛibus deus ad moysen loqueret. qz locut⁹ fuit hic ad moysē z aarō.

Rñsio ad q̄situm. ¶ Cui rñderi pōt q̄ ea q̄ hic iubent ad moysen ꝛ aaron ptinebant ad moysez quidē tanq̄ ad pphetā: ad aaron aūt tanq̄ ad sacerdotē: q2 deus sp loq̄bat ista alicui pphete ꝛ moyses habebat h locū pphete: q̄cūq3 locutio fieret sp fiebat p moysē nisi rarissime cū cōtigeret q̄ loq̄ref ad solū aarō vt p3 p̄cedēti.c. cū dedit ei legē ne sacerdotes biberēt qd iebriatiuū tpe ministratiōis sue: aīs aūt sp ad moysen solū vel cum alio locutio fit. q̄ autē aliqñ ad aaron fiat locutio cū3 ipso moyse erat q2 ea que dicebanf ad aaron ptinebant rōne ministerij sui. sic autez erat de his que.j. subdunf.s. de his p que homo fiebat imundus vel mūdatus. nā ad solū3 sūmū sacerdotē ptinebat iudicare de his ꝛ ad alios minores.s. an aliqd mundū vel imundū foret. sic habef p̄cedēti.c. vinū3 ꝛ oē qd inebriare pōt nō bibetis tu ꝛ filij tui vt habeatis sciā3 discernēdi inter sanctū ꝛ prophanū: iter pollutū ꝛ mūdū3. sic ēt p3 esse.j.14.c. de leprosis.s. q̄ ad sacerdotē ptinebat ingrere an dom⁹ esset leprosa vel munda. ꝛ sic de veste ꝛ de hoie. ꝛ q iudicaref a sacerdote esse imūdus habebaf tanq̄ pollut⁹: q aūt mūdus iudicaref iter mūdos recipiebaf. ꝯueniebat ergo vt ista dicerenf aaron q̄q̄ hoc nō ꝯuertaf: q2 interdū aliqua que videbanf ptinere ad aaron nō dicebanf ei sed soli moysi vt p3 infra.14.et.16.c.

Dubium. B ¶ Dicet aliqs quare cū ea q̄ suprapōsita sūt eēnt de sacrificijs ꝛ ptinerēt ad aaron nullū eoꝝ dictū est aaron sed oia solū3 moysi.

Rñsio. Rñdetur q̄ q̄uis ea que supra dicta sūt ptinerent ad ritus sacrificioꝝ: tñ cū illa dicta sunt moyses erat ppheta: sed aaron nōdū erat sacerdos: iō nihil poterat ei attinere rōne sacerdotij. Nūc autē aaron nouiter sacerdos effect⁹ est. iō iā ei cōpetebat aliqd rōne ministerij pp qd deus sibi loq deberet.

† (Dicite filijs israel.) Ambo loq iubebāf.s. moyses ꝛ aarō: nō tñ loquebanf ābo ad ppl'3 s3 vn⁹ eoꝝ: qm̄ si ambo loq̄rēf: aut sil loquerēf: aut vn⁹ post alteꝝ. si āt ambo simul vn⁹ alteꝝ ipediret ꝛ vnus supfluus eēt. Si autē successiue loquerenf vn⁹ que ali⁹ dixerat repeteret: sed nullū hoꝝ ꝯueniebat: sed dicebat de⁹ illis q̄ dicerēt ista filijs israel.s. q̄ vnus eoꝝ diceret ꝛ alius dicēti assentiret tanq̄ si verba amboꝝ ore pferrenf.

Qō.2. A Nunquid moyses vel aarō loq̄retur h pnunciās h populo. ¶ Sed q̄ret aliquis qs eoꝝ loqueref hic moyses an aarō pnunciās hec populo. ¶ Aliqs forte rñdebit q̄ aarō ista loqueref: ꝛ hoc qm̄ aarō ꝯsueuerat esse pferens loco moysi cū3 in egypto loquerenf ad pharaonē vt h3 Exo.4.c. cū3 d3. frater tu⁹ leuites ipse loq̄tur p te ad populū: ꝛ tu eris ei in eis q̄ ad deū ptinent. sic ēt h3 Exo.7.c. cū3 d3. ego cōstitui te deū pharaōis ꝛ aaron frater tu⁹ erit ppheta tu⁹: tu loq̄ris ei oia q̄ mādabo tibi ille loquef ad pharaonē vt dimittat filios israel.

Obiectio 1.rō. ¶ Aliqs autē dicet ꝯtra hoc.s. q̄ nō loqueref nunc aaron s3 moyses: qm̄ ea que hñtur in exodo sūt de locutione que fiebat ad pharaonē in qua loquebaf aarō: qm̄ moyses ipedite lingue erat vt h3 Exo.4.c. ꝛ cora3 rege regrebatur homo eloquēs ne cōtēneref: secus autē corā populo. cū d3. aaron frater tuus leuites scio q̄ eloquēs sit ꝛ ipse loquef pro te ad populū: ꝛ erit os tuū3. non solū igif loquebaf aaron ad pharaonē p moyse: sed ēt corā toto populo.

2.rō Itē si aarō cū nullā habebat dignitatē sūmi sacerdotij loquebaf ad populū3 p moyse quāto magis debuisset hic loq cū3 ia3 hr̄et auctoritatē sūmi sacerdotij.

Rñsio. Sed v3 dō3 q̄ aaron nō loqueref hic sed moyses qm̄ ipse erat ppheta dñi ꝛ interpres atq3 legifer.

Ad.1.rōe3 Nec valet cum arguif q̄ aaron loquebaf p moyse ad pharaonē ꝛ populū israeliticū3 in egypto. nā ad pharaonē satis rōnabile erat q̄ loqueref aaron ꝛ nō moyses: qm̄ moyses erat ipedite lingue vt habetur Exo.c.4. ꝛ legatio dei non bene reciperef si homo balbus vel ipedite lingue eā poneret vt habef Exo.ca.4. ad populū quoq3 israeliticū non decuit vt moyses a p̄ncipio loqueref: q2 cū3 ipse eloquēs nō eēt ꝛ populus nondū recepisset eū3 in aliqua reuerentia nō eēt ꝯueniēs locutio eius ad populū iō loquebaf aarō: sed postq̄ moyses p pdigia ꝛ oñsa apud israelitas clar⁹ extitit etiā si ipedite lingue esset tñ recipiebaf verbū eius in magna reuerētia: iō post exitū3 de egypto nūq̄ legif in toto exodo vel in isto leuitico q̄ loqueref aarō p moyse: s3 loquebaf ipse moyses. sic igif hic esse debuit q̄ nō loqueref aaron loco moysi sed per se moyses.

Ad.2.rōe3 ¶ Cū3 autē obijcif q̄ aaron erat magne dignitatis quare erat sacerdos magn⁹ ꝛ ptinebat ad eū3 loq sicut ad moysen: Rñdetur q̄ q̄uis cōpeteret aaron pponere ista coram populo q2 erat sūmus sacerdos. magis tñ cōpetebat moysi: q2 erat ppheta dei ꝛ magis ppinquus ei. Idōm ergo est pbabile videri moysen ista fuisse locutū ad populū ꝛ aaron tanq̄ ꝯsentientē sibi astitisse.

† (Custodite oia que dixi vobis.) ista sunt p̄ma verba que loq deberet moyses ꝛ aaron ad populū: ꝛ est q̄dā admonitio ꝛ epilogus p̄cedentiū ꝛ q̄da3 eruditio futuroꝝ.s. q̄ diligēter obseruarēt ea que eis dicta fuerant.

† (Ut sim vester de⁹.) i. op3 vt faciatis oia q̄ ego mādaui vobis si vultis q̄ ego sim de⁹ vester. q.d. aliter nō ero de⁹ vester.

B An deus hebreoꝝ vel alterius gentis de⁹ dici neq̄at. ¶ Contra hoc aliqs arguet q̄ deus nō posset dici de⁹ hebreoꝝ vel alteri⁹ gentis: qm̄ ille d3 alicui⁹ esse q dicif fm relationē q̄dā. hec autē non cōpetunt nisi noibus relatiuis. de⁹ autē nomē absolutū est. Itē dato q̄ de⁹ nomē relatiuū esset sicut istud nomē dñs nō diceref de⁹ alicui⁹ gētis sed oium: sicut nō d3 dñs spāliter aliquoꝝ hoium s3 toti⁹ mūdi. deus igif dicef oium. na3 deus fm eēntiam suā deus est: ꝛ q2 eēntia sua non magis referf ad vnā gentē q̄ ad altera3 nō pōt magis dici deus vni⁹ gētis q̄ alteri⁹. ¶ Rñdendu3 est q̄ de⁹ f3 se nomē absolutū est: ꝛ dato q̄ diceref fm relationē nō magis diceref ad vnā gentē q̄ ad alias.

Spāles modi f3 quos de⁹ ad vna3 gētē ꝛ nō ad aliam ferri pt. Accipiunf tamen in deo quidā modi spāles fm quos pōt referri ad vna3 gentē ꝛ non ad alterā: ꝛ vna gens pōt referri in deu3 ꝛ nō alia. Accipiēdo.n. deū fm se necium est vt ipse sit deus oiu3 gentiū: q2 nullus de⁹ est in oibus gētibus nisi ipse. necium quoq3 est vt oēs gētes sint eius: nec est nobis libeꝝ q̄ nos simus illi⁹ dei: nec etiā ipsi deo liberū est vt sit deus noster: s3 nobis neciu3 est vt sim⁹ eius ꝛ ipsi neciū est vt sit de⁹ noster. Alio mō accipif deus p cōparationē ad aliquā gentē. dei nāq3 est vt benefaciat. cū3 igif de⁹ alicui gēti spāliter benefacit d3 esse de⁹ illius gētis: q2 illi ꝛ nō alijs sic benefacit. d3 etia3 aliqs populus spāliter hr̄e aliquē sibi in deū: qm̄ hoibus hoc ptinet vt deu3 colant.

Neciū ē deo q̄ sit de⁹ nr̄ ꝛ nobis q̄ sim⁹ ppl's eius. Cū3 āt alique gētes sunt q̄ specialī⁹ colūt deu3 q̄ alie dicunf hr̄e spāliter illu3 in deū. ꝛ h mō dicebaf deus accipere israelitas in populū: q2 eis spālius bñfaciebat q̄ alijs gētibus: ꝛ israelite dicebanf accipe illu3 in deū specialiter qm̄ illu3 debebāt spālius q̄ alie gētes colere. similia hñtur in multis locis veteris testamēti ꝛ p3.j.26.c. cū3 deus dixisset de bonis que factur⁹ erat iudeis si colerēt eū3. subiunxit ponā tabernaculū meū3 in medio vestri: ꝛ nō abijciet vos aia mea: ambulabo iter vos ꝛ ero vester de⁹ vosq3 eritis mihi populus.

C In hoc āt scdō modo libeꝝ erat hoibus accipe deu3 sibi ꝛ deo liberū erat q̄ de⁹ eēt spāliter alicui⁹ gētis. De deo p3 q dixit se accepturum israelitas in populū si mādata eius obseruarēt vt h3 Exo.19.c. cū dicif. si ergo audieritis vocē mea3 ꝛ custodieritis pactū3 meum eritis mihi in peculiū de cunctis populis: mea est enī ois terra ꝛ vos eritis mihi in regnū3 sacerdotale ꝛ gēs sancta. idē habef Deute.7.c. Liberū3 quoq3 erat hoc mō hoib⁹ accipere sibi deu3: qm̄ nihil aliud est aliquā gentē accipe sibi deu3 spāliter nisi facere aliquas cerimonias cultus ad illum deu3 q̄s non faciebāt alie gētes ꝛ ad quas nō erat nālis obligatio: iō poterat aliqs vouere q̄ accipet aliquē in deu3: q̄uis fm nām nobis deus vn⁹ ꝛ cōis est. sic vouit iacob q̄ si deus daret ei oia necessaria ꝛ reduceret illu3 in domū3 patris sui accipet eū in deu3 vt h3 Geñ.28.c. cū3 dicif. vouit etiā votum dicēs. si fuerit deus mecū3 ꝛ custodierit me in via p qua3 ambulabo: ꝛ dederit mihi panē ad vescēdu3 ꝛ vestes ad iduēdu3 reuersusq3 fuero pspere in domū3 patris mei erit mihi domin⁹ in deu3: ꝛ lapis iste que3 erexi vocabif dom⁹ dei: cunctorūq3 que dederis mihi decimas ꝛ hostias offerā tibi. sic autē d3 hic vt si3 de⁹ vester. i. si vultis q̄ ego sim spāliter deus vester magis q̄ aliaꝝ gentiū vobis spāliter benefaciēdo obseruate ea que scripsi vobis: ꝛ tunc eritis populus meus ꝛ ego deus vester.

† (Hec sunt aialia que comedere debetis.) Intēdebat deus ꝯseruare hebreos in dispōne mundicie: ꝛ q2 quedā aialia sunt p cuius contactū3 ꝛ esū3 hoies incurrūt imundiciā vetuit de⁹ illa comedere dās certa3 regulā de his que comedi lic3. vnde nō licebat iudeis aliqd aial comedere tā de volatilib⁹ q̄ de gressibilib⁹ p̄ter ea de qbus exprimif hic specialiter vel gñaliter. ꝛ d3 hic de aialibus comedēdis: nō qde3 q̄ solū3 vetef comestio: sed ēt tactus in qbusdā vt p3 isra. sed exprimif comedere qd maius erat.

† D (De cūctis aiantibus terre.) Accipiunf hic aiantia gñaliter p oibus ta3 aq̄tilib⁹ q̄ gressibilibus q̄ volatilib⁹: qm̄ de oibus isra regule apponunf: q̄uis aliqs dicet solū3 hic intelligi de aialibus gressibilib⁹ qm̄ d3 de cunctis aiantibus terre. sola aūt gressibilia sunt aiantia terre: q2 ipsa in terra sunt. alioꝛum autē alia aere3 peruolant. alia aquaꝝ incolatū3 habent.

Aiantia terre que sunt. S3 dō3 est q̄ vocanf oia aiantia terre q2 quecunq3 sint ad terrā ptinēt. de gressibilib⁹ āt nihil dicere attinet. de volatilib⁹ autē satis manifestū est q̄ ad terrā ptinent cū3 de terra suscipiāt alimēta ꝛ in terris habitēt q̄q̄ aliqñ aerē puolent. pisces quoq3 l3 in aqua sint de terra sunt ꝛ eoꝝ nutrimēta potissime ad terrā ptinēt. oia igif hec quodāmō aiantia terre vocāf.

¶ Quare deus iudeis aialia multa comedere vetuit. Qō.3.

A Rñ. ad q̄situ. **Circa** hec āt queret aliqs q̄re de⁹ vetuit iudeis multa aialia comedere. ¶ Cui rñdendu3 est hoc ptinere ad cerimonias dei ꝛ eē hic duas cās vnā gñale3 ꝛ alterā spālē. In ge- B

neralí

C Quid est latria.

nerali ät cā est qz deus volebat istuz populū sibi ad cultū applicare vt euz in magna reuerētia tenerēt: ideo dedit eis cerimōias multas ſm quas spālius ei reuerentiā ipenderēt z cultui ei⁹ deseruirēt. C Pro quo sciēdum q boues p̄cipaliter ordinant in deū p vtutē que latria dr. est autē latria virt⁹ q̄dā qua deo debitū ipendimus famulatū: iō oēs actus qcūq illi fint quos ad deū solū dirigim⁹ tāq ei famulatū q̄ndā debētes act⁹ latrie appellā tur. sic ät erat de oibus cerimoniis hebreoz: qm̄ ipse erät q̄dam obseruatiões ꝓpter deū soluz: ideo quotiēscūq iudei insisterēt bis cerimōijs deuz colebāt: qm̄ oēs isti actus latrie sūt: z potissime qz iste cerimōie deo ordinate erāt. z sic quāto aliqs populus plures cerimonias hāet tāto plus deū colebat: q̄scūq igr cerimōias obseruari in deū z pp deū ꝺueniēs erat nisi ille ihoneste eēnt in seipsis vel aliqd ihonestū aut male opionis p̄supponerēt: z sic de⁹ dederat iudeis multas cerimōias i sacrificijs: ita quoq circa aialiuz esum z tactū dedit vt sic euz abundanti⁹ colerent. p̄cipue qz ea que erāt in lege veteri nō habebāt aliquam ſm se dignitatē z reuerētiā: iō decuit ad boc q eēnt in honore multas cerimonias circa illa obseruari. sic nāq manifestū est de oibus que apud nos sunt: qm̄ cū apud aliquā rē multas cerimonias obseruam⁹ eaz magno honore dignā dicim⁹ aut p hoc dignā esse arbitramur. C In lege aūt noua nō oportuit eē tot cerimonias ex causis supra declaratis p̄cedēti. ca. vñ ista multitudo obseruationū legaliū in p̄ncipio euāgelice regule in ecclesia p̄mitti ua exclusa est cū qō verteret an deberēt distingui cibi sicut in veteri testamēto: z determinatū est cōi apostolorū ꝺsensu nihil hoz iam debere obseruari vt habet Actu. 15. c. Cā autē in speciali hui⁹ est qz de⁹ volebat populū hebreoz magis incōtaminatuz sibi efficere vt iste populus singulariter sup oēs populos mūdicia polleret cuz ex ipso rps ꝟz carnē nascitur⁹ eēt. gentiles autē quidā nimis imundi erāt in cibis suis z aialium tactib⁹: iō vetuit deus iudeis de qbusdā aialibus ne ea comederēt nec cō tingerēt qm̄ illa imunda erāt. de imundicia autē z ꝺueniēti ordinatiōe baz cerimoniaz iudei inter ceteras gētes poterāt gloriari q nulla gens tā mūdas z honestas cerimonias hāet. z de boc gloziandū eē moyses admonuit totuz israeliticū populū cū in deuteronomio legē repetere inchoaret dicēs. hec est eniz vestra sapiētia z intellect⁹ cozā populis: vt audiētes vniuersi p̄cepta hec dicāt. en populus sapiēs z itelligēs: gens magna: nec est alia natio tā grādis que habeat deos appropinquātes sibi sicut deus noster adest cunctis obsecrationib⁹ nostris. que est. n. alia gens sic inclyta vt habeat cerimonias iustaq iudicia z vniuersam legē quā ego ꝓponā hodie. C Sciendū tñ radicē hui⁹ esse cultum diuinū qui fiebat in tabernaculo z in atrio eius in sacrificijs z alijs cerimonijs. hunc de⁹ volebat in magna reputatione teneri: iō pp hunc faciebat boues a multis abstinere vt digni haberent accedere ad cultū illum: vel saltē tāgere ipm sanctuariū. qō p̄z. nam oēs iste imundicie que ꝺbebant in tactu vel esu aialium imundoz solum arcebāt boiem a ministratione z oblatione sacrificioz z itroitu scūarij: non tñ excludebat ab aliquo alio actu nec a cōicatione populariū. alie aūt erāt imūdicie que excludebāt a cōicatione boium sicut lepra vt habet infra. 13. et 14. sed boc ēt apud alias gētes est: qa cū lepra fit morbus contagiosus z infectiu⁹ alioz ꝺz excludi a ceteroz cōmunione q talez patit labē: z sic obseruat ab oibus populis. extra de ꝺnig. lepro. c. 1. Sed de imundicijs que ꝺtrabebāt in cōtactu z esu aialiuz imūdoz solum erat statutū vt arcerent boies ab introitu z accessu scūarij vt p̄z bic z Nu. 19. c. z in multis alijs locis. ergo solum erat ista obseruatio mūdicie in aialibus pp reuerentiā cultus diuini in sacrificijs z ceteris que sunt in scūario. C Quoniā autē dictum est ista aialia que bic vetant ꝓpter imundiciā vetita esse: ꝺsiderandū est qūo in aialib⁹ istis mundicia reperiat. Et sciēdū est q imundicia est dupler. q̄dā est spūalis que ꝓprie vocat imundicia. alia est imundicia corpalis que dr esse imūdicia ſm quid. Prima imundicia q̄ est spūalis in aialibus brutis nullo mō eē pōt: qm̄ ista imundicia nihil aliud est nisi quedā peccati macula. in brutis autē pctm̄ nullū esse pōt: qa peccatū p̄ncipiatur per actionē liberi arbitrij que ꝺsistit in volūtate z itellectu. in brutis autē horū nullum est. nec igit possibile est in eis pctm̄ esse. est tñ indirecte in eis pctm̄ ſm q aliqs cū eis perpetrat pctm̄ z in eis pmanet macula illa. sicut est de aialibus illis quib⁹ boues abutunt ad coitū q ꝺtra nām est: qm̄ de bis iubet q ipsa aialia cuz boibus lapidēt vt hr. j. 20. ca. Alia aūt est imūdicia q̄dā que q̄q nō sit spūalis assimilat tñ spūali: vt cum idolatre facerēt aliqs cerimōias abominabiles i qbusdā aialibus. nā aliqñ vetabat de⁹ bec pp imundicias q̄e in illis idolatre exercebāt. C Alia ät est corpalis imūdicia: z ista est dupler: qm̄ quedā est subiective in aialibus. s. q ipsa aialia imūda sunt. alia aūt est in eis effective. s. q q̄uis in se imundiciā nō ꝺtineāt: in comedētibus tñ quādā imundiciā cānt. Primo mō ꝺdr eē imunda aialia que venenosa sūt: vt oia reptilia. naz si comedāt mortis illatiua sunt: z nō solū cibus eoz ſz ēt tactus imūdus est atq piculosus: qm̄ quedā eoz tāgendo occidunt: sicut coluber z vipera in morsu. q̄dā ēt in solo visu iterimunt sicut de basiliſco generale est. de bis ät ꝺueniens valde erat q populus hebreoz seruaret cerimonias nō comedēdo nec tāgendo: ſz solū ſm ordinationē in cultu diuino. Sz ēt ſm seipsos in cultu diuino nāliter boc ꝺueniēs erat z debuissent obseruare. C Alia ēt aialia sunt imunda subiective: qm̄ ex imundis valde nutriunt cibis: cuiusmodi porci sunt q in stercorib⁹ z luto ceteriscq imūdicijs nutriunt: nec est aliqō aial qō inter gressibilia sic imundicias vt porc⁹ amet. Inter volatilia ät vpupa ei assimilat qm̄ iter stercora viuit. vñ gñaliter tāq p̄ imūdissimo porcū dicūt. vetuit igit de⁹ iudeis porcū edere. alia ät aialia imūda sūt qm̄ in loco imūdo habitāt sicut talpe z mures. vtriq. n. sub terra aut semp: aut cōiter viuūt: vñ ex bis locis q̄ndā horore trabūt z fetorē. talia igit ēt vetari decuit. ꝺdr ät alia aialia imunda eē effective. s. q q̄uis in seipsis imundiciā non hāent tñ cānt eā in comedētib⁹: vt qz sunt male cōplexionis in supabūdāti humiditate aut ficcitate: z sic de ceteris pp q̄ oia ēt ipsi corpi humano nociua sunt. C Aliqua ät aialia oibus istis modis imunda sūt sicut serpētes z bufones. nā venenū ꝺtinēt z imundis nutriunt cibis atq i locis imūdis habitāt: nā z si nihil aliō eēt nisi q reptilia sūt suffi cieter imūda erāt: qm̄ neēe est ea q̄ p terrā serpiūt ꝺbere ex terra fetorē quēdā pp fumositatez pessimaz atq idigestaz i eis icorporatas eē: qō fit vt oia ista reptilia humiditatē q̄dā viscosā z fetidā intra viscera hāent z in cute demōstrāt. in piscib⁹ aūt eodē mō ꝺdr est: qm̄ eoz pisciū q bic vetant multi valde imundi sunt z mali nutrimēti: ita vt magis sanuz sit ab eis abstinere q̄ illis vesci. C De bis tñ dicit nicolaus fuisse ꝓbitionē factā qz idolatre vtebant bis in ministerijs suis: ſz de boc rarū est. veritatē quoq hui⁹ declarauim⁹. ō. 1. c. cuz q̄rebat q̄re nō offerrēt pisces ꝺnō sic aialia gressibilia z volatilia. ō volatilib⁹ ät qz q̄dā vetēt eedē cāe sūt q̄ in q̄drupedib⁹. nā q̄dā volatilia imūda sūt pp locuz z nutrimētū sicut vpupe q̄ inter stercora humana nidū faciūt frequēter z illis vescunt: in sepulchris quoq mortuoruz sepe morant. Quedā ät pp cibos imunda sunt sicut ciconie que serpētes comedūt. de vesptilionib⁹ z noctuis z lucifugis atq bubonib⁹ eadē fere cā vr. imūdis nāq alunt nutrimētis. C Alie autē volucres sunt que ex distēperie cōplexionis ad cibū diſcōueniētes sunt: sicut est gñaliter de oibus volucrib⁹ rapacib⁹ que vngues aduncos z rostrum recuruū hñt sicut agle accipitres z asturcones z sic de filibus: ita vt gñaliter dici possit oia aialia tam in volatilib⁹ q̄ in gressibilib⁹ q̄ aq̄tilib⁹ q̄ iudeis ꝓhibebātur diſcōueniētis nutrimēti eē p corpe būano. C Sunt ät ꝓter bec q̄dā alie rōnes mystice ſm tropologiā aut allegoziaz pp q̄s ꝓhibitio ista fieri debeat: significāt. n. q̄dā horū aialiū vitia q̄ in vsu nro z cūctis actionib⁹ vitāda sūt: sicut porc⁹ q in vniuersis se inuoluit volutabris atq cenosis z fetidis locis: luxurie imunditiā z fetorē signat. Unde in significatiōe euitāde luxurie ipse quoq vitādus ē. sic. n. lepus timiditatē signat z inaniā. chameleon ät pp gibbū quē hz figñat superbie tumorē. agla ät z oia rapacia volatilia p̄dones boies imitāt. sic ät de ceteris applicari p̄t. ſz tropologijs aut allegozijs insistere nō istituī solo lre sēsu ꝺtēt⁹. C Quare deus nō vetuit aialia que naturaliter mala z pestifera erant in nouo testamēto sicut in veteri. Qō. 4.

Sed nūc aliqs q̄ret cū in bis aialibus q̄ bic vetant q̄daz ꝓhibeant ad maiorē reuerētiam sacrificioz z cult⁹ diuini in veteri testamēto: q̄dā ät qñ ſm nām mala sunt z saluti būane ꝺria sicut in aialib⁹ venenosis. q̄re de⁹ nō vetuit ea que nāl⁹ mala z pestifera erāt in nouo testamēto. nā q ea q̄ ad solū cultuz diuinū in veteri testō ptinebāt non p̄ciperent in nouo satis rōnabile erat: cuz ista cerimonialia sint z ptinētia spāl⁹ ad illuz statū: ea tñ que nālia erāt siue bona siue mala in nouo testamēto manserūt. sicut p̄z de p̄ceptis decalogi que qñ nālia sūt manserūt in nouo testō. C Rñdendū est q istoz aialiuz q̄ bic vetant q̄dā ꝓhibent pp cām reuerētie cerimoniaz veteris testamēti. s. sacrificioz: z cū non manserint sacrificia nec manere debuerūt cerimonie iste ꝺsponētes ad illa. q̄dā ät aialia vetabant qz mala erāt ſm nām z p̄ter h imundiciā q̄dā causabāt tollentē z diminuentē de cultu dei. de bis autē ꝺdr est q inq̄tū vetabant vt indispōnētia cultū dei z tollētia reuerētiā eius

D In lege noua nō opus fuit tot esse cerimōias.

E Notādū

F Dupler est imundicia.

D Dupler est corporalis imundicia.

D Upupa inter stercora viuit.

Z Nico. opi.

Nota cā allegoricas q̄ ista aialia ꝓhibeā tur de gb⁹ lati⁹ dixit in geū.

A

Rñ. ad q̄st.

Lex euāgelica ñ curat de corpe ſʒ de anima.

nō debuit fieri ꝓhibitio in nouo teſtō cū ceſſauerit ille cult⁹. inquātū āt iſta nociua erāt ſm nām ēt nō debuerūt vetari in nouo teſtō: qm̄ lex ſpūalis eſt ꝛ de ſpū curans vt ait Apl's ad Ro. 7. c. de corpibus āt nibil. ideo nō debuerūt bic ſcribi in nouo teſtamēto regule corporū ſeruādoꝝ qm̄ bec ad medicos ptinent: ſʒ regule curādoꝝ aiorūʒ que ꝓprie ad legē ptinent. ℭ Itē cum iſta nāliter nobis mala ſint ꝛ ſaluti obuiātia quā nos nālr potiſſimo deſiderio ꝯſeruare ſtudem⁹ noſipſi nullo admonēte operā dabimus vt ab eis caueam⁹: lex āt nō daf de bis ad que noſ inclinamur ſʒ de bis que fugim⁹: iō lex nō eſt poſita iuſto ſʒ peccatori vt bʒ. 1. ad Thimo. 1. c. boni nāqʒ ad bonū iclinanf: mali vō nequaq̄. Etiā diligere debem⁹ noſipſos ex charitate magis q̄ ꝓximos. de dilectione tamen ꝓximorūʒ lex poſita eſt. de dilectione autem que ad noſipſos eſt nibil ſtatutū eſt: qꝛ ad diligēdū noſipſos nāliter inclinamur: ad proximū āt nō ſic. ſʒ ſm nāʒ ꝯſeruāde ſalutis cura in oībus mortalib⁹ p̄cipua eſt vt ait Boetius de ꝯſolatione lib. 3. proſa. 4. non ḡ debuit poni regulā ꝙ ſalutē noſtrā ꝯſeruaremus.

Lex pctōri poſita ē nō iuſto.

Obiectio. ℭ Cū āt obijcif ꝙ ea que nālia erant in veteri teſtō debuerūt manere in nouo ſicut manſerūt p̄cepta decalogi ꝛ alia ſīlia.

Rñſio. Rñdendū eſt ꝙ nālia q̄ dirigebāt boiem in deū manere debuerūt: ea tñ que boiem ad ſalutē noſtrā ordinabant p̄ciſe nō oportebat vt ſcriberenf qꝛ corpalia ſunt ꝛ bō in ipſa maxime iclinatus eſt. de p̄ceptis aūt decalogi que nālia ſūt nō eſt ſic. nā ipſa nō ſunt ad directionē corpis ſed animoꝝ. etiā non dabanf de bis ad q̄ boies naturalr iclinanf: ſed potius q̄dā ipſoꝝ ſunt ꝯ̄ que boies magnā bn̄t inclinationeʒ. ſicut ad furari ꝛ mecbari ꝛ ꝯcupiſcere res alterius aut vxorē illius.

B

Q̄ꝛ i veteri teſtō p̄ceptū ē nō comedi aīalia q̄ nālr mala ſīt ſm corpus.

ℭ Sed dices q̄re in veteri teſtō p̄ceptuʒ eſt ꝙ nō comederenf iſta q̄ naturaliter mala ſunt ſm corpus. Rñdendum eſt duplr. p̄mo mō ꝙ in veteri teſtō q̄q̄ ꝓhiberenf iſta q̄ nāliter mala erāt: nō tñ vetabanf ex boc ꝙ corpi mala erāt: ſed qꝛ erāt imūda ꝛ tollebāt reuerentiā cultus diuini. cultus āt diuinus ad corpa non ptinet ſʒ ad aīam. Alio modo pōt rñderi ꝙ in nouo teſtō non eſt ſimile de veteri teſtō: iō ſatis ꝯueniens eſt ꝙ in veteri teſtō ꝓhiberenf aliqua que ad ſanitatē ptinebāt: in nouo āt nō. cuius cā eſt qꝛ vetus teſtamētū q̄q̄ p̄ncipaliter eēt ad aīarū ſalutē: tñ adhuc p̄ter boc intēdebaf ibi q̄dā bonus ſtatus tpalis gētis iudaice cū iſta lex vetus nō ſit data vlr ſed ptineat ad directiōes ſpāles bui⁹ politie iudaice: qd̄ appet qꝛ in h̄ teſtō veteri date ſunt leges que ſunt pure forales ꝛ tangunt babitudinē ꝓximi ad ꝓximū. ſ. q̄liter ſatiſfactio ad ꝓximū faciēda ſit cū ei iniuria lata eſt aut dānū datū. determinaf ēt de iuſtis ꝛ iniuſtis q̄ accidunt in ꝯ̄ctibus būanis de q̄bus bʒ Exo. 21. et. 22. be tñ pure ſūt leges būane: qꝛ de nullis alijs būana ſtatuta determināt.[a]

Lex iudaica dirigebat boies nō ſoluʒ in deū ſʒ i ſtatū politicū. [a]Deter. q.

ℭ Dōʒ ē ḡ de veteri teſtō ꝙ nō ſoluʒ in deū ordinat: ſed ēt quādā vtilitatē ſtatus politici gētis iudeoꝝ cōcernebat. in nouo teſtō nibil tale eſt: qꝛ non eſt ip̄m directio alicuius ſpālis policie ſicut vetus teſtamētū ſʒ oēs gētes eq̄liter reſpicit. vñ mādauit xp̄s ꝙ apoſtoli irēt p vniuerſas gētes ꝛ p̄dicarent eis euāgeliū vt bʒ Matt. 28. c. ꝛ Mar. 16. Uetus tñ teſtm̄ ſolis iſraelitis datū eſt in mōte ſynai vt bʒ Exo. 19. c. reſpicit ḡ nouū teſtamētū ſolā aīe ſalutē: iō nō danf in eo aliq̄ p̄cepta iudicialia que aliq̄ñ ꝯtingant ſolā ꝓximoꝝ vtilitatē ꝛ eoꝝ babitudinē inter ſe: ſʒ quecūqʒ dñr ad ſpūm ptinēt. nō igif debuerūt dari in nouo teſtō alique regule de ſalute corpoꝝ ſicut dabanf in veteri: qꝛ nouum teſtm̄ nullius ſtatus politici vtilitatē ꝯcernit. vetus aūt teſtm̄ p̄ter cultum dei reſpiciebat vtilitatē iudaice politie: ꝛ ob boc nō data ſunt in nouo teſtō p̄cepta iudicialia que ſolā ꝓximoꝝ vtilitatē ꝯcernerēt: imo nec dari potuerūt ꝯuenieter p̄cepta ſpālia iudicioꝝ circa ꝯ̄ctus ꝛ alia in nouo teſtō qꝛ ip̄m erat gn̄ale ad oēs gētes. oibus āt gētibuſ nō ſunt eadē iuſta nec iniuſta: nec debebāt vetari aut p̄cipi eadē. vetus āt teſtm̄ erat ad quandā ſpālē politiā. iō bene ꝯueniebat ibi idētitas legū ad forales diſceptationes ꝛ cōicationes actuū pp eſſe eiſdē idē iuſtuʒ ꝛ iniuſtū in opatione.

Uet⁹ teſtm̄ ſolis iſraelitis in mōte ſynai datū eſt.

Nota q̄re in nouo teſtamēto ñ ſīt data p̄cepta iudicialia ſicut in veteri.

†

Regula de aīalib⁹ quadrupedib⁹ q̄uo mūda vel imūda eē dicāf.

(Oē qd̄ bʒ diuiſaʒ vngulā.) Dic ponif quedā regula gn̄alis de aīalibus q̄drupedibus q̄uo dicanf eē munda vel imūda. ℭ In quo ſciēduʒ eſt ꝙ quedā aīalia erāt imunda ſm ſpēm: ita ꝙ nullū de illis licebat comedere. alia āt erāt imunda a caſu. ſ. ꝙ q̄uiſ ſʒ ſpeciē ſuā munda eēnt: tñ p aliqd̄ accñs polluebaf ita ꝙ nō liceret comedi illa. de aīalibus āt que ſunt imunda ſm ſpēm. determinatur in boc. c. nā de illis ſpēbus in q̄buſ aīalia bic imunda dñr ñ licet aliqd̄ eorū comedi nec tāgi cadauera eoꝝ. dñr āt ſʒ accñſ imunda aīalia illa que ſm ſpēm munda ſunt: tñ a beſtijs lacerāur aut occidūf vel aliquo m ō p̄guſtātur. nullatenus nāqʒ bmōi carnes comedere licebat. ſic bʒ Exo. 22. c. cum dʒ. viri ſancti eritis mibi. carnē que a beſtijs lacerata aut p̄guſtata fuerit non comedetis. idē bʒ. j. 22. c. loquēdo āt de aīalibus que ſunt munda ſm ſpēm datur h̄ regula q̄tū ad greſſibilia q̄ vocātur pecora. ſ. ꝙ oē aīal ruminās ꝛ vngulā findēs mundū erat. qd̄ aūt nulluʒ boꝝ bʒ vel ſi bʒ alteꝝ caret alio mūdū nō erat.

Qō. 5
A

ℭ Cā āt qꝛ dʒ ꝙ aīalia debeāt ruminare eſt: nā ruminare in aīalibus eſt ſignuʒ bone cōplexionis ꝛ munde. iudei āt imundiciā euitare debebāt. decebat ḡ vt aīalia munda comederēt. ꝙ eniʒ ruminare ſit cā bone cōplexionis ꝛ ſignuʒ eius appet qm̄ aīalia ex cibiſ nutriunf: cuʒ autē cibi illi ꝯuenieter digerunf ſunt cāe bone cōplexionis in aīali. ſi āt male digerātur aīalia morbida ſunt vel eoꝝ carnes nō ſūt cibo noſtro ita ꝯuenietes. ruminare nāqʒ ſcd̄o digerere eſt. p̄us. n. aīalia eſcas acceptaſ in ore quodāmō terunt ꝛ ad digeſtionē faciendā in ſtomacbo diſponunt: ſed qꝛ velociter paſcūt cibos q̄ſi itegros ad viſcera tranſmittētes vt ꝯueniēs digeſtio ſiat ad os reuocāt cum a ſumendis cibis ceſſauerint: ꝛ ibi rurſus ſuſceptas eſcas cōminuūt in p̄uas pticulas ꝛ ſic digeſtio in ſtomacbo pfecta ꝛ facilis celebraf vocatis illis ad ſtomacbū. vñ aīalia ruminātia bis cibos terūt: bis vorāt: bis digerūt: ſcdʒ tñ in oīb⁹ bis trib⁹ duplicatis pfectuʒ ē.

Aīalia q̄ nō ruminātqꝛ vetanf in cibum.

Aīalia ruminātia ſunt bone cō plexiōis.

Aīalia āt q̄ nō rumināt cū velociter q̄ſi ex īpetu quodā cibos ſumāt eoſ i ore ñ terūt: vñ ſic q̄ſi itegri ad viſcera tranſmittūf q̄ ſit vt incōuenieti⁹ digerātur: qꝛ magiſ digeſtiōi repugnāt cū ipſa ꝯfractio que in ore aīaliūʒ ſit quedā digeſtio iperfecta eſt. nō erūt ergo carnes animaliūʒ non ruminātiūʒ ita bone cōplexionis nec ſani nutrimēti ꝓ corpibus būaniſ ſicut ipſa aīalia ruminātia.

Aīalia ruminātia bis cibos terūt ꝛ digerunt.

ℭ Cā autem quare iubebaf vt pecus vngulā finderet eſt qꝛ boc bonā cōplexionē notat in pecorib⁹: pecora nāqʒ ꝛ gn̄aliter cuncta aīalia que ſunt nature multū ſicce alimēto diſcōueniunt: ea quoqʒ q̄ ſūt magne bumiditatis. cui⁹ cā eſt qꝛ bonitas cōplexionis in mediocritate ꝯſeruaf. extrema autē bonitati cōplexionis diſcōueniūt. bmōi aūt ſignuʒ eſt vngule ſiſſio. nā aīalia que valde magne bumiditatis ſunt vngulas nō bn̄t ſʒ carnes quaſdā papuloſas loco vngulaꝝ ꝛ ibi quaſdā vngulas aduncas in moduʒ vncinoꝝ que nō vocanf bic vngule. ꝛ iſta aīalia ſi pecora ſint pp bumiditatē idiſtēperatā ad cibos incōuenietia ſunt. aīalia autē q̄ vngulas bn̄t nō diuiſas ſicut eq ꝛ aſini magne ſiccitatis ſunt ꝛ demōſtrāt vngule eoꝝ ſolidate iuxta duriciem lapidis ꝛ magne exiſtēteſ. aīalia autē q̄ vngulā diuiſaʒ bn̄t nō bn̄t eā ita magnā nec calloſam ſicut appet in bobus ouib⁹ ꝛ capris. calloꝝ autē magnitudo duriciej magnā ſignat cum ꝛ ipſi duricieſ q̄dā ſint. aīalia autē que vngulā findunt iter bec media ſunt: qm̄ nō ſūt valde magne bumiditatis ſicut ea q̄ nullā vngulā bn̄t: qm̄ vngule q̄leſcunqʒ ſint ex duricie quadā ꝓueniunt: nec tñ iſta aīalia valde magne diſtēperate ſiccitatis ſunt cum vngulā diuiſā babeāt. diuiſio nāqʒ pp quandā teneritudinē ſit. vñ videmus gn̄aliter ꝙ illa aīalia que vngulā diuiſam bn̄t eā ſatis paruā ꝛ nō nimiſ durā babēt. ꝛ illa autē aīalia que bn̄t vngulā indiuiſā eā valde magnā bn̄t ac nimis durā. recte igif dictuʒ eſt ad eligēda pecora bone complexiōis ꝙ accipianf illa que rumināt ꝛ vngulā diuiſaʒ babēt.

Q̄ꝛ iubebaf vt pec⁹ vngulā finderet.

B
†

(Oē qd̄ bʒ diuiſam vngulā ꝛ ruminat in pecorib⁹ comedetis.) Dʒ autē bic de pecorib⁹ nō ad dʒiam ꝙ boc qd̄ eſt bře vngulaſ ꝛ ruminare ad ſola pecora ptineat. Uocāf āt pecora ſimplr in ſacra ſcriptura vno mō pro ſolis aīalibus que comeſtibilia ſūt in quadrupedib⁹: ꝛ ſic accipif in boc leuitico ꝛ fere in oīb⁹ q̄nqʒ libris moyſi. ꝛ iſto mō diſtinguūf pecora ꝯ̄ iumēta que ſūt aīalia manſueta ad bumanū adiutoriū vt equi aſini ꝛ cameli: ꝛ diſtinguunf ꝯ̄ beſtias que dñr eſſe aīalia fera. Alio mō accipiunf pecora large pro oībus q̄drupedib⁹: ꝛ ēt iſte modus aliq̄ñ ē i ſacra ſcriptura. bic āt accipif p̄mo mō ꝓ aīalibus comeſtibilibuſ.

Dic q̄re de pecorib⁹ ſermo bēatur.

†

(Quicq̄d āt ruminat ꝛ bʒ vngulā ſed nō diuidit eā.) Dic ponitur alia regula q̄ eſt p oppoſitū ad ſupioreʒ. illa nāqʒ dabaf cuʒ duabus ꝯditionib⁹. ſ. de ruminādo ꝛ findēdo vngulā: q̄cquid autē ab ambobus vel ab altero eorum deficiet nō erat licitū ad eſum. ponit autē bic de illis q̄ rumināt ꝛ vngulā babēt ſed eaʒ nō diuidunt qm̄ iſta imunda ſunt. Cā buius eſt qm̄ talia aīalia ſunt diſtēperate cōplexionis. ſ. nimis ſicca: qd̄ ſignat continuitas vngulaꝝ ꝛ magnitudo calloſa: iō q̄q̄ iſta aīalia cibos digerant cuʒ dicanf ruminare tñ nature valde ſicce ſunt pp ꝯtinuitatē vngulaꝝ ꝛ ſoliditatē.

†

(Sicut chamelus ꝛc̄.) Chameluʒ dicit nō comedēdū: qm̄ imundus eſt cuʒ vngulā nō diuidat q̄uis ruminet. bec autē indiuiſio vngule in chamelo magnā ſoliditatē facit. non. n. eēnt ita robuſti ſi vngulas diuiſas bꝛent. neceſſe eſt. n. ceteris paribus aīalia que vngulas idiuiſas ꝛ calloſiores babēt alijs fortiora eſſe: qꝛ cū īnitanf pedibus ad onera ſupportāda ſi vngule diuiſe ſint non eſt tanta ſoliditas in pedib⁹ ſicut cum vngula idiuiſa eſt. ēt qꝛ aīalia que in pedib⁹ vngulas diuiſas babēt

Chamelus non erat comedendus.

sas habēt facilī leduntꝑ diuisiones vngulaꝝ q̄ ea que vngulas integras bñt: nihil nāqꝫ subintrare pōt per id qō indiuisū est fic subintrat ꝑ diuisionē vngulaꝝ. sūt āt carnes chameli idispo site ad cibuꝫ ⁊ mali sapozis atqꝫ mali nutrimēti sūt: qz ē in eis di sperata ficcitas. qō appet qz vngulas valde solidas habent ⁊ nō diuisas. indiuisio autē vngulaꝝ magnā attestat ficcitatem sicut est de carnib⁹ egnis ⁊ asinoꝝ q̄ mali nutrimēti sunt ⁊ sapo ris nō ꝺuenientes cozpi hūano. (Sicut chamelus ⁊c̄). i. chamelus nō comederet ⁊ oia alia que similia sūt. s. que ruminat ⁊ bñt vn gulā indiuisaz. de his. n. pauca reperiunt aialia: quā docunqꝫ tñ reperiant nō licebat ea comedere iudeis. erāt āt in terra illa iu deoꝝ ista aialia magis q̄ in terra hac qñ terra illa calidioz est ⁊ pñt ibi esse plures spēs aialiuꝫ que in caloze fouent q̄ nō sunt in terra ista ꝺeclināte ad extremitatē mundi aglonarē. qō pz in leonibus ⁊ chamelis chameleopardalis ⁊ tragelaphis atqꝫ oīgi bus de ꝗbus hūtur multa in terra ꝓmissiōis ⁊ oaf lex de illis Deutero. 14. c. hic autē nō sunt. (Nō comedetis illud ⁊ inter i munda reputabitis). s. ꝙ nō comedant chameli ⁊ similia q̄ ru mināt ⁊ vngulas nō diuidūt sed reputant inter imunda: non tñ inter imunda simplr sed inter ea que sunt imunda ad esū. qō pz qñ nō erat illicitū tāgere chamelū ⁊ similia aialia: licebat nāqꝫ sup illa sedere ⁊ eis onera ponere. sic ēt de ego est ⁊ asinis qñ ista cōputant inter aialia imunda: ⁊ tñ tangebāt eos iudei licite ascendētes sup eos: sed oñr ista aialia imunda q̄tuꝫ ad esum ga nō licebat illa comedere. ēt erāt imūda postqꝫ eēnt mortua: qñ nemo ōberet ꝺtigere illa vt. ī. pz (Cirogryllus ꝙ ruminat vngu lamqꝫ nō diuidit imūdus est.) ponunt hic alia exēpla huius re gule. fuerat nāqꝫ supraposita regula ꝙ ea que ruminant ⁊ non habēt vngulā diuisaz sunt illicita. dicit autem sic eē de cirogryl lo qñ ipse ruminat sicut boues oues ⁊ capre: tñ non diuidit vn gulā. ¶ Dñt āt expositores nr̄i qdā ꝙ cirogryllus ē ericꝰ qō est aial spinosum. Sed magis videt accipiendū ꝓ cuniculo qui videt ptinere ad genus lepoꝝ. naz de ericio dicere nihil at tinebat. pro quocūqꝫ tñ eoꝝ cōstat ꝙ nō debet comedi a iudeis. ¶ Aliqs aūt dicet ꝙ accipiat hic cirogryllus ꝓ ericio qz dō in lra ꝙ cirogryllus ruminat sz vngulā nō diuidit: cirogryllus tñ si pro cuniculo sumat vngulā diuidit. naz plures adhuc q̄tuor vngulas in pede hz. videt ꝙ ꝙ accipiat cirogryllus pro ericio. Rñdendū est hoc nihil agere: qñ si ex hoc arguat eodē mō mi litat ꝺ ericiū sicut ꝺ cuniculū. nam ericius quoqꝫ vngulā diuisaz hz: cum in quolibet pede plures hēat aculeos qui vngule ꝺñr: iō nihil in hoc magis inducit cirogryllū esse ericiū q̄ cuniculum. ¶ Sed aliqs queret qūo ꝙ dō de cirogryllo qūocunqꝫ accipia tur ꝙ vngulā non diuidat. nā non solū vngula diuisa est: sed ēt in plures ptes diuidit cuꝫ cirogryllus plures habeat vngulas. ¶ Rñdet ꝙ ꝗ argumētū procedit ꝓ ignozantiā significati hui⁹ nois vngula: non. n. vocat vngula ꝙlibet aculeus ex osse factus ꝙ in manibus vel pedibus est quos nos vocamus vngues re curuos in ꝗbusdā gressibilibus ⁊ volatilibus: sicut in aialibus ⁊ oibus auibus rapacibus ⁊ in canibus ⁊ murilegis. sz vocat vn gula q̄daz latitudo cornea ꝺtinens totā basim pedis aialis: ⁊ illa aliqñ in duas partes diuisa est sicut in bobus ouibus ⁊ caprīs: ⁊ aliqñ ꝺtinua est sicut in asinis ego ⁊ chamelis. de aialibus autez habentibus talē magnitudinē substātie cornee in pedibus dici mus ꝙ vngulas diuisas habent vel ꝙ eas non diuidūt. de ci rogryllis āt ⁊ canib⁹ ⁊ murilegis nō dō ꝙ nō bñt vngulas qz nō bñt bases pedū corneas sz carneas ⁊ papulosas: iō dici nō pt ꝙ vngulas aliquo mō bñt: ⁊ sic cirogryllus ruminat sz vngulā nō diuidit: qñ vngulā nullā hz. sic quoqꝫ de canibus est. sunt āt ci rogrylli imundi qz nō licebat eos comedere. nō dō āt hic aligd de canibus ⁊ murilegis ego ⁊ asinis an mūda sint ad cibum vel nō: satis. n. patebat ex ꝓma regula posita ꝙ ista imūda eēnt: qñ nec vngulā diuidunt nec ruminat. de cirogryllis āt ⁊ chamelis ⁊ lepozibus ⁊ suibus dō ꝙ imunda sunt: qñ q̄tuis ex ꝓma regu la excluderent ne ad esum licita eēnt: tñ qz habēt vnā ꝺditionez illius regule. s. qz ruminat ꝺubitaret aliqs de illis an licitū esset comedere illa. de asinis autē ⁊ ego ⁊ canibus qz nullā ꝺditionē supioris regule habēt nemo ꝺubitaret ꝙn excludi deberēt: iō nō positū est aligd de illis. (Lepus quoqꝫ: nā ⁊ ipse ruminat sz vn gulā non diuidit.) Dō ēt ꝙ lepus imundus est q̄tuꝫ ad esum qz caret vna ꝺditione regule. s. ꝙ nō diuidit vngulā. ruminat nāqꝫ lepus fic boues ⁊ capre: ⁊ hoc signū bone ꝺgestiōis ciboꝝ ē: ⁊ ipse carnes eoꝝ boni nutrimēti sūt sed nō diuidūt vngulā. nā q̄tuis alicui videat ꝙ lepozes hēant multas vngulas vngulā tñ non habēt: qñ nō est in eis aliq̄ substātia cornea vel ossea tegēs to tā basim pedū que hic vocat vngula: sed soluz sunt qdā vngues aduncī in ptibus illis peduꝫ carnosis atqꝫ papulosis. (Et sus ꝙ cuꝫ vngulā diuidat nō ruminat.) Sunt enim sues imundi ad ci buꝫ iudeoꝝ qñ nō rumināt q̄tuꝫ vngulas findāt: habēt. n. pozci vngulas diuisas quēadmodū oues ⁊ capre sed tñ non ruminat vt boues ⁊ capre: iō non pōt esse ꝺueniēs ꝺgestio in porcis fic in bobus ⁊ ouib⁹ pp nō ruminare. bñt āt porci ꝺtiū eis q̄ supza ꝺicebam⁹. naz cirogryllus ⁊ chamelus ⁊ lepus imundi sunt qñ cū ruminēt vngulā non findūt. porcus āt eꝺtio vngularū patit diuisionē sed nequaqꝫ ruminat. (Horꝝ carnib⁹ nō vescemini.) ginaliꝝ oia ista aialia erāt illicita ad esuꝫ nec aliqs ꝺeberet ea oc cidere ad comedēduꝫ. ⁊ sub istis intelligunt oia alia. s. serpētes ⁊ bufones ⁊ filia qz illa nec rumināt nec vngulas diuisas bñt. pōt tñ aliqs ꝺicere ꝙ nō vetent serpētes hac lege: ⁊ forte satis ꝺuenienter ꝺicet. naz supza dictū est. hec sunt aialia que come dere nō ꝺebetis. ⁊ dō. oē qō diuisaz hz vngulā ⁊ ruminat in pe coziꝫ comedetis. excluſit āt ꝙ hꝫ solū pecora que nō diuidūt vn gulā nec rumināt: serpētes tñ ⁊ bufones iter pecora nō cōputā tur. ¶ Sz ꝺicet aliqs vbi q̄ excludunt a cibo serpētes ⁊ bufo nes ⁊ similia. Rñdetur ꝙ infra ista ꝓhibent cū dō. oē qō reptat sup terrā aboiabile erit nec assumet in cibū: quicquid sup pect⁹ q̄drupes gradit ⁊ multos hz pedes siue ꝓ humū trahit non co medetis qz aboiabile est. in hoc. n. oia reptilia ⁊ quicūqꝫ serpē tes ꝓhibent. (Nec cadauera ꝺtingetis qz imūda sunt vobis.) cum. n. ista aialia supradicta moziebant aut aliqs hō occidebat ista nō licebat ei tāgere ea: in aialibus aūt que erāt munda. s. in boue ⁊ oue ⁊ filiis licebat tāgere cadauera. nam alꝫ nūqꝫ po tuissent iudei comedere aliqō animal nisi tāgeret cadauer eius postqꝫ mortuū eēt. ꝓs nāqꝫ aliqs tāgit cadauer q̄ carnes come dat. nisi forte ꝺicam⁹ comedi carnes q̄sdā aialiū viuētib⁹ ipis aialib⁹: sz hꝫ nullatenꝰ licebat. q̄ nēcium erat tāgi cadauera istoꝝ aialiū. pz qō dō: qñ Beñ. 9. c. hꝫ. carnē cū sāguie ñ comedetis co medere tñ ptes aialiū viuētiū ē comedere carnē cuꝫ sāguie qñ ille ptes adhuc sanguie plene sūt. ¶ Sciēdū tñ adhuc ē ꝙ q̄tuꝫ liceret tāgi cadauera aialiū mūdoꝝ post mortē tñ ñ licebat ꝺtigi mortuina eoꝝ. ē nāqꝫ ꝺtia iter mortuū ⁊ mortuinū: qñ mortuū ē aial qō ab hoie occidit ad comedēdū vel ad aliū vsū. mortui nū dō cadauer aialis qō ꝓ se mortuū ē morbo q̄dā vel lāguore. vel si aliqō aial occisū fuerit a bestia vel ab aliq̄ hoie ⁊ reliquū fuerit mortuū ꝓ aliquot dies: ⁊ postea aliqs hō ꝺuenerit illud ca dauer ꝺicere ē mortuinū q̄tū ad illū hoiem. ⁊ hꝫ hꝫ dōz ē ꝙ in aialibꝰ q̄ mūda sunt licebat tāgere cadauera ipsoꝝ qñ mortua erāt: tñ si qñ erant mortuina. vt si aliqs hō occiderit bouē ⁊ po stea cadauer tetigerit nō polluet: si tñ bos vel ouis vl capra ꝓ se mozerēt ñ licebat tāgē cadauera illoꝝ alicuꝰ. de aialibꝰ āt imūdis vt ō equo ⁊ asino ñ licebat tāgē illa mortua nec mortuina. i. siue hō occiderit illa siue ꝓ se mozerēt: qñ illa erāt totalr imunda ⁊ cū ñ ptinerēt carnes eoꝝ ad cibū nulla cā erat qz hoies ꝺeberēt cadauera illoꝝ post mortē tāgere. secꝰ āt de carnib⁹ aialiuꝫ mun doꝝ qñ post mortē comedimus illas: iō tunc tāgi licebat. ¶ Ex hoc āt ꝺcludit qō ꝺicebamus supza. 7. c. s. adipē cadaueris mor tuini ⁊ eiꝰ aialis qō a bestia captū est habebitis in vsus varios. ꝙ intelligat ꝺe aialibus mūdis q̄ comedi licebat. sed magis ꝺe hoc ꝺictuꝫ est supza. 3. c. naz si intelligeret ꝺe aialibus ꝗbus nō erat licituꝫ vesci cuꝫ nō possent accipi adipes eoꝝ sine hoc ꝙ tā gant cadauera cū ⁊ ipsi adipes cadauer⁹ ptes sint: necesse erat vt imundi efficerent qui adipes illos suscipereꝫ. deus tñ nō ꝺaret aliquā regulā ꝓ quā boies efficerent imundi. Dōm ꝗ videt ꝙ isti adipes intelligunt ꝺe adipibus aialiū ꝗbus alꝫ vesci licituꝫ erat. ¶ Dicit āt Ra. sa. ꝙ istud ꝑceptuꝫ ꝺe nō ꝺtingēdo ca dauera aialiuꝫ soluz ꝺatū fuit sacerdotib⁹: qō ꝺclarat ꝓ id qō ha bet. ī. 21. c. vbi dō ꝺe sacerdotib⁹. nō ꝺtaminet sacerdos in mor tibus ciuiū suoꝝ. sed hoc nihil est qñ istud ꝺictū repugnat ꝑnci pio huius. c. cuꝫ ꝺicit. ꝺicite filiis israel. hec sunt aialia que co medere ꝺebetis. ꝗ ad filios israel ista ꝓponēda erāt ⁊ non solis sacerdotibus: qñ ista cābant mundiciā vel imundiciā que non soluz euitari ꝺebebat in sacerdotibus sz ēt in popularibus. Itez Ra. sa. valde ꝺelirat in istis qñ ter. quē assumit non significat aligd eoꝝ que ipse vult. nā. ī. 21. c. soluz agit ꝺe ꝓhibitiōe sacer dotū ne ereāt ad funera aliquoꝝ boium nisi valde ꝓpinquoꝝ: non tñ dō ꝙ nō ꝺebeant imundi esse tāgēdo cadauera qñ hoc ꝑ iubet hic oibus. (Qz imunda sunt vobis). i. ista supradicta que nō rumināt ⁊ vngulā findunt qñ mortua fuerint nō tāge tis qz imunda sunt. s. q̄tum ad esū ⁊ q̄tū ad tactū.

¶ Hec ēt sunt que gignunt in aqs ⁊ vesci lici tū est. Dē qō hz pēnulas ⁊ squāmas tā in ma

† Sues imū di sī ad ci bū iudeoꝝ.

† Dubiū. Rñsio. Nota vbi serpētes ꝓ hibeant in cibum.

† £

Notandū. Licebat tā gere cada uera aialiū mortua sed non mortu cina.

Bonꝰ intel lectꝰ ad te xtū. ē. c. 7.

Qō. 7. A An istō ꝑ ceptū soluz ꝺatū fuit sa cerdotib⁹. Impzoba.

† Qō. 6 A Ciro gryllus qd sit an ericiꝰ vel cunicu lus. Obiectō Rñsio. Dubiū. Rñsio. B Ungula quid sit.

Pisces qui comedi pñt.

ri q̄z in fluminib⁹ ⁊ stagnis comedetis. Quic/quid āt pēnulas ⁊ squāmas non hz eoz q̄ in aqs mouenē ⁊ viuūt: abominabile vobis exe crādūqz erit. ¶Carnes eozuz nō comedetis ⁊ morticina vitabitis. ¶Ūcta que nō hñt pēnu/las ⁊ squāmas in aqs: polluta erunt.

Hec etiā sunt que gignūt in aqs. Supza posuit legislator re gulā de mundicia ⁊ imūdicia aialiū gressibiliū. hic po/nit de mundicia ⁊ imundicia aq̄tiliū. cum dicit. (Hec sunt q̄ gignunt in aqs ⁊ vesci licituz est.) Nō determinat in spāli aliqua gīa pisciū sicut supza exp̄ssit de gbusdā q̄drupedibus ⁊ ifra ex/pressit de volatilibus: sz ponit regula vlis sicut supza a p̄ncipio posita fuit de gressibilib⁹. (Oē qō hz pēnulas ⁊ squāmas.) Hic ponunt due ꝺditiões pisciū gb⁹ vesci licebat. ſ. q̄ hzent pēnulas ⁊ squāmas. ¶Fundamētū hui⁹ est in gīali qz deus vole bat iudeis dare aialia in cibos q̄ eēnt boni nutrimēti: ⁊ iō qz in piscib⁹ non inuenit bonitas cōplexionis ad cibos būane natu/re nisi has duas ꝺditiones hēant apposuit ista duo. ¶Sciēduz tñ est q̄ q̄dā illa aialia siue in q̄drupedib⁹ siue in volatilib⁹ siue in piscibus que iudeis ꝓhibent sint vt cōiter male cōplexionis ⁊ nō ꝺferant in cibis corpi būano: tñ aliq̄n ꝓficiunt: sicut pz de carnibus suillis. cōiter. n. iste carnes nociue sunt pp suā cōditio nē multū flegmaticā. sed in gbusdā tpibus cibis būanis satis cō uenit sicut in mēsib⁹ calide ⁊ sicce cōplexionis. nā humore suo tē pozis distēperiē tēperat. aliq̄ ēt de alijs aialibus gbus dz hoib⁹ ꝺueniētia sunt q̄dā ꝓhibita eēnt: cuius cā est qz cōplexionū va rietas est: ⁊ fz hoc sanū in cibis necessariū est multiplr sumi. lex tñ non curat de bis q̄ pticulariter gbusdā ꝺferunt ad salutē vel bonā tēperiez: sed de bis que vt cōiter ꝓsunt. ¶Lā q̄re in pi scibus dictū fuerit debere esse squāmas ⁊ pēnulas vt licitū esset illis vesci in spāli: est qz deus volebat tradere iudeis pisces bo ni nutrimēti in cibos. sunt āt pisces vt cōiter nociui pp supabū dantiā būiditatis indigeste cū sint de cōplexione aq̄tica q̄ decli nat ad extremitatē humiditatis. bona āt cōplexio ꝺsistit in me diocri bitudine. sic. n. est de būana cōplexione: ⁊ qz cibi alicuius aialis ꝓportionalr talez q̄litatem cānt in re cibata q̄lez ipsi sunt cū alīq cibi magne būiditatis ab hoīe sumanē cānt in eo distē peratā humiditatē. de piscibus āt vt cōiter sic est: q̄n multū hu midi a cōplexione sunt cū in ags nutrianē ⁊ gignanē atq; ibidē cibos sumāt: qz ḡ nocēt cibi de piscibus pp esse valde būide cō plexiōis: illi q̄ fuerint magis ficce cōplexionis meliozis nutrimē ti sunt: q̄n magis accedūt ad mediū siue tēperiez. ex quo sequit id qō cōiter videt. ſ. q̄ pisces deficcati ⁊ sale ꝺditi saniozes sūt piscibus recēter eductis de mari aut fluminib⁹? cū in eis sit ma gis digesta supflua ⁊ nociua būiditas. Sz in oibus piscibus sic est q̄ illi q̄ habēt squāmas ⁊ pēnulas, cōplexionis ficciozis ⁊ ma gis tēperate sunt: q̄ autē nullū dozuz hñt inconueniētē ⁊ distēpe ratā cōplexionē hñt, cuz multū declinent ad humiditatē flegma ticā. Sic. n. ē de anguillis ⁊ pollipis q̄ nec squāmas hñt nec pē nulas, ⁊ videnē hze humiditatē indigestā ⁊ p hoc nociui sūt: pē nule āt ⁊ squāme sunt de natura ficcitatis: iō cū in piscib⁹ nascā tur, attestanē in eis q̄dā ficcitatē fm quā recedūt ab extrema ⁊ distēperata humiditate fz quā pisces nociui sunt. pz āt hoc q̄n pēnule ⁊ squāme dure sunt ⁊ lucide, qō attestat in eis ficcitatem. nā durū ex magna cōpactione partiū densatarz exclusis partibus tenerīū est. nā in materia tenera densitas magna eē non pōt. Idē pz ex natura lucis q̄ est i squāmis ⁊ pēnulis pisciū. ista nāq; interdū per noctē lucē emittūt: sed hoc non eēt in eis si illa coz poza nō eēnt tersa ⁊ dēsa: nō. n. pōt emittere radios: sz densitas, ⁊ tersuz esse, pueniunt ex duricie ⁊ siccitate q̄dam. q̄ opz pisces hñtes pēnulas ⁊ squāmas hze aliquē gradū siccitatis sup alios pisces q̄ ista non hñt. Pz ēt hoc ex tactu q̄n ipsi pisces q nec sqūm/mas nec pēnulas hñt, sūt valde molles i tactu: ita vt videat hō sibi tāgē q̄dā purā būiditatē. pisces āt hñtes sqūmmas ⁊ pēnu las nō sic ita molles i tactu, ēt dēptis sqūmmis q̄ aspe sūt: q̄n car nes eoz dēfiozes sūt ⁊ magis i se spisse: qō adhuc notat albedo sube eoz interi? q̄ nō est sic in piscib⁹ nāe valde būide ⁊ mollis: illud igit gen⁹ pisciuz qō nec squāmas nec pēnulas hz, tenet vl timū gradū humiditatis iter oēs pisces. illō vo qō hz pēnulas sz nō sqūmmas nō est tā humide cōplexiōis sic illud qō vtroq; caret: tñ adhuc nociuū est: qz pauca siccitas in eo exīs non pōt cōtemperare excedentē humiditatē vt bone cōplexionis ad ci bos sint. qō āt squāmas ⁊ pēnulas hz tēperate cōplexionis est: q̄n est maioris siccitatis. nec tñ ex hoc est incōueniētis cibi cum nunq̄ accedāt pisces ad debitaz tēperiē humiditatis sicut est in q̄drupedibus: q̄n pisces quātūcunq; sicci fint de nā aq̄ sūt: ideo cū boies volūt tollere eis ne noceāt sale cōdiūt ⁊ deficcāt. fic. n. excessiua tollit humiditas. (Oē qō hz pēnulas ⁊ sqūmmas.) pē nule dñr ale pisciuz gb⁹ natāt quēadmodū aues gbus alis in ae rem subleuanē: sunt āt pēnule pisciuz in duobus locis. ſ. in cau da pisciū ⁊ in lateribus. illa nāq; extensio ⁊ ꝺnexio virgulaz os seaz in cauda pisciuz ala siue pēnule dñr. dñr āt pēnule ad simi litudinē penaz in volatilibus q̄n illud agit in piscibus illa con tentio virgulaz osseaz qō facit in auibus pluma ⁊ pene magne gb⁹ subuebunt. dñr āt pēnule a pinim qō est acutū: q̄n ipse pē ne pisciuz acute sunt. squāme dñr quedā cruste lucētes sup cutē pisciuz extense ⁊ totuz corpus ipsoz pisciuz ꝺtegentes. (Tā i ma ri q̄z in fluminib⁹ ⁊ stagnis comedetis). i. vbicunq; repertātur isti pisces hñtes squāmaz ⁊ pēnulaz comedi licitū est. reperiunt āt in mari ⁊ fluminibus atq; stagnis. in oibus. n. cōgregatiōibus aq̄ruz pisces esse pñt: iō posuit hic oēm modum ꝺgregatiōis aq̄ruz. vbicunq;. n. multa aqua sit necesse est vel vt sit salsa; aut dul cis. si aūt salsedinē hz mare appellat. si autē dulcis est, aut fluit. aut stat. si fluit fluui⁹ vocat. nec differt figo in flumina aut to zrentes hoc diuidat: q̄n cuz torrētes fluant flumina dñr. q̄dā ali qui distinguunt flumina eē quē ppetuā aquaz defluxionē hñt: torrētes āt illos esse dicūt q cuz ad tēpus fluāt ⁊ nō sēmmas: q̄n eodē mō licituz est vesci illis cuz iubeat de aialib⁹ hñtibus squāmas ⁊ pēnulas soluz cibos sumi. (Eoz que mouenē in ags ⁊ viuūt.) per ista duo dat itelligi pisces: q̄n nihil est qō in aquis moueat ⁊ viuat nisi pisces. dñr. n. moueri i ags q̄n eas natādo pambulāt. viuunt autē in eis qz in illis semp manēt nec fine aq̄ piscibus vita obseruari pōt. cuius cā est q̄n sicut aer cōnaturalis est homini vt semp attrahat ⁊ retrahat in spirādo ⁊ respirā do: ita q̄ fine illo viuere nō possit: ⁊ ad modicuz stringanē gut tura eius ita q̄ aer subintrare nō possit mozieē. cui⁹ sola cā est defectus subintratiōis aeris. ⁊ ista est cā mortis in eis q̄ suspen dunt: q̄n dolor q̄ sequit ex cōpressione gutturis nō est tātus q̄ sufficiat ad mortē inducendā cū alios sepissime acriozes pferamus dolozes ex hoc mortē non incurrētes. eadē autē mortis cā est in eis quoz guttura manu vel q̄libet alia re stringēte cōpri munt. nā q̄si nulla inflicta pena mortē patiunt. idē autē de eis q̄ in fluminibus suffocant: iō. n. isti moziunt qz aqua subintrās inspiratiōnē ⁊ respiratiōnē aeris itercludit. pisces aūt eodē mō se hñt ad aquas sicut aialia q̄drupedia ⁊ volatilia ad aerez: iō si ad modicū saltez manserint extra aquaz moziunt. pisces igitur in ags viuūt. boies autē ⁊ q̄drupedia atq; volucres inerdū in ags mouenē sz in eis nō viuūt: q̄n nō est sibi cōnaturalis regio sed ad aerē ptinent: arbores āt ⁊ herbe in ags viuunt: q̄n mul te de arboribus ⁊ herbis itra aquas radices hñt ⁊ sic ibi viuūt: cuz oia plātatiua vitā hze dicanē fm Arīsto. 2. de anima. tñ nō mouenē in ags: q̄n oia plātatiua in terrā demergunē atq; ibi radicata manēt. soli igit pisces sunt gbus vtrunq; eoz ꝺuenit. ſ. q̄ viuant ⁊ moueanē in ags. (Abominabile vobis execrādūqz erit). i. isti pisces q non hñt squāmas nec pēnulas: vel si hñt pē nulas, squāmis carēt sunt abominabiles ⁊ execrandi, qz deberēt iudei abhozrere illos tāq; aligd valde imūdū ⁊ fetiduz. abo minabile autē ⁊ execrādum ⁊ detestatione notāt: sed abomina bile soluz significat quēdā motuz iteriozē in viscerib⁹ fm quē detestamur aliquē cibum: ⁊ vī nobis esse valde malus vt si fe tidus vel putridus eēt ⁊ moueret viscera nr̄a ad bozrorē quēdā, execrādum autē dz id qō nō solum abominamur ⁊ detestamur sed ēt maledicimus illud ⁊ fugimus. vnde execratio ad maloz mala est q̄ abominatio: q̄dā abominatio ꝓprie pertinet ad cō motionē quandā viscerum ꝓpter cibos valde malos aut ꝓpter aliquam rē fetidam conturbantē potentiā olfactiuā nostram. execratio autem est aligd cōe tam ad cibos ⁊ fetores cōmouen tes viscera nostra q̄ sunt pure corpalia q̄z ad ea q̄ spūalia sunt. ſ.

ad odium

Qō. 8. A

Qz pisces ad cibū de bebāt hze pēnulas ⁊ squāmas. Aialia ꝓhi bita iudeis sūt male cō plexionis. Caro pozci quo tpe sana sit qz in estate.

B

Pisces ꝺditi sale sunt saniozes pi scib⁹ recen ter eductis de mari.

C

† Pēnula qd sit.

D

De va rijs locis aq̄z tam fluētium q̄z stātiū.

E

ad odiū quoddā de actionib⁹ būanis valde turpib⁹:iō eos g ritus aliquos nefādos circa cultū idolox exercebāt execrādos appellam⁹.(Carnes eox nō comedetis.)loquit scriptura de piscibus nō babētib⁹ squāmas nec pēnulas vel de nō bītibus altex eorū:imundi.n.sunt z nō sunt comedēde carnes eox.Uocat aūt bic carnes.gīalius q̄ nos cōiter assumam⁹ dicēs pisces babere carnes:qm̄ oēm substātiā corpoream que mouet z sentit carnē bze dicit.boc mō babet in alijs locis sacre scripture.Sic.n.ait Aplūs.1.ad.Corin.15.ca.cum ait.non oīs caro eadē caro:iz alia gdem boium:alia aūt pecox:alia autē volucrū:alia āt piscium. nos tm̄ solū in pecorib⁹ z volatilib⁹ carnē ponim⁹.in piscib⁹ aūt non qm̄ ad aquaticā cōplexionē pertinēt que tollit carnū vigorez z nomē.(Et morticina vitabitis).i.ficut non licz comedere istos pisces:ita nec debēt tangi cadauera eox qm̄ imundū non solū ad esuz:sed etiā ad tactū est.dicunt āt morticina box quādocūq; isti pisces mortui reperiant.nā tunc tāgi nō licz a iudeis cuz tm̄ viuūt ista aialia non est illicitū ea tangi.ficut supra diceba tur de equis z asinis z chamelis q̄ sūt imūda aialia z cū mortua sunt illicitū est tangi:cū tm̄ viuūt tāgi pm̄t cuz vtant eis iudei ad sua ministeria.In bis tm̄ piscib⁹ imundis nō existebat eadē cā: qm̄ chameli z asini equi ad ministeria nra cum viuūt necessarij sunt:ideo iudeis nō erat illicitū tāgere illa cum viuerēt.In piscib⁹ aūt nulla erat necessitas tāgēdi illos si comedi nō debebāt: qm̄ ad nullas ministrationes pertinebāt.Et ob boc vitabant ea tāgere tam viuētia q̄ mortua.(Cuncta que nō babēt pēnulas z squāmas in age pollata erūt.)Dic ponit supiox repetitio z cō clusio.s.q̄ qualecūq; illud gen⁹ piscis sit qō non bēat simul squāmas z pēnulas imundū est:vñ si alterū sine altero bēat imundū quoq; est.z vocant ista polluta.i.immunda ad esum z ad tactū. cāe autē supra assignate sunt.sed ista victio pollutū nō proprie ouenit bis:qm̄ pollutū dr̄ fm quandā passionem.s.qō ab altero polluit.ista autē que fm spēm imunda sunt ab alio nō pollunt sz fm seipsa imundiciā bīt.dr̄ tm̄ magis ppie imunda qm̄ imundū est qō imundiciā bēt:siue illaz ab intrinseco siue ab extrinseco bēat:pollata aūt ouenienter dicunt ea que ex accidenti cōtaminant:qm̄ illa ab altero pollutionē recipiunt.sed in bis interdum non obseruat bic differentia.

Aues nō comedē de.

¶Bec sunt q̄ de auib⁹ comedere nō debetis: z vitāda sunt vobis.Aglā z gryphū z balyetū z miluū ac vulturē iuxta gen⁹ suū:z oē cox uini generis in silitudinē suā:struthionē z noctuā z larū z accipitrē iuxta gen⁹ suū:bubonē z mergulū z ibin z cignū z onocrotalū z porphyrionē z herodionē z charadriō iuxta genus suuz:vpupā quoq; z vesptilionē.Dē de volucrib⁹ qō graditur sup q̄ttuor pedes abominabile erit vobis.Quicqd aūt ambulat q/ dē sup q̄ttuor pedes:sz bz lōgioza retro crura p q̄ salit sup terrā comedere debetis:vt est bruc⁹ in genere suo z athac⁹ atq; ophimacus atq; locusta singula iuxta genus suū.

Immundicia in auib⁹ reperta.

Bec sunt de auibus que comedere nō debetis.Bic ponit legislator imundiciā que reperit in auib⁹. Non ponit bic aliqua regula generalis de cōibus ad distinguēdā mundiciā vel imundiciā in volatilib⁹ sīc ponebat rīa ad cognoscendū de q̄drupedib⁹.s.q̄ baberēt vngulā diuisaz z ruminarēt:z de piscib⁹ q̄ baberēt squāmas z pēnulas:sz solū exprimunt bic volatilia qbus vesci nō licet:oibus āt alijs degustatio ouenies est q̄q̄ bic ponit quedā regula gīalis.s.q̄ oia volatilia que q̄ttuor bīt pedes imunda sunt nisi posteriozes pedes lōgiozes sint ad saliendū z nō ad ambulandū.bec tm̄ regula de rarissimis volatilib⁹ est:qm̄ pauca volatilia q̄ttuor pedes bīt. de ceteris autē que sunt nobis cōmunia regula nō ponit.sz exprimunt bic multa quib⁹ vesci licitū nō est.ex quo videt q̄ oia alia que nō sunt pbibita pmittunt. ¶Iudei autē vulgariter quādā regulā de mūdicia z imundicia volatiliū tradūt.s. illas volucres esse mundas que iecur babeāt z quēdaz aculeuz ad moduz vnguis in medio vtriusq; cruris sicut apparet in gallis z gallinis:z boc vulgariter spelon vocat.Sz buic regule nō multū insisto.¶Alia aūt regula pōt elici ex pticularib⁹ que bic ponunt.s.q̄ nō liceat comedi volucres rapaces q̄ de venatione viuunt.qō pz quia ponit bic littera plurima de volatilib⁹ rapacibus z in quolibet eoruz dicit esse vitanda ista volatilia z oīa que sunt iuxta genus suum.i.omnia que similia sunt.in quo satis omnia volatilia rapacia cōcluduntur:sunt enim omnia ista imunda ad cibuz:quoniā nec sunt bone cōplexionis ad nutrimētū corpis humani.sicut eniz dictū est tēperatissima cōplexio mediocritatē regit inter caliduz z frigidū:siccuz z humidū.qō aūt ad alterutrā partē declinat tēperatuz non est:z sicut ipsa aialia in se distēperate cōplexionis sunt cuz declināt ad vnā extremitatē:ita si in nutrimentū sumant distēperantiā cānt in ipsa re cibata.sic autē est de oibus volatilib⁹ rapacib⁹:qm̄ illa cōplexionis multū sicce sunt:nō igit̄ ouenient ad cibos.quod appet gaues rapaces nimis plumose sunt qō fit ex nimia digestiōe donec reducat cibus in mām illaz plumosaz.¶Itē pz qm̄ carnes in volatilib⁹ rapacib⁹ pauce sunt:bīt aūt substātiā multū neruosaz:fit eniz in eis paucitas carniū ex magno caloze oīa devorante.fit autem neruositas in eis ex ouricie cibox digestox:qm̄ nerui ad ouriciē magnā ptinent.¶Itē apparet istas volucres esse calidas q̄z cuz deplumentē carnes earū nigre sunt.cātur aūt nigredo ex caloze assumente ptes teneras z humidas ex quib⁹ cātur candox quedā:q̄uis interdū per accidēs sequat̄ ōtrium ex quadā alia cā: vt cuz ipsa ligna q̄ nigra sunt z soluunt inde cineres albi:vel cum lapides cremant̄ z calx inde alba fit.in aialib⁹ autē volatilib⁹ que nō sunt rapacia reperiunt magis carnes albe q̄z nō sunt cōplexionis ita calide z sicce:ficut pz in anseribus z gallinis.¶Itē appet caliditas istoz cōplexionū volatiliū in stercozib⁹:qm̄ stercoza eoz alba sunt.cā bui⁹ est:q̄z solo flegmate pfundunt manēte toto humoze cholerico ad digestionez faciendā.cholera autē nature calide est.in alijs autē nō reperitur stercus ita albū sed magis declinās ad quēdā aliuz colorē:q̄z in eis nō pfundunt stercoza totalr flegmate:sz magis cholera.z sic manet intra illa abundantia flegmatis qō ad tēperantiā būidi tatis z calozis facit.¶Itē appet boc in oibus alijs aialib⁹:qm̄ quāto aliqō aial calidius est tāto stercoza illi⁹ albioza sūt:q̄z flegma qō humidū est cuz stercozib⁹ emittit̄ relicta cholera q̄ calida est.erūt ergo multū calida.Aialia vo que stercoza virida aut crocei colozis emittūt non sunt nāe multū calide q̄z cholerā cū stercoze emittūt:q̄z calor ille croce⁹ in stercoze induct⁹ est ab humoze cholerico.manet ergo multū de flegmate exclusa semper cholera in stercoze:z sic erunt aialia ista tēperata in calido z humido manēte intra illa flegmate qō humidū est.¶Appet autē adbuc istō q̄ oia aialia que stercoza alba emittūt ceteris paribus pro quātitate sui corpis vozacioza sunt q̄ alia aialia.cui⁹ cā est q̄z calor facit ad digestionē.in eis āt multū de caloze manet existente semp humoze cholerico q̄ calidus est:z excluso flegmate qō humidū est.appet autē boc in canib⁹ q̄ pro magnitudine corpozis sui magis q̄ equi vel asini comedūt.emittūt enim stercora alba:qō non faciunt equi z asini.Apparet igit̄ ex bis volatilia rapacia nimis nature calide esse:z ppter magnā caliditatez sunt magne digestionis sunt magne rapacitatis.non igit̄ cōueniunt ista aialia ad cibū.(Et vitāda sunt vobis).i.ista que.j.babent de volatilib⁹ debēt vitari a iudeis tam in cibo q̄ in tactu postq̄ mortua sunt.possent tm̄ tāgere plumas eoruū postq̄ separate essent a corpibus ipsox volatiliū mortuox vel viuox:qm̄ plume nec cadauera sunt nec cadauerū ptes cōputant̄.(Aquilā.) idest nō est comedēda agla nec tangendū cadauer ei⁹ cum mortua fuerit.cuius cā est q̄z data est in supiozibus regula.s.q̄z est de volatilibus rapacibus z est distēperate cōplexionis propter magnuz calorem:sicut in omnibus rapacibus volatilib⁹.aquila eniz auis cognita est:ideo eā notificari non oportet.de proprietatibus tm̄ naturalibus eius z omniū volatiliū atq; quadrupedum aliozūq; animaliuz que in boc.ca.nominantur in fine buius.ca.aliquid q̄q̄ breuiter differet.(Et gryphum.)gryphus vel gryphes quoniā in secunda vel tertia declinatione reperitur est animal biforme:ita vt ex capite z alis aquila videat̄.ex reliquo autem corpe leo est.quattuor pedes babet:volat in aere z currit in terra pedibus satis velociter motus equis infestissimus est:sed tāte est magnitudinis vt equum cuz equite in aera subuebat.Interdum autem magnos boues vnguib⁹ in aerem tollit.(Et balyetuz.)balyetus falco est z est auis regia.alij volūt q̄ balyetus sit parua auis rapacitati paruarum auiuz studens.vt ait petrus de riga in auroza.obtinet exiguas balyet⁹ in corpore vires.sunt aues minime cibus pdaq; sibi.balyet⁹ tamē vulgariter esmereiō dr̄.de bis quare comedi nō debeant satis pz qm̄ mali nutrimēti sunt cum sint nature valde calide z sicce.

Aialia rapacia calide z sicce cōplexiōis sūt: qō attestat̄ plumositas z nigredo carnis eoruz z paucitas carnis z stercoris al bedo.

B Sterc⁹ volatiliū q̄ sit album.

Nota in q̄ cognoscit̄ aial calide z sicce complexionis.

Aialia que stercoza alba emittūt vozacioza sunt.

†

£

† Agla q̄ in deis nec comedi nec tāgi licebat.

† Gryphus qd sit.

† Balyetus qd sit.

Pisces sunt carnes.

† Piscis

† Et morticina vitabitis

† Qō. 9 A Judeox rīa ō mūdicia z imūdicia volatiliū Rīa auctoris vel ioz.

Miluus qd sit.

(Et miluū.) auis cognita ē que cū satis corpis sit animositates tñ puas hȝ solis rapiēdis pullis inhiās: aut visceribꝰ aīaliū mortuoꝝ: ꝛ qm̄ auis predatiua ē satis notū ē q̄re mali nutrimēti sit: ꝛ etiaȝ auis imūda est: qm̄ gbusdā sordibꝰ pascit: vt pȝ cū omasos ꝛ itestina quorūlȝ pecorū rapuerit. (Ac vulturē.) de vulture eadeȝ causa q̄re nō comedat est q̄ in superioribꝰ: nimis eniȝ terrestris est. est auteȝ auis cognita ꝛ a volatu suo nomē accipit. vn̄ vultur q̄si volās tarde dr̄ sm̄ Isido. ethimo. lib. 12. (Juxta genus suū). i. nō solū ipsi vultures imūdi erāt ad cibū: sȝ ēt oīa aīalia que ad genus suū ptinēt: vt si sint aliq̄ aīalia similia vulturibus q̄uis vultures nō nominent. (Et oē coruini generis in similitudinē suā). i. corui ꝛ oīa que coruis similia sunt vel ad genus coruoꝝ ptinent vitāda sunt in cibo ꝛ tactu qm̄ imunda sūt. ptinent autē ad genus coruoꝝ cornicesq̄ q̄uis corui nō vocent ad alios tñ pertinēt. ꝛ dicit q̄ ptinent ad genus coruoꝝ: nō quidē q̄ sint de spē coruoꝝ qm̄ in duabꝰ spēbꝰ corui ꝛ cornices collocant. sed ptinēt ad aliquē moduȝ coruoꝝ: ideo dicunt ptinere ad genus illoꝝ. etiā in coruis multe spēs sunt: qm̄ aliq̄ vocāt corui marini qm̄ in fluctibꝰ frequēter manēt: ꝛ vt cōiter ibi sunt. ꝛ hi sunt albi. Alij aūt sunt nigri quos terrenos coruos vocamꝰ: ꝛ isti ad esum carniū nimis inhiāt. Recte autē dixit hic. ꝛ oē coruini generis in similitudinē suā: qm̄ nō dixit oē coruini generis. aliqua enī ad coruos similitudinē hn̄t que in coruoꝝ genere nō sunt sicut cornices.

Struthio quid sit.

(Struthionē.) dr̄ enī struthio q̄daȝ auis que absurde auis dr̄. naȝ cū alas habeat a terra se tollere neq̄t in aerē sicut cetere aues subleuant: sed semp pedibꝰ gradit queadmodū de oībus volatilibꝰ contrariū semp reperit: ita vt videatur huic incōposite alas apposuisse natura cū eaꝝ nunq̄ fungātur officio. est eniȝ substātie nimis pōderose: ideo q̄uis alas habeat volare tñ nequit. ꝛ vocat vulgariter abestrus.

Qō. 10
A
An iste aues sint p hibite quia vtebāt eis gētiles ad maleficia ꝛ auguria.

¶ De his auibꝰ q̄dā dicunt non licitū esse eas comedi qm̄ demonibꝰ imolabant: ꝛ q̄a in eis idolatre auguria exercebāt. hāc cām tangit Nicolaus ꝛ approbat ꝛ videt eā accepisse a iudeis q̄ nesciētes cerimoniaꝝ suarū aliquā cām dare, q̄busdā vaniloquijs miscētur, oīa vitāde idolatrie cerimonialia tribuētes.

*Improb. 1. rō.

*¶ Sȝ hoc stare nequit ꝓpter duo. Primo quia ista falsa sunt. s. q̄ demonibꝰ aues supradicte imolarent: q̄ si legant antiq̄ libri de ritu gentilium. s. liber marci varronis de ritu sacroꝝ: ꝛ liber ouidij de fastis in quo de singulis festiuis diebꝰ antiquoꝝ romanoruȝ agit: ꝛ ponunt ritus ꝛ cāe: ꝛ aīalia que cuilibet deorū suoꝝ per singulos mensiū dies imolabant aues nunq̄ imolatas reperieȝ. oībus eniȝ dijs oues ꝛ boues ꝛ capre imolabant sicut iudei deo vero: exceptis q̄busdā in q̄bus gentiuȝ diuersitas discordabat. cereri porcū imolāt. asinuȝ p̄apo. sabei diane canem imolabant. egyptij phebo equū mactāt. de q̄bus cum eoꝝ causis ouidius in p̄mo lib. fastoꝝ agit. falsum est igit q̄ ista volatilia que suprapofita sunt apud gētiles dijs suis imolabant.

2. rō.

¶ Secundo patet error istius positiōis. nam dato q̄ iste aues suprapofite apud gētiles imolarent dijs eorū nō ex hoc debebat īduci ne a iudeis comederent quoniā tunc cū cōstet maxime tauros oues ꝛ capras apud antiquos imolari debuissent vetari iudeis ne vescerent illis. Sȝ hoc falsū est cū ista sint apud eos p̄ncipaliter animalia mūda. non igit vetite sunt iste aues tanq̄ demonibꝰ imolarēt: sed ex causis suprapositis.

Noctua qd sit.

(Noctuā.) vetabat noctua. dr̄ enim noctua eē auis nocturna ꝛ a nocte nomē accepit. ꝛ vocatur alio nomine lucifuga qm̄ lucem fugiat: ꝛ vulgariter dr̄ lusiernega. vel al's lechusa. que cū lucē fugiat turpissimis rerū fetibꝰ nutritur. oleo eniȝ multū vescit: vnde per noctē ecclesiaꝝ lampades visitat.

Dr̄ia noctue nycticoracis ꝛ vespertiliōis.

Alio modo dr̄ nocturna q̄dā alia auis parua que p noctem volat ꝛ per diē egredi non audēs: ꝛ vulgariter mochuelo nūcupat. Pōt etiaȝ signare noctua aliaȝ auē nocturnā que vespertilio dr̄ qm̄ in vespere volat. oīa enim ista a nocte nomē assumpserūt. ista etiā volucris que hic nocturna dr̄ alio nomine nycticorax in sacra scriptura appellat de qua psalmista dicit. sicut nycticorax in domicilio. dicit autē nycticorax quasi nocticorax. i. a nocte nominata.

Larus qd sit.

(Et larū.) vetat etiā larus comedi q̄ est distēperate cōplexiōis. s. multuȝ humidus qm̄ in aq̄s sp habitat. de quo Petrꝰ i aurora ait. fluminis habitator larus ꝛ incola terre. sȝ alios dr̄ eē larus q̄daȝ auis in fluminibꝰ exn̄s. ꝛ vocat coruus marinus.

B

Accipiter quid sit.

(Et accipitrē.) accipiter imūda auis est ad cibū iudeoꝝ nec etiā est boni nutrimēti: qm̄ ēt ē sicce cōplexiōis nimis ꝛ calide. dicit aūt accipiter ab accipiēdo. vocat eniȝ vulgariter acor. cuiꝰ spēs multe sunt. ideo subiūxit ibi iuxta genus suū. i. non solū accipitres ad cibū imundi sunt: sed oēs aues que ptinet ad genus accipitrū. Ponit ista clausula gn̄alis pp duo. p̄mo q̄ difficile erat enarrari oēs modos istaꝝ auiuȝ: melius āt sub vnī clausula cōprehendunt. Scdo q̄ dato q̄ voluisset deus enarrare oēs spēs ꝛ modos accipitrū: tñ forte nō eēnt i idiomate hebraico dictiones significātes illos spāles modos. sic. n. ꝛ in latino est qm̄ nō sunt vocabula ꝓ oībꝰ his: idioma vulgare qd̄ in dictionibꝰ magis abundat pro oībꝰ his distīcta noīa hȝ. ꝯueniens ḡ fuit sic vlr ꝯcludi.

Bubo quid sit.

(Bubonē). bubo eniȝ auis nocturna ē. p diēȝ. n. ambulare nō audet nec pōt oculis eius nō ferētibus splēdoreȝ diurnū. ꝛ est aīal nimis imūdū iter imūdicias manēs cunctisq̄ abominabile ē. cuiꝰ vox diruȝ omen in augurijs monstrat: vn̄ qui auguria ispiciūt cū bubonē viderint futura mala ꝛ desolationē locoꝝ suspicāt. de quo ouidiuȝ. li. 6. metamor. eumenides strauere thoꝝ: tectoq̄ ꝓphanus īcubuit bubo thalamiq̄ in culmine sedit. ꝛ. li. 5. meta. dr̄. fedaq̄ fit volucris venturi nūcia luctꝰ: inanis bubo dirū mortalibꝰ omē. ꝛ idē Isid. li. 12. ethimo. bubo autē vulgariter bubo dicit q̄ a cibis vetitꝰ est: qm̄ imundus nimis est.

Mergulꝰ qd sit

(Et mergulū.) mergulus auis est a mergendo dicta q̄ aquis se frequenter imergit: ꝛ a q̄busdā fulica dr̄. ꝛ vulgariter nominatur anadebraua. Alij dicūt q̄ est coruus marinus: ꝛ sic dicūt aliq̄ hebrei. hec auis tātū se fluctibꝰ imergit q̄ motum arenaꝝ ꝛ iterioris venti sentiēs velociter fugit ad littꝰ: ex cuiꝰ fuga naute maris turbationē suspicant. dr̄ ista auis imūda pp excedētē humiditatē: qm̄ in aq̄s morat ꝛ cōplexiōis aq̄tice multū est. In magna aūt hūiditate intēperies est cōplexiōis

C

Ibis qd sit.

(Et ibim.) ibis eniȝ ciconia est: ꝛ aliqñ declinat ibis ibidis: aliquādo aūt nō crescit in genitiuo. huiꝰ. n. multe spēs sūt qm̄ alie sunt egyptie ꝛ alie que cōiter hn̄tur in alijs terris. de q̄bus magis ifra dicet. ista auis illicita est in cibo q̄ imūda est cū sumat imūdos cibos. s. serpētes cuȝ q̄bus pugnat.

Cignus qd sit.

(Et cignū). Cignus dr̄ auis tota candēs ꝛ est hn̄s dulcē cantuȝ: sed nō canit vsq̄ ad mortē. cū āt moriturus est cognoscēs sibi iteritū iminere q̄tuȝ pōt dulcit canit. Sic ait Isido. ethimologiaꝝ. lib. 12. ꝛ seneca in tragedia. 4. cuiꝰ nomen est hippolytꝰ in carmine quod incipit. diua nō miti gn̄ata ponto. cuȝ ait. dulcior cātu moriēte cigno. ista auis grece olor dicit a cādore noīata: qm̄ tota cādida est. dr̄. n. olor ab olon qd̄ est totuȝ q̄ in toto albꝰ est.

Onocrotalus qd sit.

(Et onocrotalū.) dr̄ onocrotalus auis quedā lōgi rostri: ꝛ dr̄ ab ono qd̄ est rostrum q̄si longū rostruȝ habeat. habitat autē apud flumina: ꝛ maxime anguillis insidiat: que cū dormierit resupina rostrū erigit vt accipitris resistat incursibꝰ: que ab aliq̄bꝰ ardea: ꝛ vulgariter garca dr̄.

Porphyrio qd sit

(Et porphyrionē.) dr̄ porphyrion auis egyptia que pelicanꝰ noīatur. est autē duplex: qm̄ quedā in aq̄s viuit: alia āt terrestris est. illa aūt que est fluuialis imunda erat: qm̄ disconueniētis nutrimēti ē pp hūiditatē magnā aquosaȝ. alia aūt q̄ terrestris est imūda ē qm̄ serpētibꝰ isidiat: ꝛ oua eoꝝ atq̄ cadauera comedit. hec sanguine suo filios occisos dr̄ viuificare. de hoc āt pȝ q̄ imunda sit ex imūdis cibis. s. q̄ serpētibus vescit.

Herodion qd sit

(Et herodionē.) declinat āt duplr istud nomē qm̄ dr̄ herodiꝰ herodij: vel herodion herodionis. hic eniȝ ponit in tertia. sed in p̄s. 103. hr̄ in scda declinatiōe cū dr̄. herodij domꝰ dux est eoꝝ montes excelsi ceruis petra refugiū erinacijs. herodion est genꝰ accipitris auis q̄deȝ valde animosa est magis aīo ꝛ viribꝰ q̄ corpe potēs: q̄ si p̄mo ipetu p̄dam nō apphēderit seipsā ex dolore ꝛ iracūdia pcutit.

D

Charadrio qd sit.

(Et charadrionē.) dr̄ charadrion auis quā nos gruē appellamus. hͣ quoq̄ sic cetere imūda ē iuxta genꝰ suū. dn̄t eē multa genera charadrionū. i. gruū. ꝛ in oībus istis tenet eadē regula q̄ oēs imūde sunt ad cibū.

(Upupā quoq̄). de vpupa eniȝ manifestū est q̄uo q̄s imunda sit: qm̄ ipsa stercoribꝰ gaudet hūanis ꝛ i ipsis nidificat: frequēter quoq̄ in sepulchris morat hūanis. de hac aūt q̄re imūda sit cā manifestissima est: qm̄ tā hitatio q̄ cibi, eā imūdā faciūt. (Et vesptilionē.) vesptilio ꝛ noctua aliqñ accipiunt ꝓ eodē: sȝ qm̄ hic ponit vesptilio opȝ vt assumat noctua ꝓ aliquo alio. s. ꝓ illa aue q̄ lucifuga siue vulgariter lusiernega dr̄: siue ꝓ ea quā populus mochuelo vocat. de hac āt q̄uo imūda sit māifestū est: qm̄ iter imūdas morat aues ꝛ alimenta sua imunda sūt. nā cū p diē exn̄s in parietinis exire nō audeat nihil hȝ quo vescat: sȝ araneis ꝛ araneaꝝ telis ꝛ muscis alit.

Oēs aues hn̄tes q̄tuor pedes q̄ n̄ comedebant a iudeis.

(Oē de volucribꝰ qd̄ gdit sup q̄ttuor pedes.) In ista pte cū descripte sint in spāli aues q̄bꝰ vesci nō licȝ ponūt in gn̄ali rl'e. Et est regula q̄ oēs aues hn̄tes q̄ttuor pedes imūde sūt ad esuȝ. huiꝰ cā est qm̄ volucres hn̄tes q̄ttuor pedes cōicāt cū nā gressibiliū ꝛ cum nā volatiliū. i eo. n. q̄ hn̄t q̄ttuor pedes ad gressibilia ptinēt: qm̄ q̄ttuor pedes ad motū ꝓgressiuū st: volatilibꝰ āt n̄ ꝯuenit motꝰ ꝓgressiuꝰ: cū ex eo q̄ volatilia sunt cōpetat sibi alius motꝰ q̄ est volare. hec autē volatilia inquantū habēt alas cōicant cū natura volucrū. De his autē aliqui dicūt q̄ prohibebant q̄ erāt cōsecrate dijs gentiliuȝ in idolatria: ꝛ augures vtebant eis in ma-

leficijs

Cāe huius supioris rle.

leficijs suis. Sz ꝟ nihil est vt in supiozib⁹ declarātū fuit. Sz magis dicendū est istā prohibitionē fuisse ꝓpter duas causas. ꝓma est pp deformitatē. populus eni iudaicus infistere debebat magne mūdicie ⁊ honestati. deforme autē nimis erat vt ea que ita erant turpia atq; execrāda iudei comederēt. Alia autem causa est quoniā in his aialibus que comedi debebant q; essent bone cōplexionis ⁊ tēperate ad cibū. In his aūt aialibus que volatilia sunt: ⁊ tñ quattuoz pedes ꝟ̄ hoc existere negt. nam mixta sunt ex cōplexione quadrupedū ⁊ volatiliū: hec autē cōmixtio nō patit mediocritatē in cōplexione. ista autē causa est pp quam struthio que vulgariter abestrus dr supza imundus iudicatus est. naz volatiliū ⁊ quadrupedū pticipat naturā. in eo enim q; alas habet ad volucres ptinet. inquantū autez alis se subuebere in aera negt quadrupedū magis naturā sortitur in magna ponderositate cōueniēs. sunt autez aliqua aialia quadrupedia sed rara ⁊ in terris istis nō videnť: qñ terra magis calida que est versus egnoctialē plura volatiliū atq; reptiliū ⁊ quadrupedū genera ꝓfert. in his aūt gryphus est q; cum alas habeat quattuoz pedib⁹ vt gressibilia mouet. (Qō gradiť sup quattuoz pedes.) qñ si q̄ttuoz pedes habeat ⁊ sup eos non gradiať nō erit imundū volatile: vt si hēat illos q̄ttuoz pedes ⁊ posteriozes longiozes sint atq; per illos saliat ⁊ non gradiať aial mundū est: vt pz de bzuco ⁊ athaco ⁊ ophimaco: qñ ista licita sunt vt pz īfra. distinguiť enim hic ꝓgredi a saltare. Sic eniz Aristo. distinguit in. 10. Ethico. motū progressiuū a saltatiuo. Quedā autē animalia saltare quidez pñt progredi aut nequaq̄: sicut bzucus ⁊ locusta. (Abominale erit vobis.) ista dicit esse abominabilia. i. imūda: qñ sicut aligs fugit id qō abominať ⁊ exbozet. sic ista fugere debet cū deus iusserit nō licere comedi. (Quicqd autē ambulat super q̄ttuoz pedes.) Hic poniť alia regula de volatilib⁹ quadrupedib⁹ qñ dixerat ea supza esse imunda. aligs autē intelligeret hoc esse vēr veruz: ideo rñdet q; si illa aialia volatilia habeant quattuoz pedes ⁊ sup eos moueanť motu ꝓgressiuo illicita sunt ad esuz: si autē non moueanť super illa ꝓgrediēdo sed saliēdo imūda nō sunt. Cā autez quare ista que habēt quattuoz pedes erñtib⁹ posteriozibus longiozib⁹ nō sunt imunda: qz pedes posteriozes sunt longiozes signū est ⁊ nō cā. eodē modo q; aialia volatilia hñtia q̄ttuoz pedes sunt imūda si gradiať sup illos: non est cā huius imundicie hoc q; est hz quattuoz pedes: sed est signū ⁊ aligd posteri⁹. Causa aūt bozuz est qz ea que hñt quattuoz pedes cū sint volatilia ⁊ gradiunť super illos sūt male cōplexionis ⁊ ob hoc imūda. q; autem q̄ttuoz pedes habeāt ⁊ gradiunť super illos est ad cognoscendū istaz imundiciaz ⁊ non ad efficiendū eam. sic aūt est de volucrib⁹ hñtibus q̄ttuoz pedes ⁊ nō gradiētibus super illoꝫ sed salientib⁹ q; ista nō imūda sint. cā est qz sunt bone cōplexionis: ⁊ nō efficiť ista p hoc qō est habere pedes posteriozes lōgiozes ⁊ salire sup eos: sed hoc signū est ⁊ datur ad cognoscendū istam mūdiciā. (Quicqd aūt ambulat super q̄ttuoz pedes.) Accipiť hic ambulare large siue ꝓ motu equali q; dicť progressiu⁹: siue pro ineq̄li qui dicť saltatiu⁹. (Et hz longiozа retro crura.) Ista est conditio aialiuz istoz mūdoz̄ q; pedes eoz̄ posteriozes longiozes sint. ⁊ cōuenit hoc ad motum saltatiuū qz innituntť super illos pedes ⁊ ad saliendū eleuantť. (Per que salit super terrā). i. crura ista lōgiozа in posteriozib⁹ sunt ad saliēdū: naz qñ crura sūt eq̄lia tā in anteriozibus q̄z in posteriozib⁹ non pōt plus aial initi sup anteriozа q̄z posteriozа vel ecōuerso: iō mot⁹ boz aialiū nō est saltatiu⁹ sz ꝓgressiuus. ⁊ si aliqñ ista animalia saliāt nō est ex cōditione motus sui: sed qz ad hoc specialr elaborāt. in illis aūt que hñt crura posteriozа longiozа cā māifesta est q̄re saliāt. (Comedere debetis.) i. ista erūt vobis licita ad esum si comedere volueritis. ⁊ nō accipiť hic debere ꝓprie ita vt aliquā necessitatē iponat: qz tunc cogerent iudei ad comedēdū de istis aialib⁹. qō falsuz est qz ad nullū cōpellunť. (Ut est bzuc⁹ in gīe suo.) Hic ponunť aliq̄ volatilia hñtia q̄ttuoz pedes sz posteriozes maiozes: ⁊ bzucus non est aliqō aial distinctū in spē a locusta ⁊ athaco sed sūt idē. oznt tñ sicut perfectū ⁊ iperfectū: qñ bzuc⁹ est locusta nondū habēs alas qñ nascit nec volans. athac⁹ vel accellab⁹ filius locuste est sed nō adhuc est pfecta locusta: sz cū incipit hz alas. locusta aūt dr qñ pfecta est: ⁊ hec noiať hic: atq; hñtur sup Jobelē. ⁊ de his Piero. bzuc⁹ in gīe suo dr. qz multi modi sūt bzucoz differētiū sm pfectū ⁊ impfectū. (Et athacus.) non dr athac⁹ in spē a locusta: sed solū oznt vt maius ⁊ min⁹ pfectū ⁊ imperfectū. posuit autē illis sacra scriptura diuersa nomina: qñ sic in vulgari hñtur. ⁊ sicut apud vulgares frequēter eidez rei sm spēm plura nomina posita sunt pp magnitudinē ⁊ parnitatē: ita ⁊ in sacra scriptura: sicut aries ⁊ agnus eiusdē speciei nomina sunt. sed aries vt magn⁹ dicitur: agnus vt paruus. (Atq; ophimacus.) dicitur opbimacus quedam auis que serpētibus insidiatur ⁊ illas vorat quā aliqui ciconiā vel pelicanū dicere volunt. Sz nō stat ga ciconia ⁊ pelican⁹ bipedes sūt: opbimac⁹ est q̄drupes volatile qñ bic inter q̄drupedia volatilia cōputatur. gerit. n. istō volatile cū serpētib⁹ pugnā sicut ciconia ⁊ pellican⁹: ⁊ ob hz i greco nomē assumpsit. s. opbimac⁹ ab ophis qō est serpens ⁊ machia qō est pugna qñ spālr cū serpētib⁹ pugnat. (Atq; locusta.) non dr locusta a bzuco ⁊ athaco supius positis in spē sz solū fz magnitudinē ⁊ pfectionē vt declaratū est. qz tñ ista a vulgarib⁹ nō recipiunť diuersis noib⁹ appellata sūt vt sic saltē ab eis cognoscanť. (Singula iurta gen⁹ suū). i. in quoꝫ istoz pōt ingri oia que sunt sibi similia: qñ q̄uis nō nominenť eisdē noibus quibus supradicta nec penitus easdē habeāt figuras sed tādem ad idē genus ptinent: eadez regula in illis obseruāda est.

† Opbimac⁹ qd sit.

† s

Regula de volatilib⁹ q̄drupedibus.

Quō hz̄ q̄ttuoz pedes ⁊ ābulare sup illos ē signuz male cōplexiōis ad cibū.

Uolatilia quattuoz pedes habentia.

Bzucus qd sit.

¶ Quicqd aūt ex volucrib⁹ q̄ttuoz tñ hz pedes execrabile erit vobis: ⁊ quicūq; mortici na eoz̄ tetigerit: polluetť: ⁊ erit imūdus vsq; ad vespez̄. Et si neče fuerit vt porteť qppiaz horuz mortuū: lauabit vestimēta sua ⁊ imundus erit vsq; ad occasuz solis. Dē aīal qō hz qdē vngulā: sz nō diuidit eā nec ruminat: imūdū erit: ⁊ qcquid tetigerit illud ꝓtaminabiť. Qō ambulat sup man⁹ ex cūctis aiantib⁹ q̄ incedūt q̄drupedia imundū erit. Qui tetigerit morticina eoz̄ polluetť vsq; ad vesperū. Et q portauerit huiuscemodi cadauera: lauabit vestimēta sua ⁊ imūdus erit vsq; ad vesperū: qz oia hec imūda sunt vobis. Hec quoq; inter polluta reputabūť de his q̄ mouēť in terra. Mustella ⁊ mus ⁊ crocodillus: singula iurta gen⁹ suū: migale: cameleō: ⁊ stellio ⁊ lacerta ⁊ talpa: oia hec imunda sunt. Qui tetigerit morticina eoz̄ imūdus erit vsq; ad vesperū: ⁊ sup qō ceciderit qcq̄ de morticinis eorum polluetť: tā vas ligneū ⁊ vestimētū q̄z pelles ⁊ cilicia: ⁊ īquocūq; fit op⁹: tingenť aq̄ ⁊ polluta erunt vsq; ad vesperū: ⁊ sic postea mūda bunť. Uas ātē fictile in qō hoz̄ qcq̄z itro ceciderit polluetť ⁊ idcirco frangēdū ē. Dis cib⁹ quē comedetis: si fusa fuerit sup euz aq̄ imundus erit: ⁊ oē liquēs qō bibiť de vniuerso vase imūdū erit. Et qcqd de morticinis huiuscemodi ceciderit sup illō imūdū erit: siue cliba/ni siue lyrropodes dstruēť: ⁊ imūdi erūt. Fōtes vo ⁊ cisterne ⁊ oīs aq̄z congregatio mūda erit. Qui morticina eoz̄ tetigerit polluetur. Si ceciderit sup semētē nō polluet eā. Si ātē qspiā aqua semētē pfuderit: ⁊ postea morticinis tacta fuerit: illico polluetť. Si mortuū fuerit aīal qō licet vobis comedē: q cadauer eiꝰ tetigerit: imūdus erit vsq; ad vespez̄. Et q comederit ex eo qppiaz siue portauerit lauabit vestimēta sua: ⁊ imūdus erit vsq; ad vespez̄. Dē qō reptat sup terrā: abominabile erit nec assumetť in cibū. Quicqd sup pect⁹ q̄drupes gradiť ⁊ multos hz pedes siue p humū trahitur non comedetis: qz abominabile est.

Aialia imunda.

Animalia polluta.

Supra. 6. d. ⁊ infra. 15. b.

De īmūdicia q̄ ꝫhit ex cōtactu volatilium aīalium. Dubiū.

Quicquid autē ex volucrib⁹ q̄tuor tñ bz pedes execrabile erit vobis. Dic agit de imūdicia q̄ ꝓtrahit ex cōtactu istoꝝ aīaliū: vñ ponit regula gīalis de oībus volucrib⁹ quadrupedib⁹. s. q̄ omne volatile qō q̄ttuor pedes habet execrabile est ⁊ totaliter fugiēdū. ¶ Sz dicet aliqs quomodo hic iudicat imūdum vniuersaliter omne volatile q̄drupes. cū supra distinxerit de volatilib⁹ q̄drupedib⁹ habētes pedes posteriores longiores: ⁊ de habentib⁹ pedes nō longiores: quoꝝ quedā mūda: quedā autē imūda iudicāt. ¶ Rñdēdū est q̄ hic non loquit̄ littera totaliter vlr: qñ oz. gcquid a volucrib⁹ bz tñ quattuor pedes. oz aūt habere tñ q̄ttuor pedes cū solūmodo pedes habēt eq̄litatē ⁊ in nullo dissimiles sūt. cū autē crura posteriora lōgiora sunt non dicit habere tñ quattuor pedes: sed magis bz q̄ q̄ttuor pedes. (Et quecūq; morticina.) postq̄ egit supra de imundicia cōtracta p cibū: agit nūc hic de ista imundicia que ꝓtrahitur p tactū ⁊ diuidit in duo. Primo agitur de imundicia que causatur in boibus. Scōo de ea que causat in alijs rebus. scōa ibi. (Et sup qō ceciderit.) Prima in duas: ga p̄mo agit de imūdicia que causat in volucrib⁹. scōo de ea que ꝓtrahitur in alijs aīalibus. scōa ibi. (Oē aīal ⁊ quicqd morticina eoꝝ tetigerit.) Dic dicit de ꝓtactu cadauerū istoꝝ aīaliū: ⁊ dicit ea esse imūda. (Et q̄ tetigerit ea imūdus efficit.) Est nāq; hoc generale q̄ oīa cadauera quoꝝūcunq; aīalium sint imūda sunt cū ⁊ ipm cadauer bois imundū fit: bō tñ ceteris animalib⁹ excellētius est. Si tñ aliqua aīalium cadauera tāgi licet nō est hoc quasi ipsa imunda nō sint sed ga tāgi illa necesse est: sicut p̄z de cadauerib⁹ aīalium comestibiliū: vt bouis ouis ⁊ capre. nam si in his nō fiat ꝓtactus post mortē nihil erit possibile illoꝝ comedi. necessitas igit̄ ista licita esse fecit. In ceteris autē quoꝝ ad esum necessitas nō est nec ad aliquē alium vsuz: generale est q̄ illa imunda sunt. hic aūt est maxime de illis que nullo modo nobis licita sūt ad vsus aliquos: quēadmodū sunt reptilia. ¶ Sciendu tñ est in hoc distingui morticina ⁊ mortua: qñ mortua vel occisa dicunt esse illa que nos occidimus: aut cozā nobis occidunt. morticina autē sunt que morbo vel senio cōfecta moriūt. de morticinis aūt gīale est q̄ nullū comedi licz. nā si reperiret bos aut capra p se i agro mortua ad cibū iudeozū illicita erāt. cū āt occidebant a nobis erāt mūda ad esū: alia āt aīalia q̄ ad esū illicita eēnt siue morerēt p se siue nos illa occideremꝰ imunda erāt ⁊ nullo mō ea tāgi licebat. hic enīz accipit morticinū non solū pro eo qō per se moriebat sed etiaz pro illo qō occidebat. neutrū enīz illoꝝ tāgi licebat. Si autē hic fieret sermo de aīalib⁹ que erāt mūda ad esum acciperet ꝓprie morticinū pro eo qō p se mortuū cadit. (Pollutus ⁊ imūdus erit vsq; ad vesperū.) Q̄icunq; aliqs īcurrebat istas imundicias q̄ erāt ab exteriozi manebat imundicia vsq; ad vesperū. i. vsq; ad solis occasuz. Pro hoc autē sciēdum est q̄ idem significāt hic pollutus ⁊ imūdus: q̄q̄ pollut⁹ dici posset fm q̄ ab aliqua re pollutus est p ꝓtactum aut cibū: imundus dicit fm q̄ in se imundiciam continet: nō gdem q̄ in se contineat. i. q̄ illā ab extrinseco habeat: sed q̄ postq̄ ꝓtraxit imundiciā illam in ipso manet. scriptura tñ interdū non facit de his dz̄iam. ¶ Sciēdū autē est fm q̄ dicāt aliqs esse imūdus ideo dz̄ ga aliqd in se imundū cōtinet: vel ga ab aliquo actu ꝓhibitus est ꝓpter hoc q̄ videat aliqd imunduz cōtinere. sunt enim duo modi. vnus quo aliqs est ītra se imūdus vt qz leprosus est vel semine fluēs qñ ista imundicia ab intra est. Alius modus imundicie est cum aliqs non est in se imūdus sed ab extra quādam contingit imūdiciā. Primo mō q imundi erant a multis actibus ꝓhibebant. primo prohibebant ab ingressu sanctuarij ⁊ oblationibus: qñ nullus ꝓaminatus ad hec accedere poterat. scōo prohibebat a cōmunicatiōe hoīum: ideo extra castra eijciebāt vt habet̄ Nu. 5. c. cum dicit̄. precipe filijs israel vt eijciāt de castris oēm leprosum ⁊ q semine fluit. erāt nāq; ista cōmaculatiua aliozū. naz qui leprosum tāgeret imundus erat. idem de eo q tāgeret fluētē semen. Jn scōo modo imundicie q immūdi erant per contactum alicuius rei que esset imūda: vt in tāgēte morticina vel reptilia: aut hominē fluētem semine: vel mulierē menstruatā: ⁊ sic de similibus nō ꝓtrahebat vera imūdicia: ita q̄ ille q ista tetigisset in se aliquā imūdiciam bz̄et: sed ga ex hoc ꝫhebat q̄dam inhonestas ꝓhibebatur a gbusdā actib⁹ q erāt honestissimi sicut ab ingressu sanctuarij ⁊ oblationib⁹: sed nō erant ꝓhibiti a cōmunicatiōe alioꝝ hominū. nā ītra castra eis exīstere licebat cū solū de⁹ eijci iussisset de castris fluētes semie ⁊ leprosos ⁊ ꝓtaminatos sup mortuo. erat igit̄ ista imūdicia solū respectu sāctuarij. erat tñ speciale in eis q polluebant sup mortuo. s. tangētes cadauera

Qō. II A De dz̄ia īmūdoꝝ q̄ aliq sunt imūdi ab itrīseco: alij ab extrīseco.

hominis vel bestiarū: qñ isti eijciebant extra castra vt habet̄ Nume. 5. c. in istis aūt pollutionib⁹ obseruabat iste modus q̄ iste pollutiones aut imūdicie si eēnt a natura fm q̄ lepra ⁊ fluxus seminis erat imūdus homo ille q̄diu duraret illa pollutio nec statuebat ad hoc aliqs termin⁹: sed si duraret in eternū erat in eternū pollutus ⁊ semp manebat extra castra. hec aūt imundicia ⁊ sepatio nō erat ꝓpter reuerētiā sanctuarij: sed ꝓpter eos q erant in castris ne polluerent. sic enīz dicit Nu. 5. ca. q̄ excludēdi erāt de castris illiq erant fluētes semine ⁊ leprosi ne cōminarēt ea. naz lepra morbꝰ cōtagiosus est: ⁊ q leprosis cōmunicat faciliter lepra incurrit: vt ergo tolleret̄ ista naturalis imundicia excludebant̄ de castris leprosi. qui aūt erant fluētes semine non habebāt morbuz ctagiosum. s. q per ctactum posset ad alios trāsire: ga tñ oēs tangētes istos fluētes semine ctrahebāt imundiciaz per quā arcebant̄ ab ingressu sanctuarij eijciebant̄ extra castra q fluētes erāt semine: ne alios maculātes ad diuinū cultū inhabiles redderēt. ⁊ qñ iste imūdicie erāt nāles ⁊ ēt p cōparationē ad cōicationē sacroꝝ dicebāt imūdicie: oportebat in eis seruari duos modos purificatiōis. nā inq̄tū iste pollutiones erāt ⁊ effectiue alioꝝ: illi q sic imundi erāt manebāt sepati extra castra q̄diu illaz pollutionē paterent̄: ⁊ ga iste imundicie reputabant̄ in cōparatiōe ad res sacras pp hoc q̄ aliqs maneret sepatus toto tēpore quo erat imūdus: adhuc manebat septē dieb⁹ cessante illa pollutiōe: ⁊ in his diebus nō erat immūdus fm nāz: ita q̄ in eo esset aliqua pollutio cōtagiosa aut infectiua: sed erat immūdus q̄ prohibit⁹ erat accedere ad res sacras vel introire sanctuariū vsquequo in octauo die rasis omnib⁹ pilis corpis sui itroiret in castra vadēs in sanctuariū ad offerendū. vt habet̄ ifra. 14. c. manebat autē separat⁹ leprosus septē dieb⁹ post emūdationē ab egritudine sna: qñ videbat indignū q̄ ille qui nouiter mūdatus fuerat a lepra toto ꝓcedenti tpe imūdus existēs imediate eis q mūdi erāt se adiūgeret atq; accedēdi ad sanctuariū ius haberet. ¶ Idē est de viro q fluxū seminis patitur: ⁊ de muliere que sanguinis patit̄ fluxum. nā separati erant a religs ⁊ quousq; cessaret illa labes nemo ad eos accedebat: ga immūdicia fm nām erat in eis: postq̄ vero cessasset vtraq; pollutio iam nō erāt immūdi fm nāz sed manebāt septē dieb⁹ q̄bus adhuc imundi erāt q̄tum ad sanctuariū: ita q̄ nō possent accedere illuc nec offerre. in die autē octauo accedebāt ad scūarium offerētes vt habet̄ ifra. 15. c. Jn pollutionib⁹ autē que erāt ab extra nō p̄t assignari isti duo modi: ga nō erāt imundicie fm nām sed solū quātuz ad habitudinē ad res sacras cū isti nō possent ctaminare alios nec eijciebantur extra castra excluſi ab aliqua cōmunicatiōe hominū: solum ergo obseruabat in eis q̄dā emundatio in respectu ad ipm sanctuariū. s. q̄ in tota die in qua aliqs contigisset ista esset imundus: ⁊ deinde in vespere lauaret vestes suas aspergēdo sup eis aquā lustratiōis: ⁊ tūc erat mūduz in sequēti die ⁊ poterat ītrare in sāctuariū. ¶ Jn pollutiōibus aūt de q̄bus in hoc. c. dicit̄ nulla est fm naturā: sed oēs ptinent ad solas res sacras: ita q̄ taliter imundus arceatur ab ingressu sanctuarij: ideo ista imundicia non manebat p multos dies: sed in eadē die cū lauaret̄ homo aqua lustratiōs mundus erat: ⁊ sequēti die poterat intrare sanctuariū. (Pollutus ⁊ imūdus erit vsq; ad vesperū.) Dz̄ eē aliqs pollut⁹ vsq; ad vesperū. i. vsq; ad solis occasuz. s. q̄ i eadē die in qua tāgeret istas res imūdas erat pollut⁹ vsq; ad solis occasuz ⁊ tūc lauabat vestes suas aspergēs aquā lustratiōis. Si autē in ortu solis tetigisset aliqd imundū tota illa die erat imūdus vsquequo occubuisset sol: nec poterat accedere ad scūariū. Si autē tetigisset aliqs in meridiē imundā erat imūdus vsq; ad solis occasuz. Jdē si tetigisset p oīmidiā hozā añ solis occasū erat imūduz vsq; ad solis occasuz. postea āt licite tāgere posset res sacras sz nō tāgebat eas vsq; ad alterū diē. p noctē. n. nemo de popularib⁹ offerebat aliqd i scūario. si aūt aliqs imediate post solis occasū vel cū sol eēt i occubitu. s. q̄ appareret aliq̄ eius ptícula super horizontē tāgeret aliquā rem imundā erat imūdus p totaz illā noctē ⁊ sequentē diē vsq; ad solis occubitū. ⁊ si aliqs tetigisset ad scōam vel tertiam vel quartā partē noctis aut ꝓpe aurozā aliquā imundā manebat imundus vsq; ad sequentē diem in solis occubitum. fiebat aūt aspso aquaz lustratiōis sup horiz imundū in occasu solis ⁊ tūc iā erat mūduz. erat āt spāle i oīb⁹ his figs ꝓtigisset cadauer būanuz vel tētoriū in quo bō morerēt igrediēs in illud: qñ iste erat imūdus extrīseca imūdicia: sed nō tollebat̄ eadem die: q̄ potius manebat imundus per septē dies ⁊ in tertio ⁊ septimo die lauabatur aquis lustrationis vt habetur Numeri. 19. in ceteris autem pollutionibus quas aliquis incurrisset soluz manebat imundicia

B

C

Vir seis fluxū patiēs ⁊ mulier sanguinis fluxū ab alijs erāt separati.

D Noctu nemo popularis i scūario aliqd offerebat.

bat ĩmunditia vſq; ad occaſu; ſolis vt p; diſcurrendo iſtud.ca. et.ĩ.14.et.15.(Et ſi neceſſe fuerit vt portet quſpia; morticina.)

Regula de portã te ſup ſe hec morticina.

Ponitur hic regula de eo qui portabat iſta morticina ſup ſe vel alr.nam nõ vr̃ eſſe ide; de illo qui tangit morticina: ⁊ de illo qui illa portat ſuper ſe:qm̃ maior vr̃ otrahi imundicia portando q̃ ſimplr̃ otingendo:cũ ſit maior tactus in portantib⁹: ⁊ p maiore; attrectationẽ cauſat maior imũdicia.vñ ſi aliqs de iudeis iſta voluntarie ſuper ſe portaret ſatis videbat peccare tanq̃; icurreret quandam imũdiciã:ideo dr̃ hic in lr̃a.ſi neceſſe fuerit portare aliqd horu;.ſ.de his cadauerib⁹ que imunda ſunt:qm̃ aliqñ neceſſe erat ea portare:ſicut ſi morerent talia animalia intra vrbẽ ne inficerẽt locũ aſportãda erãt foras.idẽ ſi morerent in via publica vbi tranſeuntib⁹ nocumẽtũ inferrẽt inde tollẽda erãt: et tũc ppter neceſſitatẽ nõ erat aliqd pctm̃:ſ; ſiebat ſimplex expiatio ſicut ſiquis ſolũ illa tetigiſſet.(Lauabit veſtimẽta ſua.)

E

Lauare veſtimẽta qd ſit.

dicebat aliqs lauare veſtimenta cũ effundebat aquã luſtrationis ſup ſe.iſta tñ lotio aliqñ ſiebat totaliter in aqua:vt cũ nos ſordes corporum in aqua defricam⁹.Aliqñ autẽ ſiebat ſimplex aſperſio aque luſtratiõis ſuper hoiem ⁊ veſtes ſuas:⁊ ſic etiam lauari dicebat.Si eni; eſt aliqua imũdicia nãlis:vt qa venenũ vel aliqua tabes defluxit ſup veſtes debebãt lauari ſup aquas mundas p defricationẽ qa vera imundicia ibi otracta erat.Si aũt non eẽt aliqua imundicia nãlis ſed ſolũ in cõparatione ad diuinũ cultu;:non debebãt lauari veſtes p defricationẽ:ſed ſolũ per aſperſionẽ aquarũ luſtratiõis.Dicunt aũt aque luſtrationis aque viue cõmixte cinerib⁹ vitule ruſe cõbuſte.de cuius ritu hr̃ Nu.19.c.hic aũt cum dr̃ q lauabit homo veſtimenta ſua nõ itelligit per defricationẽ in aqs ſed p aſperſionẽ factã ſuper veſtes de aqs luſtratiõis.Nã ſi qñcũq; dr̃ hic.lauabit veſtimẽta ſua.itelligeret de lotione in aqs viuẽtibus per defricatione; nõ videbat ad qd eẽnt vtiles aque luſtratiõis:q̃;q̃; fortaſſis dici poſſit q in ſimplici otactu aliqs icurreret imundiciã ⁊ deberet lauari aſpergẽdo aquã luſtratiõis ſup ſe:cũ tñ portaret aliquod de morticinis ſup ſe lauarent veſtes ſue in aqs per defricationẽ.¶Cã huius dr̃ie eſt q2 per otactũ ſimplicẽ nõ videtur incurri aliqua mũdicia realis:cũ tñ aliqs ſup ſe hoꝝ aliqd portat otrahit vera imundicia:iõ veſtes illas qa otaminate ſunt lauari op;.⁊ hoc videt magis tenẽdum:q2 q̃;diucũq; in hoc.c.dr̃ de aliquo tãgente hmõi res imundas:dr̃ ſolũ q erit imũdus.cũ autẽ aliqñ dicit de eo q portat hmõi cadauera dicit q lauabit veſtimẽta ſua ſicut dicit.ĩ.⁊ q comederit ex eo quppia; ſiue portauerit lauabit veſtimẽta ſua ⁊ imuudu; erit.Ante hoc tñ dicebat ſi mortuũ fuerit aĩal qd licet vobis comedere:q cadauer ei⁹ tetigerit imundus eſt.⁊ nihil vltra addidit:q̃ſi inuat q ille ſolũ q tãgit ſolũ eſt imundus:ſi tñ aliqd portat debet lauare veſtimẽta ſua.(Et imundus erit vſq; ad occaſu; ſolis).i.iſte q portauit ali qd cadauer morticinũ pter hoc q lauabat veſtes ſuas erat imũdus vſq; ad ſolis occaſu; cõputãdo hoc ſicut ſupra diſſeruimus:ita q ſit generale q qñcunq; aliqs incurreret imundicia; erat imũdus vſq; ad pmũ ſolis occaſũ.ſiue tẽpus ɔcte mundicie modicũ a ſolis occubitu diſtaret:ſiue multũ.etiam erat hr̃ gñale q quãtũcunq; paruã imũdiciã aliqs icurriſſet nõ poterat pauciori tẽpore imundus eſſe q̃; vt ſic maneret vſq; ad ſolis occubitũ.(Omne qdẽ aĩal qd habet quidẽ vngulã.)

Rla generalis.

F

Epilog⁹ rle ſupra poſite de pecorib⁹

Hic ſit recapitulatio cuiuſdã regule ſupraposite que dabat ſupra in pecorib⁹.ſ. q ad hoc q pecora munda ſint ad eſũ op; vt vngulã habeant diuiſã ⁊ ruminent.hic autẽ dicit q ſi animal h; vngulã ſed nõ diuidit eã nec ruminat imundus eſt.ſic p; de equis ⁊ aſinis:qm̃ vngulã hñt que eſt ſubſtantia cornea exiſtens baſis in pedib⁹:ſ; nõ hñt eã diuiſã nec etiã ruminant.erunt ergo immũda ⁊ nõ comedent.nec ſolũ in his erat ſ; ẽt ſi aliqd animal haberet vngulam ⁊ diuideret eã:ſi tñ nõ ruminaret imũdũ erat:ſic porcus q cũ vngulã diuidat tñ nõ ruminat.eodẽ modo ſi aliqd ruminaret ⁊ haberet vngulã ſ; nõ diuideret eã ſic camelu; imũdũ erat. Dr̃.n.de animali q haberet vngulã:qm̃ nõ hñt oĩa aĩalia vngulã.ſic p; de leporib⁹ ⁊ cirogryllis ⁊ canibus ⁊ murilegis:⁊ ſic de omnib⁹ volatilib⁹.nullũ.n.volatile vngulas habet.Nec valet ſi aliqs arguat q oĩa iſta habeãt vngulas.nam nõ accipit vngula pro quodã vncino oſſeo quo aĩalia aliqd arripiũt:q2 tunc in volatilib⁹ vngule ſunt ⁊ in canib⁹ ⁊ murilegis.ſ; accipit vngula p quadã ſubſtãtia cornea dẽſa ⁊ ãpla que totius pedis baſis eſt. vñ aĩalia que habẽt pedes carnoſos ⁊ papuloſos nõ dicũtur habere vngulã:iõ ex hac regula ſi ponat vniuerſaliter excluderẽt oĩa aĩalia volatilia ⁊ etiam greſſibilia preter pauca.ſed non dicitur q animalia que non habẽt vngulam munda ſint:ſed q ea que habent vngulam ⁊ non diuidũt eam ſunt immũda.(Nec ruminat imũdũ erit).Iſte cõditiones faciũt aĩal imũdũ.ſ.q habeat vngulã ⁊ nõ diuidat:vel ſi habet vngulã ⁊ nõ diuidat nec ruminat:vel ſi diuidit nõ ruminat.Nõ eſt autẽ hoc itelligẽdũ p ſe:ſ; q aĩal qd nõ ruminat eſſet imũdu;:qm̃ tunc oĩa volatilia eſſent imũda cum nullũ eorũ ruminet:ſed totũ legit ſimul.ſ.animal qd habet vngulã ⁊ nõ diuidit nec ruminat.ſi tñ ſit aĩal qd non ruminet non ppter hoc erit imundu;:ſicut eſt in oĩbus piſcibus ⁊ volatilib⁹:ſed ſi nõ ruminat ⁊ tñ vngulã habet imundu; eſt.(Et qcquid tetigerit illud otaminabit.)non refert hoc ad otactũ aĩalis dum viuẽs eſt:ſed poſtq̃; morit.nã cũ viuerẽt iſta aĩalia licitũ erat iudeis tãgere illa:ſic tãgere equũ vel aſinũ. cũ autẽ mortua eſſent illicitũ erat illa tangi.Sed dr̃ quicqd tetigerit illud:qa refert ad hominẽ ⁊ ad alias res.homo nãq; qui tãgeret imundus erat vſq; ad occaſu; ſolis.Si autẽ aliqua alia res cõtingeret iſta aĩalia morticina vt veſtis vel vaſa fictilia ẽt imunda erat ſm cerimonias que infra ponunt.(Qd ambulat ſuper manus ex cunctis aĩantibus.)Hic ponit quãda; aliã regulam que videt coincidere cũ ſuperiorib⁹.ſ.ſi ſit aliqd animal qd moueat ſuper man⁹.i.q illd habeat quattuor pedes tñ motus ſuus pncipalis ſit ſup manus:vtpote q2 ſalit innixũ ſup manus.na; ſi haberet quattuor pedes ⁊ inniteret ſup poſteriores ad ſaliẽdũ mundũ erat ſic ſupra dictũ fuit de locuſta ⁊ ophimaco.Si tñ ecõtrario habẽs quattuor pedes ſuper anteriores moueatur magis q̃; ſuper poſteriores imundũ eſt:ſicut p; de multis ſerpẽtibus ⁊ ſtellionib⁹atq; lacertis.hec ideo nõ imũda ſũt qa cum quattuor pedes hẽant ſuper anteriores mouent pncipaliter:ſed habere q̃ttuor pedes ⁊ moueri ſup anteriores ſignum eſt male cõplexionis eoꝝ qa venenoſa ſunt.(Que icedunt quadrupedia imũdũ erit.)recte dicit q incedũt quadrupedia:qm̃ ſi duos pedes habẽt ⁊ ſup illos mouent imunda non ſunt:ſed cum habuerint q̃ttuor pedes ⁊ mouent ſuper anteriores motu pncipali.(Immũdũ erit).ſ.q̃tum ad eſum ⁊ quantũ ad tactum poſt mortẽ.(Qui tetigerit morticina eorũ.)tangẽdo cadauera iſtorũ animaliũ imundorũ contrahebat imũdicia.Et dicit morticinũ hic non ſolu; qñ per ſe mortuũ cadit:ſed etiã qñcunq; ab alio occiditur.Nã vtroq; modo imundus erat tangẽs.⁊ in hoc eſt dr̃ia inter contactũ cadauerũ aĩalium imundorũ ⁊ aĩalium mundorũ:qm̃ q tãgeret cadauer aĩalis mũdi qñ hõ occidebat illud non contaminabat.ſi tñ eſſet morticinũ.ſ.q per ſe moreretur nõ licebat tangi illud nec comedi quicq̃; ex eo.ſic apparet infra in lr̃a.in cadauerib⁹ aũt aĩalium imundorũ generale erat q ſiue per ſe morerent ſiue ab aliquo occiderent ſemp erat illicitũ illa tangere.(Polluent vſq; ad veſperũ).i.qui tetigerit iſta aĩalia iam mortua erit imundus illa die qua tetigerit vſq; ad ſolis occaſu;.

Cõdõnes facientes aĩal imũdũ

G

Cõtact⁹ cadaueꝝ aĩaliũ imũdoꝝ ⁊ aĩaliũ mũdoꝝ dr̃nt.

Qō. 12

A

Laici ac ſacerdotes i quo differebãt circa tẽpus imũdicie ⁊ õ maximo ⁊ minimo tpe imũdicie in vtriſq;.

¶Sciẽdũ tñ q in hr̃ differebat iter laicos ⁊ ſacerdotes:qm̃ laicus tãgens aliqd imundũ ſolum erat imũdus vſq; ad veſperũ.ſ.vſq; ad ſolis occaſum:tñ nõ poterat accedere ad ſanctuariũ vſq; ad ortu; ſoli; in quo ia; poterat offerre:⁊ ſic minima diſtãtia a tẽpore cõtracte imundicie vſq; ad tẽpus quo laici poterãt intrare in ſanctuariũ erat.12.horarũ vel q̃ſi: qm̃ non poterat aliqs minori tẽpore imundus eſſe q̃; q tetigiſſet aliquã rem imundã ante ſolis occaſu; per dimidiã horã vel quaſi:⁊ imediate in ſolis occaſu ſi aſpergeret aquis luſtratiõis erat mũdus:tñ vſq; ad ſequentẽ die; poſt ortu; ſolis non poterat accedere ad ſanctuariũ ad aliqd offerendũ.nam laici per noctem nihil in ſanctuario faciebãt.maxima autem mora in imũdicia quã aliqs cõtrahere poſſit ſi eſſet de his imundicijs communib⁹ durabat per.26.horas.ſ.per duas noctes ⁊ vnũ diem: vt ſiquis de laicis occubẽte ſole vel imediate poſt occubitũ tetigiſſet aliqd imundũ pp qd efficeret imundus manebat vſq; ad occaſu; ſolis ſequẽtẽ in imũdicia ⁊ illud erat tps.24.horaꝝ: deide vſq; ad ſequẽtẽ aurorã nõ poterat accedere ad ſcũariũ ad aliqd offerendũ:⁊ ſic erant.12.hore:que ſupaddite ſupiorib⁹ faciũt.36.horas.Inter has aũt duas.ſ.maximã ⁊ minimã diſtãtiam poterãt eſſe alie medie infinite ſm infinitã tẽporis diuiſibilitatẽ ppter eſſe continuũ.¶Sacerdotes aũt non ſic ſe habebãt:qm̃ minima diſtãtia in imundicia ſacerdotũ erat quaſi dimidie hore:maxima autẽ erat.24.horaꝝ.qd apparet ſi aliqs ſacerdos ante ſolis occubitũ per hora; dimidiã tetigiſſet aliquid imundũ manebat imundus vſq; ad veſperũ.ſ.vſq; ad ſolis occaſum qd erat dimidia hora:⁊ imediate poterat intrare in ſanctuariũ ad miniſtrandũ.ſ.ad diſponẽdũ lucernas in cãdelabro: qd ſiebat poſt ſolis occubitũ vt p; Exodi.27.c.et.30.c.aut poterat intrare ad cremandũ thimiama qd cremabat in aurora ⁊ in veſpere vt hr̃ Exo.30.ca.aut poterat intrare ad faciẽdũ holocauſtũ veſpertinũ qd incipiebat in ſolis occubitu; ⁊ durabat

De maximo ⁊ minimo tpe quo aliquis laicus poterat manere imundus.

De maximo ⁊ minimo tpe quo aliquis ſacerdos potat manere imundus.

per totā noctē vt habet̃ supra.6.c.maxima aūt distātia qua poterat sacerdos manere in imūdicia ⁊ sepatus a sanctuario erat per.24.horas: vt si aliquis de sacerdotibus imediate post solis occubitū vel ipso sole cadēte sub horizontē tetigisset aliquā rez imundā erat imundus vsq₃ ad vesperā.s.vsq₃ ad sequentē solis occasum cū nulla imundicia minus durare posset q̄₃ vsq₃ ad solis occasu₃ sequētem postq̄₃ contracta erat.ab occasu solis vsq₃ ad occasum erant.24.hore in q̄bus sacerdos non poterat ministrare nec accedere ad sanctuariū:imediate aūt post solis occubitū poterat intrare ⁊ ministrare vt est dictū.(Et qui portauerit huiuscemodi cadauera lauabit vestimēta sua.)Dixit de animalib⁹ quadrupedib⁹ que mouebant̃ super pedes anteriores q̄ erāt illicita ad cibu₃. Nunc etiam dicit q̄ non debēt tangi in portādo.nam de simplici tactu supra dixerat q̄ q̄ tetigisset erat imundus.hic autē dicit̃ de portāte illa:q₂ maior imundicia in hoc est.vt supra declaratū fuit.¶ Aliq̄n tn̄ necesse erat q̄ ista portarent̃:sicut si morerent̃ in ciuitate ⁊ in via publica ne nocumentū inferrēt hoībus:nam tunc in remota loca ab hūana cōmunicatiōe portabātur.(Lauabit vestimēta sua).s.illas vestes quas habebat homo portās q̄n ista deportabat.nam nō oportebat lauari alias vestes q̄bus al's induebatur:q₂ ille nullam imundiciā ɔtraxerant.¶ Dicit Nicolaus q̄ ista lotio vestiū nihil aliud erat nisi aspersio aque lustrationis sup vestes de qua aqua habet̃ Nume.19.c.⁊ nō defricabant̃ in aq̄s mundis velut al's vestium sordes abstergi solēt.Sed hoc non videt̃ posse stare q₂ tunc quereret̃ an ille qui tāgebat rem imundā.s.ista cadauera non portās ea sup se deberet aspergi aqua lustratiōis. Si aūt dicatur q̄ non falsu₃ est:q₂ Nu.19.c.declarat̃ q̄ omnes imundicie debēt abstergi aqua lustratiōis:⁊ sine ea nō poterat esse aliqua expiatio.ergo q̄cunq₃ tetigisset cadauer aut aliqua₃ rem imundā non poterat mūdus fieri nisi aqua lustratiōis asp̄geret̃.Si autez dicas q̄ quicūq₃ tetigisset aliquā imundiciam: vt si aliqḋ cadauer tangeret:ēt si non portaret deberet abstergi aqua lustratiōis. ¶ Querit̃ quare scriptura faciat hic differentiā cum dicat de illo q̄ tangit morticina q̄ est imundus nihil magis explicās:deinde addit alia₃ clausulā distinctā cu₃ ait. ⁊ qui portauerit huiuscemodi cadauera lauabit vestimēta sua. ergo videt̃ q̄ ista lotio vestimentorū differebat ab illa lotione que erat in aspersione aque lustrationis:⁊ sic esset defricatio vestium in aquis viuentibus.maxime p₃ q̄a illa abstersio que fiebat de aquis lustrationis nō erat ꝓprie lotio sed aspersio cum effunderet̃ aqua guttati₃ sup vestes.°¶ Sed aliq̄s respōdebit q̄ hoc fuit positū hic ex accidēti.s.q̄ lauarent̃ vestimēta:nā sufficiebat dici q̄ qui tangeret vel portaret ista esset imundus:sed sic cōsueuit fieri in sacra scriptura q̄ interdum ponant̃ aliqua ex supabundanti.*¶ Dōm q̄ hoc non pōt stare.na₃ nō solum ponit̃ hic ista clausula:sed etiā simile ponit̃ superius cū dicitur de volucrib⁹ habētibus quattuor pedes ⁊ de cadauerib⁹ eoru₃ q̄ quicūq₃ tetigisset illa erat imūdus vsq₃ ad vesperū.⁊ postea subdit̃ q̄ si necesse fuerit vt aliquis portet ista cadauera lauabit vestimēta sua.simile etiā ponit̃ ifra in lr̃a cū dicit̃.q̄ si animal de his q̄bus vesci licitū est per se fuerit mortuū:qui tetigerit illud imundus est:⁊ si aliq̄s portauerit lauabit vestimēta sua.ergo videt̃ q̄ ista clausula non ponat̃ ex accidēti sed ad significādū aliquod ministeriū cum sepe repetat̃.Concludendū igit̃ q̄ ista ablutio vestiū eius qui portabat cadauera nō erat sola asp̄sio in aquis lustrationis sed quedā ablutio in aq̄s viuētibus ⁊ defricatio sordiū:aspersio autē aque lustratiōis fiebat pro qualibet imundicia per contactū:etiā si nihil exprimat̃ hic de lotione.(Et imundus erit vsq₃ ad vesperū).s.vsq₃ ad solis occasu₃. nam dato q̄ aliquis imediate vt incurreret imundiciam lauaret vestes suas ⁊ aspergeretur aqua lustrationis non erat mundus vsq₃ ad solis occasum.

Sacerdos imūdus citi⁹ potat accedē ad re₃ sacras q̄₃ laicus.

Nico.opiopenes vestiū lotionē

Improbō. De eo qui portabat cadauera an deberet lauari in aq̄s viuētib⁹ et lustratiōis vel solum aspergi.

Qō.13 A Q₂ scriptura faciat h̄ dr̃ia₃ cū dicat ḋ illo q̄ tāgit morticina q̄ ē imūd⁹ nihil magis explicās:deinde aliā subdit clausulā distinctam.

°Opinio. *Improb.

B Detmi.qō.

¶ Quare semper durabat ista immundicia vsq₃ ad solis occasum:⁊ non vltra nec citra. Qō.14.

A Rn̄.ad q̄st.

Si autē aliq̄s querat quare magis durat ista imundicia vsq₃ ad solis occasum q̄₃ vsq₃ alteꝝ tp̄s.¶ Rn̄det̃ q̄ de hoc nō pōt dari nec d₃ rō exactissima.nā etiam sic est in legibus hūanis:q̄ q̄₃q̄₃ in quibusdā que mandant̃ a lege rō reddi pōt:tn̄ de alijs vt prefixionib⁹ terminoꝝ nō dant̃ nec pn̄t dari rōnes:vtpote q̄re magis vsucapiat̃ in triēnio q̄₃ in biennio vel q̄driēnio. vn̄ q₂ nulla ratio est q̄re hoc fiat quedā leges hūane vsucapione₃ annale₃ ɔstiterūt.Eode₃ mō est de terminis q̄ assignant̃ ad prosequēdū appellatione₃:⁊ de illis q̄ assignant̃ ad finiēdas cās ⁊ gn̄alr̄ in oib⁹ terminoꝝ p̄fixiōib⁹ nulla rō redditur nec reddi p̄t:ita cū hic debuisset assignari aliqḋ tp̄s in quo aliq̄s exueret imundiciā:non videbat̃ esse maior cā q̄ assignaretur vna dies ꝓ termino vel duo vel tres vel plures vel q̄₃ dimidia dies.¶ Sed aliq̄s diceret q̄ videtur rōnabile q̄ statutū fuisset vt imediate quo aliq̄s abstergeret̃ aqua lustrationis esset mūdus.nā mūdicia causabat̃ per aspersionē vel abstersione₃ factā in aqua lustratiōis:⁊ interdū per lotionē vestimētorū in aquis viuentibus factā:ideo imediate q̄n ista aspersio facta fuisset videt̃ q̄ debuisset eē mundus.¶ Rn̄detur ad hoc q̄ nō fuit conueniēs:q₂ iste abstersiōes sunt quedā cerimoniale₃ obseruationes.⁊ in his nō respicit̃ quid ꝭm naturā differat:s₃ q̄d appareat honestū ꝭm hūanā opinionē:⁊ q̄m nō videbat̃ honestu₃ vt aliq̄s nunc incurrisset imundiciā ⁊ imediate esset mūdus per aquā lustrationis:vt ergo videret̃ esse distātia inter mūdiciam ⁊ imundiciā datu₃ est vt q̄₃q̄₃ aliquis imediate quo imundiciā icurreret ⁊ lauaret̃ in aq̄s lustratiōis nō eēt mūdus.i.apt⁹ ad accedendū ad res sacras vsq₃ ad aliquantū tēpus.hoc autē nō debuit esse valde magnū:q₂ irrōnabile erat vt ꝓ illa imundicia que valde parua erat daret̃ pena multoꝝ dierū:maxime q₂ hoc repugnabat cultui diuino.volebat enim deus applicare homines ad cultu₃ suū:⁊ tn̄ si multorū dierū penam aut separationē iponeret pro istis simplicib⁹ imundicijs multū homines arceret a cultu suo.fuit igit̃ satis q̄ daret̃ sepatio vsq₃ ad occasum solis.Si autē vellemus dare cām allegoricā satis manifesta est.dicitur eni₃ homo esse immundus vsq₃ ad occasu₃ quia occasus solis mortē signat:nemo autem est qui totaliter imundiciam euitet dum viuit:nam q̄₃diu viuimus instabiles sumus: cum autem sol occiderit.i.cum vita p̄sens elapsa fuerit mundi efficimur:q̄m vlterius peccare non dat̃.S₃ ad p̄ore₃ cām que lr̃alis est redeūdu₃ erit.(Q̄m hec oīa imunda sunt vobis.)Refertur ad oīa cadauera de q̄bus supra dicebat̃:⁊ ꝓnunciat̃ vniuersaliter q̄ illa oīa imunda sunt.s.tam in tactu q̄₃ in esu.(Hec quoq₃ iter polluta reputabunt̃.)Positis supioribus reguli₃ de mūdicia ⁊ imundicia aīaliu₃ adhuc manebāt quedā in q̄bus imundicia est ⁊ nō poterāt comprehendi sub illis regulis:ideo enarrant̃ hic ꝑticulariter.sunt eni₃ ꝑtinentia ad aīalia gressibilia.(Hec quoq₃ iter polluta reputabunt̃).i.ista animalia q̄ hic sequuntur debēt iudicari immunda in tactu ⁊ in gustu.(De his que mouētur in terra).i.ista que sequunt̃ cōputantur iter gressibilia que sunt aīalia mota in terra.de volatilib⁹ autē satis supra dixerat de aquatilib⁹ quoq₃ vlem regulā posuerat.de gressibilibus vero posuerat quasda₃ regulas.Sed adhuc ista animalia que hic ponunt̃ nō poterāt intelligi expressa vel ꝓhibita in eis:ideo illa singulariter exp̄ssit.(Mustella.)mustella lōgus mus dicit̃ a demus ⁊ tellon qḋ est longū.est eni₃ aīal qḋ figurā muris exprimit sed longū valde est:⁊ intrās caueas passeꝝ vel columbarū illa iugulat ⁊ sanguinē bibit.hec autē ad cibum male complexionis est q̄m de natura muris eē videt̃.(Et mus.) mures eni₃ aīalia domestica sunt satis cognita que fetida sunt: q̄m in locis imundis ⁊ abscōditis terre nutriunt̃:ideo satis p₃ illa esse aīalia nō conueniētia ad esu₃ q̄m male cōplexioni₃ sūt: ⁊ Esaias multū redarguit eos q̄ mures comedūt sicut illos qui comedūt carnē suillē que erat abominabilis multum apud iudeos.(Et cocodrillus.)dicit̃ esse cocodrillus equus marin⁹ magne q̄ₜitatis ⁊ quadrupes:per die₃ in vndis habitat:per nocte₃ inter segetes per terrā moratur eas depascēs.vnde magnū nocumentū egyptijs infert:⁊ tante est duricie vt si magna lapidu₃ mole p̄matur nō sentiat:quē serra piscis paruulus ꝑ tenera vētris dissecā₃ necat.⁊ de hoc plinius ⁊ Isidorus in libro Ethimolo.est aūt istḋ aīal imundū ad esum q̄a v₂ esse male cōplexiōis cum ꝑticipet naturā gressibiliū ⁊ aquatiliū.nam in aq̄s morat̃ ⁊ per terrā etia₃ interdū ambulat.mixtū autem ex his duab⁹ distātibus naturis non videt̃ esse bone cōplexionis:sicut supra dicebamus de strutiōe q̄ aliqualiter participat naturā volatilium cū alas habeat:⁊ aliq̄liter naturā gressibiliū cum nunq̄₃ ad volandū in aere₃ eleuet̃.sic quoq₃ de volatilib⁹ que quadrupedia sunt dictum est:q̄m ipsa male cōplexionis sunt ⁊ vlr imunda. (Singula iuxta gen⁹ suū.)Multe dr̄ie vident̃ esse in his aīalibus supradictis tā ex magnitudine q̄₃ ex aliquo mō figure:iō aliq̄n vulgus existimat ea diuersaꝝ sp̄eru₃:ꝑꝑ qḋ deus hic subiunxit vlr̃ q̄ nō solū ista que dicta sunt.s.mure₃ mustelle ⁊ cocodrilli:s₃ ēt oīa q̄ sunt in gn̄e suo.i.oīa que eis aliquo mō assimilant̃ imūda sūt.(Migale.)ꝭ₃ glo.ordinariā d₂ esse aīal ad deridendū natū.dolosu₃.rapax.ingluuiosu₃.tn̄ ꝭm lr̃am hebraicā dicit̃ esse ericius.qḋcunq₃ enim sit intelligit̃ esse ꝓhibitū.(Cameleon.)paruū animal est qḋ cuiuslibet rei obiectu ad varios transmutat̃ colores sicut ait Aristo.in.1.Ethicorū.Aliqui libri

Obo.

B Rn̄sio.

Allegorice q₂ hō vsq₃ ad solis occasū imūdus esse dicit̃.

C

Mustella q̄d sit ⁊ mus.

Cocodrillus q̄d sit.

D

Migale ⁊ cameleon q̄d.

habent hic gamaleon': sed corrupti sunt. fuit autem causa erroris similitudo litteraꝝ: cum eedem quasi in vtraq; sint: non pōt tñ poni hic gamaleon: qz ipsum volatile est qō solo aere pasci dz iuxta illud. quattuor ex puris vitam ducunt elementis: talpaz terra cibat: alet vnda: ignes pascunt salamandram. hic aūt non potest accipi de aliquo volatili: qm̄ littera. s. dixit. hec quoq; inter polluta reputabuntur de bis que mouentur in terra. i. de aialibus gressibilibus: ideo dz hic stare cameleon pro quodam aiali gressibili. de cameleonte magis dicet Deut. 14. c. (Et stellio.) Dz esse aial ad naturam serpentum ptinens: qz reptile est z super pectus suum graditur. dz autem stellio quasi stellatus: qm̄ in modum stellaꝝ varijs coloribus picturatus est: cum sit de natura serpentum: etiam qz reptile est: q̄q̄ alig non vocabunt illum reptile: qz quattuor pedes bz. reptilia autem pedes non habētia sup pectus suum gradiuntur: sicut in colubris pz. sed de hoc nō insisto. (Et lacerta.) Parum aial est ad figuram stellionis: sed minoris quantitatis est: nec est ita lucidum in coloribus vt stellio: q̄q̄ diuersis notis insignitur sit. hoc etiam quattuor pedes bz: z vocatur vulgariter lagartila. z cum istud ad reptilia ptinere videatur nullum reptile est qō minus venenosum sit. cā aūt quare hoc ad vescendum illicitum sit manifesta est. nam aliqualiter venenosum est z immundum: cum super pectus gradiatur q̄uis pedes habeat. (Talpa.) Talpa enim aial totaliter terrestre est: qm̄ sub terra semp moratur nunq; in publicum exiens: oculis enim caret: q̄q̄ quidam de naturalibus eam habere oculos sub cute credunt. de hoc qualiter ad cibum immundum sit manifestum est: qz fetidum est: z semp intra terram nutritur habens fumositates terreas indigestas. (Omnia hec immunda sunt). s. q̄tum ad tactum z q̄tum ad cibum. q̄q̄ differentia est in eis: qz aliqua ipsoz illicita sunt in tactu cuz viuūt z postq̄ mortua sunt: alia autem solum postq̄ mortua sunt. Generaliter enim cadauera aialium immunda sunt ad tactum: ipsa aialia dum viuunt nō sunt immunda. in reptilibus tñ vniuersaliter immundicia est: qm̄ siue aliqs tetigerit reptile qm̄ viuēs est: siue qm̄ est mortuum immundiciam bit: z semp dz aspergi aqa lustrationis. sic pz. ō. 5. c. vbi dz cum dicatur de aligbus per quoz tactum hō immundus redditur: egparatur reptile morticinis z alijs immundicijs cum dz. aia que tetigerit aliquid immundum: siue qō occisum a bestia est: aut per se mortuum: aut qōlibet aliud reptile. non dixit enim aut cadauer reptilis: sed ipsum reptile. q. o. q; in tactu reptilis viuentis immundicia est. sic etiam bz. j. 22. c. vbi tactus reptilis egparatur oibus alijs immundicijs. causa aūt huius est qm̄ alia aialia que immunda sunt nō sunt venenosa. reptilia autem venenosa sunt: ideo tam mortua q̄ viuentia causant quandam immūdiciam. sic autem videtur dici de stellione z lacerta: qz ista ad reptilia ptinent: ideo qūocunq; illa tangens pollutus est. de alijs autem solum causatur immūdicia cum mortua sunt. (Qui tetigerit morticina eoz immundus erit.) Hoc vniuersale est q̄tum ad oia aialia: nisi ad ea que ad cibum licita sunt: in ceteris aūt quocunq; tetigerit aial mortuum mundus est. Et vocātur hic morticina ipsa cadauera nō solum qm̄ sunt per se mortua: vt senio: vel languore: sed etiam cū ipsa ab boibus vel alijs aialibus occiduntur: q̄q̄ morticinium ꝓprie fit qō per seipsum moritur. (Usq; ad vesperē). i. vsq; ad solis occasum. s. vsq; ad primum solis occubitum post ōctam immundiciam. z hoc generale est in oibus immūdicijs que causantur per tactum preterq̄ in ea que est ꝓtingendo cadauer humanū vel introeundo in tentorium illud in quo est: z in alijs modis gbus pp ipsum cadauer humanum causatur immundicia. In oibus enim modis durabat immundicia per dies. 7. z qui immundus esset aspgebatur aqua lustrationis in die. 3. et. 7. vt bz Nu. 19. c. Sciēdum autem q; quotiēscunq; dz hic de aliqua re q; immūda est: intelligēdum est q; illa dz emundari per aquas lustrationis: qm̄ sine illis nulla fit istaꝝ maculaꝝ absterſio: tñ non exp̄ssit hic legislator: cum Nu. 19. c. ponat ritus. (Et sup qō ceciderit quicq̄ de morticinis eoz polluetur). ō. ponebat regula de bis que incurrebant immundiciam pactum volūtarium: hic agit de bis que incurrūt per actum involūtarium. nam dz hic de illis rebus sup quas cadit aliqd de morticinis: z per hoc ꝓbitur quedaz immūdicia z est per tactum: sed non comprehendit sub regulis. ō. dictis: qz in illis dicebat. siqs tetigerit. tangere aūt dicit qōdam voluntarium. q; aūt aliqua res morticina cadat sup aliam rem non est volūtarium: ideo non est filis immundicia supioꝝ: potissime qm̄ immundicia que est per tactum ꝓprie ꝓuenit ipsis aialibus que ad tangēdum occidunt. res aūt inaiate nō tangunt: nisi cuz tanguntur: z hoc est cadere aliqō morticinum sup aliquā rem. ideo ista regula magis data est pp inaiata q̄ pp boies. qō appa ret ex exemplis seq. s. si fundat sup ligneum vas: vel fictile: aut vestes. hec enim inaiata sunt. fiebat aūt ista pollutio si totū ipsum morticinum caderet sup aliq̄ rem vel pars morticini: aut aliqs humoz solutus de cadaueribus. (Tam vas ligneum z vestimētum.) Dic ponit ea que possunt reddi immūda p ꝓtactum morticinoꝝ z sunt ea que ad vsus humanos ꝓficiūt. nam ista immūdicia accipit pp honestatem cultus diuini: vt illi qui ad būc cultum accedere debēt valde mundi sint: ideo non solum ipsi in se ipsis obseruare debēt: sed ēt in eis que applicant ad ipsos sicut in vestibus z in vasis aliaꝝ ministrationum: qm̄ si illa immūda sunt bō qui eis vtitur q̄dam ꝓbit immūdiciam. res aūt que nullo modo ad humanum vsum applicant non fiunt immūde sicut aialia fera z alia que nunq; nobis in vsus ꝓueniūt. nam z si ista tangāt aliquas res immūdas non sunt immūda sicut hō vel res sue: qz illa non applicant ad id fm qō est immundicia. s. ad sanctuarium vel ad homiem. (q̄ pelles z cilicia.) Ponit hic etiam alia q̄ ptinēt ad vsus humanos. s. pelles z cilicia. dicūtur esse pelles oēs vestes facte de pellibus: vel ipse pelles que nō sunt vestes: sed ad vsus humanos aliquo modo ꝓficiūt. Cilicia dicunt esse vestes siue pānus factus de pilis caprarū: z vocant cilicia qz aspa sunt. ista aūt qm̄ immūdiciam incurrebāt expiabant: z rursus ꝓuertebant ad vsus humanos preterq̄ in vasis fictilibus: qz si polluerent frāgenda erant vt pz imediate. (Et in quocunq; fit opus.) Oia quecunq; tāgerent a morticinis si ptinerēt ad istos vsus immūda erant. Sed ne legislatoz cogatur oia ista singulariter narrare posuit vlem clam. s. in quocunq; fit opus. i. oia vasa in gbus fiūt ministrationes alique humane isto modo polluerent. alia aūt que nō ptinēt ad ministrationes humanas: qz nullo modo applicant ad boiem nō pollunt. (Tingent aq̄.) Dic agit de eoz emūdatione z fiebat p tinctionem in aq̄. s. q; ista defricarent vt inde oēs macule tollant: vel si aliqd immūdum illis de cadauere cadēte adheserit sic tolleretur. ¶ Nicolaus dicit q; ista tinctio in aqua non erat in age viuētibus ablutio: sed quedā aspsio per aq̄s lustrationis. ¶ Sed hoc nō pōt stare: qm̄ ista vasa incurrebāt veram immūdiciam z naturalem: qz p casum aliquoz morticinoꝝ sup ipsaz inherebāt alique sordes que nullo modo tollerent si sola lustrationis aq̄ aspgerent. erat ergo tinctio in ags viuētibus. Item sicut se habēt res aliquo modo ꝺsecrate cum veniūt ad vsus humanos: ita se debent habere res immūde qm̄ veniunt ad vsus sanctos vel saltem mūdos. qō p; qz qm̄ res sancte veniūt ad vsus humanos dz ab eis tolli oē qō sanctū est: ne id qō sacrū est profanis rebus misceatur: ita cum res immūde ad vsus mūdos ꝓuertant dz ab eis oē immūdum tolli: ne immūdum cum immaculatis ꝑmixtum illa ꝺtaminet. ſz in rebus sacris sic obseruabat q; qlīcūq; aliqō vas eneū esset in quo carnes sacrificioꝝ essent cocte: qz ex illo q̄dam ꝺse quebat sanctitatem ad hoc q; ꝓuerteret ad vsus humanos defricabat in aq̄ vt bz. ō. 6. c. z postea licite vtebant illo boies. sic ergo dz hic fieri cum aliq̄ vasa immūda fiāt per ōctum rei mortificine ad hoc q; applicent ad vsus humanos mūdos debēt aq̄ lauari z defricari. z sic ista tinctio in aq̄ de qua hic dz nō erit aspsio per aq̄s lustrationis solum. de vestibus aūt z cilicijs z vniuersis pellib⁹: sic est q; si fierēt immūda lauarent i ags lustratiōis viuētibus vt pristine mūdicie redderent. sic enim p; de rebus sacris. si enim aliq̄ vestis fuerit aspsa sanguine sacrificioꝝ per hoc fiet aliquo modo sacra: ideo si deberet ꝓuerti ad vsus humanos iubebat q; lauarek aq̄ z defricarek illa macula vt bz. ō. 6. c. sic igit dz hic fieri: z maxie adhuc appet in vestib⁹: qm̄ si vestes immūde efficiant p ꝓactū alicuius rei morticine: z ibi aliqs humoz de ipsa immunda re inheserit manet inter fila vt nunq; tollet nisi defricet. cuz ergo manēte illa macula semp res immūda sit: z p aquam lustrationis nō possunt tolli alique macule: qz ista aq̄ nō est ad defricationes: sed ad solas aspsiones. manebūt ergo vestimēta vel pelles in immūdicia sua si solal ustrationis aq̄ expientur. ergo in ags viuētibus defricari debēt. ¶ Item non videt ꝓueniēter dictum q; hic iubeat fieri aspsionem in aq̄ lustrationis: qz illa nō vocat simplr aq̄: sed aq̄ lustrationis. hic tñ simplr dz q; tingant in aq̄ ista. ergo intelligēdū est de ags viuētibus z puris z nō de ags lustrationis. ¶ Itez si hic intelligeret de ags lustrationis: cum oia alia que immūda sunt debeāt lustrari ags illis diceret de eis q; tingerent in aq̄: sed nunq; dz nisi cum vestes lauāde sunt. ergo nō videt q; ponat hic aq̄ pro aqua lustrationis: sed p ags cōibus. ¶ Cōsiderandum est q; in toto isto. c. nunq; fit mētio de ags lustrationis: sed qlīcūq; aliqd de aq̄ aut vestimētis lauādis dz semp intelligit de ags cōibus: sicut satis

† Stellio qd fit z lacerta

† Talpa qd fit.

† Pelles qd fit z cilicia.

Qō. 15 A

An pelles z supellectilia qm̄ efficerēt imūda emūdarent in solis ags lustrationis vt ait Nic. vl exigerēt aq̄s viuētes

Not. de aq̄ lustrationis

apparet legēdo litteram cap̄.cū fiat mentio de lotione vestimē-
toꝝ ⁊ istoꝝ vasoꝝ.sed de vestimētis.s̄.ꝑbatum est ꝙ lotio que
hic ponit̃ fit in aq̄s viuētibus ⁊ nō in aq̄s lustrationis.¶ Dōm
aūt nūc ꝙ in istis vestib⁹ ⁊ vasis fiebat duplex ablutio. Alia fit ꝑ
aq̄s lustrationis.s.ꝙ aspgant̃ sup istas res aque ille guttatim.⁊
ista nō vocat̃ lotio:sed aspsio. Alia erat in aq̄s viuētibus ⁊ vo-
cat̃ ꝓprie lotio vel ablutio. Fiebāt aūt iste due abstersiones pp
duas immūdicias q̄s incurrebāt iste res sup q̄s cadebāt mortici
na.prima erat vera immūdicia ⁊ naturalis:qm̄ iste res cōmacu
labant̃ ⁊ ɔ̄hebant aliq̄z sordem ab ipsis cadaueribus cadētibus
sup illas:⁊ huic immūdicie naturali correspondebat ablutio ſm
naturam.s.ꝙ iste res lauarent̃ in aq̄s viuētibus. Scd̄a erat im-
mūdicia ꝑ solam opinionem honestatis quā vocamus legalē.s.
ꝙ iste res tetigerāt aliq̄s res immūdas:ideo q̄uis inde nō ɔ̄xissent
aliq̄z labem que esset naturalis immūdicia:tñ videbat̃ ꝙ inho-
nestum esset ista applicari ad cultum diuinum:q2 aliq̄s res im-
mūdas ɔtigerant.⁊ pp hoc fiebat quedam expiatio ſm cerimo-
nias sanctuarii:que magis erat cerimonialis q̄z vere purgatiua:
cum fieret aspsio de aq̄ cōmixta cineribus que vocat̃ aq̄ lustra-
tionis. Si enim vere mūdicia induci deberet magis reduceret̃
ꝑ ablutionem in aq̄s viuētibus q̄z in aq̄s lustrationis.⁊ ob hoc
cum aliq̄s incurreret pollutionem ꝑ ɔtactum alicuius rei immū
de ex qua nō ɔ̄heret̃ aliq̄ vera ⁊ naturalis labes:sed solum erat
immūdicia ſm opinionem fiebat ablutio emūdatiua ſm opinio
nem ⁊ nō ſm veritatem.s.sola aspsio in aq̄s lustrationis ⁊ nulla
ablutio in aq̄s viuētibus. de pellibus aūt ⁊ vestimētis de q̄bus
hic d̄r satis inductum est ꝙ debeant lauari in aq̄s viuētibus.ꝙ
aūt preter hoc aspgant̃ aq̄s lustrationis apparet ex his que hn̄r
Num. 19 c.nam ibi d̄r de vtēsilibus ⁊ vasis que erāt in tento-
rio in quo iaceret aliq̄s mortuus ꝙ deberēt expiari aq̄ lustratio
nis. Eodē modo igit̃ dōm est de q̄buslibet alijs vasis pollutis.
(Et polluta erūt vsq̄z ad vesperꝝ.) Refert̃ ad vestes ⁊ vasa de q̄
bus.s̄.dicebat̃:qm̄ illa erāt polluta:⁊ q̄uis immediate postq̄z ali
q̄d istoꝝ immūdiciam ɔ̄xisset lauaret̃ nō erat mūdum.sed ꝑma
nebat in immūdicia sua vsq̄z ad vesperꝝ.s.vsq̄z ad primum solis
occasum. (Et sic postea mūdabunt̃).i.factis istis ablutionibus
in re ⁊ veniēte solis occasu mūdabunt̃ iste res.s.ꝙ erūt munde.
Et nō est sensus ꝙ deberet post ista que dicta sunt fieri aliq̄ mū
datio in ipsis rebus que immūde erant. Sed est sensus ꝙ factis
istis cerimonijs ipsa vasa ꝑ se mūda erant adueniēte solis occa-
su:ita ꝙ hic mūdari nō significat aliq̄z parationē.sed d̄r ꝙ mū
dabunt̃.i.mūda erunt ex solis precedētibus actionibus. d̄r aūt
ꝙ postea mūdabunt̃.i.ꝙ non erāt ista immediate mūda vt lauā
tur:sed postea.s.adueniēte solis occasu. (Uas aūt fictile in quo
hoꝝ q̄cq̄z ceciderit intro polluet̃.) Quātum ad hoc ꝙ vasa ficti
lia polluerent̃ per ɔtactū istaꝝ reꝝ nō erat aliq̄d ꝑpale:sed quā
tū ad emundationem q2 reliq̄ mūdabant̃: fictilia aūt nequaq̄z.
Uocant̃ aūt fictilia vasa que a figulis fiūt a fingēdo dicta:qd̄ fi
guloꝝ opus est.hec aūt polluebant̃ cum caderet intra illud aliq̄d
morticinum.vasa aūt lignea nō dicunt̃ fictilia:q2 nō fingunt̃.i.
nō formant̃ de luto.i.eoꝝ materia ꝑ sculpturam ⁊ cauationem
q̄dam figurant̃. De vasis aūt vitreis dubium est an sortiant̃ le
gem fictilium vasoꝝ:aut ligneoꝝ:vel metallinoꝝ.de his non tra
dita est hic aliq̄ regula:qm̄ anteq̄z fierēt vitrea vasa ista lex da-
ta videt̃.sed si de illis agi deberet videt̃ ꝙ nō debeāt computa
ri inter vasa fictilia:sed inter metallina:q2 maiorem cum eis co
gnationem habēt. (Et ideo frāgendum est).i.si vas fictile fuerit
pollutum nō expiabit̃ per lotionem sicut alia vasa ⁊ vestes:sed
ɔfriget̃.sic erat qn̄cūq̄z carnes sacrificioꝝ coquebant̃ in aliquo
vase:qm̄ si eneum vel metallinum esset qūocunq̄z defricabat̃:⁊
sic ɔuertebat̃ ad vsus humanos. si aūt esset vas fictile iubebat̃
frāgi:nec poterat vllo modo ɔuerti ad vsus humans vt p3.s̄.6.
c.d̄r aūt hic.ideo frāgendum erit.qd̄ importat q̄dam causalita
tem.⁊ est sensus ꝙ vas pollutum si fictile est ɔfringit̃ : ⁊ hoc fit
q2 fictile est.q.d.si nō esset illud vas fictile nō ɔfringeret̃.nec tñ
est sensus ꝙ oīa vasa fictilia ɔfringi deberēt:sed solum qn̄ im-
mūda erāt ⁊ poterant sine magno dāno dn̄oꝝ ɔfringi.vasa aūt
metallina ⁊ lignea maioris valoris sunt:ideo nō debēt ɔfringi
illa.(Oīs cibus quem comeditis si fusa fuerit sup eum aq̄.) Hic
ponit̃ de immūdicia que causat̃ in cibis. erāt nāq̄z aliq̄ cibi ſm
speciem suam immūdi vt carnes aīalium vetitoꝝ de q̄bus.s̄.di
ctum est.de his agit̃ hic in lr̄a: q2 isti sine aliq̄ fusione aque aut
aliquo alio casu immūdi erāt. Alij sunt cibi q̄ ſm speciem suam
mundi sunt sicut carnes aīalium licitoꝝ ad esum:⁊ panes:⁊ fru-
ctus:⁊ oīa alia pulmēta.⁊ si sup ista aliq̄ aq̄ flueret nō immūda
erāt.⁊ non poterāt aliquo modo expiari vt munda redderent̃:

imunda

In his vestibus ⁊ vasis duplex fiebat ablutio qn̄ ɔ̄hebāt imundiciā.s.in aq̄s viuētib⁹ ⁊ i aq̄s lustrationis.

C

Lre expō.

D

Uasa fictilia que vocentur.

An vasa vitrea sint fictilia.

E

De imūdicia que i cibis causat̃.

sed tradebant̃ aīalibus brutis. Nec tñ est intelligēdū vl̄r ꝙ cibi
efficerent̃ immūdi ꝑ oēm casum aque:sed solum ꝑ aquam cadē
tem de immūdo vase:sed si aq̄ de celo caderet sup illos,nō erāt im
mūdi. Idem si panes in fluuium vel in puteum caderēt nō erāt
immūdi:sed adhuc licebat vti illis in cibum. Item si caderet aq̄
de aliquo vase sup cibos iam paratos nō erat cibus immūdus
si aq̄ flueret de vase mūdo.sed tūc solū cibi immūdi efficiebant̃
cum fluebat sup illos aq̄ de aliquo immūdo vase. cum aūt vas re
stitutum fuisset pristine mūdicie q̄uis de illo aq̄ funderet̃ sup ci
bos immūdi nō erāt. (Et oē liquēs qd̄ bibit̃ de vniuerso vase
immūdum erit).i.qn̄cūq̄z aliq̄s biberit aliquem liquorem.s.vi
num:vel aquā:aut oleum:aut silia de aliquo vase illa immūda
erāt. Nō tñ est inttelligēdum vl̄r:q2 tūc illicitū esset iudeis bibe
re aquam de aliquo vase:⁊ sic cogerent̃ ꝓno ore aquam de flu
minibus aut fontibus bibere.qd̄ falsum est. Sed intelligit̃ de oī
vase imundo:q2 quādiu vas ꝑmanet in immūdicia sua:qd̄cūq̄z
de liq̄dis intra poneret̃ immūdū fiebat.dicit aūt hic.oē liquēs.
in quo innuit̃ ꝙ si aliq̄d siccum vel panis vel alteꝝ aliq̄d pone-
ret̃ in vasis immūdis nō fiebat immūdum. ¶ Cā diuersi
tatis est q2 ea que sunt liq̄da sunt multum susceptiua cuiuslibet
impressionis:⁊ tollūt sordes que sunt in re quam ɔtingūt:⁊ hoc
pp duo. Primo q2 in ipsis pp humiditatē magne impressiones
fiūt ⁊ facil̄r. In rebus aūt duris difficulter ⁊ rare causant̃ impres
siones. Scd̄a cā est q2 ea que humida sunt multum cuilibet rei
adherēt:cum nō terminent̃ termino ꝓprio sed alieno:sicut aq̄
que terraꝝ alueis ⁊ marginibus ɔtinet̃. res aūt dure seipsis ter
minant̃:ideo nō adherēt alijs rebus ad ɔ̄hēdam labem que in
eis est:sicut adheret res liquēs.ēt q2 res liquētes pp suam molli
ciem ⁊ subtilitatem subintrāt partes reꝝ q̄bus adherēt:⁊ sic tol
lit̃ ꝑ mollificationem id qd̄ est in supficie reꝝ q̄bus adherent:ꝑ
quem modum facilis est quelibet susceptio sordium ipsaꝝ reꝝ li
q̄daꝝ.s.ꝙ facil̄r recipiēt a q̄libet alia re impressiones sordium.
In duris aūt nō fit aliq̄d hoꝝ:q2 nō penetrāt partes reꝝ q̄bus
adherēt : nec tollunt labes que in eoꝝ supficie sunt.⁊ sic facilius
ipsa liquētia maculant̃ q̄z dura. (Et q̄cq̄d de morticinis hmōi
ceciderit sup illud immūdum erit.) Ponit̃ hic regula generalis
que aliqual̄r est repetitio supioꝝ.s.qn̄cūq̄z caderet aliq̄d de mor
ticinis.s̄.dictis supra aliq̄z rem que ꝑtineret ad vsus humanos
efficiebat̃ immūda. Sed ponit̃ hic ista ad magis exprimēdum:
⁊ d̄r hic de morticinis hmōi.i.de morticinis que.s̄.enarrata sūt.
q.d.non fit immūdicia in vase si qd̄libet morticinium inciderit
sup illud:sed solum si fuerit morticinū de.s̄.dictis. aliq̄ namq̄z
erāt cadauera mūda que q̄uis caderēt sup vasa nō ɔtaminabāt
ea:sicut carnes aīalium mūdoꝝ ad esum que ponebant̃ in vasis
ad coquēdum ⁊ vt ibi comederent̃:tñ nō polluebant̃. ¶ Pro
quo sciēdum ꝙ morticinum nō accipit̃ hic ꝓprie.nam mortici-
nū d̄r q̄si morte cadēs.i.qd̄ ꝑ seipsum morit̃ senio vel lāguore.
Large aūt accipiēdo morticinum d̄r esse oē illud qd̄ morit̃ siue
ꝑ se moriat̃:siue ab alio infligat̃ mors. Accipiēdo primo modo
morticinum non oportebat ꝙ diceret̃ de morticinis hmōi. Sed
vl̄r erat veꝝ ꝙ qn̄cūq̄z caderet aliqd̄ morticinum sup vasa vel
vestes polluebant̃.p3:qm̄ si esset aliqd̄ aīal de his q̄bus licitum
era vesci ⁊ ꝑ se moreret̃ nō debebat tāgi:⁊ q̄cūq̄z tāgeret immū
dus esset:⁊ si portaret sup se debebat lauare vestimēta sua. si er
go tale morticinum sup aliquem caderet necessarium est vt illū
pollueret.de his h̄r.j.in lr̄a. Sꝫ h̄r hic morticinum ꝓ eo qd̄ mo-
rit̃ qūocunq̄z moriat̃. ⁊ tūc veꝝ est ꝙ solum causabat̃ immūdi-
cia cadēte morticino sup aliqd̄ vas si illud morticinum esset de
s̄.positis. Sed si esset de morticinis aīalium licitoꝝ ad esum nō
polluebant̃ vasa in q̄bus ista ponerent̃ aut sup que caderent.⁊
in isto sensu accipit̃ hic cum d̄r.hmōi morticinis. (Siue clibani:
siue cytropedes immūdi erūt ⁊ destruent̃.) Qn̄cūq̄z cadebat ali
qd̄ cadauer de.s̄.dictis sup aliq̄ vasa illa erāt immūda. dicit tñ
ꝙ si fuerint cytropedes vel clibani immūdi erūt ⁊ destruent̃. Di
cunt̃ clibani q̄bus panes coquunt̃.cytropedes aūt sunt quedam
instrumēta facta de luto ad ponēdū sup ea vasa coquaria ⁊ vo
cant̃ alio noīe tripedes a tris qd̄ est tres ⁊ pes pedis: q2 tres pe
des habēt.in his aūt causabat̃ immūdicia:cū ista tāgebant̃ ab
aliquo cadauere.⁊ nō solum erāt immūda:sed ēt mandabat̃ ꝙ
destruerent̃:nec recipiebat̃ aliq̄ expiatio sicut in his vasis im-
mūdis cum essent lignea ⁊ metallina. Dictum est ꝙ vasa fictilia
quouis modo pollueret̃ frāgenda sunt.cytropedes aūt ⁊ cliba
bani inter fictilia vasa cōputant̃:qm̄ ista de luto facta sunt:ideo
destruēda erāt. (Fōtes vō ⁊ cisterne ⁊ oīs ɔgregatio aquaꝝ mū
da erit).i.si ceciderint aliq̄ morticina sup fontes vel puteos:aut
siles aquaꝝ ɔgregationes nō polluebant̃ ista:sed licitum erat bi

bere

Qualr̄ cibi efficerent̃ immundi ꝑ aq̄z desu ꝑ cadētē

Qō. 16.

A

Quare liq̄da cum sint i aliquo vase imūdo ɔ̄hūt imūdiciam ⁊ arida nō

Not. de morticio

B

Cliban⁹ q̄d sit ⁊ cytropeđs.

Hebreorū opio.

bere de illis aq̄s sicut si nunq̄ fuissent ibi alique imūdicie. ¶ Dicūt aūt hebrei huius causaȝ: q2 iste aque immediate adherēt terre. & sicut terra nō polluit̃: ita nec polluunt̃ iste aque. ¶ Sȝ hoc nihil est: nec hȝ aliq̄ apparētiaȝ causalitatis. qd manifestat̃: qm̄ terra ipsa interdum polluta est. pȝ. ĩ. 13. c. de domo in cuius parietibus apparebat candor lepre. naȝ claudebat̃ & iudicabat̃ immūda a sacerdote: & si supcreuisset adhuc cādor tollebat̃ supficies parietis tanq̄ aliqd immundum ẜm alias cerimonias que ibi ponunt̃. ergo videt̃ q terra pollui pōt. Iteȝ q ista aq̄ sit immediate in terra vel nō nihil ɔferre videt̃ ad hoc q polluta reddat̃ vel nō.

An fontes & cisterne nō ɔhebāt immūdiciā q2 adherebāt t̃re

Doc. op.

¶ Dōm est ergo q cā huius fuit ex q̄dam necitate. nam si forte aque viderent̃ esse pollute nō possent hoīes inde bibere. ɔtingeret aūt q in vno loco interdum esset vnicus fons de quo tota aq̄ p toto loco hauriret̃. & si ille fons immūdus esset iā nihil esset vñ hoīes & iumenta bibere possent. decuit ergo vt nō pmitteret̃ idē in fontibus & ɔgregationib9 aquaȝ qd in aliis q̄ tāgerent̃ a cadauerib9: q2 nō ɔsistebat eadē necitas ĩ aliis reb9 & in fontibus ceterisq̄ aquaȝ ɔgregationibus.

C

Obiect.

¶ Sed dicet aliqs satis posse stare q fontes & ɔgregationes aquaȝ incurrerēt immūdiciam p ɔtactum cadaueȝ. sed ab illa emūdarent̃ p aspsionem aque lustrationis sicut in aliis immūdis rebus.

Rñsio.

¶ Respōdet̃ q hoc nō pōt stare. Primo q2 qñ cadit aliqd cadauer sup aliq̄ vasa aut vestimēta ibi ɔhit̃ realis immūdicia: & ob hoc fiebat naturalis expiatio p ablutionem in aq̄s viuētibus vt. ŝ. dictum est. sic igit̃ fieret in fontibus & aliis ɔgregationibus aquaȝ: & adhuc magis in aq̄s q̄ in aliis rebus: q2 si in aliquo vase immūdo tpe immūdicie fuisset aliq̄ res dura nō efficiebat̃ immūda. si tñ fuisset ibi aliqd liqdum immūdum erat. Facilius igit̃ immūdiciam ɔhūt liquētia q̄ nō liquētia vt. ŝ. pȝ. Sed si res nō liqde polluebant̃ cadente sup eas cadauere & debebāt lauari in aq̄ q̄to magis si ea que liquētia sunt immūda essent. nam oportebat vt illa lauarent̃: qd fieri neqbat. nam ipsa est id per qd alias res abluimus & ipsa ablui nō pōt: ideo si semel immūda esset oportebat vt semp esset immūda: & nunq̄ de ea biberet̃ sicut si aliqs cibus immūdus efficeret̃ nunq̄ de illo comedebat̃. sed manere aq̄s illas immūdas semp erat totius populi discrimen: q2 nō haberēt vnde biberēt. non debuit ergo dari q causaret̃ immūdicia in fontibus & aliis ɔgregationibus aquaȝ sicut causat̃ in rebus aliis.

Facilius liq̄ntia ĩ mūdiciā ɔhūt nō liq̄ntib9.

D

Scdo pbat̃ qm̄ dato q posset fons expiari si semel esset immūdus: tñ nō deberet hoc ɔsentiri: q2 si fons semel immūdus esset maneret immūdus vsq̄ ad vespeȝ. i. vsq̄ ad sequētem solis occasum post ɔctam immūdiciam: & hoc poterat esse spatium. 24. horaȝ: vt si occūbente sole: vel imediate postq̄ occubuisset fons incurreret immūdiciam p ɔtactuȝ cadaueris: nece erat vt maneret in illa vsq̄ ad sequētem solis occasuȝ: qd est spatium. 24. horaȝ. In hoc aūt tpe nō hr̃et populus & iumēta vnde biberent. nō decuit ergo dari regula q fontes & alie ɔgregationes aquaȝ essent immūde.

+

(Et oīs ɔgregatio aquaȝ immūda erit). i. q̄uis caderēt morticina sup ɔgregationēs aquaȝ nō pollūēt illas. Dr̃ aūt hoc de oībus ɔgregationibus aquaȝ: vt de fluminibus: & torrētibus: & paludibus: ac puteis. In his enim nulla causabat̃ immūdicia. Si tñ caderet aliqd morticinuȝ sup vas ɔtinēs aquaȝ: ipsa aq̄ & vas immūdiciam ɔhebāt. hoc aūt rōnabile fuit: q2 nō erat aliq̄ necitas notabilis in aq̄ que est in vase aliquo cum illa pauca sit: sicut in fluminibus: aut fontibus: aliisq̄ aquaȝ ɔgregationibus: cum ibi sit multa aq̄: potissime vbi est fontalis scaturigo.

+ Repetit̃.

(Qui morticinum eoȝ tetigerit polluet̃.) Ideȝ dicit qd regule supiores. s. q qcunq̄ tāgeret cadauera de qbus. ŝ. dictum est pollutus erat. & loqtur de simplici tactu. s. q solum tāgat aīalis cadauer & nō portet̃: & tūc incurret̃ simplex immūdicia: & dȝ expiari p solas aq̄s lustrationis.

+

(Si ceciderit sup semēteȝ nō polluet eam). i. si aliqd cadauer ceciderit sup triticum & alia semina qñ sunt in grano & vocant̃ semina nō polluunt̃: si tñ cadat sup farinam aut sup panes ɔfectos polluunt̃. Nō enim vocat̃ farina semen: aut panes: sed solū grana: q2 semen vocat̃ illud in quo est v̄tus germinādi. in farina aūt nō est hmōi v̄tus: qm̄ si in terram iaciat̃ nihil inde nascit̃. in panibus aūt ɔfectis idētideȝ germinādi virtus nō est. eodem mō in granis tritici aut alioȝ seminum si coquant̃ v̄tus germinatiua nō est. nam si aliqs grana coxerit & postea in terram iecerit impoīe est q inde aliqd nascat̃. cā huius est q2 iam expirauit inde v̄tus germinatiua: & hoc q2 illa ɔsistit in quodam calore ɔnaturali illius grani. & cum ille calor quouis mō excludat̃ nō manet v̄tuȝ germinatiua.

E

Grañ cocta non gerināt.

¶ Pōt auteȝ dupl'r excludi v̄tus ista. Primo mō p magnum calorē. Scdo mō p magnuȝ frigus. p magnum calorem vt si semina coquant̃: q2 tūc cum calor q est in aq̄ apiat & subtiliet ipsa grana euaporabit ɔnālis calor q est i granis: ita vt nō habeat aliq̄ v̄tutem ɔnaturalem caloris. Eodem mō fit si semina torreant̃: qm̄ tūc exhalabit calor. Scdo mō calor ɔnālis granoȝ in quo fundat̃ virtus germiatiua & digestiua atq̄ augmētatiua ipsius grani pit p magnum frigus ɔstringēs ipsum calorem grani & mortificās: q2 calor granoȝ paruus est: & si a magno frigore premat̃ pibit. qd apparet: cū aliqñ seminatum est: & post semina iactata in terra multe pluuie veniūt que multo tpe sup terrā manēt nihil nascit̃: aut valde modicum. huius rō est: q2 frigiditas aq̄ manētis sup terrā multo tpe mortificat caloreȝ existem in grano. Et ob hoc ēt seqt̃ q aliqñ videt̃ q si aliqs hō in defectuȝ pluuie irrigauerit agros aq̄s putealibus vel fluuialibus nihil nascat̃ in terra aut paucuȝ. huius rō est: q2 aq̄ putealis vel fontalis frigidior est & magis indigesta q̄ aq̄ pluualis: iō magis mortificat calorem in granis q̄ pluuia. Cum aūt ista grana sic se habuerint q expiauerit ab eis calor ille ɔnālis nō vocant̃ semina: cum inde nihil gigni possit. nec magis refert talia grana in terram iacere q̄ farinā vel panes coctos.

In g̃nis germiatiua v̄tus dupl'r excludi pt: p magnū frig9 & p magnum calorem.

Nota

Q2 sepe nō t̃ra irrigat̃ aq̄ puteali vel fontali nihil nascit̃

Qō. 17

A

Q2 nō polluunt̃ semina cadētib9 cadauerib9 sup illa.

¶ Queret aūt aliqs q̄re non polluunt̃ semina cadētibus cadauerib9 sup illa sicut si cadāt sup vasa aut vestes. ¶ Rñdēdum est eādem habitudinē esse de seminibus ad alias res: sicut de fontibus & aliis aquaȝ ɔgregatiōibus ad easdē res. nam maior necitas inerat ɔseruādoȝ fontium & oīum ɔgregationum aquaȝ q̄ aliaȝ reȝ: iō q̄uiȝ alie res imūde fieri possent: fontes tñ aquaȝ & aliaȝ ɔgregationes nō polluebant̃: ita maior necitas est in seminibus q̄ in aliis cōibus rebus: cuȝ in eis tota futuri tpis spes & ɔseruatio pendeat: & illis penitus deficiētibus nihil erit vñ viuamus. Si tñ oīa vasa aut vestes peant alia pñt nouiter fieri. & dato q nulla vlterius vasa aut vestes fieri possent magis directe posset ptinere ad ɔseruationem humanam semen qd in terram iacit̃ q̄ oīa alia: iō fuit spālis regula hic. & cū dr̃ hic de semētibus nō est intelligēduȝ de eis que iam nascunt̃ in agro: sed de granis anteq̄ iaciant̃ in terrā. nam postq̄ nasci incipiūt nō vocant̃ semina sed segetes: & qcqd sup illas venerit nō polluunt̃.

+ Rl̃a d̃ seminibus polluendis.

Q2 semia nō sūt arida nō polluunt̃: si vo pfusa aq̄ sic.

(Si aūt qspiam aq̄ semētem pfuderit.) Hic ponit̃ alia regula de seminibus polluēdis. & dicebat̃. ŝ. q nō poterant pollui: hic aūt ponit̃ qūo possint pollui: & hoc est cum aliqs effuderit aquam sup semina & ɔtinuo fuerint ɔtacta a morticiniis: superior regula que dicebat nō pollui semina cum caderent sup illa morticina: intelligit̃ qñ semina erāt sicca. hic aūt dr̃ qñ erāt pfusa aq̄. Cā aūt diuersitatis est q2 in rebus aridis nō pñt fieri magne impressiones: cū ipsum duȝ & siccum repugnet ipimēti. res aūt humide sunt receptiue magnaȝ impressionum: cū facil'r quelibȝ res possit penetrare partes illaȝ. iuste igit̃ in his debuit esse immūdicia & nō in seminibus aridis. De his aūt seminib9 dōm est q cū fierēt immūda nō poterāt iam seminari nec redire vllo mō in actus humanos: sed dabant̃ aīalibus comedēda. & hoc q2 nō videbat̃ aliqs modus p quem ista mūdarent̃: potissime cū in lr̃a solum dicat̃ q erāt immūda: & nō dat̃ aliqs modus p quem debeāt emūdari. In aliis nāq̄ qñ aliqd imūduȝ erat dicebat̃ de illo q esset immūdum vsq̄ ad vespeȝ: & q fieret in eo aliq̄ lotio. hic aūt nihil dr̃: sed simpl'r pfert̃ q semina ista immūda erāt.

B

+ No. lr̃ale.

(Si aūt qspiam aq̄ semētem pfuderit.) Nō soluȝ est intelligēdum q aliqs pfudisset semē aq̄: sed ēt si pluuiali aq̄ madefactum esset: aut al's p accidēs & postea morticinis tacta fuerit. s. postq̄ fuerit pfusa aq̄ manēte humiditate i semine & post hoc hñ desiccatum & deinde a morticinis tāgat̃ nō causant̃ immūdicia: q2 cā hmōi immūdicie erat humiditas. Cū hic dr̃. si fuerit tactum semē morticinis: nō est intelligēdum de qbuslibet morticinis: sed solum de illis de qbus. ŝ. dictū est. nam si cadauera aīalium licitoȝ ad esum tetigissent ipsuȝ semē: nō reddebat̃ pp hoc imūdum. qd veȝ est: nisi ista aīalia p se morerent̃: q2 tūc siue licita essent ad esum: siue illicita semp erat imundum qdcūq̄ ab illis tactum fuisset vt. ĩ. pȝ.

C

+ Rl̃a d̃ morticinis aīalium licitoȝ ad esum.

(Si mortuuȝ fuerit aīal qd licet vobis comedere.) Hic ponit̃ regula de morticinis aīalium licitoȝ ad esum. & dr̃ q si de illis aīalibus que ad esum mūda sunt ɔtingat aliqd p se mori nullus de illo qcq̄ comedere dȝ: nec ēt tangere. nam hoc vl'e est q qñcūq̄ aīalia p se moriunt̃ immūda sunt: q2 tūc peunt pp aliq̄ labem ɔtaminātem illa. eodem mō si aīal qd ad esum licitum est ab aliq̄ bestia capiat̃ & occidat̃ imūdum est: nō comedet̃: nec tāget̃. Q2 non comedat̃ hr̃ Exo. 21. c. et. 22. de bobus q seipsos occidūt. ēt si a bestiis aliis occidant̃: q2 ibi dicitur. viri sancti eritis mihi: carnem que a bestiis fuerit pregustata nō comedetis: sed pijcietis canibus. q aūt nō liceat tāgi istas carnes hr̃. ŝ. 5. c. cū dr̃. aīa que tetigerit aliqd imundum: siue qd occisum a bestia est: aut p se mortuum. &c. ista aūt aīalia que ad esum licita erāt si a nobis occiderent̃ erāt mūda & licebat ea co

De maiori i mūdicia 3cta i cadaueribꝫ aialiuꝫ licitoruꝫ ad esum.

De eo q comedebat carnes morticinoꝝ volūtarie vel inuoluntarie qd pati debeat

Quedā erāt imūdicie q̄s si nō icurrerent peccabāt mortaliꝫ

Laudō Tobie.

In reptilibꝫ nullū mūdum est.

Rle de imūdicijs aialiū

medi ac tāgi. (Qui cadauer eius tetigerit imūdus erit.) Jn hoc egparaꝫ cadauer aialis liciti ad comedēdum cadaueribus aialium imūdoꝝ: qz nullus tāgi licebat: ꝛ q tetigisset debat purgari ages lustrationis: ꝛ erat imūdus vsq; ad occasum solis sicut in ceteris imūdicijs. (Et q comederit ex eo qppiam.) Dic ponit de maiori imūdicia 3cta in cadaueribus aialium licitoꝝ ad esuꝫ. s. siqs comederet de illis vel portaret illa sup se. nam debebat ista facies lauare vestimēta sua: ꝛ ipse aspergebaꝫ ages lustrationis. (Lauabit vestimēta sua.) Jste qui comedebat res imūdas lauabat vestes suas: nō qdem q̄ aliq̄ imūdicia causata fuisset in vestibus comedēdo: sed ad significādum esse magnaꝫ imūdiciam hāc excedētes alias imūdicias que causant in simpl ci tactu. Cū āt aliqs portaret sup se ista cadauera: satis manifesta cā erat q̄re debēret lauare vestes suas: cū ibi 3bat aliq̄ vera ꝛ realis imūdicia que erat abstergēda lotione reali aquaꝝ viuētium. ꝛ cum hic oꝛ de lotione vestiū nō est intelligēdum de sola aspsione aq̄ rū lustrationis sup vestes: sꝫ de ablutis in ages viuētibus. sic enī ē. declaratū est q̄ q̄scūq; in hoc. c. oꝛ de lotione vestimētoꝝ oꝛ intelligi de lotione in ages viuētibus. fiebāt tri due expiationes: vna p aq̄s puras viuētes vt. ē. declaratū est. alia aūt p aquam lustrationis ex causis. ē. positis. fiebat trī primo ablutio in ages puris: deinde aspgebaꝫ aq̄ lustrationis. ¶ Sciēduꝫ q̄ q̄ oꝛ de eo q comedit carnes morticinoꝝ aialium nō est intelligēduꝫ si illas volūtarie comederet. nā tūc forte pena mortis ponī deberet: qz alia que p supbiam aliqd peccat de cerimonijs legis non recipit expiationē: sed pibit de populo suo vt bꝫ Nu. 15. c. sꝫ intelligit de eo q comedit istas carnes nesciēs: ꝛ postea itellexit q̄ fuissent carnes aliquoꝝ aialium morticinoꝝ. Item de eo q portauit sup se bmōi cadauera: intelligendum est q̄ portauerit ea pp aliquā necitatem. nā si volūtarie hoc feciſſꝫ nullo mō ad hoc adductuꝫ pp aliq̄ necitatem videret delinquere grauiter: ꝛ tūc magis peccabat q̄ q̄ esset imūdus. Alique trī imūdicie erāt que sine peccato accidebāt: ꝛ plurime in q̄bus necitas erat vt aliquo mō imūdus fieret: aliogn peccaret grauiter: sicut pz de imūdicijs q̄ causant in faciēdo exequas mortuoꝝ: ꝛ in tāgēdo cadauera: ꝛ plāgēdo. naz in q̄cūq; boꝝ imūdicia erat vt bꝫ Nu. 19. c. trī tenebant filij facere exequas parētum: aliogn peccabāt agētes 3 nālem pietatez ꝛ debitū: ꝛ nō solū in parētibus: sed ēt q̄tum ad oēs alios laudabile erat mortuos sepelire. Sic enim laudat Tobias qz instaret diligēter ad cadauera sepeliēdū vt bꝫ Tob. 1. c. hec aūt imūdicia que erat in comedēdo carnes morticinas nō solū erat imūdicia vel q̄dam corporalis irregularitas: sꝫ ēt erat peccatū: ideo plus oportebat ibi esse q̄s simplicem emūdationez. (Oē qd reptat sup terram.) Dic ponit regula de reptilibus: ꝛ vlr oꝛ q̄ nullū reptile sit mūdum ad esum vel tactū: ꝛ magis est in reptilibus q̄s in oibus alijs: qz in oibus alijs speciebꝫ aialiuꝫ aut in gñibus saltem: q̄uis aliq̄ aialia imūda sint: alia trī mūda sunt: sicut aliq̄ in volatilibꝫ mūda: ꝛ aliq̄ imūda. Idē de gressibilibus. idez de aq̄tilibus. In reptilibus aūt nullū mūdum est. ꝛ cā est: qz oīa reptilia aliquo mō sunt venenosa: ꝛō ab illis fugiēdū est in cibo ꝛ tactu: nō solū qz a deo iussum est: sed pp nām. maxime aūt qz oīa reptilia vētrem portāt sup terrā ꝛ fere totum corpus: in quo neče est vt male cōplexionis sint pp bñe ppetuam ꝛiūctionez ad sumositates terre indigestas. ꝛ pp hoc cōiter reptilia aliqd fetoris bñt: pcipue cū eoꝝ viscera apiunt. Dicit hic de reptilibꝫ sup terrā ad oꝛiam eoꝝ que in aq̄ reptāt. Oēs nāq; pisces ex figura sua reptiles sunt: cū pedes nō bñt: trī sup aq̄s reptāt: ꝛō nō sunt pisces imūdi hac lege. qō forte esset si solū diceret oē reptile: vel oē qō reptat imūdum est. (Abominabile erit). s. q̄ debetis fugere totaliꝫ ista reptilia tanq̄ aliqd valde horridum qō abominant viscera vza. (Nec assumet in cibū.) Hoc gñale erat in oibꝫ imūdis q̄ nihil eoꝝ comederet. Idē erat de tactu. s. q̄ nō licz ea tāgi postq̄ mozeret: ꝛō ista regula ꝛuertit si aliqd est qō nō liceat comedi: nec licz tāgi postq̄ mortuū est. ꝛ si aliqd est qō nō oꝛtāgi: ēt nō licet illō comedi. solū fallit hoc in aialibꝫ mūdis q̄s p se moriunt. nā cū viuerēt licebat ea comedi: cū vo mortua sūt nec tāgi nec comedi licet. ¶ Est aūt aliqd maius in reptilibꝫ q̄ tum ad tactū q̄s in oibus alijs: qz alia vetant tāgi postq̄ mortua sunt: cū aūt viuūt tactus eoꝝ lictus est. reptilia aūt nec post mortem nec oū viuūt tāgi licet sicut. ē. pbatū est. (Quicqd sup pectus gradiet.) Dic ponunt alie regule de imūdicijs aialiū. Et pma q̄ aliqō q̄drupes est qō sup pedes anteriores siue sup pectus moueat imūdū est. hoc ptinet ad quosdā serpētes: q cū. 4. pedes beāt sup pectora motū ꝓncipalem bñt. ꝛ hoc est qō. ē. dicebat q̄ oē aial qō ambulat sup manus ꝛ est q̄drupes imūduꝫ est. ēt sunt talia aialia que cū beant. 4. pedes anteriores: trī bzenes sunt: iō in motu neče est vt innitant supra pectora. si aūt anteriores pedes essent lōgi nō tāgerēt terram in motu pectoris eoꝝ. ꝛ hoc ad serpētes maxie ptinet. (Et multos bz pedes.) Jsta est alia regula de bis que tractāda sunt. ꝛ oꝛ q̄ oīa aialia que bñt multos pedes sunt imūda. sicut vermes q̄ in toto corpore pedes bñt. de bis nō opz reddi causaz q̄re imūdi sunt: qz cū causent ex putrefactione terre: neciū est illos eē fetidos ꝛ venenosos atq; pestiferi nutrimēti: vñ nec comedi illos: nec tāgi licet. ꝛ de bis oīm est sicut de reptilibus. s. q̄ nō licet tāgi illos viuētes: nec mortuos. nā vere isti reptilia sunt: cū p terram eoꝝ corpora reptēt. (Siue p bumū trahit.) Jsta est alia regula de aialibus imūdis. s. q̄ oē aial qō trahit p terrā. i. q̄ totū corpus aialis mouet p terrā imūduꝫ est. sic est de colubris ꝛ de oibus reptilibus que sunt ꝓprie reptilia. nā ea que aliquos pedes bñt q̄uis sup terrā reptēt nō vocantur ꝓprie reptilia. illa aūt que nullū oīno pedē bñt: sed sup pectora gradiunt reptilia sunt ꝓpriſſime. bmōi enī colubri sunt q pedes nullos bñt: sꝫ virib⁹ costaꝝ dilatādo ꝛ ostringēdo mouent: sic ēt sanguisuge ꝛ lūbrices sunt: q̄n pedes nō bñt: sꝫ incusso ore ꝛ cauda in terra mouent. cū aūt oꝛ hic q̄ trahat aial p totā terrā nō significat simplr moueri: qz bō p terrā mouet: sed p terrā nō trahit. idē de ege ꝛ afinis. Sz dicunt illa p terrā trahi quoꝝ copa mouent totaliꝫ posita sup terrā: sic est in colubris quoꝝ totū corpus sup terrā iacet. boies aūt cū sup terrā mouent solū bñt sup terrā extremitates duaꝝ plātaꝝ pedū: iō p terrā nō trahunt. Aliq̄ ēt aialia q̄drupedia p terrā trahunt: q̄n pedes eoꝝ anteriores ꝛ posteriores bzenes sunt nō potētes extollere corpora ilꝝ a terra: sicut est in stellionibus ꝛ lacertis. ista enim. 4. pedes bñt: sed totū eoꝝ corpus p terrā trahit. (Nō comedetis: qz abominabile est). s. de nulla specie istoꝝ aialiū. ē. dictoꝝ comedetis: qz execrabilia sunt valde: nec tangetis illa.

¶ Nolite ꝓtaminare animas vestras: nec tangatis quicq̄ eoꝝ ne immundi sitis. Ego sum dñs deus vester. Sancti estote: qz ego sanctus sum: ne polluatis aīas vestras in omni reptili qō mouet sup terram. Ego enim sum dñs qui eduxi vos de terra egypti: vt essem vobis in deum. Sancti eritis: qz ego sanctus sum. Jsta est lex aiantium ac volucrum ꝛ oīs aīe viuentis que mouetur in aqua: ꝛ reptat in terra: vt differentias noueritis mūdi ꝛ immūdi: ꝛ sciatis qd comedere ꝛ respuere dēatis.

Qui plere expō.

Qō. 18. A

Si aliqs icurreret imūdiciā tpe manducatōis phase nō potat illō cōedere: ꝛ ō in deijs q nō itroierūt i ꝓtoziū. O fatum inuidū: o acerbam mortem. nā morte puēt auct. sup Joā. nō scripſit.

Aia ali qñ acci-

Nolite ꝓtaminare aias vras. Supra posuerat doctrinaz mūdi ꝛ imūdi q̄s p modū magistri eruditis. In ista parte ponit regulā ꝓhibitiuaz p modū legislatoris inbetis aut ꝓhibetis. ꝛ oꝛ. (Nolite ꝓtaminare aias vras). i. nō ꝓtaminetis vos. [b] Aia enī sicut hic accipit bō est. sic pz. 2. et. 4. et. 5. c. cū oꝛ. aia cū obtulerit: vel aia cū peccauerit. ꝛ tūc nihil aliud est q̄ bō ꝓtaminet aiam suā q̄ q̄ seipsū ꝓtaminet. Cōtaminabaꝫ aūt bō p ista: qz cū aliqd boꝝ tetigisset imūdus erat vsq; ad vesperā. s. vsq; ad sequētē solis occasum: ꝛ nō poterat toto isto tpe accedere ad res sacras offerēdo: nec comedendo de sacrificijs si ei aliqs daret. [a] ¶ Jtē nō poterat talis imūdus māducare pascha si accidisset ista imūdicia eo tpe vt pz Nu. 9. c. de illis q nō potuerūt comedere pascha cū toto populo israel tpe quo deus iussit comedi illō. ꝛ hoc qz imūdi erāt cū tetigissent cadauer humanū: sed preceptū est q̄ in sequēti mēse. 14. die mēsis facerent phase. ꝛ nō solū iste imūdicie p ꝓtactū faciebāt boiem ad māducādū pascha inhabilē: sed ēt quecūq; alia imūdicia. sic pz de iudeis accusantibus Xp̄m coꝝ Pilato: q noluerūt introire in locū vbi iudicabat Pilatus ꝛ Layphas ne ꝓtaminarent ꝛ redderent imūdi ad comedēdum pascha. sic bꝫ Joā. 18. c. cū oꝛ. addūcūt ergo Jesum ad Layphā in ꝓtoziū: erat aūt mane: ꝛ ipsi nō introierūt in ꝓtoziū vt nō ꝓtaminarent: sꝫ māducarēt pascha. Sz an vere p hoc efficerent imūdi: ibi dicek. Alie ēt imūdicie ꝛ inhabilitates siles causabant in boie p istos ꝓtactus. [c] ¶ Pōt alio mō intelligi: ne polluatis aias vras. i. nō polluatis corpora vra. Aliq̄ enī in sacra scriptura ipsum corpus aia oꝛ. sic bꝫ Nu. 9. c. cū oꝛ. ecce qdā imūdi sup aiaz hois. ꝛ postea subiūgit. imūdi sumus sup aiaz hois. [d] Nō pōt ibi accipi aia p ipsa aia: qz null⁹ imūdus est tāgēdo aiam: cū aia nō sit tāgibilis. Etiā nō pōt intelligi de boie: qz oꝛ sup aiaz hois. ꝛ si illa aia erat aliqd hois ꝛ nō ipse

homo.

> pif p spiritu:aliqñ p cadauere.

bō.ergo erat corpus eius. ꝛ istū modū loquēdi hꝫ ēt deus in.e.c. cum dr̃.hō q fuerit imūdus sup aiam.ꝛc̃. ¶ Alio mō pōt accipi hic p ipsa aia.s.nolite ꝯtaminare aias v̄ras.i.nolite tāgere istas res imūdas:q꜡ p hec ꝯtaminanꝭ aie v̄re. pꝫ aūt de vtraqꝫ quō fiat ꝯtaminatio. nā accipiēdo aias hic p corporibus verū est ꝙ corpora ꝯtaminanꝭ:q꜡ iste ꝯtaminationes fiūt p tactum. tactus aūt ad corp⁹ ptinet.imo iste imūdicie si fm seipsas solū accipiātur nō sunt imūdicie aie sed corporis:q꜡ multotiēs fiūt sine aliquo peccato:iō vt in plurimū q sic ꝯtaminabanꝭ nō peccabāt:sꝫ in qbusdā merebanꝭ vt.s̃.declaratum fuit.pꝫ hoc magis:q꜡ expiatio fit in eo in quo est imūdicia.sed istaꝝ imūdiciaꝝ expiationes fiebāt in corporibus cū lauarenꝭ vestimēta:ꝛ aspgerentur hoies ꝛ vestes aq̄ lustrationis.ergo ĩ corpore erāt iste imūdicie. Cū aūt dicimus ꝙ in istis ꝯtactib⁹ polluebanꝭ aie accipiēdo p ipsis spiritibus:satis ēt stare pōt.nā imūdicia aie fit p solū peccatū:sed interdū p istas imūdicias hō ꝯ̄bit pctm̄.ergo ꝯtaminantur aie.pꝫ hoc.nā postq̄ꝫ lex posita est de nō tangēdo istas res si aliqs tetigerit illas erit imūdus:ꝛ agit ꝯ̄ deū:q꜡ preceptū eius puertit:in quo aie ꝯtaminatio est. ¶ Sciēdum ꝙ ꝯtaminare qō hic ponitꝭ pollutionē signat:sed ,pprie solū signat illā pollutionē que p ꝯtactum ꝯ̄bitꝭ.nā ꝯtaminare a ꝯtactu dr̃.ꝛ q꜡ oēs imūdicie de qbus hic agitꝭ ꝯ̄bebanꝭ p ꝯtactum recte vocanꝭ ꝯtaminationes.nulla nāqꝫ in veteri testō imūdicia ponitꝭ preter immūdiciam que est in tactu. ¶ Et si obijcias de eo qō hꝫ Joā.18.c. de illis q noluerūt intrare in pretorium ne ꝯtaminarenꝭ:ibi tn̄ nō erat ꝯtactus alicuius rei imunde:ꝛ si intrauissent fuissent ꝯtaminati.ergo sine ꝯtactu ꝯ̄bitꝭ imundicia in veteri testō. ¶ Rn̄dendū est ꝙ nos nō loqmur hic de illis imūdicijs que sunt ab itrinseco:sicut in leprosis ꝛ fluētibus semine.naꝫ in his sine vllo ꝯtactu vera imundicia causata est:sed de illis q hn̄t imūdiciam ab extrinseco.Et de illis dōm est ꝙ nullus imūdus accipi pōt nisi p ꝯtactum.Et qñ obijcis de eo qō hꝫ Jo.18.c.de his q nō intrauerūt pretorium. Rn̄dēdum est ꝙ hic causabaꝭ imūdicia p ꝯtactū. Intrare enim in pretorium erat ꝯtingere ipsum pretorium:ꝛ sic erat ꝯtactus qdam.Si aūt dicas ꝙ pretoriū nō erat res imūda: ideo p ꝯtactum illius nemo pollui debebat. ¶ Rn̄dēdum est ꝙ q̄uis pretoriuꝫ nō sit simplr locus imūdus:est tn̄ imūdus locus fm tp̄s.s.p die festo.i.si illo tpe intrarēt imūdi erāt:q꜡ rem imūdam tāgebant.ꝛ sic manet ꝙ ois ꝯtaminatio quecūqꝫ erat in veteri testō fiebat p ꝯtactum. (Nec tāgatis qcq̄ꝫ eoꝝ.) Ad oia superiora referꝭ:de qbus dictū fuerat.s̃.ꝙ erāt imunda. nam nullū eoꝝ licitum erat tāgi.hic aūt vetat deus ne ꝯtinganꝭ ista que immūda sunt.ꝛ nō dicit aliqd de cibo an debeāt comedi:sed manifestum est ꝙ ista magis imunda sunt fm gustū q̄ꝫ fm tactū:ideo de vetādo ea fm tactum nō oportebat poni preceptum:q꜡ satis intelligebaꝭ malum esse illa comedi cū tangi nō liceret:maxime q꜡ illud preceptū includiꝭ in isto.nemo enim qcq̄ꝫ comedere pōt nisi illud tāgat:qm̄ gustus qdam tactus est.iuxta Arist.3.de aia. ideo posito p̄cepto de nō tāgēdo nō oportuisset aliquo mō poni preceptum de nō comedēdo.s̃.tn̄ aliqñ illud ponitꝭ. ꝛ hoc q꜡ gēs hebreoꝝ forte nō respiceret ad vires vocabuli:ꝛ itelligeret sibi esse licitū aliqd ad comedēdum:q̄ꝫq̄ꝫ nō esset licitum ad tactū.Et dōm est ꝙ cū aliqs comederet aliqd de istis aialibus vetitis:nisi forte illud ageret ignorāꝫ ꝙ esset magnum pctm̄:erat:ꝛ sic iudei reputabāt.vn̄ illi iudei qui erāt veri zelatores legis potius elegissent mori q̄ꝫ comedere de aialibus ,phibitis. sic pꝫ in machabeis q se exposuerūt ad mortem vt nō comederēt carneꝫ suillā vt hꝫ.1.Mach.1.c.ꝛ sic de oibus alijs aialibus imundis. Pꝫ ēt de vna mr̄e cū.7.filijs q vocabanꝭ machabei quos oēs singillatim Antiochus rex varijs cruciatibus cedi fecit:ꝛ ad vltimū horrēda morte pemit.nullus tn̄ ad hoc adigi potuit vt comederēt carneꝫ suillaꝫ. Si igitꝭ aliqs inter iudeos sciēter comedisset de carnibus vetitis multū peccaret ꝛ maiori pena plecteretꝭ:q꜡ forte occideretꝭ. De.7.fratribus machabeis ꝛ mr̄e sua hꝫ 2.Mac.7.c. Ista tn̄ purgatio que.s̃.datꝭ ĩ eo q comedet carnes imūdas.s.ꝙ lauet vestimēta sua:nō est intelligēduꝫ cū aliqs spōte ꝛ sciēs ista comederet:q꜡ tūc aliā longe maiorem merebaꝭ penam:sed cū nesciēs comedisset. (Ne imundi sitis).i. cauete oia ista ne efficiamini imūdi in ꝯtactu eoꝝ. (Ego suꝫ dn̄s deus v̄r.) Hic dat deus causam oium.s̃.dictoꝝ.s.ego sum dn̄s deus v̄r.i. ego possum vobis ipare ista:q꜡ vos estis s̄ui mei:ꝛ ego suꝫ dn̄s v̄r. Pōt accipi hic dn̄s deus v̄r large.s.ꝙ nō referaꝭ p aliquem specialem respectū ad gētem iudaicam magis q̄ꝫ ad aliā gētem: sed dicaꝭ hic dn̄s deus hebeoꝝ eo mō quo dr̄ esse deus vel dn̄s totius mūdi.nam ēt si nō sit aliq̄ habitudo specialis inter deuꝫ ꝛ creaturam:tn̄ ex sola generali habitudine qua deus est ꝛ dn̄s est oium:tenenꝭ oēs creature rōnales obedire ei.Et hoc mō imparabat deus Pharaoni vt pmitteret exire populum israel de terra sua impans tanq̄ꝫ deus vt hꝫ Exo.5.c.cū dr̃. hec dicit dn̄s deus israel:dimitte populū meuꝫ vt sacrificet mihi. Pharao dixit se nō cognoscere aliquē dn̄m v̄lem:cū rn̄dit ibi. qs est dn̄s vt audiā vocē eius ꝛ dimittā israel:ꝰnescio dn̄m ꝛ isrl̄ nō dimittā. vn̄ q̄uis nō obligeꝭ hō naturalr̄ deo ad speciales cerimonias cultus:tn̄ si deus ei specialr̄ aliqd mādat qōcūqꝫ illud sit:ēt si mori iubeat faciēdum est.ꝛ hoc mō ĩponebaꝭ necessitaꝫ obsequēdi iudeis:cū eis imparet deus ista facere q꜡ ipse est v̄lis. Alio mō accipi pōt ꝙ hic dicaꝭ deus dn̄s hebreoꝝ specialr̄ fm ꝙ faciebat eis aliq̄ bona que nō facit alijs gētibus .s. ꝙ eduxit eos de egypto:ꝛ alia multa que notissima sunt.ideo frequēter in sacra scriptura cū deus dixerit ꝙ ipse est dn̄s de⁹ hebreoꝝ subiūgitꝭ quō eos de egypto duxit vt pꝫ Exoḋ.29.c.cum dr̃.eroq̄ꝫ eoꝝ deus:ꝛ scies q꜡ ego dn̄s deus eoꝝ q eduxi eos de terra egypti vt manerem inter illos:ꝛ essem dn̄s deus eoꝝ. (Sācti estote:q꜡ ego sanctus sum.) Jubet deus iudeis vt sint purificati ab oibus immūdicijs:q꜡ ipse deus cuius populus ipsi sunt mūdus est ab oi macula.ꝛ est sensus.ego sum dn̄s deus v̄r:ꝛ ideo debetis mihi seruire:ꝛ si ego essem imūdus diligēs impuritates vos deberetis esse imūdi vt mihi placeretis : sed q꜡ ego mūdus sum ꝛ deus v̄r debetis vos mūdiciam diligere. ¶ Dicit hoc deus q꜡ aliq dij erāt apud gētiles q erāt immūdi sicut deus priapus:ideo iubebanꝭ illi fieri sacrificia multū turpia:de quo dictum est Exo. 20.c.in fi.ꝛ magis diceꝭ.3.Re.15.oēs quoqꝫ demones q a gētilibus colebanꝭ erāt dij immūdi.Sic enim vocat eos xp̄s in euāgelio spiritus imūdos vt pꝫ in multis locis.ideo isti nō solū delectabanꝭ in turpibus sacrificijs ꝛ alijs ritibus:sed ēt exposcebāt sibi illa ꝛ volebant se vocari adulteros ꝛ incestos : atqꝫ alia crimina de eis predicari:qm̄ in his turpitudinibus nimis gaudēt.Quis ēt referat turpitudines q̄ fiebāt ĩ sacrificijs mr̄is deorū que vocaꝭ bona dea:siue bericentea:ꝰin qbus se hoies castrabāt:ꝛ tanq̄ꝫ stulti clamabāt veras furias imitātes.imo vere furiosi effecti:ipsam quoqꝫ effigiē turpiter dehonestabāt:in faciē eius turpes sonitus p inferiores partes mittētes:qō ad magnū honorem ipsi dee erat.de quo Juueñ.in Saty.6.ait. effigiē dee lōgis symphonibus implent.tāta enim ipudiciaꝝ sunt vt dicere pudeat.de his Aug.2.de ciui.dei. Quis ēt turpitudines ĩ sacrificijs dee filore enarret:ꝰin qbus virgines positis vestibus ignominiosissime iocabanꝭ.qs ēt de edituo Herculis cū ipso Hercule deo ludēte ad theseras:qs alteri cenaꝫ ꝛ scortū daret referre velit:ꝰ turpissima sunt.de his late August.6.et.7.de ciuitꝭ.dei deus aūt hebreoꝝ mundissimus est:iō volebat vt populus suus ab oi immūdicia liber esset. Accipiꝭ aūt hic sanctus.i.incōtaminatus:vel sine terrenis fecibuꝫ.sic enim pꝫ in noie greco in quo agios ,p sancto dr̃.agios aūt dicitur ab a qō est sine ꝛ ge qō est terra:q꜡ sine ignamēto terreno est. Alijs modis accipiꝭ sanctū in sacra scriptura:de quibus nihil ad p̄ns. (Nec polluatis aias v̄ras.) Repetitio supioris est ad magis imprimēdū: qō vsitatū est in sacra scriptura.ꝛ pōt hic accipi aia ,p ipso hoie qui polluiꝭ vel ,p corpore p se:vel pro aia p se.qōlibet enim hoꝝ p se pollui pōt sicut.s̃.declaratum est. (In oi reptili qō moueꝭ sup terrā.) i.nō polluatis aias v̄ras tāgēdo reptilia que sup terrā mouentur.nō solum vetitū est reptilia tāgi:nec in eis solis ꝯtaminatio induciꝭ : sed ēt in alijs aialibus de qbus ,phibitū est. s̃.dixit tn̄ specialr̄ de reptili:q꜡ ista magis imūda sunt q̄ꝫ oia alia:potissime cū alia sint immūda postq̄ꝫ mortua sunt:reptilia ēt dū viuūt sunt imūda. vocaꝭ aūt hic reptile illud qō corpus suū sup terrā reptādo trahit: siue pedibus careat sicut coluber : siue q̄drupes sit sicut stellio ꝛ lacerta: siue multos pedes habeat sicut vermes de putrefactione terre geniti. (Ego sum deus qui eduxi vos de terra egypti.) Daꝭ hic cā q̄re deus potuerit ista p̄cipere.ꝛ dr̃ ꝙ hoc erat q꜡ ipse erat deus iudeoꝝ:ꝛ pōt hec esse repetitio supiorū:q꜡.s̃.dictū fuit.ego sum dn̄s deus v̄r.nec pōt accipi alio mō ꝙ nō fiat hic aliq̄ repetitio:sed addaꝭ semp noua s̄nia. ꝛ est sensus ꝙ deus vult ponere hic causam pp quam ipse mādare poterat israel ista que dicta sunt.ꝛ hoc erat q꜡ dn̄s eoꝝ ipse est. ꝛ q꜡ tn̄ dn̄ium cōpetit sibi duplr̄:ideo ex duplici capite ista iubere pōt.erat enim deus dn̄s gn̄alr̄ oium reꝝ creataꝝ:ꝛ q̄tum ad hoc oia sibi obedire debēt ꝛ ipse pōt qōcūqꝫ sibi placuerit iubere.Erat ēt deus dn̄s israelitaꝝ speciali mō:q꜡ assumpsit eos sibi in populū specialē:ꝛ hn̄faciebat eis magis q̄ꝫ alijs populis : ꝛ ēt ex hoc iubere poterat eis aliqd ꝛ tenebanꝭ obedire.* ¶ Iste āt duplex modus dn̄ij p qō deus poterat israelitis iubere qō volebat designaꝭ hic.dn̄ium enim v̄le assignatum fuit hic.ꝛ pꝫ:q꜡

> In qō. 17.d.
>
> B
>
> Immundicia aie fit p solū pctm̄. Ois ꝯtaminatio ĩ currebatur p ꝯtactuꝫ sine quo non fiebat.
>
> No.quō iudei noluerūt intrare p̄torium ne cōtaminarentur.
>
> No.ꝙ q intrabat pretoriū die festo incurrebat imūdiciam.
>
> C
>
> Judei zelatoꝛ̃s legis poti⁹ eligerēt mori q̄ꝫ comedē d̄ istiꝫ aialib⁹.
>
> †
> †
>
> Deus.s̃. dictoruꝫ oiuꝫ causā affert
>
> D
>
> Deo tenemur obedire ēt si mandet mori.
>
> †
>
> Jubet deus iudeis vt ab oib⁹ imūdicijs purificati sint.
>
> Q̃ō. 19
> A
> De Priapo deo gētiliū ꝛ dea bericentea.
>
> B
>
> †
>
> †
>
> †
>
> De⁹ q̄re hec precipe potuerit
>
> C
>
> * Duplex mod⁹ dn̄ij p qō israelitis iubere poterat.

soluz.ō .dicebat.ego sum dñs deus vr̄.in quo nihil exprimit de speciali dñio:sed solum vir pfert.z q̄q̄ dicat hic deus vr̄:nō innuit aliq̄ specialitas:qz p dñium gñale dr̄ deus dñs cuiuslibz creature : z cum loquat ad quem populum dicet. ego sum dñs deus vr̄.dñium aūt speciale assignat hic. ego sum dñs g eduxi vos de terra egypti vt essez vobis in deum. Ista enim magna specialitas est.s.q deus efficiat nouiter deus alicuius cuius ante deus erat. (Qui eduxi vos de terra egypti.) Hoc exprimit de us ad notandum q̄ israelite sunt specialiter populus eius:quia istud speciale beneficium est.

† ¶Quare magis exprimit sacra scriptura eductionem israelitarū de egypto q̄ alia beneficia. Qō.20.

A **Sed queret** aliqs cū efficiat populus aliqs specialis populus dei p quelibet bñficia specialia: q̄re magis exprimit sacra scriptura eductionez israelitaz de egypto q̄ aliq̄ alia bñficia:cū multa alia magna sint:vt trāsitus per mare rubz:z directio nūa in colūna nubis:z qz eis daret mā na ad vescēdum. ¶Rñdēdum est q boc fit pp tria. Primo qz q̄q̄ alia bona deus fecisset israelitis:tñ istud fuit primū inter il la:nō q̄dez referēdo ad bñficia que fecit Abrae:Isaac:z Jacob: qz tūc erāt iste pone singulares z nō erat populus:ideo bñficia facta illis nō dicunt̄ pprie facta populo israel. Cōputando aūt bñficia facta israelitis cū iam essent populus:primum bñficium fuit eductio de egypto:cū quo computant̄ oēs illationes plagaz sup egyptios pp israelitas.qz ergo istud bñficium primū fuit de eo magis mētio fieri debuit. ¶Alia cā qz inter oia bñficia que israelitis fuerunt collata nullum maius fuit q̄ educere illos de egypto.q̄ pz:qz bos q est seruus nullum bonum inest:cū nō vivat sibi sed dño:z nō sit suus sz alterius.deus aūt liberauit israe litas de seruitute educēdo de egypto.ergo nullū maius bonum israelitis fieri potuit. z nō solum eduxit dñs israelitas de seruitute:sed ēt de maxima seruitute:qz pzemebant̄ supramodum in luto latere z palea vt bz Exod.5.c. z ideo ista seruitus vocabat̄ fornaz ferrea que magnā coactionez signat.de quo bz Deu te.4.c.cum dr̄.vos aūt tulit dñs z eduxit de fornace ferrea egy pti. vocabat̄ ēt ista seruitus ergastulum ex eadem cā.q̄ signat locum laboriosum vt bz Exo.6.c.cū dr̄.z scietis q ego sum dñs deus vr̄ q eduxerim vos de ergastulo egyptioz. maximuz ergo bonum fuit a tāta eos oppressione eripe.ergo debuit principaliter istud bonum enarrari. ¶Tertia cā z principalior est:qz q̄libet specialem actum quem deus habebat ad aliquē popu lum facit eum specialem populū suum:tñ iste actus q fuit educe re israelitas de egypto fuit specialr ad faciēdum q ipsi israelite essent populus dei.alij aūt actus z posterioza bñficia nō fuerūt ad faciēdum israelitas populū dei:sed magis impendebant̄ eis tanq̄ iam essent populus dei.ideo de isto bñficio specialr dz fieri mētio q̄cunq; deus vocat deus israelitaz.z būc sensum in tēdit lra ista cum dicit.ego sum deus vr̄ qui eduxi vos de terra egypti vt essem vobis in deū. Eadez sntia bz Deut.4.c.cum dr̄. vos aūt tulit dñs z eduxit de fornace ferrea egypti vt bzet populum bereditariū sibi. (Ut essem vobis in deū).i. ideo eduxi vos de egypto vt essem vobis tanq̄ deus:vel vt haberetis me tanq̄ deuz.s.exhibēdo mihi cultū:sicut exhiberetis alicui quem crederetis esse deū ver. (Sācti eritis qz ego sanctus suz).i.esto te mūdi ab oibus otaminationibus sicut ego mūdus sum:odio bñs oēm immūdiciam.ista est recapitulatio supioz. nam.ō.idē dictū est:sed spe repetit̄ ad causandum maiorē impressionem. (Ista est lex aiantium ac volucz.) Hic ponit̄ epilogus oium.ō. dictoz in hoc.c.de mūdicia z immūdicia aialium ad cibū z tactum.z dr̄ q ista est lex aiantium z volucz.i.ista est lex p quam cognoscit mūdicia z imūdicia in aiantibus z volucribus.vocat hic aiantia oia quecūq; mouent̄ in terra z nō sunt reptilia.auez aūt nō vocat hic aiantia:nec pisces:nec reptilia:sed exprimit ea pprijs noib⁹ vt pz imediate. (Et volucz).i.ista regula de cogno scēda mūdicia z immūdicia volucz. (Et oīs aie viuētis que mo uent̄ in aq̄).i.ēt ista est regula de oibus aialibus que viuūt z mo uent̄ in aq̄ ad cognoscēdum mūdiciā z imūdiciam eoz.vocant̄ hic pisces aie:qz oē qđ viuit aia dici pōt.sic enim bō vocat̄ aia vt bz.ō.2.4.et.5.c. (Et reptat in terra).i.ista ēt est lex ad cogno scēdū mūdiciā vel imūdiciam reptiliū:z in his nō est aliq̄ distinctio:q̄n oia reptilia imūda sunt. (Ut noueritis vtrias mūdi z imūdi).i.iste regule.ō.dicte date sunt vt cognoscatis qd sit mūdū z imūdū in aialibus:z qd comedi liceat vel pisci. (Ut sciatis qd comedē z respuere debeatis).i.iste rōe date sūt ad b vt vos sciatis qd ō aialib⁹ est comedēdū:z qd abiscīēdū.nec tñ solū itelligēdū est q bic agat sermo de eo qđ licet comedi vel nō comedi:sz ēt de eo qđ licet tāgi vel nō tāgi.principalr tñ est ipsuz comedere: iō de eo dixit. Itē qz q̄cunq; bic dicat de mūdicia z imūdicia i pe cozibus ad tactū z ad gustū:tñ ea de quoz mūdicia vel imūdicia agit̄ sunt res ptinētes ad cibos.s.ipsa aialia. nā de nullius rei i mūdicia bic agit̄ nisi de illa que est in aialibus vel ɔbit̄ ab eis p otactū.alie aūt imūdicie sunt que fiūt sine aialib⁹ ptinētibus ad esum:vt imūdicia ex [illegible]n sanguinis z purgatione partētis vt pz seq.c.z imūdicia ex lepra vt bz.j.13.et.14.c.z imūdicia ex vi ro spmatico z ō muliere mēstruata de qbus bz.j.15.c.de otactu ēt mortuoz boium z tētoriоz suoz z sepulchroz suoz:de qb⁹ bz Nu.19.c.de multis quoq; alijs imūdicijs bz dispersim p istos libros Moysi. In isto.c.tñ solū dat regula de ɔdōne mūdoz z imūdoz que ɔsistūt i aialib⁹:z de imūdicia que ide ɔbit̄ in alijs rebus : iō dr̄.vt sciatis qd comedere debeatis.i.vt sciatis qd sit mūdum vel immūdum in aialibus de qbus cibus vr̄ est.

¶De pprietatib⁹.ō.dictoz aialiuz imūdoz tā gressibiliū q̄ vola tiliū ad esū pbibitoz:z de nā z cōplexione cuiuslz illoz. Qō.21.

In superioribus tactū fuit leviter de qbusdam aialib⁹tā i gressibilib⁹ q̄ vola tilib⁹:iō nūc de qbusdā eoz pprietatib⁹ agēdū est. Et qz prio di cebat̄ de chamelo ab eo loq̄ndi ordinē assumam⁹. ¶Chamel⁹ vt ait Isid.Ethim.lib.12.a greco nomē accepit q q̄ oneraf se iclinet z cozā onerātib⁹ accubātes humiliant̄.greci eni chamelū breue vel humile dicūt.vel dr̄ chamel⁹ a camur qđ est curuū:qz tpe quo sup se onera recipiūt sup anteriores poplices icuruant̄: chameli itaq; aialia onerifera sūt z ad portādū onera deputata: z iueniunt̄ in multis regionib⁹:sz potissime in arabia. Et dr̄unt chameli arabici a chamelis aliaz regionū.nā arabici duos bnt i dorso gibbos:sz reliquaz regionū chameli dorsuz vnū bnt. Pli. li.13.et.19.chamelus ingt iter armēta pascit̄ ozētis:quoz duo sunt gña.s.boecie z arabie. Arabici cameli bina in dorso iuba:sz boetici vnū bnt in dorso i quo onera portāt:z aliū in pectore cui icubāt.chameli supiori ordie dētiū vt boues carēt z rumināt si cut bos vt dicit Isid.vngulā tñ nō diuidūt:z veloces sunt mul tū vt dicit Plin.iō valēt in prelijs cōmittēdis:z in onerib⁹ defe rēdis.vltra ɔsuetā dietā chamel⁹ nō pcedit:nec plus ɔsueto one re ad portādū suscipit:odiū bz nāle chamel⁹ cū eqs. chameli sti p triduū tolerāt:z cū bibūt aquā turbāt:aliter potu nō gaudēt: viuūt gnāgenis annis:gdā ēt cētenis:aliqñ ēt arabie incurrūt. ¶De chamelo dicit Auicē.chamel⁹ ꝑmo mouet pedē dexterz q̄ finistrz sicut leo:z solus bz sup dorsuz aditamētū:z bz pedes scis sos:z in scissura bz pellē ad modū pedis anserini:z ille scissure sunt carnose sicut scissure pedis vsi:z iō faciūt eis boies sotulares:z abluūt eis pedes ne teneritudo pedū subtus ledat̄:z aliqñ in corde chameli inuenit̄ os sicut i corde cerui:z bz.4.conos i oua bus mamillis:sicut vacca z canicula se iclinat.z qñ appetit cū ma sculo copulari se iclinat z vadit sup genua:z desideriū ei⁹ est fer uēs tpe amoris:z tūc paz comedit:z semp appetit coire iuxta lo cū in quo ꝑmo coiuit vt dicit idē. Et ēt Arist.lib.5.de aialib⁹ ait de chamelis. Appropiat̄ chamelis q̄ sint solitarij in mōtib⁹ tpe amoris:z nullus pōt eis appropinq̄re nisi pastor.vgā aūt chame lor neruosa est valde dura:iō fiūt ex ea corde arcuū. In eo.lib. ait Arist.chameli bnt tps determiatū ad coitū z amorē:z femia trabit in vtero fetū p.12. mēses:z nō coit añ triēniū. Item di cit Arist.li.8.de aialibus.sunt q̄dā gña chamelor q castrant̄ vt sint ad fugā aptiores:bi sūt velociores eqs.z boc accidit pp am plitudinē passus. Itē de chamelo dicit Arist.in dicto.8.li.de aia lib⁹:q chameli nō coeūt cū mr̄e sua.z i q̄dā ciuitate cū chamelus sup femellā saltare vellet coopta fuit mr̄ chameli illius pallio vt eā nō cognosceret:z saltavit sup eā filius eius:q sentiēs matrē suā esse descēdit anteq̄ coit⁹ p decisionē seminis cōpleret:z mo mordit igeniatorē atq; occidit ipsum. Pli.aūt in lib.40.c.38.di cit q chameli calescūt sicut bō iter q̄drupedia:z sicut strutbio z q̄dā alia iter volatilia.dicit ēt q iter aialia nō cornigera chame lus in supiori maxilla dētes ꝑores nō bz:iō ocordat cū aialibus ruminātib⁹ in dispōne dētiū z vētris:sz nō in cornib⁹. Itē dicit Arist.li.13.de aialib⁹.aial cuius cibus est mā spinosa bz multos vētres vt chamelus z aial habēs cornua.z pp b nō est chamelus bñs dētes in vtraq; mādibula:sz in vna tñ:q̄uis careat cornibus. Fuit ēt chamelis nēcia talis dispō vētriū:z assimilat vētri bus aialiū carētiū dētibus in mādibula supiori:z fuit creatio dē tiū eius sicut aialis bñtis cornua. Et post bec in eo. lib. dicit Aristo.q cibus chameli est spissus:iō nēcio fuit lingua eius cornosa pp ouricie palati.nā eniz vtic palato sicut parte terrestri dētiū: z p boc rumiat chamelus sicut aialia bñtia cornua.dicit ēt q bz chamelus.4.vētriculos. Recipit eniz cibū in primo vētre peni-

lus

L Quid agatur in istis lib. Moysi.

A Quedaz ō chamelo scitu digna.

Chāeli arabici dr̄unt a chāelis aliarū regionum

Pliñ.de chamelo

Opi.auicē. ō chamelis.

B Arist.de chamelo

Pliñ.de chamelo

Chāelus 4.bz vētriculos.

tus indigesto. In scō aūt incipit digerere. In tertio melius digerit. In. 4. aūt penitus complet digestio: z ita vētrium multiplicitas fuit nēcia pp grossiciem nutrimēti: siue qz pax dētibus cibum molit. Item Arist. li. 14. de aialibus ait. chamelus nō bz fel distinctum sup epar: sicut nec elephas qui bz nām valde sanam: z sanguinem naturalr dulcem: z in talibus aialibus nō inuenit fel: sed si inuenit nō est in venis valde gracilibus: ideo dixerūt antiq sīc Anaxagoras q chameli pp carētiaz fellis sunt vite longioris: qz diutius viuūt aialia pax habētia fellis q̄z illa que multum: z ideo posuit Anaxagoras q fel esset cā oīum infirmitatū acutaz qñ multiplicat ad pulmonez z ad alias corporis partes se diffundit. ¶ Sed Arist. dicit hoc esse falsum: qz multa aialia in q̄bus nō est fel acutas z mortiferas sustinent passiones vt pz i chamelis q̄bus accidit aliqñ podagra z rabies: vnde ostringūtur pedes sui z interficit eos ista infirmitas. ¶ Constātinus dicit i dictis. chamelus est calidus ex nā: ideo est macilētus nātr. calor enim totam trahit sanguinis vnctuositatez z remanet sibi multa crassitiez. z ob hoc lac chamelinū subtilī² est alioz aialiū: z minus vnctuosum: z peius nutritiuū. magis aūt est calefactiuū z aptiuū: diuisiuum. lac enim est sanguis scō coctus. ideo sapor lactis chamelini salsus est z acut⁹. vñ humor grossor est icisiuū z attenuatiuū: cui vaccinū lac est ōtrīū. est enīz grossum z vnctuosum z multū nutritiuū. ¶ Nūc aūt de cyrogrillo dōm est: qñ de eo dicebat q aial imūdus est in cibis iudeoz: in quo aliq fallunt existimātes esse alterius speciei a lepore. sed falsum est. Dicit enim Plīn. li. 8. c. 55. lepores sunt duplices. q dam in alpibus: z q dā in syluis habitāt. q daz maioris q̄titatis z grossioris pili sunt q̄z illi q cuniculi dicunt. nā cuniculi lepores sunt parui z imbecilles q vnguibus terras ꝺcauāt z foueas subterraneas q̄s habitāt sibi fozmāt: z sunt fecūditatis nimie. z in q busdā insulis hispanie tot sunt q aliqñ pre eoz multitudine deuastāt messez: z puincie famē inducūt: quoz fetus ita sunt accepti in balearicis insulis: que maiozica z minozica dicunt vt ipsi fetus sine matribus vix purgatis visceribus ad esuz assumant. Itē dicit: Archelaus auctor est. quot cauerne ad exitus lepozis sunt tot annos illius esse. Sunt lepores aialia ita fecūda q vno fetu nascēte lepus grauidet itez. ¶ Nūc aūt qz in lra dicebat lepores esse aialia imūda qz ruminat: sed vngulā nō diuidūt de eis dōm est. lepus q̄s leui pes dr: qz velociter currit. vñ grece lagos p velocitate dicūt vt dicit Isid. 12. Etbi. aial est velox: timidū: z in bello nullū armoz genus bñs nisi velocitatem mēbroz: debilis visus est sicut z cetera aialia que nō claudūt palpebras dormiēdo: melioris est auditus q̄z visus: potissime cum eius aures sint erecte. Sūt aures lepozis lōge valde z flexibiles: qō fuit nēciū pp oculoz apturam. naz auribus defendūt oculos q nullo opculo sunt muniti ab infestatione cinifum z muscaz. nam ō nocumētum nā dedit remediū vt dicit Auicē. ideo data est lepozibus mēbrorū leuitas z cursus: agilitas ꝺ canes z alias bestiolas eos ꝺsequētes. data est eis sub pedibus multa piloz villositas vt pili pedū carnositatem currēdo ab offensione defendāt: z pp sui velocitatem pedes in currēdo nullatenus impedirēt. Itez dicit Arist. li. 3. de aialibus. pedes lepozis subtus sunt pilosi: qō in alijs aialib⁹ raro repit. crura eius posteriora lōgiora sunt anteriozibus: qō fuit nēciū ad eleuāduz corpus facilr in cursu: z ideo vū fugiūt ꝺ mōtem difficilius capiunt q̄z ꝺ vallē. ꝺ vallē enim facilr cadūt: nec pñt eq̄liter ꝺtinuare cursum suū: z ideo cū fugiēdo videt casum: descēdēdo oblique latera mōtis circuit: z put pñt ꝺ mōtis altitudinē crura anteriora erigūt: z sepius canibus ꝺsequētibus sic alludētes euadūt. ¶ Dicebat. ō. de sue in lra q imūdus est: qz cū vngulaz diuidat: nō tū ruminat. de quo dōm est q sus ſm Isid. 12. Etbi. a subigēdo victus est eo q rostro terrā subigat pp cibū. terrā enim subleuat z subuertit vt dētibus pueniat ad radices. Itē Plī. li. 8. c. 51. ꝺ vernū egnoctium ꝺcipit bis in anno parit. 4. mēsibus in vtero bz: qñq. 20. filios pducit: sz educare nō valet: z ideo aliqñ oēs deuozat preter primū. illū magis diligit: qz primo de vtero exiuit: z qz ei magis nālis est ei primo primā māmillā ofert. Itē dicit Arist. li. 6. de aialibus. porcus est aial imūdū ingluuiosuz auide: deuozās q̄libet fetidū z imūdū: balneū putat lutū: z inuoluēdo se ibi quiescēdo ipinguat. Itez dicit Arist. li. 7. de aialibus. ipinguat porcus precipue in gete: z 7. pars cibi sui trāsit in pilos: z sanguinē: z filia. z cū parit crescit z marcescit: qz nutrimētum trāsit in lac vñ eius filij nutriunt: z qñ bz iuuenes filios est magne ferocitatis: z pugnat p eis ꝺ lupū. ¶ Sciēdū aūt q cū dic dicat i lra q porcus est aial imūdū ad cibū: nō solū intelligit de porco domestico: sed ēt de syluestri q aper dr. nā eadē cā pbibitionis in vtroq est. s. q vngulā diuidit: sed nō ruminat. Itē dicit Pli. lib. 7. c. 51. porcus dētatus nascit: z amisso oculo cito morit vsq ad. 15. aut. 20. annos viuere pōt: multis infirmitatib⁹ subiacet: z qñ infirmat obliquū tenet caput: in luto plus iacet in latere dextro q̄z in sinistro: piguis efficit. 50. diebus: sz magis in pricipio saginationis porci famē tolerāt p triduū: mutuo se diligūt: z mutuā vocē noscūt. vñ clamāte vno oēs ꝺcurrūt z ipsuz iuuare p viribus satagūt: ppria hospitia z domos petere discūt: z ad eā nullo duce reuertunt: eūdo z sacēdo gruniūt: maxime si fuerint bñ pingues. Itē porci sūt mazoris somnij in madio q̄z in alio tpe anni. z hoc accidit ex fumis p calorē vernalē resolutis ab humoribus in hyeme in ipsoz corpoꝛib⁹ gñatis: z iō tūc suauius dormiūt z diutius pp resolutos multiplices fumos ipsoz cerebz tūc suauius oppilātes. In estate vo z si multa sit humoz resolo: fortis tñ fit eoz ꝺsumptio z defficatio pp excessum calozis estiualis: iō nō fit tāta fumoz gñatio que est cā sōnij. nō igit tātū dormiēt vt ait Auicē. in autūno aūt z hyeme sunt humores cōpacti ex frigiditate aeris eos fortinsecus ostringētes: z iō pauci tūc tpis resoluunt fumi pp excessum frigoris in corpore ostringētis. Itē dicit Arist. li. 2. de aialibus. porcus eiscit dētes oīno: z est masculus pluriū dētiū q̄z femella. Itē dicit Arist. li. 4. de aialibus. porcus saltat post. 9. mēses: z qō gñat ex spmate maris añ vnū annū debile valde est. z ibidem ait. porcus si coierit pmo cū aliq̄: filij sui sunt pauciores ex scōa z minoris corporis: z qñ porca fuerit ex vginitate pmo ipregnata pariet filios minoris corpis: z porca si fuerit nimis pinguis pau cū est lac eius post partū: z maiores sunt filij geniti in hyeme: minores in estate: z meliores geniti in iuuētute: peiores in senectute. Itē Arist. li. 6. de aialibus. cū parit porca pmo filio primā dat mamillā: z qñ appetit coitū nō dimittit marē saltare sup eā quo usq̄ declinēt auricule. porcus cū ipinguat pōt coire oī tpe die z nocte: sz magis in mane. hordeū est ꝺueniēs cibus porcis qñ gestare debēt: maxie decoctū. Itē Arist. li. 6. de aialib⁹. porcis accidit triplex infirmitas. vna que dr brāeos: z est apostema in auricula z mādibula: z sepe in pedib⁹: z caro que est in illo loco corrūpit z trāsit paulatiz corrūpēdo ad vicinā quousq̄ veniat ad pulmonē: z tūc suffocat spīritū z spirat. augmētat aūt ista infirmitas subito: z custodes porcoz qñ pmo cognoscūt istā infirmitatē pcidūt mēbz in quo est infirmitas. nō enīz pōt euitari sine scissura. Alia eis accidit infirmitas que dr dolor z pōderositas capitis: ex ipsa morit maxima pars porcoz. Alia est infirmitas que dr fluxus vētris: z vix bz remediū: qñ interficit in trib⁹ diebus. z qñ porci sunt grossi iuuat eos comedere mora: z iuuat eos balneū qñ aq̄ eius fuerit nimiū calida z minuit sub lingua eoz. porcoz diuersus est cibus: q dā porcū cibi ipiguāt: z q dā inflāt: z q dam carnē gīant. porci magis comedēdo q̄z porce delectant: carnes eoz magis q̄z carnes femellaz comedendo glādes ipinguant: si tñ porce inde multū comederint abortiēt sicut oues repant.

¶ Et qz in lra dicebat de agla. de ea quoq; breuiter dōm est. agla vt dicit Pli. nisi magna fame teneat predā quā capit sola nō comedit: sed aubus eā sequētibus cōem facit: sua tñ prius inde portione suscepta: iō aglam alie aues semp sequunt sperātes q de preda sua aliqd eis debeat impiri: sed qñ pda capta sibi nō sufficit tanq̄ de rebus reipublice auē mīnuēs in medio ponit z partē sibi primiorē rapit. Duos lapides pretiosos bz noīe echides: quoz vnus masculinus: z alius femininus est: fine q bus parere nō pōt. gēma que vocat archades reponit i nido suo vt custodiat pullos suos a morsu reptiliū. De agla Isido. ait. agla ab acumine visa dr: tā limpidi oz visus eē vt cū in aere sup maria i mobili pena deferat vt pre nimia elevatione a terra vix būanis pateat obtutibus. de tāta sublimitate pisciculos videat in mari natare: z ad instar lapidis descēdēs piscē rapit: z captā predam ad littus trahit. est aūt auis nāliter calida z ficca prede auida: z sup alias auiū vires fortis z aiosa. cuius fortitudo maxie viget in alis: pedibus: z rostro: qz alas bz valde neruosas z pauz carnosas: z iō in volādo potiozis laboris est: qz respectu sui corporis parue carnositatis est z multū nerositatis bñs: pp qō multū bz fortitudinis: multū ēt bz pēnositatis. pp qō multum bz leuitatis. Inter oēs aūt volucres maxime viget in agla vtus visiua: spiritū enim bz tempatissimū z in actu vidēdi acutissimū: solē enim irreuerberatis oculis in sua rote circūferētia intuet: z tñ visus sui acies nō obtūdit: nec claritate solaris luminis disgregat vt ait Ambro. Item Arist. li. 9. de aialibus. z Ambro. dicūt q q̄dā species agle est: que dr almacoz: acuti visus valde: z pullos suos in vngue suspēsos radijs solis obijcit: z solē aspicere cōpellit. z hoc anteq̄ babeāt alas cōpletas z adhuc pcutit eos z vertit ad solē: z si oculus alicuius lachrymet ipsum tanq̄ degenerem vel

L An aialia pax bñtia fellis multū viuāt sicut chamel⁹.

Impio.

Cōstātini opi. ō chamelis

Qō. 22. A De cyrogrilli nā Lepus z cuniculi sunt eiusdē spēi. Dispāit fertilitatez i cūiculis Archel. opinio. Quo cognoscit i cuniculis numerus annoz.

Lepores sūt melioris auditus q̄z visus.

Qō. 23. A De sue q daz scitu pulchra.

Not. de porco.

B

Tripler infirmitas porcis accidit. Prima.

Scōa Tertia.

Qō. 24 A De agla memoratu digna.

Agla est lapidi visus.

interficit:vel abijcit a nido:vel ↄtēnit.ſi aūt directa acie ſolis radium viderit ipſum tanq̄ ſibi in nā ſilem diligit atq; nutrit.q̄ꝫuis aūt ita irreuerberata oculi acie ſolez videat:viſus tn̄ ad prede aſpectum dirigit ꝛ iclinat.

B

Jtez Ariſ.12.de aial.ꝛ Greg.aues vncoꝝ vnguiū neccio indigēt acuto viſu:qm̄ vidēt cibuz ſuum a loco remoto.ꝛ pp hoc leuat ſe agla pluſq̄ alia volatilia.in altiſſimis ēt locis nidificat:vbi ſublimitate loci ab oi incurſu aduerſario ſe tutificat.

Grego.ſnia de aquila.

ℂ Jtez Greg.dicit.agla in altiſſimis nidificat:ſed paſtus gratia infima videt:ad altiſſima ſe eleuat ꝛ aſcēdit:tn̄ viſo inde cadauere vel preda quam deſiderat ſubito ima petit.Jtez agla difficulter ouis incubat:ꝛ pullificat:ꝛ nutrit pullos ſuos.Dicit enim Ariſt.li.6.de aialibus ꝙ agla ad plus ponit.3.

Qūo ſe habeat aquila qn̄ pullos nutrit.

oua:ſed tertium de nido ꝓijcit:qm̄ grauiter incubat ſup ea.ꝛ dicit ꝙ illo tpe debilitat̄ intātum ꝙ nō poteſt bene venari pullos auium aliaꝝ:qꝛ tūc incuruant̄ vngues ſui:ꝛ albeſiūt ale:ꝛ nimis grauat̄ in dando cibum pullis ſuis.ꝛ ſi ↄtingat aglam hr̄e tres pullos eijcit vnum de nido pp difficultatem nutriēdi.Jtem ibidem dicit.aglaꝝ diuerſe ſunt ſpecies:ꝛ diuerſimode nutriunt ꝛ cibāt pullos ſuos.nam que albas hn̄t caudas in eoꝝ cibatione plus laborāt.que vo nigras minus in hmōi negocio ſe fatigant:pullos ſuos ad volādum iam adultos eijciētes de nido ꝑulatiꝫ ꝓuocāt ad volādum:ꝛ faciūt eos eſurire vt auidius eas ſeq̄nt̄ in aera pp paſtuꝫ.ꝛ ſi forſitan pigritauerint ad exeūdum ꝑcutiūt eos roſtro ꝛ ſubtrahūt illis cibum:ꝛ ſic eos cogūt ad exeūdum.ꝛ poſtq̄ fuerint cōpleti in fortitudine ꝛ in pēnis fugāt eoſ an̄ ſe:ꝛ nō ſunt plus ſollicite ſup eos:preter q̄ſdam ſpeciem agle quaꝫ Ariſt.vocat achat:que cogitat de pullis magno tpe.ꝛ qn̄ volāt pulli volat cum eis:ꝛ dat illis ad comedēdum.ꝛ qn̄ volitat ſup eos curam illoꝝ agēs parata eſt ad reſiſtēdum alijs auibus ſi forte ↄueniāt ad nocēdum pullis ſuis.

Grego. ſup iob de agla

Jtem de agla Greg.ſup Job ait:ꝙ qn̄ pulli ſunt recēter nati impotētes cape groſſum cibum ꝛ digerere ſanguinem ꝛ liqdiorem humorem in os ↄbit ꝛ ſugit:ꝛ attractum ſanguinez in ora pulloꝝ vomit ꝛ reficit eos cibo leuiori:quouſq; ↄualeſcāt ad ſumēdum fortiorez cibū.

Aug.de agla.

ℂ Jtem de aquila Auguſtin̄.ꝛ Plin̄.dicunt ꝙ in ſenectute patitur grauedinem in alis ꝛ caliginem in oculis.contra qd incommodum inſtruitur a natura vt fontem aque ſcaturientis querat: deinde per aera quantum poteſt quouſq; labore aeris ꝛ calore volatus ſtomachus incaleſcat:ꝛ tūc ex calore poris aptis ꝛ penitus relaxatis ſubito deſcēdēs in fontez ruit:vbi mutatis plumis ꝛ mutata caligine in oculis vires recipit ꝛ reſumit.

C

Quedaꝫ de agla ſeneſcēte:referēte Aug.

Jtez ſup Pſal. dicit Aug.cum agla ſeneſcit:ita indureſcit ꝛ incuruat̄ eius roſtꝝ vt vix poſſit ſumere cibum.ꝛ ↄ hoc incōmodum inuenit remediū:ꝙ petram ſibi querit ↄ quam roſtꝝ ꝑcutit ꝛ allidit:ꝛ ſic deponit onus roſtri ꝛ cibū capiēs reſumptis viribus iuueneſcit. ℂ Jtez dicit Pli.ꝙ agla ſedēs ſup rupem vel arborem ad ſolis claritatem oculoꝝ aciem dirigit:vel poſt predam hinc ꝛ inde circūſpicit:vel vngues ſuos aſpicere nō deſiſtit.

No. medicinā ad viſū

Fel huius multum eſt medicinale:qꝛ poſitum in collyrijs viſus acuit:ꝛ ſubuenit caligini ꝛ alijs incōmodis oculoꝝ vt dicūt Diaſcoꝛ.ꝛ Conſtā.hꝫ agla alias ꝓprietates minus laudabiles.eſt auis excedēs in calore ꝛ ſiccitate:ꝛ ideo eſt aioſa ꝛ iracūda:qꝛ fortis ira nō eſt niſi in corporibus valde ſiccis.Jtem dicit Ariſ.li.6.de aialibus.auibuſ innocētibus inimica eſt agla ꝛ infeſta:vnguibus enim rapit:ꝛ roſtro ꝑcutit:caput cuius vocem hꝫ roboātem: ꝛ aues alias gn̄alr terrificātem:ꝛ in ↄſpectu agle vel auditu terrent̄ oēs aues alterius ſpeciei:ēt aues p̄de.Jtez ait Pli.herodiuſ ꝛ alie aues qn̄ audiūt aglam in die vix predant̄:ꝛ hoc forſitan accidit ex timore.Aglam enim in aere tm̄ rapiētem generalr omnes aues timent.minus aūt iſtā que rapit in terra:minime aūt illa que rapit i aq̄:qꝛ illam nō timēt niſi volucres:quaꝝ virtus ꝛ ↄuerſatio tm̄ eſt in aq̄.talis enim agla multuꝫ degenerat a nobilitate aliaꝝ aglaꝝ que in aere volāt:vel in terra predā ſuam capiūt.timet vulturē.Vn̄ dicit Ari.li.9.d aial.ꝙ almachel manet ꝓpe mare iuxta magnas lacus:ꝛ cibat̄ ex auibus iuxta mare aſcēdētibus ex aq̄:ꝛ ſi viderit vulturem veniētem fugiet ad aquam.

Vultur eſt acuti viſus.

ſed vultur qui eſt acuti viſus ſemꝑ volat ↄ locum illuꝫ:ꝛ ſi auis exiuerit de aq̄ vel de terra ſtatim rapit eam vultur.ſi vo diu fuerit in aq̄ ſuffocant̄.hꝫ aūt hec agla vnum pedem clauſum ad modum pedis anſerini cum quo ſe tegit in aq̄ qn̄ dꝫ deſcendere pp predaꝫ. alium vo pedem hꝫ diuiſum cum acutiſſimis vnguibus cū qbus predam rapit.Jtem hꝫ pēna aquile quandam latētem virtutem corroſiuam vt ait Pli.Dicit enim ꝙ pēna agle poſita inter pēnas alaꝝ auiū corrodit eas atq; deſtruit:ſicut ſunt chorde facte de inteſtinis lupoꝝ:que ſi ponant̄ in cithara:aut in alio inſtrumento cum chordis factis de inteſtinis ouium eas diſtrahūt ꝛ corrumpūt.

Agla ēt ſocietatem nō diligit:ſed fugit:ſicut dicit Ariſt.lib.1.de aialibus.aues que habēt vncos vngues non eſt poſſibile ꝙ ſint cum aliquo ſocioꝝ ſuoꝝ. Jtem agla vngues hꝫ ꝓ mucronibus:ideo qn̄ ſedet ſup lapidem retrahit eos ꝛ quaſi claudit intra carnem vncos ne eos allidat aut ↄterat circa petram vt dicit Ariſ.li.10.de aialibus.nō inſidet auis habēs vncos vngues ſup lapides vel arbores:qꝛ nā eius eſt ↄ iſtas duas res.Jtem agla impia eſt ↄ filios qn̄ oculos claudunt ↄ ſolem:qm̄ eos reputat alienos. Jtem vt ad predam aliaꝝ auium inſtruat eos ꝛ compellat roſtro eos ꝑcutit ꝛ vulnerat vt Pli.

Q̄ō. 25. A

Quedaꝫ de Grypho pulchra.

ℂ Nūc aūt de grypho lr̄a tetigit.Dōm eſt ꝙ gryphus eſt aial pēnatuꝫ ꝛ q̄drupes in hyꝑboreis mōtibus naſcēs oi parte corporiſ eſt leo:capite tn̄ ꝛ aliſ agle aſſimilat̄:equo vehemēter eſt iſeſtus:ꝛ hoies viuos diſcerpit vt dicit Jſido.12.Ethim̄. adeo aūt infeſtat equum gryphus vt Hugo dicit ꝙ eqtem cum equo armatum rapiet in ſublime.Jtem dicit Glo.ordi. ſup Deut.c.14. gryphes cuſtodiūt mōtes in qbus ſunt lapides precioſi:vt ſmaragdi ꝛ alij lapides: ꝛ non ꝑmittunt eos auferri inde.

Gryphes cuſtodes auri ꝛ gēmarum.

vn̄ dicit Jſido.Ethi.14.c.partes quedam in ſcithia auro ꝛ gēmis affluūt:ſed gryphoꝝ immanitate hoium rarus acceſſus eſt.ibi ſmaragdi optimi ꝛ cryſtalli. tam magnos eniꝫ gryphi hn̄t vngues ꝛ amplos ꝙ inde ſiūt cyphi q menſis regijſ apponunt̄ vt dicit Pli.

Q̄ō. 26. A

De balieto q̄dam pulchra.

ℂ De balieto quoq; dōm eſt:qꝛ de eo littera tāgit.vn̄ ſup Glo.14.c.balietus eſt auiſ falco.ſ.prede auida ꝛ multum aioſa:inuadit enim aues longe ſe maiores eas pedibus ꝛ pectore ꝑcutiens.ſm alios balietus eſt auis paruus capiens alias aues paruas.vn̄ auctor in Aurora ait.Retinet exiguas balietus i corpore vires.ſunt aues minime preda cibuſq; ſibi.ꝛ ſm hoc vr̄ ꝙ balietus ſit viſus paruus.

Q̄ō. 27. A

Quedaꝫ d miluo ſcitu digna.

ℂ Amplius aūt de miluo dōm eſt: qm̄ de eo in littera agit̄. Eſt enim miluus volatu mollis ꝛ viribus.vn̄ miluuſ quaſi molliter volans eſt dictus.nam molli pēna ꝛ q̄ſi immobili mouetur ſup aera:ꝛ vix leui tactu in volādo aerem mouere videt̄.eſt auis patiens laboris ꝛ doloris.nam cuculos in ſcapulis ſuis ſuſcipit: ꝛ ne per lōga itineris ſpatia fatigati deficiāt a partibus hiſpanie ſecum ducit vt dicit Jſidoꝛ. eſt aūt auis rapax ꝛ audax in minimis:ſed timidus eſt in magnis: ꝛ volucres ſylueſtres inuadere nō audet:domeſticis inſidiari nō timet:pullis ēt inſidiat̄ vt rapiat:ꝛ quos incautos reperit ſtatim necat:cadaueribus ꝛ rebus immūdis veſcit̄:ꝛ pro modico ventris paſtu ↄ eſcam circūfertur:a viſo impetit̄:ꝛ a minore ſe pp ſui puſillanimitatem ſupat̄.ꝛ miluus ab alijs auibus prede in iuuentute differre nō videt̄:ſed quanto diutiuſ venit tāto naturam ſuam magis degenerem oſtēdit.Jtem qdam eſt genus milui qui in principio aues rapit:inteſtina aialium deinde comedit:ꝛ tādem vix muſcaſ ꝛ vermes arripit.ꝛ vt dicit Ariſto. ad vltimum fame perit.Jtem eſt auis impia circa pullos ſicut vultur.dolet eniꝫ qn̄ videt eos impinguare:ꝛ vt marceſcant roſtro eos ꝑcutit ꝛ ſubtrahit cibū:vocem hꝫ querulam famis nūciam.nam qn̄ eſurit voce querula cibum querit.

Q̄ō. 28. A

De vulture q̄dā pulchra.

ℂ Nūc aūt de vulture dōm eſt qꝛ de eo littera agit.vultur a volādo tarde dr̄ vt dicit Jſi.12.Ethi.magnitudine enim corporis precipites volatus nō hꝫ. Hos qdā dicūt in quadam ſpecie coꝝ nō miſceri:ꝛ ſine ↄcubitu ↄcipe:ꝛ ↄcipi generare atq; gigni:natoſq; eos dicūt viuere cētum annos vt dicit Jſido.

Vultur eſt auis impia ↄ filios.

hec auis eſt impia ↄ filios ſicut miluus. ſi enim viderit ſilios ſuos impinguari roſtro eos ꝛ pedibus ꝑcutit:vt ſic fiāt ex dolore ꝛ morſibus macilēti vt dicit Pli. Jtem dicit idem ꝙ maior viget ſenſus olfatus in hac aue.vidēt enim ꝛ ſentiunt odore cadauera a remotis.exiſtētes eniꝫ vltra mare cadauera ad has partes exiſtētia ſentiūt:ꝛ eↄrio.vn̄ exercitum ſeqtur vt hoium ꝛ equoꝝ cadaueribus ſatiet̄.

Signa ꝑlij futuri

ꝛ ideo ſm augures vbi ↄueniūt ꝛ circumuolāt multi vultures: eſt futuri prelij preſagium: qd aliquo ſenſu preſentiūt affutuꝝ.

Venatio vulturis

Jtem de vulture dicit Ariſt.li. de aialibus.vultur pugnat cum herodio volādo ſup ipſuꝫ:ꝛ qn̄ deuincit comedit carnem crudam eius:ꝛ ideo pugnat ↄ alias aues pp cibum.venat̄ aūt a meridie vſq; ad noctem:ꝛ ab ortu ſolis vſq; ad tps illud in ſilētio requieſcit.

Vultur fame moritur.

ℂ Jtem qn̄ ſeneſcit vultur elōgat̄ roſtꝝ eius ꝛ incuruat̄ in fine:ꝛ tādem fame morit̄.Dicit autem Ariſt.ibidem ꝙ hoc ei accidit qꝛ ſm errorem antiquoꝝ putat̄ fuiſſe aliqn̄ hō ꝛ erat impius qbuſdam peregrinis . ſed hoc eſt ſupſtitioſum.Dicit ēt ibidem ꝙ qn̄ aliqd ſupeſt de cibis illius nō reliqt illud auibus alijs ſicut agla:ſed reponit illud in nido ad cibādum pullos ſuos:qm̄ nō de facili cibum acqrit. nidificat aūt in altis mōtibus ꝛ depreſſis.ꝛ ſi viderit aliqd volitās ↄ pullos ſuos ꝑcutit ꝛ fugat illud: ꝛ nutrit filios ſuos quouſq; poſſint volare:ꝛ tunc eijcit illos a nido: ꝛ vetat eos appropinquare ſibi:nec vnum par vultuꝝ ꝑmittit aliud par vultuꝝ ſubin

trare

Almachel qd sit.

trare locum suum. Item Arist. ibidem ait. almachel est species
aquile fluuialis ⁊ timet vulturē ⁊ fugit ad aquā. vultur autē cir
cūuolat a remotis: ⁊ cum sit acuti visus aspicit qñ auis illa exit
aquā: ⁊ tunc rapit illā. est eniȝ vultur auis fetida ⁊ imunda cui⁹
caro est durissima ⁊ mali saporis ⁊ grauis odoris. ⁊ iō ad esum
est inutilis: de facili pro cadauere terrā petit: ⁊ cuȝ descendit de
terra iterū vix ascendit vt dicit Gregorius. alte volans cadauer
⁊ infinū aspicit: ⁊ pro amore cadaueris ad ima d sublimitate se
submittit: vt dicit ibidē. cū aūt ab aliquo impetit̃ ꝫ ventuȝ alas
percutit: ⁊ sic venti adminiculo poti⁹ q̃ꝫ robore ab infimis se in
aera tollit. Dicit aūt plinius li. 19. capi. 13. vultur inter aues ser
pentibus repugnans est. nā si pēne eius vrant̃ fugiunt serpētes
odore suo. Quedā etiā idē plinius dicit de quoꝝ veritate nō in-
sisto. s. cor vulturis reddit se portātes a serpētib⁹ ⁊ a feris tutos.
Itē cor eius ligatū in pelle lupi vel leonis fugat demones. item
pēna ei⁹ ligata pedi sinistro pturiētis velociter a partu liberat.
sed celerius soluēda est ne interiora post ipm fetū cōsequāt̃: vn
guentū factū de adipe vulturis ⁊ oleo hircino ⁊ cera neruos cu
rat: inmēta sanat. pes eius dexter alligat⁹ pedi sinistro dolenti
sanat ipm. ⁊ silr sinister pes ei⁹ sanat sinistrū dolentē. itē lingua
ei⁹ sine ferro abscisa ⁊ i pāno ligata nouo dr̃ efficere hoiēȝ gra
tiosum ⁊ ad ipetrandū ab alio hoie qcqd petit. cinis ossium ei⁹
cōbustoꝝ mixtus cū celidonia datus aīalibus eorum sanat mor
bos sicut ait plinius vbi. s.

Nota mirabiles virtutes vulturis: q̄ an vere sint tibi excogitandū relinquo. Virtutes membroꝝ vulturis.

Qō. 29. A Quedaȝ d coruis scitu digna.

❡ Amplius aūt qꝛ in lr̃a d cor
uo ⁊ genere suo agit̃ de eo dōm est. coruus. n. siue corax a sono
gutturis nomē hꝫ vt ait Isidorus. coruus pulloꝝ suoꝝ ora hian-
tia respicit: qbus cibū prius nō ministrat nisi cū pēnaꝝ nigredi-
nē similitudinē coloris sui cognoscit. postq̃ꝫ nigrescere incipiūt
totis viribus eos pascit vt dicit Isido. dnr̃ aūt pulli coruoꝝ ro-
re celesti pasci q̃ꝫdiu bñficio etatis nō hñt nigras plumas. non
eni paternis escis: sed celestis roris bñficio sustētantur vt dicit
Augustinus. Petit eni coruus in cadaueribus mortuoꝝ loca oc
culta vt dicit Isidor⁹. est ēt auis clamosa ⁊ diuersas format vo
ces vt ait Isidorus. ^solus enim iter aues. 64. hꝫ vocis mutatio
nes vt ait fulgentius. est ēt auis dolosa res furto subtrahens in
locis abscōditis. est ēt imunda auis cadaueribus insistens ⁊ de
venenosis ⁊ imundis rebus cibū querens. Est ēt sm augures q̃ꝫ
dam vim presagij ⁊ diuinationis hñs. ⁊ iō apud gentiles coruus
fuit inter aues appolini cōsecratus vt dicit martianus. Item de
coruis dicit arist. lib. 6. de aīalibus ꝙ femine coruoꝝ sole cubāt
sup oua ⁊ masculi deferunt eis cibos: ⁊ pullificant plures pullos
⁊ cubant diebus. 20. ⁊ deijciūt aliquos pp multitudinē: qꝛ aues
que multos pullificant ꝓijciunt multos a se. idē li. 8. de aīalib⁹.
pugnat coruus niger cū asino ⁊ tauro ⁊ volat sup ipsos ⁊ nocet
eis pcutiendo cū rostro ⁊ pungit oculos ipsorū. Itē ibidē. coru⁹
niger amicus vulpis pp hoc pugnat cū qbusdā bestiolis vt iu-
uet vulpem. itē ibidē. corui pugnant ad inuicē pugna forti ⁊ per
cutiunt se ad inuicē rostris ⁊ vnguibus: ⁊ victus obedit victori
victoria forti. vt ibidē aristo. Itē solus coruus in medijs estiuis
feruoribus ꝫ nām aliarū auiū ouat ⁊ pullificat fetus suos.

Iuxta illud ps. q dat iumtis escā ⁊ pullis coruoꝝ inuocantibus eū.

^Quot mutationes vocis hēat coru⁹. qꝛ 64.

Qō. 30. A Quedaȝ de struthione pulchra.

❡ Nunc aūt qñ de struthione in lr̃a sermo est: de eo tangendum
erit. struthio a greco vocabulo nomē assūpsit vt dicit Isidorus.
12. ethi. eo ꝙ cū corp⁹ hēat aīalis: pēnas hꝫ vt auis. hꝫ aūt duos
pedes ⁊ rostrū sicut volucres. sed pp ponderositatē sui corporis
cū auibus in aera nō leuat̃. ouat ēt sicut auis: sed oua sua fouere
negligit q̄ proiecta in arena fotu pulueris aīantur vt dicit Isi-
dorus. Itē aristo. in li. de aīalibus de struthione ait. struthio as
similat̃ aui quoad qd q̄drupedi: qꝛ in aere nō leuat̃. ale enim
eius nō sunt cōuenientes ad volatū. ⁊ quia est sicut auis multas
plumas hꝫ in pte inferiori corporis: ⁊ hꝫ pedes sicut volucris: ⁊
vngues scissos sicut vngule q̄drupedis. cuius cā est qꝛ magnitu
do corporis sui assimilat̃ quadrupedi ⁊ nō aui. tāte eni caliditā
tis est ꝙ ferrū deglutit ⁊ digerit ⁊ ꝯsumit. iō sm auicēnā. nā q̄
in oibus est ꝓuida dedit ei facere oua maxie ⁊ durissime teste:
vt circa eorū generationē occupatus calor tēperatus ⁊ non ni-
mis intēsus eēt vt induceret cām pp quā ista aīalia cito morerē
tur. alias ꝓprietates tangit Gregorius sup Iob. c. 33. dicēs. plu-
me struthionis similes pēnis herodij: sed nō in virtute. pēne. n.
similitudinē hñt: sed nō volatus celeritatē: ad volandū alas eri
git: sed a terra in altū se nō suspēdit. raris pēnis induit̃ ⁊ in ma
gno corpore grauat̃. Itē qñ venit tp̃s vt oua pariat ad stellas q̄
dñtur virgiliade vel pliades aspicit. non eni ponit oua nisi qñ
illa cōstellatio oritur vel ascendit. cum aūt viderit stellam circa
mensem iunij terrā fodit vbi ponit oua sua in sabulo ⁊ coope-
rit ea atq̃ꝫ tegit. cū aūt ea relinquerit statim obliuiscit̃ vbi ea po
suit ⁊ nunquā vltra ad ea reuertit̃: sed calefacta arena feruore

struthio est sūme caliditatis.

Quo tpe ⁊ qñ struthio pullos pullificat.

solis abscōdita ibi oua excoquit: ⁊ ex ipsis pullos procreat atq̃ꝫ
producit. cū aūt fracta testa pullus eductus fuerit: tūc mater ipȝ
recolligit atq̃ꝫ nutrit. ⁊ quē in ouo cōtēpsit egressum de ouo re-
cognoscit. iō dr̃ ad btm̃ Iob. indurat̃ ad filios suos q̃si nō sint.
Itē struthio nāliter equū odit: ⁊ in tātū ei ꝯtrariat̃ ꝙ equus eū
sine timore videre nō pōt. ⁊ si occurrerit equus ꝫ eum: quasi ꝫ
hostē alas erigit ⁊ alarū ꝯcussione ipm fugat.

Qō. 31 A Quedā de noctua.

❡ Nūc ve-
ro qñ de noctua in lr̃a dr̃ de ea quoq̃ꝫ subiungamus. noctua ē
q̄ alio noie nicticorax dr̃. ⁊ est noctis coruus sic dictus qꝛ noctē
amat. naȝ de nocte volans cibos q̄rit: ⁊ querendo clamat: cuius
clamor est volucribus odiosus vt ait Isidorus. 12. ethimologi.
est ēt auis lucifuga ⁊ solem videre nō pōt. sepulchra ⁊ mortuo
rū loca inhabitat ⁊ frequentat: in parietibus ⁊ locis rimosis ni
dificat. oua colūbarū ⁊ monedularū frangit ⁊ deuorat ⁊ cū eis
pugnat. hec dr̃ noctua q̃si de nocte acute tuens. de nocte autem
videns exorto splendore solis visus eius hebetat̃. hāc insula cre
tensis nō habet: ⁊ si aliunde ibi venerit morit̃ sicut ait Isidorus
vbi. s.

Qō. 32 A De accipitre q̄dā memoratu digna.

❡ Qm̃ autē sequētibus ordinē littere larus auis
obijcit̃ de eo dōm erat. sed qꝛ iam sufficiēter dictū est. sequitur
dōm de accipitre qui est in ordine cōsequenti accipiter est auis
regia que plus aīo q̃ꝫ vngulis est armata. ⁊ qḋ ei in quantitate
corporis nā denegat: hoc ei in viribus ⁊ animi audacia recom-
pensat vt ait Isido. ethi. 12. est ēt vt idem ait auis alijs auibus
capiendis auida: a quaꝝ acceptiōe ⁊ preda accipiter. i. raptor est
vocat⁹. de hoc ēt Ambrosius in exameron. accipitres circa suos
pullos sunt crudeles: qꝛ cū sunt habiles ad volanduȝ cibos eis
subtrahunt ⁊ pcutiendo ad modū aquilaꝝ: de nido exire cōpel-
lunt: qꝛ eas cū trepidant ad predā excutiunt: ne adulti facti tor-
pescāt aīo ⁊ magis cibū querē pvigorē animi cōsuescunt. Ut di
cit beda ⁊ Ambrosius sunt qdaȝ accipitres predones aeris tm̃:
qdā vero tm̃ in terra sicut aqle vt dicit aristo. lib. 6. de aīalib⁹.
primi aues volantes tm̃ rapiunt. Scd̃i aues tm̃ exñtes in terra
percutiunt ⁊ inuadunt. ⁊ inter hos columba discernit sic̃ supra
dictū est de aquila.

De laro dictū est i. q. 10. ⁊ vbi dictū ē d coro qꝛ larus coruus marinus est.

Est igitur accipiter auis calida ⁊ sicca mo-
le carnis depauperata: pennaꝝ plumarūq̃ꝫ varietate decorata.
struthioni enim in pēnaꝝ decore simillima est. sed magnitudine
⁊ animi magnanimitate impar est. sūma enim celeritate nūc in
aera se leuat ⁊ ascēdit intātū ꝙ hoīum aspectibus se subtrahit.
nūc vero inferius in predam ruit. pectus accipitris est acutissi-
mū: modica tamen carne est munitum vt dicit aristo. lib. 14. de
animalibus. quāto pectus eius magis ē acutū: tāto melioris est
volatus: qm̃ si hr̃et multū latum pectus moueret ante se multuȝ
aeris: ⁊ esset grauioris motus. carnosum autem est: quia acutuȝ
debile est nisi habeat coopertorium ex multa carne sicut ibidem
dicitur. maxima itaq̃ꝫ est eius fortitudino in vnguibus pectore
⁊ rostro quo statim petit: ⁊ cerebrū terebrat prede sue. huius aūt
fel medicinale est ⁊ vtiliter in oculorum collyrijs admiscetur. vi
sum enim acuit ⁊ oculorum albugines destruit ⁊ consumit: simi
liter ⁊ fimus eius. Item habet hoc proprium accipiter vt dicit
Gregorius ꝙ in senectute qñ sentit se pēnarum pondere pre-
grauari: expandit alas suas contra solem flante austro: ⁊ sic re-
pente aura ⁊ solis calore aperiantur pori quibus apertis excu-
tit alas: ⁊ sic veteres exeunt pēne ⁊ noue succrescent. ⁊ sic noui-
tas pēnarum ipsum efficit ad volandum aptiorem.

Accipit̃ qd sit.

In quo cognoscit̃ bonitas accipitris.

Duo gña accipitrū.

❡ Item
sunt duo genera accipitrum. quidam est domesticus ⁊ quidam
syluestriȝ. qui domesticus est syluestres rapit aues ⁊ eas raptas
domino suo derelinquit. syluestris enim domesticas capit aueȝ.
Indignantiȝ autem nature est accipiter. vnde si predaȝ quā im-
petit casu aliquo non rapit: vix die illa ad manum domini sui
redit.

Dieta accipitrū q̄lis.

❡ Debet autem accipitrum dieta. i. cibus ordinata esse:
scilicet nec nimis tenuis nec nimis lata. abundanti enim cibo
impinguātur ⁊ insolescunt: vel pigrescunt: ⁊ ad reclamatorium
venire dedignantur. Si vero fuerit victus paucus deficit vir-
tus ⁊ robur accipitris ⁊ impotens efficitur ad accipiendam pre
dam. Similiter oculi talium auium tegi debent ne visis auibus
de manu gestantis euolent cum ad illam predam anhelēt. ideo
quibusdam laqueolis pedes illorum illaqueantur: ne libere ad
quamlibet efferantur auiculam. gestantur in sinistra manu: vt
de manu dextera gestantis aliquid suscipiant quo alantur.
❡ Seruantur autem accipitres domestici ⁊ mansueti imutato
rijs a pennis veteribus exonerandi: vt sic iuuentute ⁊ de-
core renouentur. datur ei cibus de carne aliqualiter vene-
nosa vt sic facilius mutentur. accipitres enim maxime le-
dit fumus vt dicit Beda. ideo eorum mutatoria a locis fu-
mosis debent esse remota ne eorum corpora fumi amaritu-
dine ledantur. ⁊ ne penne ipsorum ex fumi nigredine infi-

Beda.

Qō.33 A Quedā de bubone.

clank:carnibus recentibus ꝛ sanguinolentibus cibantur:ꝛ solent eis dari corda auium ꝫ prędank.ꝫ diu enim viuūt ꝛ potentes sunt ad prędandū diligunk a suis dñis ꝛ sup perticas reponūtur:ac in manibus gestank ꝛ nutriunk.Cum vero moriank inutiles reputank:nec comedunk carnes eoꝝ ſz super sterquiliniū ꝓiciunk. ¶Consequēter aūt ſm ordinez lre de bubone dōz est.bubo a sono vocis nomē hz vt dicit Jsido.12.ethimo.ē auis feralis.onusta gdē plumis:sed graui semp detēta pigritia. debilis est ad volandū:in sepulchris die ac nocte versak:sp comorans in cauernis:deinde malū omē prętēdere ferk.nā in vrbē visus solitudinē prętendere asserūt vt dicit Jsido.Item de bubone dicit aristo.lib.8.de aīalibus monedula ingt pugnat cū bubone.bubo nāq; debilis est visus apud meridiē:clariꝰ videt p noctē ꝫ per diē.ꝛ pp hoc monedula que est cozuicini generis capit ouа bubonis ꝛ comedit ea p diē ꝛ bubo comedit ouа monedule p noctē:qz monedula per diē fortior ē ꝫ p noctez.bubo aūt magis in nocte ꝫ p diē vz.alie aues volāt p diē in circuitu bubonis ꝛ deplumant ipm.ꝛ pp hoc aucupes cū eo deprędēdūt alias aues.pugna aūt istaꝝ auiū ficut ꝛ bestiaꝝ nō ē nisi pp cibū ꝛ mansionē.huiuꝰ auis frequēs vlulatus p noctē apud augures presagiū est mortis.bubo stercoribus ꝛ alijs imundicijs pascit. ab alijs volucribus odio hr.tēpla nocturno tpe frequentat vt ō oleo lāpadū satiek:in pennis tū ꝛ non in rostro auibus prede similis vr.sed in animositate ꝛ virtute penitus dissimilis est. qñ aūt ab alijs auibus ipugnak resupinum se vertit ꝛ rostro et pedibus se defendit.mures ꝛ vespertiliones venak ꝛ comedit ꝛ ō nocte euagak ꝛ circūuolat:p diē vero in parietū rimulis se absc̄ondit.

Qō.34 A De mergulo q̄dā pulchra.

¶De mergulo aūt vt lra exigit nūc dōm est. Mergulus ab assiduitate mergēdi nomē assūpsit.sepe eni dimisso capite auraꝝ signa sub fluctibus colligit.ꝛ ante venientē equoris tēpestatē cū clamore littus petit.nā in pelago grauissimā esse tēpestatē certissimū est qñ mergali fugiūt vt dicit Jsido.12.etbi. mergulus in arundinetis sup ligna pauca nidificat:ꝛ miro quodā affectu nāe pullos nutrit ꝛ educat:q mox nati mr̄em sequunk ꝛ varias pelagi vndas ascendere ꝛ descēdere nō verenk.vermes aquatiles ꝛ pisciculos ad sui ventris satietatē ꝛ ingluuiem venak.In hyeme pp paucitatē motus ipinguank:in estate autē pp libertatē volatus carnibus ꝛ pinguedine depaupank.qñ au tē illū auis rapax psequit ad aquā refugiens mersionis bñficio liberak.

Qō.35 A Quedā de ibide q̄ ciconia dr.

¶Ordo nūc est de ibide que ciconia est dicere.ciconia vel ibis est auis fluuialis q̄ seipsam purgat rostro suo:qz qñ cibor multitudine sentit se grauatā aquā marinam intra rostrū recolligit quā p annū ad interioza transmittit ꝛ infundit.q̄ remoliendo cibi cōpacti duriciē:ꝛ mordicādo intestina supfluū expellit ꝛ eijcit.hec auis serpentū ouis vescit.ex eis gratissimaz escam deferens pullis suis vt dicit Jsid.12.etbi.Ciconia quasi cū cana dr qz rostro pcusso q̄si cū cana sonitus reddit.veris est ēt nuncia ꝛ in suo aduentu p̄dicat tpis nouitatē.serpētibus ē inimica:rostro eni eos pcutit ꝛ interficit deuorat ꝛ deglutit:societatē humanā diligit.iō sup domos ab boibus bitatas nidifi care ꝛsuenit ꝛ nidū suū primū nisi fuerit inde eiecta nō dimittit de facili.sed in suo recessu circa hyemē terra replet nidū suū ꝛ cū luto virgulas nidi ꝛ spinas cōpaginat:ne alige ventus tēpestuosus euz ēt in hyeme deiciat:aut dissoluat.in reditu autē suo in vere eūdē obtinet ꝛ renouat:ꝛ ab alijs nidū occupare volentibus ꝓtegit.Viuente femina masculus secū aliā ad coitū nō sociat.sed quoad gñatiōis effectū femine fidē seruat.in qua si masculus aliquo casu adulteriū senserit vltra cuz ea nō cobabitat. sed eā rostro si potest nimis verberat atq; necat vt dicit arist. alibi q̄ in nido masculus feminam nō calcat.ꝛ incubādo super ouа masculus ꝛ femia p vices seruāt:pullos suos miro affecto diligūt ꝛ custodiūt:ꝛ ex assiduo accubitu sup eos plumas pdūt. masculus qñ est in pascuis femina nidū seruat.ꝛ ēcōtrio.Jtez vt dicit Ambrosiꝰ:ciconie maria trāsuolant ꝛ collecto agmine ad ad regiōes calidas simul volāt.ꝛ i suo discursu comites hñt cornices q̄ ipsas p̄cedunt ꝛ q̄si ciconijs ducatū prębētes ō aues eis infestas ꝓ viribus se opponunt:vt dr in exameron.quānis aūt aīalia venenosa comedant vt ranas ꝛ serpētes:tū venenū näz eaꝝ nō superat nec mutat.idē enim illis est refectio ꝛ nutrimentū qō multis boibus ꝛ alijs aīalibus venenū est.vi enim calozis qui in eaꝝ interiozibus dñat virtus veneni superat ꝛ extingui tur:a pullis quoq; suis in senectute pascunk.nā nimia illis circa filios suos est pietas ꝛ iō quātū tps expendunt in fetibus educādis:tātū ipse a pullis vice reciproca nutriunk.vt eni dicit Ambrosius.qñ prio pulli nascūt crura ꝛ pedes ꝛ rostra hñt admodū valde nigra:sed deposita paulatim nigredine rubere tanto plus incipiant quāto plus quotidie senescunt. ¶Nūc de cygno iuxta p̄cedētem ordinē dom est.cygnus latine:olor grece dr q; totus sit albus in plumis suis.nulli eni inueniūt cygnū nigrū olor aūt grece totū dr vt ait Jsido.12.ethimo.cygnus a canendo est dictus qz carminis dulcedinē modulatis vocibus fingit.iō aūt canit dulciter qz collū longū ꝛ reflexū hz.ꝛ necesse est vocē eluctantē per longū ꝛ reflexū iter varias reddere modulatiōes.Ferk aūt hiperboreis mōtibus canentibus citbareis cygnoꝝ pullos aduolare de nidis ꝛ apte ꝛcinere vt ait Jsidorus. ſm martianū ꝛ Ambrosiū:bonū presagiū eventurū existimant si cygnus in nauigādo canit vt ait eunuchus.cygnus in auspicijs semp letissimus ales.hunc optant naute qz non se mergit in vndis:ꝛ iō fuit appolini consecratus:vt ait martianus.in alis eius maxima est fortitudo.Cygnus qñ est i amore q̄rit feminā ei per cōplexionē colli blandit q̄si eā attrabat ad se:ꝛ cōiungit collum suū collo femine colligendo.post coitus vero semina petit mare ꝛ fugat ipm.balneant aūt se femina post coitū filr ꝛ masculus anteq; sumat cibū.instāte aūt morte pena inflicta cerebro canit:ꝛ ō aliozū aīantiū ꝛsuetudinē pro gemitu cantū reddit vt dicit Ambrosius.plumā hz cādidissimam oi nigredine vel colore alio carētē:carnē vero hz nigrā ꝛ ad digerendū durā.collo in ꝓfundo aque merso q̄rit cibū suū ꝛ incidit cū piscibus nutritus ipsos nō comedit.iō si panis vel esca ei ꝓiecta fuerit piscibꝰ ipsum sequētibus tradit:ipse de herbis ꝛ radicibus victū suum q̄rit.pedes hz nigros ꝛ latos ꝛ clausos natatiōi valde aptos.quorū vno vtit pro remo in natādo:alio pro gubernaculo in regēdo.stagna ꝛ lacus inhabitat:ꝛ secus aquas nidificat:vbi semper pauca ligna ꝓiecta sunt:sup ouа cubat ꝛ pullificat:pullos solicite nutrit ꝛ educit ꝛ eis rostro ꝛ alis ꝛ fibillo suffragatur:ꝛ si ꝫs appropinquauerit inter pullos ꝛ auē appropinquantē se opponit.est aūt auis magne carnositatis ꝛ ponderositatis corporis:iō quietē diligit:ꝛ raro volat.tamen cygne syluestres volatu fozti collis extensis ꝛ pedibꝰ ad posteriora religatis ferunk: sed nō sunt tanti corpozis nec pinguedinis quāte sunt domiti:q iuxta boium habitacula sunt nutriti vt dicit martianus.

Cygni ō scriptio.

Qō.36. A Quedaz ō cygno q ꝛ olor vocitak.

Qō.37. A Quedaz de onocrotalo. Onocrotalus hz vētres.

¶Nūc aūt de onocrotalo dōm est. onocrotalus est auis sonum in aq̄ faciens.hz aūt quosdā sollicul̄os in gbus prio cibū recipit ꝛ receptuz in secundum ventrem mittit.duos enim habet vteros in vno tantū cibaria recipit.in alio tū digerit.primus est ꝓ veſiccula gutturis vt dicit Jsidorus. Onocrotalus dr auis cuz longo rostro ꝛ sunt duo gña:vnū aquatile:ꝛ aliud solitudinis. Qui aūt in aquis manet ē auis valde gulosa q rostruz in aquis mergens bozridū facit:ꝑcipue cū insidiat anguillis q̄s accepit ꝛ subito deuozat atq; in aluū mittit.deinde ruminat atq; fauces mouet:ac si cibū in ore receptū teneret. hec aūt in littore gescēs rostrū suū sursuz erigit ꝛ sic ipsius acumine ō insultū accipitris se premunit:vt sic securius dormire possit vt dicit Jsido.

Qō.38. A Quedaz de porphyrioe que auis pelicanus dr.

¶Post hec aūt de porphyrione dñs est dicere. porphyrion auis q̄dā est q̄ alio noie dr pelican9:ꝛ ē auis egyptia habitās in solitudine iuxta nilū.ꝛ sūt duo gña hui9 auis.vnū in aqs habitās cuius esca sūt pisces:alterꝫ ē in terra bitās in solitudine cuius esca sūt animalia venenosa sic̄ sūt lacerte ꝛ filia. oia q̄ pelicanus comedit prio i aq̄ pede tigit ꝛ intincta q̄si cū mānu pede ori applicat:ꝛ apponit. sol9.n.pelican9 p̄ter psitacū iter aues loco man9 pede vtitur. De pelicano dicit gl.ordinaria ꝛ Piero. pelicanus est amator filiorū suorum.cū enim gignit natos ꝛ incipiunt crescere parentes suos in faciem percutiunt:ꝓpter qō ipsos mater repercutit ꝛ occidit.tertia autem die mater se in costa vsq; ad effusionē sanguinis percutit:ꝛ sanguinem calidū super corpora natorum suorū effundit:cuius virtute pullus primus mortuus reuiuiscit. item glosa sup locū illum psalmi. factus sum sicut pelicanus ꝛc. ait. pelicanus filios suos dr occidere ꝛ tribus diebus lugere ꝛ tunc sanguine suū sup eos fundere ꝛ sic eos viuificare.Jtez alia cā mortis pullor pelicani assignat in libro de animalibus dicētalibus.cū dicit. est inquit in egypto auis que pelicanus dicit auis magnarum alarum ꝛ maxime maciei:qz quicquid deglutit emittit per secessum labricū.non hz intestinū:ꝛ ideo vsq; ad perfectam incorporationē non tz cibū:hanc näliter odit serpēs. propter qō dum pro pastu mater exit nidum ipsius per arborē pungit ꝛ interficit filios suos:super quos mater rediens dicitur lugere:ꝛ tertio die ō in pectore se vulnerat sanguinem super eos effundens illos a morte suscitat.ex sanguine autē sic copioso effuso debilitat mr̄.vnde pulli coguntur exire pro cibo quorū quidā näli affectu matrem debilitatam pascunt.quidam vero degeneres sunt ꝛ de mr̄e nullam penitus curaz gerunt.qō diligenter aduertens mater receptis viribus filios se pascentes

Ambrosiꝰ.

Nota.

Nota mirabile de suscitatione pelicāi.

Cā mortis pulloꝝ pelicani.

Qõ. 39. A De berodiõe seu falcone q̃dã pulchra. Nota ꝺ generositate berodiõis.

tes refouet ⁊ diligit: alios vero tãq̃ ignobiles ⁊ ingratos a se reijcit: secũ cõuiuere: aut pmanẽ nõ sinẽs. ¶ Post hec aũt de berodione dicere ꝺns est: qui berodion: aut berodius ꝺr. est eni berodius auis regia prede auida ⁊ manu gestantis assueta. ẽ aũt auis ad modũ accipitris aĩosa. pauce quidẽ carnis respectũ corporis sui ⁊ est multe plumositatis ⁊ iõ est leuissimi volatus: q; pauꝫ est i eo qꝺ aggrauat ⁊ multũ qꝺ erigit atq; leuat. iõ dissimilis est struthioni vt dicit Gregori⁹ cui⁹ similie sit ei in pẽna varia ⁊ colore. berodi⁹ magne est aĩositatis: acutissimi pectoris: ⁊ fortis vnguis ⁊ plus ledit prꝺã sup ipsam irruendo pectore q̃ eã pcutiat rostro vel vngue: tante est aĩositatis q; si predam prio vel scꝺo ipetu nõ arripit q̃si vindictã de se petit. vñ si sylue stris est: illo die vix prꝺã querit. si vero domesticus q̃si pre verecũdia euagat per aera ⁊ ad manũ gestãtis facilr non venit. ⁊ tũc multũ q̃si degenerẽ se estimat qñ de volucre quã ipetit nõ triũphat: vt dicit Gregorius sup psalmũ. Itẽ est auis q̃ inter oẽs aues prede bz affectũ piu; circa pullos sicut ꝺr in exameron: eodẽ inquit sedulitatis affectu quo ꝓprios filios pascit pari sub ministratõe pullũ ab aquila electũ: siue nõ cognitũ suscipit atq; nutrit. cadauera fugit: nec in famis vehemẽtia carnes putridas tangit. sed laboris patiẽs abstinẽdo expectat quousq; prꝺaz sibi cõgruam inueniat quã acquirat: vt ait Gregorius. berodius est auis que vulgo falco ꝺr. vel fulica vt idẽ ait gregori⁹.

Qõ. 40. A Quedaz ꝺ charadione. Ambro.

¶ Nũc aũt ꝺns est de charadrione ptrãsire. charadrion g grus ꝺr. a ꝓpria voce nomen assumpsit: talia eni voce sonat vt dicit Isidorus. est aũt auis magnarũ alarũ ⁊ fortis volatus: aeris alta petens vt videat ad q̃s velit pergere regiones vt ꝺr in exameron. ⁊ est auis diligens suã spẽm ⁊ in societate viuẽs bñs regẽ ⁊ ordine lr̃ato volans vt dicit Ambrosius. ductor aũt agminis q̃si castigãdo ⁊ arguẽdo voce ad rectos volat⁹ cogit agmẽ. ⁊ si forte rauescit succedit alia que supplet idẽ offiñ. grues eniz voce preconia terrã petunt vt quiescant ⁊ cũ sederint ad custodiã sui ordinant vigilias vt alie securius conquiescant: vigiles eni p vnũ crus stant directe ⁊ lapillũ tenẽt i pede: altero a terra suspẽso: vt si casu aliquo dormierint per casum lapilli excitent: vt dicit aristo. Itẽ grues in iuuentute sunt cinericij colozis: sed quãto plus senescũt tãto plus nigrescunt. ⁊ fiq̃ eaꝫ a societate se oberrauerit vociferando ꝓditas socias aduocat ⁊ regrit. grues ẽt qñ sup se venientẽ berodiũ vel accipitrẽ respiciũt rostrũ suũ supius erigunt: ⁊ put pñt cũ rostri acumine se defendiũt.

Qõ. 41. A Quedaz de vpupa aue i mũda. Nota ꝺ maleficos.

¶ Amplius autẽ de vpupa ꝺm est. vpupa eni vt dicit Isidor⁹ 12. etbimologiaꝫ a grecis est noiata eo q; stercora humana comedat: ⁊ fetenti simo nutriat. auis est spacissima ⁊ imunda cristis in capite exeuntibus galeata: semper in sepulchris cõmorans vel in simo: cuius sanguine figs se punxerit ꝺrmitũ pergens demones in somnijs se suffocantes videbit: cuius coꝛ malefactozibus valz: nã in suis maleficijs eo vtunt. Itẽ ꝺcit pbyfici q; cũ vpupe senescunt ita vt nec volare: nec videre queant: pulli earũ euellunt eis pẽnas inualidas ⁊ liniunt eis oculos berbarũ succis ⁊ fouent sub alis ꝺnec recrescãt plume eaꝫ. ⁊ sic renouate perfecte valent ⁊ vident clare sicut ⁊ ipsi vt dicit Isidorus.

Qõ. 42. A Quedaz de vesptilione.

¶ Nũc aũt de vespertilione attingendũ est. vespertilio a tpe nomẽ sumpsit eo q; lucẽ fugiẽs circũuolet in crepusculo vesptino ꝓcipiti motu attritus ⁊ tenuissimis brachioꝝ mẽbranulis suspensus. est autẽ aĩal simile muto ñ tã sonãs voce q̃s stridore spẽ similis volatilib⁹ ⁊ q̃drupedib⁹. qõ in aliꝭ auibus solet rarius reperiri. ꝺcit glo. sup Esaiã. c. 2. vespertiliones lucẽ fugiũt. ceci eni sunt sicut ⁊ talpe puluerẽ lingunt: oleũ ꝺe lampadibus sugunt ⁊ i rimulis parietũ se abscondunt: frigidissime sunt nãe: vñ sanguis vespertilionis linitus super palpebras nõ finit crescere pilos vt dicit cõstantinus. ⁊ hoc fortasse est: qz sua frigiditate oppilat pozos qb⁹ oppilatis nõ recrescũt pilli.

Qõ. 43. A Quedaz de locustis ⁊ vñ nomẽ sũ pserit.

¶ Dõm aũt est nunc de bruco. Sed qz brucus ⁊ attacus ⁊ accellabus: ac locusta ad idẽ ptinẽt: de eis simul ꝺicẽ. locusta est ꝺicta eo q; pedib⁹ est longa vt basta: ⁊ iõ greci eã astagon vocãt vt ꝺcit Isidorus. 12. etbimolo. locusta regẽ nõ bz ⁊ tñ ordinate pro gredit ꝓ turmas suas vt ꝺr. Prouerbio. 20. c. i gl. mutuo se deuozant locuste. nã maiozes mãducant minozes. In estate apparent: in byeme vero latent: iõ longioza bñt crura posteriozꝫ q̃ anteriozꝫ. ⁊ sicut ꝺcit gl. sup Jobelẽ locusta ꝓ est accellabus ⁊ postea crescẽtibus alis fit locusta. ⁊ post ledit plus in iuuentute qñ est accellabus q̃ in senectute qñ est locusta: os bz quadrãgulũ ⁊ pro cauda aculeũ bz: crura sua sunt replicata ⁊ inde reflexa: germina arbozũ ⁊ herbaꝝ radicitus comedũt a vẽto australi gliantur ⁊ ad volãdũ incitant. in vento aũt septẽtrionali moriunt: locusta in saliendo se erigit: ⁊ in erigendo cadit. de floribus amigdaliniꝭ ipinguant locuste. Locusta ꝓ maiozi pte venter est ⁊ iõ insatiabilis est: ⁊ vnicũ bz intestinũ qõ fame ⁊ imundicia semp est repletuz. sed quãdiu viuit semp esurit: ⁊ figd inuenit viride comedere nõ desistit: modico frigoze q̃si mozit ⁊ cõsopit. sed caloze solis reuiuiscit ⁊ ex eius stercoze vermes generant.

Qõ. 44 A Quedã de mustella.

¶ Nunc de opbimaco dõm est. sed qz de eo iam est ꝺictũ ad alia trãseũdũ est. s. vt de mustella ꝺicamus qõ mus longus ꝺr. vt ait Jsidorus. 12. etbimo. nã telon grece longũ est dcñ latine. hec ingenio est subdola in domibus in qbus nutrit catulos transfert: de loco ad locũ sedẽ mutat ne eius locus ab aliquo deprehẽdat: psequit serpẽtes ⁊ fugat: mures odit ⁊ eos mãducat. Sũt aũt duo gña mustellaꝝ. Unũ ẽ sylueſtre ꝺistãs ab aliꝭ quã greci licidaꝫ vocant. Alter in domibus errãs. falsa aũt est illoꝝ opinio q; ꝺcũt eã ore cõcipere ⁊ aure partũ effũdẽ. huc vsq; Jsidorus. 12. etbimolo. Passeribus ⁊ aliꝭ paruis auibus insidiat ⁊ eoꝝ ouа transgluit: filios suos aliquos casu in latibulo lesos vel mortuos quadã herba sanat. imo vt ꝺr. suscitat vt ꝺcit plinius rutã comedit ⁊ eius succo se plinit: ⁊ tunc basilicum inuadit intrepida ⁊ occidit. ⁊ ꝺcit plinius li. 8. c. 22. vbi ꝺr. mustellaꝝ virtus basilicis exitio est cauernã basilici faciliter cognoscit quã subintrans ipm interimit: est aĩal multũ dormiens ⁊ p somnũ ſpiguat vt ꝺcit plinius li. 29. c. 1. s. mustellarũ duo sunt genera domestica ⁊ sylueſtris. vtriusq; fel valet ꝺ aspides. nam earũdẽ pudenda multũ fetent: ⁊ serpẽtibus fetidis ꝺriant: earũdẽ ẽt carnes ꝺicunt valere ꝺ venenũ. mustella eni cõbusta ⁊ in cineres redacta adhibent salubriter ⁊ est ꝺueniens ꝺ litargiã passionẽ. Ita ꝺcit aristo. lib. 8. de aĩalib⁹ q; mustella pugnat ꝺ serpentes qz vtriq; mures comedũt ⁊ est aĩal velociꝭ motus ⁊ corporis fleribilis atq; valde mobilis ⁊ instabilis odore: sagax dorsum bñs rubeũ ⁊ ventrẽ albũ: mutat aũt colorẽ. nã in qbusdã regionibus in aliquo tpe anni tota pellis eius cãdida est preter caudã: morsus eius malicioſus est filr virulent⁹: ẽt ei⁹ vrina fetida est fic vrina muris.

Qõ. 45 A Quedã de mure aĩali pusillo.

¶ Lõsequẽs ẽ de mure ptrãsire. mus ſm Jſi. etbi. ẽ aĩal pusillũ ab bũore dcñ ẽ: eo q; humore ẽre nascat. nã mus terra ꝺr. ⁊ inde bum⁹ ꝺcinat. iecur muris i plenilunio crescit sicut q̃dã maritima tũc augent⁹ que rursus ꝺcrescente luna minuunt. ꝺnr mures sozices eo q; in modũ serre rodunt ⁊ prescindũt. Mus ſm aristo. li. 7. de aĩalibus nõ potat ⁊ si potauerit morit. aĩal est guloſũ: iõ a modica esca decipitur cũ odore ei⁹ puocat. vrina ei⁹ fetida est ⁊ otagiosa ⁊ morsus ei⁹ venenoſus: cauda quoq; venenoſa est. de murib⁹ ꝺcit plinius li. 8. c. 38. sunt qdã mures pontici q; gregant pabulũ suũ in foueis suis ⁊ in byeme abscõdunt ⁊ latitant in cauernis quoꝝ palatũ in gustu sagaciſſimuz est ⁊ in olfatu in autũno masculus ⁊ femina spicas gregant ⁊ mutuo se onerant sup vẽtrẽ: p caudã aũt masculus femĩã sic onustã ad specũ trabit: exonerato autẽ fasciculo in cauernis: itez redeunt ad laborẽ ⁊ gregato fasciculo masculus sup dorsum suũ ponit: quẽ femina versa vice onerat ⁊ caudã eius ore tenẽs masculũ pertrabit ad cauernaz ⁊ sic onerẽ deferũt alterna vt ꝺcit ibidẽ. ¶ Itẽ muriũ diuerse sunt spẽs. nã quidã viuũt in domibus: ⁊ aliꝭ in cãpestrib⁹ in aquarũ ⁊ fluuioꝝ extremitatib⁹ cõmorant. gdã annũ dimidiant qz p dimidiũ annuz dormiunt ⁊ p dimidiũ vigilant sic glires qui sunt ſm plinij bestie nociue. in plurib⁹ tñ sunt ad medicinã apti: nã vt ꝺcit plinius li. 30. c. 6. muriũ cinis cũ oleo ⁊ melle aurib⁹ instillatus eaꝝ dolorẽ sedat: ⁊ fiq̃ aĩal aures itrauerit ꝑcipũ remediũ est fel muriũ cũ aceto tepido tẽperatũ instillare auribus. fimus eius ſm diascoridẽ cũ aceto tritus mundat allopicias: ⁊ custodit caput a casu capilloꝝ tritũ: ⁊ cũ vino in potu sũptũ ventrẽ miro mõ soluit: pellis eius recens calcaneo superducta valnera eius ad sanitatẽ pducit.

Muriũ varie sũt spẽs

Qõ. 46 A Quedã de crocodillo ordinẽ lr̃e consequẽtibus dõm erit. crocodillus a croceo colore ꝺictus est vt ait Jsidorus. 12. etbimo. est autem aĩal quadrupes in terra ⁊ in aquis valens: longitudine fere. 20. cubitorum dentibus ⁊ vnguibus immanib⁹ armatus. tanta est eni cutis eius: vt quãuis fortes ictus lapidũ a tergo recipiat nihil oino curat. nocte in aqua die in terra quiescit: ouа i terra fouet que ouа ouis anseris sunt maioza: masculus ⁊ femina vicem seruant. de hoc ꝺcit solinus impoliſtor. ca. de egypto. crocodillus aĩal q̃drupes ⁊ in terra ⁊ in flumine pariter valet: linguaz non bz maxillã mouet supiorẽ: morsus ei⁹ horribili tenacitate cõueniũt stipanti se petinatim serie dentium plerũq; ad. 20. vlnas eualescit qualia anseris edit ouа: metatur locum nido naturali prouidentia: nec alibi fetus ponit q̃ quo crescentis nili aque non possunt peruenire. in partu fouendo masculus ⁊ femina vices seruent: preter hiatum hominis armatus est: etiam

vnguium imanitate: noctibus in aqua degit: die humi acquiescit: circūdatus cutis maxima firmitate in tātū vt ictus quoslibet tormēto adactos tergo repercutiat. Scrophillos auis paula oū reduuias ciborū eius affectat os belue huius paulatim scalpit: ꝛ sensim scalpurrigine blandiente aditū sibi vsq; fauces facit. qō euidus cōspicatus penetrat belua populatusq; vitalia eorū exit aluo. Sunt delphines in nilo quorū dorsa serratas habent cristas crocodillos studio alliciunt ad natandū: demersiq; astu tenera ventriū subternatantes secant ꝛ interimunt. Preterea bitant in insulam nili boies forma perigui. sed audacia in tātū preditiꝫ vt crocodillis se ferant obuios: nā hec monstra fugientes insequunt formidant resistētes igit capiunt: subacti ēt inter aquas suas seruiunt ꝛ perdomiti metu ita obsequunt: vt immemores atrocitatis victores suos equitantes dorso vehant. hanc ḡ insulā ꝛ hāc gentē vbicūq; indicio odoris psenserint p cul fugiunt. in aqua obtusius vident: in terra aūt acutissime: in hyeme nullū cibū capiunt qñ ēt. q̄tuor mēses a pricipio brume inedia exigūt. de hac dr ibidem ꝙ crocodilli infesti sunt boibus in egypto. Sed cū solēnitas apidis olī egyptioꝝ celebratur crocodilli in sacerdotibus inducias hīt vt attrectant lauantes. verū. 8. die cerimonijs iā peractis velut reddita seuiēdi lnia solitam resumunt atrocitatē. dicit aūt plinius. nullū est aial qō ex tam pua origine in tātā crescat magnitudinem sicut crocodillus. quādiu enim viuit semp crescit. est autē aial valde gulosum ꝛ multū comedit. vñ qñ est saturatus iacet iuxta littus rutās pre repletione. dicit enī phylologus ꝙ si crocodillus inuenit boiez iuxta littus si pōt ipz occidit: ꝛ postea plorat sup eū ad vltimum aūt deuorat ipm. ꝛ dicit ꝙ ex isto simo fit vnguētū quo facies mulier fusificant vt senes ꝛ rugose ad tps iuuencule videant. de crocodillo multa Isidorus ꝛ plinius dicūt. ¶ Amplius aūt de migale dōm est. est enīz migale modicū aial ad modū mustelle gulosum rapax ꝛ dolosum. nā cū dolo rapit qō ventri postea cōmittit vt dicit glo. ordinaria sup istū locū. māsuetū se fingit cū aligo appropiquat ei ex timore: sed statim mordet: ꝛ venenum infundit. De migale dicit arist. in lib. de aialibus ꝙ equos ꝛ mulos resistit ꝛ eque pregnanti marie insidiat: pugnat ꝫ serpentes ꝛ tūc armat se ruta. ¶ Cōsequens aūt est nūc de chameleonte dicere qz est chameleon bestiola parua varietate colorū respersa: cuius corpusculū ad varios colores quos videt facillime ouersione variat. nec inuenit aliqō aial cuius corpusculū ita recipit colorū diuersorū imitationē. chameleon fm auicēnam est stellio: qz ad modum stelle lucet ꝛ murat. colores qz est aial timidū ꝛ pauci sanguinis colorē enī mutat. ꝛ est quadrupes bīs facie lacerte ꝛ vngues acutos ꝛ recuruos ꝛ corpus asperū ꝛ durū: cutē ad modū crocodilli. Itē dicit arist. li. 2. de aialib⁹. chameleon est aial paruū simile lacerte. cuius latera sunt oblonga perueniētia ad inferius sui vētris sicut lacerte ꝛ piscium: ꝛ mediū spondiliū dorsi eius prominet sicut mediū spondiliū piscis: ꝛ facies eius est sicut aialis compositi ex porco ꝛ simia: ꝛ hz caudā valde longā: ꝛ eius extremū est gracile valde ꝛ hz pedes reflexos sicut lacertuli. ꝛ glibet pedū diuidit in duo. ꝛ cōpatio vni⁹ pedis ad alterū est sicut pollicis bois ad residuū: manus ꝛ q̄libet ipsarū partiū diuidit in digitos ꝛ hz vngulas similes vngulis boū aliū. totū corpus eius est asperrimū. ꝛ oculi eius pfundunt ꝛ sunt magni ꝛ pfundi: ꝛ otinent a corio simili corio totius corporis eius: ꝛ nō cooperit ab ipso. ꝛ girat oculos suos frequēter circūquaq; ꝛ alterat color ei⁹ ꝛ insufflat coriū eius: ꝛ hz colorē declinantez ad nigredinē. sunt aūt in eo macule nigre. ꝛ hec varietio est in toto corpore eius ꝛ marie in oculis ꝛ in cauda. ꝛ est motus eius grauis valde ꝛ i morte est turpis coloris: ꝛ id qō est in corpore suo est modice carnis: parū enim hz nisi in capite ꝛ radice caude vbi hz modicū sanguis. silr hz in corde ꝛ in venis. qō pz ex erroribus ab eo factis in circuitu oculoꝝ: ꝛ eius cerebrum est ppe oculos. siquis aūt diuiserit corpus eius in duos pmanebit in opationibus suis p suū spīm ꝛ manet modicus motus circa cor: ꝛ nō hz splenē: manetq; in cauernis sicut lacerta. vsq; huc arist. Itē dicit plinius. 28. li. c. 8. Chameleon est aial simile crocodillo. solū curuatura dorsi ꝛ caude amplitudine distans. nullū aial eo pauidius estimatur: iō mutat color eius: ꝛ maxime cōtra accipitres. attrahit enim accipitres ad se volantes ꝛ prebet ceteris animalibus voluntarie lacerandos. caput eius ꝛ guttur si cum quercinis lignis accendant bymbē facere ꝛ tonitrua: democritus asserit. sed hoc veridet plinius. qualecūq; enīz sit animal inter mundana cōputat. vñ sup istū locū dicit beticius marcescit ꝛ pre infirmitate mansuetus se fingit. als tamē est crudele. Dr chameleon solo aere viuere sicut talpa ex terra: ꝛ alec ex vnda: ꝛ salamādra ex igne. vnde versus. Quattuor ex puris vitā ducūt elemētis. chameleon talpa: maris alec salamādra. terra alit talpā: flāma pascit salamandrā. vnde sūt alec cib⁹: aer chameleonti. de colorū mutatiōe in chameleonte dixim⁹ sup Deu. in. c. 13. assignantes non fieri aliquā veram mutationem colorīs in eo: sed ex repercussione aliorum colorū sup chameleontē hoc cōtingere: sicut ibi declaratū est ex fundamentis pspectiue artis. Dixit enī auicēna ꝙ ista mutatio fit propter timorē bui⁹ aialis qñ est timidū super oīa animalia. ꝛ sic in nobis est: qz color pmutat qñ timemus: aut erubescimus. in hoc aūt diffiniendū est ꝙ aut cōfitemur in chameleonte fieri mutatiōez colorīs ita ꝙ videat in eo color illius rei que sibi obijcitur: aut ꝙ ad aliquā rem visam pmutet color eius: sed non ad similitudinem colorīs rei obiecte sibi. Si aūt dicamus primū. s. ꝙ pmutet chameleon ad silitudinē colorū oīuz rerū obiectaꝝ: fm ꝙ cōiter dicit non poterit stare dictuz auicēne qñ timor quāuis in nobis causet quēdā colorīs mutationē ex subitanea fuga sanguinis a qbusdā membris ad aialia: tñ nō fit talis color in timētibus q̄lis est color rei quā vident. sed causat quedā palliditas ex absētia sanguinis colorantis ptes illas in qbus est. Si ergo eēt mutatio colorīs i chameleonte ad oēm colorē obiectarū rez ipossibile est ꝙ ex timore ꝓueniat. ꝛ tunc stabit necessario assignatio illa quā posuimus in Deutero. in. c. 14. Si aūt dicat ꝙ chameleon mutat qñ videt aliquā rē tñ non mutat ad colorem illius sed ad aliquē aliū. dicēdū est ꝙ fit ex timore ꝓpter fugā sanguinis sicut dicit auicēna. ¶ Nunc autē de stellione dōm est qñ de eo lra agit. stellio nomē sumpsit ex coloze. est enim bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modū stellaꝝ. de quo ouidius ait. aptūq; colori nomē sumpsit varijs stellatus corpore guttis vt dicit Isidorus. 12. ethimologiarū. vbi subiungit. stellio adeo scorpionibus est contrarius vt viso eo pauor bis incutiatur ꝛ torpor. plinius lib. 8. dicit ꝙ stellio maxime de roze viuit. ꝛ quāuis animal pulchrum ꝛ depictum sit: multū tamē est venenosum vt dicit plinius lib. 29. cap. 2. ex stellione pessimum medicamentū fit. nam cum fuerit mortuus in humo faciem eorum qui viderint lentiginē obducit: fel stellionū tritum in aqua mustellas dicit congregare. ꝛ est stellio genus lacerte reptile ꝛ quadrupes habēs pedes latos digitos scissos ad modum manus: quibus repit ad domorū ꝛ murorū rimas in quibus facit cauernas suas ꝛ mutat spolium suum sicut serpens vt dicit idem: ꝛ latitat in hyeme in cauernis: ꝛ bebetatur visus ei⁹. in vere autē exiēs de caverna sentiens defectum visus mutat locū ꝛ querit sibi locum ꝛ cauernam ad orientē: ꝛ continuo aperit oculos suos contra orientē quousq; in oculo deficeat humor ꝛ cōsumatur nebula que oculis caliginem inducebat. Sup libro Prouerbiorū cap. 30. glo. innuit ꝙ stellio est animal velocissimū tamē nō pēnatum: sed habilitate pedum reptit ꝛ fodit parietes domorum ꝛ murorū. Ulterius autē de lacerta dicēduz erat: qz tamē ad genus stellionis pertinet de quo iam dictum est non oportet vltra dici. ¶ De talpa igitur pertranseamus. talpa est quedam bestiola ad modum muris de qua dicit Isidorus. 12. ethimologiarum ꝙ fit damnata cecitate perpetua in tenebris. est enim absq; oculis. rostrum enim habet ad modum porci cuz quo terraz fodit ꝛ euertit de quo dicit Isidorus. ꝛ radices sub terra cōmedit. solem odit ꝛ fugit: nec diu potest viuere super terram: nigram habet pellem villosam ꝛ mollem: crura brevissima ꝛ pedes latos: ꝛ distinctos ad modum manus. de talpa autem dicit aristo. omne animal generans sibi simile habet oculos: preter talpam que nō habet oculos apparentes. sed siquis inciderit corium sub fronte inueniet interius vestigia latentium oculoꝝ: vt putauerunt aliqui ꝙ illud corium rumpit pre angustia quādo incipit mori: et tunc incipit aperire oculos moriendo ꝙ eos clausos habuit viuendo. de hoc plinius lib. 10. capitu. 59. liquidius audiunt talpe obrute terram denso atq; surdo nature elemento: ꝛ si hominem audierint fugiunt a remotis. De bis autez intantum dictum sit.

Delphines nili.

Crocodilli infesti sunt boibus in egypto.

Qō. 47 A Quedā de migale aſali paruo.

Qō. 48 A Quedā de chameleōte ac ei⁹ descriptio.

Aristo.

Plinius. Chameleō est pauidi⁹ aliis aialibus.

¶ Capitulum. xvj.

Locutusq; est dominꝰ ad moysen: dicens. Loquere filijs israel: ꝛ dices ad eos. Mulier si suscepto semine peperit masculum: immunda erit septem diebus: iuxta dies separationis menstrue: ꝛ die octauo circūcidetur

Auicēne opinio.

Qr chameleon mutat colozes.

Qō. 49. A Quedaz ō stellione ꝛ vñ nomē sū pserit. Isidoꝝ. Plinius Stellio qd sit.

Qō. 50. A Quedaz de talpa ꝛ eius ō scriptio.

Arist. de talpa.

Plinius

Purificatio puerpere.

5. di. ca. ꝰ q. 2. c. cū enim ꝛ cap. ad eius.

detur infantulus ipsa vero trigintatribus die
bus manebit in sanguine purificationis sue.
Omē sanctū nō tanget nec ingrediet in sanctua
rium: donec ipleātur dies purgationis sue.

Locutusq3. In superioribus egerat legislator de imū
dicia que causabat ab extra: hic autē agit
de illa que pvenit ab intra. ¶ Et dividit in q̃ttuor ptes sm q
sunt q̃ttuor imundicie. s. de imundicia puerpere: & de imundicia
Divisio eiusdē.
lepre. & d semine fluente ac sanguine. de scda in. c. seq. De tertia
j. c. 15. i prin. De q̃rta. j. 15. c. ad mediū. vbi dr (Mulier que re
deunte mense). Prima in duas: qm̄ prio agit de parientiū pol
lutiōe. scdo de eax purificatōe. Scda ibi. (Cūq3 expleti fuerint
dies). Iterū pria in duas: qm̄ primo agit de purificatione illa
rū que filios pepererunt. scda de eis q̃ filias genuerunt. scda ibi.
† (Si aūt feminā). Circa pricipiū dr. (Locutusq3 est domin⁹ ad
Hec est lex de parietibus
moysen dicēs). Hic ponit istud caput rōnis: qm̄ ea que. s. dicta
sunt ptinebant ad aliā narrationē. s. ad puritatē in cibis. hic au
tē de parientibus agit. vt g̃ inter hec diversitas appeat ponitur
istud caput rōnis. nec ex hoc scludit q ista fuerit alia locutio a
supioribus. s. facta p aliquā interpollationē. de quo magis dixi
† mus. s. 1. ca. (Loquere filijs israel & dices ad eos). Oēs iste le
ges soli moysi dabant: ipse aūt dēbat eas postea pplo pmulga
re. nō. n. decebat vt oia p se ds pferret vt declaratu3 fuit Exo.
20. c. & fuit ista lex de purificatōe parturiētiū data tūc cū taber
naculū factū est & nō decuit añ dari: q2 ista est lex de imundicia
q̃dā que sfiderabat respectu ingressus sanctuarij & in tangēdo
res sacras solū scd3 hr in lr̃a cū dr. oē scm̄ nō tāget nec igrediet
sanctuariū: donec ipleant dies purgatōis sue. sed añ hoc n̄ erat
fabricatū scūariū. g̃ nō erat necessariū dari hanc legem.

¶ An iudei obsuēt nūc istā legē d purificatiōe post ptū. Qō. 1.

A
Rñsi. ad q̃situ.

Queret aūt nūc aliqs de observatiōe hui⁹ legis an obser
uet nūc apd iudeos. ¶ Et rñdēdū est q de tpi
bus antiqs vsq3 ad xp̄i nativitatē & expulsionē iudeox de hier̄lz
nō fuit dubiū istā legē obsuatā fuisse. nā & in salvatore nr̄o xp̄o
h observatū est sic hr Lu. c. 2. cū dr. postq3 ipleti sūt dies purga
tiōis ei⁹ sm legē moysi tulerunt illū in hier̄lm vt sisterēt eū corā
dño sic scriptū est i lege dñi &c. in qb⁹ nō solū innuit q ista i xp̄o
tūc tpis observata sūt: s3 ēt q in oibus observabant. Nūc autē
dōm est q ista nō observant. nō qdē vt aliq ipiti dīt q iudei
ista observare nō audēt metu pncipū xp̄ianox: qm̄ ēt si pricipes
sub mortis interminatiōe eis ista mādarent nō obedirēt preeli
gētes mortē si eēnt veri emulatores pr̄nax traditionū. nā 5 legē
ē q iudei ista nūc observarēt. nā istd pceptū scernit duo. s. sacri
ficiū parietiū & abstinētiā ab igressu scūarij. neutrū aūt hox nūc
Preceptū h duo scernit.
pole ē. De prio qm̄ nulla sacrificia i aliquo loco offerri poterāt
nisi vbi iussisset dñs & eēt statut⁹ loc⁹ & hoc in terra pmissiōis:
nūc aūt cū ex̄ terrā illā sint nullaten⁹ offerre poterūt. iō nec qñ
erāt in terra pmissiōis poterant offerre sacrificia in oi loco: sed
solū i illo loco quē dñs elegisset vt hr Deu. 12. c. cū dr. caue ne of
feras holocausta tua in oi loco quē videris: s3 i eo quē elegerit
dñs in vna tribuū tuax offeres & facies qdcūq3 pcepi tibi. iō si
aliqs vellet in terra pmissiōis facē altare spālr i aliquo loco ad
offerēdū victimas pterq3 i loco quē dñs elegisset: hēbat tāquā
idolatra & alij isurgebāt i eū vt eū pderēt: sic d duab⁹ tribubus &
dimidia q̃ edificauerūt altare circa tumulos iordanis vt hr Jo
sue. 22. c. nō ē igit loc⁹ iudeis fabricādi altare nec offerēdi sacri
ficia cū sint ex̄ terrā pmissiōis & dñs nō elegerit aliquē istox lo
cox. g̃ lex ista q̃tū ad ptē illā in q̃ iubet q offerant dño q̃dā sa
crificia i emūdatiōe parietiū in terra ista a iudeis cōpleri nō pt.
¶ Cōsistebat ēt ista lex i abstētia ab igressu scūarij & a tactu sa
crarū rex. & q̃tū ad istā pticulā cōpleri nō pt: qm̄ ia3 n̄ est aliqd
scūariū ad qd accedē dēant: vel aliq̃ res sacre a qb⁹ abstinendu3
sit. iō ēt q̃tū ad h nō svat. iudei tñ sm q ab antiquo hūerūt q̃s
dā synagogas ēt qñ erāt in terra pmissiōis i qb⁹ solū audiebāt
vbū dei & nō faciebāt aliq̃ sacrificia: ita nūc hñt. & ista loca apd
eos aliqūo scā sūt: & in his conant ipsi obsuare hāc legē. s. q fe
mine parietes abstineāt ab igressu illax synagogax p tātū tps: q̃
tū hic iubent. nec tñ obligant ad h qm̄ nō sūt ista loca q̃ pñt vo
cari scūariū: & iō q̃uis hodie maneret ista lex possent femie iu
B
deox itroire in synagogas istas i tpe quo vetat hic accessus ad
Rl̄a de muliere pariente filios q̃to tpe ab
scūariū. & sic dd3 q n̄ obsuāt iudei nūc istā legē nec pñt. (Mu
lier si suscepto semine). Hic ponit rl̄a de mulierib⁹ q̃ pariūt fi
lios q̃to tpe abstinē dēant ab accessu scūarij. & dr q si mlier su
scepto semie peperit masculū imūda ē. in quo vr supabūdare il
la pticula si suscepto semie: qm̄ manifestū est q femie nō pñt cō
cipe nisi semē suscipiant a viris. ponit tñ sacra scriptura hoc ex
supabundāti: sic interdū circa q̃dā alia solita est facere.

stinere debebat ab accessu sanctuarij.

¶ An ista particula. s. mulier si suscepto semine ponat ad excusa
tionē btē virginis q̃q3 ipsa nō vteret hoc privilegio. Qō. 2.

Sciendū tñ q aliq volūt istā pticulā fuisse positā pp vir
ginē bñdictā q̃ xp̄m peperit sine semine & fuit
A
exēpta ab hac lege: cū tñ obsuauit tpa purificatiōis. nō fecit tā
Opi. quorūdā.
quā legi subdita eēt. s3 ex humilitate & ad tollēdū scādalū. na3 si
vidissent iudei q btā virgo nō observabat leges purificatiōis
aliax mulierx existimassent eā ex̄ oēm legē tāquā pfanā: & tēta
rēt eā punire pēa fractoris legis qd nō decebat. & eo mō xp̄s cir
Im pbatō. 1. rō.
cūcisionē accepit: q̃q3 nullū a quo mūdaret hēret pcm̄. ¶ Ad h
aūt dōm est q nō pt stare q2 si ista lex fuisset data spālr i ista pti
cula pp btā3 vginē oportebat q ei aliqd pfecisset: aliogn frustra
daret. qd absurdū est. sed nihil pfecit nec poterat ei pficere. g̃ n̄
fuit data pp ipa3. hoc p3 q2 dr hic. mulier si suscepto semine. si āt
p hoc debuisset excusari btā virgo oportebat q sstaret de ipsa
q scepisset filiū nullo semie suscepto. S3 hoc sstare n̄ poterat:
q2 oēs femine q̃ scipiūt nālr, prio suscipiūt semen. nec vnq3 alr
visū est. nec fieri vllatenus pōt. iō qñ btā vgo genuit salvatorē
existimauerūt iudei q ex semine scepisset. Vñ aliqui putabant
xp̄m fuisse natū ex aliquo viro adulterio: cū Joseph marit⁹ vir
ginis videret ipotēs ad generādū. & iō dicebāt eū ex fornicatio
ne genitū. sic hr Jo. 5. c. vbi iudei exprobrātes xp̄3 dixerūt. nos
ex fornicatiōe nati nō sumus. q. d. nō sumus nati ex fornicatiōe
sic tu. Alij aūt q sanioris ai erāt existimabāt xp̄m eē filiū ioseph
vt hr Luc. 3. c. cū dr. & ipse Jesus erat icipiēs q̃si annox. 30. vt
putabat filius Joseph. ois igit sive boni animi sive mali tpe
quo xp̄s natus est existimauerūt eū ex semine genitū. dato g̃ q
btā virgo nollēs observare legē purificatiōis aliax mulierx iu
uaret se ex hac pticula. s. mulier si suscepto semine, null⁹ sibi cre
deret pmitteret ei exēptā eē ab hac lege. qm̄ q̃uis nō defice
ret sibi ius: deficiebat tñ pbatio iuri. nō g̃ ds fecit apponi hanc
particulā ex hac cā: q2 sciebat q nullo mō btā virgo poterat ex
hoc tueri qn subiret legē aliax mulierx. ¶ Itē si ista pticula fuis
2. rō.
set expssa pp btām virginē ipsa tētasset imunē esse a lege puri
ficationis nollēs purgari sicut alie mulierē faciebant. sed h nō
B
factū est: q2 ipsa volūtarie se submisit legi. g̃ nō fuit pp ipsa3 ex
Obiectio.
pressa. ¶ Si dicas q beata virgo non tentauit exēptā esse ab
hac lege: q2 nō poterat probare se cōcepisse sine semine, nō stat:
q2 ds potuisset ad hoc facere miraculū vt patefieret hmōi cōce
ptus. & nō solū hoc potuisset: sed ēt debuisset facere vt ista par
ticula quā ipse poni fecerat in lege ad eximēdā btām virginem
ad legē cōem nō maneret inutilis, sic pro qbusdā alijs rebus mi
noris necessitatis deus sepissime miracula agit. non g̃ pōt dici
q ad hoc ista pticula fuerit. ¶ Dicet aūt aliqs q quāuis beata
An fuerit sveniēs q virgo hūit h pvilegiū ēt si illo nō vteret.
virgo nō potuit eximi a lege cōi aliax mulierx exn̄tibus eis que
extiterunt; ~~q tētasset exēptā fore~~: & q̃q3 nō deceret vt etiā ipsa
exēpta eēt sm actū ad observationē istius legis: tñ sveniēs fuit
vt hoc exprimeret pp btām virginē vt saltē hēret hoc pvilegiū
q̃q3 eo nō vteret. Ad hoc rñdendū est q hoc nō stat cōuenien
ter. Nam si btā virgo eximeret ab hac lege cōi, hoc esset q2 illa
lex esset lex alicuius pcti sicut illa lex q oēs qui nascunt ex pro
pagatione seminis nascant cum pctō originali: a quo btām vir
Virgo n̄ 5 xit originale
ginē exēptam fuisse pie cōfitemur aut possumus confiteri. Aut
esset aliqua lex que presupponeret peccatū, sicut si in aliqua lege
induceret aliqua pena, ppter aliqd peccatu3, ab illa conveniens
erat beatā virginē liberari. sed ista lex que est de purificatione
post partū continet actū virtutis. s. actū latrie. etiā nō presuppo
C
nit aliqd peccatū: q2 ex eo q aliqua mulier cōcepit & purificat
nō peccat: iō nō oportebat vt ab hac lege virgo benedcā exēpta
2. rō prici.
esset. ¶ Itē p3 hoc: qm̄ ista lex purificationis dat ppter imun
Btā virgo i suo partu alijs mulierib⁹ fuit mūdior infra q. 25.
diciā corporalē ipsarū parturientiu3. s. q2 sanguis fluit. De beata
virgine, dōm q ipsa mundior fuit ceteris mulieribus in partu
suo. nō tñ ex hoc tollit quin aliqs sanguis fluxerit ex vtero ei⁹
sicut ex alijs mulieribus, q̃q3 nō in tanta multitudine. Nec ali
quis poterit hoc subterfugere dicēs q iste fluxus sanguis post
partū proveniat ex eo q mulier a viro cognita est. qd nō fuit in
De btā vgine aliqs sāguis effluxit añ ptū i ptu & post ptu3 & q h n̄ dicit aliqua3 ihonestatē
beata virgine, cū nō sit cognita a viro. nā iste sanguis fluens in
mulierib⁹ nō est aliquo mō in feminis ex pte viri tāquā ex cau
sa māli, ita q ex illo fiat. nec tamē ex cā efficiente ita q semine
virili agēte resolvat & fluat iste sanguis in femina: qm̄ femine
cū sunt in virginitate si ad adultā etatē pervenerint fluxū men
struox patiunt: a viris tñ incognite sunt. sic g̃ fieri potuit & satis
sveniēs est dici q aliqs sanguis effluxerit de vtero btē vginis

sue corruptionē cu3 ēt sit i alijs pure virginib⁹ vid.j. q.25. s3 aduerte lector ꝙ ista non sūt p̄dicanda i lingua hispāica siue italica pplo rudi q2 scādalizabit̄: imo poti⁹ arcēdi sunt simplices neista audiāt q2 n̄ op3 eos sapere plusq̄3 op3. dicēda g̊ sūt ista coram viris sapiētissimis q nō scādalizant̄ s3 poti⁹ gaudēt de veritate cognita circa quā sp̄i uigilant vt vitā eternā habeant. ♂3.rō. A

postq̄3 ab vtero saluator exijt noster. Sed ꝓpter istum sangui
nis fluxu3 mulieres imunde erant. ergo sine preiudicio domine
nr̄e vr̄ satis posse dici ꝙ in ea fuit id pp qd̄ ista lex data est. ⁊
ꝙ ipsa debuit rōnabilr̄ eā obseruare. ♂ ℭ Itē p3 adhuc magis
hoc. nā id qd̄ adhuc aliqui adducunt in defensionē huius posi
tionis nihil valet. dicūt eni hoc debere fieri in mulieribus que
ex semine cōceperunt. sed btā virgo nō cōcepit ex semine. Dōm
est ꝙ hoc nō pōt stare: qm̄ nō ideo mulieri ista purificatio ipo
nit̄ q2 a viro cognita est: sed q2 sanguinē fluit. sed in btā virgi
ne sm̄ supradicta pōt dici satis rōnabilr̄ ꝙ fuerit aliq̄s fluxus
sanguinis post partū. iō debuit subijci huic legi. p3 añs. nā si pp
susceptionē seminis induceret̄ ista purgatio: q̄ncūq̄3 femina co
gnosceret̄ carnalr̄ dēbat sic expiari. sed falsu3 est: q2 siue vir co
gnouisset millesies aliquā feminā: aut femina decies milies co
gnita fuisset a viro vel viris nō dēbat in ea seruari ista lex puri
ficatiōis sed dēbat semel lauare corpus suū: ⁊ sic mūdabat̄ suffi
cienter: ⁊ poterat intrare scūariū. nec manebat ista imūdicia ni
si p vnū diē ad plus vt hr̄.j.15.c. cū dr̄. vir de quo egredit̄ se
men coitus lauabit: aq̄ oē corpus suū ⁊ imūdus erit vsq̄3 ad ve
sperū: vestē ⁊ pellē quā habuerit lauabit aq̄ ⁊ imūdus erit vsq̄3
ad vesperū: mulier cū qua coierit lauabitur aqua ⁊ imunda erit
vsq̄3 ad vesperū. p3 igit̄ ꝙ nō imponat̄ ista lex purificationis
pp feminā cognitā esse a viro. ⁊ sic ex hac pte nō poterim⁹ ma
gis excusare btām virginē ab hac lege q̄3 aliquā aliam feminā.
Q2 aūt pp sanguinē fluētē post partū iponat̄ ista purificatio p3
i lr̄a cū dr̄. ipsa vō. 33. dieb⁹ mācbit in sanguie purificatiōis sue:
oē scm̄ non tāget: nec ingrediet̄ scūariū donec ipleant̄ dies pur
gationis. p3 g̊ ꝙ pp sanguinē inducit̄ ista purificatio ⁊ ipse flu
xus sanguinis est immundicia a q̄ d3 hic mulier purgari cū dicat̄
manebit in sanguine purificatiōis sue. qd̄ est intelligendu3 per
hipallage. i. i purificatiōe sanguis sui. P3 aūt hoc adhuc magis.
q2 q̄ncūq̄3 fluxus sanguis siue mēstrualis siue al's accidisset mu
lier imunda erat: ⁊ manebat toto illo tpe fluxus sanguinis ⁊ mē
struoꝝ sepata a rebus sanctis vt p3.j.15.c. Q2 eni in btā virgi
ne fuerit aliq̄s fluxus sanguinis concessum est. ergo in ea potuit
hēre locum ista lex ⁊ debuit.

ℭ An beata virgo fuerit obligata huic legi de purificatione ita ꝙ nō obseruando eam peccaret mortaliter. Qō.3.

Nunc autem ingrendū est an btā virgo fuerit ob
ligata isti legi sic q̄libet alia mulier:
ita ꝙ non obseruādo eā peccaret mortalr̄ sic peccaret alia femi
na nō obseruās. ℭ Dicūt aliq̄ vt. s. tāgebat̄ ꝙ nō tenebat̄ legi
sed sponte se purificauit. Prio q2 ex tenore legis apparet eam
esse liberā a lege. nā dr̄. mulier si suscepto semine masculū pepe
rit ⁊c̄. sed ista nō suscepit semē. g̊ nō hēbat locū in ea dispositio
legis. ℭ Scdo dicūt aliq̄ ꝙ iam trāsierat tp̄s obligatiōis legis
huius: q2 natus erat xp̄s. iō nō obligabat̄ virgo ad hoc. ℭ Ter
tio q2 purificatio vel purgatio nō fit nisi in illis q hērent aliquā
ipuritatē: sed nō fuit in dn̄a nr̄a aliq̄ ipuritas. g̊ nec purificari te
nebat̄. ℭ Quarto q2 dicit beatus Bernardus ꝙ dn̄a nr̄a nihil
purgādu3 hūit. g̊ purificari nō obligabat̄. ℭ Quinto q2 dicunt
sm̄ Anselmū ꝙ hec virgo debuit nitere ea puritate q̄ maior sub
deo nō posset itelligi. g̊ nihil ipurū habuit ⁊ ita neq̄3 poterat pu
rificari. ℭ Rn̄dendū est duplr̄ ad qōnē. vno mō dici posset sm̄
ꝙ dicunt aliq̄ ꝙ quāq̄3 ista pticula q̄ hic hr̄. s. mulier si suscepto
semie pepererit filiū imūda erit: videat̄ aliquo mō saltē in sup
ficie excusare btām virginē: tn̄ vt ꝓbatū est ista pticula nō dcā
fuit pp ipsam: iō nō excusabit̄. nā in legibus humanis sic est: q2
lex d3 iterpretari sm̄ intētionē legislatoris. ⁊ quāquā lex videat̄
aliqd dicere in v̄bis: si tn̄ illud ɔstet repugnare intētioni legisla
toris nō obseruabit̄: q2 ille fraudē facit legi q v̄ba legis amplex⁹
ɔ̄ legis nitit̄ voluntatē. vt hr̄. ff. de legibus. l. fraus ⁊ in. l. p̄cedē.
g̊ nō iuuabit̄ virgo btā ex hac pticula cū ɔstet ꝙ nō fuerit dicta
pp ipsam. ⁊ sic videbit̄ obligata esse huic legi. ℭ Itē magis p3
q2 ista cl'a nō solū nō dicta fuerat pp btām virginē: sed et̄ si cō
staret d̄ q̄cūq̄3 alia femina ꝙ genuisset sine suscepto semine, nō
excusaret̄ ab hac lege. qd̄ apparet qm̄ illa femia flueret sangui
nē imediate post partū, vel p aliquot dies cū hoc nō pueniat ex
semine suscepto. ⁊ sic ista pollueret scūariū contaminando illud
sanguine: tn̄. j. 15. ca. dr̄ ꝙ qn̄ femine sunt in fluxu mēstruoru3
vel sanguinis: aut q̄uocūq̄3 imūde sunt non debēt accedere ad
scūariū nec tāgere aliq̄s res sacras. g̊ q̄3uis femine nūq̄3 ɔcipe
rent suscepto semine, sed eēnt oēs in virginitate exn̄tes sicut vir
go dn̄a nr̄a: tn̄ abstinuissent in veteri testō ab ingressu scūarij ⁊
accessu ad res sacras p istā legē purificationis. sic igit̄ dn̄a nr̄a
q̄3q̄3 virgo ɔceperit, si tn̄ aliq̄s sanguinis fluxū post partū passa

Opi. aliq̄ꝝ.

1. rn̄sio ad qōnē d̄ mēte q̄rūda3. 1.rō.

2.rō. Dato ꝙ oēs mlieres hebree pepissent i v̄ginitate ⁊ h̄ cōstaret erāt obligate huic legi ne itrarēt i imūdicia sāguis ad sanctuarium.

est incurrebat in id pp qd̄ alijs feminis iniungebatur lex puri
ficatōis. ⁊ sic dēret eē huic legi obligata. Nec ista pticula. s. si su
scepto semine aliqd prodesse vr̄ ad excusationē eius. nā nō fuit
positū ad aliqd spāliter significandu3 sed ex supabūdāti: sic alie
particule ponūt̄ in sacra scriptura. est. n. in sacra scriptura ⁊ in
alijs vsitatus iste modus loquēdi p figurā plenoasmus: vt cum
dicamus ore locutus est vel oculis vidit eum. nā cōstat nullū nisi
ore loqui posse: nullū quoq̄3 videre nisi oculis. ℭ Sed si tūc q̄
rat̄ an btā virgo peccauisset si nō obseruasset istā legē purifica
tionis cū videat̄ eē subiecta ei. Rn̄dendū est ꝙ loquēdo sine p̄
iudicio dn̄e nr̄e: ⁊ ex rōne pp quā lex introducta est, teneri ipsā
ad istā legē sic alie femine tenebāt̄. sed q̄3q̄3 nō obseruasset hāc
purificationē sm̄ aliquos nō peccabat vllatenus. ⁊ hoc pp duo.
Prio qm̄ ista lex de purificatōe qn̄ dn̄a nr̄a pepit desinebat ob
ligare: q2 vetus testm̄ nō fuit datū ad semp: sed tanq̄3 quedā di
spō ad nouū testm̄ qd̄ melius ⁊ pfectius erat vt ait Apl's ad He
bre. 7. c. legislator aūt noui testi fuit xp̄s. iō nato illo incepit ali
quomō nouū testm̄: ⁊ vetus desijt obligare. iō nulla cerimonia
de antiq̄s in veteri testō hēbat iā obligationē. ⁊ q̄3q̄3 nō obser
uarent eas iudei nō videbant̄ peccare nisi iquātū ɔ̄ ɔsciam age
rent. s. ꝙ si hebrei intelligerent nato xp̄o se eē obligatos ad ob
ligationē cerimoniaꝝ veteris testi sic añ erant q̄3q̄3 veraciter nō
essent obligati. tn̄ q2 ɔ̄ ɔsciam agebant peccabāt nō obseruan
tes. id eni qd̄ nō est ex fide pctm̄ est sm̄ aplm̄ ad Ro. 14. ca. si tn̄
intelligerent se nō esse obligatos ad istas obligatiōes seu obser
uationes cū sic realr̄ esset nō peccabāt nō obseruādo: sic distin
guit Apl's ad Ro. 15. de illis q distinguūt tpa ad obseruationē
legis in cerimonialibus. sic autem de dn̄a nr̄a erat: qm̄ ipsa erat
sciens qn̄ obligabant p̄cepta veteris testi vel qn̄ obligare desi
nebant: qm̄ d̄s eā repleuerat altissima sapiētia ⁊ charitate. ideo
nō agebat ɔ̄ ɔsciam dato ꝙ nō obseruasset istā legē purificatio
nis q̄3obrē nō peccabat. ℭ Scda rō huius est qm̄ q̄3uis ista lex
ex tenore suo oēs cōprehēderet: tn̄ sicut ille q lege3 imponit legi
nō subijcit̄ q̄3q̄3 ipsa vlr̄ lata sit. ⁊ ipsa mr̄ legislatoris d3 habere
priuilegiū vt legi nō subdat̄. Xp̄s aūt legē istā tulerat: q2 q̄3uis
ex tpe humanā nām assūpserint ab eterno tn̄ deus erat: ⁊ ipse ē
q totā veterē legē tribuit. igit̄ rōnabile valde erat vt dn̄a nr̄a
que eius vera mater erat huic legi nō subderetur. hoc aūt ipsa
sciebat. iō q̄3q̄3 nō obseruasset istā legē nō agebat ɔ̄ ɔscia3 cum
sciret se exēptā ab illa: ideo nō peccaret. ℭ Scdo mō pōt rn̄de
ri ad qōnē: q2 aut petit̄ an vere fuit obligata mr̄ xp̄i huic legi:
vel an sm̄ tenorē huius legis moysi de parientib⁹ que hic poni
tur, censendū esset ꝙ eēt obligata. Si de prio querat̄, dōm ꝙ nō
pōt ɔstare: q2 nō ɔsistit in iure s3 in facto: ⁊ ea q̄ sūt facti nō pn̄t
ꝓbari: nisi p assertionē historicā. Si petat̄ de scdo. Dō3 ꝙ cer
tū est dn̄am nr̄am fuisse obligatā huic legi de purificatiōe post
partū. Primū p3, q2 dato ꝙ constaret eā ex tenore aut vigore le
gis obligatā esse: poterat cū ea dispēsari vt nō se purificaret ⁊
iam nō teneret̄. ⁊ q2 de hoc non cōstat cū cōsistat in facto nō po
terit rn̄dere. etiam posset cogitari ꝙ tp̄s obligationis legis erat
iam preteritū: ⁊ ideo cessaret iam obligare. iō firmiter per certi
tudinem asserere ꝙ fuerit obligata legi non possumus cum po
tuerit cum ea esse dispensatum. ⁊ non solum dico hoc de virgi
ne immo de qualibet muliere iudea ꝙ de nulla earum possum⁹
certe asserere ꝙ fuerit obligata huic purificationi post partu3:
quia poterat esse cum ea dispensatu3. Sic patet de illa lege que
ponitur de loco immolatiōis ꝙ si homo quilibet de israel occi
derit bouem: aut ouem: vel capram ⁊ non obtulerit ad ostium
tabernaculi reus erit sanguinis: quasi sanguinem fuderit sic pe
ribit de populo suo. ex tenore enim legis illius constat ꝙ omnes
tenebantur ad presentandum oblationes suas coram ostio ta
bernaculi: ⁊ nulli licebat alibi offerre sub pena mortis. ⁊ tamen
quidam fuerunt liberi ab hac lege ex speciali dispensatione: vt
Samuel, Dauid, Helias, manue pater Sansonis, vt ostendimus
infra. 17. cap. ⁊ sicut de istis scimus: ita potuerant esse multi alij
cum quibus deus super hoc dispensauit ⁊ sit nobis ignotū. hoc
modo de nullo homine possumus per certitudinem asserere ꝙ
sit obligatus aut fuerit alicui legi cerimoniali. i. que non erat de
lege nature: quia poterat esse cum eo dispensatum. sed de quo
libet possumus dicere an sit obligatus legi alicui sm̄ tenorē vel
rigorem legis. ^ Et ideo sicut non asserimus quid de facto fue
rit: quia est presumptio. ita est econtrario insania asserere ꝙ do
mina nostra de facto non fuerit obligata huic legi: quia non po
terunt ostendere exceptione3 ab hac lege: q2 de facto nemo ostē
det ꝙ cum ea deus dispensauerit. De iure aute3 cōstat esse subdi
tam. s. de rigore: ideo temerarium est asserere eam non fuisse
huic

Figura plenoasmus. B

An btā v̄go peccauisset si nō obseruasset hāc legē purificationis. 1.rō.

2.rō.

2.rn̄. ad qōnē.

C

^ Per h̄ rn̄de ad scdā ptē qōnis s3 istū scd3 modū. s. an virgo si obsuādo hanc legē peccaret de scō. ⁊ dic ꝙ sic nisi eēt dispēsatu3 cu3 ea qd̄ nō cōstat: iō p̄sūptio ē temere in h̄ aliqd diffinire.

huic legi obligatam lʒ deuotum putat̃ quibusdam. ¶ Secundo autem erat ꝙ de rigore legis ꝛ tenore eius erat illi subdita. ꝛ hoc apparet: quia ipsa erat mulier iudea ꝛ de stirpe iudeorum, ꝛ pariens masculum: ideo obligatur se purificare. ¶ Item si nō esset virgo obligata huic legi: aut hoc esset qꝛ nō erant in ea ɔdōnes legis: aut qꝛ lex nō hēbat vim obligandi eam. primum nō ɔuenit qꝛ nihil in ea deerat de ɔdōnibuʒ legis. scḋʒ multominus stat: qꝛ si ista lex nō hēret vim obligandi eā nullū preceptū legis moysi eā obligaret: ꝛ ita nō teneret̃ custodire sabbatū ꝛ liceret ei introire in scūariuʒ: ꝛ manducare carnes suillas. ꝛ hec sunt absurda ꝛ illa nemo ɔcedit ğ non est verū ꝙ nō esset obligata legi. erat ergo obligata sicut cetere mulieres. ¶ Et ꝑm hoc rñdet̃ ad ea q̃ dicunt̃ in ɔ̃riū. ad primū dicēdū ꝙ illud v̄buʒ nō eximit dñam. s. femina si suscepto semine masculū pepit vt dcm̄ fuit. s̄. Et aliqui dñt ꝙ nō eximit eā: qꝛ illa ɔdō nō cadit sup illū ablatiuū suscepto semine, sed sup illud verbū pepit. ꝛ iō cū ñ ponat̃ illud vt ɔdō, non obstat. Sed dōm ꝙ hoc nō stat, qꝛ lʒ ablatiuus ille aliqd faciat nō stabit hoc in virgine: qꝛ non suscepit semen, ergo opʒ aliter accipi. ¶ Dōm ergo ꝙ nō ponit̃ illa particula ad distinguēdū. Nam tūc p̄supponeret lex ꝙ alique femine pariebant suscepto semine: alie nō suscipiēdo semen: sed hoc nō p̄supponit̃: imo putabant iudei ꝙ nulla mulier ɔcipet neqꝫ pareret nisi suscepto semine. ğ non est ad distinguēdū. * ¶ Secūdo qꝛ etiā si aliqua mulier pareret nō suscepto semine, ad hoc ꝙ nō seruaret legē purificationis oportebat vt ɔstaret: qꝛ cum oēs parerent suscepto semine, ꝛ cogerent iudei ad obseruantiā istius legis mulieres, cogerent indifferēter oēs nisi aliqua eēt q̃ ostenderet se ɔcepisse sine semine. ꝛ hoc nulla poterat ostēdere: iō supuacuū hoc erat si hac intētione poneret̃: cū nunqꝫ ista lex posset hēre locū. ¶ Tertio qꝛ si poneret̃ hac intentione vt aliq̃ mulier ꝑ istam ɔdōnem excusaret̃ vel eximeret̃ ab hac purgatiōe, esset lex rōnabilis. nā purificatiōis cā semp manebat. fiebat nāqꝫ purificatio ista pp fluxū menstruoꝝ sanguinis q̄si mēstrualis, vt pʒ in lr̃a cum dicat̃ ꝙ mulier si parit masculū manebit septē diebus separata iuxta legē menstruate: ꝛ si parit feminā erit quattuordecim dieb⁹ separata. ꝛ de sequētibus diebus dr̃ ꝙ erit in sanguine purificatiōis sue. ꝛ tñ fluxus sanguinis q̄si mēstrualis, ita esset in femina que pareret nō suscepto semine sicut in alijs q̃ pariunt suscepto, cū quoqꝫ patiant̃ mēstrua ēt ante ɔceptū: ğ non esset lex rōnalis ꝙ purificarent̃ q̃dā ꝛ nō alie, cū in vtrisqꝫ existeret eadē imūdicia pp quā fiebat purificatio. ¶ Quarto qꝛ si lex ista cū ista intētione poneret̃, pp solā virginē poneret̃: qꝛ ipsa sola peperit sine semine suscepto. ꝛ iō faceret deus eā seruari. s. ꝙ virgo nō purificaret̃: qꝛ al's supuacuū erat poni legē q̃ nunqꝫ seruanda esset. sed virgo seruauit istam legē sicut cetere mulieres vt pʒ Lu. 2. ergo nō fuit posita illa pticula ad distinguēdū vt hēret locū in virgine. ¶ Sʒ dōm est ꝙ ponit̃ illa particula supuacua q̄tū ad sensum ꝑm morē loquendi scripture sacre: q̃ circa talia tenens modū loquēdi iudaicū ponit aliq̄s particulas sermonis supuacuas iuxta morē idiomatis. ponit̃ tñ hoc inquātū presupponit̃ ꝙ oēs femine pariunt suscepto semine, cum hoc sit nāle. ꝛ apparet ꝙ sacra scriptura habeat alios modos loquēdi tales. nā j. 19. c. dr̃. hō si dormierit cū muliere coitu seminis. ꝛ tñ manifestū est ꝙ nō poterit qs dormire cū muliere nisi coitu seminis: qꝛ hoc est dormire cū muliere. etiā j. c. 20. dr̃. qui dormierit cū masculo coitu femineo. ꝛ tñ manifestum est ꝙ si coeat masculus cū masculo, nō pōt esse nisi coit⁹ femineus: qꝛ semp alter de masculis in tali casu se hʒ vt femina. s. patiens ꝛ suscipiens. ğ sicut iste pticule ponunt̃ hic supuacue ꝛ non ad faciendū differentiā aliquā. ita ponit̃ ista hic. s. suscepto semine. sʒ vtrobiqꝫ ponunt̃ iste pticule q̄si gñale sit hoc. s. ꝙ ois coitus cū femina sit seminis: ꝛ ois coitus masculi ad masculum sit femineus. ꝛ sic in pñti ois partus femine sit suscepto semine. ꝛ tñ si accideret esse partū sine semine, esset eadē lex qꝛ est eadeʒ rō purificatiōis. s. fluxus sanguinis vel menstruoꝝ. ¶ Cū autē dicebat̃ secūdo ꝙ nō obligabat̃ dña nr̃a qꝛ iam transierat tp̄s huius legis. Dōm ꝙ nō stat satis. primo qꝛ tūc non solum cessaret obligatio huius legis: sed ꝛ totius legis moysi: qꝛ nō cessauerūt q̃daʒ leges ante alias: sed tota legislatio hʒ eūdē vigorē: ꝛ ita iā nō tenerent̃ ad custodiā sabbati: neqꝫ ad aliquid de tota lege. qḋ non est satis secure dictū. nam lʒ in xp̄o cessauit obligatio veteris legis: nō tñ in natiuitate. sed vel in morte, vel post euangelij publicationē. Secūdo qꝛ tunc non solū dña nostra non esset obligata ad hanc purificationē: sed ēt nulla de mulierib⁹ iudeorū si iam cessasset obligatio legis. ꝛ tñ illi qui volunt eximere virginē hoc faciūt q̄si in priuilegiū vt ipsa sola nō teneret̃ huic legi cum cetere obligate essent: iō nō stat hoc mō. ¶ Ad tertiū cū dicit̃ ꝙ non est purificatio nisi de aliqua imundicia, dici pōt ꝙ illa fuit in dña nostra. ꝛ non est hoc incōueniens: qꝛ nō est ista imūdicia peccati sed nāe: ꝛ quodlʒ tale ponimus in hoībus veris, cum ponamus in ea emissionē fecū ꝛ fluxum vrine que naturales impuritates sunt. ꝛ tñ imūdicia de qua fiebat hic purificatio erat fluxus menstruorū vel sanguinis quasi menstrualis: ğ esset in illa ꝛ non est inconueniens. ¶ Sed adhuc dōm ꝙ dato ꝙ in domina nostra nō esset fluxus menstruorum vel non fuisset in partu sicut aliqui volunt: adhuc haberet ipsa de quo mundaretur. nā imundicia est duplex. s. nālis vel realis, ꝛ legalis. imūdicia naturalis est que vere est in aliquo sine aliqua estimatione legis, sicut esse leprosum: vel fluentē semine: vel pollutū esse tangendo reʒ imundā. s. leprosum: vel fluentē semine: aut morticina vel stercora. Legalis imūdicia est vbi non est aliqua contaminatio realis: sed lex iudicat pollutam esse rē aliquā: sicut si qs exiret ad plangendū mortuū: vel introiret in domū in qua erat aliquis mortuus etiā si non tangeret mortuū dicebat̃ imundus Nume. 19. c. ꝛ tñ certū est ꝙ nulla ibi erit realis imundicia: sed solum ꝑ opinionē legis. Ita in pñti dato ꝙ nullus fluxus menstruoꝝ aut impuritas nālis fuisset in partu virginis iudicabat̃ imunda opinione legis ac si vere menstruus sanguis de ea fluxisset: quia oēm parientē iudicat lex fluere sanguine immundo. ad hanc aūt imundiciam ꝑ opinionē legis exigit̃ purificatio q̃ est per abstinentiā ab ingressu in sanctuariū. ꝛ necesse est circa oēm parientē aliquā talem imundiciā poni hic. nā si qua erat imūdicia vera in parientib⁹ erat illa in fluxu menstruorum vel sanguinis q̄si menstrualis. in menstruatis autē fiebat separatio septē dierū. j. 15. c. ꝛ ita iubet̃ hic ꝙ pariens masculū septē diebus separet̃ iuxta ritū mulieris menstruate. post h̃ aūt non erat aliqua imūdicia realis: qꝛ nō accidebat parienti aliqs flux⁹ vltra illū fluxū qui fuerat in partu. ꝛ tñ post illos septē dies qbus separabat̃ mulier pariens iuxta ritū menstruate erant triginta tres dies in pariente masculū quibus dicebat̃ esse ī purificatione sui: ꝛ ita illis diebus iudicabat̃ imūda. sed nō erat ibi aliqua imundicia vera: iō sola imundicia ꝑm opinionē legis erat ꝛ ꝑ illa purificabat̃ mulier. ꝛ tamē ita obligabat̃ abstinere illis triginta diebus sicut septē primis. ğ pro imundicia que erat soluʒ ꝑ opinionē legis erat ita necessaria purificatio sicut pro vera imundicia. sic ğ in dña nr̃a lʒ nulla ipuritas vere fluxisset erat imūda opinione legis: ꝛ hoc sufficiebat ad hoc ꝙ teneret̃ ad purificationē istā ꝑ abstinentiā quadraginta dierū a sanctuario ꝛ rebus sanctis. ¶ Ad quartū cum dicebat̃ ꝑm beatū Bernardum ꝙ dña nostra nihil purgandum hūit: intelligitur de imundicia peccatorum, que est vere imundicia quā deus reputat imūdiciam. ꝛ ab hac purgātur qui peccatores sunt vel purgari possunt. domina autē nr̃a peccata non habuit. ideo nihil purgandū habuit. Secus auteʒ de impuritatibus nālibus pro quibus lex imundos iudicat: qꝛ talia in virgine erant vt dictū est de fluxu stercorū: atqꝫ vrine. has enim deus nō iudicat imūdicias: sed solum spirituales que de corde exeunt. Si aūt loqueremur de immundicia naturali, aliqꝫ habuit dña nr̃a purgandam ꝑm rituʒ legis. ꝛ dato ꝙ nullā haberet nālem imundiciā sanguinis menstrualis ꝛ ita nihil hēret purgandū: adhuc ꝑm opinionē legis iudicabat̃ imunda. ꝛ hoc sufficiebat ad hoc ꝙ obligaret̃ purificari. ¶ Ad qntū cum dicebatur ꝙ dña nr̃a ꝑm Anselmum ea puritate debuit nitere qua maior sub deo non posset inueniri aut intelligi. dicendum ꝙ non intelligit̃ de puritate naturali: sed de puritate ab immundicia peccati. nam de naturali puritate non erat illa pura super omnes res: quia corpora simplicia vt aer ꝛ ignis, puriora sunt: quia nullas feces: aut imundicias habent. ꝛ tamē dña nostra habebat istas naturales feces digestionuʒ sicut ꝛ nos, vt supra ostensum est. etiam quilibet angelus erat naturaliter purior cū esset substātia spiritualis cuius nulla sordes esse pōt per resolutioneʒ ex eo: neqꝫ per concreationē factaʒ illi. sed intelligitur de puritate ab imundicia peccati vel culpe. ꝛ tūc verū est ꝙ fuit maior mundicia vel puritas in domina nostra q̄ꝫ in omnibus rebus vel saltē nihil sub deo esset purius. ꝛ hoc quia illa peccatum nullum habuit: neqꝫ contraxit vt asseritur ab eis qui pie se eaʒ colere putant. Sed adhuc illi qui asserunt contraxisse originalem maculam sed statim mundatam esse. dicunt ꝙ ipsa nituit tali puritate qua non poterat esse maior sub deo: quia non incidere in culpam aliquam, neqꝫ inde purificari indigere, erat puritas hominis dei. s. christi. ꝛ hanc nō debuit vt dicūt hēre virgo: sed eā q̃ sub illa imediate est. s. incidere in culpam originaleʒ ꝛ mox purgari. ꝛ ita apparet ꝙ iste rōnes idu-

Margin notes (left column): D — Ad rōnē p̄mā i diuersū. Opi. aliquoꝝ. Im pbō — Alr ad primam rōnē. 1. rō. Ista pticula mulier si suscepto semine nō eximit dñam a lege purificatōis. *2. rō. 3. rō. — E — 4. rō. — Nota modū loquēdi sacre scripture. — F — Ad scḋaʒ rōnem. — An dña peccaret si eā legē nō obseruaret rñdēdū eēt ꝙ sic si ñ esset dispēsata.

Margin notes (right column): Ad tertiaʒ rōnem. — Immūdicia est duplex. — G — Ad q̄rtam rōnem. — H — Ad qntam rōnem.

cte nihil ostendunt gn dña nr̃a purificari teneret ſm hāc legē moyſi. ¶Et ꝫ ſatis vt̃ ꝛcordare intentiōi bti Luce.2.c. cuꝫ dr. postq̄ ipleti ſunt dies purgatiōis marie ſm legē moyſi.ꝛ ita intuit q̄ pp legē purificabat:ꝛ ita lex purificatiōis tenebat locuꝫ in ea.ſi enim vt q̄dam dixerunt nō obligaret legi qr nō peperit ſuſcepto ſemine ſi purificaret nō purificaret ſm legem moyſi: ſed potius ꝫ legem moyſi vel.ē.qr lex tales purificari nollet.ꝛ tamē dicit q̄ purificata eſt ſm legem moyſi.ergo bēbat lex lotum in hoc caſu.

¶An domina noſtra ſeruarit alias purificationes legis:ꝛ an ſit inconueniens hoc cōcedere. Qō.4.

a **Queretur** an dña nr̃a ſeruaret alias purificationes legis.nā ꝑter iſtā erant multe imūdicie ꝛ multe purificatiōes ꝫrie illis imundicijs:ſicut eſt per tactū rep̄ imūdaꝝ in q̄bus lex dicit pollui tangentes ſicut erat in tactu reptiliū:ꝛ morticinoꝝ:aut ſtercoꝝ.ē.5.et.11.ꝛ.j.22.c.ꝛ in tactu leꝓroſoꝝ vel accedendo ad domos aut res eoꝝ.j.14.ꝛ in tactu fluentiuꝫ ſemine:ꝛ menſtruataꝝ:ꝛ rep̄ ſuaꝝ.mulierū quoq; fluētiū ſanguine extra tpa menſtruoꝝ.j.15.ꝛ eoꝝ qui manducauerūt aliq̄d imundū Leui.17.ꝛ illoꝝ q̄ polluunt ſup mortuo Nu. 19.c.in aliquā aūt aut i ꝑles baꝝ poterat dña nr̃a incidere.erat ergo dubiū an in his purificaret iuxta ritū legis. ¶Dōm q̄ nō eſt dubiū gn circa hmōi purificaret dña noſtra qñ incideret in imūdiciam.nā hic nō erat idē dubiū qō circa purificationez in ꝑtū.nam circa illā qui mouebant vt dicerent nō eſſe obligataꝫ oſtam dicebant illud pp illā ꝑticulaꝫ. mulier ſi ſuſcepto ſemine. que videbat eximere virginē.ēt qr alīq putabant nō fuiſſe in ea fluxū ſanguinis in partu de quo fit purificatio pariētis.ꝛ tamē circa alias imūdicias legales planū eſt q̄ poterat ipſa incidere i illas ſicut tangere mortuū:vel lugere:aut intrare in domū illi⁹: aut ꝛtingere aliq̄d morticinū:vel altez cuius tactus imūdus ſit. ergo hic teneret purificari ſm legē.niſi forte gs diceret q̄ non obligabat legi moyſi.ſed hoc falſū eſt qr ſubdita erat legi.naꝫ ꝛ ſi aliqs poſſet dubitare an poſt natiuitatē xp̄i eſſet legi ſubdita: ꝓius tñ non erat alīq cā quare non iudicaret ſubiecta. ¶Eſt g̃ dōm q̄ dña nr̃a erat obligata obſeruatiōi hmōi purificationū: ꝛ ſeruabat eas cū incideret in imūdiciā.ꝛ certū eſt q̄ in quasdaꝫ incideret:qr nō poterat eas vitare.ſic eſt de fluxu menſtruoꝝ. nā fluebat dñe nr̃e ſanguis menſtruus ſicut alijs mulierib⁹ fluebat determinatis tpibus:ꝛ qualibet vice cū incideret ei fluxus menſtruoꝝ purificabat manens ſeparata per dies ſeptem:quia ita lex iubebat.j.15.ca.ꝛ fuit iſte fluxus ſemp in dña nr̃a ex ſua pubertate vſq; ad ſenectutē ſi tādiu vixit.ꝛ hoc tpe medio fluebat ei regulariter ꝑ ſingulos mēſes ſicut fit in alijs mulierib⁹.g̃ ſepe purificaret de menſtruis.ētiā purificaret aliq̄n ex ꝛtactu q̄ eſt mortuoꝝ:vel q̄olibet ex imūdicia mortuoꝝ. naꝫ ſepe ipſa amicos ꝛ ꝓximos atq; cognatos morientes plangeret: atq; ꝑſequeret ad funera ꝛ īgrederet domoſ eoꝝ:qr erat impiū ꝛ inhumanū nō ipendere iſta obſequia debita cognatis ꝛ amicis:ipenderet g̃ ꝛ ita polluereꝫ.ſed illa imundicia durabat per ſeptē dies ꝛ oportebat aſpergi die tertio ꝛ ſeptimo aqua luſtrationis:ꝛ in die ſeptimo lauare corpus ꝛ veſtes Nume. 19.c.ſic ēt in ꝛtactu aliaꝝ rep̄ imūdaꝝ dña nr̃a ſepe polluereꝫ legal̃r cū nō eēt pcñ pollui ꝛ eſſet pollutio neceſſaria interdum:qr alr boies viuere non poſſent.ſicut dr.ē.ꝑcedē.c.ꝛ ſi neceſſe fuerit vt portet quiſpiam aliq̄d horꝝ lauabit veſtimenta ſua.ꝛ ita neceſſe erat aliq̄n imundiciā incidere.ꝛ tñ adhuc tūc dēbat q̄ polluereꝫ obſeruare purificationē.Et tunc dōm eſt ſine dubio q̄ dña nr̃a ſepe incidebat in legales imūdicias:ꝛ purificabat iuxta conſuetudinem legis.ꝛ hoc nullum eſt inconueniens.

¶An xp̄i corpus fuerit formatū ex carne ꝛ oſſibus virginis: vel ex ſanguine q̄ erat in venis aut de ſemine femineo virginis: vel de ſanguine mēſtruo fluente:aut de ſanguine de quo ſeparatur mēſtruū:et ex quo ꝛ quō fuit facta illa bñdicā ꝛceptio. Qō.5.

a **Sed adhuc** circa ꝑdicta eſt dubiū ꝓp quoſdam q̄ pauca ſapiētes de veritatib⁹ ſcandalizant:ꝛ ipſi ex ignorātia ſua cui ꝛpatiendū eſt graues inducūt errores. Dicūt enī nō ſolū btām virginē nō eſſe obligatā huic legi purificatiōis:ſed ex ſola humilitate purificatam fuiſſe. Sed addunt ēt nō fuiſſe ꝛceptionē xp̄i ex ſanguine mēſtruo ſicut in alijs boibus.Etiā in dña nr̃a nō eſſe tūc neq; fuiſſe vnq̄ fluxū mēſtruorū:ꝛ poſt ptum non fluxiſſe ſanguinem vllum que oia nos videmur aſſerere. ¶Circa ꝓmū eſt dubiū qr ponunt non eſſe conceptiōem xp̄i ex ſanguine menſtruali:ꝛ in hoc valde errant cum nō poſſit poni alia materia corꝓris xp̄i formati ex virgine in vtero eius.Et ꝓz qr corpus xp̄i:aut de ſemine formatum eſt:aut de ſanguine:aut de carne ꝛ oſſibus.* ¶Nō ſtat ꝓmū:qr aut ſemen illud eſſet maſculinū aut femininū.nō ex maſculino qr tota fides negat.non eni eſſet tūc dña nr̃a vere virgo.ꝛ hoc exꝓreſſe dixit angelus:qr nō fieret ꝛceptus ꝑ virū ſed ꝑ ſcñm ſpñm Luc.1. c.Etiā Matthe⁹ hoc exꝓreſſe aſſeruit qr dixit q̄ Joſeph nō cognouit Mariā donec peperit ꝓgenitū ſuū.i. xp̄m Mat.1.ꝛ ad hoc allegat ibi auctoritatē Eſa.7.c.ſ.ecce virgo cōcipiet.ꝛ ita in virginitate:ꝛ ſine virili ſemine cōceptura erat.ꝛ ſic corꝑ xp̄i nō fuit formatuꝫ ex ſemine virili. ¶Scōo qr dato q̄ dña nr̃a fuiſſet a viro cognita(qō nefas eſt cogitare)adhuc nō formareꝫ corpus xp̄i de ſemine virili:qr ſemen maſculi nō eſt mā fetus ſed ſolū agens ꝛ formās vt dicit ariſto.lib. 15. de aīalibus vbi ꝓbat eos q̄ dicunt ſemen viri ꝛ femine menſtruū ſimul eſſe mām formandi corꝓris.g̃ neq; corpus xp̄i poterat ex ſemine viri formari. ¶Nec ēt potuit formari ex ſemine femine. aliq̄ enī non diſtinguūt in ſemina ſemen ꝛ ſanguinē menſtruū:ꝛ tñ diſtinguūt qr ſanguis menſtruus eſt aliq̄d formatū ꝑ virtutē generatiuā femine ꝛ manet ſiue fiat gñatio ſiue nō. ſemen autē femineū eſt q̄dā aquoſitas quā femine emittūt vel decidūt in ꝛcubitu.ꝛ iſta aquoſitas emittit cū delectatiōe venerea abſorbente ſicut decidit ſperma in viris.Sed de iſto ſemine femine dōz q̄ nō fuit mā corꝓris xp̄i.* ¶Prio qr in alijs ꝛceptibus nō eſt mā fetus neq; ēt in xp̃o eſſet.nā ariſt.li.15.ō aīalibus dicit q̄ ſemen femine nō eſt mā fetus:ꝛ q̄ quedā femine ꝛcipiunt nō ſeminantes.i.nō emittētes ſemen.g̃ pariter in corꝓre xp̄i ſi eſſet ille ſanguis mā. ¶Scōo ꝛ ſpāliter quātū ad xp̃m:qr ſemē in feminis nō decidit ſine q̄dā venerea delectatōe ſicut in emiſſione ſpermatis i viris.ꝛ tñ in ꝛceptu xp̄i nō fuit aliq̄ voluptas venerea mr̃is:qr illa repugnat virginitati:iō nō fuit ex ſemine. ſed rō ꝑcedens efficaciꝰ eſt.nam ꝫ in oibus feminis decidat ſemen cū q̄dā voluptate:potuit in dña nr̃a illud ſine puritu ꝛ voluptate formari:ſicut ꝛ de mēſtruo factū eſt.ꝛ tñ nō erat ꝛueniēs mā formandi fetus:iō nō ſūptū eſt. ¶De carne aūt ꝛ oſſibus virginis non debuit formari corpus xp̄i neq; formatū eſt. ¶Primo qr boc nō poterat fieri: niſi ꝑ q̄dā corruptionē corꝓris eius.ſ.tollendo aliq̄d qō erat de integritate corꝓis ſiue carō:ſiue os eſſet:ſiue vtrūq;.ꝛ tñ xp̃s nō natꝰ eſt vt ꝑ eius natiuitatē mater corrūperet ſed potius q̄ oia integrarent:iō non debuit ſic gigni. ¶Sed aliqs arguet de adā.nā eua formata eſt ō latere ade Geñ.2.c.ꝛ boc ſumēdo vnā de coſtis eius. g̃ poterat ſic de virgine. ¶Dōm q̄ nō debuit ſic fieri. Primo qr in adā erat aliq̄d de quo formareꝫ eua nō facta aliq̄ diminutiōe in eiꝰ integritate nāli corꝓris.Deus q̄ppe volens formare feminam de viro,poſuit vnā coſtā ſuperuacuā q̄ qdē q̄tū ad integritatem corꝓris eius erat ſuperuacua.ꝫ q̄tū ad formationē femine erat neceſſaria)quā deꝰ ex corꝓe ade ītēdebat facere:ꝛ iō ablata illa nihil detractū erat ade de ꝓpria integritate:ſicut eſt q̄tū ad ſemen in viro.nā illud q̄tū ad ſubam ꝛ integritatē iudiuidui,ſup fluū eſt.ſed nō eſt ſimplr ſuperfluū:qr eſt neceſſariū ad obſeruationē nāe.illo tñ emiſſo nihil deeſt indiuiduo.Sed in btā virgine nō erat aliq̄d tale in ſuba corꝓris ſuperuacuū q̄tū ad integritatē ꝓpriā ex quo poſſit formari corpus xp̄i.g̃ nō dēbat formari ex carnib⁹:vl ex oſſibus eius. ¶Scōo qr in adā fuit alia cā.nā deus nō voluit creare duos ſimul.i.maſculū ꝛ feminā:ꝫ ex vno voluit deriuare totā ſpēm ꝛ ille debuit eſſe maſculus:aut femina.ex multis aūt cauſis de q̄bus nō eſt ad ꝓpoſitū viſum eſt cōuenientius eſſe maſculū q̄ feminā.debuit g̃ eſſe femina ex maſculo.ſed nō poterat eſſe ꝑ cōceptionē in vtero:qr vir nō poteſt cōcipere:neq; bz matricē vbi fiat ꝛceptio neq; viā emiſſiōis:iō non potuit alr fieri niſi ſumendo aliq̄ partē de corꝓre viri de q̄ formareꝫ femina ꝛ ſic factū eſt.ſecꝰ aūt erat in virgine:qr illa erat femina:ꝛ concipere poterat:ꝛ parere: ꝫ ſupnaturaliter adiuta.adam autem qr erat vir non poterat cōcipere ꝛ parere ēt ſupernaturaliter adiutus. ideo in domina noſtra non debuit ſumi aliqua pars carnis aut oſſium eius de quibus formareꝫ corpus chriſti ſicut factum eſt in adam quantū ad euam:ſed debuit concipi vt in femina. ¶Tertio quia ſi boc modo corpus chriſti formareꝫ non differebat formari ex viro aut ex femina cū ex vtroq; poſſet formari:imo potius formareꝫ de viro ꝓpter perfectionem ſexus.ꝛ tamen chriſtus de muliere natus eſt ꝛ non de viro.ergo non debuit de carne formari corpus eius. ¶Quarto qr ſi boc modo formatū fuiſſet corpus chriſti de carne virginis:non diceret de ea natus ſed ſumptus vel formatꝰ ſicut eua non dicit nata de adam:ſed q̄ de viro ſumpta eſt Gene.2.cap.ꝛ tamē chriſtus dicitur natus de virgine.ergo nō fuit formatus de carne:neq; debuit ſic formari:quia nō poſſet dici

natus

Immūdicie vet.leg. q̄ erant.

B Rñſio ad q̄ſtuꝫ.

c Determia.

a Ignorātia mr̃ cunctorū errozuꝫ ꝛignorātiuꝫ ꝛ ſtultoꝝ infinitus eſt numerus.

Xp̄i corpus non fuit ex ſemine formatū.

*1.rō.

2.rō.

Nota diſtaz inter ſemē femine ꝛ ſāguinez mēſtruū Semen mliebre non fuit mā corꝓris xp̄i

*1.rō.

2.rō.

Qō.6 a An de carne ꝛ oſſibus virginis fuit xp̄i corꝰ formatum. Obiec. Rñſio.

1.rō.

2.rō.

B

3.rō.

4.rō.

natus qō esset incōueniēs. ¶Quito qz si hoc ꝺecederet tolleret maxima ꝺignitas virginis ꝺñe nr̄e. Est eni ea ꝺignitas q ipsa sit mater ꝯhi ⁊ mater ꝺei: sed hoc non esset si formatus fuisset ꝯhs ꝺe carne eius vel ossib⁹: iō nō ꝺecebat sic fieri. nā mr̄ nō vocat: qz ꝺe ipsius ꝯha nascit vel fit aligd: qz tūc terra esset mr̄ oīum. qō falsuz est. etiā sic fuit eua ꝺe adā: ⁊ nō vocat adā mat eue. nā ad rōnē p̄fectionis ⁊ mr̄nitatis opz esse opationē aliquā vtutis gīatiue: ⁊ tñ si ꝺe carnib⁹ vginis fuisset corpus ꝯhi formatū nō fuisset ibi aliq̄ opatio vtutis gīatiue: sed solū materia fuisset inde sumpta qō nō facit rōez mr̄nitatis: qz lignuz nō est mater scāni: lz ex ligno formet scānū: iō pderet oña nr̄a būc maximū bonorē quē bz. nō ergo ꝺebuit sic eē: lz taliter ꝯhs ex ea eē ꝺebuit q posset vocari filius eius. lz ad hoc fuit necessarius alius modus. ergo nō formatus fuit chs neq; formari ꝺebuit ex carnibus ⁊ ex ossibus beate vginis: lz ex aliq̄ alia mā ꝺispositā per generatiuā potētiā eius. ¶Manet āt solū sanguis vt sit mā corpis chi in vgine: ⁊ in hoc est ꝺifficultaz ꝺ tra eos q pauca sapiūt. nā nō putāt esse chi corpus formatū ꝺe sanguine mēstruo vginis: lz ꝺe alio sanguine nō mēstruo. Ad qō ꝓio mo uenē: qz sanguis mēstruus est aligd imundū: lz ꝺe imūdo nō est ꝺcedēdū formari corpus chi qō erat ꝓciosissimū. Scōo qz Da masce. li. 3. ꝺicit formatū esse ex purissimis ⁊ castissimis sanguinibus vginis. ergo nō ex mēstruo sanguine. ¶Dōm q corpus chi formatū est ex sanguine mēstruo vginis existēte in loco cōceptionis. s. in matrice ⁊ nō pōt alio mō poni. Ꝓio qz si ex sanguine vginis q nō est mēstruus: lz est in venis aut in alijs ptib⁹ corpis formatū esset corpus chi nō esset illa mater eius: ⁊ tñ est vera mater eius q̄tū q̄libet alia mulier est mater filioz suoz. ergo nō fuit ꝺe illo sanguine formatuz corpus chi. pz hoc qz sicut si formaret illud corpus ex carnib⁹ aut ossibus vginis nō fuisset illa mater chi vt ossuz est pauloante. ⁊ hoc qz ille ptes nō sunt mā ꝺispositā ad generationē p potētiā generatiuā que nihil supra illas agit: lz sunt actu ptes corpis nō existētes in potētia naturali ad generationez alicuius fetus: ita sanguis q est in venis vel in alijs ptibus corpis si nō est mēstruus nō est mā ꝺispositā p potētiā generatiuā. sicut neq; cholera neq; flegma: lz solū est mā regulata p potētiā nutritiuā ⁊ est in via vt trāseat in carnē: iō nō est in potētia naturali ad generationē fetus. vñ lz ꝺeus ex illo poterat formare corpus chi: sicut poterat ꝺe lapidibus suscitare filios abrae Mat. 3. c. tñ si sic fieret nō esset virgo mr̄: qz nō inueniret ibi rō mr̄nitatis cū nō esset materia illa ꝺispositā per potētiā generatiuā. ¶Scō qz chi corpus formatū est ex eo ex quo formant corpa alioz boīum: lz corpa alioz formātur ex sanguine mēstruo. ergo ⁊ corpus chi ex illo formatū est. patet hoc plane in verbis Aristo. lib. 15. ꝺe animalibus vbi ꝺicit q mā ex qua corpus ꝺceptū formaf quā mater ministrat est sanguis q menstruū ꝺicit. ⁊ pbat hoc ibi rōibus ⁊ experiētijs ꝺestruenz oēs alias opiniones. ergo ⁊ corpus chi ꝺebuit ex illo sanguine mēstruo formari. nam ita ꝺicit Aposto. ad Hebre. 2. c. ꝺebuit per oīa fratribus simulari. ergo cuz ceteri boies qui eius fratres ꝺicunf geniti sint ex mēstruo sanguine: ergo ⁊ ipse. ¶Tertio qz chs est genitus a virgine cū ꝺicat p̄mogenitus eius Mat. 1. c. ⁊ tamē sup nullā aliā materiā habet opationem aliquā virtus generatiua in muliere nisi sup mēstruū sanguinē quē alterat ⁊ ꝺigerit perducēdo ad illū statū vt sit actu materia ꝺispositā ad generationē fetus. ergo ex illo genitus est chs. ¶Quarto patet qz oēs alie mulieres in generatione nō soluz ꝺant materiā: sed etiā habēt se quodāmodo efficiēter. qō patet qz simulatur interdū fetus matri: sed nō esset hoc nisi esset in materia fetus, aliq̄ virtus actiua a femina: qz materia nō est p̄incipium simulitudinis. ergo per virtutē generatiuā in materia fetus facta est actiue aliq̄ ꝺispositio ex qua sequat illa simulitudo. sed nō est aliquid aliud qō cadat sub virtute generatiua in femina nisi formatio ⁊ ꝺigestio sanguinis mēstrualis. sicut in viro nō subiscit virtuti generatiue nisi formatio siue ꝺigestio seminis: ita vt ꝺeducatur per actionē virtutis generatiue ibi virtus organizatiua materie muliebris. ergo ex solo mēstruo fit generatio tā in virgine q̄ in omnibus alijs mulieribus. ¶Quinto patet hoc qz mulieres anteq̄ habeant sanguinē mēstruū nō possunt cōcipere etiā si a viris cognoscātur: ⁊ postq̄ cessauerit etiā in eis sanguis menstruus nō possunt gignere siue cōcipere. vnde Heñ. 18. c. ad ostēdēdū q̄ sara cōcepit miraculose ꝺicitur q ꝺefecerant sare fieri muliebria. i. cessauerat fluxus menstruorū: ⁊ tamē si sanguis menstruus nō esset materia fetus nō esset aliqō miranduz q cessantibus mēstruis cōciperet sara: ⁊ tamē ponit hoc tanq̄ miraculū a sacra scriptura. ergo ꝺe sanguine menstruali formaf fetus. vnde si in virgine fuit cōceptio fetus ꝺe eo ꝺe quo in alijs mulierib⁹: (qō tū fuit necessariū ad hoc q esset vera mr̄nitas ⁊ vnuioce ꝺicta). ergo etiā in ea chi corpus ꝺe sanguine menstruo formatū est. ¶Sexto qz cum in alijs mulieribus fiat cōceptus ꝺe menstruo sanguine: si in virgine fuisset formatum corpus chi ꝺe alio sanguine nō menstruo hoc esset: qz esset illa melioz materia q̄ sanguis mēstruus: ⁊ tamē falsum est: qz differūt ista duo sicut perfectū ⁊ imperfectuz. nā sanguis qui est in venis: ⁊ in alijs partibus corpibus ꝺabet imperfectā ꝺigestionem. solū vt transeat in carnem: ⁊ reliquum huius accipitur postea a potētia generatiua adhuc sanguis existens: ⁊ magis ꝺigerit atq; perficitur: ⁊ est sanguis tenacior. ⁊ tamē q̄to magis ꝺigeritur magis perficitur. Cū ergo sanguis menstruus habeat aliā ꝺigestionem secūdā vltra ꝺigestionem quā accepit a potētia nutritiua oportet q fit p̄fectior: ⁊ ita non fieret formatio corporis chi ex sanguine nō menstruali cum ille fit minus perfectus. ¶Septimo qz si sanguis nō mēstrualis esset melioz ad generationē corporis: cuz natura sit solicita circa optimū formaret corpora fetuū semper ex illo: ⁊ tamē nunq̄ formaf nisi ex menstruo vt ostensuz est. ergo non est melior sanguis qui est in venis ad gīationē q̄ sanguis mēstruus. ¶Octauo qz isti ponunt aliquid vane. s. sine causa ⁊ fundamento. naz cum chs sit verus homo: ita oportet vt ꝺcedatur eo modo genitus vt alij homines nisi cōtrariuz cōstet. alij autē homines gignuntur ex menstruo tā q̄ ex materia ⁊ semine masculino tā q̄ actio: qō semen cōmiscetur femineo menstruo per cōcubitū. in chisto ergo ita ꝺicendū erat q ex cōmixtione maris ⁊ femine genitus esset nisi cōtrariuz appareret manifeste in sacra scriptura vt est inductum supra. manebit ergo alterū. s. q ex menstruo genitus sit nisi ostendatur cōtrariū: ⁊ tamē nō patet alicui bi cōtrarium neq; ratio illud vult. ergo ex menstruo formatum est corpus eius. ¶Nono qz ꝺeus nō mutat naturā sine causa: ⁊ tamē hic nō fuit causa mutāꝺi: ideo fuit cursus nature. q eniz corpus humanuz formetur actiue per virile semē naturale est: tamē hoc in chisto nō fuit: qz coniunctio maris ⁊ femine post peccatū non fit sine cōcupiscētie ardore ⁊ absorptione rationis qō sedum est. ideo hoc ꝺeus abstulit in cōceptu corporis chi. s. vt non esset ibi seminis virilis cōmixtio. ⁊ tamē q formaretur illud ex menstruo sicut in alijs hominibus nō erat aliqō inconueniens cum nō sit ibi cōcupiscētie ardor in formatione aut ꝺigestione illius sanguinis: sed sola nature operatio nō scientē illud femina. ergo hoc nō ꝺebuit mutari: sed fieri sicut in alijs facit natura. ¶Decimo qz non est ponēda pluritas sine necessitate ⁊ miraculū non est astruendū nisi vbi nō possumus illud euitare: ⁊ tamē ponendo fieri generationē corporis chisti ex sanguine menstruo ponimus vnū tñ miraculum. ponendo aūt factum esse ex alio sanguine ponimus ꝺuo miracula. ergo nō ꝺebet poni nisi ex mēstruo. patet hoc: qz ꝺato q fieret ex mēstruo erat ibi solū miraculū in ꝺorganizatione ⁊ formatione illius materie que erat naturaliter ꝺispositā ad hoc q inde fieret generatio fetus. nam suppletur locus seminis viri qō si ibi esset p̄ficeretur naturaliter ꝺorganizatio corporis ex illa materia: lz operatio illius seminis est vna tñ. s. ꝺorganizatio: ⁊ supplere illā vnū tñ miraculum est. si autē ex sanguine non menstruo formet fetus sunt ꝺuo miracula: qz supplētur operationes ꝺuarū potentiarū. vna est que ꝺicta est. s. formatio. alia est ipsa p̄paratio materie. nā generatio naturalis nō fit ex qualibet materia: sed ex ꝺispositā vltimata ꝺispositione ad formam. sanguis autē qui est in venis nō est materia naturaliter ꝺispositā ad hoc q ex ea formetur fetus cū potētia generatiua nō alterauerit ⁊ ꝺigesserit eam ꝺigestione perfecta: ideo si ex tali materia formaret fetus oportebat esse alterum miraculū inq̄tum ad ꝺisponenduz materiā ad hoc q esset apta vt inde posset formari fetus: ⁊ ita supplerent ꝺuarū potētiarū operationes. s. potentie generatiue in viro: ⁊ generatiue in femina. ergo non ꝺebet poni q ex tali mā fuerit ille cōceptus ne poneremus plura miracula. ¶Undecimo qz isti habent motiuum qō est inconueniens. s. qz ꝺixit Damascenus ex purissimis sanguinibus formatū corpus chisti. sed ex hoc nihil infertur ꝺe eo qō ipsi volunt: sed procedūt solum ex ignorātia vt ꝺeclarabitur inferius. ¶Duodecimo qz chisti cōceptio facta est miraculose: ideo putāt q nō fuerit formatum corpus eius ex menstruo: sicut corpora aliozū naturaliter genitozū. sed nō sequif: qz miraculum fuit q̄tum ad virtutem actiuā formatiuā: sed nō q̄tum ad materiā ꝺe qua corpus formatum est. nisi forte ꝺiceretur q ex eo fuit miraculosa cōceptio q non cōcordauit in aliquo cum illis quozū conceptiones

5.rō. 6.rō. 7.rō. 8.rō. 9.rō. 10.rō. 11.rō. 12.rō. 1.rō. 2.rō. 3.rō. 4.rō. 5.rō.

Qō. 7. A An chi corp⁹ ex sāguie q ē i venis formatū fuerit. Rōes in ꝺiuersū. Rāsi. ad q̄st. B 2.rō. Miracula nō sunt ponenda sine necessitate. C

Mulie-bria qd.

sunt naturales: ꝛ ita neqȝ esset de femina: neqȝ cõciperet in vte-
Obiectõ. ro. que absurda sunt. ¶ Sed dicũt isti insipientes. potuit deus
Rñsio. formare corpus christi ex sanguine nõ menstruo. Dicẽdũ ꝙ po-
tuit sed non decuit: qꝛ ponerẽtur multa miracula sine causa: ꝛ
nõ fieret aliquid melius: ꝛ tolleretur virgini honor maternita-
13.rõ. tis. ¶ Tertiodecimo qꝛ si nõ fuisset cõceptuȝ corpus christi de
sanguine menstruo virginis: potuisset virgo christum cõcipere
quãdo esset sex vel septem annorũ: vel quãdo esset in maxima
senectute: cũ omni tẽpore esset sanguis in venis eius: ȝ nõ esset
omni tẽpore sanguis menstrualis in corpore eius: ꝛ videretur
tunc maius miraculuȝ. vtpote si quinqȝ annorũ pareret: ꝛ nemo
putaret hoc esse ex viro sed potius ex deo: ꝛ tamẽ nõ factuȝ est
sic. sed eo tẽpore cõcepit quo erat nubilis etatis. i. in pubertate
Qõ.8. cum poterãt ei fieri muliebria. s. cum iã esset despõsata vt patet
A Luc. 1. c. ergo fuit formatio corporis christi de sanguine men-
Ad. 1. rõeȝ i diuersũ positã i p̃n. q. p̃cedẽtis. struo. ¶ Nunc vero respõdendũ est ad duo motiua eoruȝ
qui dicunt nõ formatum fuisse ex sanguine menstruo. Primuȝ
est qꝛ sanguis menstruus est aliquid immũdũ. ꝛ dicẽdum ꝙ ex
sanguine menstruo tã corpus christi q̃ oĩuȝ nostrũ formant. vt
de omnibus Aristo. dicit. Et est dicendũ ꝙ nõ est sanguis men-
struus aliquid imũdũ: sed valde mũdum ꝛ perfectũ: immo ali-
Nota quõ fiat sãguis mẽstruꝰ i femia ꝛ d̃ potẽtia gñatiua i viro ꝛ i femia q̃tũ ad hitudinẽ suã. quod mundius q̃ sit sanguis qui est in venis ꝛ per corpus dif-
fusus. Circa hoc cõsiderandum ꝙ generatio nõ solũ in homi-
ne: sed etiã in omnibus alijs rebus naturalibus fit ex materia ꝛ
nõ ex qualibet materia: sed ex materia determinata ꝛ disposita
ad hoc ꝙ fiat ex ea generatio. Et causa huius est: qꝛ in materia
est forma rei generabilis in potẽtia: ꝛ per generationẽ educit
materia, de potẽtia ad actum. Nõ potest aũt deduci nisi per im-
mediationẽ. s. ꝙ dispositiones existẽtes in materia sint multuȝ
similes forme educende de potẽtia materie. ꝛ sic est prius p̃pa-
ratio materie q̃ generatio, que est eductio forme de potẽtia ma
terie. Ita attendit in formatione fetus. nã formatur ex materia
quã ministrat femina: ꝛ nõ ex semine virili vt Aristo. p̃bat lib.
15. de animalibus. ꝛ si in femina esset vis actiua sufficiẽs posset
per illam formari ipsa materia ꝛ organizari: ꝛ nõ esset necessa-
ria cõmixtio maris ꝛ femine. ꝛ tñ in feminis est vis actiua par-
ua, non potens materiã deducere ad tantam perfectionẽ vt eaȝ
formet: ideo est necessaria alia vis actiua que cõpleat id qđ de-
De potẽtia gñatiua maris ꝛ femie fuit in femina: ꝛ illud est semen maris in quo est maior vis acti-
ua. ¶ In quo amplius consideratur ꝙ taȝ in viro q̃ in femina
est virtus siue potẽtia generatiua: ꝛ in vtroqȝ ipsa virtus, dispo
nit materiam ad fetum. ꝛ tamẽ differunt: qꝛ cum vis actiua in
feminis sit parua, nõ sufficit perducere materiã ad perfectũ sta-
tum. s. formando illam ꝛ organizãdo vt sequatur anima. virtus
autẽ in semine maris est sufficiens: ideo cum fuerit semen illud
cõmixtum semine materie: perducit illam ad perfectionẽ orga-
nizando ꝛ formando in fetum: ꝛ habet ibi solũ rationẽ actiui ꝛ
nõ materialis. id vero qđ a femina ministrat habet rationẽ ma
terie, ꝛ nõ actiui, In formatione fetus, est eniȝ femina sicut puer
paruus qui nõ põt generare vt dicit Aristo. lib. 15. de animali-
bus. ꝛ hoc prouenit ex defectu caloris. nã materia illa ex qua fit
B formatio fetus, ex alimento accepta est: sed illa digeritur ꝛ trã-
smutatur multis transmutationibus quousqȝ sit apta ad formã-
dum inde fetum: ꝛ omnes iste trãsmutationes fiunt per poten-
tiam generatiuã, cuius instrumẽtũ est calor: ꝛ nõ possunt cõple-
ri omnes nisi per magnũ calorem. femina autẽ est imperfecti ca
loris: ideo nõ põt perducere materiã ad cõplementũ: qꝛ alʼs for
maret eam organizando sine aliquo semine masculino. perdu-
cit tamẽ ad quãdã dispositionẽ satis propinquã: ita vt illa ma-
teria sit naturalr̃ disposita vt formetur inde fetus: ȝ nõ cõple-
bitur ista formatio nisi per admixtioneȝ seminis virilis in quo
est vis magni caloris ad perficiẽdũ id qđ defuit calori femine.
¶ Ulterius cõsiderandũ ꝙ dicitur fieri formatio fetus ex san-
Formatio fetꝰ fit d̃ sãguine menstruo: ȝ nõ d̃ mẽstruo ȝ d̃ quodã sanguie purissimo a q̃ sepat sanguis mẽstruus velut puritas eius. guine menstruo vt Aristo. dicit lib. 15. de animalibus. ꝛ tamẽ
proprie loquẽdo nõ est de sanguine menstruo: sed de eo sangui-
ne a quo separatur sanguis menstruus. In quo ꝯsiderãdum ꝙ
menstruũ a mense dicit. ꝛ vocatur reȝ que p̱ mẽsem accidit vel
ad mensem pertinet: ꝛ sic vocatur sanguis mẽstruus qui p̱ mẽ-
sem fluit. nam mulieribus postq̃ sunt puberes, accidit regulari
ter per singulos menses fluxus sanguinis semel naturaliter. sic
dicit infra. 15. c. mulier que redeunte mense patitur fluxuȝ san-
guinis. i. ꝙ de mense in mensem fit fluxus: ꝛ istas easdẽ mulie-
res vocamus menstruatas a fluxu sanguinis per menseȝ: ꝛ san-
guinem fluentem vocamus fluxũ menstrui vt patet hic in lr̃a.
Si autẽ flueret sanguis iste de anno in annuȝ: vel de quattuor
ad quattuor menses vocaret sanguis annualis, vel quadrime-

stris. sed quia de mẽse in mense fluit naturaliter vocat sanguis
menstruus. de isto autẽ sanguine menstruo nõ fit formatio fe-
tus, sicut neqȝ nutritio aĩalis ex stercoribus vel vrina que emit-
tuntur: sed de illo sanguine a quo separatur menstruus sanguis Qõ.9
fit formatio fetus. ¶ Cõsiderãdũ vlterius ꝙ eadeȝ mã est A
de qua fit generatio ꝛ nutritio. s. cibus: qꝛ animal nõ sumit ali-
quid aliud vnde viuat nisi cibuȝ: ꝛ ex eisdẽ sumus ꝛ viuimus.
est tamẽ ordo: quia cibus quãdo sumit tã in homine q̃ in alijs
animalibus, nõ statim diuidit vt portio quedã dirigat ad par
tem generatiuã: ꝛ alia ad vires nutritiuas: sed fit quedã dige-
stio cõmunis in loco cõmuni deseruiente tã nutritiue q̃ gene-
ratiue. s. in stomacho per quã partes grosse ꝛ oĩno inepte tã ad
generationẽ q̃ ad nutritionẽ separant. ꝛ iste sunt partes gros-
se terree ꝛ feculẽte quas vocamus stercora. manet aũt facta di-
gestione ista res purior. transit eniȝ cibus in sanguinẽ qui est in
via ad nutriendũ. ꝛ siue hoc fiat ex prima: siue ex secunda dige-
stione nõ est pro nũc necessariũ. illius autẽ est quedã pars resi-
dua quã natura nõ accipit ad nutritionẽ sed transmittit ad ge-
nerationẽ: ꝛ hec portio que est sanguis aliqualiter digestus q̃li-
ter mittitur ex digestione viriuȝ nutritiuarũ digeritur amplius
Sanguis mẽstruꝰ fit ex residuo potẽtie nutritiue: ꝛ digerit atqȝ altrat p̱ potẽtiã gñatiuã. ꝛ quõ hʼ fiat tã in masculis q̃ i femis
per vim generatiuã quoadusqȝ perducat ad illam dispositio-
nem ad quã a natura perduci põt. Sed hoc differt in masculo
ꝛ femina. nã in vtroqȝ cõmune est ꝙ residuũ potentie nutritiue
trãsmittatur ad generatiuã: ꝛ trãsmittit in forma sanguinis di
gesti aliqualiter sed nõ plene: ꝛ tã in masculo q̃ in femina dige
ritur vlterius per actionẽ generatiue virtutis. Sȝ qꝛ vir est ma
ioris caloris p̱fectius digerit ꝛ alterat: femina aũt minus. ꝛ tñ in
vtroqȝ accipit a principio in figura ꝛ colore sanguinis. cuius si B
gnum est vt ponit Aristo. lib. 15. ꝙ multũ coeũtes emittũt san
guineȝ loco spermatis: ꝛ nõ est alia ratio nisi qꝛ materia illa in
p̱ncipio sue digestionis in vasiȝ generatiuis est in colore sangui
nis: deinde per vlteriores digestiones dealbat. sic etiã in femi-
nis per virtutẽ generatiuam lac dealbat in mamillis cuȝ esset
prius sanguis: ꝛ cũ secũdo decoquit dealbat. materia aũt que
in feminis seruit generationi nõ dealbat per digestionẽ: cuius
Mlti coeũteȝ qr loco spermatis sãguinẽ emittũt.
signũ est sanguis ipse menstruus qui separabat ab illa: verũta-
mẽ nimis digerit ꝛ alterat vt alterius cõditionis sit quasi san
guis qui est in venis ꝛ seruit nutritioni. ¶ Amplius aũt cõside
randũ ꝙ sicut potẽtia nutritiua semper alterat cibũ ad faciendũ
eũ esse materiã aptã vt trãseat in carnẽ ꝛ ossa: ꝛ ita potẽtia ge-
neratiua semp̱ alterat ꝛ digerit portionẽ materie ad se trãsmis-
sam vt eam reddat cõueniẽtem ad generationẽ fetus. ꝛ est ista
operatio ꝯtinua sine intermissione. sed est in hoc differentia: qꝛ
potẽtia nutritiua semp̱ habet operationẽ suã trãsmutãdo cibũ
q̃diu viuit animal sicut dicit Aristo. ꝙ q̃diu viuit animal nu-
tritur. sed potẽtia generatiua nõ semp̱ habet op̱ationeȝ. ꝛ ratio
est qꝛ generatiua virtus nõ perficit operationẽ suã nisi per calo
rem: ꝛ nõ per quẽcũqȝ ȝ magnũ: ꝛ qꝛ ille nõ est in animali mox
genito: ȝ ibi sit potẽtia generatiua nõ est formatio seminis. vñ
pueri triẽnes vel q̃driẽnes nõ habẽt semẽ p̱pter imperfectũ ca
lorem. puelle quoqȝ nõ habẽt digestionẽ illius materie: ȝ vtris-
qȝ aduenit in etate in qua roborat calor quã vocamus puber-
tatem. cuius signũ est ortus pilorũ tã in viris q̃ in feminis circa
vasa genitalia. nam ortus piloꝝ attestat magnitudinẽ caloris:
ꝛ est adhuc signũ manifestius per fluxũ menstruorũ: qꝛ tẽpore il
lo. s. in pubertate incipit femine fieri fluxus mẽstruoꝝ ꝛ nõ an-
te. qđ est manifestuȝ signum ꝙ prius non erat digestio materie
pertinẽtis ad virtutẽ generatiuã: qꝛ alʼs cepisset prius fluxus. ꝛ
hoc rõnabiliter iura cauerũt ne cõtractus matrimonij fieret an
te pubertatem: qꝛ prius etiã si femina cognosceret nõ posset cõ
cipere: ꝛ vir nõ posset prius semen emittere. ¶ Similiter autẽ
nõ durat per totã vitã ista digestio materie p̱ vim generatiuã.
nã cum fiat ex magno calore q̃diu ille manserit erit ista opera-
tio: postea vero nõ fiet. signũ huius est: qꝛ in mulieribus veteri-
bus cessat fluxus menstruorũ. sicut dicit Geñ. 18. c. ꝙ erat sara
prouecte etatis desierantqȝ fieri muliebria. ꝛ tamẽ si formaret
materia ad cõceptum per vim generatiuã: necesse erat inde se-
parari sanguinem menstruum: sicut in omni prima digestione
ciborum separãtur stercora. cum ergo nullus fluxus menstruo-
rum fiat in magna senectute. neqȝ etiã fiet digestio aliqua san-
guinis ad cõceptum per virtuteȝ generatiuam. Idem autẽ erit
in masculis in magna senectute ꝙ nõ fiat in eis formatio semi
nis per virtutem generatiuam p̱pter defectum caloris. sed nõ
est determinata ista etas in masculis neqȝ in feminis maxime
in deficiendo: qꝛ in quibusdaȝ citius deficit calor: in alijs vero
tardius. ¶ Ulterius cõsiderãdũ ꝙ generatio seminis in Qõ. 10.

Nutritio i aiali fit quãdiu viuit: sed gñatio mẽstrui i femina ꝛ semis in aiali ñ fit p̱ totã vitã: ȝ incipit i pubtate: d̃ficit i senectute: tñ post q̃ icipit sp̱ ẽ cõtinue.
In mlieribꝰ veteribꝰ cessat fluxꝰ mẽstruorũ.
Senes q̃re nõ generãt.

A
An gn̄ātio semis fit ex sup abūdātia cibi vt ali q asserūt

viris ⁊ sanguinis ad cōceptum in feminis nō fit ex superabundantia vt quidā imperiti asserunt. dicunt eniꝫ ꝙ nisi quis supabundanter sumeret de cibo ⁊ potu nō generaret in eo semen: ⁊ idem de mulieribus. sed valde insaniunt: qꝛ tūc generatio seminis nō esset de per se: sed de per accidēs cum nō est a natura intenta. ⁊ tamē falsum est: qꝛ sicut natura intendit cōseruationē indiuidui: ita intendit cōseruationem speciei: immo indiuidua sunt ꝓpter speciē. naꝫ si quidditas speciei per se subsistere posset nō gignerentur indiuidua: ⁊ tamē cōseruatur indiuiduū per nutritionem: species autē per generationē. ergo sicut intenta est nutritio: ita est intenta generatio. sed generatio nō fit sine semine in viro: siue masculo ⁊ in femina sine sanguine. ergo natura intendit vtraqꝫ per se sicut nutritionē per quā indiuiduum cōseruatur. Ex quo sequit ꝙ sicut natura sumit parteꝫ de cibo vt transeat in carnem ⁊ ossa: ita sumit quādā partem que transeat in viris in semē: in feminis in sanguinē. ⁊ tamē ad nutritioneꝫ requiritur magna portio materie. ad generationeꝫ autē parua: ideo sumitur parū quid qđ digerat potētia generatiua: ⁊ multū qđ in carnem trāseat per vim nutritiuā. ¶ Et ideo dicēduꝫ ꝙ etiā si paruum de cibo quis sumat q̄tū non sufficit ad alimentationem neqꝫ ad saturandam famē: adhuc de illo portio quedaꝫ assumetur ad formationē seminis in viro: ⁊ sanguinis in femina: qꝛ natura que ordinate agit ꝓportionaliter ista diuidet. Et hoc etiā ex signis apparet. nam q̄tūcunqꝫ aliquis sit parcus in cibo ⁊ maceret carneꝫ suā multis ieiunijs, fit in eo interdū (⁊ si raro) pollutio nocturna: qđ nō fieret. nō solum si nō esset in eo genitum semen: sed etiā si nō esset multiplicatum qđ ex abūdātia efflueret sponte. in feminis quoqꝫ quātūcūqꝫ maceratis ieiunio fit fluxus menstruorū. ¶ Cōsiderandum vlterius ꝙ in sanguine qui est materia formandi fetus fit q̄dā purgatio remouēdo ab eo partes impuras vt relinquat residuum purū ⁊ aptum ad corpus fetus formādū. ⁊ hoc apparet: quia in omni digestione fit quedaꝫ separatio puri ab impuro: ⁊ impurū reijcitur a natura reseruato eo qđ purū est. ⁊ apparet hoc in omnibus digestionibus factis q̄tum ad partē nutritiuā. Nā fit prima digestio in stomacho: ⁊ in hac separatur maxima impuritas que est stercorū ⁊ fecū: que impuritas ad nihil est nisi vt reijciatur per posteriora. Deinde purū qđ mansit ex prima digestione rursus in epate digeritur ⁊ separatur aliquid impurum qđ est rarius ⁊ minus feculentū. ⁊ istud est vrina que ad vesicā collecta emittitur per anteriora. Postea primū ibi relictum transit ad venas: ⁊ ibi tertio digeritur: ⁊ impuritas quedaꝫ parua inde emittitur que est rarior adhuc ⁊ liqdior: ⁊ est sudor aut aliquid tale. Sic igitur cum presuppositū sit supra ꝙ tā in viro q̄ꝫ in femina aliquid residuum potētie nutritiue transmittatur ad potētiā generatiuā ⁊ in vasis eius digeritur: necesse est ex digestione illa separari aliquid impurū: cū impossibile sit digestionē aliquā esse in qua non separaretur impurū aliquid a puro. ¶ Amplius dicendū ꝙ impurum illud qđ residuū est ex digestione facta per virtutem generatiuā reijcitur a natura ⁊ foras mittitur: tāq̄ꝫ aliquid inconueniens ad formationeꝫ fetus, sepe habito vel retento sibi eo qđ purum est: quia sicut in prima digestione virtutis nutritiue impurū qđ est stercus emittitur per secessum: ⁊ impurum secūde digestionis qđ est vrina emittitur postq̄ꝫ collectuꝫ est in vesiccam per anteriora: ⁊ tertie digestionis impuritas nō est collecta alicubi: quia digestio illa fit in oibus membris: ideo impuritas huius digestionis nō est alicubi collecta: sed per omnia mēbra emittitur: ideo sudor fit in omnibus mēbris. sed virtuti generatiue deseruiunt interius certa vasa tam in viro q̄ꝫ in femina: ideo digestio illius materie fit ibi: ⁊ emittitur per anteriora. per illa quippe fluit sanguis mēstrualis in feminis.

Nō. ꝑhe

B
De sāgui ne illo in femia q ꝑparat ad formationē fet⁹ separat q̄dā ipuritas q̄ nā reijcit: ⁊ illa vocat mēstruū.

Nota ꝙ .4. sūt digestiōes. i ore: i stomacho: i epate: in venis: ⁊ gnta ꝑm aliquos i mēbris.

Impurū gd sit.

Q̄ō. 11.
A
An sanguis ex quo format fet⁹ sit multo purior sāguie i venis exn̄te ꝑꝑ diuersas ei⁹ digestiōes.

¶ Ex p̄dictis apparet ꝙ sanguis ex quo format fetus est multo purior ⁊ nobilior q̄ꝫ sanguis q est in venis. patet hoc qꝛ q̄to aliquid magis digeritur melius est. nō enim facit natura aliqd frustra. per digestionem quippe natura separat aliquid impuꝝ: sed q̄to manserit res purior tāto melior: ideo res cū magis digeritur est melior. ⁊ tamē materia ex qua format fetus fuit p̄us digesta per virtutē nutritiuam: ⁊ eijcit tunc vt sanguis: ⁊ trāsit deinde ad vasa virtutis generatiue in quibus vlterius digeritur: ⁊ separatur ab eo aliquid impurū. i. menstruū. ergo relictuꝫ post illam digestionē ⁊ separationē purius ⁊ melius erit q̄ꝫ sanguis qui erat in venis. Et hoc est cōtra illos qui putant melius esse dici fuisse corpus christi formatū ex sanguine qui erat in venis q̄ꝫ ex menstruo sanguine. cum tamē generatio fiat ex puriori: ⁊ illi ita putant sanguinem existentē in venis esse puriorem. ¶ Amplius dicēdū ꝙ pars illa transmissa ad vasa potētie generatiue est parua ⁊ tarde fit digestio: ideo impuritas que inde separat est parua ⁊ tarde fluit per ꝯtrariū ad impuritates virtutis nutritiue. nam in prima digestione nutritiue separant impura que sunt stercora: ⁊ sunt in magna q̄titate: qꝛ multa est impuritas in cibis cū multa sint. etiā in secūda digestione est multa impuritas. s. in vrina. in tertia autē parua est ipuritas. s. que per sudorē emittitur. mā autē que trāsmittitur ad vasa virtutis generatiue iā satis digesta est: ideo parua impuritas pōt ab ea separari per digestionē virtutis generatiue: ideo menstruuꝫ in parua q̄titate fluit ⁊ nō sicut vrina. etiā, quia illa ꝑticula que ad vasa illa trāsmittit parua est: ⁊ nō pōt de illa separari multa impuritas etiā si prius esset parū digesta. Item tarde emittitur illa impuritas: qꝛ cum ibi qđ digeritur sit satis purū: difficilius est separari partes impuras q̄ꝫ in eo qđ habet multā impuritatem manifestā. Unde ob hoc nō fluūt menstrua quotidie sicut emissio stercorū ⁊ fluxus vrine: sed fluunt de mense in mensem. ⁊ ista est causa quare illud impurū fluens, menstruū vocaretur: qꝛ menstruum a mense dicitur. i. qđ per mensem accidit. ¶ De isto purgamēto dicēduꝫ ꝙ nō est mā fetus: sed est aliqd qđ totalr a nā reijcit. ⁊ si maneret in feminis nō emissum, cāret graues egritudies: sicut retentio vrine vel stercorū. sꝫ sanguis ille a quo impuritas ista separatur ⁊ reseruatur tūc purus intra vasa virtutis generatiue est valde bonus ⁊ purus: ⁊ ille est mā fetus formandi: ⁊ ille nō est menstruus: qꝛ nunq̄ꝫ fluit sed interius manet. Aristo. tamē lib. 15. de animalibus dicit de sanguine qui menstruū dicit fieri formationē fetus, nō quasi de ipso menstruo fiat: qꝛ sanguis mēstruuꝫ nō manet in corpore sꝫ fluit. dicit tamē de mēstruo fieri. i. de illo sanguine cuius impuritas est menstruū. ⁊ dixit hoc ex industria Arist. qꝛ si dixisset ꝙ formabatur fetus in femina ex sanguine simpliciter nihil addēdo, intelligeret de sanguine qui est in venis aut alijs partibus corporis. sed falsum est: qꝛ ille nō est aptus vt ex eo fiat generatio: cuꝫ nihil super illū sit operata virtus generatiua: sed est mā virtutis generatiue: ⁊ est in via vt transeat in carnē. ergo nō fit ex illo fetus. vnde vt nō intelligeret de illo dixit de mēstruo. s. de quo separatur menstruum: quia sanguis manens purus post separationem menstrui nō habet aliqđ nomen speciale. ¶ Et ex hoc sumebant occasionem errādi qui dicebant corpus chr̄i non formatū de menstruo sicut formant corpora aliorū: sed de purissimis sanguinibus. s. de sanguine qui erat in venis. in quo errabāt dupliciter. s. putantes corpora aliorū hominuꝫ formari ex illo sanguine immūdo, qui nō est materia naturalis: sed purgamentū a natura reiectū. Secūdo qꝛ putabāt corpus chr̄i formatū ex sanguine qui est in venis: cū nō sit ille mā fetus vt ostēsum est. sed tā corpus christi q̄ꝫ oium hominū formātur de sanguine purissimo seruato in vasis generatiue virtutis, cuius purgamentū est sanguis mēstruus: ⁊ ille est nobilior sanguis q̄ꝫ qui est in venis. ⁊ de illo nemo negaret qui cognosceret quid esset: formatū esse corpus chr̄i. ¶ Secūdū motiuū illorū erat ex auctoritate damasceni qui dixit corpus chr̄i formatū ex purissimis sanguinibus virgins. ⁊ sic videbatur nō formatū ex menstruo sanguine vel ex eo ex quo ceterorū corpora formant. Sꝫ dicēdū ꝙ hoc nihil facit. sed procedit motiuū istorū ex ignorātie sensus illius auctoritatis. Et dicēdū ꝙ etiā si corpus chr̄i sit formatū ex sanguine ex quo oium hominū corpora formantur, dicebat ex purissimis sanguinibus: qꝛ sanguis ille est purus cū valde digestus sit: ⁊ ab eo ois impuritas per digestionē separata. ⁊ est iste sanguis purior quocūqꝫ alio sanguie existēte in venis aut in alijs ꝑtibus corpis vt ostēsum est. Si aūt diceret ꝙ corpa nostra de mēstruo sanguie formarent: qꝛ ille est sanguis impurus. esset verū de chr̄o cū dicat ꝙ formatū sit corpus eiuꝫ de purissimis sanguinibus ꝙ nō formet de illo sanguine: sꝫ de aliquo alio: ⁊ tn̄ neqꝫ corpa nr̄a formant de illo sanguine: ideo nō pōt dici ꝙ sit de alijs sanguinib⁹ formatū q̄ꝫ de illis de qbuꝫ nostra corpa formant. ¶ Sꝫ aliter dicēdū ⁊ magis ad intellectū damasceni. nā in verbis illis voluit facere differētiā aliquā in formatione corpis chr̄i ⁊ nostroꝝ q̄tū ad māꝫ. Si aūt soluꝫ significaret per sanguies purissimos sanguinē illuꝫ de quo nos formamur nulla differētia esset. Ideo dicēduꝫ ꝙ vocauit sanguines purissimos: idest sanguines non cōmixtos. ¶ Circa qđ sciēdū ꝙ Damascen⁹ lib. 3. dicit. filius dei ꝯstruxit sibiipsi ex castis ⁊ purissimis sanguinibus virginis carneꝫ animatā aia rationali. ⁊ in hoc excludit ab illa generatione vel formatiōe corporis duo, que sunt in formatione nostroꝝ corporū. ex quo fuit excellēs illa formatio. Primuꝫ est cōmixtio seminis. nā lꝫ corpus fetus ex sola mā quā ministrat mater formet vt dicit Arist.

Qr mēstruuꝫ i mulierib⁹ fluit i ꝑua q̄ntitate. ⁊ q̄re emittit de mēse i mēseꝫ: cū vrina ⁊ cet'a purgamēta nutritiue ꝑtis quotidie emittant.

An mēstruus q ꝑ mēsem fluit in mlierib⁹ sit mā fet⁹ vl' qđ ituꝫ retinet.

B

Ort⁹ erroris. s. dictē opionis.

Q̄ō. 12
A
Ad. 2. rōeꝫ i ꝯriū positā. s. q. 8. i ꝑncipio.

Nota qūo chr̄i corp⁹ formatū ē ex purissimiꝫ ⁊ castissimis sāguinib⁹ vgis: ⁊ ꝙ nō sēsit aliq̄ꝫ voluptatē venereā vgo in motu sanguis ad inuicē sic sentiūt alie mulieres i ꝯceptu.

Nota qūo itelligit auctoritas damasce.

Duo sūt in nr̄oꝝ corporū foꝛatiōe. s. cōmixtio sanguis ⁊ voluptas.

lib. 15. de animalibus. est tamē illud tāq̄ mā: ꝛ nō formabitur sine virtute actiua formatiua que est in semine virili: ideo opꝫ illi cōmisceri materie a femina ministrāte vt agat in ea formādo illam. ¶ Secūdū est quedā voluptas causata in permixtione seminū. cum enī femina a viro cognoscit, sanguis ille digestus ad formandū fetū, recurrit ꝛ mouet ad locū generationis: ꝛ in motu illo causat voluptas venerea. sicut in viro in decisione ꝛ motu spermatis est delectatio venerea tota. hec aūt voluptas repugnat castitati ꝛ virginitati. nam virginitas dicit māliter inexperientiā veneree voluptatis: sed voluptas venereorū nō est nisi in illa decisione vel motu. ¶ Hec aūt duo nō fuerunt in dn̄a nostra: q꞉ repugnabant pfectioni eius: ꝛ maxime illius qui generabat. i. chr̄i. Primū enī nō fuit ibi. s. semen virile: q꞉ tunc mater eius nō esset virgo. etiā q꞉ daret chr̄o pater humanꝰ qđ nō decuit. etiā q꞉ generatio sua esset pure naturalis: ꝛ non differret a generatione alioꝝ hoīum. ¶ Secūdū ablatum fuit ab ea. s. q̄ nō fuit ibi voluptas in pmixtione seminis. nā repugnat ista voluptas virginitati. vnde quādocūq̄ mulier expta fuerit talē voluptatem venereā que cōpletur in resolutione seminis iā nō est virgo. si enī siue vir: siue femina incipiāt ex tactu mutuo vasoꝝ genitiuoꝝ delectari, repugnat hꝫ tā castitati q̄ virginitati: ꝛ tamē si nō peruētū sit ad plenā resolutionē seminis in qua cōplet venerea voluptas ꝛ suffocat ratio. non est oīno ablata virginitas: sed reparari pōt per penitētiā. cū autē facta est resolutio seminis ablata est virginitas: ꝛ iā nō pōt restaurari. Ista autē venerea voluptas in resolutione seminis, si fiat ab intētione ita tollit virginitatē sine cōmixtione sicut cū cōmixtione. nā vir quādo per mollitiē seipsum polluit virginitatem perdit: q꞉ fit ibi resolutio seminis plena ꝛ experimētū habet pfectum voluptatis veneree. ita ergo in femina si possit esse resolutio illius materie que cōfluit ad cōceptū vt moueatur ad locū generationis causabitur plena voluptas in motu illo: etiā si nō misceat viro. *Unde lꝫ dn̄a nostra nō pcuraret: sed potiꝰ horreret talē experientiā voluptatis veneree. si in ea fieret ille motus ꝛ voluptas, extingueret p tūc aut suffocaret ratio eius: ꝛ materialiter pateret id qđ alie mulieres patiunt in pditione virginitatis: qđ oīno esse nō debuit. ¶ Itē nō potuit esse q꞉ ꝯceptus ille factus est diuinitus. s. in instāti: sꝫ ī instāti nō pōt esse voluptas venerea: q꞉ illa est in motu quodā ꝛ ex illo: ideo nō potuit experiri voluptatē aliquā dn̄a nostra in formatione corpis filij sui: ideo neq̄ sentire quid in ea fieret: q꞉ insensibiliter actuꝫ est. ¶ Dicēdū ergo q̄ in alijs mulieribus fit motus sanguinis illius natura dirigēte postquā incipiūt titillari delectatione q̄dam preueniente ex tactu masculino, ꝛ ex apprehēsione phātastica: ꝛ recurrit tūc sanguis ille ad locū ḡnationis in matricē, vbi miscetur semini masculino, in dn̄a autē nostra nō p̄cessit tactus virilis, neq̄ apprehensio phātastica huius delectabilis: sed spiritus sanctꝰ adunauit insensibiliter ꝛ in instāti sanguinē illū ad matricem ſm quātitatem cōpetentem ad formationeꝫ corporis: ꝛ ibi illud in eodem instāti formauit. ¶ Et ita damascenus intendit tollere illa duo p̄dicta que sunt in formationibus nostroꝝ corpoꝝ a formatione corporis christi: ꝑpter qđ dixit hec verba. in q̄tum dixit formatā carnē eius ex purissimis sanguinibus, abstulit pmū. s. cōmixtionē seminū: q꞉ lꝫ materia corpis nostri formandi sit sanguis femine qui est purissimus. i. valde depuratus per digestionē. tamē nō erat solus: sed miscebat ei semē masculinū nō vt materia sed vt efficiēs: sed purū opponit mixto: ideo cū in virgine non fuit mixtio seminis maris: sed solus sanguis ipsius dicunt purissimi sanguinis, ex q̄bus corpus christi formatum est: lꝫ idē sit sanguis māliter ex quo illud formatū est ꝛ formantur corpora nostra. ¶ Secūdū aūt tollitur cū dicit. ex castis sanguinibus. s. q꞉ in illis nō fuit aliquid qđ repugnaret castitati vel virginitati. in sanguinibus autē de q̄bus nostra corpora formant nō est castitas: sꝫ potius voluptas venerea ex qua tollitur virginitas, cū in motu illius sanguinis ad matricem fit magna voluptas. In motu autē sanguinis dn̄e nostre ad formationē corporis christi nō fuit aliqua voluptas vt dictū est: ideo nō fuit ibi aliquid qđ repugnaret castitati. ꝛ sic vocant sanguines illi casti. i. nō fuit in illis aliquid quod cōtra castitatē esset. huic sententie etiā cōsentire videntur Alexan. de ales ꝛ beatus Tho. de aquino in sua trigesima pma. s. semen femine nō est generationi aptū: sed est quoddā imperfectū in genere seminis, qđ nō potest perduci ad perfectū seminis cōplemētum ꝑpter imp fectionem virtutis femine: ꝛ ideo tale semē nō est materia que de necessitate requiratur ad cōceptū sicut Philoso. dicit in lib. de generatione animaliū. ꝛ ideo in cōceptione corpis christi nō fuit presertim: q꞉ lꝫ sit imperfectum in genere seminis: tamē cū quadā cōcupiscētia resoluit sicut ꝛ semen maris. In illo aūt cōceptu virginali cōcupiscētia locum habere nō potuit: ꝛ ideo damascenus dicit q̄ corpus christi nō seminaliter cōceptū est. Sāguis aūt mēstruus quē femine p singulos mēses emittūt, impuritatē quādā naturalē habet corruptionis: sicut ꝛ cetere supfluitates quibus natura nō indiget sed eas repellit. ex tali autē mēstruo corruptionē habēte quē nā repudiat nō formant ꝯceptꝰ: sed hoc est purgamētū quoddā illius puri sanguinis qui digestione quadā est p̄paratus quasi purior ꝛ pfectior alio sanguine. habet tamē impuritatē libidinis in cōceptione alioꝝ hoīum inq̄tum ex ipsa cōmixtione maris ꝛ femine talis sanguis ad locum ḡnationi cōgruuꝫ attrahit. sed hoc in cōceptione chr̄i non fuit: q꞉ opatione spiritussancti talis sanguis in vtero virginali adunatus est ꝛ formatus in prolē: ꝛ ideo dicit corpus chr̄i ex castissimis ꝛ purissimis sanguinibus virginis formatū.

Marginal notes (left): B Nota q̄ virginitas nūq̄ irreparabilr depditur nisi cuꝫ suffocat rō ꝛ hꝫ ꝯpleta ꝛ pfecta experiētia delectationis veneree. si aūt alʼs habeat dlectatio nōē oīo ablata v̄ginitas: sꝫ restaurari pt p pniam. *Uirgo nō sensit aliq̄ꝫ delectationē in motu sanguis. — Nota intellectū auc̄itatis dam. — C — Thomas pte. 3. q. 31. ar. 5. ad vltimū argu.

¶ An virgo dn̄a nostra haberet per determinata tēpora fluxuꝫ menstruoꝝ sicut alie mulieres. Questio. 13.

Ostenso autē supra q̄ corpus chr̄i formatum fuerit de sanguine illo quē Aristo. mēstruum vocat de quo oīum alioꝝ hoīum corpora formant. ostēdendū est nūc q̄ dn̄e nostre accidebat fluxus mēstruoꝝ sicut in alijs mulieribus per determiata tēpora. ^a Et hoc pꝫ q꞉ dn̄a nostra fuit vera mater chr̄i tātū q̄tū quelibet alia mulier est mater filioꝝ suoꝝ. ꝛ tamē mater dr̄ nō solū q꞉ de ea materia formādi fetus sumit: sed q꞉ ipsa illā ministrat ꝛ preparat. est autē p̄paratio inq̄tuꝫ p virtutē digestiuam materia illa accepta a virtute nutritiua amplius digerit ꝛ perficitur vt fiat apta ad formandū corpus humanū ad qđ nō est apta quelibet materia. hoc igit fecit dn̄a nostra circa illā materiā de q̄ formatū est corpus chr̄i. ꝛ tamē in oī tali opatiōe causant mēstrua que fluūt. ergo in dn̄a nostra fuerūt mēstrua que fluerēt. ^b ¶ Secūdo q꞉ cuꝫ in illa esset virtus generatiua sicut in alijs mulieribus trahebat materia ad locuꝫ potentie generatiue vt fieret ibi apta ad formationē fetus. ꝛ de illa materia sic tracta petit an digerebat ibi vel nō. si digerebatur ergo separabat aliqua impuritas de ea: ꝛ illa impuritas est sanguis mēstruus. ¶ Tertio q꞉ si dicas nō digerebat ibi neq̄ fiebat aliq̄ separatio puri ab impuro. sequit q̄ nō erat in dn̄a nostra vis generatiua: ꝛ ita deesset ei aliqd qđ oībus feminis cōpetit ſm speciē. ꝛ hoc est absurdū: q꞉ nō esset perfecte de humana specie. ¶ Quarto q꞉ esset impfectior alijs mulieribꝰ que hanc vim naturalē habēt. ¶ Quinto q꞉ si haberet istā vim generatiuā: ꝛ tamē nō fieret ibi generatio mēstruoꝝ aut digestio illius materie, imperfectius se haberet dn̄a nostra q̄ cetere mulieres: q꞉ per virtutē illam generatiuā digerūt materiā ꝛ disponunt vt sit apta ad formationē fetus. ꝛ hoc etiā est incōueniēs: q꞉ de perfectionibus naturalibus vel gratuitis que nullā impfectionē secū habēt nihil est minuendū in dn̄a nostra: ꝛ talis est potētia generatiua ꝛ opatio eius in q̄libet femina. ¶ Sexto ꝛ precipue q꞉ alʼs sequeret q̄ corpus chr̄i esset de materia minus pura q̄ corpa alioꝝ hoīum. qđ est ridiculū ꝛ absurduꝫ. pꝫ hoc q꞉ q̄to aliquid est magis purū per separationē impuritatuꝫ ab eo, tāto illud est melius ꝛ nobilius: siue in metallis: siue in cibo: siue in carne. sed in oībus alijs mulieribus mā illa accepta a pte nutritiua trahit ad loca virtutis generatiue: ꝛ digerit ibi ꝛ separatur ab ea aliquid impurū: ꝛ per hoc id qđ manet vt sit mā fetus est aliqd purius. Si autē in dn̄a nostra illa mā tracta ad loca potētie generatiue nō digereret, maneret impura. ꝛ sic eēt mā corporis chr̄i manēs cū sua impuritate. vnde cuiuslibet hominis corpus formaret de mā magis pura ꝛ nobiliori q̄ corpus chr̄i. qđ est absurdū. ¶ Et hoc est verū: nisi quis diceret q̄ materia corporis chr̄i fuit iā depurata q̄tum mā corporū nostroꝝ. imo multo magis: ꝛ tamē illa depuratio ꝛ digestio nō fuit facta per matrē: sed per spiritū sanctū. i. totā trinitatem: ꝛ ita nō defuit aliquid in corpore chr̄i qđ esset in corporibus alioꝝ. ¶ Sꝫ dicēdū q̄ nō stat. ^a Prio q꞉ tunc spiritussanctus siue tota trinitas: nō solum haberet respectu corporis chr̄i modū patris sed etiā matris qđ est incōueniēs: q꞉ spiritūsanctū vel deū nunq̄ dicimus matrē christi. dicimus tamē deū patrē chr̄i. Sꝫ illud patet q꞉ ageret qđ est matris preparādo materiā vt esset apta generationi ꝛ formationi fetus: ꝛ ageret qđ est patris organizando illā in corpus humanum. ¶ Secūdo pꝫ q꞉ tūc daremus superuacuū ꝛ inordinatū in operatione dei qđ est absurdum. nā deus miraculose solet subuenire in his que natura nō pōt per se. in eis vero que illa pōt nō operatur ipse: q꞉ alʼs ipse faceret p se omnia: ꝛ nulla actio neq̄ causalitas maneret rebus

Marginal notes (right): A In dn̄a, nr̄a erāt mēstrua q̄ separabant. — Nota lector cordate q̄ ista q̄uis vissima sint non sūt pplo p̄dicāda nā mlta scripta sꝫ q̄ nō sūt p̄dicāda ^a 1. rō. ^b 2. rō. 3. rō. 4. rō. 5. rō. B 6. rō. — An tota trinitas aliqd qđ expectaret ad mr̄ez opata ē i ꝯceptōe xp̄i s. p̄paraꝫ māꝫ ꝛc. ^a 1. rō. 2. rō. Deꝰ i his q̄ nā pōt, nūq̄ subuenit.

naturalibus.qȯ etiā eſt abſurdū: ⁊ manifeſtaṫ hoc in gn̄atione
cuiuſlibet hoīs.nā materiā fetus pōt mater diſponere ꝑ virtu-
tem generatiuā.formare aūt nihil organizare pt̄ ſemē paternū:
⁊ ideo ad hoc deus nō facit ſupnāliter aliqd.animā tn̄ organi-
zato fetui nō pōt dare pater neqꝫ mater:ideo dat deus.ſic autē
in gn̄atione hoīs chr̄i: erat ibi mater q̄ nāliter ⁊ ſufficiēter.po-
terat materiā preparare vt eſſet apta ad formationē fetuſ inde
ſicut quelibet alia mulier facit vel facere pōt.organizationē aūt
vel formationē illius materie in corpus humanū nō poterat il-
la facere:qꝛ nulla mater hoc pōt.neqꝫ etiā poterat fieri virtute
ſeminis maris:qꝛ ibi nō fuit cōmixtio ſeminū: ideo ſolus deus
Sol⁹ d⁹ aīaꝫ iſundit.
facere poterat illā ⁊ animā infundere. ipſe igiṫ facere hec de-
bet:ſed preparationē materie nō: qꝛ hāc ſufficiēter dn̄a noſtra
naturaliter facere poterat.⁊ ſi faceret deus iā nō ſolum faceret
E
miraculoſe qȯ nō poterat natura:ſed etiā id qȯ poterat.⁊ hoc
eſt incōueniens.ergo illa fecit hoc ⁊ nō ſpirituſſanctuſ.quācūqꝫ
aliā virtutē daret ſpirituſſanctus virgini in cōceptione daret
q̄ꝫtum ad id qȯ ipſa nō poterat nāliter:ſed quātū ad id qȯ po-
3.rō.
terat nō daret.ſicut hic ipſa poterat.❡Tertio qꝛ hoc dato non
eſſet illa mater chr̄i qȯ eſt hereticū ⁊ tollit totā dignitateꝫ eius:
patet hoc:qꝛ mater nō diciṫ qꝛ de ipſa ſoluꝫ ſumiṫ materia ad
aliquid formādū.ſicut adā nō vocaṫ mater eue:lꝫ materia de q̄
formata eſt eua ſumpta fuerit de adā Gen̄.2.c. ⁊ qn̄ mures ge-
Lꝫ eua ſit formata ex adaꝫ: tn̄ nō eſt mr̄ eue.
nerātur de terra vel aliqua alia per putrefactionē nō diciṫ ter-
ra vere mater illoꝝ:ideo ſic ſi ſolū de virgine ſumeret ſpirituſ-
ſanctus materiā de qua formareṫ corpus chr̄i nō vocareṫ illa
mater chr̄i.Nā nemo hoc dubitaret ſi de carne brachij vel pe-
dis aut alterius partis corporis eiuſ qui eſſet caro in actu:ſume
ret ſpūſſanctus ꝑticulā de qua formaret corpus chr̄i:ꝙ illa non
dicereṫ mater chr̄i.ſicut neqꝫ adā mater eue.⁊ tamē ſi ſolū ma-
teria de ea ſumpta eēt:etiā ſi illa eſſet in vtero nō pluſ ageret q̄ꝫ
ſi ſumereṫ caro de brachio eius vel pede. ergo neqꝫ ſic vocare
Obiectō
mus eā matrē.❡Niſi forte dicas ꝙ vocatur mater:qꝛ de illa
Que reqrūṫ ad eē mr̄eꝫ.
ſumpta eſt materia de q̄ formareṫ corpus chr̄i: ⁊ in vtero ſuo
formatū atqꝫ viuificatū eſt ⁊ nutritū: ⁊ ibi māſit quouſqꝫ educe
retur in lucē.❡Sꝫ neqꝫ iſtud ſufficit ad rōneꝫ matris: qꝛ ſic in
vtero noſtro vel inteſtinis gignunṫ aīalia viuētia que per po-
ſteriora emittimus:⁊ illa vocamus lūbrices.illa qdē fiūt de ma
Ligua italica appellanṫ lūbrizes ſeu vm̄es
teria que in nobis eſt ⁊ intra nos viuificanṫ ⁊ enutriunṫ:⁊ ali-
quādiu manēt quouſqꝫ emittanṫ.⁊ tamē nō vocamur matres
illoꝝ animaliū neqꝫ patres.ergo nō ſufficit iſtud ad rōnem ma-
triſ.ergo neqꝫ in dn̄a noſtra hoc ſufficeret.❡Sꝫ dicēdū ꝙ ma
Mr̄ tria facṫ ex q-b⁹ ē ꝓpā actio matris.
ter tria facit ex qbus eſt ꝓpria ratio matriſ.⁊ vnū illoꝝ vel duo
per ſe faciūt rationē mr̄is.ſunt aūt hec.Primuꝫ ꝙ materiā mi-
niſtret. Secūdo ꝙ actiue ad illā cōferat. Tertio ꝙ cōtineat vt
locus nālis.⁊ hoc facit oīs femina reſpectu fetus.Primū eſt qꝛ
materiā miniſtrat.nā ſanguis ſuus eſt tota mā fetus formandi
vt dicit Ariſto.Secūdum eſt:qꝛ actiue cōfert ad iſtā materiā.⁊
iſtud eſt:qꝛ nō pōt corpus aīalis ex q̄libet mā formari: ſed ſolū
ex mā ad hoc diſpoſita diſpoſitiōe vltimata. Iſta diſpoſitio fit
D
per virtutē generatiuā.ſ. ꝙ accipiaṫ pars quedā reſidua nutri-
tioni:⁊ trāſferaṫ ad vaſa vel loca virtutis gn̄atiue:⁊ ibi per ca
lorē digeraṫ ⁊ perducaṫ ad perfectā diſpoſitionē.ita vt iā ex ta
li materia formari poſſit fetus.Tertiū eſt cōtinere ſicut nālis lo
cus.nam poſtq̄ꝫ fetus formatus eſt ⁊ viuificatus cōtineṫ in vte
ro:qꝛ ille locus eſt magis ei nālis ad ꝯſeruationē q̄ꝫ aliqs aliuſ.
⁊ tādiu ibi manet vt roboreṫ ad poſſe manere foris.Lꝫ aūt oīa
hec inuenianṫ in qualibet matre: nō vocaṫ tamē mr̄ ex quoli-
bet eoꝝ:ſed ex oībus tribuſ:⁊ potiſſime ex ſecūdo.Unde ſi illud
ſolū eſſe poſſet ſufficeret ad rationē mr̄nitatis:tamē illud nūq̄ꝫ
eſt ſine p̄mo . ⁊ patet iſtud qꝛ in ſolo iſto inueniṫ id ſm̄ ꝙ noīa-
tur mater.nā mater diciṫ a virtute generatiua.cuꝫ dicamus ꝙ
mater gignit filiū ſuū:ſed ſolū iſtud ſecūdū eſt actus virtutis ge
neratiue.ergo ab hoc ſolo vocaṫ mater. patet qꝛ p̄mū.ſ. p̄ſtare
materiā:eſt etiā in illis qui nullā virtutē habēt:ſicut terra p̄ſtat
materiā oībus rebus.Tertiū aūt magiſ ꝑtinet ad rōnem loci q̄ꝫ
mr̄is.nā verū eſt ꝙ fetus formatus in vtero ſi ſtatim vt forma-
tus eſt emittereṫ moreret:qꝛ eſſet debilis ad ſuſtinēdū aerē no
ſtrū qui nō cōpetit ei:ideo manet ibi tādiu vt roboreṫ ad poſſe
viuere foris.⁊ ob hoc ſm̄ diuerſas ſpēs aīalium diuerſuꝫ eſt tp̄s
quo fetus geſtaṫ in vtero. ⁊ tn̄ iſtud poſterius eſt gn̄atione: iō
nō vocabiṫ ꝑ hoc mater:qꝛ ſolū dī qꝛ genuit: ſed potius voca-
biṫ locus nālis cōſeruatiuus.❡Secūdū aūt hoꝝ ꝑtinet ad po-
tētiā generatiuā:qꝛ trahiṫ mā ad loca vel vaſa potētie genera-
tiue.⁊ cū illa p̄us indiſpoſita eſſet: ⁊ talis de q̄ nō poſſet forma
ri fetus: ſicut ex cibo nō digeſto eſt impoſſibile nutriri aīal per

actū virtutis generatiue digeriṫ ⁊ ꝑduciṫ ad talē ſtatū vt ex il-
la formari poſſet fetus. cum autē taleꝫ materiam miniſtrauerit
mulier gignere dicitur. nō quia miniſtrat: ſed quia preparauit
actiue: ⁊ ideo illa vocabiṫ mater.colliguntṫ p̄dicta ex intētione
Ariſto.lib.15.de aīalibus.❡In adā reſpectu eue fuit p̄mū ho
rū.ſ.qꝛ miniſtrauit materiā.i.de eo ſumpta eſt: ſꝫ defuerūt duo
alia.nā nō fuit velut locus nālis cōſeruationis aut formationis
corpis eue:qꝛ ſolū fuit ſumpta coſta illa cū carne de adā: ſed nō
fuit in eo formata eua: imo foris: ⁊ adduxit eaꝫ poſtea deus ad
adā Gen̄.2.c.Secūdū aūt magis ibi defuit:qꝛ nullo modo cōtu
lit adā ad diſpoſitionē vel preparationē illius materie eue:ſed
erat caro ⁊ os in actu:⁊ nulla diſpoſitio fcā fuerat in eis ad hoc
ꝙ inde formareṫ corpus femine vel alicuius:iō nō potuit voca
ri adā mater eue.❡In terra aūt q̄ꝫtū ad aīalia que formanṫ ex
ea vt de vermibus ⁊ muribus dicēdū ꝙ eſt primū.i.p̄ſtare ma- Terra nō ē mr̄ aīaliuꝫ.
teriā: ⁊ eſt aliq̄liter tertiū.i.cōſeruatiuus locus dū formanṫ cor
pora.ſed deeſt ſecūdū:qꝛ terra nō facit aliqd ꝑ vim generatiuā E
ad diſpoſitionē materie illius vt generenṫ aīalia illa:ſꝫ ab aliis
agētibus eſt.Et idē eſt q̄ꝫtū ad lūbricos qui generanṫ in viſceri
bus noſtris.nā primū.i.materiā cōferimus ⁊ eſt ibi tertiū.i. lo- Hō nō vocaṫ pr̄ lūbricoꝝ.
cus cōſeruatiuus:lꝫ per accidēs.ſed ſecūdū nō eſt ibi:qꝛ nos nō
cōferimus aliqd actiue per aliquā virtutē naturalem que eſt in
nobis ad generationē illoꝝ lūbricoꝝ: ideo non vocamur mr̄es
neqꝫ pr̄es illoꝝ.nā neqꝫ māꝫ p̄paramus vt mr̄es dicamur.neqꝫ
eā preparatā formamus vel organizamus vt dicamur patres.
❡Sꝫ de dn̄a noſtra dicimus ꝙ fuit vera mater chr̄i. ergo illa Dn̄a nr̄a fuit vā xp̄i mr̄
habuit iſta tria.De p̄mo ⁊ vltimo.i.tertio nemo dubitat.dabiṫ
ergo ſecūdū a quo p̄cipue eſt ratio mr̄nitatis.ſ.ꝙ mām p̄para-
uerit digerēdo eā per actū potētie gn̄atiue. fecit ergo illa hoc ⁊
nō deus miraculoſe.❡Itē qꝛ diciṫ de virgine ꝙ genuit chr̄m
inuiolata.gignere tamē ꝑtinet ad potētiā generatiuā.ſed nō eſt
in femina alius actus generatiue potētie niſi p̄parare mām. er
go mām ſumi ex illa vel in ea ꝯſeruari nō eſt actus alicuius po
tētie:ideo ipſa hoc fecit ꝙ mām p̄parauit digerēdo eā ⁊ depu-
rādo per actū potētie generatiue:qȯ alie femine faciūt.Et ſi di-
catur ꝙ ſpūſſanctus hoc fecit:impoſſibile erit ꝙ ipſa genuerit
chr̄m.⁊ etiā impoſſibile erit ꝙ ipſa ſit mater eius.qȯ eſt nefas.
❡Ex p̄dictis aūt patet ꝙ in dn̄a noſtra fiebāt mēſtrua. naꝫ pꝫ In dn̄a nr̄a fiebāt mēſtrua.
ex p̄cedētibus :qꝛ in illa trahebaṫ ſicut in aliis mulieribus ſan
guis vel mā aliq̄ reſidua nutritiōi ad loca virtutis generatiue:
⁊ ibi actione illius virtutis digerebaṫ ⁊ depurabaṫ.ſꝫ in oī di- 1.rō.⁊ ē.7.
geſtione ſeparaṫ aliqd impurū: ergo ⁊ in illa illud impuruꝫ qȯ i ordie.
ſeparareṫ vocaṫ in aliis mulieribus ſanguiſ mēſtruus.ergo ſic
eſſet ⁊ vocareṫ in dn̄a noſtra. ❡Secūdo pꝫ:qꝛ impoſſibile eſt
digeſtionē aliquā ꝑfici in qua aliqd nō ſepareṫ.nam iſta eſt rō 2.rō.al's.8.
digeſtionis:qꝛ al's per digeſtionē res nō perficereṫ cū maneret
vt prius.etiā nomē hoc ſignificat.ſ.digeſtio.i. in diuerſa geſtio
vel motio.ergo in digeſtione diuerſitas quedā cauſaṫ ꝑ ſepara
tionē vnius ab alio.⁊ hoc nō eſt niſi puri ab impuro.❡Tertio
qꝛ ſi hoc nō fieret fruſtra deduceretur mā illa que erat reſidua 3.rō.al's.9
nutritioni ad locū virtutis generatiue.ſꝫ talis q̄lis relinquebaṫ
a virtute nutritiua talis ſumereṫ vt eſſet mā fetus: ⁊ nō eēt ali-
qua potētia generatiua in femina cū neqꝫ eſſet opatio eius: er-
go digerebaṫ mā illa per generatiuā virtutē: ⁊ fiebat ibi q̄dam
ſeparatio impuritatis.❡Quarto pꝫ exēplariter:qꝛ nō eſt aliq̄
digeſtio ꝑfecta ſm̄ nām in qua nō ſepareṫ aliq̄ impuritas.Nā 4.rō.
in p̄ma digeſtione virtutis nutritiue que fit in ſtomacho ſepa- al's.10.
ranṫ feces que ſunt ſtercora. In ſecūda digeſtione q̄ fit in epate Nota qȯ ē
ſeparaṫ impuritas que eſt vrina. In vltima digeſtione que eſt ipuꝝ qȯ ſe-
in oībus partibus corpis,ſeparaṫ impuritas que eſt ſudor: aut paraṫ i q̄lꝫ
aliqd alteꝝ rarū ⁊ tenue:qȯ al's emittiṫ ꝑ poroſ in fumoſitates. digeſtiōe.
ita ergo in digeſtione que fiebat in potētie generatiue vaſis de
humore ad generationē,ſeparareṫ neceſſario aliqd impuruꝫ.⁊
illud tā in viro q̄ꝫ in femia ſeparabiṫ:lꝫ diuerſuꝫ eſt ꝓpter aliā
⁊ aliā digeſtionē factā a maſculis ⁊ feminis ſm̄ diuerſitatē ca-
loris. In dn̄a ergo noſtra in digeſtione illa materie ſepararet
neceſſario aliquid impurū reſeruato puro: ⁊ illud impurū vo-
careṫ ſanguis mēſtruus. ❡Oportebat autē illū ſanguinē Q̃ō.14
impurū fluere: ⁊ determinato tēpore fluere:ita vt ſanguis mē- A
ſtruus vocareṫ.❡Primū patet: qꝛ ſicut natura eſt ſolicita ſe- In dn̄a nr̄a
parare purū ab impuro:qꝛ purū eſt ſibi cōueniēs: ⁊ impurū eſt erat flux⁹ ſā
nociuū.ita eſt ſolicita expellere impurū ne noceat ei manendo. guis men-
Unde quātū ad alias impuritates que ſeparanṫ per digeſtio- ſtrui.
nem factā a virtute nutritiua:videmus ꝙ expellūtur. nam pri- 1.rō.
mam feculentā impuritatē.ſ.ſtercora deriuatā a ſtomacho col-
ligit inteſtinis: ⁊ inde emittit per ſeceſſum. Secūdā impuritatē

secūde digestiōis collectā in vesicā emittit per vasa genitalia. Tertiū verō emittit p oēs poꝛos corporis: siue in sumositates: siue sudores. ergo ꝛ istā impuritatē emittet ꝛ ita facit: qꝛ in oīb⁹ feminis emittit illā nā per vasa genitalia. ita igit̄ esset in virgine dña nostra: cum illa esset vera mulier vt alie. ¶ Secūdo qꝛ quādiu relinquūtur iste impuritates in corpore causant graues egritudines mulieribus. nā sicut si nō fiat emissio stercoꝛū aut fluxus vrine causat egritudo: ꝛ deide moꝛs aialis. ita qñ nō fit fluxus mēstruoꝛū tēpoꝛibus debitis fit grauis egritudo mulieribus: ꝛ ad extremū esset cā moꝛtis. ergo opꝛ emittere. Sic ergo esset in dña nostra ꝙ emitteret illā impuritatē: qꝛ alꝫ ipsa quoꝙ grauaret egritudinibus: ꝛ esset peioꝛis dispositiōis nālis q̄ alie mulieres: qđ est inconueniēs. ¶ Tertio qꝛ si impurū illud in dña nostra separaret ꝛ nō emitteret oportebat iterū cōmiscēri ipsi puro de quo fuerat separatū: ꝛ ex hoc sequerent inconuenientia. s. ꝙ laboꝛ vel operatio nature fuerat in vanū cū egisset ad separādū: ꝛ post separationē esset mixtio ꝛ reduceret ad eādem impuritatē in qua pꝛius erat. Secundū qꝛ fieret formatio corporis chꝛi de mā magis impura ꝛ minus nobili q̄ formant corpoꝛa aliоꝛ boīum: cū in alijs fit separata impuritas a materia de qua formant corpa eoꝛū: ꝛ in hac nō esset separata. ꝛ hoc est absurdū. Tertiū qꝛ poneremus aliqđ ꝑtra naturā in dña nostra sine causa. s. qꝛ in oībus alijs seminis impuritates que separant emittunt: in ipsa autē nō emitterent. maxime qꝛ hoc non erat ad aliqđ ꝓfectionē. s. manerent impuritates intra eā que resolute ꝛ separate iā erāt: que tamē in alijs mulieribus nō manebāt. Dicendū ergo necessario ꝙ in illa erat fluxus illius impuritatis: ꝛ ita erat fluxus mēstruorū sicut in alijs mulieribus. ¶ Sunt aūt ꝑdicta vera ꝛ necessaria. nisi forte q̄s dicat ꝙ deꝰ faciebat miraculose ꝙ nō fluerent mēstrua dñe nostre. ¶ Sꝫ hoc nō stat. ⁰ꝓmo qꝛ ad hoc ꝙ nō fluerent impuritates oportebat facere ꝙ nō essent: ꝛ tñ erāt, qꝛ ex ꝑdictis apparet: qꝛ fiebat separatio istaꝝ impuritatū in dña nostra ꝙ actionē virtutis generatiue. ergo fieret fluxus earū ne in corpe manerent. ¶ Secūdo ꝛ ꝑncipaliꝰ: qꝛ figo neget in dña nostra fluxū mēstruoꝝ, negabit ꝑ̄ir: imo a fortiori fluxū vrine ꝛ emissionē stercoꝝ: ꝛ tamē ista nō negant. ergo non debent negari mēstrua. patet hoc qꝛ vterq̄ sunt impuritates nāliter separate a puro: ꝛ ꝙbus natura nō indiget ſz emittit: ꝛ vterq̄ sine peccato ꝛ cōcupiscētia emittunt. naꝫ sicut separatio stercoꝝ a puro nutrimēto, ꝛ separatio vrine in secūda digestiōe: ꝛ emissiones eoꝝ fiunt pure nāliter ꝛ sine aliq̄ ꝛcupiscētia vel libidine. ita separatio mēstrui ꝛ emissio. ergo si vnū nō emittebat in dña nostra neq; alterū emitteret. ¶ Tertio qꝛ adhuc magis neganda esset in ea emissio stercoꝝ ꝛ vrine q̄ menstruoꝝ, eo ꝙ est maioꝛ impuritas ꝛ fetida ꝛ in maioꝛi quātitate: ꝛ est quotidiana. emissio aūt mēstruoꝝ est in parua quātitate, ꝛ nō est ita fetida: ꝛ etiā nō est quotidiana: qꝛ solū semel ꝛ in mēse siue de mēse ad mēsem fiebat ille fluxus. ergo potius negare debemus emissionē stercoꝝ q̄ mēstruoꝝ fluxū. ¶ Quarto qꝛ si in ⸗gine ista negarem⁹. a fortiori negaret i chꝛo emissio stercoꝝ ꝛ vrie. sed falsum est hoc: qꝛ hec emittebat. nā ꝙd ꝓfectionis fuit aut priuilegij in dña nostra: abūdātiuꝰ fuit in chꝛo. ſz in eo erat ista emissio. ⁰ꝓio qꝛ ipse erat verꝰ homo: ꝛ cui necessario ista accidерent nisi per miraculū ea vitaret: sed nō erat aliqua causa faciendi hoc miraculū. ergo erant hec in eo. ¶ Secūdo qꝛ ipse accepit omnes cōditiones ꝛ passibilitates humanas que cōsequūtur ex cōditione speciei ꝛ nō indiuidui, sed emissio hoꝝ cōpetit ex cōditione nō solū speciei sed etiā generis: qꝛ in omni animali est emissio impuri. ergo accepit hoc. ¶ Tertio qꝛ chꝛistus accepit omnes passiones vel defectus nostros, ꝑter ignoꝛātiam ꝛ peccatū vt solet dici. ꝛ intelligitur de illis que cōsequūtur oēm hominē. sed emissio hec impuritatū neq; est ignoꝛātia neq; peccatum: ꝛ cōsequit oēs hominē. ergo ꝛ chꝛs eā accepit. ¶ Quarto qꝛ nō videtur hoc esse pena aliqua inflicta ꝓ peccato sicut ceteri defectus nostri sunt: sed potius est aliquid pure naturaliter. qđ etiā homo habuisset dato ꝙ nunq̄ peccasset q̄diu viueret vita animali. i. accipiēs potū ꝛ cibum: sed talia nō sunt aliq̄ ratione a chꝛisto negāda. ergo nō negabimus emissionē predictarum impuritatū. ¶ Quinto qꝛ chꝛistus sumebat cibū ꝛ potum sicut alij homines: ꝛ ideo digereret in eo cibus ꝛ potus: qꝛ alꝫ nō poterat naturaliter transire in carnē ꝛ ossa illius. sed ille naturaliter nutriebatur ꝛ augmentabat: ergo per digestionem cibi separaretur aliquid impurū: ꝛ illud emitteret. sicut in alijs hominibus in feces ꝛ vrinam. ¶ Et hoc verū est: nisi dicatur iuxta quosdam insipientes ꝙ stercoꝛa ꝛ vrine emittuntur ꝓpter superabundantiā ctbi: ꝛ ideo si quis acceperit de cibo solum quātum sufficit non erunt stercoꝛa vel vrine. ¶ Sꝫ isti taꝫ insipientes sunt vt non opoꝛteat ad illos respōdere. ꝛ tamē ꝓpter pauca intelligentes dicēduꝫ ꝙ est impossibile. *ꝓimo qꝛ cibus non pōt transire in substātiam carnis ꝛ ossis ita vt sumitur: sed opꝛ digeri: ꝛ tamē in omni digestione necesse est separari aliquid ab alio: quia alꝫ digestio nō est. ꝛ tamē qđ separatur ab altero qđ est purum est impurū: ꝛ quo natura nō indiget. ergo emittet illud. ¶ Secūdo qꝛ tunc sequeretur ꝙ cibus quilibet aut saltem vt cōmuniter esset omnino purus talis vt ꝑm se totum posset trāsire in carnem ꝛ ossa. sed hoc falsum est: qꝛ non solum quilibet cibus nō est mundus: sed etiā nō est aliquis qui omnino trāsire possit in carnem ꝛ ossa. ergo opꝛ separari inde impuritates. ¶ Tertio qꝛ cibus nunq̄ trāsit in substātiā carnis nisi quādo effectus est similis. si autē totus cibus trāsire posset in carnem nō separata inde aliqua impuritate esset cibus eiusdem perfectionis cuius caro. sed falsuꝫ est qꝛ sunt inequalia ꝑm naturam. ergo nō pōt trāsire totus in carnem: sed per digestionem separabuntur oēs partes impure vt solū maneant ille que sunt similes ꝛ possunt trāsire. ¶ Quarto patet qꝛ si totus cibus posset transire in substātiā carnis nō separata inde aliqua impuritate: ꝛ nō fierent stercoꝛa ꝛ vrine nisi ex superabūdātia cibi esset stomachus ꝛ epar ꝛ cetera membra facta ad digestionē per accidens. nō enim essent per se necessaria: sed solum in illis qui superabundāter ꝛ inoꝛdinate sumerēt cibum. ꝛ hoc esset illa esse per accidens: ꝛ nō ex intentione nature. ꝛ tamē hoc est ridiculum cū in omnibus hominibus inueniātur: ꝛ in animalib⁹ perfectis ꝑm totam speciē ipsoꝝ. ergo nō est separatio impuritatis in superabundanti cibo: sed in quocūq;. ¶ Quinto quia si nō esset hoc nisi ꝓpter abundantiā ciboꝝ id qđ emitteretur nō esset impurū sed superabundans: ꝛ tunc emitteret cibus q̄si talis qualis sumptus est: ꝛ tamē nunq̄ emittit aliquid tale sed solum vt immundū ꝛ fetidum. ergo signum est ꝙ aliquid mundum separatū est inde ꝛ relictū est id qđ erat imundū. ¶ Sexto quia si ꝓpter hoc solum fieret emissio quia aliquid superabundabat nō fieret nisi vnū genus superfluitatis: qꝛ quicqđ esset nature cōueniens sumeretur: ꝛ qđ superuacuū emitteretur: ꝛ tamē sunt multi modi eoꝝ que emittūtur. s. feces: vrine: sudoꝛ: vel fumi. ergo necesse est ꝙ dentur diuerse digestiones ꝛ diuersa loca digestionum: ꝛ ex hoc fiant diuerse impuritates ꝛ nō vnius modi: ꝛ ꝙ emittantur per diuersa loca. ꝛ sic non est sola superfluitas: sed etiā impuritas separata per digestionem. ¶ Septimo apparet hoc exꝑplariter. nam si solum superfluuꝫ emitteret quādo aliquis tam paucū de cibo sumeret vt nō posset saturare famem: nō relinqueretur inde aliqua superfluitaꝰ: ꝛ tamē videmus ꝙ etiā si quis nō manducet nisi vnū moꝛsuꝫ panis separabit inde aliqua impuritas que ibit in stercoꝛa vel in vrina. ergo necesse est ꝙ in omnibus sumentibus cibum ꝛ potū relinquantur feces alique que emittātur: cum opoꝛteat separari purum ab impuro: ꝛ nō fit aliquis cibus ꝛ potus in quo nō fit aliqua ipuritas quā natura abijciat. Ita ergo de chꝛo dicēdū erit ꝙ in ipso digerebatur cibus ꝛ potus quātūcūq; paucū de cibo ꝛ potu sumeret: ꝛ separabatur inde impurū qđ emittendū erat sicut in alijs boibus in feces ꝛ vrinā ꝛ sudoꝛē ꝛ fumos.

¶ Sunt autem vera ꝛ necessaria ꝑdicta. nisi quis dicat ꝙ faciebat deus supernaturaliter ꝙ in chꝛo digereret siue cōminueretur cibus ꝛ nō emitteretur aliqua pars eius sicut in alijs hominibus: sed totū transiret in carnem ꝛ sanguinē siue ossa. ¶ Sꝫ dicēdū ꝙ nō stat. ⁰ꝓimo quia oꝛet hic miraculum sine causa. nam nulla causa esset ad faciendum hoc in chꝛisto potius q̄ in alijs hominibus: ꝛ tamē miracula nō fiunt sine causa. ¶ Secūdo qꝛ per tale miraculū corpus chꝛi esset deteriꝛis cōditionis q̄ corpoꝛa omniū hominū: immo ꝛ omniū animaliū. s. qꝛ nutriretur ex substātia magis impura. nam in omnibus hominibus ꝛ animalibus quicūq; cibus sumat digeritur multis digestionibus: ꝛ separātur ab eo multe impuritates vt maneat solū qđ est purū ad transeundū in substātiā corporis. ergo si in chꝛo nihil separaretur de cibo: totū tā purū q̄ impurū trāsiret in ſbaz eius: ꝛ ita esset corpus suū substātie impurioꝛis q̄ corpa aliorum hominū ꝛ minus aptū ad vitam. sed hoc est falsum: qꝛ potius illud corpus erat melius ꝛ nobilius q̄ corpoꝛa nostra ꝛ maioris armonie. nō ergo cōuerterentur immūdicie in illud. igit̄ digestio fieret in corpoꝛe chꝛisti: ꝛ separatio impuritatum a puro: sicut in corpbus nostris. ꝛ ꝑ̄ir fieret emissio sicut in nobis.

¶ Sed forte aliquis dicet ꝙ ista necessaria erāt nisi deus supernaturaliter ꝓuideret quantū ad hoc. ꝛ tamē ꝓuidebat. s. ꝙ faciebat

A An stercoꝛa ꝛ vrine solū ꝓueniant ex superfluis cibis.

*1.rō.

2.rō.

3.rō

4.rō.

5.rō.

6.rō.

7.rō.

Qō. 17.

A An ꝺ⁹ faciebat miraculose ꝙ tot⁹ cib⁹ sūptus a chꝛo trāsiret i suā ſbaz.

Qō. 18.

Qō. 15 A An deꝰ faceꝛ ꝙ i dña nō fluerent mēstrua. ⁰1.rō.

1.rō.

2.rō.

3.rō. ⁰Potiꝰ deꝰ abstulisset ḡiationes stercoris ꝛ vrie q̄ mēstrui.

4.rō. In xp̄o erat emissio ipuritatuꝫ seu stercoꝝ ⁰1.rō.

2.rō.

3.rō.

4.rō.

5.rō.

Qō. 16

A
An ipuꝝ qꝺ sepa- bat̄ a ci- bo a xp̄o sumpto miraclo se ꝛ̄ solue ret̄: itaꝙ nō fluēt ī sterco- ra. sicut fuit ꝺ ci- bo post resurre- ctionē. Rn̄sio.

faciebat ꝙ separarentur oēs impuritates ille sicut in nobis vt maneret cibus purus ad trāseūdum in substātiā corporis sicut in nobis: tamē ille impuritates separate nō emittebant̄ sicut in nobis: sed solū faciebat illas deus desinere esse: vel resoluebat eas in aliquid aliud: ꝛ nō fiebat aliqua emissio. ¶ Cōfirmatur hoc qꝛ post resurrectionē suā chr̄s māducauit cū discipulis suis Luc. 24. c. ꝛ Actuū. 10. c. ꝛ de illo cibo solent dicere doctores ꝙ adnihilatus est vel resolutus supnaturaliter in aliqd aliud. ita ergo fieri posset de cibo quem quotidie sumeret ꝙ impurū illi us separatū a puro adnihilaret̄ vel resolueret̄ diuinitus in ali- quid aliud qꝺ non appareret: ꝛ ita nō emitteret̄ in feces ꝛ vri- nā. ¶ Dicēdū ꝙ nō fiebat istud in cibo quē chr̄s māducabat: qꝛ sequebātur ex hoc incōuenientia. Primū qꝛ poneret̄ miraculū istud sine necessitate. ꝛ tamē nunꝙ̄ sic fit. nulla tn̄ necessitas ne ꝙ̄ causa ad hoc erat. Secūdo qꝛ deret̄ quotidie ꝛ assidue mira culū in opibus christi: ꝛ hoc absurdū est. nam fieri miracula est vt in paucis. teneri āt legē ꝛ viā nature ē vt semp vel vt cōiter. Tertio qꝛ hoc dato ponerent̄ in chr̄o potētie naturales supua- cue in p̄sentia obiecti sui: cū tamē esset nature expediens opari. Quarto qꝛ hoc videt̄ esse cōtra intētionē chr̄i. ipse quippe in- nuit generale esse ꝙ in quolibet hoīe de quolibet cibo fiat aliq̄ separatio impuritatis que emittatur per posteriora: sicut ipse di xit Mat. 15. c. adhuc vos sine intellectu estis: nō intelligitis ꝙ omne qꝺ in os intrat in ventrē vadit ꝛ in secessum emittitur. ꝛ ita seipsum hac lege includi inuebat. ꝛ quasi ipsi qbus hoc loq- batur illud intelligerēt tā ei ꝙ̄ oībus hoībus istud esse cōmune. ¶ Quinto qꝛ etiā si hoc chr̄s potuisset ꝯuenienter facere ꝙ nō esset in eo emissio stercoꝝ neꝙ vrina: nō decuit ꝙ illud faceret: qꝛ erat magnū incōueniens. nā de chr̄o multi dubitare poterāt an esset verus homo sicut ꝛ postea dubitatū est. ideo ipse debu- it in se demōstrare ea que pertinebāt ad veritatē nature huma ne: ꝛ tamē emittere stercora ꝛ vrinā est vna cōditio que sequit̄ oēs homines: ideo debebat ista apparere in chr̄o. nā ꝙ aliquis viuat qui hec nō habeat ostēdit eū nō esse verū hoīem: sed po- tius phātasma vel spūm qui nō habeat veritatē humane natu- re. Ualde ergo incōueniēs erat si ista nō apparerēt in chr̄o. ma xime qꝛ hoc nō poterat occultari. nā ipse multū familiariter cō uersabat̄ cum discipulis suis qui cū eo erāt nocte ꝛ die: ꝛ nō se subtrahebat aliquo modo ab eis. vnde necesse erat ꝙ illi senti rent an chr̄s hec patiebat̄ vt alij homines: ꝛ hoc qꝛ istud quoti dianū erat: necesse erat vt sepe viderēt an illud pateret̄ vl̄ nō. ꝛ si nō viderēt illud esse in eo qꝺ in oīb⁹ alijs hominibus est: scā dalizarent̄ ꝛ putarēt eū nō esse verū hominē: ꝛ subtraherent se ab illo. ¶ Itē adhuc magis appareret istud in infantia christi cum ipse a matre nutriret̄: quia multi viri ꝛ femine viderēt eū

B

educari: ꝛ viderent an hec patiebatur vel nō. ꝛ si hoc nō inueni retur in eo scandalizarent̄ valde: ꝛ putarent nō esse verū homi nē ꝛ fieret res ista cognita. vnde haberet̄ publica suspitio de eo ꝙ nō esset verus homo. ꝛ tamē dū vixit nūꝙ̄ legimus talē sus- pitionē de eo habitā. ergo dicēdū est ꝙ vere in chr̄o erat emis- sio impuritatis duplicis ex cibo: sicut in nobis. ꝛ per eadē orga na per que nos emittimus. ¶ Sed cū cōfirmatur istud per ci- bum qui sumptus est a chr̄o post suā resurrectionē. Dicēdū ꝙ nihil est simile. ꝛ presupponēdū est ꝙ cibus ille cōuersus est in substantiā corporis chr̄i, neꝙ etiā emissus fuit per secessum aut alias vias: ꝛ iō factū ē in illo ꝙ adnihilaret̄ vel resolueret̄ in ali quid aliud inuisibiliter. Qꝛ autē nō cōuerteret̄ in substātiā cor- poris chr̄i patet, qꝛ corpus chr̄i erat iā impassibile ꝛ incorrupti bile. sed substātia que per cibū habet̄ est corruptibilis. ergo iaꝫ nihil potuit trāsire in substātiā corporis eius per naturalē actio nem. ¶ Secūdo qꝛ nō pōt fieri iste trāsitus nisi per quādā cor- ruptionē formarū precedentiū ꝛ gn̄ationē sequētis forme: ꝛ ta- mē ī icorruptibili nō fit generatio ꝛ corruptio. ergo nō poterāt iam fieri iste alteratiōes in opatione virtutis nutritiue. ¶ Etiā nō poterat dici ꝙ emitteretur cibus ille per secessum vel vrinā. Primo qꝛ ante hoc oporteret fieri digestiones in quibus sepa- raretur purū ab impuro. ꝛ iste sunt opationes generatiue ꝛ cor ruptiue: ꝛ nō cōpetunt nisi nature existēti in statu corruptionis ꝛ generationis: ꝛ tamē erat tūc corpus christi incorruptibile: ꝛ in statu incorruptibilitatis. ergo nō fieret in eo digestio. ¶ Se cūdo qꝛ dato ꝙ cōcederetur in eo ista digestio que tamē nō fu- it: nō sufficiebat hoc ad id qꝺ intenditur. s. ad hoc ꝙ emitteretur cibus ille per secessum vel vrinā. immo penitus erat istud cōtra intentionem nature: quia quādo fit digestio cibi, ideo natura il lud facit: quia intendit separare purū ab impuro vt impurum emittat ꝛ purum reseruet. vnde nō est possibile emitti per infe

Ad ꝯfir- mationē An cib⁹ sūptus a xp̄o post resurre- ctionem trāsiuit ī sbāꝫ xp̄i vl̄ trāsir̄ debuit. ꝛ qd de eo fcm̄ sit.

Nā q̄re cibi dige stionē fa cit.

riora id qꝺ purum de cibo iam ab impuro separatū est: sed ser uat illud natura. ꝛ tamē hic debebat totū emitti ne aliquid ver- teretur in substantiā corporis christi: ideo nō poterat fieri p istū modum: sed oportebat fieri qꝺ dictum est. s. vt nō fieret aliqd circa illum cibū per virtutem nutritiuam christi alterando: ge- nerando: vel corrūpendo illum: sed ꝙ solum per virtutē moti- uam eius attereretur dētibus: ꝛ cum transmitteretur ad stoma chum nō alteraretur ibi aliquo modo: sed diuinitus adnihilare tur vel resolueretur in aliquid aliud: aut inuisibiliter trāsferre- tur ad alium locum: ꝛ sic maneret caro christi ꝫm statū immor- talitatis sine aliqua generatione ꝛ corruptione in ipsa facta. Et ita nō est similitudo in hoc ꝛ in quotidiano cibo chr̄i. Priuꝫ qꝛ vnū fuit semel tm̄ ī quo ꝯueniēs erat fieri miraclꝫ. alteꝝ v̊o erat quotidianum in quo nō bene cōceditur miraculum. Secundo quia in cibo christi quem quotidie sumebat debebat fieri dige stio vt separaretur purum ab impuro sicut supra ostensum est. sed in illo qꝺ māducauit post resurrectionem non debuit fieri digestio aliqua vt nunc ostensum est. Tertio quia cibus quoti- dianus quātum ad partem purā separatam ab impuro trāsitu rus erat ad veritatem corporis christi: sed nō cibus post resur- retionem. ꝛ ideo quātū ad totum cibum ipsuꝫ qui nullo modo pertinere debebat ad chr̄m debuit esse adnihilatio vel resolu- tio in aliqd aliud diuinitus facta. Secus autē quātū ad quoti- dianū cibum qui ad chr̄m pertinebat ꝛ trāsire debebat in sub- stātiā corporis eius preter impurū: qꝛ quātū ad illud nō videt̄ aliqua causa quare diuinitus deberet adnihilari vel resolui cū posset impuritas sine aliquo preiudicio emitti per destinata or gana nature. Ex predictis autē patet ꝙ tā in chr̄o ꝙ̄ dn̄a nostra fiebat separatio ꝛ emissio impuritatū. s. fecū ꝛ ipsarū vrinaruꝫ: sicut in alijs hoībus. ꝛ ꝯr̄ fiebat in virgine fluxus menstruoꝝ cū minor impuritas esset menstruoꝝ ꝙ̄ stercorū. ¶ Secū dū autē supra p̄suppositū erat ꝙ emitteretur illa impuritas tē- pore suo. s. quo in alijs mulierib⁹ fluit. est in alijs de mēse in mē sem sicut dicit̄ infra. 15. c. mulier que redeunte mense patitur fluxū sanguinis ꝛc̄. ita ergo fieret singulis mēsibus in virgine. ꝛ ita vocaretur sanguis mēstruus. i. fluens de mense in mensem. Est enim fluxus mēstruorū quādo collecta fuerat illa impuri- tas: qꝛ natura nō indigens ea repellit illā: ꝛ tn̄ nō repellit quoti die vel sepe, sicut in stercoribus ꝛ vrina: qꝛ illa impuritas quo- tidie colligitur ꝛ cito separat̄ ibi purū ab impuro: ideo natura statim abijcit illam immundiciā. Sed circa parteꝫ illā que va- dit ad vasa ptis generatiue tardior digestio fit ꝛ separatio: iō nō emittitur quotidie: sed satis est nature emittere quolibet mē se. ꝛ ab hoc vocatur sanguis mēstruus. sed in dn̄a nostra emit- tebatur sanguis iste qui erat purgamentū boni sanguinis. ergo fiebat emissio ista quolibet mēse. ¶ Est vlterius dicēdū ꝙ iste fluxus menstruorū nō solum factus est in dn̄a nostra ante cōce ptionē chr̄i ad hoc ꝙ sanguis de quo formatū est corpus eius esset mundus ablata omnj puritate: sed ꝛ fuit quasi per totā vi tam postꝙ̄ cepit in ea pubertas. nā istud etiā simplices nō igno rant ex experientijs quas negare nō possunt: ꝙ ad fluxuꝫ men- struorū nihil facit feminā esse cognitā a viro: qꝛ in mulieribus virginibus fit fluxus menstruorū. immo ꝫm rōnem ꝛ iura, nū- ꝙ̄ femina debet cognosci a viro quousꝙ patiat̄ fluxū mēstruo rum. ꝛ ratio est qꝛ femine cognoscunt̄ ad hoc ꝙ cōcipiant ꝛ pa riant: ꝛ tamē nūꝙ̄ possunt ꝯcipere etiā si cognoscantur a viris quousꝙ menstrua patiant̄: qꝛ nōdū est in eis materia formādi fetus. ergo nō debēt p̄us cognosci. ¶ Tp̄s āt quo incipit fluxus menstruorū est pubertas. vocat̄ autē pubertas a pube. i. a bar- ba. s. quādo loca proxima genitalibus pilos habent dicit Isido. lib. 11. ethimo. ꝛ extra de spon. impu. c. puberes. ortus autē pi- lorū ibi tam in masculo ꝙ̄ in femina nō est ipsa pubertas: sed pubertatis signū: qꝛ puberes illos vocamus qui generare pos- sunt. generare autē nō est in viro anteꝙ̄ habeat semen: ꝛ in fe- mina nō est anteꝙ̄ preparet sanguinē q fit materia generatio- nis. hoc autē accidit ex calore perfecto. ꝛ quia in infantibus ꝛ senibus nō est calor nisi diminutus. i. imperfectus vel iam defi- ciens, nō fit generatio seminis in viris: neꝙ sanguinis illius in feminis in infantia neꝙ in magna senectute. calor autē quādo incipit esse perfectus facit quedam signa: scilicet pilos. nam ex calore est generatio pilorum. ꝛ ideo cū orti fuerint pili circa ve renda tam masculis ꝙ̄ feminis: iam signum est ꝙ calor eoꝝ est perfectus ꝛ generare possunt. ¶ Istud tēpus non incipit simul in omnibus: sed in quibusdam prius: in alijs posterius tam in masculis ꝙ̄ in feminis: ꝛ tamē iura posuerunt vnuꝫ tēpus pro omnibus masculis: scilicet annum quartumdecimum quo eos

Qr̄ n̄ sit ea dē silitudo in cibo an̄ resurrectio nē ꝛ post.

Qō. 19
A
An in dn̄a nr̄a flueret sāguis mē- stru⁹ quolꝫ mēse ꝛ eo tp̄e quo in alijs mulie ribus.

B
Nūꝙ̄ femi na a viro cognosci dꝫ quousꝙ mēstruorū fluxū patia tur.

Pubertas qd.

Quo tp̄e in cipiūt men strua.

Qr̄ mēstru a nō sunt ī femīs a p̄n cipio etatis vsꝙ ad mortē sꝫ so lū a princi- pio puber- tatis.

Uera pub̄ tas qd.

puberes vocent etiā si nōdū pili apparuerit. neq; prius vocabū tur puberes etiā si pili appareant. In feminis autē determinauit illud tempus. s. duodecim annozū. Hoc autē ſm iura factum est: quia decuit vt assignaretur determinatus tēpus vt sciretur quādo valebat ꝯtractus matrimonij ⁊ quādo nō. natura tamē hoc non curat: sed habet operationē suam cuius ipsa est regula: ⁊ facit in quibusdam pubertatē anteq; in alijs. in quacunq; autē femina tunc erit vera pubertas quādo calor suus fuerit p̄fectus ⁊ inceperit per calorem illum digerere sanguinē siue materiam resīduā nutritiue transmissam ad vasa generatiue virtutis per ipsam virtutem generatiuaz: separando ab ea impuruz vt maneat sanguis purissimus qui sit materia formandi fetus: ⁊ illud idem tēpus est fluxus menstruozum. naz quādo sanguis ille digeritur ⁊ preparatur separat in eo purū ab impuro: ⁊ impurū illud emittitur. sed illud qō emittitur vocatur sanguis mē struus: ergo ex principio pubertatis incipit esse fluxus mēstruoruz. ¶ Sic ergo dicēdū est de dña nostra q; in illa cepit fluxus menstruozū a principio pubertatis forte ab anno duodecimo vel quasi: ⁊ maneret sibi vsq; ad senectutem quādo iā diminuto calore naturali nō valet digeri sanguis: ⁊ tūc nō possent mulieres preparare materiā ad formandū fetum. vnde etiā si tunc cognoscerētur nunq; possent concipere: ideo cum fluxus menstruozū sit purgatio quedā illius sanguinis: cum defecerit illa digestio sanguinis cessabit quoq; fluxus menstruozum: ⁊ per hoc possunt mulieres agnoscere vsq; ad qō tēpus possunt genera re. naz postq; cessauerit in eis ille fluxus nō possunt gignere. sic dicit Beñ. 18.c. de sara ad ostendendū q; nō poterat illa naturaliter cōcipere. erat autē sara prouecte etatis ⁊ defecerāt ei fieri muliebria. i. fluxus menstruozū qui mulieribus accidit ⁊ nō viris. ¶ Et istud est loqui de dña nostra ſm veritatem nature ⁊ nō deuiando a fundamēto fidei ⁊ rationis: ⁊ nō iuxta insanam opinionē illozū qui volunt eā per mendaciū honorare, alienando eā a natura humana. nā si hoc volūt nō faciāt eā feminam: sed spiritū separatū qui nullis barū passionibus subiacet. vel si eā veram feminā voluerit sicut poni necesse est, nō metuāt ꝯ fiteri in ea quicqd est de cōditione gñali humana, qō ad peccatū ⁊ ignorantiam nō ptinet. ⁊ de chžo idem faciendū est cū fuerit verus homo: q debuit per oia fratribus assimilari. i. alijs hoibus ad Hebre. 2. c. Cū autē ꝯrarijū faciunt putant se honorare chžm ⁊ virginē ⁊ eis iniuriā faciūt. sic p̄z de chžo: q; paris periculi est in eo negare veritatē hūanitatis sicut veritatē deitatis. Sic dicit Leo papa i sermōe circūcisiōis dñi. Festiuitatis hodierne dilectissimi, verus venerator est ⁊ pius cultor: qui neq; de incarnatione domini aliqd falsum: neq; de deitate aliqd sentit indignū, paris enim periculi malū est, si in chžo aut illa nature nostre vitas: aut p̄ne glie negat equalitas. De virgie aūt q talia dicūt multū ei derogāt tollētes aliqd de vera maternitate. ⁊ tātū poterit quis eā ab his passionibus naturalibus immunē facere, q; nō solū nō dicet vera mater chži: sed neq; vera mulier: vtpote q; nō habuerit id qō habēt alie mulieres. Et poterit dici qō quidam dixerūt q; chžm nō peperit sed inuenit, vt Augu. refert in crepās Isabellianos in sermone natiuitatis virginis. s. Leta igit maria gestat infantē: exultans filiū amplexat: portat a quo portabat: neq; portuitu vt fingunt Isabelliani reperit paruulum: sed decursis nouē mensibus peperit chžistum.

¶ An in partu virginis post effusionez infantis efluxit sanguis de matrice eius sicut de alijs mulieribus. ⁊ que incōueniētia sequerentur pro vtraq; parte. Questio. 20.

Nunc reuertēdū est ad id qō supra tāgebat de fluxu sanguinis. s. an in partu virginis post effusionē infantis efluxit sanguis de matrice virginis sicut in alijs mulieribus vel nō. ¶ Dici pōt ſm quosdā q; sic: q; dña nostra tenuit id qō naturale erat in alijs mulieribus. ſz in alijs post partū fluūt statim secūdine. i. sanguis quidā coagulatus quē latini secūdinas vocāt. sic dicit Deuī. 28. c. tenera mulier ⁊ delicata: que sup terram ingredi nō valebat: nec pedis vestigiū figere ꝓpter mollitiem ⁊ teneritudinē nimiā: inuidebit viro suo: qui cubat in sinu eius sup filij ⁊ filie carnibus: ⁊ illuuie secūdinarū que egrediūt de medio feminū eius: ⁊ sup liberis qui eadē hora nati sunt. ergo videt dicēdū q; tūc in virgine fluxerūt secūdine. ¶ Secūdo q; fluxus ille post partū est multuz nālis ⁊ necessarius. nam postq; mulieres incipiunt pati mēstrua accidūt illis regulariter quolibet mēse. tēpore aūt quo p̄gnātes sunt est clausum orificium matricis: ⁊ nō emittit purgamētū sanguinis: ideo cōfluit multū sanguis impurus qui emittēdus erat: ⁊ cū exire nō possit densatur. aperta autē matrice ⁊ porta, fluit totus ille sanguis: ⁊ ita est tunc densus ⁊ multus: qō nō accidit in alijs tēporibus quādo menstrua fiunt. sed in virgine esset eodē modo clausum orificium matricis tēpore quo habebat filiū in utero: ideo non flueret purgamentū sanguinis: ⁊ sic deberet totus ille fluere in partu. ¶ Aliquis dicet q; nō fuit neq; poterat esse sic in virginis partu sicut in partu aliarū mulierū: q; in partu aliarū aperitur uterus ad exitū prolis. in dña autē nostra nō fuit aliqua talis aptio: ideo non poterat sic fluere ille sanguis. ¶ Sed dicendū q; hoc nō stat. nam verū est q; dñe nostre viscera nō aperta fuerunt in partu: neq; rupta genitalia sicut in alijs. ⁊ ob hoc ipsa vocatur virgo in partu qō nulli mulieri cōuenit nisi ipsi. naz sic predicamus eā ante partū ⁊ in partu ⁊ post partū virginem. nam alie mulieres que pariūt possunt esse virgines ante partū: sed in ptu ⁊ post partū nulla virgo manet nisi dña nostra. Accipit autē hic virginitas māliter pro integritate vasozū genitaliū cui opponit ruptio vel apertio eozū. ⁊ hoc modo virgo ante partū vocatur illa cuius genitalia nō aperiūtur ante partū. ⁊ ſz raro accidat: aliqnādo tamē euenit q; mulier aliqua suscepit semē nō aperto vase genitali: imo ⁊ accidit mulierē recipere semen cum nesciat: ⁊ a viro quoq; dormiēte. ⁊ tunc nō solum nō rūpūtur genitalia claustra: sed neq; sentitur venerea voluptas: ⁊ tamē efficietur mulier pregnās. hmōi autē mulier ante partū virgo est: quia ad cōcipiendum non sensit neq; realiter pertulit aliquā fracturā claustrozū: ⁊ tamē in partu nō manebit virgo: quia rūpentur atq; aperient claustra genitalia magna apertura: ⁊ nō pōt aliter fetus emitti: ideo nulla mulier est in ptu virgo. ⁊ ſñr neq; post partū esse poterit. nā postquā virginitas semel ablata est: nō pōt restitui: ⁊ ideo cū in partu perierit nō pōt aliq; mulier post partū esse virgo: etiā si nunq; postea cognoscatur ab aliquo. De dña nostra secus fuit: q; ante partū fuit semp virgo eo q; nūq; fuerūt aperta neq; tacta claustra eius neq; virile semen receperūt. In partu autē fuit virgo: q; nō fuit apertio uteri. ⁊ hoc miraculose factū est tam ad ostendendā dignitatem nascentis q; ad ad honorem parientis: vt non aperto claustro exiret de utero sicut nō ablato lapide exiturus erat de tumulo: ⁊ clauso ostio intraturus erat ad discipulos Joan. 10. c. Post partū autē fuit etiā virgo: quia postea nemo eam tetigit: ideo ipsa sola banc dignitatē habuit. ¶ Sed dicēdū q; hoc nō obstante nō tenet ista ratio: quia ſz nō fuerit aperta claustra potuerunt fluere menstrua: quia in mulieribus virginibus fluunt mēstrua ⁊ fluunt ꝟne: sine p̄iudicio integritatis virginalis. ideo ⁊ nunc manente virginitate poterant fluere menstrua. nā anteq; ipsa cōciperet chžistum menstruozū fluxum patiebat ex principio sue pubertatis sicut erat de alijs mulieribus vt dictū est p̄cedēti. q. ergo ⁊ nunc pariter poterant fluere menstrua. ¶ Dicēdū autē q; quid ſm veritatē fluerit in illo hīdicto partu: ⁊ an sanguis fluxerit vel nō post partū ſm certitudinē non possumus asserere: q; nullū testimoniū huius rei est sufficiens. Sed hoc certū est q; ſm naturā fluere sanguinē oportebat. potuit tñ euitare diuinitus: ⁊ ad hoc poterant inducere duo. Primum est: quia illa natiuitas fuit miraculosa: q; ſz dña nostra naturaliter potuit p̄parare: ⁊ p̄parauit materiā de qua posset corpus chži formari sine aliquo spāli diuino auxilio: ⁊ ideo oia q; naturaliter comitabant illam p̄parationē. s. p̄paratio mēstrui sanguinis ⁊ fluxus eius ibi fuissent. tamē natiuitas nō fuit nāliter pure: q; nō poterat nāliter exire fetus tantus de utero sine ruptione claustri: ideo satis rōnabile erat q; ibi quoq; aliquid miraculose accideret. s. q; nō flueret sanguis: sicut in puellis parientibus. Secundo poterat hoc esse ex dignitate eius qui nascebatur: scilicet vt corpus illud non esset cum illuuie secūdinarum sicut corpora aliorum nascūtur. ¶ Aliqui tamē dicunt q; non solum est hoc rationabile sic concedi: sed etiam est necessariū: q; alꝰ daretur q; corpus chži nasceret immūdū sicut corpora aliozū infantū: ⁊ hoc est incōueniens. ⁊ tñ nō sunt incōueniētia cōcedenda circa chžm: ideo neq; istud esset. ¶ Dicēdū q; istud nihil probat. nam etiā si corpus chžisti nasceretur sanguine secundinarum inuolutum sicut nascuntur alij pueri: non ob hoc diceretur immundum: q; nō est immundū qō naturale est. sed naturale est sic nasci homines: ⁊ sic etiā nascerentur si in paradiso terrestri mansissent. ergo non est reputanda immundicia. ¶ Secūdo q; si ista nālia reputarent immūda diceret quoq; corpus chžisti immūdū: q; in interioribus eius erant feces que emittebant per secessus vt supra dictum fuit supra. ⁊ tñ nō erat ob hoc immūdū. ergo neq; iudicaret immūdū q; inuolutū sanguie nasceret: vel q; sanguis flueret post exitū eius de utero. ¶ Tertio q; fetus in utero nutrit cū sit aial ⁊ viuat. trahit. n. alimētū ore: ⁊ ob hoc

Quo tpe etatis cepit fluꝝ menstruoꝝ in dña.

Mlier vsq; ad qō tē pōt gñare

Nota ꝯra quosdā culatoꝝ ipa ipietia ipietiores q; sub spē de notiōis seu hypocrisis, dñaz dū vidueret deā aut angelū ꝑdicāt.

Leo ꝑp̄a.

Dña nr̄a qūo vgo fuerit.

Dē. auc.

Cōclo. 1. Nōuaꝝ cās qr in ptu vgis nō fluxit sanguis.

Opinio quozūdā circa hoc .s. an fuerit pole vl necessariū.

Jm. pba. 1. rō.

2. rō.

3. rō

In vtero virginis dū ibi erat corp⁹ xp̄i necesse erat esse sāguinē ꝛ cibū talē sic in alijs mulieribus: cū xp̄s ꝛ virgo essent veri hoīes. Rō physica ꝛ fortis.

2. Cōclō Nota lector curiose ꝙ 2. cōclō Do. Abulē. h est ꝙ oēs impuritates q̄ i vtō v̄gis erāt effluxerūt post partū v̄gitate manēte: s qn̄ ꝛ quō noli diiudicare si nō vis errare. s ista mā ō in carnatione ꝛ similes vt de p̄destinatiōe ꝛ trinitate nō sūt pplo rudi qui belua est multorū capitū p̄dicanda vt dixi. s q.3.

ꝛ ob hoc oportet eē duo. primū ꝙ nā applicet ei nutrimentū: q2 nō pōt moueri fetus ad capiēdū illud: ꝛ ita est nutrimētū circū- fusū fetui ꝛ applicitū ori ꝑ qd̄ trahit̄ ad iteriora. Scd̄ꝫ ē q2 nō est aliq̄s cibus quātūcūqꝫ purus q totus trāseat in substantiā ali ti. sꝫ natura separat ibi impurū aliq̄d a puro, ꝛ sumit qd̄ puruꝫ est: ꝛ ideo cum fiat ibi digestio ꝛ separet̄ impurū emittet̄, ꝛ illud quoqꝫ iuxta fetū ē: q2 nō potest inde elongari: neqꝫ fluere pro- pter clausuram matricis: et ita reseruant̄ oīa ista simul vsqꝫ ad partū. s. cibus qui attractus erat a nā ad fetū. ꝛ impuruꝫ qd̄ per digestionē separatū erat. ꝛ hec omnia simul emittētur post par tum, quasi iam non amplius vtilia parienti, sed potius nociua: ꝛ ideo natura illa expellit tanq̄ꝫ impurum quo non indiget, sic in christi natiuitate rationabile esse erat ꝙ cum in vtero talia fuissent emitterentur: ꝛ ita flueret sanguis ille de vtero virgi- nis. ¶ Et siquis dicat ꝙ talia quia immunda sunt, non fuerunt in natiuitate christi ꝛ partu virginis. Respondeat an corpus christi in vtero virginis nutriebatur sicut corpora aliorum in- fantum vel non. ꝛ oportet dici ꝙ sic: quia al's cum corpus chri- sti quando formatum est subito fuit minus q̄ꝫ corpus cuiusli- bet hominis vt probant manifeste doctores: ex eo ꝙ non fuit organizatio corporis eius completa ꝑ quadraginta dies sicut in alijs sed subito facta ē. ꝛ tn̄ qn̄ exiuit de vtero erat tantū quātū corpa aliorū infantū q tūc nascebant̄. ergo oportebat i vtero nu triri ꝛ augeri. nā oē animal quādiu ē nutrit̄ vt dicit Aristo. sꝫ nutritio ꝛ augmentū non fiunt nisi ex cibo. ergo xp̄s puer i vte- ro cibū habebat de quo nutriebat̄. ꝛ q2 non mouebat̄ localiter eius corpus ad cibū inueniendū, oportebat ꝙ natura agente ap plicaret̄ cibus ori eius sicut in alijs infantibus. sed nullus cib⁹ trāsit in substantiam nisi prius digerat̄, ergo ille digerebat ibi cibū tractum. sed in oī digestione separat̄ aliq̄d impurū quo nā nō indiget: ꝛ tn̄ illd̄ impurū nō pōt emitti quādiu manet fetuꝫ i vtero: q2 est clausum orificiū matricis: iō oportet ꝙ maneat iu- xta fetū quousqꝫ apta matrice in ꝑtu simul emittat̄ infans ꝛ il- la imundicia ꝑfluant. non ergo poteris negare talia fuisse intra vteꝝ virginis p̄gnātis, cū xp̄s puer intra aleret̄. illo aūt nato cū ista non essent ꝯuenientia matri sed nociua, sicut feces quedā ꝛ purgamenta q̄bus natura nō indiget sed repellit, certū est ꝙ nō manerēt in vtero: emitterentur ergo. sed an tūc corpore xp̄i pro deūte de vtero, simul ꝯfluerent, vel postea, aut quō, noli presum ptuose astruere. ꝯstat tn̄ ꝙ tenēdo viā nature ita fieri debebat. ꝛ sic rationabilius credendū est esse factū q̄ꝫ aliter. (Masculuꝫ pepererit.) Dicitur de pariente masculū: qn̄ quāuis imūda es- set femina siue masculū peperit siue feminā: tn̄ nō ē eis eadē lex purificatiōis ꝑ vtroqꝫ. (Immūda erit. 7. dieb⁹.) ¶ Sciē dū ē ꝙ femina qn̄ pariebat masculū erat imūda. 40. dieb⁹: ꝛ qn̄ pariebat feminā erat imūda. 80. diebus. sed distinguebant̄ isti dies. s. ꝙ si femina pareret masculū esset immunda septē dieb⁹ totali imundicia: alijs aūt. 33. diebus residuis eēt imunda mio- ri quadā immundicia. ¶ Pro quo ē intelligendū ꝙ immūdi cia in hoībus in veteri testamento accipiebat̄ per respectuꝫ ad duo. Primo per respectū ad sāctuariū ꝛ ad res sacras. Scd̄o ꝑ habitudinē ad aliquam communicationem hominū seu huma nam. scd̄a immundicia erat maior q̄ꝫ prima ꝛ nunquā erat sine p̄ma: p̄ma aūt erat mior: ideo aliqn̄ sine scd̄a erat. nā aliquis hō poterat esse imundus ꝑ respectū ad sanctuariū ꝛ res sacras ita ꝙ nullo mō liceret ei accedere ad sanctuariū: tn̄ non erat inter dictus ei cōuictus hoīm. Si tn̄ alicui hoī esset prohibita huma- na cōmunicatio ꝑꝑ aliquā maculā non poterat accedere ad res sacras. Sic aūt fuit in presenti. nā cū mulier pariens masculum immunda fit. 40. diebus: si equaliter immunda esset in omnib⁹ istis diebus nō fieret aliqua differentia. 7. dierū ad. 33. ꝛ quan do nascit̄ femina non fieret differentia. 14. dierū purificatiōis ad. 66. sed mulieres non sunt immunde equaliter in omnibus his diebus: sed cum aliqua pareret masculū in primis. 7. die- bus erat totaliter immunda, interdicta sibi cōmunicatione reꝝ sacrarū, ꝛ accessu ad sanctuariū. nā in his diebus nō poterat co- medere de carnibus sacrificiorū, erat ēt interdicta communica tio humana. nullus enim cōmunicabat cū ea in cibo aut in potu vel tangebat vestes eius, nec aliquis ad eā carnaliter accedere debebat sicut. j. magis dicetur. in. 33. diebus sequentibus non erat eque immunda: qn̄ licebat sibi comedere ꝛ bibere cū qui- buscunqꝫ, ꝛ non polluebatur qui tangeret eam, aut vestes eius: vel qui eam carnaliter cognosceret tali pollutione quali si co- gnosceret velut si in primis. 7. diebus. ¶ Erat tamen immun- da quantum ad res sacras: q2 non licebat sibi introire i sanctua riū aut tangere illud, nec ad aliquā aliā rem sacram acceder̄. su

Q̃o. 21. A Qr̄ q̄libꝫ mulier piēs habebat duplicē immūdiciaꝫ vna que durabat ꝑ. 7. dieꝫ alia ꝑ. 33 ꝛ in quo differrēt

Immūdicia in hoībus i veti test. ꝑ respcūꝫ ad duo accipiebatur.

it ergo rationabile vt distinguerentur isti dies quadraginta. i. 7. et. 33. Cuꝫ autē dicitur hic ꝙ erit immunda intelligendū est de duplici immundicia. s. de ea que est naturalis ꝛ de ea que est propter opinionem honestatis. Erat namqꝫ naturaliter femina immunda illis diebus quibus fluebat sanguis menstrualis post partum. postquā vero cessasset fluxus ille in toto tempore vsqꝫ ad diem quadragesimum erat immunda sola opiniōe honesta- tis. s. ꝙ quāquā tūc nō esset habens aliquā immundiciaꝫ: q2 tn̄ paulo ante habuerat non erat licitum ꝛ honestum ꝙ immedia- te admitteret̄ ad res sacras: sꝫ abstinebat vsqꝫ ad dieꝫ quadra- gesimum. ꝛ hoc solum erat quantum ad honestatem: q2 magna honestas requirebatur in accessu ad res sacras. (Iuxta dies se parationis menstrue.) i. tot diebus erit separata ista mulier pa- riens masculū quot diebus immunda est mulier menstruata. i. mulier cui veniunt mēstrualia. Et ista littera p̄t duo designar̄. s. nūerū dieꝝ vel cerimōiā obseruatiōis istorū dieꝝ. Prio mō ē sensus ꝙ erit ista mulier imūda. 7. diebus iuxta diē separatiōis mēstruate. i. ꝙ sic mēstruata mulier. 7. dieb⁹ sepata ē: ita ꝛ ista q̄ parit. Alio modo intelligi potest ꝙ sicut mulier menstruata se- parata ab alijs habet quosdā ritus obseruationis de quib⁹ ha betur. j. 15. ita ꝛ ista mulier separata propter partū habeat eas- dem cerimonias. ꝛ iste scd̄s sensus est quē facit littera. Primus namqꝫ non conuenit. nā si intelligeretur pro numero dierū sepa rationis diceremus ꝙ sicut mulier menstruata. 7. diebus soluꝫ separatur: ita ꝛ mulier parturiens solum septē diebus esset im munda. sed falsum est quoniā quadraginta diebus manet im- mundicia sua vt patet in littera. Si aūt adhuc dicamus ꝙ mu- lier pariens masculum sit immunda quadraginta dieb⁹: ꝛ istis septem primis diebus sit immunda sicut est immunda. 7. dieb⁹ mulier menstruata ꝛ designaretur tempus in hoc solū erat val de superfluum cum nihil ista particula prodesset. sufficiebat enī ꝙ si nūerū dierū scriptura denotare voluisset diceret immun- da erit quadraginta diebus cum tot diebus permaneret in im mundicia sua. ¶ Itē patet ꝙ ad alium sensum intelligenda sit ista littera: q2 in septem diebus mulier ista pariens erat immū da ꝛ non eo modo quo in alijs. 33. diebus. ergo oportet ꝙ po- natur certitudo obseruationis pro his. 7. diebus specialiter ab omnibus alijs diebus. sed non reperitur aliqua connotatio ha rum cerimoniaruꝫ nisi sit ista. ergo oportet ꝙ reducatur ista lit- tera ad hunc sensum. s. ꝙ immunda est. 7. diebus iuxta dies se- parationis menstrue. i. ꝙ in illis. 7. diebus obseruabit easdem cerimonias quas mulier menstruata obseruat. Item patet hoc magis: q2 cum. j. dicatur immediate de femina que parit femel lam: subditur ꝙ erit immunda duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui. ꝛ sic non deponitur ibi numerus dieruꝫ mulieris menstruate: sed ritus. ergo eodem modo debet hic in telligi de ritu. s. ꝙ in. 7. diebus mulier pariens masculum obser uet eorūdem ritus quos obseruat mulier menstruata. et est iste modus abreuiationis quē debebāt hic obseruari ritus mulierū menstruatarum ꝛ illi multi sunt vt patet. j. 15. c. ne ergo scriptu ra sacra cogatur eosdē sepe repetere posuit sub clausula gene- rali. Mulier autem menstruata non solum dicitur immunda: sed etiam separata vt patet cum dicitur hic iuxta dies separa- tionis menstrue. erat. n. mulier menstruata separata a communi catione hominum ꝛ a tactu rerum sacraruꝫ. qn̄ vero aliq̄s erat solū immunduꝫ ꝛ tamen non vetabat̄ ei cōmunicatio humana: dicebatur immundus ꝛ non separatus. Cū vero preter ipsā im mundiciam interdicebatur ei humana cōmunicatio erat separa tus. Nec tamē intelligendū ē ꝙ mulier menstruata vel illa que pareret esset separata a castris: qn̄ solum eijciebantur a castris tria genera personarū. s. leprosi ꝛ viri fluentes semen ꝛ immun- di super mortuo vt habet̄ Nu. c. 5. id autē in quo erat separa- tio habet̄. j. 15. c. erat ꝙ nullus tangeret eam: ꝛ qui tangeret es set immundus: ꝛ nullus coiret cum illa. Si autē coiret esset im- mundus per. 7. dies: ꝛ omnia illa que tangeret mulier mēstrua ta essent immunda vt lectū ꝛ vestes: ꝛ quicunqꝫ tangeret illa es set immundus cum dicitur. mulier que redeunte mense patitur fluxum sanguinis. 7. diebus separabitur: omnis qui tetigerit eā imundus erit vsqꝫ ad vesperuꝫ: ꝛ in quo dormierit vel sederit diebus separationis sue polluetur: qui tetigerit vestimentum eius lauabit vestimenta sua ꝛ ipse lotus aqua immundus erit vsqꝫ ad vesperū: oē vas super quo illa sederit q̄sq̄s attigerit la- uabit vestimēta sua: si coierit cum ea vir tp̄e sanguiniꝫ mēstrua lis imūd⁹ erit. 7. dieb⁹. hec aūt omnia seruabant̄ ꝑ. 7. dies i mu liere que peperisset filium: in illa autem que pariebat filiam obseruabant̄ per quattuordecim dies. in diebus auteꝫ. 33. post

A quo abstiebat mulier piēs in 7. dieb⁹ primis ꝛ a quo in. 33.

B

†

Duplex lr̄e expositio.

C

D

Solū a castris tria gn̄a psōaꝝ eijciebant̄.

completione; primoꝝ. 7. dierum erat mulier imūda: tñ nō fm legē mēstruatarū. Sed fm q̄ non accederet ad sanctuarium.
† (Et die octauo circuncidetur infantulus.) Hoc ponitur hic ex accidenti q̄ nihil attinebat ad legē purificationis mulierum parientiū q̄ efficerentur circūcisi infantuli i octauo die vel als ēt q̄ hoc preceptū traditū fuerat Hesi. 17. c. 7 ibi habenē pfecte cerimonie circūcisiōis. hic tñ dictū fuit ex accidenti q; agebat ō purificatione. 7. dierū femine parientis 7 infantulus sequenti die circūcidendus erat. (Ipsa vero. 30. tribus diebus manebit in sanguine purificationis sue.) i. quāc̄ septē diebus māserit femina pariens masculū in cerimonijs purificationis iurta legē menstruatarū: tñ nō finiebat ibi sua purificatio: sed manere debebat adhuc. 33. diebus in hac purificatione. 7 oī in sanguine purificationis sue. q̄ō legendū ē p hypallage. s. in purificatione sanguinis sui. q. d q̄ in istis diebus purificabat a sanguine suo: nō quidē q̄ in oībus istis. 33. diebus mulier sanguine flueret aut haberet aliquā maculā naturalē: sed q; añ hoc vere fuerat imūda in reuerentiā rerū sacrarū manebat istis. 33. dieb⁹ nō accedēs ad res sacras. 7 ista erat imundicia pp honestatē. q̄ cebat aūt mulier in his diebus purificationis a sanguine suo. i. q̄ manebat istis dieb⁹ vt maneret perfecte pura ab imundicia sanguinis q̄ ab ea ante hoc fluxerat. ¶ Jussit aūt dñs istos q̄draginta dies obseruari in purificatione mulieris parientis masculū pure cerimonialiter 7 nō habent aliquā rōnē nālē: habent tñ quādā imutationē ad ea q̄ fiunt fm naturā. s. q; formatur pfecte corpus viri in vtero per. 40. dies. ō femina aūt iussit q̄ maneret mater. 80 diebus in purificatione sanguinis q; femina pfecte organizatur in vtero p. 80. dies. Lā ät huius diuersitatis ē q̄n formatio seminis in vtero 7 digestio eius fit a quo dā calore seminali agente. Si aūt iste calor magnus ē necesse ē citius formari 7 perfecte organizari corpus humanū. si aūt calor iste fuerit debilior tardius formabitur. sic aūt ē in formatione corporis masculi ē femine. nā cū masculus gignit semen calidius ē: cum vero frigidius femina gignitur. tardior ergo fiet digestio 7 formatio corporis femenini in vtero matris. ¶ De his aūt diebus q̄bus pfecte formatur corpus masculinum dicit aristo. li. 9. de animalibus q̄ sunt q̄draginta. Augustinus tñ in epistola ad dionysium dicit eos ee. 46. distinguunt aūt isti dies sic q̄ primis sex diebus semē est sub forma lactis. sequentibus nouē diebus sub forma sanguinis. sequentibus. 12. dieb⁹ ē sub forma carnis. sequentibus aūt. 18. solidat 7 pfecte organizatur quousq; recipiat pfecte oia lineamēta corpis humani. In omnibus aūt diebus sequentibus vsq; quo fetus de vtero emittat nō hz aliqd alterū pter augmentationē: q; a principio fetus organizatus ē in parua quātitate ē. de his habenē versus. Ser in lacte dies: ter sunt in sanguine terni: bisseni carnē: terseni membra figurant. i mulieribus aūt formandis in vtero eedē transmutationes fiunt. s. q̄ prius fit semen in figura lactis deinde in figuram sanguinis posterius sub forma carnis: ad vltimū aūt membra solidanē. 7 q; cū corpus masculinū in. 40. diebus pficit femininū aūt in octoaginta pficit oz dari in qualibet istaꝝ trāsmutationuꝝ duplicia tpa. s. p lacte. 12. dies p sanguine vō. 18. p carne aūt. 24. p solidatione 7 figuratione mēbroꝝ. 36. (Oē sanctū nō tāget.) i. nullā rē sanctā tanget p equipollentiā. h ät oī pp sacrificia q; nō licebat mulieri tpibus purificationis sue comedere de pacificis sacrificijs sicut liceret als q̄n munda eēt.
¶ Jtē si cōtingeret q̄ aliqua mulier peperisset ante pascha nō poterat comedere de pbase q; si eēt tpe illo in sanguine purificationis sue. cā ē q; erat imūda: oēs aūt imundi pbibebanē comedere pbase vt habet Exo. 12. c. 7 Nu. 9. Jtez poterat hmōi mulier tangere cineres lustratiōis ad expiādū aliquē imundū. erat enī iste modus q̄ q̄n aliqs immūdus efficeret q̄ alī⁹ mundaret eū aspergendo sup illū aquas lustrationis. sed iubebatur vt solū ille q̄ mūdus eēt aspgeret eas sup alterū vt habet Nu. 19. cū oī. atq; hoc mō mūdus lustrabit imundū die. 3. et. 7. alia quoq; sunt similia q̄ sancta sunt a quo singulis pbibebanē mulieres q̄ erāt in purificatione sanguinis sui. (Nec ingrediet in sanctuariū.) i. nō poterit ista mulier introire in locū sanctū. s. in locū tabernaculi. ad hunc enī locū introire poterant oēs laici sacrificia sacietes solie imūdis exclusis. Cū aūt pueniret dies q̄dragesimus in qua finiebat purificatio parientis masculū poterat introire libere in sanctuariū 7 tangere oia sacra. (Donec impleanē dies purgatiōis sue.) i. toto isto tpe erit immunda et prohibita a tactu sacroꝝ et accessu ad res sacras. hic enim in his. 33. diebus purificatiōis vltimis fiebat istud q̄ō oī. s. q̄ nō tangeret mulier res sacras nec introiret in sanctuariū. de primis aūtē. 7. manifestū est eodē mō q̄ mulier prohibita esset ab istis: q̄n in illis. 7. erat maior imundicia: 7 maior semp presupponit minorē: ideo si propter immūdiciā paruā q̄ erat in. 30. tribus diebus vltimis separabatur mulier a rebus sacris: oportebat ēt vt in primis. 7. diebus fieret ista separatio. non tñ ponit sic expresse 7 distincte de primis. 7. diebus. s. a quo deberet abstinere femina. sed satis sufficienter dictū vī cū. ō. dixerit q̄. 7. diebus erit immunda iurta dies separationis mēstrue. i. hz oēs cerimonias q̄s obseruat menstruata mulier tpe mēstruoꝝ.

¶ Sinautem feminam peperit: immūda erit duabus hebdomadibus iurta ritum fluxus menstrui: 7 sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis sue. ¶ Cunq; expleti fuerint dies purificationis sue pro filio siue p filia: deferet agnum anniculum in holocau// stum: 7 pullum columbe siue turturem pro peccato ad ostium tabernaculi testimonij: et tradet sacerdoti. Qui offeret illa coram do// mino: 7 orabit pro ea: 7 sic mundabitur pro// fluuio sanguinis sui. Jsta est lex parientis ma// sculum aut feminam. Qō si nō inuenerit ma// nus eius: nec potuerit offerre agnum sumet duos turtures vel duos pullos columbarū: vnū in holocaustū: 7 alterū pro peccato. Ora bitq; pro ea sacerdos: 7 sic mundabitur.

Si autem femina peperit. Dicagit ō ritu purificationis q̄n mulier peperisset feminam: 7 erat ritus q̄ erat ista obseruatio dierū duplex. (Immunda erit duab⁹ bebdomadib⁹.) Accipiunē aūt hic bebdomade p solis quatuordecim dieb⁹: nos aūt interdū cū duas bebdomadas dicimus quindecim dies designamus. dicit aūt in istis duabus bebdomadibus mulier erat imunda: nō quidē q̄ nō eēt imūda in sequenti tpe cū ista purificatio duraret p octoaginta dies. 7 dicit q̄ erit imunda duabus bebdomadibus q; in istis erat maior immūdicia. nā in his duabus erat mulier imunda iurta ritū mēstruate: in sequentibus aūt. 66. diebus erat immūda solū ab ingressu sanctuarij vetita 7 ne contingeret alias res sacras.
¶ Assignarenē aūt in muliere q̄n parit femina isti dies. 80. non ex aliq̄ cā nāli tanquā sic natura inducat faciendū: habēt tñ imitationem ad formationē corporis feminini in vtero materno. naz duplici tpe eget formatio corpis feminini q̄s masculini. cuius causa ē vt. ō. designatū fuit frigiditas seminis. nā formatio 7 digestio a calido fit: cū aūt calidū paucū est necesse est tardaz fieri formationē: cū aūt multū calidū est breuiter ista cōsumuntur: 7 sicut se habet ipsa perfectio totaliter formationis corporis feminini ad corpus virile. s. q̄ duplo velocius corpora virilia organizantur ita 7 in omnibus precedentibus imutationibus fit. nā quelibet illarū mutationū duplici tpe eget ad hoc q̄ fiat. s. prima mutatio aut statua seminis ad esse in forma lactis durat in formatione corporis virilis p. 7. dies: i femina aūt durat per. 12. ita igitur de ipsa purificatione deus instituit vt purificatio totalis femine parientis masculū eēt in. 40. diebus: 7 tota purificatio mulieris parientis feminam fit in. 80. diebus. Conformiter autem in primis diebus magne immundicie datum ē vt esset femina imūda cū pareret filiū. 7. diebus: cum autē pareret filiam erat immunda duabus bebdomadibus. i. 14. diebus.
¶ Sciēdū autem q̄ istud nomen aliq̄n reperitur in prima declinatione. s. bebdomada bebdomade. 7 aliquando in tertia. s. bebdomas bebdomadis 7 sic habetur hic. multa quoq; similia nomina sunt que reperiuntur declinata in secunda vel i tertia vt diaconus diaconi vel diacon diaconis idem subdiaconus vel subdiacon. (Jurta ritum fluxus menstrui.) i. obseruabitur iste ritus purificationis in muliere pariente feminam p dies. 14. q̄ obseruanē i mulie mēstruata. rit⁹ ät mulieris mēstruate habet j. 15. s. q̄ mulier que hz mēstura vel que als patitur fluxū sanguinis extra tēpus menstruoꝝ erat immunda: et omne super q̄ō polluereturē 7 omnia que tangeret: et si aliquis homo tangeret eam erat immundus. hec omnia seruari debebant per. 14. dies in muliere que pariebat feminam. Dicitur autem fluxum menstruoꝝ fluxus sanguinis qui per menses

euenit

Jn quot diebus format corp⁹ femie 7 masculi.

Dies q̄bus pfecte format corpus masculinū. De mō digestiōis sāguis menstrualis in vtero.

Siq̄ mulier pepisset, añ pascha nō poterat ō pbase comedere.

Lu. 2. d. 25. q. 1. ca. ſō. v. cōiunge.

ē. 5. b.

Lu. 2. d.

Ritus purificationis q̄n mulier femina peperisset. Debēa quot dies dicat.

Qō. 22. A Qō assignantur. 80. dies i femina.

Debēa qūo ōclinatur.

† B

Fluxus mēstruorum q̄d sit.

euenit mulieribus.z oz mēstruū de mēsis qz quolibet mēse euenit postq̄ mulier ē apta ad cōcipiendū.de boc.j.15 cū oz.mulier que redeunte mense patit fluxū sanguinis ꝛc.z ista mēstrua signū sint vere pubertatis in femina,nā quāticūq; tpis fit femina si nō fiant ei mēstrua ꝺcipere nō pōt ēt si oēs boies mundi eā cognouerint:iura tñ humana distinxerunt alia tpa pubertatis ponētes ad.12.ānū pubertatē in femina vt babet extra de spon.impuberū.c.puberes.boc tñ regulare non est:qm̄ ꝑbusdā feminis añ.12.ānū fieri possunt muliebria:alie aūt erunt ꝑbus nō fiunt ēt vsq; ad.14.ideo iura humana nō poterūt diffinire in boc cū vellent certū tps pubertatis cōstituere.femine aūt qñ pariunt purgant a sanguine mēstruali.z iste sanguis erat nutrimentū fetus in vtero et ex eo augmentabat z nutriebat fetus toto tpe quo erat in vtero.nā ex eisdē sumus et nutrimur iurta Aristo.1.politico.cū aūt fetus exiuit ab vtero:cū eo quoq; purgat iste sanguis mēstrualis.ex isto quoq; fit ꝺuersio i lac p q̄n dā decoctionē.nā ꝺm auicēnā lac ē sanguis scḋo decoctus.(Et sexaginta ser diebus manebit in sanguine purificationis sue.) i.postquā fuerit ꝺsūmati.14.dies in ꝑbus mulier ē vere ꝺmunda ꝺm q̄ mulieres menstruate:adbuc stabit.66.dieb⁹ abstiens ab ingressu scūarij z ꝺtactu rerū sacrarū.z isti vocant dies purificationis sanguinis.sui.i.q̄ quāuis in istis nō babeat aliquā nālē imūdiciā:tñ abstinet a rebus sacris pp purificationē sanguinis sui:quia parum ante boc erat immūda p sanguinē fluentē:z nūc purificat a sanguine illo.i.abstinet a sanguine satis vt postea qñ illa tetigerit fit perfecte purificata.nō oz bic a quo ō beret abstinere ista mulier in bis.66.diebus:sed oz q̄ esset i purificatione sanguinis intelligendū tñ est q̄ ꝺeberet ista mulier obseruare ea q̄ mandant obseruari a muliere q̄ peperisset filiū in.23. diebus vltimis. (Lūq; expleti fuerit.) Supra dicebat ō imūdicia puerpe bic agit de eius purificatione.z diuiditur in duas partes qz primo agit de oblatione ꝺuinitū in bac purificatione.Secundo ō oblatione pauperū ibi.(Q; si nō inuenerit.) Circa primū.(Lūq; expleti fuerint dies purificationis.) ꝺtr expleri dies purificationis nō qñ finiebant primi dies magne imūdicie.s.7.dies i piente masculū vel.14.in piēte feminā:quoniam isti nō vocant dies purificationis:sed dies immundicie vel separationis.ꝓprie aūt dies purificationis sunt.33.vltimi in illa cerimoniali oblatione cū parit masculū:vel.66.cū mulier parit feminā.sic enī oz.ō.ipsa vero.33.diebus manebit in sanguine purificationis sue.z.j.oz de pariēte feminam.z.66.dieb⁹ manebit in sanguine purificationis sue.cū ergo explebant isti dies dicebant eē expleti dies purificationis.(Sive ꝑ filio sive ꝑ filia.) Dicit boc qz nō erat idē terminus finiēdi purificationē ꝑ filio z ꝑ filia.Sed ꝑ filio in.40.diebus pro filia aūt i.80. ēt qz sive esset purificatio pro filio:sive ꝑ filia debebant offerri ista que sequuntur.(Deferet agnum anniculum in holocaustū.) ista offerebat mulier ad laudem dei.z vz boc esse in laudē dei: qz feminā illā adiuuit in partu.sunt enī magna pericula vsq; ad mortē in partu z a solo deo liberatio ab bis:ideo ei ꝑ eis referendū est gratias.(Et pullum colūbe sive turturē ꝑ peccato.) vnū istorū offerendū erat sive turtur sive pullus colūbe:in colū bis tñ nō offerebat ipsa colūba magna sed pullus columbe:ga meliores sunt z pīguiores columbe q̄ ipse magne colūbe.valde enī macrescunt colūbe qz multū libidini vacant: pulli autez qñ sunt teneri nō vacant libidini ideo sunt pingues.in turturibus aūt multū ꝺffert:qz turtures ꝺtinētiā nimiū amant:ideo ex frequenti libidine nō ꝺpauperant carnibus sicut columbe:iō sunt pinguiores q̄ pulli sui: deus aūt pro se valt ea que meliora sunt.z qz pinguiora z delicatiora sunt meliora pro cibis:ideo deus valt illa ꝑ sacrificijs suis.(Pro peccato.)

¶Per qō pcñ mulier pariens ꝺeberet offerre turturē vel pullum columbe:z an sit peccatum coitus. Qō.23.

Queret aliqs qō peccatū ē p qō mulier pariens ꝺeberet offerre turturē vel pullū colūbe ¶Et forte rñdebit aliquis q̄ forte erat ꝑ pcō in coitu.s.q̄ ista mulier peccauit in actu carnali cū cognoscebatur a viro ideo offert.¶Sz boc nō potest stare pp multa.primo qz supponit falsū.s.q̄ mulier peccaret in boc q̄ cognita eēt a viro si esset vir su⁹actus enī matrimonialis licitus est:ideo i eo pcñ nullū ē: qui pot⁹ aliqñ actus meritorius ē: vt si vir videat vxorē suā pronam ad adulteriū nisi vir succurat ei.z si ob boc vir incitatus z nō pp aliq̄ delectationē eā carnaliter cognouerit meretur:qz ex charitate egit ne ipsa fornicet.eodē mō si solū agat vt reddat debitū vel solū ad plem ꝓcreandā in cultū dei.non igitur debebat offerre aliqō sacrificiū ꝑ boc tanq̄ ꝑ pcō.¶Itē dato q̄ i boc eēt peccatū nō videt q̄ ꝑ boc offerret bostia ꝑ pcō.nā eodē modo deberet offerri ꝑ viro:qz si peccatuz eēt i cognitōe carnali:eq; vir vt femina peccarent.Sed ꝑ viro nibil offert:ergo ꝑ femina nō vz oblatū esse istō sacrificiū ꝑ pcō.¶Itē si pro pcō i actu mri moniali offerret istud sacrificiū nō ꝺeberet offerri post purificationem in partu:sed magis postq̄ femina cognita esset carnaliter qō nō fiebat.ergo nō erat ꝑ illo pcō.¶Si āt dicas q̄ offerebat istud sacrificiū ꝑ pcō femine:nō quidē pro pctō tanq̄ sit pcñ in actu mortali ꝺm se:sed quia ꝺtingit aliquā ꝺordinationē esse in actu matrimoniali q̄ interdū pcō nō caret.¶Nō ꝑt stare qz eodē modo ista culpa ad virū pertinet z ꝺebebat etiaz ꝑ eo offerri.sz nō fit:ideo nullatenus fit ꝑ pcō femine ista oblatio q̄ ꝺbatur in actu matrimoniali.¶Aliq ꝺicūt q̄ fiebat ista oblatio ꝑ pcō originali pueri vt remitteret.nascunt enīz pueri de lege cōi in peccatū iurta aplm ad Ro.5.c.cū ꝺicit.oēs nascūtur filij ire.Sed boc stare nō potest:qz puer añ boc circuncisus erat in.8.die vt babet.ē.in lra z Beñ.17.c.sed i circūcisiōe remittit pcñ originale parulorū,nō igit oportebat vt offerret ꝑ pcō eius aliqō.¶Et si dicas q̄ quāuis eēt remissū peccatuz: tñ ꝺebebat adbuc pro eo offerri.sicut cū nos semel penitētiā cō pleuerimus ꝺolere postea ꝺe pcis preteritis promeritorinz ē z ꝺolare ꝑ eorū remissiōe.¶Rñdēdū ē q̄ nō ē simile:qz qñ nos penitemus remittunt nobis pcā p ꝺtritionē ptinentē ad ipsum sacramentū penitentie.tñ adbuc ꝺolare pro remissione illorum pctōrū nō est incōueniens:qz nō ꝺebemus promittere certitudinē remissionis:sed magis timere an i nobis fuerit aliqō obstaculū vel ꝺefectus pp quē nō fuit fcā remissio peccatorū.Jn paruulis āt q̄ baptizant aut q̄ circūcidebant nō ē cōueniens fic ponī:qz nō pōt eē ibi aliqō obstaculū pp qō impediatur remissio pctōrū cū ipsi non ꝺbeant aliquā libertatē ꝺm quā obstaculuz pōere possint.non ergo pōt ꝺici q̄ istud sacrificiū fieret ꝑ pctō pueri nati:maxime qz qñ aliqō sacrificiū fit ꝑ aliquo sacerdos ꝺebet ꝺolare pro offerente vt p;.ē.c.et.6.ca.z in multis locis. Si igit bic fieret oblatio pro pctō pueri ꝺolaret pro puero:sed nō ꝺolatur sed potius pro muliere vt p;.j.cū oz.ꝺolabit ꝑ ea:z sic mundabit a profluuio sanguinis sui.ergo nō fiebat ista oblatio pro pcō pueri.¶Dicendū ē autē q̄ ista oblatio fiebat pro pctō mulieris parientis:nō tñ fiebat pro aliquo pctō spāli eius,sz fiebat in generali vt deus remitteret penas ꝺebitas pro pctis suis.z sic multotiens offerebāt pro pctō sacrificia quāq; nō respicerent ad aliqō pctm̄ speciale:sed in generali offerētes. nā quā tūcūq; aliquis bō a peccato liber sit semper i aliquo peccat:qm̄ si negare voluerimus nos nō ꝺbere peccatū mēdaces sumus vt ait Joānes in canonica.1.c.1.ideo quāq; nobis non constaret ꝺspecialiter ꝺe aliquo pctō:tñ conueniens erat offerī aliqua sacrificia pro pcō:qz semp manēt aliq̄e inigtates quarū pene remitti possunt.z isto modo erat ꝺe ista muliere pariēte,nā offerebat pro pctō suo,quā quā nō ꝑ aliquo spāli pctō:sed q̄ aliqō pcñ ꝺbebat.simile.n.p;.ē.8.c.et Exo.29.qm̄ iubebat q̄ sacerdotes p.7.dies q̄bus ꝺurabat eorū ꝺsecratio offerrēt pro pctō suo sacrificiū.tñ manifestū est q̄ nō fiebat illa oblatio ꝑ aliquo spāli peccato:qz tūc oportebat q̄ quotidie cōmitterent aliqua spālia pcā pp que facerent sacrificiū.Sed falsum est:qz tūc fieret boc ꝑ accidens si accideret quotidie eos peccare.sed nō pōt ꝺici esse ꝑ accidens:qz añq̄ inciperet cōsecrationis ritus iussit deus vt p.7.dies offerrent sacrificiū pro pcō.sic ēt patet de sacrificio ppli ꝺe quo ꝺbebat.ē.9.c.qō nō factū fuit pp aliqō spāle pcñ vbi late probatū ē.sed qz tunc incipiebat ministratio sacerdotū in sacrificijs q̄ erant pp ꝑplm iussit ds̄ vt populus offerret oē genus sacrificiorū.s.ꝑ pcō:z bostias pacificas z holocaustū.Sic aūt ꝺm ē ꝺe ista muliere pariente.¶Sz ꝺicet aliqs quare pro muliere offert sacrificiū qñ parit in expiationem pctī sui:qz eodē mō ꝺeberet offerri pro viro:qm̄ sicut aliq̄ pcā ꝺeterminata femina ꝺbebat ita z vir.ergo pro vtroq; offerendū erat vel pro nullo.¶Rñdenduz ē q̄ ista oblatio fiebat pro pctō mulieris indeterminate.s.nō ꝺistinguēdo pro aliquo pctō eius:fiebat tñ magis principaliter propter solēnitatem purificationis.s.qz tūc primo intrabat in sanctuariū offerebat aliquid deo.z sicut in laudē dei offerebat holocaustū ita z istud sacrificiū ꝑ pcō ad dei laudē z cerimonias purificationis fiebat.qō p;.qz quāuis alijs tpibus mulier baberet aliq̄ pctā nō iubebat vt offerret aliqd pro pcō suo:bic aūt iussū ē.ergo necesse ē ꝺici q̄ quāuis pro pcō indeterminate obligatio fieret:tñ principaliter fiebat pp cerimonias complete purificationis.in viro autem non fiebat aliqua talis purificatio ideo non oportebat vt offerret pro pcō ei⁹tūc aliqō sacrificiū sicut pro peccato femine.

Qō ē signū vere pubertatis.

Aīi pubtatē semina nō ꝑt grauidari.

De purificatione puerper.

Qui sunt propie dies purificationis.

Pull⁹ columbe q̄re offerebatur.

A Rñsi. ad quesi. Impro. 1. Rō.

2. Rō.

3. Rō.

B

Luisdam rñsio.

Improbō.

2. Opinio.

Obiectio.

Rñsio.

C

Docto. rñ. ad quesitū.

Dubium.

D

Rñsio.

Qõ.24 A Mulier q̄ re apõ osti u; taberna culi offere bat sacrifi cium.

(Ad ostiũ tabernaculi testimonij.)i.mulier offerebat ea q̄ dcã sunt apud ostiũ. ¶ Causa est qꝛ apud ostium tabernaculi erat altare holocaustorũ vt satis pꝫ Exo.29.et.s̄.c.1. In isto at̃ altari offerebant oĩa sacrificia que fierent.ꝛ sic cũ offerrentur apud altare holocaustorũ dicebant oblata apud ostiũ taberna culi:qꝛ altare apud ostiũ illud ē.vocat tabernaculum testimonij qꝛ intra illud erat arca in qua erat testimoniũ ꝯ israel.s.10.pce pta legis i tabulis que vocant testimoniũ vel testificatio vt ha bet Exo.25.erat ēt manna cum virga aaron q̄ fronduit ꝛ cuꝫ libello Deuterono.posito in latere arce.q̄ oĩa aliquo mõ voca ri possunt testimoniũ ex causis assignatis Exo.25.Sꝫ nõ ita ꝓ prie sicut tabule legis.(Et tradet sacerdoti.)s.mulier offerens agnũ anniculũ ꝛ turturē vel pullũ colũbe tradebat ea sacerdo ti vt ipse faceret cerimonias sacrificiorũ in illis.dr̄ aũt ꝙ dabat sacerdoti nõ alicui sacerdoti determinato ita ꝙ debeamus in telligere specialiter ꝓ sacerdote magno:sed ꝓ quocũqꝫ sacerdo te de filijs aaron intelligi põt: q̈libet eorũ poterat offerre sacri ficia sicut pꝫ.s̄.c.7.ꝛ.s̄.6.vbi dr̄ ꝙ deberent diuidi p illos sacri ficia.s.ꝙ vnus faceret sacrificia vna die ꝛ alius alia vt haberēt equalia iura de sacrificijs.ꝛ sic dr̄ ꝙ dabat ista sacerdoti q̇ illa die ministrauerit vel cui sorte venerit vt illõ sacrificiũ faceret. (Qui offeret illa corã dño.)s.sacerdos recipiens ista de mãu mulieris offerebat ea corã dño.s.eleuans corã altari:vel ponēs ea sup altare ad cremãdũ. Nã agnus ãniculus q̇ in holocaustũ erat offerebat corã dño:qꝛ totus cremabat sup altare iuxta le gē holocaustorũ.turtur quoqꝫ vel pullus colũbe offerebant co rã dño.ꝛ quãqꝫ nõ cremarent carnes illius sup altare tñ tinge bant cornua altaris ꝛ reliquus fundebat ad basim.preter istaꝫ oblationē tñ quã faciebat sacerdos mulier ipsa dicebat offer re hec:qꝛ ipsa corã dño offerebat ista aĩalia offerenda.

B Dubium.

¶ Sed dicet aliquis quare nõ ponunt hic ritus sacrificiorũ istoꝝ sicut agni ãniculi ꝛ turtures vel colũbe.

Rñsio.

Rñdendũ ē ꝙ satis apparet poni hic ritus istoꝝ sacrificiorũ.nã cũ dicit ꝙ offeratur agnus annicul⁹ in holocaustũ subintelligunt cerimonie eius:cũ omnia holocausta habeant spãles leges iã determinatas de q̇bus.s̄.c. 1.s.ꝙ omnes carnes ꝛ intestina ꝛ caput ꝛ pedes cremarent sup altar̃.cũ etiã dr̄ ꝙ offerret turtur vel pull⁹ colũbe ꝓ pcõ satis pa tent cerimonie eius de q̇b⁹ habet.s̄.6.et.5.c.erat hoc ꝙ occide ret illa auis retorto collo ad pēnulas ꝛ rupto vulneris loco di stillaret aliq̇s sanguis eius sup cornua altaris:reliquus at̃ fun deret ad basim ꝛ ipse carnes ꝓuenirent in ius sacerdotis offe rentis. Nec ista oportuit hic replicari.(Et orabit ꝓ ea.)s.ꝙ sa cerdos recipiens de manu mulieris ista sacrificia orare debe ret ꝓ illa.

Qõ. 25. A Nũq̇d pro muliē sac dos orare deberet: et pro quo et an pro flu xu sãguis. Nicolai rñ sio ad q̄sitũ

¶ Sꝫ aliq̇ querũt ꝓ quo deberet orare ꝓ ista mu liere. Siue q̇d deberet orare ꝓ illa. ¶ Aliq̇ eni putant ꝙ orabit ꝓ ea vt sanet a profluuio sanguinis sui.ꝛ hoc tꝫ nicolaus ꝛ qua si oẽs qõ vr̄ fundari ex littera qꝛ immediate dr̄.ꝛ sic mũdabit a ꝓfluuio sanguinis sui. Referũt autē hoc ad sacrificiũ qõ offe rebat:s.ꝙ p illud sacrificium ista mulier liberabat a sanguine fluente.

Improba. vt.j.q.seq.

¶ Sed hoc nullo modo potest stare.nã si sacerdos de beret orare ꝓ muliere vt liberaret a ꝓfluuio sanguinis sui:er go nõ erat adhuc liberata. Sed hoc stare non põt:qꝛ si non eēt liberata a sanguine fluente nõ poterat introire in sanctuarium nec contingere aliquas res sacras:imo nec poterat aliq̇s homo tangere eã aut vestimēta eius vel q̃uocũqꝫ cõmunicare cum ea. qꝛ efficeret imundus.ergo nõ debebat ista mulier intrare i san ctuariũ vt pꝫ.j.15.sed introibat ꝛ offerebat sacrificiũ vt hic iu bet.ergo necessariũ ē ꝙ tũc liberata esset a ꝓfluuio sanguinis.ꝛ sic nõ poterat orare sacerdos vt liberaret a ꝓfluuio sanguinis a quo iã plenissime purgata erat.

B Doc.rñ.ad quesitum.

¶ Sed dõm est ꝙ sacerdos orabat ꝓ ista muliere sicut solitũ erat orari ꝓ oĩbus offerentib⁹ sacrificia ꝓ pcõ.nã q̄ñcũqꝫ aliq̇s offerret ꝓ pctõ iubebat deus vt sacerdotes orarent pro ipso offerente ꝛ ꝓ pctõ suo.ꝓ pctõ q̇ dē.s.ꝙ dñs remitteret penas eius.pro offerente aũt orabat ꝙ dñs ei gratiã daret suã custodiens illũ a pctĩs ita ꝙ nõ incide ret in alia pctã:ꝛ ꝙ ꝯseruaret eũ a tp̄alibus infortunijs.ꝯformi ter aũt ꝓ hac muliere orabat.s.ꝓ ipsa ꝛ pro pctõ suo quãqꝫ nõ oraret ꝓ aliquo pcõ d̄terminato eius.

Ista latius declarant. j.q. seq. b.

Nõnulloꝝ rñ. ad q̄ñ.

¶ Aliq̇ eni dicunt ꝙ cũ oĩa penarũ genera deueniant nobis ꝑ pcã ꝛ aliqua ꝑ pcã nr̃a aliq̄ aũt ꝑ peccatũ primi parētis debebat orari ꝓ remissione il lorũ pctõrũ ex quib⁹ veniebat penalitas illa q̄ erat fluxuꝫ sãgui nis.

Improbõ. Peccat q̇ pro pcõ pri mi parētis orat.

¶ Sꝫ dõm ē ꝙ nõ p̄t hoc stare qꝛ penalitas ista q̄ est ꝑm naturã sicut ꝛ alie penalitates nãles.s.hoiem esse mortalem et passibilē ꝓuenerũt ex preuaricatione primi parentis.ꝓ ista aũt non ē orandũ:immo peccat q̇ ꝓ eius remissione orat qõ pꝫ q̇a xp̄s ꝑ passionē suã abstulit ꝑfecte istã obligationē in ꝑsonis ꝑut ē ex infectione nãe.inq̄ntũ aũt ista ē ꝑsonalis macula tollebat i lege veteri ꝑ circũcisionē:vel ꝑ alia precedentia parentũ opera in feminis.ideo nõ oportebat:nec vllaten⁹ erat ꝯuēiēs orari ꝓ re missione illius:sed orabat ꝓ eo qõ.s̄.diximus.(Et sic mũdabi tur a ꝓfluuio sanguinis sui.)i.a fluxu sanguinis. ꝓfluuiũ ē vna dictio ꝛ idē ē qõ fluxus.descendit enim de ꝓfluo ꝓfluis.

Notãdũ

¶ Sci endũ at̃ ꝙ ex ista particula ꝯfirmãt positionē suã illi q̇ dicebãt ꝙ sacerdos orabat pro muliere vt liberaret a fluxu sanguinis.

Destruit fũdamē tũ.s̄.di ctorũ ex ista lr̃a.

Sed probatũ ē ꝙ nõ põt stare.nec ēt ista littera aliquo mõ vr̄ cõcludere intentionē illorũ.nã nõ dr̄ hic ꝙ orabit ꝓ ea sacer dos vt mũdet a ꝓfluuio sanguinis sui.sꝫ dicit orabit ꝓ ea ꝛ sic mũdabit.ꝛ ideo nõ ponit hic ꝛ tãqꝫ denotatiuꝫ cause finalis: sed tanquaꝫ denotans aliquã cõsecutionē.

Dubiuꝫ.

¶ Sed dicet aliq̇s. q̇d eni differt ꝙ ponat hic sacerdotē orare vt purget mulier a ꝓfluuio sanguinis sui:vel ꝙ dicat ꝙ ipse oret ꝛ orante eo mũ det mulier a ꝓfluuio sanguinis sui.

Rñsio.

Rñdendũ ē ꝙ satis hñ ar guit si verũ ꝑsupponeret. Sed falsũ ꝑsupponit.s.ꝙ ponat hoc hic tanq̄ aliq̇d ꝯsequens:ita ꝙ ad orationē sacerdotis cõseque ret mundicia vel purificatio sanguĩs.falsum eni ē:qꝛ tũc stat in cõueniēs qõ ante dicebat.s.ꝙ mulier nõdũ eēt liberata a fluxu sanguinis sui q̄ñ ꝓ illa sacerdos oraret.sed hoc stare nõ potest qꝛ daret tũc ꝙ efficeret mulier applicata ad res sanctas ꝛ in trans in sanctuariũ cũ adhuc maneret in sanguine fluēte qõ re pugnat manifeste eis q̄ habent.j.15.c.de separatione mulieriꝫ mēstruate vel fluentis sanguine.nõ ergo põt dici ꝙ accipiat ꝛ ista littera cõsecutiue ꝑm ꝙ intelligũt isti ꝯsecutionē.s.ꝙ orãte sacerdote ꝓ ista muliere fiat munda a ꝓfluuio sanguinis sui.i.a fluxu sanguinis sui.i.tũc cesset sanguĩs fluere.sꝫ ponit alio mõ cõsecutiue.s.ꝛ sic mũdabit a profluuio sanguinis sui.i.faciendo ista sacrificia erat totaliter munda mulier a ꝓfluuio sanguinis.

D In muli ere pari ente due erãt imũ dicie.

¶ Erant eni in muliere pariēte due imũdicie sicut.s̄.dictũ est. Una erat nãlis q̄ erat in fluxu ipsi⁹ sanguinis mēstrualis. Alia erat ꝑ honestatē.s.vt illa mulier q̄ imũda fuerat nõ imediate tangeret vel accederet ad res sacras:sꝫ aliqõ tēpus eēt iterme diũ vt nõ videret nihil distare inter tēpuꝫ mũdicie ꝛ imũdicie. Prima imundicia q̄ erat nãlis i fluxu mēstrualis humoris pur gabat in femina ad plus ante septē dies cũ ipsa pareret mascu lũ:ꝛ ideo in septē illis diebus iubebat ꝙ esset separata ꝑm ritũ mulieris menstruate:in alijs aũt.33.diebus manebat imũdicia q̄ ē ꝑ honestatē.s.ꝙ quãuis femina tũc nõ haberet aliquã ma culã vel imũdiciã nãlē:qꝛ tñ habuerat eã paulo ante abstineret p istos.33.dies ab ingressu sanctuarij.ꝛ dicebat eē in eis imũ da ꝑ solã opinionē honestatis.cũ at̃ dr̄ hic ꝙ sacerdos orabit pro femina ꝛ ipsa mundabit a profluuio sanguinis sui:nõ ē sen sus ꝙ emundaret a prima macula vel imundicia q̄ erat in flu xu menstrualis humoris:qꝛ ab ista fuerat mũdata p.7.dies pri mos.sꝫ dr̄ ꝙ mũdabit a profluuio sanguĩs sui.i.ab illa imũdicia q̄ nõ erat in fluxu sanguinis:sed erat introducta in abstinentia 33.dierum ab ingressu sanctuarij propter immundiciam.7.die rum primorum que fuerat in profluuio sanguinis. Et sic breui ter est hic sensus ꝙ sacerdote orante mulier mundabitur a pro fluuio sanguinis sui.i.iam non erat vetita introire in sanctuari um vel tangere res sacras sicut ante completionem horum qua draginta dierum propter profluuiũ sanguinis vetita erat.

Qõ. 26. A De.4.ce rimonijs q̄ fiebant i mulier pariente q̃uo puri ficabat.

¶ Adhuc si sepissime velimus inuestigare sensum huius litte re:erit intentus ꝙ orante sacerdote pro muliere erit mũda a ꝓ fluuio sanguinis sui.i.erunt complete cerimonie que fiunt ꝑ mundificationem a profluuio sanguinis.ꝛ iste ē verissimus sen sus.nam ad purificationem mulieris parientis fiebant multe cerimonie.

1.Ceri monia.

¶ Prima ꝙ si peperisset masculum esset separa ta.7.diebuꝫ iuxta ritum mulieris mēstruate.si autem peperisset feminam iuxta eundem ritum separata esset.14.diebus.

Scõa.

Secũ da cerimonia erat ꝙ mulier pariens masculum esset post hoc sustinēs ab ingressu sanctuarij per.33.dies vsqꝫ ad completio nem quadraginta dierum:ꝛ mulier pariens feminam abstinēt a rebus sacris per.66.dies vsqꝫ ad completionem octoaginta dierum.

Tertia.

Tertia cerimonia erat ꝙ mulier pariens masculum in die.40.vel mulier pariens feminam in die.80.offerret agnum anniculum ꝛ turturem vel pullum columbe i sanctuario.

Quarta.

Quar ta cerimonia erat ꝙ sacerdos oraret pro muliere hac parien te:et non fiebãt vlterius alie cerimonie:ideo orante sacerdo te dicitur ꝙ mundabatur mulier a profluuio sanguinis sui.s. consũmabantur omnes cerimonie que fiebant ad mundiciam mulieris a profluuio sanguinis. Similis modus loquendi ha betur precedenti.c.cũ dr̄ de vestib⁹:aut pellib⁹:vel vasis mini stratiõis humãe ꝙ si caderet aliqõ morticinũ sup ipsa imũda

efficerentur

efficerentur: ꝛ subditur in lr̃a modus purgationis hozũ. ſ. ꝛ tingent aqua ꝛ polluta erunt vſq; ad veſpe ꝛ ſic poſtea mundabunt. in hoc eni qõ dicit ibi ꝛ ſic poſtea mũdabunt: nõ iubet aliq̃ cerimõia q̃ fieri debẽt ad mũdãdũ iſtas res poſt occaſũ ſoliſ: qñ cũ tingerent aqua ꝛ veniret occaſus ſoliſ imediate erãt mũda nullo alio facto. ſed oꝛ ꝛ ſic poſtea mundabunt. i. factis omnibus iſtis immediate erunt munda. ſenſus aũt g. ẽ. ponebatur ſ. q; mulier ozante ſacerdote mundabat a pfluuio ſãguinis ſui i. ab illa imundicia que erat in. 33. diebus poſteriozibus i quibus abſtinebat ab ingreſſu ſanctuarij pp pfluuiũ ſanguinis qõ preceſſerat: quãq; ſatis ꝟueniẽs ſit tñ nõ ẽ ita ꝓprius vt qdam putant ſicut iſte quẽ nũc poſuimus vltimo: qñ mulier nõ efficiebat mũda a pfluuio ſanguinis. i. ab oi imundicia quã incurrerat pp ſãguinis pfluuiũ tũc primo qñ ſacerdos ozabat ꝓ ea: ga añ hoc iã mũda erat. nã ſi penit⁹ mũda nõ fuiſſet ñ pmitteret̃ introire in ſanctuariũ nec ſuſciperent̃ ſacrificia ỏ manu ei⁹. ſz ſm veritatẽ ipſa erat mũda in die precedẽti anteq; iret ad offerendũ in ſcũario: iõ cũ ſacerdos ozaret ꝓ illa nõ tollebat aliqua im mundicia. ſ. ſed nec illa que nãliſ erat in fluxu ſanguinis nec illa q̃ erat pp opinionẽ honeſtatis in. 33. dieb⁹ ſequentib⁹ qñ vtra q; iã ↄcluſa erat. Sz oꝛ mũdari mulier a pfluuio ſãguinis ſui. i. q; tũc finiunt̃ cerimonie q̃ fiebãt ꝓ emũdatiõe fluxus ſãguinis.

¶ Est ãt aduertendũ circa id qõ dixim⁹ de ozone ꝛ ỏ eo a quo mũdabat mulier. quãtũ ad primũ ls ſatis ſtet q; ſacerdos qñcũq; accipiebat ſacrificiũ de manu alicuius ozabat ꝓ eo vt de⁹ miſereret̃ ei ꝛ pcã illius remitteret ꝛ gratiã ei largiret̃ nõ inciendi atq; liberaret ab infortunio: nõ ſolũ ſi eẽt ſacrificiũ ꝓ pcõ ſz ẽt ſi eẽt holocauſtũ vel hoſtia pacifica. tñ hic in iſto ſacrificio mulieris parietis nõ erat iſtud qõ ſpãlr vl pcipue ozabat ſed q; mũdaret̃ a pfluuio ſanguinis. i. deus iudicaret eã mũdã ab iſta mũdicia legali. Cũ aũt nicolaus dicebat ozari ꝓ muliere vt ſanetur vel liberet̃ a pfluuio: ſi accipiat̃ ꝓ naturali imũdicia manente quãdiu durat fluxus nõ ẽ verũ q; ſacerdos ꝓ iſta ozaret qz mulier iã mũdata de hoc: ponit̃ qñ venit ad ſanctuarium ꝛ nũq; ꝓ tali pfluuio ſacerdos ozat niſi forte alicui mulieri accidat fluxus ſãguinis extra tẽpus menſtruozũ q; fluxus ẽ egritudo ꝛ difficulter ſanabilis: ſic̃ ꝓz de muliere q̃ patiens fluxũ ſanguinis oĩa bona ſua i medicos impenderat nec curata erat: ꝛ cũ tetigit fimbriã veſtimenti xp̃i ſanata ẽ Lu. 8. talis aũt mulier non poterat introire in tẽplũ nec i caſtra. Sed poterat mittere ſacrificia offerri ꝓ alterũ ꝓ ſe. ꝛ tũc ſacerdos faciẽs ſacrificiũ ozaret ꝓ ea vt eruerẽt a pfluuio ſanguinis. qõ nõ ſolũ erat imundicia nãlis ſed ẽt egritudo. Si aũt nicolaus accipiat a liberatiõe a ꝓ fluuio. i. ab imũdicia legali quã mulier incurrerat ex pfluuio verũ dicit ls gbuſdã nõ multũ placet vt. ỹ. recitauim⁹. ¶ Circa ſecũdũ qõ liberat̃ mulier a pfluuio ſanguinis p ozationẽ ſacerdotis poſuimus. ỹ. duos ſẽſus ſm opinionẽ quozũdã ꝛ nõ multũ diſtãt. vn⁹ ẽ q; ozatio ſacerdotis ẽ ad h̃ q; mulier mũdet̃ a pfluuio ſanguinis. i. ab illa imundicia legali ꝛ q; illa tollat̃ vere ibi. Alĩ⁹ ẽ q; ſacdos nõ ozet iſtud: ſed ozet aliqd aliũ ꝓ muliere: fctã tñ ozatione ſunt explete cerimonie mũdatiõis ꝛ ſic mũdat̃. i. mũdata ẽ. ¶ Dõm q; iſta ſcõa poſitio q̃ quibuſdã multũ placet quãtũ ad hoc q; dicit q; ſic mulier mũdabit̃. i. cõplebũt̃ cerimonie mundificatiõis eius verũ dicit: qz poſt ozationẽ ſacerdotis illa cerimonia ad purificationẽ fiebat. ſz inquantũ põt q; ſacerdos nõ ozabat pro purificatiõe mulieris a pfluuio ſanguinis errat: ꝛ nõ accipit ſenſum littere. qz nõ erat aliqd aliud ꝓ quo ſacerdos hic ozaret circa parientẽ cũ pro illo pctõ ſacerdos ozet pro quo illa ſacrificiũ offert. Sed ꝓ nullo alio illa offert niſi ꝓ imũdicia. ergo pro illa ozat ſacerdos. ¶ Scõa aũt poſitio eſt vera. ſ. q; ozat ꝓ pcõ vt mundet̃ mulier a profluuio: nõ quidem a nãli imũdicia ſed a legali. ſ. vt deus nõ reputet eã iã imundã ſic̃ prius: ſed aptã ad accedendũ ad ſacra. ꝛ ẽ verũ q; ſic mũdat̃ a pfluuio. i. ꝓ iſtã ozationẽ ſacerdotis qz ſine ea nõ iudicaret̃ ſimpliciter mũda cũ ſit iſta vna de cerimonijs neceſſarijs ad purificationẽ. Cũ aũt obijcit̃ q; iã mundata erat mulier ab imũdicia legali qñ ſacerdos ozat ꝛ ante qz alẽ non intraret in ſanctuariũ. Rñdendũ q; iudicat̃ mũda ex hoc q; liceat ſibi intrare i ſanctuariũ pro illa vice vt offerat ſacrificiũ in quo totalr mũdabat̃: tñ nõ ẽ totalr mũda adhuc qñ itrat qz alẽ liceret ei intrare i ſanctuariũ ꝛ tangere ſacra nõ faciendo illud ſacrificium. qõ falſum ẽ cũ deſit cerimonia illa adhuc in qua cõplet̃ mundatio vt diximus. ỹ. ¶ Conſiderandũ aũt q; hic plura fiebant quãq; ſacra ſcriptura ſubticeat que exprimunt̃ in alijs locis. ſ. q; ſi iſta mulier peperiſſet filiũ ꝛ ille eẽt primogenitus ferebat illũ cozã dño i illo. 40. die ꝛ ſuſcipiebat i manibus ſacerdotũ vt ſic videret deo applicitus: deinde aũt mater ſua dabat pro illo 5. ſiclos redimens illũ ỏ mãu ſacerdotũ vt ſic trãſiret in ptãtẽ parentũ. q; eni ſieret redẽptio oim primogenitozũ appet Exo. 13. et. 34. c. q; vero darent̃. 5. ſicli qñcũq; redimeret aliquis primogenitus appet Nu. 3. c. de hoc ẽt habet Nu. 18. ca. ỹ. aũt primogeniti in die illo quadrageſimo offerrent̃ in ſanctuario qñ matres cõplebant ritũ cerimoniarũ ſuaꝝ in purificatione pz de ſaluatore noſtro: qz in die q̃drageſimo purificationis ſue dña noſtra ꝛ cognati illius tulerunt illũ in hieruſalẽ ꝛ cõſtituerũt eũ cozã dño. ꝛ tñ ibi oꝛ q; hoc fiebat ſm legẽ moyſi vt habet Lu. 2. c. ergo vꝫ q; in oibus alijs iudeis hoc fiebat qñ erat primogeniti. Sic eni oꝛ Lu. 2. c. ꝛ poſtquã completi ſunt dies purgatiõis ſm legẽ moyſi tulerunt eũ in hierl'm vt ſiſterẽt eum dño ſicut ſcriptũ eſt in lege dñi: qz oẽ maſculinũ adaperiẽs vulnam ſanctũ dño vocabit̃: ꝛ vt darent hoſtiã ſm q; dictũ eſt in lege dñi par turturũ: aut duos pullos colũbaꝝ. vꝫ ergo q; i oibus alijs idẽ obſeruabat̃ quãq; lr̃a nõ exprimat hic: tñ alibi dictũ ẽ. ſ. Exo. 13. et. 33. c. ſanctifica mihi oẽ primogenitũ. ꝛ ꝓ hoc intelligebat̃ q; deberent eũ ꝓſentare cozã dño. ſic eni declarat hanc particulã beat⁹ Lu. e. 2. cũ dicit de chriſto. tulerũt illũ i hieruſalẽ vt ſiſterẽt eũ dño ſicut ſcriptũ ẽ in. l. dñi: qz oẽ maſculinũ adaperiens vulnã ſanctũ deo vocabitur. Sed iſta littera quãq; ꝓ alia verba ẽ: ẽ illa q̃ habet Exo. 13. c. ſ. ſanctifica mihi oẽ primogẽitũ qõ aperit vulnã. h̃ ãt ſubticuit ſcriptura iſtõ qõ fiebat: qz hic agit̃ de ritu purificatõis: ꝛ iſta oblatio atq; redẽptio priogenitozũ nõ erat pars cerimoniarũ purificationis quãq; ſi mul cũ purificatione fieret: potiſſime aũt qz nõ ſemp fiebat iſta preſentatio filiozũ in purificatione. nã illa mulier q̃ peperiſſet feminã nihil tale faciebat: ſed offerebat ſacrificia q̃ hic dicuntur. Itẽ illa que pariebat maſculũ ſi nõ erat primogenitus nõ faciebat iſta qz maſculinõ primogeniti non offerebant dño nec redimebant̃ pcio. 5. ſiclozũ ſz ſolũ faciebant cerimonias oblationũ que ponũtur hic. In dño ãt ſaluatore noſtro fuit fcã preſẽtatio in ſanctuario qñ ipſe primogenitus atq; vnigenitus virginis erat. ꝛ quãq; ibi dicat̃ Lu. 2. q; illa ꝓſentatio fuit facta ſm legẽ moyſi tñ nõ ẽ intelligenduz q; illa fit gſalis lex ad omnes. Sed ſolũ ad primogenitũ maſculini ſexus. (Iſta ẽ lex parturientis maſculũ ꝛ feminã.) Iſte eſt epilogus ſuperioꝝ. ſ. q; iſtud qõ dictum eſt. ỹ. ẽ lex ſm quã purificari debent oẽs femine parientes maſculũ vel feminã. ꝛ oꝛ hoc ꝓpter ea q̃ ſubiunxit̃. ſ. de illa q̃ nõ poſſet offerre hec q̃ dicta ſunt. oꝛ aũt q; iſta ẽ lex parturientis. vocat̃ parturiens ipſa que parit quãq; nõ ꝓprie h̃ oꝛ. nã parere ꝛ parturire differũt: qz parere ẽ fetuz ab alio emittere parturire ẽ dolorẽ partus ſentire. ſic habet Eſa. c. 66. cũ oꝛ anteq; parturiret pepit. i. anteq; ſẽtiret dolorẽ part⁹. qõ ad beatã virginẽ refert̃. ſz h̃ large accipit̃ parturire. i. parere. (Q; ſi nõ inuenerit manus ei⁹.) Dic ponit̃ de oblatione pauperũ. regularis nãq; oblatio in purificatione erat illa q̃. ỹ. poſita ẽ: ſed aliqñ ↄtigebat q; mulier purificata eẽt paup ꝛ nõ poſſet offerre agnũ ãniculũ: ꝛ tũc ponebant̃ alia ſacrificia minoza de q̃bus imediate ꝓz. (Q; ſi nõ inuenerit manus eius nec potuerit offerr̃ agnũ.) i. ſi mulier fuerit pauper nõ potens offerre agnũ. ſed oꝛ q; ſi nõ inuenerit manus eius. i. ſi illa mulier non inuenerit in facultate ſua agnũ anniculũ quẽ offerat nec potuerit offerre. i. ex hoc q; nõ inuenit mulier in facultate ſua iſtũ agnũ ãniculũ nõ põt offerre illũ. nec eni accipit̃ hic ſi nõ inuenerit manus eius. i. ſi non potuerit iuenire mulier agnũ ãniculũ ad emẽdũ vt poſſit offerre: qz iſte caſus nunq; videbat̃ poſſibilis: aut ſaltẽ erat difficillimus. ſ. q; nõ inueniret mulier agnũ ãniculũ ad offerendũ. maxime ꝓz hoc qz oꝛ imediate nec potuerit offerre. qõ videt̃ ptinere ad idẽ. Nã ſi iſti ponerent̃ tãq; duo caſus diſtincti. ſ. q; mulier: nõ poſſet inuenire ad offerendũ quãuis vellet offerre vel ſi non poſſet offerre pp paupertatẽ nõ diceret̃ ſic in lr̃a. Sed ponerẽt ibi ſub diſtinctione. ſ. q; ſi non inuenerit manus eius: aut non potuerit offerre agnum. non tamen ponitur ſub diſtinctione: ſed ponitur nec qõ eſt coniunctiuum ꝛ ſignificat iſta pertinere ad idem. (Sumet duos turtures vel duos pullos columbarum.) ỹ. mandabat in diuitibus q; offerrent vnum turturẽ: aut vnum pullũ. hic autẽ in pauperibus mandatur q; offerrent duos turtures vel duos pullos columbe. ¶ Cuius cauſa eſt qz mulier que purificabatur debebat facere oblationez pro duobus ſacrificijs. ſ. in holocauſtum ꝛ pro peccato. non poterãt autẽ iſta ſacrificia fieri niſi ſaltez de duob⁹ alijs: iõ pauper offerebãt duos pullos colũbarũ: aut duos turtures. ſ. vnũ ꝓ pcõ ꝛ alterũ i holocauſtũ vt imediate ꝓz i lr̃a. diuites ãt ſolũ vnũ turturẽ offerebãt: qz preter hũc offerebant agnũ anniculũ: ꝛ ille erat mogẽito rũ ꝛ qũo ꝛ qñ fieret ꝛ quo pcio: ꝛ de alijs cerimonijs q̃ h̃ non explicant̃ q̃ fiebãt in parturiẽte.

Qñ nõ fuit h̃ fcã mentio ỏ redẽptiõe priogenitozuz.

B

† Epilog⁹ ſuperiozum.

*Parere et parturire differunt h̃ ẽt liui. in. 1 de. 2. bello punico.

† De oblatione pauperuz.

†

Qõ. 28 A

Qñ mulier pariẽs offerebat ꝓ ſacrificio duos turtures aut duos pullos colũbarum.

Qñ ſit melior ſenſus inter precedẽtes

B Notãdũ ỏ ozone circa predicta in. q. 25.

Qũo mulier a profluuio ſãguinis liberat̃ p ozationẽ ſacdotis.

Obiectõ

Rñſio.

Qõ. 27 A De redẽptiõe pri

in holocaustum: ꝛ turtur erat pro pctō vt pz. ō. in littera. Iubebatur autem ꝙ pauperes offerrent duos turtures: aut duos pullos colūbarū: qz ista animalia erant in magna abundantia in terra ꝓmissionis ꝛ ꝑ modico ꝓcio haberi poterāt. ¶Sciendū autem ꝙ domina nostra in purificatiōe sua qñ obtulit redēpto rē in tēplo obtulit par turturū vt habet Lu.c.2. hoc aūt factum oz a doctoribus sanctis ga domina nostra erat paup: ꝛ nō habebat vñ offerret agnū āniculū. ¶Sz hoc non valde vz stare. nā ꝛ si btā virgo ꝑ pauptatē fecerat: nō gdē est dōm ꝙ fecerat ꝑ paupertate tanꝯ ad istā oblationē impotēs esset. sed fecit ꝑ pauptatē. i. vt demōstraret se diligere pauptatē. ipsa nāq; dña nra spūscō plena ꝓcognouerat filiū suū saluatorē nrm in pauptate victurū ꝛ eā ꝓdicaturū: iō ipsa voluit spūscō admonita demōstrare pauptatē in oblatione saluatoris nri. nā ꝙ ipsa potuerit offerre agnū anniculū satis ꝟstat qz dedit gnoꝯ ficlos i redēptionē ꝑ saluatore nr̄o sicut ꝑ alijs primogenitis dabat vt habet Nu.4.c. nā aliter cū fuisset pñtat⁹ i tēplo nō restituissent eū sacerdotes illi: restituerūt tñ. ergo vz ꝙ gnoꝯ ficlos ōdit: sz gnoꝯ ficli magnū valorē ꝟtinēt: ergo ꝑat quoꝯ offerre agnū anniculū. nō obtulit tamē vt pauptatē demōstraret in oblatiōe sua. (Unū in holocaustū.) Distinguit hic de istis duob⁹ turturibus vel pullis colūbe qūo debēt offerri. ꝛ dicit ꝙ ōbēt dari vn⁹ in holocaustū. ō mō āt qūo offerret in holocaustū vn⁹ de istis turturib⁹ habet. ō. 1.c.ſ. ꝙ sacerdos accipēt turturē vel pullū colū be ꝛ retorq̄ret caput ad collū atq; rumpet i collo locū vulneris ꝛ facēt ōcurrere sāguinē sup altare: deinde ablata vesiccula guttu ris ꝛ plumis cremabant oēs carnes ei⁹ sup altare. (Et alterū ꝑ pcō.) Scōs turtur vel pull⁹ colūbe offerebat ꝑ pctō. ꝛ i hoc observabat rit⁹ ꝙ erat i oib⁹ alijs sacrificijs ꝑ pctō. ſ. ꝙ sāguis ei⁹ funderet sup cornua altaris tāgēdo ꝛ reliqu⁹ decurrēt i basi ei⁹.

Qō.30 A Hoc sacrificiū ꝑ quo pcō fieret. ¶Rñsio ad q̄stū.

¶Querz aliqs ō isto sacrificio ꝑ pctō ꝑ quo pcō fieret. ¶Et ē dicēdū ꝙ offerebat ꝑ pcō femine q̄ purificabat: tñ nō offerebat ōtermiate ꝑ h pctō vel illo. Sz vniuersaliē ꝑ pctō illi⁹ mulieris ꝟz ꝙ. ō. rñdebat a gbusdā. ꝛ pz ꝙ iste turtur ꝙ h offert offerebat ꝑ eodē pcō ꝑ quo offerebat turtur ō quo. ō. dixim⁹: qm̄ in sacrificiū diuitū offerebat agnus anniculꝰ i holocaustū ꝛ offerebat turtur ꝑ pcō: ita h offert vn⁹ turtur i holocaustū ꝛ ali⁹ ꝑ pcō ꝛ h ō effectu illi⁹ sacrificij qō offerebat ꝑ diuitib⁹. fit ergo ibi offerebat turtur i determiate: ita h. ſ. ꝑ pcō simplr vt gbusdā placebat. ita ꝙ ōbebat h fieri qr idē sacrificiū erat suppletū. ¶Sz dicet ꝙ fit fuit oīsū. ō. offerebat h sacrificiū ꝑ pctō ōtermiato pariētis: nō qdē ꝑ pcō qō illa ꝟmisisset ſz ꝑ pcō ꝛ īmūdicia legali relicta ex pfluuio sanguis. ꝛ ista tollebat ꝑ istō sacrificiū ꝛ ozo nē sacdotis vt ibi fuit dictū. (Orabitq; ꝙ ea sacerdos.) Ista exponēda sūt fit. ō. expōebant. ſ. ꝙ sacdos orabit ꝑ ista mulier offerēte erat aūt ozo sua fit. ō. dictū ē vt de⁹ remitt̄et ei pēas pcōr ꝛ ꝺseruaret ne i alia pcā iciāt. vel ꝙ de⁹ ꝺseruaret eā a tribulatiōib⁹ ꝛ āgustijs hui⁹ seculi. Juxta ꝓdictoꝝ positiones q̄ videbāt illis multū rōabiles. ſ. vītas erat ꝙ orabat vt de⁹ illā iā iudicaret aptā ad igrediēdū i scūariū: ꝛ nō reputaret ei ad culpā si res sacras tāgeret vt dictū ē. (Et sic mūdabit). i. ꝛ sic ꝟplebant cerimōie mūdatōis mulieris parietis. nā cū offerrent isti turtures ꝛ orabat sacdos ꝑ mulier nihil vltra māebat agēdū ad ꝟplēdas cerimōias hui⁹ mūdatōis. Nec enī oz exponi ꝛ sic mūdabit. i. cū orauerit ꝑ ea sacdos cessabit fluxꝰ sāguinis ei⁹ ꝑcib⁹ illi⁹: qm̄ iste fluxus cessauerat anꝯ mulier itraret i scūariū. nec ēt ē sensus ꝙ mūdabit. i. tūc erit mūda ꝓfecte ꝛ nō ꝓhibita aliq̄ten⁹ ab accessu ad res sacras: qm̄ anteq̄ sacerdos orauerat ꝑ ista femia ꝛ ante q̄ offerret sacrificia ꝛ itroiret i scūariū erat mūda: aliogn nō licuisset ei offerr̄ nec accedē ad scā. fuit nāq; mūda ista mulier in vie ꝓcedēti anteq̄ itroiret i scūariū: ꝛ cū itroiuit i scūariū nihil mūdādū erat. iō intelligēdū ē cū dz. ꝛ sic mūdabit ꝙ finiebant h cerimōie totiꝰ imūdicie. ſ. ꝙ ad eē mūdā iā nihil regrebat. ꝛ h verū ē sicut. ō. declaratū ē tenendo vnā ō ꝓcedētibus positionibus q̄ videbatur quibusdā eē multū rōnabilis. ꝛ tñ ſm ꝙ ostensum ē. debet dici ſm aliā positionez ꝙ mulier sic emundabit. i. mūda efficiet qz ꝓius nō erat simpliciter munda q̄uis licuerit ei itrare ea vice i sanctuariū: qz ñ licuit vt simplr mūda sz vt offerret sacrificiū i quo ꝟplebat totalr purificatio ab imundicia.

B † Lre expō. Notandū litterale. Jn.q.25.ꝛ 26.

¶Capitulum.xiij.

Locutusq; est dominus ad moysē ꝛ aaron dicens. Homo in cuius cute ꝛ carne ortus fuerit diuersus color siue pustula: aut quasi lucēs quippiaz idest plaga lepre: adducetur ad aaron sacerdotem vel ad vnum quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit lepram in cute: et pilos in albū mutatos colorē: ipsamq; speciem lepre humiliorē cute ꝛ carne reliqua plaga lepre est: ꝛ ad arbitrium eius separabitur. Sinautē lucis candor fuerit i cute: nec humilior carne reliqua ꝛ pili coloris pristini: recludet eum sacerdos septem diebus: ꝛ considerabit die septimo. ¶Et siquidez lepra vltra nō creuerit nec transierit in cute priores termi/nos: rursum recludet eum septem diebus alijs: ꝛ die septimo contemplabitur. Si obscurior fuerit lepra: ꝛ non creuerit in cute mundabit eum: qz scabies est: lauabitq; homo vestimenta sua: ꝛ mūdus erit. Qō si postq̄ a sacerdote visus est ꝛ redditus mundicie: iteruz lepra creuerit adducetur ad eū: ꝛ immūdicie condēnabitur. Plaga lepre si fuerit in homine: adducetur ad sacerdotē: ꝛ videbit eū. ¶Cū q; color albus in cute fuerit: ꝛ capillorū mutauerit aspectū: ipa quoq; caro viua apparuerit: lepra vetustissima iudicabitur atq; in oli/ta cuti. ¶Contamiabit itaq; eū sacerdos et nō recludet: qz perspicue īmundicie est. Sinaūt effloruerit discurrens lepra in cute: ꝛ operuerit omnē carnē a capite vsq; ad pedes: quicqd sub aspectu oculorum cadit: considerabit eū sacerdos ꝛ teneri lepra mūdissima iudicabit: eo ꝙ omis cutis in candorē versa sit: ꝛ idcirco homo mūd⁹ erit. Qñ vero caro viuens i ea apparuerit: tūc sacerdotis iudicio polluetur: ꝛ inter īmūdos reputabit. ¶Caro. n. viua si lepra aspgitur īmūda ē. Qō si rursum versa fuerit i alborē ꝛ totū hoiez operuerit: considerabit eū sacerdos: ꝛ mūdū esse decernet. ¶Caro aūt ꝛ cutis in qua vlcus natū est ꝛ sanatū ꝛ in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subrufa: adducet homo ad sacerdotem. Qui cū viderit locū lepre humiliorē carne reliqua ꝛ pilos versos in candorē contamina/bit eū. Plaga enī lepre orta est in vlcere. Qō si pilus coloris est pristini: ꝛ cicatrix subobscura ꝛ vicina carne non ē humilior: recludet eū septē diebus. Et si quidem creuerit: adiudicabit eū lepre. Sinaūt steterit in loco suo: vlceris est cicatrix: ꝛ homo mūdus erit. ¶Caro aūt ꝛ cutis quā ignis exusserit: ꝛ sanata alba siue rufam habuerit cicatricez: considerabit eā sacerdos. Et ecce si versa ē in alborez: ꝛ locus eius reliqua cute est humilior contaminabit eū: qa plaga lep̄ in cicatrice orta est. Qō si piloꝝ color non fuerit īmutat⁹ nec humilior plaga carne reliq̄: ꝛ ipa lep̄ spēs fuerit subobscura: recludet eum septē diebus: ꝛ die

Cognitio lepre.

11.q.3. ca. qūo ō de pe. di. 1.c. volu issent. 95.dis.c. Ecce. 9.q.3.ca. aliozuz q filij sūt legitimi. c. p venerabilem.

Diuerse ꝟsidera-tiōes lep.

septimo

septimo contēplabitur. Si creuerit in cute lepra contaminabit eū. Si autem in loco suo cando⁹ steterit nō satis clarus: plaga combustionis est: ⁊ idcirco mundabitur: qa cicatrix est combusture. Vir siue mulier in cuius capite vel barba germinauerit lepra videbit eos sacerdos. Et si quidē humilio⁹ fuerit locus carne reliqua: ⁊ capillus flauus solitoq; subtilio⁹: contaminabit eos: qa lepra capitis ac barbe est. Si naūt viderit locū macule equalē vicine carni ⁊ capillū nigrū: recludet eos septē diebus ⁊ die septimo intuebitur. Si non creuerit macula ⁊ capillus sui colo⁹is est: ⁊ locus plage carni relique equalis: radetur homo absq; loco macule: ⁊ recludetur septē diebus alijs. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga ī loco suo: nec humilio⁹ carne reliqua mundabit eu⁹: lotisq; vestibus suis mundus erit. Si naūt post emundationē rursus creuerit macula in cute: non queret amplius vtruz capillus in flauū colorē sit commutatus: qa aperte imundus est. Porro si steterit macula ⁊ capilli nigri fuerint: nouerit hoiem sanatū esse: ⁊ cōfidēter eū pronunciet mūdū. Vir siue mulier in cuius cute cando⁹ apparuerit: intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurū albore lucere in cute: sciat non eē lepram: sed maculam colo⁹is cādidi ⁊ hominem mundum. Vir ō cuius capite capilli fluunt caluus ⁊ mundus est. Et si a frōte cecidērint pili: recaluaster ⁊ mundus est. Si naūtē in caluitio siue in recaluatione albus vel rufus colo⁹ fuerit exortus: ⁊ hoc sacerdos viderit condemnabit eum haud dubie lepre q̄ orta est in caluitio.

Locutusq; In superio⁹ibus dicebat de imūdicia interiori q̄ erat ipsius femine parientis. In ista pte o⁹ de imūdicia ipsius bois lepra patiētis. Et diuidit ī tres ptes: qm̄ pmo agit ō imūdicia lepre quātū ad eius cognitionē. In scdo agit ō ea q̄ntū ad ei⁹ mūdationē. ī. i. c. se. Itez pria ī duas qm̄ pmo agit ō lepra q̄ ē i boie. Scdo agit ō ei⁹ separatiōe. Scda ibi. (Quicūq; ergo maculat⁹ fuerit.) Itez pria ī duas: qm̄ pmo agit ō lepra q̄ ē i boie. Scdo ō lepra q̄ ē i veste. Scda ibi. (Uestes lanea.) Itez pria ī ser ptes diuidit ſm ꝺ tanguntur ser pticulatim. ſ. de lepra q̄ est in cute. ⁊ de ea q̄ ē i viua carne. aliqñ de ea q̄ ē i vlcere. et aliquando de ea q̄ ē i vulnere. et aliqñ ō ea q̄ ē in barba ⁊ capite. aliqñ ō ea q̄ ē i capillis vel cesarie. ⁊ ſm ꝺ sūt ser ptes q̄ satis patēt i psecutiōe. (Locut⁹ ē dñs ad moysē.) ꝺ ē gñale sic i aliis legibus. ſ. q⁹ deus nō det eas p se pplo sz mediāte moyse ita vt ipse loquat ad pplm. cā hui⁹. ſ. i. c. habita ē. (Et ad aarō dicēs.) Simul locut⁹ fuit de⁹ moysi ⁊ aarō: qz simul eis appuit ⁊ locutus ē. vterq; enī erat ppheta ⁊ loq̄bat ei de⁹ quāq; spāliter ad moysē vt habet Nu. 12. c. Fuit ēt fctā ista locutio ad aarō qz ptinebat ad eū valde lex q̄ infra ponit. ſ. ō lepra. nā ad sacerdotes ptinebat iudicare aliquē eē mundū vel imūdū a lepra ſm q⁹. ī. appet. ergo ista lex ptinebat directius ad sacdotes q̄ ad aliquos alios. (Dō i cui⁹ cute ⁊ carne fuerit diuersus color.) Dic agit. ō lepra q̄ ē i cute vel in carne ⁊ ē pria spēs lepre de q̄ hic agit. ⁊ dz q⁹ qñcūq; in cute vel carne alicuius erat diuersus color vel pustula: vel aliqd lucēs erat suspect⁹ ō plaga leꝑ. ⁊ tñ qz ad nullū ptinebat iudicare an eēt lepra nisi ad ipsū sacerdotē alijnō poterāt i hoc aliqd diffinire: sed solū adducebāt ad sacerdotē hoiem in cuius carne talia eēnt. et si aliqñ eēt aliqs q nollet venire coram sacdotib⁹ quāq; habēt aliqd hoz denūciabat alicui sacdoti q⁹ talis hō habēt mutationē i colore ⁊ q⁹ eēt p hō suspect⁹ ō lepra. ⁊ tūc ad mādatū sacerdotis cogebat iste appere vt videret an mūd⁹ vel imūd⁹ foret. Dicit āt eē i aliquo diuersus color ſm nicolaū qñ aliqs color ē a pio ri totalr variatus. Sz ꝺ nō sufficit. nā si aliqs eēt ań albus postea efficiat niger totalr oloda variatio ē: tñ pp hoc nō eēt talis hō ō lepra suspect⁹ nisi forte ille color variat⁹ a priori eēt color: quasi innālis: sic̄ quedā albedo q̄ nō ē pur⁹ color ⁊ viuidus: sed degenerās in alborē: aut alij colores q⁹ ex seipsis videnť oēm strare quādā corruptionē in ipsa re colorata. ⁊ ō hoc. ī. oz. ſ. aut lucens quippiā. Alio mō tñ ⁊ ꝺuenienti⁹ intelligit color varius. i. qñ sunt multi colores in carne. ⁊ ꝺ ē cū nō fuerūt illi colores a principio: qñ si aliqs ex quo nat⁹ ē diuersos habeat colores ista varietas nō facit eu⁹ suspectū ō lepra. Si tñ aliqs habeat vnicū colorē ⁊ deinde diuersitas colo⁹ suborta ē in cute: qñ color degenerat a pristino colore corruptionē quādā signat i parte illa i q̄ ē: qz cū colores fiant ſm opositionē elemētoz in mixto oportet vt variatis colorib⁹ intelligat varietas q̄dā i mixtione. ⁊ ꝺ facit suspectū eē de lepra. nā in his ēt modica suspitio recipiebatur pp periculū. ſ. qz lepra ē morbus ↄtagiosus nociuus. ⁊ ob ꝺ vt nō ificerent alij ab eo q lepros⁹ erat q̄liscūq; suspitio de lepra sufficiebat ad ꝺ vt pētarent aliqs sacdotib⁹ vt viderent si lepros⁹ erat. ⁊ ꝺ satis ꝺueniēs erat qz iste p sumptiōes leues nō facie bāt vt aliqs iudicaret eē lepros⁹: sz solū vt pētaret sacerdoti b⁹ vt videret si erat lepros⁹. Cū aūt iudicabat aliqs eē lepros⁹ nō recipiebant hmōi leues pluptiones vt. ī. pz ō ꝺsideratione sacerdotis sup ipsum q⁹ erat lepros⁹. (Sine pustula.) oz esse pustula aliq̄ iflatio vel tumor ī carne ex q̄ putrida mā ōfluit vl si fit sol⁹ tumor ⁊ ↄctio atq; ō formatio cutis sine fluxu veneni: si cut ē i pustulis ficcis. oia enī ista pustule vocant. vñ gñaliť accipiendū ē q⁹ ois scabies ⁊ vlcera ac vesicce ⁊ similia nomie pustule cōprehēdunt: qz sūt tumores cutis vel ↄctōes ei⁹. tumor aūt ē quātū ad vlcera ⁊ scabiē humidā. ↄctio ē quātū ad scabiē siccā. (Aut lucēs q̄ppiā.) Accipit ꝺ lucēs nō ꝓprie p illo qō ꝺz lucē: qñ color viuid⁹ ī albedine maxie ꝺz ō luce inter oēs colores: tñ nō erat aliqs suspect⁹ ō lepra pp eē albū si ille color eēt viuidus. Sz tūc suspect⁹ erat qñ degenerabat ille color i q̄ndā lucē fuscā i modū granullo⁹. talis enī lux ex aliq̄ corruptione cātur in corpib⁹ sic̄ pz i pomis putridis: qñ i superficie appet q̄dā albedo vel lux q̄ nō ē mūda: ⁊ designat putredinē ipsarū rerū: atq; q̄nto ipse res putridiores fuerint tāto magis apparebit ista lux. sic enī vz i lignis putridis q̄ i superficie babēt q̄ndā albedinē vel lucē. ⁊ ista nō vocat ꝺ albedo sed albor sic̄. ī. habet. ⁊ ista albedo vel cādor ē magnū signū leꝑ. (Idest plaga leꝑ.) Expositio ē supior⁹. ſ. q⁹ istō lucidū qō appebat in cute erat plaga leꝑ vel saltē appebat plaga leꝑ. nō. n. oz q⁹ ista q̄ hic ponunť onr plaga leꝑ q̄ si ōterminate sint plaga leꝑ: qñ tūc nō oportebat q⁹ adduceret ad sacdotē ad ꝺsiderādū an eēt mūd⁹ vel imūdus: sed q⁹ simplr eijceret a castris. Sz itelligit q⁹ ista erāt plage lepre: qz faciebāt boiez suspectū ō lepra: ⁊ iō adducebat ad iudicādū an eēt lepra vel nō. (Adducet ad aarō sacdotē.) Nō solū poīat adduci ad aarō: sed ēt ad quēlibet sacdotē vt imediate p. sz oz p̄cipaliť ō aarō qz ipe erat sacdos p̄cipalio⁹: alij tñ poterāt iudicaf sic̄ aarō. ⁊ qñ aliqs ōbēt venire ad sacdotē vt videret si erat plaga leꝑ i eo adducebat ab alijs vel ipse spontanee veniebat. ⁊ si aliqñ veniret nollet ad mādatū sacdotis venire cōpellebat. (Uel ad vnū quēlibet filio⁹ ei⁹.) Alij sacdotes babebāt ptātē iudicādi i plaga leꝑ sic̄ aarō: iō cuicūq; eoz ōnōstraret ille qui hmōi signa habebat sufficiēs erat: ideo qñ rps sanauit decē lepros⁹ nō misit eos spāliť ad sūmū sacdotem: sed ad quēcūq; ō sacdotibus vicens. Ite ostendite vos sacerdotibus.

¶ Quare iudicare de plaga lepre ad populares non attineret sed ad solos sacerdotes. Qō. 2.

Ratio autem quare consideratio ⁊ iudicatio ⁊ plaga lepre pertineret ad sacerdotes et non ad populares est multiplex. Prima qz iste plage vel immundicie arcebant principaliter ab ingressu sanctuarij ⁊ ab appropinquatione ad sacra: ideo iudicare vtrum aliquis esset arcendus ab ingressu sacrozū pertinere debet principalius ad eum qui est minister sacrozum. huiusmodi autē erant sacerdotes in veteri testamento. ergo ad eos pertinebat ista iudicatio. ¶ Itē si inueniretur de aliquo lepros⁹ q⁹ eēt purificatus debebāt fieri i eo quedā aspiones ⁊ cerimōie p manū sacerdotis vt in. ca. seq. ideo facilius erat q⁹ sacerdotes vtrūq; facerent q̄ q⁹ ptinēt ad laicos iudicatio ō mūdicia ⁊ imūdicia: ⁊ ad sacdotes ptinēnt

Qñ in aliq̄ oz esse diuersus color ꝺz nico. Consulat.

B

Lepra est morb⁹ contagiosus nociuus.

†

Pustula quid sit.

†

Quid albor.

†

†

†

cerimoniales mūdificationes,nā tūc necesse erat sacerdotes in sozmari a laicis de mundicia vel immundicia bozū g purificā di erant. ¶ Itē clauis vel potestas ligandi ⁊ soluendi ꝺsequit clauē discernendi. Sed sacerdos habebat in veteri testamento ptātē soluendi aliquē recipiendo eū ad ingressum ⁊ cōmunicationē sacroꝝ ⁊ potestatē ligandi ꝓhibendo eū a predictis: ideo ad eū debuit ptinere discernere de eis ⁊ iudicare q̄s mūd⁹ vel immundus sozet. Itē potestas specialis non debuit laico cōmunicari. ſz cognoscere de aliquo vtz sit leprosus vel nō ē tacite iudicaꝛ eū eē dignū ingressu sacroꝝ: ⁊ iudicare imundū eē iudicare indignū ingressu ⁊ tactu sacrozum. ergo debuit hoc connumerare sacerdotibus. ¶ Itē ſm g apls probat ad Hebre.c.5.⁊ in sequentibus sacramenta veteris testamēti purgāt q̄ſdā irregularitates ⁊ imūdicias cozpales vt introducerent hoiem in tabernaculū manufactū. debebant ergo ista fieri p eū q erat minister veteris testamēti. Sed hoc solis sacerdotibus ptinebat: ergo ipſi soli habebant iudicare de mundicia ⁊ imūdicia ⁊ nō laici. ¶ Itē dicit hic g ptinebat istud iudiciū ad aaron ⁊ ad quē libet de filijs eius. i. ad oēs sacerdotes g nascerentur de genere eius qui oēs vocabant filij aaron, ad oēs istos ptinebat iudicare de mūdicia ⁊ imūdicia q̄ erat in lepza: qz ptās ligādi ⁊ soluendi cū ꝺsequat caracterē ordinis nēcio est in oībus ordinatis vel eiusdē ꝓfessionis: quāq̄ vsus clauiū sit diuersus tā ex assignatione materie imediate. ſ. vitiozum vel irregularitatum q̄ materie mediate. ſ. boim subditozū. in sacerdotibus aūt vet̄is testamenti siue ponat caracter siue nō modicū differt. nā ſi caracter in eis esset ꝺsequebat ptās eadē i oībus exditione eiusdē caracteris quāq̄ esset vsus diuersus ex assignatiōe māe vt dictū ē. Si aūt nō esset in eis caracter ſz aliqd loco caracteris idē iudiciū erit q̄n ꝺsequerent eadē opa illos. Sz an caracterē būrint declarabit Mat.3.c.⁊ oñdet g nō: habebant tñ quādam cōem ptātē pp quā cōpetebat oib⁹ idē facere. (Quicūq; viderit lepā i cute.) Hic ponit tria signa p q̄ cognoscat lepza. Primū signū ē g color mutatus ē in albū vel rufū vel flauū in pilis a colore pristino. Scōm signū ponit g locus plage sit prosundioꝝ siue humilioꝝ carne reliqua q̄ vicina ē. Tertiū ē g color nālis carnis fuerit mutatus in albozē. his eni visis erat quedā pre sumptio g ille vir in quo ista essent erat leprosus ⁊ separabat a reliqua multitudine: ⁊ mādabat deus iudicare illā eē plagā lepre. (Qui cū viderit lepā in cute.) Non oꝛ ista lepza in cute visa tanq̄ imediate vt visa ē iudicet eē lepza. ſz vocat lepza qz immediate subijciunt in lra signa lepre. ⁊ ſi ista habuerit ver̄ leprosus est. Dicit aūt de lepza in cute. ſ. in cute cozpis ⁊ in facie vel in alijs partibus: q̄n illa cutis sine aliq̄ lesiōe ē ad differentiā lepre que aliquando erat in barba: et lepre que aliquando erat in capillis: vel in vulnere ⁊ sic de alijs differentijs. hic solum dicitur de cute plana. (Et pilos in album mutatos colorem.) Istud erat primum signum p qō cognoscebatur lepza i cute et que eēt lepza cutis: tū signū eius erat mutatio coloris pilozum. cuius rō est qz pili oriunt̄ ex cute cū sint quedā fumositates terrestres: ⁊ qz color ꝺsequit habitudinē elementozū i mixto necessariū ē vt cū illi pili haberent ortuz ab illa carne q̄ erat infecta ⁊ mutata in aliā qualitatē: ipſi quoq; in alterū mutarent colorē: ⁊ erat ꝺueniens signū ad ipsam iudicandā. dicit āt pilos mutatos in albū colorē nō accipiendo ꝓprie albedinē: qz albedo ē gdā color viuidus ⁊ nālis, albū aūt qō hic accipit̄ ē gdā cādoꝛ causatus ex corruptione g vocat̄ alboꝛ vt. j. pz. (Ipsamq; lepre speciē bumiliozē cute ⁊ carne reliqua.) Istud est scōm signum ad cognoscendā lepzā. ſ. q̄ caro ⁊ cutis in qua est lepza fuit fctā humilioꝛ cetera cute ⁊ carne: vt ſi in aliqua parte cozpis prefuerit color nālis deinde immutato colore illo depdat equalitas cutis ⁊ carnis ita q̄ aliqua particula eēt magis ꝓfunda q̄ alie ⁊ cutis esset ibi magis ꝺtracta erat signū lepre. cuius causa ē qz vis lepre ē quedā vis corrosiua ⁊ cōsumit humozē carnis: ipsa quoq; carnē corrodit. ⁊ tūc pars in q̄ ista fuerint nēcio ē inferioꝛ ac ꝓfundioꝛ eē alijs partibus. ēt cutis ē ibi magis ꝺcta pp desiccationē ⁊ ꝺsumptionē humidi extēdētis ⁊ applanātis fiē pz i corrigia ga q̄n ad ignē ponit̄ calore cōsūmēte temeritudinē ei⁹ ꝺbitur in rugas. vocat̄ hic lepre spēs ipse aspectus carnis i qua sunt ista signa ſm q̄ iudicat̄ lepza ⁊ apparet. (Plaga lepre ē.) i. cū apparuerint ista signa superioza in cute plaga lepre est nec ō ō oꝛ dubitari. (Et ad arbitriū eius separabit̄.) i. ad arbitriū sacerdotis g ꝺsiderauerit virū illū. vocat aūt arbitriū iudicium ⁊ nō volitionē ſm q̄ nos vulgariter accipimus. nā non poterat sacerdos aliquē iudicare leprosuz ſm voluntatē suā sed ſm leges traditas. Sz oꝛ arbitriū. i. iudiciū: qz cū iudicaret sacerdoꝛ aliquē eē leprosum separabat ab alijs. ſz ista iudicatio fiebat p istas leges traditas. (Separabit̄.) nō oꝛ q̄ separabit̄ vt recludat̄ in custodiā ad videndū an sit leprosus vel nō ſm q̄ recludebant̄ illi de quoꝝ mūdicia vel imundicia dubitabat̄ vt pz. j. in littera. Sed oꝛ q̄ separabit̄. ſ. ad hoc q̄ sit extra castra. sic eni habet̄ Nu.5.c. vbi iubet deus leprosos ⁊ fluentes semine ⁊ immūdos sup mortuo excludi a castris. ¶ Sciēdū aūt q̄ leprosus habebat duplicē imūdiciā. Pria erat qz ipse habebat veram maculā. ⁊ nō solū maculā ſz ēt ꝺtagiosā vel infectiuā. nā leprosus si alicui adheret inficit illū: ideo iussum ē vt isti separarent̄ ab oi cōicatione boim positi extra castra. Erat aūt scda macula vel imundicia in leproso: qz ipse habebat quandā infectionem ſm quā repugnabat sanctitati ⁊ mundicie sanctuarij: ideo debebat excludi a sanctuario. Sic eni erat q̄ toto tpe quo leprosus erat separabat̄ ne accederet ad sanctuariū. (Si aūt lucens candoꝛ.) Dic ponunt̄ q̄dā signa lepre que nō erant ita manifestantia sicut prioza. ſ. q̄ſ aliqs habebat aliquē cādoꝛē in cute: tñ pili nō erāt mutati in alterū colorē a pristino: nec fuit fcā caro bumilioꝛ reliqua carne erat tūc bō suspectus de lepza: tñ nō iudicabat̄ adhuc vere leprosus sed in dubio ponebat̄ in custodia per septē dies vt videret̄ an eēt leprosus. (Si autez lucens candoꝛ fuerit i cute.) dicit̄ hic cādoꝛ nō albedo pura ſz quidā coloꝛ ō generās a nāli albedine insurgens ex aliquali corruptione ⁊ vocat̄ alboꝛ. ⁊ iō nō fuit dictū hic ſi fuerit cādoꝛ in cute: sed ſi fuēit lucēs candoꝛ q̄n cādoꝛ ſm se nō signat colorē ō generātē. Sed ex eo q̄ oꝛ hic ſi fuerit lucens cādoꝛ ō signat̄ q̄dā mutatio coloris a naturali ⁊ puro. ⁊ ſi solū eēt istud in aliquo viro quāq̄ nō faceret plenā ꝓbationē de lepza: tñ faciebat q̄ndā suspectionem ſm q̄. j. pz. (Nec bumilioꝛ carne reliqua.) Istud erat vnū de signis ad ꝓbandū q̄ eēt lepza in aliquo ſi caro eius in aliquo loco depressioꝛ eēt q̄ in alijs. hic tñ oꝛ q̄ nō ē caro bumilioꝛ sed maneret in equalitate ex quo signat̄ q̄ quāq̄ ibi esset quoddā signū aliqualis corruptionis parue: tñ illa erat qz nōdū caro per corrosionē fuerat facta bumilioꝛ. (Et pili coloris pristini.) Istō erat vnū de signis lepre q̄ cutis pili mutarent̄ i alterū colorez istud tñ nō erat hic. ⁊ sic de tribus signiz lepre solū erat hic vnū: ⁊ iō illud facit ꝑsuppositionē ⁊ nō probationē. nec inferet̄ ex illo snīa ⁊ sicut oꝛ hic de isto vnico signo ita dicet̄ de quolibet alio rū ouoꝝ. ſ. ſi vnū illoꝝ solū appareret in carne aliis duobus nō existētibus: vt ſi pili mutarent̄ a colore pristino tñ nō esset aliq̄s candoꝛ in cute nec illa appeat bumilioꝛ cute ⁊ carne reliqua. vt ſi posset eē bumilioꝛ carne illa reliqua carne nō mutato colore pilozū nec verso coloꝛe cutis in alboꝛē ēt eēt signū lepre: non tñ sufficienē ꝓbaret eē lepzā. oia eni hec signa tria sufficienter ꝓbāt aliquē virū leprosū esse. nullum tñ eozū p se plene ꝓbabat sed inducebat quādā ꝓsumptionē ad recludendū virum in quo istud signū apperet. istō tñ qō erat carnē eē bumiliozē reliqs partibus carnis ē euidenti⁹ signuz lepre q̄ oia alia. iō ſi p se esse posset magis ꝓbaret q̄ alia duo. nō ponit̄ tñ hic in lra nisi cū mutatus ē coloꝛ cutis nō existentibus alijs duobus signiz. (Recludet cū sacerdos.) ſ. q̄ ille sacerdos ꝺsideraret virū non reperiēs sufficiētia signa lepre i dubiū faciebat eū separari a reliquis hoibus ponens in aliq̄ custodia vt postea ꝺsiderare posset an vere leprosus esset. (Septē diebus.) Per. 7. dieꝝ recludebat̄ iste vir q̄n poterat in bis dieb⁹ fieri aliq̄ mutatio ad melius vel deteriuz. ſ. vel vt apparerent alia duo signa coloris pilozum mutati ⁊ carnis bumiliate: vel q̄ ille candoꝛ q̄ apparat in cute cessaret sic vt vel totaliter mūd⁹ vel pēitus imūdus decerni posset. (Et ꝺsiderabit die. 7.) Sacerdos redibit ad eū quē in custodia posuerat. 7. die vt videat an aliqd mutatū sit in eo p q̄ mūdiciā vel imūdiciā iudicaꝛ possit. (Et sigdē lepza vltra nō creuerit.) Uocat̄ ꝺ lepza nō q̄ ver̄ sit lepza: q̄n ſi vera lepza esset iudicaret̄ iste bō totaliter imūdus: hic tñ nō iudicat̄ sic: sed recludit̄ vlteri⁹ ad sciendū an sit vera mūdicia vel imūdicia. sed vocat̄ lepza. i. similitudo vel aspectus lepre. oꝛ ſi vltra nō creuerit. i. ſi non fuerit extēsus ille cādoꝛ cutis ad vlteriozes ptes carnis. nā ſi extēderet̄ tā iudicādū erat q̄ eēt lepza. Uel pōt itelligi ſi non creuerit vltra. i. ſi nō creuerit post hoc ⁊ q̄ accipiatur istud crementū intensiue. ſ. q̄ post illū diē in quo inclusit istum virū nihil creuit in eo iste cādoꝛ ita q̄ efficeret magis ꝺclinās ad vlteriozē alboꝛē. lra tñ magis significat q̄ accipiat̄ hic istō crementū extensiue ⁊ non itēsiue: qz vltra locū signat ⁊ nō tps. (Nec transierit i cute prioꝛes terminos.) i. q̄ nō fuerit extensus ad vlteriozes partes carnis. eadē snīa est cū superiori. sed vna ē expositius alteriuz sicut sepe fit in sacra scriptura. vel pōt accipi q̄ hic agat̄ de duplici cremēto illius cādoꝛis. ſ. intensiue ⁊

3. Rō.
4. Rō.
5. Rō.
6. Rō.
B
Tribus signis lepza cognoscit.
1. Signuz lepze.
2. Signuz.
Lepsus duplicez bēbat imūdiciā.
D
3. Signū
Dupler lre expō.

siue ꝛ extensiue. crementū extensiue signatur per supradicta. crementum autem intēsiue signat per hoc quod hic dicitur. magis tñ referēdum est totum ad crementū extensiuū. ꝛ dicitur. si non transierit iste candor ꝓpositos terminos non erat signū lepre saltez manifestū. nam si fuisset vera lepra in illis septē diebꝰ increuisset ꝛ in amplioꝰ diffunderet: ideo in dubiū reludebat q̄ hec habebat. (Rursus recludet eū alijs septē diebꝰ). Fiebat ista reclusio scōa qz p̄mo nō cōstiterat an eēt pure mūdus vel imundus. ideo si ex ista prima reclusione iudicaret mundus p̄iudicaret fortassis populo qñ ꝛtingeret hūc nō esse mundū: ꝛ cū inuersaret iter mundos inficeret aliquos de populo. ¶ Itē si iudicaret simpliciter imundus ex illa p̄ma reclusione p̄iudicaret sibi: qz forte nō erat imundus ꝛ iudicabat imundus simplr. Conueniēs ergo erat vt in scōis septē diebꝰ recluderet: ꝛ sic plene ꝛstaret: an mūdus vel imundus foret. (Et septima die cōtemplabit). Ista est septima dies scōe reclusiōis que q̄ttuordecima a p̄ma die reclusionis p̄me: ꝛ in hac contēplabat eū respiciēs an aliqd mutatū esset de statu ꝓri. (Et si obscurior fuerit lepra). i. si in septima die huiꝰ scōe reclusiōis inuenerit sacerdos q̄ lepra siue imago eiꝰ que erat in viro illo iā est obscura iudicabit eū esse mundū ꝛ mandabit recipi inter alios mundos. ꝛ cā huius est: qz in isto viro nullum signuz lepre erat nisi in cādore cutis. cū ergo cādor ille fuerit in nigredinē versus: nihil manet pp qđ iste debeat haberi ō lepra suspectus. (Si obscurior fuerit lepra) Nō accipit ꝓprie lepra: qñ si lepra eēt iudicaret imundus ꝛ excluderet a relige ille qui eā haberet. sed hic dr q̄ iudicabit ille homo mūdus si lepra fuerit obscurior. sz dr lepra. i. imago lepre. (Et nō creuerit in cute). s. extendēdo se ad vlteriores terminos. nā si aspectꝰ illius lepre extēderet ad vlteriores ptes carnis q̄q̄ nō esset cādor tantꝰ sicut añ: adhuc erat suspitio de lepra: nec iudicaret homo ille mūdus. (Mūdabit eū). s. sacerdos q̄ ꝛsiderat illū viruz esse mundū. nō enim pōt accipi hic mūdare ꝓprie. i. facere mundū: quia nō fiebat hoc a sacerdote sed a deo per miraculum vel aliqua opatione nature. sed dicit sacerdos mūdare. i. mundū ꝓnūciare qđ ad eū vere ptinebat. (Qz scabies est). q. d. ille cādor non est signū lepre sed cuiusdā scabiei. pp scabiē autez solā non erat aliqs excludēdus a cōicatiōe aliorū hominū. (Lauabit q̄z hō vestimēta sua). ¶ Aliq existimāt q̄ ista lotio erat p solā aspionē aquaꝝ lustratiōis. Sed hoc falsum est: qz dr hic q̄ lauabit vestimēta. lauare aūt magis signat tinctionem ꝛ defricationem q̄z aspersionē. ¶ De ags lustrationis dr̄m est q̄ fiebat aspio ꝛ nō tinctio nec defricatio: qñ si vestes tingerēt ꝛ defricarent in aqua lustratiōis imundissime fierent. nā ille aque non erāt simplices: sed cōmixte cinerib⁹. Itē dato q̄ lotio signaret aspionē illam que fit p aquas lustratiōis: adhuc nō pōt hic dici q̄ intelligat de ags lustrationis: qz dr q̄ lauabit hō vestimenta sua. i. q̄ ipsemet q̄ imundus erat lauare debebat illa. Sz hoc nō pōt stare: qz qñ aliqs deberet fundere aquā lustratiōis super alterū ad mundandū illuz deberet eē mundus ille q̄ fundebat aquā super alterū. Qui aūt imundus erat non poterat fundere aquā lustrationis. sic habet Nu. 19. cū dr. hoc mō mūdus lustrabit imūdū. sed iste vir q̄ lauabat vestimēta sua imundus erat: aliqn nō lauisset vestimēta sua. si tñ lauaret in aquis lustratiōis nō poterat ipse lauare: sed alius. ergo nō intelligit ista lotio de ags lustrationis. s. q̄ fieret lotio vestium in ags viuētibus: ꝛ ipsemet q̄ imūdus fuerat lauabat vestimēta sua. Cui⁹cā est qz in eo p̄esserat aliqua imundicia que quodāmō redūdat in vestes ex cōtactu. (Et mundus erit). i. reputabit mūdus: qñ ista lotio nō faciebat aliqd ad mundiciā bui⁹ realiter: sed solū ad estimationē q̄dam ꝛ cerimonialē obseruationē. etiā erat mūdus q̄tum ad potestatē ingrediēdi in scūarium ꝛ tangēdi res sacras. ꝛ ista erat mūdicia vere causata in eo: qñ ante cū esset sequestratꝰ a populo nō bēbat potestatē accedēdi ad res sacras: ꝛ si accederet peccabat. postq̄ vero sacerdos iudicabat eum eē mūdū licebat sibi ingredi sanctuarium sicut alijs viris. (Qz si postq̄ a sacerdote visus est). Hic tollit dubiū. existimaret enim aliqs q̄ cum quispiam iudicatꝰ esset mūdus a sacerdote q̄uis appareret in eo aliqua signa lepre debebat haberi inter mūdos. sed dr q̄ non: imo si post istud iudiciū declaratiuū mundicie sue: rursus appareret signa lepre in viro debebat iudicari imundus ꝛ separari. Causa huius est: qz a p̄ncipio potuit excusare sacerdos iudicādo illū esse mundū qui imundus erat: ꝛ hoc ꝓpter latentiam ipsius lepre que nōdū tātū inualuerat vt posset iudicari lepra. vel fortas sis bene iudicauit nō esse leproſuz illum virū: postea tñ potuit in eo lepra nasci. iō qūocūq̄ fieret rōnabile erat ꝓpter populi bonū vt iste si reperiret rursus habere signa lepre excluderet a castris. nec poterat iste tueri se exceptiue rei iudicate dicens q̄ de eo fuerat iudicatū q̄ erat mūdus. nā obijciet ꝫ hoc q̄ iudex errauit ꝛ habuit ꝓbabilē cām errandi. fuit enim illa ignorātia inuincibilis: iō qñ ꝛstiterit de errore renouabit eā iudex qui tulit. vel poterat opponi q̄ nunc cōdemnabat ꝛ nō erat ista condēnatio contra ꝓre absolutionē: qz nō erāt iste due sentētie in eadem cā. sed ante absolutus fuerat: qz non erant in eo signa lepre nunc aūt condēnatur ex signis lepre nouiter insurgētibꝰ (Qz si postq̄ a sacerdote visus est). i. postq̄ sacerdos illuz vidit ꝛsiderauit ꝛ mundū eē decreuit. ꝛ hoc siue fuerit in p̄ma reclusione si in illa apparuisset cādor ꝛuersus in obscurū: vel si in ipsa reclusione hoc apparuerit. nihil enim differt an in p̄ma vel scōa apparuerit. (Et redditus mūdicie). i. iudicatus mundus a sacerdote. (Iterū lepra creuerit). i. iterū apparuerit cādor in cute: vel mutatio pilorum: aut depressio carnis a reliqua carne. ¶ Sz dicet aliquis: quo iudicatur imundus in lepra iste in cuius carne denuo renatꝰ fit color albidus: cū a p̄ncipio nō iudicaret ꝓpter hoc imundus eē: sed solū erat suspitio de imundicia. Rñdendū autez est q̄ qñ candor in cute erat a p̄ncipio nō erat signū sufficiēter ꝓbans leprā. posteriꝰ aūt sufficiēter ꝓbat: qñ a p̄ncipio nondū cōtinuauit magno tpe ex quo demōstret bñ radicē corruptiōis vel lepre. cū autē redierit ꝛ pmanens sit arguit habere radicem pmanēdi in corpe: ideo de lepra imundus iuste condēnat. (Adducet ad eū). s. ad sacerdotē. nā dato q̄ nollet ille in quo apparēt iterum signa lepre cōparere coram sacerdote: populares cōpellerent eū apparere coram ꝺño vt sacerdos iudicaret de illo. (Et immūdicie condēnabitur). i. condēnabit iste homo de immūdicia. s. de lepra: qz apparuerūt in eo signa pmanentis lepre: ꝛ tunc separabit extra castra cum alijs qui manifeste leprosi fūt ne ificiat castra vt bñ supra. 5. c. (Plaga lepre si fuerit in homine). ¶ Supra dicebat de lepra q̄ est in cute. s. in superficie corporis: hic autem agitur de lepra que est in carne viua. s. cum fuerit decorticata caro ablata cute vt appet viua caro. s. rubea: ꝛ in ipsa carne est aspectus lepre. (Plaga lepre si fuerit in homine). s. si fuerit in carne viua hominis. naz de lepra que est in cute nihil hic dicitur: ga supra declaratū ē. (Adducet ad sacerdotem). Generale erat in oibus istis speciebus lepre q̄ ille qui immundus videbat adduceret coram sacerdote: quia ad eum solū iudicare ptinebat. (Et videbit eū). i. ꝛsiderabit an illa sit plaga lepre vel nō: sm rōnes q̄ hic tradūt. ꝛ q̄q̄ dicat si fuerit lepra in homine nō oportet p̄supponi q̄ in eo lepra sit. nā si hoc presupponat nō oportet duci illū hoiem ad sacerdotē ad ꝛsiderandū an leprosus sit. Sz accipit plaga lepre ꝓ similitudine vel aspectu lepre. (Lūq̄ color albus in cute fuerit.) Vocat hic colorē albū nō ille q̄ ꝓprie albus ē qñ color albus viuidus ē in carne bñ complexionata ꝛ nullo mō corrupta. vbi aūt infectio aliqua est lepre vel putredinis cuiusdā nō est color albus purus: sed q̄dā alborē degenerans a viuido colore. ꝛ dr q̄ qñ iste color fuerit mutatꝰ in cute in quēdā alborē ꝛ ipsa caro appet viua ꝛ aspectus pilorū dissimilis ē a priori statu: iudicat lepra vetustissima. i. qz multis tporibus pmānsit in carne. ¶ Dicet āt aliqs istā litterā sibi repugnare: qz habet q̄ color albus appuerit in cute et dicit q̄ sit caro apparens viua. caro tñ dr viua vbi ablata cute p decorticationē quandā apparet ipsa caro rubea. Rñdendū est q̄ cādor ē i cute nō in illa pte in q̄ apparet caro viua. nā ibi cutis nulla ē: aut valde tenuis: qz nō vr eē cutis: sed in circuitu carnis viue ē cutis cuius color versus ē in alborē. (Et capillorū mutauerit aspectū.). i. illa plaga fecerit q̄ mutet aspectus vel color capillorū. s. q̄ fuerint ꝛuersi ad aliū colorē nō nālē. Vocant autē hic capilli nō pro ipsis capillis capitis: sed pro oibus alijs pilis corporis. capilli āt ꝓprie ad caput ptinēt. vnde oēs capilli q̄si capitis pili. ista mutatio coloris signū cuiusdā corruptionis ē. naz sicut. s. dictū fuit capilli sortiunt colorē ꝫm ꝺditionē carnis ex qua ortū habent: ideo cū illa fuerit mutata in alterā ꝺditionem vel fuerit corrupta mutabit quoq̄ capillorū color. ꝛ si fuerit mutatus color pillorū necesse ē vt intelligamus fuisse mutatā complexiōem carnis. ꝛ sic qñ color pilorū mutat ꝛsueniēs signū ē ad arguendū leprā eē in carne. (Ipsa quo q̄z caro viua apparuit.) istud est tertiū signum ad demonstrandum lepram esse in carne. s. q̄ ipsa caro appareat viua. dicit apparet caro viua qñ cutis ablata vel consumpta est ꝛ apparet ipsa caro rubra ꝛ sāguinolenta que sub cute latebat. caro aūt qñ apparet sub cute non dicitur esse viuens: qñ non apparet color rei viuētis ꝛ sanguineus qui est color rei viuētis. Istud autem signum est lepre: qz lepra est virtutis corrosiue: ꝛ cum ipsa cutis corrosa est apparēte carne viua: signū est q̄ lepra ibi fuit. (Lepra vetustissima in-

Qz fiebat ista scōa reclusio.

Dubiū.

Rñsio.

Qō. 4. A De scōa lepra q̄ est in carne viua.

Qō. 3 A An lotio vestimētorum fieret p aquas lustratiōis doc. opi.

Obiectō.

Rñsio.

Dubij ablatio.

Si i mūdato iterū apparerēt signa lepre q̄re debebat recludi.

Capilli vocant oēs pili corpis.

dicabitur). Apparētib⁹ istis trib⁹ signis supra positis nō solū iudicat esse lepra: sed etiā lepra vetustissima. cui⁹ est cā: qz lepra est virtutis corrosiue: z ideo contrahit cutē in rugas z carnē consumit. vnde qñ lepra noua est non potuit multum consumpsisse de carne z cute: iō q̄cūq; cutis ꝫtahit in rugas z humiliet caro in qua ista plaga est pre ceteris ptibus carnis: tñ nondū totaliter rūpitur cutis. cum aūt a multo tpe lepra pmanserit: qz multuz corrodit: necessariū est vt ipsam quoq; cutez corroserit. z sic apparebit caro viua. Ideo arguēdo a posteriori dicem⁹ q; qscunq; existēte cute versa in albedez z capillis mutatis a colore pristino. si viua caro appuerit: oportet vt iudicet lepra vetustissima. s. q; a multis tpibus in carne pfuerit. (Atq; inolita cuti). i. cōsueta esse in cute. inolitus dicit quasi consuetus ab inoleo inoles inoleui: qō est vsum venire. dicitur aūt aliqd inolituz. i. vsitatum. lepra aūt inolita dicit cuti quādo a valde multis tēporibus consuevit esse in cute. (Cōtaminabit eū itaq; sacerdos). i. qñ sic fuerit sacerdos iudicabit q; est talis bō ꝫtaminat⁹. non accipit hic p ꝫprie ꝫtaminat⁹: qz cōtaminat⁹ dicit g per contactū imundus dicitur. qui aūt leprosus est non habet imundiciā que est per cōtactum: sed eā que est ab extrinseco. z quādo hic dicit q; sacerdos ꝫtaminabit istum. nō est sensus q; sacerdos causaret aliquā maculā in isto. sacerdos aūt non pōt causare aliquā maculā lepre in leprosō: sed per actionem nature: aut per dei voluntatem causat. z dato q; sacerdos posset aliquem cōtaminare causando in eo talem imundiciā non deberet: qz esset contra charitatem. Sed est sensus q; sacerdos cōtaminabit eum. i. cōtaminatū esse diffiniet. z ideo diffinitio sacerdotis erat: ac si vere ipse causaret veram imundiciā in ipso leproso: qz sicut per causationē vere imundicie aliqs vere imundus est. ita per diffinitionē sacerdotis habebat ille qui erat leprosus tanq; vere imūdus. (Et nō recludet eu⁹ qz pspicua imundicia est). i. qñ apparuerint ista signa sacerdos recludet talem virū in aliqua custodia: sicut supra dicebat. s. q; recluderet eum. 7. dieb⁹. z si nō. ligde apparet mundicia vel imundicia reducebat alijs. 7. dieb⁹. nunc aūt nō fiebat ista reclusio: qz manifesta imundicia erat in eo g ista signa habebat. (Si aūt efflorerit). Hic ponit alius casus in quo non pfecte cōstat quid agendū sit. z hoc est cum tota caro versa est in albedinem in toto corpore z non apparuit caro viua nec pili mutati sunt a pristino colore. z dicit q; tunc sacerdos ꝺsiderabat talē bominē z iudicabat illam esse mūdissimā lepram: atq; bominē nō esse contaminatū. (Si aūt efflorerit discurrens lepra in cute). i. si lepra germinauerit diffundēs se per totaz corpis superficiē: z est iste casus diuersus a supiori: qz in pcedēti dicebat q; in aliqua parte corpis pili mutarent a colore suo: z cutis in albedinem verteret: atq; caro viua appareret. hic aūt est cū lepra per totuz corpus diffundit non magis vnam pte corpis q̄ reliquaz tenens. z hoc est signum melioris: qñ cum in aliqua parte corporis est ꝓuenit ex corruptione. cū vero z in toto corpore ꝓuenit ex depuratione nature. z hoc est qō dicit efflorere. i. germinare vel crescere sicut arbores crescūt extendētes se ad magnā quātitatem. (Discurrēs lepra in cute). i. q; lepra cooperiat totuz corpus tanq; si curreret ab vna parte in alterā. (Et operuerit oēm carnē a capite vsq; ad pedes). i. q; ista lepra discurrat per corpus q; totum ipm cooperiat a capite vsq; ad pedes. z ponit hic spāliter: qz si in aliqua pte corporis ista lepra efflorescet non extēdens se ad alias partes: nō iudicaret esse leprā mundissimā: sed magis lepram inficientē. (Quicquid sub aspectu cadit oculoz). (Expositio supioris est: z pōt intelligi lra ista ꝺpliciter. Uno mō quicqd cadit sub aspectu oculoz. i. quicquid a nobis videri pōt: z non est vestimētis tectum. z hoc modo sola facies z manus aut partes quedā crurū intelliguntur: cum ista sola sub aspectu oculorū cadant ceteris adopertis. z sic sensus est q; sola facies z manus z crura leprā bzent. sed iste sensus repugnat lre supiori. supra enim dicebat. z operuerit omnē carnem a capite vsq; ad pedes. Sz est alio mō intelligēdum. quicqd sub aspectu oculoz cadit. i. quicqd videri pōt: z tunc significat tota superficies cutis corporis nr̄i: quia qcquid in superficie est videri pōt: que aūt sub cute latent nullatenus videnē. Cum ergo dicitur q; lepra operit quicqd cadit sub aspectu oculozuz: est sensus q; operiat omnem cutem corporis nostri. z tunc coincidit cum lra supiori. s. z operuerit oēm carnem a capite vsq; ad pedes. (Cōsiderabit eum sacerdos). s. virum q; tenetur bmōi lepra. cuius causa est quia q̄nis appareat candor in tota cute: non ex hoc iudicat lepram esse mundissimā: quiā si fuerint ibi pili mutati a natural coloze: vel caro viua apparuerit iste vir iudicabit leprosus. vt ergo sacerdos certificet an sit solus candor in cute: vel si pili mutētur in colorē alterum: aut aliquod alterum signum lepre appareat: oportet vt aspiciat ipsum qui habet bmōi leprā. (Et teneri a lepra mūdissima iudicabit). i. si sacerdos reperierit q; ille vir solum habet candorē super totam carnē: pili tñ in alterū colorem mutati non sunt nec apparuit caro viua: iudicabit q; iste homo habet leprā mundissimā. Et accipit lepra mūdissima ipropzie: qñ nulla lepra munda est. sed dō esse lepra quedaz scabies candida: quā vulgares distinguere nesciētes leprā vocāt. Accipiēdo autem eam sic non est lepra cōtagiosa aut imunda sicut illa que vere lepra est. Sed est mundissima. s. inter eas quas vocam⁹ lepras: nulla est que min⁹ de imundicia habeat. (Eo q; ois in candorē versa sit caro.) Hic datur causa quare ista lepra sit mūdissima. z dicit q; hoc est: qz tota caro versa est in albedinē. (Aliquis autem dicet q; non videt hoc cōueniēter esse assignatum pro causa. nam si aliquis imundus esset: quia habet cādorem in aliqua parte magis videtur esse imundus cum in toto corpore candorē habuerit. Rīdendum est q; non stat: quoniaz quādo aliquis habet candorē in aliqua parte corporis. si ille candor pmanens sit: videtur hoc eē qz aliqua radix corruptiōis est in parte illa corporis. cū vero in toto corpore cādor apparuerit dicit esse lepra mūdissima: aut scabies mūdissima: qz ad corporis emundationē ista fit. ex nature nāq; bonitate hoc causatur: qñ per virtutē eius expelluntur oia inquinamēta que in corpore sunt a pte interiori ad superficiem. ideo facit hic dō̄iam scriptura inter candorem cutis in vna parte vel in toto corpore. nā quando fuerit candor in vna pte: etiam si nihil aliud de signis lepre ibi sit recluditur homo p. 7. dies ad ꝺsiderandū an mūdus vel imundus sit. z si non apparet in dis. 7. diebus: recludit homo p. 7. dies ad ꝺsiderandū an mundus vel imundus sit: z si nō apparet in dis. 7. diebus: recludit homo per alios. 7. dies. cum autem tota cutis in candorē versa est: non recludit homo per aliquot dies: sed imediate iudicat esse mundus. (Et dicit q; homo mundus erit). i. si apparuerit tota cutis candens debet iudicari homo mundus: quoniā lepra illa mundissima est. (Quando vero viuens caro in ea apparuerit). Hic ponit alius casus. s. si pfundatur homo candore lepre in tota cute: z postea appareat in aliqua parte corporis caro viua. s. rubea vel sanguinolenta iudicabitur homo imundus. cuius causa est: quoniaz lepra est virtutis corrosiue. Candor autem si simplex sit z non attinet ad naturaz lepre nihil de carne corrodet. si autem aliquid corrosuz fuerit satis apparet ibi leprā esse: sed caro viua nunq; deest nisi quādo corroditur totalis cutis manente ipsa carne rubea interiori. ergo oportet hic leprā esse atq; sic iudicabitur. ideo tunc ille candor effusus per totum corpus non iudicatur lepra mundissima: sed imunda: quia non ꝓuenit ex bonitate nature repellentis putredinē ab interiori ad superficiem: sed a corruptione quadam que in carne est. (Quādo vero viuēs caro in ea apparuerit). i. si in tota cute versa in candorē sit aliquis locus in quo caro viuens appeat. (Tūc sacerdotis iudicio polluet). i. iste vir in quo sic apparuerit iudicabit a sacerdote pollut⁹ esse: quoniam apparuit in eo vera lepra. z accipit polluere hic ipropzie: quia sacerdos neminem polluebat: sed pollutum iudicabat vt supra dictuz est. (Et inter imundos reputabit). i. iste vir postq; fuerit cōdēnatus a sacerdote de manifesta lepra ab oibus israelitis reputabitur tanq; imundus: z ante istam condemnationē non licebat alicui de populo reputare illum tanq; imunduz aut excludere a cōmunicatiōe ceterorū q̄q; esset vere leprosus. sicut est de excō municatione apud nos: quoniā q̄nis aliquis fecerit aliqd propter qō lex mādet eum excōmunicari: z hoc aliis ostet. tamē nō debet vitari tanq; excōmunicatus donec iudex eum denūciauerit excōmunicatū. (Caro enim viua si lepra aspergatur imunda est.) Hic ponit aliam regulam. s. qñcunq; est caro viua: sed in ea apparet aspectus lepre debet homo iudicari imundus. Si aūt caro viua sit non aspersa lepra non est imundus homo. caro. n. viua sicut supra dictuz est dō ipsa que cute caret: vel quia decorticata est apparente colore rubeo vel sanguinolento. Cum aūt in hac non apparet aliquis aspectus lepre iudicatur esse viua ex aliqua causa alia non ptinente ad imundiciam. cum autez fuerit aspersa imagine lepre iudicatur esse lepra vetustissima vt supra dictum est. z est causa quia videtur q; ipsa lepra existēs ab antiquo totam cutem corroserit. (Q̄ si rursum versa fuerit in albedinem). Hic ponit alium casum. s. quādo apparēte caro viua non apparet in ea propria imago lepre: sed totum corpus operitur candore lucente: z hic dicit imundiciaz esse in carne sicut in casu posi. Imundicia est quādo caro viua habet speciē lepre: ita si caro viuens in aliqua parte existat z totum corpus fuerit

versum

Lepra ē virtutis corrosiue.

Inolitus quid sit.

Duplex lre expositio.

Quō appellat lepra mundissima.

Obiectō

Rñsio.

Qz caro viua apparēs in loco lepre iudicat eē lepā.

uersum in albozem iudicatur imundicia. causa huius est: qz videtur q ex illa lepza que erat in carne viua totum cozpus asper sum est. ¶ Sed dicet aliqs hoc repugnare supzapositis. dicebatur enim supza q si totū cozpus cooperiat cādoze: sacerdos considerabit illum virū z iudicabit eē mundū atq teneri lepza mūdissima. hic aūt dicit q cute versa in albozē in toto cozpoze iudicabit homo imundus. ¶ Rñdetur q cā diuersitatis est: qz cū apparet in toto cozpoze cādoz in nulla pte existēte aliquo signo spāli lepze. s. carne viua vel piloz mutatiōe in altez colozē: iudicat esse ex quadā depuratiōe nature. cū autē totū cozpus cooperitur candoze pexistēte carne viua z aspectu lepze in aliqua pte iudicat esse lepza sup totuz cozpus: z q illa fuerit causata p extensionē z discursuz a lepza que erat in carne viua. In pmo modo iudicabat esse caro mūda. hic autem iudicat imunda. (Qz si rursum versa fuerit in albozem). Ex supioꝛi casu dependet. s. si caro viua apparuerit in boie. i. in illa sit imago lepze iudicat homo imundus. si autem post hoc manēte sic carne viua cū imagine illa lepze coloꝛ totiꝰ cozpoꝛis vertat in albozē: iudicabit homo imundus sicut supza. (Et totū hominē operuit). s. q candoꝛ ille fuerit diffusus per totuz cozpus a capite vsq ad pedes: eo q sub aspectu oculoꝛ cadat. sicut supza dictū est. nā hoc q̄q̄ supza esset signū mundicie: z hic est signum imundicie. (Considerabit eū sacerdos). Adducebat iste homo ad sacerdotē: qz qualitercūq se baberet nesciebat sacerdos qualiter se babebat nisi considerareꝛ aspiciēdo. ideo necesse erat semp vt sacerdos ꝯsideret eū q babebat aliquā suspitionē vel signū lepze. z adhuc dato q cōstaret sacerdoti p alioꝛ testimoniū q iste bō q erat suspectꝰ de lepza baberet carnē viuā aspersaz imagine lepze: z colozem candidū effusum p totum cozpus. adhuc oportebat q ꝯsideraret sacerdos illuz hominē: quia adhuc aliqd videri poterat in eo qō esset excusatiū lepze: z aliqd qō esset ad condemnādū de lepza (Et imunduz esse decernet). s. si reperierit sic se babere q caro viua in aliqua parte fuerit aspersa lepza: z candoꝛ fuerit p totū cozpus diffusus. (Cū autē z cutis). ¶ Dic agitur de lepza que nascit in vlcere: z est alia species a supzapositis. nascit autē qñq̄ in vlcere lepza. vt si aliqñ fuerit vlcus in carne z fuerit curatum: z in loco vlceris apparuerit aliqua cicatrix alba vel rufa. sacerdos cōsideraret istum hominē: z si viderit locuz vlceris bumiliozē carne reliqua z pilos mutatos a pristino coloze iudicabit esse lepzā. (Caro aūt z cutis in qua vlcus natū est). Dicit de cute z carne: qñ q̄q̄ semp nascat vlcus vbi est cutis: z vbi est caro viua nūq̄ potest nasci: tñ si post sanationē vlceris manent vestigia lepze: nō solum pertinet lepza ad cutē: sed etiā ad carnem. vlcus aūt sm q dic accipit est qdam tumoꝛ sub cute facta ppter coꝛruptionē alicuius materie verse in venenū: z deinde rupta cute elicit. Et distinguit vlcus ꝺ vulnꝰ: qñ vulnꝰ est in aptione cutis per aliqd nocumentū factū ab itra. vnde versus. Illatum vulnus: sed inatuz dicit vlcus. de plaga lepze que aliqñ nascitur in vulnere. j. babet. hic autem solum dicit de plaga lepze que est in vlcere. (Et sanatū est). Dicitur hoc quia q̄diu venenum est sub cute nō possunt apparere signa lepze que. j. sequūtur. s. q̄ sit caro būilioꝛ reliqua carne: z q appareat pustula alba vel rufa. nam anteq̄ sanet vlcus: potius est eleuatio cutis super carnē reliquam q̄ aliqua depzessio facta: z tūc possunt apparere macule rufe vel albe. (Et i loco vlceris cicatrix apparuerit alba siue subzufa). Si enim vlcus sanatū fuerit nō relicto aliquo vestigio dissimilitudinis a carne ꝓzi z circunstāti non est ibi lepza: nec suspitio de lepza. cum autē apparuerit cicatrix in loco vlceris sanati alicuius coloꝛis diuersi a pristino: suspitio ē de lepza. ¶ Sciendum tñ q esse cicatricem in loco vlceris non facit aliquaz ꝓsumptionē de lepza: sed solum si cicatrix fuerit alba vel subzufa: aut alicuius coloꝛis mutati a pristino: qñ ille coloꝛ cicatricis variat a reliquo videt ꝓuenire ex diuersa cōplexione z qualitate illius cicatricis: ideo ex hac suspicabimur aliquā radicem coꝛruptiōis mānsisse in cicatrice ex vlcere ibi existente pp quam variant pili ad altez colozē. (Adducet ad sacerdotē bomo). Ut inspiciat an i eo sint signa lepze que hic ꝛegtur vel nō. (Qui cū viderit locū lepze z bumiliozē carne reliqua). Dic ponunt duo signa alia que esse debēt in cicatrice vlceris sanati ad hoc q appareat eē lepza. sunt nāq̄ tria signa buiꝰ. s. q ipsa cicatrix appareat subzufa vel alba variata reliquo coloze: z istud supza positū est. Aliud est q caro illa cicatricis sit bumilioꝛ tota alia carne. Tertiū signum est q pili fuerūt mutati in alterum colozem. Primū signum quod supza positum est nō sufficiēter ꝓbat lepzam: sed regruntur ista duo que hic ponunt. istud enim de bumiliatiōe cicatricis est signum lepze: ex eo q lepza est virtutis coꝛrosiue z consūptiue: z deficiēdo nālem humoꝛē z teneram carnem facit eam reliqua carne depzessioꝛē. Cū ergo arguatur a posteriori dicem⁹ q vbi fuerit caro bumilioꝛ reliqua carne signum lepze est: quia illa bumiliatio videt facta ex virtute lepze coꝛrodentis. (Et pilos versos in candoꝛē). Istud est tertiū signum lepze in cicatrice vlceris. s. q pili illius cicatricis sint mutati a coloꝛe pristino. mutatio nāq̄ piloꝛ attestat mutationem in qualitate carnis z cutis que ad lepzam satis agunt. ¶ Sed dicet aliqs: cum hic ponant tria signa ad cognoscenduz lepzam in vlcere: si vnū eoꝝ appeat vel duo nunqd iudicabit lepza: aut qd fiet. ¶ Rñdendum est q si vnum apparet vel duo solū nō sufficienter ꝓbant lepzam: nec homo habēs illa potest per istam legem iudicari immundus. nec tamen potest iudicari mundus cum appareant in eo aliqua signa lepze. fiat igit quod supza dicebatur: scilicet q recludat sacerdos istum hominē per. 7. dies: z ingrat in fine illoꝝ dierum an alia signa lepze ozta sint in cicatrice vt possit pfecte iudicari lepza. vel si forte cessauerit illa que ꝓus apparebāt vt iudicet nulla lepza esse. Si aūt in illis. 7. diebus non repierit aliquā mutationē factam in maius: nec in minus recludet hominē istum alijs. 7. diebus. q̄bus expletis si aliqua signa lepze in cicatrice ozta fuerint iudicabit illum hominē esse lepzosuz. Si aūt omnia cessauerint iudicabit q̄ hō est mundus. si autē nulla mutatio facta est iudicabit imundus: qz lepza illa pmanentiam habet in eo. (Cōtaminabit eum). i. iudicabit eū esse ꝺtaminatum: qñ sacerdos neminē de lepza contaminat. (Plaga enim lepze ozta est in vlcere). Dic reddit causa quare contamineꝰ homo q ista habet. z dicit ideo esse: ga plaga lepze nata est in vlcere. nā q̄nis vlcus non sit lepza: tñ lepza nata fuit in vlcere post curationē eius. (Qz si pilus coloꝛis est pristini). Dic ponitur casus in quo dubium est an lepza sit in cicatrice vlcerix. z sic supza ponebant tria signa lepze: ita excludunt hic oia tria relicta particula vnius eoꝝ. s. q cicatrix sit equalis carni relique z pili nō mutauerūt coloꝛē pristinuz. etiam cicatrix nō est albida vel subzufa: sed obscura. hoc enim q̄ est cicatricē eē sub oscuram est declinare eā ad subzufum. z ꝓpter hoc est quedam suspitio de lepza. Si enim totaliter maneret idem coloꝛ in cicatrice qui est in reliqua carne vicina nulla lepze suspitio est. Ꝟ tñ existente datur reclusio ad cognoscendum an sit vere plaga lepze. (Qz si pilus coloꝛis est pristini). Sic pilos mutari in alterum colozem cuiuslibet lepze signum est: ita pilos manere in poꝛi coloze est quoddam signum q non sit lepza in carne. tñ sicut non ꝓbat sufficiēter lepzam eē in carne pilus in alterum mutatus colozē: ita manere pilos in coloze pristino non ꝓbat sufficienter lepzam nō esse in carne. (Et cicatrix subobscura). Hoc etiaz tollit aliqualiter nō esse lepzam: ga coloꝛ lepze ad albozē vel ad subzufum est. subobscurū autez declinat a lepza: q̄q̄ subobscurū aliquo modo ptīcipat cum subzufo. (Et vicina carne non est bumilioꝛ). Istud erat tertium signū ad ꝓbandum lepzam. s. q cicatrix esset bumilioꝛ reliqua carne. cum aūt nō fuerit bumilioꝛ: sz equalis quedam ꝓsumptio est non esse lepzam. nec tamen istud solum ꝓbat sufficiēter non esse lepzam: sicut ipm existens non ꝓbat sufficiēter esse lepzam. (Recludet eum. 7. diebus). ga oia ista signa lepze deficiebāt in cicatrice: existēte sola cicatricis obscuritate aliqō dubium erat: ideo recludēdus erat talis vir per septem dies vt ex hoc iudicari possit an lepza esset vel non. (Et si qdem creuerit adiudicabit eum lepze). i. si post septem dies reperiatur q iste coloꝛ subobscurus cicatricis creuerit extendens se vlterius per cutē iudicabit esse lepza. nam si non fuisset lepza potius defecisset coloꝛ variꝰ q̄ pexistebat in cicatrice q̄q̄ excedens pozes terminos transiret ad alias partes cutis. (Si autez steterit in loco suo vlceris est cicatrix). i. si nō creuerit ille coloꝛ subobscurus extendēs se per alias ptes corpis nō est pustula lepze: sz ē cicatrix vlceris. i. coloꝛ ille cicatricis nō est a lepza existēte: sed ab vlcere. Ratio diuersitatis est quia lepza est morbꝰ consumptiuus z deuoratiuus carnis. s. q̄ transit partes carnis successiue consumēdo eas. Cum autem coloꝛ ille non transit ad vlteriozem carnē non erat ibi virtus lepze: sed fuit causatus ille coloꝛ subobscurus ex aliq̄ cālitate manēte in cicatrice vlceris que non est infectiua nec consumptiua sicut lepze virtus. (Et homo mundus erit). i. homo in quo apparuerit coloꝛ ille non transiēs locum suum. s. cicatricem iudicabit esse mūdus: quia nō est lepza. (Caro autem z cutis). Supza dixit de lepza que est in vlcere. Dic agitur de lepza que est in vulnere. z ponunt duo casus. casus certus z casus dubius. scōa ibi. (Qz si pilozū).

¶ Agitur hic de lepza que est in vulnere: accipiendo vulnus p quacūq̄ ruptura vel nocumēto in cute z carne per violentiam

agentis exteriozis: vt siquis gladio percutiat: vel ab igne in eo cōbustura causent. contingit enim vt aliqñ in loco vulneris sanati fiat aliqua cicatrix versa in albozez: z ꝙ humiliet magis ꝯ reliqua caro: z ꝙ mutent pili a coloze pristino: z tūc iudicabitur esse lepza. Idem autē si in cōbustura relicta in corpore nascātur pili alterius colozis: vel caro humilietur z vertat in albozē. erūt enim ista sufficiētia signa lepze. (Caro autem z cutis quā ignis exuserit). Solum dicit hic de lepza que nascit in combustura: ꝯꝯ idem iudicandū sit de similibus signis si appareant in cicatrice relicta ex alio vulnere. (Et sanata albam siue rufam habuerit cicatricem). i. si caro cōbustura habuerit cicatricem albam vel subrufam postꝯ sanata fuerit erit hoc signum lepze. z ꝯꝯ hic ponant tria signa ad concludendū lepzam esse in vulnere cō { Que si illa que p cōbustionē vertit coloz albū z q̄ in coloz nigrum. buture: tñ ista conuersio in albozē videbatur sufficere in hoc casu: quia per hoc multuz declinat cutis a coloze naturali: z nō est hoc ex ꝺditiōe cōbustura: qñ būida z tenera qñ cōburunt: nisi cōburant vsq; ad extremā resolutionē in nigredinē ꝺuertunt z nunq̄ in albedinem. in ouis autē rebus contrariū efficit vt in lapide z osse que qñ cōbusta sunt in album vertuntur colozem. Aliquādo tñ mollia z humida si patiant omnimodā resolutionem per ignem vertunt in colozem album. hic tamē nō fit plena resolutio: cum aliqua cōbustura causat in quacūq; parte corporis humani: ideo ex natura cōbustura debet esse coloz niger: z non albus. Si ergo cicatrix vertat in albozem in combustura: satis videt esse signum lepze: cum ista non ꝓueniant ex natura li coloze: nec ex cōbustura. (Considerabit eum sacerdos). Ut videat an appareāt ista signa mundicie vel imundicie. (Et ecce si versa est in albozē). Ista est vna ꝺditio lepze ꝙ cōuertatur coloz cicatricis in albozē qui est coloz degenerās a puro z naturali coloze: z conuenit rei infecte. (Reliqua cute humilioz est locus eius). i. ꝙ etiā si fuerit locus cicatricis magis ꝓfundus z depressus in carne ꝯ reliqua loca carnis: quia ista humilitas carnis causatur ex corrosione lepze. (Contaminabit eum). i. sacerdos istum esse cōtaminatū lepza z extra castra ponēdum. (Quia plaga lepze in cicatrice est exorta). Datur cā quare iste sit contaminatus. z dicitur ꝙ nō est ideo quia cicatricez habet cōbustura: sz quia in ipsa cicatrice orta est lepza: qō faciliter ꝺtingit cuz ex corruptione ignis in carne potuerit causari aliqua mala qualitas: ex qua plaga oriret lepza. (Q̄z si pilozum coloz non fuerit mutatus). Hic ponit casus ubi⁹. s. quādo nō apparēt signa perfecte demōstrantia plagam lepze. z dicit ꝙ si non fuerit pilozuz coloz mutatus in ipsa cicatrice: nec caro eius fuerit magis humiliata ꝯ reliqua caro non cōcluditur manifeste esse lepzam si coloz cicatricis ſubobscur⁹ fuerit: sed in dubium debet recludi homo ille vt post septem dies sacerdos iudicet an sit imundus vel non. Casus dubius. ista ꝓmansio pilozum in coloze pristino notat aliquo modo non esse lepzam: quia cum pili recipiant colorē ex complexiōe carnis in qua oriunt: quādo fuerit diuersus coloz in pilis: arguitur diuersa complexio in carne. si autem pilozū coloz idem maneat iudicabitur eadem manere cōplexio: sed lepza imutat conditionez carnis in qua est. ergo ex lepza sequitur ꝓmutatio capillozum ad album colozem. si autem non fuerint mutati dicetur non esse lepza. (Nec humilioz plaga reliqua carne). Etiaz hoc aliquo mō iducit nō esse lepzā in carne: q̄ cum lepza sit virtutis corrosiue: si in carne esset ꝺsumeret ipsaz carnē z faceret eā būiliorē reliq̄ carne. si ergo nō facit nō vt eē lepza in carne. (Et ipsa lepze species fuerit ſubobscura). i. si ipsa cicatrix cōbustura habuerit colorem ſubobscurū. etiam est aliqualiter signum ꝙ non est ibi lepza: quia coloz si magis ꝓprius lepze est ad quēdam albozē vel subrufum. ad ſubobscurū autem non est lepza vel rarissime: manet tamen aliqua ſuspitio adhuc ꝙ sit lepza. (Recludet euz septem diebus). Ut in illo tēpore fiat aliqua mutatio ad maius vel ad minus in signum lepze: vt sic iudicari possit: an lepza sit vel non. (Et die septimo cōtemplabitur). i. redibit sacerdos die septimo ad eum quē precluserat: z intuebit an fuerit facta mutatio per quā iudicari possit an sit lepza vel nō. (Si creuerit in cute lepza). i. si post illos septez dies repererit sacerdos ꝙ coloz qui erat in cicatrice combustura transiuit ad vlteriores ptes corporis indicabit esse imundum illum virum. cuius ratio est: q̄ si fuisset ille coloz cicatricis ex qualitate combustura non maneret aliqua qualitas pestifera z cōsumptiua sm quā reliqua caro inficeret: tñ quādo coloz ille qui erat in cicatrice transiuit ad alias partes carnis vicine videtur esse factum ex quadā infectiōe illius carnis cicatricis. ergo erat ibi plaga lepze que carnem vicinam consumpsit. (Contaminabit eū). i. iudicabit eū esse contaminatum. (Si autem in loco suo candoz steterit). Hic ponitur signum ad mundandū hominem. s. si non pertransiuit ille coloz cicatricis ad alias partes carnis vicine: ꝫ stetit in loco suo. tūc enim iudicatur esse mundus. huius ratio est: quia si fuisset ibi lepza cum ipsa sit virtutis consumptiue z infective que vicina est: infecisset ꝓnes terminos cicatricis transiēs. si autem non transiuit non est lepza: quia per septem dies aliquid de vicina carne corrupisset immutās colorem si lepza fuisset. (Si autem in loco suo candoz steterit). Dicitur autē stare candoz in loco suo quando non pertransit terminos cicatricis. (Non satis clarus). s. ꝙ ille candoz non sit multum clarus: quia tunc vocatur albor degenerans a pura albedine. sed candoz non satis clarus dicit eē coloz subrufus. ꝙ si fuisset iste coloz subrufus mutatus in albozē: etiam si non fuissent alia signa lepze erat ibi suspitio de lepza: z non deberet homo iudicari imundus sicut hic propter colorem ſubobscurū. (Plaga cōbustionis est). s. quando apparuerit iste candoz sub quadam ſubobscuritate iudicatur esse plaga cōbustura. i. ꝙ nihil aliud est nisi plaga combustura. z ille coloz subrufus qui ibi est causat⁹ fuit ex cōditione combustura: q̄ cōbustio aliqualiter imutauit qualitatem carnis z cutis: ꝯꝯ nō causauit aliquam qualitatem infectiuam sicut est lepza. (Et idcirco mundabitur). i. iudicabit esse mundus iste vir a sacerdote vt ab oibus recipiatur tanq̄ mūdus. (Quia cicatrix est cōbustura). Datur causa quare iste homo denunciet mundus. z est quia iste coloz ſubobscurus est ipsius cōbustura: z non est a lepza exorta in cicatrice. (Uir siue mulier). Hic ꝓnter agitur de alia specie lepze que est in capite vel in barba. z dividit in duas partes: quia ꝓmo ponitur casus certus. scō casus dubius. sc̄a ibi. (Si autem). Iste est alius modus lepze quādo nascitur lepza in barba vel in capillis: z ingruntur signa sicut in alijs modis lepze supapositis. s. ꝙ mutetur coloz capillozuz a coloze naturali pristino: z ꝙ caro in qua fuerit ista macula fit humilioz tota alia carne. z cum ista duo sint cōtaminatus est lepza qui ista habet. causa huius satis apparet ex superioribus: quia coloz pilozum variatur ex complexione partis carnis in qua est. cum ergo fuerit facta mutatio in coloze capillozum aliquo modo arguitur lepza. si autem non sit facta mutatio: econtrario aliquo modo inducitur non esse lepzam. sz ponit humilitas vel depressio carnis signum lepze. cū ergo fuerit facta corrosio z depressio in carne: arguetur esse lepzaz ibi. (Uir siue mulier in cuius capite vel barba). Ex hoc inducit ꝙ aliquando causatur lepza in barba: z aliquādo in capillis capitis vel barbe. nec tñ intelligēdum est ꝙ in solis capillis capitis vel barbe sit ista lepza. sed in cute z in carne: z deinde in ipsis pilis orientibus ex carne. qō apparet: quia in littera dicit. si locus lepze fuerit humilioz carne reliqua. Sed non potest esse humilioz reliqua carne nisi sit lepza ibi que per virtutem suam corrosiuam consumpta humiditate fecerit locum illum humiliorem carne reliqua. (Lepza germinauerit). Dicitur lepza germinare. i. crescere: quia ad modum germinis siue rami extendit se per cutem in qua est sicut supra dicebat. si lepza efflorerit discurrens in cute z operuerit totam carnem a capite vsq; ad pedes Signat enim germinare multiplicari vel extendi. de multiplicatione habetur Exo. 1. ca. cum dicitur. filij israel creuerunt: z quasi germinantes multiplicati sunt. z ponitur ibi germinantes ad signandam magnam multitudinem: hic ponitur ad signandam extensionē. lepza enim germinat quando in vna parte corporis incipiēs discurrit ad alias. (Uidebit eum sacerdos). i. considerabit sacerdos aspectum lepze in corpore vel barba illius hominis: vt sciat an ibi sint omnes cōditiones demonstrantes lepzam. (Et siquidem humilioz locus fuerit carne reliqua). Istud est vnum signum de illis que monstrant lepzam sm ꝙ supra declaratum est. z est de signis maxime ꝺuenientibus lepze: quia lepza est egritudo corrosiua ex qua causatur humilitas in carne. (Et capillus flauus). Istō est vnū signum de demonstrantibus lepzam. flauum enim significat subrubeum qō est medium inter nigrum z rubeum. z hoc pertinet ad lepzam. Si autem esset capillus niger: non designaret specialiter lepzam sicut infra patet. (Solitoq; subtilioz). i. si ille capillus sit magis delicatus vel gracilis ꝯ antea esse cōsueuerat hoc etiam signum lepze est. nam capilli aliquando sunt grossi: ex eo ꝙ materia eorum est grossa z non subtiliatur per ignem nimis digerentem. Si autem ignis siue calor capitis multum digerit: manebit illud quod est pure terreum: z erit subtile. cum autē nō est magnus calor digerens erunt capilli magis grossi. In lepprosis autem sic est: quoniam lepza est nature calide: ideo in parte illa in qua est deficcat materiaz pilozum. qō apparet ex eo ꝙ locus lepze est humilioz carne reliqua: quia lepza consumit carnem illam

Signum ad mūdādū boiez.

Qō.7 A De.5.spē lepze q̄ē in capite.

Qō.8 A De.6. lepza q̄ē i capite vl barba.

Hermiare gd sit.

Qz capillus subtilioz solito ē signū lepze.

B Lepza ē nature calide.

nem illam: ideo materia capillorum ibi erit valde pauca ⁊ multum terrestris: ⁊ ob hoc capilli necessario erunt subtiliores q̄z in alijs partibus corporis: vel subtiliores q̄z esse consueuerāt. (Lō taminabit eos). Ad virum ⁊ mulierē referē: quia dictū fuit supra. vir siue mulier in cui⁹ capite vel barba germinauerit lepra. ⁊ dicit q̄ contamiabit eos. i. cōtaminatos esse decernet. (Quia lepra capitis ac barbe est). Ista est causa quare iudicātur contaminati. s. q⁊ in barba vel in capite lepra nata est. (Si autem viderit locum macule). Hic ponit casus dubius in quo non videtur manifeste an lepra sit. ⁊ hoc q⁊ non apparēt in eo loco signa apparere debēt ad iudicādum lepram. s. quia caro illius loci in quo est aspectus lepre est equalis reliquę carni ⁊ capillus est niger. que duo sunt signa q̄ non est ibi lepra: ⁊ tñ nec adhuc iudicari debet mundus ille qui habet aspectū lepre: sed debet claudi per septē dies. (Si autē viderit locū macule equalē vicine carni). s. q̄ non est facta aliqua mutatio per corrosionē ad hoc q̄ locus ille sit depressior carne vicina. nec tñ ex hoc iudicari d⁹ mūdus homo: q⁊ q̄z nondū lepra consumpsit partem illaz carnis deficcando ⁊ faciēdo humiliorem carne reliqua: tñ adhuc poterit facere. ⁊ forte nondum factum fuit: quia a modico tēpore ante lepra incepit: vel quia parue efficacie est ⁊ non potest faciliter consumere carnez in qua est. (Et capillum nigrum). i. si viderit sacerdos esse capillum nigrum. hoc autem aliquale signuz est q̄ non est ibi lepra: quia ipsa est immutativa coloris capilloz. dicitur tñ q̄ ex hoc non est immediate mundus: q⁊ illa lepra est parue efficacie: ⁊ non potuit cito cōuertere ad se conditionē carnis in qua est. ⁊ quia color capillorū consequit conditionē carnis: non poterit cito mutari color pilorum. sed expectanduz est per aliquot dies donec videat an sit ibi lepra vel non. (Includet eos). s. virum ⁊ seminam. de q̄bus supra dixit q̄ in eorum capite vel barba lepra germinaret. (Septē dieb⁹). Poterat agnosci mutatio in capillis ⁊ carne in septem diebus an exprimerent verā lepraz vel non. (Et die septimo intuebit). Ut respiciat an fuerit facta mutatio ꝓpter quā iudicent mūdi vel imundi sm leges que infra habent. (Si non creuerit macula ⁊ capillus sui coloris est). Hic ponitur de illis que accidere poterāt. s. reclusionem septem dierum. ⁊ dicitur q̄ si macula illius non creuerit vltra locū suū: ⁊ tamen capillus est sui coloris. i. nō fuit mutatus a pristino colore existens niger vt ante. (Et locus plage carni reliqe equalis). i. etiam si non fuit facta aliqua mutatio in ipsa carne in qua est lepra quantū ad esse depressiorem vel elenatiorem. hec enim signa vident inducere aliqualiter q̄ non est lepra in barba vel capite: q⁊ alꝫ apparuisset aliquod istorum signorū. s. q̄ non fuisset factus capillus flauus ⁊ subtilior solito: vel non fuisset locus lepre equalis reliqe carni. Sed adhuc non concludit sufficienter quia non est illa lepra: quia q̄z q̄z per istos septē dies nō esset facta aliqua mutatio: poterat tamen fieri postea. ideo iubetur q̄ adhuc teneatur per aliquot alios dies. (Radet homo absq; loco macule). Volebat deus vt recluderet iste homo per alios septem dies. ⁊ vt magis apparere posset an esset maculatus lepra vel non iubebatur vt raderet caput eius vel barba. s. in circuitu illius macule: ⁊ non raderet locus macule. hoc autem fiebat vt videret si lepra discurrebat per alias partes corporis. nam existente multitudine capillorū: non poterat videri an succreuisset lepra ꝓpter capillos contegentes. cum autem esset totus loc⁹ in circuitu rasus: satis apparebat an plaga lepre ad alia loca se diffunderet. (Et recludet septem alijs diebus). Quia in istis secūdis septem diebus poterat sufficienter cognosci an esset vere lepra vel aliquid alterum. (Si dies septima). Hic ponitur quid fieri deberet quādo ille qui habebat huiusmodi maculā considerabatur a sacerdate post scōos septē dies. ⁊ dz q̄ si non esset facta mutatio in plaga quantum ad extensionez. s. q̄ non transisset priores terminos. nec etiam fuisset facta mutatio in depressione: aut contractione carnis vel cutis: debebat iudicari homo ille mundus ⁊ non erat vltra recludēdus ad cōsiderandā mūdiciā vel imundiciā. cā huius est: q⁊ si lepra vera fuisset in. 14. diebus in quibus facta est reclusio: potuisset demōstrari aliquod signuz eius: tamē non fuit aliquid apparēs. satis ergo rōnabiliter mundus debet iudicari. (Si die septima visa fuerit stetisse plaga i loco suo). Logtur de secūda die septima que est. 14. a ꝑma die reclusiōis. si in illa die visa fuerit plaga stetisse in loco suo. i. q̄ nō transiuit locum in quo ante erat. (Nec būilior carne reliqua). i. si non fuit facta aliqua profunditas in carne per consumptionem lepre. (Mundabit eum). i. iudicabit illum virum esse mundum: quia sacerdos ipse mundare non poterat. (Lotisq; vestibus suis mundus erit). Idest si sic cōpertum fuerit in secūdis septē diebus reclusionis lauabit vestimēta sua homo ille: accipiēdo lotionem pro illa que fit in aquis viuētibus ⁊ non pro aspersione aque lustrationis: sicut supra declaratum fuit. fiebat autem ista lotio vestium ad maiorez honestatē: vt si forte aliqua macula inheserat vestibus per istaz ablutionē tolleretur. (Si autem post emundationē). Hic autem ponitur alius casus. s. si aliquis postq̄ recluderet. 14. diebus ⁊ non appareret imundus: ⁊ deinde cum iudicatus fuisset mundus appareret succreuisse i carne eius maculam lepre: debet iudicari ille homo imundus. cui⁹ causa est: quia si non esset illa macula ex lepra non permansisset tot diebus. Sed post tot dies adhuc visa est in cute. ergo condēnandus est iste homo de lepra. (Si autem post emundationē). s. post illam que facta est die. 14. in vltima reclusione. (Rursus creuerit macula in cute). i. si apparuerit iterū illa plaga lepre extendere se per maiorem locum q̄z ante erat. (Nō queret amplius vtrum capillus in flauum colorem sit mutatus). i. si reperiat solum creuisse macula extensa per vlteriores partes corporis non debet ingrere alia signa lepre. ⁊ ideo q̄uis mutatio capillorū in flauum colorem sit vnus de signis demonstrantibus lepram: tñ non oportet q̄ inquiratur an sit in illo homine. huius causa est: quia sola extensio macule per vicinam carnem sufficit ad monstrādum esse lepram. nam post tot dies non sufficit aliqua virtus: aut qualitas infectiua per quā posset tātū se extēdere macula ista nisi esset vera lepra. (Quia aperte imundus est). Ista est causa quare non debeat ingri an capilli conuersi sint in flauum colorem: quoniam si vnum sufficit signum ad ꝓbandum lepraz: non oportet inquiri alterum qō erat de flauedine capillorum. (Porro si steterit macula). Hoc refertur ad scōam reclusionez in die septimo in quo si sacerdos reperiret esse hominē capillorum nigrorū ⁊ maculā non creuisse debet iudicare eum eē mūduz. cā huius est: q⁊ si ibi fuisset imundicia lepre in tot dieb⁹ succreuisset locus macule vel capilli effecti fuissent flaui. sz neutruz apparet: ergo debet ꝓnunciari homo mundus. (Porro si steterit macula). i. si non pertransierit macula lepre locū in quo ante erat. (Et capilli nigri fuerint). s. non mutati in flauedinē: qō est signum lepre: vel in albozem quod ad idem pertinet. (Nouerit hominem esse sanatum). i. ex hoc sacerdos debet intelligere q̄ ille homo sanus est nihil imundicie habēs. (Et cōfidenter eum ꝓnunciet mundum). i. non dubitet sacerdos pronunciare talem hominem esse mundum.

¶ Queret autez aliquis ad qō tēpus referat hoc. ¶ Aliquis enim dicet q̄ referē ad aliqua tpa post scōam reclusionem ⁊ emundationē si non apparet aliquod signum lepre vlterius in homine illo. ⁊ hoc patere potest ex superioribus: quia immediate dictum est q̄ si post emundationē iterum videret signum lepre in cute crescēte macula: dz talis homo iudicari imundus. hic autē dicitur immediate. q̄ si steterit macula. s. q̄ non transierit terminos priores confidenter debet sacerdos iudicare illum hominē esse imundū. ergo ad idem tempus refertur. Item patet hoc: quoniam non potest aliqs ꝓnunciari mundus confidenter nisi forte certum sit q̄ illa macula lepre non redibit. sed aliquando contingit post scōam emundationem. 14. dierum esse imundiciam in aliquo supercrescēte ipsa macula lepre: ⁊ distensa ad alia loca. ergo non potest iudicari tunc confidenter mundus. ¶ Aliquis autem dicet q̄ necessariū est referri ad septimū diem scōe reclusionis ⁊ emundationis. nam sacerdos nunq̄ iudicabat de ipso leproso postq̄ eū semel emundaret: nisi iterum appareret in eo aliqō signum lepre. ergo oportet q̄ ad vltimam emundationē que fiebat in secūda reclusione referat: ⁊ hoc tenēdum est. ⁊ quando arguit q̄ in superioribus agitur de imundicia que apparet post secūdam emundationem. ergo debet agi de pronunciatione quam facit sacerdos post emūdationem secūdam. ¶ Respondēdum q̄ non valet cō sequentia. nam post scōam emundationem sacerdos pōt aliquē iudicare pollutum si apparent in eo signa lepre: ⁊ tamē non potest eum iudicare mundū post scōam emundationem: q⁊ nō est aliquid de quo eum iudicet esse mūduz: nisi iterum inciderit in imundiciam. ¶ Ad scōm respondēdum est quādo dicitur q̄ sacerdos dz pnūciare confidēter istum esse mundū: quia non pōt fieri nisi aliquanto tempore post scōam emūdationem. Ad hoc est respondēdum q̄ si accipiatur pronunciari confidenter proprie: non potest pronunciari confidenter de aliquo viro q̄ non sit leprosus existēte in illo macula etiā nō crescente: q⁊ ēt in. 14. die qui est vltimus secūde reclusionis non potest sacerdos iudicare hominem mundum confidenter accipiendo ꝓprie confidenter: quia post hoc aliquādo contingit apparere lepraz in carne. ergo si accipiatur etiam aliquātum tempus post ipsam secū-

Quid fieri deberet qñ lepre maculaz bñs. 7. dieb⁹ exactis a sacerdote ꝟsiderabatur.

Qō an capilli i flauū colorē ꝟuerti sint: ingri tñ debebat.

Qō. 9. A Ad qō tpus referat hoc qō i lra dr. Rōnes i oppositum. 1. rō.

2. rō.

B Contra dictam rōnem ad qm.

Ad. 1. rōnē

Ad. 2. rōnē

dam recluſionē ⁊ emundationem non poterit confidēter ꝓnunciare illum hominē eſſe mundū: quia adhuc poſt hoc poterit illa macula ſuccreſcere ⁊ fieri maior in cute. ¶ Dōm igitur ꝙ accipitur hic ꝓnunciare confidēter large. i. ꝓnunciare rationabiliter de certitudine quantū ſufficiebat homo ꝓſumere. nam cū aliquis quattuordecim dieb⁹ fuerit recluſus per duas recluſiones: ⁊ poſt hoc fuiſſet emundatus ſatis ꝓſumebat rōnabiliter ꝙ iſte homo nō erat leprōſus: ideo poterat ſacerdos ꝓnunciare confidenter eſſe illum virū mundum: ꝯ poſtea contrariū appareret. (Vir ſiue mulier in cuius cute). Hic tollit legiſlator q̄dam dubium: qm̄ dictum fuerat ꝙ qñ in aliquo apparebat candor erat ſignum lepre: ⁊ ille vir recludēdus erat. hic autem aliqs putaret ꝙ qñcunq; apparerēt alique macule candoris ꝙ erāt homo leprōſus. ⁊ rñdet ꝙ nō eſt ſemper hoc verum. nam interdū ſunt iſte macule ⁊ homo eſt mūdus. vt ſi ille color albidus fuerit ſubobſcurus: nō multum declinās ad albozem: non iudicabitur ille homo eſſe habēs maculam lepre. (Vir ſiue mulier in cuius cute candor apparuerit). i. macula coloris candidi. ⁊ eſt hoc intelligendū qñ ſolum apparet candor ⁊ non mutatio pilorū in alterum colorē: nec ſubtilitas pilorum plus ſolito: aut loc⁹ aſpectus lepre nō eſt depreſſior reliqua carne: nec ibi eſt aliqua caro viua apparēs. nam qōcunq; horum apparuerit cū ipſo candore cutis aut faciet ſufficienter ꝓſumi ⁊ iudicari hominē eē imundū: aut ſaltem induceret quādam ꝓſumptionē ad hoc vt recludat talis homo ſm regulas ſuprapoſitas. Sed dicitur hoc qñ habet ſolum candorē. nam ſi tunc fuerit ille candor ſubobſcurus non iudicabitur vir eſſe imundus: nec recludet tāq; ſuſpectus de lepra: ſed ſimpliciter iudicabit mūdus. (Intuebit eos ſacerdos). Refertur ad virum ⁊ mulierem de quibus dicebat ſi appareret candor in cute eorum. ſacerdos autem intuebat eos. ſ. vt videret an haberet aliqō alterum ſignū lepre preter candorē per qō ꝓ̄im mundi iudicari poſſint. (Si deprehēderit ſubobſcurū albozem lucere in cute). i. ſi ſacerdos inquirēs inueniat ꝙ iſti habēt ſolas maculas cādoris: ⁊ iſte non ſint totaliter candide: ſ; ſubobſcure i. declinantes ad nigredinē. (Sciat non eſſe lepram: ſed maculā coloris candidi). i. quando macula illa ſubobſcura eſt: dum tñ non habeat concomitātia alia ſigna imundicie: iudicabit nō eſſe lepra: quia ſi lepra eſſet ſaltem macula eſſet coloris candidi vel ſubrufi. (Et dominē mundum). i. cum iſta viderit iudicabit hominem eſſe mundum a lepra. (Vir de cuius capite). Hic agitur de quadam ſpecie lepre que eſt in capillis. ſ. in parte anteriori capitis vel in poſteriori: qō iudicatur ꝓ caſum capillorū. exiſtimarent aliqui ꝙ qñcunq; alicui capilli cāderent de parte anteriori ſm ꝙ homo vocat̄ caluus: vel de parte poſteriori in quo vocatur homo recalvaſter eſſet leprōſus. Hic autem rñdetur quādo ex hoc dicatur lepra vel quādo nō. (Vir de cuius capite). Nō magis hoc referēdum eſt ad viros ꝯ ad feminas. nam ſi in feminis reperiatur eadem calvities vel recalvatio que eſt in viris: idem dicetur quod hic iudicatur de viris. ſed rarius iſta in feminis contingunt. (Caluus ac mundus eſt). i. ex eo ꝙ ſoluz pili cadunt non eſt aliquis leprōſus: ſed caluus ⁊ mundus. Naz fluor capillorum quedam infirmitas eſt per ſe que alopicia dicitur. ⁊ multum differt a lepra: maxime autem quādo in parte anteriori cadunt pili ſm ꝙ homo dicit caluus. nam iſtud multum eſt naturaliter. (Et ſi a fröte ceciderint pili recalvaſter ⁊ mūdus eſt). Poſſunt enim cadere pili a parte anteriori: ⁊ vocatur homo cōmuniter caluus. cum autem iſti pili cadunt a parte dextra: aut ſiniſtra capitis. ſ. a parte aurium vel a parte poſteriori: vocat̄ cōmuniter ille homo recalvaſter. ꝯ aliquādo dicitur recalvaſter ille cui a parte anteriori pili cadunt. ⁊ dicit hic lra ꝙ iſti ſūt mūdi ſiue calui: ſiue recalvaſtri: dum tñ nihil aliud appareat in ipſa recalvatione vel calvitio niſi capillorū fluor. Cū autem alia ſigna apparent aliter iudicādum eſt vt imediate apparet. (Si autem in calvitio ſiue recalvatione). Hic ponitur quādo apparent aliqua ſigna in fluxu capillorum per que poteſt de aliquo cognoſci ꝙ habeat lepram. ⁊ hoc eſt cum ſuboritur color albus vel rufus in loco fluxus capillorum. ⁊ ponit hic calvitiū ⁊ recalvatio: qm̄ calvitiū dicitur caſus capillorū a parte anteriori. ſ. a fronte. Aliquādo autem accipit calvitiū ꝓ quacunq; depilatione capillorum in toto capite ſiue ab anteriori: ſiue a poſteriori parte. de hoc ꝓ Deutero. 14. c. cum dicit. non vos incidetis: nec facietis calvitium ſup mortuo. eſt autez facere calvitiū ſuper mortuo capillos capitis depilare: ⁊ non magis a parte anteriori ꝯ ab alijs. Recalvatio dicit hic fluxus capillorū a parte dextra vel ſiniſtra vel poſteriori capitis vt diſtinguit̄ contra calvitiū qō eſt in parte anteriori. (Albus vel rufus color fuerit exortus). Iſti duo colores aut alibet per ſe ſunt ſigna lepre: ⁊ ꝯ in alijs non ſufficeret aliquem habere colorē candidū vel rufum ad condēnandum eum de lepra: hic tamē ſufficit: qz non ſolū eſt iſta macula diuerſi coloris: ſed etiam eſt fluor capillorum. capilli autem fluunt ex aliqua ſpeciali qualitate que eſt in cute ⁊ carne faciente illos fluere. cum autez poſt fluxum capillorū apparet macula albi vel rufi coloris in calvitio ſufficiēter ꝓbatur eſſe ibi lepra: quia ipſa fuit que fecit fluere capillos. cauſa aūt erit quia capilli ſunt ex materia quadā digeſta ⁊ exeunte p̄ poros carnis ⁊ formata in ipſis porīs. cum autem lepra eſt in cute: qz illa eſt virtutis conſumptiue: interdū conſumit id in quo tenent radices capillorum vel tollendo id per qō contaminat ipſorum extenſio ⁊ magnitudo. ⁊ ſic nēcium erat capillos ꝑſiſtentes fluere: ⁊ alios iterum non oriri. dicit autem hic ſi ortus fuerit color albus vel rufus. non accipit ꝓprie albus: quia albedo non deſignat lepraz cum ſit color q̄dam mūdus. ſed accipitur albus color ꝓ colore qui eſt color degenerans a pura albedine: ⁊ hec pertinent ad lepraz. (Et hoc ſacerdos viderit). ſ. ꝙ capilli deflurerūt: ⁊ poſtea in loco calvitij vel recalvationis orta fuit macula rufa vel candida. (Condemnabit eum). i. iudicabit eum eſſe leprōſum ⁊ ſeparari debere ab alijs. (Proculdubio lepra eſt que exorta ē in calvitio). Hic reddit cauſam quare debeat iſte condemnari de lepra. ⁊ dicitur ꝙ cauſa eſt: quia non ſolum capilli fluxerunt de capite: ſed ēt orta fuit plaga lepre in ipſo capite. ⁊ nō eſt ſenſus ꝙ in calvitio orta fuerit plaga lepre quaſi poſt fluxum capillorum nata fuerit plaga lepre: quoniā anteq̄ capilli fluerent erat lepra in cute: ⁊ ipſa fecerat fluere capillos. ſed dicitur ꝙ orta eſt plaga lepre in calvitio: quia poſtq̄ fluentibus capillis calvitiuz vel recalvatio facta eſt: apparuerunt varij colores ptinentes ad lepram: qui antea tegentibus capillis non videbantur.

¶ Quicunq; ergo maculatus fuerit lepra: ⁊ ſe paratus eſt ad arbitrium ſacerdotis: habebit veſtimenta diſſuta: caput nudum: os veſte cōtectum: contaminatum ac ſordidum ſe clamabit. Omni tempore quo leprōſus eſt ⁊ immūdus: ſolus habitabit extra caſtra. Veſtis lanea ſiue linea que lepram habuerit in ſtamine atq; ſubtegmine: aut certe pellis: vel quicquid ex pelle confectū eſt: ſi alba vel rufa macula fuerit infecta lepra reputabitur: oſtendetur q; ſacerdoti. Qui conſideratam recludet ſeptem diebus: ⁊ die ſeptimo rurſus aſpiciēs ſi deprehēderit creuiſſe: lepra perſeuerās eſt: pollutum iudicabit veſtimentum: ⁊ omne in quo fuerit inuenta: ⁊ idcirco comburetur flāmis. Dō ſi eam viderit non creuiſſe ꝓcipiet ⁊ lauabunt id in quo lepra eſt: recludetq; illud ſeptem diebus alijs. Et cum viderit faciez quidem priſtinam non reuerſam: nec tamen creuiſſe lepram immundum iudicabit ⁊ igne cōburet: eo ꝙ infuſa ſit in ſuperficie veſtimenti vel per totum lepra. Si autē obſcurior fuerit locus lepre poſtq̄ veſtis eſt lota abrumpet eum ⁊ a ſolido diuidet. Dō ſi vltra apparuerit in his locis que prius immaculata erāt lepra volatilis ⁊ vaga debet igne comburi. Si ceſſauerit: lauabit aqua ea que pura ſunt ſecūdo: ⁊ munda erunt. Iſta eſt lex lepre veſtimenti lanei ⁊ linei ſtaminis atq; ſubtegminis omniſq; ſupellectilis pellicee: quomodo mundari debeat vel contaminari.

Quicūq; ergo. Hic ponitur ſeparatio leprōſoz ab oibus alijs. Eſt enim lepra morbus peſſimus reddens hominē inutilem, etiam eſt multum infectiuus: qz ſi leprōſus

Deter. qō nis.

Dubij ablatio.

Iſte qz ō lepra condēnari debeat.

Lepra veſtium.

De lepra q̄ ē in capillis

Alopicia quid ſit.

Caluitium dupliciter accipitur.

De lepra quid.

prosus contaminauerit cum alijs hominibus magna cōicatione inducet plagam lepre super eos. ideo deus diligens mūdiciā iudeorum iussit vt magna cura cauerent ne inciderent in plagam lepre vt habet Deuterono. 24. ca. cum dicitur. obserua diligenter ne incurras plagam lepre: sed facies quecūq; docuerint te sacerdotes leuitici generis iuxta id quod precepi eis implere. et non solum mādabat deus ꝙ abstineret homo ne incideret plagam lepre: sed ēt ꝙ obseruaret se ab illis peccatis vt a murmuratione et similibus. de quo in eadem littera dicit. memento te que fecerit dn̄s deus vester marie in via cū egrederemini de egypto. q. d. ꝙ dedit ei morbuz lepre: qꝛ murmurauit ꝯtra moysen vt habet Nume. 12. c. ideo isti leprosi ad cauendum periculum aliorum separabant a ceteris extra castra. et non soluz hoc: sed quia poterat aliquis homo ire extra castra et obuiare leprosis non cognoscens eos: et per hoc cōmunicare illis iubebat vt alia signa haberent in vestibus ꝑ que cognosci possint: etiam cū viderentur a longe vt patet hic in lr̄a. (Quicūq; ergo maculat⁹ fuerit lepra). Datur regula de hominibus illis qui iudicati sunt tanq̄ vere imundi in lepra: et quid facere debeāt toto illo tēpore quo leprosi sunt. (Et separatus ad arbitriū sacerdotis). i. ꝙ illi qui leprosi erant separabant a ceteris hominib⁹ per iudicium sacerdotis. ipse eniz solus in hac causa iudicare poterat vt in pn̄cipio dictum est. erat autem separatio ista nō in aliqua domo intra castra vel ciuitatē: sicut illi qui erant dubij de lepra: et recludebant. 7. diebus in aliqua domo vt trāsactis illis sacerdoz ꝯsideraret an esset lepra vel non. vel de reclusione que eodem modo fiebat in secūdis septem diebus. sed dicit separari debere. i. poni extra castra vt patet. j. i lr̄a. (Habebit vestimēta sua dissuta). ¶ Istud erat vnū signū leprosoꝝ: qm̄ ceteri homines habebant vestimenta consuta: leprosi autem habebant illa dissuta. in quo innuitur figura vestium illius tēporis. nam cū deus ponat hic vestes leprosorū distinctas eē a vestibus alioꝝ hominū: et vestes leprosorū dicit debere esse dissutas. i. apertas. oportebat ergo aliorum hominū vestes esse ꝯsutas. i. totaliter clausas non habentes aliquam aperturā in parte anteriori a sursuz vsq; ad deorsum: sicut pleriq; hominū vtuntur. nec etiam habebant aliquam aperturā in lateribus: sed soluz in capitio per qd̄ caput immittebatur. sic etiam patet de veste sacerdotali hyacinthina que solū erat aperta in capitio vt habetur Exodi. 28. Dicuntur autem hic esse vestes dissute ad cognitionem et distinctionem ab alijs: quia alij homines vtebantur alijs vestibus. vt ergo isti essent distincti in habitu a ceteris debuerunt vestes eorum esse dissute. fuit enim hoc necessarium. nam q̄uis essent leprosi extra castra: tamen extra illa exeuntes illi homines inuenirent interdum leprosos quos non possent cognoscere et comitarent illis qd̄ incōueniēs erat. ideo debuit dari extra castra: etiam aliqd̄ signum per quod distinguerent leprosi a ceteris. et hoc fuit in diuersa figuratione habitus. s. ꝙ vestes eorum eēnt dissute: et vestes aliorum clause. ¶ Nicolaus autem dicit ꝙ vestes iste erant dissute circa collum: ita ꝙ ibi esset magna apertura: ne pro strictione foraminis capitij lederent ipsi leprosi ex cōtactu plage. Sed hoc nihil differt: quoniā deuz nō curabat qualiter leprosi haberēt vestes conueniētes morbo suo ne lederent in vestiendo: sed curabat de vestibus eorum quantū ad distinctionem ab alijs hominibus vt cognoscerent et non inficerēt ceteros.[a] ¶ Aliter autem hebrei dicūt: et videt hoc sentire magister in historia scholastica ꝙ illa vestis erit dissuta et aperta circa cor in signū magni doloris. sicut si ei pater: aut frater: aut aliquis ei ꝓpinquus mortuus esset qui talez vestem haberet. Erat enim consuetudo apud antiquos ꝙ in signum magni doloris vestes scinderēt vt patet in multis lociz sacre scripture. et habet Matthei. 26. c. ꝙ sūmus sacerdos scidit vestimenta sua quādo dixit ꝙ christus blasphemauerat. et aliqui quando audiebant aliqua illatiua magni doloris et angustie scindebāt vestimēta sua. et ob hoc de⁹ ꝑ Johelē. c. 2. volens hebreis iponere magnū planctum dixit ꝙ scinderent corda sua: et nō vestimenta sua. Aliquādo tamen iubebat deus demonstrare tristitiaz in depositiōe ornatus: quia sic habetur Exo. 33. ca. cum vellet eos punire ꝑ peccato vituli fabricati cum dicit. iam nunc depone ornatum tuuz vt sciam qd faciam tibi. et sequit ibidez ꝙ deposuerūt filij israel ornatum suum ex monte oreb: et nemo indutus est ex more cultu suo. Sic autem erat de istis leprosis: quia illi habebāt tristitiam magnam: tanq̄ mortui essent. ideo vestes habebāt dissutas. sed conueniētius dicitur qd̄ supra ponebat. s. ꝙ iste vestes essent dissute ad distinguēdū leprosos a ceteris. (Caput nudū). Ista erat quedā conditio magna in qua cognoscebant leprosi a ceteris. s. ꝙ haberent caput suum nudū. et erat hoc vt cognoscerētur ab oībus alijs. sic enim distinguebant a ceteris in hoc ꝙ haberēt vestes dissutas: ita etiā in capite nudo. et ista cognitio erat dupliciter per caput nudum. ¶ Primo qꝛ si lepra esset in capite existente illo nudato apparerēt macule candide vel rufe in caluitio vel recaluatione: et per hoc videntes cognoscerent illum esse leprosum et vitarent. si autem fuerit caput velatum non cognoscerent an leprosus sit. Secūdo cognoscebatur lepra per capitis nudationē: quia sicut leprosus erat dissimilis ceteris hominib⁹ in figuratione vestiū suarū cū dissute essent: ita et in capitis nudatione dissimilis erat: qm̄ ceteri habebant capita velata: ipsi autem habebāt illa nuda. ¶ Pro quo sciendū ꝙ apud hebreos consuetudo fuit quasi a pn̄cipio gentis illius et vsq; hodie aliq̄liter obseruatur ꝙ oēs capita velata habeant. inhoneste enim aliqui hebrei sibi incedere videt cum caput nuduz est. Potissime autem erat hoc cum ad loca sacra ibant instātes orationi. nā tunc oēs capita velabant: nemo autē sine caputio aut orabat: aut loca sacra introibat. Qd̄ etiam moderni iudeorum obseruāt. nemo enim eorum in festis sabbatoꝝ: aut alijs solēnitatibus synagogam sine caputio intrant. Prouenit autem cōsuetudo ista ex illo qd̄ fecit moyses qn̄ stetit coram dn̄o apud rubuz ardentem qui non cōburebatur. de quo habet Exo. 3. c. cum dicit. abscondit moyses faciem suā: non enim audebat aspicere contra deum. sed abscondere faciem suaz esse non poterat nisi tegeret caput et vultuz. ¶ Hoc etiam in sacerdotib⁹ veteris testamēti obseruabat. s. vt quandocunq; facerent aliqua mysteria in scūario haberent caput velatū: ꝓpter qd̄ eis data sunt capitis coopertoria. s. sacerdotib⁹ minorib⁹ data fuit cidaris q̄ est q̄daz ꝑua mitra vt cucufa. Maiorib⁹ autem sacerdotibus date sunt due mitre. s. mitra que vocat cidaris et erat byssina. et alia que vocatur thiara: et erat tota hyacinthina. iubebat autem vt qn̄cunq; sacerdotes ministrarēt coram dn̄o haberēt istas vestes vt habetur Exo. 28. c. etiam quādo consecrabant habebāt easdē vt habet Exo. 29. c. et supra. 8. c. necesse igitur erat vt qn̄cunq; sacerdotes veteris testamēti ministrabāt sm̄ gradus suos haberent capita operta: cum semꝑ iuberent habere illa caputia siue mitras que erant partes ornamētoruz suorum. ¶ In nouo autem testamēto in quo est lex libertatis non oramus capite operto. ideo preceptum est noui testamenti vt qn̄cunq; viri orauerint: etiam si alias ꝯsuescant habere capite cooperta: tunc tn̄ debent illa habere nuda et magna verecūdia est si illa habeāt velata. mulieres autez ꝓpter verecundiā sexus debent habere capita velata. sic precepit Apl's. 1. ad Corin. c. 11. cum dicit. oīs aūt vir orās aut ꝓphetans capite velato deturpat caput suum: omnis autem mulier orans: aut prophetans non velato capite deturpat caput suum. vir quidem non dz velare caput suum: qm̄ imago et gloria dn̄i est: debet enim mulier habere velamē super caput ꝓpter angelos. ¶ Diuersitatis autem ratio inter cōtrarias obseruatiōes in hac parte noui et veteris testamēti: est qꝛ vetus testamentū fuit datum in timore vt late probatū fuit Exo. 19. ca. Nouum testamentū pertinet ad libertatē: qm̄ per christū accepimus vt habet ad Gala. 4. c. sicut enim dicit Augu. breuis dr̄ia legis et euangelij amor et timor. ad timorē autē pertinet velatio capitis et hūiliatio: qd̄ ad subiectionē quandā est. ad libertatē vero ꝑtinet capitis nuditas. s. nullo exn̄te super caput. Cuz vero apud iudeos cōsuetudo ista esset ꝙ velata capita haberēt: potissime cum in orōne essent illi q semper haberēt capita nuda manifeste viderent distincti a reliq̄s. sic ergo erat in leprosis ꝙ manerēt semꝑ capita nuda: apparebat manifeste eos distinctos esse ab alijs: ꝑ qd̄ ceteri aspiciētes faciliter iudicarent illos esse leprosos. (Os veste ꝯtectum). Aliud signum erat in leprosis ꝙ haberēt os coopertum veste. huius rō est ꝓpter aeris respirationē: qm̄ qui leprosi sunt: non solum in sup̄ficie cutis et carnis infecti sunt illo morbo: immo etiam ab interiori prouenit ꝙ infecti sint. totum nāq; eorū corpus corruptū est: ideo aer respiratus ab eiz inficit: qꝛ tangit p̄cordia eoꝝ que infecta sunt. sicut apparet in habentibus morbū pestiferum: qm̄ anhelitu suo ceteros inficiāt qui ꝓpinqui sunt: ideo illi qui infectis adherēt cito inficiunt et moriūtur. vt ergo iste morb⁹ lepre q per contactū est causabilis in quolibet altero nō inficiat alios operiebāt isti leprosi os suum ne inficerent aerem ꝓpinquum: et ꝯn̄ter inficerent alios hoies qui aliquando sibi astabant. ¶ Et intelligēdū est hoc qd̄ dicitur de cōtingendo ore qn̄ leprosi erant corā alijs hominib⁹. nam cum solitarij essent non oportebat os cōtegere. Ista eniz oris coopertura ad duo ꝓficiebat. Primo ad distinctionē leprosorū ab alijs. nā cum aliq̄s sanus videret alterū ore contecto intelligebat euz eē

Marginal notes:

B †
Sepatio leprosoꝝ ab alijs hoibus.

Q̄ō. 10.
A
De figura vestiū antiq̄tus āpud iudeos tā sanis q̄z i leprosis.

Nic. opi. An vestez leprosoꝝ eēnt apte circa colluz sic ait nicola⁹ vel circa cor: vt dicit magr̄ hist.
[a] Hebreorū opi.

B
Quibus ꝯdōnib⁹ a ceteris leprosi cog̃scebantur.

Int' hebreos hr̄ ꝓ inhonesto ꝙ cuz icedūt seu loca sacra itrāt capite nudato: et vn̄ h̄ eis ꝑueniat.

Sacerdotes i ve. tes. mistrabant capitib⁹ velatis.

C
Sacerdotes no. test. mistrāt capite nudo et xp̄icole oēs sic orāt. et q̄ ē cā diuersitatis a ve. test.

Rō̄ie rō in cooperiendiz capitib⁹

†
Q̄r iter iudeos leprosi hēbāt os coopertū.

D
Q̄r leprosi hēbant os coopertū. 1. rō.

Scda. leprosum. ꝛ sic differebat leprosus a ceteris per istā tecturam sicut per capitis nudationē: ꝛ per vestes dissutas. Scdo proficiebat ista opertura oris vt tolleret infectio aliorum. naȝ si os nudum esset inspiraret ꝛ respiraret aer directe ad alios: ꝛ sic posset inficere ceteros sibi ꝑpinquos qui leprosus esset. (Cōtaminatū ac sordidū se clamabit omni tēpore quo leprosus est). Cōtaminatus ꝛ sordidus ideȝ sunt in pñti: q̄ȝq̄ȝ fm significationem vocabulorū differunt. nam cōtaminatus dicit qui per alterius contactū imundus fact⁹ est. sordidus dr̄ esse qui in se sordes hȝ: siue eas ab alio habuerit: siue sibi inate sint. dicit autem ꝙ leprosus clamabit se imunduȝ omni tēpore quo fuerit leprosus. non quidem voce clamādo se leprosuȝ esse: sed illud signis apparentibus ostendēdo. nam non erat necessariū ꝙ clamaret leprosus se esse leprosuȝ: sed nec ꝯueniens: quoniā oportebat eum hr̄e os nudum qd̄ supra vetituȝ est: ēt ꝙ ipse inter sanos hoc clamaret: quia tñ est cōtra lr̄am inferiorē in qua dicit ꝙ semper erit extra castra: sed solū conueniebat vt ipse demōstraret imundiciaȝ suam p ista signa. ideo si aliqs eum videret a casu extra castra iudicare posset ex his signis sufficienter ꝙ ille leprosus erat. ꝛ hoc videbat ipse clamare. (Omni tēpore quo leprosus est ꝛ imundus: solus habitabit extra castra). Aliqñ plaga lepre erat perpetua: ꝛ tunc leprosus manebat vsq ad mortē extra castra sepatuȝ a ceteris. ꝛ hoc erat nisi forte eēt vir magne excellētie sicut rex: q si incideret in lepram: nō ibat extra castra: sed manebat in ea: erat tñ in aliqua domo separata. sic habet. 4. Re. ca. 15. de rege ozia qui ibi azarias vocat. incidit enim in leprā percussus a deo in fronte: qꝛ voluit thurificare coraȝ deo sicut sacerdotes. vbi dicitur. pcussit autem dñs regem: ꝛ fuit leprosus vsq ad diē mortis sue: ꝛ ꝛ habitauit in domo libera seorsum: Joathas vero filius regis gubernauit palatium ꝛ iudicauit populū terre. Si autem lepra esset lepra tēporalis: manebat extra castra ille q leprosus erat toto tēpore quo leprosus esset. cuȝ vero cessauisset morbus denunciabat sacerdoti: ꝛ ille exibat extra castra ad locuȝ in quo erat leprosus ꝛ faciebat purificatiōes que habent sequēti. c. ¶ Dicūt aliqui ꝙ hic ponit leprosuȝ debere habitare extra castra: qꝛ erant tria castra. s. castrum deitatis qd̄ erat ipm tabernaculū cum atrio suo. scd̄a castra erant ipsoꝝ leuitarū qui in circuitu tabernaculi ac totius scūarij excubabāt dispositi per turmas familiarū suaruȝ vt habet Nu. 2. ca. tertia castra erant ipsorū filioruȝ israel: ꝛ erāt distincta in. 12. partes fm quattuor signa ꝛ vexilla ꝑncipalr̄: ꝛ erāt extra castra in circuitu castroꝝ leuitarū. de hoc etiā Nume. 2. c. qui aūt imundus erat ab omnib⁹ his castris eijciebat: qd̄ quidem verū est: sed taliȝ modus loquēdi non reperit in sacra scriptura. s. ꝙ distinguant tria castra: sȝ solum vocat castra ipsam totaȝ congregationē israelitarū cum leuitis ꝛ sanctuario. qd̄ patet qm̄ quandocūq iubetur aliqs ire extra castra semp intelligit de eo qui exit oīno castra. qd̄ magis apparet. nam qualitercūq aliquis imundus eēt: iubebat ꝙ non accederet ad scūarium nec tangeret res sacras: tñ non dicit de quolibet imundo ꝙ deberet ire extra castra: sed solum de illis q habebāt magnas imundicias. s. de leprosis ꝛ pollutis super mortuo ꝛ fluētib⁹ semine vt habet. s. 5. ca. nō ergo accipiunt castra nisi ꝑ tota congregatione israelitarū tam leuitarū q̄ȝ aliorū cuȝ ipso sanctuario. Isti autē qui distinguūt tria castra non habent ad hoc sufficiens fundamentū. putant enim sibiipsis necessariuȝ esse assignare plures modos castroruȝ: qꝛ dr̄ hic ꝙ leprosus debebat habitare extra castra. sed falsum est: nō enim inducit aliqua necessitas ponēdi plures diuisiones castrorū. Quedā nāq res sunt que singulariter existētes semp in plurali nominant vt femoralia ꝛ similia. sic autem de castris est: quoniā q̄ȝq̄ȝ nō eēnt pluresȝ castroꝝ partitiones: tñ vnicum castrum vocaretur castra pluraliter. sic habet. 2. Reg. c. 1. vbi dicitur de homine q venit de castriȝ israel veste cōscissa: tñ manifestum est ꝙ ibi accipiunt castra pro sola cōgregatione bellatoꝝ. nam nō existe ibi sanctuario nec leuitis: ꝛ pluraliter castra dicunt. (Solus habitabit extra castra). Pro hoc ꝙ dicit solus non excludit leprosus a cōsortio aliorum leprosorū: sed a consortio hominū sanoꝝ. nam leprosi nō nocēt sibiipsis cū iā infecti sint: sȝ eiȝ q nōdū sunt īfecti. nō igit opȝ ꝙ leprosi a leprosis separēt: sȝ a solis mūdis. (Uestis lanea siue linea). Supra posituȝ fuit de lepra q̄ erat in hoīe; hic agitur de lepra que est in veste. nam aliqñ lepra appet in veste ꝛ nō in homine. iō tunc debet purificari vestiȝ: aut fieri in ea fm cerimonias que infra hñtur. in hoīe autē nihil horū. ¶ Cā huius est: qꝛ solū oȝ purificari lepra in eo in quo appet: sȝ tūc in sola veste appet. ergo ibi solū purgatio faciēda est. ¶ Sciēdum tñ ꝙ qñcunq lepra in veste apparet: nō hȝ origineȝ ab ipsa veste. Idē si appareat in parietib⁹ domus sicut apparet sequēti. c. sed originat ex ipso hoīe. vnde si lepra est in veste: aut ille homo q vtitur illa veste leprosus est: ꝑ cuius adherentiam ipsa quoq vestis maculat: aut alius qui eaȝ nuper induit leprosus erat. de domibus aūt si interdū sint leprose idem dd̄m est. huius autem causa est: qꝛ lepra habet pro causa naturali ipsam iproportionē vel destructionē perfecte armonie in corpe humano vel animali. In veste autē aut domo lepra originē habere non potest: qa non est ibi destructio armonie cuȝ non sit ibi aliqua ꝑportio humorum nec ipsi humores. ideo qñ aliqñ reperitur in pariete vel in vestibus. dd̄m est ꝙ fuit causata illa lepra nō in ipsis rebus: sȝ in homine originē habuit: posterius vero per contactū aliquem adhesit vestibus vel parietib⁹. lepra nāq contagiosus morbus est sicut ꝛ multi alij. dicunt autem cōtagiosi morbi q per contactum in aliquo causant. sic autē apparet in muliere mēstruata: que si speculū respiciat a ꝑpinquo ꝛ cum aliquanta mora inficiet totum speculū causando in illo guttam sanguinis: qd̄ est qa ab oculis exeunt spūs qdam cum qbus quedā humiditates sanguinee delicate euaporant ab oculis ꝛ ꝑducunt per subtilitatē spūum per aerem vsq ad ipsam speculi superficiē si ꝑpinquum sit. ꝛ cum multe humiditates sic euaporate peruenerūt ad speculum frigiditate ipsius speculi condensant: ꝛ apparet sāguineus color in maculis. de illis tñ non pōt dici ꝙ originem trahant a speculo: quia in speculo nihil sanguineū est. sic autem in morbo lepre est: quia ipsa est virtutis corrosiue: cōsumptiue: ꝛ resolutiue: ideo ꝑpter magnaȝ resolutionē in carne que corrodit: eleuātur: ꝛ dimittunt alique particule infecte materie ꝛ leprose que inherēt vesti ꝛ ipsam inficiūt. sic autē de domo fit per similem adhesionē hominū leprosoꝝ ad parietes domus. hec autem lepre conditio est vt q̄ȝq̄ȝ originari non possit nisi in corpore animalis ꝑpter destructionē armonie: tamen postq̄ȝ per adhesionem fuerit in veste vel in pariete poterit ibidem ꝑmanere. qd̄ satis apparet ex sequētibus. ¶ Rabbi abraaȝ abenazra dicit ꝙ lepra infligitur supnaturaliter a deo ꝑpter peccata hoīum: ꝛ ipse paulisper incipit punire: qꝛ iō imittit plagam lepre in domuȝ vt destruatur: scd̄o in vestes hoīs vt comburant: tertio in ipm hominem vt ab aliorū cohabitatione expellat. Sȝ istud magis morale est q̄ȝ lr̄ale. ꝑsertim cum dicat ꝙ deus punit dando istā lepraȝ ꝑpter peccata. deus tñ cum punire incipit semp a minorib⁹ penis incohoat. sed maior pena est destrui domū q̄ȝ cremari vesteȝ. ergo prius deberet dicere ꝙ deus infligit penam de cremanda veste. ¶ Ad hoc rn̄dendum est ꝙ lepra aliqñ venit ꝑꝑ peccata ita ꝙ deus illam spāliter infligat. aliquādo autem nō est ab ipso deo spāliter tanq̄ȝ per miraculum fiat: sed magis est fm naturā ex quadā corruptione corpis sicut causat in alijs morbis. ꝙ aūt aliqñ infligat lepra ꝑꝑ peccatuȝ apparet de maria sorore aaron que ꝑcussa est lepra a deo quia murmurauit contra moysen vt habet Nume. 12. ca. Interdū autem ex alijs causis accidit: sicut in ceteris morbis apparet. (Uestis lanea aut linea). Dr̄ hoc qꝛ siue in laneis: siue in lineis vestibus: siue etiam in pellibus lepre apparere pōt cum lepra in his non nascat: sed inhereat in eo q vestitur his. sed cū oēs iste vesteȝ aliqñ sint i hoīe: ergo in oīb⁹ lepra esse pōt. (Que lepram habuerit in stamine: aut subtegmine). Lepra dicit esse in vestibus aliqñ in solo stamine. aliqñ in solo subtegmine: aliqñ vero in vtroq. siue igitur sit in oībus: siue in altero eoruȝ solo nihil differt: quoniā semper fieri debēt oēs purgationes que. ī. dicunt. dicitur autem stamen a stando. subtegmen aūt a subintrādo vel subtus stādo. dicitur aūt stamē in qbusdam filis qui directe ponunt anteq̄ȝ quicq̄ȝ texat: ꝛ illa sunt extēsa: ꝛ ab hoc stamē dicit quia rectum ꝛ extensuȝ stet. subtegmē autem est qd̄ vulgariter trama dicit. ꝛ vocatur subtegmen a subtegēdo: quia ipm est qd̄ tegit stamen. naȝ nisi poneretur subtegmē stamen nudū maneret nihilq texeret. subtegmen aūt. s. et. ī. tegit ꝑ subintrationē. (Aut certe pellis: vł qcqd ex pelle ꝯfectū est). i. nō solū ista regula de lepra est in veste lanea ꝛ linea: sed ēt in pellib⁹ qñ sunt pelles que pilos hñt. idē aūt in oīb⁹ que ex pelle fiūt: que q̄ȝq̄ȝ tūc pelles nō sunt qꝛ pilos non hñt: ex pellib⁹ tñ facta sūt. illis igit lepra quoq iherere poterit ꝛ obseruabant cerimōie que. ī. hñtur. (Si alba vel rufa macula fuerit infecta). Iste macule erāt signū lepre tā i pellib⁹ q̄ȝ in vestib⁹ laneis vel lineis. ꝛ solū pōit hͣ vnū signū. s. hr̄e maculā rufā vel albā: in carne āt hūana ponebant tria signa. s. ꝙ esset macula alba vel rufa i cute sȝ signū ꝙ color capilloꝝ mutaret a ꝑstino colore. Tertiū signū ē ꝙ loc⁹ macule eēt hūilior carne reliq̄. i pelle āt ꝛ i vestib⁹ solū attēdit vnū signū. s. ꝙ sint ibi macule rufe vel albe. Cā hui⁹ ē: qꝛ qñ lepra ē i hoīe: ꝛ ex eo ꝙ ē illa mā tenera pñt faciliter

Marginalia: † — Qō. 11 A An castra erāt triplicia vt dn̄t iudei. — † — Cōfutatio. — † — † De ordīe ꝛ origine ī lepra q̄ȝtū ad vestes. — Notā. lr̄ale — Cā lepre — B — An lepra possit eē i pariete vł i vestib⁹: ꝛ qūo ſp hȝ originē ab hoīe. — C Ra. abra. opio. De ordīe lepre q̄ȝtū ad vestes. Impro. — Determī. aucto. — † — † Stamen quid. — † — D — † Tria signa lepre in carne hūana.

In vestibus solum erat vnū signum.

cit̄r appere oīa ista signa.s. q̄ pili mutent̄ a pstino colore: ⁊ q̄ p corrosionē lepre fiat locus lepre humilior carne reliqua. In vestibus autē ⁊ pellibus non potest esse locus humilior: q2 vestes ⁊ pelles sunt materie sicce non habentes aliquē naturalē humorē p cuius cōsumptionē fiat humilior locus in quo lepra est sicut fit in carne. iō q̄ūq̄ in veste mãserit lepra multis tpibus nō humiliabit̄ aliquis locus sicut in carne. de pilo2 aūt mutatione in alte2 colorē: satis manifestū est. nā cū ista vestis nihil aliud sit q̄ fila ⁊ pili facta mutatione in ipsa substãtia vestis necessariū est vt ipsi quoq3 pili in alterū mutent̄ colorē. dr̄ aūt hic de macula alba q̄ est signū lepre. nō quidē q̄ accipiat̄ macula ppe alba: q2 color albus nō est color lepre: sed est color viuus ⁊ naturalis. dr̄ aūt esse color albus. i. qdā albor q est degenerãs a pura albedine ⁊ nāli. (Lepra reputabit̄). i. hēbitur tanq̄ lepra si apparuerit macula rufa vel alba in veste. Nō tñ est intelligēdū q̄ reputabit̄ lepra. i. iudicabit̄ eē lepra: q2 lr̄a iferior repugnat cū dr̄ q̄ recludet eū sacerdos. 7. diebus: ⁊ postea cōsideret si tñ dēret iudicari lepra nō recluderet̄ p aliquot dies. sed imediate simplr̄ iudicaret̄ illa vestis. dr̄ ergo q̄ reputabit̄ esse lepra: q2 si forte mãserit talis macula q̄lis ibi est: habebit̄ taq̄ vera lepra ⁊ cōburet̄. (Ostendeturq3 sacerdoti). s. ista vestis vel pellis ad hoc q̄ ipse diffiniat an sit lepra vel nō: ⁊ qd sup hoc agēdū sit. (Qui cōsideratã recludet septē diebus). i. sacerdos cōsiderabit eã videns q̄les macule sint ille q̄ apparēt in veste vel pelle. ⁊ tūc recludet p septē dies. fiebat aūt ista reclusio vt cognosceret̄ an illa esset vera lepra. nō qdem q̄ expectaretur an alia signa apparerēt. q2 ex isto solo q̄ erat tūc iudicaret̄ eē vera lepra si cresceret in veste vel pelle. solū ergo fiebat reclusio ad vidēdum si cresceret vel si deficeret macula illa. (Rursus aspiciēs). i. aspiciet ite2 post septē dies vt videat an macule deficerēt vel q̄ūo se habeãt. (Si dephēderit creuisse: lepra pseuerãs est). i. si sacerdos inuenerit q̄ ptrãsiuit terminos priores lepra in veste vel in pelle iudicabit esse verã leprã ⁊ pseuerãtem. q̄ aūt sit vera lepra satis ex hoc infertur q̄ si aliqua alia macula fuisset non infectiua non haberet aliq̄ virtutem p quam cresceret: sed ista creuit. ergo lepra est: q2 virtutē h3 infectiuam f̄m quã se diffundat. ⁊ non solum dr̄ q̄ lepra est: sed etiã q̄ pseuerans est. nam si ista esset lepra non perseuerans non potuisset crescere sed vel defecisset: vel mansisset in termino priori. nam cū crescere dicatur esse quedam actio pcedens ex aliqua naturali virtute: necessariū est vt iudicemus ibi esse virtutē illã vbi reperierimus crescere: sed macula illa lepre creuit in veste vel in pelle. ergo necessariū est vt dicamus ibi esse aliq̄ virtutē f̄m quã fiat istud augmētū. ⁊ tūc sicut p illã virtutē factū fuit augmētū vsq3 ad illam magnitudinem: ita poterit manere ⁊ crescere vsq3 ad maiorem quantitatē. ⁊ sic semp cōtinuabitur. Si aūt reperiretur q̄ ista esset lepra: ⁊ tñ non est pseuerans non faceret id qđ imediate subditur. s. q̄ cōbureretur igne: sed recludebatur per alios septem dies vt ite2 sacerdos cōtēplaret̄ vultū lepre. hic aūt immediate cōburi iubet qm̄ perseuerans est. (Pollutu3 iudicabit vestimētum). i. si repertū fuerit q̄ creuit lepra iudicabit̄ tale vestimentū pollutū lepra: iō cōburetur sic infra dr̄. Causa est: q2 sicut hō leprosus abijcitur de castris ne inficiat alios lepra sua: ita ⁊ vestimētū infectiuū est eo2 que tetigerit: iō sicut lepra cōtagiosus morbus est cū in hoīe est: ita ⁊ cū i vestibus est. pari igit̄ rōne vestes abijcientur ab vsibus humanis qñ leprose sunt: sicut homines leprosi excluduntur a castris. (Et oē in quo fuerit inuenta). i. non solū iudicabitur pollutū vestimentum in quo reperiatur macula lepre: sed etiam oīa alia in quibus reperitur ex eadē causa. est aūt hoc dictum propter pelles: qm̄ in pellibus quoq3 reperitur lepra: ⁊ in rebus que ex pellibus facte sunt. Similiter autem ⁊ in lignis reperiri potest: q2 non est difficilius reperiri in lignis q̄ in lapidibus ⁊ parietibus. sequenti tñ. c. dr̄ q̄ aliqñ apparet lepra in parietibus domus. qualecūq3 ergo illud sit in quo huiusmodi lepra reperiatur iudicandu3 est pollutū. (Et idcirco cōburetur flãmis). i. res illa que immunda est debet cōburi igne. causa huius est: q2 iste res in quibus lepra reperitur preter ipsum hoīem sunt res pertinentes ad humana ministeria: postq̄ tñ polluta sunt lepra non possunt applicari ad aliqđ humanum ministerium licite: quia immundum redderēt id cui applicarentur. sed si ista que sic polluta sunt manerent ⁊ nō applicarentur ad vsus humanos essent prorsus inutilia: ⁊ frustra occuparent locum. ergo debebant cōburi: presertim cu3 nociua essent: q2 applicata alijs rebus inficerent illas. (Q2 si eam viderit non creuisse.) Hic ponitur casus dubius. s. quando perfecte non constat an lepra sit in veste vel in pelle. ⁊ dicit q̄ si non creuerit ista macula per septem dies non scitur manifeste an sit lepra vel non. ideo non debet lauari illa vestis vel pellis ⁊ defricari: maxime in parte illa in qua est lepra. ⁊ tunc recludetur per alios septem dies: ⁊ tunc cōsiderabit iterum: ⁊ si viderit maculã stetisse in loco in quo prius steterat: etiam si non creuerit iudicabit esse veram lepram ⁊ comburetur vestimentum. (Q2 si eam viderit non creuisse). i. si reperierit sacerdos q̄ nihil pertransiuit lepra in illis septem diebus de terminis prioribus: adhuc non propter hoc iudicabit esse vestimentum mundum: q2 q̄uis non creuerit lepra in illis diebus poterat crescere vlterius maxime si illa lepra non habebat magnam virtutem germinatiuã f̄m quã se in amplius diffunderet. (Precipiet ⁊ lauabunt id in quo est lepra). i. sacerdos mandabit q̄ lauetur illud vestimentum vel pellis in qua est lepra: ⁊ ad iperiū suū lauabitur.

Notãdū lr̄ale.

Q̄uo p cremētū dr̄ aliq̄ lepra pseuerare i ptem.

Lepra aliqñ apparet i lignis ⁊ parietib⁹.

Q̄o. 12 A

An vestis suspecta ð lepra debebat lauari i aq̄s viuētib⁹ vel aspgi aq̄s lustrationis. Ad mūdãdu3 lustratōi3 aq̄ aspguntur.

Non. n. accipitur hic lauare pro ipsa aspersione aquarum lustrationis: sed pro lotione que fit in aq̄s viuentibu3. qđ p3 q2 dr̄ ⁊ lauabunt id: ⁊ p̄cipiet sacerdos. Si aūt acciperetur lotio pro aspersione illa2 aqua2 lustrationis non oportebat q̄ sacerdos iuberet lauari vestē: sed ipse lauaret eam per se aspgendo illas aquas. Itē dato q̄ adhuc sacerdos iuberet aspgi istas aqua3 lustrationis super vestē illam: tñ nō est ꝯueniens q̄ aspgerentur super eam: q2 aque lustrationi3 asperguntur ad mūdandū aliqd ⁊ id super quo asperguntur mūdū efficitur vt h3 Num. 19. c. hic tñ nō efficitur vestis mūda p istã lotionē: q2 post hãc includitur septē diebus vt videat̄ an mūda vel imūda sit. ergo apparet q̄ nō fiat hec lotio in aq̄s lustrationis: sed in aq3 viuētib⁹.

Itē appet idē ex cã pp quã fit ista lotio. nã non fit pp aliq̄ mūdiciē honestatis vt applicet̄ ad res sacras vel ad vsus hūanos mūdos: sed vt appareat vera mūdicia vel imundicia nālis. s. an sit lepra in veste vel nō. sed ad hanc mūdiciam vel immundiciã naturalē demōstrandã conferunt aque viuētes que vere abluunt. aque autem lustrationis nihil conferunt: sed potius inficiunt: q2 cineribus cōmixte sunt vt apparet Nu. 19. c. ergo nō fiebat ista lotio in aquis lustrationis: sed in aq̄s viuētibus. causa aūt huius mūdicie est ⁊ lotionis: q2 vt sciret̄ manifeste an esset ista vestis vel pellis mūda oportebat vt excluderentur oīa que impediebant. Erat autem impeditiuum ad hoc si esset aliq̄ immundicia adherens pellibus vel vestibus inducta ab extra que tolleretur per lotione3 in aqua. nam aqua oēs imundicias adherentes tollit: cum g̃ fuerit talis pellis vel vestis lota ⁊ post septem dies adhuc manserit immundicia in pelle illa vel veste: satis sufficienter concludi potest q̄ illa immūdicia est ab intra ⁊ est pseuerans: q2 oēs adherentes immūdicie p lotionē i aqua ablate sunt: sed ista mansit. ergo videtur esse radicata: ⁊ sic erit vere lepra. (Recludetq3 illud septē diebus alijs.) Hoc fiebat vt perfecte constare posset an esset lepra vel non: nam si adhuc maneret in septem diebus sequentibus: satis apparebat eam esse lepram pmanentē. si aūt non fuisset pmanens aliq̄liter declinasset ad alterū colorē. ⁊ sic in fine isto2 septem dierū confidenter iudicabitur an lepra sit vel non. (Et cū viderit faciem qdē pristinã non reuersa3.) Si in septimo die scđe reclusioni3 videbat sacerdos non fuisse reuersam pristinã faciē pellis vel vestis iudicabit eam leprã. pristina aūt facies dr̄ nō illa quã habuit vestis anteq̄ recluderetur: sed ea quã habebat anteq̄ incideret in leprã. causa aūt quare non reuersa facie pristina iudicabitur esse lepra est: q2 si forte non fuisset ista lepra nō potuisset tot diebu3 pmanere talis macula: sed fuisset mutata in alterū colorem. s. in subobscu2 declinãdo aliq̄liter ad colorē naturalē sicut ĩfra dr̄ de illa veste que habebat maculã que non erat vera lepra: ⁊ tñ non fuit reuersa. ergo videtur q̄ ibi est aliqua virtus f̄m quã pmanet illa macula tot diebus. ⁊ ista est virtus lepre. (Nec tñ creuisse maculam). i. q̄uis macula que erat in pelle vel in veste in oībus istis. 14. diebus dua2 reclusionū nihil creuerit: tñ si mãsit macula nō redeunte pristina facie iudicabit̄ eē lepra. Cuius cã ē: q2 si illa nō fuisset lepra nō habuisset vires ad manēdū tot diebus: sed mãsit ergo lepra est.

B

Q2 si post lotionē nō apparet facies lep̄ iudicatur vestis mūda.

Et si forte dicat̄ q̄ nō vr̄ lepra: q2 lepra h3 virtutē corrosiuã ⁊ extēdit se p id in quo ē. cum g̃ ista semp steterit priores terminos nō excedēs non vr̄ lepra.

Obiectio.

Rñdēdū ē q̄ lepra sit ⁊ nō valet argm̄. q2 nō oēs lepre hñt easdē vires: sed q̄dã habēt ad germinãdū ⁊ pmanēdū: alie aūt solum ad permanendum. ⁊ sic est de ista lepra que apparuit in vestimento: qm̄ q̄ūq̄ non extenditur: tamen permanet. ⁊ maxime hoc apparet rationabiliter dctum in vestimento. na3 vt supra declaratū est lepra non h3 originem a vestimento: sed ab hoīe.

Rñsio.

In vestimento aūt est p quandam adhesionē ⁊ contactū. iō non poterit habere tãtas vires in eo cui solū inest p adhesionē

sicut in eo in quo hꝫ originẽ. vnde qñ lepra fuerit in hoĩe satis rationabiliter dĩ ꝙ crescere debeat. cum aũt fuerit in veste vel in pelle non opꝫ ꝙ crescat. (Immundũ iudicabit). s. determinabit esse illud vestimentũ pollutũ lepra. (Et igne cõburet.) Etiã si vestimentũ preciosuꝫ esset oportebat ꝙ cõbureretur. ¶ Cui⁹ causa duplex est. prima qꝛ illud totaliter iaꝫ inutile est cũ nõ liceat illud applicari ad aliq̃ humanã administrationẽ. pollueret .n. eos q̃bus applicaretur. cũ ergo inutile prorsus sit melius erat ꝙ cõbureretur q̃ ꝙ inutiliter occuparet locum. Secunda causa est qꝛ preter hoc ꝙ istud vestimentũ erat inutile adhuc erat pestiferũ ꝛ infectiuum: qꝛ si aliq̃s tangeret illud immũdus efficeretur. vt ergo tolleretur hoc incõueniens: conueniens erat illud cõburi. (Eo ꝙ infusa sit in sup̃ficie vestimenti vel ꝑ totũ lepra) .i. ꝙ ideo cõbureretur istud vestimentũ: qꝛ lepra est infusa i sup̃ficie vestimenti. i. est inherens ipsi soli sup̃ficiei: ꝛ tñ ꝑmanens est. vel dĩ esse lepra infusa ꝑ totum: qꝛ non solum est in sup̃ficie eius: sed etiã in profunditate ipsius. s. qñ ꝑtransierit ad alteram partẽ vestimenti: vtpote si fuerit aliqua macula lepre in veste. ꝛ illa fuerit in duabus faciebus vestis. s. in superiori ꝛ i iferiori: ꝑ qđ innuit̃ ꝙ ẽt est in tota ꝓfunditate vestimẽti. ꝛ q̃litercunq̃ sit: qꝛ lepra illa permanens est immundũ est vestimentum.

Qđ vestimẽta immũda cõburi op⁹ erat. 1. causa. 2. causa.

¶ Circa istã lr̃am dicit Nicolaus ꝙ ipsa est corrupta vitio scriptoꝝ vel ꝑ aliam viam. in quo si magis inspiciantur verba sua est intentio ꝙ btũs Hiero. non bene transtulit hunc passum de hebreo in latinũ. nã scriptores non potuissent facere tãtã lr̃e varietatẽ quanta est hic inter tex. hebraicũ ꝛ nr̃m si esset sicut Nicolaus ait. dicit. n. haberi hic in hebreo. (In caluitio vel fenestra.) Ubi lr̃a nostra hꝫ. (In sup̃ficie vestimenti vel ꝑ totuꝫ.) Et dicit textũ istũ esse corruptũ: qꝛ supra dicebatur de macula que est in veste. ꝛ lr̃a hebrea dicit immediate. (Eo ꝙ causata sit in caluitio ꝛ in fenestra). i. istud vestimentũ iudicabitur immũdũ: qꝛ causata sit. i. deteriorata vel corrosa in caluitio. i. in vetustate. vel in fenestra. i. in nouitate. s. ꝙ aliqua lepra sit noua in veste ꝛ aliq̃ sit vetus. ¶ Sed ista applicatio nõ videtur esse cõueniẽs: nã non dĩ conuenienter ꝙ vestis sit causata ꝑ lepraꝫ. i. depressa vel humiliatus locus eius sicut fiebat in carne: qꝛ in carne ẽ aliqđ humidũ ꝛ tenerũ ꝑ cuius consumptioneꝫ humiliatur magis locus lepre q̃ reliqua caro. sed non põt esse hoc in veste vbi nõ est aliqđ tenerũ ꝛ humidũ qđ consumatur: ꝛ sic aliquis locus vestis fiat humilior reliq̃s. Itẽ qñ dĩ. in caluitio ꝛ fenestra non est cõueniens applicatio ꝙ dicatur caluitiũ esse vetustas ꝛ fenestra nouitas. Ista nãq̃ multũ separatissima sunt. nec aliq̃ cõformitas est ꝑꝑ quã talis trãsumptio fiat. s. vt caluitiũ dicatur vetustas: ꝛ fenestra dicat̃ nouitas. Itẽ dato ꝙ intelligẽdũ esset nõ conuenienter inferretur hoc. s: ꝙ si facies pristina nõ rediit: nec tñ creuit lepra ꝙ ex hoc sit vestis habens leprã in antiquitate: vel nouitate. ¶ Itẽ nõ est cõueniẽter dictũ ꝙ Hieronymus male trãstulerit. naꝫ ista lr̃a intelligitur de macula alicuius partis vestis ꝛ nõ de tota veste sicut obijcit ipse Nicolaus. ꝛ tunc stat cõuenienter ista lr̃a. s. ꝙ macula lepre ꝛ lepra sit aliqñ in superficie vestis. s. solum in vna parte vel facie vel ꝑ totũ: nõ ꝑ totã vestẽ sed ꝑ totũ. i. ꝑ totã ꝓfunditatem. s. ꝙ illa macula obtinuerit vtrãq̃ faciẽ siue sup̃ficiẽ vestis. ex quo arguitur ipsam quoque in ꝓfunditate hr̃e leprã que est hr̃e ꝑ totũ. ¶ Itẽ ista lr̃a quam ponit Hieronymus est valde cõueniẽs lr̃e hebraice q̃tũ ad sensum. exponit nãq̃ ista lr̃a illã. hꝫ aũt in lr̃a hebraica. Si fuerit causata macula in caluitio vel recaluatione. qđ dicũt hebrei intelligi sic. i. si fuerit macula vestis in caluitio. i. in parte anteriori que denotat̃ ꝑ caluitiũ: qꝛ caluitiũ fit in parte priori frõtis. vel in recaluatione. i. in parte posteriori. s. in sup̃ficie inferiori ꝛ aduersa. ꝛ tũc ꝑ hoc dĩ esse leprã in caluitio. trãstulit Hieronymus esse leprã infusam in sup̃ficie vestimẽti: qꝛ vocauit superficiem vestimẽti ipsam superiorẽ que dĩ facies vestimẽti: ꝛ nõ inferiorẽ que dĩ aduersa. hec aũt cõuenit caluitio q̃ est in anteriori parte ꝑ hoc qđ dĩ in hebreo in recaluatione: transtulit Heronymus vel ꝑ totũ. i. ꝑ totũ vestimẽtũ. s. in sup̃ficie anteriori q̃ sup̃ior dĩ. ꝛ ẜm metaphorã vocat̃ caluitiũ: ꝛ in sup̃ficie posteriori siue aduersa q̃ ẜm metaphorã vocat̃ recaluatio: qꝛ recaluatio ẽ ad ꝑtes posteriores. ꝛ ꝑ hoc ꝙ lepra est in istis duabus sup̃ficiebus arguit̃ esse ꝑ totũ. i. ꝑ totã grossiciẽ vestis penetrãdo ab vna sup̃ficie in alterã. est ergo lr̃a ista Hieronymi conueniẽter posita. (Si aũt obscurior fuerit locus.) Hic ponit cãm q̃ñ vestis iudicat̃ mũda. s. si illa vestis reclusa ꝑ illos. 14. dies mutauerit aliq̃liter colorẽ macule declinãdo ad obscurũ. tũc. n. scindebat̃ parꝫ illa in q̃ erat macula: ꝛ tota alia vestis erat mũda. Cã huius est qꝛ qñ illa macula declinat ad colorẽ obscurũ: videtur diminui

Qõ.13
A
An ista lr̃a sit vitio scriptoꝝ corrupta vt dicit Nicolaus.

B
Improba.

Hiero. fuit diuinus interpres.

C
Caluitium quid sit.

Casus q̃ñ vestis munda iudicat̃.

de apparẽtia ꝛ veritate lepre. nã color obscurus non ꝑtinet ad leprã: sed candor vel subrufus color. Si aũt ante extitisset cãdidũ vel subrufum ꝛ postea declinauerit ad obscuritatẽ: nõ videt̃ esse lepra ꝑmanẽs sed aliqua macula causata ex quodaꝫ alio cõtactu. si aũt ꝑmaneret color pristinus iudicaretur lepra ꝑseuerans. (Postq̃ vestis lota est.) Loquitur de scđa reclusione in qua lauabatur vestis ꝛ recludebatur. ꝛ tunc si post lotionẽ appareret obscurior locus fiebat qđ infra seq̃tur. (Abrũpet euꝫ ꝛ a solido diuidet). i. locus ille in quo fuerat lepra dꝫ rũpi resecãdo pãnũ illũ: ꝛ diuiditur a solido. i. scinditur a tota veste. Solidũ aũt integrũ notat sicut dicunt ꝓcuratores in solidũ: qꝛ quilꝫ eoꝝ integer ꝓcurator est. dĩ aũt esse locus diuisus a solido qñ pars vestis a tota veste diuiditur. (Qđ si vltra apparuerit i hiꝫ locis que prius imaculata erant.) Hic ponitur alius casus. s. qñ post diuisionem particule vestis a reliqua veste apparet adhuc macula in alijs locis. ꝛ tunc vestis iudicatur cõburenda. cã aũt quare rũpatur vestis qñ nõ est lepra sed obscurus color macule est: qꝛ illa macula deformabat totã vestẽ. rũpenda ergo erat: ꝛ alius apponendus pãnus. qñ aũt erat lepra q̃uis non creuisset extendens se ad vlteriores terminos cremabatur. causa huius est: qꝛ lepra hꝫ virtutẽ germinatiuã ꝛ multiplicatiuam suiip sius ꝑ id in quo est. non igitur sufficiet abrũpi locũ illum in quo erat macula: qꝛ manebit ibi aliqua infectio. ꝛ adhuc extendetur lepra ꝑ partes remanentes in veste. cũ aũt macula sola erat sufficiebat abrũpi: qꝛ nõ habebat vim aliq̃ germinatiuã ẜm quã dilataret se in vlterius. (Lepra volatilis ꝛ vaga est: dꝫ igne cõburi.) Qñ in locis que ante erant imaculata apparet aliqua macula post vestis abruptionẽ iudicatur esse lepra volatilis ꝛ vaga. qđ ad idẽ ꝑtinet. Dĩ ãt lepra volatilis a volando: qꝛ ex vna parte volat in alterã. qđ conuenienter dĩ de hac lepra que solũ erat ante in locũ macule: postea tñ apparuit in alijs locis. vocat̃ etiã vaga: qꝛ vagatur. vagari. n. est ꝑ diuersa discurrer̃. hec aũt lepra discurrit ꝑ diuersas partes vestis. (Dꝫ igne cõburi.) Generalis regula est ꝙ qñcũq̃ lepra est i veste debet igne cõburi. ꝛ quia lepra volatilis ꝛ vaga est vera lepra debet comburi vestimentuꝫ in quo fuerit. (Si cessauerit lauabit ea que pura sunt secando ꝛ munda erunt.) Hic ponitur alia particula huius casus. s. de secunda reclusione. nam in secunda reclusione cuꝫ educebatur vestis ad contemplandum: aut creuerat lepra in ea: aut non creuerat: sed steterat in loco suo: aut nec creuerat nec steterat: sed mutatus fuit color albidus in aliqualiter obscurum: aut totaliter macula cessauit. in primo ꝛ in secundo casu cremabat̃ vestiꝫ: quia manifeste erat lepra. in tertio casu abrumpebatur locus macule ne deformaret vestem. In isto quarto casu lauabatur vestis ꝛ non comburebatur: nec rumpebatur aliquid de illa. Causa est quia non habebat aliquam maculam iam lepre ꝓpter quã deberet comburi: nec habebat aliquam deformitateꝫ ꝓpter quã deberet rumpi. (Lauabit ea que pura sunt). i. illa vestis que non hꝫ aliq̃ immundiciam lauabitur. ꝛ dicit ꝙ lauatur secundo: quia supra fuit facta alia lotio in principio scđe reclusionis: hic aũt post secũdam reclusionẽ iterũ lauatur. ꝛ fit ista lotio ꝓpter naturalem immundiciam: vt si aliquid sordis ibi mansit per aque emundationem abstergatur. (Et mũda erunt). s. ꝙ ista vestis erit totaliter munda qñ lota fuerit scđa vice non apparente aliqua macula in illa. (Ista est lex lepre vestimenti lanei ꝛ linei.) Hic fit recapitulatio eorum que dicta sunt in sũma. ꝛ dicitur ꝙ iste leges supra posite que debent obseruari in lepra qñ est in vestimento laneo vel lineo qñ in vtroq̃ lepram esse contingit eo modo quo supra declaratum est. s. non per originẽ sed per adhesionem. ꝛ non dicitur hic ꝙ ista est lex lepre hominum: quia quãuis in isto. c. dictum est de lepra hominum in diuersis partibus eorum: tamen solum recapitulatur hic id qđ immediate dictum est. hoc autem est de lepra vestimenti lanei vel linei ꝛ de pellibus. (Staminis atq̃ subtegminis). i. etiam ista est lex mundicie vel lepre in stamine atq̃ subtegmine. ista non est diuersa lex a superiori: sed dicitur esse lepre lex vestimenti lanei vel linei: siue sit illud immundũ in stamine vestiꝫ siue in subtegmine: stamen autem ꝛ subtegmen fila sunt. stamen est qđ primo ponitur ꝛ directe stat. Subtegmen autem est qđ subtegitur atq̃ circumplectitur inter staminis fila. (Omnisq̃ supellectilis pellicee). i. ista est lex que est in supellectilibus factis ex pelle. nam supra dicebatur ꝙ eodem modo considerãda erat lepra ꝛ eedẽ cerimonie faciẽde erãt si esset in pellibus vel in pelliceis rebus sicut si eẽt in vestibus. (Q̃ũo mũdari debeãt vel cõtaminari). i. q̃ũo debeant iudicari iste res mũde vel immunde: qꝛ ꝑ leges superiores cognoscitur manifeste quando iudicandũ est

Vestiꝫ q̃re rũpat̃ qñ obscur⁹ color macule ẽ ꝛ qñ nõ appet in locis i q̃b⁹ antea erat.

D
Lep̃ volatiliꝫ q̃d

E
Epilog⁹ dcõꝝ. s.

Stamẽ ac subtegmen q̃d.

istas

ista res esse mundas: ⁊ qñ in lepra contaminātes.

Capitulum. xiiij.

Ritus leprosi mūdati. Matth. 8. a. Mar. 1. d. Luc. 5. c. ⁊. 17. d. de pe. d. 1. ca. Hec idē ⁊ ca. quē penitet in pn.

LOcutusq; est dñs ad Moysen dicēs. Hic est ritus leprosi qñ mundādus est. Adducetur ad sacerdotez. Qui egressus de castris: cum inuenerit lepram esse mundatam: precipiet ei q purificatur vt offerat duos passeres viuos p se quos vesci licitū est: ⁊ lignuz cedrinū vermiculūq; ⁊ hysopum. Et vnū ex passeribus immolari iubebit in vase fictili sup aquas viuentes: aliū aūt viuum cum ligno cedrino ⁊ cocco ⁊ hysopo tinget in sanguine passeris immolati: quo asperget illum q mundandus est septies vt iure purgetur: ⁊ dimittet passerem viuuz vt in agruz auolet. Cūq; lauerit homo vestimēta sua: radet oēs pilos corporis ⁊ lauabitur aqua: purificatusq; ingredietur castra: ita dūtaxat vt maneat extra tabernaculuz suuz septez diebus: ⁊ die septima radet capillos capitis: barbāq; ⁊ supercilia: ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus ⁊ corpe: die octauo sumet duos agnos immaculatos: ⁊ ouem anniculā absq; macula: ⁊ tres decimas simile ī sacrificiū que conspersa sit oleo: ⁊ seorsum olei sextarium. Cūq; sacerdos purificans hominē statuerit euz ⁊ hec oīa coraz dño in ostio tabernaculi testimonij: tollet agnuz ⁊ offeret euz p delicto: oleiq; sextariuz. Et oblatis ante dñm oībus: immolabit agnuz vbi solet immolari hostia p peccato ⁊ holocaustuz. i. in loco sancto. Sicut eniz p peccato ita ⁊ p delicto ad sacerdotez pertinet hostia. Sancta sctōrū est. Assumensq; sacerdos de sanguine hostie que immolata est p delicto: ponet super extremum auricule dextre eius qui mundatur: ⁊ sup pollices manꝰ dextre ⁊ pedis: ⁊ de olei sextario mittet in manū suā sinistraz: tingetq; digitum dextruz in eo ⁊ asperget coram dño septies. Qō autem reliquū est olei in leua manu: fundet super extremuz auricule dextre eiꝰ qui mūdatur: ⁊ super pollices manus ac pedis dextri: ⁊ super sanguinem qui effusus est p delicto: ⁊ super caput eius. Rogabitque p eo coraz dño: ⁊ faciet sacrificiuz p peccato. Tunc immolabit holocaustuz ⁊ ponet illud in altari cuz libamentis suis: ⁊ homo rite mundabitur. Qō si pauper est ⁊ nō potest manus eius inuenire que dicta sunt: p delicto assumet agnuz ad oblationez vt roget p eo sacerdos: decimamq; partez simile consp se oleo in sacrificiuz: ⁊ olei sextarium duosq; turtures siue duos pullos columbe: quoruz vnus fit p peccato: ⁊ alter in holocaustum offeretq; ea die octauo purificationis sue sacerdoti ad ostiuz tabernaculi testimonij coraz dño. Qui suscipiens agnuz p delicto ⁊ sextariuz olei: leuabit simul: immolatoq; agno de sanguine eius ponet super extremuz auricule dextre eius qui mundatur: ⁊ super pollices manus ac pedis dextri. Olei vero partez mittet in manuz suaz sinistrā: ī quo tingens digituz dextre manus asperget septies contra dñm: tangetq; extremuz dextre auricule illius qui mūdatur: ⁊ pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est p delicto. Reliquā autem partem olei que est in sinistra manu: mittet super caput purificati vt placet p eo dominuz: ⁊ turturez siue pullu colūbe offeret vnū p delicto: ⁊ alterum in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificiū leprosi: qui habere non potest omnia in emūdationem sui.

Supra. 5. b. ⁊ sup 12. d.

Connexio capituli.

LOcutusq; In superioribus fuit dictum de lepre cognitione. hic agitur de lepre emundatione. ⁊ diuiditur in duas partes: quia primo agitur de emundatione lepre suprādictorum. secundo agitur de lepra cognoscenda circa domum. Secūda ibi. (Locutusq; est dñs.) Iterum prima in duas partes ſm q fiebat tripler mundificatio. ſ. prima que fiebat in prima die. Scōa ibi. (Die septimo.) Tertia ibi. (Octauo āt.) Circa pmū. (Locutusq; est dñs ad moysen dicēs.) Istō est caput rōnis.

Diuisio eiusdem.

† Qō. I. A

An ista locutio sit alia a pcedē. Cognoscēr lepra ⁊ purificare ad idē attinēt.

Non enim ponitur hic locutus est dñs ad Moysen tanq; alia locutio fuerit ea que habetur in hoc. c. ab ea que habetur in. c. superiori. nam q̄q; diceremus q deus locutus fuit Moysi ea que habentur in hoc libro multis vicibus. ſ. non omnia simul sed aliqua nunc: aliqua autem postea. tñ de ista purificatione non est verisimile q locutus fuerit in alia vice q̄q; locutus fuerit superiora de cognoscenda lepra. nam cognoscere lepram ⁊ purificare ad idem pertinent cum vnum sit propter alterum: ideo eadem locutio de illis fieri debebat. Sed dicendum est q hic posuit locutus est dñs ad Moysen tanquā quoddam caput rationis: qñ q̄uis superiora ⁊ ista que hic dicuntur ad lepram pertineant: superiora tñ pertinent ad lepram ostendendam: hec autem ad lepram emundandam. debuit igitē de illis esse q̄dā interpositio vel articulus vt nō videant totaliter idem esse. (Hic est ritus leprosi qñ mūdandus est). i. iste sunt cerimonie que obseruantur in leproso qñ debet emundari. fiebat enim ista emundatio qñ apparebat eum qui ante leprosus iudicatus fuerat iam non esse leprosum. contingebat autem hoc dupliciter. Primo modo q aliquis per iudicium sacerdotis determinaretur esse leprosus ⁊ excluderetur a castris: ⁊ tñ ſm veritatem ille non esset leprosus: quia faciliter poterāt sacerdotes errare in iudicando lepram: quia signa per que iudicant aliqñ fallibilia sunt. ⁊ ideo qñ postea constiterit q ille mundus est fiēt in eo iste purificationes que habētur hic ⁊ reducetur in castra. Secundo modo contingebat purificari aliquez ita q fuisset vere immundus in lepra ⁊ post iudicatus a sacerdote immundus: tamen purgabatur ista lepra aliquando miraculose: ⁊ aliquādo naturaliter. miraculose quidem sicut cum deus percussit Mariam sororem Moysi lepra ⁊ illa durauit per septem dies: postea autem sanata fuit vt habetur Num. 12. idez patet de Christo qui sepe leprosos mundauit vt ex discursu euangeliorum patet. ⁊ illi postea ostendebant se sacerdotibus vt mundarent eos ſm purificationez que hic habentur. ideo aliquando mandabat Christus leprosis a se sanatis q ostenderēt se sacerdotibus. sic enim dixit decem viris leprosis. ite ⁊ ostendite vos sacerdotibus: ⁊ offerte que precepit Moyses in testimonium illis. Aliquando autem fortassis poterant leprosi mundari virtute natura vt si esset aliqua lepra recēs que facilius curatur q̄q; vetusta: vel si esset aliq̄ species lepre curabilis. quocūq; n. modoruz staret aliquē de illis q leprosi sunt esse mūdatum debebat fieri ritus siue cerimonialis obseruatio q̄ in hac lra ponit. Alig

†

B

Lepra duplr purgabatur.

Nōnulloꝝ opio.

An purificatio ista fieret i illis q erant suspecti de lepra ēt si nō eēnt cōdēnati.

enim circa hoc dicunt q ista purificatio cerimonialis que in lr̄a ponitur nō solum seruabatur in illis q fuerant vere leprosi: aut iudicati tāq̄ leprosi ꝛ expulsi extra castra: sed etiam qn̄ aliqs erat suspectus de lepra ꝛ ducebat coram sacerdote: ꝛ nō manifeste existente lepra in illo: nec manifesta mundicia recludebatur per septem dies ꝛ postea reperiebatur mūdus: vel recludebatur p. 14. dies duabus reclusionibus. cum appereret eum esse sanum debebat mundari per istaz legem.

C

*Improb. 1. rō.

[b] C Sed hoc non potest stare: qm̄ dr̄ in lr̄a q iste est ritus leprosi qn̄ mūdādus est. sed iste q reclusus est p. 7. dies vel p. 14. non erat leprosus sicut postea rei indicauit euentus. etiam non fuit ibi reclusus tanq̄ leprosus: qꝛ si iudicatus fuisset leprosus nō recluderetur: sꝫ abijceretur a castris. fit aūt reclusio ad cognoscendaz lepram an sit. ergo non pertinebat ad istum mūdificatio que hic dr̄ cum non sit leprosus: potissime cū in fine. 7. dierum vel. 14. iudicet esse leprosus simpliciter.

2. rō.

Itē pꝫ hoc: qꝛ dr̄ hic q qn̄ aliquis leprosus mūdandus erat exire debebat sacerdos de castris. ergo ille qui mūdādus erat extra castra erat. sed ille q ponebat in custodia p. 7. vel. 14. dies nō excludebat a castris: sed potius in castris reclusus erat. ergo nō intelligit de illo q recludebat p. 7. vel. 14. dies vt videret an esset leprosus: sed de illo q presentatus sacerdoti iudicabatur simplr̄ imundus: ꝛ excludebat a castris.

3. rō.

Item qꝛ in lr̄a dr̄ q cum sacerdos inueniret lepram esse mūdataz faciet purificationes que hic sequūtur. ergo opꝫ q iste de quo hic dr̄ esset leprosus ꝫm veritatem: aut saltem iudicatur leprosus. sed ille qui recludebatur. 7. diebus vel. 14. nūq̄ fuit iudicatus leprosus: sed fuit reclusus vt sciretur an leprosus esset vel non. ꝛ fuit iudicatum de eo q non erat leprosus post istas reclusiones. non ergo pōt dici in isto esse lepra mūdata: cum nūq̄ iudicatum fuerit lepram in eo fuisse.

Doct. opio

C Concludendū ergo q non pōt intelligi debet fieri purificationē de q̄ hic dr̄ in illo q reclusus est vna vel duabus reclusionibus ꝛ postea iudicatus est mūdus: sed in eo q iudicatus est habere manifestā leprā ꝛ p hoc expulsus fuit a castris: ꝛ deinde apparuit eum esse mundum. siue qꝛ male fuit de eo pronunciatum: siue qꝛ deus eum curauit a lepra: aut naturaliter curatus est.

D

† (Adducetur ad sacerdotē.) Leprosus qui factus est mundus adducetur ad sacerdotem: qꝛ ad solum sacerdotem attinebat iudicare de lepra condēnando vel absoluendo.

Notādum sale.

Non tn̄ est intelligendum q adduceretur leprosus ad sacerdotem ꝛ q sacerdos iret ad leprosum: qꝛ sacerdos exibat de castris ad aliquātulū spatiū ꝛ nō accedebat ad locū habitationis leprosoꝝ: qꝛ illa satis distabat a castris. tunc aūt ipse leprosus de loco in quo erat veniebat ad sacerdotē q erat in exitu castroꝝ.

† (Qui egressus de castris.) Ad sacerdotē refert. ipse nāq̄ erat q egrediebat de castris. Leprosus āt nō poterat egredi de castris: qꝛ nūq̄ ibidē fuerat postq̄ iudicatus est leprosus

Sacdos q̄re ō castris egrediebatur.

Cā aūt q̄re sacerdos egrediebat de castris est qꝛ non licebat leprosum introire in castra. nō. n. ꝯstabat an leprosus ille mūdatꝰ esset: donec sacerdos cōtēplaretur eū: iō ne inficeret castra non egrediebat donec sacerdos decerneret eū esse mundum. ꝛ sic oportebat sacerdotem exire a castris.

† (Cum inuenerit lepram esse mūdatā.) Cū sacerdos egrederet de castris primo cōsiderabat an ille hō a lepra mūdatus esset. ꝛ hoc siue lepra in eo non fuisset sꝫ iudicatus fuisset esse leprosus: qꝛ cū appereret non esse leprā i eo iudicabat eū fuisse mūdatū a lepra: siue sit lepra vera vel p̄suppolita. cū aūt vere fuerat leprosus: ꝛ postea miraculose vel naturalr̄ mūdatus erat magis poterat dici lepra mundata.

E †

(Precipiet ei q purificat vt offerat p se duos passereꝫ viuos.) Iste purificationes q̄ fiebāt erāt pure cerimoniales ꝛ nihil cōferebāt naturalr̄. nihil. n. p istas aspsiones purificabat hō ab aliq̄ immūdicia: sed potius cōmaculabatur cū aspgeret sanguis sup illū. potissime cū lr̄a dicat istā purificationē fieri debere qn̄ iā lepra mūdata est. Si aūt lepra mūdata nō esset nihil hoꝝ offerebatur: sed sacerdos considerabat eū q ante fuerat leprosus ꝛ decernebat eū vere lepra teneri iubens manere extra castra nulla alia facta cerimonia. Si tn̄ iste cerimonie ꝛ aspsiones haberēt aliq̄ virtutem mundificatiuam naturaliter ꝛ vere: tūc fierent qn̄ homo immundus esset vt sic purificaret. fiebāt ergo oēꝫ iste cerimonie nō vt ipse aliqd pficerent: qꝛ nulla talis virtus i eis erat: sed ad reuerentiā dei: qꝛ dum plures cerimonie fiebant ad hoc q aliqs separatus a castris ꝛ cultu dei reduceretur in illum: tanto maioris reuerentie iudicabatur esse ipse cultus diuinus ꝫm q declaratum fuit supra. 11. c. Si autem non fierent alique cerimonie: cum ille cultus dei in sacrificijs qui tunc exhibebatur ꝫm se non haberet aliquam dignitatem vt homines ad se traheret negligeretur ab oībus. qō valde incōueniens erat.

Iste cerimonie q̄ fiebāt i purificatione leprosi nō erāt effectiue alicuiꝰ vtilitatiꝫ sꝫ solū ꝫuabāt i reuerētiā dei.

Qō. 2

A

Quāuis iste cerionie n̄ hērēt aliq̄ ṽtutē effectiuam tn̄ hēbāt significationē aliquoꝝ futuroꝝ vt ipsiꝰ qō fiebat.

C Iste autem cerimonie q̄uis non habeant aliquam virtutē effectiuam: habent tn̄ aliquam rationem ꝛ significationem: sicut de cerimonijs que supra posite sunt declaratum fuit. sic etiā est de cerimonijs que habentur hic. oēs enim he cerimonie rationem quandā habent. C Iubentur hic offerri duo passeres viuentes. nec accipiūtur passeres specialiter pro quibusdā paruis volatilibus qui a nobis passeres vocantur. sed magis generaliter pro paruis auibus que domestice non sunt. qō patꝫ qꝛ vnus istoꝝ passerum permittitur aduolare in agruꝫ. si tn̄ esset de volatilibus domesticis non aduolaret in agrum: sed rediret in domum.

*Passeres q̄re offerri iubentur.

[b] Iubentur autem passeres offerri qui sunt volucres propter causam significationis: qꝛ sicut vnus istoꝝ passerum auolare permittitur effugiens manum tenentis. ita ꝛ ille qui leprosus erat a lepra desertus atq̄ absolutus est. in quadrupedibus aūt aut quibuslibet aīalibus non volatilibus nō reperiret ista significatio: quia nullum eorum poterat auolare in agrum ad signandam libertatem ꝛ absolutionem a lepra. Itē iubentur duo passeres offerri. cuius causa est: qꝛ vnus debebat iugulari vt de sanguine eius aspergeretur super ipsum qui mundandus erat: vt sic significaretur mundicia inducta ab ipso qui leprosus fuerat. Alius passer necessarius vt permitteretur auolare in agruꝫ ad significandum q liberatus fuerat a lepra ille qui quondam leprosus fuerat.

Passeres q̄re viuētes erant offerēdi

C Erant ēt isti duo passeres viuētes. ꝛ hoc pp significationem. s. quia significabatur istum hoiem liberari a lepra que corrodebat ipsam viuam carnem. magis adhuc fiebat oblatio passerum viuorum: quia vnus eorum debebat permitti auolare in agrum. sed hoc non poterat esse nisi viueret. Item qꝛ in sanguine alterius mundificatio fieri debebat. sed hoc nullatenus esset nisi passer viuēs offerretur: qꝛ si mortuus esset aut nullus in eo sanguis esset: aut saltem gelidus foret: sed quocūq̄ dato non poterit fieri aspersio. ergo oportebat q viuēteꝫ essent passeres.

† (Ut offerat pro se duos passeres.) Dicebatur offerre iste mundatus a lepra duos passeres: quia eos sacerdoti presentabat vt de illis compleret cerimonias purificationis sue. dicit offerre pro se: quia ad purificationem suam faciendam illos offerebat.

† (Quibus vesci licitum est.) Dicitur autem de passeribus quibus est licitum vesci vt tollantur quedam volatilia que non licebant ad esum. obseruabatur enim hec mundicia in oībꝰ rebus q̄ offerebantur vt magis mundū esset illud qō offerretur q̄ illud qō comedebatur. qō satis apparet in q̄drupedibus. nā decē species quadrupedū ad esum mūde erāt vt hꝫ Deut. 14. c. ad offerendū aūt sole tres specieꝫ licite erāt vt pꝫ supra. 1. c. et. 3. qō igitur immūdū erat ad esum offerri nūq̄ debebat: qꝛ imunda talia sunt. oblatio autem de mundis esse debet.

B

Nicolai expō.

C Dicit autem Nicolaus q dicitur de passeribus quibus vesci licituꝫ est ad excludendum quosdam passeres: qui vere non erant passeres. sed vocabantur passeres in terra promissionis ꝛ erant immundi. illi autem qui erant vere passeres ad esum liciti erant. vel dicit q hoc exprimitur: qꝛ q̄uis passeres ad esum ꝫm speciem mundi sunt: tamen per accidenꝫ ex aliquo contactu immūdi erant. in quo Nicolaus innuit debere hoc intelligi solum de quadam specie paruoꝝ volatilium q̄ passeres dicūtur.

Doct. expō.

C Sed hoc non stat. magis tn̄ est dōm q accipiant passeres pro qbuscūq̄ auiculis paruis nō domesticis: ꝛ in his erāt multe specieꝫ: quarū aliq̄ erāt de mundis: alie aūt de immūdis. ꝛ cum dicit obseruandum esse ne ista aīalia immūda essent ex cōtactu stare nō potest: qm̄ sciri non poterat an iste aues tetigissent aliqd immūdū ppter qō imunde essent: cū non fuerint in ptāte humana sicut aīalia quadrupedia domestica: potissime qꝛ q̄dā aīalia sūt q̄ hn̄t cibos imundos ꝛ tangūt: tn̄ nō ex hoc sunt imūda cuꝫ ꝫm speciē mūda iudicent vt pꝫ de gallinis ꝛ similibus domesticis volatibus q̄ deuorant stercora humana. ex hoc tn̄ non dicemus illa reddi immunda. Item dato q sciretur passeres istos qui ꝫm speciem mūdi sunt tetigisse aliqō morticinū aut similia pp q̄ imundi esse deberēt: tn̄ ex hoc nō iudicarent imūdi: qꝛ cū ista tetigerūt non poterat causari in eis mundicia vel immundicia cū non pertinerent ad hoiem. mundicia tn̄ ꝛ immūdicia de quibus agitur in veteri testō solū sunt in hoie: ꝛ in rebus q̄ aliquo mō ptinēt ad hoiem ꝫm q ad vsuꝫ eius applicātur: vel ipse applicat eas ad cultū dei. volatilia aūt nō sunt ptinētia aliquo mō ad hoieꝫ anq̄ ab ipso sumant: iō nō pn̄t incurrere tūc mūdiciā vel immūdiciā. Cū aūt fuerint i ptāte humana qꝛ applicita sunt ad vsus humanos imūdiciā incurrere pn̄t ex ꝯtactu alicuiuꝫ rei: ita q non liceat comedi talem rem: vel applicari ad cultū dei.

C

Quales dēbāt eē passeres ad purificatōeꝫ.

C Scienduꝫ q per hec verba qbus vesci licitū est: qꝛ deus ampliauit hic mūdiciā q̄ reqrebat in volatilibus offerendis. nam

aliter

aliter volatilia erant mūda ab oblationem ⁊ aliter ad esu. Ad esum gdez oia volatilia erant munda ꝓeter illa que vetantur supza. 11. c. ⁊ Deu. 14. c. ad oblationē aūt solū duo genera volatilium mūda erant. nam turtures ⁊ pulli colūbarum solū offerebantur vt ꝑz supza. 1. c. hic aūt non dixit ꝙ offerrentur duo passeres aut duo volatilia de his que erant licita ad offerendū. sed de his que erant licita ad vescendū: qz in hoc dabatur maior libertas ⁊ non cogebantur hic offerentes dare de volatilib⁹ que solū licebat offerri. cuius causa est: qz ista oblatio nō fiebat deo sicut magis infra declarabit: sed erat q̄dā cerimonialis obseruatio ad emūdationē eius q̄ leprosus fuerat. (Et lignū cedri nū.) Offerebat quoq; lignū cedrinū ad istā purificationē faciē dā. nō quidē intelligēdo ꝙ offerret aliqō magnū lignū: qz hoc ad nihil ꝑficiebat: sed solū offerebat vna parua virga de cedro ad mensurā duoꝝ vel triū palmoꝝ. qō apparet ex cōgruētia finis ad quē assumebat. nā assumebat istud lignū cedrinū vt fieret de illo aspersoriū ad aspergendū sanguinē passeris sup eū q̄ leprosus fuerat vt infra ꝑz. ad hoc tñ paruū lignū nēcium erat.

† ¶ Quare offerebat lignū cedrinū in hac purificatione. Qō. 3.

A Rñsi. ad q̄situm. Dubium Rñsio.

Queret aūt aliqs quare offerebatur lignū cedrinū in hac purificatione. ¶ Et responsio ꝑz ex superioꝛib⁹ .s. ꝙ assumeretur vt esset manubriū aspersorij. ⁊ sic etiam infra ꝑz cū dicit ꝙ tingeret passerē viuū cū ligno cedrino ⁊ cocco ⁊ hysopo in sanguine passeris mortui. ¶ Sz si q̄rat q̄re magis lignū cedrinū q̄ q̄lz alterꝝ assumeret cū q̄lz lignū ad h̄ sufficeret. Rñ dēdū est ꝙ sm rab. abza. abenezra accipiebat cedrus: qz est arbor altissima vt significet ꝙ iste incurreret in leprā ꝓpter aliqō pcñ ⁊ forte ꝑp pcñ superbie: qō designat ꝑ altitudinē cedri: iō debebat emūdari ꝑ id qō est humillimū. s. ꝑ hysopū que est de minimis herbis ⁊ neglectissimis: qñ etiā in parietibus nascitur ⁊ ponitur tanq̄ in gradu imꝑfectissimo inter plantas vt habet 3. Re. c. 4. cū oz de sapiētia salomonis ꝙ salomon disputauit su ꝑ lignis a cedro que est in libano vsq; ad hysopū qui egredit de pariete. Erant ergo ista duo extrema. s. maximū ⁊ minimuz ⁊ valde cōueniebat. s. cū pene dicantur esse medicine pctōꝝ: ⁊ medicine dentur ꝑ oppositā ad morbos vt ait Arist. 2. etdic. oportebat vt qui in maximo peccauerat ꝑ minimū purgaretur. Alia ratio huius dari pōt: qz cedrus est imputribilis arbor: ⁊ ꝑ hoc significatur incorruptibilitas: myrrha quoq; que de cedris fluit conseruat corpora mortuorum integra ⁊ incorrupta. ideo cōueniebat accipi cedrum vt significaretur istum homem liberatum a lepra corrodente. (Vermiculumq;.) Dicitur aūt vermiculus aliquid valde rubei coloris qō de arboribus quibusdam colligit. ⁊ consueuit vocari in sacra scriptura coccus bis tinctus: qz ita est rubeus sicut bis de rubedine tinctus esset: ⁊ vulgariter vocatur grana de scarlata. accipiebatur aūt vermiculus: qz est vinacissimi coloris ad significandū ꝙ lepra que carnem viuam corrodebat iam abolita est. vel accipiebatur: qz iste est color multuz viuidus vt signetur lepram abijsse: que viuidū atq; naturalē colorem in albedinem quendam aut subfuscum conuertebat. (Et hysopū.) Offerebat ēt hysopus q̄ est pua herba: et multū vulgaris: ⁊ nascitur ēt in parietibus. vnde in minimo gradu quasi ꝑfectionis herbarum ponitur sicut ꝑz ex eo qō habetur. 3. Re. c. 4. .s. disputauit salomon a cedro vsq; ad hysopum qui egredit de pariete. est aūt herba multum filosa qñ contunditur. ideo de ea fiunt vestes ⁊ vulgariter vocatur esparto. Accipiebatur aūt hysopus in hac emundatione vt aliqui dicūt qz est herba redolēs cum floret: ad signandū qō lepra que fetida erat iam abijt. Magis tñ dicendum est ꝙ accipiebatur ꝓpter conuenientiaz aspersionis. nam oia sicut infra dō tingebantur in sanguine passeris mortui vt aspergeretur super ipsum qui leprosus fuerat. sed nulla herba est que ad aspersionē aque ita conueniens sit sicut hysopus. ideo cuz in ecclesia aspersoria fiant ꝓ aqua benedicta: de hysopo cōponuntur. (Et vnū ex passeribus immolari iubebit) .i. de istis duobus passeribus mandabat sacerdos ꝙ vnus immolaretur. i. iuguletur. fiebat aūt ista immolatio vt de sanguine illius passeris aspergi posset super eū qui leprosus fuerat.

B † Vermiculus qd sit ⁊ quo appellet in lingua hispanica ⁊ italica. † hysop⁹ qd sit ⁊ qō i lingua hispanica appellet

† Qō. 4 A Vbi fiebat hui⁹ passeris imolatio Nōnulloꝝ rñsio ad q̄situ.

¶ Queret autem aliquis vbi fiebat immolatio istius passeris. s. an fieret in sanctuario vbi cōiter fiebant alie immolationes. vel si fiebat in castris in loco ꝓfano: aut an fieret extra castra. ¶ Ad hoc respondēdū est sm quosdam ꝙ ista imolatio fiebat in sanctuario. s. in atrio tabernaculi apud altare holocaustoꝝ. nam oēs imolationes siue de armentis siue de volatilibus debebant fieri apud altare holocaustoꝝ vt h̄ supra. 1. c. Ite qz infra. 17. c. ꝑhibetur ne qs imolet hostias suas in agro vel in castris: sed ad ostiū tabernaculi. ⁊ ꝙ sacerdos fundat sanguinem sup altare. qui aūt secus fecerit reus mortis est: ac si homem occidisset vt ibidē dō. ergo debebat iste passer immolari sup altare.

Doct. rñsio ad q̄situm.

¶ Dōm aūt est ꝙ non potest hoc stare: sed fiebat ista immolatio extra castra. nā sanctuarium non erat extra castra: sed in medio castroꝝ inter quattuor vexilla vt h̄ Nu. 2. c. qñ tñ ista imolatio fiebat tam sacerdos q̄z ipse qui mundabatur erant extra castra: cū dicatur infra ꝙ post hec introibat mūdatus in castra. ergo non poterat fieri in tabernaculi atrio: sed extra castra. cum aūt ꝓbabatur ꝙ intra sanctuariū fieret illa immolatio: qz oēs immolationes fiebant in sanctuario apud altare holocaustoꝝ. dōm est ꝙ intelligitur de illis sacrificijs que fiebant deo. hic tñ non fiebat aliqō sacrificiū: sed solū immolabatur ille passer vt de sanguine eius aspergeretur qui leprosus erat sup eū. de illis enim que erant sacrificia vetitū erat ne quis extra sanctuarium immolaret. In illis aūt que non erant sacrificia: sed alique imolationes non erat imperatū vt in sanctuario fierent sicut ꝑz de vitula rufa que immolabatur: ⁊ tñ extra castra immolabatur vt h̄ Nu. 19. c. Cū autē arguitur ex eo qō h̄ infra. 17. c. ꝙ nullus offerret in castris vel extra castra sub pena mortis: sed ad ostiū tabernaculi. Responsio manifesta est ex lra ipsa que loquit de holocaustis ⁊ alijs victimis. ista aūt immolatio non erat: sed q̄dam iugulatio volatilis illius vt in sanguine eius tingeretur aspersoriū ad aspergendum super eū qui leprosus fuerat. Ad hoc autem non erat inconueniens extra castra fieri immolationem: ideo non erat conueniens fieri banc immolationem in castris in ipso sanctuario: qz solum ibi immolabantur que erant ad deum. hic autem non erat ad deum ista immolatio: sed ad faciendum purificationem eius qui leprosus fuerat.

¶ In quo sacrificioꝝ gñe hec passeris imolatio ponit. Qō. 5. A

Queret aūt aliquis in quo genere sacrificij poneret ista imolatio. Nam in ꝓncipio huius libri distinxi mus tria genera sacrificioꝝ. s. holocaustum ⁊ victimaz pacifica: ⁊ hostiam ꝓ peccato vt ꝑz. 1. 2. 3. et. 4. c. ⁊ non sunt aliqua alia genera sacrificioꝝ. Oportet igitur ꝙ oia sacrificia reducant ad tria genera. sed si istud sacrificium est: in aliquo istorum triū generum esse debet. ¶ Ad hoc respondendum est ꝙ ista immolatio passerum non est in aliquo istorum trium generum. ꝑz enim qñ non potest esse holocaustum cum holocausta volatiliuz immolentur apud altare holocaustoꝝ vt patz supra. 1. c. sed hoc immolatur extra castra vt ꝓbatum est ⁊ apparet hic in lra. Item quia holocaustuz qō fit de volatilibus fiebat de solis turturibus ⁊ pullis colūbe. sed hic poterat fieri immolatio de oib⁹ auibus quibus vesci licitum est vt apparet in lra. ꝙ autem de solis turturibus ⁊ pullis columbe fiat holocaustum habetur supra. 1. c. ergo non est istud holocaustū. ¶ Item in holocausto totum corpus volatilis cremabatur super altare abiectis plumis ⁊ vesiccula gutturis vt habetur supra. 1. c. sed hic nō cremabatur aliquid super altare. ergo non erat holocaustum. ꝙ autē non esset victima pacifica apparet: qñ non fiebat victima pacifica nisi de bobus ⁊ ouibus ⁊ capris vt habetur supra. 3. c. de volatilibus autem minime. Item quia in hostijs pacificis aliqd ꝓueniebat sacerdotibus ⁊ aliquid offerētibus ⁊ aliquid deo. sed hic nulla talis fiebat diuisio: ergo non erat hostia pacifica. Item non poterat esse ꝓ pctō: qñ tunc exꝑimeretur qō esset ꝓ pctō sicut in alijs exꝑimi cōsueuerat: ergo nō est ꝓ pctō. Ite oēs hostie ꝓ pcō offerebātur apud ostiū tabernaculi: ⁊ immolabātur apud altare holocaustoꝝ vt h̄ supra. 4. et. 5. et. 6. c. sed ista imolatio nō fiebat in sanctuario: sed extra castra. ergo nō erat ꝓ pctō. Nō igit̄ pōt dici ꝙ ista imolatio sit in aliquo triū generꝝ sacrificioꝝ. ¶ Sed adhuc aliqs dicet ꝙ q̄uis nō sit in aliquo genere sacrificij directe: tñ reducitur aliqō eoꝝ. fic. n. dicimus de imolatio ne vitule rufe: qz ipsa non ꝑtinet ad holocaustū: nec ad victimā pacificā nec ꝓ pcō cū nō obseruent in ea aliqd de illis cerimonijs q̄ regruntur in his tribus sacrificiorū gñibus. nā extra castra imolabat nec aliqd de ea cremabat coram dño: nec aliqd de sanguine fundebat sup altare vt h̄ Nu. 19. c. hec tñ tria erāt gñalia ad oia sacrificia vt satis apparet supra. 1. et. 3. et. 4. c. ista tñ imolatio vitule rufe reducebat ad aliqō genus sacrificioꝝ. s. ad sacrificiū ꝓ pcō. fic. n. h̄ Num. 19. c. vbi dō. ipsa est. n. imolatio ꝑ pcō. ita ergo erat in ista imolatiōe passeris de q̄ hic dō ꝙ reducet ad aliqō genus horꝝ triū. ¶ Rñ dēdū est ꝙ nō reducit ad aliqō istoꝝ. nā tūc aliq̄ imolatio reducit ad aliqō genus sacrificij qñ bz similitudinē cū illo in aliquo: Si autem in nullo similia sunt nō reducit vnū ad alterꝝ. in imolatione vitule rufe fit: ꝙ ipm sacrificiū ꝓ pcō bz similitudinem cum vitula rufa. ⁊ hoc in duobus. s. in quibusdam cerimo-

B Obiectio.

Rñsio.

Due cerimonie vitule rufe.

nijs ⁊ in fine suo. erant autem due cerimonie in quibus assimilatur immolatio vitule rufe sacrificio pro pctō. Prima erat: ga sicut sacrificium pro pctō aliqñ cremabatur extra castra. s. qñ erat pro pctō totius populi: vel summi sacerdotis vt bz supra. 4. c. ita vitula rufa cremabaf extra castra vt bz Nu. 19. c. Scōo est similitudo inter immolationē vitule rufe ⁊ sacrificiū pro pctō in aspsione sanguis. nā sicut in qbusdam sacrificijs pro pctō asp gebatur sanguis contra velū sanctuarij septies vt in pcō totius populi: ⁊ in pcō sūmi sacerdotis vt bz supra. 4. c. ita ⁊ in imolatione vitule rufe fiebat septies aspsio contra sanctuariū: q̄q̄ in alijs sacrificijs fiebat intra sanctuariū de loco castrorum cōtra sanctuarium aspergendo vt bz Nu. 19. c. Itē immolatio vitule rufe fiebat ad finē ad quem erant oia sacrificia pro pctō. nā sicut in sacrificijs pro pcō fiebat expiatio eius qui offerebat sacrificium: ita ⁊ in vitula rufa fiebat expiatio totius populi: cū cine res illius fierent ad emūdationem totius populi cōmiscēdo eas aque ⁊ faciendo inde aquas lustrationis ad purgandū oēs imū dos vt bz Nu. 19. c. Jn immolatione ista que fiebat hic non est aliqd tale simile: qñ ipsa nō erat pro pcō alicuius emūdando di recte vel indirecte: sed solū fiebat ad ritū purificationis leprosi. ¶ Item non cremabatur iste passer immolatus vt haberet similitudine cuz sacrificio pro pcō sicut cremabatur vitula rufa: sed solū accipiebatur sanguis eius ad purificationem leprosi. Itē non aspgebatur contra sanctuariū de sanguine istius passeris imolati sicut aspgebatur septies de sanguine vitule rufe. nō habebāt ergo aliq̄ similitudinem ista immolatio passeris cum aliquo sacrificio: sicut immolatio vitule rufe cum sacrificio pro pcō. non ergo reducetur sacrificiū vel immolatio passeris de q̄ hic oz ad aliqō sacrificium: sicut immolatio vitule rufe reduciē ad sacrificium pro pcō. ¶ Itē apparet q̄ ista immolatio nō pertineat ad deū: qz qñcūq̄ aliqō sacrificium vel quasi sacrificium fiebat a sacerdote imolabatur: nec aliquis alius poterat se intromittere de illo ministerio qn mozeretur. sicut de illis qui accedebant ad aliqua genera mysteriozum. de hoc bz Nu. 4. c. et. 8. et 18. hic tñ sacerdos non immolabat istum passerez: sed oz q̄ imbebat immolari eum p aliquem alterū. nullo modo igitur pertinebat ad sacrificia. Item in hoc apparet q̄ immolatio vitule rufe q̄q̄ non esset ppzie sacrificium: tñ magis pertinebat ad deum q̄ ista immolatio passeris: qz vitulam rufam imolabat sacerdos vt bz Nu. 19. c. vbi oz q̄ eleazarus filius aaron imolaret vitulam rufam. iste tñ passer de quo hic non imolabatur a sacerdote: sz p aliquē alium laicū vt pz hic in lra. (Jubebit imolari vnuz ex passeribus). i. q̄ sacerdos qui oz facere istum ritū purificationis mādabat alicui de ibi exītibus q̄ iugulet passerez vnum. (Jn vase fictili). i. sup vas fictile. i. vas luteū. ⁊ oz fictili a fingē do: qz figuloz manibus fingitur. alia aūt vasa que sunt de materia solida vt de ligno: lapide: vel metallo non sunt fictilia: ga non fingūtur manibus figuloz: sed p cauationem vt in ligno ⁊ in lapide: aut p tunsionem sicut in metallo fiunt. oz aūt fieri imolatio ista sup vas fictile: qz qñ imolabaf passer fluebat sanguis sup vas fictile vt ibi colligeretur ad aspgendum contra ipsum qui mūdandus erat. (Sup aquas viuentes). s. qz immolatio fiebat sup aquas viuentes. vocantur aūt aque viuentes aque fontales atq; puteales vt distinguūtur contra aq̄s cisternaz lacuū paludū vel stagnoz: qz iste aque mortue vocantur. non est autē proprie dcm vt aliqua aqua sit mortua vel viuens. qñ viuens est qō in se bz aiam: nullam aūt aiam in se bñt aque. sed est qdā modus loquendi metaphorice. nam illa dicūtur viuētia q̄ aiaz babent. aia aūt est principium operationis eius in quo est. ideo res illas quas p se operari videmus viuentes appellamus. Eas aūt que non per se operantur: sed ab alijs mouentur: mortuas vel saltem non viuentes dicimus. sic enim est de aquis: qz quedam aque babent in se principiū sue originis ⁊ motus sicut fontales fluuiales ⁊ puteales: ideo viuentes dicuntur. alie autē non babent in se principium originis nec motus. ⁊ iste vocantur aq̄ mortue vel non viuentes. sic est de aquis paludum cisternaruz ⁊ stagnoz. be. n. aque imote sunt. iubebat aūt deus fieri istā immolationē sup aquas viuentes: qz iste aque sunt ad purificatiōnē: iō pure esse debent. aque aūt viuentes sunt hmōi ppter motum ⁊ originē quā babent ibi vbi dicuntur viuentes. aque aūt mortue non sunt pure: qz propter quietem contrabunt quandā grossiciem ⁊ immundiciam: sicut videtur in aquis stagnoz ⁊ paludū in quibus aqua grossioz est ⁊ viridioz: qō fit ex corruptione quadam super ipsas causata propter non moueri. vel oz q̄ fiebat hoc in aquis viuentibus propter signationem. s. q̄ caro q̄ ante fuerat leprosa: ⁊ p hoc videbaf mortua erat iaz restituta vite p emundationē. ¶ Modus autē quo fiebat ista imolatio super aquas viuentes erat vt acciperētur aque fontales vel fluuiales in vase fictili: sup aq̄s illius vasis imolareť passer fluente sanguine sup ipsum vas ⁊ aquas. erat aūt propter hoc vt posset inde aspgi super ipsum qui mūdabatur a lepra. nā de solo sanguine passeris non poterat fieri talis aspersio. (Alium aūt viuū cuz ligno cedrino ⁊ cocco ⁊ hysopo tinget in sanguine passeris immolati.) Hic ponitur modus aspsionis sanguinis ⁊ aque: ⁊ oz q̄ deberet tingi passer viuus in sanguine ⁊ aqua: ⁊ lignū cedrinum ⁊ hysopus ⁊ coccus in sanguine ⁊ aqua ⁊ fieri aspersio contra ipsum qui mundabatur. erat aūt ex oibus istis factum vnū aspersozium hoc modo. s. q̄ lignū cedrinum qō aliqualiter erat longum accipiebatur tā q̄q̄ manubrium ⁊ in extremitate eius ligabatur passer viuus posita cauda ⁊ alis contra eum q̄ aspergi deberet. ligabatur etiam coccus ⁊ hysopus cū ipso passere: ⁊ oia ista sic ligata mergebātur in vase fictili in aqua ⁊ sanguine: ⁊ aspergebatur inde contra eū qui mundabatur a lepra. ⁊ sic plume caude ⁊ alaz istius passeris erant tanq̄ aspersoriū: qz in illis recipiebatur sanguis ⁊ aqua ⁊ aspergebatur contra ipsum mundandū septies. de oibus istis aūt dictū est supra qua re ponerentur in emundatione istius leprosi. ¶ Est aūt applicatio hmōi. s. q̄ hic fiebat quedā purificatio leprosi: iō ponebantur illa que denotabant ꝓprietatem huius purificationis. lignū cedrinum ponebatur: qz est imputribile: ideo significat istū purgatū a putredine ⁊ corruptione lepre. ponebatur autē hysopus qz est boni odozis qñ flozet vt significetur istum reductū ad bonum odorē ablato fetore lepre per emundationē. ponebatur ēt hysopus: qz conuenientioz est ad aspergendum q̄q̄ aliquid alterū. coccus aūt. i. vermiculū qō supra dicebaf propter hoc ponebatur: qz hz colorē purissimū: vt significetur q̄ in isto qui mundatur redit color naturalis ablato colore degenerante qui ptinebat ad lepram. passer aūt viuus immergitur vt significetur q̄ vita carni sue redditur per emundationē que ante per lepram mortua fuerat. (Tinget in sanguine passeris imolati). i. oia ista quattuor tingentur in sanguine facto vno aspersorio ex eis sicut supra dictū est. ⁊ dicuntur tingi in sanguine. non in sanguine simpliciter: sed in sanguine cōmixto aquis viuentibus. (Quo asperget illum qui mundandus est). i. cuz isto aspersorio tincto in sanguine ⁊ aqua aspergetur ille qui est leprosus. ⁊ sic mundabatur. ¶ Sed dicet aliquis istā litteram impugnare superiozi. nam supra dicebatur q̄ cum sacerdos reperiret leprā esse mūdatam faceret ista que hic continentur. si ergo lepra mundata erat: iam non poterat homo mundari. Respondendū est q̄ mūdatio erat duplex. q̄dā erat naturalis: alia cerimonialis. ⁊ vna presupponebat alteram. mundicia. n. realis siue naturalis erat purgatio a lepra cum lepra esset vera infirmitas ⁊ naturalis. Alia aūt purgatio erat cerimonialis. ⁊ hec est fm quā purgabatur aliquid qō non erat macula naturalis: sed solum fm opinionem. ⁊ hoc est cū iste qui erat vere mūdatus a lepra recipiebat quasdam cerimonias purificationis vt posset ingredi in castra ⁊ accedere ad sanctuarium: qō alz non licebat: q̄q̄ iste esset vere purgatus a lepra. ⁊ fm hoc stat lra: qz agitur in ea de duabus emundationibus. primo de illa que est naturalis siue realis ab ipsa lepra. ⁊ de hac oz cum inuenerit lepram esse mundatam. Scōa est purificatio cerimonialis fz quā abstergit̄ macula q̄ est p opinionē. ⁊ ista est de qua oz hic. asperget illum qui mundādus est. i. qui debet recipere hanc cerimonialem immundiciaz. ⁊ sic dicitur supra. hic est ritus leprosi quando mūdandus est. i. quando fieri debent in eo iste purificationes de qbus hic. (Septies.) Refertur ad illud verbum asperget. s. q̄ sacerdos aspergeret septies super eum qui mundabatur de sanguine illo ⁊ aq̄: causa huius est vt significetur plena mundicia. nam numerus septenarius perfectus est: ideo significatur totalis purificatio per euz. Uel fiebat septies ad signandum septem peccata mortalia propter quorum aliquod solet induci lepra sicut patet de Maria sorore Moysi que fuit percussa lepra: quia murmuravit vt habetur Numeri. 12. c. cum autem septenaria fit aspersio signatur omnia septem peccata dimissa esse. vel magis proprie fit septenaria aspersio ad signandum totalem purificationem: quia totum esse nostrum in septem voluitur. s. in circulo septez dierum. ⁊ ob hoc quando deus iubet fieri aliquam aspersionez iubet eam septies fieri. sicut pz in sacrificio pro peccato sicut babetur supra. 4. c. ⁊ sicut fiebat in vitula rufa vt babetur Nume. 19. sic etiam fiebat in vnctione ⁊ aspersione altaris ad consecrationem suam vt babetur supra. 8. c. sic enim generaliter de omnibus est. (Ut iure purget). i. ista septenaria aspsio fiet vt ille q̄ purgatur

Mod⁹ imolationis passeris sup aq̄s viuētes.

Obiectō lr̄alis.

Rn̄sio.

Qñ leprosus poterat per istā purificatiōez mūdari qz iaz erat mundatus.

Qz septies fiebat

purgatur purgetur iure.i.conuenienter.non enim fignat hic ius rõnem aut eqtatẽ vel dictamẽ aliqd naturale: sed rectitudinẽ ⁊ ordinẽ cerimoniarum.s. q ordo cerimoniarum est in ista purificatione: vt q purificat septies aspgatur. vt ergo recte fiat necessariũ est vt.7.vicibus aspgatur. (Et dimittet passerem viuum vt i agrũ auolet.) Duo passeres erãt quorum alter immolatus est ad aspergendũ de sanguine eius: alius aũt viuebat ligatus aspsorio cũ cocco ⁊ hysopo. facta aũt aspsione soluebat sacerdos passerẽ q ligatus erat in ligno cedrino ⁊ dimittebat volare i agrũ. causa huius est vt hic correspõdeat signũ signato. fiebat.n.purificatio ⁊ post purificationẽ introibat ille q fuerat leprosus in castra receptus ad cohabitationẽ aliorum hoium. ita.n.erat de passere: qr passer erat ad purificationẽ hois: ⁊ primo ligabat vt aspgeretur sanguis sup eũ q mũdabatur. ⁊ post hoc passer dimittebat vt rediret ad aliorum passerũ cohabitationẽ. ita.n.homo purificabat: ⁊ post purificationẽ in castra recipiebat. nã passer ille prius erat ligatus ⁊ nõ poterat ire quo volebat. ita homo q̃diu erat in imundicia lepre ligatus erat.i.p legẽ obligatus vt nõ posset intrare in castra nec 9uersari cũ alijs hoibus. ⁊ sicut passer ligatus expleta purgatione cũ eo pmittebat liber in agro volare quo vellet. ita mũdatus de lepra expletis cerimonijs pmittebat redire in castra ⁊ cõuersari libere cũ qbus vellet. (Cũq lauerit homo vestimẽta sua.) Ista est alia cerimonia q̃ fiebãt post aspsionem ad hoc q iste homo intraret in castra.s. q lauaret vestimẽta sua. fiebat aũt hoc ad tollendam imaginẽ lepre: vt si forte aliqd de priori imundicia mãsisset in vestibus p istaz lotionem tolleretur. ¶ Et nõ fiebat ista lotio p aspsionem aquaruz lustrationis sicut aliq existimant. qđ pz: qr fiebat lotio hec ad tollẽda vestigia lepre vel imundiciam saltẽ psumptã ex cõtactu vestiũ ad istũ leprosum. sed aq̃ lustrationis nihil talr mũdabãt cũ ista mũdicia deberet esse naturalis. aq̃ aũt lustrationis naturaliter nõ mũdabant: sed potius inficiebant: qr habebãt cineres vitule rufe mixtos. ¶ Itẽ qr dr hic. lauabit hõ vestimẽta sua. sed manifestũ est q qñ aliqs deberet aspgi aqs lustrationis ad causandũ aliq mũdiciã nõ aspgebat ipse seipm: sed hõ mũdus aspgebat imũdũ vt hr Nu.19.c. hic tñ ipsemet hõ abluebat vestes vt pz in lra. ergo nõ erat aspsio aq̃rũ lustrationis. Itẽ pz hoc per ea q̃ sequũtur.s. q ptineat ad aliq mundiciã naturalẽ q̃ fit per aq̃s viuẽtes ⁊ nõ ad aq̃s lustrationis: qr dr. radet oẽs pilos corporis sui: sed hoc ad mũdiciã naturalem ptinet. ergo ablutio vestiũ de qua dr eodẽ mõ ptinebit ad naturalẽ mũdiciã. ⁊ sic non fiet in aqs lustrationis. Itẽ pz hoc: qr dr immediate q iste hõ lauabit aq̃.s.in corpore suo. ista tñ lotio necessario intelligit pro defricatione sordiũ q̃ in corpore sunt. ergo opz eodẽ mõ lotionẽ vestiũ intelligi de lotione q̃ est in aqs viuẽtibus ⁊ nõ de aspsione aq̃rũ lustrationis. (Radet oẽs pilos corporis sui.) Hoc etiã fiebat ad tollẽdũ sordes si aliq̃ mãserãt. nã sicut vestes lauabantur: ne manerent in eis aliq̃ vestigia lepre: aut q̃lescũq cõtaminationes. ita ⁊ in pilis corporis adheret lepra: ⁊ vt tollerent vt si aliq̃ sordes mãserat in illis radebant oẽs. (Et lauabit aqua.) Ista lotio fiebat post pilorum rasionẽ.s. vt tollerent oẽs macule q̃ in cute essent. erat n. iste modus: vt qr cõtingebat vestes leprosi cõtrahere immũdiciã ex ipso leproso ipse primo lauarent ne in eis esset aliqđ macule vestigiũ. deinde in pilis corpis solet inherere lepra: iõ post hr ipsi quoq radebant. ad extremũ aũt i ipsa cutis supficie sordes aliqñ inherent que nõ possunt tolli p pilorũ rasionem. iõ post pilos rasos lauabatur totum corpus aqua. De istis aqs intelligendũ est q erant aque viuẽtes sicut supra dicebat de aqs sup quas immolabatur passer. (Purificatusq ingredietur castra). i. postq̃ susceperit oẽs istas cerimonias ablutionis ⁊ rasionis pilorum erit pfecte mũdatus ⁊ introibit in castra: iam nõ potens alios inficere: cũ non manserit in eo aliqđ vestigiũ lepre. ¶ Sciendũ aũt q cũ dr hic de rasione pilorum: est intelligendũ vlr de oibus pilis corporis tam supciliorum q̃ palpebrarum q̃ barbe: ⁊ oium aliarũ partium corporis vsq ad pedes. (Ita dũtarat vt maneat extra tabernaculũ suum septẽ diebus). i. qñ introibat iste mũdatus in castra nõ poterat immediate ire in domũ suam: sed pmanebat p.7.dies in aliq̃ alia domo. die autem octauo ibat in domum suam. ¶ Causa huius erat ne in illis.7. diebus cõmisceatur vxori sue. erat enim periculum si cõmisceretur illi. nihil.n.est per qđ magis aliqs incurrere possit leprã q̃ si leprosus carnaliter cognouerit aliquam feminam. Cause aũt huius satis naturales sunt tã ex natura decisi seminis q̃ ex parte actus in coitu: q̃ ex parte aie habentis maximam virtutẽ operatiuã in materiam corporalem in ipso extremo calore coitus. He autem cause a nobis non explicabuntur. videtur nãq cõtinere quãdam turpitudinem: aut illepiditatem in verbis. Satis tñ note sunt siquis respiciat ista tria fundamẽta supra posita. cauebat ergo deus ne iste accederet ad vxorẽ cum nouiter mũdatus esset: qr fortassis non esset pfecte mũdatus ⁊ posset inficere eã: sed p septem dies manebat. ⁊ tũc in octauo die accedebat ad tabernaculum suum: qr iam perfectissime esset mundatus. (Et die septimo radat pilos capitis: barbamq ⁊ supercilia ⁊ totius corporis pilos.) Ista rasio ptinebat etiam ad cerimonias purificationis istius leprosi. ¶ Sed queret aliquis qũo dr hic q iste leprosus radet oẽs pilos corporis sui: quia immediate dictum fuit q raserat quando intrauit in castra. ¶ Respõdendum est q debebant radi omnes pili corporis qui creuerant in septem istis diebus. naz die quo introiuit in castra rasit omnes pilos ⁊ nunc iterum. fiebat autem ista rasio ad maiorem mũdationem: vt si forte isti pili secundi contraxissent aliquam immũdiciam ex cute non perfecte sanata per istam rasionem secundã mundarentur: ⁊ pili qui iam tertio nascerentur essent iaz totaliter mũdi. (Et lotis rursum vestibus ⁊ corpore die octauo.) Fiebat ista lotio ex causa supra posita.s. q induceretur oimoda mũdicia in isto qui leprosus fuerat: ita vt si non fuerant pfecte emũdate vestes in prima lotione: nec ablati fuerãt oẽs pili corporis: per istam secundam lotionem induceretur pfecta mundicia taz in vestibus q̃ in carne. (Assumet duos agnos immaculatos.) Hic ponitur de ritu sacrificiorum que fieri debebant in octauo die pro ipso qui leprosus fuerat. ⁊ diuiditur in duas partes: qa primo agitur de sacrificio diuitũ. scđo de sacrificio pauperum. ibi (Qr si paup est.) Debebat.n.in die octauo ire ille q leprosus fuerat ad sanctuariuz: ⁊ stans in ostio tabernaculi offerret oia ista que hic dicunt. ⁊ ponit primo de duobus agnis anniculis: quorum vnus offerebatur in holocaustum ⁊ alius in sacrificiũ pro peccato: sicut infra magis pz. (Et ouem anniculam absq macula.) Offerebatur etiam cum his ouis ãnicula: qr debebant hic fieri tria genera sacrificiorum.s. pro pctõ ⁊ pro delicto ⁊ in holocaustum. ideo erant tria animalia de quibus fierent ista sacrificia. dicit autem ista aialia debere esse immolata: qr in oibus sacrificijs obseruãda erat mũdicia. que aũt sunt macule q̃ phibebant offerri sacrificia habentur infra.22.c. (Et tres decimas simile in sacrificio.) Dicuntur esse tres decime tres partes mensure magne que vocabatur ephi: ⁊ quelibet istarum vocabatur gomor. vnde tantum est dicere tres decimas sicut dicere tria gomor. erat enim simila ista farina delicata que alio nomine vocatur adeps frumenti. ⁊ dicebantur offerri iste tres decime in sacrificium. i. loco sacrificij. ¶ Aliqui.n. intelligunt q offerebãtur tres decime in sacrificium. i. in sacrificio vel cum sacrificio istorum animalium immolatorum. Sed iste sensus non potest stare: quia tunc non diceretur in sacrificiuz: sed in sacrificio. nã cum dicamus in sacrificio potest signare concomitantiaz: ita q illa propositio in stet pro cum. sic dicitur Gene.32.c. in baculo meo transiui iordanem. i. cum baculo. cum autem dicitur. in sacrificium non potest significare concomitantiam sed veritatem rei.s. in sacrificium. i. vt ipsum sit sacrificium: sicut dicimus. iste homo ponitur in epm. i. vt sit epus. sed cum dicimus mitra ponitur in epo non significat veritatem rei.s. q mitra ponitur vt sit epus: sed significat adiacentiam quãdã habitus. ita ergo hic non potest dici q offerebantur iste tres decime cum sacrificio agnorum ⁊ ouis cum dicatur in sacrificium: sed quia ipsa simila sit sacrificium. sic apparet supra.2.c. ⁊ Num.15. q offertur sacrificium simile vel sacrificium de simila. nam sicut ea que de carnibus fiunt sacrificia vocantur: ita ea que fiunt de simila. ⁊ tunc sunt ista sacrificia ipsorum animalium siue quedam libamenta superaddita. de modo autem istorum libamentorum supradictoruz ad principalia sacrificia habetur Num.15.c. Dixit autem hic debere offerri tres decimas simile: quia offerebãtur tria animalia: ⁊ cum quolibet istorum offerebatur vna decima simile. (Que conspersa sit oleo). i. q ista simila sit conspersa oleo.s. quando conficitur in pastam. sicut enim cum cõmuniter paste conficiuntur ex farina: asperguntur aqua vt commisceri possint. ita cum deberet offerri ista simila erat conspergenda in oleo. nec tñ fiebãt panes ex ea: sed psentabatur sic in farina quasi facta in pastam q̃q̃ non perfecte. sicut supra.2.c.pz vbi de simila conspersa tollebatur pugillus ad cremanduz super altare. ⁊ tñ si esset panis factus vel pasta perfecte confecta non posset inde tolli pugillus. (Et seorsum olei sextarium.) Idest preter oleum quod offerebatur mixtum cum ipsa simila offerebatur per se vnum sextarium olei. ¶ Causa autem oblationis huius olei primo in simila erat: quia quandocunque offerebatur

Marginalia:

Qr sacerdos post emundatõez lep̃ si pmittebat passerẽ volare.

Q̃o.6 A An ista lotio vestiũ fierẽt cũ aqs viuẽtibꝰ vł aquis lustratõis.

B Notãdũ Qũo fiebat rasio

Qr mãebat.7.diebꝰ extra domum suam.

Q̃o.7. A Qũo dr h q iste lep̃sus radet oẽs pilos corpis sui. ² Rñ.ad q̃.

Ritꝰ sacrificiorum q̃ fieri debãt.8. die p leproso.

Qr offerebãt tres decime. Improbatio expõis.

Qr leprosus offerebat sextarium olei.

simila debebat cum ea offerri oleum sicut hz̄ supra.2.c. causa āt huius ibi dicta est: ꝛ ista est causa generalis. ℂAlij autē dīnt ꝙ specialiter ponebatur hic oleum propter conuenientiam significationis ad causam illius oblationis. fiebat enim ista oblatio in cerimonijs purificationis leprosi. oleum autem mūdificatiuum est pustularum ꝛ sanatiuum qꝺ cōueniebat significationi huius sacrificij: qꝛ iste qui offert mundatus fuit a lepra que pustulas habebat. ℂMagis tñ dicendum est hoc esse ex cōi lege sacrificiorū. s. ꝙ qñcunqꝫ offerreť simila cū ea quoqꝫ oleum daretur. etiam offerebatur hic per se sextarium olei. cuius causa est quia preter similam offerendam sacerdos debebat obseruare quasdam cerimonias tingendo aures ꝛ pollices manuum ꝛ pedūꝫ. ista autem tinctio fiebat in oleo vt patet infra in littera. ergo necessarium erat ꝙ offerretur oleum per se sine simila. dicitur autem ꝙ offerretur sextariū olei. est enim sextarium mensura quedam pertinens ad res humidas sicut ephi est pertinens ad res aridas. ℂIn hoc autem erant due mensure magne ꝛ due mensure parue. Mensura magna in rebus aridis erat ephi. Mēsura parua in eisdem erat gomor. Mēsura magna in rebus humidis erat hin. mensura parua erat sextarius. habebant autēꝫ se sic iste mensure: quia mensura parua que vocatur gomor habebat se ad mensuram magnam que vocatur ephi tanqꝫ decima pars eius. sic habetur Exo.16.c. in fine vbi dicitur. gomor autem decima pars est ephi. ꝛ ideo qñ scriptura loquitur de paruis mensuris vocat decimas illas. sic habetur hic cū diciť. decima pars ephi siue tres decimas simile. parua autem mensura rerum liquidarū habebat se ad magnam mensurā earūdem tanqꝫ.6. pars. ꝛ ideo illa vocatur sextarius: quia cōtinet sextam partem hin. ꝛ ideo qñ scriptura loquiť de mensuris paruis in rebus liquidis vocat eas sextarios: vel cū vult ponere duos sextarios simul vocat tertiam partem hin. Aliqñ autem ponit dimidiam partem hin cum vult signare tres sextarios. de hoc habeť Num.15.c. de quātitate aūt istoꝝ. s. quātū esset gomor: vel quātus esset sextarius non pōt nūc patere. qm̄ iste mensure antiquissime sunt ꝛ non hn̄t aliquid ꝑ qꝺ cognoscātur. Sic etiā est de monetis antiquis: quaꝝ valor non pꝫ nūc: qꝛ non manebat aliqd per quod mensureť. de his dictū est Gen.23.c. (Cūqꝫ sacerdos statuerit purificans hoiem ꝛ hec oia coram deo.) Postqꝫ positū est de ritu oblationis istius qui mundabatur a lepra: hic ponitur quid fiebat in ipsis rebus oblatis. ꝛ est modus ꝙ ille qui a lepra mundabatur ducebat oia ista que dicta sunt ad sanctuariū ꝛ ibi presentabat ea sacerdotibus: ꝛ ille sacerdos qui facere debebat sacrificia ista cōplendo cerimonias purificationis statuebat istum hoiem coram dn̄o ponens eū in ostio tabernaculi. presentabat etiā oēs res quas offerebat iste homo corā dn̄o vt per hoc acceptabiles essent. (Corā deo in ostio tabernaculi testimonij.) Causa est qꝛ ds̄ dicebatur esse in ipso tabernaculo specialius qꝫ in alijs locis: ideo cū presentaretur aliqua res in ostio tabernaculi dicebatur presentari corā deo. nec poterant iste res vel homo offerens magis appropinquare ad deū: qꝛ qꝫuis deus specialius esset intra sancta sanctoꝝ qꝫ in alijs locis. tñ non poterat homo laicus introire vltra ostiū tabernaculi. (Tollet agnum ꝛ offeret eū pro delicto.) Hoc non referť ad laicū: sed ad sacerdotem: qa laicus iam obtulerat oia ista simul cū presentauit ea corā ostio tabernaculi. sed refertur ad sacerdotē. s. ꝙ ipse sacerdos purificans hoiem tollebat vnū de illis duobus agnis: ꝛ presentabat coram dn̄o ad imolandum illū. ꝛ ista presentatio vocať hic offerre. (Offeret eū pro delicto). Dz̄ oblatio ista fieri ꝑ delicto. i. pro peccato ſm quosdā. non. n. distinguūt in his duobus nominib⁹. s. delictū ꝛ pctm̄: sed dicūt vnū accipi pro altero. falsum tñ est quantū ad presens: qꝛ hic dz̄ ꝙ offerretur agnus pro delicto ꝛ offerretur in loco in quo solet offerri victima pro peccato. ergo necessariū est ista duo esse distincta. nā si non essent distincta non notificaretur vnū per alteꝝ. ℂDōm ergo est ꝙ offerre pro delicto ꝛ offerre pro pctō diuersa sunt. Nā pctm̄ est qñcunqꝫ aliquis cōmittit qcqꝫ malū qꝺ consistit in actione. Delictum vero est qñ aliqs omittit facere id quod dꝫ. ꝛ hoc in omissione est: ꝛ vocanť a delinquendo qꝺ significat omittere. ista aūt duo ponunť tāqꝫ distincta supra.6.c. vbi ponūtur alie cerimonie sacrificij pro pctō ꝛ alie in sacrificio pro delicto. naꝫ in sacrificio pro pctō tota hostia preter adipes ad sacerdotē ꝑtinet. In sacrificio aūt pro delicto offerebantur adipes ꝛ cauda hostie vt habetur eo.c. (Oleiqꝫ sextariū.) Istud erat oleū qꝺ erat seorsūꝫ preter oleū oblatū in simila. offerebatur aūt hoc ad faciendum tinctōes in auribus ꝛ manibus ꝛ pedibus eius qui mūdabatur sicut infra habetur. ꝛ ista oblatio olei eodē modo ꝑtinebat ad ipsum sacerdotē. s. ꝙ ipse accipiebat oleū in sextario ꝛ eleuabat illud corā dn̄o: qꝺ erat offerre. (Et oblatis ante dn̄m oibus immolabit agnū). i. sacerdos presentabat sigillatim corā dn̄o oia ista qꝺ erat offerre: ꝛ tūc icipiebat immolare. i. iugulare aialia oblata: ꝛ prima oblatio que fiebat erat in isto agno qui pro delicto oblatus est. (Ubi immolari solet hostia pro pctō.) Determinať locus vbi deberet ista hostia iugulari. ꝛ dz̄ ꝙ ibi immolabatur hostia pro pctō. fit aūt ista notificatio qꝛ hostie pro pctō erant cōiores vel plura de eis dicta fuerant. iō cognoscebatur magis locus imolationis earum ꝛ oēs alie cerimonie qꝫ cerimonie hostiarū pro delicto. (Et holocaustū). s. ꝙ etiā deberet imolari i loco in quo immolatur holocaustū. ex quo inuitur ꝙ idem erat locus oīum istarū immolationū tam holocausti qꝫ sacrificij pro pctō qꝫ pro delicto. pꝫ. n. de hoc supra.1.et.3.et.4.c. vbi agiť de istis tribus hostijs noiatis. ꝛ dz̄ de oibus ꝙ debēt offerri apud altare holocaustorum siue in introitu tabernaculi. (In loco sancto). s. ꝙ erat ista immolatio facienda in loco sancto. i. in atrio tabernaculi vbi locus sanctus erat.

ℂQuo in loco fierent iste immolationes pro peccato ꝛ pro delicto ꝛ emundatione leprosi. Qõ.8.

Queret antē aliquis de loco in quo fiebant iste oblationes ꝛ immolationes. ℂEt rn̄dendum est ꝙ necessarium est dici illas fieri in loco sancto. s. in atrio tabernaculi: qꝛ hic dz̄ ꝙ offerri debebant in loco sancto. precipue qꝛ infra 17.c. iubetur sub pena mortis ne aliquis offerat victimas suas in aliquo loco qꝫ ad ostiū tabernaculi. necessario ergo dōm est ꝙ intra atrium fierent iste immolationes. ℂSed dubitať magis in speciali de loco: an super altare holocaustoꝝ fierēt imolationes vel in aliquo alio loco circa altare. Et rn̄dendum est ſm quosdā ꝙ sup altare fiebant imolationes: qꝛ ad hoc erat altare factū. ℂSed non potest stare: qꝛ altare erat altū: ꝛ difficile videbatur valde poni supra vaccā ꝛ vitulū ad iugulanduꝫ. ista tñ multotiēs offerebanť. Itē pꝫ adhuc ꝛ magis in fundamento: qꝛ altare holocaustoꝝ erat plenū igne. ꝛ si deberet ibi immolari aliqꝺ sacrificium prius cremareť qꝫ immolareť. ipsi quoqꝫ sacerdotes nō poterant sup altare imolare: qꝛ cremarētur cū esset altare plenū igne. Itē pꝫ hoc qm̄ supra.7.c. dz̄ ꝙ filij aarō debāt offerre sanguinē sup altare postqꝫ est facta imolatio. Si tñ sup altare offerreť ꝛ immolareť aial nō poterat postea offerri sanguis: sed simul offerreť ꝛ imolaretur. ergo nō fiebat sup altare. Itē pꝫ hoc ꝛ firmius: qꝛ oia ista sacrificia offerebātur in eodem loco sicut hic dz̄. s. ꝙ vbi offerť pro pctō ꝛ holocaustū ibi offerēdū est pro delicto. sed manifestū est ꝙ holocaustū offerebať ad latus altaris holocaustoꝝ ꝛ ibi iugulabātur. ergo nō sup altare. pꝫ hoc supra.1.c. cū dz̄. ꝙ si de pecoribus oblatio est: de ouib⁹ siue de capris offeret holocaustū agnū aniculum ad latus altaris qꝺ respicit aqlonē. Dōm ergo est ꝙ nō fiebat imolatio alicuius hostie sup altare: sed oēs imolabanť ad latera eius. (Sicut. n. ꝑ pctō: ita ꝛ pro delicto ad sacerdotē ꝑtinet hostia.) Hic poniť de iure sacerdotū in istis hostijs. ꝛ dz̄ ꝙ sicut hostia pro pctō ꝑtinet ad sacerdotē: ita ꝙ ipse debeat comedere eā: sic hostia pro delicto ꝑtinet ad eūdē. ℂSciēdū tñ est nō ꝑtinere eodē modo ista ad sacerdotē: qꝛ hostia pro delicto tota ꝑtinet ad sacerdotē preter caudā ꝛ hoc semꝑ. hostia aūt pro pctō aliqñ nullo modo cōuenit sacerdoti sicut pꝫ de hostia cuius sanguis offerebať intra sanctuariū asꝑgendo cōtra velū tēpli: qꝛ de illa nullus comedebat vt hz̄ supra.6.c. sed cremabatur igne. ℂPro quo sciēdum est ꝙ oblatio pro delicto fiebat qñcunqꝫ aliqs dēret obseruare aliqꝫ cerimoniam ꝛ omittebat illā seruare in tꝑe suo qꝫuis postea adipleret. sic hz̄ supra.5.c. de eo q tetigit morticina aut reptilia vel aliqd imūdū: ꝛ postea oblitus est imūdicie siue non se purificās. deinde cū recordatus fuerit imūdicie pristine dꝫ offerre pro delicto suo. i. q omisit se purificare tꝑe quō purificādus erat. Pro pctō aūt aliqd offerebat qñ fecerat aliqd ꝑ passioneꝫ vel ꝑ ignorātiā qꝺ erat ꝯtra legē dn̄i: ꝛ aliqñ cū faciebat ꝑ maliciā. nā satisfaciebat ei cui dānū intulerat: ꝛ pro pctō suo offerebat sacrificiū vt hz̄. s̄.6.c. ℂDe cerimonijs aūt istoꝝ sacrificiorū dōia erat. nā qꝫqꝫ dicať eādē legē esse in sacrificijs pro pctō ꝛ delictis: tñ nō erat eadē totalr̄ vt hz̄ supra.6.c. naꝫ in sacrificijs pro delicto semꝑ cadebat ius sacerdotū totū corpus ipsaruꝫ hostiaꝝ imolataꝝ ꝑter caudā: ꝛ pellis etiā eoꝝ erat. de h̄ hz̄. s̄.6.c. In sacrificijs aūt pro pcō erat magna diuersitas. nā qdā sacrificia offerebanť pro pcō totius ppl'i ꝛ pro pctō sūmi sacerdotis. ꝛ de istis dz̄ supra.4.c. ꝙ cōburebanť extra castra. ꝛ supra.6.c. dz̄ ꝙ victima pro pcō cuius sanguis inferť intra scūariū nō comedeť: sed cōburetur igni. Inferebať aūt intra scūarium sanguis hostiarum

Marginal notes:

Alioꝝ opio

C

Doct. opio

Quattuor erāt mēsuř i sacrificio. De sextario ꝛ hin ꝛ gomor ꝛ ephi q̄ mēsure erāt apō hebreos ꝛ quō se hēnt nūc

D

Ualor monetaꝝ antiquarū quō se hꝫ nunc.

Quid fiebat i reb⁹ illis oblatis.

E

Quō differūt sacrificiū ꝑ pcō ꝛ ꝑ delicto.

Doct. expō lr̄e.

A

Rn̄si. ad q̄situm.

Dubium

Rn̄sio.

Impro.

B

Doc. rn̄.

Non eodē mō ꝑtinent sacrificiuꝫ ꝑ pcō ad sacdoteꝫ ꝛ sacrificiū ꝑ delicto.

Qñ obligať aliqs offerř sacrificiuꝫ ꝑ pctō ꝛ qñ ꝑ delicto.

De varietate cerimōiaꝝ sacrificij ꝑ pctō ꝛ ꝑ delicto.

hostiarū pro pctō populi: ꝛ pro pctō sūmi sacerdotis. De illis autē sacrificijs pro pcō quorū sanguis nō inferebat intra scūariū nec erant pro pcō totius ppli: aut sūmi sacerdotis. dōz est ꝙ ipa ptinebant totaliter ad sacerdotes tā carnes ꝙ pellis preter adipes: qui in omni sacrificio ad deū ptinent. de hoc. s. 6. c. iuncto c. 3. cū āt dr hic ꝙ sicut p pctō ita p delicto ad sacerdotē hostia pertinet: nō dicit oīmodā similitudinē: sed aliquo mō similātur. similitudo aūt ꝛ diuersitas eoꝝ apparet in his q̄ dcā sūt supra. ¶ Sciēdū aūt ꝙ hic dr istas hostias tam pro pctō ꝙ pro delicto pertinere ad sacerdotē. s. qꝛ sacerdos eas dēret comedere. differebat tñ in hoc: qꝛ cū oēs hostie taz pro delicto ꝙ pro pcō ꝙ ptes sacrificioꝝ pacificoꝝ ptinerēt ad sacerdotes ꝛ comederēt illas: tñ quasdā eaꝝ comedebant soli masculi de gñe sacerdotali. alias aūt comedebant tā masculi ꝙ femine. de hoc dcm̄ est. s. 6. c. et. 10. nā. s. 10. c. in lr̃a hr̃ ꝙ partes hostiaꝝ pacificaꝝ comedebant tā a sacerdotibus ꝙ a filijs ꝛ filiabus eoꝝ. sacrificia autē pro pcō solū comedebant a masculis de genere sacerdotali. causa aūt erat qꝛ magis scē erāt hostie p pcō ꝙ pacifice. (Scā scōrum est). Hic ponit causa supiorū dictoꝝ. s. q̄re ptinebant ad sacerdotes tā hostie pro pcō ꝙ pro delicto. ꝛ dr hoc esse qꝛ scā scōꝝ est. i. qꝛ est valde sancta quelibet eaꝝ: ꝛ nō dz comedi a popularibus sicut pacifice hostie que ad ipsos ptinēt. (Assumētqꝫ sacerdos). Hic ponit ritus mundificationis in sanguine qui fiebat in ipso q leprosus fuerat. s. ꝙ tingerent alique partes sue sanguine. accipiebat eni de sanguine oblato p delicto ꝛ tingebant tres partes eius. s. auris dextera: ꝛ pollex manus dextre ꝛ pedis dextri. fiebat aūt hoc mō. s. ꝙ cū imolabat agnus p delicto fluebat sanguis in quandā crateram: ꝛ de illa assumebatur aliqd ad tingendū ex more cornua altaris: ꝛ reliquū seruabat i cratera vt inde assumeret aliqd ad tingendū aurē dextrā ꝛ pollicē manus dextre ꝛ pedis dextri: ꝛ deinde sanguis q manebat in cratera fundebat ad basim altaris. (Ponet sup extremū auricule dextre eius qui mundat). i. sacerdos tinget vnā particulā auricule illius q fuerat leprosus. mandat ēt vngi in pedibus ꝛ manibus. fiebat. n. ista tinctio ad purificationē: qꝛ p sanguinem oīa pene mundant in lege: ꝛ sine sanguine nō fit remissio pctōꝝ. vt hr̃ ad Hebre. 9. c. eodē mō fiebat in ꝯsecratione sacerdotū qꝛ tingebant pollices manuū ꝛ pedū dextroꝝ ꝛ extremitates auricularū dextraꝝ vt hr̃. s. 8. c. ꝛ Exo. 29. c. nā ꝛ in oibꝰ que aliquo mō ptinent ad pctm̄ ista tinctio in sanguine ad purificandū fieri dēbat: nisi in his que sunt imundicie cōes. sicut cū qs p tactuz alicuius rei imundus effectus est: de qbus imundicijs hr̃. s. 11. c. p illis. n. imundicijs nō fiebat aliq̄ oblatio sacrificioꝝ. iō non poterat fieri tinctio in sanguine. istud aūt qō est in lepra ptinebat ad maiorē imundiciā. iō fiebat expiatio in sanguine. (Et super pollices manus dextre ꝛ pedis). Etiā iste due particule tingebant. [a] cuius cā est ad significādā purificationē ꝛ hois mūdiciā in actibus suis. actus eni hois pncipalr ꝯsistūt in manibꝰ: pedibus: ꝛ auribus. ꝛ qñ iste partes sunt mūde actus nr̃i sunt mūdi. Cū vero partes sunt imunde. necesse est actus nr̃os esse imundos. ꝛ qꝛ iste nouiter a lepra purificat fm quā totalr erat imundus: ꝯueniens erat vt iste tres particule purificarentur in sanguine vt sic viderent actus eaꝝ mūdi. Alio mō pōt accipi cā huius mundicie in cōpatione ad deū. s. ꝙ lepra aliqñ infligatur hoi p pctis que in deū egit. sunt aūt pctā in his tribus opationibꝰ. s. in aure nō obediēdo pceptis dei. ꝛ in māu nō exequēdo illa. ꝛ in pedibus nō eūdo ad cōplēdū ea. Nūc aūt purgatus a lepra in his tribꝰ particulis tingit vt remitti significet quicquid per istas tres particulas pcm̄ est. [b] sic eni obseruat ecclesia i extrema vnctione qñ tingit oleo sancto manus ꝛ pedes oculos ꝛ cetera ꝛ in qualibet pte earū dicit. indulgeat tibi deus qcqd peccasti p visum vel p auditū ꝛc̃. Sic ḡ eēt in his particulis tinctio ista. ¶ Alio mō adhuc intelligi pōt ꝙ fieret ista purificatio ad reddendū istas particulas dispositas in cultū dei cū p istas sint pricipalr actus nr̃i. s. vt tingant aures ad hñ deo obediendū audiendo mandata eius. ꝛ manus tingant ad exequēdū ea q̄ deus mandat. ꝛ pedes tingant vt recte eat quo deus eūdū iubet: ꝛ ne pedes illius in malū proni sint. ¶ Cuz aūt in his tribus pticulis corporis magis fiat purificatio ꝙ in alijs. querit q̄re nō fit in vtroqꝫ pede vel vtraqꝫ manu ꝛ vtroqꝫ aure: sed solū in dextris hoꝝ. Itē dato ꝙ solum tingeret auris dextra ꝛ pes dexter ac manus q̄re nō tingebat tota manus dextra: vel totus pes aut tota auricula. sed extremū auricule ꝛ soli pollices manus ꝛ pedis. Dōm est ꝙ de istis. s. rñsum est. 8. c. cū ageret de cōsecratione sacerdotū q tingebant sanguine in eisdē particulis. (Et de olei sextario mittet in manū sinistrā). Hic ponit alia mundificatio. nā sicut. s. fctā fuerat mundificatio in sanguine: ita hic fit alia mūdificatio in oleo: ꝛ sumebat istud oleū de sextario. dictū fuit. s. ꝙ offerret oleū in simila: ꝛ preter hoc oleū seorsuz in sextario: ꝛ hoc accipiebat ad istā tinctionez. mittebat aūt sacerdos in manū suā sinistrā aliquā partē olei ad faciendū ea que sequūtur. mittebat aūt magis in sinistrā ꝙ i dextrā: qꝛ de illo oleo qō erat in vna manu aspergere dēbat septies corā dño cum altera manu. sed aspersio ꝛ alie opatiōes melius fiunt cū manu dextra ꝙ cū sinistra: qm̄ ēt fm nām: manus dextra ad agenduz facilior est. iuxta Isido. ethi. li. 11. ꝛ arist. 5. ethi. (Tingetqꝫ digitū dextrū in eo). s. in oleo qō hz in manu sinistra vt aspergat ꝛ faciat qō. j. ponit. (Et asperget coram dño septies). s. ꝙ mittet sacerdos. 7. vicibus digitū suū in manū sinistrā in qua erat oleum ꝛ 7. vicibus aspergebat corā dño. fiebat eni ista aspersio ad emūdationē pcōrū. Et pōt dici ꝙ aspergebat oleū ad signandā pietatē. s. ꝙ deus misereret isti q mundabat ꝛ remitteret ei pctā. vel fiebat aspersio olei fm cōuenientiā eius q mūdabat. nā hic fiebat mūdificatio a lepra que ꝯsistit in qbusdā pustulis: oleum aūt pustularū mūdatiuum est. Dr ꝙ fiebat ista aspersio coram dño. nec tñ intelligendū est ꝙ fieret intra tabernaculū ante velū scti sanctoꝝ sicut cū aspergebat sanguis pro pcō sūmi sacerdotis ꝛ pro pcō totius ppli corā dño vt hr̃. s. 4. c. sed fiebat ista aspersio in ostio tabernaculi in quo sacerdos erat cū ipso q purificabat a lepra. sicut dictū fuit. s. ꝙ sacerdos ꝯstitueret hoiem purificandū corā dño in ostio tabernaculi. cū aūt in ostio tabernaculi sacerdos aspergeret sanguinē dicebat aspergere coram dño: qꝛ deus significat esse spālius intra sanctuariū. dr autē ꝙ fiet ista aspersio septies. cuius cā est qꝛ fit ad purificationē. vt ḡ significet inducta oimode emūdatio fiebat septies qm̄ septenarius numerus significat perfectionē sicut. s. dictū est. (Qō autē reliquū est olei in leua manu). i. id qō mansit i manu de oleo illo. post aspersionē factā coram dño remanebat aliqd in manu. (Fundet sup extremū auricule dextre). Hic ponit iterata purificatio triū particularū positarū. s. auricule ꝛ manus ꝛ pedis. fit aūt ex eadē cā ex qua fiebat finctio in sanguine: sed iterabat ad maiorē solēnitatē actus. magis nāqꝫ ꝯsequunt honoris ea que bis ꝙ ea que semel fiunt. (Et sup pollices pedis ac manus dextre). Iste ēt due particule cū ipsa extremitate auricule tingebātur ex cā. s. dicta. (Et sup sanguinem qui effusus est pro delicto). ¶ Ista lr̃a pōt intelligi duplr. vno mō ꝙ istud oleū aspergeret sup sanguinē q effusus est pro delicto. i. sup auriculā ꝛ pollices manus ac pedis: qꝛ iste tres particule tincte fuerant sanguine effuso pro delicto. effundendo aūt oleū super istas pticulas dicebat effundi sup sanguinē: qꝛ in istis tribus particulis erat sanguis ipositus. velut sigs vnū colorem alteri supponat. Alio mō intelligi pōt ista effusio olei sup sanguinē effusum pro delicto. i. ꝙ funderet oleuz sup loca illa in qbus fuerat sanguis effusus. s. sup cornua altaris ꝛ ad basim eius. Cā aūt huius effusionis sanguinis est vt deus misereret sanguini eius q mundatur a lepra. sic enim signat oleū fusum sup sanguinē. nā oleum pietatē designat qō qñ fuerit fusuz sup sanguinē designat deū propitiari sanguini huius q mundat. sed primus sensus melior est. (Et super caput eius). i. ēt fundet oleum super caput istius qui mundat a lepra. hoc enim nō fiebat in sanguine qꝛ sanguis solū ponebat sup aurē ꝛ manū ꝛ pedē. cā huius est qꝛ sanguis est solū ad expiationem. expiatio autē solum dz esse in partibus illis in qbus est actus peccati. ꝛ iste sunt tres. s. aures ꝛ pedes ꝛ manꝰ: ideo in his solis fieri dēbat purificatio in sanguine. oleū aūt fusum nō solū signat purificationē sed iplorationē pietatis: iō preter illas ptes per q̄s pcti actus fit: cōueniens est fieri olei vnctionē. ꝛ sic est in capite. fundēdo eni oleū sup caput imprecamur misericordiā dei sup caput illius super quē funditur oleuz. (Rogabitqꝫ pro eo corā dño). Cū fecerit istas cerimonias orabit sacerdos pro ipso qui mundat vt deus sanet euz perfecte a lepra ne reincidat in eā. vel orabat p isto. s. vt deus liberaret eū ne incideret in pctā pp que deberet iterū puniri plaga lepre. dr ꝙ orabit p eo corā dño. i. in ostio tabernaculi: qꝛ dr esse coram dño. i. in ostio tabernaculi. (Et faciet sacrificium pro pctō). i. cōpletis istis cerimonijs faceret sacerdos scdm sacrificiū qō erat pro pctō. Iam. n. fecerat primū qō erat sacrificiū p delicto. fiebat enim sacrificiū istud pro peccato ad expiationē peccatorū: qꝛ frequēter plaga lepre ppter peccatū euenit: sicut pz de maria sorore moysi que ppter murmurationē percussa est lepra vt hr̃ Nume. 12. c. Sic etiā de rege Ozia q pcussus fuit lepra in fronte: qꝛ voluit thurificare sicut sacerdotes vt habet. 4. Reg. 15. c. vt ḡ remitterent omnia pctā ppter que incidisset iste in plagā

Ritꝰ mūdificationis i sanguine q in leproso fiebat

Sine sāguine ñ fit pctōꝝ remissio

Tinctio pollicis fiebat in omni purificatōe p pctō p̄terꝙ in ꝯtaminatiōe vbi ñ offert sacrificiū.

Qr iste ptes sanguie tingebāt. s. pollices ꝛ auricule extremitas.

[a] Actus hois i qbus cōsistūt.

[b] In sacramēto extreme vnctiōis qr ecclia tingit oleo sctō certas ptes corporis. s. sensus.

Aspsio septenaria olei i emūdatione lepro si nō fiebat intra tabernaculū sed in atrio.

Qō. 9. A

Qr in emūdatione leprosi effundit oleū sup sāguinez.

Oleū pietatē dsignat.

Qr leprosus emūdatus recipit oleū sup caput effusū. In tribus ptibus corporis est actus pcti.

B

De ritu sacrificioꝝ ⁊ cerimoniarū in solē nitate emūdationis leprosi.

lepre fit sacrificiū ꝑ pcō. (Tunc imolabit holocaustū) .s. facto sacrificio pro pcō ⁊ pro ꝺlicto fiebat sacrificiū holocausti. Erāt enim tria sacrificia hic: ⁊ tria aīalia imolanda. de his non exprimunt hic ritus. qꝛ positi fuerunt. s̄. in pꝛīcipio hui⁹ libri. ℂ Intelligendū tñ est de istis sacrificijs ꝙ cōpleant hoc mō. s. ꝙ funderet sanguis sacrificij pro delicto sup aurē pedē ⁊ manū eius q mundabat: ⁊ reliquus in cornibus altaris ⁊ basi funderet. de qbus aūt dōm ꝙ adipes huius sacrificij cremabant coraꝫ dñō sicut in alijs: ⁊ pellis ꝑueniebat in ius sacerdotū preter caudaꝫ ⁊ cremabat sicut hr̄. s̄. 6. c. hec namqꝫ de sacrificijs pro delicto ꝑueniebāt. in sacrificio aūt ꝑ pcō qō scm̄ fuit h effusus fuit sanguis sup cornua altaris ⁊ in basi: adipes vero cremati sunt corā dño sicut fiebat in oībus sacrificijs vt hr̄. s̄. 3. c. carnes autē ⁊ pellis totalr̄ prouenerūt in ius sacerdotū. vt hr̄. s̄. 6. c. In holocausto autē oēs carnes ⁊ adipes cremabant vt hr̄. s̄. 1. c. sola pellis ꝑueniebat sacerdoti vt hr̄. s̄. 6. c. In oblatione quoqꝫ simile triū decimarū de q̄ dictū fuit hic. dōm est ꝙ cuꝫ essent tria sacrificia aīaliū ꝑ quolibet eoꝝ accipiebat vna decima simile. hec aūt nō tota cremabat in altari: sed accipiebat vnus pugill⁹ de q̄libet decima ⁊ cremabat in altari: reliquū aūt ꝑuenit sacerdotibus vt hr̄. s̄. 2. et. 6. c. De sextario quoqꝫ olei idem dōm est. nā d eo susceptū est modicū olei ad ponēdū in manu sinistra sacerdotis vt inde tingerentur ea que i lr̄a dñr. ⁊ aspergeret corā dño. reliquū aūt oleū: qō oleū manebat in sextario veniebat in ius sacerdotū. nā cū nō cremaret corā dño: nec ꝑueniret in ptē offerentis qꝛ solū ꝑueniebant ei ptes de hostia pacifica: necessariū erat ꝙ in ius sacerdotū cederet. (Et ponet illud in altari). s. istud holocaustū postq̄ꝫ imolauerit illud ⁊ detraxerit pelleꝫ sm ritus q habētur. s̄. 1. c. (Cū libamētis suis). Vocant libamēta

C

Libamētū qd sit.

quedā oblr̄ones q̄ fiebant cū ipsis sacrificijs carniuꝫ. ⁊ hoc erat in tribus. s. in offerēdo similā ⁊ oleū cū illa: ⁊ vinum de simila ⁊ oleo pꝫ. s̄. qꝛ iussum est vt offerrent tres decime simile oleo asp se. de vino hr̄ Nu. 15. c. vbi cū simila ⁊ oleo iubet quoqꝫ vinuꝫ offerri. hec aūt ponebant sup altare sicut ipm holocaustum ad cremandū: qm̄ in oībus obseruabat eadē lex cremationis. nec tñ intelligendū est ꝙ ista libamēta totalr̄ cremarent: sed partes eoꝝ ꝑueniebant sacerdotibus sicut imediate dcm̄ fuit. ℂ Item cōsiderandū ꝙ cū hic dr̄ dēre cremari holocaustū cū libamētis suis: nō solū accipiendū est ꝙ ponant libamenta in holocausto sed ēt in sacrificio pro pcō: ⁊ in sacrificio ꝑ delicto. nā cū essent hic tria aīalia imolata ⁊ tres decīe sile ↄspse oleo: cuilꝫ sacrificio pōebat ꝑ libamēto vna decia sile cōspse. sic ḡ in holocausto cremabat aliqd de libamēto. ita ⁊ i sacrificio ꝑ pcō ⁊ ꝑ ꝺlicto libamentoꝝ partes quedā incendebant. expressit tñ lr̄a de libamentis holocausti: qm̄ de quocūqꝫ eorū expressisset intelligebatur de ceteris. (Et sic hō rite mundabit). i. cū facta fuerint oīa que. s̄. dicta sunt homo qui leprosus fuerat erit perfecte mūdat⁹. q. d. nō sunt plures cerimonie ad mūdandū aliqueꝫ a lepra q̄ꝫ iste q̄ s̄. posite sunt. ℂ Pōt aūt ista lr̄a intelligi duplr̄. Uno mō ꝑ modū precepti. s. ⁊ sic hō rite mūdabit. i. mando ꝙ quicūqꝫ debuerit mūdari a lepra sic mundet faciēs oīa ista ⁊ hoc ordine. Alio mō intelligit ꝑ modum ↄsecutionis. s. ꝙ qñ oīa ista fuerint fcā erit homo perfecte mūdatus: nec fient plures cerimonie. (Qꝫ si pauper est). Hec est obseruatio que fiebat circa eos q mundabant ⁊ erant paupes nō potētes offerre ea que. s̄. posita sunt. ⁊ in hoc lex ista valde rōnabilis est. nā iste casus de lepra: ita accideret pauperibus sicut diuitibus. oportuit igit vt pro omnib⁹ remedia ponerent: sed nō poterant paupes offerre eadē q̄ diuites offerebant: ergo debuit poni alia lex oblationis. ℂ Cōsiderādū aūt est qꝛ hoc nō semꝑ obseruabat. nā quedā erāt in qbus pauperes nihil minus soluebant q̄ꝫ diuites. sicut pꝫ in numeratione populi. nā quādocūqꝫ fieret ppl̄i numeratio ⁊ aliqs trāsiret ad numerū soluebat dimidiū siclū: ⁊ ad illū diuites nihil apponebant ⁊ paupes nihil diminuebant. vt hr̄ Exodi. 30. c. Item fiebat hoc in redēptione pꝛiogenitoꝝ. nā cū aliqs pꝛiogenitū suū redimeret siue esset pauper siue diues: quinqꝫ siclos soluere tenebat vt habet Nu. 3. c. cā horū erat pꝛio de solutione dimidij sicli: qꝛ illud preciū dabat ꝑ sumptibus sacrificiorū. ⁊ si forte isti soluerent inequaliter: existimarent illi q minus de precio darēt ꝙ nō equaliter ptineret ad illos cult⁹ dei sicut ad alios. qō erat cā magne emulationis. iō in solutione ista nō ꝑmittebat diuitibus plus dare q̄ꝫ pauperibus: ēt si vellent. ℂ In redēptione autē primogenitorū eodē modo causa erat: qꝛ ille primogenitus q redimebat pertinebat ad deū cū omnia pꝛiogenita eius essent. ⁊ si forte plus daret pro vno primogenito q̄ꝫ ꝑ altero videret magis valere corā deo vnus q̄ꝫ alius: qō emulationis causa est.

Notādū. In qb⁹ ponant libamenta.

D

Duplex lr̄e expō.

Obſuatio paupis qui mūdabat.

Curōs i sacrificijs nolebat ꝙ paupers grauarentur.

In redemptione pꝛiogēitoꝝ pauperes ⁊ diuites equales erant: ⁊ q̄ erat cā.

pꝫ hoc in hoībus qui vendunt. nam pro eo qui excellentior est ad aliquā operationem dant plures pecunie. in oblationibus aūt istis non fiebant appreciationes hoīum sicut in redēptione pꝛiogenitorū. nec etiā per hoc ꝙ hic magis vel minus offerret videbat magis ad deum ptinere vel minus: iō non erat inconueniens ꝙ plus pro vno q̄ꝫ pro altero daretur. (Qꝫ si pauper est). s. nō potens ista soluere. (Et non pōt manus eius inuenire que dcā sunt pro delicto). i. nō potest emere ista que dicta sunt debere dari pro delicto. s. ista sacrificia supra posita. ⁊ non dicitur ꝙ non posset inuenire manus eius. i. ꝙ nō inueniat ad emēdum: sed ꝙ nō potest inuenire manus eius. s. ꝙ non pōt emere. qō pꝫ: qꝛ dicitur ꝙ si pauper est. ad nō inuenire ad emēdum ista que dicta sunt nihil facit esse pauperem: vel diuitem. sed ad nō posse emere ea que dicta sunt. (Sumet agnū ad oblationem). In paupere diminuebat quātitas oblatiōis ad purificationē. nā si diues esset offerret duos agnos anniculos ⁊ vnā oueꝫ anniculā vt. s̄. dicebat. cum aūt pauper esset offerebat vnū agnuꝫ anniculū ⁊ loco alterius agni ⁊ ouis offerebat duos turtures sicut in littera patet. De isto pꝛio agno dicebat ꝙ offerebat eū in oblatione. s. pro delicto. nā offerebant hic tria sacrificia. s. pro peccato ⁊ delicto ⁊ holocausto. sed dicit imediate ꝙ vnus de turturibus offerebatur in holocaustum ⁊ alius pro peccato. ergo oportet ꝙ iste agnus anniculus de quo hic dicit esset pro delicto. ℂ Sed queret aliqs cū deus vellet diminuere sacrificia pauperum sm quātitatē valoris: ⁊ loco vnius agni anniculi ⁊ ouis posuisset duos turtures. quare pro alio agno non posuit turturem: sed iussit offerri vnum agnum.[a] ℂ Respōdēdū est ꝙ cum deus intenderit diminuere sacrificia pauperū in valore posuisset turtures pro agnis ⁊ oue nisi esset aliqua necessitas in hoc: qꝛ pro ista emundatione leprosi dēbat fieri tinctio i auricula ⁊ pollice manus ⁊ pedis: ⁊ debebat fieri aspersio corā domino sicut in littera dicit. sed non potuissent ista fieri in sanguine turturis. ergo oportebat saltem vnū agnuꝫ offerri. ⁊ iste dicit in oblationem datus: qꝛ de sanguine huius fiebant cerimonie mundificantes leprosum. (Ut roget pro eo sacerdos). idest offeret istū agnum anniculū vt sacerdos oret pro ipso. non tamē est sensus ꝙ daretur iste agnus anniculus sacerdoti vt oraret pro isto qui mundaret. sicut dicimus ꝙ dantur sacerdotibus nostris aliqua vt orent pro defunctis: aut viuentibus. sꝫ est sensus ꝙ offerebat iste agnus anniculus vt sacerdos oraret pro eo q mundat. i. vt faceret cerimonias purificationis in illo agno anniculo. ⁊ faciendo eas rogabit pro eo qui mundatur. (Decimamqꝫ partem simile consperse oleo). Non solum diminuebat in sacrificio pauperū de ipsis animalibus qꝛ tollebatur agnus ⁊ ouis: ⁊ loco eorū ponebant due turtures: sed etiam diminuebat de simila conspersa. nam in sacrificio diuitum iussuꝫ est. s̄. ꝙ offerrent tres decime simile consperse oleo. hic auteꝫ solum iubet vna decima. cuius cā est qꝛ in sacrificio diuitū offerebant tria animalia: ⁊ cuilibet eorum correspondebat vna decima simile. nunc aūt solum offert vnum animal de quadrupedibus. s. vnus agnus anniculus: iō pro eo soluꝫ requirebatur vna decima simile cōsperse oleo. In sacrificio autem volatiliuꝫ non offerebat simila. sed hoc quidā volunt. de veritate tñ eius j. dicet. De ista auteꝫ decima simile dicendū est sicut. s̄. dicebat s. ꝙ nō tota cremaret corā dño sꝫ vn⁹ pugillus de illa: reliquū aūt in sacerdotū iura cedebat. (In sacrificiū). i. ista decia simile offerebat in sacrificiū. s. ꝙ ipsa esset sacrificium siue libamentū illius agni anniculi imolati. nā cū ista animalia offerrent: cū eis quoqꝫ simila oleum ⁊ vinū reddebant tanquā libamēta vt habet Num. 15. c. (Et olei sextariū). De oībus suprapositis aliquid diminuebat in oblatione pauperū. de sextario tamē olei nihil. nā sicut in oblatione diuitū offerebatur sextarium olei: ita ⁊ in oblatione pauperum dēbat offerri. ℂ Causa est qꝛ preter vnctionē que fiebat in sanguine: adhuc quedā alia vnctio fiebat in oleo vt patet. j. ⁊ ista eodem modo fiebat in pauperibus sicut in diuitibus. ideo necessariū erat sextarium olei. (Duosqꝫ turtures siue duos pullos columbaruꝫ). Hoc diminuebatur in oblatione pauperū. nam pro vno agno ⁊ vna oue duo turtures ponebant. dicit. n. esse turtures vel pullos colūbe offerēdos: qa equaliter sufficiebat in vno sicut in alio. ⁊ iste erant solum due aues que offerebant sicut habet. j. 1. capi. de turturibus tamē semꝑ dicit offerendos esse turtures. s. magnos. de columbis autem dicit esse offerendos pullos. causa huius declarata fuit. s̄. 1. et. 12. (Quorū vnus sit pro peccato: ⁊ alter in holocaustum). Hic ponunt duo sacrificia. quoniā aliud qō erat tertium. s. pro delicto iam suprapositū fuerat. s. ꝙ offerretur agnus anniculus in

Qō. 10. A Qr ds̄ n̄ posuit turtureꝫ ꝑ alio agno sed vnum agnū offeri iussit.

[a] Rn̄sio ad q̄sitū.

B

C

Duo ponūt h sacrificia.

ius in istis duobus turturibus q offerebant hic obseruabant eedem cerimonie que in aliis holocaustis z pro peccato. nā tur tur q erat in holocaustū detracta pluma z vesiccula fecoris atq; effuso sanguine super parietes altaris cremabatur totus in alta ri. turtur autem qui erat pro peccato imolabatur z fundebatur sanguis eius ad basiz altaris tingendo prio cornua illius. de car nibus autē nihil cremabat: sed totum pueniebat sacerdotibus sm leges aliorū sacrificiorū pro peccato. de hoc habet. ō. 6. cap. (Offeretq; ea die. 8. purificationis sue sacerdoti). Hoc dicitur de ipso qui mundat a lepra q in die octaua purificationis sue offerret ista que dicta sunt. Accipitur autē dies. 8. purificatiōis computando a primo die quo incepit ista purificatio. z hoc fuit quādo sacerdos exiens extra castra inquisiuit an esset mundus homo ille a lepra: z inueniens eum mundū fecit radi pilos corporis sui z lauari corpus ac vestimēta z introiuit in castra: deinde mansit sic per dies septē: in die autē. 7. iterū lauit corpus suū z vestes z rasit oēs pilos: die autē. 8. facturus erat ea que dicuntur hic offerendo sacrificia. (Ad ostium tabernaculi testimonij coraz domino). i. q iste mūdatus a lepra debat portare ista alialia offerēda: z reliqua vsq; ad ostiū tabernaculi. Et hoc propter tria. ¶ Primo qz non licebat laicis introire intra taberna culum sed per totū atrium: vltimū aūt inter res sanctas ad qō accedere poterant erat introitus tabernaculi. ideo vsq; illuc ferebant oblationes suas. Scōa causa huius est: qz sicut hic dicitur in littera: laici debent offere ista coram domino. sed deus dicebatur esse specialiter intra tabernaculū. q ad ostium eius conueniens erat vt accederent: vt sic viderent presentare oblationes suas domino. Tertia causa huius est qz ea que offerebātur ab istis cremabant super altare holocaustoz. sed istud altare erat apud ostium tabernaculi. q oportebat vt accederet vsq; ad ostium tabernaculi. (Qui suscipiens agnū pro delicto z sextarium olei). i. sacerdos offerebat ista de manu offerentis postq; presentabat ea apud ostium tabernaculi. z dicitur hic q suscipiebat ista duo. non quidē q non susciperet aliqua alia: qz suscipiebat duos turtures z tres decimas simile sicut. j. pz. dicitur tamen q accipiebat ista duo: qz ista primo z seorsum accipiebat atq; consūmabat cerimonias in eis. postea aūt suscipiebat alia. qō pz ex ordine q infra ponit. s. q pro imolaret agn⁹ z de sanguine eius tingeret auris dextra z pollices manus z pedis dextri. deinde de sextario olei accipiebat oleum ad faciendum septenariam aspersionem coram domino z tinctionem in his trib⁹ partibus supradictis: posterius aūt offerebant turtures. (Leuabit simul). i. eleuabit ista duo coram domino sacerdos. z ista eleuatio est quidā modus oblationis. qualiter aūt coram domino eleuētur dicendū est q eleuabant eodē modo quo pectusculum z armus dexter. de qua eleuatione diximus. ō. 7. c. eleuabātur aūt ista duo. s. agnus z sextarius olei viuente agno. qō patet qz postea dicit de imolatione eius. (Immolatoq; agno de sanguine eius ponet super extremū auricule dextre). Hic ponūtur cerimonie que fiebant in eo q imolabat a lepra. z solum dicit de pauperibus, sunt tamē eedem cerimonie que obseruabantur in diuitibus. s. q imolaretur agnus z suscepto sanguine eius in cratera tingeretur de illo extremitas auricule dextre eius qui mundabat. Causa autē huius mundationis est eadez que. ō. habatur de diuitibus. (Et sup pollices manus. eius atq; pedis dextri). Ista propositio tenetur hic copulatim z nō copulatiue: qz si teneret copulatiue referret ad vtrumq; per se z diceremus q tingeretur in sanguine super pollices manus: z tingeret etiā super pollices pedis. sed tunc littera includeret ꝺdictionem: qz dicitur q solum fieret hoc in manu dextra vnum pollicem habent z pes dexter alterum. est igitur intelligendum q intelligatur ista coniunctio z vel atq; copulatiz. z tunc non refertur ad vtrūq; per se: sed ad ambo simul. s. vt dicat q tingeret de sanguine sup pollices manus z super alterum pollicez pedis: z isti duo sunt pollices. de tinctione autem dozū causa supra posita ē. (Olei vero partem mittet in manū suam sinistrā). s. q accipiet sacerdos de oleo sextarij z mittet aliquā particulam in manum sinistrā. qō fiebat vt ibi tingeret digituz z aspergeret coram domino atq; tingeret ipsum qui mundat a lepra. manebat autem in sextario magis de oleo q̄ sacerdos mitteret in manum sinistrā: z illud cedebat in ius sacerdotū. (In quo tingens digitum dextre manus). Tingebat ibi digituz ad aspergendū. nec dicit q digitus esset. satis tamen videtur esse manifestū q esset digituz qui dicitur index: qz ad ista habilior est. (Aspergit septies cōtra dominum). i. erit sacerdos in ostio tabernaculi cōtra ipsum tabernaculum z velum interius septies. z qz ibi specialiter erat deus dicebatur contra dominum aspergere. (Tingetq; extremū auricule eius qui mundatur). Postquā aspergebat septies contra dominuz tingebat istas tres particulas supradictas ei⁹ qui mundabatur. z fiebant due tinctiones hic. s. in oleo z in sanguine sicut in oblatione diuitum. causa autē mundationis z tinctionis in his tribus locis posita fuit. ō. (Ac pollices manus z pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto). i. et iste due particule pollicum in manibus z pedibus tingebantur oleo. z dicitur q fiebat ista tinctio in loco in quo fusus erat sanguis pro delicto. ¶ Ista littera dicebatur supra q intelligeretur dupliciter. vno modo q oleum tingeretur in eodem loco in quo sanguis effusus est. i. q in illis tribus particulis corporis fieret tinctio olei: in quib⁹ fuerat facta tinctio sanguinis effusi pro delicto. sed auricule pollices manus z pedis tinguntur de sanguine. ergo eadē tria loca in oleo tingenda sunt. ¶ Alio modo dicebatur intelligi q illa loca que fuerant tincta sanguine effuso rursus oleo tingerentur. s. cornua altaris z basis in q bus sanguis effusus fuerat. sed sensus prior est quez intēdit hic littera. s. q iste tres particule corporis tingerentur oleo in eodē loco in quo ante sanguis fuerat tinctus. s. q poneretur oleuz super sanguinem. dicit autem sanguinem pro delicto: qz sanguis ille quo tingebantur particule iste erat illius agni anniculi qui imolatus fuerat pro delicto. (Reliquam autem partez olei que est in sinistra manu). Dicit hoc quia postquā aspergebat septies oleum contra dominū adhuc manebat aliqua particula olei in manu: z istud oleum fundebatur super caput eius qui mundabatur a lepra. illud enim de oleo qō sacerdos in manu susceperat. necessario debebat super ipsum mundandum aspergi vel cōtra dominum. (Mittet super caput purificati). i. oleum istud effundetur super caput huius hominis, causa huius est que supra posita fuit. s. ad impetrandum misericordiam dei super caput illius. nam oleum misericordiam signat. (Vt placet pro eo dominum). i. ista olei tinctio z fusio super caput huius est ad hoc vt deus placetur illi id est vt reddatur mansuetus remittens peccata illius. z in hoc patet causa que. ō. dicta est. ¶ Sed dicet aliquis. quomodo deus placabatur ei qui mundabatur p hoc q fundebatur oleum super caput eius: cum nullam talez actionem habebat oleum. ¶ Et dicendū est q quā quā oleum sm naturam non habeat aliquā virtutē sm quā reddat nobis deū placatū: nec etiā fit aliquis actus cerimonialis qui possit idem facere nobis de deo. sed dicitur placari deus per istam tinctionem olei super caput ex eo q est quedam cerimonia a deo iussa fieri: z per obedientiam ad ea que deus mandat redditur nobis deus placatus. sic enim dicitur ō lamina aurea quā hēbat sacerdos magnus in fronte q quādo eam haberet esset sibi de⁹ placatus cum dicitur. erit autē lamina semper in fronte eius vt ei placatus sit dominus. z quātum ad istum modū per omnes cerimonias redditur deus nobis placatus cum agamus id qō ipse iubet. dicitur tamen magis specialiter deus placari per istaz effusionē olei super caput: quoniam ista est cerimonia in qua deo obedimus: z propter hoc est signans dei placationem: cum oleū fusum super caput designat misericordiam dei venturaz super illum hominem. z cum deus iusserit ista fieri atq; fecerit q significent istam placationem volebat specialiter placari ad tales cerimonias factas. (Et turturem siue pullos columbe offeret). Hic ponitur oblatio volatilium necessariozum ad solennitatez mundationis huius leprosi. z offerebantur turtures vel pulli columbarum: quia sole iste aues ad sacrificium munde erant. (Vnū pro delicto z alterum in holocaustō). Sicut erant duo volatilia: ita fiebant de eis duo sacrificia. z vnum erat in holocaustum in quo seruabantur leges holocausti de quibus habetur. ō. 1. cap. alterum autem dicitur offerri pro delicto. z accipitur large pro delicto. i. pro peccato. nam si accipiatur pro delicto proprie non potest stare littera. nam. ō. dictum fuit q offerretur agnus anniculus pro delicto: hic autez est aliud sacrificiū. z sic dicitur offerri pro delicto. i. pro peccato. (Cum libamētis suis). i. offerebātur cum istis sacrificijs turtur quedam libamēta que sunt in simila z oleo vino. nam cum quolibet turture offerebatur vna decima simile z oleum cum eadem. z sic sunt tres decime simile in sacrificio pauperū sicut in sacrificio diuitum: cū in quolibet eozum dentur libamenta. ¶ Hoc autem est contra opinionem eozum qui dixerunt in sacrificio pauperum remitti duas decimas simile sicut remittebatur agnus z ouis. nō potest tamen stare cum dicat istos duos turtures offerendos cē cum libamentis suis. sed non sunt alia libamenta nisi iste decime simile conspersē oleo: ergo iste offerebantur. z quando pro-

De trib⁹ causis qr mūdat⁹ a lepra offerebat turtures apō ostium tabernaculi.

Lozam dño quō agnus z sextarius olei eleuent.

Dupler lre expō.

Qō. 11 A Quō deus placabat ei q purificabat a lepra p hoc q fūdebat oleū sup caput.

Oblatio volatilium necessario ruz ad solēnitatē mandationis pauperis leprosi.

Obiectio.

bant positionem suam: qz supra dicitur in principio oblationis pauperum. decimamqz partem simile conspersē oleo in sacrificio. & in principio oblationis diuitū dicebatur qꝫ offerrent tres decimas simile. ¶ Respondendū est nihil probari ex hoc: quia quāquā in sacrificio pauperū offerantur tres decime simile: tamen ibi fiebat solum mentio de vna: qz dicebatur de solo sacrificio agni anniculi qꝫ erat pro delicto: & cum illo solum offerebatur vna decima simile. cum alijs autem duobus volatilibꝰ offerebātur alie due decime que vocantur libamenta. qō apparet hic. (Hoc est sacrificium leprosi). Ista est recapitulatio superiorum & epilogus. & est sensus qꝫ istud totum qō supra dictū est ab illo loco. (Qꝫ si pauper est). vsqz huc: est sacrificiū pro eo q mundat a lepra & est pauper non potens facere ea que a principio posita fuerunt.

Rāsio.

Lepra domoruꝫ.

¶ Locutusqz est dominus ad moysen & aaron dicens. Cunqz ingressi fueritis terraz chanaan: quam ego dabo vobis in possessionem: si fuerit plaga lepre in edibus: ibit cuius est domus nuncians sacerdoti & dicet. Quasi plaga lepre videtur mihi esse in domo mea. At ille precipiet vt efferantur vniuersa de domo: priusqz ingrediatur eaz & videat vtrum leprosa sit: & ne immunda fiāt omnia que in domo sunt. Intrabitqz postea vt consideret lepram domus. Et cum viderit in parietibus illius q̄si valliculas palloꝛe siue ruboꝛe deformes & humiliores superficie reliqua: egredietur ostium domus: & statim claudet illam septem diebus. Reuersusqz die septimo considerabit eā. Si inuenerit creuisse lepram iubebit erui lapides in quibus lepra est: & proijciet eos extra ciuitatem in locum immundum: domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum & spargi puluerem rasure extra vrbem in locuz immunduz: lapidesqz alios reponi pro his q ablati fuerant: & luto alio liniri domum. Si in autem postqz eruti sunt lapides & puluis elatus & alia terra lita: ingressus sacerdos viderit reuersam lepram & parietes respersos maculis: lepra est perseuerans: et immunda domus. Quam statim destruent & lapides eius ac ligna atqz vniuersum puluerem proijcient extra oppidum in locum immundū. Qui intrauerit in domum quando clausa est immūdus erit vsqz ad vesperum: & qui dormierit in ea et comederit quippiam lauabit vestimenta sua. Quod si introiens sacerdos viderit lepraz non creuisse in domo postqz denuo lita fuerit: purificabit eam reddita sanitate. Et in purificatiōe eiꝰ sumet duos passeres: lignūqz cedrinum & vermiculū atqz hysopum. Et immolato vno passere ī vase fictili super aquas viuas: tollet lignum cedrinū & hysopū & coccum & passerem viuum: & tinget oīa in sanguine passeris immolati: atqz in aquis viuentibꝰ & asperget domum septies: purificabitqz eaz tam in sanguine passeris q̄ in aquis viuentibus: & in passere viuo lignoqz cedrino & hysopo atqz vermiculo. Cūqz dimiserit passerē auolare in agrū libere: orabit pro domo & in re mundabitur. Ista est lex omnis lepre et pcussure lepre vestium et domoruꝫ cicatricis & erumpentium papularum: lucentis macule & ī varias species coloribus īmutatis: vt possit scire quo tpe mundū qd vel īmundū sit.

De lepra q̄ in omnibus est.

Locutusqz est dominus ad moysen. s. dictū fuit de lepra que erat in hominibus & in vestibus. hic agitur de lepra que est in domibus. nam in eis quoqz lepra esse poterat. Et diuiditur in duas partes: qz prio agit de cognitione lepre. Scō de eius purificatione ibi. (Qꝫ si introiens). Circa primum. (Locutus est dominus ad moysen). Non fuit ista alia locutio a superioribus de lepra: quoniā omnia ista pertinent ad eandem materiā cum in omnibus de lepra agatur. iō quāquā ista que in hoc libro sunt dicta fuerint interpollate: ga hec ad idē sunt simul dicta fuerunt. dicit tamen hic locutus est dominus qz ponitur tanqꝫ caput rationis cum sit alius modus lepre de quo hic dicitur q̄ ille qui in superioribus erat. (Cūqz ingressi fueritis terrā chanaan). Dic ponitur qñ deberet obseruari ista cerimonia de lepra que est in domibus: & dicit qꝫ fierēt quādo iudei essent in terrā chanaā. ¶ Et diceret aliqꝫ qꝫ iō deus dixit hic de terra chanaā: qz ista que dñr hic sunt cerimonialia. cerimōie aūt nō obseruate sunt nec obligauerūt vsqz quo intrarent in terrā chanaā israelite. sic pz Deutero. 12. ca. in principio: cuz dr. hec sunt precepta & iudicia que facere debetis in terra quā dominꝰ deus patrum tuoꝝ daturus est tibi. & declarat magis in eodē. c. qꝫ nō obseruarent cerimonie in deserto: sz obseruari debebant postea in terrā chanaā cum dr. nō facietis ibi q̄ nos facimus hic hodie: singuli qō rectū sibi vr: nec enim vsqz in presens tps venistis in requiē & possessionē quā dns deꝰ daturus est vobis. ᵛSz ista assignatio nō pōt stare: ᵘqz aliqne cerimonie obseruate sunt in deserto: scilz oēs ille que obseruari poterant. pz de festo azimoꝝ qō factū est in mōte synai vt hr Nu. 9. ca. cum dr. faciet filii israel pbase tpe suo. Alia quoqz faciebāt cerimonialia de qbus satis pz in discursu hoꝝ triū librorꝫ vltimorū moysi. Itē pz spālius hoc in lepra. s. qꝫ cerimonia ista obseruaret in deserto. nā iussit deus moysi qꝫ excluderet oēs leprosos & fluentes semine de castris. vt hr Nu. 5. c. sed castra vocabant castrametationes israelitarū in deserto. q̄ ibi obseruabatur preceptū de separatione leprosoꝝ. Item apparet qꝫ non fuerit ista causa. nā si ideo dixisset cū ingressi fueritis in terrā chanaā qz non debebat aliqua cerimonia obseruari in deserto: ita etiā dicerēt de lepra in superioribus. sed non hētur talis clausula. ergo non dicitur ex hac causa. ¶ Sed dōm est qꝫ non ponitur hic cum ingressi fueritis in terrā chanaā qz istud preceptuz de lepra inquirenda in domibus nō poterat esse iudeis in deserto: cū ibi nō hērent domos de lapidibꝰ & terra qz nō manebāt: sed solum domos istas habituri erant in terra chanaā. in deserto aūt solū habebant tentoria de pellibus & pānis: in his aūt lepra esse poterat. sed de ista dictū fuerat precedenti. c. qz est lepra in vestibus vel pellibus. & iō cum de illa diceret non fuit appositū cū ingressi fueritis in terrā chanaā: sed simplr fuit dictū. quia si in deserto contingeret lepra in vestibus vel homine: aut in tentorijs: fiebant eedez cerimonie que supra iusse sunt. (Quā ego dabo vobis in possessionē). Dr deus daturus iudeis terrā chanaan in possessionē: qz ipse illam promiserat eis: & ipsi non habuerunt eā viribus suis: sed sola dei operatiōe: aut saltem precipue operatione dei. nam ipse fecit pro eis mirabilia ad delēdos hostes vt habet Josue. 9. et. 10. c. & ob hoc dorat moyses Deutero. c. 8. israelitas ne intelligant se accepisse terrā promissionis sue in fortitudine manū suarū: sed qz deus misertus est eis & cōtulit virtutem otra hostes vt eos expugnarent. (Si fuerit plaga lepre in edibus). Non est intelligendum qꝫ ad hoc qꝫ fiāt ea que sequunt debeat esse vera plaga lepre in domibus: sed sufficit qꝫ appareat lepra. immo si certissime est plaga lepre in domibus non fierent ea que. j. sequunt que sunt ad experiendum an sit plaga lepre vel non. ¶ Considerandū autē circa hoc qꝫ hic presupponit posse esse plagam lepre in parietibus domus. non tamen est hoc intelligendum qꝫ ibi sit fm originem: sed qꝫ solum sit per adhesionem. nam cum lepra dicatur esse quedā egritudo causata ex aliqua dispropoꝛtione speciali coꝛpoꝛis animalis: non poterit esse nisi in eo qō hz complexionem coꝛpoꝛis fm quā causet

Qō. 12. A

An pcepta cerimōialia marie pceptū lepre fuerint obꝰuata in deserto.

ᵛImpꝛobatio.

ᵘ1. rō.

ᵃ2. rō.

3. rō.

Doc. opinio.

B

Anlepra sit in parietibus domus.

quã causet talis disproportio. in domibus aũt vel vestibus nõ est hoc: sed dr ibi eẽ plaga lepre qr adhesit illis per contactũ ex corpore humano i quo erat. nã morbus iste cõtagiosus est: atq per cõtactũ diffundit. ¶ Nicolaus aũt dicit q nõ erat vera lepra in domibus sed in solo aiali. dicebat tñ plaga lepre in domibus. qr erat in eis quedam qualitas infectiua fm quã hoies inficerent habitantes in ipsa domo. Sed hoc nõ multũ stat: nam quãq ipsa plaga lepre nõ possit esse in domo tanq ex pria origine: est tñ in illa per adhesionẽ. sed de hoc an sit vera plaga lepre in domibus vel aliqd aliud: r an adhesio faciat leprã in domibus declarabit. j. nã non sufficit sola adhesio sicut aliq volũt quorũ opinionẽ sepe tãgim⁹. ¶ Dicit aũt nicola⁹ q domus sic infecte vetabant ab accessu hoiuz r destruebant cũ vere in eis fuisset reperta illa qualitas pp duo. primũ qr sicut lepra est infectiua ita illa plaga inficere poterat habitãtes in domo. scda cã erat ad vitandam idolatriam: qr israelite erant proni ad idolatriã r artes maleficorũ: ideo vetabant eis illa in qbus hẽbant opportunitatẽ ad faciẽdũ hec. sic autẽ erat de domibus in quibus erat ista plaga lepre. in illis namq dicit fieri incantationes r alia maleficorũ opera. Harũ autẽ duaz rõnum pria cõueniẽs est. scda vero nullã hz apparentiã qr non vr esse talis ritus maleficorũ vt ad domos leprosas hec facturi cõueniant magis q ad alias domos. (Ibit cuius domus est nuncians sacerdoti). i. quãdocũq aliqs videat in domo sua similitudinẽ lepre dz sacerdoti denunciare hoc vt veniat ad ingrendũ an sit lepra. Si aũt aliqs videns hec in domo sua nõ nunciaret sacerdoti culpa nõ carebat. (Et dicet. qsi plaga lepre vr mihi esse in domo mea). Ista sunt verba denũciationis. r nõ dr plaga lepre eẽ in domo mea: qr nõ erat certũ an esset: iõ sacerdos ad hoc ibat ad domũ illã vt sciret an lepra esset. (At ille precipiet vt efferant vniuersa de domo). Sacerdos iubebat ei q denunciabat sibi similitudinez plage lepre in domo sua vt educeret oia q habebat intra domũ. cã autẽ est ne ad iudiciũ sacerdotis fierent cuncta imunda sicut imediate habetur. (Priusq egrediatur eam r videat vtrũ lepra sit). Postquã. n. sacerdos ingressus fuisset in domũ ad indicãdũ an lepra esset: non poterat dñs domus educere aliqd d domo. r dato q educeret nihil proficeret: qr si domus iudicaret leprosa oia que ibi fuerant qñ sacerdos venit essent leprosa. (Ne imũda oia fiant que in domo sunt). Ista est causa quare efferebant oia extra domũ. naz si sacerdos ibi inueniret cũ iudicaret domũ esse imundã etiã condẽnaret de imundicia oia que ibi reperiret: qr videbat q ɔtrissent quandam imundiciam ex ipsa domo. si aũt tẽpore quo sacerdos veniret ad iudicandũ de domo nõ essent aliq in domo: qñq domus iudicaret imũda non diceret idẽ de eis que in ea primo fuerant: qr non cadebat iudiciũ sacerdotis super illa. (Intrabitq postea vt cõsideret lepram domus). i. postquã dñs dom⁹ extulerit oia q hz in domo intrabit sacerdos ad iudicandũ de illa. vñ qñq aliquãdo veniret sacerdos ad considerandũ de lepra domus anteq exclusa essent oia que intra erant nõ imediate introibat: sed expectabat vt educerent omnia que erant intra domũ ne contaminaret ea iudicio suo. (Et cũ viderit in parietib⁹ illius qsi valliculas pallore siue rubore deformes). Hic ponunt signa qbus cognoscebat: aut saltẽ erat suspitio de lepra. r sunt duo. s. vallicule r mutationes colorũ. dñr autem vallicule quedã eleuationes r depressiones in superficie parietũ. r dicunt vallicule qsi parue valles. sunt enim fracture quedã corticis r vocant vulgariter parietũ decorticationes. ¶ Aliud signuz erat mutatio coloris. s. in ruborẽ vel in pallorem cũ alius consueuisset esse color illoz parietum. ¶ Cã autẽ hoz est r prio de valliculis: quoniã cũ dicant esse iste humiliationes quedã fracture in parietibus satis conuenienter venire a lepra. lepra nãq virtutis consumptiue est r desiccatiue. ppter magnã aũt desiccationẽ alicuius humidi r teneri si in pariete erat locus morbi efficitur humilior ceteris partibus. r hoc est fieri valliculas. Decorticatio aũt fiebat ex alia cã. s. q cum magna siccitas quarũdã ptium sit pp calorem resoluentẽ discontinuant quedam ptes a reliqs r sic fiunt decorticationes. hoc enim vr manifeste tẽpore autũnali r brumali. nam in his defluunt folia arborum: qr ppter magnã siccitatẽ r frigiditatẽ tẽporis illius humidũ glutinosuz fm qd ɔtinuant folia arborib⁹ perit r discõtinuat. r sic necesse est folia discõtinuata ab arboribus fluere: qd non fit in alio tẽpore anni. De mutatione autẽ coloris. s. in pallorem vel ruborez pz q sit signũ quoddã lepre. nam non mutatur color nisi ex mutatione qlitatis eius in quo est. Cum igit in pariete mutant colores pristini: satis inducit non manere ibidẽ priorem qualitatem. r qr ad hoc addunt vallicule que ẽt quodã modo signãt lepram. Concludet ex his duobus signis esse lepram in pariete. r adhuc magis cõcluditur hoc ex mutatione coloris in parietibus q in hominibus cũ difficilius sit mutari colorem in parietib⁹ r alijs rebus nõ habentibus cõplexionẽ humoz q in aialibus que habent hmõi cõplexionem. ¶ Ex his pz q in domibus r vestibus non solum erat lepra per adhesionẽ: sed etiã fm veritatẽ erat ibi aliqd qd lepra vocat. r pz hoc prio p signa. *nã ponunt ad cognoscendũ lepram domorũ ipsa quasi eadẽ signa que ponuntur ad cognoscendũ lepraz in hoibus. *Scdo qr si solũ eẽt lepra per adhesionẽ: r paries non esset subiectũ illius plage: nõ erat opus ad abstergendũ imundiciam illã nisi lotionem quandã vel abrasionẽ in locis illis in qbus apparebat lepra. r tamen nõ fiebãt ista remedia vt apparet in lra. ergo nõ erat per adhesionez sed plaga illa vere erat in pariete domus. Tertio qr ista signa lepre in domo ostendebãt esse ibi aliquã actiuã virtutem realiter huius morbi. nã erant vallicule in parietibus r iste erãt ex quodã calore pessimo cõsumptiuo r humiliante loca in quibus erat. taliter aũt erat in hoibus leprosis: qr locus lepre erat humilior carne reliqua precedenti. c. ergo eadẽ qualitas actiua erat in pariete fm quã ɔsumebat aliquid in eo r fiebãt decorcationes. sed si sola imundicia fuisset per ɔtactũ vel adhesionẽ non maneret ibi qualitas illa factiua morbi. ergo erat ibi vere lepra. Quarto qr si esset lepra solũ imundicia per adhesionem r nõ vera lepra que esset in parietibus: ablata supficie parietũ. i. luto: vel calce superiori erat ipossibile manere imundiciã illam cũ contactus fiat in sola superficie. r tamẽ aliquãdo non soluz lapides r lutum raddebant: sed ẽt lapides superiores tollebantur penitus: r perseuerabat adhuc infectio illa que ad alias partes transibat r in interioribus apparebat: r iubebatur tunc domus totaliter destrui vt habet. j. in lra. ergo vere erat ibi plaga lepre r nõ per solã adhesionẽ. ¶ De vestibus eadẽ rõ est. nã si in parietibus q sunt inanimati põt esse lepra: a fortiori poterit esse in vestibus que sunt teneriores. Scdo per ea que dñr precedẽti. c. s. q aliqñ videbat esse vt plaga lepre in veste: r postq sacerdos eam cõsiderabat crescebat. r tamẽ qd p adhesionez est nunquã crescit: qr non hz in se principium sui esse. qd autez crescit habet intra se virtutẽ bonã vel malã. cuz ergo plaga illa in veste cresceret habebat ibi cãm actiuã. r sic erat vera plaga lepre. Tertio qr si solum esset macula per adhesionem posset tolli per aquas abluendo. sed nõ abluebat imo cõburebat quãdo iudicabat esse lepra. ergo erat vera lepra. Quarto qr vestimenta illa lauabant r defricabant r recludebant per septẽ dies vt iterum videret illa sacerdos an maneret siue creuisset plaga illa. r tñ si presupponeret q ex contactu esset non dẽbat expectari ad sciendũ an cresceret: qr certum erat q nõ poterat crescere. ergo presupponebat q poterat esse ibi vera plaga. ¶ Aliq dñt q in parietibus domorũ r vestibus non põt gigni lepra per se: sz potest fieri per adhesionẽ vel contactum. r hoc modo accipit hic scriptura r precedẽti. c. ¶ Sed dõm est q istud nihil excusat. nã q in vestibus r domorũ parietibus lepra causet ex adhesione: dũ tamẽ vera lepra sit nihil differt. vel q causet ibi principali generatiõe: qr tunc non differret sicut in lignis ignitis q ex vno ligno ignito alterũ succendit. r ex vna candela ardente inflãmatur alia. r sic de lepra est in hominibus: qr cum sit morb⁹ cõtagiosus vnus leprosus inficit alios nõ leprosos faciens eos vere leprosos. r tunc nõ differt quis eorũ alium infecerit: cum vtriq sint veri leprosi: r forte magis leprosi sunt infecti ab alijs q q eos infecerunt. sic dicetur de hoie r pariete r veste q equaliter essent isti vere leprosi. qd vr satis conueniens. ¶ Scdo qr si paries r vestis per ɔtactum possint incurrere lepram oportet q sint subiectum capax huius infectionis: qr als non posset ibi gigni nec principaliter: nec per adhesionẽ. r tamẽ nõ potest poni lepra habere subiectũ in pariete: qr ibi non põt esse aliqua distrasia ad quã sequat morbus cũ ista in solo animali sit: non aũt in rebus inanimatis que habent imperfectas mixtiones. iõ non põt lepra esse vere in veste: nec in pariete. ¶ Dõm q vere lepra est egritudo que est in homine r non lapide vel veste: verũtamẽ scriptura dicit esse lepram in veste sequẽdo quãdã similitudinẽ in eis que foris apparent. r ita vulgus vocat lepraz. Sed quomõ lepra illa causaret est dubium. Dõm q dupliciter hoc sit. vno modo p quãdam adhesionẽ. nã cum lepra faciat foris in cute quãdam imundiciam põt per contactum fieri immũdicia in eo qui tangit. sicut in eo q tangit sordes maculatur in eis per solum contactum. Sed istud solum non sufficit: lz cõmuniter hoc putaret sicut tãgebat precedẽti. c. qr ad hoc sola lotio

Marginalia (left): Nicolai opinio. — Improbõ — Nicolai alia opi. — C — An interdicat domus leprosa ne i ea fierent idolatrie. — Oia ex domũ leprosam efferebãtur. — D — Duo signa qb⁹ lepra cognoscebat. — Qũo lepra causat dcorticatiõez r discontinuatiõnẽ pp calorem r siccitatẽ.

Marginalia (right): Qõ. 13 — A — An i domib⁹ nõ solũ eẽt lepra p adhesionez sed fm veritatẽ. — *1. rõ. — *2. rõ. — 3. rõ. — 4. rõ. — B — In vestib⁹ lepra erat fm vitatẽ. — 1. rõ. — 2. rõ. — 3. rõ. — 4. rõ. — Nõnulloz obiectio. — Rñsio. — 1. rõ. — 2. rõ. — C — Determia. — Dubiũ. — Rñsio.

2. rissio.

in aquis viuentibus sufficeret et nō fierēt alie cerimonie. ꝛ boc eodem ꝓbāt rōes supapposite. ¶ Scō oōm ꝙ non est i veste vel parietibus domus lepra ex solo cōtactu: sed est aliq̄ qualitas ibi mala cozrūpēs vestē ꝛ parietē. et illa non est vere lepra nec insurgit ex eisdē principiis ex quibus insurgit lepra in boie: cū in veste ꝛ pariete nō possit esse distrassia aliqua siue mala cō plexio siue mozbus inde consurgens. bz tñ illa qualitas efficere ad simile vel ꝓportionale in pariete ꝛ veste: quale lepra vel q̄ litates pessime causatiue lepre bñt efficere in homine. vñ sicut lepra vera que est in boie est mozbus cōtagiosus ꝛ inficiunt ap ꝓpinquātes: ita ꝛ illa qualitas mala que est in veste ꝛ pariete inficit p adhesionē eos q̄ appropinquāt causans in eis verā in fectionē que esset lepra vel aliquid simile lepre. iō sicut iussit ōs leprosos eijcere de castris ne inficerēt ceteros vt p̄z precedēti. c. ꝛ Nu. 5. ita ꝛ vestis in qua inuenerit ista mala qualitas que le pra dr iubet comburi precedēti. c. ꝛ domus in qua est perse ueranter iubet destrui vt p̄z hic ne inficiat domus habitatores in ea ꝛ ea q̄ i domo sunt: ꝛ vestis ne inficiat idueētē ꝛ gcgd otigerit. iō vulgares ꝛ sacra scriptura loquēs i hoc ad modū vulgariuz dixit hāc eē lepzā: ac si esset vere mozbus lepra. ꝛ tñ id qō ē i pa riete ꝛ veste nō est vere mozb' lepre sīc id qō ē i boie: ꝛ ē alia q̄li tas lōge differēs: q̄ tñ bz effectus aliquālr similes vel ꝓportiona les lepre vere que in boibus est. (Et humiliores superficie reli qua). Hoc est expositiuū superiozum. s. ꝙ parietes bēant val liculas que sunt quedam partes depressiozes ceteris partibus parietis. huius aūt cā est que. 5. posita est. s. qūo ista sint cā lepre vel signa. (Egredie ostiuz domus). s. sacerdos ꝛ oēs qui intra sunt. nullus enim dz manere in domo postq̄ ista visa fuerint: qz iam domus suspecta est de lepra. nec tñ imediate iudicat le pra: qz tunc deberet destrui. qō erat difficile ꝛ poterat fieri per errorē: qz quāq̄ tunc lepra appareret fortassis tñ nō erat lepra. (Et statim claudet illaz). Ista clausio fiebat ne aliq̄s introiret in eam: vt sic verius appareret conditio domus. s. an lepra eēt vel nō. nam cum aliquis intra domū habitat aliquo mō disponit ipsam domū ꝛ ornando ꝛ apparando eā ꝛ sic non pōt vide ri status ipsius domus: cū aūt nullus in ea habitauerit videbit manifeste conditio domus. (Reuersusq̄ die. 7. considerabit eam). Hoc fiebat vt videret si supercreuissent vallicule q̄ erāt signa huius imundicie vel si cessassent: aut mansissent in priozi statu. ponebant aūt. 7. dies: qz isti sufficiebant ad videndum si erat aliqua ꝓmutatio facta in parietibus. in duobus aūt vel tri bus diebus non posset de hoc fm certitudinē iudicari. (Si in uenerit creuisse lepram). i. maculā illam que bz imaginē lepre. si enim supercreuerit magnū argū est ꝙ lepra sit: qz habuit viz germinatiuā ad diffundendū se per illas partes in quibus ante nō erat. si autē fuisset solum aliqua alia macula vel infectio ad berens non extendisset se: sed vel mansisset in loco priozi vel de fecisset penitus aut ex parte. (Jubebit erui lapides in quib' le pra est). Dicit hoc quia ipse domus de lapidibus cōiter fiebāt in terra illa. ꝛ tūc lapides illi qui erant ad superficiē parietis in ḡbus lepra beserat eruebant. i. euellebantur de parietibus. ꝛ sic nō videt ꝙ possit manere lepra. (Et proiiciet eos extra civitatem in loco imundo). i. faciet sacerdos ꝙ proiiciantur isti lapi des extra. ipse nāq̄ non proiiciebat eos. iubet aūt extra civitatem poni. i. extra locū illū in quo fuerit domus. nā si manerent in loco aliqui contingerent eos. ꝛ per tactū essent imundi. cum vero eēnt extra vrbē nō erat aliqua talis occasio. Etiā iubebat in loco imundo poni vt sic cognoscerent isti lapides esse imun di. nā dato ꝙ essent extra civitatē: si tamē in loco mundo essent posset aliq̄s contingere eos ex errore arbitrans esse mundos ꝛ pollueret. (Domū autē ipsam radi intrinsecus per circuitum). Ista rasio fiebat antequā lapides eruerent. nā quāq̄ domus essent de lapidibus bēbant aliquā superficiem de terra vel calce: ꝛ illa prius radebat de super lapides. maioz tñ causa erat ra dendi puluerem parietū ꝛ tollendi q̄s ipsos lapides. nam lepra erat in superficie parietū ꝛ ipsa terra erat magis i superficie q̄s lapides. dicit ēt radendam domū ab intrinseco: qz ista lepra in parte interiozi apparebat. si autē in parte exteriozi apparuisset nihil dicit ꝙ fieri deberet. nec enim videt ꝙ fieri deberēt om nia que hic dicuntur si lepra apparuisset a parte exteriozi: nam tunc non poterat ita inficere sicut si esset intra domuz. (Et spar gi puluerez rasure extra vrbē in loco imūdo). Eadē causa erat de puluere que erat de lapidibus. s. quia in illo puluere erat lepra. ꝛ si maneret in vrbe aliqui tangerent eū ꝛ inficerētur. idez si poneretur extra vrbē in loco mundo: qz tunc putaret esse aliqd mundū. (Lapidesq̄ alios reponi pro bis qui ablati sunt). i. iubebit sacerdos ꝙ ponant alij lapides. si enim nō ponerentur illi cozrueret domus. erat aūt causa positiōis qz isti lapides no niter positi non erant leprosi: ꝛ ꝓpter hoc maneret domus libera a lepra in superficie sua. (Et luto alio linire domum). i. etiā fa ciet ꝙ super lapides illos nouos ponat aliud lutū vel alia calx vt opinant superficies lapidū. ꝛ istud lutū eodē modo non habe bat lepram: ideo in superficie domus iā nō erat lepra. (Si autem postquā eruti sunt lapides). s. ablati de pariete ad mandatum sacerdotis. (Et puluis elatus). i. postquā puluis rasure parietū fuerit eductus de vrbe. (Et alia terra lita). i. ꝛ post hoc fuerint alij lapides nouiter positi ꝛ super eos lutū vel calx ad liniendū. non agit hic mentionē de lapidibus nouiter ponendis: qm̄ cuz dicat de luto superliniendo manifeste intelligunt lapides posi ti: qz als nulla fieret supra litura. (Ingressus sacerdos viderit reuersam lepram). Iste est alius casus. s. qn̄ post primā munda tionē ablatis lapidibus ꝛ puluere cepit apparere lepra in superfi cie parietū. (Et parietes respersos maculis). Dicunt parietes respersi maculis qn̄ vel totaliter maculis operti sunt: vel vt ve rius dicat qn̄ in quibusdā partibus macule apparent: in alijs non. (Lepra est perseuerans). i. lepra illa que in domo p̄i' fue rat vr ex hoc ꝙ fit perseuerans: qz quāuis lapis ꝛ puluis rasu re eiecti fuerint ab vrbe manfit lepra in superficie parietū. ꝛ est signum ꝙ bz in pariete illo fundamentū ad permanenduz. (Et immunda est domus). i. ex hoc ꝙ lepra est perseuerans domus iudicabitur esse immunda. nam qōcūq̄ leprosum est imundū est. de ista aūt domo cōstat ꝙ sit leprosa per signa iam data. ergo to taliter dz iudicari immunda ita vt nullatenus liceat tangi illam vel habitare in ea: sed fiet qō immediate sequit. (Quā statim destruent). Prosternentes oia ad terrā confringentes: qz illa domus irremediabilis est: iam si maneret inutilis esset cū nul lus in ea habitaret: imo est nociua: qz siquis tangeret eam esset imundus. conueniens ergo erat vt destrueret. (Et lapides eius ac ligna atq̄ vniuersum puluerem proiscient extra oppidum). ista oia extra locum habitationis eijciunt: quia omnia imunda erant. ꝛ siquis contigisset illa immundus efficiebat: sicut si contigisset domum ipsam leprosam. nec licebat accipi ex lapidibus illis aut lignis ad hoc ꝙ alia domus inde fieret: quoniā semper erant polluta illa que sumpta fuerant inde: ꝛ ꝓpter hoc domus destructa fuerat. (Proiscient extra oppidum in loco mundo). causa huius est ne si ponerentur extra vrbē in aliquo loco mūdo aliquis existimans illa esse mūda tangeret ea ꝛ immundus effi ceret. ideo in loco imundo ponebant: qz cum quis illa ibi vide ret imunda esse existimabat ꝛ non tāgebat ea. (Qui intrauerit domū quādo clausa est). Dic ponitur qd fiebat in eis qui introibant vel tangebant istam domū quādo erat clausa. quāquā enim ista domus esset imunda vere: illi tamen qui in ea come debant: aut dormiebant vel aliquid aliud faciebant antequā sa cerdos iudicaret eam esse imundam vel clauderet non cōtrabe bant inde aliquid imundicie. si tamē postq̄ clauderetur. s. in. 7. diebus quibus clausa manebat si aliquis introisset in eam erat imundus: quoniā aliquomodo do pertinebat ad eū imundicia illi' domus. ꝛ q̄q̄ nō esset aliq̄ imūdicia realis erat tñ aliq̄ imundi cia saltem fm opinionem: qz cum iste accessisset ad rem vere i mundam indicabat ex hoc esse immundus. (Immundus erit vsq̄ ad vesperū). i. imundiciam quā iste cōtrabit intrando do mum illam solum durat vsq̄ ad vesperum. i. vsq̄ ad solis occa sum cōputādo ab eo tēpore quo exiuerit ab illa domo vsq̄ ad primū solis occasum siue fuerit factum in auroza siue per noctem siue paulo ante solis occasum sicut dictum fuit. ℣. 11. capi. ꝛ in isto tēpore erat vetitus ne ingrederet in sanctuarium: nec contingeret aliquā de rebus sacris. non tamē excludebatur a ca stris: qz hoc solum pertinet ad illos qui erant fluentes semine vel leprosi: aut polluti super mortuo vt habetur Nume. 5. capi. (Et qui dormierit in ea ꝛ comederit quippiam). Ponitur etiaz hic de alijs qui contrabebant imundiciam ꝓpter talem domū: vt si aliquis in ea dormiret per noctem vel comederet ibi: erat enim imundus. nec tamen ponitur hic determinatio temporis scilicet quāto tēpore maneret imundus: intelligendum tamē est solum vsq̄ ad vesperum cum nihil aliud hic ponatur determi natum tēporis. ꝛ causa quare non ponitur hic est: qz immedia te dictum fuerat de introeuntibus domum illam ꝙ immundi erant vsq̄ ad vesperam. (Lauabit vestimenta sua). i. isti q̄ comederint vel biberint vel dormierint in domo illa debent laua re vestimenta sua: qz aliq̄s immundiciam contraxerāt inde.

¶ Circa hoc aliquis dubitabit an ista lotio dicatur esse in aquis viuentibus: vel fiat in aquis lustrationis aspergendo aquas sup

vestes.

Quōd fiebat in eis q̄ leprosā domū tāgebāt.

Notāda

Qō. 14. A

An ista lotio fieret i ags vinētib⁹ vl lustrationis.

veſtes. Et dicendū eſt q̄ fiebat lotio in aquis viuentibus. qō p̄z primo qz dicitur hic lauabit veſtīmēta ſua: qō refertur ad ipſuz imundum. ſ. q̄ ipſe lauaret illa. ſi tamē intelligeret hic de lotione que eſt aſperſio aquarū luſtrationis: nō diceretur q̄ lauaret veſtimenta ſua ipſe qui imundus erat: qz non deberet ipſe imundus lauare veſtimenta ſua: ſed aliquis alius. ſic p̄z Num. 19.c. vbi dicit q̄ mundus lauabat imūdū. Itē ſi acciperet lotio veſtimentoz p̄z ipſa aſperſione que eſt aquaz viuentium: cum ſuper oēm imundū aſpergantur aque luſtrationis vt quidam putant nō diceret ſpecialiter de iſto qui comedit vel dormiuit in domo leproſa q̄ lauaret veſtimenta ſua. oſ tū de eo z nō de aliis: ergo videt q̄ non dicatur p̄z ipſa lotione que eſt aſperſio aquarum luſtrationis: ſed p̄z lotione in aquis viuentibus. Item ablutio que eſt aquarū luſtrationis ſm rem non eſt ablutio: ſed magis immundicia cum cōmiſceat illa aqua cineribus. ſed ſolum eſt mundificatio ſm opinionē z cerimonialem bone ſtatem. Cū autē eſſet aliqua imundicia ſm veritatē z illa deberet tolli: non deberet fieri ablutio in aquis luſtrationis: qz ille magis contaminabant: ſed in aquis viuentibus que corporales maculas tollerent. ſic autem videt de illo qui introiuit in domū leprōſam z cognouit ibi vel dormiuit. nā iſte ex eo q̄ aliquā moram ibi traxit videt contraxiſſe imundiciā realem ex imundicia ipſius domus: quia forte adheſit parietib⁹ leproſis: vel in pauimento adherebat lepra ſicut in parietibus. ideo ablutio aquarū viuentiuz conueniebat huic z non ablutio in aquis luſtrationis. Item z precipue quia aſperſio ex aquis luſtrationis non fiebat ſuper quoſlibet immundos: ſed ſolum ſuper mundos ex contactu mortuorum z rerum ad illos pertinentium vt patet Nume. 19.c. z declaratum eſt. ē. 6.c. ℂ Sed adhuc queretur an illi qui introibant in domum clauſam quādo erat clauſa ꝓpter lepram z ex hoc contrahebant imundiciam: deberent lauare veſtimenta ſua. ▵ ℂ Aliquis autē dicet q̄ ſic: *quoniam ſimilitudo eſt inter eos qui introeunt: z inter eos qui dormiunt vel comedunt in illa domo. ſicut iſti ḡ q̄ dormiebant vel comedebant lauabant veſtimenta ſua z illi qui introibant domuz. ▵ Item patet hoc qz iſta ponuntur ſub eodez contextu. qō ergo dicit de vno referenduz eſt ad alterum. z declaratur hoc magis qz ſupra dictū fuit de illo qui introibat in domum lepro ſam q̄ erat imūdus vſq; ad veſperū. *hic autem de eis qui comedunt vel dormiunt in domo illa dicit q̄ ſunt imundi. z nō ponitur quāto tēpore: ſed intelligitur q̄ vſq; ad ſolis occaſuz ſicut dī ſupra. ergo ſic erat q̄ cum ponat de eis qui comedūt vel dormiunt in domo leproſa q̄ debent lauare veſtimenta ſua: ita intelligendum eſt de illis qui ingrediunt in domū illā. *ℂ Ad hoc reſpondendū eſt q̄ qui introeunt in domum leprōſam ſolū non comedentes ibi nec dormientes non debent lauare veſtimenta ſua. cauſa autē diuerſitatis inter eos z illos qui comedūt vel dormiunt in tali domo eſt: qz qui ſolum intrant ſolum non trahentes ibi aliquā moram: non vident poſſe contrahere realem imundiciam: qui autem ibi dormiunt vel comedunt: qz maiorem trahunt moꝝ verisimile eſt eos contrahere aliquam immundiciam. Item patet hoc magis: qz legiſlator voluit facere differentiam inter iſta. nam neceſſarium eſt q̄ ſi aliquis comedit vel dormit in aliqua domo q̄ ingrediatur in eam. Si ergo illi qui intrant in aliquam domum vniuerſaliter contrahūt immundiciam cum illa lepra eſt ita vt debeant veſtes lauare: ſuperfluum erat q̄ diſtingueretur iſti caſus particulariter ſcilicet de introeunte in domum leprōſam z de comedente z dormiente. ſed diceretur vniuerſaliter introierit in domum illam lauabit veſtimenta ſua. ergo illi qui ſolum intrabant non lauabant. ℂ Cum autem arguitur q̄ ſimile eſt de introeuntibus in domum z de comedentibus ibi z dormiētibus falſum eſt: quia immediate demoſtratum eſt ſupra eſſe differentiam: cum veriſimile ſit comedentes z dormientes in domo illa contrahere aliquam realem immundiciam. De introeuntibus autem ſolum non ſic. ℂ Cum autem dicitur q̄ omnia iſta ponuntur ſub eodem contextu: ideo debet predicari idem de illis. Reſpondendum eſt q̄ non eſt idem contextus: ſed ſunt due orationes de rebus ſatis differentibus. ℂ Item cum arguitur q̄ eſſe imundum vſq; ad veſperum qō dicitur de introeuntibus in domū leprōſam z non dicitur de comedentibus z dormientibus: extenditur etiam ad comedentes z dormientes: ideo q̄ lauare veſtimenta dicitur de comedentibus z dormentibus z non de introeuntibus ſolum. Reſpondendum eſt q̄ non valet iſtud argumentum: quoniam ea que ſunt in minori imundicia ſunt ſemper in maiori: ſed non econtrario. ſic autem eſt de lotione veſtimentorum z de hoc qō eſt immundum eſſe vſq; ad veſperuz. nam imundum eſſe vſq; ad veſperū eſt de minimis imundiciis: lauare autem veſtimenta pertinet ad maiores. ideo cuz dicitur de comedentibus z dormientibus in domo q̄ debebant lauare veſtimenta: intelligitur etiam q̄ erant immundi vſq; ad veſperum. ſed cum dicitur de introeuntibus in domum ſolum q̄ erant immundi vſq; ad veſperum: non ſequitur q̄ deberent lauare veſtes: quia eſſet arguere a minori ad maius affirmatiue: z ſic nunquā tenet cōſequentia. Si tamen aliquis velit tenere q̄ quomodocūq; intrantes: etiam ſi non comederent nec biberēt ibi lauarent veſtimenta: ſatis poterit ſuſtineri ꝓpter motiua allegata. (Q; ſi introiens ſacerdos) Dic ponitur mundificatio domus quando non erat vera lepra. ℂ Ponebatur enim ſupra vnus caſus. ſ. q̄ ſacerdos conſpexit lepram in parietibus domus poſtquam noui lapides poſite ſunt atq; nouꝰ litura. hic autem dicitur quid faciendum ſit quādo poſitis nouis lapidibus z noua litura non apparet denuo lepra. debebat enim ſacerdos venire ad contemplandum ipſam domum an creuiſſet in ea lepra poſitis lapidibus z litura nouis. z dicitur q̄ ſi ſacerdos introiens viderit q̄ lepra non creuerit poſt poſitionem nouum lapidum vel liture iudicabit domum eſſe mundam a lepra: z faciet purificationes que ī. habentur. (Viderit lepram non creuiſſe in domo). i. non apparuiſſe denuo. non enim accipitur hic ꝓprie creſcere. nam tunc ꝓprie lepra creſcit quādo alique macule eius ꝓexiſtebant in parietibus: z poſtea extenſe ſunt ad maiorem quantitatem. hic autem non erat ſic ga fuerant ablati lapides parietis z litura in parte intrinſeca domus: z ſic non manebat tunc aliqua macula lepre. Si autem poſitis denuo lapidibus nouis z litura appareant alique macule non eſt illud lepram creſcere: ſed nouiter apparere. z ſic accipitur hic lepram creſcere in domo ideſt nouiter apparuiſſe in domibus vel parietibus. Uel poteſt dici ꝓprie creſcere: quia quando ſic ablatis lapidibus z abraſo pariete apparuit poſtea lepra in ſuperficie: ꝓuenit illa ab interioribus extendendo ſe cum intus habeat originem: z illud eſt ꝓprie creſcere. (Poſtquam denuo lita eſt). ideſt poſtquā fuerint poſiti noui lapides z noua litura ablatis priozibus lapidibus z puluere parietum. ſi enim tunc apparuerit macula lepre in priozibus ſignum eſt q̄ eſt lepra perſeuerans. ſi autem non redit domus purificata eſt. (Purificabit eam reddita ſanitate). ideſt decernet eam eſſe mundam: quoniam ipſe non faciebat eam eſſe mūdam. vel dicitur purificabit eam ideſt faciet in ea cerimonias purificationis que infra ſequiſ. z hoc quia ſanitas redijt. cum ante fuiſſet vera lepra. (Et in purificatione eius ſumet duos paſſeres). Iſte ſunt cerimonie quas facere debebat ſacerdos purificans cum vellet domum purificare. z ſunt eedem cerimonie que ponebantur ſupra in purificatione hominis leprōſi. dicit enim q̄ debet aſſumere duos paſſeres. cuius cauſa eſt quia vnus erat vt ſanguis eius aſpergeretur ad ipſos parietes domus: alius autem erat vt ligaretur in aſperſorio z poſtea dimitteretur viuus. (Lignumq; cedrinum z vermiculum). Iſta duo accipiebantur vt eſſent ad faciendum aſperſorium vt ſupra dicebamus illud componi: z ponebatur lignum cedrinum vt dictum eſt ad fignandam ſanitatem carnis ꝓpter ſuaz imputribilitatem: z vermiculum ad declarandum veritatem coloris carnis. ante tamen cum eſſet lepra in carne non erat ibi verus color. (Atq; byſopum). Quid enim vermiculus z byſopus ſit ſupra dictum fuit. ligabantur enim iſta tria: ſcilicet byſopus vermiculus z lignum cedrinum: z cum eis poſtea ponebatur paſſer viuus ad faciendum aſperſorium. (Et immolato vno paſſere in vaſe fictili). ideſt de illis duobus paſſeribus vnus in gulabitur z hoc vt de ſanguine eius aſpergatur ſuper parietes domus que fuerat leproſi. dicitur autez in vaſe fictili. i. in vaſe terreo. accipiebatur enim vas terreum z ſuper illud fluebat ſanguis paſſeris cum immolaretur. (Super aquas viuas.) Aque viuentes: ſunt aque fontales z fluuiales z puteales: quamquam puteales dicantur eſſe minus viuentes q̄ alie cum non moueantur. de his aquis dictum eſt ſupra quare dicantur viuentes. ſuper eas autem immolabatur paſſer: quia cum ingularetur fluebat ſanguis illius ſuper vas fictile z ſuper aquas que in eo erant. z hoc fiebat quia tam in ſanguine q̄ in aquis fit purificatio vt patet immediate cuz dicit. purificabitq; eam tam in ſanguine paſſeris q̄ in aquis viuētibus. ℂ Cauſa autem quare aſſumeret ſanguis ad expiandum eſt: quia ſm ſtatum veteris teſtamenti omnia vel potiſſima purificabantur in ſanguine vt habet ad Hebre. 9. capi. cum dicitur. omnia pene

Qō. 15. A Nunqd ingredientes domū clauſam ꝓp lepraꝫ z ex hoc ꝫbentes imundiciā debeꝛēt eius veſtimēta lauaꝛ. ▵ Nonul lozū rōnes. *1. rō. ▵ 2. rō. *3. rō. * Reſſio ad q̄ſtū.

B Ad primam rationem.

Ad ſecūdā rōnē.

Ad tertiā rōnē

† Mūdificatio domus qñ nō erat vꝛa lepra.

† Duplex expoſitio.

† Quib⁹ cerimoniis ſacerdos leprōſam domū purificās vti debebat.

† Qñ fiebat expiatio domus leproſi in ſanguine z ſup aq̄s viuas

Sāguiz qñ ad expiandū aſſumebatur.

in sanguine ſm legem mundant ꝛ ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio peccatorum. cauſa autem quare fiat purificatio in aquis viuentibus etiam patet qz hic ſignificatur mundificatio facta a lepra. Caro aũt mortificabatur per leprã corroden tem. ideo ꝺueniens erat accipi aliquid viuens qõ ſignaret car nẽ liberatã a corruptiõe ꝛ mortificatiõe quã inducebat lepra. ꝛ hoc ꝓprie cõuenit aquis viuentibus. (Tollet lignũ cedrinũ hy ſopum ꝛ coccum ꝛ paſſerem viuum). Hic ponit qualiter fieret aſperſoriũ. erant enim hic ꝙttuor ex quibus oĩbus cõponebat aſperſoriũ quoꝝ lignũ cedrinũ erat manubriũ ꝛ in eo ligaban tur alia tria. ſ. coccus ꝛ vermiculus ꝛ paſſer viuens in extremitate. ſ. ligni cedrini vt ſic aſpergeret i eis. (Et tinget oĩa in ſanguine paſſeris imolati). Nõ eſt ſenſus qꝺ tinget oĩa. i. qꝺ tingeret qõlibet iſtorum quattuor per ſe: qz oĩa ſimul colligata erãt. ſed eſt ſenſus qꝺ oĩa iſta tingebant in ſanguine. ſ. aſperſoriũ factũ ꝺe his oĩbus quattuor. (In ſanguine paſſeris imolati atq; in aquis viuentibus). Iſta ꝺuo erant ſimul. ſ. aque viuentes ꝛ ſanguis paſſeris imolati. nã primo ponebat in vaſe fictili aqua viuens ꝛ ſup eam ꝺeccurrebat ſanguis paſſeris imolati cum imolaretur ꝛ fiebat aſperſio mittẽdo illud aſperſoriũ in ſanguinẽ ꝛ aquã. (Et aſperget ꝺomũ ſepties). i. ſepties mittet aſperſoriũ in aquã ꝛ ſanguinẽ: ꝛ ſepties aſperget ꝺe ſanguine contra ipſos parietes ꝺomus. cã huiꝰ aſpſionis eſt ſeptenarie ad ſignãdam perfectã purgationẽ que inducit per numerũ ſeptenariuz qz totũ eſſe rex tẽporalium per. 7. ꝺies voluit. (Purificabitq; eam tam in ſanguine paſſeris q̃ in aquis viuentibus). i. ſacerdos faciebat cerimonias tingendo in ſanguine ꝛ in aquis viuẽ tibus. ꝺicit aũt qꝺ in his ꝺuobus purificabat: qz iſta ꝺuo erant neceſſaria ꝺe neceſſitate cerimoniarũ ad faciendã purificationẽ illam. ꝛ hoc tã ex precepto legiſlatoris q̃ ex rõne ſignificationiz eoꝝ. (Et in paſſere viuo). i. ẽt purificabat ſacerdos i paſſer viuo. Erant enim ꝺuo paſſeres quoꝝ alter imolatus fuerat: reliquus vero ligatus ad aſperſoriũ viuens. ꝛ in iſto ꝺicebat fieri purificatio: qz ipſe tingebat in ſanguine ꝛ aquis viuentibus: ꝛ aſpergebat ꝺtra ipſum qui purificabat a lepra. ꝺe aũt fieri purificatio in oĩbus illis que ꝺe neceſſitate cerimoniarũ erant. ſic eni ꝺe paſſere viuo erat: qz iubebat qꝺ ligaret ad aſperſoriũ vt ipſe in ſanguine tingeretur. (Cauſa q̃re ponebat paſſer viuens in aſperſorio vt aſpergeret cũ eo erat: qz hic mũdabatur iſte a lepra que carnẽ mortificabat. cũ aũt homo purificat a lepra totaliter eſt liber a mortificatiõe quã inducebat lepra in carne ſua. ſed hoc ꝺebebat ſignificari per aliqõ qõ eſſet viuens. tale aũt erat qꝺ paſſer vnus poneret in aſperſorio ad aſſignandã vinacitatẽ reꝺꝺitã carni in purificatione. (Lignoq; cedrino ꝛ hyſopo atq; vermiculo). i. etiaz purificabit ſacerdos in iſtis tribus: qz iſta tria erant ꝺe neceſſitate cerimoniarũ purificatiõis cũ inberent poni in aſperſorio ad ſanguinẽ aſpergẽdũ cũ aqua viuente ſup eum qui mundat. Cauſe aũt ꝺicum. ſ. poſite ſunt. (Cumq; ꝺimiſerit paſſerem auolare in agruz libere). i. poſtq; facta fuerit iſta aſperſio in parietibus ꝺomus que mundat: diſſoluebat ſacerdos ea que ligata erãt in manubrio aſperſoriꝭ: inter que paſſer viuens qui pmittebat libere auolare in agrum erat. hoc ꝓtinebat ad ſignationẽ huius purificationis. ſ. qꝺ ſicut paſſer ligatus erat ante purificationẽ ꝛ poſt permittebat libere redire ad conſortium aliorũz paſſerũ: ita ꝺe boĩe qui purificabat vel ꝺomo: qz ante purificationez non licebat illi homini adiungere ſe cõmunicationi aliorũ boĩum. poſt purificationem autem licebat. ſic ẽt erat ꝺe ꝺomo: qz ante purificationẽ nemini licebat introire in eam: aut comedere vel ꝺormire. poſtquã vero purificata erat oĩa hec licebãt i illa fieri. (Ozabit ꝙ ꝺomo). i. ozabit ſacerdos vt ꝺomus non incidat in leprã ſicut ante incidit: vel illa lepra que prio apparuerat ꝺenuo non reꝺeat. (Et iure mundabit). i. cum facte fuerint oĩs iſte cerimonie erit ꝺomus mundata ltime: quia in ea obſeruant ea que lex obſeruari mandat. (Iſta ẽ lex oĩs lepre). Hic ponit recapitulatio ſuperiorũ ꝛ epilogus ꝺicens qꝺ iſta que poſita ſunt in ſuperioribus ſũt lex lepre. i. per iſta iudicatur qꝺ faciendũ ſit in lepra. ꝛ hoc tam ad cognitionẽ lepre q̃ ad purificationẽ ipſius. ꝛ ſciendũ qꝺ hic fit recapitulatio ꝛ epilogus ꝺuoꝝ capitulorũ ſuperiorum ꝺe lepra in quorum prio agebat ꝺe cognitione lepre. in ſcõo aũt ꝺe purificatione eius. qõ ꝓz qz hic ſubdit ꝺe lepra in veſtiꝫ. ꝛ tñ ꝺe iſta ꝓcedẽti. c. ꝺictũ eſt. (Et percuſſure). i. ẽt ꝺat hic lex ꝺe ꝓcuſſura. hoc eſt qz aliqñ in ipſa plaga que prius erat apparet lepra: ꝛ iudicatur ꝺe illa ſicut ꝺe plaga lepre ſm leges que ꝺate ſunt precedẽti. c. (Lepra veſtiũ). i. etiã iſta lex eſt ꝺe inueſtiganda ꝛ purificanda lepra que eſt in veſtibus ſiue ſit in ſubtegmine ſiue in ſtamine aut ꝙ totum ꝺiffuſa: ſicut apparuit precedenti. c. (Et ꝺomoz). i. ẽt iſta eſt lex ꝺe lepra ꝺomorũ. apparet aliqñ lepra in ꝺomibus ſicut ꝺeclaratũ eſt in iſto. c. in quo agitur ꝺe eius purificatione ꝛ inquiſitiõe. (Cicatricis). i. ẽt agitur hic ꝺe lepra que apparet aliqñ in cicatrice: ita vt ſanato vulnere vi ꝺeak lepra ſuboriri. iꝺẽ aũt in vlcere fit vt qꝺ i cicatrice vlceris appareat lepra. (Et erũpentium papularũ). i. etiã ꝺat hic lex ꝺ papulis erũpentibus cũ interꝺũ in eis viꝺeak lepra. vocantur aũt papule erũpentes vlcera que ſunt tumores quidam facti in carne. ꝛ ob hoc vocank erumpentes: qz excedunt equalitatez relique carnis. vel vocank papule erumpentes quecũq; apoſtemata vel elevationes facte in carne etiã ſi venenũ nõ teneant ſicut vlcera. in his enim interꝺum lepre ſpecies apparere ſolet. (Lucentis macule). i. ẽt ꝺatur hic regula ꝺe maculis lucentibus in corpore. ꝺe his ꝺicitur. ē. precedẽti. c. vbi ꝺiſtinguit ꝺe maculis quãꝺo ſunt lepre vel non. (Et in varias ſpecies coloribus imutatis). i. etiã ꝺr hic ꝺe maculis que mutantur ad ꝺiuerſas ſpẽs colorꝭ. ſ. aliquãꝺo in candidum aliqñ in albozem: ꝛ interꝺum in ſubruſum ꝛ in ſuboſcurũ: ſm quos colores aliqñ iudicat lepra ꝛ aliquãꝺo non vt ꝺabek precedenti. c. (Vt poſſit ſciri quo tẽpore quid mundũ ꝛ quid imundum ſit). i. iſte leges ꝺe lepra ꝺate ſunt vt ſciatur qꝺ eſt imundum in lepra vel quid mundus ab ea ꝛ quo tempore hoc fit. ꝺicit. n. ꝺe tẽpore qz in precedenti capi. ꝛ in hoc ꝺank aliqua tẽpora reclufionum ad conſiderãdũ an aliquid leproſum vel mundũ ſit: ꝛ poſt illos ꝺies iudicat ꝺe mundicia vel imũꝺicia ſm leges. ē. ꝺatas. ꝛ qñ hic ꝺr qꝺ iſta eſt lex lepre ad cognoſcendum quid mundũ ꝛ qꝺ imunduz ſit. non eſt ſenſus qꝺ iſta lex ſolum pertineat ad cognoſcendum leprã: ſed etiam ad modum purificandi eam. ꝺr tamẽ ꝺe eo qõ eſt primum. nam cognoſcere an lepra ſit vel non precedit omnem purificationem ꝛ ritus cerimoniales.

Capitulum. xv.

Locutuſq; eſt ꝺomin⁹ ad moyſen ꝛ aaron ꝺicens. Loquimini filijs iſrael ꝛ ꝺicite eis. Vir qui patitur fluxum ſeminis: immundus erit. Et tũc iudicabitur huicvitio ſubiacere: cum per ſingula momenta aꝺheſerit carni eius atq; ꝓcreuerit ſedus humor. Omne ſtratum in quo ꝺormierit immunduz erit: ꝛ vbicũq; ſederit. Siquis hominum tetigerit lectum eius lauabit veſtimenta ſua: ꝛ ipſe lotus aqua immundus erit vſq; ad veſpez. Si ſederit vbi ille ſederat: ꝛ ipſe lauabit veſtimenta ſua: ꝛ lotus aqua ĩmundus erit vſq; ad veſperum. Qui tetigerit carnem eius lauabit veſtimenta ſua: ꝛ ipſe lotus aqua immundus erit vſq; ad veſperum. Si ſaliuaz huiuſcemodi homo iecerit ſuper euz qui mũdus eſt: lauabit veſtimenta ſua: ꝛ lotus aqua immundus erit vſq; ad veſperum. Sagma ✝ ſuper qõ ſederit immundum erit: ꝛ quicquid ſub eo fuerit qui fluxum ſeminis patitur: pollutum erit vſq; ad veſperum. Qui portauerit horum aliquid lauabit veſtimenta ſua: ꝛ ipſe lotus aqua immundus erit vſq; ad veſperum. Omnis quem tetigerit qui talis eſt non lotis ante manibus: lauabit veſtimenta ſua: ꝛ lotus aqua immundus erit vſq; ad veſperum. Vas fictile quod tetigerit confringetur: vas autem ligneum lauabitur aqua. Si ſanatus fuerit qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionem: numerabit ſeptem

ꝺies

† † † Papula erũpens gd fit. † Regula ꝺ maculis in corpore lucẽtibus. † Patiẽs fluxũ ſeminis. 6. ꝺ. ca. ſ. in gloſ. ſ. 43. ꝺ. c. ſ. añ ſi. vſ. vñ bñ ꝙ moyſen. Als✝ſa gina. ē. 6. ꝺ. 2. ē. 11. c De pen. ꝺiſ. 3. ca. Inẽ hec bircũ. ij.

Quõ fiebat aſperſoriũ. Paſſer viuens qꝛ in aſperſorio ponebat. Epilogus ſuprꝺicto rum.

in v. non relingꝫ i glo. ibi si cuest.

dies post emundationem sui: ⁊ lotis vesti//bus ⁊ toto corpore in aquis viuentibus erit mundus. Die autem octauo sumet duos turtures aut duos pullos columbe: ⁊ veniet in conspectu domini ad ostium tabernaculi testimonij: dabitqꝫ eos sacerdoti. Qui faciet vnum pro peccato: ⁊ alterꝫ in holocaustum. Rogabitqꝫ pro eo coram domino: vt emundetur a fluxu seminis sui. Hec de quo egredietur semen coitus lauabit aqua omne corpus suum: ⁊ immundus erit vsqꝫ ad vesperꝫ. Vestem ⁊ pellem quam habuerit lauabit aq̃: ⁊ immunda erit vsqꝫ ad vesperum.

Locutusqꝫ est. In supioribus dictum est de lepra ⁊ maculis: hic ꝺr̃ agit de fluxu sãguinis ⁊ seminis. Et diuidit in duas partes: qꝝ primo agit de fluxu seminis non nãli. Scõo de eodem nãli: ibi. (Hec de quo egredit.) Itez in duas: qꝝ primo agitur de huius fluxus pollutione. Scõo de eiusdem purificatione: ibi. (Si sanatus fuerit.) Circa pmũ. (Locutus est dñs ad Moysen ⁊ Aarõ dicẽs.) ¶ De

† Qõ. 1 A An ista locut. fuerit imediate pꝺ p̃cedẽtia.

ista locutione an fuerit imediata ad ea que. s. dicebant de lepra nulla facta tpis interpositione: vel imediate vt dicta fuerint: qꝝ hic ꝺr̃: sed aliquo interiecto tpe nõ põt clare patere. Nec võm est hic sicut in prece. c. dicebat cum ponebat. locutus est: qñ fiue dicerent oia que in hoc lib. posita sunt fuisse dicta sub eodez ordine tpis: nulla penitus facta interpollatione siue p varietatez locutionum ⁊ tpis dicta sint: nec ꝺm erat qꝺ illa simul dicta fuissent: qꝝ ad eãdem mãm ptinebãt. In eis aũt que ad idem ptinẽt nullus rõnabiliꝝ loquẽs sectionez facit. deus igit cum ad Moysen loqueret nõ faceret diuisionem in illis in qbus nemo alius facturus esset: hic aũt nõ est sic. nam ea que dicunt hic nõ ptinẽt ad materie idẽtitatem: cũ. s. dicat de lepra: ⁊ hic de fluxu sanguinis ⁊ semis. satis ergo rõnabiliꝝ dici poterat ista dicta diuersis vicibus. sed an in vna vice vel in diuersis dicta fuerint nõ ꝺstat. (Loqmini filijs israel ⁊ dicite eis.) Ad Moysen ⁊ Aarõ ꝺr̃: qꝝ postq̃ ipsi suscepissent a deo istã legem denũciare debebãt eam populo: nõ poterãt tñ ambo denũciare sed vnus. dicebat tñ ambo dicere: qꝝ vnus dicebat: ⁊ alius ꝺsentiebat ⁊ auctez prestabat. Quis aũt eoꝝ esset q̃ ista denũciaret ad populum nõ pꝫ ira. Dom tñ rõnabiliꝝ qꝺ Moyses loqueret ꝺm ea que declarata sunt. s. 9. c. in pñ. (Hic q̃ patit fluxum seminis.) Dr̃ aliqs pati fluxum seminis: ⁊ aliqñ efficere fluxum seminis. cũ enim aliqs volũtarie id agit ad hoc cooperans nõ ꝺr̃ pati fluxum seminis sed efficere: qꝝ principia agẽdi in ipso sunt. agere enim est in potestate agẽtis: pati vo in potestate patiẽtis nõ est. aliqñ aũt ꝺr̃ pati fluxum seminis: ⁊ hoc est cũ ipso viro nihil agẽte nec volẽte: immo aliqñ repugnãte semen fluit. ꝑprie enim tũc pati est: qꝝ fluxus ille in potestate viri nõ est. ¶ Fit aũt iste fluxus inuolutarius ꝺupliꝝ. Uno mõ ex aliquo agẽte nãli ꝓter intẽtionem nostram: ⁊ aliqñ ꝺ eam. Scõo mõ fit ex defectu nãlis ꝺtẽtiui ne semen fluat. ^a Quãtum ad primũ moduꝫ võm est qꝺ principium nãle causans in boe fluxum seminis ꝓter volũtatem suaꝫ est phãtasia. oñat enim potẽtia phãtastica toti nature corpozali. vñ q̃q̃ actio ipsius spiritualis fit: ^b plus tñ põt in nãm corporeaz ⁊ imutat eam p solam apprehẽsionem formaꝝ delectabiliuꝫ vel tristabilium que est actio specialis: q̃ aliqne cause corpozales hũtes actionem nãlem imutant. qõ apparet in apprehẽsione ire. nam q̃q̃ hõ trangluꝫ essꝫ nulla in eo ꝺturbatione essente: si phãtasia apprehẽderit ꝺtẽptum factum vel illatam iniuriam mouet partes affectiuas. s. irascibiles: ⁊ ardet sanguis circa coꝛ: oculiscꝫ scintillãtibuꝫ tota corpozis statura cũ coloze atqꝫ mẽbroꝝ stabilitate mutat. magna qdem hec mutatio est: sed p solam phãtasticaz apprehẽsionem que spiritualis est. Sic de his Arist. Ethi. li. 7. in. c. de cõparatione ire ad passionem venereaz. Apparet quoꝫ ista potestas phãtasie in apprehẽsione formaꝝ delectabilium ꝺm tactum que ptinẽt ad actum venereum. nam si aliqs apprehẽderit aliq̃ formaz sibi esse delectabilem ad fruitionẽ venereaꝫ subito totus corpozis status mutat insurgẽtibus qbusdã ardoribus: potissime aũt circa lũbos. qõ pꝫ ex Arist. Ethi. li. 7. vbi tractat de syllogismo incõtinentis: vbi dicit magnas passiones ⁊ alterationes fieri in amãtibus. ⁊ ibidez Lõment. ait ꝓcipue hoc fieri in ardore quodam insurgẽte circa lumboꝝ. cuius cã est: qꝝ mã semi nalis circa lũbos est in qbusdam vasis: ⁊ qꝝ ipsa est que effundi ꝺr̃ in actu venereo ardere incipit: ⁊ partes ille ꝺiuncte sibi. s. lũbi eodẽ tenent ardore: que grauis passio ⁊ intolerãda amatoribus esse videt. Multe quoꝫ sunt alie amatoꝝ passiones: q̃ si interdũ votis nõ potiant suis vsqꝫ ad veram mortem pueniẽt: ꝓius tñ eoꝝ coꝛporibus tabefactis qbusdam miserandis mutationibus. hec aũt oĩa a potestate phãtasie sũt. multa quoqꝫ alia que nec narratu ꝺigna sunt: nec pñtem ꝺtingũt speculationẽ. Tãtũ aũt phãtasia oñat nature corpozali: vt sicut in coitu actione q̃dam nãli cognita semẽ effundit: ita ⁊ fine aliq̃ actione instrumẽtoꝝ agẽtiuꝫ solo motu phãtasie interdum in vigilia seminis effusio ẽt inuolũtarie. fit: vt si aliqs apprehẽderit aliq̃ formam nimis delectabilem motu fruitiuo: si apprehẽdat se q̃si ꝓpinquum fruitioni desiderate forme: vel ꝺm alias particulares circũstãtias pueniet hõ vsqꝫ ad hoc vt integram delectationem venereaꝫ patiat ẽt inuitus atqꝫ seminis effusio celebret. Fit aũt hoc maxime p noctẽ in somno. nam qꝝ tũc opat hõ p solam phãtasiã: opationes eius fortiores sunt q̃ in vigilia qñ hõ p rõnem tanq̃ p primum ꝓncipium opat: ideo cũ in somnis apprehẽderimus formam delectabilem: vel vt verius ꝺicamus cũ fiat motus in phãtasia sup aliq̃s species rei delectabilium apprehensaꝝ ad venereaꝫ fruitionem: tãta ex hac phãtasie apprehensione in nãli corpoze mutatio fiet vt seminis effusio ꝓpetret. qõ frequẽtissimum est. De his effusionibus hr̃. j. s. qliter mũdari debeãt q̃ passi sunt nocturnam pollutionem. ¶ Scõo mõ ꝺr̃ aliqs pati fluxum seminis: qꝝ non volũtarie illud effundit. ⁊ hoc nõ ex aliquo ꝓncipio nãli agẽte: sicut est phãtasia mouẽs: sed ex defectu alicuius ꝓncipij ꝺtẽtiui. ꝺtinet enim semẽ in qbusdam vasis seminarijs q̃ sunt circa lũbos. cum aũt ista vasa habeãt pfectam potẽtiam ꝺtẽtiuam retinet ibi semẽ: nisi emittat aliq̃ nãli actione p motum volũtarium genitalium organoꝝ: aut p aliq̃ actionem phãtastice potẽtie imantis toti nature corpozali. Si aũt nõ sit pfecta potẽtia ꝺtẽtiua in vasis illis: semẽ fluit boie nesciẽte ⁊ nolẽte nulla actione facta in motu organoꝝ genitalium: nec apprehẽsione phãtastice potentie: sed solum qꝝ deest potentia ꝺtẽtiua qꝝ debilitata est: sicut est de illis q̃ vrinam nesciẽtes emittũt: qñ ipsa eis inuitis defluit. Sic quoq̃ est de eis q̃ cibos indigestos p secessum emittũt non existẽte in stomacho potẽtia retẽtiua. quẽadmoduꝫ ergo ꝺtingit infirmari potẽtiam ꝺtẽtiuam stomachi ad cibos ⁊ vasoꝝ vrinarioꝝ ad ipsam vrinam: sic ⁊ ꝺtingit debilitari potẽtiam retentiuam vasoꝝ seminarioꝝ ⁊ semẽ p se fluere. ¶ Fit aũt hoc ꝺupliꝝ. Primo mõ ex aliq̃ speciali infirmitate incidẽte p quam ꝺtẽtiua potẽtia vasoꝝ seminarioꝝ multum laxat aut q̃si totaliꝝ. ⁊ tũc segꝫtur in boie ꝺtinuus fluxus seminis vel q̃si ꝺtinuus: ⁊ interduꝫ accidit vt ex hoc boies moriant. aliqñ aũt cum tpaliꝝ hoc passi fuerint ꝓistine reddunt sanitati. de hoc ꝺr̃ hic in pñ. c. s. de illo q̃ p singula momẽta semine fluit atqꝫ adberet ei fedusꝫ ⁊ ocretuꝫ humoꝛ. ¶ Alio mõ fit debilitatio potẽtie ꝺtẽtiue in vasis seminarijs: nõ qdem ex aliq̃ egritudine graui speciali: sed ex aliquo leui accẽsu: ⁊ tũc ꝺtinget fluere humoꝛẽ seminalem boie nesciente. ⁊ hoc idem ꝓcipue in somnis: ẽt nulla fantastica opatione precedẽte sicut in supioribus dicebat. Fit aũt ista debilitatio in boibus aliqñ ex ꝺditione tpis resoluẽtis ãtqꝫ larantis: potissime tñ accidit ex q̃litate ciboꝝ ⁊ potuum. sunt enim qdam cibi ⁊ potus laxatiui: qbus sumptis causat debilitas potẽtie retẽtiue seminalis humoꝛis ⁊ ꝺtingit illuꝫ fluere. Ex hoc aũt segꝫtur id qõ aliqñ boies erpiunt. s. qꝺ magis patiant pollutionem nocturnam tpe quo ieiunãt q̃ alijs tpibus. nõ qdem fit hoc tanq̃ in ꝺiebus ieiunioꝝ magis causet de mã seminali q̃ alijs ꝺiebus: cũ eꝫrio accidat. s. qꝺ magis causat semẽ ex cibis ꝺiez nõ ieiunatinoꝝ q̃ ieiunatinoꝝ: sed fit ex impotẽtia retinẽdi. nam pp labozem ieiunij ⁊ defectuꝫ cibi debilitant vires retẽtiue: ⁊ ꝺtingit semẽ fluere qõ causatuꝫ fuerat tpibus precedẽtibus. * ¶ Item ex hoc accidit id qõ multoꝝ experientia sentit. s. qꝺ magis patiat hõ fluxum seminis nocturnum si ieiunãs aquam solam biberit q̃ si vinum: nisi forte ex precedẽtibus tpibus maceratus sit intãtum vt ibi nõ sit aliqd vt fluere possit. Cã aũt boꝝ est qñ aq̃ est multum laxatiua ⁊ debilitat atqꝫ resoluit potẽtiam retẽtiuam ⁊ facit semẽ fluere. vinum aũt nõ est vtutis laxatiue: ideo nõ debilitat potẽtiam vt semen fluat. Ex hoc aũt ꝺtingit id qõ cõiter experimur. s. qꝺ si aliq ieiunauerint ⁊ paulo añ accubitum aquaꝫ biberint fluxum seminis patiant: ꝓcipue si calida fuerit. ⁊ hoc qꝝ magis debilitat cũ paulo ante accubitum accipiat q̃ si accipiat in meridie vel ante. Uñ ꝺsulẽdum est ꝺis q̃ ieiunant vt paulo ante accubitum nihil bibãt: vel si biberint vinuꝫ illud sit ⁊ nõ aq̃. de his pollutionibus

De passionibus varijs amatoꝝ: ⁊ õ potestate phãtasie ad effusionẽ seminis.

Scõo mõ.

£

*Jeiunãtes q̃re sepe patiant pollutionẽ maxime si panez ⁊ aquam comederint.

D Aq̃ facit semen fluere. Bibẽtes aquaꝫ paulo añ accubitũ pollauntur. Bonuꝫ ꝺsilium.

B

j. bz. De hoc aūt sup Deuter. 23. c. dictum est an iste pollutiones sint peccatum: z qñ. z magis dicet Mat. 5. c. ¶ Alius aūt modus pollutionis videt esse inuoluntarie ex abundantia seminis. nam cum naturalr ea que plena sunt superfluant: necessarium est vt cum aliqs multo seminali abundet humore per pollutionem nocturnam effluat. iste modus q̄uis q̄tum ad causam aliqualr distinctus sit ab alijs: tñ non totalr differt: qz cum semen abundauerit effluit interdum per defectum potētie retētiue. interdum aūt ex aliq̄ apprehēsione phantasie mouentis nām corporalem: ideo nō oz poni totalr distinctus ab alijs prioribus. de oibus bis modis pollutionum in qbus aliqs inuolūtarie polluit: z p hoc oz pati fluxum seminis bz hic in lra. ēt de modis pollutionum qbus aliqs volūtarie polluit: qbus non oz q̄libz pati fluxum seminis: sed efficere sicut in coitu est. nam in bis oibus est immūdicia quedam: z oabaf sm legem mosaicam quedam cerimonialis purificatio. (Vir qui patit fluxum seminis.) Nō logtur hic scriptura de quolibet patiēte fluxum seminis per somnium nocturnum: sed de illo qui patit hoc ex infirmitate q̄dam: z ideo tz in vigilia q̄z in somno fluit ille fedus humor. nam in hoc iudicatur vna de maximis immūdicijs pp quam oz aliqs expelli a castris sicut bz Num. 5. c. ēt erat separatus a cōicatione totalr aliox hominum vt bz hic. z q tāgebat illum boiem immūdus erat: in eis tñ q patiebant pollutionem nocturnaz p somnium nō fiebāt iste separationes: nec immūdi erāt q tāgebāt eos. (Immūdus erit.) Et hoc qdem maxima immūdicia sicut leprosi: vñ sicut z illi extra castra eijciebant. alij aūt habēt alias immūdicias leues. (Et tūc iudicabit huic vitio subiacere.) Hic ponit signum p qō cognosci oz de aliquo q habeat istam egritudinem: z nō iudicabat idem de seipso q̄z baberet istam egritudinem: sed ad sacerdotem iudicare ptinebat. qō p3 cum oz. tūc iudicabit subiacere huic vitio. Ad hoc aūt nō oportebat vt sacerdos aspiceret ista signa: qz hoc valde turpe erat: sed ipse q patiebat dicebat in se esse talia signa. Sacerdos aūt auditis bis iudicabat esse immūdum in hoc viro. (Cum p singula momēta adheserit carni eius.) Istud erat signum cognoscēdi istam egritudinem q̄z alicui ptinet fluere semen: z in hoc distinguit talis egritudo ab illis q patiunt fluxu seminis in somnio nocturno. isti nāq̄z p diem z p noctem patiūtur. Nec tñ est intelligendum q̄z ita stricte semen istud p singula momēta fluat: qz tunc necesse erat boiem ante. 4. dies mori. hoc enim modo nō solum semen: sed ēt medulle defluerent: qō mortis illatiuum est. sed oz p singula momenta: qz nō obseruato aliquo tpe fluit: sed indistincte. nec est sicut in alijs rebus. s. in pollutione nocturna: vel in coitu: qñ bic guttatim fluit. cuius cā est: qz in alijs defluit nā agente z spiritibus cōmixtis z impellentibus. cum aūt est egritudo nō fit fluxus ille nā agēte: sed magis nā deficiēte: ideo nō ex impetu fluit: sed guttatim: nec sub eisdem q̄litatibus sub qbus als fluit. sz de bis attingere nō opz. (Adheserit carni eius atq̄z ocreuerit fedus humor.) Qz enim ille seminalis humor oti nue fluit: nec̄ium est vt carni adbereat: z ipsa caro ex boc multum maculet. z nō solum oz adherere iste humor: sed ēt ocrescere. Est aūt humor iste ocretus qñcūq̄z post fluxum oden saf z manet tanq̄z mā solida adherens carni. est aūt sicut de sanguine. nam cum fluit ligdus est: sed cum exierit de corpore gelaf z fit spissus atq̄z ocretus. cum aūt semē ad talem ocretionem deuenerit vocaf fedus humor z multum cōmaculat. Dicit aūt de semine Ra. Saf. q̄z est duplex. In qbusdam enim est semen non spissum: sed bū fluidum: z istud guttatim distillabat: nec adherebat carni: vel efficiebat ocretus. Aliud aūt semen est qō est valde spissum preter modum cōem nālem q̄si lac coagulatuz. z boc qñ flueret adberebat carni atq̄z ocretum erat. sed qcqd sit necessarium erat vt ille q talem patiebat egritudinem a semine fluēti polluerēt. vocatur iste humor fedus: qz veraciter fedus est cum boiem coingnat. (De stratum in quo dormierit.) Hic ponit qd sequebaf ex boc viro fluente semine. z ponit q̄z ille q pateretur istam infirmitatem efficeret immundum oē stratum in quo dormierit. i. oēm lectuz: z ēt omne illud sup quo dormierit dato q̄z lectus nō sit: qz eadem cā immūdicie est. ¶ Pro boc aūt sciēdum est q̄z inter illas res que immūde erāt alique erāt que faciebāt alias immūdicias: z alie nō faciebāt. Exemplum de isto: vt si aliqs tetigisset mulierem tpe purificationis sue. mulier namq̄z tpe sue purificationis immūda est: z qcqd illam tetigerit immundum efficit. sic bz. s. 12. c. ēt qñ mulier est in sanguine fluēte mē struali qcunq̄z tetigerit eam immūdus est vt apparet hic in littera. idem est de boie fluēte semine: qñ tangēs eum immūdus est vt bz hic. idem de eo qui tangebat leprosum vt p3 precedē. c. z. s. 13. In alijs aūt sunt qdam immūdi: z tangētes eos non efficiūtur immūdi: sicut si aliqs tetigerit carnem alialium immūdoz ad esum post mortem immūdus est: z siqs tetigerit reptilia siue mortua siue viuētia eodez modo est immūdus: z tñ si aliqs tangeret quēpiam istoz non efficiebat immūdus. ¶ Pro quo ōsiderandum est q̄z ille res que immūde sunt p otactum nunquam faciūt alias res immūdas q̄uis tangant ab eis. ille aūt res que sunt immūde sine aliquo otactu efficiunt alias res oēs a qbus tanguntur immūdas. z ista est regula generalis: nec opz dari aliq̄ aliam notificationem ad hoc. qō apparet exemplariter: qñ mulier qñ est in purificatione sanguinis nō est immūda qz aliqd tetigit: sed in seipsa immūda est pp sanguinem qui fluit ab ea z a quo tūc purificat. z si ipsa esset immūda pp otactum ōberet immūdiciam ab altero: z nō baberet in se aliqd sm qō reliq̄ tangentia ipsum facerēt immundum. Idem est de boie leproso: qñ ipse nō est immūdus q̄z aliqd alteq̄ tetigerit: sed in seipso bz aliqd sm qō immūdus est: ideo tangentes ipsum immūdos facit. Idem si aliqs semine fluit non est immūdus qz alios tetigit: sed qz aliqd bz sm qō immūdus est. z tangētes eum immūdi erant. Item si mulier fluat sanguine in tpe menstruoz immunda est: z oēs tangentes eam immūdi sunt sicut apparet hic. tñ non fit immūda per otactum qz ipsa aliqd tetigerit: sed qz in seipsa bz id sm qō immunda est. illi enim q tangebāt cadauera erant immūdi: non qz in se aliqd otinerent sm qō immūdi essent: sed qz tetigerāt aliqd immundum. Item de oibus tangentibus reptilia z alialia vetita ad esum idem p3: qñ isti immūdi sunt: sed immundicia sua ex altero est: ideo isti non possunt inficere eos quos tetigerint. inficiūtur autem bi ex otactu cadaueriś z oium reptilium z alialium immundoz: illa tñ non sunt immunda pp otactum sed sm seipsa: ideo quicqd illa tetigerit immundum est. Si tñ ista cadauera z alialia que vocantur immunda ōrissent immundiciam per otactum alioz rez non possent efficere immunda ea a quibus tangerentur. z per istam regulam pōt cognosci vniuersaliter qñ aliqd immūdum efficiatur: z qñ non. sic autem de boie fluente semine est: qñ ipse erat immundus: non qdem qz tetigisset aliqd immundum: sed qz in seipso babebat aliqd sm qō immundus erat z aliquos immundos faciebat. (Et vbicūq̄z sederit). i. non solum stratum in quo dormierit immundum efficiebatur: sed etiam ois locus in quo sedisset. De strato autez causa magis manifesta est: qz ibi maiori tempore manebat. z sic poterat magis cōmaculare locum illum. cum autem simpliciter sedisset non poterat sic inquinare locum illum. ¶ Sciendum autem q̄z ista cōmaculatio quam faciebat iste pollutus semine in loco erat realis immundicia: qñ cum distillaret semen per singula momenta caderet in locum illum in quo erat ipse fluens semine z inficeret eum. Aliqñ autem poterat esse immundicia sm solam opinionem. s. q̄z non caderet aliqd de semine fluēte in locum: quocūq̄z modo tñ esset sequebatur q̄z locus ille immundus efficeretur. (Siqs bominuz tetigerit lectum eius lauabit vestimenta sua.) Ponitur hic de immundicia quam recipiebant homines tāgentes virum fluentem semine vel res eius. z oz q̄z homo qui tangit id in quo dormiebat ille vir fluens semine erat immundus. ¶ In quo sciendum q̄z sm q̄. s. dictum fuit id qō immundum efficitur per aliquem contactum: non efficit immundas alias res quas tetigerit. ¶ Si autem obijciet aliqs de lecto boie fluentis semine: qñ qui tangebat illum erat immundus. z tñ lectus z vestes z similia que ptinebant ad fluentem semine erant immunda per solum otactum. ¶ Ad hoc respondendum est q̄z qñ aliqua res immunda efficitur per otactum. s. qz soluz tetigit aliam rem immundam: non pp boc alie res tangentes istam efficerent immunde. Si tñ ista res tangens per otactum ōrerit eandem immundiciam quam alia bz: non erit iam immūda qz tetigit illam: sed qz otinet in se immūdiciam quam prioz otinebat: sicut si quis otigisset leprosum z ex boc otactu nibil aliud babuisset non efficiebatur taliter immūdus: ¤ qz oēs otingētes eum efficerent immūdi: sed solus efficiebat immundus pro seipso. si tñ ex illo otactu incurrisset leprā sicut alius babebat: iam nō solum erat immūdus in seipso: sed ēt oēs tangentes eum immūdi efficiebant. Cā buius est: qz iste iam babebat talem imunditiam qualem ille quem prius tetigit. sic aūt in pposito est si aliqs fluēs semine tetigisset aliq̄ rem z nibil in eam distillaret de humore illo fedo: nō efficiebat illa res imūda ita q̄z oēs alias tactu suo imūdas efficeret: sed solū efficiebat imūda in seipsa. Si aūt cecidisset sup aliq̄ rē aliqd de humore fedo: nō solū illa res erat imūda ex se: sed ēt qcqd tāgeret illam rem imūdū efficiebat. bic aūt qñ vir fluens semine sup aliq̄ rem sedebat: aut aligbus vestibus induebatur vt cōiter cadebat aliqd de fedo humore sup illas res. z q̄q̄ interdum

Notādū

B De imundicia quā recipiebāt boies tāgentes viz fluētez semie vl res ei⁹

Obiec.

Rñsio.

Res que sūt imunde p otactū ñ pñt facere alias res imūdas.

¤ Quare tāgētes lectū bois imūdi fluētis semine incurrebāt imūdiciam.

Differt aliquē pati fluxū semis vl efficere fluxum.

Dupler est semen

Qō. 3. A Qūo imūde res erāt duplices Inter res imūdas q̄dā faciūt alias esse imūdas p tactū: alie aūt non.

terdum accideret q̄ nihil caderet de semine fluēte sup ista: tñ cē sebant polluta a cadēte semine. iō data est regula q̄ q̄cunq̄ tetigisset illa efficeret imūdus sicut si tāgeret ipsuz vir fluētem semine. (Lauabit vestimēta sua.) Iste q̄ tāgebat lectū bois fluētis semine vel vestes eius debebat lauare vestimēta sua. qō intelligi tur de lotione in ags viuentibus: z nō de lotione que est aspsio aquaz lustrationis. qō p̄z: qz dz. lauabit vestimēta sua. z tñ si essz aspsio aquaz lustrationis non aspgeret ipse aq̄s: sed aliqs alius qz mūdus lauabat immūdum vt dz Nu. 19. c. hic tñ lauabat vestimenta sua. ergo nō erat ista lotio in ags lustrationis. Item qz non exp̄imeret hic specialr lauare vestimenta sua si accipeť p lotione in ags lustrationis: qz illa ḡialis erat ad oēs qui immūdi erāt z non lotio in ags viuentibus. sed hic exp̄imit specialr. ergo intelligit de ags viuentibus. Item apparet qz hic dz q̄ ēt iste bō lauabit carnem suam. si tñ hic accipeť p̄ro ags lustrationis non diceret q̄ lauaret carnem suam: qz q̄n fiebat aspsio tam sup carnem q̄ sup vestes fiebat: z nunq̄ distinguebat ablutio carnis ab ablutione vestium: hic tñ distinguit. ergo accipit p̄ro lotione in ags viuentibus. cā huius est: qz cum aliqs tangeret lectum alicuiz fluētis semine ꝫhebat immūdiciam realez: cum ibi essent macule causate ex semine defluēte. ad tollēdam aūt immūdiciam realem nunq̄ fiebat ablutio que soluz p̄ficit fm opinionem bonestatis: sed ea que naturalr maculas tollit. in hoc ergo sic fieri debebat. sed ipsa ablutio in ags lustrationis nō tollit maculas reales: sed eas que sunt fm opinionez bonestatis. ergo dz fieri lotio in ags viuentibus. (Et ipse lotus aq̄ immundus erit vsq̄ ad vesp̄z.) Iste qui sic tetigisset res immūdas non solum ꝫhebat immūdiciaz in seipso: sed ēt in vestibus suis: ideo vtrūq̄ lauari debebat: z qōlibet in ags viuētibus. lauabat enim bō carnem suam totam: z deinde vestes suas. post hec aūt manebat immundicia sua vsq̄ ad vesp̄z. s. vsq̄ ad p̄imum solis occasum postq̄ incideret in immūdiciam. z in hoc differt ipse qui tangebat lectum ab eo qui immundus erat p̄ fluxum seminis: qm̄ ille nō erat mundus postq̄ trāsisset p̄imum solis occasuz. sed pmanebat in immūdicia sua vsquequo cessaret ab eo illa egritudo: z deinde pmanebat aliqbus diebus in cerimonijs purificationis.

(Si sederit ille vbi sederat: z ipse lauabit vestimēta sua). i. si aliqs bō sedisset in loco vbi sederat vir fluēs semine lauabit vestimenta sua. z intelligit ista lotio facta in ags viuentibus z nō in ags lustrationis sicut ꝑbatum fuit. ō. de illo qui tāgebat lectum bois fluentis semine. Cā huius immūdicie erat q̄ locus ille in quo sederat bō fluens semine videbat esse pollutus realr p fluxum alicuius humoris sedi sup illum: z tunc qui illum ꝺtingeret ēt immūdiciam ꝫheret. (Et lotus aq̄). i. ēt iste qui tetigerit locū viri fluentis semine lauabit se aq̄. s. carnem suam. nam ibi videbat esse ꝫcta immūdicia in carnibus z vestibus: ideo vtrūq̄ lauādum erat. (Immūdus erit vsq̄ ad vesp̄z). i. ista immūdicia que ꝫhebat ꝑ talem ꝺtactum durabat vsq̄ ad soliz occasum sequētem post ipsam immūdiciam ꝫctam: z tunc bō erat mūdus.

(Qui tetigerit carnes eius lauabit vestimēta sua.) Dic ponit de tactu carnis ipsius viri fluētis semine. z ista videt esse maior immūdicia q̄z supiores: tñ non ponit hic maior pena vel immundicia in ipsa: sed solum q̄ lauet bō in carne z vestibus. cā hoc p̄z ex supioribus. s. q̄ ex tali ꝺtactu causabat immundicia realis ꝑ quam fiebat lotio in ags viuētibus. (Et ipse aq̄ lotus). i. iste qui tetigerit ista lauabit aq̄. in hoc aūt manifeste apparet q̄ agatur hic de lotione que est in ags viuētibus. nam alē non exp̄ressisset lotus aq̄: sed diceret simplr lotus vel aspsus. (Si saliuam hmōi bō iecerit sup eum qui mūdus est.) Dic agit de ꝺtaminatione ēt pueniente ab isto viro spmatico: z est si ipse exp̄uisset su p aliquem alium. nam saliua sua immūda est: cum ēt totum corpus eius immūdum iudicet ꝑ sedum illum humorez. z q̄n ista saliua cadebat sup aliquem boiem mūdum dz in littera q̄ efficiebat immūdus z lauabat vestimēta sua. si aūt ille bō esset immūdus sup quez caderet hmōi saliua nō videbat posse effici immūdus: qz iam immūdus erat: ideo lra caute dixit. si ceciderit saliua huius su p aliquem boiem mūdum.

(Sed adhuc sciēdū est q̄ poterat aliqs bō immūdus esse z ꝫhere rursus immundicias: hoc tñ nunq̄ esse nisi cum illa immūdicia que aī ꝫcta fuerat. Si enim maior esset immūdicia in eo sup quem caderet saliua: vtpote si esset leprosus: vel alius vir fluēs semine: aut mulier mēstruata: nulla immundicia causabat ex hoc tactu: qz ista que causari debet erat parua: z ea que iam existebat erat magna includēs eam que non iter includi debebat. aliqn̄ aūt erat immūdicia parua: sicut si aliqs tetigisset aliqō aial mortuum. de his que comedi nō licebat ꝫhebat ex hoc immūdicia parua. s. q̄ esset bō immūdus vsq̄ ad vesp̄z: nec tñ lauabant vestes vel caro bois. de hoc. ō. 11. c. cū vō caderet sup hūc saliua bois fluētis semine immūdus efficiebat iste q̄ iam immūdus erat. huius rō est: qz p̄ istaz saliua ꝫbit aliquē gradū immūdicie quem aī non hēbat. s. q̄ lauet vestimēta sua z corpus suum: qō nō tenebant facere in immūdicia ꝫcta p tactum aialium immūdoz. (Sed nūc queret aliqs, si aliqs efficeret immūdus qz tāgeret carnes spmatici: z post hoc cū esset in immūdicia illa iteq̄ polluereť: qz effusa fuerat sup eum saliua talis bois vel tetigit lectū eius: an deberet obseruari terminus immūdicie p̄ioris ad hoc q̄ iste esset mūdus: vel tp̄s ꝫcte immūdicie scē. z hoc qñ vna immūdicia extēdit se ad vlteriorem terminuz q̄z alia: vtpote si aliqs ꝺtaminatus qz tetigit carnem viri spmatici fuit immūdus vsq̄ ad solis occasum: z tūc debat restitui p̄istine mundicie. Si aūt in ipso solis occasu in quo mundādus erat iteq̄ tetigisset lectuz vel aliqd alteq̄ viri spmatici ꝫhebat immūdiciam. dubium ergo erat an deberet iste manere immūdus vsq̄ ad alteq̄ solis occasum p̄ scā immūdicia. (Et rñdēdum est q̄ semp debat attēdi terminus scē immūdicie vel cuiuscūq̄ posteriozis: z nō redibat in p̄istinam mūdiciam quousq̄ trāsisset iste terminus. z si ꝺtingeret q̄ iteq̄ in fine scē imundicie iste ꝺtaminaret manebat immūdicia vsq̄ ad tertium terminum. s. tertiū solis occasum. z si ꝺtingeret q̄ aliqs in fine termini in quo mūdādus erat denuo ꝫheret immūdiciam maneret semp immūdus: sicut si aliqs semel mūdus effectus postea incurreret immūdiciam qñ tūc manere debat sicut immūdus. (Lauabit vestimēta sua: z ipse lot⁹ aq̄.) i. taliz immūdus ad purificationem suaz lauabat vestes suas z corpus suum: qz sm vtrūq̄ ꝫcta immūdicia videbat. (Immūdus erit vsq̄ ad vesp̄z). s. postq̄ lauerit vestimēta sua. nam aī solis occasum vestes lauāde erāt cum immūdicia ꝫheret. (Sagina sup quo sederit immūdum erit.) Dz sagina sella vel catella sup quam sederet iste vir spmaticus. nam sicut locus in quo sedebat immūdus efficiebat vt. ō. dictum est. ita z sella: vel oē aliud sup quo egtaret: vel alia vestimēta: aut qōcūq̄ factum ex pānis vel pellibus sup qō sedebat. eadem enim rō in oibus istis erat. qō ꝑbat lra cum imediate segtur. z qcqd sub eo fuerit. i. oē sup quo sederit pollutum erit vsq̄ ad vesp̄z. s. q̄ pelles vel vestes sup q̄s sederet iste vir ꝫhebat immūdiciam vsq̄ ad solis occasum p̄imum sequētem z fiebant in eis lotiones. nam sine lotione in aq̄ nihil mūdum effici poterat eoz que iste vir tetigisset: q̄to magis ea sup que sedisset ipse vir spmaticus. non tñ fit hic mētio de lotione: qz satis intelligit ex supiozibus: maxime qz ille q̄ portabat ista erat immūdus vt imediate p̄z. ergo magis imunda erāt ipsa. (Qui portauerit eoz aliqd). i. si portauerit sellam vel aliq̄ strāmēta de lino vel pellibus sup que sedisset vir spmaticus. nam cū ista viderent esse imūda vera: qz iudicabat cecidisse sup illa fedum humorem: necesse erat vt qcqd illa ꝺtingeret imūdum efficeret. (Lauabit vestimēta sua: z ipse lotus aq̄.) Qz ꝫhebat hic vera imūdicia realis: nec erat fm regulaz. ō. datas vt lauarent vestimēta z ipsum corpus tangētis. nam cum ꝫhebat imūdicia que erat solum fm opinionem bonestatis fiebat lotio in ags lustrationis. si aūt est imūdicia fm rem fiebat lotio in ags viuētibus: z nō fiebat tūc aspsio: sed ipsaꝝ vestium defricatio. z in corpore quoq̄ idem erat: qñ videbat ꝺtrisse imūdiciam: z ideo defricabat atq̄ manebat ista immūdicia in eo vsq̄ ad vesp̄z fm ꝺsuetudinem aliaꝝ imūdiciaꝝ. (Qis quem tetigerit q̄ taliꝫ est nō lotis aī manibus.) Etiam ꝫhebat imūdicia si vir spmaticus tetigisset aliquem manu sua anteq̄ lauisset manū. cuius cā est: qz cum iste nō lauit manum videt esse imūdus illo fedo humano: ideo ꝺtaminabit oēs quos tāgeret. cum vō manus lauerit ab eo ablata videt esse ista imūdicia saltem q̄tum ad partem manuū: ideo nō ꝫbit imūdicia p̄ ꝺtactum illum. (Sed ex hoc aliqs arguet q̄ ille q̄ tetigerit carnem viri spmatici nō efficit imundus que ꝛ. ō. posita est. s. q̄ q̄ tetigerit carnes eius lauabit vestimēta sua. (Rūdēdum est q̄ differt tāgere carnem viri fluētis semine vel tangi ab illo: qñ tangere carnem viri spmatici est in aliq̄ parte corporis que immūda est. tangi autem a viro spmatico est manibus tangi: z qz iste sunt extreme corporis maxime qz ablui possunt z abluuntur ad contractandas alias res. tangi igitur ab his non est immundum fieri cum lote fuerint manus. tangere autem alias partes que magis immundiciam contrahunt: potissime qz non lauantur est immundum fieri. z de hoc dicebatur supra. s. qui tetigerit carnes eius lauabit vestimenta sua. etiam ista immundicia non ꝫhebatur sic qñ aliquiz tangeretur a viro spermatico sicut cum tangeret. qz tangi inuoluntarium est: tangere aūt spontaneum. (Lauabit vestimenta sua: z lotus aq̄.) i. cum iste tangitur a viro spmatico manibus non lotis: qz vide-

Ł
† Iste imūdus i qb⁹ ags lauabat vestimenta.
† De tactu carniz viri fluētis semine.
Qō. 4 A An qui erat i imūdicia posset aliā i currere.
Responsio
† B
† Sagina qd fit.
† An g tetigerit carnē viri spmatici fit imūdus.

tur ibi ɔ̃bi quedam immũdicia realis:q̃ꝗ̃ non ɔ̃batur:⁊ ideo ſi cut in alijs immũdicijs realibus lauabatur corpus ⁊ veſtimẽta: ita hic.⁊ ꝑmanebat iſta immũdicia vſq̃ ad veſpeꝝ.ſ.vſq̃ ad pri mum ſolis occaſum.nam iſti qui tãgebant aliq̃ rem immũdam ſimplici tactu ſolum ɔ̃bebant immũdiciam vſq̃ ad primum ſo lis occaſum:niſi in duobus caſibus in q̃bus q: tactus erat magis infectiuus fiebat maior ſeparatio.ſicut ſi aliq̃s cognouiſſet car nalr̃ mulierem tp̃e menſtruoꝝ erat immũdus.7.diebus vt h̃r.ſ. in littera.ſcd̃s caſus eſt in eo qui tetigiſſet hoiem mortuum:vel oſſa eoꝝ:vel ſepulchꝝ.erat nãq̃ immũdus.7.diebus vt h̃r Nu. 19.c.in ceteris aũt caſibus immũdicia que erat per ɔtactum ſo lum durabat vſq̃ ad veſpeꝝ.(Vas fictile qd̃ tetigerit ɔfringe tur).i.ſi aliq̃s hõ ſpmaticus tetigerit vaſa fictilia ſiue terrea im munda erunt:⁊ ob hoc ɔfringent̃.In quo ſciendum ꝙ qñcũq̃ vas fictile incurreret aliq̃ imundiciam ɔfringebatur:nec fiebat vnq̃ eius mũdificatio. ⁊ ſicut erat ad immũdiciam:ita ad ſancti cationem. vaſa aũt lignea vel metallina mundificabantur cum polluta fuerit. qd̃ apparet hic in littera.ſic ẽt h̃r.ſ.11.c.ꝙ cũ ali qd̃ morticinum caderet ſup vaſa lignea erãt polluta:ſed mundi ficari debebãt.cum aũt eſſent vaſa fictilia ⁊ polluerent̃ per ɔta ctum morticinoꝝ ɔfringerẽtur.eodem modo eſt in ſanctificatio ne:q: cum vaſa per ɔtactum reꝝ ſacraꝝ ɔ̃berent aliq̃ mũdifica tionem lauabãtur ſicut h̃r.ſ.6.c. de vaſis eneis in q̃bus coque bantur carnes ſacrificioꝝ. dr̃ tñ ibidem ꝙ ſi vaſa fictilia eſſent ɔfringerentur ne applicarent̃ poſtea ad vſus humanos.Cã aũt quare vaſa fictilia ſemel polluta nunq̃ mundificẽtur ſed ɔfrin gantur h̃r.ſ.c.11.vbi de hoc diximus.(Vaſa aũt lignea laua buntur aqua.) Si enim vaſa lignea immũdiciam ɔ̃berent non ɔfringebantur ſicut vaſa fictilia:ſed lauabantur:⁊ ſic purificata erant. Idem aũt intelligẽdum eſt de oĩbus vaſis metallinis:ideo maior rõ eſt in vaſis metallinis.poſſunt enim illa melius lauari ⁊ ſordes non poſſunt eis inherere multum tenaciter:q: ſunt cor pora terſa ⁊ non poroſa.in vaſis aũt ligneis ex oppoſitione.nõ ſunt enim corpora terſa nec bene compacta:niſi rariſſime in q buſdam ligneis multum ſolidis:poroſa aũt ſemp ſunt.ad mũdi ficationem ergo hoꝝ requirebatur defricatio in aq̃s viuentibus ⁊ manebant ſic immũda vſq̃ ad ſolis occaſum.hoc aũt tp̃e quo manerent in illa immũdicia nõ licebat hominibus applicare ad vſus ſuos: ꝙ ſi applicarent immũdum fiebat qd̃ ibi ponebat̃: maxime aũt cum liq̃dum eſt.ſic h̃r.ſ.11.c.cum dr̃. ⁊ oẽ liquens qd̃ bibitur de vniuerſo vaſe immundum erit.ſ.qñ vas immun dum eſt.(Si ſanatus fuerit.) Hic agitur de viri ſpmatici pur gatione.ſ.de q̃buſdam cerimonijs que fiebant in illo qñ ceſſaſ ſet ille fluxus ſeminis.(Si ſanatus fuerit.) Recte dr̃ de ſanato: q: cum aliq̃s in hac egritudine erat nunq̃ poterat effici mũdus: nec alique cerimonie facte circa ipſum vllatenus proficiebant. (Qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionem).i.qui ſuſtinet fluxum ſe minis. iſta paſſio eſt.i.egritudo quedam ſicut ceteri languores: qm̃ interdum ɔtingit hoiem iſta patiẽtem mori.vel vocat̃ paſ ſio q: inuoluntaria eſt:q: iſte fluxus ſeminis eſt inuoluntarius.il le aũt qui eſt in coitu eſt ſpontaneus:ideo non ꝓprie vocat̃ flu xus ſeminis:ſ; emiſſio vel effuſio. Dr̃ hic huiuſcemodi.i.hmõi. interponitur ibi ce que vocat̃ apud grãmaticos eruditiſſimos adiectio ſyllabica.ſic enim vocat eam Priſci. in maiori li.13.⁊ ſunt multe adiectiones ſil'es.ſed iſta eſt multum vſitata apud an tiquos ſcriptores ẽt in ſacra ſcriptura.ſic h̃r Deut̃.32.c.cum dr̃. generatio praua atq̃ ꝑuerſa:heccine reddis dño.i.hec ne: ⁊ eſt i terrogatio. (Numerabit.7.dies poſt emundationem ſui.) Iſti 7.dies enumerabant̃ vt ſciretur aliq̃s eſſe ꝑfectus mũdus.nam ſi ille qui huiuſcemodi ſuſtinebat paſſionem aliqua die ceſſaret ab ea:non ex hoc immediate mundus iudicãdus erat:nec fiebãt in eo cerimonie purificationis:qm̃ poterat redire i lla immũdi cia vſq̃ ad duos vel tres dies.cum ṽo iſte fluxus ſeminis ceſſaſ ſet per dies.7. videbatur hõ totalr̃ liberatus ab illa paſſione.⁊ tunc ɔueniens erat in eo fieri purificationes que.ĩ.hñr.ſi tñ poſt purificationem iteꝝ appareret immũdicia iſta in tali hoie redi bat ad priſtinũ ſtatum tanq̃ ſi nunq̃ fuiſſet purificatus.Dr̃ hic ꝙ numerabat.7.dies poſt emũdationem ſuaꝫ.i.poſt ceſſationeꝫ fluxus iſtius.⁊ non accipit̃ emundatio ꝓ ipſa cerimoniali puri ficatione ſicut al's accipitur.(Et lotis veſtibus ⁊ toto corpore in aq̃s viuentibus erit mundus).i. poſtq̃ ꝑtrãſierunt.7.dies a ceſ ſatione immũdicie illius lauabit in.6.die hõ iſte corpus ſuum ⁊ veſtes.¶ Non dr̃ hic ꝙ raderet iſte hõ pilos corporis ſui ſicut dicebat̃ prece.c. de leproſo ꝙ cum mũdificaret̃ raderet oẽs pi los totius corporis.cã diuerſitatis huius eſt:q: lepra multũ ꝑſe uerãs:⁊ nata ex corpore nõ videt̃ extirpari poſſe:ẽt ſi radant̃ pi li ⁊ cutiſ.immũdicia aũt viri ſpmatici erat aliq̃d valde tenue:q: erat humor multum fluidus ⁊ nõ poterat eſſe nimis tenax. lauã do igit̃ ſimplr̃ carnem ſufficiebat ad tollẽdum illum humorem non raſis pilis.Dicit enim debere fieri hãc lotionem in aq̃s vi uentibus.i.in aq̃s fluuialibus vel fontalibus que viuentes dicũ tur ꝑꝑ cauſam aſſignataꝫ.ſ.13.⁊ prece.c.Cã aũt eſt:q: iſte aque ſunt mũdiores ⁊ ſubtiliores ⁊ ſalubriores ꝑꝑ motum ⁊ ꝓping tatem ad ſuam originem.aque aũt que ſunt in lacubus ⁊ ſtagniſ ꝑꝑ immobilitatem ɔ̃hunt q̃ꝺam immũdiciam ⁊ groſſicieꝫ:ideo non ſunt nimiſ mũdificatiue:ſed aliqñ groſſiciem ſuam cõmacu lant.ex hoc pꝫ ꝙ oẽs ablutiones de q̃buſ dr̃.ſ.fiunt in aq̃s viuẽ tibus:cum hic expreſſum fuerit ꝙ fieret in aq̃s viuentibus iſta ablutio.⁊ tñ eadem cã ablutionis ɔſiſtit in alijs ablutionibus ſi cut in hac.aque aũt luſtrationis non poterãt tollere iſtam immũ diciam:qm̃ potius adaugebãt eam:cum eſſent mixte cineribus vt h̃r Nu.19.c.(Erit immũdus).i.iſte hõ ſpmaticus cum laue rit ſe.7.die erit mũdus a ɔtaminatione ſua:⁊ tũc licebit eum tan gi ab alijs:⁊ ꝙ ipſe tãgat alios. ante hoc aũt nequaq̃ ẽt in illis 7.diebus q̃bus fluxus ſeminis ceſſauerit. ¶ Sed dicet ali q̃s ꝙ iſta lr̃a videt̃ repugnare ſibiipſi. nam.ſ.dictum eſt ꝙ iſte vir ſpmaticus ſi ſanaret̃ computaret.7.dieſ poſt emũdationem ſuam.ergo ante hos.7.dies mũdus erat:al's non poterant com putari.7.dies poſt purificationem.⁊ tñ hic dr̃ ꝙ cum lauaret̃ in die.7.mũdus erat.ergo non videbat̃ ante eſſe mũdus. Item lit tera inferius videt̃ adhuc repugnare huic.nam.ĩ.dr̃ ꝙ rogabat ſacerdos pro viro ſpmatico vt emũdaret̃ a fluxu ſeminis. ergo videt̃ ꝙ ante diem.8.nõ erat mũdus.¶ Ad hoc reſpõdendum eſt lr̃am iſtam nullo modo repugnare ſibi. ſed veꝝ eſt ꝙ ꝑ tria tp̃a mũdicia inducebat̃ in iſto viro ſpmatico:⁊ in his tribus tp̃i bus tollebat̃ aliq̃ immũdicia ab eo. ¶ Pro quo ſciendũ eſt ꝙ immundicia que erat in viro ſpmatico erat duplex.quedam ṽo ſm rem.alia aũt ſm opinionem.prima aũt adhuc erat duplex:q: quedam erat ſtans:alia ſemp fluens ⁊ nouiter adueniẽs.immũ dicia aũt fluenſ ⁊ nouiter adueniẽs:dicebat̃ eſſe imũdicia quam dicebat̃ habere vir ſpmaticus dum pateret̃ fluxum ſeminis:q: ɔtinue adueniebat ei aliq̃d ſm qd̃ immundus eſſet.huic aũt im mũdicie fluenti repugnabat quedam mũdicia que eſt ꝑ ceſſatio nem fluxus.ſ.qñ ceſſaret fluere ſemen. ⁊ iſta vocat̃ hic emundi tio in principio:cum dr̃.enumerabit.7.dies poſt emũdationem ſuam.i.poſtq̃ ceſſauerit ille fluxus ſeminis qui eſt immundicia realis ⁊ fluẽs.alia erat immũdicia realis ⁊ ſtãs:⁊ iſta erat quam habebat vir ſpmaticus in.7.diebus poſtq̃ ceſſaſſet fluxus ſemi minis:q: q̃ꝗ̃ tunc non flueret ſemen:tñ manebat adhuc ille fe dus humor ɔcretus corpori eius:⁊ ſic erat vera immũdicia rea lis.ꝑꝑ qd̃ ſi q̃s tetigiſſet eum in his.7.diebus immũdus erat.ab hac aũt immundicia mundificabat̃ cum lauaret̃ corpus ſuum ⁊ veſtes in die.7.⁊ de hoc dr̃ hic.lotis veſtibus ⁊ toto corpore mũ dus erit .ſ. ab immundicia reali que ꝑmanebat in iſto. Scd̃a eſt immũdicia ſm oppoſitionem honeſtatiſ.⁊ iſta eſt ſm quã aliq̃s dr̃ eſſe immũdus:ẽt ſi non habeat aliq̃ veram maculam:tñ re putat̃ adhuc imũdus donec fiant in eo oẽs cerimonie ordinate ad aliciuiſ purificationẽ.⁊ iſto mõ i die.7.nõ efficiebat̃ iſte vir ſpmaticus mũdus:q: adhuc reſtabãt aliq̃ cerimonie q̃ fieri de berẽt in die.8.⁊ tũc ẽt dicebat̃ purificari:q: cõplebant̃ i eo oẽſ ritus purificatiõis ſtatute.Pꝫ igit̃ quõ vir ſpmaticus multipli cẽ haberet immũdiciam:⁊ multiplr̃ in eo immũdicia cauſaret̃. (Die aũt.8.) Computat̃ iſte dies.8.incipiendo ab illo in quo ceſſauit fluxus ſanguinis excluſiue:⁊ erat iſte vltimuſ dies puri ficationis.(Sumet duos turtures.) Iſti duo aſſumebant̃ ꝓ ſa crificio in ſolẽnitatem purificationis.(Aut duos pullos colum baꝝ.) Ad idem ꝑtinẽt.nam de auibus iſte ſole offerebant̃:⁊ nõ referebat magis offerre vnaꝫ q̃ alteram. nõ offerebant̃ aũt hic aĩalia q̃drupedia:ſicut in purificatione leproſi.cã huius eſt:q: il la erat purificatio maioris immũdicie:ideo deberet fieri cũ ma ioribus ſacrificijs ⁊ ſolẽnitate. hic aũt q̃lecũq̃ ſacrificium ſuffi ciebat.⁊ poſituꝫ eſt minimum:qd̃ eſt in turturibus ⁊ columbis. (Et veniet in ɔſpectu dñi ad oſtiuꝫ ſanctuarij).ſ.vir ſpmaticus in die.8.purificationis ſue accipiet par turturum vel duos pul los columbaꝝ ⁊ veniet ad ſanctuarium vſq̃ ad oſtium taberna culi:⁊ ibi dicebatur eſſe coram dño:q: deus accipiebatur tanq̃ exiſtens in tabernaculo : ⁊ qui erat in oſtio tabernaculi diceba tur eſſe coram dño. veniebat aũt vir iſte ad locum illum vt ibi coram dño preſentaret ſacrificia ſua. Item veniebat ad locum illum:q: ſacrificia que ipſe offerebat apud locum illum erant fa cienda.ſ.ſup altare holocauſtoꝝ qd̃ erat ad oſtium tabernaculi in latere aquilonari vt h̃r.ſ.xxi.c. (Dabitq̃ eos ſacerdoti).ſ.

iſtos

Marginal notes (left): D — Vas fictile nũq̃ expiabatur. — E — De viri ſpmatici purgatione. — Quare iſte fluxuſ vocatur paſſio. — Quare iſte nõ radebatur ſicut leproſus.

Marginal notes (right): F — Quare lotio fiebat in aq̃s viuẽtib' potius q̃ i alijs. — Qõ.5 A — An iſta lr̃a repugnet ſibi ipſi — Rñſio. — Duplex i ſpmatico erat imũdicia ſeu in fluẽte ſemine:⁊ de tp̃ib' mũdificationiſ ei' — B

L
Laicꝰ sacrificioꝝ cerimonias facere nō poterat.

istos duos turtures. ꝛ hoc qꝛ laicus non poterat facere cerimonias sacrificioꝝ vt hꝫ Nu.4.c.et.3.et.18. ꝛ si attentaret facere moreretur: sicut de rege Azaria qui al's dr̄ Ozias. iste enim cum vellet thurificare coram dn̄o ꝑcussus est lepra in fronte: ꝛ mansit leprosus vsq₃ ad mortem vt hꝫ.4.Re.15.c. (Qui faciet vnū ꝑ peccato). i. iste sacerdos offeret vnū turturē ꝑ peccato. Accipit hic facere. i. disponere vel ꝑficere: qꝛ ꝓprie non pōt accipi. ꝛ isto modo dr̄ aliq̇s facere capillos qñ eos ornat vel radit. ꝛ dr̄ facere cibos qñ eos disponit. hoc enim modo accipit Virg. in Bucol. Eglo.3. que incipit. dic mihi Dameta cuius pecus an Melibei: cum ait. Phillida mitte mihi meus est natalis: iola cum faciam vitulam pro frugibus ipse venito. accipit aūt ibi facere vitulam .i. coquere vel disponere eam ad cibum. ꝛ sic dr̄ sacerdos facere vnum turturē ꝑ peccato. i. offerre eū vel immolare. ¶ Considerandum aūt est ꝙ hic ponuntur duo sacrificia. s. holocaustum ꝛ pro peccato: prius tñ iubetur fieri sacrificium ꝑ peccato. causa huius est: qꝛ sacrificiū holocausti est in laudem dei. sacrificium aūt pro peccato est ad remissionem peccatoꝝ. deus aūt non acceptat orationes eoꝝ vel laudes qui sunt in peccato. de orationibus hꝫ Joā.9.c. vbi dicit. scimus qm̄ peccatores non exaudit deus. de laudibus hꝫ in Eccle. cum dr̄. non est speciosa laus in ore peccatoris. ꝛ Psal.49. dr̄. peccatori aūt dixit. quare tu enarras iustitias meas ꝛ assumis testm̄ meum per os tuum: vt ergo sit ꝯueniens laus nostra ad deum in sacrificijs holocaustoꝝ: ꝯueniens est vt prius sacrificium pro peccato immolemꝰ.

Quare fluens semine p̄us offerbat sacrificium ꝑ pctō q̄₃ holocaustum.

Obiectō
¶ Forte aūt aliq̇s obijciet hoc veꝝ esse: cum aliq̇s est in peccato aliquo speciali. sed cū nescit se esse in aliquo peccato speciali: ꝛ tñ est in aliquo q̄lecūq₃ illud sit: non opꝫ prius pro peccato offerri q̄₃ in holocaustum.

Rn̄sio.
¶ Respondendum est ꝙ quōcunq₃ se habeat ꝯueniēs valde est vt primo pro peccato oratio aut sacrificium fiat q̄₃ in laudē dei. nam hō nunq̄₃ est totalr̄ mundus a peccato: vel saltē nunq̄₃ dꝫ existimare se esse totalr̄ mūdū: ideo vt ꝯueniētius fiat laus nostra ad deū prius preces fundēde sunt vt nostra remittant delicta. ꝛ sic ꝯuenienter ordinatum est hic: ꝛ vt cōiter vbicunq₃ iubetur alicui ꝙ offerat sacrificium ꝑ peccato: ꝛ holocaustum vel victimas pacificas prius iubetur de sacrificio pro peccato.

Q̄ō.6
A
Qđ pctm̄ erat hoc ꝑ q̄ mundatꝰ a fluxu sāguinis offerre iubebatur.
[a]Rn̄. ad quesitū.

¶ Sed queret aliq̇s. qđ peccatū erat istud pro quo iubebatur offerre iste mūdatus a fluxu sanguinis. [a]¶ Et rn̄det ꝙ non opꝫ: nec pōt poni aliqđ speciale peccatum. nam ꝛ si in q̇busdam aliqđ peccatum esset: ꝛ assignari posset ꝑ quo offerre deberent: non tñ ꝯtinget hoc in oībus qui mundantur a fluxu seminis. ideo dōm est ꝙ hic accipitur peccatum non determinate. s. ꝙ debeat iste qui emūdatur offerre pro peccato: non tñ specialr̄ dr̄ pro aliquo: sed ꝙ peccauit qualr̄cunq₃ illud fuerit. ꝛ hoc veꝝ est: qꝛ non erat aliq̇s hō qui isto modo nō peccasset. ꝛ sic in solēnitate purificationis sue offerebat victimam ꝑ peccato. offerebat ēt post hoc holocaustum: ꝛ in his duobus ꝯsummabat ritus purificationis: atq₃ seruabātur hic eedem cerimonie que in alijs holocaustis ꝛ sacrificijs pro peccato. de holocaustis hꝫ.s.1.c. de sacrificijs aūt pro peccato hꝫ.s.6.c. † (Rogabitq₃ pro eo coram dn̄o). s. sacerdos rogabit ꝑ isto qui obtulit sacrificia coram dn̄o. i. coram ostio tabernaculi: vel coram altari holocaustoꝝ in quo fiūt hec sacrificia. Erat enim in hoc generale vt qñcunq₃ aliq̇s faceret sacrificiū pro aliquo oraret ꝑ illo.

B
† (Ut emundetur a fluxu seminis sui.)

Obiec.
¶ Ex hoc aliq̇s arguet ꝙ iste vir fluens semine in.8. die adhuc non erat mundatus a fluxu seminis: qꝛ hic rogatur pro eo vt mundetur ab illo fluxu.

Rn̄sio.
¶ Respōdendum est ꝙ non pōt hoc stare. nam si non esset mūdatus a fluxu seminis iste vir non posset introire in sanctuarium. ꝛ tñ hic iubetur ei ꝙ in.8. die offerat sacrificium coraꝫ dn̄o. i. coram ostio tabernaculi. si tñ esset immundus non posset illuc accedere. ergo dōm est ꝙ iam cessauerat fluxus sanguinis. dr̄ tñ hic ꝙ orabit vt mundet a fluxu seminis. i. orabit ne ista egritudo que est fluxus seminis vlterius eueniat illo viro sed sit mundus ab ea. Alio modo accipi pōt vt teneat ibi vt non tanq̄₃ expressiuū cause finalis: sed tanq̄₃ dicēs ꝯñam vel ꝯcomitātiam. s. orabit vt emundetur a fluxu seminis sui. i. ꝛ emūdabitur a fluxu sui seminis. ꝛ hoc non q̇dem ꝙ ad istam orationem ꝯcomitaret sanatio a fluxu seminis: sed dicebatur emūdari a fluxu seminis. i. ꝙ qñ orabat sacerdos complebātur cerimonie que erāt pro emundatione a fluxu seminis.

† (Vir de quo egredit.) In superioribus dictum fuit de illo qui patiebatur fluxū seminis inuolūtarium. hic agitur de immūdicia que est ꝑ fluxum spōtaneum: ꝛ hoc est in coitu. nam alie effusiones seminis inuolūtarie sunt: coitus aūt voluntarius. ¶ Est aūt preter istas effusiones seminis: quedam alia que ēt est voluntaria. nec tñ comprehendit in superioribus: ꝛ ista est que fit per pollutionē nocturnam. de qua dōm est ꝙ reducitur ad istam que est effusio seminis ꝑ coitum. nam sicut ista non est ꝯtinua: ita nec illa que est in pollutione nocturna. illa vō que est per egritudinē ꝯtinua est sicut. s. dr̄. ideo dōm est ꝙ eedem cerimonie fieri deberent in illo qui polluebatur semine nocturno sicut in eo qui per coitum pollueretur. q̄₃q̄₃ erat aliqua differentia: qꝛ ille qui polluebatur semine nocturno egrediebatur extra castra: ꝛ ille qui ꝑ coitum non egrediebatur: sed solum lauabat carnem suam. de hoc hꝫ Deut.23.c. cum dr̄. si fuerit inter vos hō qui nocturno sit pollutus somnio: egredietur extra castra: ꝛ non reuertetur priusq̄₃ ad vesperam lauetur aqua: ꝛ post solis occasum reuertetur in castra.

†
Quare eq̄lis immūdicia ꝯtrahebat cū vxore sic cum alia.

(Vir de quo egredit semē coitus). i. vir q̇ pollutus est ꝑ effusionem seminis in coitu. nō sit enim hic aliqua differentia an iste qui polluit per coitum polluatur cum vxore vel cum aliqua alia. nam q̄₃q̄₃ cum vxore non esset peccatum: ꝛ cum qualibet alia esset: tñ in hoc non differebat: qꝛ ita erat ꝓhibitus qui pollutus esset cum vxore ab ingressu sanctuarij sicut ille qui cū aliqua adultera.

L
Obiectio.

¶ Forte aūt aliq̇s existimabit hoc esse iniustum: qꝛ in actu matrimoniali peccatum non est: ꝛ in coitu cum adultera est peccatum. non deberet ergo dari eadem pena pro vtroq₃: immo nulla pro accessu ad vxorem.

Responsio.
An incurrebat imūdicia cū accessu ad vxorē: iō qꝛ lꝫ non sit ibi pctm̄: est tñ ꝯcupiscentia.

¶ Ad hoc respōdet Nico. ꝙ q̄₃q̄₃ in actu matrimoniali nō sit peccatum mortale: tñ ibi est quedam deordinata ꝯcupiscentia ꝛm quam causatur feditas: ideo ēt isti immundi sunt. Sed nō videt fieri ex hoc. nam ēt si nulla ꝯcupiscentia vel declinatio in actu illo esset ꝓhiberetur coiens ab accessu reꝝ sacraꝝ. qđ apparet in illo q̇ polluit somnio nocturno. nā interdum iste sine aliquo sensu delectationis polluit: vt si teneat graui somno: ꝛ tñ si aliq̇s polluat in somnio nocturno qualr̄cūq₃ polluat: tota die sequēti dꝫ esse extra castra vt hꝫ Deut.23.c. Item pꝫ hoc in alijs in q̇bus non est aliqua deordinatio voluntatis nec ꝯcupiscentia: tñ est ibi immundicia ꝛ separatio a rebus sacris: sicut si aliq̇s tetigerit cadauer alicuius ad sepeliendum erat immūdus per.7. dies vt hꝫ Nu.19. ꝛ tñ nō erat ibi aliqua deordinatio voluntatis nec culpa: immo magnum meritum. ꝛ qui ista faciebāt multum laudabātur: sicut pꝫ de Tob. qui multum laudat in lib. suo eo ꝙ cadauera sepeliret. non igitur opꝫ assignari aliq̄₃ causam feditatis vel deordinationis ad hoc ꝙ causetur immūdicia de qua agit hic.

D
Immundicia ꝛm quā i vete. testō ab ingressu scūarij vetabant hoies

¶ Sed dōm est ꝙ immūdicia ꝛm quam in veteri testō vetabantur ab ingressu sanctuarij erat quedā irregularitas corporalis nullo modo ꝑtinens ad aīam: ideo si directe ꝑtinuisset ad aīam nunq̄₃ potuisset expiari per istas cerimonias corporales. ꝛ qꝛ ista irregularitas corporalis ita ꝯtingit in actibus licitis ꝛ honestis sicut in illicitis: ideo nō solum erit immūdicia in actibus in q̇bus est peccatum: sed ēt in illis qui sunt actus honesti. ꝛ sic ꝯtinget immūdicia ista in coitu matrimoniali sicut in adulterino: qꝛ non ponitur ista immūdicia esse qꝛ peccatum sit in ope: sed qꝛ est ibi quedam pollutio corporalis in effusione seminis. ꝛ qꝛ ista nō solum est in actu adulterino: sed ēt in actu matrimoniali: ideo in vtroq₃ eadem immūdicia est: ꝓhibitio ab accessu ad sanctuariū erit.

† (Lauabit aq̄ oē corpus suū). i. si vir coiret cū vxore ꝑ noctem debebat lauare in aurora totū corpus suum aqua.

Q̄ō.7.
A
Qñ ꝑ accessū ad vxorē tenebat lauare corpus suū: ꝛ quotiēs: ꝛ ad q̇d

¶ Nec tñ intelligitur ꝙ qñcunq₃ coiret lauaret corpus suum: ꝛ si iteꝝ coiret iteꝝ lauaret: sed ēt si multotiens idem fieret sufficiebat vnica lotio in fine. Etiam non est intelligendum ꝙ qñcunq₃ vir accederet ad vxorē suam vel ad aliq̄₃ aliam teneret lauare corpus suum: sed videt ꝙ hoc sit solum si vellet introire in sāctuarium. nam oēs iste immūdicie que sunt ꝑ ꝯtactum dabant ꝑ respectum ad accessū ad res sacras: oportebat vt lauaret ꝛ immūdus esset vsq₃ ad vesperam: ꝛ sequēti die posset introire in sanctuarium. fieret igit vt si aliq̇s nollet per duos vel tres menses introire in sanctuarium ꝙ non teneretur lauare corpus suum toto illo tpe.

An iudei moderni q̄ndo accedūt ad vxores lauēt corpora sua.

Hoc ēt apparet in hebreis modernis: qui qm̄ non habēt nunc sanctuarium per respectum cuius ꝯbatur ista immūdicia: ēt si accedant ad vxores suas non lauant corpora sua. *¶ His aūt existentibus cogebant iudei tribus vicibus per annum lauare corpora sua: vel saltem in his tribus diebus non accedere ad vxores suas. ꝛ hoc qꝛ ter in anno ascendere deberet oīs masculus de genere hebreoꝝ ad sanctuarium vt hꝫ Exod.23.et.24.c. hec enim est quorundam positio.

*Opi. quorundam.
Improba.

¶ Sed non potest hoc stare: qm̄ rō in qua fundat ista positio non subsistit. s. ꝙ ista immūdicia erat respectu sanctuarij: ꝛ ideo si nollent introire in sanctuariū non obseruarent illam: nec curarent mundari. hoc tñ falsum est: qꝛ tunc eodem modo illi qui tangerent morticina boum vel alioꝝ animalium si nollent introire in sanctuarium: non oporteret ꝙ mundarentur ab ista im

mundicia quam ꝫtissent in tactu illo. sed falsum est: qz si aliqs tangeret mortuum debebat in die tertio ⁊ septimo aspgi aqua lustrationis: ⁊ erat in diebus illis immundus. Dz tñ q̄ si in die tertio non aspergeretur aqua lustrationis non poterat postea mundari vt bz Num. 19.c. ergo videtur q̄ cogeretur iste ad faciendum cerimonias purificationis immediate vt pollutus fuisset ꝺtingendo mortuum. ¶Item peccatum erat cum aliqs polluebatur ⁊ non purificabat se immediate. sed oēs coguntur ad non peccare cū lex vetet omne peccatum: ergo tenebantur qui immundi erāt immediate se purificare. assi pz: qz. ē. 5.c. dz q̄ cū aliqs tetigisset rem mortiçinaz: aut reptile: vel aliqd alter cuius tactus immundus est ⁊ oblitus fuerit immundicie sue. s. non purificans se offeret sacrificium pro delicto. ergo videtur q̄ deliquit: qz nō purificauit se immediate vt immundiciam incurrit. ⁊ si per oblitionem hoc agens delinquit: quāto magis delinqueret: aut vere peccaret cum sciens immundiciam suam purificari nollet. sed ista ꝺtaminatio que erat in coitu indigebat purificatione que hic ponitur. ergo videtur q̄ immediate teneret se purgare ille qui immūdus erat. ¶Item pz hoc de illo qui pollutus est somno nocturno: qz ille debebat egredi castra illa die ⁊ lauare totum corpus suum aqua: ⁊ non reuertebatur vsq; ad solis occasuz. Manifestum est ergo q̄ iste inuitus hoc faciebat. nam alis non compelleretur iste vt eadez die hoc faceret: sed poterat facere qñ vellet introire in sanctuarium. ⁊ sic ꝺtingeret q̄ aliqs polluereturmultotiens somno nocturno: ⁊ q̄ non obseruaret illam purificationem. qō falsum apparet ex littera. ¶Itē satis apparet hic de illo qui effundit semen coituꝫ. nam dz q̄ debeat lauare corpus suum aqua. Si autem non compelleretur immediate obseruare istam purificationem non videbat rationabiliter eam debere seruare: vt si aliqs nunc effuso semine in coitu nollet vsq; ad tres menses introire in sanctuariuz ⁊ toto isto tpe non purgaret se: deinde post tres menses vellet purificare corpus suum aqua: nihil videbatur ptinere hoc ad pollutionem in coitu que fuerat ante per tres mēses. ¶Dōm ergo est q̄ ista obseruatio de viris emittentibus semen coitus obligabat ad immediate. s. vt in eadem die in qua aliqs taliter fuisset pollutus lauaret corpus suum aqua. nec enim erat hoc difficile: qñ non compellebantur isti viri ad aliqd alter nisi ad lauādum corpus suum in aqua. ⁊ hoc q̄q; quotidie fieret: vel saltem multotiens: graue nullum erat. Si tñ posita fuisset talis lex de emittentibus semen coitus: sicut de pollutis somno nocturno. s. q̄ debeāt egredi extra castra ⁊ ibi manerēt tota die esset difficile: qñ plurium eoz qui erant in castris compellerentur semp esse extra castra. ¶Sed circa id qō. ē. dictum est qualiter iudei tenebantur vitare immundicias. sciendum q̄ quedam erant immundicie solum ⁊ non peccata: vt tangere morticina: ⁊ reptilia: ⁊ viz fluentem semine: ⁊ leprosum: ⁊ ꝺtingere mortuum: ⁊ res ptinentes ad mortuum: ⁊ mēstrua pati: ⁊ lepra: ⁊ fluere sanguine: vel semine: ⁊ huiusmodi. ¶Alie autem erant immundicie ⁊ peccata: vt manducare carnes immundas vetitas a deo. ē. 11. ⁊ Deut. 14.c. ⁊ manducare animal captuz a bestia vel prægustatum Exo. 22. vel māducata. De primis boz apparet q̄ sint immundicie: qz solum reddebant boiem immundum. scōa autem maiorem grauitatem faciebant. ¶Et differunt hec. primo: qz immundicie non sunt vetite: sed solum significate vel ostense. non enim dz q̄ nemo polluat: sed dz q̄ qui tetigerit talia vel talia erit immundus. Si autem prohibitio circa hec esset diceretur: nemo polluatur: vel nemo tangat talia aut talia. sed ostendit solum lex que sunt in ḡbus homo polluitur: ⁊ qualiter mundādus est. sed circa scōa est expressa prohibitio. nam dz q̄ nemo comedat carnes talium aut talium animalium. s. non comedetis carnem que a bestijs prægustata fuerit Exo. 22. ⁊ sanguinem ⁊ adipem nō comedetis. ē. 3. et. 7.c. ¶Item apparet ista differentia: qz aliqñ immundicia transibat in peccatum quantum ad aliquas psonas: ⁊ quantum ad alias non: sicut immundicia sup mortuo. oībus enim hominibus erat immundicia tangere mortuos. ⁊ tñ ḡbusdam vetabatur illos tangere: alijs autem non: qz sacerdotibus erat vetitum pollui in mortuis: nisi in sex psonis. j. 21.ca. ⁊ summo sacerdoti erat vetitum quantum ad omnes: qz nullum mortuum tangere debebat neq; lugere eo. c. ⁊ sic tangere mortuos non sacerdotibus erat immundicia: sed non erat peccatum: qz non erat vetitum. in sacerdotibus autem erat immundicia ⁊ peccatum: qz erat in eis vetitum. ¶Secūdo differunt: qz immundicia non solum non est peccatum sed etiam est aliqñ meritoria: immo ⁊ aliqñ si non ꝫbatur peccatum incurritur. sed peccatum nunq̄ est licitum: ideo differunt immundicia primo ⁊ scōo modo. pz hoc: qz sepelire mortuos facit immundiciam: ⁊ tñ erit vnum de operibus misericordie. ⁊ valde p hoc laudat Tobi. ⁊ scriptura sacra laudat valde viros Jabes Galaad qz sepelierunt corpus Saulis ⁊ filioz eius tollentes de muro bethsan. 1. Reg. ca. 31. ⁊ hoc non poterant facere sine immundicia que ꝫbitur sup mortuo. etiam pz: qz tenetur bō ad sepeliendum patrem ⁊ matrem: ⁊ si ꝺtemneretur sepelire qz in hoc polluebatur peccabat mortaliter: ⁊ tñ ꝫbere immundiciam scōo modo que erat peccatum: nunq̄ homo tenebatur. ⁊ non solum nunq̄ erat bonum: sed ēt potius deberet homo vitam pdere q̄ ꝫbere aliquam talem: sicut iudei religiosi potius sustinerent mortem q̄ comederēt carnes porcinas: aut sanguinem: aut adipem: vel hmōi: sicut vna mater cuz. 7. beatis filijs suis Machabeis sustinuerunt mortem atrocissimam ne manducarent carnes porcinas. ⁊ idem sustinuit Eleazarus scriba vir honorabilis lib. 2. Macha. c. 6. et. 7. ⁊ valde abominabile iudeis erat hec māducare: sicut pz Act. 10.c. qñ Petrus vidit de celo vas pdere ⁊ venire vsq; ad ipsum plenum quadrupedibus: reptilibus: ⁊ serpentibus: ⁊ dixit vox de celo ad Petrum. occide ⁊ māduca. ⁊ Petrus ait. absit domine: qñ cōmune ⁊ immundum nunq̄ intrauit in os meum. ¶Tertio differunt: qz ꝫbere immundiciam iubebat deus: sed incurrere in peccatum nunq̄ iussit: sed semp vetuit. ⁊ pz: qz preter hoc q̄ ꝫbere immundiciam non erat vetitum: adhuc deus illam interdum expresse mandabat incurri: sicut fuit in morte Nadab ⁊ Abiu: qz iussit Moyses ex parte dei q̄ Misael ⁊ Helisaphan ⁊ tota domus israel sepelirent ⁊ plangerent Nadab ⁊ Abiu ⁊ polluerentur in eis. ē. 10.c. ⁊ ibi vetuit Aaron ⁊ filijs eius q̄ nō tangerent eos qz peccarent. ⁊ sic totus populus polluebatur tāgendo ⁊ plangendo illos. sed deus illud iussit: qz erat solum immundicia ⁊ non peccatum: cum nunq̄ illis esset vetitum. de Aaron autem filijsq; eius iussit non tangere: qz peccatum erat cum esset illis vetitum. ¶Quarto differunt: qz immundicie que solum sunt immundicie aliqñ sunt ex necessitate hominibus nihil agentibus: sed potius patientibus: vt habere lepram: ⁊ fluxum seminis ⁊ sanguinis: ⁊ cadere aliquem mortuum coram homine: quod faciebat viuentem immundum Numeri. 6.c. vel tangi affluente semine: etiam si tangatur violenter vt patet. ē. in littera. aliquando autem voluntarie fit: sicut in coitu pollui: ⁊ in plangendo mortuum: ⁊ tangendo morticina. sed peccata que erant simul immūdicie causabantur solum voluntarie: vt comedere carnes immundas vetitas: ⁊ comedere sanguinem: ⁊ adipem: ⁊ coire cum menstruata. ideo iuxta prima rationabile erat nō esse peccatū: saltem semp cum essent inuolūtaria. circa scōa autem poterat semp esse peccatum. ¶Quinto qz circa immundicias non imponebatur aliqua pena: sed solum significabatur id in quo erat immundicia: ⁊ monstrabatur modus purificationis. circa alia que erant simul peccata ⁊ immundicie ponebantur pene simul cum prohibitione: vt circa comedentes sanguinem ⁊ adipem ponebatur pena mortis. ē. 3. et. 7. et. j. 17. ca. ⁊ in sacerdotibus qui polluerentur sup mortuo: cum esset eis interdictum ponebatur pena mortis: non soluz super eos: sed etiam periculum super populum. ē. 10.c. ⁊ si quis coiret cum menstruata per qō polluebatur occidendus erat. j. 20.c. ⁊ ratio est: qz pena non ponitur nisi pro peccato. ⁊ qz ea que sunt immundicie secundo modo sunt etiam peccata: ponitur pena circa illa. immūdicie autem sole non sunt peccatum: ideo non ponit lex penam p eis. ¶Sed est ꝺsiderandum qz in lege non est mandatum q̄ ge vitet aut caueat immūdicias: ideo incurrere in eas non erat peccatum. est tñ in lege mādatum q̄ qui pollutus fuerit emundetur: ⁊ ponit ritus purificationis ⁊ pz a lege: ideo qui ꝺtēpserit sic purificari peccat: qz ꝫ mādatum agit. ⁊ rursus est mādatuz q̄ nemo immūdus accedat ad sanctuarium: ⁊ q̄ si accesserit debeāt ei q̄ moriek. j. in littera. ⁊ ita figo immūdus existēs accederet ad sanctuarium poterat duplr peccare. Primo qz nō se purificauerat de immūdicia iuxta mādatum legis. Scōo qz immundus existēs ꝫ alter mādatum intrauit in sanctuariuz. vel saltem peccabat semp ꝫ istud scōm: qz aliqs forte vellet intrare in sanctuariū anteq̄ aduenire tēpus in quo ꝫm legem posset purificari. ⁊ ideo quocūq; imundus scienter accederet ad sacra peccabat ⁊ puniendus erat. ¶Cōsiderandū etiam vlterius q̄ ea que erant solū imundicie attendebantur tñ respectu sanctuarij vel alicuius honestatis personarum: que etiā redundabat in illam mundiciam quā habere debebant accedētes ad res sacras. Immundicia autem que erat peccatum non attendebatur respectu sanctuarij solū: sz principalr respectu psone quā reddebat maluz ⁊ pollutum

D

Cōedere porcinas carnes est valō abominabile iudeis. 3. dzia.

4. dzia.

E

Notādū

Immundicie sine pctō attēdebāt respectu sanctuarij.

Docto. opi.

De dzia immūdicia q̄ solū erāt immundicie: ⁊ eaz q̄ simul erāt immūdicie ⁊ pctā. Prīa dzia.

2. diffe.

F

ꝛ pollutum.pz hoc:qz pollui cognoscendo vrozem:vel tāgendo mozt̄uos:aut mozticina nō faciebat malos tangentes:ꝛ ideo nō vocarentur immundi neq; iudicaret eis aliqua purificatio:nisi respectu sanctuarij:qō tante venerationis ꝛ sanctitatis reputabatur vt non solum mali non deberēt intrare in illud:sed etiam habentes istas cozporales immundicias paruas ad illud non accederent.secus aūt de immundicia in qua erat peccatum:qz illa magis attendebatur ad pſonam q̄ ad sanctuarium: qz erat ibi inigtas quedam que reddebat pſonam malam:ꝛ reddebat eam dignam pena pro illo. ¶ Ex predictis aūt apparet quaz immūdiciaz leges iudei nunc obseruant ꝛ tenentur obseruare:ꝛ quaz leges nō obseruāt.nam immūdicias primo modo dictas que solū sunt imūdicie ꝛ nō peccata:nō canēt nūc iudei:neq; tenent ad obseruātiam legum illaz:sed immūdicias scō modo vitant. ꝛ rō est qz prime solum erāt respectu sanctuarij:ꝛ ideo obligabāt in terra in qua erat sanctuarium.ſ.cum essent in terra chanaan vbi sanctuarium habebāt ad qō accedere poterant:ꝛ lz nollent accedere nisi ter in anno:qz tū lex obligabat i regione illa:ꝛ lex iubebat statim purificari ſm determinatos ritus oportebat fic fieri.hic aūt non est sanctuarium ꝛ sunt iudei extra terram habitationiſ sue in qua solum ille leges babebāt vigozem:ideo nō obligant ad cauendum bas immūdicias:ꝛ si inciderēt in illas non tenent purificari:cum non viderent immundi.ꝛ ita de facto iudei nullam immūdiciaz baz cauent.nam de maximis immūdicijs erat tangere mozt̄uos.sed nūc iudei non reputāt se pollutos tangēdo illos.qō pz.naz si immūdi essent purificarent se:ꝛ tū nunq̄ se purificant: qz illa purificatio erat cum cineribus vitule rufe cōmixtis aqua aſpgendo tertio ꝛ septimo die Nu. 19.c.sed nunc non immolat vitula rufa:neq; aſpgunt cineres. ēt qui polluunt somnio nocturno non iudicant nūc immundi: qz alſ fieret in eis qō iussit lex.ſ.q; exirēt extra castra.i.oppida habitationis ꝛ manerent ibi vſq; ad solis occasum:ꝛ tunc lauarent aq̄ Deute.c.24.Sed hoc nō fit nūc apud iudeos:ideo neq; est immūdicia:neq; purificatio. Sic ēt lepza non iudicat nunc macula q̄tum ad babentes:neq; q̄tum ad tangētes:qz tunc circa suſpectos de lepza fierent obseruationes que habent.ō.13.c. includendo boies illos:ꝛ aſpiciēdo colozem carnis ꝛ nibil fit. ꝛ circa vere lepzoſos fierent obseruantie que habent.e.c.ſ.q; sint extra castra ꝛ babeant capita nuda: ꝛ vestimenta apta ab anteriozi:ꝛ os veſte ꝺtectum.ꝛ figs curet a lepza non fiunt neq; fieri possunt purificationes circa illum iusse a lege:qz ille ꝺſistunt in q̄busdam sacrificijs.ō.14.c.ꝛ illa non possunt fieri in terra ista:neq; in aliq̄ extra terram chanaan. ꝛ ista est causa precipua quare leges ille nō solum non obligabāt iudeos in terra ista:imo non possunt obseruari ēt si iudei vellent.vnde si aliq̄ fugiūt lepzoſos tāgere vel ponunt eos extra loca:non faciūt hoc quasi ꝺbat inde ſpecialiſ immūdicia ꝛ sint ad hoc obligati ex lege:sed qz est mozbus ꝺtagioſus potens naturalr inficere.ꝛ ita nos qui nunq̄ obligati sumus ad legem Moyſi:sed potius illam seruare iudicamus peccatum.ponimus lepzoſos extra oppida ne sanos ꝺtagione inficiāt.ꝛ ista est ꝺsuetudo gīalis olim gētium extra de ꝺiug.lepzo.c.1.Et ſilr erat de immūdicia fluentium semine:ꝛ mulier fluētium sanguine:ꝛ menſtrataz:ꝛ parientium:ꝛ tāgentium predictas:qz non reputant immūdicie predicte. vnde apud iudeos mulieres mēſtruate non separant nunc per.7.oies:sicut vult lex.ō.12.et.j.in littera.ꝛ ille que fluunt sanguine extra tpa menſtruoz non ponunt extra castra sicut iubetur Nu.5. neq; ēt separant fluentes semine.e.c.non ergo reputant isti immūdi.ēt pz:qz si immundi reputarent fierent circa eos cerimonie purificationis:sed nō fiunt:neq; fieri possunt:qz oia bec exigunt quedam sacrificia.De pariēte pz.ō.12.c. De fluētibus sanguine ꝛ semine ꝛ mēſtruatis pz bic in littera.Sed sacrificia non poterāt fieri nisi in loco sanctuarij.j.17.ꝛ Deut.12.c. ideo non possunt fieri bic purificationes Silr qui tangunt mozticina ꝛ alia immūda inter iudeos non reputant immūdi:qz tunc neceſſe erat q; purificarent.i.lauarent aqua.ō.11.c. ꝛ tū nō lauant. ꝛ sic ēt est in coeuntibus cum vxozibus suis vel alijs:qz non iudicant nunc polluti sicut lex iudicabat eos vt pz bic in littera:qz alſ lauarent qū tangerēt sic vxozes:ꝛ ipſe vxozes lauarent:ꝛ tū non faciūt. ¶ Et si dicat q; interdum femine iudeoz ſe lauant: aut viri ipſi. ¶ Dōm q; non faciunt hoc quasi ſe immundos putent legalr ꝛ ideo lauent:qz si purificarent ab vna immūdicia purificarent ab oibus:cum lex non possit ꝑ parte obligare ꝛ ꝑ parte non.sed vel aut tota obligat:aut tota obligare ceſſat:sicut dixit Apls ad Gal.5.c.ego Paulus testificoz oi boi circunciden ti ſe q; debitoz sit vniuerſe legis faciende. ꝛ tū non purificant se iudei circa oēs iumundicias vt ostēsum est. ideo non ſe purificant circa aliq̄. sed si interdum lauant cozpora sua:non faciunt hoc ad tollēdum immundiciam legalem sed naturalem:ꝛ potiſsime faciunt hoc femine q̄bus plures immundicie naturalr accidunt:vt in menſtruis ꝛ alijs paſſionibus.ſic ēt nos qui non sumus obligati legi Moyſi:neq; reputamus aliq̄ esse immundiciam legalem frequentamus balnea:in q̄bus lauamur ad abſtergendum naturales immundicias ꝺcretas carni. ¶ Iudei tū in terra chanaan vbi leges iſte obligabāt ꝛ iudicabāt ſe pollutos frequentabant purificationes.ꝛ qz multe immundicie erant q̄s sepe incurrebāt:ſicut ille que sunt ex ꝺcubitu: ꝛ turpe videbat ꝛ satis difficile quotidie ꝑ illis purificationibus ire extra domuz ad fluuios ad lauāduz tota cozpora in ag̃:ſoliti erāt ſinguli iudei intra domos ſuas babere vaſa magna plena aqua in q̄bus lauare possent tota cozpora ſua qui immūdi erant. ſic pz Joā.2. c.cum dō de miraculo facto a dño vertēdo aquam in vinum in chana galilee:qz fuerunt implete ſex bydrie aqua que in vinum verſa est.ꝛ dō.erant aūt ſex bydrie posite ſm purificationem iudeoz capientes ſingule metretas binas vel ternas.i.ille ſolebāt esse plene aqua ad lauāda cozpora ſm ꝺſuetudinem purificationis iudeoz.ꝛ ſicut in domo illa erant: ita in alijs essent vel bydrie vel alia vaſa ad ſilr purificandum: cum dicat hoc esse ſm ꝺſuetudinem purificationis:vel ſm purificationez iudeoz:quasi si esſet ꝺſuetudo generalis iudeoz babere talia vaſa ad purificationem.nunc aūt iudei nibil tale babent neq; faciūt. ¶ Scōe immundicie sunt que ſimul sunt peccatum:ſicut manducare carnes immundas:ꝛ ſanguinem:ꝛ adipem:ꝛ accedere ad mēſtruatā.bec enim peccata erāt cum vetita essent:ꝛ ideo nunc ēt iudei ſeruant bec:qz putant ſe esse obligatos.nam iſta non reſpiciunt ſanctuarium:ſed pſonas.ꝛ vez est q; ēt ſi iudei non essent in terra chanaan obligarent ad ſeruandum bec ſi lex nō ceſſaſſet.ſed ceſſauit poſt mortem ℞ri:ideo ad nibil boz obligantur.ꝛ tū q̄ translati sunt in babylonem essent extra terram chanaā obligabant ad ſeruandum legem de cibis vetitis:ꝛ ſic Daniel ꝛ ſocij ſui fecerunt:qz noluerūt manducare de cibis menſe regis:ſed legumina vt pz Dañ.1.c. ¶ Ex boc apparet qō dicebatur.ō.ſ. q; iſraelite non tenebant ad legem purificationum ꝛ immundiciaz nisi q̄ erant in terra chanaan:vel in deſerto babentes ſecum ſanctuarium:qz cauere debēbāt immundicias ne immūdi exiſtentes intrarent in ſanctuarium ꝛ morerent. ſed manentes extra predicta loca non babebant ſanctuarium:neq; babere poterant:ēt si ipſi illud fabricare vellent:ideo non poterāt polluere ſanctuarium:ꝛ ideo non oportebat cauere iſtas immūdicias. vnde ēt si nunc maneret obligatio legis Moyſi non obligarentur iudei cauere immundicias:aut si in illas inciderent purificari:qz ſanctuarium non babent bic:nec babere possunt:cum non ſit iſta terra ꝑmiſſionis in qua solum ponendum erat ſanctuarium Deut.12.c.(Lauabit aqua omne cozpus ſuum).i.lauabit oēs partes cozporis ſui a capite vſq; ad pedes.ꝛ accipit ibi oē qō est diſtributiuum ꝑ partibus ſubiectiuis improprie:cum deberet accipi totum qō est diſtributiuum pro partibus integralibus.Causa aūt buius lotionis per totum est:qz in coitu ꝺbitur vera immūdicia realis in cozpore.dz ergo iſta per totius cozporis ablutionem abſtergi:ꝛ fiebat in aqua viuenti.nam aque luſtrationis non erāt ad lauandum totum cozpus defricandum: qz magis ſic ꝺtaminaretur: cum ibi essent cineres cōmixti: ſed ſolum ad aſpgendum ſup boies ꝛ veſtes:bic tū totum cozpus lauabatur.(Et immūdus erit vſq; ad veſpez).i.non curabit iſta immundicia niſi vſq; ad ſolis occaſum ſequētem: ꝛ in toto iſto tpe non poterat accedere ad ſanctuarium:non tū ꝓbibebat ab alijs cōicationibus humanis.(Veſtem ꝛ pellem quaz habuerit lauabit aqua.) Dic ponit de veſtibus. ꝛ dō q; si aliqs q̄ effunderet ſemen coitus haberet aliq̄ veſtem deberet lauare illaz in aqua:ēt si illa pellis esſet.q; si forte aliqs nudus coiret ſolum cozpus ſuum lauaret: si tū ſup lectum coiret oporteret ſtramenta lecti lauari:ſed non oia.de iſtis aūt veſtibus non erat eadem immundicia:qz q̄nis pollute essent femine:immediate vt aliqs lauaret eas poterat vti illis licite.(Et immundus erit vſq; ad veſpez.) Dic replicatur ſententia ſupioz de immundicia viri.ꝛ rō buius replicationis est qz .ō. dixerat de viro emittente ſemen coitus cum esſet nudus: ꝛ de illo ꝺcluſit q; deberet ſolum lauare cozpus ſuum ꝛ manere immundus vſq; ad veſpez. ¶ Erat aūt dubium de illo qui coiuiſſet veſtitus an deberet manere immundus vſq; ad veſpez:qz erat diſſilis caſui ſupioti. ¶ Et reſpondetur q; etiam iſte manebit immundus vſq; ad veſpez:ꝛ ideo replicatur bic iſta ſententia.

Quas immūdicias tenēt nunc cauere iudei de illis q̄ erāt in lege:ꝛ q̄s nō:ꝛ an teneāt nunc ad aliq̄ purificationem.

Obiect. Riſio.

Dubium.

Reſponſio

Mlier mē struata.

¶ Mulier cuz qua coierit lauabit aq: t immū da erit vsqz ad vesperz. Mulier que redeun/ te mense patit fluxum sanguinis:septem die/ bus separabitur. Omnis qui tetigerit eam im mundus erit vsqz ad vesperz: t locus in quo dormierit vel sederit diebus separationis sue polluetur. Qui tetigerit lectum suum:lauabit vestimenta sua:t ipse lotus aqua immundus erit vsqz ad vesperz. Omne vas super qō illa sederit quisquis attigerit: lauabit vestimenta sua:t ipse lotus aqua pollutus erit vsqz ad ve sperum. Si coierit cum ea vir tempore san/ guinis menstrualis immundus erit septem diebus:t omne stratuz in quo dormierit pol/ luetur. Mulier que patit multis diebus flu/ xum sanguinis nō in tempore menstruali:vel que post menstruum sanguinem fluere non cessat:q̄diu subiacet huic passioni:immunda erit quasi sit in tempore mēstruo. Omne stra/ tuz in quo dormierit t vas in quo sederit:pol lutum erit. Quicunqz tetigerit eam lauabit ve stimenta sua:t ipse lotus aqua immūdus erit vsqz ad vesperz. Si steterit sanguis t fluere cessauerit:numerabit septem dies purificatio nis sue: t die octauo offeret pro se sacerdoti duos turtures: aut duos pullos columbarz ad ostium tabernaculi testimonij. Qui vnum faciet pro peccato: t alterz in holocaustum. Rogabitqz pro ea coram domino: t pro flu/ xu immundicie eius. Docebitis ergo filios israel vt caueant immundicias:t non morian tur in sordibus suis:cum polluerint taberna/ culum meum qō est inter eos. Ista est lex ei/ us qui patitur fluxum seminis: t qui pollui/ tur coitu: t que menstruis temporibus sepa/ ratur: vel que iugi fluit sanguine: t hominis qui dormierit cum ea.

5.d.c.j.33. qō.4.ca.si cā.circa fi.

1.q.1.c. vētū.t.c.arrianos.

ō pe. d.3.c. baptizatur.

33.q.4.c.si causa.

Mulier sāguine fluēs

De imūdicia femine suscipientis semē coit.

Mulier cum qua coierit. Dic ponit de femina suscipiēte semen coitus. t ponit eadem observatio que est de viro. t rō est:qz ipsa ita pollue batur sicut vir pp qō lotione indiget. t non solum intelligit hoc de illa muliere cum qua gs coierit volente ea:sed ēt de illa cum qua inuita gs coierit. cā est; qz illa que inuita cognoscitur q̄q̄z peccatum nullum hz:immūdiciam tn incurrit per seminis susce ptionem:ideo oz observari lex ista que introducta est:nō pp pec catum sed pp immundiciam. Item figs vellet cognoscere aliq̄z feminam eam violenter apprehendēs:atqz ipsa nō cognita nec tacto vel apto claustro femineo qūolibet fundat semen immun da erit: t tenebitur ad banc legem observationis sicut si cognita extitisset. (Lauabitur aqua).s. in toto corpore suo sicut de viro erat. (Et immūda erit vsqz ad vesperz).s. per totam illam diem vsqz post solis occasum. t q̄q̄z illa mulier tunc immūda esset:tn si aliquis eam cognosceret non pp hoc illicitum agebat:nec erat vetitum a lege:qn solum vetat accessus ad mulierem menstrua tam: vel ad eam que quomodolibet est in fluxu sanguinis vt pz j.(Mulier que redeunte mense).ō. dicebat de immundicia vi ri fluentis semine.hic agit de immūdicia femine fluētis sangui ne. Et diuidit in duas partes:qn primo agitur de fluxu sangui nis nāli.scdo de fluxu innaturali:ibi. (Mulier que patit mul/ tis diebus.) ¶ Circa primum ꝯsiderādum est cum hic di cat de fluxu menstruoz q mulieres habent hunc fluxum tanq̄z naturalem passionem:t ex eo tpe quo incipiunt esse apte ad gignēdum habēt passionem fluxus sanguinis: ideo ex eo tpe quo habent fluxum sanguinis sunt apte ad ꝯcipiēdum:t est impossi bile fm naturam aliq̄z feminam ꝯcipere ante hunc fluxum: ēt si cognoscat a qbuscunqz viris. durat aūt iste fluxus vsqz ad tps quo femina desinit esse apta ad ꝯcipiendum:ita vt postq̄z desie/ rit ille fluxus menstrualis impossibile sit aliq̄z feminam ꝯcipe: ēt si cognoscatur carnalr a quocūqz viro.qō apparet Gen.18.c. vbi ponitur qūo fuerit miraculum Saram ꝯcepisse cum esset 90.annoz:t non venirent ei tpa menstrualia:cum oz.erant am/ bo senes ꝓuectq̄z etatis: t desierant Sare fieri muliebria.q.d. ex hoc non poterat ꝯcipere nisi deus hoc fecisset. tantum ergo durat in qualibet muliere tps in quo potest ꝯcipere q̄tum tps menstruoz durauerit.hec aūt passio fluxus seminis ꝓuenit mu lieribus ex indigestione alimenti:qz illud qō in sanguinem ver titur menstrualem non pōt natura agente ꝓduci in substantiam corporis:ideo tanq̄z superfluum emittitur per femineas genitalia. non tn est simpliciter superfluum: qn natura ordinauit illum se/ minalem humorem ad ꝓcreandam substantiam fetus. nam in/ de formatur infans in vtero. Vocat autem iste fluxus menstrua lis siue menstruus:qz in quolibet mense fluit. menstrualis enim vel menstruus de mēse deriuatur.qz ergo iste fluxus sanguinis causat immūdiciam t vere magnam immundiciam oz fieri ob/ seruatio purificationis que bz hic. (Mulier que redeunte men se.) Oz hic q̄ quolibet mense mulier hoc patit:nisi forte ex ali/ qua egritudine impediat fluxus ille. t oz.redeunte mense.nō in principio mensis tanq̄z in primo die cuiuslibet mensis femina hoc patiat:sed redeunte mēse.i.completo vno mense a tpe quo desijt fluxus menstrualis itez inchoatur. (Patit fluxum sangui nis.) Recte oz pati:qn fluxus iste non voluntarius euenit: sed ex necessitate nature. (Septem diebus separabitur).i. per.7. dies mulier erit separata a cōicatione alioz boium t feminaz: ita q̄ nullus bō eam tāgat:nec femina.nec comedat cuz aliquo: nec tangat lectum eius. ēt qōcunqz illa tetigerit immundum est vt pz in littera. t pp hoc non oz q̄ ipsa erit.7.diebus immūda: sed q̄.7.diebus separabit.magis namq̄z significat separatio q̄ immūdicia:qn separatio est q̄tum ad illud qō immundum est t alia immunda efficit:t ob hoc separatur ne alia ex ipso ꝓtami nentur. Immundum aūt simpliciter oz esse illud qō in se immū dum est:tn alia non pōt immunda facere. t de hoc non oz q̄ se/ parabit:sicut de viro effundente semen in coitu:t de semina co gnita. (Septem diebus separabit.) Nō est intelligēdum q̄ iste mulieres menstruate separent extra castra:qz inhonestum erat feminas manere per.7.dies extra castra:pcsertim cum oēs femine adulte etatis hoc patiant:t pp hoc ꝓtingeret interdum vt oēs essent extra castra:qō valde turpe esset. Item pz hoc:qz so/ lum mandat separari viri leprosi: t fluentes semine:t pollu/ ti sup mortuo vt maneant extra castra vt bz Nume.5.c. separa batur ēt ille qui pollutus esset semine nocturno:qn die sequen/ ti post pollutionem nocturnam exibat extra castra:t nō poterat reuerti vsqz ad occubitu solis vt bz Deut.23.c. de mulieribus aūt in nullo loco scriptum reperitur q̄ separarent extra castra. Sed oz separatio eaz quedaz diuisio a cōicatione oium boium per istos.7.dies:q̄uis essent in castris.durabat aūt ista separa/ tio per.7.dies:non q̄ in oibus illis diebus sanguis flueret: sed qz non poterat durare vltra.7.dies:t in isto tpe esset pfecte mū data. (Dis qui tetigerit eam.) Quicunqz enim fit siue vir: siue puer:siue femina ꝑhebat immūdiciam. t non oz de tactu qui est carnalr cognoscere:qz de boc.j.oz. t erat maioz immūdicia:sed solum de tactu simplici cum gs aliqualr tangeret carnem eius. (Immūdus erit vsqz ad vesperz).i. manebit per totam diem il lam in immūdicia vsqz ad solis occasum. t non oz hic an deberet lauare corpus suum:aut vestimēta sua. Sed forte dōm est q̄ oz lauare gcunqz eam tetigerit:q̄uis non exprimat hic. qō pz: qz.j.oz de eo qui tetigerit lectum mulieris huius q̄ lauabit ve stimenta sua t totam carnem suam. cum igit equalis immun/ dicia vel forte maioz sit in tangēdo feminam mēstruatam q̄ in tangendo lectum eius:iō qui eam tetigerit lauabit. (Et in quo dormierit vel sederit diebus separationis sue polluet).i. oia il/ la stramenta sup que sederit siue de pellibus:siue de lana:aut li/ gno sunt immūda erunt. cuius cā est:qz videtur q̄ ibi ceciderit aliqd de menstruo mulieris:qō valde sedatiuum est t pestifer. nam si canis inde comederit in rabiem ꝓuertet:t si ceciderint il la menstrua sup arbores deficcabuntur:ita vt postea nunq̄z ger minent. bitumen ēt qō ferro t igne dissolui negt supfuso men/ strual humore destruet vt ait Isido. Ethim. 12. (Qui tetigerit lectum eius.) Etiam ꝑhebat immūdicia in tangendo lectuz mu/ lieris

De imūdicia femine fluē. sāguie

Qō. 8. A Quo tpe e-

uēiāt mu liebria.

Usū pue niat se/ mis pas/ sio flux⁹ seminis.

†

†

†

†

†

No. litte rale.

B

†

†

†

†

†

lieris menstruate ficut tangendo ipsam.nam aliquid de humore menstruali super ista strameta lecti caderet ex quo polluta esset.z qz in ipsis manebat vera immũdicia realis quãcũ ibi nõ haberet ortum: qui tangeret illa efficiebatur immundus.(Lauabit vestimenta sua: z ipse lotus aqua.)i.ad tollendã istã imũdiciã debebat lauari in corpe z in vestibus ille g talia tetigisset. (Immundus erit vsq; ad vesperũ.)i.ista imundicia qz parua erat manebat solũ vsq; ad solis occasum.alie autẽ q̃ sunt maiores imundicie maiozi durabant tpe sicut de illo g coiret cũ muliere mẽstruata vt.j.pz.(Oẽ vas sup quo illa sederit.)Hic ponit de imũdicia q̃ ex tactu trahebat ex tactu vasoz sup que sedisset mulier mẽstruata.Accipit aũt hic vas ſm ꝓprietatẽ idiomatis hebrei in quo oia que ad aliquẽ vsum sunt vasa vocant.vnde dicunt arma vasa belli: z istrumẽta musica vt psalteriũ z organa vocant vasa carminis: siue vasa psalmi.Sic habet in psal. 70.cõfitebor tibi in vasis psalmi.i.laudabo te in psalterio canẽdo psalmũ.sic aũt in ꝑsenti oia stramenta de pellibus lana z lino et ipa sedilia ỏ lino fcã pollucbant.(Quicũqs attigerit lauabit vestimẽta sua.)Nõ solũ erant imũda ipsa vasa vel strameta sup q̃ sedisset mulier mẽstruata: sed et qcũq; tetigisset illa vasa imũdiciã incurrebat atq; lauabat vestimẽta sua z carnẽ suaz vt sic mũdus eẽt.z cã huius ẽ qz sup illa sedilia videbat ceciderisse vera imũdicia fluxus mẽstrualis: ideo qui tangeret polluebatur z manebat imũdicia ista sicut cetere vsq; ad vesperum. (Si coierit cum ea vir tempore sanguinis mẽstrualis.)Hic ponitur immundicia quã incurrebat vir cognoscens feminã tempore mẽstruozũ.z hoc erat q̃ p.7.dies maneret imũd⁹.nec solũ erat ista pena: sed et moriebat g talia faceret.sic.n.habet.j. 22.c.q̃ g cognouerit mulierẽ tẽpore mẽstruozũ occidat: z ipa quoq; mulier qz reuelauit fontẽ sanguinis sui. (Sz tũc q̃ ret aliqs qũo põt stare q̃ si vir z mulier tpe mẽstruozũ coirẽt occiderentᵉ z q̃ p.7.dies obseruaret vir imundiciã.nã si propter hoc occidi deberet vir nõ oportebat q̃ obseruaret aliquã cerimoniã mũdicie: sed imediate occideretᵉ.ᴰRñdẽdus ẽ q̃ ille g accedebat ad mulierẽ mẽstruatã aut accusabat ab aliquo q̃ accessisset ad eã vel nõ.si aũt accusaret debebãt occidi tã vir q̃ femina ſm id qd̃ habet.j.20.c.si aũt nõ accusaret ab aliquo nõ obseruabat in eo id qd̃ habet.j.20.c.sz ista purificatio que hic habet.s.q̃ p.7.dies maneret imũdus.ᴮ(Aliqs ãt aliter forsan rñdebit.s.q̃ ista regula q̃ hic habet.intelligit de viro accedẽte ad vxorẽ suã mẽstruatã.nã tunc solũ obseruabat septẽ dies imũdicie z nulla alia plectebat pẽa.si aũt nõ eẽt illa vxor sua quã cognosceret i mẽstruo occidebat ſm q̃ habet.j.20.c.ᶜSz ista distinctio nõ põt stare.nã si cũ qs cognosceret vxorẽ suã tẽpore mẽstruali solũ obseruaret.7.dies imũdicie nulla alia pẽa punitus z cũ cognosceret vxorẽ alterius mẽstruatã puniet capite: lex illa de occisione viri accedentis ad mulierẽ mẽstruatã z ipsius mulieris ỏ nullo seruiret.qd̃ pz qz ille qui cognosceret vxorẽ alterius ẽt si nõ eẽt mẽstruata occidebant ipse et mulier vt habet.j.20.c:cũ dicit.si mechatus qs fuerit cũ vxore alterius adulteriũ perpetrauit cũ vxore ꝓximi sui morte moriant mechus z adultera.necessariũ est igitur ad hoc q̃ illa lex q̃ habet.j.20.c.de viro accedente ad mulierẽ menstruatã nõ sit superflua q̃ oẽs tam accedentes ad vxores suas q̃ alienas si tpe menstruozũ hoc fecerit moriant.z sic stabit distictio quã a ꝓncipio dedimus.s.an accusaret vel nõ g talia ageret.(Immundus erit.7.dieb⁹.)Hic ponit aliqd speciale in hac immundicia magis q̃ in ceteris: qz in alijs solũ vna die durabat imũdicia: hic aũt septẽ.causa huius ẽ qz nulla imũdicia ẽ per tactũ q̃ tãta fit quãta illa que ẽ in coitu.fundamentũ huius apparet ex bis q̃ dixim⁹ precedẽ.c.ideo in alijs g tangebãt mulierẽ mẽstruatam alis nõ causabat tanta imũdicia vt ipsi possent alios immundos efficere: sed solũ vt ipsi essent solũ imundi.In istis aũt g p coitũ erãt imundi tanta erat imũdicia vt ipsi quoq; alios imũdos efficerent p tactũ.(Et oẽ stratũ in quo dormierit polluetur.)Ъ nõ refert ad feminã mẽstruatã: qz iã ỏ illa dictũ fuerat q̃ quicũqs illã tãgeret eẽt imũdus z ois locus sup quẽ dormiret vel sederet imũdus efficeret.sed intellr hoc de viro cognoscente mulierẽ mẽstruatã.Nã tanta imũdicia causabat in viro vt lectus quoq; eius imũdus eẽt.sed an causaret immundicia in quolibet tangente lectũ viri istius in illis.7.diebus sicut i illo g tangebat lectũ mulieris mẽstruate dubiũ vz.in quo fortasse aliqs rñdebit tangentes lectũ viri huius imũdos eẽ cũ dicatur q̃ lectus in quo vir iste dormiet eẽt imundus.Sed hoc non stat.Nã dato q̃ aliquis imundus sit nõ pp hoc imundus ẽ qui tangit illũ: qz si aliqs tangit morticina imũdus efficit.Si tamẽ aliqs tangat istũ imundũ nõ efficiet imũdus.nã sic eẽt processus in infinitũ z vnus bõ posset inficere oẽs bones mundos qõ ẽ incõueniens valde.(Dom igit ẽ q̃ quãuis aliqs tangat lectũ in quo dormiret homo cognoscẽs feminã mẽstruatã nõ efficiebat imundus.z quãuis lectus ille eẽt imundus hoc erat i se ipso: nõ tamẽ imũdus vt posset alia imũda facere.differẽtia nãq; dz esse inter lectũ mulieris mẽstruate z lectũ viri cognoscẽtis eã.cũ eni mulier mẽstruata magis imũdũ faciat lectũ in quo fuerit pp mẽstrualẽ humorẽ defluentem q̃s vir imũdũ efficiat cũ nullo tali humore fluat: dz lectus mulieris mẽstruate efficere imũdos tangentes: lectus aũt viri nõ faciet imundos tangẽtes. (Mulier q̃ patit.) (In supiori dictũ ẽ ỏ mulier q̃ patit fluxũ sanguinis nãlẽ.s.in quolibet mẽse bic agitur de illa q̃ patit fluxũ innaturalẽ.Et diuidit in duas partes: qz prio agit ỏ sanguine fluente.Secũdo agitur de eius purificatione ibi.(Si exiterit sanguis.)Circa primũ.(Mulier q̃ patit multis diebus fluxũ sanguinis.)Mod⁹ q ponebat.s.de fluxu sanguinis erat naturalis.s.q̃ ab ipsa directiõe nature ꝓuenit cũ sic ipsa euacuet qõ superfluũ est.et ẽ iste fluxus naturalis qõ fit certis tpib⁹.s.ỏ mẽse i mẽsem sicut dz.s.mulier q̃ redeunte mẽse patit fluxum sanguinis.iste autẽ nõ est naturalis sed p egritudinẽ.nec euenit de mẽse i mensem semel alis.(Itẽ ẽ differentia inter istos duos fluxus: qz fluxus mẽstrualis pauco tpe durat: fluxus ãt iste sanguinis q est innaturalis durat multis tpibus ſm q̃ dz i lra. z sic pz de muliere quã xps sanauit a ꝓfluuio sãguinis sui.bec eni p.12.annos illa egritudine detenta fuerat vt habet.Mar. c.5.(Nõ in tpe mẽstruali.)fluxus seminis superior vocat fluxus mẽstruozũ.iste aũt de quo hic dicit non vocat fluxus mẽstruozum: sed fluxus sanguinis simpliciter.cuius causa ẽ qz non fit in tpe mẽstruali.mẽstrua nãq; redeunte mẽse fiunt.iste autẽ sanguis de quo hic dz nõ obseruat reditũ menstruum: sed qñcũq; euenit.(Uel q̃ post mẽstruũ sãguine fluere nõ cessat.)i.etiã hoc fit in muliere illa q̃ post mẽstruũ.i.post tempus mẽstruozũ defluentiũ.vel post menstruũ.i.post sanguinẽ menstrualẽ fluentẽ nõ cessat fluere sanguinem.i.adhuc fluit ab ea quidã sanguis g nõ erat mẽstrualis.vnus modus fluentis sanguinis ponitur hic innaturalis.s.qñ inceperit fluere in tpe mẽstruozũ.s.qñ deberet venire tẽpus mẽstrualis sanguinis: z postea cũ ỏberet cessare sanguinis menstrualis nõ cessauit iste.tũc eni apparet manifeste vnũ nõ eẽ sanguinẽ menstrualẽ.nã aliquo tpe sanguis mẽstrualis inceptus erat fluere in quo incipere põt sanguis q nõ ẽ mẽstrualis.z iõ solũ distinguunt p quãtitatez durationis. nã si sanguis ille durauerit vltra tempus quo durare solet mẽstrua iudicabit sanguis nõ mẽstrualis: z talis ẽ de quo hic dicitur.(Quãdiu huic subiacet passioni.)Uocat passionez banc q̃ ẽ in fluxu sanguinis innaturalis z vere passio est.i.egritudo: iõ medicis curanda tribuit.Sic pz de muliere illa que distribuerat oẽs facultates suas i medicos p.12.ãnos z tñ nihil ꝓfecerat ei: postea aũt sanauit eã xps vt habet Mar.5.c.Ul vocat passio quia inuoluntaria est: z non in patientis potestate ꝓut distinguitur contra actionẽ q̃ ẽ in voluntate: aut saltẽ in ptãte agentis.(Immunda erit.)quasi fit in tpe mẽstruo.i.ita reputabit ista mulier imunda toto tpe q̃ sanguis iste fluit ac si eẽt sãguis menstruozũ.q.o.ita facit immunda oia q̃ tetigerit z super que sederit sicut si esset vere imunda: z ideo oẽs ꝺditiones immundicie q̃.s.dicte sunt de muliere mẽstruata tenebunt ỏ hac muliere.istud ggpe imũdicie modus est.z dz hoc ne cogatur legislator repetere id qd̃.s.dixit: z tñ hic.j.ponit aliquas ꝺditiones imundicie mulieris huius.(Oẽ stratũ in quo dormierit.) ponit de immundicia que contrahebatur per tactũ mulieris huius: z dicit q̃ stratus siue lectũ in quo dormiret polluereᵗ z nihil vltra addet.Sed et dom ẽ q̃ illi g tangebant istũ lectum erant imundi.patet qz sic dicebat.s.de lecto mulieris mẽstruate: z tñ eadẽ seruãda sunt hic qz sic dictũ fuit.s.imediate qz ista mulier imunda erit tanquã mulier q̃ ẽ in tpe mẽstruo.(Et vas in quo sederit.)Accipit hic vas ſm ꝓprietatẽ idiomatis hebrei ꝓ omni re qua oẽs vtuntur ad aliqỏ ministeriũ sicut.s.dictũ ẽ. z isto modo strameta de lino vel lana aut pellibus dicantur esse vasa.z ista erant immunda qñ sedisset sup illa mulier habẽs istũ fluxũ sanguinis.z quãcũ nihil amplius hic exprimat tamẽ intelligendũ est q̃ qcũq; tangeret ista vasa siue strameta sup que sedisset mulier ista erat immundus: qñ sic erat de muliere mẽstruata vt pz.s.cũ dicitur.omne vas super quo illa sederit quisquis tetigerit lauabit vestimenta sua.tamen eadem regula obseruatur hic que in mulieribus menstruatis.(Quicunq; tetigerit eam lauabit vestimenta sua.)Hic ponitur de hominibus

De imũdicia q̃ ex vasoz ꝓtactu ꝺbebat sup q̃ sedisset menstruata mulier.

Qõ.9 A Quo põt stare q̃ vir z mulier si tpe mẽstruorũ coiret occiderẽtur z q̃ obseruarent imũdiciam.

B

Obiectõ

Rñsio.

Qõ.10 A De imũdicia mulieris patentis fluxũ sãguinis innaturalem.

B

De imũdicia q̃ ꝺbebat pcõtactũ mulieris fluxũ sãguinis innaturalẽ patientis.

qui contingunt feminam illam. ſ. q̄ q̄cunq̄ ſit ſiue vir ſiue mulier qui tetigerit carnem mulieris fluentis ſanguinem polluere tur. ⁊ nō accipiē hic de cōtactu q̄ eſt in cognoſcendo carnaliter feminam ſed de illo qui eſt in tangendo eam ſimpliciter. nam ſi aliquis accederet ad eam carnaliter magis polluebatur q̄ ſim pliciter. nam tunc maneret immundicia. 7. dierum ſicut in muliere menſtruata: qui enim illā tetigiſſet 7. diebus erat immundꝰ. ⁊ ſic ille qui coibat cū muliere mēſtruata ⁊ quicquid tetigiſſet eum vel lectum illius polluebaꝫ: ita ⁊ quicunq̄ cognouiſſet mulierem fluentem ſemine inridebat in eandem immundiciaꝫ. (Lauabit veſtimēta ſua ⁊ ille lotus aqua). i. omnes iſti qui tangerent mulierem huiuſmodi debebant lauare veſtes ⁊ corpus qz in veram immundiciam incurrebant. (Immundus erit vſq̄ ad veſperū.) ſ. qui ſic tetigerit vel inciderit in aliquā pollutionem de ſupradictis manebit in immundicia vnius diei. ſ. vſq̄ ad veſperū. hoc nāq̄ generale eſt in omnibus immundiciis q̄ quicunq̄ efficitur immundus per contactuꝫ ſolum habet immundiciam vnius diei. ſ. vſq̄ ad veſperum niſi in duobus caſibus. primus caſus eſt in eo qui cognoſcebat mulierem mēſtruatam vel ſanguine fluentem. nam ille. 7. diebus erat immundꝰ ſicut. ō. dictū eſt ⁊ habetur hic in littera. Secūdꝰ caſus erat quā do aliquis tangebat mortuum aut oſſa eius vel ſepulchra. nam tunc. 7. diebus erat immundus ⁊ in illis purificabatur vt habetur Num. 19. c. (Si ſteterit ſanguis.) Hic agitur ō purificatione mulieris fluentis ſanguine. erat autem hic duplex fluxus ſanguinis. ſ. vnus menſtrualis qui naturalis erat: alius non naturalis. Primus modus fluxus ſanguinis non habet aliquam purificationem. ſ. q̄ fiat aliqua oblatio in illo. cuius cauſa eſt quia purificationis oblatio fiebat tanquam in laudem dei qui ſanauerat virū vel feminam ab immundicia ſua ſicut a lepra vel fluxu ſanguinis aut ſeminis. ⁊ hoc eſt cum illa immundicia habebat aliqd egritudinis. In muliere aūt mēſtruata nihil tale erat qz illa immundicia erat pure naturalis: ideo non videbatur aliquod motiuum dandi quicquam in oblatione tanquam ab aliqua egritudine liberaretur. Item qz iſte fluxus menſtrualis veniebat mulieribus quolibet menſe: ⁊ videbatur eſſe quoddam graue eas quolibet menſe facere oblationes pro purificatione. in fluxu aūt ſanguinis innaturalis non eſt ſic: qz iſte non eſt per naturam: ſed per egritudinem: ⁊ liberari ab eo eſt liberari a q̄dam egritudine ita vt interdum miraculū ſit ſicut patet de muliere illā quā chriſtus ſanauit vt habetur Mar. ca. 5. hec eniz patiebatur profluuium ſanguinis. Item iſte fluxus non veniebat multotiens. ſ. per tempora determinata ſicut eſt in ſanguine menſtruali: ſed rariſſime vel nunquā. ideo cum veniret ⁊ mulier ab illo ſanaretur debebat facere oblationem tanquā p beneficio ſibi impenſo diuinitus ⁊ debebat non grauari: qz iſta oblatio rariſſima erat. (Si ſteterit ſanguis.) i. ſi nō fluxerit. opponitur. n. ſtare fluxui. hoc autez eſt quando totaliter ceſſaret fluxuꝫ ſanguinis. ⁊ nō intelligitur ſi ſteterit ſanguis ſ. menſtrualis: ga tunc nihil fieri debebat eorum que. ī. ſequuntur. ſed dicit̄ ſi ſteterit ſanguis. ſ. q̄ preter communem modum nature fluit: qz tūc offerenda ſunt que infra ſequuntur. (Et fluere ceſſauerit.) Expoſitio ſuperioris eſt. idem namq̄ eſt ſtare ſanguinem ⁊ ceſſare fluere. (Numerabit ſeptem dies purificationis ſue). i. numerabit ſeptem dies ab illo die quo ceſſauerit fluxus. iſti ſeptē dies numerabantur vt eſſet certitudo de emundatione. naz ad cōplementum purificationis offerri debebant ea que. ī. ſequunt̄. ⁊ ſi offerrentur in primo die poſtquam ceſſauerit iſte fluxus cōtingeret poſtea redire illum fluxum. vt ergo nō eſſet irrita purificatio ⁊ ſacrificia redeunte iterū fluxu ſanguinis: expectabatur per. 7. dies quoniam in his ſciri poterat an ceſſaret fluxus iſte. ſi. n. poſt ſeptem dies non rediret ſufficienter arguebaꝫ totaliter ceſſauiſſe iſtum fluxum ſanguinis. (Et in 8. die offerret pro ſe.) Cōputabatur dies iſte octauus ab eo tempore quo ceſſauerat fluxus ſanguinis ⁊ in eo mulier offerebat. ⁊ dicitur offerre pro ſe. i. p purificatione ſua. (Sacerdoti.) ⁊ hoc qz ſacerdos deberet facere cerimonias ſacrificiorum: ideo pñtabantur ei iſta ſacrificia. dicitur autem hic ſacerdos nō ſacerdoꝫ magnꝰ vel aliquis ſpecialis: ſed quilibet cuicunq̄ ſorte eueniret vt faceret iſta ſacrificia. (Duos turtures vel duos pullos columbarum.) paruum ſacrificium iſtud eſt: tamen non iubetur maius quia non erat iſta purificatio magna. ſ. a valde magna immundicia ſicut in emundatione leproſi in qua offerebātur duo agni anniculi ⁊ vna ouis vt patet precedenti. ca. iubētur hic duo turtures aut duo pulli columbarum offerri: quia in electione offerentis eſt quid magis velit offerre. (Ad oſtium tabernaculi teſtimonij. ſ. q̄ quando mulier obtulerit debet accedere ad oſtium tabernaculi: qō fiebat qz cum offerebatur aliquid preſentabatur deo: ipſe tamen intra in tabernaculum eſſe videbatur. qui igitur ad oſtium tabernaculi offerret corā domino offerre videbatur. Item quia oblationes iſte ſacrificabantur ſuper altare holocauſtorum: hoc autem erat ad oſtiuz tabernaculi: ideo ibi conueniens erat offerri. Et hoc autem patet q̄ mulieribus licebat introire in ſanctuarium ⁊ accedere ad oſtiuz tabernaculi ſicut viris. etiam licebat eis comedere de carnibus ſacrificiorum pacificorum ſicut apparet Deutero. 16. ca. (Qui vnuz faciet pro peccato ⁊ alterum in holocauſtum.) Iſtorum duorum turturum vel pullorum columbe vnus offerebatur pro peccato ⁊ fiebant in eo cerimonie ſacrificij pro peccato: alter erat in ſacrificio holocauſti. Primo autem offerebatur ſacrificium p peccato propter cauſam aſſignatam ſupra i iſto. c. ſ. quia ad hoc q̄ laus dei que per holocauſtum deſignatur ſit acceptabilis debemus primo offerre confeſſionem peccatorum. in his duobus ſacrificijs obſeruabantur eedem cerimonie que in omnibus aliis holocauſtis ⁊ ſacrificijs pro peccato: de quibus date ſunt regule ſupra. 1. et. 6. ca. Dicitur hic q̄ ſacerdos facit vnum p peccato. i. diſponet vel ordinabit ſicut. ō. declarauimus. nam facere non poteſt hic proprie accipi. (Rogabitq̄ ſacerdos pro ea coram domino.) Generale erat i omnibus ſacrificijs q̄ ſacerdoꝫ rogaret pro offerente. ⁊ hoc fiebat corā domino. i. ad oſtium tabernaculi in quo erat deus ſpecialius q̄ in alijs locis. Dicebatur ſacerdos rogare pro iſta muliere: quia orabat vt liberaretur ab omnibus aduerſitatibus huius ſeculi ⁊ conſeruaretur in cultu dei. (Et pro fluxu immundicie eius.) i. rogabit ne iſte fluxus ſanguinis vlterius ei adueniat. (Docebitis ergo filios iſrael.) Hic ponitur concluſio intenta in hoc. c. ſ. q̄ filij iſrael cauerent ab immundicijs ne coinquinarent ſanctuarium ⁊ morerentur. ⁊ dicitur. (Docebitis filioſ iſrael vt caueant immundicias.) i. docebitis eos leges de mundo ⁊ immundo vt ſic ſciāt cauere immundicias. vel eſt ſenſus q̄ filij iſrael cauerentur immundicias. i. q̄ quāuis inciderēt in immundicias q̄ ſcirēt leges purificationum: ⁊ ſic cauerent ne antequā purificarentur accederent ad ſanctuarium. (Et non moriantur in ſordibus ſuis.) i. ſi non docerentur in cerimonijs purificationiſ morerentur in ſordibus ſuis. ſ. q̄ contraherent immundicias: ⁊ non curantes purificari introirent in ſanctuarium ⁊ ſic morerētur: qz deus nolebat q̄ immundi viri introirent in ſanctuariuz. (Quod eſt in medio eorum.) i. tabernaculum eſt inter iſraelitas. nam cum erant in deſerto ſituabatur tabernaculum ⁊ in ſitu vel circuitu eiuſ erāt oia caſtra diſtincta i q̄ttuor partes ſub quattuor vexillis vt habetur Num. 2. ca. (Iſta ē lex.) Hic ponitur recapitulatio ⁊ epilogus ſuperiorum. ſ. de quo dictuz ſit in iſto. ca. (Iſta eſt lex eiꝰ qui patitur fluxum ſeminis.) i. iſta lex que in hoc. ca. habetur ē de eo qui patitur fluxum ſeminis quid in eo accipiendum ſit. ⁊ accipitur hic pati fluxum ſeminis ſolum pro illo qui ſm egritudinem patitur. nam de alijs pollutionibus immediate explicatur. eſt autem de patiente fluxum ſeminis primum qō habetur in hoc. ca. (Et qui polluitur coitu.) Iſta eſt alia lex. ſ. q̄ obſeruari debet in eo qui polluitur per ſemen coitus que pollutio voluntaria eſt. de pollutione autem que eſt in ſomnio nocturno nihil hic dicitur: ſed habetur Deutero. 23. cap. (Et que menſtruis temporibus ſeparatur.) Iſta ē alia lex que pertinebat ad mulieres. ſ. quid fieri deberet mulieribus menſtruatis. ⁊ dicitur q̄ menſtruis temporibus ſeparatur. i. iſta eſt lex mulieris illius q̄ ſeparatur a communicatione aliorum temporibus menſtruis i. temporibus quibus euenit ſanguis menſtrualis. (Uel quo ſub iugi fluit ſanguine.) Iſta eſt alia lex. ſ. ō muliere patitur fluxum ſanguinis preter modum naturalem. et differt iſte fluxus ſanguinis a fluxu menſtruorum ſm modum quē ſupra aſſignauimus. Uocatur autem hic iſte iugis ſanguis: quoniam continue fluit: non quidem q̄ ſemper fluat: ſed q̄ poſtquā inceperit magis durat q̄ ſanguis menſtrualis. nam interdum per valde multa tempora durat ſicut apparet de muliere illa que manſit. 12. annis in fluxu ſanguinis vt patet Mar. 5. cap. ſanguis autem menſtrualis quolibet menſe euenit: ſed pauco tempore durat. (Et hominis qui dormit cum ea). i. etiaz habetur hic lex ō homine qui dormit cum muliere menſtruata vel cum ea que continuum fluxuz ſanguinis habet qō fieri debeat in illo. ⁊ q̄ q̄ dicatur hic cum ea. qō videtur referri ad vnicam: tamen referendum eſt ad vtramq̄. equa enim immundicia eſt ad quācunq̄ earum carnaliter accedere ꝛc.

Regla gñalis in imūdicia.

De purificatiōe mulieris fluētis ſāguie.

Epilogꝰ dictorū i hoc cap.

Capitulum .xvj.

¶ Capitulum. xvj.

6 17.a.

Scūarīū sum⁹ sac-dos qñ i-gredi de beat et q̄ tūc ageſ.

Locutusq̄ est dominꝰ ad moysen post mortem duorum filiorum aaron quando offerentes ignez alienum interfecti sunt. Et precepit ei dicens. Loquere ad aaron fratrez tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium: qō est intra velum corāz propitiatorio quo tegitur arca vt non moriatur: qz in nube apparebo super oraculum: nisi hec ante fecerit. Vitulum pro peccato offeret z arietez in holocaustuz. Tunica linea vestietur: feminalibus lineis verenda celabit. Accingetur zona linea: cidarim lineam imponet capiti. Hec. n. vestimenta sunt sancta: quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietq̄ ab vniuersa multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato: z vnum arietez in holocaustum. Cumq̄ obtulerit vitulum z oraverit pro se z pro domo sua: duos hircos stare faciet coram domino in ostio tabernaculi testimonij mittens super vtrunq̄ sortez: vnā domino: z alteram capro emissario. Cuius exierit sors domino: offeret illum pro peccato. cuius autem in caprum emissarium: statuet eum viuum corā domino vt fundat preces super eo: z emittat eum in solitudinem.

Diuiſio.

Locutusq̄ est. In superioribus dictum est de purganda imūdicia personarum singularium: hic autem agitur simul de purificatione omniū. Et diuiditur in quattuor partes. Primo distinguitur ad purificationem istam modus preparationis. Scō actus immolationis. Tertio cultus celebrationis. Quarto ritus successionis. Scōa ibi. (Vbi rite celebratis.) Tertia ibi. (Cūq̄ portauerit.) Quarta ibi. (Mense septimo.)

¶ An sit verum qō iudei dicunt q̄ in die propitiationis. 10. septē. de⁹ sedeat ad iudicandū fatalia z ad ꝓpitiādū pcis. Qō. 1.

A

Qñ die. 10. Septē. iudei faciebāt gīale purificationem.

Ad horum autem que in hoc. c. dicūtur ampliorem explanationem considerandum est q̄ iudei preter purificationes speciales quas habebant faciebant vnaz generalem purificationem pro omnibus. z hoc erat in vna die anni solummodo. ſ. in decima die mensis septembris: non tamen computatur mensis septembriꝭ apud ideos sicut apud nos: qz ipsi incipiunt menses per lunationes: ideo rarissimum est vt in eadem die ipsi incipiant mensē in quo nos incipimus. ō quo latius dictū fuit sup Exo. c. 12. In ista die fiebant multa sacrificia tā ꝓ populo q̄ pro ipsismet sacerdotibus vt in ſra patet. ēt in hac die oēs israelite ieiunabant: ita q̄ nullus eoruz gcq̄ comedebat nec bibebat: ſz affligebant animas suas vsq̄ ad solis occasum vt habetur. j. in littera z. j. 23. c. ¶ Dicebāt ēt iudei q̄ dominꝰ in hac die sedebat ad propitiandum peccatis eorum et ad iudicandum fatalia. ſ. distribuendo vnicuiq̄ homini qd ei deberet euenire in anno illo. z ob hoc iudei affligebant se tunc ieiunantes z facientes sacrificia atq̄ orōnes ne ōus eis distribueret malam sortem aut aspera facta pro peccatis suis. ¶ Sz hec que iudei opinantur absurda valde sunt. Sed adhuc magiꝭ ridicula q̄ absurda. Dicunt. n. primo q̄ deus in hac die sedet ad remittendum peccata. hoc. n. valde deo repugnat. naz deus nec sedere nec stare potest: qz iste sunt positiones conuenienter substantijs habentibus quātitatē ſm quā situentur in loco: deus autem nec quantitatem habet nec corpus est. Item deus ſi sederet in aliquo sederet: z sic in illo esset ſm naturam sedentis. ſ. supra illud z non. j. illud nec dextrorsum aut sinistrorsum. sed deus super omnia est z. j. omnia z in circuitu omnium z ad quālibet differentiam positionis. ergo in nullo sedet. Item qui in aliquo sedet ibi est non alibi: quoniam aliter non diceretur ibi magis sedere q̄ in alijs locis. sed deꝰ vbiq̄ est z extra omnia ergo non sedet in aliquo nec in omnibus simul sumptis: qz etiam est extra illa. ¶ Aliud autez qō dicunt. ſ. q̄ in illo die sedeat ad parcendum vel remittendum peccata etiam non stat: qz ex hoc innuunt q̄ illa die deus remittat peccata z alijs diebus non. sed hoc falsum est quoniam vt habetur Ezechie. ca. . Quacunq̄ hora ingemuerit peccator: iniquitatis eius non memor ero. ergo oportet q̄ in alijs diebus preter istuz diem expiationis deus remitteret peccata ſi homines pro illoruz remissione orarent. alias daretur q̄ quandocunq̄ homines ingemiscerent pro peccatis deus non parceret eis nisi esset in die propitiationis qō est cōtra dictuz Ezechie. .c. Item sequeretur ex hoc q̄ pauci vel nulli de iudeis potuissent habere vitam eternam: quoniam nemo qui in peccato moritur acquirit vitā eternam. sed existente hac hypotesi contingeret quasi omnes mori in peccato mortali: ergo nullus haberet vel rarissimi. ¶ Scōa pars antecedentis patet qz homines multotiens peccant. ſi ergo quando peterent remissionem peccatorum non acciperent illam nisi esset ista dies propitiationis ſi tūc morerentur impossibile erat habere eos vitam eternam. z qz rarissime morerentur in die propitiationis pauci haberent vitam eternam. Hoc autem multum repugnat bonitati dei q̄ ipse orantibus nobis pro remissione peccatorum immediate non parcat. Item ſi respiciatur qd sit remittere peccata satis videtur positio istorum frivola: nec oportet ad hoc assignari deo aliquam certam diez. nam remittere peccata non est aliquis actus proprie positivus: sed solum non imputare peccata ad penam. nam cum aliquis contra deum agit deus illi penas disponit pro illa iniquitate afuturas. z nisi forte resipiscat necessariam est vt eueniat. cuz vero aliquis de commissis dolet: iam deus non imputat illa ad penam. ſ. q̄ nunquā pro illis eum puniet ac ſi nunquā egisset. non ergo debet assignari deo sessionem z certam diez pro isto actu qui non est: sed qñcunq̄ aliquis in deum tendat erorans pro remissione deus remittet. ¶ Tertiuz aut qō dicebant erat. ſ. q̄ deus illa die sedebat ad distribuendum fatalia omnibus hominibus pro illo anno ita vt quicquid in illa die deus iudicasset de homine id euenturum erat sibi in anno illo. z ꝓpter hoc quidam valde insipientes iudei et superstitiosi illa die fundebant sanguinem alicuius auis vel quadrupedis super capita eorum quos diligunt: inuentes q̄ ſi deus illa die iudicat aliquem sanguinem euenturum super illos homines: aut effundendum de eis: deus propitiatus illis suscipiat istum sanguinem loco illius qui effundendus erat. ista tamen non possunt stare: z valde repugnant diuine perfectioni. Nam non possunt actus dei esse in successione. ſ. q̄ aliquid agat deus vno tempore z deinde alia faciat que nunquā egit. hoc autez est impossibile qz esse dei non distinguitur ab actu suo. Si igitur actus dei consisterent in successione esse quoq̄ eius per successionem acquireretur: sicut in nobis qui nunc aliquid habemus qō ante non habuimus: z aliquid postea habebimus qō nondum habemus. hoc tamē tollit eternitatem: qz de ratione eternitatis est simultas totalitatis vite iuxta diffinitionem eternitatis que habetur a boetio ō consolatione lib. 5. prosa vltima. ſ. eternitas est interminabilis vite simul tota z perfecta possessio. deo autem eternitas conuenit. necessarium est igitur vt ei simultas in essendo z agēdo detur. z sic non habebit deus nunc aliquem actum quem ante nunquam habuit: nec poterit habere in futurum qō nūc non habet. semper ergo idem esse z operari apud eum est. sed iudicare de rebus est operatio dei ergo nunc nouiter nullum iudicium eius est sed quicquid iudicat ab eterno iudicauit. Falsuz ē igitur qō dicunt. ſ. q̄ quolibet anno in die propitiationis deus sedeat ad distribuendum fatalia illius anni. nam sic daretur q̄ aliquod iudicium nouum deo in quolibet anno esset. ¶ Item erat preter hoc aliud inconueniens. ſ. q̄ diceremus deū res nouiter cognoscere. nam cum ex positione istorum dicatur nunc deum iudicare de rebus z ante non iudicasse: queritur an illas res quaz nūc iudicat pro isto anno esse euenturas an ante hoc cognouerat esse euenturas vel non. ſi autem ante hoc nō. cognouerat ergo scientia deo aduenit nouiter per successiones: qō infinitati pfectionis repugnat: quoniam infinite perfecto nihil abest z nihil aduenit. ſi autem ante hoc deus istas res cognouerat esse futuras necessarium est vt ante hoc iudicasset eas esse futuras: quoniaz res futura vel preterita non est nisi qz deus determinat eaz ad illam temporis conditionem. oportet igitur vt ante hoc eam futuram iudicasset. z sic non stabit q̄ nunc nouiter res cognoscat

4. Rō.

5. Rō.

Qui in pcō morit non acgrit vitā eternam.

L

6. Rō.

Tertiū dictū falsum.

7. Rō.

D

Eternitas qd sit teste boetio.

8. Rō.

Diuisio.

1. Rō.

2. Rō.

B

3. Rō.

De supstitione iudoꝝ q̄ in die illa effudūt sāguinē sup capita charoꝝ.

nec ad distribuendum quolibet anno sedeat. est igitur valde insana ista positio: quoniam si ab eterno deus non iudicasset impossibile erat q̄ nunc iudicaret. ¶ Item addunt ad hoc aliā superstitionem. s. quando in illa die effundunt sanguinem super capita charoꝝ suoꝝ insipientes iudei. nā hoc procedit ex illa insana positione. ō. posita. s. q̄ deus de rebus iudicet: ideo oportet vt hec positio cerimonialis inconueniens sit. Item iste cerimonie in effundendo sanguinem super caput alicuius valde superstitiose sunt. nam non habent ex se aliquam virtutem: Sanguis namq; sic effusus non determinat sibi naturaliter q̄ dei iudicium auertere possit: aut deum iratum placare. etiam non habet aliquam virtutem a deo instituente ꝑm quam ista fiant sicut in sacrificijs: que quā quā naturaliter non sint efficacia eoꝝ ad que fiunt: deus tamen q̄ erat institutor eorum tribuebat illis virtutem. in his autem non erat sic: q̄ deus nunquā talia instituerat. cum igitur virtutem nullam haberent ad efficiendum & isti ea facerent tanquam efficacia in superstitionem quā dam incurrebāt. q̄ō est contra primum preceptum: & habet quā dam spēm auguriorum vel aliorum maleficiorum. non igitur erat conueniens tales fieri cerimonias. ¶ Considerandum est q̄ ista dies dupliciter appellatur. s. dies purificationis siue expiationis & dies propitiationis. vocatur autem dies expiationis ab expiando. i. purificando: quoniam illa die purificabat totus populus a peccatis suis. vocatur dies propitiationis. i. a ꝓpitiando vel miserendo: q̄ illa die iudei rogabant ꝓ remissione omnium peccatoꝝ suoꝝ: & sacerdos ꝓ omnibus eis sacrificia offerebat primo ꝓ domo sua rogans & offerens: ō inde ꝓ ceteris vt habetur in littera.

Ex vocat dies ꝓpitiatiōis et expiationis.

¶ Qr̄ fiebat quolibet āno dies vn⁹ expiatiōis apō iudeos. Q. 2.

A 1. Rñ. iudoꝝ ad q̄stū.

Circa hoc adhuc considerandum est quare fiebat quolibet anno vnus dies propitiationis vel expiatōis. ¶ Ad q̄ō ꝑm quosdam iudeoꝝ respō deri potest q̄ iste dies erat vt iudei in eo ieiunarent affligentes animas suas & sacrificia offerent vt in illa die in qua deus sedebat ad distribuendum fatalia non distribueret eis ꝓ illo anno amaram sortem. & hoc q̄ per ista que fiebant placaretur ne id ageret. ¶ Fortassis aliqs conabitur arguere contra hoc ex littera. dicitur namq; in hoc. c. q̄ fiebant iste cerimonie ad expiationem peccatoꝝ & vt remitteret deus israelitis peccata. non ergo fiebat ad auertendaz iudicium dei graue futurum super eos vel duram sortem quaz sibi distribuendam timerent. ¶ Ad quod satis respondere potuerunt omnia que in die illa fiebant esse ad remissionem peccatoꝝ & hoc quidē satis conuenire proposito suo nam cum iudex equus sit distribuit cuilibet ꝑm meritoꝝ exigentiam. Si igitur merita iudeoꝝ essent in malum deus ꝓ illis distribueret grauem sortem. Si autem nulla iniquitas in eis reperiretur nullam grauem distributionem fatalium super eos ōus ageret. orabant igitur primo vt deus remitteret peccata in die illo et cum ad iudicandum de eis veniret: nulla inuenta in illis iniquitate amaram fatalium distributionem super eos non faceret. & sic satis sufficiebant ea que in hoc. c. dicuntur ad id q̄ō iudei dicunt de distributione fatalium. non est igitur ex hac parte arguendū. ¶ Sed dicēdū est istam causam ab eis assignatam festiuitatis expiationis falsam esse q̄ initur falsis. s. q̄ deus sedebat ad iudicandum in illa die distribuendo fatalia totius anni. necessariū est ergo ea que ab hoc oriuntur falsa esse. ¶ Alij autem assignant aliam causam. s. q̄ iudei faciebant istud festū expiationis in memoriam remissionis peccati de fabricatione vituli. s. quando moyses venit ad eos indicans q̄ deus remisisset iniquitatem eorum. & dicunt q̄ prima dies in qua fuit facta ista expiatio fuit dies illa in qua moyses venit in castra ferens tabulas & denuncians peccati remissionem. & q̄r eum venisse decima die mensis septembris asserunt in illa die tunc fuisse factam expiationem & in futuris seculis debuisse eodem die fieri. ¶ Sed isti falsum presupponunt. primo cum dicunt q̄ moyses venit in castra decima septembris ferens tabulas. nam ad hoc ponunt moysen stetisse ter quadraginta diebus in monte cum domino. s. primis quadraginta ꝓ primis tabulis suscipiēdis. Secundis quadraginta diebus ꝓ remissione peccati in fabricatione vituli. Tertijs quadraginta diebus ꝓ secūdis tabulis. & cum ipsi computant hos centum viginti dies: dicunt finiri illos in die decima mensis septembris in qua venit moyses in castra & celebratū est festum expiationis. sed in computatione ista falsum assumunt: q̄r non terminantur isti. 120. dies die decima septembris sed aliquot diebꝰ ante hoc computando ex prima die qua ascendit in montem post dationem legis sicut declaratum est Exo. 33. & Deutero. nono. ca. ¶ Item isti falsum presupponunt. s. q̄ moyses steterit ter quadraginta diebus cuz domino in monte. nam solum stetit bis. 40. diebus. s. primis quadraginta ꝓ tabularum primarum susceptione. Secundis quadraginta ꝓ remissione peccati ō fabricatione vituli & ꝓ secundis tabulis. nam isti duo coincidunt ꝑm tempus vt probatum fuit Exo. 33. c. & Deutero. 9. c. necessarium est igitur vt moyses pluribus q̄. 40. diebus ante decimuz diem septembris in castra venerit & sic nō venit in die propitiationis. ¶ Itē hoc q̄ō dicunt. s. in die illa qua moyses descendit de monte celebrata fuit festiuitas expiationis repugnat littere: & principio huius libri manifeste. vnde falsum est q̄ō apparet: q̄r festiuitas expiationis nunquā potuit celebrari quousq; deus illō iuberet. nihil nā q̄ iudei a seipsis facere audebant quantū ad cerimonias cultus diuini: nisi q̄ ipse iussisset ne viderentur incidere in idolatriam. etiam q̄r in isto festo multe cerimonie fiebant sacrificiorum quas iudei nullo modo facere scirēt nisi deus eas iussisset. prius ergo deus iussit celebrari festum propitiationis q̄ celebraretur. Sed nunquam deus illud iussit quousq; factū est tabernaculum. ergo nūquā ante hoc obseruata fuit ista festiuitas. patet hoc q̄r. ō. 1. c. dicitur q̄ deus locutus fuit ista morsi in tabernaculo testimonij: tamen istud tabernaculū testimonij non fuit vsq; quo moyses descendit de monte & collerit de populo oblationes & munera ad fabricandum illud & postea fabricauit vt habetur Exo. 24. c. et. 35. nō ergo fuit facta expiatio die qua ipse venit in castra. ¶ Itē patet q̄r tabernaculum consummatū est in principio anni scōi ab exitu de egypto mense primo die prima mensis. ergo non poterat fieri festum expiationis vsq; post istud tempus: moyses tamen in primo anno ab exitu ō egypto ascendit in montem & descendit de eo. s. in fine mensis iulij vel quasi. Vel etiam si dicatur ꝑm opinionem iudeoꝝ suꝛa improbatam q̄ descenderit decimo die mēsis septembris. Semper nam q̄ ad eundem primum annum pertinet dies descensionis de mōte. Ideo dicendum est q̄ non potuit celebrari festiuitas expiationis vsq; ad mensem septembris anni scōi ab exitu de egypto. & sic ad minus fuit vnus annus et amplius ista celebritas facta post descensum moysi de monte. ex quo videtur magis dicendum q̄ nunquā in toto deserto israelite obseruauerunt festiuitatem expiationiꝭ per. 40. annos quibus ibi steterunt. Sed primo inceperunt hoc facere in terra promissionis post quā in ea ingressi sunt vt apparet: q̄r in ista festiuitate fiebant sacrificia vt habetur in littera & Nume. 29. c. tamē ista nunquā potuerunt fieri nisi in monte synai: q̄r nūquā alibi habuerunt quietem ꝑm q̄ satis cognoscitur ex processu libri numerorum. maxime q̄r Nume. 28. c. mandatur q̄r israelite offerant sacrificia in terra promissionis sicut obtulerunt in monte synai. ex quo videtur q̄ in alijs locis non offerebāt: q̄r als nō diceretur sic: sed q̄ offerrent in terra promissionis sacrificia sicut offerebant in deserto. sicut etiam patet in cōsecratione eleazari summi sacerdotis filij aaron: in qua nō fuit factuz aliquod sacrificium: sed solum fuit indutus vestibus sacerdotalibus vt habetur Nume. 2. c. & declarauimus Exo. 29. c. Nō igitur fuit facta aliqua celebratio diei propitiationis in toto deserto: sed post in ingressum in terram promissionis. & sic ad minus quadraginta annis post descensum de monte non fuit celebrata festiuitas propitiationis. Falsū est igitur q̄ō bebrei dicunt. s. q̄ in die quo moyses descendit de monte fuit celebratio facta diei ꝓpitiationis. Hanc quoq; opinionem tenet nicolaus allegans cā ꝓ prima causa huius festiuitatis ¶ Alia autem cā pōitur huius festiuitatis quā hic ponit nicola⁹. s. q̄ in vna die omnes negligentie & immundicie contracte fuerant per annum delerent. nam interdum aliqs contraheret immundiciam & non mundaretur siue ꝓ oblitionem siue per negligentiam. conueniēs igitur erat vt in vna die anni ꝓ omnibus bis fieret remissio. Et potest poni exemplum de festiuitate omnium sanctoꝝ. nam cum non celebrentur per totum annum specialiter festiuitates singulorum sanctoꝝ vel in eis que celebrantur aliqd omittitur: in vna die in qua est generalis solennitas omnium sanctoꝝ ea que omissa sunt supplentur. ¶ Sz adhuc ista causa assignari nō potest. nam alie purificationes que interdum omittebantur erant aliquarum immundiciarum corꝑaliuz quibus non erat peccatum sicut contingere mortuum aut intrare domum eius: vel agere aliqua similia in quibus quāc̄ō immundicia fit peccatum tamen non est. Dic autem non fit expiatio ꝑ immundicijs corꝑoralibus sed ꝓ veris peccatis. q̄ō patet q̄r littera dicitur. j. q̄ sacerdos confitebatur omnia peccata populi cuidam

2. Rō.

3. Rō. Nō potuit celebrari festiuitas expiatōiꝭ qñ moyses ōscēdit scōa vice de monte. Testimonij tabernaculum oblatiōi bꝰ fabricauit moyses. 4. Rō.

E Nō potuit istud festū celebrari añ mēsē septē. āni. 2. ab exitu ō egypto. Nō potuit istud festū celebrari i toto deserto.

D 2. Lā. nico. An festū expiationis celebrabat vt oēs im mūdicie vel negligētie q̄ ꝓ totū ānū 3cte fuerāt i hac die expiarentur. □ Imp. ©1. Rō.

2.Rō.

ſi cuidam hirco ⁊ imprecabatur illa ſuper caput eius.ſed in immundicijs corporalibus non eſt talis confeſſio peccatorum. Itē quia hic ſacerdos orabat pro peccatis ſuis ⁊ peccatis totius populi:tamen in immundicijs purificandis non fiebant orationes pro peccato. Dicendum igitur ꝙ nulla cauſa iſtarum vere ſubſiſtit.ſed cauſa huius feſtiuitatis erat expiatio verorum peccatorum.⁊ hoc dupliciter.ſ.quantum ad culpam ⁊ quantum ad penam eo ꝙ ſm leges huius diei inducebantur homines ad dolēdum de peccatis ſuis cum deberēt omnes affligi in illa die vt habetur hic in littera ⁊.ĩ.23.c. Etiam qꝛ homines orabant in illa die pro remiſſione peccatorum ſuorum.deus quando oratur peccata remittit ſaltem quantum ad culpam penas autem culparum interdum per orationem remittit:interdum vero non ſm feruorem orationis ⁊ diſpoſitionem orantis. Item inducebant homines ad hoc vt deus remitteret eis penas peccatorū vel in totum vel in partem. qd apparet qa omnis pena que hic ſpontanee ſuſcipitur aut ſaltem patienter toleratur ad diminutionem penarum debitarum poſt mortem pro peccatis ꝑficit.ſed in hac die iudei aliquas penalitates in ſe ſuſcipiebant cum omnes affligerent animas ſuas iuxta illud qd.ĩ.habetur.ſ. anima que in hac die afflicta non fuerit peribit de populo ſuo. Erat āt afflictio ꝙ tota die illa nihil comedebant:nec bibebāt: nec ad vxores accedebant:⁊ nudis pedibus ambulabant. Item de ſubſtantia ſua diminuebant in ſacrificia erogantes:que omnia ad penalitates pertinent:⁊ ſatiſfactoria ſunt pro penis i futurum tolerandis. Hec autem pro peccatis fieri ſaltem ſemel i anno conueniens valde fuit.nam homines continue peccant ⁊ niſi interdum detur eis penitendi occaſio abibunt in infinitum: peccatis peccata ſuperaddentes. ⁊ ideo quāq̄ ad penitentiam peccatorum omnia tempora apta ſint ⁊ deus hoc acceptet:tamen homines refugiunt penitentiam:ideo ſi aliqualiter ad eā non compellantur rari eſſent qui peniterent. decuit igitur valde vt poneretur aliqua lex coactiua inducens homines ad ſemel in anno penitendum. qd patet cum.ĩ.dicitur in littera ⁊.ca.23.anima que in hac die afflicta non fuerit peribit de populo ſuo. Idem modus quaſi in eccleſia obſeruatur:quoniam quāq̄ omni tempore eccleſia recipiat penitentes ⁊ confitentes : cogit tamen vt ſaltem ſemel anno confiteantur vt habetur extra de pe.⁊ re.c.omnis vtriuſq̄ ſexus. differt tamen aliqualiter obſeruatio que fit in eccleſia ab ea que fiebat in veteri teſtamento ī qua hic.nam hic homines non confitebantur ſpecialiter peccata ſua quāuis de eis doleret ⁊ affligerent animas ſuas:ſed ſacerdos confitebatur omnia peccata populi hirco. Nunc vero quilibet de peccatis ſuis dolet ⁊ ea confitetur atq̄ iniunctā exequitur penitentiam. fuit ergo conuenientiſſimum inter omnes cerimonias veteris teſtamenti ſtatui diem expiatiōis:ideo non fuit aliqua cerimonialis obſeruatio in veteri teſtamento q̄ ita accederet ad conformitatem legis euangelice ⁊ rituum noui teſtamenti ſicut hec.nec ad veritatem directionis vite humane ad finem ſuum:quoniam hic fiebat vera remiſſio peccatorū: per nullam antem aliarum cerimoniarum ita directe ⁊ efficaciter inducebantur homines ad eam. (Locutuſq̄ eſt dominus ad moyſen.) Iſta lex ſicut ⁊ cetere data fuit moyſi: ⁊ ei ſpecialiter:⁊ deinde vt eam populo denunciaret. ¶ Et iſta locutio videbitur eſſe dubium an fuerit continuata alijs:vel ꝑ quādam interpollationem factam. ¶ In quo aliquis poterit reſpōdere vtrumq̄ eſſe poſſibile.ſed non patere an per continuationem dicta fuerit. ° In quo dicēdum eſt hoc nō poſſe ſtare:ſed oportet dici iſtam legem non eſſe ſimul datam cum omnibꝰ ſuperioribus:qꝛ ſuperiores leges vel ſaltē plures de eis date ſunt ante conſecrationem aaron et anteq̄ fierent aliqua ſacrificia. iſta tamen lex data eſt poſtquā fuit conſecratus aaron ⁊ filij ſui. qd patet in littera cum dicitur. locutus eſt dominus ad moyſen poſt mortem duorum filiorum aaron. iſti tamen filij aarō mortui ſunt poſt conſecrationem ſuam die.8.conſecrationis:qꝛ incipiebant nouiter miniſtrare vt habetur.ſ.10.ca. iuncto.9.ca. non ergo potuit dari ſimul iſta lex cum alijs que date ſunt ante q̄ fierent aliqua ſacrificia:⁊ ſic fuit per interpollationē. Et patet ex hoc reſponſio ad eam queſtionem in qua aliqui dubitāt vtrum iſta omnia que dicuntur in hoc leuitico ſimul fuerūt dicta moyſi. ⁊ eſt reſpondendum ꝙ non vt hic appet. (Poſt mortem filiorum duorum aarō.) In hoc deſignatur tempus dationis huius legis.ſ. ꝙ non fuit data ante conſecrationem ſacerdotum nec dum conſecrarentur : ſed poſtea aliquanto tempore. quantum autem illud fuerit patere non poteſt. Item ex hoc apparet illud qd.ſ.dicebatur.ſ. ꝙ non fuit celebrata feſtiuitas expiationis ea die qua moyſes de monte deſcendens introiuit in caſtra:quoniam non potuit fieri talis obſeruatio quouſq̄ iſta lex daretur vt ibi probatum eſt.tamen non fuerat data eo tempore quo deſcenditꝰ moyſes de monte cum dicatur hic ꝙ fuerit data poſt mortem duorum filiorum aaron.inter hec tamen inciderunt aliqua tempora.ſ.tempus in quo iſraelite obtulerūt donaria ad fabricandum ſanctuarium:⁊ tempus in quo fabricatum eſt:⁊ tempus conſecrationis ſacerdotum quouſq̄ mortui fuerit filij aaron. ⁊ hoc totum tempus cognitum eſt quantū erat:quoniam erat quaſi.7.menſium et dimidij. poſt hoc autem fuit aliud tempus cuius quantitas ignoratur qd intercidit inter mortem duorum filiorū aaron ⁊ dationē huius legis.

E
Cā feſtiuitatis erat expiatio verorū pctōrum duplicit.
1.Rō.
2.Rō.

Hoiēs iugiter peccant.

Obſuatio ō cōfeſſiōe q̄ fit i eccleſia differt ab ea q̄ i ve. teſta. fiebat.

F
Nō erat aliq̄ cerimōia in toto ve. te. q̄ tm̄ ꝑtieret ad directionē vite hūane ſicut ſolēnitas expiatiōis.

Dubiū de ordie dationis huiꝰ legis G Doc. rñſio.

An oia q̄ hēnt i h leuitico ſimul fuerunt dcā moyſi.

Nota rōnē dqua ſupra.

¶ Queret autem aliquis quare dicitur hic ꝙ iſta.l.fuit data poſt mortem filiorum aaron.nam alie quoq̄ leges date fuerunt poſt illa tempora:de eis tamen mentio non fit:quia poſt hec tempora date fuerunt. ¶ Reſpōdendum eſt ꝙ in iſta.l. volebat deus facere vt ſacerdotes caute ſe haberent circa executionem miniſteriorum diuinorum:alioquin morerentur. ⁊ qꝛ ſic factū fuerat de duobus filijs aaron:nam mortui ſunt quia non obſeruauerūt debitas cerimonias in miniſtrando vt habet.ſ.10.ca.idō conueniens fuit vt fieret mentio de morte horum duorum ſacerdotum. Qꝛ autem iſta fuerit intentio moyſi ponētis iſta hic apparet quia.ĩ.dicitur ꝙ ſacerdos magnus non intraret omni tempore intra ſancta ſanctorum:alioquin moreretur. (Quādo offerentes ignem alienum interfecti ſunt.) Pōit hic peccatum eorum.ſ.qꝛ errauerunt in cerimonijs offerendo coram domino ignem alienum:⁊ hunc offerre volebāt ſuper altare thymiamatum ad cremandū thymiama:⁊ anteq̄ accederēt illuc egreſſus eſt ignis a domino de altari holocauſtorū ⁊ deuorauit eos dicuntur iſti obtuliſſe ignem alienum:qꝛ cum debuiſſent ponere prunas de altari holocauſtorum in thuribulis ſuis:impoſuerunt de igne alieno qui erat in atrio tabernaculi in quo coquebantur carnes victimarum pacificarum. de his latius dictum ē ſ.10.ca Ex hoc autem apparet id qd.ſ.dicebatur.ſ.ꝙ poſitum fuerit hic de morte nadab et abiu vt per eorum penas alij ad caute miniſtrandum erudirentur. ⁊ apparet qꝛ dicitur hic propter quid fuerint occiſi.ſ.qꝛ errauerunt in miniſtratione. (Et precepit ei dicens.) Ad moyſen refertur qꝛ ei precepit deus vt denunciaret populo omnia que.ĩ.habentur de cerimonijs huius feſtiuitatis. de hac enim feſtiuitate non ſolum habetur hic: ſed etiam.ĩ.23.ca.habetur ſolum de obſeruatione huius diei ita ꝙ nullum opus ſeruile in ea fieret et de afflictione animarū: ⁊ Nume.29.habetur de ſacrificijs que fiebant in hac die.hic tamen de omnibus plenius habetur. (Loquere ad aaron fratrē tuū.) Hic mandatur moyſi vt proferat iſtam.l. ſoli aaron. cuius cauſa eſt quia hic ponuntur due leges quarum vna eſt de obſeruatione ſacerdotum quantum ad acceſſum ad loca ſacra. ſ.ne introirent in ſancta ſanctorum omni tempore. Secunda ē de cerimonijs diei expiationis. prima harum ad ſolos ſacerdotes pertinet nec etiam ad omnes ſed ad ſolum ſacerdotem magnum vt habetur hic. ipſe namq̄ ſolus introibat in locum illū vt habetur ad Hebre.9.c. ſcda harum pertinebat tā ad ſacerdotes q̄ ad populares. Sed hic in principio ponitur illa lex q̄ pertinebat ad ſolum ſacerdotem magnum. ergo ad eum ſolum debuit mandari ꝙ loqueretur hic moyſes. (Loquere ad aarō fratrem tuum.) ſ. fratrem maiorem. erat enī aaron maior moyſe tribus annis. nam cum educti ſunt filij iſrael de egypto erat moyſes annorum.80.⁊ aaron annorum.83. vt habetur Exo.7 Et etiam iſta fuit vna de cauſis quare aaron aſſumpſit ſummū ſacerdotium ⁊ non moyſes. nam ſummum ſacerdotium conueniebat primogenitis ⁊ aaron erat primogenitus amram vt habetur Exo.6.c. (Ne omni tempore ingrediatur ſanctuariū qd eſt intra velum.) i. ne ingrediatur omni tempore intra ſancta ſanctorum. ¶ Pro quo ſciendum eſt ꝙ ſanctuarium dicebatur eſſe locus ille in quo cerimonie cultus dei fiebant. ⁊ ſm hoc diuiditur in duas partes:qꝛ quidam erat locus in quo fiebant cerimonie que omnibus patebant. ſ. ſacrificia: ⁊ alius erat locꝰ in quo fiebant cerimonie quas ſoli ſacerdotes faciebant ⁊ videbant. primus locus vocatur atrium tabernaculi:⁊ iſtud erat quedam latitudo magna: vel ſpatium cuius erat longitudo centum cubitorum ⁊ latitudo quinquaginta ⁊ habebat columnas quinq̄ cubitorum altitudinis in circuitu poſitas ita vt maneret clauſum totum illud ſpatium in circuitu ſed tectum nullum habebat : ideo poterat pluere ⁊ irruebant venti. in hac.n.parte ſtabat altare holocauſtorum in quo fiebant ſacrificia ⁊ labrū eneum in quo lauabantur ſacerdotes. Erat autem ſecūda pars

Qō.3.
A
Qꝛ dr h legē hāc poſt mortē filiorū aarō datam fuiſſe.
D Rñſio ad q̄ſitū.

+
Pcm̄ filiorū aaron.

+

+
Hic quare mandatur moyſi vt hāc legē ſoli aaron proferat.

B

+
Aaron tribꝰ ānis maior moyſe erat.

+
De ſcūario et duabus ptibꝰ eiꝰ ⁊ qualr erāt diſpoſita.

De scūario seu tabnaculo qūo erat diuisū i duas partes.

vel locus sanctuarij que vocatur tabernaculum. ⁊ ista erat quidam locus secretior positus intra primum locum qui vocatur atrium tabernaculi. Erat aūt iste locus in longitudine .30. cubitorum ⁊ in latitudine .10. in circuitu habens tabulas circumtectas. tectum autem habebat quadruplex. ſ. de cortinis ⁊ de sagijs ⁊ ō pellibꝫ arietū rubricatis atq; ō pellibꝫ byacithinis ⁊ in istuz scōz locū nō ſgrediebant pplares: ſz soli sacerdotes ꝺſūmantes ibi ministeria cerimoniarū suarū. in primū aūt locū liberū erat popularibus ingredi. de situatione horum duorum locorum dictum est latissime Exo. 26. et. 27. tam in littera q̄ in cōmento.

Que erant i scūario ⁊ q̄ ministrationes ibi fiebant.

¶ Iste autem secundus locus qui vocatur tabernaculum diuidebatur in duas partes: quoniam quedam pars anterior erat i introitu ipsius tabernaculi que habebat in longitudine cubitos viginti ⁊ in latitudine cubitos decem. ⁊ ista vocabatur sanctuarium vel sanctum. ⁊ in hanc poterant introire quotidie aaron ⁊ filij sui ⁊ introibant aliqui de ipsis ad faciendum cerimonias ministrationis quotidiane. Erat autem in hac parte candelabrum cum lucernis suis ⁊ ad illud ingrediebatur aliquis de sacerdotibus quotidie ad incendendū lucernas in mane ⁊ in vespere vt habetur Exo. 27. et. 30. c. Erat autem in parte ista mēsa propositionis in latere septemtrionali super quā erāt semper 12. panes in memoriam. 12. filiorum israel: ⁊ mutabantur per singula sabbata vt ponerentur alij recentes vt habetur .j. 24. c.

De scōa pte tabnaculi q̄ vocat scā scōrū q̄liter ꝺispo sita eēt ⁊ q̄ ministratiōes ibi fierent.

¶ Erat etiam ibi altare thymiamatum opertum laminis aureis in quo quotidie cremabatur thymiama in mane ⁊ in vespere vt bꝫ Exo. 30. c. ministratiōes. n. in oībus istis partibus erāt quotidiāe iō sacerdotes itroibāt quotidie i istā partē. ¶ Erat aūt alia scōa particula huius tabernaculi i posteriori eiꝰ pte cōtra occidentem q̄ habebat in latitudine cubitos. 10. ⁊ in longitudine totidem. ſ. quadrata existens. ⁊ ista vocatur sancta sanctorum vel sanctuarium post velum: in qua solum erat arca testamenti ⁊ super eā propitiatorium ⁊ duo cherubim de auro mundissimo: ⁊ ibi non fiebat aliqua ministratio nec cultus dei: sed manebat locus ille secretus ab accessu hominum sequestratus

D

preter q̄s in die expiationis cum summus sacerdos aspergeret ibi sanguinem contra propitiatorium. ⁊ de hac secunda particula loquitur hic littera cum agit de sacerdote ne intret i sanctuarium q̄ō est post velum. nam vt dictum est istud tabernaculuz habebat duas partes que ꝺistinguebantur quodā velo interposito ⁊ pendente ante quatuor columnas: ⁊ illa particula que vocatur sancta sanctorum erat sanctuariuz q̄ō erat post velū. i. vltra velum. prima pars que vocabatur sanctuarium erat ante velum ⁊ de ista prima parte non loquebatur deus: q̄n licebat sacerdoti magno ⁊ omnibus minoribus introire in illaz ad ministrationes quotidianas sicut. s̄. dictum est. sed de illa particula que erat post velum. ſ. de sancta sanctorum vbi non fiebat aliqua quotidiana ministratio sed de anno in annū. in hanc autem nunquam licebat introire sacerdotibus minoribus cum staret erectum tabernaculum sed cum ꝺeponeret ad castra mouenda: tunc. n. ipsi introibant cum sacerdote magno ⁊ cooperiebant arcam ⁊ cherubim cum velamentis suis et tribuebant ea portanda leuitis vt habetur Nu. 4. c. Sacerdoti autem magno nunquam licebat introire in istud scōz sanctuariuz nisi cum sacerdotes minores introibant ad ꝺeportandum als ꝺeponendum tabernaculum cum ipse cum eis ꝺeponebat. habebat autem sacerdos magnus super sacerdotes minores hoc q̄ posset introire illuc semel in anno in die propitiationis de qua hic agitur. de hoc habetur ad Hebreos. c. 9. cum dicitur. i priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consūmantes: in secundo autem semel in āno solus pontifex non sine sanguine quem offert pro sua ⁊ pro populi ignorantia. moyses autem suprēmum ius super omnes istos habebat. ſ. q̄ quandocunq; vellet introire in sancta sanctorum introiret. Unde si aliquādo ꝺubitabat de aliquo introibat in sancta sanctorum: ⁊ ibi audiebat ꝺeum respondentem sibi vt habetur Nu. 7. ca. cum dicitur. cumq; ingrederetur moyses tabernaculum federis vt consultaret oraculum: audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio q̄ō erat super arcam testimonij inter duos cherubim: vnde ⁊ loquebatur ei. ¶ Causa autē istorum omnium erat q̄ sancta sanctorum erat locus secretissimus ab omni humana communicatione sequestratus. nec ad aliq̄ō ministerium erat sicut alie partes sanctuarij suis officijs ꝺeputate: sed vt deus ibi specialiter habitaret ⁊ ad magnam reuerētiam eius ꝺemostrandaz. erat. n. super propitiatoriuz inter duos cherubim vox dei que audiebatur. sacerdotes autem minores erant indigni audire istam vocem: ideo non debebant ingredi in sancta sanctorum. ⁊ quia non soluz audiebatur illa vox intra sancta sanctorum cum formaretur sed etiam in sanctuario q̄ō erat prima pars tabernaculi: quia solo velo interposito iste due particule ꝺiuidebantur: ideo quādo summus sacerdos introibat in sancta sanctorum semel in anno iubebatur vt nullus esset in sanctuario ne audiret voces dei loquentis de propitiatorio vt habetur .j. in littera cum dicitur. nullus hominuz sit in tabernaculo quando pontifex ingredietur in sanctuarium. ¶ Erat autem preter hoc inter duos cherubim super propitiatoriuz quoddam corpus formatum de aere in quo angelus quidam proferebat verba respondens questionibus propositis a sacerdote ingrediente. ⁊ non erat deus iste qui loquebatur sed angelus quidam: quoniam deus non potest formare aliquam vocem. patet quia si formaret illam: aut esset hoc per creationem: aut per aliquā formationē in instrumentis. non potest aūt primo modo vox a deo causari: non quidem q̄ ipse sit impotens ad eam creandam: sed qz repugnat voci ſm se creari. quod patet qz creatio fit in instanti nullo presuppposito. vocis autem formatio necessario preexigit quandam successionem. naz essentia vocis consistit in ordine litterarum ⁊ syllabarum ⁊ prolationis: vnde si quis omnes particulas simul proferret vox nulla esset illa vox que ante fuerat. creari ergo sibi repugnat formaliter. Item secundo modo. ſ. per formationem in aliquibus instrumentis deus non poterat formare illam vocem: quoniam illa formatio que est instrumentis fit ſm successionem: Deus autez agere non potest per successionem. nam cum esse agentis sit in actione sua iuxta aristo. 9. Ethi. illud solum agens poterit agere per successionem q̄ō habet esse suum in successione quadaz sicut sunt omnes creature que sunt composite ex actu ⁊ potentia. ſ. q̄ aliquid sunt ⁊ aliquid esse possunt: ideo cuz eis esse adueniat q̄ō nō fit: successio quedam est. sicut igitur eis successio ē in essendo ita conuenienter successio erat in agendo. res autem que totum suum esse simul habent sicut deus qui non est compositus ex actu ⁊ potentia ita q̄ aliquid sit ⁊ aliquid esse possit: sed est purus ⁊ simplex actus. i. q̄ quicquid est iam est. nec aliquid vltra sibi inesse potest aut ipse esse potest ſm conditionem eternitatis que est interminabilis vite simul tota ⁊ perfecta possessio. iste igitur res non possunt aliquid agere ſm successionem: qz tunc aliquid essent q̄ō ante non fuerūt: q̄ō faceret successionem in esse. necessarium est igitur vt si deus aliquid nūc facit ab eterno illud factum sit ⁊ in eternum fiat: ⁊ i quocūq; instanti assignato illud fiat ⁊ factum sit: que non accideret si fortassis in deo successionem ponerem⁹. non est igitur possibile deum aliquid agere ſm successionem. sed vox ſm successionez formatur. impossibile est ergo illum formare eam. De his latiꝰ dictum est Exo. 23. et. 25. c. Manifestum est tamen q̄ in propitiatorio formabantur voces vt habeꝫ Exo. 25. c. ⁊ hic ⁊ Nume. 7. ca. ergo necessarium erat q̄ formaretur illa vox ab aliquo angelo vel homine. sed nullus homo ibi intrare poterat: quia si homo esset non posset stare super propitiatorium inter alas cherubim ⁊ videretur si ibi staret. etiaz nō posset dare talia responsa quoniam illud magis erat q̄s esse prophetam: cū princeps prophetarum moyses ab illo inquireret veritatem rerum ꝺubiarum. ¶ Dicendum est igitur q̄ ille erat angelus qui istas voces formaret reuelatis sibi a deo eis que respondere deberet. Iste autem angelus non poterat per seipsum verba ista proferre: quia angelus est substantia simplex ⁊ incorporea. voces autem ad formationem suam corpore indigent. est igitur necessarium vt ipse angelus assumeret aliq̄ō corpus de aere condensato ad figuram corporis humani: ⁊ tantum erat densus ille aer q̄ videri poterat sicut quelibet alia res solida vt paries vel lapis. hoc autem necessarium est quia ad hoc vt formaretur vox intra illud corpus de aere factum debebat frangi aer per collisionem quandam iuxta Aristotelem. 2. de anima. ⁊ nisi corpus illud intra q̄ō fieret collisio esset bene densum ⁊ aliqualiter durum: non poterat collidi aer ad formandam vocem: quoniā eleuaretur cedente sibi alio aere circunstante molli. Erat autem etiam istud corpus formatum ad similitudinem humanam: quoniam ista figura conuenientior est ad formandum vocem q̄s omnes alie: ideo ille qui introiret in sanctuarium secunduz posset videre illud corpus. ⁊ qz sacerdotes minores indigni erant talem videre formam non permittebātur illuc introire. ¶ Sacerdos autem magnus propter officij dignitatem non erat indignus audire vocem illam cum audiret eam de super propitiatorium quando illuc ingrederetur. erat tamen indignus videre illam formam: ideo non permittebatur q̄ illuc quotidie introiret.

Scā scōrū erat locꝰ secretissimus ab oi būana cōiactione seiūctus.

E

De voce q̄ audiebat intra scā scōrū ⁊ q̄re nō poterat audiri a minoribꝰ sacerdotibus.

Deꝰ non pt vocez aliquam formaſ.

Angelus erat qui loquebatur ⁊ nō deus.

Ee agentis est in actione sua.

F

G

Sacꝛdos magnus erat indignus videre formā angeli non tñ audire.

troiret. Ista enim causa in littera redditur cum dicitur q̄ in nube apparebo super oraculum. i. super propitiatoriuz. sed adhuc ea vice qua ingrediebatur illuc semel in anno non videbat illam formam: q̄z non erat dignus videre eaz q̄z erat aliquid excellens valde. Etiam ne ob hoc moueretur ad idolatriā adorando visam formam. z ob hoc mandat q̄ quandocūq; introiret sacerdos magnus in sancta sanctorum poneret prunas in thuribulo z ō super thymiama qō ante ferret vt vapor inde cōsurgens operiret propitiatoriū z nihil posset videre de illo corpore in quo formabantur voces. quod patet. ī. in littera cum dicitur. assumptoq; thuribulo qō de prunis altaris impleuerit et hauriens manu compositum thymiama in incensum vltra velum intrabit in sancta: vt positis super ignem aromatibus nebula eorum z vapor operiat oraculum qō est super testimoniuz vt non moriatur. ¶ De moyse autem aliter dicendum est quoniam iste introibat in sancta sanctorum qñcunq; volebat vt habetur Nume. 7. cap̄. Etiam quando intrabat nō portabat ante se thymiama nec aliquid alterum vt vapor consurgens operiret illam formam corporis in quo formabantur voces. Causa autem quare moyses introibat quandocunq; volebat z sacerdos magnus solum semel in anno in sancta sanctorum z sacerdotes minores nunquam erat ipsa necessitas rei. s. q̄ nunquam aliquis ingrediebatur illuc nisi aliqua necessitas hoc exigeret. in moyse autem erat multotiēs necessitas ingrediendi intra sancta sanctorum: quia ipse erat dux populi z requirebat eum populus in omnibus que fieri debebant. contingebat tamen interdum vt ipse moyses nesciret respondere ad ea q̄ querebantur: z tunc inquirebat a domino responsum sicut patet cū interrogauerunt eum filie salphaad de hereditate patris sui: z il le nesciens respondere requisiuit a domino vt habetur Nume. 27. ca. z alibi ipse moyses confitetur hoc vt habetur Exo. 18. c. vbi dixit moyses ad ietro socerum suum. venit ad me populus querens sententiam dei. tamen non poterat ab eo populus habere sententiam dei nisi ille ipsam primo a deo haberet. z quia contingeret sepe ipsum moysen ignorare qd responderet populo inquirenti: oportebat vt haberet potestatem introeundi multotiens intra sancta sanctorum. z quia iste vices quibus moyses nesciret respondere populo erant indeterminate necessarium erat vt daretur ei potestas introeundi in sancta sanctorum quotienscunq; voluerit. s. quotiens fierent iste questiones ou bie. z ista causa satis innuitur Nume. 7. cap̄. cum dicitur. cunq; ingrederetur moyses tabernaculum federis vt consuleret oraculum: audiebat vocem loq̄ntis ad se ō propitiatorio qō erat super arcam testimonij inter duos cherubim vnde loquebat ei.

¶ De sacerdote magno aliter dicendū est. s. q̄ solum introibat intra sancta sanctorum semel in anno. cuius causa est quia soluz erat necessitas ad semel ingrediendum. z erat in hoc quia i die propitiationis in qua fiebat generalis expiatio pro peccatis et reconciliatio omnium immundiciarum debebat esse quedam aspersio sanguinis contra propitiatorium ad emundationem sicut magis declarabitur. ad qō erat necessarium vt aliquis sacerdos intraret intra sancta sanctorum. nam non conueniebat hoc moysi: q̄z ipse prophęta erat z non sacerdos. ideo cerimonie iste que fiebant in die expiationis cum essent pure sacerdotales non debebant fieri per ipsum sed per sacerdotes. z q̄z inter sacerdotes dignior erat summus sacerdos z ista erat maxima ministratio: pertinebat igitur ad summum sacerdotem: et quoniam solum semel in anno fiebat ista expiatio solum semel quolibet anno poterat introire summus sacerdos intra sancta sanctorum. ¶ De sacerdotibus autem minoribus aliter dicendum est. s. q̄ ipsi non intrarent aliquo tempore in sancta sanctorum. cuius causa est: quia non erat aliqua necessitas in eis: z apparet quia si illuc introirent: aut hoc esset ad inquirendum aliquid a deo qō non conueniebat: quia hoc solum pertinebat ad moysen: aut introirent ad faciendum aliquas cerimonias sacerdotales. z hoc etiam non conueniebat quia ad sacerdotem magnum ista pertinebant. nunquā ergo erat licitum minoribus sacerdotibus introire in sancta sanctorum dum erectū ē scūarīū.

¶ Quare summus sacerdos cum introiret intra sancta sanctorū ferebat ante se thymiama: moyses autem non. Qō. 4.

Queret autem aliquis quare summus sacerdos cum introiret intra sancta sanctorū ferebat ante se thymiama super prunas: z moyses cum illuc introibat nihil ferebat. ¶ Respondendum est q̄ planum est de sacerdote magno quare ante se portaret thymiama: quia. ī. in littera dicitur q̄ ꝫ fiebat vt vapor ascendens operiret propitiatorium vt sacerdos non videret. De moyse autem quare nō faceret idem. causa est q̄z summus sacerdos faciebat hoc vt non videret formam illā apparentem super propitiatoriū. Et hoc propter duo. primo q̄z indignus erat tali visione. Secundo quia ex hoc posset hīe occasionem idolatrandi: moyses aūt neutrum horuz habebat. De primo patet quoniam ipse dignus erat videre illam formā corporis cum deus eum maioribus dignum fecisset et ostenderet quedam alia que erant magis demonstratiua glorie sue. sic habetur Exo. 33. cap̄. cum dicitur. loquebatur autem dominus ad moysē facie ad faciem sicut loqui solet ad amicum suum. z postea in eodem. c. dicitur. inuenisti gratiam coram me z teipsum noui ex nomine. Et cum moyses diceret. ostende mihi gloriam tuam. respondit deus. ego ostendam oē bonum tibi. dignus igitur erat hac visione. Item secunda causa non erat in eo. s. q̄ ipse induceretur ad idolatriam per illam formam visaz quoniam ipse nouerat quid erant omnia hec. z sic sciret quid adorare deberet vt deuz: z quid erat representatiuum dei z nō adorandum. habebat enim se moyses ad summum sacerdotem sicut se habebat summus sacerdos ad minores sacerdotes. nam isti minores non erant digni videre illam formam corporis in propitiatorio nec audire vocem eius: summus autem sacerdos dignus habebatur audire vocem istam sed non videre formaz illam. ideo quāquā intraret in sanctuarium interius tamen ferebat coram se thymiama cum nihil ibi videre posset. Moyses autem ad vtrunq; dignus erat. s. ad videndam formam z audiendam vocem: ideo non oportebat vt coram se thymiama intro ferret.

¶ Sed adhuc queret aliquis quare sacerdotes minores intrabant in sancta sanctorum cum deponendum esset sanctuarium: quia tunc eodem modo viderent indigni videre ea que erant intra sancta sanctorum. ☐ Respōdendum est q̄ non erat ibi aliquid fm qō isti essent indigni ad videndum. nam ille angelus qui habebat ibi corpus aereum formatū non manebat ibidem cum deponebatur sanctuariuz. qō apparet q̄z iste erat angelus qui mouebat columnam nubis. et ista semper pendebat super tabernaculum quando castra manebant vt habetur Exo. 41. ca. z Numeri. 9. ca. tunc autem poterat angelus ille conuenienter esse intra sancta sanctorum in propitiatorio. cum autem castra mouenda forent oportebat vt primo colūna nubis eleuaretur de super tabernaculum deferens illud: z tūc sacerdotes deponebant tabernaculum ad portandū: z alij israelite deponebant tentoria sua vt habetur Nume. 9. et. 10. cap̄. Quando igitur sacerdotes deponebant sanctuarium non erat angelus in corpore formato in propitiatorio. z sic quamquā intrarent nihil viderent nisi ipsam arcaz z cherubim z ad hoc nō erant indigni. Conueniens ergo erat vt sacerdotes minores tunc introirent intra sancta sanctorum: alias autem nunquam vt patet Nume. 3. cap̄. Potissime cum tunc necessitas exigeret vt introirent tunc sacerdotes minores illuc. Alioquin enim nō deponeretur sanctuarium: et non introferebat tunc sacerdos magnus thymiama coram se z aliis sacerdotibus. non enim sub sistebat causa que alias. Fiebat namq; ista incensio thymiamatis vt de fumo ascendente obnubilaretur tota domus intra sancta sanctorum ne sacerdos videre posset formā corporis que erat super propitiatorium. nunc autem cum introibant ad deponendum sanctuarium iam recesserat angelus qui erat in corpore illo aereo super propitiatorium: quia eleuauerat columnam nubis ad mouendum castra vt̄. declaratum est. nihil ergo ibi videri poterat: z consequenter non erat necessarium ponere thymiama ad operiendum aliquid. (Ne omni tempore ingrediatur sanctuarium.) Accipitur hic sanctuarium specialiter pro particula vltima sanctuarij que erat sancta sanctorum: z declaratur per id quod sequitur. s. sanctuarium qō est intra velū. nam non erat aliqō aliud sanctuarium intra velum nisi sancta sanctorum: alie namq; partes exterius erant. (Quod est intra velum coram propitiatorio.) Velum accipitur hic pro quadā cortina que erat intra duas partes sanctuarij ipsius tabernaculi distinguens eas ad inuicem: z prima pars vocabatur sanctuz secunda vocabatur sancta sanctorum. et ista erat intra velum. (Coraz propitiatorio.) Ista determinatio non refertur ad ista que immediate sunt dicta: quia tunc esset sensus q̄ sanctuariuz qō est intra velum. i. sancta sanctorum esset coram propitiatorio. Sed falsum est quia ipsum propitiatorium erat intra sancta sanctorum. ergo non poterat dici sancta sanctorum interius esse coram propitiatorio: quoniam quando duo sunt quorum vnum ante alterum est illa ab inuicem distincta esse oportet: ita q̄ vnum non sit pars alterius: quia nec totum est ante par-

Moyses q̄re intrabat i scā scōz quotiēs volebat z videbat corpus.

Sūmus sacerdos semel i anno introibat i sctā sanctoz.

Minores sacerdotes nūquā itrabāt i sctā sanctoz.

Rñ. ad q̄stū qō. 1. Cā.

Qō. 5.

Qr minores sacdotes intrabāt i scā scōrū cū deponēdū esset scūariū. ☐ Rñsio ad q̄stū.

Qñ minores sacdotes intrabāt non erat ibi angelus.

†

†

†

tem nec pars ante totum: cum vnum non ponat numerum contra alterum. sed refertur ista determinatio ad verbum qō ponebatur superius. s. non ingrediatur. ꝛ tunc est sensus non ingrediatur aaron coram propitiatorio quo tegitur arca in sanctuariū qō est intra velū. Vocatur propitiatoriū quedam tabula facta de auro purissimo que erat super arcam tanquā eius coopertorium: ꝛ super istam tabulam erant duo cherubim productiles ex illa. vocabatur autem ista tabula propitiatorium: quia ibi deus sedere dicebatur ꝛ cum oraretur ibi pro remissiōe peccatorum remittebat: qō est propitiari. Vocatur etiaz ista tabula oraculum vt patet immediate. cuius causa. j. subiungetur. Dicebatur introire sacerdos coram propitiatorio nominando istaz particulam tanquam specialiorem. ꝛ hoc quia super eam deus sedere dicebatur vt habetur immediate cum dicitur q in nube apparebo super oraculum. ꝛ contra istam partez sacerdos se inclinabat ꝛ orabat. debuit igitur hec specialius nominari coram qua apparet. (Quo tegitur arca.) i. q propitiatorium est id quo arca cooperitur. Ex hoc apparet veritas de positione propitiatorij. Aliqui. n. voluerunt q esset quedaz tabula aurea existens vltra arcam elevata per aliquantum spatium ꝛ ipsa non esset coopertorium arce ſz sedes dei: ꝛ coopertorium arce esset scabellum pedum dei vt dictum fuit Exodi. 25. ¶ Ista tamen positio apparet hic falsa: quia dicitur q arca tegitur propitiatorio ipsum igitur est coopertoriū arce: nec ponitur aliqua alia tabula elevata aliquatenus supra arcaz. ꝛ de extremitatibus huius propitiatorij producebantur duo cherubim aurei tegentes propitiatorium alis suis. de quibus latius dictum est Exo. 25. et. 37. ca. (Ut non moriatur.) i. si introierit quolibet tempore aaron intra sancta sanctorum morietur quoniam hoc erat sibi positum pro lege vt solum ingrederetur in sancta sanctorum in die propitiationis vt apparet hic ex littera. si ergo alio tempore intrare vellet transgrederetur cerimonias dei ꝛ moreretur: sic dictum fuit de duobus filijs eius. ō. 10. ca. ꝛ hic etiam fuerunt adducti in recordationem vt aarō timeret sibi morte sicut duo filij eius incurrerunt si prevaricaret cerimonias. (Quia in nube apparebo super oraculum.) Ista est causa superiorum. s. q non introiret aaron omni tempore intra sancta sanctorum: qz deus ibi apparebat ꝛ aaron erat indignus illa visione. ¶ Sed dicet aliquis q ista non videbatur esse causa superiorum. nam si ideo non intraret aaron in sancta sanctorum omni tempore qz deus appebat super propitiatorium: etiam nullo tempore introisset quoniam semper apparebat deus ibi nisi cū castra mouebantur. Etiam satis videtur littera inferior repugnare huic causalitati cum dicitur q aaron quādo introibat in sancta sanctorum portabat ante se thymiama: vt fumus inde ascendēs operiret propitiatorium ne aliquid videretur. Colligitur ergo q deus tunc apparebat super propitiatorium in nube: alꝫ non mandaretur q cremaretur thymiama sicut non mandatur quā do introibant sacerdotes ad deponendum sanctuarium vt habetur Nu. 4. c. ¶ Dicendum est ergo q ista causalitas non est referenda ad ea sola q̄ dicta sunt sed ad inferioza cum inferioribus. s. non ingrediatur aaron intra velum sanctuarij coz̄ propitiatorio omni tempore nisi quando fecerit ea que sequuntur. j. s. offerendo sacrificia que. j. ponūtur: ꝛ portando ante se incensum thymiama. ꝛ tunc est causalitas conueniens. s. q apparebo in nube super oraculū. i. nō ingrediatur aaron omni tpe nisi quando fecerit omnia que. j. habentur. ꝛ ego apparebo sup oraculū in nube. i. si fecerit ea que. j. habentur non videbit me ꝛ vivet. si autē non fecerit illa videbit me ꝛ morietur. ꝛ hoc solum: qz super oraculum apparebo: ꝛ si ibi nō appareres quamuis intraret omni tempore non moreretur. ¶ Sciendum q deus nō imponebat istam. l. moysi: qz ipse introibat quotiēscunq; volebat intra sancta sanctorum ꝛ nihil horum faciebat. ꝛ causa huius est qz deus magis acceptabat moysen q̄ omnes alios: ideo monstrabat ei effigiem illam corporeā existentē super propitiatoriū quā nulli alij mōstrabat. ꝛ si aliqs eā vidisset moreret.

¶ Consiederandū ē circa hoc q sacerdos magnus non introibat intra sancta sanctorum nisi semel in anno: ꝛ ex ista littera aliq̄liter colligitur nō tm multū directe: quoniā hic solū dicit q sacerdos magnus nō intraret ol tpe intra sancta sanctorum nisi qñ faceret cerimonias que habentur hic. Cū igitur eas faceret videbat licitū eē ei introire. ꝛ si in quolibet anno quadragesies iste cerimōie fierent quadragesies posset intrare summus sacerdos in scā scōrū. Sed inducit ex alio capite. s. q nunquā sacerdos faciebat istas cerimonias nisi in die ppitiationis cū solum in hac die mandarentur fieri vt habetur in fine huius. c. ergo in die propitiationis solum licebat sacerdoti introire in sancta sanctorum. hoc tm manifestius habet ad Hebre. c. 9. cū dicit q in priori tabernaculo. s. in prima parte semp introibant sacerdotes sacrificiorū officia cōsumantes: in scō autem solū semel in anno solus pontifex non sine sanguine. ¶ Q; autem dicitur hic q in nube apparebo nō est sensus q ipse deus appareat super propitiatoriū: quoniā ille qui apparebat super ppitiatoriū erat qui ibidē loquebatur: deus tm loqui nō poterat super propitiatoriū vel alibi. ergo nō apparebat ficut. ō. probatū est. ſz angelus erat qui ibi apparebat vel loquebatur: angelus tm tāquā deus accipitur in vete. testa. sepissime ꝛ ipse vocat deus vt habetur Exo. 20. c. vbi dixit. ego sum dñs deus tuus qui eduxi te de terra egypti. ꝛ tamen iste qui loquebatur angelus erat: quia lex non fuit data per deum sed per angelos vt habetur ad Hala. c. 3. cū dr. lex ordinata p angelos in manu mediatoris. i. data israelitis per angelos: ꝛ hoc in manu mediatoris. i. i manu moysi g erat mediator inter deū ꝛ populū vt habet Deutero. 5. ca. ¶ Dz aut hic in nube apparebo qñ ſm nicolaū intellr dupliciter. Uno modo pro nube colūnari que dirigebat israelitas in via. s. q in illa apparebat deus. vel dicit q accipitur nubes pro nebula insurgēte vel fumo ex thuribulo thymiamatis operiente propitiatorium. Sed nulla istarum positionū potest stare. ō prima manifestū est quoniā necessariū est q ista nubes de qua hic dicitur esset intra tectū sancti sanctorū cū dicatur hic. i. nube apparebo super oraculū. Sed ista nubes que dirigebat israelitas non erat intra sancta sanctorum: sed pendebat super sanctuariuz elevata in aere ita vt viderent eam israelite per diē ꝛ per noctē vt habet Exo. 40. c. ꝛ Numeri. 9. c. ergo non erat ista nubes de qua dicitur hic. ¶ Sed forte obijcies q etiā ista nubes esset intra sanctuarium sicut extra sic patet Exo. 40. c. cū dicitur q consūmato tabernaculo repleuit illud deus nube ita vt non posset moyses introire in illud nube tegente omnia. ¶ Respōdenduz est ad hoc q ista nubes siue nebula que operuit totā domuz tabernaculi intus ꝛ extra non semper fuit in tabernaculo: sed solum immediate postquā consumatum est ad signandū gloriam dei acceptantis tabernaculum illud in domum suam. q autem non manssisset illa nubes implens tabernaculum semper in illo apparet qz Exo. 40. c. dicitur q moyses nō poterat ingredi tectum federis nube operiente omnia ꝛ coruscante. si ergo manssisset ista nubes nunquā potuissent ingredi sacerdotes ad ministrandū. sed postea introierūt vt apparet ex supradictis. ō. 8. et. 9. et. 10. cap. ergo non manſit ibi semper. Q; autem apparuerit ista nubes ad solam gloriam dei ꝛ acceptationem illius domus apparet ex simili: quoniam idem factum est cum salomon consūmauit templum vt apparet. 3. Re. 8. ca. cum dicitur. factū est cum exissent sacerdotes de sanctuario nebula impleuit domum domini: ꝛ non poterant sacerdotes stare ꝛ ministrare p̄pter nebulam qz gloria domini impleuerat domum. illa tamen nebula postea cessauit ꝛ ministrauerunt sacerdotes. ¶ Item si daremus q ista nebula semper extitisset in sanctuario videtur repugnare littere huic: quoniam tunc non esset aliquod speciale signum super propitiatorium cum in toto tabernaculo appareret illa nebula vel nubes. Hic tamen assignatur hoc tanquā aliquid speciale: qz dicitur apparebo in nube super oraculuz. q. d. sup oraculū apparebo ꝛ non alibi. ¶ Itē satis videt repugnare huic littere si accipiatur nubes p illa que dirigebat israelitas in via: ꝛ daretur q illa esset partim intra sancta sanctorū ꝛ partim. ō. pendens: quoniam dicitur hic q sacerdos morere si intraret omni tempore intra sancta sanctorum. ꝛ hoc quia apparebat deus in nube: sed nubes ista erat apparens etiā. ō. tabernaculum ergo illi qui viderent eā extra morerentur. Sed falsum est qz omnes israelite p tentoria sua videbant nubem precedentem super tabernaculum per diem: ꝛ speciem ignis p noctem vt habetur Exo. 40. c. nemo tamen moriebatur. ¶ Item nō ꝑt stare ista positio qz cū nubes ista staret super tabernaculo vt patet Nu. 9. ca. si poneretur q eadē eēt intra sancta sanctorum oportebat q pars eius esset supra tectū tabernaculi et pars eius. j. tectū. Sed hoc stare nō potest qz cū tabernaculum habeat q̄ttuor coopertoria. s. de corrinis ꝛ de sagis ꝛ de pellib⁹ arietū rubricatis ꝛ ō pellib⁹ byacithinis vt habet Exo. 26. c. mediarēt ista q̄ttuor opimēta iter nubē inferiorē ꝛ ptez eius superiores ꝛ tunc iam non essent eius partes: qz solum est aliquid pars qñ est in toto: cum vero deinde ablatum fuerit nec pars ē nec habet totum. non stat igitur ista positio. ¶ Secunda positio nicolai est ꝛ etiam non stat: quoniam dicebat q poterat intelligi de nebula insurgente ex thymiamate. nam littera ista repugnat

Littere expō.

Expō nicolai.

An nubes in q̄ dz deus apparere eēt nubes columnaris.

Jmp. B

Obiectō

Rñsio.

An dici possit q nubes dirigēs israelitas eēt intra scūariuz ꝛ ex ſm ptes. 1. Rō.

2. Rō.

3. Rō.

4. Rō.

Tabnaculum q̄ttuor bēbat coopertoria.

An nubes i q̄ ō us appebat pos-

Nōnulloꝝ opinio.

Improbō.

Obiectio.

Rñsio.

Notandū.

Qō. 6. A

An sacdos magn⁹ introiret pluries i anno intra sancta sanctoruz.

fit dici nebula surgēs ex thymiamate qō ferebat sacerdos

gnat multum ad hoc q ponatur hoc pro causa quare non deberet introire summus sacerdos in sancta sanctorum: et si forte ipse non obseruaret omnia que infra dicūtur mozeretur: z hoc quia apparebat dominus super propitiatozium. Si tamē diceretur apparere in nube ꝓpter vapozem exhalatum a thymiamate: si aaron non ferret ante se incēsum thymiama: nō appareret deus in nebula: cum nulla nebula esset: ideo non haberet causam quare mozeretur quādo introiret non ferendo cozā se thymiama: quia tunc non appareret deus in nebula. Et tamē econtrario totaliter est: quia si aaron ante se ferret thymiama nunq̄ mozeretur. si autē non ferret mozeretur. nō igitur potest intelligi de hac nebula. ¶ Item patet hoc: qz deus iussit q sacerdos magnus ferret cozam se thymiama vt vapoz inde ascē dens operiat tabernaculum propitiatozij qō operiri deberet a fumo surgente ex thymiamate: z illud erat in quo dominus apparebat. ¶ Item nō pōt hoc stare: quia dicitur in littera q deus apparebat super ozaculum: idest super propitiatoziū. Si tamen accipiatur ista nebula in qua apparebat deus pro illa que surgebat ex thymiamate incenso: non conuenienter stat littera: quia tunc non solum appareret deus super ozaculum: sed etiaz intra totam domum sancti sanctorum cum per eam vapoz ille spargeretur. ¶ Dicendū est ergo q intelligitur deus apparere in nube super ozaculum: quia ille angelus qui erat in sancta sanctorum ad respondendum questionibus quas faceret sacerdos assumebat cozpus de aere multum densato ad formandū ibi vo ces sicut supra ꝓbatū est in hoc.c. z erat istud cozpus sup propi tiatozium inter duos cherubim. vt ergo non videretur aliqua liter illa figura que erat multum visibilis ꝓpter densitatem cir cumfundebat deus aliquā nubē vt illa impediret visum. z pre ter hoc addebatur vapoz surgens ex thymiamate. Vel potest di ci q deus appareret in nebula: idest in cozpore illo formato de aere nō adiacente aliqua alia nebula in circuitu illius cozporis. ipsum tamen cozpus vocaretur nebula vel nubes: quia erat fa ctum de aere condensato: qō pertinet ad modum cuiusdam nu bis vel nebule. z hoc dato adhuc erat maioz necessitas creman di thymiama in sancta sanctorum ad operiendum propitiato rium: vt sic circūfunderetur illud cozpus nebula ne videretur. (Super ozaculum). i. super propitiatoziū. ¶ Idem enim ista duo sunt. quare enim vocetur propitiatozium supra dictuz est. Quare autē ozaculum causa ista est. dicitur enim ozaculū ab ozando: quia ante illud ozabatur cum ibi videretur esse deus: sicut hic dicitur q in nube apparebit: sed non ozabat cōtra ali quā aliam partem. Vel vocatur ozaculū: idest responsum: quia deus ibi dabat responsa sacerdoti intranti. z isto modo accipi tur in iuribus humanis cum dicitur q aliquis petit sibi respon deri viue vocis ozaculo: idest habere responsuz in voce. sic etiā accipitur Nume.7.c. cum dicitur. cum egrederetur moyses vt consuleret ozaculū: idest oum inquireret responsum. ¶ Aliqui autem dicunt q quādo sacerdos magnus introire debebat in sancta sanctorum ferebat vestem byacinthinam habentem tin tinabula: vt introeunte illo audiretur sonus intra sancta sancto rum z recederet inde gloria dei apparens. Sed hoc falsum est: quia non ferebat sacerdos vestem istā quādo introibat in san cta sanctorum: sed solum quattuoz vestes lineas: scilicet semina lia: z albam: z cidarim: z baltheum vt patet infra in littera. nul la tamē istarum vestium habebat tintinabula: sed solum vestis byacinthina vt habetur Exo.28.c. ¶ Item non pōt hoc stare: scilicet q gloria domini recederet de sancta sanctorum quādo introiret sacerdos: immo magis tunc ibi deberet stare cū esset panda responsio sacerdoti. Item patet falsum: quia hic dicitur q appareret dominus super ozaculum quando introiret inde. Itē nō pōt stare: qz infra dz q sacerdos cremaret thymiama vt vapoz ide cōsurgēs operiret ꝓpitiatoziū. q̄ aliqd erat i ꝓpitiato riū qō operiendū erat: alioquin superfluū foret cremare thymia ma. hoc autem erat gloria domini. (Nisi hec ante fecerit.) Hic ponitur determinatio superiorum: scilicet q sacerdos nunq̄ in troiret in sancta sanctorum nisi prius faceret hec que sequūtur. Si autē aliquid eorum omitteret mozeretur cuz intraret. Et ex hoc aliqualiter concluditur q soluz in die propitiationis sacer dos magnus introiret in sancta sanctorum: z quia nunq̄ debe bat nisi ista faceret introire: z nūq̄ faciebat nisi in die expiatio nis: quia iste ritus solum datur pro illa die. ergo tunc solum in trabat sacerdos intra sancta sanctorum sicut declarat Apostol. ad Hebre.9.c. scilicet q semel in anno illuc itroiret. z satis etiā ibidem declaratur q hoc esset in die expiationis cum dicitur: in secundo autem semel in anno solus pontifex nō sine sangui ne quem offerret pro sua z populi ignorātia. sed non offerebat sacerdos pro se z pro populo nisi in die expiationis de qua hic dicitur. (Vitulum pro peccato offerret.) Hic ponuntur sacrifi cia que facere deberet sacerdos ante introitum. z dicitur q of feret vitulum pro peccato: z arietem in holocaustum: ideo ponū tur hic omnia sacrificia: quia solum ponuntur duo. erant tamē plura ſm q apparet in littera. nam infra ponitur q offerrētur duo bini de quibus hic nihil dicit. etiā q offerretur holocau stum pro populo z pro sacerdote. erant igitur ad minus quinq animalia: scilicet duo bini: z duo alia in holocaustum z vnus vitulus pro peccato. Dicitur autē q offerret ista sacrificia. intel ligendo etiā omnia alia: qm̄ infra ponitur q prius deberet im molari hircus pro peccato populi q̄ introiret sacerdos in san cta sanctorum. z hoc qz ferre debebat de sanguine illius bini z vituli ad aspergendum intra sancta sanctorum. ¶ Etiā intelli gendum est cum hic dicitur q offerrētur ista sacrificia: idest q presentarētur cozam domino anteq̄ sacerdos introiret in san cta sanctorum. nō tamē q offerret: idest q immolaret z faceret alias cerimonias. nam nō immolabātur omnia ista ante introi tum. qō patet qz infra dicitur q postq̄ sacerdos exiret de san cto sanctoꝝ offerret holocaustum suum z populi vt ꝑz infra in littera. cuius aries de quo hic dicitur q offerretur nō offereba tur. i. immolabatur. sz offerebatur. i. ꝓsentabat cozā domino vt postea offerretur. sola autē animalia que erant pro peccato im molabantur ante introitum in sancta sanctoꝝ. s. iste vitulus de quo hic dicit. z vnus hircuz pro peccato populi. hoc ꝑz infra: qz dicit q sacerdos portaret sanguinem istoꝝ duoꝝ intra sancta sanctoruz. (Vitulum pro peccato offeret). s. pro peccato suo z domus sue. s. omniū alioꝝ sacerdotū. Primo nāq̄ sacerdos of ferebat pro peccato suo q̄ pro peccato populi. cuius causa est: qz ad hoc q deus acceptaret preces sacerdotis oportebat vt ipse esset mundus: z hoc cū ozaret pro alio. cū autē pro seipso ozaret nō est necessarium vt sit mundus: sed qualitercūq̄ se habeat su scipitur ozatio. de bis z causis bozū latius dictum fuit Exo.28. c. Q: aūt iste vitulus esset pro peccato sacerdotū apparet infra cuz dicitur q offerret vitulum z ozabit pro se: deinde assumet duos bircos: z vnum offeret pro peccato populi. ergo vitulus pro peccato sacerdotū erat. ¶ Aliqui enim dicūt q sacerdotes offerebant vitulum in memoriā peccati aaron: qz fabricauit vi tulum aureum. Sed hoc nihil est: quia nō solum pro sacerdote magno offerebatur vitulus sed etiā pro populo interdū: vt cum totus populus peccaret per ignorantiam vt habetur supra.4.c. Sed dicendū q offerebatur vitulus: qz est sacrificium magnū z cozrespondebat peccato sacerdotum: quia magnum est. sicut fuit declaratum eo.c. ideo q̄q̄ peccatū populi totius esset val de magnū: tamē quādo cōparabat ad peccatū sacerdotū maius erat peccatū sacerdotū. sicut declarauimus supra.4.c. ideo q̄q̄ pro peccato populi interdū offeratur sacrificium vituli vt habet eodē.c. tamē quādo simul offerebatur sacrificium pro peccato sa cerdotū z pro peccato populi: nō offerretur vitulus pro popu lo vt esset differētia inter sacrificium populi z sacerdotū. qō ap paret hic. nā pro sacerdotibus fuit oblatus vitulus: pro popu lo autē hircus. idem habet supra.9.c. cū in prima die ministra tionis mandatū est vt sacerdotes offerrent pro peccato suo vi tulum: z populus offerret pro peccato suo hircum.

¶ Pro quo peccato hic offerebant sacerdotes. Questio.8.

Queret autē aliquis qō erat peccatuz pro quo sacerdo tes offerebant hic. ¶ Et forte respōderi posset sicut respōdebat supra.12.et.14.et.15.c. ad similes qōnes. s. q nō offerebatur pro aliquo spāli peccato: sed pro peccato ipsius offerentis quecūq̄ illa essent. Sz adhuc magis ꝓprie in pīti re spōderi pōt. s. q sacerdos offerebat istud sacrificium pro peccato suo. i. ꝓ peccatis ignorātie: qz aliquādo peccabat sacerdos ma gnus per ignorātiam: z nō solū ipse: sed etiā faciebat delinque re populum vt patet supra.4.c. Q: aūt pro istis peccatis ignorā tie sacerdos tūc offerret patet ad Hebre.c.9.cū dicit. in secūdo autē semel in anno soluz pontifex nō sine sanguine quē offerret pro sua z pro populi ignorantia. iste tamē sanguis erat de vitu lo z hirco. ergo ista duo animalia offerebantur pro peccatis ignorantie. z forte dici potest ſm aliquem q nō accipit Apostolus de peccatis ignorātie quādo scit q facta sunt tamē nescit q peccata sunt ita q errat in iure z nō in facto: sed q intelligit offerri hoc pro peccatis ignorantie: scilicet ꝓ peccatis que facta sunt z ignorantur: ita q nesciuntur peccata esse nec facta esse: z tunc est ignorantia in iure z in facto. sicut cum aliquis peni tet de peccatis que putat se fecisse z oblitum fuisse. nescit enim

2.rō

3.rō.

D Qūo itelligat de uz apparere i nube sup ozaculū.

Qō.7 A Qr ꝓpitiatoziū vocetur ozaculū.

An qñ sacerdos magnus introiret i scā scōz indutus eet veste byacithina cū tintinabulis

2.rō.

3.rō.

4.rō.

†

D

Notādū.

† Qr sacerdos primo offerebat pro pctō suo q̄ pro alijs.

An sacerdos offerret vitulū i memoriā pcti aarō. Vitul' q̄re offerebat.

A Rñ. ad qñ.

quid fecerit. ⁊ ista positio videtur esse rationabilis pro tanto: quia si totus populus vel aliquis de populo per se peccasset faciebat specialia sacrificia preter diez expiationis de qua datur regula supra.4 et.5.c. In die autez expiationis pro aliquo magis generali orabat ⁊ faciebat sacrificia. ¶Sed adhuc magis dicēdum videtur q̄ ista peccata pro quibus hic orabatur erāt aliqua peccata preter ignorantias. vt cum aliquis ageret ex malicia vel ex passione aut alīs. ⁊ patet quia hic dicitur q̄ sacerdos accipiebat duos hircos pro peccato populi: ⁊ vnuz immolabat. alteri vero confitebatur: ⁊ omnia debita ⁊ iniquitates populi imprecās super caput eius vt habetur infra. ergo pro eisdē peccatis videbatur immolari hircus ⁊ vitulus de quo hic que cōfitebatur sacerdos hirco. sed illa erant peccata nō solū per ignorantiam: sed etiaz per maliciam. ⁊ patet cum distinguat littera infra dicens. confiteatur iniquitates filiorum israel ⁊ vniuersa delicta atq; peccata. iniquitates autez vocat peccata ex malicia facta que alīs scelera nominātur. delicta aūt ⁊ peccata ad omissiones ⁊ ignorantias pertinent: ideo omnia genera peccatorum confitebatur sacerdos hirco. ¶Dicēdū est igitur q̄ omnia peccata que fecisset populus ⁊ sacerdotes ⁊ manifesta essent confitebatur sacerdos hirco: ⁊ hoc siue essent per ignorātiā: siue per maliciam: siue alīs. ⁊ aliqua istorum peccatorum erant pro quibus alīs facta fuerant sacrificia. alia autē erant pro quibus nullum sacrificium factum extiterat. ⁊ hoc conueniens erat q̄ pro aliquo peccato bis fieret sacrificium. nam primo fiebat specialiter ꝓ illo solo iuxta regulas traditas supra.4.et.5.c. in die autem propitiationis fiebat sacrificiū generaliter pro illo ⁊ alijs. Sic enim ecclesia facit: quoniā specialiter orat faciens solēnitates sanctorum singulorum: deinde facit vnam solennitatez pro omnibus sanctis semel in anno: ⁊ ibi pro quolibet eorum generaliter solēnitatem facit. ¶Cum autez obijciatur de dicto apostoli. s. q̄ sacerdos offerebat illum sanguinē pro ignorantia sua ⁊ totius populi. Dicendum est q̄ non solum accipitur ibi ignorantia pro peccato facto per ignorātiam: sed etiā pro omnibus peccatis. Est enim in omnibus peccatis ignorantia vt ait Arist. ethico. lib. 3. scilicet omnis peccans est ignorans. sed que ignorantia dicatur esse ista: scilicet an dicatur factum per ignorantiam: vel ꝓpter ignorantiam declarauimus supra.4.c. Apostolus autē accipit large ignorantiam. Non potest autē accipi hic ignorantia eo modo quo quidam dixerunt. s. pro peccatis que facta sunt ⁊ nescitur an facta sint vel si peccata sunt: qd̄ est ignorare ius ⁊ factum. nam repugnat littere inferiori ista positio cū dicatur vt confiteretur sacerdos peccata ⁊ iniquitates populi hirco. Si tamē ignoraret quid factum est impossibile est q̄ confiteretur. patet igitur ex predictis que peccata erant pro quibus offerebatur vitulus vel hircus. (Et arietem in holocaustum.) Istud erat alterum sacrificium: sed nō immolabatur anteq̄ sacerdos introiret intra sancta sanctorum. postea enim exiens faciebat vt pz in littera infra. ¶Causa diuersitatis est inter holocaustum ⁊ sacrificium pro peccato: qz de sanguine sacrificij pro peccato introducebatur intra sancta sanctorum ad aspergendū coram propitiatorio: ideo oportebat vt prius immolaret istud sacrificium q̄ introiret sacerdos. sanguis autē holocaustorum non ferebatur intra sancta sanctorum: ideo sufficiebat illa immolari postq̄ sacerdos exiret de interiori sanctuario: cum dictū sit q̄ offerret holocaustuz pro populo ⁊ pro sacerdotibus. ¶Dubitabit aliquis: iste aries de quo hic dicitur an offeratur pro sacerdotibus an pro populo. Et videtur dicēdū q̄ offerretur pro populo. qō patet infra cuz dicitur. suscipietq; ab vniuersa multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato ⁊ vnum arietem in holocaustum. Si autē sacrificium holocausti sacerdotū esset aries: non videt hic de istis sacrificijs. non enim ponit hic ritus totaliter q̄q̄ aliquid dicat infra. ⁊ hoc quia supra in principio huius libri posite sunt leges eorum. (Tunica linea vestietur.) Hic ponuntur duo vestimēta quibus induebat sacerdos ad hoc q̄ introiret in sancta sanctorum. ¶Pro quo sciēdum q̄ sacerdos gerebat in die ꝓpitiationis duo officia. Primum erat quantum ad ipsam expiationem quā faciebat in aspergendo sanguinem intra sancta sanctorum. Secundum erat in executione holocaustorum. in his autē non vtebatur eisdem vestibus. nam ad expiandum intra sancta sanctoruz accipiebat q̄ttuor vestes minores que alijs inferioribus sacerdotibus pertinebāt. in holocaustis autē accipiebat alia sicut infra patet. de causis autē mutationis istarum vestium. ⁊ quare acciperet meliores vestes sacerdos cum faciebat holocausta in atrio tabernaculi q̄q̄ cum introibat in sancta sanctorum infra declarabitur. Inter has autem vestes ad introeundum in sancta sanctorū prima erat tunica linea facta de lino candidissimo. ⁊ aliquādo vocatur tunica byssina: que dicitur quedā species candidissimi ⁊ delicatissimi lini. vocatur etiā interdū linea stricta vt patet Exo.28.et.29.c. ⁊ hoc est ꝓpter habitudinem quā habebat ad corpus. s. quia stricta erat ne flueret lata sicut vestis byacinthina. Ista ponitur hic prima inter omnes vestes. nō quidē q̄ ipsa sm ordinem prima fuerit. primo nāq; seminalia linea sacerdos accipiebat: deinde vero cetera vestimēta. ⁊ hoc quia seminalia sunt ex maiori necessitate. de his Exo.28.c. Ponit tamē hic primo de tunica linea: quia in vestibus que corpus tāgebāt operiēdo ipsa erat prima. ista autē tunica linea nō habebat aliquem alium colorem nisi figurationem in seipsa: sed tota alba erat. hanc autem suscipiebat sacerdos immediate depositis qui busdā ornamentis suis cōmunibus sicut fit in sacerdotibus nostris cum missarum officia celebraturi sunt: quia depositis quibusdam cōmunibus vestibus induunt vestes quādam que vocatur alba. (Seminalibus lineis verenda celabit.) Istud quāuis esset primum ornamentum sm ordinem nature: tamen fuit positum in secūdo loco. causa autē huius supra tacta est. vel dicendum q̄ interdum in ordine talium rerum nihil differt. Ista seminalia erant linea. s. de bysso sicut dictū fuit de tunica ⁊ perueniebāt vsq; ad renes vt habetur Exo.28.c. De causa autē huius vestis vel ornatus sacerdotalis quare in veteri testamento apud omnes ministrantes fuerit: ⁊ similiter in nouo dictum fuit eodem.c. ¶Ista seminalia erant vestes cōmunes tam maiorum q̄q̄ minorum sacerdotum. nec quisquā poterat sine eis ministrare: alioquin mozeretur vt habetur Exo.28. Uocātur aūt ista seminalia non a seminis vt aliqui imperiti voluerūt: sed a femoralibus tegendis. femur enī pars quedā cruris est que per ista ornamenta tegitur: ideo ista seminalia vocata sunt. dicebat autē deus q̄ sacerdotes induerent seminalia linea: qz nō intelligitur hoc de seminalibus cōmunibus que ipsi per diez ⁊ noctē gerebant: sed de quibusdaz seminalibus sacris que erāt in sanctuario. ⁊ ista mandauerat deus fieri specialiter ad istum vsum ministrationis ⁊ erant facta sicut cetere vestes. vnde anteq̄ sacerdos accederet ad ministrandum erat sibi licitum habere seminalia vel non habere. cum autem accederet ad ministranduz cogebatur habere seminalia alioquin mozeretur. ⁊ q̄q̄ sacerdos haberet alia seminalia cōmunia non vtebat eis quādo veniebat ad ministrandum: sed cum introisset in sanctuariuz deponebat ea: ⁊ tūc lauabat pedes ⁊ manus vt habetur Exo.28. et.30.c. deinde vero accipiebat seminalia sacra ⁊ ceteras vestes sm genus ministerij sui. Causa aūt quare sacerdos nō vteretur seminalibus suis in sacrificijs vel alijs ministrationibus: est qa cum ministrationes sacre essent oportebat vt omnia que ad ministrationem illam erant preparatoria sacra essent. sicut igitur omnia alia vestimenta sacra accipiebātur: ita oportebat seminalia sacra esse. ea autē quibus homines vtuntur immunda sunt. (Accingetur zona linea.) Istud erat tertium ornamentum qō ponebat sacerdoz super tunicam albam: ⁊ vocatur alio nomine baltheus. nec tamē erat de baltheis preciosis: qz erant facti ex cocco bis tincto ⁊ purpura ⁊ byssо ⁊ byacintho atq; auro: qz hoc ptinebat ad alias ministrationes. hic autē dicitur q̄ esset ista zona alba vel linea. ¶Aliqui enim dicūt q̄ ista zona esset baltheus: ⁊ tamē esset quasi dimidietas vestis pendens a loco zone vsq; ad crura: sicut alie vestes pertingebant. ⁊ q̄ iste baltheus habebat in parte superiori quedam ramalia quibus stringebatur ad corpus ipse ⁊ tunica linea. ⁊ q̄q̄ haberet alios multos colores: tamen dicebatur esse zona alba qz stamen eius erat de lino. s. de byssо retorta: ⁊ ab illa denominabatur. Sed hoc nō potest stare: quia iste modus assignandi nō facit zonam sed vestem dimidiam. in littera tamē dicitur q̄ esset zona. Itez nō pōt stare qz hic dicit q̄ esset zona linea. baltheus tamē sm q̄ assignatus est ex multis coloribus est. Dicendū igitur q̄ ista zona de qua hic dicitur baltheus erat. non tamē ille baltheus cuius describitur fabricatura Exo.28.c. qz ille ex multis coloribus est. iste autē solus erat ex lino: ideo vocatur hic linea zona. (Lidarim lineam imponet capiti.) Hec est quartū ⁊ vltimū ornamentū qō accipiebat hic sacerdos intraturus in sancta sanctorum. ⁊ dicitur esse cidaris quedā cucufa vel caputium rotūdum de lino factū ad modum biretī magistralis. hec enim semp vestis vel ornamentū capiti imponebat in oibus sacerdotibus tā maioribus q̄q̄ minoribus. fuit enim ista specialis observatio veteris testamenti q̄ iudei semp capita velata bzent: ꝑcipue cū essent in locis sacris. ⁊ qz sacerdotes magis ptinebāt ad res sacras q̄q̄

Dekimi. q̄st.

Obiectō.

Rūsio.

†

Cā diuersitatis inter holocaustū ⁊ sacrificiū ꝓ pcō.

Pro quo offerebat iste aries.

Qō.9.

A Sacerdos duplici munere ioie ꝓpitiatōis. fungebat. De vestibꝰ q̄s accipiebat sacerdos in die ꝓpitiatōis ad introeū dū i scā sanctorū.

Colozes tunice linee

†

B

Femine lia gd.

Queerāt femialia cū gbꝰ sacerdotes ministrabāt.

Sacerdos q̄re nō vterentur seminalibꝰ suis in sacrificijs.

†

C Zonagd

†

Lidaris gd sit.

eras q̄ omnes alij specialius ipſi capita velabāt. vnde ſacerdotes minores imponebant vnum velamentum: ſcilicet cidarim lineam. ſacerdotes autem maiores imponebant duo: ſcilicet cidarim z thiaram vt habetur Exo.28.c. De cauſis autez huius velationis capitis latius diximus ſupza.16.c. Iſta autē cidaris linea quā gerebat ſacerdos in capite erat ornamētū ptinēs ad ſacerdotes minores. z oz cidaris linea ad oziam thiare q̄ erat hyacinthina: z ptinebat ad ſacerdotes magnos vt hz Exo.28. c. cum enim hic indueretur ſacerdos magnus niſi exprimeretur de conditione cidaris intelligeretur de illa que erat proprie ſacerdotis magni. expreſſit igitur de cidari linea vt intelligat q̄ iſta erat que pertinebat ad minores ſacerdotes.

A

¶Quare ſacerdos magnus nō induebatur veſtibus pōtificalibus cum ingrediebatur in ſancta ſanctoꝝ. Queſtio.10.

Rōes in diuerſū. 1.rō.

Circa hoc autē queret aliquis quare ſacerdos nō induebatur hic veſtibus pontificalibꝫ ſi ſacerdotis minoris. omnia iſta nāq; quattuor que ſupra poſita ſunt ad minores pertinent ſacerdotes. z videtur q̄ debuiſſet vti veſtibus pontificalibus. Primo cū ipſa miniſtratio ſit pure ſacerdotis magni debebant in ea accipi veſtes que pure pertinerent ad ſacerdotem magnum: vel ſi non pure ſaltem omnes illas que pertinebant ad ſacerdotez magnū. Q; autē miſtratio iſtius diei propitiationis pure pertineret ad ſacerdotem magnum patet: qz in principio huius.c. ſolum dictum eſt de aaron qui erat ſacerdos magis. Adhuc autē apparet in fine.c. cum dicitur: expiabit autem ſacerdos qui vnctus fuerit z cuius manus initiate ſunt vt ſacerdotio fungatur pro patre ſuo. ſed manifeſtum eſt q̄ nullus ſacerdos habebat iſta niſi ſacerdos magnus. ipſe enim erat qui ſuccedebat patri ſuo: alij autē minores non ſuccedebant. Item manus huius erant proprie conſecrate ad ſacerdotium. manus autē aliorum minime: ſed quodam alio modo. ad ipſum igitur ſummum ſacerdotem dūtaxat pertinebant cerimonie expiationis. ¶Item patet hoc: qz cum ſacerdos magnus vteretur miniſtrationibus minorum ſacerdotum accipiebat veſtes pontificales. ergo cum vteretur miniſterio proprie pertinente ad ſacerdotem magnum magis debebat vti veſtibus pontificalibus. antecedēs patet: qz aaron quādo conſecratus eſt indutus fuit omnibus veſtibus ſuis pontificalibus vt habetur Exo.29.c. et ſupra.8.c. z tamē hoc non pertinebat ad tantā miniſtrationez: ſicut cum fiebat aliquid intra ſancta ſanctorū. ¶Itē patet hoc quia Exodi.28. dicit q̄ ſacerdos magnus portaret ſemper laminam auream in fronte cozā domino. z tamē iſta lamina aurea pertinebat ad veſtes pontificales. ergo vtebatur pontificalibus veſtibus cum exerceret officia minorum ſacerdotū. ergo a fortiori cum exerceret officium ſummi ſacerdotis. ¶Itē apparet idem: qz veſtes ſacre erant ꝓpter locum ſacrum. ergo cū eſſet locus magis ſacer oportebat vti veſtibus excellentioꝛibꝫ. ſz ſanctuariū ſancti ſanctorum erat excellentius aliis locis. ergo cum ſacerdos illuc introiret debebat habere excellentiores veſtes. ſ. pōtificales. ſed in hac die purificationis introibat in ſancta ſanctorum z nullo alio tempore. ergo tunc deberet vti veſtibus proprie pontificalibus. antecedēs patet hic z ad Hebre.c. 9. ſ. q̄ iſta die introiret ſolum ſacerdos in ſancta ſanctorum. q̄ enim locus iſte eſſet excellentior aliis ex nomine ipſo patet. cetera enim loca vocantur ſancta: ſed iſte locus vocat ſanctū ſanctorum. ¶Itē patet hoc quoniā in maioꝛibus feſtis debēt eſſe principalia ornamenta tā in miniſtris eccleſie q̄ in ipſis apparatibus eccleſie. ſed feſtum propitiationis erat vnum de quinq; principalibus que erant apud iudeos vt apparet infra.24.c. ergo ſacerdos in hac die vti deberet veſtibꝫ ꝑciſis quales ſunt pontificales. ¶Ad hoc reſpondendū eſt q̄ in die propitiationis cum intraret ſacerdoꝫ in ſancta ſanctorum non poterat vti niſi veſtibus lineis ſupradictis in littera. cuius cauſa eſt: qz iſta dies propitiationis erat ad hoc q̄ rogaret ſacerdos pro peccatis populi z remitterentur ei. cum vero aliqs pro peccatis ſuis orat: aut pro peccatis aliorum debet eſſe in anguſtia demōſtrāſ dolere ſe de illis peccatis pro quibus indulgentiam petit. ad tēpus autē merozis non conueniunt veſtes letitie. Sed pōtificales veſtes erāt preciose z indicatiue magne letitie. ergo nō pertinebant ad illum diem. Item qz dies propitiationis erat dies afflictionis magne. ſicut apparet in littera huius.c. et infra.23. cum iubetur q̄ anima que in hac die afflicta non fuerit peribit de populis ſuis. ad afflictionem autem non pertinēt veſtes letitie: quoniā ipſe preciose veſtes per ſeipſas letitiam quādā notant. non igit̄ decuit vt ea die ſacerdos magnus indueret veſtibus pontificalibus. z hoc apparet ſic factum: quoniā poſtq̄ ſacerdos in die expiationis complebat cerimonias pertinētes ad expiationem ſpargendo ſanguinē z rogādo pro peccatis: relinquebat veſtes illas: z lauans corpus ſuū accipiebat alias veſtes z faciebat ſacrificium holocauſtoꝛū. ſic enim eccleſia obſeruat. nam in die paraſceues que dicitur ſexta feria crucis eccleſia recolit paſſionem chriſti. ideo illa die affligitur ois qui chriſtianus eſt: z aliqd habet de amoꝛe chriſti: z vniuerſaliter deponuntur veſtes ornatus: z quēadmodum ipſi chriſtiani veſtes deponunt ita z eccleſia denudat. affligunt quoq; ſe ea die tam paſſionis chriſti q̄ peccatoꝛū ſuoꝝ memoriam agentes. cum autē cōſummata fuerint officia pertinentia ad paſſionē: ſacerdos accipit alias veſtes ꝑcioſioꝛes ad cōſummandū miſſe ſolēnitatem. ante hoc enim veſtes albas ſolū habuerat. ¶Ad ea autē que in cōtrariū dicebant faciliter reſpōdetur. Ad primū cum dicitur q̄ miniſtratio diei purificationis erat pure pōtificalis: ideo debebat vti ſacerdos magnus veſtibus pontificalibus. Reſpōdendū eſt q̄ hoc ſtaret niſi aliquid alteruz obſtaret .ſ. q̄ eſt dies illa afflictionis z merozis rogādo ꝓ remiſſiōe peccatoꝝ: ideo q̄q̄ pontifex alia miniſteria agat: debet tamē accipere veſtes conuenientes tēpori. ſic enim ſi epiſcopus apud nos fecerit cerimonias diei paraſceues ſolū vtetur veſtibus minorum. ¶Ad.2.rñdēdum eſt q̄ ceteris paribus magis debet ſacerdos magnus vti veſtibus pontificalibus in officijs que ad eum ſolum pertinēt q̄ in eis que cōmunia ſunt ei z minoꝛibus ſacerdotibus. differebat tamē: qz dies iſta in qua ſacerdos magnus vtebat miniſterio pure pōtificali erat dies merozis: ideo non vtebatur in ea veſtibus letitie. dies autē quibus vtebatur officijs minoꝝ ſacerdotum erant dies letitie: ideo poterat ſacerdos magnus vti veſtibus pōtificalibus. ¶Ad aliud autem cum arguitur de lamina aurea ſummi ſacerdotis. ſi dicatur q̄ deberet eam portare ſacerdos in iſta die: quia dicitur Exo.28. c. q̄ portaret eaz ſacerdos ſemper in fronte vt placatus ei eſſet dñs. Rñdendū eſt q̄ lamina aurea erat ornamētū ꝑciosuz z magne exultationis: z deberet illud portare ſemp ſacerdos magn⁹ coram domino. ſ. quādo eſſet tempus exultationis. dies autem propitiationis ad merozem pertinebat. nō igitur ſumebat tunc lamina aurea. z cum dicitur q̄ portabatur coram domino: eſt hoc intelligendum coram altari holocauſtoꝛum: z intra tabernaculum coram altari thymiamatum z candelabro: z mēſa propitiationis cum miniſtraret in his. nā in his omnibus dicebat eſſe deus vel ſaltē in ipſo tabernaculo: z cuz miniſtraret in quolibet horum dicebatur eſſe coram dño. ¶Ad.4.rñdendū eſt ſicut in ſuperioꝛibus. ſ. q̄ quātum eſt ex cōditione loci z reuerētia dei exiſtentis in illo ſpecialius q̄ in alijs debebat ſummus ſacerdos indui veſtibus preciosioꝛibꝫ q̄ alibi: tamē ex conditione perſone z temporis repugnabat. Ex tēpore quidem: quia erat tunc dies afflictionis apud omnes iudeos cum iubeat infra in littera. z infra.23.c. q̄ anima que nō fuerit afflicta in hac die peribit de populis ſuis. tempus autē afflictionis non eſt ad veſtes preciosas: ſed magis ad deponendum omnes ornatus. Etiam ex perſone conditione hoc erat. nam ſacerdos magnus in hac die introibat in ſancta ſanctorum ſupplicaturus pro peccatis ſuis z omnium iſraelitarum. ſupplicantē autē pro peccatorum remiſſione magis oportet eſſe in amaritudinem quādam ſpūs z humilitate q̄ in exultatione z veſtium pōpoſitate. nō decebat ergo eum in die illa quāuis intraret in ſancta ſanctorum preciosas veſtes accipere. ¶Ad.5.rñdendū q̄ feſta dicunt eſſe magna dupliciter. Uno modo quia in eis magna vtilitas prouenit colentibus illa. Alia autē dicunt eſſe magna feſta: qz ſunt dies magne exultationis: quāuis in eis nō prouenerit aliqō bonum colentibus. De primis vt patet de die expiationis. nullum enim erat feſtum in quo tātū bonum fieret quolibet anno iſraelitis ſicut in die propitiationis: quia tunc remittebantur peccata eorum cum oraretur ſpecialiter pro eis: z affligerent animas ſuas. non erat tamē iſta feſtiuitas magna ꝓpter exultationem: immo nulla: quia non erat aliqua exultatio: ſed afflictio omnium iudeorum in die hac. Secūdo modo dicūtur eſſe magna feſta dies azimorum z pentecoſtes z tabernaculorum: quoniaz iudei letabantur in eis. non tamē proueniebat magnum bonuz iudeis in diebus his. Et tunc eſt dōm q̄ verum eſt debere ſumi veſtes ꝑciosas in magnis feſtiuitatib⁹. ſ. in feſtiuitatib⁹ magne exultationis. tñ feſtū propitiationis iſto modo nō eſt feſtiuitas: quia non fiebat aliqua exultatio in die illa: ſed afflictio totius populi. Simile autē eſt in nouo teſtamento. nā q̄dā feſtiuitates ſunt magne ꝓpter magnā exultationē. Alie autē magne ꝓpter magnā vtilitatē que prouenit in eis. De p̄mis feſtiuitatibus eſt

Nota vſi būerit oztū cerimonie in die paraſceues.

Ad rōes in p̄nci. qōis.

Ad.1. rōez Cur eps in die paraſceues vtif veſtib⁹ mioꝛ ſacerdotū.

Ad.2.rōez.

Ad.3.rōez.

Ad.4.rōez

Ad.5.rōez

Feſta ſunt magna ou pliciter.

Feſta ino uo ēt teſtō ſūt magna oupl'r.

natalis domini: ⁊ dies resurrectionis: pentecostes: ⁊ ascensionis. De secūdis est dies parasceues. i. dies crucis cħri. in primis enim gaudemus ꝓpter cħm viuentem. in vltima autē festiuitate. s. in die crucis dolemus ꝓpter cħm morientem. In nulla tamē harū festiuitatum tātū bonum nobis ꝓuenit sicut in die crucis: immo nec in omnibus alijs festiuitatibus simul sumptis. de quo latius dixim⁹ Exodi. 28. c. In primis tamē festiuitatibus ecclesia vtitur vestibus pretiosis. in hac vltima nō vtitur ornatu aliquo pretioso: sed magis deponit ecclesia omnes vestes tā altarium q̄m ministrorū. ¶ Alio modo respōderi poterat ad secundum negando maiorem: cum dicitur q̄ in manifestis festiuitatibus sumende sunt vestes pretiosiores. nā ista propositio nō est vniuersaliter vera: q̄m q̄m in quibusdam teneat vt patet in declaratione superiori tam de festiuitatibus veteris q̄m noui testamenti. (Nec enim vestimenta sancta sunt.) Agit̄ de q̄ttuor vestimentis superioribus: ⁊ omnia ista sunt sancta: quoniam erāt applicata ad vsum rerū sanctarum. nec poterant assumi in aliquo altero ministerio. (Quibus tunctis cum lotus fuerit vestitur). i. sacerdos primo lauabit̄ deide assumet vestes istas. erat enim hoc generale vt nō posset aliquis ministrare in rebus sacris priusq̄ lauaretur: ⁊ si quis hoc pretermisisset morieretur vt habetur Exo. 28. c. et. 30. c. Erat autē lotio ista manuū ⁊ pedum vt habetur Exo. 30. c. ⁊ ibi de alijs ratio assignata est. (Suscipietq; ab vniuersa multitudine filiorū israel.) Hic ponitur de sacrificijs que offerebantur in die illa propitiationis que fiebāt tam pro sacerdotibus q̄m pro toto populo. Sed nō dicit̄ hic immediate de sacrificijs sacerdotum sed populi. primo tamē tactū est de sacrificijs sacerdotum cum dictū fuit q̄ offerret sacerdos vitulum pro peccato: ⁊ arietem in holocaustū. infra etiā de hoc agitur. dicit̄ autē hic sacerdos ꝓcipere a tota multitudine israelitarum sacrificia: q⁹ pro tota multitudine tunc orabatur vt remitterentur peccata eorū. ⁊ dicebātur esse iste oblationes multitudinis: q⁹ fiebāt de bonis cōmunitatis. vel quia singuli de populo contribuebant ad istas oblationes. simile habet Exo. 30. c. vbi dicitur de transeūtibus ad numerū q̄ quilibet soluat dimidiū siclum siue pauper: siue diues. ⁊ ista pecunia custodiebatur ad vsus sanctuarij. (Duos hircos pro peccato: ⁊ vnū arietē in holocaustum.) Ista omnia suscipiebat sacerdos ⁊ offerebat ea coram domino anteq̄ introiret in sancta sanctorū. non tamen immolabat omnia sed solū hircū pro peccato cū vitulo pro peccato sacerdotum. de quo supra dictū est. Cum vero exiuisset de sancto sanctorū immolabat holocaustum sacerdotum ⁊ populi vt habet̄ infra. Dicūtur hic duo hirci pro peccato: nō q̄ ambo immolarētur pro peccato: q⁹ vnus eorū erat in captum emissarium ⁊ relinquebatur in montibus nec comedebat̄. alius autez hircus immolabatur vt habet̄ immediate. vterq; tamē hircus coram domino offerebatur ex eo q̄ presentabant ambo coram domino. ⁊ hoc erat offerre. ¶ Considerandū autē est circa ordinem eorū que fiebant in hac die propitiationis qui aliqualiter intricatus est: q̄ iste erat modus. s. q̄ sacerdos in die illa in tēpore quo alijs diebus fiebat sacrificium matutinū veniebat in sanctuarium ⁊ lauabatur manibus ⁊ pedibus: adducebat quoq; secū vnum vitulū ⁊ vnū arietem quos de pecunijs suis emerat: q⁹ pro se ⁊ tota domo sua oblaturus erat. deinde induebatur quattuor vestibus supra positis atq; presentabat vitulum ⁊ arietem coram domino ad ostium tabernaculi: ⁊ manebat ibi postq̄ aliqui de nobilioribus totius populi offerebāt duos hircos pro peccato ⁊ vnū arietē nomine totius multitudinis. hoc facto sacerdos accipiēs duos hircos pro peccato a populo oblatos mittebat sortem super eos. s. quis eorū offerret domino: vel quis esset emissarius. ⁊ cōpleta sorte manebat hircus emissarius ad ostium tabernaculi cum alijs holocaustis ⁊ ingulabat sacerdos vitulum quē obtulerat pro peccato suo ⁊ vnū de hircis oblatis pro peccato populi. assumpto autē de sanguine eorū in aliq̄ craterula introibat summus sacerdos intra sancta sanctorū ⁊ aspergebat septies cōtra propitiatoriū de sanguine vituli ⁊ hirci: quoniā ex his cōmixtio facta erat. eiscies autē inde sacerdos veniebat ad exteriorem partē tabernaculi que vocat̄ sanctum in quo erat altare thymiamatis: ⁊ ibi faciebat expiationem tingens cornua altaris. deinde exibat ad ostiū tabernaculi ⁊ mittebat captū emissarium in desertum cū aliquo hoīe: peccata prius tamē cōfitendo ei imprecādo super caput eius oia peccata israelitarū. quo facto deponebat sacerdos vestimēta ⁊ lauabat carnem suā: ⁊ sumptis tūc vestibus suis cōplebat holocaustum suū ⁊ populi: ⁊ in hoc finiebantur oēs cerimonie diei propitiationis. qui ordo satis colligit̄ ex lra cautē aspiciēti: q̄m q̄m aliqualiter intricatus sit. (Duos hircos pro peccato.) Dicet aliquis qūo offerebātur isti duo hirci pro peccato: cū mittatur in syluā portās iniquitatē filiorū israel in captū emissariū. Respōdetur q⁹ isti duo hirci offerebātur coram domino: q⁹ ambo presentabant coram ostio tabernaculi: q⁹ debebāt offerri vt. s. dictum est. etiā dicebātur offerri pro peccato: q⁹ quāuis vnus solus interficeret pro peccato: tamē ambo pro peccato erāt: quoniā iste hircus qui erat emissarius accipiebat̄ vt sacerdos cōfiteretur ei omnia peccata ⁊ portaret ea super caput suū in desertū. ⁊ hoc ꝓ peccato offerri erat. s. ad portāda peccata. (Et vnū arietem in holocaustū.) Hoc enim ptinebat ad populū. accipiebatur autē iste aries cū alio ariete quē obtulerat sacerdos pro se. ⁊ hoc postq̄m sacerdos exiret de aspergendo sanguinez intra sanctuariū. (Lucq; obtulerit vitulū.) Istud sacrificium erat pro peccato sacerdotū: ⁊ offerebat istū vitulū ipse sacerdos. nec accipitur hic offerre vitulū. i. immolare: sed solum offerre. i. ꝓsentare coram domino: q⁹ infra habet de immolatione huius vituli. cū dicitur. his rite celebratis offeret vitulū: ⁊ rogās pro se ⁊ ꝓ domo sua immolabit eos. (Et orauerit pro se.) Hoc dies erat ad expiandū peccata oium. ⁊ q⁹ sacerdotes erant hoies peccatores circūdati infirmitate: oportebat q̄ offerrēt sacrificium pro se sicut pro alijs. de hoc habet̄ ad Hebre. 7. c. Et cū sacerdos offerebat istum vitulū rogabat pro se ⁊ pro tota domo sua ⁊ nō pro populo. causa est: q⁹ istud sacrificium qō tūc offerebat̄ erat speciali ter ꝓ peccato sacerdotis ⁊ totius domus sue ⁊ de expēsis eius. postea autē orabat pro populo quādo offerebat sacrificium populi. ⁊ in hoc primo pro se orabat q̄m pro alijs. causa est q⁹ sacerdos sicut quilibet alius homo magis debet seipsum diligere q̄m aliquē: ideo primo pro se orabat. Itē q⁹ hoc cōueniebat ad cōgruentiā orationis quā fundebat pro alijs. nā si in peccato esset de⁹ nō exaudiret eū. Oportebat ergo vt ꝓmo oraret ꝓ se vt tolerent̄ ei peccata: deinde pro reliquis poterat ꝓueniēter orare: q⁹ si ꝓmo orasset pro remissione peccatoꝝ alienoꝝ q̄m pro peccatis suis forte nō exaudiret̄: q⁹ tūc videbatur esse in peccato cuz nōdum orasset remitti sibi. (Et pro domo sua.) Postq̄m vero pro se orauisset pro domo quoq; sua orauit. dicit̄ autē domus tota familia sacerdotalis. pro hac autē orabat prius q̄m ꝓ populo. Primo q⁹ charitas hoc suadebat. secūdo ex ordie sacrificij. de primo patet q⁹ illi qui in familia nostra sunt magis ad nos attinent q̄m alij extranei: iō maiori charitate ad eos obligamur: ⁊ sic abūdantius ⁊ prius pro eis q̄m pro alijs orauim⁹. ¶ Secūda cā erat ex ordine sacrificij. nam sacerdos orabat pro illis pro quibus sacrificium offerebat. Sed istud primū sacrificiū offerebat sacerdos pro se ⁊ pro domo sua. ergo debebat orare pro illa ⁊ nō pro alijs: q⁹ tunc nō offerebat pro alijs. ¶ Sed queritur quid cōprehēdatur noie domus sacerdotis. ² Ad hoc respōdendum q⁹ cum domus accipiatur pro familia debet intelligi tota familia sacerdotalis. Sed ista adhuc pōt accipi stricte vel large. Si enī accipiat̄ stricte erit domus sacerdotalis sola familia sua habitās in domo eius. sed nō est accipiendū hoc modo. nā tūc oportebat q⁹ alij sacerdotes offerrent pro se alia sacrificia cuz ipsi nō cōputarent̄ in multitudine nec in sacrificijs oblatis pro sacerdote magno. Dicēdum igitur q⁹ etiā per domum sacerdotis magni intelligitur hic tota familia alioꝝ sacerdotuz. ⁊ istud sacrificium ⁊ preces fundebātur pro summo sacerdote ⁊ omnibus alijs sacerdotibus atq; familijs sacerdotum. ¶ Sed queret aliquis an in nominatione domus sacerdotalis intelligantur leuite. ⁊ cum dicitur q⁹ sacerdos oret hic pro se ⁊ pro domo sua an intelligantur in domo sua leuite. Respondetur q⁹ ex cōmuni appellatione domus sacerdotalis non intelliguntur leuite: quoniā omnes sacerdotes ad vnaz familiam pertinēt que vocatur vna domus. leuite autem non pertinent ad banc: sed habent quasdam alias: distincti in caathitas ⁊ gersonitas ⁊ meraritas. sacerdotes autē pertinent ad familiam amramitarum vt habetur Nume. 3. c. vbi tradūtur omnes iste diuisiones. In hoc loco tamē necessario dicēdum est q⁹ nomine domus sacerdotis magni intelliguntur etiā leuite. qō p3 q⁹ in die ꝓpitiationis orabat̄ pro omnibus iudeis. oportebat ergo vt pro leuitis quoq; oraretur ⁊ offerrent̄ sacrificia. sed non cōprehendebantur leuite nomine multitudinis. ergo intelligebant̄ nomine domus sacerdotalis. qō apparet q̄m deus iussit vt nō cōputarentur leuite cū israelitis: sed per se acciperet̄ suma eoꝝ: iō cū deus iussit totum populum numerari: per se fuerunt numerati leuite distincti a tota multitudine vt habetur Nume. 1. c. pertinebant ergo ad domū sacerdotalem: quia leuite erāt dati sacerdotibus in ministros vt habetur Nume. 8. c. ⁊ ad mandatum aaron ministrabāt

Alr ad. ꝯ. rōnem.

Ł

†

†

†

†

†

†

†

†

Ł

Dubium

Rñsio.

Sacerdos q̄re orabat ꝓ se ⁊ tota domo sua.

Qō. 11 A Quis ordo eēt in eis q̄ fiebāt i die ꝓpitiatiōis i oīb⁹ cerimonijs.

Nota bñ ordinē.

Qō. 12. A Quid cō prehēdatur noie dom⁹ sacerdotis ² Rñ. ad q̄st. Dubium

Rñsio.

B

B

nistrabāt in operibus sanctuarij vt habetur Nume. 18. c. z isti distincti erant sub filijs aaron: ita q̄ habebant ibi recōmissas ad mandatum suum leuitarum familias: scilicet q̄ quidā de leuitis erant sub manu ithamar: z alij sub manu eleazar vt habet Nume. 4. et. 3. c. z quia famuli pertinent ad domū vel familiā dominorum: ministri qui erant leuite sacerdotum ad familiaz eorum recte pertinere dicebantur: ideo sacerdos cū pro se orabat z alijs sacerdotibus: etiā pro leuitis idē faciebat. erat autē oratio vt deus remitteret peccata omnium istorum: quoniā dies propitiationis ad nihilum aliud erat nisi ad orandū pro peccatis. (Duos hircos stare faciet coram domino.) Isti sunt hirci quos obtulerat populus pro peccato suo. z dicebat sacerdos coram domino facere stare hircos: quia ponebat eos ad ostiū tabernaculi. deus autē intra tabernaculum erat specialiter. causa applicationis hircorum ad ostium tabernaculi erat q̄ mittebatur sors super eos vt non videretur aliqua cerimonia obseruari in his sortibus alicuius dei preter deum hebreorum. (In ostio tabernaculi testimonij.) Ibi ponebantur: quia erat locus vbi fiebant omnes oblationes. z hoc satis conueniebat cum isti duo hirci primo offerrentur coram domino q̄ mittteretur super eos sors. ¶ Alia etiaz causa est: quia sacerdos debebat presentare illas coram domino. deus autē intra sanctuarium erat in tabernaculo: ideo cum ad ostium eius esset aliquis dicebat esse coram domino. (Mittens super vtrunq; sortem vnā domino: z alteram capro emissario.) Jubebat deus vt mitteretur sors super istos duos hircos vt sciret quis esset pro deo: z qs in caprum emissarium. ¶ Sciēdum autē est q̄ de his duobus hircis vnus debebat immolari coram domino ad expiandum in sanguine eius: z alius mittebat in desertum portās iniquitates filiorū israel: z vt sciretur quis deberet domino offerri vel quis eorū caper emissarius ponebātur sortes super illos. Et fiebat hoc modo: quoniā sacerdos magnus sumebat duas sortes. vnam pro deo: z aliam pro capro emissario: z aliquis qui non vidisset illas sortes accipiebat eas ponens vnam super vnū caprum: z alteram super alterū: z cui cecidisset sors vt offerretur domino offerebatur: z cui cecidisset vt esset caper emissarius mittebatur in syluas portans iniquitates israelitarum. (Mittens super vtrunq; sortē vnā.) Dic accipitur improprie vtrūq; quia vterq; distribuit. z est sensus si teneret distributiue q̄ super quēlibet istorum per se mitterentur iste sortes. sed falsuz est quoniā si super vnum mitterentur ambe sortes nō poterat hoc intelligi cū vni solum cōpetat vna sors. sed accipitur hic vtrūq; copulatim: idest ambos. s. q̄ ponebatur sors super vtrunq; caprum: idest super ambos capros. z cum dicitur sortem vnā domino z alteram capro emissario. est intelligendum copulatim z non copulatiue. nam si intelligeretur copulatiue esset sensus q̄ prius mitteret vna sors super ambos capros: z deinde mitteretur alia super eosdem. sed hoc non potest intelligi quoniaz si semel mitteretur sors facta erat distributio. sed est sensus q̄ mittebantur iste due sortes simul super ambos capros. s. vna super vnū: z alia super alterum. (Et alterā capro emissario.) Nō q̄ iste caper emissarius esset aliqs cui daretur aliqd de ista diuisione sicut deus erat cui dabatur vnus de istis hircis. sed erat caper emissarius vnus de his z non determinatus: ideo ponebatur sors vna pro capro emissario: z alia pro deo: idest ponebatur vna sors vt sciretur quis esset caper emissarius. iussit enī deus hic poni sortes sup istos hircos vt dirimeretur inter eos. sortes tamē illicite sunt vt plerūq;. hic tamē quia nō fiebat ad obseruationem alicuius dei gentilis vel ad aliquā superstitionem: sed solum ex mandato dei non erat illicitum. de sortibus tamē quomodo liceat eis vti: z quādo: z an consultorijs vel diuinatorijs Nume. 26. c. et. 34. magis declarabitur. ¶ Causa autē quare ex mandato dei ponebantur hic sortes erat: quoniā hic debebat accipi de illis duobus hircis oblatis dño vnus ad portandum iniquitates filiorum israel in desertum: z volebat deus vt scirent iudei quis erat caper quē deus volebat mitti ad portandas iniquitates faciebat mitti sortes. huius fundamentum est: quoniā si iudei pro arbitrio suo vnum illorum hircorum acciperent ad portandas iniquitates: forte putarent q̄ ille non erat conueniens: quia nesciebant quem dñs elegisset. z sic dubitarent an iniquitates sue portate fuissent. deus ergo volebat vt hoc scirent: z hoc erat si constaret eis quis esset hircus quem dominus ad hoc elegisset. hoc vero monstrabat deus per signum sortium. naz cū sortes mitterentur super vtrūq;: illa que cecidisset super caprum vt esset emissarius videbatur esse directa a deo vt super eum caderet. Cuius causa est: quia etiā sm fundamentum necessarie omnis operatio reducenda est ad aliquod principiū operans z dirigens intelligendo. Sed iste qui mittit manum suam ad sortes nescit quare magis accipiat vnam q̄ alteram: sed sicut voluntas eum tulerit ita faciet. voluntas autē sua oportet q̄ ponatur mota ab aliquo: z dicetur q̄ hoc est ab intellectu. z quidem verū est si intellectus suus ab aliquo mouetur non autē a seipso: quia ipse non intelligit quare magis iudicat esse accipiendaz vnam sortem q̄ aliā: ideo oportet q̄ dicamus moueri istum intellectum a deo: cum non sit aliqua causa naturalis a qua moueatur. z hoc videtur sentire Aristo. in libro de bona fortuna vbi dicit eos qui fortunati sunt non agere aliquid per intellectum nec scire bene rationē de his que faciunt: sed q̄ patiuntur aliqd simile eis que a deo fiunt. z sic ponit ibi quandam aliam causam superiorem mouentem intellectū nostrum. de quo latius dixim⁹ Ero. 21. Sic autē in his sortibus cum non sciat ille qui accipiat istas sortes quare magis accipiat vnam q̄ alteram: oportet q̄ intelligamus illum motum fuisse a deo ad accipiēdum vnam z nō aliā: z sic cū aliquid per sortes factū est nisi in sortibus aliqua fraus intercidat rationabiliter existimamus hoc specialiter volitum z factum a deo. sic enim est qō satis patet Prouer. 16. c. cum dicitur. sortes in sinum mittuntur: sed a domino temperantur. i. q̄ quāuis homines habeant libertatem in ponendis sortibus: tamē q̄ illa vel ista ereat vel cadat isti vel illi non ab homine sed a deo. conuenienter ergo intelligebāt iudei q̄ deus elegisset in caprum emissarium eum super quem cecidisset sors. z sic debuit hic magis obseruari q̄ in alijs: qz nihil maius erat q̄ peccata israelitarum portarētur vel non portarentur in solitudinem. ¶ Considerandum autem adhuc est specialius circa istas sortes q̄ permittebantur ex paucitate fidei eorum quibus dabantur. nam ad habentes paucā fidem pertinet petere a deo signum. ad eum autē qui deo multum credit non expectat petere aliqō signū: sed simpliciter credit verbis eius sicut est in amicis: quia assentiunt eis que dicunt non petentes aliquā cautionem aut firmitates. deus autē qñ nouit corda hominuz dat eis interdum sm q̄ ipsi indigent z exposcere volunt. iudeis autez sufficiebat q̄ eis deus diceret q̄ ille qui esset caper emissarius portaret omnes iniquitates eorum in desertū si ipsi fidem perfectam cum deo haberent. quia tamē erant infirmi: si forte deus non designaret sibi quis caper esset ille qui portare deberet iniquitates: adhuc dubitarent an portarentur in desertū. vt igitur ipsis constans esset q̄ portarentur iniquitates eorum monstrabat eis deus quis esset caper quē elegisset vt portaret iniquitates. ¶ Simile autez est in sortibus q̄ date sunt ad eligendum vnum apostolū quādo sors cecidit super mathiam. nam adhuc apostoli erant infirmi in fide: z non videbatur eis satisfactum si congregati inuocato spiritusancto eligerent concorditer aliquem apostolū. non intelligerēt tamē q̄ deus elegisset illū quē sic elegissent: vel saltem dubitassent an elegisset illū cum hic pro cederet ista electio a voluntate humana. cum autē ponerentur sortes vt sciretur per illas quis deberet esse apostolus: videbatur hoc esse per certitudinem a deo factum. nam sortes iste nō procedebant per voluntatem humanam: sed ex deo dirigente illas. sic declarauerunt ipsi apostoli ponentes istas sortes vt habetur Actuū. 1. c. cuz dicitur. Tu domine qui nosti corda hominum ostende quē elegeris ex his duobus vnum: accipere locum ministerij huius z apostolatus de quo preuaricatus est iudas. per istas sortes erant isti certi quē deus eligeret. nam cuicunq; sors caderet intelligebant q̄ deus illud faceret: quia ipse est qui sortes mouet: cū ad hoc iudiciū humanum accedere nō possit. sed isti ex pauca fide procedebāt quoniā si perfecte deo cōfiderent: ita deberent credere se motos a deo cum per electionem aliquē susciperent in apostolū sicut cuz per sortes: quoniā sicut cum per sortes hominibus cognitum est q̄ res a deo prouenirent: quia ipse est qui sortes mouet. ita si ipsi eligerent cōfidentes deo z inuocantes spiritūsanctum debebāt intelligere se a deo motos fuisse. Nā interdū in eligendo cū eligēdorū videt esse equalitas: vel quasi equalitas inclinatur homo ad vnum z non ad alterū. z tamē nescit quare hoc faciat: iō necessario dicēdū est q̄ deus tūc moueat mētē nostrā ad eligenduz vnum z nō alterū. z qz certissime deus spāliter operatur in his qui inuocāt eū in veritate z toto corde suo: si ipsi inuocato spiritusancto cōuenissent ad eligendum aliquem moueret volūtates eorum certissime vt eligerēt eum quē ipse elegi vellet. z tamē qz nondū fidem integram habebāt nō perfecte credebant q̄ ipse quem acciperent esset quē deus accipere vellet. nisi forte pone-

† Notādū

Quō ponebātur sortes.

† Lre exp̄ositio.

† Qō. 13. A Quar ex ex mādato dī ponebātur dᵘ sortes.

Sortes dirigūt a dō.

Qui accipit seu extrahit sortes mouet a deo.

B Sortes p̄mittebāt a deo iter iudeos ex paucitate fidei ipsorū.

Aplier paucitate fidei posuerunt sortes ad eligendū mathiā.

C

Qñ ē eqlitas iter electos: z bō magis inclinat ad vnū q̄ ad alterū illa inclinatio ē a deo.

rentur sortes per quas pateret quis esset quez deus ad hoc elegisset. ⁊ quoniā in tēpore illo apli adhuc nō habebant plenā fidem: factum est hoc per sortes. quādo tamē apostoli cōfirmati sunt per spiritūsanctum: iam nō fecerunt aliquid per sortes: sed per electionem. ⁊ sic obseruat ecclesia vt nunq̄ sortibus vtatur nisi in quibusdā casibus specialibus in quibus alis discerni non pōt: qō fortassis ad aliud pertinet. sicut magis declarabit Nume. 26. et. 34. c. Q; aūt apostoli fecerint hoc quādo adhuc erāt imperfecti in fide apparet: quoniā fecerunt ante festum pentecostes: cum venit super eos spiritussanctus vt habetur ex ordine libri actuz apostolorū. nam in primo. c. habetur de ista electione mathie per sortes. ⁊ in. c. sequēti habetur quomodo spiritus aduenerit in die pentecostes. Et si dicas q; ante aduentum spiritussancti apostoli habebant completam fidem quāuis nōduz essent confirmati ad hoc q; non possent peccare. nō pōt stare: quia Actuum. 1. c. cum quidā de apostolis inquirebāt a christo anteq̄ ascenderet ad celos post resurrectionem suam an in tempore illo restitueret regnum israel. tamē ista inquisitio non pertinebat ad homines habentes perfectam fidem. ¶ Ad hoc autē forte respondebis q; apostoli non quesierāt hoc sed aliqui alij: quia dicitur in littera. igitur qui cōuenerant interrogabant eum dicentes. domine si in tēpore hoc restitues regnum israel. ¶ Respōdetur q; non potest stare: sed necessariū est q; referatur ad apostolos vel ad alios qui cuz eis missi sunt ad predicādum: de quibus idem fundamentum est. ⁊ patet quia dicit ibi in littera in respōsione christi. non est vestruz nosse tēpora vel momenta que pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem superuenientis spiritussancti in vos: ⁊ eritis mihi testes in hierusalē: ⁊ in omni samaria vsq̄ ad vltimum terre. Sed manifestum est q; non poterat hoc intelligi nisi de eis qui predicaturi erant: quia isti erant qui susceperūt gratiā spiritussancti superuenientis: ⁊ qui testimonium de christo reddiderunt in predicando. patet igitur nō fuisse plenam fidem horū ante aduentum spiritussancti: ideo fecisse hoc per sortes. cuz vero data est plenitudo gratie per spiritūsanctum cessauit ecclesia ab his modis sortium. ¶ In veteri autē testamēto date sunt iste sortes in preceptum pro ista die expiationis: ita q; quādiu duraret vetus testamentum durarent ipse. Causa huius est: quia totus status veteris testamenti fuit imperfectus: cum ordinaret plenitudinem gratie que inducenda erat in nouo testamento. iuxta illud qō habetur Joā. c. 1. lex per moysen data est: ⁊ gratia ⁊ veritas per christū facta est. ⁊ de hoc ad Hebre. c. 7. neminem ad perfectum duxerit lex. cum ergo nō daretur perfectio hominibus in lege moysi conueniebat eis certificatio de voluntate diuina per datas sortes ⁊ non per electionē humanam: qō pertinet ad homines magis considerantes deo. patet igit quare fuerit rationabile in toto veteri testamento obseruari debere sortes in die propitiationis etiā si durasset illud per decē milia annorū. in nouo autē non debuisse obseruari nisi semel in his que ad electionem pertinent: ⁊ hoc anteq̄ venisset spiritussanctus super apostolos. (Cuius sors exierit domino offeret illum pro peccato). i. cum ponerentur due sortes super duos hircos: quarum vna erat sors dei: ⁊ alia sors capri emissarij. ille caper sup quem caderet sors dei offerebatur domino pro peccato israelitarū ⁊ occidebatur. ¶ Sed cōtra hoc arguet aliquis quomodo dicitur hic q; distinguebantur due sortes: ⁊ vna erat pro domino: ⁊ alia pro capro emissario: quia videt q; hic distinguātur duo. Respondendū est q; isti duo hirci offerebātur domino vt patet supra in littera ⁊ infra. ⁊ erant ambo pro domino: tamen nō equaliter. sed ille qui occidebatur cozā domino erat specialiter pro domino: ille autē qui emittebatur in caprum emissariū erat pro deo similiter specialiter. Cuz autē dicit supra q; ambo isti arietes offerebantur cozam domino siue q; pertinebant ad dominū erat de generali pertinentia inquātuz ambo offerebātur domino. cuz autē distinguitur de sortibus. s. q; vna sors pertineret domino: ⁊ alia capro emissario. intelligitur hic de pertinentia ad deum in speciali. s. q; ille hircus super quez caderet sors dei pertinebat specialiter ad deum: quia offerebatur ⁊ immolabatur cozā domino. alius autē qui mittebatur in caprum emissarium q̄q̄ ad deum pertineret generaliter: tamē nō immolabatur cozam eo: nec specialiter pertinebat.

¶ Quomodo dicitur hic q; ille hircus super quē caderet sors capri emissarij offerretur pro peccato. Questio. 14.

Sed adhuc queres quomodo dicit hic q; ille hircus super quē caderet sors capri emissarij offerretur pro peccato: quoniā ambo hirci offerebātur pro peccato vt patet supra cuz dicitur. suscipietq; ab vniuersa multitudine filiorū israel duos hircos pro peccato: ⁊ vnū arietē in holocaustum. hic tamē soluz dicit q; ille hircus super quem caderet sors dei pertineret ad deū: ⁊ offerretur pro peccato: de alio dicit q; mittebatur in caprum emissariū. ¶ Dicēdū est q; hoc procedit ex equiuocatione huius qō est offerri pro peccato. nā aliquo modo isti duo hirci offerebant p peccato: ⁊ alio modo solum vnus eoz. ambo nāq; offerebant cozā domino. ambo etiā erant aliquo modo pro peccato. nā vnus eorū offerebat cozaz domino ⁊ immolabat pro peccato. s. q; in sanguine eius expiabatur pro peccato in sancta sanctorū cozā propitiatorio ⁊ cozā altari thymiamatū super cornua eius: ⁊ cōplebātur oēs alie cerimonie sacrificij pro peccato. alius autē hircus erat pro peccato eo q; sacerdos cōfitebatur omnia peccata israelitarum super caput eius: ⁊ ipse portabat oēs iniquitates eorū in desertum vt patet infra. cum autē hic dicit q; ille super quē caderet sors domini offerebatur pro peccato: est sensus q; iste specialiter pertinebat ad oblationē pro peccato: q; immolabat cozā domino ⁊ aspergebatur de sanguine eius pro peccato. alius autē nō pertinebat ad sacrificium pro peccato: q; nō immolabatur nec expiabatur in sanguine eius: sed mittebatur in desertuz. (Offeret illum pro peccato). s. q; sacerdos magnus offerret istū hircum ⁊ immolaret eum cozā domino. ⁊ hoc pro peccato: q; immolabatur ⁊ aspergebat sanguis eius vt fiat expiatio p peccato. ¶ Sciēdū autē q; omnia que dicunt in isto. c. cū dicit immolabit vel offeret vel aspergat ⁊ similia verba: referunt ad summū sacerdotem: q; nō erat aliquis alius sacerdos qui in die propitiationis ministraret. (Cuius autē in caprum emissariū: statuet eū coram domino). i. ille caper super quē caderet sors q; mitteretur in caprū emissarium statuebatur siue presentabat cozaz domino. s. ad ostiū tabernaculi. ⁊ hoc erat vt sacerdos faceret ea que infra dicunt. s. q; cōfiteretur peccata israelitaruz ⁊ imprecaret illa super caput hirci illius. ¶ Sed dicet aliquis qūo dicit hic q; sacerdos statueret cozā domino hircū super quē cecidit sors capri emissarij cū supra dicatur q; quādo suscipiebat sacerdos istos duos hircos ab israelitis presentabat eos cozā domino: ⁊ ibi ponebat sortes vt patet supra cū dicit. cūq; obtulerit vitulū ⁊ orauerit pro se ⁊ pro domo sua: duos hircos stare faciet corā domino in ostio tabernaculi mittens super vtrunq; sortem. ¶ Respondendū est q; isti hirci erant cozam domino cum mittebantur sortes super eos. ⁊ cum dicitur hic q; iste hircus super quem erat sors capri emissarij cozam domino statueretur. non est sensus q; ante hoc non staret cozam domino: sed quia tunc cum sorte separatus esset debebat specialiter sacerdos presentare cozā domino: quoniā accipiebat eū loquens ad aurem oia peccata israelitarū: ⁊ ponens super caput eius manus suas ad imprecandū q; venirent super eū peccata israelitarū. Uel alio modo dicit hic q; sacerdos statueret cozā domino istū hircum ad tollendū dubium: q; sorte posita pro capro emissario debebant dici inigitates israelitarū super eū. ⁊ hoc nesciret sacerdos an facere deberet cozā domino vel in aliqua alia parte. ⁊ dicit q; debebat fieri cozā domino: scilicet q; statueretur iste hircus cozam domino: idest sicut ante erat cozam domino quādo sors posita est: ita deberet esse postea quando super eum dicebantur iniquitates israelitarum. ⁊ dicitur hic q; statuet enm vitum ad differentiā alterius capri super quē cadebat sors domini: qm̄ ille immolabat. iste autē qui emissarius erat nō immolabat. nā si imolaret nō esset emissarius: quoniā tūc nō posset emitti ad portandas iniquitates. (Ut fundat preces super eo.) Statuebat sacerdos hircū cozā domino vt cōfiteretur sup eū iniquitates filioz israel: ⁊ tūc imprecabatur dicēs. domine deus fac vt iniquitates que nos egimus ⁊ pene que pro eis nobis infligēde erant trāsferant super hunc hircū. nec eniz aliquid alterum imprecabatur. Iste autē magis vocant imprecationes q̄s preces. ⁊ tunc ponebat hircus cozā domino ad signādum q; deus audiebat imprecationes illas. ⁊ etiā ipse iubebat cozaz eo fieri vt israelite intelligerēt q; deus acceptabat istas pces. (Et emittet illum in solitudinē). i. postq̄ iste preces fuse fuerāt sup hircum mittetur in solitudinem vt portet illuc iniquitates israelitarum. ¶ Sciendum est autē q; ista littera nō est accipiēda hic in ordine consequenti: sed est per anticipationem. quod patet quia hic dicitur q; sacerdos funderet preces super hircū: ⁊ post subditur q; immolaret vitulum ⁊ introiret sancta sanctorum. infra tamen dicitur q; postq̄ sacerdos exibat de sancta sanctorum mittebat hircū in desertum fundens super eū preces. Dicēdum igitur q; hic ponitur per anticipationem. ⁊ non ponitur

propte

Paucitas fidei semp māsit iaplis vsq̄ ad pēteostē.

D

Obiectō.

Rñsio.

Q; nūc nō vtimur sortib⁹ ī vet. test. sic.

Nota q̄re eccl̄ia non vtat sortibus.

E

†

Obiectio.

Rñsio.

A

Rñsi. ad q̄st.

†

Notādū

B

Dubium

Rñsio.

2. Solu.

†

†

Notādū p enodatiōe l̄re.

Dic ē anticipatio

propzie tanquā sic se habeat ordo littere in executione. Sed ponitur hic vt preceptum. z ponuntur primo omnia que fieri debebāt: deinde enarrant facta in ordine suo ibi: cū dicitur. (Dis rite celebratis.)

† A ¶An sortis cui dicebat offerri hircus emissarius. s. azazel sit demon vel rupis quedam sm Ra. sa. vel quid sit. Questio. 15.

Circa hoc considerandum est q vbi nos dicimus q sacerdos poneret vnam sortez domino: z alia caprio emissario: habetur in hebreo alteram azazel. z significat sortem. z est sensus q vna sors poneretur pro domino: z alia pro sorti. Aliqui autem existimant hunc sorte esse demonem: quia nō est potestas sub celo que cōpareț ei iuxta testimoniuz Job. z sm hoc offerretur vnus hircus domino: z alius demoni. z hoc mandāte deo. ¶Sz hoc valde horribile est q deus mandaret aliquē preter se adorari z sacrificari sibi: cū deus maxime zelaret adorationem ne alicui alteri daretur. Etiā qz hoc deo non iubente erat valde absurdum fieri. vnde sequenti. c. iussit deus ne colerent vltra demones sicut ante coluerāt. ¶Ideo Ra. sa. dicit q azazel non erat demon: sed signat sortem: z erat nomen cuiusdā rupis magne hierusalez: z de illa precipitabatur iste caper. vnde est sensus quādo dicitur q vna sors mitteretur pro azazel. i. mitteretur super caprum ad precipitādum eum de azazel. Sed hoc nihil est: quoniā ista littera nihil tale innuit infra. sed solum dicitur q mittebatur ille caper in solitudinem. nec fit mētio de aliqua precipitatione. si tamen fieret diceretur de ea aliquid.

Ra. sa. opio.

3. Alioz opio. ¶Alij autē dicunt q azazel signat hic diabolum. z est sensus q offerebatur iste hircus azazel: idest diabolo. non tamē offerebatur sibi ꝓpter se: sed offerebaț ne noceret hominibus. Sic enim romani quondam fecerunt adorantes quosdam deos ne nocerent: scilicet quartanam z tertianam febrem: z pallorem z timorem. nam quādo ista homini eueniunt ei malum incutiunt. Fecit autē principium culture huius tertius rex Romanorū. s. tullius hostilius: qui cū semel pugnaret extra hostes suos: z albani qui in eius auxilium venerāt ad hostiuz castra cōuersi fuissent: timuit vehemēter atq; expallait: pollicitusq; est pallori z timori q coleret eos in deos si recederent ab eo: z sic factū est. quoniā postea apud romanos cultus istorum obseruatus est. Sic etiaz fiebat de diis infernalibus z animabus detentis apud inferos q in prima die februarij fiebant quedam festa que vocabātur purificationes pro animabus defunctorum: ne ipsi apparentes in somnijs terrerent viuentes. z ab istis purgationibus mensis ille februarius dictus est: quoniā februa in greco purgationes signant. de his late Ouidi. in. z. lib. fastorū in principio. z vocabatur istud festum apud romanos festum manium z lemuriuz: qz anime mortuoꝝ manes z lemures vocantur apud poetas. ¶Sz hoc non potest stare: qz quomodocunq; fieret siue per timorez: siue als sacrificium tamen ipsi demoni impendebatur: qđ erat valde inconueniens. immo maius dedecus erat dei hebreorum q non posset eripere suos cultores a demonibus: z ꝓpter hoc cogerentur colere demonem ne noceret eis. non igitur immolabatur hircus iste azazel: idest demoni: quia non dicit hic q fiebat aliqua immolatio: sed solum q mittebaț ille hircus in desertum.

Romani coluerūt febrez z timorez ne eis eueniret.

B Februari⁹ qr sic dict⁹. Jm pba.

† 4. Opio ra. frā. ¶Alij autē dicunt q isti duo hirci offerebantur domino: z tamē per sortem signatur hic diabolus. z est sensus q offerebatur iste hircus azazel: idest pro sorti. s. pro diabolo. ita q hebrei offerrent istum hircum non diabolo sed pro diabolo: idest vt deus liberaret eos a potestate diaboli. z tūc offerebātur hic duo hirci deo. vnus ꝓ peccato vt remitteret eis peccata: z alius vt liberaret illos a potestate diaboli: scilicet ne demone agēte in vitia laberētur. Jsta est expositio quā dat Ra. abzaā francus exponendo secreta Ra. abzaā abenazre: z conatur probare ex littera istam expositionem: quia non dicitur hic q offerretur vnus hircus deo: z alius sorti. sed dicitur q offerretur vnus pro sorti: scilicet pro diabolo. non pro sorti. i. ꝓpter ipsum causaliter sz occasionaliter: scilicet vt liberaret eos deus ab illo sorti. ¶Sed ista expositio non conuenit littere. nam sm hanc nō offerebantur isti hirci nisi deo: ideo non deberet poni sors vna pro deo z alia pro sorti. Sed vterq; hircus esset pro deo: z ponerent sortes aliter: scilicet vna sors pro hirco ꝓ peccato: z alia sors ad hircum pro diabolo. non tamē sic fit: sed deus ponitur hic tanq; vnum extremum pro quo fiebat sors. ergo nō potest intelligi sic. ¶Item nō cōcordat hoc littere superiori: qz supra dicitur q offerebantur duo hirci pro peccato. ergo offerebatur vnus pro liberatione demonis: z alius pro peccato directe: scilicet pro remissione peccatorum: z alius indirecte: scilicet vt liberarentur a diabolo ne inducerēt eos ad peccandum. Adhuc non potest stare: quoniā tunc vnus istorum hircorum esset pro peccatis preteritis: scilicet ille qui dicit esse pro deo: z alius pro peccatis futuris: scilicet ille qui erat pro demone. hoc tamē repugnat littere inferiori. dicit enim infra q sacerdos cōfitebatur omnes iniquitates filiorum israel super hircum: z imprecabatur eas capiti illius atq; mittebat in desertum. sed hoc necessarium est intelligi de peccatis preteritis. z sic nō stat ista positio.

Jste rab. frāc⁹ fuit iude⁹ q dā bispan⁹ apō suos doctis sim⁹. Cōfuta. 1. rō.

¶Alia autē est expositio etiā istius Ra. abzaā qui vocat francus. dicit enim q intelligitur per sortem planetā saturni qui habet potestatē suaz in desertis: z est valde nocuus planeta. dominatur autē in tēpore in quo fiebat festum expiationis: quoniaz exaltatio saturni est in libza: z sol incipit in ea in mense septembris. etiā quia saturnus habet primā faciez libre: z obtinet duo dominia quinq; gradus domini. s. vnum ꝓpter faciem: z quatuor ꝓpter exaltationem. z tunc est sensus littere sm illū q deus faciebat q offerrentur isti duo hirci: quorū vnus erat in sortem domini: scilicet pro remissione peccatorū: z alius erat pro sorti: idest pro illo planeta qui dicitur saturnus: vt deus liberaret hebreos a potestate istius planete nocui. ¶Sed adhuc ista expositio nō potest stare. Primo qñ errat in fundamento. s. dicens q deus mandaret offerri vnum hircum pro sorti: idest vt liberarentur a potestate saturni. nam hoc induceret indubitatam heresim z idolatriā in cordibus iudeorum. nā si deus tāte potestatis diceret esse saturnū vt oporteret offerri sacrificia ne eis noceret: existimarēt istū planetā habere aliqd deitatis: z sic colerēt eum tanq; deus: qđ erat maxime cōtra intentionez dei. nunq; ergo deus mandauit. ¶Itez patet hoc amplius ex eo q isti soli planete attribuerent istud speciale. nam si pro liberatione ab omnibus periculis deus sibi mandaret offerri aliqua sacrificia: q etiā mandaret pro liberatione a saturno offerri hircuz nō videbatur incōueniens. z tamē pro sola liberatione a potestate planete huius offerrent hircū: z pro nullo alio periculo euitando quicquid offerri iuberetur: videbatur manifeste demōstrari hunc saturnum esse aliquid speciale super omnia in quo haberent iudei valde magnum incitamentum ad errandū. deus tamē hoc nō dedit nec dare debuit. patet de hoc Deut. c. 4. vbi iussit ne homines eleuarent oculos ad videndum stellas celi: ne forte viderentur eis pulchre z inducerentur ad adorādum eas: cum dicit. caue ne eleuatis oculis in celum videas solē z lunā z omnia astra celi: z erroze deceptus adores ea: z colas que creauit dominus deus tuus in ministeriuz cūctis gentibus que sub celo sunt. ¶Item ad hoc magis patet hoc: quoniā si deus iussisset iudeis vt offerrent hircū pro liberatione a saturno de mōstraret eis saturnū esse timendum. sed hoc deus maxime vetuit dicēs astra celi nō habere potestatez super hominē nec debere timeri ab eis vt habeț Diere. c. 10. cū dicit. iuxta vias gētium nolite discere: z a signis celi nolite metuere que timēt gētes: qz leges populorū vane sunt. ¶Itē ista expositio repugnat littere: qñ dicitur supra q offerrentur isti duo hirci pro peccato. tamē sm istam assignationē nō possunt ambo offerri ꝓ peccato: sed solū primus: alius aūt offerretur pro saturno. ergo nō pōt intelligi per sortē saturnus. Item qz infra in littera declaratur quomodo fit iste hircus secūdus pro peccato scilicet ꝓmus: qz dicit q cōfitebitur sacerdos iniquitates israelitaruz super caput illius imprecans eas venire super euz: z sic mitteretur cum omnibus iniquitatibus in solitudinē. nō igit facit hoc aliquid ad saturnū: potissime qz si ꝓ saturno deberet offerri vnus hircus: deberet etiā pro marte offerri alius: cuz eodē modo sit planeta nocuus. ¶Itē si iste hircus offerreț pro liberatiōe a planeta saturni cū cōfiteretur sacerdos peccata super istū hircum z portaret ea in solitudinem. videt q cōfessio istorū peccatorū z remissio eorū ptineret ad saturnum: cū non fieret hoc in hirco primo qui offerebaț deo: sed in secundo qui dicebaț offerri pro saturno. hoc autē valde incōueniens est: qz cōfessio vel remissio peccatoꝝ ad saturnū nihil pertinet: cū sit quoddā corpuz inanimatum pure nāle nō habēs aliquā virtutez spiritualem.

Cōfuta. 1. rō.

¶Itē nō est aliquo modo verisimile q deus loquereț hic de saturno qñ ille erat incognitus hebreis. Cognitio nāq; de his planetis ptinet ad eos qñ sunt periti in astris. iudei tamē erāt vulgus rude nō cognoscentes aliqd de his. non igit loquereț de hoc. z si fortassis loqui voluisset nō vocaret eū sortez: qz est nomē multum cōfusuz pertinēs ad alias res: sed vocasset noīe ꝓprio. qđ nō factū est. ergo nō itelligit de saturno. ¶Alij aūt iudei in quodaz libro q apud eos dr defensoriū vel scutū fidei exponunt istā particulam dicentes q offerebantur isti duo hirci domino: sed vnus offerebatur pro peccato: idest pro peccatis

5. Expō ra. frāci. An itelligatur ꝓ azazel planeta saturn⁹ vt sibi offerat vn⁹ hircus ne aliqd noceat.

Jm pba. 1. rō.

D

2. rō.

3. rō.

4. rō.

E

5. rō.

6. rō.

6. iudeoꝝ opio.

que ex sola parte rationali: scilicet intellectu ⁊ voluntate oriuntur: que vocantur peccata per maliciam sicut declarauimus supra. 4. c. in principio. ⁊ originātur per solas has duas potētias.

Jm ꝓba. 1. rō. ⁊ alius bircus offerebatur ꝓ forti: idest ꝓ peccatis que sensualitate cōmisimus que fortis: qz fortiter iuribus rationis repugnat. ¶ Sed adhuc ista positio non multuz stat: qz erat hoc distinguere genera peccatorum: scilicet que erant ꝓ malicia: ⁊ que ꝓ passione. Sed nō multum cognituz erat apud iudeos: quia ad maiorem hoc pertinet speculationem.

2. rō. ¶ Itē nō videtur hoc stare: quoniā si acciperetur hic primus bircus ꝓ peccatis que sunt in sola voluntate ⁊ intellectu cuz illa dicātur esse per puraz maliciam non vocarentur hic peccata: sed iniquitates vel scelera: sicut alibi vocantur scelera ⁊ iniquitates. vtraqz tamē vocantur hic peccata. nō ergo positum fuit hoc ad distinctionem.

3. rō. ¶ Itez nō stat cum isti dicunt q offerebatur secūdus bircus ꝓ peccatis que fiebant ꝑ passionē: qm̄ nō solum cōfitebatur sacerdos super istum bircū peccata que erant ꝑ passionem: sed generaliter omnia peccata filiorum israel. ergo non debātur isti duo birci ꝓ diuersis generibus peccatoꝝ.

4. rō. ¶ Itē apparet hoc magis: qz dicitur de isto secundo birco q portabit bircus omnes iniquitates eoꝝ in terram solitariam. ⁊ ante hoc dicitur q sacerdos posita vtraqz manu super caput birci cōfitebatur omnes iniquitates ⁊ vniuersa peccata atqz delicta israelitarum: sed iniquitates dicuntur esse ille que sunt per maliciam. ergo etiā ad istum secūdum bircum pertinebant peccata que per maliciam sunt: ⁊ sic non erunt isti duo birci ꝓ diuersis generibus peccatorū sicut isti assignant.

F

7. indeorū opio. ¶ Adhuc indei supradicti in libro qui dicitur defensorium fidei ponunt aliam expiationem. s. q isti duo birci offerebantur domino: ⁊ vnus dabatur ꝓ peccato. i. ꝓ remissione peccatorum. s. primus. alius autē dabaf ꝓ forti. i. ꝓ mitigatione appetitus sensitiui qui fortis dicitur cum fortiter repugnet.

Jm ꝓba. ¶ Sed hoc non pōt stare: quia ille bircus qui daretur ꝓ mitigatione appetitus sensitiui nō ꝓprie dicebatur dari ꝓ peccato: qz peccatū est quādo factum est: ante autē non est peccatum. sed in parte sensitiua nō est consumatum peccatum: sed est quoddā incitamentū ad peccatum. ergo si offerretur aliquid ꝓ mitigatione partis sensitiue: non ꝓprie diceretur offerri ꝓ peccato.

Obiectō. ¶ Et si obiicias semper concedens q incitatio partis sensitiue semper vocetur peccatum: siue ꝓprie: siue improprie.

Solutio. Adhuc dicēdū est q nullo modo possit hic taliter accipi: qm̄ secūdus bircus qui dicitur hic offerri ꝓ forti: ꝓ peccatis preteritis oblatus innuit. qō patet quia. j. dicitur q confitebitur sacerdos omnia peccata israelitarum super caput birci: ⁊ q portabit omnes iniquitates in terram solitariam. Sed manifestum est q hoc nō pōt intelligi nisi de peccatis iam factis: quia non possumus cōfiteri peccatum qō non est. ergo non pōt stare illa distinctio.

S Uera ifę expō. ¶ Concludendum est ergo q nulla expositio huic littere cōuenire pōt nisi illa que ꝑm litteram nostrā exprimitur. s. q offerrent duo birci domino: ⁊ ambo ꝓ peccatis. sed vnus cadebat in sortē domini ⁊ offerebatur ꝓ peccato. i. dicebatur specialiter offerri deo: qz immolabatur intra sanctuariuz ꝑm omnes cerimonias aliorum sacrificiorum. ⁊ erat iste ꝓ peccato. s. vt de sanguine eius fieret expiatio ꝓ peccato super altare thymiamatū ⁊ coram propitiatorio. Secūdus bircus erat ⁊ etiā offerebatur domino: sed sors huius cadebat in caprum emissariuz. i. veniebat ei per sortem q mitteretur in desertum portando super se iniquitates israelitarum. ⁊ iste bircus ꝑm lrām hebraicam dicit esse ꝓ azazel. i. ꝓ forti. s. ꝓ capro emissario. iste enim caper fortis dicitur: quia impetuosum animal est. ⁊ specialiter vocatur fortis iste caper emissarius qm̄ portabat super se iniquitates totius populi qō aliquid valde magnum erat.

¶ His rite celebratis offeret vitulum: ⁊ rogans ꝓ se ⁊ domo sua: immolabit euz. Assumptoqz thuribulo qō de prunis altaris impleuerit: ⁊ hauriens manu compositum thymiama in incensum: vltra velū intrabit in sancta: vt positis super ignem aromatibus nebula eoꝝ ⁊ vapor operiat oraculuz quod est super testimonium: ⁊ non moriatur. Tollet quoqz de sanguine vituli ⁊ asperget digito septies contra propitiatorium ad orientē. Cū/ qz mactauerit bircum ꝓ peccato populi: inferet sanguinem eius intra velum: sicut precepti est de sanguine vituli vt aspergat e regione oraculi: ⁊ expiet sanctuarium ab immūdiciis filiorum israel: ⁊ a preuaricationibus eorum: cunctisqz peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonij quod fixum est inter eos in medio sortium habitationis eorum. Nullus hominū sit in tabernaculo quādo pontifex sanctuariuz ingreditur: vt roget ꝓ se ⁊ ꝓ domo sua: ⁊ ꝓ vniuerso cetu israel: donec egrediatur tabernaculum. Cum autē exierit ad altare quod coraz domino est oret ꝓ se: ⁊ sumptum sanguinem vituli atqz birci fundat super cornua eius per gyruz: aspergensqz digito septies: expiet ⁊ sanctificet illud ab immundiciis filiorum israel. Postqz emundauerit sanctuarium ⁊ tabernaculuz ⁊ altare: tunc offerat bircum viuentem. Et posita vtraqz manu super caput eius: cōfiteatur omnes iniquitates filiorum israel ⁊ vniuersa delicta atqz peccata eorum. Que imprecans capiti eius emittet illum per hominem paratum in desertum.

Exo. 30. Hebre. 9. Heb. 10. a

His rite celebratis. Hic ponitur executio eorum que supradicta sunt. Executio eoꝝ q̄ dicta fūt Quid intelligat ꝑ istō relatiuū. ⁊ dicit. bis rite celebratis. i. postquā omnia superiora facta fuerint. ¶ Sciendum est q hic non demōstrantur omnia supradicta per istud pronomen demōstratiuum: quia tunc esset sensus q anteqz fierent ista que immediate sequūtur essent fuse preces super caprum emissarium: ⁊ esset missus in solitudinem. qō patet: qz supra immediate dictum est. cuius autē in caprū emissarium statuet eum coram domino vt fundat preces super eum ⁊ emittet illum in solitudinem. tamē infra in littera habetur cōtrarium: qz dicitur. postqz sacerdos magnus emūdauerit tabernaculum ⁊ sanctuarium. s. per sanguis aspersionem: offeret bircum viuentem: ⁊ ponēs vtraqz manum super caput eius cōfitebitur omnes iniquitates filiorum israel ⁊ emittet illum in desertum. non potest ergo intelligi ista demōstratio de omnibus supradictis: sed solum ad hoc q aaron offerret ꝓ se ⁊ ꝓ domo sua vitulum: ⁊ q susciperet a filiis israel duos bircos atqz poneret duas sortes sup eos. s. vnā dño: ⁊ aliā capro emissario. Post hec autē fiebant oia q̄ infra sequunt. (Offeret vituluz.)

† Iste vitulus offerebatur ꝓ peccato summi sacerdotis ⁊ omnium familiarum suarū. bircus autē ꝓ peccato sicut supra declaratum fuit ⁊ etiā magis apparet: qz immediate dicitur q cū sacerdos offerret istum vitulū rogabat ꝓ se ⁊ ꝓ domo sua. Sed in sacrificiis erat ista cōsuetudo q nunqz oraretur ꝓ aliquo nisi ꝓ eo qui obtulisset: sic autē hic. ⁊ dicitur offerre vitulum. i. presentare eum coram domino: quoniā nō accipitur offerre. i. immolare: cum dicatur hic offeret ⁊ imolabit: ⁊ ponūtur hic tanqz distincta.

Qō. 16. A An vitul⁹ q offerebaf in die ꝓpitiationis eēt vitula rufa. Jmp⁹. 2. rō. ¶ Circa hoc cōsiderandum est q aliqui dixerunt istum vitulum de quo hic dicitur esse vitulā rufam que offerebatur ad expiandū peccatum. hic autē de expiatione agitur. ¶ Si autē obiiciatur cōtra istos q illa erat vitula: ⁊ hic dicitur de vitulo. Respōdet q ponitur hic nomē sexus ꝓ nomine speciei: ita q vitulus dicatur siue masculus siue femina: sicut aliquādo tam in sacra scriptura qz in modis vulgatis loquendi reperitur.

2. rō. ¶ Sed hoc nō pōt stare: quoniā vitula rufa offerebatur ꝓ toto populo vt inde fierent cineres ꝓ expiandis immundiciis populi vt patet Nume. 19. c. si iste vitulus de quo hic offertur ꝓ peccato sacerdotum solum. Itē vitula rufa occidebaf ab eleazaro filio aaron: vel sub aliquo alio de minoribus sacerdotibus vt habef Nume. 19. c. sed hic vitulus solum occidebatur a sacerdote magno: qz ipse solus poterat offerre in hac die ꝓpitiationis ⁊ facere omnes cerimonias vt habetur ex discursu huius. c. Itē quādo vitula rufa imolabatur erat

3. rō

batur erat extra castra vt habetur Nume. 19.c. sed iste vitulus de quo hic dicitur immolabatur apud ostiū tabernaculi vt apparet ex discursu huius.c. Maxime cum dicatur q̄ carnes vitule rufe educebantur de sanctuario ad cremandum extra castra contra fores tabernaculi vt patet Nume. 19.c. sed sanguis vituli de quo hic aspergebatur intra sancta sanctorum ⁊ super altare thymiamatum vt apparet infra in littera. Item ille q̄ immolabat vitulam rufam erat immundus vt habetur Nu. 19.c. ⁊ hoc vsq; ad vesperum. sed iste qui offerebat vitulum nō erat immundus q̄n immediate introibat in sancta sanctorū: qō nō faceret si esset immundus. multa quoq; sunt alia mōstrantia dīs similitudinem inter istum vitulum de quo hic ⁊ vitulam rufam: que colligi possunt Nuī. 19.c. Dicendum ergo q̄ non erat ista vitula rufa: sed quidam vitulus oblatus pro peccato sacerdotis ⁊ familiarum suarum. (Et rogans pro se ⁊ pro domo sua.) Cū offerret istud sacrificiū orabat pro se ⁊ alijs de cognatione sua: quia ista erat lex sacrificiorum vt pro quocunq; offerretur funderent quoq; pro eo p̄ces. orat autē p̄mo pro se sacerdos q̄ pro alijs. cuius cause supra assignate sunt. deinde autem pro domo sua. s. non solum pro familiaribus suis ⁊ omnibus qui intra domum suam habitant: sed etiam pro omnibus sacerdotibus qui sunt de stirpe sua ⁊ pro omnibus leuitis: q̄q̄ non pertineant ad familiam suam sicut supra declaratum est. (Et immolabit eum.) .i. iugulabit illum coram domino apud altare holocaustorum in latere aquilonari. ibi enim holocausta immolabantur vt habetur supra. 1.c. Sed idem erat locus in quo offerebantur sacrificia holocaustorum ⁊ pro peccato ⁊ pro delicto vt habetur supra 14.c. (Assumptoq; thuribulo.) Hic ponit alia cerimonia quaz obseruare deberet sacerdos ad hoc q̄ licite intrare posset ītra sancta sanctorum: ⁊ est q̄ repleret thuribulum prunis ⁊ imponeret thymiama super illud ad introeundum in sancta sanctorum. (Circa qō aliqui dicunt q̄ istud thuribulum erat thuribulus aureū pēdēs intra sctā scōr de aliqua columna ⁊ in illo ponebantur prune. ⁊ hoc videbatur dicere aplus ad Heb. c. 9. vbi habetur. post velamentum aūt scōm tabernaculuz qō dicitur sancta sanctorum aureum habens thuribuluz. sed de hoc dirimus Exodi. 30.c. qualiter accipiendum sit. ideo non est hic disputandum qualiter dicatur esse thuribulum aureum intra sancta sanctorum. Sed dicendum q̄ istud thuribulum erat aliqō de thuribulis quibus vtebantur sacerdotes cuz ponerent quotidianū thus super altare thymiamatum. Sed an hoc thuribulum esset aureum vel eneuz sicut alia vtensilia altaris nihil ad presens negocium. (Qō de prunis altaris implenerit). i. ponet prunas super thuribulum ⁊ illas recipiet de altari holocaustorum. in illo eniz semper erat ignis ⁊ sacerdos apponebat quotidie ligna ad fomentuz illius ignis vt patet supra. 6.c. ⁊ non licebat accipi de aliquo alio loco prunas nisi de altari. ⁊ propter hoc errauit Nadab ⁊ frater suus Abiu: quia acceperunt ignem alienum vt bētur supra. 10.c. ⁊ hic in littera. ⁊ hoc cum voluissent offerre incensum super altare thymiamatum. quilibet autez ignis ad istā ministrationem alienus dicebatur preter ignem altaris. (Hauriens manu compositum thymiama). i. sacerdos accipiens in manu sua thymiama vt apponat super prunas cuz fuerit in sancta sanctorum: vt fumus inde surgens operiret totum propitiatorium ne aliquid videri posset. Non tamen est intelligendum q̄ istud thymiama compositum non poneretur vsq; quo sacerdos esset intra sancta sanctorum: quia tunc quando illuc introiret videret ea que essent super propitiatorium. s. corpus illud in quo voces formabantur de quo supra dictum est. ⁊ etiam nō esset aliqua nebula consurgens de thuribulo ad velandum faciē propitiatorij. sed hoc falsum est ⁊ inconueniens. nam tunc non referebatur poni thymiama vel non si semel daretur sacerdoti id qō erat super propitiatorium. Dicendum ergo q̄ antequā introiret in sancta sanctorum ponebat thymiama super prunas vt sic exhalaret nebula anteq̄ introiret sacerdos in sancta sanctorum: ⁊ tunc ferebat in manu sua adhuc magis de thymiamate vt si deficeret nebula consurgens ex thymiamate: qō cremabat apponeretur denuo thymiama vt non contingeret sacerdotem esse sine nebula ascendente de thuribulo. naz tunc videret id qō erat super propitiatorium qō erat contra intentionem dei ponentis istam legem. (Compositum thymiama.) Hoc dō ad differentiam thuris simplicis cum nihil habet sibi compositum. que autem erant hec que componebant thymiama ⁊ in qua proportione ponderis se habebant habetur Exo. 30.c. (Incensum). i. ad incendendum. s. q̄ portabatur istud thymiama in manu sacerdotis vt ipse poneret continue super thuribulum incendendo illud in scā scōr ne cessaret nebula ⁊ surgēs inde. (Vltra velū intrabit in sancta). i. introibit in scā sctōr: ⁊ hoc vltra veluz. .s. qz locus iste erat vltra velū. (Erāt. n. duo velamina. Unū quod pendebat ante ostiuz tabernaculi. ⁊ istud diuidebat tabernaculum ab ostio suo. ⁊ non vocatur hoc velum: sed communiter vocatur tentorium. Aliud autez erat velamen qō distinguebat inter primam ⁊ secundaz partem tabernaculi. ⁊ istud est qō pendebat ante sancta sanctorum: ⁊ est de quo dicitur in passione Christi Matth. 28.c velum templi scissum est in duas partes. nulla autem erat distinctio iste partis a secunda nisi p̄ istud velum qō pendebat ante quattuor columnas de quo habetur Exodi. 28.c. ideo quicunque intrabat in sancta sanctorum dicebatur intrare intra velum. ⁊ qui vltra velum dicebatur sancta sanctorum. (Ut positis super ignem aromatibus nebula eorum ⁊ vapor operiat oraculum.) Hic ponitur causa supradictorum .s. quare thymiama ponebatur in thuribulo. ⁊ dicitur q̄ fiebat ad hoc vt de thymiamate illo consurgeret nebula ad operiendum faciez propitiatorij: ne videretur id qō erat super propitiatorium. s. corpus in quo formabantur voces de quo supra dictū est. fiebat autem hoc modo q̄ sacerdos portaret ante faciē suaz thuribuluz habens thymiama. ⁊ quia thymiama erat ex rebus multum fumosis emittebatur crassus fumus qui operiebat totuz qō erat ante oculos sacerdotis ita vt nihil posset videre ante se. ⁊ sic non dicebatur propzie operiri propitiatoriuz: sed magis oculi ipsius sacerdotis. dicitur autem hic vapor ⁊ nebula consurgens que non sunt plura. idem enim est vapor surgens de thuribulo ⁊ nebula: ⁊ ponitur ly ⁊ exp̄sitiue. s. vapor ⁊ nebula. i. nebula ex vaporibus. (Operiat oraculum.) Vocatur hic oraculum ipsum propitiatorium. nam sic interdum alīs vocatur aliter. Quare autem propitiatorium vocetur oraculuz supra posite sunt due rationes. (Qō est super testimonium). i. super arcam testimonij: quia in arca illa erant tabule decalogi que erāt in testimonium date legis. ⁊ iste tabule aliquando vocantur testimonium vel testificatio vt habetur Exodi. 25.c. cum dicitur. pones in arca testificationem quam dabo tibi. i. tabulas. etiam alia que intus erant. i. virga Aaron que frōduit ⁊ vna ⁊ deuteronomius: que vocari etiam possunt testificatio sicut declaraumus Exodi. 25.c. (Et non moriatur). i. quādo fecerit ista nō morietur. q̄ si fortassis introierit sine thymiamate morietur. Causa huius est quoniam deus apparebat super propitiatorium in nube sicut supra dictum est: ⁊ videret illum sacerdos nisi portaret thymiama: ⁊ videns moreretur vt patet supra. (Tolletq; de sanguie vituli.) Istō erat scōz qō introducebat sacerdos in sancta sanctorum. s. sanguis vituli ad aspergendum. ⁊ non solū sanguis vituli: sz ēt birci vt p̄z. j. ⁊ iste sanguis cōmixtus erat in eadem craterula. fundebatur partim de sanguine vituli ⁊ partim de sanguine birci ⁊ cum aspergeretur de vtroq; aspergebatur. vnde non est intelligenda ista littera sm ordinem qui hic designatur: quoniam prius dicitur q̄ introferret de sanguine vituli: deinde dicitur de sanguine birci: sed de vtroq; simul ferebatur. (Aspergetq; digito septies contra propitiatorium). i. mittet digitum suum in sanguinem vituli vt aspergat de illo coraz domino. De ista littera dicendum est q̄ non teneatur in ea ordo q̄ exp̄imitur: sed debet intelligi littera inferior per recapitulationez. qō patet quia dicitur hic q̄ aspergeret sacerdos septies coram domino de sanguine vituli. ⁊ postea dicitur q̄ occidet birc̄ ⁊ de sanguine eius faciet similiter. oportebat igitur sz hoc vt sacerdos magnus bis introiret in sancta sanctorum in die p̄pitiationis. s. semel ad aspergendum sanguinem vituli: ⁊ post hoc occideret bircum ⁊ introiret ad aspergendum de sanguine birci sicut de sanguine vituli. ⁊ tamen sacerdos solum introibat semel in anno in sancta sanctorum vt patet ad Hebr. c. 9. ergo nō introibat bis in die ista. sed introibat bis si primo poz taret sanguinem vituli: ⁊ deinde post expiationem factam in illo occideret bircum ⁊ introduceret sanguinem eius. ergo simul introducebatur intra sancta sanctorum sanguis vituli ⁊ birci: (Item patet hoc infra: quoniam dicitur q̄ sacerdos orabat pro se ⁊ domo sua ⁊ pro vniuerso israel: ⁊ sumebat sanguinem birci ⁊ vituli ⁊ fundebat simul super cornua altaris thymiamatum. ergo simul sanguines isti fundebantur: ⁊ simul vtrunq; introducebat sacerdos in sancta sanctorum. Luz ergo dicitur hic q̄ immolaret vitulum sacerdos ⁊ de sanguine eius aspergeret septies contra propitiatoriuz: ⁊ postea dicitur q̄ occidatur bircus: ⁊ fiat de sanguine eius similiter: non est sic accipiendum: sz intelligitur q̄ occideretur vitulus ⁊ deinde bircus. ⁊ tunc sumeretur sanguis vtriusq; in cratera: atq; aspergeretur de vtroq;

4.rō.

Doc.rñ.

†

†

B Nōnulloz opinio de b̄ thuribulo an esset aureum.

†

†

Aliq; sacerdos introirt ponebatur thymiama.

†

†

£

† Duo erant velamina.

Lra hec oz itelligi p recapitulationē. 1.rō.

2.rō.

simul: tam coram propitiatorio q̄ super cornua altaris. cum autem dicitur hic q̄ vitulus occideretur ⁊ de sanguine eius aspergeretur septies coram domino. non dictum est tanquam sic fieri deberet nullo interposito: sed ponitur ad notandum quid de vitulo fieri deberet. (Asperget digito septies.) Fiebat aspersio ista septies ad denotandum perfectam expiationem ab omnibus peccatis que significatur per numerum septenarium: quia septenarius numerus perfectus est. ⁊ hoc quia omnia claudantur sub numero septenario quantum ad durationem cum omnium rerum circulus in essendo per septem dies voluatur. etiā quia omnis vegetatio rerum per septem planetas fit: ⁊ quāq̄ alia astra fixa influant: principalis tamen influentia a planetis est: quia ipsi habent latitudinem in motu suo declinando aliquando ad septentrionez ⁊ aliquando ad austrum. ⁊ ista declinatio contemperat elementa ⁊ omnes res elementatas tam viuentes q̄ non viuentes: ⁊ conseruat eas in sua armonia. de quo magis declaratum est Exo. 23. c. vel fiebat ista septenaria aspersio ad signandum expiationem ab omnibus peccatis mortalibus que septem sunt vel ad septem reducuntur. prima tamē harum causarum conuenientior est. (Contra propitiatorium). i. q̄ sacerdos aspergat istum sanguinem contra propitiatorij partem. s. existens ante propitiatorium: ⁊ aspergebat sanguinem cōtra illud. ¶ Sciendum autem q̄ ista aspersio fiebat ad expiandum propitiatorium: quoniam per peccata hominum dicebatur pollui locus in quo deus erat. ⁊ sic ipsum tabernaculum ⁊ omnia vasa eius polluta dicebantur. ideo ad hoc q̄ perfecte munda essent fiebat quedam expiatio. ⁊ quia tam per peccata sacerdotum q̄ per peccata populariū inquinabatur sanctuarium fiebat aspersio in eo pro peccatis vtrorumq̄. pro peccatis enim sacerdotum fiebat aspersio in sanguine vituli: quia ipse immolabatur pro eis. pro peccatis autem popularium fiebat expiatio in sanguine hirci. hunc enim ipsi offerebant. ¶ Causa autem fundamentalis huius expiationis in sanguine est: quia per peccata israelitarum quodam modo videbatur pollui tabernaculum in quo deus habitabat: quia videbatur ei fieri quedam offensio cum eo neglecto peccarēt. ad hoc autem q̄ ista offensio ⁊ inquinatio tolleretur oportebat vt ille qui inquinauerat daret animam suam pro ista inquinatione: quia nihil melius in eo erat: ⁊ hoc modo deberent mori omnes israelite cum omnes p peccata sua polluerent sanctuariū. deus tamen quia misericors est nolens omnes simul perire: ex immensa bonitatis sue largitate recipiebat hanc commutationem vt pro vita vel anima hominum daretur vita vel anima pecorum. ⁊ quia vita pecorum est in sanguine iubebat deus vt offerretur sanguis ad expiandū ⁊ hoc valde conueniens erat. sic habetur sequenti. c. si comederit homo sanguinem obfirmabo faciem meam contra animam illius ⁊ disperdaz eam de populo suo: quia anima carnis in sanguine est: ⁊ ego dedi illum vobis vt super altare meum expietis in illo ⁊ sanguis pro anime piaculo fit. sic habetur Deuter. 12. c. cum dicitur. sanguis eorum pro anima est. Quando ergo datur sanguis animalium est vt si daretur vita ipsorum: ⁊ quando datur vita ipsorum pro vita hominum est conueniens commutatio ex dei bonitate vt supra dictum est. ergo conuenienter expiātur peccata hominum per sanguinez pecorum: ⁊ si aliquis offendisset alium tunc iste crederet sibi esse satisfactuz quando alius coram eo occideretur: ita vt videretur deo satisfieri sanguis animalium fundebatur coram illo. ⁊ quia deus dicebatur principaliter esse intra sancta sanctorum super propitiatorium: ideo aspergebatur contra propitiatorium. ⁊ quia in prima parte tabernaculi principalis locus in quo deus erat dicebatur esse altare thymiamatum: ideo etiam super illum sanguis fundebatur. s. super cornua eius. ⁊ isto modo dicebatur purificari taberna culum ⁊ vasa eius ab immundicijs contractis per peccata filiorum israel vt habetur infra cum dicitur. ⁊ expiet sanctuariū ab immundicijs filiorum israel: ⁊ de preuaricationibus eorum cunctisq̄ peccatis. ⁊ iste modus obseruatur in ecclesia cum est polluta sanguine vel semine in quorum vtroq̄ dicitur ipsa ecclesia suscipere quandam offensionem. ⁊ ob hoc etiam quando talia patitur dicitur esse violata tanq̄ aliqua violētia per quodlibet horz sibi inflicta fit. de ista purificatione que erat in sanguine loquitur apostolus ad Hebre. c. 9. dicens. ⁊ omnia pene in sanguine fm legem mundantur: ⁊ sine sanguis effusione non fit remissio peccatorum. (Contra orientem.) Hic ponitur situs propitiatorij fm cōparationem ad partem illam ex qua fiebat aspersio sanguinis. ⁊ dicitur q̄ fiebat contra propitiatorium ad partē orientalem. ¶ Sed hoc videtur valde inconueniens, naz tabernaculum erat sic dispositum q̄ introitus tabernaculi esset ab oriente ⁊ introitus atrij atq̄ introitus in sancta sanctorum. necessarium igitur erat q̄ locus sancti sanctorum qui erat in extremitate posteriozis partis tabernaculi esset a parte occidentali. sic patet Exodi. 26. c. vbi ponitur dispositio tabernaculi: ⁊ in latere meridiano eius ⁊ septētrionali atq̄ occidētali ponebātur tabule. In latere autem orientali nulle ponebantur. ergo ab illa parte erat ingressus: ⁊ sancta sanctorum erant in parte occidentali. s. in extremitate tabernaculi. videbatur ergo q̄ quando sacerdos introiret in sancta sanctorum a parte orientali ⁊ aspergeret sanguinem q̄ fieret ista aspersio contra partem occidentalem: alioquin non fieret contra propitiatorium. sed magis sacerdos introiens in sancta sanctorū conuerteret posteriora sua contra propitiatorium ⁊ aspergeret sanguinem contra introitum sancti sanctorum. ¶ Ad hoc autem sunt aliqui doctorez dicentes q̄ lz introitus in sancta sanctorum esset a parte orientali: conuersio tamen ⁊ aspersio ⁊ oratio erat contra orientem sicut in ecclesijs nostris in quibus fit oratio contra orientem euenit. ⁊ dicunt in hoc approbare modum orandi ecclesie. s. contra orientem. ¶ Sed hoc non stat in aliqua similitudine: quia lz in ecclesijs fiat oratio contra orientem. tamen non fit introitus p partem orientalem: sed per partem septentrionalem: aut meridianam vel occidentalem. Item modus assignandi istorum poterat esse si diceremus q̄ isti introibant directe in sancta sanctorum contra partem occidentalem: ⁊ postq̄ intrassent conuerterent posteriora sua contra arcam ⁊ propitiatorium ad occidentem ⁊ vultum suum contra orientem. Iste tamen modus repugnat littere: quia tunc non posset fieri aspersio contra propitiatorium qō erat in parte occidentali: sed magis contra velū sancti sanctorum ad partem orientalem. ⁊ tamen iste modus repugnat littere cum dicatur q̄ fiat aspersio contra propitiatorium. ¶ Item etiam si textus nihil exprimeret de hoc videbatur esse magnuz inconueniens vt sacerdos intraret directe contra propitiatorium verteret posteriora sua contra arcam ⁊ propitiatorium: super qō gloria domini erat. ¶ Adhuc autem poterant isti assignare quendam alium modum congruentiorez quomodo sacerdos intrans contra propitiatorium versus partem occidentalem conuerteret se contra partem orientalem ⁊ aspergeret sanguinem contra propitiatoriuz. ⁊ hoc erat vt sacerdos directe intrans ab exteriori tabernaculo versus arcam ad partez occidentalem cum accederet ad arcam conuerteretur in circuitu arce: ita q̄ haberet dorsum suum contra parietem occidentalem ⁊ conuerteret vultum suum contra propitiatorium versus partem orientalē per quā introitus erat. s. contra velū. ¶ Sed contra hoc arguit Nicolaus q̄ tunc sequeretur q̄ duo cherubim qui erant super extremitates duas propitiatorij haberent vultum contra partem occidentalem ⁊ dorsum contra introitū in sancta sanctorum. cuius contrarium habetur. 3. Re. 6. c. et. 2. Paralipo. 3. c. ¶ Sed ista consequentia non valet: quoniā arguit Nicolaus de dispositione cherubim qui erāt in templo salomonis ⁊ non de cherubim qui erāt in priori tabernaculo. ⁊ cū arguit q̄ cherubim ⁊ omnia alia erant in templo Salomonis sicut fuerunt in priori tabernaculo sicut dicunt omnes doctores. Respondenduz est q̄ q̄q̄ esset similitudo magna inter ea que fuerunt in isto tabernaculo ⁊ in templum Salomonis: tamē nō fuit omnimoda similitudo vt patet cuilibet inquirēti per singula. sed vt etiam de nullo alio exprimatur satis apparet de cherubim. nā Salomon fecit in templo duos cherubiz de lignis oliuarum. ⁊ habebat quilibet in latitudine ab extremitate vnius ale vsq̄ ad extremitatem alterius decem cubitos: ita q̄ ambo cherubim continebant. 20. cubitos. in priori tamen tabernaculo qō fecit Moyses non erant duo cherubi de olivis: nec erāt ita magna. ¶ Apparet ēt amplius q̄ non tenet istud argm Nicolai ⁊ id qō presupponit est falsuz: qz i priori tabernaculo erāt duo cherubim productiles de duabus extremitatibus propitiatorij: ⁊ habebant vultus suos versos contra se ⁊ inclinatos super propitiatorium vt habetur Exo. 25. et. 37. c. ideo necessariū erat vt dorsum vnius cherub esset contra meridiem ⁊ dorsum alterius contra septentrionem. ⁊ sic non concluditur aliquod inconueniens contra istos doc. ex argumento Nicolai: qm̄ poterant introeuntes in sancta sanctorum orare contra propitiatoriuz directe siue essent a parte occidentali siue a parte orientali: ⁊ neutro modo orarent contra dorsa cherubim: quia non habebant cherubim posteriora sua contra orientem: nec contra occidentem: sed vnus contra meridiem ⁊ alius contra septentrionem. In templo autem qō fecit Salomon erant isti duo cherubim quos

Aspsio ista q̄re septies fiebat.

Qō. 17 A

Ista septenaria aspersio q̄re fiebat i sāguine ⁊ supaltare.

Quō expiabant pctā i sanguine ⁊ quō ōsaccipiat sanguinē p pctis nostris.

B

Situs ppiatorij.

Qō. 18 A

An vez sit q̄ lz introit⁹ in sctā scōz eēt a pte orientali cōuersioni ⁊ aspsio ⁊ oō eēt ō orientē: an iste mod⁹ possit stare.

1. rñsio quoꝝdā doctoꝝ.

Impzo. 1. rō.

B

2. rō.

Ali⁹ modus q̄ poterat assignari ab istis.

Obiectō Nicolai ō istum modum.

Rñsio.

L

Nō fuit oīmoda silitudo tēpli ad scūariuz marie in fabricatiōe cherubim.

De duob⁹ cherub

dī i tēplo salomonis fabre factis.

quos reliquit Moyses super propitiatorium: ⁊ preter hos fabricauit alios duos cherubim magnos extendentes alas a pariete septentrionali vsq; ad parietem meridianam. Erant autē habentes isti duo cherubim simul. 20. cubitos in latitudine: ga quilibet continebat decem cubitos ab extremitate ale vnius vsque ad extremitatem ale alterius: ⁊ occupabant totam latitudinem parietis occidentalis sancti sanctoz̄ pertingentis ab angulo parietis meridiani vsq; ad angulum parietis septentrionalis. tangebat quoq; extremitas ale vnius cherubi extremitatē ale alterius vt habetur. 3. Reg. 6. c. Item latitudo alarum cuiuslibet cherubim eorum quos fabricauit Salomon cum pectore eius erat decem cubitorum ⁊ totidem in altero. cherubim autē qui erant super arcam solum extendebant alas per duos cubitos ⁊ dimidium: quanta erat longitudo propitiatorij qō tegebant. ⁊ ipsi cherubim tangebant se inuicem alis ⁊ claudebant in circuitu totum propitiatorium: ⁊ ita erat longitudo ale cuiuslibet cherubim quasi cubiti ⁊ dimidij. Inconueniens autem qō videtur inducere Nicolaus aliqualiter procederet tempore tempi Salomonis: quia tunc erant duo cherubim in parte occidentali sancti sanctorum: ⁊ qui supradicto modo conuertere se deberet contra propitiatorium ad partem orientalez non haberet conuenienter posteriora sua: quia conuerteret ea versus vultus cherubim qō aliqualiter inconueniens est. ideo argumentū Nicolai in hac parte non concludit. ¶ Quāquam autem ista positio non suscipiat detrimentum ex argumento Nicolai: tamē nō stat conuenienter. ⁊ hoc propter duo. Primo qm̄ si sacerdos sic se verteret in circuitu arce ⁊ propitiatorij: aut vultus illius corporis in quo formabatur vox in propitiatorio erat contra partem occidentalem: aut contra partem orientalem mundi. si autē est contra partem orientalem sacerdos conuertens se modo supra dicto ad orandum contra orientem non oraret contra vultum loquentis in propitiatorio: sed contra tergum: quod patet quia si facies vtriusq; erant contra orientem tam loquentis in propitiatorio q̄z sacerdotis orantis non erat vna contra alterā. qm̄ quando aliqui homines se mutuo respiciunt habent facies contra partes mundi contrarias. ſ. vnus contra orientē: ⁊ alius contra occidentem ⁊ sic de alijs differentijs positionuz. sed hoc erat inconueniens. ſ. q̄ sacerdos oraret versus posteriora dei: ⁊ deus loqueretur sacerdoti non conuertens ei vultum suum. ergo oportebat q̄ vultus sacerdotis esset contra vultum dei. ⁊ tunc data ista positione oporteret q̄ esset vultus dei loquentis contra partem occidentalem vt vultus sacerdotis ⁊ dei se respicerent mutuo. sed ad hoc sequebatur inconueniens: quia tūc illi qui orarent existentes in atrio tabernaculi ⁊ qui intra tabernaculum contra sancta sanctoz̄ non orarent contra vultū dei existentis in propitiatorio: sed contra dorsum: qō satis videtur inconueniens. ergo non erat talis dispositio sacerdotis introeūtis intra sancta sanctoz̄. ſ. q̄ circuiret arcam: ⁊ conuerteret vultum suum contra propitiatorium ad partem occidentalem: qm̄ potius sicut ingrediebatur a parte orientali sacerdos contra occidentalem ita orabat: ⁊ vultus dei erat contra orientem: ideo cum sacerdos introiret intra sancta sanctoz̄ a parte orientali versus occidentalem ⁊ vultus loquentis in propitiatorio esset contra orientem: respiciebant se mutuo vultus loquentis ⁊ vultus sacerdotis intrantis. ¶ Item patet hoc: quoniaz adhuc facto templo Salomonis esset maius inconueniens. nam si oraret sacerdos a parte occidentali intra sancta sanctoz̄ contra partem orientalem verteret dorsum suum contra duos cherubim qui erant in parte orientali sancti sanctoz̄ vt patet. 3. Reg. 6. c. et. 2. Paralipomen. 3. c. hoc tamen non conueniebat. sed ponendo q̄ sacerdos orabat a parte orientali versus occidentem non sequebatur aliquod dorsum inconuenientium. ergo dicendū est q̄ sacerdos non conuerteretur. ¶ Tenendum igitur in hoc est q̄ saceedos introibat in sancta sanctoz̄ a parte orientali: ⁊ vultus loquentis in propitiatorio erat contra partem orientalem: ⁊ sic erat vultus vnius contra alterum: ⁊ non conuertebat se sacerdos contra aliquam aliam partez: sed sic vt intrabat aspgebat sanguinem contra propitiatorium. cum autem dicitur hic q̄ sacerdos oraret contra orientem procedit error ex diuersa assumptione huius nominis orientis: quia potest accipi orientis dupliciter. Uno modo pro ipsa parte orientali mundi. alio modo pro parte cuiuslibet rei que est contra orientem. Accipiendo autem primo modo. ſ. orare contra orientalem partem mundi nō potest intelligi littera ista: quia tunc sequerentur omnia inconuenientia supra assignata. ⁊ ob hoc errauerunt illi de quibus supra dictum est. Alio modo accipitur orientis pro parte propitiatorij que erat contra orientem. ⁊ isto modo est littera vera: quoniam cum sacerdos intraret in sancta sanctoz̄ a parte orientali contra occidentez: illa pars propitiatorij que ei obijciebatur erat orientis propitiatorij. ⁊ cum oraret contra illam oraret contra orientem propitiatorij: sed non contra orientez mundi. quin potius necessarium est vt quando quis orat contra partē orientalem alicuius rei oraret contra occidentalem partem mundi. ⁊ sic iste sacerdos intrans in sancta sanctoz̄: ⁊ omnes alij iudei orabant contra occidentem. hic tamen dicitur q̄ orabat contra orientez. ſ. propitiatorij. (Cumq; mactauerit bircum pro peccato populi.) Sicut occidebat vitulus vt de sanguine eius expiaretur pro peccato sacerdotuz: ita occidebat bircus vt in sanguine eius expiaretur pro peccato populi. ⁊ iste bircus erat ille super quē cecidit sors domini ⁊ immolatus est pro peccato. alius autem fuit datus in caprum emissarium. (Pro peccato populi.) Non est sensus q̄ immolaretur iste bircus pro aliquo vno speciali peccato populi: sed pro omnibus peccatis. naz quando totus populus vel aliqua persona solum faciebat aliquod peccatum specialiter: fiebant pro eo specialia sacrificia de quibus habetur supra. 4. c. et. 5. hic autem generaliter pro omnibus peccatis que populus fecerat fiebat ista immolatio. (Inferet sanguinem eius intra velum.) Dec omnia referuntur ad sacerdotem magnum: cum ipse solus faceret cerimonias in hac die. ⁊ dicitur q̄ ipse inferet. i. introducet sanguinem huius birci intra velum. i. intra sancta sanctoz̄: qui locus distinguebatur a priori parte tabernaculi interposito velo distinguente ⁊ pendente in quattuor columnis. Nō tamen est intelligendum q̄ iste sanguis per se introduceretur in sancta sanctoz̄: sed simul introducebatur cum sanguine vituli. fiebat enim cōmixtio ex vtroq; in eadem cratera. ponitur tamen hic per se ad declarandu qd fieri deberet de quolibet. ſ. quomodo sanguis vituli deberet introduci in sancta sanctoz̄. ⁊ idem de sanguine birci: hoc tamen simul. (Sic̄ preceptum est de sanguine vituli). i. sic fiet de sanguine birci sicut mandatum est in sanguine vituli. ſ. q̄ feratur intra sancta sanctoz̄: ⁊ q̄ aspergatur contra propitiatorium. (Ut aspergat e regione oraculi). i. introducet sacerdos istum sanguinem vt aspergatur contra oraculum. i. contra propitiatorium. e regione duo dictiones sunt. ſ. ablatiuus cū sua prepositione. ⁊ significat regio aliquam partem: ⁊ e significat differentiam positionis: ita q̄ tantundem sit dici. e regione: sicut ex regione sicut ex opposito vela fronte. ⁊ dicitur aspergi sanguis e regione oraculi. i. contra oraculū vel propitiatoriuz. ¶ An iste sanguis aspergeretur super propitiatoriuz ita q̄ gutte sanguinis caderent super ipsum. Qō. 19.

Aliquis autem inquiret an iste sanguis aspergeretur super propitiatoriuz: ita q̄ iste gutte sanguinis caderent super propitiatoriuz. Et respondetur q̄ non. sed sacerdos ponebat se coraz propitiatorio ⁊ mittens digitum in crateram sanguinis mittebat guttas contra propitiatorium. iste autem non cadebant super propitiatorium: sed in terram ante propitiatorium. patet ex littera cum dicitur. aspgat e regione oraculi. i. contra propitiatorium. ⁊ tamen si caderent gutte super propitiatorium non diceretur q̄ contra illud aspergeretur: sed super illud. ¶ Item quia in sanguine distinguitur triplex modus. ſ. aspergere: effundere: tingere. duo modi pertinent ad hoc cum sanguis tangit ipsam rem. ſ. effundi: vt cū dicitur q̄ sanguis effunditur ad basim altaris vt patet supra. 1. et. 3. et. 4. c. quia tunc sanguis cadet super ipsam basim. Etiam secundus modus qui est tingere est quando sanguis super ipsaz rem cadit. ⁊ sic dicimus tingi cornua altaris. sic habetur supra 4. et. 5. et. 8. c. In tertio modo qui est aspergere non denotatur semper cadere sanguis super ipsam rem. sed aliquando cadit: aliquando non: sicut notificatur ex adiuncto: vt si dicatur. aspersit tabernaculum vel aspersit altare ⁊ librum legis. ⁊ tunc intelligitur q̄ sanguis cecidit super ipsam rem. sic habetur Exo. 24. c. cum dicitur. ille vero sumptum sanguinem respersit in populum. sic etiam habetur ad Hebr. 9. c. cum dicitur. lecto enim omni mandato legis a Moyse vniuerso populo: accipiens sanguinem vitulorum ⁊ bircoz̄ cum aqua ⁊ lana coccinea ⁊ hysopo: ipsum quoq; librum ⁊ populum omnem aspersit: ⁊ tabernaculum ⁊ omnia vasa ministerij similiter sanguine aspersit. aliquādo autem dicitur aspergere contra aliquid ⁊ tunc non cadit sanguis super rem que aspergitur. sic dicitur aspergi contra fores tabernaculi vel contra propitiatorium: ⁊ tamen nihil cadit de

2. modo. †

†

†

†

†

Notādum hic.

Diſtinguit i sāguie triplex mod⁹

Ad rōez Nico.

Impro. De mēte auctoris isti⁹ modi assignati. 1. rō.

2. rō.

Doc. op.

Obiēz̄ solui tur. 1. modo

sanguine super propitiatorium vel super fores. de hoc Nume. 19.c.cum dicitur.ꝛ tingens digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi septem vicibus. ꝛ tamen manifestum est ꝙ ille sanguis non poterat cadere super fores:quia sacerdos quando aspergebat istum sanguinem erat extra castra vt patet in eodem capitulo.quomodo posset ex loco castrorum pertingere vsq; illuc:nullo enim modo cum esset sanctuarium in medio castrorum vt patet hic in littera ꝛ Nume.c.1.et.2. sic ante accipitur hic aspergere contra oraculum.i.ante ipsum ꝛ non in ipso.(Et expiet sanctuarium).i.mundet.s.ꝙ sacerdos magnus dicebatur purgare modo predicto ipsum sanctuariū:quasi coinquinatum foret.nam ꝫ ibi non esset aliqua cōtaminatio realis: erat tamen per quandam opinionem.videbantur enim iudei facere quandam offensionem sanctuario in quo habitabat deus quando non curantes de illo peccabant:sicut cum dicimus eccle siam violatam cum in ea semen vel sanguis effunditur.per effu sionem tamen seminis non est in ecclesia aliqua pollutio realis: sed per opinionem.cum vero fiebant ea que supra dicta sunt di cebantur tolli iste immundicie causate.(Ab immundicijs filiorum israel:ꝛ preuaricationibus eorum cunctisq; peccatis.) Ista sunt a quibus mūdari dicebatur ꝛ per que polluebatur sanctua rium.nam qualitercunq; iudei se male haberent ad legem dicebantur facere quandam offensionem deo:ꝛ per hoc videbatur causari violatio in sanctuario.sed ista offensio vel violatio erat tripler:qꝛ aliquando fiebat per illa que contra legem non erant sed circa quasdam corporales obseruationes in quibus nō erat peccatum proprie sicut in contactibus rerum immundarum'.ꝛ ista violatio legis non vocatur peccatum sed immundicia:quia quamuis aliquis inundus efficiatur ibi:tamen non est peccatū. tamen tabernaculum polluitur cum ipsis hominibus pollutis cum contra legem dei fiat:ꝛ ab istis immundicijs dicebatur purificari sanctuarium.Alius modus est delinquēdi vel offendēdi in ipsum sanctuarium.ꝛ hoc est cum homines peccabant ex malicia quadam ꝛ hoc dicebatur preuaricatio.ab his etiam purificabatur sanctuarium.Alius modus est delinquendi in deum ꝛ offendendi in sanctuarium cum aliquis contra legem agit:ꝛ p hoc peccatum incurrit.non tamen fit hoc ex malicia quadam: sed alio quouis modo.ꝛ hoc vocatur peccatum generaliter.ab hoc etiam fit expiatio cum dicitur.cunctisq; peccatis.i.ꝙ etiam ab omnibus peccatis que non sunt per maliciam expiatur.(Juxta hunc ritum faciet in tabernaculo testimonij.) Ad sacerdotem magnum refertur qui faciebat omnes cerimonias diei propitiationis.ipse enim dicebatur facere in tabernaculo testimonij iuxta hunc ritum.i.sicut fecerat in sancta sanctorum sic facere debebat in tabernaculo.s.in parte priori ꝛ ab exteriori.Supra enim dictum fuerat de sancto sanctorum cum dicebatur.ꝛ expiet sanctuarium ab immundicijs filiorum israel.nam quāuis sanctuarium vt communiter sumptum significet spatium loci sancti.s. atrij ꝛ tabernaculi:hic tamen accipitur specialiter.s. pro sancto sanctorum.qō patet ex superiori cum dictum fuerit ꝙ aspergeret sacerdos septies de sanguine contra oraculum:ꝛ tamen oraculum debet esse intra sancta sanctorum.nunc dicitur ꝙ sicut fuit expiatum sanctuarium.i.sancta sanctorum:sic expiaretur tabernaculum testimonij.i.pars prior tabernaculi.nam cum exibat sacerdos de sancto sanctorum vbi expiauerat procedens extra velum:eodem modo expiabat partem exteriorem domus illius q̄ vocatur hic tabernaculū testimonij. ¶Accipitur.n. tabernaculum multipliciter. Aliquando enim accipitur pro ipso toto sanctuario cum tabernacr'o ꝛ atrio. Aliquando etiam accipitur pro tota ipsa domo habente tabulas in circuitu ꝛ operimenta in tecto:que communiter consuenit vocari tabernaculum:ꝛ erat intra atrium. Aliquando accipitur tabernaculum pro ipsa parte prima tabernaculi:ꝛ sic accipitur hic qm̄ non vocatur sanctum sanctorum hic tabernaculum. ¶De primo mō accipiendi apparet:vt cum dicimus ꝙ aliquid vertebatur in vsus tabernaculi. qm̄ ibi non potest accipi tabernaculum pro solo tabernaculo:ꝫ etiam pro atrio:quia illa pecunia non solum proficiebat ad illas ministrationes que fiebant in tabernaculo:sed etiam pro illis que fiebant in atrio eius.immo magis pro ministrationibus que fiebāt in atrio.s.pro sacrificijs. Iste modus loquendi habetur Exodi.30.c.cum dicitur.susceptamq; pecuniam que collata est a filijs israel trades in vsus tabernaculi testimonij. ¶De secūdo modo accipiendi.s.pro tota domo constante ex tabulis ꝛ velamentis.ꝛ iste est modus qui communiter accipitur. sic patet supra.1.et.2.et.3.ꝛ quasi in omnibus.c.huius libri cum dicitur aliquid offerri vel presentari coram ostio tabernaculi. nam tunc esset sensus ꝙ res offerrentur vel occiderentur pecora ad ostium tabernaculi.qō falsum est:quia tunc non occiderentur apud altare lateris aglonaris vt patet supra.1.c.illud tamen altare erat intra sanctuarium apud tabernaculi ostium. ¶Tertio modo accipitur tabernaculum pro prima parte illius tabernaculi:cum diuidebatur ista domus constans ex tabulis ꝛ operimentis in duas partes.s.in sancta sanctorum ꝛ in anteriorem partem domus.de isto modo diuisionis habetur Exodi.26.c.ꝛ etiam dictum fuit hic.ꝛ sic accipitur in hac littera prout distinguitur sancta sanctorum contra anteriorem partem tabernaculi. ¶Quarto ꝛ vltimo modo accipitur tabernaculum testimonij pro parte que dicitur sancta sanctorum.ꝛ istum modum ponit Apostolus ad Hebreos.c.9.vbi ponuntur iste due partes.s. ꝙ diuiditur tabernaculum in duo tabernacula.ꝛ istud qō accipitur hic in littera dicitur primum tabernaculum: ꝛ sancta sanctorum dicitur secundum tabernaculum vt patet in littera sua cum dicitur.tabernaculum aūt factum est primum in quo erāt candelabra ꝛ mensa ꝛ propositio panū:qō dicitur sancta: post velamen autem scōm tabernaculum qō dicitur sancta sanctorum habens aureum thuribulum ꝛ arcam testamenti.isti autem duo modi accipiendi tabernaculum non sunt proprij:sed per synecdochen: quoniam nomen totius attribuitur parti.quelibet enim harum partium duarum erat pars tabernaculi ꝛ non tabernaculum.ꝛ cum dicitur ista pars tabernaculum testimonij:non accipitur proprie:qm̄ testimonium vocatur decalogus scriptus in tabulis ꝛ iste erat in arca.arca autem intra sancta sanctorum erat: ideo cum distingueretur primū tabernaculum a secundo:scōm .s.sancta sanctorum poterat aliquo modo dici tabernaculum testimonij:quia continebat in se testimonium.i arcam cum tabulis.primum autem non poterat proprie dici tabernaculum testimonij:quia ipsum non continebat testimonium: nec erat pars continentis.ꝛ tamen hic vocatur tabernaculum testimonij. ¶Sciendum autem ꝙ tabernaculum testimonij proprie dicitur qō tabernaculum est ꝛ testimonium continet:ideo soluz potest intelligi proprie.s.secūdo mō accipiendi supra posito:qm̄ sic domus illa tabernaculum est:etiam continet in se testimonium .s.in quadam parte sui. Cum autem vocatur sancta sanctorum tabernaculum testimonij:q̄uis posset dici ꝙ est continens testimonium:tamen non proprie dicitur ꝙ sit tabernaculū:sed pars tabernaculi.ideo quando dicitur ꝙ est sancta sanctorum tabernaculum testimonij intelligitur per synecdochem.i.pars tabernaculi testimonij.cum vero de prima parte tabernaculi dicitur ꝙ ipsa est tabernaculum testimonij vtrūq; improprie dicitur: quia nec tabernaculum est:nec testimoniuz continet.sed est ista locutio velut si aliquis homo haberet faciem albam:ꝛ reliquū corpus nigrum.ꝛ propter faciem albā vocaretur homo albus: ꝛ deinde pes ipsius hominis vocaretur albus: quia erat pars hominis albi.sed modus iste loquendi valde improprius est.permittitur tamen in sacra scriptura.habet enim aliquam rationem.(Juxta hunc ritum faciet in tabernaculo testimonij).i. sicut fecit intra sancta sanctorum ita faciet in parte anteriori tabernaculi.Ritus autem obseruatus in sancta sanctorum fuit ꝙ aspergeretur septies sanguis coram propitiatorio. iste idem ritus obseruari debet in parte anteriori.ꝛ tamen non solum fiebat in parte anteriori id qō in posteriori: sed aliquid vltra.s.ꝙ tingebantur cornua altaris thymiamatum ꝛ septies fiebat aspersio contra illud:ꝛ tamen in sancta sanctorum solum fiebat aspersio septenaria.de hoc patet infra in littera.(Qō fixum est inter eos in medio sortium habitationis eorum).i.ꝙ tabernaculum fixum est inter iudeos in medio habitationum suarum. hoc.n. poterat referri ad duo tempora.s.ad tempus quo erant iudei in deserto:vel ad tempus quo fuerunt in terram promissionis. Referendo autem ad tempus quo erant in deserto:apparet ꝙ erat in medio castrorum ipsum tabernaculum:quia distinguebantur castra israelitarum in quattuor partes sub quattuor vexillis vt habetur Nume.c.2.ꝛ inter castra illa erant leuite:ꝛ ipsi erant in circuitu sanctuarij vt habetur Numeri.1.c.ꝛ sm̄ hanc dispositionem erat sanctuarium fixum in medio habitationum iudeorum.ꝛ de hoc loquebatur proprie Moyses. ¶Alio modo referebatur hoc ad tempus quo erant israelite in terrā promissionis.ꝛ tunc verum est ꝙ erat tabernaculum fixū inter eos in medio sortium suarum:quia hierusalez in qua erat tabernaculum in templo Salomonis erat quasi in medio terre promissionis.ponitur autem hoc hic tanquam causa superiorum: quia supra

Qō. 20 A

Tabernaculū quot modis accipit ꝛ ēt sctūarium.

1.modo.

2.modo.

3.modo

4.modo

Figura synecdoche.

B

Qūo potest vocari scā scōrū tabernaculm testimonij ꝛ qūo p̄ma ps tabernaculi vocatur eodem modo.

Rit⁹ scā scōr obseruatus.

L

Duplex ire expō.

† Per q̄ polluebat sanctuarium.

† † † †

supra dictum fuerat q̄ sacerdos expiaret sanctuariuꝫ in sanguine. hic redditur causa. s. quia illud erat in medio habitationis iudeorum. z propter hoc vbicunq; iudei peccarent videbatur inficere sanctuarium. secus autem si poneretur sanctuariū in vna extremitate habitationum iudeorum: quia tunc quāuis ex vna parte inficere videretur non tamen ex omnibus. Cum autez in medio est vndiq; inficitur. est autem modus iste transumptus ex modo immundicie corporalis: quia cum aliquid est in medio multarum rerum immundaruꝫ vndiq; inficitur per realē actionem ipsarum. si autem ex vna parte tantum habeat res causantes immundiciam ex illa parte erit immundicia. dicitur autem in medio sortium habitationis eorum: quoniam habitationes iudeorum in deserto erant per sortes ne oriretur contentio: ideo tabernaculum dicebatur esse in medio sortium cum esset in medio habitationuꝫ que erant per sortes. Alia littera habet. (In medio sordium habitationis eorum.) Et ista littera videtur esse conuenientior: quia magis reddit causam superius dicti q̄ alia littera. z hoc quia ista purificatio fiebat propter sordes. Melius ergo dicitur q̄ tabernaculum esset inter sordes habitationuꝫ iudeorum q̄ q̄ esset inter sortes: quia quod inter sordes est purificatione indiget. z potuit esse satis facilis error: q̄n non differunt ista nisi in vnica littera. s. q̄ ponat. d. vel. t. z hoc manifestum erat. nam castra israelitarum aliqualiter erant immunda quamq̄ non esset in eis immundicia stercoris humani vt habetur Deuteronomii. 23. c. cum dicitur. habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad requisita nature: gerens paxillum in balteo: cumq; sederis fodies per circuitum z egesta humo operies quo relevatus es: dominus enim tuus ambulat in medio castrorum. z tamen adhuc aliqua immundicia erat in castris hebreorum que aliunde prouenit. z de hac recte diceretur q̄ deus erat in medio sordiuꝫ habitationis hebreorū. (Nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingredietur sanctuarium.) Accipitur hic tabernaculum pro prima parte tabernaculi sicut accipiebatur supra immediate. z accipitur sanctuarium pro sancta sanctorum. sic etiam supra accipiebatur cū dictum est vt aspergat e regione oraculi z expiet sanctuarium. sed non potest accipi ibi nisi pro sancta sanctorum: quia ibi erat propitiatorium. z est sensus huius littere q̄ quando sacerdos introibat in sancta sanctorum nullus homo debebat esse in prima parte tabernaculi. ¶ Ratio huius mandati est: quia in omnibus temporibus anni licebat sacerdotibus minoribus introire in tabernaculi partem primam ad ministrandum ibi. s. ad incendendum lucernas in mane z in vespere vt patet Exo. 27. c. z ad ponendum panes propositionis vt patet infra. 24. c. z ad cremandum thymiama in mane z in vespere vt habetur Exodi. 30. c. be namq; omnes ministrationes pertinebant taꝫ ad sacerdotem magnum q̄ ad minores: ideo quotidie poterāt sacerdotes minores ingredi in tabernaculo. sed in sancta sanctorum nulli sacerdoti minori licebat ingredi cuꝫ non haberet ibi aliquam ministrationem vt supra probatum est. non oportebat ergo q̄ diceretur ne aliquis sacerdos minor staret in sancta sanctorum: vel intraret quando sacerdos ingrederetur ad expiādum. Sed rationabile fuit q̄ diceretur ne aliquis de sacerdotibus minoribus esset in tabernaculo eo tempore quo intrabat sacerdos magnus: quoniam cum licitum esset alis sacerdotibus minoribus esse in tabernaculo existimarent q̄ etiam liceret sibi in hac die propitiationis quando sacerdos intraret in sancta sanctoruꝫ existere in tabernaculo. z respondetur q̄ non licebat. ¶ Lā autem quare nullus homo deberet stare in tabernaculo dicitur esse sm Nicolaum q̄ sacerdos magnus intrans in sancta sanctorum: quia intrabat locum sanctissimum debebat habere maximam attentionem ad deum. hoc autem perditur per cōmunicationem cum alijs hominibus in collocutione vel alias. ne igitur impediretur sacerdos magnos ab hac deuotione iubebatur ne aliquis esset in sanctuario. simile habetur Exodi. 33. c. cum enim deus daturus esset secundas tabulas Moysi z apparituras ei iussit vt nullus homo ascenderet in montez: z oues z boues non pascerentur econtra: z hoc vt non impedirent eum ab attentione visionis quaꝫ susceperus erat. ita autem hic. Alij autem dicent q̄ hoc forte fiebat ne alij viderent res sacras que apparebant intra sancta sanctorum: quoniam erant indigni videre illas. ¶ Sed ista positio stare non potest. Primo quia q̄ nis ipsi essent in tabernaculo in parte anteriori nihil videre possent de eis que erant intra sancta sanctorum: quoniam iste due partes velo interposito diuincte erant: z existentibus in tabernaculo nihil patebat eorum que intra sancta sanctorum erant. 2.rō.
Item secundo quia dato q̄ velum pendens ante sancta sanctorum tolleretur: tamen illi qui existerent in prima parte tabernaculi nihil viderent eorum que erant intra sancta sanctorum: q̄n etiam ipse sacerdos magnus nihil videbat: immo si vidisset moreretur. z propter hoc iubebatur tollere thymiama super prunas vt vapor inde exhalans operiret propitiatorium z sic nihil videretur. Si ergo sacerdos magnus nihil videbat eoruꝫ que erant intra velum a fortiori nec videre possent illi qui erant extra in tabernaculo. Item positio Nicolai non multum agit: ga cum summus sacerdos esset intra velum dato q̄ alij essent in prima parte tabernaculi non loqueretur cum eis: nec haberet aliquam communicationem per quam impediretur ab intentione sua. ¶ Sed magis dicendum est q̄ vetabatur hoc ne alii quis de illis qui erant in tabernaculo audiret vocem loquētis de propitiatorio. nam die qua intrabat sacerdos in sancta sanctorum loquebatur ad deum z deus ipsi. hanc autem vocem indigni erant audire omnes alij. si tamen essent in tabernaculo audirent voces: quia prima pars tabernaculi z sancta sanctorum solo velo interposito distinguebantur. hoc autem non impediebat voces audiri. ideo fuit conueniens vt excluderentur omnes a tabernaculo. nam sicut summus sacerdos non erat dignus videre vultuꝫ loquentis in propitiatorio: z propter hoc vapor de thymiamate exhalabat z cooperiebatur propitiatoriū. ita z omnes alij preter sacerdotem maiorem erant indigni audire vocē loquentis: ideo de tabernaculo excludebantur. (Quando pontifex ingredietur sanctuarium). i. quando summus sacerdoꝫ ingredietur in sancta sanctorum. Nō enim potest accipi sanctuarium hic large. s. pro toto loco sancto prout dicit tabernaculum z atrium. nec etiam pro solo tabernaculo: quia non ingrediebatur sacerdos in ista ad orandum pro se z domo sua sicut immediate dicitur: sed solum in sancta sanctorum. (Ut roget pro se z domo sua z vniuerso cetu israel.) Quando sacerdos ingrediebatur in sancta sanctorum rogabat pro se z pro domo sua z pro omnibus israelitis: primo pro se: deinde pro domo sua. Causa est quia sic est ordo charitatis vt primo aliquis seipsum diligat z magis: deinde familiaꝫ suam: deinde autem ceteros. erat alia causa q̄n pro illis debebat primo rogari pro quibus primo sacrificiū offerebat: sed primo sacerdos offerebat pro se z domo sua vitulum: deinde pro toto israel offerebat hircū. q̄ primo deberet orare pro se z domo sua q̄ omnibus alijs. (Donec egrediatur tabernaculum). i. donec egrediatur ad tabernaculum. non enim dicit hic tabernaculum terminum a quo sed in quem: quia si acciperetur pro termino a quo est sensus q̄ semper sacerdos oraret pro se z israelitis quousq; exiret de tabernaculo. sed hoc est contra litteram: quia dicitur immediate q̄ post hoc sacerdos accederet ad altare thymiamatum q̄ est coram domino: z ibi expiaret in sanguine. ergo iaz cessauerat orare pro se z pro populo. z tunc quando accedebat ad altare thymiamatum non erat extra tabernaculum. necessario igitur accipiendum est hic vt tabernaculum dicat terminum in quem. z signat primam partem tabernaculi que erat ante sancta sanctorum. z est sensus donec egrediat tabernaculū. i. exhibit sacerdos quousq; exeat de sancta sanctorum ad tabernaculum. s. ad primam partem tabernaculi. z hoc erat: quia sacerdos cum intrabat in sancta sanctorum aspergebat septies de sanguine contra propitiatorium. cum vero hoc fecisset stabat ibi aliquanto tempore z tunc orabat pro peccatis suis z totius populi. post hoc ād ad primā partem tabernaculi intrabat vt ibi expiaret: z iterum orabat p peccatis suis z totius populi. (Cum autem exierit ad altare qō coram domino est.) Dicebatur exire ad altare. s. ad altare thymiamatum z erat iste exitus: quia altare thymiamatum erat in prima parte tabernaculi vt habetur ad Hebreos. c. 9. z exibat: quia velo interposito distinguebatur sancta sanctoruꝫ a prima parte tabernaculi. dicebatur istud esse altare thymiamatum coram domino: quia erat coram velo posito ante arcam z propitiatorium in quo deus esse dicebatur. sic habetur Exodi. 30. c. cum dicebatur. ponesq; altare contra velum qō ante arcam pēdet testimonij coram propitiatorio. ¶ Et sciendum q̄ quamq̄ per sordes filiorum israel totum sanctuarium qō inter eos erat polluebatur: tamen non fiebat expiatio nisi in altaribus. z hoc quia principaliter deus esse videbatur in istis z in propitiatorio. ideo expiatis istis tribus omnia que in sanctuario erant expiata videbantur. z hoc quia omnia que erant in sanctuario aliquo modo erāt ad ministeriuꝫ duoꝫ altariū. s. thymiamatis

2.rō.

3.rō.

Doct. opio

†

†

†

†

£ Ordo charitatis. Sacerdos p qb⁹ orabat.

†

Qō. 21. A Qñ cū sacerdos magn⁹ iter oibat i scā scōz nul⁹ hoium eē debebat i p̄ma p̄te tabnaculi.

Op. nic. in tabnaculo q̄re null⁹ bō stare debebat.

B Impro. 1.rō.

Lfe expō.

Expiatio i q̄ pte scuarij fiebat.

D. An sacdos ozaret p se z domo sua Doc. opio. 1.rō.

z holocaustozum: preter ea que erant in sancta sanctozum que per se expiabantur. (Ut ozet pro se.) Sicut intra sancta sanctorum sacerdos ozauerat: ita z apud altare thymiamatum ozare iubetur. sed dicitur hic q ozaret pro se. supra autem mandabatur q ozaret pro se z domo sua atq; cetu israel. C Dicendum autē q ēt hic intelligi debet q ozaret pro domo sua z israelitis. qō patet ex duobus primo quia pro illis ozatur pro quorum pecca to sanguis effunditur: cum hoc sit generale in omnibus sacrificiis. sed hic fundebatur sanguis super altare thymiamatuz qui effusus erat pro peccato israelitarum z domus sacerdotalis. ergo pro eis ozabatur. patet hoc quia hic dicitur. z sumptum sanguinem vituli atq; birci fundet super cornua eius per girum. sz est manifestum q sanguis vituli oblatus est pro sacerdote z domo sua vt patet supra in littera. z sanguis birci oblatus est pro

2.rō. multitudine israelitarum. pro omnibus igitur ozabatur. C Itē secundo patet quia pro illis ozatur in expiando sanctuarium a quorum sordibus expiatur altare thymiamatum. ergo cum expiabatur rogaretur pro eis. maioz patet: quia expiatio semper fiebat cum precibus vt apparet exemplariter in isto. c. z rogabatur vt deus remitteret peccata illorum per quorum sordes fuerat aliquid coinquinatum. minoz patet. s. q expiaretur sanctuarium ab immundicijs filiozum israel: quia dicitur infra. z sanctificet illud ab immundicijs filiozum israel. ergo oportebat q pro alijs rogaret preter seipsum. Item in die propitiationis expiabatur sanctuarium ab omnibus immundicijs. sanctuariū autem incurrebat immundicias per quecunq; peccata z sordes. sed manifestum est q alij preter sacerdotem peccabant z immūdicias incurrebant. ergo debebat sanctuarium in die hac expiari a sordibus eorum: z consequenter pro eis ozari deberet. (Et

† Quid sup altare thymiamatuz dēret aspgi sumptum sanguinem vituli atq; birci.) Hic ponitur quid deberet aspergi super altare thymiamatum. z dicitur q aspergeret de sanguine birci z vituli.

C An sacerdos magnus simul ferret sanguinez vituli z birci ad expiandum quando introibat in sancta sanctoz. Qō.22.

A Circa hoc queri potest vtrum sacerdos magnus simul ferret sanguinem vituli z birci quando intraret in sancta sanctozum: vel prius ferret sanguinem vituli z deinde sanguinem birci z bis ingrederetur in sancta sanctozum in die propitiationis. Dubium enim videtur hoc. nec videtur magis vna pars necessitare q̄ altera. C Aliquis dicet q bis intrabat summus sacerdos in sancta sanctorū in die hac primo offerens sanguinem vituli: deinde ferens sanguinem birci. z hoc satis videtur sentire littera cum dicatur sup̄a q tollet sacerdos de sanguine vituli z aspergет septies contra propitiatozium. z postea dicitur q mactabit bircum z introducet sanguinem eius intra velum: sicut preceptum est de sanguine vituli. Sed hec non concludit: quoniam si sic ex ordine littere arguendum esset cum supra ponatur de capro emissario q statuet eum sacerdos coram domino: z fusis precibus super eū mittet illum in solitudinem. z postea si dicatur de oblatione vituli intelligeretur q prius deberet mitti in solitudinem caper emissarius q̄ immolaretur vitulus z bircus. sed hoc falsum est: quia infra dicitur q postq̄ exierit sacerdos de emundatione sanctuarij z tabernaculi z altaris confitebitur peccata super bircum z mittet illum in solitudinez. non tenetur ergo ordo littere in his. ita quāuis inter ista duo que hic posita sunt videantur poni quedā differentia in ordine executionis: tamen simul fiebant. C Dicendum igitur magis q sacerdos solum semel introibat in sancta sanctozum in die propitiationis z q simul introducebat sanguinem vituli z birci. qō patet quia dicitur supra in littera q sacerdos intrans in sancta sanctozum ozabat pro se z domo sua z toto populo. z tamen si bis intraret quando ozaret expiando pro se nō ozaret pro populo: sed postea alia vice. Item quia dicitur in littera q rogabit pro se z domo sua z cetu israel donec egrediatur. i. q sacerdos non deberet egredi de sancta sanctozum quousq; pro se z pro populo ozaret. ergo solum vna vice ingrediebatur in qua pro se z pro omnibus alijs ozabat. non enim erat necessarium vt secundo intraret cū in prima vice totam expiationem compleuisset. Item quia dicitur q quando egreditur sacerdos magnus de sancta sanctorum fundet sanguinem vituli z birci super cornua altaris. ergo simul fundebatur sanguis vterq; nec ingrediebatur semel pro effusione cuiuslibet sanguinis. C Adhuc autez circa hoc queritur an sacerdos semel intrans in sancta sanctozuz z simul ferens sanguinem vituli z birci ferret in eodem vase: vel in diuersis. s. in vno sanguinem vituli z in vno sanguinez birci. Ad quod dicendum in hoc non multum differre an in eodem vase vel in diuersis ista portarentur. C Aliqui enim dicunt q verisimilius est in duobus vasis hunc sanguinem ferri z duas expiationes facere: quia ista animalia pro diuersis immolabantur. s. vitulus pro sacerdote z domo sua: z bircus pro toto populo. ideo videtur q vna expiatio fieret pro sacerdote: z alia pro populo. qō fieri non posset si in eodem vase vterq; sanguis commixtus esset. Item sicut sacerdos ozabat pro se z pro domo sua z deinde pro populo. ita debebat pro se primo expiare z deinde pro toto populo. z sic erunt due expiationes z sanguis in duobus vasis. C Adhuc respondendum est q videtur dicendum vnam expiationem fuisse factam pro populo z pro sacerdote quamuis de duobus sanguinibus. qō patet quoniam si esset sanguis birci in alio vase q̄ sanguis vituli: z de vtroq; expiaretur non aspergeretur septies coram propitiatorio nec coram altari thymiamatum: sed quattuordecies. s. septies pro populo z septies pro sacerdote magno. in littera tamen mandatur q solum fiat septies. ergo videtur q eadez aspersio erat que fiebat pro populo z pro sacerdote. differebant tamen in sanguine quia pro sacerdote offerebatur sanguis vituli z pro populo sanguis birci. in expiatione tamen actuali iam non differebant: ga erat facta commixtio ex vtroq;. C Ad argumenta respondet. Ad primum cum dicebatur q pro populo z pro sacerdote mactabantur diuersa animalia. ergo debebant fieri diuerse expiationes. Respondendum est q cum fieret expiatio pro populo z pro sacerdote non debebat esse idem animal: sed diuersa. quoniam pro diuersis peccatis ista fiebant. z tamen in expiatione cum simul fieret expiatio vituli z birci non differebat: an in sanguine vituli per se fieret expiatio: vel q fieret in vtroq; simul: quia vtroq; modo fiebat pro populo septenaria expiatio: z pro sacerdote eodem modo. C Ad aliud argumentum quando dicitur q sacerdos primo ozabat pro se z pro domo sua: z deinde pro populo. Respondetur q non tenet ista consequentia: ga cum sacerdos deberet ozare pro se z pro toto populo impossibile erat q hoc simul faceret: quia non poterat simul diuersa verba proferre: sed vnuz. In expiatione tamen aliud: quia poterat simul accipere de sanguine vituli z birci: z simul pro sacerdote z populo expiare. (Fundetq; super cornua eius per girū.) Sacerdos magnus accipiens craterulam sanguinis fundebat in quolibet de cornibus altaris thymiamatum. erant enim quatuor cornua z in bis non ponebatur sanguis per tinctionez vel aspersionem: sed per effusionez s. q sacerdos faceret super qōlibet de cornibus altaris defluere aliquid de sanguine. z dicitur hic q hoc fieret per girum: non q effunderetur sanguis per circuitum totius quadrature altaris: quia tunc distillaret sanguis per omnes partes altaris. hic tamen dicitur q in cornibus fiebat ista effusio. ideo intelligendum est q fiebat ista effusio per girum. s. in quattuor cornibus altaris: z quia quattuor cornua comprehendebant totum circuitum altaris: quia in quattuor cornibus altaris fundebat sanguinem: dicebatur fundere per girū. (Aspergens sep̄q digito septies expiet z sanctificet illud.) Ista est alia cerimonia ad expiandum altare. z ista non erat per effusionem sanguinis sicut precedens: sed mittebat sacerdos digitū septies in sanguinem vituli z birci quē tenebat in cratera: z septies aspergebat contra ipsum altare. z tunc non erat coniunctus altari: sicut cum fundebat sanguinem super illud. de causa autem huius septenarie aspersionis supra dictum est: quoniam in omnibus mundificationibus obseruatur numerus septenarius. (Et expiet z sanctificet illud.) Ista expiatio z sanctificatio non dicunt aliquid distinctum a precedentibus cerimonijs. sed fundere carnem super cornua altaris z aspergere septies erat expiatio z sanctificatio. sed hic ponitur expositiue. s. q fundendo sanguinem z aspergendo septies purificabitur altare. z cum dicitur hic expiabit z sanctificabit idem actus sunt realiter: sed differunt formaliter: vel sm rationem. sicut dicimus de illo cui infunditur gratia: quoniam in eo simul z semel bz gratia duos actus. s. q expellit vitia z q reddit animam gratam deo. ita autem hic expiare dicitur esse tollere immundicias. sanctificare est sanctum facere. s. conueniens ad cultum z ministrationē dei. C Ista aūt duo acquirebat altare simul per sanguis effusionem z aspersionem. ergo sanctificare z expiare idem sunt sm rem: sed solum differunt in ratione. (Ab immundicijs filioz israel) .i. expiabatur altare a quadam immundicia que vocabatur inducta in illo per iniquitates z immundicias filiozuz israel. qūo autem

1.rō.

2.rō.

Doctoris responsio ad q̄stum.

Ad.1.rō nem.

Ad.2.rō nem.

Cerimonia ad expiādū altaꝛ p aspsionem.

Qō. 23.

A An sacdos ifrās semel i sctā sctoz ferēs sāguinē vituli z birci ferret i eodē vase vl̄ diuſis.

Rñsio.

Improba.

Doc.rñsio.

autem sanctuarium immundiciam incurrit per iniquitates hominum supra declaratus est. (Postq̄ emundauerit sanctuariū ⁊ tabernaculum ⁊ altare.) Hic ponitur quid facturus erat sacerdos post expiationem factam in sanguinez. ⁊ ponuntur hic tria que expiabat. ſ. sanctuarium: tabernaculum: ⁊ altare. Quozū prima duo possunt accipi dupliciter. Uno modo potest accipi sanctuarium pro sancta sanctozum sicut supra accipiebatur cum dicebatur. aspergat e regione oraculi ⁊ expiet sanctuariuz ab immundicijs filiozum israel. ibi tamen non potest accipi nisi pro sancto sanctozum cum dicatur de aspersione coram propitiatorio. sic etiam patet supra cum dicitur. nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur sanctuariū. vbi manifeste agitur de sancto sanctozuz. ⁊ tunc est sensus q̄ sacerdos expiabat sanctuarium. i. sancta sanctozum. ⁊ hoc quia aspergebat coram propitiatorio sanguinem. ⁊ tunc accipitur tabernaculum pro prima parte tabernaculi: ⁊ dicebatur illa esse expiata inquātum expiaretur altare thymiamatuz qō erat in eo. Non dicitur autem aliquid hic de emundatione altaris holocaustozum. illud tamen poterat recipere immundiciam sicut omnia alia. Causa huiuz est qz cuz omnia sacrificia pro peccato fierent in altari holocaustozum: necessarium est vt quandocunq̄ fieret aliquod sacrificium pro peccato expiaretur ipsum altare ex lege sacrificiorum: quia tingebantur cornua eius. de hoc supra. 4. et. 5. c. Alio modo potest accipi hic sanctuariū generaliter pro toto sanctuario. ⁊ dicebatur ipsum expiari: quia aliquid eius expiabatur. ⁊ tunc accipitur tabernaculum pro sancto sanctozuz: quoniā apostolus vocat sanctum sanctozum scōm tabernaculum vt patet ad Hebreos nono. c. ⁊ tunc dicitur tabernaculum. ſ. sancta sanctozum expiari: quia coram propitiatorio sanguis aspergebat. Altare autem significabit ipsum altare thymiamatum super qō fundebatur sanguis ⁊ aspergebatur septies sanguine. (Tunc offerat bircum viuentem). ſ. postq̄ fuerint facte omnes cerimonie superiozes. vocatur hic bircus viuēs caper emissarius: quia alius non fuerat immolatus. iste autem manebat viuens vt mitteretur in solitudinem. ⁊ dicitur q̄ offeret eum non q̄ immolabit: quia tunc non posset esse bircus emissarius: sed q̄ offeret. i. presentabat coram domino ad ostium tabernaculi istum bircū vt imprecaretur super eum peccata filiozum israel. ⁊ ista oblatio erat differens a superiozi: quoniam dictum fuerat supra q̄ iste bircus offerretur cum alio birco vt ponerentur sortes super eos. ſ. quis esset pro domino ⁊ quis pro capro emissario. Nunc autem iterum offerebatur. i. presentabatur coram domino post factam expiationez ad imprecandū peccata capiti eius. (Et posita vtraq̄ manu super caput eius.) Ista erat cerimonia quam obseruabat sacerdos in enarrando peccata israelitarum. ſ. q̄ poneret manum vtranq̄ super caput vituli. ¶ Causa huius est id quod infra dicitur. ſ. q̄ sacerdos imprecabatur peccata omnium israelitarum. ad imprecandum autem oportebat imponi manum super caput birci: quia in hoc significabatur q̄ sacerdos rogabat vt deus transferret omnia peccata israelitaruz super caput illius birci. sic autem fiebat in omnibus sacrificijs vt q̄cunq̄ aliquis offerret animal ad immolandū poneret manum suam super caput illius vt patet supra. 1. et. 3. et. 4. c. Causa autem eadem est que hic. (Confiteatur omnes iniquitates.) Sacerdos confitebatur birco omnes iniquitates filiozum isrl. ¶ In quo considerandum est q̄ non oportebat vt sacerdos oraret istas iniquitates birco ad aurem: sed sufficiebat vt diceret qualitercunq̄ super ipsum. Causa huius est: quia cum aliqs ad aurē alteri loqtur ió agit vt alius audiēs intelligat. ſz nihil magis intelligeret bircus prolatis istis ad aurem q̄ ad dorsuz. ergo nihil differebat magis ad aurem proferri q̄ alīs. immo videtur q̄ non erat conueniens dispositio ad hoc vt sacerdos p̄ferret in aure birci: quia ponebat vtramq̄ manum super caput eius vt patet in hra. ſic non posset conuenienter applicare os. ¶ An debuit sacerdos magnus confiteri peccata populi birco vel magis alteri sacerdoti sicut nunc fit: ⁊ an ista cerimonia fit rationabilis. Questio. 24.

Circa hoc autem aliquis dicet istam cerimoniaz esse valde irrationabilem. ſ. q̄ sacerdos confiteretur peccata populi birco. Nam bircus bozū nihil audit ⁊ dato q̄ audiret ⁊ intelligeret nihil prodesset qm̄ absoluere nequibat. sed si confessio fieri debebat rationabilius erat vt fieret sacerdotibus sm q̄ nunc fit: ⁊ ipsi absoluerent. ¶ Respondendum est ad hoc q̄ ista cerimonia erat valde cōueniens sm q̄ omnes alie cerimonie veteris testamenti. ⁊ dato q̄ nihil proficeret confessio facta birco ad hoc: valde conueniens erat eam fieri. Apparēt autem ea que dicta sunt: quoniaz cerimonie in veteri testamento dicebantur esse conuenientes sm habitudinem ad duo. ſ. per respectum quendam quem habebant ad ea que futura erant in nouo testamento: ⁊ per quandam comparationem quā habebant ad presentez statum iudeorum qui tunc erat. ille autem cerimonie que haberent conueniētem habitudinem ad ista duo erant conuenienter assignate. ille autem que ad neutrum horum congruenter adaptarentur nō erant conuenientes cerimonie. Ratio huius est: quia lex ista tradita iudeis erat lex tradita populo imperfecto: ideo non debebat esse bona vel perfecta simpliciter: sed sm conuenientiā gentis cui dabatur. iste autem populus quia imperfectus erat ordinabatur ad perfectionez noui testamenti que futura erat: ⁊ erudiebātur in his cerimonijs imperfectis vt cuz veniret lex euangelica perfecta dispositi essent ad suscipiendum illam cernice iā domita. debuit igitur lex eis data talis esse vt haberet quandaz habitudinem significationis futurozum bonozum ⁊ ordinationis in illa: ⁊ preter hoc esset quedam regula directiua conueniēter illius populi pro tempore. Propter primum omnes cerimonie veteris testamenti aliquo modo signant aliquid quod futurum erat in nouo testamento: ⁊ ordinant in illud quodam modo deducendo. sic ait Apostolus prima ad Corinthi. c. 10. omnia in figura contingebant illis. i. omnia que fiebant in iudeis erant quedam signa ⁊ figure bonozum venturozum. sic etiaz patet ad Hebreos. 10. c. cum dicitur. vmbram enim habens lex futurozum bonozum non ipsam imaginem rerum. ⁊ quantum ad hoc sicut de alijs cerimonijs alibi inductum est ⁊ inducetur cuz locus fuerit: ita de hac que erat in confessione facta birco patet. ¶ Erant enim hic duo. primuz erat expiatio facta in sanguine aspergendo ⁊ effundendo. Secunduz erat q̄ ipsa peccata populi sacerdos confiteretur birco. ¶ In primo enim quantum ad habitudinem futurozum bonozum significabatur effusio sanguinis Christi per quem redimendi eramus. sic ait Apostolus ad Hebreos. 9. c. vbi applicat istam similitudinem diei expiationis ⁊ introitus ad sancta sanctozum ad mortem Christi cuz ait. omnia pene in sanguine sm legem mundantur: ⁊ sine sanguinis effusione non fit remissio peccatozuz: necesse est ergo exemplaria quidē celestium his mundari: ipsa autem celestia meliozib⁹ hostijs q̄ istis. non enim manufacta Jesus introiuit exemplaria verozum: sed in ipsum celum vt appareat nunc vultui dei p nobis: nec vt sepe offerat semetipsum quemadmodum pontifex intrabat in sancta per singulos annos in sanguine alieno: aliquin eū oportebat frequēter pati ab origine mūdi: nūc aūt semel in consummatione seculozum: ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. De hac autem cerimoniali observatione quomodo applicetur ad futura bona quozum vmbra est satis patet. sed quia signum erat futurarum rerum ⁊ non veritas rei non causabat remissionem peccatozum quā signabat. hoc idem declarat Apostolus consequenter ad Hebreos in. c. 10. cum dicit. vmbram enim habens lex futurozum bonozum non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostijs quaz offerunt indefinenter numquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: ideo q̄ nullam haberent vltra conscientiam peccati cultozes semel mundati. sed in ipsis commemoratio peccatozum fit. impossibile est enim sanguine taurozum ⁊ bircozum auferri peccata. ¶ Secunda cerimonia huius diei erat confessio peccatozum. ⁊ ista quoq̄ sm modū aliarum cerimoniarum erat quedam figura futurozum bonozum. erat tamen umbra ⁊ non res. fiebat enim conuenienter ista confessio peccatozum ad designandum id qō in nouo testamento futurum erat. Nam in nouo testamento vera redemptione peccatozum habita fuit introducta confessio vt per illaz participaremus redemptionem peccatozum iam introductam a redēptore nostro: que alīs communicari nobis non posset. Et fuit facta ista confessio post immolationem vituli ⁊ birci: quia sic etiaz in nouo testamento futurum erat vt prius redemptor noster moreretur in sanguine suo vera habita redemptione: ⁊ posteriuz omnia sacramenta quozum ipsa confessio est efficaciam sumerent. ante mortem namq̄ eius nihil proderat: quia nondum mortuus fuerat ille in cuius virtute confessio conferebat. Sic etiam quolibet in anno in veteri testamento ista fiebant: quoniam conueniens signum fuit vt in quolibet anno confessio in nouo testamento frequentanda foret. Fiebat quoq̄ confessio ista birco qui auferebat iniquitates populi in deserto: quoniam Chri-

† Quid sacerdos faciturus erat post expiationē factā i sāguinē

† Notādū ꝺ confessione iniqtatū filioz israel.

† Qz pōebat sacerdos manū suam supcaput birci.

† Rñsio.

A

B In immolatione birci duo erant.

Cerimōia effusiōis sāguis birci fuit ꝺueniēs ad significationem xpi passuri

C 2. cerionia diei erpōis Confessio pctōz facta birco fuit ꝺueniēs ad significatōez ꝺfessiōis noui testi.

Nota ꝺ ꝺ nouellos dz ticos dicentes ꝺfessionē nō ee necia nec de iure diuio. Decretalis oz vtriusq̄ ser⁹ ꝺ pe. re. fuit scta bōesta: ⁊ ꝺ

Judeis nō debuit tradi lex pfecta.

ve.te.figurata ꝛ iuri diuino consona.

©Xps hirci nōe signatur.

sto confessio ista in nouo testamento fit: quoniaꝫ ipse aufert iniquitates nostras a nobis: ꝛ cum eius ministris confitemur ei gdem confitemur: quia propter eaꝫ ista facimus©. ipse namq; hirci nomine satis signatur: quia cum in similitudine carnis fetide peccati apparuit. vere tamen abstulit iniquitates nostras: ꝛ dolores nostros ipse portauit. hec tamen cerimonia futurozuꝫ vmbra erat ꝛ non imago: quoniam per eam nihil efficiebatur: quēadmodum per confessionem noui testamenti vere auferuntur peccata ꝛ cōicatur nobis redemptio a saluatore nostro iam cassata. In hac autez confessione facta hirco nec redemptio fiebat: quia non erat qui faceret: nec facta communicabatur cum nondum staret: quia iuxta dictum Apostoli ad Hebr. 10.c. sicut impossibile est sanguine taurorum ꝛ hircorum auferri peccata: ita impossibile est per confessionem factaꝫ hirco: aut redemptionez fieri aut factaꝫ cōicari. nec tamen in hoc cerimonia ista non efficax dicitur. qm̄ conditio cerimoniarum est non efficaces rerum esse: sed futurorum bonorum vmbras vt patet ad Hebr. 10.c. quin potius si inducerent qō signarent iaꝫ non vmbre rerū: sed ipsorum verorum ꝛ presentium bonorum imagines existerent: iuxta doctrinam apostoli in prealleg a.c. ¶ Considerantur amplius iste cerimonie fm q̄ habent quandam habitudinem ad statum populi: quia tunc erat cum esset ista quedam lex specialis iudaice politie. conueniebat autez valde statui illius temporis conditio harum cerimoniarum. ꝛ primo de ipsa immolatione vituli ꝛ hirci qō multipliciter proficit. prima quia deus assuefaciendo iudeos ad istas operationes legales inducebat ad hoc vt deuote agerent. deuotio autem verum bonum est: ꝛ pro hoc proculdubio merebantur sicut nos meremur in nouo testamento presentata nobis ipsa verorum bonorum imagine. ¶ Item quoniaꝫ actus isti legales sunt actus latrie quos homo deo exhibet tanq̄ superexcellenti ꝛ cui ad hoc tenetur. hoc autem non parum bonum est. nam ꝛ si ipsi actus fm rationem suam particularem vt determinantur in suis materijs nihil conferens habere videantur: quia tamen actus latrie sunt valde proficiūt cū fiunt: quia deus illos fieri iussit. ¶ Amplius qm̄ quicūq; in veteri testamento istis cerimonialibus insisteret actibus: exprimere vel implicite Xpistum futuruꝫ confitebatur qui latebat in cortice lre: ꝛ vera bona que aliquando reuelanda erant. ex hoc autem pficiebant colentes merito fidei per quā homines deo placent: ꝛ sine qua impossibile est placere deo vt habetur ad Heb. 11.c. Amplius autem qm̄ quamuis cerimonie iste fm se efficaces non essent verorum bonorum quoruꝫ erant vmbre: aliquo modo tamen inducebant ad quedam vera bona. nam inducebantur in hac die propitiationis omnes iudei vt affligerentur pro peccatis: ꝛ quicūq; afflictus non foret piret de populo suo vt patet hic in littera ꝛ infra. 23.c. sed afflictio pro peccatis veram fm aliquid remissionem peccatorum conferebat q̄q̄ non plenam: quia hoc erat vltra conditionem temporis in quo nondum redemptio facta erat. De alia cerimonia que erat in confessione facta hirco dicendum est qualiter se haberet ad conuenientiam status temporis illius. Et dicendum q̄ congruenter illi tempori se habebat fm omnia que dicta sunt de immolationibus vitulorum ꝛ hircorum: quoniam per assuefactionem boni inducebantur homines ad faciendum illa deuote. ꝛ sic vere merebantur. ¶ Item erant actus pertinentes ad latriam ꝛ ex hoc in vera virtute profectū causabant. Item confessio ista alicuius futuri boni signum erat: ꝛ quicūque faciebant in fide futurorū bonorum hoc operabantur: ideo meritum erat. Amplius autem qm̄ proficiebat illis ad certificandum se de remissione peccatorum pro statu illo. deus namq; illis vere cōtritis peccata remittebat: sed ipsi tunc magis certificati erant de ista remissione cū per aliqua corporalia signa eis qui adhuc multum imperfecti erant notificabatur. Nam cum viderent sacerdotem confitentem peccata populi super hircum ꝛ imprecantem capiti eius: qō quidem auctoritate ꝛ mandato dei faciebant vere credebant ablata esse peccata populi ꝛ sic ad rem: q̄q̄ per istaꝫ cerimonialem obseruationem non auferrentur sed per aliquid alterum. Patet igitur q̄ cerimonia hec de confessione facta hirco conueniens valde erat. non quidem efficax: sed futurorum bonorum vmbra. aliquid tamen quamuis indirecte proficiebat. ꝛ quāq̄ hircus ea que dicebātur non intelligeret: ꝛ dato q̄ intelligeret ad ea nihil conferret: tamen confessio ista conueniens erat. naꝫ ista argumenta procedunt de imagine verarum rerum ꝛ nō de vmbra futurorum bonorum. in imagine autem veritas attenditur q̄ ipsa efficax sit sicut mōstrat. In vmbra autem futurorum bonorum ipsa efficacia: est non efficacem sed significationem esse: que satis conueniunt his duabus cerimonijs supra positis.

¶ Nunc autem respondendum est ad id qō dicebatur q̄ conuenientius fuisset q̄ iudei sacerdotibus confiterentur ꝛ ab eis absoluerentur sicut nunc fit: q̄q̄ confiterentur hirco. Respondendum est q̄ non erat conuenientius. nam confessio que fit sacerdotibus efficax est vt per ea que presupponuntur in illa qui confitetur veram obtineat peccatorum remissionem. hoc autez non conueniebat tempori illi quantum erat ex parte legis: quia tunc lex non esset futurorum bonorum vmbra: sed presentium ꝛ verorum bonorum imago: ꝛ accedentes perfectos faceret. qō est contra auctoritatem Apostoli ad Hebreos decimo capto.

¶ Item status veteris testamenti imperfectus erat ꝛ ordinatus ad nouum testamentum. Si tamen ibi conferretur veritas rerum facta confessione sacerdotibus ꝛ obtenta vera remissione per eam sicut nunc obtinetur: nihil distaret vmbra ab imagine: nec signum a re: nec imperfectum a perfecto. sed nouo testamento conueniebat perfectio ista vt in eo veritas absolutionis per confessionem conferretur. ergo in veteri testamento nō debuit esse talis confessio per quā absolutio plena ex opere legis esset. ¶ Amplius autem ꝛ fortius qm̄ etiam si in veteri testamento statutum foret vt fieret confessio sacerdotibus sicut fit in nouo testamento: nihil illa magis prodesset q̄q̄ si fieret hirco vel lapidi. cuius causa est: quia confessio que fit in nouo testamento est sacramentum quoddam efficaciam habens a passione Xpisti: ꝛ quoniam ipse Xpistus vere ꝛ sufficienter operatus est salutem humani generis: statuit hoc vt quicunq; confiteretur peccata sua per hoc particeps esset redemptionis ab ipso causate. Contulit etiam ministris huius confessionis potestatez clauiuz quibus soluerent ꝛ ligarent: vt per hoc ex natura ipsius actus induceretur vera remissio peccatorum. que quidem omnia ab efficacia passionis Xpisti profluxerunt: quoniam ipse primo istam virtutem operatus est. s. remissionem sufficientem culparum. In veteri autem testamento Xpistus adhuc nondū passus fuerat: nec inducta redemptio peccatorum. ꝛ sic sacerdotibus non poterunt dari claues ad absoluendum vel ad ligandum que a passione redemptoris efficaciam habiture erant nec date sunt: ideo nihil profecisset confessio facta illis sacerdotibus cum nullas haberent claues. nec etiam erat possibile q̄ haberent stante ordinatione dei de redimendo humanum genus per mortem mediatoris. nam tunc cum illa esset principium sufficiens redemptionis nostre ab illa debebant habere virtutem omnes modi vel cerimonie inducentes ad participandum redemptionem factam. hoc autem non erat in statu veteris testamenti: quia non precesserat passio mediatoris: ideo impossibile erat q̄ in veteri testamento sacerdotes haberent claues ligandi ꝛ soluendi in peccatis. nec poterat confessio facta eis magis proficere q̄q̄ si nunc laicis confiteremur qui nullam habent potestatem nec exercitium clauium. immo magis adhuc proficeret confiteri laicis nunc: quia iam per Xpistum plenaria redemptio facta est: ideo potestas clauium iam est q̄uis in istis non fit: cum istis ecclesia non communicauerit. ideo in tempore necessitatis fm ecclesie statuta aliquid proficit laico confiteri: tamen in veteri testamento erat impossibile q̄ confessio facta sacerdoti in tempore necessitatis vel extra illud aliquo modo proficeret. nam tunc in istis claues non erant. nec etiam aliquomodo vel in aliquo fuerant: quia nondum date erant. nihil ergo hoc proficiebat magis q̄q̄ si hirco vel lapidi aliquis confiteretur in quibus manifeste nulla efficacia est: quia repugnat eis quicq̄ habere per hoc q̄ proficere possint. ¶ Dabito autem q̄ nihil magis proficiebat in veteri testamento confiteri sacerdoti q̄q̄ hirco vel lapidi. Dicendum est q̄ conuenientius fuit confiteri ibi hirco q̄q̄ sacerdoti. quod patet ex duobus. Primo ad tollendum errorem: quoniam confessio facta sacerdoti videtur habere aliquem colorem vt proficere possit: quia ille cui peccata dicuntur rationalis est intelligens hec que dicuntur. ꝛ aliquo modo homines concipere possunt de illo q̄ proficiat. de hirco tamen manifestum est q̄ nullus intelliget confessionem illam efficacem esse: cum fiat illi qui non intelligit nec ad aliquem profectum cooperari potest. sed vt probatum fuit supra nihil magis proficiebat in veteri testamento confessio facta sacerdoti q̄q̄ hirco. sed cum omnia peccata populi dicerētur hirco nullus conciperet q̄ ex isto actu soluebantur peccata populi: ꝛ sic esset verum iudicium. Si autez iudei confiterentur peccata sacerdotibus: concipere possent q̄ ista confessio proficiebat

E

Rūsi. ad rōez fcāz i pncipio qōnis.

F

G

Cōuenienti fuit hirco cōfiteri q̄q̄ sacerdoti. 1.cā.

ficiebat.qō falsum est:ꝛ sic errarent. Conuenientius ergo fuit in veteri testamento confiteri birco in quo nullus erroꝛ induceba
2.cā. tur ꝯ confiteri sacerdoti in quo possit esse erroꝛ. ¶Alia au-
tem causa est:quoniam ea que erant in veteri testamento erant
vmbꝛe futuroꝝ bonoꝝ:ꝛ non imagines eoꝝ psentiꝝ
vt patet ad Hebꝛeos. 10.ca.illud ergo magis conueniens erat
in veteri testamēto fieri qō magis habebat rōnem vmbꝛe futu
roꝝ.sed si fieret confessio sacerdotibus in veteri testamento
non videretur ista esse vmbꝛa repꝛesentatiua alicuius boni fu-
turi: sed magis imago boni psentis:quia posset credi ꝙ ve
re proficiebat. Confiteri autem birco erat pure vmbꝛa futuro-
rum:quia quicunq; hoc videret satis intelligeret istam confes-
sionem fieri non pꝛopter aliquem pꝛofectum quem haberet:sed
pꝛopter aliquam significationem. Magis ergo ad rationē vm
bꝛe pertinet confessio facta birco ꝯ sacerdoti.ergo magis con
ueniens fuit veteri testamento qō erat vmbꝛatile vt in eo fieret
confessio birco ꝯ sacerdoti.

¶De gḃ peccatis fieret ꝓfessio birco in veteri testa. Qō.25.

A Quinsdā rīsio ad qe:situ. **Nunc autem** considerandum est de quibus pecca-
tis fieret confessio isti birco. ¶Et ꝺi
cet aliquis ꝙ de peccatis per ignoꝛantiam:idest de peccatis il-
lis que populus fecerat ꝛ ipse sacerdos eoꝝ:tamē obliti erāt.
quod videtur sentire Apostolus ad Hebꝛeos.9.cap.cum ꝺicit
Impro. in.in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine san
guine quem offert pꝛo sua ꝛ pꝛo populi ignoꝛantis.ꝛ ibi fit ser-
mo de ꝺie expiationis in quo introibat sacerdos in sancta san
ctoꝝ.ergo videtur ꝙ cum pꝛo ignoꝛantia populi ꝛ sua sacer
dos ibi offerat ꝙ de hac sola confiteatur.ꝙ ad idem pertineāt
confessio peccatoꝝ ꝛ oꝛatio pꝛo illis. ¶Ad hoc ꝛespondendum est ꝙ non potest stare:quoniam ꝺicitur hic ꝙ sacerdos cō
fiteretur peccata ꝛ iniquitates populi:ꝛ tamen manifestum est
ꝙ si sacerdotes confiteri ꝺeberent aliqua peccata non poterāt
illa ignoꝛare.vel si ignoꝛarent esset impossibile ꝙ confiterен-
tur. ¶Aliquis autem foꝛte ꝺicet ꝙ sacerdos confitebatur om-
nia peccata populi per ignoꝛantiam scilicet illa que faciebat:et
tamen quando faciebat nesciebat esse peccata postea hoc cogno
scens. ¶Sed ꝺōm est ꝙ non potest hoc stare:quoniam pecca-
ta per ignoꝛantiam sunt quedam species peccatoꝝ in quibus
est ꝺifferentia ab alijs:ꝛ habent minus ꝺe grauitate ꝯ alia pec
cata vt ꝺeclarauimus supꝛa.c.4.sed hic ponuntur vniuersaliter
omnia peccata tam per maliciam ꝯ per passionem ꝯ alꝫ. er-
go necessarium est vt non solum de peccatis per ignoꝛantiam
intelligatur sed etiam de quibusdam alijs.patet quia ꝺicitur.cō
fiteatur omnes iniquitates filioꝝ israel: ꝛ vniuersa ꝺelicta
atq; peccata.sed in istis multe species peccatoꝝ sunt. ¶Di-
cendum igitur ꝙ ista confessio que fiebat birco erat de pecca-
tis tam per maliciam ꝯ per errorem ꝯ per passionem: ſm ꝙ
ex littera patet:cum ponantur diuersa nomina peccatoꝝ que
non possunt adaptari ad vnum genus peccati. ¶Nunc
autem inquirendum est an sacerdos oꝛaret hic pꝛo peccatis to-
tius multitudinis ꝛ confiteretur ea ſm ꝙ multitudo est vniuer-
sitas vel ſm ꝙ multitudo est singularis persone. Est enim val-
de magna ꝺifferentia in hoc.nam peccata multitudinis vt vni-
uersitatis ꝺicuntur esse que tota communitas agit quando om-
nes de populo congregantur ad faciendum vnum:ꝛ illud pec-
catum est.peccata autem multitudinis vt personarum pꝛiuata-
rum ꝺicuntur esse illa que quilibet homo facit.ꝛ sic peccata ho-
rum omnium hominum particulariū de multitudine vel com-
munitate ꝺicūtur eē peccata multitudinis. Hoc posito ꝺicet ali-
quis ꝙ hic confitebatur sacerdos omnia peccata multitudinis
ꝛ vniuersitatis:quoniam si confiteretur peccata multitudinis.i.
omnium personarum pꝛiuatarum constituentium multitudi-
nem nunq; contingeret ei ꝙ posset finire illa confitendo:quia il
la sunt quasi infinita. Si autem confiteatur peccata multitudi-
nis vt est vniuersitas faciliter poterit omnia confiteri:quoniaꝫ
tota multitudo simul raro coniungit ad faciendum vnum ma-
lum:sed persone particulares per seipsas innumerabilia ma-
la faciunt. ¶In contrarium ꝺicendum est:scilicet ꝙ in ꝺie
expiationis non solum confiteretur sacerdos peccata multitudi
nis vt est vniuersitaꝫ:sed etiam peccata pꝛiuatarum personaꝝ.
qō patet:qꝛ ꝺies expiationis erat ad generalē expiationē pec-
catoꝝ.si tñ sola peccata multitudinis ſm ꝙ est vniuersitas sa
cerdos confiteretur:maxima ꝛ ouissima peccata manerent ꝓ
quibus non fieret aliqua expiatio.qō inconueniens est. ¶Itez
videtur hoc haberi ex modo littere:quoniam non nominantur
hic filij israel tanq; vna communitas:sed tanq; multi homines:
siue sint partes communitatis siue non.quia ꝺicitur hic ꝙ con-
fitebitur sacerdos peccata filioꝝ israel.qō notat inꝺiuidua
ꝛ non communitatem. Item quia ꝺicitur infra.cunq; pοrtauerit
bircus omnes iniquitates eoꝝ.sed istud relatiuum est ꝛ eo
rum particularia ꝺesignat. ¶Cum autem arguebatur ꝙ si sa- Ad rōnē.
cerdos ꝺeberet cōfiteri peccata multitudinis:ideſt peccata om
nium personarum pꝛiuatarum ꝺe multitudine ꝙ nunquam fi-
niret. Rīdetur ꝙ hoc ꝓcedit ex ignoꝛātia modi illius ꝓfessionis
que faciebat.nō.n.sic fit vt isti existimāt de quo imediate ꝺicet.
¶An sacerdos confiteretur omnia peccata personaꝝ pꝛiuatarum ꝺe multitudine. Questio.27. A

Considerandum vlterius suppoſito ꝙ sacer-
dos confiteretur peccata per- 1.rō:
sonaꝝ pꝛiuatarum ꝺe multitudine an confiteretur omnia il- 2.rō.
la. ¶Et ꝺicet ꝙ sic:qꝛ ꝺr̄ hic in littera.confiteatur omnes iniq
tates filioꝝ israel ꝛ vniuersa ꝺelicta atq; peccata. ¶Item il
la sola peccata bircus ferebat in soltiudinem que sacerdos con
fitebatur vel impꝛecabatur capiti eius.quod satis apparet ex
contextu littere: quoniam ad hoc fiebat confessio peccatoꝝ
et impꝛecatio vt poꝛtaret bircus illa peccata. sed bircus poꝛ-
tabat supeꝛ se omnia peccata israelitaꝝ vt patet infra cuꝫ ꝺi
catur.cunq; poꝛtauerit bircus omnes iniquitates eoꝝ in ter-
ram solitariam.ergo oēs iniquitates confitebatur sacerdos bir Argumēta
co. ¶In contrariū ꝺicetur:quoniam si sacerdos omnia pecca pꝛo ꝙte ne
cata specialiter confiteretur necessarium erat vt quilibet de po- gatiua.
pulo pꝛius sacerdoti peccata sua confiteretur:alioquin nesciret
ipse confiteri illa birco.sed in veteri testamento nō habetur ꝙ
confiterentur homines sacerdoti nec fuit cōueniens sicut supꝛa
ꝺeclarauimus.ergo non confitebatur oēs iniquitates. ¶Item
si ꝺeberent confiteri omnes de populo sacerdoti:cum illi essent
plures ꝯ bis mille milia virοꝝ ꝛ mulieꝝ ꝛ omniꝫ pecca-
re potentium:non posset sacerdos magnus toto vno anno audi
re peccata istoꝝ:potissime quia ille qui nunc confitebatur in
ꝺigebat iteꝝ confiteri in fine anni vel post aliquot ꝺies.ꝛ sic
esset ipossibile ꝙ audiret illa peccata. ¶Item si ꝺaremus ꝙ sa
cerdos magnus cōmitteret illud negocium alijs sacerdotibus
vt ipsi etiam audirent:sicut committit epiſcopus curam anima-
ruꝫ multis clericis minoꝛibus:ꝛ illi conferunt alijs non curatis
vt habeant secum partem illius oneris.adhuc non posset stare:
quoniam cum solus sacerdos magnus ꝺeberet confiteri birco
peccata populi opoꝛtebat vt alij sacerdotes minoꝛes referrent
ei ista peccata que audiuissent:ꝛ tunc redit inconueniens ꝓmuꝫ.
ſ.ꝙ tantum moꝛaretur sacerdos magnus audiens referri ista a
sacerdotibꝰ minoꝛibus:sicut si audiret ea ab ipsis laicis confitē-
tibus. ¶Itē si sacerdos magnus audiret omnes israelitas con
fitentes:oportebat vt eoꝝ peccata in multis cartulis scribe-
rentur:alioquin obliuiscet illa sacerdos.ꝛ tunc ꝺato hoc seque-
retur magnū inconueniens.ſ.ꝙ sacerdos recitās ista peccata ꝓ
cartulas indigeret multis ꝺiebus ad enarrandum.foꝛte enim
magis ꝯ ꝺuobus mensibus.qō non conuenit:quia sacerdos in B
ꝺie expiationis purificato tabernaculo interiοri ꝛ exteriοri con
fitebatur peccata birco:ꝛ mittebat euꝫ in solitudinem:ꝛ ꝺeinde
redibat ad faciendum holocaustа.ergo videt ꝙ in hoc modicū
moꝛabat. ¶Ꝺōm igitur ꝙ sacerdos confitebat peccata ꝑsona Rīsio
rum pꝛiuataꝝ:non tñ omnia:sed aliqua que essent maioꝛa ꝛ in ad q̄stū.
maioꝛibus ꝑsonis:ꝛ potissime illa que eēnt a tota cōitate facta.
ꝛ post hoc subiūgebat clausulas vniuersales ꝺe peccatis tam ꝓ
maliciam ꝯ per ignoꝛantiā ꝯ per passionē:ꝛ sic cōplebatur cō
fessio. Qꝛ aūt sic ꝺueniens est fieri apparet:qꝛ oīa ista peccata iā
alꝫ fuerāt aliquo mō abolita:qꝛ qñ aliq̄s peccabat siue illa esset
ꝑsona ꝑuata siue ꝓncepꝫ:siue sacerdos magnus:aut tota cōitas
fiebant sacrificia spālia pꝛo eo ſm rīas que bn̄tur.ē. 4.et. 5.c. iō
nō erat neciuꝫ fieri spālem exp̄ssionē ꝺe eis:sed quādā vniuer
salē cōmemoꝛationē exp̄ssis q̄busdam in ꝑticulari pp formam
ꝓfessionis. ¶Ad argumēta in ꝺiuꝫ rīdet. Ad primū cū ꝺr̄ ꝙ Ad ꝑmam
sacerdos ꝓfitebatur oīa peccata ꝛ iniqtates ꝛ ꝺelicta filioꝝ isrl. rōnē.
Rīdendū est ꝙ cum ꝓfiteret multa ꝺe illis ꝺicebat ꝓfiteri oīa.
nā in sacra scriptura sepe accipit iste termin⁹ oēs ꝑ multis ꝛ nō
ꝺistribuit vlr.sic ꝑ Gen. 41.c.cum ꝺr̄.oēs ꝓuincie veniēbāt in
egyptū vt bꝛent escas:ꝛ tñ mānifestū est ꝙ nō veniēbāt oēs:imo
nec sexta ꝑs ꝓuinciaꝝ mūdi:qꝛ ḃ erat ꝺifficillimū sicut ibi ꝑba
tū est. Alio mō pōt rīderi ꝙ sacerdos ꝓfitebat oīa peccata ꝛ ini
qtates atq; ꝺelicta:nō in ꝑticulari:ſ ꝙdā in ꝑticulari:alia āt sub
clausulis vniuersalibus. ¶Ad secundū argumentū qñ ꝺicitur Ad.2.rōnē

q̄ illa sola peccata portabat hircus que confitebatur sacerdos. sed hircus portabat omnia peccata.ergo sacerdos confitebatur illa. Ad hoc poterit responderi negando maiorem vel minorez. Si negamus maiorem. dicemus q̄ non solum portabat hircus iniquitates quas confitebatur sacerdos:sed etiam aliquas alias.simile enim patet in confessione facta sacerdotibus in nouo testamento.nam non solum absoluuntur confitentes ab eis de quibus confitentur:sed omnibus alijs de quibus obliti sunt:oū tamen conterantur vniuersaliter.sic autem quamc̄ hic solum dicerentur aliqua peccata in particulari sup hircum:tamen dicebatur portare omnia quia non poterant dici omnia. Alio modo posset responderi forte negando minorem:scilicet q̄ hircus portaret omnes iniquitates:z quando.j.dicit q̄ portabat omnes iniquitates. Respondetur q̄ acciperentur omnes pro multis sicut supra dictum est. Uel aliter dici posset quia hircus nullam iniquitatē portabat:qm̄ illa confessio nō erat efficax:hircus etiam non erat aligd qō posset peccata vel peccatorum penas super se portare sicut magis infra dicetur. sed dicatur q̄ portabat omnes iniquitates ex eo quod videbatur portare cum confiteretur sacerdos super caput eius. ¶ Alio modo potest responderi concedendo vtranc̄ premissam z negando consequentiam, quando dicitur q̄ solum portabat hircus iniquitates que dicebantur super eum verum est siue sub particulari: siue sub clausula generali. z cum dicitur in minori q̄ hircus portabat omnes iniquitates.concedendum est q̄ portabat eas que dicte sunt:tam de vniuersali c̄ de particulari.cum autem concluditur.ergo sacerdos confitebatur omnes iniquitates: distinguenda est propositio:quia aut accipitur pro iniquitatibus solum in particulari dictis:aut pro iniquitatibus tam in particulari c̄ sub clausula generali enarratis.Si primo modo non valet consequentia:quia videtur procedere argumentum a tota disiunctiua ad alteram eius partem.Si autem accipiatur secundo modo conceditur conclusio: sed nihil ad propositum. patet igitur q̄ de confessione facta hirco quomodo fieri deberet:z que obseruabantur in ea.(Confitebitur omnes iniquitates filiozum israel). Dic ponuntur diuerse species peccatorum que confitebatur sacerdos:scilicet per maliciam z ignorantiam z passionem.z est rationabiliter dicendum q̄ in quolibet horum generum sacerdos confitebatur aliqua peccata israelitarū in speciali:deinde subiungebat clausulam vniuersalem de omnibus peccatis illius.vtpote quia primo enarraret aliqua peccata facta per maliciam:deinde subiungeret de omnibus peccatis per maliciā vniuersaliter. Idē aūt postea in peccatis per passionem:z consequenter in peccatis per ignorantiam. ¶ Dic ponuntur primo iniquitates que sunt peccata per maliciam: quoniam sacra scriptura vt communiter vocat iniquitatem z iniquos id quod Aristo.vocat maliciam z malos.sed sm Aristo. 7. et. 9.ethicorum.non vocantur mali incontinentes z alij qui faciebant malum non sm habitum:sed ex quadam passione: vocat tamen eos prauos.eos autem qui sm habitum mala faciunt sicut intemperati sunt malos vocat. ¶ Sic autem sacra scriptura iniquitatem maliciam quandam ex corde dicit esse vt in plurimum:cum non semper obseruet proprietatem dictionum nec identitatem in significatis. (Et vniuersa delicta atq̄ peccata). Delicta dicuntur ea que sunt per omissionem quandam eorum que fieri debent:z pertinent ad peccata facta per negligentiam.quamc̄ aliquando etiam accipiuntur pro peccatis factis sm passionem:z sic potest accipi hic vtroq̄ modo.nam si accipiat delictū prout est in sola omissione distinguet ōtra peccatū qō est in cōmissione.z isto modo accipit.s.6.c.vbi distinguunt sacrificia que fiūt pro peccatis a sacrificijs pro delictis: z ponuntur aliqualiter distincte cerimonie.z tunc vocabuntur hic delicta sole omissiones:z peccata erunt omnia que fiunt:siue per passionem:siue per ignorantiam. Possunt autez alio modo accipi:scilicet vt per ista tria nomina designent tres species peccatorum:scilicet per maliciam inquantum dicitur vniuersa delicta:z per ignorantiam inquantum dicitur atq̄ peccata. ¶ Cō siderandum autem q̄ quando hic dicitur q̄ sacerdos confitebitur omnia peccata filiozum israel:non solum intelligit de peccatis populariū:sed etiam de peccatis sacerdotū.nam pro peccatis sacerdotum fiebat expiatio in sanguine vituli:z fiebat oratio pro eis vt patet supra in littera.ergo etiam peccata eorum dicebantur hirco.(Que imprecans capiti eius). Idest precabitur sacerdos vt veniant ista peccata super caput hirci:non quidem q̄ peccata super eum veniant quia peccatum non est ens positiuum:accipiendo proprie peccatum pro ipsa culpa:sed est quedam priuatio debite rectitudinis actus in circunstantijs.actus autem peccati interdum est positiuus:sed iste nō est permanēs. est autem aliud in peccato quod est positiuum z permanens.z istud est reatus peccati:idest obligatio ad mortem eternam pro peccato.sed iste reatus non potest transire in hircū:quia hircus non potest obligari ad penam inferni: cum anima sua non sit ens permanens post mortem.etiam non potest transire iste reatus ab vno homine in alterum:quia etiam non obligatur vn⁹ homo ad mortem eternam pro alio.de his omnibus late dictū est Exodi.32.ca.in fine. ¶ Sed imprecabatur sacerdos vt trāsirent in hircum peccata:idest pene peccatorum.s. q̄ si aliqō malum venturum erat eis pro peccatis suis transiret super illum hircum.(Emittet illum per hominem paratum in desertum). Idest his factis sacerdos habebit quendam hominem paratum ad hoc vt portet illum hircum in desertum vbi nulla pecora sint nec aliqui homines vt sic a feris laceretur pro peccatis illorum. nam si relinqueretur in terra habitata posset coniungi alijs pecoribus z non periret. hoc autem nolebat deus: quoniam sic videretur q̄ non transferebantur in caput eius peccata israelitarum.ideo si aliquis homo reperiret illum hircum in desertum cognoscens illum esse caprum emissarium non acciperet illum pro se:aut transferret in gregez suum:sed relinqueret deuorandum a feris.

¶ Cunc̄ portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam z dimissus fuerit in deserto: reuertetur in tabernaculo testimonij. Et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium: relictisc̄ ibi:lauabit carnem suam in loco sancto:indueturc̄ vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac populis:rogabit tam pro se c̄ pro populo:z adipem qui oblatus est pro peccatis: adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lauabit vestimenta sua z corpus aqua:z sic ingredietur in castra. Vitulum autem z hircum qui pro peccato fuerant immolati:z quoz sanguis illatus est in sanctuariuz vt expiatiō compleretur: asportabunt foras castra: z comburent igni tam pelles c̄ carnes eorum ac fimum. Et quicunc̄ combusserit ea lauabit vestimēta sua z carnem aqua: z sic ingredietur castra. Eritc̄ vobis hoc legitimum sempiternum.

Cunc̄ portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam. Dic ponitur quid deberet facere sacerdos postquam mittebat hircum in solitudinem.z dicitur hic q̄ hircus portabit omnes iniquitates.hoc autem est quia sacerdos imprecabatur illas super caput suum:z quia deus hoc iusserat transferebatur in caput hirci. ¶ Accipiuntur autem hic iniquitates large:quia assumendo eas proprie dicuntur iniquitates peccata facta ex malicia sicut supra dictum est.non solum tamen portabat hirc⁹ peccata que erant facta ex malicia:sed etiam illa que erant facta ex ignorantia z illa que erant facta ex passione: sicut patet supra cum ponuntur diuersa nomina peccatorum.z dicitur confiteatur omnes iniquitates filiozum israel super caput eius:z vniuersa delicta atq̄ peccata,z sic scriptura non seruat semper differentiam z proprietatem vocabulorum. dicitur etiam q̄ iste hircus portabat omnes iniquitates ex eo q̄ omnia peccata dicta fuerant sibi:quedam in particulari z quedam in vniuersali. ita q̄ non videbatur manere aliquod apud israelitas.(In terram solitariam). Idest in desertum vbi non sit aliqua congregatio hominū nec pecorum:sed sole fere z lacerent illum hircuz.dicebatur autem q̄ portabat hircus istas iniquitates in terram

Dupler act⁹ peccati.

Alr ad.2. rōnem.

Varie peccatorū spēs que confitebatur sacerdos.

Notādum tale.

Qō. 28. A Quō itel ligitur q̄ circ⁹ portabat iniquitates israelitar.

ram solitariam: eo q̄ pro istis non erat inferenda iam aliqua pena in terra populata: scilicet super homines. ¶ Considerandum autem cum dictur hic q̄ portabit hircus omnes iniquitates q̄ non potest hoc intelligi nisi quatum ad penam sicut supra declaratum est. nec tamen est intelligendum q̄ pene omnium peccatorum essent translate super caput hirci: quoniā non poterat hircus tot cruciamina sustinere quot erant pene debite pro istis peccatis totius populi. nam pro quolibet peccato debetur mors eterna: ⁊ quamq̄ aliquis confiteatur: tamen adhuc manet aliqua pena toleranda valde magna. ⁊ cum ista peccata populi essent quasi inumerabilia nō poterat hirc⁹ sustinere penas pro eis: etiam si ille hircus decies milies lacerarētur a feris. ¶ Dicendum igitur q̄ quantum ad veritatem per istam cerimoniam non tollebatur pena debita pro peccatis: sed necessarium erat q̄ illi qui peccauerant tolerarent eam in presenti seculo vel in futuro. ⁊ hoc satis manifeste inducitur ex cōditione istius actus: quia cerimonialis erat ⁊ in veteri testamēto. hec autem habebāt quandam vmbram futurorum bonorum: non tamen habebant imaginem verarum rerum: idest q̄ non efficiebant quod signabant vt ait Apostolus ad Hebreos. 10. cap̄. Si tamen per istam confessionem factam hirco pene debite pro peccatis transmutarentur a confitentibus super hircum esset ibi veritas rerum. ergo in veteri testamento non solum esset vmbra futurorum bonorum: sed etiam aliquando esset res vel imago: quod est contra Apostolum. nulle igitur pene debite pro peccato directe tollebantur per istam cerimoniam directe: sed illi qui peccabant tolerabant eas integraliter hic vel in futurum. Sed solum ad hoc proficiebat ista obseruatio vt illi qui istam legem obseruarent haberent vitam pacificam: quoniam non concuterentur ab hostibus. etiam haberent plenitudinem bonorum temporalium. eodem modo haberent vitam magnam sine egritudine: que omnia sunt bona quedam temporalia. De primo habetur infra. 18. capitu. custodite leges meas atq; iudicia: que faciens homo viuet in eis. etiam Apostolus ad Roma. ca. 10. ait. moyses enim scripsit: quoniam iustitiā que est in lege qui fecerit homo viuet in ea. ¶ De secundo scilicet de abundantia rerum temporalium ⁊ pace habet Ysaie. 1. c. cum dicitur. si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. q̄ si nolueritis ⁊ me ad iracundiam prouocaueritis gladius deuorabit vos. ⁊ hoc etiam habetur latissime infra. 26. ca. ¶ De tertio qō est sanitas sine egritudine habetur Exo. 15. ca. cum dicitur. si audieris vocem domini dei tui: ⁊ qō rectum est coram eo feceris ⁊ obedieris mandatis eius: custodieriscq; omnia precepta illius: cunctum languorem quem posui in egypto non inducam super te: ego enim dominus sanator tuus. idē patet Deuteronō. 7. capitu. de hoc etiam Exodi. 23. cum dicitur. seruietisq; domino deo vestro ⁊ benedicam panibus tuis: ⁊ auferam iniquitatem de medio tui: non erit infecunda: nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo. hec tamē omnia que dabantur custodientibus cerimonias legis huius non erant directe ablationes penarum debitarum peccatis: sed quedam priuilegia tradita pro obseruatione legis. manebant igitur pene integre tolerande eis qui peccauerant. ¶ Dicebatur tamen q̄ hircus portabat omnes iniquitates istorum: idest penas debitas pro iniquitatibus: scilicet q̄ deus non inferret iudeis pestes ⁊ famem ⁊ gladium hostilem ⁊ alia incōmoda quādo ista obseruarent: cum vero non obseruabant ueniebant super eos hec ⁊ multa alia peiora vt patet infra. 26. ca. per totum ca. Quia igitur obseruantibus cerimonias has non infligebat dominus penas quas alis inflicturus erat: dicebatur eas tollere: tamen istud tollere non erat directe. ⁊ sic competebat ad rationem cerimoniarum que non erant efficaces eorum que signabant. (Et dimissus fuerit in deserto reuertetur aaron in tabernaculum testimonij). Istud est quod factur⁹ erat sacerdos magnus postquam mitteret hircum in desertum. ⁊ dicitur q̄ postquam portauerit hircus iniquitatem filiorum israel in terram solitariam ⁊ dimissus fuerit in deserto q̄ reuertetur aaron in tabernaculum. sed non est intelligendum q̄ istud aduerbium postquam referatur ad istas duas regulas: scilicet q̄ postquam portauerit hircus iniquitates ⁊ relictus fuerit in solitudine q̄ reuertetur aaron in tabernaculum. sed referendum est ad primam clausulam: scilicet q̄ postquam portauerit hircus iniquitates: idest postquam eductus fuerit de loco sanctuarij vt portet iniquitates israelitarum in solitudinem: reuertetur aaron in tabernaculum. nam si referretur ad ambas clausulas esset sensus q̄ non reuertetur sacerdos summus in tabernaculum donec rediret de solitudine ille qui portauerat hircum vt sciretur quomodo relinquerat eum in solitudine. sed hoc dato oportebat vt expectaret summus sacerdos forte plus q̄ per duos vel tres dies. vtpote si terra solitaria que est inhabitata inde multum distaret quod est inconueniens: quia omnes istas cerimonias explebat summus sacerdos in eadem die. non debebat ergo expectare quousq; sciretur captum relictum esse in solitudine: sed immediate vt educeretur de sanctuario ad portandum in solitudinem redibat sacerdos magnus in tabernaculum: ⁊ faciebat que infra sequuntur. (Reuertetur aaron in tabernaculum testimonij). Loquitur hic de aaron scriptura: idest de omni sacerdote magno: quoniam eadem lex erat omnibus illis: ⁊ nomen persone est trahendum hic ad dignitatem quam habet. dicitur autem de aaron hoc: quia ipse fuit primus in sacerdotibus summis. dicitur q̄ reuertetur in tabernaculum: q⁊ quando ista faciebat: scilicet impreca̅s peccata super caput hirci erat ad ostium tabernaculi extra illud vt patet supra. ⁊ tunc reuertebatur in tabernaculum vt deponeret vestes illas in quibus ante ministrauerat: ⁊ acciperet alias ad ministrandum sicut in littera dicitur. ⁊ hoc pro sequentibus sacrificijs. (Et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium). Idest intra tabernaculum testimonij aaron deponet illas quatuor vestes de quibus supra dicitur. quibus erat indutus quando introiuit in sanctuarium: idest quādo intrauit in sancta sanctorum. ¶ Accipitur enim sanctuarium hic pro sancto sanctorum: sicut multotiens supra assumptum est vt declaraui̅mus. nec potest aliter accipi: quia non accipiebat illas vestes vt intraret principaliter in alium locum nisi in sancta sanctorum. ibi enim: idest in tabernaculum deponebat sacerdos magnus istas vestes vt assumeret alias ad faciendum holocausta que manebant complenda. Causa autem huius mutationis vestium ſm magistrum in historijs scholasticis ⁊ nicolaum atq; alios doctores nostros est q̄ ministerium expiationis quod precesserat debebat fieri cum humilitate: sed consummatio sacrificij cum solennitate. Et ad similitudinem huius euangelicus pontifex in aspersione basilice que dedicatur ⁊ expiatione eius lineis ⁊ minoribus vtitur indumentis: ⁊ etiam in sabbato baptismali in consecratione fontium ⁊ immersione catheciminorum q̄ transferuntur peccata eorum similibus vtitur vestimentis. cum autem istis pactis ad ministrationem accedit altaris pontificalibus ⁊ preciosis vestibus insulatur. sed in istis non reddit aliqua causa cerimoniarum veteris testamenti: sed magis datur quedam similitudo earum in nouo testamento. causa tamen huius mutationis est sicut supra positum fuit: quia prima pars huius ministerij pertinet ad tristitiam: secunda ad exultationē. nā expiatio ⁊ orare pro peccatis cum quadam humilitate fieri debent: cum ibi homines conentur deum flectere ad misericordiā. sed humilitas in animo exigit humilitatem in habitu. Nullus autem minus habitus preciosus poterat esse sacerdotibus magnis q̄ vt induerentur vestibus lineis que pertinent ad minores sacerdotes. ergo conueniens fuit eos nullas alias vestes tūc habere. Cum autem facere deberent holocausta: iam erat facta expiatio: nec aliquid fiebat hic pro peccato. ⁊ sic solennitas ista pertinebat ad exultationē: ideo vestes deberēt esse conuenientes exultationi: tales aūt sunt vestes summi sacerdotis quas iubetur hic accipere ad ista holocausta. ¶ Rabbi salo. dicit aliter: scilicet q̄ summus sacerdos deberet intrare in sancta sanctorum in vestibus lineis: ne esset talis minister qualis dominus. sed deus dicebatur esse intra sancta sanctorum: ⁊ ibi totus erat aureum vel coopertum auro vt patet de propitiatorio et cherubim que erant de auro purissimo. ista namq; erant intra sancta sanctorum vt patet Exodi. 25. et. 37. capitu. ista autem erant quasi quedam ornamenta dei ibi habitantis: ideo sacerdos magnus quando illuc introiret non deberet gestare aurum. ⁊ tamen in vestibus summi sacerdotis erat aurum: scilicet in epbod ⁊ rationali ⁊ tunica hyacinthina ⁊ lamina aurea ⁊ baltheo vt habetur Exodi. 28. capitu. ideo non deberet portare istas vestes: sed solum eas que erant linee. ⁊ iste sunt quattuor supradicte. ¶ Sed hoc non potest stare. primo quia si propter hoc fieret omnia ornamenta sacerdotis in quibus non esset aurum posset portare. sed hoc falsum est: quia in mitra hyacinthina nullum erat aurum vt p̄z Exo. 28. ca. ⁊ tamen non poterat portare eam: sed solum cidarim lineam vt apparet hic. ¶ Item non conuenit ista ratio: quia si non intraret summus sacerdos

† De oi sacerdote magno q̄dā.

Qō. 29 A Ra. sa. opi.

Improba. 1. rō.

2. rō:

in sancta sanctorum habens aurum ne seruus esset similis dō/mino: hoc esset quia ista vestimenta serui essent ad gloriam ei/us. Sed falsum est: quia non induebatur aaron istas vestes vt ipse in hoc gloriaretur: sed ad laudem ministerij dei. quod patet quia nunquā vtebatur illis nisi cum ministraret vt habe/tur Exodi. 28. cap̄. ideo quānis introduceret vestes habentes aurum in sancta sanctorum: tamen non esset hoc ad iactanti/am suam nec preiudicaret honori diuino: ideo magis auge/ret. ¶ Item non potest stare ista ratio: quia si propter hoc sacerdos non introibat habens aurum in sancta sanctorum. ergo non poterat introire in primam partem tabernaculi ha/bens aurum. sed hoc est falsum. ergo fundamentum Rabbi salo/mo. nullum est. Probatur consequētia: quia deus erat in prima parte tabernaculi sicut intra sancta sanctorum: et ibi erant multa de auro et mensa propositionis cooperta auro: et om/nia vasa eius de auro purissimo: et altare thymiamatum eodē modo coopertum auro vt patet Exodi. 40. cap̄. et magis clare ad Hebreos capitu. 9. et tamen ad istam partē tabernaculi in/grediebatur summus sacerdos in vestibus suis pontificalibus. ergo non erat ista causa quare assumerentur vestes pontifica/les: scilicet quia habebant aurum: sed propter conditionem tem/poris: quoniam dies propitiationis erat dies afflictionis inquā/tum durabant officia expiationis. cum vero finita fuerint perti/nebat ministratio ad exultationem: ideo debebant distingui alie vestes pro ministratione quam faciebat sacerdos dum introi/bat in sancta sanctorum: et alie pro ministratione quam faciebat postea in holocaustis: quia ista non erant pertinentia ad expia/tionem. sic enim ecclesia distinguit diuersas vestes pro diuer/sis qualitatibus officiorum: scilicet alias pro defunctis et alias pro aliis officijs: quoniam officium defunctorum ad supplicationem et lamentum pertinet. Alie autem pertinent ad exul/tationem.

3.rō.

¶ Quare aaron debebat exui vestibus prioribus. Qō. 30.

a

Circa hoc aliquis dubitabit cur dicatur hic q̄ aaron debeat exui vestibus prioribus quas habebat cum ingressus est in sancta sanctorum: et accipere alias. Nam in secunda ministratione aaron debebat vti vestibus pontificalibus: et iste presupponunt vestes minores. ergo non debebat exui vestes has: sed superinduebat alias pontificales. ¶ Ad hoc aliqui respondent q̄ aaron cum introibat in sancta sanctorum habebat quattuor vestes pontifica/les: scilicet tunicam byacinthinam et ceteras post hanc: ita q̄ prima vestis quaz suscipiebat sacerdos super vestes suas com/munes erat tunica byacinthina. ¶ Sed hoc non potest stare. primo quia repugnat littere cum dicatur supra q̄ aaron quan/do introibat in sancta sanctorum ferebat quattuor vestes linea/as que supra posite sunt. sed iste non sunt pontificales: sed ma/gis ad minores sacerdotes pertinent. Item probatur alio mo/do quia aaron vel quilibet sacerdos magnus quando ministra ret: aut vtebatur habitu sacerdotis minoris: aut sacerdotis ma/gni. Si vteretur habitu sacerdotis minoris oportebat q̄ ac/ciperet quattuor vestes lineas de quibus hic. Si autem vta/tur habitu sacerdotis magni: necessarium est q̄ vteretur omni/bus istis vestibus minorum sacerdotum: et deinde pontificalib⁹: quia etiam iste vestes minores pertinent ad sacerdotē magnū. quod patet Exodi. 29. ca. et supra. 8. ca. vbi cum deus manda/sset q̄ ad consecrationem induretur aaron vestibus suis: in/duit eum moyses omnibus nouem: siue decem vestibus. ¶ Alij autem dicunt q̄ aaron in ista ministratione in sancta sancto/rum vtebatur quattuor vestibus lineis pertinentibus ad mino/res sacerdotes: de quibus dicitur hic. et tamen exuebat vesti/menta illa quādo debebat ministrare in holocaustis post expia tionem. et hoc vt acciperet alias vestes nobiliores eiusdem mo/di: scilicet aliam tunicam lineam et alium baltheum et aliam ci/darim que essent pulchriora. ¶ Sed hoc non conuenit: quo/niam omnes iste vestes erant linee facte de byssō retorta nō ha bentes aliquam partem auri vel alterius materie preciosioris: vel aliquam picturam: sed simplices erant. non igitur poterat esse maior pulchritudo in quibusdam q̄ in alijs: ita vt deberet sacerdos deponere quasdam: et accipere alias tanquā preciosio/res. ¶ Item non conuenit: quoniam dato q̄ esset differentia pulchritudinis in vestibus lineis sacerdotalibus: tñ ex hoc non deberet fieri mutatio: quia iste erant in parte inferiori sub ve/stibus pōtificalibus. nihil igitur differebat an magis vel minus pulchre essent cum solum superiores apparerent. ¶ Dicendum

Nōnulloꝝ rñsio.

Improba.

Alioꝝ rñ.

b

Improba. 2.rō.

2.rō.

Doc.rñ.

est igitur hanc non esse cām: sed ea que manifeste habet in litte/ra. scilicet q̄ quando sacerdos exibat de sanctuario facturus ho locausta debebat primo se lauare in toto corpore suo sm q̄ ap/paret in littera. sed lauare se non poterat: quin deponeret omnes vestes tam sacerdotales q̄ non sacerdotales. ergo oportebat q̄ exueretur vestibus quibus indutus fuerat cum ingres/sus est in sancta sanctorum: et postq̄ lauaret non sumebat alias vestes minores preciosiores eisdem quas ante habuerat: sed eas/dem cum non appareret sibi aliqua differentia pulchritudinis: et super illas induebatur vestibus pontificalibus. (Relictis ibi lauabit carnem suam in loco sancto). Introibat summus sacer/dos in tabernaculo ad deponendum vestes sacerdotales: quia ibi erat locus in quo conseruabantur vestes: atq̄ ibidem sacer dotes induebantur et exuebantur. Relinquebat autem ibi sa/cerdos vestes suas vt postq̄ lauaretur resumeret eas. ¶ Di/citur q̄ sacerdos lauabit carnem suam. non quidem q̄ expie/tur aliqua aqua lustrationis: quia ista aspergebatur super ve/stes. sed hic sacerdos non in vestibus sed in carne lauaba/tur. Item asperfio aquarum lustrationis erat super aliquem cum contraxerat immunditiam per contactum. sed hic sum/mus sacerdos nihil tale contigerat. ergo non erat lauandus his aquis. ¶ Item si aliquid contigisset propter quod immundus esset permaneret immundicia vsq̄ ad vesperum: quamq̄ as/pergeret se aquis lustrationis: quoniam nulla immundicia mi/nus durabat q̄ vsq̄ ad vesperū vt declaratum fuit supra. 11. capi. sed sacerdos immediate vt lauaretur ministrabat coram domino faciens holocausta. ergo non contraxerat immundi/ciam: et p̄ter non deberet ista esse lotio in aquis lustrationis: sed in aquis viuentibus. ¶ Sed queret aliquis quare la/uabatur hic summus sacerdos in toto corpore si non contraxe/rat aliquam immunditiam: quia lotio semper pro immunditia fit. ¶ Respondēdum est q̄ ista lotio sacerdotis non erat pro/pter aliquam immunditiam causatam in ea: siue realem: siue sm opinionem: quia vtraq̄ excluisset eum a ministrando il/la die: sed fiebat propter significationem: scilicet q̄ sacerdos tunc expiaret pro peccato suo et totius populi vt iniquitates eo rum remitterentur. facta autem expiatione cum procederet sa/cerdos ad alia noua ministeria que non pertinebāt ad expia/tionem lauabat carnem suam: vt significaretur q̄ ipse et omnes alij pro quibus expiauerat erant immundi ab iniquitatibus: si/cut homo qui lauatur in aquis viuentibus est mundus a corpo/ralibus sordibus. (In loco sancto). Idest q̄ sacerdos lauare/tur in loco sancto intra sanctuarium. iste locus erat in atrio ta/bernaculi apud altare holocaustorum vbi erat labrum ene/um in quo lauabantur sacerdotes cum lauandi essent vt habe/tur Exo. 30. c. et non fiebat ista lotio intra tabernaculum: quia ibi non erat aliquid in quo sacerdos lauari posset. maxime quia talia ministeria non pertinebant ad locū ita sacrum. sed cum sa/cerdos deposuisset vestes intra tabernaculū exibat ad atriū et ibi lauabatur. (Indueturq̄ vestibus suis). Idest postq̄ lotus fuerit aqua accipiet vestes suas: idest vestes communes quib⁹ ipse vti solet in actibus profanis: et hoc necessarium est. nam cū lauaretur omnes vestes deponebat: tam profanas q̄ sacer/dotales. Alio modo potest accipi q̄ indueretur tunc vestibus suis: scilicet pontificalibus quasi dicat: ante hoc cum introiret in sancta sanctorum ad expiandum nō vtebatur vestibus suis: scilicet pontificalibus. sed vestibus sacerdotum minorum. nunc autem induebatur vestibus suis: idest vestibus pontificalibus: quia iam erat ista alia ministratio exigens diuersas vestes si/cut supra dictum est. ¶ Dicendum est ergo q̄ littera ista intelli/gitur de vtriq̄ vestibus: tam de communibus q̄ de pontifica/libus: scilicet cum sacerdos lauisset carnem suam debebat in/dui vestes suas communes quas exuerat cum lauaretur: et ve/stes suas scilicet pontificales: quia in vestibus cōmunibus non poterat ministrare. (Et postq̄ egressus obtulerit). Dicitur hic q̄ sacerdos egrediebatur scilicet de tabernaculo federis: et hoc vt offerret: scilicet in altari holocaustorum. nam nulla oblatio aut sacrificium fieri poterat intra tabernaculum: quia ibi nul/lum altare erat nisi thymiamatis. hoc autem nunquam suscipie bat aliquod sacrificium. sic habetur Exodi. 30. capitu. cum di/citur. non offeretis super eo thymiama compositionis alteri/us: nec oblationem et victimam: nec libabitis. oportebat igi/tur omnia sacrificia fieri in altari holocaustorum quod erat in atrio: et ad illud egrediebatur sacerdos de tabernaculo. vnde ingressus in tabernaculum: et egressus sacerdotis in die

Qō. 31. a

Qz lauabat h̄ sūm⁹ sacer/dos i to/to corpe si nō ꝫre rat aliq̄ imūdiciā d Rñ. ad q̄situm.

Dupler lre expō.

Doc. expō lre.

b

illa erat

Notādū tale.

illa erat multiplex sicut apparet ex littera. ¶ Ad cuius manifestationem considerandum q̄ iste erat ordo: scilicet q̄ cum sacerdos veniret in die propitiationis ad explendas cerimonias illius diei lauabat primo manus et pedes ſm consuetudinem omnium ministrantium vt habetur Exodi. 30. capitulo. ⁊ hoc erat in atrio. Deinde introibat in tabernaculum et induebat quattuor vestes lineas de quibus dicitur hic in littera: quia omnes vestes sacerdotales reponebantur intra tabernaculum. Deinde exibat ad ostium tabernaculi in atrio et presentabat duos hircos populi et vnum vitulum pro se: immolans vitulum ⁊ hircum vnum vt patet supra in littera. Post hoc sumpto sanguine vituli ⁊ hirci introibat in tabernaculum: ⁊ in sancta sanctorum aspersurus de sanguine illo coram propitiatorio: ⁊ deinde exibat ad primam partem tabernaculi effundens de sanguine illo super quattuor cornua altaris thymiamatum: ⁊ aspergens septies coram eo: tunc vero exibat tabernaculum ad atrium: ⁊ in ostio tabernaculi existens posita manu super hircum illum cui ceciderit sors capri emissarij cōfitebatur iniquitates israelitarum mittens eum in desertū: tunc regrediebatur in tabernaculum ⁊ deponebat ibi quattuor vestes lineas in quibus expiauerat. post hoc exibat de tabernaculo in atrium ad labrum eneum: ⁊ ibi depositis vestibus communibus lauabat carnem suam in labro eneo: post hoc resumēs vestes communes introibat in tabernaculum assumpturus omnes vestes pontificales ad ministrandum in holocaustis sequētibus: completis autem holocaustis redibat in tabernaculum depositurus vestes sacerdotales quas sumpserat. ⁊ sic consumebantur cerimonie diei illius: ⁊ egrediebatur inde sacerdos vadens in domum suam. (Obtulerit holocaustum suum atq; plebis). Idest sacerdos offerebat holocaustum suum ⁊ pro plebe. Erant enim duo holocausta: vnum oblatum pro populo ⁊ alterum pro sacerdote. pro populo offerebatur aries vt habetur supra cum dicitur. suscipietq; ab vniuersa multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato: ⁊ vnum arietem in holocaustum. de holocausto autem sacerdotis non innuitur clare quale sit: sed videtur dicendum q̄ esset aries. (Rogabit tam pro se q̄ pro populo). Ista erat conditio cōmunis sacrificiorum vt quandocunq; offerretur sacrificium pro aliquo rogaretur pro illo ad deum vt patet supra. 4. et. 5. et. 6. c. sed hic oblata fuerunt holocausta pro populo ⁊ pro sacerdote. ergo pro vtrisq; orandum erat. oratio autem que fiebat in holocaustis nō erat totaliter similis ei que fiebat in sacrificio pro peccato. in aliquo tamen cōformabatur. cuius causa est quia sacrificium pro peccato erat pro re ad remissionem peccatorum: ideo oratio facta in isto sacrificio deberet esse totaliter ad peccatorum remissionem vel commutationem penarum. holocaustum autem directe erat ad laudem dei. ideo oratio que fiebat cum holocaustis non erat ita directe pro peccato. quia tamen holocausta aliquo modo proficiebant pro peccatis: oratio que ibi fiebat tendebat aliqualiter in remissionem peccatorum. q̄ autem holocausta proficiebant ad peccatorum remissionem habetur supra primo. ca. cum dicitur. masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonij ad placādū sibi dōm. ergo videtur q̄ holocaustū aliquo mō placabat: sed placatio ad peccatorum remissionem aut aliqualem penarum mitigationem est. hoc adhuc magis declaratur immediate eodem capi. cui dicitur. ponetq; super hostie caput manus: ⁊ acceptabilis erit atq; in expiationem eius proficiens. (Et adipem qui oblatus est pro peccatis adoleuit super altare). Nō ponit hic aliqd de ritu holocaustor̄ sacerdotis ⁊ populi: q̄ manifeste erant cerimonie. ex eo enim q̄ holocaustum fit: intelligitur q̄ debet cremari super altare totum: preter pellem ⁊ fimum vt patet supra primo capi. ponitur tamen hic aliquid de ritu sacrificiorum pro peccato. ſ. q̄ deberēt adipes eorū cremari. erāt autem hic duo sacrificia p̄ peccato. ſ. vitulus pro sacerdotis peccato: ⁊ hircus pro peccato populi. horū autē adipes cremādi erāt super altare vt dicitur hic. ⁊ hoc quia in omnibus sacrificijs: qualiacunq; essent cremabātur adipes in altari vt patet supra. 3. c. cum dicitur. omnis adeps domini erit iure perpetuo. carnes vero ⁊ pelles ⁊ fimus istorum animalium cremabantur extra castra vt patet infra. Ista crematio adipum de qua hic fiebat a sacerdote postq̄ lotus erat ⁊ indutus vestibus pontificalibus vt patet ex ordine littere: quoniam fiebat simul cum holocaustis. ¶ Sed contra hoc aliquis arguet q̄ non debuisset sacerdos cremare istos adipes postq̄ indutus erat vestibus pontificalibus: sed cum esset in vestibus lineis. quod patet ex precedentibus. nam pro ministrationibus diuersarum conditionum sacerdos indebatur diuersis vestibus sicut supra diximus: ⁊ ob hoc in ministratione expiationis quia illa pertinebat ad afflictionem: sacerdos magnus vtebatur solis vestibus lineis. in holocaustis autem que pertinebant ad aliam ministrationem induebatur vestibus pontificalibus. sed adolere istos adipes pertinebat ad sacrificium pro peccato: cum essent adipes isti de sacrificijs pro peccato vt apparet hic. sacrificia autem pro peccato pertinebant ad expiationez vt apparet supra: quia in sanguine eorum expiabatur. ergo in cremando adipes deberet sacerdos vti vestibus lineis sicut in expiatione. ¶ Respondendum est q̄ dies expiationis erat dies afflictionis ⁊ meroris: ⁊ hoc propter ministerium expiationis in quo rogabatur pro peccatis totius populi. preter hec tamen erant quedam alia ministeria in eadem die que non pertinebant ad expiationem: sed ad exultationem. ideo dicendum est q̄ in omnibus illis que pertinebant ad expiationem debebat sacerdos vti vestibus lineis solum: in alijs vero que non pertinebant ad expiationem debebat vti vestibus pontificalibus. sed ad expiationem solum pertinebant illa que faciebat sacerdos anteq̄ mitteret caprum emissarium in desertō vt patet supra in littera. cū dicitur. postquam emundauerit sanctuarium ⁊ tabernaculum ⁊ altare: tunc offerat hircum viuentem: ⁊ posita vtraq; manu super caput ei⁹ confiteatur omnes iniquitates filiorum israel: ⁊ emittet illum per hominem paratum in desertō. ergo videtur q̄ ante missionem hirci in desertum complebantur cerimonie expiationis: ⁊ consequenter in omnibus ministerijs sequentibus eiusdem diei debebat sacerdos vti vestibus pontificalibus. sed crematio adipum fiebat post emissionem hirci vt patet ex ordine littere. ergo deberet esse in vestibus pontificalibus. Et cum dicitur q̄ ista crematio pertinebat ad sacrificium pro peccato: ⁊ illud ad expiationem. ergo debebat fieri in vestibus lineis sicut expiatio. Respondendum est q̄ sacrificia pro peccato que fiebant in die expiationis aliquo modo pertinebant ad ritus expiationis: ⁊ aliquomodo non. nam quantū ad sanguinem pertinebant ad cerimonias expiationis: q̄z in sanguine expiabat aspergendo coram propitiatorio ⁊ altari thymiamatum vt apparet supra. Ideo cū iste sanguis aspergeretur debebat sacerdos indui solis vestibus albis. crematio autem adipum non pertinebat ad cerimonias expiationis quia fiebat completa expiatione vt supra declarauimus. ideo cum fieret ista crematio debebat sacerdos indui vestibus pontificalibus. (Ille vero qui dimiserit caprum emissarium). Hic ponitur quid facere deberet homo qui portabat caprum emissarium. ⁊ dicitur q̄ lauare debebat vestes. dicitur dimittere iste homo caprum emissarium: quia portauit eum in desertō relinquens ibi bestijs lacerandum. (Lauabit vestimenta sua). Ista lotio fiebat propter immundiciam: vnde lauabat iste vestes ⁊ carnem suam. causa huius est quia q̄dq̄ non contraxisset iste aliquam immundiciam realem: videbatur tamen habere aliquā imundiciā que erat ſm opinionem. qō p̄z q̄z hircus ille quem portauerat iste in desertō erat animal immolaticium ⁊ immundum: ideo ex illo non poterat contrahere aliquam maculam. sed quia ille hircus dicitur portauisse omnes iniquitates filiorum israel in desertum videbatur q̄ aliquid de illis adhesisset isti portanti: quia hircus tangebat istum portantem. et hoc est vt omnia grosso quodam modo ⁊ corporaliter intelligamus: sicut illi populo adhuc valde rudi debebeorum intelligendum dabatur. peccata tamen super hircum non portabantur in desertum: nec ipsi portanti hircum adherere non poterant: quia non erant aliqne macule corporales. quamq̄ aliqui de antiquis intellexerunt peccatum esse aliquid corporeum: ⁊ per lotionem in aquis putabant se liberari ab eis. sic patet de hercule lauantis se in fontibus lybie: et de pilato lauante manus in morte christi. de quibus late satis dictum fuit super Deuteronomium capitulo. 19. et ibi vide. Ad hoc igitur q̄ iste portans hircum cui videbantur inhesisse multe de iniquitatibus quas portabat hircus esset totaliter mundus lauabat carnem suam et vestes. Causa autem quare lauabat carnem et vestes erat ad signandum magnam immundiciam quam poterat contraxisse ex contactu hirci. Alia causa huius lotionis esse poterat: scilicet propter significationem: sicut dicebatur de sacerdote summo: qui lauabat carnem suam propter significationem quāuis non contraxisset aliquam immundiciam. ita quia iste portans hircum poterat contraxisse aliquam imundiciam q̄uis nullā haberet: lauabatur vt videretur esse mundus ab oi-

buisset cremar adipes postq̄ erat vestitus.

Nota ordinez p̄gressus sacerdotis magni

B

†

£

†

Lōis cōditio sacrificior̄ vtriusq; testamē.

†

†

£

Antiq̄ putarūt petrū eē q̄d corporeum.

Qō. 32. A An sacerdos de-

Qō sacerdos lauabat carnez ⁊ vestes.

Qō. 33 A Jsta lotio in gb⁹ age fiebat.

bus immundicijs quas hircus portauerat. ¶De ista lotione dicunt aliqui q̄ fiebat in aquis lustrationis: scilicet q̄ aspergeretur ille qui portauerat hircum. Sz hoc non potest stare. primo quia dicitur hic q̄ lauabit vestes suas ⁊ carnem. hoc autem manifeste significat quandam defricationem: scilicet q̄ vestes per se ⁊ corpus per se lauaretur: in aqua tamen lustrationis nulla fiebat defricatio: quia tunc magis pollueretur homo qui lauaretur: eo q̄ illa aqua erat commixta cineribus vitule ruse vt habetur Numeri. 19. cap̄. sed solum fiebat aspersio eius super vestes. ergo non potest intelligi de illa: sed de aquis viuentibus. ¶Item quandocunq̄ aliquis aspergebat se aquis lustrationis non mundabat se ipse: sed alius eum vt patet Numeri. 19. hic tamen dicitur de isto qui dimisit capzum q̄ lauabit vestimenta sua. ergo intelligitur de lotione que est in aquis viuentibus. (Et corpus suū). Modus lotiōis erat vt per se vestes defricarentur in aqua cum aliquam realem immunditiam haberent: ⁊ deinde corpus hominis per se lauaretur. hic autem q̄cq̄ nulla immundicia fozet: significabatur tamen q̄ nimis immundus esset ille qui portauerat hircum: quia supza eum ibant omnes iniquitates: ex quibus aliquid inhesisset huic portanti. (Et sic ingredietur in castra.) idest postquam lauerit carnem suam et vestes introibat in castra. antea enim q̄cq̄ ista faceret non poterat introire in locum habitationis aliozum: quia cū esset immundus posset inficere alios. facta autem ista lotione mundus erat potens ingredi in castra. Hic loquitur semper legislator de castris fm conditionem tempozis in quo dabantur iste leges: scilicet in deserto: ⁊ tunc israel coniunctus dicebatur facere castra. sed id quod dicitur de castris intelligendum est de locis habitationum ciuitatum vel villarum: quando essent in terra promissionis. (Vitulum autem ⁊ hircum qui pro peccato erant imolati). Hic ponitur qd fieri deberet de carnibus sacrificiozum pro peccato: scilicet de vitulo ⁊ hirco. isti enim fuerāt immolati pro peccato. vitulus enim immolabatur pro peccato sacerdotis. hircus autem pro peccato populi vt patet supza. (Et quozum sanguis illatus est in sanctuario). Jsta est causa eozum que infra dicuntur: scilicet quare cremarentur carnes istozum animalium extra castra: quia fuerat sanguis illozum illatus in sanctuario: idest intra sancta sanctozum: ⁊ in primam partem tabernaculi. nam sacerdos cum vellet expiare assumpsit de sanguine istozum duozum in craterula: ⁊ introduxit in sancta sanctoz: ⁊ asperfit septies coz̄ propitiatozio: etiam coz̄ altari thymiamatuz in prima parte tabernaculi aspersit septies. Vocatur hic sanctuarium stricte pro sancto sanctozum: sicut in isto capitulo sepe acceptum est: ⁊ dabatur regula supza. 6. ca. q̄ quandocunq̄ sanguis alicuius animalis immolati pro peccato introduceretur in sanctuarium: scilicet in tabernaculum: siue in sancta sanctozum siue coraz altari thymiamatū: non comedebātur carnes illius animalis: sed cremabantur extra castra. causa huius data est supza. 4. et. 6. cap̄. ⁊ ideo ponitur hic ista clausula tanq̄ pro causa eozum que sequuntur: quoniam si ista animalia fuissent pro peccato immolata ⁊ non fuisset sanguis illozum illatus in sanctuariuz: idest in tabernaculum non cremarentur extra castra: sed comederentur a sacerdotibus vt patet supza. 6. ca. (Ut expiatio compleretur). Jdest q̄ sanguis istozum animalium accipiebatur ad complendam expiationem: quasi dicat q̄ sine eis non fiebat aliqua expiatio. nam si sacerdos sumens sanguinem expiabat aspergens illum coram propitiatozio ⁊ coram altari thymiamatum: ⁊ in hoc consistebat precipua cerimonia expiationis. nam preter hoc nihil relinquebatur nisi q̄ emitteretur ca per emissarium in solitudinem. (Asportabunt foras castra ⁊ cōburent igni). Cadauera istozum animalium non comedebantur a sacerdotibus nec cremabantur in altari sicut sacrificia bo locaustozum. hoc enim fiebat in magnam detestationem peccati. nam peccatum totius populi valde magnum erat ⁊ peccatum omnium sacerdotum. vt ergo viderentur ista esse horrenda cremabantur cadauera extra castra: ⁊ deus non acceptabat pro se vel pro cibo sacerdotum. sed vt totaliter non viderentur ista sacrificia non pertinere ad deum: accipiebat de his adipes qui cremabantur in altari vt patet supza. (Tam pelles q̄cq̄ carnes eozuz ac fimum). Jdest pelles istozum animalium ⁊ omnes carnes ⁊ ossa ⁊ fimus: idest immundicia vel stercus intestinozum cremabantur: extra castra. de his autem animalibus cum immolabantur duo accipiebantur: scilicet sanguis ⁊ adipes. Erat enim sanguis ad expiandum vt aspergeretur de eo coram propitiatozio: ⁊ coram altari thymiamatum. Reliquus autem fundebatur ad basim altaris holocaustozum fm legem aliozum sacrificiozum pro peccato. scōm q̄ accipiebatur de his animalibus erant adipes qui cremabantur coram domino: ⁊ non decoziabantur ista animalia: sed sic integra cadauera cum pellibus cornibus: pedibus intestinis ⁊ fimo cremabantur extra castra. (Et quicunq̄ combusserit ea lauabit vestimenta sua). Hic ponitur de immundicia illozum qui comburebant ista cadauera. ⁊ dicitur q̄ cremantes erant immundi: ⁊ lauabant vestes ⁊ carnem. non enim est accipiendum q̄ sacerdotes ista cremarent: quia per hoc efficerentur imundi. quod maxime vitandum erat in eis: sed aliqui alij de popularibus efferebant cadauera ista extra castra: ⁊ cremabant: quia non pertinebat hoc ad officiuz sacerdotale: sed solum ipsa immolatio ⁊ sanguinis effusio atq̄ aspersio: ⁊ ad hoc nullus popularis accipiebatur. ⁊ sic si cremare corpora horum animalium esset officium sacerdotale: vel quouis modo ad sacrificia pertineret: solus sacerdos magnus hoc effecisset: ad quē ministratio illius totius diei pertinebat. sed ad profanas ministrationes ista combustio attinebat magis. (Et carnem suam). Jsta lotio comburentis cadauera animalium erat in aquis viuentibus sicut illa de qua supza diximus de eo qui portabat hircum emissarium in solitudinem. nam ex eisdem fundamētis potest hic ⁊ ibi argui. (Et sic ingredietur in castra). Scilicet postquam lauerit carnem ⁊ vestes: quia ex hoc videbatur iste iam mundus esse. causa autem quare iste qui comburebat cadauera animaliū reputabat mundus ⁊ lauabat vestes ⁊ corpus: erat q̄ cū cōbureret cadauera illa videbat aliquid potuisse sibi inhere re ex combustione illa: ⁊ per hoc efficeretur immūdus. Alia causa erat ex apparentia vulgari quam hic deus vt in plurimum sequitur: cum daret legem rudi populo: scilicet q̄ cum ista animalia fuissent immolata pro peccato videbantur esse super ea populi peccata. ⁊ tunc ei qui combureret ea ⁊ portaret extra castra videbatur inhesisse aliquid de peccatis illis. ideo lauandus erat. Alia causa est ad detestationem. nam sicut ista cadauera cremabantur extra castra ad detestationem peccatozum: vt dictum est. ita ille qui cremabat ea ⁊ portabat super se: in detestationem eozum debebat reputari immundus: ⁊ lauare vestes atq̄ carnem. (Eritq̄ vobis hoc legitimū sempiternum). Idest ista lex de facienda purificatione fm istum ritum durabit vsq̄ in eternum. Sunt enim intelligenda verba non multum stricte. nam nulla lex est que in eternum duret: etiam neq̄ lex christi que vltima est: quoniā post diem iudicij sola erit reges animarū aut tribulatio: pro preteritis bonis aut malis: ⁊ nulla iam legalis observantia. Potest tamen aliqua lex dici sempiterna: qa ipsa erit quandocunq̄ tempus erit: vel quia ei alia lex non succedet: ⁊ hoc conuenit legi euangelice. nam durabit ista vsq̄ ad diem iudicij: post illum autem diem nullus dies nec nox erit: quoniam cessabit omnis motus celi fm quod causatur tempus. etiam huic legi alia lex non succedet cū postea non sit alige qui legi subijci debeat. Hoc modo lex vetus non poterat dici sempiterna quia non erat duratura quamdiu tempus duraret: sed alia lex ei successura erat: scilicet lex noua. sed dicitur esse sempiterna: idest magni tempozis. satis enim magno tēpore duravit. sed sempiterna interdum dicuntur ea que durant per quinquaginta aut potiozes annos: sicut patet de illo qui vendebat se in seruum: ⁊ accipiens a domino suo vxozem: nolensq̄ exire sine liberis ⁊ vxore in libertatem: quoniam iste erat seruus vsq̄ in sempiternum vt patet Exodi. 21. tamen ista seruitus finiebatur in iubileo qui erat vsq̄ ad quinquaginta ānos vt patet infra. 25. c. sic de multis alijs in veteri testamento dicunt sempiterna: que tamen valde magno tempore duratura non sunt.

De quibus castris hic loquit moyses.

Qualiter lex moysi duratura erat in sempiternum.

Lex rpi nō durabit in sēpiternū.

¶Mense autem septimo decima die mensis affligetis animas vestras: nullumq̄ opus facietis siue indigena siue aduena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atq̄ mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est: ⁊ affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui vnctus fuerit: ⁊ cuius manū inuestiate sunt vt sacerdotio fungatur pro patre suo.

ifra. 23. c.

suo. Induetur(q) stola linea ⁊ vestibus sanctis: et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonij atq; altare: sacerdotes quoque et vniuersum populum. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: vt oretis pro filijs israel ⁊ pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut preceperat dominus moysi.

Mense autem septimo decima die mensis. Hic designatur tēpus in quo fieri deberet istud festum quolibet anno: subiungitur etiam preceptū generale ad omnes de populo pro illa die. Et dicitur q̄ fiebat istud festum in decimo die mensis septimi. vocatur mensis septimus apud iudeos september: quoniam non incipiunt menses a ianuario sicut nos: sed a martio. ⁊ quia non incipiunt dies mensis huius apud iudeos sicut apud nos rarissime contingit q̄ eadem dies sit prima mensis apud nos ⁊ illos. ⁊ hoc quia ipsi incipiunt menses suos per principia lunationum quemlibet mensem a principio cuiuslibet lunationis inchoātes. ⁊ quia non contingit principium lunationis coincidere cum principio cuiuslibet mensis nostri: cum contingit q̄ sit semp̄ idem p̄ncipiū mensis nobis ⁊ ipsis. ¶ Modus autez quo iudei incipiūt mensem septembris: est quoniam ipsi attendunt equinoctium actuale: qō est sole existēte in primo gradu libre: ⁊ hoc est quasi in medio mensis nostri septembris: ⁊ quecūq; lunatio fuerit p̄rimior illi equinoctio est principium mensis septembris. vnde si lunationis principium contigerit ante equinoctium ibi mensem inchoant. si vero posterius: etiam posterius inchoabunt. ⁊ sic non est semper idem modus assignandi primam diem mensis septembris. inuenta autem prima die per istum modum fiebat festum propitiationis in decimo die.

Iudei qūo cōputant mensem septēb.

¶ Quare festum expiationis fiebat potius in mense septembris q̄ als. Questio. 34.

A Be causa autem quare solennitas ista fiebat magis hoc tempore q̄ alio: non videtur esse causa multum manifesta. quamq̄ fm quandam responsionem Rab. abraam qui dicitur francus in eis que supra dicebant de capro emissario: potest dici q̄ isto tempore fieret huiusmodi solennitas: que aliquo modo fiebat vt liberarentur iudei a potestate saturni: sed hoc tempore saturnus habebat suam exaltationem: scilicet in prima facie libre vt supra dictum est. sed ista causa friuola est: cum dependet ex eo quod supra improbatum est. ¶ Alio modo conuenientius dici potest q̄ istud festum fiebat in mense septembris non propter aliquam causam specialem conuenientie istius festiuitatis ad hoc tempus magis q̄ ad alia tempora: sed fm conuenientiam ad colentes festiuitates. nam deus volebat q̄ iudei ascenderent in locum sanctuarij ter in anno vt apparet Exo. 23. et. 34. ca. ⁊ hoc in die azimorum ⁊ in die pentecostes: ⁊ in die tabernaculor. ⁊ q; preter ista erant duo alia festa. s. festū clangoris ⁊ expiationis. vt ergo iudei qui ascēdebant ad tria festa ascenderent ad ea coniungit tria festa ad vnū tēpus: scilicet festū clangoris ⁊ expiationis ⁊ tabernaculorum: scilicet festum clangoris quod est prima dies septembris: ⁊ festum propitiationis quod est decima dies septembris: ⁊ festum tabernaculorum quod est decimaquinta die. ⁊ cum iuberentur ex necessitate venire ad festum tabernaculorum vt patet Exodi. 23. et. 34. ca. veniebant simul ad ista tria festa que erant in mense septembris a primo die vsq; in decimumquintum vt habetur infra. 23. ca. si autem ista festa essent dispersa per annum: scilicet q̄ in alio tempore esset festum clangoris: ⁊ in alio festum propitiationis: non possent iudei venire ad omnia festa si soluz ter venirent. conuenientius ergo fuit vt ista tria festa coniūcta essent in eodē mense.

Replica.

¶ Sed adhuc dicet aliquis q̄ poterant ista duo festa: scilicet clangoris ⁊ propitiationis coniungi festo azimorum: quod erat mense primo anni vt patet Exo. 12. caꝑ. qui est mensis martius: vel poterant coniungi festo pentecostes qui est in tertio mense anni scilicet in medio. ⁊ fm hoc poterat fieri coniunctio trium festorum sicut in septembri.

Riſio.

¶ Respondendū est q̄ conuenientius fuit ista tria festa coniungi in mense septēbri q̄ in alijs: quia deus volebat hoc facere eo modo quo minus impediret iudeos a laboribus suis. sed nullum tempus anni erat in quo minus impedirētur iudei in terra promissionis a laboribus suis q̄ in mense septembris: cum iam essent collecte omnes fruges ⁊ fructus arborum ⁊ vue: cum terra illa sit tē peratissima in qua prouenunt oia citius q̄ proueniat in aliqua terra de nostris declinante versus extremitatem climatum ad partem septentrionalem. ideo conueniens erat q̄ cessantibus tunc omnibus laboribus iudeorum festis vacarent magis q̄ tēpore azimorum: cum incipiebat messis ordeacea in martio: vel tempore pentecostes cum incipiebat mensis triticea in madio. Q; autem in tempore tabernaculorum: scilicet in mense septembri iam essent collecti omnes fructus terre apparet Exo. 23. ca. q̄ autem in festo azimorum in martio inciperet messis ordeacea habetur infra. 23. caꝑ. q̄ autem messis triticea inciperet in mense madio habetur infra. 23. caꝑ. si ergo hoc tempore essent iste solennitates impedirentur iudei a messibus. fuerunt ergo in tempore septembris in quo nihil impediebant eos labores.

† B

(Affligetis animas vestras). Istud erat preceptum generale ad omnes iudeos: quoniā oportebat q̄ omnes in die propitiationis affligerent animas suas: scilicet non comedendo nec bibendo tota die: nec accipiēdo delectationes alias. hoc autem est affligere animam: idest vitam. anima nostra ex die non affligitur: quoniam ipsa est incorporalis que horum nihil sentit: sed nos sumus qui hec sentimus: ⁊ dicimur affligere animas nostras: idest nosipsos vel vitam nostram. (Nullumq; facietis opus). Istud pertinebat ad solennitatez illius diei q̄ nihil omnino fieret illo die: ⁊ in hoc sabbatum ⁊ dies propitiationis excedebant omnia alia festa iudeorum: quoniaz in illis nihil licebat fieri: nec etiā parare cibos: in alijs autē festis p̄hibebantur omnia alia opera seruilia: sed nō oia opera simpliciter. nam licebat parare cibos in festo paschali ⁊ pentecostes ⁊ tabernaculorum. de festo paschali habetur Exo. 12. caꝑ. vbi dicitur q̄ in die pasche azimorum nihil facerent preter ea que ad cibos pertinent. De alijs autem solennitatibus habetur infra. 23. ca. vbi fit differentia obseruationis inter eas ⁊ sabbatum: quoniam in sabbato non licebat etiam parare cibos nec incendere ignem: ⁊ siquis incenderet occidebatur vt habetur Exo. 31. et. 35. c. de festo autem propitiationis idem modus ponitur: scilicet q̄ nullū omnino opus fiat in eo sicut in sabbato vt apparet infra. 23. ca. (Sive indigena sive aduena). Idest q̄ ista lex erit cōmunis ad oēs tam indigenas q̄ aduenas. dicūtur indigene illi qui de terra aliqua oriendi sunt respectu terre ipsius. vñ dicitur indigena quasi inde genitus. aduene autem sunt qui alibunde veniunt ad habitandum in aliquo loco. ⁊ accipiuntur hic aduene dupliciter: idest fm terram: ⁊ fm ritus. fm terram quidem quia de alijs gentibus veniebant ad terram iudeorum. fm ritum autem quoniam de gentilitate ad iudaismum conuertebantur.

† C

(Qui peregrinantur inter vos). Dicuntur peregrinari: idest peregre habitare vel peregrinando venire. ⁊ sic dicuntur isti peregrinari inter iudeos: idest habitare inter eos tanq̄ peregrini cum non essent de terra eorum nec genere.

† D

(In hac die expiatio erit vestra). Idest in ista die decima mensis septembris in qua afflige tis animas vestras. erit etiam expiatio que attenditur dupliciter: vel quantum ad ritus cerimoniales qui sunt in sanguine et aspersione: quoniam per hoc sanctuarium expiabatur: aut in ieiunio ⁊ afflictionibus diei huius: quia etiam per hoc expiabatur. (Atq; mundatio ab omnibus peccatis vestris). Expiatio ⁊ mundatio idem sunt. dicebantur israelite expiari ab omnibus peccatis suis: quia in hac die bircus ferebat ea in deserto super se vt patet supra. etiam quia pro omnibus bis aspergebatur sanguis intra sanctuarium.

† E

(Coram domino mundabimini). Ista littera potest intelligi dupliciter. vno modo per modum precepti. alio modo per moduz denūciationis. Primo modo est sensus. mundabimini coꝝ dominо: idest iubeo q̄ fiat ista expiatio coram domino: scilicet coram propitiatorio in quo erat deus: quoniam ibi aspergebatur sanguis etiam in altari thymiamatum ⁊ holocaustorum. In omnibus namq; bis deus esse dicebatur: ⁊ quecunq; fierent in bis dicebantur fieri coram domino. Alio modo potest intelligi per modum denunciationis: scilicet mundabimini coram domino: idest ego denoncio vobis q̄ vos eritis mundi coram deo: scilicet q̄ ipse reputabit vos mundos.

† F

(Sabbatum enim requietionis est). Idest ista dies propitiationis est sabbatum ad requiescendum: scilicet ad cessandum ab omnibus temporalibus occupationibus vt soli deo vacarent. neq; enim dicitur sabbatum tanquam ista dies propitiationis semper esset in sabbato: quoniam in alijs diebus pluries contingebat. sed dicitur sabbatum: idest quies quod est nomen appellatiuum apud hebreos pro quiete. dici-

tur autem sabbatum dies ista: quia ab omnibus occupationibus cogebantur iudei vacare ⁊ insistere laudibus dei. quod vsq; hodie obseruant toto isto die orationi ⁊ lectioni in synagogis suis insistentes. ⁊ hoc notatur cum dicitur. sabbatum requietionis: idest quies ad quietem: scilicet quiescere a temporalibus negocijs ad quietē: idest vt per hoc possint habere quietem in deo laudando ⁊ contemplando. aliquando autem significatur hoc per alia verba vt cum dicitur. sabbatuz domini est: † idest requies a deo instituta ⁊ pro ipso. (Affligetis animas vestras religione perpetua). Replicatur mandatum de obseruatione huius festi: quantum ad ieiunia ⁊ alias afflictiones quas iudei sustinebant in hac die. et infertur hoc ex precedenti. scilicet sabbatum requietionis est: ⁊ affligetis animas vestras: idest quia sabbatum requietionis est affligetis animas. ¶Sed dicet aliquis ꝙ non videtur inferri hoc. nam quamꝯ esset sabbatum: non deberent affligere animas suas: immo magis sequitur econtrario: scilicet ꝙ si sabbatum erat idest requies: debebant delectari ⁊ iocundari: ⁊ non affligere animas. Respondetur ꝙ satis infertur vnum ex altero: cum dicitur sabbatum requietionis est: idest ista quies huius diei ad hāc quietem dei ordinata est. ⁊ ideo conuenit affligi in illa: quoniā quies nostra ad deum non est ꝙ nos a laboribus corporalibus cessemus: sed ꝙ eum colamus seruitutis actum semper exhibentes. D sed afflictio animarum nostrarum valde pertinet ad cultuz dei: † ergo quieti hāc bene consequitur afflictio animarum. (Religione perpetua). Idest ritu perpetuo: scilicet ꝙ ista cerimonia Religio quid. que singulis annis fiebat perpetua esse debebat. vocatur autez ista cerimonia religio: quia religio dicitur specialis modus viuendi in deum directus: ⁊ ad omnes cerimonias pertinet. sic autem erat de cerimonijs expiationis ꝙ ad deum tendunt: idest religiones conuenientes sunt. sic quoq; vocatur religio christiana: quia est quidam modus cerimonialis viuendi in comparatione ad deum. ⁊ hoc modo dicuntur esse religiones apud monachos: quia habent specialiorem modum colendi deum ꝙ alij † homines. (Expiabit autem sacerdos qui vnctuz fuerit). Dic ponitur persona expiationis cerimonias complens. ⁊ dicitur ꝙ iste erat sacerdos magnus. nā nullus alius poterat hac die quicquam de cerimonijs agere. Notificatur autem hic iste sacerdos magnus per quasdam conditiones que hic ponuntur: scilicet ꝙ ipse vnctus est: non quidem ꝙ solus summus sacerdos vnctus sit: quia etiam minores sacerdotes aliquo modo vngebātur vt apparet Exodi. 29. ca. ⁊ supra. 8. ca. sed dicitur sacerdos magn⁹ vnctus: quia specialem quandam vnctionē habebat super omnes alios sacerdotes. sic patet supra. 8. ca. vbi dicitur de oleo vnctionis: ꝙ funderetur super caput aaron: ⁊ non dicitur hoc de aliquo alio. Item habetur infra. 21. ca. cum dicitur. pontifex. i. sacerdos maximus inter fratres suos: super cuius caput fusum † est oleum vnctionis. (Et cuius manus initiate sunt). Idest consecrate sunt. fiebat enim aspsio olei sup manus sacerdotis magni: ⁊ tinctio quedā in sāguine sup pollicē manus dextre: ⁊ per hoc dicebantur manus eius consecrate: sicut declaratū est supra. 8. ca. † (Ut sacerdotio fungatur). Idest omnes iste consecrationes facte sunt vt iste sacerdos fungatur officio sacerdotali: quia sine eis non poterat ministrare: sicut nemo potest in ecclesia ministrare nisi ordinat⁹ sit. (Pro patre suo). Idest successit in locū † patris sui. In hoc significat manifeste ꝙ agitur hic de sacerdote magno. nam de alijs non dicebatur ꝙ succederent patribus suis: cum vniuersaliter essent sacerdotes omnes qui erant filij sacerdotum: nisi forte haberent aliquam maculam naturalem aut accidentalem prohibentem. de quo habetur infra. 21. et. 22. ca. Sed in filijs summi sacerdotis non erat sic: quoniam non omnes filij summi sacerdotis erant summi sacerdotes: sed primogenitus inter eos: quoniam isti apud antiquos succedebant in dignitatibus paternis vniuersaliter. nunc autem non seruantur † apud omnes iura primogenite: sed in quibusdam). Induetur q; stola linea). Dic replicantur vestes quibus indui deberet sacerdos magnus quando expiaret. ⁊ prima vestis erat stola linea: que alis vocatur linea tunica vt patet supra. stola namq; nomen generale est pro omnibus vestibus longis pertingentibus vsq; ad talos. vnde dicitur stola a stolon quod est longuz. E † (Et vestibus sanctis). Per vestes sanctas nō significantur hic omnes vestes summi sacerdotis: sed soluz tres vestes minores: s. feminalia linea: ⁊ balthe⁹: ⁊ cidaris. In his eni quattuor sacerdos expiabat vt ꝓz supra. (Expiabit sanctuarium). Idest sancta sanctozuz: quoniam prima expiatio erat ibi aspergendo sanguinem contra propitiatozium. (Et tabernaculum testimonij † atq; altare). Istud erat scōm qō expiabatur. vocatur autem tabernaculum testmonij: non tota ipsa domus que est tabernaculum testimonij: sed prima pars tabernaculi. nam oportet ꝙ tabernaculum de quo hic dicitur distinguatur contra sancta sanctozuz: cum hic fiat distinctio. solum ergo manet prima pars tabernaculi: que hic vocari possit tabernaculum. ⁊ isto modo distinguit Apostolus ad Hebreos. 9. ca. primum ⁊ secundum tabernaculum. Quomodo autem ista prima pars tabernaculi possit dici tabernaculum testimonij: cum hoc proprie competat sancto sanctorum in quo erat testimonium. idest decalogus in tabulis: supra dictum est. Altare vocatur hic in quo adoletur thymiama: ⁊ erat in prima parte tabernaculi vt patet ad Hebreos. 9. c. Coram isto aspergebatur septies de sanguine oblato ꝓ peccato ⁊ fundebat super quattuor cornua eius. Dicitur aūt hic tabernaculum testimonij: idest prima pars tabernaculi expiari. nō ꝙ directe expiaretur: sed ad expiationem altaris thymiamatuz quod erat in eo. (Sacerdotes quoq; ⁊ vniuersum populum). † Idest etiam sacerdos magnus expiabat sacerdotes minores ⁊ omnes israelitas. nomine autem sacerdotum intelliguntur et leuite. nam isti expiabantur sicut ⁊ ceteri. expiatio autem sacerdotum ⁊ popularium fiebat per hoc ꝙ sūmus sacerdos confitebatur omnia peccata eorum circo: ⁊ portabat illa in solitudinem. (Eritq; hoc vobis legitimum sempiternum vt oretis pro filijs † Offiū sacerdotuz ē orare. israel). Ad summos sacerdotes ista pertinent: quoniam ipsi sūt soli qui cerimonias expiationis complebant vt patet supra. Et dicitur ꝙ hoc maneret eis in legem in sempiternum vt orarent pro filijs israel: scilicet in die expiationis vt remitterentur peccata eorum. legitimum enim dicitur quicquid ad legem pertinet. Et sic omnia ista precepta vocabantur legitima: idest leges vel cerimonie. quomodo autem verū sit ꝙ iste erant leges sempiterne supra declaratum est. (Et pro cunctis peccatis eorum). † Aliud rogare est pro israelitis: ⁊ aliud pro peccatis eorum. Rogare pro peccatis est vt dimittantur peccata. rogare pro israelitis est rogare vt deus prosperet actuz eoz ⁊ conseruet a peccato (Semel in anno). i. ꝙ ista expiatio fiebat solū semel in anno in decima die mēsis septembris. (Fecit igitur sicut preceperat do † minus moysi). Idest moyses dixit legem istam de expiatiōe coram toto populo: sicut deus ei mandauerat. ¶Alij autem dicūt † Opī. nic. ⁊ Ra. sa. sicut nicolaus ⁊ Rab. sa. ꝙ moyses fecerat ea que preceperat do minus: idest fecit istam solennitatem expiationis quando descendit de monte synai adueniente decima die mensis septembris. ¶Sed hoc non potest stare: quoniam non fuit facta ista celebratio expiationis vt isti dicunt in primo illo anno quo descendit moyses de monte: quoniam tunc nec erat aaron sacerdos: nec tabernaculum factum: nec ista lex data. immo nunq; potuit ista lex obseruari expiationis in toto deserto vt declaratum fuit in principio huius capituli. Etiam patet ꝙ non intelligatur hic de cerimonijs expiationis: quia ista littera significat ꝙ moyses fecit id quod mādauit sibi dominus. sed moyses nō debebat facere ritus expiationis sed summus sacerdos vt patet supra. id igitur quod hic dicitur factum: non est obseruatio expiationis: sed prolatio verborum legis huius ad populū. Nec valet argumentum si aliquis ex littera nitatur hoc probare: qz dicitur ꝙ fecit quecunq; precepit dominus moysi. ergo nō erat ibi locutio solum sed executio. Respondendum est ꝙ non sequitur hoc: quia facere non solum accipitur pro executione in rebus: sed etiam pro locutione: quoniam locutio executio quedaz est. ⁊ aliquando deus istam locutionem dicit esse facere. sic patet sepe in Exo. cum dicitur ꝙ moyses ⁊ aaron fecerunt sicut eis iusserat dominus: tamen non potest semper accipi pro executione: sed interdum pro enarratione verborum coram pharaone. Ad solam igitur prolationem legis huius ista verba extendenda sunt.

¶Explicit capitulum .xvj.

¶ Capitulum. xvij.

ET locutus est dñs ad moysen dicens. Loquere aaron ⁊ filijs eius ⁊ cunctis filijs israel: dicēs ad eos. Iste est sermo quē mandauit dominus dicens. ¶ Domo quilibet de domo israel: si occiderit bouem aut ouem siue capram: in castris vel extra castra: ⁊ nō obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino: sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit: sic peribit de medio populi sui. Ideo sacerdoti offerre debent filij israel hostias suas quas occidunt in agro vt sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonij: ⁊ immolent eas hostias pacificas domino. Fundetq; sacerdos sanguinē super altare domini ad ostiū tabernaculi testimonij: ⁊ adolebit adipem in odorem suauitatis domino: ⁊ nequaq; vltra immolabunt hostias suas demonibus cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis ⁊ posteris eorum. Et ad ipsos dices. ¶ Domo de filijs israel ⁊ de aduenis qui peregrinantur apud vos: qui obtulerit holocaustuz siue victimam: ⁊ ad ostium tabernaculi testimonij non adduxerit eam vt offerat domino: interibit de populo suo.

De cōse. dist. 2. c. non opz

Diuisio

†

†

Qr deus hic dixit moysi q̄ loq̄retur ad aarō ⁊ ad oēs filios israel q̄ i alijs legibus.

Et locutus. In superioribus tractauerat legis dator de quibusdam purgationibus que fiebāt per sacrificia. hic aūt determinat sacrificiorū locus. Et diuidi tur in duo: qz primo determinat sacrificiorū locus. Scōo excluditur gentilicꝰ ritus ibi. (Domo quilibet.) Prima in duas: qz primo phibet extra locū sacrificij fieri immolationem. Secundo phibetur fieri ibidem oblationez. ibi. (Domo de domo israel.) ¶ Circa p̄mū. (Et locutꝰ ē dñs ad moysen.) Ista locutio an fuerit eadē cū superiori vel non constare non potest. hoc enim satis constat q̄ non omnia que in hoc libro dicuntur simul moysi a deo reuelata sunt vt declarauimus in principio p̄cedētis capituli. sed an simul vel in diuersis temporibus ista dicta fuerint nihil differt. (Loquere aaron ⁊ filijs eius ⁊ cunctis filijs israel.) Ista lex promulgāda erat ad omnes istos: quia ad omnes eos pertinebat. Supra enim in quibusdam legibus dicebatur q̄ moyses loqueretur aarō. ⁊ in alijs q̄ loqueretur ad omnē israel ꝑm q̄ leges ad diuersos pertinebant. nam aliqua harum ad solum sacerdotem. alie autem ad populum p̄cipaliter pertinebant. Ista autem de qua hic dicitur. s. de loco immolationis sacrificiorum pertinebat ad omnes: tam ad aaron q̄ ad filios suos q̄ ad oēs israelitas. Cuius causa est qz ad sacerdotes pertinebat interdum sacrificia facere velut totius populi ministri in cultu dei. ptinebat etiam ad eos tanq; ad personas p̄uatas: quoniam ipsi poterant offerre sacrificia pro seipsis sicut offerunt. ⁊ q̄tuz ad hec duo cōueniens erat eis ista lex de loci determinatione pro sacrificijs. Ad summum sacerdotez pertinebat ista lex ex duabus supradictis causis: et ex alia: qz cū ipse esset caput diuine ministrationis pertinebat ad eum erudire alios in cultu dei ⁊ corrigere excessus eorū. Ad populares autem ista lex pertinebat: qz ipsi sacrificia offerebāt ⁊ cōueniebāt non offerri illa extra locum debitum. omnibus ergo ista lex publicari debuit.

¶ An moyses omnem populum ad legem banc audiendam cōuocauerit. Questio prima.

Circa hoc queri potest an moyses cōuocauerit populum totum ad audiendam istam legē. ¶ Et pōt dici apud aliquos q̄ conuocauerit totuz populum: cum de us iusserit dici hoc omnibus filijs israel. Sed ad hoc satis dici posset q̄ q̄q; non conuocaret moyses omnes israelitas sed p̄cipes synagoge ⁊ eis ista proferret: ipsi possent denunciare hoc alijs. ⁊ sic promulgaret lex omnibus israelitis. Maxime qz interdum per omnes filios israel soli seniores intelligūtur vt habetur Exo. 12. c. vbi iussit deus q̄ loqueretur moyses ad omnem cetum filiorum israel: ⁊ ipse solis senioribus locutus est. ⁊ postea subiungit q̄ incuruatus est populus: quasi ipsi seniores sint ppls: q̄q; ad ꝶ nō multū differt an totū israel vocauerit: qz facile erat moysi ogregare oēs israelitas ⁊ oibꝰ eis log. sic. n. alibi feci vt p̄z Deutero. 29. c. vbi congregauit oēs illos ante mortem suam ⁊ locutus est eis omnia verba deuteronomij. (Iste ē sermo quem mādauit dñs). i. ista est lex quam dñs obseruari iussit. vel istō est preceptum a dño patū. Potest accipi alio modo sermo ꝑ ipsa re que fit. ⁊ ē sensus q̄ iste est sermo quē iussit dñs. i. ista est res quam mādauit fieri. nam multotiens accipit sermo vel verbuz pro ipsa re que fit: sicut habetur primo Reg. c. 2. et. 2. Regum ca. 1. (Domo quilibet de domo israel.) Dicponitur preceptum quod debatur de determinatiōe loci ad sacrificia. nam volebat deus esse vnicum locum ad sacrificia ne quilibet sacrificaret vbicunq; vellet. hoc autem fiebat qz populus iudaicus erat rudis: ⁊ si videret q̄ sacrificia fierent deo in pluribus locis existimaret plures esse deos: sicut apud gētiles erant plures dij ⁊ in diuersis locis colebant. hec autem volēs deus vitare fecit vt esset vnicum tabernaculum in tota terra ꝑ missionis: ⁊ ad illud concurrerent omnes iudei tribus temporibus anni vt p̄z Exo. 23. et. 34. c. ⁊ in hoc solo loco fiebant sacrificia: siquis autem alibi sacrificare voluisset reputabatur ido latra ⁊ occidi debebat: de quo magis infra dicetur. (Domo q libet de domo israel). i. omnes homines qui sunt de progenie iacob. s. q̄ q̄ sunt iudei ex origine tenebūtur ad istaz legē. ⁊ q̄q; hic dicatur de solis filijs israel: tū etiam intelligendū est de alijs qui conuertebantur de gētilitate ad iudaismum. isti namq; tenebantur obseruare omnes cerimonias legis postq̄ circūcidebantur. sic p̄z ad Gala. c. 5. cum dicitur. ego paulus testificor omni homini circuncidenti se q̄ debitor sit vniuerse legis faciende. poterant ergo isti offerre sacrificia sicut omnes alij qui erāt iudei ex genere ⁊ tenerentur ad omnes obseruātias ad quas tenebātur alij. ideo q̄uis non exprimantur. hic intelliguntur qō p̄z ex his que infra sequuntur. cum dicitur. homo de filijs israel ⁊ de aduenis qui peregrinantur apud vos: qui obtulerit holocaustum ⁊c. idez patet de precepto de non comedēdo sanguinē in quo ponuntur israelite ⁊ aduene. Item de precepto effundendi sanguinē animalium captorum in aucupio aut venatione. semper enim hoc erat taz ad israelitas q̄q; ad aduenas vt patet infra in littera. (Si occiderit bouem aut ouem.) Non itelligitur ista occisio de quacunq; occisione: sed solum de illa occisione animalium que fiebat ad sacrificandum dño. quod patet Deutero. 12. c. vbi cum diceret ne aliquis offerret holocausta sua in omni loco quē vellet: sed solū in loco quem dominus elegisset: subiungitur. Si autem comedere volueris ⁊ te esus carnium delectauerit: occide ⁊ comede iuxta benedictionez domini dei tui quam dedit tibi in vrbibus. Et postea in eodē capitulo subiungitur. Si volueris vesci carnibus quas desiderat ala tua: locꝰ aūt quē elegit dñs deus tuus vt fit nomē eius ibi procul fuerit: occides de armētis ⁊ pecoribus que habueris ⁊ comedes i oppidis tuis vt tibi placet. ¶ Itē patet q̄ solū intelligatur de immolatione in sacrificijs: qz animalia que erant ad cibos humanos non p̄sentabantur ad ostium tabernaculi cum occiderētur: qz per hoc cōsecrarentur carnes ille ⁊ nō possent accipere eas in vsus suos populares. de istis tamē animalibus de quibus habetur hic dicit q̄ p̄sentarent ad ostiū tabernaculi. ergo intelligitur de immolatiōe ad sacrificia. Item quia hic solum ponūtur tria animalia. s. bos ouis ⁊ capra que sunt animalia immolaticia sola inter quadrupedia vt patet supra. 1. et. 3. et. 4. cap. ^Item hic dicitur q̄ debebāt offerri ista i hostias cum habetur infra. ideo sacerdoti offerre debent filij israel hostias suas quas occidunt in agris. Etiam patet hoc ex multis que hūtur in littera. ¶ Et sic isti filij israel qui occidebant victimas contra legem que ponebatur hic peccabant dupliciter. Primo quia offerebant extra locum debitum: quod est contra istam legem. Secundo quia ipsi non existentes sacerdotes occidebant victimas: quod est contra statum sacerdotalem: ⁊ quicunq; talia faceret merebatur mortez. sicut patet de rege ozia qui voluit thurificare domino ⁊ percussus est in fronte lepra: ⁊ permansit sic vsq; ad mortem suam vt habetur. 3. reg. c. 15. (Bouem aut ouem siue capram.) ponitur ō

Rñsio ad q̄situm.

†

B

Preceptuz qō debaꝫ ō determinatione loci ad sacrificia

†

C

†

De q̄ occisione itelligiꝫ ista lex an de occisiōe ad comedendū vl ad īmolandum. 1. rō

2. rō

3. rō

D

Boꝫ ouis ⁊ capra aialia īmolaticia sola inter quadrupedia sunt. ^4. rō

istis tribus: qz ista solum erant immolabilia inter omnia quadrupedia fm quod pz. ō. 1. et. 3. et. 4. z infra. 22. c. Nō tñ est intelligendum q̄ solum errarent israelite quando offerent bouem aut ouem extra castra: ideo magis errarent quando offerrent aliqua alia pecora: quia tunc peccarent non obseruātes determinatum locum ad offerendum. hic autem peccarent nō obseruantes locum nec animal immolabile. ponuntur tamen ista tria animalia: qz ista sunt que licite offerri poterant domino obſuata loci determinatiōe. (In castris vel extra castra). nihil differebat an offerrentur animalia in castris vel extra: duz tñ non offerrentur intra sanctuarium cum tenerentur ad illum locum determinatum. z dicitur hoc quia contingeret aliquando offerri sacrificia in castris: z aliquando extra castra. vbiq; tñ erat suspitio de idolatria. (Et non obtulerunt ad ostium tabernaculi oblationem domino). i. si non obtulerit illud animal domino in oblationem ad ostium tabernaculi. ¶Dicitur hoc qz omnis oblatio fieri deberet ad ostiuz tabernaculi: z ibi omnes res siue animate siue inanimate presentabantur domino: z res animate immolabantur apud ostium tabernaculi circa altare in latere aquilonis vt patet supra. 1. et. 3. et. 4. c. Res aūt inanimate vt simila: z panes: oleum: z vinum: partim cremabantur super altare: z partim proueniebat sacerdotibus vt habetur. ō. 2. et. 6. et. 7. c. Isti qui offerebant animalia apud ostium tabernaculi non occidebant ea sed sacerdotes recipiētes ab illis immolabant z faciebant cerimonias sacrificiorum. Si autem aliquis vellet immolare animal extra castra vel i castris extra sanctuarium: deinde offerre carnes eius sacerdotibus ad ostiuz tabernaculi non suscipiebatur propter duo. Primo qz totum periculuz erat in immolatione. poterat namq; aliquis obseruare cerimonias idolatrarum in immolando quascunq; vellet cum solitarius immolaret. Si autem coram toto populo vel in loco publico fieret ad hec nulla erat p̄sumptio. vt ergo auferret periculum idolatrie non suscipiebatur talis immolatio. Item qz in oblatione animalium facta deo oportebat vt sanguis funderetur in altari vel ad basim eius fm determinatas cerimonias sacrificiorum vt apparet supra. 1. et. 3. et. 4 c. Maxime quia in toto sacrificio principale quod offerebatur erat sanguis vt pz. j. cum dicitur. Ego dedi illum vobis vt super altare meum expietis pro animabus vestris: z sanguis pro anime piaculo fit. ob hoc in omnibus sacrificijs qualitercunq; se haberent semp proueniebant domino sanguis z adeps: carnes autem interdum totaliter proueniebant domino: interdū pars: interdum nihil vt patet ex legibus datis supra. 1. 3. et. 4. c. et. 6. c. Luz ergo isti qui immolabant extra castra vel in castris non tamen in sanctuario nō offerrent sanguinez intra sanctuarium ad faciendū ibi cerimonias consuetas in alijs sacrificijs errabāt: nec permittebat talis oblatio. (Sanguinis reus erit). i. tenebit iste homo tanquam de sanguine effuso mori deberet ita morietur: qz extra locū debitum occidit ista animalia. z vere iste tenet reus sanguinis qz sanguinem effudit: nō tamē pro illo sanguine quē effudit: sed quia in loco indebito effudit. z sic equiparantur hic occidere hominez: z immolare animal in loco indebito. nam sicut pro vno iferebatur mors: ita z pro altero. (Quasi sanguinē fuderit sic peribit de medio populi sui.) Ista est expositio superiorum cum diceretur supra q̄ taliter offerens erat reus sanguinis: exponit. i. q̄ sic peribit iste de medio populi sui tanquā si occidisset hominez. occidens autem hominem tenebat reus mortis vt habet Numeri. 19. et. 35. c. ¶Quantū ad hoc autē quod dicitur hic considerandum est q̄ aliquando accipitur peribit de populo suo per modū denunciationis nō est sensus q̄ deberent iudices occidere istum hominem pro peccato: sed q̄ deus occidat illuz. Quando autez accipitur per modum imperij: est sensus q̄ ipsi iudices debent occidere illum peccantez. sic autem patet hic. quādo autem teneatur ista cla per modū imperij z quando per modum denunciationis: patet ex adiunctis. hic enim adiunctum probat q̄ iudex debet occidere istuz taliter offerentem: qz dz hic q̄ erit reus sanguinis q̄si sanguinem fuderit sic peribit de medio populi sui. Sz ille qui fundebat sanguinem occidebatur a iudice vt habetur numeri. 19. et. 35. c. ergo iste q̄ immolabat victimas extra sanctuariuz debebat mori condēnatus a iudice. (Ideo sacerdoti offerre debent filij israel hostias suas). i. ne incidant israelite in penam effundentiuz sanguinem debent offerre sacerdotibus victimas suas z non immolent eas ipsi in agro vel in castris. in hoc innuitur. id quod supra dicebatur. s. q̄ ista lex tradit de offerentibus z immolātibus animalia: non autem de illis qui occidunt ea ad cibos suos: qz tunc non vocantur animalia illa hostie: nec ēt debent offerri sacerdoti: sed ipsi per se iugulabunt vbicunq; voluerint nulla obseruata solennitate vt habetur Deutero. 12. c. (Quas occidunt in agro.) Non est sensus q̄ israelite offerrent domino ad ostium tabernaculi animalia que offerebant in agris: qz tunc primo offerrēt ea in agris: deinde in sanctuario. z hoc nō posset esse nisi sanguis effunderetur extra castra: z deinde carnes offerrentur in sanctuario. Sed hoc stare non potest: qm̄ repugnat eis que dicta sūt. ō. repugnat ēt eis que. j. dicunt in littera. s. fundetq; sacerdos sanguinem super altare domini ad ostium tabernaculi. tamen non poterat sanguis fundi ad ostiū tabernaculi si animal occideretur in agro. sed est sensus. (quas occidunt in agro). i. israelite offerent domino in sanctuario victimas suas quas offerre solebant in agro: vel quas als offerrēt nisi ista lex daretur. ¶Dicit lra de oblatione que fit in agro: quoniam aliqui cōsueuerant offerre in montibus z maxime inter arbores densas: z ibi ponebant altaria. De hoc habetur in. 3. et. 4. Regum s. quomodo tempore regum israelita rum offerebatur thymiama in excelsis. i. in verticibus montiū. hoc aūt fiebat qz volebāt illi imolātes facere sacrificia z ritus suos in locis segregatis a communicatione dominuz: huiusmodi autem erant capita montium. Etiaz alij faciebant altaria z sacrificia inter arbores densas vt ibi occultaretur turpido offerentium: quia erant turpes valde cerimonie in eis fm q̄ erat in sacrificijs priapi. Nam cuz facta fuissent sacrificia: sacerdos incitabat omnes ad actum libidinis ostendens eis virilia. z tūc tam viri q̄ femine concurrebant in loca secreta: z ibi fm q̄ sors cuilibet obtulisset feminam accipiebat. Ad hoc autem cō uenientia erāt loca secreta: fm q̄ ē inter arbores densas. z propter hoc iubebat deus vt non plantaretur lucus apud altare: ne ibi inclinarentur homines ad turpitudines dei priapi vt habetur Deutero. 7. capitulo. Cum autem contingeret non esse arbores densas inter quas huiusmodi sacrificia turpia fierēt: cō ueniebant cultores in locum subterraneum z caliginosum: z ibi colebant deum priapum. z post hoc conueniebant ad turpitudines suas. sic habetur. 3. Reguz. 15. capitulo de rege asa qui abstulit matrem suaz a sacrificijs priapi cum ipsa esset princeps sacrificantium z cōuenientium ad turpitudines: z destruxit loca illa in quibus conueniebant. cum dicitur. z abstulit effeminatos de terra: purgauitq; vniuersas sordes idolorum que fecerant patres eius: insuper z maacham matrem suam amouit ne esset princeps in sacris priapi in luco eius quē dedicrauerat: subuertitq; specum eius: z confregit simulacrū turpissimū: z cōbussit in torrēte cedron. Alij aūt offerebant victimas in agro. s. in vijs vel cōpitis. z hoc propter deos infernales z manes q̄ ibi apparent. nā horribiles visiones consueuerunt in compitis magis q̄ in alijs locis apparere z illi q̄ sacrilegi sunt z nigromātici vel qualitercunq; malefici obseruant magis loca ista q̄ alia. ¶Alij aūt offerunt sacrificia in agris. i. in locis seminatis z pratis vel arbustis. z hoc propter deos qui pertinent ad ista loca. s. propter cererem z siluanum qui pertinent ad ista loca de quibus horatius. tellurem porco siluanuz lacte piabāt. de siluano etiam qualiter sit deus agrestis z de figura eius: z de deo pastorum qui pan dr̄ ait virgilius in egloga vltima. ¶Alij autez dij sunt qui ēt ad montes z valles ptinent. s. vallenia dea ad valles: z deus iugatinus ad montes. De his augustinus de ciuitate dei latissime. lib. 6. ca. 8. bis autem gentiles sacrificia offerebant: sed quidam quibusdam alij vero alteris. nam quidam iugatinum deum montium colebant. sic existimauerunt syri fui regis benadab deum israel esse iugatinum cum pugnauerunt contra achab regez israel z devicti fuerunt ab eo in mōtibus atq; dixerunt. dij montium sunt dij eorum: ideo superauerunt nos: sed melius est vt pugnemus ctra eos in cāpestribus z obtinebimus eos. Existimabant syri q̄ dea rusina que erat dea ruris vel camporum siue dea vallenia que erat dea vallium non adiuuaret regem achab contra benadab si pugnaret in campis aut vallibus: sed deus in cōtrarium vertit. z hoc qz existimabant syri solum deum iugatinum iuuare israelitas: z non vallenia nec rusinaz. de hoc. 3. Regū. capitulo. 20. ¶Alij autem offerebant in agris. s. in campis habentibus segetes z arbores. z hoc faciebant ad deam rusinam vel ad multos alios deos. s. segetiam z naturnum atq; nodotum z geniculū omnes enim isti dij erant dij spicarum: multi quoq; alij in agris erāt dij quibus fm consuetudinem antiquam gentiles offerebant z iudei quoq; ad idem redibant. ideo de omnibus his vetuit deus cerimonias: iubens fieri debere oblationes in sanctuario

ne in

† obſuata

† erat

† Si aliquis vellet imolare extra castra aial z postea offerre carnes nō suscipiebāt.

† Notādum hic.

† Qō 2 A

Qr antiquus offerebat thymiama i vticib' mōtium.

Qr sacrificabant in vijs z cōpitis. Quare i agris Siluanus agrestis deest. Dij gentilium. B

Qr offerebāt in cāpis.

ne in agris daret idolatrandi facultas. (Ut sanctificent dño ante ostium tabernaculi testimonij.) i. iste oblationes debebãt offerri dño ad ostiũ tabernaculi vt ex hoc scificarent. i. scẽ effi cerent vel deo applicarent. quod contingebat cũ immolarent in sanctuarioc. um vero alibi nõ sanctificabant. Sz magis ma ledicte erant tales oblationes. (Ante ostium tabernaculi te stimonij.) hic assignat locus in quo fieri deberent oblatiões Locus oblationum. et iste est vnicus. s. Ante ostium tabernaculi. alibi. n. nemini li cebat offerre. et dr. ante ostium tabernaculi qz tabernaculum erat locus in quo deus specialiter eẽ dicebat et erat intra atrium. ad ostiũ aũt illi⁹ tabernaculi in latere meridiano erat positũ altare holocaustorum: et in illo cremabant omnia sacificia que corã dño cremãda erant. et cũ aliqd aial offerret presentabat ad ostiũ tabernaculi. et hoc pp duo. primo qz ibi erat deus corã quo offerebant ista. Scda cã erat qz sanguis istorum aialiũ que offerebant fundendus erat ad basim altaris: et interdũ sup cornu eius fm legẽ diuersorũ sacrificiorum. Sz nõ fiebat hoc ita cõuenienter sicut si apud altare ista aialia imolarent. s. in altari i aquilonari parte inter altare et ostiũ tabernaculi. tunc sanguis fusus in crateras accipiebat ad fundendum in altari fm leges supradictas. (Et immolent eas hostias pacificas.) i. ista animalia q̃ isti offerebant in agris offerant in sanctuario et hoc faciẽdo eas hostias pacificas. Sunt enim hostie pacifice vnum de tribus generibus sacrificiorum de qbus distinximus in multis locis. cerimonie aũt pacificarum hostiarũ habentur supra ca. 3. et ibi diximus de causis earum.

¶ Quare iubet deus hic q isti qui suas hostias imolaturi erãt in agro immolent eas ad ostium tabernaculi et faciant eas pacificas. Questio. 3.

A Queret aũt aliqs cũ sint tria genera sacrificiorum. s. holocausta et p pcõ et hostie pacifice. quare iubet hic q isti qui erant immolaturi hostias suas in agro immolẽt eas ad ostiũ tabernaculi et faciant eas hostias pacificas. Nã si hoc teneret iudei cogerent offerre oĩa sacrificia sua in modum hostiarũ pacificarũ et nihil possent offerre in holocaustũ vel pro pctõ. qd falsum ẽ cũ dñs dederit supra tria genera sacrificiorum: et aliqñ ad qdlibet eorũ ponit pceptũ cogens. ¶ Rñdendũ est Rñsio ad q̃situ. q ista littera nõ intelligitur solum de sacrificijs pacificis ita q nulla alia offerri possent: sz positũ ẽ de his exemplariter: et per Obiectõ hec intelligunt oĩa alia. ¶ Sz dicet aliqs quare magis expssit de pacificis hostijs q̃ de holocaustis vel hostijs p peccato cũ holocausta sint digniora: qz in deum directe sunt. Pacifica aũt sacrificia quãuis in deũ sint: nõ tñ ita directe sicut declara- 1. Rñsio uimus. s. 8. ca. Ad hoc rñderi põt multipliciter. primo qz deus iubet hic israelitis sacrificare sibi in sanctuario fm illã intentionẽ sacrificandi quã ipsi habebant cũ vellẽt in agro sacrificare vt sic faciliter conuerterentur ad faciendũ deo id qd demonibus facturi erant: sz isti q in agro sacrificaturi eẽnt offerrẽt victimas pacificas. ergo deus cõuenienter iussit eis offerre pacificas hostias. pz hoc qz pacifice hostie dñr eẽ p pace. i. p obtinẽda pace vel obtenta. dr aũt aliquis rogare p pace obtinen- Hostie pacifice q̃re erãt magis freq̃ntate ab isrl'itis. da qñ aliqs vult qcq̃ impetrare: et p hoc vult primo deũ eẽ sibi pacificũ vt cõcedat qd petit. vel p pace obtenta qs rogat qñ aliqd bonum a deo recepit. et qz deus nihil dat inuitus videt pacificatus fuisse illi cũ dedit qd petebat. p hac aũt pace pacificas hostias offert. gentiles aũt et iudei ad deos quos colebãt hoc hẽbãt. s. q volebãt ab eis aliqua bona reciperet vel p bonis receptis gratias dare et hoc ad sacrificia pacifica pertinet. 1. Cã. Sic igitur dicebat deus vt ad ipsum facerent. s. offerentes sacrificia pacifica p pace habita vel habenda. s. ad aliquid impetrandũ vel p impetratis gratias reddẽdo. ¶ Alio modo respõ- 2. Rñsio deri põt q de⁹ iussit offerri sacrificia pacifica sibi: qz volebat iudeos inclinatos ad offerendũ demonibus ad se reducere. et hoc fieri debebat per modum leuem. s. ne imponeretur iudeis aliqua lex grauis in sacrificio. nulla tamen facilior lex atq̃ io- 2. cã q̃re hostie pacifice erant magis freq̃ntate. s. qz aliqd cedebat in pte offerentium. cundior sacrificandi est q̃ facere sacrificia pacifica ideo hoc iussit. quod patet quia in holocaustis nihil omnino proueniebat offerenti de eo quod offerebat: sed partim cremabatur et partim dabat sacerdoti. s. carnes deo vt patet. s. 1. c. et pellis sacerdoti vt pz. s. 6. In sacrificijs aũt p peccato idẽ modus eẽ videbat qñ ibi aliquid cremabatur deo. s. adipes et sanguis fundebatur coram eo. reliquum autem. s. carnes et pellis proueniebat sacerdotibus vt patet. s. 6. ca. Quãq̃ interdum omnia cremarentur sicut in sacrificijs pro peccato sũmi sacerdotis et populi. de hoc habetur. s. 4. ca. In sacrificijs vero pacificis aliquid proueniebat offerentibus: qñ deo cremabant adipes sacerdotibus vero pueniebãt pectusculũ et armus. alie aũt carnes cedebãt i ius offerẽtiũ vt pz. s. 7. c. et. 3. ad hoc ergo genus sacrificij iudei magis induci dhuert q̃ ad cetera: qz leuius erat. ¶ Tertio põt dici q illi q in agris suas hostias offerebãt 3. Rñsio. siue deo siue demonib⁹ eas offerrent: fortassis faciebant q ibi ipsi integra aialia hẽbant q̃si nihil offerrent. talis eni cõsuetudo erat in sacrificijs idolatrarũ. nã nõ solũ carnes sed etiã adipes qui erant imo pellẽ necessarij ad cremãdũ do comedebant ipsi ẽt cũ sacrificijs dabant libamina d qbus Numeri. 15. c. et de illis nunq̃ pueniebat aliqd offerentibus et tñ idolatre: viuebãt et manducabant de libaminib⁹ vt dixit moyses im pperãs eis. s. de quorũ victimis adipes manducabant et bibebant vinũ libaminũ deutero. 32. c. et qz in sacrificijs dei nõ pmittebat hec offerentibus: aliqui vellent potius offerre in agris deo aut demonibus q̃ offerre in sanctuario sacerdotibus. vt ergo non sic faciant et parũ grauentur dr q offerant hostias suas pacificas sacerdoti. ac si dicat lz hic non recipiant offerentes integra animalia q̃ offerebant: tñ plurimũ de eis hẽbant: qz pter pectusculũ et armũ dextrum totũ hẽbant. (Fundetq̃ sacerdos sanguinem super altare dñi.) Hic ponuntur cerimonie in ritibus Cerimõie in ritib⁹ sacrificiorũ. sacrificiorum. s. q sanguis effunderet sup altare. nõ tñ ẽ intelligendum q sanguis aliquis sacrificij funderet sup altare: qñ i nullo hoc fiebat: sz in omnibus seruabantur alie cerimonie dr tñ q funderet sanguis sup altare: qz in quibusdam fundebatur super parietes altaris sicut i holocaustis et pacificis hostijs vt patet. s. 1. et. 3. c. In alijs aũt sacrificijs p pcõ fundebatur sanguis parti sup cornua altaris et partim ad basim eius. id autem qd tingebat sup cornua altaris vel fundebatur super parietes dicebat fundi sup altare. (Ad ostiũ tabernaculi.) hoc ponitur pter duo. prio ad excludendum altare thymiamatũ qñ q̃uis In lr̃a q̃re h ponit. s. ad ostiũ tabernaculi. illud esset altare domini: tñ non debebat offerri super illud aliqd sacrificium nec cremari adeps sicut patet Exo. 30. c. Alio modo ponuntur ista verba ad excludendũ altaria que israelite forte vellent edificare deo in montibus vel in agris vt ibi offerent. dicit tñ q solum debet fieri oblatio sup altare ad ostium tabernaculi et sic nõ fiet in altari thymiamatum: qd non erat ad ostium tabernaculi sed intra tabernaculum ante velũ sancti sanctorũ et excludit altare qd posset fieri in agris qz illud ẽt nõ eẽt. (Ante ostiũ tabernaculi et adolebit adipem.) Non ptinet hoc ad ipsum offerẽtẽ qñ ipse nõ faciebat hoc. nemini. n. nisi sacerdoti licebat facere sacrificiorum cerimonias. sacerdos igit erat q adipem cremabat. dr hic de adipe ex eo q in omnibus sacrificijs cremabant adipes siue enim holocausta siue pacifica siue p pcõ eẽnt: qñ oĩs adeps dñi est iure ppetuo vt pz. s. 3. c. ẽt in sacrificijs cũ carnes cremabant extra castra hoc fieri debebat. s. i sacrificio sacerdotis magni et toti⁹ ppl'i vt pz. s. 4. c. ponũtur autem hic ista duo. s. Sanguis et adeps. qz ista gñalia erant In singulis sacrificijs ad qd sanguis et adeps erãt. in singulis sacrificijs. s. sanguis ad expiandũ: et adeps i odorem suauissimũ. (In odorẽ suauitatis dño.) dr eẽ adeps crematus i sacrificijs i odorẽ suauitatis: qz de⁹ maxie dlectabat i crematiõe illi⁹ adipis tãquã si eẽt aliqd suauissimũ odor cõbusti adipis. ẽ tñ magis aliqd fetidũ q̃q̃ eorum q̃ in sacrificijs erãt nihil fetidũ appebat. dr ãt iste odor suauitatis referẽdo ad duotionẽ offerẽtiũ et obediẽtiã ad mãdata diuia i qb⁹ de⁹ dlectat qz ista sũt sacrificia cordis nr̃i i qb⁹ deũ colim⁹ fide et spe et charitate q̃ lõge meliora sunt exteriorib⁹ sacrificijs. et p istis dr. (Accipite sacrificia exteriora.) i exteriorib⁹ tñ nõ dlectat nec dlectari pt q̃uis iste odor suauis eẽt: qz de⁹ nõ hẽt potẽtiã corpeã odoratiuã fz quã sẽtiat h. (Et nequaq̃ vltra imolabunt hostias suas demõib⁹.) dr h qz qñ isrl'ite imolabãt i agris imolabãt ad honorẽ dmonũ. et h qz nõdũ data fuerat eis lex d imolatõibus nũc ãt iubet q offerãt ad ostiũ tabernaculi et sic nõ imolabũt dmõib⁹. nã cũ ex̃ castra isti imolarẽt quãquã dmõib⁹ nõ imolarẽt psumebant tñ imolare eis: qz ad h magnã occasionẽ hẽbãt cũ qlibet solitarius i agro imolãs posset obseruare cerimõias q̃s vellet. d h nõ erat psũptio cũ eẽt ad ostiũ tabernaculi: qz tc erat ibi corã oĩb⁹ q nõ pmitterẽt idolatriã eodẽ mõ q̃si ipsi populares nihil offerebãt faciẽtes d eo cerimõias sz soli sacerdotes. (Cũ qb⁹ fornicati st.) i. isti cultores dmonũ fornicati st cũ dmõib⁹. Nõ ẽ itelligẽdũ h p fornicatiõe q̃ ẽ i carnali cognitõe: qz h nõ faciebãt cultores dmonũ cũ eis. nã dmões spũs soli st cũ qb⁹ fornicatio n̄ ẽ. nisi forte accipiãt dmões icubi et succubi quorum icubi femias qdez cognoscẽ possit et dflorare: succubi ãt a viris cognosci pñt. Sz iste mod⁹ cognitõis n̄ ẽ talis q̃lis i fornicãtib⁹: qñ dmões organa d aere formãt ad quorum ctactũ nõ sequit dlectatio i eis q talia tãgũt: qñ nõ ẽ ibi ppriũ obie-

Qõ. 4. A
De fornicatiõe cultorum dmonũ cum ipsis dmõib⁹ et q̃uo dicant ad similitudinem fornicatõis humane.

Demōes in coitu ñ delectāt.

ctū cātiuū ɔ̄lectatōis:ſꝫ ad carnē ⁊ ſāguinē iſta ꝑtinēt ꝺ q̄b⁹non opꝫ magiſ explicari ſmōeꝫ ſꝫ q̄libꝫ ꝑ ſe aduertat.de tn̄ cognitōeſ nō ꝑtinēt ad vigiliā ſꝫ cognitiōes fornicātiū ſꝫ ꝑ nocturnā viſionē in ſōnis hoc patiunt̄ iterdū viri ⁊ femine:q̄uēadmodū eſt de pollutiōe nocturna. ¶ De ſuccubis.n.demonib⁹ gnāle h̄ ē:icubi aūt īterdū ſunt q̄dā ſpūs valde īmundi q̄ feminas i vigilia ingetant ⁊ earū ɔ̄ſumūt cōcubitū.de hoc Aug.de ciuitate dei libro.15.Eſt tn̄ dōm ꝙ interdū tā incubi q̄ȝ ſuccubi ꝑ vigiliaꝫ rē

De demōibus icubis ac ſuccubiſ

iſtā agūt:ſicut q̄dā magici vel nigromātici q̄ ɔ̄ſortia cū demonibus hn̄tes demones familiariter hn̄t q̄ in figurā pulcherrimaꝝ feminaꝝ cuiuſlibet etatis ɔ̄uertūt̄:⁊ cū eis res venereas ꝑ vigiliā agūt:ſed miſeri ⁊ caduci nō aſſequunt̄ ibi eādē oino voluptatē quā cū feminis.ſuā q̄ppe ſuſtinēt:ſed alienā nō ɔ̄ſequunt̄.eſt aūt res iſta nefāda. ¶ De hoc tn̄ cōcubitu nō intelligit̄ hic ſꝫ de ſacrificio facto eis.ſacrificare nāq̄ȝ demonib⁹ fornicari cū eis ē. Nā ſicut fornicari dr̄ femina que ɔ̄tēpto maritali thoro alij cōmiſcet̄ viro:ita ⁊ aīa q̄ deū colere tenet̄ ⁊ ei ſoli ſacrificare ſi alteri cōmiſceat̄ ſacrificādo ei fornicari dr̄ cū illo.hmōi āt patiebāt̄ iudei ad dmōes:q̄ illis aliq̄n ſacrificabāt.⁊ h̄ fuit cū iudei eēnt in terra egypti.ibi eni demonib⁹ hoſtias imolauerāt:⁊ ꝑꝑ h̄ induxit de⁹ ſuꝑ illos tribulatiōes magnas ⁊ horrēdaſ calamitateſ ſicut ꝓbauim⁹ Exo.c.1.in fine.⁊ h̄ ſignificat̄ h̄ cū dr̄ ꝙ nequaq̄ȝ filij iſrael vltra imolabūt hoſtias ſuas demonib⁹ cū q̄bus fornicati ſūt. ¶ Ex duob⁹ pꝫ hic iudeos ſacrificaſſe demonib⁹ in egypto.ꝑmo q̄ dr̄.(Neq̄q̄ȝ vltra).Ergo an̄ h̄ fecerāt ſacrificia demonib⁹.⁊ q̄ iſtud ꝑceptū fuit datū in ꝑmo āno i quo exierūt de egypto iſraelite ⁊ i illo nūq̄ȝ coluerūt demōes.g̃ vr̄ ꝙ an̄ h̄ ſacrificauerūt demonib⁹.ſ.in egypto. Item pꝫ q̄ dr̄.fornicati ſūt cuꝫ demonib⁹.Et hoc eſt facere ſacrificia.g̃ in ꝑori tꝑe.ſ.q̄n fuerunt in egypto demōib⁹ ſacrificauerūt.(Legitimū ſempiternū erit illis).Loquit̄ ad moyſē.ſ.ꝙ hoc erit iſraelitis legitimū ſempiternū.i.lex vſq̄ȝ in eternuꝫ.ſ.ꝙ hr̄ent ſemꝑ iſtas cerimonias in ſacrificijs ⁊ tenerent̄ eas ſeruare tāq̄ȝ legē.q̄uō āt fuerit hec lex ſēpiterna cū aliq̄n ceſſauerit ɔ̄claratū fuit ꝑcedēti.c.circa ſi.(Et poſteris eoꝝ).i.nō ſolū obligabant̄ iſti ad obſeruādū hāc legē:ſed ēt ſui ſucceſſores.⁊ q̄ȝq̄ȝ de⁹ nō mādaſſet poſteros eorū eē obligatos ad iſtā legē:ꝑ ſe tn̄ obligati erāt:q̄ ſuccedebāt loco patrū ſuoꝝ.potiſſime q̄ erant ppl̄s dei ſicut pr̄es ſui.iō tenebant̄ ad leges dei cuiuſmodi ſꝫ iſte.Dixit tn̄ de poſteris eoꝝ ad magis declarandū vt nō poſſent aliquā excuſationē hr̄e poſteri:ſaltē colloratā dicētes nō fuiſſe eis hāc legē datā.(Et ad ipſos dices).i.

B

Judei ſacrificauerūt demōib⁹ in egypto.

Epilog⁹ legis ſuꝑius date.

ad filios iſrael q̄ nūc ſūt loqueris iſta q̄ ſequunt̄.Eſt.n.quod ſequit̄ recapitulatio legis ſupra date.(Hō de filijs iſrael ⁊ de aduenis).Iſta lex obligabat oēs tā filios iſrael.ſ.q̄ erant hebrei ex gn̄e q̄ȝ aduenas q̄ erāt de gētilitate ad iudaiſmū cōuerſi.Nā q̄ȝtū ad legis ꝓfeſſionē ⁊ obſeruātiā:ita erāt hebrei q̄ ex gētilitate ɔ̄uerſi erāt ſicut q̄ de ſemine iacob deriuabant̄.eq̄ igitur vtriſq̄ȝ erat obligatio ad cerimōialeſ obſeruatiōes.⁊ in h̄ pꝫ q̄ȝ ſupra dictū fuit.ſ.ꝙ q̄ȝq̄ȝ in lege illa ſolū exꝑmeret̄ de filijs iſrael:tn̄ ēt intelligēdū erat de aduenis.(Qui peregrinant̄ apō vos).i.q̄ morant̄ in terra veſtra nō exn̄tes ide oriūdi q̄ȝ refert̄ ad aduenas.

C

Uictima q̄d ſit.

(Qui obtulerit holocauſtū ſiue victimā).De oibus ſacrificijs generaliſ erat iſta rl̄a:q̄ q̄ȝcūq̄ȝ extra ſcūariū offerret̄ illicitū erat cū poſſet imolari demōib⁹.⁊ ꝑ iſta duo hic exꝑſſa itelligunt̄ oēs modi.Uictima.n.ſignificat oia gn̄a ſacrificioꝝ.h̄ tn̄ ꝑ ſolis duobus accipit̄.ſ.ꝑ pacificis hoſtijs ⁊ ꝑ ſacrificijs ꝑ pctō.holocauſtū aūt in lr̄a exꝑſſum eſt.dr̄ hic.Qui obtulerit.i.ꝑſentauerit.q̄ñ q̄ȝq̄ȝ aliq̄s nō imolaret ſacrificiū extra tabernaculū:ſi tn̄ pn̄taret in agro ad imolādū adhuc ex h̄ merebat̄ mortē faciēs:⁊ ſi obtuliſſet laic⁹ aīal extra caſtra ad imolādū:⁊ ſacerdos aliq̄s ibi imolaret vterq̄ȝ mori dēbāt:q̄ñ ſil̄ peccauerūt.de imolāte ſatis māifeſtū ē:q̄ñ in imolatiōe ɔ̄ſūmat̄ ipm ſacrificiū.an̄ imolationē āt volūtas q̄dē ſacrificādi ē:ſꝫ nō ſacrificiū.de offerēte āt ſolū ⁊ ñ imolante ꝙ mereat̄ mortē:pꝫ h̄ q̄ dr̄.Qui obtulerit holocauſtū ⁊ ad oſtiū tabnaculi nō adduxerit iteribit de ppl̄o ſuo.Ergo ꝑꝑ ſolū nō adducere ad oſtiū tabnaculi merebat̄ morteꝫ hoc faciēs.

Si aliq̄s de iſraelitiſ dediſſet aliquod aīal ſacerdoti ad imolandū extra caſtra ⁊ ille imolaret vterq̄ȝ morte dignus erat.

(Et ad oſtiū tabnaculi teſtimōij).Iſte eſt loc⁹ determīat⁹ in quo licite imolari poterat:vbicūq̄ȝ autē al̄s fierēt imolatiōes illicite erāt.iō nll̄s ꝺ iudeis audebat alibi facē ſacrificia q̄ȝq̄ȝ lōge morare a loco ſcūarij:ſꝫ q̄cūq̄ȝ ſacrificiū facē vellet aut offerre vēiebat ad ſcūarij locū:⁊ ibi offerebat.de h̄ Deut.12.c.cū dr̄.(Caue ne offeras holocauſta tua in oi loco q̄uē videriſ:ſꝫ i eo q̄uē elegerit dn̄s i vna tribuū tuaꝝ hoſtiaſ offeres ⁊ facies q̄ȝcūq̄ȝ ꝑcipio tibi).Si aūt aliq̄ſ iude⁹ ɔ̄ h̄ faceret icidebat mortis penā.⁊ ſi forte eēt vn⁹ ppl̄s vel multi aut vna trib⁹ q̄ iſtud malū faceret:relig de iſrael inſurgebāt i eos i pugnā tāq̄ȝ ɔ̄ hoſtes ad delēdos illos

ſic pꝫ de duab⁹ tribub⁹ ⁊ dimidia.ſ.rubenitis ⁊ gaditis atq̄ȝ dimidia tribu manaſſe. Iſti.n.cū receſſerūt ab alijs filijs iſrael cōſtruxerūt altare mire magnitudiniſ apō riuulos iordāis.q̄ȝ audiētes relig iſraelite iſurrexerūt ɔ̄ eos in pugnā vt hr̄ Joſue.c.22. ¶ Alig tn̄ viri ſācti legunt̄ extra ſcūariū ſacrificaſſe q̄ ex h̄ nō arguūt̄:q̄ deo iſpirāte fecerūt.q̄ aūt ſpū dei ducūt̄ nō ſꝫ ſub lege.Sic pꝫ de dd̄ q̄ imolauit in area ornā iebuſei q̄ñ apparuit ſibi āgelus ꝑcutiēs iſraelitas euaginato gladio vt hr̄.2.Regū.24.Sic ēt pꝫ de manue pr̄e ſāſō q̄ obtulit ſacrificiū corā angelo ſibi apꝑente:⁊ tn̄ h̄ erat extra ſcūariū vt hr̄ Judi.13.c.Sic ēt pꝫ de helia q̄ imolauit dn̄o i mōte carmeli corā ꝓphis baal vt hr̄.3.Re.c.18.Samuel quoq̄ȝ ꝓpha imolauit i ramatha ⁊ i maſphat.1.Reg.7.c.⁊ i galgala ēt.1.Re.11.c.⁊ bethleē.1.Regū.16.c.⁊ i nullo hoꝝ locoꝝ erat tūc ſcūariū:ſꝫ i nobe vel gabaon vt dr̄.1.Re.7.c.h̄.n.ſi a quolꝫ hoie ꝑſūpta fuerit digna punitiōe hēbunt̄:ſꝫ q̄ viri ſācti illa fecerūt deo iſpirāte eoſ feciſſe dubiū nō ē.Iſti.n.oēſ erāt approbate auctoritatis.iō nemo de eis ſuſpicabat̄ ꝙ h̄ ad idolatriā facerēt.de quolꝫ āt alio viro h̄ faciēte ēt ſi ꝑꝑ bonū faceret ñ crederet̄ ꝙ bono zelo ageret.Inſuꝑ āt hoꝝ q̄ ex̄ ſcūariū imolauerūt cāe māifeſte ſunt.Dd̄.n.in area ornā iebuſei imolauit:ſꝫ h̄ fecit ꝑꝑ reuerētiā dī:q̄ apꝑuit ibi āgel⁹ ꝑcutiēs iſraelitas:⁊ rogauit eū vt ceſſaret plaga vt pꝫ 2.Reg.c.24.De manue āt pr̄e ſāſonis cā apꝑet:q̄ñ āgelus apparuit ſibi denūciās natiuitatē filij q̄ futur⁹ erat libator iſrl̄.ꝑ h̄ igit̄ ɔ̄ueniēs erat vt ibi ſacrificiū offerret̄ de q̄ Judi.13.ca.

D

Q̄uō excuſāt̄ viri ſācti q̄ extra ſāctuariū ſacrificia obtulerūt.

In oib⁹ iſtiſ de⁹ mōſtrabat aliq̄s acceptatiōeſ ꝑ q̄ȝ videret̄ iſta ſacrificia licite fcā fuiſſe nec aliquo mō iſti peccarēt.q̄ȝ pꝫ i ſacrificio manue:q̄ āgeluſ aſcēdit i flāma ⁊ aſcēdit i celū ⁊ an̄ videbat̄ eē vir:⁊ ꝑ h̄ cognouit manue futurū eē a deo q̄ȝ āgel⁹ dicebat. ¶ De dd̄ āt idē pꝫ:q̄ñ fcō ſacrificio ceſſauit plaga a populo vt hr̄.2.Re.c.24.De helia āt adhuc cā magis pꝫ:q̄ñ ɔ̄tentio erat iter eū ⁊ ꝓphaſ baal q̄s adorari deberet̄ an de⁹ helie:an baal:⁊ ɔ̄uenit cū ꝓphis baal ſuꝑ mōtē carmeli:⁊ factū ē pactū vt heliaſ facēt ſacrificiū:⁊ ſi de⁹ helie exaudiret eū mittēdo ignē eēt de⁹:⁊ ſi baal exaudiret ꝓphas ſuos mittēdo ignē:ipſe eſſet de⁹.exaudiuit āt de⁹ heliā ⁊ miſit ignē:⁊ poſtea occidit oēs ꝓphetas baal q̄ erāt q̄dringētiq̄nq̄gita viri:⁊ q̄drigēti ꝓphe lucoꝝ.In h̄ āt apꝑuit māifeſtū dī miraculū.ſ.q̄ miſit d⁹ igneꝫ ſuꝑ ſacrificiū.Itē q̄ helias multotiēs fecerat altare in holocauſtū ꝑfūdi aq̄ cū ipſis lignis:⁊ tn̄ oia cōbuſta ſūt.ꝺ his.3.Re.c.18.

Quo ſig̃ deuſ oñdit ſacrificia illa acceptat̄

E

Samuel fidelis ꝓpheta dī

De ſamuele āt cā nō ſuſpicāda erat:q̄ ipſe erat ꝓpha dei:⁊ q̄ñ ſol⁹ eo tꝑe.vn̄ vocat⁹ ē ꝓpha fidelis.1.Re.3.c.erat ēt iudex toti⁹ iſrael.⁊ ob h̄ i maſphat imolauit toto ppl̄o orāte vt rogaret ꝑ eis deū.1.Re.7.c.⁊ iſtō ſacrificiū fuit acceptiſſimū.nā cū ipe illō faceret venerūt philiſtini iſidiātes iſraelitis ⁊ volebāt irruere in eos:⁊ tūc itonuit de⁹ de celo terrore magno ſuꝑ philiſtinos ⁊ ꝑſecuti ſūt eos iſraelite.1.Re.7.In ramatha āt altare ɔ̄ſtituit ⁊ ſolit⁹ erat ibi ſacrificia facere.e.c.⁊ h̄ q̄ ibi morabat̄.nā ſamuel circuibat terrā iſrl̄ iudicās pplꝫ i trib⁹ locis.ſ.bethel galgala ⁊ maſphat:⁊ deīde reuertebat̄ i ramatha.naꝫ ibi erat dom⁹ ei⁹.e.c.⁊ ita q̄ ibi ɔ̄curreret ad eū pplꝫ mult⁹ tāq̄ȝ ad ꝑncipē iſrl̄:ad excitādā deuotionē eoꝝ hēbat ibi altare in q̄ faceret ſacrificia.In galgala āt imolabat:q̄ erat vn⁹ de trib⁹ lociſ i q̄b⁹ ſedebat ad iudicādū iſrael.1.Re.7.c.⁊ iō ēt ibi ɔ̄curreret populus mult⁹ ⁊ ɔ̄ueniēte ppl̄o ſolit⁹ erat ipſe facere ſacrificia ſicut iteꝝ fecerat i maſphat.e.c.ſꝫ ex eadē cā in galgala imolauit i cōfirmatiōe regis ſauliſ cū illuc iſrael tot⁹ ɔ̄curriſſet.1.Re.11.c.⁊ ſic ēt iteꝝ ſamuel i galgala imolatur⁹ erat:⁊ q̄ ipe tardabat venire ſaul obtulit ibi ſacrificiū.1.Re.13.c. ¶ Sꝫ ſciendū ꝙ ſamuel ñ ſolū faciebat ɔ̄ legē q̄ ſacrificia faciebat ex̄ ſcūariū q̄ȝ hic vetat̄:ſm q̄ȝ plus ē:q̄ ipſe nō exn̄s ſacerdoſ faciebat ſacrificia q̄ȝ ad ſolos ſacerdotes ꝑtinebat.ꝙ eni ſamuel nō eēt ſacerdos ſꝫ leuita ſolū declarabit̄.1.Re.1.c.ꝙ aūt ſolis ſacerdotib⁹ licebat facē ſacrificia pꝫ Nu.3.et.18.ca.ſꝫ ēt h̄ licuit ei:q̄a ꝓpha erat ⁊ deo iſpirāte agebat.ppl̄s āt h̄ ſciēs nō ſcādalizabat̄.ſic āt fuit de helia q̄ nō ſolū ſacrificia extra ſcūariū egit.ſ.i mōte carmelo.3.Re.18.ſed ēt ipſe fecit ſacrificia ꝑ ſeipꝫ.e.ca.ꝙ ſolis ſacerdotib⁹ licebat.ipe vero nō erat ſacerdos ſꝫ laic⁹ de habitatorib⁹ terre galaad.3.Re.17.c.Quāq̄ȝ āt iſti imolauerūt extra ſcūariū ⁊ ñ redarguūt̄:alij tn̄ hoc fecerūt:⁊ valde reꝑhendūt̄.quoꝝ q̄dā erāt ſacrificātes deo:alij idol̄.ſic pꝫ de illis q̄ colebāt i mōtib⁹ excelſis ⁊ iter lucoſ de q̄b⁹ in ꝓceſſu tertij ⁊ q̄rti libri Re.hos.n.ſcriptura valde icrepat.(Nō adduxerit eā vt offerat̄ dn̄o).Ad victimā refertur.ſ.ꝙ q̄ offerret victimā ⁊ non adducēt eā ad oſtiū tabnaculi i ul̄ merebat̄ mortē:ēt ſi nihil alteꝝ facēt.⁊ h̄ q̄ tales oblōnes nō poterāt offerri corā dn̄o cū in

Samuel leuita erat:iō ñ ɔ̄petebat ei facē ſacrificia.

F

agris

agris offerrēt ⁊ imolarēt. (Interibit ō pplo suo). i. talia faciēs moziet. istō ñ solū ē ōnūciatio: sz ꝓceptū. Nā si ō aliq̄ ostaret q̄ offerret sacrificiū i alio loco q̄ i scūario mozi oēbat: ⁊ b̄ p iudicē. qō pz: qz qñ isrlīte isurrexert ō duas trib⁹ ⁊ dimidiā volētes eas ōlē: solū faciebāt b̄ qz ostruerāt altar ex̄ scūariū i q̄ videbāt velle offerre ibi. si igit̄ ꝑ apparatu ad offerēdū ⁊ imolādū sine aliq̄ imolatiōe isrlīte volebāt ōstruē duas trib⁹ ⁊ dimidiā: q̄to magis oelerēt si iā imolassēt. p iudicē ḡ oēbat fieri ista pūitio vl̄ iduci iste inēt⁹ ō quo h. Aliqñ tñ ponit̄ b̄ p modū ōnūciatiōis ⁊ b̄ qz ipsi imolātes ñ māifeste b̄ faciūt extra castra: ⁊ tūc ñ pñt ista cogīsci a iudice vt pūiri: sz de⁹ ꝑmittit se tē pūiturū dicēs q̄ faciet iterire de pplo eos q̄ sic imolāt. b̄ ē: qz de⁹ tradit i mozteꝫ eos q̄ sic faciūt tradēdo in man⁹ hostiles: vel in ptātem ferarū: aut in subuersionē fluuiox: aut alia genera mozt̄is que de⁹ causat in homine ipso. homine nō existimante.

¶ Hō qlibet ō domo israel ⁊ ō aduenis q̄ peregrinant̄ iter vos: si comederit sāguinē ob firmabo faciē meā ꝓtra aīam illi⁹: ⁊ disꝑdam eā de pplo suo: qz aīa carnis i sāguīe ē: ⁊ ego dedi illū vobis vt sup altare meo expietis ꝑ aīabus vr̄is: ⁊ sāguis ꝑ aīe piaculo fit. Idcir co dixi filijs israel. Dis aīa ex vobis ñ comedet sāguinē: nec ex aduenis q̄ pegrinant̄ apō vos. Hō qcunq̄ de filijs israel ⁊ de aduenis q̄ peregrinant̄ apud vos: si venatiōe atq̄ aucupio ceperit ferā vel auē qb⁹ vesci licitū est: fundat sanguinē ei⁹ ⁊ operiat illuz terra. Aīa enī oīs carnis in sanguine est. Ūñ dixi filijs israel. Sāguinē vniuerse carnis nō comedetis: qz aīa carnis in sāguine ē: ⁊ qcūq̄z comederit illū ꝛteribit. Anima que comederit mozticinū vel captū a bestia tā de indigenis q̄z de aduenis: lauabit vestimēta sua ⁊ semetipsum aqua: ⁊ cōtaminatus erit vsq̄z ad vesperuz: ⁊ hoc ozdie mūdus fiet. Qō si nō lauerit vestimēta sua vel corpus portabit iniqtatē suam.

infra eo. Aīa carnis in sāguine ē.

32. q. 3. ca. moyses. 3. c. 7. ifra. 19 c supra. eo. Nu. 19.

Homo qlz de domo israel. Dic pōt scoz ꝓncipale. s. excluso rit⁹ gētilici. ⁊ b̄ est in comedēdo sāguinē. de⁹ āt iubet b̄ ne iudei sāguinē comedāt. ¶ Propter qō ē sciēdū q̄ a ꝓn cipio de⁹ iusserat noe ne comederet sāguinē cū carne: sz solum comederēt carnē vt hz Beñ. 9. c. ⁊ b̄ ad oēs gētes ptinebat q̄ deriuate sē de semine noe. ille tñ nō obseruauerūt istā legē. iō iudei possent filr existimare se nō obligatos ad illā. iussit ḡ de⁹ vt ñ comederēt sāguinē iudei. ¶ Alia cā est: qz ꝑceptū illud ō nō comedēdo sāguinē qñ datū fuit noe ñ itelligebatur ita stricte fiē cū fuit datū iudeis. Nā a ꝓncipio intelligebat̄ q̄ ñ comederēt carnē cū sāguīe. i. mēbrū aīalis vna cuz sāguīe fluēte: qz ista erat spēs crudelitatis cuiusdā. ō ero magis dixi m⁹ Beñ. 9. c. In iudeis āt istō ꝑceptū datū fuit: ñ solū ad illū casū: sz ēt vt nullo mō comederēt sāguinē. fiē. j. exꝑmit̄. debuit ḡ iterū istitui ꝑter illā ꝓmā istitutionē factā tpe noe. ¶ Itez adhuc erat aliq̄ cā spālis isti⁹ ꝑcepti nūc q̄ nō fuerat tpe noe: qz nūc iubet vt nō comedat̄ sāguis: qz ille est ad expiādū super altare: a ꝓncipio autē nō fuit datū ꝑceptū ꝓpter hanc causam.

Exclusio rit⁹ gētilici. Qō. 5 A Cū ꝑceptū ō nō comedēdo sāguinē fuerit datū noe ⁊ iudei ō sciēderīt ab eo q̄ oportuit hic explicari illō.

¶ Quare non licebat comedere sanguinem cum non offerebatur sacrificium nec fiebat ide aliqua expiatio. Questio. 6.

a Sed queret aliqs q̄ ñ liceret comedere sāguinē cū ñ offerebat̄ sacrificiū. nā cū offerebat̄ aliqō aīal i sacrificiū: satis staret q̄ sāguis ei⁹ ñ comederet̄ qz erat ad expiādū: sz qñ aīalia occidebāt̄ ad esus boiuz nō stat ista cā. s. q̄ iste sāguis fit ad expiādū. ḡ oēbat tūc licere comedē sāguinem.

Rñ. ad q̄stiū. ¶ Rñdēdū ē q̄ nūcq̄ licebat comedē sāguinē siue aīaliū imolatoꝛ cozā deo siue eoꝛ q̄ occidebāt ad esuz būanū. ⁊ b̄ qz sāguis erat ad expiādū q̄ fūdebat̄ ō aīalib⁹ imolatis dño: ⁊ ali⁹ sāguis ñ: qz tñ expiatio fiebat i sāguīe ñ oēbat aliqs sāguis comedi: ⁊ b̄ pp duo. Prio pp q̄dā reuerētiā. nā cū i aliquo sāguīe fieret expiatio: ab oi alio sāguine abstinēdū erat. Scōa cā erat vt iudei nō inclinarent̄ ad comedēdū sāguinē aialiū imolatoꝛ dei. Si eniz ꝛsueuissent comedere sāguinē aialiū nō imolatoꝛ: inclinarent̄ ēt ad comedēdū sanguinē aialiū imolatoꝛ: ⁊ possent in b̄ valde peccare: qz mozi ōberet q̄ b̄ faceret vt pz. j. De his dixi m⁹. ē. 3. et. 7. c. Alia cā hui⁹ē: qñ vult de⁹ tollere spēz crudelitatis. ē āt crudelitas q̄ aliqs comedat vitā alicui⁹ vel aīaz: sz comedere sāguinē i pecozib⁹ est comedere aīaz: qz aīa carnis i sāguīe ē vt dī. j. in lra. ḡ nūcq̄ licere oēbat comedi sāguinē. ista cā assignat̄ in lra. (Dō qlz ō domo isrāel). Dz ō domo israel q̄ na t⁹ erat ō seie iacob ex̄ carnē. isti āt directe obligabāt̄ ad hāc le gē. (Et ō aduenis q̄ pegrinant̄ iter vos). Tenebāt̄ ēt aduene ad istā legē. s. illi q̄ de gētilitate ad iudaismū ꝛuerti sūt. nā ꝑ circūcisionē obligabat̄ aliqs ad oīa cerimōialia veteris testamēti: cū circūcisio sit ianua oīuz cerimoniaꝝ veteris testamēti: sicut baptizati ꝑ baptismū obligabāt̄ ad oēs obseruatiōes noui testa. q̄ baptism⁹ ē ianua sacroꝝ. ⁊ sic Aplūs paulus arguebat ꝺ eos q̄ ad xp̄m ꝛuerti baptismū cū circūcisiōe obseruabāt. ad Gala. 5. c. dicēs q̄ q̄cunq̄ circūcidit se debitoꝛ ē vniuerse legis faciēde. (Qui pegrinant̄ iter vos). i. q̄ viuūt in terra vr̄a: ñ tāq̄ nāles: sz tāq̄ pegrine aliūde veniētes. (Si comederit sāguinē). In h̄ erat pctm̄ magnū fige q̄litercūq̄ sāguinē comedisset. ¶ Ista cerimonia multū attēte iudeis ipata ē ⁊ cū magna pena. iō ipsi illā diligētissime obseruauerūt: ⁊ q̄ post mozt̄ē xp̄i aplūs p̄dicātib⁹ ad legē euāgelicā multi iudei ꝛuersi sūt: sz pater̄ēt gētiles ad xp̄m ꝛuersos nō circūcidi: ⁊ nō abstinere a carnib⁹ imūdis: ⁊ sic de aliis cerimōialib⁹. ferre tñ eq̄nimiter nō poterāt de gētilitate ꝛuersos sāguinē comedētes: magis n. hāc cerimoniā infringētes exosos bēbāt q̄s si oēs alias cerimōias fil⁹ infregissent. Ūñ ex h̄ durū scādalū iter eos oztū ē q̄bus dā dicēt̄ib⁹ cerimonialia ꝑmanere q̄ in veteri testō ostituta fuerāt: alijs āt id negātib⁹ atq̄ in diuersas abeuntib⁹ vias. vñ ⁊ a lege euāgelica plurimoꝛ discessio timebat̄. iō i ꝓma synodo siue ꝛcilio gñali apostoloꝝ ōterminatū ē ꝛuersos ex gētilitate nō teneri ad aliq̄ cerimōialia: sz solū abstinere ab imūdicijs idoloꝝ ⁊ fornicatiōe: ⁊ suffocatis: ⁊ sāguine vt pz Actuū. 15. ca. fic. n. ad tps nascentis ecclesie scādala ablata sunt: ⁊ quoniā euitādi scandali causa ⁊ nō ex necessitate legis. Ista cerimonialia ad tēpus seruabantur: postea in dissuetudinē abierūt. vnde nūc nihil eozum obseruat̄. (Obfirmabo faciē meā cōtra aīam illi⁹). i. tenebo faciem meā firmā ꝺ boiez illū ad delendū eū. pōt vocari hic facies ira. ⁊ sic vocāt̄ aliqñ boies facios. i. boies irati: ⁊ sic hz ꝛsuetudinē vete. test. plerūq̄ facies dei vocat̄ ira ei⁹. ⁊ tūc ē sensus. (Obfirmabo faciē meā ꝺ aiam illi⁹). i. ego tenebo firmiter iraz meā ꝺ boiēm illū nō ꝑcēdo ei: sz delebo eū. ⁊ qz facies ⁊ vult⁹ idē sūt accipit̄ ēt vult⁹ in malū aliqñ siue ꝑ ira vt ps. 33. vultus āt dñi sup faciētes mala vt pdat de terra memoriā eoꝝ. vocat̄ hic aīa vita: ⁊ dī ꝺ aiam boīs deus obfirmare faciez. i. ꝺ vitā alicuius boīs ponere irā suā ad delendā eā. vel vocat̄ aīa ipse hō. ⁊ de⁹ dī iracūdi cōtra animā illi⁹. i. ꝺ ipmmet boiem: ⁊ isto mō accipitur aīa Exo. 1. c. cū dī q̄ septuaginta aie ītroierūt in egyptū de femoze iacob. eodē mō accipit̄. ē. 2. et. 4. et. 5. c. (Et dispdā eaz ō pplo suo). i. ego ōstruā illū boiez ō pplo suo occidēdo eū. ⁊ faciēdo q̄ ñ fit i pplo suo. vl̄ ꝑt accipi ō pplo suo. i. de ꝛgregatiōe sanctoꝝ in q̄ est pplūs seruoꝝ dei. de ꝓmo accipit̄ i hoc sensu: qz de⁹ istū boiem occidet ⁊ faciet q̄ ñ maneat inter alios boies in pplo. ¶ Scōo mō est sēsus q̄ de⁹ istū boiez pderet eternalr̄ faciēs ne ꝛgregaret̄ ad pplm scoꝝ post mozt̄: ⁊ in isto sensu accipit̄ Beñ. 25. cū dī de abraā q̄ mortu⁹ ē abraā ⁊ ꝛgregat⁹ ē ad ad pplz suū. file hz ō isaac Beñ. 35. c. cū dī. ꝛsupt⁹ etate mortu⁹ est: ⁊ appositus pplo suo. idē dī de iacob Beñ. 49. c. cū dī. collegit pedes suos sup lectū ⁊ obiit: appositusq̄ est ad pplz suū: tamē in oīb⁹ bis manifestū ē q̄ dī de pplo q̄ ē ꝛgregatio scōꝝ: hz ꝑt accipi ꝑ mortuis de gñe suo. (Qz aīa carnis in sāguine ē). i. iō nō ōbetis comedere sāguinē: qz aīa carnis ē i sāguīe. ¶ Ista clausula aūt ꝑt applicari dupl̄r tāq̄ cā supioꝝ. vno mō q̄ intelligatur ꝑ se. Alio mō q̄ referat̄ cū sequētib⁹. Primo mō est sensus q̄ de⁹ volebat vitare q̄dā spēz crudelitatis. Est crudelitas q̄ aliquis comedat alteꝝ viuētē: vel q̄ comedat vitā ei⁹. vita āt animalis ē aīa sua. aīa āt ē i sāguīe. iō q̄ comederit sāguinez videbat̄ comedere vitā aīantis vel ipm aīal viuēs. Alio mō est sensus q̄ referat̄ ista clausula ad iferiores. ⁊ tē itelligit q̄ de⁹ volebat fieri expiatiōe pctoꝝ i sāguīe. iō q̄ comederit sāguinē: comederet id in quo fit expiatio: sz hoc nō ꝛueniebat. ḡ nec sāguis comedēdus erat. Pōt aūt formari ista rō alio mō. s. deus vult fiēi expiatiōe ꝑ pctis nr̄is: qz ꝑ pctā q̄dā ei offēsio illata ē. h̄ āt expiat̄ cū illi q̄ peccauerint occidūt̄: ⁊ sic tribuit̄ vita peccātis ꝑ pctō. vt igit̄ expiarēt pctā alicui⁹: oportebat vt ipe morerēt̄. de⁹ tñ cōmutauit istā penā ex ime⁹a bōitatis sue clemētie s. vt ꝑ vita boīs tolleret̄ vita pecozis. vita. n. pecoꝝ ē i aīa. ē āt aīa in sāguīe. ḡ ñ debēt boies comedē sāguinē q̄ ē ad expiādū: qñ aīa carnis. s. pecoꝝ q̄ ē ad expiādū ꝑ pcō bois ē i sāguine.

Scādalū i ꝓmitiua ec clesia.

Duplex lr̄e expositio.

Aīalis vita ē aīa sua.

de hoc etiam dictum fuit p̄cedenti.c.

¶Qũo itelligit aiã carnis eē i sãguie: ⁊ an aia sit ip̄e sãguis. Q.7.

A Circa hoc qd dr̄ h̄ aiã carnis eē i sãguie ɔsiderãdũ ē q̄ p̄t itelligi ꝓpositio ista duplr̄. ¶Uno mō q̄ aia carnis ē in sãguie.i.aia carnis ē ipsemet sãguis. Alio mō p̄t itelligi q̄ ē i sãguine.i.q̄ sãguis ē sedes aie.s.q̄ p illũ magis est aia in corpore q̄ p aliquē aliũ hũorē. Pria ꝓpō est falsa: qm̄ nulla anima: siue hoium: siue pecoꝝ est ipse sanguis: q̄q̄ antiq̄ q̄dã hoc voluerũt sic ɔ̄clarat Aris. 1. d̄ aia. ⁊ tuli⁹. 1. li tusculanaꝝ qōnũ. Sz h̄ n̄ p̄t stare: qm̄ aia tã i hoib⁹ q̄ i pecorib⁹ ē p̄ncipiũ quorũdã actuũ q̄ sīt spũales: sic sīt oēs opōnes sēsuationũ exterioꝝ: ⁊ oēs act⁹ phãtasie: sz corpus n̄ p̄t eē p̄ncipiũ haꝝ opōnũ: sãguis tñ corpus q̄dã ē. g̃ nullo mō haꝝ opōnũ ē p̄ncipiũ: ⁊ ɔ̄nter nō ē aia. Itē corpus ⁊ aia distiguũt tãq̄ duo p̄ncipia ⁊ ptes cuiusl3 aial: sz mãifestũ ē q̄ sãguis ē corp⁹. g̃ n̄ ē aia: vel dabit q̄ corp⁹ ⁊ aia sint idē. Itē mãifestũ ē q̄ aia ē vita. sz sãguis n̄ ē vita nr̄a. g̃ nō ē aia. qd p3: exn̄te vita sp̄ aial ē viuēs: sz exn̄te sãguie in corpe n̄ sp̄ aial viuit. g̃ nō ē sãguis aia. Alie quoq̄ rōnes ex istis radici b⁹ iduci p̄nt. Quãq̄ igit ꝓpō ista nō sit vera: tñ si aliquo mō saltē mãlit ɔsentiat: magis vera erit i brutis q̄ i hoib⁹. Nã i brutis aia nō dr̄ aliq̄ suba spũalis q̄ sit vere ens. sz ē aliq̄d quo corpus ē ens. id p̄t magis ꝓp̄ie vocari quo q̄ qd ⁊ istud ē aliq̄d qd nō multũ excedit ɔditionē materie. ideo fm Aristo. dicit q̄ anima educit de potētia mãe quantũ ad oēs res p̄ter hoiem: q2 cãtis ibi dispōnib⁹ ɔueniētib⁹ ad eē spēi nl̄la alia intueniēte actiōe seq̄t ipsa forma in mã tãq̄ p̄orib⁹ p̄suppositis inascat. si tñ forã i mã eēt aliqd ens multũ excedēs ɔdōnes mãe positis mãe dispōnib⁹ n̄ posset imediate seq forma: sz oporteret ibi q̄dã media intēcidē: qm̄ nã nihil agit p saltũ. sz singula nl̄la scã discōtinuatiōe aut iterruptiōe i aia ãt rōnali nō euenit sic: qm̄ ipsa ē mere spũalis ⁊ trãscēdit ɔdōnes mãe. Id q̄q̄ sit mã disposita nisi forte sequat ibi aliq̄ actio alicui⁹ agētis supremi: nō erit aia in mã. sz necessariũ ē vt ab aliquo itroducat in mã3 p̄ter dispōnes mãe. ⁊ sic dicit Aris. in li. d̄ aialib⁹ q̄ aia ē ab extra ⁊ diua. loq̄t ãt ibi d̄ aia q̄ ē intell̄s.

Nã nihil agit p saltũ

B Applicãdo g̃ ad istã ꝓpōnē magis veꝝ ē q̄ aia brutoꝝ sit sãguis q̄ q̄ hũana aia: q2 aia brutoꝝ appropinq̄t ad ɔdōnes ⁊ dispōnes mãe. aia ãt rōnalis ē. s̃. oēm mãe dispōnē. n̄ ē g̃ aia nr̄a sãguis. ¶Alia ꝓpō erat q̄ aia ē in sãguie. i. reg̃rit sãguis tãq̄ q̄dã dispō p̄ma ad h̄ q̄ sit aia i corpore.

2. ps qōnis

Pro quo sciēdũ q̄ ad h̄ q̄ forã sit i mã reg̃rũt dispōnes i illa tã ad h̄ q̄ adueniat aia mãe siue forã ql3 q̄ act⁹ ad h̄ q̄ pmaneat i mã. Nã si dispōnes n̄ p̄fuerit i mã ē ipole q̄ forã adueniat mãe. Si ãt postq̄ venerit forã i mã3 cessauerit dispōnes q̄s reg̃rebat illa forã: ēt n̄ poterit ɔsistere forã i mã. ⁊ pp̄ h̄ euenit vt ipole sit aiã hũanã eē i lapide vel ligno: q2 n̄ sīt ibi dispōnes q̄s p̄supponit aia ad h̄ q̄ iducat i mã3 vl̄ educat d̄ potētia mãe. De alio ēt p3 exēplũ: q2 q̄uis sint oēs dispōnes reg̃site ad aiã i corpe hũano: tñ si d̄ficiet aliq̄ dispō n̄ erit ibi aia. ⁊ ista est cã q̄re hoies ⁊ oia alia aialia moriũt: q2 icipiũt d̄ficē aliq̄ dispōnes q̄s exigit aia ad existē: vñ si sp̄ dispōnes q̄s exigit aia manerēt i corpe erat ipole q̄ hō aut aliqd aial moreret: sz ɔdō corruptibilitatis h̄ nō patit.

Notãdũ d̄ dispōnib⁹ reg̃sitis ad h̄ vt forã sit in mã.

Aia dr̄ eē i sãguie per dispōnes q̄s magis ibi repit q̄ in alijs humoribus.

¶Cũ ãt mlt̄e forẽ sint diuersaꝝ spēꝝ ⁊ diuersaꝝ opōnũ p̄ncipia: op3 vt varias dispōnes i mã p̄supponant. alteri⁹. n. ɔdōnis ē forã lapidis q̄ forã arboris. id diuerse ɔdōnes debēt eē i mã q̄ d3 forãri i lapidē ⁊ i mã q̄ forãt i arborē. sic ãt d̄ mã arboris ad mã3 aial dr̄t. rursus ãt q2 n̄ oia aialia eiusdē spēi sīt: neciũ ē vt forẽ eoꝝ diuersas exigãt dispōes i mã. Uñ ipole ē q̄ i mã q̄ ē disposita fz ɔdōnē lapidis: recipiat forã arboris vel aia hũana forãlr̄. s. ad viuificãdũ. nã q̄q̄ de⁹ possit facē q̄ aia hũana sit diffinitiue i lapide vl̄ i aliq̄ alio corpe sic ē i igne iferni. ē tñ ipole q̄ iformet lapidē vl̄ talia corpa: q2 n̄ ē ibi aliq̄ dispō quã aia exigit ad exñdũ ⁊ dãdũ eē.

C ¶Reg̃rit ãt aia i corpe armōiã q̄litatũ: ⁊ d̄bitã q̄titatē corpis. n̄. n. p̄t eē i corpe cuiuscũq̄ q̄titatis. nã nl̄la aia posset vegetare ⁊ viuificare corp⁹tãte q̄titatis q̄te ē turris magna. ēt aliq̄ mãe sīt i q̄b⁹ pp̄ puitatē nō p̄t existē aia hũana. n̄. n. p̄t viuificare corp⁹tãte q̄titatis p̄cise q̄te ē vn⁹ digit⁹ cũ n̄ posset ibi pl̄alitas disticta orgãoꝝ: sz h3 q̄titatē q̄dã d̄termiatã. sic. n. dicit Aris. 2. d̄ aia. c. de potētia nutritiua q̄ oiũ nã ɔstãtiũ posit⁹ ē nũer⁹ magnitudis ⁊ augmēti. sz h̄ itelligo de tp̄e determiate magnitudis hois. nã posset eē opatio hũana i corpe tã pue q̄titatis vt ē vn⁹ digit⁹. sec⁹ ē d̄ p̄n cipio forãtiōis: q2 ibi corp⁹ hũanũ adhuc p̄t eē min⁹ q̄ vn⁹ digit⁹: ⁊ ē sic i suo p̄ncipio.

Quid reg̃rit aia i corpore.

¶Sũt ãt p̄ter varias dispōnes vltimate dispōnes i corpe aialis due. s. hũidũ radicale ⁊ calidũ nãle i q̄b⁹ duob⁹ fundat vita aialis. id ad' h̄ q̄ vita aialis sit longa op3 q̄ n̄ sit hũidũ radicale cito desiccabile: nec calidũ nãle cito extiguibile. qdcũq̄ ãt hoꝝ deficiat nō poterit subsistē aia in corpe. ¶Iste ãt due dispōnes repiũt magis i sãguie q̄ i aliquo alio hũore. nã l3 ad eē hoie3 reg̃rit flegma cholera ⁊ melãcolia. tñ n̄ ē vita spãlr̄ in quol3 hoꝝ sic i sãguie. nã i sãguine repit hũidũ ⁊ calidũ tpatũ in quo fũdat vita. In flegmate ãt repit frigidũ ⁊ hũidũ. sz frigidũ vite repugnat mortificãdo. i cholera ãt calidũ ⁊ siccũ ē: sz siccũ repugnat cōplexiōi: eo q̄ totalr̄ tollit hũidũ radicale. in melãcolia ãt siccũ ē ⁊ frigidũ qd adhuc magis repug̃t vite q̄ oia supiora cũ fundet vita i duab⁹ q̄litatib⁹ ɔ̄rijs. s. i calido ⁊ hũido. in sãguie ãt calidũ ⁊ hũidũ sīt: ⁊ n̄ q̄lrcũq̄ sz in magna armonia cũ sit sãguis de cōplexione aeris. g̃ sãguis magis agit ad calidũ nãle ⁊ hũidũ radicale qd est fundamētũ vite q̄ oēs alij hũores: ⁊ ɔ̄nter magis fundabit aia in ꝓportiōe sãguis q̄ in alijs hũorib⁹. recte ergo dr̄ q̄ aia carnis in sanguine ē. q2 id in carne aia ē: q2 ibi sãguis ē. Si ãt nō eēt ibi sãguis nec dispositio calidi ⁊ hũidi q̄ ē in sãguie: nullaten⁹ pole erat aiã eē in corpe. ⁊ recte q̄dē dixit aiã carnis eē in sãguie q̄ iportant noie carnis. qd p3: q2 q̄q̄ ad diuersas forãs sequãt ⁊ p̄exigant diuerse dispōnes: ⁊ in corpib⁹ aialiũ h̄ fiat. tñ oia aialia in h̄ ɔueniũt ꝓportionē q̄dã calidi ⁊ hũidi q̄q̄ nō eandē. id oia aialia sãguinē hñt: ⁊ in ꝓportiōe illi⁹ dr̄ eē aia. nulli g̃ licebat sãguinē comedere: qm̄ aia in sãguie ē: ⁊ loq̄t de⁹ de aialib⁹ n̄ aq̄ticis: q2 in illis altera cōplexio ē. l3 vel sãguinē hñt vel aliq̄d ꝓportiōale.

gis repiũtur i sanguie q̄ i alijs humorib⁹.

D (Et ego dedi illũ vobis vt sup altare meũ expietis p aiab⁹ vestris.) Ista p̄t p se eē vna rō. vel p̄t eē eadē cũ supiori. Si. n. sit vna rō. ē sensus q̄ de⁹ volebat expiare pc̃ã aiaꝝ nr̄aꝝ dãdo pro eis aias pecoꝝ. sz aie pecoꝝ in sãguie sũt. g̃ n̄ licebat sãguinē comedi: q2 comederet aia i q̄ dēret fieri expiatio. Si ãt sit ista p se dr̄o. ē sensus q̄ op3 ad expiãdũ obseruari sãguinē: sz de⁹ volebat i sãguie fieri expiatiōe3. g̃ nō dēbat comedi sãguis. Ista rō differēs ē a p̄ori: qm̄ p̄or fũdabat ex cōmutatiōe aie pecoris p aia hũana: ⁊ q̄ aia pecoris in sãguie sit. Ista ãt nullã cōmutatione p̄supponit: sz simplr̄ ꝓfert q̄ de⁹ mãdet fieri expiationē i sãguie: siue in eo sit aia pecoris: siue nō. (Ut sup altare meũ expietis). Dr̄ q̄ de⁹ dedit sãguinē ad expiãdu3 sup altare. i. ipse assignauit eũ vt expiaret i illo. expiat ãt sup altare: q2 ois emũdatio in sãguie vt cōiter fiebat sup altare. qd p3: q2 tã in holocaustis q̄ in hostijs pacificis fũdebat sãguis p gyrũ altaris sup parietes ei⁹ vt p3. s̃. 1. et. 3. c. In sacrificijs ãt p pctō fiebat tinctio in cornib⁹ altaris ⁊ effusio ad basi3 ei⁹. ¶Aliqñ tñ fiebat expiatio in sãguie: ⁊ nō sup altare. sic i die ꝓpitiatiōis: cũ sacerdos sumebat sãguinē in craterulla igrediebat i scã scōꝝ ⁊ aspgebat septies corã ꝓpitiatorio ⁊ septies corã altari thymiamatũ vt p3 p̄ced. c. Itē sic erat d̄ leproso ⁊ d̄ domo i q̄ appebãt macule lepre q2 ibi fiebat aspsio ⁊ expiatio in sãguie: ⁊ tñ n̄ fiebat aspsio sup altare vt p3. s̃. c. 14. ¶Cũ ãt dr̄. (Sup altare meũ). Intelligit de vnico altari. s. de altari holocaustoꝝ sup qd fiebat aliq̄ aspsio sãguinis vel effusio in quol3 sacrificio. i altari ãt thymiamatũ nũq̄ fũdebat sãguis: q2 nō fiebãt ibi aliq̄ sacrificia nisi cũ in die ꝓpitiatiōis sacerdos tingeret cornua ei⁹ in sãguine vituli ⁊ hirci vt p3 Exo. 30. c. cũ dr̄. Non offeretis sup eo thymiama cōpōnis alteri⁹ nec oblationē ⁊ victimã: nec liba libabitis: ⁊ dep̄cabit sup cornua ei⁹ semel p ãnũ in sãguie qd oblatũ ē p pctō: ⁊ placabit sup eo.

E ¶Ali⁹ ãt modus ē aspgēdi sãguinē sup illd altare cũ fiebãt sacrificia p pctō sũmi sacerdotis aut toti⁹ ppl̄i vt p3. s̃. 4. c. sz istd rarissimũ erat. id accipit h̄ altare p altari holocaustoꝝ i quo quotidie fiebãt expiatiōes i sãguie. (Ut expietis p aiab⁹ vr̄is). Dr̄ aliq̄s expiare p aia sua qñ loco aie sue q̄ pdēda erat pp̄ pctã sãguis pecoꝝ tradit. sic. n. s̃. declaratũ ē q̄ ql3 peccãs p offēsa illata d̄o dēbat vitã pdere. de⁹ tñ ex imēsitate bōitatis sue p aia hois aiã pecoris q̄ in sãguie ē acceptabat. Ista ãt expiatio i oib⁹ sacrificijs ē. qd p3: q2 i oib⁹ sacrificijs tingit altare in sãguie vt hr̄ s̃. 1. 3. et. 4. c. ꝓp̄ri⁹ tñ in sacrificio p pctō dr̄ fieri expiatio: cũ istud spãlr̄ tēdat ad pcōꝝ remissionē.

Expiare pro aia sua quid sit.

(Et sãguis p aie piacl̄o sit). Istd ē expō p̄cedētis. dr̄ eē sãguis p piaculo aie. i. p mũdatiōe. piaculũ. n. q̄ttuor sig̃t. s. culpã remediũ: macula3 ⁊ ablutione3. In q̄l3 ãt hoꝝ h̄ assumi p̄t. s. q̄ sãguis ē p culpa. i. ad expiãdũ culpã. vl̄ p̄t accipi p remedio. s. q̄ sãguis ē p piaculo aie. i. p r̄medio vl̄ salute aie peccãtis vl̄ p macl̄a. vt dicat sãguinē eē p piacl̄o aie. i. ad abstergēdã maculã aie. sz magis ꝓp̄e accipit i q̄rto mō. s. p ablutiōe vl̄ mũdificatiōe. qd p3: q2 piaculũ ab expiãdo dr̄. sz expiare mũdificare vl̄ abluē ē.

Piaculũ q̄ttuor significat.

(Id circo dixi filijs isrl̄. ois aia ex vob̄). h̄ pōit cã vetatiōis sãguis i cibo. s. q2 dat⁹ ē ad expiãdũ. qd g̃ datũ erat i pcōꝝ r̄medio n̄ dēbat sumi i corpis alimētũ. ⁊ q̄q̄ aliqñ n̄ effũderet spãlr̄ i expiationē sic cũ occidebãt aialia p cibis hũanis: tñ pp̄ reuerētiã ei⁹ q2 i illo fiebat expiatio cōedi nũq̄ dēbat. (Ois aia ex vob̄ n̄ comedet sãguinē). i. nl̄l3 hō ex isrl̄itis comedet sãguie3. aia. n. h̄ p hoie sumit: qm̄ aia n̄ comedit. (Nec ex aduēis q̄ pegrinãt iter vos). demr̄at istã legē eē cōe3. tã isrl̄iti3 ex gn̄e: q̄ oib⁹ alijs ɔuersis ad

Cã vetatiōis sanguinis in cibo.

fis ad iudaismũ.cui⁹cã ẽ qꝛ ꝯuersi ad oẽs cerimõias obligabãt
sic ipsi nati i iudaismo:qm̃ cerimõie vtrisq̃ cões erãt cũ iã oẽs
ptinerẽt ad ppl̃m dei:sicut nũc ẽ iter xp̃ianos ex gñe et eos q ex
iudaismo ad xp̃z ꝯuertũt.eq̃l eni vtrisq̃ necitas obſuãdi p̃ce-
pta euãgelice legis icũbit. (Hõ q̃cũq̃ ð filijs isrl̃.) Hic ponit
ali⁹casus.s.qd agẽdũ eẽt si hõ apphẽderet feras ad cibũ ⁊ rñdet
q ðberet effũdẽ sãguinẽ añq̃ cõedẽt. Ista lex põit h̃ ad tollẽdũ
dubiũ.nã cũ supioꝛ lex daret ð aialib⁹ q̃ ipi iudi occidebãt.s.ð
dõesticis dubiũ erat ð feris cũ accipent i vẽatõe vl' aucupio an
dẽrẽt cõedi cũ sãguie vl' alr. ⁊ q̃q̃ i h̃ ñ eẽt magna rõ dubitãdi
qꝛ idẽ iudicãdũ erat sic ð alijs aialib⁹:tñ vt iudi q rudes erãt i
h̃ ñ dubitarẽt lege exp̃ssũ ẽ ⁊ meli⁹ qdẽ ẽ i q̃busdã ẽt si satis cla
ra sint legẽ ponẽ q̃ prudẽtie vtẽtiũ relinq̃re.multi.n.ex h̃ discoꝛ
dias faciũt i politijs.(Hõ q̃cũq̃ ð filijs isrl̃.) Ad hos ptiebat di
recti⁹ lex q̃ ad oẽs alios.ẽt q̃q̃ eq̃lr ptineret ad hos ⁊ ad alios
tñ isti pꝛio nominãdi erãt cũ eẽt digniores.sic.n.obſuat i oib⁹
actib⁹ publicis scripturis vl' edictis vt excellẽtiores pꝛi⁹ noient
(Et ð aduẽis q pegrinãt apð vos.) ẽt ptiebat ista lex ad adue
nas.s.ad cõuersos ad iudaismũ. ¶ Et h̃ gñale ẽ i oib⁹ legib⁹

Q̃õ.8
A
Judei et conuersi erãt eq̃lesi oib⁹ legibus pterq̃ i illis q̃ honorẽ tangebant.

q̃ ꝯcernũt aliq̃ oblõnẽ ⁊ legales cerimõias q obligarẽt ꝯuersi
sic q ex nã iudi erãt ⁊ i oib⁹ eis iudiciũ equũ fieri iubet vt pz.j.
24.c.i solis ãt legib⁹ q̃ ꝯcernũt q̃sdã dignitates ñ erãt eq̃les ad
uene ⁊ iudi ex natiuitate vt pz dut.23.c.vbi dr̃ ð amõitis ⁊ moa
bitis q nõ itrabũt eccl'iã ði i etnũ.idẽ ãt dr̃ de idũeis ⁊ egyptijs
q nõ itrarẽt vsq̃ ad tẽtiã gñationẽ.fiebat ãt i h̃ dr̃ia i eis ad tol
lẽdã ꝯtẽtionẽ:qꝛ iudi ex gñe multũ affligebant cũ aliqs alieni
gẽa eis dñaret.ẽt dignitates ðbẽt dari hoib⁹ nobilis ꝯdõis alie
nigene ãt erãt viles saltẽ i ocul' iudoꝝ:iõ idignũ erat eis accipe
honores ⁊ p̃ncipat⁹.h̃ aut pz qm̃ dr̃ ð eunuchis ⁊ ð his q hñt ã-
putatos testiculos vl' abscisa virilia q nũq̃ itrabũt i eccl'iã ði ⁊
q illi q sũt ð scorto nati nõ itroibũt i eccl'iã.i.nõ accipiẽt pꝛincipa
t⁹ vsq̃ i dcimã gñationẽ vt pz Deut.23.c.Sz mãifestũ ẽ q isti
nõ excludunt a dignitatib⁹ nisi pp q̃dã ipfectionẽ reptã i eis.
(Si vẽatu siue aucupio cepit ferã.) ñ itellr̃ h̃ ð feris q̃s nos vo
cam⁹ pp̃rie feras:sz solũ ð q̃busdã aialib⁹ q̃ ad esũ licita sũt ⁊ tñ
ñ sũt domestica. ⁊ ista sũt i septẽ spẽb⁹ aut sex vt meli⁹ dicam⁹.s.
ceru⁹ capꝛea tragelaph⁹ pygarg⁹ oꝛyx cameleopard⁹.sũt eni dcẽ
spẽs pecoꝝ q̃b⁹ licitũ erat iudeis vesci ⁊ i his erãt sex spẽs aia
liũ nõ domesticoꝝ.De his hẽt dut.14.c. ⁊ ð his sex spẽb⁹ iudi
vẽabãt ð alijs ãt feris nõ licebat ad esũ vẽari. Sciẽdũ ãt q in
his pecoꝛib⁹ q̃ iudi p venatiõem capiebant nullũ capiebat a ca-
nib⁹. ⁊ si foꝛte canes momoꝛdisset aliq̃ ferã aut vna fera alterã
⁊ ex h̃ moꝛeret aial q̃q̃ acciperet hõ illũ añ moꝛtẽ ñ licebat co
medẽ ex eo vt pz.Exo.22.c.cũ dr̃.viri sc̃ti eritis mihi carnẽ q̃ a
bestijs fuerit p̃gustata ñ comedetis sz pijcietis canib⁹. Intelligit
tñ h̃ qñ accipent feras illas pcutiẽdo lãcea vl' sagittis aut cõpꝛe
hẽdẽdo i pedicis.De auib⁹ ãt siue p vẽationẽ siue p aucupiũ ca
piant eadẽ lex ẽ.Differt ãt aucupiũ ⁊ vẽatio qm̃ aucupiũ pt si-
gnificat cõp̃hẽsionẽ auiũ:qm̃ aucupiũ ab auib⁹ capiẽdis dr̃ ve
natio ãt ad feras magis ptiet. Alio mõ possũt differr̃ ista.s.q ve
natio accipiat p apphẽsiõe auiũ siue ferarũ q̃ sit p vires siue
pcussiões q̃sdã lãcea vl' sagitta aut al's.aucupiũ dr̃ qñ capiunt
aues vl' fere i retib⁹ vl' laq̃is aut pedicis vel fossatis vl' q̃cũq̃
alia arte:qꝛ tũc magis capiunt q̃ occidunt.(Quib⁹ vesci licitũ
ẽ.) h̃ tã ð auib⁹ q̃ ð feris itellr̃.ñ.n.extẽdebat ista lex nisi ad ea
aialia q̃b⁹ eẽt licitũ vesci qꝛ ẽt licebat oĩa alia accipi saltẽ pp v-
sus pelliũ ⁊ alias necitates.sz ẽ sensus q ista cerimõia q̃ erat de
fũdẽdo sãguinẽ debebat obſuari solũ i aialib⁹ q̃b⁹ licebat ve-
sci ⁊ h̃ qꝛ itẽdebat de⁹ p hoc p̃hibẽ esũ sãguis. Si ãt i his aiali
b⁹ q̃ erãt licita ad esũ nõ poneret lex de nõ comedẽdo sãguinẽ
possẽt iudei comedẽ carnes illoꝝ cũ sãguine.i aialib⁹ võ q̃ ad e-
sũ licita nõ erãt nõ opoꝛtebat põi hãc legẽ:qꝛ cũ ibi iudei ñ co
mederẽt carnes scirẽt quoq̃ sãguinẽ illoꝝ eẽ inẽdcm̃ sibi.(Fũ
det sãguinẽ ei⁹ ⁊ opiet illũ t̃ra.) Nõ debebat sãguis istoꝝ aialiũ
offerri sup altar̃ ad expiãdũ sz i t̃rã fũdi qꝛ nõ ptiebat ad sacrifi
ciũ.sol⁹ eni sãguis sacrificioꝝ erat ad fũdẽdũ sup altar̃. Et ex h̃
nimis falli illos appet q existimãt q qñ iudei occidebãt aliq̃ aia
lia ad esũ:q sãguis eoꝝ offerebat sup altare q̃q̃ carnes nõ da
rent i sacrificiũ.sz ñ pt stare qꝛ eadẽ cã ẽ de sãguie feraꝝ ⁊ alio
rũ aialiũ cũ nõ ptinẽt ad sacrificiũ sz sãguis feraꝝ nõ offert sup
altar̃ sz effũdit sup t̃rã vt pz h̃.g̃ sãguis alioꝝ aialiũ domestico
rũ cũ accipiũt ad cibos sic dz effũdi. Itẽ pz h̃ mãifeste Deut.12
c. vbi dr̃ de aialib⁹ q̃ hoies comederẽt.si pcul fuẽit loc⁹ quẽ ele
gẽit dñs de⁹ tu⁹ vt sit nomẽ ei⁹ ibi:occides ð armẽtis ⁊ pecoꝛib⁹
q̃ hũeris ⁊ comedes i oppidis tuis vt tibi placet. h̃ solũ caue ne
sãguinẽ comedas:sãguis eoꝝ p aia ẽ: ⁊ idcirco nõ debes come
dẽ aiaz cũ carnib⁹ sz sup t̃rã fundẽ q̃si aquã vt hñ sit tibi ⁊ filijs
tuis. Q ãt sãguis sacrificioꝝ solũ ðberet sup altar̃ fundi appet

Notãdũ litterale.

B
Qñ licebat comedi a iudeis aialia capta in venatione: ⁊ qñ non.

Aucupiũ ⁊ vẽatio differũt.

C

Erroꝛ quoꝛũdã

eodẽ ca.cũ dr̃.sãguinẽ hostiaꝝ fũdes i altari carnib⁹ ãt ipe ve-
sceris:q̃si dicat sol⁹ sanguis sacrificioꝝ debet fundi sup altare.
(Et opiat illũ t̃ra.) ñ debebat solũ sãguis fũdi sup t̃rã sz ẽt opi
ri. qð fiebat pp duo.pꝛio pp imũdiciã ⁊ fetorẽ ne supficies t̃re
macularet sãguie ⁊ trãseũtes ꝯherẽt imũdiciã. Scðo pp reue
rẽtiã sãguis qꝛ cũ fieret expiatio i sãguie nõ ꝯuẽiebat vt aliqs
sãguis ꝯculcaret.(Aia eni oĩs carnis i sãguie ẽ.) Hic replicat
cã supꝛadictoꝝ.s.q̃re nõ comedat sãguis. ⁊ dĩc h̃ eẽ qꝛ aia car-
nis ẽ i sãguie qð pt referri ad duo.s.q ñ licz comedi aialiũ sãgui
nẽ qꝛ q comedẽt sãguinẽ comedẽt aiaz cũ aia carnis i sãguie sit:
comedẽ tñ aiaz crudelitas magna ẽ. Alio mõ pt itelligi nõ debẽ
comedi sãguinẽ qꝛ ẽ aia carnis i sãguie.i.qꝛ de⁹ volebat vt fie
ret expiatio p aiab⁹ nr̃is. ⁊ h̃ dãdo aiaz pecoꝝ p aia hũana.sz aia
pecoꝛũ ẽ i sãguie g̃ nõ dz comedi sãguis qꝛ tũc tolleret oppoꝛtũi
tas expiãdi p aiab⁹.qũo aũt aia oĩs carnis sit i sãguie.ĩ.decla
ra.ẽ.(Uñ dixi filijs isrl̃ sãguiez vniuerse carnis ñ comedetis.)
Ista ẽ freq̃ns repetitio eiusdẽ.nã sepe h̃ supꝛa dcm̃ fuerat.assi-
gnat aũt h̃ cã q̃re de⁹ isrl̃itis dederit istã legẽ de sãguie.s.(Uñ
dixi filijs isrl̃.)i.pp h̃ dixi filijs isrl̃ vt nõ comederẽt sanguiez
qꝛ aia carnis i sãguie ẽ. Si eni nõ eẽt aia i sãguie sz eẽt sãguis
velut aliq̃ ps carnis comedi liceret:qꝛ tñ ẽ ibi aia ñ licz.(Et q̃cũ
q comederit illũ itibit.)i.q comederit moꝛiet.s.q de⁹ occidet
illũ tradẽdo i man⁹ hostiũ vel i alia grauia discrimina. Nã cũ
aliq̃ moꝛtes sic isligũt de⁹ illas pẽas dat dr̃.sic pz Exo.21.c.vbi
dr̃ de illo q occidit ab alio nõ isidiãte q de⁹ tradidit eũ i man⁹
ei⁹ qm̃ cũ ille nõ itẽderit occidẽ ⁊ nũq̃ fiet aliqs effect⁹ sine aliq̃
agẽte itẽdẽte ⁊ regulante illũ actũ: neciũ ẽ vt reducat cãlitas
isti⁹ act⁹ i deũ itẽdẽtẽ h̃.(Aia q̃ comederit moꝛticinũ.) Hic po
nit alia lex i q̃ euitat rit⁹ gẽtilis.iterdũ eni gẽtiles comedebãt
aialia p se moꝛtua aut a bestijs capta siue lacerata.De iudeis ãt
iubet q nõ comedãt moꝛticia vel capta a bestijs. ⁊ h̃ qꝛ isti ðbe
rent eẽ gẽs magis sc̃a q̃ alie nationes. hoc aũt p̃ceptũ de non
comedẽdo moꝛticina.ĩ.datũ fuerat Exo.22.c.ẽt.j.dat.22.cũ
dr̃. Moꝛticinũ vel captũ a bestia non comedet nec polluet in
eis. h̃ autẽ replicat istud p̃ceptũ pp cerimonias purificationis
q̃ fieri deberẽt i eo q comedisset ista ignoꝛãs.(Aia q̃ comede
rit moꝛticinũ.)i.hõ q comedẽit aial p se moꝛtuũ.moꝛticinũ eni
aliqñ significat p se moꝛtuũ sic pz hic ⁊.ĩ.11.c. Alio mõ dr̃ moꝛ
ticinũ p eo qð gladio cadit. ⁊ sic habetur i p̃s.78.cũ dr̃. Po-
suerũt moꝛticina suoꝝ tuoꝝ escas volatilibus.ibi tñ manifeste
accipit p hoib⁹ occisis gladio.differunt tñ ista duo noia qꝛ qñ
moꝛticinũ accipit p eo qð p se moꝛit deriuat de moꝛs ⁊ cado
dis.q̃si moꝛtuũ cadẽs.cũ vero accipit p eo qð occidit deriuat
de moꝛs ⁊ cedo cedis. ⁊ i pꝛio mõ acuit accent⁹ i antepenultia
In s̃o mõ acuit accẽtus i penultima.(Uel captũ a bestia.)
Idẽ iudiciũ ẽ si aliqs comedisset de carnib⁹ aialis capti ab ali
js bestijs vel ẽt si non capet a bestijs dũtñ moꝛdẽt ab eis:sic dr̃
Exo.22.c.Carnẽ que a bestijs p̃gustata fuerit nõ comedetis.
¶ Sciẽdũ ãt q ista lex itelligit de eo q comedebat ista p igno
rãtiã:vt qꝛ existimabãt eẽ carnes alicui⁹ aialis liciti ad esũ. Si
tñ hoc facẽt sciẽt maioꝛi plecteret pena. ⁊ cũ dr̃ de aiali capto
a bestia itelligẽdũ ẽ si aliq̃liter laceratũ aut remoꝛsũ sit. Si tñ
nullo mõ eẽt ibi aliq̃ remoꝛsio vel laceratio licebat comedi qm̃
solũ vetat laceratũ vel remoꝛsũ. sic appet.Exo.22.c.cum dr̃.
Carnẽ que a bestijs p̃gustata fuerit nõ comedetis.qꝛ tñ raro
videbat posse accidẽ ferã ab aliq̃ bestia capi nisi p̃cedẽte moꝛ-
su dr̃ gñalit q aial captũ a bestia erat illicitũ ad esũ.(Tã de i
digenis q̃ de aduenis.)i.ista lex erit gñalis tã ad idigenas q̃
ad aduẽas.vocant idigene alicui⁹ t̃re illi q sũt nãles de illa t̃ra q̃
si inde gẽiti. ⁊ sic vocant indigetes dij q sunt nati in terra illa
colunt.sic ãt eneas factus ẽ de dijs idigetibus italie:qꝛ ibi hita
bat ⁊ aliquã ptẽ eius pplauit ⁊ postea de⁹ factus ẽ. Aduene aũt
aliunde veniẽtes ad habitãdũ sunt.(Lauabit vestimẽta sua ⁊
semetipsũ aqua.)si eniz qñ iste comedisset ignoꝛasset fuisse car
nes illas illicitas ad esũ ⁊ postea ei significaret lauabat vesti-
mẽta sua tãquã vere imundiciã ꝯtraxisset. ⁊ fiebat ista lotio in ve
stibus ⁊ in coꝛpe ad significãdũ magnã imũdiciã:vel ad signã
dũ q ille q comedisset has carnes tã in veste q̃ i carnibus im
mundiciã ꝯtraxisset.pꝛim⁹ tñ mod⁹ ꝯueniẽtioꝛ ẽ:qꝛ in puis imũdi
cijs solũ lauant vestes sic pz.ĩ.11.et.ĩ.15.c. Aliqñ q tñ multũ
immund⁹ erat lauabat vtrũq̃ vt appet de viro lepꝛoso ⁊ sper
matico.hi.n. lauabãt vestes ⁊ carnẽ.de lepꝛoso hẽt.ĩ.14.c.de
spmatico habet.ĩ.15.c. Sũm⁹ sacerdos ãt in die p̃pitiatiõis
solum lauabat carnẽ ⁊ ñ vestes ⁊ h̃ qꝛ imũdicia in eo pua erat.
vel vt magis p̃pe dicam⁹ iux̃ q̃sdã qꝛ ipe i h̃ ðsignabat isrl̃itas
libatos oib⁹ iniq̃tatib⁹ ⁊ veris pcis.hec tñ non sunt i vestib⁹ sz i
ipo hoie.ad hoꝝ igit significatõez carnes ⁊ ñ vestes lauari ðbe
bãt si verius ẽ q sacerdos magnus polluebat.fiebat eniz lotio

D

Sãguis q̃re nõ comedatur.

E

Lex i qua gẽtilis rit⁹ euitatur.

Notandũ litterale.

F

ista i ages viuentibus qz aq̄ lustratiōis nō possunt mundificare corp⁹ z vestes p ōfricationē sz magis coingnāt. solū enī aq̄ lustratiōis sē ad aspgēdū z nō ad ōfricādū z ablnēdū. z eedē aūt rōnes sūt ad idncēdū q nō itelligat ḃ de ages lustratiōis q̄ posite sūt p̄cedēti ca. z. s. 15. c. cū agit de lotione vestiū z carnis.

† (Et ptaminat⁹ erit vsq; ad vesperū.) s. q ista mūdicia ℨcta in eo q comederat carnē illicitā ad esū ouraret vsq; ad primū se

Notāduz. quēt solis occasū. ¶Sz sciēdū ē q nō cōputat ḃ tēpus i quo aliqs deberet eē imūdus ab eo tpe quo comedit carnes illicitas ad esū: qz ḃ non p̄t sciri cū victū fuerit q itellr ist⁹ de illo q comedebat carnes imūdas p igrātiā. sz itellr ō tpe i quo p̄io sciuit se comedisse carnes imūdas: qz extūc vsq; ad p̄mū sequēt ē solis occasū durabat imūdicia illa: siue eēt multū añ solis occasū siue paucū tp̄e i quo ḃ cognosceret. si āt nūq̄ cognosceret

† hoc nūq̄ obseruabat cerimonia ista. (Et ḃ ordine mūd⁹ fiet.) i. iste ordo q supra posit⁹ ē teneri oz i mūdificādo aliquē boiez ab imūdicia ℨcta p esū carniū imūdaz. s. q p̄io lauet vestes z corpus: deinde pmaneat vsq; ad vesperū i hac imūdicia. (Q. si nō lauerit vestimēta sua vel corp⁹ portabit iniqtatē suaz.) i. iste bō q sic imūdus fuerit si nō fecerit se mūdari fīc. s. victū ē patiet penā p ḃ pcō: nō q dē q iudex aliquā penā inferret boi sic facieti qm̄ ista cognosci nō possūt p iudicē: sz de⁹ dabit istaz penā fīc oz. s. q ille q fecerit ℨ ea q̄ dicta sūt comedēdo sangui

6 nē pibit ō pp̄lo suo. s. q de⁹ faceret eū pire. Oz autē q portabit iniquitatē suā. s. ille q ista facit. i. q tātū puniet ad ōo q̄tū mereť puniri p ista iniqtate. z ḃ ē portať eā sup se z ꝓprie oz portare sup se: qz q̄ aliqs expiabať vel faciebat sacrificia pēa quā ipe tolerare ōbebat trāsferebať i alterꝫ fīc pz. s. cū oz q i sāgui ne pecoꝝ expiabat⁹ p aia būana z sic trāsferebať pcm̄ bois i ip sū pec⁹. qō magis ōclarať p̄cedē. c. cū oz q sacerdos cōfitebat oia pcta israelitaꝝ hirco z ipe portabat ea i solitudie. nō q̄ māebāt ille inigtates apō israelitas cū eas portaret hirc⁹ z sic fiebat trāsūptio. ḃ āt q̄m aliq⁹ peccabat nolēs se purificare ō imūdicia

Notandū. sua nō trāsumebať pcm̄ ei⁹ i aliqd alterꝫ iō nec̄iū ē vt ipse portaret iniqtatē suā. Sciēdū tm̄ ē q ille q recordabať iniqtatis si ne imūdicie sue z nō lauabať ad expiādū se z postea obliuiscebať: z iterꝫ recordabať imūdicie sue nō poterat iā se abluere: qz nō p̄mittebant iste ablutiōes nisi cū p̄io aliqs imūd⁹ eēt vel cū p̄io se imūdū eē cognouisset. ō ḃ p̄z Nume. 19. c. vbi oz de illo q tetigisset mortuū q ōberet expiari tertio z septio die: z si nō expiaret i die tertio nō expiaret i die septio. Circa ḃ tm̄ ꝺsiderādū ē q iste q cognoscēs imūdiciā suā nō purificabat se bē bat aliud remediū. s. q si iterū recordaret imūdicie sue. s. i tertia vl q̄rta vl q̄nta vice ēt si post valde multa tpa q̄q̄ nō possz se purificare p lotionē i aq̄ faciebat tm̄ sacrificiuz sine aliq̄ alia lotiōe z p ḃ efficiebat mūd⁹ fīc alig volūt. Doc tm̄ falsū ē fīc p̄z

Si aliquis efficeretur imundus z nō purificabať z obliuiscebať: z deinde recordabatur non poťat expiari z quō liberādus eēt ab hac macula. ō. gnto. c. vbi p̄oīt iste casus itermis. s. q aia q̄ tetigerit aliqd imūdū sine qō occisū ē a bestia aut p se mortuū aut qōlibet reptile z oblita ē imūdicie sue ōligt: z si postea cognouerit iniqtatē suā subiacebit ōlicto. sz subiacē ōlicto idē ē qō portare iniqtatē. q̄ ille q recordabať z nō expiabat se z postea recordabať nō poťat se aliq̄ten⁹ expiare sz nec̄iū erat q portaret iniqtatez suā. ¶Dōz āt q itellr ista lex de eo q postq̄ imūd⁹ erat cogīscebat imūdiciā suā. Si tm̄ nūq̄ ḃ cogīsceret z pp ḃ nūq̄ mūdificaret nō portabat iniqtatē suā cū nō eēt aliq̄ iniqtas i bis q pur

Notādū ō icurrēte im mūdiciam. pp ignorātiā agūt. Sz ꝺsiderādū q ille q icurrebat imūdiciā aliquā z nō purificabat se stati: sz postea obliuiscebať: z demuz recordabať aut a p̄ncipio cū pollut⁹ ē agnouit imūdiciā suaz z nō voluit se purificaꝛ aut nō aduertit. s. q nō cogit eē tūc im mūdiciā sine cognouit z tm̄ impedit⁹ ē aduertē ad ḃ ipedietibuz euz alijs reb⁹. si p̄io mō portabat iniqtatē suā q peccabat p superbiā z nō expiabať. Si sēdo mō dicebať sbiacē ōlicto: q ōlictū ꝺsistit i omissiōe. z ita iste omisit suaꝝ cerimōiaz purificationis ad q̄s tenebať iō ēt si nullo mō aduertēt deliq̄bat. z p boc offerebat sacrificiū vt oz. ō. 5. c. Si tm̄ recordaret semel ō illa i mūdicia ℨcta z n̄ purificaret erat pcm̄ volūtariū z p superbiā z iā nō bēbat locū cerimōialis purgatio: sz tollebanť iā talia pcta solū p ꝓtritionē z satisfactionē fīc erat ō oib⁹ pctis alijs p gb⁹ nō pōebať purificatio cerimōialis: vt ē ō pctis q̄ fiebāt p superbiā z ō illis ō gb⁹ q̄s iudicialr ꝺdēnabať. Cōsiderādū āt adhuc vlteri⁹ q iste q icurrebat bāc imūdiciā nō solū lauabať q̄m cognoscebat ōlictū suū fīc apparz ḃ: sz ēt offerebat aliq̄ sacrificia ō ḃ bēt. ō. 5. c. vbi oz ō oib⁹ peccātib⁹ p ignorātiā q onīt offerr z bēt. aia q̄ peccauēit p igrātiā feceritq; vnū ex bis q̄ onīi lege pbibent z pcti rea coguerit iniqtatē suā: offeret arietē imaculatū sacꝛdoti q ozabit p̄io eo qz nescies fecerit z dimittet ei. De bis tm̄ nō fit mētio hic qz. ō. posita fuerť. sz leges posteriozes sp sūt intelligende p leges p̄iozes nisi illis repugnent. z sic i multis alijs repit in gb⁹ p̄suppōunt ea q̄ supra dicā sunt.

¶Capitulum. xvij.

LOcutusq; ē dñs ad Moysē dicēs. Loqre filijs isrl: z dices ad eos. Ego sū dñs de⁹ vr̄. Juxta ꝓsuetudinē tre egypti i q̄ habitastis n̄ facietis: z iuxta morē regiōis chanaā: ad quā ego introducť⁹ sū vos n̄ agetis: nec i lti mis eoꝝ ābulabitis. Facietis iudicia mea z p̄cepta mea ꝺuabitis z ābulabitis i eis. Ego dñs de⁹ vr̄. Custodite leges mas atq; iudicia: q̄ faciēs hō viuet i eis. Ego dñs de⁹ vr̄. Dis hō ad p̄xima sāguis sui n̄ accedet vt ꝺuelet turpitudinē ei⁹. Ego do. Turpitudinē p̄ris tui z t̄pitudinē mr̄is tue n̄ discoopies. Oz tua ē: n̄ ꝺuelaḃ turpitudinē ei⁹. Turpitudinē vxoris p̄ris tui n̄ discoopies. Turpitudo. n. p̄ris tui ē. Turpitudinē sororis tue ex p̄re: siue ex mr̄e q̄ domi vl foris gēita ē n̄ reuelabis. Turpitudinē filie filij tui vel neptis ex filia n̄ reuelabis: qa turpitudo tua ē. Turpitudinē filie vxoris p̄ris tui quā pepit p̄i tuo z est soror tua: n̄ reuelabis. Turpitudinē sororis p̄ris tui n̄ discooperies qz caro ē p̄ris tui. Turpitudinē sororis mr̄is tue nō reuelabis: eo q caro sit mr̄is tue. Turpitudinē p̄tui tui n̄ reuelabis: nec accedes ad vxorē ei⁹ q̄ tibi affinitate ꝓiūgitur. Turpitudinē nur⁹ tue n̄ reuelaḃ: qz vxor filij tui ē: nec discoopies ignominiā ei⁹. Et vxorē frīs tui null⁹ accipiat. Turpitudinē vxoris frīs tui n̄ reuelabis: qz turpitudo frīs tui est. Turpitudinē vxoris tue z filie ei⁹ n̄ reuelaḃ. Filiā filij ei⁹ z filiā filie illi⁹ n̄ sumes vt reueles ignominiā ei⁹: qa caro illi⁹ sūt z talē coit⁹ icest⁹ ē. Sororē vxoris tue i pellicatū illi⁹ n̄ accipies: nec reuelaḃ turpitudinē ei⁹ adhuc illa viuēte.

Prohibet vsus diuersarū mulierum.

Ro. 10. a.

30. q 3. c. pitatiū ca. nō oportet.

35. q. 1. c. 1. i fi. q 8. ca. hec salubrit ibi ois bō.

33. q 2. c. siquis cū duab⁹ de resti. spo. c. lras i v. diuia lege.

Locutusq; In supioribus dcm̄ ē ō p̄ceptis q̄ amouebāt imūdiciā ḃ agit ō p̄ceptis q̄ ordinant vitā. ¶Et diuidit i duas ptes: qz p̄io agit ō ordie cōis stat⁹. Scō ō ordie diuini cultus. j. 21. c. Pria i duas q̄m p̄io ponūtur p̄cepta ordinātia vitā absolute. Scō ō eisdē agit cū ōtermiatiōe pene. j. 20. c. Iterꝫ pria i duas: qz p̄io agit ō ordinānda vita bois fm q ē p̄ncipiū ppagatiōis. Scō agit ō eadē sz q bō ē p̄ncipiū opatiōis seq̄n. c. Pria i tres qz p̄io pōit inductio ad obseruātiā dicēdoꝝ. Scō adiūgit explicatio ordinātiū p̄ceptoꝝ. tertio ānectit pēa infligēda p̄tumacia trāsgressoꝝ. scō ibi (Dis bō.) Tertia ibi. (Ne polluamini.) Scō p̄t diuidi i valde multas ptes fm q ponunt multa p̄cepta spālia directiua p pagatiōis ō gb⁹ satis patebit i p̄secutiōe. Circa primū. (Locut⁹ ē dñs ad moysē dicēs.) Ista locutio an fuerit fīl cū p̄cedētib⁹ vl i diuersis tp̄ib⁹ nō p̄t pace cū lra nihil tale exp̄mat: sz q̄ocūq; fuerit nihil i ḃ differt. (Loqre filijs isrl.) ḃ pōit gb⁹ log ōberz z nō distinguit fīc. s. aliq̄n distinguebatur. s. q loqretur moyses aarō z filijs ei⁹ z filijs isrl. ḃ āt solū pōitur q loquatur filijs isrl cōpbēdēs p boc i gīali oēs sine sacerdotes: siue leuitas: siue populares. z rō huius ē qz vbi distinguebatur supra ō aarō z filijs suis z filijs isrl quāuis ponēntur oēs simul: fit boc qz illa lex p tiet spāliter ad sacerdotes q̄ aliquos alios: vel saltem pertinet ad eos z ad pp̄lares tm̄ ex diuersis cāis. ḃ āt ista lex p̄tiet ad oēs z eodē mō: iō positū fuit in gīali cū loqret ad filios isrl. (Ego sū dñs de⁹ vr̄.) ḃ pōit titul⁹ locutiōis ad filios isrl. s. q moyses p̄oeret añ locutionē ḃ ex p̄sōa ōi. s. (Ego sū dñs de⁹ vr̄.) i quo denotať ptās loqntis. nā cū de⁹ ḃ vellet mādare israelitis multa nisi forte bēret aucitatē ad mādādū nō suscipient. ꝓposuit q̄ in sua legislatiōe aucitatē p̄cipiēdi vocās se deū z dñm. pp qōlibet āt boz bēbat aucitatē mādādi. z iste ē mod⁹ quē obseruāt iudices qm̄ aliqd mādāt i forma. s. q ꝓponūt noia sua z aucitatez iudiciariā i p̄ncipio mādati. ¶Et i istis ꝓbis sūt duo inductiua

Qōnexio capituli. Diuisio eiusdem.

† Quibus log deberet moyses.

Duo inductiua iudeoꝝ ad hāc legē suscipiēdam.

iudeoꝝ

iudeoꝝ ad suscipiēdā hāc legē p̄ter h̄ q̄ de⁹ ōmōstrat se eē potētē daṙ hāc legē. ꝛ sc̄ ista duo timor ꝛ amor: h̄ enī sūt q̄ i oībus passionalib⁹ affectib⁹ magis illiciūt hoīez ad agēdū aliqd. Amor notaṫ p h̄ q̄ exp̄miṫ h̄ nomē dī. nā de⁹ nomē honorabile ꝛ amoris ē: ꝛ pp reuerētiā suā hoīes ōberēt facē oīa q̄ mādat ēt si nō timeāt eū: p̄serti q̄ dī h̄. (De⁹ vr̄.) s. q̄ q̄ꝝq̄ deus ad oēs gētes ptieat: spālir tn̄ ptinebat ad gētē iudeoꝝ p spālia bn̄ficia vt hētur Exo. 19. c. et Deuṫ. 7. c. bn̄ficia tn̄ nālr ipellūt hoīez ad h̄ q̄ bn̄factori cōplaceat atq̄ ei obediat. deū igiṫ pp h̄ saltē iudi acceptaṙ dērēt ita vt ei⁹ p̄ceptis obedirēt. Pōiṫ s̄z. s. timor i eo q̄ dī dn̄s: qm̄ dn̄s nomē timoris ē. Si g̊ de⁹ erat dn̄s hebreoꝝ dberēt eū timē valde. sic habeṫ Mala. c. 1. cū dī. (Si ego p̄r sum vbi ē honor me⁹ ꝛ si dn̄s ego sū vbi ē timor meus.) pp h̄ aūt iudei timētes deū dberēt recipe p̄cepta ei⁹ p̄cipue cū dicaṫ. (Dn̄s vr̄.) s. q̄ q̄ꝝq̄ de⁹ sit dn̄s oim gētiū spāli⁹ tn̄ hebreoꝝ: iō ipi eum magis timē dbebāt. erat āt magis dn̄s hebreoꝝ q̄ꝝ aliaꝝ gētiū: q̄ alie gētes erāt subdite dō s̄m nām dbētes ei timorē ꝛ reuerētiā: iudi āt erāt subiecti s̄z nāz dō sic alie gētes p̄ter h̄ āt dō voluntarie se subiecerūt vt faciētes cū eo pactū vt acciperēt legem ei⁹ ꝛ ei spālir obedirēt vt habeṫ Exo. 19. c. Ideo iudei qn̄ peccabāt ɔ̄ deū graui⁹ peccabāt q̄ꝝ oēs alie gētes i eodē gn̄e delicti cū magis obligarenṫ deo obedire. (Iuxͣ consuetudinē terre egypti.) h̄ de⁹ itēdit vetaṙ oē malū hebreis ꝛ h̄ agit duplr̄. s. i generali ꝛ i spāli. in gn̄ali cū dic̄ nō eē tenēdos ritus t̄re egypti ꝛ chanaā. i spāli āt cū subdit. j. regulas de diuersis modis cōmixtiōis sexuū. erāt āt oēs rit⁹ gētiles valde mali tū q̄ s̄z gen⁹ suum mali erāt: tū q̄ i reuerētiā dmonū fiebāt ad quos oēs act⁹ directos neciū ē eē malos. Pōit āt spālir de⁹ de istis duab⁹ terris. s. egypti ꝛ chanaā q̄ magis poṫant iudei imitari rit⁹ t̄rarū istaꝝ q̄ꝝ oim aliaꝝ: cū magis cog̃scerēt eos ꝛ qd̄ magis cog̃sciṫ magis amaṫ ex n̄te eq̄litate amabilitatis. cog̃scebāt āt iudei rit⁹ istaꝝ duaꝝ t̄raꝝ qm̄ i egypto hitauerāt multis tp̄ib⁹ i qb⁹ didicerāt ɔsuetudies illaꝝ gētiū. In t̄ra āt chanaā hitaturi erāt iō possēt cog̃scē rit⁹ gētis illi⁹. ab his igiṫ spālir debuerṫ p̄hiberi. Similis mod⁹ p̄hibitiōis ꝛ exhortatiōis habeṫ Deuṫ. 29. c. cū moyses hortareṫ isrl̄itas ne colerēt idola ꝛ dixit. vos enī nostis quomō hitauerim⁹ i t̄ra egypti: ꝛ q̄uo trāsiuerim⁹ p mediū nationū: q̄s trāseūtes vidistis aboiatiōes ꝛ sordes. i. idola aurum lignū ꝛ lapidē q̄si. d. q̄ vos trāsiuistis p t̄rā haꝝ gētiū ꝛ vidistis mala eoꝝ magis poṫitis iclinari ad seq̄ndū ritus eaꝝ q̄ꝝ aliarū gētiū. q̄uocūq̄ tn̄ seq̄renṫ isrl̄ite rit⁹ gētiū peccabāt vt habetur Hiere. 10. c. cū dī iuxͣ vias gētiū nolite discere ꝛ a signis celi noli metuteṙ: q̄ timēt gētes q̄ leges pplōꝝ vane sūt. (Iuxta ɔsuetudinē t̄re egypti i q̄ hitastis nō facietis.) h̄ itellr̄ d ɔsuetudinib⁹ colēdi deū: q̄ egyptij colebāt bouē q̄ vocabaṫ apis de⁹ magn⁹ egyptioꝝ d quo late diximus Exo. 2. c. Colebāt ēt alias imūdicias aīaliū sic inuiṫ Exo. 8. c. cū dī. q̄ si voluerim⁹ mactaṙ ea q̄ colūt egiptij corā eis lapidib⁹ nos obruēt. Hāc ɔsuetudinē colēdi itēdit de⁹ deuitare i isrl̄itis ꝛ oēs alias ɔsuetudies deordiatōis vite: qm̄ cū iste gētes n̄ timerēt veꝝ deū nec colerēt: tribuebāt se oī turpitudini nullum hn̄tes retractiuū a malo. sic declarat Aplš ad Ro. ca. 1. cū dic̄ de pctīs q̄ erāt i gētilib⁹. s. ꝛ sic nō p̄bauerūt deū hr̄e i noticia tradidit illos de⁹ i reprobū sēsuz vt faciāt ea q̄ nō ɔueniunt: repletos oī iniq̄tate malicia fornicatiōe auaricia neq̄tia: plenos iuidia homicidijs ɔtentione dolo malignitate: susurrōes detractores deo odibiles cōtumeliosos supbos elatos iuētores maloꝝ parētib⁹ nō obediētes: isipiētes icōpositos sine affectione absq̄ fedē sine mīa. Et q̄ꝝq̄ oīa vitia gn̄alir eēnt i gētilib⁹ i nullo tn̄ magis deordinabanṫ q̄ꝝ in actu carnis. De h̄ aplš ad Roma. 1. c. vbi vitia eoꝝ describit dicēs. ppea tradidit illos de⁹ i passiōes ignominie: nā femine eorum mutauerūt vsū naturlē i eū q̄ ɔ̄ nām ē: silr̄ āt ꝛ masculi relicto nāli vsu femie exarserūt i dsiderijs suis: masculi inuicē i masculos turpitudinē operantes. De h̄ ēt aplš petr⁹ i canōica. 1. c. 4. ait. sufficit enī p̄teritū tp̄s ad volūtatē gētiū ɔsumādā q̄ ambulauerūt i luxurijs ꝛ dsiderijs: i violētijs cōmessatiōib⁹ potatiōib⁹ ꝛ illicitis idoloꝝ cultib⁹. ¶ Uñ gētiles i p̄ncipio ecclie p̄mitiue vidētes xp̄iāos tātū abstinē a fornicatiōib⁹ mirabāṫ i eis. De h̄ btūs petr⁹ i eadē cāonica. ca. eo. dicēs. in qb⁹ nūc obstupescūt i quo admirāṫ nō ɔcurrētib⁹ vob̄ i eadē luxurie ɔfusionez blasphemātes q̄ reddēt rōnē ei q̄ parat⁹ ē iudicaṙ viuos ꝛ mortuos. Tātū enī icreuerat i gētilib⁹ ista deordiatio carnalis act⁹ q̄ cū i p̄io ɔcilio aplōꝝ cōcordatū ē de nō obs̄uādis cerimōijs legis veteris p̄hibite sc̄ spālir duo q̄ ptiebāt ad gētiles ꝛ duo q̄ ptiebāt ad hebreos. ad gētiles ptiebāt idolatria ꝛ fornicatio cū dī Actu. 15. c. visū ē spūiscō ꝛ nob̄ nihil vltra iponē vob̄ oneris q̄ꝝ h̄ necia: vt abstieatis vos ab imolatis simulacroꝝ ꝛ sanguie ꝛ suffocato ꝛ fornicatiōe. Et cū istō vitiū apud oēs gētes eēt maxie āt apud egyptios erat: ꝛ ipsi sūt valde potētes i actu venereo. Sic p̄z Ezech. 23. c. cū dī. multiplicauit enī fornicationes suas recordās dies adolescētie sue qb⁹ fornicata ē i egyptū ꝛ isaniuit libidine sup ɔcubitū eoꝝ quoꝝ carnes sc̄ vt carnes asinoꝝ: ꝛ sic fluxus equoꝝ fluxus eoꝝ. ab hac igiṫ imūdicia ꝛ maxia turpitudie egyptioꝝ iussit de⁹ vt cauerēt isrl̄ite. nec tn̄ pēit⁹ recesserṫ ab imūdicijs ꝛ ritib⁹ eoꝝ. Nā sic egyptij colebāt deos ita ipsi i deserto petierṫ ꝛ fabricauerṫ dos ad colēdū. de h̄ habeṫ Exo. 32. c. h̄ āt erat q̄ assuefacti fuerāt i egypto ad colēdū dos vt declarauim⁹ Exo. 2. c. ꝛ p̄cedēti. c. (Iuxta morē regiōis chanaā.) ista ēt erat alia t̄ra cui⁹ ɔsuetudies vitare debebāt: q̄ isti quoq̄ turpissimi erāt iuxta oēm imūdiciā carnis ꝛ cult⁹ idoloꝝ. de imūdicia carnis habeṫ. j. cū dī. oēs enī execratiōes istas fecerūt accole t̄re q̄ fuerṫ an̄ vos ꝛ polluerūt eā: cauete g̊ ne ꝛ vos similr̄ euomat cū paria feceritis sic euomuit gētē q̄ fuit an̄ vos. P̄z ēt de ista imūdicia Gen̄. 19. c. vbi agiṫ d sodomitis q̄ erāt turpissimi viroꝝ: isti tn̄ erāt de t̄ra chanaā q̄ vallis sodomoꝝ ē i pte oriētali t̄re chanaā ꝛ p eā trāsit iordāis. ibi quoq̄ hitauit loth postq̄ꝝ ipe itroiuit i terrā chanaā cū abraā auūculo suo vt p̄z Gen̄. 13. c. q̄ꝝtū ēt ad oīa alia erāt pcā chananeoꝝ valde magna sic hētur Gen̄. c. 15. cū dī de itroductiōe isrl̄itaꝝ i t̄rā chanaā q̄ eēt post multa tp̄a ꝛ nō imediate s̄bdiṫ cā. s. Nondū enī cōplete sūt iniq̄tates amorreoꝝ vsq̄ ad p̄ns tp̄s. ¶ Sciēdū āt q̄ cū h̄ dī de t̄ra chanaā nō accipiṫ spālir p t̄ra vnius de septē pplis q̄ vocaṫ chanane⁹. iste enī hēbat t̄rā suā iuxta iordanē i itroitu t̄re p̄missiōis ꝛ circa mare d h̄ habeṫ Nu. 13. c. cū dī. amalech hitat i meridie ethe⁹ ꝛ iebuse⁹ ꝛ amorre⁹ i mōtāis chanane⁹ vo moraṫ iuxta maṙ ꝛ circa fluēta iordāis. S̄z accipiṫ h̄ gn̄alr̄ t̄ra chanaā p t̄ra septē gētiū quā de⁹ p̄misit isrl̄itis de q̄ habeṫ p oēs q̄nq̄ libros moysi i multis locis. (Ad quaz ego itroductur⁹ sū vos.) Ista ē cā q̄r vetaṫ spālir d t̄ra chanaā. s. q̄a de⁹ itroductur⁹ erat isrl̄itas i illā ꝛ possēt tc̄ addiscē cerimōias illaꝝ gētiū de h̄ habeṫ Deuṫ. 12. c. cū dī. caue ne imiṫis eas postq̄ꝝ fuerit te itroeūte s̄buerse ꝛ req̄ras cerimōias eaꝝ dicēs: sic coluerūt gētes iste deos suos ita ꝛ ego colā: n̄ facies silr̄ deo tuo. (Nec i legitimis eoꝝ āmbulabitis.) h̄ ponunṫ tria. s. mos ꝛ ɔsuetudo ꝛ lītimū. dī enī lītimū id qd̄ p legē statutū ē. mos āt ꝛ ɔsuetudo ptinēt ad ea q̄ lege statuta nō sc̄ nec ɔscripta s̄z ex vsu faciētiū obtinēt robur. possēt āt ista duo. s. mos ꝛ ɔsuetudo distigui ita q̄ ɔsuetudo dicaṫ id qd̄ a mltis tp̄ib⁹ i vsū deductū ē ita q̄ iā h̄z vi sic lex. mos āt dī id qd̄ p vsū vtētiū nō dū cāuit firmitudinē tn̄ sit. vel possūt h̄ accipi ista p eodē. nihil enī differt an sic vel alr̄ assumenṫ. h̄ tn̄ ɔstat q̄ de⁹ itēdit vetare oēm modū viuēdi egyptioꝝ ꝛ chananeoꝝ siue scriptū siue n̄ scriptū. poṫant āt aliomō ista accipi q̄ lītima dicanṫ eē leges vel cerimōie ptinētes ad cultū deoꝝ q̄s hērēt isti gētiles. mores āt ꝛ cōsuetudies dicanṫ eē ea q̄ ptinēt ad hoīes iter se. oīa āt h̄ iter gētiles dordiata erāt iō oīa vitāda. (Facietis iudicia mea.) pōit q̄d agē debeāt cū posuerit q̄d debeāt cauē ꝛ pōit h̄ duo. s. iudicia ꝛ p̄cepta dei Ista enī duo sc̄ p q̄ hoīes sufficiēṫ dirigunṫ ad deū ꝛ p̄ximū. Iudicia dn̄r eē q̄dā ordiatiōes s̄m q̄s hō dirigiṫ i p̄ximū. ꝛ vocanṫ ista p̄cepta iudicialia siue foralia. p̄cepta dn̄r eē cerimōialia s̄m q̄ dirigunṫ i deū ꝛ sc̄ q̄dā leges colēdi q̄ vocāṫ rit⁹ vel cerimōie. oīa enī h̄ valde ɔuēienṫ se hēbāt: q̄ a deo data erāt pōit āt ista duo de⁹ vetās alia duo: vetuit nāq̄ lītia gētiliū. s. cerimōias colēdi deū h̄ ponunṫ loco istoꝝ alia lītia. i. cerimōie colēdi deū q̄ sūt leges date ab ip̄o deo. vetuit ēt. s̄. mores ꝛ ɔsuetudies chananeoꝝ ꝛ egyptioꝝ q̄ erāt ad p̄ximū: h̄ iubz iudicia sua. i. a se data q̄ sc̄ ptinētia ad p̄ximū. (Seruabitis ꝛ ambulabitis in eis.) ista duo possunt accipi p eodē vel p diuersis. s̄uaṙ dr̄ ptineṙ ad p̄cepta negatiua qd̄ ptinz ad nō agē. ꝛ dī s̄uare. i. cauē ne fiat ambulaṙ ptinz ad p̄cepta affirmatiua. ꝛ ē ageṙ. vel p̄nt accipi alio mō ista duo nō distiguēdo p̄cepta affirmatiua ꝛ negatiua. s̄z dī s̄uare leges ꝛ iudicia. i. agē s̄m illa. dī autez ambulare in eis. i. cōtinuari in eis semp p̄cedēdo ad vlteriora. (Ego dn̄s de⁹ vr̄.) repetitio supioris ē: ꝛ poniṫ auctoritas mādantis ꝛ inductiua ad obediendū. s. timor ꝛ amor s̄m q̄ supra declaratū ē. ¶ Cā aūt q̄re repetiṫ h̄ ē q̄ deus itēdebat p̄hibere iudeis omnem ritū gētilē qd̄ facit dupliciter. s. in vniuersali ꝛ in particulari. supra posuit prohibitionem in vniuersali dicēs nō eē tenēda legitima nec ɔsuetudines terre chananeoꝝ aut egyptioꝝ: ꝛ iō ad h̄ posuit titulū auctoritatis sue dicēs. (Ego sum dn̄s de⁹ vr̄.) hic aūt vetat i particulari ista mala ponēs leges d diuersis cōmixtionib⁹ sexuū. ꝛ ad h̄ iteꝝ replicat auctoritatē su

Primū
Secūdū
Duplr̄ d⁹ us vetaṙ malū iudeis itēdit.
Notādū litterale.
Gentiles maxie luxuriosi.
Q̄ō. 2 A Gentiles mirabanṫ d xp̄ianis i p̄ncipio q̄re nō fornicarenṫ. Detmiatio p̄imi concilij.
Egyptij valde potētes in actu venereo.
Notanduz Q̄uo capiṫ hic chanaā
Duob⁹ p̄fecte hō ad deū dirigiṫ
Hic quare mandantis auc̄itas repetitur.

am mãdandi dicẽs.(Ego sũ dñs de⁹ vr̃.) ꝛ nõ solũ ponit cõuenient: s; vbi fiat magnũ caput rõnis sic ponit ista iterpositio.
† locut⁹ ẽ dñs. (Custodite leges meas atq; iudicia).hic loquitur i vniuersali de legibus ꝛ pceptis.vel põt accipi spãliter de istis legibus q̃ ponunt hic ꝛ i seq̃ntib⁹ capitulis.Sz magis dõz ẽ ꝙ h itelligat i vniuersali d oib⁹ pceptis ꝛ legib⁹.ꝛ rõ hui⁹ ẽ qꝛ sub dit hic ꝙ hõ faciẽs viuet i eis.ꝛ tñ nõ solũ refert hoc ad ista p̃cepta q̃ hic ponunt: s; ad oia q̃ sũt i lege.sic eni applicat apls ad Roma.10.c.cũ dic.moyses dic iustitiã q̃ ex lege ẽ q fecerit hõ viuet i ea.ibi tñ p toto veteri testõ siue vt magis pprie dicat p tota lege mosaica accipit qm̃ d tota ibi agit.sic ẽt hic pz qm̃ si aliqs custodiret aliq̃ pcepta mosaice legis ꝛ nõ oia de⁹ nõ daret illi vitã nec ea q̃ pmittunt h s; p obseruatiõe itegra legis ista dant.¶Admonet igit de⁹ hic obſuãdas oẽs leges suas ꝛ

Qũo vocãtur pcepta di leges et iudicia.

pcepta.p leges.n.itelligunt pcepta cerimõialia q̃ sũt qdã ritus colendi deũ ꝛ pprie dñr leges: qꝛ dpẽdẽt ex sola volũtate legislatoris ꝛ nihil illis ẽ a natura s; qd magis sic q̃ꝫ sic hñe se dbeãt sic declarat aristo.ethi.li.5.dicẽs legalia illa eẽ i qb⁹ nihil differt sic vl aliter eẽ anq̃ꝫ ponat.differt aũt cũ posita fuerit ꝛ ponit exẽplũ ibidẽ i cerimõialib⁹ dicẽs vt sacrificare vnã capraz s; nõ duas oues.vocat aũt hic iudicia pcepta fm q̃ se hñt directe hoies hñ i alterutrũ. Ista aũt sunt fm q̃ iudicat in negocijs hũanis ꝛ pcepta q̃ ponunt hic ptinẽt ad modũ pceptorũ iudici
† aliũ.(Que faciẽs hõ viuet i eis.)i.si aliqs hõ fecerit ista precepta que ego mando viuet in eis.i.accipiet ꝙ possit viuere in illis habendo magnum tẽpus ad iterum complendum illa.

¶Quomõ intelligendũ ẽ ꝙ facientes legẽ mosaicam viuent in ea.ꝛ de triplici vita.s.nature gratie ꝛ glorie. Qõ.3.

A Circa qd cõsiderandũ ẽ ꝙ de⁹ dicit iudeos habituros vitã si obſuauerint pcepta sua cerimõialia.nõ tñ ẽ intelligendũ hoc solũ sic qm̃ tũc obſuãtes pcepta cerimõialia ꝛ iudicialia absq; moralibus hẽrẽt vitã.tñ falsũ ẽ qm̃ si in moralib⁹ peccarẽt nõ poterãt i iudicialib⁹ ꝛ cerimõialib⁹ hñ ager.nã ista sũt dtermiatiões q̃dã pceptoꝝ moraliũ.s.cerimõialia determinãt pcepta moralia ptinẽtia ad deũ: ꝛ iudicialia dterminãt precepta moralia ptinẽtia ad primũ. Itẽ nõ obſuatis pceptis moralib⁹ ñ poterãt iudei placere do qm̃ magis offẽderẽt deũ trãsgrediẽdo pcepta moralia q̃ꝫ cerimõialia.cuius cã est qꝛ vbi est maior transgressio maioris obligationis est maius peccatum: s; magis obligant hoies ad obseruãda precepta moralia q̃ꝫ iudicialia vel cerimonialia: qm̃ moralia sũt fm naturã ꝛ fm dationẽ a do.cerimõialia ãt ꝛ iudicialia solũ sũt p collationẽ a do ꝛ nõ fm naturã.sũt igit due obligatiões i pceptis moralibus i alijs solũ ẽ vna de⁹ hic solũ egit mẽtionẽ d cerimõialib⁹ ꝛ iudicialib⁹: qꝛ de⁹ volebat gẽtẽ hebreoꝝ facere sibi spãliter ſuiẽtẽ: s; spãlis cultus dz eẽ p pcepta cerimõialia ꝛ iudicialia cuz ista specialiter ordinent in deũ gentẽ hebreoꝝ.moralia aũt ordinãt oẽs gẽtes.psupponũt tñ hic moralia: qꝛ cõmunia sunt.¶Cõsiderãdũ vlteri⁹ ẽ circa ea q̃ hic dñr ꝙ hõ faciẽs ista viuz i eis:

Uita triplex.

ꝙ vita põt accipi tripl'r.s.p vita eterna vel p vita gr̃e vel pro vita carnis.Primo modo erat sensus ꝙ hõ faciẽs ista viueret

1.Modo.

i eis.i.haberet p illa vitã eternã. In quo ẽ aduertẽdũ ꝙ ista p̃cepta cũ executiõe sua ↄsiderant dupl'r.s.aut quãtũ ad itẽtionẽ facientis: aut quantum ad genus actus.¶Si quantũ ad deuotionẽ facientis itendentis deo seruire ista ↄsiderent sunt promeritoria vite eterne sic p quẽlibet actũ i charitate factũ meremur vitã eternã d ↄgruo: hec aũt i charitate fiebãt ab hoibus duotis iõ p illa merebant.¶Si ãt ↄsiderent iste obſuatiões cerimõiales vel iudiciales fm ꝙ sũt qdã act⁹ i gñe suo nõ ↄsiderãdo ↄditionẽ opantis nec finẽ dõm ẽ ꝙ ista nõ pmerebãtur vitã eternã.¶Et isto mõ ↄsueuimus cõparare obſuatões veẗis testi ad sacramẽta noue legis: cũ dicim⁹ ꝙ p sacramenta noui testi quãtũ ẽ ex gñe suo ↄfert aliq̃ gr̃a nisi recipiẽtes ponãt obicẽ: cerimõialia ãt veẗis legis fm se nullũ bonũ ↄferebãt nisi ꝙ p añs hoies assuefacti in ipsis hitabãt ad aliqd bonum agẽdũ.h ãt ex ↄdõne ois act⁹ boni ẽ ꝙ habilitet ad alios actus

2.Modo.

bonos ꝛ ois act⁹ mal⁹ habilitat ad alios actus malos.¶Alio mõ accipit vita p vita gr̃e fm quã iustificat hõ existẽs gratus do.ꝛ d h dõm ẽ sic d vita glie dicim⁹ ꝙ iste obſuatiões fm se nihil gratificabãt hoiem do magis q̃ꝫ si nihil ageret: s; ex de

3.Modo.

uotiõe agẽtiũ pueniebat vt ipsi p h iustificarent.¶Alio mõ accipit vita p vita carnis ꝛ tũc dõm ẽ ꝙ ille q cõplebat ista p̃cepta dei i veẗi testõ viuebat.s.ꝙ tpalit dabat sibi magna vita.q ãt trãsgrederet h cito dlebat d t̃ra sic.s.de⁹ dicit i multis

Nota.

locis ꝙ q tale vel tale fecerit pibit d pplo suo.¶Cõsiderãduz ãt ẽ cũ dz hic ꝙ faciẽtes h viuẽt ꝙ nõ solũ accipit hic viuere p vita diuturna q̃ excludit morbos pestilẽtes ꝛ oẽs lãguores abbreuiatiõis atq; ipeditiuos vite: s; ẽt dic fertilitatẽ reꝝ tpaliũ ꝛ psꝑitatẽ i oib⁹ opatõib⁹ ꝛ victoriã d hostibus atq; oia alia bõa q̃ i pñti ↄdõne mortaliũ hoi dlectabilia eẽ possũt.¶De lõgitudie vite habet exo.15.c.cũ dr̃.si audieris vocẽ dñi di tui ꝛ obedieris mãdatis ei⁹ custodierisq; oia pcepta illi⁹ cũctũ lãguorẽ quẽ posui in egypto nõ iducã sup te ego eni dñs sanator tu⁹. De h ẽt exo.23.c.dr̃.nõ erit ifecũda nec sterilis i t̃ra tua: numerũ dieꝝ tuoꝝ iplebo. Idẽ pz dute.7.c.Etiã ista obſuatio pceptorũ erat pmeritoria fertilitatis bonoꝝ tpaliũ q̃ t̃re nascẽtia sũt ꝛ alia possessa.De h habet Esa.c.1.cũ dr̃.Si volueritis ꝛ in preceptis meis ãbulaueritis bona t̃re comedetis. Idẽ pz aggei.c.1.et.2. Idẽ ẽt malachi.c.3.Sic ẽt i multis locis.hẽbãt ẽt iudei psꝑitatẽ i oib⁹ reb⁹ ad q̃s mittebãt manũ vt habet deuẗo.12.c.ꝛ.16.ꝛ i multis locis. Idẽ pualebãt ↄ hostes suos ꝛ nõ eueniebãt eis aliq̃ mala.d his latissime.j.26.c.et deuẗo.6.ct.28.c.Si ãt aliq̃n dimitterẽt iudei cerimõias legis colẽtes dos alienos vel aliqd alteꝝ faciẽtes tradebat eos de⁹ i man⁹ hostiũ atq; in alias calamitates.de his habet i pallegatis capitulis.Et q̃ꝫq̃ꝫ posset l̃ra ista exponi d triplici vita sicut.s.ẽt exposuim⁹ sẽsus tñ ppri⁹ ei⁹ ẽ d vita carnis.hũc eni itẽdit apl's ad roma.i.c.10. vbi ponit dr̃az int nouũ testm̃ ꝛ vet⁹ dicẽs ꝙ illi q faciũt iustitiã legis.i.iustitiã fm obſuãtias veẗis testi viuũt i iustitia illa quã faciũt: s; illi q faciũt fm fidẽ noui testi simpl'r viuũt hñtes vitã et̃nã. Itẽ h pz ex eis q̃ dñr h.s.custodite pcepta mea ꝛ iudicia q̃ faciẽs hõ viuet i eis.nõ eni dixit ꝙ hõ faciẽs ista viuet q̃si simpl'r itelligat d vita: s; ꝙ viuet i eis.i.ꝙ dabit ei vita in istis pceptis.s.ꝙ viuat ad cõplẽdũ iteꝝ illa.s; i h manifestũ ẽ ꝙ nõ merent faciẽtes vitã glie s; solũ vitã pñtẽ qꝛ i vita et̃na ñ viuit i pceptis cũ ibi erit stat⁹ fruitiõis ꝛ nõ legis.h tñ dz ꝙ viuet i eis obſuãs.q̃ itelligẽdũ ẽ d vita q̃ ẽ dũ manẽt ista pcepta ꝛ ista ẽ vita carnis.vñ est sensus ꝙ hõ faciẽs viuet in eis.i.ꝙ illi q ista facerẽt pter duotionẽ opantis ex solo ope facto merebãtur vt viuerẽt i eis.i.vt viuerẽt ad faciẽdũ iteꝝ ista pcepta.ꝛ sic cũ magis multiplicaret aliquis istos actus cerimoniales magis merebantur operantes viuere ad vlterius complendum h. In nouo aũt testõ itẽdunt pricipal'r opatiões fm pcepta decalogi ꝛ ipse actiões sacramẽtales.iste ãt nõ sũt pmeritorie vt aliqs viuat i eis s; solũ pmerent directe vitã et̃nã.iõ d eis nõ dr̃ ꝙ hõ faciẽs illa viuet i eis s; dr̃ ꝙ viuet simpl'r.s.vita gr̃e ꝛ in futuro vita glie.sic dixit xp̃s cuidã iuueni q̃rẽti itroitũ vite et̃ne.hoc fac ꝛ viues.nõ dixit viues cũ aliq̃ dtermiatiõe diminuẽte.s.viues i eis s; simpl'r dix̃.iõ vitã pfectissimã significauit s.vitã et̃nã.(Ois hõ ad pximã sãguinis sui nõ accedat.)h ponunt pcepta explicita i pticulari q̃ dirigũt hoiez iquãtũ ẽ pricipiũ ppagatiuũ. Impedit ãt ppagatio legitia dupl'r. Uno mõ ex illitimitate psõaꝝ. Alio mõ ex inordinata copula carnali ꝛ fm h tangunt duo: qꝛ prio excludunt psone illegitime ad ↄhẽdũ. Scdo casus iordinate copule ad gignẽdũ ibi.(Ad mulierẽ q̃ patit mẽstrua.)pria i duas: qꝛ prio excludunt psõe illegitie ad copulam rõne sanguinitatis. Secundo persone illegitime ratione affinitatis.scda ibi.(Turpitudinem patrui tui.) Circa
† primũ.(Ois hõ ad pximã sanguis sui nõ accedat.)h ponit ex
† clusio indebite ↄiũctiõis i sedẽ mr̃imõiali.ꝛ h pp ↄsanguinitatẽ: iõ iubet ꝙ null⁹ hõ accedat ad pximũ sanguis sui s.ad eã q̃ sibi ↄiũcta eẽt iure ↄsãguitatis.ꝛ nõ ẽ itelligẽdũ ꝙ h phibeat accessus ad oẽs pxias i sãguie q̃ꝫ licebat i so ꝛ t̃tio ꝛ q̃rto ꝛ in ceẗis gradib⁹ iudis miscere cõnubia.s; dr̃ h d ↄsanguiea illa q̃ vetita ẽ h.sũt eni aliq̃ psone vetite q̃ h noie itelligunt d qb⁹.j. Põt ãt itelligi dupl'r ista l̃ra.s.vniuersalit̃ ꝛ pticul'r.Si itelligat vl'r ẽ sẽsus ꝙ nemo accedat ad pximã sãguinis sui.s.ad nullã pximã eaꝝ q̃.j.vetãt. Alio mõ pt itelligi i pticulari.s.ꝙ nemo accedat ad pximã sanguis sui.i.ad illã q̃ ẽ sibi magis ↄiũcta in deriuatione ab eodẽ sanguine.ista ãt vnica psona ẽ.s.soror.naz frater ꝛ soror sũt psõe imediate dscẽdẽtes ab eodẽ pricipio origis ꝛ ad sororẽ erat illicit⁹ accessus sic.j.appet.s; magis ẽ accipiẽda l̃ra ista i prio sẽsu.s.ꝙ itelligat vl'r.(Ut reuelet turpitudiez eius.)i.nõ dz accedẽ ad eã ad turpitudinẽ reuelãdã ad cognoscẽdũ carnaliter.aliter eni licitũ ẽ tangere.¶Dr̃ aũt turpitudo alicuius reuelari q̃n carnaliter cognoscit eo ꝙ ibi reuelãtur q̃ turpia sunt.s.genitalia ꝛ actus turpes patrant.s.sexuũ cõmixtio.De mẽbris ãt genitalib⁹ ꝙ turpia vocẽt habet exo.20 c.cum dicitur.ne ascendas ad altare meum per gradus ne reueletur turpitudo tua.s.membra genitalia.et ob hoc vocantur verenda. ¶Magis namq; homo de isto actu erubescit q̃ꝫ de omnibus alijs ꝛ de membris his q̃ꝫ de ceteris.huiuz ratio

Obſuatores ve. te.hẽbãt psꝑitatẽ ꝛ diutur nitatem lex euangelica nihil boꝝ pmittit s; aliquã do cõferat.

Nouũ ac vetus testm̃ differunt.

Propagatio legitia dupl'r impeditur.

Duplex l̃re expõ Quid sit alicuius turpitudinẽ reuelari.

Qõ.4 A Hõ q̃re magis d actu venẽo erubescit q̃ꝫ de alijs.

1.cā. ratio est quia nihil est in quo anima magis deprimatur q̄ isto actu. anima autem est generosa: ideo quādo sibi non obeditur imperanti erubescit: sicut domini magni erubescerent si eis serui sui in publico imperantibus repugnarent. sic autem euenit aīe vt cum alie passiones vomite sint hec tamen indomita est: erubescit ergo de hoc precipue cum in alijs actibus passionalibus anima aliquid intelligat: in actu autē venereo cum fuerit homo in extremo calore libidinis nihil intelligere possibile est sic ait Aristoteles. 7. ethicorum. cum ergo viderit anima se fuisse deletam a sua perfectione ⁊ nihil intellexisse i actu illo erubescit nimis. ¶ Est autem alia potissima causa: qz ista verecundia a deo tanq̄ pena nature humane iflicta est post peccatum.
2.cā. ideo q̄q̄ homines velint non verecundari: effugere tamen non possunt. Unde q̄q̄ sint alij actus magis culpabiles nullus tñ est tante verecundie: sicut patet de eo qui in publico hominem occidit. ⁊ de eo qui publice cunctis astātibus fornicatus est. Fit autem ex hoc vt q̄q̄ iste actus in coniugatis licit⁹ fit tamen sine magna verecundia non fit: ideo in publicum prodire sicut cetera benefacta nō audet vt ait tullius ⁊ recitat augustinus. 24. de ciuitate dei. s. ola recte facta i luce se collocari desiderāt. hoc solū recte factū. s. opus coniugale cū sciri velit videri nō vult.

Cinicorū opi. ¶ Hec autē natura in omnibus prevalente fit: q̄q̄ philosophi quidam de secta cinicorum qui recte cinici. i. canini dicuntur: pter nimiam impudicitiaz dicentes omnia virtuose facta in lucem pdire debere: cuz vxoribus suis in plateis coram tota multitudine coibant non facientes differentiam an in domo vel in platea fieret. Sed humana verecūdia istorum rationem prepōderauit: presertiz qz recta ratio laudabilibus passionibus nō repugnat: quemadmodum est verecundia propter quam quidam laudantur vt habetur ethicorum lib. 4. vnde alij homines erubescentes q̄ istos cinicos sic turpiter agere viderent dure eos percutiebant baculis ⁊ lapidibus: lutum ⁊ stercora super eos tanq̄ super belua proijcientes. (Ego dominus). i. ego sum dominus qui mando hoc: qua si dicat. qz placet mihi qui sum dominus vt faciatis hoc obligamini facere. (Turpitudinez patriś tui ⁊ matris tue non discooperies.) Hic agitur de maiori turpitudine que est revelatio turpitudinis paterne ⁊ materne. ⁊ non accipitur hic turpitudo paterna propzie: quoniam repugnat se cui discooperire paternam turpitudinem cum sola femine turpitudo reueletur nisi fiat coitu sodomitico: quod in patre ⁊ in filio nec ratio nec natura patitur: lz aliquādo fuerit in filia ⁊ patre: qz sexus conditio ⁊ pulchritudinis incentiuuz hoc pficerēt. Item concesso quodam horribili q̄ pater filio abuteret tanq̄ minori ⁊ subdito ⁊ ōdicere nō valente: sed q̄ filius patre abuteretur omni monstro monstruosius ⁊ impossibili impossibilius videtur. ¶ Dicendum ergo q̄ intelligit hoc de coitu cum matre: quoniam quando aliquis matrem suā carnaliter cognoscit dicitur revelare turpitudinem patris. nam eadem turpitudo est patris ⁊ matris. nam qui matrem cognoscit revelat turpitudinem eius qz cognoscit eam. etiam revelat turpitudinē patris sui. qz ipsa vxor est patris sui: ⁊ vir ⁊ vxor sunt eadem persona. Ideo qui vni iniuriam infert alteri quoq̄ ifert. ⁊ qui vni us turpitudinem revelat alterius quoq̄ revelat turpitudinez. Cum igitur turpitudo matris directe possit a filio revelari: potest indirecte revelari turpitudo patris cum vtriusq̄ eadē turpitudo sit. Ideo dicendum est q̄ ista coniunctio ⁊ non tenetur hic copulatim nec copulative: sed expositiue. s. turpitudinem patris ⁊ matris. i. turpitudinem patris que est turpitudo matris non revelabis. ⁊ sic potest accipi in omnibus alijs personis vt ponatur vir ⁊ vxor pro eadem persona: ⁊ turpitudo vtriusq̄ pro eadem turpitudine. (Et turpitudinem matris tue non discooperies.) Nam cum filius matrem cognoscit dicitur revelare vel discooperire turpitudinez eius: quia videt genitalia eius que vocātur caro turpitudinis vt habetur Exodi. c. 18. (Mater tua est non revelabis turpitudinem eius). idest quia mater tua est non revelabis turpitudinem illius: quasi dica. tetiam si nullum aliud peccatum esset nisi quia mater tua est: nō deberes revelare illius turpitudinem. Hoc autem intelligitur de revelatione turpitudinis siue accipiendo in vxorem siue cognoscēdo carnaliter. quomodocūq̄ maius tamen est q̄ aliquis vellet accipere in vxorem matrem suam ⁊ eam acciperet: q̄ q̄ eam aliter cognosceret. Nam qui matrem in vxorem accipiebat: nō solum turpitudinem faciebat: sed etiam turpitudinem illam licitam esse dicebat qui solum cognoscebat eam aliter non significabat hoc esse licitum. Sic autem fuit de ninia rege babyloniorum filio regis nini: qui fuit scōs de regibus babylonis: quem mater sua semiramis mortuo patre accepit in virum: ne ipse accipiens aliam in vxorem matrem regno priuaret. Indurit autem eum ad hoc multis maternis blanditijs: cui filius a principio malum tantum non auertens consensit. ⁊ vt illa turpitudo per legis quandam turpissimam honestatez velaretur: posuit legem vt licitum esset omnibus filijs accipere matres in vxores. ad extremum tamen ninia de tanto scelere fastiditus matrem que eum ad incestum perduxerat iugulauit vt ait Paulus orosius libro primo de ormesta mundi. (Turpitudinē vxoris patris tui non discooperies.) Hic agitur de alia persona que est immediata apud matrem: ⁊ est nouerca: que q̄q̄ se non habeat aliquid fm quod debeamus eam vitare: quia tamen est vxor patris nostri debemus ei maximam reuerentiam post matrem: ⁊ sicut in matre quia mater erat quilibet vitare debebat revelare eius turpitudinem: quoniam audito nomine matris natura hoc abhorret: in quolibet animali habente cognitionē matris sicut in elephantibus ⁊ equis ⁊ chamelis: sicut ait Aristoteles in libris suis de animalibus. ita audito nomine nouerce: quia illa vxor patris est debemus valde cauere ne eius ignominiā revelemus. (Quia turpitudo patris tui ē.) † idest quamuis non caueas accedere ad mulierem illaz propter ipsam cum nihil ad te attineat: debes tamē hoc facere propter patrem tuum: quoniam turpitudo eius est turpitudo patriś tui: ideo si revelas eius turpitudinem revelasti quoq̄ turpitudinem patris. patri autem reuereri debes. Ex hoc infertur qō supra dicebam⁹: scilicet q̄ ille qui revelabat turpitudinem patris ⁊ matris non revelabat turpitudinem vnorum sed vnius. s. matris turpitudinem. dicitur tamē vtriusq̄ revelare turpitudinē: quoniam vtriq̄ est eadem turpitudo. (Turpitudinem sororis † tue.) Hic ponitur alius gradus propinquitatis immediate. tenetur namq̄ in istis ordo fm maiorem vel minorem attinentiam: quoniam mater erat que magis nobis attinebat inter feminas: ⁊ cui magis propter iura consanguinitatis reuereri debebamus: tamen post hāc est nouerca: non quidem propter seipsaz tanq̄ ad nos bēat aliquod ius ꝺsanguinitatis: sed ꝓpter pziś reuerētiā ⁊ vnitatē carnis ad illū. tertio loco succedit sororq̄ ad nos ptinet imediate ex eo q̄ frēs ⁊ sorores imediate sunt ab eodem principio ⁊ habent maximam identitatem ⁊ amorem qui est parētū ad filios ⁊ ecōtrario: vt ait Aristoteles ethicorum libro. 8. prohibetur autem ne aliquis revelet turpitudinem sororis cognoscendo eam carnaliter. ⁊ hoc siue volēdo eā accipere in vxorem siue aliter cognoscendo. primus tamen modus maius scelus continet: quia non solum turpitudo fit sed etiam tanq̄ aliquid iustum defenditur. ¶ Nunquā enim licuit accipere sororem suam in vxorem: sed licebat in veteri testamento in gradu sequenti post fratres fieri connubia. Etiam ante legem veterem nunquam talia federa contrahebantur: nec inter gentilez: nisi in eis qui nulla federa matrimonialia habuit: ex eo q̄ penitus rationis vsu carent: sicut sunt trogodite ⁊ garamantes. alie quoq̄ gentes que magis videntur esse monstra hominuz q̄ homines: quibus plena est tota interior ethiopia apud deserta ⁊ viuas arenas. De his ait solinus impolistor capi. de ethiopia. De his etiam Isidorus ethimolo. libro 11. Fuit tamen aliquando ex necessitate vt acciperet aliquis sororem suam in vxorem: quoniam nullam aliam feminam habere poterat. sic fuit a primordio generis humani. nam adam genuit filios ⁊ filias vt habetur Genesis. 4. capitulo. ⁊ ex his multiplicata est tota posterum successio. necessarium erat igitur q̄ quilibet de filijs adam: saltem ille qui primo accipet vxorem haberet eam de sororibus suis cuz nulle alie gentes essent. postea autem cum inceperunt homines multiplicari potuerunt accipere alias in vxores que ad eos minus attinerēt. cain tamen vxorem accepit de sororibus suis: quoniā vt ait iosephus primo libro antiquitatum accepit cain sororem suam que vocabatur calmana. sic fortassis fecisset abel nisi mozereꝰ ante tempus accipiendi vxorem. ¶ Sed contra hoc argues q̄ licuerit accipere sororem in vxorem: quoniam abraam accepit saram in vxorem: sed ipsa erat soror eius vt habetur Genesis capitulo. 20. ¶ Ad hoc aūt aliquis respondebit q̄ sara non erat vere soror abrae: tamen mentita est se esse sororem abrae. hoc enim sibi abraam consuluit. sic patet Genesis. 12. capitulo. cum dicitur. Cumq̄ prope essent vt ingrederetur egyptum dixit sarai vxori sue. noui q̄ pulchra fis mulier: ⁊ q̄ cum viderint te egyptij dicturi sunt vxor ipsius est ⁊ interficient me: ⁊ te reseruabūt: dic ergo q̄ soror mea sis: vt bene sit mihi propter te: ⁊ viuat anima mea ob gratiam tui. Idem patet Genesis. 20. capitulo cuz

† De duplici turpitudie.

Scōs gradus.

Qō. 5. A Nunq̄ licuit alicui sororem in vxorē ducere.

Solinus Isidorus

Josephus

Obiectio

Responsio

B Obiectio

increpabat abimelech abraam: qz dixisset saram esse sororem suam: z respondit ei abraam: cogitaui mecum dicens: forsitan non est timor dei in loco isto z interficient me propter vxorem meam. Ad hoc est respondendum q̄ ista non videntur adhuc procedere: qz abraam dixit q̄ sara erat vere vxor sua vt patet in excusatione habita ad regem abimelech. Gen. 20. c. cū ait. alr aūt vere soror mea est filia patris mei. sed nō mris mee. ¶ Ad hoc respondendum est q̄ abraam accepit vxorem sarā z ipsa non erat soror eius immediata: sed erat consobrina sua. s. filia aran fratris sui. ipse tamen vocauit eam sororem suam filiam patris sui: qz accepit ibi patrez pro ipso auo. s. pro thare q̄ erat pater abrae z auus sare: aui tamen aliq̄ vocantur patres z p aui fm morem sacre scripture. sic pz extra de reg. iu. in. c. naz z nabuchodonosor. vbi accipitur pater p eo qui erat proauus.

Rñsio

Obiectio

¶ Adhuc aūt magis argui potest ꝫ hoc: qz thamar erat filia regis dauid z amnon eodem modo filius dauid: sed cuz vellet eā opprimere amnō. dixit noli frater mi noli opprimere me: nec enim hoc fas est in israel: noli facere stultitiam hanc: ego enim ferre non potero opprobrium meum: z tu eris q̄si vnus de insipientibus in israel: quin potius loquere ad regem z non negabit me tibi. vt igitur q̄ amnō poterat accipere in vxorem sororem suam thamar. Nec obstat si dicas q̄ illa erat soror ex parte patris sed non ex parte matris: q̄n de vtrisq̄ eadem lex est sicut patet hic cum dicit. turpitudinez sororis tue ex patre vel ex matre non reuelabis. ¶ Respondendum est q̄ non poterat amnō accipere thamar sororem suam in vxorem. z cuz arguit q̄ ipsa dixit q̄ rex daret eam sibi in vxorem. respondenduz est ad hoc dupliciter. vno modo qz illa non intelligebat multuz de fede matrimonij an impediretur per iura cōsanguinitatis: aut forte quia turbata erat voluit quomodocunq̄ respondere vt effugeret manus fratris sui. ¶ Aliter dici potest q̄ ipsa intelligebat se non posse tradi in vxorem fratri suo. tñ qz erat frater suus perturbatus libidine incitante credidit q̄ ipse non multū aduerteret ad rationem eius an vera vel falsa esset: z q̄ sic sub qualicunq̄ spe fruitionis illius reliqueret eā pro tunc. ¶ Alio modo dici potest fm ra. sa. q̄ thamar non erat filia dauid: sed erat filia vxoris eius. s. q̄ accepit matrem thamar in bello z illam fecit sibi vxorem. cum autem accepisset eam dauid erat fecunda de altero viro: z tunc nata est thamar z non fuit filia dauid. Amnon igitur qui erat filius dauid non erat frater ex pte vel ex matre. licebat enim iudeis quādo ibant in bellum accipere mulieres gentilium: z facere sibi vxores. de hoc habet Deutero. 20. et. 21. c. z si hoc verum sit reponsio ista conuenies est: quoniā tūc nullo impediente thamar poterat esse vxor amnon.

2. rñsio

L

3. rñsio rasalo.

Sōfutatio

¶ Sed hoc non est satis concedendum: sed potius vr q̄ esset thamar filia dauid qz mater thamar nō erat vt captiua rapta in bello: sed erat filia regis gessur z vocabatur maacha. pz. 2. Reg. 3. c. vnde magis eā acciperet dauid in vxorem: z iō absolon quando occidit fratrem suum amnon qz stuprauerat sororem suam thamar: fugit de regno dauid ad regnum gessur: cuius regis filia erat mater sua. 2. Regū. 13. c. z non solum est hoc rationabile: imo oportet dici q̄ vere thamar erat filia dauid z erat soror amnon. qz primo Para. c. 3. ponuntur ex nomine omnes filij dauid legitimi. z cōcluditur q̄ omnes hi bū runt sororem noie thamar. ergo vere erat thamar filia dauid: qz aliter non poterat illa esse soror omnium filiorum dauid cū dauid haberet filios ex multis vxoribus vt pz. 2. Regum. 3. et. 5. z primo Para. 3. z ita erat illa vere soror amnon z non poterat esse vxor illius: sed q̄ dixit q̄ dauid daret eam illi ꝓpter aliq̄ de causis precedentibus. z ita non licuit inter iudeos neq̄ factum legitur q̄ frater acciperet sororem in vxorem. (Ex pte siue ex matre). i. ista regula de non reuelando turpitudinem sororis intelligitur cum sint fratres ex patre z matre simul siue ex patre tñ siue ex matre dumtaxat q̄n vtrobiq̄ eadem attinentia est. (Que domi vel foris genita est.) dr sororem genita in domo q̄n gignitur ex fede matrimoniali. dr autez genita foris q̄n aliquis habens vxorem ex concubina genuit aliq̄ filiaz. nā intra domum sunt ea que domū constituunt. s. vir z vxor z seruus vel bos arator vt pz per Aristotelem primo Politicoruz. c. 1. ideo genita ex vxore in domo genita dr. que autem gignitur ex concubina vel adultera non dr genita in domo: qz cōcubina z mechus non constituunt vnaz iconomiam cum non sit permansiua concubina. Qualitercunq̄ autez aliquis sororem habeat: siue ex legitimo matrimonio siue p adulterium. aut aliter natam: est eadem lex ad illam quantum ad hoc q̄ non possit accipi in vxorem. z ratio est: qz matrimonialia federa disturbā

D † Regula de nō reuelādo sororis turpitudinem.

Quid soror genita domi z foris sit.

tur inter aliquos propter iura cognationis. cum autem aliquis sororem habeat siue illa legitime siue ex adulterio nata sit: equalia cognationis iura inter eos sunt. iō equaliter impedient inter eos matrimonialia federa contrabenda. (Turpitudinem filie † filij tui.) Hic ponitur alia lex impedimenti coniungendi matrimonij: z est alicuius ad neptem suam ex filio vel ex filia: q̄n sicut non licet patri accipere filiam in vxorem nec filio accipere matrem ita non licet alicui accipere neptem. est enim ista regula in disturbandis federibus matrimonialibus q̄ in ascendentibus z descendentibus in linea consanguinitatis nunquā potest licite fieri aliquis cōtractus matrimonialis. in collateralibus autem siue transuersalibus: in quibusdam gradibus licet. in alijs vero vetitum est. (Uel neptis ex filia). i. q̄ non † potest aliquis accipere in vxorem filiam filie sue qz est neptis sua: z eadem cā est sicut in filia filij sui. (Quia turpitudo tua ē) † Ista est causa quare non liceat huiusmodi contractus. s. q̄ turpitudo filie z neptis z omnium descēdentium est turpitudo patris a quo descendunt cum omnes sint de substantia illius: qz aliquomodo habuerunt identitatem in illo cum fuerint aliq̄ particule illius: nunc autez decise sunt ab illo sicut ait arist. ethi corum lib. 8. turpe igitur est q̄ aliquis turpitudinem istarum personarum reuelaret que turpitudo sua est. Idem vr esse contra ordinem nature: qz natura semper vult propagationez z dilatationem. cum autem persone que ab aliquo descendūt ei in matrimonium vniuntur: iam non fit dilatatio sed cōuersio ad suum principium: quod turpe q̄dam est. (Turpitudinem filie vxoris patris tui quā peperit pr̄i tuo.) Hic ponit alius gradus prohibitus contrahendorum matrimonialium federum. s. cum aliquis habet sororem que est genita ex patre suo: z non ex matre sua. nam tunc inter eos contractus nullus intercidere potest cum attineat sibi in primo gradu transuersalium. Nam nihil magis sibi attinent illi qui sunt filij solum eiusdem patris vel solum eiusdem matris. qñ necessarium est istos attinere sibi in primo gradu sed in isto gradu non est dare magis z min⁹. namq̄ q̄q̄ fm naturam sit maior identitas inter eos q̄ sunt ex eodem patre z matre q̄ inter eos qui solum sunt ex eodem patre vel solum ex eadem matre: cum pater z mater sunt duo principia generationis: z vterq̄ aliquid cōferat ad subam geniti. maior igitur erit identitas inter eos qui habent omnimodam principiorum vnitatem siue identitatem q̄ inter eos qui solum cōmunicant in altero principio. tñ fm computationem graduum consanguinitatis in lege humana z diuina non assignatur maior causa attinentie nec gradus in vno q̄ in altero. (Turpitudinem filie vxoris patris tui). i. nouerce tue: quoniam vxor patris tui: aut mater tua aut nouerca est. idem autez dici potest si esset filia concubine patris: qz ad diuersitatē vel identitatem graduum consanguinitatis nihil agit natum esse ex matrimonio legitime vel aliter: ideo ēt ad hāc erat vetitus accessus vt habetur. 8. cum dicit. turpitudinem sororis tue ex patre vel ex matre que domi vel foris genita est. dr foris genita ex concubina vel adultera. (Quaz peperit patri tuo: z est soror tua.) Hoc ponitur ad distinguendum. qñ si ista esset filia vxoris patris. i. nouerce: si tñ non esset filia patris ita vtēt soror non interdicebātur matrimonialia federa inter vtrunq̄ hēnda nam tunc non erat ibi aliquis gradus cōsanguinitatis cum isti non descendant ex eodem capite. nec ēt est ibi aliquis gradus affinitatis impediens. nam solus primus gradus affinitatis impedit. cuilibet autem ad nouercam suam est primus gradus affinitatis: ad filiaz tamen nouerce que non est genita ex patre suo non est primus gradus affinitatis: sed secundus qui non impedit federa matrimonialia. (Turpitudinem sororis patris tui non discooperies.) Hic ponitur alius gradus consanguitatis. s. alicuius ad sororem patris sui. Nam sicut nō licet alicui reuelare turpitudinem patris sui cognoscēdo nouercam vel matrem: ita non licet cognoscere sororem patris: quia vtrobiq̄ reuelatur turpido patris. Uocatur autez ista que est soror patris amita filij fratris sui. z sicut prohibetur inferioris ad superiorem hic transuersaliter matrimonium. s. consobrini ad amitam: ita superioris ad inferiorez transuersaliter. s. patrui ad consobrinam. est autem patruus alicuius frater patris eius. Causa huius est qz idem gradus attinētie ē amite ad consobrinum sicut consobrine ad patruum. z sicut nō licuit alicui reuelare turpitudinem patris sui cognoscendo sororē eius: ita non licet alicui reuelare turpitudinem fratris sui cognoscēdo filiam eius. (Quia caro patris tui est). i. ideo non debes reuelare turpitudinem amite: qz caro eius est caro patris. z sicut †

non licet

E Natura semp. ꝓpagationes vult

† Nihil magis attinent q̄ sūt ex eodem pr̄e z matre q̄ q̄ ex altero solum

† Essena tū ex matrimōio legitio vr nō: si facit differētiaz i gradu cōsanguinitatis.

F

† Cuilibz ad nouercam suā est ꝓmus gradus affinitatis.

Sozoz ea dē ē caro cū fratre.

nō licet patris ignominiaz reuelare: ita nec licet reuelare turpitudinē sozoris eius. est aūt sozoz eadem caro cuz fratre suo i ab eisdem esse. i. ga sunt nati ab eisdē parentibus: z aliquādo fuerunt idem in illis sicut ait Aristo. lib. 8. (Turpitudinem sororis matris tue nō reuelabis.) Ista lex eadē est cum superioribus. nam eādem consanguinitatem: z eundem gradum habet filius ad matrem quē habet ad patrē. necessario igitur habebit eandem attinētiam consanguinitatis ad sozorem matris quam habet ad sozorē patris. sz nō licet reuelare turpitudinē sozoris patris. ergo eodē modo nō licebit reuelare turpitudinem sozoris matris. (Quia caro matris tue sit). i. pp hoc non facies: qz soror matris tue est caro eius: qm̄ sicut fratres ita sozores habent identitatem in principijs: qz aliquādo fuerūt idē in patre z matre. sed nō licet reuelare turpitudinē matris. ergo nec licebit reuelare turpitudinē sozoris eius. (Turpitudinē patrui tui.) In supioribꝰ ponebāt impedimēta federū mr̄imonialiū pp iura cōsanguinitatis: h̄ ponūt pp iura affinitatis. (Et pmo dz ōro re patrui. dz. n. patruꝰ alicuius frater pr̄is sui. z ide oēs patrueles filij duoz fratruz. sic dz Esa. c. v. Cantabo dilecto meo cāticum patruelis mei vinee sue. vocat ibi patruelē filiuz fratris sui. auunculus aūt dz frater ex parte matris sm̄ pprietatem loquentiū q̄ aliqñ permutātur ista nomina nō obseruata i eis pprietate. z sic accipit hic patruus. i. frater patris. ad huius autē vroxē consobrino accedere nō licet. s. q nō cognoscat eaz viuente ipso nec accipiat eam in vroxem eo mortuo. vnde in omnibus his ista lex est q cū nō licet alicui tangere vroxē alicuius qui sibi cōsanguinitate iunctus est qñ ipse est viuens: nō posset eā accipere in vroxē eo mortuo. fallit autē hoc in vroxe fratris: qm̄ frater nō pōt accedere ad eā viuente fratre suo. mortuo tm̄ maiore fratre si sine liberis mortuus est minor debebat accipere vroxē illius. qō si nō fecisset incidebat in penā que habetur Deut. 25. c. et Ruth. 4. c. s. q mulier solueret calciamētū ō pede illius z spueret in faciem eius: atq; vocaretur domus illius: domus discalciati in israel. (Nō accedes ad vroxē ei⁹). s. ad vroxē patrui tui. Hoc videtur intelligi patruo viuēte: qm̄ tūc vocatur aliqua vrox eius: mortuo aūt ipso nulla est vrox illius. qm̄ mortuo viro mulier soluta est a lege viri vt habetur ad Ro. 7. c. sed hoc etiā intelligēdū est post mortē patrui. nā tunc etiā manet affinitas inter quēlibet z vroxē patrui sui. affinibus autem nō est ius cōtrahendi. Etiā nō pōt solū intelligi patruo viuēte. nā tunc p illā cōem legem de nō accedendo ad vroxez alterius que habetur. j. 20. c. eēt prohibitus iste accessus. accedere tamē ad eam mortuo patruo nō pōt. pbiberi: nisi p hanc legem ex lege affinitatis. (Quia tibi affinitate cōiungit.) Istud est qō impedit federa matrimonialia licite cōtrahi vel fieri quēcūq; alium carnalē accessum. z ex hoc pz istam legem intelligi siue mortuo patruo siue viuēte: qz cū ista fiāt propter affinitatē: z manet idem ius affinitatis mortuo patruo sicut viuente: sicut non licebat alicui accedere ad vroxem patrui sui eo viuente: ita nō licet accedere ad illam eo mortuo. nā iura affinitatis vel consanguinitatis que semel inter aliquas personas contracta sunt impossibile est dissolui nisi altero eorum mortuo. cū ergo ad vroxē patrui causata fuerit affinitas patruo viuēte: etiaz ipso mortuo permanebit: qz ad ipsum nō erat affinitas: sed ad vroxem eius q̄ q̄ ipse fuit causa ꝯtrahēde affinitatis. cum affinitas semper ex consanguinitate nascatur. (Turpitudinē nurus tue non reuelabis.) Istud est aliud impedimētū iungendi matrimonium. nō enim licet cuiq; accipere nurum suaz. s. cognoscendo eā carnaliter filio viuēte. nec etiā post mortem filij licebit eam accipere in vroxē: qm̄ semper manet inter socer z nurū affinitas etiā mortuo filio: ideo impediētur semper federa matrimonialia. (Quia vrox filij tui est.) Hoc pōt referri ad tēpus quo viuit filius. tunc enim nō licet filij vroxē tangi a patre. z hoc quia vrox illius est. i. qz inbonestū est q pater cognoscat vroxē filij sui. est aūt pp hoc adhuc alia lex sm̄ quam impediretur iste accessus. s. q nō licet alicui accedere ad vroxē alterius vt pz. j. 20. c. siue illa sit vrox filij siue cuiuscūq; alterius. pōt ēt intelligi h̄ post mortem filij. s. q pater non possit accedere ad eam que fuit vrox filij qm̄ manent adhuc federa affinitatis inter socerum z nurum mortuo filio: z affinitas semper impedit. sicut supra reddebatur causa de vroze patrui: q non liceret alicui accedere ad eā qz sibi affinitate iūcta est. tm̄ si affinitas non excluderet vniuersaliter contractum matrimonij non poneretur ibi causa illa. (Nec discooperies ignominiam eius). i. non reuelabis verecundiam filij tui. Hoc enim nō refertur ad vrozem filij sz ad filium. Nam supra dixerat de vroze. turpitudinem nurus tue non reuelabis. deinde subditur de filio. Nec discooperies ignominiā eius. Quia ante hoc dictum fuerat: qz vroz filij tui est. z non debebat ignominia filij reuelari. Nam sicut non licet filio reuelare ignominiā patris cognoscendo nouercam que ē vroz patris: cum illa sit turpitudo patris. ita nō licet patri reuelare turpitudinē filij cognoscendo vroxē eius: qz illa est turpitudo filij. (Et vroxē fratris sui nullus accipiat.) Potest hoc intelligi dupliciter. vno modo fratre viuēte. s. q nō licet fratri accipere vrozem fratris sui cum viuit. z hoc modo increpabat beatus Joannes herodem: qz acceperat herodiadez vroxē fratris sui viuētis vt habetur Matth. 14. c. cum dicitur. herodes enim tenuit ioānem z alligauit eum z posuit in carcerem propter herodiadē vroxē fratris sui. dicebat enim illi ioannes: nō licet tibi habere eam. (Alio mō pōt hoc intelligi mortuo fratre. z istud erat magis necessarium. nam viuente vno fratre nō potest alius tollere vroxē eius non solum prohibente lege affinitatis: sed prohibente lege illa vniuersali q̄ non licet alicui ad alterius vrozem accedere sub pena mortis vt habetur. j. 20. c. Post mortē aūt si intelligatur ista lex erit magis necessaria: ga tunc nihil est quod impediat federa coniungenda inter aliquē z vroxē fratris sui mortui: nisi ius affinitatis cōtracte. (Cōsiderandū tamen circa hoc q̄ cū moriebatur frater alicuius manente vroxe sua: aut frater qui moriebatur erat maior aut minor. Si erat minor nunq̄ poterat frater maior accipere vroxē eius: qz erant ibi affinitatis federa impedientia matrimoniuz. Si autem ille qui mozeretur esset maior manente minore: aut moriebatur sine liberis: aut habens liberos. si habens liberos non poterat frater accipere vrozem fratris: qz semper manebant federa affinitatis. si aūt frater maior mozeretur sine liberis: frater minor non solum poterat accipere vrozem fratris: sed etiam cogebatur ad hoc vt acciperet in vroxē illam: vt suscitaret semen fratri suo. z q̄ q̄ ibi manerēt federa affinitatis: tm̄ deus in hoc casu spāliter iusserat vt nō impediret matrimonium contrahendum: cū constituerit vt frater acciperet vroxē fratris eo mortuo ad suscitandum semen. de quo habet Deut. 25. c. An tm̄ soli minores fratres suscitarēt semen defuncto fratri maiori: vel adinuicē quilibet frater alterius fratris z alia dubia circa h̄ dicetur Ruth. 4. c. et Mat. 22. (Turpitudinem vroxis fratris tui non reuelabis.) Istud idem videtur esse cū superiori cuz dicebatur q̄ nemo accipiet vroxē fratris sui: hoc autē est reuelare turpitudinem eius. Sed hoc pōt differre a superiori si accipiamus lr̄am illam de contracta matrimoniali: ga dicebatur vrozem fratris sui nullus accipiat. accipere autē proprie denotat federa matrimonialia. Dic autem potest accipi p alia cognitione que est sine matrimoniali vinculo. z etiaz isto modo non est reuelanda turpitudo vroxis fratris sui. z h̄ siue sit viuens frater siue mortuus: qm̄ si viuens est peccat in duas leges. s. in legem affinitatis de qua habetur hic: z in legē adulterozum de qua habetur. ca. 20. Si autem cognoscat eam mortuo fratre peccat in legem affinitatis z non in legem adulterozum: quia mortuo viro mulier soluta est a lege eius: ideo non accusabitur tanq̄ rea adulterij. (Quia turpitudo fratris tui est.) Dic subditur causa quare non debeat cognosci vroz fratris: z poterat dici non esse cognoscendam ga affinis erat: sicut dicebatur supra ō vroze patrui. sed dicitur q̄ sit vroz fratris: z sic reducuntur federa affinitatis in iura consanguinitatis. z hoc propter duo. Primo ga minora vincula semper reducuntur in maiora. consanguinitas autem maius vinculum q̄ affinitas est. Item quia affinitas oritur ex consanguinitate. ideo debet reduci in suam causam. vnde magis rationabile est nominari consanguinitatem q̄ affinitatem quādo conuenienter nominari potest. maior nāq; reuerentia est z causa abstinēdi ab vroze fratris propter fratrem. s. quia illa vroz fratris ē q̄ q̄ quia affinis est. z q̄ q̄ idem sit esse aliquam vrozem fratris mei: z esse eandem affinez mihi. magis tamen abstinebo ab ea propter consanguinitatē quā habeo ad fratrem q̄ propter affinitatē quā habeo ad illam. reuerendum nāq; magis est consanguinitatis q̄ affinitatis nomen. (Turpitudinem vroxis tue z filie eius nō reuelabis.) Ista lr̄a debet intelligi de copulato extremo z non copulatiue. nam tunc esset sensus q̄ non licet alicui reuelare turpitudiuem vroxis sue. s. cognoscere vrozez suā: z non licet reuelare turpitudinez filie vroxis sue. sed hoc falsum est. nam cuilibet licet vrozem suam cognoscere: imo inter omnia federa nihil magis licitum est. hic tamen tolleretur si intelligeretur lr̄a copulatiue: quia necessario tunc referretur ad quālibet partem per se. ideo intelligenda est ista lr̄a de copulato

† Impedimenta federū mr̄imoniali um pp iura affinitatis.

† Uinculū consan. z affi. ñ dissoluit ni si p mortem.

† Duplex lr̄e expositio

† Notandū

† Qñ liceat fr̄i accipe vrozez fratris sui z qñ ad hoc cogatur.

† Fr̄is vroz q̄re cognosci ñ debeat

† Jura affinitatis semp reducenda sunt ad iura cōsanguinitatis fit minus vinculum ad maius.

† extremo.ſ.(Turpitudinem vxoris tue ⁊ filie eius non reuelabis).i.non habebis ſimul in vxorem matrem ⁊ filiam quod ē reuelare turpitudinem earum:quia ſic carnaliter cognoſcerentur.⁊ vocatur hic filia vxoris tue.non illa que filia tua eſt:quia hoc ſatis improbatum erat:ſed filia vxoris dicit͛ p̄enigua que nata eſt vxori tue ex alio viro.hanc autem non licet accipere in vxorem viuente matre:quia hoc eſſet contra legem affinitatis: cum p̄enigua ſit vitrici ſui affinis.etiam non licebit huic viro accipere in vxorem filiam vxoris ſue mortua vxore.nam eodē modo erat hoc contra legem matrimonij.ſ.cōtra affinitatis iura. Nam etiā ſi moriatur vxor tū vitrico ad p̄enigua; ſemper manet affinitas.⁊ ſicut non licet eam accipi in vxorem mortua vel viuente matre:ita non licet illam carnaliter cognoſci aliter.nā iſta eſt regula generalis ꝙ cuicūq; non licet aliquam ouere in vxorē:non licet ea; aliter carnaliter cognoſcere. ¶Sciendum autem ꝙ ſicut non licet alicui habere in vxorem matrē ⁊ filiam ſi primo acceperit matrem.ita non licet habere filiam ⁊ matrem ſimul ſi primo acceperit filiam.nā cōtracto matrimonio cum filia non poterat contrahi cum matre ſiue filia mozeretur ſiue non:nec etiam poterat aliter licite cognoſci carnaliter.(Filiam filij eius:⁊ filiam filie illius non ſumes.) Hic ponitur eadem lex ad eos qui ſunt vltra deſcendentes.nam ſicut non licebat alicui accipere filiam in vxorem ſi ſuſcepiſſet p̄ius matrem:ita non licebat accipere neptem eius quā in vxorē ſūpſerat.⁊ hoc ſiue iſta eſſet neptis vxoris ſue ex filio vxoris vel ex filia:qm̄ vtrobiq; eſt eadem affinitas.⁊ ſicut dicitur hic non licere aſſumi in vxorem filiam filie vxoris que eſt neptis vxoris.ita non licet accipere p̄oneptem nec abneptem ⁊vſq; in q̄rtuz gradum.nā cuz aliqua p̄ſona coniungitur alteri carnaliter contrabit affinitatem ad omneꝫ qui ſunt conſanguinei alteri p̄ſone in quarto gradu.ita vt quantum extenditur p̄obibitio in gradibus conſanguinitatis tātū extendatur in affinitate.ſed tota iſta extenſio quattuor graduum conſanguinitatis:quādo cōparatur ad affinitatem ſolum:dicit in ea vnum gradum:⁊ iſte ē qui ſeruatur ſolum. ¶Sciendum autem ꝙ ſicut ſi aliquis vir contrabat cum aliqua:non poteſt poſtea contrahere cum filia eius:nec cum nepte:nec cum abnepte ⁊ ſic vſq; ad quartuz gradum:ita ipſa vxor non poteſt contrahere cum filio viri ſui: nec cum nepote:⁊ ſic vſq; ad quartum gradum.equalis enim affinitatis gradus eſt viro ad conſanguineos vel deſcendentes ab vxore: ſicut vxori ad conſanguineos vel deſcendentes viro.(Ut reueles ignominiam eius.) Iſtud relatiuum eius poteſt referri ad vxorem vel ad filiam vel neptem eius.ſ.ꝙ nō debet aliquis ſumere in vxorem filiam vxoris ſue ne reuelet ignominiam eius.ſ.vxoris ſue. Uel ignominiā eius.i. filie vxoris ſue vel neptis ex vxore.vtrobiq; reuelatur ignominia matris ⁊ filie quia pertinent ad idem iſte perſone.(Quia caro illius ſunt).i.filia vxoris tue ⁊ neptis illius ſunt caro vxoris tue:reuelando ignominiam illarum reuelans ignominiam vxoris tue. ¶Sz aliquis dicet non aſſignari hic conuenientem rationem. quia quando vnum eſt tale p̄opter alterum:illud eſt magis tale:quia confert cāſualitatem ad hoc.Si igitur non liceret reuelare turpitudinem filie vxoris tue vel neptis eius:⁊ ſic de alijs vſq; ad quartum gradum.⁊ hoc qz iſte ſunt turpitudo vxoris tue.ergo non liceret tibi reuelare turpitudinem vxoris tue:ſed hoc falſum eſt.ergo non eſt iſta cauſa quare non reueletur turpitudo alioꝫ. ¶Rñdenduz eſt ꝙ nō licet alicui reuelare turpitudinē filie aut neptis vxoris ſue:⁊ hoc qz ſūt turpitudo vxoriſ ſue.tñ licet reuelare turpitudinē vxoris ſue. ¶Rō diuerſitatis ē:qz hoc ad vxorē ſuā ſi ē alīs grad⁹ attinētie i affinitate vl cōſanguinitate.⁊ tamen eſt ei affinitas ad omnes conſanguineos vxoris ſue:⁊ illi ſunt ſibi affines p̄opter vxorem. ¶Cum autem dicitur ꝙ id quod eſt tale p̄opter alterum eſt minus tale q̄ illud. ¶Reſpondendum eſt ꝙ hoc intelligitur aliquando formaliter:⁊ aliquādo efficienter ſiue virtualiter: ſicut ſi aliquis efficitur calidus p̄opter ignem:ignis eſt magis calidus ⁊ hoc eſt formaliter.Si autem aliquis habet ebrietatem p̄opter vinum.non oportet ꝙ vinum ſit habens magis ebrietatem q̄ homo.tamen adhuc iſta propoſitio eſt aliquo modo vera.ſ.vinum magis ebrietatem q̄ homo.i.vinum continet maiorez cauſalitatez ad inebriandum q̄ homo ebrius: quia homo ebrius neminem ebriat.vinum autem ſic.Semper igitur eſt vera iſta regula:ſed aliquando efficienter:⁊ aliquando formaliter p̄dicando illam qualitatem que denominat. ¶Huiuſmodi autez exemplum patet in conſanguinitate ⁊ affinitate.nam pater ⁊ filius ſunt magis ſibi cognati in deſcendentibus q̄ omnes alij. nepos autem cognatus eſt ipſi auo.⁊ hoc p̄opter filiuz qui medius eſt bozum.⁊ ſic magis eſt cognatus filius ad patrem q̄ nepos ad eundem:⁊ accepit eſſe cognatuz per filium ideo hic recipietur p̄dicatio formalis in eſſe magis vel minus cognatum. Idem in tranſuerſalibus:qm̄ illi qui ſunt in ſecundo gradu tranſuerſaliter ſunt ſibi cognati p̄opter eos qui ſunt in primo gradu.ſed illi qui ſunt in primo gradu magis ſunt conſanguinei ſibiipſi q̄ illi qui in ſecundo:⁊ ſic de omnibus alijs. Unde reperitur hic p̄dicatio formalis in eſſe magis vel minus conſanguineum. ¶In affinibus autez reperitur alius modus: quoniam omnis affinitas cauſatur p̄opter coniunctionē duarum perſonarum in carne.ſ.viri ⁊ vxoris.⁊ iſti non attinent ſibi in aliquo modo affinitatis:alij tamen qui ab eis ſunt ſunt affines alteri eozum.⁊ ſic vxor facit vt omnes qui ab ea deſcendunt aut ad eam attinet in cōſanguinitate ſunt affines viri ſui: ipſa tñ non eſt affinis viro: ⁊ conſequenter nec magis affinis. ideo non p̄dicatur hic eſſe magis tale de vxore: quoniam ipſa non accepit aliquam talem p̄dicationem etiam abſolute. ſed p̄dicatur ſm cauſam efficientem.ſ.ꝙ vir ⁊ vxor continēt vel efficiunt magis affinitatem q̄ omnes alij. ¶Cauſa autem varietatis huius eſt:quia in conſanguinitate omnis attinentia cauſatur per deriuationem originis: ſiue quantum ad eos qui ſunt p̄incipia conſanguinitatis:ſiue ad omnes ſucceſſores. In affinitate autem p̄incipium eius cauſatur per copulationem ⁊ non per originem. extenſio autem eius eſt per originem. Unde in conſanguinitate pater eſt p̄incipiuz ſm Ariſtotelem.8.etbicozum.ipſe tamen habet conſanguinitatem ad eos qui ſunt immediati.ſ.ad filios:⁊ conſequenter alij deſcendentes per originem ſunt conſanguinei:ſiue directe:ſiue lateraliter. In affinitate āt p̄incipiū eſt vir ⁊ vxor.iſti tamen non cauſant affinitatem per originem:ita ꝙ vnus deſcendat ab alio:vel alius ab alio ſit per copulationem:quia ambo carnaliter copulantur.ſed poſtea iſta affinitas deriuatur per originem.nam omnes qui ab vxore alicuius deſcendunt:vel cum quibuꝫ ipſa ab aliquo cōmuni deſcendit ſunt affines viro ſuo.ideo recipiunt p̄dicationem formalem affinitatis. Identidez illi qui a viro deſcendunt:vel cum quibus ipſe vir ab aliquo cōmuni deſcendit ſunt affines vxori:⁊ p̄dicatur de eis eſſe affinem formaliter.Si autem affinitas non haberet p̄incipium per copulationem ſed per deriuationem originis:ipſe vir ⁊ vxor qui ſunt p̄incipium affinitatis eſſent ſibi affines.(Et talis coitus inceſtus eſt).i.coitus alicuius ad filiam vxoris ſue vel ad neptem vel p̄oneptem.⁊ ſic de ceteris vſq; ad quartum gradum eſt coitus qui vocatur inceſtus. Eſt enim inceſtus carnalis cōmixtio conſanguineozum vel affinium in gradu non conceſſo.ſic autem eſt hic ſm affinitatem.Dicitur autem inceſtus quaſi non caſtus. non ꝙ in ſolo iſto coitu tollatur caſtitas:quia in omnibus alijs qui ſunt viri ad vxorem generaliter tollitur caſtitas: ſed in iſto coitu qui eſt conſanguineozum ſpecialiter tollitur:quia eſt magis vetit⁹ q̄ alij cōmunes coitus.(Sororem vxoris tue i pellicatum illius non accipies).i.non poterit aliquis accipere ſororem vxoris ſue.⁊ hoc ſiue in vxorem:ſiue aliter viuente ſorore ſua que eſt vxor eius.⁊ dicitur ꝙ non accipietur in pellicatum.i.vt ſit pellex ſororis.Dicitur eniz eſſe aliqua pellex que eſt concubina alicuius viri habentis vxorem.⁊ eſt pellex nomen relatiuum equiparantie.ſ.vt ſi aliquis habeat vxorem ⁊ concubinam ꝙ earuz quelibet dicatur ad alteram pellex:ſed ſolum concubina dicatur.vocatur pellex reſpectu vxoris. nam vxor non vocabitur pellex.Dicitur autem aliqua eſſe pellex ſororis.quando due ſorores ab eodem viro cognoſcuntur.vna tanq̄ vxor:alia tanq̄ concubina.Si autem ambe ſint vt concubine neutra p̄opzie vocatur pellex alterius.quoniam pellex a pelliciendo.i.decipiendo vel inducendo dicitur. ⁊ ſic illa que eſt concubina alicuius pellicit.i.decipit illum virum ſepando eum ab vxore ſua ⁊ ad ſe trahendo. Cum autem ambe ſint concubine neutra virum pellicit:cum neutri magis q̄ alteri alligatus ſit aliquo ſedere. Hoc autem modo cōquerebatur philomena ꝙ eſſet facta pellex ſororis ſue que vocaſ͛ progne:quia thereus vir ſororis ſue cognouerat eam inuitam: ſicut habeſ͛ apud ouidiū metamor. lib.6.cum dicitur.pellex ego facta ſororis.Dicitur autem pellicatus ſtatus mulieris pellicis.⁊ ſic aliqs ſumit mulierē in pellicatum:quando facit eam ſibi vxoris ſue pellicem. In hebreo autem dicitur.(Non accipies ſororem vxoris tue ad anxiandū) .i.ad contriſtandum.q.d.quando vnus vir acciperet duas ſorores:vnam in vxorem ⁊ alteram in concubinam faceret ꝙ iſte ſorores anxiarentur:quia ſibiipſis in alterutrum multum inuiderent

quē gradū conſanguinitatis vel affinitatis. tñ oēs cōſanguinei vxoris ſē affines viri ꝓpter vxorem.

Attinentia cōſanguinitatis ē per originis ꝺriuationē:affinitas p cōiūctionē ꝑſonarū

Pellex gd ſit ad ſororis pellex.

Pellicat⁹ gd ſit

Quō dicaſ͛ aliq̄ eſſe pellex ſororis.

Notandū

Notabile

Obiectio

An cōuenienter dicatur ꝙ non liceat reuelare turpitudinē filie vxoris ſue

Quō intelligit͛ qm̄ aliquid eſt tale pp alterū illud ē magis tale: ⁊ qō tenet verū in conſanguinitate.i affinitate vero nō in totum

Qz̄ vir ſi habeat ad vxorē ali-

derent: ꝛ erat ponere hoc magnas discordias inter duas sorores qō deo odibile est: sicut de illo qui suscitat discordias inter fratres. Sicut autem non licebat alicui accipere duas sorores aliquo modo differentes in statu. s. vnam in vxorem: ꝛ alteraꝫ in pellicem: ita non licebat accipi eas in vxores simul. ꝛ hoc satis significat littera cū dicat. (Adhuc illa viuente) q. d. q̄ quādo viuit soror q̄ primo accepta est in vxorem non licet accipere alteram. sed cum ipsa mortua fuerit potest accipi alia soror. manifestū tñ ē q̄ post mortē vnī⁹ sororis nō erat licitū aliā sororē ducere i ꝯcubinā: imo nullā feminā licebat accipe i ꝯcubinā. ergo itelligit de vxore. s. q̄ nō accipent due sorores in vxores ab eodē viro: qz tūc erit vna tanq̄ pellex alteri⁹: vel erunt ambe ad mutuā anxietatē. s. q̄ vna faciet alterā anxiari ꝛ econtrario. ¶Sed ꝫ hoc aliquis arguet: qz iacob habuit duas sorores in vxores. s. liam ꝛ rachel filias laban vt pz Geñ. 29. et. 30. ca. Iste tamen erat vir sanctus ꝛ non redarguitur de hoc ꝛ accepit vtrāq̄ simul. s. vnaꝫ septem diebus post alteram: vt habetur Genesis. ca. 29. cum dicitur. Imple hebdomadam dierum huius copule: ꝛ hāc quoq̄ dabo tibi. ꝛ postea sequitur. ac quieuit placito: ꝛ hebdomada trāslata rachel duxit in vxorē. [a] ¶Ad hoc rēspōderi potest dupliciter. primo q̄ iacob nō fecit contra istam legem: quoniam non erat data ista lex quando iacob accepit vxores. quod pz: quia isti quibus dabat hec lex in monte synai erant filij iacob multo tempore post mortem iacob. sed lex non potest obligare anteq̄ detur: ergo non peccabat iacob quāuis ageret contra ea que nunc ista lege prohibentur. Nec valet si obijcias q̄ precepta decalogi obligabant anteq̄ darentur. nam ab exordio seculi homines obligauerunt. nunq̄ tamen data sunt nisi in monte synai. Nam ista precepta erant de iure nature ꝛ erant innata in principijs rationis practice: ideo obligabant anteq̄ darentur: quia natura ipsa nobis dederat. ꝛ ideo etiaꝫ si nunq̄ illa deus promulgasset obligarēt. Istud autem preceptum de quo hic agitur non procedit de iure nature: sed solum ex positione diuina. ideo si nunq̄ dedisset nunq̄ obligasset. sed tempore iacob non erat datum: ergo non obligabat. ¶Alio modo rñderi potest q̄ q̄q̄ non esset istud preceptum tempore iacob: tamen ipse solum intendebat ducere vnam de illis sororibus in vxorem: ꝛ sic fecit: quoniam pro rachel pepigit se seruiturum vt habetur Geñ. 29. cum dicitur. seruiam tibi pro rachel filia tua minore septem annis. respondit laban melius est vt tibi eaz dem q̄ viro alteri: mane apud me. ꝛ postea sequitur quomodo completo tēpore petijt iacob vxorem suam dicēs. da mihi vxorem meam: quia iam tempus est completum vt ingrediar ad eam: liam autem ipse suscepit in vxorem. pz quia cum cognouisset eam in aurora diei nuptiarum conquestus est dicens quid est qō facere voluisti: nonne p rachel seruiui tibi: quare imposuisti mihi? Deinde autem videṡ iacob q̄ defloxauerat liam: ꝛ si non acciperet eam in vxorē manet deluſa pietate motus accepit eam in vxorem q̄q̄ ad hoc non obligabatur: quoniam non contraxerat matrimonium cū illa: sed laban deceperat illum. racbelem autem post istam etiā accepit in vxorem: quia primo contraxerat cum ea matrimonium ꝛ cogebatur eam accipere. De bis omnibus latius dictum est Geñ. 29. c. patet ergo q̄ nullo modo fecerit iacob cōtra istā legem. (Adhuc illa viuente.) hoc dicitur quia quando vxor alicuius viuit non licet ei accipere in vxorem aliam sororem suā. postq̄ vero illa mortua fuerit licet accipere. nam tūc non accipiuntur due sorores ad anxiandum: quia vna non potest alteram contristari cum altera eorum mortua fuerit. hoc autem fz iudeorum cerimonias seruabatur: vt posset vir accipere duas sorores in vxores successiue. ꝛ hoc quia deus dispensabat siue potius quia dabat legem cōmunem: vt ista affinitas non impediret matrimonium. Nūc autem apud nos non est talis obseruatio: quoniam omnis affinitas impedit matrimonium nec est a quis gradus in quo contrahabatur. Dicitur autē hic q̄ non accipiet in vxorē aliquis sororem vxoris sue nec reuelabit turpitudinem eius: quoniam ista videntur pertinere ad duo. s. accipere ad federe matrimonialia. reuelare turpitudinem ad alios concubitus qui sine federe matrimoniali sunt: ꝛ vtrunq̄ erat prohibitum.

Qō 6 A Quō licuit iacob accipere duas sorores i vxores. [a] Dispensatio.

Scda rñsio.

¶Ad mulierē q̄ patitur menstrua non accedes: nec reuelabis feditatem eius. Cum vxore proximi tui non coibis: nec seminis commixtione maculaberis. De semine tuo non dabis vt cōsecretur idolo moloch: nec pollues nomē dei tui. Ego dominus. Cum masculo nō commiscearis coitu femineo: qz abominatio est. Cū omni pecore nō coibis: nec maculaberis cum eo. Mulier non succūbit iumento nec miscebitur ei: quia scelus est. Nec polluamini in omnibus his quibus cōtaminate sunt vniuerse gentes quas ego eijciam ante conspectum vestruz: ꝛ quibus polluta ē terra: cuius ego scelera visitabo vt euomat habitatores suos. Custodite legitima mea atq̄ iudicia: vt nō faciatis ex omnibus abominationibus istis tam indigena q̄ colonus qui peregrinatur apud vos. Omnes. n. execrationes istas fecerunt accole terre qui fuerunt ante vos ꝛ polluerunt eaz. Cauete ergo ne ꝛ vos similiter euomat cuz paria feceritis: sicut euomuit gētē que fuit ante vos. Omnis anima q̄ fecerit de abominationib⁹ his q̄ppiaz: peribit de medio populi sui. Custodite mandata mea. Nolite facere que fecerūt hi qui fuerūt ante vos. Et ne polluamini in eis. Ego dñs deus vester.

Infra. c. 20. a Dist. 5. c.

ad ei⁹. s. v. q̄ppe. 35. q. 8. ca. hec salubriter. 32. q. 1. ca. q̄ autez. v. mūdabant 3. re. 18. c. Infra. 20. 23. q. 5. c. Reos. §. Item qui coierit.

23. c. q. 5. c Reos §. Item qui coierit.

Ad mulierē que patitur menstrua. Hic ponitur tertium principale. s. casus inordinate copule ad gignendum. ꝛ hoc est cum aliquis coit cum aliqua muliere menstruata. nam inde solent proles maculare ꝛ deformes nasci. ¶Pro quo considerandū est q̄ aliqua mulier dicitur pati menstrua quando patitur fluxum sanguinis venientem sibi per singulos menses. istud enim est qō in omnibus mulieribus accidit postq̄ sunt apte ad concipiendum: ꝛ toto tempore quo concipere possunt. nam sanguis menstrualis est quē femina propinat in generatione sicut viri semen infundant. eo autem tempore quo femina non bēat sanguinem istum fluentem est impossibile q̄ concipiat etiam si cognoscatur a viro. Cuius causa est: quia non est aliquid de quo formetur fetus. ideo puelle a principio etatis concipere non possunt: quia nondum habent istum sanguinem menstrualem. Cum vero euenit etas in qua sanguinem istum habeant incipiūt esse potentes ad concipiendum: ꝛ tunc vocantur puelle puberes: quia ad actum matrimonialem proprie pertinent. Durat autem in eis iste fluxus sanguinis toto tempore quo concipere possunt. cum autem defierint ista menstrua iam femina est inepta ad concipiendum. ꝛ sic dicebatur de sara q̄ fuisset in ea miraculum concipere: qz ipsa ꝛ abraam erant senes ꝛ pronecte etatis ꝛ defierant fore fieri muliebria. i. cessauerat fluxus sanguis mēstrualis in sara. Geñ. 18. Cessat autem iste fluxus sanguinis in feminis ad annos quinquaginta vel sexaginta vel quasi. ꝛ tunc vltra cōcipere non poterunt. ¶Sanguis autē iste fluit in qualibet femina semel in mense: ideo vocatur sanguis menstrualis. ꝛ hoc naturale est nisi per egritudinem vel malam cozporis dispositionez impeditur: ꝛ est hoc grauissimum in femina. Cum enim femina in hoc sanguine est non debet vir ad eam accedere: quia ille sanguis qui emittitur est ad nature purgationem: ꝛ est aliquomodo infectus ꝛ pestifer. ꝛ si aliquis coeat cum femina mēstruata. i. patiente sanguinem fluentem qui venit per mensem: ꝛ poterit fieri formatio fetus ex illo sanguine: ꝛ id quod inde formatur ꝛ nascitur erit deforme ꝛ male cōplexionis: atq̄ egritudinem patiens. Qui autem sciens mulierem esse menstruatā coiret cum ea. iste non solum non faciebat propter bonum prolis: sed etiam destruebat prolem preponens delectationes suas ꝛ carnis illecebras bono prolis que ex tali coitu maculata euenire solet. si autem homo coiens attenderet bonum prolis cum sciat prolem nasci frequenter deformez ꝛ imperfectam atq̄ lā-

B

Casus inordinate copule ad gignendum.

Quare vocatur menstruum.

Quare p̄hibet accessus ad mulierē menstruatam.

guidam potius toleraret angustias que proueniēt in deside-
rio libidinis: q̄ p faciendo fm libidinez prolez maculata ozia
tur. Uetuit ergo deus ne quisq̄ accederet ad femināz que mē
strua pateretur. vnde si vir accedere vellet ad vxorem suam t
ipsa pateretur menstrua tenebatur dicere ei se esse menstrua-
tam: vt non tangeret eam vir. si autem subticeret ipsa erat ini-
quitatis rea. ¶ Est autem dicendū p ista lex intelligitur de vi
ro ad vxorem suam vel ad quācunq̄ aliam. Nam si vir scien
vxorem suam esse menstruatam eam tangeret carnaliter: age-
bat contra hanc legem t merebatur mortem fm id quod habe
tur. j. 20.c. Intelligitur etiam de illo qui coibat cū aliqua que
non esset vxor sua: siue esset vxor alterius siue puella virgo siue
quecūq̄ alia cognita a viro. Si autez aliquis cognosceret vxo
rez proximi sui tempore menstruozuz: preter hoc p merebatur
mortem quia cognouerat vxorem proximi sui: vt habetur. j.
20.c. adhuc supra b̄ merebatur mortem: quia cognouerat eam
tempore menstruozum vt patet eodem capitulo. Si aliquis co-
gnouisset puellam virginem tempore menstruozum preter pe-
nā quā habere debebat de qua habetur Deute. 22. ca. debebat
pati mortem: quia cognouerat eam existentem menstruatam
vt habetur. j. 20. ca. siue cognouisset feminam aliter in casu in
quo nulla deberet infligi pena adhuc ei irrogabatur pena mor
tis sicut habetur. j. 20. c. quia menstruatam feminam cogno-
scebat. t ad nullam igitur feminam propriam vel alienam licī-
tum erat accedere quando esset in tempore menstruozum. Si
quis autem faceret contra hoc vel contra aliquod de his que
supra dicta sunt occidebatur vt patet. j. 20. c. (Nec revelabis se
ditatem eius.) In superioribus ponebatur revelare turpitudi-
nem: hic ponitur revelare seditatem. causa est: quia seditas ali-
quid magis inhonestum significat. Nam turpitudo signat ipsa
membra genitalia solum que revelabantur in superioribus qñ
aliquis cognosceret aliquam feminam. hic autem est turpitu-
do t est seditas. est enim turpitudo quia revelātur membra ge-
nitalia ipsius femine mēstruate quando sic cognoscitur. revela-
tur etiam seditas que est quedam turpitudo preter naturalem
turpitudinez. t ista est propter sanguinem fluentem: qui adhuc
maiorem horrorem monstrat q̄ ipsa genitalia membra. Ista
differentia mulieris menstruate ab omnibus superioribus in
seditate t turpitudine habetur infra. 20. c. cum dicitur. qui coie
rit cum muliere in fluxu menstruo t revelauerit turpitudinem
eius: ipsaq̄ aperuerit fontem sanguinis sui interficientur am-
bo. t sic ponūtur ibi tanq̄ diuersa revelare turpitudinem t mō
strare fontem sanguinis. (Cum vxore proximi tui non coibis)
.i. non accedes ad mulierē que est nupta alteri viro. Ex hoc in-
uitur q̄ omnis homo ē proximus noster: qz accessus ad quā-
cunq̄ feminam nuptam alteri viro est vetitus. sed omnes illi
viri vocantur hic proximi: ergo omnis homo proximus noster
est. Si autem daretur q̄ aliquis homo non vocatur proximus
non potest intelligi ista lex de vxore illius. t tunc licitum esset
accedere ad vxorem illius cum lege vetitum non sit. sed hoc fal
sum est cum ad nullius hominis vxorem nobis accedere liceat.
proximius ergo vocatur omnis homo. ¶ Sciendum au
tem q̄ quando aliquis cognoscit vxorem alterius: infert iniuri
am t dānum. iniuria autem potest esse triplex ibi vel ad minus
est duplex. Prima iniuria est ipsi sacramento matrimonij qz
vnuz de tribus bonis que debent esse in sacramēto est fides. s.
fidelitas. s. q̄ vir non cognoscat aliam feminam: nec illa femina
permittat se cognosci ab aliquo alio viro. Ista autem fidelitas
frāgit cū aliqs cognoscit vxorē alteri⁹. nā tūc sacrm mr̄imonij
pdit fidelitatē. Scōa iniuria fit viro cui⁹ vxor illa ē: qm̄ cū vxor
t vir sint vna caro: q̄ revelat turpitudinē vxoris revelat turpi
tudinē viri: sed revelando turpitudinē viri irrogaret ei iniuri-
am. idē igitur erit si quis vxorem illius cognoscat. Tertia in-
iuria potest esse ad feminam que cognoscitur: quoniam p hoc
ipsa infamatur. hoc autem verum est si ipsa femina inuita tole
rat. Si autem voluntarie hoc faciat non est ei illata iniuria: qa
scienti t consentienti presertim si mandat nulla fraus vel iniu-
ria fit: quodcūq̄ ei bonum vel malum fiat. ¶ Est autem etiam
in isto coitu adulterino dānum. quia si inde proles nascatur cū
vir illius vxoris putet illam prolem esse suam instituit eam he
redem in bonis suis sicut alios filios siquos habet: vel relin-
quet heredem in totum. t tunc cū nihil deberetur illi filio adul
terino de bonis mariti: tātum dānum infligitur viro quantuz
de bonis eius recipit. Fit etiam hic damnum filijs illius viri:
quoniam si adulterinus ille non nasceretur succederent ipsi in
tota hereditate paterna. cum autem ille natus est suscipit cum
eis partem successionis: t sic tantum eis tollet quantum sibi su-
scipit. Alia quoq̄ mala possunt considerari in coitu cum vxore
alterius: quia ex hoc interdum mortes singulares sequuntur.
interdum vero seditiones siue bella ciuilia. aliquando autem
sequuntur bella multorum regnorum sicut patet in bello troia-
no quod durauit decem annis. t ex hoc solum insurrexit: quia
paris accepit helenam vxorem regis menelai. De hoc t de om-
nibus alijs vulgatissima exēpla sunt in omnibus historijs atq̄
poetis. valde ergo vitandus fuit iste coitus. nam t sic homines
degeneres efficerētur: ita vt nesciretur quorum filij erāt. qō ma
xime repugnat dignitati humane. (Nec seminis commixtione
maculaberis.) .i. non suscipies istam maculam que est in cōmi
scendo semen tuum semini mulieris que non est tua. vel voca-
tur seminis cōmixtio facere vt filij qui tui sunt misceantur fi-
lijs alterius. hoc autem fit cum aliquis cognoscit vxorem al-
terius t inde nascitur fetus: quoniam ille computatur inter fili
os viri mulieris illius. t sic semen. .i. filius non attribuitur ei cu
ius est. sed computatur inter filios illius cuius non est. In hoc
autem est macula: qz ille qui hoc faciebat multum peccabat.
(De semine tuo non dabis vt consecretur idolo moloch). Hic
ponitur quidam casus qui pertinet ad superiora indirecte. naz
supra dicebatur de illicita seminis effusione vel generatione i-
ter personas illegittimas. hic autem ponitur alius casus q̄ per-
tinet ad infandam seminis effusionem vel abusionem filiozum.
t hoc est per consecrationem factam idolo moloch. Intelligi-
tur autem hoc dupliciter fm q̄ istud nomen semen pōt duplici
ter accipi. Uno modo accipitur semen pro ipso humore qui ef
funditur in coitu. Alio modo accipitur semen pro filijs genitis
ex semine. t iste modus accipiendi est cōmunis in sacra scriptu
ra. sicut dicitur in ps. 131. De fructu ventris tui ponam super
sedem tuam. t alibi habetur. De semine. t tamen ibi accipi-
tur pro filijs. Primo modo accipiendo est sensus q̄ nullus da
ret de semine suo idolo moloch. i. q̄ non daret de humore mē
struali ad consecrandum ei. hoc enim turpissimum erat. erat
enim magna turpitudo t magnum scelus. Primo autem erat
turpitudo t magna quidem q̄ aliquis effunderet semen taliter
vt consecrari possit. hec enī ab aliquibus propter causam ama
tozium fiunt. sic enim quasi per quedam maleficia existimant
se moturos eas quas diligūt: vel potius ipsos demones: vt eis
in hac parte optatum tribuant. in quibus tanta vilitas est: vt
nec nominari saltem ista liceat. in temporibus autem antiquis
quando idolis offerebatur ista maxime obseruata sunt. Alij au
tem erant qui idolis sanguinem suum offerebant percutientes
aliquas partes corporis sui vsq̄ ad sanguinis effusionem. sic
enim refert fuisse consuetum Augustinus in libris dee bericen-
tee. de hoc in secundo de ciuitate dei. nam ibi incidebant bra-
chia t aliqui abscidebant virilia. de quibus Ouidius in libris
fastorum. De his etiam Seneca in tragedia septima. Hunc mo
dum obseruabant sacerdotes baal contra quos contendebat
helias propheta. De hoc habetur tertio Regum. c. 18. cum dici
tur de eis. clamabant ergo voce magna t incidebant se cultris
t lanceolis iuxta ritum suum donec perfunderentur sanguine.
sacrificium autem de semine ad eundem modum pertinere vi-
deretur. ¶ Alio mō potest intelligi ista littera. s. q̄ aliquis offe
rat de semine suo idolo moloch. i. de filijs suis. erat enim apud
gentiles quoddam idolum magnum factum de cupro t formā-
tum ad humanam figuram: interius autem concauum. In
illa vero concauitate succendebatur ignis donec idolum incā-
desceret. Dicebant autem sacerdotes gentilium illis qui habe-
bant filios q̄ nullum maius sacrificium erat illis dijs q̄ offer-
re filios: t oblati in celum portabantur. gentilis autem fatuitas
a sacerdotibus decepta hoc credebat tribuens eis filios offerē
dos. ipsi vero ponebant eos in manibus idoli ardentis t com
burebantur. vt autem voces puerorum morientium non audi
rentur: sacerdotes in tympanis t alijs musicis instrumētis ma
gnas voces reddebant significantes hoc modo puerum in
celum esse portatum cum postea nunq̄ compareret cum eum
sacerdotes combussissent. Iste autē modus offerendi fuit apud
gentiles. Judei quoq̄ acceperunt hunc moduu immolandi a
gentilibus addiscentes ritum eorum in terram chanaā. de hoc
habetur ps. 105. cum dicitur. t cōmixti sunt gentibus t didi-
cerunt opera eorum t seruierunt sculptilibus eorum: t factum
est eis in scandalum. t immolauerunt filios suos t filias suas
demonibus: effuderunt sanguinem innocentem sanguinem fi-
liozum

De pena ac cedētiū ad mulieres mēstruatas

Dis hō est proximus noster.

Qō.7. A

Iniuria est triplex i carnali cogni tione vxoris alterius

Prima

Secunda

Tertia

Dānum in adulterio

† Duplex expō lre.

De consecrantib⁹ semen suum dijs.

B

Augusti.

Ouidius

Idolum moloch qd fit t quō cremabant pueri ad honorez eius.

liozum suozum ⁊ filiaruz suarum quos immolauerunt sculptilibus chanaā. Ista autez immolatio erat prohibita sub pena mortis. qui enim sic offerret lapidabatur vt patet. j. 20. c. (Idolo moloch.) est nomen idoli moloch. multi enim oij erant apud gentiles: ⁊ diuersimode nominabantur de quibus erat vnus moloch. Nec tamen est intelligendum q̄ deus cōcesserit immolari alijs idolis ⁊ vetuerit solum moloch hec fieri: quoniā eāli ter omnibus idolis vetuit sacrificari. Sed dictum est specialiter de idolo moloch: quia huic deo apud gentiles offerebantur pueri viuentes ⁊ non alijs dijs. Fuit quoq; apud gentiles diana etharica cui immolabatur homo viuens quicunq; de alieni genis aduenisset. erat enim terribile sacrificium: sed postea ozestis filius agamēnonis exposuit se morti aliunde veniens vt raperet illam deam. sic autem factum est. vnde postea talia sacra cessauerunt. de his Paulus ozosius libro secundo de ozmesta mundi: ⁊ Ouidius in libris de pōto. (Nec pollues nomen dei tui). i. non facies esse pollutum nomen dei tui offerendo talia sacrificia alijs dijs. dicitur enim per hoc esse pollutuz nomen dei: quoniam qui sic offert attribuit deitatem alijs preter q̄ deo vero. sed hoc est polluere nomen domini. i. infamare vel debono rare deum: quia cum ipse solus deus sit alijs tribuitur bonoz diuinus: ei tamen soli tribuendus erat. Alio modo dicitur nomen dei polluī per hoc: quia qui talia offert agit vt aliquid consequatur per ista sacrificia: qō si posset aliter consequi non faceret illa. deus tamen hebreozum non petebat ista sacrificia. qui igitur hec faciebat signabat deuz hebreozum non posse tribuere hec que tribuebat deus cui offerebantur infantes. (Ego dominus). i. ego qui mando hec suz deus ⁊ possum mandare illa. ideo cogimini ad faciendum. (Cum masculo non commiscebe ris coitu femineo.) hic interdicit incidentaliter quendam alium coitum fedissimum. s. coitum sodomiticum qui est cum masculo. hic enim inter ceteros abominabilis est deo. vnde sequitur in littera q̄ abominatio est. Uocatur autem iste coitus contra naturā: quoniam omnes alij coitus qui sunt ad feminam: etiā si sint valde illiciti sicut coitus ad sozorem vel ad matrem non sunt penitus contra naturam: quia natura ingeniauit coitum ad generationem cum matre aut sozore q̄q̄ coitus exercabilis sit: tamen generatio sequi potest quā intendit natura. Nō igitur est totaliter iste coitus contra naturam. ille autem coitus qui est masculi ad masculum dicitur esse contra naturam: quoniam cum natura ordinauerit coitum ad generationem: ⁊ in coitu masculozum impossibile est sequi generationē: erit necessarius coitus iste contra nature intentionem. Nec tamen accipiendum est simpliciter q̄ iste coitus sit totaliter contra naturam: sed dicitur esse contra naturam. i. contra naturalem inclinationem cōmunem vel contra naturam ordinatam. non est tamen totaliter contra naturam: quia est ab inclinatione naturali deordinata. Nam cum natura intendat seipsaz conseruare quod fit per generationem: ⁊ ista fit in masculo ⁊ femina. naturaliter viri ⁊ femine ardent in alterutrum. si autem aliquando contingat vt viri in viros ardeant: hoc quidem ꝑ naturā factuz esse dicetur: quia non est naturale desiderium ad gignendum quod natura in hoc actu instituit. est tamen aliquo modo ꝑm naturam ista inclinatio. i. ꝑm naturaz eius qui sic inclinatur. est tamen natura ista peruersa. vnde qui ad talia inclinantur bestiales dicuntur ꝑm Aristotelem ethicozuz libro septimo. ¶ Prouenit autē ista inepta atq; deordinatissima inclinatio ex vna trium causarum. Interdum enim accidit propter egritudines: vt aliqui qui bone complexionis fuerant valde permutati ex egritudine incipiant habere alia desideria ⁊ inclinationes causatas ex trāsmutatione egritudinis. sic enim accidit in mulieribus pregnantibus: vt interdum desiderent comedere ea que nullus homo desiderat: nec ipse desiderarent si secunde non essent: vt comedere carnes crudas vel carbones. ¶ Interdum autem euenit ista bestialitas ex nature deprauate inclinatione: quoniam natura loci generationis facit vt ibi geniti tales contrahant inclinatiōes. quod manifeste apparet: quoniam quarundam terrarum homines ad hoc fortissime inclinatos: ⁊ quasi vniuersaliter videmus. alie autem terre sunt in quibus nihil bozum omnino aut rarissimum est. hoc autem innuit Aristoteles dicens. marime esse bestiales apud pontum. i. q̄ terra illa magis est ad gignendum homines bestialis inclinationis q̄ alie terre vt pz ethicozuz libro septimo. ¶ Tertio modo accidit ista bestialitas siue superabūdans malicia ex assuetudine facta a parua etate: quoniam cum consuetudo sit altera natura iuxta Aristo. ethi. libro septimo. qui bis turpitudinibus ex puero assuefactus est habebit earū inclinationes quasi innatas. Hoc videtur fuisse in viris sodomozum qui q̄q̄ ex natura loci ⁊ delicijs atq; ociositate ad hec omnia mala inclinarentur vt tangit Ezechiel. 16. ca. tamen potissima causa huius multiplicati mali: fuit quia homines huic vitio dediti ex pueritia erant: ⁊ sic transibat eis quasi in nature legem. [a] sic pz Bene fis. 19. c. cum dicitur. prius autem q̄q̄ irent cubitum viri ciuitatis vallauerunt domū eius a puero vsq; ad senem omnis populus simul. in quo videtur ipsos pueros a primordio etatis sue ad infanda eruditos fuisse. vnde postea ista quasi naturaliter desiderabant. (Cum masculo non cōmisceberis coitu femineo.) Dic nihil videtur prohibitum nisi sodomiticus coitus. sed ad hoc fortassis non oportebat poni coitu semineo: quoniam masculus non potest cōmisceri masculo nisi coitu femineo in opere carnali. sed si forte alique alie cōmixtiones illicite masculozum sunt preter eam que sodomitica est insistere nō oportet: quoniam in his prauitas humana terminum nullus habet. quicūq; tamen modus detur si duozum virozum est: necessariū est vnum altero abuti tāq; femina. q̄q̄ abusionis huius plures reperiantur modi. Unus autem est qui non pertinet ad concubitum ⁊ vocatur mollicies. sed quia ista non est masculi ad masculum sed aliter in seipso: non potest ad superioza reduci. omnia autem ista quia mala sunt a deo prohibita sunt. exprese tamen de actu sodomitico hic vetitum est: quoniam iste in ceteris chananeozum magis abundabat sicut pz infra. immo ipsi chananei sunt qui primo sodomite appellati sunt: quia in terra illa est regio sodomozum sicut supza declaratum est. (Quia abominatio ē). i. nō miscebitur masculus masculo: quia hoc abominatio est. nam ceteri coitus qui ad feminas sunt q̄q̄ interdum turpes valde atq; infamatiui sint: tamen abominabiles aut abominatio non dicuntur: quoniam eos sic natura humana non horret. hunc autem qui sodomiticus dicitur tota humana conditio ordinata tāq; monstrum quoddaz pauet atq; fastidit. quod proprie abominari est. (Cum omni pecore non coibis). i. cum nullo pecore: quoniam non est seniuꝰ q̄ aliquis nō debet coire cum omni pecore: ⁊ tamen liceret sibi coitus cū aliquo pecore: quoniā omnis talis coitus interdictus est. Potest nāq; iste recte dici ꝑ nām. i. ꝑ spēm: qz nā fecit file ad file. ea autem que in duabus speciebus sunt ad gignendum nunq; vniuntur nisi in quibusdam que magnaz propinquitatem speciei habent: in his enim potest ex tali concubitu aliquid equinocum gigni: sicut pz in asinis ⁊ equis. homini autem ad alia pecoza contra naturam coitus est: quia in his generatio non sequitur cum multum distent ꝑm perfectionem speciei. ⁊ si interdum aliquid gignatur illud est monstruosum valde ⁊ toti nature horrendū: potissime cum natura homines ad meliozes inclinauerit fetus. (Nec maculaberis cū eo). i. nō coeas cum illo: quia ex tali coitu macula sequitur cum valde turpis sit. (Mulier non succumbet iumento.) eadē lex est femine que viri: vt sicut non licet viro agere in pecoza: ita non licet mulieri pati ab eisdem. vocantur autem hic iumenta vniuersaliter omnia bruta in quibus aliquis coitus esse potest siue virilis siue femineus. ⁊ adhuc ē turpius quasi incomparabiliter feminam cognosci a brutis q̄ virum cognoscere illa. maioza quoq; dāna atq; pericula inde ꝓueniunt de quibus subticuisse melius ē. (Nec miscebitur ei). i. nullo modo accedet femina ad animalia bruta: vt cum eis misceat in actu carnali. (Quia scelus est). i. valde magnum peccatū est ⁊ dedecus totius nature humane: vt mulier cognoscat a brutis. scelus autē magnū vitiū signat quod est horrenduz valde. (Ne polluamini in omnib⁹ his.) Dic ponitur conclusio cōtra transgressozes boz preceptozum: ⁊ primo admonentur in vniuersali vt talia vitia deuitent: deinde subinfert pena. (Ne polluamini in omnibus his). i. in nullo istozum: quoniam qōcūq; boz fieri turpe valde erat atq; morte dignuz: ⁊ infligebat moze talia agentibus vt pz. j. 20. ca. (In quibus contaminate sunt vniuerse gentes quas ego eiściam.) hic dicitur de chananeis. s. de omnibus illis septem populis q̄ dediti essent omnibus turpitudinibus. ⁊ q̄q̄ in omni genere vitiozum abundarent. magis tamen abundabāt i vitio carnis: ⁊ hoc siue ad consanguineas siue affines nulla nature reuerentia obseruata. ad ceteras quoq; turpitudines tam masculozum q̄ pecozum prōptissimi erant: ⁊ hoc efficiebant. Iudei autem qui intraturi erāt terram harum gentium poterant erudiri in moribus earum. Uetuit ergo deus ista fieri. (Quas ego eiściā añ ꝓspectū vz̄ꝝ)

Nullus coit⁹ mulieruz ēt mꝭis est ꝑ nām

Qō. 8 A Inepta sodomiticoū inclinatio triplici ō cā fit.

Quarū dā terra rū boies marime inclināt ad nefandissimuz

vitiū sodomiticū. alii vo penitus ignorant qd sit ꝓpostera ven⁹ vt hispani galli theutonici ad quos null⁹ vnq̄ ciuis sodome accessit cum marime diſtent.

[a] Uid latiꝰ o. Abu. ibi

Mollicies quid

B Sodoma vbi

B

Lōclusio ꝑ trāsgressores bozum preceptoꝝ

Chananei turpissimi quantū ad libidinem.

.i.ego eiſciam iſtas gentes vobis videntibus.vel ante conſpectum veſtrum.i.q̄ vobis intrantibus ipſe fugient atq̄ terga vertent non potentes ferre facies veſtras.(Et quibus polluta eſt terra).i.vitia iſtorum tam horrenda erant:vt nō ſolum ipſi polluerētur:ſed etiam terra habitationis ſue.ita vt ipſa p̄ bis ad oſim clamatura videretur.ſicut dicitur de occiſione abel:de qua dicit deus ad cain. Sanguis fratriſ tui clamat ad me de terra. Dicitur autem terra pollui per peccata cum ipſa ſcelera magna ſunt:ita q̄ terra illa iam ferre non poteſt.ſic p̄z de occiſione innocentis:per quā terra pollui dicitur:vt habetur Numeri.35.c.z Deutero.19.ca.(Cuius ego ſcelera viſitabo).i. ego puniā peccata illius:nō quidem q̄ terra iſta aliqua peccata habeat:ſed habitatores.ꝺ̄ tñ terra viſitari quando ipſi viſitātur.ſic autem factum eſt vt.j.p̄z.accipitur hic viſitatio p̄o punitione.ſic p̄z.p̄s.88.Si dereliquerint filij eius legē meam:z in iudicijs meis non ambulauerint: viſitabo in virga ſcelera eorum:z in plagis iniquitatē eorū.viſitare igitur punire eſt. dicit autem deus ſe viſitaturū ſcelera chananeoꝝ:q̄z nondum viſitabat puniēs eos quādo erant iudei in deſerto.ſed tunc incepit viſitare cum iudei acceſſerunt ad terram p̄miſſionis.cauſa autem huius erat:quia nondū cōſumata fuerant omnia mala p̄pter que chananei occidi z expelli de terra debebant. ſic habet Geñ.15.c.cum dicebat dñs ad abzaam. necdum enim cōplete ſunt iniquitates amorreoꝝ uſq̄ ad preſens tēpus.vocant autē ibi amorrei omnes ſeptem populi chananeoꝝ.(Cuſtodite legitima mea atq̄ iudicia.)ſupra vetabantur mala hic iubent bona.ſ.q̄ iſraelite cuſtodiant legem dei:z ponuntur hic duo.ſ. legitima z iudicia.dicūtur autem legitima.i.leges vel cerimonialia p̄cepta.vocantur aūt iudicia p̄cepta iudicialia que i alterutrum ordinent.nā cerimonialia ad deum pertinent. z in his duobus ponitur ſufficienter totius populi iſraelitici directio.De moralibus autem p̄ceptis qualia ſunt p̄cepta decalogi nihil hic dicitur.quod poteſt fieri ex duob⁹. Primo quia deus ſolum loquitur hic de illis p̄ceptiſ per que ſpecialiter dirigitur iſraelitici populi ſtatus.huiuſmodi aūt eſt in p̄ceptis iudicialibus atq̄ cerimonialibus:nā p̄cepta moralia ad omnes nationes pertinent cum ſint ſm̄ naturā. Alio mō reſponderi poteſt q̄ in bis duobus que hic ponantur expримuntur ſufficienter p̄cepta decalogi.nam omnia p̄cepta aut ordinant in deum aut in proximum. p̄ter hec enim nihil vlterius eſt in p̄ceptis decalogi aut quibuſcūq̄ alijs. Dic tamen p̄cepta iudicialia intelligunt omnia que in proximum ordinant. per legitima autem intelliguntur ea que ordinant in deum. ſufficienter igit in bis omnia p̄cepta quecūq̄ ſunt expримūtur.(Et non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis).i.nihil faciatis de bis que ſupra poſita ſunt que vocantur abominationes:q̄q̄ ſpecialius quedam illorum hoc nomen habent ſicut peccatū in coitu maſculorum z pecorum.(Tam indigena q̄ colonus).i.ad hanc legem obſeruandam tenebitur indigena z colonus.Dicitur indigena ille qui eſt naturalis de aliqua terra reſpectu terre illius.colon⁹ autem a colendo dicitur.z quia colere multipliciter ſumitur colonus etiam poteſt accipi multipliciter. Uno modo dicitur colere.i.laborare z pertinet ad agros.z hoc modo vocantur coloni illi qui agros colunt:z ſic volunt aliqui q̄ accipiatur hic.ſ.q̄ tam ille qui erat iudeus q̄ illi de gentilibus q̄ veniebāt cū eo ad colēdū ſiue laborādū i agris deberēt obſeruare hāc legē.ſed hoc nō ꝺuenit:q̄z aut iſte colon⁹ de gētilibus erat ꝺuerſus ad iudaiſmū aut non.Si autem eſſet conuerſus tenebatur ad omnes cerimonias z p̄cepta legis ad que tenebā tur alij iudei ex genere.Si aūt non eſſent cōuerſi ad iudaiſmū tenebant ad nihil eorū ad que tenebantur iudei:immo nō permittebatur eis q̄ facerent ea que iudei faciebant:quia non poterāt celebrare phaſe vt habetur Exo.12.c.Si tamen accipere tur colonus p̄o quocūq̄ agricola:neceſſarium eſſet vt ipſi gentiles nō cōuerſi ad iudaiſmū habitantes tñ in terra p̄miſſionis tenerentur ad hec leges.q̄ falſum eſt.Alio modo accipitur colonus a colēdo q̄ eſt honorare.z ſic dicuntur eſſe coloni illi qui deum amant vel colunt.z colonia vocatur ille cultus vel cerimonialis obſeruatio quā deo exhibent huiuſmodi obſeruatores.de hoc habetur Exo.12.c.cum dicitur. ſiquis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam.i. voluerit tranſire ad ritum colendi deum quem vos obſeruatis.z iſto modo colonus dicitur ille qui conuertitur ex aliqua ſecta ad alteram vt ibi colat deum.ſic accipitur in eodem capitulo. eadem lex erit indigene z colono.i.ei qui naturalis eſt:z ei qui conuerſus eſt ad coloniam veſtram.Hoc modo p̄prie accipitur hic q̄ tam indigena.i.qui natus fuerat in iudaiſmo z de genere iacob:q̄q̄ colonus.i.qui cōuerſus eſt de gentilibus ad colendum deū obſeruabit iſtas leges.Alio modo poteſt accipi colonus p̄o eo qui de vno loco tranſit ad alterū vt ibi habitet.nam colere etiam habitare eſt.z hoc modo romani dicebantur facere quaſdam ciuitates colonias quādo eas bello capientes tranſſerebant habitatores earū ad alia loca z alios ad habitādū in iſtis ciuitatibus ponebāt.De coloniſs autem z p̄ouincialibus z tributariſs ciuitatibus romanorum Exo.12.c.dictū eſt.Sic autem apud iudeos:ſi aliquis de gentilibus veniret in terram iudeorū vt ibi habitaret colonus eſſe dicebatur: z huic etiam iubetur huius legis obſeruatio.non eſt autem intelligendum hoc ſimpliciter:ſed ſolum quando gentiles habitantes inter iudeos volebant tranſire in eorum coloniam i.in cerimonias cultus eorum:alioquin non obligabantur ad aliquam cerimoniam legis vt p̄z Exo.12.c.de illis peregrinis qui ad circūciſionem accedere nolebant:quoniam non permittebatur eis comedere de phaſe:nec facere alias cerimonias legis.(Qui peregrinatur apud vos).i.qui viuit inter vos peregre.ſ.non quaſi naturalis.erat autem iſta peregrinatio quantuz ad duo.ſ.quātum ad terram z quantū ad cultū viuendi.nā iſti gētiles veniebant de terra ſua ad habitandum in terra iudeorum.tranſibāt quoq̄ de ritibus ſuis colendi deum ad ritus colendi iudeorum. in nullo ergo volebat eis manere q̄ innatum erat:ſed quantū ad vtrūq̄ peregrinabātur.(Omnes enim execrationes iſtas). Dic admonet timore pene ne iudei faciant iſta mala que ſupra dicta ſunt:q̄z chananei illa fecerunt z de terris ſuis expulſi ſūt. ita autē in iudeis eueniret ſi idez facerent.vocantur autem execrationes ea que hic dicta ſunt:qñ horribilia ſunt plurima illorum.(Fecerunt accole terre).i.habitatores terre huius chanaā fecerunt omnia hec turpia que ſupra enarrata ſunt. vocantur autem accole habitatores terre.z dicuntur ab accolendo.i. habitando:z ſic ſignificat idem aliquo modo q̄ colonus:q̄q̄ accōla ꝺ̄ eſſe qui habitat in aliqua terra in qua ortus eſt.colonus vero eſt qui ad habitandum ad aliquam terram extra locum ſue originis tēdit.(Qui fuerit ante vos).i.habitatores terre qui fuerunt in terra chanaā anteq̄ vos eſſetis ibi.z loquit hic deus de hoc tāquā de re preterita cum tamē adhuc eſſet futura:q̄z nondum fuerāt chananei expulſi de terra ſua:nec iſraelite fuerant introducti in illam:ſed poſtea hec omnia completa ſunt.q̄z tamen chananei preceſſerunt indeos habitando in terra p̄miſſionis dicitur de eis per modum preteriti q̄ iam fuiſſent in terra illa.(Et polluerunt eam.)Hoc fuit per enormitatē vitiorum ſuorum in quibus terra pollui dicitur.z aliquādo clamare.ſic dicit ſupra.(Cauete ergo ne z vos ſimiliter euomat.) ꝺ̄ terra euomuiſſe chananeos eo q̄ nō tenuit eos in ſe:ſed dño faciente excluſi ſunt.de iudeis autem ſimiliter futurum erat ſi ſimilia facerent vt gentiles fecerant.ſic enim factum eſt:quoniam terra illa euomit eos cum propter facinora eorum vndeciz tribus vel decem:vt alio modo computatur portate ſunt in terram medorum nunq̄ reuerſure in terram ſuam vt habetur li. 4.Regū.17.ca.ſic quoq̄ de tribu iuda z beniamin factū eſt.nā euomuit eos terra:z captiui ducti ſunt in babylonez vbi ſeptuaginta annis detenti ſunt vt habetur.2.Paralipo.vltimo.c.Iterum autem euomuit eos terra illa cum a romanis ſuperati occiſi z venditi ſunt per omnes fere gentium nationes nunq̄ reuerſuri in terram ſuam.(Cum paria feceritis).ſi enim iudei ſimilia facerent vt gētiles ſimilem paterentur penam:immo maiorem:quia magis obligati erant deo propter ſpecialia beneficia:z quia ab eo legem ſuſceperant:q̄ ad nullam aliam gentez factū fuerat.ſic habetur.p̄s.147.cum dicitur.nō fecit taliter omni nationi:z iudicia ſua non manifeſtauit eis.(Sicut euomuit gentem que fuit ante vos).ſ.gentem chananeorum que prius habitauit in terra illa q̄ iudei.loquitur autem hic deus de preterito:z tñ quando ipſe iſta loquebatur nondum terra chanaā in ea habitantes euomuerat cum poſtea factum fit.ſed deus refert iſta ad tempus quo iudei in terra chanaā eſſent cum deberent iſtas obſeruare leges.(Omnis anima que fecerit de abominationibus bis quippiam).i.quicunq̄ homo fecerit aliquid de ſuperioribus ſceleribus:quoniaz omnia ſupra enarrata abominationes vel ſcelera dici poſſunt.q̄q̄ de quibuſdam hoc magis p̄prie dicitur q̄q̄ de alijs: ſicut ſupra declaratum eſt.(Peribit de populi ſui medio.)Iſtud poteſt accipi hic tāq̄ p̄ceptum z tāq̄ admonitio.eſt autem p̄ceptum: quia deus iubet q̄ omnis

D Terrā polluit p̄ peccata quid ſit.

E Legitima ac iudicia quid.

F Colonus multipliciter dicitur. Prio mō

Scō mō

Quos vocat hic lex colonos.

Tertio modo.

Colonia qd erat apud romanos

Ad duo eſt peregrinatio

Quot vices terra chanaā euomuit iudeos

G

q̄ omnis qui fecerit hec que habentur hic occidatur a iudicibus populi ficut p3.j.20.c. Potest autem interdum esse quedā denunciationes futurorum.s.cum ista peccata non essent cognita apud iudices punire potentes: vel ipsi punire negligerent: deus inferebat penam vt p3.j.20.c.cum dicitur.q̄ si negligens populus terre: t quasi pendēs imperium meum dimiserit hominem qui dedit de semine suo moloch:nec voluerit eum occidere:ponam faciem meam super hominem illum: t cognationem eius succidamq; ipsum de medio populi sui. (Custodite mandata mea.) Repetitio est superiorū.nam sepe hoc mandatum est.fit tamen ad magis imprimendum: potissime cum multum homines inclinentur ad faciendū ea que hic vetātur.ideo debent multotiens admoneri.hic autem accipiuntur mandata dei vniuersaliter non distinguendo in legitima t iudicia: sed omnia genera preceptorum tam moralium q̄ cerimonialiū q̄ iudicialium intelliguntur hic.(Nolite facere que fecerunt hi q̄ fuerunt ante vos).s.chananei qui primo habitauerunt in terra ista.nam ipsi omnes abominationes fecerunt que enarrate sūt vt patet supra.(Et ne polluamini in eis).i.non faciatis ista peccata vt per hoc sequatur in vobis macula. dicitur enim precipue in his peccatis homo maculari:q; ista sunt peccata fm carnem:t in hoc proprie homo maculatur.sic enim ait apostolus prima ad Corinthios.6.c.omne peccatum q̄ homo fecerit extra ipsum est:qui vero fornicatur in carnem suam peccat.i.carnem suā polluit quā nō contingit pollui in aliis peccatis.(Ego dominus deus vester).i.debetis ista facere: quia ego qui hec iubeo sum dominus de⁹ vester.iō habeo auctoritatē mādādi.

¶De quadam moralitate. 12. graduū eorum qui reuelant peccata proximorū:quod. 12. modis contingit sicut t reuelatio turpitudinis carnalis. Questio. 9.

Circa ea que dicta sunt(q̄ q̄ preter morē nostrum fit meta phoris insistere)breuē moralitatez adiungemus. Dictum enim fuit in hoc capitulo de non reuelanda turpitudine.t fuerunt hic expressi duodecim modi. Per reuelationem turpitudinis significatur detectio criminis in quo ē vera turpitudo nra:t nos proprie turpes efficimur.ª t sicut duodecim modis contingit turpitudinem reuelari vt in littera p3. ita duodecim modis aliorum inhoneste vitia reuelamus.ᵇ ¶Primus modus est in detractoribus. dicūtur autem detractores qui aliorū famam non quidez corrumpunt sed minuūt. vt cum de aliquo apud multos bona opinio est:si aliquis non negans istam opinionem dicat verum esse quod dicitur: sed non tanta esse quanta referuntur est detractor.i.diminutor: quia partem bone fame tollit.t dicitur detractor a detrahendo.i. tollendo vel separando.s.partem de aliqua re. ¶In secundo gradu detectionis criminis est malignus qui tacendo innuit vt peius suspicemur: velut si quis opinionem bonam que de aliquo habetur sciat aut credat esse veram:t cum interrogetur de illa nihil aut bonum aut malū exprimat dicens se de hoc nihil velle dicere.per hanc taciturnitatē de illo ō quo queritur aduersus presumi facit. Idem est si iste sciat alterū mala fecisse:t per hunc modum subticendi cauteloſe aliis detegere velit. ¶In tertio gradu reuelationis criminis est reprehensum qui factum mordaciter reprehēdit atq; nimis exaggerat sermonibus passionalib⁹ atq; rhetoricis vt crimen grauius credatur q̄ sit:t iste modus ad rhetoricam persuasionem pertinet. de quo Tullius in primo libro noue rhetorice. ¶In quarto gradu horum susurro ponitur qui malum alterius alteri in aure profert: vt sic veritatem expressisse atq; ex charitate moueri credatur. vnde per hoc maiorem habet nocendi promptitudinem. ¶In quinto loco ponitur bilinguis qui sic varia profert quasi duas linguas haberet. Iste enim aliter de absenti aliter de presenti loquitur:t aliud vni:alterum vero alij narrat.vnde per hoc plura veris dicere cum necesse est. ¶In sexto gradu ponitur adulator qui aliquando vitia detegit t cōmendat:vt magis eis placeat quoz laudauerit vitia. ¶In septimo gradu ponitur emulator qui coram malo alterius bonum suum ostentat: vt sic alius vilior habeatur.nam cum bona t mala mutua opponuntur fronte necessarium est bona meliora t mala peiora videri.vnde modus iste ad vituperandum cautus valde est. ¶In octauo gradu ponitur qui de aliquibus mala inter alios seminat: vt sic saltem famam adipiscatur.nam cum aliorum vitia deshonestauerit innuit se bonorum zelatorem atq; malorum insectatorem fore:que perfecte bonuz efficiunt. ¶In nono gradu maledictus ponitur qui aliorum maledicta publice narrat vt ex his scandalum generetur. sic enim vitia multum exaggerantur cum ex vno interdum plurima consequantur vitia t vitiorum cause. ¶In decimo gradu ponitur simulator qui aliorum mala exaggerat vt solus bonus videatur.horum narratu intrinsice se collaudans.nam cum ista mordaciter increpuerit innuit se horum nihil facere sed vehementer habere exola. ¶In vndecimo loco diffamator ponitur qui ex apparentibus malis bona dicta t facta obnubilat vt innocens condēnetur.sic enim arguitur ex his que apparent vt rerum veritas destruatur. ¶In duodecimo gradu ponitur mendaciosus qui falsa de alijs profert vt in hoc delectetur.hoc enim valde malum est cum ex habitu perfecto fiat siue aliquo passionis instinctu:quoniam signum est nature deprauate t conuerse sam in vitia.apparet autem manifeste aliquem mendaciosum esse cum delectabiliter eū mentiri de aliorum factis videamus.nam signum generati habitus est delectationem fieri in opere fm Aristotelem ethicorum libro.2. Si autem aliquis odio aut alia quacunq; passione permotus de alio falsa vitia referat q̄ q̄ mentiatur mendaciosus tamen non est:quoniam non agit hoc ex habitu sed fm quandam impellentem passionem. Si tamen aliquis adhuc in mentiendo delectetur:aliorum tamen vitia nulla referat mendacio sus quidem erit:sed ad detectores criminū nullatenus pertinet.

ª Duodecim modis aliorū inhoneste vitia reuelamus.
ᵇ Primus modus.
Secūs modus
Tertius modus
Quartus modus
Quintus modus
Sextus modus
Septimus modus
Octauus modus
Nonus modus
Decimus modus
Undecimus modus
Duodecimus modus

¶Capitulum.xix.

Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad omnez cetuz filiorum israel:t dices ad eos. Sancti estote:q; ego sanctus sum dominus de⁹ vester. Vnusquisq; patrem suum t matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego dominus deus vester. Nolite conuerti ad idola:nec deos conflatiles facietis vobis. Ego dominus deus vester. Si immolaueritis hostiam pacificorum domio vt sit placabilis:eo die quo fuerit immolata comedetis eam: t die altero. Quicquid autem residuum fuerit in diem tertium: igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea prophanus erit: t impietatis reus:portabitq; iniquitatem suā:quia sanctū domini polluit t peribit anima illius de populo suo. Cūq; messueris segetes terre tue: non tondebis vsq; ad solum superficiem terre:nec remanentes spicas colliges:neq; in vinea tua racemos t grana decidentia congregabis:sed pauperibus t peregrinis carpenda dimittes. Ego dominus de⁹ vester. Nō facietis furtum:non mentiemini:nec decipiet vnusquisq; proximum suum. Non periurabis in nomine meo:nec pollues nomen dei tui. Ego dominus. Non facies calumniam proximo tuo nec vi opprimes eum. Nō morabitur opus mercēnarij tui apud te vsq; mane. Non maledices surdo:nec coram ceco pones offendiculum:sed timebis dominum deum tuum:quia ego sum dominus. Non facies quod iniquū ē:nec iniuste iudicabis. Nō consideres personā pauperis: nec honores vultum potentis. Juste iudica proximo tuo. Non eris criminator: nec susurro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego dominus. Non oderis fratrem tu

supra.11.q.3. dist.c. tenere. dist.1.c. oportet. dist.2.c. posuisti. t c.plurimos 1.Pe.1.c.

23.q.4.c. vidicta i fine.ibi.n.ex.j.23.b De pietate in panes.

Mat.5.c. 22.q.4.ca. actione ibi inramētū t c.neče.2.q. j.c.hēmus.

infra.c.27.t zach.8. deute.24.c.

De pe.di.4 ca.ſi ex bono. ibi acceptio personarum.

um in corde tuo: sed publice argue eum: ne habeas super illo peccatū. Non queras vltionē: nec memor eris iniurie ciuium tuorū. Diliges amicum tuū sicut teipsum. Ego dominus. Leges meas custodite.

Connexio capituli

Locutus est. In superioribus ordinata fuit potētia cōcupiscibilis ad actū delectationis restringēdo cōditiones ⁊ psonas legitimas: hic p̄sequēter p̄ncipaliter ordinat vim rōnalē quātū ad quasdā cerimōias. Quāḡ si magis cōprehēdere volumus totius capituli sentētiā. dicēduz ē q̄ in supioribus ponebant p̄cepta ordinativa vite humane in quātū est p̄ncipiū generationis. hic aūt subdūt p̄cepta regulativa bois inquātū ipse est p̄ncipiū sue opationis. Et diuidit i quattuor ptes: qrū prio ordinat affectus rōnalis. Scōo motus vegetabilis. Tertio actus sensualis. Quarto quict⁹ vel cōicatio ciuilis. Scōa ibi. (Iuneta tua.) Tertia ibi. (Nō auguriabimini.) Quarta ibi. (Coram capite cano.) ¶ Circa p̄mū p̄sidēdū ē q̄ in nobis affect⁹ rōnalis dr esse. nō qdē volūtas regulata rōne: sed qōcūq; desideriū quo mouemur in aliqd in qō ferri nō possunt nisi ea q̄ rōnē ⁊ rōnis vsum bñt. ⁊ hoc mō dr esse affect⁹ rōnalis quedā vis fm quā ferimur in aliqua i que bestie nullo mō ferri p̄nt. sed boibus ppria sunt: sicut velle bonozari: velle multa possidere: atq; p̄sidere alijs: ⁊ iurisditionem bēre: ⁊ laudari ab oib⁹. sic. n. de multis alijs. hec. n. a nullo alio rum bruto⁹ appetunt: qrū nullū eoz ad hec intelligēda sufficit. Hec aūt vis rōnalis aliqñ ordinata est: aliqñ deordinata: qrū ptingit nos conuenīēter aut diuina: aut possessiones: aut bonores expetere. interdū vero inconuenīēter. regulat ergo hic iste affect⁹ rōnalis. tūc. n. bñ fr būe regulabimur cū ad sup̄iores habuerimus reuerētiā ⁊ ad pauperes misericordiā: ⁊ ad oēs innocētiā. ⁊ fm hoc diuidit in tres ptes. Scōa ibi. (Cū messueris.) Tertia ibi. (Nō facietis furtū.) Circa p̄mū. (Locut⁹ ē dñs ad moysen.) De ista locutione non constat qñ facta fuerit: sicut nec de alijs. sed in hoc nō differt an fuerint imediate hec dicta post ea q̄ supra dicta sunt: vel aliquo tēpore post. cōstat nāq; q̄ ista dicta fuerint in mōte synai ⁊ in tabernaculo testimonij vt patet supra. 1. c. ⁊. 25. 27. c. Nō. n. potuit ee magnū tēpus inter ōia hec q̄ nō simul dicta fuerint: quia ab eo die quo ista inceperant dici aut incipi potuerūt. s. a p̄mo die instructionis sanctuarij vsq; ad diē quo recesserūt israelite de mōte synai trāsierunt mēsis ⁊ dimidi⁹ ⁊ paulo plus. qō p̄z: qñ tabernaculū fuit erectum prima die mēsis primi anni scōi ab exitu de egypto vt p̄z Exo. 40. c. recesserūt aūt israelite de mōte synai i eodē anno scōo: mēse scōo: die. 20. mēsis vt habet Numeri. 10. c. ⁊ sic dies q̄b⁹ stetit tabernaculū in mōte synai erectū fuerunt. 49. vel qnquagin ta ad plus. In spatio aūt bor dierū necessarium est facta fuisse ōia q̄ habētur in hoc lib. ⁊ in p̄ncipio numeror vsq; ad. c. 10. cū ibi agat de recessu israelitarū de mōte synai. (Loquere ad omnem cetum filiorum israel). idest loquere ad omnem multitudinem. nomine multitudinis comprehēduntur hic sacerdotes ⁊ leuite ⁊ totus populus israelitarū. nec fit hic aliqua distinctio vel positio spāliter ad sacerdotes sicut. j. 21. c. cuz dr. loquere ad filios aaron. ⁊ cum pertineat ista lex ad omnes israelitas nō est aliqua cā spālis in eis quare magis ptineat quibusdā q̄ alijs: ideo nulla distinctio inter eos facta est: sed dictū est q̄ loqueret⁹ moyses ad oēm cetū filior israel. i. ad oēs israelitas: quasi inter eos ōia nulla sit. ¶ Queret aūt aliqs an moyses recitauerit ista que habētur in lra oibus filijs israel. s. q̄ cōgregauerit populū ad audiēdū ista. Et videt dicendū q̄ oēs israelite cōuenerūt ad hec audiēda. cū dicat hic. loquere ad oēm cetum filior israel. Ad hoc aliqs rndebit dicēs q̄ nō legtur ex hoc q̄ moyses locutus fuerit ista olbus israelitis: sed senioribus ō populo solū. qō p̄z cū dicat quasi in medio capti. vocauit aūt moyses oēs seniores filior israel. ⁊ sic q̄q; iusuz fit: vt omni israeli dicerent illa: solū tñ dicta sunt senioribus. ¶ Respōdēdū est q̄ moyses cōgregauit oēz populū ad audiēdā ista legē: ⁊ sic videt ee de oibus alijs legibus q̄ hic habent. ratio aūt huius est quia eruditio inducēda p̄ ista legem ptinebat ad oēs israelitas. ergo oēs ipsi congregari debebāt ad audiēdū hec: potissime qz nō erat hic aliqd qō impediret oēs israelitas cōgregari. Cū autem arguebatur de eo qō habetur Exo. 12. c. q̄ ibi iussit deus vocari oēm cetum israel. ⁊ tñ moyses non conuocauit nisi seniores. ¶ Rndendū est q̄ ibi alia causa est: qrū illa cōgregatio fuit facta in egypto ibi autem nō poterāt cōuenienter oēs israelite cōgregari: qñ darent occasionem suspicandi malū egyptijs de se vt declarauimus Exo. 12. c. ideo ibi non fuit conueniens vt cōgregarentur omnes israelite: sed soli seniores qui postea ista alijs declararent. nūc autē nō erat aliquod inconueniens quia erāt in deserto vbi nullus poterat aliquod malum p̄sumere: nec sequebatur aliqua occasio mali ex eoruz cōgregatione. ⁊ sic aliquando congregati leguntur omnes israelite ad audienduz legem vt habetur Deutero. 29. Satis ergo dicenduz est q̄ hic aggregati fuerit oēs israelite. (Sācti estote). i. estote mūdificati ab omni immūdicia. dicit hoc qrū in superioribus posite fuerant multe turpitudines que erant in actu carnali illegitime babito. hic autem iubetur vt israelite caueāt ab illis immundicijs ⁊ ab omnibus alijs. nā hic sanctitas vocatur separatio ab omni cōtaminatione siue corporali siue spūali. ⁊ qz qñcūq; aliquis agit contra aliquod p̄ceptū incurrit aliquā immundiciā saltē spūalem: ideo per omne peccatū agit aliquis contra sanctitatē: ⁊ sic qñ deus vult iubere vt boies caueant ab omni turpitudine ⁊ vitio iubet eis vt sint sancti. hoc autem magis significatur in nomie greco qō hic ponitur. s. agios. i. sanctus. nā agios dicitur ab a qō est fine: ⁊ ge qō est terra: qz fine omni terrene fecis aut imundicie contagione est. (Quia ego sanctus sum). i. volēs in vobis sanctitatem. s. mundiciam: qz nullo modo diligo peccatum. sic babetur p̄s quinto cum dicitur. qz deus nolens iniquitatem tu es. vel intelligitur aliter. (Quia ego sanctus sū) .i. qz ego qui sum deus vester sum spiritus ab omni labe prorsus immunis. ita volo vos quantum possibile est humane infirmitatis nullis vitijs maculatos. Similem enim comparationem ponit christus sepe ⁊ babetur Mat. 5. c. cum dicitur. estote misericordes: sicut ⁊ pater vester celestis misericors est. ⁊ iterum in eodem. c. estote perfecti: sicut ⁊ pater vester celestis perfectus est. hic tamen adhuc magis declaratur ista similitudo q̄ in verbis christi: quoniam ibi ponebatur sicut: quod aliquales similitudinem ⁊ equalitatez fm se notat. hic autem ponitur: qz: qō significat causalitatem. ⁊ est sensus q̄ nō debemus nos esse sancti sicut deus est: vel tātū sancti quantū deus est. sed debemus esse sancti: quia deus est sanctus. ⁊ sic intelligetur hoc fm gradum possibilitatis nostre. s. vt quantuz potuerimus a vitijs caueamus. (Vnusquisq; patrem vel matrem suaz timeat.) In p̄ncipio huius. c. ordinatur rationalis affectus noster ad deū ⁊ ad omnes alios maiores. ⁊ primo ponitur hic ordinatio que est ad maiores qui sunt ad parentes. ⁊ dicitur q̄ omnis homo debet timere parentes. s. patrem ⁊ matrem. sunt enim parentes maiores qui se habent ad nos in quodam gradu excellēti: ⁊ dicitur q̄ debemus hos timere. s. honorare ⁊ amare. Importat enim hic timor reuerentiam quandam ⁊ amorem ⁊ nō timorem seruilem: quoniam timor seruilis ad filios non pertinet. ⁊ hoc debitum est patribus: qñ ipsi sunt maiores. Ad hos autem reuerentia maxima esse debet. vnde ponit hic legislator simul p̄cepta pertinentia ad deum ⁊ ad parentes: quia inter deum ⁊ parentes non est aliquis gradus reuerentie vel timoris aut amoris. sed primo deo deinde parentibus tenemur. sic enim declarat Aristoteles ethicozum libro. 8. dicens q̄ nobis est amor ad deos ⁊ ad parentes tanq̄ ad bonum superexcellens. bonuz enim nobis fecerunt causse essendi existentes. vnde tenemur eis ad honores maximos quos nobis alicui tribuere possibile est. qō p̄z: qz nos tenemur tribuere alicui quātū debemus. Cū aūt nō est possibile retribuere quātū debet saltē debemus retribuere quātū possum⁹. sed parētib⁹ iste modus ē ad filios: qz filij tenēt eis q̄si ad infinitū. ergo cū nō possint reddere hoc ad qō tenēt qz semp beneficia parētū maiora remanēt q̄si filior: ad parētes tenebimur retribuere q̄tū potuerim⁹. sic. n. ait Ari. ethi. lib. 8. i fine pole amicitia regrit: qō aūt fm dignitatē nec eni ē i oib⁹ quēadmodū in honozib⁹ q̄ ad parētes ⁊ ad deos. Istud aūt p̄ceptū de timēdo parētes q̄q; a deo ponat hic. tñ nō ē p̄ceptū pure veteris testamēti ptinēs ad iudicialia vel cerimonialia. s. ē p̄ceptū pure ptinēs ad ius nāe: qñ hoc inatū ē in p̄ncipijs rōnis practice. et iter p̄cepta decalogi ponit: ⁊ est q̄rtū eoz. s. honora p̄z tuū ⁊ mr̄z. nā timere vt hic accipit ē reuereri. reuerentia autem cum amore est. sed non est timor seruilis. ideo dicendum est q̄ hic recapitulant aut explicant aliqua p̄cepta ptinētia ad ius nature sicut. j. magis apparet. (Sabbata mea custodite). Dic ponitur aliud preceptuz ordinatiuz ratio nis practice ⁊ pertinet ad affectum rationalem: quoniam seruare vel non obseruare sabbata non pertinet ad actum alicuius potentie sensitiue vel vegetatiue: cum bestie de hoc nihil iudicent: ⁊ in hoc sunt in nobis proprie precepta directiua affectus

Diuisio eiusdem.

Qō. 1. A Quō in nobis sūt q̄dā ōsideria fr vires rōnales: ⁊ quō cognoscemus q̄ sint a viribꝰ rationalibus

Locus huius locutionis dei ad moysen.

Qō. 2. A Nunquid moyses populū cōgregauerit ad audiēdum ista.

Rīsio ad quesitum

Improbatio

Docto. rīsio ad q̄sitū

Obiectio

Rīsio

Dupler lre expō.

Ordinatio rōnalis affectus nri ad deuz ⁊ ad oēs maiores

Secūdū p̄ceptum rōnalis affectus.

Qō. 3 A Qr repetant hic aliq̄ p̄cepti decalogi ⁊ nō omnia.

e nus rōnalis in quo non cōmunicamus cū bestijs. ¶Istud preceptum qō hic ponitur est vnum de preceptis mozalibus de calogi pertinentibus ad deum. ⁊ q̄q̄ de hoc iam dictum esset in Exod. tamen hic repetit ista: quoniam ipsi magis inclinabantur ad faciendū ōtra ista q̄ alia ⁊ erant ista que minus iudicabant ab eis esse mala. nam alia precepta erant ōtra que ipsi agere inclinabantur. tamen illa reputabant esse grauioza sicut occidere vel furari: aut accipere vxozem alterius. De his igitur magis repetit. de timoze. n. parentū p3. quoniam ipsi iudei erāt duri contra parentes suos non timentes nec reuerētes eis: nec in necessarijs subministrantes. qō apparet Matth. c. 7. vbi Xpristus arguebat cōtra phariseos: qz ipsi dicebant non esse necessariū vt filij parentibus subuenirent in necessarijs: sed soluz in verbis honozarent eos. vnde Xpristus dicit. bene irrituz facitis preceptum dei vt traditionē vestrā seruetis: Moyses enim dixit honoza patrem tuum ⁊ matrem tuā: vos autem dicitis si dixerit homo patri aut matri cozbaz qō est donū qōcūq; ex me tibi proderit ⁊ vltra non dimittitis eum quicq̄ facere patri suo aut matri rescindentes verbum dei per traditionem vestraz. decuit igitur vt in hoc deus eos sepe admoneret in quo duri erant.

Iudei diuersimode custodiebant sabbatum ⁊ honozabant parētes.

¶De precepto autē qō est ad custodiā sabbati rationabile fuit vt hic poneretur. quoniam iudei male custodiebant sabbatum ꝓpter auariciam suā: aut irreuerentiam dei preuaricantes sabbatum. sic p3 Exo. 16. ca. vbi deus iussit q; nemo colligeret māna in sabbato: ipsi tamē iudei colligerūt illud. eodē modo faciebant alia opera repugnātia cultui dei in sabbato. s. colligere ligna ⁊ alia opera seruilia facere sicut habetur Nume. 15. cap. de illo homine qui colligebat ligna in sabbato ⁊ lapidatus est. De custodia autem sabbati. s. a quibus abstinere debebant iudei in sabbato ⁊ quid agere poterant ⁊ quomodo xpristiani festa sua colere debeant: ⁊ de maiozi strictione obseruandozum festorum in veteri testamento q̄ in nouo dictum fuit Exod. 12. capitu. ⁊ 20. capit. Cum autem dicitur hic q; debent custodiri sabbata dei non solū intelligitur de festiuitatibus sabbatozum: sed etiā de alijs festis: quoniā alia festa iudei habebant preter sabbatum vt patet supza de expiatione. 16. capi. ⁊ habetur de festo azimozum Exod. 12. alia autem festa sunt de quibus habet. j. 23. cap. ⁊ in his aliqua erant tante obseruationis sicut sabbatum. s. dies propitiationis: quoniam ita mandat abstinendum esse simpliciter ab omni opere in illo die sicut in die sabbati vt habetur. j. 23. cap. ⁊ ideo infringentibus festum propitiationis ita infligeretur moze sicut nō obseruantibus sabbatum. de alijs aūt solēnitatibus quāquā non sint tam stricte obseruationis tamen ita videtur esse de illis sentiendum q; qui infringeret eas moreret. Nam sicut in sabbato facere qōcūq; opus siue seruile siue non seruile erat dignum morte. ita in alijs festiuitatibus facere opus aliqō seruile erat morte plectendum: ideo preceptū istud conuenienter intelligitur tam de sabbato q̄ de omnibus alijs festiuitatib⁹: precipue qz dicitur in plurali. sabbata mea custodite. (Ego dominus de⁹ vester.) Hoc potest referri ad istō preceptum de sabbato. vel ad ambo precepta simul sumpta. s. debetis obseruare sabbata mea ⁊ timere patrem ⁊ matrem: ga ego qui hec mando sum deus vester ⁊ obedire tenemini legib⁹ meis. (Nolite cōuerti ad idola.) Dic ponitur alterum preceptū mozale. s. non conuerti ad idola. ⁊ hoc est primum preceptū prime tabule. s. non habebis deos alienos coram me. ⁊ sicut illud preceptum habet duas partes. s. non habere deos alienos ⁊ nō facere sculptile nec omnem similitudinem vt habetur Exo. 20. capitu. ita hic in duas partes diuiditur. Prima est cum dicitur. (Nolite conuerti ad idola.) Quoniam hoc est habere deos alienos in conspectu veri dei. Scōa pars tangitur inquātum dicit immediate. (Nec deos conflatiles faciatis vobis.) Ista enim precepta penitus mozalia sunt pertinentia ad decalogum. ⁊ hic non ponuntur tanquam aliqua precepta iudicialia aut cerimonialia specialiter data a deo: sicut cetera que supza dantur ⁊. j. ponuntur tanq̄ recapitulatio vel repetitio aliquozum preceptorum decalogi. ⁊ causa huius repetitionis est: qz q̄q̄ ista p̄cepta obligarent naturaliter: tamē iudei multum erant inclinati ad faciendum ōtrarium ⁊ multotiens faciebant. Uñ interdum respōdebant publice se magis velle colere idola q̄ deum celi. vt habetur Iere. 44. cap. vbi cum Ieremias predicaret iudeis trāsductis in egyptum vt cessarent ab immolationibus quas faciebant dijs alienis respōderunt manifeste q; non facerent hoc: sz magis volebāt immolare regine celi. sic enim dicitur in littera. responderunt Ieremie omnes viri sciētes q; sacrificarēt ꝓres eozū dijs alienis ⁊ vniuerse mulieres quarum stabat multitudo grandis ⁊ omnis popul⁹ habitantium in terra egypti. sermonem quē locutus es ad nos in nomine domini non audiem⁹ ex te: sed facientes faciemus omne verbū qō egredietur de ore nostro vt sacrificemus regine celi: ⁊ libemus ei libamina sicut fecimus nos ⁊ patres nostri ⁊ p̄rincipes nostri ⁊ reges nostri in vrbibus iuda ⁊ plateis hierusalem ⁊ saturati sumus panibus ⁊ bene nobis erat malumq; non vidimus. ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare regine celi ⁊ libare ei libamina indigemus omnibus: ⁊ gladio ⁊ fame consumpti sumus. Aliquādo autem ipsi iudei tantum colebāt deos alienos q; persequebant cultores veri dei ad mortem sicut patet Judicū 6. c. de illis q; voluerunt occidere gedeonē quia destruxit altare baal idoli illius loci. ista tamē cultus impensio erat directissime contra deū. nam alia peccata que erant ōtra alia precepta non ita militabāt directe contra deum sicut ista. nam in alijs solum infert deo offensio a non obseruantibus inquātum ipse est legislator. ⁊ q; contēnit legem: contēnit legis datorem. tamen non faciebant ei aliquam offensionem inquātum erat quasi specialis persona. nam nihil videtur deo derogari q; aliquis fornicetur vel furetur. sed magis ista pertinent ad offensionem proximozū. ad deum autē directe pertinet si aliquis colat deum vel subtrahat ei debitum cultum: quoniam ꝓter hoc qō est legislator agit ad eius offensionem specialiter transgressio istius precepti inquātum ipse est tā quā singularis persona. ⁊ quoniaz hoc erat directissime contra deum magis cauebat q̄ omnia alia ⁊ maiores infligebat penas transgressozibus. (Nec deos conflatiles faciatis vobis.) Istud etiā ad primum preceptuz decalogi pertinet. sed sicut pronuntur ibi due particule ita hic. ⁊ vetuit deus fieri deos conflatiles: non q; licitū esset facere aliquos deos non conflatiles: qm̄ omnes illiciti erant vt patet Exod. 20. capi. cum dicitur. nec omnem similitudinem que est in celo desuper ⁊ que in terra deorsum. nec eoruz que sunt in aquis sub terra. nec adorabis nec coles illa. sic habetur Deutero. 4. cap. cum dicitur. non vidistis aliquā similitudinē in die qua locutus est dominus vobis in oreb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem aut imaginem masculi vel femine: similitudines oiuz iumentozum que sunt super terram vel auium sub celo volantium: aut reptilium que mouentur in terra: siue piscium qui morantur sub terra in aquis. non solum igitur vetuit ōs fieri deos conflatiles facti per conflationez ignis. s. quando aliqō metallū in forma fusoria liquefit ⁊ ibi recipit figuram sicut fit in campanis. ⁊ hoc pertinet ad deos metallinos: quia metalla cōflantur.

D Dij sculptiles qd.

Dij sculptiles vocantur illi qui per sculpturam. i. polituram vel cauaturam fiunt. sicut dij facti ex lapidibus vel ex lignis. ⁊ non solū adhuc dij sculptiles prohibentur: sed etiam deoruz imagines picte ⁊ superficiales. hic tamen dicitur de dijs conflatilibus: ga iudei specialiter mouerentur ad fabricandum tales deos sibi. nā in illos mouebant⁹: quia habebant aliquid maiozis pulchritudinis vt possent demonstrare se esse deos. sic enim erat in dijs conflatilibus factis ex auro ⁊ argento: quoniā pulchriozes erāt ⁊ magis mouerentur iudei visis illis. ⁊ ob hoc quāquā fabricare quomodocūq; aliquē deum fit peccatum. tamen deus vetuit fabricandos deos aureos ⁊ argenteos vt habetur Exod. 20. capitu. cum dicitur. non facietis deos argenteos: nec deos aureos facietis vobis. sic autem intendebat hic deus vetare fieri idola de auro vel argento cum dixit non esse faciendos cōflatiles deos. per hoc tamen iudei intelligebant omnez modum fabricandi idolum esse sibi vetitum. (Ego dominus deus vester). i. non licet q; colatis alium deū vel fabricetis eum vobis: quia ego sum deus vester. quem colere debetis. vel aliter non facietis vobis deos conflatiles: qz ego qui iubeo illos non fieri sum dñs deus vester. (Si immolaueritis hostiam pacificozum.) Dic ponitur incidentaliter vnum preceptum de modo immolationis. non erat enim hic intentio legislatoris dei tradere regulam de sacrificijs cum de eis determinatum esset sufficienter a principio libri vsq; ad octauum capitulum. Sed hic ponitur quoddam documentum quantum ad sacrificia cōmunia ex parte ipsorum popularium offerentium. ⁊ non agitur hic de holocausto vel sacrificio pro peccato: sed solū de hostia pacifica.

Lā repetitiō is q rūdā preceptoz decalogi.

¶Aliqui enim dicunt q; hoc factum est quia istud sacrificium est communius. ideo deus voluit dare magis regulam de illo q̄ de alijs. ¶Sed hoc non conuenit: quoniam si propter hoc deus fecisset dedisset regulam de toto ipso sacrificio pacifico. sed non dedit nisi quantum ad ritum come-

L Aliq iudei publice dicebāt se potius velle colere sidera celi q̄ deū.

† Preceptuz de mō immolatiōis.

Qō. 4. A Qr ōs magis dixit h de sacrificio pacifico q̄ de alijs.

b Improbatio.

doc. opin.

dendarum carnium scilicet quando licitum foret comedi carnes sacrificij pacifici ⁊ quando non. ¶Sed dicendum est q̄ deus dedit istud documentum circa sacrificia pacifica: quia intendebat hic erudire populares. ⁊ quoniam de nullo sacrificio poterat prouenire error popularibus sicut de pacificis hostijs locutus fuit ꝺ̄ de hostia pacifica. patet hoc: quia error popularium in sacrificio esse poterat quātuz ad id qō proueniebat popularibus de sacrificio: ſz in nullo sacrificio proueniebat aliquid nisi in sacrificijs pacificis. nam de holocaustis nihil habebant offerentes: sed totum cremabatur domino preter pellem que proueniebat sacerdoti immolanti vt habetur supra. 6. c. In sacrificio etiā pro peccato nihil proueniebat offerentibus: sed sacerdotes illud habebant preter adipez qui cōburebatur coraz domino nisi esset sacrificium qō deberet cremari extra castra vt patet supra. 6. c. In hostia autem pacifica multum proueniebat offerentibus. ſ. omnes carnes ipsius hostie preter adipem q̄ dabatur domino ⁊ pectusculuz ⁊ armū dextrum qui proueniebant sacerdotibus si offerrent vt habetur supra. 7. cap. In hoc ergo poterant errare populares. moduz autem errozum esset: qz non obseruarent tempus debitum ad esum carnium oblataruz forte seruantes eas ad tertium vel quartum diez comedendas.

Magiz poterāt ppłares errare i sacrificio pacifico q̄z in alijs.

† B Hostia pacifica duplex. Prio mō.

hic autem iubetur q̄ nūq̄z excedant scōm diē. (Si immolaueritis hostiam pacificozum domino.) Non erat necessitatis offerre: sed cū aliquiz obtulisset cogebatur obseruare istas cerimonias que ĩ. habent. (Ut sit placabilis). ideſt si offertis deo victimam pacificam vt placabilis vobis sit. ſ. faciendo qō vos petitis. ¶Pro quo sciendum est q̄ hostia pacifica offertur pro pace ſm significationē nominis sui. ⁊ hoc erat dupliciter. ſ. pro pace habita vel habenda. pro pace habita erat in gratiarum actiones. ſ. q̄ aliquis offerret deo hostiam pacificam: quia deus placatus est sibi faciendo qō ipse voluit. ⁊ ista non dicitur esse vt deus placabilis sit: sed qz deus placatus est. ⁊ in hac non tenebātur obseruationes que iubentur hic. nā offerens tenebatur eadē die qua obtulisset comedere carnes hostie vt patet supra. 7. ca. cum dicitur. si pro gratiarū actione fuerit oblatio. ⁊ postea segtur. cuius carnes eadem comedentur die nec remanebit ex eis quicq̄ vsq̄ mane.

Scōo mō.

¶Aliquādo autem fiebat oblatio pacifica pro pace habenda. ſ. q̄ aliquis volebat petere aliquid a deo ad qō volebat eum sibi habere pacificum. offerebat igitur ad hoc hostias pacificas. Iste autem dicuntur offerri vt placabilis fit deus. i. vt placetur ad faciendum id pro quo rogatur: ⁊ in isto casu tenetur obseruantia laxioz. ſ. q̄ offerens posset comedere carnes illius hostie in scōo die post oblationem sicut hic dicitur. ⁊ idem habetur supra. 7. cap. cum dicitur. si voto vel sponte q̄ſq̄ obtulerit hostiam eadem similiter edetur die. sed siquid in crastinū remanserit vesci licitū est. quicquid autē tertius inuenerit dies ignis assumet. (Eo die quo fuerit immolata comedetis eaz.) Hoc refertur ad populares qui comedebant partes hostie prouenientis sibi in die quo immolabant. De sacerdotibus ēt idez dicendum est quātū ad partem que sibi proueniebat. ſ. q̄ comederent eam in eadem die vel possent in sequenti comedere sicut offerentes. fit tamen hic mentio solum de offerentibus: quia ad instruendum eos data fuerit ista lex. Sacerdotes autē satis fuerant instructi in sacrificijs quantum ad ritus suos: ideo nihil repetitur hic de pertinentibus ad illos. (Et die altero). i. licitum erat comedi carnes huius hostie pacifice in die qua immolabat: ⁊ in die sequēti. ⁊ quantū ad hoc erat laxioz obseruantia in hac victima pacifica que erat ad gratiarum actiones iam deo placato. Causa autem diuersitatis posita fuit supra. 7. c. (Quicquid autem residuum fuerit in diem tertium igne comburetis.) Offerentes sacrificia pacifica comedebant partes illozum sibi prouenientes: sed non ipsi soli: quoniam poterat comedere cum eis tota familia sua. ſ. filij vxores: serui ⁊ ancille. sic patet Deutero. 12. et. 16. capi. Si autem isti comedere poterant partes hostiarum pacificarum prouenientes eis in die primo ⁊ scōo addentes secum si vellent leuitas ⁊ pauperes ⁊ aduenas vt patet. ō. in duobus capitulis allegatis. comedebant. Si autem nec sic omnes carnes pacifice hostie comeste fuissent in scōa die: vtpote quia multa sacrificia facta fuerant: vel quia familia comedens erat pauca cremabantur in die tertio nec quisquā de eis comedebat. ¶Pro quo sciendum est q̄ cuz quis offerret hostias pacificas non poterat ptes sibi prouenientes dare cuicūq̄ vellet. ſ. vendendo sicut venderentur alie carnes. qz iam iste sacre erāt ⁊ vendi non poterant. Nam si vendi possent non obligaretur offerens cremare remanentes carnes in die tertio: qz ante hoc venderet eas. Itē nō poterat eas dare cuicūq̄ vellet: ita q̄ ipse nihil comederet de illis. sed ipse accipiebat partem illarū comedens. ⁊ poterat conuocare secum ad comedendū quoscūq̄ vellet dum tamen essent mundi: qz immundis non licebat tangere carnes sacras. Item non licebat offerenti tradere carnes istas que proueniebant sibi deuozandas bestijs: quoniam hoc esset in vituperium diuini sacrificij. Item qz si hoc liceret nunq̄z daretur casus in quo deberent comburi carnes victimarum pacificarum. nam ante diē tertium in quo cremāde erant ipsi darent illas canibus vel alijs bestijs ita vt nunq̄z contingeret illas comburi. aliquādo tū tenebantur comburere eas. ergo nunquā poterant tradi canibus deuozande. Item non poterant relinq̄ vt putrefierent lapsu aliquotum dierū. qz hoc eodē modo erat in vituperium sacrificij dei: ēt quia in die tertio comburi debebant. ergo nō relinqui ad putrefactionem. (Sed comburetis eas igni.) Hoc conueniens erat: quia iste carnes erant sacre. ⁊ debebant applicari sacris vsibus. erat autem sacrum q̄ ipsi offerentes comederent eas: q̄ si ipsi comedere non expleniſſent nihil cōuenientius videbat q̄z comburi eas igne: qz tunc reduci videbantur in primū statum sacrificij. sic enim sup altare alie hostie cremantur. omnis alius vsus barū carnium quicūq̄ foret illicitus esset. ¶Considerandum autē q̄ cū dicit istas carnes esse cremandas: non est intelligendum q̄ cremarent super altare holocaustozū: quia hoc solum pertinet ad sacrificia. sed iste carnes quas non potuerunt comedere offerentes non pertinent ad aliqō genus sacrificij: cum non sint holocaustum nec hostia pro peccato nec pacifica: quoniam in omnibus his aial viuens ⁊ integrum offertur: atq̄ obseruantur cerimonie que iam obseruari non poterant in carnibus istis. Item intelligendum est q̄ non cremabantur carnes iste in aliquo igne sacro sumpto de altari holocaustozum: sed in aliquo igne prophano: quoniā ignis sacer qui erat in altari solum pertinebat ad ministratōes sacras ⁊ factas ad deum. ergo non erat ibi accipiendus talis ignis. sed cremabantur hec in quocūq̄ igne prophano. (Sige post biduum comederit ex ea). i. si aliquis comederit de carnibus istius hostie pacifice post duos dies incurreret penā q̄. ĩ. segtur. hoc verū est cum comederit sciens. Si autem nesciens fecisset non incurrebat hanc penā. si tamen postea cognouisset peccatum suū offerebat sacrificium. sic habetur. ō. ꝯ. ca. cum dicitur anima si prevaricans cerimonias per errozem fecerit vnuz ex his que dñi lege prohibentur ⁊ peccati rea intellexerit inigtatē suā: offeret arietem ĩmaculatū. (Prophanus erit.) Qui comederit istas carnes erit tanq̄ excōmunicatus. i. separatus ab omni sanctitate. ſ. nullo modo pertinens ad res sacras. naz prophana res distinguitur contra rem sacram. ⁊ dicitur res prophana que nullo modo pertinet ad sacrum ministeriū. ⁊ sic iste bō q̄ comedisset carnes sanctificatas post scōam diē erat ꝓphanus ideſt sequestratus ab oi mundicia ⁊ sanctitate cerimoniaruz sacrarum tanq̄z nihil de lege obseruaret. (Et impietatis reus). i. iste erit reus tanq̄ſ si egisset impietatē. ſ. aliqō peccatū magnū. ⁊ ꝓprie accipitur hic impietas: quoniaz pietas dicitur esse latria vel cultus diuinus vt habetur in. 3. sentētiarum distinctione. 9. impietas autem econtrario dicitur id qō est cōtra cultum dei. ⁊ sic est hic: quoniam ille qui infringit cerimonias cultus diuini ꝫ diuinū cultuz agit. (Portabit iniquitatem suā). iste habebit penam pro iniquitate quā fecit comedēdo de his carnibus in tertia die vel postea. ⁊ dicitur portare iniquitatē suam: quia nō abluitur per aliquas cerimonias vel sacrificia ita vt peccatū suuz in alterum transumat: sicut cum offert sacrificium pro peccato alicuius. nam tunc iniquitates offerentis dñr trāsferri super caput victime immolate. hic autem qz non fit aliqō sacrificiū nec expiatio manet iniquitas in ipso peccante. ⁊ dicit eam portare super se. (Quia sanctum dñi polluit). i. iste cōmaculauit res sanctas. dicuntur hic res sancte ipse carnes hostie pacifice. cōmaculari autem dicuntur: qz comeduntur contra legem datas a deo de illis. nā cum in comedendo illas obseruatur ritus a deo datus tenetur eis honoz suus. cum vero contra dei ordinationem comeduntur iam non sunt in aliqua reuerentia. ⁊ dicuntur esse pollute. (Et peribit anima illa de medio populi sui). i. qui tale fecerit occidetur. Non est autem intelligendum q̄ iudices istam penam infligerent inferendo mortem sic facienti. sed deus inferebat eam cum volebat inducendo hominem in mortem quācunq̄: ⁊ per hunc modum peribat homo de medio populi sui: ideſt non manebat inter alios homines cum deus subtraheret eum de medio aliozum per mortem. De eo qui preuaricatur cerimoniam istam habetur supra. 3. capitu. q̄ ista oblatio quam faciebat nullius valoris erat. ſ. q̄ deus non

† D Notā. ō carnib⁹ cremandis.

† E Sacrū ⁊ ꝓphanū distinguitur.

† Notāū ō offerēs hostias pacificas.

† Notāō.

habebat

babebat eam gratam: nec proficiebat ipsi offerenti. sed ꝛ super hoc ipse erat iniquitatis reus cum dicit. siquis de carnibus victime pacificoꝝ in die tertio comederit irrita fiet oblatio nec ꝓderit offerenti: quin potius quecūq; anima tali se edulio contaminauerit preuaricationis rea erit. (Cum messueris segetes.) Dic ponitur ordinatio rationalis affectus ad minores per misericordiam. ꝛ hoc est quātum ad fructus terre relinquendo eis aliquid ex misericordia de fructibus agrorum nostrorum. (Cū messueris segetes terre tue.) Dic ponitur tam de segetibus colligendis ꝙ de vuis ꝙ in quolibet eorū esset relinquendum aliquid pauperibus ex misericordia. ꝛ hoc est ne aliquis cum diligentia exactissima colligat segetes vel vuas: quoniā tūc nihil maneret pro pauperibus colligendum. (Non tondebis vsq; ad solum superficiem terre). i. non secabis spicas vsq; ad radicem nihil relinquendo de granis aut stipulis. tondere enim frangere aut secare est. sic enim in spicis fit. quia secantur cum colliguntur. ꝛ in his non debent colligentes secare vsq; ad terram: ad hoc vt maneat aliquid colligendum saltem ipse stipule. quoniam ꝛ si non relinquatur pauperibus aliquid de spicis saltem stipule eis prosunt ad multos vsus: ideo relinquēde sunt in magna quātitate: ita vt possent illas colligere pauperes. in hebreo autem aliter habetur. s. (Non finies vel complebis angulum terre tue ad metendum). i. ꝙ cum messueris terram tuam non secabis omnes fruges: sed relinques aliquid in extremitate vel in angulo agri tui: vt pauperes colligere possint de illis sicut habetur Deutero. 24. capitu. ꝙ etiam si aliquis metens obliuisceretur manipulum vel aliq̄ partem segetis in agro nō debebat redire vt tolleret pro se: sed redditurus erat pauperibus. Idem de omnibus fructibus terre cum dicitur. quando messueris segetem in agro tuo: ꝛ oblitus manipulum relinqueris: non reuerteris vt tollas eum: sed aduenam: ꝛ pupillum ꝛ viduam auferre patieris: vt benedicat tibi dominus deus tuus in oi ope manuum tuarum. si fruges colligis oliuarum quicqd remanserit in arboribus non reuerteris vt colligas: sed relinques aduene pupillo ꝛ vidue. Si vendemiaueris vineam tuam non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene pupilli ꝛ vidue. Sic autem apud iudeos qui erant boni animi fiebat: vt cum scirent aliquos pauperes ituros ad colligendum spicas in agris eorum iuberent messoribus vt ex industria relinquerent aliquos manipulos: quos pauperes colligerent. sic faciebat booz colligēte spicas ruth in agro suo. vt habet Ruth. capitu. 2. cum dicitur. precepit autem booz pueris suis dicens. etiam si vobiscum metere voluerit ne prohibeatis eam: ꝛ de vestris manipulis proijcite de industria: ꝛ remanere permittite: vt absq; rubore colligat ꝛ colligentem nemo corripiat. (Nec remanentes spicas colliges.) Hoc intelligitur de spicis stantibus. s. quas non secuerant messores: vel de illis que euaserant metētium manus cadentes in terram. ꝛ non solum de spicis: sed etiā si aliquos manipulos obliuiscerentur messores non debebant redire vt colligerent illos. sed relinquebant pauperibus colligendos. (Nec in vinea tua racemos ꝛ grana decidētia congregabis.) Idem enim in vinea erat qđ in segetibus. ꝛ idem in oliuis atq; ceteris fructibus colligendis: quoniam semper aliquid relinquendum erat quo pauperes alerentur. ꝛ cum dicitur ꝙ racemi cadentes vel grana vuaruꝫ colligi non debebant est sensus ꝙ non redirent ad colligendum ea que obliti fuerant: vel ceciderant de manibus eorum racemi. non tenebantur relinquere eos: quoniam aliquando accideret vt maiorem partem vendemie relinquere tenerentur in agro: vt cum essent vue valde mature: ꝛ sponte de vitibus racemi cadunt nemine discutiente. sed referendum est ad ea que per obliuionez relicta sunt aut ceciderunt: ꝛ etiam si aliquid caderet ipsis colligentibus si tamen paucum erat non erat colligendum: sed pauperibus relinquebatur. (Sed pauperibus ꝛ peregrinis capienda dimittes.) Omnibus pauperibus miserendū erat vniuersaliter: sed ō peregrinis specialiter semper fit mentio. ꝛ ponuntur tanquā pauperes eo ꝙ peregrini recesserūt de terra sua: ꝛ cognatione sua venientes vt habitarent in terra iudeorum: ideo possessiones suas ꝛ omnia sua ibi reliquerunt qua in re cōmuniter pauperes erant: presertim cum in terra illa non haberent aliquos amicos aut cognatos adiutores. ¶ Preceptum autem istud dabatur: quia iudei habebant dura viscera non habentes misericordiam in alterutrum. nam cum parentibus suis non misererentur quanto minus alijs poterant misereri. ideo inducebat eos deus ad misericordiam per huiusmodi precepta. ꝛ eodem modo inducebat ad pietatem q̄dam in animalibus brutis. s. vt nō coqueretur hedus in lacte matris sue vt patet Exod. 23. cap. ꝛ Deutero. 24. capi. Item inducebat ad misericordiam in volatilibus. s. si aliquis inuenerit matrem cum pullis in nido non acciperet matrem ꝛ pullos: sed pullos solum: vt habetur Deutero. 22. capi. cum dicitur. si ambulans per viam: in arborem vel in terra nidum auis inueneris: ꝛ matrē pullis vel ouis desuper incubantem non tenebis eam cum filijs: sed abire patieris captos tenens filios: vt bene sit tibi: ꝛ longo viuas tēpore. ¶ Sic etiā iubebat deus adhuc relinqui pauperibus ꝛ bestijs terre fructꝰ anni septimi. s. ꝙ in anno septimo qui erat annus remissionis non serebant iudei nec putabant vineas nec alios labores faciebant. etiam non colligebant fructus illius anni sicut als colligere soliciti erant. sed pauperes ꝛ aduene ꝛ serui ancille: ꝛ bestie terre comedebant vt habetur. j. 25. capitu. (Ego dominus deus vester). i. ista debetis facere ꝓpter me: quia ſuꝫ dominus deus vester: ꝛ iubeo hec fieri. (Non facies furtum). Dic ponitur ordinatio affectus rationalis quantum ad omnes per innocentiam. dicitur autem aliquis habere se innocenter ad alios quando eis iura sua nullatenus tollit: nec aliquam offensionem infert. vnde dicuntur innocentes quasi non nocentes: quoniam nemini nocumentum inferunt.

¶ An precepta hic posita de vinēdo innocenter fint cerimonialia vel naturalia: ꝛ que ꝛ quot sint precepta nālia. Qō. 6.

Pro quo considerandus est ꝙ ista precepta que hic ponuntur de habendo se innocenter nō sunt aliqua cerimonialia precepta aut iudicialia instituta per voluntatem legislatoris: sed sunt precepta naturalia: quoniam naturaliter insunt in principijs rationis practice: ꝛ quilibet homo habēs granum intellectus iudicaret de quolibet istorum ꝙ fieri debeat, ꝛ ꝙ homo obligetur ad illud: etiam nulla existente lege posita que hoc iubeat. ¶ Nec valet si aliquis arguat contra hoc ꝙ ista non sint precepta naturalia: quia illa sunt que habentur in decalogo. Dic autem multa ponuntur que non habentur ibi. quoniam non est putandum ꝙ omnia iura naturalia sufficienter expressa sint in decem preceptis decalogi: nam preter ꝫ multotiens ponūtur alia in sacra scriptura. sicut de eo qđ dixit Christus. quecūq; vultis vt faciebant vobis homines hec eadem facite illis. ꝛ alibi ꝙ diligamus proximos nostros sicut nosipsos. multa quoq; in hunc modum. ¶ Ideo dicendū est ꝙ precepta naturalia valde multa sunt nec possunt cōprehēdi aliqua lege. ſz tot sunt quot rō nr̄a indicat eē obsones inditas sibi fine aliquo legis positore. vñ qñcūq; aliqđ ꝓponit ꝛ oēs indicant illud debere fieri etiam nulla lege existente, illud est de preceptis naturalibus quoniā natura illud indidit intellectui nr̄o. Potest aūt generaliter dici ꝙ omnia illa sunt de iure naturali quecūq; conscientia nostra nobis faciēda esse dictat nulla lege posita. ꝛ quoniam conscientia generalis est in omnibus hominibus: iura quoq; naturalia apud omnes erunt cōmunia. sic enim videtur sentire Apostolus ad romanos capi. 2. dicens. conscientiam dictare ea que sunt fm naturam inquiens. cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt: etiamsi legem non habentes ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis: testimonium reddente illis conscientia ipsorum: ꝛ inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium. huiusmodi autem sunt omnia ista que hic dicta sunt: quoniam si alicui proponantur conscientia sua dictabit ei ista facienda esse. qđ est de ratione precepti naturalis. ¶ Et sic dicendum est non posse dari aliquā legem sufficiēter comprehensiuam oium preceptorum naturalium: quoniā quotcūq; dentur adhuc plura reperientur. quia quādiucūq; proponatur aliquid conscientie nostre: ꝛ illa iudicet sic debere fieri: ꝛ aliter non, est ius naturale. sic declarat aristoteles Ethico. lib. 5. ca. de iusto politico dicens. iustum naturale est qđ anteq̄ ponatur differt sic vel aliter se habere: quia non dependet ex voluntate nostra. sed huiusmodi sunt omnia ad que cōscientia nostra iudicat nos esse subiectos in quocūq; negocio aliquid ꝓponatur. ergo illa sunt de iure nature. sed ista talia negocia ꝛ iudicia sunt infinita. quia quātūcūq; proponantur adhuc plura poterunt oriri. ideo nō est possibile omnia iura naturalia comprehendi aliqua lege. ¶ De preceptis autem decalogi dicēdum est ꝙ in ipsis non continet omne ius naturale: sed sunt quasi decē conclusiones manifestissime in iure naturali illate immediate ex primis principijs iuris naturalis: ex ipsis autem adhuc inquantum sunt conclusiones vniuersales possunt sequi mul-

† Ordinatio rōnalis affect⁹ ad minores ꝓ miam.

† Lfa hebraica.

† Oibus paupib⁹ vſr misserendum erat.

Qō. 5 A Quare deus se

pe ꝓuocat iudeos ad miam etiā volatiliū.

† Ordinatio rōnalis affect⁹ ad oēs ꝓ inocētiā.

A

Obiectio.

Riſſio. Precepta nālia nō solū sūt precepta decalogi sed tot ꝙt obsones cōscia nobis sine aliqua lege dictat inesse.

B Quotcūq; pcepta nālia dent ad huc plura dari pñt ꝛ sic i infinitū.

Precepta decalogi nō sūt totū ius nāle sed sē solum. 10. obsones in iure nāli.

te alie conclusiones iuris naturalis magis particulares. De habitudine autem horum late fuit dictum Exod. 20. et. 21. capit.

L

Oēs determinationes iuris nālis nō ptinent̄ ĩplicite vel explicite in decalogo.

non oportet igitur q̄ omnia precepta iuris naturalis sint in decalogo: vel reducantur ad decalogum tāquam conclusiones elicite ex decalogo: quia decalogus non continet in se omnia iura naturalia explicite: nec etiam est tanquā primum principium ⁊ sufficiens horum conclusionum iuris naturalis: quoniam ante precepta decalogi sunt alia precepta priora ex quibus inferuntur multa alia que non sunt in decalogo ⁊ etiam ipse decalogus: ꝑm q̄ est istud principium. quecūq; vultis vt faciant vobis homines hec eadem facite illis. nam hoc ex secūda tabula decalogi elicitur: ⁊ multa alia que non sunt in eadem que pertinent ad directionem proximi ad proximum. sic igitur stat ista precepta que hic ponuntur esse de iure naturali: ⁊ tamen non esse in decalogo nec reduci ad decalogum: q̄q̄ in hoc facile nobis esset reducere omnia ista ad decalogum: sed non expedit. ¶ Cōsiderandum autem q̄ ista precepta que hic ponuntur dirigunt hominem in comparatione ad proximum: vt se habeat innocenter. Est autem innocentia in non faciendo malum: ⁊ est quasi priuatio. priuatio autem ꝑm naturam reducitur in suum habitum cum ꝑm se non fit cognoscibilis: habitus autem suus est facere malum quātum ad illud positiuum q̄ presupponit. Et ideo quot modis dicitur facere malum, tot predicari necesse erit aliquem esse innocentem, malum autem tripliciter fit. s. in execution: ⁊ in voce, ⁊ in corde, ideo de his tribus malis hic dicitur. Primo de eo q̄ est in re. Scdo de eo q̄ est in voce ibi. (Non mentiemini.) Tertio de eo quod est in corde ibi. (Nec oderis fratrem.) q̄q̄ iste partes non sunt precise: quia aliqua alia interponuntur que aliquando ad vnum modum: ⁊ aliquādo ad alterum pertinent. Circa primum dicitur. (Non facies furtum.) Hic tollitur malum quod est in executione quoniam facere furtum est alteri res suas clam subtrabere per q̄ damnum ei irrogatur. ad hoc autem oportuit iudeos admoneri quoniam ipsi erant valde auari: ⁊ ideo inclinabantur ad accipiendum res aliorum. q̄ patet ex dicto cuiusdam glose. s. nullam gentem legimus iudeis ⁊ romanis auariorem. debuit ergo deus de hoc replicare precepta: vt sic iudeis fieret impressio vt cauerent ab his. omnia enim precepta decalogi quasi repetuntur hic q̄q̄ non eo ordine quo in decalogo describuntur. ⁊ nō ponitur hic de adulterio. cuius causa est: quia de hoc tetigerat precedenti capitu. per totum ⁊. j. sequenti capitu. tangit legislator imponens penas pro his. De furto autem dicit hic prohibēs illud: nec tamen solū furtus intelligatur esse vetitum quod est in clandestina subtractione rerum inuito domino. Sed etiam intelligendum est de rapina que est violentia oblatio rerum presente domino defendere non potente: ⁊ hoc directe prohibetur in hoc precepto. ex quadam autem consequentia prohibentur omnia que pertinent ad modus inconuenientem acquirendi: vt omnis fraus ⁊ dolus ⁊ contractus illiciti: vt vsurarij ⁊ simonia ei: ⁊ generaliter in omni illo dicitur esse furtum in quo aliquis acquirit contra nature vel legis precepta. Quomodo autem intelligendum sit istud preceptum de non furando latius est dictum Exod. 20. capi. ⁊ Deute. 5. capi. (Non mentiemini.) Hic ponitur de scdo. s. de malo q̄ est in voce. mentiri namq; vt plurumq; in voce est. quoniam mentiri est contra mentem dicere. ⁊ istud causatur quandocunq; aliquis verba aliqua exprimit que sic non se habent vt loquens esse credit: ⁊ hoc vt auditorem fallat. Sic enim diffinitur communiter mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. Et causa huius est quia voces nostre sunt naturaliter ad significandum ea que sunt in mente nostra iuxta illud q̄ habetur ab aristo. in. 1. Periher. cum dicitur sunt ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum note. i. ipse voces sunt signa passionum siue conceptuum que sunt in animo. ¶ Aliq̄n autem mendacium in rebus est sicut cum quis in habitu demōstrat ea que in seipso nullo modo sunt. Nam quēadmodum vox naturaliter est ad significandum ea que sunt in anima: ⁊ quando vox non concordat eis que intra sunt: dicitur esse mendaciū, ita cum habitus aliquando ex quodam modo nature vt cōmuniter autem ex conditione: ⁊ humana consuetudine significat modum affectionum: ⁊ operationum humanarum. si igitur aliqui demonstrant in habitu exteriori ea ꝑm que ipsi videntur esse boni: ⁊ tamen ꝑm rem mali sint erit mendacium ibi: quia aliter significatur q̄ est. De hac autem specie mendacij ponit aristoteles Ethicorum lib. 4. circa finem cum ait. de veridicis autem ⁊ falsidicis dicemus similiter in sermonibus: ⁊ operationibus: ⁊ fictione. Ecce enim qualiter posuit in operationibus esse aliquem veridicum ⁊ falsidicum: ⁊ in fictionibus etiam sine ipsa falsitate vocum. Dic enim de mendacio quod in voce est dicitur q̄q̄ etiam satis prohibitum intelligitur mendacium q̄ est in re. s. in habitu. ab hoc autem mendacio q̄ est in habitu dicit Christus esse cauendum vt habetur Matth. 7. ca. s. attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimētis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces a fructibus eorū cognoscetis eos. (Nec decipiat vnusquisq; proximum suum.) † idest nullus decipiat proximum suum per equipollentiam negationis preposite signo vniuersali. prohibetur autez hoc post mēdacium. nam per mendacium aliquis decipit proximum suum cum ei in voce significat id q̄ in re non est: nec ipse sone intelligit. sunt tamen preter hoc alie deceptiones que sunt in rebus. s. cum aliquis imaginatur aliquam fraudem per quā subtrahat proximo suo que possidet: vel ei alterum incutiat malum. siue hoc fit in contractibus que per verba fiunt siue sine verbis per quēcūq; modum aliquis ab intentione alteri det errandi occasionem ⁊ alicuius damni vel offensionis. ⁊ cum prohibetur deceptio proximi omnes homines proximorumq; nomine intelligūtur sicut probatum est precedenti. capi. Ideo nulli homini nocēdum est aut ei quecūq; offensio offerenda. multi autem casus sunt in quibus aliquis alteri iure nocere potest. sed tunc nec ꝓprie vocatur nocumentum nec offensio aut deceptio: sed solum materialiter. quoniam nemini iniuriā facit qui vtitur iure suo. (Non periurabis in nomine meo.) Hic ponitur qualiter aliqs se habeat innocenter ad deum. habet se enim aliquis ad deum innocenter cuz ei non nocet. ¶ Deo enim ꝑm veritatem nemo nocere potest: quoniam ipse est summum bonum: ⁊ summe potens. in quo nec malum aliq̄ esse potest: nec quisquam inferre valeret ⁊ hoc exprimit Mala. capit. 3. cum ait. si affigit hō deus suum: quia vos configitis me ⁊ dicitis: in quo configimus te: ⁊ sic videtur ibi signare q̄ homo non ꝓprie potest configere vl affigere deum. cum posuit conditionaliter. si affigit homo deū: dicitur tamen aliquis nocere deo inquātum eius leges contemnit: quoniam leges habent vim ex legislatore. ⁊ si aliquis contemnat leges contemnit quoq; legislatorem. ⁊ hunc modum loquendi habet Malachias in capitu. 1. Cum ait. dicit dominus exercituum ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum. ⁊ dixistis. in quo despeximus nomen tuum: offertis super altare meum panem pollutum. ⁊ dicitis. in quo polluimus te: in eo q̄ dicitis mensa domini polluta est. simile patet Mala. capitu. 3. cum dicitur. laborare fecistis deum in sermonibus vestris. hoc igitur modo inquātum aliquis precepta dei quocūq; modo negligit deo nocet. Est autem alius modus adhuc nocēdi deo specialior: inquātum aliquis agit quicquā mali contra deum. q̄ non solum militat in illum: vt in legislatorem: sed vt in personam priuatam. Et istis duobus modis qui periurat in nomine domini dicitur inferre ei nocumentum: quoniam deus vetuit periurium: ⁊ assumptionem nominis sui in vanum vt habetur Exod. capitu. 20. qui igitur assumuit vane vel deierat in nomine domini: contemnit legem illam. ⁊ in hoc nocet deo. ¶ Alio modo accipitur istud preceptum: vt militat in deū. non inquantum est legislator: sed inquantum est quedam alia persona. s. inquantum est deus. est enim nomen domini valde gloriosum cum ipse deus sit infinite bonus. qui igitur nomen illud recipit in locutione sua deberet illud accipere ex nature inclinatione: ⁊ obligatione in maxima reuerentia qua haberi potest. qui autem illud vane assumit vel proposito eo in voce falsum protulerit vilipendit nomē illud. magnā ergo in deum contumeliam facit: nam si mentiri quocūq; modo malum est quāto magis malum erit assumpto nomine domini. De expositione autem huius precepti: latius dictum est Exod. 20. capitu. ⁊ Deute. 5. ca. (Nec pollues nomen dei tui.) Istud nō est aliud preceptum distinctum a superiori. s. de non periurando. sed est illius cā. ⁊ intelligitur non periurabis in nomine meo: nec pollues nomen dei tui. i. non periures in nomine meo. quoniam si periuraueris pollues nomē dei tui. nomen. n. dei ꝓprie pollui non potest: qm̄ in se maculam nullā aut vilitatē suscipe pōt. sed dr esse pollutum nomen dñi quātū ad opinionem nostram inquantum coz̄ nobis indecenter accipit. sic enim habet Mala. 1. cap. cū dicit dominus. offertis sup altare meum panē pollutū: ⁊ dicitis in quo polluimus te: in eo q̄ dicitis mensa domini despecta est. modus autem per quem nomen domini coram

nobis

† Malus in executiōe.

D

Romani ⁊ iudei pari passu currt ad auariciā

Rapina qd sit.

† Malus in voce.

Mēdaciū aliq̄n est in reb⁹ aliq̄n in vocib⁹.

† Malus in corde.

E

† Quō aliqs ad dr innocenter se habeat.

† Nō est aliud preceptum distinctum a superiori.

nobis despicitur est si illud in vanum assumatur: vel si illo ad aliquid assumpto in testificationem falsa proferamus. hoc autem est periurare. (Ego dominus). i. ego sum deus qui iubeo ista fieri. (Nō facies calumniā proximo tuo.) Istud preceptuz sicut precedentia ad ius nature pertinet. nulla enim humana lex est que hoc statuerit. z etiam si hoc statuat primo tamen de iure nature est: qm̄ in rōne nostra innatum est: vt nulli calumniaz inferamus. prouenit autez hoc ex supioribus. qz supza dicebatur q̄ non decipiat vnusquisq̄ proximum suum. qō ad omnem modum fraudis pertinet. Calumnia autem aliqualiter ad fraudem: z aliqualiter ad violentiam pertinet. est enim calumnia extorsio rei proximi per quādam simulatam: sed non verāz rationē. cum eniz aliquis quippiam alteri tollere vult ad qō varios inquirit modos ne hoc per violentiam facere videatur: sz aliquid rationis habeat est calumnia. z hoc quoq̄ sicut ipsa violentia prohibitum est. habet enim se aliquis valde nocenter ad alios cum eis calumnias irrogat. z hoc ad nullum hominem fieri potest: qm̄ prohibetur hoc fieri ad proximum. omnes autem proximi sunt: quoscūq̄ natura humana nobis fecit esse participes: vt ex superioribus patet. (Nec vi opprimes eum.) Istud est alterum preceptum qō pertinet ad ius naturale: nam nō est per legem humanam q̄ homo nulli inferre debeat aliquaz vim: sed nobis natura ipsa indidit. z pertinet hoc ad precedens preceptum. nam calumnia z violentia de qua hic agitur in aliquo cōmunicant. nā calumnia est cū alicui subtrahitur bonum qō habet per quādam coloratam rationē: sed non existentem veram. violentia autem est cum bona sua alicui detrahuntur: nulla vera aut colorata ratione pretenta: sed solis viribus oppugnando. z sic ambo ad subtractionem rerum pertinent. opprimere autem qō hic accipitur idem est qō premere: vel humiliare. s. cum quis viribus prevalens alium sibi subiicit. (Non morabitur opus mercēnarij apud te vsq̄ mane.) Istud est alterum preceptum de iure nature qō immediate pendet a superiori. s. a violentia. nam mercēnarij pauperes sunt z impotentes. si igitur aliquis mercedem eorum per aliquot dies detineat eis violentiā infert. nam sicut tollere eis mercedem suam totaliter est opprimere eos. ita q̄ merces eorum quātum ad aliqō tempus tollatur violentia quedam vel oppressio est. Cum enim mercēnarius perfecerit opus suum merces ei promissa naturaliter debita est. ideo si quis eam vlterius detinuerit iam tollit ei vsum illius mercedis pro hoc tempore in quo violentiā infert. potissime cum ipse mercennarius pauper fit z deus iusserit nullam calumniam aut violentiam inferendam pauperibus vel aduenis z viduis z peregrinis vt habetur Exod. 22. capitu. cum dicitur. aduenam non contristabis nec affliges: aduene enim ipsi fuistis in terra egypti: vidue z pupillo non nocebitis. si leseritis eos vociferabuntur ad me: z ego audiam clamorem eorum: z indignabitur furor meus percutiamq̄ vos gladio z erunt vxores vestre vidue z filij vestri pupilli. (Nō morabitur opus mercēnarij.) Non accipitur opus proprie. qm̄ opus est ipsum qō fit: vt domus vel liber vel aliquid quod per laborem construitur. opera autem est ipsa rei actio. i. labor agentis. mercēnario autem non est dandum opus: quia illud manet apud dominum cuius est. sed aliquid dandum est pro labore operis. s. precium. z illud vocatur hic opus. (Usq̄ mane). i. in eadem die in qua mercennarius operatus fuerit reddetur sibi preciuz laboris sui. cuius causa est. quia mercēnarij pauperes sunt: z non habent aliquid alterum vnde sustententur nisi labores manuum suarum. qō si ges eis ad tempus subtraxerit: pro eo tempore victum eis tollit. qō faciendum nunquā est. sicut patet de eo qui recepit in pignus vestem alicuius in qua dormiebat si nullam aliam haberet ad dormendum. nam etiam si non soluisset debitum quotidie reddebatur ei vestimentum suum ante solis occasum: quia ipsum solum est in quo dormiebat. sic patet Exod. 22. capitu. cum dicitur. si pignus acceperis a proximo tuo vestimentum ante solis occasum redde ei: ipsum est enim solum quo operitur indumentum carnis eius: nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me exaudiam eum: quia misericors sum. nulla igitur violentia aut calūnia mercēnarijs aut pauperibus faciēda est. ¶ Unde non potest mercēnarij precium vsq̄ ad alteram diem detineri sine peccato nisi ex consuetudine aut mercennarij voluntate vel alia quacūq̄ rationabili causa solutio impediatur. (Non maledices surdo.) Hic ponitur aliud preceptum de pertinentibus ad ius nature. s. q̄ nemo surdis maledicat. hoc enim est ab ipsa rerum natura inductum: z valde rationabile hoc omnes homines indicabunt etiam si hoc nulla lex statuerit. Et cuz hic iubetur non maledices surdo. non solum prohibetur maledictio facta ad surdos: sed etiam ad quoscunq̄ homines. nam cui cūq̄ maledicere peccatum est. Iussit tamen deus id qō magis ratio inducebat. Nam deterius est maledicere eis qui se defendere non possunt q̄z eis qui hoc efficere possint. Huiusmodi autē surdi sunt: qz cum nihil audiant ad maledicta nihil respondere valebunt. videtur namq̄ esse quedam crudelitas z miseri animi conditio: vt eis molestias inferamus qui nobis easdem inferre non possunt. etiam hoc fit ad tollendaz occasionem maioris mali. nam cum aliquis audientibus maledicturus est: timet sibi similia aut deteriora referri. z interdum ob hoc a maledicendo se cohibet. Cum vero aliquis surdo maledicere velit scit illum sibi respondere non posse: z ob hoc in maledictis amplius efferatur. ¶ Item non solum est intelligendum directe surdos non debere maledici. s. eos qui auditiua potentia carent. sed etiam illos qui pro tunc audire non possunt: vt ꝓpter absentiam: z locorum distantiā. vnde ob hoc de absentibus detrahere peccatum magnum z turpitudo est. z hoc tam ex parte maledicentis. q̄z ex parte eius cui maledicitur. Ex parte maledicentis patet: quoniam maiori malicia ad hoc incitari videtur cum in presentia alterius posset hec verba in correctionem aliquā proferre. in absentia autem sola voluntas nocendi causa esse videtur. Ex parte autem eius qui maledicitur etiam hoc patet: quoniam si presens esset posset maledictis respondere z maledicentem a maledicendo cohibere. apparet autem preter hoc quedam miseria animi z timiditas: cum quis ei offensionez infert a quo suscipere non possunt. sicut si vir contra feminam bellum gerat. (Nec coram ceco ponas offendiculum.) idest non pones coram ceco aliquid in quo cadat. vel non dirigens eum per viam saxosam z precipitem vt cadat. Hoc enim fm naturam est: vt nemo bis personis miserabilibus vlteriorem inferat afflictionem. Et non solum sunt ista precepta fm naturam: sed etiam sunt aliquid valde speciale inter omnia precepta nature. In omnibus namq̄ preceptis nature apparet ratio debiti. sed adhuc magis in quibusdam q̄z in alijs: z illa magis specialiter videntur pertinere ad ius nature. sic autem est in hoc: quia nullus homo est qui non iudicet malum esse coram ceco ponere offendiculum. causa huius est quia ipse illud vitare non potest cum nullo modo videat. ¶ Considerandum autem q̄ non solum coram ceco non est ponendum offendiculum: sed etiam coram nullo homine: quia ista fm se mala sunt. ideo ad nullum hominem fieri debent. dicitur tamen magis de ceco q̄z de videntibus: quoniam cecus offendiculum vitare non potest. videntes autem possunt. Etiam vt supra dictum est ad eui tandum maius malum. nam si aliquis velit ponere offendiculum coram vidente ipse considerans hoc maiora offendicula ponet coram illo qui hoc fecit. ideo quilibet timebit coram vidente offendicula ponere. Coram ceco temen nullus hoc timebit. quia etiam si offendicula cecus suscipiat z in illa incidat: tamen facienti similia parare non potest. quoniam nec offendicula videt: nec eum cui parare debeat nouit. faciliter ergo quilibet malus moueretur ad offendicula ponenda. ¶ Sciendū autem q̄ non solum vocatur hic cecus ille qui potentia visiua caret. sed etiam ille qui potentiam visiuam habens: hec que ponuntur videre non potest. vt si quis ponat insidias aut offendicula multum latentia in que quilibet satis videns incideret: dicitur ponere offendicula coram ceco. nam velut ceco impossibile est offendicula que ponuntur intueri: ita z videntibus impossibile est si offendicula multum latentia sint. ¶ Dicunt etiaz tam doctores nostri q̄z hebrei in hoc prohiberi ne quis simplici viro male consulat. nam cum tota actio hominis ex consilio dirigatur: qui male consuluerit offendicula in actiōe parat. hoc autem malum est in omnibus hominibus. s. q̄ cuicūq̄ prave consuluerimus inique egimus. hoc tamen magis est ad eos qui simplices sunt: quoniam intelligentes q̄z q̄z a nobis prava consilia recipiant interdum illa prudentia sua deuitare poterunt. Illi tamen qui simplices sunt hoc facere nequeunt: sed penitus ex nobis pendent. ideo in his peccatum maius est. (Sed timebis deum tuum.) Hic ponitur retractiuum a malo qō aliquis faceret ponendo offendicula coram ceco vel maledicendo surdo. s. q̄ timeat deum. quasi dicat Iz non timeas q̄ aliquis possit tibi malum inferre. p hoc malo quod egeris ponendo offendiculū coram ceco z maledicēdo surdo: qm̄ ipsi qui suscipiūt pro ne impotentes ad reddēdū vicez sunt: tū debes timere deū q̄ re-

† † Falūnia qd sit.

† B Falūnia z violentia differūt.

† D Opus z opa differunt.

† Nota. a. Petrī mortale ē detinē vsq̄ ad alterā diē cet p̄ciuz mercēnarij nisi ex volūtate

3 Preceptū de attinētib⁹ ad nāe ius.

Nō solum vetat maledici surdo sz absti

Maledicē absentem maximum pctū est. †

K De iure nāli est nō ponere offendiculūcoram ceco nec coram alio homine.

L Nfoz doctoz opi.

Prohibemur male alteri ꝛsulere.

†

trſbuet vicem pro bis.ſic pz Exo.22.c.cum dicitur.aduenaz nō cōtriſtabis nec affliges:aduene enim ꝛ ipſi fuiſtis in terra egypti:vidue ꝛ pupillo nō nocebitis:ſi leſeritis eos vociferabunt ad me: ꝛ ego audiam clamozem eozum: ꝛ indignabitur furoz meus percutiamq; vos gladio ꝛ erunt vxozes veſtre vidue: ꝛ filij veſtri pupilli.(Quia ego ſum dominus). Quaſi dicat iſta immediate refertur.ſ.q; debetis timere deum:quia ego ſum dominus ꝛ.ſ.potens vobis retribuere ſufficienter penas pro peccatis veſtris.(Non facies qō iniquum eſt.) Hic ponitur directio dominis iudicis.nam quāuis quilibet homo ad alios ſe habere debeat innocenter. ad iudicem tamen magis hoc pertinet:ipſe enim eſt qui plura mala agere poteſt:ex eo q; id qō ab eo prolatum fuerit tanquam ius eſt.ꝛ dicitur.(Non facies qō iniquum eſt).i.non inferes alicui aliquā penā ꝺtra legem vel alias ꝺtra rationem aggrauando.ꝛ hoc eſt cum ad vnum ſolū iudex ſe bz iponēdo ei pēas ꝑ aliquo malo.cū aūt iter duos aut multos iudicat imediate dr.(Nec iniuſte iudicabis).i.non ꝓferes ſententiam iniquā contra legem vel rationē in qua id qō vnius eſt alteri tribuatur:q; tunc iniuſta diſtributio eſt.vel poteſt accipi q; per iſta duo precepta prohibeantur duo que pertinent ad eaſdem perſonas.ſ. nunq; proferre ſentētiam ꝛ prolatam executioni mādare.Primū prohibet cum dicit.nec iniuſte iudicabis.nā cum iudicare ſit ius dicere in ſolo verbo eſt: ꝛ nō pertinet ad ſententie executionē.Scōm prohibet cum dicit.nō facies qō iniquū eſt.i.non trades iniquā ſententiam executioni.nam hoc eſt facere iniquū.male autem ſententiare non eſt facere iniquū:ſed dicere iniquum.ſed hoc eſt inquātū diſtinguit facere ꝛ dicere.facere tamē aliq3 ipſum dicere eſt. ſed reſpectu eiuſdem rei diſtinguuntur.(Nō conſideres perſonam pauperis).Hic ponunt quedam impedimēta que rectū iudiciū excludunt.ſic enim eſt receptio munerum:quoniam iſta excecant iuſtos atq; prudentes vt pz Exod.23.capi.ꝛ Deutero.16.c.

¶Aliud autē eſt fauoz qui dicit adiutozium factum alicui perſone ſine meritis in alterius preiudicium.hoc autē in iudicio eſt: nam in actibus nō iudicialibus fauoz eſſe poteſt ſine peccato: cum ſit liberum adiutozium:ꝛ videtur pertinere ad liberalitatē. Iſte autem fauoz vocatur hic acceptio perſonarū. ꝛ vocatur acceptio perſonarū quādocūq; aliquis ꝓpter perſonā quippiam agit meritis perſone non ſuffragantibus: ꝛ hoc in iudicio:vt ſi aliquis iudex ſententiat pro aliquo:qz diues eſt: vel potens aut cognatus ſuus vel alis:quia iſta nō dignificāt merita cauſe. Si autem eſſent conditiones que cauſarū merita potiora facerent non eſſet acceptio perſonarū:ſed vnicuiq; tribuere ius ſuuz. De perſonarum acceptione quādo ꝓprie ſit:ꝛ de regulis ad cognoſcendum eam: ꝛ cui virtuti repugnet magis dictum eſt Deute. 1.capi. ¶Hic autem dicitur q; iudex non conſideret perſonaz pauperis.qō poteſt dupliciter intelligi. ¶Uno modo q; nō cōſideret perſonaz pauperis.i.ꝓpter hoc q; eſt pauper ſolū nō ſentētiet ꝑ eo niſi forte merita cauſe ſue potiora ſint.qō dicit ꝺtra aliquos iudices qui valde miſerentur pauperibus. ꝛ tamē aliquādo irrōnabiliter. Ideo interdum ſententiant pro eis: q̄q̄ hoc merita cauſe non expoſcant. ꝛ hoc vetuit dominus vt habetur Exo.23.capi.ſ.pauperis quoq; nō miſereberis in negocio.i.non miſereberis pauperi:quia pauper eſt.in negocio.i. in iudicio ſententiando pro eo ꝓpter paupertatem. Sz iſte ſenſus non poteſt hic ſtare:quia repugnat littera que ſequitur.ſ. nec honozes vultum potentis.ꝛ iſta duo ponunt hic tanq; contraria.ergo ſi vultus potentis honozabatur neceſſariū erat vt pauper deſpiceretur. ¶Alius ſenſus eſt.non conſideres perſonaz pauperis.i.non conſideres de aliquo q; pauper ſit quādo in iudicio fuerit:quia ſiue pauper ſiue diues ſit vnicuiq; equa menſura diſtribuenda eſt.(Nec honozes vultum potentis).i. in iudicio non honozes potentem qz potens eſt.ſ.dando ei plus de iuſto q; dare debes ꝓpter hoc q; eſt potens:ſicut nō debes deprimere pauperem in iudicio qz pauper eſt auferendo ei qō iuſtum eſt.ſic habet Exod.23.c.cum dicitur.non declinabis in iudicio pauperis.i.quādo dederis iudiciū de paupere non declines a rectitudine tollendo ei aliquid qz pauper eſt. Uel intelligitur alio modo q; non eſt deſpicienda perſona pauperis in iudicio nec honoranda perſona diuitis.ſ.q; non faciat iudex diuitem in iudicio apud ſe ſedere qō eſt honozare eū: ꝛ pauperez ſtare qō eſt proſpicere perſonam eius.ſ.ad dandum minus de honore.nam cum ſic fiat perſonarū acceptio eſt:ꝛ principiuz vt pauper formidet de bonitate conſcientie iudicis.credet enim iudicem eſſe affectum ad diuitem cum eū faciat apud ſe ſedere: ꝛ ſic intelliget ſe non poſſe conſequi ius cum diuite.ideo vt tollatur iſte ſcrupulus non debet iudex in iudicio honozare magis diuitem q̄ pauperem:ideo iubet Deuterono.25.cap. q; quādo aliqui habuerint inter ſe cauſam:ſtent ambo cozā iudice.i. ambo ſtent pedibus ꝛ nullus eoz ſedeat ne ſic alius preſumere poſſit pro eo quē iudex ſedere iuſſerit. hoc nāq; conueniens valde eſt:quia non ſolum a malo ſed etiam ab omni ſpecie mali ſm apoſtolum fugiendum eſt.(Juſte iudica proximo tuo.) Hoc poteſt referri ad iudices quibus competit ex officio iudicare.ꝛ qz dicebatur ſupra de illis que impediebant iudicium.ſ. de perſonaruz acceptione concludit hic q; iudex debeat iudicare cauendo ab omnibus iſtis ne ex aliqua cauſa vt fauoze vel odio iudicium deprauetur. ¶Alio modo poteſt intelligi quātum ad omnes homines:quoniam omnes iudicant aliqd de proximis ſuis.ſ.apud ſeipſos iudicantes q; alij boni vel mali ſint: vel q; actus ſui ob aliquam cauſam bonam vel finiſtram fiant.ꝛ quātum ad hoc homines valde errant.qui de alijs praue iudicāt.ſ. interpretantes actus eozum in malum. Apoſtolus.n. ſepe hoc vetuit ꝛ Chriſtus potiſſime:cū inquit nolite iudicare ꝛ non iudicabimini. Matthei. 6.c.ꝛ Apoſtolus.1.Corin. 10.c. nolite iudicare : quoadusq; veniat dominus qui iudicabit abſcondita cordium:ꝛ reuelabit occulta tenebrarum.ꝛ quātuz ad hoc ſi aliquis iudicet de primo quicquaz debet iudicare potius in bonum q̄ in malum: niſi fortaſſis ipſe actus qui fit talis ſit vt nullatenus in bonum interpretabilis ſit.ſicut furtum ꝛ adulterium ꝛ periurium.de hoc habetur extra de regu. iuris.3. caeſtote miſericordes.ſic autem iubetur hic:vt vnuſquiſq; iudicet proximo ſuo iuſte.ſ.non interpretando res eius in aduerſaz partem:quia hoc iniuſtuz eſt:niſi tales ſint de quibus repugnet dari bonam interpretationem.ꝛ forte iſta ſententia eſt magis conueniens q̄ ſuperior:quia dicitur iuſte iudica proximo tuo. proximus nomen equalitatis eſt.iudex vero nomen dignitatis ꝛ excellentie cum gerat perſonam totius populi ius diſtribuentis.ꝛ hoc modo non vocaretur ipſe proximus aliozum: quia in hoc diceretur equalis eis. ſed videtur pertinere ad perſonas priuatas.ſ.q; quilibet homo iuſte iudicet proximo ſuo actus eius bene interpretando.ꝛ iſti proprie vocantur proximi. quia perſone priuate ſm ſe: non ſm aliquem maiozem vel minozem excellentiam adinuicem:ſed equales ꝛ proximi magis vocant. (Non eris criminator). Hic ponitur de eis que pertinēt ad omnes homines:vt bene ſe habeant ꝛ innocenter ad alios:ꝛ ſupra dicebat de eis que erant in intentione:quale eſt iudiciuz qō eſt in actu interiozi.hic ponitur de eis que ſunt in voce. ꝛ dicit q; non ſit aliquis criminator.i.accuſans omnes de criminibus. ſ.diffamans eos: vel accuſans in iudicio.eſt enim magnum inconueniens:quia cum aliquis accuſator aliozum eſt alij oderūt eum:nec poſſunt ei pacifice cōmunicare ꝛ ſequuntur alia damna ꝛ ſcandala. ¶Sed in hoc diſtinguendum eſt quomō aliquis ſit criminator.quoniam duo ſignificat criminator.ſ.crimen impoſitozem.aut de crimīnibus accuſatozem: vel eozum narratozem.Primo modo eſt ſimpliciter prohibitum.ſ. q; nemo alijs crimina imponat.hoc enim ſemper valde illicitum eſt: ꝛ hoc gradualiter.nam iudicare malum de proximo qō erat in ſolis interiozibus malum erat ꝛ vetabatur.imponere autez crimina qō eſt in voce deterius eſt. ¶Alio mō intelligitur q; aliquis ſit criminator.i.de criminibus accuſator vel enarrator.ꝛ tunc aut accuſat cozam eo qui cozrigere iſta debeat: aut cozam aliquo alio.ſi enim cozam alijs perſonis hoc agat non videtur agere zelo cozrigendozum criminum: ſed infamandozum proximozum.ꝛ ſic enarratio criminis alicuius cozam alijs ſemper illicita eſt:niſi fiat ſm modum euangelice cozrectionis de qua habetur Matth.18.cap. ¶Si autem aliquis iſta crimina enarret cozam eo qui hec cozrigere debet.ſ.cozam iudice aut illa cozrigendozum criminum cauſa:aut liuoze motus vel ira aut alis enunciat.Si enim ſecundo modo ſemper illicituz eſt. ¶Si autem primo modo aut vera aut falſa enūciat.ſi falſa ſemper male agit.ſi vera aut ſunt talia que niſi cozrigerentur redūdarent in damnum reipublice ſm q; ſunt quedam crimina que faciūt ad magnum ſcandalum patrie vel perditionis eius.ꝛ in iſto caſu.quilibet tenetur enarrare crimina ei qui cozrigere illa pōt. alioquin peccat in rempublicam. Si autem ſint aliqua crimina que non redundant directe in damnum reipublice nec aliqō damnum iam ex eis ſequi poteſt cū ſemel tranſierint:non dz aliqs de talib⁹ cribus accuſare niſi fortaſſis ſit ille ad quē dānū vel iniuria ex hoc crie ꝓueniebat:qn̄ tunc accuſare poterit. vo

catur

Ⅿ

† Directio hois iudicis.

†

†

†

Ⅱ Impedimēta rectū iudiciū excludētia.

Qō. 7.

Ⅱ Qūo fauoz in iudicio aliqn̄ licz ſz n̄ acceptio ꝓſonarū.

Dupler lre expoſitio. Qūo intelligit q; iudex nō conſideret ꝓſonā pauꝑis.

†

† Preceꝑta ad oēs attinētia. Qui vocāt criatozes. Criatoz duo ſignificat.

† Qñ inconueniēs ē accuſare de crib⁹ ꝛ qñ homines ſcoganꝯ ad hoc.

catur autem hic criminator qui alicui crimina imponit siue vera siue falsa sint.s.q̄ quando cum aliquo loquitur obijcit ei crimina ad diffamandū eum.talis namq̄ homo dicitur esse omnibus odiosus.vel dicitur criminator qui publice crimina de aliquo narrat etiā si non sit presens ille de quo narrat. Utrunq̄ enim malum est.(Nec susurro in populis.) Dicit enim susurro ille qui occulte cr̄ia de alijs enunciat.ꝛ iste multū nocet: qñ eos quibus iste narrat ꝓuocat contra illum de quo ea refert: sed adhuc iste p̄sumit magis falsum dicere ꝛ ex peiori intentione moueri q̄ ille qui in publico profert.ꝛ hoc etiam facit hominem valde odiosum aliis.cauendum ergo est hoc. nam ꝛ criminatorem esse in aliquo casu cōueniens est. vt ostensum fuit nūc.esse tñ susurronē nunquā licet.(Non stabis contra sanguinem ꝓximi tui).i.nō voles occidere ꝓximū tuū: vel nō iūgeris illis aut fauebis qui ꝓximū occidere querunt.hoc enim est stare cōtra sanguinē,i.stare ad occidendū siue effundendū sanguinem. Ista oīa de iure nature sunt.cū ratio dictet ea sic fieri debere etiā si nulla lex de his posita sit.(Ego dominus).i.ego deus vester iubeo vobis hoc ꝛ possū iubere:qz oēs sūz.(Nec oderis fratrez tuū in corde tuo.) Hic ꝓhibet sola ira vel rancor qui est in animo ꝓter exteriorem penarum inflictionem.

D Maluz i corde.

Qō.8 A

Ira vel rancor quo ꝓhibeant in vete.tes.

¶Hoc est contra illos qui dicunt in veteri testamento nō fuisse ꝓhibitam intentionē:sed solum operationē.rancor tñ est aliquid in corde solū ꝓter vocem ꝛ exteriorē penarū inflictionez. Jō dicendū q̄ in lege veteri erat ꝓhibita intentio sicut ꝛ man⁹. qō apparet ex eo qō habet Exo.20.c.cuz prohibemur ꝛcupiscere vxorē alterius:cōcupiscentia tñ in solo actu interiori est.nam si accipiat ꝓ actu coeundi aliud ꝓceptū speciale ponit ibidē s.nō mechaberis.reducendū igit̄ est ꝓceptū illud ad solū actū mentis nostre. Jō dom q̄ in lege veteri ita ꝓhibebat actus interior sicut in lege noua:qz ille peccatū est in multis. imo nunq̄ est peccatū in opere exteriori nisi primo sit in actu interiori. tamē in lege noua magis exprimit de pctō qō est interiori actu q̄ in lege veteri.Lā est qz lex noua ē lex ꝓceptor ꝓfectionis.

Nota ꝫ multos dicentes solū ꝓhiberi exterior operatio.

A

¶Qñ aliquis tenetur declarare alteri in vultu odiū qō ꝫ ipsuz cōcepit:ꝛ qñ agit illicite declarando. Qō.9.

Sciendum aūt q̄ habere rancorē nō ꝓhibet hic simpliciter sed bēre in corde.nā si aliquis demonstret alteri in verbis vel in vultu non videt cōtra hanc legem agere:qz in hoc videt arguere eū de quo odium concepit. Et ꝓpter hoc aliqui iudei dicūt q̄ fratres ioseph iuste agebāt: qz non velabant tediū in corde sed manifeste demōstrabant ipsi ioseph non potentes ei pacifice loqui vt habet Gen.37.c.Sed hoc falsum est.nā cum aliquis cōcepit odiū de altero iuste non oz illud tenere in corde: sed magis reuelare ei de quo est vt sic satisfiat vel odiū tollat.ꝛ hoc intelligit hic.Si autē aliquis de altero concepit odiū irrōnabiliter non oz illud declarare: ſz magis intra se extinguere oz.magis enim peccat qui cōceptū odiū irrationabiliter in vultu vel in verbis monstrat q̄ qui in solo pectore tenet.cuz iam ex eo q̄ alteri vultum turbidū monstrat viā paret offensionis.Si autē intra se illud teneret sibi soli offē sus esset nulli alteri nocens.hoc autē est cū aliquis cōcepit odiū de altero:ꝛ scit non bēre se aliquā legitimā causaz cōcepti odij. tunc enim reuelare nō debet:qz tunc ꝓ nihilo alios offenderet. si tamē aliquis odium rōnabile cōceperit putans se iuste in alterū cōmoueri cōueniens est vt ei odiū suū monstret:aut saltē extinguat in corde:qz cuz monstratū fuerit patebit nullū esse ꝛ tūc tollet.Si autē subticeret ille q̄ conceperat tale odiū maneret in eo odiū illud cū semp se existimaret iustā odij fouere cām.ꝛ hoc incōueniens est.reuelandū ergo erit.¶De fribus aūt ioseph nō erat sic qñ ipsi sciebant se iniquā odij fouere cām cum ex sola inuidia mouerentur:qz ipse somniauerat de se aliq̄ magna futura.quibus auditis fratres cōcitabantur ꝫ euz in liuorē vt habetur Gen.37.ca.Lū ergo ipsi demonstrarent ioseph odiū suum qō iniuste conceperant deterius agebāt q̄ si illud occultassent.

An hic ꝓhibeatur ira vl odiū.

B

De trib⁹ ſpēb⁹ homīnū ira cūdoꝝ.

¶Sciendū autem q̄ cū hic dr nō oderis ꝓximū tuū:nō ꝓhibetur ira:sed odiū.nam ira dr esse quidā motus subitus factus in nā nra ex sanguinis ardore ꝛ iste nō ꝑmanet.odium vero dicit esse quedā ira inueterata manens in aīo que sine aliquo motu facto in natura iam ibi manet ꝛ istud nō ꝓprie vocat ira nisi large irā accepimus distinguentes sm aristotilē Ethi.li.4.in.c. de mansuetudine vbi ponit tres species.Primi dr esse acoroli.i.acuti.s.qui cito iascunt ꝛ de multis rebus etiam fine cā:ſz imediate cessant.isti aūt manifesti sunt ꝓpter velocitatē ꝛ motum factū in eis ꝛ ista est ꝓpria ira.Alij vocant amari ꝛ difficulter soluunt ab ira que in eis multo tēpore manet: tunc autez isti quiescunt cum punierint eos quibus irascuntur.quoniā punitio generaliter quietat impetum ire.isti enim in se magnam tristitiā habent:quoniā nullus poterit eam tollere:qz immanifesta est.ꝛ necessariū est magno tēpore manere ad hoc q̄ digeratur. Alij sunt qui vocant difficiles ꝛ isti iascuntur magis q̄ oportet ꝛ maiori tēpore:nec vnquā cessabunt ab ira donec puniant eos quibus irascuntur. Iste due species vltime.s. amarorum ꝛ difficiliū odiū continent quoniā sunt immanentes.accoroli autē non habēt odium sed irā velociter transeuntem ꝛ isti manifesti sunt:ideo non retinent in corde.patet qz de eis aristoteles dicit vbi.ꝰ.accidit autē ipsis hoc quoniā retinent iraz. sed redeunt vel manifesti sunt ꝓpter velocitatē:deinde requiescūt. de ira quātū que illius sunt dicemus Matth.5.c.(Sed publice argue).i.non teneas istam irā intra cor tuū:sed reuela illi de quo eā concepisti.s.petendo q̄ satisfaciat tibi ꝓ offensa vel dāno dato ꝓ quo odiū concepisti.ꝛ tunc si iniuria fuit ꝓpter quā iuste odiū cōciperet vel fiet satisfactio vel bēbit manifestā causam ꝓsequēdi iniuriā ille qui odiū ꝛceperat.etiā proficit vt ipe qui cōcepit odiū non torqueat magno tēpore.nā amari q̄ sunt in scōa specie iracūdoꝝ quādo intra se conceptā irā tenent graue aliquid tolerant ꝛ toto illo tēpore torquentur.Si autem aliquis reuelaret istud odiū ei de quo illud conceperat iaz nō maneret odium.etiā qz amici istius iracundi lenirent odium eius si illud cognoscerent.cum vero incognitū est hoc fieri nequit:Itez iste qui intra se concipit odium sibiipsi grauis est ꝛ amicis suis amarus atq̄ infestus donec odiū istud digestū fit. vt igitur nō maneat istud inconueniens bonū est reuelari odium.hoc tangit aristo.4.Ethico.c.de mansuetudine cū loquit de amaris dicēs graue habēt:ꝓpter nō manifestum.n.esse nec suadebit ipsis aliquis:in ipso autem digeri irā tēpore indiget.sunt autē tales sibi ipsis molestissimi ꝛ maxime amicis .alie ēt cause huius esse possunt que imediate tangunt cum dicit.(Ne habeas super illo peccatū).i.argue ꝓximū tuū publice vt nō pecces i eo.tollit.n. occasio peccandi in ꝓximū quādo publice arguit: qz ille q̄ ante non cognoscebat se odio bēri non obseruabat se ab eo q̄ illū odio bēbat ꝛ sic poterat ab eo incaute occidi:nunc autez obseruabit se ab eo.vel ex eo q̄ aliquis arguit aliquez publice recipit satisfactionē ꝓ iniuria.nā quēadmodū per realē punitionē ira cūdia aboletur:ita ꝛ per verba dura cōiecta in aliquē: qz tunc in verbis tot⁹ impetus ire exhalat.dicit autē. nec peccatū bēas sup illuz.i.si publicaueris odiū nō peccabis in eū quē odio bēs. accipit istud peccatū cor:qz in eo q̄ aliquis retinet irā fi iniuste cōcepta est peccat. cum vero illam exclauserit p redargutiones iaz nō peccat:qz nō tenet irā.Uel alio modo pōt intelligi ō peccato qō est i executione ꝓ inflictionē penarū.s.q̄ si aliquis semp tenēt odiū contra ꝓximū suū:aliqñ cōmotus illo odio euz occideret ꝛ esset hoc peccatū graue.si aūt arguerit eū publico iam cessabit ex hoc odiū ꝛ non insurget iste ad occidendū alterum: vñ ñ peccabit.(Et nō ḡras vltionē.) ᵇDic ponit alterū ꝓceptuz qō aliquo modo est de iure nature ꝛ aliquo mō de iure diuino.sed magis de iure diuino.naz sm iura humana pōt aliqs petere vindictam ꝛ permittit ei ista expetitio vltiōis q̄ ex odio procedit.qui igitur vltionez expetit charitatem non habet ꝛ in morte manet vt patet.1.Joannis.c.4.qui igitur prohibuit vetuit quoq̄ vltionis expetitionez.vnde dependet istud ꝓceptū ex superiori:qz supra prohibebat odium.hic autem vltionis expetitio interdicitur qñ illa ex odio procedit. ¶In quo cōsiderandū est q̄ vltio nō se extendit ad omnia mala inflicta sed solum ad iniurias:nā ꝓ damno dato vltio directe non expetitur sed satisfactio perditarū rex:nisi forte iniurie cum ipsis damnis illate sint.sed hic agitur de ipsis iniurijs ꝓprie sumptis ꝓ quibus vltio expetit:ꝛ banc dicit littera nō esse expetendā. Qō potest intelligi dupliciter.vno modo q̄ non querat aliquis vltionē.i.non appetat eam manibus suis qñ hoc esset cōtra iudicialem ordinē.ꝛ semp illicitum est. iudicialiter tamē satis poterat quilibet agere cōtra ꝓximū suum actione iniuriarum:immo iubebat deus q̄ si aliquis volūtarie alteruz occidisset nullo modo viueret:sed iudices tollerent eum de terra vt ꝫ Nume.35.ca.et Deutero.19.ca. Alio modo potest intelligi hoc.s.q̄ nō petat aliquis vltionē etiā cōā iudice:sed remittat ei qui iniuriam fecit.Et tunc cōsiderādū est q̄ accipiendo large iniuriā ꝓ omni malo quod infligitur siue sit damnū siue vera iniuria: dicēdū est q̄ qñcūq̄ dānum inflictum est:solū licet fieri expetitionem illius damni.s.q̄ plene satisfaciat.ꝛ hoc nō vetatur hic cum agatur de vltione:que est ad penarū inflictionem.Si aūt infera tur iniuria; tūc aut aliqs ꝓsequitur eā criminaliter aut ciuiliter

L Bonū ē ei q̄ hz odiuz publice reuelare arguēdo euz quē odit.

D ᵇ ꝓceptū parti ō iur nature p̄ti diuino. Scōz iura būana ꝛcedit petitio vltionis ſz nō ſz iura diuina q̄ fūdāt in cba ritate.

Qō.10 A

Qñ qs pōt licite ꝓsequi iniurias ꝛ qñ non.

B

Duplex lr̄a expō. Prima.

L

Scōa.

D

s.ad penā vel ad estimationē in pecuniā. Si enim scđo mō licita est expetitio iniurie. ⁊ isto mō nō vocat directe vltio qm̄ in penā sonat vltio: s3 magis ptinet ad quēdā modū satisfactōis tā q̄ȝ in dānis datis. ¶ Si aūt accipiat expetitio iniurie q̄tuȝ ad penā tunc pōt esse ibi ppzie vltio: ⁊ directe: qꝛ infert tale qd q̄le vnus hostis alteri hosti inferre cupit. ⁊ tunc dōm est ꝙ iste q petit primū ɔdēnari ad penā actiōe iniuriaꝝ: aut agit ex liuore ⁊ rancore aut ex quodā iustitie feruore. ¶ Contingit eni iterdū vt aliq ita sint male ɔdōnis ꝙ si eoꝝ prauitas īpunita relinq̄tur ad deteriora ppetranda pcliuiores semp erunt: qm̄ facilitas venie incētiuū tribuit delinquēdi: vt p3 extra de vita ⁊ ho.cle.i.c. vt maiores. Si igit aliqs hoc videns iniuriā suā psequat non tanq̄ȝ iniuriā psequēs: sed tāquā primi infirmitati ⁊ ad malū pnitati cōpatiens puniri exigat eū q deligt recte agit. imo fortassis male ageret si eū relinquēs īpunitū peiora audēdi tribueret incentiuū. nisi forte talis psona sit iniuriā suscipiēs cui ex cōditiōe status vel pfessiōis ɔueniat magis iniuriam tolerare q̄ȝ penā expetere. ⁊ isto mō nō petit vltio: qꝛ nō pcedit ex rācore. sed magis ille q alteꝝ accusat ei miseret: velut siqs egrotos curādos ad medicū ducat qm̄ tunc potius bonū q̄ȝ malū est. de h̄ Boetius de ɔsola. li.4. psa.4. ¶ Si aūt accipiat expetitio iniurie ad penā ex rancore: ⁊ desiderio vindicādi. tunc vocat ppzie vltio: qꝛ iniuriā suscipiens saturat penis iniuriatoris. ⁊ hoc mō nō licet iniuriā patienti petere vltionē qm̄ cū rancore ⁊ odio fit. ⁊ q sic facit mortalr̄ peccat. Q3 āt sic accipiēdū sit appet ex eo qđ hr̄ imediate. s. nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. q̄ȝq̄ȝ si recte attendere velimus magis ex illa lr̄a sequit ꝙ deus iubeat hic vt totalr̄ remittat aliqs iniuriā nullo mō petēdo aliquā penā p se vel a iudice. sic eni significat cū dr̄. nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. nā nō memorari iniurie est totalr̄ eā tradere obliuioni vt nullo mō eā expetat: nec ēt saltē eius recordet. ⁊ isto mō dicet ꝙ hoc nō est p̄ceptū sed magis ɔsiliū qđdā. qđ falsuȝ est: qꝛ tunc nō posset aliquis expetere iniuriā p occiso vel vulnerato: qđ ē falsū cū dent de hoc aliq̄ leges supra Exo.21.c. ⁊ Nu.35. ⁊ Deutero.19.c. Si aūt accipiat expetitio vltionis sm̄ rācorē ꝙ hoc nō liceat p̄ceptū est. nā quicūq̄ȝ expeteret vltionē rancorē habēs peccabat mortaliter ⁊ erat reus huius legis. ¶ Sciendu3 tn̄ ꝙ q̄ȝq̄ȝ cōstaret de aliquo ꝙ petebat directe vltionē motus ex rancore: tn̄ semp audiebat in iudicio agens actiōe iniuriaꝝ. sicut p3 de illis q psequebant sanguinē occisoꝝ cognatoꝝ suoꝝ. nā cum fugerēt in vrbes refugij illi qui occidissent aliquos primus occisi veniebat ad ciuitatē illā petens corā iudicibus occidi illum virū. ⁊ si reperiret ꝙ factū fuerat ex intētione tradebat in manu accusatoris ⁊ ipse occidebat eū. ⁊ sic p3 ꝙ deus ibi pmiserit vindictā qm̄ directe expetit. ¶ Itē qđ amplius est si aliqs occidisset aliū a casu ⁊ anteq̄ȝ ɔfugēt ad vrbes refugij occideret eū prim⁹ occisi nō icurrebat aliquā penā q̄ȝq̄ȝ innocēs fuit in morte alterius. ēt si iste q alteꝝ occidit a casu ɔfugerit ad aliq̄ȝ de vrbibus refugij ⁊ ibi causa ventilata inueniret fuisse homicidiuȝ factū a casu ⁊ absolueret occisor. Si tn̄ ante mortē sūmi sacerdotis inueniat extra vrbem: poterat eū occidere īpune primus occisi vt p3 Nume.35. ⁊ Deutero.19.c. sed manifestū est ꝙ ista est directa expetitio vltionis. nullus nāq̄ȝ aliū manu sua occidit motus ppzia auctoritate nisi pter vindictā agat. permittebat ergo deus directe istā vindictam ⁊ tn̄ qui eam expetebant peccabant mortaliter.

Si qs pse quat iniurias ne qs peior ⁊ pcliuior ad malum fiat bn̄ facit.

F Notādū.

Quāq̄ȝ peccatū eēt petē iniurias ex rancore tn̄ recipiebat accusatio.

¶ Quomodo leges iste stare possunt cū vna vetet vltionem peti iniuriarum ⁊ alia pmittat simplr̄ peti. Qō.11.

A **Sed queret** aliquis quō iste leges stare possunt cum vna vetet peti vltionem iniuriarū ⁊ alia pmittat simpliciter peti ⁊ det ad hoc magnā libertateȝ. nā leges tunc repugnare dnr̄ cum vna vetat qđ alia iubet: aut vna precipit qđ alia vetat. sic autē est in his duabus legibus. ¶ Respōdendū est ꝙ deus posuit istas duas leges quasi in duobus foris. s. in foro anime ⁊ foro iudiciali. Ista lex que habet hic qa vetat id qđ est simpliciter vetandū est in foro anime: ⁊ quicūq̄ȝ cōtra illā agit peccat mortaliter. Alia autē que habet de petitione vindicte est sm̄ forum iudicialem. ⁊ ideo ille qui vellet per aliquā istarū duarum leguȝ se dirigere attendere dēbat ꝙ per vtrāq̄ȝ dabat ei facultas ad agendū. tn̄ per istam recte agebat. per aliā autem de petitiōe vindicte peccabat quāq̄ȝ aliquo modo posset aliquis agere p illam legē cōsequēdo alterū ad mortē ita vt nō peccet: qꝛ non agit desiderio vindicte sed pter alteram causam. s. vt primus corrigat. ¶ Causa aūt positionis harū duarū legū que sibi aliquo mō vident esse ɔtrarie est in hoc: qm̄ deus volebat per legem suā statuere id qđ erat vere bonū.

Rn̄sio ad q̄situm.

Cā istaꝝ leguȝ q̄ ɔrie vident.

⁊ qꝛ non psequi vindictā huiusmodi erat: statuit illud hic. pter hoc autē deus erat legislator ⁊ ordinator politie iudeorū specialiter sm̄ ꝙ illa gens erat quidā populus spālis distinctus contra oēs alios populos. Et isto modo cuȝ leges ⁊ ordinatio politie debeant esse sm̄ ɔditionem gentis cui dant oportuit cōsiderari cōuenientiam legum sm̄ habitudinem ad statum populi iudeorū. ⁊ qꝛ illi erant viri imperfecti appetētes vindictā nisi ista concederet daret occasio ad multa alia mala: tam ex pte eoruȝ qui iniuriam faciebant q̄ȝ eoruȝ qui suscipiebant. qm̄ facientes iniuriā mouerent faciliter nec possent cōuenienter ⁊ sufficienter coerceri p legem cū non esset licita iniuriarum expetitio ad vindictam. Illi autē qui iniuriam susciperent nihilominus vltionē expeterēt infringentes hanc legem. ⁊ sic ista cōtēpta consequenter cōtēnerent multas alias qđ erat magnū inconueniēs. debuit igitur hoc maluȝ aut occasio ad malū phiberi ne daret ad maiora facultas: sicut fuit de libello repudij de quo dicit christus Matth.19.c. ꝙ ad duriciam cordis iudeorū datus est. cuȝ hoc tamē voluit deus patefacere quid bonū ⁊ obseruanduȝ eēt vt illi qui boni essent illud tenerent. ¶ Si autē ista lex iudeorū inquātum erat specialis politie illius fuisset lex hoiuȝ perfectorū: nō poneret ista lex de pmissione vindicte sed solū illa in qua vetatur. Sic eni in nouo testamēto: qꝛ ē lex nō cōcernēs specialiter vtilitatem vel bonū statum alicuius politie vel gentis non curat de eis que cōueniunt alicui spāliter: sed de eis que sunt simpliciter bona. iđ ibi non ponit aliqua lex nisi valde iusta ēt si videat esse grauis nec aliqđ malū pmittit ēt si ex permissione aliqđ malū aut peccandi occasio nō oriat: sed solum id qđ bonū est poneret. Leges aūt humane alr̄ se habent: interdū mala aliqua pmittentes sicut ⁊ ipsa lex vetus. de hoc late dictum est Deutero.24.c. ⁊ Exod.21.c. (Nec memor eris iniurie ciuiū tuorum). i. si ciues tui aliqđ malū tibi intulerint nō recorderis iniurie istius ad expetendaȝ vindictā pro illa tāquā si nunq̄ȝ fuisset illata iniuria. ¶ Pōt aūt duplr̄ itelligi ista lex. vno mō pticulariter. s. ꝙ q̄uis aliqs de ciuib⁹ siue cōpatriotis nr̄is intulerit nobis aliquā iniuriā nō debemus recordari ad petendū vindictā p illa: sed ꝙ simpliciter remittamus. Alio modo pōt itelligi de omnib⁹ ciuibus ciuitatis. s. si aliquis suscepit aliquā iniuriā vel dānum: qꝛ oēs ciues sui cōtra eū aliquid iniquū egerunt ⁊ ipsi rectores ciuitatis qui totius ciuitatis personā representant. nā tunc nō debet aliquis recordari iniurie illius. s. volendo nocere ciuitati que est patria sua pter eos qui sibi iniuriā intulerunt: sicut patet de illis qui pp iniustitiam vel ingratitudineȝ patrie efficiunt hostes illius. sicut de coriolano romano: cui qm̄ ciues exuli remittere noluerunt conuersus ad hostes eos durissime inquietabat. de hoc titus liuius.2. ab vrbe condita. Et iste est sensus cōuenientior q̄ȝ precedens: qꝛ magis debet aliquis toti patrie misereri ⁊ indulgere q̄ȝ vni homini. ⁊ maius maluȝ est vt quis pter susceptam a ciuibus iniuriam contra totā patriam agat q̄ȝ cōtra vnum de ciuibus. (Diliges amicū tuū sicut teipsum.) Postquā positum est ne aliquis male se habeat: hic ponitur qualiter bene se habeat. naȝ tota vita hois bene ordinati cōsistit in hoc vt malū nō agat ⁊ bonum: operet iuxta illud. p̄s.32. Diuerte a malo ⁊ fac bonum: inquire pacem ⁊ persequere eā. ⁊ iste due partes ēt aliquo modo pertinent ad innocētiā. nam sicut omnibus obligamur vniuersaliter non nocere: ita quibusdam specialiter obligamur bene agere. huiusmodi autem sunt amici: ideo hoc est ad eos se habere innocenter. Cum autē dicit ꝙ diligat quilibet amicū suū intelligit dilectio sm̄ omnia que pertinent ad amicos. s. beniuolentiā ⁊ concordiam ⁊ beneficientiā de quibus Aristote. in.9. Ethico. nam in his non sufficit simplex vel quecūq̄ȝ dilectio sicut in alijs hominib⁹: sed specialiter requiritur. Iudeis autē iussum est hic vt ipsi amicos diligerēt. qm̄ q̄ȝq̄ȝ hoc sic de iure nature: tamen iudei non bene se hēbant ad istud nulla gerentes charitatis viscera. ⁊ cū deus iussisset eis vt bene se haberent ad amicos ipsi quoq̄ȝ intelligebant sibi esse iussum vt odio haberent inimicos persequentes eos. hoc innuitur Matth.5.c. cū recitat ibi Christus opinionē antiquorū dicens. Dictū est antiquis diliges amicū tuū ⁊ odio habebis inimicum tuū. sed hec nō erat eis iussum: qm̄ q̄ȝq̄ȝ bonum esset amicos diligere. inimicos tamē odisse ratiōe caret. (Sicut teip̄m.) Non significat hic equalitas. s. ꝙ tantū aliquis amicū suū diligere debeat quātum seipsum diligit: qꝛ hoc nullus homo facere posset. Item qꝛ rōni repugnat: nam rationabile valde est vt bonum nostrū magis q̄ȝ alioꝝ intendamus ⁊ procuremus. q̄ȝq̄ȝ de modo ⁊ causa huius desiderij quādo peccatū sit pro alio minus diligere q̄ȝ pro se vel econtrario: aut quādo teneat aliquis res

suas pro

B Nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ duplr̄ intelligit hoc.

Quō aliqs bn̄ se hēat.

Quis amor hn̄d⁹ sit ad amicos ⁊ q̄lr̄ iubētur diligere amicos.

Nēo amicū suū diligē pt sicut seipsum.

Peccat gs diligẽ do alterꝝ sicut seip sum.

suas pro altero perdere differentie multe sunt: de quibus nunc nihil ad presens. sed significat hic similitudo quedã. s. q sicut diligit aliquis seipsum: ita quodãmõ silr diligat amicũ suũ q̃q̃ nõ tãtũ vt seipsuz. s. q̃ sicut sibi bñ facit ⁊ p se laborat: ita amico suo aliqualr bñ faciat p eo laborans. ⁊ istud est in quo apparet aliquẽ eẽ alterius amicũ. s. qñ p eo talia qualia pro seipso agit. de hoc aristo. Ethi. li. 9. amicabilia que ad alterũ venerunt ⁊ ex amicabilibus q̃ ad seipm. (Ego dñs). i. faciatis ista qne iussi pp me q sum dñs vester. vel qz ego sum dñs ⁊ possuz iubere hoc. (Leges meas custodite). i. obseruate oia q̃ statuo ad vos. ⁊ hoc qz sum dñs vester. põt aũt referri hoc ad supioza ⁊ inferioza: qz oia ista sunt leges. ¶Alio mõ põt referri ad ea que imediate sunt. nã ea q̃ sequunt magis proprie dñr leges q̃q̃ supioza: quia ea q̃ supza dicta sunt erant de iure nature. Ista aũt que imediate sequunt sunt pure cerimonialia ⁊ positiua. talia aũt leges aut legalia appellantur ꝑm aristo. Ethi. lib. 5.

49. d. ca. fina. deute. 1. To. 4. c. Ro. 2. b. Eph. 6. b act. 16. f Jac. 2. b. 1. Pe. 1. c. ecc. 19. b mat. 18. c. luc. 17. a ecc. 10. a mat. 5. g mar. 12. c. Bal. 5. c Jac. 2. c deu. 22. 25. q. 4. ca. cũ in lege in prin.

Jumenta tua non facies coire cũ alterius generis aiantibus. Agruz tuuz non seres diuerso semine. Uestez que ex duobus texta est: non indueris. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis que sit ancilla etiaz nobilis: ⁊ tamen precio non redẽpta nec libertati donata: vapulabunt ambo: ⁊ non morientur: quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret domino ad ostiuz tabernaculi testimonij arietez. Orabitq̃ pro eo sacerdos ⁊ pro peccato eius coraz domino: ⁊ reproprietur ei dimittetur q̃ peccatũ. Quando ingressi fueritis terrã ⁊ plãtaueritis in ea ligna pomifera auferetis preputia eorum. Poma que germinant imunda erunt vobis: nec edetis ex eis. Quarto aũtẽ anno omnis fructus eoruz sanctificabitur laudabilis dño. Quinto aut̃ anno comedetis fructus: congregãtes poma que proferunt. Ego dñs deus vester. Non comedetis carnẽ cũ sanguine.

Quõ bõ bñ se bẽ at p actus vegetatiue potẽtie.

Jumenta tua. Dic ordinat bõ in scõo principali q̃ tũ ad vires ⁊ actus vegetabiles. s. qualr bõ bñ se bẽat p actus potentie vegetatiue. Sũt aũt duo opa ad vegetationẽ ptinentia gñalr loquẽdo. s. gñare ⁊ alimẽto vti. ꝑm aristo. 2. de aĩa. ⁊ ꝑm boc qz alimẽtũ est in duob⁹. s. in augmẽtatione ⁊ in nutritiõe: agit hic de oibus istis particulis. Primo de bitudine in gñatiõe. Scõo in augmẽtatiõe. Tertio in nutritione. Scõa ibi. (Qñ ingressi fueritis.) Tertia ibi. (Ego dñs.)

D Notãd.

¶Circa hoc ꝺsiderandũ est cũ ponant hic leges de directione actuũ vegetabiliũ q̃ actus virtutũ vegetatiuaz nõ sunt dirigibiles. nã solũ dirigibile est id qõ est act⁹ volũtatis vel depẽdet ab actibus volũtatis. sicut sunt act⁹ potẽtiaz executiuaz. act⁹ vero vegetatiuarũ viriũ necessarij sunt. nec est nobis libez opari ꝑm illos vel nõ opari: qz ẽt si nolim⁹ nutrimur ⁊ augmẽtamur: digerimus ⁊ appetimus atq̃ decisso semine gignimus. ẽt non ẽ in ptãte nr̃a sic vel sic agere ꝑm istaz potẽtias: z aliq̃n intense ⁊ aliq̃n remisse agimus ꝑm q̃ nã ipsa disponit vires ꝓbens. ꝺ his igit directe lex nulla dãda est. s. q̃ faciamus vel nõ faciam⁹ aliqd ꝑm istas vires: vel sic aut aliter faciamus. sed dant regule ꝺ gbusdã actibus ꝓcedentib⁹ ad actus vegetatiuos: ⁊ illi ptinent ad volũtatẽ atq̃ regulant a nobis: vtpote non est in ptãte nr̃a q̃ augmẽtemur vel nõ augmẽtemur. nutriamur vel nõ nutriamur. sed est in ptãte nr̃a vt accipiam⁹ cibũ vel nõ accipiam⁹ ex quo causat nutritio ⁊ augmẽtatio. sic ẽt libez nobis nõ est decisso semine vt inde aliqd gñet vel nõ: sed añq̃ decindat liberũ est nobis nõ decindere vel decindere. de his ergo actib⁹ ꝓcedẽtibus ad actus viriũ vegetatiuaz ponit regula dirigẽs de qua hic. ⁊ isti liberi sunt nec vocant ꝓprie act⁹ viriũ vegetabilium: sed rõnaliũ. ordinant tñ ad act⁹ vegetabiles. iõ ab eis nomẽ assumũt. (Jumẽta tua nõ facies coire.) Hic vetat actus potentie gñatiue que est in gignare: nõ quãtũ ad se: sed quãtũ ad pziozẽ actũ suũ q̃ est coire. ⁊ hoc tã in bestijs q̃ in hominibus. coitus aũt vel quecũq̃ alia a bestijs facta ad boies nõ ptinent nisi ꝑm q̃ ipsi sunt ministri vel cause boz. sic aũt est qñ ipsi faciũt aĩalia diuersoꝝ genez coire. nã ipsa ꝑm se hoc nõ facerẽt nisi industria humana ad hoc inducerent. (Nõ facies coire cum alterius gñis aiantibus). i. cũ aĩalibus alterius spẽi. nã aĩalia nõ sunt diuersorũ generũ cũ aĩal in illis oibus genus sit. sed accipit genus vulgariter p mõ vel spẽ. ⁊ hoc est cuz aliquis facit vt asinus coeat cũ eq̃ ad gignendũ mulos. ⁊ sic de ceteris ꝓpagatiõibus in gb⁹ fit gñatio equoca. ¶Lã aũt huius ꝓhibitiõis est coitus iste ꝺ ordinẽ nãe: iõ nõ ꝺueniebat vt bõ esset principiũ ad deoz dinãdũ vel deprauãdũ nãz. Itẽ qz ex hẽ sequebat incõueniẽs. s. q̃ ex boc boies mouerent ad coitũ pecoralẽ. sicut eni aĩalia diuersarũ spẽrũ aliq̃n coire videret ita ⁊ ipsi coire desideraret. qõ fedissimũ erat. Põt aũt fortassis alio mõ dici. s. q̃ de⁹ voluerit denitare in iudeis filiatudinẽ idolatraz. idolatre nãq̃ colentes 7. planetas ⁊ oẽm militiam celi: sicut pz in multis locis veteris testi ad bonoꝛẽ ꝺiunctiõis planetaz aĩaliũ diuersaz spẽrũ commixtiones faciebãt: q̃q̃ boc nõ multũ agit. Sz adhuc nõ exrite altera cã boc sufficiebat qz de⁹ volebat reddẽ iudeos gẽtẽ bonestissimã ⁊ valde bñ ordinatã: iõ vetuit in eis qcqd aliq̃ turpitudinẽ designabat. cuiusmodi est coit⁹ iste a principio introductus in aĩalibus diuersaz spẽrũ. (Agrum nõ seres diuerso semine.) Istud ẽ alterꝝ ꝓceptũ ptinẽs ad cerimonias. nõ inest. n. ex nã q̃ aliqs nõ oẽat serere agz duob⁹ seminib⁹: sz est cerimonia a deo introducta. ¶Lã aũt introductiõis bui⁹ est: qz de⁹ vult q̃ idolatria tolleret in iudeis ⁊ ritus supstitiosi magoꝝ atq̃ ois illicita obseruatio. sz alig idolatre diuersa semina cõmiscebãt in eodẽ agro ad aliq̃s supstitiosas obseruatiões. ne igit iudei ad bos ritus declinarent vetuit de⁹ istã seminationẽ. (Uestẽ q̃ ex duobus texta est nõ indueris). i. q̃ nullus bõ accipet ad optoziũ suũ vestẽ factã ex duob⁹ giibus filoz. ⁊ alio mõ br̃ Deute. 22. ista lex. s. nõ indueris vestimẽtũ qõ ex lana linoq̃ ꝺtertũ est. Istud aũt qõ dr̃ nõ est intelligenduz de veste q̃ erat facta ex diuersis pãnis sicut nũc apud quosdã vsus est. nã iste vestes nõ dñr esse ꝺtexte ex diuersis pãnis: sz ꝺsute. Dic tñ non ꝓhibent vestes ex pãnis diuersis ꝺsutis: sz solũ textura ex diuersis filis. vt si eẽt ex lino ⁊ lana ꝺtexta vestis: ita q̃ linũ esset staginẽ vel eõrio. nam tũc eẽt ꝺtextio que hic ꝓhibet. vel si fieret vestis ex filis lane: tñ fila q̃dã rubea alia vero alba vel alterius coloris eẽnt si ꝺtexta sil⁹ fozent. Lã aũt bui⁹ est deuitatio filitudinis idolatrarum q̃ filibus aliq̃n vtebant. ¶Quidã iudei dicũt vt Josephus q̃ p hibebat talis vestis pp boc q̃ sum⁹ sacerdos hẽbat vestes ꝺtextas ex diuersis filiꝫ. s. ex cocco bis tincto: byacitho: purpura: auro: ⁊ byssо retoxta vt br̃ Exo. 28. c. Alig autẽ dñt q̃ boc ꝓhibet ne viri ptẽderẽt in vestib⁹ suis filitudinẽ mulierũ. ad eas nãq̃ pti nebat tales vestes hẽre. viris tñ totalr ꝓhibitũ erat femineis vestib⁹ vti ⁊ eõrio vt br̃ Deute. 22. c. cũ dr̃. nõ induet mulier veste virili: nec vir veste feminea vt eẽt. abominabilis eni apũ ðuz est qui facit hec. ¶Sz ista falsa sunt qñ tã viris q̃ mulieribus ꝓhibitũ erat q̃ vterent vestib⁹ ꝺtextis ex diuersis. qõ appet ex eo qõ br̃ Deute. 22. c. vbi prio dr̃ q̃ ñ vtat vir veste femiea nec eõrio: ⁊ iterpositis aliqb⁹ subiũgit. ñ indueris vestimẽto qõ ex lana linoq̃ ꝺtertũ est. ⁊ sic ponunt ibi ista tãq̃ diuersa ꝓcepta. q̃ nõ est idẽ vti vir veste feminea ⁊ accipe vestẽ ex duobus cõtextã. non est igitur causa hec.

¶Quo ꝓceptũ boc de nõ accipiẽdo vestẽ ex multis ꝺtextã inter seraẽ hic: cũ hic agat de vetãdo illicito coitu. Qõ. 13

Queret aliqs quo istud ꝓceptũ de nõ accipiẽdo vestẽ cõ textã ex multis iterseraẽ hic: cũ hic agat de vetãdo illicito coitu. sz istud preceptũ ad nihil tale ptinet. ¶Forte aliqs dicet q̃ vestes sic ꝺtexte ex diuersis faciebant nõ distingui viros a feminis. ⁊ boc erat occasio vt viri talib⁹ induti vestib⁹ illicita ppetrarẽt quod̃cũq̃ feminis se miscẽtes. Debuit q̃ hẽ vetari cũ alijs q̃ ptinẽt ad coitũ. ¶Rñdẽduz est q̃ hẽ nõ põt stare. qz in hoc pr̃supponit q̃ femie vterent talib⁹ vestib⁹ ita vt non possent distingui a viris: pbatũ tñ est hoc eẽ falsum: qz tã femis q̃ viris vestes sic ꝺtexte illicite erant. Si aũt ꝺs hoc vetare voluisset iussisset id qõ br̃ Deute. 22. s. nõ induet vir veste femiea nec femia veste virili. sz de hoc nihil dz. q̃ nõ ptinet istũ ꝓceptũ ad ea q̃ vetant circa illicitũ coitũ. ¶Rñdẽdũ ẽ q̃ hic vetat illicit⁹ coit⁹ q̃ est in pmixtiõe aĩaliũ diuersaz spẽrũ. Ista aũt duo ꝓcepta q̃ hic imediate posita sũt q̃q̃ nõ ptineãt directe ad rationẽ coit⁹: tñ ptinẽt idirecte. ex eo q̃ dicebat ibi q̃ nõ ziũgere tur aĩalia diuersi giis vetãt ofa q̃ ptinẽt ad cõmixtionẽ diuersoꝝ: iõ vetat ne in agro diuersa semia ponant sil. iubet ẽt ne gs vtat veste q̃ ex diuersis copulata est vel ꝺtexta. qñ in oib⁹ his

A Quo ꝓceptũ boc de nõ accipiẽdo vestẽ ex multis ꝺtextã inter seraẽ hic: cũ hic agat de vetãdo illicito coitu. Qõ. 13

A Luiusdam rñsio ad q̃ situm.

Jmprobõ.

Doct. rñsio ad q̃situm.

† Probibitio actus potentie generatiue.

† Qõ. 12 A Qr̃ ꝓhibetur ne bõ faciat coire aĩalia diuersoꝝ gñez.

† B Deo⁹ qr̃ noluit iudeos vario semine agrũ serere.

C Josephi opinio.

Jmprobõ.

Obiectio. Respõsio.

sũt mixtiões varioꝝ. varietas aũt q̃dã inducit supstitionis p̄sũptionẽ. ¶ Sʒ aliqs arguet de vestib⁹ sacerdotalib⁹ in quibus erat varietas filoꝝ in mã ꝛ colore vt pʒ Exo.28.c. ¶ Rñdẽdum est q̄ ista lex dabat israelitis ꝛ noĩe israelitaꝝ nõ cõprehẽdũt sacerdotes inquãtũ applicant ad rit⁹ cult⁹ diuini: iõ nõ ꝓhibent vestes eoꝝ qbus vtunt in sacra mĩstratiõe. bñ tñ intelligũt oẽs alie vestes sacerdotis vulgares. iõ ñ poterãt in quotidiano vsu accipe vestes ꝯtextas ex diuersis: silr̃ hr̃ de obseruatiõe sabbati. nã iussũ est vt nemo faceret aliqđ opus in sabbato aliogn moreret vt pʒ Exo.31.c. Sacerdotes tñ in sabbatis iugulabãt aialia ꝛ decoriabãt atqʒ ĩ frustra cedebãt ordinãtes sup altare: ꝛ tñ in hoc nullũ malũ agebãt nec penã ĩcurrebãt. sic pʒ Matth.12.c. Sacerdotes in tẽplo sabbatũ violant ꝛ sine crĩe sunt. Iteʒ in sabbato iussũ est ne accẽderet ignis vt pʒ Exo.35.c. cũ dr̃. ñ succẽdetis ignẽ in oĩbus hitaculis vr̃is p diẽ sabbati. tñ sacerdotes quotidie ẽt in dieb⁹ sabbatoꝝ accẽderẽt ignẽ ĩ sctũario: qm̃ sic iussũ erat eis vt pʒ. s̃. 6.c. cũ dr̃. ignis in altari meo sp ardebit q̃ꝫ nutriet sac̃dos subijciẽs ligna p singulos dies. sic igit ĩ cet̃is p̄ceptũ qđ dabat ad pplares ñ extẽdebat ad ea q̃ ptinebãt ad sctũariũ nisi spãlr̃ exp̄meret. (Hõ si dormierit cũ mlr̃e.) Hic põit alia regula directiua act⁹ gñatõis ꝛ ptinet ad ĩpʒ hoĩeʒ directe. s. cũ aliqs accedẽt ad aliq̃ꝫ feminã illicite. nec tñ ponit h̃ de oĩbus modis illicitoruʒ coituũ. sʒ solũ de quodã spãli casu. s. qñ aliqs cognosceret ancillã. nã de alijs casib⁹ dictũ fuit p̄cedẽti.c. ꝛ dicet in seq̃nti ꝛ hr̃ ẽt Exo.22.c. ꝛ Deute.22.c. (Si dormierit hõ cũ muliere coitu semis). i. si dormierit cũ ea decidẽdo semẽ. ꝛ h̃ vr̃ eẽ supfluũ. nã oĩs coitus q cũ femina ẽ in decisiõe coit⁹ cõsumat. sʒ vr̃ hoc eẽ additũ ex superabũdãti: sicut al's solet fieri in sacra scriptura. ꝛ est q̃dã figura q̃ vocat plenoasm⁹ vt cũ dicat ore suo locut⁹ est ꝛ oculis vidit: qm̃ manifestũ est qm̃ nemo nisi oculis vidẽ nec nisi aurib⁹ audire põt. Alio mõ põt ĩtelligi q̄ ponat hic ista pticula ad aliqd significãduʒ. s. q̄ aliqñ dormiet hõ cũ femina sine coitu semis ꝛ aliqñ cũ coitu. ¶ Prio mõ si aliqs dormierit in eodẽ lecto cũ femĩa nõ tãgẽs eã carnalr̃. nã tũc p tali dormitiõe nõ ĩponeret pena: qꝛ nõ erat coit⁹ semĩs. p̄sumeret tñ violẽter ꝯ viꝝ ꝛ feminã q̄ carnalr̃ cõmixti fuissent: qꝛ in eodẽ lecto repiebant nisi forte p sufficiẽtes ꝓbões ꝯriũ inueniret: vtpote si ꝓbaret feminã eẽ virginẽ manifeste post talem dormitionẽ. est aũt dormitio in coitu semis cũ decindit semẽ ꝛ recipit in gẽitalia feminea. sʒ h̃ nõ oportebat ꝓbari ad inferẽdũ penã isti⁹ legis: qm̃ vr̃ ĩpossibile ꝓbari nisi ex ꝯfessiõe viri ꝛ femine q coeunt. iõ si in eodẽ lecto repiant vel in silibus q̃ ĩducũt violẽtã p̄sũptionẽ inferet pena hui⁹ legis: ẽt si nihil vltra ꝯstaret de coitu semis: qꝛ lex nũq̃ꝫ põit de ĩpossibili. (Que sit ancilla.) Hic det̃minat de ꝯdõne femine q̃ cognoscebat. s. q̄ eẽt ãcilla. nã si libera eẽt mulier nõ inferebat pena hui⁹ legis. sʒ erant alie leges posite p̄cedẽti.c. ꝛ sequẽti. ꝛ Exo.22.c. ꝛ Deutero.22.c. (Etiã nobilis). i. ista pẽa erit in ancilla ẽt si sit nobilis: qm̃. ĩ. dr̃ q̄ vapulabunt ambo.

B

Duplex lr̃e expõ.

Si aliquis fuit ĩ lecto cũ femina p̄sumitur violẽter q̄ coguerit eã nisi ꝓbetur ꝯriũ.

C

Lex nunq̃ꝫ ponit de ĩpossibili.

¶ De ꝯdõne ancillaꝝ ꝛ seruoꝝ veniẽtiũ de gẽtilitate ad iudeos ꝛ de ꝯdõne ancillaꝝ ꝛ seruoꝝ de gñe iudeorum. Qõ.14.

A

Dubitaret ãt aliqs an illa ancilla dẽret vapulare si eẽt nobilis. ꝛ dr̃ q̄ sic. Pro quo sciẽdũ q̄ iudei hẽbant aliq̃s ancillas de gñe gentiliũ. nã qñ accipiebant vrbes poterãt illas accipe in ancillas q̃s ibi ĩuenirent vt pʒ Deute.20.c. ꝛ in istis erat extrema seruit⁹. s. q̄ seruirẽt vsq̃ꝫ in eternũ nec possent aliquo tpe redimi. s. in anno.7. remissiõis: vel ĩ ãno.50. iubilei vt hr̃. ĩ.25.c. ꝛ iste ancille vocabant ignobiles: qꝛ erant ꝓprie ancille hñtes oĩmodã ꝯdõnẽ seruilẽ. Sic aũt ð seruis gẽtilib⁹ erat ꝛ in istis nõ repiebat aliqs nobilis ẽt si fuisset de magno gñe ĩter gentiles. ¶ Alij aũt erãt s̃ui ꝛ ãcille in qb⁹ nõ erat ꝓprie ꝯdõ seruitutis. sʒ magis erãt mercẽnarij ꝛ isti erãt s̃ui de iudeis vel ancille. nã isti nõ erãt serui in eternũ: sʒ si aliqs de iudeis se in seruũ vẽdidisset solũ seruiebat vsq̃ꝫ ad annũ remissionis q erat annus septim⁹. s. q̄ celebrabat de septẽnio in septẽniũ. ꝛ siue magnũ tp̄s intercideret ab eo quo vẽdidit se hebreus in seruitutẽ vsq̃ꝫ illud quo est annus remissiõis nõ poterat seruire amplius sʒ egrediebat liber. nisi forte dñs suus dedisset ei vxorẽ ꝛ habuisset ex ea liberos. nã tũc si vellet egredi cũ filijs ꝛ vxore nõ poterat egredi vsq̃ꝫ ad ãnũ iubilei. si aũt sine eis egredi voluisset poterat in anno remissiõis exire. ð hoc hr̃ Exo.21.c. ꝛ. ĩ.25. ꝛ Deute.15. De ancillis aũt de gñe hebreoꝝ erat alius modus. nã nũq̃ꝫ poterat aliq̃ mulier hebrea vendi in ancillam: nec ipsa poterat se vẽdere nisi eẽt in parua etate añ pubertatẽ. ꝛ tũc pr̃ eius poterat eã vẽdere alicui viro sub hac ꝯdõne vt acciperet eã in vxorẽ adueniẽte tpe pubertatis. vel traderet eã filio suo. si aũt adueniẽte tpe pubertatis nõ accipiebat eã dñs in vxorẽ: nec dabat filio suo redibat puella in domũ pr̃is sui libã fcã: ꝛ nõ dẽbat pr̃ eius reddere dño aliqd de p̄cio suscepto p puella de his hr̃ Exo.21.c. Iste aũt puelle sic suscepte in ancillatũ poterant esse nobiles qꝛ nõ erãt ꝓprie ancille: sed vt adueniente tpe pubertatis acciperent in vxores ꝛ sic solũ seruiebãt illo tpe qđ erat ĩter tp̄s vẽditiõis ꝛ futurã pubertatẽ. dr̃ aũt de istis ancillis q̄ ẽt si essent nobiles. i. si essent de magno gñe ĩter iudeos sustinerent istã penã q̃ hic dr̃. vñ lex ista tã de ancillis veniẽtibus a gentilitate q̃ꝫ de ancillis hebreis intelligi dʒ. ¶ Rab. sa. dicit q̄ hr̃ hic in hebreo. (Que sit parata.) Ubi nos dicimus. (Que sit nobilis.) Et dicit q̄ intelligẽdũ est de ancilla gentili. s. conuersa de gẽtilitate. q̃ esset affidata alicui seruo hebreo. s. q̄ eẽt ꝯtractũ mr̃imoniũ inter eos tñ nõ eẽt ꝯsumatũ p copulã: qꝛ tũc sustinere dẽbat ancilla istã penã que. ĩ. hr̃. Sed hoc non vr̃ fortassis ꝯuenienter stare. nã si illa ancilla eẽt tradita in mr̃imoniũ q̃ꝫuis nõ ꝯsũmatũ si coiret cũ aliquo mori dẽbat qm̃ erat adultera. sʒ hic dr̃ q̄ solũ vapulabũt. g nõ fuit mr̃imoniũ ꝯctum. sʒ erat illa ancilla in virginitate: vel al's nõ tradita in mr̃imoniũ. ¶ Sʒ ꝯ hoc aliqs arguet dicẽs q̄ ex lr̃a. satis vr̃ istã feminã fuisse ĩ mr̃imoniũ traditã: qꝛ dr̃ in lr̃a. ꝛ nõ morient: qꝛ nõ fuit libera. q.d. q̃ꝫq̃ꝫ ista mulier ꝛ vir debuissent mori pp illicitũ carnalẽ accessũ tñ ꝯdõ seruitutis facit q̄ nõ moriant. ¶ Sed hoc nõ põt stare. nã q̃ꝫq̃ꝫ ꝯdõ seruitutis ancille faceret q̄ ipse q cognouit eã non moriat qꝛ nõ est tãta iniuria in ancilla sicut in libera: tñ in ipsa ancilla nihil dẽbat excusare sed q̄ si ipsa adulterata est q̄ occidat sicut si libera foret. ¶ Ad h̃ tñ posset dici tenẽdo ꝯriũ q̄ q̃ꝫ quã ancilla nõ excusaret a pena crĩs sui pp ꝯdõnẽ seruitutis: tñ excusari dẽbat pp dñm ne ipse dñs pderet ancillã suã. ¶ Sed fortassis adhuc istud nõ stat. qꝛ nõ dʒ pmutari status legũ ꝛ totius politie vt dñs pdat ancillã suã sicut dicebamus Exo.21.c. de seruo q occidebat alteꝝ siue ille esset seruus siue liber q̄ mori dẽret q̃ꝫq̃ꝫ esset dãnũ dñi sui: qꝛ dñs suus talẽ eum emerat. s. potentẽ peccare ꝛ potẽteʒ mori. ꝛ sicut seruus moreret statiʒ vt dñs suus eũ emit nõ videret eẽ dñs grauat⁹: ita si seruus fecerit aliqđ delictũ pp qđ s̃m legẽ mori dẽat ꝛ occidat non vr̃ q̄ ex hoc infert aliq̃ iniuria dño vel dãnũ. Idẽ aũt ẽ in ancilla qđ in seruo. iõ si ipsa egit ꝯ legẽ mr̃imonij dẽbat occidi nõ obstãte q̄ ipsa esset famula ꝛ pderetur p̄ciuʒ dñi sui. ¶ Dicendum ergo magis est q̄ intelligitur de ista ancilla q̄ non esset tradita in matrimoniũ. ꝛ tamen aliter ille q eam violabat moriturus erat qꝛ tñ serus erat nõ occidet. (Et tñ p̄cio nõ redẽpta.) Hic tangunt duo modi per quos ista ancilla liberari poterat a ꝯdõne seruili. nec tñ aliqs istoꝝ modoꝝ intercesserat in illa ancilla ꝛ ponit h̃ ad denotanduʒ eius ꝯdõnẽ seruilẽ. ꝛ hoc pp penã que ĩponit a lege: nã si ista libera eẽt maior pẽa ĩponeret. qꝛ aũt ancilla est ñ ĩponẽt tãta pena. denotat aũt ĩpaʒ fore ancillã qꝛ nõ intercessit aliq̃ de his duob⁹ ꝯdõnib⁹ p quas liberari poterat a seruitute. ¶ Primus modus est si ãcilla nõ fuit redẽpta p̄cio. i. si ñ fuit datũ p ipsa p̄ciũ vt liberaret a seruitute. In quo ꝯsiderãdũ est q̄ vt supra dictũ est ista lex intelligit tã de ancilla q̃ est de gñe gentiliũ q̃ꝫ de illa q̃ est de gñe iudeoꝝ. Accipiendo aũt p ea que est de gñe gẽtiliũ est dõm q̄ illa liberabat a seruitute duob⁹ modis. Prio mõ p redẽptionẽ. s. si p ipsa fuisset datũ p̄ciũ vt exueret seruitutẽ: qm̃ tũc liberat. q̃ꝫq̃ꝫ in hoc dr̃ia erat. qꝛ si esset ancilla de gñe hebreoꝝ data pecunia p illa ad redimẽdũ cogebat eã dare dñs in libertatẽ q̃ꝫq̃ꝫ nollet. Si aũt esset ancilla de gñe gentiliũ nõ cogebat dare eã dñs q̃ꝫq̃ꝫ offerret pecunia p illa: si tñ daret libera erat. Cã diuersitatis hui⁹ est: qꝛ ancilla de gñe hebreoꝝ nõ erat ꝓprie ancilla vt supra dictũ ẽ. sʒ magis erat mercẽnaria ad tp̄s seruiẽs: iõ dñs nõ hñs in ea pfectã rõnẽ dñij cõpellebat eã dare oblato p̄cio ad redimẽdũ. ancilla aũt de gentilitate ꝯuersa aut veniẽs ꝛ nõ ꝯuersa erat ꝓprie ancilla dñi sui: iõ dñs nõ cõpellebat dare eã oblato p̄cio ei⁹. sicut nemo cõpellit dare aut vẽdere id qđ suũ est ẽt oblato p̄cio sufficienti pro illo. ¶ Scðs mod⁹ liberãdi ancillã gẽtilẽ a s̃uitute erat p libertatẽ donatã. s. si dñs gratis faceret ancillã suã liberã. in istis duobus casib⁹ si aliqs coiret cũ illa ancilla q̃ erat gentilis: qꝛ iaʒ nõ erat ancilla nõ puniret tanq̃ꝫ p coitu cũ ancilla: sʒ tãq̃ꝫ p coitu cũ libera. ꝛ sic iã rediret ad illas regulas q̃ hñr p̄cedẽti.c. ꝛ seq. ꝛ Deut.22. ꝛ Exo.22.c. ¶ Si aũt ista ãcilla erat ð gñe hebreorũ poterat liberari a seruitute alijs modis. s. si daret p ea pecunia s̃m tpa seruitutis. hoc mõ illi q vẽdebãt filias dabant eas vt dñi ipsaꝝ accipent ipsas in vxores vel filij ipsoꝝ dñoꝝ. ꝛ hoc cũ adueniret tp̄s pubertatis. Si aũt añ tp̄s illud pater puelle daret p̄ciũ p ipsa cõputãdo p rata tp̄is. s. ꝯsiderãdo q̃ꝫtũ est tp̄s ab eo

quo

B

Ra. sal. exposi.

Obiectõ

Rñsio.

Alia rñ.

Improbatio.

Doc. rñ.

C

Duobus modis ancilla gẽtilis a seruitute liberari poterat qb⁹ ñ liberabat ancilla iudea.

Prim⁹ modus.

Scðs modus.

D

Duob⁹ modis ancilla ð gñe hebreorũ a s̃uitute liberari poterat q nõ cõpetebãt ancille veniẽti de gẽtilitate.

quo ista puella vēdita est vsq₃ pueniat in pubertatem: ꝛ ſm tpa illa distribuaꝫ q̃tū pueniſt cuilibet anno vel mensi. ꝛ ſm hoc ha bita cōputatiōe pꝛ puelle dēbat soluere dño ꝛ tunc liberabatur puella a seruitute. hoc pȝ p silitudinē inductā de seruo que hꝛ. j. 25. c. nā sic liberabaꝫ data pecūia p rata tpis. ēt liberabaꝫ ista puella si adueniēte tpe pubertatis dñs suus vel filius ei⁹ nō acciperet eā in vxorē. nā tūc nullo pcio dato redibat puella libera in domū pr̄nā vt declaratū fuit. Exo. 21. c. ¶ Alius mod⁹ ē liberandi istā puellā hebreā a seruitute si dñs donasset ei libertatē. nā isto mō oēs ācille liberabanꝫ. ponunꝫ aūt hic isti modi ad cognoscēdū ɔdōnē puelle. nā si fuerit in ea aliqſ istoꝝ modoꝝ erit iam libera ꝛ ille q coiuit cū illa puniref tāq₃ coiens cū libera. si aūt nulla istaꝝ ɔdōnū in puella erat q̃litercūq₃ se hēret. s. siue eēt de gn̄e hebreoꝝ: siue de gn̄e gentiliū ille q coibat cū illa puniebaꝫ tāq₃ coiens cū ancilla ſm leges que hn̄r hic. (Uapulabunt ambo). i. tam vir q̃₃ ancilla carnalr̄ cognita vapulabūt p sn̄iaȝ iudicis. de ancilla aūt cā est qꝛ ipsa tradidit se cognoscendā libe ꝛ pro hoc puniēda est. de hoīe libero cognoscēte eā cā est ꝙ puniaꝫ: qꝛ aliquo mō iniuriā intulit dño puelle cognoscēſ ancillā eius inuito illo. Ista aūt vapulatio vel tormētū qđ infligenduȝ erat nō determinaꝫ hic q̃tū vel q̃le esset. iō vr̄ relictū ad arbitriū iudicis. nec tn̄ posset eē ista vapulatio morſ: qꝛ imediate dr̄ ꝙ nō morienꝫ. nec ēt pōt esse detrūcatio alic⁹ mēbꝛi: qꝛ detrūcatio nō dr̄ vapulatio vel pcussio. sed magis hoc itelligiꝫ de fustigatione q̄ est in flagellis vel in aliqb⁹ alijs pcussionib⁹ nō inducētib⁹ mortē vel mēbꝛi detrūcationē. ¶ De istis aūt punitiōibus q̃les ꝛ q̃te eē dēant determinaꝫ Deute. 25. nā qñcūq₃ aliqs deliqsset ita vt merēꝫ penā corporalē in susceptōe plagarū nisi forte eēt determinata pena mortis vel al's in aliq̃ lege flagellabaꝫ ꝛ hoc solū vsq₃ ad certū numerū. s. vsq₃ ad. 40. flagella nec poterat plura iudex iponere. Ista aūt corā iudice infligēda erāt. si tn̄ pctm̄ istud graue esset poterat ista pena. 40. flagelloꝝ sepius replicari. ita tn̄ ꝙ non esset simul sed positis qbusdā iteruallis. ita vt nō videreꝫ punitio excedere numeꝝ. 40. flagelloꝝ sicut declaratū est Deute. 25. c. Sicut ēt pȝ de btō Paulo q a iudeis multotiens ista flagella ptulit ꝛ p eadē cā. erat tn̄ h̄ spāle qꝛ qñ p eadē cā multotiens iudex volebat aliquē pcutē nō infligebat ei simul. 40. flagella: qꝛ tūc nō posset cū vlterius verberare. sed infligebanꝫ. 39. ꝛ pp illud vnū qđ deficiebat flagellabāꝫ multotiens isti qbus talia infligebanꝫ tormēta. nec in hoc iudei existimabāt se ɔ legē agere. iō cū beatus Paulus a iudeis pcuteref nō sil' infligebanꝫ ei. 40. flagella: ſȝ. 39. ꝛ illa multotiēs replicabanꝫ: qm̄ qnquies p eadē cā ista suscepit. de hoc hꝛ. 2. ad Corin. 11. c. cū dr̄. a iudeis qnquies q̃dragenas vna minus accepi. sic aūt in quolibet q grauiter deliqsset poterat sepius repeti eadē punitio. (Et nō morienꝫ qꝛ nō fuit libera). i. p isto coitu cuȝ ancilla nō morieꝫ vir nec ancilla qꝛ ipsa libera nō erat. si aūt libera fuisset moreref q eā cognouit ꝛ ipsa. ^a ¶ Cā hui⁹ est quia ſm grauitatē delicti danꝫ punitiōes in legib⁹ recte ordinatis. ſȝ cū aliqs coit cū libera grauius delictum est q̃₃ si coeat cū ancilla. ex eo ꝙ tūc infamat liberā. iō maiuſ pctm̄ est ꝛ maior punitio infereꝫ. cū aūt ancilla cognosciꝫ parua infamia irrogaꝫ: iō nō dȝ eq̃lis infligi pena. sic nāq₃ vr̄ in occisiōe. nā si aliquis occidat hoiem liberū occideꝫ p illa. si tn̄ occidat seruū nō punieꝫ capitali sentētia: ſȝ ɔdēnabiꝫ ad extimationē in pecunia. cui⁹ rō est qa hō liber nō recepit extimationē. seru⁹ aūt recipit eā: qꝛ pecunialiter emiꝫ ꝛ redimiꝫ. in lr̄a hebꝛaica dr̄. (Et vapulabat ipsa). s. ꝙ solū ipsa puella q̄ ancilla est sufferet torturā. liber aūt hō nō: ſȝ solū p pctō suo offeret arietē vt imediate hꝛ. Et cā h⁹ vr̄ qa cū aliqs libeꝝ pcutit teneꝫ de pcusso. tn̄ si pcutiat seruū incutiēs alapā vel alr̄ pcutiēs nō tenebiꝫ de occiso vel vulnerato. ſȝ magis tenebiꝫ ad noxā ꝛ fiet extimatio in pecunia. si tn̄ seruus pcusserit libeꝝ repcutieꝫ. Ita h̄ ancilla vapulabat: qꝛ ancilla erat: ꝛ tn̄ ipse liber hō nō vapulabat. ſȝ h̄ nō stat ɔueniēter qꝛ qñcūq₃ aliqs pcutit seruū ꝛ p hoc nō incutiꝫ ei pēa corpalis fit extimatio in pecunia. Hic aūt nō soluiꝫ aliq̃ pecunia: qm̄ dr̄ ꝙ offeret dño arietē. nec pōt aliqs se tueri ex hac pte: qꝛ dr̄ offerendū esse arietē dño: qꝛ qñcūq₃ seruus pcutiꝫ ſm leges humanas teneꝫ pcussor dño ad noxā. s. vt det ei certā ptē pecunie. Hic tn̄ nihil iubeꝫ solui dño: qꝛ oblatio q̄ fiebat nō erat p dño ancille ſȝ p deo: iō oportebat aliq₃ penā iponi alterā pter oblationē de qua hic dꝛ. ꝛ hoc est ꝙ ipse vir vapularet sicut ancilla. Itē hoc qđ ē offerre p delicto sp iponiꝫ sup ɔgruā satisfactionē p delicto sicut pȝ supra. 5. et. 6. c. Nā cū aliqs faceret aliqđ delictū i quo inferaꝫ iniuria vel dānū dño: pꝛio restituiꝫ q̃titas dāni vel iniurie ei cui hoc irrogatū est: deinde p pcō offerebaꝫ aliqd dn.

Ita igiꝫ hic cū dicaꝫ offerēdū esse aliqd deo p delicto intelligēdū est ꝙ pter hoc erat aliq̃ alia pēa infligēda hoī illi in satisfactionē dño. ancille faciendaȝ. ꝛ hoc siue in pecunijs siue in pena corporali infligēda. Hic aūt nō poniꝫ aliq̃ satisfactio in pecunijs faciēda. ſȝ ꝙ puniaꝫ ille q coiuit cū ancilla. Et sic dōȝ est ꝙ ancilla ꝛ cognitor ei⁹ vapulare debēt sicut ista lr̄a ponit. De viro āt cognoscente ancillā dicitur ꝙ dēbat offerre p delicto suo: qm̄ pter satisfactionē q̄ fiebat ipsi dño ancille puniēdo ancillā ꝛ cognitorē ei⁹ vterq₃ dēbat offerre aliqd deo p pctō qđ fiebat in deū. ꝛ tn̄ hoc solū iubeꝫ in viro ex eo ꝙ ipse liber est ꝛ hȝ vn̄ soluat oblationē vel hr̄e pōt. ancilla aūt nō hȝ aliqd vn̄ soluat qm̄ nihil possidet: ſȝ qcqd hȝ dn̄i est imo nec seipsaȝ hȝ: qꝛ ſm arist. 1. Politi. c. 3. seru⁹ est hō ens simplr̄ alteri⁹. i. seru⁹ est hō q totaliter ptinet ad alteꝝ ꝛ nihil i seipo hȝ. Alia ēt cā est qꝛ si ista ancilla eēt de gētilib⁹ ꝛ nōdū ɔuersa ad iudaismū nō pmitteꝫ introire in scūariū ad offerēdū q̃q₃ hēret aliqd qđ offerri possȝ. ēt de manu alienigenaꝝ nō recipiebaꝫ oblatio ꝛ hꝛ. j. 22. c. cum dr̄. de manu alienigene nō offeretis panes deo vr̄o ꝛ qcqd aliđ dare voluerit qꝛ corrupta ꝛ maculata sūt oia non suscipietis ea. Si aūt iste q coiuit cū ancilla eēt seru⁹ vapularet qdē sic̄ ipa ancilla ſȝ nō cogereꝫ offerre oblōnē: qm̄ ipse nihil hēre poterat vn̄ offerret nec ei licebat offerre si eēt seru⁹ gētilis sic̄ supra dictū ē. ſȝ solū erit in eo vnica pēa vapulatiōis sic̄ ancilla. (Pro delicto aūt suo offeret dño.) Istud delictū est id qđ hō agit in deū pter malū qđ illatū ē dño ancille. Nā i isto coitu vir peccabat i duobus. pꝛio peccabat qꝛ iferebat aliq₃ iniuriā dño puelle ꝛ pp hoc dēbat ei infligi aliq̃ pēa. scđȝ erat ꝙ ipse vir peccabat i deū agēs ɔ legē ei⁹. iō p pꝛio pctō infligebaꝫ vna pena q̄ erat vapulatio. p scđo qđ erat in deū infligebaꝫ alia pena. s. ꝙ cogereꝫ offerre dño. Dr̄ aūt hic p delicto offerēdū eē: nō ꝙ eēt hic veꝝ delictū: ſȝ accipiꝫ delictū p pctō. nā delictū ppꝛie in omissione alicuius qđ fieri dȝ est. pctm̄ aūt ad cōmissionē magis ptinet. hic aūt cōmissio erat. qꝛ fornicatio est pura cōmissio. aliqñ tn̄ scriptura nō distiguit in istis ponēs vnū p altero. ¶ Sed sciēdū ꝙ in exhibitiōe sacrificioꝝ obſuareꝫ dr̄ia ꝛ pprietas pcti ꝛ delicti. nā alia sacrificia fiebāt p pctō ꝛ alia pro delicto vt hꝛ supra. 6. cap. nec erāt eedē cerimonie in illis. nūc aūt q̃q₃ iste coit⁹ semis vocaꝫ hic delictū tn̄ erat vere pctm̄. iō dēbat offerri sacrificiū p pctō ꝛ nō p dlicto. nā q̃q₃ hic nō obseruef dr̄ia necessariū tn̄ est obseruari in oblatiōe cū distingunꝫ pctm̄ ꝛ delictū. (Offeret dño ad ostiū tabernaculi arieteȝ.) Istud erat gn̄ale in oībus sacrificijs ꝙ quicūq₃ offerret aīal vel aliqd alteꝝ pn̄taret illud coram ostio tabernaculi. ꝛ hoc qꝛ deus intra tabernaculū esse videbaꝫ spālr ꝛ ea que deo offerebanꝫ oportebat coraȝ eo offerri. ꝛ hoc erat vt apud ipm tabernaculū pn̄tarenꝫ. Alia cā erat qꝛ sacrificiū fieri dēbat in ipo altari holocaustoꝝ ſȝ h̄ erat apđ ostiū tabnaculi. ibi ḡ erat ɔueniēs loc⁹ offerēdi. (Orabit p eo sac̄dos.) s. ille sacerdos q recepit oblationē de manib⁹ h⁹ offerētis ꝛ qui facit cerimonias illi⁹. nā sicut dcm̄ fuit supra. 6. c. iter sacerdotes distiguebanꝫ sacrificia eq̃lr. s. ꝙ vni sacerdoti vna ps sacrificiorū tribuereꝫ ꝛ alteri altera. ꝛ tūc qcūq₃ hūisset aliq̃ sacrificia in ptē suā recipiebat oia iura illoꝝ sacrificioꝝ ſm rl'as supra dataſ de holocaustis ꝛ pacificis hostijs ꝛ sacrificijs p pctō. Iste aūt sacerdos recipiēs ista iura ꝛ faciēs cerimōias sacrificij dēbat orare p ipso offerēte: qꝛ gn̄ale erat vt sacerdotes p ipsis offerentibus orarēt. Sic eni ds̄ iussit vt sacerdotes portarēt pctā ppl'i in eis q̄ sibi oblata erāt vt hꝛ Exo. 18. c. cū dꝛ. portabit aarō iniqtates eoꝝ q̄ obtulerūt ꝛ sctificauerūt filij isrl'i cūctis mūerib⁹ ꝛ donarijs suis. sic ēt dr̄ đ sacerdotib⁹. Osee. 4. c. pctā ppl'i mei comedent. i. comedēt sacrificia p pctō ꝛ orabūt p puaricatiōib⁹ peccantiū. (Et p delicto eius). i. sacerdos ēt orabit p delicto illius peccātiſ. Fit eni hic dr̄ia iter hoc qđ est orare p peccāte ꝛ orare p delicto eius. nā orare p delicto est orare ne ds̄ iputet illđ peccatū ad penā ei q offert. orare aūt p peccāte est orare vt ds̄ dirigat eū in oībus actib⁹ suis vel vt faciat ꝙ nō cadat in alia pctā. oia nāq₃ hec sacerdos expetebat a dño p ipso peccāte. (Corā dño). i. corā ostio tabernaculi. de⁹ eni dicebaꝫ eē intra tabernaculū. ꝛ q corā dño orare dȝ oportebat ꝙ accederet ad ipm ostiuȝ tabernaculi. hoc aūt erat dū ipse sacerdos recipiebat de manu offerētis oblationē: ꝛ ibi orabat añ dn̄ȝ priusq₃ imolareꝫ hostia oblata. ꝛ hoc qꝛ sacerdos manebat ad ostiū tabernaculi qñ offerebaꝫ aliqd. ꝛ ibi pusq₃ rediret ad altare holocaustoꝝ ad imolādū orabat p ipso peccante. (Et repropitiabitur ei). s. ꝙ de⁹ misērebiꝫ isti peccatori qñ orauerit iste sac̄dos p illo q̃tū ad remissionē alicui⁹ pene. q̄ aūt pena foret ista q̄ remittebaꝫ declaratuȝ fuit. s. 1. et. 4. c. (Dimitteꝫ q₃ pctm̄). i. de⁹ nō iputabit istđ pctm̄

Marginalia (left margin): Qō. 15. A Cū aliqs apud iudeos deliqsset ꝛ si mēbaꝫ mortem dabanꝫ ei. 40. flagella ꝛ si delictū mai⁹ eēt poterāt replicari duȝ tn̄ i pꝛia vice darenꝫ solū. 39. sic̄ factū est in beato Paulo. B ^a Scđȝ đlictū i legibus recte ordinatiſ dātur punitiōes. Notāđ.

Marginalia (right margin): C In coitu ancille vir i duob⁹ peccabat. Gn̄ale i oībus sacrificijs. D Orare pro peccante ꝛ orare p delicto ei⁹ diſferunt.

iam ad penā sicut añ iputabat.nā erat lex de istis peccātibus vt offerrēt aliqd p pctō suo.si aūt nō offerret iputaret sibi illud i pctō:z p hoc punirent.si aūt offerrent dimittebat illud pctm̄.i. nō iponebat iā eis aliq̄ pena ex hoc.Si aūt aliqd debitū directe in penā tolleret p sacrificiū p pctō declaratū fuit supza.1.c.

Pctm̄ quō ℏ accipiat.

¶Sed dōm q hic nō accipiat pctm̄ aut delictū ꝓut est actio volūtaria ℨ legē dei.i. p culpa illius pcti. neq; ēt p pena debita illi pctō:qz ad remissionē boz nō respiciebāt cerimōie legales veteris testi:qz ista p ꝓtritionē z actus satisfactorios tollebant sine aliqbus cerimonialib⁹ opatiōib⁹.sz vocabat pctm̄.i.immūdicia legalis: vel irregularitas ſm quā iudicabat inept⁹ z indignus ad accedēdū ad sacra q talia cōmisisset z eēt condēnatus quousq; offerret p eo sacrificiū istud z orare p ipso. orabat aūt sacerdos vt de⁹ nō iudicaret eū dignū introire in sctuariū: z deus tūc miserebat z remittebat pctm̄.s.nō reputabat euz indignū accedē ad sacra.sic osdim⁹ supza.12.ca.q.13. et. 17. de pctō parētis z quō sacerdos orabat p illo.z iste mod⁹ exponendi magis cōsonat itētioni veteris testi q̄ alij. (Qñ ingressi fueritis terrā.) Hic ponit scōz bui⁹ subdiuisionis.s.de directiōe potētiaz vegetatiuaz circa augmētationē.z dr̄ boc qñ hic agit ō arborib⁹ q̄ plantabant quāto tpe dimitti debāt vt crescerent. nā ponit hic lex de qnq; annis. Sciēdū aūt circa ℏ sicut.ō. dicebat de potētia nutritiua q ēt ipsa augmētatiua nō bz act⁹ regulabiles p intellectū z rōnē:qz nō dependet eius opatio a libertate nr̄a:sz ab ipsa nā.ē tn̄ regulatio quozūdā actuū ꝺsequētiū q sūt act⁹ nr̄i pp ipsaz vegetationē z augmētationē arboz. nā q arbozes crescāt vel faciāt poma nō est a nobis sz ab ipsa nā sed q nos comedam⁹ aut nō comedamus eoz poma illiz tpib⁹ gb⁹ ℏ vetat a nobis est regulabile.z de ℏ ponit hic lex. (Qñ ingressi fueritis terrā).s.terrā chanaā in q̄ hitaturi erāt. nā in deserto nō obligabat eos ista lex nec poterat:qñ ibi nullas arbozes plātabāt cū nō bērent manētes domos sz erāt ꝓtinue in motu. vescebant aūt fructib⁹ quos repiebāt. ¶Sciēdū aūt q qñ iudei introirēt in terrā chanaā adhuc nō tenebant ad istā legē nisi iā hitarent in ea ꝺfecter expulsis hostib⁹ suis: qz alēs non poterāt vacare alicui cerimonie cū eēnt in ꝺtinuis bellis. (Et plātaueritis in ea.) Ista lex itelligit de arborib⁹ q̄s plātarent ipsi hebrei z postquā introirēt in terrā chanaā.nā si repirent arbozes plātatas a chananeis q̄ eēnt vni⁹ anni vel duoz z usq; ad qntū nō tenebant obseruar̄ cerimoniā q̄ hic iubebat:sz comedebāt libere q̄ litercūq; voluissent. In arborib⁹ aūt q̄s ipsi plātauissent ℏ obseruabāt. (Ligna pomifera.) Uocant hic ligna pomifera oēs arbozes faciētes aliquē fructū ad cibū hūanū. dr̄ āt pomifera q̄ poma ferūt.i.pducūt. z sicut pomuz accipit multipl:ita z pomiferū. ¶Pzio mō dr̄ pomū qdā fruct⁹ arboz rotūd⁹ z suauis in cibo:q alio noīe vocat malū pp suā rotūditatē a malon qō ē rotūdū.z sic pomifera dicūt ligna q̄ sē pomi.z ℏ mō nō accipit hic. ¶Scōo mō dr̄ pomū oīs fruct⁹ hñs corticē tenez:sicut poma z pira z fic⁹ z filia.z isto mō distinguunt oēs fruct⁹ in duo.s. in nuces z in poma.nā oīs fruct⁹ aut bz tenez corticē aut duz.si bz tenez corticē vocat pomū.si bz duz corticez vocat nuc sicut sē nuces z amigdala z auellane z silia.z iste mod⁹ loq̄ndi ē vsitatus apud scriptozes.s.vt fruct⁹ teneros poma dicāt z fruct⁹ duros nuces appellēt z ℏ qdē mō ēt nō accipit hic.qñ tūc solū in telligeret ista lex de arborib⁹ hñtib⁹ fruct⁹ teneros z nō posset itelligi de nucib⁹ z auellanis atq; silib⁹ qō incōueniēs est.eadez gppe rō in oibus est. ¶Tertio mō accipit pomum p oi fructu ꝺueniēte in cibos hūanos z tūc distinguūt ligna pomifera ℨ ligna syluestria q̄ nullos vnq̄ fruct⁹ hñt.z ℏ mō accipit hic.s.q i oib⁹ arborib⁹ hñtib⁹ fruct⁹ obseruaret ista lex. (Auferetis preputia eoz).i.illoz lignoz pomiferoz.pputiū eni ñ ppie accipit in ligno qñ dr̄ eē ps supflua carnis q̄ abscindit i circūcisiōe.sic br̄ Heñ.17.c.q oīs aīa q̄ ñ circūciderit carnē pputij sui pibit de pplo suo.ex hoc āt accipit ſm metaphorā vt oē supfluū pputiū appellet.z sic bō q supflua logē dr̄ bēre pputiū in ligua.z iubet de⁹ vt abscindant ista pputia z ſm ℏ vocat aliqñ ligua circūcisa.ēt si aliqs nō ꝺueniēter voces pferat dr̄ bēre pputiū i lingua vel eē icircūcisus in labijs.sic eni dixit de se moyses q erat incircūcisus labijs vt br̄ Exo.4.c.ēt pputiū accipit i corde si aliqs bz supflua desideria vel mala.z sic dr̄ menz iudeoz incircuncisa.qñ malū volebāt. de ℏ br̄.j.26.c.cū dr̄.donec erubescat in circūcisa menz ẏr̄a. Dic āt in arborib⁹ accipit ꝺsilr pputiū id qō pzio nascit in arborib⁹.nā pputiuz ſm significationē latini noiz dr̄ eē qō est pzimū vel añ caput. vñ pputiuz a pze qō est añ dr̄ z caput.ea igit q̄ pzio in arborib⁹ erūpunt.s.gēme ex gb⁹ formari debēt frondes aut flozes.z de istis iubet hic q abscindant. nā p triēniū vt hic iubet tenebat ista lex q cū iudei vidēt alig̃s gēmas erūpere in arboribus pscindebāt eas ne amplius in fructus aut frōdes vel flozes ꝺcrescerēt.z si pmittebāt aliquos fructus nasci pscindebāt eos añquā venirēt ad maturitatē:nec comedebat gsq; de eis.(Poma q̄ germinat imūda erūt vob.) i.q p tres annos gegd in istis arboribus nascebat pscindebāt nō assumētes in cibū.z si aliq̄ poma crescerēt non licebat cuiq; comedere de illis:qz imūda erant velut figs comederet carnes suillaz aut alīs imūdas,z oportebat expiari factis cerimonijs ablutionū sicut p alijs imūdicijs:nā q carnes imūdas comedisset lauabat carnē suā z vestimēta sua:z erat imūdus usq; ad vesperū vt pz.ō. 17.c.simil obseruātia fieri debat in eo q pollueret per cibū fructuū imundoz.

¶Quare deus iubebat prescindi arboz preputia tribus annis primis.z si aliqua poma crescerēt non licebat cuiquā comedere de illis sed erant immūda. Qō.16.

Causa aūt huius legis est de pscindendis pputijs pp melioratiōnē ipsoz fructuū z arboz. nā si arbozes a principio pmittāt fructificare,substātiale nutrimētū suū(ad magnitudinē z ꝺfortationē arboris trāhit i fruct⁹.z hmōi arbozes pue altitudis efficiunt,z modice puratiōis.sic est de pueris q in tenera etate coire incipiūt,in qbus statura z corporis robur z pulchritudo destruit.z cum puenerint ad maiorē etatē ꝑples perfectas gignere neq̄unt,vt ait aristo. 18. Poli. ¶Alia aūt cā ē pp sanitatē fructuū ad cibos hūanos.nā fruct⁹ in pzio [illegible] sē multū terrei z aquosi:qz ibi est pua caliditaz potēs digere terrestreitatē z aquositatē fructus.iō isti pp suā indigestionē in cibo nocini sunt.cū aūt ad q̄rtū annū puenerint fruct⁹ sūt sufficiēter digesti:qz est arbor pfecta in vigore suo.iō iubet i q̄rto āno offerri dño. ¶Sz dicet aliq̄s quō hic dr̄ q poma q̄ germināt iste arbozes erūt imūda cū supza iubeat q oia pputia arboz abscinderēt.s.gēme.māifestū tn̄ est q oib⁹ illis abscisis nulla poma poterāt germiare. ¶Rndēdū ē q ōs iubebat pscidi pputia.i.pmaz gēmas ita vt nō nascerēt ide fruct⁹.aliqñ tn̄ iudeis nō videtibus nec attendētibus ad oēs arbozes,germinabāt aliq̄ poma z ꝓueiebāt ad maturitatē.Putarēt āt iudei q tūc licz eis comedē de bis fructib⁹,z ad boc rndet q ēt si māserint aliq̄ poma in arbozibus imūda sē. ¶Alia aūt cā ſm quosdā reddit qr̄ pscinderent pputia.z dr̄ ℏ fieri qz gētiles offerebāt fructus ānoz pmorū oijs suis tāq̄z gratos illis.z vt hec cerimōia filiis idolatraruz a iudeis excluderet iussū est vt pputia abscinderēt. ¶Sz ista cā nō stat qz tūc ēt nō parent fruct⁹ dño in q̄rto anno:qz gentiles oijs suis offerebāt fructus. [illegible]. Itē si ad boc attēdat tolerent oēs pmitie q̄ dabant dño:qñ gētiles pmitias offerebāt. deus tn̄ iubet sibi pmitias offerri vt pz Exo.23.c. Itē vetat festiuitas tabernaculoz q̄ fiebat i autūno congregatis messib⁹ vt pz Exo.23.c.z in q̄ fiebāt sacrificia p octo dies vt br̄ Nu.29.ca. [illegible] qz gētiles eo tpe collectis messibus ꝺueniebāt tēpla deoruz suoz:z faciebāt ibi festiuitates z oblatōes pmitiaz z ouiuia atq; ludos vt declarat aristo. Etbi.li.8.nibil tn̄ boz ꝓhibebat.q̄ nec ēt vetabat collectio pomoz in tribus pmis ānis de q̄libet arbore ex hac cā.(Nec edetis ex eis).i.nō comedetis de fructibus triū annoz:qz imūdi sē ēt si alig p obliuionē in arborē manserint.(Quarto āno oīs fructus eoz sanctificabit.) Cū eni puenerint arbozes ad q̄rtū annuz sē pfecte faciētes fructus bone digestionis z ꝺueniētes sanitati:iō tūc accipiebant in cibū.tn̄ nō accipiebant eos dñi sui:sz offerebant deo loco pmitiaz.z ℏ est qō dr̄.(Sctificabit dño).i.applicabit dño.nullo mō ptinēt ad ipsos laicos,z si ipsi de eo acciperēt qcq̄,esset illis tāq̄z si ptē deci maz occultarēt qō pctm̄ erat.nā deus integraľ decimas sibi sol ui iubebat vt br̄ Mala.3.c.cū dr̄.inferte oēm decimā i bozreū meū.i.totā decimā integraľ.Cū g̃ iste fruct⁹ ptineret ad deū totus:qcqd inde laici subtraberēt rē alienā ℨtabāt z furtū erat. vñ tenebant tātū reddere z qntā ptē vlteri⁹:qz de sctificatis aliqd abstulerāt.br̄.j.22.c.cū dr̄.q comederit de sctificatis p ignorātiā addet qntā ptē cū eo qō comederit z dabit sacerdoti i sctuariū:pter boc āt offerebat p pctō suo arietē vt pz.ō.5.c.et.6. ca.(Laudabilis dño).i.iste fructus q̄rti anni erit laudabilis domino.s.ad laudē eius ptinēs.vel dr̄ laudabilis dño.qz qñ offerebat sacerdotes laudabāt dñz. Jn hebreo dr̄. (Laudātib⁹ dominū).s.q iste fruct⁹ offerebat p sacerdotib⁹ q laudabāt dñz. nā cedebāt iste pmitie in iura eoz.in oibus eni giiale erat q primitie ad sacerdotes ptinerēt.vt br̄ Nu.18.c.¶Sciēdū āt circa boc q nō fiebat sic in istis pmitijs sicut in pmitijs fructuū.nā ps illoz q̄ offerebant cremabat sup altare:alia aūt cedebat sacerdotib⁹ ꝓtritis pzio granis tostaz spicaz vt br̄ supza.2.ca. Jn

boc autē

Dubiū.

Rñsio.

Notādū.

Notāō.

1.cā.

2.cā.

3.cā.

1.modo.

2.modo.

3.mō.

Qō ꝓputiū z circūcisio sunt i ore corde z in multis alijs reb⁹.

Directio potētiaruz vegetatiuarum penes augmentationes.

Pomū tripl̃ accipit.

Qō ꝓputiū z circūcisio sunt i ore corde z in multis alijs reb⁹.

Qr̄ q̄rto āno oēs fruct⁹ applicabāt dño z quō in āno illo licebat appl̃ari b⁹ aliqd accipe.

Lfa bzea.

boc autē nihil offerebat deo sup altare ad cremādum: sz totum ꝓueniet in ius sacerdotū. Nā sm doctores hebreos fructus cōputabant sub noīe mellis: qz bñt quādā melliꝰ dulcedinē. ō mel le ät t de fermētato iussū est vt ꝑmitte offerrent: t tñ ñ ponerēt sup altare ad cremādū: sz cederēt in sacerdotuꝫ iura. vt bꝛ. ē. 2. c. (Quito anno comedetis fructꝰ). Añ gntū annū nō licebat iu deis comedē de fructibꝰ arboꝛ ꝙs plātassent t oñr in alijs annis: qz iā nō erāt fructꝰ i mūdi. (Cōgregātes poma q̄ ꝓferūt.) i. in isto gnto anno congregabitis oēs fructꝰ natos nō ꝓficientes aliquē sic in ꝑmis tribꝰ ānis. Nō est aūt sēsus q̄ hebrei congregārēt oēs fructꝰ in isto āno ꝓ seipsis: qz dēbāt dare decimā t primitias de illis. sz dr q̄ congregarēt ꝓ se in isto āno gnto: ad dr iaz q̄rti anni: in quo oia congregabāt ꝓ dño t ibi nō distinguebant decie t ꝑmitte cū ibi nō restaret aliqd cuiꝰ decia ps oareť: nec aliqd de quo ꝑmitte soluerent: sz totū istud qō erat tribuebatur deo. (Ego dñs ds vester). Dic ꝓhibet cibꝰ sanguis in quo bō ordinat in actibꝰ vegetabilibꝰ q̄tū ad potētiā nutritiuā q̄ est ꝓ alimētū. t dr ego dñs ds vester. i. facietis ea q̄ dixi t dicā qz sūz ds vester t iubē possū. (Nō comedetis carnē cuz sanguinē). ē. 17. c. iubebat ne aliqs comederet sanguinē. hic aūt iubet ne comedat cū sanguine. ¶Differūt enī ista. nā comedē sangui nē est comedē ipm sanguinē ꝓ se sicut in sanguificijs aut alr i q̄ busdā pulmētis. comedē aūt cū sanguine est q̄ comedat aliqua res bñs sanguinē: vt q̄ aliqs abscindat mēbrū aliqō aīal viuēti t comedat illud. Istud nāq̄ cū sanguinē ē qz in mēbrijs sic absci sis est sanguis. t bñ est magna crudelitas. Alio mō dr comedi san guis vel cū sanguine qñ aliqs facit pulmētū aliqō cōmixtuꝫ ex sanguine t aliq̄ alia re. oēs enī isti modi vetiti sūt. t de bñ magis declaratū est Gen. 9. c. ¶Fuit aūt hic istud ꝓceptū repetitū ꝓp duo. Prio ad firmādā memoriā t magis mouēdū ipsos audiē tes. sic sepe fit in sacra scriptura in q̄ multa repetunt eoꝝ q̄ dcā sūt. Sc̄do fit ista repetitio ad tollēdū dubiū. nā q̄dā datū fuissz ꝓceptū de nō comedēdo carnē cū sanguinē Gen. 9. capi. illud tñ fuit datū Noe t suis posteris tpe gētilitatis qñ nōdū lex dei da ta fuerat nec ipe elegerat aliquē ꝑticulārē. t q̄ꝫ ex hac lege oēs boies deriuati ex semine Noe obligarent: et nulla alia lege posita vel sup bñ repetitiōe facta: qz tñ posteri Noe cōuersi ad idolatriā faciebāt varias abominatiōes nihil tale custodien tes dubitarēt fortasis iudei an ista lex abolita foret. repetiuit g̃ ds istā legē vt sic manifeste pateret iudeos ad bñ fore obligatos. De causis aūt nō cōmedēdi sanguinē. ē. 17. c. dctm est tā in lr̄a q̄ in cometo. Dedē aūt sunt cāe nō comedēdi carnē cū sanguine q̄ sunt ad non comedēdum sanguinem per se.

ē. 17. d.

¶Non augurabimini: nec obseruabitis somnia. Neq̄ in rotūdum attondebitis comaz: nec radetis barbam. Et super mortuo non incidetis carnes vestras: neq̄ figuras aliq̄s aut stigmata facietis vobis. Ego dominus. Ne prostituas filiam tuam: ne contamine/tur terra t impleatur piaculo. Sabbata mea custodite: t sanctuarium meuz metuite. Ego dominus. Nō declinetis ad magos: nec ab ariolis aliquid scisciteminī vt polluamini per eos. Ego dominus deus vester.

Magi t arioli sē fugiēdi.

Nō augurabimini. Dic ponit tertiū ꝑcipale directō actuum nr̄oꝝ quā tū ad ptē sensitiuā. est. n. bñ in gbusdā superstitiōibꝰ augurioꝝ t sōnioꝝ. nā ista fiūt sm sensitiuā appitionē qz auguria assumunt a garritibꝰ t motu auiū qō ad sēsitiuā ptē ptinet: sōnia vō ptinēt ad q̄sdā apparitōes factas sm pbātasticā spērū mutationē. t bñ ad ptem sensitiuā aīalium pertinet.

Directō actuum nr̄oꝝ quoad ptē sensitiuā.

¶An auguria nūc sint licita t an ꝑ motū t garritꝰ auiū t mugi tus iumētoꝝ possint futura ꝙtingētia cognosci. Et q̄ sunt sup q̄ celū bz aliquā causalitatē t sup q̄ pōt astrologꝰ iudicare. Et de 7. artibꝰ nigromāticis an bēant aliqō sūdamētū i nā. Qō. 18.

A

Augura rinō cōuenit. 1. rō.

Jubet aūt ds hic nō augurādū fore. i. q̄ nō velimꝰ ꝑ auguria t sōnia iudicare de futuris t aduē tibus ꝙtingētiū rex in negocijs būanis. Quidā enī inspectis aui bus ista iudicare solēt. t q̄ꝫ auguria ab auibꝰ dicant tñ et fiūt ꝑ voces t motꝰ aīaliū gressibiliū. Ista aūt sē valde icōueniēcia.

¶Prio ex eo q̄ deo repugnāt. nā illi q̄ hmōi auguria obserua bāt apō ātiquos itelligebāt aliqō numē eē i auibꝰ. Usi colebāt eaꝝ q̄s credebāt ꝓficere ad auguria. et credebāt istas aues bēre aliq̄ virtutē ad significandū res futuras. bñ aūt est detrahere ali quā dignitatē deitati attribuēdo futuroꝝ ꝙtingētiū significatio nē t manifestationē volatilibꝰ t q̄drupedibꝰ q̄ adhuc non est i substātijs rōnalibꝰ. s. in boibꝰ. futuroꝝ aūt necessarioꝝ euentus ꝑsciri incōueniēs nullū est. bñ nāq̄ ꝑ speculationē intellectꝰ sine aliquo augurio apprehendunt vt futurā eē eclypsim aut ꝙiunctionē planetaꝝ. hec enī certissime t ex necessarijs causis multo añq̄ fiant cognosci ꝑñt. nec sī bō dicat se cognoscere ista futura detrahit aliqd dignitati dei: qñ ipse dedit nobis viā inuestiga tiuā i intellectu t cās in nā. t sm bñ satis manifeste cognoscit futuroꝝ necessarioꝝ euentꝰ. Lōtingētia aūt q̄ nō bñt aliq̄ cām in nā: sz in libertate agētis t mouētis cognosci nō ꝑñt añq̄ fiāt ni si ꝑmū agēs t itelligēs qō est ds illa reuelauerit. Qui aūt fingūt se bñ scire ꝑ motꝰ auiū t q̄drupedū deo in bñ iniuriā inferūt: lōue tat augurijs insistere. ¶Scō isti q̄ ingrūt vitatē futuraꝝ rerū ꝙtingentiū in motu t garritu auiū errāt ꝺ nām. nā in nā nullū ē signū sufficiēs alicuꝰ rei nisi sit effectiuū illiꝰ: vel ipm fit ꝙcausa tū ab effectiuo. nā in agētibꝰ fz rōnē sicut sūt boies. pōt poni ali qd ꝑ signo, qō effectiuū nō sit rei signate. t boc qz ista signa ipo nunt ad placitū, t ea q̄ sunt ad placitū nō bñt aliq̄ rōnē significā di. nā aūt nō est agēs sm libertatē: sz ex necessaria iclinatiōe. iō si aliq̄ signa sūt in nā dēsignātia certitudinem opz q̄ illa sint cāe rei signataꝝ: vt sic se bēat res ad intelligere sic ad eē. s. q̄ sic nā signū est cā necessaria ad intelligēdū ipm signatū ꝑ certitudi nē: ita sit cā necessaria ad tribuendū eē rei genite vel causate t a se signate. t sic dicimus q̄ corpora celestia sint ꝙueniētia signa in nā quozūdā q̄ fiunt. nā corpora celestia bñt virtutē influxiuā sup totā spherā elemētalē in gīalibuꝰ t corruptibilibꝰ: imo per ipsa corpora celestia gignunt t corrūpunt oia q̄ gignunt t pe reūt. sic dicit aristo. in scō de gīone t corruptiōe. q̄ ꝑ accessuꝫ t recessū solis i circulo obliquo cānt oēs gīones t corruptiōes in terra. Idē loq̄ns in spāli de gīone boꝝ dicit i. 2. phyſi. q̄ sol t bō gīant boiez. sic igit dicimus corpa celestia bēre cālitatem sup istas res nāles: ita dicimꝰ bēre significationē. s. q̄ sūt signati ua euētuū futuroꝝ. t isto mō cogñscit ex aspectu celi tps pluuio sus futuꝝ: aut siccitas: aut pestes: aut fames. qñ māifestū ē q̄ ista ptinēt ad fundamētū: q̄ttuoꝝ q̄litatū ꝑmaꝝ. s. caliditatis t frigi ditatis: būiditatis: t siccitatis. nā tpis siccitas ex subtractiōe būi ditatis t ex influētia directa siccitatis iducit. sz māifestū ē q̄ coꝛ pora celestia bñt virtutē ifluēdi būiditatē t siccitatē caliditatē t frigiditatē: qz qdā planete dr frigidi: alij būidi: alij sicci. t sic ō diuersis cōplexiōibꝰ astroꝝ nō qdē formalr sz effectiue. influent igit ista corpa celestia sm nām suā in ista corpa iferioꝛa frigidi tatē caliditatē siccitatē t būiditatē. t bñ necessario. cū ipsa agen tia nālia agāt sm necessitatē t nō fz libertatē aliq̄. q̄ igit agno scit ꝺdōnē coꝛpoꝝ celestiū ꝑ speculatiuā igsitionē qō pure nāle ē: cognoscet necessario pluuiā affuturā aut tpis siccitatē t dēter cognoscent tpa magne famis aut magne ybertatis: qz ista de pēdent ex siccitate t būiditate caliditate aut frigiditate tēporiꝫ.

Lucifer

Qūo dr ali qñ turbat ordinē celorum.

¶Dec aūt ita sūt t necessario cognita. nisi fortassis ds miseraꝛ nobis iterdū bñ auertat. nā qñq̄ bona nobis sm nāz affutura sē t ꝑ ꝑtā nr̄a ds nobis illa aufert, nulla bñ significāte vel effi ciēte nāli, sz mera dei libertate iuste nos puniēte. sic t iterdū mala euētura sūt t ds illa ꝙuertit in bonuz. de bñ dr ps. 106. cū dr. po suit flumina in desertū t fontes aquaꝝ in sitim: terrā fructiferaz i salsuginē ꝓpe malicia habitatoꝝ ei⁹. t itez dr eōrio. ponet desertuz i paludes aq̄ꝝ, t terrā inuiā i fōtes aq̄ꝝ. Dec aūt satis rōnabiliꝛ sm catholicos dr. qñ cū ds possit celū a motu suo aliqñ ꝑturbare qō est sibi marie nāle: poterit ꝑmutare ifluentiam sup ista coꝛruptibilia t gīabilia q̄ nō est tātū nālis. Q. aūt possit ds mo tū ꝑturbare in celo ꝑ Josue. 10. c. vbi ds tenuit solē ꝑ spatium vnius diei ne moueret vt vindicaret se Josue de hostibꝰ suis. ꝑ ēt de tpe Ezechie regis qñ sol reuersus est posteriꝰ ꝑ. 10. gradꝰ vt bꝛ. 4. Reg. 20. c. t Esaie. 38. c. Est ēt bñ satis rōnabile fz phos t quoscūq̄ paganos ꝺcessa dei oipotētia. nā cū infinita potētia ad q̄libet potētiā finitā bēat excessū fine aliq̄ ꝓportiōe: poterit ds mouere celū q̄litercūq̄ voluerit t ipedire cālitatē eiꝰ sic vo luerit. nā celū potētie finite est. est aūt ēt rōnabile bñ fieri sm eos dē phos ꝑsuppositā istā possibilitate. nā sm aristo. 2. phyſi. nos sumus quodāmō finis oium. s. oiuꝫ entiū q̄ in nā sūt. t qz sm sū damētū nāe ea q̄ sūt ad finē debēt ꝓportiōari sm bitudinez ad ipm finē: ꝺueniēs est vt ipsa coꝛpoꝝ celestia q̄ ꝑp nos sunt sm aristo. aliqñ mutent a suis rāribus motibꝰ t influētijs ꝑp aliq̄ mutationē factā de nob. s. ꝑ ꝑtā nr̄a vel merita exigāt aliaz di ſpositionē in motu celi q̄ rāriter futura est. Et boc aliquo

Celū ē finite potētie.

De⁹ motuz celi pōt ꝑturbare.

mõ signat Deute.33.c.cũ dr̃ ꝙ de⁹ rectissim⁹ est ascensor celi ⁊
in magnificẽtia eius discurrũt nubes. vocat ascẽsor ⁊ in lr̃a he
braica dr̃ eqtator.i. ꝙ de⁹ eqtet sup celũ dirigendo illud q̃liter-
cũq̃ voluerit sicut eqtator dirigit equũ. Hec aũt oĩa vera sũt cũ
de⁹ vult ex aliqb⁹ causis spãlib⁹ pmutare ordinẽ in cãlitatibus
⁊ effectib⁹ nãe. aliogn tñ celũ nãliter hȝ virtutẽ influxiuã hũidi-
ditatis ⁊ siccitatis: caloris ⁊ frigiditatis. Et hͦ inuit i sacra scri-
ptura vt hr̃ Deute.28.c.cũ dr̃. apiet dñs thesauꝝ suũ optimũ ce
lũ vt tribuat pluuiã terre tue tpe suo. ⁊ postea in eodẽ caplo dr̃
ꝺ siccitate iducta a celo. det dñs hymbrẽ terre tue puluerẽ ⁊ de
celo descẽdat sup te cinis donec cõteraris: sit celũ qꝺ supra te est
eneũ: ⁊ terra quã calcas ferrea. In quo inuit ꝙ ex celo est virt⁹
deriuatiua pluuie vel siccitatis in inferiora. ⁊ aliqñ dr̃ eẽ celum
eneũ. i. siccũ: qr nullo mõ infundit pluuiã. ¶ Sicut aũt corpa ce
lestia sũt cãe istoꝝ inferioꝝ vt efficiant ⁊ hͦ sȝ auctoritatẽ sacre
scripture: ita sm eãdẽ auctoritatẽ significat ꝙ corpora celestia
sunt demõstratiua istoꝝ q̃ eueniũt. de hͦ hr̃ Geñ.c.1. cũ dr̃. fiant
luminaria i firmamẽto celi ⁊ diuidãt diẽ ac noctẽ: ⁊ sint i signa
⁊ tpa dies ⁊ ãnos. Ecce igit q̃liter corpora celestia ponũt tãq̃
signa. ⁊ hͦ sm veritatẽ ⁊ certitudinẽ: qr deus illa posuit in signa.
nũq̃ tñ ds ponit aliq̃ signa mẽdacia. g̃ necessario significãt effe
ctus in istis inferioribus. Alia aũt sunt quoꝝ ipsa corpora cele-
stia sunt cãe. tñ nõ p̃stant cãlitatẽ directã ad illa: sȝ quodãmõ in
cẽtiue. ⁊ qr sic se hñt cãe in nã ad essendũ signa sic se hñt ad essẽ-
dũ cãs. Iõ nõ erũt directe cãe hoꝝ sȝ sȝ qd. ⁊ hoc mõ dr̃ ꝙ cor-
pora celestia significãt bella futura: aut mutatiões locoꝝ vel do-
minioꝝ: qñ aliqd ad hoc cõferunt sȝ nõ plene. Pȝ qr bellũ ⁊ mu
tatio locoꝝ imediate depẽdet ex libertate eoꝝ q bella inuicẽ ge-
runt vel sedes mutãt. mediate aũt depẽdẽt ex qbusdã nãlib⁹ q̃li
tatibus q̃s corpora celestia causant. nã bella fiunt ex ira. causat
aũt ira ex q̃dã siccitate distẽperata ascẽdẽte sanguine circa cor:
iõ qñ talis influxus sit magis disponunt hoies ad mouẽdũ bel-
la q̃ alijs tpibus: qꝺ hoies in se satis expiunt: cũ quodã tpe ma
gis sint dispositi ad bella q̃ alijs tpibus ⁊ ad magnã iracũdiaȝ.
¶ Et pp hoc poete gentiliũ martẽ deũ belloꝝ appellauerũt. qr
mars est planeta distẽperate calid⁹ ⁊ siccus: caliditas aũt ista su
scitat irã. est aũt ira cã belloꝝ. cũ g̃ bella nõ causent directe a cor
poribus celestibus q̃ nõ pñt influere sup liberũ arbitriũ sȝ indire
cte ⁊ dãdo quedã incentiua nõ erunt corpora celestia signatiua
belloꝝ ⁊ pacis p certitudinẽ: sȝ ẽt si ds nihil imutet de influẽtia
corpoꝝ celestiũ illi q p corpora supra celestia volunt declarare
bella futura aut pacẽ: quãtũcũq̃ recte ingrant in hoc rl̃as astro
logicas nõ dicẽt sp veꝝ: qñ ipsa corpora celestia non sunt signa
hoꝝ p certitudinẽ. ¶ Alia aũt sͭ q̃ ẽt corpora celestia aliquo mõ
signãt nõ tñ sm certitudinẽ: qr ẽt si prestant aliq̃ cãlitatẽ: tñ nõ
prestãt eã directã imediate. cũ imediata cãlitas sit a libero arbi
trio. iõ in istis q indicãt p significationẽ astroꝝ magis fallẽt q̃
veꝝ dicãt. cũ cã imediata sit magis potẽs sup effectũ q̃ cã remo
ta. pcipue cum cã imediata sit volũtaria ⁊ remota sit necessaria
atq̃ nãlis. Iste modus est vt si vellemus iudicare de hoibus pti
culari quodã iudicio ingrentes si futuri erãt luxuriosi. vel sedi-
tiosi. aut instabiles: qñ hͦ ⁊ silia ortũ quedã hñt ex nã reꝝ ifluen
te sup corpora q̃litatẽ quedã per quã hõ sit abũdãs semine ⁊ in
clinatuȝ ad libidinẽ. vel si nã influat quãdã q̃litatẽ sȝ quã hõ sit
pmptus ad irã ⁊ parat⁹ ad seditiões. Nã q̃q̃ ex hac pte satis
appareret p significationẽ astroꝝ istas cõdões futuras eẽ. i aliq̃
tñ manet liberũ arbitriũ sm qꝺ oẽs isti actus pncipiant. Et q̃q̃
astra cõtriũ significent: tñ põt p liberũ arbitriũ fieri qcqd volueri-
mus. ⁊ hoc mõ dicit ptoleme⁹ in libro cẽtiloquij. ꝙ aĩa sapiens
dominabit astris. i. ꝙ influẽtia syderũ nõ pncipat libero arbi
trio. qcũq̃ igit iudicijs ex hac pte inquisitis acgescat multotiẽs
fallet: imo rarissime veꝝ dicet. ⁊ si qs dicat ista ex necessitate eẽ
futura, errabit semp: q̃q̃ aliqñ accidat sic fieri. ¶ Alia ãt sͭ sup
q̃ corpora celestia hñt plenã cãlitatẽ sicut sup hoc qꝺ est hoiẽ eẽ
rudẽ vel igenio acutũ. nã ista dispõ pueniṫ ex hitudine organo
rũ phãtasticoꝝ: qr intellect⁹ intelligit respiciẽdo organa phanta-
stica. iuxta illud aristo. in.3. de aĩa. opȝ intelligẽtẽ phantasmata
speculari. sȝ dispõ organoꝝ phãtasticoꝝ depẽdet ex nã cũ sit pu-
re corporea. sȝ celestia corpora ifluũt in oĩa corpora elemẽtalia.
g̃ causabit rudẽ esse vel acutũ totalr̃ ex actiõe corpoꝝ celestium.
qñ ad hoc nõ hȝ aliq̃ opationẽ liberũ arbitriũ: qñ liberũ arbi-
triũ pricipat eis q̃ sunt posteriora ipso. sȝ dispõ ad acute intelli-
gere vel nõ prius est q̃ ipm liberũ arbitriũ qꝺ dicit intellectuȝ ⁊
voluntatẽ. ¶ Alia quoq̃ sũt sup q̃ totalr̃ corpa celestia cãlitateȝ
hñt. sicut est arbores plantare ⁊ seminare ⁊ scindere. oĩa eni hec
depẽdẽt ex corporibus supra celestib⁹: iõ si qs agat hec nõ respi

D
Quõ sȝ sacrã scripturã corpora celestia sũt cãe istoꝝ q̃ sũt ⁊ signa

Quõ corpa celestia sũt cãe quorũdã effectuũ indirecte ⁊ ẽt signa nõ directa. s. bellorum ⁊ mutationũ locorũ.

Nota.

Propt̃ qd poete martẽ belloruȝ deũ appellarunt.

E
Corpa celestia nõ pñt signare determinate ea quorũ nõ sunt cause directe.

Sup q̃ celũ hȝ aliq̃ cãlitatẽ sed pñt tolli p arbitriũ.

F
Sup q̃ celestia corpa plenaȝ hñt cãlitatem.

ciẽdo hitudinẽ corpoꝝ celestiũ totalr̃ est insipiẽs: sicut seminare
nõ cõuenit oĩ tpi sed alicui. nã si qs seminet in iunio vel iulio insi
piens est. ⁊ hoc pp nihil aliud nisi qr ds assignauit diuersitateȝ
qualitatũ in tpe sm varietatẽ influentiaꝝ corpoꝝ celestiũ. Ideȝ
est si aliqs vellet plantare arbores qñ ista plãtatio nõ conuenit
oĩ tpi. Idẽ aũt est in cessione lignoꝝ. nam ligna aliquo tpe cesa
sunt pmanẽtia magno tpe incorrupta. q̃ vero alio tpe cõfestim
putresiunt. hoc aũt est qr ista fundant in q̃ttuor q̃litatib⁹ q̃ sũt
pure nãles ⁊ corporales. iõ corpora celestia que hñt influentiaȝ
sup oẽs res mãles ⁊ q̃litates reꝝ mãlium hñt plenã ptãtẽ super
hͦ. de hoc boeti⁹ ꝺ cõsolatõe li.1. metro.6. ait. cũ phebi radijs gra
ue cãcri sydus inestuat: tũ q larga negãtibus sulcis semina cre-
didit: elusus cereris fide quernas pgat ad arbores: signat tpa p
prijs aptans officijs de⁹: ne q̃s ipse coercuit misceri patit vices.
cetera aũt q̃ in q̃litatibus corporalib⁹ fundant ad opationẽ vel
cãlitatẽ celi ptinẽt: q̃ vͦ ad liberũ arbitriũ attinẽt p corpora cele-
stia neq̃q̃ dirigunt. ¶ Alia aũt sͭ q̃ nec ad liberũ arbitriũ
ptinent nec ad celi cãlitatẽ: qñ sm illa nec est directe actio nec
passio: sicut ꝙ aliqs induat nouã vestẽ vel accipiat nouos sotu-
lares in tali vel tali die: vel aggrediat viã: aut incipiat fabricare
domos vel indicet bellũ. Aliq eni dicũt ꝙ q tali die nouã vesteȝ
iduerit nũq̃ atteret eã. i. nõ supuiuet quousq̃ atterat. Idẽ de so
tularibus. vel q viã tali die inchoauerit nõ finiet eã: aut nõ redi
bit in domũ suã. vel q domos fabricare incepit non cõsũmabit.
aut q bellũ gerendũ inchoauerit deuincetur. sȝ dicunt esse alios
dies meliores ad hoc. Quãtũ aũt hec abusiue dicta sint satis in-
dicat ipsa nã. nã fabricare domũ nõ cõsistit p hoc qꝺ eẽ frigiduȝ
vel calidũ humidũ aut siccũ: sȝ cõsistit in figura. nõ est aũt figura
pricipiũ operatiuũ vel passiuũ ad q̃ corpora celestia hñt dñium.
sed cõsistit in quadã figuratiõe ptiũ reddentiũ suũ totũ p aggre-
gationẽ. iõ ad hec non hẽt causalitatẽ aliq̃ corpus celeste nec ẽt
liberũ arbitriũ nec aliqꝺ alteꝝ agens. ⁊ figura p se nõ est directe
cã agẽdi vel patiẽdi. ¶ Iõ doȝ ꝙ nihil differt magis inchoare
fabricationẽ domus vna die q̃ altera: ⁊ si qs alteꝝ asserat cõ fi
dẽ agit ⁊ cõ nãm loquit. Idẽ aũt est circa eos q nouas vestes fie
ri iubent aut talibus diebus induũt. nã vestes cõsistunt in figura
sup qua nõ hȝ directe dñium corpus celeste nec indirecte. Nam
ingret si malũ sit in tali vel tali die scindere vestes aut induere.
aut illud est ex nã pãni: aut ex figura vestiũ aut ex q̃litate influẽ
tie corporũ celestiũ in die illo. nõ põt dici hoc eẽ ex cõdõne pãni:
qr tunc qñcũq̃ vestes fierẽt ex illo pãno cũ ille hẽat talẽ cõdõnẽ
in oĩ tpe: semp sequet ꝙ q tales vestes induerit nõ atteret eas.
sed absurdũ est. Si aũt dicat ꝙ hoc sit ex cõdõne figure vestiuȝ
nõ põt stare: qr cõ oĩa pncipia nãe est ⁊ cõ vulgatã experientiam
figurã esse directe principiũ actiuũ vel passiuũ. nihil igit seq̃tur
pp talẽ vel talem figurã. qñ principia actiua ⁊ passiua instr̃alia
sunt q̃ttuor q̃litates prime. Itẽ ẽt si daret figurã eẽ principium
actiuũ hͦ nõ cõcluderet. nã qñcũq̃ manserit eadẽ figura erit idẽ-
titas pricipij actiui. ⁊ sic quacũq̃ die talis figura in vestib⁹ fiat
seq̃ret ꝙ ille q tali die vel q̃cũq̃ alia vestẽ talis figure indueret
nũq̃ eã attereret: qꝺ nemo cõcedit ⁊ est cõ oẽȝ expientiã. Si autẽ
dicat ꝙ hoc sit ex cõdõne influentie corpoꝝ celestium in die illo
nõ magis erit nocumentũ eis q induunt vestibus nouis q̃ vete
ribus vel q̃ eis q totaliter nudi sunt. Cõcludendũ igit ꝙ nihil
magis nocet in vna die vestes scindere vel induere: q̃ in alia. ⁊
alteꝝ sentire cõ nãm est. ¶ Idẽ aũt modus est arguẽdi in ichoã
tibus fabricationẽ domus. nã si malũ est inchoare domus fun-
dationẽ in hac die ⁊ nõ i alijs. aut hoc est pp cõdõnẽ mãe dom⁹
s. lapidũ ⁊ lignoꝝ ⁊ terre. aut pp figurã domus aut pp cõdõnem
influentie corpoꝝ celestiũ in die illo. Si aũt dicat esse pp cõdõ-
nẽ materietcũ eadẽ sit cõdõ mãe in vna die sicut in altera: idẽ in
conueniens sequet in quacũq̃ die incipiat fabricatio domus ex
illa mã. sed oẽs hoc negabunt. Si aũt dicat ꝙ hoc sit ex condi-
tione figure domus. nõ põt stare cũ figura non sit pncipium ac-
tiuum vel passiuũ. ⁊ cõsequẽter nõ hẽat aliquã causalitatẽ ad bo
nũ vel malum in futuro pducendũ. Item qr dato ꝙ causalitas
aliqua ex figura esset nõ põt stare: nã tunc sequeret ꝙ quicũq̃
inciperet domũ talis figure nũq̃ã finiret eam. quo pacto seque
ret rarissimos fore q domos quas fabricare incipiũt finire pos
sent. qꝺ falsum est. inducit ergo nihil magis pdesse quãtuȝ ad-
hoc incipi domum fabricari vna die q̃ altera. ¶ Iteȝ non põt
hoc cõtingere ex cõditione influentie diei illius sm corpora cele
stia influentia. nam tunc nõ solũ sequeret malum in eis qui do
mos inchoant: sed etiam in eis qui comedunt ⁊ bibunt ⁊ in om
nibus alijs hoibus siue aliquid agant siue non. Sed hoc falsum
est nec aliquis cõcedet. satis ergo pȝ ꝙ non magis confert inci-

pere

Qõ. 19.
A
Quõ sũt q̃dã supstitiosa sup q̃ celũ nõ hȝ cãlitatẽ.

B
De scindẽtibus vestes.

De ichoantibus fabricatiõeȝ domus.

C De viaꝝ icboatione an sit melior vno tpe ꝗ̄ alio.

pere edificationē domus vna die ꝗ̄ altera. ¶ Itē ꝺ incboatione viarū idem dicendū est. nā cū dicaẗ alicui ꝙ non oꝫ incboare viam in die martis vel mercurij vel sabbati. ⁊ sic de alijs diebus. aut illud est q2 est dies sabbati vel mercurij ⁊ sic de ceteris. vel q2 in die illo dñaẗ aliquis planeta nociuus: vel q2 ꝗ tali die vias aggrediunẗ nibil accipient de eo qꝺ hēre volunt ⁊ ꝗ alijs diebus itinerant assequenẗ que ꝯcupiscunt. ꝑꝑ nullū eniꝫ istorū boc seq pōt. nam si boc fieret ꝑꝑ esse dieꝫ martis vel mercurij: cū solū dicat dies qꝺdā tēpus ⁊ tṗs sit mensura motus non poterit hēre aliquā aliā causalitatē ad bonū vel malū. est nāq; tēpus quedā quātitas mensuratiua motus cū cōmēsurenẗ tēpora motibus ẜm aristo. 4. phys. quātitas autē non poniẗ principiū opatiuū nec passiuū: sed sola qualitas. Item nō pōt boc accidere ex ꝯdōne planete dominātis die illa. s. saturni vł martis: qm̄ tunc eodē modo oībꝫ eueniret malum: tam manētibus in loco ꝗ̄ ambulantibus. sed boc nemo cōcedit. Item nō pōt dici ꝙ hꝰ fiat ex conditione ambulationis. nā tunc quacūq; die hō ambularet incōueniens sequereẗ. sed boc a nullo cōcediẗ. Itē nō potest boc stare tāq̄ si dicamus ꝙ planeta qꝺ dominaẗ illi diei facit vt qui ambulat adipiscaẗ vel non adipiscaẗ ea que inquirit. nam ista dependent ex libertate hominum inter se negociantiū. super hanc autem corpora celestia nullam habent operandi facultatē.

D Corpa celestia nō sūt signa ꝯueniētis vł discōuenientis mr̄imonij.

¶ Itē nō pōt dici in corporibꝰ celestibus ꝙ ipsa sint signa cōueniētis vel discōuenientis mr̄imonij: qm̄ id ad qꝺ corpora celestia nullā hn̄t causalitatē nō pōt ꝑ ea signari. ad matrimoniū tn̄ corpora celestia nibil efficere pn̄t. s. ꝙ ꝯhaẗ magis in vna die ꝗ̄ in altera. Nam matrimonium dicitur bene vel male se habere ẜm ꝙ ipsi contrahentes postea inter se conuenientes bn̄ vel male se habent. sed istud est liberrimū pure dependēs a volūtate hūana ergo corpora celestia nibil ad boc efficere pn̄t.

Obiectō

Nec vꝫ si aliqs obijciat ꝙ aliq̄ femine accepte in mr̄imoniū aliq̄n adultere sunt. ⁊ boc forte ꝑuenit q2 ipse sunt multū libidinose ingrentes alios ꝑter viros suos. esse tn̄ feminā vel viꝝ ad libidinē promptū nāle est ẜm influentiā corpoꝝ celestiū ⁊ alias conditiones natiuitatis: ⁊ cōicationis atq; nutrimēti.

Rn̄sio.

Ad boc rn̄dendū ꝙ ꝗ̄q̄ ẜm nām aliqs valde inclineẗ ad libidinē pōt eaꝫ subijcere in seruitutē: nibil agens ẜm eā: ideo femine poterūt esse ꝯtinētissime ꝗ̄q̄ ẜm corpora celestia influentia in eas ad oē genus libidinis ꝯciteñẗ. Itē adbuc ꝯcesso ꝙ corpora celestia causarēt necessitatem actuū venereoꝝ in nobis: ⁊ ꝙ necessario mulier q̄ in tali vel tali tpe nata est esset fornicaria. tn̄ nō sequiẗ boc ex ꝯctu mr̄imonij facto in hac vel in illa die: sed magis boc ꝑueniret ex influentia corporū celestiū ẜm tṗs natiuitatis ⁊ cōceptionis ipsiꝰ femine. vn̄ nō differebat istā feminā ꝯhere mr̄imoniū vna die vel altera: qm̄ ex ꝯdōne natiuitatis vel ꝯceptōis sue hēret ꝙ necessitareẗ vel saltē multū inclinareẗ ad libidinē. Nec. n. pōt aliquo mō dici ꝯueniēter aut saltē apparēter ꝙ ꝯctꝰ factus tali vel tali die faciat aliqd ad esse feminā bonā vel malā. Naꝫ dato ꝙ ẜm influētiā corporū celestiū in tali vel tali die causareẗ inclinatio vel necessitas in feminis ad esse castas vel incōtinentes boc seq̄reẗ in oibus: nec magis in ꝯhentibus mr̄imoniuꝫ ꝗ̄ in nō ꝯhentibus. nā corpora celestia ad mr̄imoniū aliquid agere posse est ipossibile: q2 mr̄imoniū ꝯsistit ex duobꝰ. s. ex mutuo ꝯsensu ꝯhentiū ⁊ ex verbis exprimentibus cōsensuꝫ illū.

E Ex duobꝰ ꝯstat mr̄imoniū. Nibil pt agē celū ad ꝯsensū ꝑ vba.

sed manifestū est ꝙ ipossibile sit corpora celestia agere sup aliqd hoꝝ. nō eni pn̄t influere sup consensu q2 ipse est actus liberi arbitrij directe: ⁊ in illud nō pn̄t aliqua agētia nālia. ¶ Itē nō pn̄t sup verba: q2 verba nō sunt aliqua accidentia corporalia inherētia corporibus ⁊ causata ex motu corpoꝝ celestiū: sed sunt aliqd causatū a libero arbitrio ꝑ potentiā interpretatiuam. sed sup ista nō hn̄t potestatē corpora celestia. ¶ Itē adbuc dato ꝙ corpora celestia iponerent nobis necessitatē ad loquēdū talia vel talia v̓ba: adbuc nō sequebaẗ ꝙ ꝑꝑ ꝯctum matrimonij aliqua mulier efficereẗ bona vel mala: q2 tunc oportebat ꝙ verba ꝑlata in tali vel tali die hērent potestatē ad faciendū aliq̄ feminā bonam vel malā. pꝫ ꝯñtia q2 obligatio inducta inter ꝯhentes que vocatur mr̄imoniū: ꝑ verba cōsistit. ergo si mr̄imoniū in illa die vel in alia actū hꝫ ptātem ad efficiēdū feminā bonā vel malā: necessariū est vt boc efficiant verba in tali vel tali die ꝑlata. sed ipossibile est ꝙ verba hēant causalitatē aliquā nālem vel etiā super libeꝝ arbitriū: qꝺ adbuc difficiliꝰ est. ergo ꝑꝑ ꝯctionē matrimonij in tali vel tali die nō ꝯhiẗ ẜm verba aliqꝺ bonū vel maluꝫ in ipsis ꝯhentibus. nō sunt eni voces de qualitatibus actiuis: q2 iste quattuor sunt ad quas nullo mō voces ꝑtinent potissime q2 ẜm aristo. in. 2. perhier. ab eo qꝺ est vel nō est oṙo vera vel falsa diciẗ esse: ⁊ ꝑꝑ affirmare vł negare nibil mutaẗ in re. si tamē verba haberēt aliquā causalitatē ad efficiendū bonū vel malū: aliquid mutareẗ in re ꝑꝑ affirmare vel negare.

Conclusio dictoꝝ.

Concludenduꝫ est igiẗ ꝙ cōtrahere matrimoniū qꝺ nos vocamus sponsalia ꝑ v̓ba de pn̄ti in die tali vel tali nibil efficit ad boc ꝙ ipsi ꝯhētes inter se bn̄ vel male se hēant: aut femina casta vel cōtinens sit. nec pōt aliqs cognoscere boc ꝑ certitudinē ex motu corporū celestiū.

F An ꝯsūmatio mr̄imonij sit melior vna dieq̄ ī alia

¶ Sicut aūt ꝯhere matrimoniū per v̓ba nibil ledit in tali vel in tali die neq; ex boc ꝑficit: ita accipere vxorē ad consūmandū mr̄imoniuꝫ carnalr̄ in tali vel i tali die nibil agit: ꝗ̄q̄ in boc aliqui valde insipienter se hēant obseruātes dies coniūctionū quorūdā planetaꝝ ⁊ fugientes dies ꝯiunctionū alioꝝ planetaꝝ. nā nullā cālitateꝫ hn̄t talia corpora celestia ad boc ꝙ viri ⁊ vxores cōsūmātes illa die mr̄imoniū bn̄ vel male se hēant. ⁊ an eis liberi nascanẗ vel nō. ⁊ an eis postea liberi nascanẗ vel steriles sint. ⁊ sic de ceteris q̄ aliq valde insipienẗ sentiunt. Cause eorū appent ex supradictis. Oīa ista fugienda sunt q̄ prorsus cerimonie supstitiose sunt nullā virtutē nālem aut supnālem cōtinentes.

Qō. 20

A An medicꝰ ꝺbeat tpa obẜuare ⁊ an erret ꝗuiter n̄ obẜuando.

¶ Aliqn̄ tn̄ motus corporū celestiū ⁊ ꝯiunctiones planetaꝝ ⁊ dies lunationū obseruādi sunt: sicut i medicis in dādis farmacijs ⁊ alijs medicinis. nā iste opanẗ nāliter ẜm qualitatem frigidi ⁊ calidi humidi ⁊ sicci. sed iste qualitates aliqn̄ adiuuanẗ ⁊ aliquādo ipediunẗ a corporibus celestibus ẜm varietatē motus sui. obseruande sunt igiẗ tpoꝝ mutationes ⁊ assignatōes dieꝝ a medicis. Vn̄ si aliqs medicus farmatias ⁊ alias medicinas daret maxime de laxatiuis nō obseruata aliq̄ ꝯdōne tēporis: stultissimus esset agēs ꝯ nature ordinē ⁊ ꝑitiā medicorū. De his autē infinita dici possent. s. que sint sup q̄ corpora celestia ptātem hn̄t: ⁊ que sint sup que nō dñanẗ. sed de illis qlibet poterit satis diffinire ⁊ diffinitoꝝ cās reddere ẜm modū ꝑbandi ⁊ iprobandi ꝗ in superioribus hitus.

Ꝺiāl rła ꝺ corpibꝰ celestibꝰ. s. ꝙ sup q̄cūq; hn̄t directe cālitatē pn̄t hr̄e signatione ⁊ tūc astrologus pt dicē v̓itatē als n̄.

¶ Ex his aūt colligitur regula gn̄alis ꝙ qn̄cūq; corpora celestia hn̄t causalitateꝫ nālem sup aliquā rē pn̄t hēre signationē. ⁊ qlibet vir peritus in regulis astroꝝ poterit cognoscere ex illis euentū illaꝝ reꝝ ⁊ qn̄ sunt alique res sup quas corpora celestia nō hn̄t aliquā casualitatē: nā pn̄t esse signa nāliter illaꝝ reꝝ: nec aliqs vir peritus in astris poterit ꝑ motū astroꝝ inuestigare illaꝝ reꝝ euentū. Vn̄ q2 corpora celestia hn̄t causalitatē nālē sup pluuias ⁊ siccitates: pesteꝫ ⁊ sanitates ⁊ q̄litatē ipsaꝝ arboꝝ atq; cunctoꝝ vegetabiliū: sunt ēt ipsa corpora celestia signa oiuꝫ istoꝝ: ⁊ a viris peritis pn̄t ista cognosci ꝑ motū corpoꝝ celestiū. ⁊ q2 corpora celestia nō habēt ptātē sup fabricationē domoꝝ ⁊ cōfectionū vestiū ⁊ ambulationē viaꝝ ⁊ matrimonioꝝ ꝯctus atq; cōsūmationes: est ipossibile ꝙ aliqs vir peritus in astris ꝑ modū corpoꝝ celestiū cognoscat euentus istaꝝ rerū ẜm certitudinē. de ista regula dictū fuit Geñ. 40. ⁊ Exo. 12. c. manet igiẗ ꝯclusuꝫ ẜm nām ꝙ vbi nō est causalitas rei nō est significatio illius.

B ᵃ in opone nāli n̄ ꝑpar guēdū est a cāis ad cāta: ꝫ aliqn̄ ecōtra. ᵇ Argūme dicoꝝ est a posterioribꝰ ad ꝑora iō ifinities errāt ⁊ iter oēꝫ sciētias nāles i illa minꝰ sciẗ. vn̄ ait gn̄ti. in decla. medicina qd ꝑ̄staꝫ nisi vt decipatione tollaꝫ iō caue ab eis tanquā a peste. hn̄t n. mirabilē modum occidēdi ⁊ errores suos terra coperiendi.

ᵃ ¶ Nūc aūt aduertēdū est ꝙ non semp in nā arguendū est ex causis efficientibus imediatis: sed aliqn̄ ex causis mediatis. ⁊ aliqn̄ nō arguiẗ ex ꝑ̇mis ꝫ ex posterioribus ⁊ aliqn̄ ēt ex signis. In oibus tn̄ his semp oꝫ ꝑ̄suppo ni aliqd hn̄s nāliter causalitatē sup ipsas res ex quo cause posteriores vel signa ortū hēant. vbi aūt nō danẗ tales cause arguere ex signis est supstitiosū ⁊ falsitatē cōcludēs. ᵇ Pꝫ boc in arte medicoꝝ que ẜm nām operaẗ. ipsi tn̄ nō cognoscūt egritudines ⁊ alia accn̄tia ex causis suis: sed potiꝰ ex signis q̄ sunt aliq̄ ꝯñtia ⁊ posteriora ad res causatas: vtpote ꝙ aliqs medicus cognoscit aliq̄ egritudinē aut cōplexionē: nō ex causis suis q̄ sunt priores ad egritudinē ⁊ cōplexionē: sed ex qbusdā ꝑprietatibꝰ egritudinū vel cōplexionū q̄ sunt posteriores egritudinibus ⁊ cōplexionibus. Ista tn̄ cognitio diceẗ esse nālis ꝗ̄q̄ nō sit ex causis ꝫ ex causatis: ⁊ causata sunt hic signa cārū. vocaẗ aūt talis modꝰ arguēdi ẜm dialecticos a posteriori. ¶ Ista aūt ⁊ in alijs rebꝰ nālibus repitur vt sicut cū cognoscimus futurā pluuiā de propinquo ꝑ cantus siue vlulatus cornicū: ⁊ cū cognosciẗ in mari future tēpestatis ꝑ figurā merguloꝝ ⁊ delphinū exeūtiū ad supficiē aque. nā voces cornicū non sunt cause pluuie future sed potius sunt causate ex pluuia iam exn̄te in potētia ꝑpinqua in principijs suis. nā corpora celestia sunt cā pluuiaꝝ ⁊ successiue disponūt aerē ad causationē eaꝝ. vn̄ anteq̄ fiant pluuie ipse aer dispositus est ⁊ aliqua animalia de brutis boc sentiūt ꝗ̄q̄ hoies non sentiant: q2 illa cum non intendant alicui actui rōnis soluꝫ mouenẗ ẜm naturā. ideo pn̄t percipere in se magis mutatiōes nature ꝗ̄ hoies: qui magis vacant opationibus ẜm rōnem ꝗ̄ eis que sunt ẜm nāꝫ corporalē. Unde fit ꝙ q̄q̄ corpora nostra imutentur ẜm alterationes nature: tamen nos non sentiamus boc nisi sit valde magna alteratio. ⁊ boc quia attentio ad operationes ẜm rōnem tollit attentionem ad operationes que sunt

C Bruta qr̄ magis mutatōes nāe sentiunt ꝗ̄ hoies qꝺ ⁊ stulti faciunt.

Qr magis hoies stulti q̄ȝ sapiētes pl'a cognoscūt d̄ futuris. et q̄ pȝ astrologos iudiciarios seu plāetarios vt appellat aug. in li. ↄfe. eē stultissios ⁊ gen⁹ hominū apud gāgaridas ⁊ garamātas relegādū tāquaȝ xp̄iane pietati inimicum.

fm nãz. ❡Ex quo ēt sequit̃ ꝙ hoies valde stulti ⁊ carētes vsu rōnis magis sentiant ea que sunt fm nām q̄ȝ illi qui sunt sapientes ⁊ intenti actibus rōnis: ⁊ ꝙ sōnia stultoꝝ veriora sūt q̄ȝ somnia sapientiū: ⁊ ꝙ fortune ⁊ infortunia magis accidant stultis q̄ȝ intelligentibus. De his ait aristo. circa finē tertij libri de sōno ⁊ vigilia. Cā hoꝝ est q: sapiētes cuȝ nimis attendāt ad opatiōes fm rōneȝ paꝝ aut nihil attendūt ad sentiendū alterationes fm nām. i stultis aūt ↄ̄rio accidit. ᵇ vñ ↄtigit ꝙ cornices que ñ hñt aliquē actū rōnis ſȝ solū experiunt̃ in se alterationē nãe qñ aduenit tp̄s pluuiaꝝ disposito aere ad pluuiā replent̃ plume eaꝝ q̄busdā humiditatibus ⁊ sentiētes hanc imutationē clamant: ⁊ p istū clamorē nos p̄nosticamus pluuiā futurā d̄ ꝓpinquo. hic tñ arguimus ex causis. ſȝ potius ex posteriorib⁹ ⁊ cātis. ᶜ ❡Est tñ iste modus signādi ↄueniēs in nā. q: q̄ȝq̄ȝ ip̄ȝ signū nō hēat causalitatē sup rē signatā sed potius ↄ̄rio. tñ ponit̃ hic aliq̄ cā efficiens hñs verā causalitatē sup rē signatā. nā q̄ȝq̄ȝ voces cornicū nō efficiant pluuiā: tñ efficit̃ p corpora celestia disponētia aerē ⁊ pluuiā. ⁊ q: voces cornicū q̄ sunt causate ex pluuia iā exñte in potētia ꝓpinqua: signant nobis nāliter causalitatē corpoꝝ celestiū sup pluuiā imediate futurā. Cōueniēter arguimus in nālibus pluuiā futurā ex cantu cornicū. ᵈ ❡Silr aūt i egritudinibus ⁊ cōplexiōibus q̄ȝq̄ȝ ipsa signa nō sunt cāe egritudinum vel cōplexionū: sed ꝓprietates ipsaꝝ ⁊ aliqd cātum ab eis. tñ q: significant nobis ipsam hitudinē cause egritudinis vel cōplexionis ad egritudinē vel cōplexionē: cōuenienter arguunt medici ex istis causatis vel posterioribus tāq̄ȝ si arguerēt ex causis egritudinū vel cōplexionū. q̄ȝq̄ȝ certius arguerēt ex causis si semper cognoscere eas possibile esset: tñ nō ↄtingit: q: cognitio fm nāȝ incipit fm sensationē q̄ ↄuenit effectibus. Cause aūt magis cognoscunt̃ p speculationē. De tēpestate maris p motū delphinū vel merguloꝝ idē modus arguēdi est. nā tēpestas maris fit ex q̄dam cōmotione facta in arenis in profundo maris p vētos subintrantes ⁊ si cognosceret̃ tēpestas p cognitionē hui⁹ cause: eēt cognitio a priore. cognoscit̃ tñ p quedā accñtia ⁊ posteriora ad istā cāȝ. s. p motū merguloꝝ ⁊ delphinū. nā merguli vsq̄ȝ ad maris ꝓfundū se mergunt vbi cū viderint arenas cōcitatas fugiūt ad littus cū clamore magno. ⁊ sic dant certū signū future tēpestatis: qñ cām eius senserūt. De hoc diximus. s̄. 11. c. cū agebat̃ d̄ mergulis. delphines aūt idē faciūt: qñ cū viderint in profundo maris arenas cōcitari ad supficiē fugiūt. ❡In his igit̃ oibus arguit̃ ex posteriorib⁹ vel causatis ad p̄ora. q: tñ aliq̄ cā determinata in his est q̄ talia efficiat ↄueniēter accipiunt̃ talia signa. Vñ est ponēda rła ꝙ qñcūq̄ȝ in nālib⁹ ponit̃ aliq̄ cā determinata ad aliquē effectū siue arguat̃ ibi ex cā ad cātū: siue ex cāto ad cām ↄuenienter ponit̃ aliqd esse alterius signū fm nāȝ.

ᵇ Quid sentiunt aues qñ p̄nosticāt pluuiā.

D

ᶜ in nālib⁹ ex cornicuȝ cantu pluuiā futuraȝ arguimus.

ᵈ argūm medicoꝝ est a posteriorib⁹ ad p̄ora.

E

Regula in nālibus.

Qō. 21

A

In augurijs motus ⁊ voceȝ auiū nō sūt cāe eoꝝ q̄ nos p̄nosticare volumus nec cāta d̄terminate se habētia ad causas.

❡Nunc aūt attendēdū est ad ea q̄ in pricipio tāgebant̃ d̄ motibus auiū ad causanda auguria ⁊ de silibus: qñ in nā non pōt poni aliqd signatiuū nisi sit effectiuū eius q̄ signat. vel causatū ab eo. siue ꝓprietas posterior illo vt pȝ ex duabus regulis supra positis cū suis ꝓbōnibus. Sic aūt est in augurijs ꝙ cū aliqs per motū alicuius auis vel quadrupedis aut p vocē p̄nosticat aliq̄ futura. nā tūc necesse est vt iste voces vel motus sint cāe eius q̄ p̄nosticamus. s. mortis alicuius vel pditionis: aut acqsitiōis rerū: vel expeditionis: aut ipeditiōis negocioꝝ ⁊ similiū: sicut corpora celestia sunt cāe eoꝝ que signāt. Sȝ hoc falsuȝ est q: nullus dicet ēt stult⁹ ꝙ voces aut motus aliquoꝝ aialiū in qbus accipitur auguriū hēant ptātē ad occidēdū aliquē hoiem: vel ad ipediendū negocia ⁊ silia: cū aliq̄ istoꝝ pueniant a libertate sup quā nulla cā nālis dñat̃. alia aūt q̄ȝq̄ȝ nō ꝓueniant a libertate: tñ tāta sunt vt indigeāt magna efficacia in cā sua: iste tñ voces ⁊ motus aialiū nō solū nō hñt aliq̄ȝ cālitatē magnā imo nullā hñt: q: nō sunt tales q̄litates q̄ ponant̃ principia agendi vel peccandi. ❡Itē nō pñt dici ꝙ ista. s. motus ⁊ voces fm q̄ auguria sūt dicant̃ esse aliq̄ cāta ex effectib⁹ quos p̄nosticam⁹: sicut cognoscimus egritudines p effect⁹ suos q sunt posteriores. Idē est de cōplexionib⁹. hic aūt nō stat: qñ voces ⁊ mot⁹ aialiuȝ sunt priores q̄ȝ ea q̄ nos p̄nosticamus p auguria. effectus tñ sp causis suis posteriores sunt. ❡Itē non pōt dici ꝙ iste voces vel motus volatiliū ⁊ quadrupedū in qbus accipit̃ auguriū sint aliq̄ cāta imediate ex causis eorū que futura p̄nosticamus p auguriū: vtpote si diceremus ꝙ significat̃ p auguriū aliquē eē moriturū vel non expedituꝝ negocia: aut pditurū honores ⁊ silia. ⁊ ꝙ isti effectus causent̃ ex motib⁹ corporū celestiū: ⁊ mot⁹ ⁊ voces in qb⁹ accipit̃ auguriū causent̃ ex īfluētia corpoꝝ celestiū. nā sic cū vtrūq̄ȝ hēant cām determinatā hñ poterit poni vnū tāq̄ȝ signū alterius sicut cū p̄nosticamus pluuiā futurā p voces cornicū. ⁊ hoc nālr:

Redit ad rōnē scdāȝ positā. s. q. 18. b.

2. rō.

3. rō. Nō potest assignari vllo modo pro cā vox vel motus auiū eoꝝ q̄ nos per auguria p̄nosticam⁹ q:

q: pluuia causat̃ p motū corporū celestiū: ⁊ cornices quoq̄ȝ mouent̃ ad clamādū pp dispositionē causatā in eis a corporib⁹ celestib⁹. sic ēt de tēpestate maris que causat̃ ex cōmotiōe arenaꝝ ⁊ cognoscim⁹ eā p motū delphinū ⁊ merguloꝝ: q: ipsi fugiūt pp motū illaꝝ arenaꝝ. ❡Sȝ dōȝ ꝙ nō pt stare h̄ pp duo. Primo q: illa q̄ nos p auguriū signari dicim⁹ ñ pñt hēre aliq̄ȝ cām nāleȝ ſȝ voluntariā: sicut ꝙ aliqs deponat̃ ab honorib⁹: vel ꝙ expediantur aut ipediant̃ negocia sua: aut ꝙ ueniat eū quē inqrit ⁊ similia. Ista eni ex libertate depēdent ⁊ quedā sunt p accñs: sup ea autē que libera sunt corpora celestia dñium nullū hñt ēt sup illa q̄ p accidens sunt. qñ corpora celestia sunt cause nāles ⁊ necessarie: iō nō pñt includi sub eis id q̄ est p accidēs. ⁊ sic nō efficiēt corpora celestia ea q̄ p auguriū nos p̄nosticamus. ❡Itē nō potest hoc stare: qñ dato ꝙ corpora celestia possent efficere ista q̄ nos p auguriū p̄nosticamus: tñ nō possent mouere aialia ad faciendū tales motus q ↄueniant significationi illaꝝ reꝝ. nec est simile de cornice clamāte ante aduentum pluuie: qñ hoc fit q: replent̃ plume eius aliqbus humiditatibus causatis ex motu celi. tñ ꝙ aialia ambulent ad ptem dextrā vel sinistrā: vel ꝙ sint sup arbores: vel in terra ⁊ similes circūstantie nō cānt̃ aliq̄ mō ex ↄdōne corpoꝝ celestiū ſȝ magis ista vñr esse p accñs: vel ex quibusdā irrōnabilibus motibus. ᵉ ❡Itē oia p̄ncipia agendi fm nām fundant̃ in q̄ttuor q̄litatib⁹ p̄mis. sed manifestū est ꝙ aialia moueri añ nos vel retro nos nō causat̃ ex aliq̄ istaꝝ q̄litatū ſȝ magis p accñs. ergo vr̃ ꝙ non est ibi aliq̄ causalitas fm nām: ⁊ ↄñter nec est aliqd signatiuū: q: significatio in nā nunq̄ȝ est sine aliq̄ causalitate vt supra ꝓbatū fuit in duab⁹ regulis. ᶠ ❡Item pȝ ꝙ ista sint totalr supstitiosa nō ↄtinētia aliq̄ȝ virtutē nālem ad signādū vel efficiendū id q̄ nos p auguria prenosticamus. ᵍ Nā si in istis aialibus emittētibus voces aut mouentibus se dep̄henderet̃ aliqua veritas futura: aut illud fieret ex ↄdōne celi mouentis ista aialia ad faciendū hoc vel illud. vel eueniret ex ↄdōne aialiū ipsoꝝ. Nō pōt dici primo mō. s. ꝙ ꝓueniat ex motu corpoꝝ supra celestiū. nā cū alia influentia sit istoꝝ corpoꝝ vno tpe q̄ȝ alio ↄñter dērent variari auguria: cū ex varietate cāe sp variet̃ causatū. tñ augures nō distinguūt varietates tp̄is nō curātes an sit ver vel autūnus vel dñet̃ talis aut talis planeta: sed solū cōsiderant distinctiones motuū vel vocū ipsoꝝ aialiū. ergo nō ꝓuenit auguriū fm eas ex influentia corpoꝝ celestiū. ❡Itē pȝ hoc q: si p influentiā corporū celestiū causarent̃ significationes ⁊ effectus augurioꝝ exñte vnitate cāe oportebat sequi similitudinē in effectib⁹. ſȝ nō est sic in augurijs: q: alia auguria faciūt lupi: ⁊ alia lepores: ⁊ alia aquile. ḡ nō attribuit̃ cālitas fm istos corpib⁹ celestib⁹ in augurijs. ❡Itē non pōt hoc assignari ex pte ipsoꝝ aialiū. nā si pp diuersas ↄdōnes aialiū differrent auguria oportebat vt in illis aialibus q̄ non hñt aliq̄ȝ silitudinē i proprietatibus suis: nō poneret̃ idētitas augurioꝝ: ⁊ in eis q̄ sunt silia non poneret̃ dissimilitudo. ſȝ tradentes rłas auguriorū aliqñ inter aialia dissimilia ponunt augurioꝝ similitudinē ⁊ inter aialia similia ponūt augurioꝝ dissimilitudinē. ḡ non sit fȝ ↄdōnē aialiū. ❡Itē si esset hoc ex ↄdōne aialiū cū virtus opatiua fm nām sit absoluta nihil attēderet̃ ad respect⁹ ⁊ dr̃ias positionū. vtpote si lupus vel aquila hr̃et nāliter virtutē faciendi tale vel tale auguriū nihil differret eē añ vel retro vel supra vel infra. ſȝ augures attendunt vtrū aialia facientia auguriū ꝓgrediant̃ a pte dextra vel sinistra vel añ vel retro: vel sup arboreȝ aut in terra. ergo nō est auguriū ex aliqua cā nāli actiua. Maior pȝ qñ si aliqs hēat aliq̄ȝ q̄litatē absolutā: sicut eē albū vel nigrū debilē vel robustū ⁊ similia: siue sit añ nos siue post nos vel ad q̄ȝcunq̄ȝ dr̃iam positionis semp erit albus vel niger debilis vel robustus: nec ex hoc aliq̄ mutatio fit. sic igit̃ si aialia hr̃ent vim naturalē ad faciendas significationes augurioꝝ nihil differret illa esse añ nos vel retro aut ꝓgredi a pte dextra vel sinistra: aut moueri vel quiescere: stare in arbore vel in terra. ❡Et si aliquis dicat ꝙ dr̃ie positionum continent aliquā virtutem. nā in hoibus ⁊ in omnibus aialibus principiū motus in pte anteriori est ⁊ contra anteriorem. In oibus ēt facilitas operandi in parte dextra apparet magis q̄ȝ in sinistra. ⁊ sic de omnibus alij differentijs positionū de quibus videt̃ ꝙ singule hēant speciales viruttes. ❡Rñdendū est ꝙ differentie positionū contrahunt aliquas spāles cōditiones ꝓpter aliquas virtutes absolutas que sunt intra ipsa animalia. hoc tamē est in quolibet animali ad seipsum operando tñ vnum animal ad alterū nō tenet̃ aliqua ꝓprietas positiōis: q: id q̄ est vni aiali dextrū erit alteri sinistrorsuȝ: vel antrorsū. ⁊ cū varient̃ p accñs isti modi pōnū ex volūtate nr̃a vel a fortūa: nō pōt dari aliq̄ ꝓprietas determinata

celū ñ hȝ cālitatē sup ista.

1. rō.

B

2. rō. Celū nō p̄t mouē aialia ad faciēduȝ tales mot⁹ vł voces q̄ hērēt se cōformiter ad ea q̄ nos p̄nosticam⁹.

ᵉ Oia agēdi principia fm nām in q̄ttuor p̄mis q̄litatib⁹ fūdant̃.

3. rō.

ᶠ 4. rō.

ᵍ in augurijs ē supstitioq: respicit̃ dr̃ia positionū.

5. rō.

C

6. rō.

7. rō.

Vbi positiōeȝ se hñt mer relatiue nō ē aliq̄ virtus in eis.

Obiectō

Rñsio.

nata

nata alicui dr̃ie positionis:qꝛ tūc illa ꝓprietas que pertinet ad antrorsum aliqñ attribueret̃ sinistrorsum vel retrorsum ſm varias mutatiões.sed isti augures aduertūt istas põnes in auib⁹. ergo nõ hñt aliquā causalitatē vel significationē auguria ſʒ naturā.

Confirmatio replice.

℃ Itē ea q̄ sūt respectiua nõ ponunt̃ ꝑncipia actionum: qꝛ actio solū attribuit̃ ꝑdicamēto qualitatis qð est absolutū.ſʒ dr̃ie positionū ptinēt ad regulationē extrinsecus aduenietē.ḡ ñ debēt poni ꝑncipia actionū.augures tñ distinguūt auguria ꝑ respectus.s.ante ꝛ retro ꝛ siles.ḡ nõ pōt attribui causalitas aliqua in augurijs nec significatio ſm nām.sed est̄ q̄daʒ deceptio inuēta a demonib⁹ vt illaquearēt aīas miseroꝝ.multa aūt fundamēta interiora deduci possent ad destruēda auguria. ſʒ hec legēti suffecerit.alia.n.ipse ꝑ se ingrere poterit.

Qõ. 22.

A De arte illa quaȝ geomantiam vocant. ꝛ quō ē superstitiosa ꝛ ñ hʒ fūdamētū aliqð in nā

℃ Silr aūt de ea arte quā geomātiā vocāt dōʒ est.hec.n.futura quoqȝ aut ꝑterita vel pñtia incerta conat̃ ingrere factis punctis in terra vel papiro:ꝛ ꝑ numeꝝ hoꝝ iuestigat̃ ɔditio incertoꝝ.ᵃ℃ Sed ista penit⁹ ɔ̄ rõnē sunt.qꝛ tūc aut ponent̃ ista pūcta causatiua futuri euētus aut solū significatiua.Si aūt ponant̃ causatiua stare nõ pōt:qꝛ cālitas est ad ea q̄ nõ sūt:sed ꝑ geomātiā multotiens ingrit̃ de his que facta sunt ꝛ nūc fiūt.ergo nõ est ibi aliq̄ causalitas:qꝛ tūc q̄ facta sūt nūc fierēt ꝛ effect⁹ eēt ante causam.

ᵃ Prima ratio ᵈ Scḋa ᵉ Tertia

ᵈ℃ Itē dato ꝙ solū eēt inuestigatio de futuris nõ posset poni effectiuū ꝑncipiū in pūctis:qñ multa eoꝝ q̄ ingrunt̃ ꝑ istā artē depēdēt a libertate nr̃a:ꝛ est ipossibile ꝙ aliqð agēs nāle dominet̃ eis.ᵉ℃ Itē māifestū ē ꝙ ea q̄ ingrūt̃ ꝑ geomātiā ab hominib⁹ fiūt vel ꝑ aliq̄s cās nāles facta sunt.sed hic qð ab vno fit nõ pōt fieri ab altero.ergo pūcta facta ſm artē geomāticam nõ hñt aliquā causalitatem sup eas res quas ingrūt geomātici.

Quarta

℃ Itē dato ꝙ pūcta eēnt tanq̄ agētia vniuersalia:ꝛ fieret ab eis id qð fit de causis pticularib⁹ sicut hō generat hoiem:ꝛ tñ sol generat hoiem.sicut ait Arist.2.phys.sol tñ vt cā vniuersalis:hō vero vt cā pticularis.non pōt hoc stare:qꝛ ois actio ſm nām fit ꝑ ɔ̄tctū vt ait Aristo.2.de generatiõe ꝛ corruptiõe.Vñ corpa celestia qñ agūt in ista inferiora tāgūt ea radijs suis sine qbus nihil agerēt.sed pūcta facta a geomāticis nõ tāgūt ipsas res q̄ ingrunt̃ ꝑ istā artē.ergo nõ sunt cause illarū.

Quinta

℃ Iteʒ nemo ponit pūctū eē ꝑncipiū actionis:qꝛ aut diceret̃ eē ꝑncipiuʒ actionis ſm aliquā extēsionē quā habet qñ a nobis fit:vel ſm ꝙ est ex incausto vel aliq̄ re factū:q̄ȝq̄ȝ de hoc nõ curēt geomātici:sed simplr̃ in arena vel in farina puncta faciūt.nõ pōt ꝑmo mõ dici:qñ quātitas nõ ponit̃ ꝑncipiū opatiuū. maxime quia tūc quecūqȝ tāta q̄ȝtitas vt pūcta descripta a geomātico semꝑ significaret id qð significāt pūcta ꝑ que geomāticus ingrit.sed hoc falsum est:ēt ſm geomāticos.

Sexta

℃ Itē nõ pōt hoc poni ex cõditione incausti:qꝛ illud nec ſm se nec ſm aliquā qualitatē ē inductiuū talis effect⁹.nā si hoc mõ cõcederet̃ actio:omne incaustū posset tales effectus significare.qð falsuʒ ē.

Septiā

℃ Itē nõ pōt hʒ stare:qñ geomātici inuestigāt certitudinē rerū ex nūero pūctorū ꝛ ex ɔditione eoꝝ.s.an ille nūerus sit par vel impar.sed nūerus nõ ponit̃ v̄tus actiua:qñ actio solū dr̃ de q̄litatibus tanq̄ de principijs instrumētalib⁹.ḡ ista ars ē supstitiosa ꝛ ɔtra fundamēta nāe q̄ȝtū ad hoc.

B Moduȝ arguēdi cõtra auguria

℃ Idē modus arguēdi esse pōt ɔ̄ auguriā.nā augures inspiciūt:an sit vnū aīal vel plura in qb⁹ accipit̃ auguriū.ḡ in hoc supstitio est ꝛ ɔ̄ fundamēta nāe.

Octaua

℃ Iteʒ nõ pōt dici:ꝙ ista pūcta sint signa eoꝝ q̄ ingrunt̃ ꝛ nõ sint cause.qꝛ tūc aut hʒ aliq̄ causalitas eoꝝ q̄ ingrunt̃ ꝛ ꝑnosticant̃ per artē geomāticā aut nulla ē.si āt nulla ponat̃ causalitas:ista ars nihil est:qñ in nā nõ est aliqd cuius legitima cā nõ ꝑcesserit. Si aūt dicat̃ ꝙ aliq̄ cālitas est istarū rerū q̄ ingrunt̃:aut illa ē ab istis pūctis:aut ab aliquo agēte qð mouet faciētē pūcta. nõ pōt poni ꝙ ista causalitas reꝝ ingsitarū sit a punctis:qñ vt probatū est:pūcta nõ pñt hēre aliquā causalitatē ad res q̄ ingrunt̃. Si aūt dicat̃ ꝙ ista cālitas nõ est a pūctis:sed ab aliquo alio a quo mouet̃ ipse q facit pūcta.dōm est ꝙ ista agētia necio erāt corpa celestia:qñ ipsa sunt prima cā corpalis in nā:nec sufficit aliq̄ altera cā inferior ad inducēduʒ ea q̄ fiunt.Sed nõ pōt dici ꝙ ista corpa celestia sint cā istoꝝ punctoꝝ ꝛ eoꝝ que ingrunt̃ ꝑ pūcta:qñ cõiter ea q̄ ingrunt̃ ꝑ artē geomāticā depēdēt a libero arbitrio:sup qð nõ est aliq̄ cālitas nālis.

Nona

℃ Item dato ꝙ corpa celestia hērent aliquā causalitatē nālem super factionem punctoꝝ.tñ illa nõ significarēt aliqd qð celū efficeret:qñ oportebat tunc ꝙ faciēs pūcta moueret̃ ſm cursum corpoꝝ celestiū. sed hoc nõ fit:qꝛ ipsi geomātici nõ ingrūt aliqua tēpora spālia in quibus faciāt ista pūcta:sed qūocūqȝ eis eueniat ista faciūt. ergo nõ ordinat̃ ista ars ꝑ motū corpoꝝ celestiū.

Decima.

℃ Itē ea que depēdēt ex libero arbitrio nõ possunt regulari ꝑ agentia naturalia q̄ operant̃ ſm necessitatē ꝛ determinationē ad vnuʒ. sed isti q faciūt pūcta ꝑ artē geomāticā faciunt ꝑ accñs nihil obseruādo qd faciāt.ergo nõ subordinat̃ opatio eoꝝ motibus celestibus nec regulat̃ ab eis.

Undecima

℃ Itē id qð nõ pōt fieri ſm aliquā regulā vel opationē rõnalē sed pure a fortuna repugnat omni regulationi nāli ꝛ causalitati corpoꝝ celestiū:qꝛ ipsa vniformiter ꝛ ſm rõnē mouētur in opationibus suis.sed in arte geomātica oportet fieri pūcta pure a fortuna.s.ꝙ ipse faciēs nihil attēdat: sed faciat illa qūocūqȝ sibi euenerit:ꝛ si fecerit illa ex liberatiõe faciēs tot vel tot nõ repiet̃ aliqd ſm artē geomāticā.ergo non pōt subdi ista opatio corpibus supra celestib⁹.

Qui ſm artē geomāticaȝ opatur nullā habȝ cālitatē in natura.

Et sic pȝ ꝙ ille q ſm artē geomāticā opat̃ nõ hʒ aliquā causalitatē in nā:ꝛ cõsequēter apparet opationē illā eē supstitiosam.s.ꝙ nõ possit aliquid cognosci ꝑ artē geomāticā:qꝛ nõ reperit̃ ibi aliq̄ cālitas: ꝛ cõsequēter nec reperit̃ aliqð signū:qꝛ i nā non pōt esse significatio aliq̄ sine cālitate.aliogn signa erūt ad placitū iposita.qð repugnat nāe:cui⁹ actio ñ ē ſm libertatē ſʒ ſm necitatē ꝛ determinationē ad vnū vt ait Arist.9.meta.Patet ex his artē geomāticā nõ habere aliqua nālia fundamēta:ꝛ cõsequēter ipsam esse penitus supstitiosam.ad hoc aūt multa alia induci possent de qbus sufficiāt q̄ dicta sunt.

Qõ.23

A Oēs septeʒ arteȝ nigromantice de quo tractāt ꝛ quō oēs sunt supstitiose ꝛ non hñt aliqð fundamentum in nā.

℃ Similis modus arguendi eē pōt de arte aerimātia q̄ est diuinatio vel auguriū factum in aliqbus q̄ apparent in aere.Similiter ēt argui pōt in arte q̄ dr̃ pyromātia.s.diuinatio facta in igne.ꝛ de arte q̄ dr̃ nigromātia q̄ est diuinatio facta in cadaueribus mortuoꝝ vel ꝑ cõuocationē factā aiarū corpe exutaꝝ vel ipsoꝝ demonū:qñ ad eādeȝ artē vtrūqȝ ptinet.Et de hydromātia q̄ est ars diuinatiua i aliqbus imaginibus apparētibus in aqua.ꝛ ista multū vtebātur antiq:sicut pȝ i numa rege scḋo romanoꝝ q cū nympha egeria dicebat̃ ꝑ noctē colloq.de quo dixim⁹ supra.1.c.et Exo.20.c. ℃ Similiter de arte q̄ dr̃ ornimātia q̄ est diuinatio facta in visceribuȝ gallinaꝝ syluestriū q̄ dicunt̃ galline excecate.℃ Similiter quoqȝ argueret̃ de arte q̄ dr̃ pedoxomātia q̄ est ars diuinatiua ꝑ ingsitionē factā in visceribus pueroꝝ.℃ Similiter āt de arte q̄ est aruspicina q̄ est diuinatio facta sup aras ꝛ sup viscera aīaliū imolatoꝝ.ꝛ sic ō multis alijs artib⁹ pticularib⁹ maleficorum icātatorū diuīatoꝝ appitoꝝ.He.n.hñt aliqd cõe vlr̃ cū ꝓcedāt ex supstitiõib⁹.ſʒ hñt aliqd adhuc spāle:qꝛ q̄libet istarū artiū determiat sibi ꝓpriā nām.ꝛ ex fundamētis illi⁹ nāe argui posset spālr̃ ɔ̄ quālibȝ eaꝝ ꝙ eēt supstitiosa ꝛ iutiliȝ sic argutū fuit ɔ̄ artē auguriādi ꝛ ɔ̄ geomātiā.ſʒ si in hiȝ pticulariter itēdam⁹ multū disgredi cõpellemur.iō sufficiāt q̄ dicta sūt:q̄ȝq̄ȝ de his fortasse spāli⁹ alibi dicet̃.

Auguria cultui diuino repugnāt.

Pȝ ḡ hic de cā hui⁹ ꝑcepti.s.ō vitādis augurijs:qꝛ illa repugnāt cultui diuio. Sūt ēt ɔ̄ nālia fūdamēta.an tñ aliquo mõ possit dari aliq̄ hitudo ad nālē cāȝ .s.ad motū celi ex quo ista ꝓueniāt potissime i geomātia ꝛ augurijs auiū:ꝛ adhuc maxīe circa pticularia iudicia astrologoꝝ ꝓlixior ſmo ē quē nūc deuitam⁹:qꝛ isti ꝑcepto dei nõ multū cõcordāt.De maleficiȝ āt artib⁹.i.nigromātica:hydromātica aerimātica:ꝛ hmōi ɔstat ꝙ sūt supstitiões:ꝛ ois opatio i eis ē ꝑter cāȝ nāe a cā volūtaria.s.de demone:q aliqñ secrete ꝛ aliqñ manifeste opat̃ in his.iō de his nõ ē q̄rēdū an hēant cām i nā:qꝛ prorsus sunt irrõnabiles ꝛ nefarie.(Nec obseruabitis sõnia.) † Sic auguria ꝓhibent̃ qꝛ supstitiosa sūt: ita ꝛ sõnia ꝓhibent̃.

℃ An sit iudicādū ꝑ sõnia ꝛ ō cāis ꝑ accñs sõnioꝝ.Questio.24.

A Errādi occasio in sõnis maior ē q̄ȝ in auguriȝ quia sõnia explicatiuȝ significant.

Est autē adhuc maior occasio errādi i sõniȝ q̄ȝ i auguriȝ q̄ȝq̄ȝ aliq suspicent̃ aliq̄ eē euētura ꝑ motum ꝛ voces auiū ꝛ alioꝝ aīaliū in qbus inspiciūt.tñ nõ expresse significat̃ ibi qð futurū sit.In sõnis aūt magis determinate res exprimunt̃ ac si oculis suis hō eas inspiceret vl̃ illas ei aliqs enarraret.magis igit̃ huic hoies assentirēt:nec esset aliq̄ supstitio q̄ magis hoies moueret q̄ȝ ista ꝓp eē magis determinatiuā. tñ vsus eā aliq̄liter excludit cū hoies cõiter sõnient:ꝛ sõnioꝝ suorū fallantur euētus.In augurijs aūt ꝛ alijs artibus:non ita attēdunt homines cõmuniter.ideo non inueniūt falsitatē rerum signataruȝ ſm regulas harū artiū.ꝛ cõsequēter nõ tātū eas despiciūt.Nec tñ totaliter itelligēdū est ꝙ sõnia nihil verū dicāt. nā sõnia nõ accipiunt̃ tāq̄ȝ cāe rerū signatarū:sed solū tanq̄ȝ signa.nemo.n.intelligit sõnia eē cās aliquarū reruȝ futurarū. signa tñ sunt continētia aliquā certitudinē:vel nõ:ſm ꝙ ꝓcedūt ab aliq̄ causa necis ꝛ determinata ad vnuȝ vel ſm ꝙ ꝓcedūt a cā ꝑ accñs.

Deus ꝛ nā certitudinē ac necessitatē ɔtinēt

Cause aūt cõtinentes certitudinē ꝛ necessitatē sunt due.s.de⁹ ꝛ nā.ideo cū sõnia ꝓcedūt ab aliqua istarū duaꝝ causarū id qð significat̃ ꝑ ea veruȝ est.Sõnia aūt que a deo sunt dicunt̃ ea q̄ aliqñ in ꝓphetis fiunt cū per noctē reuelat eis de⁹ ea q̄ facere vult.sic apparet de abimelech rege philistinorum

cui deus apparuit p noctē vt bz Genē.c.20.cum dz. venit autez ve⁹ ad abimelech p sōniū nocte.sic ēt pz de pharaone cui de⁹ revelauit ea q̄ futura erāt p sōniū vt bz Genē.41.c.sic.n.testat⁹ est ioseph in eodē loco.idē de rege nabuchodonosoz vt bz Dañ.c.1.et.2.q̄n aūt sōnia dicāt eē a deo vel gd regrat in hoie q talia sōnia bz:magis dicet Judicū.c.7.ēt dictū est aliq̄liter Genē.40.c. ¶Alia aūt cā sōnioz nēcia ꝛ determinata ē ipsa nā.ió sōnia illa q̄ ꝓcedunt a causis nālib⁹ bñt nēcitatē sicut ipsa nā. De bis tractat Ari.in.3.li.de sōno ꝛ vigilia.vbi agit de diuinatione q̄ ē i sōnis:ꝛ q̄ sōnia bñt diuinationē ꝛ q̄ nō. Causa autem p accīs ipsoz sōnioz sūt cogitatiōes diurne:q̄n frequēter p noctē vsāt circa illa in ḡbus p diē versabatur.amoz ēt nimius ad ipsas res sōnia causāt p accīs. vñ ipsi amātes frequēter sōniāt ea q̄ diligūt. ¶ Causat ēt sōniū p accīs ex oñio ipsi⁹ nāe. Nā q̄n nā bz ptātē spāliter sup aliquā rē dato q̄ boies in vigilia ō illa nō curēt p noctē sōniabūt.ꝛ sic ꝓtinget eis q̄ viri boni sunt nec aligd turpe diligūt q̄ aliq̄n p noctē turpia sōniāt sicut circa actus venereos. Hoc aūt ipsa nāe ptās facit. ¶Ex alia causa aliq̄n sōnia p accīs veniūt.s.ex impssione vehemēti alicuius spēi in phātasia.nā q̄cq̄ ea q̄ nō diligim⁹:ꝛ sup q̄ nā ptātē spālē nō habet imp̄munt vehemēter in phātasia:qz recipiētes sūt valde dispositi q̄n tales spēs suscipiūt:vel qz ad bas nimis i suscipiēdo attēderūt.ꝛ tūc venit sepe in sōnis ad nos memoria illius rei signate p spēm:sicut frequēter in vigilia rerū taliū recordamur.multe quoq̄ alie cause sunt ex ḡbus p accīs causantur sōnia:q̄n in eis q̄ sunt p accīs ꝓcedit in infinituz sine aliq̄ determinatiōe.ꝛ sicut cause p accīs nō sunt determinate ad esse:nec sua causata bñt necessariā dependētiā ab eis.ita signa nō accipiunt cōueniētia in sōnis q̄ sunt ex causis p accīs:ideo qui ex talib⁹ sōnijs nitit aliquā veritatē inuenire frustra conatur. sicut ille q̄ ex entibus p accīs vult ꝛcludere regulā necessariaz. de bis aūt magis dictū est Genē.40.ꝛ adhuc amplius dicetur Judicū.c.7.(Nec in rotūdū attōdebitis comā.) Dic vetat de⁹ quasdā alias cerimonias in iudeis q̄ ptinēt ad habitus ipsoruz .s.q̄ nō tōderēt comas suas:qz istud reperiebat in gētilibus ꝛ volebat deus cauere modū illū. ¶Prohibet aūt hic q̄ iudei tōdeāt comā suā in rotūdū.s.ne scindāt capillos p tēpora ꝛ aures caput ꝛ frontē:poterāt tñ alijs modis scindere capillos.nā alique gētes erāt q̄ capillos totaliter deponebāt dimittētes capita rasa:ꝛ isti erāt vituperabiles apud oēs alias gētes:ꝛ p vitupio accipit in sacra scriptura.sic bz Deute.32.c.cū dz. ō cruore occisoz:ꝛ de captiuitate nudati inimicoz capitis.vocant homines nudati capitis boies bītes caput rasum:ꝛ isti erāt in vituperiū.p̄cipue vetabat de⁹ hoc pp cultus demonū q̄ apud multas gētes fiebāt rasis capitibus ꝛ barbis.sic bz Baruch.c.6.s. sacerdotes sedēt habētes tunicas scissas ꝛ capita ꝛ barbā rasaz. Et nō solū rasio totius capitis ꝛ barbe tanq̄ vituperiū accipiebat:ꝛ ēt tōsio i rotūdū q̄ vocabat tōsio in comā.sic.n.dicit Hieremias. Uisitabo super eos qui attonsi sunt in comam.

¶Dato q̄ maneret lex mosaica de tondendo comam in rotundum:an p istam legē esset vetita rasura capillozū quā nunc faciunt viri ecclesiastici. Questio.25.

Sciendum etiā q̄ ex hoc nō ꝓbibet tōsura quā faciūt viri ecclesiastici in vertice capitis que a beato petro i ciuitate antiochena exordiū sumpsit.ꝛ deinde in totū clerū derivata est:q̄q̄ iudei nō vtebant hac nec alie gētes añ tēpus illud:sed tūc in vituperiū beato petro facta ē:quā postea in bonorē vniuersus clerus accepit.ꝓhibebatur tñ p istud ꝓceptū cozōa quā clerici gestāt.s.rotūditas capilloz.nā sm iura distinguūt cozona ꝛ tōsura.oz.n.tōsura a tōdendo.i.radendo:ꝛ ē q̄dā pua vel magna tōsio circularis in vertice facta q̄q̄ aliqui errātes istā cozonā vocāt.Cozona aūt rotūditatē capillozum signat.s.circulū quēdā ab aure vsq̄ ad aurē per caput ꝛ frōtē vsq̄ ad aurē.capilli aūt medij q̄ supra ꝛ infra circulariter tōsi sunt cozona vocant.ꝛ ió oz de clericis q̄ debēt gestare cōueniētē cozonā ꝛ tōsurā. Ista aūt cozona vetita erat apud iudeos ex verbis huius lr̄e:q̄n cozona p̄supponit tōsurā superiozē ꝛ inferiozē. sed inferior vocat attōsio comarū i rotūdū:ꝛ ista ē ꝓhibita hic.nūq̄ iudei tñ nec aliq̄ gens istā cozonā habuit.sed ꝓmo in beato petro facta ē in vilipēsionē:postea a toto clero suscepta est in bonorē.nec.n.nos ad istā legē obligamur cū cerimonialia exclusa sint:ꝛ ēt vtat nouis cerimonijs.(Nec radetis barbā.)sicut de attonsione come ꝓhibitū erat:ita ꝛ de rasione barbe.nō.n. iudei scindebāt barbā:sed permittebāt eas crescere quantū vellēt.iste.n.vsus fuit apud oēs antiquos.habebāt.n.tanq̄ in vitu periū barbas radē.nā barba virilitatis signū est. ¶In hoc tñ nō erat iudeis ꝓhibitū simplr tollere barbā sed solū radere.poterāt tñ si vellēt alio modo amputare.s.scindēdo qualitercūq̄.ꝛ hoc satis pz:ª q̄n si iudeis nullo modo licitum eēt radere aut amputare barbā vel comā cogerent oēs iudei nazarei.ᵒ Nam lex nazareoz ista erat:vt toto tēpore quo q̄s se cōsecraret dño nō ascēderet nouacula sup caput eius vt habet Nume.6.ca.ꝛ istud erat spāle votū vt pz ibidē.q̄ iudei poterāt aliter scindere capillos suos. ¶Itē pz qz nazarei q̄n finiebāt votū suū scindebant capilli eoz cozā dño ꝛ cremabant sup altare vt habetur Nume.6.c.q̄ aliq̄n licebat amputare capillos capitis. ¶Item pz hoc Judicū.c.13.vbi locutus fuit angelus dñi de samsone nasciturο mādās q̄ nunq̄ ascēderet nouacula sup caput eius: ꝛ ipse postea fic cōfessus est:vt bz Judicū.16.c.Sed hoc ei mādatū fuit spāliter.q̄ alij poterāt capillos suos tollere. Uñ oēm ē q̄ iudei poterāt capillos capitis sui totaliter radere superducta nouacula.ª Poterāt ēt hoc facere sine nouacula:vel poterant ptē capilloz tollere.oū tñ nō tollerēt comā i rotūdū.vñ medietatē capitis vel tertiā ptē aut q̄ocūq̄ aliter amputare poterāt. ꝛ sm hoc inter iudeos nō erāt oēs nazarei:qz gcūq̄ vellent radebāt capita sua siue in ptē siue in totū.oū tñ non tonderēt illa in rotūdū. Nazareis autem tēpore cōsecrationis.i.toto tēpore quo se vouebāt oño:nō licebat abscindere aliquē de capillis suis.qui aūt se in ppetuū ad votū nazareoz obligabāt aut ad illū subeūdū ꝓceptū a dño suscipiebāt nūq̄ poterāt tollere aliquē de capillis suis:sed fic manebāt vsq̄ ad mortē.fic.n.fuit de samsone super cuius caput nūq̄ nouacula ascendit vsq̄quo dalila de genere philistinoz ei dormiēti oēs capillos rasit vt bz Judicū.16.c. ¶De barba aūt apud iudeos alia lex erat:qz nō licebat alicui totā barbā radere vel ptē eius sicut licebat de capite q̄q̄ possent capillos barbe forficibus amputare.aliq̄n tñ ex ḡbusdā causis spālibus licitū erat oēs capillos tā capitis q̄ barbe radere:imo necesse erat sicut appet.s.14.c.de leprosoviroꝛ:in cuius emūdatione radebant oēs capilli tā capitis q̄ barbe q̄ totius corpoꝛis.ꝛ hoc q̄n exp̄iebatur de aliquo an leprosus eēt:quoniam tūc radebantur capilli de corpore eius:ꝛ recludebat per aliquot dies vt babetur supra.13.c.etiam fiebat ratio ista postq̄ aliq̄s erat emūdatus a lepra:vt introiret in castra vt bz.s.14.c.sed ista ex necessitate legis fiebāt:ꝛ de bis nō oat hic regula:sed solū de illis q̄ capillos suos spōte tollere volebat.(Et sup mortuo nō incidetis carnē vestrā.) Dic ꝓhibet de⁹ quādā cerimoniā q̄ ptinebat ad gētiles.s.q̄ q̄n deplorarēt mortuos suos inciderēt carnē suā. Dic tñ nō ponit istud ꝓceptū integre.ꝓhibebant nāq̄ duo.s.incisio carnis ꝛ depilatio capilloz.fic bz Deute.c.14.cū dz. filij estote dñi dei vr̄i:non vos incidetis nec facietis caluitiū sup mortuo. Facere.n.caluitiū est depilare caput in totū vel q̄tū ad aliquā ptē faciēdo illud calluum.p hoc aūt q̄ deus vetat hic incisionē carnis intelliguntur duo.s.q̄ nō fierēt aliq̄ inscissure ferro in carne. Scōo q̄ nō inciderēt vultū suū vnguib⁹:sicut nūc mulieres faciūt in morte viroꝛ suoꝛ ꝛ parentū ꝛ ꝓpinquoꝛ.ꝛ hoc est qō magis ītendit hic: q̄n alie incisiones q̄ fiebāt ferro magis ptinēt ad stigmata ꝛ figuras de ḡbus imediate dz. ¶Causa hui⁹ ꝓcepti triplex ē.ᵈ Pria erat pp mūdiciā.deus.n.volebat maximā mūdiciā in populo iudaico.ió tollebat oēs cerimonias inducētes quādam imūdiciā. sic appet Deute.14.c.vbi agit de mūdicijs indeoꝛum q̄tū ad cibos:ꝛ cū alijs imūdicijs vetat ista q̄ erat i faciēdo caluitiū ꝛ incidēdo carnē.cū dz:filij estote dñi dei vr̄i:nō vos incidetis:nec facietis caluitium sup mortuo:q̄n ppls scūs es dño deo tuo:ꝛ elegit te vt sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus que sunt super terrā.ꝛ fic videtur ibi propter magnā mūdiciā iudeis hoc mandatū esse:vt ipsi essent mundioꝛes omnibus populis terre:qz a deo magis spāliter electi erāt. ¶Secūda cā hui⁹ est pp exclusionē resurrectiōis.nā ꝓter deformitatē q̄ seq̄bat incisō vultu ꝛ facto caluitio:erat q̄dā alterū malū repugnādo fundamēto religionis iudaice. intēdebat.n.religio illa pducere boies ad vitā eternā erudiēdo eos hic ꝓtius ꝛ exercitādo in actib⁹ cerimonialib⁹ cult⁹ diuini:ꝛ q̄n vita eterna ꝛ cōsūmata btitudo cōsistit boib⁹ post mortē ꝛ post resurrectionē iducebat religio iudaica ad sperādā resurrectionē:q̄q̄ aliq̄ de iudeis.s.saducei eaz negabāt.dicebāt ēt nō eē alias post mortē:nec angelos vel quoscūq̄ spūs.Cōtra bos tñ arguit xp̄s cōuincēs eos ꝛ rūdēs suis friuolis argumētis Mat.22.c. Idē arguit paulus Actū.22.c.et.23.Cōtra hāc autē resurrectionē militat nimia cura in lugendis mortuis.nam aliqui ideo mortuos

B Judei p hāc legē nō ꝓhibebātur tollē barbā sed solū radere.

ª Prima ratio.

ᵒ Nazareoꝝ lex de tōsiōe

ª Poterāt iudei auferre oēs capillos capitis sui nouacula sup ducta vl ptē eoz. tñ nō tōderēt in rotūduz.

De barba apud iudeos q̄ lis erat lex.

L

† Prohibitio cerimonie attinētis ad gētiles.

Q̄ō. 26.

ª Triplex cā huius ꝓcepti ne facerent incisionē ᵈ Prima causa Scōa cā

Saducei resurrectionem negabāt.

B Somniū p accīs quo causatur.

L

† Prohibitō cerimoniarū in iudeis attinentiuz ad ipsoruz habitus.

Que dzia sit inter coronā ꝛ tonsuram.

†

tuos nimis lugent: qꝛ eos redituros nūq̄ꝫ sperant. Si autē aliquādo cū eis se victuros sperarēt nō dolerēt tāq̄ꝫ de mortuis sed modicū angustiarent tāq̄ꝫ de eūtib⁹ in lōgā pegrinationē. vñ q multū accurate ꝛ incōsolabiliter mortuos deflent veritati catholice multū repugnare vident ꝛ icrepādi valde sunt: qꝛ ex hoc vidētur tollere spē future resurrectiōis. Jō Paulus apostolus mltū repħēdit thessalonicēses q iuxta morē gētiliū mortuos deplāgebāt incōsolabiliter postq̄ꝫ ad xp̄m cōuersi sūt. hortat āt eos nō multū ꝑ his tristari sed magis cōsolari ad inuicē in s̄monib⁹ de resurrectiōe vt pꝫ. 1. ad Thessalo. 4. c. Jste aūt plāct⁹ quē de⁹ vetat hic in iudeis erat maxim⁹. s. facere caluitiū ꝛ scindere carnē suā. vñ si fieret videret exclusa oīs spes future resurrectiōis. rōnabiliter ergo ista vetita sunt: ꝛ qm̄ viri sacerdotes specialius ꝛ firmi⁹ debēt tenere future resurrectionis spē q̄ꝫ oēs alij: ipsi magis abstinere debebāt a deploratiōe mortuoꝝ. Vñ sacerdotes minores in veteri testamēto ꝓhibētur deplorare mortuos vl̄r p̄ter patrē ꝛ matrē ꝛ filiū ꝛ filiā ꝛ fratrē: sororē virginē. sacerdos aūt magn⁹ q ceteris excellētior esse debebat ꝛ magis p̄stare exēplū future resurrectiōis: nō exibat ad deplāgēdū aliquē mortuū vt pꝫ. j. 21. c. Jn nouo ēt testō eccl̄ia vetuit vl̄r ministros altaris ab istis plāctib⁹ publicis ꝛ inhonestis quos laici faciūt. ¶ Tertia cā hui⁹ p̄cepti ē euitatio cerimoniarū idolatrarū. nā si iudei i plāctu ꝑ mortuis inciderēt carnē suā viderent facere demonib⁹ obsequia spālia. ipsi. n. maxime diligūt sacrificia de sanguine hūano. vñ sacerdotes baal qñ faciebāt ei sacrificia incidebant brachia sua cultris ꝛ lanceolis quousq̄ꝫ ꝓfunderent sanguine vt hr̄. 3. Regum. c. 18. ¶ Similiter aūt fiebat in sacrificijs dee hericentee q̄ apud gētiles vocabat mater deoꝝ. Nā in festiuitate ei⁹ sacerdotes ꝓfundebāt se sanguine scindētes carnes brachioꝝ suoꝝ ꝛ insaniētes die illo. Jpse aūt q sacerdotū maior erat amputabat virilia in honorē p̄mi sacerdotis istius dee q vocabat atis. de quo Augu. in. 2. d̄ ciuitate dei. ꝛ in. 7. de hoc ēt Ouidi⁹ in libris fastoꝝ. vt igitur oīs p̄sumptio idolatrādi atq̄ꝫ vera idolatria tolleret de actib⁹ iudeoꝝ: vetita sunt ista cerimonialia idolatrarū. (Nec figuras aliq̄s ꝛ stigmata facietis vobis.) Hoc pōt ꝑtinere ad ea q̄ dicta sunt de plāctu mortuoꝝ. s. q̄ nō facerēt sibi iudei stigmata ꝛ figuras in carne cū deplāgerēt mortuos i signū doloris ꝑ mortuis. ¶ Et hoc differt a sup̄iori: qꝛ supra dicebat de incisiōe carnis q̄ fiebat laniādo vultū vnguibus in plāctu ꝑ mortuis. Hic aūt ponunt figure facte in carne ꝑ modū plagaꝝ: ꝛ iste sunt manētes ad ꝑpetuā memoriā. Jncisiones aūt de q̄bus supra dictū est nō manebāt ad semp: sed leuiter trāsiebāt. vnde si aliq volebāt sibi eternā memoriā facere mortuoꝝ cōstituebāt sibi facere in carne quasdā figuras plagaꝝ ipressas ferro: ꝛ sic manebat memoria in eternū cū plagis illis. Sed hoc ēt apud philosophos reprobat. [a] Seneca. n. amicoꝝ mēoriā post mortē nobis manere debere dicit. nō tñ i tristicia sed magis in delectatiōe. nā si memoriā amicoꝝ cū dolore apud nos hēre ꝯstituerim⁹ puū illis i mēte nr̄a manēdi spatiū cōcesserimus. sic enim ait ep̄laꝝ lib. 8. ep̄la. 63. Si. n. defunctoꝝ amicoꝝ nobis memoriā i lachrymis ducēdā ꝑmittimus: iā hoc ipso puū illis ius manēdi i pectore nr̄o cōcessim⁹: cū istā quā cū tristicia mēoriā agim⁹ breuiter deserturi sim⁹. [b] Dolores ēt suis tēporibus recedūt: ꝛ suis spatijs ꝑmulcent. vñ ait. qd q̄ inqs obliuiscar amici: breuē illi apud te memoriā relinqs si cū dolore māsura ē. iā istam frōtē ad risum quēlibet fortuita res trāsferret nō differo in lōgi⁹ tēpus quo desideriū oē mulceat. quo ēt accerrimi luctus recidūt: cū p̄mū te obseruare desieris imago ista tristicie discedet: nūc ipse custodis dolorē tuū: sed custodiēti quoq̄ꝫ elabit eoq̄ꝫ citius quo ē acrior desinit: id agam⁹ vt iocūda nobis sit amissorū amicoꝝ recordatio nemo libēter ad id tēdit qd̄ non sine tormēto cogitatur⁹ ē. ꝛ d̄ hoc multa in eadē epistola. ¶ Alio mō itelligi pōt ista lr̄a nō de plāctu mortuoꝝ sed de cultu demonū ꝛ initis pactis. nā illi q cū demonib⁹ pacta iniebāt aliqñ i recordatiōne illoꝝ pactoꝝ faciebāt sibi aliq̄s figuras in corpe ꝑmanētes. Vñ sciēdū q̄ stigmata dicūr eē ipressiones ꝓfunde facte in carne ex applicatiōe ferri cādētis sicut cicatrices vulneꝝ depresse in carne. ꝛ isto mō aliqñ vocam⁹ stigmata q̄scūq̄ꝫ plagas si manētes sunt. sic. n. de seipso dixit Paulus ad Gala. c. 6. de cetero nemo mihi molestus sit: ego. n. stigmata dñi nr̄i iesu xp̄i in corpe meo porto. hoc aūt qꝛ gerebat ꝯtinuā memoriā passionis xp̄i: ꝛ ēt i corpe suo quotidianos labores ꝛ frequentes sustinebat plagas vt pꝫ. 2. ad Cori. c. 11. in hebreo dr̄. nec figuras profundas facietis. tātū. n. in lr̄a nr̄a significat ꝑ figuras ꝛ stigmata sicut in lr̄a hebraica ꝑ figuras profundas: qꝛ stigmata significāt impressionē factam ꝓfundā in carne. Vnde dicunt iudei q̄ idolatre accipiebāt laminā aureā inscriptā noīe idoli ꝛ inflammatā apponebāt carni sue: ꝛ manebat ibi ꝓfunde imp̄ssum nomē idoli qd̄ erat ad expressam ꝓtestationē de honorādo ꝛ seruiēdo illi deo: sicut subditi alicui⁹ cū accipiūt insignia dñi sui ꝓtestāt se ꝑ hoc eē subditos illi. (Ego dñs). i. ego solus sum de⁹ cuius nomen solū debetis scriptū hēre in cordib⁹ vr̄is nec insigniri noīe alicui⁹ idoli. vel ego sum dñs q iubeo ista. ꝛ ꝑꝑ hoc debetis ea ope iplere. (Nō ꝓstituas filiā tuā.) Hic ꝓhibet qd̄dā vitiū s̄ꝫ carnē qd̄ ē i simplici fornicatiōe. s. qñ aliq̄ mulier publice venalē se exhibet. hoc āt ꝓstituer dr̄. i. añ oēs se statuere vel ꝑ oīb⁹ se statuere. ꝛ cū hoc magnū pc̄m sit i femina q̄ se ꝓstituit: mai⁹ tñ ē si pr̄ filiā ꝓstituat inuitā faciēs scortari vel iducēs eā ad hoc. nūc āt ēt nō licet alicui vt filiā suā ꝓstituat. si tñ ipsa se ꝓstituere voluerit cū nōdū ē alligata alicui viro ꝑmittūt leges q̄ꝫq̄ꝫ nō ipune: qꝛ talia faciētes exheredant. oēs āt politie hūane hmōi meretrices tolerāt vt maiora excludant mala. de quo magis dictū ē Deute. c. 24. Lex āt euāgelica q̄ nullū malū ꝑmittit ēt hoc ñ ꝑmittit q̄ꝫq̄ꝫ spāl̄r nō ꝓhibet: qꝛ ꝯditio ei⁹ ē ea que mala sūt i vl̄i vetare nisi forte circa quedā. ¶ Apud hebreos aūt vetabat ne eēt aliq̄ mulier publice ꝓstituta: nec aliqs vir tenēs mulierē i meretricatu d̄ hoc Deut. c. 23. cū dr̄. nō erit meretrix de filiab⁹ isrl̄: nec scortator de filijs israel. ñ tñ ꝑꝑ hoc occidebant meretrices aut scortatores. s̄ꝫ ēt apd̄ iudeos aliq̄ publice erāt vt pꝫ Deut. 23. c. cū dr̄. nō offeres mercedē prostibuli nec p̄ciū canis i domū dñi dei tui: qcqd illud est qd̄ vouerit: qa abominatio vtrūq̄ꝫ est apud dñm deū tuū. ꝛ sic p̄supponit ibi aliq̄s meretrices eē: ꝛ illas aliqñ velle offerre vel vouere dño. ¶ Alio mō itelligit istud p̄ceptū de ñ tradēdo puellas ꝓstituēdas dijs: qd̄ ꝑtinet ad idolatriā. s. ne darēt parentes filias suas vt coirēt cum eis dij gētiliū. Dicebāt nāq̄ꝫ sacerdotes idoloꝝ q̄ dij sui pulchras iuuēculas diligerēt: vt sepe legit i Ouidio. ꝛ magnā grāꝫ ꝑmereri si parētes puelle eā nocte traderēt ad cōcubitū dei i tēplo ꝑ noctē apparentis. vñ sacerdotes idoloꝝ ad puellā i tenebris veniētes eā i tēplo deoꝝ cognoscebāt putātes se a dijs cognosci. ꝛ hoc mō sacerdotes illudebāt toti pp̄lo accipiētes ab eis pulcherrimas v̄gines ꝛ abutētes eis vt volebant. ¶ Sic aūt faciebāt nō solū ꝑ se: s̄ꝫ ēt si aliquos amicos hērent cōcupiscētes frui aliq̄ꝝ feminaꝝ cōcubitu efficiebāt vt hoc mō optatis potirēt. Sil̄e āt factū refert Joseph⁹ antiq̄tatū scriptor rome tp̄e iperatoris Tyberij: cui⁹ iperij āno. 18. xp̄s passus ē. s. q̄ paulina mulier pulcherrima ꝛ nobilis per sacerdotes isidis dee decepta: a quodā iuuene q ei⁹ ardebat amore ꝑ noctis tenebras stuprata ē. quo cognito iperator fano ad t̄rā ꝓstrato oēs sacerdotes isidis crucifixit. ¶ Jsti aūt sacerdotes q̄ꝫq̄ꝫ fallerēt populū hāc p̄tēdētes fallaciā. aliqñ tñ demones puellas sic i tēplū receptas ꝑ opus incuboꝝ ꝛ succuboꝝ grauidas reddiderūt vt refert Marcus varro i lib. sacroꝝ: ꝛ Augu. de ci. dei lib. 7. vbi ait de edituo herculis feriato. vocat editu⁹ herculis. i. custodiens edes vel tēplū herculis. Jste cū q̄dā die ab oī ope existeret feriat⁹ thesseꝝ lusit. i. taxillis vtraq̄ꝫ manu thesseras iaciēs vna manu ꝑ se ꝛ alia ꝑ hercule. hac cōditiōe apposita vt si manu q̄ ꝑ se ludebat lucraret: de stipēdijs tēpli cenā ꝑ se ꝛ amico paret. Si aūt manu q̄ ꝑ hercule ludebat lucraretur ipse de suis expēsis herculi magnū ꝑaret ꝯuiuiū: ludēs q̄ vicit se lucrāte hercule adduxitq̄ꝫ meretricē nobilē larētinā cōuiuiū parās. nocte aūt hercules apparēs meretrici forte erat aliqs demon icub⁹ in figura herculis: qm̄ aīa herculis i iferno erat nec inde egredi sineret. ꝛ si inde egrederet ñ ꝯueniēter expleret icuboꝝ op⁹. Jste igit hercule⁹ demon apparēs dixit meretrici. pro hoc bono qd̄ egisti cras diluculo p̄mo iuuēi cui obuiaberis adherebis: q̄ inde exiēs tarueiū iuuenē ditissimū obuiū hūit. cui dicta herculis reuelās adhesit. huic āt i breui tēpore moriēti i oīb⁹ bonis successit q̄ ēt post i morte sua pp̄l'ꝫ romanū hr̄dē scripsit quā postea deā florā vocauerūt ꝯstituētes ei festum i mense madij. de quo Ouidi⁹ multa fastoꝝ lib. 5. (Et ꝯtaminet terra.) dr̄. n. t̄ra cōtaminari. ñ q̄dē q̄ ꝑ pctā hoīum ipsa aliq̄ꝫ maculā i se suscipiat: qm̄ t̄ra nihil nisi corpaliter ificiēs suscipe pōt. pc̄m aūt spūalis sordes ē. s̄ꝫ dr̄ t̄ra ꝯtaminari: ex eo q̄ hoīes hitātes i t̄ra ꝯtaminat. nec dr̄ hoc d̄ quolibet pctō: s̄ꝫ solū de eo qd̄ i multos diffūdit. sicāt ē h̄: qm̄ i pctō meretricat⁹ ad mltos extēdit cū meretrix a plib⁹ cog̃scat. (Et repleat t̄ra piaculo.) ad eādē sn̄iaꝫ ꝑtinet cū sup̄iori. s. q̄ pc̄m istd̄ ad mltos extēdat qd̄ sig̃nat repleri. i alijs āt pctis ñ fit sic: qꝛ pc̄m cuiuslibet i ipso est. hic aūt pc̄m vni⁹ i multos deriuat. vocat āt piaculū h̄ pc̄m vl' sordes. q̄ttuor eni signat. s. ablutio ꝛ pc̄m: sordes ꝛ remediū. Hic. n. solū ꝑ

Tertia causa

Aug. l. 2. de ci. dei

†

Qō. 27.

A

De q̄busdā figuris q̄s aliqui faciebāt ad ꝑpetuā memoriā in cārne sua ꝑꝑ amicos defūctos.

[a] Seneca amicorū mēoriaꝫ post mortem nobis remanere asserit.

[b] An recordatio amicorū mortuoꝝ d̄beat eē apud nos cū leticia vel tristitia.

B

Notādū d̄ stigmatibus

†

†

Prohibitō cuiusdā vitij s̄m carnē qd̄ est in simplici fornicatione

C

An apud iudeos essent meretrices vel oēs occiderētur

Sacerdotes idoloꝝ cognoscebāt puellaꝫ ꝑ tenebras dicentes a dijs cog̃sci

Casus notabil' ꝛ spurcissimus ac sacrilegus: vide iosep. q bene illd̄ narrat.

D

De edituo herculis ludēte ad thessaras vna manu pro se alia pro hercule ꝛ d̄ meretrice larentina ꝛ iuuene tarució.

†

†

Piaculū q̄tuor sig̃nat

pctō ē.sic hr̄ Judicū.c.20.nūq̄ tātum nefas ꝛ piaculū factū est in isrl̄.i.nūq̄ tā graue pctm̄.(Sabbata mea custodite.)a pncipio capl̄i posuerat istud p̄ceptū:ſꝫ hic illud repetit vt iudei semper magis recordarenť ei⁹.Sic.n.de multis alijs fit.ꝛ p sabbata intelligunť hic oēs festiuitates:q̄q̄ nō sint tāte obseruatiōis sicť sabbatū.de q̄b⁹ hr̄.S̄.23.c.(Et sanctuariū meū metuite).i.timete a sanctuario meo.sic hr̄.S̄.26.c.cum dr̄.custodite sabbata mea:ꝛ pauete sanctuariū meū. ℂInducūť.n.p h̄ iudei ad reuerētiā dei.°erat.n.reuerētia dei duob⁹.s.i custodia festoꝝ:ꝛ in exhibitiōe sacrificioꝝ.Primū notať cū dr̄.sabbata mea custodite.Scōm cū dr̄.ꝛ sanctuariū meū metuite.Erat.n. metus q̄tū ad sanctuariū in duob⁹.Prio q̄ nō accederet aliq̄s ad illud imūdus.Scōꝫ q̄ nō accederet ad illud curiose vltra id qd̄ licebat.ℂQuātū ad p̄mū si aliq̄s de israelitis sciēs se imūduꝫ itroiret in sanctuariū ad offerēdū vel ad aliq̄d alteꝝ moriebať sic inuiť.S̄.15.c.cū dr̄.docebitis q̄ filios isrl̄:vt caueāt imūdiciā ꝛ nō moriāť i sordib⁹ suis cū polluerint tabernaculū meū qd̄ ē īter eos.De hoc ēt hr̄ Nume.19.c.oīs q̄ tetigerit humane aie morticinū ꝛ aspsus ex hac cōmixtiōe nō fuerit polluet tabernaculū dn̄i ꝛ pibit ex isrl̄:q̄ aq̄ expiatōis n̄ ē aspsus.ℂScd̄o d̄bebāt metuere israelite sanctuariū dn̄i ne curiose ad illud accederent.ꝛ hoc ptinebat ad oēs israelitas cuiuscūq̄ stat⁹.nā pplaribus nō cōueniebat accedē ad tabernaculū:vel ēt ad gir̄ sanctuarij ad castrametādū ibi:ſꝫ solis leuitis.Si aūt ɔtēderēt ibi castrametari morerēť vt hr̄ Nūe.c.1.cū dr̄.ꝛ erūt i misterio atq̄ p gir̄ tabernaculi metabūť:cū pficiscēdū fuerit leuite deponēt tabernaculū:cū castra metāda erigent.q̄cq̄d externoꝝ accesserit morieť.Uocauit aūt externoꝫ oēꝫ israelitas q̄ n̄ erāt leuite,p hibēs eos castrametari i circuitu tabernaculi vt pꝫ ibidē cū dr̄.metabunť aūt castra filij isrl̄ vnusq̄sq̄ p turmas ꝛ cuneos atq̄ exercitū suū:porro leuite p girū tabernaculi figēt tētoria : ne fiat idignatio sup multitudinē filioꝝ israel. Sicť aūt nō licebat israelitis pplarib⁹ accedere ad castrametādū circa sanctuariuꝫ: ita nō licebat accedere ad vidēdaꝫ arcā vel alia vasa ministerij q̄n nuda eēnt.Si.n.viderēt morerenť sicť pꝫ de bethsamitibus quos pcussit dn̄s:q̄ viderūt arcā nudā vt hr̄.1. Regū.6.c. cuꝫ dr̄.pcussit āt dn̄s de viris bethsamitib⁹.70.viros de pplo suo: ꝛ.50.milia plebis:eo q̄ vidissent arcā federis. ℂDe leuitis āt q̄ magis ptinebāt ad sanctuariū idē erat.nā q̄q̄ ipsis licitū esset castrametari apud sanctuariū:tn̄ non licebat eis introire ad vidēdū curiose vasa ministrationis sancte.vn̄ si illa viderēt nuda morerenť.sic hr̄ Nūe.c.4.cū dr̄ de filijs caath q̄ cauerēt ne viderēt vasa sanctuarij.s.nolite pdere populū caath de medio leuitarū:ſꝫ hoc facite eis vt viuāt ꝛ nō moriāť si tetigerint sctā scōꝝ:aaron ꝛ filij ei⁹ intrabūt ipsi disponēt onera singuloꝝ ꝛ diuidēt q̄d portare q̄s debeat.alij nulla curiositate videāt q̄ sunt in sanctuario priusq̄ā iuoluāť aliogn̄ morienť.Sicut aūt i vidēdo arcā nudā vel alia vasa moriebāť : ita ꝛ si tāgerēt illa cū eēnt coopta:nisi eo mō quo tāgere debebāt.sic pꝫ de oza sacerdote filio aminadab q̄ tetigit arcā dn̄i extēdēs manū ꝛ tenens eā i curru:q̄ calcitrātes boues declinauerāt eā.dn̄s aūt iratus occidit eum vt hr̄.2.Regū.6.c. Sic ēt si leuite tentarēt accedere ad ministeriū sacerdotū volētes facere sacrificia:aut similia morerēť vt pꝫ Nūe.3.c.cū dr̄.aaron aūt ꝛ filios ei⁹ cōstitues super cultū sacerdotij:extern⁹ q̄ ad ministrādū accesserit morieť. Jdē pꝫ Nūe.18.c.iō cū leuite q̄ erāt cū chore vellēt sacrificare ꝛ offerre incēsū corā dn̄o ignis cōbussit eos:ꝛ q̄dā a terra submersi sūt vt hr̄ Nūe.16.c.ℂDe sacerdotib⁹ aūt minorib⁹ idē ē.isti.n.hēbāt altiorē gradū q̄ leuite:q̄ istis cōmittebať q̄ facerēt sacrificia ꝛ offerrēt incēsū.erāt tn̄ q̄dā in q̄b⁹ differebāt ipsi a sūmo sacerdote:ꝛ si illa facere attētarēt morerēť . sūmo nāq̄ sacerdoti dūtaxat licebat itroire i sctā sctōꝝ vt hr̄.S̄.c.16. cū dr̄ q̄ ipse itroiret i die ppitiatiōis.s.expiabit aūt sacerdos q̄ vnct⁹ ē ꝛ cui⁹ iniciata ē man⁹ vt sacerdotio fungať p p̄re suo:induet stola linea ꝛ vestib⁹ sctis:ꝛ expiabit sanctuariū ꝛ tabernaculū testimonij atq̄ altare:sacerdotes quoq̄ atq̄ vniuersū populū.videť q̄ q̄ soli sacerdoti sūmo licebat facere rit⁹ diei expiatiōis.ꝛ si aliq̄s de sacerdotib⁹ minorib⁹ conabať illos faceř moreret.ℂSilr̄ āt nō licebat sacerdotib⁹ miorib⁹ stare i sanctuario q̄n itrabat sacerdos magn⁹ i sctā sctōꝝ ad orādū p se ꝛ p populo cū dr̄.nullus hoiꝫ sit i tabernaculo q̄n pōtifex igrediť i sanctuariū vt roget p se ꝛ domo sua ꝛ p vniuerso cetu israel donec egrediať.Si aūt aliq̄s de miorib⁹ vellet ibi stare ad audiēdū v̄ba q̄ dicebanť summo sacerdoti morereť:q̄ pterue agebat ɔtra cerimonias dn̄i.ꝛ q̄ errabat in cerimonijs sacerdotij sui moriebať sicut patet de nadab ꝛ abiu qui offerentes ignē alienū corā dn̄o mortui sunt vt hr̄.S̄.10.c.ꝛ.16.ℂDe sacerdote magno eodē mō erat q̄ ipse deberet paueř sanctuariū dn̄i.i.nō accedere quomodocūq̄ vellet:nec q̄ncūq̄:sicť pꝫ de introitu i sctā sctōꝝ.nā n̄ poterat sacerdos magn⁹ introire in sctā sctōꝝ nisi semel i anno.si aūt al's introire vellet morereť vt hr̄ S̄.16.c.s.loq̄re ad aaron fratrē tuū ne omni tpe ingrediať sanctuariū qd̄ intra velū est corā ppitiatorio quo tegiť arca vt n̄ moriať:q̄ in nube apparebo sup oraculū.ꝛ postea subdiť i eodē.c.q̄ hoc deberet fieri solū semel in anno.cū dr̄.eritq̄ vobis hoc legitimū sempiternū ꝛ oretis p filijs israel:ꝛ p cūctis pctis eoꝝ semel in anno.pꝫ igiť ad hoc q̄ sacerdos magnus ēt deberet reuereri sanctuario ne oī tpe ingredereť in illo.ℂPreter h̄ aūt erat aliud qd̄ obs̄uare debebāt oēs sacerdotes ad reuerentiā sāctuarij.s.ne ascēderēt ad mistrādū q̄litercūq̄.ſꝫ q̄ p̄mo lauarenť i manib⁹ ꝛ pedib⁹ aliogn̄ morerenť vt pꝫ Exo.30.ca. cū dr̄.ꝛ missa aq̄ lauabūt in ea aaron ꝛ filij ei⁹ man⁹ suas ac pedes q̄n igressuri sunt testimoniū tabernaculi:ꝛ q̄n accessuri ad altař:vt offerāt in eo thymiama dn̄o:ne forte moriāť.Sic ēt d̄ ornamētis sacerdotalib⁹ q̄ d̄berēt eis vti sacerdotes q̄n mistrarēt:ꝛ si aliq̄n accederēt sine eis ad altare:ꝛ potissime sine feminalibus moriebanť vt hr̄ Exo.28.c.cum dicitur. facies feminalia linea vt operiāt carnē turpitudinis sue ꝛ vtēť eis aaron ꝛ filij ei⁹ q̄n igredienť tabernaculū testimonij vel q̄n appropiquāt ad altare vt ministrēt i sanctuario: ne iniq̄tatis rei moriātur.hec.n.oia ptinēt ad hoc vt sacerdotes timerēt sanctuariuꝫ .s.vt nō accederēt ad illud irreuerēter:ſꝫ cū oī diligētia obs̄uatis debitis cerimonijs.(Ego dn̄s).i.ego iubeo vt faciatis hec: q̄ dn̄s vester suꝫ.(Ne declinetis ad magos.)Hic phibeť qd̄dā alteꝝ qd̄ ptinet ad q̄sdā supstitiōes i q̄b⁹ subtrahiť deo honor debit⁹:ꝛ attribuiť q̄busdā q̄ n̄ sūt dij.^prescire.n.futura añq̄ fiāt deitatis ius ē:nec q̄squā pōt sibi hoc vsurpare.hoies tn̄ supstitiosi conāť ista ingreř p aliq̄ inutilia sicť p auguria ꝛ nigromātiā ꝛ geomantiā: ꝛ alias phibitas artes.deus aūt illō iubet ne ingrať:q̄n cū hoies conāť iuenire v̄itates futuraꝝ reꝝ p aliquas iuestigatiōes ꝛ signa:attribuūt illiꝫ aliq̄d deitatis existimātes se talia posse iueniř p has inq̄sitiōes i quo magnā deo iniuriā irrogāt alij attribuētes qd̄ ei⁹ ē.ℂPreter hoc auteꝫ ɔ nāe p̄ncipia faciūt arguētes ex signis nāe circa illa in q̄b⁹ nā nullā hēt cāsalitatē.q̄ aūt sint illa:in q̄b⁹ nā pōt signa mōstrare ꝛ hēre cāsalitatē.S̄. ex pte tactū est.cū de augurijs ageretur.

ℂQuādo liceat q̄rere aliq̄d a magis.i.a maleficis ꝛ astrologis: vel q̄n illicitū sit.Et in q̄b⁹ astrologi inuestigantes verū dicere possint:ꝛ q̄n necio: ꝛ quando contingenter. Questio.29.

Hic enim de⁹ vetat magos ɔsuli i ingrēdiꝫ veritatib⁹. ꝛ q̄q̄ de magis solis dicať:tn̄ de oib⁹ alijs itelligiť q̄ ɔtingētiū reꝝ euēt⁹ q̄litercūq̄ ingrere moliūť. sic pꝫ Deute.18.c.vbi phibēť oēs illi q̄ studēt in his supstitionib⁹ inquirēdaꝝ veritatum cuꝫ dr̄.nec iueniať in te q̄ lustret filiū suū: aut filiā ducēs p ignē aut q̄ ariolos sciscitet ꝛ obseruet sōnia: aut auguria:nec sit maleficus aut incātator:nec phitones consulat aut diuinos ꝛ querat a mortuis veritatem.Hic autem dicitur de magis:ꝛ sunt illi qui per motum ꝛ figurationum corporum celestium conātur inquirere rerum futurarum veritatem vt circa natiuitates.cōtra qd̄ beatus Augu.arguit in.5.de ciuitate dei destruens oroscopiū.s.artē de ingrendis ascēdentib⁹: ꝛ.7.domibus celi ad sciendam cōditionē ꝛ statū eoꝝ qui nascūtur.Conantur etiā isti magi ingrere euentus cōtingētes in alijs reb⁹ p regulas traditas ab ipsis.hic tn̄ deus vetat consuli magos.deus tn̄ veritates nō vetat:cū ipse sit veritas vt pꝫ Joannis.14.c. Quare iquirēdū est:an magi per artē suā verū dicāt.ℂPro quo cōsiderādū est q̄ deus in preceptis suis negatiuis vetat duo.s.ea q̄ mala sunt ꝛ que sunt falsa.de falsis tn̄ non est tanta cura deo:q̄n falsa repugnant veritati que pertinet ad intellectū speculatiuū.Jntellectus aūt speculatiuus per se non pertinet ad deū:nec ordinať in ipsuꝫ nisi quātū ad quedā pauca.que deus de se credi iubet.ꝛ tunc meritū est captiuare intellectū nr̄m in obsequm xp̄i credēdo illa que iubenť:etiā si videātur esse supra iudiciū nr̄m. Jntellectus autē practicus ꝛ voluntas quātū ad oēs opationes suas dirigunť in deuꝫ:q̄ intellect⁹ practicus ad iudicādum de omni agibili est. voluntas vero ad eligēdū. Et q̄ in oibus actionibus nr̄is:aut deo placemus:aut eum offendimus : intellectus practicus ꝛ voluntas debēt totaliter dirigi a deo p legeꝫ dataꝫ siue nāliter siue positiue:q̄n si sit aliquod agibile in quo lex data non sit nec insit intellectui nostro naturaliter iudicium illius erraremus circa agibile.Debet ergo deus per leges suas vetare oē malū in opatione:q̄ illud

repugnat

Qō.28

A

Quo erant phibiti iudei populares a rebus sacris:a q̄b⁹ ēt phibiti leuite essent.

° in duob⁹ erat reuerētia dei.

B

A q̄bus sacris erāt phibiti leuite.

C

Nō licebat sacerdotibus minoribus stare in sanctuario q̄n itrabat sūm⁹ sacerdos i sācta scōꝝ ad orādum.

D

Sacerdotes q̄n cūq̄ errarēt i misterio suo siue n̄ accipiendo vestes siue nō lauādo manus vel aliꝫ moriebantur

E

Probibitio cuiusdā quod ad supstitiōes q̄sdā attiet

^Prescire futura añq̄ fiāt deitatis ius est.

Magi arguētes ex signis ɔ naturā principia agunt.

A

Magi sūt q̄ vtūtur artib⁹ illicitiꝫ

Nota Deus nō multū curat vetař falsitateꝫ q̄ ptinet ad itellectū speculatiuum. Jntellectus iudicat. voluntas vero eligit

B

repugnat directioni intellectuꝫ practici ꝛ volūtatis.nō tñ debꝫ
vetare oē falsum:qꝛ quāuis repugnet perfectioni itellect⁹ spe-
culatiui.tñ nō ordinaṫ itellect⁹ speculatiu⁹ i deū ꝗtū ad oia.ſꝫ

Nullum falsū vetat deo inquātū falsū:sed inquātū falsa q̃dā habēt cōiūctionē cū malis

solū ꝗtū ad illa q̃ de se credi iubet.iō solū dꝫ vetare falsa q̃ re-
pugnāt veritatib⁹ q̃s deo credere debem⁹. ¶ Sciēdū tñ est ꝙ
ꝗꝗ mala ꝛ falsa ſm se ꝓhibeāṫ.aliqñ tñ ea q̃ mala nō sūt tāq̃
mala ꝓhibenṫ.ꝛ ea q̃ falsa nō sunt vetanṫ tāq̃ falsa.ꝛ hoc ē:qꝛ
ista hñt aliquā cōiunctionē cū malis ꝛ falsis.sic enim vetat xp̄s
Mat.5.c.nō iurādū eē ꝑ celū:nec ꝑ terrā:nec aliquo mō. Ideꝫ
Jacob⁹ i canonica sua.c.5.hoc aūt nō tāq̃ iurare malū sit:qm̄
sacra scriptura illō ꝑmittit vt hꝫ Hier.4.c.cū dꝛ iurabitis.viuit
dñs i iudicio iustitia ꝛ vītate.ꝛ Deute.c.6.dꝛ.dñꝫ deū tuū time-
bis ꝛ illi soli ſuies:atq̧ i noīe ei⁹ iurabis.vetaṫ tñ iuramētū:qm̄
cā ē piurij:qꝛ vir multū iurās replebiṫ iniqtatē:ꝛ nō recedet de
domo ei⁹ plaga vt hꝫ i Eccl. Sic quoq̧ apl̄s vinū vetat.ñ qdeꝫ
qꝛ vinū bibere malū sit:ſꝫ qꝛ ꝑ vinū icidiṫ i luxuriā.sicut habeṫ
ad Ephe.c.5.cū dꝛ.nolite inebriari vino i quo ē luxuria.ipse tñ
aplꝫ admonuit timotheū vt biberet modicū vinū ꝑꝑ stomachū:
ꝛ freqntētes īfirmitates vt pꝫ ꝑma ad Timotheū.c.4.sic aūt ex-

Quedaꝫ ꝓhibēṫ: ñ qꝛ mala in se: sed qꝛ ꝑ illa inducimur ad malū vt vinū ꝛ iuramētū.

ponūṫ auctoritates iste de vino ꝓhibito ꝛ iuramēto vt pꝫ extra
de iureiuran.c.ꝛ si xp̄s. Circa falsa aūt sic est ꝙ aliquando aliq̃
q̃ falsa nō sunt ꝓhibenṫ credi:nō qdē ꝑꝑ se:ſꝫ qꝛ ex credulitate
illoꝝ ꝑducerenṫ hoīes i multos errores.ꝛ ꝑꝑ hoc aliqñ multa
vera subticenṫ:qꝛ qbusdā videnṫ dura ꝛ recedūt a vītate fidei
aut cōtētiōes faciūt. ¶ Sic aūt alicui forte videbiṫ de magis ꝙ
de⁹ ꝓhibuerit hic cōsuli magos:ñ qdē ꝙ veritates inqrere ne
sciāt.sed qꝛ ꝑmisso hoc ꝙ hoīes ꝯsulerēt magoꝫ ꝛ assentirēt eiꝫ
q̃ ab ipsis dicunṫ ꝑducerenṫ in varia mala.ſ.ꝙ totalr̄ tolleret
cult⁹ dei:cū hoīes tēderēt ad inqrēda oia a magis ꝛ ꝑ eos se re
gerēt. ¶ Ad hoc dōm ē ꝙ ꝗꝗ fortassis hoꝝ aliqd sit:tñ nō ꝑꝑ

C

hoc solū de⁹ vetuit magos cōsuli.sed p̄cipue qm̄ ipsi magi vera
nō dicūt:nec ꝑartē suā inqri poſe est ea q̃ ipsi inquirere conāṫ

Magi sunt duplices.

¶ Pro quo sciēdū ꝙ mag⁹ duo signat.ſ.magicoꝫ ꝛ astrologoꝫ.
dñr.n.magi ipsi incātatores ꝛ alij nigromātici ꝛ generalr̄ oēs
vtētes artib⁹ illicitis. Et de his dōm est ꝙ nō pñt inqrere oēs

A magis .i.maleficis nō licet aliqd inqrere: qꝛ qcqd dicunt a demone acceperṫ

veritates q̃s dicūt se inqsituros.imo si de futuris loq̄mur nulla
veritas futuroꝝ cōtingētiuꝫ ꝓprie a magicis cognosci pōt:qm̄
ea q̃ nō hñt cām in nā sine diuina reuelatiōe cognosci nequeūt.
sed ista q̃ inqrūt magici ꝑ demonū cōsiliū ꝛ inuocationē inue-
stigāt.ipsi aūt nō pñt cognoscere ꝑ se res futuras.ergo circa il-
las veritatē dicere neqūnt. Uñ necesse ē si a demonib⁹ aliq̃ in
quirāṫ de futuris pure ꝯtingētib⁹ vt ipsi falsū dicāt.vel si dixe
rint veꝝ hoc sit ꝑ accñs.sicut nos de q̃cūq̧ re verū dicere possi
mus ꝑ accñs.ſ.ꝙ sic ꝯtingit nos circa illas res falsuꝫ dicere:ita
ꝯtigat veꝝ enūciare:qꝛ eq̄liter ad vtrūlibet cōtigēs est. ¶ Hec
aūt erat vna de causis ꝑꝑ quā demones q a gētilib⁹ colebātur
cū cōsulerenṫ equiuoce rñdebāt:vel in amphibolia sicut pꝫ de
apolline magno deo q semꝑ obscura respōsa dabat:ita vt qua
litercūq̧ rei euētus se hēret in alterutrā ꝑtē:rñsio satis vertibi-
lis eēt.sicut pꝫ in rñso dato ad Pyrrhū regē epirotaꝝ:ꝛ in rñso
dato appio romāo militi:ꝛ cresso regi lydoꝝ.de his dixim⁹ la-
ti⁹ Exo.28.c. Rōnabilr̄ ergo vetabanṫ magi qꝛ rarissime veꝝ
dicere poterāt de futuris. Preter hoc autē ꝗꝗ aliqñ magi ve-

D

rū dicere pñt.semꝑ tñ nefas ē a magis rñsa petere:qm̄ hoc mō
petiṫ veritas a demone ꝛ aliqs cultus ei in hoc exhibeṫ: qm̄
demones ad ista sine aliqb⁹ cerimonijs famulat⁹ eis impensis
nunq̃ rñdent. Exhibere aūt famulatū demoni nefas est:qꝛ so-

Scdō modo dꝛ magus astrologus

li deo cultus iste debeṫ.precipue cū demon generiꝫ humani ho
stis sit ꝛ hoīum statū atq̧ diuinū cultū quātū sibi poſe est semꝑ
destruē moliaṫ. Cōcludēdū ergo ꝗtū ad hoc ꝙ accipiēdo ma-
gos ꝑ magicis:ꝛ qbuscūq̧ maleficis semꝑ pctm̄ sit eos ꝯsulere
qcqd eni illō sit sup quo cōsulanṫ. ¶ Secūdo accipiṫ mag⁹ ꝑ
eo q sapiēs est in astris:ꝛ isti magi conanṫ p̄dicere aliq̃ futura

Astroꝝ sciā duas hēt ꝑtes .ſ.theoricā ꝛ iudiciariam.

ꝑ motū ꝛ figurationē astroꝝ vt supra dictū ē. De his aūt nō est
cōcludēdū simplr̄ ꝙ licitū vel illicitū sit q̃rere aliqd a magis.
¶ Pro quo sciēdū est ꝙ sciētia astroꝝ hꝫ duas ꝑtes.quedā.n.
est q̃ quātitatē ꝛ cōditionē corpoꝝ celestiū inuestigat:ꝛ velocita
tē vel tarditatē mot⁹ i quolibet corpe celesti absolute vel cōpa

Nullum pctm̄ est inqrē ab astrologo circa theoricā

rādo vnū ad alteꝝ:inuestigat etiā cōiūctiones planetarū ꝛ dire
ctiones vel obliqtates motuū ꝛ varietates noctium ꝛ dierū:fri
goris ꝛ caloris ſm varietatē mot⁹ corpoꝝ celestiū.passiōes quo
q̧ eoꝝ vt eclypsim solis ꝛ lune ꝛ silīa. Ista aūt ꝑs vocaṫ theori
ca astronomie. ¶ Alia aūt pars ē astrologie.ſm eni hāc iqui-
rūt astrologi de pluuijs ꝛ siccitatibuꝫ ꝛ peste atq̧ sanitate.conā
tur ēt inqrere de bello ꝛ pace ꝛ de mutationib⁹ hoīum ꝛ cōdi-

Dubium

tionibus eoꝝ ꝛ de fortunis atq̧ ceteris cōtingētibus. ¶ Circa
hoc aūt distinguendū est cum queritur:an licituꝫ sit aliquid in-
quirere a magis. Et rñdēdū est ꝙ aut inqriṫ a magis de his q̃

Rñsio. Pria ꝯclo

pertinēt ad ꝑtē theoricā:aut de his q ad partē practicā. ¶ Si
aūt de eis q̃ ad ꝑtē theoricā.rñdēdū est vniuersaliter ꝙ nūq̃ ē
pctm̄ aliqd inqrere a magis:nec deus hoc vetat.vt si aliqs inq
rat ab astrologo quot sunt celestes orbes:vel in qua terra sunt
maiores dies:vel an moueaṫ velocius sol q̃ saturnus:ꝛ qñ est
cōiunctio vel oppositio vel aspectus planetarū:ꝛ qñ ē eclypsis
futura:nihil.n.magis qs peccat q̃rēdo ab astronomo qñ sit fu-
tura eclypsis q̃ q̃rere a grāmatico q̃ sit orō cōgrua vel incon-
grua:ꝛ a dialectico q̃ sit ꝯsequētia bona vel mala. ¶ Idē aūt
si inqratur de tēporib⁹ ꝯiūctionū planetarū vel oppositionum

E

vel aspectuū. Ista nāq̧ ad astrologie theoricā ꝑtinent:ꝛ nec̄io
eueniūt ex p̄ncipijs nāe. In eis ergo cōsulere astrologos illici-
tū nullo mō est. Si autē ab astrologo aliqs inquirere velit ea q̃

Triplex est inqsitio de illis q̃ ad iudicia attinēt. Primum mēbrum.

ꝑtinēt ad practicā astrologie.ſ.ad iudicia distinguēdū est:quia
aut inqrit de eis q̃ ꝑtinēt ad statū nāe:ꝛ ab ipsa nā sine aliquo
alio agēte causanṫ.aut de qbusdā alijs q̃ ab ipsa nā:aut nō to-
taliter:aut nullo mō ꝓueniūt. ¶ Si aūt p̄mo mō dōꝫ ē ꝙ astro
logi vera dicere pñt.tñ nō ita necesse sicut cū iudicāt circa theo
ricā astrologie.nā in theoricis astrologus semꝑ verū dicit:ꝛ ve
rū necessariū. iō credere ꝙ ea q̃ astrologus dicit nec̄io eueniēt

F

nefas nullum est.sicut si aliqs querat an eclypsis futura sit craꝫ:
vel vsq̧ ad q̃ tēpora saturnus ꝛ iupiter erūt in ꝯiūctione vel i
oppōne.astrologus dicet veꝝ ꝛ nec̄ium:ꝛ credere ista sic nec̄ia
esse ꝯueniēs est:qm̄ ꝓcedunt imediate ex p̄ncipijs necessarijs.
semꝑ tñ relicta deo oīpotētia ꝛ libera dispōne sup reꝫ.ſ.ꝙ ꝗꝗ

Qūo deus sepe mutauit cursus astrorum

ista ex p̄ncipijs nāe necessario ꝓuenire debeāt:Deus tñ pōt il-
la mutare. Motus aūt mutādi illa est:qꝛ depēdēt hec ex certi
tudine vniformitatis motuū in corꝑib⁹ celestibus.deus tñ pōt
īpedire istos modos vniformes: vel totaliter motū celi tollen
do:aut veloci⁹ mutādo:aut tardius efficiendo.vñ ea q̃ ꝓuētu-
ra erāt in tēpore determinato ante vel post nec̄io euenient vel
fortassis nō eueniēt.ꝛ hoc aliqñ deus egit.sic enī patuit qñ te
nuit solē imobilē sup ciuitatē gabaon ꝑ spatiū vnius diei. tūc
enī astrologi paꝝ ante hoc potuissent dicere ex p̄ncipijs nāe ne
cessarijs ꝙ sol vsq̧ ad tot horas erit in occubitu: sed imediate
falsitas patuit:qꝛ māsit sol imobilis quasi ꝑ duodecim horas
vt pꝫ Josue.10.c. ¶ Similis moduꝫ arguēdi hēri pōt de retro
cessione solis ꝑ decē gradus tēpore ezechie regis de quo habe-
tur.4.Regū.c.20.ꝛ Esa.38.c. Idē autē de eclypsi solari facta i

G

passione xp̄i i plenilunio iuxta testimoniū omniū euāgelistarū.
hec tñ sunt cōtra oēꝫ doctrinā astrologicā ꝛ supra p̄ncipia mo-
tus nāe. Ideo in istis nec̄io astrologi falsum dicerēt.ꝗꝗ tamē
hoc sit qꝛ deus habeat libertatē super ea que astrologi ꝑ theo-
ricam iudicant.qꝛ tñ illa ex principijs nature immutabiliter ve
niunt: iudicare illa ꝛ credere necessario euentura nefas nullū

Judicia astrologie practice peccatū ē credere illa necessario euētura eē.

est. ¶ In illis aūt que ꝑtinent ad practicam astrologie.ſ.de iu-
dicijs ꝗꝗ pertineant ad ea que per se natura operatur ꝛ astro
logus verum dicat:tñ inconueniēs est atq̧ peccatū credere illa
necessario euētura. Causa huius est:qꝛ ꝗꝗ ista ad solam natu
rā ꝑtineāt.tñ nō hñt causas determinatas in natura ad vnū
ita regulariter sicut ea que pertinēt ad theoricaꝫ astrologie:q̃-
obrem in eis facilis ē error. Huiusmodi est querere de pluuijs
ꝛ siccitatib⁹.nā ꝙ tēpora sint pluuiosa:aut magne siccitatis:aut
tēperiei a solis nature principijs causatur sine aliqua actiōe no
stra.ꝛ qꝛ corpora celestia habēt primā causalitatē inter corpo-
ra nature:horū causalitas p̄mo ꝑtinet ad corpora celestia:ꝛ per
motū ipsoꝝ inqritur de futuris siccitatibus aut pluuijs ꝛ simili
bus. Hec igitur causas habent in natura ꝛ totales.nō tñ ita de-

H

terminatas ꝛ euitabiles:nec patētes nobis.ideo nō ꝯtingit no
bis dicere verū in eis ꝑ certitudinē: sicut i eclypsi futura vel in
oppositionibus ꝛ coniunctionibus planetarū. Idem modus ē
circa generationē grādinis:ꝛ lapidū:ꝛ fulgurū:ꝛ oīum impres
sionū metheorogicarū. He nāq̧ ex causis puris naturalibus ꝓ-
cedunt:ſꝫ non sunt determinate ꝛ ineuitabiles.iō in eis ꝛ in ter
remotu atq̧ similibus astrologi per certitudinem non iudicāt
equaliter vt in theorica. ¶ Ad istū modū pertinet inquirere de
sanitate aut corruptione aeris futura. Nam ista ex causis pure
naturalibus veniunt ꝗꝗ deus interduꝫ ea inducat vt vult.cau
se tamen istorum non sunt multum determiate in natura.vn-
de iudicare de illis non conuenit per certitudinem omnimo-
dam. Precipue cum ista deus magis attendat q̃ alia natura-
lia accidētia:cum magis respiciant punitiones peccatorum no
strorum vel liberationes pro bonis operibus.ꝛ ꝗꝗ omnia
que dicta sunt pertineant ad ea que fiunt per solam naturam.

tñ nō de oībus indicabit astrologus eq̄liter p certitudinē. Certius enī indicabit de pluuia ꝛ siccitate q̄ȝ de corruptiōe aeris vł sanitate: qꝛ pluuia ꝛ siccitas hñt causas magis determinatas in natura ꝛ magis patētes. ꝛ p hūc modū cōparari pñt ſm maiorē ꝛ minorē certitudinē oīa q̄ ptinēt ad purā causalitatē natur.

Scōm mēbꝛ distōnis De q̄dā parte iudicialium q̄ ptiet ad nām ꝛ ptim ad libertatē nostram.

℄ Scōs modus rerū iudicabiliū p astrologiaȝ est in eis q̄ hñt ptim cālitatē ex nā ꝛ ptim ex opatione nr̄a. ꝛ in istis asserere aliqd futurū esse p certitudinē non caret supstitione. nā q̄ȝq̄ȝ ea q̄ ex nāe actione pēdēt p iudiciū astroꝝ ingri possent. sup ea tñ q̄ libera sunt nā nullā causalitatē hȝ. ꝛ ɔñter nec hēre pōt aliquā vim signatiuam: qꝛ ista duo se ɔsequunť vt supra declatū ē. ꝛ sic ē iudicare de aliquo hoīe ꝙ īfirmabiť vel san⁹ erit. nā sanitas ꝛ egritudo ex pncipijs nāe veniūt: ꝛ tñ facere aut accipe illa q̄ sanitatis causatiua sūt aut egritudinis pēdet ex libertate nr̄a: aut venit p accñs. ℄ Vñ dōȝ ꝙ postq̄ȝ i aliquo sūt cāe egritu

Nota

dinis vel sanatiōis iudicare ꝙ sic vel sic egrotabit aut sanabiť ad nāȝ pure ptinet. In eo tñ q̄ nōdū hȝ causas egritudinis vel sanationis q̄ de eo ingriť: sanitas ꝛ egritudo magis hñt euētuȝ liberū vel fortuitū q̄ȝ nālē: ideo de talib⁹ supstitiosuȝ est: velut si aliqs ingreret p motuȝ astroꝝ de aliquo an vsq̄ȝ ad gnq̄ȝ annos maneret egrot⁹ vel sanareť. id enī qō nūc ē nāles cās hȝ i hoīe. sȝ id qō p⁹. 5. ānos eueniet: nōdū hȝ cāȝ. iō p accñs ē: vł aliquo mō liberū taliū vł taliū effectuū cās nobis puēturas esse. Iudicare igiť de sanitate q̄ erit post gnq̄ȝ annos vel egritudie est iudicare de re sine cā. nā tñ nullū pcessum hȝ in efficiēdo vł significādo sine causis. iō repugnat nāe ꝛ supstitionē quādā dicit velle nāliter ingrere ea q̄ nāliter cās nullas hñt. ℄ Alia autē similia sunt q̄ ptim ex nā ꝛ ptim ex libertate vel fortuna ortū trahūt: ꝛ qꝛ semp in ordine actionū effectus sequunť nām cāe

3

magis deficiētis sūpsit in actibus solis rōnis sicut in dialecticiȝ si fiat syllogism⁹ ex vā ꝛ falsa cōcludeť falsū nisi p accñs: ꝛ si fiat ex cōtingēti ꝛ nec̃ia cōcludeť cōtingens. sic ꝛ in opationibus nālib⁹ q̄ sūt extra intellectū. si vna causa est nec̃ia ꝛ alia libera: effect⁹ ē magis liber q̄ȝ nec̃ius. vel si vna cā sit ɔtingēs: ꝛ alia nec̃ia effectus ē ɔtingēs ꝛ nō necessarius. debet ergo in istis iudicari quasi in pure liberis vel fortuitis. ℄ Tertius modus eorū q̄ inq̄runť p astrologiā est in his q̄ pēdēt pure a fortuna sine aliq̄ nāli cā agēte ꝛ sine libertate nr̄a q̄ȝq̄ȝ in hoc nō astruo fortunā eē carētē penitus regulatione agētis ꝛ causalitate. nā hui⁹ ɔriū pbat Arist. 2. physi. ꝛ Boeti⁹. 5. de ɔsolatione in pncipio lib. sed dico illa eē p fortunā: q̄ q̄ȝq̄ȝ sint hñtia aliq̄s cās liberas ꝛ aliq̄s cās nec̃ias. tñ ɔnexio illarū cāꝝ nobis innota est: vñ recte dr̄ inopinat⁹ rei euētus casus vel fortuna ſm Aristo. ℄ De his aūt dōm est ꝙ velle iudicare de his q̄ p fortunā sunt p motum astroꝝ ē supstitiosū valde. nā res sicut se habent ad esse ita se hñt ad significare si ea q̄ sunt p fortunā hñt se cōtingēter ad esse. ergo hēbūt se ɔtingēter ad significari. s. ꝙ illa q̄ ponūtur eē signa istarū rerū nō sunt signa p certitudinē sed ɔtingēter. ꝛ tūc qꝛ effect⁹ ad vtrūlibet se hȝ: ita signū poterit se hēre ad significādū hoc vel illud: ꝛ qꝛ ea q̄ significari pñt infinita sunt cū fortuna nō sit determinata ad certū numerū effectiuū poterit eē tale signū hñs se ad īfinita: ꝛ sic erit nobis īpossibile cognoscere cui⁹ illoꝝ signū sit. Itē opatio ſm nām ꝛ ſm fortunā distinguūtur. oēs. n. de nā loquētes ponūt nām ꝛ fortunā cās distinctas. ergo qō ē a fortuna nō ē a nā ꝛ ecōtrario. sed corpa celestia sūt cāe nāles. ergo nō ē ab eis aliqs effect⁹ fortūe ꝛ ɔñter nec significari pōt cū significatio ꝛ cālitas consequātur se in nā sicut supra declaratū ē.

Tertiū mēbrum.

Que sint p fortunaȝ ꝛ an de illis possit iudicare astrologus.

Obiectio

℄ Si aūt dicas ꝙ ea que sunt a fortuna a nā sūt hñtia cālitatē. differūt tñ ab effectibus nature: qꝛ nāles effectus sunt cogniti. sed opationes a fortuna ignote sunt. iō hñ poterūt significari effectus fortuiti a corpibus celestib⁹ inquātū pcedūt a cāiȝ nālib⁹.

Rñsio.

℄ Rñdēdū ē ꝙ ñ pōt hoc staŕ pp duo. Primo qꝛ effect⁹ fortuiti nō solū sunt a nā: sed interdū sunt liberi. nā cū cā vel fortuna sint inopinati euēt⁹ reꝝ cū ɔtīgat opatiōes liberas vni⁹ eē inopinatas alteri sicut opationes nāe: ꝛ adhuc multo magis diceť eq̄ fortuna i liberis sicut in nālibus ꝛ adhuc magis.

Pria rō.

Itē scōo qꝛ q̄ȝq̄ȝ opatiōes fortuite sint a nā hñtes cālitatē: tñ ſm ꝙ fortuite sunt inopinate sunt. ergo nō pñt significari a corpib⁹ celestib⁹. nā si possent significari p motū celestē iaȝ nō essent inopinati euētus: qꝛ inde poteramus illos cōprehēdere. nullo mō igiť ea q̄ a fortuna sunt pñt significari p corpa celestia. iō de istis ingrere ē pure supstitiosuȝ: sicut ingrere an alicui auferreť dignitas: vł an alicui ɔfereť honor: vel an fortes veniēt cras ī itinē: aut repiet thesauꝝ. ista. n. fortuita sť. De his igr̄ valde vanū ē ɔsulere ꝛ repugnās deo atq̄ȝ nālibus fundamentis.

Scōa rō

℄ Quartus modus eoꝝ que aliquis per astrologiam inquirere conabitur est in pure volūtarijs q̄ȝq̄ȝ de his rari sunt q̄ cōsulant. nec enim voco hic volūtariū illud qō depēdet ex voluntate alicuius: qm̄ hoc modo coincideret fortuitū cū voluntario quātū ad aliquid. sed voco hic pure liberū volūtarium. non est autē aliquid pure liberū ei q̄ cōsulit p astrologiā: nisi qō dependet ex volūtate sua. id enim qō a libertate alterius dependet q̄ȝq̄ȝ simpliciter liberū sit: huic tñ cōsulenti liberū non est: qꝛ ex volūtate sua neqnaquā depēdet. vñ oē illud qō depēdet ex volūtate alterius q̄ȝ ipsius cōsulētis vocať hic fortuitū. ꝛ pertinet ad tertiū modū precedētē. Id āt qō ex volūtate ipsius inquirētis depēdet dūtaxat vocať hic liberum.

Quartū mēbꝛ distōnis

An de his q̄ sť pure libera liceat astrologo iudicare

℄ Qꝛ autē talia per cursum astroꝝ ingri nō possunt satis manifestū est: qꝛ corpora celestia nihil pñt sup liberū arbitriū. ꝛ dato ꝙ aliqd possent cū liberū arbitriū habeat se indeterminate ꝛ corpa celestia sint determinate cāe variaret liberū arbitriū qcqd significarēt corpora celestia. nō igiť pñt talia vllo modo signari. ꝛ dato ꝙ ista signarenť stultissimū esset ꝙ aliqs extra seipsum quereret id cuius totaliter in ipso cālitas est. pȝ ergo de modis eoꝝ que per astrologiā hoīes ingrere pñt: aut ingrere conātur q̄ȝq̄ȝ vniuersaliter dictū est.

K Corpa celestia nil pñt sup liberū arbitrium.

℄ Nūc autē cū a pncipio tetigerimus improbare oroscopiū. i. iudicia natiuitatū q̄ sunt p ascēdētiā ꝛ dispositionē. 12. domoꝝ celi dōm est ꝙ iudicatio de natiuitatibuȝ nec est ſm naturā nec totaliter cōtra nām ꝛ catholicā religionē. hec aūt cognosci pñt p iudicia eoꝝ que supra dicta sunt. Nā si aliqs ingret p iudicia natiuitatis ea que pure depēdēt ex causis nālibus satis poterit īuenire. nullus. n. negat corpa celestia eē pncipia toti⁹ cālitatis nāe: ꝛ ɔñter posse esse signa. sed in natiuitate cuiuslibet oportet esse aliquā dispōneȝ corpoꝝ celestiū ſm quā segtur aliqs effect⁹ nāe. ergo talis effect⁹ poterit significari p corpa celestia. iō si aliqs ingrat de ruditate hoīs vel igenio ꝛ de timiditate ei⁹ vel audacia ꝛ de robore vel debilitate ꝛ bonitate vel malicia cōplexiōis satis poterit vera iudicare ꝛ sic in similib⁹. pȝ. n. de ingenio ꝛ ruditate. nā ista sunt in hoīe ſm dispositionē organoꝝ phantasticoꝝ. si. n. hō hēat phātasiā cōueniēter dispositā acute intelliget. Si aūt male dispositā rudis erit ꝛ ſm gradus maioris vel minoris dispōnis in bono vel in malo sequeť hoīem esse magis vel minus rudē vel acutuȝ.

Qō. 30. A An liceat astrologo aliqd iudicare per tpa natiuitatum seu oroscopiuȝ

Licet iudicare d̄ igenio ꝛ ruditate p natiuitatē.

℄ Causa huius est qꝛ opatio intellect⁹ nr̄i iuxta Aristo. 3. de aīa sine phātasmata nō ē. s. opȝ itelligētē phātasmata speculari. ꝙ aūt corpora celestia possint sup phātasiā manifestū est: qꝛ ipsa est organū corporale habēs cōditiones carnis: sȝ corpa celestia dñanť sup totā nām corpalē. ergo ēt dñabunť sup cōditiones phātasie: ꝛ cōsequēter dispositio corpoꝝ celestiū q̄ est in natiuitate alicui⁹ pōt signare ruditatē ꝛ subtilitatem eiuȝ.

Corpa celestia pñt sup phantasiam.

℄ Similiter autem dicēdum est de timiditate ꝛ audacia: qꝛ iste sunt proprietates corporales. s. affectiones ɔsequētes cōplexionē ꝛ non dependēt aliquo modo ex libertate nr̄a. nō est enim in nobis ꝙ timidi sim⁹ vel audaces. quidā enī etiā si nolit timidi sunt q̄ȝq̄ȝ iste affectiones p assuefactionē ꝛ admonitionē ꝛ deprecationē ꝛ īcrepationē paulisper mitigari ꝛ in cōtrario verti possunt. sic ait Aristoteles. 1. ethi. Dñabuntur ergo corpora celestia sup istas affectiones: quia pure naturales sunt. ꝛ cum ab eis causentur poterunt quoq̄ȝ ab eis significari. Idem autem est circa hoc quod est aliquē esse libidinosuȝ. i. inclinatum valde ad actus venereos vel nō inclinatum. idē de voracitate ꝛ parcitate ciborum. Idē de inclinatione ad ebrietatē ꝛ sobrietatē. oīa enim hec easdē causas hñt.

B Licet iudicare d̄ timiditate ꝛ audacia ꝛ inclinatione ad actus venereos: tñ actus istoꝝ nō sunt necessarij

Patet etiā amplius hoc. nā si ista causantur in hominibus pp diuersitatē terrarum multo magis causabuntur ſm influētiā corpoꝝ celestiū. nā ipsa terraꝝ diuersitas pp nihil aliud hȝ diuersaȝ q̄litatē nisi pp diuersaȝ īfluētiā celi sup ptē illā. naȝ loc⁹ nō poniť eē pncipiū opatiuū ſm eos q̄ loquūť de nā: nisi inquātū est cōtētiuus influētie recepte a corporib⁹ celestibus. ℄ Qꝛ aūt diuersitas terrarum causet istas diuersitates conditionū in hoībus apparet p Aristo. 7. politicoꝝ. s. ꝙ gētes q̄ habitāt i locis valde frigidis i extremitatib⁹ europe sūt młtū aīose ꝛ nimis deficiētes intellectu. gentes aūt que habitant in asia ad partē magis calidam orbis sunt abundantes in intellectu ꝛ sagaces ꝛ valde timide. gētes aūt habitantes in medio. s. in quinto climate ꝛ pncipio sexti sunt tēperate: ex his aliq̄liter ī itellectu ꝛ aliq̄liter i aīositate. ꝛ sic dr̄ grecos eē gētē valde tēperatā inter vtrūq̄ȝ ꝛ cōmixtā ex intelligētia ꝛ animositate. De hoc ait in. 5. c. libri eiusdem sic. ꝙ quidaȝ enim in frigidis locis gentes ꝛ que circa europā sunt quidē plene animositate. intellectu aūt ꝛ arte magis deficientes. pp qō libere quidem perseuerant magis: nam politizare autem aut de vicinis principari non potētes. que autem circa asiā itellectiue q̄dem ꝛ artificiose ſm aiaȝ

Scōȝ diuersitatē trarū efficiūť homies timidi vł audaces aut inclinati ad alias passiōes

Terraꝝ varietas cōditionū varietates in hoībus causat.

C

sine

Ex hoc dicē possumus q hyspāi: ⁊ itali q sūt ēt sub eo dē clima quo grecia vigēt ēt sapia ⁊ aiositate ita bene ⁊ adhuc amplius q grecia.

fine aiositate aūt: ⁊ pp qd subiecte qdē ⁊ seruiētes pseuerāt. genus aūt grecoꝝ sicut mediat ꝼm loca ita ambob⁹ pticipat. ⁊ eni aiosū ⁊ intellectiuū ē. pp qd qdē liberū pseuerat: ⁊ maxime politizās ⁊ potēs pncipari oib⁹. Cū igit̃ ista eueniāt ex nā locoꝝ necessario magis eueniet ex corpib⁹ celestib⁹. p iudicia ergo q sūt i natiuitatib⁹ ista eueniri pñt. ¶ Cauēdū tñ ē ne aliquis nimis initat̃ his iudicijs. poterit. n. frequēter falli ēt circa ea que sūt pure a nā: qm q̄q supradicta habeant cās dūtaxat nāles: tñ ille nō sunt multū determinate ⁊ patētes: iō ex multis pticularibus incidētib⁹ q difficillimū ē p singula ɔsiderare: ipsum astrologice ingrētē satis ɔtingit errare. tenebūt ergo ista iudicia natiuitatū q sūt circa ea q causant̃ pure a nā: mediū iter posē ⁊ necessariū: sicut ait ptoleme⁹. Propter hoc igit̃ q̄q i his aliq veritas iuenīri pōt. meli⁹ tñ ē q nō ingrat̃. Silr aūt dici pōt d robore ⁊ de debilitate ⁊ bonitate cōplexiōis ⁊ malicia: ⁊ de filibus. qm iste sunt q̄litates pure corpales. ⁊ dñr corpa celestia habēt causalitatē sup istas res: ⁊ pñt significare illas. cū significatio ⁊ causalitas ɔseq̄nt̃ se i nā.

Quā q astrologoꝝ iudiciū circa natiuitates verū sit, nō tñ ē ei inniтēdum.

¶ Alia āt sūt q astrologi conāt̃ ingrere i iudicijs natiuitatū. s. q ptinēt ptim a nā ⁊ ptim a fortuna sūt. ⁊ alia q sunt totalr a fortuna: vt si ille q nascit̃ erit honoratus: vel depssus: diues vel paup: grat⁹ hoib⁹ vel odiosus. ⁊ sic de filib⁹ q hoies ɔuenire conant̃. Quātū ad hec aūt dōm est q magis ē supstitio. cū nā nō habeat causalitatē nec significatiōez in his. ⁊ ingrere ista peccatū est: ⁊ a deo phibita sunt hic. ¶ De iudicijs natiuitatū quātū ad eos q nascunt̃ simul: ⁊ tñ nō habēt eadē accñtia ꝼm nām. ⁊ an astrologicus pcessus in iudicijs ex hoc destruat̃: ⁊ d qbusdā alijs magis pticularib⁹ satis dici posset. sed nō oportet oia iuestigare. Ex p̄dictis ergo pz i qb⁹ corpa celestia hēant causalitatē ⁊ significationē. ⁊ i qb⁹ astrologi inuestigātes veꝝ dicere possint: ⁊ qñ necio: ⁊ qñ ɔtingēter: ⁊ qñ liceat q̄rere aliqd ab astrologis vel qñ illicitū sit.

Quedā sūt de qb⁹ astrologi non pñt ingrer̃ p certitudinē.

Jō p̄ceptuz istud qd hic dat̃ de nō ingrēdo aliqd a magis nō ē accipiēdū vlīter: sed restrigēdū ꝼm ea q supra declarata sunt. ¶ Sed adhuc cōsiderādū est q astrologi i iudicijs suis habēt q̄ttuor modos iquirēdi euētū rerū. s. p reuolutiones: p natiuitates: p qōnes: p electiōes: ⁊ alij moderni astrologi addūt q̄ntā ptē q est de intētiōib⁹ ⁊ incidūt alie pticule spāles. ⁊ p hos modos q̄runtur ab astrologis multa pticularia. neq ē aliqd q̄tūlibz fortuitū ⁊ modicā cām hñs nā de quo nō conētur ingrere aliqd astrologi.

D

Astrologi q̄ttuor hñt i iudicijs suis modos iquirendi rerū euētum.

⁊ sequēdo canones iudicioꝝ traditos ab astrologis inuenimus veritates multas de illis reb⁹: de qb⁹ ēt in nā nulla videt̃ esse vis affectiua: neq significatiua. neq tñ ista sūt supstitiōes: neq itercidit aliq̄ demonis opatio. ⁊ ē dicere q aliq̄ cā sit in nā ad hoc faciēdū: qz corpa celestia nō significāt nisi q efficiūt. vñ est nobis difficultas: qz neq audemus negare simplr neq rursus asserē id c⁹ cā latēs ē: ⁊ p̄cipue qz sūt ista mltū aliena a rectitudine moꝝ q maxie tenēda ē. ⁊ iō poti⁹ ista dissimulam⁹ q̄ asserimus vel negam⁹. pp infirmos. n. q nesciūt qūo veritas fidei ⁊ sacre scripture stet cū veritate iudeoꝝ pticulariū poti⁹ ista sepeliēda sūt nūc q̄ vulgāda. (Nec ab ariolis aliqd sciscitemini.) Prohibent̃ eodē mō arioli sic magi. ⁊ dñr arioli q i aris aliqd ingrūt. vñ si q̄squā factis aliqb⁹ signis in aris conaret̃ ingrere aliq̄s v̄itates occultas ariol⁹ dicebat̃: sed magis arioli dñr ꝼm ppriā significationē ⁊ antiquoꝝ vsū illi q i animalib⁹ immolatis super aras inquirebant veritates considerando venas animalium ꝼm colorem ⁊ figuram.

Nota

Auctor fecit libꝝ defensoriū ⁊ ɔfutatorium astrologie quem q̄nq allegat lz vsq hodie ad nos nō puenerit.

Multa sē scripta q nō sunt publicanda.

¶ Inuentor artis ariolandi quis fuit: ⁊ an possit inquiri veritas per ariolos. Questio. 31.

Ista ars p̄mo iuēta est a quodā q teges vocabat̃ quē dicūt arādo de terra psilisse ⁊ aruspicinā iuenisse artē. d hoc hz in decretis. 24. q. 5. in c. epi. De hoc ēt Lucan⁹ in lib. illo de bello plusq̄ ciuili. de hoc ēt Jo. bocatio li. 1. de genealogia deorū. hac. n. arte multū vtebāt̃ antiq. nec erat aliqd quo magis putarēt se posse iuenire latētes veritates. De hoc Seneca in tragedia tertia q dz thebais: ⁊ i oib⁹ alijs tragedijs. Lucan⁹ ēt in fine p̄mi lib. de bello plusq̄ ciuili. ¶ Ista ars ariolādi erat phibita sic auguriū: ⁊ alie artes supra posite pp duo. Prio qz repugnat pncipijs nāe. Scdo qz multū retrahit cultui ⁊ honori diuino. Quātū ad p̄mū appet: qz cū arioli ingrāt veritates latentiū reꝝ ɔsideratis venis ⁊ p̄cordijs aīaliū imolatoꝝ: aut ista q ingrunt̃ hñt cālitatē aliquā ex ipsis mēbris aīalis mortui: aut solū hñt significationē aut nihil. Si aūt nihil hēant vana ē tal̃ ariolorꝝ ingsitio. ¶ Si aūt dicat̃ q cālitas ē i illis membris aīalis mortui ad res q ingrūt̃ nō pt stare: qz ista cā aut eēt p accñs aut a nā. Si eēt p añs nō posset inde cognosci aliq̄ veritas ꝼm certitudinē: qz ea q p accñs sunt ad multa se hñt ⁊ idetermiata cū sint a fortuna. Si aūt mēbra illa hēant causalitatē nālē nō pōt stare: qz ab ariolis ingrūt̃ vt cōiter ea q depēdēt a libertate alicui⁹. sed sup talia nā nō habet ptātē. ergo ista membra aīalium mortuorum non habent cālitatem super illa que inquiruntur.

A

Ariola ars duplici d cā phibita erat.

Prima rō pncipalis

Pria rō

Item dato q ea que ingrunt̃ sint corpalia subdita alicui causalitati nāe nō poterit hoc stat̃. nā entia solū opant̃ qñ sūt. sed p ista aīaliū mēbra aliqñ conātur arioli ingrere ea q p̄terita sunt a multis tēporib⁹: ⁊ qñ illa facta sunt nōdū erāt ista aīaliū mēbra: iō sup illa cālitatē nō hz. ¶ Itē pz hoc: qm p istā artē arioloꝝ aliqñ ingrunt̃ futura q post multa tpa erūt. ⁊ tūc ista aīaliū mēbra imediatē euenirēt: ⁊ tñ nō eēnt tūc qñ p illa significabāt̃ tales euēt⁹ seq̄bat̃ nō eē ista mēbra aīaliū signa illarū reꝝ: qz significatio ⁊ cālitas simul sūt ꝼm nām. sed ista mēbra non poterāt eē cāe añq̄ causarēt. ergo nec poterāt significat̃. patet hoc nā q̄q aliqd sit mālr cā añq̄ causet: nō tñ ē formalr cā: nec determiate nisi cū causat: nec cognoscet̃ tanq̄ cā. ¶ Itē si ista aīaliuz mēbra eēnt cāe eoꝝ q ingrunt̃ p seipsa oporteret q ipsa applicarent̃ eis q siūt ad causandū: qz ꝼm nām actio nūq̄ sit sine ɔtactu vt pz p Arist. 2. de generatiōe ⁊ corruptiōe. sed ista q inquirunt̃ p mēbra aīaliū mortuoꝝ aliqñ sunt multū distātia ab eo loco in quo sunt ista mēbra. ergo nō poterūt esse cause illoꝝ. ¶ Itē si ista mēbra aīaliū hērēt aliquā causalitatē hoc eēt per pncipia sua actiua nālia. s. caliditatē: frigiditatē: hūiditatē: vel siccitatē. sed ista nō pñt ptingere ad tātā efficaciā quāta ingritur ab ariolis. ergo nō hñt causalitatē sup illa. ¶ Item qz hoc dato cū talis siccitas vel caliditas vel hūiditas ⁊ in tāta itēsione aut latitudine graduū reperiat̃ in multis alijs corpibus oia illa hērent silem causalitatē: ⁊ p illa posset ingri id qd ingrit̃ p aīaliū mēbra. sed ipsi arioli hoc negāt. ergo nō est causalitas aliqua in istis. ¶ Itē pz q hic sit supstitio ⁊ nō sit aliqua naturalis v̄tus ad efficiēdū: qm cū eiusdē qualitatis sint mēbra aīaliū mortuoꝝ imolatoꝝ sup altare ⁊ alibi occisoꝝ deberet eadē causalitas seq i vtrisq ⁊ fieri eadē iuestigatio. sed arioli nō possūt ista iuestigar̃ i aīalib⁹ nisi imolent̃ sup aras. ergo nō ē aliq̄ cālitas sed supstitio. ¶ Si aūt dicas q ista mēbra aīaliū mortuoꝝ nō hñt causalitatē sup ea q ingrunt̃ sed solū significationē nō pōt stare: qm i nā signū nūq̄ ē sine causalitate. nā tūc signuz eēt falso significās: qz si cā nō eēt nihil fieret. sed signū aliqd significat fieri vel futurū eē. ergo necio falso significaret. nā aūt nullū falsū facit. ¶ Sed forte aliqs dicet q ista mēbra aīaliū mortuoꝝ nō sūt cāe eoꝝ q ingrunt̃ signa. subordinant̃ tñ nālib⁹ causis eoꝝ q fiēt. vñ dicēt q corpa celestia sunt cāe eoꝝ q ingrunt̃ p artē aruspicinā. ⁊ sic id qd signat̃ p mēbra aīaliū mortuoꝝ causat̃ a corpib⁹ supra celestib⁹. ¶ Sed hoc stare nō pt pp duo. Prio qz corpa celestia nō pñt eē cāe eoꝝ q ingrunt̃ p artē aruspicinā. nā vt cōiter p hāc artē ingrunt̃ ea q sunt in actionibus hūanis ⁊ illa pēdēt ex libertate arbitrij: sup liberū arbitriū corpora celestia nō dominant̃: nec alique cause nāles. sed vbi non est causalitas nō ē aliqua significatiō. ergo nō poterit istud qd appet in mēbris aīaliū mortuū significare ea q sunt in actionibus humanis. ¶ Itē qz ista q ingrūtur ab ariolis aliqñ ptinēt ad fortunā sine aliq̄ hūana libertate. sz in illis corpa celestia nō hñt ptātē. ergo nō dz cōuenieter q ista q ingrunt̃ ab aruspicib⁹ causent̃ ex motu corpoꝝ celestiū. ⁊ iste eedē rōnes pñt dari i oibus alijs agētibus nālibus. nā si corpa celestia non pñt hēre aliquā casualitatē sup ea q ingrunt̃ p auguria: a fortiori nec poterūt alie cause nāles: qz corpa celestia sūt p̄me cāe essentialiter ordinate in tota nā corpali. iō nō poterūt alique alie cause posteriores opari nisi p̄mo descēderit causalitas ab ipsis corpib⁹ celestibus. ipsis ergo nō potētib⁹ influere: nullatenus influent aliq̄ alia nālia agētia. ¶ Manebit ergo h̃ mō q illa mēbra aīaliū mortuoꝝ sūt signa eoꝝ q ab augurib⁹ ingrūtur: ⁊ tñ nō sit aliq̄ causalitas i agētib⁹ nālibus ad pducēdū hec. ⁊ tūc stare nō pt: qz in nā significatio ⁊ cālitas ɔsequūt̃ se. nec pōt esse signū vbi nō ē cālitas sic supra pbatū ē. ergo nec ēt erūt ista mēbra aīaliū mortuoꝝ aliqd signū ad inuestigādū ea q ab ipsis ariolis ingrūtur. Secundo pz idē: qm dato q corpa celestia hērent aliquam cālitatē ad efficiēdū ea q ingrūt aruspices: nō tñ possent illa significari p mēbra aīaliū mortuoꝝ: qz nō videt̃ esse aliq̄ spālis colligatio inter corpa celestia ⁊ ipsa mēbra aīaliū mortuorū ad hoc vt id qd efficit̃ a corpibus celestib⁹ signet̃ p ipsa membra aīaliū mortuoꝝ. nā ad hoc oportebat vt mēbra aīaliū mortuoꝝ essent aliqd qd spāliter moueret̃ a corpibus celestib⁹ ifluētib⁹: vel q eēt aliqd cātū ab ipsis imediate ad hoc signādū. sic pz de mergulis ⁊ delphinib⁹ p quos cognoscit̃ futura tēpestas q est cōmotio facta in profundo maris. Idē ēt appet i egritudinib⁹

Secūda

Entia operant̃ qñ sūt

Tertia

B

Quarta

Actio nūq̄ fit sine cōtactu.

Quinta

Sexta

Septima

C

Obiectio

Rūsio.

D

ꝛ cōpleꝯionibꝫ:qñ q̄dā posteriora sunt q̄ accipiunt tāq̄ signa in eis ꝛ medici cognoscunt ipsas egritudines ꝛ completiones per signa quedā que sunt posteriora.habent tñ quedā ordines naturalem ad ea quoꝝ sunt signa.nulla aūt talis subordinatio esse videtur inter corpora celestia ꝛ mēbra aialium mortuoꝝ: vt qō corpora celestia efficiūt per aialiū mēbra signatur. nō ē igitur aliqua talis significatio in membris aialiū mortuoꝝ in quibus arioli inspiciūt:qz hoc repugnat nāe. ¶Scō autē fuit prohibita ars aruspicina:qz per eam tollitur deo debitus cultus nā in eo q̄ futura(quoꝝ interpretatio ad deū pertinet vt pz Esa.40.et.41)isti inquirūt p artē aruspicinā tribuunt aliqd qō est dei huic arti:ꝛ quod est ipsius dei auferē ab eo:sicut in omnibus aliis artibus maleficoꝝ.sed adhuc magis in ista arte tollitur deo honoꝝ q̄s in augurijs vel geomātia aut piromātia:ꝛ sic de ceteris artibus maleficoꝝ:qz in alijs tollitur deo qō suū ē.s. futuroꝝ declarare euentus. Dic aūt nō solū hoc tollit deo:sed etiā spāliter attribuitur demonibus:qz nō fiūt iste inuestigationes arioloꝝ in qbuscūq; mēbris aialium mortuoꝝ: sed solū in eis que imolata erāt dijs super altare.ꝛ sic pſupponitur sacrificiū factū demonibus ad hoc q̄ inquiratur aliqd per arioloꝝ Sunt ergo illicite tales artes ꝛ spāliter ista que deo multū repugnat.(Ut polluamini per eos).i.non inquiretis ista a magis vel ab arioliꝫ:qz polluemini p eos. pollutio significat hic ꝛscie imūdiciā quā icurrūt illi q talia a dēmōibꝫ igrūt vl ab arioliꝫ q loquunt q̄ p demões administrāt.nā ista ars arioloꝝ,nō bz fz nāz a x̄o fundamēta vt ꝓbatū est.sed solū est p demones administrata.Est autē modus iste vt demones ea que presentia sunt vel p̄terita:etiā si in locis sepatissimis sint cognoscant. hec aūt qz ab hoibus cognosci non valēt vident esse tanq̄ ad mirabilia:ꝛ ipsi demones volunt vt homines pp hec eis quedā cultū tribuāt.ꝛ ad hoc statuunt quasdā cerimonias superstitiosas q̄ fz se nullā habēt vim.tamē ipsi demones vederūt eas tanq̄ regulas.ꝛ ipsi vt fallant hoies faciunt videri ipsa aialiuꝫ mēbra talis coloris vel habitudinis:vt videant cōcordare eis que a demonibus tradita sunt ad inuestigādā veritatē rerū.ꝛ hoc facile est ipsis demonibus circa inquisitionē presentium ꝛ preteritaꝝ rerū quas ipsi nouerūt.Si tñ aliqñ fiat inquisitio ō rebus futuris que nō habēt aliqd p quod cognoscant nisi demones illa futura subtilitate nature sue p aliquas cōiecturas in speꝛerint errabūt multotiens nō potētes applicare regulas aruspicine artis ad ea que futura sunt.ꝛ si aliquādo dicant verum hoc ē p accīs sicut in nobis accidit q̄ interrogati de ea re quaꝝ ignoramus aliqñ verū rīdeamus.ꝛ sic q talia interrogāt a demonibꝫ polluūt ꝛsciētiā suā suffragia petētes a miserrimis spiritibus.Cum autem dz hic.(Ut polluamini in eis.)ly vt nō tenet causaliter exprimēs cām finalē:sed denotat ꝛsam.nā non pōt esse sensus q̄ iudei inquirerēt aliqd ab arioliꝫ vt polluerētur.i.ad hoc q̄ peccarēt:qz nemo itēdit peccare vel pollui q̄q̄ agat malum in quo polluitur.sed est sensus q̄ teneatur vt sicut dicens cōsequētiam.s.vt polluamini in eis.i.si inquisieritis per hoc polluemini:qñ talis inquisitio sine peccato esse nō potest. (Ego dñs deus vester).i.non faciatis hoc:qz ego sum dñs deus vester ꝛ mando vt non faciatis.vel qz ego sum deus vester q̄ declarabo vobis abscōdita cū cōueniēs fuerit.ꝛ ideo nō est necessarium vt inquiratis ab auguribus vel arioliꝫ.sic habet Numeri.c.23.cū dz.non est idolum in iacob:nec videtur simulacrum in israel.dñs deus eius cū eo est ꝛ clangor victorie regis. in illo deus eduxit eum de egypto : cuius fortitudo similis est rhinocerotis.nō ē augurium in iacob:nec diuinatio in israel:temporibus suis dicetur iacob ꝛ israel quid facturus sit deus. Uel aliter ego sum dñs deus vester qui iubeo vt non inquiratis aliquid ab arioliꝫ vel auguribus:qz ego dabo vobis prophetas qui ista declarabunt.sic habetur Deutero.18.c.cum dicitur gēs iste quarum possidebis terraꝫ augures ꝛ diuinos audiunt. tu autem a dño deo tuo aliter institutus es:prophetam de gente tua ꝛ de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dñs:ꝛ ipsum audies vt petisti in oreb.

¶ Coꝝ cano capite cōsurge:ꝛ honora personam senis:ꝛ time dñm deū tuū. Ego sum dominus. Si habitauerit aduena in terra vra ꝛ moratus fuerit inter vos:nō exprobretis ei: sed sit inter vos quasi idigena:ꝛ diligetis eū quasi vosmetipsos. Fuistis enim ꝛ vos aduene in terra egypti. Ego dominus deus vester. Nolite facere iniquū aliquid in iudicio: in regula:in pōdere:in mensura. Statera iusta ꝛ equa sint pōdera:iustus modius:equus/qz sextarius. Ego dominus deus vester:qui eduxi vos de terra egypti. Custodite omnia precepta mea ꝛ vniuersa iudicia:ꝛ facite ea. Ego dominus.

Coram cano capite. Hic ponitur quartum ꝑncipale huius capituli in quo regulatur hō quātū ad cōuictum ciuilem: vt bene habeat se in cōmunicādo alijs hominibus. ꝛ primo ponitur regulatio hominis quātū ad senes.habēt.n.senes rōne etatis quasi quendā modū paternitatis super omnes alios homines:ꝛ sicut patribus debetur honoꝝ:ita ꝛ senibus debebit. ¶Sciēdū tñ q̄ senes distinguūtur.qñ q̄dam sunt senes ſm etatem.alij autē sunt senes ſm prudentiā.cōsequitur nāq; prudētia magnitudinē tēporis quē senectuti cōuenit.Ideo senes prudentes appellamus.iuuenes aūt raro iuxta Aristo.ethi.lib.6.ꝛ qz debent senes honorari ꝓpter prudentiā:cū reperiatur senex nō prudēs non videtur ei dādus honoꝝ.De ista differētia senum ſm etatē ꝛ ſm prudētiā habetur Sapiētie.c.4.cum dicitur.senectus enim venerabilis ē nō diuturna:nec numero annoꝝ cōputata: cani sunt sensus hominis ꝛ etas senectutis vita immaculata.vnde illi qui magnis vixerunt tēporibus si in prudētia non superarēt alios sed magis deficiant ab eis nō vocātur senes sed pueri:ꝛ cōsequēter nō sunt honorādi:qz nō est in eis senectus cui debetur honoꝝ.de hoc habet Esa.c.65.cū dicitur.nō erit ibi amplius infans dierum:ꝛ senex qui non impleat dies suos:qñ puer centū annoꝝ morietur:ꝛ peccatoꝝ centū annoꝝ maledict⁹ erit. vocauit ergo hic eū qui senex est puerum:qz prudētiam nō habet.Dōm adhuc q̄ q̄q̄ seni debeat honoꝝ pp sapiētiā:etiaꝫ tñ si nō sit prudēs ſm suā etatē:oū tñ nō sit stult⁹ ꝛ vilis : adhuc debet dari sibi aliqs honoꝝ solū pp rōnem etatis:vt pz hoc p Aristo.ethi.li.9.vbi ponit de diuersis statibus qbus debet honoꝝ ꝛ distinguit ibi honorē q̄ debetur sapientibus ab honore q̄ debetur senibus.Si tamē senes nō honorarētur solū pp etatem idē esset honoꝝ qui exhiberet seni ꝛ sapienti.quod est falsum. ¶Itē dicit ibidē Aristo.q̄ omni seni debet honoꝝ ſm etatē. ergo videt q̄ nō sit aliqs senex excludēdus q̄q̄ nō habeat magnā prudētiā cū in eo sit etas.De hoc in.9.ethico.in.c.2.cū dicitur.ꝛ honorē autē quēadmodū dijs:non oēm autē parētibus: nec eundē patri ꝛ matri:nec rursus eū q̄ sapiētis vel eum q̄ ducis exercitus:sed paternū:filiter aūt ꝛ maternū:sed ꝛ omni seni honorē eū q̄ ſm etatē.pz igitur q̄ quicūq; senes honorandi sint aliqualiter:qz senes sūt.qui tñ magis excellētes prudētia ꝛ alijs pfectionibus magis honorādi sunt.q vō minus excellētes minꝰ honorādi.(Coꝝ capite cano cōsurge).i.qñcūq; videris senem surgas ad eū faciēdo ei reuerētiā:qz iste est honoꝝ debitus sibi. sic ponit Aristo. ethico.lib. 9.c.2.ꝛ omni seni honorē eum qui ſm etatē assurrectione ꝛ inclinatione ꝛ talibus.ꝛ sicut dicit hic scriptura debere nos surgere coꝝ capite cano.i.coꝝ senibus q̄ cani sūt.ita ēt intelligēdū est q̄ debemus coꝝ illis inclinari humiliādo caput ꝛ faciēdo alias cerimonias honoris q̄cūq; cōueniāt ſm tēpus ꝛ terrā in qbus honoꝝ exhibet.nā scriptura non pōt tāgere oēs ꝑticulares circūstātias.sed positis qbusdā principijs ex prudētia boīum cetera intelligētur.(Et honora psonā senis.)Ista ē replicatio superioris dicti.nā idē est honorare psonam senis quod surgere coꝝ capite cano vel inclinari coraꝫ illo.scriptura tñ facit repetitionē multotiēs eiusdē sñe:sicut fit in carminib⁹.ꝛ hoc seruat multū in ꝓphetis. Nā si esset aliqd alterū intelligēdū p istū honorē q̄ p assurrectionē vel inclinationē itelligeret oīs honoꝝ simplr.s.q̄ quicūq; honoꝝ deberet tribui senibus.falsum tñ ē:qz nulli debet tribui oīs honoꝝ.sed cuilibet statui cui debet aliqua reuerētia est determinatus certus modus honoris.i.aliqd in quo cognoscamus nos eē minores eo quē honoramus.Unde patribus tenemur ad honorez: nō solū ad honorādū eos in verbo ꝛ obediēdo mādatis illoꝝ sed ēt in opis executione,puidēdo eis in necessitate ministrādo alimēta.ꝛ hoc debemus eis ꝓuidere abūdātius q̄ nobis.sic ait Ari.ethi.c.2.s.videbit aūt vtiq; nutrimēto qdē parētib⁹ oportere maxime sufficere vt debētes:ꝛ causis essendi melius q̄ sibiipsis in hoc suffiscere.Deinde ponit qō christus ponit.s.q̄ sūt

alij

Scōa rō ꝓncipalis

Magis repugnat ōi p artē ariolandi q̄ p augurium ꝛ ceteras artes nigromāticas †

Quid sibi velit hic pollutio £

Quō ōmones dent alicui quas apparētias in artibus ariolādi ꝛ circa q̄s res pñt dicere vez: ꝛ in qb⁹ nō sufficiant

Ite expō

† †

Exo. 22. ꝛ De aduēis amādis.

De regla pōder ꝛ mēsura.

Regulatio hois quoad ꝰuictum ciuilē vt dñi bēat se in cōicādo alijs hoibus.

Qō. 32. A

Duplices sūt senes .s.fz prudentiā ꝛ ſm etatē

B

Parētes qūo ōbemus honorare

alij honores exhibēdi parētib⁹.s.in reuerētia ⁊ famulatu inquiens. ⁊ honorē aūt quēadmodū diijs.hoc ēt significauit christus Marci c.7.vbi increpat pharis eos distrahentes iudeos ab honore parētum:dicentes φ sufficit prēm ⁊ mrēm in verbo honorare ēt si nihil eis daret̃:s3 φ ista magis dēberēt dari sāctuario cū igt.moyses.n dixit honora prē3 tuū ⁊ mrē3 tuā: vos aūt dicitis si dixerit hō pr̄i aut mr̄i corbā:qđ ē donū qđcūq3 ex me tibi pderit ⁊ vltra nō dimittitis eū qcquā facē pr̄i suo aut matri:rescindētes verbū dei p traditionē vr̄a3.

C

Nota v'ba arist. ⁊ si gentilis. Non est idem honor senis ⁊ sapientis.

Sic aūt est de alijs statibus qbus debet̃ honor:qm̄ cuilibet eoꝝ determinatus honor dand⁹ ē.s.ali⁹ ē dādus duci exercit⁹ vt ei obediat̃ ipanti.alius ē dādus sapiēti vt ei credat̃ dicēti ⁊ p sapiētia honoret̃. ⁊ alius ē honor debitus patri ⁊ mr̄i. ⁊ isti sic differūt vt honor q tribuit̃ vni nō tribuat̃ alteri.sic ait aristo.ethi.li.9.s.non oēm āt honorē parētibus nec enī eūdē pr̄i ⁊ mr̄i:nec rursus ei q sapientis nec eū q ducis exercitus:s3 pr̄nū similiter aūt ⁊ maternum. Post hoc autē ɔcludit aristo. ibidē φ senibus pp etate3 debeat̃ qdā alius spālius honor q differt a pcedētibus. ⁊ determinat φ iste sit in surgendo corā eis ⁊ iclinādo se ad illos ⁊ cōsimilibus reuerētie cerimōijs cū ait.s3 ⁊ omni seni honorē eu3 q sm etatē assurrectione ⁊ inclinatiōe ⁊ talibus. vr̄ ergo φ honor nō intelligat̃ simpliciter in sene φ ei p senectute exhibēd⁹ sit:s3 solū qn̄tū ad reuerentiā assurrectionis ⁊ similiū. ⁊ hoc tangebat̃ i pria ppositiōe cū dictū ē.corā capite cano ɔsurge.ergo i secūda eadē snia replicat̃ nullo addito. † (Et time dn̄m deū tuu3.) Hoc pōt poni tāquā pceptū distictū a supiori.s.φ honoremus senes ⁊ φ timeamus deū:qm̄ vtrūq3 debitum ē.s.deo pp potentia3: senibus vero pp etatē.

Duplex h'c expō.

Alio mō pōt intelligi φ ponatur istud tāq3 redditiuū cause supioris dicti vel limitatiuū eius. ⁊ est sensus honora psonā ɔsurgendo corā capite cano. ⁊ h' fac pp timorē dei tui.nā quāq3 non timeas senes tanq3 nō potentes tibi malū infligere ⁊ pp hoc nō honorares eos:s3 potius deprimes:tn̄ pp timorē dei tui honora illos. † (Ego sū dn̄s.)s.debes me timere:q2 sum dn̄s tuus potēs tibi infligere mala q̄q3 senes nō inferant:iō pp timorē meū illos honorate. † (Si habitauerit aduena.) Hic pōit̃ alteꝝ pceptū de ɔuictu i hūanitate q̄ redditur ad extraneos:qm̄ alienigene i terra aliena sunt amaro aio nō hn̄tes ɔsolatorē:iō nullus debebat eis sup afflictionem suā aliā addere afflictionē.

Preceptu3 ō ɔuictu in hūanitate q̄ redditur ad extraneos.

(Si habitauerit aduena i t̃ra tua.) nō itelligit̃ hoc de aduenis gētilibus venientibu3 ad habitādū in terra iudeoꝝ sic nūc hoies diuersaꝝ terrarū ad alias trāseunt terraꝝ sedes. Judeis āt non erat licitū recipere inter se aliquos de gētilibus ad habitandū:qm̄ peruerterent̃ p eos ad cerimonias deoꝝ falsoꝝ. ⁊ hoc ē iudeis in ruinā. Un̄ oēs ɔctus iter iudeos ⁊ gētes vetiti sūt.sic habet̃ Exo.34.c.cum dr̄.ne ineas pactū cū hoib⁹ illaꝝ regionū:ne cū fornicati fuerint cū dijs suis ⁊ adorauerit simulachra eaꝝ vocet te qspiā vt comedas de imolatis:nec vxorē de filiabus eoꝝ accipies:nec filiā tuā dabis filio eius in vxorē:ne postquā ipsi fuerint fornicati fornicari faciant ⁊ filios tuos in deos suos.de h' Deut.7.c.

D

An inter iudeos pmitterentur gentilis habitare manētes i ritu gentili co ⁊ q sc̄ aduene iudeoꝝ.

Unde iubebat deus vt excluderent̃ isti de t̃ra ad quā iudei intraturi erāt alioqn semp aduersarent̃ iudeis vt habet̃ Nu.34.c.cū dr̄. sin aūt nolueritis interficere habitatores terre:qui remanserint erunt vobis quasi claui in oculis ⁊ lancee in lateribus: ⁊ aduersabuntur vobis in terra habitationis vestre: ⁊ qcqd illis facere cogitauerā vobis faciā. Nec valet si obijcias φ aliq ō filijs israel nō excluserūt gētiles de terra sua:s3 pmiserūt habitare inter se facientes eos sibi tributarios vt p3 ō filijs effraim relinquētibus i terra sua chananeos tributarios vt habet̃ Josue.16.c. ⁊ ō filijs manasse relinquētib⁹ ēt iter se chananeos sub conditiōe tributi vt habet̃ Josue.17.c. Nā isti vituperāt̃ p hoc qđ fecerūt vt habet̃ Judicū.2.c.cū dr̄ pollicit⁹ sū vt nō facerē irritū pactū meū vobiscū:ita dūtaxat vt nō feriretis fedus cū habitatorib⁹ terre huius ⁊ aras eoꝝ subuerteretis: ⁊ noluistis audire voce3 mea3 cur hec fecistis:quāobrem nolui eos delere a facie vestra vt habeatis hostes ⁊ dij eoꝝ sint vobis i ruinā. Neq3 tn̄ penit⁹ ē putandū φ deus vetaret ɔuersationē iudeoꝝ cū omnib⁹ gētilibus:sed vetat cū chananeis habitatoribus terre.cū alijs autē poterāt aliqualiter cōuersari dūtn̄ vitarent mutua cōnubia et cibos gentiliū q erāt cōsecrati idolis vt colligit̃ Exo.34.c. ⁊ tn̄ ista littera de aduenis gētiliū conuersis ad iudaismū intelligit̃ q2 pmittebant̃ ɔuerti imo icitabāt iudei illos vt ɔuerterent̃ sic christus dixit pharis eis ⁊ scribis Mat.23.circuitis mare ⁊ aridā vt faciatis pselitū vnū.i.cōuertatis vnū de gentilitate ad iudaismū. De oībus enim gentibus recipiebant conuersos nisi de chananeis:q2 nullo pacto debebāt istos pmittere viuere sed occidere in ore gladij Nu.33. ⁊ Deute.20. ⁊ cu3 hoc benigne agendū erat.

Notandu3 litterale.

¶ Intelligenda ē ergo ista littera de aduenis gētiliū q veniebant de gentilitate ad iudaismū vt ɔuersarent̃ in cerimonijs iudaice legis.de his.n.mouet φ nō exprobret̃ eis in quo est pprie charitas.nā φ aliqs misericorditer se hēat ad ppinquos in cognatiōe ⁊ ad amicos suos ex inclinatione nāli puenit.vn̄ ēt gētiles hoc obseruāt: vn̄ paru3 i hoc meritū est. sed propria dilectio est ad eos q a nobis sūt separati vel potius cōtrarij sicut inimici nostri. In dilectione enī hoꝝ perfecta ɔsistit charitas: ⁊ iō hoc iussit xp̄s Mat.c.5.dicens.diligite inimicos nostros ⁊ benefacite his q oderūt vos: ⁊ orate p psequentibus ⁊ calūniantibus vos vt sitis filij pr̄is vestri q in celis est:q solē suū fac' oriri sup bonos ⁊ malos ⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos. Si enī diligitis eos q vos diligūt quā mercedē hēbitis:nonne et publicani hoc faciunt: ⁊ si salutaueritis fratres vestros tm̄ qd amplius facitis:nōne ⁊ ethnici hoc faciunt: Hic tn̄ nō iubetur amor ad inimicos s3 solū ad aduenas.nā diligere inimicos pfectionis magne ē.lex aūt vetus non erat lex pfectoꝝ s3 insipientiū.sic enī ait apl's ad Hebre.7.c.neminē ad pfectū deduxit lex.s.lex mosaica q̄ vocat̃ lex vt distinguit̃ ɔ euangeliū qđ nō dr̄ lex s3 grā ⁊ veritas vt habet̃ Jo.c.1.s.lex p moysen data est:s3 grā ⁊ veritas p christū facta est.

E

Diligē inimicos ē magne pfectionis iō nō fuit pceptū in lege veteri

† (Et moratus fuerit inter vos.) Eadem sententia est que superior:scilicet si habitauerit aduena in terra tua.vel pn̄t referri ad diuersa.s.φ dicatur aduena habitare i terra iudeoꝝ ex eo φ accipit domiciliu3 in terra illa. ⁊ dicat̃ habitare inter iudeos:q2 cōmunicat cū eis in collocutione ⁊ alijs ɔtractibus.nā si solū aliqs haberet primū.s.φ habitaret in terra iudeoꝝ ⁊ nō colloqueret̃ eis:nec haberet alios ɔctus ad illos nō eēt locus exprobratiōis q̄ est i collocutiōe. † (Ne exprobretis ei.) Solēt enī illi qui sunt indigene alicuius terre exprobrare alienigenis φ sint de terra misera vel de vili genere: ⁊ sic de alijs cōditionibus.p qđ affligūt aduēas. Judei aūt maxime possent aduenis de gentilitate improperarē φ essent de gente vili a deo abiecta ⁊ φ essent incircuncisi.hoc enī magnū vituperiū erat apud iudeos vt habet̃.1.Regū.14.c.vbi dicit ionathas ad armigerū suū.veni transeamus ad stationē incircūcisoꝝ hoꝝ. nihil enim habuit quo magis posset illis improperare.sic ēt p3.1.Regū.17.c.cū dixit dauid de goliath philisteo.erit iste icircūcisus q̄si vn⁹ ex illis.

F

Nota.

Nō sūt improperandi cōuersi ad christum.

¶ Sic āt nūc xp̄iani vice versa p magno improperio ducunt φ aliqs circūcisus sit. ⁊ sic exprobrāt conuersis ad christu3 quāq3 hoc malu3 valde est:qm̄ eos quos in fide ɔfirmare deberēt his dictis infirmant.ecclesia tn̄ nō abhorret eos nec dicit eē ɔtēnendos:nec excludit ab eccl'iasticis bn̄ficijs vt p3 extra de rescrip.c.eā te.cū dr̄ q2 p eo φ iudeus extiterit eū indignari non debes.

In primitiua eccl'ia cōuersi iudei illudebant ɔuersos gētiles postea cu3 inualuerūt gētiles cō factu3 ē.

Fiebat aūt ecōtrario i eccl'ia pmitiua.nā ɔuersi ex iudeis ɔtēnebāt eos q de gentilitate cōuertebant̃: ⁊ tumultuabant̃ contra petrū q2 pdicasset gentilibus ⁊ venisset sup eos spiritussc̄us vt p3 Actuum.10.c.cū dr̄. ⁊ obstupuerunt ex circuncisiōe fideles q venerāt cum petro:q2 ⁊ in nationes gratia spūssci effusa est:audiebant enī loquētes linguis ⁊ magnificabant deu3.tunc rn̄dit petrus.nunqd qs phibere pōt vt baptizent̃ hi qui spiritūsanctū acceperunt sicut ⁊ nos: Causa huius ɔtēptus erat q2 xp̄s de iudeis natus est sm carnē ⁊ ad oues que perierant de domo isrl' se venisse dicebat.gentiles āt ab hoc alieni erant. S3 postea cōuersa multitudine gentium ⁊ manēte isrl' in sua cecitate vt ait apl's ad Roma.11.c.gentiles inceperunt dn̄ari fidei xp̄ianoꝝ. iudeis āt q pauci erāt qn̄ ɔuertebant̃ improperabant: ⁊ se mutuo irritabāt verbis ɔtēdentes in alterutrum de prelatiōe.hāc mutuā dissensionē tollit apl's ad romāos p totā epistolā vtrosq3 increpās: ⁊ oēs peccasse demōstrās. † (S3 sit inter vos q̄si indigena.)i.sit tāq3 naturalis de terra vestra.s.nō inferatis ei aliquā offensionē:s3 habeatis vos ad eos sicut ad illos q in terra vestra nati sunt.dr̄ enī indigena q̄si inde genitus.s.q in terra illa genitus est in qua habitat.deus enī valde vetat fieri offēsiones aduenis:q2 ipsi nō habent ɔsolatorē: ⁊ iudei erāt duri corde ɔtra aduenas. Etiā si iudei aduenas ɔtristarent rarissimi ō gentilitate ad iudaismum ɔuersi fuissēt. ⁊ hoc erat peccatu3 graue.s.φ detraherēt hoies a cultu dei.nullum enim videtur esse maius peccatum.sic p3.1.Reg.c.2.cum dicit̃ de filijs heli puer tentibus cerimonias sacrificij.erat ergo pctm̄ pueroꝝ grande nimis:q2 detrahebāt hoies a sacrificio dn̄i. ideo comminat̃ penas eis qui aduersant̃ aduenis vt habetur Exo.22.c.cū dr̄. aduenā nō ɔtristabis:nec affliges:aduene eni3 fuistis in terra egypti. ⁊ postea subdit̃.si leseritis eos vociferabuntur ad me ⁊ ego audiā clamorē eoru3. † (Et diligetis eū quasi vosmetipsos.)

Detrahere hoies a dei cultu graue ē peccatu3.

G

Dilectio in duobus cōsistit.

ꝯsistit eni dilectio i duobus.s.i nō faciendo malū ⁊ faciēdo bo
nū.primū innuit cū dr̄ nō exprobretis ei.Scđꝫ cū dr̄ hic:ſꝫ dili
getis eū q̄si vosmetipsos.⁊ hoc suadet deus hebreis p moysen
Deut.c.10.s.sicut ipse diligit aduenas ita ⁊ iudei diligāt cū dr̄.
facit iudiciū pupillo ⁊ vidue:⁊ amat peregrinū:⁊ dat ei victū:⁊
vos ergo amate pegrinos qꝛ ipsi fuistis aduene i terra egypti.
⁊ imediate subditur īcentiuū p qđ iudei debeant diligere.s.qꝛ
ipsi fuerunt aduene.Cū aūt dr̄ ꝙ iudei diligāt sicut seipsos ad
uenas suos ly sicut nō dicit equalitatē:qm̄ nemo tenet alterum
diligere equaliter sibi p̄ter deū quē magis diligere dꝫ q̄ꝫ se:pre
cipue quoniā ⁊ si talis lex esset tn̄ iudeis nō daret qꝛ hoc ad p
fectionē dilectionis ptinet: sed iudeoꝝ status erat imperfectus
ergo nō daret eis talis lex.est ergo sensus ꝙ ly sicut dicat aliq̄ꝫ
similitudinē:ſꝫ nō equalitatē nec pfectā similitudinē.ponit tn̄
aliqualis similitudo:qꝛ qn̄cūqꝫ aliqs alterū diligit ēt si eū mo
dicū diligat sicut seipsum qꝛ nemo alterū diligere dr̄ nisi faciat
ei aliqua opera talia qualia sibiipsi ēt si non sint multa.de hoc
aristo.Ethi.lib.9.amicabilia q̄ ad alterū pueneruūt ex amicabi
libus q̄ ad seipsum.Conuenienter igitur ponit in oi mādato di
lectionis ꝙ diligat aliqs alteꝝ sicut se.(Fuistis eni aduene in
terra egypti.)Ista ē rō q̄re iudei nō debēt eē īfesti aduenis.s.si

† Iudei q̄re nō dēbēt eē infesti aduenis.

aduene spernendi sunt qꝛ aduene sunt:vos quoqꝫ spernendi
estis qꝛ in egypto aduene extitistis.vel alio modo aduene fui
stis i terra egypti.i.qꝛ vos ptulistis miseriā quā pferūt aduene
cū eētis i egypto debetis misereri eis qui nūc aduene sunt.natu
raliter eni cōdolet hō alijs quos pati videt ea q̄ ipse aliqn̄ pas
sus est.⁊ sic de xp̄o fieri debuit vt ipse in carne sua oēs defect⁹
nr̄os assumēt vt nobis sciret cōpati q talia patiebamur ⁊ vt tē
taret vt alijs tentatis prestaret suffragium.sicait apostolus ad
Hebre.2.c.s.vn̄ debuit per oia fratribus similari vt misericos
fieret ⁊ fidelis pontifex ad deū vt repropitiaret delicta ppli:in
eo eni in quo passus est ipse ⁊ tētatus:potens est eis q tentātur
auxiliari.(Ego dn̄s vester.)s.q iubeo vt nō affligatis aduenas
sic diligatis eos sicut vos pp me q sū dn̄s deus vester.(Nolite
facere iniquū.)Hic ponit regulatio ad cōmunicationē ciuilita

† † Regulatio ad cōicationē ciuitatis quoad oēs.

Qō.33. A

tis quātū ad oēs.⁊ hoc ē quātū ad iustitiā.Debet eni oib⁹ cōicā
tibus ineē iustitia i cōmunicatione politica:alioquin nulla po
litia pmanebit imo nec aliq̄ societas humana nec ipsa cōmuni
catio iconomica ⁊ naturalis q̄ in viro ⁊ vxore est.Singule eni
harū cōicationū iusta q̄dā habēt.qbus sublatis illas permanere
īpossibile ē sic declarat aristo.in.8.et.9.Ethi. ¶Et sic i cōi
cationibus qbuscūqꝫ bonoꝝ ⁊ recte ordinatis hoc tꝫ ita ⁊ i cōi

Non pōt stari aliqua cōmunicatio siue bonoꝝ siue maloꝝ sine iustitia.

cationibus maloꝝ.nulla nāqꝫ pax aut cōcordia malis manebit
nisi quādā inter se iustitie equalitatē posuerint.vn̄ ipsi fures q
in furādo pticipāt nisi īter se iuxta quādā distributionē res fur
to ablatas diuiserit i societate manere neqbunt.Vn̄ ipsa regna
⁊ politie ablata iustitia nihil sunt nisi q̄dā publica latrocinia vt
ait augu.de.ci.di.li.4.c.4.¶Cōsistit āt iustitia i q̄daꝫ eq̄litate

Duplex est iustitia.

ſm aristo.Ethi.li.5.Ista āt ē duplex q̄dā ē in distributione alia
in cōmutatione.vn̄ due spēs particularis iustitie assignant.s.
cōmutatiua ⁊ distributiua.đ hiꝫ aūt tangit hic:dicere tn̄ đ vtra
qꝫ particularū harū p singula maioris negocij est.de hoc aliq̄li
ter dictū ē Deut.24.c.De distributiua tangit hic īquātū dr̄ no
lite aliqd facere iniquū i iudicio:qm̄ pōt eē in iudicio aliqn̄ di
stributio penaꝝ vel premioꝝ:⁊ hoc ptinet ad iustitiā distribu
tiuā.aliqn̄ āt i iudicio ꝯmutatiua iustitia ē ſm diuersas opatio
nes.dr̄ aūt nō debere fieri aliqd iniquū i iudicio.i.nō ē senten
tia iniuste pferenda ⁊ ptinet directe ad iudices:quāq̄ꝫ ēt potest
intelligi de testibus q non debent i iudicio falso deponere qm̄
hoc mō tollerent iura partiū sicut iudices iniq̄ seminātes.(In

† Iustū in regula obseruatum.

regula.)Hic ponit aliud i quo obseruatur iustū.s.i regula:qm̄
iustitia ſm aristo.eq̄litas ⁊ mensura ē:⁊ litigātes ad iudicē ve
niūt tanq̄ꝫ ad regulā cuiqꝫ diuidētē qđ suū ē ⁊ equātē illos vt
pꝫ in.5.ethi.tota aūt iustitia erit qn̄ regula permanet vera re
gula.Ista aliqn̄ ē ex hoiem ⁊ aliqn̄ in hoie.Est aūt in hoie regu
la sicut in iudice q ē distributor iusti litigantibus.exterius autē
regula ē sicut in ponderibus ⁊ mensuris ⁊ stateris qm̄ hꝫ distri
buunt cuiqꝫ quātū accipere debet ⁊ determināt quātitates re
rū.Prio aūt iussit deus non mutari regulā q̄ est inter hoieꝫ in
hoc ꝙ dixit ꝙ nihil iniquū in iudicio agerent Deinde ponit đ
regulis q̄ sunt exterius.⁊ primo ponit de regula q̄ dicit eē vir
gula mensuratiua pānoꝝ.debet eni eē eq̄ apud oēs cōmunican

†

tes in idē.(In pondere.)pondera vocant ipse magnitudines
quibus determinamus alias sicut dicimus libras ⁊ alia maio
ra pondera vel minora:qm̄ ista debēt eē eadē apud oēs q eadē
tractant negocia.⁊ p pondera nō solū ītelligunt quātitates ille
q̄ apponunt ad determinādū molē aliaꝝ magnitudinū:ſꝫ etiā
id in quo ista librant vel trahunt.s.vbi ponitur pond⁹ ⁊ res
que ponderatur:qꝛ in vtroqꝫ fraus est si nō reducantur ad de
terminatam magnitudinē.(In mensura.)Generaliter omnia †
ista p que determinant q̄ntitates rerū ꝯtinuarū dicunt mensu
re:ſꝫ specialius ponit nomē mēsure ad significandū solū ea va
sa qbus res liqdas coequamus vel res solidas si minute sint:
vt mensure seminū q̄ nō accipiunt in pondere:ſꝫ magis in va
siꝫ mensuratiuiꝫ. ¶Circa qđ ꝯsiderādū ē ꝙ mēsurare ⁊ mē

Qō. 34. A

De habitudie oiꝫ mēsuraꝝ rerū siue fluxibiliū siue aridaꝝ siue pmanentiū siue n̄ pmanentiū.

surari quātitati ppriū ē.sic eni eā quidā diffiniūt dicētes quā
titatē eē ens quo aliqd ē mēsurabile vel mensurās.tūc aūt quā
titatū mensurādaꝝ alia ē ꝯtinua alia discreta.Quātitatū discre
taꝝ mēsura determinatiua ē ipse numerus:de hoc nō ponit hꝫ
p̄ceptū sicut de regulis mensuris ⁊ ponderibus.cuius causa est:
qꝛ deus dat legē habendā eē rectitudinē mensurarū in illiꝫ mē
suris q̄ malicia humana pmutari possūt.sic ē de regula ⁊ pōde
re ⁊ mensura q̄ maioritatē ⁊ minoritatē recipere q̄unt.In nu
mero aūt nō ē sic:qꝛ numer⁹ ē ꝯstitutus ſm naturā ⁊ permanet
immutabilis sicut nā ipsa nūq̄ꝫ factus maior nec minor.mēsure
āt satis mutant ⁊ pondera atqꝫ regule:qꝛ ista voluntate hūana
ꝯsistunt q̄ mutabilis est potissime qm̄ ista cōsistunt in quātitate

Qr̄ de⁹ nō iussit nullū eē decipiendū ī nūero sicut iussit in pōdere ⁊ mēsura.

ꝯtinua cui addi pōt ⁊ subtrahi.nūero aūt nō pōt addi ⁊ subtra
hi:qꝛ ꝯsistit in indiuisibili.vn̄ si aliqd addat vel subtrahat iā
nō manet eadē spēs nūeri:nō oportuit poni legē de mēsura q̄
ē numerus.Si aūt sit mensura reꝝ ꝯtinuarū aut ille res mensu
rabiles sunt fluxibiles aut aride.Si sunt fluxibiles respiciūt de
terminationē p quasdā quātitates q̄ vocant mēsure:sicut pꝫ đ
aqua oleo ⁊ vino:quāquā iste res aliqn̄ possunt ptinere ad alte
rā determinationē mensuratiuā q̄ vocat pōdus.ſꝫ necessariꝫ
ē vt primo ptineant ad mensurā.Si aūt sint res aride aut sunt
minute aut magne.Si aūt minute sint recipiūt determinatio
nē p mensurā que ē vas ꝯtentiuū ⁊ determinatiuū.Si aūt sint
res magne aut mēsurant ſm longitudinē ⁊ latitudinē:aut ſm
magnitudinē molis.Si āt ꝯsiderent ſm lōgitudinē vel latitu
dinē ē mensura q̄dā q̄ vocat regula.Si aūt ꝯsiderent ſm ma
gnitudinē molis ē in eis quedā mēsura q̄ vocat pōdus.et isti
sunt oēs modi mensurandi siue determinādi quātitates.(Sta †

D

tera iusta ⁊ equa sint pōdera).Hic i spāli pōit hic qđ dcm̄ fue
rat in gn̄ali.s.ꝙ statere sint iuste ⁊ pondera iusta.statere eni ad
pondera ptinent ⁊ pn̄t ista duo accipi pro eodē.ſꝫ magis ꝯue
niēs ē vt accipiant p diuersis.s.ꝙ statera dicat esse ipsum in
quo appendunt res ponderate ⁊ pondera.⁊ vocatur statera a
stando:qꝛ tūc res ꝯuenienter ponderate sunt qn̄ stat id in quo
appenduntur.s.non declinans magis ad vnā partem q̄ꝫ ad al
teram.cum autē statera nō stat iā res ꝯuenienter pōderate nō
sunt:qꝛ non potest sic determinari de re quāta sit.pondera aūt
vocant ea que apponuntur in statera.vtrūqꝫ aūt in his debet
esse equale:qm̄ siue pondera iniqua sint siue statera inconueni
ens.s.ꝙ ad vnā ptē magis inclinat q̄ꝫ ad alterā:iniuste ponde
rabitur.(Iustus modius equusqꝫ sextari⁹.)Hic ponunt due †

Positio duarum mēsuraꝝ i spāli.

mensure in spāli q̄ sunt vasa ꝯtētiua ⁊ determinatiua quātita
tū.quorum vnum pertinet ad res liquidas alterū vero ad res
aridas.Sextarius.n.ad res liquidas ptinet:qꝛ mensura maior
in liquidis apud iudeos vocabat hin.Ista autem diuiditur in
sex ptes ⁊ quelibet vocatur sextarius.est aūt modius mensura
pertinens ad res aridas.s.ad semina ⁊ farinā:⁊ in his sūt alie
mensure.s.ephi ⁊ gomor.ē autē gomor mensura parua que est
decima pars ephi.vt habetur Exo.16.c.In omnibus aūt his
mensuris conseruari debebat ꝙ teneretur equalitas que a pri
cipio īstituta fuerat.(Ego dn̄s de⁹ vr̄ q eduxi vos de terra egy †
pti.)Refertur hoc ad leges superiores positas i speciali.s.ꝙ cu
stodiant eas quoniā ipse qui dedit est dominus ⁊ potuit ea mā
dare.ponitur autem preter hoc aliud incitatiuum ad custodien
das leges.s.ꝙ deus eduxit israelitas de egypto:⁊ propter hoc
beneficiū debebant sibi obedire in cūctis que iuberet.(Custo †
dite omnia p̄cepta mea.)In speciali supra admonuerat de⁹ ob
seruari precepta sua hic in generali iubet.⁊ dicitur ꝙ custodiāt
omnia precepta ⁊ iudicia.sunt enim iudicia leges date de regu
latione iudeoꝝ inter se ⁊ pertinent ad actus iudiciales.vnde p

Precepta duo possūt significari.

has diffiniebāt iudices in causis.p̄cepta autem possunt signifi
care duo.s.precepta moralia que pertinent ad decalogū ⁊ ad
quascunqꝫ leges nature.vel possunt significare precepta ceri
monialia.hic tn̄ accipiendū est p vtroqꝫ simul qꝛ deus iubet ob
seruari oia precepta que habentur in hoc capitulo.Sed hꝫ nō
solū habentur cerimonialia sed ēt p̄cepta naturalia mixtim.er
go p omnibus intelligendum est.(Et facite ea.)Ponitur dif †

Custodire ouplr sumitur.

ferētia inter facere ⁊ custodire: qm̄ custodire pōt ouplīciter accipi. ſ. custodire. i. cauere ab aliquo. ⁊ tūc custodire ptinet ad p̄cepta negatiua. ſ. q̄ fugiamus id qō ipſa vetant. ⁊ facere pertinet ad precepta affirmatiua in q̄bus cōplēdū ē qō iubet. Alio mō pōt accipi custodire. i. tenere i corde. ⁊ ſic precepta iſta debebāt custodiri ⁊ fieri. i. teneri in corde ⁊ ope cōpleri. volebat enī de⁹ vt iſraelite cogitarent in preceptis ſuis vt ſemp eorū verteret intentio ad placendū deo. ſic patet Deute. c. 6. cuz dicit. erūtq̄ verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo ⁊ narrabis ea filijs tuis: ⁊ meditaberis ſedens in domo tua ⁊ ambulans in itinere dormiens atq̄ conſurgens. (Ego dominus.) ſ. q̄ iubeo fieri hec: ideo custodite illa ſemper.

†

Capitulum. xx.

23. q. 4. ca. mali. §. ex his. q. 5. c. reos. §. ſed obijcitur

Locutuſq̄ eſt dñs ad moyſen dicēs. Hec loq̄ris filijs iſrael. Hō de filijs iſrael: ⁊ de aduenis q̄ habitant in iſrael. Siq̄s dederit de ſemine ſuo idolo moloch morte moriat̄. Populus terre lapidabit eū: ⁊ ego ponā faciē meā ꝓtra illū: ſuccidāq̄ eū de medio populi ſui: eo q̄ dederit de ſemīe ſuo moloch: ⁊ cōtaminauerit ſanctuariū meū: ac polluerit nomē ſanctū meū. Qō ſi negligēs populus terre ⁊ q̄ſi paruipendens imperiū meum: dimiſerit hominē q̄ dedit de ſemine ſuo moloch nec voluerit eū occidere: ponā faciē meā ſup hominē illū ⁊ cognationē eius: ſuccidāq̄ ⁊ ipſum ⁊ oēs q̄ cōſenſerūt ei vt fornicaret cū moloch de medio populi ſui. Alia q̄ declinauerit ad magos ⁊ ariolos ⁊ fornicata fuerit cū eis: ponā faciē meā cōtra eā: ⁊ interficiā illā de medio populi ſui. Sanctificamini ⁊ eſtote ſcti: q̄ ⁊ ego ſanctus ſum dñs de⁹ veſter. Cuſtodite precepta mea ⁊ facite ea. Ego dñs qui ſanctifico vos. Qui maledixerit patri ſuo aut matri: morte moriatur. Patri matriq̄ qui maledixerit: ſāguis eius ſit ſuper eū. Si mechatus q̄s fuerit cū vxore alterius: ⁊ adulteriū ꝑpetrauerit cū cōiuge ꝓximi ſui: morte moriatur ⁊ mech⁹ ⁊ adultera. Qui dormierit cū nouerca ſua: ⁊ reuelauerit ignominiaz patris ſui: morte moriantur ambo. Sanguis eorū ſit ſup eos. Siquis dormierit cū nuru ſua: vterq̄ moriatur: q̄ ſcelus opati ſunt. Sanguis eor̄ ſit ſuper eos. Qui dormierit cuz maſculo coitu femineo vterq̄ operatus eſt nefas: morte moriantur. Sit ſanguis eor̄ ſup eos. Qui ſupra vxorē filiā duxerit matrē ei⁹: ſcelus operatus ē. Viuus ardebit cū eis: nec permanebit tātū nefas in medio veſtri. Qui cū iumento ⁊ pecore coierit morte moriatur: pecus quoq̄ occidite.

Crimia morte plectēda

nu. 11. b Job. 3. b 1. Reg. 16. b. ero. 21. b Prouer. 20. c.

86. di. c. ceterum.

27. q. 2. ca. oē. §. ſiqs ſpōſā ⁊ ca. q̄ deſpōſata ⁊ c. inſtitutum in fine.

Deut. 22 L 8. 9. d. 15. q. 1. c mulier. 23. q. 5. c reos.

Mulier q̄ ſuccubuerit cuilibet iumēto: ſimul interficietur cū eo. Sāguis eor̄ ſit ſup eos. Qui acceperit ſororē ſuā filiaz patris ſui vel filiā matris ſue: ⁊ viderit turpitudinē eius: illaq̄ cōſpexerit fratris ignominiam: nefariā rē operati ſunt: occidentur i cōſpectu populi: eo q̄ turpitudinē ſuaz mutuo reuelauerint ⁊ portabūt iniquitatē ſuā. Qui coierit cū muliere in fluxu menſtruo ⁊ reuelauerit turpitudinē eius: ipſaq̄z aperuerit fontez ſanguinis ſui interficientur ambo de medio populi ſui. Turpitudinē matertere ⁊ amite tue nō diſco operies. Qui hoc fecerit ignominiaz carnis ſue nudauit: portabūt ambo iniquitatē ſuā. Qui coierit cū vxore patrui vel auūculi ſui: ⁊ reuelauerit ignominiā cognatiōis ſue: portabunt ābo peccatū ſuuz. Abſq̄z liberis morientur. Qui duxerit vxorē fratris ſui: rez facit illicitam: turpitudinem fratris ſui reuelauit: abſq̄z filijs erit.

35. q. 6. c. videt.

Locutuſq̄z. In ſuperioribus legiſlator poſuerat precepta ordinantia vitā humana abſq̄ determinatione pene: hic ſubiungit eadem ⁊ addens quedaz alia cū pene determinatione. ⁊ qz ſacra ſcriptura prolixitatez fugit que maxime eſſet ſi ſepe repeteret eadē: nō ponit hic oia que ſupra poſita ſunt ſed quedā ⁊ plura alia addit: in oībus penam iniūgēs. ¶ Eſt āt rō huius replicatiōis: qm̄ itētio legiſlatoris eſt facere ciues bonos et obauditores legum iuxta ariſto. 1. ethico. ⁊ in hoc leges dirigant regulando actus nr̄os. hoies tū ouplīciter in bonū mouent. quidā eni abſolute mouentur in ipſum pp pulchritudinē eius ⁊ iſti ſunt qui habēt generoſos ⁊ liberos animos. In his aūt nō oportet poni legem: qm̄ lex non eſt poſita iuſto ſz pcōri vt pz. j. ad Tbi. c. 1. ⁊ ſi aliqua lex ponatur iuſtis tū nō oportet q̄ ponat cū pene adiectione. Alij aūt ſunt q̄ ad bonū nō mouent pp ſeipſum qz pulchrū ⁊ bonū eſt: ſz pp timorē pene reducentis ad illud: ideo pp hos ꝓprie lege poſite ſunt ⁊ cū penarū adiectionibus validate. ⁊ qm̄ bonū ſz ſe appetere melius eſt q̄ fm pene directionez. primo poſuit leges de bono ⁊ malo nulla addita pena. Scōo hic ſubiunxit penā. vnde hic fiūt tria. Primo ponitur preceptorum iſtorum determinatio. Scōo determinationis ratio. Tertio adiungit intenta concluſio. Scōa ibi. (Cuſtodite leges meas.) Tertia ibi (Vir ſiue mulier.) Prima i tres qz primo ponit directio circa partē rōnalem. Scōo circa partē iraſcibilē. Tertio circa cōcupiſcibilē. Scōa ibi. (Qui maledixit patri.) Tertia ibi. (Si mechat⁹.) Circa primū dz ibi. (Locutus ē dñs ad moyſen.) Circa omnia iſta generale ē q̄ dñs loqueret moyſi. nihil nāq̄ eaz fieri poterat niſi loquēte dño ad moyſen: qz leges iſte debanē a deo: ⁊ deus non loquebat pplo p̄ ſe ſz loquebatur moyſi ⁊ ille referebat dei verba ad populū: qz ipſe erat ſequeſter ⁊ medius inter deum ⁊ populū vt habet Deute. c. 5. Iſte autē additiones. ſ. locut⁹ eſt dñs ad moyſen ⁊ ſimiles que ponuntur: a moyſe ſcripte ſunt vbi videbat eſſe capita rationis. ſ. q̄ cum de diuerſis materijs ageretur non ponerētur omnia ſub eodem contextu. An autem iſta locutio fuerit in eadem vice in qua deus locutus fuit ſibi ea que habita ſunt precedenti. c. nihil differt: cū conſtet ex his que dicta ſunt ſupra. 16. c. fuiſſe ſimul dicta omnia que in hoc libro continentur. (Dic loqueris filijs iſrael.) non ſolum moyſes fuit locutus iſraelitis ea que continentur in hoc capitulo: ſed etiam omnibus qui aſcenderant cum eis de egypto. multi nāq̄ egyptij cū hebreis receſſerant de egypto vt habetur Exo. c. 12. cū dz. ſz ⁊ vulguſ promiſcuum inumerabile aſcendit cum eis. Iſti autem adhuc manebant cū iſraelitis qz poſt hoc fit mentio de eis q̄ commouerint iſraelitas ad peccandū deſiderando carnes in ſepulchris cōcupiſcētie. ſic habet Nu. 11. c. cū dz. vulgus quippe promiſcuuz qō aſcendere: ⁊ cū eis flagrauit deſiderio carniū ſedens ⁊ flens iūctis ſibi pariter filijs iſrael. ēt ex ira pz q̄ iſtis deus mandauerit moyſen loqui cum dicit infra. hō de filijs iſrael ⁊ de aduenis q̄ habitāt in iſrael. aduene aūt ſunt ipſi egyptij q̄ cū iſraelitis ad habitandū venerāt. fit tū mentio de filijs iſrael: qz noie eorum intelliguntur ēt aduene vel qz ipſi ſunt digniores. (Homo de filijs iſrael.) Ponitur hic qui ſunt q̄ obligantur p̄ iſtā legem. lex enī obligat omnes illoz quibus datur ⁊ qui eam recipiunt. fuerunt aūt principales filij iſrael in recipiendo hanc legem: qz deus dilexit iſtam gentem: ⁊ voluit ſibi dare legem ⁊ nulli alteri gē-

Qō. I.

A

Quare ſit ℔ repetitio cū adiectione penarum.

Hoies ouplīciter i bonū mouent

†

Diuiſio eiuſdem.

†

Notādum

†

†

ti vt habetur in ps. 137. s. non fecit taliter omni nationi: et iudicia sua non manifestauit eis. Ideo istos nominauit deus pri
† cipaliter tangz susceptores legis alios autē per accedens. (Et de aduenis q habitant i israel.) i. ista lex ēt est ad illos qui veniunt de gentilitate vt habitēt cū israelitis z teneant cerimōias eorum. nā non vocantur aduene illi qui veniebant de alia gente ad habitandū solum inter israelitas nisi conuerterentur quo qz ad ritus colendi iudaicos. nā nō pmittebant israelite habere inter se gentiles nisi conuersi essent ad cultū dei vt declaratum fuit precedenti. c. Uerū ē de gentibus chananeor in quor terra israelite habitabant: sed de gentibus alijs nō erat sic ꝓbitū nisi quātū ad ꝯtractus matrimoniorū z cibos cōsecratos idolis: lz iudei ab oībus gentilibus se subtrahebant quātū potē
B rāt: qz erant eis i scādalū pp deos suos. Isti aūt aduene erant obligati ad oēs cerimonias legis sicut ipsi qui nati erant in iudaismo sicut habetur Exo. 12. c. qz ibi dz q illi q circūcisi fuerint permittant facere pbase aliter nō: z in multis huius libri z aliorū legibus in hoc pentateucho moysi: exprimit in ipsis legibus q obligentur filij israel z aduene: qñ aduene circuncidebantur z cū aliquis circuncidit obligatur ad omnes cerimonias iudaice legis. sic pz ad Gala. c. 5. ego paulus testificor omni homini circuncidenti se qñ debitor est vniuerse legis facien-
† de. sic nāqz est in lege euangelica q cū aliqs baptizat obligatur ad omnes cerimonias noui testamenti. (Siquis dederit de semine suo idolo moloch.) Hic ordinatur ratiōalis pars fz quā
Ordinatio rationalis ptis fz qm in deū tēdimus ad ipz colendum. i deū tendimus ad colendū deū cū cultus eius ptineat soluz ad vim rationalē. z ponuntur duo casus. Primo de adorando de os alienos. Scō de ꝓfulendo magos z ariolos. Fa ibi. (Alia q declinauerit.) Hic pōitur ō sacrificio facto idolo moloch z frequēter de hoc dicit vt pz. ē. 18. c. z hoc fit qz hoc pctm erat grave valde z iudei erat multū inclinati ad illud cuzalie gentes ō multū frequētarent. ēt qz istud idolū erat principale inter omnia idola. putabant ēt iudei z gentes frequētantes talia sacrificia q per hoc consequerent ea q volebāt in boibus z diuitijs z tēporali prosperitate. De mō aūt huius sacrificij dictū fuit. ē. c. 18. plene ideo ibi inquirat. Hic aūt solū adiungit pena taliter offerentiū. (De semine suo idolo moloch.) Dicebatur aliqs
† Dare aliquē de suo semine dupliciter dicebatur. dare de semine suo dupliciter. s. de humore seminali ad generationē deriuato: vel de filijs genitis. nā filij alicuius vocantur semen eius. Prima tm ē ꝓpria significatio. de modo vtriusq in offerēdo dictū ē. ē. 18. c. (Morte moriat.) ō addit i isto. c. s. qz subiungunt pene. ē. aūt. 18. c. quāquā ponerent leges nulle tm subiungebant pene. Infligit aūt mors ꝑ isto peccato. nec ē intelligēdū q inferret a deo sicut als cū dz: homo q talia vel talia fecerit peribit de pplo suo: fz p sentētiā iudicis ordēnabatur
£ ad mortē z ppls occidebat eū vt pz immediate. (Pplz terre lapidabit eū.) ō determinatur genus mortis. s. q lapidaret. erat enim ista satis grauis pena et iubebat fieri a toto populo vt
† Quare tot ppls lapidare debebat eū q dedisset ō semie suo idolo moloch. omnes vindicarent iniuriā dei sui q magna erat in eo qui sic offerebat. etiam qz offerens filios suos idolo moloch totū populū offendebat qñ populus cōfistit per multitudinē hominū: q aūt occidit aliquē boiem nō solū ei iniuriā infert cui vitam adimit: fz ēt toti pplo cui vnū hominē aufert q erat pars populi z iste sic diminuit populum. z hoc modo illi qui seipsos accidunt quāquā nō videat alicui iniuriā facere irrogant tamē iniuriā ciuitati cui seipsos auferūt q erāt pars politie. Unde legeo recte ordinate irrogāt penas debonorationis vt in carētia sepulchri vel alias eis q se occiderunt. sic dicit aristo. Ethi. li. 5. c. vltimo. s. propter qō z ciuitas dānificat z quedā inbonoratio adest seipsum corrumpenti. Alia aūt cā est qz deus volebat vt israelite qui imperfecti erant visu penis alioz distraherentur a malo. sic habetur Nu. 17. c. vbi deus iubet eos qui nō obedierunt summo sacerdoti publice occidi vt totus populus audiens timeat. sic ēt habet Deu. 13. c. q oīs ppls lapidabit illū q conat abstrahere aliquē a cultu dei vt oēs audientes
† timeāt: z nequaqz vltra aliquid tale faciāt. (Et ego ponā faciē meā contra illū.) s. cōtra eū q dederit de semine suo idolo moloch. dz deus ponere faciē suā contra aliquē qñ totaliter attendit vt aliquē deleat de terra. sic eni nos loquimur humano mō q vnus homo ponat vultū suū contra alterū qñ totaliter ingrit vt eū occidat. z sic dicebat. ē. 17. c. q deus obfirmaret faciē suā contra aiam q comederet sanguinē z disperdēt eaz de pplo
† suo. (Succidāqz eū de medio ppli sui.) eadē sentētia ē cū superiori quāqz illud precedens ē accedens ad hoc: qz priusquā deus deleat aliquē de pplo suo ponit faciē suā contra eum ad delendum illū. dicit aūt succidere. i. tollere vitā z loquitur de homine ad modū arboris. cū. n. arbori tollitur radix vel truncus scinditur vitā nullā habet: ita z si homini auferat vita dicitur
† succidi. (De medio ppli mei.) i. faciā q nō sit in pplo meo. naz ille q moritur iam non manet in populo. dicit aūt de medio populi succidi quncz in pplo est qñ in medio alicuius rei ē fm modū sacre scripture qōcunqz in illa ē siue in medio sit siue in extremitatibus. (Eo q dederit de semie suo moloch.) Replicatur hic causa pene inflicte. ¶ In quo dicunt aliqui iudei q illi incurrebant penā huius legis qui dabant aliquē de filijs suis idolo moloch. si tm aliquis daret omnes filios suos nō incurrebat hanc penā: qz dicitur in littera qui dederit de semine suo z hoc significat partē. ¶ Sed hoc ita absurdū est vt cōdē natione vel argumentatione in cōtrariū nō egeat: nā quātocūqz aliqs magis peccat magis puniēdus est. fz ille q plures filios offert demonibus grauius peccat. ergo acrius puniendus ē. Itē hoc existente si aliqua lex diceret qui semel furatus fuerit occidatur z aliquis si furaretur multotiens non deberet occidi. sed hoc absurdissimū est. Itē hoc modo daretur boibus occasio ad magis peccandū. nā si ille qui vnū de filijs offerebat lapidabat z qui omnes obtulisset non patiebatur penā: offerrēt boies omnes filios suos postqz semel offerre cepissent ne aliq pena plecterentur. omnia autē ista absurda sunt. ¶ Alij aūt volentes istos corrigere dixerunt q illi qui dabant vnū de filijs suis idolo moloch lapidabantur vel qui darent aliquos fz nō omnes. illi aūt qui darent oēs non puniebantur aliqua istarum penarū: sed in futuro puniebant in gehenna nec poterat peccatum suum remitti hic vel in futuro seculo. ¶ Sed isti errant in duo. Primo qz dicunt q isti q offerebant omnes filios suos demonibus non poterant expiari hic: nec in futurū. Secundo qz dicunt q ꝓpter hoc q isti in gehenna puniendi erant nō puniebantur hic. Primum non potest stare: quoniā quātūcūqz peccet possunt hic remitti peccata sua si peniteat de eis ingemiscēdo ad dominum sic habetur Ezechie. 18. c. cum dicitur. si autez impius egerit penitentiam z custodierit vniuersa ꝑcepta mea: omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. de hoc magis dictum est supra. 5. c. in fine vbi agebatur ō peccato in spiritumsanctum an esset remissibile. Secundō qō dicit etiam est falsum. s. q ille q offerebat omnes filios suos demonibus qz in gehenna puniendus erat non puniebatur hic. sed hoc omni rationi repugnat. nam cum pro omni peccato mortali debeatur pena gehenne qualitercunqz aliquis moreretur siue in paruo peccato siue magno haberet mortem eternam. z sic quantum ad habendum mortem gehenne nihil magis differt q peccaret valde grauiter qz parū. quāqz differt quātum ad grauitatem penarū: quoniā qui magis peccauerit acri⁹ punietur. hoc ergo dato nullus hic deberet puniri ꝓ peccato ga in gehenna puniendus erat. z sic destrueretur omnis status legum dirigentium politiam secundum quas mors infligit eis qui peccant. Item non solum infligantur pene aliquibus: quia mala fecerunt: sed etiam vt alij qui nō fecerunt timeant z facere caueāt sicut pz Deu. 13. et. 17. c. ergo illi qui magis peccauerunt quāqz in gehenna pro peccatis suis puniri debeant tm hic adhuc punientur: ne alij ad tam grauia perpetranda incitētur. ¶ Dicendum igitur q ista littera imponit penā omnibus qui filios suos demonibus offerrent siue vnus siue multos siue omnes. dixit tm de semine suo vt exprimat id qō minus est. quāqz iste modus loquendi non semper accipitur ad significandū partē. (Et contaminauerit sanctuarium meū.) i. qui talia fecit punitur: qz contaminauerit sanctuarium meū. i. qz per hoc reputauit illud esse immundum. Nam non est sensus q iste immolans idolo moloch polluet sanctuarium faciens aliquid immundū in illo. Nam non introibat in sanctuarium domini taliter offerens nec accedebat ad illud: sed ibat ad sacerdotes idolorum. dicitur tamen contaminare sanctuarium qz sic faciens videtur iudicare sanctuarium esse contaminatum. nam si non iudicaret illud esse contaminatū magis offerre vellet deo sacrificia que in suo sanctuario offeruntur: z secundus ritus huius sanctuarij qz offerre idolo moloch. contaminabat ergo q talis erat sanctuarium. (Atq polluerit nomen sanctum meum.) i. etiam punietur iste immolans moloch quia polluit nomen meum. Dicitur autem nomen dei pollutum: qz attribuitur eis qui non sunt dij. s. idolis. ita facit qui offert idolo moloch: nam offerendo ei reputat illum deum in quo nomen dei polluitur. Uel dicitur esse pollutum nomē dei quoniam qō dei est transfertur ad alterum. Sacrificia enim soli deo pertinent. q ergo aliquis alius preter deum sacrificia recipiat est contemnere

† Qō. 2 A Judeor opinio friuola circa expositionē text⁹ an teneat. ⁊ Lōfu.

Opinio aliorū iudeorum.

Improbatio.

B

An possit stare q nō infligant pene in boibus i ꝑsenti ꝓ pctis: eo q i inferno infligēde sūt

Docto. opi.

† £

† Nomen dei pollutū quare dicat

nere deū attribuendo alteri qō ad deū ptinet. ꝛ sic pollait nomē suū. (Oꝫ si negligens popul⁹ terre.) Hic ponit huius pcti pena a deo inflicta in negligentiā populi. tenebatur enī ppls occidere eū qui taliter offerret vtō victū est. Si aūt nō occideret eū deus occidebat. nūqꝫ tñ deus hoc agebat nisi eēt negligēs populus terre. erat aūt negligentia: qꝛ ipsi tenebant̄ ꝫ facere cū occtū fit. ppls terre lapidabit eū. (Et quasi paruipendens imperiū meū.) Ponit enīz duos modos omittendi complere punitionem immolantis. vnus p negligentiā qñ ppls non aduertit ad eū q immolat moloch ꝛ nō punit. alius modus est paruipensionis vt cū populus ista videns respuit imperium dei. quocūqꝫ enim mō deus supplebat id qō omittebat ppls. (Dimiserit dominē q dedit de semine suo moloch.) Dimittere hoiem immolantē est non curare ꝫ puniendo illū q immolauit moloch. vel si teneret eū ligatū ad occidendū ꝛ postea absolueret qō deterius erat. (Nec voluerit eū occidere.) eadē sñia est. s. nō curare ꝫ occidendo hoiem q talē faceret vilipensionē deo quā tenebat ppls vindicare: potissime cū esset sibi mandatū. (Ponā faciē meā contra hoiem illū.) Hic ponit pena quā ifligit de⁹ immolantibus moloch qñ populus negligebat punire. ꝛ primum erat q poneret faciē suā contra hoiem illū quasi semp respiciens eū ad occidendū vel nocendū ei. sicut illi q hostiliter se habent ponūt vultū suū ad hostes vt eos deleant. (Et cognationē eius.) cognatio hois illius a deo punit quāqꝫ nō immolauerit moloch: qꝛ vī q ei cōsenserit nō puniens: aut accusans immolantē. ꝛ q ipsi scirent magis q̄ alij cū magis coniuncti sibi essent. Si aūt scientes nō reuelarēt vel punirēt rei crimis erāt sicut ipsi q fecissent ꝛ deus delebat illos. ēt deus infligebat istā penā cognationi immolantis: qꝛ sic videt esse aliquando apud leges humanas q in valde grauibus pctis non solū ipsi qui deliquerūt puniunt: sꝫ ēt eoꝝ cognatio q̄ nihil egerit. (Succidāqꝫ ꝛ ipsum ꝛ oēs q consenserunt ei.) Nō solū enī punitur ille qui immolauerit moloch: sed ēt omnes consentientes. Dicuntur āt cōsentire immolantibus illi qui dabant fauorē huiusmodi immolatoribus vt imolarent defendentes eos ab alijs oppugnātibus. ꝛ de his manifestū est q equaliter puniri merent̄ cū ipsis q principaliter faciunt. Alij dicunt ꝺsentiētes q ad istā imolationē ꝺsiliū p̄bebant forte pticipantes in hac immolatione intendentes q aliqō bonum sibi eueniret ex tali imolatione quā alij faciebant p eoꝝ ꝺsilium. Et de his ēt pz q debeant puniri sicut ipsi principaliter delinquētes. Alij sunt ꝺsentientes. i. q quā uis nihil horū faciant q̄ dicta sunt tñ sciebant illos immolare ꝛ non repugnabant illis: vel nō accusabant. tenebant nāqꝫ qui libet talia videntes ꝛelare ꝺtra sic imolantes vt excluderent̄ ꝺ terra. sic habet Deute. 13. c. ꝛ ex hoc habet q delinquētes ꝛ cōsentientes delinquentibus pari pena puniuntur q̄q̄ i gbusdā delictis ꝺsentientes magis attendunt̄ q̄ in alijs. de hoc habet ad Ro. c. 1. cū dī. qñ q talia agūt digni sunt morte: nō solū qui faciunt ea sꝫ etiā qui cōsentiunt facientibus. (Ut fornicaret cū moloch.) Dicit aliquis fornicari cū moloch: qꝛ relicto cultu ꝺi veri trāsit ad colendū moloch. ꝛ est metaphora ꝺ muliere adulterante q̄ relingt virū suū cōiungens se viro adulterino. sic enī nos tenemur colere deū verū Si igit transierimus ad cultum alicui⁹ idoli dicimur fornicari cuꝫ illo idolo. (De medio ppli sui.) Refert ad supradicta. s. succidā ipꝫ ꝺ medio populi sui faciendo ne maneat in pplo suo: sꝫ per mortē auferatur. (Anima q̄ declinauerit ad magos.) Hic ponit alterū p̄ceptū de idolatria: sꝫ nō est ita directe idolatria sicut precedens. nā qui immolat idolo moloch directe colit demonē ei sacrificia faciendo: q aūt declinant ad magos nō colunt ipsos magos vel eos per quos magi conant̄ inquirere veritatez directe: sed quodāmō indirecte facientes q̄ sdā cerimonias cultus vt veritatē de qua cōsuluerūt accipere mereant̄ in responsis. Dicit̄ aūt declinare anima ad magos. i. q aliqs bō declinet ad ꝺsulendū ꝛ ingrendū veritates a magis. hoc enī declinare ē: qꝛ quilibet tenebatur deo suo adherere ꝛ ab eo inquirere si aliquid ingrendū foret ꝛ nō ab idolis vel a magis. ¶ Dicunt̄ aūt hic magi vtentes arte magica vel alijs p̄hibitis artibus. ꝛ isto modo omnes magi sūt p̄hibiti qꝛ p artē supstitiosam inquirūt. Scdo qꝛ a demonib⁹ inquirunt ꝛ eis in hoc cultū quēdā exhibēt a gb⁹ veritas nulla inquirenda erat: nec cultus exhibendus. Alio modo ofr magi sapientes in astris a gbus aliquando licitū est ingrere: aliqñ aūt vetitū de quo late dictū ē p̄cedenti. c. In hebreo habet p̄hitones vbi nos dicimus magos. pz qꝛ talis dictio ponitur hic apud hebreos qualis habetur in lra nostra. 1. Regū. 28. c. vbi dī de p̄hitōissa quā cōsuluit saul. ¶ Dixit āt rabbi abra. a benazra q nomen p̄hitonis in hebreo ab vtre deriuatur. nam ſm eū ꝛ rabbi moysē francū i vtre fiebat talis operatio. vnde accipiebat̄ quoddā caput humanū pilis ꝛ carne nudatuꝫ ꝛ in quoddā vtre ponebat̄ in cuius extremitatibus duabus erant duo ligna intra pforata quasi fistule ꝛ p vnuꝫ flarek ꝛ p aliud sonitus redderet̄. ꝛ aer transibat per caput positū in vtre: vbi ope demonis verba respōsiua formabant̄ sic dicūt fuisse p̄hitonissaꝫ quā ꝺsuluit rex saul de qua habet. 1. Reg. 28. ¶ Sed hoc falsum videt̄: qñ iste vter solū erat vt in eo responsio demonis haberet̄: p̄hitonissa aūt p demōis ptātē mortuos vel demones loco mortuorū apparere faciebat quos ipsa sola videbat vnde dixit. 1. Reg. 28. c. deos vidi ascendentes de terra. saul autez non videbat eos q ascenderant iō inquisiuit ab illa qualis forma esset eius qui ascendisset ꝛ illa ait. vir senex ascēdit ꝛ ipse est amictus palio: intellexit saul q samuel esset ꝛ inclinauit se super faciē suā in terra ꝛ adorauit. Argumentū autē rabbi abraā abenazra sumptū a nois deriuatione non multum cōcludit: qꝛ frequenter interpretationes fallunt. p̄hitones autez dicunt̄ esse spiritus existentes in ventre hoīs ꝛ facientes eos loqui sicut pz de puella quēdā de cuius ventre paulus apostol⁹ demonē p̄hitonē exclusit vt habet Actu. 16. c. Sic ēt pz ꝺ apol line deo gentiū q introibat in vterū puelle virginis ꝛ faciebat eā log atq futura p̄dicere. sic pz p lucanū li. de bello pluſqꝫ ciuili. Aliquādo aūt dicunt̄ p̄hitones demones venientes ad rūdē dū alicui factis gbusdā cerimonijs. sed primus modus conuenientioꝛ ē. sic accipit in fi. capi. vir siue mulier in gbus p̄hitonicus vel diuinationis spiritus fuerit. s. q intra illos viros ē spiritus ista loquens. (Ariolos.) aīa ēt declinans ad ariolos habebat penaꝫ que supra ponebat̄. arioli ſm ra. abra. abenazra dicūtur illi q posito osse cuiusdā animalis sub latere futura p̄cedebant. ſm francum arioli habebant ossa sub lingua ꝛ sic loquebantur de euentibus rerū. sꝫ primū magis conuenit ad modos augurū ꝛ maleficorū: nos tñ ariolos vocamus eos q considerātes animalium mortuoꝝ fibris aliq̄ futura conant̄ p̄dicere de quibus dictū fuit precedē. c. An arioli ſm artē suaꝫ aliqd p̄dicere possint ꝛ an ars sua supstitiosa sit vel aliqd veritatis contineat p̄cedē. c. dictū est. (Et fornicata fuerit cū eis.) accipit fornicatio sicut supra dicebat̄ p declinatione a vero deo. non tñ dicit̄ fornicari cū ariolis ꝛ magis quasi illos aliquis colat: sed qꝛ inclinatur ad credendū illud ꝛ inquirendū ab eis. ¶ Sꝫ ad hoc nō deberet aliquis inclinari: qꝛ israelite habebant aliuꝫ modū inquirendi veritates quando vellent inquirere. s. p inquisitionem a summo sacerdote posito rationali in pectore et ephod. quoniam in rationali erāt lapides qui demonstrabant veritatē inquisitarū rerū. vnde vocabatur illud rationale iudicij vt habetur Exo. 28. c. ꝛ ibi satis dictū est. Sic enīz consuluit dauid dominum an viri ceile traderent eum in manus saul ꝛ deus respondit sibi. ꝛ hoc applicito ephod. sic habet. 1. Reg. 23. c. ꝛ sic dī. Nu. 23. c. nō est idolum in iacob nec videt̄ simulachrū in israel: tēpoꝛibus suis dicet iacob ꝛ israel quid opera tus sit dominus. Fiebat etiam inquisitio p prophetas qñ ipsi reuelabant veritates q̄s a deo audiebant. ꝛ ob hoc vocabātur videntes: qꝛ videbant ea que alijs occulta erāt. Sic pz. 1. Reg. 9. c. de samuele ad quē conueniebant omnes israelite ad inquirendum de rebus futuris vel absconditis. vnde saul questuit p asinis patris sui ꝛ sibi responsuꝫ est. Et hoc habetur Deut. 18. c. q non esset inquirendū a gentiliū auguribus ꝛ maleficis: sed a p̄phetis cū dicitur. gentes iste quarū possidebis terrā augures ꝛ diuinos audiunt: tu autē a dño deo tuo aliter institut⁹ es. prophetaꝫ de gente tua ꝛ de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuuꝫ: ipsum audies vt petisti. cū ergo iudei essent determinati a deo ad istum modū inquirendi veritates occultas qñ inquirere vellent: si hoc modo relicto inclinarent̄ ad magos vel ad ariolos a quibus inquirere nō licebat dicebantur fornicari. ꝛ ista fornicatio erat cum magis ꝛ ariolis. i. inquirēdo ab eis qō licitū non erat ab eis inquiri. (Ponā faciē contra eū.) ē declaratum est. s. q deus conuertat se ad aliquē in malum. s. vt destruat eū ꝛ non auertat vultum suum donec destruxerit. (Et interficiam illam de medio populi sui.) s. animam declinantem ad magos. deus autem dicebatur occidere istum hominem: quia tradebat eum ex merito preuaricationis huiuꝫ in manus alicuius occisoris siue in manū hostilem siue in manu bestiarum aut in precipitationem aut aquarum submersionē vel aliud genuꝫ mortis venientis a casu. omnia enim hec deus ab intentione infligit que nos a casu euenisse iudicamus. ꝛ non soluꝫ in hoc qō est de mortibus inflictis a rebus ir-

cat. ra. abra. abēa. Et an sint p̄hitones sp in ventre. Rabbi abra. opinio Improbō.

† Ariolus qd sit ꝛ an futura p̄dicēt ipositoꝝ osse sub lingua.

† B

Quō iudei ingrebant futura irrationali.

† Quā penā ifligit de⁹ immolātibus moloch qñ ppls punit negligebat.

† Fornicari cū moloch qd sit.

† Precepti⁹ alterꝫ de idolatria.

Magis offendit deū q offert moloch q̄ q declinat ad ariolos.

Magi q̄re p̄hibiti sunt.

Qō. 3 A

† De p̄hitonibus ꝛ p̄hitonissis qd di

† De genus mortis qō a casu est a deo infligi dicitur.

rationabilibus: sed etiam de morte que infligitur vni homini ab altero non intendente illud agere. Sicut si quis iaciat sagittas aut lapides ad aliquē locū ꝛ alius transiens lapide vel sagitta percussus occubuerit a deo ista mors inflicta dicitur. sic habetur Exo. 21 c. cum dicit. qui percusserit hominem volēs occidere moriat: g aūt nō est insidiatus sed deus illuꝫ tradidit in manus eius cōstituā tibi locū in quē fugere debeat. Cū ergo deus ab intentione tradat aliquē in manus alterius vt occidatur alio non intendente occidere: deus hunc occidere dicitur ꝛ non ille qui actualem inflixit mortem. dicitur aūt ꝙ aliquis occiditur de medio pp'l sui inquātū p mortē tollit ne maneat in pplo suo sicut erat qñ viuebat. (Et estote sancti.) Hic admōet deus israelitas vt caueāt ab omni immundicia que vetatur p precepta supra posita ꝛ adhuc magis per ea q̄ infra ponūtur. nā quāc̄ in omni peccato immundicia quedā fit in peccatiꝭ tamē ſm carnem maior est immūdicia. nā in ceteris sola mentis contaminatio est: in peccato aūt ſm carnē corpus ꝛ aia maculātur sic ait apl's ꝙ omne pctm̄ qđ cōmittit extra ipsum est: g autez fornicatur in carnē suā peccat vt habetur. 1. Corin. 6. c. ꝛ qr h infra agitur de immundicijs ſm carnem iubet deus in vniuersali iudeis vt caueant ab omni immundicia. hoc aūt ē sanctificari. Nam sanctus idem est qđ mūdus vel sine terrena ꝫmaculatione. sic enim in greco idiomate agios sanctus dicit: ꝭ agios idē est qđ sine terra. ſ. sine ērena fece. Dicit autē hic deus ꝙ sanctificentur ꝛ ꝙ sint sancti. hoc eni pōt pertinere ad idē ita ꝙ sit replicatio eiusdez ſnie sicut sepe fit in sacra scriptura. Alio modo pōt intelligi ꝙ ista pertineant ad duo. ſ. ꝙ sanctificari sit recedere ab immundicijs. sanctū esse sit permanere in puritate ꝛ sic iubentur iudei vt recedant ab immundicijs in quibus tunc erant ꝛ vt postc̄ recesserint nō reuertantur in illas sicut canis ad vomitū. ꝛ iste est cōueniens sensus. ꝛ hoc notatur qr primo posuit sanctificamini deinde dixit ꝛ estote sancti: qr sic ordo est nature vt quis primo vitia repellat: deinde aūt in puritate permaneat vt ait boeti⁹ de cōsolatione. li. 3. metro primo. (Quia ego dñs deus vester.) Hoc potest intelligi dupliciter. vno modo ꝙ sit sensus abstineatis ab omni mūdicia: qr ego qui iubeo hoc sum dñs deus vester. Alio modo est sensus ꝙ sanctificemini qr ego sum dñs deus vester. i. ga ego qui sum deus vester sum sanctus ideo nolo habere populū iniquū ꝛ immundum. sic habetur. ps. 5. qñ deus nolens iniquitatē tu es: nec habitabit iuxta te malignus nec stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum: odisti oēs operantes iniquitatē perdes omnes qui loquuntur mendaciū. iste modus loquendi est vsitatus in sacra scriptura reddēdo causalitatē de deo ad populū suū. sic dicitur sepe. ō. 11. c. Sancti estote qr ego sanctus sum ꝛ sequen. c. dicitur. sit ergo sanctus qr ꝛ ego sanctus suꝫ dñs qui sanctifico eos. est ēt iste modus in nouo testamento vt patet Mat. 5. c. cū dicitur. estote ergo ꝛ vos perfecti sicut ꝛ pater vr̄ celestis pfectus est. Et iterum. estote misericordes sicut pater vester misericors est. (Custodite precepta mea ꝛ facite ea.) Ad oīa precepta que deus dedit hoc refertur: sed precipue ad ea que habentur i hoc capitu. Q aūt dicit custodienda precepta ꝛ faciēda dupliciter intelligi potest sicut dictum est precedenti. cap. ſ. Uno mō ꝙ custodire significet cauere vel vitare ꝛ referatur ad precepta negatiua: qñ debemus cauere ea q̄ vetanē per ipsa. ꝛ tunc facere pertinet ad precepta affirmatiua in quibus est executio operis. Alio mō pōt intelligi hoc idistincte. ſ. ꝙ pertineat ad oīa precepta. ꝭ custodire pertinet ad precepta ſm ꝙ sunt in corde. facere aūt pertinet ad ea ſm ꝙ sunt in opere. debet eni glibet in mente sua precepta dei habere assidue recogitanꝭ qualiter vitā sine dei offensione agat vt habetur Deuē. 6. c. (Ego dominus q̄ sanctifico vos.) Hoc potest intelligi tripliciter. vno modo ꝙ deus sanctificat hoies faciendo eos sanctos. nā efficere hoiem mundū qđ ꝑtie stat in ablatione macularū pcti ad deū solū pertinet. Sic enim p3 Pie. c. 42. cū dicit. ego sum q̄ deleo iniquitates tuas pp me. (Alio mō pōt intelligi ego dñs qui sanctifico vos. i. ego sum deus qui volo vos esse sanctos qñ non sum sicut dij gentiū qui diligunt immundiciam ꝛ cultores contaminatos sceleribus cupiunt: atq̄ per ipsas suas cerimonias eos magis cōmaculant vt patet de sacrificijs priapi ꝛ aliorum deorū gentilium. de quibus multe turpitudines narrantur per augustinum scō de ciui. dei ꝛ per ouidium in libris fastorum. sed ego sum deus qui volo omnem puritatem sic p3 ps. 5. cuꝫ dicitur. qñ deus nolens iniquitatem tu es. ꝛ hoc magis declaratur sequen. capi. cum deus elegerit sacerdotes mundos ad ministerium suum. (Alio mō intelligitur ego dominus q̄ sanctifico vos. i. ego sum deus qui iubeo vos esse sanctos. ꝛ sic aliquando accipitur sanctificare p̄ sola iussione sanctificatiōis vt habet Exo. 19. c. cū dr. sanctifica eos hodie ꝛ cras: ꝛ lauent vestimenta sua. i. iube eis q̄ sanctificentur hodie ꝛ cras: ipse tamē moyses nō poterat eos sanctificare sed solū iubebat. (Qui maledixerit patri suo.) Hic ponit scōm in quo agitur de regulatione irascibilis qñ maledicere alicui vel percutere aut offensionē aliquā facere ad irā pertinet. ꝛ ad hoc genus reducūtur omnia homicidia ꝛ vulneratiōes atq̄ qualescūq̄ iniurie. De his tñ non ponitur hic lex qr habitum fuit Exo. 21. c. ꝛ in alijs locis. Solū autē replicatur vnū. ſ. de maledictione ad patrez ꝛ matrem. nā hoc fortassis videretur iudeis nō esse aliquid magnū sicut percutere ideo ab hoc non multū cauerent. reducit ergo ad memoriā imponens penam mortis si aliquis patri aut matri maledixerit. (Est enim contra naturā maledicere patri aut matri. ✠ primo qr ista sunt nomina dulcedinis vt ait aristo. in. 2 poli. c. 1. qui aūt alicui maledicit reputat nomen illius tanquā detestabile ꝛ amarū: ꝭ hoc cōtra naturā est: qr ponunt amarū dulce: ꝛ dulce amarū vt habetur Ysa. 5. c. Itē est hoc cōnaturā quoniā filij tenenē bonorare parentes sicut deos: ꝛ quātūcunq̄ eos honorauerint nunq̄ sufficienter honorabunt: qñ superexcellens bonū ab ipsis susceperunt existentibus eis causa essendi vt ait aristo. Ethi. li. 8. et. 9. maledicere autem patri ꝛ matri est tollere eis oēm honorez ꝛ detestari eos tanq̄ aliquid malū. ergo cōtra naturā agit q̄ patri aut matri maledicit iuste ergo pena mortis p̄ hoc inflicta est. magnū enim facinuꝫ ꝛ horribile cunctis videbat vt quisq̄ patri ꝛ matri malediceret. quā quā ergo istud peccatū in sola voce esset debuit tamē morte puniri. (Morte moriatur.) Nō est intelligendū ꝙ qñcūq̄ filius maledixerit patri aut matri deberet occidi. nā si iracundia aliquando motus leuiter maledixisset aliter puniendus videbat occidendus tñ non: sed cū hoc in cōsuetudinē duceret ꝛ verba horrenda ꝓtra patrē p̄ferret vt dictum fuit Exo. 21. (Qui maledixerit patri suo ꝛ matri sanguis eius sit super eū.) Ista ē replicatio superioris sententie qñ ad idem pertinet aliquē occidi vel sanguinē eius esse super eum. Est enim iste modus loquendi antiqⁱ in eis q̄ occiduntur. nā cuꝫ aliquis gladio perit sanguis eius sup eū funditur: ideo dicit esse sanguis eiuꝫ super eū. Aliqñ accipitur esse sanguinē alicuius super alterum. i. habere penā ꝙ morte illius. sic dixerunt iudei in passione xp̄i. sanguis eius sup nos ꝛ sup filios nr̄os. i. si aliqđ pctm̄ ē in morte istius hominis ꝛ p̄ eo pena infligi debet: veniat sup nos ꝛ sup filios nostros vt habet Jo. 19. Hoc etiā modo loquēdi xp̄ist⁹ vsus est. Mat. 23. c. cōtra pharisēos dicens. Ecce ego mitto ad vos ppbetas ꝛ sapientes ꝛ ex illis occidetis ꝛ crucifigetis vt veniat sup vos omnis sanguis iustus q̄ effusus ē super terrā a sanguine iusti abel vsq̄ ad sanguinē zacharie. Dicit autē sanguinē venturū sup iudeos. i. penā ꝙ omni sanguine effuso. (Si mechatus quis fuerit.) Hic ponitur tertiū principale i quo regulat irascibilis vis quātū ad actⁿ suos. est aūt ista ad delectationes q̄ sunt in tactu ꝛ in gustu. ponunt autē hic regule directiue solū quātū ad tactū. ſ. ꝙ actibus veneris ꝛ fuerunt. ō. posite iste regule vel plurime illarū hic tñ replicanē: qr prius simpliciter posite fuerant: nūc aūt pena adiūgitur. primo aūt dr de eo qđ communius erat. ſ. de coitu alicuius ad vxorē alterius. (Si mechatus quis fuerit cū vxore alteriⁿ.) quāc̄ aliqñ mechari accipiatur large p̄ omniū coitu: hic tñ accipitur ꝙ coitu adulterino potissime qr adiungit determinatio. ſ. cū vxore alterius quoniā adulteriū sit. (Et adulteriū ꝓpetrauerit cū coniuge primi sui.) replicatio sententie eiusdē ē: quoniam idem signat adulteriū facē qđ mechari cū vxore alteriuꝫ. ꝭ fit hoc ex modo sacre scripture que sepe multa replicat: precipue in preceptis vt satis patet in his libris moysi. Si tñ aliquis solicitaret vxorē alteriⁿ ad adulteriū si non cognosceret eam non puniebat hac lege. ēt si ambo consentirent in turpitudinem illam: si tñ adhuc opere nō complessent. (Morte moriantur mechus ꝛ adultera.) vterq̄ occidendus erat qr i vtroq̄ equalis turpitudinis causa erat. Non dicitur aūt hic de genere mortis. ſ. qualiter occidē di esset. dicendū tñ est ꝙ lapidari debebant. nā ꝛ si non ponat cuilibet istorum pena determinata ad omnes tamen refertur pena lapidationis de qua supra dicebatur ꝛ j. habetur. Naꝫ in singulis horꝫ pena mortis imponitur nō determinādo deinde in fine subditur de lapidatione. hoc autem patet quoniam iudei sic faciebant vt habetur Danie. c. 13. de susāna que fuit accusata ꝛ conuicta per falsos testes de adulterio ꝛ lapidari iussa est. Sic quoq̄ iudei christo dixerunt adducentes coram eo

mulierem

L In oī pctō ē imūdicia maxime in luxuria.

Nāe ordo.

D Custodire p̄cepta ꝛ facere dupl'r itelligitur.

Tripler lit tere expō. Prima.

Secunda.

Tertia.

† Regula tio irasci bilis.

E Contra nām est patri ac mri maledicere. ✠ 1. Rō. 2. Rō.

† Notādū litterale.

S

† Regula tio ira- scibilis quātum ad actus eius.

mulierē in adulterio deprehensam. ſ. magiſter hec mulier modo deprēhēſa eſt in adulterio: in lege aūt moyſes mādauit nobiſ huiuſmodi lapidare. Et hoc aūt videt q̄ iudei intelligebant p iſtā ſ̄ā mulierē adulterantē debere lapidari: q̄ dicunt moyſen mandaſſe i lege adulteras mulieres lapidari. Sz nō reperiē alius locus in omnibus libris moyſi in quo iubeat mulieres adulteras lapidari z viros. ergo intelligenda ē iſta littera ō lapidatione quāc̄ nō ſit hic exp̄ſſa. Uerū ē aūt q̄ dictū ē de ia z uigatis. nā de ſponſa alicuius cognita ſponte ab alio babetur Deut. 22. c. q̄ lapident ambo z locus ille p̄bat q̄ hic diximus ſ. q̄ adulterātes lapident. nā ſi in nōdū traducta a viro ſuo ponitur lapidatio erit a fortiori in iā traducta q̄ hic vocat vxor. ergo lz nō determinetur hic genus mortis p hoc apparet q̄ debet eē lapidatio q̄ ibi dz q̄ ambo lapidabunt. (Qui dormierit cū nouerca ſua.) Hic ponunt alie regule q̄bus p̄hibet illicitus coitus. In quo ſciendū q̄ cū hic ponat pena mortis in iſtis illicitis cōmixtionibus carnis: eodē mō dz itelligi in oīb⁹ q̄ habent. ſ. 18. c. nā eadē ē turpitudo in vtriſq; nec ibi p̄hibita fuiſſent niſi turpia eſſent: ſubtrahent tñ aliq̄ eor̄ pp brevitatē: q̄ ſatis intelligibile ē in omnibus debere infligi eandē penā cuz ex ſimilibus cauſis turpitudinis omnia vetita ſunt. z dz primo de coitu cū nouerca q̄ ē vxor patris. In qua cōſiderādū q̄ aut pater erat viuens aut nō. ſi viueret erat iſte coitus illicit⁹ pp duo. p̄mo q̄ coibat iſte mechus cū vxore alterius q̄ vxor patris nō ē filij: z tūc erāt ambo rei mortis p legē ſuperiorē de adulteriſ. Erat aūt alterū pp q̄ merebant mortē taliter coeuntes. ſ. ex lege affinitatis. ſ. q̄ iſta mulier erat affinis coeunti cū illa cū eſſet nouerca illius: z ēt pp hoc ambo erant rei mortis. Si āt pater huius q̄ coibat cū nouerca viuens nō eſſet adhuc ille q̄ cuz nouerca coiret mortis reus erat. q̄ dz: q̄ iſte actus erat illicit⁹ pp affinitatē: ſz affinitas iſta manebat poſt mortē patris: cū ſemper cōſanguinitas vel affinitas cōtracta maneat p̄manentibus eis inter quos iſta affinitas vel cōſanguinitas eſt ēt ſi moriant p̄ſone ille p quaz fuerunt iſta introducta. ſz ad affinē nō licebat accedere niſi in caſu ſpeciali ad ſuſcitādū ſemē de quo Deute. 25. c. ergo nō licebat iſti coeunti ꝺbere matrimoniū cū nouerca ſua z ꝺſequēter q̄cūq; acceſſus carnalis ad illā illicitus erat. z ſic deberet morte puniri. p̄z ēt hoc ex adultera cū dicat q̄ coiens cū nouerca morerē. Si tñ hoc intelligerē de nouerca viuente patre ſupflua eēt iſta lex: q̄z taliter coeūtes ſufficiēter punirent p legē de adulteriis imediate ſupra poſitā. Sz iſta addita fuit. ergo oportet q̄ preter adulteriū q̄ cōmittit cū nouerca viuente patre adhuc ſit alius reatus. z iſte eē nō poterit niſi cū pater mortuus ē: q̄z tūc nō punient lege adulterorū: q̄z nō ſūt adulteri cū femina nō ſit maritata: ſz lege coitus nouercalis. et iſta ē q̄ habet ℔. (Et reuelauerit ignominiā p̄ris ſui.) Dz aliqs reuelare ignominiā alicuius femine q̄ eā carnaliter cognoſcit q̄z tūc ipſi mutuo cognoſcūt turpitudines ſuas: q̄ quilibet eorū ante ignorabat. In viro tñ accipit ſic: q̄ nō dz aliquis reuelare turpitudinē patris ſui q̄cūq; ibi aliq̄ cognitio carnalis eēt q̄ hoc nefandiſſimum ē. nec ſcriptura ſacra aliqd tale nominaret. Sz dicit aliqs reuelare turpitudinē patris inquātum cognoſcit p̄ris ſui vxorē. z q̄z ibi reuelat turpitudo vxoris patris z illa eſt eadem cum turpitudine patris cuz vir z vxor ſint vna caro z turpitudo vnius ſit turpitudo alterius. reuelans ergo turpitudinem nouerce ſue dicitur reuelare turpitudinez patris. Similis modus habetur. ō. 18. c. vbi cum aliquis cognoſcebat matrem ſuaz dicebatur reuelare turpitudinem patris z matris: nō q̄ duoz turpitudines reuelent: ſz q̄z turpitudo vnius ſit turpitudo alteri⁹. (Morte moriātur ambo.) Itelligitur mors iſta de lapidatione: q̄z ſicut ſupra dictū ē de eis de quibus hic aliq̄ pena ponit niſi ſpāliter illa nominet debēt lapidari. (Sāguis eoz ſit ſup eos.) i. ipſi puniant recipiētes penā p pcō ſuo. dz āt ſanguis eorū dupliciter. Uno mō p ſanguine q̄ effundit ō corpore eoz. z ē ſenſus q̄ ſanguis eoz ſit ſup eos. i. moriant z fundat ſanguis eoz ſup ipſos. Alio mō itelligit q̄ ſit ſanguis eoz ſup eos. i. q̄ veniat ſup eos pena p pcō ſuo. (Si quis dormierit cū nuru ſua.) Hic ponit alia lex coitus illiciti. ſ. cū nuru z ℔ eodē modo ſit pp affinitatē. Et videt eē equale pctm̄ quātū ē ex genere affinitatis. nā eque ſe bz filius ad vxorē patris ſi nō ſit mater ſua ſicut p̄z ad vxorē filij. ſz filius ad vxorē patris bz habitudinē tanc̄ ad nouercā z p̄z ad vxorē filij bz habitudinē tanc̄ ad nurū. ergo equale pctm̄ vī ex gīe affinitatis q̄ cognoſcat aliqs nouercā vel nurū. differt tñ hoc ex habitudinē p̄ſōe: q̄z q̄ aliqs cognoſcit nouercā offendit p̄rem ſuū: cū vero cognoſcit nurū offendit filiū ſuū. Sz valde multū diſtat in eodez facto iniuria quā p̄z filio irrogat vel filio⁹ patri: q̄ filius tenet patri ad magnū honorē ſicut deo vt p̄z p ariſto. 8. et. 9. etbi p̄z aūt filio ad nihil tenet ſm ariſto. in fine. 8. etbi. Ideo raro p̄z filio iniuriā irrogare p̄t niſi in q̄bus lex būana aut diuina aliter ſtatuerūt: ſicut ſi p̄z cognoſcat vxorē filij iniuriā ei irrogat: q̄ lex diuina z humana in tali caſu iniuriā poſuerunt. Dicendū igit q̄ quāc̄ ex gīe affinitatis nō ſit maius pctm̄ cognoſcē nouercā q̄z nurū. tñ ſi ſimpliciter ingrat q̄ē maius peccatum rñdēdū ē q̄ cognoſcē nouercā ē ſimpliciter mai⁹. (Uterq; moriat.) q̄ i eis turpitudiſ cā eq̄liſ ē quātū ad ℔ vt morte mereāt.

Sigs nouercā ſuā cognoſcat gs magis peccat cognoſcēs an nouerca cognita. Qō. 4.

Aliquis tñ queret ſi aliqs cognoſcat nouercā ſuā gs magis peccat. Ad hoc rñdendū ē q̄ pctm̄ gīaliter p̄t eē maius vel minus ex multis: z vnū ē ex libidine peccādi. ſ. q̄ q magis deſiderat peccare ceteris paribus magis peccat. Idē ex delectatione. q enim magis delectat i peccādo magis peccatis. ſz ℔ z ſimilia dimittant: q̄m iſta gīaliter i oī pcō cauſant maiozitatē vel minozitatē. Sz quātū ad ſpeciē iſti⁹ peccati dicendū eſt q̄ grauius peccat cognoſcens nouercā ſuā q̄c̄ nouerca cognita. hoc p̄z q̄z nouerca peccat ex duobus. p̄mo p legē adulteriſ: q̄z viuente viro eius p̄mittit ſe cognoſci ab altero. Scō peccat ex lege affinitatis q̄z cognoſcit a filio viri ſui cui affinitate cōiuncta ē. Ille ēt q̄ cognoſcit nouercā ſuā i his duobus peccat. p̄mo q̄z adulter eſt cū cognoſcat vxorem alterius. Scō q̄z agit contra legē affinitatis cū illa ſit ei affinitate conuncta inquātū nouerca. quātū ad hec autez equalis turpitudo p̄z eē ex vtraq; parte ſz bz aliqd grauitatis peccatuz filij ſuper peccatuz nouerce: cū ipſa offendat patrē tā grauī offenſiōe cui ad diuinū honorē teneba. nouerca aūt nō offendit patrē ſz virū. z iſta valde minor offēſa ē cū vir z vxor ad paria iudicent. maxime q̄z offenſa femine in viruz redit in primā ſpeciē grauitatis de qua ſupra diximus inquantū peccat p legē adultero rū. adhuc aūt p̄z magis iſta differentia: vt ſigs cognoſcat vxorē frīs vel cognati ſui in tertio vel q̄rto gradu: q̄m ibi eſt adulteriū z violatio vinculi affinitatis. grauius tñ valde eſt cognoſcere vxorē p̄zis q̄c̄ alterius cuiuſq; cognati. Aliquis aūt adhuc dubitabit cū aliqs cognoſcat nurū ſuā gs grauī⁹ peccat vir an femina. Et rñdēdū eſt q̄ omiſſis aliis circūſtantijs q̄ ſolēt cauſare maiozitatē vel minozitatē vniuerſaliter in quolibet pctō deſcendendo ad ſpecialis cōditiones huius peccati: grauius peccatū eſt illius q̄ cognoſcit nurū ſuaz q̄c̄ nurus cognite. Cuius cā p̄z ex ſuperioribus q̄m nurus peccat p legem adulteriū cū cognoſcat ab alio viuente viro ſuo. peccat ēt p legem affinitatis: q̄z cognoſcit a p̄te viri ſui qui ei affinitate iunctus eſt. Uir aūt cognoſcēs nurū ſuā peccat in bis duobus. primo q̄z adulterium ꝑpetrat cognoſcēs vxorē alterius. Scō q̄z violat iura affinitatis cognoſcens vxorē filij ſui q̄ ſibi affinis eſt. quātū āt ad ℔ duo equaliter peccant nurus z ſocer. ſz bz aliud in quo magis peccat ſocer. ſ. q̄z filiū ſuū grauiter offendit cuius bonū ipſe magis obſeruare debet q̄c̄ omnes alij homines cū parentū ad natos maxima dilectio ſit inter ceteras vt p̄z p ariſto. 8. etbi. nurus aūt in hoc nihil offendit cū ſolū ledat virū. e hoc reducitur ad grauitatē q̄ eſt per adulteriū. (Qui ſcel⁹ operati ſunt.) Iſtud adulteriū q̄ē ſoceri cū nuru ſua nō ſolum ē peccatū ſed ēt ſcel⁹ cū valde graue ſit. adulteriū āt ſimpler vocat peccatū z nō ſcelus: q̄z ſolū ē ibi vna trāſgreſſio. in cōmixtione āt ſoceri z nurus ſunt multe tranſgreſſiones vt ſupra declaratuz eſt. (Sanguis eorū ſit ſuper eos.) exponat ſicut ſupra expoſitum eſt. (Qui dormierit cum maſculo.) Hic ponit alia lex de coitu valde illicito. ſ. ſodomitico. eſt enim illicitus ſuper omnes coitus. nā taliter coeuntes nō irrogant iniuriā matrimoniali federi ſicut in adulterio: nec irrogant iniuriā vinculo cognationis aut affinitatis ſicut eſt in coitu inceſtuoſo: ſed irrogant magnā iniuriā z infamiā toti nāe humane q̄ ordinauit coitū ad ſolas feminas. In viris autē vetuit q̄m ibi generationis opus nunquā exercet. irrogat ēt iniuria ſexui maſculino g nā reuerendus z excellēs eſt z illi pp pfectionē actio z remiſſio competunt: femineo autem ſexui imperfectiori paſſio z receptio pertinent. Dic tamē verſa rerum natura maſculi quod efficere debuerant recipiunt z patiunt. magnū ergo ſceluſ z ſupra omne ſcelus eſt: quoniam vere nefas dicit talis infanda cōmixtio. quecunq; enim acceſſio carnalis ad feminaz ad hāc ſi conferatur quaſi nihil criminis habere videtur. vnde ꝑpter hanc labem exercuit deus ſeuiſſimam punitionem in filios diffidentie: deſtruens quattuor ciuitates ſodomozum igne z ſul-

pbure de celo misso perpetuo horrendi sceleris in ipsa terre facie exemplo manente. de hoc Gen. 19. c. ⁊ Deu. 29. (Coitu femineo.) hoc ponit q̄si ex supabūdātia qm̄ nemo coit cū masculo nisi coitu femineo ſ. q̄ alter masculoꝝ vt femina fit. ⁊ sic q̄litercunq; se hēant semp ē coitus cū masculo femineus ſz ē explicatio vt nō intelligatur coire p facere vel dormire: qō nō ipor tat carnalē accessum. Si āt masculoꝝ ad masculos alij infandi coitus fint pter eos fm quos alter eoꝝ femina dicit nec modus ponit potest neq; hr: qm̄ in his malicia hūana nullis terminis ꝯclusa ē. ſz tātū est quātū excogitari pōt. Sz si accipet velimus fm pprietatē dictionis q̄litercunq; aliqs se hēat ex modo passionis in coitu femina dicetur. ⁊ sic oēs nefarie actiones masculoꝝ ad masculos ad banc legē reducent. aut si stricte acciperet coitus femineus masculi ad masculū ⁊ ēnt alie turpitudines inuicē masculoꝝ eas p hāc legē pbibitas esse necesse erat.

(Uterq; operati sunt nefas.) qm̄ tā agere q̄ pati in sodomitis nefarium est. dicit aūt eē nefas: qm̄ significat hoc quēdam errorē fm quē res nominabilis non est. Sic autem accidit in hoc pessimo vitio in quo ēt ipsa nominatio pestifera est.

¶ Quid sit maius peccatū in sodomitis agere vel pati. Qō. 6.

A Rñsio ad q̄ situm.

Sed queret aliqs quid sit maius peccatū in sodomitis agere vel pati. ¶ Ad hoc posset aliquis respondere de infamia ⁊ de reatu peccati. Cū aūt agitur de infamia. dicendū est grauiorē nec imparū infamiā esse sodomitice pati q̄ agere. ⁊ si declinet ad inclinationē speciei non tñ declinat ab inclinatione sex⁹. pati āt a sexu ⁊ natura iō notabilior infamia irrogatur ei qui patitur q̄ agenti. Quantum vero ad peccatū respondendū ē q̄ in vtroq; ē peccatū cōtra nām. ſz maius ē in patiente ceteris paribus. hoc aūt pz qm̄ peccatuz dr eē fm q̄ est deuiatio quedā a rectitudine fm bonū omittendo vel faciendo ɔ debitas circūstantias actus. ⁊ pp hoc ponitur in omni peccato auersio a rectitudine et conuersio ad malum. Cū ergo in aliquo peccato fuerint plures ⁊ maiores deuiationes q̄ in alio necesse ē illud eē maius ⁊ ecōtrario. in sodomitis aūt sic est q̄ sunt plures deuiationes in patiente q̄ in agente ergo maius pctm̄ erit pati q̄ agere. Hoc aūt pz qm̄ ille q̄ agit i coitu masculoꝝ deuiat a rectitudine nature: qm̄ nā ordinauit coitū ad gñationē. ſz in coitu masculoꝝ gñationē sequi impossibile ē: hec autē tā in patiente q̄ in agente est. Ideo in ꝟ equus iudiciū illis est. est aūt altera deuiatio in peccato sodomitico quātū ad infamiā sexus. nā sic coeuntes nō solū infamāt naturā hūanā q̄ ordinata est in masculū ⁊ feminā ad gignēdū sicut in ceteris animalibus: sed ēt infamāt sexū masculinū q̄ magne reuerentie est ⁊ debeē ei pprietas agendi cōuertentes eum ad

B passionē repugnantē sue dignitati. hoc aūt in agentibus sodomitice nō est sed in solis patientibus: iō patientes in actu sodomitico valde grauius q̄ agentes peccant. (Morte moriant.) qm̄ scelus istud adhuc aliquid maius merebaē si aliquid maⁱ esset qō infligi posset. pena aūt que istis irrogaē lapidatio sicut in ceteris: qm̄ non fit aliq̄ mentio specialis de pena eorum.

† (Sit sanguis eoꝝ super eos.) i. isti patiant ⁊ recipiāt super se penā peccatoꝝ suoꝝ. ⁊ hoc dicit q̄ qm̄ aliquis occidit pro pctō suo est sanguis eius sup illū. i. ipse recipit penā suā. ⁊ si nō infligeret punitio p pcō nō solū esset sanguis eius super eū ſz etiā oīm de pplo q̄ hoc consentiebant ⁊ polluereture terra. Sic dicebat. ē. 18. c. q̄ gentes ɔtaminate sunt in vniuersis sordibus coitus illiciti ⁊ terra polluta est. Si vero peccans punitur nō manet terra contaminata nec redundat pena illius sceleris in alios: vnde ipse portat sanguinē suū super se. (Qui supra vroꝝ filiā duxerit matrē eius.) Hic ponit alius casus de coitu illicito pp affinitatē. ⁊ hoc ē cū aliquis hz aliquā mulierē in vroꝝ q̄ nō debet accipere matrē illiuſ in vroꝝ: qō si faceret cōburebat ipse cum ea que secundo in matrimoniū ducta est. Idez casus est si aliquis haberet feminā aliquā in vroꝝ ⁊ deinde filiā eius acciperet in vroꝝ. Idē enī modⁿ affinitatis erat vtroq; ⁊ equale videbatur esse peccatū: ideo equalis pena.

Qō. 7.

A Quis magis peccaꝛ an hñs filiā i vroꝝ postea mr̄em accipiebat vel q̄ econtrario.

¶ Sed aliquis queret circa hoc quis magis peccaret an ille qui habens filiam in vroꝝ postea accipiebat matrem vel q̄ econtrario. ¤ ¶ Respōdendū est q̄ sicut in matrimonio semp sunt due persone inter quas contrahat: ita cū contractus illicitus ē peccatū semp duplex est si vtroq; sciēte iniquitatē ⁊ volente cōtrahat. ista duo peccata possūt ɔferri ad inuicem quātū ad maiozitatē ⁊ paruitatē. ⁊ tūc dicendum est q̄ ille qui contrahit cū matre ⁊ postea cū filia potest cōparari ad seipsum primo contrahentez cū filia ⁊ scōo cū matre: vel pōt cōparari filia ɔbens cū aliquo matrimonialiter cui iā mater copulata erat: vel mater vnienda alicui cui iā filia iuncta est. Si autē primo mō fiat comparatio viri cōtrahentis cū matre ad eūdē ɔtrahentē postea cū filia: vel primo cū filia deinde cū matre. dicendū ē q̄ nō est maius peccatū vno mō q̄ alio quoniam peccatū viri ɔtrahentis primo cū matre deinde cum filia est infringere leges affinitatis: ſz siue ɔbat prio cū matre ⁊ deinde cū filia vel econtrario non irrogatur maioz iniuria federi affinitatis vno modo q̄ alio: ideo non erit grauius peccatuz sic q̄ sic. vtrobiq; nāq; est affinitas in primo gradu: ⁊ in gradibus non est dare maius aut minus fm se. ſ. q̄ in eodē gradu affinitatis nō est dare aliquos magis aut minus affines. quāq; dentur aliq duo affines ad vnū tertiū in eodem gradu qui inter se sunt magis vel minus cognati. ſ. in diuersis gradibus. vir igitur habens affinitatem ad filiam: qz contraxit cum matre illius est ei in primo gradu affinis. idem aūt si habeat affinitatē ad matrem: qz cōtraxit cū filia erit in primo gradu affinitas. ⁊ sic semper manet equalis violatio federum affinitatis: ideo equale peccatuz. nec potest assignari ꝟ maiozitas peccati pp maiozitatē iniurie. Nā iste q̄q; ɔtrahens cū scōa aliquo modo agit iniuriā prime qz non perfecte habebit ius in virū suū sicut alē: tamen si habeat matrē in vroꝝ ⁊ postea ɔtrahat cū filia illius: vel habens filiā postea contrahat cum matre nihil magis offendit vnā q̄ alteram: quoniam non tenetur amplius vni q̄ alteri.

B Dubitz

¶ Si autem inquiratur de maiozitate vel minozitate peccati quātū ad cōparationem mulierum cum quibus iste contra: vt si contrahat primo cum matre ⁊ postea cum filia vel econtrario.

Rñsio.

¶ Dicendum est q̄ peccatum hoc ex parte cuiuslibet illarum cum quibus contrahitur consistit in duobus. primo in violatione federum affinitatis. Scōo in iniuria irrogata prime vroꝝi. nam si mater alicuius femine copuletur alicui viro deinde filia eiusdem copuletur illi infringit ista filia federa affinitatis: quia vnitur matrimonialiter illi qui affinis est suus ppter matrem. ⁊ si filia alicuius ducta in vroꝝem a viro supducaē mater ipsa infringit federa affinitatis qz copulatur matrimonialiter illi qui est affinis suus propter filiam. ⁊ quantū ad hoc equale peccatum est in matre vel in filia cum vtraq; infringat equaliter federa affinitatis cum se copulet in matrimoniuz ei qui sibi in primo gradu affinis est. ¶ Scōm erat iniuria quā infert vroꝝ superducta prime vroꝝi faciens ne ei integra reddanē matrimonialia iura. ⁊ in hoc dicendum est cum iniuriam irrogare spōtanee peccatum sit: illud esse maius in quo maioz iniuria irrogetur. ⁊ in hoc reperitur maiozitas peccati in hoc ɔtractu: quoniam si mater alicui viro matrimonialiter iuncta sit ⁊ filia eius posterius ei se vniat maiozem matri iniuriaz irrogat: q̄q; si filia vnita viro alicui mater se postea illi copularet. Cuius causa ē quia magis tenentur bonozare filie matres suas q̄ econtrario: ideo in equali facto maiozem iniuriaz filia matri irrogabit q̄ mater filie. Ideo cum queratur simpliciter an magis peccat filia contrahens cum aliquo cui mater matrimonialiter copulata est: vel mr̄ contrahens cum aliquo cui primo filia vnita ē. respondendū est q̄ magis peccat filia.

Rñdū

¶ Sciendum autem q̄ hoc intelligitur de contractu matrimoniali cuz dicatur. qui supra vroꝝem filiam duxerit matrem eius. ducere autem ad matrimonialem contractum pertinet. Sed etiam intelligitur si habens matrem in vroꝝem acciperet filiam in concubinā vel aliter qualitercūq; cognosceret: aut habens filiam in vroꝝz matrem susciperet in concubinam vel aliter carnalit tangeret. semper enim eadē pena mortis infligenda erat. hoc pz ex eo qō habetur. ē. 18. c. cū dicitur. turpitudinē matris ⁊ filie non reuelabis. ſz reuelare turpitudinem non significat magis cognoscere carnalr aliquā affectu mr̄ imōiali q̄ adulterio ſz q̄litercūq;.

Notādū

¶ Quod esset maius peccatum habere filiam in vroꝝem ⁊ matrem in concubinam vel econtrario. Qō. 8.

A Rñsi. ad q̄situm.

Queret aliquis qō esset maius peccatum habere filiaz in vroꝝem ⁊ matrem in concubinaz vel ecōtrario. ¶ Respondendum est idem iudicandū esse cum vna i concubinā accipit ⁊ altera i vroꝝē: vel cū ambe sumūtur i vroꝝes: qz vtrobiq; violāt federa affinitatis. siue eni fit coitⁿ mr̄ imōialis siue fine mr̄ imōio inter eos q̄ aliq̄ affinitate iūgūt affinitatis ſp iura ledūt. ⁊ iō cū aliqs būit mr̄ez i vroꝝē ⁊ deinde accepit filiā i cōcubinā vel eōrio: ea q̄ posteriⁿ accipit iura mr̄ imōialia ifringit quātū ad affinitatē. ¶ Sz i hoc nōz ē q̄ quāq; vtrobiq; sit violatio iuriū affinitatis: tñ magis peccat filia si accipi velit in ɔcubinā ab eo a quo mr̄ i vroꝝē assūpta ē: q̄q; si mr̄ assumat in concubinaz ab illo cui pmo filia matrimonialiter vnita erat. Cā huius est qz pp maiorē iniuriā augmentat peccatū: ſz quecunq;

Q̄ō. 9 A Quid erit grauius an assumi mr̄e z filiā ab aliq̄ in vxores successiue: vel assumi primā i vxorē z secūdā i concubinā.

cunq3 accipiat in concubinā post assumptā vxorē p̄iudicat vxori. g peccat. in eodē tn̄ facto magis p̄iudicat filia mr̄i q̄3 mr̄ filie: cū teneat ad maiorē honorē filia mr̄i q̄3 ecōtrario. ¶ Sed adhuc queret. qd erit grauius an assumi matrē z filiā ab aliquo in vxores successiue: vel assumi p̄mā in vxorē z scd̄am in cōcubinā. ¶ Rn̄dendū est grauius esse cū ambe in vxores assumuntur. hoc autē non est ex violatiōe federū affinitatis: qm̄ equaliter affinitas ledit siue matrimonialiter siue aliter affines carnaliter cōiūgant: sed est maius pctm̄: qm̄ q̄3q̄3 matrimoniū faciat coitū licitu3 eē q als illicit⁹ foret: tn̄ qn̄ coitus totaliter s̄m se illicit⁹ est nō fit honestior p matrimoniū sed turpior: qm̄ p̄ter prauitatem que est in ipso coitu illicito inficiunt mr̄imonialia federa faciēdo contractū inter psonas illegitimas. z qm̄ ille q pctm̄ suū tāq̄3 aliqd approbatū operat grau⁹ errat q̄3 ille qui occulte aut aliter facit. sic si aliquis ɔctus mr̄imonialis inter affines fiat malū qdem fit in coitu incestuoso: z p̄ter hoc amplius: qm̄ ipse coitus illicit⁹ tanq̄3 legitimus p honestatē mr̄imonij approbandus ponit: z minus erubescūt sic faciētes q̄3 si sine federe mr̄imoniali inter affines incestuosos coit⁹ ppetret.

Q̄ō. 10. A Rn̄sio.

¶ S3 adhuc queret aliqs. cū aliqs cognoscat matrē z filiā accipiēs vna3 in vxorē z alterā in concubinā. qd grauius sit an accipe p̄mo aliquam in concubinā z aliam postea in vxorē: vel p̄mo suscepta vxore z postea supaddere concubinā. ¶ Rn̄dendū est grauius esse cu3 aliqs habet matrē vel filiā in vxorē: z postea alterā earum accipit in concubinā. q̄3 si p̄mo habēs vnā in concubinā recipiat alterā in vxorē. Causa huius est: q2 q̄3q̄3 hic sit equale peccatum quantū ad violationē federum affinitatis: tn̄ nō est ipse act⁹ s̄m se tātū illicit⁹. z hoc quia nō facit iniuriā ea que accipit in vxorē ei que in cōcubinā accipiebat sicut ecōtrario fit. nā qn̄ assūpta vxore accipit ɔcubina grauat ibi vxor iniuste: q2 tollit sibi facultas viri sui. nō. n. sic h3 libere virū suū cū alia accipit in concubinā sicut cū ipsa sola h3. Cōcubina ergo assumpta p̄iudicat federi mr̄imoniali quantum ad ipsa3 vxorem que ledit per aduentū cōcubine. p̄iudicat etiam ipsi federi mr̄imoniali q̄tu3 ad fidem: qm̄ dato q ipsa femina assumpta in vxorē p aduentū cōcubine nō sentiret se grauari: tn̄ ipsi federi mr̄imoniali irrogabat iniuria: qm̄ vnū de bonis mr̄imonij ē fides. i. fidelitas obseruata. s. q neuter coniugū cuiq̄3 alteri se cōmisceat. Ista tn̄ non obseruat hic. ip̄m ergo matrimoniū in se iniuria3 recipit.

Fides ē ō bonis mr̄imōij

¶ Cum vero aliqs habēs matrē vel filiā in concubinā altera3 earum posterius in vxorē assumat p̄iudicat vinculo affinitatis: q2 semp infringit fedus affinitatis. non tn̄ irrogant ibi due iniurie que in supioribus irrogari dicebant. De p̄ma p3: q2 si aliquis habeat concubinā z postea accipiat vxorē: adueniēs vxor nō p̄iudicat cōcubine: qm̄ tunc alicui p̄iudicat: cum ei ius suum auferf. cōcubina autē ius nullū h3 in eo cui⁹ cōcubina est cū nullū sit vinculū ɔctum inter illos: ideo vxor supueniēs poterit tollere aliquid ipsi cōcubine: z ɔ̄siter nec p̄iudicabit ei: sicut p̄iudicaret supueniens cōcubina vxori: q2 vxor habet ius in viro dicente Aplo. 1. ad Corin. 7. c. vir non h3 potestatē corporis sui: s3 mulier. cōcubina tn̄ supueniens vxorē facit ipotentem istius iuris qd̄ habet in virū: siue in totū siue in partem. maius ergo peccatu3 est hic. ¶ Item cū existente cōcubina superuenit vxor nō irrogatur aliqua iniuria alicui federi preexistenti: quoniam inter cōcubinam z eum cuius concubina est: nullum fedus contractum est. non ergo irrogabitur ei iniuria. Inter virum tamen z vxorem est fedus matrimoniale quod fidelitatem exigit. ergo superueniente cōcubina ei iniuria irrogabit. maius ergo peccatū: nec in modicū est cum aliqs habēs matrē vel filiam in vxorē duceret alterā earū in concubinā: q̄3 si habēs vnā in concubinā duceret alteram in vxorē. ¶ Sciēdū aūt q hoc qd̄ hic dicit de cōtractu cum matre z filia: non solum est verū qn̄ vna earū accipit in vxorē: z illa supueniente accipit altera: sed etia3 cū aliqua istarū assumpta in vxorē z ea mortua alia accipit in vxorē. ¶ Cā huius est q2 hic vetant isti coit⁹ incestuosi pp affinitatē. sed ille qui accepit matrē alicui⁹ in vxorē h3 filiā eius ia3 affine3: z ista affinitas pmanet siue mater moriat siue supuiuat: qm̄ manētibus eis inter quos est aliqua affinitas vel cōsanguinitas semper manebit ista affinitas vel cognatio. si ergo aliquis accipiat feminā aliquā in vxorē: z illa viuēte vel mortua cōtrahat cū filia illius vel cū matre. necessariū est vt semp contrahat cum affine. erit igitur semper hoc vetitum.

Notādū

¶ Si mortua matre quam aliquis vir habuerat in vxore3 ɔ̄hat postea cum filia sua: an sit mai⁹ peccatū q̄3 ecōtrario. Q̄ō. 11.

A **Sed aliquis** queret sicut in superioribus querebam⁹: si mortua mr̄e quā aliqs vir habuerat in vxorē ɔ̄hat postea cum filia sua. an sit mai⁹ pctm̄ q̄3 habita filia in vxorē z mortua postea ɔ̄hat cū matre. ¶ Ad h̄ aliqs rn̄debit sicut in supiorib⁹. s. maius pctm̄ esse cū mortua mr̄e filia copulat in vxorē ei cui⁹ mater sua fuerat vxor q̄3 si mortua filia mater viro filie sue matrimōialiter vniat. Cām huius dicet eē q2 q̄3q̄3 vtrobiq̄3 eq̄liter affinitatis iura violētur: tn̄ maiorē iniuriā filia irrogat mr̄i q̄3 mr̄ filie. iō maius pctm̄ erit. Rn̄dendum est q nō est totaliter similitudo in moriētib⁹ z viuētibus: qm̄ cū vtraq̄3 viuit illa que scd̄o in vxorē accipit p̄iudicat aliq̄liter ei que p̄mo vxor erat cū vir nequeat duab⁹ sicut vni mr̄imonialia iura psoluere eq̄liter. In moriētibus aūt nō est hoc: qm̄ cum simul non sint nō auferet vna ius suū alteri. iō non subsistet grauitas peccati tāta sicut in viuentibus. ¶ Aliquo mō tn̄ dici pōt grauī⁹ peccare filia accipiēs post mortē mr̄is virū illi⁹ in vxorē q̄3 ecōtrario: qm̄ l3 viuens nō p̄iudicet mortue tollēdo ei aliq̄ iura mr̄imōialia. p̄iudicabit tamē auferēdo aliquē honorē debitu3. sic autē est in matre z filia: q2 quecūq̄3 earū nubat viro alterius iam mortue p̄oris honorē aliq̄liter adimit. sed magis tenetur filia obseruare honorē matris q̄3 mater honorem filie. ergo aliqualiter grauī⁹ peccabit filia accipiēs virū mr̄is sue mortue q̄3 eɔ̄rio.

Rn̄sio ad q̄stū.

Q̄ō. 12 A Dubiū. Rn̄sio.

¶ S3 adhuc q̄ret aliqs. quispiā habuit feminam aliquā in vxorē: z illa mortua accipiat filiā illius in cōcubinam grauī⁹ sit q̄3 si eā accipiat in vxorē. ¶ Ad hoc rn̄deri d3 sicut in supiorib⁹ q grauī⁹ est accipi in vxorē q̄3 in concubinā. nā cum in vxorē accipit p̄ter coitū qui semp incestuosus est: adhuc ipsa federa mr̄imonialia harū psonaꝝ cōiunctione maculant: z id qd̄ malū est tāq̄3 bonū approbari vr̄. h̄ aūt vitio nō caret. Si āt accipiat solū in ɔcubinā: nō ifert mr̄imoniali federi iniuria. min⁹ g pctm̄ erit.

Q̄ō. 13 A An grauī⁹ sit p̄us accipere mr̄em vel filiam in vxorē: deide illa mortua zc̄. [a] Cuiusda3 rn̄. ad q̄si. [b] Improb. Doc. rn̄. ad q̄situm.

¶ Queret p̄ter h̄ aliqs an grauī⁹ sit p̄us accipe mr̄e3 vl' filiā i vxorē: z deide mortua illa q idē vir accipiat alterā in ɔcubinā. vel si p̄us accipiēs vnā eaꝝ in ɔcubinā ea mortua alterā accipiat in vxorē. [a] ¶ Ad h̄ aliqs rn̄dere conabit sicut in supiorib⁹. s. q grauī⁹ sit mortua vxore que mater erat vel filia accipere reliquā haꝝ i cōcubinā q̄3 ecōtrario. [b] ¶ S3 nō cōuenit sic rn̄dere: qm̄ nō stant rōnes que in supioribus ponebāt. s. q fiat iniuria federi mr̄imoniali accipiēdo concubinā. hic tn̄ nō fit iniuria: q2 nullū tale fedus est cui p̄iudicet: q2 mortuo viro vel vxore solute sunt leges matrimonij. Item nō fit iniuria vxori exn̄ti auferēdo ei iura mr̄imonialia: q2 iam vxor defūcta est. nō est ergo hic ex eisdē causis rn̄dendū ex qbus in viuētib⁹ rn̄debat. ¶ Sic pōt dici ex alia cā q sit grauī⁹ accipi in vxore3 filiā post mortē mr̄is ab eo cuius mater fuerat vxor q̄3 accipi in ɔcubinā: qm̄ qn̄ accipit aliqua in cōcubina3 que est affinis sua: solū est ibi violatio federū affinitatis. Cū vero accipit in vxorē affinis rūpunt iura affinitatis: z mr̄imonialia federa maculant ɔiunctiōe illegitimaꝝ psonarū. mai⁹ g pctm̄ erit accipi in vxorē q̄3 in ɔcubinā eo mō. hec aūt oīa itelligūt qn̄ eis q ɔ̄hūt mr̄imoniū ɔstat de affinitate que est inter illos: z sciūt nō posse legitime ɔ̄here. Si aūt ignorēt deteri⁹ est accipi in ɔcubinā q̄3 in vxorē: q2 eē cōcubinā s̄m se illicitū est: esse aūt vxorē est licitū. Cū g ignorāter ɔ̄hūt q2 ɔstat eis de iniqtate ɔctus nō tātū peccāt: sic si accipet mulier i ɔcubinā qd̄ publice malū ē. (Scelus opat⁹ ē). s. ipse q accepit matrē z filiā in vxores vel ēt si vtranq̄3 accepit in cōcubinā. est autē scelus: qm̄ peccatū istud valde graue est: z scelus significat errorē in aliquo actu. (Uiuus ardebit cū eis).

†

†

In isto pctō ponit spālis pena: qm̄ in oibus alijs ponit lapidatio: hic autē cōbustio: z ponit tanq̄3 grauior pena qm̄ sic est. etiā q2 nō fuit facta aliq̄ dr̄is a supiorib⁹ nisi eēt istud qd̄ iponit tāq̄3 aliqd mai⁹. Et pp h̄ dicet aliqs istud eē mai⁹ pctm̄ q̄3 alia q̄ hn̄r in hoc cā. sed falsū est: qm̄ mai⁹ est q aliqs accipiat sororē suam in vxorē vel cognoscat matrē: s3 oīa hec phibent hic. ponit tn̄ hoc: q2 hoies magis erāt assueti ad istud vitiu3 q̄3 ad alia vt sic hoies magis arcerēt ab illo. (Uiu⁹ ardebit). Ponit viu⁹ ne intelligat q lapidādus erat sicut. s. z. j. h̄r: z q post mortē cōbureret: qm̄ tūc minor pena erat: q2 cōbustio nihil attinebat ad eu3. viuēs g z nihil lesus ponebat in igne. (Cū eis). i. cū mr̄e z filia q̄s assūpsit in vxores: qm̄ ad oēs ista iniqtas ptinet. ¶ S3 aliqs dicet hic incōueniēs eē: q2 illa q̄ p̄mo ducta ē in mr̄imoniū siue mr̄ siue filia sit legitime ducta ē. ea v̄o que ducta fuit postea illegitime fuit assumpta. ideo solum videt debere cōburi scd̄am. [b] ¶ Rn̄dēdū est q aut iste vir contraxit matrimoniū simul cu3 matre z filia vel diuersis tēporibus. Si autem eodē tēpore cu3 vtraq̄3: equaliter est iniqtas in vtraq̄3. ideo iustum est q moriātur ambe. lr̄a tn̄ ista non vult intelligi in isto casu cum dica. tqui supra vxorem filiam duxerit matrē eius. in quo innuitur q vna earum erat prima vxor: z post eam ducta fuit alia. Si tamē de-

B [b] Si aliqs accepit p̄mo mr̄e3 i vxorē z postea filiā vtraq̄3 viuēte vel econtrario an d̄beant cōburi āhe femine cu3 viro ip̄o vl' solū ea que scd̄o ducta est.

tur iste cāsus q cum vtraq; simul iste vir cōtraheret eodē modo per istam legem reat⁹ iste puniēdus erat. sed qz hoc fortassis nunq; cōtingeret: positus fuit alius casus. s. cum vna accepta in vxorem altera ducebat. Si autē diuersis tēporibus mater z filia ab eodez ducant in vxores: illa que ꝑmo contrahit legitime contrahit: qm̄ non est ibi aliqō ipedimentum faciēs actum illicitum. Illa autē que secūdo contrahit illicite cōtrahit: ideo de ea non est dubiū quin debeat comburi. Sz de ꝑma dicendū est q ad eam nihil de hoc actu illicito ptinet: nisi inquantū consentit fieri matrimoniū viri sui cum matre sua vel filia: quia ꝓpter consensum in scelus: ipsa quoq; cōburitur. Si tamē ista femina repugnauerit ne iste contract⁹ illicitus fiat: z vir ea inuita contraxerit nihil vlterius agere potēte: sed denūciante iudicib⁹ nō comburet ipsa: sed solum vir z ea que scōo ducta est in vxorez

† (Nec ꝑmanebit tantū nefas in medio vestri). s. cōburatis istos sic ꝛtrahentes vt non maneat istud peccatū inter vos. vituperat enīz deus istud peccatū abundātius q̄z alia: non quia maius sit sicut supra dictū est: sed vt magis caueret cum esset inter gētes magis vsitatū. (Qui cum iumento z pecore coierit). Ponit hic z ꝓ vel. s. q coierit cum pecore vel iumēto: quia nō requirebatur q coiret cum vtroq; ad hoc q infligeret pena que habetur hic. hic ꝓhibētur omnes coitus viri ad quecūq; animalia que sunt extra humanā spēm: z intelliguntꝫ per pecora z iumēta. nam pecora dicuntur omnia animalia que ad cibos pertinent in gressibilib⁹ quadrupedibus: sicut oues z boues capre z similia. Jumenta dicuntur animalia que pertinēt ad cibos: siue sint fera sicut leo z vrsus z similia: vel mansueta vt equi z asini vel cbameli. ¶ In omnibus enim bis peccatū est magnū coitus humanus z est contra naturā: qm̄ natura ordinauit coitum ad generationē: sed non potest fieri generatio in coitu hominis ad pecora z iumēta. contra nature ergo ordinez est. z iste coitus dicit esse contra naturā sicut sodomiticus. Et quidā ponunt cum esse deteriorē: sed nō videtur esse rationabile. Causa horum est: quoniā dicunt peccatū coitus esse maius ſm q magis recedit ab specie aialiū in ꝙbus fit coit⁹. sed in coitu pecorali magis recedit a spē q̄z in sodomitico: qm̄ in sodomiticis recedit a sexu: sed non a specie. in coitu autez bestiali a natura speciei recedit. ¶ Sed adhuc videt hoc non militare: qm̄ plures ꝑuaricationes fiunt in coitu sodomitico q̄z in pecorali. naz in pecorali solum deuiat a naturali specie z nō a sexu. In sodomiticis autē deuiat a sexu. ideo videt esse aliquid grauius: q̄q̄z cōtingere poterit in coitu pecorali q fiat deuiatio ſm ꝺia. s. ſm spēm z nature inclinationē: z ſm sexum: vt si aliquis coeat cum pecore masculino. manifestū est enim ibi esse maximā peruersitatez. Nam circa ꝺia ibi deuiatio est. deuiat enim ab specie: qm̄ non est in eadem specie cū humana. deuiat etiaz ab inclinatiōe nature: quia natura inclinat ad gignere. sed in talibus coitibus generatio impossibilis est cum repugnat sexus. Jtē deuiatur a sexu: qm̄ oportebat esse masculinū ad femininū. sed ibi est masculinum ad masculinū. Idem autē videt aliqualiter qm̄ in feminis pecorū plura horum inconuenientiū sunt: quia ibi fit contra inclinationē nāe: cuz natura inclinet ad id qō est in sua spē. sed femina pecoralis nō est in specie hūana. ¶ Item est hoc cōtra inclinationē nature: qm̄ natura inclinat ad gignere. sed in rebus diuersarū specierū que non habent magnā ꝓpinquitatem in similitudine non causat aliqua generatio. dico autem in eis que non habēt magnaz similitudinē ꝓpter aliquas species que habēt inter se magnaz conformitatē: z potest ex eis gigni aliqō equinocū: qō aliqualiter participat cum vtraq; natura sicut egna z asinina spēs magnam habēt similitudinē. ideo q̄q̄z equoce aliqd gignant ex vtriusq; mixtione: tñ id quod gignit eis magnam habet cum illis similitudinē. s. mulus. inter hominez tñ z alias species pecorū vel iumentorū non est similitudo tanta. ideo rarissime potest aliquid ex cōmixtione harū gigni. z si contingat illud est in diuersis specieb⁹ valde ꝑ defectū z non pertinens ad dignitatē nature humane. ¶ Quāq; autem ista rationabiliter dicant nobis: tamē semper maius videtur sodomiticum peccatū q̄z pecorale cum magis natura illud horreat. cōtrariū tñ ponit beat⁹ Tho. de aquino. s. q inter ꝺia pcta cōtra naturā illud est maius qō magis pertinet ad cōmissionē: illud vero minus qō consistit in omissione. Ideo peccatum immundicie quod vocat mollicies ſm quosdā minimū est in omnib⁹ peccatis contra naturaz: quia consistit in sola omissione concubitus ad alterum. Dicit autem q grauissimū est inter ꝺia peccata cōtra naturā peccatū bestialitatis vbi non seruat debita species. vnde super illud Deut. 27. c. s. accusauit fratres suos de crimine pessimo dicit glosa q cū pecoribus miscebant. post peccatum bestialitatis succedit vitium sodomiticū vbi non seruat debitus sexus. post hec autē sunt alia peccata contra naturā ex eo q non seruat debitus modus cōcubendi. magis autē si non debitum vas q̄z si sit inordinatio ſm alios modos agēdi. ¶ Sed in hoc est dicendū q ſm naturā ipm peccatū quod est cum pecore maius esse videt q̄z sodomiticū: eo q est ibi maior variatio ab inclinatione nature: quia recedit a specie hūana: tñ nos non ita horremus cum aliquis dicat cōmisisse peccatum bestiale sicut si fuerit sodomita. cuius cā est: quia q̄q̄z valde magnum peccatuz sit in bestialitate: tamē non infamat ibi dignitas nature humane in patiēdo sicut in actu sodomitico. magis ergo abominabilis est hominib⁹ audiētibus iniquitas sodomitarū q̄z accedentium ad pecora. qōcunq; tamē horum nefas magnuz est. sed de ꝺibus bis que ad luxuriā pertinēt latius dicemus Matth. 5. c.

† (Morte morient). Refert ad euz qui coiuit cum iumento: quia ibi debet lapidari ſm penam generalem positam hic cum alijs.

† (Pec⁹ quoq; occidite). Hic iubet deus pecora puniri non tāq̄z pecora aliqd mali meruerint: qm̄ hoc pertinet ad libertatē arbitrij. in pecorib⁹ autem nec arbitrium nec libertas est. nec deus dat eis penas ꝓ eo q agunt aut patiunt: sed datur ꝓpter enormitatē z errorem facti. s. q tale infandū vitium cum illo pecore perpetratū est. esset igit̄ valde inconueniēs manere tale pecus ad exemplū illius facti. sed in detestationē criminis: non solus homo q vere peccat: sed etiā pecus qō in nullo delinquit puniant. sic enim est apud quasdā gentes q si aliqua bestia hominem comederit vel occiderit suspendat. sic enīz apud gallias in ꝙbusdam locis assuetū est: vt porca comedēs pueros suspendatur. Idem modus quasi habet Exo. 21. c. vbi dicit de boue cornupeta q si hominez occiderit lapidibus obruat. potest quoq; poni ista pena vt non maneat illud animal cum quo talis immūdicia ꝑpetrata est: qz similiter iclinarent alij ad idem. (Mulier que succubuerit cuilibet iumēto). Sicut ponebat lex de viro cognoscēte animalia bruta carnaliter: ita ponit de femina q̄ a bestijs cognoscit. z istud satis intelligeret per regulam supiorem de coitu cum pecore: tñ fuit facta maior expressio vt per se poneretur iste casus.

† Lex de illo q coierit cū iumento z pecore.

Qō. 14 A An sit maior pctū coit⁹ sodomitic⁹ vel pecoralis.

Op. s. tbo me sa se. q. 154. ar. 12.

Rō 3. S. tbo.

¶ Quod sit maius peccatum si vir coeat cuz iumēto. vel si semina succūbat ei. Questio. 15.

A Notādū

In quo considerandū est q q̄q̄z cōmixtio viri cum aliquo pecore sit de maximis peccatis in tota natura: tamen maius videtur esse coitus femine cum pecore. naz ista duo sunt equalia quantū ad variationē speciei cū in vtroq; cōmisceant individua duaraz spērum. maior tñ infamia spēi humane est q aliqua femina cognoscat a pecore: q̄z q aliqs vir cōmisceat. agere enim honorabili⁹ est cum nō fiat per receptionem. pati autē inhonestius est cum recipiat aliquid ab agente. femina autem cum cognoscit a pecore patit: vir autem agit: iō magis dehonestat dignitatē speciei hūane femina cognita a iumēto q̄z vir cognoscēs iumētū. pz ēt maioritas peccati ex maiori libidine: qm̄ femina que mouet vt cū pecore coeat maiori libidine teneri videt q̄z vir idē agēs: sz ex libidine. i. desiderio peccādi pctū maius efficit. ¶ Jtē pz hoc ex turpitudine modi agēdi: qm̄ turpius opz se habere femina ad iumētū si ab illo cognoscat q̄z se habeat vir ad iumentū vt p se liquet. maius ergo peccatū in femina est. Dz aūt hic. que succubuerit cuilibet iumēto. i. alicui: qm̄ non est necessariū q aliqua femina succubat oib⁹ iumētis ad hoc q patiat penā huius legis: qm̄ hoc ipole erat: sed sufficit alicui succūbere. (Simul interficiet cum eo). s. q ambo lapidabunt: z hoc ꝓp cām supraposītā: qz q̄q̄z iumentum agēs nihil peccet cuz nesciat quid agat: tamē ꝓpter horrorē facti punitur. (Sanguis eorum sit super eos). Non potest exponi hoc totaliter sicut in superioribus. nam q̄nis quantū ad feminam sit eadem expositio hic z in omnib⁹ supradictis. tamē quantuz ad pecus non est: sed erit sensus. sanguis eorum sit super eos. i. pena iponatur vel in sāguinis effusione ꝓ hoc qō fecerunt: q̄q̄z non ponat vtriq; vt pena peccati.

† Nō licz ꝛcubē cū sorore.

(Qui acceperit sororē suā). Hic ponit alius casus in quo nō est licitū cōcubere siue matrimonialiter siue aliter: z hoc est ad sororē. qui enim talia faceret morieba. Dicitur autē qui acceperit: nondū importat matrimonium solum vt cōsueuimus dicere q aliquis accipit mulierem aliquam in vxorem. sed vt accipere pertinet ad acceptionem in matrimonium vel accipere ad coeundū aliter illicite. vel dato q nō cognoscat frater sororē suā: sz solū accipiat eā ad cognoscendū ipsam faciens aliqua preludia morietur. z hoc ꝓprie est accipere sororē. nā si diceret solū ꝓ coitu nō diceret. q accepe-

rit sororem

rit sororē sed q cognouerit vel reuelauerit turpitudinē eius et magis.ī.hoc pbabile.(Filiā pīs sui:vl filiā matris sue.)s.q; ꝫ intelligitur de sorore siue sit ex patre ⁊ matre siue ex patre solū siue ex matre ūtarat.de sorore autē cū ē ex patre ⁊ matre eisdē non erat aliqō dubiū.sz solū qñ frater ⁊ soror se habent solū ex altero parentū:ideo oz filiā patris sui siue matris sue.naz quācūq; ad eundē gradū ptineant ꝺsanguinitatis frater ⁊ soror cū ab eisdem parentibus sint: maior tñ idētitas ē inter illos cū sunt ab eisdem ꝓgenitoribus vt patet p aristo.octauo ethi.leges tñ humane ⁊ diuine curant de gradibus affinitatis ⁊ consanguinitatis non distinguentes an intra eundē gradū magis vel minus sibi attineant:ideo equalis pena datur vtrīsq;.(Et viderit turpitudinē eius).Videre turpitudinē ē q; frater ⁊ soror coirent.⁊ accipitur videre large ꝓ omni sensatione:: sicut interdū dicemus videre ꝓ audire.s.ego video q; sapit bene cibus iste vel video q; vox illa est delectabilis.⁊ tñ ista duo non pertinent ad visum.sz ad auditū ⁊ gustū.hic ita accipiētur sic q; frater videat turpitudinē sororis sue.i.q; sentiat eā tangendo in cognitiōe carnali.⁊ ꝓ hoc dicitur q; infligenda ē mors.Alio modo potest intelligi q; accipiat videt turpitudinē ꝓ sola visione.⁊ hoc satis significat littera cū dicitur ⁊ viderit turpitudinē eius.in aliis aūt nō dicebatur videre turpitudinē sed reuelare.ꝑ ēt q; oz hic immediate.(Illaq; cōsperserit fratris ignominiā.) Nā conspicere ꝓprie vz pertinere ad visum.dicerēt aūt sororē conspicere ignominiā fratris si videret genitalia eius ⁊ ipse videret vasa feminea illius.vnde significatur in hoc q; nō solū nō debent frater ⁊ soror carnaliter cōmisceri sz ēt non debent sibi demonstrare inuicē genitalia.⁊ si fecerint mori debebant q; hoc fieret ad quādā inhonestā delectationē ⁊ videbatur eē immediatū ꝓcludiū ad coitū.vnde sicut ipse coit⁹ puniri debet.¶Ra.sa.ponit hic alias turpitudines circa ostēsionē verendoz de quibusdā applicationibus quas ore pudico ꝓferri nō licuit:nec ēt existimo legislatorē aliqd tale voluisse.

Ob.spurcissima ra.sa.

Qō. 16. A

An sororē fr occiderent ꝑ sola mōstratione mutua gēitaliuꝫ ⁊ ō cā buius ⁊ de passiōe i surgente ex tactu gēitaliū.

¶Sed dicet aliq; q; non vz multum rationabile q; ꝓ sola verendoz mutua demonstratione frater ⁊ soror occiderentur.iō dicunt quidā q; nō fuit in his sola verendoz demōstratio:sz cōpletio actus vel inchoatio sine ꝓposito cōplēdi totalē carnis cōmixtionē.⁊ hoc est in sola genitaliū vasoz applicatione vtriusq;.Est aūt modus iste procedendi in opere nefario inter tales psonas q; stimulata parte sensitiua concupiscentie igniculo:ratio superior repugnanti sibi passione in parte inferiori ꝓp naturalē constructionem vtriusq; perturbatur:⁊ sz in primo totale actum nefariū horreat:q; partis inferioris motus nondū ad magnū gradū peruenit:cū sentit tamen inclinationē genitaliuꝫ vasoz ad quēdā delectationis gradū.facta aūt tali applicatione in imensum crescit carnis titilatio ita vt totalis ratio obnubiletur ⁊ deueniat ad talē statū in quo impossibile ē bñ eligere ratione practica totaliter ꝓturbata vt inquit pbilo.in.7. ethico.ita vt iā videat q; necessariū sit talē actū cōplere:cū sensitiua pars nullis iam rationis vinculis teneatur ꝓprie īclinationi relicta.Unde ꝓ hac sola applicatione genitaliū sine ceteris actionibus mortis penā incurrebāt:qñ qui talia agūt iā actū cōplesse vident cū sit q̄st necessarium inchoatū nefas compleri.¶Sed adhuc ꝓter hoc vz dicendū q; ꝓ sola ostensione mutua genitaliū vasoz mortē merent frater ⁊ soror.nā sicut ipsa applicatio q; actui ꝓpinquissima est mortē merēt:ita ⁊ in ostēsione videt dōm:qñ q; ex ꝓposito sibi gēitalia membra ostēdant actui nefario operā dare volunt ideo morient:qō satis videtur inuere littera dicens q; frater vidit turpitudinem sororis sue.i.membra eius genitalia q̄ vocant turpitudo:⁊ q; soror conspexit fratris ignominiā.i.virilia eius.in nullo autez alio simile dicit.nec est intelligēdū hic si frater solū videat turpitudinē sororis vel soror solū viderit turpitudinē fratris sed q; ambo mutuo videant:q; cū vnus videt solū alterius turpitudinē nō fit ab intentione:ideo penā nō merēt.Cū vero vterq; conspexit alterius ignominiā videt factū ab intētione talia videdi.¶Fuit aūt posita lex ista specialioz in fratrib⁹ ⁊ sororib⁹ q̄z i ceteris qñ fres ⁊ sorores habēt magnā opportunitatē ad oē nefas si voluerint ⁊ nemo de eis malum quicq; suspicatur pp iura ꝓpinquissime cōsanguinitatis.ipsi ēt q; interdū coetanei sunt colludunt ⁊ ptinget fieri tales demostrationes ibi quo titilati ad libidinem incitabunt:ideo sicut ipsa carnalis cōmixtio inter eos vetita est ita ⁊ ostensio verendoz que huic satis propinqua est.(Illaq; conspexerit fratris ignominiā.)i.si viderit] verēda eius q̄ vocantur ignominia vel turpitudo propter verecundiā harū partiū de quibus dictum fuit Leuī.20.c.

Dec lex q̄ spāliori fratri⁹ ac sorori bus posita fuit q̄z in ceteris.

B

et.19.(Nefariā rē operati sunt.)s.frater ⁊ soror reuelando sibi turpitudinem suā:ipsa nāq; turpitudinis reuelatio turpitudo magna est ⁊ vocatur nefas.vel dicitur q; operati sunt rē nefariā.s.si genitalia applicuerunt vel carnaliter cōmixti sunt.hoc aūt de demonstratione verendoz̄ in quibuscunq; personis illicitū est.dictū fuit tñ de fratre ⁊ sorore q̄z in his vz magis pos se contingere.(Occident in conspectu ppli.)s.lapidando illos sicut in omnibus aliis dictū est.populus vero lapidatione ista exequebat.hic tñ nō ponitur aliqua pena in suspensione sed in lapidibus aut igne.¶Causa huius est q̄z hic ponitur pena maiorū sceleꝝ ⁊ in eis debet dari magna pena.suspensio autem ꝓ minoribus peccatis q̄ mortē merentur infligebat ⁊ erat cōmunis ad oia parua peccata de quibus non erat impositus certus modus pene.hoc habetur Deut.21.c.cū dz.qñ peccauerit hō q; morte cōplectendū ē:⁊ adiudicatus morti appensus fuerit i patibulo nō permanebit ⁊c.in quo videt q; qñ aliquis erat dignus morte suspendebat.s.si nō eēt alia pēa posita.(Eo q; turpitudinē suā mutuo reuelauerūt.)Ista est causa pene.s.q̄z reuelauerūt frater ⁊ soror sibi inuicem turpitudines suas.in quo vz manifeste q; intelligat de visiōe verēdoz dato q; nō fuerit ibi secutus coitus.nā in aliis dicebat q; vir reuelabat turpitudinē mulieris q̄ necessario intelligebat de coitu:quoniā nō reuelabat ipsa turpitudinē viro alicui nec vir reuelabat turpitudinē suā illi sz vir reuelabat turpitudinē mulieris.Dic aūt non dicit q; frater reuelauerit turpitudinē sororis sed q; reuelauit turpitudinē suā sorori sue.q̄ō necessario referendū est ad ōmōstrationē genitaliū vasoz.Etiam oz q; soror reuelat turpitudinē suā fri i eo q̄ō babetur hic.s.q; turpitudinem suā mutuo reuelauerunt.sz nō potest intelligi de cognitione carnali:q̄z soror nō pōt cognoscere fratrē.ideo intelligēdū erit de visione ⁊ ostensione mutua genitaliū dato q; nihil vltra aliud operent.(Et portabunt iniquitatē suā.)i.recipient penā ꝓ pctō suo ⁊ tñ recipiet ppls partē pene ꝓ iniquitate istoz:sed ipsi solū portabunt sup se penam delicti sui.(Qui coierit cū muliē in fluxu mēstruo.)Dic pōit lex pbibēs quādā turpitudinē.s.accessus p cōmixtionē ad mulierē menstruatā.Sunt eni mulieres determinatis tēporibus anni in fluxu mēstruoz:qñ quolibet mēse sanguis purificationis earū defluit pp q̄ō menstrua a mēsibus nominantur.durat aūt pauco tēpore ista effluxio sanguinis aliqñ tñ incipit fluere tēpore menstruali ⁊ durat vltra tēpora determinata a natura.Ista distinctio habet.ē.15.c.de muliere que patitur fluxū tpe mēstruoz̄ ⁊ de ea q̄ extra ꝓtēpus.vnde cōtingit q; aliqua mulier ꝓ multos ānos valde forte ꝓ maiorē partē vite sue istū fluxū patiat sicut patet de muliere illa q̄ duodecim annis passa est fluxū huiusmodi quousq; eā xp̄s sanauit vt habet Luce.8.c.vñ qñcūq; essent in hoc fluxu siue naturali siue ꝓter naturā:quicūq; accederet ad huiusmōi feminas morte plectebat.(Et reuelauerit turpitudinē eius.)Hoc pertinet ad virū q; reuelat mulieris turpitudinē tangēdo eā carnaliter tēpore mēstruoz̄:vel q̄z reuelauit turpitudinem illius.i.discooperuit membra genitalia femine ⁊ vidit immundiciā sanguinis fluentis.(Ipsaq; aperuerit fontem sanguinis sui.)Dicitur fons sanguinis vas genitale mulieris q̄z sicut de fontib⁹ aque oriuntur ita tēpore menstruoz̄ de vase feminino sanguis mēstrualiter distillat.hoc aūt a coeuntibus reuelatur ⁊ ipsa femina demonstrare dicitur:q̄z tangentes carnaliter feminā menstruatā hoc cognoscunt.obseruandū ergo erat quousq; cessaret iste fons sanguinis ⁊ tunc factis purificationibus legalibus vir poterat accedere licite ad feminā.De purificationibus aūt mulierū fluentiū sanguine ꝓp partū bz.ē.12.c.de purificatione aūt mulierū menstruatarū nō pariētiū ⁊ aliarū mulierū fluentium sanguine extra tēpus mēstruoz habet.15.c.(Interficient ambo ō populi sui medio.)i.interficiant ⁊ ꝓ hoc tollant de pplo:qñ qui occidit de medio ppli tollit q̄z nō manet iā iter alios.¶An occideretur aliquis quando accederet ad mulierem menstruatam siue esset vxor sua siue aliena. Qō.17. A

Lex pbibēs turpitudinē mulieris menstruate

D

Suspēsio iter iuuenes ꝓ miorib⁹ sceleribꝰ debabatur q̄ morte merebant.

L

Sciendum autem q; mulier menstruata quando cognoscebatur a viro siue ille esset vir ipsius siue alienus mori debebat vterq;.nam non potest intelligi q; quidam dicunt hoc solum pertinere ad eum qui cognoscit vxorem alterius tempore menstruozum.Nam tunc queretur an iste qui cognoscit mulierē mēstruatam cognoscit talē mulierē quā nullo mō licebat cognosci siue pp affinitatē:siue ꝓ aliquitatē siue q̄z erat alteri viro copulata:aut eā quā alī licite cognōscē poterat sz inēdicit sibi pp eē mēstruatā.Si āt dicat ꝓmo mō.s. q; solum vetetur alicui cognoscere feminā menstruatā ad quā

als ei accedere non licebat: erit ista lex superflua totaliter: quū nihil addet ad leges supra positas. s. ad legē de adulterio: z de nō cognoscēdo cōsanguineas. sed hoc incōueniens valde est: quia deus non poneret aliquā legem que totaliter superflua esset. Si autem intelligat de muliere ad quā aliter accedere licebat coeūti: dicetur q cū ꝓpter hoc solū q mulier mēstruata esset imponitur pena mortis: oꝫ etiā q intelligat de viro ad vroꝛē suam qñ ipsa mēstruata fuerit. nam nō videt esse alia causa de vrore ad viruꝫ q̄ de ipso viro ad quācunq; feminā ad quā ei aliter accedere licebat. z hoc necessariū est concedi. s. q̄ fm istā legem si vir accederet ad vroꝛē suam tēpore mēstruozū incurreret penam mortis: z ipsa femina que sciēs se esse in fluxu sāguinis ꝓmittebat ad se virū accedere. ¶ Sed aliq̄s arguet q̄ non ponetur pena mortis viris accedētib⁹ ad feminas tēpore menstruoꝝ: qz supra. 15. ca. dicit de muliere mēstruata. si coierit vir cum ea tēpore sanguinis mēstrualis: imundus erit septem diebus: z oē stratum in quo dormierit pollue. Si tamē mozi deberet accedēs ad hmōi feminā non ponꝛetur sibi pena purificationis. ¶ Ad hoc rñdendū est dupliciter. vno modo q̄ intelligatur illa lex de coeunte cum muliere mēstruata supra. 15. c. si ignoꝛāter coiuit putans eā esse aliter mundā. si tñ coisset sciēs eam esse imundā infligebat ei pena mortis. Unde si accusaret aliquis in iudicio q̄ cognouisset feminā tēpore mēstruoꝝ: si negaret q̄ sciebat eam esse mēstruatā non occidebat nisi cōuinceretur q̄ sciebat. vtpote q̄ ꝓbaretur feminā cognitam carnaliter dixisse. non accedas ad me: qz iuxta consuetudinē mulieruꝫ menstruale sanguinem patioꝛ. vel si aliter cōuinci posset eū sciuisse de mēstruis. In femina autē si accusaret iudicialiter q̄ fuerit ab aliquo cognita tēpore mēstruali non poterat se tueri obijciens q̄ fuerit cognita ignoꝛāter in menstruis. nulla nāq; femina ignoꝛare pōt an mēstruata sit: ideo q̄cunq; conuinceret q̄ tempoꝛe menstruoꝝ ab aliquo cognita fuisset: nulla exceptione tueri se poterat quin moꝛeret nisi violentata fuisset ad coitum. sic igit̄ ista lex intelligit de illo qui cognoscebat mulierē menstruatā sciens. Alia autē de illo qui cognoscebat mulierē menstruatā ignoꝛans. Et hoc vī apparere ex lege que bī. ē. 15. c. qz ibi agit de viro cognoscēte feminā menstruatā qūo purificari deberet: z nō agit de femina mēstruata si cōgnosceret ab aliquo qd ei ꝓponēdū erat. in quo innuit q̄ femina nō bz̄et illā penā purificatiōis: qz semp sciens cōgnoscebat an eēt in tpe mēstruoꝝ. ¶ Alio modo respōderi potest q̄ ista lex intelligit quando aliquis accessit ad feminā menstruatā: z iudicialiter accusat z cōstat q̄ ad eam sciens accesserit. Alia autem lex que babetur supra. 15. c. intelligit quando aliquis cognoscebat feminam mēstruatam: etiam si sciēter boc faceret. dum tamē iudicialiter nō conuinceret. tunc enim ipse vir assumebat illos dies purificationis fm preceptū legis. ¶ Distinguebantur autem iste due leges date de accessu ad mulierē menstruatā tanq̄ ea que pertinent ad duplicem foꝛum. i. ad foꝛum cōscientie z foꝛum litigioſum. Ista enim lex intelligitur in foꝛo litigij: quia solum in iudicio pena mortis imponitur. alia autem lex que babetur supra. 15. c. intelligitur in foꝛo conscientie: z q̄q̄ non fit ibi tanta distinctio sicut apud nos est in foꝛo cōsciētie z litigioſo: quia in veteri testamēto non erant totaliter distincti foꝛi sicut in nouo: quia tamē ꝓponere penam mortis ꝓ accessu ad mulierē menstruatā pertinet ad iudices qui litigijs ꝓsunt: z facere purificationes pertinet ad sacerdotes qui penam mortis non imponebant fm officium suum sacerdotale: videbunt esse distincti isti duo foꝛi. Causa autem ꝓhibitionis huius est: quia quādo fit copulatio viri z mulieris mēstruate solent inde gigni ꝓples infecte moꝛbis cum fiat generatio de materia illa mēstruali que ad nature purificationē excludenda erat. fit etiā hoc ꝓpter immūditiam z inbonestatē magnam in tali coitu. qō innuit cum dicit. z reuelauerit turpitudinē eius: ipsaq̄ aperuerit fontē sāguinis sui. (Turpitudinem matertere z amite tue non discooperies). Hic ꝓhibetur coitus illicitus inter aliquas ꝑsonas ꝓpter cognationem. s. cum matertera z cum amita. Dicitur matertera soꝛoꝛ matris. ad banc autem accedere non licet matrimonialiter. vel aliter. dicit amita soꝛoꝛ patris: ad banc quoq; copula est illicita. sunt enim in eodez gradu affinitatis iste due ad eum cuius sunt matertere vel amite. ideo equaliter peccatur vtrobiq; z equa pena infligi debet.

¶ An grauius sit accipi materteram vel amitam in vroꝛem vel concubinam. Questio. 18.

Circa boc inquiret aliquis. an grauius sit accipi materteram vel amitam in vroꝛem vel concubinam. ¶ Et soꝛte aliquis diceret q̄ grauius est accipi aliquam barum in concubinam q̄ in vroꝛem: quia contractus matrimonialis fm se licitus est. accipere autem in concubinam est illicitus. ¶ Respondendum est q̄ grauius sit accipi in vroꝛem q̄ in concubinam quancunq; barum: quia qui accipit in concubinam simpliciter peccat. qui vero in vroꝛem. peccat dupliciter. Qō apparet: quoniaz qui accipit in cōcubinā amitam vel materteram: solū peccat infringēs iura consanguinitatis. qui autē accipit barū aliquam in vroꝛem. primo peccat infringēs federa cognationis: z faciens coitum incestuosū. ꝓter hoc autem infringit z dehonestat federa matrimonij faciens matrimoniuꝫ incestuosum: z ipsuꝫ matrimoniū qō fm se licitum est: efficit in talibus inbonestū. etiam quia grauius peccat qui malū agit z approbat q̄q̄ qui agit z tanq̄ detestabile habet. Ille autem qui cuz amita vel matertera coit nō matrimonialiter. q̄q̄ illud agat̄ licitum esse credit: ideo non ducit in publicum sed occultat. qui vero aliquam barū in vroꝛem accipit: malum agit z approbat: credens illud sibi licere. grauius ergo istud est. ¶ Cum autem dicitur q̄ actus matrimonij est licitus: z accipere in concubinā est illicitum. Respondenduz est q̄ matrimoniū fm se licitum est cum contrahit̄ inter ꝑsonas legitimas: z accipere in concubinam semp est illicitum. tamē matrimoniū quando inter ꝑsonas illegitimas est: nō est aliquid licitum nec bonestat actum: sz magis dehonestat: cum ibi sit vera foznicatio incestuosa velata federe matrimonij. z in boc matrimoniū quod sacrum est: inducitur ad tegendum aliquid inbonestuz. sicut cum aliquis mentitur peccatum est. Si vero illam falsitatem iuramento confirmat: inducēs nomen domini magis peccat: quia id quod sacrū est inducit ad confirmandū falsum. ¶ In oibus ergo contractibus matrimonialibus generaliter diffiniendū est q̄ quādocunq; aliquis contrahit: z matrimonialiter cognoscit eam quā aliter licebat accipi: nullatenus erit aliquod malū in matrimonio. z tunc cognosci mulierē matrimonialiter bonestū est: accipi autem in concubinā turpe est. Econtrario autez quando aliqua mulier matrimonialiter cognoscit quā in matrimoniū accipi nō licebat: grauius est eam cognosci sic q̄q̄ accipi in concubinam. vtpote si consanguinea vel affinis aut alterius vroꝛ sit. ¶ Circa boc adbuc sciendū est q̄ sicut accedere ad materteraz vel amitam illicitū est: ita q̄ patruus vel auūculus acccedat carnaliter ad consoꝛzinam pecccatum est. Causa est quia in eodem gradu se babet aliquis ad marterā vel amitam: in quo se babet auunculus vel patruus ad consoꝛzinā. z cum bic peccatū fit ꝓp lesionē iuriū cognationis: nēciuz est q̄ vtrobiq; fit petm̄.

¶ Sed queret aliquis an grauius sit q̄ cōsoꝛzinus materteram vel amitam: vel q̄ auunculus vel patruus cognoscat consoꝛzinam. ¶ Rñdenduz est q̄ vtrobiq; est fractio iuris cognationis in eodem gradu: z quantuz ad boc peccati equalitas est. est autem aliud quod diuersificat quantitatem peccati. s. q̄ fit iniuria vel offensa maioꝛ sic q̄q̄ aliter. z quantuz ad boc ille qui maioꝛem offensionē irrogat magis peccabit. Sic autem est in bis: quoniam iura cognationis dicunt quandam reuerentiam z boꝛem: ꝓpter que nō debet accedere carnaliter cognatus ad cognatam. qui igitur cognate maioꝛem irrogat infamiam vel offensionem magis peccat: z quia illi qui descendētes sunt in cognatione debent maioꝛem bonoꝛem superioꝛibus q̄q̄ superioꝛes descendentibus: si cognouerit consoꝛbinus materteram vel amitam offendet eam: quia superioꝛ est in cognatione. Si autem patruus vel auunculus cognouerit consoꝛbinam debonestat eam que inferioꝛ est in cognatione cui non tenet tantū boꝛem seruare. magis ergo peccabit consoꝛbinus cognoscens materteram vel amitam q̄q̄ patruus vel auunculus cognoscēs consoꝛbinam: q̄q̄ idem gradus cognationis vtrobiq; fit. Simile patet: quoniam si pater cognoscat filiam suam non equaliter peccat sicut si filius cognoscat matrem: tamen eodem gradu cognationis se babet pater ad filiam in quo mater ad filiū. non est ergo equale pecccatum ꝓpter equalitatem cognationis in gradu. ¶ Uñ est regula vniuersalis q̄ i cognatis quādocunq; aliquis superioꝛ cognoscit aliquam inferioꝛem. s. descendentem lateraliter vel directe in cognatiōe minus peccat q̄q̄ si aliquis inferioꝛ cognoscat aliquaz descendentē trāsuersaliter vel directe. ¶ Causa huius est quia inferioꝛes debent maioꝛez reuerentiā superioꝛibus q̄q̄ econtrario. ideo ꝯsequenter in isto coitu magis dehonestabunt superioꝛes ab inferioꝛibus q̄q̄ econtrario. bec autem sunt cum inter se comparantur coitus inter duos consanguineos: z coitus iter alios duos. ¶ Si tñ aliquis querat in eodem coitu. quis magis peccet ille q̄ est superioꝛ

Obiectio.

Rñsio. 1.

B Rñsio. 2.

Distinctio duaꝝ legum de accessu ad mulierē mēstruatā.

† Prohibitio coit⁹ illiciti inter aliq̄s ꝑsonas ꝓp cognationē.

A Rō in diuersum.

Rñ. ad q̄stū.

Ad rōnē i diuersū

B Rla generalis.

Notādū

Qō. 19. A An grauiꝰ sit q̄ cōsobrinꝰ materteram vel amitā vl q̄ auūculus vl patruus cognoscat cōsobrinā. ª Rñ. ad q̄stum.

B ª Ulis rla in cognatis ᵈ Qō. 20. A In eodē coitu q̄ magis peccatq̄ ē supioꝛ vel inferioꝛ i cognatiōe.

rioz an g inferioz in cognatione. ¶ Rñdendũ est q̃ ꝑter ceteꝛa que solent facere actum magis grauem vel minus. ſ. ad peccatum ſolicitare vel cum maioꝛi deſiderio agere: ꝛ ſic de eeteris. Dicendum eſt q̃ in illis qui ſunt in eodem gradu cognationis ꝛ non ſe habent ſicut deſcendentes ſed equales peccatum ſemp equale erit: ſicut inter fratrẽ ꝛ ſoꝛoꝛẽ: ꝛ iter duos patrueles. Si autẽ inequales ſunt. dõm eſt q̃ magis videt peccare ſupioꝛ q̃ deſcendẽs: qꝛ ſuperioꝛes habẽt quãdã rationẽ dominij ſuper deſcendẽtes. ideo quaſi obtemperando eis faciunt hoc inferioꝛes. Sicut ſi pater filiã cognoſcat magis peccat pater q̃ filia. ꝛ ſi mater a filio cognoſcat: magiꝭ peccat mater q̃ filius. ¶ Idem autẽ de auũculo cognoſcẽte conſobrinã: vel patruo. ꝛ de ceteris in hunc modũ. (Qui ꝟ fecerit ignominiã carnis ſue nudauit). i. q talem coitũ illicitum habet denudat ignominiam carnis ſue reuelãdo turpitudinẽ ſuam. ꝓ hoc: nam pater ꝛ mater ſunt vna caro. ꝛ eadẽ eſt turpitudo illoꝝ. ſicut dictum fuit ſupꝛa. 18. c. ꝛ habet ibi in lꝛa. filius quoq; eſt eadẽ caro cuꝫ ꝑe ꝛ matre: qꝛ eſt tãq̃ q̃dã particula ab eiꝫ deciſa que aliquãdo fuit in patre ꝛ matre vt habet. 8. etbicoꝛ. fratres quoq; ſunt eadẽ caro habẽtes vnitatẽ: inquantũ ab eiſdez nati ſunt vt habet in eodẽ. 8. etbicoꝛ. Ille ergo q eſt patruus alicui⁹ vel auũculus habet identitatẽ ad patrẽ illius vel matrẽ: quia ſunt fratres: filij quoq; identitatẽ ad patrez ꝛ matrẽ. ergo patrui ꝛ auũculi ad cõſobꝛinos ſuos identitatẽ habent in carne. patet hoc ꝓ primã ꝛ cõmunez conceptionẽ animi que habet ab Ariſto. 2. Elenchoꝛ. ſ. quecũq; vni ꝛ eiſdem ſunt eadez inter ſe: ſunt eadẽ. Sicut ergo ſi filius cognoſceret matrem reuelaret turpitudinez ſuam: qꝛ eadem caro eſt vtriuſq;. ita ſi cõſobꝛin⁹ cognoſcat materterã vel amitã: aut patruus vel auũculus cognoſcat cõſobꝛinam dicitur reuelare turpitudinẽ ſuam: vel nudare ignominiã carnis ſue. Vel poteſt hoc accipi generaliuꝰ. ſ. q̃ iſta faciẽs nudauit ignominiam carnis ſue. i. cognationis ſue. ſicut habet infra de eo qui coit cũ vꝛore patrui vel auũculi. (Portabunt ambo iniqtatem ſuã). i. patiẽter recipiẽtes ſuper ſe penã ꝓ delicto ſuo. nec dꝫ hic q̃ moꝛiẽtur ſicut in aliis dicebat: qꝛ ſatis intelligit per hoc q̃ dꝫ. portabunt iniqtatem ſuã. nã cũ aliqs portat iniquitatem ſuã: tolerat penaz debitã ꝓ illo peccato: ꝛ ſi debetur ꝓ eo moꝛs tolerabit moꝛtem. ſic autem intelligitur in his q̃ portabunt iniquitatẽ ſuam. i. penam debitã ꝓ iniquitate: ꝛ iſta erat moꝛs ſm q̃ in aliis illicitis coitibus de quibus habetur in hoc. c. (Qui coierit cuꝫ vꝛore patrui vel auũculi ſui). Supꝛa tollebat coitus illicitus ꝓpter conſanguinitatez: hic tollitur alius: quia eſt illicitus ꝓpter affinitatẽ. hoc eſt accedere ad vꝛorẽ auunculi vel patrui. patruus enim ꝛ auunculus ſunt cognati nobis ꝛ matertera ꝛ amita in eodem gradu. iubebat autem ſupꝛa ne accederet aliquis ad materteram vel amitam. hic autem dicitur de vꝛoꝛibus auunculoꝝ ꝛ patruoꝝ qui attinent nobis in eodem gradu conſanguinitatis: ꝛ vꝛores eoꝝ ꝓp eos attinẽt nobis ī affinitate. Cõueniẽter q̃ poſt ꝓhibitionẽ coit⁹ illiciti in gradu illo conſanguinitatis: vetãt coit⁹ illiciti in affinitate oꝛta ex illo gradu conſanguinitatis. (Et reuelauerit ignominiã cognationis ſue). i. qui cognoſcit vꝛorez patrui vel auunculi ſui reuelat turpitudinẽ generis ſui. nam reuelãdo turpitudinez vꝛoꝛis auunculi vel patrui: reuelat turpitudo patrui vel auunculi. ſed qui reuelat patrui vel auunculi ignominiã. reuelat turpitudinẽ generis ſui vel cognationis: qꝛ ad eandem cognationẽ pertinent auunculus ꝛ patruus: ꝛ illi quoꝝm auunculi ꝛ patrui ſunt. ſed reuelando turpitudinem vꝛoꝝm illoꝝz reuelatur turpitudo ipſoꝝm. ergo ꝛc̃.

¶ Quis grauius peccat. ſ. qui reuelat turpitudinem matertere vel amite: vel qui reuelat turpitudinem vꝛoꝝz patruoꝝm vel auunculoꝝm. Queſtio. 21.

Queret aliquis quis grauiꝰ peccat. ſ. qui reuelat turpitudinem matertere vel amite: vel qui reuelat turpitudinem vꝛoꝝm patruoꝝm vel auunculoꝝm. nam ad eundem gradum pertinent in cognatione: matertera ꝛ amita: auunculus ꝛ patruus: cuius ſunt vꝛores ille quaꝝ turpitudo revelatur. ¶ Reſpondenduz eſt q̃ q̃q̃ vir ꝛ vꝛor cenſeant vna caro: ꝛ qui reuelat turpitudinẽ vnius reuelat turpitudinem alterius: ꝛ amboꝝ dicitur eſſe eadem turpitudo. tamẽ auunculi ꝛ patrui pertinẽt ad eos quoꝝm ſunt auunculi ꝛ patrui in genere conſanguinitatis ſicut matertera ꝛ amita. vꝛor autem patrui ꝛ auunculi noſtri pertinet ad nos in genere affinitatis. ſed conſanguitas eſt maius vinculũ q̃ affinitas cum oꝛiatur affinitas ex cõſanguinitate: ꝛ rumpẽdo iura maioꝛis vinculi eſt maiꝰ peccatum. generaliter ergo magis peccabit ex ſpecie peccati qui cognoſcit aliquam conſanguineam q̃ qui cognoſcit affinem: ſed cognoſcere materteram vel amitam eſt cognoſcere conſanguineam. Cognoſcere aũt vꝛoꝛez patrui vel auũculi eſt cognoſcere affinẽ. grauiꝰ ergo ẽ cognoſcere materterã vel amitã q̃ vꝛorẽ patrui vel auũculi. (Portabũt ambo peccatuꝫ ſuũ). i. ſuſcipiẽt penã ꝓ peccato ſuo. ꝛ iſta pena eſt moꝛs q̃ infligebat ꝓ illicito coitu. ꝛ dicitur portabunt ambo: quia ad hoꝝ ſolos pena pertinere debebat: ꝛ nõ erat tranſferẽda ab eis in populũ: qõ fieret ſi iudices permitterent eos qui exercent hanc turpitudinez impunitos. tũc enim ꝓ peccato eoꝝ totus populus puniret. (Abſq; liberis moꝛient). Non ponitur hoc tanq̃ ꝓnunciatiuuz: ſed tanq̃ ꝓceptum. ſ. abſq; liberis moꝛiantur. i. iubeo q̃ moꝛiantur vel occidãtur abſq; liberis. ſ. q̃ nõ ꝓmittantur in hoc vitio tãtũ permanere vt inde liberi naſci poſſent: ſed imediate vt tale nefas cõpertuz fuerit moꝛiẽtur. vel dicitur abſq; liberis moꝛient. i. q̃ filij ide geniti illegitimi ſunt: iõ nõ ſuccedũt ꝑi nec mꝛi. vñ pater ꝛ mater dicunt moꝛi ſine liberis: qꝛ nullos ſibi ſucceſſoꝛes relinquũt ꝓpter facere illegitimos filios. ſed eſt ſenſus ſuperioꝛ magis cõueniẽs q̃ iſte. In hebꝛeo habet. (Arumin). qõ ſignat nudum vel ſolum: ꝛ põt referri ad duo. vno mõ q̃ moꝛient arumin. i. nudi. ſ. q̃ſi lapidarent ꝓ hac iniquitate eẽnt nudi ſicut conſueuit fieri in aliis qui lapidãtur. ſed iſte ſenſus nõ eſt cõueniens: qꝛ tunc littera iſta nihil explicaret: cum moꝛi nudũ nõ ſit aliqua ꝓprietas ſpecialis iſtoꝝm de q̃bus agitur hic: ſꝫ oẽs quotquot lapidabant moꝛiebant nudi. ergo oportet referri ad alium ſenſum in quo aliquid ſpeciale ſignificet. ideo accipitur cõueniẽtius iſta dictio (arumin) in ſecũdo ſenſu. ſ. ꝓ ſolitario: ꝛ eſt ſenſus. ſ. q̃ iſti moꝛient ſolitarij. ſ. ſine liberis ſicut hꝛa nꝛa ſignificat. Nec idẽ ẽ ī ꝟ ſenſus q̃ iſti moꝛiãt ſolitarij. i. q̃ moꝛiãt cũ eis filij ꝓ hũc coitũ turpẽ geniti: ſꝫ q̃ moꝛiẽt ſine liberiſ. i. nõ ꝓmittent ſtare tãto tpe ī hoc vitio vt ide liberos bꝛe poſſint. ſꝫ moꝛient abſq; liberis. ſ. anteq̃ eos habeãt. ¶ Sciẽdũ aũt q̃ cũ hic ponit pena iſtoꝝm. ſ. q̃ portent iniquitatẽ ſuam: q̃ ad moꝛtem pertinet: ꝛ non determinatũ genus pene: intelligendũ eſt de lapidatiõe: ꝛ hoc generaliter quantũ ad omnes ꝓhibitiones ſactas in hoc. c. cum penaꝝ adiectionib⁹. Qõ patet: quia in ꝓncipio huius capituli ponit pena lapidationis in offerẽte ſemen ſuum idolo moloch. ꝛ vltima ꝓhibitiõe in fine iſtius capituli de habẽtibus ſpũm phitonicum: ponitur pena lapidationis: ꝛ oꝛa alia ſunt ſub hoc contextu. ideo pena eadem referẽda eſt ad oꝛa quando non expꝛeſſe determinatur genus pene. (Qui duxerit vꝛorem fratris ſui). Dic ponit alius caſus de illicito coitu ꝓpter affinitatem. ꝛ hoc eſt cum aliquis accipit vꝛorẽ fratris ſui in vꝛorem eo viuente. nam poſt moꝛtem fratris: licebat fratri ſuperſtiti accipere vꝛorem illius: imo ſi moꝛtuus eſſet pꝛioꝛ inter fratres: cogebat alius frater manens accipere vꝛorem fratris moꝛtui vt ſuſcitaret ſemen illius in cognatione ſua vt habetur Deutero. 25. ca. quando pꝛioꝛ frater moꝛiebatur ſine filijs. Cum tamen viuebat frater non licebat alteri accipere vꝛorem eius. ꝛ ꝓpter hoc moꝛtuus eſt beatus Joannes baptiſta predicans contra berodẽ q̃ accepiſſet vꝛorem fratris ſui philippi vt bꝫ Matth. 14. c. cum dicit. herodes enim tenuit Joannẽ ꝛ alligauit eum: ꝛ poſuit in carcerem ꝓpter berodiadez vꝛorẽ fratris ſui. dicebat enim illi Joannes: non licet tibi habere eam. Et ſicut illicitum eſt accipere in vꝛorem fratris vꝛorem eo viuente. ita illicitum eſt accipere eam in concubinam eodem ſupſtite. ¶ Sꝫ dicet aliqs. quid grauiꝰ eſt an accipere vꝛorem fratris in vꝛorem eo viuente: an in concubinaz. ¶ Reſpõdendum eſt q̃ vtrobiq; quantũ ad iura affinitatis equale peccatum eſt. nam ſiue coitu adulterino: ſiue matrimoniali cognoſcat quis vꝛorem fratris ſui viuentis infringit federa affinitatis: ꝛ ſemper in equalitate attinentie gradus affinitatis. Ex hac ergo parte non diſtinguentur iſti coitus. eſt autem alterum in quo aggrauatur peccatum accipiendo vꝛorem fratris. ſ. facien do ei magnam iniuriam in hac acceptione. ꝛ quantum ad hoc: ſiue accipiat eam in concubinam: ſiue in vꝛorem non videtur eſſe diſtinctio grauitatis: quoniam quocunq; nomine cenſeatur neceſſe eſt eſſe ꝓprie concubinam cuꝫ non poſſit eẽ vꝛor. Si enim in vꝛorem licite accipi poſſet minoꝛ offenſio irrogata foꝛet: quoniam actus matrimonialis eſt licitꝰ. accipere aũt in concubinam illicitum eſt. ſꝫ illicitũ matrimoniũ verum inceſtũ vel adulterium cauſat: ſicut dixit chriſtus de eo qui aſſumebat vꝛorem ab altero repudiataz q̃ mechabatur. i. erat adulter et in hoc equalitas erit: quia quocunq; nomine accipiatur eſt concubina ꝛ non vꝛor. iniuria ergo fratri irrogata equalis erit. ¶ Eſt tamen alterum in quo differunt iſta. ſ. qꝛ qui accipit vꝛo

---

An peccabit magis qui cognoſcit conſãguineaz vel affinez.

B ✝ Dupler lre expoſitio.

Lra hebꝛaica.

L Notãdũ.

✝ Ler de illicito coitu ꝓp affinitatem.

Nõ ſp frater tenebat accipe vꝛorẽ fratris defuncti.

Qõ. 22 A Quid grauiꝰ ẽ an accipe vꝛorẽ fris ī vꝛorẽ eo viuẽte: an ī concubinam.

✝ Pꝛ ꝛ mr ſunt vna caro.

B ✝ De coitu vꝛoꝝm auũculoꝝ ꝛ patruoꝝ.

A Rñſi. ad q̃ſitum.

rem fratris viuentis in concubinā:accipit quasi ex quadaz pas
sione z non iudicat hoc tanqz licitum z approbatū.qui aūt eam
in vroꝛē ducit istud nefas tanqz licitum approbat matrimonia
li honestate viuiendo.ideo quātum ad hoc dicendum est grauius esse accipi vrozem fratris viuentis in vrozem qz in concubinam. Ista prohibitio facta de vroze fratris innascitur ex hoc q non licet fratri ad sozorem accedere que sibi attinent p consanguinitatez:ita non licet fratri accedere ad vroꝛē fratris sui que ei attinet per affinitatem insurgentem ex eodem gradu consanguinitatis. ¶Si autem aliquis quesierit quid grauius sit an cognoscere sozorem vel vrozem fratris. Respondendū ē grauius eē cognosci sozorē qz ē cōsanguinea:vroz aūt fratris affinis est. Sz affinitas minoris vinculi ē qz consanguinitas. (Rē facē illicitā.) s.cognoscēdo vroꝛē frīs sui:z quāquā dicatur de ipso cognoscente solū q rē illicitā facit:tñ ēt itelligēdū ē ō ipsa mulier cognita a fratre viri sui:qz turpitudinē faciat.

Quid peius sit cognoscere sozorem vel vrozez fratris.

†

¶Cum qs cognoscit vroꝛē fratris sui:quis grauius peccat ipse vel vroz cognita. Qō.23.

Sed queritur cū aligs cognoscit vroꝛē fratris sui qs grauius peccat ipse vel vroz cognita. ¶Et rñdendū ē q relictis oibus q faciunt gñaliter ma
iorē vel minorē grauitatē in pctō tangendo soluz ea q ptinent ad speciē huius pcti:grauius ē qō agit vir cognoscenz vrozem fratris sui qz femina cognita.pz hoc nā quātū ad violationē iuriū affinitatis equale vtrobiqz peccatū ē cū vir cognoscat affinē suā z ipsa cognoscat ab affine.ēt quātū ad violationē federis matrimonij equaliter vtrobiqz peccat.nā ipe adulter ē cognoscēs vroꝛē alterius z illa ē adultera pmittēs se cognosci a viro alieno.z in hoc equalis iniuria infligitur marito illius vroris iquātū illa ē vroz illi. ¶Sz ē adhuc aliqd alter pp qō magis peccat vir qz femina cognita: qñ vir cognoscit vrozem fratris sui z i hoc offendit fratrē suū qō ē magna iniuria cū teneatur ei potius ad amoris exhibitionē z bonoꝝ operū.femia aūt nō facit iniuriā fratri suo:qz vir suus nō est frater suus sz solū infert ei iniuriā inquātū ē vroz eius.z hoc redit ad superiorē iniuriā q infligebat p adulteriū z in hoc iā equabuntur vir cognoscens z femina cognita:iō magis peccat vir q addit vnā offensionē sup feminā. Sic igit cū aligs cognoscit vrozez fratris sui ceteris paribus grauius peccat ipse qz illa. (Turpitudinē fratris sui reuelauit.) i.talia faciens reuelauit turpitudinez fratris sui:qñ reuelat turpitudinē vroris eius cognoscēdo illā turpitudo aūt viri z vroris eadē ē vt habet.ē.18.c.cuz ambo sint vna caro vt ait aplꝰ ad Ephe.c.5.q igit reuelat turpitudinē vroris fratris sui reuelat turpitudinem fratris sui. (Absqz filijs erunt). Secundum cortices littere poterat intelligi hoc per modū denunciationis.s.ego prenuncio vobis q qui cognouerit vroꝛē fratris sui:qz rē illicitā faciūt nūqz habebūt plē ex illo coitu:sz iste nō ē sensus.parua enī pena eēt q solū puaret deus filijs taliter coeuntes cū interdū viros bonos filijs ꝓuet:ēt qz nō nasci filios ex tali coitu nō ē aliq pena būana sz diuina: nā quāqz gñatio filioꝝ sit p nām cū gbusdā dtingūt nō posse gignere eis q gignūt a deo vt q gignāt. Sic habet Gen.30.c. cū dixit rachel viro suo.da mihi liberos aliogn moriar:cui iratus rñdit iacob.nūq deo ego sū q priuauit te fructu vētris tui. in quo innuit a deo eē dare prolē vel pīnare sz sm legē būanā puniri debebat istud delictū a iudicibus.Si igit solū haberēt in penā q nō susciperēt plē ex tali coitu nō eēt aliq pena data ab hoc sz a deo.hoc tñ falsū est qz i oibus his dabat pena ab hoc.ē ergo sensus vt intelligat littera ista.s.absqz filijs erūt.i. ego mando vobis q occidatis istos sic coeuntes:nec pmittatis eos manere i tali opere nefario vt inde filios habere possint. Similiz modus loquendi habet supra cū dr.absqz liberis morient.i.occident anteqz possint hre filios. ¶Circa hoc qō dictū ē de vroze fratris intelligendū ē q nō licebat fratri accipere vroꝛē fratris in vroꝛē neqz i concubinā:qz vtrobiqz erat peccatū z violatio iuris affinitatis.z intelligit siue frater sit viuēs siue iā defunctus:z sz maius pctm esset accipere eā viuente fratre:qz erat maioz iniuria fratri cū viueret qz cū defunctus eēt z ēt qz tūc erat adulteriū z violatio iuriū affinitatis tñ ēt mortuo fratre pctm erat.z illud pbibet hic. ¶Et pz istud qz si solū intelligeret viuēte fratre supuacua erat ista lex cū vllius vroꝛē liceat alteri accipere viuēte eo qz ē adulteriū:z de adulterijs iā erat posita pbibitio.z tñ hic addit adhuc ista lex supra legez adulteroꝝ.ergo oportet intelligi q nullo modo liceret accipere fratri vroꝛē fratris sui siue ille viueret siue mortuꝰ eēt.z hoc vetat deus nō tanqz adulteriū:sz qz violat affinitas:sicut nō licet alicui accipere nouercā suā i vroꝛē ēt si pr̄ sit mortuus.z hoc solū ppt affinitatē q impedit. Sicut ergo pp reuerētiā patris nō licz alicui accipē nouercā i vroꝛē ēt mortuo patre:ita pp ppinquitatē nimiā fratrū inter se nō licz vni accipere vroꝛē alteri in vroꝛē ēt eo mortuo.z ad hoc maxime est lex hic posita z.ē. 18.nā ad pbendū accipere vroꝛē fratris viuētis sufficiebat lex adulteroꝝ supra posita. ¶Cū aūt obijcit q defuncto fratre licz accipere vroꝛē aliꝰ immo ē necessariū. ¶Dom q hoc i vnico cāu licz.cū enī lex hic z.ē.18.c.vetuisset accipi vroꝛē fratris a fratre nunqz licuisset nisi lex aliud exprimeret z ēt exprsit vnicū casum Deutero.25.c.s.ad suscitandū semē.z hoc ē cuz vnus frater accepta vroze moriē absqz liberis:qz tūc frater supstes accipit vroꝛē illius ad suscitandū semen fratri suo.als autem non licet vroꝛē fratris mortui vel viuentis accipere.

A Rñsio ad quesitum.

B

Quō intelligit moriet absqz liberis.

q.21.b. Notandū

Nō licz frī accipē vroꝛē frīs nisi in solo vno casu.

Obiectō Rñsio.

¶Custodite leges meas atqz iudicia z facite ea:ne z vos euomat terra quā intraturi estis z habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationū:quas ego expulsurus sum ante vos. Dia enī hec fecerunt:z abominatus sum eas Vobis aūt loquor. Possidete terrā eorum quā dabo vobis i hereditatē:terrā fluentē lacte z melle. Ego dñs deus vester:q separaui vos a cetis pplis. Separate ergo z vos iumentū mūdū ab īmundo z auē mundā ab īmunda:nec polluetis aīas vestras i pecore z auibus z cunctis que mouētur i terra:z que vobis ostēdi esse polluta. Eritis sancti mihi qz sanctus ego sū dñs:z separaui vos a ceteris populis vt essetis mei. Vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis fuerit spiritus:morte moriantur. Lapidibus obruent eos. Sanguis eorum sit super illos.

Phi oēz moriant

Custodite leges meas. Dic ponit determinationis ratio z ē scōm principale huius capitu. Dat eni cā quare dia supradicta debent obseruari. z primo ponit preceptū de obseruādo illa in generali immediate subdit rō. (Custodite leges meaz atqz iudicia.) ista duo signiant duos modos preceptorum datorum iudeis. erant enim in vniuerso tres modi.s.moralia precepta z cerimonialia z iudicialia. Significant aūt b duo.s.iudicialia z cerimonialia in eo q oz leges et iudicia.nā cerimonialia ppie sunt leges.s.positiones dependētes ex voluntate principis de gbus anteqz ponant nō differt magis fieri qz aliter fieri.differt aūt cū posita fuerit vt ait aristo. Ethico.lib.5.z hoc modo solum iuberet deus hic obseruari precepta cerimonialia z iudicialia. Sed falsum est quia etiam ponuntur hic precepta moralia:ideo fere omnes leges prohibentes hic coitum illicitum sunt precepta moralia quoniā sunt partes illius precepti:non mechaberis. Dicendum est ergo q hic intelliguntur omnia genera preceptorum per ista duo.s.leges z iudicia.nam per leges accipientur moralia z cerimonialia:z per iudicia intelligūtur iudicialia. (Et facite ea.) Que sit differentia inter custodire precepta z facere ea supra positum est precedenti.c.z in isto cum iterum ponebatur similis littera (Ne z vos euomat terra.) Dic ponitur causa obseruationis huius preceptionis.s.ne terra euomat iudeos sicut euomuit alias gentes.z hoc significatur cum dicitur ne z vos.i.ne etiā vos euomat.q.d.alios prius euomuit. Isti erant habitatores terre illius quos propter peccata euomuit terra illa:non quidem q iam euomuisset qz immediate euomitura erat sicut dicitur inferius.s.in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante vos. ¶Sciendum autem q cum deus dicit hic iudeis vt custodiant leges bas ne euomat eos terra:non ponit hoc tanqz finem precepti sui:quoniā deuz vult vt omnia ppter ipsum fiāt. non igitur ppter timorē expulsionis hoc iuberet fieri precipue cum ipse velit ordinare nos in charitate ad ipsum sed non fit hoc per timorem. ponit tñ hoc deus ppter status cōuenientiaz ad iudeos qui imperfecti erant.imperfectis autē non conuenit moueri in bonum per amorem sed per timorem z per desiderium bonoꝝ temporaliuz a quibus expellerentur si peccarent

Dia supradicta qz obseruari debent.

D

†

†

Cā obseruationis huiꝰ preceptiōis.

Trop⁹ et metaphora.

contra deum:ipſi tamē iudei ſi ſolum obſeruarēt precepta dei quia nolebant expelli de terra:non diligebant deum:ideo nihil merebant. (Ne t vos euomat terra). Eſt locutio tropica:qñ euomere pertinet ad animal habēs ſtomachū vnde euomere poſſit qō in cibū ſumpſit.terra aūt nō habet ſtomachū vñ euomere poſſit:ſed eſt modus tropic⁹ loquendi attribuēdo ꝓprietates aīalium rebus inanimatis.t ſile habet Nu.16.c.vbi dicitur ꝙ aperuit terra os ſuū t deglutiuit datham t abyron:terra tñ non habet os:ſed qñ aliqui excludunt de ſedib⁹ ſuis habitātes in aliqua terra dicit eos terra euomere. Nec tñ eſt intelligēdum ꝙ terra excluderet iudeos de ſedib⁹ ſuis quādo peccarent contra deū qō eſt euomere:ſed ipſe deus excludebat eos de terra concitās ꝯtra illos hoſtes illorū.hoc tñ ponitur ad maiorem exꝓſſionem dure expulſiōis de terra.nam non ſolū ipſe deus q eſt agens rationale excluderet illos de terra:ſed etiaz ipſa terra que eſt inanimata nō ꝓmitteret eos in ſe morari ꝓpter peccata illorū. (Terra quā intraturi eſtis t habitaturi). Iſta eſt terra ſeptē populorū chananeorū quos deus ꝓmiſerat tradere in manus iſraelitarum:ſicut ſepiſſime dī in his.4.libris vltimis moyſi.dicit ꝙ intraturi erant in illa:qa nō introierāt eo tpe quo dicebantur hec.Fuerunt enim iſta dicta in mōte ſynai in ꝓncipio ſcōi anni exitus de egypto vt declaratū fuit ſupra.1.c.nō tamē introierūt iſraelite in terram chanaā vſq ad annū quadrageſimū ab exitu de egypto vt apparet Deutero.1.et.8.t Exo.16.c. (Nolite ambulare in legitimis nationū). Hic dozat deus iſraelitas ne faciāt ſicut gentiles:t ſignificat legitimā cerimoniaz vel ritum viuēdi ſiue colēdi deum.t pōt eſſe ſenſus ꝙ nō ambularent iſraelite in legitimis nationū.i.non colerēt deum eo modo quo gētiles faciebāt per turpes t infames cerimōias.ſic habetur Deutero.12.c.cum dicit.qñ diſperdiderit dñs gentes ante faciem tuam t poſſederis eas:caue ne imiteris eas t requiras cerimonias earū dicens.ſicut coluerūt gētes iſte deos ſuos: ita t ego colā.non facies filr dño deo tuo.oēs enī abominationes q̄s oderūt dñs fecerūt dijs ſuis:offerētes filios t filias t cōburentes igni. ¶Alio mō pōt intelligi ꝓ ritu viuendi.t dicit deus ꝙ nō ambulēt in legitimis nationū iudei.i.in cerimoniis viuēdi illorū.t hoc qz gentes faciebāt oēs abominationes quas deus ſupra vetuit:t volebat ne id efficerent iudei.t q̄q̄ ſenſus ſupior ſatis conueniēs ſit:magis tñ cōuenit iſte ſcōs referendo ad legitima que ſunt ritus viuēdi t nō colendi deum.qō patet ex ſequētibus cum dicat.oīa enim hec fecerūt t abominat⁹ ſum eas.in quo neceſſario refert ad ea que imediate dicta ſūt:t iſta ꝓtinent ad ritum viuēdi t non colēdi. (Quas ego expulſur⁹ ſuz ante vos). Dicit de⁹ ꝙ ipſe expellet gentes illas:qñ q̄q̄ iudei pugnauerit actualiter cōtra hoſtes:tñ deus ſubiecit eis hoſtes t introduxit illos in terrā vt ꝑz Deuter.8.c.cum dicit.ne dicere in corde tuo:fortitudo mea t robur manꝰ mee hec mihi oia ꝓſtiterūt:ſed recordaberis oñi dei tui:ꝙ ipſe vires tibi ꝓbuerit vt impleret pactum ſuum. ¶Dicit etiaz deus expulſiſſe gentes de terra chanaā:qz ipſe miſit in eas terrorē ſm quē fugerent a facie hebreorum:miſit ſcrabrones q ꝓcuterent oculos chananeorum.ſic habet Exo.23.c.cum dicit.terrorē meum mittā in ꝓcurſum tuū t occidā oēm populū ad quem ingredieris:cunctozūq; inimicorum tuorū coraz te terga vertā:emittēs ꝓus ſcrabrones qui fugabunt eueum t chananeū t ethеum anteq̄ introeas.ſimile habetur Deutero.7.c. (Ante vos). Deus dicit expulſur⁹ gentes ante iudeos.i.coram ipſis.ſ.videntibus ipſis iudeis.t hoc erat ꝙ iudei aggrederent bellum ꝯtra chananeos:t ipſi fugerent a facie eorum nō potētes reſiſtere ſicut habet Joſue.10.c.vbi cū perſequeret Joſue hoſtes ſuos:miſit deus de celo lapides grādes q percutiebant de chananeis plures q̄ Joſue occideret.ipſe ergo deus fugabat hoſtes iudeoꝝ ante eos.i.videntib⁹ eis vt ſic letarent. ¶Alio mō itelligi pōt ꝙ expellebat ante eos hoſtes ſuos i.anteq̄ ipſi ingrederent in terrā:qñ priuſq̄ iudei introirēt in terram chanaā deus miſerat timorē ſuper chananeos vt ſic iudeis reſiſtere nō poſſent.ſic habet Exo.23.c.cum dicit.terrorez meum mittā in ꝓcurſum tuū.ſ.anteq̄ tu vadas.t ſequit.t occidam oēm populū ad quem ingredieris:cunctozūq; inimicoꝝ tuoruz terga vertā:emittēs ſcrabrones qui fugabūt eueuz t ethеū anteq̄ introeas.ſimile habet Joſue.c.2.vbi logtur raab bicricōtina ad exploratores dicēs.noui ꝙ tradiderit vobis dñs terram:etenim irruit in nos terror veſter:t elāguerūt oēs habitatores terre:audiuim⁹ ꝙ ſiccauerit dñs aquas maris rubri ad veſtrum introitū tē. Et ſegtur.hoc audiētes ptinuimus t elāguit coꝝ noſtrū:nec remāſit nobis ſpūs ad introitū veſtrū. (Oia enī hec fecerūt). Logtur de⁹ de gētibus chananeoꝝ quos traditarus erat in manib⁹ iudeorum.iſte enim fecerāt oēs immundicias que ponunt hic nullā legem habentes in libidine.naz inter gētes illaz ſodomiticū vitium oꝛum refert:t ab eis nomē traxit: qñ in terra chanaā eſt terra ſodomoꝛ vt ſatis colligitur Geñ.13.c. (Et aboiat⁹ ſum eas). De⁹.n.valde exoſaz habuit iſtas gētes:qz enormiter nimis peccauerāt:ideo expulit eas tradens interficiēdas manibus iudeorū:qñ iniqtates eorum puenerant vſq ad ſummū.erant enim iſte gētes peccatrices a ꝓncipio cuz cepit habitare abraā in terra chanaā veniēs de meſopotamia: ſed nondū erant cōplete iniqtates earum:ideo deus non tradidit eas imediate abrae t ſemini ſuo.ſed dixit ꝙ ſemē abrae eēt peregrinū quadringētis annis in terra nō ſua:deide introirēt in terrā chanaā.t hoc quia nondū erant cōpleta peccata amoꝛreoꝝ ꝓpter que deberāt ꝑdere terram in qua erant.ſic habetur Geñ.15.c.cum dicit.ſcito ꝓnoſcens ꝙ futurum ſit ſemen tuum peregrinū in terrā non ſuaz:t ſubijciēt eos ſeruituti t affligēt quadringētis annis.verūtamen gentē cui ſeruituri ſunt ego iudicabo:t poſt hec egredient cum magna ſubſtātia:tu aūt ibis ad patres tuos in pace ſepult⁹ in ſenectute bona.generatio ne autē quarta reuertent huc:necdum enim cōplete ſūt iniquitates amoꝛreoꝝ vſq ad ꝑſens tempus.quaſi dicat ſi cōpleta eſſent peccata chananeorū tēpore quo erat abraam in terra chanaā:non dilatatū fuiſſet qn imediate traderet ei t ſemini ſuo poſſeſſio illius.nunc autē quia cōplete erant omnes iniqtates amoꝛreoꝝ q̄bus deberāt perdere terram in qua habitabant abominat⁹ fuit eas deus odio ꝓfecto incipiēs illas tradere in manus iudeoꝝ. (Vobis autē loquoꝛ.poſſidete terraz eorum). In hoc deus inducit iſraelitas ad cauendū vitia ſua memozata.ſupza enim oꝛerat ꝙ terra iſta euomebat habitatores ſuos ſi iniquarent in ſordibus tactis:t ob hoc expulſi fuerunt chananei.nunc autem dicit deus.vobis loquoꝛ poſſidete terrā i.ego iam nō loquoꝛ gentibus quas expulſurus ſum de terra illa:quia demeruerunt.ſed vobis vt accipiatis terrā illoꝛuz:ideo cauete ne vos filr eiſdē inuoluamini vitijs:cuz vobis tradā terram illoꝛum habitandā. (Quam dabo vobis in hereditatē).i. iſta terra non dabit vobis vt maneatis in ea pauco tēpoꝛe:ſz vt habeatis eam tanq̄ hereditatē manētem in eternum:t poſteris veſtris eandē tranſmittatis. (Terrā fluētem lacte t melle). Jam hoc alſ declaratū eſt. ¶Dicit enim fluere lacte t melle:non quidem ꝙ aliqua fontalis oꝛigo eſſet in terra chanaā de qua lac erundaret aut mel:ſicut aque de terra ſcaturiūt. nam lac cum ſit ſanguis decoctus in aīalibus decoctione ſecunda aliunde fluere negt niſi ab vberib⁹ animaliū.mel aūt ab apibus confectū eſt:ideo a terra emanare nequit.q̄q̄ facilius eſſet per ipreſſiones metheoꝛicas cauſari mel q̄ lac:ſicut in gbuſdā terris lybie per noctē cadit ros ſuper arboꝛū folia qui condenſatus eſt vt mel:dulcedinem quoq; mellis habet.Sed hic modus eſt loquēdi tropicus ad deſignandā abundantiā terre:que conuenienter exꝓimit per lac t mel a terra fluentia. ¶Quāq̄ aliqui applicant verba iſta dicentes ꝙ per lac intelligit abundantia pecoꝛum t paſcuoꝛū.nam ex pecoꝛibus lac fluit.per mel ſignificat ꝙ terra illa in montibus multas apes habet que mella conficiāt.Sed iſta non eſt conueniēs applicatio:qñ ſi deberet ſignificari vbertas terre:magis fieret mentio de tritico t vino in quibus eſt ꝓpria abundantia terre q̄ de melle quod ad vbertatē nihil attinet:quoniā potius in terris ſylueſtribus nulloꝛ faciētibus fructus mel gignitur:ideo cum vellet ſignificare iacob abundantiaz terre iuda ait.t ipſe erit expectatio gentium ligans ad vineam pullū ſuum:t ad vitem aſinam ſuam:lauabit in vino ſtolā ſuam t in ſanguine vue pallium ſuum. Similiter exꝓimitur abundantia terre infra.26.ca.t terra gignet ſemē ſuum t pomis arboꝛes iplebuntur:apprehendet meſſium tritura vindemiā:t vindemia occupabit ſementē:t comedetis panem veſtruz in ſaturitate. Simile habet Deutero.18.ca.t Eſa. 1.ca. ¶Dōm ergo ꝙ iſta verba dicuntur ad ſignificandā vbertatem terre que non ſignificat per ipſa verba ex virtute ſermonis:ſed ſolum ex modo loquēdi:quoniā iſta homines proferūt ꝓ fertilitate terre. (Ego dominus veſter qui ſeparaui vos a ceteris populis).i.ego qui do vobis terram iſtam expellēs gētes de illa ſum dom⁹ veſter:t ſeparaui vos ab alijs populis. t poteſt poni hoc tanq̄ cauſa ſuperioꝛis dicti.ſ.quia deus dixerat ſupza poſſidete terram eoꝝ quā dabo vobis in hereditatem:t hoc ideo facio:quia ſum dominus veſter t habeo curaz ſpecialem de vobis.hoc autem ꝓbat deus per ea que immediate dicuntur.ſ.ſeparaui vos a ceteris populis.naz ſeparatio iſta fuit vt daret eis ſpecialia beneficia t ſpeciales ritus colēdi atq̄

Lohozratio dī ad iſraelitas ne faciāt ſicut gētiles.

Quō dō dī expulſiſſe chananeos ō terra cuz iudei manib⁹ ſuis ō fecerit.

Qō de⁹ nō tradidit imediate terrā chanaaz iudeis.

Jn q̄ deus iducat iſraelitas ad cauēdū vitia ſuperius memozata.

Qō.24 A

Terra qūo dī fluere lacte t melle.

Mel in gbuſdā terris cadit fere.

Quozūdaz applicatio.

Improba.

Qūo de⁹ iudeos sepauit a ceteris gētibus tpe abrae: ⁊ i exitu de egypto ⁊ φ vna sepatio sine alia nihil valebat.

viuendi. De separatiōe ista a populis ceteris qñ facta fuerit dicēdū est φ fuit ichoata in abraā: ⁊ fuit cōsummata tpe legislationis in monte synai. pmū pꝫ: qa cum eēt abraā in terra idolatrie dedita: venit in spū ipse ⁊ tota dom⁹ patris sui in aran que dicit mesopotamia Geñ. 11. Deinde mortuo p̄re suo thare: deus dixit illi. egredere de terra tua: ⁊ de cognatiōe tua: ⁊ de domo patris: ⁊ veni in terrā quā mōstrabo tibi: faciāqꝫ te in gentē magnā vt habet Geñ. 12. ⁊ Actuū. 7. c. Deinde aūt facte sūt multe pmissiones abraā. s. de possidēdo terrā chananeoꝝ: ⁊ de habēdo filiū sicut habet Geñ. 15. et. 18. c. dedit etiā sibi de⁹ circuncisionē p quā fecit eum ptinere ad se spāliter: iubens φ oēs nati de semine ei⁹ circūderent vt habet Geñ. 17. Māsit aūt ista applicatio ad deū per multos annos. s. p q̄dringentos ⁊ triginta. nō erat antē ista applicatio ad deū: nec separatio ab alijs populis pfecta. qñ q̄ꝫqꝫ eēnt pmissiones facte: tñ nulla lex erat data ad directionē populi p̄ter legē de circūcisione. volēs ergo deus iudeos magis separare ab alijs populis ⁊ vnire sibi dedit quasdā alias leges. pmo disponēs ad hoc educēdo de egypto in mirabilib⁹ magnis: ⁊ dans legē de obseruatiōe agni paschalis ⁊ redēptione pmogenitorū vt habet Exo. 12. et. 13. c. cum tñ sibi illos totaliter vniuit separās ab alijs populis: dedit eis legislationē pfectaꝫ que incipit Exo. 19. c. ⁊ continuat per oēs libros moysi ꝯñtes. ⁊ qꝛ ista applicatio erat pfecta: in p̄ncipio ei⁹ deus locutus fuit ad populū an vellet effici spālis populus eius recipiēdo legeꝫ ipsi⁹: ⁊ populus rñdit φ volebat vt habet Exo. 19. c. cum dꝛ. vosipsi vidistis que fecerim egyptijs: qūo portauerim vos sup alas aquilaruꝫ: ⁊ assumpserim mihi. si ergo audieritis vocē meā ⁊ custodieritis pactū meum: eritis mihi in peculiū de cunctis populis. mea est enim ois terra: ⁊ vos eritis mihi in regnū sacerdotale ⁊ gens sācta. ⁊ seqtur. rñditqꝫ ois populus simul. cuncta q̄ locut⁹ est dñs faciem⁹. Ista aūt fuit pfecta applicatio ad deū: ⁊ segregatio a cūctis populis: qñ hic leges date sunt per quas distinguerent iudei in ritib⁹ suis a ceteris gētib⁹.

† (Separate ergo ⁊ vos iumētū imūduꝫ ab mundo). i. qꝛ ego sepaui vos a cunctis populis distinguēdo vos ab illis: ita ⁊ vos separate iumētū imundū a mūdo. i. distinguatis inter illa assumendo aialia munda ⁊ cauēdo ab imundis. doctrina aūt p quā iudei cauerēt ab imundis habet. s̄. 11. ⁊ replicat Deutero. 14. c. Accipit aūt iumentū iproprie. s. p pecorib⁹ comestibilib⁹. nā iumentū ꝼm vociꝫ significationē quasi iuuamētū dicit: qꝺ ad animalia ptinet que laborib⁹ hūanis applicant. vt equi asini: ⁊ chameli ⁊ boues. hic aūt non accipit p his: qꝛ ista distinctio aialis mūdi ab imundo solū attendit quātū ad cibū: sed iumēta ad cibū non ptinēt.

† (Et auē mundā ab imūda). In auib⁹ etiā obseruatur distinctio liciti ⁊ illiciti: qꝛ quedā ptinebant ad esum: alie vero nō que phibent supra. 11. c. vñ deus cuꝫ supra phibuerit imūdicias que sunt in tactu. s. circa actus venereos. hic vetat imundicias q̄ sunt in gustu circa cibū. ⁊ ad hoc ptinet distinctio aialiuꝫ mundoꝝ ⁊ imūdoꝝ.

C

† Aia triplr accipit.

(Ne polluatis aias vestras in pecore ⁊ in auibus). i. cauete ne cōtrahatis imundiciā in pecorib⁹ ⁊ auibus comedēdo ea que imunda sunt. accipit hic aia pro ipso

1. mō. hoie. s. nō polluatis aias vestras. i. nō polluatis vosmetipsos. ⁊ est iste modus cōis accipiēdi aiaꝫ in sacra scriptura cū dꝛ Geñ. 46. ⁊ Exo. 1. ca. Septuaginta aie egresse sunt de femore iacob:

2. mō. Alio mō accipit aia p ipso corpe hūano solū. ⁊ isto modo dicitur aliquis esse imūdus sup aiam hominis. i. imundus qꝛ tetigit corpus mortuū alicuius hoīs. sic habet Nume. c. 9. vbi dicit φ qdam erant imundi sup animā hominis. i. quia tetigerāt corpus mortuū. Aliqñ autē accipit anima pro vita. ⁊ sic accipitur sepe in euāgelio: cū dicit. q amat aiaꝫ suā in hoc mūdo pdet eaꝫ in vitam eternā. vbi manifestū est φ nō pōt intelligi de aia que

3. mō. est spūs noster. sic habet Mat. c. 16. Alio mō accipit aia p ipso spū nostro: ⁊ ista est ppria significatio hui⁹ dictionis. ⁊ de hoc frequēter apparet in sacra scriptura: iuxta illud Mat. 16. ca. quid pdest homini si vniuersuꝫ mūdū lucret: anime sue detrimentū patiat. Hic autē ppriꝰ accipit in pma significatiōe q̄ꝫ in alijs.

† (Et in cūctis que mouent interra). Alia sunt aiantia que mouent super terrā ⁊ sunt imunda. tñ non cōprehēdūtur appellatiōe pecorū ⁊ auiuꝫ. sicut lacerta: stellio ⁊ mures ⁊ talpe ⁊ oia reptilia. ista tñ imunda sūt vt habet supra. 11. c.

† (Et cūctis que vobis ostēdi esse polluta). Per istā rl̄aꝫ nihil additur ad p̄cedentia: qñ non est aliqꝺ aial mundū ⁊ imunduꝫ qꝺ non cōprehendat noie pecoris ⁊ auis ⁊ cunctoꝝ que mouent in terra. sed ponit clausula generalis ad cōprehendēdū oia superiora. ⁊ de illis verū est φ deus ostēdit cūcta eē polluta vel mūda que ad cibū ptinere possunt: ⁊ ab oibus que mōstrata sunt esse polluta. siue sint pecora. siue aues. siue alia animantia cauēdum est.

D

† Exhortatio ad mūdiciā in vli.

(Eritis sancti mihi). Hic ponit exhortatio ad mundiciā in vli: qñ sanct⁹ ⁊ imundus ꝯ̄ria sunt. dꝛ enim sanct⁹ q oī fece terrene imūdicie caret. Immūdus āt est q aliquā ꝯtamiatiōis maculā habet. ideo exhortat deus vt israelite sancti sint. i. caueant oēm imundiciā. siue sit imudicia in cōtactu carnis circa actus venereos: siue sit in cibo ⁊ in potu ⁊ silibus.

† (Qꝛ ego sanct⁹ sum dñs). i. qꝛ ego sum mūdus non habēs aliquā feditatē: nec eam diligens sicut diligūt dij gentiū: vos qui estis serui mei debetis esse mūdi. Silis modus est loquēdi in nouo testamēto vt habetur Mat. 5. c. vbi xp̄s dicit. estote misericordes sicut pater vester misericors est. ⁊ iterū. estote pfecti sicut ⁊ pater vester celestis pfectus est. ⁊ est ꝯueniens modus vt fiat silitudo aliqua pportiōis inter deū ⁊ creaturā: cuꝫ ordinet naturaliter creatura ad cultū creatoris.

† (Et separaui vos a cūctis populis). Est itelligendū eo modo quo supra dictū est. s. φ in mō viuēdi ⁊ in ritu colēdi a ceteris differētes eēnt.

† (Ut essetis mei). i. ita separaui vos a ceteris vt essetis mei. i. vt spāliter ptineretis ad me. cū g̃ ob hoc sepati sitis caute facere debetis vt differatis a cunctis populis ⁊ sitis sācti cauentes oēm imundiciam.

E

† Intenta ꝯclusio. s. vt caueatur idolatria.

(Uir siue mulier). Hic ponit intēta conclusio. s. vt caueat idolatria. nam ꝼm quosdā finis oium p̄ceptorū est vt deus spāliter colat: ⁊ tollantur ritus idolatraꝝ. sꝫ in phitonicis vel diuinatorib⁹ spāliter colunt demones: qꝛ p hos ingritur veritas a demonib⁹: ⁊ hoc est qꝺ intēditur. Alio mō pōt intelligi φ deus regulat hic partem nostrā rōnalem sicut supra regulauerat ptem irascibilē ⁊ concupiscibilē. ad rōnalē actuꝫ ptinet ingsitio veritatū ad quā pertinēt phitonici ⁊ diuini: ⁊ bestie ad hāc accedere ñ pñt.

† Uiri phitonici.

(Uir siue mulier in qbus phitonicus vel diuinationis spūs fuerit). Dicūtur esse viri phitonici illi qui hñt demones phitones. Dicuntur aūt phitones a phitone serpēte. nā apollo artem diuinatoriā iuenit: ⁊ in memoriā atqꝫ laudē serpentis phitonis magni queꝫ in mōte parnaso occidit phitius vocat⁹ est: ⁊ artem diuinatoriā phitiam appellauit. Inde autem in vsum latinoruꝫ tractū est vt oēs demones q ad diuinandū assumerent phitones vocarem⁹: ideo oēs viri vel femine habētes aliquos demones p quorum iquisitiōes veritates regrūt phitonici appellant q̄uocūqꝫ hoc faciāt.

Phitōes ab apolline venerunt pp serpētē phitonē.

Sꝫ modus magis pprius quo aliq phitonici appellant est vt habeāt intra seip̄m loquētem veritates sicut habēt arrepticij in vtero. ⁊ sic legitur Actuū. 16. c. vbi de quadā puella agitur que habebat spūm in vtero loquentē veritates oibus ingrentibus: quē beatus paulus exclusit vt habet ibidē. Similiter quoqꝫ habet apud gētiles: qñ ipsi habebāt sacerdotē feminam virginē que ingrediebat in templū apollinis intra locum secretū: ⁊ ingrebat veritates a demone quē ipsi gentiles phitonem siue appollinē appellabāt. tunc ingrediebat in eam demō ille: ⁊ rñdebat ad ea que puella ingsiuerat per os ipsius puelle. tūc enim puella despumabat velut moritura: ⁊ cadebat in terra nesciēs quid dixisset donec ab ea demon euanesceret. de h̄ Lucanus lib. de bello plusq̄ꝫ ciuili. Isti tñ nō sunt totaliter arrepticij: qñ in potestate arrepticioꝝ non est vt intra se demonē habeant: qn poti⁹ vellēt nō habere. hic tñ dicitur de illis qui volūtarie habebāt. qꝺ pꝫ: quia iubet φ moriant habētes phitōes: nemo tñ morit ꝼꝫ legē pro eo qꝺ in potestate illius nō est.

De modis qbus apō gētiles loqbātur dmones per puellas v̄gines.

F

An phitones sp habeant spiritum in vētre.

Dōꝫ est ergo φ isto modo dicunt phitonici illi q habent in vtero spiritus respōdentes ad veritates inquisitaꝝ rerum: dum tamē ad hoc faciāt aliquas cerimonias vt illi demones in eoꝝ corpa intrent iuste isti morte plectuntur: qꝛ demonē volūtarie intra viscera habēt. sic enim erat de puella virgine que erat sacerdoꝫ in tēplo apollinis delphici: qñ cum aliqd iquireret ab ea: ipsa introibat in secretuꝫ locum tēpli: ⁊ ibi ingrediebat in eam apollo ⁊ incipiebat furerere. sic pꝫ per lucanū vbi supra. similes autem phitōes viros siue mulieres phibebat de⁹. Ali⁹ modus phitonū est quādo vir siue mulier habet aliquē demonem familiarem a quo ingrit ea que vult. ⁊ hoc siue habeat spāliter alligatū sicut qdam vident habere. q̄ꝫqꝫ de hoc an fieri possit magis diximus in libro de quinqꝫ figuratis paradoxis. siue p conuocationē d̄monū ab aliquo veritatē ingrat: qꝺ nigromātici faciūt. ⁊ isto modo vocat phitonissa mulier ad quam iuit saul vt ingreret de aduentu belli ⁊ cōuocatiōe facta suscitauit samuelem a mortuis vt habet. 1. Reg. 18. c. qñ de illa satis apparet φ non haberet demones in vtero: sed ipsa suscitabat quem volebat a mortuis vt pꝫ ibidem cuꝫ dicit. dixitqꝫ mulier ei. quē suscitabo tibi: qui ait. samuelē suscita mihi. ⁊ postea seqtur ibidem quomodo apparuit ille quem mulier ingrebat. ⁊ sic vocātur phitonici ibi consulētes demones etiaꝫ si non habeant eos in vtero.

Quicunq; autem horum modorum prohibitus est. Dicitur autem hic spiritus phitonicus vel diuinationis ille p quem inquirerētur veritates ꝛ ad idez ptinet: quoniam spūs diuinationis dō propter id qō reuelatur: qz ille q veritates istas reuelat diuinat aliqd diuinū cū loquatur de veritatibus occultis: quarū interpretatio solius dei est. Uocat aūt phitonicus idem spūs q diuinatoriā exercet artem pp eum qui primo istam artem inuenit. ſ. propter apollinē. (Morte moriantur). i. oēs isti occidantur. De modo aūt mortis istoz imediate subditur. ſ. (Lapidibus obruēt eos). i. lapidabit illos populus. obruere. n. cooperire vel frangere est. dicūtur autē obrui lapidibus qui tot lapidibus percussi sunt: vt lapides super eos iacti eoz aperiāt corpora aut cōcutiendo frāgant. sic aūt fiebat de lapidatis. nā cum a toto populo lapidarētur multis lapidibus percuti necesse erat. (Sanguis eoz sit super illos). i. moriātur p peccato suo ꝛ portent penam illius: nec patiātur ceteri propter eos: cū eoz crimina vlti fuerit. Dec pena lapidationis que hic ponitur ad oēs ō quibus in hoc. c. agitur referenda est: preterq; ad illos de quibus dō q; cōburerentur. Ponitur etiam in p̄ncipio capituli. In ceteris autez non replicatur: vt illa posita in principio ꝛ fine cetere leges posite in medio sine diffinitione pene ad hāc referi i videātur. ꝛ ē oportuniēs breuiādi modus quo vtit scriptura.

Obrui lapidibus quid sit

† † †

¶ Capitulum.xxj.

Dixit quoq; dōs ad moysen. Loquere ad sacerdotes filios aaron ꝛ dices † ad eos. Ne cōtaminetur sacerdos in mortibus ciuium suorum: nisi tantuz in cōsanguineis ac ꝓpinquis: idest supra patrē ꝛ matrē: ꝛ filiū ꝛ filiā: fratrē quoq; ꝛ sororē virginē que non est nupta viro: sed nec in principe populi sui contaminabitur. Nec radet caput nec barbā: neq; in carnibus suis faciēt † icisuras. Sācti erūt deo suo: ꝛ nō polluēt nomen eius. Incēsuz enim dōi ꝛ panes dei sui offerunt: ꝛ ideo sancti erunt. Scortū ꝛ vile prostibulū non ducet vxorē: nec eam que repudiata est a marito: qz consecratus ē deo suo: ꝛ panes ꝓpositionis offert. Sit ergo sanctus: qz ꝛ ego sanctus sum dominus q sanctifico vos. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro: ꝛ violauerit nomen patris sui: flammis exuretur.

Als † eis Sacdos nō cōtamineť in morte alicuius

Als † icisuram.

Filia sacerdotis Exo. 30. d

Dixit. In superioribus fuerant posita precepta ordinantia cōem totius populi statū. hic agitur de preceptis ordinātibus diuinū cultū. ¶ Et dicitur i duo: qrū primo agitur de ordine ministroz. Secundo de qbusdā pertinentijs eorū. ĵ. 32. c. Prima in tres partes: qrū primo ponitur quid circa sacerdotes minores sit obseruandum. Scdo quid circa sacerdotem magnum. Tertio qui sunt inepti ad sacerdotij cultum. secunda ibi. (Pontifex.) tertia ibi. (Locutusq; est dōs.) ¶ Circa primū. (Dixit quoq; dōs ad moysen.) ¶ An fuerit dictū hoc simul cū p̄ceptis superiorib⁹ vel fuerit aliud tēpus in quo de⁹ ista dixerit moysi non apparet. sed in hoc nihil differt: qrū constat omnia hec in mōte synai dicta fuisse in tabernaculo dōi in p̄ncipio anni secundi egressionis de egypto vt declaratū fuit. i. c. sed q̄q̄ simul cum superioribus hoc dictum fuerit ponitur hic caput rōnis distinctiuum: qrū non est eadem natura hic cum superiori. vnde conuenienter quasi articulus quidam positus est ad distinguendum. (Loquere ad sacerdotes filios aaron.) nō dixit hic deus vt loqueretur moysi ad cunctū populū israelitarum: vt in alijs legibus dicere solit⁹ erat. sed solum ad sacerdotes. ¶ Causa est quia lex ista solum tangit de dispositione ꝛ conuenientia sacerdotum atq; proprietatibus status sui. eis igitur dūtaxat proferri debuit: nec intelligit̄ ista lex de leuitis qui descendebant de genere leui vniuersaliter: sed solum de sacerdotibus qui erant filij aaron: qrū aaron ꝛ filij sui consecrati fuerant vt explerent ministeria domini vt habetur Exo. 29. ꝛ supra. 8. c. Alij autem leuite non fuerant assumpti ad istud ministeriū: ideo non obligabantur ad leges de cauendo pollutionem super mortuo ꝛ ad alias que infra ponunt. ¶ Dicitur autem ad sacerdotes filios aaron. non q; essent aliqui sacerdotes qui non essent de genere aaron: qrū omnes descendebant ab illo. sed ponitur quasi ex superabundanti. vel potest dici q; ponitur large sacerdos pro quolibet qui est de genere leui: ꝛ tūc ponitur distinctio inter sacerdotes filios aaron ꝛ omnes alios leuitas: quoniā filij aaron proprie sunt sacerdotes. preter hos tamen sunt tres familie leuitarum. ſ. merarite: gersonite: caathite: que descendebant de genere leui vt habetur Exo. 6. ꝛ Nume. 3. c. De his tamen non est accipiendum aliquid eorum que in isto capitulo dicuntur: quoniā licebat eis cōtaminari in mortibus quorūlibet defunctorum. sacerdotib⁹ tamen illicitū erat. Q; autez leuitis esset licitum contaminari super mortuos patet supra. 10. c. vbi moyses iussit beliſaphan ꝛ oziel vt tollerēt duos filios aaron mortuos extra sanctuarium: ꝛ plangerent eos cum toto populo israel. filijs tamen aaron fratribus mortuorū hoc permissum non est. (Nō contaminetur sacerdos.) Dic ponuntur leges pertinentes ad obseruationem sacerdotalē. ꝛ agitur de mundicia que obseruari debet in eis. Ista autem est multiplex. solent enim homines contrahere immundiciam quandam ex contactu vel accessu ad corpora mortuorum: ideo agitur hic de ista imundicia vitāda. Solent quoq; contrahere immundiciam accipiendo vsum vxorem vel ab alio contaminatam. ideo agitur immediate quas vxores sacerdotes ducere debeant. Solet etiam in quibusdā imundicia ꝛ ineptitudo ad ministrandum prouenire ex ipsa rerum natura. ꝛ de hoc agit infra cum ponuntur aliqne macule aduenientes hominibus ex natiuitate: propter quas deus illos ad sacerdotium iubet non admitti: ꝛ de hoc in fine. c. Primo dicit hic de contaminatione sacerdotū sup mortuos. ſ. ne contaminetur sacerdos in mortibus aliquorum. ¶ Pro quo querendum est quid sit cōtaminatio in morte alicuius. ¶ Et dicendum est q; ista multipliciter accidit. primo modo per contactuz corporis mortui aut alicuius pertinentis ad illud. nam si aliquis tetigisset quācūq; rem mortuam non licebat ei accedere ad res sacras quousq; emundatus esset. sed in hoc distinguendum est: quia aut illud mortuum qō tangebatur erat corpus humanū aut alterius animalis. Si enim esset alterius animalis distinguendum est: quia aut erat corpus animaliz illiciti ad cibū aut liciti. Si primo modo nullatenus licebat tangi cadavera illorum siue illa animalia per se mortua fuissent: siue ab aliquo occisa. de hoc habetur supra. 11. c. cum dicitur de auibus vel de quadrupedibus immundis. abominabile erit vobis ꝛ execrandum: carnes eorum non comedetis ꝛ morticina eoz vitabitis. Si autem sint animalia licita ad esum: aut illa per se moziebantur: aut aliquis illa occidebat ad cibum. Si autem occiderentur ad cibum tangēs carnes eorum non polluebatur: alioquin nunq; licuisset iudeis comedere carnes alicuius animalis cum non possent eaz comedere nisi tangerent. ꝛ qō dicitur de quadrupedibus vel alijs animalibus terrestribus ꝛ volatilibus: intelligendum est etiam de piscibus: quia quoūdam piscium iudeis esus licitus erat vt apparet supra. 11. c. Si autē aial licitum ad esum per se moreretur comedi non licebat: ꝛ quicūq; tangeret illud immūdus erat vt pz supra. 11. cap. cum dicitur. si mortuum fuerit animal qō licet vobis comedere: qui cadauer eius tetigerit immundus erit vsq; ad vesperum. Si autem cadauer esset hominis siue ille p se mortuus esset: siue als occisus: quicūq; tangeret illud immundus erat, nec solum qui tangeret cadauer hominis: sed etiam si aliquis tangeret vestes eius quādo mortuus erat: vel ossa humana iam desiccata ꝛ reperta in agro vel als: aut si tangeret sepulchrum hominis immūdus erat vt habetur Nume. 19. c. Differt autem ista immūdicia a ceteris que sunt per contactum mortuorum. nam in alijs solum erat imūdicia vsq; ad vesperum. in eo autem qui tangebat morticinum corporis humani durabat imūdicia per septez dies ꝛ debebat expiari per aquas lustrationis in primo ꝛ septimo die vt habetur Nume. 19. ca. Erat autem alius modus pollutionis super corpus humanum: vt si aliquis introiret in domum in qua aliquis mortuus fuisset: etiam si non tetigisset cadauer mortui imundus erat septez diebus vt habetur Numeri. 19. c. Cōtrahebatur quoq; imundicia super hominem mortuum: cum aliquis ibat ad funera et⁹ comitando cadauer aut plangendo. sic pz ex eo qō habetur supra. 10. c. vbi iussit moyses: ne eleazar ꝛ ithamar irent ad plangendum fratres suos mortuos ne contaminarentur in eis. Cū

Quare moyses locutus ē solū ad sacerdotes ꝛ nō

Cōnexio capti Diuisio eiusdē.

De ordine ministeriorū.

Qō. 1 A An ista precepta data fuerit simul cum p̄ceptis superiorib⁹.

Quare dicat ill̄a ad sacerdotes filios aarō

B

† Leges attinentes ad obseruationē sacerdotalem.

Qō. 2. A Quid sit cōtaminatio in morte alicuius.

B

autem iubet deus ne sacerdotes contaminarentur in mortibus aliquorum: omnes contaminationes has vetat. (Ne contaminetur sacerdos.) Ista lex non intelligitur de quolibet sacerdote sed solum de minoribus: quoniã sacerdoti magno non licebat id quod in hac lege ponitur. s. contaminare se super patre ⁊ matre: filio ⁊ filia: fratre ⁊ sorore virgine: qñ super nullum mortuum licebat ei contaminari, vt pz infra cum dicitur. ponti fex. i. sacerdos maximus super cuius caput fusum est oleum vnctionis: caput suum non discooperiet: ⁊ vestimenta sua nō scindet: ad omnem mortuũ non ingredietur omnino: super patre quoq; suo ⁊ matre non contaminabitur: nec egredietur de sanctis ne polluat sanctuarium domini. de sacerdotibus ergo minoribus ista lex accipienda est. (In mortibus ciuium suorum.) Nō solum intelligitur de ciuibus: sed etiam de omnibus alienigenis. ponitur tamen de ciuibus: quoniam cõmunius ⁊ verisimilius erat q̃ aliquis egrediatur ad planctum ⁊ funera ciuis sui q̃ ad planctum alterius viri incogniti. ⁊ nomine ciuium nō solum intelliguntur ciues qui nō habent aliquam consanguinitatis vel affinitatis colligantiam: sed etiam omnes cognati ipsorum sacerdotum ⁊ affines vt pz: quia cum generaliter offinitum esset: ab illa regula exclusę fuerũt ser persone habentes coniunctissimã cõsanguinitatez. s. pater: ⁊ mater: ⁊ filiꝰ: ⁊ filia: frater: ⁊ soror. Si tamen nomine ciuium nō intelligerẽtur oẽs tam consanguinei q̃ non consanguinei: non excluderentur iste ser persone a regula data.

¶ Quare sacerdotes non cõtaminabantur in mortibus aliorum sicut vulgaribus licitum erat. Questio. 3.

Nunc autem inquirendũ est quare sacerdotes nõ contaminabantur in mortibus aliorum sicut vulgaribus licitum erat. ¶ Et dicendum est q̃ ẽ triplex causa. Prima est propter necessitatez ministerij. nam quãdo aliquis contaminatus erat non poterat ministrare in sanctuario: nec accedere ad illud. maxime autem in ministratione sacerdotali esset impedimentum: in qua requirebatur maior dispositio q̃ simpliciter aliquis accederet ad res sacras. potissime autem circa contaminationem que erat per contactum cadauerum humanorũ aut rerum pertinentium ad illud: quia in aliis durabat immundicia solũ vsq; ad vesperam. in mortib⁹ autem hominũ durabat per septem dies contaminatio. vnde contingeret q̃ si sacerdotibus permitteretur contaminare se super mortuos aliquando oẽs essent polluti: ita vt nullus eorum ministrare posset. qõ magnũ incõueniẽs erat: ⁊ diuino cultui repugnans. ¶ Scõa causa est propter dignitatem ministerij. nam cũ sacerdotes tractarent res sacras debebant esse ceteris mundiores. vnde q̃q; post immundiciam expiarentur ⁊ redirẽt ad ministrãdũ esset aliqua indignitas in ministerio eorũ: sicut illi qui infames efficiuntur vel grauibus sceleribus se immiscent q̃q; de patratis peniteãt. Ad ministeriũ tñ sacerdotale sm ecclesie statuta nõ redeũt: qñ eor ministeriũ ppter semel habitã indignitatẽ semp vile ⁊ parue reuerẽtie haberet. Cum ergo sacerdotes quotidiana mortuor cõtagione se macularẽt efficerẽtur valde indigni ad ministrationẽ: qõ nõ oueniebat. ¶ Tertia causa ẽ: qñ sacerdotes erãt exemplar vite celestis oĩbus de populo. est aũt vita celestis precipue post corporum resurrectionẽ. ideo sacerdotes debẽt vberius in opere suo spem resurrectionis prętẽdere: qui autẽ acriter ⁊ accurate mortuos plangũt de eor resurrectione desperare videtur. Sic eniz eos plangũt tanq̃ prorsus pereant ad vitã nũq̃ rediturí. Si aũt eos non vt vere defunctos: sed vt in lõgam abeuntes peregrinationẽ existimarẽt aliqñ autẽ ad ꝓpria redituros: nõ sic acriter dolerẽt: sed quodã eor abeuntium tenero desiderio tenerẽtur. Sacerdotibus autẽ sic inesse debet: vt cũctos post mortẽ per resurrectionem redituros credant. de eis igitur tanq̃ de mortuis affligi non debent. Gentiles aũt qui de resurrectione nullã spem habebant: imo de ea nullatenus cogitabãt: in mortibus charorum suor acerrime lamentabantur inconsolabiliter angustiati pro illis. vnde multos dies in luctũ ducebãt sicut pz de egyptijs gbus mos erat mortuos suos per. 40. dies deplorare: q̃q; alij septuaginta dies apud eos dicant in continuo luctu agi. de hoc Heñ. c. vltimo. ⁊ sicut multos dies in luctu ducebant: ita ⁊ acriter angustiabãtur seipsos percutiẽtes ⁊ depilantes atq; incisionẽ carnis faciẽtes. ⁊ hoc vetuit deus iudeis vt habetur precedenti. c. cum dicitur. ⁊ super mortuo non incidetis carnẽ vr̃az: nec figuras aliquas ⁊ stigmata facietis vobis. de hoc etiã Deutero. 14 c. cum dõ. filij estote dñi dei vestri: non vos incidetis: nec facietis caluitium super mortuo: qñ populus sanctus es domino deo tuo. Oĩq̃ autem iudei vitarẽt istas incisuras in carne: tñ multis diebus lugebãt pro mortuis. vnde Thessalonicenses cõuersi ad christũ de iudeis obseruãtes iudeor antiquũ morẽ: multos dies in luctu pro mortuis agebant: qõ nimis repugnabat religioni christiane. ideo Apostolus eos redarguit. 1. ad Thessalo. c. 4. dicens. nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus vt non contristemini: sicut ⁊ ceteri qui spem non habent. si enim credimus q̃ ihesus mortuus est ⁊ resurrexit: ita ⁊ deus eos qui dormierunt per ihesum adducet cum eo. cõpleto autem colloquio de resurrectione infert in fine. c. itaq; consolamini inuicem in verbis istis. i. in mortibus charorũ nostrorum leuiter tolerare debemus cogitãtes q̃ aliquando surrecturi sunt: ⁊ nos cum eis in eterna vita gaudebimus. (Nisi tñ in consanguineis). i. q̃ in consanguineis liceat minoribus sacerdotibus contaminare se eundo ad eorum funera. Nõ ẽ autem intelligendum q̃ in omnibus consanguineis licitum esset sacerdotibus se contaminare: sed solum in ser personis que infra exprimuntur. ¶ Sed queret aliquis cur sacerdotibus interdictum fuerit ne ad alicuius mortuũ accederent aut intrarẽt in tabernaculum eius vel comitarentur eum ad sepulchrum: vt deplorarent: que omnia intelliguntur nomine contaminatiõis. quare licuit eis contaminari super istos consanguineos q̃ hic exprimuntur. ª ¶ Respondendum est q̃ lex dei iusta valde est. ideo nec humanitatis pietatem debuit auferre nec inhonestatẽ tolerare. Erat aũt sacerdotibus inhonestum q̃ ad omnes mortuos egrederentur plangendo eos: qñ sic preiudicarent dignitati ministerij sui: ⁊ resurrectionis spem abstulisse viderentur. ª Si autẽ ad mortem patris ⁊ matris ⁊ filiorum egredi non liceret tota humanitatis pietas ablata videret. qõ legem hãc satis crudam demonstraret. Decuit igitur vt ab omnibus mortibus ler sacerdotes cõtaminari vetans in horum propinquorũ funeribus pollui permisisset: vt sic humanitati ⁊ honestati satisfactum videretur: potissime qñ hic non subsistunt tres cause ꝓpter quas in superioribus contaminatio in mortuis vetabat. ª ¶ Pria erat impeditio ministerij. hoc eniz proculdubio eueniret si ad cunctos mortuos accedẽdi sacerdotibus facultas esset: qñ cum frequentissima mors sit sepissime polluerentur: ⁊ cum quelibet huiusmodi pollutio per septem dies duraret eueniret vt sacerdotes multotiens a ministratione sacrorum impedirentur. Data tamen lege de contaminatione super patre ⁊ matre: filio ⁊ filia: fratre ⁊ sorore virgine: huiusmodi impedimentum rarissime veniret. nam mors patris ⁊ matris: ⁊ aliaꝝ q̃ttuor ꝑsonarũ rara est. iõ si aliquãdo pollui in hac contingat: parum sic impediri sacerdotale videbitur ministeriũ. ¶ Scõa aũt idem non subsistit causa: qñ idignitas quã aliquis incurrit propter contaminationem que est in mortibus: ideo fit quia frequentata est. talis autem contaminatio raro facta nullam videtur inducere indignitatem: potissime qñ hoc non fit sm voluntatem: sed ex necessitate quadam. ¶ Eodem modo tertia causa non subsistit. s. ablatio spei resurrectionis. nam cuz aliquis ad omnes mortuos accedit ⁊ plangit videtur vniuersaliter ablata resurrectionis spes: quia ibi de humana miseria q̃ per mortem esse definit condoletur. Cum vero aliquis in morte patris aut matris lamentando polluitur. non videtur hoc factum esse propter vniuersalem humane conditionis miseriam: quasi omnes homines per mortez totaliter esse perdant. sed ex speciali pietate ad illas personas coniunctissimas: qñ q̃q; eas aliquando resurrecturas certissime speremus: illis tamen nunc morientibus tanq̃ malũ aliquod passis condolemus. Et precipua huius causa est: quia honor defunctorum est vt eis honorabiles exequie fiant: vt pro eis plangatur q̃q; hec eis sm rem nullatenus proficere queant. Si tamen aliquis sit pro cuius morte nullus plangit nec condolet: aut aliquid honoris funeri impendit: ille miserabilis: ⁊ ab omnibus despectus ouz videretur fuisse videtur. hoc aut repugnat honori ad quez filius tenetur patri. semper enim ad eius honorem tenetur. Sacerdotibus enim ista pietas humana auferri non debuit. q̃q; ergo tunc plangerent spes resurrectionis nullatenus abolita: nec concussa videretur.

¶ Quomodo deus permisit alicui q̃ pollueretur: cum pollutio sit contra legem dei ⁊ consequenter peccatum. Questio. 5.

Queret etiaz aliquis quomodo licebat alicui pollui: aut quomodo deus alicui concederet q̃ polluerẽt in mortibus aliorum. nam ista pollutio erat contra legem dei: huiusmodi autem peccatum est. sed nemini ex aliqua causa peccare licet. nulli igitur licere poterat in mortibus aliquorum siue consanguineorum

A Rñsio ad quesitum. Prima cã

Scõa cã

Tertia cã

B Propter significãdaz vitã celestẽ nõ cõuenie bat sacerdotibꝰ poꝑ lui. Quare nõ oueniꝫ sacerdotibꝫ esse nimis solicitos in luctu pro mortuis.

Qõ. 4 A Cũ sacdotibꝰ interdictũ fuit ne ad aliquẽ mortuũ accederẽt: q̃re licuit eis cõtaminari super hos ser cõsanguineos

ª Rñsio ad q̃situ.

□ In ser generaꝓsonaꝝ ñ polluebãtur sacerdotes

○ Pria causa Secũda causa

B Tertia causa

C Honor defũctorum

Rñsio ad q̄stū

consanguineorum siue non consanguineorum maculari. ¶ Respondendū est q̄ pollutio super mortuo nullum est peccatum: quin potius meritum est vt aliquis mortuos lugeat: vel eorum funera comitetur: aut cadauera tumulet. nā vnum de septē operibus pietatis cōputatur: propter qō aliqui in sacra scriptura nimis claruerunt vt pz de Tobia: vt habetur Tobie. c. 1. ⁊ per totum libz. potissime autem hoc est circa parentes cum eis naturaliter teneamur: sed solum ista pollutio tollebat ne homo posset accedere ad res sanctas. hoc autē peccatū nō erat. ¶ Et quādo arguitur q̄ est ꝯtra preceptuz dei. ergo peccatum. Respondetur dupliciter. Primo modo q̄ non est cōtra preceptū dei: q̄m nō reperit vetitū in toto veteri testamēto q̄ aliqs polluretur super mortuo nisi quantum ad sacerdotes de quibus hic. reperitur tm̄ vetitum de mortuis aliorum animaliuz q̄ nō tangat aliquis illa vt habetur supra. 11. c. non poterit ergo esse peccatum tanq̄ prohibitū. ¶ Alio modo respōderi pōt q̄ dato q̄ vetaretur contaminatio super mortuo non seq̄bat ex hoc peccatū in cōtaminatione: sed soluz quedā corporalis irregularitas fm quā aliqs vetabatur accedere ad res sacras. multotiēs tm̄ talis prohibitio est sine peccato sicut pz supra. 11. c. cuz dicitur. q̄ si aliquando necesse fuerit vt quis portet sup se mortua animalium lauabit vestimenta sua. sed ibi manifestum est q̄ non est peccatum cū sit necessarium. ⁊ tm̄ q̄ huiusmodi facit immūdus est vsq̄ ad vesperū. Idē pz de viris leprosis ⁊ fluentibus semine: q̄m isti prohibēbtur ab accessu rerum sacrarum propter morbos illos. in hoc tamen nihil peccant. Sic igitur in hoc erit. ¶ Et si aliquis arguat contra hoc: ga Numeri. 19. ca. dicitur de cōtaminatione super homine mortuo ⁊ de expiatione. ¶ Rñdendū est q̄ ibi non agitur de hac cōtaminatione p̄hibēdo ne quis cōtamineť: sed enarratur quomodo aliquis īmūdus fiat super mortuo ⁊ qualiter emundandus sit. Est tamē peccatū si aliquis immūdus fuerit super mortuo vel als: ⁊ īmūdicie sue conscius ingrediatur in sanctuariuz: q̄m tunc peccat ⁊ peribit de populo suo vt habetur Numeri. 19. c. ⁊ de hoc ibidē preceptū ponitur. licitum ergo erat cuilibet de populo cōtaminare se in mortibus cuiuscūq̄ cum vetitū non esset preterq̄ sacerdotibus: quibus vetitum erat cōtaminari. ideo isti quādo contaminarētur in mortibus ciuium suoz plangendo vel comitādo funera: non solū contaminabātur sed etiam peccabāt. nec peccabāt ex hoc q̄ contaminabātur: sed quia contra legem dei agebāt: sicut si populares contaminarentur super mortuo: ⁊ non expiati ingrederētur sanctuariuz. tunc enim peccabant. nō quidē quia contaminati fuerant: sed qz contaminationē habentes sanctuariam introibant. Laici autē cū solum contaminabā tur in mortuis contaminationē incurrebāt: sed non peccabant hoc tēpore dūtaxat priuati a cōmunicatione sacroz. Sic autez erat de sacerdotibus minoribus si polluerentur super mortuo in ser personis: q̄m hoc tēpore quo durabat īmūdicia ministrare nō poterant: nec accedere ad res sacras sed non peccabāt. pz ergo ex hoc q̄ deus non permittebat aliquod peccatum nō iubendo sacerdotibus minoribus vel alijs de populo q̄ abstinerent ab omni cōtaminatione super mortuo. (Ac propinquis.) Idē signatur quod p̄ consanguineos. nā cuz exprimantur hic in littera ser psone: in quibus dūtaxat licz sacerdotibus minoribꝫ contaminari. ⁊ isti sunt habentes consanguinitatez ad eum ad quem referuntur. ergo propinqui ⁊ consanguinei ad idem pertinent. ⁊ erit tunc positum hoc ex superabundanti. ¶ Alio mō pōt intelligi q̄ propinqui sint aliquid addentes super cōsanguineos: ⁊ dicātur esse ꝓpinqui illi qui in genere cōsanguinitatis maxime sibi attinēt: sicut pr̄ ⁊ mater ad filiū ⁊ ecōtrario: ⁊ fratres inter se. oēs autē alij vocabuntur consanguinei sed nō ꝓpinqui: qz nō sunt in cōsanguinitate propinqui sed distantes. ⁊ tunc vnū est expositiuū alterius. ⁊ cum ponit hic copulatiua inter propinquos ⁊ consanguineos debet tolli: vel debet poni p̄ expositiua vt dicatur cōsanguineis aut propinquis. i. in cōsanguineis ꝓpinqs. s. qui sunt in magna propinqtate. ¶ Alio modo in consanguineis ac ꝓpinquis. s. in cōsanguineis. i. propinquis. i. super patre ⁊ matre. Dic exprimuntur psone in quibus licebat sacerdotibus minoribus cōtaminare se super mortuo. ⁊ de istis duabus personis rationabilius est q̄ de alijs omnib⁹. Nā ratio quare permittitur sacerdotibus minoribus vt contaminarētur in his personis ⁊ non in alijs est ꝓpter charitatē naturalē que magis ē ad has personas q̄ ad ad alias. Inter has tamen principaliores sunt iste due prime. s. pater ⁊ mater. Naz filijs ⁊ filiabus ad charitatem naturalem tenemur. ad honorez tamen nequaq̄: sic etiam fratres in alterutrum. ¶ Ad patres autem tenemur dupliciter. s. fm amorem ⁊ honorem. patres. n. diligimus naturaliter: q̄m ab eis sumus: ⁊ eoz particule aliquādo fuimus sicut pz. 8. ethico. tenemur autē super hoc ad honorē pro excellenti beneficio tanq̄ ad eos: q̄m bene nobis fecerūt cause essendi existentes vt pz ethico. lib. 8. et. 9. cum autem iste honor ad parentes sit necesse est vt viuētibus ⁊ morientib⁹ tribuatur. Nam ⁊ si fm Aristo. ethico. lib. 1. dubium sit an de eis que accidunt pronepotibus ⁊ amicis aliquid perueniat bis qui defecerunt: dubium tm̄ nō est q̄m honores exhibiti parentibus ⁊ alijs in funeribus eorum ad eos aliquo modo pertineant. nō quidem quātum ad rē sed quātū ad opinionē ⁊ esse quoddam quod in nobis moriētes habent. recordamur enim eorum q̄ de fecerunt: ⁊ de eis semper cōcipimus q̄ felices vel infelices fuerint: ⁊ fm hoc eē quod in nobis habēt euenit illis bonū quoddā vel aduersum. potissime aūt q̄m dicit Aristo ethico. libro. 1. in. c. pronepotū autē fortunas. q̄ in eis que pronepotibus vel nepotibus aduenient post mortē ipsorum felicium defunctorū vel infelicium multū differt: an illa magno tēpore post mortez vel paruo acciderint. in eis enim que pauco tempore post mortē accidunt pronepotibus vel amicis aliquanta fit ipsorum defunctorum permutatio in bonum vel in deterius. in eis vero que magno tēpore post obitū acciderint qualiacūq̄ fint: nō est talis permutatio. Sz in honoribus vel dedecore que accidunt circa funera defunctoz est aliqd huiusmodi. s. q̄ mortui propinquum est. ergo ad ipsos defunctos satis attinere videť. Filij tm̄ tenētur honorare parētes. ergo circa funera tenētur eos honorare: q̄m ibi parētibus mortuis honor vel dedecus accidit. Unde si filij funera patrum pio affectu nō ꝓsequerentur viderentur eos nō dilexisse atq̄ illis magnū dedecus inferebāt. ¶ Est igitur honor sepulchri debitus parētibus a filijs: q̄m honor ille bonū quoddā humanū ē qō honestati nō repugnat. ideo de⁹ interdum cōdescendēs desiderio humano ꝑmittebat aliquib⁹ q̄ sepelirentur honorabiliter ⁊ in pace vt habetur de abraam Geñ. 15. c. cum dicitur. tu autem ibis ad patres tuos sepultus i pace in senectute bona. Sic etiā factum est de iacob: q̄m cū iret in egyptū deus ꝑmisit ei tanq̄ aliqō bonuz q̄ filij sui astarent funeri eius: ⁊ ioseph poneret manū suam super oculos eius. sic habetur Geñ. 45. cū dz. ego descendā tecum illuc ⁊ reducam te inde reuertentē: ioseph quoq̄ ponet manum suā sup oculos tuos. Eodē modo de laudibus messie ponit tanq̄ priuilegiū datum a deo q̄ haberet gloriā in sepulchro suo. de hoc Esa. c. 11 cum dz. in die illa erit radix iesse qui stat in signuz populorum: ipsum gentes deprecabuntur: ⁊ erit sepulchrum eius gloriosum. ¶ Cū ḡ in exequijs funerum honor quidā sit ⁊ filij teneā tur parētibus ad honorē. non qdem ad aliquez gradum determinatū honoris: sed ad quantūcūq̄ potuerunt quēadmodum dīje vt ait Aristo. ethico. lib. 9. tenebunť filij parentibus ad honorē sepulchri. sic enim sancti patres loquebantur filijs suis vt sepelirent eos ⁊ clauderent oculos eorum sicut dixit Tobias filio suo vt habetur Tob. c. 12. ¶ Itē q̄m naturale desideriuz ad bonū est. sed naturaliter boiez dēsiderāt sepeliri in terra sua: ⁊ per manus suorum sicut ait Ouidius in primo libro de ponto. Mollius ossa cubāt manibus tumulata suoz. Filij igiť patribus elaborare debēt: vt cōpleant hoc desideriū qō cōsistit in impensione exequiarum ad funus. pertinet igitur ad ius nature q̄ filij parentibus impendant honorē sepulchri: ideo nō debuit lex tollere istam pietatē. In bis ergo duabus psonis ꝑncipalius lex permisit q̄ polluerenť sacerdotes q̄ in alijs. (Filio ac filia.) Iste sunt alie due persone: in quibus idem licebat qō in parentibus. nā q̄q̄ magis teneamur naturaliter parentibus q̄ filijs: q̄m a parētibus omne bonū suscepimus. a filijs autē nihil naturaliter. tm̄ intentio inclinat vt amplius filios q̄ parentes diligamus. eis igitur ex hac naturali pietate tenemur ad honorem funeris: ideo iuste permissum est vt sacerdotes i morte filiorum polluerentur. nā si parentes ista filijs non impēdāt: non videtur esse alius qui hec ita rationabiliter impendere debeat. eis igitur non impendentibus eueniret: ⁊ satis rationabiliter corpora defunctorum insepulta relinqui. ¶ Ista autem ratio adhuc magis militat q̄ filij teneantur parentū funeribus interesse. De bis tamen maior ratio est q̄ de filijs cum obligatio potior sit filiorū ad parētes q̄ econtrario. ¶ Sed aliqs circa hoc queret: an sacerdotes possent contaminari in mortibus nepotum ⁊ pronepotum. Et forte alicui videbitur q̄ eodē modo liceret in eis pollui: q̄m oēs descendētes fm modū sacre scripture filij vocantur: ⁊ oēs superiores vocanť patres. sic habeť extra de regulis iuris in. c. nā ⁊ nabuchodonosor. etiam

Obiectō Rñsio

Pollutō nō ē p̄ceptū dei ꝯ solū ē p̄ceptū q̄ pollut⁹ nō accedat ad res sacras.

Scđa rñsio.

B

Obiectō

Rñsio

C

† Duplex ſie expō

D

In ḡbus psonis licebat sacerdotib⁹ minoribus cōtaminaŕ se sup mortuo: q̄re in bis ser ⁊ non in alijs.

Ad patres dupliciter tenemur.

Nota dcm̄ Aristo.

E

Quō honor vel dedec⁹ q̄ apō mortuos sūt pti net ad viuētes.

Sepulchri honor ē debitus parētibus a filijs.

F

†

Juste pmissum ē vt sacerdotes in filioz morte polluerē tur.

Qō. 6

A

Nūqd sacerdotes possent cōtaminari i mortibus nepotū ac pronepotum.

Nō licebat sacerdotibus interesse funeribꝰ oīum sororū suarū sed solū ỽginū.

ª Prima causa

ª Scōa causa

Responsio ad quesitū.

qñ ad successiones humanas: ita nepotes succedunt sicut filij. ¶ Ad hoc respondēdū est q nō poterāt pollui sacerdotes in mortibꝰ nepotū aut ꝓnepotū: qñ istud erat q̄si qōdā ꝓilegiū cōcessum sacerdotibus ꝛ erat ℈ ius cōmune: ꝛ explicabantur in eo solū persone ser. De his igitur solū intelligēdū erat: precipue qñ cā istius legis cessat in ꝓnepotibus ꝛ alijs descendentibus. Nā sacerdotibus cōcessum est q possent pollui in mortibus psonarum hic expressarum ꝛ non aliaruꝫ: qñ ad istas specialis ē obligatio ꝛ affectio nālis. Sed in alijs non est ista affectio. ergo nec stabit ista lex. ꝓz hoc qñ permittebatur sacerdotibus q filios suos sepelirent: qñ eos tenerrime diligunt: nepotes autē q̄ꝯ filij ſm more scripture appellātur: tñ nō equa charitate diligūtur vt filij. pronepotes autē minus diligentur ꝛ cōsequenter de abnepotibus ꝛ trinepotibus. Inquātum enim magis distant a radice cōsanguinitatis tāto minor dilectio est. Lū vero magis approximātur intēsius diligunt: vt ait Aristo. ethico. libro. 8. cuius ratio ꝓz: qñ diligit seipsum quilibet naturali amore: ꝛ omnis alius amor derivatur ex amore q bois ad seipsum: iuxta seipsum Aristo. ethi. lib. 9. amicabilia que ad alterum venerunt ex amicabilibus que ad seipsum. qñ ergo aliqui habuerint amorē q assimilatur dilectioni que est rei ad seipsum multū se diligēt: ꝛ quāto fuerit maior similitudo intēsior erit amor. cum vero minor similitudo amor quoq; minorabitur. Sed quāto alig magis sunt ꝓpinqui in parētela magis accedūt ad amorē qui est bois ad seipsum: cū magis coapproximātur trunco in quo oēs cognati sunt. Itē ga ibi aliqñ fuerūt idem realiter: ꝛ nūc vo sunt particule decise ab illo. necessarium est ergo ex inclinatione nature: vt qui in cognatione ꝓpinquiores sunt intēsius se diligāt. qui vo magis distant remissiori copulantur amore. ꝓz ergo q plures nō inclinantur ad amorē nepotuꝫ ꝛ ꝓ nepotum sicut ad amorem filioꝝ. sed lex ista data est pp affectionem magnā. ergo nō intelligetur de nepotibus ꝛ ꝓnepotibus: q̄ꝯ aliqñ ſm morē sacre scripture filij appellent. sed solū de filijs ꝓprie dictis q sunt immediate geniti ab aliquo. (Fratre quoq;.) Hic ponūtur alie due persone. ſ. frater ꝛ sororꝫ: qñ debēt isti sibi hanc mutuā charitatē. nimis enim se nāliter diligere debent cū sint immediate geniti ex eisdē: ꝛ coapproximant trunco. vñ est in eis maior idētitas q̄ in omnibus alijs consanguineis. ꝛ hoc est in ab eisdē nasci iuxta Aristo. ethico. li. 8. Lū aūt oī de fratre itelligit fiue sit frater ex patre ꝛ matre fiue ex patre tñ aut ex matre solū: qñ quātū ad hoc nihil distinguit. idē enim gradus est fratribꝰ fiue totaliter ex eisdem sint fiue ꝑz partē. q̄ꝯ ſm affectionē naturalē multū differt. nam qui totaliter ab eisdē sunt nimis se diligūt. qui vo in altero tātū participāt identitatē minus se diligent. iura tñ būana ad hoc nihil respexerūt distinguētia gradus attinētie: ꝛ nō curantia de radicibus nālibus dilectionis. ¶ Sed circa hoc aliquis arguet qñ supra. 10. c. dictū est q ithamar ꝛ eleazar nō egrederent ad plāgēdū fratres suos quos incēdiū vorauerat: nec nudarent capita sua: nec scinderēt vestimēta aliogn morerent: ꝛ sup totū populū oriretur indignatio. fratrū ergo funera sacerdotibus plāgere nō licebat: nec egredi ad aliquē mortuum: imo nec ad patrem ꝛ matrē vt ꝓz infra: qñ sacerdos magnus erat aaron. isti vero erāt minores vt satis colligitur Exo. 28. et. 29. ꝛ supra. ca. 8. Etiaꝫ qz sacerdos magnus semper vnus erat: isti autez duo.

Arguit cōtra dictōnē positā i ista qōne ꝛ melius. q. 4.

Quare nō licuit eleazar plāgere fres suos.

¶ Idētidem autē argui potest q nō liceret sacerdotibus plangere aut ꝓsequi funera filioꝝ suorū qō amplius est cū magis si filij ad patres pertineāt q̄ꝯ fratres ad alteratrū. hoc ꝓz: qñ moyses dixit aaron cum mortui sunt duo filij sui. ſ. nadab ꝛ abiu q nō egrederetur ad plangēdū sed maneret in sanctuario: aliquin morerē vt habetur supra. 10. c. ¶ Rndendū est ad vtrū q̄ꝯ q licebat eleazar ꝛ ithamar interesse funeribus fratrū suoꝝ: ꝛ aaron licebat interesse funeri filioꝝ ſm quosdā. tunc nō licuit interesse qñ nouiter consecrati erant. ſ. qz precedenti definitū fuerat opus consecrationis: ꝛ in die qua mortui sunt nadab ꝛ abiu primo ministrauerāt. non debebat igitur oleū vnctionis qō nouiter super eos fusum fuerat pollui paccessuz ad funera. eadez causa reddit in eodem. c. cum oī. vos autem nō egredia mini fores tabernaculi alioquin peribitis: oleum enim sancte vnctionis est sup vos. Si aūt multis ante diebus cōsecrati fuerāt licuisset eis funera fratrū suoꝝ ꝓsequi ꝛ plāgere: Aaron autem nō licebat vllo tēpore: qz erat sacerdos magnus: qui cōma culādus nō erat in mortibus aliquorum quantūcūq; ꝓpinq essent. Qui āt dicūt q aaron potuisset plāgere filios suos si multi dies trāsissent a cōsecratione eius errant: qñ ipse erat sacerdos magnus cui nūq̄ licebat ad funera ꝓgredi. (Sororе virgine que nō est nupta viro.) nō licebat sacerdotibus interesse funeribus omniū sororꝫ suarū: sed solū illarū q̄ virgines erant. i. q̄ babebātur tanq̄ virgines: qñ nūq̄ a viris cognite fuerant: aut putabaē nūq̄ eas cognitas extitisse. ¶ Causa huius est duplex. ª Prīa qz sacerdos ad res mundas pertinebat: sororꝫ autē eius qñ cognita erat ab aliquo viro iaz turpior effecta erat. iō super eā pollui non debebat sacerdos: qñ ipsa polluta erat. ª ¶ Alia cā est qz femina que nō erat in virginitate sed nupta viro habebat aliquē q eam sepeliret. Lum aūt nō esset tradita viro nemo erat qui eā sepeliret nisi pater in cuiª custodia erat: ꝛ fratres sui ad quos eodē modo sororis cura attinet. Dicitur hic de virgine que nō est nupta viro. in quo innuit videē q si ista mulier non esset nupta viro q̄ꝯ non esset virgo q frater eius sacerdos poterat pollui in morte eius plangendo ad funera. Sed non est sic intelligendum: quoniam si aliqua puella cognita esset a viro q̄ꝯ nō esset desponsata aut i matrimonium alicui tradita: nō tñ poterat frater suus sacerdos licite pollui in morte eius. Idētidem si aliqua esset femina cognita a viro: que viro perdito vidua esset nō posset frater eius sacerdos pollui in morte illius. etiam intelligendū est quādo oī hic femina nupta viro q illa sit ei copulata nō solū per spōsalia de presenti: sed etiam per carnalem copulam. Nā si aliqua esset femina desponsata viro: sed nōdum carnaliter cognita ꝛ mozerē: frater eius sacerdos poterat licite plangere eam: aut impendere cetera officia funeris: qñ ista virgo erat. etiā sub custodia patris manebat ꝛ fratrum suoꝝ: nec pertinebat ad virum suū donec ei tradatur ꝛ vniatur per carnalem copulam.

¶ An liceret sacerdoti interesse funeri sororis sue despōsate: sed nondum tradite viro. Et de sorore que erat cognita non tamē nupta an liceret pollui in eius funere. Questio. 7.

Circa hoc qō dicitur de filia sacerdotis que non erat viro nupta est cōsiderāduꝫ q filia sacerdotis aut erat virgo aut non: ꝛ dico non esse virginem eam de qua notum est q fit cognita. nā si putetur esse virgo etiā si non fit eodē iure gaudebit quo vere virgo: qz iura nō respiciūt nisi qō apparet: ꝛ nō qō est de quo nō ꝛstat. nā apud iura idem est non esse ꝛ nō apparere. Si autem filia sacerdotis fit virgo pōt pater contaminari i morte eius ꝛ fratres. ꝛ hoc siue sit virgo: quia nulli erat desponsata. siue quia iam desponsata: nōdum tamen tradita. naz illa manet in potestate patris ac si nō esset desponsata viro: ꝛ adhuc nō pertinet ad curā illiꝰ sed ꝑris. ¶ Sed quid si fit filia sacerdotis tradita alicui in vxorem: tamen adhuc sit virgo: vt qz vir nōdū voluit cognoscere eam: vel qz nōdum potuit an poterit pater cōtaminari in ea. Dōz q regulariter non posset: gaz cōtingat mulierem viro traditā nō esse cognitā: est tñ presūptio iuris q sit cognita. ꝛ ob hoc qz iudicatur vt cognita: idem fieret de illa ac si vere cognita esset. ꝛ ita ꝑ non poterit contaminari in morte eius. ¶ Sed quid si manifeste constaret eam nunq̄ fuisse cognitaꝫ: qz multis modis poterat cōstare: an liceret patri contaminari in morte eius. ꝛ videbitur alicui q sic: qz cessat ibi presumptio iuris cū de veritate constet: ꝛ ita videbit idem faciendū qō in virgine. ¶ Dōm q etiā si cōstaret eam esse virginē non licebat patri pollui super ea neq; fratribus eius. ꝛ hoc ga erat ista nupta viro. ꝛ ideo iaz pertinebat ad aliū. ſ. ad maritū. nā q̄diu mulier habet virum siue cognita sit ab eo siue nō ad ipsius potestatē pertinet ꝛ non alterius ꝛ de illius familia est. ꝛ simile apparet sequenti. c. de filia sacerdotis que q̄diu manebat i domo ꝑris poterat comedere de sanctificatis. cū aūt traderetur viro iam non licebat ei comedere de sanctificatis. Sed ex hoc aliquis diceret q si sacerdos traderet filiā suā alicui laico vel leuite nō poterat contaminari in morte eius: si tñ traderet eā in vxorē alteri sacerdoti liceret ei contaminari in morte eius. ꝛ hoc est qz nō transibat ad aliam tribum vel familiam: sed manebit in familia sacerdotali. simile ꝓz in sequēti. c. quia oī q filia sacerdotis dum manebat in domo patris poterat comedeē de sanctificatis. ꝛ si traderetur alicui de pplo. i. nō sacerdoti in vxorem non licebat ei manducare de sanctificatis q̄diu vtrum habebat. Si autem tradita erat alicui sacerdoti licebat ei mānducare de sanctificatis: siue i domo viri siue in domo patris. ¶ Ita ergo nūc videtur q si esset data sacerdoti in vxorem liceret patri contaminari super ea sicut si maneret i domo patris. Sed dicendum q non licebat in hoc casu cōtaminari patri super morte filie. Primo quia non erat virgo non nupta sed erat corrupta. ꝛ ideo non gaudebat hac dignitate. vel si esset virgo: erat tamen tradita viro. lex tamen dicit de ea que non est nupta viro. Secūdo qz iam ista pertinebat ad alienam curam

Dubium

Rñsio

B

De amore parentū ad descēdētes

†

B

L

†

Obiectõ

Rñsio

cură cum haberet virum in cuius potestate erat ꝛ exiuerat potestatem paternam. ¶Cum aũt obijscitur ꝙ licebat contaminari patri in ea: ficut licebat filie tũc mãducare de sanctificatis qõ erat spãle. ¶Dõz ꝙ ñ ẽ file. ꝛ cã ẽ: qz filie sacerdotiz q̃ ab alio sacerdote erat ducta in vxorẽ licebat mãducare de sanctificatis. nõ quidẽ ꝓpter patrẽ sed ꝓpter virum. nã si ꝓpter pẽm licet ei: semper liceret cuicũq; traderetur in vxorẽ: qz semp manebat filia sacerdotis: ꝛ tñ non licebat ei mãducare si acciperetur in vxorẽ ab aliquo nõ sacerdote sequẽti. c. ergo non licebat ei ꝓpter patrẽ sed ꝓpter virũ. nam cum esset vir suus sacerdos licebat ei mãducare de eis que mãducabat tota familia sacerdotis. sed alij de familia eius mãducabant vt pz sequenti. c. ꝛ colligitur supra. 9. c. ergo a fortiori vxor que erat precipua in familia viri poterat comedere de sanctificatis: ꝛ qz licebat comedere ei sanctificata in domo viri sui liceret comedere in domo patris: ꝛ etiã in domibus alioꝝ sacerdotũ si inuitaretur sicut qñ erat in domo patris in virginitate licebat ei comedere ibi sanctificata: ꝛ in domo cuiuslibet alterius sacerdotis si inuitaretur ibi. ꝛ ideo cui cõueniret ꝓpter virũ ꝛ nõ ꝓpter patrẽ comedere de sanctificatis: ꝛ cõtaminari in morte filie cõpetebat patri ꝓpter se ꝛ nõ ꝓpter virũ filie: nõ posset pater cõtaminari etiam in morte filie si esset sacerdoti nupta: quãuis liceret filie mãducare in domo paterna de sanctificatis si esset alteri sacerdoti nupta. ¶Si aũt filia nõ esset virgo ꝛ haberetur vt nõ virgo. dicẽdũ ꝙ lz maneret in potestate patris sui sacerdotis: siue non: nequaq̃ liceret patri cõtaminari in morte eius. Et hoc pz qz aut illa perdiderat virginitatẽ matrimonialiter aut non matrimonialiter. i. ꝙ puella adhuc existens deflorata est manẽs in domo patris: aut volẽte illa factũ ẽ aut coacta. Si coacta nullaz penã merebatur. qz tñ perdiderat bonorẽ virginitatis: nõ licebat patri cõtaminari super illa: qz nõ erat virgo ꝛ scriptura dicit hic. super filia virgine. Si autẽ sponte deflorata est non solũ nõ licebat patri honorare eam in morte se contaminãdo: sed etiam illa sustinebat grauissimã penã. naz cõburebatur: ꝛ hoc erat spãle in filiam sacerdotũ: ꝛ ꝓpter honorẽ eoꝝ filie sue debẽt seruare magnã pudicitiã. ꝛ si filia in domo patris manens etiã nõdum desponsata permitteret se cognosci ab aliquo comburebaf: qõ non fiebat in alijs mulieribus vt dz in lra infra. s. sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro: ꝛ violauerit nomẽ patris sui flãmis exuretur. Si autẽ matrimonialiter fuerat cognita. dõm ꝙ aut erat cõiugata aut vidua. ꝛ tñ quocũq; modo esset nõ poterat iam pater cõtaminari in morte eius: quia non erat virgo. Sed aliqui dicũt nõ esse idem de omnibus his: ga aut erat cõiugata aut vidua. si coniugata aut erat vxor sacerdotis aut alicuius alterius: etiã si leuite nõ licebat patri contaminari in morte eius. si erat vxor sacerdotis licebat patri contaminari. Si vo esset vidua aut fuerat vxor sacerdotis: aut alicuius alterius. si sacerdotis siue haberet filios siue non licebat patri cõtaminari in morte eius. Si autem erat vxor alterius aut habebat filios aut nõ. si habebat filios nõ licebat patri cõtaminari in morte eius. si vo nõ habebat filios licebat patri cõtaminari. ¶Et hoc dicũt p similitudinẽ eiuz quod dicitur sequenti. ca. si filia sacerdotis esset vxor sacerdotis licebat ei manducare de sanctificatis. si autez alterius nõ licebat. si autẽ mortuo sacerdote viro rediret vxor in domum patris sui sacerdotis licebat ei mãducare de sanctificatis: siue cũ filijs siue sine filijs. Si aũt fuisset vxor alterius ꝛ vidua rediret in domũ patris sine filijs licebat ei de sanctificatis mãducare. sed nõ liceret si haberet filios. ¶Sed dõm ꝙ nullo modo licebat patri contaminari sup filia cognita matrimonialiter. et similitudo allegata nihil probat: qz vt dictum fuit supra filie sacerdotis ducte in vxorem ab alio sacerdote licebat comedere de sanctificatis: sed non ꝓpter patrẽ: imo ꝓpter virũ. ꝛ tñ posse patrem contaminari in eius morte non competebat ei ꝓpter virũ sed ꝓpter patrẽ: ideo nõ competeret iam cũ non esset virgo qõ lex requit. maxime qz illa cum sit vxor alterius nõ pertinet ad patrem sed ad maritum. ¶Sed tunc queretur quis sepeliebat vxorem sacerdotis filiam alterius sacerdotis. ¶Aliquis dicet ꝙ maritus: qz ꝓpter hoc pater non sepelit qz illa ad virum pertinet. ¶Sed dicẽdũ ꝙ istud non stat: quia sicut patri non licebat illam sepelire quia erat sacerdos: ita nec marito cum esset sacerdos. Nam lex dixit vniuersaliter non debere sacerdotem pollui in mortib⁹ aliquorum nisi in patre ꝛ matre ꝛ filio ꝛ fratre ꝛ sorore virgine: sed vxor non erat de his personis: ergo non licebat ei contaminari super vxore. ¶Dicendũ ergo ꝙ aut vxor sacerdotis erat filia laicorum aut sacerdotum. si laicorum sepeliebatur a patre ꝛ matre ꝛ omnibus cognatis. Si autem esset filia sacerdotis: nõ licebat pzi cõtaminari in morte eius. ¶Sed obijcietur ꝙ vxores sacerdotum erant deteriozis conditionis q̃ vxores aliorũ hominũ: qz nõ honorabant in morte a viris suis. ¶Dicendũ ꝙ non est inconueniens: quia idem accidebat filiabus sacerdotum etiam si nõ essent sacerdotũ vxores: qz non licebat parentibus cõtaminari in mortibus eorũ cum iam non essent virgines. sed istud non erat vt pena inflicta: imo ꝓpter honorez ꝛ excellentiam paternã. erãt enim talium hominuz filie gbus nõ licebat contaminari in mortibus omnium sed paucoꝝ. ¶Dicẽdum tamẽ ꝙ non deerat ob hoc honor funeris talibus qz ista vxor sacerdotis: aut erat filia non sacerdotis: aut sacerdotis. Si primo modo patri ꝛ matri ꝛ toti sue cognationi licebat eã honorare in funere: qz isti non vetabãtur contaminari. Si autem esset filia sacerdotis sicut nõ licebat marito cõtaminari super morte patris: ita non licebat patri. licebat tñ matri: qz vxores ꝛ filie sacerdotum ꝛ tota progenies feminarum non vetabatur in mortuis contaminari sed soli masculi: qz illi erant sacerdotes ꝛ pertinebat ad eos ministratio. ad feminas autẽ nequaq̃. filijs etiam licebat cõtaminari super matre ꝛ omnibus cognatis qui nõ erãt sacerdotes. sic pz supra. 10. c. de morte nadab ꝛ abiu: in quoꝝ mortibus nõ licuit aaron contaminari: ꝛ iussit deus ꝙ oziel filij. s. helisaphã ꝛ misael tollerent illos ꝛ sepelirent: ꝛ cum illis iussit esse omnes cognatos suos leuitas gbus nõ erat vetitũ contaminari mortibus. ¶Et considerandũ ꝙ quando aliqua persona erat vetita honorare mortuos suos honorabãtur magis funera illoꝝ: quia ex eo ꝙ illi non licebat conueniebat populus ꝛ honorabat mortuũ illũ quasi esset omnium lz ad nullum eoꝝ alꝰ pertineret. sic enim deus fieri iubebat Leui. 10. c. in morte nadab ꝛ abiu: quia nõ licuit aaron patri eorũ ꝛ eleazar atq; ithamar fratribus eoꝝ sepelire aut plãgere illos: ꝛ iussit deus ꝙ totus populus israel lugeret eos. cum dicitur. fratres vestri ꝛ tota domus israel plagant incendium quod dñs suscitauit. Cum autẽ filia sacerdotis erat vidua non licebat patri contaminari in morte eius. ꝛ similitudo atq; distinctio inducta nihil valet: quia sunt diuersa fundamenta harum rerum. ad hoc enim ꝙ filie sacerdotis liceret manducare de sanctificatis que pertinent ad sacerdotes: ꝛ ꝙ illa esset de familia sacerdotali licebat manducare de sanctificatis sequẽti. c. ad hoc autem ꝙ patri liceret contaminari in morte filie oportebat ꝙ illa esset virgo vt dicitur hic in litera. ¶Ad ostendendum autem quando erat filia sacerdotis de familia sacerdotali erat distinctio: quia aut illa erat habens virum aut non. si haberet virum ꝛ esset sacerdos erat illa de familia sacerdotali: quia de familia viri: ideo licebat ei manducare de sanctificatis tam in domo viri q̃ pris q̃ alioꝝ sacerdotũ. Si haberet virũ non sacerdotem: qz erat de familia viri qui non erat sacerdos non licebat ei tunc manducare de sanctificatis in domo patris vel alterius: quia nõ erat de familia patris nec; sacerdotali. Si autem esset vidua: aut supererant aliqui filij eius aut nulli. si nulli siue fuerit vxor sacerdotis siue laici licebat ei comedere de sanctificatis in domo patris: ꝛ cuiuslibet alterius sacerdotis quia erat nunc de familia sacerdotali. s. de familia patris cum defierit esse de familia viri per mortem illius. Si vo erat habens filios aut fuerat vxor sacerdotis aut alterius. si sacerdotis licet ei mãducare de sanctificatis: quia manet illa in familia filiozum suorum: sed illi erant sacerdotes. ergo erat illa in familia sacerdotali. Si autem fuerat vxor non sacerdotis: non licebat ei manducare de sanctificatis quãuis rediret in domum patris: quia erat in familia filiozum: ꝛ illi non erant de stirpe sacerdotali. Sed ꝙ patri sacerdoti liceat contaminari in morte filie nõ est ex alio nisi quia illa est virgo vt dicitur in littera. sed quecũq; est coniugata aut vidua iam non est virgo. ergo non est distinguendum hic an sit coniugata vel vidua: ꝛ an sit vxor sacerdotis vel non sacerdotis: ꝛ an habeat filios vel non: qz omnib⁹ his modis caret virginitate: ꝛ nihil facit ad hoc esse de familia sacerdotali vel non: quia lz omnibus de familia sacerdotali liceret mãducare de sanctificatis sequenti. c. non licebat tamen sacerdoti contaminari in morte omnium de familia sua: sed solum in mortibus sex psonarũ. i. patris: matris: filij: filie: fratris ꝛ sororis virginis vt pz in littera. (Sed nec in principe populi sui contaminabitur). i. sacerdos minor non potest pollui plãgendo vel faciendo cetera officia funeris in morte ciuium suorum nisi in sex personis supra positis. quicũq; vo alius moriat non polluetur in morte illius: ẽt si sit princeps populi. ¶Dicit autem de principe populi: quoniam iste est honorabilior ī toto

Obiectio

Responsio

Opinio auctoris

Quis sepeliebat vxorẽ sacerdotis filiam alterius sacerdotis

Rñsio ad q̃stiõ.

populo.ideo rationabilius est q̄ ad funera principis omnes cō ueniāt q̄z ad funera cuiuslibet alterius.vnde posset sacerdos cō uenire cū aliis ad plangēdū defunctū populi sui.prohibet ergo deus. ¶De principe autē ppli dōm est:q̄ oēs subditi debeant eius funera magno cum planctu prosequi.qō ouozum efficax est.s.bonozis ipensiuum ꝛ dolozis atq̄ desiderij signatiuuz. Nā tenentur subditi bonozare principem suum valde.sic enim dicit Aristo.etbico.lib.5.vbi tractatur de iusto politico. q̄ premiuz leue principantiū est gloria ꝛ bonoz:qz ista sunt bona vere politica:ꝛ ciuilitas nulla alia equiualētia bono regimini dare potens bonozē ꝛ gloziam principātibus impendit.Tenentur ergo subditi regi suo ad maximū bonozem inter mortales pro merito boni principatus:ꝛ sicut eum viuentē bonozant ita ꝛ morientez bonozare debēt.nā qui mortuos dominos aut amicos nō bonozat:viuētes nec amauit neq̄ bonozauit.In hebreo habetur aliter:qz vbi nos dicimus. in principe. hebrei habēt baal qō significat maritum vel dōm.ꝛ qz ponitur in nominatiuo lr̄a eoz sic habet:nec maritus in populo suo cōtaminabitur vbi nos dicimus.sed nec in principe populi sui cōtaminabitur.ꝛ tunc est sensus q̄ sacerdos nō debet cōtaminari in morte vxoris sue:sed solus in sex personis propositis:q̄z vxor ad virū multum attineat. ¶In hoc tū ipsi iudei distinguunt: qa aut vxor sacerdotis erat vilis:aut bona. si esset vilis sacerdos nō debebat cōtaminari in morte eius plangendo:vel impendendo cetera officia funeris. Si autem esset bona aut esset aliquis qui posset eam sepelire:aut non.Si autē erat aliquis q̄ eam sepeliret:nō debebat sacerdos pollui in morte illius.Si vō nemo esset q̄ eam sepeliret contaminabatur sacerdos in sepeliēdo eā. ¶Si autē accipiatur baal pro principe vel dōo:tunc est sensus q̄ ponitur in lr̄a nr̄a:ꝛ būc segtur ra.abzaam abenazra. Debet autē cōuerti istud nomen quod ponitur fm lr̄az bebzaicam in nominatiuo in ablatiuū cū prepositione:qn̄ fm lr̄az bebzaicaz frequēter fiunt tales mutationes.Nō enim pōt cōuenienter stare sensus quem bebzei ponunt.s.q̄ accipiatur baal pro marito. qn̄ tūc dici deberet:nec maritus in vxore cōtaminabitur:sed nō ponitur:qui potius dicitur in populo suo.ꝛ dato q̄ nō poneretur nec maritus in vxore.saltez poni debuisset nec maritus cōtaminabitur:qn̄ istud nomen maritus cum sit relatiuum intelligetur suū correlatiuum etiam si nō ponatur.tū exprimit in populo suo.De quo manifestum est q̄ non pertineat ad maritum:nā ad maritum vxor pertinet.populus autem nō pertinet ad maritū sed ad dōm vel principem.sed hic dicitur in populo suo.ergo referendum est ad aliquez cuius dicatur esse populus.ꝛ iste est princeps vel dōs. Unde necessario accipitur baal pro principe fm sensum lr̄e nostre. ¶Et ita cōuenientius accipit Hieronymus sensum lr̄e bebzaice q̄z bebzei:potissime qz nō sequunt sensum illum oēs bebzei:sed qdam eoz doctissimi tenent sensum lr̄e nostre sicut facit abenazra vt dictum est.ꝛ apparet q̄ iste sensus erat quē sequebātur piti inter bebzeos tēpore hieronymi:qz alis aliter trāstulisset.sed quicūq̄ sensus teneatur verus est.nā tenendo sensum lr̄e nostre est verum.qz princeps populi nō est aliqua de sex personis in quarum mortibus licebat ꝛtaminari.ergo nō cōtaminabitur sacerdos etiaz in principe populi.Tenendo autē sensum bebzeoz verū esset:qz vxor non erat de sex personis exceptis:ideo nō licebat sacerdoti cōtaminari in morte vxoris. ¶Erat etiā vtrūq̄ boz rationabiliter dictū:si lr̄a illud haberet vel pateretur vt dicatur.neq̄ i principe populi sui contaminabitur:ac si dicat preter istas sex personas in nulla cōtaminabit quātūcūq̄ excellentie vel dignitatis sit.et si sit princeps populi qui est maioz ꝛ bonozabilioz omnibus.Dicendo aūt neq̄ maritus cōtaminabitur.s.in vxore rōnabiliter dictū erat:ac si dicatur.in nulla alia persona preter istas sex cōtaminabitur quātūcūq̄ attineat vel cōiuncta sit ei.nā nō pōt esse aliqua persona maioris attinētie q̄z vir ad vxorē cum sint vna caro Heñ.2.et Mat.19.c.ꝛ tū in morte vxoris nō licebit sacerdoti cōtaminari.ergo a fortiori in mortibus aliozuz preter istas sex personas. ¶Sed aliquis queret cum dicatur hic neq̄ in principe populi sui ꝛtaminabitur.de quo principe intelligatur.nā princeps populi est rex ꝛ non erant reges inter iudeos qn̄ data est lex.neq̄ presupponitur hic ex verbis legis q̄ futuri essent reges. ¶Dici pōt vno modo q̄ intelligit de regibus qui erāt ꝓpie principes in populo Osee.8.c. regnauerūt ꝛ non ex me:principes extiterūt ꝛ nō cognoui.ꝛ sic accipitur p eodem regnare ꝛ principē esse.Et cū dr̄ q̄ nondum erant reges dōm q̄ presupponebantur futuri lz ista lex hoc non presupponeret.alibi enim dictum fuerat:quia deus dixerat abzae Heñ.18.c. qz daret ei semen ex sara quod esset in nationes ꝛ reges crearētur ex eo.etiam iacob moriens prenūciauit futuros reges inter iudeos ꝛ de semine iuda Heñ.49.c.non auferetur sceptrū de iuda.ꝛ tū sceptrū est dignitatis regalis insigniū apud omnes gētes.ergo significauit futuros reges.etiam illud deus p moysen ostendit in lege.nam Deute.17.c.ponit doctrinam de rege quē faceret iudei qualis esse deberet:ꝛ ita intelligetur de principe populi idest rege. ¶Secundo potest intelligi princeps populi.i.summus sacerdos.ꝛ erat tunc sūmus sacerdos quando ista dicebātur qz erat aaron:ꝛ traditur statim doctrina de principe sacerdotum qui est pōtifex.Et hoc cōuenienter dicitur: qz sūmi sacerdotes erant principes.vnde vocantur principes sacerdotum Mat.2.et.26.c.ꝛ nō solū vocatur principes sacerdotū:sed etiā princeps gentis sue.sic p3 Eccl̄.45.c.vbi dr̄ de phinees.statuit eum principē sanctozum ꝛ gentis sue.ꝛ tū phinees erat sūmus sacerdos vt ibi p3.Etiā princeps populi vocat̄ sūmus sacerdos:ꝛ sic vocauit eos paulus Act̄.c.23. vbi ananiaz sūmus sacerdos iussit paulū pcuti i oze:ꝛ Paulus dixit ad ananiam.percutiet te deus pies dealbate:ꝛ dixerunt iudei ad paulū.sūmum sacerdotē dei maledicis:ꝛ Paulus dixit.nesciebam fratres q̄ princeps sacerdotum est.scriptū est enim. principez populi tui non maledices.ꝛ ita illaz auctozitatē Exo.22.c.s. principi populi tui non maledices dixit intelligi de summo sacerdote vocans illum principem populi.Et ita potest hic vocari princeps populi summus sacerdos. ꝛ tunc esset sensus q̄ etiam in morte principiz sacerdotum non deberent lugere ꝛ comitari funera sacerdotes minozes:sed laici hoc facerent:sicut in morte nadab ꝛ abiu filiozum sūmi sacerdotis nō planxerunt sūmi sacerdotes fratres eius:ꝛ aaron pater eoz:sed iussit deus q̄ leuite fratres eoz ꝛ tota domus israel plangerent mortē illoz̄.ꝛ sacerdotes minozes qui maxime pertinebant ad sacerdotē magnum nō plangebat funera eius. ¶Tertio modo pōt accipi ꝛ melius q̄ per principē populi non designetur ꝓsona aliqua certi gradus vel status:sed ille q̄ regeret populū pro tēpore q̄cunq̄ ille esset:qz illi tanq̄ maximo impēdendus erat multus bonoz. ꝛ huiusmodi principes semper in populo iudeoz erant: qz cum esset tanta multitudo nō poterat esse sine gubernatore. ¶Primus autem qui fuit princeps populi fuit moyses sub quo exiuit totus populus de egypto.ꝛ sic dixerunt iudei quādo petierūt deos dicentes.fac nobis deos q̄ nos precedāt:Moysi enim viro huic qui eduxit nos de egypto nescimus qd acciderit Exo. 32.c.non erat tū moyses rex sed dux populi.Post eum constituit deus ducē ꝛ principem totius populi.s. iosue viuente adhuc moyse Nume.27.c.ꝛ iste erat vere princeps populi.nā ad mādatum eius non solum populus:sed etiam eleazarus sūmus sacerdos mouebantur eodem.c.et iste etiam non fuit rex sz p̄nceps vel dux.Post mortē autem iosue suscitauit deus alios principes populi qui vocantur iudices vel saluatozes Judi.2.et.3.c.ꝛ nō erant isti reges sed principatus eorum erat minoz.vnde neq̄ vocabantur dōi vt p3 Judi.8.c.ꝛ ibi latius dicetur.durauit autē principatus iste longo tēpore.s.vsq̄ ad samuelem qui fuit vltimus iudicum:ꝛ tēpore eius petierunt israelite regē.1. Regū.8.et.12.c.Post iudices successit principatus regalis.naz viuente samuele iudice ꝛ prophēta petierunt iudei regem.1. Regū.8.ꝛ deus iussit dari regem:ꝛ datus est ante omnes saul.1.Regū.9.et.10.c.durauit autem principatus iste longo tēpore.s.vsq̄ ad captiuitatē babylonis qn̄ erat rex sedechias lib. 4.Regū.25.c.Post reditum de babylone non habebant iudei regem:sed sūmi sacerdotes erāt principes populi:ꝛ manfit iste principatus vsq̄ ad christi natiuitatem.Uerū tū aliquanto tempore ante christū natū sūmi sacerdotes qui erant principes populi assumpserunt nomen regale ꝛ cozonā:ꝛ perseuerauerunt sic vsq̄ ad herodem alienigenā qui occidit bircanū socerū suū sūmum sacerdotem ꝛ regem:ꝛ per potestatem romanozum effectus ē rex iudeozum.ꝛ hoc tēpore christus natus ē.s.in diebꝰ herodis regis Mat.2.Historiam autem istam successionis principatuum iudeozum vsq̄ ad natiuitatem christi eodem.c.latissime deducemus.Et ita iudei pro diuersis temporibus habuerūt principes diuersorum statuum:ꝛ omnes erant principes populi.ꝛ de omnibus illis intelligitur q̄ sacerdos non polluereturin morte alicuius istoz principum de populo.ꝛ nō solum accipit de principibus qui erant totius populi.i.totius gentis iudeozū: sed etiam de principibus aliquoz populorum spāliter in quibꝰ viuerent sacerdotes.quia idem ius erat de vtrisq̄ principibꝰ: ꝛ in nullis eoz licebat sacerdotibus contaminari. ¶Sed circa id quod dixerunt iudei quidam de contaminatione sacerdotis

Qō.8.
A
Quo tenentur subditi ad bonozā dū pncipez defunctū in exequijs: ꝛ q̄ nō bonorare peccatum sit.

Distictio de funere vxoris sacerdotis:an liceat pollui sup vxore sua

B

Hieronymus diuinꝰ interpres

C

Cū dicat b neq̄ in pncipe populi sui cōtaminabit de quo principe intelligatur.

Rñsio prima ad questum.

Rñsio secunda ad quēstum

D

Rñsio tertia ad q̄stum.

Qō.9
A

De diſtinctōe quā ponūt in dei an liceret ſacerdoti pollui ſuper vxore ſua.

dotis in morte vxoris eſt aduertendum. Dicunt enim aut eſt vxor vilis aut bona. ſi vilis non licet illi contaminari. ſi bona aut eſt q ſepeliat: z tunc nō licet ſacerdoti contaminari. aut nemo eſt: z tūc licet. ¶ Sed ꝺōz q non ſtat iſta diſtinctio: quia aut agitur de ſacerdote magno aut de minoribus. ſi de magno planū eſt q nūq̄ licebat ei cōtaminari in morte vxoris cū non liceret ei pollui in morte alicuius: neq; etiam patris aut matris vt pz in lra. ſed nulla perſona eſt cui circa hoc magis q̄ patri z matri teneamur. ergo non licebit ei contaminari in aliquo. Si autem ſit ſacerdos minor nō habet locū diſtinctio illa.

Impro batō opinionis in deorum.

Prima ratio.

Scōa ratio

Tertia ratio

Prio q in lra vetatur generaliter ſacerdotibus pollui in mortibus aliquor niſi ſer perſonarū q̄ ponūtur in lra de quibus non eſt vxōrō nullo mō licet pollui i vxore. Scōo qz tenēdo ſenſuz lre quē iudei iſti ſequūtur adhuc magis apparet cū dicat: neq; maritus contaminabit: ſed maritus ꝺz relatiue ad vxorē. ideo ē ſenſus q nō liceret cōtaminari i vxore. Tertio qz pz illā diſtōnē ex ſolo arbitrio ſuo eſſe fabricatā ſine vllo fundamēto cum de hoc nihil dicat littera. z cū dicunt q ſi eſſet vilis nō licere cōtaminari in ea non ſtat: qz ſacerdotes nūq̄ tales ducebant in vxores cū dicat hic in lra. ſcortū z vile pſtibulū non ducet vxorē. niſi forte dicant vxorem vilem q̄ in moribus ſe vilem reddidit dum maneret apud ſacerdotē fornicans: vel aliud turpiter agēs: z nō erat talis qñ in vxorē ſuſcepta eſt. z hoc nō cōuenit: qa ſi notum eſſet illā eſſe vilem punita eſſet tanq̄ adultera. vel ſi ſacerdos vir eius eam ſuſpectā haberet z nō poſſet probare cogeret eā ſe purgare p aquas amariſſimas q̄ erat ꝓbatio zelotypie. z ſi mulier cōmiſerat peccatū computreſcebat femur z mozieba. Nume. 5. c. z ſic ſacerdos nō haberet vxorē vilez in hoc niſi forte ſuſpectā eā haberet vel de illius peccato certus eſſet lz illud nō eſſet manifeſtum: z ne ſeipſum infamaret: ſed funera illius pſequeret ſi liceret ei cōtaminari in illa. ¶ Lū autē dicūt ſi erat vxor bona: z nemo erat q eam ſepeliret licebat ſacerdoti ɔtaminari. Dicendū q nō ſtat: qz nūq̄ iſtud acciderat. erāt enim ſemper aliqui de cognatione materna aut paterna mulieris huius: quibus liceret cōtaminari in morte eius. etiam ſi filios haberet licebat illis cōtaminari in morte eius q̄uis eēnt ſacerdotes: qz filio licebat in matre cōtaminari. Item etiā ſi nemo eſſet de cognatis qō nō eſt cōcedendū: qz non eſt facile adhuc totus populus erat qui in honorē ſacerdotū celebrarēt funus: qa putabant ſibi hoc eſſe mādatum a deo inquantū vetuerat ſacerdotibus hoc facere. ſicut pz in morte nadab z abiu vbi deus vetuit patri z fratribus plāgere illos: z iuſſit toti populo plāgere ſupra. 10. c. ¶ Lū vō dicūt q nō licebat ſepelire vel cōtaminari aliquo potēte eam ſepelire neq; iſtud ſtat: qz iſta neceſſitas nō faciebat opus licitum: qa eodē modo liceret in vxore lz eſſet vilis: qa vt nō relinqueretur cadauer inhumatum qō erat dedecus totius humani generis liceret. ſed ſcriptura volait q nullo modo liceret ſacerdoti contaminari in vxore. (Non radēt caput nec barbā.) Hic ponitur quedā cerimonia que vitari debebat in ſacerdotibus. ſ. q nō raderēt caput ſuū nec barbā. z hoc intelligitur hic inductū pp mortuos: qñ alig in mortibus ſuor obſeruabāt hac rationē. ideo vetat deus ne ſacerdotes vtanť talibus ritibus. z q̄q̄ inducta ſit iſta ꝓhibitio ꝓpter ritus morientium: tñ vniuerſaliter tenebat. ſ. q nunq̄ raderent barbā z caput. hoc ꝓceptū poſitum fuit ſupra. 19. c. cum dictū fuit. nec in rotūdum attondebitis comam nec radetis barbam z ſuper mortuo nō incidetis carnem veſtram. faciebant tamen ſolum gentiles iſtas cerimonias pro mortuis. et pz qa dicitur hic de inciſuris que fiebāt in carne. iudei vō imitabātur illos in cerimonijs ſuper mortuos eadē facientes. In hebreo habetur. (Non vilabitis caput nec barbā.) Iſta littera videtur magis exprimere q̄ littera noſtra applicādo hec ad mortē p̄pinquor z amicor: qñ in his multi euellebant capillos capitis z barbe in ſignū vehemētis doloris. nullus tñ caput ſuū z barbam in ſignū doloris radebat. intelligenda eſt ergo iſta ratio p depilatura capillorū magis cōueniēte ad mortuos. (Nec i carnibus ſuis faciēt inciſuras). i. non ſcindent vel arabunt carnē ſuā vnguibus in ſignū doloris pro mortuis. Sic dicitur ſupra 19. c. z ſuper mortuo non incidetis carnē veſtram: nec figuras aliquas z ſtigmata facietis vobis. idē pz Deute. 14. c. ſ. non vos incidetis: nec facietis caluitium ſuper mortuo: qñ populus ſanctus es dño deo tuo. ¶ De cauſis huius z cerimonijs gentiliuz in ſcindēdo z vulnerādo carnē ſuam dictum fuit ſupra. 19. c. Hoc autem in ſacerdotibus cauendum erat ꝓpter inhoneſtatem z ſimilitudinem ad idolatriam. de ratione capitis z barbe fuit dictum ſupra. 19. c. qualiter licitum eſſet iudeis hoc facere.

B

† Que cerimonia vitari debebat in ſacerdotibus.

†

Dicunt quidaz ipſorum q licituz erat eis radere omnes pilos faciei in vtraq; maxilla: pilos autem ꝓpe frontem z aures radere non licebat. z hoc ꝓbabant: quia dictum fuit ſupra. non attondebitis in rotundum comam veſtram. Cum autem relinq̄rentur duo anguli capillorum ꝓpter aures z frontem non attondebatur coma in rotūdum q̄q̄ eſſet attonſa coma. etiam dicunt q non licebat radere barbam totaliter: ſed q raſis omnibus pilis barbe manebāt duo anguli pilorum in barba: ita vt nō eſſet tota barba raſa. z ſic faciūt alique nationes. (Sancti erūt deo ſuo.) Sanctitas dicitur mundicia ab omnibus turpib⁹ cerimonijs. cū vō ſacerdotes cauebant omnia hec turpia que gētiles obſeruabant: ſiue in cultum deorum ſuorum: ſiue in rituvi uendi dicebantur eſſe ſancti. i. ſine aliqua fece cōuerſationis immunde. (Et non polluent nomen eius). i. nomen ſacerdotale. ſ. q vocabantur ſacerdotes dei. z cum iſti ſe haberent in officio ſacerdotali conuenienter honorabant deum z miniſterium ſuum. Cum vō habebant ſe immunde miniſterium pollutum iudicabatur z nomen dei. ſicut dicit Apoſtolus. 2. ad Cor. 3. c. per vos nomen dei blaſphematur in terris. ita per ſacerdotes pollutur nomen dei inquantuz ipſi vocantur ſacerdotes dei z pollubūt miniſterium ſuuz. vel quia faciunt q alij videntes tales cerimonias immūdas dicāt hunc deum eſſe immundum qui tales cerimonias ſibi fieri velit: quoniaz ad immundos deos pertinet immunda expetere. Deus autem verus iniquitatem non vult nec immundiciam aliquā vt habetur p̄s. 5. Vel aliter poteſt intelligi. q ſacerdotes iſti polluerent nomen domini miniſtrando aſſumptis immundicijs cerimoniarum gentiliuz. tunc enim ſi taliter ſe habentes accederent ad miniſtrandum coram deo non curarent de illo: ſed tanq̄ aliquid immundum tractarent miniſterium eius. (Incenſum enim dñi.) Hic ponitur cauſa quare ſacerdotes deberent obſeruare mundiciam in cerimonijs ſuis. ſ. quia miniſtrant coram domino offerendo incēſuz z panes. nō eſt tñ intelligendum q ſolum immundicia obſeruāda ſit qz ſacerdotes panes z incēſum offerunt. nā populares ſic inter hebreos non obligarentur ad obſeruandum aliquā mundiciam: cuz hoc qō eſt offerre incenſum z panes eis non conueniret ſed ſacerdotibus tñ. hoc tamen falſum eſt: nam omnibus de populo iubetur q ſancti ſint abſtinendo ab immundicijs vt habetur ſupra. 11. z ꝓcedenti. c. Sed ītelligitur iſta cauſa que datur hic de maiori puritate. ſ. q ſacerdotes ſancti erūt qui offerunt panes z incenſum. i. ꝓpter hoc habebant maiorem mundiciam q̄ alij de populo. offerebant autem ſacerdotes incenſū domini. i. thymiama qō ponebatur i altari thymiamatum quolibet mane z in veſpere quando lucerne parabantur intra ſanctuarium. z ad hoc introibat vnus de ſacerdotib⁹ ſiue maior ſiue de minoribus. de hoc Exo. 30. c. (Et panes dei ſui offerunt.) Dicūtur offerre ſacerdotes panes dei ſui. i. panes quos iuſſit offerri deus ſuus. z iſti ſunt panes ꝓpoſitiōis.

†

Qō. 10 A

De panib⁹ ꝓpōnis q̄ re non dabantur niſi hoīb⁹ mundis marie a mulieribus z hoc ſolis ſacerdotibus

¶ Lex autem horuz panum erat q acciperent ſacerdotes a filijs iſrael ſimilam z coquerent ex ea duodecim panes: quorum ſinguli habent duas decimas. z iſti ponebantur coraz dño per ſingula ſabbata ſuper menſam auream dñi que vocabatur mēſa ꝓpoſitionis quia ꝓponebantur ibi panes z erant in memoriam duodecim tribuum iſrael. manebant autem iſti duodecim panes a ſabbato in ſabbatum. ſ. per dies octo: z tunc auferebantur inde z ponebantur alij recentes. tali autem facta ſucceſſione ſemp erant aliqui panes ſuper altare. de hoc infra. 34. c. ¶ De his autem panibus non licebat comedere niſi ſolis ſacerdotibus vt habetur Mat. 12. c. cuz dicitur. non legiſtis qd fecerit dauid quando eſurijt: z qui cum eo erant: quomodo intrauit in domum domini: z panes ꝓpoſitionis comedit quos non licebat ei edere: nec his qui cum eo erant niſi ſolis ſacerdotibus? Iſti etiaz panes erant ſancti. z non licebat comedere de eis niſi viris mundis. Si autem aliquis contaminatuz eſſet maxime cum mulieribus comedere non licebat eis. ſic pz. 1. Regū 21. cum dauid petiſt panē a ſacerdote achimelech. z iſte nō habens panes laicos obtulit ei panes ꝓpoſitionis de mundicia inquirens cum dixit. z reſpondens ſacerdos ad dauid ait illi: non habeo panes laicos ad manum ſed panem ſanctum. ſi mundi ſunt pueri maxime a mulieribus mundabunt. z reſpondit dauid ſacerdoti. z quidem ſi de mulieribus agitur continuimus nos ab heri z nudiuſtertius quando egrediebamur: z fuerunt vaſa puerorum ſancta. Panē ergo panem ſacerdotes offerebant z comedebant. ſanctos ergo illos. i. mūdos eſſe oportebat. (Scortū z vile proſtibulum non ducet vxorē.) Supra poſitū fuit de mundicia quā ſeruare debebant ſacerdotes abſtinē

†

do a ritibus gentilium circa contaminationem in mortuis: hic agitur de mundicia quā obseruabant in vxoribus ducēdis. nā qui accipit vxorē vilem ex hoc suam personam vilificat cōmiscens carnē suā turpi. est autē alterū incōueniens: qm̄ accipiēs vxorē vilem facit filios vilis cōditionis ⁊ degeneres: quāuis pater nobilis cōditionis sit. potissime si illa q̄ assumitur in vxorē infamis sit: qm̄ tunc filij inde nati viles reputant. qō multuz repugnabat bonori sacerdotali ⁊ dignitati ministerij. ideo vetantur hic aliqua genera personarū cum quibus sacerdotibus minoribus cōtrahere non licebat. ⁊ dicit q̄ non acciperet vxorem scortū ⁊ vile prostibulū. dr enim scortum meretrix abscondita que se venalē tribuit: seipsam tm̄ publice nō exponit q̄ vocatur vulgariter ramera. (Vile ꝑstibulum). i. meretrix viliter exposita ad oēs de pplo. vnde dr prostibulum a prosternendo: quia cozā omnibus se prosternit. Dec etiam vilissima dr: quia turpitudinem suā omnibus notam facit: vel qz cunctorum suscipit vilitates. quālibet autē harum prohibetur accipere sacerdos: quia vilis est. In hebreo habetur. (Meretricē ⁊ sordidā non suscipiet.) eam enim meretricē vocant que precio se locat siue omnibus siue quibusdā. Sordidam autem appellant illam que lz non sit meretrix vllo modo: tm̄ inuerecunda est cum inuerecūde loquatur de mulierum ⁊ virorū turpitudine. hoc autem feminā valde vilem ⁊ cōtemptibilem reddit ⁊ de malo suspectam. littera autem nostra per vile prostibulum duo intellexit aut satis intelligere pōt. s. publicā meretricem que vocatur prostibulum: ⁊ mulierem inuerecūdaz que dicitur vilis. hoc autem pz. I. de summo sacerdote cum dr q̄ non accipiet viduam ⁊ repudiatam ⁊ sordidam atq; meretricē. in quo distinguitur meretrix a sordida. Sic autē est ⁊ hic intelligenduz. ¶ Ista autem lex que hic ponitur de accipiendis vxoribus nō est intelligenda de summo sacerdote sed precise de minoribus. qz tunc omnes feminas que nō prohiberent hic licite accipere posset summus sacerdos in vxores. sed falsum est: qz hic nō prohibetur vidua tamē sacerdos magnus nō poterat recipere viduam vt pz infra. ¶ Item ꝓhibetur hic puella aliqualiter corrupta. Sacerdos tm̄ magnus non poterat accipere nisi puellas virgines vt habetur infra. ¶ Itē non est ꝓhibitum hic accipere vxorē de paruo genere vel magno. tm̄ summus sacerdos non poterat accipere vxorem nisi de magno genere vt pz infra. cuz dr. sed puellam de populo suo: ne cōmisceat stirpē generis sui vulgo gētis sue. ideo lex ista de solis sacerdotibus minoribus intelligitur. In his enim non erat tanta obseruatio mundicie sicut in sacerdote magno. quod pz in cauendo a contaminatione mortuorum. nā sacerdos maior ab omnibus inquinamentis mortuorū abstinere debebat. nam nec polluendus super patre erat ⁊ matre vt pz infra. Sacerdotes autē minores q̄ q̄ abstinerēt a mortibus ciuium suoz: tm̄ nō abstinerent ab omnibus simpliciter cum essent eis sex persone licite super quas pollui possent vt pz supza. ¶ Itē non obseruatur equalitas mūdicie in accipiendo vxores. nā strictius hoc obseruabāt sacerdotes magni q̄ minores vt patet ex personis que hic vetantur in minoribus sacerdotibus: ⁊ ex his que infra vetantur in magnis. (Non ducet vxorem). i. nullam istarum poterit sacerdos accipere in vxorem.

¶ An liceret alicui sacerdoti minori habere meretricem in concubinam.

Quare sacerdotes minores nō poterant accipere meretrices in vxores.

Scortum quid sit.

De vdua vxoris sūmi sacerdotis ⁊ minorum.

Questio. II.

Sed quid si velit accipere in concubinam aliquam istarum. Respondendum videtur forte alicui q̄ posset: quia solum vetatur hic accipere in vxorem et non in concubinam. ¶ Respondendum est tamen q̄ hoc non potest stare: qz minus licitum erat accipere in concubinam q̄ in vxorē. qō pz: qz deus prohibuerat q̄ non acciperent iste femine in vxores ne nascerent filij degeneres. si tm̄ accepissent sacerdotes tales feminas in concubinas prole essent magis degeneres: qm̄ paterētur duplicem defectū in natalibus. Primus est qm̄ de vilibus feminis nascūtur. Secūdus est qz de illegitimo coitu cū non sit ibi contractus matrimonialis. magis igit necesse erat vt isti qui nascerentur de talibus cōcubinis essent magis degeneres ⁊ viliores q̄ si nascerentur ex eisdez feminis in matrimoniū ductis. ¶ Sed aliquis arguet cōtra hoc dicēs q̄ sacerdotes habebant cōcubinas. sic habetur Judicum. 19. c. de quodā leuita qui habebat cōcubinā que postea mortua est i gabaa opprimentibus eam viris de beniamin. ⁊ vocatur ibidē sepe cōcubina. ¶ Ad hoc rn̄deri pōt multipliciter. Uno modo q̄ ille nō erat sacerdos sed leuita. de sacerdotibus tunc tradita erat hic regula ⁊ nō debebant facere filios degeneres. de leuitis autem nihil differebat. q̄ autem vir ille fuerit leuita apparet Judicum. 19. c. cum dicitur. fuit quidam vir leuites habitāz in latere mōtis effraim. ¶ Alio modo rn̄deri pōt dato q̄ ille sacerdos esset nihil ex hoc inferri. nā q̄ q̄ ꝓhibitū fozet hēri concubinas: tm̄ aliqui hēbant. sicut omnia alia vitia vetita erāt: multi tm̄ peccabant. ¶ Et si obijcias cōtra: qz ponitur in sacra scriptura. ⁊ sic videtur approbatū tanq̄ bonū. ¶ Respondendū est q̄ nō segtur. nā sacra scriptura interdū habet modū bistoricū referēs ea que facta sunt nihil distinguens an vera vel falsa bona vel mala sunt. nā si omnia q̄ in sacra scriptura dicuntur bona esse diceremus: necesse erat vt crucifixio christi ⁊ venditio eius licite facta esset cum in ea referat. multa nāq; sunt in canone biblie fieri vetita que postea facta narrātur i sacra scriptura. Sic pz qz deus mādauerat q̄ israelite occiderent omnes chananeos existētes in terra quā accepturi erant vt habet Nume. 34. et Deute. 20. c. filij tm̄ effraim permiserūt chananeos habitare in sorte sua facientes sibi tributarios vt habetur Josue 16. c. Filij quoq; manasse permiserūt in terra sua chananeos subijciētes sibi in tributū vt habetur Josue. 17. c. sed hec cōtra dei mādatū fuerūt ⁊ deus cōquerit ⁊ cōminatus ē iudeis mala infligenda qz hec fecerint vt habetur Judicum. c. 2. Quāuis igitur referat de illo leuita q̄ habuerit concubinā: tm̄ nō sequitur q̄ licebat. ¶ Aliter respōderi posset fm̄ aliquos q̄ illa nō erat concubina: sed homo in cuius hospitio manebat ille leuita dixit eam esse concubinam cum loqueretur ad viros gabaa: vt sic facilius inclinarentur ad accipiendum illam ⁊ dimittenduz leuitam vt pz eodem capitulo. cum dicitur. habeo filiam virginem: ⁊ hic homo habet concubinam: educam eas ad vos vt humilietis eas ⁊ vestram libidinem compleatis: tm̄ obsecro vos ne scelus hoc cōtra nām operemini in virū. ¶ Sed hoc stare non potest. primo quia ratio istorum non est conueniens. s. q̄ illa que erat vxor vocaretur concubina vt facilius inclinarētur viri gabaa ad accipiendum illam. nam non curarent illi viri an esset concubina vel vxor: dū tamen pulchra fozet. hoc enim fortassis teneret rationabiliter in viris non penitus malis qui facilius inclinarentur ad concubinam q̄ ad vxorem. sed hoc nihil proficere poterat ad viros belial qui volebant abuti illo viro sodomitice. qui enim tam nefarium scelus operari vult nullum aliud est qō horreat. ¶ Secundo pz non posse hoc stare: quia non solum hoc dixit vir senex in cuius hospitio manserat leuita: quia tunc aliqualiter trahi posset ad id quod dictum est. sed etiam hoc refert sacra scriptura vt pz in eodem capi. cuz dicitur immediate: nolebant acquiescere sermonibus eius: qō cernens homo eduxit ad eos concubinam suam ⁊ eis tradidit illudendam. ⁊ post hoc etiam dicitur. mane facto surrexit homo vt ceptam expleret viam: ⁊ ecce concubina eius iacebat ante ostium sparsis in limine manibus. Non potest ergo hoc modo responderi. ¶ Dis omissis dōm est aliter. s. q̄ ista fuerit vxor ⁊ non concubina vt pz in eodem. 18. c. cum dicitur in ꝓncipio. fuit quidam vir leuites habitans in latere montis effraim qui accepit vxorem de bethleem. ⁊ iterum postea vocat eaz vxorem cum dicitur. surrexitq; adolescens vt pgeret cum vxore sua ⁊ puero. etiam multotiens in eodem cap. pater illius puelle vocatur socer leuite. Si tamen ipsa non esset vxor non vocaretur pater eius socer. vocatur etiam illa femina vxor postq̄ mortua est vt pz Judicuz. 18. c. cum dicit. quā cum esset ingressus arripuit gladiū ⁊ cadauer vxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens misit in omnes terminos israel. Et. 19. c. Judicum idem vir vocat illam vxorem suam dicens veni in gabaa beniamin cum vxore mea illucq; diuerti. ⁊ post hec. circūdederunt nocte domum in qua manebam homines ciuitatis illius volentes me occidere: ⁊ vxorem meā incredibili furore libidinis vexantes. ¶ Dicendum ergo est q̄ ista erat vxor non concubina. vnde argumentum factum a ꝓncipio non stat. ¶ Sed aliquis obijciet. quomodo ergo vocatur concubina si est vxor. ¶ Respondendum est q̄ aliquando sacra scriptura vocat concubinas eas que sunt vxores: sed non cōuertitur. ⁊ pz de agar ancilla abrae ⁊ de cethura. ambas enī accepit in vxores abraam. ⁊ tamen iste vocantur aliquando cōcubine eius. Q; autem iste fuerint vxores apparet. ⁊ primo de agar Heñ. 16. c. cum dicitur. cūq; ille acquiesceret deprecāti: tulit agar egyptiam ancillam suā post decem annos q̄ habitare ceperant in terra chanaā ⁊ dedit eam viro suo vxorem. Q; autem cethura fuerit vxor abrae habetur Heñ. 25. c. cum dicitur. abraam vero aliam duxit vxorem nomine cethurā. Q; autem agar ⁊ cethura vocentur concubine abrae habetur Heñ.

Obiectio

Rñsio pria

Rñsio secunda

Obiectō Rñsio

B

Alia responsio.

Impropatio. Pria rō

Secūda ratio

Doct. responsio.

Obiectō Rñsio

capit.25. cum diuidit hereditatem abzaam inter filios suos ꝛ dicitur. dedit q̄ abzaam cuncta que possiderat Isaac: filijs autem concubinarum largitus est munera. Non possunt autem ibi intelligi concubine nisi pro agar ꝛ cethura: quoniam ex nulla femina abzaam habuit filios nisi ex sara ꝛ agar ꝛ cethura. ¶ Et si aliquis velit proteruire dicens q̄ habuerit alias feminas in concubinas de quibus scriptura nihil tangit quoniam non omnia narrantur que facta sunt. ¶ Respondendum est q̄ etiam hoc non obstat. nam concessis alijs concubinis necessarium est q̄ cethura ꝛ agar vocentur concubine: quoniam sacra scriptura diuidit omnes filios abzae in duas partes ponens isaac per se: alios autem ad aliam partem ꝛ illos vocat filios concubinarum. sed abzaam habuit aliquos filios ex cethura ꝛ agar quoniam ex agar habuit ismaelem vt habetur Genesis. 16.c. ex cethura habuit sex filios quorum nomina habentur Genesis. 26.c. ergo illi vocantur filij concubinarum.

Obiectō

Rñsio.

¶ An inter iudeos essent alique meretrices vel omnes occiderentur. Questio. 12.

a **Nunc quoq; queret** aliquis quomodo hic dicatur q̄ nullus sacerdos accipiat in vxorem scortum et vile prostibulum. i. meretricem: quoniam inter filios israel non erant meretrices. deus enim vetuerat ne aliquis filiam suam faceret meretricem vt habetur supra. 19.c. cum dicitur. ne prostituas filiam tuam ne contaminetur terra ꝛ impleatur piaculo. ¶ Ad hoc forte aliquis respondebit q̄ pater non debebat filiam prostituere ipsa tamen poterat se prostituere spontanee. ꝛ sic multe meretrices fierent que sponte se prostituerent. ¶ Sed hoc non potest stare: quia non solum prohibetur ne aliquis prostituat filiam suam: sed etiam ne ipsa prostituatur vt habetur Deuterono. 23.c. cum dicitur. non erit meretrix de filiabus israel nec scortator de filijs israel. vbi totaliter prohibetur accipi meretricem vel scortatorem in populo. ¶ Ad hoc aliquis respondebit q̄ in populo israel non erant meretrices de filiabus israel: sed de mulieribus de gente chananeorum. ¶ Hoc non potest stare quia sacerdotes non poterant contrahere cum mulieribus alienigenis immo nec alij israelite: potissime quia dato q̄ liceret contrahere cum mulieribus alienigenis non tamen cum mulieribus de genere chananeorum: quia iubebat dominus vt de illis nullum omnino viuere permitterent nec feminam nec virum vt habetur Deuterono. 20. c. ¶ Sed dicetur q̄ quāquam non essent meretrices de genere chananeorum: tamen erant de genere aliorum gentilium conuersorum. ¶ Sed hoc adhuc non potest stare quia tales meretrices non possent sacerdotes accipere in vxores: non solum quia erant meretrices sed quia erant de gente aliena. Deus autem iusserat vt quilibet de israelitis contraheret cum vxore tribus sue vt habetur Nume. 36.c. ¶ Et si obijciatur de ruth moabitide que fuit accepta in vxorem a maalon iudeo filio noemi vt habetur Ruth primo capitulo. ꝛ postea fuit accepta in vxorem a booz iudeo vt habetur Ruth. 4.c. Et si obijcietur de raab hiericontina que fuit accepta in vxorem a salmone principe tribus iuda vt colligitur ex eis que habentur Josue. 6. ꝛ Matth. 1.c. ¶ Respondendum est hoc fuisse factum ex rationibus specialibus. De ruth causa videtur quoniam maalon erat in terra moab ꝛ mansit ibi magno tempore propter famem que vrgebat terram israel vt habetur Ruth. 1.c. nō potens ergo habere aliquam vxorem de gente sua accepit illam. De booz q̄ acceperit ruth iam conuersam ad ritum iudaicum causa videtur esse quoniam ipse voluit suscitare semen proprinqui sui mortui i cognatione sua vt habetur Ruth. 4.c. ꝛ ista erat causa licita: maxime quia deus incitabat eum ad hoc volens vt ex illo coniugio nasceretur posteritas dauid ꝛ aliorum regum iuda ꝛ ad vltimum ipse messias. nam ꝛ in genealogia saluatoris ruth ꝛ vir suus booz ponunt vt habet Mat. c. 1. De raab hiericōtina q̄ ducta fuerit in vxorem a salmon principe filiorū iuda vt habet Mat. 1.c. cū dicitur. salmon autem genuit booz de raab. Causa est q̄ raab fecerat misericordiā cū exploratoribus filiorū israel vt habetur Josue. c. 2. ꝛ ipsi iurauerunt q̄ facerent misericordiam cū ea ꝛ cū tota cognatione eius. cū vero capta eēt ciuitas hierico fecit iosue educi raab hiericontinaz ꝛ datum est sibi q̄ habitaret inter israelitas pro bono q̄ fecerat vt habetur Josue. c. 6. cum dicitur. ingressiq; iuuenes eduxerūt raab ꝛ pentes eius: fratres quoq; ꝛ cunctam supellectilem ꝛ cognationē illius: raab vero meretricē ꝛ domum patris eius atq; oīa q̄ habebat fecit iosue viuere ꝛ habitauerunt in medio israel eo q̄ absconderit nuncios quos miserat vt explorarent hiericō.

Rñsio. ad q̄stum.

Impro batio.

2.rñs. ad questuz.

3.rñs. ad questuz.

B Obiectō

Rñsio.

c Obiectio.

Responsio.

¶ Sed adhuc obijciet q̄ generaliter licebat israelitis accipere vxores ō mulieribus gentiliū vt p̄z de samsone q̄ accepit vxorē de filiabus philistin vt habetur Judicum. c. 13. ꝛ tñ isti erant de gētilibus: ꝛ ipse samson nō reprehenditur in hoc sed magis oī illud a deo factum. ¶ Respondenduz ē q̄ non erat licitum tale coniugium quale fecit samson. ideo parentes eius increpabant eum cum ipse dixit. vidi mulierez in thamnata de filiabus philistinorū quā queso vt mihi accipiatis in vxorē: cui dixerunt pater ꝛ mater: nunquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum ꝛ in omni populo dei: q̄ vis accipere vxorem de filiabus philistin qui incircūcisi sunt: si tamē licuisset samsoni hoc facere nō fuisset redargutus a parentibus qui eum tenerrime diligebant. ꝛ non solum ex hoc probatur illicitum esse tale coniugum quia contraxerit samson cum muliere alienigena: sed magis quia illa erat de genere philistinorum: ꝛ illi erant chananei de quibus iusserat deus q̄ occiderentur ꝛ nullus de iudeis acciperet aliq̄ de filiabus eorum in vxorem: ꝛ nulla de filiabus iudeorum traderetur vxor alicui de chananeis vt habetur Exo. 34.c. ꝛ Deut. 7.c. ¶ Respondendum est q̄ graue peccatum erat hoc nisi forte habuisset aliq̄ causam propter quam fieret. causa autem erat q̄ deus querebat occasionem contra philistios vt multos eorum perderet. hoc autem conuenienter fieri non poterat nisi acciperet samson vxorem de philistinis ꝛ propterea iurgiorū materia oriretur. ꝛ ipsi parentes samson quando eū increpabant ideo increpabant quoniam nesciebant q̄ a domino res agerē. sed estimabant hoc esse ex iuuenili desiderio. erat tamen ex deo mouente. De hoc habetur Judicum. c. 14. dixit samson ad patrem suum: hanc mihi accipe vxorem quia placuit oculis meis: parentes autem eius nesciebant q̄ res a domino fieret ꝛ quereret occasionem contra philistin: eo enim tempore philistini dominabantur israeli. ¶ Sed adhuc aliquis arguet q̄ sine aliqua speciali causa liceret iudeis accipere vxores de alienigenis vt habetur Deuterono. 21.c. dicitur enim q̄ quando iudei exirēt in bellum ꝛ acciperent captiuos vrbium: si in numero captiuoz appuisset aliqua femina que placēt oculis alicuius de iudeis poterat eam accipere in vxorem factis cerimonijs que ibi habentur. ¶ Ad hoc respondendum est q̄ deus non concedebat simpliciter vt iudei acciperent vxores de gentibus alienis. Sed cū acciperent illas mulieres captiuas si placerent oculis eorum sumerent eas in concubinas. vt igitur hoc peccatuz tolleretur permisit deus vt acciperent eas in vxores quoniam magis licituz erat vxores esse q̄ concubinas: alioquin tamen non erat licitus vt aliqs assumeret vxorē de gentilib⁹. q̄nto magis ergo in sacerdotibus in quibus requirebatur maior honestas: presertim quoniam filij sacerdotum ingrediebantur ad ministrandum in sanctuarium post patres suos ꝛ viuentibus illis. tamen filij mulierū gentilium non sic permitterentur accedere ad sacra: quoniam filij quorundam gentilium prohibentur accedere ad ecclesiam domini vsq; ad decimam generationem: alij autem nunc̄ permittuntur vt amonite ꝛ moabite. Alij autem vsq; tertiam generationem non permittebantur vt filij egyptiorum ꝛ idumeorum vt habetur Deuterono. 23.c. Si igitur sacerdotes acciperent in vxores filias amonitarum vel moabitarum aut egyptiorum vel idumeorum non poterant filij eorum introire in sanctuariū do nec complerentur generationes determinate. ¶ Sed hoc non stat. ergo non licebat sacerdotibus accipere vxores de filiabus gentilium. et sic consequenter quāquam essent alique meretrices de conuersis ad iudaismum de gentilitate: non oportebat vt poneretur lex sacerdoti ne acciperent eas in vxores: quia per aliam legem hoc eis vetabatur. ¶ Sed dicendum est q̄ iste meretrices de quibus hic vetatur sunt de genere israelitarum. Et quando arguebatur supra q̄ non poterant esse meretrices de israelitis: quia deus vetuerat. ¶ Respondendum est q̄ non valet ista consequentia. nam non omnia que deus iussit fiebant: alioquin nullum peccatum esset. ¶ Et si dicas quod hoc potest stare de his que momentanee sunt sicut adulterium ꝛ homicidium ꝛ similes actus: tamen quantum ad illos actus qui semper manent non videtur dictum rationabiliter: quia si vno tempore non corrigerentur alio tempore punirentur sicut esse meretricem q̄ dicit peccatum publicum et permanens. Ideo si deus prohibuisset meretricatum sub impositione pene: non possent manere meretrices quia a iustis iudicibus tollerentur. ¶ Respondendum est q̄ deus vetuit meretricatum

D Obiectio.

Rñsio.

Impro bō.

Doc. rñsio. Meretrices q̄ ꝟ vetant erāt ō filiab⁹ isrl.

Obiectio.

Rñsio.

Quare ōus vetuit meretricatū in israel.

quoniam erat aliquid reddens personas viles. ipse autem volebat populum illum esse bonestum ꝛ renerendum: tamen quia difficile erat in tam copiosa multitudine gentis nullā penā imposuit si alique meretrices essent. ꝛ ſm hoc erant alique meretrices in iudeis sicut in alijs populis ꝛ hoc deus sic intelligebat ꝛ satis expressit in lege sua q alique meretrices future erant inter israelitas. sic habetur Deute. 23. c. vbi cum ponatur preceptum ne sint alique meretrices. ſ. non erit meretrix de filiabus israel nec scortator de filijs israel: immediate subiūxit q alique future erant dans regulā de illis dicens. nō offeres mercedē p stibuli in domū dñi dei tui: quicquid illud ē qō vouerit: qz abominatio est vtrūq; apud dñm deū tuū. in hoc enī dedit legez de oblatione meretricū. in quo necessario ꝓsupponebat q alique future erant aliogn nullam de illis legem dedisset. De his ergo intelligit̄ ista lex. ſ. q nullus de sacerdotibus acciperet vxorem de meretricibus istis de filiabus israel: quas als in vxores du cere licitū erat nisi meretrices essēt. (Nec eā q repudiata ē amarito.) alique vxores repudiabant a maritis sicut habet Deut. 24. c. Aliqñ exp̄ssa cā aliqñ sine cause exp̄ssione: q̄q̄ tertius presupponit q semp pp aliquā fedit̄ dare libellus vt p3 ibidē: nō oportebat tñ q exp̄imeret causa ſz erat in libertate repudiantis exp̄imē vel nō. De his repudiatis nullus sacerdos maior vel minor poterat accipere vxorē. poterant tñ minores sacerdotes accipere vxores viduas q repudiate non essent. ꝛ p3 qñ infra ꝓhibet de sūmo sacerdote q nō habeat vxorē viduā: nec repudiatā. De minoribus sacerdotibus solū dicit q nō haberent repudiatas. Inter has magna differentia ē. Nā vidue q̄q̄ ab alijs viris cognite essent tñ non erant facte viles repudiate autem viles facte erant vt bētur Deut. 24. c. Ideo receptis viduis nō adhuc licebat recipi repudiatas.

¶ Quare nō recipiebant repudiate in vxores a sacerdotibus minoribus ꝛ recipiebant vidue. Qō. 13.

A Rñsio ad q̄ situm.

Queret aliqs quare nō recipiebant repudiate in vxores a sacerdotibus. ¶ Rñdendum est q repudiate erant facte viles ex eo q viri sui eas repudiauerant. q ergo acciperet tales in vxores q̄q̄ nō essent ſm rem viles facte accipiebat tñ eas qui erant in opinione vilitatis. ſz sacerdotes debebant habere oēm honestatē. erat ergo ꝛconueniens q ipsi acciperent vxores ab alijs repudiatis q potiꝰ deberent habere vxores electissimas. ¶ Itē illa que repudiabat a viro pp aliquā fedit̄ repudiabat vt habet Deut. 24. Tunc igit̄ aut erat illa fedit̄as in moribus aut in corpe. Si enī erat fedit̄as in corpe non ꝛueniebat sumi i vxorē ab aliquo sacerdote: qñ iam ex hoc mulier illa despectior haberet q̄q̄ als. deus aūt nolebat aliquā despectionē directe vel indirecte in sacerdotibus ne sic cōtēneret misteriū eius: qñ nō solū deus cauebat ipfectiones spirituales in sacerdotibus q̄ sunt vere impfectiōes: sed etiā defectus quosdam corpozales q nō sunt defectus ſm rem ſz ſm opinionē nostrā. qō p3 qz dicit infra q summus sacerdos accipiet vxorem

B Qualis sacerdotis sūmi vxor eē debebat. Sacēdotes accipiebant vxores nobiles.

virginē non viduā: nec repudiatā ꝛ q illa non sit de vulgaribꝰ ſz ō magno genere. manifestū tñ est q eē vulgarē vel ō magno genere nō est de bonis q̄ sunt vere bona sed de eis q̄ sunt bona ſm opinionē. Sic ergo in minoribus sacerdotibus aliqua similia vellet. ¶ Itē qñ solent matres gignere filios ꝑz colorē ꝛ figurā suā: vt si mater deformis fuerit ples quoq; deformis oriet̄ur qñ ista ꝓuenient ex ꝺditionibus matie: ꝛ ples habuit ea ex generantibus. Deus aūt volebat sacerdotes nō solūmodo pulchros i moribꝰ: ſz ēt in vultu. iō repellebant claudi: ceci ꝛ habēt es aliquā albuginē aut eruiā: vel si haberent nasum tortuz: aut curuū: aut excellenter longū: aut differēter paruū. Ꝟ enī ꝺa respiciunt quādā pulchritudinē vel deformitatē corporis: ꝛ tñ ppter ista repellebant aliqui a ministratione sacerdotij q̄uis essent filij sacdotū vt habet. j. i lra. femias q̄ repudiatas q̄ pp aliq̄ fedit̄ate corpis repudiate erāt ſi licebat sacdotibꝰ accipē i vxores. Si āt iste femie repudiate eēnt pp fedit̄atē q̄ eēt i moribꝰ a fortiori sacdotes eas recipē nō debebāt in vxores: qñ femie male ordinate in moribus suis filios inconuenienter instituūt efficientes eos malos. nā in parua etate sunt in pueris fortissime impressiones pp eē materiā valde dispositā ad recipiendū. ꝛ qz noue impressiones fiunt nullis alijs p̄existentibus ille tenacissime manebunt sicut ē de vasis vinarijs aut alterius liquoris contentiuis q̄ si a principio susceperint aliquē odorē: siue bonū: siue malū ille manebit in eis: iuxta illud horatij i epistolis suis. quē noua testa capit semp ſuabit odorē. Unde dicit augu. primo de ciuitate dei. c. 3. q apud romanos pueri primo virgilium legunt vt ille velut egregius poetarū teneris inbibitus ānis nō posset facili-

Augu. 1. de ciui. dei.

ter aboleri: iō aristo. in. 2. Ethi. in principio infert q nō modicū differt a iuuene sic vel sic assuesci. vñ si aliquis vult filios bonos facere habeat vxorē bonā q̄ per eruditionē tenere infantulis etatis cōuenientia rudimenta tribuat. vñ postea ꝺuersationis ꝓbe in viris trabatur origo. vñ ſm aristo. in primo politi. c. vltimo in vltima propositione mater ē dimidium liberoꝝ. i. ad hō q filij boni vel mali sint dimidium ꝺfert bonitas vel malicia matris erudientis in tenera etate. Ideo ibidē aristo. dicit q volēs statuere rectā policiā instituendo viros ꝺuenienter in moribus oportet vt de regulatione feminarū legē ponat: qñ femine sūt ꝓficientes ad bonitatē futurorū ciuiū p maternā eruditionem. (Qz ꝺsecratus est deo suo.) Hic redditur causa superiorū. ſ. q debeat sacerdos vitare vxores viles accipere quales supra descripte sunt. ꝛ hoc qz consecratus est dño deo suo quasi dicat si nō esset ꝺsecratus liceret ei accipere in vxorē quā vellet: iō i lacis nō dabatur lex de aliquo horū ſz assumebant vxores iuxta libitū suū. sacerdotes autē qz ꝺsecrati erant debebāt habere aliquā excellentiā super alios in honestate ꝛ pulchritudine in vxores. Dñr aūt sacerdotes cōsecrati qñ p ꝺsecrationē accipiebāt ptātē ministrandi sicut sacerdotes nostri p ordines. erat āt ista ꝺsecratio facta p sacrificia ꝛ vnctiones atq; aspsiones olei ꝛ sāguinis sup vestes ꝛ extremitatē auricule dextre ꝛ extremitatez pollicis manus ꝛ pedis dextri cū multis cerimonijs q̄ habent Exo. 29. c. ꝛ. ē. 8. c. vbi agit̄ de ꝺsecratione aaron ꝛ filiorꝝ suorū. (Et panes propositionis offert.) Hic adiungitur alia causa quare sacerdotes vitabant. ē. dicta. quo aūt sacerdotes offerrēt panes ꝓpositionis declaratū fuit questione. 10. ē. ¶ Ex dis autez apparet q sacerdotes minores ministrabant in sanctuario sicut sacerdos magnus offerendo incensum ꝛ panes ꝓpositionis: qñ ista lex q̄ hic habet solū cōuenit sacerdotibus minoribus qz de sacerdote magno dat alia lex q̄ habet. j. ſz de istis sacerdotibꝰ dicit q offerūt panes ꝓpositionis ꝛ incensum vt. ē. habitū est. ¶ Sciendū aūt q cū hic dicit q sacerdotes non poterant accipere in vxores eas q̄ supra descripte sunt. nō est intelligendū p̄ se q ista sit causa: ſz oēs alie ministrationes hoc ꝓhibent. ſ. offerre incensum: parare candelabrū ꝛ facere sacrificia. ideo non solū pp offerre panes ꝓhibentur sacerdoti iste vxores sed ēt pp omnes alias ministrationes. ēt non est accipiendū q ista sit principalis ministratio inter oēs alias: ꝛ pp hoc q ipsa sola exp̄imatur qñ ꝛ principalior videtur sacrificiorū oblatio. sed posita fuit ista hic: qz p hanc intelliguntur cetere. Et ē sensus q sacerdos ex eo q ꝺsecratus est. i. ex eo q habet ordinē sacerdotalē ꝛ ex eo q offert panes ꝓpositionis. i. qz ꝯz oēs alias ministrationes nō licz ei accipere in vxores personas viles que supra descripte sunt. (Sit ergo sanctus.) i. sacerdos sit mundus abstinens ab immundicijs que sunt in accipiendo vxores istas viles. nā sic ipse sacerdos pollui videt p contactū carnis ad viles personas: ꝛ magis adhuc generando proles q̄ sint viles ꝛ abiecte. (Qz ꝛ ego sanctus sum dñs qui sanctifico vos.) i. ideo sacerdotes mei debent esse sancti. i. mūdi: qz ego dñs illorū sum sanct⁹. i. mundus ab omni otagione. vel sum mūdus. ſ. qz immundicias nolo. nā odi inigratē ꝛ iniustitiā nec sum sicut dij gentiū q̄ i rebus vilibus delectant. (Qui sanctificio vos.) i. q iubeo vos esse sanctos. alio mō pōt accipi sanctificare. i. sanctū efficere: ſz nō est hic huiusmodi sensus cū solū ponatur hic iussio ꝛ non effectus. efficere autem hoc ad ipsos sacerdotes pertinebat. (Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro.) Hic pōitur lex ō vitanda contaminatione aduenīente ex aliqua extrinseca persōa. Sacerdotes enim pollui poterant si filij eorū delinquerent qñ ex hoc ipsi infamantur. ꝛ quēadmodū ex facto proprio quoddā dedecus accidit ita ex facto coniunctarū psonarū. sic aūt est ō filia respectu patris sui. naz si ipsa fornicatur patri suo dedecus quoddam accidit. ꝛ quoniam in sacerdotibus obseruari debet mundicia ꝛ decus magis q̄z in alijs: si filie eorum fornicarentur tollebantur de vita propter infamiam patribus irrogatā. (Si deprehensa fuerit in stupro.) i. si fornicata fuerit patiens se deflorari virginitate sua. ¶ Aliqui dicūt q hoc ꝺz intelligi ō filia sacerdotis qñ erat tradita a viro in vxorē vel quando per verba de presenti contraxerat: quoniā iā erat alligata illi ꝛ poterat de adulterio accusari sicut si esset matrimonium p copulā cōsūmatum. Hoc tamen non potest stare: quoniā tunc filia sacerdotis puniret lege adulterarum qz erat ibi verum adulterium ꝛ nō puniretur tanq̄ filia sacerdotis. ¶ Item hoc dato deberet filia sacerdotis lapidari cum adultere lapidarentur vt patet precedenti. c. tamē iubetur comburi. ¶ Item si filia sacerdotis adulterata fuisset iniuria principaliter irrogabatur viro

suo ꝛ

† Notādū

† ᵉ Lex ō vitāda ꝺtaminatione ad ueniente ex aliq̄ extrinseca ꝑsona

ᵉ Qō. 14.

A An lex ista ō cōburenda filia sacdotis fornicāte intelligere tur ō de spōsata vel maritata solū Impro batio. 1. Rō. 2. Rō. 3. Rō.

suo ⁊ non patri. Ideo ꝓpter offensionem factam viro deberet puniri ⁊ non ꝓpter iniuriam factam in patrem. sed falsuz est. quia hic dicitur. sacerdotis filia si fuerit deprehensa in stupro ⁊ violauerit nomen patris flammis exuret. Exprimitur ergo hic violatio paterni nominis qō est ei iniuriā esse illatā ⁊ non viro.

4.rō. ¶ Item si ꝓpter adulterium ista puella puniret qz erat despō sata viro vel tradita in vxorem: nulla differentia esset inter filias sacerdotis ⁊ alias. cum omnes alie si in adulterio deprehēdantur occidende erant vt apparet precedenti. c. sed hic ponit tanquā aliquid speciale ista lex. ergo filia sacerdotis morte plectenda erat etiam sine adulterio dumtamen alio fornicaretur.

5.rō. ¶ Item non potest intelligi ista lex in adulterio: quoniam adulterium ⁊ stuprum distinguūt sicut alie species luxurie. quoniaz adulterium est quādocūq; mulier que est alligata viro siue solis verbis: siue carnali copula: siue vtroq; vinculo ab altero viro sponte cognoscitur. Dicitur autē stuprū quādo virgo nulli alligata deflorat̄. sed hic dicitur ꝙ filia sacerdotis deprehensa fit in stupro. ergo non fuit adulterata: ⁊ consequēter nō erat alicui viro alligata sed solum puella in domo patris sui. De hoc tamen dr ꝙ flāmis deberet exuri. qz erat aliquid speciale in ista puella ⁊ in filiab⁹ alioz boiuz. qm̄ maioz infligit iniuria sacerdoti a filia sua q̄ ifligat alicui alteri: cū sit maioz reuerētia seruāda ⁊ bonoz sacerdotibus q̄ alijs.

Stuprū qd sit.

Qō. 15. A

¶ Circa alias puellas q̄ patiebāt stuprū diffinitiue dādū est qz aut volūtarie patiebant aut inuite. Si puelle patiebant inuite nulla pena infligenda est: quoniam inuoluntariozū lex non infert vltionez. Si autem puella voluntarie deflorez. aut hoc est per aliquā seductionē: ⁊ tunc q eam seducit tenet eam accipere in vxorē si potest: ⁊ pater puelle eam voluerit dare ⁊ dotabit eam vir. s. assignans ei tantam pecuniā quātā illa puella datura erat ꝓ dote si in matrimoniuz acciperet: ⁊ illa pecunia erit illius puelle sicut bona dotalia sunt ipsarū vxorū. Si autē pater puelle dare eam nolebat in vxorez dabat vir qui deflorauerat eā tantam pecuniam puelle vt acciperet ab altero in vxorem quātam alie puelle accipere consueuerant. de hoc habetur Exo. 22. ca. s. si seduxerit quis virginez necdum desponsatā dormieritq; cum ea: dotabit eā ⁊ habebit eam in vxorem. si pater virginis dare noluerit reddet pecuniam iuxta modum dotis quā virgines accipere consueuerunt. Qñ āt puella virgo patiebat stuprū inuolūtaria vtpote q̄ in agro reperta est vbi non potuit habere adiutorem: si pater accusauerit defloratorem accipiet puellam in vxorem ⁊ non poterit eam dimittere toto tēpore vite sue: dabitq; quoq; ꝓri puelle q̄nquaginta siclos argenti. de hoc habetur Deutero. 22. c. s. si inuenerit vir puellā virginem que non habet sponsum ⁊ apprehendens concubuerit cuz ea ⁊ res ad iudiciū venerit: dabit qui dormiuit cum ea patri puelle quinquaginta siclos argenti ⁊ habebit eam vxorē: quia humiliauit eam nō poterit eam dimittere cunctis diebus sue vite. an vero isti puelle inuolūtarie deflorate assignaret dos a corruptore sicut puelle seducte de q̄ Exo. 22. c. vide que diximus Deute. cap. 22. circa finem. ¶ Si autē puella esset voluntarie deflorata aut erat filia sacerdotis: aut cu iuslibet alterius. si filia sacerdotis exurebat flāmis vt habetur hic in littera. Si autem erat filia alicuius alterius aut illa stuprū passa est ⁊ tenuit se nomie virginis ⁊ postea alicui viro tradita est vt virgo: aut passa est stuprum ⁊ postea manifestatū est de ipsa ꝙ non est virgo: ꝓiusquā alicui viro traderet in vxorē. ¶ Si autem primo modo puella lapidabat. non qdem quia stuprum passa est: sed qz post stuprum nomine virginis tradita fuit in vxorez. imo ⁊ si aliqua puella fuisset in vita stuprata ⁊ postea subticens consensisset se tradi in vxorem alicui homini nomine virginis lapidabatur. De hoc Deutero. 22. c. cum dicitur. ꝙ si verū est qō obijcit: ⁊ non est inuenta in puella virginitas eij cient eam extra fores domus patris sui ⁊ lapidibus obruent viri ciuitatis eius: ⁊ morietur quoniam fecit nefas in israel vt fornicaretur in domo patris sui. ¶ Si autē puella postquā stuprū passa est voluntarie nō ꝓmisit se tradi in vxorē alicui noie virginis nihil patietur. qō ꝑz. quoniā si puelle ꝓpter stuprū deberēt mori. ergo nulla differentia esset inter filias sacerdotuz ⁊ alias. ꝑz tamen ꝙ fit differentia ex hac littera cum hic specialiter dicit lex de filiabus sacerdotum ꝙ moriantur quādo stuprant. Idē patet quoniam non reperitur in toto veteri testamento ꝙ puellis simpliciter patientibus stuprum infligeretur aliqua pena. ¶ Item si puellis voluntarie fornicantibus pena fm legez infligi posset nulla posset esse meretrix in toto israel. sed meretrices erant in israel fm ꝙ presupponitur hic ⁊ Deutero. 22. ca. ⁊ supra declaratum est. ergo puelle stuprate nihil patiebantur. consequentia patet quoniā meretrices ex puellis virginibus fiunt. que enim meretrices sunt aliquādo virgines fuerūt. Omnes igitur meretrices hoc modo occiderentur qz argueretur vt quibusdam videtur contra eas: tu es meretrix. ergo aliquādo fuisti stuprata. q̄q̄ ergo nō constaret de tēpore stupri occideret. Sed falsum est qz meretrices erant in israel ⁊ semper fuerunt adhuc tē pore christi: cum ipse dixerit meretrices ⁊ publicani precedent vos in regnum dei. qō non dixisset si nulle essent meretrices iter iudeos quibus loquebatur. ¶ Dicendum ergo ꝙ puelle voluntarie stuprate nihil patiebant in casu dicto. de filiabus autez sacerdotum de quibus hic dicitur erat aliquid speciale. ¶ Et ꝓpter hoc. ra. sa. ⁊ quidam iudei existimauerunt ꝙ thamar nurus iude erat filia sacerdotis qz cum probaretur fornicata iussit eā iudas comburi. ⁊ habetur Gene. 38. c. sed in hoc nullum est motiuum sicut ibi satis late declaratum est. hoc tamē solum sufficiebat. quoniaz ibi thamar non accusabatur de stupro sed de adulterio: quoniam erat affidata filio iude minori vt acciperetur ab eo in vxorē. cum ergo cognita esset ab altero viro erat adulterium ⁊ non stuprum. Dic autem agitur de puella nouiter deflorata. ꝙ autem thamar non fuisset passa stuprum patet quia ipsa tunc non erat virgo cū ꝓius habuisset duos viros. s. her ⁊ onan filios iude vt habetur Gene. 38. cap. ¶ Sed circa hoc an puella permittens se deflorari si non esset filia sacerdotis an puniret potest dubium esse. ¶ Et videret dicendum ꝙ lapidaretur. ⁊ patet. ꝓio qz Deute. 22. cap. dicitur de puella in qua non est inuenta virginitas ꝙ lapidaret: quia fecit nefas in israel vt fornicaretur in domo patriz sui. ergo pena imponit ibi ꝓpter fornicatam esse in domo patris sui ⁊ non ꝓpter matrimonium: vel quia occultauit se deflorat̄am esse. Secundo quia ratio illa que inducebatur. s. si puellis inferretur pēa ꝓ stupro nulla meretrix essz: quia aliquando stuprate fuerant. ⁊ ita cōstaret ꝙ merebantur morte. nam poterant esse meretrices que nō puniren tur: vt si facte fuerant meretrices post viduitatē. nam vidua si fornicaretur nulli alligata erat ⁊ ita poterat esse meretrix. etiaz ille puelle que deflorate fuissent inuite ⁊ ita nullam meruissent penā: poterant postea effici meretrices. ¶ Dicendum ꝙ in hoc aliqualiter poterat dubitari. ⁊ tamē videtur dicendum sicut supra ⁊ vt cōmuniter tenetur ꝙ puelle non sponsate sponte deflorate non infligebatur moz nisi esset filia sacerdotis. ⁊ patet hoc per rōnes supra positas. ¶ Item si inferret pena esset lapidatio vt dicitur Deutero. 22. c. sed tunc nulla esset differētia iter adulterium ⁊ simplicem fornicationē. sed adultere lapidabantur precedenti. c. ergo si puelle sponte deflorate lapidarentur nulla differentia esset inter adulterium ⁊ stuprum vel fornicationē simplicē. qō ē inconueniens. ¶ Scdo qz Apostolus ad Ro. 7. ca. dicit ꝙ mulier quādiu vir eius viuit est alligata legi viri: cum autem mortuus fuerit vir soluta est a lege viri vt non iudicetur adultera si inuenta fuerit cum viro alio. ⁊ ita vult ꝓpter hoc puniri mulierem fornicantez: quia est alligata legi viri. sed puella non desponsata nulli est alligata. ergo non lapidabitur ꝑ fornicatione. ¶ Tertio patet ⁊ efficacius quia Exod. 22. capitu. dicitur. ꝙ si seduxerit quis virginem nondum desponsatam dotabit eam ⁊ habebit in vxorem: si pater virginis dare eam voluerit. Sed quādocūq; seducit virgo ⁊ deflorat̄ur sponte cognoscitur: quia non cogitur sed seducit. i. promissis allicitur. vel datur ei fides ꝙ accipietur in vxorem. sed ista non punitur aliqua pena si non est desponsata. Si autem fuerit desponsata ambo lapidantur Deutero. 22. cap. ergo apparet manifeste ꝙ ꝓ adulterio infligitur: ⁊ ꝓ fornicatione simplici vel stupro nulla pena iponitur puelle. ¶ Quarto ꝑz: qz posset aliqs excusare puellā dicendo ꝙ fuerit seductio tamē seductorem nihil potest excusare. ⁊ tamē ille non punitur corporaliter: sed solū in pecunia. ergo non erat debita aliqua pena corporalis ꝓ stupro. Confirmatur hoc quia si pena aliqua corporalis esset debita stupro nō excusaretur puella ab illa quia seducta: quia seductus volens est cum non inferatur ei vis ⁊ excusat seductio adulteram mulierez quādo lapidetur: quia quocūq; modo mulier coniugata miscetur alteri nisi illata vi lapidet Deute. 22. ⁊ tamen dato ꝙ seducta aliqualiter excusaretur seductor tamen nullo modo: imo eēt grauius peccatum suum inquantum non solum deflorauit sed etiam seduxit. ⁊ tamen non punitur iste corporaliter. ergo non debetur pena corporalis ꝓ stupro. ¶ Quinto quia viro ⁊ femine fornicantibus in eodem actu debetur eadem pena sicut adulteris. si ergo puella lapidari debebat: quia in domo patris sui fornicata est Deuteromi. 22. capi. debebat etiam qui cum ea fornicabatur lapidari. sed viro non imponebatur pena

Ra. sa. opi. D

Puella filia sacerdotis si ad desponsationē fornicet nulla penaz bz: si ad matrimoniū ducta subticet occidit.

Dubium.

Rñsio.

Determiatō.

1.rō. Adultere lapidabant.

2.rō.

3.rō.

4.rō.

E

5.rō.

fornicāti cum virgine. ergo nec illa punienda erat corporaliter.

6. rō. ¶ Sexto patet hoc ꝛ efficacius: qꝛ non solū si vir seduceret virginem ꝛ deflorare eam non puniebat corporaliter sed etiam si inferret ei vim deflorando illam: nō occidebat si non esset desponsata: sed soluebat quinquaginta siclos: ꝛ accipiebat puellam in vxorem: nec poterat iam repudiare eam Deutero. 22. si tamen esset puella desponsata lapidabantur ambo si sponte actum est. si autem illata est vis puelle: solus vir lapidabatur eodē ca. ꝛ ita apparet manifeste ꝙ pro stupro vel fornicatione virginis quātūcūq; voluntaria non imponebatur pena lapidationis neq; alia pena mortis. ¶ Cum autē obijciebat ō illo Deutero. 22. capi. Dicendum ꝙ non lapidabat puella quia in domo patris sui fornicata est. sed qꝛ cum fornicata esset in potestate patris manens gessit se pro virgine: ꝛ hoc tacito permisit se desponsare vt virginem illudens patrem ꝛ sponsum. ꝛ hoc casu lapidabatur. in nullo alio casu pro fornicatione simplici siue stupro lapidabatur mulier. i. si nihil aliud fecisset nisi fornicari. ¶ Cum autem obijciebatur de meretricibus concedendum est ꝙ nō est illud argumentum efficax: qꝛ meretrices esse poterant que non lapidarent. ꝛ tamen ly non esset illud argumentum efficax non tollitur quin sit verū id qō per illud argumentum quidam nitebant probare. De filiabus autem sacerdotum erat autem speciale ppter bonorem patrum ꝙ filie tenerentur potius seruare castitatem ꝛ omnem mūdiciam q̄ alie mulieres. ꝛ ideo eis nō seruantibus imponebatur pena ꝛ non alijs mulieribus. ꝛ hoc verum erat siue illa fornicaretur: ꝛ tacita fornicatione vel ꝙ virgo non esset permitteret se sponsari vt virginem siue etiam nō desponsaret sed solum fornicaretur. Et ideo illa lex Exoꝝ. 22. ca. de virgine seducta ꝛ cognita ab aliquo non habet locum in filia sacerdotis: quia ibi virgo deflorata ꝛ seducta non punitur sed ducitur in vxorem. filia autem sacerdotis quomodocūq; in domo patris. i. manens in potestate patris fornicetur erat flāmis vrenda nisi esset ei vis illata. ꝛ tamen seducte non infertur vis. ergo occidenda erat. Haberet tamen in. locū lex Deutero. c. 22. de puella non desponsata violenter cognita: quia deflorans eam accipiebat in vxorem ꝛ non poterat repudiare: ꝛ dabat gn quaginta siclos patri puelle. sic enim quidam volunt. Sed potius videtur dicendum ꝙ neq; illa lex haberet locum in puella. quia ly tūc filia sacerdotis nihil pati deberet tamen deflorator non poterat eam accipere in vxorem: quia occidendus erat. nam vir ꝛ femina simul fornicantes eodem genere pene puniri debebant. sed si illa sponte cognosceret cremāda erat. ergo tūc ambo cremandi essent. ꝛ quādo puelle vis illata esset solus deflorator combureret sicut in adulteris si mulier desponsata permisit se cognosci ambo lapidarent. si autem violenter deflorata est solus vir lapidatur Deutero. 22. capi. ꝛ hoc est verius. (Et violauerit nomē patris sui). ¶ Dicitur puella violare nomen patris sui quando infamat eum per fornicationes suas ꝛ istud est propter qō hic puella patitur. naz in alijs filiabus laicorum: quia nulla earum fornicans magnam patri iniuriam irrogabat nulla occidebatur. in filiabus autem sacerdotum irrogabatur pena quia nomen patris sui qō bonozabile erat debonestabant. Si autem filia alicuius sacerdotis esset tradita in vxorem alicui viro ꝛ fornicaret non comburebat flammis sed solum lapidabatur sicut alie adultere vt patet precedenti. c. ꝛ Deutero. 22. ca. Ex quo pz ꝙ aliquādo pro minori peccato maior pena datur. maius nāq; peccatum esset adulterium q̄ stupruz qō coincidit cum simplici fornicatione. filia tamē sacerdotis ꝑ stupro exuritur flāmis vt patet hic: ꝛ pro adulterio lapidatur vt habetur p̄cedenti. c. maior tamen pena est comburi q̄ lapidari. Causa autē huius est quoniam quando mulier adulteratur est in potestate viri sui. cum vero stupratur est in potestate paterna. iniuria ergo que p adulterium irrogatur ad virum est. ea vero que per stupzum cedit in patrem. Quāq; ergo grauitas adulterij sm se maior sit q̄ stupri: tamē quia sacerdos est persona dignior q̄ vir cui traditur vxor filia sacerdotis magis punitur pro stupro q̄ pro adulterio: cum maior sit iniuria que infligitur patri per stupzū in sacerdotibus q̄ viro ꝑ adulteriū.

¶ Sed queret aliquis si puella filia sacerdotis fuerit desponsata viro nondū tamen tradita carnaliter sed manens in domo paterna ꝛ fornicetur: an debeat comburi vel lapidari sm legez adulteraz. ¶ Aliquis dicet ꝙ tunc puella debeat comburi. quia q̄q; ipsa pertineat ad virum eo ꝙ iam desponsata est ꝛ vir eaz potest accusare de adulterio: ꝛ tamen adhuc sub patria potestate manet cum in domo eius sit quousq; tradat viro. ergo sicut antequā desponsaret infamabat patrem sacerdotem: ita offamabit eū si post desponsationem stupzaret. sed pro deflozatione ante desponsationem exurebatur flāmis. pariter ergo exurētur si postquā desponsata fuerit deflozatur. ¶ Respōdendum est ꝙ si ista esset de filiabus aliozum iudeozuz satis nota fozet pena eius. quoniam pater non posset eam de aliquo accusare: sponsus tamē posset quia adulterata fuerat. ideo adulterarum lege lapidanda esset. De filia autem sacerdotis non perfecte cōstat quid agendum sit in tali casu: quoniā nescitur an plene ad virum pertineat vel patrem. Si enim totaliter ad patrem pertineret manifestū est ꝙ cremanda fozet sicut cum ante desponsationem stupzū patiē quādo eā ad patrem pertinere totaliter pz. Si autem totaliter ad virum pertineret sicut cū ei actualiter tradita est cōsūmato matrimonio ꝛ liberata a patria potestate. etiā manifestum est ꝙ solum adulterarum lege plectenda fozet: vt lapidibus obzuereꝝ. cum tamen desponsata est nec viro tradita non plene constat an patris an viri lege puniēda sit. sed satis dicendum videꝝ ꝙ exuratur flāmis. nam sicut antequā desponsatur ad patrem pertinet: quia in domo eius est ꝛ eum infamat si deflozetur ꝛ ppter hoc flāmis exurit. ita post desponsationem in domo patris manet ꝛ ex eius deflozatiōe nomē patris violat. ideo flāmis exurenda est. Nam custodia illius eo tēpoze nō ad virum sed ad patrez pertinebat. ¶ Sed aliquis inquiret si filia sacerdotis ab alio sacerdote in vxoꝛez ducereꝝ: ꝛ cuz esset in potestate viri sui adulteraret an flāmis exurenda sit. ¶ Ad qō aliquis arguet ꝙ sic. nā filia sacerdotis quādo deflozat volens in domo pr̄na exuritur flāmis: qꝛ patri suo sacerdoti iniuriam irrogat nomē eius infamando. ꝛ tunc arguitur. maioz est offēsio quā irrogat vxoꝛ viro quādo fornicatur q̄ filia patri si in domo eius deflozet. qꝛ filia solum pertinet ad custodiam patris: vxoꝛ autem pertinet ad idētitatem carnis viri: quia vir ꝛ vxoꝛ sunt eadem caro. pertinet etiam ad custodiam eius. Cum ergo femina fornicata fuerit magis virū q̄ patrem offendet: quia ex pluribus ꝛ grauioribus causis. sed filia quando patrem sacerdotem infamat fornicando in domo eius flāmis exuritur. ergo si tradita sit in vxorem alicui sacerdoti ꝛ in potestate eius adulteretur flammis exuritur. ¶ Respondendū est ꝙ si attendatur ad radicem positionis huius legis. s. ꝙ posita est propter magnam infamiam quam filia patri suo sacerdoti irrogabat. dicendum esset ꝙ etiam si tradita fuerit in vxoꝛez alteri sacerdoti ꝛ in potestate eius adulteretur flammis exuri deberet: quoniam sacerdotes in dignitate sacerdotali equales sunt. maiorem tamen infamiam irrogat femina viro suo sacerdoti si in potestate eius adulteretur q̄ patri cum in domo illius spontanea deflozatur. ergo a foztioꝛi deberet exuri flāmis quando sic adulteratur q̄ cum stupzum in domo paterna volens patitur. lex tamen ista non tribuit. ista namq; non habent determinatum esse ratione: sed cum fundamentum qōdaz ex ratione habeant: complementū tamen ꝛ principale esse habent ex voluntate legislatoꝛis. ꝛ quia in hoc legislatoꝛ non expressit esse cremandam filiam sacerdotis non videtur ꝙ cremanda fozet. ¶ Contra ea que supra dicebantur aliquis arguet. Dicebatur enim ꝙ si femina nulli desponsata in domo paterna spontanee deflozetur nullam penam habet sm legem. ꝛ videtur ꝙ debeat mozi: quoniam filius existens in potestate patris cum fornicationibus vacat occiditur. a foztioꝛi ergo filia occiditur: qꝛ istud vitium damnabilius est sm legem diuinam ꝛ humanam ꝛ rectam rationem in feminis q̄ in viris. Si igitur vir occiditur. a foztioꝛi femina occidetur in simplici fornicatione. ¶ Nec valet si aliquis arguat ꝙ vir existens sub potestate patris occiditur si vacet luxurijs: non quia luxuriatur sed quia illud frequentat. Nam si istud peccatum de se mortem non meretur pro eius frequentatione non infligetur moꝛs. Oꝛ autez filio existenti sub paterna potestate pro simplici fornicatione moꝛs infligatur babetur Deutero. 21. capitu. s. si genuerit homo filium contumacem ꝛ proteruum qui non audiat patris ꝛ matris imperium: ꝛ coercitus obedire contempserit: ꝛ apprehendent eum ꝛ ducent ad seniores ciuitatis ad portam iudicij: dicentq; ad eos. filius noster iste proteruus ꝛ contumax est: monita nostra audire contemnit: cōmessationibus vacat ꝛ luxurie atq; conuiuijs: lapidibus euz obzruet populus ciuitatis ꝛ mozietur. videtur ergo magis hoc inferendum esse filie si fornicetur in domo paterna. ¶ Respondendū est ꝙ ille vir non occiditur qꝛ fornicatur simpliciter. nulla nāq; lex humana aut diuina ꝑ simplici fornicatiōe viris mortē aut aliquā penā inferēdā duxit. iō nec feminis nisi ex aliq; circūstantia aggraueꝝ delictū ꝛ fit maius q̄ simplex fornicatio: sic̄ stupzū i filia sacerdotis qō ex ꝓsona aggrauat. nō

est ergo

Obiectio. Rāsio.

Opi. quorūdam. Cōfutatio.

Qō. 16 A Quō puella filia sacdotis violabat nomē pris fornicādo.

Aliqñ pro minori pctō datꝝ maior pena.

Qō. 17 A Cuiusdam rāsio.

Doct. rāsio.

Qō. 18. A Si filia sacerdotis ab alio sacerdote in vxorēdu ceret ꝛ adultera retur an flāmis exurēda sit. Rāsio ad q̄stū.

B Arguit̄ dicta. s. q. 15. c.

Rāsio.

An filiaꝛ familias ppter

fornicationem simplicē frequentatā lapidari possit.

est ergo intelligendo q̄ pro fornicatione vir ille occidatur. Sz magis dicendum est q̄ pro contumacia ⁊ obedientia ad patrez ⁊ pro vastatione bonorum paternorum in luxurijs ⁊ comessationibus occiditur. sic patet ex ipsamet auctoritate Deu. 21. ca. si genuerit bō filiū cōtumacē ⁊ pterui qui non audiat patris ⁊ matris iperium ⁊ coercitus obedire contēpserit. apprehendent eū. ⁊ sic lex nō expressit cām mortis esse luxuriā sed inobedientiā ⁊ pertinaciā. luxuria autem postea exprimitur cum aliis causis. manet ergo qō dicebatur. s. in casu predicto mulierēpro deflorazione nihil puniri.

¶ Pontifex idest sacerdos maximus iter fratres super cuius caput fusum est vnctionis oleuz: ⁊ cuius manus in sacerdotio consecrate sunt vestituscz est sanctis vestib⁹: caput suū non discooperiet: vestimenta non scindet: ⁊ ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super patre quoqz suo ⁊ matre non cōtaminabitur: nec egredietur ō sanctis: ne polluat sanctuarium domini: quia oleum sancte vnctionis dei sui super eum est. Ego dominus. Virginem ducet vxorem. Viduam autem ⁊ repudiataz ⁊ sordidam atqz meretricē non accipiet: sed puellam de populo suo: ne cōmisceat stirpem gñis sui vulgo gentis sue: q̄z ego dominus qui sanctifico eum.

Eze. 44. c. Sacēdos vxorez v̄ginē accipiat.

Quid circa sacerdotē sūmum sit obseruādū.

Pontifex idest sacerdos maximus. Dic agitur de his que pertinent ad sūmum sacerdotem. cum supra dictū fuerit de his que pertinent ad minores. ⁊ ponit hic regula imundicie quātū ad ipsum. ⁊ sicut in alijs sacerdotibus cōsiderabat imūdicia in duobus. s. circa cerimonias mortuoꝝ cauendo ab illis ⁊ in ducenda vxore. Ita ⁊ in summo sacerdote ista duo considerant. sed qōlibet eorū strictius seruabat in sacerdote magno q̄z in minoribus. ⁊ prio ponitur de mūdicia que est in cauendo cerimonias mortuoꝝ. (Pōtifex. i. sacerdos maximus inter fratres suos). Istud vocabulū pontifex a ꝓprietate latini idiomatis ductum est. nā in hebreo semp ponitur sacerdos magnus. pontifex autē in vsu latinorū episcopū signat. Dicit autē pontifex quasi pontem faciens: quoniā ipse mediatius se habet ad deū q̄z alij sacerdotes. vñ ipse dicitur mediator dei ⁊ hominū: quoniā ꝓ hominibus apud deū intercedit. sic habet ad Hebreos. 5. c. s. omnis nāqz pōtifex ab hominibus assumptꝰ pro hominibus constituit in his que sunt ad deū: vt offerat dona ⁊ sacrificia pro peccatis: qui condolere possit his qui ignorāt ⁊ errant. ¶ Dicit autem pontifex maximus inter fratres suos. s. maximus in dignitate: q̄z alij sunt sacerdotes minores: ipse vero est maior. ⁊ tunc vocant fratres sui oēs qui sunt de genere aaron etiā si non sint fratres sui ex patre vel ex matre. Uel dicit pontifex maximus inter fratres suos ꝑm etatem: quoniā si sūmus sacerdōs haberet multos filios maiores: succedebat ei in sūmo sacerdotio. patet hoc de eleazar qui erat maior in filijs aaron viuentibus: ⁊ factus est sacerdos magnus mortē patre vt habet Nume. 20. cap. ⁊ tunc sumunt fratres ꝓprie pro fratribus ꝑm carnem qui sunt ex eisdē parentib⁹. s. q̄ sit maior in etate q̄z alij fratres. ⁊ ex hoc haberi potest q̄ sūmus sacerdos quādo assumendus erat de filijs pontificis mortui: accipiēdus erat maior in etate alijs fratribus. Sic namqz est in dignitatibus secularibus que habent ꝑm successionē: q̄z primogeniti ibi patribus succedunt cuz sint de legitimo mr̄imonio nati. apō hebreos ergo hoc obseruari debuit in sacerdotibus magnis: cū ibi proueniret ista dignitas ꝑm successionem. seruabat autem maxime successio primogenitoꝝ apud hebreos: quoniaz primogeniti efficiebant duplices in paterna successione ⁊ hoc ēt erat ante datam legem. qō ꝓz ex his que fecit ⁊ dixit iacob. naz rubē erat primogenitus eius ⁊ habere debebat iura ista: sed q̄z concubuit cum bala uxore patris sui priuauit eū primogeniture iuribus: signans quid habiturus esset si in hoc nō deliquisset vt habetur Heñ. 49. cap. s. ruben primogenitus meus: tu fortitudo mea ⁊ principium doloris mei: prior in donis maior imperio effusus es sicut aqua: non crescas q̄z ascendisti cubile patris tui. pz etiaz ex eo qō fecit iacob. nam mutauit iura primogeniture ad ruben in alios fratres dans potestatem principandi iude que cōpetebat ruben cum diuisset iacob. maior in imperio. ¶ Dedit etiam duplicem patrem hereditatis ioseph que conueniebat ruben cū diuisset de eo iacob prior in donis. De hac duplici parte hereditatis translata in ioseph habetur Gene. 48. quoniam manasse ⁊ effraim positi sunt tanquā due tribus cū deberent habere vnā: quia erant filij ioseph. de hoc latius habetur. 1. Paralipo. 5. c. vbi ponitur quomodo ad ruben pertinebant primogenita: tam ad duplicem partem sortis q̄z etiam ad principatuz ⁊ data sunt hec ioseph ⁊ iude ⁊ fuit illis priuatus ruben. cum dicitur. filij ruben primogeniti israelis: ipse fuit primogenitus: sed cum violasset thorum patris sui data sunt primogenita eius filijs ioseph filij israel: ⁊ non est ille reputatus in primogenitū: porro iudas erat vir fortissimus inter fratres: de stirpe eius germinati sunt principes. Et non solum hoc obseruatum fuit ante legem data sed etiam postea pro lege positū est vt primogenitus haberet duplicem partem hereditatis paterne. nec solum in magnis viris h̄ obseruatum est in quibus tēpore nr̄o primogenite iura seruātur: sed in omnibus alijs vt habetur Deutero. 21. c. cum dicitur. si habuit homo uxores duas vnam dilectam ⁊ alterā odiosaz: genueritqz ex ea liberos ⁊ fuerit filius odiose primogenitus voluerit qz substātiam inter filios suos diuidere non poterit filiuz dilecte facere primogenitum ⁊ preferre filio odiose: sed filium odiose agnoscet primogenitum dabitqz ei de bis que habuit cūcta duplicia: iste est. n. principium liberorum eius ⁊ huic debentur primogenita. patet ergo q̄ in sacerdotibus magnis ꝑm iura primogenite successio facienda erat. (Super cuius caput fusum est vnctionis oleum.) Ponuntur hic aliqua que notificant sacerdotem sūmum ⁊ sunt tria. vnuz in quo sacerdos magnus differt ab alijs. ⁊ duo in quibus concordat. ¶ Primū autem in quo differt est q̄ sacerdos magnus vngebat fundendo oleum vnctionis sup caput eius. nam in sacerdotibus minorib⁹ solum fiebat vnctio sup aures ⁊ pollices manuū ⁊ pedū dextrorum. In sacerdote autē magno vngebatur caput oleo effundēdo oleum super caput eius: ita vt decurreret vsqz ad barbam sacerdotis. sic habetur p̄s. 132. sicut vnguentum in capite eius qō descendit in barbam aaron: qō descendit in oram vestimenti eius. Istud autem oleum quod fundebatur sup caput sacerdotis magni non erat oleum simplex: sed vocatur oleum vnctionis. dicitur autem oleum vnctionis aliquid factum ex oleo ⁊ multis speciebus aromaticis in debito pondere confectis: quod postea densum erat sicut vnguentum. vnde vocatur oleum vnctionis idest oleum per modum vnguenti. De confectione huius olei ⁊ ponderibus rerum admixtarum habetur Exō. 30. capitu. ¶ Sed aliquis obijciet contra predicta. s. q̄ summus sacerdos non differret ab alijs sacerdotibus in hoc q̄ ipse esset vnctus in capite ⁊ alij non. nam habetur Exō. capitu. 29. ⁊ supra. 8. cap. q̄ super aaron ⁊ vestes eius ⁊ sup filios suos ⁊ vestes illoꝝ aspergebatur oleum vnctionis. Sed cum hoc fieret necesse est vt aliquid aspergeret sup capita eorum. alioquin diceret esse facta aspersio super vestes sacerdotum ⁊ non super eos: cum nihil ad eos attingeret illa aspersio. ⁊ tunc etiam sacerdotes minores dicebantur uncti in capite sicut sacerdos magnus. ¶ Ad hoc rñdēdu⁹ est q̄ sacerdos magnus differt in ista vnctione a ceteris. Et cuz obijcitur q̄ alij aspergebant respondeti potest dupliciter. vno modo q̄ ista aspersio differt ab effusione. nam effusio dicitur quandocūqz aliquod vas contentiuz liquoris inclinatur super aliquē vt liquor fluat ⁊ sic erat super sūmum sacerdotem: quoniā vas olei vnctionis inclinabatur sup caput eius ⁊ inde cadens oleum fluebat vsqz ad barbam ⁊ vsqz ad vestes vt patet p̄s. 132. preallegato. s. sicut vnguentuz in capite eius qō descendit in barbam aaron: qō descendit in oram vestimenti eius. aspersio autem que erat super sacerdotes minores non erat effusio olei super caput ita vt flueret ad partes inferiores: sed erat quedam emissio guttatim facta super vestes sacerdotum minorum ⁊ ipsos. Primum autem ad sacerdotes magnos tñ pertinebat. Scōm vero tam ad maiorem q̄z ad minores vt habetur Exō. 29. ⁊ supra. 8. capi. cum dicitur. cūqz tuleris de sanguine qui est super altare ⁊ de oleo vnctionis: aspergesaaron ⁊ vestes eius ⁊ filios eius ⁊ vestimenta eorum. ¶ Scō differt aspersio sup sacerdotes minores facta ⁊ effusio super sacerdotem magnum: quia super sacerdotem magnū fundebatur oleum vnctionis aspergendo. ⁊ hoc mixtum cum sanguine arietis qui fuerat immolatus. pro consecratione sacerdotū. Sic pz Exo. 29. cum dr̄. cūqz tuleris de oleo vnctionis ⁊ de sanguine q̄ est sup altare: aspges sup aaron ⁊ vestes ei⁹ ⁊ filios

Qō. 19. A qr̄ summ⁹ sacerdos vocat pōtifex.

Filij sūmi sacerdotis succedebat ei.

Apō hebreos q̄mō seruabant iura priogenitur.

B

† C

Tria notificātia summum sacerdotem.

De vnctiōib⁹ in q̄bus sacēdos magnus ꝺcoꝛdat cū minoribus ⁊ in q̄bus differt

Obiectio. An sūmus sacēdos differebat ab alijs minoribus ꝑ h̄ q̄ ipse vngēbat in capite ⁊ alij nō. Rñsio.

eius ⁊ vestimēta eoꝝ. vbi per se vī de oleo vnctionis ⁊ deinde de sanguine. differt igit sacerdotis magni vnctio super caput ⁊ aspersio sacerdotum minoꝝ: ⁊ in hoc excellit ipse alios: qz sup eū fiebat aspersio q̄ erat sup alios: ꝫ sup alios non fiebat vnctio que erat sup caput eius. (Et cuius manus in sacerdotū ꝺsecrate sunt). i. manus illius ēt sunt consecrate vt sit sacerdos vel vt ministret sicut sacerdos. ¶ Aliqs existimabit q̄ ista vnctio manuū dicat esse aliqd spāle in sūmo sacerdote qō nō esset in minoribus sicut effusio olei sup caput ad eū solū ptinebat. ⁊ hoc qm̄ dicunt q̄ deus velit dare hic dī iam sūmi sacerdotis ab alijs sicut in pticula precedēti. ¶ Sed vī dom̄ q̄ non differat in hoc. naz ita consecrabant manus minoꝝ sacerdotū sicut maioris vt apparet Exo. 29. ⁊ supra ca. 8. fiebat aūt ista cōsecratio per tinctionem in sanguine. nam tingebat extremū auricule dextre cuiusli bet sacerdotis ⁊ pollex manus dextre ⁊ pedis dextri: ⁊ p tinctionē solius pollicis dicebant ambe manꝰ cōsecrate sicut declaratū fuit. ē. 8. ca. ¶ Nec pōt hoc stare nisi forte aliquis dicat q̄ sup manus aaron ⁊ aliorū sacerdotū maioꝝ fundebat oleū vnctionis solū: ⁊ super manus minoꝝ sacerdotū non fundebat: sed solū tingebant in sanguine. ⁊ sic dicūt intelligi ex hoc textu. ¶ Et quādo arguit contra eos q̄ oleū vnctionis fuit pro sacerdotibus magnis ⁊ minoribus. ⁊. ē. 10. c. dicit de sacerdotibus minoribus oleū sancte vnctionis est sup vos. ¶ Dicunt rndendū ee q̄ solus aaron vngebat isto oleo vnctionis p modū infusionis. sed filij eius solū p modū aspersionis vt hētur. ē. 8. c. cū iubeat effundi sup aaron oleum indutū vestibus suis. sed de filijs aarō nihil tangitur quātum ad istud oleū. sed dicit q̄ induerent vestibus suis lineis: ⁊ postea fuit posita aspersio facta sup aaron ⁊ filios eius de sanguine mixto cū oleo. ⁊ sic ipsum oleuz vnctionis ad solū sacerdotē magnum pertinebat. ¶ Dicendū est q̄ ea que dicunt de vnctione aaron ⁊ de aspersione facta super sacerdotes minores vera sunt: tm̄ nō cōcluditur inde q̄ aaron fuerit spāliter vnctus in manibus oleo vnctionis que vnctio non est in alijs sacerdotibus. ⁊ pz hoc. nam forma vngendi sacerdotes ⁊ omnes cerimonie ad illud requisite describunt Exo. 29. ⁊ supra. 8. ca. ibi tamē non ponit aliqd de ꝺsecratione manuū nisi fm tinctionē in sanguine que etiā erat in sacerdotibus minoribus. ⁊ si ibi nō ponatur satis videt argutum q̄ nō esset: ga forme consecrationis ⁊ similium actionū dependebant ex volūtate legislatoris ⁊ non ex dictamine rōnis: sed si nō expressisset legislator oia nequiissent legentes intelligere ea que non experimentur cū nihil hērent fm que determinarent ad intelligendū hoc vel illud. ergo dicendū est q̄ oia expressa sunt: potissime cū in duobus locis eadez forma ꝺsecrationis ponat. ⁊ tm̄ in nullo eoꝝ fit expressum de consecratiōe manuū sūmi sacerdotis nisi fm tinctionē sanguinis qō erat cōmune minoribus sacerdotibus. Nec aliquis pōt arguere q̄ consecratio facta in manibus sacerdotis sūmi sit differens ad consecrationē minoꝝ sacerdotum: qz ponitur hic cū consecratione capitis fm quā differebat ab alijs sacerdotibus. ¶ Sed non pōt stare: qz tunc per omnia que ponunt hic differret sacerdos magnus a sacerdotibus minoribus qō est falsum: qz dicit hic. ⁊ indutus est vestib⁹ sanctis: q̄q̄ plures vestes essent aaron q̄ aliorum sacerdotum. ¶ Dicendū est ergo q̄ intentio littere huius non fuit solum assignare dī am inter sacerdotē maiorē ⁊ minores: sed ponere omnia que pertinebant ad sacerdotez minorem ex parte consecrationis siue in illis concordaret cuz minoribus sacerdotibus siue differret. ⁊ ista sunt tria solum. ſ. vnctū esse in capite ⁊ consecratum esse in manibus ⁊ vestitum esse vestibus sanctis. in quoꝝ prio differebat ab alijs: in duobus aūt scōis conueniebat cum illis. (Uestitusq̄ est sanctis vestibus.) Hoc etiam pertinebat ad sacerdotem magnū ex parte consecrationis sue ⁊ ministerij. nam nemo consecrabatur nisi indutus vestibus sacris ⁊ prio lotus aqua vt habet Exoꝺ. 29. ⁊ supra. 8. cap. Nemo etiam ministrabat in sacerdotio nisi bis vestibus indutus vt habetur Exo. 28. cap. ¶ Q; autem dicit hic sacerdotem magnuz indutum vestibus sanctis est intelligendū de omnibus vestibus ptinentibus ad euz: que erant nouē. ſ. feminalia. ⁊ tunica linea. balthe⁹. cidaris. tunica byacinthina. lamina aurea. rōnale. suphumerale. vt habet Exo. 28. c. Josephus autē addit decimū ornamentum pontificale. ſ. cingulum. vocantur autem iste vestes sancte qz erant sanctificate per aspersionē olei vnctionis cum sanguine super ipsas vt habet Exo. 29. i. determinate vel applicite ad cultum dei. ⁊ hoc est qz non licebat vti illis vestibus nisi ad ministerium diuinū. ad alios vero prophanos actus habebat sacerdos magnus suas vestes vulgares. (Caput suū non discooperiet.) Hic ponit a quo debet cauere summus sacerdos: postquam fuit declaratum quid ipse hēbat ex consecratione sua. ⁊ ponuntur oia illa ad designandam excellentiam sūmi sacerdotis: vt sic intelligat rationabile esse ipm̄ cauē ab omnibus que subiungunt. Et dicit q̄ nō discooperiet caput suuz. ⁊ hoc intelligitur quātum ad exequias funerū: quoniā ibi solent viri ⁊ femine capita ad plāgendū discooperire. ¶ Sed hoc pōt intelligi dupliciter. vno modo q̄ nō discooperiat caput. i. nō depilet tollendo capillos capitis. qō fit in plangentibus sup mortuos. Alio mō q̄ non discooperiat caput. ſ. tollendo capitis tegumentum: nā ad honestatem magnā hebreoꝝ erat capita habere velata. maxime cum ad oratione introibant vt late declaratuz est supra. 14. c. q̄ ergo sacerdos magnus tolleret capitis sui tegumentū ad plorādū sup mortuos dehonestabat caput suū: ideo nō debebat discooperire. Sed primus sensus est cōuenientior. ſ. q̄ non depilet caput. sic innuit. ē. 10. c. cum Moyses locutus fuit aaron ⁊ filijs suis in morte nadab ⁊ abiu. capita vestra nolite nudare ⁊ vestimēta vestra nolite scindere. qō etiaz aliquid magnū est. ⁊ ista depilatio nō solum erat sacerdotibus prohibita: sed etiā laicis vt habet Deutero. 14. ca. cum ad totum populum sermo dirigit. ſ. filij estote dñi dei vestri: non vos incidetis: nec facietis caluitiū sup mortuo. ⁊ subdit quomodo intelligat de omnibus israelitis. ſ. qm̄ populus sanctus es dño deo tuo. (Et vestimenta nō scindet.) Etiaz hoc vetat in sūmo sacerdote. ſ. ne scindat vestimēta sua pro mortuo: qz hoc pertinet ad ritus plangentiū atq; dolentium. Erat eniz apud antiquos consuetudo ⁊ quādoq̄z aliquis nimis doleret de aliquo malovestes suas scinderet: sicut sepe habetur in veteri testō. sic patet de illo qui venit de castris israel ad dauid nuncians q̄ mortuꝰ fuisset saul ⁊ ionathas. Iste enī venit veste ꝺcisa: ⁊ puluere aspsus caput vt habetur. 2. Reg. ca. 1. Idem pz de sūmo sacerdote qui scidit vestimenta sua cozā xp̄o quando dixit. amodo videbitis filiū hominis sedentem a dextris virtutis dei ⁊ venientem in nubibus celi. ⁊ hoc factum est quia sacerdos magnus intellexit q̄ xp̄s blasphemauerat. vñ ⁊ in cōpunctione magna peccatoū aliqui vestes scindebāt. Deus tamē hoc vetat vt habet Jobel. ca. 2. ſ. scindite corda vestra ⁊ non vestimēta vestra. De sūmo sacerdote scindēte vestes habetur Matth. 26. c. Iste due cerimonie erant principales in mozientibus cū deplorabant ideo vetātur hec: vt per has oēs alie intelligant esse prohibite. (Et ad omnē mortuum nō egredietur omnino). i. sacerdos magnus nō ibit ad aliquē mortuum comitādo funera eius: ne etiam ingrediet ad mortuum. ſ. in domum in qua iacet. nā quādo aliquis morie batur domus in qua mozeretur erat imunda ⁊ vasa que erant in illa: ⁊ omnes qui ingrediebant domum illā vt habetur Nume. 19. ca. ne autem sacerdos imūdus fiat iubetur ne ad aliquē mortuum ingrediatur. (Super patre quoq; suo ⁊ matre nō contaminabitur). i. etiā si morianꝫ pater ⁊ mater nō contaminabitur in illis eūdo ad funera vel faciendo officia plangentium. ⁊ ponitur de his duabus personis: qz iste sunt quibus magis tenemur. Si ergo pro his non est plangendum a fortiori nec pro aliquibus alijs: cum nulle sint persone cōiunctiores.

¶ Quare sacerdos summus iubebat ab omnibus mortuis abstinere.

Questio. 20.

Sed queret aliquis quare sūmus sacerdos iubebat abstinere ab omnib⁹ mortuis. ¶ Respōdendum est q̄ eedem cause que erant in sacerdotibus minoribus ad non plangendum super mortuos sunt in sacerdotibus maioribus: ⁊ adhuc intensius. ideo prohibentur eis omnia que prohibentur minoribus ⁊ alia ampli⁹. Prima causa erat ꝓpter ministrationem. nam sacerdotes si polluerent in mortibus defunctoꝝ plangendo non possent ministrare. ¶ Dicunt autez quidam q̄ ministratio sacerdotis magni frequentior erat q̄ ministratio minoꝝ sacerdotum. ideo magis debebat se obseruare ne contaminaretur. ¶ Sed hoc non apparet. nam q̄q̄ liberum esset sūmo sacerdoti ministrare quādo vellet: tamen non videtur q̄ ipse frequentius q̄ alij ministraret. nam lex non cogebat eum ad hoc. isti autem qui magni prelati sunt rarius q̄ sacerdotes simplices ministrant. ⁊ sic forte videt factuz de illo. ¶ Sed alie due cause sunt in sūmo sacerdote ꝓpter quas magis debet cauere imunditiam q̄ omnes alij. pria ꝓpter indignitatē. nā qñ aliqs ō sacerdotib⁹ polluebat: q̄q̄ postea mūdari ⁊ ministrare posset. tm̄ nō erat in eis ita excellens bonozāda ministratio: sicut si nūq̄ icidisset imūditia. q aūt frequēter polluerent i magnā abiectionē icidebāt ita vt misteriū eoꝝ iā vilipēdendū foret. potissime qz sūmus sacerdos erat caput totius mū

dicie

D † Nōnullorꝝ opinio. An esset vt hostia sacrificatis magni a minoribus p vnctionē scāz in manib⁹. Impzoba. Obiectio. Rñsio. Doc. opin. E An essz alia q̄ ostia i ritu ꝺsecrādi man⁹ sacerdotū data q̄ ꝺsecrarē tur manus sacerdotuz tā maioruz q̄z minoꝝ. † Uestes sacerdotales. F †

A quo ō beat cauere sūmus sacerdos. † G Cōsueta do apud antiqs. † † A Rñsi. ad questitū. 1. cā. Quotūdā opi. Impzobatio. 2. cā.

dicie iudeoꝝ. ergo erat vt ipse polluerek: ꝛ ab alio mundificari oeberet. ¶ Alig autē dicunt q magis erat necessarius sūmus sacerdos ad ministrationē q̄ alij sacerdotes. nā alij q̄q̄ polluerent tñ bēbāt aliquos q eoꝝ supplerent vices cū vn⁹ minoꝝ posset ministrare p alio. tñ sūmus sacerdos non bēbat aliquē potēt̄ p eo ministrare in eis que pertinebant pure ad officiū saū: sicut nō possunt minores sacerdotes supplere locum eꝝ quā tū ad ea que sunt ordinis eꝑalis. ¶ Sed hoc nō multuꝫ obstat. nā ꝓprium officiuꝫ sūmi sacerdotis qō per eū solum fieri oeberet raro erat. ſ. in die expiationis quādo ei soli incūbebat ministratio vt hꝫ ad Hebre. c. 9. ꝛ supra. c. 16. ideo q̄q̄ polluerek ex hoc nihil ipediebak: nisi eo tēpore polluerek quo populū expiaturus erat. ¶ Alia cā erat ꝓpter significationē ꝛ exemplū vite celestis. Nam sacerdotes oebēt oare ceteris spem resurrectionis ex fide sacraꝝ scripturarū cui repugnat accuratus planctus p mortuis factus. ideo oēs viri in sacra scriptura eruditi quēadmodū sacerdotes erant oēbant vitare tales planctus ne videank abstulisse spem resurrectionis. ſz hoc in sūmo sacerdote ꝓncipalius esse oebebat cū ipse sit caput oīum sacroꝝ ministrorū. ideo totaliter ei vita celestis conuenit: nec oꝛ aliquaten⁹ plorare pro mortuis. Et q̄q̄ ista simplr vera essent: tñ in oeserto erat aliquid ſpālius in sūmo sacerdote q̄ oībus tēporibus posterioribus fuerit ꝓp qō nimiꝫ cauere oēbat imūdiciam: alioqn potuisset accidere magnū incōueniens. Nā israelite qñ erāt in oeserto mouebank ad motū nubis. qñ enim nubes que erat super tabernaculo mouebak ipsi quoq; mouebank mutantes castra. ꝛ si nubes ertitisset ipse ꝑmanebat vt habek Exo. 40. ꝛ Nume. 9. c. Cum vero castra mutanda fozent sacerdoꝫ magnus introibat intra sancta sanctoꝝ: ꝛ velabat arcā ꝛ cetera q̄ ibi erāt. vt habek Nu. cap. 4. Si tñ ipse imūdus esset nō posset introire intra sancta sanctoꝝ: ꝛ sic contingeret q̄ nubes mouerek ꝛ castra mouenda fozent: tamē sacerdos magnus nō posset introire intra sanctuariū ad oeponendū ꝛ velandū ea q̄ erant in tabernaculo. ¶ Predicta vā vñr qz sacerdos sūmus introibat in sancta sanctoꝝ ad operiendū arcā. ꝛ tñ nō est vez q̄ seq̄rek istud inconueniens. ſ. q̄ nō posset moueri sanctuariū si sūmus sacerdos esset imūdus: ꝛ ideo q̄ oporteret eū esse semp mūdū. nā ēt si sūmus sacerdos esset imūdus poterant moueri castra. ¶ Ad id vero qō oe imūdicia oꝛ pōt oupliꝛ rñderi. vno modo q̄ etiaꝫ si ille imund⁹ eēt ꝛ seruarek in oeserto lex imūdicie ꝛ purificatiōiꝫ adhuc castra moueri possent. ꝛ rō est qz poterat oeponi tabernaculū nō intrante illuc sūmo sacerdote cuꝫ posset hoc fieri per sacerdotes minoꝛes. ꝛ qz illi multi erant ꝛz esset imundus summus sacerdos vel aliqui illoꝝ alij supplerent ꝓ eis. ꝛ pꝫ hoc. qz Nu. 4. c. dicit. tabernaculū federis ꝛ sanctū sanctoꝝ ingredient aaron ꝛ filij eius qñ mouenda sunt castra ꝛ oeponent velū ꝛc. ꝛ ita nō intrabat solus aaron. ꝛ ideo si accideret aarō occupatuꝫ esse vel moꝛbo: aut alio ipedimēto teneri licebat filijs eius qui erant sacerdotes minoꝛes intrare solos in sancta sanctoꝝ ꝛ ideo possent castra moueri. nā si soli sūmo sacerdoti liceret introire in sancta sanctoꝝ: in nullo casu liceret alteri non summo sacerdoti. sicut erat intrare in sancta sanctoꝝ die expiationis cum sanguine. nam ei soli licebat: ꝛ ei non licebat omni tempoꝛe: sed solum semel in anno ad Hebꝛeos. 9. c. ꝛ hoc erat in die expiationis. ꝛ tunc nō licebat ei intrare sine sanguine ꝛ thymiamate fumāte: ꝛ si als introiret mozeretur. ē. 16. ca. ꝛ hoc non licebat alicui alteri sacerdoti quādo introibat summus sacerdos in templum nā mozerek quicūq; ibi esset. ē. 16. cap. ideo impedito vel polluto sūmo sacerdote non licebat alicui alteri supplere illa die vices eius nisi constitueret in summū sacerdotem. sic enim refert Josephus in lib. antiquitatuꝫ. ꝛ dicemus illud magis. 1 Paralipo. 6. cap. de quodā sūmo sacerdote quē accidit pollui nocturno somnio in nocte p̄cedente ad diem expiationis: ꝛ nō ausus est introire in sancta sanctoꝝ sed constitutus fuit alius statim in sūmum sacerdotem qui introiuit ipsa die illuc. id tamē quod licebat simul sūmo sacerdoti ꝛ minoꝛibus: licebat absente sūmo. Sed sic erat oe introitu in sancta sanctoꝝ ad operiendū arcam ꝛ oeponendū velum Nume. 4. c. ergo liceret illuc sacerdotibus minoꝛibus introire nō intro eunte sacerdote magno. ſz ergo ille esset immūdus possent moueri castra. ¶ Scō poterat dici q̄ non solū introibant minoꝛes sacerdotes: sed etiam sūmus ad operiendū arcam nō obstā tibus legibus imūdiciarū: qz lex imundicie ꝛ purificationis nō seruabak in oeserto. ꝛ pꝫ hoc primo qz circūcisio erat in iudeis maxime necessaria qz oata fuit ante legem ꝛ in fedus inter deū ꝛ iudeos Hesi. 17. ca. Et fuit oatum mandatū illud obseruandū sub pena mortis. e. cap. ꝛ tamē nō seruatū fuit in oeserto: qz nemo eoꝝ qui nati sunt in oeserto per quadraginta annos qui bus ibi manserunt iudei circūcisus fuit: sed circūcidit Josue postea oēs iozdane transmisso in galgala Josue. 5. c. ergo a foztiori cerimonie obseruationis imūdiciaꝝ ꝛ purificationis q̄ erant oe minimis preceptis nō obseruarenk. ꝛ sic nō obstante imundicia liceret sacerdoti introire in sanctuariū: qz illa imundicia nō iudicarek imundicia qz nō tenebātur tunc iudei ad obseruationē illius. ¶ Scō pꝫ quia Moyses ostendit q̄ lex oata a deo nō obligat ad obseruationem quādiu manebant iudei in oeserto vsquequo transirent iozdanem. ꝛ sic quicquid facerent non imputarek eis in malum. Nam dicit Deutero. 12. ca. non facietis ibi. i. in terra chanaam: que nos facimus hic hodie: singuli qō sibi rectū videk: neq; enim vsq; in ꝑsens tēpus venistis ad requiez quā dominus deus oaturus est vobis: trāsibitis iozdanem ꝛ habitabitis in terra quā oīs deus oaturus est vobis ꝛc. quasi dicat. nos manentes hic in oeserto nō obseruamus legē: sed quisq; facit qō sibi placet: qz nōdum venimus in terrā quā habituri estis. postq̄ autem illuc veneritis transito iozdane obseruabitis legem ꝛ non facietis sicut nos hic facimus. Et ista fuit causa quare Josue successoꝛ Moysi quādiu mansit citra iozdanem nō compulit iudeos ad obseruandā legem. statim autē vt iozdanem transierunt. ſ. in galgala que fuit prima mansio circūcidit omnes qui non erant circūcisi: incipiens in hoc seruare legem. ꝛ ita videtur q̄ quādiu in oeserto manebant nō obligabank iudei ad legem purificationis ꝛ imundiciarū. ꝛ ita liceret Aaron intrare sanctuarium ꝛz incidisset immundiciam. ¶ Sz obijcietur q̄ leges oe imundicia ꝛ purificatione seruabank in oeserto: qz quādo mortui sunt nadab ꝛ abiu in monte synai iussit deus aaron patri eoꝝ sūmo sacerdoti ꝛ eleazar atq; ithamar fribus ipsoꝝ ne plangerent illos. ē. 9. cap. ꝛ ita iussit cauere imundiciam super mortuo. Etiā patet q̄ seruaretur lex purificationis: quia Nume. 19. cap. iussit imolari vitulam rufam per eleazarum sacerdotem ꝛ cremari: vt cineres illius essent ad purgandū pollutos super mortuo. ¶ Aliquis posset dicere q̄ non seruabantur cerimonie imundicie ꝛ purificationis. ꝛ qō oꝛ oe aaron ꝛ filijs suis fuit casus specialis: qz in toto oeserto nō fuit seruata lex oe sacrificijs nisi in monte synai eo tēpore quo consecrati fuerunt sacerdotes. ante hoc autem nō fuerant facta sacrificia: neq; postea fuerunt facta in toto oeserto ꝛ ideo cū fierent tunc in monte synai sicut fieri oebebant in terra promissionis oebebat seruari tota lex purificationis ꝛ imundiciarum sicut in terra promissionis: cum tota imundicia cerimonialis iudeoꝝ seruarek ꝓpter accessum ad sanctuarium vt patet supra. 15. cap. maxime autē esse oebuit hoc in aaron ꝛ filijs eius qui tunc erant actualiter intra sanctuarium ꝛ consecrabank in sacerdotes: ideo oebuerunt obseruare ne contaminarenk super mortuo. ſz an postea sic fuerit ñ appet. Silr ꝛ ppls seruauit ibi legez qz fecerūt phase q̄rtadecia die p̄mi mensis ad vesper iuxta omnes cerimonias eius Nume. 9. ca. ꝛ tamē postea in toto oeserto nunquā celebrauerunt phase: ꝛ ideo ꝓpter illa non viget. ¶ Ad secūdum diceret aliquis q̄ purificatio contaminatoꝝ sup mortuo fiebat p aquas lustrationiꝫ: ꝛ tñ ille nō fuerūt in oeserto. ꝛ ita non seruabak ibi ista purificatio. Et oe vitula rufa oi cek foztassis q̄ deus iussit eā comburi non q̄ in oeserto combusta sit: sed q̄ oedit ibi preceptum qō seruāduꝫ esset in terra chanaam. ¶ Sed oicendū q̄ nec; ista stant. Pro quoꝝ veritate considerandū q̄ lex oata a deo in oeserto per Moysen nō obligauit iudeos ad obseruandum eaꝫ in oeserto sed cum transirent iozdanem ꝛ manerent in terra promissa vt pꝫ Deute. 12. ca. lex tamē non continet nisi precepta. Erant autē precepta triplicia. ſ. moralia iudicialia cerimonialia. ¶ De moralibus oicēdum q̄ obligauerunt iudeos in oeserto equaliter vt in terra promissionis ꝛ obseruata sunt ab eis. ꝛ hoc sive accipiak oe decalogo preceptoꝝ sive oe omnibus alijs preceptis moralibus: sive traditis iudeis p Moysen sive nō traditis. nā ꝓter decalogū qui erat oe preceptis moralibus: oedit deus multa alia moralia que habenk. ē. 18. et. 19. ꝛ precedēti. c. ꝛ tā ista q̄q̄ illa que nō fuerunt vnquā eis tradita obligabant iudeos in oeserto. ꝛ pꝫ hoc qz ista precepta sunt oe iure nature ꝛ obligabant etiā si nō oentur. vñ qñ iudei exirent oe egypto erant obligati ad decalogū ſz nō oatus erat: qz in monte synai fuit oat⁹. De his ꝓceptiꝫ non est oubium q̄ in oeserto obliganerunt. ꝛ ob hoc quidam qui blaspheмauit nomē oñi in ōserto iussus est lapidari. j. 24. c. ꝛ blaspheмia est ꝫ ꝓcepta decalogi. Et obseruatio sabbati erat mādatū decalogi ꝛ obseruabak in oeserto. vñ gdā q̄ colligebat

B 3.cā.

Obiectio.

Rñsio.

E

Notandū.

F Triplicia erāt precepta.

Que precepta obligabant in oeserto.

Blaspheмia ē ptra precepta ō calogi.

Lex imūdicie nō seruabak in ō serto.

E Josepb⁹

ligna in sabbato lapidatus est Nu. 15.c. ¶ Alia erant precepta iudicialia. z de his dicendū est q in deserto obligabant z obseruabant: qz iudicialia non dirigunt hoīem in deū sed hoīem in primū. z qz vtilitas z bonus status hoīum inter se vbicz seruā dus erat: seruabant in deserto iudicialia precepta. vt de furto z violatione atq; seductiōe virginū z occisione maleficorū z aliis. nam siquis ibi adulteraret lapidandus erat vt p̄cedēti cap. z si quis virginē nō despōsatā seduceret atq; cognosceret dotabat eā z bēbat in vxorē Exo. 22. z si puella accepta in vxorē in deserto nō inueniret virgo lapidaret Deute. 22. ca. ista enī vbicz seruabant sicut mozalia qz nō determinabant locū. sed in hoc differebant qz mozalia sunt de iure nature iō semp obligabant ēt anteq; darent: iudicialia aūt sunt positiua iō nunq; obligauerunt quousq; data sunt. Alia erāt precepta cerimonialia. z ista dirigunt hoīem in deū quātū ad cultū eius. cultus vero dei precipue consistebat in sacrificijs z in his que in tēplo fiebant. cetera autē pertinebant ad faciendū hoīem aptū ad accedendū ad sanctuariū z exercendū sacra. z iste erant cerimonie cauendi im mūdicias z modi purificationū. Iste p̄cepta nō obligabant in deserto neq; fuerūt ibi obseruata. z hoc ē p̄pter qō dixit Moyses Deute. 12.c. Nō facietis ibi qō nos hic facimus singuli qō sibi rectū vī. nondū enim vsq; ad p̄sens tps venistis ad regez z possessionez quā dns deus vester daturus est vobis. z deinde dī q; q̄n transirent iordanē cōferrent oia holocausta z hostias ad locū quē dns eligeret vt poneret nomē suū in eo. z sic innuit q; illud intelligit de sacrificijs que certo modo z in loco certo fieri debebant: z ꝯsequēter de oīb⁹ alijs cerimonijs q̄ cōsequebant ad sacrificia z non fiebat obseruatio hoz in deserto: qz nō bēbant domū sanctuarij manētez. qō tñ requirebat ad cerimonias sacrificiorū. ēt requirebant ad sacrificia multa alia. ut: z vinū: z oleum z sal z thus z farina que erant libamēta sacrificiorū Nu. 15.ca. Sed h̄ nō poterant habere iudei in deserto cum eēt illa terra que nullos cibos daret neq; seri posset neq; arari Nume. 20.c. z erat terra in qua nō habitabant boues a q̄bus hec emere possent. nā neq; transitus boīum erat p̄ loca illa Diere. 2.c. z ob h̄ dns dedit iudeis māna in deserto in cibum: qz nullū cibū humanitus ibi bēre poterant Exo. 16. z Deute. 8. z ita pp has duas causas nō poterant hebrei obseruare cerimonias sacrificioz in deserto. Cū aūt essent in terra p̄missionis cessabāt iste due cause: iō poterant tunc facere oēs cerimonias sacrificiorū. de p̄ia patet qz ibi poneret sanctuariū oīno imobiliter in aliquo loco: z nō erat timor de quotidiana aut incerta mutatione ad motū nubis sicut in deserto: iō possent secure fieri cerimonie sacrificioz. z istam cām p̄cipue tetigit Moyses Deute. 12.ca. dicens q; nōdū venerāt ad requiē quā dat⁹ erat deus. ibi enī in loco quē deus elegisset vt maneret nomen eius in eo. i. firmiter staret: poterant z debant oēs cerimonie fieri. ¶ De secundo p̄z qz terra chanaā siue p̄missionis que erat terra fertilis in oībus terre nascentibus abundant gignebat oia q̄ ptinebant ad sacrificia z libamina eorū: ideo poterant ibi conuenienter oia bēri vt fierent sacrificia. In deserto autē pp duas causas notatas nō poterant fieri sacrificia. iō nō obligabāt neq; vnq; facta sunt nisi in monte synai in cōsecratione sacerdotū. z fuit hoc cōueniēs qz ibi nouiter data fuit lex z ibi fabricatū est sanctuariū z cōstituti sunt sacerdotes: iō debuit dari aliq̄d initiū obseruationis legis vī fuit consecratū sanctuariū: in cuius consecratiōe vel sanctificatione obtulerunt oēs p̄cipues tribuū sacrificia z dona Nume. 7.c. etiā consecrati sunt tūc sacerdotes p̄ dies septē: z die octaua ministrauerūt z oblata sunt ibi sacrificia. ē. 8. et. 9.c. populusq; seruauit cerimōias legis qz obtulit p se sacrificia. ē. 9. z etiā seruauerunt pbase die quartadecima mensis primi cū oībus suis cerimonijs Nu. 9. Ad sacrificia aūt cōsequunt cerimonie mūdicie z purificationū. ideo dōm q; cū populus seruauit legē sacrificioz z pbase in monte synai seruaret quoq; cerimonias mūdicie z purificationis regūte ad hec. Et in vtriusq; apparet. nā sacerdotes qz tunc cū cōsecrabant erāt in sāctuario z offerebant sacrificia iussi sunt cauere imūdicias sup mortuo: z q; nō sepelirent neq; plangerēt nadab z abiu occisos a deo. ē. 10.c. sed q; alij eos sepelirēt. populus quoq; iquātū celebrauit pbase qō requirit mūdicia in māducātibus habuit mūdicia. z ideo quidā qui dixerunt se imūdos ex tactu cadaueris ꝓhibiti sunt māducare pbase cū alijs. sed iussum est q; māducarent sequēti mense Nu. 9.ca. ¶ In deserto aūt synai sicut fuit conueniens ista fieri ita fuit aptitudo ad hoc: qz ibi potuerunt israelite bēre vinū z similā: z oleū z necessaria ad sacrificia de terra madian: de qua tunc venerat ietro socer Moysi sacerdos madiā. nā venit ad Moysen cū esset populus iuxta montem synai Exo. 18.c. est enim mons ille iuxta terrā madian. nā Moyses qñ pascebat gregē ietro soceri sui pascebat illū in monte synai z ibi apparuit ei dns in rubo Exo. 3.c. ideo cū eēt nūc ietro amicus iudeoz poterat facere portari ō terra madiā necessaria ad ista sacrificia. postea aūt cū mota sunt castra de loco illo nō bērent iudei necessaria ad sacrificia: ideo neq; obtulerūt. ¶ Et h̄ aūt sequēt q; cū in alio toto tpe quo fuerunt in deserto nō fecerūt sacrificia q; ēt nō seruarēt aliqua alia cerimonialia: cuz oia p̄cepta cerimonialia ordinent ad sacrificia z reliquū cultū qui fiebat in tēplo. ex quo etiā apparet q; ḡliter q̄diu manebant iudei in deserto nō obligabant ad obseruationes aliquoz cerimonialiū p̄ceptoz. z qz cerimonie mūdicie z purificationū ad sacrificia p̄cipaliter pertinebant cū ad ea disponerent z sunt ō pure cerimonialibus nō obligabant tūc iudeos. z hoc verū ē q; generaliter liberi erant ab oī obseruatione cerimonialium: nisi deus spāliter aliqua ō illis mādaret expresse custodiri in deserto. Et de his fuerunt aliqua spāliter circa mūdiciam z purificationes. nā lex iubebat vitari oēm imūdiciam tā naturalē q̄ legalem. z quādo seruabat lex quātū ad cerimonialia oīs hec im mūdicia cauenda erat. z quādo accideret purificādus erat qui esset imūdus. ¶ De his iussit deus seruari aliq̄d in deserto. s. cauere a lepra z fluentibus semine z imundis sup mortuo. nam hos deus iubebat eiici de castris. sic p̄z de lepra Nu. 12.c. quando maria sozor Moysi facta est lepra p̄ septē dies. nā illis septē diebus iubente dño de castris exclusa est: z mansit ibi quousq; sanitati reddita est. z de oibus tribus p̄z Nu. 5.c. s. locutus est dns ad Moysen. p̄cipe filis israel vt eiiciant de castris oēs lepra. z q semine fluit pollutusq; est sup mortuo: tā masculū q̄ feminā eiicite de castris ne cōtaminent ea cū habitauerint vobiscū. z segtur. fecerunt q; filij israel qō locutus est dns Moysi. ¶ Erat aūt intentio dei q; israelite cauerent nālem imūdiciaz. potissime morbū infectiū qualis est lepra. ideo istos iussit eiici de castris ēt in deserto: qz ibi potius inficere poterāt ceteros q̄ cū habitarent in vrbibus: vbi erat minor cōuersatio hominū q̄ in vrbibus. Eadē rō erat de fluētibus semine: qz est morbus iste infectiuus z idē de muliere fluente sanguine extra tempora menstruoū intelligitur: qz illud est vt fluxus seminis in viro. ē. 15.c. z iste expellebant de castris: sicut p̄z de muliere fluēte sanguine quā x̄ps sanauit Luc. 8.c. z iste sunt nāles imundicie. ideo etiā nō existente obseruatione aliqua cerimoniali cauerent h̄. sed pollutos sup mortuo eiici de castris ptinebat pure ad cerimonialia: qz plangēdo mortuū z intrando domū eius nō incurrebat aliqua imūdicia nālis aut vera: sed solū sm opiniones. z tñ qz reputabat magna apud antiquos: iussit deus p̄ hac eiici de castris pollutos sicut imūdicia vera z nāli. ¶ Et ex hoc pōt dici ad id qō supra tangebat: an vitula rufa quā deus iussit cremari ad cineres purificationis Nu. 19. fuerit in deserto cremata: vel solum fuerit datū in doctrina p̄ posteris. ¶ Et dōm q; illa fuit cremata in deserto. z p̄z. P̄mo qz eodē ca. designat persona q̄ cremādā vaccā deberet immolare. s. Eleazarus filius aarō z ille erat in dēserto. ergo tūc cremata est vacca. Scōo p̄z qz eo. c. dī q; cōtaminati sup mortuo nō possent aliter purificari nisi die tertio z septimo aspergerent aqua illa cū cineribus mixta. z tñ in deserto erat illa imūdicia. z qui sic polluti erant eiciebā tur de castris Nu. 5.c. ergo necessaria erat tunc purificatio ab illa imūdicia que fiebat p̄ cineres vitule rufe: z ita illa occideret tūc. z qñ expensi essent oēs cineres eius in cōmixtione aquarū lustrationis: occidebat similiter alia vitula rufa vt duraret semp iste ritus sicut dī eodē ca. Sed de alijs imundicijs nō apparet an abstinebant iudei ab illis. z an purificationes fiebāt de illis in deserto. Et satis vt dicendū q; nō. qz iste disponebant boīem ad facienda vel offerenda sacrificia z accedendū ad sanctuariū p̄o his. sed in deserto nō fiebant hec. q; nec esset ibi obseruatio baruz imundiciaz z purificationū. ¶ Et ex hoc p̄z rūsio ad id pp qō oia hec introducta sunt. s. an deberet sūmus sacerdos in deserto magis cauere imūdiciam q̄ alio tpe. ¶ Et dōm est q; imūdiciam sup mortuo cauere debat pp duo. p̄mo qz ista durabat in deserto sicut ostensuz est. Scōo qz ei spāliter vetitū erat. z ista erat cā p̄cipua. nā pctm̄ erat sūmo sacerdoti pollui in aliquo mortuo: quia ei vetitum erat: populares autē lz polluerēt̄ in mortuis nō peccabant: imo interdū merebant: qz eis nō erat vetita ctaminatio in mortuis sed solū q; quādo essent polluti nō accederēt ad sacra z etiā manerent extra castra. alias tñ imūdicias nō tenebat vitare sūmus sacerdos in deserto: qz nō manebant in deserto vt dictum fuit supra. z ita magis teneret

summus

3 Tres de castris eiici iubebat ds.

6 Libamēta sacrificioz

7 Ietro socer moysi.

8 Dubiū.

Rūsio. 1.rō.

2.rō.

9 Redit ad p̄nc. qōnis. Rūsio.

sūmus sacerdos vitare imundicias dum esset in terra ꝓmissionis ꝙ cum esset in deserto: qz plures imundicie erāt in terra ꝓmissionis regrentes purificationez ꝙ in deserto. ¶Sed dōm etiam si oēs imundicie ⁊ purificatiōes que erant in lege seruande fuissent in deserto sicut in terra ꝓmissionis adhuc magis necessariuz esset sacerdoti sūmo cauere imundiciā in terra ꝓmissionis ꝙ in deserto. ⁊ fundamentū asserentiū ꝟrium falsum est. putabant enim ꝙ non posset deponi tabernaculū ⁊ moueri castra nisi sacerdos illuc introiret. ⁊ tñ falsuz est: qz sacerdotes minores poterāt intrare nō introeūte sacerdote magno vt dictum est: ⁊ nō fuit neciū in toto tpe ꝙdraginta annoꝝ quo fuerūt israelite i deserto ꝙ itraret sūs sacerdos i scūariū: qz nulla cerimonia tunc faciēda fuit que non posset fieri p sacerdotes minores: ⁊ tñ qñ erat in terra ꝓmissionis quolibet anno semel itraturus erat sūmus sacerdos in sancta scōrum: ⁊ non poterat hoc supleri p sacerdotes minores supra. 16. ⁊ ad Hebre. 9. c. vt dictuz fuit supra. ergo maior necessitas ei erat abstinēdi ab imundicijs in terra ꝓmissiōis. Nisi forte dicaꝝ ꝙ etiaz in deserto quolibet anno introibat sacerdos sūmus in sācta sanctoꝝ semel in anno die expiatiōis: quia tunc deberet esse mūdus. sed falsuz est: quia nunqꝫ in deserto celebratū est istud festū cum illud cōsisteret in sacrificijs ꝟbusdā supra. 16. c. ⁊ nūqꝫ fuerūt facta sacrificia nisi semel tñ cū erant in mōte synai vt dictū est: ⁊ non accidit tūc esse diem ꝓpitiationis: qz ille dies erat dies decimus mēsis septimi vt ꝑz. 23. c. ⁊ Nu. 29. ⁊ tñ sacrificia in monte synai facta sunt circa ꝓncipium anni. s. 1. vel. 2. mense vt ostensum est. ℣. 9. c. in ꝓncipio. nam die vicesimo mēsis scōi mota fuerunt castra de monte synai Nu. 10. c. sed de hoc qō supra dicebaꝫ an obseruarent in deserto oēs imundicie ⁊ purificationes sicut in terra ꝓmissionis. poterit aliquis asserere ꝙ sic. ⁊ lz sit rōnabilius ꝙ nō sicut dictū est: tñ quia tñ contēdat nō est insistendū. satis tñ dicemus ꝙ purificatio ab imundicia in pollutiōe nocturna obseruabaꝫ in deserto: qz qui erat sic pollut⁹ iubebaꝫ diluculo exire castra ⁊ nō reuerti ad illa vsqꝫ post solis occasuz Deuter. 23. c. ⁊ hoc in deserto obseruabaꝫ. (Nec egredief de sanctis). i. nō egredief de sanctuario ad plangendū aliquē mortuū. sic dicitur supra. 10. c. cum loqueref moyses aarō ⁊ filijs eius in morte nadab ⁊ abiu s. fratres vestri ⁊ ois israel plangāt incendiū qō dominus suscitauit: vos autem non egrediemini fores tabernaculi alioqn peribitis. ¶Sed in ℏ sciendū est ꝙ sacerdotes nō debebāt semp manere in loco sancto cū aliqs moreref. nam sic oī tpe obligarenf manere in sāctuario qō est falsuz: qñ solū manebāt ibi cū explerēt misteria: deide āt redibāt ad domos suas ⁊ familias. Nec valet si obijcias ꝙ aaron ⁊ filij sui erāt in sanctuario eo tēpore quo mortui sūt nadab ⁊ abiu: ⁊ mādauit moyses ne inde egrederef. nā tunc erat tēpus cōsecrationis eorum: non debebāt exire toto illo tēpore vt habetur supra. ca. 8. in fi. als tñ sacerdotibus licebat esse in domibus suis. Nec est sensus ꝙ qñcunqꝫ aliquis moreref: sacerdos magnus veniret ad sanctuariū: sed est sensus ꝙ sacerdos magn⁹ vel alij si essent in sanctuario: eo tēpore quo aliquis moreref non deberet inde egredi ad plangēdū. maxime de sacerdote magno cui nunqꝫ licebat ire ad aliquem mortuū. ¶In sacerdotib⁹ autem minorib⁹ si essent in sanctuario: ⁊ moreref aliquis de ser ꝑsonis suprapositis egredi licebat ad officia funeris. si autem non esset de illis nō licebat egredi. Et ponif de ista egressione: qñ sacerdotes minores manebāt sanctuario nō diuertētes in domos suas eo tempore quo accidebat eis vt ministrarēt. ⁊ hoc ne accederet sacerdos ad vxorē: vel ad alia negocia ꝓphana declinaret. sic habef Luce. c. 1. vbi dicif de Zacharia patre beati Joānis ꝙ ministrauisset in tēplo ſm sortem suam: in diebus qb⁹ ministratur⁹ esset ⁊ postea sequif. ⁊ factum est vbi ꝑpleti sunt dies officij ei⁹: abijt in domū suam. q. d. ꝙ tēpore illo quo ministrabat nō licebat ei egredi de sācturario. Quo autez habere se possent sacerdotes in cibis ⁊ potibus ceteris qꝫ necessitatib⁹ humanis conueniēter nō egrediēdo de sanctuario dictū fuit supra. 7. c. (Ne polluat sanctuariū oñi). i. non egredief sacerdos de sanctuario ad plangēdum aliquē mortuū: qñ tunc polluet sanctuariū. qō fiet ℏ modo. sacerdos qui egredif de sanctuario ad plangēduz mortuum plangēdo polluif: ⁊ postea si pollutus ad scūariū accederet polluebaf sanctuariū. sic enim erat de oibus qui polluti accedebāt ad sanctuariū ꝙ polluerēt illud vt habef Nu. 19. c. ¶Vel dicitur aliter polluere sanctuariū sacerdos qui egreditur de illo solum inquantū egreditur: etiaz si nō redeat pollutus ad sanctuarium. ⁊ dicitur polluere sanctuariū: quia cum iubeatur ne egrediatur de sanctuario: ⁊ ipse egreditur contēnit illud tanqꝫ pollutum. nam si existimaret illud tanqꝫ aliquid reuerendū nō egrederetur de illo post inhibitionē datā. Similiꝫ modus accipiēdi habetur supra. 19. c. cum dicitur ꝙ ille qui dedit de semine suo idolo moloch cōtaminauit sanctuariū dei: ⁊ polluit nomē eius. sed non poterat ibi intelligi cōtaminari sanctuariū quasi applicaretur aliquid imundū ad scūarium: qñ non fiebat sacrificiuz idolo moloch intra sanctuariū dei. quia tamē debebat imolare id quod erat imolabile in sanctuario ⁊ non imolauit: sed magis cōsecrauit de semine suo idolo moloch quod erat sacrificiū non pertinens ad sanctuariū dicitur polluere sanctuariū. i. polluere vel contēnere: aut pollutū indicare. sed ꝓmus sensus magis videtur applicari ad lr̄am. s. ne polluat sanctuariū. i. ne cū ipse redierit pollutus de planctu mortuoꝝ contaminet scūarium per accessum suū. (Quia oleū sancte vnctionis dei sui sup eum est). Hic reddif causa superiorū quare sacerdos magnus non egrediatur ad mortuū aliquem. ⁊ dicitur hoc esse: qz oleuz sācte vnctionis est super eum. sic enim dicebatur supra. 10. c. fratres vestri ⁊ omnis dom⁹ israel plangāt incēdiū quod dominus suscitauit: vos autē non egrediamini fores tabernaculi: alioquin peribitis: oleum ꝙppe sancte vnctionis est sup vos. ¶Hoc autez pōt intelligi dupliciter ſm ꝙ oleū vnctionis sumebatur dupliciter. Uno modo oleum non mixtū. ⁊ istud fundebatur sup caput sūmi sacerdotis solius vt habef supra. 8. c. ¶Alio mō accipitur oleum vnctionis prout est mixtum cum sanguine arietis de quo fiebat consecratio vt habef Exo. 29. et supra. 8. c. ⁊ istō oleum fundebaf aspergendo super sacerdotē magnuz ⁊ vestes eius. ⁊ super sacerdotes minores ⁊ vestes eorum vt patet in ꝑal legatis capitulis. id autē quod habef supra. 10. c. s. oleum quippe sancte vnctionis super vos est non pōt intelligi ibi de oleo vnctionis ꝓmo modo supto: quia ꝙuis illud esset super aaron: tamē non erat super filios eius: sed moyses ad omnes locutus est dicens. oleum vnctionis est super vos. ergo nō potest intelligi de ꝓmo: sed de secundo oleo qō est cōmixtum sanguine arietis: ⁊ est commune sacerdotibus minoribus ⁊ maioribus.

¶Queret autem aliquis de quo oleo intelligatur hic. ¶Et forte dicet aliquis. ꝙ de oleo mixto sanguini: quoniā pro eodem oleo effuso aspergendo super sacerdotes datum fuit tale preceptum quale hic vt habetur supra. 10. c. cum mandauit moyses aaron ⁊ filijs suis vt capita nō nudarent nec scinderent vestes: nec egrederenf de sanctuario ad plangendū: qñ oleum sancte vnctionis erat super eos. Idem autem ꝓceptum erat hic. ergo sufficit eadem olei effusio vel aspersio. ¶Rīdendus est ꝙ non potest intelligi nisi de vnctione ꝓmo modo: qñ hic agif de sūmo sacerdote ⁊ obseruationib⁹ eius: ideo debet poni pro causa istarum obseruationū vnctionis que pertinebat sūmo sacerdoti. Ista autem est vnctio in oleo ꝓmo modo dicto. s. pro oleo qō non est mixtū. maxime quoniā non sufficit vnctio olei mixti cuz sanguine ad ea que hic iubētur. nam illa erat cōmunis sūmo sacerdoti ⁊ minorib⁹: ideo non poterat esse causa pluriū ꝙ eorum que sacerdotibus minorib⁹ conueniebāt. erat aūt hoc minorum sacerdotū vt non polluerentur in aliquo mortuo nisi in sex generibus personarū vt patet supra. si igitur de oleo quod aspergebatur super eos fieret hic sermo non posset conueniēter reddi ratio ad ea que hic iubētur. s. vt sūmus sacerdos ad nullū mortuum egrederef: sed liceret ei egredi ad sex genera personarum de quibus supra dicif. ¶Est ergo intelligendū hoc de oleo nō mixto quod effundebatur super caput solius summi sacerdotis: ⁊ tūc conueniēter ponitur lr̄a ista. s. ꝙ sicut in sacerdote summo erat spāl⁹ vnctio que non erat in aliquo aliorū sacerdotū per quā spālius applicabaꝫ ad deum: ita in eo esset specialis lex de cōtaminatione vitāda. hoc est vt non concederef ei plāgere aliquem mortuū. alijs autem sacerdotib⁹ permitteretur plangere ser personas. vnde dicitur. (Quia oleum sancte vnctionis). i. oleū ad vngendū sine aliqua mixtione sanguinis arietini. (Dei sui). i. ꝙ ista vnctio est a deo suo: quia ipse iubeat eā fieri. vel est dei sui vt per eam sacerdos applicef ad deum. vel determinat iste genitiuus oleum. s. ꝙ oleum vnctionis erat dei: qz nō erat oleū vulgare qō in cibum sumif: sed erat factum per multas confectiones aromaticarū rerum spāliter determinatuz ad vsus dei in rebus sacris vt habetur Exo. 30. c. cum dicif. hoc oleum vnctionis sanctū erit mihi in generationes vestras. patet etiā magis ꝙ istud oleum sit dei: qz iubebat vt nullus homo cōficeret illud vel vteretur eo ꝓterqꝫ in vsus sanctuarij qui erant vsus dei vt ꝑz. e. c. (Sup eum est). i. istud oleum est sup ipm sacerdotem. s. in capite eius: qz in cōsecratione sua effusum est super caput ita vt flueret ad barbā ⁊ vestes vt bz supra. 8. ca. ⁊ pe. 132.

W

†

Qō. 21. A An sacerdotes cogerēf manē i sanctuario qñ aliq moriebāt ⁊ qūo manebāt ibi toto tpe ministratiōis sue non veniētes ad vxores.

†

Duplex ire expō.

B

†

Sūmus sacerdos qz nō egrediebaf ad aliquem mortuum.

Qō. 22 A De q oleo itelligaf h. Et qūo qō dā erat mixtū sāguine ⁊ qūo nō.

Doc. rñ. ad quesitum.

†

†

†

(Ego dñs).i.ego sum deus qui iubeo vobis ista facere:ideo facere obligamini.(Uirginē ducet vxorem).Supra posuerat legislator mundiciā sacerdotis summi:cauendo īmundicias que sunt in plangendo ad alicuius mortē.Hic ponit de vitanda immundicia que est in ducēdo vxorē.nam sicut homo polluit ex contactu rerum exteriorꝫ:ita polluitur in cōtactu vilis vxoris:iō sicut cetera que vilia sunt sacerdos magnus vitare debebat:ita ꝛ vxorē vilem.nec solū ꝑpter se:sed magis ꝑpter liberos inde genitos:quoniā ex vilibus feminis turpes ꝑles generari solent. Quid autē efficacie habeat eē feminā bonā vel malā vt filij inde geniti boni vel mali sint supra tactū est. ¶ Ponit ḡ hic cōditiones quas debet habere femina ducēda in vxorē a sacerdote magno.ꝛ ponit pͥmo ꝙ sit virgo.i.ꝙ habeat tanq̄ꝫ virgo.nā ꝛ si cōstiterit viro postq̄ꝫ accepit eam ꝙ ipsa non fuerit virgo: vtpote qꝛ ab alio cognita est:ꝛ hoc non fuit publicatū:tamē poterit eaꝫ habere in vxorē si a principio vt virgo habebatur. Si vero noluerit eam tenere accusabit eam ꝙ nō fuerit virgo.sicut accusabāt alij israelite vxores suas si non inuenirent eas virgines ſm modū qui habet Deuter.22.Si tamē fuisset alteri copulata in vxorem:ꝛ nunc esset vidua vel si fuisset cognita ab aliquo:ꝛ hoc cōstaret manifeste nō poterat eam ducere in vxoreꝫ: qm̄ in hoc iam excedebat formā mandati.Ista conditio.s.ꝙ femina esset virgo requirebat specialiter in ea quā esset ducturus in vxorē sūmus sacerdos.nam sacerdotes minores poterāt accipere in vxores eas que alios viros habuissent:ꝛ iam erant vidue:vel si ab alijs cognite fuissent etiam si non essent vxores eorum:dum tamē non essent meretrices vel repudiate ab alijs viris.Sūmus autem sacerdos nō poterat aliquā accipere in vxorem nisi tanq̄ꝫ virgo haberet.Hoc autem quod est mulierē esse virginem quādo accipit in vxorem potest esse propter tria.vel ꝑpter desideriū hominū carnalium.vel ꝑpter bonum quoddā ꝛ pacem coniugij.vel ꝑpter honestatē quādam.ꝑpter vltimum autem horum accipiebat vxor virgo a sacerdote.¶ Primū est desiderium hominum viuentiū ſm solam carnem:ꝛ in istis sunt amatores virginum.harum enim cōplexus ꝛ carnales accessus super omnia diligunt:ipsam veram felicitatē in illis esse putantes.vnde ardentissimo quodā amore feruntur in virgines aliarū cōcubitus respuentes.de quarū carnalibꝰ cōplexionibus an aliquid habeant delectabile super cōplexus aliarum feminarū.vel in sola opinione hoc cōsistat aliqualiter dictum est Geñ.29.ca.ꝛ magis.38.ca.Deus autem non iussit ꝑpter hoc sacerdotes magnos accipere vxores virgines tanq̄ꝫ inde eis maior delectatio q̄ꝫ ex alijs habēda sit.Deꝰ.n.de his nō curat:qꝛ potiꝰ ista fugit: ꝛ ab alijs nos distrahit.quoniā hoc modo incitaret homines ad felicitatē existimādam fore in his terrenis ꝛ caducis:ꝛ ad prosequendum hec apparētia bona.sed hoc maxime repugnabat intētioni dei ordinātis homines ad famulatū suum:quoniaꝫ famulatus diuinus non habet aliqđ bonum p̄sens ꝑpter quod diligatur:sed magis qui deo famulātur in spe futurorū bonorū ambulant:ideo homines si bona que videntur sequi destinarēt ad famulatū dei raro accederēt:sed potius fugerent.deus tñ potissimam partē famulatꝰ sui constituit in cultu sacerdotū ſm statuꝫ veteris testamēti.ergo ibi non debebat homines inducere vt felicitatem ponerent in his caducis bonis que videntur.Si tamē eo modo quo diximꝰ de virgine intellexisset:maxime incitasset homines ad sequendū ista momētanea bona.q̄ꝫq̄ꝫ aliquādo deus loquens ad vulgares ista que non sunt vera bona.sed apud vulgares tanq̄ꝫ vera bona considerantur cōmemorat ad comparationem verorū bonorum:sicut apparet Esaie.ca.62.vbi dicit de virgine.habitabit enim iuuenis cum virgine:ꝛ habitabūt in te filij tui:ꝛ gaudebit sponsus super sponsam:ꝛ gaudebit super te dominꝰ deus tuus.ecce qualiter cōparauit delectationeꝫ que est virginis cum iuuene ꝛ sponsi cuꝫ sponsa ad delectationē nostram que erit cuꝫ deo in felicitate:eo ꝙ vulgares existimāt ista esse magna bona.sed ad hoc nihil deus attendit.¶ Secūdo ꝑpter hoc:qꝛ quando femina virgo ducitur in vxorem ꝛ non ab alio ducta est bonuꝫ qđdā ꝛ pax seqtur in ɔiugio.nā femine que ab alijs ducte fuerunt:ꝛ cum eis aliquo tēpore manserūt:sūt erudite iuxta mores p̄orum virorū:iō cū viri sequentes eas ducere volunt ad conformitatē morum suorum difficile habēt.ex quo grauitas quedam ꝛ difficultas cōmunicationis atq̄ꝫ litigiuꝫ inter viruꝫ ꝛ vxorem exorit.qđ malum graue est.sed in coniugio maximum bonū est pax ꝛ concordia animorū.ergo ducere feminam que alterius viri vxor fuit:satis graue est:nisi ipsa excellentem habeat probitatē.cum vero femina ducitur in vxorē in virginitate non habet hoc inconueniēs.naꝫ a nullo cognita est:nec alicuius moribus assueta.ideo facile est ad quodlibet eam trahi.Amplius autem femine que ab alijs in vxores ducte sūt ꝛ posterius in vxores accipiuntur:non habēt cor perfectū cum viris suis eos integre diligentes.nam si prior vir bonus fuerit:femina secūdo viro alligata frequenter illius recordabit.ꝛ quantuꝫ eum dilexerit tātū dilectiōi p̄sentis viri subtrahit:quoniam potentia dilectiua finita est.Fiet autem interdū vt femina dulciter recordata p̄oris viri in eius dilectionē tota feratur:vnde nihil presentem virum diliget.potissime autem hoc eueniet si viro ꝛ vxori non sit perfecta concordia.tunc enim femina trāsacte vite quod cum priori viro habuit recordata:eū quē habet īcipiet fastidire.vnde nec verus amor:nec concordia in eis erit. Fiet autem maximū in cōiugio īpedimentū:si femina prioris viri coram presenti recordet eius memoriaꝫ dulciter recolens. tunc enī fortissimꝰ stimulus in animo viri infigetur per hoc existimans se non perfecte amari:qm̄ si perfecte amaret ipse solus in cogitatione:ipse quoq̄ꝫ solus in affectione femine esset.cū vero alterius vitam tanq̄ꝫ delectabilē coram se recoli videt se nō amari existimat aut contēptum credit.vnde fortissima cordi eiꝰ insurgit tribulatio si vxorem amat:qm̄ zelus est amor priuatus volens habere consortiū in amato.abominationis autem grauis causa si nō diligit.Zelus nāq̄ꝫ non solum est ad eū qui est:sꝫ etiam ad eum qui non est.qui enim zelum habet singulariter diligi cupit.singularitas autem omnē aliam dilectionem excludit que est ſm illud genus.¶ Quantū ergo ad hoc nō videtur magis impediri singularitas amoris ad virum si aliuꝫ diligat qui est:q̄ꝫ si eum qui non est nam ita ardenter amari potest qui nō est vt ad eum qui est nulla amoris ꝑticula relinquat.Differt tamen quantū ad id quod ex amore sequi potest.nam si vxor aliū superstitem amet adulterari potest.si vero defunctū nihil inde tale sequitur directe:q̄ꝫq̄ꝫ per accidens inferri potest.s.ex eo ꝙ amat euꝫ qui defunctus est:remissius viuentem ꝛ p̄sentem diliget.Cum vero minus dilexerit facilius ad amandū alium cum quo adulteretur inclinabit.Grauius ergo est quātū ad hec vxorem ducere que ab alio in vxorem habita est q̄ꝫ quantū ad alia. nam hoc modo nisi vxoris probitas superexcrescat nullum bonum matrimonio relinquet.Si autem aliquis feminam ducat virgineꝫ in vxorem:nullius alterius recordabitur:nec viro suo recolet:quoniā a nullo alio cognita est:nec aliquando cum alio coniugalem vitam egit.vnde siue malum siue bonum:femina a viro patiatur discessus causaꝫ non habet ꝛ discordie:sicut si ab alio cognita foret queꝫ dulciter in memoriā reduceret cum a p̄senti affligeret viro qualitercunq̄ꝫ molestata.Melius ergo est quantum ad hoc vxorē ducere virginem q̄ꝫ viduam.nec paruū bonum:sed excellens valde si prudēter attendat.¶ Ad hoc tamen deus non attendit.nam si propter concordiā egisset eodem modo in sacerdotibꝰ minoribꝰ hoc iussisset.patet etiaꝫ ꝙ nō egeret propter hoc.nam hic solum vetatur immundicia.ergo istud p̄ceptum solum considerandū est ex ea parte qua aliquam mūdiciam vel imundiciam habet.sed quantū ad hoc quod est maiorem esse vel minorem concordiaꝫ inter virum ꝛ vxorem aut intensius diligi:nulla mundicia vel imundicia considerat.ergo deus non intendit hͦ in p̄cepto suo.¶ Tertiū ꝑp qđ viri volūt hr̄e in vxores mulieres virgines ē honestas quedā:nā vr̄ eē qđdam inhonestuꝫ.vel saltem minor honor ꝙ aliquis assumat in vxorem eam que ab alio cognita est.Cum vero primi amplexꝰ ad eum pertinēt honor maior esse videtur.hoc modo deus iubebat vt sacerdotes magni acciperent in vxores eas que ab alijs cognite nō sūt.s.v̄gines.nā ab alio cognita ab eo polluta eē vr̄.q̄ vero a nullo cognita est honestior viro suo accedit.ꝛ quia in sūmis sacerdotibus maxima requirit honestas:hoc etiam obseruari debuit.In sacerdotibus auteꝫ minoribus hoc nō seruabatur.licebat namq̄ꝫ eis accipere in vxores viduas vel alias cognitas:dum tamē non essent meretrices vel repudiate.ꝛ hoc qꝛ non erat obseruāda in eis tanta mūdicia sicut in sacerdote magno.(Uiduam ꝛ repudiatā).Hic ponūtur conditiones alie ꝑtinentes ad vxorem quaꝫ ducere debebat sacerdos magnus.s.ꝙ non sit vidua nec repudiata.ꝛ iste non sunt aliquid addentes ad priorem.nam ea que virgo est:nec repudiata est nec vidua:cum tā vidua q̄ꝫ repudiata a viris cognite sint.¶ Nec valet si obijcias aliquaꝫ feminā repudiari quando esset desponsata anteq̄ꝫ cognosceretur carnaliter.nam tunc esset virgo ꝛ repudiata:qm̄ nemo potest repudiare feminam anteq̄ꝫ eam accipiat ꝛ teneat eam in sua potestate per consummationem nuptiarum.ꝛ sic iaꝫ femina est carnaliter cognita.hoc apparet Deutero.24.ca.cum dicitur.si acceperit homo vxorem ꝛ habuerit eaꝫ:ꝛ non inuenerit gratiā

Marginal notes:

Positio de vitāda immūdicia q̄ ē in ducendo vxorē.

Qō.23

A

Si sacerdos magnꝰ accepisset aliq̄ꝫ puellā i vxorē ꝛ nō reperiret eam v̄ginē qd facere debebat.

Qr̄ sacerdotes minores poterāt ducē in vxores cognitas ab alijs sꝫ non sacerdos magnus.

Ducētes v̄gines vxores volunt hr̄e eas v̄gines ꝑp vnū de tribus:ꝛ an deꝰ iusserit sacerdoti magno ducē vxorē v̄ginē ꝑpt d̄lectatiōeꝫ vulgarē.

B

Nota.

Secundū. Cū aliq̄ femia ducit v̄go maior pax ē i ɔiugio q̄ꝫ si alteriuꝫ viri vxor fuissꝫ ꝛ vñ hoc.

Quō videat modicū ꝙ femina amet viꝝ p̄orē d̄fūctum vel aliū viuētē ꝑp virū suū ꝛ i quo differt.

Marimū i ɔiugio ipedimētū.

C

D

Tertium p̄ncipale ꝑp qđ volunt hr̄e vxores v̄gines.

Cōditiones attinētes ad vxorem quā ducē debat sūmus sacerdos.

An possꝫ esse aliq̄ repudiata ꝛ v̄go.

rit gratiam ante oculos eius propter aliquam seditatem.oportet ergo q̄ prius eam haberet q̄ repudiaret:z hoc est cum vir tenet vxorem in domo sua post expletas nuptias.z sic iam carnaliter cognita est. ¶Si autē obijcias q̄ aliqua est vidua z vir go.sicut est de illa que desponsata est:z ante copulam carnalem vir mortuus est.illa enim iam caret viro:q̄n̄ ille cui per verba de p̄senti copulata erat vir eius dicebat:velut si eam carnali tercognouisset. ¶Rn̄dendus est q̄ q̄q̄ femina desponsata sit per verba de p̄senti nisi a viro cognita sit non vocabit vidua moriente viro.nam ꝟm vsum latinitatis vidua dicitur que a viro diuisa est. Illa vero que viro nunq̄ coniūcta est vidua dici non poterit.cuiusmodi est illa que añq̄ cognosceret carnaliter sponsum pdidit. ¶Sed adhuc obijcies q̄ aliqua mulier p̄t eē vere vidua vel repudiata:z tamē q̄ virgo sit:sicut si aliqua expleuerit solēnitatem nuptiarū cum viro suo z manserit cum eo aliquo tempore:z tamē vir carnaliter non cognouerit eam:aut quia noluit aut quia nequiuit sicut iterdū accidere solet. ¶Respondendū est q̄ tales femine ꝟm ius p̄sumuntur esse cognite a viro:quia tanto tempore in eius potestate matrimonialiter permanserunt:ideo tanq̄ vere cognite a viro vidue iudicant.z si forte p̄obaretur manifestis argumētis q̄ femina virgo erat q̄q̄ habita fuisset in vxorem:adhuc non debebat accipi a sacerdote magno matrimonialiter:quoniā p̄ter deflorationē quedam turpia accedere possunt in femina que alicuius viri potestati subdita est si carnaliter posset cognosci.de quibus nihil spectat dici:quoniā per se cognita existimo.z sic apparet p̄o eodem accipi non esse viduam z repudiatam:p̄o eo quod est esse virginem.(Et sordidā atq̄ meretricem non accipiet). Dic ponuntur alie due ꝓprietates que nihil addunt ad primā:sed sunt expositiue eius. Nam femina que virgo est:nec sordida:nec meretrix est.q̄q̄ non est in p̄stibulo vniuersaliter ꝓstituta:sed occulte se ꝑ mercede cognoscendā tradit. Alio modo potest accipi sordida p̄o ea que z si carnaliter cognita non sit:tamē turpitudines virorum z mulierum publice dicere non veretur.ea que primo modo est sordida:manifestū est q̄ non sit virgo:quoniā occulte se p̄o mercede cognoscendam tradit.z hec sordida est cum ab aliquibus viris cognita sit.Si autē accipiatur sordida scdo modo p̄o illa que est publice narrans turpitudines carnalis cōiunctionis:etiam non p̄sumitur virgo Iz virgo sit cuz ex verbis arguatur id qō est in re.maxime in feminis quarum sexus verecūdus esse debet.vtraq̄ ergo harum reculanda est accipi in matrimonium a sacerdote magno:quoniam virgo non est.(Sed puellam de populo suo). Puella nomen est etatis z pudicitie vel virginitatis.vnde accipitur aliquando puella p̄o etate solum. aliquando autem p̄o etate z virginitate. ¶Dic autem non potest accipi primo modo: quoniam supra dicebatur q̄ non esset vidua nec repudiata nec sordida nec meretrix.ergo debet huic repugnare hoc qō est esse puellā:vt dicatur q̄ nō sit nec repudiata:nec sordida:nec meretrix sed puella. Si tamē accipiatur puella p̄o etate nō repugnat supioribus:quia satis stat esse puellam z meretricem simul:vel sordidā z repudiatam: aut viduam.sed oportet hic accipi puellam:vel p̄o virginitate solum: vel p̄o virginitate cum etate.de etate tamē non multum differt: an esset iuuencula vel maioris etatis si tñ virgo esset:quoniam tollebatur tunc omne inconueniens. ¶Si autem aliquis dicat.quid si sacerdos acciperet aliquam puellā in vxorē:z tamē postea nō reperiret eam virginem.® ¶Rn̄detur q̄ eam dimittere debebat z accipere aliam in vxorem:z tunc aut illa erat filia sacerdotis alterius:aut de populo.Si erat filia alterius sacerdotis z non reperiebat virgo cōburenda erat.sicut habet supra.s.puella filia sacerdotis si fornicatur in domo patris sui flāmis exurēda est.Si autē esset de populo z reperiret q̄ ipsa fuerat fornicata anteq̄ traderet sacerdoti in vxorem lapidibus obruebatur .hoc autē est cuz p̄cedebat sacerdos contra vxorē suam per modū accusationis z p̄babatur qō intendebat.Poterat autem alio modo sine aliqua accusatione repellere feminā que non esset virgo repudiādo eā:q̄ non inuenerat gram in oculis eius propter aliquam seditatem:z hanc non tenebatur vir exprimere: nec p̄obare.de hoc habetur Deutero.24.c.Debebat ergo tunc sacerdos vxorē illam dimittere:z aliam virginem accipere.q̄q̄ in hoc non multum differebat tenere vel repudiare si illa quā sacerdos accepit in vxorē reputabatur apud omnes de populo vt virgo:ipse autē inuenit eam non esse virginē.naz hoc fiebat in sacerdotibus vt haberentur in maiori reuerētia:exhibetur nūc maior vel minor reuerentia quātum ad ea que apparent.nā nemo de popularibus iudicat per existens bonum:sed per id quod apparet:siue illud verum bonū sit siue non.Cum ergo a populo toto existimaretur femina illa virgo in tanta reuerentia haberetur sacerdos eam habens in vxorem sicut si vere virgo esset.parum ergo differebat repudiare eam vel non repudiare.(De populo suo).i.debet accipere vxorem que non sit alterius gentis. non enim accipitur hic populus stricte p̄o familia vel p̄o congregatione hominum habitantiū in eodem loco:sicut nos accipere solemus.z est talis modus loquendi in sacra scriptura cū dicitur q̄ manasses creuerat in populos:z tamē erat vna tribus. z sic accipiet ibi populus p̄o familia vel p̄o cōmunitate gentis vnius loci.Sic habetur Geñ.48.ca.cum dicitur.scio fili mi scio:z iste quidem erit in populos z multiplicabitur:sed frater eius iunior maior illo erit:z semen illi⁹ crescet in gētes.Hoc modo accipiendo populum necesse erat intelligi p̄o familia vel tribu.z sic solum posset accipere sacerdos magnus vxorem de familia sua amramitarū que erat familia aaron filij amram:vel solum de tribu leui.Sz hoc fallum est:quoniā licebat sacerdoti magno accipere vxorem de alijs tribubus filiorum israel sicut de tribu iuda.sed quando hic accipitur populus suus:solum distinguitur contra populū alienum qui erat populus gentilis.s.q̄ nō posset sacerdos magnus accipere vxorē de gentibus.nam in ceteris iudeis erat vitupabile: quāto magis in sacerdote magno in quo debebat esse maior honestas q̄ in ceteris.nec etiam licebat sūmo sacerdoti accipere vxorem de conuersis ad iudaismū: sed solum de his que erant p̄prie de genere hebreorū.(Non cōmisceat stirpem generis sui vulgo gentis sue).i.sacerdos nō accipiet aliquam vxorem de mulieribus vulgarib⁹ gentis sue sz de magno gñe.accipe enim vxorē de vulgarib⁹ est cōmiscere stirpē suā vulgo gētis sue.s.q̄ cū sacerdos accipit vxorē vulgarē ex eo z ex vxore illa nascetur stirps.i.filij:z isti erant vulgares pp matrem vulgarē.erat autē tunc cōmixta stirps sūmi sacerdotis vulgo gentis sue:quia cum filij sui ex parte eius essent generosi z ex parte matris essent vulgares erat cōmixta stirps ex generosa z vulgari.Vel nō cōmisceat stirpē suā vulgo gētis sue.i.nō generet in muliere vulgari per qō stirps sua fit cōmixta vulgo. ¶Alio modo posset intelligi q̄ sacerdos magnus non cōmisceat stirpem suam vulgo gentis sue.i.non accipiat filijs suis vxores de vulgaribus:quoniam filij sui sunt stirps sua:z si accipiat eis vxores vulgares cōmiscebit stirpem suam vulgo gentis.z patet hoc maxime de illo filio:q̄ patri successurus erat in sūmo sacerdotio.nam sicut pater nō debebat habere vxorem vulgarem: ita nec filius.sed iste sensus nō est cōueniens sicut prior.quoniā tunc intelligeretur de omnibus filijs sūmi sacerdotis cuz proferatur vniuersaliter.sed tunc non est verum:quia sufficiebat q̄ filius sūmi sacerdotis qui successurus erat in pontificatu acciperet vxorem nobilem.Alij autem etiam si acciperēt de vulgarib⁹ nihil differebat. ¶Unde isti sacerdotes magni accipiebāt vxores de genere iuda:q̄n̄ illa tribus erat excellentior omnib⁹ alijs cum in ea esset potestas regnatiua z nihil honorabili⁹ erat. sic patet de aaron qui assumpsit vxorē elisabeth filiam aminadab sororem naason qui erat p̄nceps in tribu iuda vt habet Exo. ca.6.q̄ autem esset naason princeps in tribu iuda habet Nume. 1.c.z ponitur in linea saluatoris:quia directe erat de genere ei⁹ dauid vt hz Matth.1.c. ¶Hoc autem aliqui dicunt:sed non est conueniens exemplū quod positum est.nam cuz accepit aaron vxorē de filiabus iuda:non erat magis principatus regnatiuus in tribu iuda q̄ in alijs tribubus cuz omnes essent pariter in seruitute egyptiorum vt patet ex discursu principij exodi.sed in egypto erat quando aaron suscepit vxorem elisabeth filiam aminadab de tribu iuda.quod patet:quia quattuor filij eius nadab z abiu z eleazar z ithamar iā erant viri magni quādo exierunt de egypto israelite.quod patet quia in principio anni secundi fuit facta consecratio sacerdotū vt habetur ex eo qō est Exo.40.c.cum his que dicta sunt supra.1.c.z tamen non poterant fieri sacerdotes nisi essent magni viri.q̄ vero oēs quattuor filij sui facti sunt sacerdotes habetur Exo.29.c. ¶Sed adhuc aliquis dicet q̄ tribus iuda principatum habebat quando aaron sumpsit in vxorem elisabeth filiam aminadab de tribu iuda:q̄q̄ principatus regnatiuus adhuc nō esset:quia naason frater elisabeth vxoris aaron erat princeps in tribu iuda vt habetur Nume.1.ca.z tribus iuda tunc p̄cerat alijs tribub⁹ in situatione castrorum z p̄cedendo in motu.nam cum castra mouenda essent filij iuda qui erant ad partem orientalez in primo ordine ꝓficiscebantur vt patet Nume.2.ca.Conuenienter ergo videbitur dicendum q̄ tunc aaron accepit vxorem de tribu iuda:quia illa tribus principabatur alijs. ¶Rn̄dendus est

Obiectō
Rn̄sio.
Obiectō An possit eē aliq̄ vidua z virgo.
Rn̄sio.
Puella q̄n̄ accipiatur.
Qō. 24. A Quid facere debebat sacerdos si hz̄et puellā in vxorē q̄ non esset vgo.
®Rn̄sio.
B
Quid sit de vulgaribus vxorē accipere.
C
Sacerdotes magni accipiebāt vxores de gñe regali de tribu iuda.
Qō. 25 A An ꝓueniēter ꝓbet cōmixtas esse tribū leuiticā z iuda i ducendis vxorib⁹ p̄ q̄ aaron accepit in vxorē elisabeth sororē naason p̄ncipis iuda.
Obiectio.
Rn̄sio.

quando aaron sumpsit vxorem elisabeth de tribu iuda non p̄ncipabatur tribus iuda alijs tribubus: quia erant in egypto ⁊ ibi simpliciter seruiebant egyptijs non habentes inter se aliq̄ genus p̄incipatus: ⁊ filij aaron nati sunt ei in egypto sicut p̄z Exo. ca. 6. ⁊ quando intrauerunt in desertum: aaron habebat iam filios magnos: quoniaz in tertio mense anni primi exitus de egypto: quādo ascendit moyses in montē: iussit deus vt illuc quoq̄ ascenderent nadab ⁊ abiu vt habetur Exo. 24. c. ergo iam erant viri habentes auctoritatez quando de egypto exierunt. nō ergo accepit aaron vxorē de filiab⁹ iuda: q; ista tribus haberet maiorem p̄incipatum q̄z alie: quoniaz tunc nihil tale erat in iudeis. Sed incepit postea iste p̄incipatus in deserto cum familie tribus israelitarū distinguebantur vt procederent ordinate: ⁊ ibi deus voluit vt tribus iuda p̄esset alijs in motu ⁊ in locatione castrorum vt habetur Nume. 2. c. Huius signum est: quoniam non cōputantur aliqui p̄incipes in tribu iuda ante naason q̄q̄ ante eum fuerūt alij viri de recta linea tribus iuda: sicut patet de aminadab patre elisabeth vxoris aaron. non tamē vocatur ipse princeps sed solum naason filius eius: quia ipse egressus est de egypto ⁊ p̄erat tribui iuda in deserto. ¶ Item non potest argui ex hoc exemplo de vxore aaron q; tribus regalis ⁊ sacerdotalis essent coniuncte. nam quando aaron sumpsit in vxorē elisabeth non erat ipse sacerdos magnus: nec minor: imo nec aliquis sacerdos erat in toto israel a deo institutus. Hoc apparet quia aaron accepit in vxorem elisabeth dum adhuc israelite essent in egypto sicut patet ex superioribus: sed ipse ⁊ filij sui non fuerunt consecrati in sacerdotes vsquequo introierunt in desertum: ⁊ hoc in secundo anno exitus de egypto. non ergo accepit aaron vxorem de tribu iuda specialiter: quia ipse sacerdos eēt sed per accidens: quoniā sic licebat accipi filias iuda in vxores a filijs ruben vel beniamin vel aliarum tribuū. ¶ Item dato q; aaron esset sūmus sacerdos tempore quo accepit in vxorem elisabeth de tribu iuda: tamen non accepit propter hoc q; esset sacerdos: quia nondum data erat ista lex de non cōmiscendo stirpem suam vulgo gentis. ¶ Dicendū ergo est q; sacerdotes magni semper assumebant vxores de magno genere: sed an ille essent de tribu iuda vel de alia tribu non constat. q̄q̄ si velimus dicere q; trib⁹ sacerdotalis ⁊ regalis erant cōiuncte ex alio loco p̄bandū erit. s. quia sacerdos magnus ioiadas accepit in vxorē iosabā filiam regis ioram vt habetur. 4. Regum. c. 11. sed an tales contractus matrimoniales filiarum regum cū sacerdotib⁹ magnis frequenter fierent non constat. satis tamen rationabile est debuisse fieri: quoniam summi sacerdotes erant viri potentes habentes magnos redditus ⁊ honorez in populo. talib⁹ autem reges tribuunt filias suas. ¶ Assignantur autem due causse propter quas tribus sacerdotalis ⁊ regalis coniungebantur. ¶ Prima erat vt reges per familiaritatem quā habent ad sacerdotes erudirentur in lege dei magis q̄z als. ⁊ hoc illis multum necessarium erat vt timerent dominum ⁊ mouerent populum ad cultum dei. ista autem doctrina per eruditionem legis a sacerdotibus fieri debebat. ideo iussit deus vt quando aliquis rex cōstitueretur acciperet deuteronomiuz legis a leuitis ⁊ sacerdotibus vt ibi erudiretur vt habetur Deutero. 17. c. cum dicitur. postq̄ autem sederit in solio regni sui: describet sibi deuteronomium legis huius in volumine: accipiens exemplar a sacerdotibus leuitice tribus: ⁊ habebit secum ⁊ leget illud omnibus diebus vite sue vt discat timere dominum deum suum. ¶ Secūda causa erat propter reuerentiaz sacerdotalis ministerij. naz cum sacerdotes magni acciperent in vxores filias regum magis honorarentur a toto populo: quia erant affines regis: ⁊ haberent maiorem potentiam ad corrigendum delinquentes contra cultum dei adiuti per regalem potentiam. nam potentia est organum ad felicitatem vt ait Aristo. in. 1. ethicorum. quoniā multa per amicos ⁊ per potentiam temporalē operata sunt. (Quia ego dominus qui sanctifico eum). i. nō debet sacerdos magnus accipere vxorem de vulgo gentis sue: quia ego qui ista iubeo sum domin⁹ eius ⁊ sanctifico eum, i. volo q; sit sanctus. Accipitur hic sanctitas vel mūdicia quedam que est in abstinendo a cōtaminatione seminarū vulgarium. nam si sacerdos magnus commiscet genus suum vulgo gentis sue esset per hoc contaminatus. deus autem volebat q; non haberet istam contaminationem volens vt acciperet vxorem de magno genere: ideo dicitur eum sanctificare. sic enim accipitur Exo. 19. c. cum dixit deus moysi q; sanctificaret populum vsq̄ in diem tertium. ibi autem accipitur sanctificare: idest iubere q; sanctificarentur. nam moyses nihil efficiebat de illa sanctificatione. quod patet quia illa consistebat in abstinendo ab vxoribus suis ⁊ lauando vestimenta vt habetur eodem capitulo.

¶ Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aarō. Homo de semine tuo p̄ familias qui habuerit maculam: non offeret panes deo suo: nec accedet ad ministeriuz eius. Si cecus fuerit: si claudus: si vel paruo vel grandi vel torto naso: si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus: si albuginem habens in oculo: si iugem scabiem: si ītetiginem in corpore: vel hernioſus. Omnis qui habuerit maculaz de semine aaron sacerdotis: nō accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo. Vescetur tamē panibus qui offeruntur in sanctuario: ita dūtaxat vt intra velum non ingrediatur: nec accedet ad altare qui maculam habet: ⁊ cōtaminare non debet sanctuariū meū. Ego dns qui sanctifico eos. Locutus est ergo moyses ad aarō ⁊ ad filios eius: ⁊ ad oēz israel cuncta que sibi fuerant imperata.

Locutus est dominus ad moysen. Hic ponitur tertiuz principale huius capituli. s. qui abiiciebant ne ministrarent in sacerdotio de genere aaron. ¶ Pro quo sciendum q; de nulla tribu p̄mittebantur homines accedere ad ministrādum in sacerdotio nisi de filijs aaron. ⁊ si aliquis de extraneis accederet siue ille leuita esset: siue als moriebat vt habetur Nume. c. 3. et. 17. ⁊ patet de ozia rege qui voluit ministrare ī sacerdotio ⁊ percussus est lepra in fronte: ⁊ mansit sic vsq̄ ad mortem suam vt habetur. 4. Regum. c. 15. patet etiā de chore dathā ⁊ abyron: ⁊ de eorum sequentibus qui voluerunt vsurpare sibi sacerdotium offerentes thura. vnde eorum quidam cōbusti: alij vero a terra viuentes absorpti sunt vt habetur Nume. 16. ca. ¶ Rursus autem considerandum q; eorum qui erant de genere aaron non omnes habebant idem ministerij genus: sed quidam ministrabant vt summi sacerdotes: alij vero vt minores. q; si ille qui erat sacerdos minor vsurparet sibi officium sūmi sacerdotis mor̄etur. Dico autem de eis que soli sūmo sacerdoti conueniebāt sicut introire in sancta sanctorū ⁊ reliquas ceremonias explere que pertinent ad diem expiationis. iste enim sūt sūmi sacerdotis vt habetur supra. 16. ca. ⁊ ad Hebr. 9. Ad hoc autem summū sacerdotium vnus tm̄ assumebatur: ⁊ iste veniebat per successiones in lineam rectam primogenitorū ab aaron per posteros. ⁊ hoc nisi deus aliter voluisset ex aliq̄ speciali causa vt patet de sacerdotio beli. nam deus trāstulit summū sacerdotiuz de domo beli sacerdotis magni propter peccata filiorum eius: ⁊ quia ipse non corrigebat eos vt habetur. 1. Regum. 2. c. 2. 3. ⁊ mutatum est sacerdotiū ad alteros: in eadem tamē tribu ⁊ linea aaron. si quis autem de alijs p̄sumpsisset assumere sibi summum sacerdotium ministrando mor̄eretur. ¶ Alij autem erant minores sacerdotes: ⁊ in his non assignabatur aliqua differentia quantum ad ministerium sacerdotale: quoniam omnes filij sacerdotum sacerdotes erant. non erat autem sic in filijs sacerdotis magni: quia solus vnus eorum erat sacerdos magnus: alij vero computabantur inter minores. Sed adhuc non licebat omnibus bis ministrare nisi haberent plenam mundiciaz: ⁊ quia supra positum fuit de mundicia in cauendo mortuos ⁊ cauendo viles vxores: hic dicitur de mundicia que est in integritate corporis ⁊ pulchritudine: ita q; non sit ibi aliqua macula reddens sacerdotem deformem. nam hoc efficeret ne vllatenus ministraret. Ponūtur autem macule infra. (Loquere ad aaron). Non solum loquebatur ad aaron: sed etiam ad filios eius: ga ad omnes pertinebat ista lex de vitandis maculis vel non ministrando cum haberent maculas. loqtur tamen moyses p̄cipaliter ad aaron: quia ipse p̄hibere debebat ne illi qui erant de genere suo maculati ministrarent. (Hō de semine tuo). ad aaron loquitur: quoniaz de semine suo solum erant sacerdotes. In leuitis autem non inquirebatur ista mundicia: quoniaz non applicabant ad aliquos cultus dei: ita speciales sicut sacerdotes. sed solum ferebant onera sanctuarij cum mouēda essent castra

D

46. di. c. j.

Defectus sacerdotē maculantes. 33. di. c. vsq̄ adeo. ! 36. di. c. j. j. q. j. c. Sacerdotes. 43. di. c. fi. 54. di. c. multos ī glo. 2. q. 7. c. testes ibi diuina iubet.

Qui abiiciebāt ne ministrarent ī sacerdotio de genere aarō.

Notādū

B

2. rō sortis.

L

Veritas. Sacerdotes sp accipiebāt vxores de magno gñe ⁊ q; oueniēs erat q; reges darent eis filias suas.

Propter qd trib⁹ sacerdotalis ⁊ regalis cō iūgebant. 1. cā.

2. cā.

†

†

†

stra. Jn boc autez an deformes:an pulchri essent nō differebat. quia non erant ministeria alicuius excellentie vel ꝓpositure sicut esse sacerdotem. Jsti enim ꝓponebantur populo quantū ad honores ⁊ quātum ad redditus.requirebatur ergo in eis magna honestas.maxime ꝓpter reuerentiam cultus diuini ne vituperaret aut contēneret duz tales ministrarēt.sic eniz sit in sacerdotib⁹ nostris q debēt eē honesti ⁊ nō deformes. (Per familias suas).i.i q̄cūq; familia sit.dō h̄ ꝙ qñcūq; alig eēnt de filijs sacerdotū ⁊ hzent maculā nihil differebat ꝙ eēnt de genere vel familia vna vel altera:quia omnibus eadem lex erat. (Qui habuit maculam).i.corporis deformitatem notabiliter apparentem:siue in superabundātiam alicuius membri vel defectu aut mala alicuius partis figuratiōe vel mēbri lesione. ¶Hoc autem ecclesia seruat vt hz extra de corpo.vitia.⁊ de cleri.egro. per totum.hoc autem est ꝓpter horrorez ⁊ scandalum populi. nam si populares viderent sacerdotem leprosum ministrantez horrerent ab eo recipere sacramenta. Jtem ꝓpter periculum quia aliquando contingeret defectus ex impotētia bene administrandi:vt si erat claudus vel non bene videns multa poterant inconuenientia sequi. ¶Jtem fiebat hoc ꝓpter significationē eius qō fiebat.nam sacrificia ⁊ omnia alia ministeria sacerdotalia veteris testamenti:significabāt ea que ventura erant in nouo testamēto.⁊ quoniaz ista perfecta erant debebant sacerdotes in veteri testamento esse perfecti non habentes maculas. Jtem ꝓpter significationem in nouo testamento multi excluduntur ne sint sacerdotes.sicut est in bigamis.naz significāt vnitatem christi ⁊ ecclesie indiuisam:quoniā isti diuiserunt carnem suam in plures.de hoc ad Tituz.ca.1.⁊ extra de biga.per totum sic autem est de eis qui sunt turpes:quoniaz in eis deficit aliquo modo ratio significationis cum non possint perfecte significare perfectionem que esse debet in operibus dei:iuxta illud Deut. 32.dei perfecta sunt opera. (Non offeret panes deo suo).i.nō ponet panes ꝓpositiōis sup mensam.de panibus aūt ꝓpositionis supra dictum est.q.14.quid sint ⁊ quomodo cōficiant. Jsti nāq; erant semper coram domino super mensam ⁊ erant.12.vt habetur infra.24.c.Sacerdotes autem ponebant eos super mēsam ꝓpositionis per singula sabbata tollentes.12.⁊ ponentes totidem recentes. Cum autē auferrentur isti panes de conspectu domini sumebant eos sacerdotes in cibuz.eis nāq; solis licebat illis vesci vt patet.1.Re.21.c.⁊ clarius Matth.12.c. (Nec accedet ad ministerium eius). Per hoc tanguntur alia sacerdotalia officia.s.offerre hostias super altare holocaustoruz ⁊ offerre thymiama coram domino quotidie in mane ⁊ in vespere vt patet Exod.30.c.⁊ disponere lucernas quotidie in candelabro vt habetur Exo.27.et.40.⁊ infra.24.c. Alie autem ministrationes erant que non pertinebant ad tabernaculum sed fiebant extra: vt patet de contemplatione leprosorum quādo sacerdotes ibāt extra castra ad videndum an aliqui leprosi essent: ⁊ faciebant in eis ritus purificationis. Jdem quādo contemplaturi erāt an in domo appareret plaga lepre vt habetur supra.13.et.14.ca.hec enim ad solos sacerdotes pertinebat.ideo si aliquis esset de genere sacerdotum:⁊ esset habēs maculam non poterat facere aliquid predictoruz. (Si cecus fuerit). De ceco patet causa quoniā videre non posset quid in ministratione tractare deberet. Jdez autem si modicum videret:quoniam eodem modo esset periculum circa ministrationes.non enim bene sciret iudicare de eis in quibus ministrabat.si tamē aliquis eēt sacerdos satis videns: ⁊ postea pre senectute vel alis caligarent oculi eius non amouebatur a ministerio suo:etiam si esset summus sacerdos:sed manebat vsq; ad mortem in filio suo:sed in talibus necesse erat vt ri coadiutorem.sic enim in ecclesia consueuit si aliquis de sacerdotibus: vel episcopis efficiatur claudus: vel cecus:aut leprosus datur ei coadiutor:⁊ nō amouet a beneficio vel dignitate:ꝑ hoc de beli summo sacerdote:cuius oculi iaz caligauerāt: ita vt videre non posset vt habetur.1.Reguz.c.3. cum dicitur. beli iacebat in loco suo:⁊ oculi eius caligauerant nec poterat videre lucernam dei anteq̄ extingueretur:⁊ ideo iste iam non ministrabat hz esset summus sacerdos:sed hēbat duos filios.s.ophni ⁊ phinees qui ministrabant.1.Regum.2.ca.sed iosephus dicit lib.4.antiquitatum ꝙ phinees supplebat vices patris administrans in summo sacerdotio. (Si claudus). Etiam sacerdos repellebatur ne ministraret si claudus esset:quoniam ignominia ⁊ abiectio quedam est vt tales ministrent.maxime quādo sunt notabiliter claudi.etiam quia periculum esset in ministerijs istoruū vt cum offerrent vinum:vel oleum:aut similia in libamentis cadere possent ⁊ effundere libamenta.etiam quia sacerdotes iugulabant ⁊ decoriabant animalia offerenda:sed hoc non poterant facere cōuenienter boues claudi non potentes iniri pedi claudo. ¶Item sacerdotes assumebant sanguinem in crateris ⁊ aspergebant effundentes per girum altaris aliquando super parietes aliquādo ad basim vt ꝑz supra.1.et.3.et.7.c.sz hoc facere nō possunt cōuenienter claudi. ¶Dicendum tamen est sicut in superioribus ꝙ q̄q̄ aliqs q ministrabat ꝓus:efficeret postea claudus non amouebatur a sacerdotibus: sed suscipiebat iura sacerdotalia sicut ceteri q̄q̄ non ministrabat:si deformitas esset notabilis.secus si parua que non impediret ministeriū:nec multum a populo videretur.⁊ si esset sacerdos magnus ⁊ efficeretur postea claudus non subrogabatur ei alius in summo sacerdotio:sed semper habebat redditus ⁊ honorē q̄q̄ alius vices eius gereret in ministrando.si tamē filius alicuius summi sacerdotis qui esset ꝓmogenitus ⁊ successurus in pontificatu si anteq̄ acciperet summum sacerdotiū efficeretur claudus vel cecus:aut habēs aliquid istorum non assumebatur in summū sacerdotem:sed alius de fratribus eius:ipse vero alebatur de redditibus sacerdotuz sicut ceteri habentes huiusmodi maculas.ratio diuersitatis est: quia facilius aliquis ad honores vel officium nō admittitur q̄ admissus repellatur.nam turpius expellitur q̄ non admittitur hospes vt patet extra de iure iuran.in.c.4. (Si vel paruo vel grandi vel torto naso). Dic ponitur alia ꝓprietas ꝓpter quaz excludebantur sacerdotes a ministrando.s.si haberent enormitatem in naso.⁊ ponuntur tres ꝓprietates.s.si nasus esset enormiter magnus: vel enormiter paruus.quodlibet eniz horuz ad mō struum quoddaz declinat. Dicitur autem nasus tortus:quādocunq; in dextrum vel in sinistrum flexus est.vnde per magnum vel paruum nasum:significatur id qō nos aquilam ⁊ simum dicimus. Nasus enim aquilinus ⁊ arcuatus est sicut in ipsis aquilis rostrum recuruuz est.nasus simus dicitur nasus paruus ⁊ in medio deꝓressus.ad extremum autem aliqualiter eleuatus sicut in simijs est.tortus autem nasus non dicitur sm recuruationez eleuationis vel deꝓressionis:sed sm flexionez in partem dextrā vel sinistram. Jn hebreo dicitur. siue superabundans vel deficiens:⁊ ad idem pertinet.nam superabundans dicitur qui nasuz enormiter magnum habet.deficiens autem qui nasum enormiter paruum habet.⁊ hec dicunt quasdam deformitates ꝓpter quas excludebātur sacerdotes ne ministrarent..

¶Quare in nouo testamēto q̄q̄ obseruetur in sacerdotibus ꝙ non sint deformes corpore:non tñ tātū hoc obseruat sicut in veteri.⁊ cur vetus testamentum exigebat maiorem pulchritudinē in ministris ⁊ vestibus ⁊ alijs cerimonijs ⁊ in festorum obseruatione q̄ nouum. Questio.27:

Considerandum autez ꝙ q̄q̄ in nouo testamēto vitium corporis impediat ab ordine suscipiendo:vel in habente ordinem administrationē tollit.sed non accipiuntur ista stricte aliqui esse corpore vitiati sicut in veteri testamento.nam habere nasum magnum vel paruum in nouo testamento nihil impedit. in veteri autem excludebat ab administratione.idem autem habere gibbū vel esse lippum:vel albuginem habere in oculo:vel impetiginem in corpore vel bernioſum eē nihil impedit.in veteri tamē prorsus excludit.strictior ergo horum obseruātia est in veteri testamento q̄ in nouo. ¶Simile autem est de festorum obseruatione.naz in veteri testamento in sabbatis nihil agi licebat:nec parare cibos nec etiam succendi ignem.qui enim ageret moreretur vt habetur Exo.32.et.35.c. Jn nouo testamento nō est tam stricta obseruatio. Nam in quolibet festo licz cibos parare:⁊ quedā alia fieri q̄ antiquata cōsuetudo obseruat.de qbus latissime dixim⁹ Exo.12.c. ¶Causa autem quare in sacerdotibus veteris testamenti obseruatur strictius consideratio vitiorum corporis q̄ in sacerdotibus noue legis:est quia sacerdotes veteris testamenti ponebantur vt incitarent populū illum proteruū ⁊ cōtumacem ad cultum dei. Si igitur illi viderent aliquam occasionem contemnendi cultum diuinum faciliter contēpsissent.oportebat ergo sacerdotes esse nullam maculam habentes vt non posset in eis aliquid reperiri ꝓpter quod diuinus cultus vilipenderetur. ¶Alia causa est ex causalitate ipsius cultus diuini in nouo et veteri testamento. Nam sacrificia veteris testamenti ⁊ omnia alia ministeria nullam in se ex seipsis virtutem proficiendi continebant ꝓter circumcisionē.nam vt ait Apostolus.impossibile est sanguine taurorum ⁊ hircorum auferri peccata vt habetur ad Hebr.10.cap.quia ergo ista cerimonialia ministeria in seipsis nullam efficaciam ⁊ reuerentiam habebant si non honorarentur ex qualitate ministroruū:necesse erat imediate contēni:

A Ecclesia obſuat sacerdotē nō esse deformē ⁊ quare.

† Qō. 26.

† Qz claudus si ministrabat

B † Qz ceci non recipiebātur in ministerium.

† Tres ꝓprietates i naso explodētes sacerdotes a ministrando.

C Doc.opio penes claudi ministrationem.

† Qz i vetest. obſuātur stricti⁹ festa q̄ nunc.

A

oportuit ergo vt in sacerdotibus stricte obseruaret mūdicia z ornatus vestiū: vt ipsoz sacerdotū qualitas z habitus ipsa imp-fecta sacrificia honorarēt: sicut est in boibus honorādis. si. n. aliquis voluerit honorare eū qui honore dignus est: ēt si paruā impenderit reuerētiam satis ille honoratus erit cū ex seipso bēat reuerētiam. Si aūt aliquis honorare velit eum g nulla dignus est reuerētia oportet g magna diligētia ei honorē ipēdat. aliquin cōfestim ille despiciet cū ex seipso nullū reuerētie pōdus habeat. ¶ In sacrificijs aūt z cerimonijs noui testamēti longe distās est: qm̄ ipsa fm se reuerentiam magnā hnt: qz per seipsa ꝓficiunt hūtia ab intrinseco ꝓficiendi virtutē: ideo nō oportuit vt in eis tot cerimonie essent ad obseruādum honorē eoz sicut in veteri testamēto. z sic q̄q̄ sacerdotes nō ita stricte accipiantur q̄ esse corpore vitiatos vel immaculatos nihil differt: immo debet requiri puritas saltem quātū ad exteriora in ministris veteris testamēti q̄ in sacerdotibus noue legis. alie aūt ad hmōi cause sunt. (Si fracto pede fi manu). i. fi sacerdos fit bēs pedē fractū vel manū fractā. p boc etiā intllr fi habeat manū totaliter abscisam: vel pedē. nā tunc nō posset perfecte ministrare cū ad hoc regratur vtriusq; manus operatio. quēadmodū est in iugulādo: z decoriādo aialia qō erat officiū sacerdotum in aialibus immolatis. idē aūt si pes esset abscisus: qm̄ nō posset cōuenienter moueri ad faciendū hec. vel etiā si essent ista fracta. s. g pēderēt ab alijs mēbris: ita g nō haberēt in se aliquā virtutē moti uā sicut ea q̄ prorsus a corpore abscisa sunt. Differūt aūt ista ab hoc qō est esse claudū. nā g claudus est habet pedes lesos siue ex natiuitate: siue a casu. nō tn̄ habet eos abscisos vel fractos. deterius enim est habere fractū q̄ claudū: z cū vtrūq; malū sit. deterius est qō in manu est: qz ista magis ptinet ad ministrationē q̄ pes. (Si gibbus. fi lippus.) Iste sunt alie ꝓprietates pp q̄s aliqs excludebat ne ministraret. Pria si gibbosus esset. est aūt duplex gibbus. s. vnus in dorso: alius in pectore. ille aūt g in dorso est fi le vocat gibbus. g vero in pectore vocat struma. vtrūq; autem deboneſtatū est z impediebat in veteri testamēto volētes ministrare. z q̄q̄ gibbus fm latinā significationē solū signet id qō in dorso est: tn̄ hic pro vtroq; assumit: qz vterq; gibbus excludebat a sacerdotali ministratione. ¶ In nouo testamēto i quo dictū est ista nō accipi tā stricte nō curat an aliqs habeat gibbū vel strumā. nisi qōlibet eoz valde notabile sit: ita vt taliꝫ homo inter ceteros q̄si mōstrū habeat. tūc enim qm̄ esset scādalum z vilipēsum diuini cultus iste impediret ne ordines susciperet. Idē aūt oz si sit lipp⁹. Dnr̄ ät boies lippi g hnt oculos teneros emittētes quēdā flurū i modū lachrymaꝝ. z isti patiunt a valde magna luce z assidua. Dis autē in palpebris inberet gdam humor cōcretus g prius effluxerat: z h̄ modo deformes reddunt. multū enim hoc impedit humani corporis pulchritudinē q̄ maxima ex parte in oculis est. ꝓpter hoc aūt Jacob dilexit Rachel: z nō lia sororē suam: qm̄ lia lippis oculis erat: rachel autē venusta facie vt habet Heñ. 29. c. cū dicit. babebat duas filias nomen maioris lia: minor aūt appellabat rachel: sed lia lippis erat oculis: rachel venusta facie: z decoro aspectu quā dilexit iacob. In sacerdotibus aūt veteris testamēti regrebat pulchritudo vt sic magis ministeriū eoz honorareť. sed lippido oculoꝝ tollebat pulchritudinē: ideo excludebātur a ministrādo. (Si albuginem hns in oculo.) Albugo oz albedo q̄dam q̄ in oculis est. z nō q̄libet sed ea solū que est super pupillā impediens visionē z vocat vulgariter nubecula: qm̄ densitatē habet quādam in modū nubis. Nec enim fm nouū testm̄ nihil impedit quin aliqs ordinet: z ministret. impediebat tn̄ in veteri testamento in quo erat strictior obseruātia. (Si iugē scabiem). i. fi habet scabiem cōtinuā iuge. n. cōtinuū dicit. oz esse ista quedam scabies mala infectiua semp inherēs cuti que ex corruptione cōplexionis nascit. tales aūt semper immūdi iudicabātur. vnde nō debebant admitti ad ministrandū. ¶ Sciēdū aūt g ista scabies nō est lepra: qm̄ qui leprosus est nō solū repellit ne ministret: sed etiā repellit a cōitate oīum de pplo vt habitet extra castra. sic habet. s. 13. et. 14. c. qui tn̄ habet scabiē iugē p̄sumptionē habet magne infectionis: ideo nō admittitur ad ministrādū. Si tn̄ hoc haberet in nouo testamēto nisi forte illa scabies esset aliqd extra patens in locis in ḡbus causaret horroꝝ z deformitatē nō impediret hns ab ordine assumēdo. Lepra tn̄ impediet sacerdotes noui testamenti qm̄ est morbus contagiosus: z ceteros ḡbus cōicaret inficeret z nō solū ꝓpter lepram aliqs repellitur a ministratione futura: imo si iam ordinatus sit repellitur ne ministret. pz extra de cli. per totum. Si tn̄ aliquis matrimonium contraxerit z postea incidat in leprā non fiet diuortium matrimonij quantum ad vinculum: nec quantum ad cohabitationem: vel thorum vt pz extra de coniugijs lepro. per totum. (Si impetiginez in corpore.) Impetigo oz esse scabies quedam valde ficca in modum circuli corpori inherens. hoc enim hominem deformat. si ergo aliquis impetiginem haberet que faciliter curari posset non excludebatur a ministratione. si tamen non posset curari: sacerdos non potest effici. hec autē inter maculas minima est. ideo in nouo testamento nec ordinari impedit: nec a ministratione prohibet ordinatum: qm̄ non est hoc aliquid infectiuum: nec tāq̄ deforme reputatur: quia tn̄ vt dictum est maior requiritur pulchritudo in sacerdotibus veteris testamēti q̄ noui. (Vel hernios.) Hernia oz esse infirmitas testiculorum que nota est. hoc etiaꝫ impediebat ne quis ministraret. ¶ Causa autem impedimenti non potest assignari propter scādalum: qm̄ hernia aliquid abscondit um est: nisi forte de aliquo publicum fit q̄ herniam habeat. sed oportet reduci ad quandam aliaꝫ causaꝫ: qm̄ hernia p accns a ministrando impedit: vt cuilibet aspicienti notuꝫ est. sed in nouo testamēto hec non potest impedire qm̄ ibi solum impeditur aliquis ne ordinetur vel ordinatus ne ministret: quia deficit potentia perfecte ministrandi. vel qz ex tali ministratione scandalum aliquod segtur sicut in quibusdaꝫ alijs notum est. hernia autem a nullo horum impedit: nec scandalum aliquod causat. ergo non impedit ordinandum: nec ministrare prohibet ordinatum. Iste autē ꝓprietates que hic posite sunt de sacerdotibus veteris testamenti. q̄q̄ fm rōnez lr̄alem aliquid significent vt declaratum est fm q̄ conueniebant statui iudeorum: tn̄ fm significationem tropologicam quasdam ꝓprietates notant que in sacerdotibus noui testamenti esse debent: de quibus nihil ad nos cū nō intenderimus tropologicas z allegorias vel anagogias seq. de his requiratur in glosa ordinaria. (Omnis g habuerit maculam de genere aaron sacerdotis.) Supra fuerant posite in particulari conditiones que prohibebant ministrare sacerdotes veteris testamenti. hic in generali ler ponitur. s. q̄ quicunq; habuit maculaꝫ nō possit mistrare. z h̄ siue nūq̄ cepit mistrare: siue iā cepit mistrare. in nouo tn̄ testō differt qz facilius ꝓhibet aliqs ne ordinet q̄ post ordinationē ei administratio interdicat. sed in veteri testamento non erat conuenienter ista causa: quia filij sacerdotū ex hereditate habebant q̄ ministrarent sacerdotes patribus suis in ministratione z redditibus. z sic de istis ita erat ac si iam ordinati essent. ideo si inciderent in aliquaꝫ maculam ꝓpter quā nō deberent ministrare solum vetabatur eis ne ministrarent: ac si iam ordinati essent. In nobis autē ministratio sacerdotalis non euenit ex hereditate sed soluꝫ ex ordinatione. ideo in nobis est duplex prohibitio. s. q̄ non ordinemur: z q̄ ordinati non ministremus. (Qui habet maculam.) Intelligitur de maculis supra positis. nulla enim alia macula impediebat ministrationē nisi iste. qō verū est de maculis quasi naturalibus z permanētibus. secus est de quibusdā maculis p accns: sicut si aliquis efficiatur leprosus vel semine fluens vel pollutus somnio nocturno aut in coitu vel in cōtactu reptilium z animalium immūdoꝝ efficit inhabilis ad mistrādū non simplr: sed pro eo tpe quo durant in eo iste immundicie. iste autē non vocantur macule sed contaminationes: quoniam macule dicuntur esse que permanent: contaminationes vero que trāseunt. Iste autem de q̄bus dictū est hic permanſiue sunt. Alie vero que transeuntes habentur sequenti. c. z non vocantur macule. (De semine aaron sacerdotis.) Dz autē de semine aaron quia iste conditiones maculaꝫ non obseruabantur nisi in sacerdotibus qui erant de genere aarō: qm̄ in leuitis z alijs popularibus nihil horꝝ erat. dicitur aaron sacerdotis non ad dzīam alioꝝ qui dicerentur aaron cum multi sic vocarentur: sed ponitur quasi ex superabundantia. non enim omnes termini positi designant aliq̄ differentiaz rerum in sacra scriptura. sed aliqui sunt qui interdū nihil agūt. (Non accedet offerre hostias domino.) Offerre hostias est iugulare animalia oblata: z decoriare illa atq; sanguinem eorum fundere ad expiandum: z adipes vel carnes fm consuetudinem sacrificioꝝ variorū super altare adolere. ¶ Dicitur autez non accedet qm̄ ad hoc q̄ aliquis offerret hostias oportebat q̄ accederet ad sanctuariuꝫ introeundo in illud. ab huius autez ingressu non prohibentur habentes maculas suprapositas. naz q̄q̄ cōtaminationes prohibent ab accessu ad sanctuariuꝫ: tn̄ non macule: quin immo necesse est vt aliquando isti intrarent in sanctuarium: quia isti comedere debebant de his que offerebantur vt patet. j. in lr̄a. aliquādo tamen nō poterāt comedi oblata nisi in sanctuario vt habetur supra. 6. c. cum dicitur. reliquam autem partem simile comedet aaron cum filijs suis absq; fermento: z

comedet

† Jugulare ac decoriare aialia erat sacerdotis.

† Dupler est gibbus.

† Albugo gd fit.

† Notandū.

Scabies an esset lepra.

† Impetigo gd sit

D

† Hernia gd sit.

Quō hernia impediebat in ve. te. z fi in nouo.

Innobis ē duplex ꝓhibitō.

† E

† Qr dicatur i lr̄a nō accedet offerre hostias dño.

comedet in loco sanctuarij tabernaculi. accedebat etiam ministrans ad labrum eneum vt lauaret ibi manus ꝛ pedes cum ministraturus esset alioquin mozeretur vt patet Exod.30.c. accedebat etiam ministrans ad ostium tabernaculi ad offerendum ibi cozam domino animal qō a popularibus offertur: ꝛ ad ozā dum pro eo qui offert vt patet supra.1.et.3.ꝛ quasi per omnia capitula. accedebat etiam ministrans ad altare holocaustozum vt ibi sanguinem funderet super parietes: vel ad basim ꝺm varietatem sacrificiozum: ꝛ vt ibi carnes ꝛ adipes cremarentur vt patet supra.1.ꝛ quasi per omnia capitula. Ad ista tria loca non licebat hominibus habentibus maculas accedere: qm̃ solum ꝓtinebat hoc ad ministrantes: ipsi vero ꝓhibiti erant ministrare. ¶Si autem aliquis dicat ꝙ isti etiam quia maculati erant ꝓhibebantur introire in sanctuariū sicut contaminati. ¶Respondendum est ꝙ non potest stare. quia. j. solum vetatur ne isti ministrent ꝛ ne intrent intra tabernaculum. sed non ꝓhibetur quin intrent in atrium. ꝺe hoc. j. dr̃. s. vescetur panibus qui offeruntur in sanctuario: ita tm̃ taxat vt intra velum non ingrediat nec accedet ad altare: quia maculā habet. (Nec panes deo suo) .i. et nō offeret panes deo qui huiusmodi maculas habet. hoc intelligitur de panibus ꝓpositionis ꝺe quibus supra dictum est. dicitur autem sacerdos aliquis offerre istos panes: non ꝙ ipse traderet de substantia sua sumptus illozum: qm̃ hoc faciebant filij israel dantes farinaz ad faciendum hoc vt patet infra.24.c. cum dicitur. per singula sabbata mutabuntur cozam domino sustenta filijs israel federe sempiterno. sed dicitur aliquis sacerdos offerre panes hos: quia ponebat eos cozam domino in mensa ꝓpositionis. erat autem mensa ista intra tabernaculum ad partem septentrionalem eius vt habetur Exod.26.c. ¶Tangitur autem hic de his duabus ministrationibus. s. hostiaruz ꝛ panis. tamen intelligitur etiam de omnibus alijs vt habetur ex supradictis. s. de incensione candelarum ꝛ de oblatione thuris super altare thymiamatū. Nō eniz pōt dicere aliquis ꝙ nō vetarent ista duo ministeria: qz non exprimunt. nā nō potest stare qm̃ satis apparet ex littera ꝙ ꝓhibentur: quia dicitur ꝙ isti non intrarent intra velum. ꝛ de candelabro habetur Exod.27.c. de altari thymiamatum habetur Exo.30.c. non ergo poterat quis facere ista ministeria nisi introiret intra tabernaculū qō erat istis vetitum. ergo pariter vetita erant ministeria que non poterant nisi intra tabernaculum fieri. (Uescetur tamen panibus.) Dic ponit ꝙ ꝯ̃ꝯ̃ isti ꝓhiberentur a ministratione ꝓpter horrem quēdam ꝛ defectum qui accidere poterat in ministratione: tamen non ꝓhibebantur vt sumerēt cibos qui prouenichant sacerdotibus de oblationibus. dicuntur autem panes oblati in sanctuario ipsi panes ꝓpositionis: qm̃ similam ad illos conficiendum offerebant israelite: sed sacerdotes conficiebant ꝛ offerebant cozam domino intra tabernaculum super mensam ꝓpositionis. Istos vero per singula sabbata sacerdotes tollebant ꝛ apponebant alios vt patet infra.24.c. ꝛ hoc fiebat vt tollerentur ouri ꝛ ponerentur recentes vt patet. 1. Reg.21.c. eos autem qui ouri separabantur comedebāt sacerdotes ꝛ soli sacerdotes vt innuitur. 1. Regum.21. ꝛ magis Matth̃. 12.c. Ex hoc autem infertur ꝙ isti qui erant de genere aaron maculati ꝛ nūc̃ ministrabant vocabātur sacerdotes: qm̃ vt dictū est solis sacerdotibus licebat comedere de his panibus. sed istis maculatis licebat comedere: ergo vocabantur sacerdotes. Item apparet ex hoc ꝙ filie sacerdotum vocabantur sacerdotes: qm̃ eis licebat comedere de his panibus: solis tamen sacerdotibus hoc licebat. ¶Q. autem filiabus eius liceret comederet de hoc apparet: qm̃ maiora eis licebant. s. comedere de pectusculo ꝛ armo consecrato hostiarum pacificarum que partes pertinebant ad ius sacerdotuz. de hoc patet supra.10.c. cuz dicitur. pectusculū quoq; quia oblatum est: ꝛ armuz qui separatus est edetis in loco mundissimo tu ꝛ filij tui ꝛ filie tue tecum: tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostijs salutaribus filiozum israel: eo ꝙ armum ꝛ pectus ꝛ adipes qui cremantur in altari eleuauerint cozam domino. patet etiam hoc sequenti.c. vbi dicitur ꝙ filia sacerdotis que erat in domo patris sui nondum tradita viro: vel iam effecta vidua comedebat de sanctificatis. quibus autem liceret comedere de sanctificatis habetur eodem.c. Iz adhuc de panibus istis satis dubium est quibusdam an liceret sacerdotum filiabus comedere de illis de quibus dicet infra.24.c. ¶Offerebantur etiam panes in sanctuario. s. simila conspersa oleo nondum redacta in pastam nec formata in panem. ꝛ ista totaliter perueniebat in ius sacerdotum ꝓter pugillum qui tollebatur de ea ꝛ cremabatur super altare vt patet supra.2.c. offerebātur etiam panes de cliba no cum hostijs pacificis aliquando fermentati ꝛ aliquando nō fermentati vt patet supra.7.c. et.2. Aliquando autem offerebantur panes in sartagine frixi: qui vocabantur lagana oleo lita: ꝛ interdum similia frixa vt apparet eodem.2.c. Aliquando etiam offerebantur panes de craticula vt apparet eod.2.c. Aliquādo etiam offerebantur panes fermentati in primitias. cum enim co q̃nant iudei panes offerebant sacerdotibus aliquid de illis tāq̃ primitias: ꝛ sic de alijs pulmentis. sic habetur Nu.15.c. De his omnibus panibus comedere poterāt isti filij sacerdotum q maculati erant ꝛ non ministrabāt. ¶Alio modo accipi potest hic panis ꝓ omni eo qō offerebatur in sanctuario: sive essent carnes sive panes sive vinum. Scriptura enim interdum omne comestibile panez vocat. vnde nomine solius panis cibozum varietas intelligitur. sic patet.4. Reg.c.6. vbi iussum est ꝙ apponeretur panis. ꝛ sequitur ꝙ apposita est ciboꝝ preparatio. etiaz nō solū cibos cōes ſ̄ quodlibet alterꝝ comestibile nomine panis intelligitur. sic patet Exod.24.c. cuz dicitur de moyse ꝙ ascēdit in montem ꝛ stetit ibi.40. diebus ꝛ.40. noctibus cuz domino: ꝛ panem non comedit ꝛ aquam non bibit. sed ibi nō loquitur de pane: qm̃ manifestum est ꝙ in deserto panis non erat. sed loquitur de mana. s. ꝙ non comedit mana qō erat loco panis. sic enim habetur Exo.16.c. cum dicitur. Dabit vobis dominus vespere carnes edere ꝛ mane panes in saturitate. ꝛ quod amplius est: posita lege ne aliquis gustaret panem: intelligebatur ne aliquis comederet mel. Sic habetur primo Reg.14.c. cuz dicitur. maledictus vir qui comederit panem vsq; ad vesperam donec vlciscar de inimicis meis. ꝛ sequitur ibi ꝙ ionathas comedit paululum de melle. ꝛ ꝓpter hoc dominus iratus est: ceciditq; super euz sors ad mortem atq; pater suus ꝓfinito consilio occidisset eum nisi populus de manu eius liberaret. ¶Sit autem intelligendū est hic de pane ꝓ omni comestibili. s. ꝙ de quocunq; offeretur in sanctuario partem haberet. patet hoc rationabiliter dictū. nā femine filie sacerdotum comedere poterant de carnibus consecratis. s. de armo dextro: ꝛ pectusculo vt patet supra.10.c. quāto magis ipsi viri filij sacerdotum. patet hoc: nam quedam partes sacrificiozum licite erant ipsis viris ad esum: feminis autez non licebant vt apparet de sacrificio ꝓ peccato: qm̃ solis masculis comedere illud licebat. sic patet supra.6.c. cuz dicitur. mares tm̃ stirpis aaron comedent illud: legitimum sempiternum est in generationibus vestris de sacrificijs dñi. ¶Itez omnia conceduntur istis sacerdotibus habentibus maculas ꝓter hoc ꝙ non accedant ad ministrandum sicut alij sacerdotes vt patet cum dicitur hic. vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario: ita tm̃ taxat vt intra velum non ingrediatur nec accedat ad altare: quia maculaz habet. sed alijs sacerdotibus nō maculatis licebat. ¶Item comedere de sanctificatis concedebat filijs ꝛ filiabus sacerdotum ꝛ seruis empticijs eozum: nisi essent contaminati. sed isti per hoc ꝙ habebant maculas non erāt immundi sive contaminati: quia multum differt esse contaminatuz ꝛ habere maculaz: cum dicantur macule quedam deformitates in defectu vel inordinata positione partium corporis sicut esse claudum vel cecum: ꝛ sic de omnibus suprapositis. esse contaminatum est habere aliquam immundiciam aduenientez accidētaliter que non est aliquid corpori immanens: nec est aliqua pars aut defectus partis corporis: sed magis aliquid accidēs corpori nostro vt in contaminationibus de quibus dictum est supra 11.c. ꝛ sequenti. macule autez non impediunt sicut immundicie ꝛ contaminationes: quia contaminationes aliquando excludūt a cōmunicatione dominū vt patet in lepr̃osis supra.13.et.14.c. ꝛ in fluentibus semine ꝛ mulieribus mēstruatis vt patet supra 15.c. ꝛ in viris pollutis somnio nocturno vt habetur Deut̃.23.c. etiam in eo qui comburebat vitulam rufam vt patet Num̃. 19.c. ꝛ in eo qui portabat caprum emissarium in desertuz vt patet supra.16.c. idem de eo qui erat pollutus super mortuum: vt patet Num̃.5.c. Aliquando autem contaminationes solum excludebant ab accessu ad sanctuarium ꝛ comestione rerū sacrarum atq; ministratione. ꝛ hoc generale erat in omnibus immūdicijs vt nemini liceret accedere ad sanctuarium: vel ad aliquā rem sacram vt patet supra.15.c. cū dicitur. docebitis ergo filios israel vt caueant immundiciā: ꝛ non moriantur in sordibus suis cum polluerint tabernaculuz meum qō est inter eos. vnde quicūq; polluerētur ꝛ non expiatus accederet ad sanctuariuz mors dignus erat: ꝛ dicebat deus ꝙ periret de populo suo vt habetur. s̄. 19.c. macule autē non impediunt hominem a cōicatione alioꝝ excludēdo a castris: nec ab accessu ad sanctuariū impediūt: nec a cōmestione rerꝝ sanctificatarꝝ sicut pz hic de istis habētibꝫ

Obiect. Rñsio.

Qō. 28. A

De pluribꝫ gñibꝫ panis oblati ꝛ ꝺ gbꝫ liceret comedere sacerdotibus maculatis.

B

Note panis i sacra scriptura i telliguntur oīa comestibilia ꝛ ēt mel.

Notādum de pane.

De dñia cōtaminatoꝝ ꝛ maculatorū ꝛ ꝙ mlta licēt maculatis q̃ñ licent cōtaminatis.

C

maculas sed solū impediunt a ministratione rerū sacrarū vt hic dicit. multū ergo differunt macule ⁊ cōtaminationes vel immū
† dicie. (Uescetur tñ panibus). i. omnibus rebus comestibilib⁹.
† (Qui offeruntur in sanctuario). i. in atrio tabernaculi. omnis. n. oblatio de animalibus vel alijs rebus fiebat in atrio tabernaculi: ⁊ presentabatur res oblata ad ostiū tabernaculi. ⁊ deinde si esset animal occidebatur coꝝ altari holocaustoꝝ. hec aūt oīa fiebāt in atrio tabernaculi. In ipso aūt tabernaculo nulla de his banaustis ministrationibus gerebat. cuius cause explicite sunt
† Exo. 27. c. (Ita dūtaxat vt intra velū nō ingrediatur.) Hoc est quod vetatur istis maculatis de oībus que pertinet ad sacerdotes. nam oīa concedebātur eis quibus alij sacerdotes gaudent: hoc aūt solo p̄uabātur vt nō ministrarēt. qō significat p̄ hō quod oz̄ q nō ingrederētur intra velū nec accederēt ad altare.

Qō.29 A ¶ Ministrationes nāq; sacerdotū que erāt in sanctuario distinguūtur in. 4. s. offerre hostias immolādo sup altare holocaustorū ⁊ ponere thymiama super altare thymiamatum: disponere quoq; lucernas in cādelabro: ⁊ ponere panes super mēsam p̄positionis. nulluz aūt boꝝ licebat sacerdotibus habentibus maculas. ¶ De primo intelligitur prohibitū cū dicitur. nec accedat ad altare. s. holocaustoꝝ: qz sup istud fiebāt carniū crematione in sacrificijs. Scōm tertiū ⁊ quartū prohibita sunt p̄ hoc quod oz̄ q nō ingrediatur intra veluz. nā iste tres ministrationes fiebāt intra velū. i. intra tabernaculū. Pz̄ de oblatione thymiamatis qō est super altare thymiamatū: qñ illud erat intra tabernaculū vt pz̄ Exo. 30. et supra. 16. c. patet etiā de dispositione lucernarū in cādelabro: qñ ipsum ponebatur intra tabernaculum ad partē australē vt pz̄ Exo. 26. c. Idē pz̄ de mēsa propositionis super quā offerebātur pānes propositionis. ipsa enīz erat intra tabernaculū ad partē aquilonarē vt pz̄ Exo. 26. c. Cū ergo alicui prohibetur ne ad altare accedat: ⁊ ne introeat vltra velū oīa sacerdotalia ministeria eidē interdicta sunt. qō aūt oz̄ hic de velo nō intelligitur de velo qō pendebat ante sancta sanctoꝝ: sed de illo qō pēdebat ante tabernaculū: ⁊ vocatur tētoriuz. erat enim in tabernaculo pars secretissima sancta sanctoꝝ ⁊ illa distinguebatur a reliquo tabernaculo interpositis quatuor colūnis ⁊ velo pendēte ante illas deinde ipsum tabernaculū distinguebatur ab atrio: qñ in tribus lateribus circūdebatur tabulis de lignis setbiz ⁊ operiebatur quattuor velamētis in tecto atq; parietib⁹ tabularū. In parte vero oriētali relinquebat quartuz latus sine tabulis. ⁊ istud erat introitus ad tabernaculū. ne tñ ea que erāt intra tabernaculū paterēt posita quedā cortina occupāte totum illud latus velabātur. ⁊ ista vocatur tētoriū. de his oībus habet Exo. 26. Erant ergo duo velamina posita in tabernaculo ad distinguendū. quoꝝ vnū vocabatur velū. alterū autem tentorium.

B Velamina in tabnaculo posita ad distinguendum.

¶ Dic aūt oz̄ ne isti maculati de semine aaron intrēt vltra velū. ⁊ nō accipit̄ proprie velū sīc als accipi cōsueuit. sz̄ accipit̄ velum pro tētorio. qō apparet qz̄ veluz est quod distinguit sancta sanctoꝝ a reliquis partibus tabernaculi. Cū ergo oz̄ de aliquo ne ingrediatur vltra velū. est sensus: q nō introeat in sancta sanctoꝝ. Sed nō potest accipi hic iste sensus: qñ tūc solū esset p̄hibitū istis maculatis introire in sancta sanctorū. sed falsum est: qz̄ hoc nō solū maculatis sed etiā oībus sacerdotibus prohibitum erat preterq; sacerdoti magno qui solus ingrediebat in sancta sanctoꝝ vt habetur ad Hebreos. 9. c. cū oz̄. in priori quidē tabernaculo semper introibāt sacerdotes sacrificioꝝ officia cōsūmantes: in secūdo aūt semel in anno solus pōtifex nō sine sanguine quē offert pro sua ⁊ populi ignorātia. idez̄ pz̄ supra. 16. c. p̄hibebatur ergo hic maculatis ne ingrederētur vltra velū. i. vltra tētoriū. ⁊ hoc est interdici eis ne ingrediantur in tabernaculū. ⁊ in hoc differūt ab alijs sacerdotibus: qñ alijs licebat ingredi in tabernaculū quotidie ad ministrādū in cādelabro ⁊ mēsa p̄positionis: atq; altari thymiamatū vt patet in p̄allegata auctoritate ad Hebr. 9. c. s. in priori quidē tabernaculo semper introibant sacerdotes ministeria cōsūmātes. ¶ Itez patet q intelligatur hic tētoriū per velū: qñ intētio est q isti sacerdotes maculati p̄hibeātur ab oībus ministrationibus vt pz̄ supra cū oz̄. nō accedet offerre hostias: nec panes deo suo. sed intra velū si accipiat̄ pro velo sancti sanctoꝝ nō fiebat aliqua de cōmunibus ministrationibus: sed sola aspersio sanguinis semel in anno a solo sūmo sacerdote vt pz̄. ē. 16. ergo nō p̄hiberētur ab aliquo ministerio hoc modo p̄ hāc particulā: qz̄ nō ingredientes intra velū. s. in sancta sanctoꝝ: poterāt ingredi intra tentoriū. s. in tabernaculū vbi erāt ministrationes in cādelabro ⁊ mēsa ⁊ altari thymiamatū. ergo intelligēdū est de velo ⁊ tētorio pēdēte ante tabernaculum.
† (Nec accedet ad altare.) Duo altaria erāt in sanctuario. s. altare holocaustoꝝ ⁊ altare thymiamatis. erat aūt altare holocaustoꝝ extra tabernaculū in atrio eius vt pz̄ Exo. 27. c. Altare aūt thymiamatis erat intra tabernaculū ⁊ habetur Exod. 30. c. In nullo aūt hoꝝ poterant isti maculati ministrare. s. nec facientes sacrificiū nec offerentes thymiama. hic tñ solus ponitur de vno eoꝝ. s. de altari holocaustoꝝ q nō accederet maculatus ad offerendus in eo hostias. de alio aūt iam vetitū est cū dictū fuit vt non ingrediatur intra velum. Altare autez thymiamatū intra velū erat. qui igitur non poterat introire intra velū nec poterat ministrare in altari thymiamatū. Dicitur autez q nō accederet ad altare. s. vt ministraret in eo. nā bene licebat accedere aliter tangendo. (Quia maculam habet.) Exprimitur causa huius prohibitionis. s. q isti maculati non ministrabūt intra velū vel extra: quia habēt maculas. alijs aūt non maculatis vtrobiq; licitū erat ministrare. (Et ꝺtaminare nō debet sanctuariū meū) Hic declaratur adhuc magis causa. s. q isti nō introibant intra velum ad ministrandū vel extra ad altare: quia contaminarent sanctuariū dei. Nō est autem sensus q sanctuariuz reciperet aliquaz cōtaminationem: sicut si aliquis cōtaminatus tāgeret sanctuarium. vel si aliquis nūc sanguine vel semine etiam violaret. est enīz hic cōtaminatio ⁊ expiatio requiritur. sed dicit hic contaminari sanctuarium in quātum redditur cōtemptibile ipsum ⁊ ministeria que in eo fiūt. sicut enim dicebatur supra q si ministrans sit deformis vel vilis qualitercūq; ministeria sua cōtēnūtur propter eum: ita ipse locus in quo fiunt ministeria pariter contēnetur. ⁊ hoc est esse cōtaminatum. i. q contēnatur tāq; si esset cōtaminatus vel vilis. (Ego dñs qui sanctifico vos). i. omnia supradicta facere debetis quia ego qui ista iubeo sum deus vester ⁊ sanctifico vos. i. volo vos mihi esse sanctos cauētes omnem contaminationem. (Locutus est ergo moyses.) Hic ponitur p̄positoꝝ executio: qñ supra iubebatur vt sacerdotes caueret oīa ista que dicta sunt ⁊ moyses eis hec denunciaret. nunc vero moyses denūciās inducitur. (Ad aaron ⁊ filios eius ⁊ omnem israel.) Ista enim pertinebant ad sacerdotes qñ ipsi cauere debebant immundicias que hic expresse sunt. ideo debuerunt principaliter dici aaron: quia princeps erat sacerdotum. alijs vero cōsequenter: quia eis ex aliqua parte attinebant. Populo aūt israel dicta sunt vltimate: qñ ad eos nō pertinebāt directe. ideo in principio non exprimitur q̄ deberet loqui moyses israelitis: sed solum aaron ⁊ filijs suis cū dicitur. loquere ad sacerdotes filios aarō. ¶ Sed dicet aliquis cū in alijs locis in quibus lex data solum pertinet ad sacerdotes ipsis solis illa referē: quare hic cum pertineat lex ad sacerdotes solū fit mentio de israel. de primo habet exēpluz supra. 6. et. 16. c. in ḡbus lex data solū ptinet ad sacerdotes ⁊ bis solis denūciatur. hic aūt cōtrarium patet. ¶ Rñdēdū est q ista lex q̄q; ad populares directe nō ptineat: tñ ex aliq; pte eis attinet. nā dicebat. ē. de sūmo sacerdote. puellā de populo suo accipiet ne comisceat stirpē gētis sue. in quo innuit̄ q sacerdos magnus deberet assumere in vxores puellas de magno gīe: ⁊ qz̄ si ipse eas peteret forte non darentur illi necesse erat vt diceret deū iussisse hoc. ⁊ qz̄ ei dicēti nō crederet: qñ sibiipsi i hac parte fauorabilis erat: ꝺuenies fuit ista legē poni coꝝ toto populo vt sic inclinarentur israelite ad dādū filias suas sacerdotibus in vxores. moyse aūt dicēte ista nulla ꝫ ipm p̄sumptio erat: qñ ipse erat ꝓpheta dei cui firmiter credebat vt deus p̄dixerat sibi Exo. 19. c. s. iā nūc veniā ad te in caligine nubis vt audiat me pplus loq̄nte ad te ⁊ credat tibi in p̄petuū. ēt credebat sibi: qz̄ nō p̄sumebat sibiipsi fauorabilis cum nulla ex lege hac ei vtilitas prouentura eēt: qz̄ nō erat summus sacerdos: nec minor sed simpler leuita. (Lucta q̄ sibi fuerāt imperata). s. oīa quia habent in hoc capō: qz̄ oīa hec fuerant sibi imperata vt diceret sacerdotibus filijs aaron.

Duo altaria erāt i scūario.

L

†

Lre expositio.

†

†

†

Propost toꝝ executio.

D

Dubiuz. Quaf hic facta est mētio de sacerdotibus. Rñsio.

¶ Capitulum. xxij.

De ipedimētis filiozū aaron.

LOcutus quoq; est dominus ad moysen dicēs. Loquere ad aarō ⁊ ad filios eius vt caueant ab his que consecrata sunt filioꝝ israel: ⁊ nō cōtaminēt nomē sanctificatorū mihi que ipsi offerūt. Ego dñs. Dic ad eos ⁊ ad posteros eorū. Dis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea que cōsecrata sunt ⁊ que obtulerūt filij israel dño in quo est immundi-

cia:

cia:peribit coraz domino. Ego sum domin⁹. Homo de semine aaron qui fuerit leprosus: aut patiens fluxum seminis:non vescetur de his que sanctificata sunt mihi:donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo t ex quo egreditur semen quasi coitus:t qui tangit reptile t quodlibet īmundum:cuius tact⁹ est sordidus:īmundus erit vsqz ad vesperuz: t non vescetur his que sanctificata sunt:sz cuz lauerit carnem suam aqua: t occubuerit sol: tunc mundatus vescetur de sanctificatis:quia cibus illius est. Morticinum t captum a bestia non ✝ comedent: nec polluentur in eis. Ego sum dominus. Custodiant pcepta mea vt non subiaceant peccato:t moriantur in sā ctuario cum polluerint illud. Ego dominus qui sanctifico eos. Dis alienigena non comedet de sanctificatis. Inquilinus sacerdotis t mercennarius non vescentur ex eis. Quem autem sacerdos emerit:t qui vernaculus domus eius fuerit:hi comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his que sanctificata sunt t de primitijs nō vescetur. Sin autem vidua vel repudiata et absqz liberis reuersa fuerit ad domum patris sicut puella consueuerat aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis nō habet potestatem. Qui comederit de sancti/ficatis per ignorantiam:addet quintam par/tem cum eo quod comedit t dabit sacerdoti in sanctuarium. Nec contaminabunt sanctificata filiozum israel que offerunt domi// no:ne forte sustineant iniquitatem delicti sui cum sanctificata comederint. Ego dominus qui sanctifico eos.

exo.22. d. Ezechi. 4 g. alīs ✝ nō comedet nec polluetur.

Sācti ficata non edūt nisi a sacerdotib⁹ t suis.

Locutus est. In superiozibus dictuz est de personis ministrantibus circa diuinum cultum. Dic agit de oditione ipsaz ministrataz rerū.s.qualiter se habere debeāt res que dño offerunt. Et diuidit in duas partes:qz pmo ponit qd obseruandū sit circa ea que sunt iā oblata.scdo qd circa ea que sūt offerēda.tertio ponit istoz quedā ratio iducti ua.scda ibi. (Locutus est domin⁹).tertia ibi.(Custodite mā data). Prima in duas qz primo ponitur circa res sanctificatas transgressio.scdo transgressoruz punitio atqz prouisio.scda ibi: (Qui comederit de sāctificatis). Circa primū. (Locut⁹ est dominus ad moysen). Ista locutio facta ad moysen an fuerit simul cum superiozibus vel non:non multum differt:quoniam in superiozibus declaratum est non fuisse omnia ista simul dicta:sed quedam necessario ab alijs seiuncta sunt.hoc tamē videt simul dictum esse cum superiozibus:quoniā eadez materia est de qua dicitur hic t in pcedētibus.qz tū supra dicebatur de conditionibus sacerdotū offerentium:hic autem de conditione rerū oblatarum positum fuit caput rōnis quod est. Locut⁹ est. (Loquere ad aaron t filios eius). Ista lex ponitur sacerdotibus cū agatur hic de conditione rerum oblatarum offerendarū.offerre autem aliquid vel vti rebus oblatis ad sacerdotes pertinet,quia tū sunt hic aliqua que pertinēt etiam ad populares.s.offerre ipsas hostias psentando sacerdotibus:possunt etiam delinquere abutendo rebus sanctificatis. conuertit etiam sermo ad eos vt patet infra cum dicitur.loquere ad aaron t filios eius:t ad oēs filios israel.ea autem que hic in pncipio dicuntur solis sacerdotibus pertinent:ideo de eis solis sermo fit. (Ut caueant ab bis que consecrata sunt). Dic ponitur regula circa res oblatas: t iam consecratas.s.quis debeat illis vesci.t excludunt hic octo psone.s.leprosus.semine fluens.īmūdus ex tactu vel esu.alienigena.inquilinus.mercennari⁹.filia sacerdotis matrimonialiter copulata. In his aūt ratio ꝓhibitionis est pp causam lr̄alē t figuralē de qua infra dicetur. (Ut caueant ab bis que consecrata sunt). Dicunt filij aaron debere cauere ab bis que cōsecrata sunt:non qz ea in cibum assumere vetent:sed qz esus illicitus ꝓhibeatur. Conueniebat nāqz sacerdotibus vt comederent de oblationibus dñi. Nam si erat oblatio in pane cum vino t oleo que sunt libamēta sua tota proueniebat sacerdotibus: preter pugillum q inde sumebat:aut aliquid paruz de pane ad cremandū super altare vt patet supra.2.c.t hoc siue eēnt panes fermētati siue azimi vt patet supra.7.c.nisi eēt panis oblatus in consecratione sacerdotū:quoniam ista tota cremabat super altare nec comedebat quisqz ex illis.sic habetur supra.6.c.cum dicitur.omne enim sacrificiū sacerdotū igne consumet nec quisqz comedet ex eo. Si autem sacrificiū de carnibus:distinguebatur in tria genera.s.in holocaustū t victimas pacificas:t hostiā ꝓ peccato.si autem eēt holocaustū nihil de carnibus sacerdoti ꝓueniebat:quoniā omnes carnes t caput cum intestinis t pedibus in altari cremabant vt supra.1.c.sola autem pellis proueniebat sacerdoti de holocausto vt patet supra.6.ca.cum dicitur. sacerdos qui offert holocaustū victimam habebit pellem eius. Si autem esset hostia pacifica habebant inde sacerdotes armū dextrum t pectusculum vt patet supra.7.et.10.ca cqz Deuterono.18.c.videatur aliquid alterum addi de quo ibi declaratum est.alie autem partes deo t offerentibus prouenichant.naz deo soli adipes dabantur:preterqz si offerretur aries vel ouis: quia tunc preter adipes offerebatur cauda.in alijs autē soli adipes.cetere autem carnes offerentibus cedebant vt patet supra. 3.c. Si vero esset sacrificiū pro peccato generaliter dictum: aut erat pro peccato specialiter dicto:aut pro delicto. Si esset ꝓ peccato:omnes carnes t pellis sacerdotibus cedebāt preter adipes qui coram dño cremabātur. Si autem esset sacrificium pro delicto.omnes carnes sacerdotibus prouenichant preter caudā t adipes qui cremabantur coram domino.de vtroqz habet supra.6.c. Patet ergo qz non iubebat deus vt sacerdotes cauerēt a consecratis:quin potius dabat illas sibi in cibos pro ministerio quod faciebāt in sanctuario vt patet Nume.18.t Deutero. 18.c.vbi distinguuntur iura sacerdotalia in oblationibus t g buscūqz alijs consecratis a domino. Dicuntur tamē sacerdotes debere cauere res cōsecratas.s.qz non abutātur eis sumentes eo modo quo non cōuenit.hoc autem erat cum imundi eēnt vel haberent aliquam de cōditionibus infra positis.est autem cauere habere se reuerenter.s.qz non accederent sacerdotes per oēm modum ad res cōsecratas domini:sed solum reuerenter t munde distinguētes eas a rebus profanis a quibus non cauent sed vtuntur illis vt volunt. (Ab bis que cōsecrata sunt filiozum israel). Dicūtur consecrata filiozum israel ea que consecrantur ab eis.t sunt consecrata ea que offeruntur vel donātur aut vouentur vel qualitercunqz in ius dei transeant specialiter patet: quoniam ea que vouentur dicuntur consecrari vt habetur infra.27.caꝑ.t dicuntur consecrata quia fiunt sacra t ad dominum applicantur.nam anteqz iste res offerrentur vel voueren tur profane erant pertinentes ad ius vulgarium dominozum. Cum vero oblate vel voto obligate sunt in ius dei transeūt:qō est eas sacras esse vel ꝺsecratas.i.ei a nobis applicatas. Iste autem res nō dicebantur consecrari quādo sacerdotibus trade bantur portare ad sanctuariuz:sed quādo in ius domini cedere incipiebant.vnde in oblationibus qñ libera traditio erat nūqz transibat aliquid in ius dei vel cōsecrabatur quousqz sacerdoti traderet:qñ ante illud liberum erat offerēti retrocedere.cū vero semel tradidisset non licebat.p traditionē ergo consecrabantur oblationes.ea vero que donabātur:aut vouebant transibant in dñium dei per donationē vel sponsionez cuz donās vel vouens ipsa donatione vel voto abzenūciet iuri qō hz in re:iō anteqz traderent ista dño iam erant cōsecrata: nec erat liberuz ipsi donanti vel vouenti aliquid alterū de illis facere.etiam nō poterant ea que pertinebāt semel ad deum voueri vel donari ēt ipsi deo sicut patet de pmogenitis pecoruz que offerebātur dño:qñ illa ptinebant ad deuz ex lege vt patet Exo.13.c.et.34. c.cum dicit qz pmogenita que ad deum pertinēt nemo sanctificare poterit t vouere:siue bos:siue ouis fuerit:eteniz dñi sunt.iō nō poterat aliqs facere qcqz in istis pmogenitis accipiēdo vtilitatē ab eis vt tondēdo vt accipiat lanas sicut pz Deutero.c.15.

Cōnexio capituli. Diuisio eiusdē.

✝

✝

✝

Rla penes res oblatas t ꝺsecratas

✝ Qō. 1. A

De diuersis gradib⁹ sacrificioz t oblationuz t qd de oib⁹ illis licebat comedere sacerdotibus.

Sacrificiū de carnib⁹ erat triplex

Sacrificiū p pcō erat duplex.

B

✝ Quō dicebāt ꝺsecrari vel trāsire i ius dei ea q offerebant.

cum dicitur. non operaberis in primogenito bouis: nec tondebis p̄mogenita ouiuz. nō poterat ergo aliqd agere in ista q̄ tenebat ea: sed iam totaliter erant dei cui tenebantur: ꝛ ex tunc erant consecrata ei ex quo esse ceperant: quoniam ex tunc erant dei.

L † (Et non contaminēt nomen sanctificatozum mihi que ipsi offerūt). i. sacerdotes non polluant ea que sanctificata sunt mihi p̄ eos. Idem est enim cōtaminare sanctificata vel non cauere a cō secratis: quoniam sicut habere se irreuerenter ad ꝺsecrata est nō cauere illa ꝛ peccare. ita polluere sanctificata: quoniam qui non obseruat reuerentiam rebus sanctificatis sicut debet polluit illas. Dicitur q̄ non polluant nomen sanctificatozum. i. non polluant ea que vocantur sanctificata. q. ꝺ. postq̄ res est deo oblata vel donata: ꝛ per hoc vocatur sanctificata non debent abuti illa sacerdotes: quod est contaminare eam ꝛ reddere contēptibilem. (Que ipsi offerunt). i. ipsa que sanctificantur ab israelitis ꝛ applicantur deo per ipsos sacerdotes offerentes non debent contaminari vel contemni. dicuntur ista esse oblata per sacerdotes non quasi ipsi offerant: vel de substantia sua tribuant: sed quia israelite domino tribuunt. ipsi tamen non possunt per se domino applicare: sed sacerdotes applicant: quoniam ista applicatio est operatio sacerdotalis. opationes autem iste nemini licite sunt nisi sacerdotibus: ꝛ siquis aggrediatur illas mozietur vt als dictum est. Cum ergo ipsi sacerdotes imediate res sancti ficent deo applicantur. Hoc autem totum est vt non abutantur istis rebus sumēdo eas quādo immūdi sunt in cibum. (Ego dominus). i. ista facere debetis p̄opter reuerentiam meam: q; ego iubens ista sum dominus deus vester quem colere ꝛ bonozare debetis atq; tenemini. (Dic ad eos ꝛ ad posteros eozum). Dic exp̄imitur p̄ceptum magis in speciali de obseruando mundiciam ꝛ reuerentiam circa res sacras. C Obseruabatur autē dupliciter. s. in eo q̄ sacerdotes non abuterentur rebus cōsecratis: ꝛ in eo q̄ non permitterent alios abuti illis. nam custodia reruz sacrarum ꝛ ꝺispensatio earum erat cōmissa sacerdotibus: ideo siue ipsi peccarent abutendo rebus: siue alij abuterentur ad eos pertinebat peccatū: quoniā non poterat hoc fieri sine eozuz peccato. si enim ipsi abuterentur per cōmissionem peccabant. si vero alij abuterentur: isti peccabant per omissionem: quoniam ex negligentia sua aut permissione alij fecerunt qō licitum nō erat. p̄opter hoc ergo omnia peccata quecūq; fiant in transgressiōe cultus sacerdotalis: siue ab ipsis sacerdotibus siue ab alijs fiant imputabantur sacerdotibus. sic patet Nume. 18. ca. cuz dicit. tu ꝛ filij tui ꝛ domus patris tui tecum portabis iniquitatē sanctuarij: ꝛ tu ꝛ filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri. i. ad te ꝛ ad filios tuos pertinent omnia peccata quecunq; fiant in sacerdotio. s. contra regulas sacerdotij: ꝛ hoc siue per vos fiant: siue per alios. ideo hic q̄q̄ subdatur quomodo aliquando contaminant ipsa cōsecrata per sacerdotes: aliq̄ p̄ aliquos alios.

Obſuabat duplr p̄ceptū ꝺ obſuādo mūdiciā ꝛ reuerētiā penes sacra. Sacerdotes dicebā̄tur duplr abuti ſactificatis.

D

Qō. 2. A

Semp tis dicitur sacerdotibus ne contaminent sanctificata filiorum israel. i. ne ipsi contaminent: vel ne ab alijs contaminari sinant. C Et dicitur q̄ hoc fit dicēdum aaron ꝛ filijs suis: ꝛ posteris eozum: non q̄ ista lex p̄nunciari possit posteris istozum: quia illi nondum erant: sed q̄ p̄nunciaretur istis qui erant: ꝛ per hoc essent obligati isti ꝛ successozes eozuz. C Hoc autē dicit ne intelligerent sacerdotes ꝛ alij israelite q̄ ista lex solum ligabat eos qui p̄sentes erant: quoniam magis ligabat futuros q̄q̄ istos non q̄dem quantum ad efficaciam vinculi: quia equalē obligationem habet lex ad omnes illos quibus imponitur: sed quantū ad exercitium legis: quia magis eueniret materia operandi fm istam legem eis qui futuri erant q̄q̄ eis qui nunc: quoniaz in deserto non operati sunt israelite fm p̄cepta cerimonialia ista eis data: quia non occurrebat eis materia operandi. s. quia non habebant omnia que requirebant ad sacrificia ꝛ ad alia que facere iubebantur. etiam non erat eis facultas faciendi ista q; erant semper in motu: ꝛ operationes cerimoniales requirebant quādam determinationē temporis ꝛ quietem que non occurrebat ambulantibus in deserto. etiam non erat intentio dei obligandi ad istas cerimonias eos qui nunc erant: sed eos qui postea futuri erant. quod patet quia non obligauerunt ista p̄cepta quousq; israelite intrauerunt in terram p̄missionis ꝛ possiderunt eaz pacifice: quod fuit spatium pluriū q̄q̄ quinquaginta annozuz. quod patet quia ex eo tēpore quo ista data sunt vsq; ad egressum de deserto fuerunt quasi 40. anni: quoniam data sunt in p̄ncipio secundi anni exitus de egypto vt declaratum fuit supra p̄cedenti c. ꝛ stetit populus in deserto quadraginta annis vt patet Exod. 16. c. ꝛ Deutero. c. 8. Postea autem anteq̄ pacificaretur terra transierunt anni quattuordecim fm q̄ quidam referunt. ꝛ si nō constet determinate quantum tēpus fuit: constat tamen q̄ fuit longum tēpus vt habetur Josue. 22. c. vbi logtur Josue ad rubenitas ꝛ gaditas de tempore quo steterunt cum alijs tribubus ad subijciendu; eis hostes: ꝛ dicit fecistis omnia que vobis p̄cepit moyses famulus domini mihi quoq; in omnibus obedistis: nec reliquistis fratres vestros longo tempore vsq; in p̄sentez diem: quia ergo dedit dominus deus fratribus vestris qetem ac pacem reuertimini in tabernacula vestra. esset ergo iste tempus quod longum dicitur decem annozum vel pluriu̇m. ꝛ sic a p̄ncipio isto legum datarum vsq; ad illud tempus transiuissent anni quinquaginta vel plures. Finitis autem istis qnquaginta annis rari superessent de his quibus iste leges date fuerant: sed isti soli obligabantur ad executionem istarum legum. ergo magis obligabant posteri q̄q̄ qui p̄sentes erant. C Qz autem illi q̄ post quinquaginta annos aut plures futuri essent ad executionem obligarētur ꝛ non qui p̄sentes erant: patet quia in primis legibus dicitur. cum ingressi fueritis in terram chanaā: ꝛ tradiderit eam dñs deus vester vobis facietis hoc vel illud. sic patet supra. 14. c. sic etiam habetur Nume. c. 15. ꝛ Deutero. 7. ca. ꝛ in alijs pluribus locis. C Et non solū iudei quādo erant in deserto non obligabātur ad istas leges cerimoniales: sed etiā non operabant fm illas: sed fm q̄ volebant ꝛ eis occurebat vt apparet Deutero. 12. c. cum dicitur. hec sunt p̄cepta atq; iudicia q̄ facere debetis in terra quā dominus deus datur² est tibi. ꝛ postea adiungit. non facies ibi que nos hic facimus hodie singuli quod sibi rectum videt: nec enim vsq; in p̄sens tempus venistis ad regem ꝛ possessionē quam dominus deus datur² est vobis: transibitis iordanem ꝛ habitabitis in terra quā deus daturus est vobis vt regescatis a cunctis hostibus per circuitum: ꝛ absq; vllo timore habitetis in loco quē elegerit domin² deus vester vt sit nomen eius in eo: illuc oia que p̄cipio conferetis holocausta ꝛ hostias. ecce qualiter israelite in deserto nihil obseruauerint de legibus datis ex obligatione: sed faciebāt quod volebant. obligatio autem cepit eo tempore quo data est pax in terra chanaā. Fuerunt tamē alique istarū legum executioni tradite imediate vt date sunt. s. de ordinatione sacerdotum: ꝛ de sacrificijs ꝛ similibus ꝛ obseruatione paschali vt habet Exo. 29. c. ꝛ supra. 8. c. nam sacerdotes consecrati sunt per septem dies: ꝛ in qualibet die fiebā̄t sacrificia vt p; supra. 8. Postea in octauo die facta sunt sacrificia p̄o populo ꝛ sacerdotibus vt patet supra. 9. c. tunc etiam p̄ncipes populi per. 12. dies obtulerūt singuli oblationes suas vt habetur Nume. 7. ca. fuit etiam tūc obseruatum pascha in monte synai vt habetur Nume. 9. c. C Nec autem incepta sunt fieri eo tēpore quo date sunt iste leges: ne si tunc nihil inciperet israelite qui post quinquaginta vel plures annos venirent nescirēt cerimonias sacrificiozū ꝛ aliarum legum explendarum. vel forte putarēt illas leges esse abolitas: q; tantis tēporibus nunq̄ executioni tradite fuerunt. ideo cum circa finem quadragesimi anni ab exitu de egypto moyses repeteret aliqua p̄cepta de sacrificijs retulit se ad sacrificia que facta sunt in monte synai quasi nulla alia facta fuissent toto tēpore intermedio. 38. aut trigintanouem annozū. sic patet Nume. 28. c. cum dicitur. hec sunt sacrificia que offerre debetis. ꝛ deinde segtur. holocaustum est iuge quod obtulistis in monte synai in odorem incensi domini. Qz autē illa dicta fuerint circa finē quadragesimi anni ab exitu de egypto patet ex his que dixim² Deutero. 1. c. Infertur ergo ex his q̄ iste leges date sunt iudeis ꝛ posteris eozum: magis tamē obligauerunt posteros q̄q̄ presentes: quia p̄sentes obligati sunt ad recipiendum sed non ad exequendum qō iubebatur. posteri vero ad vtrunq;. (Omnis homo qui accesserit). Logtur hic deus ad sacerdotes q̄ reuerenter se habeant in accedendo ad res sacras: vnus ad faciendū sacrificia vel qualibet aliam ministrationem. alius autem ad gustandum de ipsis rebus sanctificatis. In primo accessu sacerdotes reuerēter habere se debebāt non omittendo aliquam de cerimonijs quam facere debebant. primo q̄ non essent immundi alioquin mozerent accedentes ad res sacras vt patet supra. 15. c. ꝛ Nume. 19. c. etiam regrebatur q̄ isti lauarētur in pedibus ꝛ manibus cum ministraturi essent: alioquin mozerētur vt patet Exo. 30. ca. Item exigebatur q̄ induerentur vestibus sacris non omittentes aliquam de illis: nec etiam minimaz. s. femenalia alioquin mozerētur vt patet Exod. 28. c. Item q̄ non ministrarent in loco in quo ministrare non debebant: vtpote imolātes in agris: quoniaz sic etiam mozerētur vt patet supra. 17. ca. C Item q̄ non accederent ad ministrādum vel als ad loca illa que ꝓpter sanctitatē suā adiri vetita erant vt. s. q̄ nō itroirent

in sancta

Judei ſi obligati ſt ad obſuādas iſtas leges vſq; poſt 50. ꝛ plēs ānos a datione earū.

Quid requirebatur in ſacerdotib⁹ miſtrātib⁹ ad hoc nō nocerent.

in ſancta ſanctoꝝ.nam etiam tunc morerēt vt patet ſupra.16.c.Item q̄ non offerrent de alijs rebus q̄ de quibus offerri iuſſum erat:quoniam ſic mortis penam incurrerent vt patet de nadab ⁊ abiu qui mortui ſunt cum contuliſſent ignem alienum vt patet ſupra.10.et.16.ca.⁊ generaliter quandocūq; ſacerdos in miniſtratione ⁊ reuerentia vel negligentia omitteret aliqd moriebatur:vel ſi faceret ꝓtra ea que iuſſa erant:eo q; tūc agebat p ſuperbiam:⁊ anima que per ſuperbiā peccaret peribat de populo ſuo vt p3 Nume.15.c.hec autem ſunt pertinētia ad cōditiones accedentium ad miniſtrāduz:qō eſt accedere ad res ſacras. ⁊ de hoc non dicitur hic.Alius modus accedendi ad res ſacras eſt accedere ad guſtandū de eis poſtq̄ conſecrate ſunt.⁊ de iſto dicitur hic q̄ illi q̄ accederent ad res ſanctificatas deberent habere mundiciā.(Omnis homo qui acceſſerit).ſ.ad comedēdū de rebus cōſecratis.(De ſtirpe veſtra).Loquit̄ deus ad ſacerdotes:⁊ datur eis p̄ceptum q̄ non accedant ad res ſacras degu ſtandas imundi.non dicitur hic de ſtirpe ſacerdotum tanq̄ ſoli ſacerdotes peccarēt ſi deguſtarent de rebus ſanctificatis exiſtētes immūdi:quia etiam peccabant laici:imo magis peccabāt in hoc q̄ ſacerdotes:q̄n ſacerdotes peccabant ſimpliciter:populares autem dupliciter.Sacerdotes enim peccabāt ſolum ſi imūdi comederent de ſanctificatis.Populares autez peccabāt ſi comederent ⁊ ſi imundi comederent.nam nullis licebat comedere de rebus ſanctificatis niſi ſacerdotibus ⁊ familie ſue eo mō quo infra determinat̄ in littera.Alij autem ſiue mundi ſiue immundi comederēt peccabāt.ſed dicitur.(De ſtirpe veſtra).Qz ſolis eis comedere licebat:ideo eis tūmodo debebat dari lex de comedēdo cum puritate.Si tñ cōtingeret ex aliquo caſu q̄ vulgares comederēt de rebus ſanctificatis debebāt eſſe mūdi:etiā ſi cum neceſſitate comederent.qō patet de dauid ⁊ pueris ſuis qui acceperunt de panibus ꝓpoſitionis ad comedendū quos ſolis ſacerdotib⁹ comedere licebat ⁊ licuit eis comedere,ꝓpter neceſſitatem:qz tunc miſericordia p̄ualebat ſacrificio vt chriſt⁹ teſtatur de iſtis Mat.12.c.tñ q̄q̄ eſſent in neceſſitate ſacerdos achimelech:queſiuit ab eis an eēnt mūdi maxime a mulierib⁹: nec eis dare voluit quouſq; dixerunt ſe eſſe mūdos vt patet.1. Regum.21.c.cum dicitur.nunc ſi habes ad manū vel quāq; panes da mihi:aut quicqd inueneris:⁊ rūdens ſacerdos ad dō ait.non habeo panes laicos ad manū:ſed tñ panem ſanctum.ſi mundi ſunt pueri maxime a mulieribus manducēt.⁊ reſpondit dauid ſacerdoti.⁊ quidem ſi de mulieribus agitur:cōtinuimus ab heri ⁊ nudiuſtertius quando egrediebamur:⁊ fuerunt vaſa puerorum ſancta.dedit ergo ei ſacerdos panem ſanctū.(Ad ea que conſecrata ſunt).Intelligendū ſi accedit aliquis ad comedendū.nam ſi accedat ſolum tangēdo non eſt tanta iniqtas q̄q̄ peccatū eſt:quia ipſe res que contingūt res ſacras ex earū contactu ſanctificantur vt patet ſupra.6.c.cuz dicitur.quicqd tetigerit carnes eius ſanctificabit:ſi de ſanguie illius veſtis fuerit aſperſa lauabit in loco ſancto:vas autem fictile in quo cocta eſt confringatur.q̄ ſi vas eneum fuerit defricabit ⁊ lauabit aqua. Aliquādo tamē res ſacra contingēs res non ſacras non ſanctificat eas.ſicut ſi qui in ora veſtimēti ſui haberet modicū de carnibus ſacris:⁊ poſtea contingeret panez:aut pulmentū non ſanctificabat illa vt patet Aggei.c.2.de quo dicēduz eſt ſicut declarauimus ſupra.6.c.In eo autem q̄ accedebat ad guſtandū ⁊ guſtabat:maior erat cōtaminatio. ¶Dicit̄ aūt hic de rebus cōſecratis:⁊ ſicut ſupra declaratū eſt vocātur conſecrata omnia illa que deo applicant̄ tranſeuntia in poteſtatē eius.⁊ hoc ſiue p oblationem:ſiue votum:ſiue donationem vel q̄libet alium modum trāſferendi dominiū.⁊ ſm hoc decime que debebant̄ domino ex lege data erant cōſecrate:quia non pertinebāt ad poteſtatē eorum qui reddituri erant.idem de primitijs. ¶Sed iſta conſiderant̄ dupliciter:quia aut anteq̄ ſeparentur de reliquo aceruo frugum ad dandū ſacerdotibus:aut poſtq̄ ſeparabant̄. Si autem anteq̄ ſepararent̄.dicenduz eſt q̄ non erant decime conſecrate:qz cum nō eſſet ibi ſeparata pars decima ab alijs nō nē nihil poterat ibi ſpecialiter eſſe obligatū deo tanq̄ decima: quia non eſt maior ratio quare vna pars eſſet magis obligata q̄ alia:cum de qualibet parte poſſet ſolui decima:⁊ quācūq; dando ſatisfaciebat ille qui dabat:ideo nihil erat ibi conſecratū:alioquin oia eſſent conſecrata.⁊ ſic ſi comederet laicus de illo aceruo fruměti non decimato nihil peccabat.nec dicebatur comedere de rebus ſacris:q̄q̄ de illo poſtea decima ſoluenda erat. ¶Si autē ſeparata eſſet decima pars a reliquis vt inde ſolueretur domino qō debebat̄ qui comederet de illa peccabat: nec ſatiſfaciebat ſi daret tātūdem ſed tenebat̄ ad penaz que babetur infra:⁊ eā que habetur ſupra.5.c.⁊ hoc quia deo faciebat iniuriam ille q̄ rebus ſacris veſcebat̄ tanq̄ vtens iure ſuo: cuz iam illa ad deum ſpecialiter pertinerent:ideo iſraelite quando veniebant ad offerendū decimas coz̄ dño in ſanctuario ⁊ p̄mitias excuſabant ſe q̄ non applicaſſent iſtas ad aliquos vſus illicitos vt habetur Deutero.26.c.cum dicitur.attuli qō ſanctificatum eſt de domo mea ⁊ dedi illud leuite:atq; aduene:pupillo ⁊ vidue ſicut iuſſiſti mihi:non ꝓteriui mandata tua:nec ſuz oblitus imperij:nō comedi ex eis in luctu meo:nec ſeparaui ea in q̄libet imundicia:nec expendi ex eis q̄q̄ in re funebze. ¶Si autem eēnt decime ſoluende de animalib⁹ ⁊ primitie non poterant eſſe ſeparate a reliquis pecozibus decimalib⁹ ſicut in decimis frugum.ideo nō erant ſanctificate:quoniaz iſta non ptinebant ſpecialiter ad deum quouſq; ipſa eſſent ſeparata a rebus p̄fanis:alioquin omnia alia animalia eſſent ſanctificata:cum ſit equalis ratio in omnibus.q̄ autem non poſſent ſeparari iſta animalia ad dādum decimam de eis anteq̄ darent̄.apparet infra.27.c.cum dicitur.oium decimarū bouis ⁊ ouis ⁊ capze que ſub paſtoris virga tranſeunt qcquid decimum venerit ſanctificabitur domino:⁊ non eligēt nec bonum nec malum nec altero cōmutabitur.ſi quis mutauerit:⁊ qō mutatuz eſt:⁊ p̄o quo mutatum eſt ſanctificabit̄ domino ⁊ non redimet̄.ideo in iſtis animalibus anteq̄ decimarent̄:q̄q̄ aliqs cōuerteret illa ad quoſcunq; vſus nihil agebat illicitum:cum nō pertinerent ad deum determinate quouſq; traderent̄ ei.Si autez eēnt aliqua animalia que eſſent ſpecialiter obligata deo iam illa erant ſanctificata:ideo nō poterat quiſq̄ in illis facere mutationē tollendo vnū ⁊ dando alterum:quoniaz ſic tam illud animal qō dabatur:q̄ illud p̄o quo dabat̄ conſecratū erat ⁊ vtrūq; ptinebat ad dñm. ſic habetur infra.27.c.cum dicitur.ſiquis mutauerit ⁊ qō mutatum eſt:⁊ p̄o quo mutatū eſt ſanctificabit̄ domino.i.vtrunq; efficiet̄ ſanctum ⁊ applicitum deo.ſic autem erat in p̄mogenitis: quia illa erant determinata ſpecialiter deo vt habetur Exo.13. et.34.c.ideo non poterat ille qui habebat ea comedere:aut vendere dando alia p̄o illis:etiam ſi meliora eſſent:ſed tenebat̄ illa dare.⁊ ſi comederet vel venderet illa:etiam cuz intētione dādi alia meliora p̄o illis contractabat rem ſacram ⁊ illicite agebat.Ideo non ſolum comedere vel vēdere:ſed etiam lanā eius accipe nō poterat.vel ſi eſſet aial ad laborādū ſicut bos qui habebat illud nō poterat laborare in eo anteq̄ redderet domino. ſic habetur Deutero.c.15.cum dicitur.non operaberis in p̄mogenito bouis:nec tondebis p̄mogenita ouium. ¶Alia aūt erāt que pertinebāt ad deum ex donatione ⁊ fine voto:⁊ talia debebāt dari eademq; donarētur:⁊ quia ex eo tempore quo res donatur tranſit in dominiū eius cui donatur:cum aliquid deo donaretur neceſſe erat vt imediate efficeretur ſacrum:ſed re ſacra licite non poſſunt vti populares.ergo non poſſunt tales res donatas ad ſuum vſuz applicare dando alias p̄o illis:ſed compelluntur reddere eas domino:⁊ vtendo illis peccāt. ¶De rebus autem de q̄bus vouemus idem dicenduz eſt:q̄ res per votū tradite ſunt obligate illi cui vouētur.eſt tamen diuerſus modus eorum que vouentur:⁊ ideo de eis diuerſe regule tradūtur de q̄bus infra.27.c.ſed eſt regula generalis q̄ quādocunq; res que vouetur pertinet determinate ad deum ⁊ non pōt cōmutari:q̄ vtitur illa applicādo ad ſuos vſus contractat rem ſacram ⁊ peccat. ¶Alius autem modus erat applicandi domino res.ſ.p oblationem.⁊ tunc de rebus oblatis que ſanctificātur ad offerentem nihil attinet nec poteſt tangere illas:cum ſpecialiter fiant ille iuris dei per applicationē ⁊ actualem oblationē in ſanctuario. Si autem aliquis laicus offerens aliq̄ animal in holocauſtum vel p̄o peccato:comederet poſtea de carnibus ei⁹ accedebat ad rem ſanctificatā ⁊ peccabat. ¶Sed contra hoc aliquis arguet qz iſraelite accipiebāt ptes ſacrificioz ſuoz pacificoz p̄uenientibus eis oibus carnibus animaliū oblatoz p̄eter adipes qui domino p̄ueniebant:⁊ pectuſculū ⁊ armum que in ius ſacerdotale cedebant vt patet ſupra.3.iūcto.7.c. ¶Reſpondendum eſt q̄ ea que ſanctificata erant non poterant conuerti ad vſus p̄fanos.Cum vero obijcit̄ de partibus que p̄ueniebant laicis reſponderi poſſet q̄ ille non ſunt ſanctificate:quia illud dicitur eē ſanctificatuz quod in ius dei tranſit.ſed ipſe determinauit q̄ in ſacrificijs pacificis ſolum pertinerent ad euz adipes p̄o ſe:⁊ pectuſculum ⁊ armus p̄o ſacerdotibus:ceteris manentibus apud eos qui offerebant.ergo voluit q̄ illa non eſſent ſanctificata.comedendo ergo de illis non comedūt laici de ſanctificatis:iō nō peccāt. ¶Alio mō rñderi pōt q̄ iſte partes pueniētes offerētibus ſāctificate ſunt:tñ de⁹ tradit eas offerētib⁹:vt ſic magis icli

B Notādū hale.

Qō.3 A Cōſecratū qd dicatur.

Nō licebat alicui laico aliqd comedere de decimis poſtq̄ illas ſeparauerant p deo.

B 3.ratio. Nō licebat laicis comedere vel cōmutare animal qō ſemel vouiſſent deo.

Obiectio.

Rñſio.1.

Rñſio.2.

nentur ad offerendum.ꝛ sic q̄cq̄ alis nihil habituri erant: deo tamen concedente habere possunt.ꝛ vocantur iste partes sanctificate:quoniam non licet offerentibus vendere eas:aut tradere bestijs comedendas: vel conuertere in q̄libet immunditiam vel comedere de eis quando imundi sunt:vel comedere de eis post tertium vel quartum diem:qō est falsum.Si tñ ipsa essent nullo modo sanctificata possent vti eis vt vellent:ꝛ sic requiritur in istis partitibus bostiarum pacificarum proueniētiū vulgaribus aliqua mundicia.ſ.ꝙ quando ipsi comedunt mūdi sunt: quia tamen non sunt iste partes ita sanctificate sicut alia que deo offeruntur nō sunt in eis tot obseruatiōes.(Et que obtulerunt filij israel domino).Idem est consecratū ꝛ oblatuz. nam ea que offerunt domino consecrata sunt:quia per istā oblationem specialiter ad eum pertinēt:non tamē conuertunt:qz esse consecratum est generalius q̄ esse oblatū.cum dicantur oia illa consecrata que ad dominū specialiter pertinent.sed hoc non solum est in rebus oblatis:sed etiam in eis que vouent ꝛ donātur:ꝛ in eis que aliter obligate sunt ex lege.q̄cq̄ hic non accipit tam generaliter.Nam lz debeant esse sacerdotes mūdi quādocunq; comedunt aliquas res sanctificatas:non tamen requiritur hoc quantum ad omnia que consecrata vocantur:quia decime ꝛ primitie consecrate sunt:cum specialiter domino debeantur:tamē quando sacerdotes ꝛ leuite comedebant de rebus datis in decimam non regrebatur ꝙ esset in eis mūdicia.ꝛ sic decime ꝛ primitie quantum ad ipsos laicos soluentes erant sacre. sic ꝛ oblationes primogenitoruz:non tñ quātum ad sacerdotes quia ipsi poterant comedere de istis.sicut de qualibet alia re p̄fana.¶Pro quo considerandum est ꝙ in eis que consecrabantur domino:quedam applicabātur ei per oblationem ꝛ proueniebat aliqua pars domino de illis:ꝛ iste res erant multum sanctificate.Alie autem erant que dabantur domino sed non offerebantur:nec proueniebat pars illorum deo sed ministris sicut in decimis ꝛ p̄mitijs:de quibus nihil offerebatur domino super altare:ꝛ in istis nō erat tāta sanctitas.Jō in eis q̄ p̄mo mō erant ꝓsecrata regrebat ꝙ illi ꝙ comederent essent mundi:ꝛ de his intelligitur hic.In alijs autem que non offerebant domino in sāctuario nec aliqua pars eorum ꝓueniebat deo non requirebatur ꝙ qui comederet esset mūdus:sed tam mundi q̄ imundi comedere poterant.ꝛ non solum comedere:sed etiam poterant cōuerti ad alios vsus.ſ.ꝙ venderētur vel aliquid alteruz fieret de illis.Et hoc patet de decimis.Nam postq̄ diuidebantur decimarum partes inter leuitas:poterat quilibet facere de parte ei contingenti quod voluisset.ſ.comedendo vel vendēdo.difficillimum nāq; esset ꝙ ipsi leuite tenerētur comedere omnes decimas sibi prouenientes:ꝛ non possent aliquid vendere:quoniaz tunc videretur hoc repugnare statui quem deus eis dederat.ſ. ꝙ non habebāt aliaz hereditatē inter israelitas nisi decimas vt patet Nume.18.c.Ideo oportebat ꝙ de bis haberēt omnia necessaria ad vitam:quoniaz nihil poterat eis prouenire ex agricultura.non enim colebant agros:nec dabatur eis locus in quo haberent agros vt habetur Nume.35.c.ſ.ꝙ leuitis darent solum oppida ad habitandū ꝛ non darētur termini eorum ad colendum ibi:sed solum dabantur suburbana ciuitatum per mille passus in circuitu ad alenda ibi pecora ꝛ iumenta.oportebat ergo ꝙ omnia necessaria ad vitam haberent leuite ex decimis.ſ. vestes ꝛ calciamenta ꝛ similia.sed ista non possunt haberi sine venditione ꝛ cōmutatione.ergo necesse erat ꝙ isti venderent p̄tem decimarum sibi prouenientium:alioquin viuere non poterāt.¶Non requirebatur ergo mundicia ad comedendum de decimis ꝛ p̄mitijs sicut ad comedendum de eis que erant oblata domino.nam propter partes illas que cedunt in ius dei:cetere consecrate sunt:ꝛ maiorem mundiciam acquirunt q̄ alis habiture erant.patet hoc supra.6.c.cum dicitur de simila que cedebat in ius sacerdotū ꝙ illa comedenda erat sine fermento:quia erat pars alterius non fermentate que oblata est domino cuz dicitur.reliquam autem partem simile comedet aaron cum filijs suis:ꝛ comedet absq; fermento:ꝛ in loco sanctuarij tabernaculi:ideo autem non fermentabit:quia pars eius in domini offertur incensum sanctū sanctorum erit.(In quo est imundicia).i. homo de genere sacerdotum qui immundus est non accedet ad ministratarū ꝛ sacrarum rerum cibos.Dicitur autem ꝙ non fit aliqua imundicia in quo excluditur omne genus pollutiōis que in homine esse potest:vt si aliqui imundi sint per contactū reptilium:vel rerum mortuinarū:vel si imundi sunt per cibuz.vtpote si comederunt de aliquo qō imunduz est:aut si tetigerūt virum leprosum:vel fluentem semine:aut mulierem menstruataz: vel si sunt ipsi leprosi aut fluentes semine:vel polluti sōnio nocturno vel per coitum.ꝛ sic de omnibus alijs generibus imundicie.de bis habetur supra a p̄ncipio.11.c.vsq; ad.17.habetur etiaz Nu.19.ꝛ in q̄busdā alijs locis.infra etiā hoc tangit.

¶Causa autem propter quam illi qui erant imundi:ꝛ ceteri qui infra ponūtur non degustabāt de sanctificatis in speciali de quolibet dari potest:sed in generali sunt due cause.Prima est litteralis.ſ.ꝙ iste oblationes ꝛ sacrificia fiebant ad cultum diuinū. ꝛ hoc vt deus in magna reuerentia haberet.debebant ergo taliter se habere vt postea videret honorari deus.si tamen pmitteretur cuilibet ꝙ posset comedere de rebus sanctificatis:er h̄ vilescerent sanctificata.nam qō cōmune est oibus magnum bonorem non habet.Debuerunt ergo ista ꝓhiberi personis indignis vt sic apud ceteros maioris reuerentie essent.¶Alia est causa allegorica.ſ.per comparationē ad christū.nam per hec significabantur ea que in nouo testamēto circa christum futura erant:ꝛ maxime per ipsa sacrificia significabat verum sacrificiū corporis christi.per sumptionem autem horum in cibum significatur assumptio eucharistie.apposite sunt ergo hic cōditiones eorum qui nō possunt sumere de sanctificatis vt significet qualitas sumentiū eucharistiam.nam si ad sumendum ista sacrificia corruptibilia ꝛ parui valoris requirebatur mundicia ꝛ alie cōditiones.quanto magis regreretur in sumptione eucharistie:vbi est totus christus deus verus ꝛ homo.¶In speciali autem cā propter quam imundi non poterant suscipere escas istas sanctificatas erat:quia si deus permisisset ꝙ imundi ista reciperent:indicaretur imundus deus qui sacrificia sua imundis sumenda relinqueret.Deus tamen imundiciam non vult neq; iniquitatem: aut aliqō malū vt p̄z p̄s.5.quin potius iubet omnia esse munda dicens.sancti estote quia ego sanctus sum.i.estote vos mundi: quia ego sum mūdus vt patet supra.11.c.et.19.et.20.c.ꝛ nō solum ipse deus iudicaretur imundiciam volens:sed etiam de sacrificijs eius diceret ꝙ imunda essent.sic enim quidam dicebāt ꝙ altare domini pollutum erat:ꝛ ignis qui super eum erat ꝛ oia sacrificia que ibi erant vt patet Malachi.c.1.cū dicitur.ꝛ vos polluistis in eo ꝙ dicitis.mensa domini polluta est:ꝛ qō supponitur contēptibile est cuz igne qui illud deuorat.Non decuit ergo vt imundi de sacrificijs domini gustandi haberent licētiaz. (Peribit coram domino).i.morietur coram domino.in hoc inuitur ꝙ iudices non debebant punire eum q̄ talia egisset:sed deus.Nisi forte quis q̄ in contemptū religionis publice repugnaret istis:quoniā tunc tanq̄ suspectus de hereſi:imo tanq̄ publicus destructor status fidei ꝛ religionis occidi debebat a iudicibus.Dicit autē ꝙ peribit coram domino.i.morietur coram deo in sanctuario.ꝛ est sensus iste res consecrate comedebātur in sāctuario vt patet supra in multis locis.6.et.10.ca.ꝛ si aliquis ibi imundus comederet a domino occideretur ibidem.ꝛ hoc est perire coram domino.sic autez fuit de nadab ꝛ abiu qui peccauerūt coram dño.ſ.in sanctuario offerentes ignez alienū:ꝛ ibi mortui sunt vt patet supra.10.c.vel dicitur.peribit coram dño.i.ꝙ q̄cuis iste qui comedit res sacras existēs immundus coram dominibus non moriat:tñ peribit coram dño.i.censetur a dño tanq̄ mortuus.primus autem sensus cōuenientior est.ſ.ꝙ deus occideret huiusmodi virum in sanctuario:vel si aliquādo non occideret ibi alibi hoc efficeret:ꝛ semper dicebat perire coram domino:quia ipse solus istaz vindictā expetebat nullo iudice agente.(Ego sum dns).i.ego iubeo vt faciatis:quia sum dominꝰ vester.(Homo de semine aaron qui fuerit leprosus).Supra ponebatur ꝙ imundi non comederent de sanctificatis:hic autem explicatur magis.¶Sed aliquis arguet ꝙ deus facit hic replicationes inutiles:qz ante hoc dixerat de imundis ꝙ non comederent de sanctificatis.nunc autem de eisdem logitur repetens eadem.*¶Rñdēdū est ꝙ non esset habendū tanq̄ incōueniēs ꝙ eadē res sepe dicat in sacra scriptura:quoniaz hoc.s̄.satis patuit discurrēdo p̄ bos libros moysi.ꝛ.j.ēt.h̄ satis appet.Dic tñ non fit talis repetitio quia ponunt ea que dicta sunt vt declarētur.dixerat.n.imūdos nō debere accedere ad sāctificata:hic aūt declarat ꝙ sunt isti imūdi.¶Sz adhuc argues ꝙ nō fit hoc ꝛueniens:qm.s̄.sufficiēter declaratū est a p̄ncipio.11.c.vsq; nunc ꝙ sūt imundi.iō nō oportebat explicari hic.¶Rñdēdū est ꝙ ꝛueniens fuit explicari.nam dubitaret an oēs illi qui.s̄.dicebant esse immundi vocarent hic immundi.ꝛ an essent aliqui alij ꝙ essent immundi ꝛ nō sunt.s̄.narrati.Cū aūt hic explicant tollitur omne dubiū.¶Aliter adhuc potest rēspōderi ꝛ ꝛueniēti⁹ ꝙ hic nō ponuntur ista ad explicandum qui sint immundi sed vt detur regula qd de immūdis agendū sit.nā cuz dicatur ꝙ immundi

non

Qō.4 A Qui erāt imūdiqz nō ogusta bāt ō sāctificatis. 1.cā. naturalis.

2.cā.ꝛ ē allegorica.

3.cā.

† B

Lre expositio.

Si aliqs imūdus comederet ō sanctificatis peribat: tñ nō occidebāt eū iudices.

† †

Obiectō An fiat repetitio iutilis in sacra scriptura.

*Rñsio.

Obiecti.

Rñsio.

D Nō regrebat i leuitis mūdicia ad comedēdū de decimis nz de rebus oblatis.

non debent accedere ad comedendū de rebus sanctificatis.esset autem nunc dubiuz an ille qui semel fuit imundus semper repelleretur a sumptione sanctificatorū:sicut qui semel contrahit irregularitatē pro semper est repulsus a ministratione vel ab ordine suscipiendo.vel an sit impedimentum istud tempozale.
L ꝛ si tempozale quanto tēpore durat:ꝛ hoc determinatur hic:scilicet ꝙ toto tēpore quo aliquis manserit in imundicia repellatur a sumptione sanctificatorū.cum vero factus fuerit mundus recipiatur.(Domo de semine aaron).Dicitur de semine aaron
† Qđ dicatur hic ō semine aaron. quia ista lex non tribuit pro alijs.nam q̄q̄ alij peccent non comedendo de rebus sanctificatis manentes in imundicia:tñ magis peccant laici vt supza declaratū fuit.tamē nunq̄ datur aliqs casus cōmuniter in quo laici licite comedant de rebus sanctificatis:ideo non oportet poni in eis regulā determinatiuam conditionum particulariū ipsozum comedentiuz:cum comedere in illis vniuersaliter malum sit.si tamē contingat ꝙ isti laici comedant de rebus sanctificatis magis peccant si fuerint imundi iuxta ea que hic dicuntur q̄ si fuerint mundi:sicut declaratum fuit supza de dauid ꝛ pueris suis comedētibus panes ꝓpositionis ꝙ q̄q̄ essent in necessitate non debant eis panes ꝓpositionis nisi essent mundi:ꝛ maxime a mulieribus.sacerdotes autē semper licite comedebant de sanctificatis nisi essent imundi:ideo de eis
† Explicatio imūdoz ñ comedētiū de sāctificatis. datur regula conuenienter.(Qui fuerit lepzosus).Hic explicātur immundi qui non debebāt comedere de sanctificatis.inter quos primo ponitur lepzosus:quia ipse continet maximam immundiciam.ꝛ non soluz non accedebat ad res sacras:sed etiam non pmittebatur cōmunicare cum alijs:quia lepza est morbus cōtagiosus ꝛ possent infici illi cum quibus cōmunicaret.vnde a castris lepzosi eijciebant vt patet Nume.5.c.Ista enim est vna de imundicijs veris.alie autem sunt imundicie solum sm opinionem:sicut ꝙ aliquis portauerit capzum emissariam in desertum vt patet supza.16.c.ꝛ ꝙ introiret in domū mortui vel tetigerit sepulchrū:ꝛ sic de ceteris.ista enim non dicunt imundicias naturales ꝛ vere existentes:sed ex opinione nostra.esse autem lepzosum est vera imundicia sm naturam.Habet autem alterum ꝓter hoc:quoniā alie imundicie sunt vere:ꝛ tamē non cōtagiose.i.ꝙ non deriuarē idem morbus vel imundicia per cōtactum.sic patet in fluentibus semine ꝛ menstruatis mulieribus: quoniā iste sunt vere imundicie sed non cōtagiose.non eniz incurrit fluxum seminis qui tangit fluentem semine.(Aut patiēs fluxū seminis). ¶Alij dicunt pati fluxū seminis:ꝛ alij dicuntur pollui:ꝛ alij effundere semē.©pati autem fluxuz seminis est quādocunq̄ aliquo nolente humoz seminalis defluit:ꝛ tunc cognoscit esse istud vitium in aliquo cum per mometa singula adheret carni eius:ꝛ cōcrescit sedus humoz vt patet supza.15.c.Ista autem est egritudo sicut cetere habens causas suas ex natura.ꝛ vocatur apud medicos gomozrea.quid autem faciendū sit in hac egritudine quādo aliquis eam patitur:ꝛ quid quādo ab ea sanatur.dictum fuit supza.15.c.Ad istum autem modum pertinet fluxus seminis vt passio est.de hoc intelligit hic. ¶Est autem alius modus fluxus seminis qui dicit esse pollutio nocturna:ꝛ ista inuoluntaria est.nam etiam nolētes ista patiunt:ꝛ hoc facit hominez imundū ꝛ separatum ab omnibus reb⁹ sacris.nec solum hoc:sed etiam vt maneat extra castra vt patet Deutero.23.cum dicitur.si fuerit inter vos homo qui nocturno pollut⁹ sit sōnio:egredietur extra castra ꝛ nō reuertetur priusq̄ ad vesperā lauetur aqua. ¶Sic etiam erat tertius modus fluxus seminis per voluntariā emissionem.s.in coitu:ꝛ tunc etiam causabat imundicia:nec poterat aliquis taliter cōquinatus ad res sacras accedere nisi prius lauaretur aqua:ꝛ manebat imūdus vsq̄ ad vesperum vt patet supza.15.c.cum dicitur.vir de quo egredit semen coitus lauabit aqua omne corpus suum:ꝛ imundus erit vsq̄ ad vesperum.omnibus enim his modis abijciebatur aliquis ne comederet de rebus sanctificatis.hic tñ solum dicitur de fluētibus semine ꝓmo modo. ¶Sed dicet aliquis ꝙ intelligitur ista littera de omnibus q̄q̄ exprimatur de solo. ¶Sed non potest stare:quoniam ponuntur hic ista duo s.lepzosus ꝛ fluens semine:quia iste sunt imundicie ꝛ egritudines.alie autem que infra ponuntur sunt imundicie ꝛ nō egritudines.patet quia dicit hic.non vescetur de bis que sanctificata sunt donec sanetur.sanatio autem nunq̄ est nisi ab egritudine. ergo accipiunt ista duo tanq̄ egritudines ꝛ non tanq̄ imundicie solum:ꝛ pollutio nocturna tanq̄ immundicia sit:tamen non est egritudo. Idem autem de effusione seminis in coitu:ideo non possunt intelligi per fluxum seminis qui hic dicitur.ꝛ ista etiam est causa quare cum omnes iste immundicie sunt que ponuntur hic:dicatur de bis duobus per se:ꝛ deide de alijs.aperte autem patet quod dictum est:quia iste imundicie non solum sunt imundicie sed egritudines:quia id quod sanat egritudinē habet.sed dicitur homo sanari qui lepzā patitur ꝛ fluxum seminis cum dicatur in lra.non vescetur de bis que sanctificata sunt donec sanet.ergo sunt egritudines:ꝛ tamen pollutio nocturna non est egritudo sed naturale accidens in eis qui perfectā sanitatem habent.emissio autem per coitū nō est egritudo sed actio voluntaria:ideo non intelligit littera de illis.Item dicitur aut patiens fluxum seminis:ꝛ ita fluxus seminis est passio.sed pollutio nocturna ꝛ emissio in coitu non vocantur passiones.ergo non intelligit de illis.Item iste fluxus seminis de quo hic dicitur est aliquādiu durans.cum dicatur.non vescet de bis donec B
sanetur:sed pollutio nocturna ꝛ emissio in coitu sunt mometanea.ergo non intelligit de illis.(Non vescetur de bis que sanctificata sunt mihi).i.nō comedet de eis que oblata sunt domino de quibus pars euenire solet sacerdotibus.poterit tñ comedere de decimis ꝛ primitijs:quoniaz q̄q̄ iste sancte essent:tamē non sanctificabant domino offerendo ea:quoniaz totaliter ꝓueniebant sacerdotibus nulla parte deo tributa.Sicut autem ꝓbibetur ne isti imundi accedant ad comedendū de rebus sanctificatis:ita ꝓbibentur accedere ad ministrandū:imo maioz ꝓbibitio est in ministratione q̄ in cibo:quoniā de cibis sanctificatis non solum comedebāt sacerdotes imaculati:sed etiam maculati.in ministratione tamē solum erat concessuz sacerdotibus imaculatis se gerere.etiam comedere de cibis sanctificatis non solum conueniebat sacerdotibus:sed etiā filiabus eozum vt patet supza.10.ꝛ hic in littera.cōueniebat etiaz empticijs.nulla tamen femina aut emptici⁹ seru⁹ poterat ministrare:sed soli sacerdotes.(Donec sanet).s.a lepza si lepzosus est.vel a fluxu seminis si hunc patiat morbum.accipit autem hic sanari:nō solum ꝓ sanatione:sed etiam ꝓ emundatione.nam non poterat immediate quo sanabat ministrare:sed regrebatur vt prius mundaretur q̄ ministraret.Erant nāq̄ hic duo.s.egritudo ꝛ imundicia.ex eo nāq̄ ꝙ aliquis est lepzosus habet egritudinem que est sm naturam.ex eo autem ꝙ est quedaz pollutio habet imundiciam sm quā arcetur a cōmunicatione aliozum ꝛ a contactu sacrozum.ꝛ quoniā ista duo distincta sunt:potest vnum mundari sine altero.esse enim lepzosuz est egritudo:ꝛ istud pōt cessare cessante illa corruptione sm quam est ille morbus.habere autez imundiciam est habere quādam irregularitatez sm quā arcet aliquis a cōmunicatione aliozum:ꝛ a cōtactu rerum sacrarum. ¶Quantū ad primum potest sanari egritudo lepze cessantibus causis suis sm quas manet:ꝛ tñ quia irregularitas erat inducta sm lepzam manet:adhuc curata lepza non mundabitur aliquis ab imundicia q̄q̄ fit sanatus a lepza.Patet hoc ex eo qō habetur supza.c.14.ꝛ dicitur enim ꝙ postq̄ aliquis fuerit purgatus a lepza debet fieri in eo quedam ablutio ꝛ rasio omniū pilozum corpozis.ꝛ deinde debet stare per septem dies quibus non accedat ad sanctuariū:ꝛ tamen si ipse esset mūdus cōcederetur ꝙ accederet ad sanctuariū.ergo in illis septem diebus erat sanus a lepza:tamē non erat mūdus a pollutione.Item patet de viro fluente semine:quoniā ille habebat egritudinem que est distillare semen contra eius voluntatez.ꝓpter hoc autem habet ꝙ fit imundus:per hoc ꝙ habet istam egritudinez.potest autē cessare primū quod est esse egritudinē:non cessante secūdo qō est imundiciam esse.nam quādoq̄ sunt aliqua duo distincta realiter: potest vnū definere esse non definēte alio.patet hoc ex eo qō habetur supza.15.ca.s.ꝙ postq̄ cessaret infirmitas in aliquo que esset fluxus seminis maneret per septem dies:ꝛ in die septimo lauaret totum corpus suuz ꝛ vestes:ꝛ in die octauo offerebat sacrificia.erat ergo iste mundatus ab egritudine:ꝛ tamen postea manebat per septem dies in quibus non erat mūdus:quoniam non poterat accedere ad sanctuariuz.ergo differebant esse sanū ꝛ esse mundum.Hic tamen non potest accipi sanari ꝓ sola sanitate:sed sanari ꝓ sanitate ꝛ emundatione:quoniam his cōpletis iste qui ante fuerat lepzosus vel semine fluens poterat accedere ad res sacras.sed patet de lepzoso supza.14.ca.ꝛ de fluēte semine supza.15.caꝑ.(Qui tetigerit immundum super mortuo).Hic ponitur alia conditio eozum qui accedere non poterant ad gustandum de sanctificatis.ꝛ hoc est in illis qui polluebantur in rebus mortuis:ꝛ dicitur qui tetigerit immundum super mortuo:idest qui tetigerit imundiciam que est res mortua. Non enim accipitur hic super ꝓprie ꝓout significat suppositionem:qz tunc est sensus ꝙ esset aliqua res immunda:sic si ipsa contigatur immundum efficit contingentem.ꝛ nihil differt

Qō.5 A Triplex fluxꝰ:ꝛ quōdes causent imūdiciā. ©Primꝰ Scōs.

Tertiꝰ.

Impro. opionis.

De triplici imūdicie q̄ erat ꝛ lepza ꝛ quō sanabatur.

L

an super mortuo sit vel alibi:sed accipiē super p.in.vel.de.s.g tetigerit imundum super mortuo:z imundicia in mortuo.vel imundiciam que est ipse mortuus. Si autem accipiatur super p de.est sensus qui tetigerit imundiciam super mortuo.i.immundiciam de mortuo:vel que pertinet ad mortuū.z sic ponitur hic specialis imundicia que est contingere mortuū distincta ab oībus alijs.z est generale q̄ qui contingeret mortuū erat immundus.sed differt cum accipiatur mortuus diuersimode:z quomodo causent diuerse imundicie in contactu diuersorum mortuorum. ¶ Pro quo sciendū q̄ quando aliquis contingebat mortuum:q̄ fuerat homo aut non.si contingeret mortuuz quod nō erat homo:sed erat de alijs animalibus considerandum an esset animal reptile an non. Si autem esset reptile.semper erat imundicia quomodocūq̄ contingeretur siue viuens:siue mortuuz vt patet supra.c.5.et.11. Si autem esset animal non reptile z esset mortuū.aut erat de illis animalibus que licebat accipi in cibum aut de illis que non licebat accipi. Si autem esset de illis que nō licebat accipi in cibum quomodocūq̄ animal mozeretur:siue p se mozeretur:siue ab alio occideretur erat illicitū tangi cadauer illius vt patet supra.11.vbi ponitur de animalibus illicitis ad esum q̄ illorum carnes non comedent z morticina vitabunt. ¶ Si autem sit animal de bis que licebat accipi in cibum aut p se moriebatur:aut ab alio occidebatur. Si autem per se mozeretur erat illicitum ad esum vt patet supra.c.11.cuz dicitur.si mortuū fuerit animal qō licet vobis comedere:qui cadauer tetigerit mundus erit vsq̄ ad vesperū. Si autem illud animal ab alio occideretur:aut occidebatur ab homine vel a bestia.si occideretur a bestia non debebat comedi ex illo vt habetur Exo.22.ca.cum dicitur. viri sancti eritis mihi:carnem que p̄ gustata fuerit non comedetis:sed pijcietis canibus. Si autem illud animal occidebatur ab homine.aut non occidebatur ad comedendū:neq̄ immediate comedebatur:sed occidebat ad alios vsus:z postea carnes relicte post aliquot dies z ab alijs inuente comedebant:aut occidebatur ad esum carniū z comedebatur imediate. Si autez primo modo dicenduz est q̄ non licebat tangi vel comedi illud animal:quoniā reputabatur iam vt morticinum:quia ad alios vsus fuerat occisum:z quia per aliquot dies relinquebant carnes eius. Si autē occidebatur ad escam z imediate comedebatur licitum erat comedere tale cadauer:z consequenter licebat contingi:quoniam nunq̄ est gustus sine contactu cum sit gustuz quidā contactus iuxta Aristo.in.2.de anima. ¶ Dec autez que de contactu corporum mortuorū in animalibus brutis z imundicijs eorum dicta sunt durabant per vnam diem.s.q̄ qui immundus esset solum erat imundus vsq̄ ad primū solis occasuz vt patet supra.11.c.quia in omnibus bis dicitur imundus erit vsq̄ ad vesperum. Si autem aliquis contigeret cadauer humanū siue illud per se mozeretur:siue alius eum occideret nihil differt:qñ quocūq̄ mō cadauer esset qui tangeret imundus erat. ¶ Sed differt quoniā qui tangeret cadauer alterius animalis imundus erat solum vsq̄ ad vesperum vt patet ex supradictis. Si autem contingeretur homo mortuus contingens erat imundus vsq̄ ad dies septem vt patet Nume.19.c. Et tamen cōtingere cadauer hominis vel morticinum hominis accipiē largi°. nam si aliquis tetigerit mortuum hominē dicetur pollut° super morticinuz humanū vel super animā hominis. Si autem aliqs tetigerit ossa hominis reperta in agro iam arida eandē incurrit imundiciam. Idem autem si cōtingerit sepulchrū humanum vt patet Nume.19.ca. Idem dicebatur aliquis cōtaminari sup mortuum quādo exibat ad exequias eius plangens vel scindēs vestimenta sua aut depilans caput vel contaminans funus.in omnibus enim bis imūdicia est vt patet ex precedenti.c.vbi iubetur ne sacerdotes contaminent in bis.Quomodocunq̄ ergo in aliquo istorum modorū diceretur aliquis esse pollut° iudicabatur pollutus super mortuo:z siue maneret imundicia sua magno tempore: scilicet septem diebus sicut in morticino humano siue vsq̄ ad solis occasum:dicebatur toto illo tempore prohibitus ab accessu ad res sacras siue ministrando: siue gustando:siue simpliciter tangendo.z omnes isti modi includuntur in ista particula. (Et ex quo egreditur semen quasi coitus). Dic ponitur alia conditio eorum qui prohibebantur degustare res sanctificatas.s.si egrederetur ab eo semen quasi coitus.dicit autem quasi coitus ad cōprehendendū duos modos.s.effusionem seminis que est per pollutionem nocturnā z effusionem que est in coitu.per vtrūq̄ enim horum imundicia cōtrahitur.nam per effusionē seminis in somnio nocturno cōtrahebat aliquis immundiciā q̄ non posset accedere ad res sacras:z etiā q̄ eijcere tur extra castra vt patet Deutero.23.c.cum dicitur.si fuerit iter vos homo q nocturno pollutus sit somnio egredietur extra castra z non reuertet priusq̄ ad vesperam lauetur aqua:z post solis occasum reuertetur in castra. ¶ Similiter contrahebat immūdicia in eo qui effundebat semen in coitu vt patet supra.15.c.vbi dicitur q̄ vir de quo egreditur semē coitus lauabit aqua omne corpus suum:z imundus erit vsq̄ ad vesperū. Idem aūt de femina dicitur. ¶ Ponitur hic semē quasi coitus ad cōprehendendū vtrāq̄ seminis effusionē.s.eam que est in coitu:quia ibi est vere semē coitus:z aliam decisionē que est in pollutione nocturna:quia ibi est semē quasi coitus.nam q̄q̄ non sit semē coitus:habet tamē eandez quasi decisionem cum semine coitus quia natura agente descindit. ¶ Et ponit quasi coitus ad differētiam seminis fluētis ex egritudine:quoniaz hoc nō fuit natura agente sed deficiente:quia ibi deficit vis retentiua.ideo p singula momēta fluit z inberet sedus atq̄ concretus humor vt patet supra.15.c. In semine autem deriuato per nocturnā pollutionē ex quodam alio impetu decisio fit vt declaratum est supra.15.c.vult autem cōprehendere hic legislator omnes modos effusionis seminis:quoniā in quolibet illorū est imundicia. Primus autem modus habet per id qō supra dixit.s.qui fuerit leprosus aut patiens fluxū seminis. Alij duo intelligunt per hoc quod hic dicitur. ¶ Considerandū autem q̄ non omnia que hic ponuntur habēt eandē spēm remedij.nam in istis que ponuntur hic dicitur q̄ qui fuerit cōtaminatus lauabit carnem suam:z cū sol occubuerit erit mūdus z vescetur de sanctificatis. Ad quod tamē superiora nō potest hoc extendi.nam qui esset immundus in illis nō purificabatur in p̄mo solis occasu:sed separabatur vsquequo sanaret.sic supra dicit lra.vnde si per mille occasus solis duraret illa imundicia z egritudo non licebat illi homini comedere de sanctificatis.z ꝓpter hoc illa duo posita sunt per se:quia in illis non poterat poni tempus p̄finitum. In bis autem que hic ponūtur poterat p̄finiri tempus.s.vsq̄ ad p̄mum solis occasum:ideo posita sunt per se. Sz in hoc intelligēdum est q̄ adhuc nō est totaliter sic diffiniēdum:quia dicitur q̄ qui pollutus fuerit tangēs imundum super mortuo fit pollutus vsq̄ ad vesperam:z post solis occasum liceat ei comedere de sanctificatis. Secundū tamen q̄ supra distinxim° aliquādo pollutio super mortuo durabat plusq̄ vsq̄ ad solis occasum. In oībus enim animalib° mortuis z cōtaminantibus quicūq̄ tetigisset morticinū manebat imundus vsq̄ ad vesperū vt supra dictum est.si tamē aliquis tangeret morticinū humanū:vel ossa repta in agro:vel tumuluz hominis mortui:erat imundus vsq̄ ad.7.dies.erat quoq̄ imundus si planxisset hominē vel astitisset funeri illius:vel etiam si introisset in domum in qua aliquis erat mortuus.nam z ipsa vasa dom° in qua aliquis moriebatur imunda erāt vt patet Nume.19.z ꝓpter hoc qū aliquis moritur inter iudeos ipsi effundūt totam aquam que in domo est.quidam existimātes q̄ aqua imunda fit:quia aliquis ibi mortuus est. aliqui vero arbitrantur q̄ anima lauet se in aqua z q̄ ex hoc sit munda. ¶ Iste autem imundicie ptinentes ad hominē mortuū.s.que causabant ex contactu hominis mortui:vel alicui° rei pertinētis ad hominē durabant per septē dies vt patet Nume.19.c.non debebat ergo in solis occasu postq̄ imundus fuisset qui ista cōtingebat effici mundus ad comedendū de sanctificatis:sed finitis septē diebus. Itē hoc qō est pollutū esse sup morticinū humanū eqparatur duobus superioribus.s.leproso z fluente semine:quoniaz sicut excludebant a castris isti duo:ita z qui pollutus erat super mortuo humano vt patet Nume.5.c. Non debet ergo intelligi hoc qō poni hic de mortuo simpliciter quātum ad contactū oiuz mortuorum:sed solum ad cōtactuz mortuoꝝ non hominū. De boibus autem dicēdum est q̄ ista lex intelligatur nisi limitando eam vt cōcordet alijs legibus q̄ dantur de talibus mortuis.s.q̄ cum dicitur hic.qui tetigerit imundum super mortuo.s.super mortuo in animalibus brutis lauabit carnem suam:z post solis occasum potest comedere de sanctificatis:vel qui tetigerit immundum super mortuo:scilicet humano manebit per septem dies:z tunc in septimo die post occasum solis:lota carne sua comedebat de sanctificatis. Et non fuit hic expressum de isto contingente humanum morticinum q̄ post septem dies mundus fieret: quia erat mansurus extra castra vt patet Numeri.5.ca.z tunc non erat dubium an comedere deberet de sanctificatis. Satis enim notū erat q̄ non: quia erat exclusus a castris: quod fortius erat. In die autem septimo redibat homo qui imundus fuerat in castra. ¶ Et tūc erat dubiū an imediate comedere posset de sanctificatis. ¶ Et

rñdetur

D Notādū ꝺ ꝺoie ꝺtingente mortuū vl̄ mortuo.

E

†

F

Qō.6 A Qūo nō oēs ntaminationes habeāt idez remediū

Bō qūo imūdus efficiebatur.

Dubiū.

Rñsio. Rñdetur q̄ post primū solis occasum lota carne taliter cōtaminati mundi erant: ⁊ sic tenebat eadē lex cum omnibus alijs. s. q̄ post solis occasum esset mundicia. neq̄ tamē est hic intelligendum q̄ cōpletis diebus septē quibus manserat extra castra immundus super mortuo: rediret in castra ⁊ expectaret occasus solis diei sequētis: ⁊ tūc lauaret aqua vt esset mūdus: quia sic per octo dies maneret imundus qui contaminabat super mortuo quod falsum est: quia septem dies solum ponunt Numeri. 19. ¶ Erat ergo modus q̄ qui polluebat super mortuo: si pollueretur intra castra exibat statim extra castra ⁊ manebat ibi. Si autem polluerēt extra castra non redibat in illa: sed manebat ibi donec purificaret. cōputabant autem isti dies non de momento ad momentū: sed dies ille in quo accidisset imundicia computabat p̄ uno die: etiam si accidisset per duas horas vsq̄ ad solis occasum. statim ergo vt cōtraberet imundicia debebat eē imundus extra castra ⁊ manebat vsq̄ ad tertiū diem non faciēs aliquam cerimoniā purificationis. in ipso autē die tertio aspergebatur imundus aqua lustrationis. ⁊ illa erat quedā cōmixtio facta de aqua simplici ⁊ cineribus vitule rufe. ⁊ manebat post hꝫ vsq̄ ad septimū diē nullā cerimoniā faciens. in ipso autē septimo die rursus aspergebat aqua lustrationis. ⁊ hoc poterat fieri in quacūq̄ parte illius diei: sed fiebat multo ante solis occasum: ⁊ post predictā aspersionē lauabat imundus carnem suaꝫ ⁊ vestimenta sua: ⁊ manebat imundus vsq̄ ad vesperū. i. vsq̄ ad occasum solis ipsius diei septimi. hec habētur Nume. 19. c. In ipso autem occasu solis erat per se mundus nulla alia cerimonia facta: ⁊ tunc redibat in castra ⁊ non expectabat aliquem aliū solis occasum in castris: sed statim licitū erat sibi comedere de sanctificatis ⁊ accedere ad quecūq̄ sacra. ⁊ sic totū tempus immundicie super mortuo erat septē dierum. ⁊ intelligit hic de illo solis occasu que erat in die septimo quando erat mūdificandus adhuc manebat extra castra. (Et qui tāgit reptile). Dic ponitur alius casus imundicie ꝓpter quē excludebatur aliquis de gustatione rerum sanctificataꝝ. s. cū tetigisset reptilia. ⁊ intelligitur hoc de reptilibꝫ viuētibus: quoniā de mortuis nullum erat: q̄ in omni morticino occiso q̄ comedi nō licebat cōtactus erat imundans contingentē vt p̄z supra. 11. c. In reptilibus vero quicūq̄ aliq̄ tangeret etiam viuens erat imūdus vt patet supra. 5. c. et. 11. vbi ponit spāliter de cōtactu reptilis distinguēdo contra cōtactum rerum mortuaꝝ. ⁊ hoc est q̄ reptile est maioris imundicie q̄ omnia alia. (Et q̄libet imundum cuius tactus est sordidus). Dic ponitur regula generalis quantū ad omnia alia genera imundicie que sunt per contactu: sicut est de contactu auium imundarū vel quadrupedū ⁊ aliarum quasi reptiliū. ⁊ ista sunt multa de quoꝝ quibusdā habetur supra. 11. c. Alia autem sunt vt qui occidisset vitulaꝫ rufam: vel q̄ cremasset eaꝫ vt habetur Nu. 19. c. quoniā in his manebat imundicia vsq̄ ad vesperū. idem de illo qui portasset hircuꝫ emissariū in deserto. erat enim imundus vsq̄ ad vesperā. sic quoq̄ alij casus sūt. ¶ Sed arguet aliquis de muliere mēstruata que erat imūda toto tempore quo manebāt mēstrua: ⁊ si essent mēstrua naturalia que pauco tēpore durant erat imunda septez diebus. ergo nō erat munda ad comedēdū de sanctificatis post solis occasum lota carne. De his supra. 15. c. ¶ Ad hoc aliquis rñdebit q̄ ad hoc nihil agit argumentū de femina pollata: q̄ hic agitur de mundicia illoꝝ qui comedere debebāt de sanctificatis. femine autem non licebat comedere de sanctificatis. ¶ Rñdendum est q̄ hoc stare non pōt: q̄ filiabus sacerdotū licebat comedere de sāctificatis vt patet supra. 10. c. vbi dicit de pectusculo ⁊ armo q̄ seruata essent p̄ro aaron ⁊ filijs ⁊ filiabus eius. Idem p̄z hic in littera: q̄ filia sacerdotis siue que erat puella in domo patris sui: siue vidua comedere poterāt de sāctificatis quādo purgate erant a menstruis. filie enim sacerdotis etiam si viris traditе non essent: si tamē venissent ad pubertatē menstrua habebant. Idem autē de viduis filiabus sacerdotuꝫ. ⁊ de his dicendum est q̄ q̄q̄ sibi liceret comedere de sanctificatis: tamē tempore menstruoꝝ per. 7. dies non comedebāt: quia erant immunde. post diem autē septimū licitū erat eis comedere: quia ad p̄rem mundiciā restituta erant. ¶ Et cum hic dicitur q̄ oia alia contactꝰ genera que imundum aliquem faciebāt tollebant vsq̄ ad vesperū. Dōm est vt cōiter q̄ quasi generaliter oēs imundicie durabant vsq̄ ad vesperū. alique tamē erant que durabant maiori tēpore. ⁊ de his intelligenda est ista regula cum determinatione speciali exceptoruꝫ de illis imundicijs. ⁊ sic cum iubeat q̄ sint in illis per. 7. dies vel plures qui imundi sunt: ⁊ hic dicitur q̄ post solis occasum cōtingens imundus est. Dicendum est q̄ intelligit de vltimo illoꝝ dierum ista regula in quo post solis occasum lota carne erat ablata imundicie. ¶ Sed adhuc cōuenientius rñdendum est nihil militare istud argumentum: qm̄ hic dicitur. q̄libet imundū cuius tactus est sordidus. ⁊ sic agit de imundicia que causat per cōtactū. in muliere tamē mēstruata non causatur imundicia per contactum. sed ipsa imunda est a seipsa. sicut quando est imundicia egritudinalis. nō potest ergo intelligi ista lex de muliere menstruata: sed necessariū est q̄ referatur in talibus ad regulas speciales in quibus agit de istis imundicijs. ¶ Similiter autem argui potest de muliere que patitur fluxum sanguinis multis diebus extra tēpus fluxus menstruorum: quoniā tunc non erat munda illa que pateret post solis occasum lota carne: sed si mansisset multo tpe semp erat immunda vt habet supra. 15. c. quia ista erat egritudo. vnde si maneret iste fluxus sanguinis alicui mulieri tota vita esset semper imunda nec liceret ei vnq̄ comedere de sāctificatis. sicut illi mulieri accidit que fuit patiēs fluxum sanguinis per annos quod cum quouisq̄ eam xp̄s sanaret vt habet Luce. 8. c. ¶ De ista immundicia respondendū est q̄ nihil arguitur contra lām: quia in littera dicitur de imundicia per contactū: sed mulier patiens fluxum sanguinis multo tēpore non erat imunda per contactū: sed ab intrinseco: quoniā erat egritudo ista passio. Ideo ponenda est regula fine tpis diffinitione sicut in duob⁹ supiorib⁹. s. in leproso ⁊ fluente semine q̄ imundi sunt: ⁊ non licet eis comedere de sanctificatis quousq̄ sanent: ita de patiente fluxum sāguinis necio dicet q̄ nō comedat de sanctificatis vsq̄ ad sanitatē pfectam: cum istud sit egritudinale. ⁊ non solum accipit hic sanari p̄ro sanatione perfecta que est cessare ab egritudine: sed ēt p̄ro emundatione ab imundicia. nam postq̄ aliqua mulier erat curata pfecte a fluxu sanguinis sui manebat imunda p̄ aliquot dies vt apparet supra. 15. c. nā erat imunda. 7. diebus: ⁊ in octauo die iam efficiebat munda ⁊ offerebat sicut habetur ibidem. hec autem femina curata a profluuio sanguinis sui: si esset de genere sacerdotali manēs in domo p̄ris sui: nō poterat comedere de sctificatis in p̄mis. 7. diebꝰ post redditā sanitatē: sed in octauo die licebat ei comedere de sāctificatis. ¶ Sed aliqs arguet de viro qui accedebat ad feminam menstruatā vel ad eam que patiebatur fluxus sanguinis. qui enim aliquam harū carnaliter cognoscebat erat imundus. 7. diebus: sed hoc erat per solum cōtactum vt patet supra. 15. c. Dic tamē dicitur q̄ imundicia contracta per contactuꝫ cuiuslibet rei sordide tollebat vsq̄ ad vesperum. ¶ Rñdetur q̄ hoc est de lege cōmuni quia fere in oibus casibus ille qui tangeret aliquam rem imundā erat solum imundus vsq̄ ad vesperū. ¶ Sunt tamē aliqui speciales casus in q̄bus imundicia per contactū durat per plures dies. s. 7. ⁊ isti sunt tres casus. s. quando aliquis coiret cum muliere menstruata. erat enim imundus septem diebus. ¶ Secūdus est si coiret cum muliere patiente fluxum seminis longo tēpore: quia etiā erat imundus septē diebus. De his duobus habet supra. 15. c. ¶ Tertius casus est in eo qui tangit morticinum humanū: vel ossa vel sepulchrū: aut alia pertinentia ad morticinū humanuꝫ. de hoc habetur Nume. 19. Ideo in istis recurrendū est ad regulas suas speciales: q̄ nō possunt cōprehēdi hac lege. ¶ Potest tamē alio modo responderi in hoc casu. q̄ id q̄ efficiebat imundum per contactū rei imunde: erat imundum vsq̄ ad vesperum si esset ille contactus simplex: sed cōmixtio sexuum. Diuersitatis autem ratio patet: ideo de imundicia contracta p̄ coitum non est sic iudicandū: sicut de alijs imundicijs. nam quicūq̄ tangeret feminā menstruatā vel fluentem sanguine multo tempore non cognoscendo carnaliter: sed solum tangendo eam efficiebatur imundus per vnam diem. s. vsq̄ ad primuꝫ solis occasum vt patet supra. 15. ca. qui autem eas carnaliter cognoscunt maiorem imundiciam incurrunt: ideo pluribus diebus. s. 7. immundi manent. etiam contractus iste ꝓpter alia habet magnā penam: quia. s. cognoscendo carnaliter menstruataꝫ vel fluentem semine sequunt aliqua damna in prole de quibus dictum est supra. 15. c. ¶ Itē coitus p̄m se imundus est. alij autem contactus p̄m se non sunt imundi: sed solum ex accidenti ꝓpter ipsam rem que contingit: ideo cōtingere q̄libet feminam solum tangend oimundicia non est: nisi illa immunda fit. coitus tamen cum quacunq̄ femina imundus est: quia quicunq̄ coierit cum aliqua femina: etiam cum vxore sua immundus est vsq̄ ad vesperum: ⁊ debet lauare carnem suam aqua vt patet. s. 15. ca. Debebat ergo maior esse immundicia in coitu quando aliquis carnaliter accederet ad aliquam feminam que als immunda erat q̄ cum eam simpliciter tangeret. erat enim ibi duplex

B Rla gñal.

Quo vir tāgens menstruatam erat imūdꝰ 7. diebꝰ cuꝫ illa imundicia eēt p̄ cōtactum. Obiectio.

Rñsio. L In ptactibꝰ simplicibꝰ cābat imundicia vsq̄ ad vesperam: si tres erant ptactꝰ i qbꝰ durabat imūdicia p̄. 7. dies. Alia rñ. ! :

Loitꝰ p̄z se imūdus ē.

Rla gñalis q̄ tum ad oia genera imūdicie.

Qō. 7 A De muliere menstruata q̄to tpe erat imūda. Rñsio. Impzo.

Doc. rñ.

immundicia.ſ.qz tangebat ꝛ qz tangēs coīnat. Unde rationabiliter multiplicari debuerunt dies īmundicie ꝑ hoc facto. Sed iſta ratio redditur quātū ad duos caſus: ſz quātū ad tertiū. i. cō tactuz mortui nō ē hec rō: qz ibi ē cōtactus ſimplex immo ꝛ aliqñ nō eſt tactus ſicut in eis q plangunt defunctos vel comitant funera nō plangendo vel q intrabant in domuz in qua iaceret aliquis mortuus ēt ſi nō tangerēt illū qz omnes hi contrahebāt īmundiciā ꝑ ſeptē dies vt ꝓz Nu. 19.c. Dicendū q hoc fuit non ꝓp realē īmundiciā ſz ꝓp honeſtatē. pendet enim iſta impudicicia ex opinione legali. nā iudicat lex cadauer boīs eē aliqd valde immundū ſup omnia alia īmunda: iō in illius ꝛactu iudicat boies magis pollutos. vñ ſicut hō viuens ē excellentioꝛ ꝛ ſancti oꝛ omnibus aīalibus: ita mortuus iudicatur īmundioꝛ omnibus illis. ꝛ ſic ꝓz qz ꝓo contactu cadauerū oīm aīalium alioꝝ mortcinoꝝ ꝛtrahebat ſolū īmundicia vſq; ad veſperū: in contactu aūt boīs mortui īmundicia ſeptē dierū. ¶ Et fecit differē tiā lex ō īmūdicia ꝛtracta ex tactu mortui būani ad alias īmundicias cōtractas ex tactu in tribus. primo quātū ad tēpus ꝓurationis nā nulla īmundicia alia ꝛtracta ex tactu durabat niſi vſq; ad occaſum. iſta aūt ꝑ ſeptez dies durabat. de alijs ꝓz. ē. 11. c. ꝛ hic ō īmūdicia ſup mortuo Nu. 19.c. ¶ Scōo differūt quātū ad modū purificationis. ꝛ hoc tam in pluritate cerimoniaruz q̄ in diuerſitate nā ꝑ omnibus alijs īmūdicijs erat q lauaret bō veſtimenta ſua vt cōmuniter: aliqñ aūtē carnē ꝛ nō veſtimēta: aliqñ ſolā carnē. iſte differentie patent in diuerſis caſibus. ē. 11. et. 15. et. 16.c. In īmundicia aūt ſup mortuo fiebat lotio carnis ꝛ veſtimentoꝝ ꝛ quedā alia purificatio q̄ nō fiebat ī aliqua alia īmundicia. ſ. aſpergebat aqua luſtratiōis. nā iſta aqua fiebat de cineribus cōmixtis cū aqua ꝛ ſolū aſpergebant īmundi ſup mortuo Nu. 19. nā non ponit ibi facta ad aliud ſz aliqui ſoleant dicere ēt illos immundos illa aſpergi vt tetigimus. ē. c. 15. ſed nō eſt ſatis bñ dictū. multiplicabant ēt iſte purificatiōes: qz in tertio ſeptimo die aſpergebat immundus aq̄ luſtrationis ꝛ poſtea lauabat carnē ſuā ꝛ veſtes. de bis cerimonijs declarauimus magis ſupza. q. 7. ¶ Tertio differebant ꝛ maxie qz ꝑ nulla immundicia ex contactu cadaueris alterius rei aut ꝑ quocū q̄ cōtactu eijciebat immundus de caſtris. ſed ſolū ſeparabat a ſanctuario ꝛ rebus ſanctis. ꝑ ſola aūt īmundicia ſup mortuo eijciebant immundi de caſtris Nu. 5.c. ꝛ hoc erat grauiſſimum. Et in hoc cōparabat immundicia ſup mortuo īmundicie naturali ꝛ equabat ei: qz ꝑ vtriſq; eijciebant īmundi extra caſtra ſicut dicit Nu. 5. locutus ē dñs ad moyſen ꝓcipe filijs iſrael vt eijciant de caſtris oēm leproſum ꝛ fluentē ſemine ꝛ q pollutus ē ſup mortuo tā virū q̄ feminā eijcite de caſtris. nec erat aliqua differentia niſi qz ꝑ leproſie ꝛ fluentibus ſemine nō erat tēpus ōterminatū manēdi extra caſtra ſz ſolū vſq; quo ceſſarent iſte immundicie. ꝓo imundo aūt ſuper mortuo erāt ōterminati ſeptē dies: qz erat immundicia legalis immo erat aliquid maius ī imundicia ſup mortuo q̄ in quibuſdam imundicijs naturalibus: qz immundicie parientis ꝛ mulieris menſtruate erat naturalis: qz erat ibi verus fluxus humoris immūdi ꝛ infectini. ꝛ tñ nō eijciebant de caſtris parientes tpe imundicie ſue nec ēt menſtruate ſz manebant ī caſtris ī ſua imundicia. menſtruata quidē ꝑ ſeptē dies. ē. 15. pariens aūt ſi maſculū peperit ād̄ragita diebus. ſi vero feminā octoaginta diebus. ē. 12.c. ¶ Et ita in ipſa immundicia ſup mortuo erat maxima ſeparatio. tres enim gradus ſeparationis erant quātū ad immundos. gdā ſolū vetabantur accedere ad ſanctuariū ꝛ res ſacras ſicut quicunq; per cōtactū quātūcunq; leue ēt immundus: vt q tetigiſſet virū fluentez ſemine vel mulierem menſtruatā vel fluentem ſanguine. ē. 15. Alia erat ſeparatio a uerſatiōe boīm ꝛ ſimul ab acceſſu ad res ſacras ſz nō eijceret immundus de caſtris ſicut in mulieribus menſtruatis ſeptē diebus. ē. 15.c. Nā menſtruata mulier nō ſolū nō accedit ad ſacra ſz ēt ſeparata manet a uerſatione ꝛ tactu alioꝝ tñ nō eijcitur de caſtris: ideo dies q̄bus menſtrua patitur mulier non ſolū vocant dies īmūdicie: ſz ꝛ ſeparatiōis. Tertius gradus ſeparationis ē in eis q nō ſolū a ſacris ꝛ ab boīm uerſatione ſz ēt de caſtris eijciuntur: ſicut eſt in leproſis ꝛ fluētibus ſemine. Nu. 5.c. ꝛ quedā īmundicie erant que vno tēpore bēbant vnū modū ſeparatiōis: ꝛ eedē alio tēpore bēbant alium modū ſeparationis ſicut imundicia parientiū. nā pariens maſculū erat imunda. 40 diebus. ē. 12.c. Sz ſeptē dieb⁹ primis erat immunda nō ſolū vetata accedere ad ſacra ſz etiā a cōtactu bominū: ideo dicebat tūc eē imunda iuxta legē ſeparationis menſtruate. in ſequētibus aūt triginta tribus diebus erat ſolū īmūda. i. vetita accedere ad res ſacras ea. c. Et ſimiliter erat de pariente feminā q̄ erat octoaginta diebus immunda. nā quattuoꝛ decim diebus primis erat imunda iuxta ſeparationē menſtruate: ꝛ in ſeraginta ſex ſequētibus erat imunda ſolū abſtinendo a reb⁹ ſacris. e. c. Cōtaminatio aūt ſup mortuo habebat iſtos tres gradus. nā ſic imundis nō licebat accedere ad res ſacras: qz hoc quātū ad oēs īmūdos erat generale ne contaminarent vel polluerent ſanctuariū dñi. ē. 15.c. Etiā erant ſic ꝓhibiti a cōmunicatiōe alioꝝ boīm ne eos inficere dicerent vt ꝓz Nu. 5.c. erat ēt tertius gradus nā de caſtris eijciebant. ꝛ ꝫ erat maximū ꝛ in quo excedebāt alias imundicias ꝑ contactū. ¶ Sz obijciet q alia imundicia ꝓter naturales erat huic equalis. ſ. q pollueret ſomnio nocturno. nā egredi debebat ō caſtris Deu. 23.c. ¶ Dicendū q nō erat equalis imundicie huius ꝓhibitio aut reputatio ſicut contaminationis ſup mortuo. ꝓo in tēpore manendi extra caſtra. nā imundus ſup mortuo manebat extra caſtra diebus ſeptē cū noctibus ſuis Nu. 19.c. qui aūt polluebat ſomnio nocturno manebat ꝑ vnū diem artificialē. ſ. ab ortu ſolis vſq; ad occaſum Deu. 23.c. Scōo qz fiebāt plures cerimonie purificationis circa immundū ſup mortuo: qz pollutus in ſomnio ſolū lauabat ſeipſum. i. carnē ſuā. Deu. 23.c. ſed pollutus ſup mortuo lauabat carnē ſuam ꝛ etiam veſtes ꝛ inſuper duobus dieb⁹: .ſ. tertio ꝛ ſeptimo aſpergebat aqua luſtrationis Nu. 19. ꝛ hec aqua nō aſpergebatur alius imundus. ideo reputabat iſta maioꝛ imundicia ꝛ maioris obſeruationis. ¶ Alig ēt addūt q̄ de immundis ſup mortuo mandat deus q̄ eijcerent de caſtris et eijciebant Nu. 5.c. de pollutis aūt ſomno nocturno nō iubebat q̄ eijcerent ſz q̄ ipſi exirent: ꝛ ita fiebat. ¶ Dicendū q̄ iſtud nō addit aliquā granitatē qz polluti ſomnio nō iubebāt eijci qz nō erat nota eoꝝ imundicia: nemo enī nouit quis fuerit pollutus ſomnio nocturno niſi ipſe q pollutus: ē ideo nemo poterat eū eijcere de caſtris. ꝛ ob hoc iuſſit deus eis q̄ egrederent ꝛ non q̄ eijcerent quaſi relinquens conſciētie eoꝝ. ſecus aūt de immūdis ſup mortuo qz de bis poterat eē notū iō iuſſit q̄ eijcerent. (Cuius tactus ſordidus ē.) dñr res habere tactū ſordidū qñcūq; tā gentes ſe ſordidos efficiunt. que autē ſint iſte res habet ſupza a ꝓncipio. c. 11. vſq; ad. 17. ꝛ Nu. 19.c. ꝛ ī gbuſdā alijs locis. (Immūd⁹ erit vſq; ad veſperū.) i. vſq; ad ſolis occaſū ¶ Quo modocūq; contraheret aliquis īmundiciā ꝑ contactū rei immūde niſi in tribus caſibus ſupza poſitis erat immundus vſq; ad veſperū. ſ. ſolū vſq; ad ſolis occaſum: iō ſiue multo tempore ſiue pauco ante ſolis occaſū cōtraheret imundicia tollebatur in ſolis occaſu: vt ſi aliquis oriēte ſole ꝛtraxiſſet imundiciā manebat in ea vſq; ad ſolis occubitū. Idē ſi contraxiſſet illam ī meridie vel hora none vel ſaltē dimidia hora ante ſolis occaſuz ita vt ſol eēt ſup horizontē manebat imundicia vſq; quo occubuiſſet ſol. ꝛ conſeſtim poſt ſolis occubitū erat mūd⁹ ꝛ licebat ei comedere de ſanctificatis ſi eſſet de genere ſacerdotū. Quare aūt manebat iſta imundicia vſq; ad ſolis occaſum ꝛ nō maiori nec pauciori tēpore cā declarata ē. ē. 11.c. Si āt ponat q aliqs immediate poſt ſolis occaſum incurriſſet imundiciā erat immūd⁹ vſq; ad ſolis occaſum ſequentē. ſ. per. 24. horas. ſic enim ſi contraxiſſet illā ī media nocte vel paulo añ auroꝛā. ¶ Per hoc autem q ille qui eſt immundus manet immundus vſq; ad veſperum ſm allegoriam ſignificatur q nullus homo qui in immundicia eſſet poterat penitus ab immundicia ablui quousq; occuberet ſol. ſ. vſq; ad finem dierum tempore aduentus chriſti. tūc enīz per mortē ipſius ab omnibus ingnamentis nrīs eripimur tam nos q̄ qui preceſſerant. dies aūt meſſie dicuntur eſſe vltimi dies vel fines dierū. ſic habetur Eſa. c. 2. cum dicitur. ꝛ erit in nouiſſimis diebus ꝓparatus mons domini. et patet hec intelligi de tempore meſſie. ēt Michee. c. 4. dicitur q̄ tempus meſſie eſt vltimus dies. ſ. ꝛ erit in nouiſſimo dieꝝ ꝓparatus mons domini. ꝛ intelligitur eodem modo de meſſia. Apoſtolus etiaz tempus meſſie vocauit finem ſeculoꝝ dicens. nos ſum⁹ ī quos fines ſeculoꝝ deuenerunt vt patet ad Hebreos. 12.c. Jo. autem in canonica ſua ꝓma ſtricti⁹ loquens tempus meſſie vocauit horam nouiſſimam dicens. Filij nouiſſima hora nunc eſt vt habetur ibidem in. c. 2. In hoc autem ſolis occubitu. i. in fine temporum moriente chriſto ab omnibus immundicijs eripimur. Uel dicitur q̄ immundicie tollūtur poſt ſolis occaſuz. i. i morte chriſti. eſt enī ipe ſol iuſtitie ꝛ moriente eo occumbit ſol. tunc ergo ad ſolis occubitum immūdi erimus. Uel dicit q̄ homo erit immundus vſq; ad veſperum. i. vſq; ad finez vite ſuez qz quantumcunq; aliquis in peccato non ſit tamen vivit ſemper in potentia ad peccandum eſt ꝛ in aliquo delinquit: cuz aute m fuerit in occaſu vite cum ſol dicitur ſibi occumbere erit

mundus

Dria triplex imūdicie ex cōtactu mortui ad alias.

Tres grad⁹ ſeparatiōis quantū ad imundos. Primus

Scōs.

Tertius.

S

Obiectō

Riſio.

Obiectō

Riſio.

†

†

Qō.8 A

Quō intellr q̄ q tangeret aliqd im mūdum pollutus eēt vſq; ad veſpe rum.

Quō dicēſmeſſie dīr eſſe dies vltimi.

mundus: qr post vitam nullus peccare potest. Hoc autem veruz est nisi in illis quibus speciali priuilegio donatum est: vt cuz viuerent peccare non possent. sicut est de Apostolis qui viuentes in gratia cõfirmati sunt. de beata Uirgine idẽ quoq₃ dicendũ esse videtur. ꝛ apud quosdam alios hoc priuilegium est. sed in raris quidem sic euenire potest. generaliter autem ad occasum

B solis siue vesperum. i. ad finem vite omnes mundi esse poterũt. († Et non vescetur his que sanctificata sunt). s. duz fuerit in imũdicia. vocantur aũt sanctificata non omnia illa que sancta sunt: sed ea que domino super altare sanctificantur. Nam decime ꝛ primitie sancte sunt: quia a rebus sacris appellationẽ suscipiũt ꝛ separantur a rebus profanis cum sacerdotibus tribuantur: tamen non sanctificantur domino super altare sed solum ipsis sacerdotib⁹ vel leuitis ista dant. ꝛ licz de eis comedere cuicũq₃: licz etiã illa vendi: vel in quoslibet cõmutari vsus vt in superioribus probatum est. hic autem solum vetatur imũdus comedere ꝺ sanctificatis que sunt domino oblata ꝛ ꝯsecrata in sanctuario: sicut dicuntur carnes sacrificiorum ꝛ panes ꝛ libamenta: quia ista sacerdotibus tribuunt ꝛ pars eorum cremat super altare. († Sed cum lauerit carnem suam aqua). Hic ponitur quid faciendum sit ad hoc ꝙ auferatur imũdicia istoꝝ qui non poterant comedere de sanctificatis. ꝛ dicitur ꝙ lauabit carnem suaz quilibet imundus. in quo significatur imundiciam illam sibi insedisse: ꝛ ꝙ nunc abstergatur: quia sicut aqua sordes corporum tollit. ita isti qui lauantur videntur ablui ab omni imundicia. Hic enim dicitur de lotione carnis ꝛ non de lotione vestium.

Quid faciẽdũ sit ad hoc ꝙ auferat immũdicia ñ potẽtiũ comedere de sanctificatis.

[a]℃ Sed circa hoc tenẽdum est ꝙ aliqua istorum requirunt lotionem vestium vt apparet supra. 11. cap. imo semper ibi ponitur de lotione vestium ꝛ non de lotione corporis. ꝛ ista lex debet per illam interpretari quia prior est ꝛ non repugnat illi. sed id qd̕ in illa ponitur addẽdum est hic. s. ꝙ ille qui imundiciaz incurrerit lauabit vestimenta supra sicut dicitur supra. 11. cap. lauabit ẽt corpus suuz in aquis viuentibus sicut hic dicitur: ꝛ erit duplex lotio. Si vero ad quãlibet imũdationẽ requiratur lotio vestium ꝛ corporis non patet hic. Dicendũ tamen videtur ꝙ nõ requiratur in omnibus sed in hac specialiter requiritur: qa maior imundicia debet esse ad hoc ꝙ aliquis sit mundus ad comedendum de sanctificatis: q̃₃ ad hoc ꝙ sit mũdus simpliciter. Ad mũdiciam autem simpliciter videtur faciendum sicut habetur s̃. 11. capi. et. 14. et. 15. in quibus aliquãdo iubetur lotio vestiũ aliquãdo autem vestium ꝛ carnis: interdum autez solius carnis de quo. s̃. 16. Hic autem ad omnem imundiciam requiritur lotio carnis ꝛ vestium: quia est ista specialis imũdicia ad inducẽ-

[a] Doct. opi.

C dam specialem immundiciam. († Et occubuerit sol). Hic ponitur alia conditio que requiritur ad hoc ꝙ aliquis efficiatur mũdus ad comedendum de sanctificatis. s. ꝙ occũbat sole. naz si solum lauaretur aliquis aqua nonduz occũbente sole non erat mũdus ad comedendũ de sctificatis s₃ oportebat vt sol occũberet. nec ẽt sufficiebat solẽ occũbere nisi q imundus erat lauaret aq̃ qr tũc nõ esset mũdus. ista ergo duo sil' fieri dẽbant. ℃ Quid aũt horũ prius esse debeat non apparet expresse. nisi assumatur argumẽtum ex ordine littere. s. quia primo agitur mentio de lotione q̃₃ de occubitu solis. ꝛ ex hoc videtur esse dicendum rationabilius ꝙ prius sit lotio q̃₃ solis occubitus nisi aliqd contrarium appareat. Itez hoc videtur manifeste deduci ex eis que habentur supra. 11. c. vbi cum agatur de imundicia dicitur. lauabit vestimẽta sua ꝛ imundus erit vsq₃ ad vesperum. in quo innuitur manifeste ꝙ prius debet esse lotio q̃₃ vesperum vel solis occubitus. cum dicatur. lauabit vestimenta sua. ꝛ post lotionem ponit immundiciam cum dicit. ꝛ immundus erit vsq₃ ad vesperuz: idest postquã fuerit lotus manebit immundicia in eo donec veniat solis occasus. ℃ Itẽ patet quia terminus immundicie est solis occasus cum dicatur immũdus erit vsq₃ ad vespeꝝ: ꝛ nõ extendebatur imũdicia vlterius. ꝛ tunc queritur an imundicia necessario requirat ad suã ablutionem lotionẽ vestium ꝛ carnis vel nõ. si autẽ dicat ꝙ non requirit falsum est: qr tunc superflue poneretur in omnibus. sed vbicũq₃ agitur de imundicia: dicit ꝙ lauabitur caro vel vestes. ideo erit necessaria ablutio. ꝛ tunc queritur an ablutio debet fieri necessario ante solis occasuz: vel possit fieri post solis occasum. Si aũt dicas ꝙ aliqua potest fieri post solis occasum non potest stare: qr tunc cum ipsa sit de necessitate mũdationis non posset esse mũdicia sine illa. ergo mundicia nõ esset ibi inducta vsq₃ post solis occubitũ. sed falsum est qr tunc non terminaretur imũdicia in solis occubitu: scriptura tamen semper dicit de quolibet imũdo per leuem contactum ꝙ imundus erit vsq₃ ad vesperũ. ergo non poterat extendi imundicia post solis occubitũ. opz q̊ ꝙ fiat lotio vestiũ ante occubituz solis. ꝛ hoc est qd̕ intendebatur. Et sic est iste ordo i mundatione quandocũq₃ aliquis esset imũdus leui imũdicia que finiebat p vnam diem: cum sol occubiturus esset aut paulo ante lauaret vestimenta sua ꝛ cuz sol occũberet efficiebatur mundus. in hoc tamen nihil differebat: qr non solum poterat fieri lotio paruo tẽpore antequã sol occũberet sed etiam imediate quo imundicia cõtracta fuisset vel parum post ꝛ totaliter ad arbitriũ ipsius q imũdus erat. († Tunc mũdatus vescetur de sanctificatis.) Hoc refertur ad id qd̕ imediate dictum est. s. ad solis occubitum: ita ꝙ postq̃₃ aliquis lauisset vestimenta ꝛ carnez ꝛ occumberet sol esset mũduſ. ex quo patet id qd̕. s̃. dicebatur. s. ꝙ lotio esset ꝺ necessitate mũdationis: quia dicitur hic ꝙ cũ lauerit suam carnez ꝛ sol occubuerit: tunc erit mũdus ꝛ poterit vesci de sanctificatis. hoc non refert ad omnes imũdos: sed solum ad eos qui erant de semine aaron qr de eis dictum est in principio legis huius. s. hõ de semine aaron ꝛc̃. († Quia cibus illius est). i. qr ad euz iure pertinet comedere de sanctificatis. Ubi autem probetur ꝙ de iure pertinet ad filios aaron comedere de sanctificatis. i. de his que offerrent. Dicẽdũ ꝙ probatur. s̃. 7. et. 10. c. vbi de filijs ꝛ filiabus dicitur. ꝛ. ĩ. in littera expresse ꝛ etiã hic. naz cum dicatur ꝙ sanctificata sunt cibus hominis de genere aaron: satis inductum pz ꝙ ad eum pertineant: qr ista lex dat ei ius in rebus sanctificatis etiã si nulla alia esset. ꝛ ponitur hoc hic tanq̃₃ causa superioris. s. postquã hõ mundus fuerit comedet de sanctificatis: qr cibus illius est. q. d. iste de iure suo habebat ꝙ posset comedere de cibis sanctificatis: ideo non oportebat vt aliquid alteruz fieret ad hoc ꝙ iste efficeretur idoneus ad comedendum de sanctificatis: sed solum ꝙ tolleret imundicia. sic enim est in naturalibus. vt si aliqua res habeat virtutem ad operãdũ ꝛ postea ponatur aliqd̕ impediens non poterit agere. ablato autem illo impediente ꝛ prohibente agere: nõ oportet ꝙ addatur aliqua vis ipsi rei operanti naturaliter sed imediate per se agit: quoniã virtutem habebat ad agendum. sic dicitur de sacerdotibus ꝛ alijs filijs aaron ꝙ res sanctificate cibus illorum sunt. s. ꝙ ex seipsis habẽt ius ad comedendum de sanctificatis. ideo solum inquiritur ꝙ remoueatur immundicia que impediat eos. († Morticinũ ꝛ captum a bestia.) Hic ponitur alia lex de vitando cibos immundos. s. ꝙ non comedat morticinum nec captum a bestia. ꝛ istud ponitur incidentaliter: quoniam supra dicebatur ꝙ filij aaron non comederent de sanctificatis cibis eo tẽpore quo erãt imundi: quia tunc erant sibi isti cibi illiciti. Hic autem ponitur incidentaliter de alio cibo illicito. s. de capto a bestia ꝛ morticino. cibi autem istorum erant immundi non solum illis qui erãt de genere aaron sed etiam toti populo. ꝛ patet Exo. 22. vbi cuz ponerentur leges vniuersales ad totum populum dictum est. viri sanct[illegible]is mihi: carnem que a bestijs pregustata fuerit non comedetis: sed proijcietis canibus. hic autem non ponebantur leges omnibus israelitis: sed solum eis q erant de genere aarõ. q̊ istud qd̕ ad totum populũ pertinet incidentaliter positum est maxime cum non pertineat hoc ad res sanctificatas de quibus hic agitur. († Morticinum). Potest enim duo significare morticinum. Uno modo qd̕ per se morit. ꝛ tunc dicitur morticinum penultima correpta. ꝛ dicitur de mors ꝛ cado. Alio modo dicitur morticinum pro eo qd̕ ab alio occiditur penultima producta. ꝛ dicitur de mors ꝛ cedo cedis qd̕ est occidere vel percutere. Primus modus accipiendi morticinũ est vulgaris. cõmuniter. n. morticinum pro eo qd̕ per se moritur accipitur. Scd̕o modo accipitur morticinium rarius. ꝛ tamen de hoc habentur aliqua exempla in scriptura. sic patet. s̃. 11. cap. vbi dicitur de animalibus immundis ad esum: quia carnes illoruz vetabuntur ꝛ morticina eorum non contingentur. ibi enim necessarium est accipi morticinum pro eo qd̕ per se moritur ꝛ pro eo qd̕ ab altero occiditur. qr si acciperetur solum pro eis que per se moriuntur non esset differentia inter animalia munda ad esum vel imunda. in animalibus enim mundis ad esum si aliqd̕ per se moreret non debebat contigi vt patet supra. 11. capi. necesse est ergo ꝙ in animalibus illicitis ad esum non contingatur animal mortuum: siue per se mortuum siue ab alio occidatur. ꝛ sic est morticinum pro vtroq₃. sic etiam patet ps̃. 78. cum dicitur. posuerunt morticina seruorum tuorum escam volatilibus. vbi necesse est ꝙ accipiatur morticinuz pro eo qd̕ ab altero occiditur: quia ibi agitur de iudeis occisis a gentibus vt patet ex littera. Hic autez potest accipi pro altero eorum. s. pro eo qd̕ per se moritur: dicemus ꝙ est intelligendum in animalibus que al's ad esum licita erant. Illa enim quãdo ab aliquo occidunt ad vescendum lici-

An ille q expiabatur ab imũdicia lauaret vestes suas ante solis occasũ vel post.

Terminus imũdicie ẽ solis occasus.

D (margin)

Lex alia ꝺ vitãdo cibos imundos. (E)

Morticinum duo significat. (F)

Morticinū est duplex.

ta sunt. Cum vero per se moriuntur sunt illicita.sic habetur.ē. 11.cap. ¶Si autem accipiatur morticinū pro vtroq;.ſ. pro eo qō per se moritur.vel ab alio occiditur.Dicendum est q; morticinum duplex est.qz aut pertinet ad animalia que ad cibum licita sunt:aut ad ea que sunt illicita. Si autem accipiat pro eis que ad esum licita sunt.Dicendū est q; aut sunt morticina que per se moriuntur:aut morticina que ab alio occidunt. Si morticina q̄ per se moriuntur sunt illicita vt p;.ē. 11.ca. Si autem sunt morticina que ab alio occidunt:aut occidunt a bestijs vel ab hominibus. Si a bestijs illicita sunt vt patet Exo.22.c.z immediate cum dicit.captum a bestia. Si autem occidant ab homine. aut ad cibos vel ad alterū vsum si autem ad cibos z immediate comedant licita sunt.si autem ad alios vsus z postea comedantur sunt illicita. Si vero accipiatur morticinum in animalibus illicitis ad esum.aut est morticinū qō per se moritur:aut qō ab alio occiditur.quocūq; autem istorū modorum accipiatur erant immūdi cibi illi. ¶Sed dicet aliquis in quo casu bouz conueniētius hic accipit. ¶Respondet q; morticinū accipit pro eo qō per se moritur z pertinet ad animalia que alīs erant munda ad esum.z patet quia dicitur ibi imediate.z captum a bestia.ſ. occisum a bestia. Si tamen acciperetur hic morticinum tam pro eo qō per se moritur:q̄ pro eo qō ab alio occiditur.nō oportebat subiungi z captum a bestia:quoniā vtrūq; esset morticinū. De morticino autē ptinente ad animalia illicita ad esum nihil oportet hic dici:qz hic agitur de vetatione ciborum.animalia autem que ām se ad cibum illicita erant siue occiderentur ab aliquo siue per se morerentur semp erant illicita ad esum:ideo nō oportebat de eis dici q; non comederent.(Et captum a bestia nō comedetis). ¶Uetant hic aialia capta a bestijs ad cibos.z intelligitur de animalibus que per se erant alīs licita ad esum.naz si essent illicita nihil differebat an acciperentur a bestijs vel alīs morerentur.ea tamē que erant licita ad esum quādo per se moriebant erant illicita:quia morticina.si vero ab altero occidebantur erant aliquando licita vt si occiderentur ab homine:z aliquādo illicita vt si occiderent a bestia.Dicitur autez animal captum a bestia ad differentiam animaliū captorum alīs in venatione vel aucupio.nam si caperent fera a sagittarijs vel lāceis cibo congruebant:tamtamen priusq; morerentur iugularentur z effunderet sanguis earum. Idem si caperent in decipula vel pedica.de hoc habetur.ē. 17.c.cum dicitur.homo quicūq; si venatione aut aucupio feram vel auē ceperit quibus vesci licitum est fundat sanguinem eius z operiet illum terra:anima enim carnis in sanguine est.si autem esset capta fera a bestijs non erat licita ad esum.Dicitur autez hic bestia qōcūq; animal siue ad venationez siue alīs:vtpote si aliquis acciperet partē alicuius animalis de manu leonis vel vrsi aut alioz animaliuz nō domesticoruz nō licebat comedi quia a bestia captum erat. Idē si caperetur ab aliquibus animalibus venaticis sicut sunt canes: aut mustelle:vel ab auibus vt accipitribus vel asturconib⁹ vel quibuscūq; alijs erat imundus talis cibus. semper enim dicebatur animal captum a bestia. ¶Sed sic considerandum est q; istud aial qō a bestijs capiebat aut occidebat in manib⁹ bestiarū asquā pueniret ad boiez:aut vulnerabat:sed nō occidebat: aut capiebat z nō vulnerabat:nec occidebat. Si pzio mō manifestum erat q; non licebat comedi:quoniā solum comedere debebant iudei animalia que ipsi occidebant ad esum vt p; Deutero.12.ca. vt patet cum dicitur.si comedere volueris z te esus carnium delectauerit:occide z comede in vrbibus tuis.z sic animal quod ab aliqua bestia occisum esset:q̄q̄ homo illud videret occidi capiebatur tanquā morticinū. Si autem secūdo modo accipiatur captum a bestia pro eo q; vulnerabat sed non occidebatur. Dicendum est qō nō licebat comedi illud quia a bestia pregustatum erat.sic patet Exō.22.capi.cum dicitur.viri sancti eritis mihi carnem que a bestijs pregustata fuerit nō comedetis.Dicitur autem caro pregustata a bestijs non solum q; bestie aliquid inde comedant:sed q; eam mordētes lacerent.cū autem vulneratur fera a bestijs pregustata dicitur.quoniaz partes eius lacerantur. Si autem accipiat tertio modo captum a bestia pro eo qō solum est captum z nō est occisum:nec vulneratum.Dicendū est q; erat licitum ad esum.quoniam non erat a bestijs laceratum. ¶Et si obijcias qz dicitur hic z captum a bestia. ¶Respondendum est q; non debet accipi captum a bestia pro eo qō soluz capitur:sed pro eo quod capitur z laceratur.sic patet Exo.22.cum dicitur.carnem que a bestijs pregustata fuerit non comedetis.et non dicit que capta fuerit a bestijs. Cum ergo accipitur hic.z.ē.17.c.capi a bestijs z prohibētur comedi animalia a bestijs capta:intelligitur capi idest lacerari vel pregustare.sed quia raro contingit aut est difficilimum q; animalia a bestijs capta non lacerentur:aut pregustētur:diffinitur vniuersaliter q; animalia a bestijs capta si comedant. (Nec polluētur in eis).i.z non polluent comedēdo illa.per hoc enim q; iudei comederent animalia capta a bestijs vel morticina polluebātur.i.erant inepti ad introeundum in sanctuarium z accedendum ad res sacras.hanc tamen pollutionem deus vetat:qz per eam impeditur cultus suus:cum illi qui polluti sunt nō poterāt accedere ad locum diuini cultus. (Ego sum dominus).ſ.qui iubeo ea que dicta sunt:ideo illa facere debetis. (Custodiant precepta mea).Hoc refertur ad precepta de immundicia vitanda. nam q̄q̄ verū sit q; deus iubeat omnia precepta sua custodiri: tamen hic non intelligitur nisi de preceptis pertinētibus ad mūdiciā iudeorum.z patet cum dicit.z non subiaceant peccato z non moriantur in sanctuario cum polluerint illud.sed pollutio sanctuarij non est nisi quādo aliquis incurrisset immundiciam: z postea immundus introiret in sanctuarium vt habetur.15.c. z Nume.19.cap.(Ut non subiaceant peccato).i. custodiēt ista precepta vt non subiaceant peccato.i.vt non subiaceant culpe: qz qui aliqa nō custodiret ista p̄cepta i culpa erit.vel vt subiacē pctō.i.subiacere pene peccati.z ista est ꝓpria significatio. nam subiacere significat obligatum esse z est aliquid inuoluntariuz. peccatum vero siue ipsa culpa voluntaria est.non ergo subiacetur ei sed pene:quoniam pena z obligatio ad penam in peccatis necessaria sunt.ipsum autem peccatum est simpliciter voluntarium.ideo est sensus q; custodiant ista precepta ne subiaceant peccato.i.ne subiaceant pene que est propter peccatum. ¶Sciēdum autem circa istam pollutionē q; ipsa nō est ām se mala nisi cum est prohibita.Nam pollui super mortuos iniquitas nulla est.sed magis pietatis ministerium cum alicui funeris officiū impēditur.Ista autem non erat vetita in popularibus. sed solū significabat eis q; erat imūdicia:z si eā ꝺixissent q; arcerent ab ingressu sanctuarij:sed nō ꝓhibebant ꝺere talē imūdiciā.iō et si ꝺtraherent nihil peccabant.solum autem erat peccatū suū si contraxissent immundiciam z non expiati introirent in sanctuarium.cuilibet enim talis ingressus ad res sanctas z accessus interdictus erat vt patet.ē.15.cap.z Nume.19.c.z istud est peccatum quod dicitur hic.ſ.vt non subiaceant peccato.i. non sint obligati ad penam pro peccato quod est intrādo in sanctuariū post pollutionem:z declaratur immediate cum dicitur.ne moriantur in sanctuario cum polluerint illud. ¶In sacerdotibus autem preceptum de immundicia vitanda strictius est.quoniaz non solum prohibetur eis introire in sanctuarium postquā polluerentur:sed etiam iubetur ne polluantur vt habetur ex superioribus cum sacerdoti magno non permittatur pollutio super aliquē mortuum. Sacerdotibus autem minoribus prohibita erat pollutio nisi in ser personis:ideo quādocunq; agerent contra hoc peccabant contrahendo immundiciam voluntariā etiā si non pollueret sanctuarium: quia solum ipsi faciebant contra id qō vetitum erat. (Ut moriantur in sanctuario cum polluerint illud).i. obseruent precepta ista israelite ne moriantur in sanctuario cū introierint in illud hūtez pollutionē. ¶Sciēdum q; ista lex traditur tam sacerdotibus q̄ alijs ō populo.omnes enim quicūq; polluti in sanctuarium ingrederentur polluebant illud z obligati erant ad penam.magis tamen in hoc delinquebant sacerdotes q̄ populares. Primo quia sacerdotes erāt z in sacerdotibus ceteris paribus peccata grauiora sunt.Scōo quia magis tenentur sacerdotes obseruare honorem z mundiciam sanctuarij q̄ omnes de populo:immo ipsi soli sacerdotes erant obligati ad penas omnium malorum que fierent in sanctuario vt patet Nume.18.capi.cum dicitur.tu z filij tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarij:z tu z filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri.vulgares autem non tātū tenebantur ex officio suo ad obseruandam mundiciam domus:iō quādo peccaret sacerdos contra mundiciam grauius peccatū erat q̄ si deliquisset aliquis de popularibus. ¶Item est maius peccatum sacerdotum polluentiuz sanctuarium q̄ aliozum: quoniā ipsi ouplīciter peccant:populares autem simpliciter.quod patet quia sacerdotes peccant ex eo q; polluuntur accedentes ad res immundas etiā si non intrent in sanctuarium quia ista pollutio eis inhibita est.Scōo peccant cum intrant in sanctuarium polluti.populares autem solum peccant simpliciter.ſ. quādo intrāt in sanctuario polluti.nam q; ante polluantur non est in eis peccatum sicut in pollutionibus que sunt super mortuo. quāuis ergo vtriq; occiderentur in sanctuario cum polluerent illud:velocius

Qō.9. A Qñ aialia capta a bestijs seu in venatione erant licita comedi.

B Notādū ō aīali a bestijs capto.

Obiectio. Rūsio.

Notāb.

Qō. 10. A Qūo sacdotes magis peccāt qñ intrāt i sāctuariuz polluti q̄ populares.

Sacdotes ouplr peccant: populares simpliciter.

Qũo est ꝓueniẽs vt q̃ intra sanctuariũ peccabant i tra illud occiderẽ tur.

cius tñ occiderent ⁊ sepius illi qui essent sacerdotes q̃ alij: ⁊ in ipso sanctuario moriebantur: vt vbi peccabant ibi pena infligeretur. hoc autem erat ad maiorem reuerentiam sanctuarij. nã si ibi aliquis peccaret ⁊ non puniret ibidem sed alibi: nesciret an punitio illa que venit esset ꝓpter peccatum contractum in sanctuario an ꝓpter aliquid alterum. ⁊ sic non tãtũ timeretur sanctuarium. Si autem peccantes in sanctuario ibidem immediate punirentur manifestum esset q̃ illa punitio fiebat ꝓpter offensam illatã sanctuario. sic patet de nadab ⁊ abiu qui in sanctuario mortui sunt coram domino cum male ministrarent vt habetur. ẽ. 10. et. 16. Sic etiam pz de rege ozia qui conatus in sanctuario mistrare sicut sacerdotes percussus fuit lepra in frõte vt patet. 4. Reg. 15. ca. Idẽ ẽ heliodoro ꝓcipe misso a seleuco rege syrie vt acciperet pecunias depositas in sanctuario. sed ibidem apparuerunt duo viri qui quasi vsq̃ ad mortẽ eũ perdurerunt vt patet. 2. Macha. c. 3. ⁊ ibi cõfessus est heliodorus esse virtutem dei in loco illo quia ibi punitus est ⁊ timuit locũ illum nimis. sic patet cum dicitur. si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem mitte illuc ⁊ flagellatum eum recipies si tamen euaserit. Si autem iste: heliodorus non fuisset punitus in sanctuario sed extra: non cognouisset virtutem dei esse in loco illo: sed putauisset ex aliquo alio sibi ꝓuenisse. conueniebat ergo vt morerentur in sanctuario qui contra sanctuarium peccabant. (Cum polluerint illud). i. cum per contaminationes suas illud inquinauerint. non enim inquinatur sanctuarium in seipso: quia non est aliquid potens recipere contaminationem. sed dicitur coinquinatum quãtum ad existimationem nostrã: quia nos existimamus illud esse immundum cum homines immundi in illud introierint: ⁊ per hoc vere contemnitur. (Ego dominus qui sanctifico eos). i. ego sum deus eorum qui volo eos eẽ mundos. nam non accipitur hic sanctificare. i. sanctum efficere: quia ista sanctitas que hic induci debebat non inducebatur a deo sicut est de sanctitate de qua nos hic loquimur. s. de iustificatione que est in infusione gratie ⁊ deletione peccatorum. deus enim istam sanctificationem operatur: q̃ pure spiritualis est. ſz sanctificatio de qua hic dicitur est mundicia inducta pure per operationes iudeorum. s. cauendo a quibusdam corporalibus immundicijs in quibus nullus labor est abstinere. cõsistit ergo ista sanctificatio pure in operatione iudeorum. non ergo sanctificabat eos deus sanctos efficiens sed sanctos esse iubens. (Omnis alienigena non comedet de sanctificatis.) Hic ponitur regula de personis ꝓhibitis a comestione sanctificatorũ: ⁊ fuerat. ẽ. posita vna conditio. s. mundicia. hic autem ponuntur alie. s. q̃ q comesturi sunt de sanctificatis non sint alienigene. ⁊ dicit. omnis alienigena non comedet de sanctificatis idest nullus alienigena per equipollentiam. ¶ Considerandum q̃ alienigena vel externus multipliciter accipitur. ✻ Uno modo ꝓ illis qui non erant de gente iudeorum. Sic patet. 3. Regum. 11. ca. cum dicitur. rex autem salomon adamauit mulieres alienigenas multas. ibi enim accipiuntur alienigene ꝓ mulieribus q̃ non erant de gente iudeorum. qõ patet in eo quod subditur. filiã quoq̃ pharaonis ⁊ moabitidas ⁊ amanitidas: idumeas: ⁊ sidonias ⁊ ethees de gẽtibus super q̃bus dixit dominus filijs israel non ingrediemini ad eas. ¶ Alio modo dicuntur alienigene omnes israelite qui non sunt de genere leuitarum. sic habet Nume. 1. ca. cum dicitur. de ipsis leuitis q̃ excubent in circuitu sanctuarij figentes castra sua: ⁊ mandatur ne aliquis alienus accedat. cum dicitur. quisquis externorum accesserit occidetur. sic. n. patet Nume. 18. cap. cum iubetur q̃ sacerdotes ⁊ leuite faciant omnia ministeria sanctuarij ⁊ nullus accedat ad eos. ⁊ subditur. alienigena non miscebitur vobis. vocauit ergo alienigenas omnes israelitas qui non erant leuite. ¶ Tertio modo accipit alienigena ꝓ omnibus qui non sunt de genere sacerdotali. sic habetur Nume. cap. 3. cum iubetur q̃ aaron ⁊ filij sui facerent officia in ministrationes sanctuarij: ⁊ nemo aliorum hoc conaretur efficere cum dicitur. aaron autem ⁊ filios eius constitues super cultum sacerdotij: externus qui ad ministrandum accesserit morietur. vbi etiam leuite vocantur externi vel alienigene nisi sint de genere aaron. ⁊ patet in choze ⁊ socijs eius. erant enim ẽ genere leui vt patet Exo. 6. ca. ⁊ Nume. 16. cap. quia tamen contendebant ministrare in officijs sacerdotalibus a domino occisi sunt vt patet Nume. 16. cap. Simile habetur Nume. 18. ca. cuz loquitur deus ad aaron dicens. tu autem ⁊ filij tui custodite sacerdotium vestrum ⁊ omnia que ad cultum altaris pertinent: ⁊ que intra velum sunt per sacerdotes administrabũtur. si quis externus accesserit morietur. vocauit autem externos ibi etiam leuitas. Hic enim manifestũ est q̃ non accipitur primo modo externus vel alienigena ꝓ eo q̃ est gentilis. quia tunc poterat alijs q̃ comederent de sanctificatis. sed falsũ est quoniã hoc modo nullus de israelitis ꝓhibitus esset cum non esset alienigena: nisi essent in eo alie conditiones. Falsum tamen est quia ẽt filie sacerdotis quando erant tradite alijs viris q̃ de genere aaron non poterant comedere de sanctificatis vt patet immediate. Idem dicitur de omnibus qui comederent de sanctificatis per ignorantiam q̃ soluerent quod comederent ⁊ quintam partem insuper. ¶ Item non potest hoc accipi ꝓ secundo modo. s. q̃ nullus alienigena comederet de sanctificatis. i. nullus de israelitis preter leuitas. sed hoc falsum est: quia tunc liceret omnibus leuitis comedere de sanctificatis. sed falsum est quoniam solis viris ⁊ feminis de genere aaron concessa erant sanctificata vt patet. ẽ. 10. cap. cum dicitur. tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostijs salutaribus filiorum israel: eo q̃ armũ ⁊ pectus ⁊ adipes qui cremantur in altari eleuauerint coram domino ⁊ pertineant ad te ⁊ ad filios tuos lege perpetua. Soluz ergo accipitur hic alienigena tertio modo. s. ꝓ illo qui non erat de genere aaron etiam si esset de leuitis. non enim liceret ei comedere aliquod sanctificatum: solis autem aaronitis tam filijs q̃ filiabus ex iure hoc conueniebat vt dictum est. ¶ Sed contra hoc aliquis arguet q̃ alienigenis primo modo dictis conueniret comedere de sanctificatis. Nam conuersi de gentibus erãt alienigene primo modo. istis tamen licebat vt comederent de sanctificatis. patet quia licebat eis cuz circumcisi essent celebrare phase vt habetur Exo. 12. cap. cum dicitur. q̃ si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam ⁊ facere phase domini: circũcidetur ꝓius omne masculinum eius ⁊ tunc rite celebrabit. si quis autem circũcisus non fuerit nõ vescetur ex eo. Q̃ autẽ carnes agni paschalis essent sanctificate apparet: quia ipse paschalis agnus est sacrificiuz vt habetur Nume. 9. capitu. cum dicitur. si quis autem mundus est ⁊ in itinere non fuit ⁊ tamen non fecit phase exterminabitur anima illa de populis suis: quia sacrificium non obtulit domino tempore suo: peccatũ suũ ipse portabit. ¶ Dicẽdũ est q̃ comedere de agno paschali erat comedere de aliquo sanctificato: tamen non erant vetita sanctificata omnia: sed solum ea que offerenbantur domino ⁊ de quibus aliqua pars cedebat ei. Alia autez erant sanctificata que separabantur a rebus profanis: tamen de eis nihil offerebat domino super altare sed comedebant sacerdotes de illis ⁊ poterant tradere laicis vendendo aut alis. vt supra declaratum est. agnus autem paschalis erat aliquid sanctificatum. ꝓueniebat tamen alienigenis: quia deus dabat eis ius comedendi illud qõ erat sacrum. etiam quia ista sanctificata de quibus vetantur ꝫ comedere alienigene sunt ea que pertinebant ad sacerdotes. ſz agnus paschalis non pertinebat ad sacerdotes tanquã populares deberent eis dare aliquid de agno paschali: ideo licebat populis comedere ẽ talibus sanctificatis: quãquã aliquid de agno paschali pertineret ad eum. s. sanguis ⁊ adeps. ¶ Sed ad hoc arguet aliquis de sacrificijs pacificis in quibus licebat populis accipere partes carnium oblatarum. totum enim eis ꝓueniebat preter adipes ⁊ pectusculuz ⁊ armum vt colligitur ex his que habentur supra. 7. cap. ⁊ tamen ista sanctificata erãt de quibus offerebatur aliquid domino super altare. s. adipes. ⁊ aliquid de eis ꝓueniebat in iura sacerdotum. s. pectusculuz ⁊ armus: ⁊ tamen erat aliquid ꝓ vulgaribus. ¶ Respondendũ est q̃ sicut supra dictum est ista sanctificata intelliguntur de illis que ꝓueniebant in ius sacerdotum. sed in hostijs pacificis sacerdotibus solum ꝓueniebat pectusculuz ⁊ armus dexter. De his igitur non licebat alicui populari comedere. secus autẽ de de aliis partibus que non ꝓueniebant in ius sacerdotum. quoniam ille cedebant in ius laicorum offerentium ex determinatione dei. ¶ Sciendum autem q̃ cum dicitur q̃ alienigene non debent comedere de partibus sanctificatis que ꝓ ꝓueniunt sacerdotibus. non intelligitur hoc solum inuitis sacerdotibus: quoniam hoc generaliter malum esset: etiam si illa que auferuntur non essent sanctificata. nam ablatio cuiuslibet rei inuito domino peccatuz est. sed intelligitur ista comestio sanctificatorum sacerdote permittente vel etiam dante. nam quãquã sacerdos alicui daret carnes sanctificatas non liceret illi comedere de eis si sciret eas sanctificatas. tunc enim tam ipse q̃ sacerdos peccabant. ¶ Nec obstat si dicas q̃ iste carnes sanctificate pertinebant ad sacerdotem: ideo poterat de eis dare cui vellet. ¶ Respondendum q̃ non licebat sacerdoti hoc facere. quia q̃q̃ res sanctificate essent pure ipsius quãtum ad vsum in

Qñ est ꝓhibitis a sanctificatorũ comestiõe.

Alienigena tripl̃ accipit.

1. mõ.

2. mõ.

3. mõ.

B

Obiectio.

An liceret alienigenis q̃ erãt conuersi ad iudaismuz comedere de sanctificatis ⁊ de q̃bus.

Rñsio.

L

Obiectio.

Rñsio.

D

Notanduz pale.

Obiectio.

Rñsio.

cibos.non poterat tamen de eis disponere ad libitū suum:qz sacerdotibus proueniebant ista ex lege:ideo non poterant in eis habere maiorem disponendi potestatez q̄ lex eis tribueret precipue lege vetante qō sacerdotes facere vellent.sed sacerdotes habebant sanctificata ex lege:z ipsamet lex determinabat eis ne aliquis de alienigenis comederet de sanctificatis.ergo non poterant ipsi alicui tradere alienigene tanquam disponentes de rebus suis. ¶Sciendum autē qō sanctificata dicuntur hic que de sacrificijs in ius sacerdotum cedebant:z de istis non licebat alicui edere.sed alia erant magis sanctificata.s.ea que pertinebant ad deum vt in bolocaustis omnes carnes z caput z pedes cum intestinis. In sacrificijs autem pro peccato z victimis pacificis pertinebant adipes z aliquando alie particule:z de his nullus comedebat.non potest tamē intelligi ista lex ō sanctificatis istis:quoniam de his non solum non comedebant alienigene:sed etiam nec sacerdotes.nulli enim hominum licebat comedere aliquid de sanctificatis que in partez oñi prouenichant:sicut in omni sacrificio prouenichat domino sanguis ad expiandum.Siquis autez comederet de illo mozeretur.sic patet supza 7.cap.cum dicitur.sanguinem quoq; omnis animalis non sumetis in cibum tam de auibus q̄ de pecoribus:omnis anima que ederit sanguinem peribit de populis suis.Sic etiam patet supza.17.cap.cum dicitur.homo quicunq; comederit sanguinē obstirmabo faciem meam contra eum z disperdam eum de populo suo:anima carnis in sanguine est:z ego dedi illuz vobis vt super altare meum expietis pro animabus vestris z sanguis p̄ anime piaculo sit. ¶Eodem modo pertinebat ad sacrificiū domini adeps in omnibus sacrificijs.z siquis comedēt adipez moriebatur vt patet.ō.3. capi. cum dicitur. omnis adeps domini erit iure perpetuo in generationibus z cunctis habitaculis vestris:nec adipem nec sanguinem omnino comedetis.sic patet supza.7.capi.cum dicitur.siquis adipez qui offerri debet incensuz domini comederit peribit de populo suo. similiter quoq; ad deum pertinebant carnes totaliter in bolocaustis vt patet supza.1.cap.Siquis ergo de illis comedere vellet eandem penaz incurreret quā in omnib⁹ superioribus:siue iste esset sacerdos siue quicūq; alius:quoniaz nemini ius erat super id qō ad deū pertinebat. ¶Ideo dicendum q̄ solum agit hic de illis qui comederent sanctificata que pertinebāt ad sacerdotes.siquis autem comederet sanctificata que pertinebant ad solum deuz.aut comedebat scienter:aut nesciens.si comedebat scienter agebat per superbiam z mozeretur.iuxta illud Nume.15.cap.s.anima que per superbiam aliquid cōmiserit siue ciuis ille sit siue peregrinus:quoniam aduersus dominum rebellis fuit peribit ō populo suo.verbum enim domini contempsit z preceptum illius fecit irritum:idcirco delebitur z portabit iniquitatem suam.Si autem ageret nesciens non est aliqua pena determinata que ei inferri deberet.sed videtur q̄ deberet imponi satis magna pena:vtpote si comedisset partem adipis qui cremari debebat:aut de carnibus que deberent super altari adoleri q̄ daret in bolocaustum vnuz vel duos arietes:z q̄ daret aliquid pro peccato: quoniam quando aliquis comedebat per ignorantiam de sanctificato qō pertinebat ad sacerdotem:dabat tantūdem z quintam insuper partem vt patet infra. preter hoc etiam offerebat vnum arietem pro peccato vt patet.ō.5.capi.maior ergo debebat imponi pena quando aliquis comederet de sanctificatis q̄ pertinebant ad deum solum.z sic imponeretur pena que predicta est.(Inquilinus sacerdotis). Dicuntur inquilini illi qui morantur cum sacerdote.non illi qui seruiunt conducti pro mercede:quoniam isti vocantur mercēnarij z de eis immediate dicitur:sed qui seruiunt ad aliquem leuem famulatum siue aliquā subiectionem paruam sacerdoti debent z habitant cum illo. sūt autem iste persone exclusē a cibis sanctificatis quoniam nō pertinent ad sacerdotem.z iste sunt tertie persone inter exclusas. ¶Sciendum autem q̄ isti inquilini intelliguntur pro illis qui sunt extra familiaz z cognatiōez aaron siue sint de leuitis siue ō israelitis:quoniam si essent de genere aaron siue essent inquilini:siue quicūq; susciperentur ad cibos sacros. intelligitur tamē de illis qui erant extra cognationem aaron. z isti vocabantur supza alienigene respectu sacerdotum de quibus dixerat vniuersaliter littera.omnis alienigena non comedet de sanctificatis. ¶Aliqui tamen dubitarent de inquilinis an comederent ō rebus sanctificatis:quoniam ipsi aliquo modo pertinebant ad sacerdotes.z videtur q̄ deberent comedere quia quantum ad hoc non erant alienigene. ¶Et respondetur q̄ non possent comedere de sanctificatis:quia ad hoc vt comederent de eis deberent totaliter pertinere ad sacerdotez sed non pertinent. (Et mercennarius). Hic excluditur alia persona que est quarta.s. mercēnarius.Dicuntur autem mercēnarij qui non sunt sui alicuius:sed propter mercedem conducti sunt ad aliquem famulatum.Isti.n.non debent comedere de sanctificatis pertinentib⁹ ad sacerdotem:quia non sunt de familia illius. (Non vescentur ex eis). Nullus istorum comedere poterat de sanctificatis: q̄q̄ starent in domo sacerdotis.motiuum autē huius est qz qui sunt in potestate alicuius comedunt de cibis quos eis domini sui largiuntur. sed sacerdotes habent in partes ciborum suoz res sanctificatas.patet Nume.18.ca.Videtur ergo q̄ deberēt dare sacerdotes inquilinis suis z mercēnarijs suozum ciborum partes.sed respōdetur q̄ non.s.q̄ q̄q̄ sacerdotes vescātur sanctificatis z tribuant alijs famulis suis:tamen non dabunt mercēnarijs vel inquilinis.(Quem autez sacerdos emerit.) ¶Hic ponuntur quedam persone de familia sacerdotis quibus licitū erat comedere de sanctificatis cibis.z inter hos ponitur prius ille quē sacerdos emerit.i.seruus empticius. ¶Differt autem iste a superioribus:quoniam inquilini z mercēnarij nō comedebant de cibis sanctificatis:sui autez z vernaculi de quib⁹ infra comedebant de cibis. Ratio huius est quoniam lex intendit vt sacerdos comedāt de cibis sanctificatis:z omnes de genere suo z illi qui pertinent ad eum totaliter.mercēnarij autem z inquilini non erant de genere sacerdotis.z si essent non computabantur tanq̄ mercennarij z inquilini sed comedebant. Sz hic dicuntur mercennarij prout non pertinent ad sacerdotem. ▲¶Item mercēnarij z inquilini nō sunt totaliter aliquid ipsius sacerdotis.de inquilino patet qui manet paruo tempore cuz sacerdote vel est ei obligatus ad aliquē paruū famulatum: manifestum est q̄ non pertineat totaliter ad sacerdotem.De mercenario eodem modo patet:quoniam mercēnarij sunt hominez liberi non obligati alicui totaliter z agunt quicquid volunt. solū autem in hoc subiecti sunt q̄ cum ipsi recipiant mercedem a conductoribus tenētur ad illam operationem pro qua preciū receperunt.Si tamen conductores aliquid alterum iubere vellent nō erant obligati ad faciendū.nō ergo licebat istis comedere ō sanctificatis qz non ptinent totaliter ad familiam sacerdotum: sui aūt empticij ad eos quozū sui erant sic bēbant q̄ erant totaliter illozum.nā seruus dr esse possessio oñi sui iuxta aristo.5. Ethi.vocatur etiā seruus pecunia domini sui vt patet Exo.21. ca.sicut enim pecunia totaliter est eius cuius est pecunia: ita seruus totaliter est eius cuius est seruus.sic enim ait aristo.1.Politico.cum dr.seruus est bō ens simpliciter alterius .ideo sicut seruus est totaliter oñi sui:ita ea que sunt oñi debēt cōicari seruo cū seruus nihil alterum habeat preter id qō est oñi sui.ratio nabiliter ergo sui sacerdotū totaliter pertinētes ad sacerdotes debent comedere de sanctificatis:mercēnarij autez z inquilini minime. ¶Sciendum autē q̄ sui dicūtur esse duplices apō ideos . Quidam enim erant serui de gentilibus nati:z isti erant serui simpliciter:quoniam trāsmittebantur ad posteroz vt patet.j.25.capitu. cum dicitur. seruus z ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt z de aduenis qui peregrinant apud vos:vel q̄ ex bis nati fuerint in terra vestra bos babebitis famulos z hereditario iure trāsmittetis ad posteros ac possidebitis in eternū.Alij erant sui non simplr sed ad tēpus:z isti erant iudei inter se.nam si venderet vnuz iudeus alteri non permanebat semper venditus in seruum.sed in anno remissionis qui erat septimus liber egrediebatur: vel si accepisset vxorē a domino suo z vellet eam cum liberis suis inde susceptis liberam educere expectabat vsq̄ ad annum iubileum qui est annus quinquagesimus.de hoc habet Exo.21.c.z j.25.z Deute.15. c.De bis aūt omnibus erat verū qō hic dr:q̄ siue esset seruus empticius siue de iudeis:siue de gentilibus dēbat comedere ō sanctificatis.Idem autem si esset aliqua puella vendita in ancillam de iudeis alicui sacerdoti:quoniā tunc comederet de sanctificatis sicut sui.vendebant autem puelle hebreozum solum ante pubertatem vt acciperent in vxores ab illis qui emebant eas vel a filijs eozum:que si non acciperent in vxores a dominis suis aduenīente pubertate redibant in domos patrum suozum aduenīente pubertate nullo precio dato.de redēptione autem barum z de modo precij late dictum est Exo.21.c.vbi de hac mā agit. ¶Sed ra.sa.dicit q̄ serui de genere hebreozū nō debēt cēseri eodē iure quo alij serui de gentilibus.nam sui de gentilibus sunt simpliciter serui ad omne tēpus vt patet.j.25.ca. Serui autem de genere hebreozum non erant serui simpliciter: sed quasi mercēnarij vt pz eodem capitulo cuz dicitur.si paupertate

compulsus

† (Et mercennarius).

† (Non vescentur ex eis).

† (Quem autez sacerdos emerit.)

Qō. 12. A Qr serui ēpticij sacerdotū poterant comedere de sanctificatis z nō mercennarij nec inquilini.

▲ Mercēnarij z inquilini si sūt penitus aliqd ipi⁹ sacerdotis.

B qūō apō iudeos erant duplices sui.s.ō genere hebreozū z gentiliuz z de diuersotpe liberationis eoz.

Rab. sa. opinio.

Que dicuntur hic sctificata.

Notādum ō inglinis.

B Dubium.

Rāsio.

compulsus vendiderit se tibi frater tuus:nō opprimes eum seruitute famulorum:sed quasi mercennarius ⁊ colonus erit: vsq; ad annum iubileum operabitur apud te:⁊ postea egredietur cū liberis suis.mei enī serui sunt ⁊ ego eduxi eos de terra egypti: nō veneant ꝺnōne seruoꝝ. Si ergo iudei non vendebant tanquā serui sed mercēnarij ⁊ mercēnarij non comedebant de sanctificatis vt patet supra:non debebant serui comedere de sanctificatis. Respondendū est siue essent serui hebrei siue de gentilibus q̄ licebat eis comedere de sanctificatis: q̄ quocūq; modo pertinebant totaliter ad eum cuius erant serui. ⁊ si serui de genere gentilium essent serui in eternum: ⁊ serui de genere iudeorum solum essent vsq; ad annum remissionis vel iubilei.tamen eo tēpore quo serui de iudeis erant serui:ita erant proprie serui ⁊ totaliter pertinentes ad dños suos sicut serui de gentilib⁹. nihil enim sibi poterant acquirere sed dominis:⁊ alias conditiones seruoꝝ bēbant.Cum ergo nihil haberent isti inquātum erant serui nec aliquid erat eis liberum:ita pertinebant ad dominos suos sicut serui de genere gentilium:ideo dēbant comedere de sanctificatis sicut alij serui. In littera hebraica vbi nos dicimus.(Qō autē sacerdos emerit.)Habetur apud hebreos. (Anima empta precio sacerdotis).Et intelligit.ra.sa.p hoc seruum de genere chananeorum vel aliarū gentiū qui ppetuo manebat apud dominum suum vt habet.j.25.c. Intelligit ēt puellam emptam de genere hebreorum quam emerat vt esset vxor sua sacerdos.De puellis isto modo venditis habetur Exo.21.

¶ Ista expositio ra.sa.non tz quātū ad primā partem in qua dicit intelligi hoc de seruis gentilibus:per hoc excludere volēs seruos de genere hebreorum.nā vt.ē.dictum est ita pertinebāt totaliter ad dños sui empti de genere iudeorū siue manerent vsq; ad iubileum:siue vsq; ad annum remissionis sicut sui de gentilibus:iō non debebāt esse peioris conditionis in comedēdo. ¶ Quantū ad aliam partē in qua dicit intelligi hoc de mulieribus emptis a sacerdotibus vt acciperent in vxores.aliqui dōt q̄ nō potest stare:q̄ sacerdotes dēbant accipere vxores de nobili genere:sed tales nunquā venduntur eo modo quo vendūtur puelle.de quibus hꝫ Exo.21.ca. ¶ Rideri potest q̄ in ista parte vera sit positio.ra.sa.Poterat nāq; vnus sacerdos vendere filiā suam alteri vt acciperet in vxorē: q̄ forte paup erat. vel quilibet de popularibus hoc facere poterat.Luz autez obijcitur q̄ sacerdotes accipiebant in vxores semper puellas nobiles. Rīdetur falsum esse:q̄ hoc solum iussum est sūmo sacerdoti vt patet.ē.precedēti cap.alijs autez vetitum erat q̄ accipent feminas repudiatas ab alijs vt meretrices aut viles.sūmo aūt sacerdoti iubebatur insup q̄ acciperet nobilem feminam.poterat ergo qlibet de minoribus sacerdotibus accipere in vxorez aliq̄ puellā quā emisset siue ab alio sacerdote siue ab aliquo ō popularibus.(Et qui vernaculus domus eius fuerit.)Hic ponitur alia persona que non erat de gñe sacerdotuz sed erat in domo sacerdotū.⁊ isti vocantur vernaculi. ¶ Dicit autem vernaculus duplr.vno modo p eo qui cum aliquo ad famulandum habitat non conductus certa mercede:sed expectans ab eo aliquod bonū iuxta determinationē ipsius dñi. ¶ Alio modo dicunt vernaculi illi qui sunt filij seruoruz.s.q̄ ipsi non sunt capti in bello:nec precio empti sed nati in domo dñoꝝ suoꝝ a seruis ⁊ ancillis.⁊ isti totaliter pertinent ad ius dominoꝝ suorum sicut sui qui nihil hñt nec acquirunt:sed simplr sunt ipsoꝝ dominoꝝ.ideo sicut seruis licitum erat comedere de cibis consecratis ita licebat ipsis vernaculis.equaliter enim pertinebant ad dominū vernaculi ⁊ serui.⁊ iste modus est quē magis scriptura frequentat. ⁊ sic accipitur hic.nam accipiendo primo modo non deberent vernaculi comedere de cibis dñoꝝ suoꝝ.s.de consecratis.naz non totaliter pertinebant ad dños. In scō modo totaliter pertinent.(Vt comedent ex eis).i. vernaculus ⁊ seruus q̄q̄ non fit de progenie sacerdotum comedent de sanctificatis. (Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit).Hic ponitur alia persona cui non licebat comedere de sanctificatis.s. filia sacerdotis in casu quo fuisset accepta in vxorē ab aliquo viro non de stirpe sua. ¶ Pro quo sciendū q̄ filijs ⁊ filiabus sacerdotuz licebat comedere de sanctificatis vt patet ex eo qō habetur.ē.10.c.s.pectusculum quoq; qō oblatum est:⁊ armū qui separatus est edetis in loco mundissimo:tu ⁊ filij tui ⁊ filie tue: tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostijs salutaribus filiozum israel.Quam q̄q̄ autem generaliter pertinet ad oēs de genere sacerdotum comedere de sanctificatis.tamē aliquis casus erat in quo non licebat filiabus sacerdotum.⁊ iste est cum acciperentur in vxores a viris alterius tribus. ¶ Et rō huius est quoniam isti qui comedebant de sanctificatis ideo comedebant:quia videbantur pertinere ad sacerdotē ministrantez. sed filie quādo erant in potestate patrum pertinebant ad eos.si vero traderentur in vxores viris aliarum tribuū iam non pertinebant ad familiam sacerdotum sed ad familiam virorum suoꝝ cū femina sequatur familiam viri.⁊ qz eis qui sunt de altera familia de sanctificatis comedere non licet:ita eis feminis filiab⁹ sacerdotum que in vxores accepte sunt a viris aliarum tribuū non licebit comedere. ¶ Sed queret aliquis cum filia sacerdotis tradita in vxorem viro alterius tribus nō habeat ius comedendi de sanctificatis:an filius sacerdotis ducens vxorem de altera cognatione possit comedere de sanctificatis. ¶ Respondendum est q̄ licitum erat filio sacerdotis quomodocūq; contraberet comedere de sanctificatis.nam filia sacerdotis contrahens cū viro alterius tribus vel familie non comedebat de sanctificatis qz transibat ad aliam tribum. Filij tamē sacerdotum etiam si contraberēt cum mulieribus aliarum tribuū non transibant ad alias tribus cum viri non sequantur familias vxoruꝝ ꝫ magis ecōtrario.ideo nihil maius erat q̄ acciperent sacerdotes vxores de suis tribubus q̄ de alijs:cum non acquiratur aliquid viro per vxorē:nec deperdatur. potissime qz ipsis sacerdotibus conueniebat cibi sanctificati propter ministratiōez in sanctuario.sed nihil magis ministrabant si haberent feminas ō stirpe sua q̄ si haberent quascunq; alias.viris ergo semper licebat comedere quomodocūq; se haberent in contrahendo.(Si cuilibet ex populo nupta fuerit).i.si fuerit matrimonialiter copulata alicui de populo quicūq; ille sit.dicitur de populo ad differentiam sacerdotum qui sunt distincti a popularibus. nam si filia sacerdotis ducat in vxorem ab alio sacerdote licitum erat ei comedere ō sanctificatis:quia quācunq; exiret de familia vnius sacerdotis.s.patris sui:introibat tamen in familiam alterius.s. mariti sui qui erat sacerdos.⁊ propter hunc licebat ei comedere de sanctificatis:quia non egrediebatur familiam sacerdotum. Cum autem dicitur hic cuilibet de populo intelliguntur ēt per hoc leuite:qz sacerdotes per se accipiebant hic:⁊ inter hos ducebantur vxores ille quibus licebat comedere de sanctificatis. quomodocūq; autem exeat aliquis cognationem sacerdotū nō erat iaz de illis ad quos pertinebat comedere sanctificata.⁊ vocabant omnes externi vel alienigene:aut de populo respectu sacerdotum.(Non comedet ex eis que sanctificata sunt).s.si ista femina esset iam tradita viro suo:secus autem si esset desponsata ⁊ tamen adhuc manens in domo paterna.nam tunc pertinebat ad familiam patris ⁊ curam.cum vero tradita esset in vxorem pertinebat ad virum cui tradebatur.ideo desponsata comedebat:maritata autem non.

¶ An liceret vxoribus sacerdotū comedere de sanctificatis pertinentibus ad viros suos sicut licebat filijs ⁊ filiab⁹. Qō.13.

Sed queritur hic circa id qō quidam dicunt.s.q̄ filiabus sacerdotum licebat comedere de sanctificatis matribus autem non.⁊ probant hoc quoniaz supra.10.c.dicebatur q̄ pectusculū ⁊ armū pertinebant ad sacerdotes ⁊ filios ⁊ filias eoꝝ lege perpetua.sed vxores sacerdotuz non erant filij vel filie eoꝝ nec ptinebant ad eoꝝ genus:. ergo non licebat eis comedere de sanctificatis. ¶ Idem pz quoniam dicit hic de filiabus sacerdotum q̄ aliquādo liceret eis comedere ⁊ aliquādo nō.si tamē matribus liceret expressum fuisset:sed nihil expressum est.ergo non licebat ei. ¶ Itē dicitur q̄ omnis alienigena non comedet de sanctificatis.sed femine sacerdotib⁹ copulate erāt alienigene respectu generis sacerdotalis.ergo nō licebat eis comedere. ¶ Ad hoc respondenduz est q̄ vxoribus sacerdotū sp licebat comedere de scificatis.qō pz qz aut vxores sacerdotū erāt de familia sacerdotū aut nō.si ō familia sacerdotū licebat eis comedere:qz quomodocūq; acciperent in vxores semp manebant in familia sacerdotuz.s.patrum ⁊ virorum. Si autem essent vxores accepte de alijs familijs dicendum est q̄ etiam erat eis licitum comedere de sanctificatis.nam sicut filiabus sacerdotum quādo manebant in familia illoꝝ licebat comedere de sanctificatis:cum vero acciperent in vxores ab alijs viris non licebat eis comedere de sanctificatis.ita si femine nō pertinentes ad tribum sacerdotalem quādo erant extra tribū illam non poterant comedere de sanctificatis: possent postea si reducerentur ad illam tribuz.sed femine de alijs familijs assumpte in vxores a sacerdotibus efficiebantur de eorum familia.ergo licitum erat iam illis comedere de sctificatis. ¶ Itē alij erāt magis extranei a familia sacerdotum q̄ vxores eoruz vt patet de seruis ⁊ vernaculis:quoniam vir ⁊ vxor sunt eadem caro.ser

L † Expōlre Ra.sa. An liceat seruo chanāeo ⁊ mulieri capte a sacerdote cōedē de sāctificatis

*Impzobatio.

Obiectō

Rīsio.

† D Uerna-|culus duplr dicit

† †

E An licitū esset filie sacdotis ⁊ filio si accipet mulierē alīs tribꝰ comedere de scificatis

† Dubium.

Rīsio.

† †

A Rōnes i ōi uersum. 1.rō.

2.rō.

3.rō.

Rīsi. ad q̄ situz.

ni autem ꝛ vernaculi satis differunt. ꝛ tamen isti comedunt vt patet in littera. ergo vrozes magis comedent. Item valde videbatur irrationabile ꝙ vir ꝛ femina haberent cibos discretos cū cetera eis cōmunia sint. sed cibi sanctificati sunt ipsius sacerdotis ergo ad vrozem pertinerent. ¶ Nunc respondendum est ad rationes in cōtrariū factas. Ad primā cū dicebat tu ꝛ filij tui ꝛ filie tue comedetis armū ꝛ pectuscula. que tibi reposita sunt iure perpetuo. Dicendum est ꝙ ꝯꝯ non fiat mentio ibi de vroze: tamen licitum est ei comedere: quia eodem modo argueret. nō fit hic mentio nisi de filijs ꝛ filiabus ergo nō poterant comedere aliqui alij. sed falsum est quoniam serui ꝛ vernaculi comedere poterant: ꝛ nullo modo pertinebant ad familiam sacerdotalem. eodem modo ergo de vroze dicendum est. ¶ Ad alterum argumentum quādo dicitur ꝙ hic fit mentio de filia sacerdotis an ei comedere liceat ꝛ non fit mentio de matre: ergo non licebat matri. magis enim filia pertinet ad patris progeniē ꝙ vroz. Ad hoc respondendū est ꝙ hic non agitur de filia sacerdotis inquirendo an ei liceat vel illicitum fit comedere de sanctificatis: quoniam hoc constans est. sed agitur de filia sacerdotis prout aliquādo pertinet ad familiam sacerdotis ꝛ aliquando non. ꝛ tunc cum non pertineat ad familiam sacerdotis minus ei licito comedere de sanctificatis ꝙ matri. vnde si accederet vroz sacerdotis fieri non de familia sacerdotis sicut filie: non liceret etiam ei iam comedere de sanctificatis. vt si illa moztuo sacerdote acciperetur in vrozem ab aliquo non sacerdote vel si repudiaret ꝛ a non sacerdote sumeret: quia iam non licebat ei comedere de sanctificatis. ¶ Ad alterum argumentū cum dicitur ꝙ omnis alienigena non comedet de sanctificatis. respondendum est ꝙ vroz sacerdotis nūꝙ est alienigena qūocūq; accipiatur. nā aut illa est de familia sacerdotum oziunda ꝛ tunc manifestum est ꝙ non erat alienigena ꝛ tunc licebat ei comedere. si autem nō eēt de familia sacerdotum sed ducebatur in vrozē: etiam iā nō erat aliena: quoniam ꝯꝯ non esset ozta de familia sacerdotum: erat tamen iam in familia alicuius sacerdotis: ꝛ hoc sufficiebat ad ꝟ vt comederet de sanctificatis. quod patet quoniam sui ꝛ vernaculi non sunt de cognatione sacerdotum: tamen non vetant vt alienigene imo comedūt de sanctificatis. (Et ō primitijs nō vescentur). i. ꝙ filia sacerdotis tradita in vrozē nō poterat comedere de primitijs. ¶ Pro quo sciendū est ꝙ primitie accipiuntur dupliciter. vno modo primitie pro ipsis que soluunt de fructibus: ꝛ iste sunt triplices. ſ. quedā in festo azimorum in principio messis ozdeacee qī offerebat dño fasciculus spicarū vt pz sequenti ca. ꝛ de istis aliquid cremabat sup altare cozā deo ꝛ aliquid cedebat in ius sacerdotū vt pz. ō. c. 2. ꝛ sequenti. ¶ Alie autem erant primitie messis triticee ꝛ soluebant in festo pētecostes. ſ. de qualibet domo duo panes triticei. ꝛ de his aliqd ad sacerdotem pertinebat ꝛ aliquid ad eum. de hoc habetur sequēti. c. Alie primitie erant de omnibus fructibus ꝛ soluebantur i mense septembri cū colligerentur omnes fructus de area ꝛ torcular: ꝛ tunc soluebantur integre primitie. ſ. aliqui partem sexagesimam fructuū ꝛ aliqui quadragesimam. ꝛ iste primitie ꝯꝯ essent sancte: tamen nihil earum deo proueniebat sed solis sacerdotibus. ꝛ sicut supra declaratū est poterant sacerdotes vendere de his primitijs: vel dare cui voluissent sicut de decimis. ꝛ de his licebat comedere filie sacerdotis accepte in vrozem a viro alterius tribus. ꝛ omnes iste primitie que soluebātur de fructibus pertinent ad vnū modum. ſ. ad ea que colliguntur ō terra. ¶ Alio modo accipiuntur primitie pro omnibus bonis ꝛ electis que separabantur pro deo ad offerendum. nam primitie dicuntur de primus. Accipitur autē dupliciter primus. ſ. vt significat precessionem temporis ꝛ dignitatis. Primo modo accipiēdo dicunt primitie illa que soluuntur de fructibus. ꝛ sunt primitie qz antequā quicquā de fructibus colligatur dant. sic. n. pz in singulis earum. ¶ Alie dicuntur primitie de primus vt significat dignitatem. ꝛ hoc est cū de aliquibus rebus eligitur id qō melius est ꝛ datur deo. ꝛ iste modus secundus accipiendi est cōmunis in sacra scriptura. sic patet Exo. 25. c. cum dr. loqre filijs israel vt tollant mihi primitias ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas. hec sunt autem que accipere debetis: aurum argentum ꝛ es: hyacinthum ꝛ purpuraz. Sed manifestum est ꝙ de his non potest accipi hic primitia prout iportabat aliquid primo erumpens ꝛ acceptum de fructibus terre. sed dicuntur primitie. i. partes meliores vel magis electe. ꝛ hoc signatur Exo. 35. ca, cum dicitur. separate apud vos primitias domino: omnis voluntarius ꝛ prōni animi offeret eas domino: aurum, ꝛ argentū: es ꝛ hyacinthū. ꝛ hoc modo dicunt esse primitie sacrificia israelitarum ꝛ omnia que vouent dño ad sanctificandum sibi in sanctuario. De his antez habetur Nume. 18. c. cum dicit. ecce dedi tibi custodiam primitiarū mearum: omnia que sanctificātur a filijs israel tibi tradidi ꝛ filijs tuis pro officio sacerdotali. ecce. n. vocauit ibi scriptura primitias ea que offerebantur ab israelitis quecūq; illa essent. ꝛ eodem mō habetur in. e. capi. primitias autem quas vouerint ꝛ obtulerint filij israel tibi dedi ꝛ filijs ac filiabus tuis. sed ibi manifestū est ꝙ accipiunt primitie pro oblationibus quibuscūq; etiā si postea declaretur pertinere ad hoc istas primitias que nascuntur ex terra: ꝛ omnia ꝟ erant sacerdotum sed non omnia erant de primitijs que de terra nascuntur. sic habetur etiam supra. 7. c. vbi pectusculum ꝛ armus dexter proueniencia de sacrificio pacifico vocant primitie sacerdotum. cum dicitur. pectusculum autem erit aaron ꝛ filiozum eius: armus quoq; dexter de pacificozū hostijs cedet in primitias sacerdotis. ecce igitur ipsas sacrificiozū carnes vocari primitias inquantum sunt quedam partes separate ꝛ electe. De his autem intelligitur hic ꝙ filie sacerdotum tradite alijs viris nō poterant comedere de primitijs. Accipiēdo tamen primitias pro primitijs ex terra tertio modo dictis: dicendum est ꝙ filie sacerdotum poterant comedere de primitijs. nam hoc modo decime ꝛ primitie aliquādo idem sunt sicut patet in decimis leuitarum: quia ipsi soluebant decimā partē decimarū suarum sacerdoti magno. ꝛ iste decime vocabant primitie vt habetur Nume. 18. (Si autem vidua vel repudiata). Hic ponunt cōditiones ſm quas filia sacerdotis semel accepta in vrozem a viro alterius tribus poterat comedere de sanctificatis. Prīa conditio est qz si esset vidua reuertebaturq; in domuz patris sui ꝛ manebat ibi: sicut puella antequā contraheret vescebatur de cibis sanctificatis. ¶ Causa huius est qz ꝯꝯ filia sacerdotis dū esset tradita viro alterius tribus nec poterat comedere de scificatis. tamen cum redibat in domū patris sui vidua reducebat ad familiam patris sui: quia iam non habebat aliquē virum de cuius familia esset. ¶ Scōa cōditio est si esset repudiata quia tunc deserebat eam vir suus ꝛ ꝓpter aliquā fediratem. ꝛ sic nō manebat in familia viri. sed redibat ad priozem familiam. ſ. paternam. (Et absq; liberis reuersa fuerit). Si. n. puella iam viduata vel repudiata acceperit filios ex viro a quo iam deserta est siue per repudium: siue per moztem relicta fozet: nō poterat redire ad domum patris sui: nec comedere de sanctificatis. naz tunc non poterat iam pertinere ad familiam patris: sed ipsa magis familiam aliā faciebat habens filios. Idemtidem autē non poterat esse ista filia sacerdotis in domo patris sui sicut puella sicut littera. ſ. dicit: sed magis eēt vt mater familias alens filios suos. ꝛ sic nō pertinebat ad patrem sacerdotem.

¶ An filia sacerdotis data in matrimonium viro alterius tribꝰ ꝛ susceptis inde liberis ac moztuis rediens ad patrem licite possit comedere de sanctificatis. Qō. 14.

Quid autem si habuisset filia sacerdotis filios a viro cum quo stetisset ꝛ illi moztui fuissent. ¶ Respondendum est ꝙ nihil impediebat ad ꝟ ꝙ esset in domo patris: quoniam ſm iura qui nunq; fuit vel qui moztuus est pro eodem habētur. sic patet extra de regis iuris. 3. cap. Nā ꝛ ego. vbi dicitur ꝙ salomon vocat se vnigenitum apud pr̄em sunm. vt habetur Prouerb. 4. ꝛ tamen ante eum natus fuerat alius paruulus qui cito post nativitatem moztuus est vt habetur. 2. Reg. 12. c. ꝛ quia moztuus est: ipse manens vnigenitus se vocauit. sicut ergo si filia sacerdotis nullos filios habuisset ex viro alterius tribus poterit redire libere ad domum patris ꝛ comedere de sanctificatis: ita si habuisset ꝛ moztui fuissent. potissime cum dicat hic littera. ꝛ absq; liberis reuersa fuerit. i. ꝙ venerit in domum patris sui sine liberis: qz nullos secum tunc ducebat. ¶ Sed contra hoc aliquis arguet dicens ꝙ ista eadē causa est si femina rediens ad domuz patris sui habeat filios virilis etatis qui habeant distinctas partes hereditatis sue ꝛ non stent cum matre: quia tunc eadem causa existit que in superioribus. ſ. ꝙ reuertet sicut puella. vel si parui filij essent ꝛ tenerētur apud tutores vel curatores: ꝛ nihil mater de eozum substantia attingerit: tunc enim nullum impedimentum videbantur inferre matri vt ipsa transiret ad domum patris ꝛ ibi aleretur. ¶ Aliqui autem dicunt ꝙ ista mulier que habuit filios a viro non sue tribus non transibat in domum patris sui: nec licebat comedere de sanctificatis: quia per hoc ꝙ acceperit aliquos filios etiam si illi superstites non fint videretur transire in alteram tribum in qua fuerant filij vel nunc erant. ¶ Respondendum est ꝙ ista littera que est. ꝛ absq; liberis reuersa fuerit. pōt intelligi

B Ad ꝑmam rōnē in diuersum.

Ad scōam rōnē.

C Ad tertiaz rōnē.

† D Primitie dupliciter accipiantur.

E Quid primitie.

F † Secūdū q̄s ꝺdōnes filia sacdotis semel accepta in vrozem a viro alteri⁹ tribus potest ō sctificatis comedere.

A

Obiectō

Nōnullos rnſi.

Dupler ſreexpō.

intelligi multipliciter. Uno modo ꝙ reuerteretur sine liberis. i. ꝙ reuerteretur non habens liberos. ꝛ tunc est sensus ꝙ illa nūquā habuit aliquos liberos nec nunc habet. ꝛ tunc est manifestum ꝙ poterat reuerti in domū tanquā puella ꝛ comedere de sanctificatis. ¶ Alio modo potest intelligi ꝙ reuertet absq; liberis. i. ꝙ q̄q̄ aliquo tēpore ista femina habuit liberos ꝛ tamē perditis eis nunc reuertitur sine liberis. ꝛ isto modo etiaz videtur dicendaz ꝙ posset comedere puella de sanctificatis: qz filij mortui ꝛ nunquā existentes pro eisdē habent si morianꝫ antequā relinquant prolem. ¶ Alio modo potest intelligi ꝙ reuertetur absq; liberiꝭ. i. ꝙ reuerteretur puella in domū patris sui ꝛ non reduceret liberos q̄q̄ eos haberet sicut si essent emancipati: vel sub curatoribus aut tutoribus. ꝛ in hoc casu dicendū videtur rationabiliter ꝙ non posset redire filia sacerdotis ad domum patris: quoniam iam pertinet ad aliam tribum: qz habet successores in alia tribu. ¶ Circa hoc considerandū est vt plenius intelligatur ꝙ quādo filia sacerdotis' dimittebatur a viro suo aut dimittebatur vt vidua aut vt repudiata. ꝛ etiam an ille a quo dimittebaꝫ erat sacerdos vel non: sed leuita aut popularis. Si ille cuius fuisset uxor erat sacerdos nō referebat an haberet filios vel non: ꝛ an repudiata vel vidua esset: qz quomodocūq; esset redibat ad domū patris ꝛ manducabat de sanctificatis: qz ista nunq̄ fuerat extra familiam sacerdotum siue cum viro siue cum patre esset. Si autem vir erat non sacerdos non referebat an esset leuita vel popularis: qz idem erat iudicium. ꝛ tunc differebat an mulier esset vidua vel repudiata. si vidua an haberet filios an non. si autē nō haberet illos neq; vnq̄ habuisset redibat in domū patris sui ꝛ licebat ei comedere: qz lz fuisset extra familiam sacerdotum quādiu fuit cuz viro: nunc quando erat sine viro cessabat esse in familia: qz mos soluit familiaz ꝛ absoluit eam a lege viri ad Roma. 7. ca. ꝛ incipiebat esse de familia paterna de qua prius fuerat. ꝛ hoc est qō dicit littera sicut puella consueuerat aletur cibis patris si absq; liberis reuersa fuerit. i. sicut quando erat puella in domo patris pascebatur cibis eius: quia erat de familia sua: ita nunc reuersa sine liberis incipiet rursus esse de familia pris sui ꝛ pascetur cibis ei⁹. ¶ Si aūt non haberet nunc filios sed aliquādo eos habuerat ꝛ ōfuncti erant: putant aliqui vt dictum est ꝙ non poterat illa pertinere ad familiam patris: sed pertinebat ad familiam filiozum defunctoz: ꝛ ita non manducabat de sanctificatis. Sed istud nihil est: quia lz mater sequatur familiam filiozū sequitur eam propter patrem illozum cui illi succedunt ꝛ erat ille de certa progenie: ꝛ tamē mortuo viro definit esse mulier de familia eius ꝛ redit ad familiam patris si non habet liberos. ergo lz filios būt de quozum familia effecta fuerit illis mortuis cessabit esse de illozum familia: quia sicut habuisse virum de alia familia non impedit nunc viduam esse de familia patris. Si autem filios habeat mulier distinguūt aliqui ꝙ aut illos secum habet aut non. Si secum habet: non potest reuerti in domum patris ꝛ comedere de sanctificatis. Si autem non habet illos vt quia magni sunt ꝛ habentes proꝛes vel tenentur apud tutores vel curatores dicunt ꝙ reuertitur mulier absq; filijs. ideo potest manere in domo patris ꝛ manducare de sanctificatis. ¶ Sed dicendum ꝙ hoc non stat: quia quocūq; modo mulier habeat filios viuentes non licebat ei manducare de sanctificatis: quia non erat iam vt puella quia reuertebatur cum liberis. nam motiuum istozum debile est. Putant enim ꝙ mulier quando filios secum habet est vt mater familias que domum specialem facit ꝛ familiam: ꝛ ideo non est in alterius familia. ꝛ cum non habet secum filios non est vt mater familias: sed vt mulier simplex ꝛ puella: ideo non facit per se familiam. sed potest manere in domo patris sui ꝛ manducare de sanctificatis. ¶ Sed istud nihil facit quia non impedit manere mulier in domo patris: quia ipsa per se potest facere domum. nam sicut ipsa poterat manere in domo patris sola: ita ꝛ poterant manere filij eius: quia nepotes sacerdotis sunt ꝛ ipse alet eos lz non de sanctificatis. ꝛ ideo dicitur ꝙ non potest illa manere in domo patris vt puella: quia filij faciunt eam non posse esse de familia patris: sed de familia patris eozum cui succedunt filij in hereditate. ꝛ tamen quocūq; modo ꝛ qualiscūq; etatis filios mulier habeat faciunt illi ꝙ ipsa fit de familia eozum. ꝛ hoc quia censetur adhuc manere vir suus cum maneant heredes eius: ꝛ illo manente non poterat illa esse de patris. ergo quomodocūq; filios habeat non poterit mulier reuerti ad domuz patris. Et non differt quātuz ad filios an sint paruuli de quibus mater curam habere potest. vel coniugati de quibus nullam curaz ipsa habeat: quia vtroq; modo faciunt eam non esse de familia sacerdotis. ꝛ in his casibus dicitur mulier semper reuerti cum liberis: non ꝙ illos secuz in domo patris reducat: sed quia reuertitur habens illos: siue habet illos quando reuertitur. ¶ Cum aūt dictum est supra ꝙ si mulier habuit filios ꝛ mortui sunt reuertitur ad domum patris sui ac si nunquā habuisset filios. intelligendum est si illi filij mortui sunt antequā alios filios haberent. si tamen reliquerunt filios qui sunt nepotes huius mulieris non potest redire in domum patris ad manducandum de sanctificatis. ꝛ ratio est quia habendo nepotes censetur habere filios. nam sicut manentib⁹ filijs censetur manere pater eozum: ꝛ ideo mulier esse de familia viri. ita manentibus nepotibus censentur manere filij: quia non iudicatur mortuus qui filiū reliqt. iuxta illō Ecclesiasti. 30. capitu. mortuus est ꝛ non est mortuus pater eius: reliquit enim sibi filium similem sibi. sed manentibus filijs non poterat mater esse de familia sacerdotis patris sui. ergo existentibus nepotib⁹ idē erit. Et causa est quia familia est ꝓpter hereditatem. ꝛ quando mulier vidua non habebat filios non manebat in familia viri: quia hereditas viri non deferebaꝫ ad eam sed deuoluebatur ad cognatos viri. ideo non erat aliquid propter quod illa maneret in familia viri. existentibus autem filijs quia illi succedunt patri manet mulier in familia viri mortui de qua sunt filij. sed mortuis filijs relictis tamen nepotibus deferetur hereditas aui ad illos. ergo manet familia illius ꝛ in illa erit mulier. ¶ Sed quid si mulier habuit filios ꝛ illi nepotes ꝛ postea moriuntur tam filij q̄ nepotes: an illa possit redire in domum patris ꝛ mā ducare de sanctificatis. ¶ Dicendum ꝙ aut isti mortui sunt viuente adhuc marito mulieris: aut postq̄ illa vidua mansit. si viuente illo non differt an habuerit aliquos filios aut nepotes vl nullos: quia tunc illa manet in familia viri. non quia habet filios/sed qz habet maritum. ꝛ ideo moriente viro perdidit ipsa familiam viri. ꝛ cum nullus maneat de posteris eius idem est ac si non genuisset aliquē. Si autem moriente viro manebant filij vel nepotes mulieris huius erat illa de familia viri. ideo non licebat ei comedere de sanctificatis in domo patris. Si tamen postea moriebantur filij ꝛ nepotes ita vt nulli manerent de posteris illius mulieris: ꝛ mulier incipiebat esse de familia patris: quia definebat esse de familia viri eo ꝙ hereditas eius iam deferebatur alijs ꝛ cessabat esse penes mulieres. vnde erat iaz illa sicut omnino a viro aliena ꝛ substātialiter ad patrē ptinēs.

¶ Sed qd si mulier vidua rediret bñs filias ꝛ nō filios an liceret ei māducare de sanctificatis in domo patris. ^ ¶ Aliquis dicet ꝙ non: qz idem erat sicut de filijs. nā nomine filiozum intelligū tur etiam filie. ideo sicut existentibus filijs erat mater de familia illoz ꝛ nō de patris familia: ꝛ ideo non manducabat ita ꝛ existentibus filiabus. Scōo qz hic littera nō dicit filios sed liberis in ablatiuo. s. reuersa fuerit absq; liberis. quod nomen sine aliqua figura conceptionis significat tam filios q̄ filias. ^ ¶ Dicet aliquis ꝙ istud non stat. sed mulier habens filias solas: erat ac si nullam genuisset: ideo licebat ei manducare de sanctificatis in domo patris. ꝛ ratio est quia in veteri testamento erat aliquid spāle. s. ꝙ femine non succedebant in aliqua parte hereditatis sed filij succedebant in omnibus Nume. 27. cap. ꝛ tamē familia fiebat propter successionem. cum ergo filie non succederent patri non iudicarentur de familia patris: ꝛ consequenter neq; mater de familia filiarum. sed erit de familia patris sui sacerdotis de qua erat oriunda: ꝛ ita licebit ei manducare de sanctificatis. ¶ Dicendum ꝙ si haberet filias idem esset ac si habere filios. lz illi faciebāt manere in familia viri ergo ꝛ filie. ¶ Ad rationem autem dicendum ꝙ existentibus filijs in veteri testamento non succedebant filie. vnde si etiam essent multe filie ꝛ vnus tñ filius non succedebant ille in parte aliqua: sed filius succedebat in omnibus Nume. 27. capit. Si tamen solas filias haberet quis: ille succedebant ꝛ diuidebatur inter eas equaliter ac si essent filij: sicut patet in filiabus salphaad. nam mortuus est salphaad sine filijs relictis tribus filiabus. ꝛ ille conqueste sunt ꝙ fraudarentur hereditate paterna ꝛ pater perderet nomen in israel quia non relinquebat heredem: ꝛ deus dixit ꝙ iustam rē postulabant filie salphaad. ideo dedit regulam ꝙ siquis nō habens filios mozeretur relictis filiabus ille succederent ei Nume. 27. ꝛ ita postea factum est quia erat salphaad de tribu manasse ꝛ data est hereditas filiabus eius in sorte dimidie tribus manasse transacto iordane per manum eleazari sacerdotis magni ꝛ Josue. vt patet Josue. 17. ca. ¶ Sed quia mulier non potest retinere firmiter nomen familie cum transeat ad familiam viri accipiebant mulieres tales viros de familia ꝛ domo pa-

B Multe distinctiones de filia sacdotis qñ redit adpatrē mortuo viro

C Opō q̄rūdam.

Impropbatio.

D Familia ē ꝓpter hereditatem.

Dubium.

Rñsio.

Qō. 15 A Quid si redit filia sacerdotis in domū pris bñs filios ꝛ nō filias. ^ Quinsdā rñsio. ▲ Improbatio.

Doc. rñsio.

B

trum suozum vt maneret semper hereditas in eadem cognatione. ⁊ sic fuit in predictis filiabus salphaad que successerunt paternam petentibus filijs manasse vt non diminueretur possessio sortis eozum si filie salphaad acciperent viros de alia tribu: iussit deus vt ille acciperent viros de tribu sua Nume. 36. capitu. ⁊ sic cum filie sole existentes succederent patri ⁊ maneret familia patris in eis propter hereditatem. Si mulier vidua maneret cum solis filiabus erat illa de familia viri sicut si haberet filios mares: ideo non poterat esse de cognatione patris sui sacerdotis. ⁊ consequenter non liceret ei iam de sanctificatis comedere nisi ille quoq; filie mozerentur. quia tunc deuoluebatur hereditas viri ad cognatos eius ⁊ non manebat mulier vidua in familia viri: ⁊ consequenter licebat ei comedere de sanctificatis. ¶ Sed quid si filia sacerdotis recessit a viro suo repudiata: an reuersa in domum patris possit manducare de sanctificatis. ¶ Dicendum q; aut ista mulier repudiata accipiebat alium virum aut non. si accipiebat alium aut erat sacerdos aut non. si erat sacerdos licebat ei manducare de sanctificatis quia erat de familia sacerdotis. si acciperet alium virum nõ sacerdotem non licebat manducare. ¶ Sed dicendum q; ista distinctio non stat: quia sacerdos non poterat accipere in vxorem eam que repudiata erat ab alio precedẽti capitu. ideo si acciperet virum oportet q; acciperet non sacerdotem. ⁊ tunc siue esset lenita siue de populo erat alienigena ⁊ non liceret mulieri manducare de sanctificatis in domo patris: quia erat nupta viro extraneo. Si autem non acciperet alium virum distinguũt quidam an haberet filios vel non. si non haberet filios licebat ei manducare quia erat de familia patris. si haberet filios vel filias dicũt q; non licebat sicut cuz erat vidua. ¶ Sed dicendũ q; ista distinctio non tenet: quia de muliere repudiata non differt an haberet filios vel non. sed quomodocũq; repudiaretur si rediret ad domum patris sui sacerdotis licebat ei manducare de sanctificatis. ⁊ ratio est quia quando vidua filios hẽbat: ideo non licebat ei manducare de sanctificatis: quia ratione filiozum qui succedebãt patri ipsa manebat adhuc in familia mariti mortui qui erat familia filiozum suozum. sed quãdiu in familia viri esset non poterat esse in familia patris: ideo nõ manducabat. sed quando mulier erat repudiata viuebat vir ⁊ mulier per repudiationem desinebat esse de familia viri cum ipse repelleret eam: ideo redibat ad familiam patris. filij autem nõ faciunt q; tunc sint in familia illozum quia filij sunt de familia patris. Si ergo vir repellit mulierez de familia illa non possũt retinere filij matrem in ea cum non faciant distinctam familiã a pte: a qua vir qui est pater filiozum repellit vxorez. ¶ Sz ad huc aliqui distinguunt an filij essent parui vel magni: quia si minozes triennio erant debebant educari apud matrem. si autem maiozes triennio apud patrem tollebantur. ideo dicunt q; si parui erant non licebat matri manducare de sanctificatis: quia reuertebatur cum filijs. si autem essent magni licebat manducare quia non pertinebant filij ad eam: ⁊ ita reuertebatur sine filijs. Et tamen istud non stat. primo quia ista lex de alimentis filiorum post repudiationem mulieris non videtur sic fuisse apud hebreos sicut est de iure communi. ⁊ ratio est quia de iure communi ⁊ fere apud omnes gentes femine succedunt patribus etiam stantibus filijs. ideo ⁊ filij succedunt matribus: quia habent aliquid in quo succedant: ⁊ ideo alimentatio poterit pertinere ad matres inquãtum habent vnde alimentent eos. sed in veteri testamento mulieres non succedebant patribus stantibus filijs. ideo neq; filij succedebant matribus: quia non habebant ille in quo eis filij succederent. ⁊ ideo neq; alimentatio videtur videre pertinere ad illam cum non habeat vnde sed ad patrem pertinebit: ideo soluto matrimonio per repudium non sequuntur filij matrem: sed semper patrem debentez patrare alimenta. ¶ Secundo ⁊ precipue quia mulier vetabatur manducare de sanctificatis quando est de aliena familia. ⁊ hoc contingebat quando reuertebatur cum liberis: quia manebat in familia viri mortui propter filios qui de familia patris erant ⁊ in eozum familia erat mater. ⁊ tamen etiam si filij paruuli alerentur apud matrem repudiatam: cum viuente viro nunquam esset mulier de familia eius ⁊ ipse repudiauerat eaz erat ipsa de familia patris sui sacerdotis ⁊ liceret ei manducare de sanctificatis: ⁊ tamen filijs non liceret manducare de sanctificatis: quia pertinebant ad familiam patris que erat aliena a sacerdotib⁹. Et ob hoc scriptura nõ distinxit hic de muliere repudiata sicut de vidua an comederet de sanctificatis: quia presupponit q; repudiata indistincte comederet de sanctificatis: quia erat semper de familia patris sui sacerdotis.

Qõ. 16 A Quid si redit repudiata a viro an liceat ei comedere de sctificatis. Improbatio.

Opi. quorũdam.

Improbatio.

B

¶ Sed quid si mulier repudiata habens filios rediret ad patrem an liceret ei manducare si postea manerent filij mozente viro: nam viuente viro repudiante etiam si filij essent licebat ei manducare de sanctificatis vt dictum est: quia non erat illa de familia filiozum de qua maritus expulerat eam. sed mozto illo dubium erat an mater esset iam de familia filiozum ⁊ vetaretur manducare de sanctificatis. ¶ Dicẽdum q; semper licebat ei comedere de sanctificatis: quia cum mulier per repudiationem desierit esse de familia viri ⁊ redierit ad familiam patris manebit semper in familia illa. nisi ipsa egerit aliquem actum nouum per quẽ perdat familiã ⁊ transeat in aliaz: vt erat contrahere matrimonium cum aliquo. ⁊ tamen per mortem viri a quo repudiata erat non faciebat ipsa actum nouum. ergo non cessabat esse in familia patris vt transiret ad familiam filiozum. Facilius enim erat mulieri perdere familiam q; acquirere. nam perdere poterat sine aliquo actu suo: scilicet per mortem alicuius. sed acquirere non poterat nisi per actum nouuz: quẽ tamẽ hic non faciebat. ¶ Et sic apparet quãdo mulier vidua relicta haberet filios. nam quia erat de familia illozum siue viri mortui non licebat ei comedere de sanctificatis. si autem mozerentur filij perdebat ipsa familiam deuolutis bonis eozum ad alios cognatos viri: ideo licebat ei iam de sanctificatis manducare redeundo in familiam patris sui sacerdotis. (Sicut puella consueuerat aletur cibis patris sui). ideo ista puella quando reuertitur in domum patris sui vidua vel repudiata comedet de cibis patris sui sicut consueuerat comedere quãdo erat puella in domo patris sui: quia sicut tunc erat de familia patris sui ita ⁊ nunc. (Omnis alienigena). Dic datur regula generalis de illis qui comedere non debent. s. q; alienigene non comedant de sanctificatis. vocantur autem alienigene omnes qui sunt extra tribum sacerdotum siue sint lenite siue populares dumtamen non pertineant ad ipsos sacerdotes totaliter sicut sunt sui empticij ⁊ vernaculi. nam isti non sunt de cognatione sacerdotum: tamen pertinent ad eos quia sunt totaliter ipsozum: cum seruus sit res domini sui. (Comedendi ex eis non habet potestatem). i. q̃q̃ isti aliquando comedant de rebus sanctificatis: tamen non est eis licitum q; comedant ideo peccant: quia non habent potestatem ad hec ⁊ punientur sicut immediate subditur. qui comederit de sanctificatis quibus licitum erat. ¶ Et sciendum q; sanctificata erãt duplicia. quedam enim sunt sanctificata deo que totaliter pertinẽt deo. Alia sunt sanctificata deo que ptinent sacerdotibus. Sanctificata autem deo primo modo dicunt esse illa que puniebant in partẽ dei: sicut adipes in oibus sacrificijs ⁊ sanguis: ⁊ in holocaustis quedã alia iura. s. omnes carnes. ¶ De his autẽ si quis comederet nimis peccabat. ⁊ non datur regula hic de isto modo: quoniam hic dicit q; de sanctificatis licz comedere filijs ⁊ filiabus sacerdotum ⁊ seruis vernaculis. falsum est tamen intelligendo de his que domino sanctificabantur prouenientia solum in partem eius: quoniam nulli dominum nec etiam ipsis sacerdotibus licebat comedere de talibus. De adipe patet supra. 7. De sanguine aũt habetur supra. 17. capi. ⁊ de vtroq; simul habetur supra. 3. capitu. Item patet q; non intelligatur de his sanctificatis. quoniam si sic aliquis deliquisset satisfactio solum deo facienda erat quoniam nulli alteri preiudicabatur. sed sm q; infra ponitur satisfactio fiebat sacerdoti: aut ipsi sanctuario cum dicitur q; qui isto modo comederit de sanctificatis soluerit qõ comedit ⁊ addet quintam partem. sed manifestum est q; hoc non poterat intelligi de satisfactione facienda deo: quoniam si aliquis partem animalis immolati assumpsisset in cibos deberet dare tantũdem ⁊ quintam partez eius. hoc tamen non poterat offerri deo: quia deo nunquam offerretur nisi integrum animal siue esset in holocaustum: siue in hostias pacificas: siue pro peccato cũ deberet inde sumi sanguis ⁊ adeps. ergo referenda sunt ad sanctificata que pertinebant sacerdoti. ¶ Item si fuisset ablatum aliquid de sacrificio dei non distinguerentur ibi due pene scilicet vna que est pro sacerdote ⁊ alia pro deo. sed vtraq; esset ad deum quia offendebatur. hic tamen ponitur duplex pena. s. tantum ⁊ quintam partem reddere sacerdoti: ⁊ pro peccato vnum arietem deo vt patet supra. 5. capitu. Non est ergo factum istud peccatum contra sanctificatuz quod prouenit deo: sed contra ea que proueniunt sacerdotibus. si tñ aliquis delinquerat in ea que erant sanctificata deo puniebat sicut supra declarauim⁹ distinguentes an voluntarie an per ignorantiã fecissent. (Qui comederit

Qõ. 17. A Vin femina filia sacẽdotis q̃ būit filios a viro iã defuncto ⁊ illi iuuenes sunt manentes i alia tribu: rediẽs ad pr̃z possit comedere de scificatis ℟ Rsilio. †

† trãsgressozũ pũitio atq; pulsio.

† B * Sctificata erant duplicia

*Pene ò comedẽtib⁹ sctificata intelligũt de sctificatis sacẽdotib⁹ ⁊ nõ deo.

derit

derit de sanctificatis per ignorantiam). s. de sanctificatis que prouenient sacerdoti. nam de his que ꝓueniũt deo dictum est ꝙ non potest intelligi ista lex. dicitur autez hic. si comederit per ignorantiam: non dicitur. si comederit per superbiam. ⁊ non videtur hic aliqua pena expressa: sed videtur innui ex littera ꝙ si aliquis comederit per superbiam ꝙ mozeretur: cum dicitur. ne forte sustineant iniquitatem delicti sui cum sanctificata comederint. sic etiaz datur regula generalis Nu. 15. c. de illis qui faciũt aliqd ɔ cerimonias legis: ꝙ anima que per supbiam aliqd commiserit siue ciuis ille sit siue peregrinus: qñ aduersus dñm rebellis fuit peribit de populo suo: verbum enim dñi ɔtempsit ⁊ preceptum illius irritum fecit: idcirco delebitur ⁊ portabit iniquitatem suam. ¶ Dz autem per ignorantiam qñ peccata ꝑ ignorantiam faciliter a deo remittuntur. sic p3. ō. 5. capi. cum dz. quia dabit ꝓ eo ꝙ nesciens fecerit ⁊ dimittetur ei: qz per errorem deliquit in dñm. ¶ Ex hoc autem videtur ꝙ si aliqs deliquisset comedendo de sanctificatis que ad deum ptinebant ꝓꝓ hoc ꝙ grauius peccatum est in deum ꝗ in hominem: adhuc grauius esset comedere de sanctificatis ptinentibus deo ꝗ de sanctificatis ptinentibus ad sacerdotes. non enim poterant ignorare comedentes de sanctificatis deo sicut de sanctificatis sacerdotum. nam cum aliqs comederet sanctificata que ptinebant ad deum aut comederet sanguinez: aut adipes: aut carnes holocausti: aut caudam alialis que aliqñ ꝓponiebat deo de pacificis hostijs ⁊ de sacrificio ꝓ delicto: aut partes simile ɔsperse oleo cremande sup altare. ¶ Si autem aliqs delinqueret comedendo adipem non poterat hoc imputari ignorantie: qñ generaliter vetitum erat ne ꝙs comederet adipem ⁊ sub pena vt p3. ō. 3. et. 7. c. ¶ Eodem modo si aliqs sanguinem comederet ⁊ in hoc delinqueret non poterat ignorare. nam sanguis vniuersaliter ꝓhibitus erat vt nemo de illo gustare auderet vt p3. ō. 7. et. 17. c. siue ergo esset sanguis de immolatis deo siue de qbuscunqz animalibus semp erat illicitum comedere. ideo nemo poterat ignorare an delinqueret in comedendo de sanctificatis. Si aũt essent carnes holocaustoz identidem non poterat esse ignorantia: qz aut assumeret eas sacerdos qui faciebat holocaustum aut aliqs alius. Si enim acciperet sacerdos nõ poterat esse in hoc ignorãtia: qñ cum ipse faceret holocaustum bene nouerat illas carnes holocausti non pertinere ad res sui iuris. potissime qz ipse sacerdos iugulabat ⁊ decoziabat animalia ptinentia ad holocaustum ⁊ immediate ibi anteꝙ ad quicqd altez diuerteret cremabat carnes holocausti. non poterat ergo ipse aliqd tollere nisi ex industria ⁊ totaliter volẽs. impossibile est enim circa talia ignorare. de his. ō. 1. c. Si autem aliqs alius auferret carnes holocaustoz non videtur hoc possibile nisi violẽter abstraheret ipsi sacerdoti facienti holocaustum. nam cum sacerdos incepisset holocaustum iugulando animal: quousqz complesset holocaustum cremando carnes sup altare non diuertebat ad alios actus. ergo erat impossibile ꝙ aliquis auferret carnes holocaustoz nisi hoc violenter abstraheret: ⁊ sic non poterat ignorare. Idem autem est circa carnes que ꝓueniebant deo in sacrificio ꝓ delicto. s. caudam animalis: ⁊ idem aliqñ ꝓueniebat cum offerretur pacifica hostia de genere ouium vt p3. ō. 3. c. In his enim nõ poterat accipiens ignorare: quia ista ptinerent ad deum. qñ sicut in holocaustis dictum est ita est de istis ꝙ postꝙ incipiebantur ꝓducebantur vsqz ad finem: ⁊ sacerdos assistebat cum ista cremarentur. ideo si ipse auferret carnes sanctificatas dño volens auferret. Si autem aliqs alius: auferret eas inuito sacerdote. ⁊ sic nullo modo ɔtingebat ignorare in accipiendo carnes sacras que cedebant in ius dei. ¶ In carnibus aũt sacris cedentibus in ius sacerdotum erat facile ignorare: qñ sacerdos habebat familiam ⁊ amicos ⁊ alios qui aliqñ vescerentur cibis eius. ⁊ qz aliqbus de familia sacerdotum licitum erat comedere de sanctificatis: alijs autez non: ɔtingeret faciliter vt aliqs de illis qui essent in domo sacerdotis non distinguens qui essent cibi sacri vel qui ꝓfani comederent de sanctificatis. ⁊ hoc modo erraretur per ignorantiam. Circa ea autem que ɔsecrata erant deo non ɔtingebat sic errare sicut. ō. declaratuz est. ideo non fuit data lex de comedẽtibus sanctificata ptinentia ad deum per ignorantiam: sed de comedentibus sanctificata sacerdotum. (Addẽt quintam partem cum eo qõ comederint.) Hic ponitur pena comedentium de sanctificatis. ⁊ est duplex. s. ꝙ soluet totum qõ sumpsit ⁊ insup addet quintam partem illius. dare enim tantum quantum susceptum erat erat dare ꝓ dãno illato. dare autem quintam partem insup erat ꝓ offensione. nam in isto peccato ⁊ in quolibet alio in quo est aliqua oblatio rez committuntur duo. s. dãnum in re oblata ⁊ offensio ad eum cui res auferẽ: qz illius erat. ꝓ ꝓmo qñ iustitia semper consistit in equalitate oportebat vt tantum ꝓ tanto redderet. ꝓeter hoc autem erat ibi offensio quedam: cum id qõ sacrum erat ꝓuerteretur ad ꝓfanos vsus. ⁊ ꝓ hoc aliqua satisfactio fiebat. s. ꝙ solueretur quinta pars rei oblate sup datam equalitatem. de his duobus hic dz: sed. ō. c. 5. ponitur alia pena. s. ꝙ qui taliter peccauisset daret tantundem quantum abstulerat ⁊ quintam partem: ⁊ insup arietem offerret ꝓ peccato suo. Iste autem aries erat ꝓ peccato qõ cõmittebatur in deum. nam ꝓeter offensionem que fiebat sacerdoti ⁊ sanctuario in hoc ꝙ aliquis abstulisset de rebus sanctificatis peccabatur in deum: ⁊ ꝓ hoc debatur sacrificium arietis ꝓ peccato vt sic iuxta ꝺicta in qbus peccatum fuerat fieret satisfactio. hic autem subticẽt de ariete offerendo. ⁊ hoc qz ista lex refertur ad ea que posita fuit. ō. 5. ca. qñ sic est ɔsuetudo in legibus humanis ꝙ leges posteriores interpretentur ꝑ priores nisi illis repugnent. sic autem hic. Uel alio modo dñm est ꝙ hic solum ponitur lex quantum ad ipsa sanctificata in offensione que fit in istis: ⁊ que pena debatur ꝓ tali offensione: ⁊ quãtum ad hoc solum sufficiunt pene que hic habentur. ō. 5. c. dicebat de remissione totali peccatoꝝ. ⁊ qz in tali peccato nõ solum fiebat dãnum ⁊ offensio sacerdoti in rebus sanctificatis: sed ẽt fiebat deo offensio generaliter ex eo ꝙ peccatum erat. ideo iubetur ibi ꝙ offeratur aries ꝓ peccato. s. ꝓ peccato cõmisso in deum. (Et dabit sacerdoti in sanctuario). i. dabit sacerdoti ille qui peccauit tãtum quantum comedit ⁊ quintam insup partem. ⁊ hoc in sanctuarium. i. ꝓ sanctuario vel ad vsus sanctuarij. ō. enim. 5. capitu. dicebatur ꝙ ista duo darentur sacerdoti. ⁊ sic significabatur vt videtur ꝙ darentur sacerdoti ꝓ se. hic autem dz declarando ꝙ dentur sacerdoti ad vsus sanctuarij. ¶ Sed aliqs ɔ hoc arguet. s. ꝙ hic facta fuit sacerdoti offensio ⁊ illatum dãnum inquantum fuit ablatum aliquid de rebus suis. Si autem istud qõ ablatuz est ⁊ quinta insup pars darent ꝓ sanctuario essent duo incõuenientia. ꝓmum ꝙ id qõ nõ debebatur in sanctuario daretur ei. s. dãnum ⁊ satisfactio offensionis. Scõm inconueniens est ꝙ ei cui erat illata offensio ⁊ dãnum nihil satisfaciebat. s. sacerdoti qui vtrunqz passus fuerat. ¶ Ad hoc respondendum est ꝙ ista pena erat ꝓuenienter posita ꝓ sanctuario nec aliqd inde sequebat inconueniens. ⁂ ¶ Ad ꝓmum inconueniens qñ dz ꝙ satisfaciebat de dãno ⁊ offensa ei cui nihil tale illatum fuerat. s. sanctuario. Dñm est ꝙ sanctuario vtrunqz inferebatur. nam in his rebus non imponitur ista pena ꝙ aliqd auferẽtur vel comeditur de rebus sacerdotis: sed qz id qõ comeditur sacrum est. esse autez sacrum non ptinet ad sacerdotem: sed ex eo ꝙ est aliquid ptinens ad sanctuarium in quo accipit ꝙ fit sacrum. nam non ideo res sacra est qz sacerdotis est. tũc enim omnes res sacerdotales sacre essent. qõ falsum est. sed ideo sacrum est: qz ad sanctuariuz pertinet: ⁊ omnes res sanctuarij sacre sunt. offensio ergo illata ꝑ oblatione rei inquãtum sacra erat directe pertinet ad sanctuarium ⁊ non ad sacerdotem. Deuenienter ergo factum est vt ꝓ sanctuario tantũdem quantum ablatum est ⁊ quinta insuper pars soluantur. ¶ Ad scõm inconueniens qõ obijciebatur. s. ꝙ ei cui offensio illata est ⁊ dãnum nihil soluatur. s. sacerdoti. respondendum est esse falsum: immo ꝗꝗ ista dentur sanctuario: tñ fit satisfactio sacerdoti in toto illo in quo lesus est ⁊ amplius. nam qñ aliqs huiusmodi sanctificata comedisset: dabat tãtundem ⁊ insup ꝙntam partem ꝑ sanctuario. ꝓeter hoc offerebat vnum arietem ꝓ peccato vt p3. ō. 5. ca. de illo aũt ariete sacerdos habebat oẽs carnes: qñ in sacrificio ꝑ peccato nihil deo ꝓueniebat. magis ergo haberet ꝗꝗ qõ ablatuz fuerat sibi in sanctificatis carnibus. ¶ Alr põt dici ꝙ ista ꝙnta pars ⁊ tãtundem ꝗtum ablatum est dabat sacerdoti ⁊ non sanctuario. primo qz. ō. 5. c. dz. aia si prevaricat cerimonias per errorem in his que dño sanctificata sunt peccauerit offeret ꝓ peccato suo arietem: ipsumqz qõ intulit dãnum restituet ⁊ ꝙntam partem ponet. ō. tradẽs sacerdoti. ⁊ ita iubet sacerdoti dari ⁊ non deo vel sanctuario. Item qz dz ꝙ offeret ꝗtum dãni intulit: ⁊ tñ dãnum non dz nisi respectu eius cui illatum est. sed non est illatum sanctuario: immo sacerdoti cuius erant sanctificata: ergo ei soluetur. nam sanctuario vel deo potest dici esse facta offensa vel iniuria: inquantum id quod sanctificatum erat per mandatum ⁊ ad honorem dei transit ad vsus aliarum personarum ꝗ illarum de quibus deus voluit: ⁊ tamen non est damnum deo vel sanctuario: quia damnum a diminutione rerum dicitur. ⁊ tamen nihil minuitur hic de rebus pertinentibus ad deum sed ad sacerdotem. ergo ei dãdum

£ Quare dicat per ignorantiam.

Nõ poterat comedẽ de scificatis deo per ignorantiam.

Sãguis vir phibit⁹ erat.

D † Duplex pena comedẽtiũ de scificatis

£

† Obiectio.

Cũ accipiẽdo carnes ꝑtinẽtes ad sacerdotes fiat offẽsio deo ⁊ sacerdotib⁹: qre ponit hꝫ pena solum ꝑ offẽsiõe fcã sacerdoti.

⁂ Rñsio ad ꝓmũ icõueniens.

ß Rñsio ad scõm icõueniens.

Alr ad scõs icõueniẽs.

erat tantundem ꝛ quinta insup pars. ¶ Item ꝑz hoc: qz Nu. 5. c. dr. vir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solēt hominibus accidere ꝛ per negligentiam trāsgressi fuerint mandatum dñi atq; deliquerint: ꝺfitebuntur peccatum suum ꝛ reddent ipsum ꝛ quintam partem insup ei in quem peccauerunt: ꝛ tñ peccatum fuit cōmissum hic ꝺtra illum cuius res sacra vsurpata fuit. ſ. ꝺtra sacerdotem. ergo illi soluetur quinta pars ꝛ tantundem. ¶ Item hoc apparet: qz sicut fuit aliq̄ peccatum commissum ꝺtra deum vel offensio ita fit satisfactio: qz datur aries pro peccato Leui. 5. c. ergo tantundem ꝛ quinta pars non respōdet ibi deo sed sacerdoti. ¶ Et ꝺfirmatur hoc: qz Leui. 5. c. distinguuntur ista. ſ. peccatum ꝛ dānum: ꝛ pro peccato redditur sacrificium: ꝛ pro dāno solutio estimationis cum quinta. sed peccatum semp committitur in deum: ideo in satisfactionem illius datur sacrificium pro peccato. restat ergo q̄ id q̄ nomine dāni datur alteri detur. i. sacerdoti cui illatum est. ¶ Dici potest dupliciter. vno modo q̄ daretur hoc totum. i. tantundem ꝛ quinta ꝛ etiam aries pro peccato deo. sed sacrificium proprie dabatur deo: qz erat ad bonorem ꝛ erat in satisfactionem offense. tantūdem autem ꝛ quinta pars: qz erant precium q̄dam dabantur sanctuario ꝛ cedebant in eius vtilitatem. ¶ Et hoc modo dicendum ad auctoritatem. 5. c. que videtur esse precipua q̄ dabunt sacerdoti quintam ꝛ tantundem. vt intelligatur non pro se sed pro sanctuario: qz illa lex intelligetur per istam: cum fit ista posterior ꝛ addat ad illaz. ꝛ hic dr q̄ dabit sacerdoti in sanctuario. i. pro sanctuario. Scō modo potest dici q̄ istud tantūdem ꝛ quinta pars dabant sacerdoti cui dānum illatum erat: ꝛ aries solus dabatur deo. Et q̄ñ dr hic q̄ dabit sacerdoti in sanctuario potest intelligi vno modo q̄ dabit in sanctuario. i. q̄ñ sacerdos fuerit in sanctuario: vt intelligatur q̄ qui se reus innuebat huius delicti satisfactione debebat: ꝛ ad hoc offerre dēbat arietem pro peccato ad ostium tabernaculi: qz ibi offerebantur omnia sacrificia. ꝛ tunc q̄ñ offerret arietem portabat secum estimationem ꝛ quintam partem insup dāni: ꝛ dabat simul sacerdoti cui offerebat arietez ꝛ ita omnia dabantur in sanctuario. Scō modo quantum ad hoc adhuc potest intelligi q̄ dabātur sacerdoti in sanctuario. i. pro sanctuario. ſ. q̄ dāni estimatio ꝛ quinta insup pars fit ad vsus sanctarij ꝛ non sacerdotis. ꝛ hoc q̄ñ dānum datum erat in rebus sanctificatis que ptinebant ad deum.

Duplicia erant sacrificia.

¶ Circa q̄ ꝺsiderandum q̄ sanctificata erant duplicia vt pz ō. sepe dictum. ſ. quedam que ad sacerdotes ptinebant de partibus sacrificiorz ꝛ oblationum: ꝛ alia que ptinebant ad deum. ſ. sanguis qui fundebatur ꝛ adeps qui cremabatur: ꝛ carnes quedam aliquorz sacrificiorum. q̄ñ autem delinquebant populares circa carnes sacerdotibus debitas que erant sanctificate: qz deo erat facta offensa offerebatur ei aries pro peccato. ꝛ q̄ñ sacerdotibus erat dānum datum soluebatur eis estimatio dāni ꝛ insup quinta pars. q̄ñ autem vsurpabantur a popularibus ea que erāt ꝺsecrata dño ꝛ cedebant ei: totum debebatur ei. ſ. aries pro peccato: qz ō eum fuit cōmissa offensa: ꝛ estimatio dāni cum quinta parte: quia ei datum est dānum eo modo quo dici potest dānum datum esse deo: sed qz deus non potest recipere precia rerum qz nec̄ illis indiget. ꝑs. 15. bonorz meorz non eges. iubebat dari sanctuario q̄ loco dei erat: sicut q̄ñ factum est fedus inter israelitas ꝛ deum fusus est sanguis aspergendo sup populum ꝛ debebat aspergi quoq; sup deum. sed qz deus incorporeus est ꝛ sanguine aspergi non potest: loco eius asperſus est liber legis ꝛ altare vt dr Exod. 24. c. ꝛ magis ad Hebr. 9. c. ꝛ lz istud esset difficile q̄ peccaret q̄s per ignorantiam circa carnes sanctificatas deo vt dictum est supra. tñ non erat impossibile: ꝛ ita q̄ñ accideret fieret sicut hic dicit. ¶ Dicendum inter istas duas opiniones q̄ aut erat delictū circa carnes sanctificatas deo que in eius partem ꝓueniebant: aut circa sanctificata que ꝓueniebant in partem sacerdotum. Si primo modo non erat dubium quin totum. i. estimatio ꝛ quinta pars debebant dari pro sanctuario ꝛ non sacerdoti. si autem delictum fuit circa sanctificata que cedebant in ius sacerdotis. est dubium an sacerdoti debeant dari estimatio ꝛ q̄nta pars vel sanctuario. ꝛ de hoc sunt iste due opiniones. vtraq; aūt satis potest sustineri. sed rationi magis ꝺsonat scḍa. ſ. q̄ sacerdoti deb̄ estimatio ꝛ q̄nta pars. ꝛ huic adhuc ꝺsonat q̄ dr Nu. 5. ca. vir siue mulier cum fecerint ex peccatis omnibus que solent hoibus accidere ꝛ per negligentiam transgressi fuerint mandatum dñi atq; deliquerint: ꝺfitebuntur peccatum suum: reddent ipsum caput ꝛ quintam partem insuper ei in quem peccauerunt: sin autem non fuerit qui recipiat dabunt dño ꝛ erūt sacerdoti: excepto ariete qui offertur pro expiatione vt fit placabilis hostia. ¶ Et sic apparet q̄ q̄ñcunq; ꝺstat de eo cui dānum datum est semper dr ei fieri restitutio estimationis ꝛ quinte partis: ꝛ deo dr dari aries pro peccato. Si autem non ꝺstaret cui erat res debita dabatur deo estimatio ꝛ quinta pars: non q̄dem vt cederet in vsus sanctuarij: sed vt esset sacerdotum. sed in presenti q̄ñ deliquerat quis circa sanctificata que ptinebant ad sacerdotem: ꝺstabat cui erat dānum illatum: ideo ei debebat dari estimatio ꝛ non sanctuario. nisi forte diceret q̄ alig̃ esset sibi scius q̄ comedisset de sctificatis: ꝛ nesciret cuius sacerdotis illa fuerāt debebat offerre arietem pro peccato ꝛ dabat dño estimationem ꝛ quintam partem: qz non erat qui reciperet. ꝛ sic dicebatur dari in sanctuarium: ꝛ postea cum semel ptineret ad sanctuarium volebat deus q̄ cederet sacerdotibus. ꝛ ita ꝺcordabit littera ista cum illa que dr Nu. 5. ca. ¶ Tenendo autem positionem aliam diximus q̄ qui delinquebat in sanctificatis pertinentibus ad aliquem sacerdotem specialiter non dicebatur dānum illi dedisse. ſ. sanctuario vel deo in cuius dede cus vsurpabantur sanctificata a psonis illegitimis. ꝛ ideo etiam si ꝺstaret de sacerdote ad quem sanctificata ptinuerant nō erat illi reddenda estimatio: sed sanctuario siue deo. ꝛ tunc faciebat deus q̄ illa ptinerēt ad sacerdotes: qz non relinquebant in vsuz sanctuarij. ꝛ hoc etiam modo ꝺcordabit littera ista que dicit q̄ dabitur sacerdoti in sanctuario. cum illa littera que dr ō. 5. ca. ſ. q̄ dabitur sacerdoti. non. ſ. illi cuius erant sanctificata: sed ei cuius manibus ꝺtingit ista offerri vt dr ō. 5. c. Nu. vel forte diuidebatur inter oēs sacerdotes. de quo ibi declarabitur. (Nec ꝺtaminabunt sanctificata filiorz israel.) Hoc potest legi dupliciter. vno modo per modum precepti. alio modo indicatiue. Primo modo est sensus nec ꝺtaminabūt sanctificata filiorz israel. i. caueant ne ꝺtaminent. Fiet aūt ista ꝺtaminatio q̄ñ illicite comeduntur. Alio modo potest intelligi indicatiue. ſ. nec ꝺtaminabunt sanctificata filiorz israel. i. si aliqs q̄ñ comederit de sanctificatis que non licet per ignorantiam dederit tantundem ꝛ quintam partem: non contaminabuntur sanctificata filiorz israel. Si autem non fuerit ista pena soluta cum comptum fuerit q̄ aliqs per ignorantiam comedit: iam ꝺtaminabunt sanctificata filiorz israel. Dicuntur autem ꝺtaminari sanctificata non q̄dem q̄ ipsa in se ꝺtaminationem recipere possint cuz sint res inanimate: nisi q̄s forte poneret ea in loco immundo: qz ibi esset realis ꝺtaminatio. sed dicuntur ꝺtaminari. i. ꝺtemni q̄ñ a nobis tanq̄ vilia ꝛ ꝺtemptibilia reputantur. sic pz Malach. ca. 1. cum dr. magnum est nomen meum in gentibus dicit dñs exercituum: ꝛ vos polluistis illud in eo q̄ dicitis: mensa dñi contaminata est: ꝛ id q̄ supponitur ꝺtemptibile cum igne qui illud denorat. Dicunt autem sanctificata non ꝺtaminari sed honorari q̄ñ tenentur in ea reuerentia qua teneri iussa sunt: ꝛ comeduntur ab eis dumtxat q̄bus hoc ꝓmissum est. Si vō sctificata irreuerēter tractant ꝛ comeduntur ab alijs q̄z q̄bus iussum fit iam pollata sunt: qz a nobis nihil reputantur. Sic autem est si aliqs per ignorantiam comederet de sanctificatis ꝛ ꝺdum ꝺstaret an comedisset de sanctificatis ꝛ ꝓpter hoc non subiret aliquam penam non erāt adhuc ꝺtaminata sanctificata: q̄ñ ignorabatur aliquid ō ea fuisse illicite ꝓpetratum. Si tñ aliquis per ignorantiam comedisset q̄q̄z ibi non essent sanctificata ꝺtaminata: si tñ postea cognosceret q̄ erāt sanctificata nisi pena ꝺpposita solueret ꝺtaminabant: qz hoc erat ac si volūtarie ab eo cui nō licebat comederēt. ꝛ hoc deus vetat hic. ſ. ne ꝺtaminent sanctificata filiorz israel. i. postq̄ cognitum fuerit de aliquo q̄ comederit sanctificata illicite ꝺdēnabitur ad hanc penam vt non ꝺtaminentur filiorz israel sanctificata. vel si legatur indicatiue. dr q̄ ꝺtaminabunt sanctificata filiorz israel. ſ. si q̄ñ cognouerint aliquez comedisse illicite de eis eum ad penam diffinitiuam ꝺdemnauerint. Si autem ꝺdemnare ꝺtempserint iam sacrificia pollata iudicantur. ¶ Sciendum q̄ ista littera potest referri ad populares vel potest referri ad sacerdotes. Referendo ad populares est sensus. non ꝺtaminabunt sanctificata filiorz israel. i. caueant populares ne comedant de sanctificatis: cum eis non liceat. vel non ꝺtaminabunt sanctificata. i. si ipsi populares comederint de sanctificatis per ignorantiam: ꝛ postea cognoscentes penam impositam soluerint nō contaminabunt sanctificata: quia isto modo tenentur in reuerentia que iussa est. Si autem cum cognouerint penam soluere neglexerint iam ꝺtaminabunt sanctificata: cum non existiment ea alicuius reuerentie. ¶ Alio modo pōt referri ad sacerdotes ſ. q̄ non contaminabunt sanctificata filiorum israel. i. caueant ne contaminent permittendo popularibus q̄ comedant de illis: quoniam tunc magis ipsi sacerdotes commaculant sanctificata

Duplex lre expō.

Quid sit ꝺtaminari sāctificata.

Notandum litterale.

cata q̄ populares: cum in eorum potestate sit q̄ seculares abutant̄ sanctificatis vel non abutātur. Uel alio modo non contaminabunt sanctificata. s. sacerdotes: si quando ipsi cognouerint q̄ aliquis comedit de sanctificatis per ignorantiam compellūt eum ad soluendum penam a lege diffinitam. Si tamen istam penam contempserint imponere: iam contaminant sanctificata non arbitrantes ea aliquid esse. ⁊ q̄d̄ista littera possit exponi tam de sacerdotibus q̄ de popularibus. conuenientius tamen exponitur de sacerdotibus: q⁊ dicitur. ⁊ non contaminabūt sanctificata filiorum israel: q⁊ filij israel vocantur populares prout distinguūtur contra sacerdotes. ¶ Si autez ista littera accipiēda foret de popularibus diceretur. ⁊ non contaminabunt sanctificata. sed non adderetur ibi filiorum israel: quoniam isti qui contaminant sanctificata necessario sunt distincti ex littera a filijs israel. s. a popularibus. significando ergo solos populares diceretur precise ⁊ non contaminabunt sanctificata: vel diceretur. ⁊ non contaminabunt sanctificata sua. s. ea que sanctificauerunt ipsi ⁊ obtulerunt domino. sed referendum est ad sacerdotes: ⁊ ipsi contaminant sanctificata filiorum israel inquantum permittunt populares comedere de illis: vel post̄q̄ comederūt non puniunt. ⁊ sic id quod filij israel sanctificant domino offerentes: sacerdotes commaculant illud comedi inhoneste permittentes: vel eos qui comederint post̄q̄ cognouerint comedisse non punientes. (Sanctificata filiorum israel que offerunt domino.) Dicuntur sanctificata filiorum israel que ipsi sanctificāt i. domino applicant: quoniam sanctum idem est quod domino applicitum. Et declaratur quomodo fit hoc: cum dicitur. que offeruntur domino. s. q̄ per oblationem ista sanctificatio fit. Alij autem modi sunt sanctificationis. s. per votum ⁊ per donationem vt. s. dictum est. nam q̄d̄q̄ non fit facta oblatio domino: tamen per donationem ⁊ votum erit facta renunciatio proprietatis ⁊ applicatio rei ad deum. ⁊ hoc est sanctificare. (Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui cum sanctificata comederint.) Sensus littere huius pendet ex superiori: ⁊ sicut superior exponebatur indicatiue vel preceptiue: ita ista pōt intelligi. Si enim littera superior intelligatur preceptiue: tunc est sensus q̄ caueāt filij israel ne contaminent sanctificata. ⁊ hoc ne forte moriantur sustinentes penam pro peccato suo post̄q̄ comederint sanctificata. Si legatur littera superior indicatiue: est sensus ne contaminent sanctificata filiorum israel. i. facientes sic sicut. s. dictum est non contaminabunt sanctificata filiorum israel: q⁊ si forte contaminauissent nolentes imponere penam eis qui comederunt morerentur. Accipitur hic delictum dupliciter. vno modo pro omni peccato generaliter: siue fit in committendo siue in omittendo. ⁊ tunc potest referri ad vtrunq̄ sensum. s. positum. s. si israelite comedant scienter de sanctificatis. tunc enim sustinebunt penam peccati sui: q⁊ morientur. ⁊ ista commissio vocatur hic delictum. Uel potest accipi delictum pro omissione: q̄d̄ est proprium significatum. ⁊ tunc est sensus q⁊ israelite si comederint ignorantes de sanctificatis ⁊ postea cognoscentes se peccasse non curant soluere penam diffinitam delinquunt: q⁊ omittunt agere id ad quod obligantur. Idem autem si sacerdotes omittant punire israelitas peccantes in comestione sanctificatorum: vel si ignorantes fuerint ⁊ postea cognouerint. eodem modo si postea penam non imponant. pro quolibet enim horum mox infligi posset: ideo cauere debent israelite. (Ne sustineāt forte iniquitatem.) Ponitur sub dubio: q⁊ deus non semper puniebat ista peccata inflictione mortis q̄d̄q̄ mortem mererentur: sed aliquando puniret cum ei visum foret. (Iniquitatem delicti sui.) Dicitur iniquitas delicti. i. pena debita pro delicto. proprie autem iniquitas ipsa culpa est ⁊ significat factum ex malicia: ⁊ in hoc habet specialem rationem peccati. (Cum sanctificata comederint). i. cum israelite comederint de sanctificatis volentes morientur. vel si sacerdotes permiserint q̄ israelite comedant de sanctificatis ipsi morient cum israelitis post̄q̄ israelite comederint. vel si israelite ignorantes comederint ⁊ postea cognoscentes se comedisse non satisfecerint morientur cum comederint. i. post̄q̄ comederint ⁊ non satisfecerint. vel si sacerdotes sciuerint israelitas comedisse ignoranter de sanctificatis: postea vo cognouisse: ⁊ eos sine pena reliquerint etiam ipsi morientur cum sanctificata comederint. i. cum non correxerint israelitas comedentes sanctificata. (Ego dominus qui sanctifico eos). i. faciant israelite ista que dixi: q⁊ ego qui iubeo hec fieri sum deus qui iubeo eos esse sanctos vel mundos. sanctificare enim non accipitur hic pro facere sanctum vel mundum. sed pro iubere esse sanctum: sicut in superioribus declaratum est.

¶ Locutus est dominus ad Moysen dicens. Loquere ad Aaron ⁊ filios eius ⁊ ad omnes filios israel: dicesq̄ ad eos. Homo de domo israel: ⁊ de aduenis qui habitāt apud ✝ vos: qui obtulerit oblationem suam: vel vota soluens: vel sponte offerens: quicquid illud obtulerit in holocaustum domini vt offerat̄ per vos: masculus immaculatus erit ex bobus ⁊ ouibus ⁊ ex capris. Si maculaz habuerit nō offeretis: neq̄ erit acceptabile. Homo q ob/tulerit victimam pacifico⁊ domino: vel vota soluens: vel spōte offerens tam de bobus q̄z de ouibus immaculatum offeret vt acceptabile sit. Omnis macula nō erit in eo. Si cecum fuerit: si fractum: si cicatricem habēs: si papulas: aut scabiem: aut impetiginē: non offeretis ea domino: nec adolebitis ex eis super altare domini. Bouē ⁊ ouem aure ⁊ cauda amputatis volūtarie offerre ✝ potest: votum autez ex his solui non potest. Omne animal q̄d̄ vel contritis: vel tonsis: vel sectis ablatisq̄ testiculis est: nō offeretis domino: ⁊ in terra vestra hoc omnino ✝ ne faciatis. De manu alienigene non offeretis panes deo vestro: ⁊ qcquid aliud dare voluerit: q⁊ corrupta ⁊ maculata sunt omnia non suscipietis ea. Locutusq̄ est dominus ad Moysen dicens. Bos ouis ⁊ capra cuz genita fuerint: septem diebus erūt sub vbere matris sue. Die autez octauo ⁊ deinceps offerri poterūt dño. Siue illa bos siue ouis: non immolabuntur vna die cum fetibus suis. Si immolaueritis hostiaz pro gratiarum actione domino: vt possit esse placabilis: ✝ eodem die comedetis eam. Non remanebit qcquam in mane alterius diei. Ego dominus. Custodite mādata mea ⁊ facite ea. Ego dominus. Ne polluatis nomen meum sanctum: vt sanctificer in medio filiorū israel. Ego dñs qui sanctifico vos: ⁊ eduxi de terra egypti vt essem vobis in deum. Ego dñs.

Als ✝ eos Aial oblatū oz eē de masculis ⁊ mūdis.

Als ✝ potes Aial castratū nō pt offerri.

Als ✝ non.

Als ✝ eadē

Locutus est dominus ad Moysen. Dic ponit̄ secundaz principale huius. c. s. de administratione circa ea que sanctificata sunt. i. qualiter habere se debeāt israelite circa ea que sanctificāda sunt. s. circa ea que debent offerre: an sint licita vel illicita. (Loquere ad Aaron ⁊ filios eius ⁊ ad omnes filios israel.) Dic ponuntur persone ad quas dirigitur ista lex. s. ad sacerdotes ⁊ ad populuz. sed principalius pertinet ad sacerdotes. est enim ista lex communis sacerdotibus ⁊ popularibus: q⁊ tam sacerdotes q̄d̄ populares offerunt domino oblationes de facultatibus suis. ⁊ q⁊ ad offerentes partinet inquirere de mundicia vel immundicia animalium immolandorum: ad vtrosq̄ debet dirigi ista lex que de hac mundicia agit. principalius tn̄ ad sacerdotes q̄d̄ ad filios israel ptinent: quoniam ad israelitas solum pertinent ex vna parte. s. inquantum sunt offerentes. ad sacerdotes autem dupliciter pertinent. Primo in eo q̄ ipsi volunt offerre sicut populares. Scōo q⁊ sacerdotes debent ab alijs recipere animalia immolanda ⁊ iudicare de eis an mūda vel imūda sint: ⁊ sic ea recipe vel excludere. (Dō de domo israel). Dic ponit̄ lex q̄ cōis est tā eis q̄ nati sunt i iudaismo q̄d̄ illis q̄ ex gētibus aduenerūt. ⁊ primo oz obligari p istā legē dō de domo israel. i. dō natus de pgenie Jacob, ⁊ hoc siue de sa

M Delictuz dupliciter accipit.

N Iniqtas delicti qd sit.

O Quid obseruādū sit penes ea que sunt offerēda.

cerdotibus:siue de popularibus:aut de leuitis. nulla enim differentia in his est. (Et de aduenis qui habitant apud vos) .i. etiam obligantur ad hanc legem aduene.non vocantur hic aduene ipsi qui veniebant de gentilibus ad mozandum inter iudeos causa negationis exercende:aut propter alterius rei gratiam.s.terre vbertatem. propter has enim homines solent mutare sedes.nam nulli tales aduene inter iudeos permittebātur: sed omnes quotquot venirent ad habitandum inter iudeos cō pellebant accipere ritum iudaicum.ꝛ istos vocat scriptura aduenas:qz relicta terra sua ꝛ cultu deozum suozum venerunt ad colendum deum iudeozum. Isti autem circuncidebantur sicut ceteri iudei:ꝛ tunc licebāt eis ea que licebāt alijs iudeis.s.comedere pascha vt pz Exoð. 12.c. ¶Item obligabantur ad faciendum omnia que faciebant alij iudei vt pz ad Gala.ca.5.cum dicitur. si circuncidimini Ihesus vobis nihil prodest.ꝛ iterum. ego Paulus testificoz omni homini circuncidenti se q̄ vniuerse legis faciende debitoz sit. ad hos ergo sicut ad israelitas lex proferri debet de obseruatione cerimoniarum in offerendo. (Qui habitant apud vos).s.q̄ isti aduene habitant apud israelitas.i.in terra eozum:quoniam veniebant de terra sua vt habitarent inter israelitas ꝛ colerent deum eozum. (Qui obtulerit oblationem suam.) Hic ponit determinatio oblationum quantum ad serum.ꝛ hoc in quibusdam oblationibus.s.in holocaustis:quoniam iubentur offerre pecora masculina. Ponitur autem hic oblatio generaliter pro oblatione que est holocaustuz: ꝛ que est hostia pacifica: ꝛ que est pro peccato:ꝛ tamen solum agitur immediate de holocausto:deinde vō de hostia pacifica. (Uel vota soluens vel sponte offerens).s.si israelita vouit domino dare vnum animal ad holocaustum compellebatur dare masculinum. idem si offerret sponte holocaustum. Istis enim duobus modis potest holocaustum offerri. ꝛ sequitur.j.q̄ erit masculus immaculatus.

¶An obligetur semper soluere masculum in holocaustum qui vota soluit vel sponte offert.Et de diuersitate votoruz quomodo aliqua sunt determinata alia indeterminata. Qō. 18.

Circa hoc est querendum quomodo dicatur q̄ si aliquis soluerit vota dz offerre masculum in holocaustum: quoniam primo videtur q̄ non obligetur aliqs offerre masculum:qz tunc daretur q̄ nunq̄ offerretur femella. sed falsum est:qz aliquando offerebant femelle vt pz.ē.3.et.4.ca. ¶Item non videtur conuenienter dictum s.q̄ qui vouerit quando vota soluerit debet offerre holocaustum. nam videt q̄ posset aliqs offerre hostias pacificas:vel p peccato. ¶Respondendum est ad primuz quando dicitur q̄ qui offert soluēdo vota debet offerre masculum.non enim est intelligendū q̄ ista vota sint indeterminata:vtpote si aliquis dicat: ego voueo deo vnum animal:aut voueo deo aliquid offerre. sed intelligit determinatio modi oblationis.s.an dicatur. ego voueo deo offerre holocaustum:vel hostias pacificas:vel sacrificium pro peccato. sed intelligendum q̄ fuerit factum votum cum determinatione certi sacrificij:vtpote q̄ dicat.ego voueo hostiam pacificam vel pro peccato vel in holocaustum.Si enim primo modo indeterminate voueretur aliquid:erat soluendum iuxta voluntatem offerentis vt si diceret.voueo domino vnuz animal: poterat offerre vnū q̄cūq; voluisset dumtamen esset de immolaticijs.Sed secundo modo cum dicitur, offero domino vnum animal in holocaustum determinatur ad certum serum:qz q̄q̄ non dicat animal masculinum vel femininum:tamen intelligitur q̄ erit masculinum ꝛ non poterit offerre nisi masculinum: qz inducitur hoc ex lege holocausti.s.q̄ semper offerantur masculi de quacunq; specie animalium offerantur vt pz.ē.1.capi. ¶Queretur quid si aliquis offerat vouens seminam in holocaustum dicēs.ego voueo istam ouem:vel istam capzam in holocaustum. ¶Respondetur q̄ istud votum stare non poterat qz erat contra legem. determinabat enim lex semper in holocaustis esse masculos offerendos:ideo cum in voto isto constet vouentem voluisse facere holocaustum qō non repugnat legi:ꝛ se ad hoc astrinxisse per votum: modus explendi holocaustum tam non dependet ex voluntate vouentis:sed ex determinatione legis.ꝛ quia lex iubet masculum offerri in holocaustum q̄q̄ iste vouerit seminam:qz tamen holocaustum vouit cogetur offerre masculum quem lex iubet. ¶Ad alterum autem argumentum quando dicebatur q̄ qui simpliciter vouit non obligatur magis ad holocaustum q̄ ad victimas pacificas q̄ ad sacrificium pro peccato. sed hic ponitur q̄ soluens vota debebat offerre masculum in holocaustum. ¶Respondeudum est sicut.ē. dicebatur q̄ qui offerebat sicut hic dicitur primo determinans se quantum ad genus sacrificij .s. q̄ ad holocaustum: sed non quantum ad serum animalis: vt diceretur voueo offerre vnum animal in holocaustum.tunc enim qz lex determinabat animalia immolanda in holocausto q̄q̄ vouens non exprimat serum intelligitur,lex tamen determinat nos magis ad vnuz modum obligationis q̄ ad alterum:ideo si aliquis voueat absolute dicens.ego voueo offerre deo vnum animal:non magis tenetur ad masculum q̄ ad feminam:nec magis ad holocaustum q̄ ad victimas pacificas q̄ ad hostias pro peccato:sed erat liberum offerre quod voluisset vouens. Idem si vouerit aliquis dicens.ego voueo vnum animal masculuz nihil vltra adderet:nō intelligebatur magis de holocausto q̄ de alijs generibus sacrificiozum.Si autem voueatur holocaustum etiam si non voueatur aliquod animal intelligitur esse promissum animal masculinum:vtpote si aliquis dicat,voueo holocaustuz nihil vltra dicens.tunc enim erat obligatus ad offerendum masculum: quia omne holocaustum de animalibus fit.ꝛ tunc aut fit de auibus: aut de quadrupedibus.si autez fiat de auibus fiet eo modo quo dicitur.ē. 1.ca.s.de turturibus:aut pulliz columbe.Si autem de quadrupedibus offerref necessario masculus de bobus vel auibus aut capzis:qz in his tribus fiebat solum holocaustum.si tamen aliquis voueret facere holocaustum nihil vltra exprimēs non obligabatnr determinate offerre de arietibus : vel capzis: aut bobus. Si autem esset determinatio illud erat ad qō obligabatur.sed in determinatis erat electio in ipso vouente. (Uel sponte offerens.) Dicitur hic q̄ sponte offerens debebat in holocaustum offerre masculum immaculatum. Hic enim posset fieri argumēta que.ē. fiebant,sed iam ad ea respōsum est. ¶Sed adhuc aliqs dicet q̄ inconuenienter dz debere offerri semp masculum imaculatum in holocaustum in spōtaneis sacrificijs.nā preter holocaustum est victima pacifica ꝛ sacrificium pro peccato. ¶Si aūt hoc staret daretur q̄ nunq̄ haberet locuz sacrificium pro peccato ꝛ victima pacifica:qz omne sacrificiuz aut est voluntariuz qō vocatur spōtaneum.aut est necessariuz qō vocatur votiuum. sed dicitur q̄ si aliquis offert sacrificium vota soluens vel sponte offerens dz offerre holocaustum. ꝛ si aliquis offerat sacrificium sponte offerens debet offerre holocaustum. ergo nō manebat locus pro sacrificio pacifico vel pro peccato. ¶Respondendum est q̄ sacrificia erant tria:ꝛ cuilibet erat licitum offerre qō maluisset de eis.cum autem dicitur hic q̄ sponte offerens vel vouens offert holocaustum dans animal masculinum.dicenduz est q̄ non est iste sensus nec ordo littere:sed intelligitur q̄ omnis homo offerens holocaustum siue illud offerat ex voto.s.q̄ vouerat holocaustum:siue ex volūtaria operatione dz offerre masculum.Si tamen accipiatur offerens per se ita vt dicatur,qui offert aliquid sponte vel ex voto debet offerre holocaustuz ꝛ animal masculinum.falsum est:ꝛ hoc significat littera cum dicitur,qui obtulerit oblationez suam vel vota soluenz vel sponte offerens:quicqd illud obtulerit in holocaustum masculus erit.i. quicquid offerre voluerit ad holocaustum erit masculus:ꝛ non dicitur, quicquid obtulerit erit holocaustum ꝛ masculus.(Quicquid illud obtulerit in holocaustum domini.) Hic declaratur quomodo istud votum non erat indeterminatum sed limitatum ad speciem sacrificij:qz dicitur quicquid:qz siue masculum siue feminam aliquis vouisset tenebatur semp masculuz dare. ꝛ sic exigit lex holocausti.ꝛ sic pz questio que ante proponebatur si aliquis vouisset feminam in holocaustum.ꝛ dicitur q̄ quicquid obtulerit.i.siue sit masculinum siue femininum qō offerens vouerit ꝛ offerre voluerit:semper dabit masculuz. Alio modo etiam accipitur quicquid illud obtulerit.i.de quacunq; specie:quoniaz fiebat holocaustum de tribus speciebus.s.de bobus:ouibus:ꝛ capzis vt pz.ē.1.ca.ꝛ hic. ¶Si ergo aliquis diceret voueo offerre holocaustum de capzis:vel arietibus:aut bobus:semper masculus esse debebat. (In holocaustum dñi.) Hic determinat genus sacrificij q̄tum ad ipsum offerētē.s.holocaustū:ita q̄ ipse offerēs vouerit aligd in holocaustū.qō pz:qz dz.gcgd illud obtulerit in holocaustū dñi.i.ad holocaustum. (Ut offeratur per vos.) Loquitur Moyses ad sacerdotes.s.q̄ ipsi offerebant sacrificia israelitar. ¶Sed dicet aliquis quomodo hic dicitur q̄ sacerdotes offerunt: cum dicatur ē.immediate q̄ israelite offerant,ꝛ referē ad eandem rem oblatam.s.quicquid offerre voluerit israelita.ꝛ hoc vt per vos offeratur:ꝛ sic circa eandem rem vtriq; attribuitur oblatio. ¶Dicendum est q̄ quelibet res oblata bis offeratur. Primo enim offerebat eam vulgaris sacerdoti presentans eam in sanctuario:deinde

Determinatio oblationū q̄tū ad serum.

Responsio ad quesitū.

Dubium.

Responsio.

Obiectō

Que fūt hostie spontanee regrētes masculum.

Rñsio

Quō votū ad sacrificij spēz erat limitatū

Dubiuz litterale.

Rñsio.

rio:deinde offerebat eam sacerdos coram domino in ostio tabernaculi ⁊ faciebat cerimonias eius:immolando ⁊ cremando qō super altare cremandum erat. De prima oblatione dicitur ē.s.quicquid obtulerit in holocaustum s.popularis.De secunda dr̄ immediate vt per vos offeratur .s. q ipsi sacerdotes postea offerebant domino cum accepissent ab israelitis. (Masculus immaculatus erit.) Hic ponitur determinatio sexus animalis in holocausto .s. q semper erit masculus: femina autem offerri nunq̄ poterat in holocaustum. ¶Aliqui enim arguunt contra hoc q in hostijs spontaneis non semper offeratur masculus:qz hostie pacifice sunt spontanee vt habetur .ē.c.7.⁊ tamen in eis licet offerri masculum vel feminam indifferenter. ¶Respondendum q non dicitur fm eos sponte offerre qui pro aliqua causa speciali offert:sed gratis. hostie autem pacifice sunt:vel pro beneficijs specialiter suscepti⁹ a deo vel pro petitis vt suscipiantur ad hoc q aliqua naturalis obligatio inducatur que non causatur in non suscipiente talia. ideo pacifica oblatio proprie spontanea non dicitur nisi largo modo prout omnes oblationes preter votiuam spontanee dicuntur ⁊ preter illam que pro peccato est. illa vō oblatio que ad solum dei honorem dirigitur ⁊ non ex aliqua alia causa spontanea dicitur. Unde holocaustus qō ad solam dei laudem offertur in hoc soli masculi offerebantur vt p3.ē.1.ca. ⁊ sic est intentio istorum q solum dr̄ hostia spontanea holocaustum. ¶Sed hoc nō stat.nam si ideo dicant hostiam pacificam non spontaneam:qz pro aliqua causa est. eodez modo dicēt hostiam holocausti esse non spontaneam:qz est ad remissionem peccatoꝝ proficiens vt p3.ē.1.cap. Sed ipsi vocant eam spontaneam. ergo non potest stare. ¶Item littera distinguit hic oia sacrificia per duo membra opposita.s.an sint votiua qō est esse necessaria : an spontanea qō est esse totaliter voluntarium.ergo op3 q non solus per ista duo membra intelligatur holocaustum:sed etiam intelligātur omnia alia sacrificia. Isti tamen obligant se ad hoc propter non intelligere litteram.existimant enim q omnis oblatio votiua ⁊ spontanea debeat habere masculum.s.q quandocunq̄ aliquis vouerit animal etiam si nihil exp3imat vltra o3 dare masculum.⁊ quandocunq̄ fecerit sacrificium spōtaneum cogatur offerre masculum. sed hoc est qz non intelligunt litteram. nam si ideo dicunt semper offerendum esse masculum quandocūq̄ est sacrificium votiuum vel spontaneum:ita dicent q omne sacrificium erit holocaustum:quoniam dicitur q quicquid vouerit vel sponte obtulerit in holocaustum domini ⁊c̄. Sed falsum est:qz preter holocaustum sunt alia sacrificia. ¶Dicendum ergo q hic non intelligitur de omni sacrificio votiuo : quoniam tunc daretur q nullus posset vouere nisi masculum quod erat tollere libertatem in vouendo : ⁊ nimis distrahere homines a cultu dei. Item valde irrationabile est : quoniam quando aliquis offert sacrificium pacificum potest offerre femellam vt p3 ē.3.ca.ergo si vouerit offerre sacrificium poterit offerre femellam.⁊ sic non erit omne sacrificium votiuum de masculis:alioquin dabitur q nemo possit vouere sacrificium pacificum.qō est absurdum:quoniam si posset vouere illud posset vouere femellam.vel dabitur q si aliquis vouerit pacificum sacrificium non possit reddere pacificu⁹ sed holocaustum:quod adhuc absurdius est.p3 consequentia:vt si aliquis vouit sacrificium pacificum fm cerimonias eius dando femellam satisfacit : ⁊ tamen si vouendo obligatur dare masculum dabitur q non permaneant iam cerimonie libere sacrificij pacifici : sed cogatur vouens ad alias cerimonias que non sunt sacrificij pacifici. ¶Jō dicendum q non accipitur sacrificium votiuum pro omni votiuo.potest enim quis vouere holocaustum vel pacificas victimas vel pro peccato. sed accipitur sacrificium votiuum cum determinatione.s.q aliquis vouerit facere holocaustum.⁊ tunc dato q non determinauerit animal necessarium est vt offerat masculum : non ex natura voti sed ex lege holocaustorum:ipsa enim semper requirunt masculum vt p3.ē. 1.capi. ¶Similiter autem de sacrificijs spontaneis dicendum est q in omni genere sacrificioꝝ potest esse aliquid spontaneum:vt q sit aliquod holocaustum spōtaneum ⁊ aliqua hostia pacifica spontanea similiter ⁊ aliqua victima pro peccato:q̄q̄ sacrificia pro peccato sunt determinata fm certa genera peccatoꝝ vt p3.ē.4.et.5.cap. ⁊ quantum ad hoc sunt coacta.potest tamen aliquis spontanee offerre sacrificium pro peccato:vt si quis non existens sibi conscius alicuius specialis peccati pro quo teneatur offerre offert pro peccatis suis in generali. erit ergo hoc spontaneum.Et magis adhuc p3: quoniam votiuum ⁊ spontaneum opponuntur, quot modis ergo dicitur vnum tot modis dicitur alterum fm regulam Aristo.2.thopi.Sed votiuum dicitur de omnibus sacrificijs.ergo modo eodem dicitur spontaneum.antecedens p3: qz aliquis vouebit holocaustum vel pacificam hostiam vel pro peccato. ergo omnia ista spōtanee offerre poterit. Sed in istis aliquando offeruntur femelle.ergo spontaneum sacrificium nō est semper de masculis. ¶Item patet hoc quoniam tunc nunq̄ daretur q aliquis offerret nisi masculum:cum omnia sacrificia aut spontanea aut votiua sint. ¶Sed dicēdum est q accipitur spontaneum pro eo solum quod cum determinatione offertur. nam potest aliquis offerre spontaneas hostias dando femellam: sed si offerre velit hostias spontaneas in holocaustum non potest dare nisi masculu:qz sic determinatur ex lege holocaustoꝝ: ⁊ isto modo intelligitur hic littera cum dicitur. quicquid illud obtulerit in holocaustum domini.i.q ista offerrentur pro holocausto. ¶Q̄ autem in holocaustis offeratur solum masculus: causa est quoniam inter sacrificia nullum est quod ita directe tendat in deum sicut holocaustum. nam sacrificium pro peccato est directe ad peccatorum remissionem. Sacrificium autem pacificum est ad aliquid obtinendum:vel pro aliquo iam obtēto.sacrificium tamen holocausti est ad laudem dei directe.deus tamen in rebus suis vult perfectionez.sexus autem masculinus est magis perfectus:cum femina appetat esse viruz:⁊ sit femina fm Aristoꝯ.vir occasionatus.debent ergo dari animalia masculini sexus. in alijs aūt sacrificijs que nō pertinent ad deum ita directe non differt an masculus vel femella offeratur. (Immaculatus erit).i.talis masculus oblatus carebit oi macula.q̄q̄ in hoc differentia est:qz in quibusdam sacrificijs requiritur magis mundicia q̄ in alijs. que autem sint macule repellentes ab omnibus sacrificijs:⁊ que sunt macule repellētes a quibusdam ⁊ nō ab alijs immediate.j.babetur in littera. (Ex bobus:ex ouibus ⁊ ex capris.) Ponuntur ista tria genera vel modi animalium: qz de his tribus poterat fieri quodlibet genus sacrificij:⁊ preci pue ponitur in holocausto vt p3.ē.1.ca.vbi declaratur de quolibet istorum animaliuz quomodo deberent in eo fieri cerimonie.Quando autem aliquis vellet vouere holocaustuz: liberum erat sibi vouere de quo voluisset.Si autem voueret indeterminate dicens.ego voueo vnum animal in holocaustum:q̄q̄ necessarium esset q offerretur masculus fm regulam que data est hic:tamen in electione offerentis erat an vellet dare de bobus: vel ouibus:aut caprijs.(Si maculam habuit nō offeretis.) Que autem macula sit non potest sic distingui vniuersaliter. sed fm genus sacrificioꝝ ita distinguebantur diuersi modi maculaꝝ excludentium vt p3.j. Cum autem reperiretur macula in animali non poterat offerri:ideo ipsi qui offerebant diligenter cauebant ne essent alique macule in animali offerendo.⁊ cum ipsi inquisiuissent sacerdotes quoq̄ respicientes identidem inquirebant ne esset aliquod animal maculatū.⁊ si otingeret q postq̄ animal immolaretur reperiretur q erat maculatum non offerebatur sanguis eius nec cremabatur aliquid de eo super altare. ⁊ si forte sanguis esset effusus ad expiandum non cremabantur carnes:quoniam postq̄ constaret animal esse immundum quicquid superesset de sacrificio non deberet compleri: quoniam si compleretur videretur voluntarie offerri id quod maculatum erat.⁊ hoc est incōueniens.(Nec erit acceptabile.) i.animal maculatum non debet offerri:⁊ si contingat q offeratur deus non acceptat illud.⁊ non solum non acceptat:immo si aliquis obtulerit non meretur aliquid pro oblatione:⁊ propter hoc ipse qui offert peccat : ita q melius esset sibi non obtulisse q̄ offerre.de hoc habetur.ē.7.ca.cum dicitur. siquis de carnibus victime pacificoꝝ die tertio comederit irrita fiet oblatio nec proderit offerenti: quin potius quecunq̄ anima tali se edulio contaminauerit preuaricationis rea erit. hoc autem erat qz transgrediebatur cerimonias sacrificiozum pacificozum:⁊ ita est in omnibus alijs q quandocunq̄ aliquis obtulerit aliquod alterum sacrificium ⁊ scienter in omnibus cerimonijs peccauerit oblatio est irrita : ⁊ preter hoc ipse offerens valde peccat. (Domo qui obtulerit victimaz pacificozum domino.) Supra ponebatur quedam regula circa oblationez bolocaustorum.hic ponuntur alie circa oblationem hostie pacificorum . ⁊ ponitur hic qualis debet esse hostia p:cifica. Dicitur autem fm genus sacrificiozum hostia pacifica a pace pro qua fit : aut fit ad aliqd acquirendum:aut fit pro re acquisita.Si fit ad aliquid acquirendum vocatur a pace habenda. nam quando aliquis vult habere aliquid considerat q non potest habere nisi deo propitio : quoniam totus gerendarum rerum ordo deo agente di-

Qō. 19. A An sacrificiū spōtaneū p:tineat ad vnū genus.s.bolocaustorū vl oia sacrificia possit eē spontanea vl votiua. ¶Riſſio. aImpro batio.

Doct.responsio.

Nullum sacrificiuz in deum directiuz tendit bolocausto

sponiē; quez si aliqs habeat sibi aduersum non ꝺsequet qō intē dit. ideo vt habeat finem intentum opz vt deum sibi pacificum habeat. ⁊ tunc ꝺicitur offerri pro hostia pacifica. ſ. vt deus placatus sit ⁊ tribuat quod petitur. ¶ Aliquando autem aliquis acquisiuit bonum quod intendit: ⁊ tunc quia hoc fieri non poterat nisi deo dirigente pro tali bono accepto hostia pacifica offertur. ⁊ ista ꝺicitur ad gratiarum actiones. ista autem hostia pacifica ꝺistinguitur in duas. ſ. in votiuam ⁊ in spōtaneam. ⁊ hoc pz cum ꝺicitur. (Uel vota soluens vel sponte offerens.)

Ex hoc pz qō ō. ꝺicebatur. ſ. qꝺ hostia votiua ⁊ spontanea non semper limitantur ad holocaustum: sed aliquando ad alias oblationes. ¶ Aliqui tamen ꝺixerunt hostiam votiuam ⁊ spontaneam semper esse holocaustum vt pz ex supra ꝺictis. ⁊ hoc vt poneret in omni oblatione spontanea ⁊ votiua offerri masculum sicut offertur in holocausto. Sed falsum est qm̄ hic eodem mō ꝺistinguit circa hostiā pacificā. nā sicut. ō. ꝺicebat holocaustū aliqn̄ esse spontaneū ⁊ aliqn̄ votiuum: ita ꝺe hostia pacifica ꝺz qꝺ aliqn̄ sit spontanea ⁊ aliqn̄ votiua. ⁊ sic non est aliq̄ ꝺifferentia in holocausto ⁊ victima pacifica quātuz ad hoc qꝺ est esse spontaneum vel votiuum. ¶ Ꝺz autez ꝺistinguat hostia pacifica per votiuum ⁊ spōraneum tanq̄ per duas partes suas apparet: qz ꝺz hic. qui obtulerit victimam pacificoꝝ vota soluēs vel sponte offerens. ergo victima pacifica aliqn̄ offert soluendo vota ⁊ aliqn̄ offerendo sponte. Et si aliqs adhuc velit ꝓteruire ꝺicens qꝺ non ꝺiuidit hic hostia pacifica per votiuam ⁊ spontaneam: sed sunt ista tanq̄ tres partes inter se ꝺistincte: ita qꝺ ꝺistinguit hostia pacifica a votiua ⁊ a spontanea. Ꝺōm est qꝺ nō pōt stare. qz. ō. 7. c. vbi agit ꝺumtaxat de hostia pacifica ꝺistinguit per spontaneam ⁊ votiuam. qō pz qz ꝺz. hec est lex hostie pacificoꝝ que offert ꝺño: si pro gratiaꝝ actione fuerit oblatio offerent panes ⁊c. ⁊ postea ꝺz. si voto vel sponte q̄q̄ obtulerit hostiam eadem similiter ꝺie comedet: sed ſigd in crastinum remanserit vesci licitum est. Ecce qualiter ꝺistinxit hostiam pacificam in votiuam ⁊ spontaneam. ¶ Et si aliquis ꝺicat qꝺ ista ꝺistinctio non ponitur ibi de hostia pacifica sed de aliqua alia hostia incidentaliter. non pōt stare qz littera immediate ꝺeclarat. In littera nāq̄ preallegata ꝺicebat qꝺ comederet hostia spōtanea vel votiua in primo vel scō ꝺie ⁊ qꝺ non comederet in tertio. immediate aūt segtur eadem sīla ⁊ ꝺz. figa de carnibus victime pacificoꝝ ꝺie tertio comederit irrita fiet oblatio. ⁊ sic pz qꝺ ad hostiam pacificam referebat esse votiuam vel spontaneam. ¶ Item pz hoc qz ꝺz in eadem littera. si voto vel sponte q̄q̄ obtulerit hostiam eadem comedet ꝺie. tunc querit ꝺe ista hostia spontanea vel votiua: an esset holocaustum vel hostia pacifica. Si autem ꝺz qꝺ est hostia pacifica bz intentum ſ. qꝺ hostia pacifica ꝺistinguit per votiuam ⁊ spontaneam: qō illi negabāt. Si autem ꝺicatur qꝺ ista hostia spontanea vel votiua sit holocaustum. non potest stare qm̄ holocaustum non comedit ab aliquo: sed totum cremat in altari. ſ. carnes: ⁊ intestina: ⁊ pedes ⁊ caput vt pz. ō. 1. ca. ꝺe hostia que pacifica ⁊ spontanea ꝺz qꝺ eadem comedet ꝺie vt pz. ō. 7. c. ergo est impossibile itelligi ibi de holocausto sed de hostia pacifica. illi tñ ꝺicebant qꝺ spontanea vel votiua solum est holocaustum. apparet ergo qō intendebat ſ. hostiam pacificam ꝺiuidi per votiuam ⁊ spōraneam sicut holocaustum. ⁊ hoc intendit hic littera. ¶ Sed adhuc aliqs queret quare ꝺistinguitur hic hostia pacifica solum per spontaneam ⁊ votiuam: qz. ō. 7. c. vbi agit ꝺe lege pacificaꝝ hostiaꝝ ꝺistinguitur in tres partes. ſ. in hostiam pro gratiaꝝ actione ⁊ hostiam votiuam ⁊ spontaneam vt pz ibi in littera. ¤ ¶ Respōdendum est qꝺ ꝺiuidi in votiuum vel spontaneum est prima ꝺiuisio hostie pacifice: ⁊ non solum huius sed etiam oium aliaꝝ. qm̄ autem ō. 7. c. ꝺistinguit hostia pacifica per votiuam ⁊ spōtaneam ⁊ pro gratiaꝝ actione non est ꝺecens ꝺiuisio. non enim fit per opposita fm regulam bonaꝝ ꝺiuisionuz: qm̄ hostia pro gratiaꝝ actione aut est spontanea aut votiua. impossibile est enim fugere ista duo membra. ⁊ ipsa hostia ꝓ gratiaꝝ actione sub vtroq̄ cadere potest q̄q̄ magis ꝓprie sub parte hostiaꝝ spontaneaꝝ Ideo si aliqs vellet recte ꝺiuidere hostiam pacificam ꝺeberet sic ꝺiuidere. Hostiaꝝ pacificaꝝ quedam sunt pro pace ꝺebenda. alie sunt pro gratiaꝝ actione. Si autem sint pro pace ꝺebenda. quedam sunt spontanee ⁊ quedam votiue. Si autem ꝓ gratiaꝝ actione eodem modo quedam sunt spontanee quedam votiue. Ꝺz exemplum haꝝ: vt si aliqs ꝺicat ego voueo offerre ꝺomino hostiam pacificam vt ꝺet mihi qō opto. ista est hostia pacifica pro pace ꝺebenda ⁊ votiua. Si autem aliqs ꝺicat ego offero ꝺño istam ouem vt ꝺet mihi qō opto: est hostia pacifica ꝓ pace ꝺebenda ⁊ spontanea. Si autem qs ꝺicat ego offero ꝺño istam hostiam pacificam qz ꝺedit mihi qō ꝺesiderani: est hostia pacifica pro gratiaꝝ actione ⁊ est spontanea. Si autem ꝺixerit ego voueo offerre ꝺño arietem qz ꝺedit mihi qō ꝺesiderabam: est hostia pacifica pro gratiarum actione ⁊ votiua. Ista enim est ꝺecens ꝺiuisio fm modum ꝺiuidendi logicoꝝ. Sacra tñ scriptura interdum non curat ꝺe modis ꝺiuisionum: ꝺumtñ ꝺequaꝫ intentum rez. sic autem erat. ō. 7. c. qm̄ hostia pacifica que est pro gratiaꝝ actione ꝺicet magis applicari ad hostiam pacificam spontaneam: qz est pro re iam facta. Hostia autem pro pace ꝺebenda non magis applicaꝫ ad victimas pacificas que sunt votiue q̄q̄ spontanee: ideo qm̄ ꝺixit ꝺe hostia pro gratiaꝝ actione non exꝓessit an esset votiua vel spontanea: qz magis applicatur ad spontaneam. cum vō ꝺixit ꝺe hostia pro pace ꝺebenda ꝺixit si esset spontanea vel votiua: quia indifferenter applicatur ad alterutram.

¶ Cum hic ꝺetur regula ꝺe hostijs pacificis: quare non ꝺatur regula ꝺe hostia pro peccato. Qō. 21.

Sed adhuc aliqs queret cum hic ꝺetur regula ꝺe hostijs pacificis spontaneis siue non coactis: quare non ꝺatur regula ꝺe hostia pro peccato. ¶ Respondent qꝺam qꝺ intentio legislatoris est ꝺare hic regulaz ꝺe hostijs pacificis spontaneis: siue nō coactis. hostia autem pro peccato erat magis coacta q̄q̄ omnes alie. ergo ꝺe ea mentio facta non est. pz hoc qm̄ holocaustum magis voluntarium est: cum ex sola voluntate offeraꝫ ⁊ sacrificium pro peccato offert in necessitate mandati. Et hostia pacifica est magis voluntaria q̄q̄ sit victima ꝓ peccato. nam lz ea que est pro gratiaꝝ actione fit ex quadam naturali obligatione pro suscepto beneficio: tñ nemo ad illam compellit: qz obligatio illa naturalis inter benefactorem ⁊ benefactum vigorem ex lege naturali bz solum ⁊ non expositiua. sed sacrificium pro peccato ex lege positiua obligationem habet. Itez sacrificium qō per votum fit adhuc magis spontaneum est q̄q̄ sacrificium pro peccato: qm̄ sacrificium pro voto q̄q̄ necessarium sit postq̄ votum emissum est: tñ anteq̄ emittaꝫ totaliter est voluntarium. Sacrificium autem pro peccato semp est necessarium siue anteq̄ fiat siue qm̄ fit. ¶ Sed aliqs obiiciet qꝺ tante necessitatis sit oblatio votiua sicut ꝓ peccato: qz sicut anteq̄ aliqs voueat ad reddendum obligatus non est: cum vō votum emiserit obligatur. ita cum aliqs nondum peccauit non est obligatus ad offerendum pro peccato. qm̄ vō iam peccauerit obligatus est vt reddat sacrificium fm exigētiam illius peccati. ¶ Respondetur qꝺ non est similis obligatio in vouēte offerre ⁊ in peccante: qz obligatio voventis ad offerre est ꝺirecte causata a voluntate: cum hoc intendat vouens. ſ. se obligare ad id qō vouit. sed in sacrificio pro peccato non fit sic: qz ad peccatum quod est actio voluntaria sequitur necessario obligatio ad offerenduz: ⁊ nunq̄ est voluntas offerendi vel voluntas obligandi se ad offerenduz in peccante: ideo minus volūtaria est obligatio in peccātibus q̄q̄ in vouentibus: qz peccans non vellet se obligare ad offerendum. pz qz peccans scit se peccando ad mortem eternam obligari: sed nollet ad illaz obligari. obligaꝫ tñ qz ista duo sunt ꝺiūcta. ſ. peccare ⁊ obligari ad mortem eternam. sic autem peccantes in lege veteri sciebant ex peccato sequi necessitatem obligationis: ⁊ ipsi volebant peccare nolebāt offerre. Ista que ꝺicta sunt vera sunt non tñ ꝺecenter reddūtur pro causa eius qō querebaꝫ. nam nihil magis intendit scriptura ꝺe hostijs spontaneis q̄q̄ de non spontaneis. qō pz qz hic agitur ꝺe hostia tam votiua q̄q̄ spontanea. votiuum tñ ⁊ spontaneum ꝺistinguūtur tanq̄ opposita vt pz ex modo loquendi littere ⁊ ex ꝓꝺictis. ¶ Sed ꝺicēdum est aliam esse causam. ſ. qꝺ sacra scriptura intendit ꝺicere ꝺe sacrificijs ꝺe q̄bus. ō. perfecte ꝺeclaratum non est. ⁊ qm̄ ꝺe sacrificio holocaustoꝝ ⁊ victime pacifice nō fuit tātū expositum sicut ꝺe sacrificio pro peccato nihil repetitur ꝺe sacrificio pro peccato. pz hoc qm̄. ō. plene ꝺictum est ꝺe psonis offerentibus. ſ. quando fit sacrificium pro peccato pncipis: ⁊ qm̄ pro peccato summi sacerdotis: ⁊ qm̄ pro peccato totius populi: vel pro peccato singularium personaꝝ. ⁊ quid in qualibet oblatione istaꝝ ꝺebeat obseruari vt pz. ō. 4. c. ¶ ꝺistinguuntur etiam sacrificia pro ꝺiuersis generibus peccatoꝝ: ⁊ aliqn̄ ꝓtecia ipsoꝝ animalium offerendoꝝ vt pz. ō. 5. c. ꝺe alijs autem non tātum fuit ꝺeclaratum vt pz in ꝓcedentibus: ideo ꝺecuit hic fieri repetitionem ꝺe ipsis duobus ⁊ non ꝺe sacrificio pro peccato. (Uel vota soluens). i. aliquando istud sacrificium fit soluendo vota: vt si aliqs ꝺicat ego voueo offerre ꝺeo hostiam pacificam vt ꝺet mihi

quod

De diuersitate hostiarum spōtaneārum.

Hostie pacifice ꝺistinctio.

Qō.20 A Quare ꝺistinguit hic hostia pacifica solum p spōtaneam ⁊ votiuaz. ¤ Respōsio ad quesitū.

Ꝺ

Ꝺ

Ꝺ

A Rōsio ad quesitum.

Obiectō

Rōsio.

Ꝺ

quod intendo: vel qz dedit mihi quod desiderabaz. z sic pertinebit hostia pacifica votiua tam ad hostiam pacificaz que est pro gratiaz actione q̃ ad eam que est pro pace habenda. (Uel spõte offerens.) In hoc pz q̃ etiam hostia pacifica ptinet ad oblationes spontaneas. z hoc extendit tam ad eam que est pro pace habenda q̃ ad illam que est pro gratiaz actione: vt figs dicat ego offero dño istam hostiam pacificam vt det mihi qõ desidero z tũc est spõtanea p pace habenda. Si aũt dicat offero dño istam hostiam pacificam: qz mihi dedit qõ intendebam est spõtanea pro pace habita siue pro gratiaz actione. (Tam de bobus q̃ de ouibus.) Istud ponit hic ad significãdum qne sint animalia de q̃bus offertur hostia pacifica. s. de ouibus: bobus: z capris. z q̃ q̃ dicat hic solum de ouibus z bobus: tñ est et intelligẽdum de capris: qz de his tribus fieri poterat hostia pacifica vt pz ẽ. 3. c. (Immaculatũ offeret). i. animal qõ offert i hostias pacificaz nõ bẽbit aliquam maculam. An vo sint eedem macule impedientes ab holocausto z ab hostia pacifica: vel an fm hoc non reperiat aliqua differẽtia: sed magis fm spõtaneum z votiuum. s. offert. (Ut acceptabilis sit). i. si offerat aliqõ animal: z volumus q̃ sit acceptabile coram dño deo opz q̃ illud sit imaculatum. nam als oblatio a deo nõ acceptaret: z qõ amplius est ille qui scienter offerret talem oblationem peccaret. sic enim dz. ẽ. 7. c. z. 19. circa cerimonias hostiaz pacificaz: q̃ si aliqs in tertio die comederit de hostia pacifica oblatio eius irrita fiet nec pderit offerẽti. z qõ amplius est aia que se edulio tali cõmaculauerit peribit de populis suis. (Dis macula nõ erit in eo). i. nulla macula pegpollẽtiam negationis postposite vniuersali signo. z dz q̃ nulla macula erit in eo de eis. s. que. s. vetant esse in hostia pacifica spõtanea vel votiua. (Si cecum.) Ista est prima ditio que regrebat in exclusione maculaz. s. q̃ animal nõ esset cecum. z dz animal cecuz si nihil videret: vel si hẽt vnuz oculũ erutũ vel vtrũq; tũc nõ poterat offerri. z q̃ q̃ ista nihil facerẽt ad hoc q̃ carnes animalis essent imũde vel mũde: aut sapide z dueniẽtes cibo vel nõ: tñ faciebãt ad honestatẽ: qm̃ videbat esse inhonestũ z otẽptibile q̃ animal cecum offerret dño. Deo nãq; dicta pfecta offerri debent: qz dei pfecta sunt opera. Decitas autem magna impfectio est: non debebat ergo animal cecuz offerri. ¶ Cã principalis huius est ipse otẽptus oblationis: qm̃ duces terreni recusarẽt recipere talem oblationem sibi factam: z si aliqs faceret non acceptarẽt faciem illius. sic enim pz Malachi. c. 1. deus ergo volebat eadez accipere in oblatione que ipsi dño tempozales tanq̃ honozabilia acceptarent: cum dicitur ibidem. dicit dñs exercituum ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum: z dixistis in quo despeximus nomen tuum offertis sup altare meum panem pollutum: z dicitis in quo polluimus te: in eo q̃ dicitis mẽsa domini polluta est. si offeratis cecum ad immolãdum nõne malum est: z si offeratis claudum z languidum nõne malum est: offer duci tuo: z si placuerit ei: aut si susceperit faciez tuam dicit dñs exercituũ: z nũc deprecamini vultuz dñi vt misereat vestri: de manu enim vestra factum est hoc: si quo mõ suscipiet facies vestras. (Si fractum.) Dz esse aial fractum qõ bz aliq̃ partem corpozis fractã: vt pedes anteriozes vel posteriozes: vel cquassatum caput: aut in aliqua alia corpozis parte bẽat aliquã fracturam: vt in oculo vel similibus. (Si cicatricem habens.) Dz aũt cicatrix vulneris clausi signuz: vt si aliqõ animal fuisset pcussum z postea sanato vulnere: manẽte tñ cecatrice offerret. si enim esset obducta cicatrix licitum erat offerri ac si nunq̃ habuisset maculam vel cicatricez. aut si habeat cicatricem nõ obductam: illa tñ non multum appareat nõ impedief q̃n offerat: qz in his solum attendit rõ deformitatis: nunq̃ tñ deformitaz est nisi cicatrix sit notabiliter apparens. põt et vocari hic cicatrix qõlibet alter signum a natura inexistẽs vel per egritudinem causatum in corpore animalis: iõ q̃ q̃ ibi nõ esset aliqõ vulnus impediret illud signum. (Si impetiginem habeat.) Dz impetigo quedaz macula carnis deiccate in superficie carnis deformantis ipsum animal: z est cõis morbus bobus z brutis. z sic facit deformitatez iste morbus in brutis sicut in animalibus bobus. (Si papulas.) Dicunt papule in animalibus quedam tumores carnis per se ceteram carnem excellẽtes z per hoc multum deformãtes. sunt aũt isti tumores causati ex decursu humorum ad aliquam partem spãlem corpozis z ibi caro tumescit super reliquam. vel fm quosdã dicunt papule quedam genus scabiei pessime q̃n scabies non est minuta: sed magnas bz maculas extẽsas. q cd enim boz sit impedit animal ne offerat. Primuz tñ magis vez est ex lra hebraica: qz vbi nos dicimus papulas hebrei dicũt verrucas qõ dicit quãdam elevationez duram z siccam in carne. Aliud vo qõ dicebat nõ erãt papule: sed pustulle. (Aut scabiem.) Accipit enim scabies in animalibus brutis sicut in bobus s. cum ipsa cutis animalis inficit ex aliquo putrido humore veniente a parte interiori z interduz fit vt tota superficies carnis respergat illa scabie. z tũc dicunt animalia infecta z sunt nociua ad esum. ex eisdẽ enim fere causis scabies nascit in bobus z in pecoribus. sicut ergo boues infecti sunt per scabiem ita z pecora. sicut igit bõ imũdus est scabiem bñs z infectus est ita z pecus: potissime cum ptineat ad cibum. animalia nãq; suscepta in sacrificium ad cibum ptinẽt. ideo mũdicie que obseruari debẽt in animali iugulato ad cibum debẽt et obseruari in animali offerendo. oia nãq; sacrificia ptinebãt ad cibum. pz enim de sacrificio pacifico in quo carnes partim pueniebãt ad deum. s. ipsi adipes. partim aũt ad sacerdotes. s. pectusculũ z armus. partim vo ad offerẽtes. s. reliquie carnes. Sicut ergo in cibis alis sumptis ad sanitatez obseruaret mũdicia animalium ita z dueniẽtius seruari oz in cibis sumptis in sacrificio. idez pz in sacrificio p peccato: qm̃ oes carnes puniebãt dictibus in cibis vt pz. ẽ. 6. ca. nisi esset oblatio p delicto in qua deo pueniebat cauda animalis: adipes aũt semp deo cedebãt. In sacrificijs aũt bolocaustoz nõ sumebat in cibum q̃q̃ de illis: tñ ptinebãt ad dñm fm se tota z cremabant sup altare. z q̃tum ad hoc dicebant cibus dei: cum ipsum altare dicat mẽsa dei vt pz Malach. 1. c. (Non offeretis ea dño.) De vulgaribus hoc dz qui nõ debẽt offerre dño talia animalia: qz in hoc videbant otẽnere deuz dãtes res imũdas in sacrificijs eius. z hoc siue spõtanea siue votiua sint. ¶ Itẽ sacerdotes nõ debãt offerre talia animalia suscipientes de vulgaribus: dato q̃ vulgares illa tradere vellẽt: qm̃ ad eos ptinebat obseruare mũdiciam z bonorem ministerij sui. (Nec adolebitis ex eis sup altare dñi). i. non poterãt cremari sup altare: qm̃ in sacrificijs gbuscũq; semp fiebat aliqua crematio partium animalis p dño. z illud erat adolere sup altare dño. In oibus aũt boc fiebat. in bolocausto totuz qõ erat in animali. s. carnes: intestina: pedes z caput cremabat. in bostijs pacificis cremabantur adipes. Item quoq; in bostijs pro peccato. z fiebat istud adolere. i. cremari sup altare dñi. s. sup altare bolocaustoz in quo oia sacrificia cremabant. (Bouem z ouem aure z cauda amputatis.) Hic ponit aliud genus macule in animalibus offerẽdis. oes aũt macule supiozes ptinebãt ad naturam. iste aũt ptinẽt ad illationez. s. ad violẽtiam in amputatione aliquaz partium. s. aurium z caude. Iste enim due partes faciũt ad pulchritudinem ac si tollant faciũt deformitatem: nõ tñ causant tãtam deformitatẽ sicut alie partes necessarie. vnde si animalia abscinderent pedes anteriozes vel posteriozes vel abscinderentur testiculi nõ posset immolari: qm̃ iste partes sunt magis de necessitate q̃ caude z aures. Dz aũt de boue z oue: nõ tñ est intelligẽdum in eis solum sed ẽt in capris: qz ista tria genera animalium ptinẽt ad oblationes vt pz. ẽ. 3. et. 4. c. Sed expressis boue z oue z capra quoq; intelligit. (Uolũtarie offerre potes. votum aũt ex bis solui non põt). i. q̃ qm̃ animalia offerẽda habuerint partes istas abscisas poterũt offerri figs illa voluntarie offerat. Si tñ aliqs vouerit nõ poterit soluere animal bñs hmõi maculas. ¶ In quo ofiderãdum est q̃ in oi sacrificio exigit animal mũdum. Differt tñ in maculis: qz quedam sunt macule magne: alie aũt minores. macule magne sunt oes que. ẽ. posite sunt z ille que. s. sequũtur de abscisione vel ofractione testiculoz. z iste impediũt oia sacrificia: siue sint bolocausta: siue pacifice hostie: siue p peccato. z hoc siue sint de spõtaneis: siue de votiuis. ¶ Alie ãt macule que hic ponunt nõ impediũt oia sacrificia: sed quedaz. nam pp hoc q̃ bẽat animal caudam vel aures amputatas non phibet totaliter ab bolocausto: vel pacificis hostijs: aut sacrificio p peccato. sed phibet a sacrificijs votiuis z necessarijs. Unde figs spõte offerat bolocaustum poterit offerre animal babẽs caudaz vel aures amputatas. Idem si spõtanee offerat hostiam pacificaz. si tñ voluerit offerre bolocaustum nõ poterit de animalibus habẽtibus huiusmodi membra amputata offerre. ¶ Sed adhuc circa votuz ofiderãdum est q̃ non totaliter phibent ista animalia a votis: sed phibent a solutione votoz. Si enim aliqs sic voueat ego voueo dño vnum arietem et si postea vellet dare arietem abscisis auribus vel cauda nõ poterat: qz cum ibi votum factum esset erat obligatio deo acqsita. z qz simpliciter platum est intelligitur de animalibus totaliter mundis in fauorem dei. ¶ Alio modo potest fieri votum ita vt aliquis dicat ego voueo istud animal deo siue illud sit habens caudam amputataz vel aures siue neutrum: illud solum tenebitur dare: qz cum fuerit ibi facta specialis expressio de illo animali illud solum obligatum fuit. secus aũt qñ generaliter platum est. lra autem intelligit qñ fuit factum vetũ in gñali: ita vt aliqs diceret ego voueo vnũ animal: qz tũc tenet

Sacrificia ad cibuz ac tinebant.

Pulchritudo animalium brutorum.

Notãdum

Notãdum penes votũ

Cõditiones reqrẽtes in exclusione maculaz.

Decitas ẽmagna ipfectio.

Impetigo qd sit

Papula qd sit.

dare totalr mūdum: cū nulla facta fuerit expressio ōe certo indiuiduo. ¶ Et hoc sonat lr̄a cū dicit. ex bis aūt votū solui nō pōt. z nō dixit: ex bis aūt votū fieri nō pōt. Aliud nāq; est votū fieri: z aliud votū solui. Uotū fieri est q aliqs nouiter voueat. votum solui est q p voto iam facto fiat satisfactio. Dic enim ꝓbibet votū solui de aialibus habētibus caudā vel aures amputatas. s. q; postq; fcm̄ fuerit aliqō votum indeterminate nō est in ptāte vouētis q; soluat votū de aiali habēte caudā amputatam: vel aures. si tñ voluerit deo votū facere nemo ꝓbibet. Item p̄z hoc nēcio. naz q̄q; aliqs postq; vouerit est totalr coactus ad solutionez: tñ cū vouet liberrimū est ei vouere vel nō vouere. ideo cū aliqs votū facit a p̄ncipio tātam h̄z libertatē sicut ille q spōte offert. sed de aialibus habētibus caudā vel aures amputatas pōt fieri oblatio spontanea: vt lr̄a dicit. ergo de eis poterit fieri votū q̄q; nō poterit votū iam fcm̄ solui. cā iam declarata est. ¶ An aialia hn̄tia caudā z aures amputatas possint offerri in sacrificio ꝓ pctō. Et de diuersitate sacrificioꝝ ꝓ pctō. Qō. 22.

Nunc autem circa sacrificium ꝓ peccato dubium est an possit fieri de his animalibus cauda z auribus amputatis. ¶ Aliquis enim dicet q; possit: q; hic oz q; sacrificia spontanea fieri possunt de talibus animalibus: sed vota nō p̄nt solui. ergo in sacrificio ꝓ pctō i quo nō est solutio votoꝝ poterūt ista aialia offerri. ¶ In ꝯriū aliqs dicet: q; nō possent offerri ista aialia ꝓ pctō: q; sola sacrificia spontanea fieri p̄nt de aialibus hmōi habētibus maculas: sed sacrificia ꝓ peccato nō sunt spōtanea: imo coacta. ergo nō p̄nt fieri de his aialib⁹. ¶ Rn̄dēdū ē q; sacrificiū ꝓ pctō p̄t fieri duplr. vno mō ex determinatione z cōpulsione legis. vñ q̄n lex mādat ꝓ tali pctō tale genus aialis offerri: aut fit sine aliq; determinatione legis ex volūtate nostra. Si aūt fiat ex voluntate nostra: vtpote cū aliqs nō sciens sibi alicuius pcti spālis pp q̄ debeat offerre aliqd vult offerre in generali ꝓ pctis suis: sciēs q; nō est hō sup terrā qui faciat bonū z nō peccet vt p̄z. 3. Reg. 8. ca. z tūc oz̄ de isto sacrificio ꝓ pctō q; pōt fieri duplr. q; aut fiet ex voto: aut ex volūtate sola nō vouēdo. Si primo mō p̄tinet ad genus sacrificioꝝ votiuoꝝ. z tūc est distinguēdū sicut añ: q; aut iste qui vouit dixit: ego voueo offerre istud aial deo ꝓ pctō: aut dixit: ego voueo vnū bircum: vel caprā: vel silē. Si aūt dixit primo mō potest offerre aial hns aures z caudaz amputatā: q̄n h̄z votū fuerit: tñ fuit determinatū z potuit vouere q̄ voluit. Si aūt dixit: voueo offerre vnū aial nō determinādo indiuidualr: tūc nō pōt offerre aial caude z auriū amputatoꝝ: q; generalr vouit. Si autē sine voto offerat sacrificiū ꝓ pctō pertinet ꝓprie ad genꝰ spōtaneaꝝ obligationū z poterit offerre q̄cūd voluerit: sicut in lr̄a oz̄ de spōtanea oblatione. Si aūt aliqs offerat sacrificiū ꝓ pctō ex determinatione legis. dōm est q; nō possit offerre aial amputatoꝝ auriū z caude. nā tūc est coactio a lege z nō offert aliqs hoc spōtanee: q̄n imo lex determinat eū ad spēm z sexū aialis vt p̄z ō. 4. et. 5. c. z aliq̄n determiat ad valorē vt p̄z. ō. 5. c. cū oz̄ q; offeraf aries valens duos siclos. ¶ Si aūt aliqs obijciat q; istud sacrificiū nō est votiuū. ergo nō dz offerri: sicut in votiuis: sed ad volūtatem offerētis. ¶ Rn̄dēdum est nō valere dīam: q; q̄q; dicat q; nō pōt aliqs soluere votū de aialibus caude z auriū amputatoꝝ: non tñ dcedit q; oīa alia sacrificia de illis fieri possint: cū lr̄a ꝓbibeat: solum ꝓmittēs hoc in sacrificijs spontaneis. Sacrificia tñ ꝓ pctō que a lege determinant nō sunt spōtanea: cū lex cogat boues ad illa: imo ipsa sacrificia ꝓ pctō sunt magis coacta q̄q; sacrificia votiua. nam sacrificia votiua q̄q; postq; votū est emissum sint nēcia: anteq; votum emittat sunt pure libera: sacrificia tñ ꝓ pctō nō sunt libera: cū lex cogat ad illa. magis ergo erit necessariū offerri aialia munda in sacrificijs ꝓ pctō q̄q; in sacrificijs votiuis. sed in votiuis nō p̄nt offerri ipsa aialia habētia caudā z aures amputatas. ergo nec in pacificis offerri poterūt. ¶ Cā aūt q̄re in sacrificijs votiuis non sint offerēda aialia caude z auriū amputatoꝝ z offerant in sacrificijs spōtaneis est: q; maior obligatio est in votis q̄q; in spōtaneis. nō ergo debuit deus alligare offerētes ad vitāduz oē genus maculaꝝ in sacrificijs spōtaneis sicut in votiuis: cū nō sint equalis obligationis. Item q; sic homines multū distraberent a spōtaneis oblationibus dei. ¶ Circa votiuas autem oblationes non ꝺtingebat hoc: q; ista rariora sunt z fiūt ex maiori obligatione dei. s. q; bō est in maiori necessitate: vel facit ꝓ obtinēdo magno bono. Facilius aūt ibi boues ꝺducunt ad quecūq; q̄q; cum faciūt sacrificia spōtanea: q̄ō est cuz sint extra necessitatem. nō dz ergo esse tāta obligatio quātū ad mūdiciā sacrificioꝝ in spōtaneis sicut in votiuis. ¶ Sed arguet aliqs q; nunq; fit licitū siue in spōtaneis siue in votiuis offerre aial caude z auriū amputatoꝝ: q; supra dz̄ q; siue aliqs offerat sponte: siue vota soluēs in holocaustū dz offerre masculū imaculatum: z q; nulla macula erit in eo. Idē dicit figs offerat hostiā pacificam spōtaneam: vel soluēdo vota: q; esset aial imaculatum. ¶ Rn̄dek fm quosdā q; aialia maculata nullo mō poterāt imolari coram dño z cremari sup altare vt p̄z. ō. f. nō offeres ea cozā dño nec adolebitis ex eis sup altare. sed poterāt gratis offerri sacerdotibus: tñ nō imolarenk: sed vēderenk z ꝺuerterenk in vsus tabernaculi siue sacerdotum. sic p̄z de p̄mitijs mellis z fermētatoꝝ: q; offerebanꝰ deo in munera z nō ponebanꝰ ad cremāduz sup altare: sed cedebāt in vsus sacerdotū. z ob hoc dicūt q; supra deus nō vetuit oblationē aialium istoꝝ q̄n offerri poterāt: sed eoꝝ crematione super altare. hoc enim erat illicitū. Sic enim p̄z de panibus fermētatis z p̄mitijs pulmētoꝝ. hoc enim deus iubebat dari sacerdotibus vt p̄z Nu. 15. c. tñ nō offerebanꝰ sup altare vt p̄z. ō. 2. c. z ibidez oz̄ de melle. ¶ Sed dōm est hoc nō esse ꝺueniēter dcm̄. nā cuz ipsi rn̄dent q; ista aialia poterāt offerri z ꝺuerti in vsus sanctuarij ita q; vēderenk z non cremarenk sup altare. non pōt stare: q; si loquamur solum de vēditione ad ꝺuertēdum p̄recium in vsus sanctuarij nō solum poterat aliqs offerre aialia habētia caudā z aures amputatas: s̄z ēt si habēt pedes amputatos vel fractos: vel si essent ceca: aut habētia impetiginē vel quālibet aliam maculam. nam ista que sic cōmutabantur in p̄recium nihil attinebant ad res sanctas: ideo siue ipsa in seipsis essent maculata siue non: nihil impediebat. z quantum ad hunc modum non solum offerri poterant animalia que alꝫ ad immolationem licita erāt: sed poterant offerri equus z asinus z domus z ager z quelibet res que pecunia mēsurari potest. nam cum pecunia offerri pōt: possunt quoq; res que pecunia appreciabiles sunt offerri. ¶ Item nō potest hoc stare. nam si istud offerri q̄ō hic accipit solum habeak ꝓ obligatione facta sacerdotibus: ita q; aial non cremek sup altare: cum dicak q; ex bis votum solui nō pōt. erit sensus q; non poterant fieri vota boꝝ aialium ad ꝺuertēdum in vsus sanctuarij. valet dīa: q; istud verbū offerre referk hic tam ad votiua q̄q; ad spōtanea. Sed oz̄ de votiuis q; nō possunt offerri ad solutionem votoꝝ talia aialia caudam z aures amputatas habētia: z de spōtaneis oz̄ q; offerri possunt. ergo eodē modo referk offerri ad vnum z ad alterꝝ. sed ipsi dicūt q; hmōi aialia spōtanee offerri possunt nō ad cremādum sup altare: sed ad soluēdum ea in pecunias ꝺuertēdas in vsus sanctuarij. ergo de votiuis ecōtrario dicek. s. q; nō possint offerri ad ꝺuertendum in pecunias applicandas vsibus sanctuarij. Sed hoc falsuz est: q; si aliqō aial immundum sit nō solum hac imundicia caude z aurium amputatoꝝ que parua est: sed ēt si habeat magnam imūditiam z quamcūq;: poterit sic offerri. z de oibus aialibus hoc est. sic dz̄. j. 27. c. q; offerri poterant z ꝺuerti in p̄recium: cum oz̄. aial imundum q̄ō imolari dño non pōt figs vouerit: adducek ad sacerdotem qui oijudicās vtrum bonuz an malum sit statuet p̄recium. z nō solum ista aialia voueri poterāt: sed etiam oia alia que non licebat imolari: vt equos z asinas z agros z domos z cetera ꝺuertibilia in pecuniam vt p̄z. j. 27. c. non pōt ergo stare iste sensus. ¶ Item ipsi valde deficiūt existimātes ex illa lr̄a superiori se obligari ad ponēdum q; ista aialia habētia caudam z aures amputatas non deberēt cremari sup altare. sed non obligank. Nam cum obijcit q; tam in votiuis sacrificijs q̄q; in spontaneis deberēt accipi aialia munda. ¶ Respōdek q; imundicie sunt ꝺuplices in aialibus imolandis. quedam sunt que sunt simpliciter imundicie. alie autem sunt que vocank imundicie solum quātum ad determinatos modos z non quantum ad oēs. Imūdicie aūt simpliciter sunt ille que ponebank. ō. z ille que habentur. j. de amputatis vel sectis vel otritis testiculis. Alie sunt imundicie fm q̄d. s. q; non faciunt simpliciter aialia esse immunda ad sacrificia: sed solum ad quedaz sacrificia specialia. s. ad sacrificia votiua. Et q̄n oz̄ q; taz sacrificia spōtanea q̄q; votiua debēt esse de aialibus mundis. respondek q; vez est. s. q; nō debēt esse ibi aialia immunda. Et q̄n oz̄ q; ista aialia que habent caudaz vel aures amputatas sunt immunda. falsum est. sed dicunk esse immūda ad votuz soluēdum. Cum aūt supra dicebak q; tam in sacrificijs spōtaneis q̄q; pacificis debebat seruari mundicia. s. q; nō offerret aliqō aial immūdum vez est de immūdis simpliciter. illa tñ que habēt caudam vel aures amputatas nō sunt simpliciter immūda sed solum ad votum soluēdum. ad spontanea ergo sacrificia ꝺueniēt: potissime cum littera dicat boc. s. q; offerri possunt volūtarie. sed non pōt de eis solui votum si habēt istas ꝺiminutiones. ¶ Sciendum q; in hebreo aliter hz̄ littera. nam vbi

A Quidam respondet ad q̄stum.

Obiectio.

Responsio

B Obiectio.

Responsio

C Obiectio.

D Nōnullorum responsio.

Impropatio. Pria rō

Scdā rō

Tertia ratio.

E In aialibus imolādis duplices sūt immūdicie.

nã vbi nos dicimus.(Aure ꝛ cauda amputatis.) In hebreo dr̃ additũ vel diminutũ qđ sonat in quãdã monstruositatẽ.s.ꝙ habeat plura mẽbra q̃ȝ habere dȝ vel pauciora.ſȝ ꝓprior ẽ sensus littere nostre.nã quãquã ꝑ amputatiõe caude ꝛ auriũ nõ fit animal totaliter illicitũ ad sacrificia tñ si haberet aliqua membra supflua vel si naturaliter careret aliquibus mẽbris haberet maculam notabilẽ.s.deuiare a figura speciei.ea aũt que monstruosa sunt abominabilia sunt.videt̃ ergo ꝙ illa non essent licita ad aliquẽ vsum sanctuarij propter excellentẽ valde deformitateȝ.

F Propt̃ q̃ttuor ɔditiones aial fiebat illicitũ ad immolãdũ.

(Omne animal qđ vel cõtritis.) Hic ponunt̃ alij modi immundiciarũ simpliciter q̃ sunt circa ablationem vel sectionẽ.ꝛ iste faciebant ꝙ aialia totaliter essent illicita ad immolandũ:ꝛ ponuntur hic q̃ttuor ꝓprietates circa gẽitalia ꝑꝑ q̃s aial fiebat illicitũ. prima erat si essent testiculi totaliter fracti.s.ꝙ si ꝑ aliquã magnã percussionẽ vel cõpressionẽ fuissent fracti totaliter.nõ licebat enĩ tale aial offerri.(Vel tonsis.) dicuntur testiculi tonsi.i. aliqualiter lesi vel percussi ſȝ non totaliter fracti.ꝛ est ista minor immundicia q̃ȝ superior.differentia aũt istorũ duorũ.s.cõtritorũ ꝛ tonsorũ testiculorũ est:qñ tonsus dr̃ cõpressus cũ inter aliqua duo dura testiculi compressi sunt ꝛ molliores effecti ꝛ aliqualiter a figura mutati sed nõ totaliter fracti sunt.(Vel sectis.) ista est alia immundicia cũ testiculi secti sunt.ꝛ dicunt̃ secti quasi gladio amputati.(Vel ablatis testiculis est.) Dicuntur testiculi ablati qñ totaliter auferuntur animali ſȝ non gladio immo viribus.quicunq; autẽ istorũ modorum est illicitus ꝛ non poterat fieri de talibus animalibꝰ sacrificiũ.(Non offeretis dño.) ista est ꝓhibitio simpliciter.s.ꝙ non offerrent in holocaustũ vel in victimas pacificas aut in sacrificiũ ꝑ pctõ.ꝛ hoc siue sacrificia volũtaria sint siue votiua.nullo enĩ modo licebat applicari ista animalia ad sacrificiũ cũ ẽt non liceret applicari illa ad hũanũ cibũ vt pȝ immediate cũ dicit̃.(Et in terra vestra hec omnino non faciatis.).s.ꝙ in terra in qua vos habitaueritis nõ castrabitis aialia secando vel auferendo aut cõterẽdo testiculos aialibus. Ista enĩ apud gentiles ɔsueta erant ꝛ nũc apud nos fiunt: qñ saniores ꝛ molliores sunt generaliter carnes aialiũ castratorũ q̃ȝ non castratorũ.ꝛ hoc tam in auibus q̃ȝ in quadrupedibꝰ: iudeis tñ erat hoc ꝓhibitũ:qꝛ gentiles talia frequentabant ꝛ ne ipsi viderent̃ eis similes.vnde si ɔtingeret ꝙ aliqđ aial haberet testiculos tonsos:vel fractos:vel amputatos ꝛ dñs suus cognosceret hoc:nõ poterat vouere illud ad immolandũ corã dño nec sponte offerre poterat.ꝛ si aliqñ fecisset speciale votũ đ illo aiali nesciens an haberet testiculos fractos vel sectos aut ablatos ꝛ postea reperiret illud esse immundũ non dabatur in sacrificium:ſȝ ꝑ eo preciũ soluebat̃ vt habet̃.j.27.c.

Aialia castrata saniora sũt ad cibos: iudeis tñ nõ poterãt castrare illa nec vouer̃ si castrata essent.

G Obiectõ

¶ Sed aliquis arguet qñ sicut dicebat̃ apud quosdam de animalibus habentibꝰ caudã vel aures amputatas ꝙ nõ poterant offerri dño sup altare ſȝ sacerdotibus tradebantur ꝛ ipsi cõuertebant illa in precium:nunqđ poterit fieri in istis. Satis enim videt̃ ꝙ ista dari possent sacerdotibus vt conuerterent̃ in precium siue ꝑ ipsis siue ꝑ sanctuario:qꝛ nihil pertinebat tũc de ista re immunda ad sanctuariũ:ſȝ ɔuertebat̃ in pecuniã ĩ qua non est immundicia. Hic tamen totaliter dicitur ꝙ nõ deberẽt offerri.s.nec ad cremãdũ sup altare:nec ad hoc ꝙ sacerdotes acciperent talia animalia. Dicunt enim cãm eẽ qꝛ nihil poterat offerri deo qđ ad comedẽdũ licitũ nõ eẽt.ſȝ talia animalia nõ licebant ad esuȝ:qꝛ iubebat deus hᵒ nullatenus debere fieri.g̃ nõ offerebant̃ ei.

An licẽt offerri aialia castrata in aliqbꝰ sacrificijs.

Rñsio.

¶ Rñdetur ꝙ ista qđ fundat̃ sup errorẽ q in superioribus positus est:qꝛ dicebant quidã ꝙ non licebat offerri deo animalia habentia caudã vel aures amputatas.sed solũ offerebantur sacerdotibus ad ɔuertendũ in preciũ. Sȝ hoc falsuȝ ẽ qꝛ licitũ erat offerri deo talia animalia sup altare cũ essent hostie spontanee.sed nõ licebat solui vota. De hoc aũt dicẽdũ ẽ ꝙ nõ licebat offerri ad immolãdũ aialia habentia testiculos fractos:vel ablatos:vel sectos.sed licebat illa offerri ad hoc ꝙ ɔuerterent̃ i preciũ ꝛ illud ẽ ꝑ sanctuario.sic pȝ.j.27.c.cũ dr̃.ꝙ si aliquis vouerit dño animal imũdũ qđ imolari nõ põt adducet̃ añ sacerdotẽ: q diiudicans vtrũ bonũ vel malũ sit statuet preciũ. Et cũ dicũt isti ꝙ nõ licebat offerri aliquod aial deo qđ nõ liceret comedi falsuȝ ẽ.qñ poterat aliqđ aial offerri deo in voto vel sponte ꝛ nõ eẽt licitũ ad esuȝ sicut equi ꝛ asini.poterant etiã offerri res inanimate in votũ sicut agri ꝛ domus vt pȝ.j.27.c.erat tñ verũ ꝙ si aial offerretur dño nõ poterat offerri vt cremaret̃ super altare nisi eẽt animal mundũ ad esũ.

H Obiectõ

¶ Cũ aũt dicit̃ ꝙ istud animal habens testiculos fractos vel amputatos nõ erat licitũ ad esum ergo nõ poterat offerri.

Rñsio.

Respondet̃ ꝙ ex hoc seqtur ꝙ nõ poterat offerri ad immolandũ:poterat tñ offerri ad cõuertendũ in preciũ.(De manu alienigene nõ offeretis panes.)i.nõ assumetis aliquod sacrificiũ ad offerẽdũ deo vr̃o de manu alienoꝝ. ¶ Sciẽdũ ꝙ alieni non assumuntur hic sicut.s̃.assumebant̃.s.ois alienigena nõ comedet de scificatis:qꝛ ibi dñr alienigene oẽs qui nõ sunt de genere aaron.nam nulli alij licebat comedere de sanctificatis ꝛ famulis suis vt ibi declaratuȝ est.

Alienigẽa accipit̃ tripliciter.

Sed accipitur tripliciter. Uno modo alienigena ꝑ eo q erat de gentilibus natus ꝛ nondũ conuersus ad iudaismũ. Alio modo alienigena ꝑ oibus de populo q ñ erãt de tribu vel familia aarõ.de hiȝ oibꝰ posita fuerũt exẽpla.s̃.cũ dicebat̃ de alienigenis. Hic autẽ nõ põt itelligi nisi primo mõ.s.ꝑ eo q est natus de gentilibus ꝛ nondũ conuersus ad iudaismũ:qꝛ de manu istorũ non licebat accipi sacrificia vt.j.declarabitur. Nõ põt aũt accipi scđo mõ ꝑ eo q est de israelitis tamen nõ est de tribu leui.ꝛ in hoc mõ comprehenduntur oẽs nati de gentilitate ꝛ conuersi ad iudaismũ qꝛ istis licebant ea q̃ licebant iudeis. Qꝫ aũt nõ intelligatur de istis pȝ qꝛ istis licebat offerre sacrificia ꝛ accedere ad scũariũ:sicut innuit̃.s̃.17.c.vbi vetatur ne quis de israelitis vel de peregrinis offerat hostiam extra sanctuariũ.ſȝ iubetur ꝙ quilibet istorũ qñ obtulerit offerat ad ostium tabernaculi.

I

¶ Nec põt accipi tertio mõ alienigena ꝑ eo qui est de tribu leui:tñ non ẽ de familia sacerdotali qñ istis licebat offerre adhuc magis q̃ȝ alijs:qꝛ erant magis appliciti ad cultum dei q̃ȝ ceteri ꝛ ipsi portabant vasa scũarij vt habetur Nu.4.ipsi ẽt excubabant in circuitu sanctuarij nemine đ popularibus accedẽte vt habet̃ Nu.1.c. Vocant̃ ergo alienigene solũ primo modo.s.illi qui erant nati a gentilibus ꝛ nonduȝ cõuersi ad iudaismũ.isti enĩ q̃ȝq̃ȝ vellẽt offerre aliquid dño nõ recipiebat̃ de manu eoruȝ:qꝛ gentiles erant.(Non offeretis panes deo vestro.) Hᵒ refert̃ ad sacerdotes.s.ꝙ mãdabat eis moyses loco dei ne ipsi offerrent panes vel aliqua sacrificia de mãu gentiliũ.s.accipiendo ab eis ꝛ ponendo sup altare.sicut enĩ erat in oibus alijs sacrificijs:qñ qñ aliquis đ iudeis volebat aliqđ offerre p̃sentabat illa sacerdotibus ad ostiũ tabernaculi:ꝛ ibi sacerdotes accipiebant ꝛ offerebant deo. Hoc significatur.s̃.cum dicit̃.qcqđ illud obtulerit in holocaustũ dñi vt offerat̃ ꝑ vos.i quo ponitur duplex oblatio.s.pplaris offerentiȝ ꝛ sacerdotis recipiẽtis ꝛ postea offerentis.hoc aũt vetat̃ in alienigeniȝ.s.ꝙ q̃ȝquã ipsi offerre velint: tñ sacerdotes nihil recipiebant de mãu ipsorũ.(Panes deo vr̃o.) Panes dicuntur esse aliqñ panes ꝓpositionis q offerebant̃ a sacerdotibus vt ponerent̃ sup mensã ꝓpositionis vt pȝ.j.24. De istis panibus non põt intelligi hoc: qñ pplares nõ offerebant istos paneȝ:qꝛ vt habet̃.j.24.c.sacerdotes accipiebant farinã a filijs isrl' de simila.ꝛ de hac conficiebant panes ad ponendũ sup mensam ꝓpositionis. Alio mõ dñr offerri panes.s.illi q offerunt̃ cũ sacrificijs pacificis vt pȝ.s̃.7.c. Sed in hoc magis denominatio fieret a sacrificijs carniũ q̃ȝ a panibus:qꝛ panes vinũ ꝛ oleũ nõ ponunt̃ tanq̃ȝ sacrificia:ſȝ tanq̃ȝ sacrificiorũ libamenta vt apparet Nu.15.c.ꝛ aliqñ etiam offerebant̃ ista ꝑ se:vt si aliqs vellet offerre solã similam ɔspersam oleo vel lagana vel panes azimos de libano vel crustulas oleo frixas vel panes factos in craticula. De his omnibus habetur.s̃.2.c. Poterant enĩ ꝑ se offerri vel cuȝ sacrificiȝ. ¶ Alio mõ accipiunt̃ panes ꝑ ipsis sacrificijs carniũ:qñ oia q̃ cõmestibilia sunt panes hoc modo appellant̃.sic pȝ.s̃.p̃cedenti.c.cũ dr̃. ois qui habuit maculam de semine aaron sacerdotis nõ accedet offerre hostias dño nec panes:vescet̃ tñ panibus q offeruntur i scũario.ibi tñ accipiunt̃ panes ꝑ carnibus sacrificiorũ ꝛ ꝑ oibus alijs q̃ offerunt̃:qꝛ de oibus illis licitũ erat vesci sacerdotibus habentibus maculas.ꝛ ibidẽ declaratũ ẽ.(Et qcqđ aliud dare voluerit.) Intelligitur hoc de oibus rebus pertinẽtibꝰ ad sacrificia.s.ꝙ nõ acciperent̃ a gentilibus panes.i.carnes ad sacrificandũ nec ẽt aliq̃ alia q̃ pertinebant ad ritus sacrificioꝝ. s.libamenta in pane oleo ꝛ vino ꝛ thure.

K Notãdũ.

Nõ tñ est intelligẽduȝ ꝙ oĩno nihil acciperent sacerdotes de manu gentilium:qñ licebat eis accipere pecunias de quibus emerent̃ animalia ad sacrificia.sic pȝ de rege seleucho q erat gentilis:ꝛ tñ dabat oẽs expensas ꝑ sacrificijs q̃ fiebant in sanctuario domini vt pȝ.2. Machabe.c.3.ꝛ alij gẽtiles similiter faciebant. ¶ Sic enĩ vr̃ factuȝ de eunucho regine candacis ethiopie q venit de longinquis terris in hierusalem ad sanctuarium.in quo videt̃ ꝙ aliquid obtulerit.non enim inutiliter de extremitate mundi venisset in hierusalem vir ille prudens.de hoc habetur per hieronimum in epistola ad paulinũ.c.5.

De mãu gẽtiliũ accipiebant̃ pecunie ꝛ nõ animalia.

¶ Nec etiam deus vetabat hoc quoniam solum dictum est ne de manu eoꝝ acciperẽtur panes vel aliquid alterum ad offerendum domino. Pecunia aũt cũ accipiebatur non offerebatur dño:qñ non erat aliquid cre-

Pecunia offerebat̃ domino.

mabile:sed ō pecunia emebat aliqd qō eēt ad vsus sanctuarij. Hic āt solū dicit nō accipiēdū eē aliquid de manu gentiliū qō offerebat dño.i.qō cremet cozā dño vel pōat sup altare. Unde si aliqs gentilis voluisset offerre panes ita vt illi cremarent sup altare vel cederent in ius sacerdotū:aut vellet offerre aliqō aīal vt immolaret nō reciperent hoc sacerdotes iudeozum qz hoc immolandū erat p se. Si tamen aliquis gētilis daret panes aut aīalia nō vt p se immolarent aut offerrent sed vt venderent ⁊ conuerterent in pecunias applicandas ad vsum scūarij reciperet talis oblatio:qm̄ hoc solū pbibitū erat.s.id qō ipsi darent poni sup altare vel offerri deo ita vt efficeret sacrum. ¶Si autem gentiles darent pecuniā vel aliquid aliud cōuertendū in pecunias nō efficiebant ista sacra sz postea ex eis emebant alia q̄ sacra essent.s.aīalia vel panes.directe aūt nō efficiebant sacra q̄ illi dabant:qz postq̄ acciperent pecunie date ab eis in sanctuario transibant in ius sanctuarij.⁊ ideo siue emerētur inde animalia ad sacrificia facienda:siue ad aliquid alterū nō dicebat tale sacrificiū vel talis res data a gentili:qz iā emebant ista ad voluntatē sacerdotū ministrantiū in sanctuario.⁊ hoc sufficiebat ad hoc q̄ nō acciperet sacrificiū ō manu gentiliū.(Qz corrupta ⁊ maculata sunt oia nō suscipietis ea.)i.omnia q̄ offerūt gentiles corruptionē ⁊ maculam habent:iō recipi nō debēt in sacrificium:qz maculata ⁊ corrupta expelluntur. Si āt gentiles darent pecunias ad emendū animalia ad sacrificiū:⁊ postea sacerdotes ex illis emerent qō vellēt nō dicebant ista sacrificia esse corrupta ⁊ maculata:qz sacerdotes illa elegerant ad voluntatem suam.

¶An sacrificia gentiliū essent immunda qz deficiebat eis ptestatio messie futuri: ⁊ an sacrificia deberent fieri cum expressa mentione messie. Qō.23.

a **Quando** autē dicit q̄ aīalia q̄ isti offerebant in sacrificiū erant corrupta ⁊ maculata non ē intelligendū quātū ad seipsa:sz quantū ad offerentes.nā ita poterant gentiles accipere aliq̄ aīalia mūda ad immolationez sicut iudeus eodē mō de panibus.sz dīr ista corrupta quātū ad ipsuz:qz iste q̄ offerebat corrupt⁹ erat ⁊ maculatus.s.vilis ⁊ indignus vt de manu eius sacrificia recipēnt qz nō pfitebat in cultu dei veri. Rō aūt huius corruptionis est qz sacrificia legis veteris ex se efficaciā nullā habebāt:sz solū erat quedā vmbra futurorū bonorū vt ait aplūs ad Hebr. 10.c.vbi significat ea nullaz habere efficaciam:qz offerebant ad quādā pctōrū remissionē. dicit tn̄ ibi apostolus.impossibile est enim sanguine bircorū ⁊ taurorum auferri pctā.solū ergo bēbant efficaciā ex deuotione offerentiū ⁊ cōsistebat in hoc virtus eorū q̄ fiebant sub quadā ptestatiōe futuri messie.s.qz ista significabant eū venturū ⁊ ea q̄ in illo futura erāt. Cū aūt iudei offerebāt talia sacrificia publice vel ex presse pfitebant messiā futurū:⁊ sic ista fiebant in fide eius.gētilibus aūt nō erant hec qm̄ ipsi non pfitebant messiam futurū cū nihil tale cognosceret.ergo nō pertinebant ad eos ista sacrificia. ¶Sz aliqs diceret q̄ hoc nō erat cōuenienter dictū.nā cū dr̄ q̄ sacrificia fiebant cum quibusdā protestationibus messie futuri queri⁹ an ille ptestationes fierent expresse vel subintelligerentur ex natura sacrificij. Si aūt dicaz q̄ fiebant expresse falsum est qz nō cognoscebant iudei messiam futurū vniuersaliter sz solū ipsi qui erant magis sapientes:proprietates tamen futuri messie nesciebant ēt ipsi sapientes sed solū prophete cognoscebant. q̄q̄ adhuc nō est manifestū an quilibet de pphetis cognouerit oia mysteria xpi. Si tn̄ iudei tacēnt sacrificia ⁊ cerimonias cū ptestatiōibus expressis futuri messie necesse erat vt ipsi cognoscerent significationes oim sacrificiorū ⁊ cerimoniarum: qz dicit aplūs.1.ad Cozin.c.10.oia in figura cōtingebant illis.s.i figura futuri messie.oia ergo illa figurata cognoscere debebāt vt scirent ptestari id qō faciebant in ope p illa sacrificia.sed cognoscē significationes oim bonū in xpo erat cuicūq̄ difficile vt vix aliquis eoz sciret.ergo nō fiebant tales ptestationes expresse:potissime qz si tales ptestationes manifeste fierent ⁊ eēnt de necessitate sacrificiorū ad hoc q̄ offerentes in oblationibus suis mererent deus expōsisset illas in lege:alioquin fuisset pessimus ordo.s.q̄ exprimerentur omnes cerimonie sacrificiorum ⁊ tn̄ id in quo erat substantia meriti sacrificiorū subticeret.nō ergo fiebant expresse. Item qz si iste protestationes expresse fierent q̄q̄ nō essent determinate a lege oēs vulgares eas scirent p frequentationē sacrificiorū.⁊ sic cognoscerent manifeste xpm moriturz qō principalius significabat p oia sacrificia. Judei tn̄ nō intelligūt messiā eē moriturū p peccatis populi:nec etiā hoc intelligebant tēpore xpi qm̄ frequentabant sacrificia:quin potiꝰ admirabant qz aliq eorū existimabāt xpm eē messiam.⁊ qm̄ dicebat se eē occidendū admirabant vt habet.Jo.c.12.cū dicit. ⁊ ego si exaltatus fuero a terra oia trahaz ad meipsuz:hoc āt dicebat significans q̄ morte eēt moriturꝰ.respōdit ei turba. nos audiuimus ex lege:qz xps manet in eternū:⁊ quomodo tu dicis oportet exaltari filiū hois.qs ē iste filius hois:pz ergo q̄ existimabant christū messiam nō eē moriturū. ¶Si aūt dicas q̄ bene i sacrificijs suis nō expressē ptestabant christū eē moriturz ⁊ alia q̄ significabant in sacrificijs.sed ex natura sacrificiorū inducebatur ista ptestatio:idē dicet de gentilibus q̄ ipsi qm̄ offerrent ista sacrificia subintellecte ptestarent id qō ista sacrificia significabant.⁊ sic nō eēt aliqua difficultas qui offerrent. ¶Respondet q̄ gentiles qm̄ offerrent non ptestabantur implicite ea q̄ futura erant in xpo ⁊ significabant p ista sacrificia:qz quāq̄ indeis hoc cōueniret implicite gentilibus tn̄ nō conueniebat.⁊ hoc est pp duo. ¶Primo qz ista significatio xpi futuri ⁊ eorū q̄ circa ipsum ptingere debebant nō importabatur p ista sacrificia naturaliter.s.q̄ ex natura actus significaret.nā tunc quandocū qz aliqs ageret tale sacrificiū itelligeret necessario id qō ptinebat ad xpm futurū sz falsum ē.pertinebat ergo ista significatio ad voluntatē instituentis.s.q̄ deus instituit ista sacrificia ⁊ instituit ea vt essent signa taliū ⁊ taliū rerū futurarū in christo.sed ista significatio in sacrificando non pōt competere gentilibus: qz cū nō sit naturaliter sz ex voluntate instituentis solū pertinebit quātū ad illos quibus institutoz tales leges futurorū significatiuas iposuit.sed ipse deus qui ista condidit nō dedit istas leges nisi populo hebraico:ergo qm̄ gentiles facerent ista sacrificia nō significarent p illa ea q̄ erant futura i xpo. ¶Itē nō poterant significari futura bona legis noue p sacrificia q̄ facerent gentiles:qz significatio istorū sacrificiorū est de rebus pertinētibus ad fidem vt de xpo venturo ⁊ alijs q̄ pertinent ad eum:⁊ isti articuli fundant super alios articulos fidei pcedentes.s.sup vnitatē ⁊ veritatē dei ⁊ sup creationē mundi:qz isti sūt priores. Iudei aūt a lege eruditi cōcedebant oia ista:iō p testamēto fidei implicita quātū ad articulos futuros pficiebat.gentilibus aūt pficere nō poterant:qz ipsi negabant articulos fidei precedentes.s.creationē mundi ⁊ vnitatē dei:ideo nō posset p actus eorum significari ago alius articulus fidei de futuris cuz ille fundetur sup priores.nō ergo cōueniebat gētilibus ex hac parte facere deo sacrificia. ¶Itē nolebat deus vt acceptarent sacrificia gentilium:qz ipsi erāt persone viles subditi sacrificijs immūdis idolorū:dei aūt sacrificia erant munda.nō pertinebat ergo ad eos offerre. Itē deus reputabat munera eoz eē corrupta ⁊ immunda qz erant suspecta de aliq̄ superstitione idolorū.s.q̄ in bis que offerrent dño deo primo facerent aliq̄s cerimonias idolorum. ⁊ quāq̄ constaret q̄ nihil tale obseruauissent ⁊ munera in se eēnt conuenientia:qz ipsi tn̄ erant cōtemptibiles non recipiebantur. ¶Itē causa potissima huius est qz ista sacrificia erant cerimonie cultus diuini ⁊ fundabantur super rectam fidem de deo.cū principalis cultus dei sit in fide ⁊ spe ⁊ charitate vt ait augu.in enchiridiō. Alia aūt ptinent ad cultum diuinum sm̄ q̄ fundantur sup fidem ⁊ amorē qm̄ sine fide impossibile est placere deo. Sz gentiles non bēbant fidem de deo:immo repugnabant articulis fidei creditis a iudeis ⁊ traditis in sacra scriptura. ergo sacrificia eorū eēnt detestabilia. ¶Itē ritus talis vel talis sacrificiorū non est a natura nec a determinatione rationis in vniuersali:sed est specialiter pertinens ad aliquē statum viuendi.⁊ sm̄ q̄ status viuendi ⁊ colendi deū sunt diuersi ita ritus colendi.s. sacrificia debent eē diuersa.sed deus statuit ista sacrificia tanq̄ quosdā ritus spāliter ptinētes ad statū iudaicū:ergo nō licebat alijs q̄ non erāt in hoc statu taliter offerre.sz gentiles nō erāt in statu vel cultu iudeorū ergo nō conueniebat eis offerre sacrificia. Sed si semel circūciderent licebat eis oia ista facere:qz p circūcisionē transibant in statū ⁊ obligationē veteris testamēti ⁊ totius iudaici ritus vt pz ad Gala.c.5.cū dr̄.ego paulus testificoz oi homi circuncidenti se q̄ debitor sit vniuerse legis faciende. ¶Similia aūt sunt in nouo testamēto.nā sacramenta q̄b⁹ nos vtimur.s.eucharistia ⁊ vnctio ⁊ confirmatio ⁊ ordo ⁊ ceta:sūt sacramenta noui testamenti ⁊ pertinent solum ad eos q̄ tenēt fidē ⁊ statum ⁊ obseruantiam noui testamenti. Siquis ergo infideliū a nobis petierit eucharistiā ad cōfirmationē vel ordinem non conferemus ei:qz ista solum pertinent ad eos qui sūt i statu noui testamenti:nisi prius baptismum receperit qui est ianua noui testamenti tunc enī ius est sibi accipere ⁊ petere sacramenta sicut ⁊ nobis.habetur ēt simile exemplum quātū ad omnia q̄ hic dicuntur.s.q̄ si aliquis iudeus voluerit vel alius infidelis in

ecclesia

An oportebat q̄ iudei itelligerent significationes sacrificioz q̄ faciebāt vt eēnt occulta.

Obiectio.

B

Rñsio. Sacrificia ñ ptinebant ad gentiles. 1.Lā.

L

Sacrificia ñ ptinebant ad gentiles. 2.Lā. Principalis cult⁹ dī ē i fide ⁊ spe ⁊ charitate.

Quedaz ſt i nouo test.q̄ dātur oi infideli petētiꝰ baptismus alia ñ vt eucharistia.

ecclesia inter catholicos sacris interesse ꝛ offerre sacerdoti cũ ceteris non admittet: qñ isti sunt ritus eorum qui permanent in fide ꝛ statu noui testamenti. Si tñ aliquis de bebreis voluerit ꝑstare aliquid ad restaurationẽ ecclesie vel edificationẽ nõ intrans in ecclesiam nec offerens cũ ceteris recipiet. ¶ Sic enim ꝛ ipsi iudei faciebant: qñ si aliquis vellet edificare eor synagogas ꝛ construere aligd de templo recipiebant eius elemosynã sicut ꝓ de centurione cuius xp̃s filiũ sanauit: dicunt enim iudei ꝺ illo. dñe dignus est vt hoc ei prestes quoniã ꝛ synagogã nostrã ipse edificauit ꝛ diligit gentem nostrã vt habet Luce. 7. c. Põt autẽ esse adhuc alia causa ꝓp quã nõ recipiat oblatio vel sacrificiũ de manu gentiliũ. sic enim in nouo testamento nõ recipit oblatio ab excõmunicatis ꝛ in veteri testõ non recipiebat oblatio de mercede prostibuli nec ẽt pretiũ canis. Sic ꝓ Deutero. 23. c. Hoc aũt est ꝓp vilitatẽ personar vel rerũ a quibus istud accipitur. sic ergo in gẽtilibus erit q̃ qz ipsi psone viles erãt nõ susciperet deus oblationes eor tanq̃ indignas. ¶ Item nicolaus ponit alias rõnes ꝓp quas non licebat gentilibus offerre oblationes domino: qz nullus admittebatur ad agnũ paschalez comedendũ ꝛ immolandũ vt habet Exo. 12. nisi iam esset circũcisus. sed gentiles nõ erant circũcisi. ergo non licebat eis offerre dño victimas qz si ꝓhibebatur id qõ erat minus. s. comedere de paschali agno eis qui non erant circumcisi: a fortiori ꝓhiberetur id qõ erat maius. s. offere victimas. q̃ autẽ hoc sit maius ꝓ qz comedere de agno paschali solũ regrebat eũ in loco quez dñs elegisset. s. in loco sanctuarij: nõ tñ requirebat eũ comedentes in sanctuario vt habetur Deute. 16. c. cũ tñ aliquis deberet offerre victimas oportebat q̃ eũt offerens intra sanctuariũ ad ostium tabernaculi vt habet. ē. 17. c. ¶ Itẽ illi quoꝝ oblatio recipiebat ad offerendũ sup altare ingrediebant atriũ tabernaculi in quo erat altare holocaustoꝝ vt ꝓ. ē. 17. c. Sed gentiles nõ debebant ingredi in sanctuariũ vt habet Trenoꝝ. 1. c. vbi dr. vidi gentes ingressas in sanctuariũ tuũ de quibus precepe-ras vt non intrarent ecclesiam tuam. etiam Ezechi. 44. c. dicitur. sufficiebant vobis omnia scelera vestra domus israel: eo q̃ inducitis filios alienos incircuncisos carne vt sint in sanctuario meo vt polluant domũ meã. dicebat eni hoc deus sacerdotibus q̃ cupiditate ducti accipiebant gentiles in sanctuariũ vt haberent ab eis oblationes. Similiter etiã iudei accusabant paulũ ꝛ cõmota est contra eũ tota ciuitas hierosolymoꝝ existimantes q̃ introduxisset in templũ trophinũ ꝛ ephesinũ q erãt gentiles vt habet Actuũ. 21. c. Si tñ eẽt licitũ q̃ gentiles intrarent i sanctuariũ nõ accusaret totus ꝑplis paulũ qz introduxit trophinũ ꝛ ephesinũ i sanctuariũ. si tñ alicui offerre liceret necesse erat vt introiret in sanctuariũ. ergo gentiles nõ poterant offerre aliquid dño. ¶ Sed adhuc dicet aliquis ista argumẽta nicolai nõ habere vigorẽ: deus eni vult oẽs boues saluos fieri ꝛ ad agnitionem eius venire hoc aũt fit ꝑ confessionẽ eius bois. sic patet ꝓia ad Thimo. c. 2. In sacrificio aũt maxime protestamur deũ cuz sacrificiũ nulli nisi deo conueniat. Si ergo gentiles vellẽt deuz iudeoꝝ manifeste protestari eẽ deũ in suis sacrificijs: nõ videtur quare ꝓhiberi deberent. ¶ Et forte rõnes assignate. ē. nihil obstant. ꝛ qñ primo dr q̃ sacrificia solũ ꝑficiebant vel erãt accepta ex opere operantis ꝛ nõ ex opere operato. h̄ autẽ nõ erat in gentilibus cũ nõ haberẽt ꝓtestationẽ messie futuri: ergo non licebat eis. Ad hoc rñdebunt q̃ deuotio ita poterat eẽ in gentili sicut in hebreo ad offerẽdũ: qz inter gentiles aliq̃ salui fuisse dicuntur ſm doctores catholicos sicut iob et forte plato et multi de alijs: qñ mod⁹ ad salutationẽ eoꝝ erat satis facilis sicut declarauimus in libro nr̃o de quinq̃ figuratis paradoxis in gnta paradoxa vbi de statu boim ante circũcisionẽ ꝛ de statu gentiliũ tẽpore legis veteris plene actũ est. ẽt frãciscus petrarcha in. 3. lib. inuectiuaꝝ dicit se nõ credere aliquẽ de philosophis ꝛ poetis idola coluisse cũ ipsi veritatẽ cognoscerent. de uotio ergo equaliter in iudeis ꝛ gentilibus eẽ poterat. ¶ Quantũ ad alterũ aũt q̃ ista sacrificia fiebant in ꝓtestatione messie futuri dicendũ ẽ q̃ nõ erat expresse necessaria ꝓtestatio messie futuri vel alicuius alterius rei: nec ẽt iudei hoc exprimebant ſz simpliciter offerebant: immo si voluissent exprimere nesciuissẽt qd significabat ꝑ illa sacrificia ꝛ cerimonias eoꝝ. sed solum ex natura sacrificij ſm voluntatẽ instituentis erat occulta protestatio: qz ex hoc q̃ aliqs volebat offerre aliquid ſm q̃ erat a dño in lege mãdatũ impliciter ꝓtestabat se expectare messiã quẽ ista sacrificia prefigurant. ¶ Item qñ obijcitur de oblatione mercedis ꝓstibuli ꝛ meretricis ꝛ precio canis ꝛ de oblatiõe excommunicatoꝝ non est simile: qz istoꝝ oblationes repudiantur vt isti ruboꝛe suffusi ad bonũ conuertant: qõ non fieret si eoꝝ oblatio reciperet: qz se equaliter dignos reputarent alijs. Ideo excommunicati fidelium cõmunione ꝓiuantur vt tedio ꝛ ruboꝛe affecti ad mandatũ ecclesie conuertantur. gentilis aũt q̃ extra legem est nõ debet in veritatis inquisitione turbari sed cũ mãsuetudine accipi ꝛ tractari vt ad fidẽ cõuertat. ¶ Itẽ qñ dicit q̃ soli iudei admittebantur ad agnũ paschalem comedendum vel qui cõuersi erant: ꝛ q̃ maius sit offerre victimas q̃ comedere de agno paschali dici posset q̃ maius sit comedere de agno paschali q̃ offerre aliquid domino: qñ cerimonie veteris testi dñr esse maioris vel minoris dignitatis nõ a gratia quã ꝺferũt qz nõ conferunt ex se aligd. nec ẽt dñr maioꝛa a maioritate moꝛ bi quẽ curãt sicut sacramẽta noui testamenti cum nullũ eoꝝ aliquid curet ꝓter circũcisionẽ: ſz dicuntur maioꝛa qz maioꝛẽ rẽ significabãt. ¶ Nũc ãt nihil ẽ in veteri testõ qõ expressius xp̃s significet q̃ agnus paschalis vt patet si recipiantur cerimonie eius que habent Exo. 12. c. iõ euangeliste magis xp̃o applicuerunt agnũ paschalẽ q̃ aligd alterũ de cerimonijs veteris testamẽti vt ꝓ. Jo. 19. c. vbi dr q̃ qñ milites frangissent crura latronũ cũ peruenissent ad iesum nõ fregerũt ei crura ꝛ facta sunt h̄ vt impleret scriptura que dicit: os nõ cõminuetis ex eo. constat tñ q̃ hoc dictũ ẽ de agno paschali vt habet Exo. 12. c. ¶ Item qz agnus paschalis erat sacrificiũ sicut cetera sacrificia vt habet Nu. c. 9. cũ dr. Si quis aũt immundus ẽ ꝛ in itinere nõ fuit ꝛ tñ non fecit phase exterminabitur aia illa de populis suis: qz sacrificiũ dño nõ obtulit tẽpore suo. ipsum agnũ paschalẽ vocat sacrificiũ dñi. ¶ Itẽ qñ dicitur q̃ nõ poterãt gẽtiles offerre dño: qz nõ poterant intrare in sanctuariũ ꝛ tñ offerentes introibant vsq̃ ad ostiũ tabernaculi. Responderi põt q̃ q̃q̃ gentiles ꝑ se nõ introirent vsq̃ ad ostiũ tabernaculi possent dare aliquibus iudeis hostias suas vt loco ipsoꝝ offerrẽt in sãctuario: ꝛ sic sufficiebat q̃ offerrẽt. ¶ Itẽ si gentilib⁹ licebat offerre pecũias ad vsum scũarij vt ꝓ. 2. Macha. c. 3. nõ vr eẽ cã quare nõ immolent aialia ab eis oblata: qz quãtũ ẽ ex deuotione offerentis eadẽ deuotio eẽ poterat in offerendo animal sicut denarius. Quã tñ vero ad id qõ offertur nõ vr eẽ aliq̃ differentia q̃ offerant panes vel aialia vel offerant denarij. Nam nihil mali vel bõi in rebus istis ſm seipsas est. ꝛ sic nõ videbitur esse aliquid ꝓpter qõ non debent accipi oblationes de manu alienigenarum. ¶ Nunc autẽ ad ea q̃ dicta sunt responderi potest. Ad primuz quando dicebat q̃ deus vult omnes boues saluos fieri ꝑ confessionem nois sui ꝛ hoc fit in sacrificio. ergo omnibus debent permitti sacrificia. ¶ Rñdendũ est q̃ deus vult omnes fieri saluos ꝛ q̃ confiteant nomẽ eius tamen nõ sequitur q̃ permittat sacrificia ab omnibus fieri. nam non venit aliquis ad agnitionez dei ꝛ confessionem nominis eius per sacrificia. sed potius venit ad sacrificia per confessionem nominis dei. nam omnia illa q̃ ptinẽt ad cognitionẽ ꝺi ꝛ ad h̄ q̃ aliqs illuz amet ꝛ colat ꝛ ad h̄ q̃ saluet nulli dñt negari. Ea tñ q̃ sũt ꝓpria alicuius stat⁹ vel modi viuendi debent negari omnibus nisi eis q̃ sunt i illo statu vel modo viuendi. s. q̃ aliqua sunt q̃ precedunt ad statum colendi deuz ꝛ alia sunt que consequũtur tanq̃ ꝓpzie cerimonie illius status. De primis aũt dicendum est q̃ tam in nouo q̃ in veteri testamento omni homini concedebantur. ea tamen que consequebantur statum illum non concedebantur cuicunq̃: immo nulli nisi ei qui iam in illo statu esset. ¶ Sic autem erat in veteri testamento quia precedentia ad statum populi iudaici erant fides ꝛ circuncisio. s. q̃ qui vellet tenere illum statum primo crederet oia que dicebantur a prophetis ꝛ in omnibus libris veteris testamenti. ¶ Secundum autem erat q̃ circunciderẽtur iõ ista nulli denegabantur. q̃ tamen aliquis vellet offerre vel introire in sanctuarium vel esse iudeꝰ in populo israel erant quedam consequentia ad statum illum: non permittebantur alicui nisi iam esset in statu veteris testamenti. gentiles autez nõ erãt in hoc statu quãdiu permanebant in gentilitate: ideo non licebat eis tunc offerre quia hoc erat aliquid consequens ad ipsum statum populi iudaici. ¶ Sic autez est in nouo testamẽto: quia quedam precedunt ad nouum testamentum quedam consequũtur. Ad illud precedunt autez fides ꝛ baptismus: iõ ista duo nulli denegantur sed potius incitari debent omnes infideles ad hec ꝛ debent recipi in sermonibus factis de fide ꝛ obseruantia christianoꝝ: ꝛ si quis eoꝝ quesierit volens informari de fide aut de aliquo pertinente ad illam ab aliquo legisperito christianoꝝ gratis hoc fiendum est. ꝛ si quisquã petierit baptismum dandus est. Alia autem que consequuntur statum noui testamenti vt posse recipere omnia alia sacramenta. s. confirmatio-

D Nicolai rõnes ꝓp q̃s ñ licebat gẽtilib⁹ dño oblatões offerre. 1. Ratio nico.

2. Rõ.

E An argumẽta nicolai procedant. 1. Rõ.

2. Rõ. Multi gentiles fuerũt viri sci. Et an philosophi ꝛ poete colnerint idola. Iste lib⁹ auctorizẽ nũc apud nos.

3. Rõ.

4. Rõ.

5. Ratio.

6. Ratio.

7. Ratio.

8. Ratio.

F

Rñsio.

Defẽsio nicolai.

Ad. 1. rõez.

D

Fides ꝛ baptism⁹ nulli denegant.

nem ꝛ eucharistiam ꝛ extremam vnctionem vel ordines: vnde siquis infidelium petierit se ordinari in sacerdotem aut confirmari ab episcopo aut tradi sibi eucharistiam nihil horum fiet: qz potestas recipiendi istorum consequitur nouum testamentū ꝛ non precedit. Nemini ergo dabitur nisi qui sit in statu noui testamenti. ¶ Et si dicas recipere eucharistiam ꝛ fieri sacerdotem pertinet ad diuinum cultum: ergo nulli petenti debet negari. ¶ Respondendum est ꝙ non valet consequentia: qz verum est de illis que precedunt ad aliquē statū colendi deum non de illis que consequuntur statum. ꝛ sic quando dicitur per sacrificia deus colitur ꝛ protestantur homines deum esse: ergo cuilibet permitti debet facere sacrificium. Respondetur ꝙ non valet consequentia: qz facere sacrificiū est aliquid consequens ad statum veteris testamenti. ¶ Ad aliud argumentum quando dicebatur. ſ. ꝙ profectus qui erat in sacrificijs ex deuotione ita poterat esse in gentilibus sicut in iudeis: qz ipsi poterant habeꝝ deuotionem. quantū vero ad protestationem messie futuri, non erat necessarium ꝙ exprimerent manifeste: sed ex natura sacrificij importabatur. ergo ita poterant ipsi offerre cum protestatione tanta sicut iudei. respondetur ꝙ in gentilibus non poterat esse deuotio que requirebatur ad acceptabilitatem sacrificij sicut in iudeis. nam non vocatur hic deuotio elevatio mentis in deum sed elevatio cum quibusdam conditionibus. sed iste non poterant esse in gentilibus. ¶ Primo qz non potest aliquis habere deuotionem in deum nisi eum cognoscat: qz deuotio pars amoris est: amor autem nunq̄ est in incognitū. sed gentiles non cognoscebant deum sed existimabant quasdam insanias de eo pluralitatē deorum asserentes qō repugnabat valde dignitati dei: nec poterant deo complacere cum de eo falsa existimarent. nec hoc existimabant tāq̄ veritatē cognoscere non possent sed quia nolebant. nam iudei illos libenter docuissent. ¶ Item cuz sacrificare esset quedam pars cultus diuini in veteri testamento: non solum requirebatur ꝙ illi vellent offerre propter deum sed etiā ꝙ ceteras partes cultus acceptarent. nam nisi eo modo. facēt quo deꝰ iubebat nō videbaꝝ facē qō deꝰ iusserat. ſz debebat istā cerimōiā deꝰ sacrificādi cū alijs cerimōijs veteris testi. Si ergo aliqs vellet distinguere iter cerimonias vnā acceptās ꝛ aliam reijciens non faciebat qō ꝺus iubebat sed quod ipe volebat. non erat ergo acceptabile tale sacrificiū. ¶ Ad aliud quādo dicitur ꝙ ita poterant gentiles tacite ꝓfiteri messiam futurum sicut iudei in sacrificijs: cum hoc induceretur ex natura sacrificij ꝛ non erat necessaria expressio vocalis. Respondetur ꝙ quamq̄ fieret protestatio tacite non poterat fieri per gentiles. Iste enim protestationes non inducebantur ex natura actꝰ quasi actus secundum se hoc signaret: sed inducebantur ex voluntate instituentis. non poterat ergo aliquis per istos actus significare quicq̄ occulte protestando nisi inquantum conformabantur voluntati instituentis. sed gentiles non conformabantur huic voluntati ergo non protestabantur aliquid tacite. Hoc patet qz deus instituit sacrificium tanq̄ quēdā cerimoniam cultus sui fundatam super fidem eorum que de se credi mandabat ꝛ cum intentione famulandi ei in ceteris que iuberet. sed gentiles non tenebant istam fidem nec reliquas partes cerimoniarū acceptabant: ergo non debebant permitti facere sacrificia ſm ritum iudeorum. ¶ Ad aliud argumentum quando dicebatur ꝙ non est simile de gentilibus ad oblationem meretricum ꝛ precium canis ꝛ oblationes excommunicatorum: quia excommunicati ꝛ meretrices increpandi sunt vt tedio affecti ad bonum cōuertantur: sed gentiles ꝛ omnes infideles dulciter tractādi erāt vt ad fidem venirent. Respondendum est vno modo ꝙ in excommunicatis ꝛ infidelibus similitudo est ꝛ in omnibus alijs q̄ in malo perseverant. nam possunt isti trahi ad bonū dupliciter vno modo per timorem vel subtractionem boni. Alio modo ꝙ amorem. ꝛ sic nos infidelibus facimus ꝛ excommunicatis. nam excommunicatis interdum blandimur vt ad bonum conuertantur proponentes eis bona que perdunt priuati communione: ꝛ bona que acquirerent si ad communionem redirent. aliquando etiam per illationem malorum eos reducimus abiicientes eos tedio cum illis non loquamur eosq̄ sic ruboꝛe suffundimus: alijsq̄ bonis communicationis nostre priuamus. In infidelibus autem eodem modo est: quoniam aliquando eis mala infligimus priuantes eos bonis communionis nostre: quoniam non communicamus eis sicut fideles inter se communicant: alia quoq̄ vite subsidia eis subtrahimus ꝛ hec intelligant sibi fieri quoniam fideles non sunt. aliquando autem eos per amorem trahi conuenit vt eis dulciter communicemus et alia bona eis faciamus: maxime autem quantum ad eruditionem que est in fide. Ideo paulus apostolus quando communicabat gentibus sequebatur ritus eorum vt eis magis persuadere posset: ꝛ cum esset inter iudeos faciebat sicut iudeus cum vero esset apud barbaros faciebat sicut barbarus vnde ait. omnibus omnia factus sum vt omnes christo lucrifacerem. Sic quoq̄ beatus petrus cum esset inter gentiles conuersabatur sicut gentilis vt persuaderet eis. Cum vero esset inter iudeos aut aliqui de iudeis ad eum venissent separabat se a gentilibus incipiens distinguere cibos vt patet ad Gala. c. 2. q̄q̄ eum paulus reprehendit vt patet ibidem. ¶ Ideo quantum ad hoc respondeꝛi potest ꝙ ō excommunicatis ꝛ meretricibus ꝛ infidelibus idem modus trahendi est: ideo sicut excommunicatorum prohibentur ꝛ meretrix oblationes ita ꝛ oblationes infidelium. et hoc pertinet vt trahantur per timorem quāquam ad infideles magis dulciter nos habere debeamus q̄q̄ ad excommunicatos et meretrices: cū maiorē ptātem ecclesia habeat sup excōicatos ꝛ meretrices: qz sunt intra ecclesiam: q̄q̄ super infideles qui sunt extra. ¶ Alio modo adhuc conuenientius respondeꝛi potest: qz dulcius tractari debent infideles q̄q̄ excommunicati vel meretrices vt ad fidem trahantur. facilius tamen est recipi excommunicatorum ꝛ meretricum oblationes ꝛ sacrificia q̄q̄ infidelium: qz potestas faciendi sacrificiuz vel offerendi inter catholicos ꝛ meretrices ē: qz ista potestas consequitur eos qui sunt in statu noui testamenti: huiusmodi sunt meretrices ꝛ excommunicati: ideo de eis permitti deberet ꝙ offerrent nisi vt ruboꝛe suffusi facilius conuertantur ad bonum. in infidelibus autem non sic est: quoniam potestas offerendi ꝛ faciendi sacrificium consequitur ipsum statuz veteris testamenti ꝛ noui testamenti secundum cerimonias cuiuslibet eorum: ideo non potest esse in aliquo nisi in eo qui iam est in statu noui vel veteris testamenti. Infideles autem non sunt huiusmodi. ergo non licet eis offerre. ¶ Ad alterum argumentum quando dicebatur ꝙ minus erat facere sacrificia q̄q̄ comedere de agno paschali: iō ꝙ nō licebat gentilibus non circuncisis comedere de agno paschali: tñ ꝙ liceret eis facē sacrificia. Dicendum ꝙ non videtur esse maius: qz agnus paschalis non pertinebat ad tot cerimonias sacrificiorum sicut ipsamet sacrificia. nam de agno paschali nihil proveniebat sacerdotibus sicut de pacificis hostijs: vel pro peccato. eodem modo non proveniebant eedem partes deo q̄ ꝓueniebant de alijs sacrificijs sed totum cedebat in ius ipsorum laicorum occidentium agnuz preter adipem ꝛ sanguinem qui als nunq̄ eis licebat. ¶ Item fiebant plures cerimonie in sacrificijs q̄q̄ in agno paschali. nam in agno paschali non videtur ꝙ fieret ritus offerendi ad ostium tabernaculi sicut expresse iubeꝝ de omnibus alijs sacrificijs: nec etiam comedebantur carnes agni paschalis intra sanctuarium sicut comedebantur carnes aliorum sacrificiorum pacificorum ꝛ pro peccato: sed sufficiebat ꝙ comederentur in loco quē dominus elegisset vt patet Deute. c. 16. Item quando dicit ꝙ agnus paschalis erat sacrificium dicendum est ꝙ non erat proprie sacrificium sed large dictum ex eo ꝙ erat quedam immolatio a deo iussa ꝛ significativa aliquorum diuinorum beneficiorum. ſ. liberationis de egypto. proprie tamen sacrificium non erat: qz aut esset de holocaustis vel hostijs pacificis vel pro peccato ſz nullum horum erat. quod patet qz non holocaustum: nam in holocaustis carnes totaliter deo proveniunt: in agno autē paschali nihil deo de carnibus provenit sed totum ipsis laicis. ¶ Item non est victima pacifica: quia in pacificis victimis sacerdotiꝰ proveniebat pectusculuz ꝛ armus vt patet. ē. 7. et. 10. c. Sed de agno paschali nihil proveniebat sacerdotibus. ¶ Item nō erat sacrificium pro peccato: qz ista fiebant pro specialibus peccatis. qō non videtur in agno paschali: qz non fiebat ad peccatorum remissionem: sed ad recolendum beneficia liberationis de egypto. Item quia in sacrificio pro peccato omnes carnes proveniunt sacerdotibus vt pz. ē. 6. c. Sed in agno paschali nihil proveniebat sacerdotibus: ergo non pertinebat ad sacrificiuz pro peccato, ꝛ sic pz consequenter ꝙ non erat agnus paschalis sacrificium. ¶ Ad aliud quando dicitur ꝙ in veteri testamento non dicebantur esse aliqua maiora sacramenta alijs propter efficaciam que nulla erat: sed propter maioritatem rerum significatarum vel propter magis expressam significationem. Respondendum est ꝙ in veteri testamento aliqua dicebantur maiora sacramenta large sumpta: quia magis efficiebant: sicut patet in circuncisione que inter omnes cerimonias veteris testamenti efficaciam habebat: quia erat sacramentum fidei. ꝛ hoc erat magis q̄q̄ oblatio agni paschalis. Alia autem erant maiora sacra-

menta

3 Obiectio. Responsio. Ad. 2. rōez. Gentiles non poterāt hēre deuotiōez ſ offerēdo ꝛ q̄ deuotio reqrebaꝝ i sacrificijs. 1. Ratio. 2. Ratio. K Ad. 3. rōez. Ad. 4. rōez. Nota. In malo pseverantes dupliciť ad bonū trahi possunt. L Qñ infideles dulciť ꝛ qñ dure tractādi sunt ꝛ sic de meretricibus. M Ad. 4 rtionez. N Ad. 5. rationem. Quid sit maiꝰ offerre sacrificia vł comedere ō agno paschali ꝛ vbi erāt plures cerimōie. O Ad. 2. ratioem.

menta quia requirebant plures cerimonias ⁊ solenniozes alijs. ⁊ sic sacrificia dicuntur esse maioris dignitatis q̄ omnes cerimonie veteris testamenti: qz requirebant plures dispositiones et ritus tam ex parte offerentium q̄ ex parte sacerdotum: q̄ ex parte rerum oblatarum ⁊ loci in quo offerebantur: ⁊ quātuz ad modos ipsius actionis. in alijs autē non requirebantur tot: ideo maioris dignitatis erant quātum ad hoc sacrificia in veteri testamento q̄z immolatio agni paschalis. ¶Alio modo possunt dici sacramenta vel cerimonie maiores ex parte reruz significatarum ex modo expressiōi representandi. ⁊ hoc satiſ cōuenit agno paschali inter cetera que erant in veteri testamento. magis tamē efficit dignitatē modus secundus supza dictus q̄z iste tertius: ⁊ quātum ad illū sacrificia excedunt agnū paschalē. ¶Itē quando dicitur q magis adaptatur agnus paschalis ad significandū xp̄m ⁊ magis ponitur ab euangelistis q̄ aliqua alia cerimonia veteris testamenti. Respondendum est q etiam ponuntur alie cerimonie veteris testamenti in nouo tanquā significatiue eius. nam sicut beatus Joannes dixit q non erat os aliquod confringendū in morte xp̄i: qz dictū fuerat de agno paschali os nō cōminuetis ex eo vt p3 Joan. 19. c. ita ipsemet christus significans passionē suā expressit se per serpentē eneū quez fecit moyses in veteri testamento vt p3 Jo. 3. c. cū dicitur. ⁊ sicut moyses exaltauit serpentē in deserto ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitā eternā. non ergo videtur quantū ad h̄ excedere agnus paschalis alias cerimonias veteris testi. ¶Ad aliud argumentū quādo dicebatur q q̄q̄ gentiles p se offerre non possunt introeuntes in sanctuario: poterant tamen dare oblationē suā aliquibus iudeis vt offerrent nomine eorum ⁊ sic nihil videbatur differre an ipsi offerrent vel alij pro eis. Respondetur q aliquid differret q gentiles per se offerrent vel alij nomine eorum: quoniā si offerrent ſm cerimonias veteris testamenti oportebat vt p se offerrent. sic enim let iubet vt p3 ex processu libri huius. Et tamen adhuc non insistentes huic dicemus q q̄q̄ vellent gentiles offerre aliqua sacrificia non permitterentur nec acciperet ḡs quā iudeus illa de manu eorum: qz deus prohibet hoc in litera dicens. de manu alienigene nō offeretis panes domino deo vestro ⁊ quicquid alterum dare voluerit. ⁊ q̄q̄ ipsi populares forte reciperent ad offerendum panes nomine gentilium: qñ sacerdotibus hoc constaret non reciperēt talia sacrificia. ⁊ sic nullo modo licebat accipi sacrificia de manu gentilium. Sed si dicas q poterant pplares iudei offerre sacrificia gentiliū sacerdotibus non explicando quoz erant ⁊ sic reciperent. ¶Respō dendū est q lex data hominibus nunq̄z dat nisi de eis que hominibus nota esse possunt. De occultis nāq̄z ad deuz iudicare pertinet: ideo q̄q̄ sacerdotes illud reciperent qō gentiles offerebāt nihil tamen differebat ad istam legem: qz ipsi nesciebant aliqd se recipere a gentilibus. Alio tamen modo adhuc respōderi potest. ſ. q nullo modo sacerdotes recipiebant sacrificia pro gentilibus: qz prius inquirebant quorum erant illa sacrificia ad hoc q orarent pro eis qui offerebant. Nam sacerdotes quando faciebant cerimonias orabant pro offerentibus vt patet. ē. 5. et. 6. c. ⁊ sic cognoscerent an iste essent oblationes gentiliū vel iudeorum. Si autem confiterentur vulgares esse illas oblationes suas quas pro gentilibus offerebant non proficerent gentilibus qz non orarent sacerdotes pro illis sed pro iudeis offerentibus. nec etiā proficerent iste oblationes iudeis offerentibus: qz mentiebantur. nulli ergo prodessent. ¶Ad aliud argumentum quādo dicebatur q si licebat gentilibus offerre pecuniam ad vsus templi licebat etiam dare sacrificia: qz nihil magis videbatur esse in vno q̄z in altero siue ex deuotione siue ex re oblata. Respondendū est q non est simile: qz quando offerebant gentiles domino aliquas pecunias ad vsus sanctuarij ille non consecrabantur sicut sacrificia oblata super altare ⁊ incensa coram domino: ſz solum manebāt in thesauro sanctuarij ad vsuz futuroz. Cum aūt aliqō aīal offerebat illud sacrū efficiebatur ⁊ ponebatur super altare ad cremandū quod erat pertinēs ad dignitatez eius qui obtulisset. ſ. q res cōsecrate ab eo acceptarentur a deo. cū autem offerebat pecunias quisquā non pertinebat ad eius dignitatem qz ille reciperentur: qz non efficiebantur sacre sed ad quoscūq̄z vsus applicari poterāt cū ibi nō cōsideretur substātia ſz valoz. vñ si aliquis offerret vouendo dño aliquod animal non poterat dare alterum p illo ēt si id qō dabat eēt maioris valoris: sed id qō prius datum erat ⁊ id quod pro eo cōmutabatur pertinerent ad deū. sic p3. j. 27. c. cū dicitur. aīal autē qō immolari potest domino siquis voluerit sanctum erit ⁊ mutari non poterit. i. nec melius malo nec peius bono: qz si mutauerit ⁊ ipsum qō mutatum est ⁊ illud p quo mutatū est consecratum erit domino. ¶Item multum differt q offerrentur pecunie vel sacrificia. nā offerre pecunias non erat aliquid pertinēs magis ad eos qui erant in statu veteriſ testamenti q̄z ad quoslibet alios. offerre autē sacrificia erat quoddā cerimoniale cuius potestas consequebatur eos qui erant in statu veteris testamēti: ideo offerre pecunias omnibus liceret: qz nō cōcernebat aliquē statū. offerre autem sacrificia non pertinebat ad omnes ſz solū ad eos qui iam erant in statu veteris testamenti. Patet ergo quomodo gentilibus non licebat offerre sacrificia nec aliqd pertinens ad modū sacrificiorum: licebat tamen offerre pecunias aut qōlibet conuertibile in pecunias etiaz si esset animal immolatorum dum tamen non offerretur ad immolandū sed ad reducendum in pecunias. ¶Sciendū q ista littera aliter exponitur ab hebreis: ⁊ habetur sic in hebreo. (De manu alienigene nō offeretis panes deo vro nec de omnibus alijs:. qz corruptio eorum in eis.) Intelligunt aūt rabbi. ſa. ⁊ ra. abraaz abenazra: qz supza dictum fuerat q maculata non debebant recipi in sacrificijs forte crederet sacerdos q ista lex non intelligebatur nisi de iudeis: ⁊ q liceret illis accipere ista maculata a gentilib⁹. Respondet ergo deus q non offerrentur ista nec ēt a gentilib⁹ qō est recipi de manu alienigenarū: qz corruptio eorū in ipsis ē. i. qz iste oblationes in se corrupte ⁊ maculate sunt. volant tamē isti hebrei q si gentiles offerrēt aliqua animalia immaculata q sacerdotes illa reciperent. sed non conuenit hoc textui. Nam alii qui dicunt q per panem significatur hic panis. ſz hoc non conuenit: qz i pane nō est aliqua macula propter quā offerri nō liceat: sed accipitur pro sacrificijs ſm q supza declaratum est. ista tamen respuuntur propter ipsorum gentiliū vilitatē: ⁊ qz non erant de statu veteris testamenti potissime qz si de manu gentilium liceret accipi sacrificia munda sicut de manu iudeorum: nihil differrent iudei quātū ad hoc in dignitate a gentilibus: qz equalia eis licerent. qō falsum est qñ tunc ita intelligerent gentiles se pertinere ad cultuz dei ⁊ acceptari munera eorum sicut ipsorum iudeorum. ¶Si aūt aliquis obijciat q non intelligun tur hic per panes nisi panes non stat: qz cū oblatio principalius fieret in carnibus q̄z in pane debet magis fieri mentio de carnibus. ergo intelligende sunt hic carnes sacrificiorum per panes: satis conuenit litere hebraice q ponit pro pane leben: ⁊ tamen generaliter ponitur in littera nostra pro quocunq̄z pabulo vel nutrimento. sic p3. ē. 3. c. vbi littera nra dicit in pabulum ignis: in littera hebraica dicitur in panem ignis. ſ. ad nutrimentum: ⁊ ponitur ibi leben. ⁊ sic accipitur ibi panis pro sacrificio carnium. ⁊ per hoc etiam possunt intelligi panes ⁊ omnia alia quecunq̄z offerri possunt. (Qz corrupta ⁊ maculata sūt omnia.) ſ. munera gentilium que dant ad immolandū vel ad cremandū quomodocunq̄z super altare. ⁊ hoc qz erant suspecta de aliquo ritu idolozū facto super illa. vel dicuntur corrupta: qz in se grata nō sunt: sed sola sacrificia israelitici populi grata erant eo q omnia sacrificia fiebāt ſm aliq̄ significationē. ⁊ ad hanc instituta sunt vt p3. 1. Ad cozin. 10. ſ. omnia in figura contingebant illis. In gentilibus aūt nō est significandi ratio que conueniebat sacrificijs qz ista significatio data fuerat ab impositore legis et fuerat data eis q māebāt i ritu cult⁹ ei⁹: ſz gētiles nō erāt i ritu illo q̄ nō ptiebat ad eos ista significatio cū nō ptineret fides sup q̄ fundabatur. vnde si gentiles etiam non colentes idola alicubi terrarum ante legislationem vel postea facerent deo sacrificia que iussa erant in lege non haberent eandē significationē quā habent cum a iudeis fiunt: cum ista significatio non sit naturaliter ex conditione actus sed ex voluntate instituentis. sed nō fuerāt instituta ista sacrificia gētilib⁹ sed solis iudeis: ideo apud eos solos representant. De pecunijs autem alia ratio est quia pecunie non dantur ad rationez significationis sed ad necessitatem supplendam. suppletio autem necessitatis ita fit per pecuniam gentilium q̄z iudeorum. ergo vtriq̄z licitum erat dare pecuniam offerendo. (Locutusq̄z est dñs ad moysen dicens.)

¶Hic ponuntur alie cerimonie pertinentes ad oblationem. ſ. quātum ad determinationem temporis in animalibus offerendis ⁊ ponitur hic principium rationis. ſ. locutus est: qz sunt ista precepta alia a superioribus. (Bos ⁊ ouis ⁊ capra.) De his tribus solum ponitur qz ista solum sunt immolaticia inter omnia quadrupedia: ⁊ de omnibus est idem ius. Alia autem animalia q̄q̄ essent munda ad esum tamen non erant munda ad sacrificiū: qz maioz mundicia requiritur in sacrificio q̄z in cibis. Cause autem horum. ē. 1. c. posite sunt. (Cum genita fuerint: septem

Ad. 7. rationem.

In gētiles posset offerri sacrificia p manus israelitarū q̄q̄ p se nō posset.

Obiectō

Rñsio.

Ad. 8. rationem.

R

Expō hebreoꝝ.

S

Qō. 24 A

Cerimōie quantū ad determinationē tpis in aīalibus offerendis.

diebus erunt sub vbere matris sue.) Hic determinatur tempus ad offerendum. s. q̄ si aliquis vellet offerre aliq̄ animal nō poterat offerre ante dies octo: sed erat primo q̄libet animal noviter genitum septē diebus cum matre sua ⁊ postea in die octauo poterat offerri. Dicitur autem q̄ erat sub vbere matris qa in. 7. diebus permitti debebat in lacte: nec enim ante assumendus erat animal in sacrificium nec etiam in cibos. ⁊ hoc significatur Exo. c. 23. cū dicitur. nō coques hedū in lacte matris sue. i. nō coques eū ante dies octo. Idem habetur Deute. 14. c. ⁊ est sensus quia si coquatur hedus ante dies octo magis habet sub stantiam lacteā quā traxit a matre q̄z substantiā carnis: qm̄ caro illa tenera est in modū lactis. (Die octauo ⁊ deinceps offerri poterunt oſſo.) In die enim octauo iam animalia duriora sunt ideo conuenientius occidi poterant: nō tamen est necessarium q̄ occiderentur in die octauo ad immolandum sed poterant offerri etiam post vnū annū vel quando vellent ipsi offerentes. nam sicut offerre eis liberū erat ita tempus offerendi. sz magis hoc pertinebat ad ipsa animalia que ex necessitate domino tradi debebant sicut primogenita pecorum que offerebant. hec enim poterant dari in die octauo vel vltra oſſo. sic pz Exo. c. 22. cū dicitur. primogenitum filiorū tuorum michi: de bob⁹ quoq; ⁊ ouibus similiter facies: septē diebus sint cū matre sua ⁊ die octauo reddes illū mihi. q̄ autē non esset necessarium offerri i octauo die: sz postea possint offerri pz qz dicitur. die autem octauo ⁊ deinceps offerri poterunt oſſo. ¶ Causa huius est qz sacrificia dei dicuntur cibus eius: ideo sicut in cibis requiritur q̄ sit conueniens dispositio ne sint multum liquida ⁊ limosa istar lactis ⁊ q̄ non sint multum dura: ita quoq; in sacrificijs dei sicut fuit declaratū. s. 1. c. vbi cause horum date sunt. (Siue illa bos siue ouis.) Hic ponitur alia regula de non occidendis matre ⁊ filijs in eadem die ⁊ dicitur de boue ⁊ oue: intelligendum ēt ē de capra: qz ista tria erant animalia immolaticia ⁊ omniū erat idem ius. Precipue qz supra immediate dictū ē de boue et oue ⁊ capra non offerendis ante octauum diem. ergo per illa intelligi debuit hic capra etiam si non exprimatur. (Non immolabunt vna die cum fetibus suis.) s. q̄ non occidetur ad sacrificium mater eadem die cum filijs. ¶ Hoc enim de matre intelligitur respectu cuius filij vocantur fetus: qz eos fouit in vtero suo. respectu autem patris non vocantur fetus: sed filij vel geniti. Et q̄q̄ hoc intelligatur de matre tamen ad patrem ēt referē dū ē si cognoscatur. dicitur tamen hoc de matre: qz in brutis matres cognoscuntur cum apud eas filij paruuli nutriantur patres autem rarissime: ideo lex nihil posuit de eo quod raro accidit: qz tamen est eadem ratio legis in patre ⁊ matre quandocunq; pater cognoscatur non occidetur eadem die cum prole sua. ⁊ dicitur hic hoc debere seruari in immolatione. s. in sacrificijs: tamen etiam intelligendū est de alijs immolationibus que non erāt sacrificia: magis tñ ptinet ad sacrificia q̄q̄ ad alia. ¶ Rō bui⁹ē qz de⁹ volebat odiar̄ pplz iudaicū ad pietatē: qm̄ hebrei duri corde erat nō habētes in alterutrū viscera charitatis de⁹ q̄ vt erudiret eos ad pietatem in pecoribus: erat autē q̄dā crudelitatis genus si pater cum filijs eodem occideret die: ideo iussit deus vt nō occiderent. alia quoq; similia mandauit. s. si alicui occurreret nidus auium ⁊ inueniret matrem desuper incumbentem pullis nō teneret omnes simul: sed matrē relinquens filios acciperet vt habetur Deute. c. 22. hoc aūt pietatis exemplū cuz deus vellet obseruari in actibus iudeorum maxime obseruari fecit in actibus pertinentibus ad cultum suū. s. in sacrificijs: dicens specialiter q̄ mater ⁊ filij non immolarentur eadem die. (Si immolaueritis hostiam.) Hic ponitur cerimonia de tempore comedendi carnes pacificarum hostiarum. s. an debeant comedi in eadem die vel possint comedi in sequentibus: ⁊ de hoc quaeritis autem nihil dicitur: qm̄ carnes illorum non comedebantur sed cremabantur super altare immediate vt pz ē. 1. c. ō carnibus autem hostie pro peccato etiam nihil dicitur quoniaz eadem die a sacerdotib⁹ comedebant vt patet. ē. 6. c. Dz tamen de hostijs pacificis qz in his aliquando licebat comedi carnes in sequenti die: aliquando autem solum die qua offerebātur vt pz. ē. 7. c. (Pro gratiarum actione.) Erant enim hostie pacifice duplices. quedam erant pro gratiarū actione. s. pro beneficijs susceptis: alie autem pro suscipiendis. Ille autem que erant p susceptis dicebant eē ad gratiarū actiones: que vero erant p beneficijs suscipiendis dicebantur eē pacifice ad impetrandū. De his autem pacificis distinguebat. ē. 7. c. q̄ quedam erant spontanee: alie votiue. ⁊ de his dicit q̄ poterant comedi carnes ista rum in eadē die qua occidebantur victime: vel in sequenti dū tamē nihil comederetur de illis in die tertio. Si quis autem comederet ō hostia pacifica die tertio peritet anima illa de populo suo vt pz. ē. 7. et. 19. c. De hostijs tamen pro gratiarum actione dicitur q̄ eadem die comedētur. (Ut possit esse placabilis.) i. vt sit conueniens ad placandum deum. Nam si non obseruētur cerimonie quas deus iubet in sacrificijs suis non placabit sed potius irascetur: ⁊ aliquando occidebat eos qui transgredie bantur cerimonias vt patet de nadab ⁊ abiu qui mortui sūt qz obtulerunt ignem alienum vt habetur. ē. 10. c. Similiter quoq; de hostijs pacificis erat: quoniā data erat lex vt non comederentur die tertio vel vlterius carnes pacificarum hostiarum: et subditur si aliquis hoc fecisset. s. si quis de carnibus victime pacificorum comederit irrita fiet oblatio nec proderit offerēti: q̄n potius quecūq; anima tali se edulio commaculauerit peribit de populis suis vt pz. ē. 7. et. 19. c. Oportebat ergo obseruari cerimonias ad hoc q̄ esset hostia placabilis. (Eodem die comedetis eaz.) Hic loquitur ad sacerdotes ⁊ ad populares: qm̄ nullus eorum comedere deberet de hostia pro gratiarum actione i die secundo. Cuilibet tamen horum contingere posset q̄ peccaret i comedendo carnes pacifice hostie: qz sacerdos recipiebat partem hostie pacifice. s. pectusculuz ⁊ armum vt pz. ē. 7. et. 10. Le tere autem carnes proueniebant popularibus offerentibus: iō cuilibet erat posita ista lex q̄ eadem die comederet partem suam: ita ⁊ vtriq; eorum lex posita erat q̄ si offerretur hostia pacifica non pro gratiarum actione q̄ possent comedere de illa in primo ⁊ secundo die: tamen non in tertio. ¶ Causa autem quare in victima pacifica pro gratiarum actione est maior astrictio. s. ad comedendum carnes eius eodem die q̄z in alijs victimis in quibus licet comedi in secundo die: est qz quando aliq̄ oblatio est maioris obligationis deus ponit in ea strictiores obseruationes. sed maioris obligationis est victima pro gratiaruz actione q̄z alie victime pacifice. ergo cum maiori strictione cerimoniarum seruanda erat hostia pacifica pro gratiarū actione q̄z alie hostie pacifice. q̄ autem ista sit maioris obligationis apparet quoniā gratiarum actio est pro bonis iam collatis ⁊ ipsa bona collata habent obligationem presentem. Alie autem hostie pacifice sunt pro bonis deferendis: ⁊ qz obligatio naturaliter causatur ex collatione boni ea que pro bonis conferendis est nondum habet aliquā obligationē: sed solum est ozigo causandi obligationem. que vero est pro gratiarum actione ⁊ bōis iam collatis maiorem obligationem habet quia illa iam est. ergo debuit deus rationabiliter imponere maiorē obligationē ⁊ strictionē cerimoniarū in hostijs pacificis pro gratiarum actione q̄z alie hostie pacifice. (Nec remanebit quicq̄ in mane alterius diei.) Dicit hoc qz licebat iudeis in alijs sacrificijs pacificis comedere in sequenti die de carnibus immolate hostie. Existimaret ergo aliquis q̄ in hostia pacifica pro gratiarum actione licitum esset aliquid reseruari ad alterum diem. dicitur aūt q̄ non.

¶ Quid de residuo hostie pacifice faciendum erat. Qō.25.

Queret ergo aliquis si aliquid remaneret de hostia pacifica vsq; ad diem alterum tta q̄ comedi non posset vel ex aliqua alia occasione mansisset: quid de illo faciendū erat. ¶ Respondetur q̄ ad hoc non habetur aliqua regula exprimens in hoc casu. tamen rationabiliter dicendum est q̄ quod remaneret comburi debebat: quoniaz in alio casu sic fiebat. s. in alijs hostijs pacificis de quibus licebat comedi in die scō: tamen si aliquid remaneret in diem tertium debebat igne comburi vt pz. ē. 7. c. cū dicitur. quicqd autem tertius innenerit dies ignis assumet. Cum ergo in hostia pacifica p gratiarū actione terminus comedendi esset primus dies sicut in alijs hostijs termi nus comedendi erat secundus dies: videtur dicendum q̄ si aliquid remaneret vsq; ad diem secūdū in mane deberet cremari qm̄ nō poterat duerti in alium vsum cōuenienter. (Ego dns.) i. faciatis ea q̄ dico vobis: qm̄ ego qui mando ista sum de⁹ vester et tenemini illa facere. (Custodite mandata mea ⁊ facite ea.) Refertur ad ista que dicta sunt. ē. de custodia cerimoniaz circa res oblatas ⁊ offerendas. dicit q̄ custodiantur mandata. i. teneantur in corde. s. q̄ israelite considerent in eis faciendo ea que deus iubet. s. vt teneant in memoria ea que dicūtur ne obliuiscant aliquo tpe. vnde deus iubet q̄ siue dormientes: siue vigilantes israelite considerent in mandatis eius vt pz Deute. 6. c. ⁊ cū dauid vellet scribere virum bonum dixit eū esse studiosum in lege tam per noctem q̄z per diem vt pz. 1. cū dicitur. sed in lege dni sui voluntas eius: ⁊ in lege eius meditabitur die ac nocte. Dicit deus q̄ israelite faciant mādata sua. i. q̄ opere cōpleant id qō ipse iubet. Nam facere ad executionem pertinet.

Iste eni

Sacrificia dei ē cibus eius.

Notandū. Qz oz q̄ si occidetur filius in eadē die q̄ mr ⁊ nihil dz de patre.

Hebrei duri erāt corde.

Hostie pacifice erant duplices.

In victima pacifica pro gratiarum actiōe q̄re maior astrictio ē ad comedendum carnes ei⁹ eodez die q̄z in alijs.

Rñsi. ad q̄situm.

Offerēti um rō q̄ dā inductiua.

Iste enī finis legis est vt hoies p eaz facientes dirigant. (Ego dñs.) exponatur sicut.ō. (Ne polluatiz nomē meū sanctū.) Ista locutio est generalis ad oēs isrlitas tam sacerdotes q̄z non sacerdotes: qñ oēs debebāt obseruare ne ꝺtaminarēt nomē dei: pncipaliter tñ ad sacerdotes dirigitur: qz ipsi tenebant magiz obseruare ne polluerēt nomē dei. pollui nomē dei est q̄ israelite non obseruent mandata dei. nā nomē dei ſm se pollui nō potest. nā nihil tale est qō pollutionē recipiat. ſz dr pollui nomē ꝺi qñ deus ꝺtēnit: ipsum aūt ꝺtemni est nō obseruari mandata ei⁹ quia deus legislator est z vigor legislatoris est in iubendo. Si autē legislatio nō suscipitur aut ex aliq̄ parte cōtēnit dicitur legislatoris nomē pollutū vel cōtēptū. boc aūt ptinet ad oēs isrlitas: qñ glibet poterat ꝺtēnere nomē dñi: ideo dꝛat deus oēs israelitas ne polluant nomē eius. Sacerdotes aūt spāliter polluunt nomē dei si cerimonias eis iussas negligant explere. z magis deus polluit in dꝛū cōtēptū q̄z in cōtēptu pplariū: qz magis ptinent isti ad dei ministeriū: z magis quisq̄ despectus esse videtur cū a suis despicit q̄z si ab alienis negligatur. q aūt ista littera referat ad sacerdotes apparet ex eo qō sequit. ſ. vt sanctificer in medio filiozū israel. si enī ista referrent ad oēs israelitas nō diceret ꝺuenienter vt sanctificer in medio filiozū israel: sed vt scificer inter vos. necesse tamen ē ex littera q̄ alij sunt quibus deus hic loquitur z alij sunt filij israel. Sed filij israel vocant populares q nō sunt de genere leui. ergo refert ad alios qui non sunt de istis. ſ. ad sacerdotes q̄ ipsi nō polluant nomē dñi. z tunc sequit littera. (Ut sanctificer in medio filiozum israel.) i. non cōtēnatis nomē meū vt ego sanctificer. i. iudicer sanctus vel glorioſus in medio filiozū israel. z est sensus si vos non polluerītis nomen meū custodiendo omnia que ego iubeo sanctificaboz in medio filiozum israel. i. filij israel videntes q̄ vos diligenter z cū magna reuerētia obseruatis ea que ego iussi intelligent me esse magnū deū. Si aūt vos nomē meū polluerītis nō obediendo iussis meis intelligent me nihil eē vel esse aliquid ꝺtēptibile z nō bonozabunt me nec apparebo glorioſus inter illos. Dicit nāq̄ aliquis deum sanctificare qñ laudat eum cozā alijs vel facit aliquid pp qō ꝺus appareat glorioſus z laudetur ab alijs. z sic dixit deus moysi z aaron q̄ noluerunt eum sanctificare vt pz Nu. 20. c. cū dr. qz nō credidistis mihi vt sanctificaretis me cozā filijs israel non introducetis bos populos in terrā quā dabo eis. boc aūt erat qz moyses z aaron qñ eduxerūt aquā de petra debuerant aliquid glorioſum de deo dicere vt puocarent israelitas ad laudandū deū p tanto beneficio: ſz nō fecerunt sed potius ꝺuerterūt eos ad amaritudinē arguentes atq̄ dicentes. audite rebelles z icreduli nū de petra hac vobis aquā poterimus eiscere: z p boc puniti sūt. volebat ergo deus q̄ taliter se haberent sacerdotes vt facerent nomen eius apparere glorioſum in medio israelitarū. (Ego dñs qui sanctifico vos.) i. debetis facere ista: qz ego qui iubeo vobis hec facere sum deus vr. z dr qui scifico vos. i. q iubeo vos eē scificatos qñ in boc q̄ deus mandabat. ō. sacerdotibus abstinere ab imū dicijs z complere debite omnes cerimonias cultus sui iubebat eos eē sanctificatos. (Et eduxi de terra egypti.) Dic ponit alia causa quare israelite debeant obseruare ne polluant nomen domini. ſ. qz deus eduxit illos de terra egypti. z boc erat maximū bonum cum daret eis libertatem que est maximum bonozum z eriperet eos de seruitute durissima qua premebantur propter quā grauitatē vocabatur illa seruitus ergastuluz egypti vt habet Exo. 6. c. vocabat ēt fornax ferrea vt habetur Deute. 4. c. cū ergo deus educeret istos de hac grauissima seruitute conferebat eis magnū bonū pp qō tenebant ei naturaliter obligati ad oia q̄ mandaret. Sic pz Exo. 19. c. vbi cū deus induceret iudeos ad accipiendū legē suā dixit. vos ipsi vidistis que fecerim egyptijs z quomō portauerim vos sup alas aquilaz z assumpsi mibi in pplm. qñ ergo deus vult psuadere iudeis aliq̄ valde magnū vt faciant cōmemozat eis egressionē de egypto q̄ valde magnū bonū fuit. (Ut essem vobis in deū.) Ideo eduxi vos ō terra egypti vt essem vobis deus. ſ. vt me coleretis. ¶ Non ē enī intelligendū q̄ deus eduxisset israelitas de egypto vt eēt deus eozū quoniā si nō esset deus eozū nō potuisset eos educere ō egypto. ēt qz deus naturaliter deus ē sicut homo naturaliter est hō. z sicut deus naturaliter est deus ita est deus naturaliter omniū gentiū etiā si nihil agat: qñ deus nomen absolutū est significans naturā: ideo eo q̄ deus est: ē deus oim gentiū: sicut si aliqs hō est eoipso ē hō cōparatus ad quācūq̄ gentē. Sed accipitur deus. i. dñs z est nomen relatiuū. dr aūt esse deus oim gentium: qz dñatur omnibus gentibus z in boc etiā est deus iudeoruz: qz eis dñatur sicut z ceteris. dicit tñ vt eēt ꝺus eoz ſ. q̄ quāuis deus hēret dñium plenariū vniuersale sup iudeos ex natura sicut super oēs alias gentes voluit tñ facere eos sibi specialiter subiectos. ſ. quātū ad qōdā modū specialis cultus. nā q̄q̄ obligent oēs naturaliter deū colere nō tñ ad certū cultū vt ad istū modū sacrificioz vel ad illū vel ad bas cerimonias: vel ad illas: sed ista obligatio est ex voluntate z ad banc deus persuadet hominibus vt recipiant eū in deū. nā sicut naturaliter non obligant ad boc ſz spontanei iduci debent: ita deus inducit illos p sacrificia z alios cultus ad vnionē suā z boc cōmemozans eis beneficia q̄ eis fecerit. ¶ Et qz homines naturaliē nō obligant ad istum modū cultus specialē quē deus vult: nec ad aliquē alium possunt vouere deo q̄ accipiant eū in deū quātū ad aliquē modū colendi specialē. z sic vouit iacob deo cū iret mesopotamiam q̄ acciperet eū in deū si dirigeret illū in via vt habet Gen. 28. c. cū dr. vouit etiā votū dicēs. Si fuerit deus mecū z custodierit me i via p quā ambulo z dederit mibi panē ad vescendū z vestimentū ad induendū reuersusq̄ fuero pspere in domum patris mei: erit dñs mibi in deum z lapis iste quē erexi in titulū vocabitur domus dei: cunctoruq̄ que dederis mibi decimas z hostias offeram tibi. recte ergo deus persuasit iudeis vt eēt eis in deuz. ¶ Alio modo pōt intelligi boc. ſ. q̄ q̄q̄ deus sit deus omnium ex necessitate nature vult tñ magis q̄ ipsi voluntarie eum colant z ad boc nō sufficit q̄ ipse sit deus naturaliter ſz q̄ faciat eis aliqua bona p que inducat illos ad colēdū ipsum specialiter. sic aūt factū est dic qz cū vellet persuadere iudeis vt eū colerent induxit eis beneficia impensa. z iste modus inducendi ptinet ad homines simplices terrenos qui beneficijs incitantur. Nā etiam si deus nō fecisset iudeis aliqua specialioza beneficia q̄z alijs gentibus tenerentur ei mandanti in singulis obedire: qz deus est nulla alia causa assignata. (Ego dominus.) i. omnia ista faciatis: qz sum deus vester z dominus potēs bec iubere z vos tenemini obedire.

¶ Capitulum.xxiij.

LOcutusq̄ est dñs ad moysen dicens. Loquere filijs israel z dices ad eos. Me sūt ferie domini quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus: dies septimus qz sabbati requies est: vocabit sanctus. Omne op⁹ non facietis in eo. Sabbatū domini ē in cunctis habitationibus vestris. Me sunt ergo ferie domini sancte quas celebrare debetis tēpozibus suis. Mense primo quartadecima die mensis ad vesperum phase domini est: z quintadecima die mēsis huius solēnitas azimozum domini est. Septē diebus azima comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusq̄. Omne opus seruile non facietis in eo: sed offeretis sacrificium in igne domino septem diebus. Dies autem septimus erit celebrioz z sanctioz: nullumq̄ seruile opus facietis in eo.

Locutus est. In superioribus actum est de sacrificijs z qualitate offerendozum z dispositione offerentium. Dic consequenter ponitur de tēpozib⁹ oblationū z solēnitatū. z ista est tertia pars pncipalis huius libri. Unde describunt bic tempora in quibus fiebant sacrificia q̄ non erant quotidiana: qñ de quotidianis iam dictum est. ō. 6. c. ſ. de ritu matutini z vespertini sacrificij. ¶ Et diuiditur i duas partes: qz primo describuntur tēpora istarū solēnitatū. Secundo inducuntur boies ad obseruantiā eozum. j. c. 26. Prima in duas qz prio agit de quibusdā solēnitatib⁹ q̄ durabāt p aliquaz partem anni. Secundo ponuntur quedā que durabant p totū annū. j. 25. c. Prima in duas qz primo ponuntur solēnitates pertinentes vniuersaliter ad oēs. Scōo quedaz cerimonie pertinentes ad solos sacerdotes. j. 24. Prima in duas qz prio ponitur solēnitas sabbati q̄ erat magis continua. Secundo se-

Deū scificare qd sit.

Qūo moyses z aarō non scificauerunt nomē dñi ad aqs ꝺdictōis.

Israelite q̄re ꝺbeāt obseruare ne dñi nomē polluant.

Notādū

Dei nomē pollui qūo dicatur.

De⁹ ē deus oim er nāe necessitate.

De ferijs. c. ij.

25. q. 1. c. iō. ℣. bis ita. i. cōtra lr̄az legis. j. eo. Exo. 12. c. nu. 28. c. De pascha iudeozum.

Connexio capituli.

Diuisio eiusdem.

De solēnitatib⁹ q̄s filij isrl obsuarẽ dbebãt vt i eis deũ suũ colerent.

stiuitates alie q̄ semel in anno accidebant.secunda ibi.(Mense primo.)Circa primũ.(Locutus ē dñs ad moysē.)Hic agit de solēnitatib⁹ quas obseruare debebant filij israel vt in eis colerent deũ suũ ⁊ eas denunciauit deus moysi vt ipse illas populo patefacerit.sic eni oēs leges dabant:qꝛ ꝑ se nũq̄ deus loquebatur israelitis postquã locutus est in monte synai sꝫ moyses erat medius inter eos ⁊ deũ.De ista locutione an sit diuerso tpe facta cũ alijs locutionibus supiorib⁹ vel in eodē tpe nõ ꝯstat.sꝫ quãquã nõ sit in diuerso tpe:qꝛ id de quo deus hic loquit ē diuersum ab oibus supiorib⁹ debuit poni hic caput rõnis.s.locutus est.(Et loquere filijs israel.)Jubet deus moysi vt ipse denunciet israelitis has festiuitates quas obseruare debent.(He sunt ferie domini.)i.iste que ponũtur hic sunt festiuitates quas deus iubet obsuari.

Qō.1.

A

Quid vocētur solēnitates ⁊ qd ferie ⁊ qũo differũt.Et ã meli⁹ iste dñr solēnitates q̄ ferie.

¶Festiuitates eni ⁊ solēnitates ⁊ ferie idē sunt.festiuitates tñ ⁊ solēnitates dicunt aliquã excellētiã obseruationũ et cerimoniarũ factã in talibus diebus:ferie autē solũ dñt cessationē ab operationibus.⁊ hoc generale est oibus istis solēnitatibus de qbus hic dr:id tñ ſm qḋ sunt solennitates s.obseruãtie nõ ē cõmune.sꝫ in aliqbus obseruatur aliqd ⁊ i alijs alterũ.melius ergo vocantur iste ferie q̄ solēnitates. ¶Dicit ãt eē istas ferias dñi.i.ferias istitutas a deo ad hͦ ꝙ populus vacet sibi in his tpibus.nã vt declaratũ fuit supra ⁊ in Exo.c.20.ꝺ iure nature erat ꝙ hoies vacent deo separantes aliquã tpis particulã specialiter ad colendũ deũ.sed ista particula q̄ debeat eē vel quãta vel aut multũ frequētata aut rara nõ cõstat:sꝫ debet esse ex determinatione legislatoris.Erat eni hoc naturale vt qꝛ iudei ⁊ cetere gentes oē bonũ a deo tanq̄ a causa suprema receperũt:aliquod tp̄s qḋ impendãt in cultũ eius.nec ad hoc oportet esse aliquã legē humanã vel diuinã hoc iubentē.sꝫ de ista vacatiõe ē diuersitas:qm̃ potest eē sine ferijs.s.vt si aliqua die vel multis diebus vellent hoies occupati laboribus suis in deũ intendere ꝯtēplantes vel alios actus latrie impendentes.sꝫ ad hͦ nõ sunt necessarie alique speciales ferie cũ quotidie sine aliqua speciali tpis remissione possit eē vacatio in deũ:cetera aũt ꝺterminãda ptinent ad legislatorē:qꝛ distinguere debet in singulis. Et qꝛ deus susceperat israelitas in populũ sibi particularem vt ipsi tribuerent specialē cultũ ⁊ ille eis beneficia singularia impēderet:decebat vt sup statu feriaꝝ aliqd determinaret.⁊ qꝛ conuenientior modus fuit ꝙ separarent aliq dies specialiter in cultũ dei q̄ ꝙ quotidie deus coleret ⁊ quotidie vacaretur laboribus distinxit dies ad cultũ suũ.nã si in diebus qbus laboribus vacatur cultus diuinus impendendus eēt pp laborũ vacationē nõ possũt hoies in deũ attendere.⁊ sic excluderet intentio nature que est vt homines deo vacent. ¶De ferijs autem quot esse debeant ⁊ an magna distantia esse debeat inter eas ratio reddi non potest:sed vel dependet totaliter ex voluntate legislatoris vel ex quadam congruitate ad ipsos obseruantes.et sic fit hic quoniam ponunt festiuitates in talibus tēporibus:que cõueniant ritibus pp quos inducuntur ferie.s.oblationibus faciendis ⁊ ꝯueniant significatõib⁹ ⁊ causis istrumētoꝝ.nã fuerũt istituta festa que infra habentur in memoriam aliquorum beneficiorum collatorum hebreis.⁊ vt hec non effugiant mentem eorum recolebantur per ferias obseruandas ⁊ per cerimonias q̄ obseruabantur in ipsis ferijs.⁊ propter hoc ſm ꝙ.j.dicitur cerimonie que obseruabantur in istis solennitatibus erãt diuerse ſm ꝙ ꝯgruebant diuersis rebus significandis de quibus infra magis dicetur.(He sunt ferie domini.)Refertur ad has ferias que infra habentur ⁊ sunt sabbatum ⁊ festum azimorum:⁊ festum pentecostes:⁊ festum clangoris:⁊ festum propitiationis:⁊ festum tabernaculorum. Primum enim omnium festorum:scilicet sabbatuꝫ fiebat qualibet hebdomada:reliqua auteꝫ eueniebant solum semel in anno.

De iur nãli tenebãt iu dei impendē cultũ ꝺo i aliquo tēpore sꝫ dies ē a iure diuino seu positiuo.

¶Quare in nouo testamento non fuit aliqua festiuitas determinata a legislatore christo sicut in veteri. Qō.2.

A

Jn nouo testa.nõ fuit aliq̄ festiuitas ꝺterminata a legislatore sicut i ve.⁊ q̄re hoc fuit.

Et sciendum ꝙ quantum ad obseruationem festorum aliter est in testamento nouo:et aliter in veteri.nam in veteri testamento deus statuit determinatas festiuitates in quibus iudei vacarent ei. Jn nouo autem testamento nulla festiuitas determinata est a legislatore christo sed in ecclesia prelati ista statuunt.° ¶Ratio huius differentie ē:qꝛ in veteri testamento homines incohoabant deum colere nõdũ habentes aliquas speciales cerimonias per quas deum colerent ⁊ nescirent an aliquas festiuitates obseruar deberent:sed si nullas imposuisset eis obseruandas nullas obseruarent.hoc autem erat inconueniens ideo date sunt cerimonie colendi ⁊ festiuitates speciales.Cum autem datum est nouum testamentuꝫ iam erant eruditi homines in ritu colendi et in festiuitatibus:scientes ꝙ oportebat esse aliquas speciales ferias in quibus deum colerent ⁊ aliquem specialē ritũ colēdi:⁊ q̄q̄ nõ essent eedē festiuitates nec idē modus colendi qui fuerat in veteri testamento:scirent ꝙ conueniebat eis accipere aliquē modũ colendi ⁊ aliquas festiuitates vnde ipsi scirent quas ⁊ quando statui obseruandas conueniret ⁊ illas statuerent:⁊ ita non oportebat ꝙ christus illas istitueret lꝫ ad hoc multe alie cause sunt.° ¶Determinauit autē de⁹ iudeis paucas festiuitates:qm̃ si multas eis determinasset nullam obseruarent qꝛ nouiter erant eruditi ad cultũ dei. Jn nouo aũt testamēto festiuitates plures sunt.quod ex duobus accidit. Prio qꝛ homines in nouo testamento ꝺbēt magis vacare deo q̄ in veteri:ad maiorē aũt vacationē requiritur pluralitas solēnitatũ. ¶Secũda causa est qꝛ in veteri testamēto hoies nondũ assueti iugo legis grauiter ferrent multas sibi imponi festiuitates cũ per has nimis distraherent ab operibus suis ⁊ repugnarent cultui diuino. Jn nouo aũt testamento sunt hoies magis assuefacti ad ferendũ onus legis:ideo quãq̄ plures ferie eis imponantur tolerabũt.

Jn nouo testõ q̄re plures sũt festiuitates in veteri ãt ñ.

°2.Cã.

B

Que sũt festiuitates q̄addite sũt postea a iudeis ⁊ ñ fuert postea ꝺo.

¶Sciendũ auteꝫ ꝙ oēs festiuitates iudeorũ regulares q̄ a principio a dño institute sunt ponuntur hic.preter has tamen agebant iudei alias solēnitates q̄ postea ex aliqua magna ⁊ rõnabili causa ab eis institute sunt vt ē dedicatio tēpli ⁊ vocatur festũ enceniorũ.s.innouationis ꝓ templo reedificato sub zorobabel.de hoc Jo.10.c.dr facta sunt encenia ⁊ hyemꝫ erat.s.in mense decembri.Erat quoq̄ aliud festũ qḋ vocat dies sortiũ qñ iudei occiderunt oēs aduersarios suos sub rege assuero agente hoc mardocheo.de hoc Hester.19.c.⁊ istud festũ celebrat die qntadecima mensis adar qui est mēsis duodecimus ⁊ semper ē per.30.dies ante solēnitatē azimorũ.⁊ vocatur apud iudeos ista solēnitas festũ mardochei. ¶Aliud etiã erat festũ purificationis qñ iudas ⁊ q cuꝫ eo erant purificauerunt tēpluꝫ qḋ gentiles ante polluerant.20.die mensis octobris qui apḋ hebreos casleu dr.de hoc.2.Macha.c.1. ¶Erat ēt aliud festũ de igne qñ venientibus de captiuitate babylonica iudeis ignē altariꝫ ꝑ septuaginta annos in puteo latentē in aquã crassam conuersum inuenerunt in quo postea rursus in flãmaꝫ accensa cremauit oia sacrificia imposita super altare ⁊ lapides altaris. de hoc habetur.2.Machabeo.cap̄.i.(Quas vocabitis sanctas.)i.vos dicetis istas ferias quas ego vobis distinguo eē scãs.i.applicatas ad cultũ meũ. ¶Jn quo innuitur ꝙ q̄q̄ in festiuitate feriandum sit ab omnibus operibus seruilibus:nõ tñ hoc faciendũ ē pp quietē corporalē hoim:sꝫ vt magis intendant cultu diuino.nã si deus solum curasset ꝺ quiete hominuꝫ ſm corpus cessando a laboribus nil attinebat hoc ad cultũ suũ.Etiã qꝛ si solũ intellexisset ꝙ ferie essent ad quietem corporum solum diceret he sunt ferie.nũc autē dicit ꝙ iste ferie sunt que vocant scē.i.qꝛ dicuntur ad diuinũ cultũ applicite.s.ꝙ homines debent magis colere deum in festiuitatibus q̄ in alijs diebus:immo totaliter in diebus festiuis deo vacare ꝺberent si humana fragilitas hoc pateretur:ideo maius peccatuꝫ est.siquis in die festiuo peccet mortaliter q̄ si peccet in alijs diebus cum magis deum tunc teneatur colere.Uel dicũtur iste ferie sancte.i.deo applicite.s.ꝙ sunt separate ab omnibus negociationibus humanis:ita ꝙ non liceat aliquid fieri in illis.

An festiuitates de⁹ fecerit ad gētē corporũ ⁊ an ꝺ hͦ curauerit.

C

Magis peccat q in die festo peccat.

¶Circa obseruationem istorum festorum considerandum est ꝙ quãq̄ data sunt in deserto tamen non fuerunt ibi obseruata penitus ſm ꝙ hic iubentur:nam hic mandantur fieri sacrificia quedam ⁊ cerimonie in panibus oblatis ⁊ spicis ⁊ carnibus:sed ista non poterant habere israelite in deserto ergo nõ poterant obseruare solennitates in vacationibus ipsorum dierum a laboribus.⁊ quantum ad hoc facilius poterant obseruare q̄ quantum ad aliud. Sed adhuc de isto non constat an fuerint obseruate totaliter:quin potius constat ꝙ non fuerint semper obseruate. De sabbato autem quod ponitur primum in solemnitatibus:constat ꝙ deus fecerit illud obseruari quantum ad vacationem que fiebat in eo diligenter vt habetur Exoꝺ.16.cap̄.vbi iubebat deus ꝙ in die sabbati nullus exiret ad colligendum de manna sed quilibet maneret apud se.et quia in prima obseruatione aliqui exierunt ad colligendum manna in sabbato a moyse valde increpiti sunt vt patet.e.c.Jtem apparet ista obseruatio Nume.15.c.vbi legitur de quodam ꝙ lapidatus sit quia colligebat ligna in sabbato. ¶De alijs autem solennitatibus.s.azimorum ⁊ pentecostes an fuerit facta obseruatio quantum ad vacationem:non tantum constat.nam quantum ad sacrificia ⁊ speciales cerimonias que in eis fiebant dubium non est nullam

Festiuitates iste non potuert obseruari i deserto.

fuisse

fuisse obseruationem.nam neq; in sabbato ista obseruabantur: quia ibi requirebat oblatio duozũ holocaustozum.s.matutini ⁊ vespertini vt habet Nume.28.c.sz hoc nõ poterant facere iudei.de sacrificijs etiã que fieri deberent in alijs solẽnitatibus habet ibidẽ et Nume.29.c.Sz adhuc de ipsa obseruatione festozũ q̃tum ad quasdã cerimonias que nõ sunt sacrificia apparet q̃ nõ fuerint custodita:qz deus iussit spãliter in secũdo anno exitus de egypto quãdo erãt israelite in monte synai vt obseruarẽt ibi pbase ꝑm omnes cerimonias suas: nõ tamẽ inssuz videtur hoc in toto alio tpe quo manserunt israelite in deserto de hoc Nume.c.9. Itez non videtur q̃ possint obseruari iste ferie q̃tum ad vacationem ab operibus. nã iudei mouebãtur per desertũ dirigente eos colũna nubis:et ad motum illius mouebantur:⁊ cum ipsa stabat ipsi quoq; castra figebant vt patet Exo.44.⁊ Nume.9.c.Sed cõtingeret aliquãdo q̃ nubes moueretur dum vellẽt manere qz erat aliquod festum istozũ:⁊ necesse erat eos moueri cum nube:⁊ sic non obseruarent istas solẽnitates. ¶Itẽ patet hoc qz nulla obligatio erat in iudeis ad obseruandum ista festa dum erant in deserto. ergo non obseruabant illa plene. q̃ autem non esset obligatio apparet infra. cum dicitur.cum ingressi fueritis terram quã ego dabo vobis. ⁊ etiã vbi innuitur q̃ non erat obligatio in deserto:sed in terra chanaã.⁊ sic dato q̃ iudei aliquãdo ista obseruabant: nõ tamẽ semper.de sabbato autẽ maioz necessitas obseruandi erat.ideo dicendũ est q̃ sine solẽnitate cerimoniarũ que non poterat obseruari in aliqua de festiuitatibus sabbatum nũq̃ a toto populo violatum est in deserto sine necessitate nubis mote vel belli faciendi.De alijs autẽ non sic.(Sex diebus facietis opus.)Dic incipiunt solẽnitates obseruande.⁊ distinguũtur in quinq; partes ꝑm q̃ ponuntur quinq; festiuitates que fiebant semel in anno.Primo de solẽnitate paschali cũ sabbato.Secũdo de solẽnitate pentecostes.Tertio de solẽnitate tubarũ.Quarto de solẽnitate expiationis. Quinto de solẽnitate tabernaculozũ.De festo azimozum habetur ibi. (De sunt ergo ferie oñi.) Secũda ibi. (Nũerabitis.) Tertia ibi. (Locutusq; dominus.) Quarta ibi. (Decimo die.) Quinto ibi. (Et locutus est dominus.) Circa primum dicitur. (Sex diebus facietis opus.) Et ponit hic festum qõ accidit qualibet bebdomada.s.festus sabbati.⁊ dicit q̃ sex dieb⁹ boies faciãt opera sua vt claudat q̃ in die septimo nihil operent.accipiunt hic sex dies nunciãdo a primo die ꝑm ozigi nem dierũ ⁊ nõ ꝑm voluntatem dominũ.nam tunc nõ daretur sabbatum determinatum:sed aliqui inciperẽt computare istos dies a die martis alij a die iouis:⁊ sic vario modo.vnde necesse erat diem septimum.s.sabbatum variari.

¶Quomodo computãtur isti septẽ dies ⁊ a quo die incipiebatur cõputatio.Et an iudei baberent aliquem modum cõputandi cõtinuatum a principio seculi per quẽ scirẽt quis esset ꝑmus dies seculi:⁊ quis ab illo esset septimus. Questio.3.

Sed dicet aliquis quomodo ergo cõputabantur isti septem dies:⁊ quis erat dies a quo incipiebatur ista cõputatio sex dierũ nõ vacatiuozũ. Respõdendũ est q̃ primus dies inter istos dicit esse ille qui est primus in ozigine seculi.s.in quo prime res create sunt:⁊ iste fuit dies dominicus. qõ ꝓz ex eo qõ habet Ben.c.1.qz ponit ibi operatiõ sex dierũ.deinde cõcluditur de die septimo q̃ ille est sabbatum:⁊ in illo requieuit dominus deus ab omnibus opibus suis:⁊ ideo quiescẽdum est in eo.sed non est alius respectu cuius dicat sabbatum dies septimus nisi dies dominica.ergo illa est in quo cepit ozigo rerũ:⁊ creatio seculi.⁊ illa est ꝑma dies que dicit hic. [a] Est autẽ ista cõputatio valde rationabilis vt illa dicat cẽ prima dies in computatione que fuit prioz in ozigine seculi.⁊ hoc modo computando omnes septenarios diez manebit precisus numerus ab ozigine seculi qõ als nõ otingeret. ¶Sed adhuc queret aliqs quomodo possent iudei cognoscere quis esset primus dies vel septimus dies.nam poterãt incipere cõputare ab aliquo qui nõ erat ꝑmus. ¶Forte aliqs dicet q̃ tẽpus erat distinctũ per bebdomadas sicut nũc distinctũ est.⁊ ideo cõtinuato ordine ab ozigine mundi satis poterat sciri quis esset ꝑmus dies. ¶Sed dicẽdũ est hoc nõ posse stare:quoniã a principio seculi nõ fuerãt distincta tẽpoza vt nũc ꝓ menses annos ⁊ bebdomadas.qõ patet ex eis que declarauimus Exo.12.c.sed vario modo apud diuersas gentes ista cõputabantur:precipue qz etiã si apud gentiles esset cõputatio tẽpozis per septem dies distinguendo sicut nunc:tamẽ ipsi nescirent quis esset ꝑmus dies quoniã non cognoscebant oziginem seculi:ideo possent incipere computationem bozum septem dierũ ab aliquo die qui non esset ꝑmus in ozigine seculi. ¶Aliquis autẽ ad hoc dicet q̃ iudei non computabant istos dies ꝑm enarrationẽ gentilium.sed q̃ ipsi babebant specialẽ cõputationem istozum septẽ dierũ cõtinuatam ab ozigine seculi:qz ipsi iudei cognoscebant oziginem creati mundi:alie autẽ gentes non.⁊ per hoc possent scire que erat prima dies creati seculi:vel prima dies simpliciter in bebdomada. ¶Sed dicendũ q̃ adhuc hoc nõ potest stare: qz q̃q̃ iudei cognoscerent creationẽ mundi: non cognoscebant eam a principio:sed solum eam cognouerũt quãdo moyses descripsit illis:⁊ hoc fuit in deserto:ideo non possent ipsi scire que fuisset prima dies creati mundi cũ totum tẽpus intermedium trãsisset sine aliqua computatione. ¶Sed dicendũ est aliter q̃ iudei nesciebant que esset prima dies seculi vel in qua die facere deberent sabbatum.sine quis modus esset computandi. Sciuerũt tamẽ hoc dicente moyse.ipse nãq; quãdo dedit eis primo preceptũ de sabbato in monte helim.dixit eis.requies sabbati sanctificata est domino:⁊ addidit q̃ omnia que facere deberent sequenti die que erat dies sabbati:facerent die sexta que erat dies veneris.⁊ sic cognouerũt ibi bebrei que erat dies septima:⁊ quomodo essent cõputãdi sex dies. postea autẽ nũq̃ potuit tradi oblitioni illa cõputatio: sed semper fuit distinctũ tẽpus per bebdomadas ⁊ manet vsq; in hodiernũ diem.⁊ hoc modo bebrei manifeste sciuerũt quomodo essent cõputãdi sex dies:⁊ qs esset primus. ¶Cõtra ea que dicta sunt aliquis obijciet:qz hic vocãtur ferie domini oẽs solẽnitates quas iudei obseruare debebant:⁊ distinguũtur ferie cõtra dies nõ vacatiuos. qũo ergo ecclesia vocat oẽs dies ferias:dicẽs secundã feriã:tertiã feriam.⁊ sic de ceteris vsq; ad sabbatũ:⁊ diem dominicã. ¶Respõdendũ est q̃ ferie ꝓprie dicunt a feriando.i.a quiescendo.⁊ solũ hoc pertinet ad dies solẽnes vel vacatiuos: ecclesia tamẽ vocauit oẽs dies ferias ꝓpter duo. Primo qz in omni die a vitijs feriandũ.i.cessandũ est. ecclesia ergo que nititur boies deducere ad hoc vt a vitijs cessent omnes dies ferias vocat. Secũda causa est:qz q̃tum ad officia ecclesiastica ⁊ ministros ecclesie oẽs dies ferie sunt:cuz ibi ab omnibus occupationibus cessandum sit:⁊ soli diuino cultui vacandũ. Deus autẽ loquebat israelitis popularibus vans legem q̃tũ ad cessationẽ ab operibus.⁊ qz nõ omnibus diebus vacare debent ab operibus: sed quibusdam spãliter:quosdaz dies ferias vocauit: alios autem non.sed dies septimus cõputatur inter eos qui ferie sunt. (Facietis opus).i.in septẽ diebus poteritis facere opa vestra quecũq; sint.quod intelligitur oũ tamẽ nõ intercidrent in his diebus alie ferie de quibus infra dicit.(Septimus dies:qz sabbati requies est.) Cõputatur apud hebreos omne tẽpus per septẽ dies.⁊ rursus post illos septem dies incipiunt alij septem dies. ⁊ sic circulatione septem dierum omne tẽpus in eternũ mẽsurabitur.vnde inter septem dies quos hebrei ponũt vltimus est feria:⁊ iterũ redit primus. ¶Causa autẽ hozũ est duplex. prima ex ipsa diuina institutione.Secũda ex natura rez ⁊ ordine vniuersi.Pro quo cõsiderandũ est q̃ tẽpus ꝑm q̃ dicit Aristote.in .4.physicoz est mẽsura motus.⁊ sicut in ipso motu non est aliqua distinctio sed cõtinuitas: ita in ipsum nõ est distinctio aliq̃ vel articulus separatiuus:sed totalis cõtinuitas.q̃q̃ enim omnia naturalia moueantur vel sint conditiones motuz vt dicit Arist.in principio physicoz. tẽpus tamẽ nõ fundat in quolibet istozum tanq̃ in substantia:sed in primo mobili. Istud autem est nonum celum a quo est ozigo motus in omnia alia entia naturalia.⁊ hoc nunq̃ cessat nec habet aliquã diuersitatem in velocitate ⁊ tarditate: ideo tempus quod fundatur in eo non potest habere aliquam diuersitatem vt possimus assignare aliquas partes temporis proprie distinctas ex ipsa natura rerum: cum nullus terminus sit in motu: donec totaliter claudatur. ¶Nos tamẽ qui volumus cognoscere durationẽ nostram distinguimus ipsum tẽpus in particulas durationis nre aligbus partibus temporis.⁊ sic nota fiet mensura durationis nostre: ⁊ quoniã ꝑm q̃ dicit Aristo.in.10.meta. minimum est mẽsura in quolibet genere.oportet vt nos diuidamus tẽpus in paruas particulas vt sic distinctius cognita fit nobis mensura vite ⁊ opationũ nrarũ. Tẽpus aũt diuidi põt iuxta volũtatẽ nostram in quãtũcunq; particulas paruas voluerimus:qz cõtinuũ est:⁊ omne cõtinuũ est diuisibile in infinitũ iuxta Arist. 2.et.7.phy. ⁊ tamẽ ista mensura ⁊ diuisio tẽporis magis cognita fic debet reduci ad id a quo tẽpus causatur.est autẽ causa ipsius tẽporis celũ quoniã fundat tẽpus in motu:⁊ motus primo est a celo. ⁊ quoniã q̃q̃ corpa celestia oia mouentur: tñ q̃dã nobis magis cognita sunt q̃ alia:per ea que magis cognita sunt debet fieri

† desolẽnitate sabbati.

A

[a] quopossẽt iudei cognoscẽ qs eẽt ꝑmus dies vel septim⁹. ⁊ an a ꝑncipio eẽnt tpa distincta p bebdomadas. Luiusdã rñ. ad q̃.

Im pba.

D

†

†

Luiusdã rñ. ad q̃.

B

Im pbatõ.

Doc.rñ.ad q̃stũ.

Iudei non poterãt scire qs eẽt ꝑm⁹ dies vel septim⁹ nisi moyses assignasset.

C

Cũ vocent hic ferie omnes solẽnitates q̃re vocant ab ecclia oẽs dies ferie. Rñsio. 1.cã.

2.cã.

†

†

D

Quõ in tpe nõ ẽ aliqua ꝺmĩatõ:sz nos diuidim⁹ iuxta volũtatẽ nr̃az

apud nos distinctio temporis: qz cognitio nostra ex magis notis vt pz per Aristotelez in. 1. phycicorum: z in. 1. posteriorum. ¶ Inter corpora autem celestia nulla nobis magis nota sunt q̄z duo luminaria magna: scilicet sol z luna: ideo per ista duo magis debuit fieri distinctio temporiz q̄z per alia: z qz sol ad huc magis notus est nobis z regularior in motu suo atq; magis causans i istis inferioribus cū ipse dicat pater deor z viro rū iurta Aristo. 2. de aia z ipse per accessum z recessum suum causet oēs generationes z corruptiones in terra ſm ꝓpinqta tē in circulo obliquo vt pz in. 2. de generatione. debuit tempus magis distingui per motū illius q̄z alicuius alterius astri. mensura autē prima z distinctio que habet per motū solis est dies: z dr esse dies quātitas tēporis in quo sol pertrāsit a pūcto orientis: z ista vocat dies naturalis: in quo nos vulgariter loquētes distinguimus die z nocte. s. artificialē: z est quātitas tēporis in quo sol pertrāsit a pūcto oriētis nostri vsq; ad occasuz nostrū. ¶ Istū aūt die naturalē nos dividere poterimus in quotcūq; particulas equales voluerimus: sed consueuimus dividere in 24. partes eālēs per instrumēta artificialiter facta: z iste partes vocātur horze. ¶ Amplius aūt per solem distinguit nox a die: sed ista distinctio nō est semp vniformis in quantitate: qz aliq̄n sunt dies maiores z aliq̄n minores z conformiter de noctibus: sed dies nālis semp equalis est. 24. horas continens. iō ꝑma mēsura regulariz quā attribuimus motui solis est dies naturalis. ꝑter hanc autē est alia mēsura causata per motū solis. s. annus: z est duratio vel quātitas tēporis in quo sol pertransit a puncto in punctū celi per suuz cursum naturalem. nō possunt aūt reperiri vlteriores mēsure per solem. habet enim duas mēsuras vnā p motū raptus. cōplendo circulū z est dies. aliam per motū naturalē cōplendo circulū z vocatur annus. ¶ Per lunam etiā que scōz luminare maiuz est, accipitur distinctio mēsure in tēpore: z ipsa sicut sol habet duos motus. s. motū raptus z motū naturalem: sed per motū raptus nō accipimus aliquā mensurā distinctiuam cū non appareat aliqua notabilis diuersitas cū peruenit luna a pūcto in pūctum per motum raptus sicut apparet in sole. ¶ Accipitur aūt distinctiua mēsura in luna quantū ad motum naturalē. s. a cōiunctione vsq; ad cōiunctionem q̄ sunt fere. 30. dies per medium motū. per verum aūt motū aliter accipitur. z hic est notabilis diuersitas: qz ante cōiunctionem z post cōiunctionē luna apparet: aliqn̄ plena: aliqn̄ nō plena. In cōiunctione aūt nihil apparet. ideo pz istū motū accipim⁹ quādam mensuram que dr mēsis: que est tēpus in quo peruenit luna a cōiunctione solis ad alterā cōiunctionē q̄q̄ aliqui non distinguunt mēses p lunationes sed per motum solis. nā faciunt duodecim menses in anno. si tñ cōputētur per lunationes fere quattuordeciz z tredecim menses sunt: sed magis cōputant mēses dividendo tēpus anni in duodecim partes ſm q̄ sol causat motu suo: causat pfecte annuz transeundo per duodecim signa celi equalia. ¶ De autē mensure sunt quas accipimus per motus corpor celestiū: z has voluit nobis tribuere ipse nature cōditor quando ista luminaria fecit. sic habetur Geñ. c. 1. cum dr. fiant luminaria in firmamento celi: z dividunt diem ac noctez: z sint i signa z tēpora: z dies z annos: z luceant in firmamēto celi z illuminent terram. ¶ Mensura aūt distinctiua temporis que est circulatio septē dierum ex his adhuc nō habetur: sed inuenta est propter duas causas. ☉ Pria est ex diuina operatiōe: qz deus creauit mundum in sex diebus: z in septimo requieuit ab omni opere qō patrauerat. ideo voluit vt iudei qui accipiebant spāliter legem eius custodirent diem septimum: z ob hoc oportebat vt totum tēpus distinguerent p septenarios. Si autem deus iussisset vt israelite colerent eū in die quarto oportebat q̄ ipsi distinguerent omne tēpus suum cōputantes per quaternarios dierū: z sic esset de ternarijs vel quinarijs. hoc patet Geñ. 2. c. et Exo. 20. et. 31. c. cum dicit. q̄ sex diebus creauit deus celum z terraz: z in septimo die requieuit ab omni opere. iō benedixit deus diei septimo z sanctificauit illum. ¶ Causa autem ex natura rerum est alia. s. qz sicut nos dirigimur per motū solis z lune: ita dirigimur per motum omnium septem planetarum simul. nam q̄q̄ omnia sydera influant super nos. tamen specialius influunt septem planete: propter latitudinē quā habent. s. quia declinant aliquando ad austrum z aliquando ad septētrionem: alie autem stelle non habent latitudinem: sed dicuntur fixe. influunt ergo magis planete. ¶ Isti autem planete sic se habent q̄ vnus dominatur principaliter in vna hora: z alius in alia: z per istum modum euenit vt vnus planeta dominet in ꝑma hora vnius diei: z alius in ꝑma hora sequentis diei. In die quā nos dominicaz vocamus dñatur sol. iō apud gentiles dies solis vocabatur. Apud iudeos autem prima sabbati. i. prima dies post sabbatum: vel vna sabbati. i. vna dies post sabbatum vt habetur Matth. c. 28. Nos autem propter resurrectionem domini hanc diem dominicam appellamus: sic enim eam cepit appellare beatus Joan. Apoc. c. 1. In prima autem hora sequentis diei post dominicam dominatur luna: ideo eam diem lune appellamus tam nos q̄z gentiles. Judei autem eam secundam sabbatorum vocant. i. secundū diem post sabbatum. In sequenti die prima hora diei dominatur mars: ideo tam nos q̄z gentiles diem martis appellamus. Judei autē appellant illam tertiam sabbatorum. In sequenti die mercurius: z in alia iupiter: z in alia venus. z sic dicuntur dies nomine nostro z gentilium. Judei autem quartam z quintam z sextam sabbati vocant. In sequenti autem die in prima hora dominatur saturnus. z propter hoc apud gentiles dies saturni appellatur. Judei autem eam sabbatum vocant. i. quietem: quia ibi dominus quieuit ab omni opere qō patrarat vt habet Geñ. 2. c. Nos diem hanc sabbatum vocamus propter quietem corporis domini in sepulchro: quoniam tota illa die in sepulchro fuit: z quia non sunt plures planete non possunt nominari plures dies ab eis: sed immediate reditur ad diem dominicam que est dies solis. pz ergo vnde habuit originem q̄ tempus computaretur p septenarios siue hebdomadas: z quomodo dies sabbati sit dies septimus. (Quia sabbati requies est.) Dicatur causa quare dies septimus approbatur ad cultuz dei. z dicitur hoc esse: quia est requies sabbati domini. nam cum creasset deus celum z terram in die illo septimo requieuit. z dicitur requies sabbati duplicando: quoniam sabbatum z requies idem sūt ſm significationem hebraici nominis. sed hic accipitur quies pro quiete dei. z sabbatum tanq̄ quietem significet. tamen accipitur pro ipsa die in qua deus requieuit. (Vocabitur sanct⁹). i. dies sabbati dicetur sanctus. i. sanctificatus vel applicitus ad cultum dei: quia alij dies applicantur ad opera nostra. dies autem sabbati applicatur ad solum diuinum cultum. s. vt orarent vel contēplarentur manentes in cogitationibus suis vt habet Exo. ca. 16. cum dicitur. maneat vnusquisq; apud semetipsum: nullus egrediatur de loco suo die septimo. z ob hoc: quia quādocūq; aliquis peccat subtrahit illud tempus deo cum peccatum dirigi non possit in deum: magis peccabit si malū egerit in die solēni q̄z in diebus non vacatiuis. nam dies solēnis debita est domino. z cum aliquis eam prauis occupationibus applicat deo subtrahit cui debita erat z sactificata. ¶ In alijs autem diebus q̄q̄ quisq; peccat prauе agens: deo tamen tempus non subtrahit quia sibi specialiter deberetur. minus ergo peccat. (Omne opus non facietis in eo). i. nullū opus facietis. p eq pollētiā negationis postposite signo vniuersali. ¶ In quo considerandum est: q̄ cum agitur hic de ferijs dicitur q̄ non fiat in eis opus sed diuersimode: quia de quibusdam dicitur q̄ nullū opus seruile fiet in eis. de alijs autē dicitur q̄ nullum opus fiat in eis. nam in die sabbati z infra in die propitiationis dicitur q̄ nullum opus fiat. In die autem azimorum primo z septimo: z in die pentecostes z clangoris z festiuitate tabernaculorum dicitur q̄ nullum opus seruile fiat in eis vt pz infra i lra. Usi distinguit hic nullū opus fieri z non fieri opus seruile. maioris enim obligationis est nullum opus fieri q̄z nō fieri opus seruile. nam cum denegatur omne opus seruile: denegantur omnia opera pertinentia ad administrationem seruorum preter parationem ciborum: z dispositionem ciborum: z dispositionem omnium que ad cibos pertinent. s. accendere ignem z coquere z disponere vasa. non facere autem aliquod opus est denegare omnia opera seruilia z parationem ciborum: ideo quia in festo azimorum solum prohibebantur opera seruilia licebat parari ea que ad cibos pertinent vt habetur Exo. 12. c. cum dicitur. nihil operis facietis in eis: exceptis his que ad vescendum pertinent z obseruabitis azima. ¶ In die autem sabbati quia prohibebat omne opus: etiam non licebat parari cibos vel accendi ignem: sed ex precedenti die ista parata babebantur. sic habetur Exo. 35. c. cum dicitur. septimus dies erit vobis sanctus. sabbatum est requies domini: qui fecerit opus in eo occidetur. non succendetis ignem in cunctis habitaculis vestris per diem sabbati. Sic autem erat de die propitiationis in qua illicitum erat omne opus. Quid autem opus sit seruile late dictum est. Exodi. 12. ¶ Cum autem dicitur hic q̄ nullum opus fieret in sabbato non est sic intelligendum: quoniam tunc non esset licitum

in sabbato

Sole nox a die distinguitur.

Quare cōputat tps magis per motū solis z lune q̄z alioz astrorum.

In sacra scriptura assignates dr distōnes tēpoz q̄ habentur ſm naturam

Totū tēp⁹ variat per hebdomadas pp ouas causas.

☉a cā.

Scōa cā

Quo ecclia computat hebdomadā p ferias iudei p sabbata gentiles p planetas.

Dies septim⁹ q̄re approbat ad dei cultū

Qō.4 A Quid sit non facere opus seruile.

in sabbato comedere ꝛ bibere ꝛ similia. Sed falsum est. omnia enim ista licent. etiam bellum agere licet resistẽdo hostibus in die sabbati vt pz. 1. Macha. c. 2. sic etiam habetur extra de regu. iuris. in. c. quod licitum non est. ¶ Licebat etiã pascere iumenta ꝛ adaquare: quoniam christus dixit licere vnicuiq; pozare asinum suum aut bouem ad aquandum vt habetur Luc. 13. c. Similiter etiam si iumenta nostra vel res ceciderint in loco periculoso in die sabbati educere licet. sic habetur Luc. 14. cum dicitur. cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet: ꝛ non continuo extrahet illum in die sabbati? Licebat quoq; fieri ea que ad medicinas pertinẽt in diebus bis vt inuit ex eo qõ habetur Luc. 13. et. 14. c. licebat etiam in sabbato hominibus propter necessitatem famis colligere cibos ꝛ parare. sic patet Matth. 12. vbi iudei accusauerunt discipulos christi: q in die sabbati ambulantes per sata vellebant spicas ꝛ confricata comedebant. Dhristus autem respondit eis licere propter necessitatem sicut licuit dauid comedere de panibus propositionis quando erat in necessitate fugiens a facie saulis. nulli tamẽ nisi sacerdotibus licitum erat comedere de panibus illis. Alia autem similia i sabbato fieri licebat: ꝛ generaliter omne opus necessarium fiebat in sabbato ꝛ quolibet: quo omisso magna rerum perditio esset. Que aũt sint opera licita in sabbato: ꝛ que illicita: ꝛ de differentia obseruationis diei sabbati ab aliis festiuitatibus veteris testamenti: ꝛ que differentia sit inter obseruationem festorum in nouo testamento ꝛ in veteri: ꝛ de causa horum latissime dictum est Exo. 12. c. De sabbato autem quomodo sit preceptum cerimoniale ꝛ quomodo morale: ꝛ de aliis pertinentibus ad illud dictum est Exo. 20. c. (Sabbatum domini est in cunctis habitaculis vestris). i. nullum opus facietis in sabbato: quia requies domini est. i. quia deus requieuit in die illo ab omni opere quod patrarat vt habet Gen. 2. Uel dicitur requies domini. i. requies mandata a deo. s. q deus mandauit vt in die illa quiescremus. vel aliter ꝛ melius requies domini est. i. requies ordinata ad deum. s. q in alijs diebus homo si requieuerit pro se requiesceret: in die tamen sabbati nõ inuenitur q requiescat homo pro se sed pro deo. sic pz Exo. 16. cuz dicitur. requies sabbati sanctificata est domino. i. ad diuinum cultum applicita. (In cunctis habitationibus vestris). i. sabbatum solum est in habitationibus vestris: quasi dicat in vestris domibus obligamini obseruare sabbatum. i. q ibi non facietis aliquod opus. tamen in tabernaculo domini ibi non obseruabatur sabbatum: quoniam ibi in die sabbati parabatur ignis ꝛ ponebantur ligna: quoniam per singulos dies iubebatur sacerdos ponere ligna in altari vt esset ignis perpetuus vt supra 6. c. ergo in die sabbati ponebantur ligna super altare. etiam in die sabbati animalia immolabantur ꝛ decoziabantur ꝛ cedebantur in frusta: atq; cremabantur super altare. quod pz: quia fiebat sacrificium matutinum ꝛ vespertinum: ꝛ in matutino occidebant duo agni anniculi: ꝛ in vespertino totidẽ vt habetur Nume. 28. c. ꝛ sic licebat in die sabbati fieri opera que eẽnt quasi seruilia que in alijs ꝓhibita erant ꝛ in sanctuario licita. nam quandocũq; fit mentio de obseruatione sabbati exprimitur ibi illam obseruationem esse in tabernaculis iudeorum. nõ tamen in tabernaculo dei. ꝛ sic Exo. c. 35. cum diceretur de obseruatione sabbati expressum est. non succendetis ignem i cunctis tabernaculis vestris per diem sabbati: ꝛ non dixit simpliciter non succendetis ignem quasi non videatur inclusum sanctuarium in hac lege. ¶ Ideo si aliquis arguat contra obseruationem sabbati de eo qõ fiebat in sanctuario: qz videbatur i fringi sabbatum. ¶ Respondendum est q non infringebatur cum non comprehendatur sanctuarium in hac lege. ¶ Aliquis tamen dicet sanctuarium comprehendi hac lege: quantum est ex continentia ꝛ vniuersalitate legis: sed ex priuilegio factuz est vt non obligaretur sanctuarium ad leges cõmunes. sic videtur haberi Mat. 12. c. cum dicitur. aut non legistis in lege: quia in sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant ꝛ sine crimine sunt: ecce enim violari legem de sabbato dixit per ea que in sanctuario fiunt. ꝛ tamen lex nunq; violatur nisi cum agitur cõtra id quod in ea cauetur. ¶ Respondendum est q violari legem stat dupliciter. s. materialiter ꝛ formaliter. violari legem formaliter est quandocũq; fit contra id quod in lege significatur ꝛ comprehenditur in lege. violari autem materialiter legẽ: est quandocũq; fit contra verba legis etiam si non fiat contra intentionem eius: ꝛ ille casus non sit subiectus legi. ꝛ sic quandocũq; aliquis habeat priuilegium vt non sit subiectus lege cõmuni ꝛ vtatur illo dicitur violare legem materialiter: quia videtur facere contra id quod in lege mandatur. non tamen facit: qz nõ ẽ obligatio i illo ad faciẽdũ p ea q̃ mãdat lex: sed ereptus ẽ. Lõformiter aũt circa ea q̃ dñr de sanctuario. Nã i sanctuario fit aliqd p sabbatuz qõ mãliter est contra preceptũ legis ex eo q̃ sunt tales actus quales prohibentur a lege. tamẽ qz lex non obligat sanctuarium: sed ceteras domos ad istam obseruationẽ non dicitur frangi preceptum de sabbato in sanctuario. ꝛ quãdo christus dicit Mat. 12. c. q̃ sacerdotes in templo sabbatum violant ꝛ sine crimine sunt: intelligendum est de violatione materialiter: ꝛ non de violatione formali: qz in illa necessariũ est q̃ sit peccatum. (De sunt serie domini.) Dic ponitur pars secunda principalis. s. de festiuitatibus que solum contingunt semel in anno. sabbatum nãq; de quo supra dicebatur in qualibet hebdomada euenit. Iste autem festiuitates de quibus hic solum accidunt semel vt festum azimorum: ꝛ pentecostes: ꝛ propitiationis: ꝛ clangoris: ꝛ tabernaculorum: quoruz tẽpora infra babẽtur. (Serie domini sancte.) vocantur serie domini festiuitates de quibus infra dicitur. ꝛ dicũtur serie a seriã do: qz in eis cessandum est ab opere sicut in sabbatis: q̃q̃ non est tanta obligatio in obseruatione istarum feriarum de quib⁹ hic dicitur. vocantur iste serie sancte. i. applicite ad dim: qñ isti dies festi totaliter ad laudez dei conuertendi sunt qõ est eẽ sanctum. Ceteri autem dies conuertuntur ad vsus nostros. (Quas celebrare debetis tẽporibus suis). i. q̃ iste festiuitates debẽt obseruari nõcõtinue: qz nõ ꝺtinue accidũt: sed tpib⁹ suis. i. certis tẽporibus anni. ꝛ in hoc ponitur differentia a sabbato de quo non dicitur q̃ tempore suo celebretur: qz multotiens celebratur. (Mense primo). Dic ponuntur festiuitates que accidunt certis tẽporibus anni: ꝛ ponitur primo festiuitas que est festiuitas azimorum. ¶ Pro quo considerandum est q̃ sicut supra dictum fuit q̃q̃ a natura sit obligatio ad colendũ deum in aliquibus temporibus. tamẽ quãtũ sit tempus qõ debet separi ad cultum dei: vel quando illud est non est determinatũ a natura. ideo in hoc legislatores diffinire debent quantum sit ꝛ quomodo obseruandum. Deus autem hic tanq̃ propzius legislator debzeorũ diffinit festiuitates ꝛ tẽpora colendi. ꝛ q̃q̃ posset ad placitum suum diffinire: quoniam ista ex ratione dependere difficile est. tamẽ ordinauit festiuitates eo modo quo rationabilius ordinari poterant. Et qñ in festiuitatibus homines applicantur ad cultum diuinum cum ad hoc solum festiuitates ordinate sunt: fecit vt in illis tẽporibus essent festiuitates in quibus recoleretur memoria aliquorum beneficiorum deorum. Et hoc proficiebat ad duo. primo ad hoc q̃ ipsi israelite deum intensius ꝛ deuotius colerent. nam cum ipsi recozdarentur datorum beneficiorũ leuius inducerentur ad opera cultus q̃q̃ als: qñ beneficia naturaliter obligant susceptorem vicẽte Aristo. ethico. lib. 5. q̃ suscipiens beneficium tenetur ad cõtrapassum ꝛ famulatum. Si autem iudei non recozdarent aliquorũ beneficiorum a deo collatorum tepidius hoc agerẽt. sed de⁹ intẽdebat eos ducere ad amorẽ suum q̃tũ duci poterant: ideo cõuenientius fuit valde vt ponerẽtur festiuitates que collatorum beneficiorum memoriã agerẽt. Et hoc est quãtũ ad vnũ de duob⁹ vel q̃tũ ad vtrũq;. s. q̃tum ad tempus in quo beneficia collata sunt. s. q̃ tali tẽpore anni iste festiuitates obseruentur quali ipsa bñficia q̃ commemozãtur collata sunt. ꝛ hoc obseruat in istis festiuitatibus q̃ significãt beneficia collata in certo tẽpore. s. festũ azimorum cuius bñficiũ significat. s. eductio de egypto fuit de cimagnta die mẽsis pmi: iõ i eadẽ die celebrat vt pz Exo. 12. c. ꝛ hic. sic ẽt est in festiuitate pẽtecostes que vocat solẽnitas hebdomadarũ. hec. n. fuit p datione legis sicut alig dñt ꝛ eo tẽpore vel q̃si est. ¶ Scõm in quo recolit bñficiuz collatũ in festiuitatibus sunt ipse cerimonie obseruationis: q̃ etiã si nõ sint in tempore collati bñficijstũ ex ipsis cerimonijs manifestatur pro quo festũ illud fiat. sic pz de festo tabernaculorũ ꝛ propitiationis. nã ista nõ determinãt sibi certa tẽpora i collatis bñficijs: qñ festũ tabernaculoz fit ad memoriã q̃ israelite habitauerint in deserto sub habitaculis frõdiũ vt pz i fra in lra. istud aũt nõ fuit determinatũ q̃tũ ad aliqõ tẽpus anni: sed in tẽpore quo fuerunt israelite i deserto. cerimonie tñ obstatiõis demõstrãt q̃ istud festũ fiat ad memoriã tabernaculoz i qb⁹ habitauerũt israelite in deserto. sic etiam est de festo propitiationis. nam propitiatio que est remissio peccatorum non determinat sibi specialiter aliquod tempus: cum conuersis ad deum quolibet tempore remittantur peccata: q̃q̃ imperiti iudei dicunt in die propitiationis: qui est in septembzi sedere deum ad propitiandum ꝛ ad iudicandum ꝛ non alia die anni. quorum positionem sa-

Qõ i sabbato fieri licebat

Obiectõ

Rñsio Obiectõ

Rñsio Sabbatũ oz duplr violari .s. mãlr ꝛ formalr.

De solẽnitate paschali cũ sabbato.

Qõ. 5.

Qũo poterat de⁹ ordinar festiuitates q̃lr cũq; vellet sed solũ ordinauit eas ad recolendũ bficia eo tpe quo data sunt.

Quare magis festũ clãgozis ꝛ tabernaculorũ ꝛ ppitiatiõis fiũt in septẽbzi q̃ i alio mẽse.

tis improbauimus supra.16.ca.recolitur tamen memoria preterite remissionis ⁊ futura demonstratur: vel quandocunq; fiat in cerimonijs illius diei que sunt afflictiue ⁊ manifeste significant merorem ⁊ remissionem peccatorum.ergo hec duo fuerunt conuenientia festiuitatibus ad recordationem beneficiorum: vt sic deuotius mouerentur iudei ꝯ als ad deum colendum. ¶Secunda causa est ex parte dei. deus enim instituit festa vt in eis coleretur ⁊ laudaretur:sed magis laudatur cum fiunt festiuitates eo tēpore quo beneficia collata sunt ꝯ aliter. ergo debuit esse ordinatio festiuitatum tali tempore. quod p3: nā cū aliquis recolit beneficium a deo traditum assurgit in laudem dei congratulando ei. cum vero nihil tale recolitur non assurgitur in laudem.deus ergo qui volebat laudari a populo suo instituit festa que recolerent specialiter beneficia tradita.⁊ sunt ista quinq; que habentur hic.De quorum causis magis specialiter dicetur in quolibet eorum. ¶Horum autem primus est festus phase qō fiebat in mense primo:quindecima die ⁊ erat ad recordationem exitus israel de egypto quando illo tempore fuerat liberatus de captiuitate vt habetur Exo.12.et 13.c.Est autem hoc festum primum inter omnia festa anni ſm duo.ſ.quantum ad tempus ⁊ quantum ad cerimonias.est primum quantum ad tempus:quia in primo mense anni collatus est beneficium illud vt apparet Exo.12.c. ⁊ est primum in cerimonijs:quia fiunt hic plures cerimonie ꝯ in alijs: ga erat maior causa propter maius beneficium datum.⁊ hoc fuit causa vt notaretur principium anni:quia antea dicebatur principium anni mensis septembris.postea vero mutatum est ⁊ factus vt esset principium anni mensis martij vt habetur supra.12.c. In hoc aūt festo fiebāt sacrificia ⁊ oblatiōes spicaꝝ vt imediate bz. ¶Sciendū aūt q; quando dicitur hic q; mense primo fieret festum phase non est accipiendus mensis primus pro ipso ianuario quē nos primū in mensibus tanq; ianuam ponimus. sed accipitur mensis primus. i.martius qui olim apud gentiles consueuit esse primus vt p3 ex computatione aliorum mensiuz: cum dicimus septembrem:octobrem:nouembrem.i. septimus: octauus:⁊ nonus mensis.non possunt tamen isti vocari sic nisi computatio incipiat eorū a martio.postea tamen latinitas mutauit istos menses apud romanos:faciens ianuarium ⁊ februarium esse primos.de quorum mutatione tractat Solinus impolistor.c.1.de diebus itercalaribus:⁊ nos diximus Exo.12.Fuit tamen mutatus ordo mensium apud iudeos. ita vt martius primus mensis esset. Facta est autem ista mutatio propter causam que assignatur Exo.12.c.tam in littera ꝯ in cōmento.vocatur autem iste mensis primus apud hebreos nisan.⁊ non incipit incipiente nostro martio. ¶Causa huius est quia hebrei non computant menses per assignationem dierum romanorum quantum ad solis motum ⁊ diuisionem temporis per illum:sed quantum ad lunationes:facientes quālibet lunationez vnum mensem:⁊ postea in principio sequentis lunationis faciebant festum magnum clangentes tubis ⁊ facientes conuinia sic p3 Nume.10.c.et.29.Hoc enim vocatur festum calendarū: quoniaz nos calendas principiū mensis ponimus. ¶Vocatur etiam festuz istud neomenia.i.nona lunatio a neos quod est nouum:⁊ mene quod est defectus quasi nouus defectus:quasi dicat q; tunc luna nouiter deficit obfuscata a radijs solaribus.sic p3 ps.80.cum dicitur.buccinate in neomenia tuba insigni die solēnitatis vestre. Modus ergo iudeorum incipiendi mensem primum qui martius dicitur est: quia inquirebant quomodo erat equinoctium vernale quod fit quasi in medio martij nostri. ⁊ tunc inquirebant vbi incipiebat lunatio propinquior ad illud equinoctium.ſ.an ante equinoctium vel post: ⁊ in die prima lunationis propinque ad equinoctium faciebant primā diem mensis martij. ⁊ ista erat prima dies anni ſm computationem iudeorum. Poterat autem aliquando incipere iste mensis martius in prima die mensis nostri,vel in secūda vel in tertia. ⁊ sic consequenter: vel post medietatem mensis nostri vsq; circa finem eiusdem.⁊ sic aliquando mensis primus hebreorum qui vocatur nisan coincidit pro maiori parte cum mense martio:aliquando autem quasi cum toto aprili. Interdum autē cuz maiori pte martij ⁊ minore aprilis ⁊ econtrario.(Decimaquarta die.) Hic ponitur termin⁹ festiuitatis.ſ.i decimaquarta die mensis primi. Inuenta enim prima die martij hebreorum.computetur ex illa vsq; ad quartamdecimā:⁊ ibi est festum.(Ad vesperum phase est domini).i.in die quartadecima ad vesperum est pascha vel est festum transitionis domini:quia transiuit per egyptum. ¶Aliqui enim existimant q; istud festum dicatur phase siue transitus propter liberationem israel de egypto .ſ.qz tūc exierunt israelite de egypto. ¶Sed hoc nō stat: quia non vocatur phase quia transierit israel:sed quia transiuit dominus.nam cum exiturus esset israel de egypto in nocte illa percussit dominus omne primogenitum in egypto:⁊ tunc ambulabat angelus percutiens per omnes domos:quia in qualibet domo erat aliquis occidendus iuxta illud Exo.12.non fuit dom⁹ in egypto in qua non iaceret aliquis mortuus. quando tamen accedebat angelus domini ad domum hebreorum transibat dimittens eam ⁊ percutiebat in domo sequenti in qua esset egyptius vt occideret eum. Ad honorem autem huius transitus facta est ista festiuitas.sic p3 Exo.12.ca.cum dicitur.⁊ cum dixerint vobis filij vestri que est ista religio:dicetis eis.victima trāsitus domini est quando transiuit per domos filiorum israel in egypto percutiens egyptios ⁊ domos nostras liberās. ¶Fiebant autem multe cerimonie in hac festiuitate. quarum quedam pertinebant ad obseruationem ipsorum popularium:alie ad vacationem operationum:alie ad solum sacrificium diuinum. Prime cerimonie erant in operatione agni paschalis.ſ. quomodo eum deberent iudei ingulare:⁊ quomodo deberent comedere obseruatis multis cerimonijs.de his habetur Exo. 12.c. ¶Alie autem erant cerimonie eodem modo pertinentes ad populares in comestione azimorum.⁊ hoc erat per septē dies:in quibus non licebat comedere fermētatum.de hoc habetur hic:⁊ Exo.12.c.Alie cerimonie erant in vacatione ab operatiōib⁹:⁊ hoc erat per septē dies.ꝯꝯ in hoc erat differētia quo niam primus dies ⁊ vltimus erant multum celebres.alij autem non erant celebres quantum ad vacationem ab operibus sed quantum ad azima obseruanda:quia non comedebantur in illis septem diebus panes fermentati. Erant autem alie cerimonie quantum ad sacrificia.⁊ hoc erat dupliciter: qz erāt quedā sacrificia in oblatione spicarum nouarum ordeacearum de q; bus habetur hic in littera ⁊ dicetur infra. alia erant sacrificia in oblatione animalium. fiebant enim in qualibet septem dierum:⁊ in quolibet die offerebantur duo vituli ⁊ vnus aries ⁊ septem agni anniculi cum libamentis suis.ſ.cum simila ⁊ vino ⁊ oleo.offerebatur etiam hircus pro peccato ⁊ sacrificia matuna ⁊ vespertina.de his Numeri.c.28.hic autem non enarrantur omnes cerimonie huius festiuitatis: sed quedam illarū qz alie posite sunt alibi.(Ad vesperum phase dñi ē).i.in vespere diei quartedecime est festum de phase.i.de transitu domini. hoc dicit:quia in quartadecima die immolabatur agnus per omnes domos hebreorū: ⁊ istud erat ad vesperum.ſ.iam inclinata die.nam post meridiem immediate iudei vesperum vocant. Et erat iste modus q; post meridiem incipiebatur inquirl in qualibet domo an esset panis fermentatus.nā duz esset fermentum in domo non poterat immolari agnus paschalis vt habetur Exo.23.c.et.24.cum dicitur.non immolabis super fermento sanguinem hostie tue. vocatur autem hostia hebreorum agnus paschalis:⁊ dicitur immolari super fermentum quando manēte fermento in domo non immolabatur.postea autez exclusis omnibus illis que pertinebant ad fermentum poterat immolari agnus.hoc tamen non poterat fieri ante meridiem:ga nondum erat vesperum. incipiente tamen declinare sole a meridiano circulo ad occasum vesperum dicebant: ⁊ in toto illo tempore existimant licitum sibi esse immolare. Vesperum tamen proprie significat paruulam partem diei que est ante solis occasum.⁊ tunc quasi occumbente sole fiebat ista immolatio vt bz Deu.16.c.cum dicitur.immolabis phase vespere ad solis occasum quando egressus es de egypto. ⁊ dicitur esse iste dies quartusdecimus festiuitas phase:quia iste pertinet ad immolationem agni qui fiebat pro phase. ¶In quo cōsiderā dū est q; in ,festo mensis primi quod vocatur pascha hebreorum erant duo beneficia magna designata.ideo fiebant ibi cerimonie duplices ad horum significationem. Primum beneficium collatum in tempore illo fuit liberatio israelitarum in morte primogenitorum.nam cum israel egressurus esset de egypto: angelus domini percussit in omnibus domibus egyptiorum omnia primogenita ab homine vsq; ad pecus:⁊ nihil tetigit de his que pertinebant ad filios israel:sed transibat angelus percutiens domos eorum.Secundum beneficium tempore illo collatum fuit in ipsa eductione israelitarum de egypto:quia sequēti die quindecima mensis eiusdem primi educti sunt omnes israelite de egypto.Sicut aūt ista erāt distincta bñficia. ita i isto festo indeoꝝ in quo vtrūq; significat fuerūt posite due pncipales cerimonie.pma erat immolatio agni paschalis,⁊ ista fiebat solum

A quo transitu pascha iudeorū vocetur trāsitus.

Cerimonie q̄ fiebāt in festo phase seu pasche

Hostia hebreor quid sit.

In festo mēsis p̄mi duo erāt bñficia magna designata ⁊ distincta .ſ. liberatio p̄mogenitoꝝ ⁊ eductio ō egypto iō erant duo festa. ſ. immolatio agni ⁊ cōfectio azimorū

Festū phase ē p̄mum iter alia ꝯtuz ad duo

Notandū litterale.

Solinus polis. c. 1.

Alr cōputant p̄ncipia ānorū apud iudeos ⁊ latios

Festū calēdarum.

Qō.6.

lum ad significandum primũ beneficium. s. quomodo angelus percutiens domos egyptiorum transierit vltra domos iudeorum nullum eorum percutiẽs. ⁊ ad hoc significandum solũ erat conuenienter positus agnus paschalis vt pz Exo. 12. ¶ Cõuenientia autem ad significationem huius liberationis erat: quia qñ deus percussit primogenita egyptiorum mandauit q̃ iudei occiderent agnum ⁊ ponerent de sanguine super vtrũq; postem domus ⁊ in superliminaribus: ⁊ cum videret deus sanguinem illum non sineret ingredi angelum percussorem: vt patet Exo. 12. capitu. Cum ergo tunc per immolationem agni liberati fuerint: conueniens erat vt ad colendam illam liberationem immolarent agnum ⁊ fiebat hoc in quartadecima die ad solis occasũ mense primo: quia in eadem. 14. die post solis occasũ in egypto primogenita egyptiorum percussa sũt. ⁊ non pertinebat ista cerimonia agni paschalis ad significandam liberationem israelitarum de egypto vel ad aliquid alterum: sed ad id solum qõ primo dictum est. Secundum vero beneficium collatum in hoc tempore fuit eductio israelitarum de egypto: ⁊ ista fuit in die decimaquinta mẽsis primi in cuius aurora recesserunt vt habetur Exo. 12. ⁊ Nume. 33. ⁊ hoc est beneficium distinctum a liberatione primogenitorum. ideo ponitur specialis cerimonia ad significandum illud. s. comestio azimorum. ⁊ ista est cõuenienter significatiua huius liberationis. nam quando israelite egressi sunt de egypto conspserant farinam vt portarent cibos pro itinere: quoniaz voluerant coquere eam prius fermentantes: sed egyptij pressi ab angelo percutiente timentes q̃ tota egyptus desolaretur nisi exirent iudei velociter: compulerunt eos velociter exire. ⁊ tunc tulerunt farinam conspsaz anteq̃ fermentaretur ⁊ ligantes in palliis posuerunt super humeros suos: ⁊ abierunt: postea comederũt de buiusmodi panibus non fermentatis. Ad significandum ergo beneficium huius liberationis iussit deus vt comederẽt panẽ nõ fermentatum sicut comederant in exitu de egypto. ⁊ sic nõ obliuiscerentur egressionis de egypto. sic habetur Deute. 16. cap. cum dicitur. septem diebus comedes absq; fermento afflictionis panem: quoniã in pauore egressus es de egypto vt memineris diei egressionis tue de egypto omnibus diebus vite tue. Et sic erat vnum festum principale quod vocabatur paschabebreorum. quia tamen erant ibi duo beneficia de quibus fiebant speciales cerimonie dicebantur esse duo festa. primum festum erat de phase. i. de immolatione agni paschalis. ⁊ hoc solum erat in quartadecima die mensis primi ad vesperum duz immolaretur ⁊ comederetur agnus. Secunduz festum erat festum azimorum. ⁊ istud erat a quintadecima die vsq; ad. 22. ⁊ hoc significat littera cum dicat q̃ quartadecima die mẽsis primi ad vesperum est phase domini: ⁊ quintadecima die est solẽnitas azimorum. ⁊ sic sunt tanq̃ festa distincta. (Phase domini est.) vocatur phase domini. i. quia fit ad honorem domini: vel quia deus iussit illud fieri. vel magis proprie vocatur phase domini: quia quãdo percutiebat deus primogenita egyptiorum transibat per domos hebreoz nihil ledens: ⁊ ab hac proprietate transitus vocatur istud festum phase. sic enim habetur Exo. 12. c. cum dicitur. transibit enim dominus percutiens egyptios: cũq; viderit sanguinem in superliminari ⁊ in vtroq; poste transcendet ostium ⁊ non finet percussorem ingredi domos vestras ⁊ ledere. (Et quindecima die mẽsis huius solẽnitas azimorum). i. in die. 15. mensis primi iudei comedebant azima: ⁊ propter hoc vocatur solẽnitas azimorum. Causa autem quare comederentur azima supra posita est. ¶ Sciendum autem q̃ cum dicitur hic solẽnitatem azimorum esse in die. 15. nõ est sensus q̃ in illa die inciperent comedi azima: quia ante hoc in diẽ quartadecimã ad vesperum comedebantur: vt apparet Exo. 12. c. vbi dicitur q̃ agnus debebat comedi cũ lactucis agrestibus ⁊ cum azimis. sed agnus comedebat die quartadecima vt immediate dictum est. ergo in die quartadecima ad vesperum incipiebat comestio azimorum. Sed dicitur hic q̃ die quintadecima erat solẽnitas azimorum ad distinguendum hic duo festa. s. festum phase in comestione agni paschalis ⁊ festum azimorum: quia ista duo fiebant propter diuersas res significatas sicut supra dictum est ⁊ erant diuerse cerimonie. vt ergo hoc significaretur dictum est q̃ in die quartadecima erat festiuitas phase: ⁊ in decimaquinta festiuitas azimorum. Alia causa quia ista festa distinguuntur fm tempus in quibus acciderunt. nam q̃q̃ israelite in egypto comederint agnum paschalem cum azimis. tamen non incepit ibi exodium: nec causa azimorum obseruandorum: sed inceperunt azima propter hoc q̃ hebrei exeũtes de egypto non potuerunt aliquid habere ad comedendum nisi azima: quoniam egyptij non permiserunt eos fermentare massam in egypto compellentes velociter ad exitus vt pz Exo. 12. cap. ⁊ ista velocitas fuge que impediuit eos a fermẽtando: ⁊ in qua non potuerunt comedere nisi azima fuit causa vt institueretur solẽnitas azimorum. sed istud incepit in die quintadecima: quia tunc exierunt israelite de egypto vt pz Exo. 12. ⁊ Nume. 33. c. ergo q̃q̃ azima comedantur in die quartadecima mensis. tamen festum azimorum non est nisi in quintadecima: quoniam ibi sumpsit exordium. (Solẽnitas azimorum domini est). i. in ista quintadecima die incipit solẽnitas azimorum. non enim intelligitur q̃ solum in illa decimaquinta est solemnitas cum duret per dies septem. sed ibi incipit solẽnitas ad originem ⁊ causam: q̃q̃ etiam quartadecima dies obseruetur in azimis. dicitur ista solẽnitas esse domini: quia deus mandauit eam obseruari: vel quia propter liberationem factam a deo de terra egypti obseruatur. (Septem diebus azima comedetis.) Dic ponitur ritus obseruationis azimorum. s. q̃ deberet dura re ista comestio per septem dies: in quo differt a paschali comestione: quia agnus paschalis soluz semel comedit: ⁊ hoc in decimaquarta die. ⁊ tamen azima comedebantur per septem dies continuos. Non sunt autem computandi isti dies ita q̃ sint artificiales: quia tunc per diem non liceret comedi fermentatum sed per noctem comederet. falsum tamen est: quia in toto illo spatio septẽ dierũ nullus comedere debebat fermẽtatũ: sed sunt computandi isti dies ita q̃ sint naturales: ⁊ computantur a puncto in punctuz. s. q̃ isti incipiebant comedere azima in die quartadecima ad vesperum cum ipso agno paschali ⁊ durabat vsq; in diem vicesimam primam mensis eiusdem. nec tũ durabat per totam illam diem: quia tunc essent septem dies ⁊ amplius. s. id quod obseruatum fuerat in azimis ex die decima quarta mensis eiusdem. sed fiebat hoc modo q̃ tantũ adimeretur de die vigesimaprima quantum acceptum fuerat de die q̃rtadecima: vt si aliquis incepisset comedere azimaz in die quartadecima per duas horas ante solis occasum licebat ei comedere fermentatum in die vicesimaprima per duas horas ante solis occasum. sic complebantur dies septem a puncto in punctuz. (Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusq;.) Dic ponitur de obseruantia septem dierum azimorum: ⁊ ponebatur supra obseruatio eorũdem quantum ad comestionem: ⁊ in hoc non erat aliqua differentia in illis diebus: quia qualibet illorum septem dierum equaliter azima comedebantur. sed ponitur hic differentia quantum ad obseruationem in solẽnitate festorum: quia non erant omnes dies equales ⁊ solẽnes: sed solum primus ⁊ vltimus dies. alij autem intermedij non erant solẽnes: quia licebat in eis quodcũq; facere opus. ¶ In quo cõsiderandum est q̃ quattuor obseruabantur in festiuitate azimorum: ⁊ quantum ad ista potest assumi differentia inter dies septem. Primum erat comestio azimorum. Secundũ erat vacatio siue cessatio laborum. Tertium erat oblatio sacrificiorum. Quartum erat oblatio spicarum. ¶ Quantũ ad primum non erat maior solẽnitas vel obseruantia in aliquo istorum septez dierum q̃ in aliis. sed in omnibus equaliter comedebantur azima. ¶ Quantũ ad secundum erat differentia in istis diebus: quia obseruabantur duo dies in magna solẽnitate: ita q̃ in eis nihil fieri seruile liceret. s. primus dies ⁊ vltimus vt pz in littera: quia vnus vocatur celeberrimus ⁊ alter celebrior. quinq; autem dies intermedie non erant alicuius obseruationis quantum ad vacationem a laboribus. ¶ Tertiũ erat in hac solẽnitate oblatio sacrificiorum: ⁊ in hoc omnes dies erant equales quoniam in quolibet eorum offerebatur sacrificium matutinum ⁊ vespertinuz qõ erat iuge: ⁊ non mutabatur propter aliquam causam. ⁊ in quolibet eorum offerebantur duo vituli ⁊ vnus aries ⁊ agni anniculi septem cum equalibus libamentis ⁊ vnus hircus. in hoc autem nulla erat differentia vt habetur Nume. 28. cap. sed excellebat secundus dies qui non erat solẽnis alios dies: quia in eo offerebatur agnus anniculus preter omnia alia sacrificia. ⁊ hoc quando offerebatur manipulus nouarum frugum vt pz infra in littera. ¶ Quartũ erat oblatio spicarum: ⁊ in hoc differebat dies secundus azimorum ab omnibus aliis: quia in illo offerebatur manipulus spicarum nouarum frugum vt habetur infra in littera. ⁊ in nulla alia die hoc fiebat. pz ergo ex hoc quantũ ad quid differebant vel cõueniãt septẽ dies azimorũ. (Celeberrimus sanctusq;.) dz dies primus celeberrimus. i. multũ solẽnis: qñ celeber a colẽdo dz. i. ab obseruãdo. ad solos q̃ dies in gb9 vacam9 a laborib9 ptinet q̃ sũt

† Ritus obseruatiõis azimorum.

† Agnus paschalis solũ semel occidebat sed azima p. 7. dies comedebãt qui cõputãt a momẽto ĩ momẽtum

† Quattuor cerimonie in azimorũ festiuitate obseruabãt.

† Quare dicat phase ossi.

† Qõ. 7 A Qñ incipiebãt comedi azima.

celebres. Dicitur autem celeberrimus nō superlatiue:ita q̄ excedat alios dies in celebritate:q̄ vt infra declarabitur dies primus non est celebrior die septimo.sed dicitur celeberrimus absolute.i. valde celebris.dicit etiā sanctus.i.applicatus ad deū: q̄n iste dies obseruabatur ad vacādum deo.q̄ q̄ dīa est inter hoc q̄ est esse celeberrimum ⁊ esse sanctum:q̄n esse celeberrimū solum cōueniebat duobus.s.primo ⁊ vltimo in quibus cessabatur ab omni opere seruili.esse sanctū poterat cōuenire oibus diebus septē:q̄n dies sanctus dr deo applicitus. De quo libet aūt istor hic cōuenit q̄ sit applicitus deo:q̄ q̄ nō quātuz ad vacationē a laboribus.tñ bene quātū ad comestionē azimorū.⁊ q̄ azima comedebant propter mandatuz dei dicebantur isti dies appliciti deo vel sanctificati.(Omne opus seruile nō faciatis in eo.)Dic ponit determinatio obseruationis quātuz ad vacationē a laboribus.⁊ dr q̄ non fiet in isto die p̄mo aliquid opus seruile.¶In quo sciēdū q̄ nō ponit deus tātā strictionē in obseruādo festiuitatem pasce vel azimor sicut ponit in custodiēdo sabbatū ⁊ custodiendo diem propitiationis: qa sabbatū custodiebat cū p̄hibitione omnium operū. Idē etiaz de die ppitiationis:sed festū pasce vel azimorum ⁊ omnia alia festa obseruabātur cū sola p̄hibitione operis seruilis.nō enim dr de eis nullū opus facietis in eis:sed nullū opus seruile.addit aūt omne opus ad opus seruile solaz ciboz parationē cū oi precedēte ⁊ sequēti dispositiōe.Istud enim cōputatur iter opa opera.tñ nō cōputatur inter seruilia vt declaratū est Exo.12. Ideo in sabbato ⁊ in die propitiationis:non licet parari ciboȝ nec accendi ignem.in alijs autem festiuitatibus licet. Q̄z autē omne opus addat ad opus seruile solum hoc quod est parare cibos ⁊ precedētia atq̄ subsequētia apparet ex eo q̄ babetur Exo.12.c.cum dicitur de solēnitate azimor.Dies p̄ma erit sancta atq̄ solēnis:⁊ dies septima eadem festiuitate venerabilis nihil operis facietis in eis:exceptis his que ad vescendū pertinent.Ecce enim in solēnitate azimoruz vetuit deus oē opus fieri vetat hic in sabbato:⁊ ab illo nihil excludit nisi ciborū parationes.⁊ hic dicitur q̄ in festiuitate azimorum abstinēdum est ab omni opere seruili.ergo nihil addit omne opus super opus seruile nisi ciboz patiōes cū p̄cedētib⁹ ⁊ subsequētib⁹ ad hoc.
¶Quare sabbatum est maioris obseruationis q̄ festuz quodlz ve.festa.preter expiationem. ⁊ de causis obseruationis omnium festorum ve.le. Questio.8.

Causa autem quare cum maiori strictione obseruabatur sabbatū ⁊ dies propitiationis q̄ omnes alie festiuitates assumitur ex ipsa maioritate vel minoritate festi.Dicūtur autem festa maiora vel minora post q̄ instituta sunt ex volūtate legislatoris fm q̄ maiores aut minores cerimonias obseruationis habent.Sed adhuc ante q̄ festum ponatur seruandum habet aliquā maioritatem vel minoritatem ad alia festa posita vel nō posita ex origine ⁊ causa.s.q̄ fm q̄ vnum festum habet maiorē causam obseruationis dr esse maius. inquātum vō habet minorē cām dr esse minus. Nunc autem fm q̄ in precedentibus dictū est in hoc cap.ratio festorū veteris testamēti accipitur ex significatiōe beneficioz vel rex gestarum temporibus illis.ideo quāto aliquod beneficiū fuerit maius vel res gesta: tāta erit maior ipsa solēnitas que ad ista recolenda ponitur. Nūc ergo si cōferatur causa pp quā sabbatū custodiri preceptū est ad causas pp quas alia festa instituta sunt: reperietur eē maius beneficiū vel res gesta: id vnde sabbatū habuit originē:q̄ ea ex q̄bus cetere solēnitates orte sunt. Sabbatū enim custoditū est pp hoc q̄ requieuit dñs deus in illo ab omni opere q̄ patrarat.⁊ sic sabbatū est representatiuum creationis:cū dicatur obseruari q̄ deus tunc requieuit a creatione operum vt habetur Geñ.2.et Exo.20.et.31.c.s.sex diebus fecit celuz ⁊ terrā:⁊ in septimo requieuit ab omni ope q̄ patrarat:ideo benedixit diei sabbati ⁊ sanctificauit illū. ¶Festū aūt azimoruz ⁊ pasce datum est pp duo beneficia collata israelitis.s. propter liberationē primogenitor suorū cuz occiderent primogenita egyptiorū.⁊ sc̄ǒz q̄ eduxit eos de egypto de durissima seruitute vt magis supra declaratū est.sed maius est beneficium creationis q̄ liberationis a morte etiam q̄ eductionis de seruitute.iō maioris obseruationis debuit esse sabbatum in quo recolitur creatio rerum:q̄ festum azimorum in quo recoluntur duo beneficia tradita iudeis. maioris ergo obseruationis esse debuit.¶Item festum pentecostes vt aliqui referunt fuit datū pp legis dationem quā dicunt fuisse die quinquagesima post exitum de egypto.sed maius beneficium est creatio q̄ legislatio: cum per creationē conferatur esse simpliciter.per legislationez autē solū conferr quedā directio.maioris ergo obseruationis esse debuit sabbatum q̄ festum pentecostes.¶Item festū clāgoris vt iudei dicūt fiebat in memoriam liberationis isaac q̄n deus dedit arietem vt immolaretur pro eo cum iaz eum pater suus ad immolandum colligasset.sed maius beneficiū est creationis intensiue ⁊ extensiue q̄ istud.ergo cum maiori strictione debuit obseruari sabbatū q̄ festum clangoris. ¶Idē autē de festo tabernaculoz:q̄n illud statutum est vt bebrei recordarentur se habitasse in vmbraculis q̄n erant in deserto: ⁊ deus eduxerit eos de illis vmbraculis ducens in terrā bonā. maius tñ beneficiū est creatio q̄ ista perductio:ergo ad maiorem obseruationem pertinet sabbatum q̄ festum tabernaculorū.
¶Nunc autem queret aliquis:quare festuz propitiationis erat in maiori obseruatione q̄ omnia alia preter sabbatū.nā sabbatum ⁊ festū propitiationis erant in equali obseruatione.©Causa potest patere ex predictis.nam cōferendo beneficium propter quod obseruabat festū ppitiationis maius reperietur q̄ omnia beneficia vel res geste propter que ponuntur alie festiuitates.fiebat enim festum ppitiationis ppter remissionē peccatorum:q̄n illa die orabatur pro remissione peccatoz sacerdotuz ⁊ totius pplī vt pz supra.16.c.⁊ fiebant ad hoc speciales cerimonie de quibus ibidem dicitur.sed maius beneficium est remissio peccatoz q̄ liberatio primogenitorum a morte vel eductio israelitarū de egypto.ergo cuz maiori obseruatione debebat teneri festum propitiationis q̄ azimorum. Item maius beneficiū erat peccata tolli q̄ vari legem:sed dies propitiationis pro peccatis est:⁊ dies pentecostes pro lege data.maioris autez beneficij est ipsa liberatio a peccatis q̄ datio legis.ergo strictius debet obseruari dies propitiationis q̄ pētecostes. Item festum clangoris erat pro liberatione Isaac ⁊ festum tabernaculorum pro eductione israelitarū de deserto in quo habitauerūt sub vmbraculis.sed maius beneficium est liberatio a pecccatis q̄ illa duo.ergo maioris obseruantie esse debuit festum propitiationis q̄ tabernaculorū vel clangoris. Alia autem causa cōueniētioz esse pōt q̄tū ad festū ppitiationis.s.q̄ festū ppitiationis fz se nō erat maioris obseruātie q̄ ceteraːiō sicut in alijs solum prohibebatur opuz seruile:ita in hoc futurū erat.sed qa oē opus nihil addit super opus seruile nisi parationē ciborum cū precedentibus ⁊ subsequentibus:⁊ ista non erat necessaria:immo nec fieri debebat in die propitiationis:quia in tota illa die nullus comedere debebat aut bibere: sed totaliter affligi vt pz supra.16.c.⁊ infra in littera.ergo non erat pro illa die necessaria cibozum patio.tantum ergo fuit dici q̄ in festo propitiationis nullum opus seruile fieret sicut q̄ nullum opus fieret:immo si in die illa licuisset bebreis comedere ⁊ bibere sicut i alijs diebus non prohibuisset deus ciborum parationem.⁊ sic soluz diceret q̄ nō facerēt aliq̄ opus seruile:⁊ nō p̄hiberet oē op⁹. vel si p̄hibuisset oē opus nō eēt hoc ex cā supra posita:sed iō vt nulla occupatio iudeis in illa die accideret:sed totalr vacarēt deo vt remitteretur peccatū totius populi.(Sed offeretis sacrificium i igne dño septem diebus.)Ista aduersatiua que hic ponitur refertur ad quandam propositionem subintellectam. Dixerat enim de primo die q̄ erat celeberrimus ⁊ sanctus: de alijs autem medijs inter primum ⁊ septimum nihil dixit.i quo intelligi dedit:q̄ alij dies non erant in aliqua celebritate obseruandi:ideo posuit quantum ad quid erant isti festini dicens. sed offeretis sacrificium domini septem diebus.i.nullam obseruationem facietis nisi q̄ offeretis sacrificium in igne in septem diebus:⁊ consequenter offeretis in quinq̄ qui sunt inter medij inter primum ⁊ vltimum. Dicitur autem sacrificium in igne illud quod igne cremabatur:⁊ istud erat equale in omnibus septē dieb⁹.s.q̄ quotidie offerebāt duo vituli ⁊ septē agni anniculi ⁊ vnus aries ⁊ vnus bircus cum libamentis suis vt pz Nume.c.28.⁊ quantum ad hoc non erat aliqua diuersitas. hoc autem quod moyses de sacrificio dicturus erat non expressit hic:quoniam Nume.28.c.expressurus erat. In quo concluditur q̄ iste leges non immediate scribebantur post q̄ dabantur:quoniam tunc si ista lex fuisset sic data ⁊ immediate scripta illi qui audirent eam nescirent de isto sacrificio quod igne cremandum erat quale esse deberet. nulla tamen lex sic daretur. ergo necessarium est q̄ quando ista lex data fuit etiam dicta fuerint ea que habentur Nume.28.c.tamen moyses post q̄ dixisset oēs istas leges ordinauit eas conuenientioz modo quo ordiari poterat vt nō fieret frequētissima repetitio.Et q̄ de sacrificijs diuinis dierū simul dicturꝰ erat Nume.28.c. noluit hic supuacue dicere.(Dies āt septimꝰ erit celebrior ⁊ sāctior.)Dic ponitur

Cā clangoris.

Cā tabernaculorum.

Qō.9 A Quar festum ppitiationis erat i maiori obseruatione q̄ oia alia p̄ter sabbatū. © Rīsio ad q̄stū Pria cā Scōa cā

Tertia causa

Quarta causa

B

Sacrificium in igne qd erat.

† Determinatio obseruatōis q̄tū ad vacationez a laboribꝰ

† Causa festi pasce

† Causa pentecostes

† Causa

Rit⁹ septimi diei azimorum.

ponitur ritus septimi diei azimoꝝ.ꝛ ponitur de pⁿo ꝛ septimo solū:qz quātū ad celebritatē vacationis festi alij dies medij nihil habebāt:sed solū quātū ad obseruationē azimoꝝ ꝛ ad sacrificia que fiebant in igne per illos septē dies. Q̄ꝫ aliqui exponunt sacrificiū illud in igne de sacrificio spicarum cōbustarum de quo infra oz̄.sed hoc falsum est:qz illud fiebat vna die vt infra pz.ꝛ tñ istud de quo hic dictū est iubetur fieri per septē dies. ¶ Itē qñ fasciculus spicarū eleuabat dño post pⁿmā diez azimorum vt pz in littera cum sacrificium in igne fiebat per septem dies vt pz hic.ꝛ sic necesse est qꝫ etiā in pⁿma die azimorum offeratur sacrificium.ꝛ sic non pōt intelligi de illo sacrificio:sed de alio in quo cremabantur animalia.hic aūt solū ponitur de obseruatione in vacatione ab operationibus.ꝛ dicit qꝫ iste dies erit celebrior ꝛ sanctior qō non est referenduz ad omnes alios dies:sed solū ad quinqz dies intermedios:qz in alijs nihil obseruabatur quantum ad vacationem. Jn hoc aūt vacabatur ab omni opere seruili.

¶ Quis sit dies celebrior in pasche dies p̄m⁹ an septimus: ꝛ an sint aliqua sacrificia in septimo q̄ nō sint i p̄mo. Questio. 10.

A Pⁿma opinio

Circa hoc aliqui dubitant quis sit dies celebrior primus vel vltimus. ¶ Quidā dicūt esse diem pⁿmuz maiozis obseruationis q̄ vltimum:ꝛ omnes alios. qō videt probari ex lr̄a:qñ ponit hic tres gradus:positiu⁹ cōparatiuus ꝛ superlatiu⁹:ꝛz suplatiu⁹ excedit compatiuuz.ergo id de quo predicatur superlatiuus erit maius omnib⁹ alijs.sed hic dicitur de die septimo qꝫ est celebrior ꝛ sanctior:de die pⁿmo qꝫ est celeberrimus. Jn quo intelligitur positiuus in alijs quinqz diebus.ſ. qꝫ sint celebres vel sancti.ergo dies pⁿmus erat maiozis obseruationis cum de eo dicatur superlatiuus. ¶ Jn cōtrariū alij prohant qꝫ dies vltimus erat maiozis obseruationis q̄ ceteri:ꝛ ēt q̄ pⁿmus . qō pz : qz hic ponūtur solum duo dies.ſ.pⁿmus ꝛ vltimus.ergo inter eos solum fiet compatio.dicitur tñ de die septimo qꝫ erat celebrior ꝛ sanctior.ergo ipse erat celebrior pⁿmo ad quem refertur. ¶ Cum aūt obijciebatur qꝫ de die pⁿmo dicitur superlatiuus.ſ.celeberrimus. ¶ Respondēdū est qꝫ non tenetur ibi superlatiuus superlatiue sed absolute: hic aūt tenet compatiuus cōparate.qñ tñ tenet compatiu⁹ compate: ꝛ superlatiu⁹ absolute maior excellētia significat p compatiuū q̄ꝫ p suplatiuū. Q̄z aūt teneatur hic absolute superlatiuus,ſ.pⁿo gradu positiuo apparet aliqualiter:qz cū ponat suplatiuuz sub iungit ei nomē positiuū cum oz̄ celeberrim⁹ ꝛ sanctus. Dic aūt in die septimo fit ecōtrario:qz accipit vtrūqz nomen in cōparatiuo gradu cū oz̄ celebrior ꝛ sanctior. ¶ Itē pz hoc:qñ Jo. c.7.oz̄. Jn nouissimo autez die magno festiuitatis stabat iesus clamās.ꝛ sic accipit ibi festiuitas pⁿo pascha azimoꝝ.ꝛ istud pascha bz vltimū diē magnū.videt ergo qꝫ ille dicat esse maximus.nā si solū poneret ibi dies magn⁹ positiue nihil videret dictū:qz tūc etiā dies pⁿmus erat dies magnus . sed opz poni istū diē magnū.i.maiozē vel maximū.sic.n.est cōsuetū in sacra scriptura:vt cū in veteri testamēto dicebat aliqs sacerdos magnus accipiebat ibi magn⁹.i.maximus.vñ aliqñ vocabat magn⁹ ꝛ aliqñ maximus.ꝛ tūc dies septimus isti⁹ festiuitatis dicetur eē maior alijs dieb⁹. ¶ Quidā.n.rñdētes ad ista vltimate tenēt qꝫ dies p̄mus esset maiozis obseruatiōis q̄ vltimus ex eo qꝫ vocat celeberrimus.ꝛ qz nō possunt in eo assignare aliquaz maiozē vacationē ab opibus q̄ in septio die: dicūt qꝫ hoc erat quātū ad aliquā cerimoniā sacrificij:ita qꝫ fieret in eo aliquod sacrificiū maius q̄ in ser diebus sequētibus. ¶ Sed hoc non pōt stare:qz oēs isti septē dies ponunt equales quātū ad sacrificia tam quotidiana q̄ nō quotidiana:sed pertinētia spaīr ad festiuitatē vt bz Nu.28.c.imo si vellemus attēdere ad hoc dies secundus azimoꝝ erat celebrior oibus alijs diebus etiā pⁿmo:qz in eo offerebātur duo sacrificia q̄ offerebant in alijs diebus.ſ.manipulus spicarū ꝛ agnus anniculus q eadē die occidebat vt pz ifra.ꝛ in nullo alio die hoc fiebat.nō ergo erat celebrior dies p̄m⁹ omnibus alijs diebus quātū ad sacrificia. ¶ Nūc rñdēdū est qꝫ dies p̄mus ꝛ septim⁹ erant equales in oīb⁹ obseruationib⁹ suis.qō pz Exo.12.c.cū oz̄.dies pⁿma erit sancta atqꝫ solēnis:ꝛ dies septima eadē festiuitate venerabilis.ergo eq̄les habebāt cerimonias in obseruationibus. Itē pz hoc qñ in obseruatione festi azimoꝝ vt supra dictū est solū erāt q̄ttuor.ſ.comestio azimoꝝ ꝛ cessatio laboꝝ:ꝛ oblatio sacrificioꝝ:ꝛ oblatio spicarū. Sed quātū ad oia ista dies p̄mus ꝛ septimus eq̄les fūt. ergo totaliter sunt eq̄les. De pⁿmo quātū ad azimoꝝ comestionē equales erunt:qz in omnibus septem diebus comedebātur azima ꝛ illicitum erat omne fermētum. Quantū ad secundū autē eodē modo erāt equales.ſ.q̄tū ad cessationē laboꝝ:qz dicit hic de pⁿma die.oē opus seruile nō facietis in eo.ꝛ de die.7.oz̄ nullūqz opus fuile facietis in eo.q̄ nō ē aliq̄ ineq̄litaſ. De tertio q̄tū ad oblationē sacrificioꝝ eodē mō apparet eq̄litaſ vt appet Nume.28.c.preterquā in scōa die in quo offerebat agnus anniculus cū manipulo spicarū. Quātū ad quartū:nec sunt eq̄les: nec ineq̄les:qz in nullo eoꝝ fiebat aliq̄ oblatio spicarū:sed solū in scōo die vt pz.ſ.in lr̄a.pz q̄ die pⁿmū ꝛ septimū penit⁹ eē eq̄les. ¶ Ad argumēta facile ē rñderi.ꝛ iā rñsū est ad pⁿmā ptē in q̄ arguebat die eē celebriorē pⁿmū septimo. Ad argumenta secūde ptis rñdet. Ad pⁿmū qñ oz̄ qꝫ dies scōus ꝛ cōpat septio:ꝛ ponit hic cōpatiuus compate ꝛ superlatiuus absolute:q̄ maioris celebritatis ē dies septim⁹ q̄ pⁿmus. Rñdēdum est qꝫ posset aliqs dicere istū cōpatiuū non teneri hic cōpate sed absolute sicut de suplatiuo dicebat:ꝛ sic argumētuz nullum eēt. Alio mō tñ debet rñderi.ſ.qꝫ teneat hic cōpatiu⁹ compate.ꝛ cū oz̄ qꝫ cōparat hic dies septim⁹ pⁿmo negādū ē q̄ꝫ p̄m⁹ ꝛ septim⁹ solū ponāt i lr̄a.ſz dōm qꝫ refert ad gnqz dies itermedios de quibus subticet:ꝛ de istis verē ē qꝫ dies septim⁹ erat celebrior illis ꝛ sanctior. ¶ Ad alterꝫ argumētū ex vbis xp̄i.ſ.qꝫ clamabat iesus i die nouissimo magno festiuitatis. Rñdēdum ē qꝫ accipit hic magnus ꝓ compatiuo.ꝛ tñ nō refert ad diem pⁿmum sed ad intermedios.ꝛ sic verum est qꝫ dies septimus erat maioz alijs.ſ.intermedijs ꝛ non pⁿmo.(Nullumqz opus seruile facietis in eo.) Jam declaratum est quid sit hoc:ꝛ quomodo pⁿo bibeantur per opus seruile omnia opera que non licebat fieri in sabbato preter ipsas cibozum parationes.

Ad argumēta scōe opionis.ad pⁿmā rōnē.

ℒ

Ad ſcōam rōnem.

†

¶ Locutusqz ē dominus ad moysen dicens. Loquere filijs israel ꝛ dices ad eos. Cuz ingressi fueritis terram quā ego dabo vobis: ꝛ messueritis segetē:feretis manipulos spicarum pⁿmitias messis vestre ad sacerdotem. Qui eleuabit fasciculū coraz dño vt acceptabile sit pro vobis:altero die sabbati:ꝛ sanctificabit illum. Atqz in eodē die quo manipulus consecratur cedetur agnus īmaculatus anniculus in holocaustum dñi:ꝛ libamenta offerentur cuz eo:due decime simile conspse in incensum dñi: ✠ odorem qz suauissimum. liba quoqz vini quarta pars hin. Panē ꝛ polentam ꝛ pultes non comedetis ex segete:vsqz ad diē qua offeretis ex ea deo vestro. Precept̄ est sempiternum:in generationibus cunctisqz habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altero die sabbati in ✠ quo obtulistis manipulum pⁿmitiarum septem hebdomadas plenas:vsqz ad alteram diem explectionis hebdomade septime:idest quinquagita dies:ꝛ sic offeretis sacrificium nouum domino ex omnib⁹ habitaculis vestris: panes pⁿmitiarū duos de duab⁹ decimis sile fermētate:quos coq̄tis ī pⁿmitias dñi. Offeretisqz cū panibus septē agnos immaculatos anniculos:ꝛ vitulum de armento vnū:ꝛ arietes duos:ꝛ erunt in holocaustum cum libamentis suis in odorem suauissimum domino. Facietis ꝛ hircum pro peccato: duosqz agnos anniculos hostias pacificorum. Cuꝫqz eleuauerit eos sacerdos cum panibus pⁿmitiarū coram domino:cedent in vsum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atqz sanctissimum. Omne opus seruile non facietis

De oblatione nouarum frugum.

Alīs ✠ ꝛ odorem

Alīs ✠ in q̄ De pentecoste.

B

Jmprobatio pⁿme opi.

Doct. responsio ad q̄stū Pⁿia rō Secūda ratio

supra.19.b

in eo. Legitimum sempiternum erit in cūctis habitaculis ꝛ generationibus vīs. Postq̄ autem messueritis segetē terre vestre non secabitis eam vsq̄ ad solum: nec remanentes spicas colligetis: sed pauperibus ꝛ peregrinis dimittetis eas. Ego sum dñs de⁹ vester.

De spicarū oblatione.

Locutusq̄ est dñs ad moysen. Hic agitur de spicarū oblatione: ꝛ erat ista vna de cerimonijs que fiebat in festo azimoꝝ ꝛ pertinebat ad diē scōm azimoꝝ: qui erat dies sextusdecimus mensis primi. ꝛ ponitur hic caput istud rōnis: q; ista erat iam aliqua cerimonia distincta a predictis. (Loquere filijs israel.) In hoc monstratur cui detur ista lex. ꝛ dicitur de filijs israel non distinguendo sacerdotes: quoniam istud qō sequitur nō magis pertinebat ad sacerdotes q̄z ad filios israel: imo magis pertinebat ad filios israel q̄z ad sacerdotes: qm̄ hic agit̄ de oblatione manipuli spicarum. hoc autem magis pertinebat ad israelitas: q; ipsi offerebant ꝛ non sacerdotes. (Cum ingressi fueritis terraz quā ego dabo vobis.)

D

An iste cerimōie possent obseruari anteq̄ exirent desertum

Hic ponit̄ preceptū qm̄ obliget. ꝛ dz q; obligat postq̄ ingressi fuerint israelite in terrā ꝓmissionis. nam ista precepta cerimonialia potissime de sacrificijs que regrebant aliquā dispositionem nō obligauerunt semper: q; non semper poterāt esse animalia ad voluntatē offerentium que requirebantur ad sacrificium: nec semper poterāt haberi libamenta. s. vinū ꝛ oleū ꝛ panis ꝛ hūs: que erant quedā operationes sacrificioꝝ. ideo non obligabāt vsq̄ ad illud tēpus in quo possent haberi ista ad voluntatem: ꝛ hoc erat cum essent in terra promissionis: ideo q̄z observationes alique festoꝝ sicut sabbatū durabant vt p; Nume. 15. c. tū alie cerimonie nō erant sub obligatione nec obseruabantur vt apparet Deutero. 12. ꝛ hoc erat q; in deserto quilibet faciebat qō volebat: q; nondum venerant in terram promissionis. cum dz. non facies ibi que nos hic facimus hodie singuli quod sibi rectum videtur: nec enim vsq̄ in presens tēpus venistis vsq̄ ad requiē quā de⁹ daturus ē vobis. q. d. ex eo q̄ non venistis adhuc in terrā promissionis quā deus dabit vobis nō tenemini obseruare ista. ꝛ quasi generaliter sic est de oībus cerimonijs veteris testamēti q̄ nō tenebantur iudei ad obseruandū illas vt p; in circūcisione. ipsa enim erat prima ꝛ maxima quā tenebantur obseruare omnes israelite ex eo q̄ ipsa erat quedā ianua ad vetus testamentū: ꝛ erat signū distinctiuū populi dei ab omnibus alijs populis: ꝛ significabat quoddā sedus spāle inter deū ꝛ israelitas vt apparet Genē. 17. c. cum dicitur. circūcidetur ex vobis omne masculinum: ꝛ circūcidetur caro preputij vestri vt sit signū inter me ꝛ vos. de hoc etiam ad Roma. c. 4. Ista tū circūcisio in deserto nō manfit vt habet Josue. ca. 5. cū dz. ois populus qui egressus est de egypto generis masculini vniuersi bellatores viri mortui sunt in deserto p̄ longissimos vie circuitus qui omnes circūcisi erant: populus autē qui natus est in deserto per quadraginta annos itineris latissime solitudines incircūcisus fuit: donec cōsumerent qui nō audierunt vocez dñi: bozū filij in locum successerunt patrum ꝛ circūcisi sunt a Josue: q; sicut nati fuerant in preputio erant nec eos aliquis in via circūciderat. De causa autē quare circūcisio ista facta nō est in quadraginta annis: quibus fuit israel in deserto dictum est Exo. 12. c. satis late. ꝛ dz Josue. 5. c. (Terrā quā ego dabo vobis.) Hic logtur deus de terra populoꝝ chananeoꝝ qui erāt septē populi: ꝛ deus ꝓmiserat illos tradere in manus iudeoꝝ vt habetur Exo. 6. et. 23. c. ꝛ in multis locis. dicit autez q; ipse dabit terrā istam: qm̄ iudei nō erant potentes ad eicien dos hostes illos de terra illa: quoniā vt ipsi testati sunt habitatores terre illius erant viri fortissimi ꝛ in magna multitudine: habebant quoq̄ vrbes valde muratas; ꝛ iudei timebant congredi cū eis vt habetur Nume. 13. c. cum dicitur. venimus ad terram ad quā misisti nos que reuera fluit lacte ꝛ melle vt ex bis fructibus cognosci potest: sed cultores fortissimos habet: sz ꝛ vrbes grandes atq̄ muratas. ꝛ deinde sequitur inferius. terra quā lustrauimus deuorat habitatores suos: populus quem aspeximus procere statute est ibi: vidimus monstra quedam filiozum enach de genere giganteo quibus compati quasi locuste videbamur de hoc habetur Deut. c. 1. propter hoc ergo de⁹ videns istius populi infirmitatem promisit q; ipse per se expelleret gentes illas vt habetur Exo. 23. c. cuz dicitur. terrozē meū mittam in precursum tuum: ꝛ occidam omnem populuz ad quē ingredieris cunctozumq̄ inimicozum tuozum coram te terga vertā: emittens scrabrones prius qui fugabunt eueum ꝛ chananeum ꝛ etheum anteq̄ introeas. ꝛ ideo q̄z israelite pugnauissent contra istas gentes easq̄ deleuissent: non erant ipsi qui delebant: sed deus qui dabat eis vigozē ad faciendum ista omnia. sic habetur Deute. 8. c. cum dicitur. ne diceres in corde tuo: fortitudo mea ꝛ robur manus mee hec mihi omnia prestiterūt: sed recozderis dñi dei tui q; ipse vires tibi prebuerit vt impleret pactum suum qō iurauit patribus tuis. (Et messueritis segetem.) Hic ponitur quo tēpore obligabantur israelite. s. quādo meterent segetes. ꝛ ex hoc p; q; ipsi nō obligabant in deserto ad ista: qm̄ in deserto nihil seminabant vel metebant: quoniam non manebant iuxta voluntatem suam: nec per tempus determinatum: ita vt ipsi scirent quātū eis manēdū erat in loco. sed manebant q̄diu nubes manebat super tabernaculum: siue modico siue multo tēpore. ¶ Cum autē ipsa nubes recessisset a tabernaculo mutabāt israelite castra sua sequētes nubem ambulantem ꝛ dirigentē in via vt habetur Exo. vltimo et Nume. 9. c. ꝛ qm̄ istud tēpus nō erat eis limitatum nō audebāt semina re vel aliquid facere. precipue cum deus eis dedisset manna quo alerentur: ꝛ si vellent seminare vel facer alia opera humana inquisitiua alimenti viderentur diffidere bonitati dei: ideo nō audebāt hoc facere. ꝛ sic ꝓ tpe illo nō obligabantur ad ista sacrificia: q; nōdum habebant segetes. hoc enim modo haberent obligationem ad impossibile. ex hoc etiam p; q; iudei non obligabantur ad istam cerimoniam quandocūq̄ essent in terra promissionis. nam ipsi aliquando fuerunt in terra promissionis ꝛ non vacabant agriculture sed bellis: quia nondum possiderant terram pacifice. ꝛ hoc durauit eis magno tēpore vt habetur Josue. c. 21. cuz dz. dedit q̄z dñs israeli omnē terraz quā traditurum patribus eoꝝ iurauerat: ꝛ possederunt illaz atq̄ habitauerunt in ea dataq̄ est ab eo pax in oēs per circuitum nationes: nullusq̄ eis hostium resistere ausus est: sed cuncti in eorum ditione redacti sunt. ꝛ postea in principio. ca. 22. dicitur quomodo Josue misit israelitas. s. gaditas ꝛ rubenitas dicens eis. obedistis mihi in omnibus: ꝛ nec reliquistis fratres vestros longo tempore vsq̄ in presentem diem. ꝛ sic videtur q; magno tempore postq̄ ingressi sunt israelite in terram promissionis non tenuerunt eam pacifice: sed vsq̄ quo eam tenerent pacifice non obligati sunt ad custodiendas cerimonias. ergo nō obligati sunt immediate quo intrauerunt terram promissionis: sed quousq̄ possiderent eam pacifice. sic habetur Deute. c. 12. cum dicitur. transibitis iordanem ꝛ habitabitis in terra quā dominus deus vester daturus est vobis: vt requiescatis a cunctis hostibus per circuitum: ꝛ absq̄ vllo timore habitetis in loco quē elegerit dominus deus vester vt sit nomen eius in eo: illuc omnia que precipio conferetis. ꝛ sic iubet q; postq̄ fuerit data pax faciant ea q̄ precepta sunt. s. offerre sacrificia ꝛ alia cerimonialia de quibus ibidem. (Feretis manipulos spicarum.)

¶ An ad sacerdotes ferendus esset vn⁹ manipulus vel plures: ꝛ an quilibet iudeus cogeretur offerre manipulū. Questio. II.

Aliqui querunt circa hoc an ad sacerdotem ferendus esset vnus manipulus vel plures. ¶ Dicet aliquis q; satis appet debere ferri plēs māipulos: q; dz hic. feretis manipulos. ¶ Sz ad hoc aliq̄ rñdebit: q; ex hoc nō ꝓbat eē vnū manipulū vel plures: quia q̄z dicatur hic feretis vnum manipulum vel plures non est intelligēdum pro eodē tēpore: sed ꝓ multis alijs. s. q; in vno anno ferrent manipulum vnum ꝛ alijs annis alios manipulos: ꝛ sic cōsequēter. ita q; quolibet anno esset vnus: tū in pluribus annis essent plures manipuli. Qz autez fit vnus adhuc magis videtur ex littera: q; dicit. qui eleuabit fasciculum coram domino vt acceptabilis sit pro vobis ꝛ sanctificabit illum. ecce enim q; de vno loquitur: ꝛ postea subiungit. atq̄ in eodem die quo manipulus consecratur cedet agnus immaculatus. ergo vnus manipulus cōsecrabatur. ¶ Ad hoc respondendū est q; ad sacerdotem ferebantur in sanctuarium plures manipuli. nō tū cōsecrabant omnes. Nec etiā intelligēdū est rursus q; omnes israelite portarent manipulos de segetibus suis: qm̄ istud fiebat in loco in quo erat sanctuariū. sed nō habebant ibi israelite omnes segetes suas: sed solum illi q̄ habitant in illo loco. ergo non offerrent omnes manipulos spicaz. ¶ Nec etiam valet si dicas q; ducebat quilibet spicas de terra sua: q; iste spice debebāt esse virentes: sed non poterant de terris lōginqs ducere spicas virentes: ergo nō ducebantur: sed solum de loco illo in quo erat sanctuarium. Et tunc non erat etiā vniuersale preceptum q; omnes qui erant in loco illo ꝛ habebant

£

Nō potuerunt obseruare iudei cerimonias istas immediate vt intrarūt ī ēraz ꝓmissionis sz qui eā tenuerūt pacifice.

†

A Quinsdā rñsio ad quesitū. Improbatio.

Doct. rñsio ad q̄situm.

bant ſegetes adducerent manipulos coram dño: qz iſte primitie non erant vniuerſales: ſed ducebat qui vellet ſolum ex deuotione: ſed non ex aliqua obligatione. qz tñ multi erant ad hoc deuoti ferebant plures manipulos ſpicaꝝ in ſanctuarium die illa. Et qñ arguitur qꝫ dō. j. vnum manipulum ꝺſecrari. reſpondēdum eſt qꝫ plures manipuli ducebantur: z tñ de illis omnibus accipiebatur vnus z ille cedebat in ꝺſecrationem. alij autem pre cedebant in ius ſacerdotum: qñ omnes primitie ſiue frugum ſiue aliaꝝ rez ad ſacerdotes ptinebant vt bñ Nu.c.18. cum dō. ecce dedi tibi cuſtodiam primitiaꝝ meaꝝ omnia que ſanctificātur a filijs iſrael tibi tradidi z filijs tuis pro officio ſacerdotali. z deinde in eodem.c.dō. omnem medullam olei z vini ac frumēti quicqd offerunt primitiaꝝ dño tibi dedi: vniuerſas primitias frugum quas gignit humus z dño deportantur: tibi cedent z filijs tuis iure ppetuo. ¶ Sciendum etiam qꝫ de illo manipulo q dño ꝺſecrabatur non cedebant omnes partes dño: ſed pauciſſimum. ſ. ſacerdos ꝺterebat ſpicas in farris morez poſtq̄ eas excuſſiſſet z cremaſſet: z de illis accipiebat vnū pugillum plenum z ſuꝑfuſo oleo z thure ponebat ſup altare ad cremandum. reliquum autem de farre fracto cedebat in ius ſacerdotuz vt comederent vt bñ. ō. 2. c. ¶ Pro quo ſciendum eſt qꝫ moduꝫ oblationis erat iſte in ſcda die azimoꝝ que erat ſextadecima dies menſis primi offerebantur manipuli. ſ. qꝫ glibet de iudeis qui eſſet deuotus habitans in loco ſanctuarij ducebat de ſegetibus ſuis vnum manipulum in ſanctuarium: z aliqñ erāt valde multi manipuli: z aliqñ pauciores ſm qꝫ eſſet deuotio offerentium: qñ nemo cogebatur ad offerendum manipulum: ſed accipiebatur ſpontanea oblatio cuiuſlibet. oblatis autem omnibus manipulis ſimul ſacerdos accipiebat vnum de illis quem vellet z eleuabat coram dño faciens cerimonias que fiebāt in alijs ſacrificijs de qbus. j. dicetur. z omnes alios manipulos accipiebat pro ſe z pro alijs ſacerdotibus non faciendo aliquam cerimoniam in eis: qz iſti cedebant in eius ius. deinde ille manipulus qui eleuabatur torrebatur ad ignem vt grana indurarentur z deficcarēt̄ atq; excuti poſſent de ſpicis: z tunc ꝺterebātur lapide in modum farriſ. ſ. ſicut ſolet farina per ꝺcuſſionem fieri ex tritico. ponebatur autem illa farina ꝺcuſſa in quodam vaſe capiente quātitatem gomor z ſuꝑfundebatur oleum atq; imponebat thus. z de hoc etiam non fiebat mentio: qñ iſta ſunt libamenta cōmunia z intelliguntur ex alijs ſacrificijs. z tunc ſacerdos accipiebat pugillum vnuz de illa farina que erat in vaſe z totum thus atq; ponebat in igne altaris vt cremaretur coram dño. tota autem altera farina cum oleo cedebat in ius ſacerdotum. de hoc bñ. ō. 2. c. cum dō. ſin autem obtuleris munus primitiaꝝ de ſpicis adhuc virētibus torres eas igne z ꝺfringes in modum farris: z ſic offeres primitias tuas dño fundens ſuper eam oleum z thus impones: qz oblatio dñi eſt de qua adolebit ſacerdos memoriam muneris partem farris fracti z olei atq; totū thus. Cum autem iſti populares offerrēt manipulos ſuos dño z manipulus vnius cremaretur z non alioꝝ: non inuidebant alij illi q̄ius non eſſent eleuate oblationes eoꝝ coram dño: qz cum ſemel eſſent omnes manipuli oblati dño omnes equaliter ptinebant ad dñm. qꝫ autem poſtea ſacerdos vellet offerre de hoc manipulo vel de illo in electione ſua erat z non ptinebat aliquo modo ad offerētes: ideo nō faciebat oblationem acceptabiliorem in vno q̄ in alio. (Primitiaꝝ meſſis veſtre). i. iſti manipuli erūt primitie. Dicunt autem iſti manipuli primitie: qz primo accipiebantur de ſegetibus: z ante hoc nemini licebat comedere quicq̄ de ſegetibus: cum dō. j. panem z polentam z pultes non comedetis ex ſegete vſq; ad diem qua offeretis ex ea deo veſtro. ¶ Sciendum autem qꝫ erant tria genera primitiaꝝ: z quedam erant generales. alie autem ſolum ex deuotione offerentium ꝺabātur. ¶ Prime erant de qbus dō hic. ſ. qꝫ qñ erat feſtum azimoꝝ portabāt iſrahelite qui vellēt manipulos ſpicaꝝ vt primo de eis cremaretur domino q̄ ipſi aliqd comederent: z fiebat eo modo quo. ō. dictum eſt. primitie autem iſte non erant generales: qz non cogebantur omnes iſrahelite offerre: immo nullus cogebatur: ſed qui voluiſſet ſponte offerre offerebat. z iſte primitie magis ꝺabantur pro cerimonia oblationis ad deum q̄ pro eis que ꝓueniebant ſacerdotibus: q̄ q̄ ibi ſacerdotibus maioꝝ pars ꝓueniret eo modo quo. ō. dictum eſt. ¶ Scōm genus primitiaꝝ erat offerre de panibus. z hoc fiebat in feſto pentecoſtes. ſ. qꝫ offerret glibet duos panes de ſimila coctos z fermentatos: z iſti ꝺabantur ſacerdotibus. nihil enim de bis ꝓueniebat dño: qñ fermentum non poterat offerri ſup altare vt bñ. ō. c. 2. z de iſta primitia immediate dō in littera. iſte autem primitie erant generales: qz compellebatur quilibet offerre duos panes. ¶ Tertium genus primitiaꝝ erat ex omnibus fructibus vt ex ordeo: frumento: vino: z oleo: z ceteris. iſte autem erant in maiori quantitate z erant p pzie primitie. ꝺabat enim quilibet pro primitijs partem quadrageſimam vel ſerageſimam ſaltem vel mediuz inter has ſicut tāgit Ezech. z beatus Dierony. declarat ſup Ezech. bñ quoq; extra de decī. in. c. 1. z iſte erant ſub obligatione. compellebatur enim quilibet de iſraelitis iſta dare ſacerdocibus vt bñ Nu.ca.18. z portabantur iſte primitie in locum quem dñs elegiſſet vt bñ Deut. 12. c. (Ad ſacerdotem). i. deferetis manipulos ſpicaꝝ ad ſacerdotē. erat eniz ſacerdos recipiēs oblationē oium volētium offerre. z ſic cum populares ducerent in ſanctuarium manipulos ſuſcipiebat eos ſacerdos de manu illoꝝ. (Qui eleuabit faſciculum coram dño.) Plures enim erāt faſciculi cum multi offerrent vt. ō. declaratum eſt. tñ non eleuabantur faſciculi omnium cum non omnes ꝺſecrarentur: ſed ſolum vnus. alij autem precedebant in ius ſacerdotum. z de iſto vnico faſciculo dō qꝫ eleuabit eum ſacerdos: qz cum acceꝑiſſet eum in manibus ſuis ponebat ſe ad oſtium tabernaculi vbi omnes oblationes offerri ꝺſueuerunt: z ante ipſum altare holocauſtoz quod erat apud oſtium tabernaculi eleuabat faſciculum aliqñ ſurſum eleuans: z aliqñ depzimens: aliquando autem in dextrum: aliqñ in ſiniſtrum: z antroꝛſum: z retroꝛſum. fiebat autem eleuatio z depreſſio ad has ſex partes poſitionis ad ſignificādum qꝫ ille cui iſta offerebantur erat dñs totius mundi z omnium ſex partium poſitionis. Dicebatur autem eleuare faſciculum coram dño quando eleuabat coram altari holocauſtoz in quo deus eſſe dicebatur: cum ibi fierent ei ſpecialia miniſteria. (Ut acceptabilis ſit pro vobis.) Iſtud eſt reditiuz cauſe ſuperioris dicti. ſ. qꝫ ſacerdos eleuaret faſciculum coram dño: quoniam cum offerretur faſciculus illa eleuatio faciebat ſacrificium eſſe acceptabile. qō poteſt intelligi duobus modis. Uno modo qꝫ eſſet ſacrificium acceptabile. i. qꝫ deus acceptaret ſacrificium illud: quia iſte offerens complebat cerimonias a deo iuſſas in quo obediebat diuinis preceptis. obedientia autem eſt ꝓmeritoria vt operationes noſtre ſint acceptabiles. z iſto modo omnes cerimonie dicuntur facere oblationes ſacrificia acceptari: qz qñ completur aliqua illaꝝ eſt obedientia z ꝺſequenter eſt meritum. Alio modo poteſt accipi qꝫ iſta cerimonia eleuationis faceret ſacrificiuz acceptabile: qz non erat aliqua cerimonia que ita notaret diuinam excellentiam ſicut iſta: eo qꝫ cum eleuaretur ad ſex partes mundi manipulus ſignificabatur deum dñm eſſe omnium partium z poſitionum mundi. z in hoc deus acceptabat ſacrificiuz: qz laudabatur z ſacrificium laudis eſt deo acceptabile. ſic habetur ps. 49. cum dicitur. ſacrificium laudis honorificabit me: z illic oſtendam iter ſalutarium meoꝝ. (Pro vobis.) In hoc ſignificatur qꝫ vnus manipulus ſolus eleuabatur coram dño q̄ q̄ multi offerrentur. qō ꝑ qz dō. vt ſit acceptabilis pro vobis. ergo vnus manipulus erat acceptabilis pro omnibus iſraelitis. Si autem multi manipuli eleuarentur coram dño ſicut multi offerebantur non diceretur de vno manipulo qꝫ ille eſſet acceptabilis pro omnibus iſraelitis: ſed ſolum pro ipſo offerēte. ſed non exprimitur ſic: immo qꝫ vnus manipulus p omnibus eſſet acceptabilis: ergo vnus ſolus eleuabatur. (Altero die ſabbati.) i. qꝫ iſta eleuatio manipuli z oblatio fiet altera die poſt ſabbatum pro ſabbato ſicut nos vocamus: qz tunc neſciremus in quo ſabbato iſta oblatio facienda erat: cum non determinetur hic tempus. ſed intelligitur hic ſabbatum pro ipſa prima die azimorum. nam vocatur ſabbatuz omnis dies feſtus. ſabbatum enim quietem notat: z ſic omnis dies vacatiua ſabbatum dicetur. prima vo dies azimoꝝ erat dies vacatiua: qz erat celeberrima z ſancta z nullum opus fiebat in illa vt bñ. ō. vocatur autem ſabbatum reſpectu alioꝝ diez ſequentium: qz in ſequentibus quinq; diebus poſt primum non erat aliqua celebritas. Dicebatur autem alius dies poſt ſabbatum. i. dies ſequēs poſt primum diem azimoꝝ. ſ. ſcōs dies qui erat dies ſextusdecimus menſis. z ponitur oblatio dēre fieri in hac die z nō in prima q̄ius eſſet, prima celebrioꝛ: qz die qua offerebantur manipuli ſpicaꝝ populares metebant eos de ſegetibus ſuis z ducebant ad dñm. ſed non licebat in prima die azimoꝝ fieri aliqō opus ſeruile: qz erat celeberrima: ideo fiebat in die alio in quo liceret meti ſegetes. z iſte erat dies ſcōs azimoꝝ: qñ ibi cum ſequētibus quattuor diebus licebat vacare quibuſcunq; operibus. ¶ Sed aliquis dicet qꝫ non eſſet illicitum in die primo azimoꝝ metere ſegetes ad cremandum ſuper altare vel qualitercunq; offerendum q̄ q̄ eſſet dies celeberrimus. z hoc qz vetatur ibi opus ſeruile. ſed ſolum

Tertiuz genus.

Diero. ſup ezech.

Notandum.

Notandum de mō oblatiōis i ſecūda die azimoꝝ. De cerimōijsſciz i māipulo.

Dupler ſre expoſitio.

Qūo dicat ſacrificium māipuli acceptabile ꝺo qz eleuabat.

Sabbatum quid ſibi velit.

An licitū eſſet die prio azimoꝝ metere ſpicas ad offerendū ꝓmitias

Responsio

seruile est opus quo homo seruit homini ꝛ nō id quo seruit deo. hic tñ solū est seruitus dei. ¶Ergo rñdendum est ꝙ ꝗ̄ opus seruile dicaꝫ magis directe id quo hō seruit deo adhuc dō seruile opus nisi sit id quo immediate homo seruit deo. qō dico ꝓp sacrificia que fiebant in templo. nam ille erant cerimonie que immediate applicabantur ad cultum dei: alie autem dispositiones ad istas cerimonias inquantum erant magis distantes erāt magis seruiles: ideo non ꝓmittebantur: immo ꝛ ipse cerimonie immediate sacrificioꝝ non ꝓmitterentur in diebus solēnibus nisi

Nō solum sunt opa seruilia ꝗbus hō fuit hōi ſz ét ꝗb⁹ hō fuit deo nisi imediate dirigaꝫ i deum.

qz ꝓceptum datum de obseruāda festiuitate sabbati: vel aliaꝝ celebritatum non obligabat ipsos ministros sanctuarij solum exprimens de popularibus vt pz. ē. cum dō. omne opus non faciatis in eo. sabbatum enim dñi est in cunctis habitationibus vestris. Solum ergo obligauit habitationes popularium ꝛ non tabernaculum dñi. ergo in sanctuario poterāt fieri queꝫ operationes ptinentes ad ministeria eius sine violatione festiuitatis. Illi tñ qui meterent in die illa manipulum spicaꝝ ad offerēdum dño facerent opus ꝓturbatiuum quietis sabbati ꝛ non facerent illud in sanctuario: ergo erat illicitum. Sic igitur non licebat in ꝓma die azimoꝝ que solēnis erat meti manipulos spicaꝝ: ideo nec poterāt offerri. in die āt sequēti licebat hoc: qz nō erat dies celebris: ideo populares eodem die metebant in agro. ꝛ ꝯfestim

†

vocabant manipulos in sanctuarium ad offerēdum. (Et sanctificabit illum.) Referur ad manipulū qui sanctificabatur. i. dño ꝯsecrabatur. ꝛ per istam sanctificationem intelliguntur omnes

F

cerimonie que fiebant in illo manipulo. ſ. ꝙ torrerentur spice ꝛ excuterentur grana atꝙ frangerentur in modum farris. deinde autem infuso oleo ꝛ suppositio thure accipiebat sacerdos pugillum illius ponens sup altare: reliquum autem assumens sibi

†

in partem suam vt bz. ē. 3. c. Hoc autem noluit hic explicare littera: qz iam fuerant posite cerimonie. ca. 2. (Atꝙ in eodem die quo manipulus ꝯsecratur.) Dic ponitur aliud sacrificium qō fiebat in eadem die. ſ. ꝙ offerret vnus agnus immaculatus cuꝫ libamentis suis. ꝛ hoc erat in eodem die quo manipulus ꝯsecratur: scilicet in die secunda azimorum: quoniam tunc vtrunqꝫ fiebat. Dicitur manipulus consecrari quia applicabatur ad

†

dei cultum cremando in altari. (Cedetur agnus immaculatus). i. occidetur vnus agnus immaculatus in sacrificium dñi: ꝛ erat iste agnuꝫ ꝓter agnum qui offerebatur in sacrificio matutino ꝛ ꝓter agnum qui offerebatur in sacrificio vespertino: qz isti ꝓp nullum sacrificium cessabant vt bz. ē. 6. et. 9. c. ꝛ Nu. 28. c. erat enim iste agnus anniculus ꝓter septez agnos anniculos qui offerebantur in qualibet die de septez diebus azimoꝝ vt bz Nu. 28. c. ꝛ quantum ad hoc excedebat sc̄os dies omnes alios dies in sacrificijs: qz iste agnus anniculuꝫ offerebatur sup sacrificia alioꝝ dieꝝ. (Anniculus in holocaustuꝫ dñi.) Dz iste agnus

†

immaculatus ꝛ anniculus. immaculatus qdem qz deberet carere omnibus maculis de ꝗbus dictum est ꝓcedenti. c. ꝛ habentur ibi in littera. Dicit anniculus. i. vnius anni: non quidem ꝙ esset precise vnius anni: qm̄ difficilimum erat inuenire agnum qui precise esset vniuꝫ anni. i. nō excederet per vnam diem neqꝫ deficeret. sed dō agnus anniculus. i. qui haberet vnum annum integrum vel infra annum esset: dummodo non excederet annum.

Agn⁹ anicu l⁹ ge dicaꝫ qz ab octauo die vsqꝫ ad vnū ānū

Non enim poterat offerri aliqō animal dño in sacrificium do nec esset octo dieꝝ vt bz ꝓcedenti. c. cum dō. bos ouis ꝛ capra cum genita fuerint septem diebus erunt cum matre sua: die autem octauo ꝛ deinceps offerri poterunt dño. idem bz Exo. 22. ca. deinde autem vsqꝫ ad annum completuꝫ vocabatur qōlibet anniculum: ꝛ sic offerri poterat. si autem excederet annum iam non poterat offerri hic tanꝫ agnus: sed offerretur in alijs sacrificijs tanꝫ aries. ¶Sed queret aliq̄s circa hoc qō dictuꝫ fuit de agno immaculato. an posset offerri agnus habens caudaz vel aures amputatas. ⁂¶Et forte aliqs dicet ꝙ sic: qz ꝗ̄ ꝗ̄ ꝓhibeantur hic macule tñ iste non sunt ꝓhibite: qz sunt macule non simpliciter. dō enim ꝓcedenti. c. ꝙ bos ꝛ ouis ꝛ capra que habent aures amputatas vel caudam voluntarie offerri poterant: votum tñ ex eis solui non poterat. sed hic non soluebatur aliqō votum: ergo poterat dari agnus habens istas maculas.

Qō. 12.
A
An offerri possz in pascha agnuꝫ hñs caudaz vel aures amputatas
⁂ Quiusdā rñsio ad q̄situm.
Doct. rñsio ad quesituꝫ

¶Respondetur ꝙ non poterat offerri in isto sacrificio hmōi agnus: qz solum dicebatur. ē. ꝙ animal habens caudam amputatam vel aures posset sponte offerri. ergo qñ erat sacrificium vel oblatio facta non spontance: nō poterat offerri animal harum maculaꝝ. hic autem non erat oblatio spontanea: qz ideo dō oblatio spontanea: qm̄ aliquis nullo cogente vel mandante offert. hic autem non erat sic: qm̄ non ꝯferebatur spōte ab aliquo iste agnus: sed deo mandante offerebatur de sumptibuꝫ sanctua

rij: ꝛ sic erat obligatio ad offerendum. ideo non poterat offerri cum aliqua illaꝝ maculaꝝ. (In holocaustuꝫ dñi). i. ꝙ iste agnus offerebatur in holocaustum ꝛ cremabantur omnes partes eius nulla carnium parte ꝓueniente sacerdotibus vt bz. ē. ca. 1. (Et libamenta offerebantur cum eo.) Vocantur libamenta sacrificioꝝ ea que offerebantur cum quolibet sacrificio. ſ. panis ꝛ vinum ꝛ oleum ꝛ thus ꝛ sal. hec enim in singulis sacrificijs offerebantur dño vt bz. ē. c. 2. nisi ꝗbusdam que ptinebant ad inuestigationes maloꝝ. ſ. zelotypie vt bz Nu. 5. c. ibi enim non ponebatur thus. ꝛ dicuntur libamina a libando. libare autem idem est qō bibere: vel degustare. ꝛ ꝗ̄ ꝗ̄ aliqñ dicatur de rebus aridis: ꝓprie tñ ꝓuenit ad res liquidas. ꝛ sic sunt maxima istoꝝ libamentoꝝ. ſ. vinum ꝛ oleuꝫ. ꝛ declarantur hic que sint ista libamēta ꝛ in qua quantitate: cum dō. j. oue decime. Erat autem generale in omnibus sacrificijs ꝙ semper offerrentur libamenta. sed quantitas non erat eadem: ꝛ in eis non referebat de quantitate salis quantum vel quantum esset: nec differebat de quantitate thuris: sed relinquebantur ista in potestate ꝛ voluntate offerentium. alia autem tria libamina. ſ. oleum ꝛ vinum ꝛ panis erant in determinata quantitate: ꝛ variabant ſm ꝺditionem sacrificioꝝ diuersoꝝ. de his bz regula Nu. 15. (Due decime simile.) Dic ponitur quantitas istoꝝ libamentoꝝ. ꝛ primo dō de pane ꝙ essent due decime simile. i. de simila. erat enim simila farina delicata ex qua fiebant panes nimis albi: ꝛ de ista offerebanꝫ due decime. ſ. due decime ephi. est enim ephi vna mensura magna apud hebreos ꝛ egyptios ꝛ illa habebat decem partes quarum quelibet vocatur gomoꝝ vt bz Exō. ca. 16. cum dō. gomoꝝ autem decima pars est ephi. ideo cum dō ꝙ darentur due decime de simila est dicere ꝙ darentur duo gomoꝝ vel vna qnta ephi. nam due decime faciunt vnam quintam sicut due vicesime faciunt vnam decimam. ꝛ assumebantur iste due decime ꝛ ꝯspergebantur oleo sicut si ꝯspergerentur aqua ad faciēdū pastam. ꝛ de istis duabus decimis aliqd ꝓueniebat deo ꝛ aliqd sacerdotibus. (Incensum dñi). i. iste due decime offerebātur ad incensum dñi. i. ad hoc ꝙ incenderentur: qz incendebantur super altare holocaustoꝝ. non est tñ sensus ꝙ iste due decime totaliter incenderentur: sed ꝙ offerrentur ad incendendum. cum tñ oblate essent sacerdos accipiebat pugillum vnum de illis vt poneret sup altare cum oleo ꝛ thure. reliquum autem manebat ꝓ ipso sacerdote. sic pz. ē. c. 2. cum dō. anima cum obtulerit oblationem sacrificij dño simila erit oblatio eius: fundetqꝫ sup eam oleum ꝛ ponet thus ac deferet ad filios Aaron sacerdotis: quoꝝ vnus tollet pugillum plenum simile ꝛ olei ac totum thus ꝛ ponet memoriale sup altare in odorem suauissimum dño: qō autem reliquum fuerit de sacrificio erit Aaron ꝛ filioꝝ eius. cum autem offerrentur iste due decime cum agno anniculo ꝛ imponeretur pugillus de simila totum residuum ptinebat ad sacerdotem illum qui offerebat. sic pz. ē. 6. c. cum dō. ꝛ omne sacrificium simile qō coquitur in clibano ꝛ quicqd in craticula vel in sartagine preparatur eius erit sacerdotis a quo offertur: siue oleo ꝯspersa siue arida fuerit. (In odorez suauitatis). i. ꝙ ista simila cōburebatur ad hoc ꝙ inde surgeret dño odor suauis. deus tñ odorem nullum sentit cum non sit animal nec hz potentiam odoratiuam vt ozgana odorandi. hoc enim solis animatis rebus conuenit. ꝛ dato ꝙ deus odoraret non est sibi iste odor suauis: qm̄ potius esset grauis: qz odor farine combuste nō est suauiꝫ odor: quomodo tñ hoc intelligendum sit. ē. 1. c. declaratum est. (Liba quoqꝫ vini). i. sicut offerantur libamenta de simila ita offerū tur de vino: ꝛ adhuc magis ꝓprie est in vino ꝗ̄ in pane: qz libare ptinet ad res ligdas cuiusmodi est ipsum vinum ꝛ oleum: panis autem res arida est. ¶Aliqui autez volunt assignare differentiam inter libum ꝛ libamentum: qm̄ libum dicunt esse ad rem liquidam. ꝛ tunc vinum dō esse libum ꝛ oleum quoqꝫ: qm̄ ista duo ligda sunt. libamentum autem vel libamen dō esse de re arida sicut panis est: ꝛ sic vocatur hic libum ꝓ ipso vino qz liquidum est. Ista differentia aliqñ obseruatur. sic videtur haberi Nu. 15. c. non tñ semper obseruatur: quoniam aliquādo vocatur libamentum totum ipsum qō offertur cum sacrificio carnium. ſ. panis ꝛ vinum ꝛ oleum ꝛ thus. sic bz. ē. 14. c. vbi vocantur omnia opamenta sacrificij libamenta. (Quarta pars bin.) Ista est mensura vini libandi cum sacrificio. ſ. quarta pars mēsure cuiusdam que vocatur bin. i. vnus sextarius. Dicunt enim aliqui ꝙ bin dicatur esse mēsura maior ꝛ sextarius dicaꝫ mensura minor que dicebatur includi quater in sextario. Sed forte non videtur hoc conuenienter dictum: qz sextarius denominat partem sextam. si ergo sit pars bin non dicetur esse pars eius

quarta

B
†
Libamētoꝝ quātitas.

Epbi qd sit.

†
Libuꝫ ꝛ libamentum differunt.

†
Quid sibi velit bin.

quarta sed sexta : sicut dicimus de gomor qui est decima pars ephi: ꝛ propter hoc vocatur decima sine aliqua ꝫnotatione. ita erit de sextario: qz si alicuius pars est erit sexta pars eius. ꝛ qm̄ dz hic ꝙ fundatur quarta pars hin: dz magis intelligi ꝙ quarta pars hin sit sextarius ꝛ dimidius : sicut quarta pars numeri senarij est vnum cum dimidio: ꝛ duo sextaria erunt tertia pars hin: ꝛ tres sextarij sunt medietas hin. quattuor autem sextarij nō sunt quattuor quarte sed quattuor sexte. ¶De oleo nihil dz hic in qua mensura esset. ꝛ forte aliquis dicet ꝙ non offerebatur oleum in ista oblatione. sed falsum est: qz. ō. 2. cap. dz ꝙ si fuerit facta aliq̄ oblatio de simila dz fundi sup eā oleū. ꝛ sic intelligitur ꝙ semper fundetur oleum: cum indifinita legis equipol leat vniuersali. Item pz qz in eodem cap. ponuntur omnes modi ad offerendum panem: siue sit simila non cocta: siue panes de clibano: siue lagana: siue panes de craticula: aut sartagine . ꝛ de omnibus his dz ꝙ ponetur in eis oleum. ergo quandocunq; fieret oblatio panis oleum ponendum erat. Item si ꝓpter hoc dicerem ꝙ non poneretur hic oleum qz non fit mentio de illo. eodem modo diceremus ꝙ non poneretur thus: qz de illo nihil dz: nec poneretur sal. ꝛ tamen necesse erat in omni sacrificio poni sal vt bz. ō. 2. c. quicquid obtuleris sacrificij sale condies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo : in omni oblatione offeres sal. Item pz hoc Nu. 15. c. vbi iubetur ꝙ quādocūq; aliquis obtulerit oblationem holocausti: vel victimam pacificam sponte: vel vota soluendo: vel offerendo munera dz poni similа ꝛ vinum ꝛ oleum. sed istud de quo hic dz erat holocaustus. ergo oportebat poni in eo oleum. ¶Dicēdum est igitur ꝙ fuit hic oleum positum q̄q̄ non exprimatur. Causa autem quare nō exprimebantur iste omnes res est qz omnia ista erant quedam operamenta sacrificioꝝ que vocantur libamenta. cum ergo iubeatur de vno intelligitur de reliquis. non opz ergo semper exprimi de omnibus. ¶Cum autem queris quātum de oleo fundi deretur in hoc sacrificio. ¶Respondendum est ꝙ fundebatur quarta pars hin. s. tantum quantum de vino. hoc autem videtur qz cum ex superioribus probatum sit ꝙ esset necessarius ponи hic oleum: ꝛ tm̄ non dicitur quantum. ergo poneretur tātum quantum de vino : alias fuisset expressa mensura determinate. Item pz hoc Nu. 15. ca. qm̄ ibi quando ponitur regula de variis libamētis sacrificioꝝ: tātū ponit semp de oleo sicut de vino.

(Panem ꝛ polentam ꝛ pultes non comedetis.) Hic vetat deus comedi aliquid de panibus ꝛ segetibus donec offerrētur primitie domino. Iussum enim fuerat. ō. vt offerrentur primitie domino de segetibus. ꝛ qz dicuntur primitie esse prime. s. id quod ante omnia alia venit: opz vt anteq̄ aliquid de segetibus comedatur offerantur domino. si enim aliquis prius de eis comedat q̄ domino offeret iam non vocabūtur primitie : qm̄ alius iam comedit primitias. sed erunt illa quedam iura vel dona data domino. Et vetātur hic tria. s. panes: polenta: ꝛ pultes. panes dicūtur esse facti ex farina redacta in pastaz. polenta dz esse cibus factus ex granis tostis ad ignem ꝛ decorticatis. pultes dicuntur esse cibus factus ex farina cocta in aqua. si tamen comederentur alique spice euellendo eas virides ꝛ comedēdo sine aliqua alia operatione anteq̄ primitie darentur non erat interdictum: qm̄ illud agit ꝫ decimaz solutionem qō transit in formam cibi ꝛ sic est de pultibus pane ꝛ polenta. isti enim sunt veri cibi ꝛ habent formam ciboꝝ. si tamen aliquis comedat grana viridium spicaꝝ non faciendo alios apparatus non habebat formam cibi q̄q̄ sit aliquis cibus. non ergo prohibetur hic comestio spicaꝝ viridium: sed panum polente ꝛ pultium. (Usq; ad diem qua offeretis ex ea deo vestro). i. ꝙ primo oportebat ex segetibus nouis primitias offerri q̄ ex ea quicq̄ comederetur. poterat tm̄ fieri polenta ꝛ pultes ex segetibus antiquis existentibus nouis segetibus anteq̄ de illis offerrentur primitie: qz in antiquis iam oblate fuerunt primitie. (Preceptum est sempiternum). s. hoc quod est offerri primitias frugum est preceptum sempiternum. Non est autem accipiendum sempiternum proprie: qm̄ tunc significat id qō non bz finem q̄q̄ habuerit principium. hoc tm̄ nulli legi conuenit: quia nulla lex sic est eterna: nec etiam ipsum nouum testamentum: qz post diez iudicij nulla lex erit : ergo nec noua. ¶Alio modo accipitur preceptum sempiternum pro illo precepto cui non succedit alterum ꝫ̄ium q̄q̄ illud finem aliquādo habeat. ꝛ isto modo dicimus legem nouaz esse eternam sicut dixit Christus quando consecrauit corpus suum ꝛ sanguinem. Hic est calix noui ꝛ eterni testamenti in meo sanguine: q̄q̄ dicatur ꝙ ista particula non sit posita a Christo: qz non reperitur in euangelijs vel in epistolis. determinatum tamen est ab ecclesia ꝙ Christus ista dixerit vt pz extra de celeb. missa. c. cum marthe. ꝛ sic vera est ꝙ lex noua est eterna: qz non succedet ei alia lex q̄q̄ ipsa aliquādo desinat. s. in die iudicij. Lex autem vetus non potest vocari isto modo sempiterna: qz ei alia succesit. s. nouum testamentum. sed vocatur lex sempiterna. i. magno tempore duratura. (In generationibus cunctisq; habitaculis vestris). i. durabit ista lex per omnes generationes vestras. i. quamdiu durauerint filij vestri ꝛ filij filioꝝ: ꝛ sic de alijs durabit ista lex. etiam hoc erit in cunctis habitaculis vestris. i. ꝙ ista lex habebit vigorem in omnibus habitaculis vestris. ¶Et ista littera potest intelligi dupliciter. Uno modo in omnibus habitaculis vestris . i. omnes domus vestre erunt obligate ad hanc legem. talis modus loquendi bz Exō. 35. c. cum dz. non succēdetis ignem in cunctis habitaculis vestris per diem sabbati. in quo obligat omnia habitacula ad istam legem excludens sanctuarium. simile bz . ō. in littera cum dicitur. sabbatum domini est in cunctis habitaculis vestris. q. d. omnes habitationes vestre tenebuntur ad obseruationez sabbati. Sed iste sensus nō potest stare: qz tunc est sensus ꝙ de qualibet domo hebreorum deberet esse solutio primitiarum, qō est falsum: qz non poterant israelite omnes soluere primitias frugum ad offerendum: qz veniebant de terris longinquis: ꝛ non poterant secum primitias frugum portare: potissime cum deberent segetes meti in eadem die qua offerebantur ad incendendum super altare. ¶Alio mō est sensus in cunctis tabernaculis vestris. i. ꝙ ista lex tenebit in cunctis tabernaculis vestris. i. quamdiu manserint habitacula vestra. ꝛ tunc est sensus ꝙ ista lex manebit in generationibus ꝛ habitaculis vestris. i. quamdiu manerent generationes de habitaculo vestro. (Numerabis ergo.) Hic ponitur de secunda solēnitate que erat dies pentecostes. ꝛ ista est vt aliqui volunt ad memoriam legis date. nam sicut fuit magnum dei beneficium eductio israelitaꝝ de egypto : ꝛ pro hoc celebratum fuit festum azimorum. ita fuit magnum beneficium datio legis in monte synai. ꝛ ista fuit significata per festum pentecostes: quia fuit quinquaginta diebus de exitu ab egypto. declaratum est Exō. 19. ꝛ sicut in precedenti festo iubebat deus offerri primitias de segetibus in manipulo: ita iubebat vt in hoc festo offerrentur primitie de panibus ceteris vt habetur. j. in littera. ꝛ primo ponitur hic quando esset istud festum pentecostes. ꝛ declaratur hic ꝙ est post quinquaginta dies. ꝛ ob hoc vocatur pentecostes vel festum hebdomadarum vt. j. dicetur. (Numerabis ergo ab altero die sabbati in qua obtulistis manipulum.) Ponitur hic quomodo computandi sunt quinquaginta dies qui esse debebant inter pascha ꝛ pentecosten. ꝛ dicitur ꝙ erant computandi ab altera die post sabbatum s. a scōa die azimorum: ꝛ tunc cum acciperentur septem hebdomade perfecte ꝛ sequens dies esset pentecostes efficiebantur quinquaginta dies. ¶Sciendum autem ꝙ in ista computatione quinquaginta diez non accipiebatur vterq; dies pasche: sed ponebatur vnus eorum exclusiue. s. dies pentecostes vel primus dies azimoꝝ. vnde si vterq; computaretur darentur quinquaginta vnus dies. ad hoc autem accipiebantur septem hebdomade integre ꝛ faciunt dies quadraginta nouem. preter hoc accipiebatur vnus dies post istas hebdomadas septez: qui erat dies quinquagesimus ꝛ iste erat dies pentecostes. Ante computationem autem septem hebdomadaꝝ accipiebatur vnus dies. s. dies primus azimorū: ꝛ sic erāt quinquaginta vnus dies. ꝛ hoc modo a festo pasche vsq; ad pētecosten fm iudeos erant quinquaginta dies non computādo primum diem. s. pasche. ꝛ tamen fm computationem christianoꝝ a festo pasche vsq; ad pentecosten non sunt quinquaginta dies nisi includatur vterq; dies pasche. ꝛ vt accipiatur vnus dies exclusiue ponitur hic ꝙ iste septem hebdomade non sunt computande a primo die azimorum: sed a secundo . ꝛ hoc est quod dicit hic littera : scilicet . (Ab altera die sabbati.) idest ab alia die post sabbatum. dicitur alia dies post sabbatum scōa dies azimorum. prima autem vocatur sabbatum quoniam erat solēnitas ꝛ vacabatur ab omni labore. sequentes autem dies nō erāt sabbata: qz non erat in eis solennitas: sed solum in primo ꝛ septimo vt. ō. dictum est. (In quo obtulistis manipulum primitiarum.) Offerebatur manipulus primitiarum in secunda die azimorum vt. ō. dictum est. dicitur autem ille manipulus primitiarum tanq̄ vnus sit : non quidem ꝙ vnicus offerretur manipulus: quia plures erant vt. ō. dictum est. Sed dicitur hic de vno manipulo qz in multis vnus eligebatur ꝛ cremabatur partim coram domino vt. ō. dictum est. (Septem hebdomadas plenas.) Ad intueniendum istud festum fiebat computatio hebdo-

Dubius. Rñsio

Polēta qd sit: ꝛ quid sit pultes.

Quar ob cā festū phase sēpiternū.

An i oblatōe spicaꝝ offerret oleū: ꝛ q̄re nō exprimant ꝫ oia q̄ offerebāt.

Quō lex noua sit eēna.

Dupler lr̄e expositio.

De solēnitate pēteco stes.

Notādum

Festū hebdomadaꝝ.

madarum septem. ꝛ ꝓpter hoc vocatur istud festum hebdomadarum vt hꝫ Deut. 16. c. ꝛ in alijs locis. dicitur autem ꝙ computentur iste hebdomade plene ad significandum plene ꝙ dies pētecostes qui per istas computationes inuenitur: erat dies extra istas septem hebdomadas. nam si esset in fine istaꝝ septem hebdomadarum iam non essent hebdomade plene: qz vna dieꝫ esset adempta vltime hebdomade. computabantur ergo iste integre: ꝛ post eas in die sequēti erat pentecostes aliogn nō essent quinquaginta dies a primo die azimoꝝ vsqꝫ ad pentecosten exclusiue. (Usqꝫ ad alteram diem expletionis hebdomade septime). i. ꝙ dz fieri ista computatio vt accipiantur septem hebdomade integre: ꝛ post eas alia dies que est post expletionem septime hebdomade plene. i. (Quinquaginta dies). s. ꝙ ista computatio erit quinquaginta dieꝝ ab eo die quo incepta est vsqꝫ ad diem quo finitur inclusiue. s. accipiendo septem hebdomadas plenas ꝛ vnam diem post illas erunt dies quinquaginta. ꝛ sic manebit semper primuꝫ dies azimoꝝ exclusus: vt ab eo vsqꝫ ad diem pentecosten sint quinquaginta dies. (Et sic offeretis sacrificium nouum). i. offerentur alie primitie sicut offerebantur in festo azimoꝝ. ¶ Circa qō considerandum ꝙ in festo pentecostes erant tria sicut in festiuitate azimoꝝ. Primum erat vacatio a laboribus. scōm oblatio de panibus. tertiuꝫ oblatio de animalibus. ¶ In primo dicēdum est ꝙ in festo pentecostes erat vna dies obseruationis solum: ꝛ in hoc differebat a festo azimoꝝ in quo erant septem dies. ꝛ primus ꝛ vltimus erant in magna obseruatione: intermedij autem non. vnde quando agitur de istis festiuitatibus hic ꝛ Deut. 16. ꝛ in alijs locis nō ponitur pluralitas dieꝝ: sed solum fit mentio de vna die obseruationis. in alijs autem fit mentio de pluribus. ¶ Secundum qō erat in isto festo erat oblatio de panibus. nam sicut in superiori festo offerebantur primitie de spicis virentibus: ita hic offerebantur primitie de panibus nouis. ꝛ sicut anteqꝫ offerretur manipulus spicarum non licebat alicui facere cibum de spicis faciendo polētam aut pultes: ita anteqꝫ offerrent panes primitiaꝝ in festo pentecostes non licebat alicui comedere de panibus. ꝛ erat conueniens tempus ad faciendum ista: qz cum in festo azimoꝝ nōdum essent spice mature: sed ibi aliqualiter virentes offerebantur super altare: ꝛ post istud festum inciperent meti segetes ad festum pentecostes qō erat postea per dies quinquaginta: esset iam tempus comedendi de panibus nouaꝝ frugum: cum istud festum veniret. ideo iussit in eo deus sibi dari primitias de panibus nouaꝝ frugum s. duos panes de duabus decimis. ¶ Tertium qō erat in isto festo erat in oblatione animaliuꝫ. fiebat enim oblatio animalium multorum sicut habetur. j. in littera. ꝛ Nu. 28. c. de quo magis postea dicetur. (Et sic offeretis sacrificium nouum domino). i. postqꝫ computaueritis istos dies quinquaginta facietis sacrificium nouum domino. vocatur sacrificium nouum id qō soluebatur in primitijs panum sicut accipit littera. Non enim potest accipi hic sacrificium pro sacrificio animalium: qz dicitur ꝙ erat sacrificium nouum qō fiebat de animalibus: qz quotidie assuetum erat. vocatur autez proprie nouum sacrificium primitiarum: qz illa die offerebantur panes de nouis frugibus: ꝛ ante hoc non offerebantur. (Et omnibus habitaculis vestris.) i. omnes hebrei obligabantur ad istam oblationem que erat de panibus primitiaꝝ. ¶ Et in hoc differebat oblatio ista ab oblatione primitiarum in manipulo spicaꝝ. quoniam non cogebantur omnes israelite offerre manipulos spicaꝝ. hic autem iussum est omnibus ꝙ offerāt. ¶ Et si dicas quomodo poterāt offerre illi qui erant de terris longinquis domino panes primitiaꝝ de nouis frugibus: quoniam non poterant eos ducere de terra sua. ¶ Respondendum est ꝙ ꝯꝫ indei non ducerent panes primitiaꝝ de terra sua: tamen in loco sanctuarij istos ad vēdendum reperirent. sic enim erat de animalibus pertinentibus ad sacrificia: quoniam vendebantur in loco illo pro venientibus vt haberent vnde offerrent. qō p:: quoniam Jesus quando introiuit in sanctuarium ꝛ eiecit inde ementes ꝛ vendentes primo: ꝛ euertit mensas nummulariozꝝ ꝛ cathedras vendētium columbas vt habetur Matth. 21. c. sed columbe vendite ad sacrificium erant. s. ad sacrificium pauperum: cum sit minimuꝫ sacrificium. ideo erant ibi in sanctuario vt ibi venderentur. sic ergo de alijs intelligendum est que pertinebāt ad sacrificium vel quascunqꝫ oblationes: qz ibi venderent ea venientibus illi qui erāt in loco. ¶ Sed queres quomodo vocatur hic sacrificium oblatio facta de panibus: quoniaꝫ sacrificium ad animalia pertinet. ¶ Respondendum est ꝙ ꝯꝫ sacrificium proprie dictum de animalibus magis dicatur ꝯꝫ de alijs rebus oblatis: tamen in panibus adhuc sacrificium est. sic pz. ē. 2. c. vbi vocatur similia sacrificium. ꝛ dicitur ꝙ offeret sacrificiuꝫ de simila vel de sartagine: sed omnia hec ad panem pertinent. sic etiam habet Nu. 15. c. vbi magis vocatur sacrificium ipsum qō offertur de pane ꝯꝫ de carnibus. nam dicitur ibidem ꝙ qui obtulerit victimam offerat ꝛ sacrificium de simila. ꝛ quantuꝫ ad istum modum consueuit distingui vt ipsa oblatio de carnibus vocet victima vel bostia: ꝛ oblatio autem de panibus vocetur sacrificium: ꝛ oblatio de vino ꝛ oleo vocetur libamen aut libum vel libamentum: lz in communiore locutione id qō de carnibus est vocamus sacrificium. (Panes primitiarum duos.) Istud determinatur de oblatione primitiarum. non enim determinabatur quantitas oblationis in primitijs festi azimozum: quia ibi non erat sub obligatione talis oblatio: hic autem est sub obligatione. vnde ponuntur hic panes duo vndi a quolibet offerente: ꝛ isti erant de duabus decimis: ideſt de duobus gomor: quoniam gomor est decima pars ephi: ꝛ vtrunqꝫ erat mensura. cum autem accipitur decima sine determinatione. s. cuius erat decima: accipitur pro decima parte ephi. Aliqui enim dicunt ꝙ isti panes erant de duabus decimis. i. quilibet erat de duabus decimis farine constans. sed non videtur esse conueniēter dictuꝫ. Sed magis videtur dicendum ꝙ essent duo panes ꝛ de duabus decimis. s. quilibet de vna decima: quoniam valde magnus panis esset qui duas decimas haberet. ¶ Queret aliquis an cuꝫ istis panibus offerrentur libamenta. s. vinum ꝛ oleum ꝛ sal ꝛ thus que erant communia libamenta vt pz. ē. 2. c. Et videbitur alicui dicendum ꝙ sic: qz ista nunqꝫ separabantur. cum ergo offerretur hic panis offerrentur quoqꝫ libamenta. * ¶ Sed dicēdum est ꝙ non offerebantur aliqua libamenta cum istis panibus. ꝛ dicet aliquis causam esse qz offeruntur libamenta cum ipsis sacrificijs carnium vt habetur Nu. 15. ca. ꝛ ex multis alijs locis. hic autem solum offertur panis: ideo non erunt cum eo libamenta. sed dicetur hoc esse falsum: qz quandocunqꝫ aliquis offert sacrificium de simila offert thus: ꝛ oleum: ꝛ alia libamenta cum illa vt habetur. ē. 2. ca. ¶ Item dicitur ibi de oblatione noui farris fracti de spicis adhuc virentibus: ideo dicendum ꝙ etiam cum pane offerebantur libamenta. sed hic non poterāt offerri: qz iste panis erat fermentatus ꝛ non poterat directe poni in sacrificio cum non cremaretur. ꝛ qz libamenta sunt ea que ponuntur cum sacrificio qō principaliter offertur ꝛ crematur in altari: quando non est aliquod tale: nec etiam cum eo libamēta erant. sed hic offerebantur panes isti primitiarum qui erant fermentati: qz de fermento ꝛ fermentato nihil ponebatur super altare ad cremandum. ē. 2. c. ideo cum his panibus non offerebantur aliqua libamenta: cum illa essent vt aliqua pars eorum cremaretur super altare. ꝛ ista est causa vera. (Simile fermentate). i. ꝙ isti panes erant de simila ꝛ fermentati. Aliquis intelligeret hos debere esse de simila non fermentata: qz deus fermentum nolebat: ideo expressum est ꝙ essent fermentati. Et propter hoc dicēdum ꝙ isti panes non pertinebant aliquatenus ad deum ita vt de eis quidem cremarētur super altare. nam prohibitum erat domino cremari fermentata. sacerdotes tamen accipiebāt illa in partem suam. ꝛ ꝯꝫ deus vetaret cremari super altare fermentata: tamen non vetabat offerri vt habetur. ē. 2. ca. omnis oblatio que offertur domino absqꝫ fermento fiet: nec qcqꝫ fermenti aut mellis adolebitur in sacrificio domini: primitias tantum eorum offeretis ꝛ munera: super altare vō non ponentur in odorem suauitatis. ꝛ quoniam ista fermentata non poterant prouenire aliquatenus deo: necesse erat vt prouenirent in partem sacerdotum: quoniaꝫ omnia que offerebantur partim deo: ꝛ partim sacerdotis erant. Si autem contingeret aliquando ꝙ sacrificia aut oblationes ad deum non pertinerent omnia iura pertinebant ad sacerdotes: quoniam simpliciter omnia iura sanctuarij sacerdotum erant vt habetur Nu. 18. ca. (Quos coquetis in primitias domini). i. coquetis eos vt soluatis inde primitias domino. s. ꝙ primo acciperent quantitatem duarum decimarum de simila. ꝛ de illis fierent duo panes qui offerrentur vt hic pz. (Offeretisqꝫ cum panibus septem agnos.) Hic ponitur sacrificium in animalibus quod fieri debebat in die pentecostes ꝛ istud erat: potissime quoniam erant multa sacrificia. ¶ Et dicitur primo de agnis immaculatis septem. de quibus queret aliquis quomodo offerrentur. s. an in holocaustum: vel pro peccato: vel in bostias pacificas. ¶ Et respōdetur ꝙ erant ista holocausta sicut. j. habetur. ꝛ dato ꝙ non exprimeretur gd esse deberent talia sacrificia. dicendum esset ꝙ erant holocausta. nam cum aliquid iubetur offerri ꝛ non exprimitur in quo

genere

3 In festo pētecost. tria erant.

Primum.

Secūdum.

Tertium.

Qō. 13 A An oēs iudei cogerētur offerre panes i die pēteco. vel solū volentes.

* Dubium. Responsio

B Quō dicuntur sacrificiū oblatio scā ō pāis? Responsio ad quesitum

Qō. 14. A Nunqd cum istis panibus offerrēt libamīta. * Rōsio ad quesitum

B Quō septē agni immaculati offerrētur.

genere oblationis.intelligendum est q̄ est oblatio holocausti:q̄ illa potissima est ꝛ magis ad honorem dei.

¶An hec sacrificia sint eadem cum illis que habentur Nu.28. c.vel sint superaddita. Qō.15.

A **Queret adhuc** aliquis an ista sacrificia sint eadem cum illis que habentur Nu. 28.c.vbi agitur de sacrificijs omnium festorum. ¶Et dicet aliquis q̄ eadem sint:q̄ ibi ponuntur plene omnia sacrificia festorum.ergo quicquid hic ponitur dicendum est q̄ est de illis que ibi exprimuntur. ¶Respondenduz est q̄ ista sacrificia non sunt eadem cum illis que ibi iubentur q̄m̄ ibi iubeantur septem agni ꝛ hic totidem: ꝛ ibi vnus hircus ꝛ hic alius. differunt tamen quantum ad sacrificia arietum ꝛ vitulorum: q̄ hic iubetur offerri vnus vitulus ꝛ duo arietes:ibi autez econtrario duo vituli ꝛ vnus aries. ¶Item differunt sacrificia ista ab illis:q̄ hic ponuntur duo agni anniculi pro hostijs pacificorum:ibi autem nulla pacifica hostia iubetur.Dicenduz ergo q̄ totaliter differebant sacrificia diei pētecostes que iubentur hic ꝛ ea que habentur Nu.28.c.sed ista erant superaddita illis.¶Unde sciendum q̄ in hac die ex iure ꝛ necessitate festi offerebātur agni anniculi decem ꝛ octo.s.septem qui iubentur hic:ꝛ septem qui iubentur Nu.28.c.ꝛ isti erant in holocaustum specialiter propter diem festi: ꝛ alij duo agni anniculi qui offerebantur in sacrificium matutinum ꝛ vespertinuz:ꝛ hoc pertinet ad holocaustum ꝛ est iuge sacrificium.offerebantur etiam alij duo agni anniculi in hostias pacificas vt habetur hic.ꝛ isti erant ex conditione festi:ꝛ sic erunt decem ꝛ octo agni anniculi. offerebantur quoq̄ tres vituli.s.duo vituli de quibus dicitur Nu.28.c.ꝛ vnus vitulus de quo hic:ꝛ hoc erat ex conditione festi.erant quoq̄ ista in holocaustum. offerebantur etiaz tres arietes:duo de quibus hic:ꝛ vnus de quo Nu.28.c.ꝛ sic erāt simul oia animalia que illa die offerri iubebantur decem ꝛ octo.s.agni anniculi decem ꝛ octo arietes tres:vituli tres:ꝛ birci duo. ¶Qñ autem ō.arguebatur q̄ essent sacrificia eadem:de quibus hic:ꝛ de quibus Nume.28.c.dicendum non posse stare vt declaratuz est.nec etiam tenet ex hoc:q̄ ibi declarantur omnia sacrificia festorum. nam si ideo dicamus q̄ sacrificia que ponuntur hic ꝛ Nume.28.ca. sint eadem:ꝛ ob hoc quicquid ponitur hic habetur ibidem.Dicendum esset q̄ agnus anniculus de quo dicebatur .ō. in festo azimorum q̄ offerretur cum manipulo spicarum:non differret a sacrificijs festi azimorum que habentur Nume.28.c. Sed falsum est:q̄ in omnibus diebus ponūtur ibidem sacrificia equalia:hic tamen augetur pro secundo die azimorum agnus anniculus qui offeratur cum manipulo spicarum:ꝛ non fiebat hoc in aliquo aliorum dierum.Q̄ autem Nu.28.c.ponantur plene sacrificia festorum verum est quantum ad illa que sunt sacrificia per se non facta cuz aliqua speciali cerimonia.s.q̄ non fiant ex causa alicuius cerimonie specialis.ꝛ sic est q̄ sacrificia illa que habentur Nume.28.c. in festo azimorum ꝛ pentecostes fiebant absolute:non propter causam alicuius cerimonie specialis propter honorem festorum:ꝛ illa plene ponuntur. Alia autem sacrificia sunt que fiunt propter speciales cerimonias.ꝛ sic erat de agno anniculo qui offerebatur cum manipulo spicarum.nam ille solum offerebatur propter primitias oblatas.ita autem ꝛ in festo pentecostes offerebantur alie primitie.s.de panibus novarum frugum.ꝛ propter has fiebant multa sacrificia:de quibus hic.s. septem agni anniculi ꝛ duo arietes ꝛ vnus vitulus:ꝛ hoc in holocaustum:ꝛ duo agni anniculi in hostias pacificorum.sacrificia autem que habentur Nume.28.cap.non erant propter decimas oblatas:ꝛ propter honorem festi solum. (Immaculatos anniculos.) Dicuntur esse agni immaculati q̄ non debent habere aliquam de maculis de quibus dicitur precedenti capi. quecunq̄ enim illarum fit repellit a sacrificio.dicuntur anniculi.s.non maiores vno anno:nec minores octo diebus:vt .ō. declaratum est.(Uitulum de armēto vnum ꝛ arietes duos). Ista etiam animalia offerebantur in holocaustum vt hic patet.ꝛ hoc erat de omni genere animaliuz immolaticiorum offerretur holocaustum.de numero autem istorum animalium immolandorum quare tot essent ꝛ non plura nec pauciora ratio reddi non potest:quoniam ista dependent pure a voluntate legislatoris:sicut assignationes ꝛ prefixiones ad aliquid agendum vel determinationes quantitatis penarum:quoniam non est maior ratio sic q̄m̄ aliter fieri vt tam alibi dictum est. (Et erunt in holocaustum).i.omnia ista animalia supradicta erunt pro holocausto.in alijs autem generibus sacrificiorum.s.in pacificis hostijs ꝛ pro peccato non ponitur tanta differentia ꝛ multitudo offerendorum animalium:q̄ solum ponitur vnus hircus pro peccato ꝛ duo agni anniculi in hostias pacificas.Causa huius est q̄ holocaustum fit directius ad laudem dei q̄m̄ alia sacrificia:quāq̄m̄ etiam in alijs sacrificijs laus dei intēdatur.magis ergo debuit multiplicari id quod est ad laudem ꝛ honorem dei q̄m̄ cetera. ¶Q̄ autem holocaustum directius pertineat ad laudem dei specialius q̄m̄ alia apparet:q̄ alia sacrificia habent specialez causam ex vobis.s.hostia pro peccato ad peccatorum expiationem ꝛ hostia pacifica ad pacem habendam.s.pro aliquo obtinendo vel pro gratiarum actione.s.pro rebus obtentis. holocaustum: autem non habet aliquam specialem causam ex nobis. ergo videtur q̄ fiat magis propter laudem dei. ¶Item p̄z hoc:q̄ de holocausto deus sibi omnia suscipiebat faciens cremari carnes ꝛ caput ꝛ pedes ꝛ intestina vt habetur.ō.1.capi. De sacrificijs autem pacificis solos adipes suscipiebat:nisi esset victima pacifica de genere ouium.tunc enim assumebat caudam cum adipibus vt habetur.ō.c.3.in sacrificijs autem pro peccato nihil preter adipes deus habebat. in sacrificijs autem pro delicto accipiebat adipem ꝛ caudam vt p̄z.ō.6.capit. magis ergo holocaustum pertinebat ad deum q̄m̄ cetera sacrificia. (Cum libamētis suis.) Sunt libamenta istorum sacrificiorum quedam apparamenta cum quibus offerebantur.s.panis ꝛ vinum: oleum: thus ꝛ sal.de quibus.ō.2.capi. Uocantur autem libamenta omnia que arida siue ficca que offeruntur cum sacrificijs carnium: q̄m̄q̄m̄ aliquando.ō.fiebat differentia q̄ liba pertinerēt ad res liquidas vt vinum ꝛ oleum:ꝛ libamenta vel libamina pertinerent ad res aridas vt ad panem ꝛ thus ꝛ sal.sed hic nihil distinguitur.vnde ista differētia magis est aliquando obseruata per accidens q̄m̄ ab intentione dicentis. (In odorem suauissimum domino).i. omnia ista animalia cremabuntur vt surgat inde domino odor suauis.de hoc autem.ō.declaratum est. (Facietis ꝛ bircum pro peccato.) Duo birci pro peccato immolabantur hac die.vnus cum primitijs de quo hic:ꝛ alius sine primitijs:de quo habetur Nume.28.capi.ꝛ erat hoc pro peccato totius populi.nec fiebat specialr̄ p aliquo peccato:sed gīalr̄ pro omnibus peccatis populi.nam alr̄ solebat fieri sacrificium pro peccatis specialibus de quibus dicitur.ō.4.et.5.capi.hic autem fine conscientia alicuius specialis sceleris fit sacrificium. Sic enim fit in festo propitiationis:vbi non oratur specialiter pro aliquo peccato: sed pro omnibus peccatis populi:q̄m̄q̄m̄ aliqua peccata specialiter exprimantur vt declaratum fuit.ō.16.c.vbi de hoc.ꝛ dicitur.facietis bircum.i.immolabitis:quoniam facere in modum sacre scripture accipitur pro disponere vel ornare etiā si res esse non suscipiat.ꝛ sic dō aliquis facere capillos.i. scindere vel ornare:vt est modus vulgaris loquēdi.sic etiam sacra scriptura sepe loquitur cum dicat fieri vnum animal in holocaustum:ꝛ alterum in hostias pacificas:vel pro peccato.sic habetur.ō.14.capi. Iste etiam modus loquendi est apud poetas: vt q̄ aliquis dicat. ego facio vaccam .i. dispono eam in cibos. sic loquitur Uirgilius in Bucolicis in egloga.3.que incipit.Dic mihi dameta cuium pecus an melibei:cum dicit.cum faciam vitulam pro frugibus ipse venito.i.dum ego coquo vitulam vade pro pane. (Duosq̄ agnos anniculos in hostias pacificorum.) Etiam iubentur hic offerri hostie pacifice.ꝛ q̄m̄q̄m̄ non videatur esse aliqua causa specialis pro qua fiant hostie pacifice:siue pro pace habita:idest pro gratiarum actione:vel pace habenda aut obtinenda aliqua re: tamen fiebat immolatio pacifica pro aliquo istorum in generali:sicut dicebatur sacrificium pro peccato in generali fieri.

¶Cuius ista pacifica sacrificia erant que offerebantur in festo azimorum:ꝛ a quo offerebantur. Qō.16.

Sed queret aliquis cuius erant ista sacrificia pacifica.nam de ceteris non est dubium. Holocaustum enim siue offeratur ab aliqua persona priuata:siue offeratur de sumptibus communibus sanctuarij non est aliqua ratio dubitandi cuius sit illud holocaustum:quiā vtroq̄ modo conuenienter fieri potest.De sacrificio autem pro peccato etiam satis notum est: quoniam potest fieri aliquando pro peccato vnius hominis: aliquando autem pro peccato totius populi. Sed de pacificis hostijs est dubium quomodo oblata fuerint hic:ꝛ a quo. Non enim potest dici q̄ essent oblate de sumptibus sanctuarij:q̄ illa offerebantur de sumptibus sanctuarij que ad solum deum pertinebant:vt sacrificium iuge matutinum ꝛ vespertinum.Sacrificium autem pacificum non est specialiter pro deo:sed magis pro ipsis offerentibus. offerunt enim vt impetrent aliquam rem:vel q̄ eam iam impetrauerunt.ideo non

debet fieri hoc de sumptibus sanctuarij. ¶Item pz quoniam in oblatione pacifica ad ipsos offerentes pertinent omnes carnes sacrificij pzeter armum dextrum z pectusculum vt patet.ō. 7.capi.oportebat ergo vari hic aliquos offerentes ad quos pti nerent iste carnes hostiarum pacificarum. sed hoc non potest referri ad quamlibet personam pzivatam: qz tunc esset sensus q̄ quilibet de populo offerret pzo se ista sacrificia supzadicta. sed hoc stare non potest:quia non sufficeret quilibet de populo tot sacrificia offerre:nec sacerdotes sufficerent tot animalia im molare z disponere in sacrificium. ¶Respondendum est ergo q̄ ista oblatio non fiebat specialiter a quolibet de populo: sed fiebat pzo toto populo .z tunc manet dubium:qz cum carnes sa crificiozum pacificozum pertineant ad eum qui offert pzeter ar mum dextrum z pectusculum:quomodo poterit totus populus comedere de his hostijs pacificis: cum sit multitudo immensa populi:z duo agni solum sint oblati in hostias pacificas. ¶Di cendum est q̄ in ista oblatione pacifica fiebat extra legem com munem aliarum pacificarum hostiarum .s. in ceteris ptinebant carnes ad offerentes: hic autem cum a toto populo oblati fue rint isti duo agni in hostias pacificas non cedebant in ius po puli:sed in ius sacerdotum.z hoc non erat quia deus vellet que erant populi dare sacerdotibus:quia in alijs sacrificijs pacifi cis nunquam hoc facere consueuerat. sed hoc factum est:quia carnes pacificarum hostiarum erant inutiles toti populo: cum ad nihil sufficeret accipere carnes duozum agnozum pzo tam numerosa multitudine. tribuit ergo sacerdotibus istas carnes: quia eis proficere poterant sicut immediate habetur. (Lumq; leuauerit eos sacerdos.) Hoc nō refertur ad omnia superioza: quia non eleuabantur omnia illa:potissime quia dicitur imme diate q̄ cedent in vsum sacerdotis.z non potest intelligi de om nibus supzadictis:quia holocausta de quibus supza dicebatur nō possunt ptinere sacerdotibus:nec alicui homini:sed soli deo z cremabantur super altare. eleuatio autem ista de qua hic di citur erat q̄ postq̄ sacerdos immolabat victimas pacificas z fundebat sanguinem apud altare: eleuabat super manus suas pectusculum z armum z adipes pozrigendo manus sursum z deozsum:ante z retro:dextrozsum z sinistrozsuz.z ista erat pzo pzia cerimonia sacrificij pacifici de qua magis dictum est.ō. 7. capi.(Cum panibus primitiarum) .s. q̄ carnes duozum agno rum pacificozum eleuarentur cozam domino z simul panes pri mitiarum. vocantur hic panes primitiarum panes facti de dua bus decimis simile vt dictum fuit in littera. z isti erant fermen tati.eleuabantur quoq; modo eleuationis carnium pacificarum faciendo eisdem cerimonias. isti tamen panes non cremaban tur super altare nec aliquid eozum:qz erant fermentati vt dici tur hic. de fermentis autem z fermentatis nihil super altare cre matur vt habetur.ō.2.capi.cum dicitur.omnis oblatio que of fertur domino absq; fermento fiet: nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificium domini:primitias tñ eozum of feretis z munera:super altare vō non ponentur in odorem sua uitatis. (Cozam domino) .i. q̄ ista eleuatio panum z carnium fiebat cozam domino.s.cozam altari holocaustozum in quo spe cialiter erat deus:vel cozam ostio tabernaculi in quo fiebāt om nes oblationes. z vtrunq; propinquum erat. (Ledent in vsum eius).i.in vsum sacerdotis.hoc refertur solum ad ista sacrificia pacifica que dicta sunt immediate. nam non potest referri ad superioza que erant holocausta:qz de illis nihil attinebat ad sa cerdotem pzeter pellem que dabatur immolanti vt habetur.ō. capi.6.De sacrificio autem pro peccato q̄q̄ ista littera non lo quatur:tamen manifestum est q̄ carnes illius pertineant ad sa cerdotem.q̄q̄ aliqui dicant q̄ cremabantur totaliter. causam huius assignant:quia erat bircus oblatus pzo peccato multitu dinis: z in sacrificio oblato pzo multitudine nihil pzoueniebat sacerdotibus:quoniam cremabatur totaliter animal cum fimo z cozio vt habetur.ō.4.capi. sic ergo hic:qz pzo toto populo of ferebatur istud sacrificium. ¶Dicendum est q̄ non sufficiebat esse sacrificium pzo peccato populi ad hoc q̄ cremaretur tota liter:sed requirebatur q̄ de sanguine eius introduceretur intra sancta sanctozum sicut dicitur.ō.6.capi.s.hostia que ceditur pzo peccato cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonij ad expiandum in sanctuario:non comedetur:sed comburetur igni. de isto tamen bircо non erat sic.nam quando offerebatur vitu lus pzo populo:vel pzo peccato sacerdotis magni ferebatur san guis intra tabernaculum vt patet.ō.4.capi. quando tamen offe rebatur bircus nunquam introducebatur sanguis in sanctua rium nisi in quodam casu speciali.s.in bircо qui occidebatur in die propitiationis.illius enim sanguis cum sanguine vituli in troducebatur intra sancta sanctozum:z deinde vterq; cremaba tur extra castra vt patet.ō.capi.16. hic tamen non erat sic: sed erat istud sacrificium pzo peccato quasi vnum de communibus sacrificijs: ideo pertinebant carnes eius ad sacerdotem. cede bant etiam in ius sacerdotis carnes duozum agnozum immacu latozum in hostias pacificas: z hoc totaliter pzeter adipes qui non computantur inter carnes z caudas agnoz. nam lz in alijs sacrificijs pacificis ad deum nihil pertineat de sacrificio nisi adeps:tamen si esset de genere ouium pertinebat ad dominum cauda cum adipibus vt habetur.ō.3.capiē. agni autem ad ge nus ouium pertinēt. ¶Sacerdos vō habebat istas carnes duo rum agnozum ex duplici iure. Primo ex iure communi:quia sa cerdotes semper habebant de hostijs pacificis partem. z quan tum ad hoc solum pzoueniebat eis pectusculum z armus de xter vt habetur.ō.7.et.10.capi. Secundo pzoueniebant carnes bozum agnozum sacerdoti ex concessione speciali vel quasi pri uilegio .s. quia deus transtulerat partes carnium quas habere debuerant populares ad ipsos sacerdotes.z quantum ad hoc pzoueniebant eis omnes carnes que alis popularibus offeren tibus pzoueniebant.z iste erant reliquе carnes animalium obla tozum pzeter pectusculum z armum dextrum que pzoueniebāt sacerdotibus.(Ledent in vsum eius).s.in vsum illius sacerdo tis qui offerret. non enim habebant alij partem de hoc .s. q̄ si vnus sacerdos offerret duos bircos pzo peccato qui offereban tur in hac die:z duos agnos anniculos qui offerebantur in vi ctimas pacificas ad eum solum pertinebant iste carnes:z alij sa cerdotes nihil de hoc habebant vt patet.ō.6.capiē.vbi dicitur. hostia pzo peccato z pzo delicto.s.sicut pzo peccato offertur ho stia ita z pzo delicto vtriusq; lex vna erit: ad sacerdotem qui eam obtulerit pertinebit.idem etiam erat in holocausto: qz de illo nihil habebant sacerdotes pzeter pellem: z tamen illa pzo neniebat sacerdoti offerenti z facienti holocaustum. sic habe tur.ō.6.capiē.cum dicitur. sacerdos qui offert victimam holo causti habebit pellem eius. ¶Idem ēt de hostia pacifica:quo niam armus dexter z pectusculum pzoueniebant sacerdotibus de illa:z ista duo dabantur sacerdoti qui offerebat eam vt pa tet.ō.7.capi.cum dicitur.cumq; ambo oblata domino consecra uerit tradet sacerdoti:qui adolebit adipem super altare: pectu sculum autem erit Aaron z filiozum eius:armus quoq; dexter de pacificozum hostijs cedet in primitias sacerdotis:qui obtu lerit sanguinem z adipem filiozuz Aaron ipse habebit armum dextrum in portione sua. sacerdoti ergo illi qui offerret istas vi ctimas sive pzo peccato sive victimarum pacificarum pzoueniebant omnia ista iura:ita quoq; pzoueniebant panes isti oblati. nam sicut erat de sacrificio carnium ita erat de panibus obla tis qualescunq; essent q̄ pzoueniebant sacerdoti qui obtulisset illos.sic habetur.ō.6.capi.cum dicitur.z omne sacrificium simi le quod coquitur in clibano:z quicquid in sartagine pzeparatur eius erit sacerdotis a quo offertur: sive oleo conspersa sive arida fuerit.sed hic offerebantur panes. ergo etiam isti pzoue niebant sacerdoti. ¶Sed videt q̄ hoc non possit stare. nam si sacerdoti qui in die illa offerret pzouenirent omnes panes obla ti: tunc plus ille haberet in panibus q̄ omnes sacerdotes qui offerrent sacrificium toto anno:cum in illo die pentecostes te neretur dare quilibet paterfamilias duos panes habētes duas decimas simile vt.ō. dictum est. z sic non possent alij sacerdo tes equari in iuribus sacerdotalibus isti sacerdoti qui obtulis set in die pentecostes oblationes. omnes tamen sacerdotes equandi erant in redditibus sacerdotalibus vt patet.ō.6.capi. vbi cum dictum fuisset de iuribus sacerdotalibus subiunctum est. cunctis filijs Aaron equa mensura per singulos diuide tur.s.q̄ iura sacerdotalia ita diuidenda erant vt equaliter om nibus sacerdotibus pzouenirent. ¶Ad hoc respondendum est q̄ quedam iura sacerdotalia erant que quibusdam sacerdoti bus pzoueniebant in solidum:ita q̄ alij nihil de his haberent. alia autem erant que diuidebantur inter eos. ¶De primo pz in decima decime quā recipiebat sacerdos magn⁹. nā leuite re cipiebant omnes decimas israelitarum integraliter pzo labo ribus suis:deinde ipsi dabant decimam partem illarum deci marum summo sacerdoti: ac si ipsi collegissent de agro fructus illos vt patet Nume.18.capi. z de his nihil pzoueniebat ad sa cerdotes minozes:sed ipsi soli sacerdoti magno cedebat .ita au tem erat circa oblationes sacrificiozum z libamentozum suo rum:quia cuilibet sacerdoti offerenti pzoueniebant integraliter omnia iura sacerdotalia de quolibet sacrificio qō ipse fecisset:

z alijs

B Responsio ad quesitū.

C Ad quē pti nerent car nes sacrifi cij p pctō: z q̄re nō i troducebā tur de sangnie eius i sanctuariuz cū esset pro pctō ppli.

D Sacer dos ex duplici iur duo rū agno rum car nes ba bebat.

† † † † †

E Obiectō

Rñsio.

De iuri b⁹ sacer dotalib⁹ qūo q̄dā oibus p uēiebāt: aliaq̄ q busdaz.

ꝛ alijs de hoc nihil proueniebat sicut apparet in supradictis. alia autem erant iura sacerdotalia que non proueniebant alicui sacerdoti in solidum: sed diuidebantur inter omnes. sic patet de redemptione primogenitorum humanorum: quoniam pro quolibet eorum dabantur quinq; sicli vt habetur Nume. 18. capitu. ꝛ ista proueniebant sacerdotibus in ius suum. ꝛ hoc non magis vni q̄ alteri: quoniam hoc dabatur pro ministerio quod faciebant sacerdotes in sanctuario: ꝛ illud tenebantur facere omnes primogeniti israelitarum: ꝛ quia non faciebant: cum deus ad hoc elegisset specialiter familiam Aaron: dabant primogeniti precium sacerdotibus quasi pro eis seruirent. ꝛ quia ipsi si seruirent tota vita obligati essent ad seruiendum: ꝛ dato precio liberabantur ab hac seruitute dicebantur esse redempti. Cum ergo ministerium istud pro quo dabantur pecunie redemptionis primogenitorum esset equale apud omnes sacerdotes debebat inter eos equaliter diuidi. de hoc habetur Nu. 3. c. cum dō. dabisq; pecuniam Aaron ꝛ filijs eius precium eorum qui supra sunt: tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius: ꝛ quos redemerat a leuitis pro primogenitis filiorum israel mille trecentorum sexaginta ꝛ quinq; siclorum iuxta pondus sanctuarij: ꝛ dedit eam Aaron ꝛ filijs eius iuxta verbum q̄ preceperat sibi dominus. Istud ergo precium redemptionis primogenitorum esset equaliter diuidendum inter omnes israelitas: ꝛ non haberet magis vnus sacerdos q̄ alius: q̄q̄ ipse acciperet primogenitos redimendos quando adducerentur in sanctuarium ꝛ presentarent sacerdoti. ¶ Erāt etiam alia iura equalia omnibus sacerdotibus. ſ. redemptio primogenitorum in pecoribus. nam pecora que erant munda non redimebantur: sed ipsamet primogenita tradebantur. ꝛ non debebant offerri in holocaustum: nec in victimas pacificas: sed solum sanguis ꝛ adipes eorum proueniebant domino: carnes autem erant ad ius sacerdotum. sic patet Nume. 18. capitu. cum dicitur. primogenita autem bouis ꝛ ouis ꝛ capre non facietis redimi: quia sanctificata sunt domino: sanguinem' tuū eorum fundes super altare ꝛ adipem adolebis in suauissimum odorem domino: carnes vō in vsum tuum cedent sicut pectuscula consecratum ꝛ armus dexter tua erunt. Ista igitur quando accipiebantur non proueniebant alicui sacerdoti singulariter: sed inter omnes sacerdotes diuidebatur: quia hoc non pertinebat ad aliquod sacrificium. Similiter autem erat de animalibus immundis pro quibus redemptio dabatur vel commutatio: quoniam id quod commutabatur vel precium redemptionis ad sacerdotes pertinebat. sic patet Nume. 18. capitu. cum dicitur. quicquid primum erumpit de vulua cuncte carnis quam offerunt domino siue ex hominibus: siue ex pecoribus fuerit tui iuris erit: ita tamen vt pro primogenito hominis precium accipias ꝛ omne animal immundum redimi facias. in his ergo necesse erat vt sacerdotibus equalia prouenirent iura. ¶ Aliud aūt erat quod proueniebat omnibus sacerdotibus simul: scilicet primitie fructuum: quoniam iste non erant aliquod sacrificium: nec fiebat in eis aliqua specialis ministratio sicut in sacrificijs: propter quam magis vni sacerdoti q̄ alteri conueniret: sed diuidebantur equaliter inter omnes. nam ideo in sacrificijs iura proueniebant specialiter offerenti ꝛ non alij: quia sacerdos offerens faciebat cerimonias sacrificij ꝛ nullus alius: sed circa primitias susceptas nullus sacerdotum aliquid specialiter agebat: ꝛ etiam ipse iam erant debite anteq̄ offerrentur: ideo nulla videbatur causa quare vni sacerdoti proueniret aliquid magis de illis q̄ alteri. q̄ autem primitie debite sint sacerdotibus habetur Nume. 18. capitu. cum dicitur. vniuersas frugum primitias quas gignit humus ꝛ domino deportantur cedent in vsus tuos. Simile autem erat in eis que vouebantur domino. nam quicquid voueretur domino pertinebat ad sacerdotem vt habetur Nume. 18. capitu. cum dicitur. omne quod ex voto reddiderint filij israel tuum erit. Aliquando tamen israelite vouebant seipsos ꝛ dabant certum precium. aliquando etiam agnos suos vel bomos: ꝛ eodem modo dabant ista que vouerant vel precium. sic etiam quando vouissent seruos: vel animalia munda: vel immunda. de quibus votis ꝛ redemptionibus habetur infra. 27. capitu. per totum. tunc enim ista precia distribui debebant inter sacerdotes equaliter: quia nihil magis ad hoc agebat vnus q̄ alius. Patet ergo de iuribus sacerdotalibus aliqualiter: ꝛ magis dicetur Nume. 18. capitulo. quomodo quedam erant determinata ad quosdam sacerdotes specialiter: alia autem ad omnes ꝛ diuidebātur inter omnes. ¶ Sic autem in proposito dicendum est: quoniam sacrificium tam pro peccato q̄ in victimas pacificas erat de his que pertinebant specialiter ad aliquos sacerdotes: ideo ille qui offerebat in die pentecostes sacrificia haberet ius illorum. ¶ De panibus autem dicendum est q̄ illi non proueniebant specialiter ex sacrificio: sed proueniebant ex iure primitiarum ꝛ erant iam debiti: ideo non pertinebant specialiter ad sacerdotem qui illa die offerebat victimas: sed ad omnes sacerdotes ꝛ diuidebantur inter eos. * ¶ Si autem arguas de eo quod dicitur in littera: scilicet q̄ sacerdos eleuabit agnos anniculos cum panibus ꝛ cedent in vsus eius. ª ¶ Respondendum est q̄ sacerdos qui illa die faciebat sacrificium eleuabat panes primitiarum cum carnibus agnorum coram domino: non tamen omnes: sed vnum vel duos ꝛ illi cederent specialiter in ius eius. alij autem diuiderentur inter sacerdotes. Q. autem non eleuaret sacerdos omnes panes: sed aliquos q̄q̄ multi offerrentur' patet ex his que supra declarata sunt: ꝛ habentur aliqualiter in littera. sed q̄ sacerdos in die secunda azimorum quando offerebantur primitie frugum in spicis virentibus consecrabat vnum manipulum eleuans illum coram domino: multi tamen illa die offerebantur vt patet in littera. sic ergo fieret hic q̄ illi panes quos eleuaret sacerdos cum carnibus agnorum pertinerent ad eum specialiter: quoniam quamq̄ essent de primitijs: tamen erant in modum sacrificiorum: quia fuerant eleuati coram domino factis quibusdam cerimonijs circa ipsos sicut circa carnes sacrificiorum. ¶ Alij autem panes erant in modum primitiarum: quia non fiebant circa ipsos alique cerimonie: ideo diuidebantur inter sacerdotes. Sic quoq; dicendum est de primitijs frugum nouarum que offerebantur in festo azimorum. nam multi manipuli offerebantur ꝛ circa vnum solum fiebant cerimonie consecrationis eleuando coram domino: ꝛ torrendo spicas atq; conterendo in farinam: ideo sumpto inde pugillo ꝛ posito super altare ad cremandum reliquum pertinebat ad ipsum sacerdotem offerentem. Alij tamen manipuli qui offerebantur circa quos non fiebant alique cerimonie sacrificiorum diuidebantur inter sacerdotes equaliter: quia pure pertinebant ad primitias. (Et vocabitis hunc diem celeberrimum atq; sanctissimum.) Hic agitur de vacatione ab operibus que erat in die pentecostes: ꝛ dicit q̄ in hac die cessandum erat ab omnibus operibus ꝛ vocandus erat dies celeberrimus. Dicitur enim celebra colendo. celeberrimus autem quia multum pertinet ad cultum dei cessando ab omnibus operibus seruilibus. ꝛ dicitur celeberrimus ꝛ sanctissimus. ¶ Celeberrimus autem quia cessatur ab operibus laborum. sanctissimus autem quia applicabatur ad cultum dei: scilicet q̄ in illa die sacerdotes ꝛ populares magis applicarentur ad cultum dei q̄ in alijs diebus non vacatiuis: ꝛ signatur hic q̄ solum esset vna dies in festo pentecostes: quia dicitur vocabitis hunc diem. si autem fuissent plures dies non dixisset hunc diem specialiter. (Omne opus seruile non facietis in eo.) Quid autem opus seruile sit aliqualiter declaratum est supra in principio huius capitu. ꝛ magis Exod. 12. capitulo. vnde in hoc ista festiuitas est minoris observationis q̄ sabbatum: quia in sabbato prohibebatur omne opus: in hac autem solum opus seruile. addit autem omne opus ad opus seruile cibarum parationes: ꝛ quia in die pentecostes non erat prohibitum omne opus: sed solum opus seruile licebat parari cibos sicut in festo azimorum: in quo omnia opera vetita erant preter cibarum parationes vt patet Exodi. 12. capitulo. (Legitimum sempiternum erit.) idest ipsum mandatum datum supra de offerendo ꝛ de observando diem pentecostes erit legitimum sempiternum: idest lex durans in eternum. Quomodo autem intelligatur q̄ ista sit lex durans in eternum: declaratum fuit supra quando dicebatur simile de festo azimorum. (In cunctis habitationibus ꝛ generationibus vestris.) idest ista lex erit quamdiu durauerint generationes vestre ꝛ habitacula vestra. non debet intelligi sic indeterminate q̄ quantocunq; manerent hebrei ꝛ progenies sua tanto tempore maneret ista lex: quia nunc manent domus ꝛ progenies hebreorum: tamen lex non manet: cum omnia cerimonialia abolita sint. sed intelligitur q̄ maneret istud preceptum quandiu manerent generationes hebreorum ꝛ domus;

F Jura eq̄lia oibus sacerdotibus.

G Panes oblati i pētec. ptiebāt ad primitias ꝛ nō ad sacrificiū: ideo nō dabantur sacerdoti faciēti cerimonias illius diei: ſz diuidebāt. *Obiectio a Respōsio

H † De vacatione ab opib⁹ que erat in die pētecostes. Quare dī celeberrimus ꝛ sanctissimus.

† In.q.12.f †

idest quamdiu maneret status iudaicus. nunc autem quamꝯ manent iudei tamen status eorum abolitus est: ideo non manet lex: sed cessauit tempore quo cepit habere vigorem lex noua. Uel intelligitur alio modo: scilicet in cunctis habitationibus ⁊ generationibus vestris: idest ista lex habet obligationem super omnes generationes vestras: ita ꝙ non sit aliquis homo de genere vestro qui non obligetur ad banc legem vt in hac die requiescat a laboribus ⁊ offerat primitias de panibus nouis. omnes isti sensus proprij sunt: sed prior est conuenientior ⁊ omnes debent reduci ad illum. (Postquam autem messueritis segetem terre vestre.) Dic ponitur quoddam preceptum incidentaliter de modo metendi segetes: scilicet ne quando israelite messuerint segetes totaliter assumant eas: nihil relinquentes de spicis vel stipulis: sed ꝙ relinquant aliquid pro pauperibus. ⁊ ponitur istud preceptum hic incidentaliter: quia supra in duobus festis dicebatur de metendis segetibus ⁊ de primitijs offerendis ex illis. tetigit ergo hic qualiter se deberent habere in metendo segetes: ne nimis accurate ⁊ solicite eas meterent nibil relinquentes.

3 Preceptuz obiē ponit de mō metēdi segetes

Quare deus monet iudeos ad pietatem aduenarum ⁊ peregrinorum ⁊ auium. Qō.17.

a Et in hoc mouebat deus israelitas ad pietatem: quia erant duri corde: potissime contra pauperes. nam etiam contra animalia bruta mouebat eos ad quandam misericordiam vt patet precedenti capitulo. cum iussum est ne bos: vel capra: aut ouis occideretur vna die cum fetibus suis. Etiam mouet ad pietatem irrationabilium rerum Deuterono. 22. capitulo. cum dixit ꝙ si inuenirentur mater ⁊ filij in nido non tenerentur simul: sed permissa matre abire filij tenerentur. in hoc autem mouet ad pietatem in respectu ad alios homines: quia erant pauperes inter israelitas non habentes vnde colligerent spicas: ideo iussit vt non accurate colligerentur segetes vt sic aliquid remaneret colligendum pauperibus. Istud preceptum positum fuerat supra. 19. capitulo. cum dicebatur. cum messueris segetes terre tue non tondebis vsq; ad solum segetes terre tue: nec remanētes spicas colliges: nec in vinea tua racemos ⁊ grana decidentia congregabis: sed pauperibus ⁊ peregrinis capienda dimittes. Sic etiam Deuterono. 24. capitulo. iusserat deus vt si aliquis obliuiscetur in agro suo manipulos segetum non redeat pro illis: cum dicitur. quando messueris segetem in agro tuo, ⁊ oblitus manipulum reliqueris: non reuerteris vt tollas eum: sed aduenam ⁊ pupillum ⁊ viduam auferre patieris vt benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere manuum tuarum. si fruges colliges olinarum quicquid remanserit in arboribus non reuerteris vt colligas: sed relinques aduene: pupillo: ⁊ vidue. si vindemiaueris vineam tuam non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene: pupilli: ⁊ vidue. (Non secabitis eam vsq; ad solum.) idest non tolletis totaliter spicas ⁊ stipulas: sed saltem relinquetis aliquid pro pauperibus. magis tamen est sensus hic ꝙ non secabuntur spice vsq; ad solum: idest vsq; ad extremitatem agri: quasi dicat. quando metitur ager non metatur totus: sed saltem maneat aliquid in extremitate eius: quoniam magis intelligitur hic de spicis ꝙꝯ de stipulis. ⁊ hoc significat littera hebraica: cum ponitur istud idem preceptum cum dicitur. cum messueris segetes non secabis angulum terre tue: idest ꝙ relinquatur saltem aliquid in extremitate agri. (Nec remanentes spicas colligetis.) Hoc intelligitur de spicis que euadunt manus messorum quando iam decise sunt ab agro. etiam intelligitur de spicis que manent stantes in agro si contingat aliquas manere euadentes falcem messorum. pro neutris enim redeundum erat. Si autem aliquis obseruaret istud preceptum deus adaugeret omnes fructus terre eius. sic habetur Deuterono. 24. capitu. cum dicitur. non reuerteris vt tollas eum: sed aduenam ⁊ pupillum auferre patieris vt benedicat tibi dominus deus tuus in omnibus operibus manuum tuarum: idest benedicet dominus deus tuus tibi in omnibus operibus manuum tuarum. Si vō quisquam in hoc nimis auarus nollet permittere pauperibus aliquid colligendum deus diminueret eum in substantia sua ⁊ in omnibus frugibus terre sue: sicut erat de decimis quas si aliquis solueret perfecte deus dabit ei abundantiam frugum in terra: alioquin penuriam magnam. de hoc Malachie capitulo. 3. reuertimini ad me ⁊ ego reuertar ad vos dicit dominus exercituum: ⁊ dixistis: in quo reuertemur si affiget homo deum: quia vos configitis me ⁊ dixistis in quo configimus te: in decimis ⁊ in primitijs ⁊ in penuria vos maledicti estis ⁊ me vos configitis gens tota: inferte omnem decimam in horreum meum ⁊ sit cibus in domo mea ⁊ probate me super hoc dicit dominus: si nō aperuero vobis cataractas celi ⁊ effudero vobis benedictionem meam vsq; ad abundantiam: ⁊ increpabo pro vobis deuorantem: ⁊ non corrumpet fructum terre vestre: nec erit sterilis vinea in agro: ⁊ beatos vos dicent omnes gentes: eritis enim vos terra desiderabilis. (Sed pauperibus ⁊ peregrinis dimittetis eas.) Ista erat causa propter quam ponebatur istud preceptum. ⁊ non solum hoc: immo etiam iubebatur ꝙ in anno septimo non colligerentur fructus terre: sed permitterentur pauperibus ⁊ aduenis: ⁊ etiam bestijs terre vt habetur infra. 25. capitulo. ⁊ Exodi. 23. (Ego dominus deus vester.) idest facietis hoc: quia ego qui iubeo vobis sum deus vester.

† † †

De septē bri

¶ Locutusq; est dominus ad Moysen dicens. Loquere filijs israel. Mense septimo: prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale clangentibus tubis: ⁊ vocabitur sanctum. Omne opus seruile non facietis in eo: ⁊ offeretis holocaustum domino.

Locutusq; est dominus ad Moysen. Dic agitur de tertio festo ⁊ principali in toto anno: scilicet de festo clangoris. erat enim istud festum vt clangerent in eo buccinis in tabernaculo ⁊ facerent solennitatem magnam. ¶ Causa autem huius festiuitatis erat quia deus liberauerat Isaac a morte cum vellet eum pater suus immolare: ⁊ posuit pro eo arietem vt habetur Genes. 22. capitulo. In memoriam ergo huius clangebant in synagogis suis ⁊ in tabernaculo buccinis corneis. non enim clangebant in tubis metallinis: vt per buccinam corneam esset memoria arietis immolati pro Isaac. ¶ Considerandum autem ꝙ in ista festiuitate clangoris que apud hebreos festum cornu appellatur tria accipiuntur: scilicet vacatio a laboribus: ⁊ pulsatio in cornibus: ⁊ oblatio in animalibus. Quantum ad primum dicendum ꝙ erat iste dies solennis sicut dies prima ⁊ septima azimorum ⁊ sicut dies pentecostes ⁊ erat vna dies solum vt apparet hic. in ea enim obseruatio fiebat ab omni opere seruili. Secundum erat in clangore tubarum. ⁊ quantum ad hoc differebat istud festum ab omnibus festiuitatibus que hic nominantur. nam de festiuitate neomeniarum aliter erat: quoniam ibi clangebatur buccinis: sed differebat: quia quamꝯ in omni festo neomenie clangeretur tuba: erant tamen ille tube metalline: scilicet argentee. ꝙ autem clangeretur tunc patet Psalmo. 80. cum dicitur. Buccinate in neomenia tuba insigni die solennitatis vestre. Quo vō in tubis argenteis clangeretur habetur Numeri capitulo. 10. cum dicitur. si quando habebitis epulum ⁊ dies festos ⁊ calendas: canetis tubis super holocaustis ⁊ pacificis victimis vt sint vobis in recordationem dei vestri. ⁊ tamen ibi dicebatur de tubis argenteis: quia dictum fuerat a principio capitu. fac tibi duas tubas argenteas ductiles quibus conuocare possis multitudinem quando castra mouenda sunt. Tertium erat in sacrificijs. ⁊ in hoc erant duo festa: scilicet festum clangoris ⁊ calendarum: cum esset festum clangoris in prima die mensis septimi: ⁊ in omnibus principijs mensium faciebant iudei festum calendarum siue neomeniarum: quia prima dies mensis est prima dies lunationis sm iudeos qui computant menses per lunationes: ⁊ in his calendis habebant solennitatem magnam clangentes buccinis ⁊ facientes solennia sacrificia. erat autem sacrificium calendarum offerre in holocaustum vitulos de armento duos ⁊ arietem vnum ⁊ agnos anniculos septem ⁊ hircum pro peccato cum libamentis suis. hic ergo offerri debebant in festo clangoris vt patet Numeri capitulo. 28. ⁊ hoc non quia erat clangoris: sed quia erat principium mensis. erant etiam alia sacrificia in illa die: quia erat festum clangoris: scilicet ꝙ offerretur in holocaustum vitulus vnus ⁊ aries vnus ⁊ agni immaculati septem cum libamentis suis: ⁊ hircus pro peccato. (Mense septimo prima die mensis). Iste mensis erat in quo

Qō. 18. A De festo clāgoris ac ō eius dē causa

† Lre expō.

† †

erant

Festiuitates mẽsis septimi.

erant plurime festiuitates.s.festum propitiationis ⁊ clangoris ⁊ tabernaculorum.

¶De modo accipiendi mensem septẽbris apud iudeos. Et quo modo aliquãdo habent menses duodecim aliqñ tredeciz in anno. Et de arte emboliſmorum ad hoc vt apud iudeos principium anni maneat fixum. Et de vera celebratione paſche ſm chriſtianos. Queſtio. 19.

A **Be feſto** autez tabernaculorum dicitur q̄ erat in menſe ſeptimo qui apud nos vocatur ſeptember: eo q̄ iudei nõ incipiunt menſes ſuos a ianuario ſicut latini ſed a martio. Dr aũt prima die menſis: quia iſtud feſtum fiebat in calendis: nec erat iſte primus dies menſis ille quem nos facimus primum diem ſeptembris: quia ipſi non incboant menſes ſuos ſicut nos: ſed per lunationes computant. ideo in prima die lunationis principium menſis incboant. ⁊ propter hoc principia mẽſium apud eos vocantur neomenie. i. defectus lunares: quoniã tunc luna deficit a toto lumine ſuo cum ſit in coniunctione ad ſolem. non poſſunt tamen iudei multum preuenire diem primã ſeptembris noſtri: immo vt ſolet dici non poſſunt preuenire per vnam diem integram: quia ipſi incboant ſeptembrem ſuum in lunatione que eſt propinquior equinoctio autumnali. ſ. principio libre. ⁊ quia principium libre eſt i medietate menſis ſeptembris vel fere: non poteſt propinquior lunatio equinoctio incipere ante ſeptembrem noſtrum. poteſt tamen incipere ſeptember bebreorum in fine ſeptembris noſtri vel circa finem. vnde aliquando faciunt ipſi feſtum clangoris circa finem ſeptembris noſtri. ¶Precedentia vera ſunt. ſ. q̄ principium menſis ſeptimi bebreorum non poteſt diu incipere ante principium ſeptembris noſtri: ⁊ tamen poteſt incipere pluſquam per duas aut tres dies. ⁊ q̄ preſupponitur q̄ principium menſis ſeptimi ſit proxima lunatio equinoctio autumnali ſiue precedens: ſiue ſubſequens non eſt verum. ſed lunatio ſeptima computando a principio anni ſui vbicunq̄ euenerit eſt principium menſis ſeptimi ſui. ſed illud fundamentum inſpicitur ſolum a iudeis ad principium anni tenendum. nam oportet q̄ principium anni ſui incipiat ſemper in eodem loco. ſ. circa equinoctium vernale qõ eſt in martio vt ſemper pbaſe qõ erat die quartadecima menſis primi Exoð. 12. fiat in tempore quo incipiunt fruges noue: eo q̄ in die ſextodecimo menſis huiuſ offerri debebat manipulus ſpicarum virentium. ſi autem principium menſis primi vel anni poſſet variari per quãtitatem duorum menſium ante vel retro non poſſent fieri bec duo. ſ. q̄ offerretur manipulus de ſpicis adbuc virentibus: ⁊ q̄ ante diem illum nemo comederet ex ſegete pultes polentam neq̄ panem vt dicitur. ē. in littera. ſi ergo poſſet precedere per duos menſes aut vnum principium anni iudeorum ad equinoctium vernale quod eſt in martio nõ eẽnt tunc ſegetes virentes que poſſent offerri vt inde grana excuti poſſent ⁊ in modũ farris conteri in farinã: ⁊ tamen neceſſe erat boc fieri vt oſtenſum eſt. ē. ergo non debebat principium anni eorũ precedere equinoctiuz vernale p vnum aut duos menſes: q̄ tunc nulle fruges eſſent in terra iudeorum habẽtes grana aliqualiter matura. ſi aũt poſſet principiũ anni iudeorũ eſſe duob⁹ aut tribus menſibus poſt equinoctiũ vernale iam non eſſent ſegetes virentes in agris de quibus offerret manipulus: imo fortaſſis nulle ſupeſſent virides vel aride. ſed eſſent oẽs collecte de agris: ⁊ oportuiſſet iam iudeos manducaſſe de frugibus pultes polentã ⁊ panes. iõ ad ꝟ q̄ iſta duo acciderẽt quolz anno in die ſextodecio mẽſis p̃mi oportebat q̄ ſic principiũ meſſiũ ⁊ maturatio quolz anno eueniũt tpe determinato: ⁊ nõ p̃ueniũt neq̄ poſteriorant: ita ⁊ principiũ anni iudeor̃ ſp iciperet determinato tpe. boc aũt eis qui diuidunt tpa p ſolem: vel eq̃litatẽ diez facile eſt quẽadmodũ nobis ⁊ oib⁹ latinis ante nos. nã annũ ſuũ a principio ianuarij incipiebant ⁊ nos ſic facimus. ⁊ cũ ſic non antecedat neq̄ ſuccedat principium anni ſemp ⁊ in quolibet anno eſt idem menſis in quo nobis ſunt ſegetes mature. ſ. iunius: ſed eis qui menſes ſuos ⁊ tpa per lunã cõputant difficile eſt boc: q̄ luna non adequat ſolem in motu. ⁊ ſi faciamus annũ ex duodecim lunationibus deſunt dies vndecim ad equandũ annum ſolarem: ⁊ ꝓpter illos vndecim dies quibus quolibet anno retrocedit lune cõputatio mutaẽ principiũ anni per ſingulos annos: ⁊ boc mutatione magna: intãtũ q̄ ſi accideret boc anno eſſe principiũ anni lunaris in principio ianuarij qñ incboat annus noſter vſq̄ ad decẽ ⁊ ſeptẽ annos eſſet principiũ anni lunaris die vicesimaoctaua vel quaſi: vel paulo ante menſis iunij. nã in decez ⁊ ſeptẽ ãnis retroceſſiſſet cõputatio lune p centũ octuagintaſeptẽ dies qui faciunt ſex mẽſes ⁊ quattuor dies vel quaſi. ⁊ boc mõ principium anni ſaracenorũ ⁊ menſis eorũ nouus ramadan in quo ieiunant voluunt̃ per totũ annum nr̃m: vt aliquãdo ſit ramadan ſuus in ianuario noſtro: aliquãdo in febzuario: aliquando in aprili: vel auguſto: aut octobri: ⁊ in quolibet menſe anni noſtri: quia ipſi cõputant ãnos ſuos p lunationes nibil ad curſũ illũ addendo ſicut dicit alfraganus in principio. ¶Si autem quis voluerit facere annuz lunarem ex tredecim lunationibus erit maior diuerſitas ⁊ in breuiori tpe: q̄ cum duodecim lunationes deficiunt ab integritate anni noſtri diebus per vndeciz dies tredecim lunationes excedent annũ noſtrum p decem ⁊ nouem aut decẽ ⁊ octo dies: ⁊ tunc mutabitur quaſi in duplo velocius principium anni lunaris per oẽs menſes nr̃os vt addant̃ quolibet anno decẽ ⁊ nouem dies. ſed boc accidit ordine oppoſito. nã ſi annus babeat duodecim lunationes retrocedet per vndecim dies quolibet anno principiũ anni lunaris ad annum noſtrum: vt ſi incipiant nunc ſimul ambo anni prima die ianuarij in ſequenti incipiet annus lunaris die viceſima decembris: ⁊ in alio anno in die nona eiuſdez: ⁊ in alio ãno in die viceſimaocta nouembris ⁊ ſic decurtando per vndecim dies. Si aũt fiant tredecim lunationes erit ordo conuerſus non ſuccedet p decem ⁊ nouẽ dies annus lunaris ad principiuz anni noſtri. vt ſi nunc eſſent ſimul prima die ianuarij principium anni nr̃i ⁊ lunaris ſequẽti anno erit principiũ anni lunaris die viceſima ianuarij: ⁊ alio anno die nona febzuarij. ⁊ ita ſequeretur multo maior diuerſitas. ꝓpter qõ oẽs qui cõputant annos ſuos per menſes lunares faciunt duodecim lunationez regulariter ⁊ non tredecim: ⁊ ita tam iudei q̃ ſaraceni faciunt qui cõputant per menſes lunares eo q̄ ſic proximius ſe babẽt ad integritatẽ anni qui⁹ conficitur ex completo motu ſolis: ⁊ tamen ſol eſt regula in tpibus: q̄z ſm eũ fiunt quotidiane alterationes ⁊ diuiſiones quattuor tẽpozũ anni. i. veris eſtatiz autumni ⁊ byemis. ideo lz ita poſſet diuidi tps faciendo annũ ex tredecim vel quattuordecim lunationibus ſicut faciendo ex duodecim: q̄z tamẽ non tam primo cõueniret anno ſolari ⁊ vniformitati eorum que apparent in conditionibus tpis diuiſerunt potius totũ annũ ex duodecim lunationibus. ⁊ boc ſecute ſunt oẽs gentes que tenent lunares menſes. ſed boc ſuppoſito ſaraceni ⁊ quidam alij qui non aſtringuntur ad faciendũ principiũ anni eodez determinatio tpe faciunt annũ ſuum ex ſolis duodecim lunationibus. ⁊ q̄z non complent annũ ſolarem noſtrũ variatur principium anni ſui p noſtrũ annũ ſicut dictum eſt. Judei aũt cogunt̃ ad determinatũ principiũ ãni: qñ oportet q̄ principium anni ſui ſit ſemp qñ ſunt virentes ſpice ⁊ vocatur menſis nouoz̃ Deutero. 16. ca. ⁊ boc fuit quia tali tẽpore egreſſi ſunt de egypto Exo. 12. ca. ⁊ iuſſit deus tunc q̄ ille menſis quo exibant eſſet eis ſemp primus menſis ⁊ principium anni. c. ca. vñ ad boc oportuit q̄ bebrei aliquo mõ ingrerent per quem ſemp eſſet principium anni illo tẽpore. ⁊ ſi haberent menſes ſolares facile erat illud: q̄z menſis martius eſſet eis ſemper primus: ⁊ concordaret illi tempori in quo egreſſi ſunt iſraelite de egypto ⁊ in die ſextodecimo eius in terra chanaam ſemper ſunt ſpice virentes ⁊ quaſi mature que offerri poterant in manipulum ⁊ conteri in modum farris. ſed iudei non vtuntur menſibus ſolaribus ſed lunaribus: immo ⁊ in tempore exitus eorum de egypto non erant menſes ſolares quibus latini vſi ſunt ⁊ nos nunc vtimur: ſed erat vſus menſiuz lunarium: ⁊ ideo illis oportuit q̄ vterentur iudei. maxime quia boc videbatur deus dixiſſe: vel inuiſſe in creatione rerum. ſ. luminaria duo eſſent in ſigna ⁊ tẽpora dies ⁊ annos Gene. 1. ca. dies ⁊ anni fiunt per ſolem. tempora. i. menſes fiunt per lunaz. ¶Ad boc ergo q̄ computando menſes ſm lunam maneret principium anni quaſi fixum pro determinato tẽpore: oportuit eſſe artem emboliſmorum qua vtunt̃ iudei. ſ. faciunt quoſdam annos duodecim lunationũ qui vocant̃ cões ⁊ alios tredecim lunationũ ⁊ vocantur emboliſmales. i. ſuperexcreſcentes: quia additur ibi vnus menſis ad annos cõmunes. Et iſta ars eſt vt ponantur duo anni communes ⁊ tertius emboliſmalis: ⁊ rurſus duo cõmunes ⁊ tertius emboliſmalis. ⁊ aliquãdo poſt vnũ cõmunẽ vnũ emboliſmalẽ ponimus: ⁊ ſic non põt principiuz anni multũ variari. Ut ſi poneret iſto ãno luna pria primi menſis q̄ eſt principiũ anni eueniſſe die quintadecima martij: ſi fiat iſte annus cõis. i. duodecim lunationũ detraberent̃ vndecim dies ab anno nr̃o: ⁊ erit principiũ ſequẽtis ãni die ãrto martij. ⁊ ſi ſequẽs annus eẽt cõis detractis alijs vndeciz dieb⁹ fieret p̃incipiũ anni in die viceſimoſecundo febzuarij. ⁊ rurſus ſi tertij⁹ ann⁹ ſequẽz

D Sol eſt ria in tpibus.

Saraceni non aſtringunt̃ i certo die facẽ principiũ anni bñ tñ iudei.

E Aro emboliſmoz gd apõ iudos.

Nota bñ p annis iudeorum.

B

C Lũa nõ adequat ſolem in motu.

esset cōmunis detractis alijs vndecim diebus fieret principium anni die vndecima februarij. z ita longe recederetur a principio annorum primo dato. s. die quintodecimo martij circa quod ē nunc equinoctium vernale. i. introitus solis in ariete scilicet die vndecimo: vbi post duos annos cōmunes sequetur vnus annus embolismalis habens tredecim lunationes z ita reditur ad principium: sicut in exemplo dato in primo anno cōmuni. s. post embolismum fuit principium in quintodecimo martij z est vn⁹ annus cōmunis: in alio anno erit in vicesimosecundo februarij. z quia sequēs annus qui est tertius z embolismalis habebit tredecim lunationes erit principium anni in die vicesimatertia martij z est tunc vltra equinoctium. postea sequuntur duo anni cōmunes z reducent ad primam diem martij detrahendo in quolibet vndecim: z hoc modo in arte embolismorum nunquā ponuntur tres anni cōmunes simul sed duo soli: z post eos tertius embolismalis z aliquando post vnum cōmunem sequetur vnus embolismalis. z aliquando qō est valde rarum ponuntur duo embolismales simul. i. duo anni quorum quilibet habeat tredecim lunationes. hoc autem apparet clarissime in arte cicli paschalis qui continet quinq; cyclos: z nonaginta quinq; annos vbi videtur quando debet esse annus cōmunis z quando embolismalis vt ostendit Jsidorus lib. 7. Ethimolo. capi. de ciclo paschali. ¶ Et istum modum ciclorum obseruant iudei vt teneant principia annorum suorum fixa vel quasi: tenendo menses lunares. z nos seruamus cyclos ad inueniendum pascha: quia ecclesia semper celebrat pascha in mense primo iudeorum: siue habeat annus duodecim: siue tredecim lunationes. z semper est pascha nostrum post pascha iudeorum. nam iudei celebrant pascha die quartadecima mensis primi vt patet hic z Exo. 12. nos vero ſm statuta patrum in synodo nicena facimus semper pascha inter diem quartumdecimum lune z vicesimū primum vt ait Jsidorus lib. 7. Ethimo. z ratio est vt ibi redditur vt nos non coincidamus cum iudeis in pascha: z vt semper in dominica die celebremus. sed in septem diebus semper est vna dies dominica. nos vero aliquando extendimus pascha vsq; ad lunam vicesimamquartam mensis primi iudeorum. hoc autem videbit quis si aduertat: quia nos semper facimus pascha post pascha iudeorum: z tamen ad plus non possunt esse plures q̄ decem dies post. sed hoc non esset possibile nisi aliquādo faceremus annū ex duodecim aliquādo ex tredecim lunationibus. ¶ Hoc suppposito aliqualiter apparet lz grosse quādo iudei habent annum embolismalem. nam quādo est pascha valde alta. s. vltra quindecim dies aprilis necesse est annum esse tredecim lunationum. quādo autem est pascha in martio semper est annus communis. i. duodecim lunationū. Sz ista doctrina non datur generaliter ad cognoscendum quādo est annus embolismalis z quādo cōmunis. ¶ Sed potest videri ex hac doctrina id qō principaliter petimus. s. quando maxime recedit principium anni antecedendo introitum in arietem: z quādo maxime subsequetur z tardat. nam in illo anno quo est pascha maxime anticipatum est annus cōmunis z maxime antecedit ad principium cōmune anni. quādo vero est pascha tardissimū est annus embolismalis: in quo maxime tardat z elongatur principium anni a cōmuni principio. z voco talē annum embolismalem non in quo embolismus est: sed sequens ad embolismum: quia embolismus precedens facit tardare pascha. ¶ Est autem ſm regulas nostrorum ciclorum pascha maxime anticipatum die vicesimoprimo martij: quale erit in anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimooctauo: z erit tunc luna prima mēsis primi iudeorum die quarta mensis nostri martij. Pascha autem tardissimū quod esse pōt est die vicesimaquinta mensis aprilis quale erit anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimoprimo. z tunc principium anni iudeorum. i. luna prima erit die secundo aprilis. z sic apparet quantum distet luna prima que est principium anni iudeorum ab equinoctio qō est die vndecimo vel duodecimo martij. nam luna que maxime anticipat est circa principium martij z tamen intra martium: z luna que maxime distat est intra aprilem ad duos vel tres dies eius. z hoc modo regula illa posita q; lunatio magis cōiuncta equinoctio vernali fit principium anni iudeorum est vera cōmuniter. z tamen aliquando non est vera: vt quandocūq; luna in qua celebratur pascha nostrum z iudeorum incipit post diem vicesimūquintum martij. nam tunc luna precedens est magis coniuncta equinoctio vernali: z non est illa principium anni sed finis. sicut in predicto anno domini millesimo quadringētesimo quinquagesimoprimo: cum luna prima mensis primi est dies scōa aprilis: z luna prima lunationis precedentis die tertio martij: illa enim coniunctissima est equinoctio vernali. ideo ita debet accipi veritas illius regule que cōmuniter traditur que semper vera est nisi in quibusdam annis sequentibus post embolismales: quia tunc est luna mensis primi circa finem martij vel in principio aprilis. Sed predicta vera sunt quantū ad lunam primam mensis primi: quia illa distat modo predicto ab equinoctio vernali. sed quantum ad lunationes aliorum mensium non fit sic. s. q; illa sit prima luna mēsis septimi que maxime appropinquat equinoctio autumnali qō est in tredecima vel quartadecima septembris. quia postq̄ luna prima inuenta fuerit que est principium anni nihil fit nisi computare vnam lunam vno mense z ita facimus alios menses non respiciendo alias habitudines ad equinoctium vel introitus solis in aliqua signa. vñ fit per oppositum in mense septimo hebreorum. nam quando lunatio que est principium anni incipit ante equinoctium vernale est illa ꝓpinquissima ad equinoctium: quia nō est ante initium martij nostri. z tamen equinoctium est ad vndecimum vel duodecimum diez: ideo minus distat luna prima ab equinoctio q̄ per quindecim dies. quando autem est lunatio post equinoctiū potest esse luna magis distans ab equinoctio principium anni. z hoc est quādo cūq; incipit luna post vicesimūquintum diem martij nostri sicut in anno predicto millesimo quadringentesimo quinquagesimoprimo: quia luna prima primi mensis est scōo die aprilis z ita distat quasi per vigintitres dies ab equinoctio. luna autem precedens que fuit pro vltimo mense anni fuit die tertio martij. z ita solum distat per septem dies vel quasi ab equinoctio: z non est ibi principium anni lz deberet esse iuxta regulam predictam si esset vlr vera. de mense septimo hebreorum respectu mensis nostri septembris z equinoctij autumnalis est per cōtrarium: quia qñ luna que est principium septimi mensis est post equinoctium: est semper propinquior equinoctio q̄ quelibet alia. non est autem sic generaliter quando precedit luna prima ad equinoctium: quia quandoq; est propinquior q̄ sequens aliquando remotior. z apparet de lunatione que maxime distare deberet succedendo. s. in anno millesimo quadringentesimo quinquagesimoprimo quādo luna prima primi mensis est secunda die aprilis z est maxime distans post equinoctium. tunc enim luna prima in qua incipit mensis septimus est die vicesimanona septembris nostri: z ita distabit ab equinoctio autumnali per vndecim vel duodecim dies: quia illud est quartadecima aut tredecima die mensis septembris z isti non faciunt mediam lunationem. z ita illa est equinoctio propinquior q̄ illa lunatio que precessit que est vicesimo sexto die mensis augusti: z ita precedit ad equinoctium q̄si per viginti dies. ¶ Econtrario autem quando luna prima mensis primi iudeorum est ante equinoctium vernale quando est pascha valde anticipatum est luna prima ibi magis coniuncta equinoctio q̄ sequens z precedens: z tunc luna prima mensis septimi iudeorum distabit magis ab equinoctio autumnali q̄ lunatio sequens: vt apparet in anno millesimo quadringentesimo septuagesimooctauo. nam tunc est pascha maxime anticipatum. s. die vicesimaprima martij. z luna prima que est principium anni est die quarta martij vel tertia z est cōiuncta equinoctio quod est in vndecimo martij: z illo anno prima luna mensis septimi est die vicesimaoctaua augusti z distat ab equinoctio quod est quartadecima septembris per decem z septem dies. lunatio aūt sequens incipiet die vicesimasexta septembris: z est duodecim diebus post equinoctium. z sic luna prima octaui mensis est ibi magis coniuncta equinoctio q̄ luna precedentis. s. septimi. ex quo apparet q; distantia primi mensis iudeorum ab equinoctio est succedendo. distantia autem maxime septimi mensis ab equinoctio est antecedendo: z tamen clarius est verum q; luna prima propinquior equinoctio autumnali est principium septimi mensis q̄ q; luna prima propinquior equinoctio vernali fit principium anni vel primi mensis iudeorum vt patet ex exēplis datis. Dicta autem dicta sunt aliquātulū diligenter z accurate: quia solent tam doctores nostri q̄ hebrei dicere generaliter lunam ꝓpinquiorem ad equinoctium esse principium mensis primi z septimi: que dicta debent temperari ſm hec. nam z nos ſm illos sepe dicimus. sed veritatem magis precisam volumus hic inquiri. Dicta autem introducta sunt propter festa que accidunt in mense septimo hebreorum: z precipue propter festum clangoris quod erat prima die mensis septimi.

¶ Istud

Jsidorus.

Pascha anticipatum.

Pascha tardissimū

Qō. 20. A Festum clāgoris nunc a iudeis q̄ tū ad q̄ dā cerimonias obſuaſ ⁊ ñ q̄tū ad oēs ⁊ q̄re.

¶Istud autem festum nunc obseruatur a iudeis quantum ad quasdam cerimonias sed non quantum ad omnes: sicut erat de ceteris festiuitatibus. sic enim festum azimorum quantum ad celebritatem primi diei ⁊ septimi obseruatur: eodem modo obseruabatur quantum ad azima comedenda. nam etiam hodie comedunt iudei azima per illos septem dies. non tamen obseruatur quantum ad oblationes primitiarum eleuando manipulum spicarum: nec etiam quantum ad sacrificia solennia que fiebant in quolibet illorum septem dierum. ^A¶Causa diuersitatis est quia cerimonie quedam determinabant locum alie non. prime non obseruantur nunc apud iudeos: secunde autem obseruantur. sed prime sunt vt sacrificia ⁊ omnes oblationes: quoniam iste non poterant fieri extra locum sanctum quē elegisset dominus vt esset nomē eius in eo. ſ. vbi esset tabernaculum vel arca. sic habetur Deutero. 12. capitu. ſ. caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris: sed in eo quem elegerit dominus in vna tuarum vrbium offeres hostias. ⁊ q̄ facere sacrificia ⁊ oblationes primitiarum pertinet ad istud genus cum ista fierent in sanctuario: non possunt nunc facere illa iudei: etiam si lex eorum haberet obligationem sicut ipsi existimant. Alia autem cerimonialia non determinantia locum obseruantur ab eis sicut comedere azima ⁊ facere dies solemnes custodiendo se a laboribus: ideo hoc faciunt. ¶Idem autez in festo pentecostes obseruant: quoniam ibi sunt quedam cerimonialia determinantia locum: alia autem non. Prima sunt ipsa sacrificia in animalibus ⁊ oblatio panum primitiarum. nam ista fiebant coram domino. ſ. in sanctuario vt dictum fuit supra. sed nunc iudei sunt extra terraz sanctuarij. ergo non pñt illa obseruare nec obseruarent etiam siquis compelleret eos ad hoc: sicut siquis compelleret eos ad comedenduz suillas carnes ⁊ relinquendo filios incircumcisos. potius enim mortem quācūq; subirent si viderentur sibiipsis habere aliquē zeluz legis q̄ ista facerēt vt habetur. 1. Macha. capitu. 2. et: 1. Et. 2. Macha. capitu. 7. de septem fratribus machabeis ⁊ matre eoruz. ¶Alia cerimonialia obseruantur a iudeis in festo pentecostes. ſ. q̄ sit ille dies obseruabilis ab omni opere seruili: ⁊ hoc faciunt. in festo autem tabernaculorum idem obseruant. nam sacrificia nulla faciunt aut oblationes: quia extra locum sanctuarij fieri nequeunt. diem tamen istum faciunt in magna solēnitate obseruabilem: quia hoc non concernit determinationem loci sicut sacrificia. etiam obseruabatur in hac die sonitus clangoris ⁊ hoc nō determinabat locum: ideo iudei etiam hodie in festo clangoris clangunt buccinis corneis in synagoga sua. (Erit vobis sabbatum memoriale). i. ista dies erit magne festiuitatis. ⁊ non vocatur sabbatum quia semper in sabbato sit: quoniam poterat accidere in alijs diebus p̄m varietatem ānorum: potissime quia semper debebat esse in prima die septembris. ⁊ dicitur sabbatum a quiete: quia quiescebant iudei ab omni opere seruili in die festo. Vocatur sabbatum memoriale. idest sabbatuz ad memoriam domini. hoc non dicitur vt aliqui volunt q̄ ista dies esset tante obseruationis q̄ maneret magis in memoria solēnitas eius q̄ aliorum festorum. sed dicitur sabbatum memoriale propter festum calendarum: ⁊ refertur ad id quod dicitur immediate. ſ. ad clangentibus tubis. ⁊ est sensus q̄ sabbatum istud erat memoriale cum clangerent tubis. i. q̄ cum clangerent concitabant deum in memoriam sui. sic habetur Nume. capi. 10. cū dicitur. siquando babebitis epulum ⁊ dies festos ⁊ calendas canetis tubis super holocaustis ⁊ victimis vt sint vobis in recordationem dei vestri. Dicebatur autem deus recordari illorum per clangorem tubarum: non quidem q̄ deus excitetur per tubas: quia solum pertinent hec ad animalia babētia vires actiuas auditiuas. Deus autem nullas tales vires habet: quia animal non est. sed ista sunt iuxta metaphoras operationū humanarum. nam sicut homo cum audit tubas prouocatur ad illarū sonitum: ita cum deus dicetur audire tubas in festis calendarum vel neomeniarum: videbitur recordari israelitarum ac si ante non recordaretur. deus tamen nibil magis sic q̄ aliter recordatur: cum nulla res est que possit eum facere venire in aliquam maiorem vel minorem cognitionem q̄ habeat. (Clā gentibus tubis). Iste tube debebant esse cornee ad significationem q̄ deus iubebat eis obseruare istud festum ad memoriam liberationis israel p̄o quo immolatus est aries. ⁊ sic aliquando in veteri testamēto canebatur in tubis corneis vt habetur p̄s. 97. cum dicitur. in tubis ductilibus ⁊ in voce tube cornee. In hac vero die videbatur clangendum vtriq; tubis. Primo autem in tubis ductilibus. ſ. in tubis argenteis que erant ductiles. ⁊ hoc propter festiuitatem calendaruz in qua canendū erat tubis argenteis ductilibus vt patet Nume. 10. capit. Secundo clangendum erat in tubis corneis ad memoriam isaac liberati ⁊ arietis immolati p̄o eo. ¶Aliqui autem dicunt esse sabbatum memoriale istam diem idest quia deberent israelite in hac die recordari de liberatione isaac. sed hoc nihil est quoniam tunc in quolibet horum quinq; festorum de quibus hic deberet fieri memoria alicuius beneficij vel rei geste ex cuius causa introducebatur illud festum. nullum namq; istorum festorum est quod introductum non sit propter aliquod beneficium ad memoriam rei geste vt supra declaratum est. ergo deberet vocari quodlibet istorum festorum sabbatum memoriale. sed propter alterum: potissime cum littera exprimat dicens q̄ erit sabbatum memoriale clangentibus tubis. i. erit causatiuum recordationis in clangore tubarum. (Et vocabitur sanctuz). idest ista dies dicetur sanctificata vel applicata ad dominum scilicet vt homines in illa vacent a laboribus vt intendant contemplationi dei. (Omne opus seruile non facietis in eo). idest nullum opus seruile per equipollentiam. ⁊ in hoc denotatur q̄ sint equales obseruationes istorum festorum quattuor. ſ. azimoruz: ⁊ pentecostes: ⁊ clangoris: ⁊ tabernaculorum. nam in quolibet horum iubebatur abstinere ab operibus seruilibus vt patet in littera: ⁊ consequenter licebat in eis parare cibos. (Et offeretis holocaustum domino). Qō est istud holocaustum non dicitur hic. sed intelligendum est id qō babetur Nume. 29. capi. ſ. q̄ offerretur vitulus vnus ⁊ aries vnus ⁊ agni anniculi septem cuz libamentis suis: ⁊ hircus p̄o peccato. preter hoc etiam offerebantur ea que erant de solēnitate calendarum: quoniam semper erat istud festum in calendis. de hoc patet Nume. 29. cum dicitur. preter holocaustum calendarum cū sacrificijs suis. erat autem sacrificium calendaruz offerre duos vitulos in holocaustum: ⁊ arietem vnum: ⁊ agnos anniculos. 7. cum libamentis suis. offerebantur etiam sacrificia iugia. ſ. matutinum ⁊ vespertinum holocaustum. ista enim nūquā cessabant. Et quāq̄ dicitur hic q̄ deberet offerri holocaustum non est intelligendum solū de holocausto: quia etiam in hac die offerendus erat vnus hircus p̄o peccato vt habetur Nume. 29. cap. sed nomine maioris sacrificij intelliguntur minora.

¶Locutusq; est dñs ad moysen dicens. Decimo die mensis huius septimi: dies expiationum erit celeberrimus: ⁊ vocabitur sanctus. Affligetisq; animas vestras in eo: ⁊ offeretis holocaustum dño. Omne opus seruile nō facietis in tēpore diei huius: quia dies ppitiationis est: vt propitietur vobis dñs deus vester. Omnis anima que afflicta non fuerit die hac: peribit de populis suis: et que opis quippiam fecerit: delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo. Legitimuz sempiternum erit vobis in cunctis generationibus ⁊ habitationibus vestris. Sabbatum requietionis est: ⁊ affligetis animas vestras. Die nono mensis septimi a vespere vsq; ad vesperum celebrabitis sabbata vestra.

Locutusq; est dominus. Hic agit de quarto festo ⁊ principali quod erat semel in anno scilicet de festo propitiationis: quod vocatur dies propitiationis ⁊ dies expiationis. vocatur autem dies expiationis quantum ad nos: ⁊ propitiationis quantum ad deum suum. in hac die peccata dicebantur remitti: ⁊ hoc quantum ad nos est expiari: quia expiatio dicit purgationem ⁊ absterſionem macularum. peccata autem in nobis sordes quedam sunt ⁊ valde magne. Deus etiam remittebat peccata nobis in hac die. ⁊ hoc propitiari est: quia nisi deus misereatur nostri non remittet nobis peccata. ⁊ sic ista dies accipit duo nomina ex peccatorum remissione. ¶Considerandā aūt erant tria in hac die. Primum erat obseruatio a laboribus. Secundum erat vacatio in afflictionibus. Tertium erat oblatio in animalibus ⁊ ceteris cerimonialibus. Quātū ad primū dicendū est de isto festo q̄ erat maxime obseruationis: maioris gdem q̄ omnia festa

q̄re p̄o in corneis.

Nōnulloz opi.

£

†

†

Q̄les obseruatiōes festoz q̄tuoz.

†

Notādum ſrale.

ſ. 19. ſ.

De ose. di. 2. c. 1. i p̄cipio.

De festo p̄pitiatōis ⁊ ō ei⁹ oupliciноie.

Qō. 21 A Tres cerimōie i die festiuitatis ppitiatiōis obſuabāt.

Jn festo pentecostes cerimōialia duplicia erant.

B Sabbatum memoriale.

† Jn festo clāgoris clāgebatur i buccinis corneis ⁊ argēteis ⁊

predicta preter sabbatum.in ceteris namq; dicebatur q̄ non fieret opus seruile in eis.de die vero propitiationis dicitur q̄ nō fieret in eo aliq̄ opus:ꝛ sic excludebant omnia opera tam seruilia q̄s non seruilia.vñ non licebat parari cibos in hac die. de causa ꝓpitiationis huius dictū est supra in principio hui⁹.c. ꝛ quidem non parabantur cibi:q; non comedebatur quicquaz in die illa vt pz.ī. ¶Scōm erat in hac solēnitate in afflictionibus.ſ.vt omnes israelite se affligerent in hac die.ꝛ hoc erat q̄ non comederent:nec biberent p totam diem:nec aliquod gaudium acciperent:sed orationi ꝛ labore vacarent.de hoc habet infra ꝛ habetur supra.16.c.Tertiū erat in die hac obseruatio in sacrificijs ꝛ ceteris cerimonialibus.ꝛ hoc erat quātum ad rituz expiandi.nam accipiebantur sacrificia pro sacerdote ꝛ pro populo ꝛ duo hirci super quos mitteret sors quis esset pro domino ꝛ quis in capū emissariū.ꝛ qui erat pro domino imolabatur atq; de sanguine eius fundebat ad expiandum intra sancta sanctorum coram propitiatorio ꝛ intra tabernaculum coram altari thymiamatum.super caput autē emissarium sacerdos confitebatur peccata israelitarum ꝛ mittebat eum in solitudinem. de hoc plene supra.16.ca.ꝛ ideo nihil dicitur hic de illo. (Decimo die mēsis huius septimi).Inchoauerat supra dicere legislatoz de festis que erant in mense septembzi ꝛ dixerat de vno:hic autem addit de scōo.i.de die propitiationis qui erat in decimo die mensis septimi.ſ.septembzis computando dies eo modo quo supra dicebatur.ſ.vt nō dicatur decimus dies septembzis ille qui est decimus apud nos: sed ille qui est decimus in lunatione fm quam iudei mensis computant. (Dies expiationum erit).i.dies expiationis:q; vnica expiatio erat pro toto populo quā faciebat sacerdos magnus vt patet.ē.16.Potest autem vocari dies expiationum pluraliter:quia plures expiabantur. naz pro peccatis omnium israelitarum expiabatur:magis tamen ꝓpzie dicitur dies expiationis in singulari:quia expiatio propzie designat cerimoniam illam que fiebat a sacerdote magno pro expiandis israelitis.ꝛ ideo quamquā sacerdos multas cerimonias ageret:quia tamen solum semel fiebat in anno ꝛ semel in eadem die quia erat actus continuus dicebatur expiatio vna. (Erit celeberrimus ꝛ vocabitur sanctus).idest iste dies expiationis erit in magna obseruātia a laboribus qō est esse celebrē a colendo dictum.vocatur autem sanctus inquantum deo applicatur ad cultum.ſ.vt homines in eo vacent deo ꝛ non operibus suis.ꝛ propzie vocat iste dies celeberrimus vel celebzior: q; vere erat celebzior alijs festiuitatibus supra positis cum in alijs prohiberentur solum opera seruilia.in hoc autem omne opus.(Affligetisq; animas vestras in eo).Istud erat scōm preceptum quod obseruabatur in die expiationis.ſ.vt affligerent se omnes israelite.ꝛ dicuntur affligere animas suas.i.seipsos: qm̄ anima pro homine toto accipitur.sicut patet Gene.46.cap. ꝛ Exod.1.capitu.cum computant anime descendētes de femore iacob:in quo non possunt accipi aie pro aiabus sed pro hominibus:quia anime non descendunt de femoze iacob sed homines cum anime non proueniant ex traduce:sed a deo infundātur.Uel potest accipi hic anima pro vita.sicut accipitur Joā. 12.capi.cum dicitur.qui amat animam suam perdet eam:ꝛ qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternā custodit eā. vbi anima non accipitur pro anima nostra rationali:quia nullus hanc odisse debet:sed diligere.sed accipitur anima pro vita.ibi enim consulit vt vitam nostram affligamus vt in futuro delectemur.Dicitur autem aliquis affligere vitam suam cuz in magnis laboribus eam agit ita vt rationabiliter eaz odisse possit.sic habetur Exod.1.cap.cum dicitur.oderantq; filios israel egyptij:ꝛ affligebant illudentes eis:atq; ad amaritudinem perducebant vitā eorum operibus duris luti ꝛ lateris:omniq; famulatu quo in terre operibus premebantur.sic etiam hic affligere vitam iudei dicebantur cum in illa die nec biberēt: nec comederent:nec quicquā solatij acciperent: sed labozi ꝛ orationi vacarent.(Et offeretis holocaustum domino). Non ponitur hic qō sit istud holocaustum.ꝛ dicendum q̄ in hac die erat duplex genus sacrificij. vnum sacrificium erat ad expiationem.ꝛ istud erat de quo dicitur.ē.16.capi.ſ.vnus vitulus pro sacerdote ꝛ familia sua:ꝛ duo hirci oblati a populo de quozum cerimonijs in eo.capi.agitur.ꝛ istud officium erat pertinens ad merorem quia agebatur de expiatione peccatorū:ideo in magna humilitate ꝛ contritione cordis agendum erat:habitum quoq; valde humilem habere dicebat.vnde sacerdos magnus mutatis vestibus glozie sue assumebat vestes solius ministerij sacerdotum minozum.ſ.seminalia linea ꝛ tunicam lineaz ꝛ cidarim ꝛ balthеum de quibus eodem capitu. ¶Alia autem erant sacrificia que pertinebant ad solēnitatem huius diei:ꝛ non ad lamētum:vel expiationem.ꝛ hoc erat q̄ offerretur vitulus vnus ꝛ aries vnus atq; agni anniculi septem cum libamentis suis solitis ꝛ hircus pro peccato vt habetur Nume.29.capi. ¶Et si aliquis dicat q̄ ista sacrificia coincidunt. ¶Dicendum est q̄ non.vt patet prealleqato cap.quia dicitur.absq; his que offerri pro delicto solent in expiationem ꝛ holocaustuz sempiternū: in sacrificio ꝛ libaminibus eorum. (Omne opus non facietis in tempore diei huius).Ista est diuersitas precepti ab omnib⁹ festiuitatibus precedentibus cum in ceteris diceret omne opus seruile:hic autem omne opus denegatur.ꝛ sicut supra dictuz est nihil addit omne opus super omne opuz seruile nisi parationez ciborum quas fieri licebat in alijs festinitatibus:in hac autem non.ꝛ causa huius est quia in hac die nō licebat quicquā comedi aut bibi:ideo frustra erat permittere parari i die hac.ꝛ hoc quia hebzei affligere se debebant accipientes omnem laborem ꝛ tristitiam in abstinentia ciborum ꝛ potuum. ¶Dicunt autem iudei q̄ in hac die propitiationis erant quinq; opera ꝓhibita.Primum erat comedere:quoniam non comedebant tota illa die vsq; ad crepusculum in apparitione astrorum.ꝛ sic ad minus abstinebant a cibo per.24.horas.ſ.a principio noctis precedentis vsq; ad principium noctis subsequentis. Secūduz opus erat bibere ꝛ etiam non licebat eis per totam diem.ſ.per 24.horas.Tertium erat abstinere ab vxore. Quartum erat nō balneari.Quintum nullos calceos habere. Ista autem iudei in institutis suis hñt ꝛ sic apud eos obseruatur.ꝛ sic fortassis apud antiquos obseruatum fuit.tamen an ab omnibus istis operibus abstinendum esset:vel si ab istis an ab alijs solum:vel a quibusdam alijs insuper non constat.satis tamen rationabiliter patet q̄ ab omnibus in quibus delectationem experiri poterant abstinendum erat:quoniā iubebatur simpliciter q̄ affligerent animas suas.qui tamen alicui delectationi vacat non affligit animam suam.(Quia dies propitiationis est).i.ideo debetis abstinere ab operibus corporalibus ꝛ vacare afflictionibus:q; dies propitiationis est.ꝛ subditur causa in littera. (Ut propitiet vobis dominus deus vester).i.ideo hoc facietis: quia vultis misericordiam a deo.deus enim non despicit orantes cum afflictione cordis.iuxta illud.cor contritum ꝛ humiliatum non despicies.vt patet ps.quinquagesimo.Deus namq; iubet vt homines affligantur vt ipse sic misereatur eorum vt patet Jobel. cap.2.cum dicitur.scindite corda vestra ꝛ non vestimenta vestra:ꝛ conuertimini ad dominum deum vestrum:quia benignus ꝛ misericors est:patiens ꝛ multū misericors ꝛ prestabilis super malicia.sicut etiam Deutero.30.capitu. cum dicitur q̄ deus quāquam punierit iudeos eijciendo eos ad multas partes orbis:tamen reducet eos si ad illum redierint in toto corde suo.ꝛ non solum ad hoc proficiebat contritio animi: sed etiam abiectio in babitu ꝛ exterior tribulatio.sicut patet Exod. capitu.33. vbi cum deus vellet punire israelitas pro peccato fabricatiōis vituli vt aliqualiter eis compateretur dixit. iam nunc depono ornatum tuum vt sciam quid faciam tibi.ꝛ sequitur ibidem q̄ deposuerunt filij israel ornatum suum a monte oreb. (Omnis alia que afflicta non fuerit in hac die peribit de populis suis). Hic ponitur pena transgressorum.ſ.q̄ qui omitterent aliquaz cerimoniam istarum:siue non affligendo se:siue non obseruando festuz perirent.quāq; in hoc differt:quoniam si aliquis trāsgrederetur cerimoniam que erat in abstinendo a delectationibus siue affligendo animam peribat de populis suis: non q̄ iudices possent eum occidere:quoniam lex hoc non iubebat: sed q̄ deus occideret eum per vnuz de varijs generib⁹ mortis:que deus sepissime occulto iudicio suo malis infligit.si autem transgressus fuisset cerimoniam que erat vacare a laboribus a iudicibus occidebatur.quā quam infra littera dicat.delebo eam de populo suo.sic namq; de sabbato erat q̄ quicūq; violasset requiez sabbati occideretur per dominum iudicium ꝛ inflictionem. sic habetur Exod.31.et.35.capitu.ꝛ habetur exemplum hui⁹ Nume.15.capi.de eo qui colligens ligna in sabbato lapidatus est. maioris enim gravitatis erat violare custodiaz festiuitatis opera seruilia faciendo q̄s non abstinendo a delectationibus vel se non affligendo:ideo pena dispar esse debebat.(Et que operis quippiam fecerit). Hic ponitur transgressio secunde cerimonie scilicet violare quietem festiuitatis huius faciendo aliqua opera siue seruilia: siue non seruilia. vtroq; enim modo peccabatur. sed non erat vterq; modus equalis in peccando. vnde si aliquis in die propitiationis pararet cibos ꝛ

comederet

Obiectō Rūfio.

†

Qō. 22. A

In die expiationis q̄q; opa erāt ꝓhibita cuz affligerēt animas suas.

B

†

†

Expiatio qd sit.

†

Preceptū obseruatuz i die expiationis.

L

†

In die solēnitatis expiatōis duplex erat genus sacrificij

†

Pena trāsgressorū.

que erāt trāsgressiones i festo ꝓpitiationis pro qb⁹ iudices ponebāt penas.

†

trāsgressio scōe cerimonie.

Queerat maior violatio festi par cibos vl comedē.

comederet ouppliciter peccabat infringens ouplicem cerimoniā festiuitatis huius. ſz grauius peccabat cibos parans ēt ſi nō comederet q̄ ſi cibos comedat iā paratos. boc p̄: qz parare cibos ptinet ad violationē cerimonie q̄ eſt abſtinere ab oi opere. nam parare cibos ad vnuz genus operis. ſ. ad opus non ſeruile pertinet. nam vt ſupza dicebatur. omne opus prohibitum fieri in feſtiuitatibus ſeruile eſt preter cibozum parationem que pertinet ad opus non ſeruile: z tamen prohibita eſt. z tamen cibos parāz in die propitiationis peccaret. eodē modo comedens cibos iaz paratos in eadem die peccabat: quia agebat contra cerimoniam que erat affligi cum iuſſum eſſet vt omnis anima in die illo affligeretur. erat tamen maioris grauitatis tranſgreſſio cerimonie que erat abſtinere a laboribus q̄z tranſgreſſio cerimonie que eſt affligi: ideo maioris culpe erat in die hac parare cibos etiam ſi non comederent q̄z cibos comedere iam paratos. Idē autem dicendū eſt de omnibus aliis operibus: quoniam oia vetita erant que ſub prohibitione cadere poterant. que autem illa ſint ſatis patet ex his que dicta ſunt Exo. 12. cap. (Delebo eā de populo ſuo). Iſta punitio attribuitur deo. ſ. q̄ ipſe deus deberet animaz que hoc modo infringeret cuſtodiam obſeruationis diei propitiationis. ſed non eſt intelligendum q̄ ad deū pertineat tanquā ipſe ſolus hoc agere debeat z non pertineat ad iudices. nam iudices in hoc punirent quemadmoduz puniebāt in cuſtodia ſabbati. ſed dicitur. delebo eam. quaſi dicat ſi iudices non punierint ego occidam. ſic apparet. ē. 19. ca. de illo qui dabat de ſemine ſuo idolo moloch. nam mandabat deus q̄ lapidaret eum populus: z tamen ſi populus negligeret hoc dicebat deus q̄ ipſe poneret faciem ſuā contra hominem illum vt deleret eum cum tota ſua progenie de terra. z dicitur delebo eam de populo ſuo. i. faciam q̄ non permaneat in populo ſuo occidendo eam: quoniam ſiue deus per ſe occidat ſiue iudices hoc faciant ille qui peccabat ſemper tolleret de populo. (Nihil ergo operis facietis in eo). Hic infert concluſionem ex propoſitis. ſ. q̄ iudei non faciant opus aliquod in die propitiationis: z eſt inductio. ego occidam omnem hominem facientem opus in die propitiationis: ergo vos non facietis opus vt non occidam vos. z iſta eſt inductio per modum pene z pertinet ad timorez. z verū quidem eſt q̄ ſi aliquis de iudeis faceret opus in die ꝓpitiationis deus: deleret eum de populo ſuo. tamen non ideo debebant iudei cauere facere opus in die propitiationis vt non occideret eos deus: ſed ideo cauere debebant: quia deus erat qui iubebat z deo in omnibus propter ſeipſum obtemperandū eſt. ipſe tamen prouocat iudeos ad iſtā cuſtodiā p timorem: qz erat adhuc populus imperfectus. imperfectorum autem conditio eſt vt magis timore q̄z amore moueant. (Legittimum ſempiternum erit vobis). i. hoc qō dictum eſt de obſeruatione diei propitiationis: ſiue quantū ad afflictionem animarum ſiue quantum ad vacationem a laboribus: erit vobis legitimū ſempiternum. i. erit tanq̄z lex ſempiterna. legitimum enim z lex idē ſunt: q̄z q̄z legitimum aliquādo magis pertineat ad ea que ſunt pure poſitiua ſiue naturale: ſiue mixtum. Dicitur autem q̄ iſta lex erit ſempiterna non q̄ in eternū duratura eſſet: qz non duravit. nec q̄ non ſuccederet ei aliqua alia lex: qz iam ſucceſſit. ſed quia magno tēpore permanſura erat obligatio iſtius legis. ſ. toto tēpore quo duraret ſtatus iudaicus vt ſupra magis declaratum eſt cum dicebatur de aliis legitimis que erant ſempiterna. (In cūctis generationibus z habitationibus veſtris). i. iſta lex durabit in omnibus generationibus. ſ. quādiu manſerint generationes veſtre. z in omnibus habitaculis. i. in omni domo veſtra. z hoc intelligendo quādiu duraret ſtatus populi iudaici: qz poſtea non dicebatur durare aliqua generatio iudeozum nec habitaculum quā quā aliqui de iudeis permanerent. Vel alio modo intelligitur. ſ. q̄ iſta obſeruatio erit in omnibus generationibus veſtris. i. omnis homo de genere veſtro obligabit ad hāc obſeruationem: z etiaz in omnibus habitaculis veſtris. i. iſta lex tenebit vbicūq̄z vos habitaueritis. z ponitur iſte ſenſus ad faciendum differentiam inter varias cerimonias. nam alia obligatio erat ad obſeruandum ſacrificia: z alia ad vacandum a laboribus z affligendum animas ſuas. nam ad cerimoniam que erat in ſacrificijs diei propitiationis: non tenebantur iudei in generationibus z habitaculis ſuis: quia non obligabantur ad hoc vbicūq̄z eſſent: ideo non poterant facere alibi niſi in terra promiſſionis z hoc in loco quē elegiſſet dominus vt eſſet ibi tabernaculum z arca. ideo ſi aliquando eſſent extra terram promiſſionis: vt in captiuitatibus non tenebantur nec poterant ēt ſi vellent facere ſacrificia illa: dato q̄ tunc lex iſta haberet obligationem. ſicut cum iudei fuerunt in captiuitate babyloniса: qz tunc adhuc lex obligabat: tamen ibi non fecerunt ſacrificia: immo nec volebāt cantare aliquos cantus de pertinentibus ad ſanctuarium. ſic patet p̄. 136. cum dicitur. quia illic interrogauerunt nos qui captiuos duxerunt nos verba cantionum: z qui abduxerunt nos hymnum cantate nobis de canticis ſyon. z tūc reſponderunt iudei. quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena: quaſi dicat nullo modo faciemus. a fortiori ergo nullo modo facerent ſacrificia in terra aliena que magis determinabant ſibi locum ſanctuarij. tamen quāquā iudei eſſent extra terram promiſſionis in captiuitatibus: vel alis: tenebātur obſeruare iſtam feſtiuitatem quātum ad hoc q̄ affligerent animam ſuam: quia iſte cerimonie non concernebant determinatum locum. ſed vbicūq̄z iudei eſſent obligarentur ad iſta faciendum. vnde ſi aliquis de iudeis iuiſſet extra terram ſuam in negociationē: ſiue alīz: z eſſet ibi tempore diei propitiationis teneba tur obſeruare iſtas cerimonias de vacatione a laboribus z de affligendo animā ſuam. de ſacrificijs autem obſeruare non debebat. z iſta differentia obſeruatur Exo. 12. capitu. vbi cum dicatur de obſeruatione cerimoniam agni paſchalis dictum eſt q̄ ille cerimonie obſeruarentur in omnibus generationibus iudeozum. ſed non dictum eſt q̄ obſeruarentur in omnibus generationibus z habitaculis iudeozum: quia cerimonia azimorum obligabat in quocūq̄z loco: z ideo nunc conſeruatur a iudeis. cerimonia autem de agno paſchali non obligabat niſi in terra promiſſionis: quia determinabat ſibi locum ſanctuarij. (Sabbatum requietionis eſt). i. dies propitiationis eſt q̄daz feſtum ad requieſcendum. vocatur autem ſabbatum requietionis: non q̄ eſſet ſemper ſabbatum ſed quia erat dies ad requieſcēdū. omnis autem feſtiuitas hebreozum in qua requieſcendum erat eozum idiomate ſabbatum dicitur: quoniam ſabbatum generali nomine quietem notat. z tunc non accipitur hic ſabbatum pro die quietis vel pro quiete: quoniam eſſet repetitio inutilis cum diceretur. ſabbatum requietionis. i. quies requietionis. ſed cum ſabbatum ſignificet diem quietiuam: quia vna poſtius ſignificati additur dictioni ſignificanti iſta duo: dictio illa ſolum ſtabit pro vno. ſ. vt ſabbatum ſignificet diem ſolum z quies importetur per nomen quod ſequitur. z ſic dicetur q̄ dies propitiationis eſt ſabbatum requietionis ideſt eſt dies ad requieſcendum. ſic dicitur de hoc nomine cecus qui ſignificat carentem viſu. Si tamen addatur ei iſta adiectio viſus vt dicatur cecus viſu. cecus ſignificabit ſolum carentem: per illam regulam que ponitur in doctrinali in capi. de conſtructione. equiualens geminis dictio ſi iungitur vni: banc ſolam vocat cecum viſu eſſe carentem. (Affligetis animas veſtras.) ideſt quia dies propitiationis eſt dies quietis affligetis in eo animas veſtras: ſcilicet abſtinendo a cibo z potu: z omnibus ſupra dictis.

Obiectio.

(Sed dicet aliquis q̄ iſta includant contradictionem ſcilicet q̄ ſit dies quietis z q̄ in eo affligantur anime: quia quies repugnat afflictioni. potiſſime quia ponitur hic tanquā pro cauſa vnum alterius.

Riſio.

(Reſpondendum eſt q̄ iſta intentio littere. ſ. q̄ illa dies erat dies quietis: ideo deberent affligere iudei animas. z dicenduz q̄ quies accipitur duobus modis.

Quo ꝑt ſtare q̄ dies ꝓpitiatōis ſit ſabbatū quietis: z q̄ iudei in eo affligātani mas ſuas.

(Uno modo pro delectatione vel quocūq̄z gaudio. z iſto modo large loquentes dicunt aliquē quieſcere quando delectatur. z tunc verum eſt q̄ affligere animas z quieſcere repugnant.

Obiectio.

(Alio modo accipitur quieſcere proprie ideſt ceſſare a motu. z tunc dicitur quies vacatio ab operibus ſeruilibus vel non ſeruilibus: ſiue ille qui ceſſat ab operibus gaudeat: vel triſtetur. z iſto quies ſolum dicit priuationem. z hec eſt que pertinet ad dies feſtos. hoc modo intelligitur littera: q̄ dies propitiationis eſt ſabbatum requietionis. i. dies ad vacandum ab omnibus laboribus z non repugnat tunc quieſcere z affligi: immo tunc aliquis poterit vacare afflictioni quando ceſſauerit ab operibus exterioribus. z ſic iudei in die propitiationis quieſcebant: quia nihil agebant: z affligebant animas ſuas quia non capiebant cibos illa die.

Riſio.

(Sed adhuc quamquā per hoc pateat q̄ non repugnet eſſe ſabbatum requietionis z affligi: tamen non patet quomodo vnum ſit cauſa alterius. Et dicendum eſt q̄ cauſa eſt hoc modo: quia dies propitiationis erat ſabbatum requietionis ideſt dies que etiam ad hoc determinata: vt in ea affligerent iudei animas ſuas: z tunc bene ſequitur q̄ quia ſabbatum requietionis eſt: ideſt quia eſt dies ordinata ad quietem cum afflictione animarum: iudei debent affligere animas ſuas in die illa. (A die nono menſis.) Hic ponitur qualiter obſeruanda ſit ſolennitas diei propitiationis:

Notandū ſ. ſale.

Cōcloer ꝓpoſitis illata.

Duplex ſeexpō.

Quedaz erāt cerimonie feſti ꝓpitiatiōis q̄s iudei facere obligabant ſolū i terra iude.

Qō.23 A An ḡiale fit ad oīa festa hebreorū q̄ incipiant ea obſuare ab occasu ſol vſq̄ ad occasū vel ſolū fit ꝑ i festo ꝓpitiatōis. *Riſio. *Veſperū q̄d vocat. Judeozuz opi.

ſiue quātum ad afflictionem animarum. ¶Et dicitur q̄ iudei debebant incipere iſtud feſtum a die nono in veſpere vſq̄ ad diem decimum in veſpere. volebat enim deus q̄ duraret obſeruatio feſti per vnum diem naturalem a puncto in punctum. ſ. per. 24. horas. Dubitarent tamen iudei quando incipere deberet iſta obſeruatio: q̄ dictum fuerat ſupra q̄ feſtuz ꝓpitiationis erat in die decimo mēſis ſeptimi. *Dicit ergo q̄ debet inchoari a die nono in veſpere vſq̄ ad diem decimum in veſperum. ⁊ ſic erāt vigintiquattuor horе. *Uocatur autem hic veſperum ſolis occaſus. naz iudei ex eo q̄ cadit ſol ſub horizonte incipiunt obſeruare feſtum vſq̄quo iterū cadat ſub horizontez. ⁊ iſta eſt regula generalis obſeruādi omnia feſta q̄ debet incipere obſeruatio a ſolis occaſu vſq̄ ad ſolis occaſum. ⁊ ab hoc accepit eccleſia modos obſeruationis feſtorum ſuorum. ſic habetur extra de ferijs. cap. 1. et. 2. cuz iubentur omnes dies feſti a veſpero in veſperum cuſtodiri. q̄q̄ eccleſia incipiat a celebratione veſperorū vſq̄ in ſecundos veſperos: ſed quomodocūq̄ obſeruetur ſemper accipitur dies a momento in momētum per vigintiquattuor horas. ¶Aliqui autem iudei dixerūt q̄ hoc ſolum intelligebatur in obſeruatione feſti ꝓpitiatiōis. in alijs autem non. Quod tenuit abenazra. de quo dictum fuit Exo. 35. cap. ⁊ ibidem improbatū eſt. Q̄z autez dicitur hic debere incipi diem ꝓpitiationis a veſpero diei noni vſq̄ ad veſperum diei decimi intelligitur quātum ad vacationem a laboribus: q̄z in toto hoc tēpore non licebat laborare. intelligitur ēt quātum ad afflictionem: quia poſtquā occubuiſſet ſol immediate incipiebant iudei ſe affligere non comedentes: nec bibentes. vnde ſi aliquis poſt occubitum ſolis in die nono menſis ſeptimi comediſſet: ita peccabat ſicut ſi comediſſet in die decimo qui erat dies ꝓpitiationis. (A veſpero vſq̄ ad veſperuz). Ueſperum ꝓ ſolis occaſu accipitur. ⁊ ſic erat tenendus vterq̄ ſolis occaſus ⁊ tempus intermedium obſeruandum. ⁊ ſic accipitur ſupra quādo dicit q̄ die quartodecimo menſis primi ad veſperum eſt phaſe domini. i. a ſolis occaſu debet fieri imolatio agni paſchalis. nam etiam ſi iudei dicant q̄ hoc poterat fieri immediate poſt meridiem falſum eſt: q̄z Deutero. 16. capit. dicitur q̄ fieret ad ſolis occaſum: immolabis phaſe veſpere ad ſolis occaſum quādo egreſſus es de egypto. (Celebrabitis ſabbata veſtra). i. iſto modo incipietis obſeruare omnes feſtiuitates veſtras. ſ. a ſolis occaſu diei precedentis vſq̄ ad ſolis occaſum ipſius diei feſti. ⁊ ſatis notatur in hoc q̄ deus fuit locutus de cuſtodia omnium feſtiuitatum ⁊ non diei ꝓpitiationis ſolum cum nominauit ſabbata in plurali.

De ferijs. c. 2. Supra eo.

¶Et locutus eſt dominus ad moyſen dicēs. Loquere filijs iſrael. A quītodecimo die mēſis huius ſeptimi erunt ferie tabernaculoruz ſeptem diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atq̄ ſanctiſſimus. Omne opus ſeruile non facietis in eo: ⁊ ſeptem diebus offeretis holocauſta domio. Dies quoque octauus erit celeberrimus atq̄ ſanctiſſimus: ⁊ offeretis holocauſtum domino. Eſt enim cetus atq̄ collecte. Omne opus ſeruile non facietis in ea. Hec ſunt ferie domini quas vocabitis celeberrimas atq̄ ſanctiſſimas: offeretiſq̄ in eis oblationes domino: holocauſta ⁊ libamenta iuxta rituz vniuſcuiuſq̄ diei: exceptis ſabbatis domini doniſq̄ veſtris: ⁊ que offeretis ex voto vel que ſponte tribuetis domino. A quintodecimo ergo die menſis ſeptimi quando congregaueritis omnes fruct⁹ terre veſtre celebrabitis ferias domini ſeptem diebus. Die primo ⁊ die octauo erit ſabbatum. i. requies. Sumetiſq̄ vobis die primo fructus arboris pulcherrime: ſpatulaſq̄ palmarum: ⁊ ramos ligni denſarum frōdium ⁊ ſalices de torrente: ⁊ letabimini coꝝ domino deo veſtro: celebrabitiſq̄ ſolēnitatem eius ſeptem diebus per annum. Legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebrabitis: ⁊ habitabitis in vmbraculis ſeptem diebus. Omis qui de genere eſt iſrael: manebit in tabernaculis: vt diſcant poſteri veſtri q̄ in tabernaculis habitare fecerim filios iſrael: cum educerem eos de terra egypti. Ego dominus deus veſter. Locutuſq̄ eſt moyſes ſup ſolēnitatibus domini ad filios iſrael.

Festū tabernaculoruz.

De feſto tabernaculoz ac ō eiuſdē cauſa.

Qō. 24. A De cā feſtiuitatiſ tabernaculoz̄ ⁊ de ceriſ monijs eius. *Tria i feſto tabernaculoz cōſiderant. *primū. Scōm.

Et locutus eſt dominus ad moyſen. Hic agitur de gto ⁊ vltio feſto principali. ſ. de feſto tabernaculorum qō fiebat in menſe ſeptembri computando ſm iudeos: ⁊ incipiebat die quintodecimo durans per dies octo. naz q̄q̄ dies vltimus qui erat: octauus non eſſet ꝓprie de celebritate tabernaculorum: erat tamē dies cetus ⁊ collecte de quo habetur Nume. 29. c. ⁊ in iſto feſto iudei faciunt vmbracula parua de ramis arborum ⁊ ibi manent. ¶Cauſa autem huius feſtiuitatis eſt ad ſignificandum q̄ iudei ambulauerint per deſertum quadraginta annis deo dirigente illos: ⁊ toto hoc tēpore non habitauerunt in domibus ſed in vmbraculis ſub arboribus. vt ergo recolerent beneficij huius deus iubet vt faciāt quolibet anno iſtud feſtū tabernaculoruz. ^¶In hoc autem feſto tria conſideranda ſunt. ſ. ceſſatio laborum: ⁊ conſtructio tabernaculorum: ⁊ oblatio ſacrificiorum. *Circa primuz dicēduz q̄ in hoc feſto obſeruabantur dies octo: non quidem q̄ in omnibus illis iudei ceſſarent a laboribus: ſed ſolum in duobus diebus. ſ. in primo ⁊ in octauo. ſed omnes alij ꝓtinebant ad ſolēnitatem tabernaculorum. ſ. quātum ad ſacrificia ⁊ quātuz ad māſionē in tabernaculis vt apparet hic ⁊ Nume. 29. c. ¶Secundum erat in hoc feſto conſtructio tabernaculoruz. ſ. q̄ hebrei accipiebant in die quartadecima menſis ſeptimi fructus arboris pulcherrime: ⁊ ſpatulas palmarum: ⁊ ramos ligni denſarum frondium: ⁊ ſalices de torrente: ⁊ colligantes iſta eleuabant in altum ⁊ ſaltantes coram domino gaudebant: deinde faciebāt tabernacula de ramis arborum extra domos ſuas vel in aliquo loco diſcooperto: ⁊ in illis manebant per ſeptem dies. dies autem octauus quāquā eſſet celebris ⁊ ab omnibus obſeruare tur: tamen iudei non manebant in tabernaculis die illo: ſed ſolum erat dies ille ꝓ cetu ⁊ collectis. ſ. q̄ colligebantur ibi pecunie pro ſumptibus ſanctuarij. ¶Tertiuz autem quod in hac feſtiuitate eſt pertinebat ad ſacrificia: quoniam quotidie preter ſacrificia quotidiana ⁊ ſacrificia ſabbatorum ⁊ votorum ⁊ que cūq̄ incidentia fiebant ſacrificia ſpecialia que augebantur per ſingulos dies. ⁊ de quolibet eorum habetur determinate ⁊ ſingillatim Nume. 29. capitu. (A quintodecimo die menſis huius ſeptimi). In hoc die quintodecimo incipiebat feſtum tabernaculorum ⁊ durabat per octo dies cum ipſo quintodecimo. ⁊ dicitur menſis huius ſeptimi: quoniam in iſto menſe ſeptimo erāt tria feſta. ſ. feſtum ꝓpitiationis: ⁊ clangoris: ⁊ tabernaculorum. ⁊ iſte eſt menſis ſeptimus non apud nos ſed apō hebreos: ⁊ correſpondet ſeptembri noſtro: quoniam ipſi menſes a martio incipiunt ⁊ non a ianuario. ⁊ adhuc non eſt iſte menſis ſeptimus ſeptember ſemper qui computatur ſeptimus a martio: ſed vt in plurimum eſt october. nam cum fiat iſta feſtiuitas a die. 15. vſq̄ ad viceſimumtertium menſis eiuſdem ſeptimi maior pars eius cadet in octobri q̄z in ſeptembri. ſed hoc plures putant. Sed non eſt ſic: immo vt communiter maior pars eſt in ſeptembri: quia ſepius incipit ante medium ſeptembris noſtri q̄z ante vt diximus ſupra. q. 19. (Erunt ferie tabernaculorum). i. incipient obſeruationes feſti tabernaculi ferie ꝓprie: quia non vacabatur a laboribus in omnibus illis: ſed ſolum in primo ⁊ in octauo. ſed vocantur ferie largo modo: q̄z fiebant in eis alique cerimonie ſpāles q̄ nō fiebant in alijs diebus. ⁊ hoc ſiue in ſacrificijs diuerſis: ſiue in fabricatione tabernaculorum. vocatur autez iſtud feſtū alio nomine ſcenopbegia ideſt comeſtio in loco publico a cenon quod eſt cōmune ⁊ pbagia qō eſt comedere: q̄ſi comedere in cōi vel in publico: q̄z illo tpe iudei faciebāt tabernacula extra domos ⁊ ſō ramis arbor comedebāt. erat aūt iſte locus publicus: q̄z nō poterāt ibi occultari

Tertiū.

tari ſicut in domibus.(Septẽ diebus dño).i.ferie tabernaculorum durabant p ſeptẽ dies.ſ.ꝙ in iſtis ſeptem diebus manebant tabernacula facta ꝛ iudei comedebant in illis. ¶Sed arguet aliquis q̃ꝛ.j.dr̃ ꝙ primus dies ꝛ octauus erũt ſabbatum.i.requies in feſto tabernaculoꝝ.non ergo ſolum durabat feſtum tabernaculorum per ſeptem dies ſed p plures. ¶Rñdendũ eſt ꝙ ſolum erant ſeptem dies feriaꝝ tabernaculoꝝ:ꝛ tñ vltra illos dies erat alius dies.ſ.octauus qui non pertinebat ad feſtum tabernaculoꝝ:ſed pertinebat ad cetum ꝛ collectas.ſ.ꝙ in illo vltimo die colligebant a toto iſrael pecunie ad vſum ſanctuarij.ꝛ tunc congregabant oẽs ad dandam hanc pecuniam.ꝛ illa dies erat ꝓpter hoc ſolẽnis vt omnes conuenirent.tamen non erat de feſtiuitate tabernaculorum:q̃ꝛ in illo die non manebant iudei in tabernaculis ſicut in precedentibus ſeptẽ diebus. Recte ergo dicitur ꝙ ferie tabernaculorum erunt per ſeptẽ dies q̃uis totum feſtum duret per octo dies.ꝛ hoc ſignificatur infra cum dr̃.celebrabitis ferias dñi ſeptẽ dieb⁹:die prĩo ꝛ octauo erit ſabbatũ.i.requies.ꝛ dicitur ꝙ erant iſte ferie dño.ſ.ꝙ erunt ad cultum dei.vel ꝙ erunt q̃ꝛ deus mãdauit illas cuſtodiri vel ad rememorandum beneficiũ eius. ¶Sed aliquis queret an dum eſſent iſraelite in deſerto cuſtodierunt iſtud feſtũ tabernaculoꝝ.ᵇ ¶Et forte aliquis rñdebit ꝙ iudei nõ obligati ſunt ad cuſtodiendũ iſtud feſtũ dũ erant in deſerto:ſicut nõ erãt obligati ad cuſtodiendas ceteras cerimonias vt probauimus ſupra in iſto cap. vtrum tamẽ fuerit feſtum cuſtoditũ dicent ꝙ nõ ↄſtat ſed potuit obſeruari vel nõ obſeruari.nã etiam aliqua de alijs feſtis aliquãdo cuſtodita ſunt in deſerto vt patet de feſto ſabbatorũ Nume.15.c.pꝫ etiã de feſto azimorũ Nũm.c.9.ita ergo potuit eſſe de iſto feſto ꝙ aliqñ obſeruaret.ᵃ ¶Sed dicẽdum eſt ꝙ nunquã iſtud feſtũ fuit obſeruatum dum erant iſraelite in deſerto:imo nũq̃ potuit obſeruari:q̃ꝛ exiſtente figurata re non exiſtit figura eius que eſt repreſentatiua eius de preterito recolens.ſed ſic erat de oĩbus feſtis:q̃ꝛ omnia iſta fiebant ad recordationẽ rerũ preteritarũ preter ipſum feſtũ ꝓpitiatiõis qḋ fiebat ad remiſſionẽ peccatorũ.ergo nullum illoꝝ debuit obſeruari quãdo exiſtebat ipſa res que ſignificabat.ſed quando iudei erant in deſerto exiſtebat ipſum qḋ ſignificabat per feſtum tabernaculorũ.ergo non poterat tunc eſſe feſtũ tabernaculorum:pꝫ hoc q̃ꝛ iſraelite habitauerunt in deſerto p quadraginta ãnos in tabernaculis:ꝛ ad memoriã horũ tabernaculorũ fuit poſitũ feſtũ tabernaculorũ.ſed quãdo erant in deſerto manebat in eis hoc ꝙ eſſent in tabernaculis qḋ erat res figurata.ergo nõ poterant facere feſtũ tabernaculoꝝ.ꝛ dato ꝙ iudei debuiſſent facere in deſerto iſtud feſtũ ſemper eſſet feſtum tabernaculorum:quoniã ſemp manerent in tabernaculis cum non poſſent habitare in aliqua domo.nullo ergo mõ potuit iſtud feſtũ tabernaculorũ obſeruari a iudeis in deſerto.(Dies primus vocabitur celeberrimus atq; ſanctiſſimus).Erant enim in iſto feſto vt ſupra dictum fuit ſeptẽ dies in quibus iudei manebant in tabernaculis.ꝛ in iſtis ſolum erat vn⁹ dies celeber in quo ceſſaret a laboribus.ſ.dies primus.alij autẽ erant dies nõ vacatiui:ſꝫ alius dies poſt feſtum tabernaculoꝝ qui erat dies octauus aliquomõ pertinebat ad feſtũ tabernaculorum ꝛ cõputabat cũ illo.ꝛ iſte erat dies ſolẽnis ſicut primus.quãdo autem dicitur hic ꝙ dies primus erit celeberrimus:intelligitur reſpectu ſex dierum ſeq̃ntium:quia in nullo illorum vacabatur a laboribus in primo tamen ceſſabat ab oĩ opere ſeruili.ꝛ non accipitur hic celeberrimus ſuperlatiue:quoniã tunc iſte dies eſſet celebrior oĩbus diebus pertinentibus ad illam feſtiuitatẽ.ꝛ ſolus iſte eſſet celeberrimus:q̃ꝛ quod p excellentiã dicit vni ſoli conuenit.falſum tamẽ eſt:q̃ꝛ immediate dicit de feſto octaui diei ꝙ ille erat dies celeberrimus.ꝛ ſic tam primus q̃ꝫ octau⁹ dies celeberrimi erãt. vnde accipitur hic neceſſario ſuplatiuus abſolute vt dicat dies celeberrimus.i.multum celeber.dicunt autẽ dies iſti celeberrimi ꝛ ſanctiſſimi qḋ idẽ ſignat:ſed celeberrimi dñr inquãtũ in eis ceſſat a laboribus.ſanctiſſimi dicunt inquãtũ applicant ad cultũ dei.ſ.ꝙ ideo ſtatuti ſunt vt deus ab hoĩbus ſpãliter ĩ illis colat.(Omne opus ſeruile non facietis in eo.)Hic declaratur ſolẽnitas diei iſtius primi.ſ.ꝙ non fiat aliqua opatio ſeruilis ĩ illo de quo iam declaratũ eſt quid ſint opera ſeruilia. vñ in iſto die primo tabernaculorũ non erant licita aliqua opera niſi paratio ciborum que non vocat opus ſeruile vt fuit declaratum Exo.12.cap.(Et ſeptem diebus offeretis holocauſta dño).Hic ponitur differentia diei primi ab alijs diebus ſequẽtibus.nam diximus de die primo ꝙ nõ fiebat in illo aliquod opus ſeruile. non apparet autẽ de alijs diebus ſequentibus quomodo eſſent feſta niſi poneret aliquid per quod diſtiguerent a die primo ꝛ ab alijs diebus qui non erant feſti.ꝛ dicit ꝙ in ſeptem diebus offerret holocauſtum.ſ.ꝙ ſolum feſtiuitas conſiſtit in omnibus diebus preter primũ in oblatione holocauſtorũ q.d.ꝙ nõ erat aliquid in alijs diebus pertinens ad feſtiuitates:niſi oblatio holocauſtorũ. ¶Et nõ eſt intelligendũ ꝙ dies ſequentes differrẽt a primo per oblationẽ holocauſtorũ:q̃ꝛ ſicut in ſequentibus offerebant holocauſta ita ꝛ in primo vt apparet Nume.29.capi. vbi ponitur ſpãle ſacrificium pro quolibet iſtorũ dierũ. Etiam patet hic q̃ꝛ dicit.ꝛ ſeptẽ diebus offeretis holocauſta. ſi tamen cõputet dies primus nõ manent ſeptẽ dies de feſto tabernaculorũ ſed ſoli ſex:ergo oportet intelligi de primo die ꝛ de ſequẽtibus.erat enim hoc cõe primo diei ꝛ alijs ꝙ offerrent in eis ſacrificia.ꝛ preter hoc dies primus hẽbat ꝙ eſſet celeberrimus: dies autem ſequẽtes tabernaculorũ nõ erant celebres.ꝛ dicitur ꝙ offerrent holocauſta:qḋ nõ intelligitur de holocauſto iugi.ſ. de matutino ꝛ veſpertino:q̃ꝛ iſta erãt permanẽtia: nec poterãt aliquo modo mutari ex aliqua cauſa vt patet ſupra.6.cap.et.9. ꝛ Num.29.c.Nec etiã intelligitur de holocauſtis votiuis que aliq̃s daret ex voto vel ſponte.ſed ſolum de holocauſtis que ꝑtinebant ſpecialiter ad illud feſtum.patet.j.cum dicitur.offeretiſq; in eis oblationes dño holocauſta ꝛ libamenta iuxta ritum vniuſcuiuſq; diei exceptis ſabbatis domini doniſq; veſtris ꝛ que offertis ex voto vel ſponte tribuitis. ſacrificia autem que erant pertinentia ad iſtud feſtum non ponũtur hic: ſed habent in catalogo ſacrificiorũ Nume.29.vbi de quolibet iſtorum feſtorũ per ſe agitur. ¶Et cum dicit hic ꝙ offerrent holocauſta quolibet horũ dierũ:non eſt ſenſus ꝙ ſolum offerrentur holocauſta ſed etiã offerebantur ſacrificia ꝓ peccato vt patet Nume.29.c.nã in quolibet horũ dierum iubebat offerri vnus hircus pro peccato.fit tamẽ mentio de holocauſto ſolum:quia nomine illius intelligitur ſacrificiũ ꝓ peccato.ꝛ hoc q̃ꝛ holocauſtũ erat pricipalius in duobus.primo q̃ꝛ eſt magis directe in deũ. Secũdo quia in holocauſto offerebantur multa animalia quolibet iſtorum dierũ.ſed non offerebant pro peccato multa ſed vnus hircus ſolum vt apparet in preallegato.29.capi. ¶Alio modo dici põt vt accipiant hic holocauſta generaliter pro ſacrificijs.ꝛ eſt ſenſus ꝙ fiant holocauſta in diebus illis.i.ſacrificia. (Dies quoq; octau⁹ erit celeberrimus atq; ſanctiſſimus).Iſte dies non erat de ferijs tabernaculorum: nec habitabant iudei illo die in tabernaculis:ſed ſolum in precedentibus ſeptem diebus.dicebatur tamẽ iſta dies feſtiua ꝑtinere ad tabernacula: q̃a expleto feſto tabernaculorũ congregabant iudei in hac die.ꝛ ſic non pertinet iſte ad ferias tabernaculorũ. dicitur autẽ dies iſte octauus celeberrimus ꝛ ſanctiſſimus eo modo quo dicebatur.ſ.de prima die q̃ꝛ ab omnibus operationibus ſeruilib⁹ vacabatur in eo.(Et offeretis holocauſtum domino).i. etiam in hac die octaua offeretis holocauſtum ſicut in precedentibus ſeptem diebus. hoc dicit q̃ꝛ cum iſte dies octauus non pertineat ad feſtũ tabernaculorum dubitaret aliquis an in eo deberẽt fieri aliqua ſacrificia.que aũt ſint holocauſta que hic fieri debent habent Num.29.c.(Eſt enim cetus atq; collecte).i. in die iſta erat ↄgregatio populi.nã ſanctuariũ habebat magnos ſũptus in ſacrificijs que fiebant:ꝛ tamẽ non habebat aliquos redditus ſicut nunc habẽt eccleſie nr̃e:ſed fiebat collectio pecuniarum de populo ac ſumptus. ¶Q. autem nõ haberet ſanctuarium aliquos redditus apparet:quia de his que vouebant nihil pertinebat ad ſanctuarium ſed omnia ad ſacerdotes:etiã redẽptiones primogenitorum:ꝛ dona ꝛ primitie ꝛ decime ad ſacerdotes pertinebant ꝛ leuitas.ꝛ generaliter quicq̃d domino conſecrabatur ꝑtinebat ad ſacerdotes vt habet Nume.18.capitu. nihil ergo manebat pro ſanctuario.ſed dicit ꝙ omnia que in ſanctuario conſũmabant accipiebantur de elemoſynis populi. erant autẽ ſumptus tabernaculi ſatis magni:q̃ꝛ quolibet die fiebant holocauſta matutina ꝛ veſpertina:ꝛ in feſtiuitatibus fiebant multa ſacrificia que habentur Nume.28.et.29.capi. Ad hec ergo facienda non erat aliquis redditus niſi populus tribueret in elemoſynam. Cauſa huius erat quia omnia alia que proueniebant deo:quomodocũq; ꝓuenirent tranſibant in ius ſacerdotum ꝛ leuitarum.ꝛ ſi de eis aliquid daretur ſanctuario neceſſe erat vt non ſufficeret leuitis ꝛ ſacerdotibus. oportebat ergo ꝙ vel deficeret miniſtris ſanctuarij redditus conueniẽs vel ſanctuario aut imponerentur multa iura ſuper populo.ſed non conueniebat imponi multa iura populo: quia nimis grauaretur ꝛ recuſaret illa ſuſcipere.conuenientius ergo fuit vt relinqueretur aliquid ſine redditibus: ſcilicet vel ipſi ſacerdotes

Marginalia: † An eẽnt 8. dies ĩ feſto tabernaculoꝝ. Rñſio. — Qõ. 25. A Nunq̃d dũ eſſẽt iſraelite ĩ dſerto cuſtodierint hoc feſtũ tabernaculoꝝ. ᵇ Cuiuſdã rñſio ad q̃ſitũ. ᵃ Doc. rñſio ad q̃ſitũ. — † B An dies pmus ꝛ 8. eẽnt eq̃liter celebres. — † — † — Notãdũ. — † — † Ad q̃d fiebat feſtum 8. diei. † — Qõ.26 A An ſcũariũ hẽret aliq̃s reddit⁹ vel oĩa iura ꝑtinerẽt ad ſacerdotes. De⁹ noluit ponẽ ſil' reddit⁹ pro ſãctuario ꝛ ſacerdotibus ne pplus g̃uaret. Qr̃ magis de⁹ poſuit redditus pro ſolis ſacerdotibus q̃ꝫ ꝓ ſctũario ſolo.

vel leuite aut sanctuarium ⁊ hoc qō deficiebat in redditib⁹ ⁊ ret popul⁹ in elemosynis.multū nāq; differt q; populo ponerē tur iura necessario soluenda vel ꝓmitterent in eozū libertate vt hoc ꝺserrent ꝓ elemosynas.facilius enīz inclinaret populus ad dandū hoc in elemosynis q̄ ad soluendū in iuribus impositis.⁊ B qñ si leuite vel sacerdotes carerent redditib⁹ nō inclinaret po pulus ita faciliter ad dandū illis elemosynā:qz hoc transibat in cibos ⁊ necessitates eozum sicut ad dandum elemosynā sanctua rio si non haberet redditus:quoniam illud transibat in ius dei specialiter.Conuenientius ergo fuit vt relinqueretur sanctua rium sine redditibus assignatis oibus iuribus ⁊ ꝓuentibus sa cerdotibus ⁊ leuitis q̄ q; econtrario fieret.⁊ tūc vt haberet san ctuarium vnde fierent sacrificia petebatur a populo in elemo synam vt daret ꝓ sacrificijs.⁊ hoc fiebat in die octaua festiui tatis tabernaculozum.nam tunc populus erat rediturus in ter ram suam.nam in festo tabernaculozum ascendebant oēs israe lite in locum sanctuarij sicut habetur Exo.33.et.34.c.⁊ qz non erant rediturī iterum in sanctuarium vsq; ad festum azimozum quod erat ab eo tēpore vsq; in gnq; mēses.s.in ꝓmo mense an ni petebat ab eis elemosyna ad sumptus sanctuarij.⁊ in ista die octaua cōgregabantur omnes ad dādum elemosynam.¶Uocatur aūt dies ista cetus ⁊ collecte.i.congregatio populi ⁊ solu tio pecunie.cetus enim dicit.i.turba:qz tota populi turba ꝯgregabatur in die illa ad dandum elemosynā.⁊ vocabant collecte Nōnulloꝝ opi. a colligendo:qz de turba congregata colligebat pecunia.¶Ali qui aūt dicunt q; ista collectio pecuniaruz fiebat de votis ⁊ spō taneis donationibus.⁊ ꝓpter hoc dicunt q; cum Moyses Nu me.29.c.de sacrificijs:imediate in.30.c.subiunctum est de vo tis quomodo soluantur.sed hoc falsum est qñ vota non perti nebant ad sanctuarium sed ad sacerdotes vt habet Nume.18. ca.cum dicitur.omne qō ex voto reddiderit filij israel tuū erit. Qō.27 A De q̄tuoꝝ gñib⁹ redituū que bēbat sanctuariū. ꝓm⁹ red dit⁹. Obiectio. solum ergo colligebantur hic pecunie de sponte oblatis ⁊ nō ō votis. ¶Sed quātum ad hoc qō dicitur sanctuariū illoꝝ redditus habere intelligendum est de bis que offerebantur ⁊ p tinebant ad manus sacerdotum.nam omne qō illiꝝ offerebaf lz diceretur deo oblatum.sic patet Nu.5.c. quicquid in sanctua rio offertur ⁊ traditur mānibus sacerdotis ipsius erit. habebat tñ sanctuarium aliquos redditus lz essent pauci ⁊ non multum certi.¶Primuz erat in votis que fiebant ad vsus sanctuarij. Sed contra hoc dictum est supza vt vī Nu.18.c. q; pertineāt oia vota ad iura sacerdotū:qz dī.omne qō ex voto reddiderint filij israel tuū erit.i.sacerdotū:qz ibi logtur deus ad aarō.⁊ ex ponunt ibi oia iura sacerdotū.¶Dicendū q; votoꝝ q̄dam fie bant cū determinatione:alia sine illa.siquis enim sine determi natione voueret:vt dicendo voueo hoc deo nihil vltra addēs pertinebat illud ad sacerdotes:qz lz deo illud competeret: qz ei vouebat:ipse dederat hoc sacerdotibus ꝓ ministerio quo ei seruiebant Nu.18.c.ideo pertinebant ad illos tanquā concessa eis ꝓ mercede laboris.si aūt votū fieret cū determinatione fi nis vel vsus ad quē res eēt seruabat illud:qz non transferebat plus iuris in voto quātū ad rē illam q̄ vouens voluisset.vñ si diceret ego voueo hoc vt cedat in vsus sanctuarij ⁊ non in aliqd aliud cedebat in vsus sanctuarij:⁊ non bēāt illud sacerdotes. ⁊ patet hoc qz si per spontaneam oblationē elemosyne poterāt dare aliqd quod ptineret ad solum sanctuariū israelite possent a fortiozi illud facere ꝓ votum expressuz.⁊ tñ de elemosyna ma 2. reddit⁹. nifestū est lib.4.Reg.12.c.ergo per votum idē poterant.¶Se cundū ius vel redditus sanctuarij erat in pecunijs datis ab bis qui transibant ad numerū.nam qñcūq; numerarentur populus israel ad hoc q; nō esset in eis plaga debebat quilibet dare di midiū siclum siue diues siue pauper esset:⁊ ois qui transibat ad numerū.i.qui pertinebat ad annū vicesimū dabat dimidiuz si clum.⁊ ista pecunia tota ptinebat ad vsus solius sanctuarij Exo. 3. reddit⁹. 30.c.¶Tertius redditus erat in spōtaneis oblationib⁹ que po tius vocantur elemosyne q̄ redditus.nam fiebat quedam arca in sanctuario que vocabatur gazophilaciū que erat desup foza men bñs ꝓ qō mittebat pecunia ab bis qui sponte offerre vo lebant li.4.Reg.12.⁊ Luc.21.c.⁊ de bac pecunia nibil petebāt sacerdotes ꝓ se bēre:sed tota erat ꝓ necessitatibus sanctua rij.i.ad fabricationes ⁊ reparatōes.⁊ hoc dī li.4.Re.c.12.et.2. Para.24.c.vbi ponit de bis duobus.s.omnem pecuniā sctōz que illata fuit in tēplo a ꝓtereuntibus que offert ꝓ precio aie: ⁊ quā spōte arbitrio cozdis sui inferunt in tēplum dñi accipiāt illā sacerdotes iuxta ozdinē suū ⁊ instaurēt sartatecta templi:si B 4. reddit⁹. quid necessarium fuerit in instaurationē.¶Quartus redditus erat in pecunia que colligebat.⁊ ista differt a precedenti:qz que dam pecunia sponte offerebat ab israelitis nullo petente ⁊ mit tebat in gazophilaciū:alia aūt erat que petebat.primam offere bant israelite qñ veniebāt in tēplū.nā raro veniebant gn aligd offerrēt:eo q; ōs dixerat nō appebis vacuꝰ in ꝺspectu meo Exo. 23.c.iō qñcūq; aliqs iret ad tēplū videt aliquos mittentes mu nera in gazophilaciū: sicut de Xpo Luc.21.c.q; semel respicie bat eos qui mittebant munera in gazophilacium: ⁊ vidit ibi vi duam pauperculā mittentē duo era minuta:⁊ illius oblationem laudauit.¶Alia autem erat pecunia ex elemosynis que colli gebant ⁊ iste petebantur:quia lz nemo cogeret ad dandū quid: petebat tamē ab omnibus vt aligd sponte darent.⁊ hoc fiebat semel in quolibet āno.s.in die octauo tabernaculozū q̄ vocabat cetus ⁊ collecte vt ꝓz in lra.s.q; cōgregabat tota multitudo que venerat ad festū:⁊ de eis colligebat pecunia quā ipsi spōte vel lent dare.¶Et sciendū q; lz non teneret aliquis ad dandū cer Notāō. tū quid tunc:nec etiā ad dandū aligd totali necessitate vel coa ctiōe: erat tñ mandatū ad aliquid dandū quicquid illud esset:lz aliqui putant non esse mandatū sed admonitionē Deuter. 16. c.tribus vicibus q; annuz apparebit oē masculinū tuū in cōspe ctu dñi dei tui in loco quē elegeret in solēnitate tabernaculozū: non apparebis ante dñm vacuus: sed offeret vnusquisq; fm q; babuerit iuxta benedictionē dñi sui quā dederit ei. Isti quat tuoz modi erant de redditibus sanctuarij sed aliqñ dicim⁹ nul los redditus babere sanctuariū:qz quasi nullos bēbat: quia nō sunt ꝓprie redditus nisi in scō modo:qz illi dabant ex necessi tate.oēs iste pecunie ꝓderant ad vsus sanctuarij.i. ad varias necessitates eius vt ad reficiendū ea que cozruerant:vel fiquid de nouo opus erat.ēt ad faciendum vasa aurea ⁊ argentea:⁊ ve stes:⁊ quicquid erat ad ministrationē:⁊ insup ad facienda quo tidiana sacrificia:⁊ festozū cum libamentis suis.nā omnia sacri ficia ozdinaria ō expensis sanctuarij fiebāt.sed de varia distin ctione bāz pecuniarū dicet li.4.Reg.12.et.2.Paralipo.24.c.⁊ an alij redditus essent in sanctuario tanget in sequenti ca.q.2. L (Omne opus seruile nō facietis in eo).Hoc refertur ad diem † octauū qui erat extra festiuitatē tabernaculoꝝ.nā in eo ab omni opere cessabatur sicut in die primo tabernaculoz. (De sūt † serie dñi).Dic ponitur recapitulatio supzdictozū. nam fuit.s. Epilogꝰ supzdictozū. dictū de oibus festis que deus imposuerat iudeis ⁊ ꝓter hec nō manebant aliqua.ideo cōcluditur de eis q; be sunt serie dñi.i. iste que.s.posite sunt solum sunt serie domini.(Quas vocabi † tis celeberrimas ⁊ sanctissimas).Nō accipit bic celeberrimuz ⁊ sanctissimū sicut supza accipiebat:qz ibi dicebant dies cele berrimi illi qui erant vacatiui:sicut dicebat de duobus diebus azimozū ⁊ de omnibus sabbatis ⁊ similibus diebus de quibus supza dictū est.Alij aūt dies festiui nō erant celebres sicut quin q; dies festi azimozū ⁊ sex dies festi tabernaculozum.sed vocan tur bic serie celeberrime ⁊ sanctissime large inquātū distinguūtur ab alijs diebus ꝓ quasdam cerimonias sacrificiozū etiam si non sunt magis obseruabiles q̄ alij dies ꝓfesti. (Offeretisq; † in eis oblationes dño).i.omnes iste festiuitates de quibus.s. dictum est babēt speciales oblationes que debent fieri in illis. iste sunt autē que enarrant Nume.28.et.29.ca.vbi est catalo gus sacrificiozum ⁊ partim ponuntur in capitulo isto ⁊ supza. 16.c.⁊ ponitur boc de oblationibus:qz generale est q; in omni bus festis diebus essent plures oblationes sacrificiozum q̄ in alijs diebus.nam in diebus ꝓfestis solū offerebant sacrificia holocaustozū matutinozū ⁊ vespertinozū regulariter. In festis autem diebus ꝓter istas oblationes erant alie speciales:ō qui † bus babetur in catbalogo sacrificiozū Nume.28.et.29.c. (Do locausta ⁊ libamenta).Dicit q; offerrentur holocausta:quia ali qui dies erant ad quos magis pertinebat oblatio sacrificiozuz ꝓ peccato q̄ holocaustozū sicut erat dies ꝓpitiationis:cui⁹ ritus fundabatur super remissionē peccatozū:ideo sacrificia ꝓ peccato fieri debebant magis q̄ alia sacrificia.sed qz holocaus ta plura erant ⁊ ꝓncipalioza in oibus festis vt cōmuniter: iō magis agitur de eis.vel vocant holocausta oia sacrificia vt su † ꝓza dictum est.(Et libamenta).Hoc dicitur qz nunquā fiebat sacrificiū holocausti:aut victime pacifice siue vouendo:siue spō tanee faciendo sine libamento vt.s.Nume.15.cap.erant autez libamenta in pane ⁊ vino oleo ⁊ thure ⁊ sale vt.s. declaratum D est.⁊ ista libaméta diuersimode ponebant fm q; sacrificia erāt In gnq; erat liba mentū. diuersa de quibus datur regula Nume.ca.15. qualiter in vno quoq; faciendum esset.⁊ quādo agitur de sacrificijs in speciali ponitur libamentum cuiuslibet illozum sicut habetur Nu.28. et.29.c.(Iuxta ritum vniuscuiusq; diei).Hoc refert ad holo † causta,⁊ oblationes de quibus.s.q; in diuersis diebus essent

iste

iste oblationes diuerse.nam cū diceretur.ē.q̄ deberent fieri in festis oblationes ꝛ holocausta existimaret aliquis q̄ illa deberēt esse similia in omnibus diebus festis.dicit ergo q̄ illa erāt varia iuxta varietatē rituum cuiuslibet diei.nam alios ritus exposcebat festū azimozum:ꝛ alios festum pētecostes.ꝛ sic de die ꝓpitiationis ꝛ ceteris.ritus autē istoz̄ ē̄tum ad sacrificia specialiter determinati sunt Nume.28.et.29.c. q̄q̄ de festo ꝓpitiationis magis habeā.ē.16.c.ꝛ aliqd etiā ponit hic de ritibus ē̄tum ad oblationes primitiarū que fiebant in festo azimozuꝫ ꝛ in festo pentecostes.ꝛ iste possunt vocari hic oblationes cum supza dicebat q̄ in diebus festiuis fierent oblatiōes ꝛ holocausta.oblationes autē nō directe vocantur sacrificia de animalibus:sed magis aliq̄ alia.(Exceptis sabbatis domini).i.ab istis sacrificijs que fieri debebant in solēnitatibus de quibus hic excipiebantur sacrificia que fiebant in sabbatis.s.si accidisset aliquod istoz̄ festoz̄ in die sabbati.nā debebant cōputari sacrificia illius diei festi cū sacrificijs sabbati.vt verbi gratia.In prima die festiuitatis azimozū:ꝛ in qualibet alia de ser sequētibuꝫ offerebātur duo vituli ꝛ vnuꝫ aries:ꝛ septē agni anniculi in holocaustum:ꝛ vnus hircus ꝓ peccato.in die autē sabbati offerebātur quattuoz agni anniculi.s.duo in holocaustum matutinum:ꝛ duo in holocaustū vespertinum.sed isti quattuoz nō cōputabant tanq̄ pars illoz̄ agnoz̄ septem qui offerebātur in q̄libet die azimozū.de quo Nume.28.c.sed erāt offerēdi quattuoz agni anniculi ꝓ sabbato:ꝛ septē ꝓ illa die azimoꝝ.Idē autē dicendū est de omnibus aliis festiuitatibuꝫ si acciderent in sabbato:quoniā nō cōputabat sacrificium sabbati cū sacrificijs illoz̄ dierū.(Donisq̄ vestris).i.etiā debebant excipi dona ab istis festiuitatibus.s.q̄ si aliquis donaret aliq̄ animal ad offerendum in aliquo die festi nō computabatur illud tanquā vnū de illis que debebāt offerri ꝓpter diem festū.Idem etiā intelligendū est de animalibus ꝑmogenitis que habant dño:quoruꝫ carnes cedebāt in ius sacerdotū solis adipibus ꝛ sanguine deo oblatis.nam etiā si in aliquo die festo multa de istis offerrent nō debebat cessare numerus statutus sacrificioꝝ determinatuꝫ ad illum diem iuxta exemplū supza positū.s.in qualibet die azimorum offerebantur duo vituli ꝛ vnus aries ꝛ septē agni anniculi in holocaustuꝫ:ꝛ vnus hircus ꝓ peccato. Si autē in aliquo die illoz̄ aliquis daret totidem animalia ex dono vel ex solutione primogenitoz̄ aut ex voto:nō ꝓpter hoc cessabat oblatio illoz̄ animaliū determinatoz̄ ad illum diem.(Et que offertis ex voto.)Etiā dicit q̄ sacrificia que offerebant ex voto debebant detrahi de oblationibus diei illius festiuitatis in quo offerebant.hoc enim intelligit de animalibus que aliquis vouebat offerre.nam illa debebāt offerri dño:ꝛ nō diminuebant numerū aliarū oblationū. ¶Pro quo sciendū q̄ animal poterat vouerī dño dupliciter. Uno modo simpliciter dicēdo.ego voueo dño vnā capzā vel vnum hircū nihil vltra exprimendo: aut poterat vouerī cū determinatione.s.ego voueo vnū arietē domino ad immolādū in holocaustū vel in victimas pacificaꝫ. Si autē ꝑmo modo accipiatur dicēdū est q̄ illa vota nō ptinebant ad dominū sed ad sacerdotes.sic patet Nume.18.c.cū dicit.q̄cquid ex voto reddiderit filij israel tuū erit.* Alio mō accipiēdo votū aliis cū determiatiōe dōm est q̄ debebat offerri animal ꝛ nō pertinebat ad sacerdotes. nā si aliquis vouisset facere holocaustū de aliquo animali tenebat facere illud:ꝛ tūc illud animal nō erat sacerdotis:sed cremabatur cozaꝫ dño. Si autē vouisset facere victimā pacificā de aliquo animali tenebatur facere:ꝛ tūc nō pertinebat illud animal ad sacerdotes:q̄ solum habebāt inde pectusculū ꝛ armū ex lege cōmuni alioꝝ sacrificioz̄ pacificoꝝ.Illud ergo q̄ habet Nūe.18.c.omne q̄ ex voto reddiderit filij israel tuū erit:solum debet intelligi necessario de oblatione votiua ꝓo modo dicta.s.cuz aliquis diceret ego voueo dño vnam capzā:vel vnū arietē nihil magis exprimendo.ꝛ sicut in decimis ꝛ primitijs aialia suscepta nō immolabant sed trāsibant viuētia in ius leuitaꝝ ꝛ deinde decima de cime in ius sacerdotis magni:ita in istis est intelligendū q̄ nō deberēt immolari sed accipi viuentia. Quādo autē dicit hic q̄ etiā vota excipi debebant intelligendū est de votis acceptis secūdo modo.nā vota accipiendo ꝑmo modo nō poterant impedire sacrificia festoz̄ cū nō offerrent ipsa aialia ad immolādū sed vt trāsirent viuentia in ius sacerdotū.sed intelligit de votis secundo modo :q̄ ibi aialia dabant dño ꝛ immolabant atq̄ impedirēt immolationes festoz̄ nisi deus istā legez posuisset. (Uel que sponte tribuitis dño).i.etiā debebāt adimi ex sacrificijs festiuitatū illa que dabant ꝑōte:vt si aliqs ꝑōte obtulisset qōcūq̄ sacrificiū nō pp̄ ꝺ tollebat aliqō de sacrificijs qō fieri deberet als. ¶Et sciendū q̄ hoc intelligit de sacrificijs eiusdē generis vt si in aliq̄ die iuberent offerri septē agni anniculi in holocaustū.Si autē aliquis offerret totidē agnos anniculos in victimas pacificaꝫ nō erat dubiū q̄ iste nō excluderet sacrificia holocaustoz̄ illius diei:q̄n ipse nō obtulit holocausta vel victimas pacificas.Si tñ obtulisset aliqs septez agnos anniculos in holocaustū: eēt dubiū an tūc ipedirent festiuitatis holocausta. Itē sciendū est q̄ intelligit hoc q̄n sacrificia erāt de bis aialibꝰ vtpote in exēplo dato.s.in aliqua die iussum erat vt offerrētur septē agni anniculi in holocaustū:ꝛ aliqs offerret septē arietes in holocaustū:nō erat dubium de impedimēto sacrificioꝝ illius diei:q̄n satis apparebat q̄ per hec nō impedirent cū nō offerrent hic agni anniculi q̄ iubebant offerri in die illa. (A gndecimo ergo die.)Dic agit de eo qō ptinebat ad solēnitatē oīum dierū festiuitatis tabernaculoz̄.nā ꝑm q̄ dictū est ptinebāt tria .s.cessatio a laboribus: ꝛ fabricatio tabernaculoz̄:ꝛ oblatio sacrificioz̄.de oblatione sacrificioz̄ iā dictū est supza.s.q̄ offerrētur in die illa holocausta ꝑ que intelligebant oēs victime totiꝰ illius solēnitatis.de vacatione aūt a laboribus dictū est q̄ deberet fieri vacatio ꝑ duos dies.s.ꝑmū ꝛ octauū. nūc vero agit de fabricatiōe tabernaculoz̄ qō erat vnū de ptinētibus ad solēnitatē illius festiuitatis.ꝛ ponit hic tps q̄n incipi deberēt habitatiōes in tabernaculis.ꝛ dz̄ q̄ a die gndecimo mēsis septimi. Illa.n.erat ꝑma dies qua habitabāt israelite in tabernaculis.ꝛ nō est intelligēdū q̄ illa die quindecima fabricarent tabernacula: q̄ in die illa cessandū erat ab oibus opibus seruilibus vt supza dictū est.ergo nō deberet aliqd tale fabricari:sed fabricatio facienda erat in die ūrtadecima in qua licitū erat opari.s̄ in hac die nō habitabant iudei in tabernaculis vsq̄ ad sequentē.(Qñ congregaueritis oēs fructus terre vr̄e.) Dic ponit tēpus anni quo fit ista festiuitas.s.qñ erāt cōgregati oēs fructus de agris. ꝛ nō dicit qñ cōgregabis.i.q̄ tunc cōgreges oēs fructus:ꝛ qñ cōgregas facies istud festū.sed dicit qñ cōgregaueris.i. qñ cōgregatos habueris.nā nō fit istud festū qñ ꝯgregant oēs fructꝰ de agris:q̄ tunc fieret qñ cōgregant segetes.sed falsum est: q̄ segetes ꝯgregate sunt in tertio ꝛ in quarto mēse.s.in maio ꝛ in iunio iudeoz̄.sed est sensus q̄ qñ faerint cōgregati oēs fructꝰ terre fiet istud festū.ꝛ tunc dicūtur oēs fructus tā in vino ē̄ in segetibus ꝛ alijs rebus. ꝛ hoc nō fiebat vsq̄ ad mēsez septimū. Tūc enim erāt cōgregati oēs isti fructꝰ:ꝛ hoc q̄ terra illa iudeorum est multū tēperata ex eo q̄ est partim in tertio ꝛ partim in quarto climate:ꝛ est satis calida:ideo fructus citius maturātur in terra illa ē̄ in hac:cū nos simus in qnto climate:ꝛ ita in fine septēbris vel ante finē erant oēs fructus collecti de agris in domos:ꝛ hoc tēpore ibāt iudei ad locū sanctuarij ad faciendū istud festū tabernaculoz̄ ꝛ deferebāt ibi primitias suas.ꝛ sic dicitur q̄ redeūte anni tēpore fiebat istud festū vt habet Exo.34. c.cū dicit.ꝛ solēnitatē quādo redeūte anni tpe cūcta ꝯdunt. nā ex eo q̄ tunc fructus finiebant erat finis anni.sic etiā habetur Exo.23.c.s.solēnitatem quoq̄ que est in exitu anni qñ ꝯgregaueris oēs fruges tuas de agro:ꝛ agit in ipsis locis de festiuitate tabernaculoz̄. (Celebrabitis ferias dñi septem diebus.) Quāq̄ oia festa vocent ferie dñi.hic enim solū agit de ferijs tabernaculoz̄. vocat aūt oēs illos septē dies ferias:nō q̄ feriēt .i.cessēt a laboribus:sed q̄ est ibi aliqd speciale ē̄ in alijs ꝑfestis diebus.ꝛ patet in hoc q̄ intelligat de festiuitate tabernaculoz̄:q̄ dixit supza q̄ iste ferie deberēt incipi die gntadecima mēsis septimi:sed in hac die nō inchoabatur aliqō festū nisi festiuitas tabernaculoz̄.ꝛ dicit q̄ durabant iste ferie per septem dies:q̄ ē̄q̄ dies octauus solēnis esset:ꝛ obseruabat ab omni labore:tamē nō pertinebat ad tabernaculū.s.q̄ illa die nō habitabant israelite in tabernaculis de qbus hic agit. (Die ꝑmo ꝛ die octauo erit sabbatū.i.requies.)De istis duobus diebus q̄ essent solēnes iā dictū fuerat: tamē hic repetitur ex more sacre scripture que frequēter quedā ꝑcepta repetit vt magis imprimat.ꝛ nō dicit hic de ꝑmo ꝛ septimo die q̄ essent sabbatuz.i.q̄ tenerent in obseruatione sabbati:vel q̄ cessarent in eis ab operibus sicut in sabbato:sed q̄ essent sabbatū.i.requies in eis.nā in sabbato vacabat ab omni opere seruili vt supza est dictuz. (Sumetisq̄ vobis die ꝑmo.)Dic ponūt cerimonie quas faciebant iudei in die ꝑmo tabernaculoz̄.ꝛ erat q̄ acciperēt fructꝰ quarūdam arboz̄ ꝛ ramos ꝛ colligerēt atq̄ saltarēt cozā domino.ꝛ ista cerimonia erat distincta ab illa que erat in faciēdo tabernacula:quoniā fabricatio tabernaculoz̄ durabat per oēs septem dies:ꝛ ipsa tabernacula erāt manētia.hoc tamē qō dz̄

Notādum frale.

De attinēte ad solēnitatē oīuz dierꝫ festiuitatis tabernaculoz̄.

Ferie tabernaculoz̄.

Quas cerimonias faciebāt iudei in die.1. tabernaculoz

hic de istis fructibus ⁊ frondibus solū fiebat in die prima. Itē qz ista cerimonia fiebat saltādo:tabernacula aūt manētia erāt.

Item qñ cerimonia illa fiebat cozā dño.s.intra sanctuariū:tabernacula tamē fiebant extra: qz quilibet de israelitis paterfa. faciebat vnum tabernaculum in quo ipse cū familia sua maneret.fiebat autē ista saltatio cozā domino cū istis fructibus ⁊ ramis arbozū ad significādā letitiam de beneficio eis collato:qñ ducti sunt per desertum quadraginta annis.⁊ hoc ꝓprie cōuenit saltationi:quoniā dicit exultatio quasi extra saltatio : ⁊ hoc fit quādo aliquis magnā letitiam in corde cōceptam ferre non pōt:⁊ ob hoc extra saltat.conuenit etiā hoc ꝓpter fructus ⁊ ramos arbozū:qz in hoc congrue significatur ꝙ uxerit eos deus per desertū inter arbores. (Fructus arboris pulcherrime.) Debebant iudei accipere fructus istius arboris ⁊ spatulas palmarum ⁊ ramos ligni densarū frondiū:⁊ salices de torrente:⁊ colligebant in vnū atq; saltabant. ¶Aliqui enim referunt hoc ad fabricationē tabernaculozū.s.ꝙ de his ramis debebant fabricari tabernacula. sed falsum est quoniā non determinabant aliq; ligna spāliter de quibus assumerent rami ad faciēdū tabernacula:qz ista que hic dicunt vt probatuz est nō debent referri ad fabricationē tabernaculozū:sed ad illam cerimoniaz que fiebat in prima die festiuitatis huius saltādo cozā domino.nec etiā cōueniebat vt assumeret aliqua species arbozū spāliter ad faciendum tabernacula:quoniā tūc cū oēs iudei deberēt facere tabernacula quolibet anno de ramis arbozū nō sufficerēt tales arbores.debuit ergo permitti libere cuilibet vt assumeret ramos de quacūq; arboze vellet. Et dō hic ꝙ assumerent fructus arboris pulcherrime:⁊ nō determinat qua esset ista arbor pulcherrima.⁊ dicūt aliqui ꝙ fructus isti sunt poma citrina que valde pulchra sunt: sed iudei dicunt ꝙ sunt quidā fructus qui vocantur vulgariter tozonias.sunt enim ista poma pulchra cū in arbore manent. (Spatulasq; palmarū.) Dicunt spatule palmarum quedā virgule ꝓcedētes de palmis que sunt in eis loco ramoz: ⁊ iste virgule in extremitatibus suis per totum lateraliter acute sunt in modū gladiozū vel spataz. vnde dicunt spatule ꝙsi parue spate:qñ spatula nomē diminutū est de spata. (Et ramos ligni densarū frondiū.) Ista est sappletio:qz volebat legislator ex primere nomē illius arboris:sed qz nō est tale qō agnosceretur declarauit per quasdā cōnotationes ipsam arborē.s.ꝙ erat ipsa arbor habēs frondes densas.i.multas frōdes: ⁊ sm quosdā vocat ista arbor arraihā. Alij autē dicūt ꝙ est quedā arbor que vocat myrtus.⁊ est arbor que multū abundat apud mare.⁊ sic dixit zacharias angelo qui loquebat ꝙ videbat quendā ambulātē inter myrteta.i.inter loca illa que erāt abundantia myrtis. de hoc habet Zacha.c.1. De vtraq; istarū arbozum satis intelligi pōt:qñ vtraq; satis habet frondes satis densas.de istis arboribus quare ponerent frōdes vel rami istarū arbozū:⁊ nō aliarum:⁊ quare ꝙttuoz ⁊ nō pluriuz in spāli causa dari nō pōt:qz ista sunt multū ꝑticularia ⁊ dependent ex uolūtate legislatoris. In vij autē iam cā data est vel pōt dari ꝙ ex eo ꝙ iste arbores erāt pulchre magis fiebat i eis ꝙm in alijs ista cerimonia. (Densarum frondiū.) Accipitur densitas frondiū ex pluralitate.erant enim multe frōdes:ideo dense. (Et salices de torrēte.) Ista est quarta arbor de qua accipiebat ad faciendū istam cerimoniaz aliquis ramus:⁊ colligebat cum alijs.⁊ dicunt salices de torrente:quoniā sunt duo ḡna salicū.quedaz enim sunt sup aquas vel iuxta aquas torrētū vel fluuioz:aut i locis mltū humētib⁹.⁊ hoc notat in ps.136.s.super flumina babylonis illic sedimus ⁊ fleuimus dū recordaremur tui syon.⁊ sequit.in salicibus in medio eius suspēdimus organa nra.ecce enim dicit salices eē apud flumina. alie salices sunt que sunt de natura magis ficca ⁊ non sunt apud aquas. Prime autē harū dicunt salices de torrente de quibus accipit hic. (Et letabimini cozā dño deo vestro).i. saltabitis habētes istos ramos in manibus cozā dño deo vzo. Dicunt enim aliqui ꝙ quādo iudei habebāt istos ramos in manu habebāt cū eis colligatos fructus: ⁊ sic saliebāt eleuantes ⁊ deprimētes illos fructus ad oēm differētiā positionis:qd significabat esse ad laudē dei qui erat dñs oium positionū mundi. ¶Alio modo dicūt alij ꝙ iudei tenebāt fructus in manu vna ⁊ in alia habebāt ramos arbor de quibus dictū est supra.⁊ iste secūdus modus approbat a iudeis.fiebat autē ista eleuatio fructuum ad significādū ꝙ iudei introducti de terra deserta ⁊ inaquosa in terrā multoz fructuū.vel ad significādū ꝙ qñ israelite erāt in deserto nunq; defuit eis cibus qui significat per fructus vt habet Deut.c.2. fiebat autē eleuatio ista fructuum ⁊ ramorum eo modo quo fiebat eleuatio pectusculi ⁊ armi ⁊ adipū in sacrificijs pacificis vt dictū fuit supra.7.c. Dicebatur hoc fieri cozā dño:qz ista letitia ⁊ saltatio fiebat in sanctuario vbi dicebatur esse deus. (Celebrabitisq; solēnitatē eius).i. solēnitatē dei.loquit̄ legislator de solēnitate tabernaculoz de q̄ supra fiebat sermo.hanc autē celebrabant inq̄tū faciebant cerimonias quas deus miserat fieri in illa. (Septē diebus per annū.) Nō est sensus ꝙ fieret ista solēnitas septē diebus per annū.s.septez vicibus:qz solū fiebat semel in mense septimo.sed dicit.septem diebus per annū ꝙ ista solēnitas qñ fiebat ꝙ erat semel in anno durabat septē diebus:qō intelligit̄ q̄tū ad permāsionē in tabernaculis . nā octauus dies celeber erat.nō tamē ptinebat ad festū manendi in tabernaculis:sed solū ad cetū ⁊ collectas. (Legitimū sempiternū erit).i.ista lex de faciēdo tabernacula ⁊ ob seruādo predictos dies est sempiterna.qō exponēdū est eo modo quo expositū fuit de alijs festiuitatibus cū dicebat ꝙ precepta earū erant legitima sempiterna. (In ḡnationibus vzis).i. manebūt ista precepta q̄diu māserint ḡnationes vze.etiā intelligendū est hoc eo modo quo supra expositū fuit de alijs festiuitatibus. (Mēse septimo festa celebrabitis.) Hoc pōt intelligi ꝙ sit recapitulatio de oibus tribus festis que erāt in mēse septimo.s.de die ꝓpitiationis ⁊ festo clāgoris ⁊ festo tabernaculoz. ⁊ tūc subiungit lra in speciali de festo tabernaculozū cū dicitur. ⁊ habitabitis in vmbraculis. Alio modo referri pōt solū ad festum tabernaculoz. ⁊ tūc est sensus ꝙ mēse septimo celebrabitis festa.s.festum tabernaculozū ⁊ habitabitis in vmbraculis. Alio modo ⁊ cōueniētius adhuc intelligi pōt.s.mēse septimo celebrabitis festa.i.habebitis duos dies solēnes in festo tabernaculozū.s.primū ⁊ octauuz:⁊ postea dicit.⁊ habitabitis in tabernaculis.i.per illos dies septē manebitis in tabernaculis.⁊ sic tā gunt hic due cerimonie istius festiuitatis.s.vacatio a laboribus ⁊ māsio in tabernaculis.⁊ ista est repetitio superiozū:qz iam de his supra dictū ē. (Et habitabitis in vmbraculis septē dieb⁹.) vmbraculū enim ⁊ tabernaculū idez sunt. sed adhuc magis vocatur istud festū vmbraculozū q̄ tabernaculoz qz illa parua cōstructio facta de ramis arbozum nō erat tabernaculozū tā q̄ posset easdē vtilitates facere quas tabernaculū:sed solū erat quedam tenuis defensio a sole:sicut etiā in ipso deserto cū israelite mouerentur nō manebāt in tabernaculis sed in vmbraculis: q̄q; nō semp sacra scriptura obseruat istā differentiā.immediate nāq; vocat ista tabernacula cū subdit. (Oīs qui de genere est israel manebit in tabernaculis.) Jn hoc enim obligat oēs iudeos ad faciendū tabernacula ⁊ manendū in eis. ¶Sed q̄ret aliquis an deberent iudei tota die manere in tabernaculis illis ꝓ illos septē dies. Respondendū est ꝙ nō regrebatur iudeos ibi manere assidue per dies illos.nā sicut cum ipsi erāt in suis domibus nō manebāt cōtinue in illis:ita cū essent in his tabernaculis de ramis arbozū nō requirebat ꝙ ibi manerēt per totam diem:sed ꝙ facerēt ibi aliquos actus velut ibi cōmozātes .s.ꝙ ibi comederēt ⁊ similia facerēt.nō erat aūt necessariū ꝙ ibi manerent per noctē . Cū autē dicit hic ꝙ oīs qui est de gīe israel manebit in tabernaculis.nō solū est sensus ꝙ manebūt israelite sed etiā alij cōuersi ad iudaismū.vocant tamē alij de gīe israel ex eo ꝙ accipiūt denominationē a ꝓncipali.s.a filijs israel. Uel pōt dici ꝙ accipiant hic ꝓprie filij israel soluz ꝓ his qui nati erāt de genere iacob: ⁊ tamē obligant alij q̄q; nō exprimant: qz solū exprimūtur hic ꝓncipaliozes persone quibus lex ꝓncipaliter data est. (Ut discāt posteri vestri ꝙ in tabernaculis habitare fecerim filios israel.) Hic ponit causa quare positū fuerit festū tabernaculozū.⁊ dicit ꝙ erat ad memozādū beneficiū datum a deo israelitis quādo educti sunt de egypto per desertuz: qz habitauerūt i tabernaculis.s.i vmbraculis factis de ramis arbozum. ¶Sed dicet aliquis ꝙ nō est hoc cōuenienter posituz. nā deus ponebat istud festū ad memoziam alicuius beneficij ⁊ miraculi facti.sed hebreos habitauisse in deserto sub tentoziis factis de ramis arbozū nō est aliqō beneficiuz nec admirabile: quoniā alij boies sine aliquo dei beneficio sic habitant.ergo nō fuit ista causa institutionis festi tabernaculozū. Itē probāt hoc ex textu lre hebraice.nā ibi nō dicit ꝙ habitauerint israelite in tabernaculis: sed in vmbraculis . qō vz significare quādā nubem que tegebat per diē totū exercituz ne sol ureret eos in desertis arabicij que sunt valde calida.de quo habet Nume.14. c.⁊ ponit plurale ꝓ singulari:qz nō erāt multa vmbracula sz vnum.sed dicunt vmbracula:qz vmbrā faciebāt nō potētibus radijs solis penetrare ad exurēdū iudeos.⁊ distinguebant ista nubes:⁊ alia que erat sup tabernaculo per diē ⁊ noctē. ¶Sed hoc non pōt stare q̄q; isti dicunt hoc modo esse miraculū.s. ꝙ deus posuerat

† Nōn. opi.

F An cerimonia exultatiōis in ramis arbor differat a fabricatiōe tabernaculozū.

† Quid spatule palmarū.

† Opio multiplex.

† Dupler lre expō

Qō. 29. A Nūqd iudei tota die deberent manē in tabnaculis p illos.7.dies.

† Festum tabnaculozū q̄re fuerit positū. Obiectō

Rīsio.

B

An tabernaculū fieret i memoriam nubis.

deus posuerat nubē suam super israelitas ne exurerent: nam si hoc fuisset miraculum: z deus noluisset illud signare per tabernacula facta a iudeis: cum figura semper debeat correspōdere figurato: necesse erat vt aliquid poneret qō significaret illā nubem tegentem totū populū. sed ad hoc nihil faciebat construere tabernacula de ramis arborū cum nullo modo cōueniat obumbratio arborū cum obūbratione nubis. ergo nō agit hic de obūbratione nubis: sed de aliquo alio. sed nihil est qō cōueniēter significetur p istā figurā tabernaculorū factor̄ ex ramis arbor̄ nisi q̄ israelite ambulauerint in deserto z mānserint sub umbraculis de ramis arborū. ergo hoc est qō deus vult hic significare per ista tabernacula facta de lignis arborū. Quādo supra dicebatur q̄ hic de⁹ volebat dare festiuitatē istam tā q̄ figñatiuā alicuius miraculi non stat: quoniā nō est necessariū q̄ iste significationes dentur semp pro aliquibus miraculis: sed satis est q̄ dētur pro aligbus rebus gestis que erāt beneficia collata iudeis. sic autē fuit hic quoniā istud festū datum est in memoriā cuiusdam beneficij dati israelitis. s. q̄ ducti fuerint per desertum quadraginta annis: z ad vltimū inducti in terrā optimā: qō p fecto magnū erat beneficiū. Et si voluerimus tenere id qō arguebatur. s. q̄ ista festa dātur significatiua alicuius miraculi: ſ non fuit miraculū q̄ israelite ambulauerint per desertū in umbraculis. ergo nō ponitur istud festum ad significandū hoc. Respondendū est q̄ miraculum fuit. nā q̄ q̄ non esset miraculum israelitas fuisse in deserto z habitauisse in umbraculis arborū. erat tamē miraculū q̄ deus deduxisset illos per illam terrā desertam que erat sine cibo z sine potu quadraginta annis z plenā serpentibus vt patet Deut. 8. c. z q̄ in hoc tēpore toto nihil deficeret iudeis i cibo z in potu vt habet Deut. 2. c. z q̄ ad vltimū fuissent ducti in terrā bonā. hoc enī miraculū est z excedit humanā facultatē. nullus enim bouum sic facere potuisset. z sic cōueniēter stat lr̄a. s. vt discāt posteri vr̄i q̄ in tabernaculis habitare feceri filios israel. i. vt p hoc agnoscāt qūo ego eduxi israelitas de egypto. z ducēdo fecerim habitare in tabernaculis. s. sub umbraculis arborū cum nō essent eis alia umbracula in deserto. (Cum educerē eos de terra egypti.) Ecce q̄liter in hoc festo memorat aliqō miraculū: q̄ non solū recolitur q̄ israelite ambulauerint per desertū in tabernaculis de frondibus arborū: sed etiā recolitur eductio israelitarū de egypto. z ista erāt miracula q̄ vt patet ex his que facta sunt super egyptios. (Ego dominus deus vester). i. obseruate oēs solēnitates que posite sunt: q̄ ego qui locutus sum ista: sum dñs deus vester. (Locutusq̄ est moyses super solēnitatibus dñi ad filios israel.) Dicit ponitur precepti expletio. s. q̄ moyses ꝓposuerit israelitis istud preceptū obseruandū. nam q̄ q̄ in deserto nō tenerent israelite obseruare ista: tamē oia ꝓponebant sibi vt oēs iste leges dei date viderentur per moysen. Si autē nō fuissent tunc propositē necesse erat vt per alterū postea darent qui eēt legislator̄ sicut moyses. z hoc nō decebat: q̄ vnicū legislatorē sibi deus elegerat. Ideo dicendū q̄ quādo moyses audiebat ista a deo referebat ea popularibus: quoniā sic deus iubebat ei. s. loquere filijs israel z dices ad eos. z sic intelligendū est q̄ sicut omnes iste leges que habent in hoc libro date fuerūt in mōte synai in tabernaculo federis vt apparet. j. 26. et. 27. c. iūcto p̄mo. ca. hui⁹ libri. ita in eodem mōte synai publicate sunt. z hoc est qō dicit q̄ locutus est moyses super solēnitatibus domini. i. locutus est de solēnitatibus que iubebat deus vt obseruarētur ab israelitis pro ponendo hec coram populo.

L

†

†

†

Precepti expletio.

Capitulum.xxiij.

De oleo tabnacli testimonij.

Et locutus est dominꝰ ad moysen dicēs. Precipe filijs israel vt afferant tibi oleū de oliuis purissimū ac lucidū: ad ꝓcinnādas lucernas iugiter extra velum testimonij in tabernaculo federis. Ponetq̄ eas aaron a vespere vsq̄ in mane coram dño: cultus rituq̄ perpetuo in generationibus vestris. Super † candelabrū mundissimū ponētur semper in cōspectu domini. Accipies quoq̄ similā z coques ex ea duodecim panes: q̄ singuli habebūt duas decimas. Quorum senos altrinsecus super mēsam purissimā coram domino statues: z pones super eos thus lucidissimum: vt sit panis in monimentū oblationis domini. Per singula sabbata mutabunt coram dño suscepti a filijs israel federe sempiterno. Eruntq̄ aarō z filiorū eius: vt comedāt eos in loco sancto: q̄ sanctū sanctorū est de sacrificijs domini iure perpetuo.

Alys Fica delabro mūdissimo.

Et locutus. In superioribus egerat legislator de quibusdā festiuitatibus z cerimonijs que ptinebant generaliter: siue ad sacerdotes: siue ad populū. Hic aūt ponunt quedā obseruationes vel misteria que pertinebant ad solū sacerdotiū. Et diuidit in duas partes. q̄ primo ponit sacerdotalis cultus. Secūdo addit incidētalis casus ibi. (Ecce autē aggressus.) Pria in duas: quā primo agit de cōpositione lucernarū. Secūdo de ꝓpositione panū. Scōa ibi. (Accipies quoq̄ similā.) Circa primū dō. (Et locutus est dominus ad moysen.) Quādo autē fuit facta ista locutio an ptinne cū supioribus: vel per interpollationē quādam nō cōstat: quoniā vtrūq̄ esse pōt. sed satis videt q̄ dictū fuerit id qō babet hic simul cū eis que supra dicta sunt. z hoc q̄ ista vident ptinere ad idē. s. ad quasdam cerimonias festiuitatū. (Precipe filijs israel vt afferant tibi oleum.) Hic ponit primū qō pertinebat ad ministrationē sacerdotū. s. ponere oleū i lucernis z cōponere illas. ¶ Pro quo sciendū q̄ in sanctuario erāt quattuor ministrationes solum sacerdotales. s. pma erat oblatio sacrificior̄. Scōa erat incensio thymiamatū. Tertia erat ꝓpositio panū. Quarta erat incēsio cādelarū. ª ¶ Pria aūt harū erat maior⁹ oib⁹ administrationibus: z regrebat plēs cerimonias tā ex pte sacerdotū ministrantium q̄ ex parte animaliū immolādorū q̄ ex parte modi explēdi ipsas cerimonias immolationū. z de hoc ministerio p totum istū libr̄ dicit: z tactū fuit supra. 21. c. q̄tum ad dispositionem sacerdotū: z supra. 22. c. q̄tum ad dispositionē immolādarū rer̄. ¶ Secūdū ministeriū est in adolendo vel cremando thymiama super altare. z de hoc habet Exo. 30. c. qūo in mane z in vespere: vel q̄ offerūt incensum z panes. Tertia administratio sacerdotū est in propositione panū. z de ista agit hic. s. qūo panes cōficiendi essent. z qūo ordinandi super mensam ꝓpositionis. Quarta ministratio est dispositio candelarū: z ista ministratio erat sacerdotalis. z de ea habet hic. q̄ primo dicitur de incensione cādelarū: z ponit dispositio ad hoc. s. q̄ vocatur oleū a filijs israel ad incendēdū has lucernas. z dicit q̄ hoc debet precipere moyses filijs israel: nō quidē precipere per modū necessitatis: sed admonere vt dent in elemosynaz oleū ad incendendū lucernas. nā hoc erat vnuz de illis que dicebant offerri in primitias vt habet Exo. 25. c. cum dicit. oleum ad luminaria cōcināda aromata in vnguētū. z tamē iste nō accipiebātur nisi ab hoie qui offerebat eas voluntarie vt habet eodē. c. cum dicitur. ab omni homine qui affert vltroneª accipietis eas. sic etiā dicit Exo. 35. c. separate apud vos primitias domino: oīs voluntarius z pni animi offerat eas domino. z tamē aliqñ ponit p̄cipere pro admonere. z hoc modo ponit istudmet preceptum Exo. 27. c. cum dicit. precipe filijs israel vt afferāt tibi oleuz de arboribª. ¶ Precipiebat aūt hoc moyses. i. admonebat vel denunciabat quia ipse erat ꝓpheta cui ista a dño reuelata fuerāt: ideo cōueniētius ipse ista ꝓferret populo q̄ ceteri. Sed q̄tum ad hoc q̄ oleū deduceret a filijs israel nō est inconueniens q̄ esset preceptū z tenerent israelite determinate ad offerendum vel dandū oleū pro sanctuario: cū sanctuariū quasi nō haberet redditus aliquos determinatos: ideo oportebat q̄si de elemosynis totalr fibi in necessarijs ꝓuideri vel iponi pplo vt ꝓuidet vt diximus ꝓcedē. c. ¶ Sic enīz patet de panibus ꝓpositiōis. nam sicut oleū iugiter ardebat in sanctuario coram dño: ita erāt panes ꝓpositionis coram domino vt patet infra in lr̄a. z tñ israelite dabant farinā de qua fierēt illi panes vt dicit etiā in lr̄a. ergo z ipsi tenebant dare oleū ad ardendū: z sic esset preceptum. Tertio q̄ sic erat de pecunijs ad sacrificiorū animalia emēda. nam israelite erogabāt pecuniā totā ad sacrificia z sacrificiorū libamina in die octauo tabernaculorū. erat enim dies ille solēnis: z vocabat cetus atq̄ collecte: q̄ in eo cōueniebat totus cetus israelitarū qui ascenderāt ad sanctuariū: z colligebat de eis pecunia. z illa dicitur fuisse ad emenda animalia pro sacrificijs ordinarijs z libamina eor̄. z tamē istud sub precepto erat: quia

Lōnexio capli.

Diuisio eiusdē.

†

Qō.1.

A

In scūario q̄ttuor erāt ministratiōes solū sacerdotales z ō cerimonijs eaꝝ.

ª 1. minist.

2. ministra.

3. ministra.

4. minist.

B

De q̄ttuor ministrationibꝰ q̄ fiebāt i scūario: e vñ erāt redditꝰ ꝓ eis.

Deut. 16.c. dicit in solēnitate tabernaculoꝝ. nō apparebis in cō spectu oñi vacuus: sed offeret vnusq; sm q̄ buerit iuxta bene dictionē oñi dei sui quā dederit ei. ꝛ ita erat determinata: sz re linquebatur arbitrio offerētis. suadebat tamē oibus q̄ offerrent iuxta facultatū suarū cōditionē. ergo ꝛ hic ꝓciperet q̄ oleū necessariū ad ardēdū in sanctuariū darēt. Quarto patet: qz hic ponit. ꝓcipe filijs israel vt afferāt tibi oleū. ꝓcipere tñ necessitatez importat imperij: qz quicqd ꝓcipitur impatur: ꝛ qō imperatur necesse est fieri. ꝛ si nō fiat pena babet. idē patet Exo. 27. c. vbi ponitur de hac re. ꝛ dicit. ꝓcipe filijs israel vt afferāt tibi oleum de arboribus. ¶ Lū aūt obijciebat q̄ oleuz pertinebat ad primitias: ꝛ ille suscipiebant ab illis qui vltronei Exo. 25. c. ¶ Dicendū q̄ illud fuit semel. s. quādo in deserto erāt israelite ꝛ voluit deus q̄ fabricaret sanctuariū. nā dixit tunc q̄ offerrēt singuli que haberēt spōte ꝛ inter cetera notauit oleū: ꝛ illud nō fuit necessariū nisi in mōte synai quādo dedicatū est sanctuariū ꝛ cōsecrati sunt sacerdotes: qz in toto tēpore q̄draginta annoꝝ quibus in deserto fuerūt non obseruate fuerunt cerimonie alique ministrationis in sanctuario vt ostēsuz est. ꝝ. 21. c. ꝛ ita parum de oleo pro illa vice erat necessariū ꝛ poterāt illud sponte offerre israelite. secus autē postq̄ inciperēt esse ministrationes in sanctuario: ꝛ istud mādatū haberet executionē. nā tūc multo oleo opus erat: ꝛ israelite tenerent ex precepto ad ꝓuidendum super illo. ¶ Aliter pōt dici q̄ q̄tū ad oleū erat ꝓceptū q̄ israelite offerrēt illud ꝛ tenebant: ꝛ tamē q̄tū quis offerret vel qd pro sumptibus illius olei daret erat pure liberū: sicut in festo tabernaculoꝝ in die octauo ꝛ collectarū preceptū erat oibus israelitis ꝛ singulis eoꝝ q̄ offerrēt aliquid oño: sed q̄tū quisq; offerret erat libez Deut. 16. c. ꝛ sic manebat q̄ esset elemosyna ꝛ q̄quis vltroneus daret. ¶ Tertio pōt dici q̄ istud erat ꝓceptuz q̄tum ad totū israel: sed nō ad singulos nec ad aliquos determinate: ita vt dicat q̄ tota gēs israelitarū tenebat ex mādato dei ꝓuidere de oleo ad ardēdū in sanctuario. ꝛ nullus eoꝝ tenebatur ad totū nec ad partē: sed postea gēs tota assignabat inter se redditus aliquos populares de q̄bus haberetur copia olei. vel forte distribuebat per israelitas vt singuli cōferrēt aliquid ad sumptus olei. ꝛ hoc ex mādato populi ꝛ nō dei: qz deus nō obligauerat aliquos sed populū. ipse tamē populus postea assignabat modū quo ꝓuiderēt in hoc. ¶ Ex precedentibus appet quo ꝓuisuz erat de sumptibus pro oibus ministrationibus sanctuarij. sunt enim q̄ttuor vt dictū est supra. s. oblatio sacrificioꝝ: icēsio thymiamatū: ꝓpositio panū: icēsio cādelabrū. ꝓ sacrificijs cū libamētis suis erat maxia impēsa: ideo ad hoc colligebat pecunia. ꝛ hec videt collecta in die octauo tabernaculoꝝ que vocatur cetus ꝛ collectarū. ꝛ enim hoc nō pateret manifeste: tñ satis verisimile est. tū qz hoc asserit a peritis: tum qz ista erat collectio magna pecunie cū fieret a toto populo ꝯgregato in festo tabernaculoꝝ de q̄b⁹ q̄libet obligabat aliqd offerre Deut. 16. c. tum qz nō patet vnde aliūde fierēt sumptus sacrificioꝝ ꝛ libamentoꝝ si de hoc nō fierēt cū tamē fierēt de expēsis sanctuarij. Ideo dicēdū q̄ ista collectio pecuniarū in festo tabernaculoꝝ erat ad sumptus sacrificioꝝ. an vero ꝓter sacrificia aliqd aliud de illa pecunia fieret nō satis patet. Secūda ministratio erat in thymiamatis accēsione: ꝛ ista erat paruoꝝ sumptuū: qz quotidie in auroza ꝛ in vespere adolebat. i. cōburebat modicū de thymiamate in altari intra sanctuariū Exo. 30. c. ꝛ vz q̄ iste sumptus fieret de redditibus dimidiozū siclozū quos soluebāt israelite trāseūtes ad numerū. ita aliqui putāt: ꝛ motiuū eoꝝ videt eē: qz Exo. 30. c. ponit qūo thymiama p singlos dies cremari deberet in altari per aaron sacerdotē. ꝛ statim sequit ibi in lra q̄ israelite quādo ad nūerum trāsirēt soluerit q̄lz dimidiū siclū: ꝛ ista pecunia collecta cederet in vsus sanctuarij. cum ergo iste vsus fuisset ibi dictus. s. thymiamatis incensio: videt q̄ de pecunia dimidiozū siclozū fieret. ¶ Sed vz q̄ istud esset ad alios vsus. nā de hoc fiebāt sartatecta domus: ꝛ siquid instaurationis necessariū erat vt patet lib. 4. Reg. 12. et. 2. Paralipo. 14. ¶ Alij autē dicūt q̄ fiebat hoc de quadā alia oblatione pecunie quā faciebāt israelite per modū elemosyne. nā a ꝓncipio sic iussit deus fieri in deserto Exo. c. 35. vbi inter primitias quas dixit offerendas iussit dari ea que pertinebāt ad cōpositionez thymiamatis. Sed pōt dici tertio ꝛ melius q̄ fiebat sumpt⁹ thymiamatis de pecunia collecta in festo tabernaculoꝝ. ꝛ ratio est qz ibi colligebat pro sacrificijs ꝛ libamētis eius: sed inter libamenta cōputant oleū ꝛ thus. ꝛ ista erāt duo que regrebātur inter cetera ad cōpositionē thymiamatis Exo. 31. c. q̄ vero essent ista de libamētis patet Nume. 15. c. ergo cū sumptibus sacrificiozū fieret pro thymiamate sumptus. ꝛ hoc est cōueniētius q̄z primū: qz dimidij sicli reseruabant ad refectiones sartatectozū ꝛ eozū que instauratiōe in sanctuario indigebāt lib. 4. Reg. 12. c. sed nō erat eadē pecunia pro oibus impēsis sanctuarij vt dz eo. ca. ¶ Secūdū etiā nō satis stat. pro qz illud fuit factū semel ꝛ erat paucus sumptus necessarius: ideo nō fuit prouisuz aliter: sed postea cū ceperūt fieri ministrationes erāt multi sumptus necessarij: ideo aliter prouisum est. ꝛ hoc planum est: qz in deserto nōdū erāt aliqui redditus statuti qui tūc soluerent siue ꝓ sanctuario: siue pro sacerdotibus ꝛ leuitis: ideo siquid tūc de sumptibus opus esset oporteret q̄ offerret ab israelitis. ꝛ ita deus cū voluit sibi fieri sanctuariuz: oia que ad illud ꝛ ad accessoria sua fuerūt necessaria fecit offerri ab israelitis Exo. 36. ꝛ iō siue oleuz: siue thymiama: siue quicq̄ alterū haberi deberet iuberet illud offerri: ꝛ sic oleū ad lucernas ꝛ ad cōponēdum thymiama offerri iussit Exo. 25. et. 35. et. 36. c. tamē postea nō ita factū ē: sed prouisum est vnde pecunie ad hoc haberent. ¶ Tertia administratio erat in ꝓpositiōe panū. ꝛ ista etiā nō erat multa impēsa: qz semper erāt duodecim panes cozā dño: ꝛ isti mutabantur per singula sabbata. dare aūt in qualibet hebdomada duodecim panes nō erat magnus sumptus: ꝛ ꝓstabat iste sumptus a toto populo nā israelite inter se ꝓuidebāt de farina: qñ dabant sacerdotibus ꝛ de illa cōficiebāt ipsi panes ꝛ ꝓponebant cozā dño vt colligit infra in lra. ¶ Quarta ministratio erat in candelarū incēsione: ꝛ ad hoc dabat oleū: ꝛ illud tenebant dare filij israel vt dictū supra fuit. ꝛ sic pro vniuersis ministrationibus erāt ꝓuisi redditus vel pecunie. Aliqñ tamē aliūde ꝓuidebat ꝛ relenabat sumptus israelitarū vel cōuertebant pecunie ad hoc ordinate in alios vsus. sicut quādo aliqui reges gētium ꝓuidebāt de sumptibus pro his: vel pro aliquo bozū. Sic patet de seleuco rege asie qui dabat oēs sumptus pertinētes ad sacrificia ꝛ ministrationes libamētoꝝ vt p3. 2. Macha. 3. c. sic ꝛ rex persaꝝ artbarerses iussit dari oia necessaria ad sumptus tēpli oñi de redditibus suis regalibus. 1. Esdre. 7. et. 2. Esdre. 8. c. ꝛ ita pro oibus ministrationibus dabat ille sumptus. Nec tñ ob hoc omittebant que ordinaria erāt. s. q̄ soluerent dimidij sicli a trāseūtibus ad nūerū: qz istud erat necessariū Exo. 30. ꝛ istud petebat ab israelitis lib. 4. Reg. 12. c. etiā fiebāt oblationes in gazophilacio a spōtaneis. nā vsq; ad tēpus cḣi istud ꝓseuerabat Luc. 21. c. vbi ipse vidit mittētes munera in gazophilaciū. etiā fiebat collecta in festo tabernaculoꝝ octauo die: qz iuserat deus q̄ iste ritus obseruationū esset legitimū sempiternuz inter iudeos ꝓcedē. c. vnde si pecunie iste nō viderent necessarie recōdebant in thesauris tēpli vt fierēt inde ea que aliquādo opus essent. ꝛ sicut dicitur q̄ reges gētiles aliqñ dabāt oēs sumptus ꝓ ministrationibus scūarij: ita ꝛ reges aliq iudeozuz deuoti faciebāt aliquādo: sicut fuit de ezechia rege iuda qui pro oibus sacrificijs ordinarijs ministrabat sumptus. 2. Para. 31. c. s. pars aūt regis erat vt de ꝓpria eius ꝑba offerret holocaustum mane semper ꝛ vespere: sabbatis quoq; ꝛ calēdis ꝛ solēnitatibus religē: sicut scriptū est in libro moysi. (Oleū de oliuis.) Jussit deus offerre oleū ad lucernas: qñ in toto scūario nō crebabat aliqua lucerna de sepo vel cera sicut ꝓbatū est Exo. 25. et. 27. sed solū oleū cremabat: ꝛ deus qñcūq; notabat lucernas in sanctuario nō intelligebat aliquid factū de cera vel sepo: aut alia materia cōbustili: sed intelligebat q̄dā vasa de auro in quibus ponebat oleū: ꝛ ista erāt septē vasa in sūmitatibus septē calamozū. ꝛ dixit deus istas lucernas esse factas de auro: ꝛ ipsum candelabrū vt habet Exo. 25. c. ꝛ tñ aurū nō est materia cōbustibilis ita vt ardeat ꝛ luceat: sed oleū intra illa vasa aurea cremabat: ꝛ illa vasa erāt lāpades q̄tū lucerne noīent. ad idē enim vident ista ptinere. (Oleum de oliuis.) Dixit enim de oliuis ad differētiā aliarū rerū: qñ pōt fieri oleū de ordeo ꝛ de nucibus ꝛ de multis alijs rebus: sicut vinū de pomis ꝛ segetibus. sz sicut nō est ꝓprie vinū qō fit de pomis: sed quidā alius liquor differens in specie. ita nō est ꝓprie oleū id qō fit de nucibus vel ordeo vel carnibus aialium ꝛ similibus rebus. nam q̄tū ad vsus medicine ista ꝓficiant: ad illuminādū tñ nō cōueniūt. oleū vero de oliuis ad oia ꝑdest. (Purissimū ac lucidū.) Dic ponit cōditio olei. s. q̄ esset purissimū ab amurca: ꝛ q̄ esset lucidū. i. fulgens. ¶ Pro quo ꝑsiderādū q̄ sunt tria genera olei. Primū est qō per se fluit in torculari de oliuis nullo ꝑmēte. ꝛ istud est purissimū: qz solū procedunt sic ptes delicate ꝛ subtiles p se fluentes. ¶ Secūdū genus olei est qō vocat pilotonsum vel pilocōtusum. ꝛ hoc est qō exit de oliuis ex ꝑma pcussione vel cōpressiōe in torculari. ꝛ istō ē iā aliqliter grossius: qz p vim cōpressionis

Obiectō. Rñ. 1. Rñ. 2. Rñ. 3. Opio. 2. Doc. opi.

Seleucꝰ rex asie.

De lucernarū cōpositiōe.

De tribꝰ ḡnibus olei. Primū. Scōm.

Qō. 2 A

pressionis exeūt partes grossiores q̄ȝ in p̄mo. ꝛ vocat istud genus olei pilotōsuȝ.i.percussum malleo vel lapide: qm̄ pilus vel pilū dicit esse instrumētū ad pcutiēdū ꝛ frangēdū. ꝛ hoc est eē

Tertiū. cōtusum.i.pcussum vel fractū. ¶ Tertiū gen⁹ olei est qd̄ ex vltimata cōpressione lapidum manat. ꝛ istud est cū amurca ꝛ magnis fecibus pp durā cōpressionē lapidū p̄mentiū. Primū genus istorū est ad lucernas. Secundū est ad libamina. Tertiū est ad vsus humanos solū.s. q̄ nō pōt accipi de tertio gn̄e olei pro lucernis dei nec pro libaminibus: sed solū ad alios vsus profanos.

Im pba. Ista distictio ponit a iudeis. sed nō multū videt stare qm̄ Exo. 27.c. dicit. p̄cipe filijs israel vt offerāt tibi oleū de arboribus oliuarū purissimū piloq̄ȝ cōtusum vt ardeat lucerna semp in tabernaculo. Ecce eniȝ dixit oleū pilo ꝯtusum debere adduci ad cremādū in sanctuario. cū dicat ardeat lucerna semp in tabernaclo. ergo nō solū ponebat oleū qd̄ ipsi vocāt purissimū d̄ p̄mo genere in cādelabro.

Doc.opi. ¶ Sȝ dicēdū est q̄ istā distinctioneȝ nō p̄supponit lr̄a: sed pro eodē accipit oleū purissimū ꝛ oleū pilo cōtusum. sed in distinctione olei pilocōtusi qd̄daȝ est purius: alterū aūt est minus purū. De illo ergo qd̄ est pilo tonsum: ꝛ tn̄ lucidius vel purius deus accipi iussit. Hic autē nō fit mētio q̄ oleū sit pilo cōtusum vel nō: sed q̄ sit purissimū: ꝛ tamē idē est esse purissimū ꝛ pilo cōtusuȝ vt appet ex eo qd̄ habet Exo.27. In eo tn̄ oleo qd̄ erat pilo cōtusum requirebant due cōditiōes que habent hic.s. q̄ eēt purissimū ꝛ lucidū. dicit purissimū q̄ȝtum ad priuationē oīum amurcarū ꝛ partiū grossarū causantiū quādā impuritatē. dicit autē oleū lucidū q̄ȝtū ad colorē: q2 habet colorē aureū ꝛ nō habet admixtas aliq̄s ptes impuras denigrātes ꝛ inficiētes.

† (Ad ꝯcinnadas lucernas.) Cōcinare idē est qd̄ cōponere vel sustētare. ꝛ dr̄ lucerna ꝯcinnari.i. sustentari lumē ne pereat in lucerna illa que erat lampas de auro.

† (Iugiter.) Istud erat qd̄ quotidie fiebat.s. q̄ incēderent lucerne ꝛ

B disponerent quotidie. nā necessariū erat q̄ sacerdoteȝ intrarēt quotidie in tabernaculū ad disponēdū istas lucernas ne deficeret in eis oleū aut aliquo casu extinguerent: ꝛ vt quasdā eaꝝ incēderet ꝛ quasdā extingueret.

Joseph⁹ nā fm iosephū de septē lucernis que erāt in cādelabro q̄ttuor ardebāt per diē: ꝛ oēs per nocteȝ vt declaratū fuit Exo.27. necesse ergo erat quotidie incēdi q̄sdā earū ꝛ quasdā extingui. Et hoc significat Exo.c.30. vbi dicit q̄ semp in mane ꝛ in vespere lucerne disponerent.

† (Extra velū testimonij.) Hic ponit locus in quo erāt iste lucerne.

Loc⁹ lucernarū. nam fm q̄ dictū fuit Exo.c.26. candelabrū in quo erāt septē lucerne de auro erāt in pte australi.s. ad latus meridianū sanctisanctorū siue ipsius tabernaculi: qm̄ nō erat intra sanctasanctorū. ponit etiā ibidē q̄ erat istud cādelabrū ante velū testimonij.s. ante sanctasanctorū extra velū suū. vel sicut dicit Exo. 27.c. extra velū qd̄ expansum est testimonio.

Qō.3 A De figura tabernaculi ꝛ atrij. ꝛ q̄uo distinguūt p vela. ¶ In quo cōsiderādū est q̄ tabernaculū qd̄ erat domus circūdata tabulis ꝛ tecta velamētis: distinguebat in duas partes per velū interpositū. nā cōtinebat tabernaculū in lōgitudine cubitos triginta ꝛ in latitudine cubitos decē. Si aūt diuideret longitudo in tres ptes equales fierēt tres domus quadrate. quarū q̄libet haberet decem cubitos in lōgū: ꝛ totidē in latitudine. sȝ nō erat sic diuisum sed solum in duas ptes nō eq̄les.s. q̄ diuideret longitudo lateris tabernaculi in duas partes quarū vna cōtineret cubitos decem: ꝛ alia cubitos viginti. Illa autē que cōtinebat cubitos decē erat in extremitate ad latus occidētale: ꝛ erat q̄drata habēs in lōgitudine decē cubitos: ꝛ in latitudine totidē. distinguebat aūt ista ps ab alia maiori per velū interpositū pēdēs an̄ q̄ttuor colūnas. ꝛ vocabat ista pars sanctasanctorū. alia autē vocatur sanctuariū siue tabernaculū primū vt dicit Apl̄s ad Hebre.c.9. Candelabrū aūt de quo hic dicit nō locabat intra sanctasanctorū: sed in p̄ma pte sanctuarij: ꝛ hoc erat ante velū sanctisanctorū.s. ante locū distinctionis sanctisanctoꝝ ꝛ exterioris tabernaculi: q2 intra scāsctōꝝ nō erat nisi arca cū ppitiatorio ꝛ cherubi. ꝛ sic quādocūq̄ȝ dicit aliq̄d esse extra velū testimonij vel ante velū significat q̄ erat in p̄ma pte tabernaculi: ꝛ extra sancta sanctoꝝ. In hac enim parte locabat mēsa ppositionis ꝛ altare thymiamatū cū candelabro in q̄bus quotidie ministrabat. ꝛ dr̄ esse extra velū testimonij.i. extra velū distinguēs sanctasanctorū a reliqua parte tabernaculi. ꝛ vocat sanctasanctoꝝ testimo-

† niū qd̄ deus dederat moysi.s. tabule decalogi intra arcam. (In tabernaculo federis).i. iste lucerne erūt in tabernaculo federis extra velū testimonij. dicunt esse in tabernaculo federis ad differētiā atrij tabernaculi in quo erat altare holocaustoꝝ ꝛ labrū eneuȝ vt pȝ de altari Exo.27.c. ꝛ de labro eneo Exo.30. Cādelabrū aūt erat intra tabernaculū.s. in domo illa tabulis circūdata ꝛ opta velamētis. ꝛ per ista duo notat pfecte locus cādelabri

Loc⁹ cādelabri. .s. q2 dicit q̄ erat in tabernaculo federis: ꝛ tn̄ q̄ erat extra velū testimonij. qd̄ necessario significat esse in p̄ma pte tabernaculi: q2 intra velū vel vltra velū est secūda ps tabernacli.

† (Ponetq̄ȝ eas aarō.) Hic agit de dispositione lucernaꝝ. ꝛ nō est in-

Lucernarū dispositio. ꝛ q̄ nō erāt aliq̄d sepatū a cādelabro: sȝ q̄daȝ vasa ei⁹ aurea. telligēdū q̄ aliq̄s poneret lucernas in cādelabro: q2 hoc esset si essent lucerne aliq̄d sepatū a cādelabro. erant tn̄ partes cādelabri ꝛ erāt de auro. nā sicut dicit Exo.25.c. q̄ cādelabrū cū lucernis suis ꝛ oībus ptibus eius factū est de auro purissimo. sed dicebant poni lucerne.i. disponi inquātū in eiȝ ponebat oleū vel disponebat lychnus vt arderet: aut quedā lucernarū extinguebant ꝛ alie ardebāt. Et dr̄ q̄ ponet eas aarō.s. q̄ iste lucerne ponerent per manuū aarō.

Lr̄e expō. sȝ nō est sensus q̄ ipse aarō solus hoc faceret: ita q̄ nō liceret minoribus sacerdotibus: qm̄ ita licebat minoribus sicut sacerdotibus maiorib⁹ vt habet Exo.27.c. cuȝ

B dicit. vt ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonij extra velū qd̄ oppansum est testimonio: ꝛ colloc abūt eam aarō ꝛ filij ei⁹. ecce eniȝ q̄liter dixit istud ptinere tā ad aarō q̄ȝ filios suos. ꝛ illi sunt sacerdotes minores. ¶ Itē pȝ hoc q2 licebat sacerdotibus minoribus cremare thymiama ꝛ offerre panes ꝛ facere sacrificia. ergo liceret eis incēdere lucernas ꝛ disponere in cādelabro: q2 maior ministratio est facere sacrificia ꝛ incēsum offerre q̄ȝ lucernas dispon̄e. q̄ aūt liceat ista fac̄e sacerdotib⁹ miorib⁹ habet.s̄.21.c. cū dicit. sancti erūt deo suo ꝛ nō polluēt nomen eius: incēsuȝ eniȝ dn̄i ꝛ panes dei sui offerent. ꝛ postea subditur de oblatione sacrificioꝝ. oīs q̄ habuerit maculā de semine aarō nō accedet offerre hostias nec paneȝ deo suo. ¶ Itē pȝ hoc: qm̄ quotidie fiebat ministratio in cādelabro disponēdo lucernas: sed p sacerdotes minores poterat fieri oīs ministratio que erat quotidiana ꝛ intra primā partē tabernaculi. ergo minorib⁹ sacerdotib⁹ hoc licebat. q̄ āt miores sacerdoteȝ possēt quotidiana misteria explere: pȝ p Aplm̄ ad Hebre.9.c. vbi distinguēs iter officiū summi sacerdotis: ꝛ ea q̄ ꝯueniebāt minoribus sacerdotibus dixit. In priori quidē tabernaculo semp introibāt sacerdotes sacrificioꝝ officia cōsummātes: in secūdo autē solus pōtifex semel in anno. ꝛ sic pȝ dr̄īa.s. q̄ minores sacerdotes possent ministrare in oībus q̄ erant intra primā partē tabernaculi. ꝛ tn̄ intra illā primā partē erāt iste ministratiōes q̄ fiebāt in dispositione lucernaꝝ. ergo sacerdotes minores poterāt hoc facere: ꝛ nō solus aarō. (A vespere vsq̄ȝ ad mane corā dn̄o.)

† Opio mlti plex. ¶ Aliqui enim dicūt q̄ iste cādele lucebāt p totā noctē: ꝛ p diē extinguebant ita q̄ nulla ardēt: deide iteꝝ i nocte accēderēt vsq̄ȝ i māe. Alij aūt dicūt q̄ per noctē lucebāt septē lucerne q̄ erāt in cādelabro: p diē v̄o solū tres vel q̄ttuor fm q̄ ait iosephꝰ. ¶ Quid tamē horū verius sit multiȝ incognitū est. nec lr̄a multū expresse hoc inuit.

Doc.opi. Uidet tn̄ ex lr̄a dicēdū esse q̄ lucerne oēs ardebāt per noctē per diē autē nulla: q2 satis erat lucidus locus tabernaculi. ꝛ hoc videt innuere lr̄a cū ait. ponet eas a vespere vsq̄ȝ in mane.i. q̄ ponerent cādele in p̄ncipio noctis ꝛ durarēt vsq̄ȝ ad mane. ꝛ sic videt negare eas esse positas per diē: aliogn nō dixisset ponet eas a vespere vsq̄ȝ in mane: sed ponet eas p dieȝ ꝛ per noctē: vel si magis indeterminate diceret eē forma dicti

C ponet eas in cādelabro. ꝛ iste moduȝ habet Exo.27.c. cū dicit. vt ardeat lucerna semp in tabernaculo testimonij: ꝛ collocabūt eā aarō ꝛ filij eius ꝛ vsq̄ȝ i mane luceat corā dn̄o. ꝛ sic māifeste videt dici q̄ solū ponebat lucerna vt luceret a vespere vsq̄ȝ in mane. ergo per diē nō licebat sed extinguebat. q̄ aūt aliq̄n extinguerent iste lucerne apparet ex eo qd̄ habet.1.Reg.c.3. cuȝ dicit. heli iacebat in loco suo: ꝛ oculi eius caligauerāt nec poterat videre lucernā dei anteq̄ȝ extingueret. ¶ Nec accipit hic lucerna pro vna lucerna: sed pro oībus q̄ erāt in candelabro. sic appet ex eo qd̄ habet Exo.22.c. cuȝ dicit. p̄cipe filijs israel vt afferāt tibi oleū de arboribus oliuarū purissimū piloq̄ȝ cōtusuȝ vt ardeat lucerna semp in tabernaculo. ꝛ ibi nō p̄t accipi lucerna pro vna lucerna sed pro lucernis oībus: aliogn significaret q̄ solū vna lucerna incēdēda erat. qd̄ falsum est.

Determia. ¶ Satis autē rōnabile erat q̄ diceremus aliq̄s lucernas manere per diē incensas in sanctuario: qm̄ ignis nō ponitur solū ad illuminādū: sed precipue ad honorē ministerij diuini: quoniā deus multum honorat in apparatu luminariū. ꝛ ppter hoc in eccl̄ia quādocūq̄ȝ fiunt diuina ministeria p̄cipue solēnitateȝ missarū lumina-

Nemini licet missaȝ sine luminarib⁹ celebrare. ria accēdunt: nec licet alicui missaȝ celebrare sine luminaribus incensis aliogn magnā incurret penā vt pȝ extra de cele. missa. c. vlti. In qua procedit ꝯtra clericū qui aliq̄n sine lumine missam dixit. lr̄a tamē hic significare videtur q̄ per diem nō esset aliq̄ lucerna incēsa. (Corā domino).i. q̄ iste lucerne ponerent

†

coram dño. dicunt poni coraz domino: nō quidē q̄ sint intra sancta sanctorū corā propitiatorio z cherubi: qz ibi nō erat aliq̄ candelabruz nec lumē sicut declarauimus Exo. 26.c. vbi cā bozū data est. sed dicebat coraz domino. s. qz erat in prima pte tabernaculi ante velū: z post velum erat arca z propitiatoziuz: ideo dicebatur esse corā domino: qz q̄ ante velū est ante propitiatoziū est cū non distinguant ea que sunt in prima parte tabernaculi a sancta sanctorū nisi per velū interpositum. sic etiaz dicit de altari holocaustoz q̄ erat corā domino: qz erat in eadem prima pte tabernaculi ante veluz sanctisanctorū vt habet Exo. 30.c. Intra sancta sanctoz in ꝓpitiatorio dicebat esse deus ſm ea que declarata sunt Exo 25.c. (Cultu rituq; ꝑpetuo) .i. ista incēsio candelarū durabit in eternū. q̄ est durare in cultu z ritu perpetuo. ¶ Ista aūt incēsio cādelarū vocatur cultus inq̄tum pertinet ad cultū dei: qz est quidā actus latrie. oēs autē actus qui in deum solū dirigunt ad impendendū ei aliquē famulatum: inq̄tū eū illi debitū esse credimus dicunt esse actus latrie z cultus dei. de hoc magister sentētiaz in distin. 9. vocat ista ministratio cādelarū ritus. i. cerimonia quedā: qm̄ oēs operationes ad honorandū aliquē dicunt esse cerimonie facte illi. vel pōt significare ritus legē datā de cerimonialibus. dicit enī ritus quasi rectus: quoniā id q̄ lege statutū est iam rectū est. dicitur esse iste cultus perpetuus: nō quidē qz in eternum duraturus erat: qz nullus cultus durat in eternuz. nec etiā cultus noui testamēti: quoniā cessabit in die iudicij: qz postea nulla lex erit. sed pōt dici q̄ iste cultus erat perpetuus: qz duraturus erat magno tēpore sicut dictū fuit p̄cedē. c. de festiuitatib⁹. ¶ Alio modo dici pōt conueniētius q̄ iste ritus erat ꝑpetuus. i. semp duraturus erat q̄diu duraret ipsum sanctuariū. z hoc verū est: qz toto tēpore quo iudei habuerūt sanctuariū obseruauerūt cerimonias iussas a dño. (In gñatiōibus vr̄is). i. durabit iste ritus q̄diu durauerit gñationes vr̄e. s. q̄diu durauerit status iudeoz. nā postea q̄q̄ essent aliqui iudei: tamē nō dicebant manere generationes iudeoz ſm modū assumēdi scripture sacre. (Sup candelabro mūdissimo ponent semper in cōspectu domini). i. iste candele lucentes ponent semp sup cādelabrū. i. erūt in cādelabro. pōt eniz lucerna significare duo. vno modo ipsuz vas de argēto in quo poneret oleū z lychnū. Alio modo pōt accipi ꝑ ipso lychno ardēte. Si accipiat p̄mo modo nō ꝑprie vocat lucerna sed lampas. sacra tamē scriptura aliquādo vocat lucernam. z isto modo nō possunt poni lucerne in cādelabro cū sint ptes ipsi⁹ cādelabri. z id q̄ in altero ponit ſm modū accipiēdi vulgarē positionis est separatū ab illo z distinctiuū. sed dicitur q̄ ponūtur in cādelabro. i. sunt. Alio modo si accipiat lucerna pro lychno ardēte dicēdū est q̄ ponebat ꝑprie sup cādelabro: qz nō erat pars cādelabri. ¶ Sz aliqs ex hoc dicet q̄ semp ardebant lucerne in candelabro vt patet supza. 24.c. cum dicitur. super candelabro mundissimo ponentur semp in conspectu domini. Rñdendū est q̄ lucerne semp ponebant in ꝺspectu domini nō tamē ardebāt semper. nā siue arderēt siue extincte eēnt semp erāt sup cādelabro in cōspectu dñi. q̄ autē nō semp arderent p̄: qz aliquādo extinguebātur vt habet p̄mo Reg. 3.c. dicit istud candelabrū mūdissimū: qz erat de auro purissimo sine aliqua alia mixtura metalli alterius vt habet Exo. 25.c. (Accipies quoq; similā.) In ista parte ponit scōz ministeriū sacerdotale. s. in panibus ꝓpositionis. nā vt dictū est vnū de quattuor ministerijs sacerdotalib⁹ que erāt in sanctuario erat ipsa oblatio panū ꝓpositiōis. z ponit hic totū ministeriū eorū. s. q̄ sacerdotes acciperēt a filijs israel farinā: z ex ea coquerēt duodeciz panes in qualibet hebdomada. z ponebant isti duodeciz panes in die sabbati sup mensam ꝓpositionis z manebāt ibi per totaz hebdomadā: in sequēti aūt sabbato tollebant de mensa ꝓpositionis: z ponebant alij duodecim panes recētes: alij autē cedebant in vsum sacerdotū. ponebant quippe isti panes ad memoriā filioz israel: vt cū de⁹ videret eos corā se recordaret illoz. z iō ponebātur duodecim ꝑpter duodecim filioz israel. magnitudo autē istoz panū erat q̄ quilibet haberet decimas duas similes. s. duo gomoz: z sup eos ponebatur tbus. (Accipies quoq; similaz.) Dic loquit⁹ deus ad moysen: nō q̄ ipse ista facere deberet: qz coquere istos panes z cōficere erat opus sacerdotū. moyses autē nihil agebat de his que pertinebāt ad sacerdotes: qz ipse erat pure leuita nisi in aliquo casu speciali: qz erat sibi eminens potestas data a deo. aliogn relinquebat ipsos sacerdotes operari ea que pertinebāt ad ministeriū suū. sed dicit hic accipies: qz ipse moyses sic locuturus erat aarō z filijs suis. ª ¶ Dicet aliquis vnde assumebat ista similа. nunqd de sumptibus sacerdotū sed magis videt q̄ assumeret de pecunijs sanctuarij: populares tamē hoc habāt in modū elemosyne. q̄q̄ satis pōt dici q̄ erat hoc tāq̄ ius impositū vulgaribus: ita q̄ tenerentur dare similā ad cōficiendos istos panes. z hoc videt significare infra cum dicit. per singula sabbata mutabunt suscepti a filijs israel. ergo filij israel tenebant dare. z hoc satis rationabile: qz isti panes ponebant ſpāliter corā domino vt deus recordaret duodecim filiozū israel. Cū ergo pro eis solis ſpāliter ista cerimonia fieret tenebant ipsi dare istā farinā. ¶ Et dicēduz q̄ de hoc nō est dubiū an de sumptibus sacerdotū fierent panes isti: qz lz postea prouenirēt isti panes sacerdotibus vt p̄z in lr̄a nō debebant de eoz sumptibus fieri. z causa est qz deus dabat de eis que ad ipsuz pertinebāt sacerdotibus. nā omne q̄d offerretur deo z veniret ad manus sacerdotis ꝓueniebat ipsi vt patet Nume. 5.c. a fortiori ergo non acciperet pro se aliqua munera que de sumptibus sacerdotum prouenirent. etiā qz sacerdotes erant pauperes: z nō habebāt quid vnde viuerēt nisi iura que deus eis dederat de oblationibus israelitarū Josue. 13.c. nam iusserat q̄ nihil haberēt in terra israelitarū cōtēti existentes in ritibus oblationū Deut. 18. z ideo deus designauit tā sacerdotibus q̄ leuitis iura q̄ bituri erāt: z dixit q̄ illa dabat eis de illis que pertinebāt ad ipsum pro ministerio q̄d ei impēdebāt Nume. 18.c. ¶ Itē si isti panes offerrent de sumptibus sacerdotum eis solis prodessent. z tamē dicit q̄ ponebantur in memoriam filioz israel: ideo nō dabant de sumptib⁹ sacerdotalibus. ¶ Dicendū q̄ manifestuz est istos panes esse de sumptibus filiozū israel. i. totius populi. z patet p̄mo qz dicit q̄ erant in memoriam filioz israel. ergo cum eis ꝑdessent ab eis offerri debebant. Secundo apparet cū dicat q̄ essent duodecim. in quo apparet q̄ essent pro oibus duodecim tribubus israelitarū. ergo ab eis offerēdi erant. ¶ Nō est tamē intelligendū q̄ illi offerrent istos panes sic cōfectos vt ponerent corā domino: qz nō iudicarent multū sancti si israelite eos cōfeciſſent. sed israelite dabant sacerdotibus similā de qua sacerdotes formabant panes z coquebant. Sz in hoc aliqui putāt q̄ israelite darēt pecuniā sacerdotibus ex qua ipsi emerent farinā ad cōficiendos panes. magis tamē videt cōcordare lr̄e q̄ israelite darēt farinam ipsam q̄q̄ pecuniam ad eā emendū. cum dicat hic. accipies quoq; similā. a quo autē accipies videt q̄ ab israelitis: cū dicatur infra q̄ erant suscepti isti panes a filijs israel. z sic in farina erant suscepti. ¶ Itē patet simile circa oleū ad lucernas. nā israelite dabant sumptus ad illud: nō quidē dando pecuniā solū vnde emeret: sed dando ipsum oleuz vt patet in lr̄a hic z Exo. 27. z tamē si quis cōtendat q̄ nō dabāt israelite farinaz ipsam neq; oleū: sed pecuniaz de quibus hec emerent nō est inst̄adū. istos panes cōficiebant sacerdotes atq; coquebant: qz laicis nō licebat vt apparet statim in lr̄a. z faciebant eos sine fermēto azimos. s. eo q̄ nihil fermentatū poterat poni corā dño. ē. 2.c. (Et coques ex ea duodecim panes.) Filij israel dabāt istam farinā ad mensurā determinatā. s. vigintiquattuor gomoz pro duodecim panibus: z nō faciebāt israelite istos panes: quoniā nec cōmiscebant farinā nec coquebāt: sed tota cōfectio panū ptinebat ad sacerdotes. ¶ Lā est qz isti panes ptinebāt determinate ad res sacras cum ponerent corā dño: ideo nō decebat vt manibus vulgariū tractarent: sicut nō licebat vulgaribus facere sacrificia nec aliquā sacrificioz cerimoniā. ¶ Sed arguet aliqs nō stare istam rationē: qz eodem modo diceret de oibus panibus qui offerebant q̄ illi nō fierēt manibus vulgariū: aliquādo tamē fiebāt panes de clibano z lagana oleo lita: z panes in sartagine vel in craticula. aliquādo fermētati: z isti offerebātur domino vt patet supza. 2. et. 7.c. ¶ Rñdendū est q̄ isti panes propositionis sanctiores erant q̄q̄ alij panes q̄q̄ alij offerrentur. nam isti ponebant intra tabernaculum z manebant ibi septē diebus corā dño. alij autē qui offerebant nō ponebantur intra tabernaculū: sed solū in atrio tabernaculi: z modicū de eis cremabat super altare. ideo satis stat de istis rationabiliter dictum q̄ a vulgaribus cōficerent z coquerent: sed nō de panibus ꝓpositionis: qz sanctiores erant. ¶ Alia ratio est z adhuc cōueniētior: qz panes ꝓpositiōis erāt determinati a lege q̄ per singula sabbata ponerent corāz dño: ideo erant in maiori strictione q̄q̄ alij panes qui voluntarie offerebātur a popularibus: z de quibus nō cōstabat sacerdotibus q̄ offerēdi essent. q̄ aūt ea que sunt determinata z necessaria sint in maiori astrictione q̄q̄ ea que sunt pure libera patet supza. 22.c. cuz dicit q̄ bouē z ouē aure z cauda amputatis volūtarie quis offerre pōt. votuz aūt ex his solui nō pōt. ¶ Alia cā adhuc est: qz difficillimū valde erat

Mgr̄ sen. i. 3. dist. 9.

†

†

Lucerna duo significat. z diuersimode accipit i sacra scriptura.

Obiectō.

Rñsio.

†

Misteriuz scōz sacerdotale. s. in pāib⁹ ꝓpositiōis.

†

ª Qō. 4 A An similа ō q̄ fiebant pāes ꝓpositiōis eēt de sūptib⁹ sacerdotū vl populariū.

Rñ. ad q̄si.

Isti pāes de similа erāt ō sūptib⁹ filioz israel. Notādū

B

†

Qō. 5 A An pāes ꝓpositionis fierēt a laicis. vl a leuitis. Rñsio. 1. rō.

2. rō melioz.

3. rō.

Obiectō

de erat sacerdotibus q ipsi coquerent z cōficerēt omnes panes quos populus oblaturus erat. tū erat aliqua difficultas q cōficerent z coquerēt panes propositionis. ¶ Sed aliqs diceret q neutrū istorum est verū. s. q sacerdotes nō cōficerent z coquerent panes propositionis sed leuite. Etiā q populares nō facerent panes de simila qui offerendi erāt ab eis: sed leuite facerēt illos in sanctuario. z patet de hoc secūdo: qz li. pmo Paralipo. 9. c. dicitur de officijs leuitarū: de ipsis erant que credita habebant vtensilia sanctuarij: z preerāt simile vino oleo z thuri. ergo leuite preerāt simile. i. farine de qua fiebant panes ad offerēdū etiā dicit ibidē. z matathias leuites pmogenitus sellū chori te prefectus erat oiuz que in sartagine frigebant: z ita leuite frigebāt collyridas z lagana: z alia que offerebātur de panibus a popularibus. nā de sartagine z craticula fiebat oblatio de simila z panibus. ē. 2. c.

B

Rūsio. 1. cōclo auc. est q laici faciebāt z coquebant panes q ex voto i oblatōes offerebātur ō sūptibus p pijs. 2. clo.

¶ Dōm ad hoc q cū populares offerebant sponte vel ex voto oblationes: z erant ibi panes siue fermenti siue azimi vel collyride aut crustule vel lagana: z aliqd eoruz que in sartagine frigebātur: ipsi ista coquebant z frigebant: z sic offerebāt. si autē offerrētur panes vel lagana: aut aliqd horz qō esset de sacrificijs ordinarijs que fiebant de sumptibus sanctuarij faciebant ista leuite z nō populares. Oz autē laici cōficerēt panes suos: z ea que in sartagine erāt que ipsi oblaturi erāt patet supza. 2. c. s. anima cū obtulerit sacrificiū simile simila erit eius oblatio fundetq; super eā oleum: z ponet thus: ac deferet ad filios aarō sacerdotis. ergo ille qui offerre volebat faciebat hoc: z postea ferebat ad sacerdotes. si tamē leuite hoc facerēt nō ferret laicus ad sacerdotes istud. ¶ Itē qz leuite faciebāt pāes de simila z frigebant in sartagine ē̄tum ad illā simila z oleum: quibus ipsi preerāt vt patet pmo Paralipo. 9. c. cum dicitur de quibusdaz leuitis q erant simile: z vino: oleo: z thuri. z postea dicitur de matathia leuita q preerat eis que frigebātur in sartagine. z ita de simila z oleo quibus preerant formabant panes z faciebant frixuras. sed cum laici offerebant panes z aliqd frixum in sartagine de facultatibus suis offerebant z nō de sumptibus sanctuarij. ergo nō cōficiebant leuite panes quos isti offerebant neq; frigebant id qō illi frixum offerebāt. ¶ Luz aūt dicitur q leuite frigebāt hec z formabant panes: intelligitur de his que de sumptibus templi offerebant. nam erāt quedā sacrificia ordinaria que certis tēporibus fiebant ex mandato legis. alia autē fiebant accidentaliter vel non ordinarie. z hoc ex deuotione populi vel ex necessitate: siue autē esset pure spontanea vt qz cum voto vel sine voto: siue ex necessitate vt in parientibus supza. 12. c. siue in peccātibus supza. 4. c. siue in eis qui purificabantur de lepza vel alijs immūdicijs supza. 14. et. 15. erant accidentalia vel ordinaria: qz poterat esse q non essent peccata neq; partus neq; purificationes: z ita nō fierent hec. z dato q accideret hec esse: z ideo sacrificia fieri: pro illis tamē nō erant hec ordinaria sed casualia: z nō erat determinatū tēpus ad ista faciendum: sed quādo acciderēt. z de istis gñaliter dicimus q nihil de panibus eoruz neq; de frixuris faciebāt sacerdotes aut leuite. sed populares ipsi qui offerebant hec: ipsi enīz ferebāt sacrificia z libamēta sua simul. ¶ Sacrificia autē ordinaria erāt illa de quibus statutū erat q diebus certis offerrent sicut sacrificia bolocausti ingis matutini z vespertini: z sacrificia sabbatoruz z calendarū z phase z pentecostes: clāgozis ppitiationis: z tabernaculoruz. pro oibus enim his statuerat deus certa sacrificia cum libamētis suis. z ponunt hec in catalogo sacrificiorum Nume. 28. et. 29. c.

Sacrificia ordinaria.

C

Offiū sacerdotū.

Ista autem sacrificia habebant libamēta: z omnia hec offerebantur de sumptibus sanctuarij. nam lz sanctuarium acciperet redditus de popularibus: tamen ista non emebantur de pecunia popularium: sed de illa que erat iam in thesauris sanctuarij: siue esset babita de popularibus: siue non. Et de istis dicēdum q nullam curam habebāt laici sed sacerdotes z leuite: z qz sacerdotum erat officiū ipsa ministratio immediata in sanctuario: pertinebat ad leuitas habere curā de his que offerenda erant. nā ipsi habebant pecunias sanctuarij cōstitutis super thesauris pmo Paralipo. 26. c. z ideo de pecunijs illis ipsi emebāt q̄ necessaria erāt ad sacrificia z ad ceteros vsus sanctuarij. z qz libamēta sacrificioruz erāt similia: vinum: oleuz: thus: z sal vt patet Nume. 15. c. semp babebāt leuite in sanctuario copiā istoz: vt nō oporteret quotidie emere eos illa q̄ essent necessaria ad ipsius diei administrationē. sic dicit pmo Para. 9. c. erāt quidā leuite qui p̄erant simile: z vino: z oleo: z thuri: z aromatibus z adiūctū est ibi de aromatibus: qz illa erāt ad cōfectionē thymiamatis: cuius vsus erat quotidianus in mane z vespere Exo. 30. et. 31. c. Cum autem simila z cetera libamēta danda erāt in sacrificia: leuite qui custodiebāt illa dabant ea: z quādo panes vel simila frixa cōferri debebant leuite frigebant hec: z dabant sacerdotibus: Izaliqui velint q tunc sacerdotes ista faciebāt. z hoc est verū. ¶ Aliud erat de panibus ppositionis a quibus coquebātur z cōficiebant. Et dicēdum certū esse q a laicis non cōficiebātur: qz ad eos nihil attinebat de ista ministratione: qz ista erat ministratio ordinaria pro determinato tēpore. s. fiebat per singula sabbata vt dicit lra. sed in ordinarijs ministrationibus laici nihil parabāt de rebus offerēdis vt dictū est. Sz de leuitis z sacerdotibus erat oubiū a quibus eoz istud fieret. ¶ Dicūt aliqui q a leuitis fiebāt hec: qz ad eos pertinebat custodire similā z oīa libamēta. 1. Parali. 9. c. ideo ad eos pertineret formare panes cū de illa simila formarētur. Itē qz eodē. c. expresse dicit q matathias leuites prefectus erat eoz que frigebātur in sartagine. ergo leuite frigebant similaz: ergo z cōficerent panes ppositionis: qz similia erāt ista. Item adhuc efficacius qz. eo. c. dicit. pozro de filijs caath fratribus eoruz sup panes erant propositionis vt semper nouos per singula sabbata prepararēt. ergo apparet manifeste q leuite faciebant panes propositionis: z babebāt eos partitos pro singulis sabbatis vt acciperēt eos sacerdotes z ponerēt in mēsa coram dño. ¶ Alij dicunt q sacerdotes istos panes coquebāt z cōficiebant z non leuite: qz dicit. 1. Parali. 23. sacerdotes autē super panes propositionis: z ad simile sacrificium z ad lagana azima: z ad sartaginem z ad feruentē simila z ad tozrēdum: z sup omne pondus atq; mensuram. ¶ Dicendū est q sacerdotes cōficiebant atq; coquebāt panes ppositionis z nō leuite: sed leuite dabant eis simila de qua coquerent atq; formarent panes. z similiter dicenduz est de simila que frigebatur z laganis. naz non frigebant hec leuite: sed sacerdotes vt patet. 1. Parali. 23. cum dicit q sacerdotes erant super sacrificiū simile z ad lagana azima: z ad sartaginem z feruentē simila z ad tozrēdū: z super omne pōdus atq; mensuram. z ideo lz leuite custodirent simila z oleū: z vniuersa libamina sicut dicebatur p̄cedē. q. q nō faciebant ipsi frixionē lz sacerdotes. ¶ Lū autē arguebat qz pmo Para. 9. c. dicit q matathias prefectus erat eoruz que in sartagine frigebantur. Dicēdū q ille leuita nō erat prepositus eoruz que frigebātur quasi ipse illa frigeret: z alij leuite q sub eo cōstituti erāt: sed qz ipse in custodia sua haberet ea que frigenda erant. z hoc cōuenit lre. nam si esset sensus primus deberet dici q erat prefectus eoruz qui frigebāt in sartagine. i. princeps leuitarū frigentium. sed dicitur p̄fectus eoruz que frigebantur. z accipitur eoruz neutraliter. i. earū rerū que frigende erant: qz simila habebat z oleū ad frigendū. hec enīz duo sola frigebātur. z sic erat thesaurarius istarū rerū z dabat eas sacerdotibus quādo frigere aliquid vellent. z hoc modo cōcordat lra illa cum ea que habetur pmo Parali. 23. c. s. q sacerdotes erāt super sacrificiuz simile z ad lagana z sartaginē z feruētē simila. z si sic nō intelligat: non poterit stare vtraq; lra. nam si leuite erāt p̄fecti eoruz que in sartagie frigebātur. i. frigebāt ea nō poterit itelligi qūo sacerdotes eēnt sup sacrificiū simile: z sartaginē: z lagana: qz nō est verū q vtriq; ea frigerēt. nam nō cōpetebat eadē ministratio leuitis z sacerdotibus. ergo si leuite ista frigerēt seruarent sacerdotes illa anteq; frigerent z traderēt ea frigēda leuitis. qō nō est verū. nā custodire ptinebat ad leuitas vt patet lib. 1. Parali. 9. c. ipsi enim erāt thesaurarij vniuersarū rerū. s. oiuitiarū z vasoruz z libamentoruz. e. c. et. 26. potissime qz istud esset irrationabile. s. q custodirēt sacerdotes oleū: z similā: z leuite cōficerent inde panes z frigerent: qz altioz ministratio est z ppinquioz sacris formare panē q̄ custodire similam de qua formaī panis: z altiores ministrationes competunt sacerdotibus q̄ leuitis. De panibus aūt ppositionis similiter dicēdū q sacerdotes illos ofiebant z coquebāt z nō leuite. ¶ Lū dicit pmo Parali. 9. q filij caath fratres eoruz super panes erāt ppositionis vt semper nouos per singula sabbata prepareńt. intelligenduz est q isti filij caath leuite erant z nō sacerdotes: q̄q̄ etiā sacerdotes sunt de filijs caath. ibi tamē describebātur officia leuitarū p̄cipaliter z nō sacerdotum. maxime qz isti fratres caath vocabātur fratres aliozū leuitarū. z sic significat eos esse leuitas. z tamē non preparabāt isti panes nouos per singula sabbata q̄si illi eos facerent: sed qz simila babebāt cōmissam custodie sue de qua fiebant panes propositionis. z erāt isti leuite vigilātes vt similaz darēt sacerdotibus ad hoc q per singula sabbata essent panes noui a sacerdotibus cocti de illa. z si sic nō intelligatur nō potest cōcordari lra illa pmo Parali. c. 9. cū littera pmo Para. 23. c. cum dicitur q sacerdotes erāt super panes propositionis. nā

D

An pāes p positionis fierēt a solis sacerdotibus.

Rōnes nōnul. i diuersum.

Alioz rō p pteaffirmatiua.

E

Docto. rsi. ad q̄stū. Auct. dclo q panes p positiōis a solis sacerdotib⁹ ofi ciebāt z coquebāt. Ad. 1. rōez. i diuersuz.

F

Ad. 2. rōez

non poterant esse super panes ꝓpositionis nisi vel eos faciendo ⁊ coquendo: vel similaz ad illos custodiendo. sed custodire similam erat officium leuitarū ꝑmo Paralipo. 9.c. ergo fozmare panes ⁊ coquere erat officium sacerdotū. Nisi aliqs dicat ꝙ sacerdotes erant super panes ꝓpositionis. ſ. ad offerēdū illos cozā domino qō nō faciebant leuite: sed leuite fozmabant ⁊ coquebant illos. ¶ Sz hoc nō stat: qz ibi nō pōt accipi esse super panes ꝓpositionis nisi q̄tum ad fozmationē: qz dicitur ꝙ erāt super panes ꝓpositionis: ⁊ ad sacrificiū simile: ⁊ sartaginem: ⁊ feruentē similam ⁊ lagana. ergo intelligitur ꝙ ipsi frigebāt in sartagine: ⁊ faciebant lagana ⁊ similam feruentē. ⁊ sic etiā facerent panes ꝓpositionis. maxime qz in oblatione superuacuū erat dici qz constabat ꝙ nulla ministratio ꝓtinebat in altari ad leuitas sed omnes ad sacerdotes. leuite ergo custodiebant similam quā habebant ꝓparatā ad vsandū sacerdotibus: ⁊ sacerdotes ex ea cōficiebant panes. Et iste est sensus ꝺueniens: qz simile patet ꝑmo Parali. 9.c. cum dicitur de quibusdā leuitis ꝙ ꝓerāt simile: vino: ⁊ oleo: ⁊ thuri: ⁊ aromatibus. erāt aūt ista aromata ad cōficiendū inde vnguenta que vocantur oleū vnctionis ⁊ ad ꝺficiendū thymiama vt dicit Exo. 31.c. ⁊ tamē ex illis aromatibus nō ꝺficiebant thymiama leuite: sed illa habāt sacerdotibus ad cōficiendū ex illis ꝑmo Parali. 9.c. ſ. filij autē sacerdotum vnguēta ⁊ aromata cōficiebāt. sicut ergo custodiebant leuite aromata ⁊ nō cōficiebant inde vnguenta: ita habebant illi similā ⁊ oleum: sed nō faciebant inde panes ꝓpositionis neq; frigebant ex illis quicquā in sartagine. Cum aūt dicit ꝙ leuite custodiebant similam: ideo ipsi faciebant ex ea ꝓpositionis panes. nō tenet ratio: qz iā destructa est. verū est ergo ꝙ sacerdotes soli fozmabāt ⁊ coquebant panes ꝓpositionis.

¶ Isti aūt vocātur panes ꝓpositionis: qz ponebant cozā domino in mēsa ante velū sanctisanctoꝝ. Vocabant etiā panes facierū sicut dicunt iudei. ⁊ ponit lr̄a hebzaica. ⁊ dicūt ideo sic vocari: qz isti panes taliter erāt facti: qz in vtraq; parte habebant faciē: sicut sunt hostie facte in ghusdā vasis ferreis que vtrinq; habent faciē. panes aūt qui ponunt in clibano nō possunt hꝫ faciem ex omnibus partibus: qz ex ea parte qua ponunt in pauimento clibani exurunt ⁊ nigredinē quādā incurrunt. Unde volūt iudei ꝙ isti panes fiebant in quibusdā vasis aureis: ⁊ ponebātur illa vasa ad ignē ⁊ sic coquebātur. ¶ Sz hoc stare nō pōt: qz illi panes erant magni cū quilibet haberet vnā decimaz similē. nō possent ergo intra talia vasa vllatenus coqui: qz q̄q̄ superficies ex oibus partibus vzeret: media tamē manerēt prozsus intacta. ⁊ sic cito isti panes putrefierent muscositatē quādā induētes qō nō est conueniens. ergo nō vocātur panes facierū pp hoc. ¶ Sed dicūt panes facierū. i. panes faciei. ſ. ꝙ erāt positi cozā facie domini intra tabernaculū sup mensaz. ⁊ hāc significationē secuta fuit lr̄a nr̄a cum in eo loco in quo lr̄a hebzaica dicit panes facierū lr̄a nostra trāstulit panes ꝓpositionis. ſ. ꝙ cozā facie domini ꝓponūtur. (Qui singuli habebūt duas decimas). i. quilibet istoꝝ panuz habebit duas decimas farine. est enim decima farine mēsura gomoz: qz decima dicit hic per respectū ad mensurā magnā que vocat ephi: ⁊ diuidebat in decē partes. quarū quelibet vocabatur gomoz vt habet Exo. 16.c. cuz dicit. gomoz decima pars est ephi. Ex hoc apparet istos panes esse valde magnos: qz cōtinebat quis duas decimas. ⁊ tamē vna decima est q̄tum quilibet boium comedere posset per vnā diem. sic patet Exo. c. 16. vbi cū darēt israelitis mēsura accipiēdi māna dictū est ꝙ accipet quilibet gomoz vnū: ⁊ sufficiebat cuilibet ad totū diem. satis ergo magnus esset panis continens duo gomoz. (Quoꝝ senos altrinsecuꝫ super mensam puriſſimam cozā dño statues.) Dic ponit ozdo locādi istos panes. ſ. ꝙ ponerent seni altrinsecus. i. ꝙ ponerent duo ozdines panum super mēsam in duabus lineis: ⁊ in vna ponerent sex panes: ⁊ in alia alij sex. ⁊ sic dicebant seni. ſ. sex ⁊ sex. ⁊ isti ponebātur altrinsecus. i. alteri cōtra alteros. ſ. sex cōtra sex: cū essent sex in vna linea: ⁊ sex in alia. (Sup mēsam puriſſimā). ſ. sup mensā ꝓpositiōis. Ista dicebat esse puriſſima: qz erat inaurata auro puriſſimo: ⁊ habet cozonā vel cozonulā ⁊ labzū de auro puriſſimo vt habet Exo. 25.c. (Cozā dño.) Dicit esse cozā dño mensa: qz erat intra tabernaculū in parte ꝑma: ⁊ hoc ante velū sanctuarij. oia aūt que erāt ante velū sanctisanctoꝝ dicebant esse cozā dño. (Et pones sup eos thus luciḋiſſimū.) Sup panes ponebat thus: qz ꝓtinebat ad libamina oium oblationū. nam siue offerat similа: siue panes: siue sacrificia carniū iubet deus offerri thus vt habet. ē. 2. c. ⁊ datur ibi causa gr̄ialis. ſ. ꝙ in oblatione primitiarū debet poni thus: qz oblatio dñi est. Sic aūt sup istos panes ponebat thus: qz dño oblati erāt. ¶ Sed nō ꝺstat an super oēs panes ponerēt thus. vel si super aliquos spāliter: aut super vnum. Uidet tamē dicendū ꝙ satis appareat ex lr̄a debere esse thus super multos panes. cum dicat. ⁊ pones super eos thus. Uñ videt dicēdū ꝙ sup quēlibet istoꝝ panū erat alia pars thuris. Et dicūt iudei ꝙ hoc erat in quibusdaz vasis aureis que vocabant thuribula. ⁊ erant vasa mense propositionis vt patet Exo. 37.c. Sed hoc non stat quoniā ista thuribula dicebantur esse quedaz vasa in quibus cremabatur thymiama super altare thymiamatū: ⁊ sacerdotes accipiebāt illa thuribula: ⁊ ponebant in eis ignem. ⁊ desuper ponebant thymiama vt cremarent cozam domino. sic patet supza. 10.c. cuz dicit. arreptisq; nadab ⁊ abiu filij aarō thuribulis suis posuerunt ignem ⁊ incensum desuper offerentes cozā domino. Sz nō est idē vas in quo conseruatur thus: ⁊ in quo crematur. maxime qz in illis ꝑmo ponebātur pzune: deinde thymiama. ¶ An ergo eēnt aliqua vasa in quibus poneretur thus nō cōstat. sed satis patet ꝙ non ponebatur thus in illis vasis que vocātur thuribula. Aliqui autē existimant ꝙ de illo thure suppositō panibus accipiebant sacerdotes ad cremandū super altare quādo introibāt in tabernaculū ad cremandū incēsum super altare. ¶ Sed falsuz est: qz semper manebat thus super panes propositionis ꝺuz ipsi manebant in mēsa. Si tamē acciperet de eo ad ponēdū super altare thymiamatum quotidie bis quādo adolebat thymiama vt p; Exo. 30.c. nō maneret thus super panes. qō falsum est: qz semper erat thus cum pane. Itez patet quoniā id qō cremabat super altare thymiamatū non erat thus simpliciter: sz erat thymiama. ſ. aliqd cōpositum ex multis aromaticis. Dic autē dicitur ꝙ super panes erat thus luciḋiſſimū. hoc aūt nō est thymiama: sed aliquid tāq; pars thymiamatis. sic patet Exo. 30.c. vbi ponitur thus luciḋiſſimū tāq; vnū eoꝝ ex quibus cōponit thymiama. ¶ Ideo videt dicēdum de isto thure ꝙ qñ ponebant panes cozā dño: super ponebat cuilibet eoꝝ aliqua pars thuris siue in vase: siue sine vase. ⁊ istud thus tādiu manebat sup panes quousq; tollerent panes de cōspectu dñi in alio sabbato: ⁊ tunc seruabat thus ad cōficiendū ex eo thymiama: vel ad ponendū in sacrificijs tāq; vnū de libamētis. panes autē cedebāt in vsus sacerdotū. ⁊ istud thus dicit esse luciḋiſſimū: qñ aliqō thus est qō est bene clarū ⁊ purū. aliud autē est qō est cōmixtū: ⁊ terrenū atq; nigrū. ⁊ de ꝑmo iubebat deus accipi hic. (Ut sit panis i monimētū oblationis dñi.) Dic reddit causa q̄re ponerent isti panes in mēsa ꝓpositionis cozā domino. ⁊ dicit hoc esse vt semp deus recozdet de oblatiōe filioꝝ israel. qō est esse in monimentū. dicit enim monimētū memoria vel recozdatio quasi monēs mentē. ⁊ sic erat de istis panibus: qz erāt cozā domino: qñ deus videns illos recozdabat duodecim filioꝝ israel pro quibus isti panes offerebant. ⁊ cū recozdaret dabat eis bonoꝝ tēpoz aliū abūdantiā. Nō est autē intelligēdū ꝙ illi panes cōtinue positi ante dñm eū ad cōtinuā recozdationē filioꝝ israel prouocarēt: qz deus aliquo signo sensibili nō moueꝫ. repugnat enim ei talibus immutari: qz ipse habet cognitionē oiuz rerū: ⁊ nō ꝓmouetur ab aliqua re vt aliquid intelligat: qz deus addisceret a rebus extra. sicut nos ꝓmouemur ab ipsis scibilibus: ⁊ causantur in nobis dispositiones habitus scientifici. In deo autē suum scire est suum esse. ⁊ sicut suū esse a nullo extrinseco est: ita nec suum scire ab exterioꝛibus est. ergo nō permouet. ¶ Potissime: qz memoria vel recozdatio dicitur esse circa ea que aliquādo obliti sumus: aut aliquādo non cōsideramus. Deus autē semper omnia intuetur. ergo nō est in eo aliqua recozdatio. patet ex eo qō habet Prouer. 15.c. cum dicit. in omni loco oculi domini cōtemplātur bonos ⁊ malos. Item ꝺato ꝙ deus posset permoueri ab exterioꝛibus signis tamē nō oportebat ꝙ aliquid esset qō deū in memoriaz aut recozdationem alicuius rei adduceret. qō p; qñ ipse oīa cognoscit cum sit scrutās cozda ⁊ renes deus vt p; ps. 7. ¶ Sz ista ponuntur ad modū humanū: quoniā boies tādiu beneficioꝝ recozdant: ⁊ ipsoꝝ qui cōtulerūt q̄diu ea q̄ collata sunt ante oculos manēt. deus aūt volebat ꝙ iudei intelligerent ꝙ ipse recozdabat eoꝝ: ideo iussit vt ponerēt panes cozam eo. ⁊ dixit ꝙ illi ponebātur ad recozdationē vt sic intelligerent ꝙ deus volebat semper illoꝝ recozdari. Item beneficia quādocunq; sunt in conspectu eius cui tribuuntur permonent eum vt diligat ipsum collatoꝛē ⁊ velit ei benefacere similia vel maioza reddēs. Deus aūt volebat vt iudei intelligerēt ꝙ ipse volebat eis bñfacere: iō iussit vt ponerent isti panes cozā eo ꝑ quos significaret ꝙ vellet bñfacere. ⁊ qz isti panez erāt de terre nascentiꝫ innuebat ꝙ cōferret eis

Euasio.

Impbatō.

Ad qd erāt aromata.

Qō.6. A

An pānes ꝓpositōis haberēt vtrā qz faciē similē: vl' cō q̄bant itra aliq̄ vasa metallina. Opīo iud.

Impbatio opionis iu deoꝝ.

†

B

Ozdo locādi pānes ꝓpositiōis vl' faciez.

†

†

†

Dubiū.

An sup pānes poneretur thus.

Opīo iu deoꝝ.

Impba.

Nōnul. rñsio.

Impba. C

Doc. rñ.

†

Isti pānes qr̄ ponerēt i mēsa ꝓpositōis cozā dño.

Deꝰ ō nullo recozdat.

Dei scire ē suū eē.

D

Innūsibilia dei ꝓ ea q̄ fcā sunt cogscunt.

ferret eis deus bona terre sic habet Esa.c.1.cū dicit.si volueritis ꝛ in mādatis meis ābulaueritis bona ꝛre comedetis.(Per singula sabbata mutabunt cozā dño.)i.isti panes duodecī ꝓpositionis q ponebant sup mensā nō manebant semp sup mensam illā:qū sic putrefierēt vel deficcarent valde:iō non essent apti ad cibū iō mutabant p singulas hebdomadas.s.i sabbatis. nā in sexta feria ꝓcedenti coquebant isti panes a sacerdotib⁹ ꝛ in die sabbati ꝓponebant sup mensam ꝓpositionis ꝛ tollebant alii.sic pz.1.Reg.c.21.cū dz.nec eni erat ibi panis nisi trī panes propositionis q sublati fuerāt a facie dñi vt ponerent panes calidi. ꝛ hoc modo semp erant panes sup mensā:qz nō tollebant priores donec alij recentes ponerent.(Cozā dño.)i.isti panes mutabunt cozā dño.s.vt ponant in mensa propositiōis que est cozā dño in prima parte tabernaculi ante velū sctiscōz. (Suscepti a filijs israel.)i.panes isti suscipient a filijs israel.i. a ppl'aribus q vocant israelite prout distinguunt ꝟa leuitas ꝛ sacerdotes q erāt specialiter separati in partē dei.Cū aūt dicit hic suscepti a filijs israel.nō ē intelligendū q israelite facerēt istos panes ꝛ offerrent eos sacerdotibus:qm supra dictū ē q⁹ co querēt eos sacerdotes ꝛ ipsi cōmiscerēt.ꝫ est sensus q⁹ isti pānes suscíperent ab israelitis.i.farina ad faciendū istos pānes:vel pecunia ad emēdū farinā.(Federe sempiterno.)i.q⁹ suscipiatur farina ad faciendū panes ꝓpositionis a filijs israel vsq⁹ in eternū.dicit fedus sempiternū.i.cōpositio vel pactū ꝛ potest significare quālibet legē.ꝛ sic dz hic federe sempiterno.i.lege sempiterna.(Erūtq⁹ aarō ꝛ filioꝝ eius.)Hic ꝺterminat q⁹ proueniāt isti panes ꝛ dicit q⁹ aarō ꝛ filijs suis.i.sacerdotibus oīb⁹.pertinebat enim equaliter ad oēs sacerdotes comedere de illis panibus ꝓpositionis.ꝛ hoc siue essent sacerdotes immaculati potentes ministrare siue sacerdotes habentes aliquā maculā ꝛ nō potentes ministrare.vtrīq⁹ enim ius habebāt comedendi ō bis panibus vt pz ē.21.c.¶Sciendū aūt q⁹ isti panes non proueniebant specialiter alicui sacerdoti magis q̄ alteri sicut erat de quibusdā alijs iuribus vt in sacrificijs:qz oia iura prouenientia de aliquo animali immolato vel de panibus oblatis a populo ꝓueniebant illi sacerdoti a quo offerebant vt pz.ē.6.c.De panibus aūt ꝓpositionis nō erat simile:qz isti nō offerebant ab aliquo populari nec aliqs sacerdos faciebat specialiter aliquas cerimonias circa illos sicut circa sacrificia ꝫ solū ponebant super mensam ꝓpositionis:ꝛ cū ibi māsissent vsq⁹ ad sabbatū sequēs tollebant vt comederent eos sacerdotes ꝛ ita ad oēs pertinebāt.¶Sed nō ē intelligendū q⁹ diuiderent realiter illi panes inter sacerdotes:qz duodecī panes nō possent diuidi inter omnes sacerdotes q valde multi erant in varijs locis.nā nō manebāt oēs in loco sanctuarij:qz erant aliquo tpe in loco sanctuarij oū ministrabant:postea autez ibant in loca habitationis sue. nā erāt eis date vrbes ad manendū Nu.35.ꝛ Josue.21.c.ꝛ ibi manebant tēpore quo nō ministrabant.sic pz Lu.1.c.de zacharia patre ioannis baptiste q erat sacerdos ꝛ ministrabat in templo ꝛ dicit.factū ē cū cōpleti essent dies officij eius abiit in domū suā.ꝛ ita nō posset fieri ista diuisio inter absentes.ꝫ erat alius modus inter sacerdotes diuidendi quo ista iura equaliter perciperent ne grauarentur qdā cū alij multū acciperēt.Et poterat forte eē q⁹ quilibet sors acciperet ea q̄ ꝓueniebant tēpore sue ministrationis.nā sacerdotes oēs erāt diuisi i vigintiq̄tuor sortes vel partes:sm progenies ꝛ principes familiarū vt pz. 1.Parali.24.c.ꝛ quelibet illarū partiū ministrabat vna hebdomada ꝛ alia sequenti hebdomada ꝛ erant iā cognite ille sortes: qz vna vocabat prima sors alia secunda ꝛ ita vsq⁹ ad vicesimā quartā.ꝛ postq̄ ministrasset prima sors.i.sacerdotes de prima sorte hebdomada vna ministrabant sacerdotes de secunda sorte hebdomada sequenti ꝛ sic de oībus.ꝛ sic poterat esse statutuz inter illos q⁹ qcqd eueniret de bis iuribus in aliqua hebdomada prouenīret sacerdotibus de illa sorte ꝛ ita de alijs.vel aliam modū cōstituerent p quē id qō ministrantes semel plus acciperent alio tpe minus acciperēt ꝛ ita adequarent oēs.(Ut comedāt eos in loco sancto.)i.isti panes nō poterant comedi a sacerdotib⁹ nisi in loco sancto scilicet in atrio tabernaculi.erant enim isti panes multū sanctificati:qz steterant cozā facie dñi p septez dies ꝛ intra tabernaculū:ideo fiebat i eis aliqd specialius q̄ in alijs panibus oblatis.s.q⁹ isti comederent solū i loco sancto alij aūt possent comedi alibi.¶Erat etiā differentia de bis panib⁹ sicut ē de sacrificijs p peccato in cōparatione ad alia sacrificia: qm̄ sacrificia pro peccato a solis masculis de genere sacerdotū comedi debebāt vt habet.ē.6.et.10.c.ꝛ Nu.18.c.sed alia sacrificia nō solū pertinebat ad sacerdotes masculos sed ēt ad ꝺ minas filias sacdotū vt habet.ē.10.c.cū dz.pectusculuz quoq⁹ qō oblatū est ꝛ armū q separatus est edetis in loco mūdo tu ꝛ filij tui ꝛ filie tue tecū.ꝛ nō solū filie ꝫ ēt tota familia vt serui emptitij ꝛ vernaculi vt habetur.ē.22.c.

¶Quibus licebat de panibus ꝓpositionis comedere. Qō.7.

Sed circa hoc qō dicit de panibus propositionis q̄rit q⁹ licebat de illis comedere. A Rāsio ad quesitum.

¶Et dicendū q⁹ certū est q⁹ nō pertinebat ad laicos comedere de illis ꝛ generaliter ad oēs q nō erāt de familia sacerdotum:qz als nō fecisset aliqualē difficultatē dauid illos sacerdos magnus dauid et pueris suis:sed fecit multā difficultatē vt pz primo Reg.21.c.ꝛ trī noluit dare nisi ꝓp magnā necessitatē q̄ fecit esse licitū id qō als erat illicitum sicut christus ostendit Mat.12.c.ꝛ adhuc q̄sto prius an essent mundi a mulieribus qui comesturi erāt.1.Regū.21.c. Sed de ipsa familia sacerdotis erat dubiū an liceret toti familie comedere de illis vel quibusdā solis.ꝛ hoc fit qz deus posuit iura sacerdotalia Nu.18.c.ꝛ ō quibusdā dixit q⁹ licebat comedere solis masculis de alijs aūt toti familie. Dubium.

¶Dicunt aūt quidā q⁹ de panibus ꝓpositionis licebat comedere tam filijs q̄ filiabus sacerdotū sed non alijs de familia. Quozundā rōnio.

¶Et trī istō nō stat. ꝓ quo primo ꝓsupponēdū ē id qō nō ē dubiū ꝛ ōnde agitur de eo qō ē dubiū.ē aūt indubitatū q⁹ oībus sacerdotibus et filijs eoꝝ masculis licebat māducare de illis:ꝛ accipitur de sacerdotibus tā de illis qui ministrabant q̄ de alijs qui nō ministrabant:et tā paruulis q̄ magnis hoc licebat.nā ꝛ paruulis q nōdū erant sacerdotes ꝺsecrati ꝫ erāt duoꝝ vel triū annoꝝ licebat comedere.ꝛ hoc pz qz nullū erat tā sanctū in rebus sanctificatis qō vetet masculis de genere sacerdotali.ꝛ nō dz de bis q⁹ sacerdotes soli comederent illō sed q⁹ oēs mares vel masculi de genere sacerdotali comederent vt pz.ē.6.et.10.ꝛ Nu.18.c.ꝛ ita poterant paruuli manducare qz ꝫ non essent sacerdotes cū nō essent ꝺsecrati q ritus faciebat eē sacerdotē ꝛ potentē ministrare Exo.29.ꝛ.ē.8.c.trī erant de genere sacerdotali.Etiam masculis de genere isto q erāt maculati:ꝛ ideo nō poterāt ministrare licebat comedere.multe autē erant macule que impediebant sacerdotes de quibus pz.ē.21.c.habens aliquā de illis nunq̄ poterat ministrare ꝛ tamē poterat comedere de omnib⁹ sanctificatis sicut si ministraret.e.c. Nihil aūt poterat impedire masculos de genere sacerdotali a comestione ciboꝝ sanctificatoꝝ nisi immundicia:qz illa repellebat oēm hominem :nō soluz a cibis sanctificatis ꝫ ēt ab accessu ad sanctuariū.ē.15.ꝛ de bis immūdicijs dictū est.ē.22.c.durabant aūt immundicie ad tēpus solū ꝛ cessantibus illis licebat iā sacerdoti vel cuicunq⁹ de genere eius comedere de sanctificatis. B Distictio i cibiꝫ sancti ficatis.

¶Quod aūt dicebant qdā q⁹ liceret filijs ꝛ filiabus comedere de scificatis ꝛ nō familie falsū est:qz in cibis sanctificatis non erat alia distinctio nisi q⁹ de q⁹busdā soli masculi de genere sacerdotali vescebant de alijs aūt tota familia.soli aūt masculi manducabant de eis que erāt multū sanctificata sicut sunt sacrificia ꝓ peccato.ē.6.c.alia autē indicabant minuz sanctificata:ꝛ de biz tota familia manducabat. ꝛ ista distinctio pz Nu.18.c.vbi dicit.oīs oblatio dño ꝛ sacrificiū ꝛ qcqd ꝓ pctō atq⁹ delicto redditur mihi ꝛ cedit in scā sanctorum tuum erit ꝛ filioꝝ tuoꝝ:in scūario comedes illud:mas trī edent ex eo:qz cōsecratū ē tibi.postea dicitur de alijs sanctificatis.primitias autem quas vouerint ꝛ obtulerint filij israel tibi ꝺdi ꝛ filijs ꝛ filiab⁹ tuiꝫ iur ꝓpetuo.q mūd⁹ ē in domo tua vescet eis.ꝛ itez dz ibidē.vniuersē frugū ꝓmitie q̄s gignit dum⁹ ꝛ dño ꝺportant cedēt i vsus tuos:q mūd⁹ ē i domo tua vescet eis.ḡ ñ licz māducaꝛ filiab⁹ sacdotis aligd qō nō liceat toti familie sacdotū. C

¶Jtē pz ꝺ qz filiab⁹ sacdotū ñ licz māducaꝛ ō scificatis nisi qz ē ō familia sacdotis.nā.ē.22.c.pōit regula q⁹ oīb⁹ ō familia sacdotiꝫ oū trī ñ sint imūdi licz māducaꝛ ō scificatis ꝛ nl'li exneo licz māducaꝛ ꝛ sic cā māducādi ē eē ō familia.filia aūt nō ē magis de familia q̄s ceteri ēt q̄s fui empticij:ideo non licet ei māducaꝛ qō ñ liceat toti familie.nisi diceret q⁹ nō licebat ei:qz erat ō familia ꝫ qz erat filia sacerdotis ꝛ sic magis pertinebat ad sacerdotē q̄s ceteri.Sed falsum est:quia tunc filie sacerdotis quādiū eēt mūda liceret māducare ō scificatis.ꝫ falsū ē:qz si accipet virū nō sacdotē nō licebat ei iā māducaꝛ ēt si vidua māneret babēs trī filios nō licebat ei māducaꝛ.sed si rediret vidua ꝛ sine filijs ad domum patris licebat ei manducare vt patet supza.22.c.ꝛ hoc non est nisi qz quando virum habet vel filios non est de familia patris ꝛ sic non licet manducare.quando autem est vidua nō babēs filios est de familia sacerdotis vt eodē ca.declaratū ē.ꝛ sic nō licebat filiab⁹ māducaꝛ qz filie erāt: ꝫ qz de familia:iō interdū licebat comedere alijs ō familia.s.seruis

Notādū literale.

Quib⁹ ꝓ ueniant isti pāes.

Pāes ꝓ positiōis nō pueniebāt i iuꝫ alicui⁹ ꝫ iter oēs sacdotes diuidebā tur.

Notādū

Dzia de bis panib⁹ ꝓpositionis.

emptitijs ꝛ non licebat filie: vt qñ illa hēbat viꝝ vel filios. ergo sola ratio familiaritatis faciebat ꝙ licitū eēt aliquibus comedere de sanctificatis. Sed oēs q sunt de familia habēt equalē rōnē familiaritatis quātū ad hoc qđ est de familia eē. ergo nō licebat filiabꝰ sacerdotū aliquid manducare de sctificatiꝫ qđ non
Motiuū. liceret alijs de familia. ¶ Motiuū tñ eoꝝ qui dicunt aliquid licere specialiter filiabus est qꝛ aliqñ circa sanctificata fit mentio
Improbō. de solis filijs ꝛ filiabus: nō expressa alia familia. ¶ Sed dicendū ꝙ hoc parum facit: qꝛ lꝫ non addat de reliqua familia intelligitur. nā circa cibos sanctificatos est regula ꝙ omnibus psonis sunt liciti nisi personis expresse prohibitis: ideo. š. 22. c. phibenť oēs qui nō sunt de familia sacerdotū. ꝛ quando vult aliquos cibos quibusdam licere: ꝛ non alijs: excludit illos expresse sicut dicit. š. 6. c. de hostijs p peccato ꝙ masculi tm̄ de genere sacerdotali vescerenť eis. sꝫ hic cū dixit de filijs ꝛ filiabus nō fecit exclusionē aliquā: ideo etiā familie toti liceret. ꝛ hoc magis pꝫ qꝛ Nu. 18. c. vbi dicitur de filijs ꝛ filiabus additur đ tota familia. s. primitias quas vouerint ꝛ obtulerint filij israel tibi dedi ꝛ filijs ꝛ filiabus tuis iure perpetuo: q mundus est in domo tua vesceť eis. etiā eodē cap̄. ponitur catalogus omniū iurium sacerdotaliū ꝛ quibus liceret illis vesci. sed ibi nō pōitur nisi ꝙ de quibusdā liceret solis masculis comedere: đ alijs autē toti familie sacerdotali. ergo non erat aliqđ membrū mediū. s. ꝙ de qbusdā liceret mādcare filijs ꝛ filiabꝰ soliꝫ ꝛ nō familie. ¶ Manet ergo ꝙ ex predictis circa panes propositioniꝫ qꝛ aut licebat

D

Nōnulloꝝ opinio. de eis manducare omnibus sacerdotibus solis masculis: aut ꝙ licebat omnibus mundis de familia sacerdotū. ¶ Aliqui ergo dicunt ꝙ liceret oibꝰ de familia sacerdotiꝫ dūtñ essent mūdi mā ducare de panibus propositionis: qꝛ. š. 22. c. poniť regula ꝙ oibus de familia sacerdotis licebat manducare de sanctificatis: ꝛ nō ponit aliā ꝯditionē necessariā nisi ꝙ mūdi sint: ꝛ excludit solos alienos q nō sunt de familia ergo licebat manducare de il
Improbō. lis omnibus etiā seruis empticijs. ¶ Sed istud motiuū nō stat qꝛ certū ē q̄dā sanctificata eē de qbus non licet manducare omnibus de familia sacerdotū sicut sunt sacrificia p pctō ꝛ pro delicto. š. 6. c. ꝛ Nu. 18. c. nā soli masculi manducant de his. Dicēdū ergo ꝙ doctrina posita. š. c. 22. nō est nisi ad excludendum
Duobꝰ gn̄i bꝰ psonarū nō licebat đ scificatis comedere. personas quibus generaliter non licet comedere de sanctificatis: ꝛ sunt duo genera personarū. s. extranei qui non sunt đ familia ꝛ immundi etiā si sunt de familia. nā nulli hoꝝ licꝫ aliquo tēpore de sanctificatis manducare. Sed de ipsis sanctificatis nihil distinguit. s. que sint quedam sanctificata que omnibuꝫ licet manducare: alia aūt q̄ solis masculis de genere sacerdotali. Sꝫ presupponit istā distinctionē alibi factā. s. š. 6. et. 10. ꝛ Nu. 18. c. qꝛ ois locꝰ sacre scripture exponiť p aliū locū in quo plus aperiatur res: qꝛ tota sacra scriptura eodē spūscō dictante scripta est. 2. Pe. 1. c. ꝛ ille nō cōtradicit sibiipsi: ꝛ loquentes p ipm nō contradicunt sibi ad inuicē. 1. Corin. 14. c. ꝛ ita ex loco illo non

E

Doc. rñsio. apparet quibus liceat manducare de sanctificatis ꝛ de qbꝰ sanctificatis: sed qbus nō liceat. ¶ Dicendū ergo vꝫ ꝙ non appareat ex p̄cedētibus licere oibus de familia sacerdotū comedere đ sanctificatis panibus propositiōis. sed neqꝫ ēt pꝫ ꝯtrariū. s. ꝙ solis masculis liceat. ¶ Et ob hoc dicunt aliq ꝙ solis masculis li
1. Ratio. ceat. Primo qꝛ dicitur hic i lr̄a de panibuꝫ istis ꝙ erunt aarō ꝛ filioꝝ eiuꝫ vt comedāt eos. ergo ad solū sacerdotē magnū ꝛ mi
2. Ratio. nores hoc licebat ꝛ nō ptinebat ad familiā. ¶ Secundo qꝛ dicitur vt comedant eos in loco sancto. s. ꝙ panes istos comedere debebant in sanctuario ꝛ non foris. sed in sanctuariū soli sacerdotes intrabāt. ergo non comederent de istis panibuꝫ nisi sacer
Ad. 1. rōeꝫ. dotes masculi. ¶ Sed dicendū ꝙ rationes iste non probant: lꝫ id qđ intendunt pbare sit verum. De prima pꝫ qꝛ cū dicitur ꝙ erūt aarō ꝛ filioꝝ eius nō negant filie. Primo qꝛ ſm modum loquēdi vulgarē ꝛ ſm iura hoc nomē filius lꝫ sit masculinū cōcipit feminū. ꝛ dꝛ qs habere filios. i. mares ꝛ feminas. ꝛ si dicat qs ꝙ instituit filios suos heredes nō solū intelliguntur filij sed ēt filie. imo qđ maius est siquis solaꝫ filias habet dꝛ habere filioꝫ: sacra quoqꝫ scriptura sic loquiť noie filioꝝ intelligens filias ēt in pn̄ti casu. nā. š. 6. c. dꝛ. pectusculū eleuatōis ꝛ armū separationis tuli a filijs israel de hostijs eoꝝ pacificis: ꝛ dedi aaron sacerdoti ac filijs eius lege ppetua ab omni populo israel. ꝛ sic poniť ibi đ solis filijs: ꝛ tñ. š. 10. c. de eodē dꝛ. pectusculū quoqꝫ qđ oblatū ē ꝛ armū q separatus est edetis tu ꝛ filij tui ꝛ filie tue tecū. ergo lꝫ de solis filijs dicatur: itelligi poterit de filiabus ꝙ ille
Ad. 2. rōeꝫ. edant de panibus propositionis. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ comedere in loco sancto non arguit ꝙ ad solos masculos pertineat: qꝛ aliqua sanctificata comedebantur in loco sancto de quibus femine manducabant ꝛ pꝫ in allegata auctoritate. š. 10. ca. vbi dicitur. pectusculū ꝛ armū edetiꝫ tu ꝛ filie tue in loco mūdissimo ꝛ filij tecū. ꝛ vocať locus mūdissimus sanctuariū: ꝛ ita tam filij q̄ꝫ filie ibi comedebant. ēt p hoc: qꝛ in oibus hostijs pacificis nō soli sacerdotes sꝫ ēt laici viri ꝛ femine manducabant partes q̄ sibi proueniebant de sacrificijs in sanctuario. ꝛ ita dicebātur epulari corā dn̄o Deuť. 12. et. 16. c. ergo hoc ñ ipediebat to F
tā familiā sacerdotū edere de panibus propositionis. ¶ Dicendū ꝙ lꝫ neutra rō duarū p̄cedētiū pbet ꝙ tm̄ masculis de generē sacerdotū licebat ederē: tñ veꝝ ē ꝙ illis solis licebat. ¶ Primo pp illa q̄ dn̄r hic in lr̄a: qꝛ multa ponunť ad significandū aliqd speciale. s. eruntqꝫ aaron ꝛ filioꝝ eius vt comedant eos in loco scō: qꝛ sanctū sanctoꝝ est de sacrificijs dn̄i. Ista aūt oia simul nō ponunť nisi de re valde sancta: ꝛ redditur ibi cā quare ad ipsum aaron ꝛ filios suoꝫ cōueniant. s. qꝛ est sanctū sanctoꝝ. i. aliqd valde sanctū. ꝛ ob hoc ēt in loco sancto comedi debēt. ¶ Secundo pꝫ qꝛ istud hꝫ aliquid speciale qđ nō habebant alia sanctificata. s. qꝛ tā sancti erāt isti panes ꝙ formare eos ꝛ coquere nō licebat nisi sacerdotibus vt ostēsum est. š. q. 8. ꝛ primo Parali. 23. c. ideo nō liceret de illis comedere nisi masculis vel sacerdotibus ꝛ nō toti familie eoꝝ. ¶ Tertio qꝛ sicut soli sacerdotes coquebant panes ppositionis ita soli frigebāt similaꝫ in sartagine ꝛ lagana. 1. Parali. 23. c. sed de istis laganis et simila q̄ vocať sacrificiū sacerdotū soli masculi de genere sacerdotali comedebant. š. 6. c. ergo de panibus quoqꝫ propositiōis soli sacerdotes manducabant. ¶ Quarto qꝛ Nu. 18. c. ponunť quedā iura sacerdotū de qbus solis masculis edere licebat: ꝛ q̄dam de quibꝰ toti familie. De primis dꝛ. ois oblatio dn̄i ꝛ sacrificiū: ꝛ qcqd p peccato atqꝫ delicto reddiť mihi ꝛ cedit in scā sanctorū tuū erit ꝛ filioꝝ tuoꝝ: in sanctuario comedes illud: mares tm̄ comedent ex eo qꝛ ꝯsecratū ē tibi. ꝛ tñ pāeꝫ ppositionis itelliguntur noie oblationis: qꝛ offerebanť deo ꝛ ponebanť corā ipso: ideo solis masculis de eis licebat edere. ꝛ similis verba ponunť hic de panibus propositionis. s. comedant eos aarō ꝛ filij eius in loco scō: qꝛ sanctū sanctoꝝ est. ergo ad solos masculos ptinebat. ¶ Quinto qꝛ Nu. 18. c. poniť catalogus omniū sacerdotaliū iuriū: ꝛ poniť de quolibet illoꝝ qd licebat manducare solis masculis ꝛ quid familie toti. sed iter illa que licebat comedere familie nō ponunť panes isti: neqꝫ aliquid p quod intelligi possint. ergo solis masculis licebat de illis edere. pꝫ qꝛ dicitur primitias quas vouerint ꝛ obtulerint filij israel tibi dedi ꝛ filijs ꝛ filiabꝰ tuis: oēꝫ medullā vini: olei: ꝛ frumēti: ꝛ qcqd offerūt primitiarū dn̄o tibi dedi: vniuerse frugū primitie quas gignit humus ꝛ dn̄o deportanť cedent i vsus tuos: oē qđ ex voto reddiderint filij israel tuū erit. ꝛ postea dꝛ de primogenitis ꝛ replicatur de primitijs ꝛ ꝯcludiť de pectusculo ꝛ armo dextro q̄ prouēiebant đ hostijs pacificis. ꝛ diciť de oibus his ꝙ erūt aarō ꝛ filioꝝ atqꝫ filiarū eius iure ppetuo: ꝛ ꝙ qcūqꝫ mūdꝰ fuerit i domo eius māducaret de oibus his. ꝛ ita iter oia illa nō ponūtur pāes propositiōis: qꝛ oia illa q̄ ibi noiantur sunt oblata a filijs israel. panes aūt ppositiōis nō erāt oblati ab israelitis sed cōfecti a sacerdotibꝰ ꝛ cocti: ergo nō ptinebāt ad totā familiā sed ad sacerdotes solos. ¶ Sexto qꝛ distiguebanť sctificata in duo. q̄dā eni iudicabanť valde scā: alia aūt minus scā. de secundis licebat comedere toti familie sacerdotū vt colligiť Nu. 18. ꝛ. š. 22 ꝛ de primis licebat solis masculis de sacerdotali genere. sed nihil poterat eē tā sāctū sicut pāes ppositiōis: qꝛ illi itroducebanť intra tabernaculū ꝛ pōebanť in mēsa ante scā sāctoꝝ. cetera vero q̄ offerebanť. i. sacrificia ꝛ libamēta solū erāt ponēda super altare holocaustoꝝ qđ erat extra tabernaculū ad ostiū eiꝰ Exo. 27. c. ēt quecunqꝫ alia oblata solū presentabanť corā altari holocaustoꝝ: ꝛ quedā partes eoꝝ cremabanť: cetere vero statim tollebantur a sacerdotibus vel a laicis quibus proueniebāt. panes tamen propositionis manebant p septē dies corā dn̄o: qꝛ đ sabbato in sabbatum mutabantur vt alij recentes introducerētur vt colligitur hic ꝛ. 1. lib. Reg. 21. c. et. 1. Paralipo. 9. ergo i tanto tempore ex presentia dei intra sanctuarium videbantur maiorem sanctitatem contraxisse q̄ꝫ omnia alia sanctificata: iđ soli masculi deberent de his comedere sicut de re sanctissima.

Solis masculiꝫ đ gn̄e sacerdotuꝫ ederē licebat đ sāctificatiꝫ.

1. Rō. 2. Rō. 3. Rō. 4. Rō. 5. Rō. G 6. Rō. 7. Rō.

H

¶ Septimo ꝛ apertius quia christus dixit ꝙ de panibus propositionis solis sacerdotibus licebat manducare Matth. 12. ꝛ Marci. 2. et Lu. 6. cap̄. ergo non licebat alicui de familia sacerdotum neqꝫ etiam filiabus manducare de illis sed solis ma
Obiectō sculis. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ per illđ verbū xp̄i nō excludunť oēs: qꝛ sacerdos ē cōis generis ꝛ signat masculū ꝛ femiaꝫ: iđ tā sacerdotes viri q̄ꝫ vxores eorum ꝛ filie manducare poterant.

¶ Dicendū

Rñsio. 1.Rō. ¶Dōm q nō stat.primo q lz hoc nomē sacerdos apud latinos sit cōmunis generis apud hebreos vel chananeos in quoꝝ lingua christus loq̄bat ⁊ in quoꝝ lingua.s.hebreoꝝ mattheus trā stulit vt ait hieronym⁹ i prologo sup matthēū ⁊ i libro illustriū viroꝝ ē solū masculini generis:q hebrei dicūt coben pro sacerdote.ideo dicendo in hebreo de solis sacerdotibus intelligebat solū de masculis. ¶Secundo ⁊ precipue q etiā accipiendo sacerdotē fm linguā latinā nō valeret ratio:q sacerdos est communis generis:eo q apud veteres gentiles tam masculi q̄ femine ministrabant in sacris et ita erant sacerdotes:sicut apud appollinē delphicū femina virgo sacerdos erat quā lucan⁹ phebadē vocat:q phebo ministrabat.⁊ apō deā vestā virgines puelle sacerdotes erant:q apud dianā etbaricā sacerdotio fungebatur efigenia sororbozestis filia agamēnonis vt veteres histo rie referūt.ideo apud illas gentes apud quas tam masculus q̄ femina sacerdotio funguntur est sacerdos cōis genere.lz apud nos ⁊ apud iudeos in lege dñi soli masculi sacerdotio fungebantur ideo sacerdos est solū masculini generis.nā apud iudeos soli masculi ꝺsecrati sunt in sacerdotes ⁊ etiā in leuitas.ē.8.c.⁊ soli masculi de tota tribu leui tā sacerdotali q̄ leuitica separati sūt ad cultū dñi loco primogenitoꝝ totius populi Nu.3.c.ergo femine nō erant sacerdotes.apud nos autē nō solū femine nō sūt sacerdotes imo neq; sunt capaces alicuius ordinis sacri:⁊ ob hoc q christus non dedit claues regni celorum virgini que erat sanctissima inter oēs creaturas sed petro.extra de peni.⁊ remiss.c.noua quedā.⁊ etiā actus docendi mulieribus non permittitur sicut apostolus dixit.mulierē aūt docere nō permitto.1.ad Thi.c.2.⁊ hoc maxime i ecclia vbi loqui nibil debet nō solū docendo:lz nec ēt querendo lz in domo addiscere dz.1.Cori.14.c. Motiuū aūt horū erat q proles sacerdotū ⁊ filie dicerent sacerdotes.Sed falsum est q ēt si femine essent sacerdotes nō essent sacerdotes proles sacerdotū ⁊ filie si ille nō ministrarēt in sacris.sed inter iudeos nō licebat mulieribus in aliquo ministrare ergo nō vocabant sacerdotes.⁊ sic manet q cū christus dixit solis sacerdotibus nō intelligunt nisi soli masculi ⁊ tamen non accipitur stricte sacerdos p eo q ministrabat aut cōsecrat⁹ erat in sacerdotē:sed p illis ⁊ pro omnibus filijs eoꝝ:⁊ pgenie sua etiā si essent pueri vnius anni q non possent ministrare ⁊ etiaz p illis q propter maculas prohibiti erant.ministrare ⁊ accedere ad sacra facienda.ideo neq; consecrati erant.nā bis licebat comedere ō sanctificatis.ē.21.c. ¶Sed aliquis q̄ret circa panes istos propositionis:q deus illos poni iussit coram se vt esset in memoria duodecim tribuū israel cū ipsi essent duodeci pāes: an semper tot panes poni debuerunt vel aliquando pauciores. ¶Aliqui dicūt q nō debuerunt semper poni duodecim:quia cessabat causa.nā ideo erāt duodecim:q deus signabat se habere memoriā duodecim tribuū israel nole quarū ipse habāt ei iste cultus:⁊ que erant sibi subdite.lz aliquando iste tribus decliauerunt a deo vt q̄ diuisum est regnū manentibus duab⁹ tribubus.s.iuda ⁊ beniamin cū roboā ⁊ decē euntib⁹ cū hieroboā. nā sole due manserunt cū deo ⁊ cultū impendebant ei in templo sicut prius:decē aūt coluerūt tunc idola.s.duos vitulos aureos quos fabricauit hieroboā ⁊ posuit vnū in bethel alterū in dan lib.3.Re.c.12.ideo tūc pro illis decē tribubus nō ponerentur panes coram dño q nō colebant eū:sed ponebantur duo panes p duabus tribubus.i.iuda ⁊ beniamin. ¶Dicendum q etiā eo tempore ponebantur duodecim panes propositionis pro duodecim tribubus. ¶Primo quia lz colerent idola nō colebant omnes de illis tribubus:sed multi viri boni erant in terra israel q nō colebant idola:ideo p illis debebat esse memoria oblationis coram dño sicut pz q̄ tēpore achab regis ⁊ impissime regine iezabelis vigebat valde cultus baal ⁊ omniū idolorū.erat enī tūc helyas prophēta ⁊ putabat se solū esse in tota terra israel de cultoribus dñi dicens.relictus sum solus ⁊ querunt animaz meā ⁊ deus dixit illi:relig mihi septē milia virorū q nō curuauerūt genua sua coram baal li.3.Reg.19.c.a fortiori ergo alijs temporib⁹ essent plures dei cultores:⁊ ideo p illis orandū erat ponendiq; panes propositionis. ¶Secundo q iste decē tribus nō sponte declinauerāt ad idola.sed hieroboā rex earū timens perdere regnū si permitteret illas ire ad colendū deū in templo salomōis: nā ibi reconcilliarentur domui dauid:⁊ redirent ad regem roboā dominū suū:ideo vetuit eis illuc ire.⁊ vt haberēt vbi colerent deū fabricauit eis duos vitulos aureos quos in deos haberent ⁊ colerent.li.3.Reg.12.c.⁊ ideo sepe dicitur de hierobo az filio nabath q peccare fecit domū israel.ideo erat spes q alīq redirent ad cultū dei sicut factū est tempore iehu regis israel qui occidit pgenie regū idolatrarū ⁊ occidit sacerdotes baal: ⁊ templū eius fecit latrinas li.4.Reg.9.et.10.c.ideo p bis ozādū erat. ¶Tertio q quātūcūq; peccarent decē tribus quād manebant in terra illa propinque existentes ad terrā illā i qua erant alie due tribus ⁊ tēplū dñi:poterāt totaliter vel p magna parte ouerti ad deū:ideo nō erat cessandū ab oratione p eis vt cōuerterentur.sed oblatio panū propositionis erat sicut oratio quedā.s.vt ille essent in memoriā coram dño.ergo ponendi erant panes pro eis. ¶Quarto q illa diuisio regni non obstabat q̄n p illis orarē q̄ q̄n facta fuit illa diuisio voluerunt due tribus.s. iuda ⁊ beniamin pugnare vt reducerent ad se decē tribus:⁊ deus vetuit p pphetā semeiaz dicens ne pugnarent contra fratres suos:q voluntate eius facta fuerat ista diuisio regni.li.3.Reg.12 et.2.Paralipo.11.ca.ergo sicut prius ponebātur p eis panes ēt nūc ponendi erant.Et ita fiebat de facto.nā lz decē tribus recessissent ⁊ manerent sole due in regno filiorum iuda in quo erat tēplū:nibilominus proponebātur panes sicut prius.sic enim pz ex verbis regis abie:ille.n.fuit post diuisionē regni.nā temporꝝ patris sui roboam fuit diuisuz ⁊ ipse pugnare volebat vt reduceret:⁊ cū essent presentes exercitus ex parte vtraq; ip̄opabat israelitis q colerent vitulos aureos ⁊ q sacerdotes illoꝝ erāt turpissimi:econtrario in regno iuda manebat cultus dei ⁊ veri sacerdotes ⁊ illi faciebāt officia sua iter que nominat ꝓpositio panū li.2.Parali.12.c.s.nr aūt dñs deus est quē nō reliqmus: sacerdotes aūt q ministrant dño de filijs aarō sunt ⁊ leuite sūt in ordine suo:holocausta quoq; offerūt p singulos dies mane ⁊ vespere ⁊ thymiama iurta legis precepta confestim:⁊ proponuntur panes in mensa mundissima.⁊ ita manebat tunc propositio panū sicut prius. ¶Sed aliquis dicet q lz tunc panes ꝓponerētur duodecim sicut prius:tñ saltē postq; translate sunt decē tribus in terrā assyrioꝝ nō ponerent panes loco earū:q nō erat tūc spes q ad vnitatē cultus dei cū alijs duabus tribubus redirent eo q p prophetas prenunciatū erat q nunquam redirēt tribus israel de captiuitate. ¶Dicendū q etiā tūc proponebāt̄ duodecim panes coram dño.Primo q lz ille decem tribus translate fuerint i assyrios p maiori parte:multi tñ de illis duodecim tribubus ante captiuitatem illā confugerant ad regnum iuda ⁊ ibi liberati sunt:⁊ manserunt postea semper posteri de illis tribubus cū regno iuda.vnde ⁊ in captiuitate babylonis de omnibus tribubus multi translati sunt cum iuda ⁊ beniamin ⁊ postea redierunt in terrā iudeoꝝ ⁊ fuerūt ibi atq; perseuerauerant vsq; ad tempora christi.nā Lu.2.c.dicitur de āna filia phanuel de stirpe aser. ergo de tribu aser erant aliqui tunc inter iudeos ⁊ ita essent de alijs tribubus.ideo ita nunc erant ponendi panes propositionis sicut prius: q censebantur esse omnes duodecim tribus presentes qa ō qualibet illarum erant aliqui. ¶Secundo q̄ lz nulli supereessent de alijs tribubus inter iudeos sed translati essent omnes in assyrios:adhuc pro eis orandum erat vt permanerent in cultu dei ⁊ ita videtur q faciebāt plures eoꝝ.nam tobias in illa captiuitate translatus est i assyrios ⁊ tamen colebat deū Lo.1.c.⁊.2.et.c.7.et.8.signatur q multi viri sancti de iudeis erant in captiuitate illa:sicut pz de raguele ⁊ sara filia eius. ¶Tertio q post illā translationem manebat mutua fraternitas inter iudeos in terra promissionis et iudeos translatos:⁊ scribebant sibi mutuo:⁊ se consolabantur. Unde beatus iacobus apostolus epistolam suam que est prima canonica ad omnes duodecim tribus dispersas scripsit.s.iacobus dei ⁊ domini nostri iesu christi seruus:duodecim tribubus que sunt in dispersione salutem Jaco.1.c.ideo orabatur pro eis ⁊ offerebantur panes propositionis. ¶Quarto quia de illis decem tribubus que erant dispersе ⁊ translate ad assyrios veniebant aliqui in hierusalem ad festiuitates:⁊ etiam aliqui veniebant illuc vt ibi habitarent:quia lz a principio tenebantur vt captiui ne redirent in terram suam: postea procedente tempore multi de illis redibant et morabantur in hierusalem .et hoc colligitur Actu.2.c.vbi in anno quo christus passus est ⁊ descendit spiritussanctus super apostolos in pentecoste dicitur .erant autem habitantes in hierusalem iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est.s.partbi.medi.elamite.⁊ qui habitāt mesopotamiam iudeam ⁊ cappadociaz:pontum ⁊ asiam:phrygiaz ⁊ pampbyliam egyptum ⁊ partes lybie que est circa cirenem et aduene romani:iudei quoq; ⁊ proseliti cretes ⁊ arabes.sed inquantum dixit partbos medos elamitas nominauit decem tribus translatas in assyrios:q ille habitauerunt inter gozam et bailam fluuios terre medoꝝ lib.4.Reg.17.ergo pro bis ponerentur panes propositionis. ¶Quinto q ⁊ si horū nibil sta-

Qō.8 A An semp duodeciz pães corā dño pōi ōbuerūt vel aliqñ paciores. s.postrā stationez 10.tribuū i babylonem. ¶Nōnulloꝝ rñsi. ad q̄stū. Rñ.doc. ad q̄stū. 1.Rō.

2.Rō.

3.Ratio.

4.Ratio.

B

Obiectio.

Rcsponsio.

1.Ratio.

2.Ratio.

3.Ratio.

C

4.Ratio.

Judei ex oi natione sub celo.

5.Ratio.

ret:semper iudei ponerent duodecim panes propositionis.naz
lz essent isti panes in memoriam duodecim tribuū israel:deus
tū hunc cultū sibi fieri iusserat:ideo nō auderent israelite aligd
de illo mutare nisi deus expresse mandaret:z tū deus non man
6. Ratio. dauit ideo semper offerebanť duodecim panes. ¶Sexto quia
lex ista data fuit vt semper seruaretur qz dō supra in lra. p sin
gula sabbata mutabuntur suscepti a filijs israel federe sempiter
7. Ratio. no.ergo cū lex sempiterna esset semper duraret obseruatio ei⁹
inter iudeos z nō auderent quicq̄ mutare. ¶Septimo qz si pp
hoc q̄ decē tribus fuerāt trāslate in assyrios manentibus solis
duabus non deberent poni duodecim panes coꝝ dño i memo
riā illaz sequeretť et q̄ tollerenť de rationali lapides decē. naz
erant ibi duodecim lapides preciosi in memoriā duodecim fi
liorū israel:immo qō plus est habebant nomina tribuū ipsaruz
sculpta.i. singuli lapides singula nomina Exo.28.c.z tū non fue
runt ablati lapides illi sed manserunt duodecim sicut prius. er
go neq̄ debebat gcquā de panibus duodecim tolli de rationa
Deter. qō. li. Loquitur iosephus i libris antiquitatū q dicit se vidisse z il
lius figurā scribit.erat ipse nāq̄ sacerdos. ¶Dicendū ergo q
circa panes propositionis nihil fuit mutatū sed ponebantur sē
per duodecim sicut a principio.z iste cultus manfit quousq̄ iu
dei per romanos deleti sunt post mortē christi euersa vrbe eo
D rum:z templo ipsorū in ppetuas ruinas:atq̄ solitudines reda
cto.z pz qz post reditū de babylone sic offerebanť duodeci pa
Scriptor paralipo. nes.nā esdras scripsit libꝝ paralī.z ibi agit de ordinatione sa
cerdotū z leuitaruz in suis ministerijs post reditū de captiuita
te.z pz qz primo Parali.9.c.dō.vniuersus israel dinumeratus
est z sūma eorū scripta ē in li.regū z iuda translatiq̄ sunt in ba
bylonē pp delictū suū.z post hoc ponit eodē capitulo ordinē sa
cerdotū z leuitarū in suis ministerijs z dicit ibi.porro de filijs
caath fratribus eorū erant sup panes ppositionis vt nonos per
singula sabbata pperarent.ergo durabat postea idē ministeriū
† Dupler lre expositio. panū qō in nullo diminutū.(Quia sanctū sanctorū est.)i.isti pa
nes sunt aliquid valde sanctū inter sacrificia.z tunc offerri de
bet ad illud qō dixi in loco sancto.s.q̄ comederentur panes isti
in loco sancto:qz sunt multū scificati. ¶Alio modo pōt intel
ligi q̄ sacerdotes comedant istos panes:qz sanctū sanctorū ē ō
sacrificijs dñi.i.qz istud est aliquid sanctū vel applicatū eis ō sa
crificio domini.sanctū enī applicatū dō.z sic dō aliquis dicz san
ctificatus.i.ad cultū dei applicitus.ita aūt z potest dici aligd san
ctificatū eē sacerdotibus.i.applicatū eē ad ius illorū.z iste ē sen
sus quē propzie facit lra.s.q̄ sanctū sanctorū ē de sacrificijs dñi
q.d.de ceteris que deo offeruntur hoc erat sanctificatū sacerdo
tibus.i.pertinebat ad illos.Similis modⁿ habeť.ē.2.c.cū dō.qō
aūt reliquū fuerit de sacrificio erit aaron z filiorū eius sanctuz
† sanctorum de oblationibus dñi.i.erit separatū in ius aaron de
oblationibus q̄ pertinent ad deū.z dō.(De sacrificijs dñi.)non
q̄ essent sacrificia isti panes qz propzie sacrificia dicuntur eē ō
animalibus.sed accipitur sacrificium large.p oblatione panis.
sic habetur.ē.c.2.cū dō.alia cū obtulerit oblationem sacrificij si
mila erit eius oblatio.ecce.n.vocauit ibi similā sacrificiū z po
stea dō.cū obtuleris sacrificiū cocti in clibano.vbi necessario ac
cipitur p panibus.et dicitur.si sacrificiū fuerit de craticula.z ibi
eodē modo p panibus accipiť.simile habeť Nu.15.c.vbi sacri
† ficia carniū vocanť victime z oblationes de panibus vocantur
sacrificia.(Jure perpetuo.)i.q̄ isti panes in eternū pertinebūt
ad sacerdotes. Accipiēdū est ħ eternū sicut in superioribus dice
bať.s.p toto tpe quo durarēt cerimōie iste sacrificioꝝ.

¶Ecce autem egressus filius mulieris israeli
tis quem peperat de viro egyptio iter filios
israel:iurgatus est in castris cū viro israelita.
De blasphe mo lapida to. Cūq̄ blasphemasset nomen domini z male
dixisset ei:adductus est ad moysen. Vocaba
tur autē mater eius salumith filia dabri de tri
bu dan. Miseruntq̄ eum in carcerem donec
nossent quid iuberet dominus. Qui locutus
23.q.5.c. qd g̃ in fi. est ad moysen dicens. Educ blasphemum ex
tra castra:z ponant omnes qui audierūt ma
nus suas super caput eius:z lapidet eum po
pulus vniuersus. Et ad filios israel loq̄ris.
Homo q̄ maledixerit deo suo:portabit pec
catum suum. Et qui blasphemauerit nomen
domini: morte moriatur. Lapidibus oppri
met eum omnis multitudo populi. Sive il
le ciuis sive peregrinus fuerit. Qui blasphe
mauerit nomen domini:morte moriať. Qui
percusserit:z occiderit hominem morte mo
riatur. Qui percusserit animal: reddet vicari
um idest animam pro anima. Qui irrogaue
rit maculam cuilibet ciuium suorum:sicut fe
cit sic fiet ei. Fracturam pro fractura:oculum
pro oculo: dentem pro dēte restituet. Qua
lem inflixerit maculā:talem sustinere cogeť.
Qui percusserit iumentuz:reddet aliud. Qui
percusserit hominem:punietur. Equuz iudi
cium sit inter vos:sive peregrinis sive ciuis
peccauerit:qz ego sum dominus ds vester.
Locutusq̄ est moyses ad filios israel:z ✠ edu
xerunt eum qui blasphemauerat extra castra:
ac lapidibus oppresserunt. Feceruntq̄ filij
israel sicut preceperat dominus moysi.

De pe. dī. 3. ca. q̄rat z.c. Sūt plu res. Pena blasphe mi.

23.q.5. c.reos ibi occīli p oculo. Exo.21. Deu.19. mat.5.c.

Satisfa ctio p of fensa. Als ✠ adduxe runt. Casus q dā icidē talis de viro bla sphemo.

Qō.9 A

Ecce autez egressus. Hic ponitur scō principale.s.q̄
dam casus de viro blasphemo. ¶Et
dicit nicolaⁿ q̄ iste casus ō blasphemāte pōit imediate post ōscri
ptionē festoꝝ:qz i solēnitatibⁿ solēt boies abūdātiⁿ comedē z bi
bē ex quo isurgūt litigia pmutato boie ad quādā irā ex potu.z
ex ħ facilīⁿ iducunť ad blasphemādū q̄ alꝰ.z sic fuit ō isto viro
blasphemo.ª ¶Sz ħ nō vī posse stať pp duo.primo qz psuppōit
ħ q̄ obſuarenť festa dū eēnt israēlite i ōserto. Itē i illis hērēt oc
casionē iurgioꝝ.sz ħ ñ stat qz festa oñt q̄sdā oblatōes sic pz Nu
me.28.et.29.c.z tū ista nō fiebāt i ōserto qm̄ ñ hēbāt locū israēli
tez ouēiētiā ad misterādū:nec mīstrabāt sz faciebat vnusq̄sq̄ qō
volebat vt habeť Deuē.12.c.iō ñ obſuata sť sacrificia nisi mo
dico tpe i mōte synai vt habeť Nu.28.c. ¶Itē psupponit ħ al
tez falsū .s.q̄ israēlite i ōserto i dieⁿ festis latiⁿ comedebāt z bibe
bāt.qō nō pt stare qz panē nō comedebāt:nec hēbāt vinuz:nec
vescebanť carnibⁿ.sz solo māna vescebāť i cibū:z aquā ōgusta
bāt i potu. Sic pz Deuē.2.c.et.8. In ħ aūt nō erat letioz cibus:
cū quotidie cuilibz iudeoꝝ eēt equa cibozū portio.s.vnū gomoz
vt habetur Exo.16.c.non erat ergo eis aliquid in quo excede
rent mensurā cibi z potus. Sed magis videtur dicendū q̄ iste
casus fuit positus hic qz eo tēpore quo oabantur ista precepta
accidit. ¶Dicit autē ra.sa.q̄ ista blasphemia facta a viro fuit
ppter panes propositionis:ideo posito de panibus propositio
nis subiungiť imediate de illo q̄ blasphemauit pp illos. ¶Sed
hoc non stat qm̄.j.dicit q̄ iste vir iurgatus ē cū alio viro in ca
stris z blasphemauit nomē dñi.z sic videť q̄ non fecerit pp pa
nes propositionis:aut pp aligd alter simile sed pp iurgiū ocita
tus ad irā.(Ecce aūt egressus filius mulieris israelitis.)Hoc di
stinguitur in tres ptes:qm̄ primo ponit blasphemi viri trāsgres
sio.Scōo punitionis determinatio.Tertio ōtermiatiōis execu
tio.Scōa ibi.(Miseruntq̄ eū.)Tertia ibi.(Locutusq̄ ē moyses.)
Circa primū dō.(Ecce autem egressus.) ¶Pro quo sciendū q̄
sicut alig iudei volunt q̄ iste vir blasphemus fuit de genere dā
ex pte matris qō vez ē:z voluit equari in castrametatione pp ħ
cū alijs q erāt de genere dan z ꝺsanguinei matris sue:sed fuit p
bibitⁿ ab illis iuxta quos volebat figere tabernaculū:qm̄ occu
pabat spatiū i quo gdā eoꝝ castrametaturⁿ erat:vñ ōducta ē cā
ista coꝝ moyse pp rixā z sētētiauit ō illū q̄ volebat apō ceteꝝ ō
tribu dā figē tabnacula:qz ñ erat fixio castroꝝ i tali vl tali loco
sz lineā maternā sz patrnā vt hēt Nu.c.2.vbi dō q̄ singuli p tur
mas suaz atq̄ vexilla z domoꝝ cognationū suaꝝ castrametabūť.
i hebreo dī.z domos pzuz suoꝝ castrametabunť. Iste āt vir qz
exierat de loco iudicij ꝺdēnatⁿ blasphemauit nomē dñi z pp ħ
fuit missus in carcerem z postea lapidatⁿ. Hoc autem dicunt iu
dei propter ea q̄ in lra tanguntť.s.q̄ eēt iste filiⁿ mulieris israeli
tis sz nō viri z q̄ eēt ō tribu dā z qz dō ħ egressus.qō intelligūt
ad egressionē de loco iudicij. ¶In quo dōm q̄ iste casus satis
erat possibilis z cōueniens:tū nō inducit ex lra: imo ex aliq̄ pte

repugnat

Doc.opi.

Opi. rab bi. Im pbō opi.ra. sa.

† B

† Qz iste vir blas phema uit. Casus in deorum.

Im pbō

repugnat: qz isti dicunt q primo iurgatus est vir iste nõ israelita cũ alio viro israelita: z postea causa deducta in iudiciũ fuit condemnatus z egressus inde blasphemauit.littera tñ prius ponit hic egressionem q̃ iurgiũ: qz dicit q egressus filius mulieris israelitis iurgatus est in castris cũ viro israelita. Itez hoc qõ dicitur hic z egressus.ipsi referunt ad egressionẽ de loco iudicij.sz hoc nõ inducit: qñ iste modus loquendi est hebraicus vt põatur egredi p incipere etiã si non fit ibi aliquis motus.egredi tñ motũ localem signat.sed ideo accipitur iste modus loquẽdi: qz qñ aliqua res potest operari z nondũ operatur est in potentia ad operandũ z cũ operatur egreditur de potentia ad actũ.nam sicut qui egreditur nũc mouetur z ante hoc non mouebatur: ita q incipit operari ante hoc erat in potentia nihil operãs nũc vero operatur z sic moueri videtur.vnde conueniẽter dicit egredi.similis modus loquendi habetur Exo.2.c.cũ dicitur.egressus ẽ post hoc vir de domo leui accepta vxore stirpis sue.ecce dicit virum egressum.sz hoc qõ erat accipere vxorẽ nõ dicit aliquã egressionẽ nec hoc qõ est vxorẽ acceptã cognoscere:tamen vt ibi declaratũ est dicebatur egredi.i.incipere:qz ante illud tẽpus non accedebat ad vxorẽ suã ne proles indẽ concepta periret:tunc vero egressus est.i.incepit cognoscere vxorem suaz.sic aũt nõ põt accipi hic egredi p egressione de loco iudicij:qz tunc eẽt prius egredi q̃ iurgari.sz hoc ẽ extra positionẽ casus eorum. sed accipitur egressus p incipere.s.q incepit iurgari iste vir nõ israelita cũ viro israelita .Que ergo fuerit causa pp quã iurgati fuerint z quid induxerit istum virum ad blasphemandũ nõ constat.sed hoc non multum differt.(Filius mulieris israelitis.) Dic ponitur genus istius.erat iste de israelitis ex parte matris: sz non ex parte patris z pp hoc erat ignobilior alijs.Et ista ẽ causa quare iudei dicunt fuisse sententiã prolatã cõtra ipsum q nõ castrametaretur cũ alijs cognatis matris sue:qz debebat quãtuz ad hoc cõsequi iura linee paterne. Ista mulier de qua hic dicit vocabat salumith de tribu dan sicut infra habetur.(De viro egyptio inter filios israel.).i.ista mulier concepit de viro egyptio dũ esset inter filios israel. Potest autem esse sensus q ista femina fuisset accepta in vxorem a viro egyptio z inde nasceret iste q blasphemauit. Hoc autem iudei non recipiunt.non enim intelligunt q femine hebreorum vellent nubere viris aliarum gentium.sed dicunt hoc fuisse factũ p fornicationẽ.s.q vir egyptius accessisset ad illam feminam nuptã viro hebreo z inde gigneretur iste blasphemus.z dicunt q iste vir egyptius fuit quidã de prepositis operum in egypto z fecit q maritus illius femine que vocabatur salumith quadã die valde mane consurgeret ad laborez:ipse autẽ prepositus operum introiuit i domum salumith per tenebras ipsa putante q essent vir eius cognita est ab ipso:z inde natus est iste blasphemus fm q dictuz fuit Exo.2.c. vt iudei referunt.Quicquid autẽ horum fuerit nihil differt.s.siue p matrimonium siue per adulteriũ vir iste blasphemus gẽitus esset.Sz adhuc magis videt q ista mulier accepisset virũ egyptiũ z inde concepisset:qz dicitur in littera.quẽ pepererat ỏ viro egyptio inter filios israel.Dicebatur aũt eẽ inter filios israel qñ habebat vxorẽ de genere eorum z erat quasi vnus ex eis.(Iurgatus ẽ in castris.) In hoc declaratur q iste vir blasphemus pp iram blasphemauerit:qz dicitur q iurgat⁹ est:qõ ẽ contra dictũ ra.sa.qui dixit blasphemasse pp panes propositionis.Ex hoc aũt qõ dicitur hic blasphemasse illũ in castris iudei intelligunt q blasphemauerit pp castra.s.pp castroz situationem fm narrationẽ supra positam.sz declaratũ est q illa repugnat sibijpsi.Sed dicitur q iurgatus est in castris ad demõstrandũ q iste poterat conuinci de blasphemia.naz si iste extra castra blasphemasset non adessent multi testes q eũ conuincerent esse blasphemũ.in castris autem facillimum erat probari q blasphemauerit:qz ibi erat multitudo gentis cũ omnes manerent in castris z tabernacula eorum satis coniuncta essent.(Cũ viro israelita.)Dicitur iste vir israelita:qz erat ex patre z matre israelitis:ali⁹ aũt q̃ q̃ baberet matrẽ israelitẽ tñ p̃ su⁹ erat egyptius:iõ nõ dicebat vir israelita.sz gẽit⁹ iter israelitas.(Cũq blasphemasset nomẽ dñi z maledixisset ei.) Dic ponit blasphemare z maledicẽ p eodẽ.z sic est qñ nihil ẽ blasphemia nisi maledictio nois dei.vel qñ nomẽ dei exprimit z illo expresso aliqd malũ de deo p̃dicat:hic aũt ponit in lra hebraica.(Cũq declarasset.) vbi nos dicim⁹.(Cũq blasphemasset.) ✠ Et ostt iudi q iste vir peccauit in duob⁹.Primo qz declarauit nomẽ dñi.s. nomẽ tetragrãmaton publicando illud.sed nulli licebat hoc p̃ferr nisi sacerdotib⁹ qñ pferebãt bñdictões sup offerẽtes vel nubẽtes z i similibus.erat eni hoc nomẽ magne reuerẽtie z ob hoc vetitũ erat ne q̃s noiaret nisi sacerdotes. Sic etiã erat apud antiquos gentiles qñ qñ aliq̃ nomẽ erat valde honorabile subticebat sicut erat de nomine vrbis romane Dicit eniz solius impolist.c.1.q ẽ quoddã nomẽ vrbis rome magis propriũ q̃ cetera q̃ in vulgus nunq̃ venit:qz dii z sacra illud publicari vetuerunt: valerius autez sozanus qz illud semel publicauit morti traditus ẽ quãtũ ergo ad hoc q iste blasphemus explanabat nomẽ dñi q̃ nominari illicitũ erat peccabat.ẽt erat hic secunda grauitas.s.q maledixit nomini dñi z pp hoc merebat mortẽ.z ista duo ponunt hic tanq̃ distincta.(Sed dicendũ ẽ q non oportet intelligi istũ peccauisse ex eo q declarauerat nomẽ dñi z hoc eẽt blasphemare z ex hoc q maledixisset sed vtrũq̃ idez ẽ.nã ad hoc q aliquis blasphemet duo requiruntur.(Primũ ẽ prolatio nois dñi qua lecũq̃ illud fit siue fit directũ nomẽ dñi siue attributale:siue significans essentiã:siue perfectiones diuinas.nihil eni differt q aliq̃ dicat se non credere in deũ: vel in oipotẽtẽ:vel in eũ q cuncta creauit:vel in eũ quẽ btã virgo genuit:vel in oia scientẽ aut q̃litercũq̃ noiare velit:dũ tñ illud nomẽ vel p equiualentiã deũ signet.qõ dz pp noia attributalia q̃ quã q̃ deũ directe nõ significent:qz tñ significant pfectiones in tali gradu in quo nulli conueniũt nisi deo q talia noia exp̃serit nomẽ dñi exp̃sisse vẽ.z sic qualitercũq̃ proferat sufficit ad habendũ primũ qõ est eẽ blasphemũ.(Scõz erat q ille q̃ blasphemat maledicat noi dñi z hoc est in quo magis cõsumat blasphemia. nã siquis nominet nomẽ dñi z nõ maledicat nihil peccat .cũ vero maledixerit blasphemia ẽ: qz ergo volebat hic sacra scriptura declarare qd eẽt blasphemia posuit duo.s.declarare z maledicẽ.(Adductus est ad moysen.) Qz viri q viderũt eũ blasphemantẽ tenentes deduxerunt illũ ad iudicẽ vt videret qd in tali casu agendũ eẽt z fuit duct⁹ ad moysen: qz q̃q̃ alij eẽnt iudices s.decani z quinquagenarij z centuriones atq̃ tribuni vt habet Exo.c.18.tamẽ isti nõ iudicabant de causis q̃ pertinebãt ad deum cũ dicit.esto tu populo in his que ad deũ pertinent vt referas que dicunt ad eũ:ostendasq̃ populo cerimonias z ritũ colendi viãq̃ p quã ingredi debeãt z opus qõ facere.sed blasphemare pertinebat ad deũ cuius nomen maledicebat.ergo debebat iudicare moyses z nõ alij iudices.(Itẽ qz iudices illi solũ iudicabant de rebus paruis z manifestis:moyses autem iudicabat de rebus magnis vt habet Exo.18.c.cũ dicit.gcgd aũt maius fuerit referant ad te z ipsi minora tñmodo iudicent:leuiusq̃ tibi sit partito in alios onere.Sed iudiciũ de blasphemia erat maximũ iudiciũ.(Primo qz erat capitis minutio infligenda. iudicia aũt de capitis diminutione dñr eẽ de maioribus:forzalia aũt q̃ sunt cãe pure ciuiles sunt minores.(Secundo erat ista cã magna pp dubiũ qz nesciebat qd i tali casu iudicãdũ eẽt quousq̃ deus determinauit q lapidaret vt pz infra.(Vocabat ãt mater eius salumith filia dabri de tribu dã.) Hic ponit nomẽ matris fm iudeos ad inducendũ casum supra positũ.s.q bẽbat matrẽ iste vir israelitẽ z nõ patrẽ.z pp hoc fuit orta cõtentio de castrametatione.sed hoc nõ refert.Immo magis videtur dicẽdũ q scriptura posuerit hoc enarrans veritatẽ rei non tñ aliqd alterũ significans.z hoc qz sacra scriptura nõ semper ponit omnia q̃ scribunt ad significanda aliqua ministeria:sed sepe ponit ad solũ ordinẽ rei enarrandũ:alioquin inquireret quare vocata est salumith in loco isto mater huius blasphemi.nã nihil hoc agit an vocaret sic vel aliter:sed soluz referebat q eẽt ipsa israelites z nõ pz.Dicunt aũt iudei q ista voeat salumith qõ interpretatur pacifice loquens:qz omnibus loquebatur salutans qõ nõ decet mulieres honestas sed magis taciturnas esse: ideo q̃ p caces sunt citius impudice fiunt.qõ inducunt ad occasionẽ cõceptus adulterini quẽ habuit ista salumith vt ipsi dicunt de viro egyptio.sed hoc non concordat enarrationi eorum qui dicunt eam ignoranter fuisse cognitam cum putaret se a viro suo cognosci.(Miserũtq̃ eũ i carcerẽ.) Nõ sciebat moyses quid determinaturus esset in causa ista:ideo posuit in carcerem reum quousq̃ a deo peteretur quid agendum esset.nam in omnibus causis magnis consulebatur deus:qz moyses sepe dubitabat vt patet quando consuluerunt eum filie salphaad:z non respondit sed consuluit dominum vt habetur Nume.cap.27.Iterum autem consuluerunt filij manasse moysen super filiabus salphaad:z non respondit quousq̃ a deo inquireret vt habetur Nume.26.capitu.(Donec noscent quid iuberet dominus). Loquebatur deus moysi tanquam homo ad amicum suum vt habetur Exo.33.cap.z quandocunq̃ moyses vellet consulere deum poterat habere colloquium eius: z debebat ad hoc multa loca. Primus erat si introiret intra sancta-

Rome nomẽ absconditum.

Improbõ. Ad blasphemare duo requiruntur. Primum.

B

Scõm.

✠ Qz duct⁹ ẽ blasphem⁹ ad moysen z nõ ad alios iudices.

Iudiciũ de blasphemia erat maximum.

✠

L

✠

✠ Quib⁹ locis de⁹ allocquebatur moysen. Primus.

✠ Qõ. 10. A Quõ iste blasphemus vir peccauit sz iudeos declarãdo nomen dñi tetragrãmatõ z de illo q publicauit nomen absc̃dituz ciuitatis rome et occisuz ẽ

scōz ad ppitiatoziū: qñ de ppitiatorio oziebaf vor loquēs ad eum z declarans dubia. sic habef Nu. 7. c. cū dicit. cūcz ingrederef moyses tabernaculū federis vt cōsuleret ozaculū: audiebat vocē loquētis ad se de propitiatorio qō erat sup arcā testi-
Secundus. monij inter duos cherubin vnde z loqbaf ei. Alius locus i quo deus moysi loquebaf erat ad ostiū tabernaculi. sic habef Exo. 29. c. cū dr. sacrificiū ē dño oblatione perpetua in generationes vestras ad ostium tabernaculi cozā dño vbi ostituā vt loquar
Tertius. ad te: ibicz precipiā filijs israel. Alius locus erat in quo de⁹ loquebaf moysi in colūna nubis. s. cz inclinabatur colūna z loqbaf ei: z nō solū ei sz aliqñ alijs sicut pz Nu. 12. c. cū dicitur de aarō z maria cz vocauit eos deus z descendit in colūna nubis z stetit i ītroitu tabernaculi. Alij modi z loca erant in quib⁹ de⁹ moysi loqbaf. nā vbicūcz vellet ibi loquebaf. z iste erat modus
† cognoscendi facilis veritates rerū occultarū. (Qui locutus est ad moysen.) quomodo autem locutus fuerit non differt. satis enim est cz locutus fuerit sic. constat aūt cz ēcz hic dicatur deū locutū eē non intelligitur de deo sed de angelo qui loquebaf in nube vel in propitiatorio. deus enim nūquā loquebaf vt Exo. 23. et. 25. c. pbatū ē. (Educ blasphemū extra castra.) Dic ponif
† *Pena aōo ōtermīata viro blas-phemo. pena determinata a deo. in quo intelligendū est cz moyses non dubitabat de morte qn ifligēda eēt isti blasphemo: qñ blasphemia est de maximis pctis. Ideo p eo satis moz debef manifeste: sz dubitauit moyses de genere mortis. s. de suspendio: vel lapidatione: aut huiusmodi. z iubet deus cz lapidetur: et cz hoc fiat extra castra. Lā huius ē ne castra polluanf sanguine humano z qz honor quidā est. extra castra aūt ꝺuenientius fiebat. et ex hoc acceperūt iudei vt qñcūcz aligs blasphemaret z lapidandus eēt eijceref a castris. sic aūt factū est in beato Stephāo qñ iudei eiecerunt eū extra ciuitatē z lapidabant. Sic habetur
† Actuū. c. 7. (Et ponāt oēs qui audierunt manus suas sup caput eius.) i. oēs testes delicti ponant manū super caput ipsius g peccauit z tunc lapidabatur. ¶ Et ex hoc acceptū est inter iudeos
D Qñ testes crimiſ apō iuꝺos ipōe b ät manuſ sup conuictū ō crimine. cz qñcūcz aliquis peccaret z morte plectendus eēt: testes huius sceleris imponerent manum sup caput etiam si non esset peccatuz blasphemie. Sic pz in susanna quā accusauerūt duo senes: z cū ipsi testificarentur contra ipsam imposuerunt manus sup caput eius vt habetur Danie. c. 13. illud tñ erat accusare de adulterio. ¶ Causa aūt pp quā testes imponebant manū capiti hominis scelerati erat: qz imponere manus capiti alicuius denotat protestatē: qō ad iudicem pertineret g reos sentētiat. sz testes sic se habent cz vident ferre sententiā ex eo cz pp dicta ipsoz fertur sententia: ideo ad ipsos pertinet imponere manus sicut iudici. Pertinet ēt alterū. s. cz primo testes percutiant ipsum g
1. Lā. p sceleribus occidit cz quisqz alius de quo nihil dicit hic: sed habef Deutero. 17. c. cū dicit. manus testium prima interficiet
2. Lā. eū z manus reliqua populi extrema mittet. ¶ Causa autez ad idem ptinere vī ad qō superior causa de positione manuū sup caput. nā isti qui sunt testes in aliquo scelere si scelus habeat penā infligendā a populo: sicut lapidatio a toto populo infligitur habent ius tancz aliquid de populo: ideo ad eos tancz ad ceteros de populo pertinet percutere ipsos sceleratos conuictos. et qz testes specialius pertinent ad mortē alicuius cz aliqui alij: debebant habere hoc testes super omnes alios populares cz prio
† percuterent ipsum qui occidi deberet. (Omnes g audierint.) dr de istis cz ponāt manus suas super caput blasphemātis: ga
† ipsi testes sunt. (Et lapidet eū omnis populus.) i. ponatur i testate totius ppli ad hoc cz omnes lapident. z cā vī esse qz istō peccatur est publicū. s. cz g cōmittit illud peccat in cōmunitatem cū publice offendat deū z oēm cōmunitatis: ideo punitio pertinebit ad ipsum populū. de hoc magis dicetur infra. (Et ad filios israel loqueris.) Cū fuerit posita pena huius in particulari immediate subiungit lex de tali crimine ad omnes posteros cū
† dr. (Nō g maledixerit ꝺo suo.) i. qui blasphemauerit. nā supza dicebatur cz ad hoc cz aliquis blasphemaret nomen dñi requirebanf duo. s. declarare nomē dñi z maledicere illud. hic autē solum ponitur maledicere: qz hoc aliquo modo icludit illa duo cū nēo possit maledicere nomini dñi nisi illud exprimat. z sic in
† maledictione includitur totū blasphemare. (Portabit peccatuz suum.) i. sustinebit penā p iniquitate sua. Peccatum enim non potest accipi hic nisi pro pena: qz si accipiatur p culpa manifestum est cz quicunqz peccat portat peccatum suum: z est impossibile cz quisquā alius portet cū peccatū in solo peccante sit. sed accipitur peccatū pro ipsa pena peccati. et tunc dicitur aliquis portare peccatū suū qñ penā peccati totaliter suffert ita cz nihil sibi remittitur: nec aliquid in alios transumit. Si enim aliquid dimittatur nō portat peccans sup se totū peccatū suū etiā si aliquid in alteros transferatur cū dicūt nihil horum fit: quicunqz
† peccat peccatū suū portat. (Et g blasphemauerit nomen domini morte moriatur.) repetitio est eiusdem sentētie: qz idem ē maledicere z blasphemaf vt dictū fuit supza. nec accipitur hic blasphemare solū p declarare nomē dñi. s. pnunciare illud solo ore: qñ hoc modo nō infligebatur mors. nec etiam iudei vocabant blasphemiā ipsam nominationem nominis dñi. sz qñcūcz aliquis dicebat qcz qō videbaf eis eē manifeste contra deū sicut pz de christo qñ dixit. nūc videbitis filiū hois venientē in nubibus celi: z summus sacerdos dixit blasphemauit: quid adhuc indigemus testibus? ecce audistis blasphemiā. z ipse summus sacerdos ad istam vocē scidit vestimenta sua vt habetur Mat. 26. c. eodē modo iudei intellexerunt esse blasphemiā qñ stephanus dicit. ecce video celos apertos z filiū hois stantē ad dextris virtutis dei. z tunc iudei clamātes voce magna eiecerūt stephanum extra ciuitatē z lapidabant eū ptinentes primo aures suas ne audirent verba illa vt habef Actuū. c. 7. ecce ergo ista verba blasphemiā vocant. sed nō ē hoc in expressiōe nois dñi: sz ex eo
† cz aliquod malū ō deo dicitur. (Morte moriaf.) Ista ēt repetitio est: qz idem ē morte moriatur qō portabit peccatū suū. i. penā pcti: z pcti meref mortē necessariū est vt qui portat peccatū suū morte moriaf. z sic osueuit deus dicere de illis g mente obstinata transgrediuntur cerimonias legis cz portabunt iniquitatem suam: sicut pz de illo qui comederit morticinum vel captū a bestia z noluerit lauare vestimenta sua portabit iniquitatē suam vt pz. ō. 17. c. ¶ Sed in hoc differt: qz portare iniquitatem aliquando significat mortē inferendā ab eo super qua nihil habent iudices. z tamen dicere cz morte moriatur pertinet ad iudices qui in tali casu debent inferre mortem. Sic patet Nume. 15. c. cum dicitur de illo qui transgrediē cerimonias legis. anima vero que per superbiam aliquid cōmiserit siue ciuis sit ille: siue peregrinus: quoniam aduersus dominum rebellis fuit peribit de populo suo: verbum enim domini cōtempsit z preceptū illius fecit irritum: idcirco delebitur z portabit iniquitatem suam. ibi enim de morte que a deo infligenda est agitur: hic autem
† cū dicitur morte moriatur intelligitur a populo infligente. (Lapidibus opprimet eum omis mukitudo ppli.) Ista ē determinatio pene magis i speciali. quoniam idem est morte mori: z lapidibus opprimi. sed per illum solum nesciretur que mors infligēda esset. z dicitur cz lapidibus opprimet eum omnis multitudo i. totus populus lapidabit talem hominē. repetitio est supiozis.

¶ Quare totus populus lapidabat delinquentē contra deum et non contra proximum. Questio. II.

Causa autem quare totus populus lapidet. ō. posita est. s. qz ad eum pertinet ista iniuria cum fit inflicta deo suo. z dicit ois multitudo nō cz omnes de multitudine lapidēt: qz hoc nō cōtingeret: sed cz cuilibet de multitudine ius fit vt lapidare possit. Etiā nō accipitur omnis multitudo pro tota multitudine israelitarum: qz non poterant de toto israel conuenire omnes qui erant quasi immunerabiles. sed tota multitudo itelligitur de illo populo in quo lapidabatur blasphemus. nā ibi singulis de populo ius erat vt lapidare possent blasphemum. Et sz non erat hoc preceptū obligans singulos. s. cz nemo esset de populo illo qui non obligaretur ad mittendum lapides contra blasphemum. erat tamē exhortatio quedam vt omnes irent ad lapidandum eum: z bene faciebant atcz placebant deo illuc euntes. ¶ Erat autem prima causa quare omnibus concedebatur lapidare blasphemum: qz vt dictum est omnibus iniuriam fecerat qz deo omnium qui ab omnibus colitur maledixerat: contēnendo illū quē ceteri adorant. ¶ Secunda qz erat hic quidam cultus quē deo impendebant. nam erant omnes subditi deo et tenebantur honorare eum: ideo ad omnes pertinebat vlcisci iniurias deo illatas. Et tamen qui blasphemabat inferebat iniuriam deo: ideo ad omnes de populo pertinebat cz eum lapidarent. ¶ Tertia ratio z precipua erat vt cum venirēt omnes ad blasphemum lapidandum viderent atrocitatē mortis z cz nulla misericordia habebatur cum eo qui talia cōmiserat: ideo videntes omnes timerent talia cōmittere. qō nō fieret si pauci viderent istas executiones penaz. Sic pz Deut. 13. c. vbi dicitur ō illis qui alios incitauerunt ad colendos deos alienos. s. fit primo manus tua super eum z post te omnis populus mittat manum: lapidibus obruetus necabitur: qz voluit te astrahere a domino deo tuo vt omnis israel timeat audiens z nequacz vltra
*Notādū faciat quippiā huius rei simile. ¶ Considerādū aūt cz qñ pctā aliqua committebantur contra deū: solum iubebat reos occidi

a toto

a toto populo. qñ aūt peccata erant contra ꝓximos vt in homicidio ⁊ adulterio ⁊ similibus nominata iubebat ꝙ reus occideretur a toto populo. ⁊ patet hoc de illo qui obtulit de semine suo idolo moloch. nā iussit de⁹ ꝙ totus popul⁹ terre illū lapidaret ℨ.20. ⁊ ibi ponitur ō adulteris ⁊ alijs pctōribus ꝙ similiter lapidandi erant. ⁊ tamē nō exprimit ꝙ lapidarent a toto pplo. ēt qñ qdā inuentus est colligens ligna in sabbato in deserto iussit deus vt ois turba ysrael lapidaret boiem illum extra castra Nu. 15.c. Sic ēt quādo in aliqua ciuitate inuenirentur aliqui qcunq; essent idolatre vel solicitantes ad idolatriā alios occidē di erāt a toto populo. Deute. 13. et. 17. ¶ Causa autē quare in delictis ɔtra deū deberet inferri mors ab oibus ⁊ in alijs pctis nō ita expresse iubebatur erat duplex. Prima qz cū peccās contra deū intulisset ei iniuriā pertinebat ad oēs ō pplo vlcisci illā qz erant subditi dei ⁊ cultores eius. cū autē mors inferebatur ꝓ delicto cōmisso in aliquā psonā priuatā nō pertinebat expetitio vindicte ad oēs de pplo: qz nō erāt subditi illius: sed ad ipz ꝙ passus erat iniuriā ⁊ ad cognatos atq; amicos illius. Ideo ñ oportebat dici ꝙ totus ppls occideret talē peccatorē. ¶ Secunda erat qz totū pplm cōuenire ad occidendū pcōrē fiebat ꝓcipue vt oēs viderent atrocitatē pene ⁊ timerēt: ⁊ nō auderent similia cōmittere Deute. 13.c. ⁊ tñ volebat deus ꝙ boies magis cauerent pctā que contra eū cōmittunt q̄s ea q̄ ɔtra ꝓximum: ideo potius iussit conuenire totū pplm ad occidendū pctōrē in pctis q̄ contra eū cōmitebātur q̄s in illis q̄ erant contra ꝓximū. ¶ Et lz vtraq; pctā contra deū eēnt ⁊ offenderet in eis: voluit tamē magis cauere ea q̄ cōtra ipsum solū erant. Primo qz illa videntur eē vt cōmuniter maiora q̄s cetera vt blasphemia ⁊ idolatria: ⁊ maiora pctā magis sunt cauenda. Secundo qz etsi iterdū aliq̄ pctā cōtra ꝓximū sint grauiora q̄s illa q̄ sunt cōtra deum solū tñ deus videt magis cōtēni in illis q̄ cōtra ipsum sunt qz illa videnť eē facta cōtra deū: alia aūt nō cōtra deū: lz contra hominē. lz cauend⁹ est valde ⁊ēptus dei: iō circa talia adhibenda est magna cura ne cōmittanť: ⁊ grauis pena imponenda qñ cōmissa fuerint. ¶ Tertio ⁊ ꝓcipue qz tanto ē maior solicitudo adhibenda ne peccatū cōmittať quāto sunt boies ꝓniores ad illud cōmittendū. lz ad cōmittendū pctā que sunt contra solum deū sunt boies magis ꝓni q̄s ad cōmittendū pctā ɔtra ꝓximos: qz in pctis ɔtra deū videtur ꝙ nemo fit ꝙ vindictā exposcat: in pctis aūt cōmissis ɔtra ꝓximū ē ꝙ doleat de suscepto damno aut iniuriā ⁊ vltionē petat: ideo debuit deus facere ꝙ homines magis timerent cōmittere pctā contra ipsum q̄s ɔtra ꝓximos: ⁊ ideo voluit ꝙ ad puniendū peccantes cōtra se ꝛueniret totus populus vt oēs videntes timerent ⁊ nō auderent cōmittere similia. ad puniendū autem peccantes contra ꝓximū nō apposuit tantā diligentiā an oēs ad puniendū pctōres conuenirent. ¶ Interdū tñ iussit ꝙ sic peccantes a toto pplo occiderentur ⁊ tunc nō erat nisi vt alij videntes timerent sicut patet. Deuť. 21. et. 22. ¶ Considerandū aūt in hoc ꝙ deus iussit aliquos occidi ꝓ pctis in ꝓximū ⁊ quosdā iussit a toto pplo occidi. ⁊ hoc fuit specialiter in illis pctis q̄ minora videbant de bis q̄ morte digna erant. ⁊ pz in duobus in qbus habeť expresse ꝙ peccātes a toto populo lapidarenť. ¶ Primū erat in filio ꝙ nō obediebat monitis paternis ⁊ vacabat cōfessionibus atq; luxurie. nā lz ista essent pctā quedā: tñ nō manifeste patebat ꝙ ista essent digna morte: ideo deus iussit lapidari illū a toto pplo ad portas vrbis vt totus ysrael audiens timeret Deuť. 11.c. ¶ Secundus erat de puella q̄ fornicata est manens in domo patris nondum desponsata existens: ⁊ postea qñ accepit sponsum tacuit se eē cognitā. nā postea cū vir su⁹ non inueniret illā virginē lapidabať a toto pplo Deuť. 22.c. ⁊ hoc videbať eē de minimis pctis: qa illa nō erat alicui viro alligata cū nō eēt cōiugata neq; desponsata. volebat ergo deus ꝙ in talibus totus populus videret penā inferri ⁊ timeret. ac si diceret eis si ꝓ istis paruis debetis timere vobis penā inferendā qd fiet de maioribus: qz ibi illā magis timere debetis sicut erat in homicidio ⁊ rapina ⁊ adulterio: ⁊ tñ de bis nō exprimit ꝙ a toto populo occiderenť: qz planus erat ista eē grauia pctā: ⁊ quisq; timeret ea committere: saltem timore primorum cōtra quos illa erāt. (Sive ille ciuis: sive peregrinus fuerit.) i. ista pena omnibus erit equalis cuiuscūq; cōditionis sint: ⁊ hoc sive peregrini sive ciues sint. Accipiunť autē hic peregrini. i. aduene. s. qui veniunt de terra sua vt habitent i terra aliena. ciues aūt dicuntur eē qui sunt naturales de aliquo loco. ⁊ non accipitur hic ciues: vel aduene: aut peregrini ꝓprie: qñ ciues a ciuitate dicuntur. s. ꝙ de aliqua ciuitate oriundi sint ⁊ consequunť priuilegia: ⁊ iura illius ciuitatis. aduene aūt dicebantur ꝙ ab extra veniebant vt in aliq̄ ciuitate habitarent. Indei aūt qñ erāt in deserto nō erāt ciues nec peregrini: cū ista ad aliquā ciuitatē referantur. sed dicebantur ciues ⁊ peregrini large. s. ciues erāt illi qui erant oriundi de genere iacob quibus directe data erat ista lex. peregrini autē dicebanť ꝙ inter istos habitabant accipientes eorū ritū: ⁊ de gentibus veniebant. comparatio autem horū ad veros ciues ⁊ peregrinos equa ē: qñ illi qui sunt de aliqua ciuitate participant originē loci cuius loci leges sunt ⁊ priuilegia vel quascunq; immunitates. ⁊ illi qui ab extra veniunt nō participant vnitatē originis loci: ⁊ ideo leges respectu eorū aliene sunt. ita in iudeis ⁊ cōuersis ad iudaismum erat: qñ iudei descendebant directe de genere iacob ⁊ sic participabant vnitatē originis cui originī leges ille in qbus iudei viuebant cōpetebant. Illi autē qui conuertebanť ad iudaismum nō habebant vnitatē illius originis: ideo quātū ad hoc iudicabanť peregrini vel aduene. ¶ Item qz ſm aristo. 3. politico. si li dicuntur eē ciues ꝙ participant lege ⁊ principatu. s. dignitate concionatiua: sui enim ⁊ multitudo banausorū ciuitatē nō faciunt. ¶ Isti aūt cōuersi ad iudaismū sic se habent ꝙ non participant lege ⁊ principatu. nā q̄s participatio in lege eēt eis cōis: qz sicut hic dicitur eadem lege puniebatur ciuis ⁊ peregrinus: ⁊ nō debebat eē aliqua differentia: vel personarū acceptatio: sive ciuis: sive peregrinus esset in iudicando: tamen nō erat participatio in principatu vel dignitate gentilibus ad fidem cōuersis: qñ ſm ꝙ habeť Deuť. 23.c. in quibusdā gentibus conuersis ad iudaismū nūquā intrabant ecclesiā dei. i. nūq̄s efficiebanť principes vel rectores: in alijs aūt vsq; ad certas generationes. ⁊ dū hoc maneret in ꝛuersis ad iudaismū vel in posteris conuersorū dicebantur esse peregrini: ⁊ tamen eadem lex illis esse debebat quantū ad punitiones ꝓ peccatis ⁊ ad distributiones iusti: precipue cū cōtra deū peccarek. ⁊ peregrinus pōt hic signare duo. s. eū qui conuertitur ad iudaismū de gentilitate vel ꝓ illo ꝙ aliquo modo morabať inter iudeos etiā si non esset conuersus ad iudaismū. nā dato ꝙ aliq̄s veniret casu aliquis de gentilibus ad terrā iudeorū cum quibus nō erat interdicta omnis communicatio ⁊ ille blasphemaret nomē dñi morereť. Sic ēni faciunt leges humane: qz q̄cunq; aliquis peccat in aliquo loco etiam si non sit de loco illo punitur ſm leges illius terre q̄s sortitur forꝓ ōlictū. (Qui blasphemauerit nomē dñi morte moriat.) ista est pura repetitio superiorū qñ nihil additur hic ad precedentia: ⁊ sepe fiunt iste repetitiones in sacra scriptura ad magis imprimendū. (Qui percusserit ⁊ occiderit hominem.) Supra ponebatur lex de eis qui blasphemabant: qō erat ɔtra deū. Hic ponitur lex de eo qui agit contra ꝓximū ⁊ contra res eius. ⁊ primo agit de maxima lesione q̄ est mortis inflictio ⁊ deinde de minoribus. ¶ Dicitur ꝙ qui percusserit ⁊ occiderit hominem occidatur a iudicibus. additur enim hoc qō est occiderit. nam si aliquis percusserit ⁊ non occiderit tenebitur de vulnerato ⁊ ñ de occiso. ⁊ hoc ēt intelligitur si occiderit hominē iniuste: nam qui occidit in quibusdam casibus in quibus lex permittit nō bz aliquā vindictā a lege. Si autem aliquis percusserit solum non occidens tenebitur ad leges contrapassi vel talionis q̄ infra habentur. ⁊ hoc intelligitur siue occiderit seruū: siue liberū dumtñ seruus non fuerit suus. Si autem seruus fuerit suus distinguiť qz aut immediate mortuus est seruus percussus in manibus dñi sui: vel post modicū: aut supuixit vno vel duobus diebus. si vero supuixerit nō occideť dñs. si autē immediate mortuus fuerit occideť dñs. sic habeť Exo. 21.c. (Morte moriatur.) i. occidatur qz hominem occidit: qō verū ē nisi a casu egerit vt habetur Exo. 21.c. qō intelligendū est nisi forte ille qui occidit a casu ꝓbaretur habere aliquas inimicitias cū eo qui occisus est: quoniam tunc q̄s ſm veritatem a casu egerit tamen lex presupponit eum fecisse ab intentione vt habetur Nume. 35.c. ⁊ Deuterono. 19.c. etiam intelligendum est nisi ille qui a casu occidit aliquo modo fuit in culpa: et ſm alias limitationes que date sunt Exod. 21. cap. vel si egit se defendendo: quia hoc apud omnem legem culpa caret. (Qui percusserit animal reddat vicarium.) Hic agitur de damno illato in rebus ꝓximi. s. in animalibus suis vel in quibuscunq; alijs rebus. ⁊ potest hic accipi percussio animalis pro occisione vel solum pro vulneratione. sed melius est vt accipiatur hic pro occisione. nam istud verbum vtrunq; significat: ⁊ in hystorijs magis accipitur percutere pro occidere q̄s pro vulnerare vt sepe dicitur in libris regum ⁊ Iosue ⁊ iudicum ꝙ percusserunt tot milia in ore gladij. i. occiderunt. Aliquando autez accipitur pro vulneratione. ⁊ ratio ē huius sic qz infra habetur eadez lex. s. qui percusserit iumētū reddet

B In delictis ɔ de uz q̄re ab oib⁹ ōbēt mors inferri. 1. Lā.

2. Lā.

C Peccantes i duo b⁹ pctis a pplo lapidabāť. Primus. Scōs.

D Judei i deo to nec erāt ciues nec pe regrini.

Quid regri tur ad ꝑ ꝙ aligs fit ciuis.

Peregrin⁹ duo signat.

Lex ō agēte ɔ primū ⁊ ɔ ei⁹ res.

aliud.Si accipiat in vtroqꝫ ꝑcutere ꝓ vulnerare erit lex totali
ter repetita.est tamen cauenda repetitio inquantū possumus.
Si aūt accipiat in vno percutere pro vulnerare ⁊ in altero per
F
cutere pro occidere est conuenienter dictum:non enim fiet ali-
qua repetitio legis.ēt hoc conuenit:q2 sicut ibi dat lex de homi
ne occiso ⁊ vulnerato ita debet dari de iumentis.⁊ dicitur ꝙ q
percusserit.i.occiderit animal qdcunqꝫ dumtā pertineat ad ali
quē possidentē:q2 de alijs non est lex ꝙ reddet vicarium.i.red
det aliud animal qd suppleat vices eius.vicarius eniꝫ a vicibus
dictus est.⁊ sic dicitur vicarius alicuius iudicis qui vices eius
in iudicando supplet.hoc modo cum pro vno animali alterum
redditur qd eadē efficere possit vicarium reddere dicitur.hoc
enim magis conuenit ad animalia pertinentia ad labores q̄ ad
alia.de vtrisqꝫ tamen verum est ꝙ ꝓ animali occiso debet red-
di alterum eiusdem speciei ⁊ eiusdem valoris vel sit in electiõe
†
ipsius petentis an velit accipere precium ꝓ illo animali.(Idest
aiam pro anima.)Istud est expositio superioris cum dictum est
ꝙ dabitur animal vicarium pro animali occiso.s.ꝙ non datur
preciū vel aliquid alterum equiualens sed anima pro anima.i.
animal pro animali.non enim potest hic accipi anima proprie:
q2 nemo potest dare alteri animam pecoris.⁊ illa etiā si dare-
tur nihil proficeret:⁊ iste est modus accipiendi scripture vt'com
†
muniter vt sumatur anima pro re animata viuente.(Qui irro-
De lege vulnerationis.
gauerit maculaꝫ.)Hic agitur de lege vulnerationis.s.si aliquis
percusserit quomodocunqꝫ alterum siue illa percussio sit enor-
mis:siue non:ꝙ inferenda est alia percussio inferenti.⁊ accipit
hic macula non ipsum vulnus:sed deformitas manens ex vul-
nere.s.cicatrix vel damnum qd sequitur ex vulnere:vt si alicui
†
oculus eruatur:vel mutiletur pedibus aut manibus.(Cuilibet
ciuium suoruꝫ.)Hic vocantur ciues large:non solum ille q erat
participans origine ciuitatis et lege et dignitate:sed etiam illi
qui aduene erant ⁊ sola lege participabant.nam sicut infra dici
tur equū iudicium inter vos sit siue peregrinus siue ciuis pecca
uerit.vel potest accipi hic ciuis proprie ⁊ tamen ꝙ per ciuem in
telligantur peregrini etiā si non importetur per hoc nomen ci-
†
uis.(Sicut fecit sic fiat ei.)i.qualē maculā inflixit talis macula
ei infligetur:vel quale vulnus dedit tale suscipere cogatur.

Qõ.12.
A
An lex talionis seu ꝯpassi iusta vel iniusta sit.

¶In quo cõsiderandū est ꝙ ista est que vocatur lex talionis.s.
quando aliquis tale pro tali suscipit:vt si oculus pro oculo erua
tur vel dens ꝓ dente vt infra dicitur.Circa quā legē considerā
dū est ꝙ ista lex talionis nõ est simpliciter iusta aliqui tamē exi-
stimant eā esse iustam.⁊ sic apud antiquos contēdebatur d hac
lege cõtrapassi.naꝫ id qd leges hūane vocāt talionē philosophi
Opin. quorundam.
vocant cõtrapassum.¶De quo quidā dicebant ꝙ contrapassū
est simpliciter iustū ⁊ rectā fieri vindictam:siquis patiatur ea q̄
fecit.sic etiā pythagorici determinant sicut ait aristo.in.5.Ethi.
Improbõ.
Nõ tamē hoc cõuenit sicut ipse ibidē dicit.s.multis enim in lo-
cis dissonat:puta si principatū habens percussit non oportet re-
percuti:⁊ si principē ꝑcusserit qs nõ percuti solū oportet:sꝫ ⁊ pu
niri.vnde dicit ꝙ ciuitas nõ permanet per ꝯtrapassum.s.ꝙ fi-
ant eadē ⁊ equalia que recepta sunt:sed ꝙ fiant proportionalia
nā sicut dicit percutiēs regē nõ suscipit equale si repercutiatur:
si tamen rex aliquē percusserit nõ fit sibi equale si repercutiat:
sꝫ maius ei infligitur q̄ ipse inflixerit.¶Et causa huius est:q2
quando lex dat aliquas punitiones pro illatis vulneribus vel
al's non respicit ipsa vulnera sed respicit iniuriam ⁊ damnum
q̄ sequuntur ex percussionibus.⁊ ideo cum contigerit ista eē eq̄
lia iustum est.cum vero inequalia sunt iniustum est : quoniam
iustitia secundum aristote.Ethico.lib.5 cap.equalitas quedam
est.oportet autem reduci ad equalitatem istos duos.s.agentem
⁊ patientem:vt quantum vnus de malo accepit tantum et a-
lius accipiat.vnde cū rex percusserit rusticū iniuriā quidem in-
fert si iniuste faciat:magna tamen non est ꝓpter duo.s.q2 ille q
recipit magnā iniuriā recipere non poterat cum sit parue digni
tatis persona:iniurie tamen ſm quantitatē accipientiū magni-
tudinem vel paruitatem suscipiunt.Secundo ista iniustitia
magna non est:q2 ille qui intulit eam magnus erat ⁊ quanto il-
le qui inferebat magnus erat tanto iniuria parua erat.Si vero
rusticus econtrario regem repercusserit iniuria valde magna
fit.¶Primo quidem q2 ille cui infertur magnus est ⁊ a magni
tudine suscipientis cõmensuratur magnitudo iniurie suscepte:⁊
q2 rex improportionabiliter aut quasi rusticū excedit:ideo equa
lis percussio regi illata est improportionabilis iniuria vel qua-
si iniurie suscepte cum rusticus percuteret.etiam hoc est q2 qui
regem percutit non solum regi iniuriaꝫ facit:sed toti cõmūitati
quoniā rex cõmūitati preest:equale aūt illatū cõmunitati valde
maius est q̄ si inferatur alicui persone priuate.¶Item ista in-
iuria est valde magna:quoniā ille q intulit eā parue dignitatis
erat.⁊ quanto inferens minor est tāto iniuria maior ē sicut quā
to suscipiens maior est tanto augmentatur iniuria.rusticus aūt
Rusticus dignitatis pue ē.
dignitatis parue est:ideo percutiendo magnam iniuriam īfert.
vnde fit ꝙ cum rex percusserit rusticū parua iniuria fiet.Si ve
ro rusticus regē repercusserit valde magna iniuria acta sit ⁊ ad
hoc tñ ꝙ iustitia sit debet esse eq̄litas.ergo si tātū rusticus regē
percusserit quātū ab eo percussus est iniustitia fit:cum maioreꝫ
patiatur rex iniuriā q̄ intulerit.Sed necesse est ad hoc vt recte
factū sit tantā esse iniuriā quā rex tolerat quātā eā quam itulit.
ḡ necesse est ꝙ aliquid valde minus patiatur rex ad hoc ꝙ solū
tantā habeat iniuriā quantam rustico intulerit q̄ id qd rusti-
cus passus est.¶Unde repugnat omni legi ⁊ rationi ⁊ deo ꝙ
B
si rex malū intulerit rustico tantū recipere iubeatur.Nec quidē
hoc solū in publico intelligendū est.s.ꝙ si rex publice rusticum
percusserit ꝙ publice repercutiatur:qm̄ hoc manifeste excedens
erat.¶Sed nec etiā in occulto hoc faciendū est.s.ꝙ debeat rex
in occulto ꝑcuti ꝓ percussione publica quā rustico intulerit:im
Si rex vellet satisfacē rustico ꝑcusso a se null'i foro ꝯsciētie iuste poterit ei iponē vt repercuteret vt ꝑcusserat.
mo dato ꝙ in foro cõscientie rex confiteretur ⁊ vellet plene sa-
tisfacere de peccato suo non debebat ei imponi ꝙ repercuteret
si percussisset:qm̄ qui talē imponeret penitētiā manifeste supra
modū imponebat penā.velut siquis alteri rapuisset decem ⁊ in
confessione iuberet restituere decē milia:manifestus enim exces
sus esset ideo oportet vt minus imponatur regi q̄ intulerit nõ
q dē minus de iniuria:quoniaꝫ tantū pati debet quantum agit
alioquin iustum non est:cum iustitia equalitas dicatur potis-
sime in cõmutatiuis vbi debet esse equalitas rei:sed debet pati
minus de pene inflictione q̄ intulerit:qm̄ minor pena in rege
maioris iniurie illatiua est.¶Patet ergo ꝯtrapassum non esse
simpliciter iustū sed oportet reduci ad alterū modū equalitatis.
¶Unde dicendū regulariter ꝙ ꝯtrapassum circa distributiuā
iustitiā nõ dicit equalitatē:ideo nõ ē simpliciter iustū:nisi aliqñ
Penes distributiuā iustitiā ꝯpassū ñ dic eq̄litateꝫ nec ꝯuenit nisi ꝑ accidēs i iustitia vo cõmutatiua aliq̄lit magis ꝯuēit
ꝑ accidens fiat vt contrapassum distributioni cõueniat.Ratio
aūt ē q2 in distributiua iustitia q̄rit mediū non rei sed ratiõis
vel dignitatis:ideo ibi inquiritur equalitas geometrica ⁊ non
arismetica.Sed cõtrapassum dicit equalitatē arismeticā q̄ ē eq̄
litas rei ⁊ nõ proportiõis vel dignitatis:ideo rarissimū ē ꝙ in
iustitia distributiua conueniat ꝯtrapassum.¶De iustitia autē
cõmutatiua dicendū ē ꝙ ꝯtrapassum magis applicet ad eaꝫ q̄
ad distributiuā:nec tñ ꝓprius ē iustū ꝯtrapassum in iustitia com
mutatiua vt pꝫ in exēplo supra dato de rege ꝑcutiēte rusticū et
reꝑcusso ab eodē:ꝙ ibi iustū nõ fit ⁊ tñ ē ꝯtrapassum.¶Q2 āt
ꝯtrapassum ꝯueniat aliq̄liter iustitie commutatiue magis q̄ di
stributiue cā manifesta est:q2 in cõmutatiua attenditur mediuꝫ
rei ⁊ nõ rõnis ⁊ fit iustitia ſm equalitatē arismeticā:⁊ tñ ꝓprius
nõ cõuenit q̄q̄ videat in supficie ꝯuenire.Nā cõtrapassum di
C
cit vt aliqs eadē vel tanta patiat quāta intulit.Iustitia aūt ſm
Error ponētiū ꝯpassum eē simpl'r iustum.
equalitatē est.ergo vꝫ ꝙ cū aliqs tale ⁊ tantū patit quātū intu-
lerit iustū sit cõmutatiuū.Hoc autē ꝯtrapassum ē.¶Sed ī hoc
errāt illi qui ponunt cõtrapassum eē simpliciter iustū attenden
tes ad modica:qm̄ in iustitia ꝯmutatiua ꝯsiderat equalitas ipsa
tñ non fit in ipsa re q̄ est percuti vel percutere sꝫ in damno vel
Eq̄litas quā reqrit iustitia ñ ꝯsideratur ſm irrogationeꝫ rex sꝫ ſꝫ magnitudinē iiurie.
iniuria:ista autē nõ sunt equalia q̄q̄ percussiones equales sint
vel ipse res q̄ exterius inflicte sunt.Q2 aūt nõ debeat ꝯsiderari
equalitas ſm ipsas res illatas sed ſm iniuriā vel dānū pꝫ.nam
quādo aliquis se percussum ꝯquerit:ideo dicit malū sibi īflictū
eē qm̄ iniuria inflicta ē ⁊ nõ q2 percussio.ideo ad hoc ꝙ equet
patiens agenti oportet vt in eo equet in quo dicit sibi malū in-
flictū eē.s.in iniuria.nā si equaret ſm rem.s.ſm ꝑcussionē ⁊ nõ
ſm iniuriā adhuc ꝯquerendū eēt isti qui passus est.Diceret eni
sibi maiorem fuisse inflictā iniuriam q̄ postea irrogata est ei q
intulit:⁊ sic semꝑ maneret iniustū cū consistat iustitia in quadaꝫ
equalitate.¶Dicendū ergo ꝙ ipsa percussio vel qdcūqꝫ illatū
Qñ sunt eq̄les iflictiões penax ⁊ nõ eq̄les iniurie ñ ē iustitia i ꝯpassuꝫ.
ab extra ꝑ accidens est ad ipsam equationem in iustitia agentis
⁊ patientis.iniuria autē est id in quo ꝑ se equalitas quā iustitia
requirit facienda est.⁊ ratio huius est q2 iniuria nunq̄ potest
eē nisi iniusta vt q percussit sanare volens:sicut medicus q vul
nerat vt sanet vel q nesciens percussit:aut nullo potens modo
euitare qn percuteret aliū.s.q2 ad hoc impulsus est corporali-
ter ab alio:⁊ in talibus nulla vindicta dari debet:q2 non est in
iustitia.ergo ad quātitatē iniurie respicit ⁊ nõ rei vel plage.sic
eni de dāno vt de iniuria dicendū est.nā non est ꝯsideranda eq̄
litas in eo quod inflictū est:sꝫ ī dāno qd ꝑ inflictionē secutū est.
Nam si ex ablatione alicuius rei alicui magnū damnū sequit
multo appetendum est.Si aūt sequatur paruū dānū parua erit
estimatio

estimatio facienda:ideo ad hoc q̄ agens ⁊ patiens equiparent necesse est vt faciens equalitatē inter eos non consideret ipsum qō illatum est.s.ipsam rem:quoniam hoc per accidens est. sed consideret ipsam damni illationem.s.q̄ si magnum damnum illatum est:magna sit facienda restitutio.si autem paruū idem paruū restituendum sit. ¶Est ergo error in hoc ipsorum qui existimant iustum esse contrapassum:quia putant q̄ equalitas que est in re illata:siue fit percussio:siue ablatio rerum sit id in quo cōmensuranda est equalitas ad iustitiam.sed falsum est: quoniam solum hoc fit ad iniuriam ⁊ damnuz conferendo.Si vero contigerit vt cuz res exteriores equantur iniurie queque ⁊ damna equalia sint conuenit ibi contrapassum ⁊ erit iustum simpliciter.Si tamen equatis rebus extra non equantur iniurie vel damna:contrapassum iniustum erit. ¶Unde dicenduz est contrapassum solum habet locuz in iustitia cōmutatiua quā do persone ⁊ merita personarum equalia sunt totaliter:q⁊ tunc equatis rebus extra equabuntur iniurie ⁊ damna ⁊ erit iustuz simpliciter.si tamen persone non sint equales nec merita res exteriores equate non constituent equalitatem in iniuria vel dāno.imo necesse est q̄ quādocūq; ista duo equata fuerint: nunquā damnum ⁊ iniuria equalia sint.qō patet in exemplo dato de rege ⁊ de rustico. ¶Apparet ergo leuiter de cōtrapasso ex supra dictis an iustum vel iniustum sit.⁊ dicendum q̄ aliquando iustum ⁊ aliquando iniustuz est.hoc tamen per accidens est. per se enim contrapassum non facit iniustum.Sic autē est quā do hic dicitur q̄ sicut aliquis fecit sic fiat ei ponitur lex contrapassi.sed hic est iusta eo q̄ ponitur inter personas equales.s.inter personas priuatas.tales autem q̄q̄ habeant aliquā excellētiam ad alterutrum in virtute: vel diuitiarum magnitudine:vel alijs rebus que solent facere differentiam inter homines:tamē non sunt simpliciter inequales: ideo lex contrapassi tenet inter eas.principatus autem vel virtus dominatiua facit inequalitatē simpliciter vt nō sit equalis domin⁹ subdito.vel iudex eis q̄bus iudicat aut prelatus eis q̄bus preest:ideo cū inter istos eq̄litas facienda sit non dz intercidere contrapassum. non erit iustum nisi per accidens.(Fracturā p fractura).Hic exemplificatur lex cōtrapassi.s.vt si aliquis percusserit repcutiatur.⁊ tātū quātuz percussit tātū repercutiat.qō dicit fractura pro fractura.significat enim fractura ꝓprie alicuius membri non ablati a corpore destructionē.s.vt in corpore manens inutile fiat ad officiū corporis.vt si aliquis pedē fregerit alteri:q⁊ eidem pes infringat.Sic autem de manu ⁊ de ceteris.Alio modo accipitur fractura pro quolibet vulnere.nā in quolibet vulnere caro frāgitur.i.rumpitur illata violentia ferri vel alterius rei.⁊ isto modo accipi hic necesse est:quoniam aliter nō daret regula de vulnere:sed de sola fractura. in omnibus tñ constituebat contrapassum.(Oculum pro oculo:dentem pro dente).i.q⁊ si aliquis eruerit oculum alterius vel dentē eruendus erit ei oculus vel dens.Hoc autem verū est si iste qui eruerit oculum vel dentem alicui erat homini libero.nam tunc patiet eādem penam.si tamē eruisset seruo suo vel ancille nō tenebat eandē penā ferre: sed soluz dimittet liberos seruos vel ancillas quos sic pcusserit vt habet Exo.21.ca.si tamē esset seruus sic percussus: sed non eius qui pcussit:tenebat ad penam percutiēs ad quā teneretur si percussisset hominē liberū.(Restituet).s. dentem pro dente ⁊ oculum pro oculo:⁊ fracturā pro fractura. Iste modus loquēdi nō est ꝓprius:qm restituere est quādo quis alteri reddit qō abstulit.si tamē aliquis alteri oculū eruerit:⁊ ꝓpter hoc oculus eius eruatur nō restituit alteri oculum.semper enī priori manet oculus erutus.sed accipitur restituere large.i. reddere.s.q⁊ qui alterū percutit eruens oculum restituit.s.q⁊ oculus illius ponit pro oculo alterius.non tamē restituitur quicq̄ percusso.

Qō. 13. A

¶In hoc autē dicunt iudei q⁊ non fiebat ista repercussio sm litterā sed sm estimationem.s.q⁊ si alicui oculus erutus esset non oportebat vt erueretur oculus eruenti.immo non eruebat: sed pro oculo dabatur estimatio.nā q̄q̄ in libero homine estimatio haberi non possit vt patet.ff.ad.l.acquil.in lege liber homo. tamē habebatur eo modo quo poterat.nam ⁊ si nō haberet estimatio quātum ad cicatricem vel deformitatem tñ hēbat quantum ad dānū.q⁊ autem alius eruens oculuz alteri non deberet pati erutionē patet in hoc:qm pēa debebat esse per equalitatē. sed si forte alicui erui deberet oculus ptingeret q⁊ p hoc occidere:aut q⁊ aliquid ei magnū inferret nocumentū maius q̄q̄ ipse intulisset.ideo non erat talis punitio facienda. ¶Idē aūt si deberet inferre vulnus pro vulnere:q⁊ si aliquis percussisset alterū in capite ita vt esset mouti ꝓpinquus ⁊ iudex deberet infligere talem punitionē agenti:contingeret q⁊ mozeret iste cū tanta infligeret punitio:q⁊ difficillimū videt ab intentione equare nocumentū qō a casu tātū vel tantū factum est: ideo videbat esse iniustū in hac lege si sic fieret. Unde iudei dicunt non debere sic fieri sed reduci ad estimationē in pecūijs:vel si forte vellet ipse qui passus erat remittere iniuriam erat sibi liber.in hoc tamen an aliquādo ponerēt pena corporalis alicui percutienti alterū talis qualem ipse infligerat Exo.21.c.dictu est. ¶Dicūt tamē iudei q⁊ si forte iste qui intulisset lesionē nollet soluere estimationē iniurie facte sm q⁊ a iudice taxaret:cogebat ad talem penaz qualem infligerat.s.fracturā pro fractura oculum pro oculo dēte pro dente.quādo tñ vellet soluere estimationē non debebat fieri ista estimatio ab eo qui passus esset. nam iste magis estimaret q̄z esset rōnabile cum quilibet seipsum diligat aliqualiter supra modū:potissime in illis qui non sunt viri magne virtutis.tunc autem iste iudeus percutiens alterū soluebat estimationē.Si autem non bēret vñ soluere vendebat in seruuz pro tanto precio quātum fuisset facta estimatio.vel si precīū estimationis magnū esset vendebatur vsq; ad annuz remissionis qui erat annus septimus.Si autem sic adhuc non sufficeret preciuz non poterat amplius vendi.q⁊ autem venderet aliquis nō habens vnde soluat patet Exo.22.c.vbi iubet q⁊ si aliquis furat⁹ fuerit ⁊ non habuerit vnde soluat vendat in seruum. ¶Dicunt autem aliqui nostri doctores circa istam penā talionis:q⁊ aut ille qui fuerat percussus ⁊ mutilatus vel qualitercūq; lesus volebat ꝓsequi iniuriā ad hoc q⁊ agens puniret sicut pcusserat.⁊ tunc cōdēnabat agens ad simile percussionē.s.dentē p dente fracturā pro fractura oculum p oculo.Si vero ille qui accusabat alterū qz percusserat eū vellet suscipere estimationem in pecunia:iudex nō poterat infligere alterā penā. ¶Et hoc satis rōnabiliter dicitur.nā si semp deberet fieri estimatio in pecunia ēt inuito ipso qui pertulisset percussionē:nō erat ista lex talionis.sed alliceret q⁊ fieret estimatio in pecunijs qō non dicit. Etiā p3 hoc qz Exo.21.c.dicit q⁊ si aliquis percusserat mulierē ꝓgnantē dz reddi ocul⁹ pro oculo ⁊ dens pro dēte:⁊ fractura p fractura. Deinde cum dicatur de domino percutiente seruum suū ⁊ ācillā ⁊ eruente oculū vel dētē:vī q⁊ reddet liberos suos vel ancillas q̄s sic pcusserit. ¶Ex dis aūt arguitur ꝓsupposito q⁊ sp debeat dari alicui minor pena si pcusserit seruū suū q̄tū si pcusserit aliquē alterū.qō p3 Exo.21.c. Naz qui occidit hoiem liberū ab intentione occiditur siue percussus imediate moriatur siue post multos dies.si tñ aliquis seruū suū percutiat ⁊ moriat post duos vel tres dies non occidet vt p3 in eodē.ca. ¶Dabito ergo hoc querit an ille qui percussisset mulierē pregnantem ⁊ excussisset oculū vel dentē deberet pati fracturā pro fractura ⁊ oculum pro oculo erui:vel deberet in pecunijs solum fieri ista estimatio. Si aūt dicat q⁊ in pecunijs solū fiet.vī q⁊ magis det dñs seruo pro oculo excusso q̄z det homini libero cuius oculū excusserit:qm dando sibi libertatem dat sibi totuz qō valet. est enī estimatio libertatis estimatio totius hois.qm tamē mulieri pregnanti pro oculo eruto vel dente excusso solam estimationē dentis vel oculi impendit minus tribuit. Uidet ergo q⁊ pati debeat amputationē manus qui alterz manu mutilauit.Sic etiam de oculo ⁊ pede ⁊ ceteris. ¶Si aūt obijcit qō ante dicebat.s.q⁊ si alicui oculus eruēdus esset ꝓ oculo quē alter eruerat cōtingeret infligi maius damnū ei q̄z ipse infligisset. ¶Dicendū est q⁊ hoc nō obstat.qm iste fuit in culpa qui voluntarie alteri malum intulit.ideo si contingat eū maiora pati sibi imputet.⁊ ista videt esse intentio legis que de talione agit maxime cum littera sequens dicat.(Qualem inflixerit maculam talem sustinere coget).Fit enī hic comparatio de macula ad maculaz.s. de vulnere ad vulnus:de mutilatione ad mutilationē.ideo non videt referendū ad pecuniam.nam cū pecunia pro vulnere illato soluitur non infligitur talis pena qualis est suscepta:potissime cum dicat q⁊ ille qui intulit maculam sustinebit maculam. sed manifestum est q⁊ soluere pecuniam non est maculam sustinere:ideo videt q⁊ referendū sit ad maculaz que infligi debeat: qm tñ ista pena infligi deberet non erat infligenda ab eo qui susceperat prius maculam vel vulnus: qm iste appetitu vindicte acriter cruciaret enormiter percuteret:sed est infligenda talis pena a persona publica cui hoc ex officio incūbit ⁊ necessitate. hoc etiā melius est pro eo qui patit.nam si iste pateretur ab eo quē pcussit haberet illum odio:q⁊ videret eum vindicte appetitu stimulari.cum vero ab alio infligatur cui hoc ex necessitate officij incumbit non crederet illum agere ex liuore:ideo nō mouebitur sic ad iram ⁊ odium.de his tñ videat Exo.21.ca. cum

D

Contrapassū q̄ñ bz locuz i iustitia cōmutatiua.

Lex contrapassi.

E

†

†

†

A Cū alius eruebat oculū vt dētē alci an eēt ei eruēdus ocul⁹ vel dens vel eēt estimād⁹ in pecunia

¶ Judeorum opinio.

B Nostrorum doct. opin. penes legē talionis.

L Estimatio libertatis.

Obiectio.

Rñsio.

†

ibi magis dictū est: ⁊ pōt defendi ytraq; positio. de quo etiam dicam Matthe. 5. (Qui percusserit iumentum reddet aliud). Dic agitur de nocumento illato homini in rebus: vt si pecora sua vel iumenta occidant: aut percutiant. ⁊ qz supra dictum est de percussione iumenti intelligebat de percussione que est mortis inflictiua. Dic autem agitur de percussione que non est ad mortem: sed ipsum animal deteriorat: quoniam tunc percutiens tenebitur reddere alterum animal tanti precij quāti erat illud antequā percuteret. ⁊ ipse percutiens habebit iumentum qō percussit. simile habetur Exo. 21. capi. cum dicit de illo qui aperuit cisternam ⁊ non operuit eam: ⁊ ceciderit bos: vel asinus in eam dominus cisterne reddet precium: animal autem qō in cisternam cecidit erit ipsius domini cisterne. Similiter autez si aliquis habuerit bouez corrupetā ab heri ⁊ nudustertius: ⁊ nō custodierit eum: ⁊ ille percusserit alterū bouem vel asinum: dominus bouis reddet bouem pro boue ⁊ cadauer integrum accipiet. de hoc eodē capi. De his etiam habet extra de iniurijs ⁊ damno dato. poterat autem fieri estimatio in pecunijs si ipse dominus animalis percussi vellet. ⁊ hoc daretur certa pecunia pro minoratione valoris animalis percussi ⁊ maneret animal apō ipsum dominū suum. vel q; daretur totus valor animalis: ⁊ q; transiret animal percussum ad percutientem. (Qui percusserit hominem punietur). Hoc potest intelligi duobus modis. Uno modo q; sit repetitio superiorum: quia supra dictum est oculū pro oculo ⁊ dentem pro dente. ⁊ tunc ista punitio que iubet hic infligi non distinguet ab ea que supra ponebatur. s. fracturam pro fractura ⁊ oculum pro oculo. ¶ Alio modo pōt intelligi q; non sit repetitio superiorum: sed q; agatur hic de illato vulnere qō non est corruptio sicut mutilatio oculi vel dentis. nō est detruncatio sicut mutilatio manꝰ vel pedis. sed est sola ruptura carnis que postea concluditur manente cicatrice. ⁊ tunc pōt dici q; nō fiet repetitio superiorum: quia dicet q; supra solum agebatur de corruptione vel mutilatione ⁊ non de qualibet percussione. ¶ Et tunc quando dicit punietur pōt intelligi dupliciter. Uno mō q; puniat per talionē. s. q; infligatur ei tale vulnus quale infligit cum hic agatur de talione. ⁊ dicatur immediate q; fit equum iudiciuz. s. quātum ad equalitatem rei. Alio modo potest itelligi q; puniatur. s. q; flagellet. sic habetur Deuter. 25. c. q; quādo alii qui habēt inter se causaz ⁊ ille qui peccauit dignus est plagis: prosternet coram iudice ⁊ flagellabitur ita vt iuxta quantitatez delicti sit plagarū modus. ⁊ illud non intelligitur de causis ciuilibus: quoniā in ciuilibus non intelligitur iustigatio. conueniet ergo huic casui qz pena non est determinata hic. (Equum iudiciū inter vos sit). Hoc refert ad superiora de erutione dentis pro dente ⁊ oculi pro oculo. ⁊ dicit esse istud equum iudicium: ga sit ibi equalitas fm rem. i. fm illationem vulneris. ⁊ non accipitur hic equū iudicium pro equalitate iniurie: quoniā nō constituerat an sit equalis vel inequalis iniuria: sed quo modo sint vulnera equalia. ⁊ hoc est equum iudiciuz. s. per contrapassum qō est iustum hic: qz persone iste inter quas ponitur ista lex sūt equales. ¶ Alio modo potest intelligi hoc. s. equū iudiciuz erit inter vos. i. seruate equalitatē ad omnes nec obseruantes fauorem vel personarū acceptionem fitis. qui enim personas acceptant inequaliter iudicant. ⁊ iste sensus habet Deutero. 1. cap. cum dicitur. audite illos: ⁊ quod iustum est iudicate siue ciuis sit ille: siue peregrinus: nulla erit distantia personarū: ita parui ac dictis vt magnum: nec accipietis cuiusquā personam: qz dei iudicium est. ⁊ isto modo est satis cōueniens sensus. sed prior magis applicatur ad lram cum hic agat de pena contrapassi vel talionis. (Siue peregrinus siue ciuis peccauerit). Uocant hic ciues illi qui descendebant de stirpe iacob: ⁊ peregrini illi qui erant conuersi ad iudaismū de gentilitate. nam non pōt accipi hic ciuis proprie vel peregrinus: quoniam isti dicunt respectu originis sicut magis supra declaratum est. ⁊ dicebant isti tam ciues q; peregrini suscipere equalem legem non quidē quantū ad ora: qz in dignitate non erat eis equalis lex: sed solum quātū ad inflictionem penarū de qua hic agitur. q; autem extranei nō haberent dignitates sicut habebant iudei habetur Deute. 23. c. ⁊ ibi declaratū est. de penis autē infligendis alia rō est. ¶ Lā autē quare ciues ⁊ peregrini erant equales in inflictione penarū ⁊ nō in suscipiendis dignitatibus est: qz ad ciuem ptinet participare lege ⁊ principatu cū vnitate loci. Illi aūt qui erant peregrini nō participabant lege ⁊ principatu sed sola lege. principatus aūt habant iudeis qui erant orti de genere iudeoꝝ: ideo cū nullam participationē haberent gentiles conuersi ad iudaismū qui vocant peregrini in principatu: nō fiebat equū iudiciū cuz israelitis. nam nullū iudiciū fiebat eis in hoc. Judiciū enim semper est in aliqua re. Cum aūt in dignitatibus ⁊ oibus principatibus babēdis nihil gentilibus cōueniret non fiebat eis equum vel inequale iudiciū cum iudeis. Scōm erat in quo gentiles ⁊ iudei participabant ipsa lex: ⁊ in hac participabant equaliter iudei ex genere ⁊ gentiles cōuersi. ⁊ quātū ad hoc dī q; equū erit iudiciū siue sit ciuis: siue sit peregrinus: ⁊ recte dixit equū eē iudiciū nō simpliciter in peregrino ⁊ ciue: sed siue ciuis peccauerit siue peregrinus equū iudiciū erat. in quo innuit q; equitas. i. equalitas que attendi debebat in iudicādo non erat quā: uz ad oia sed cū aliqs peccaret. (Qz ego dñs deus vester). i. faciatis ista que dixi vobis de equalitate iudicij: qz ego qui mando vob̄ hec facere sum dñs deus vester. (Locutusq; est moyses ad filios israel). Dic ponit executio p̄cepti. fuerat enim supra datuz preceptū de lapidādo eū qui blasphemauerat. In ista parte ponit. s. quomō moyses p̄ceptū istū ꝓposuit israelitis ⁊ ipsi opere cōpleuerunt lapidando blasphemū. (Et eduxerunt euz qui blasphemauerat extra castra). Sic enim iusserat deus supra: vt qñ aliquis lapidandus esset pro blasphemia educeretur extra castra. ⁊ non solū erat in hoc casu: sed ēt qñcūq; aliquis lapidare tur educebat extra portā ciuitatis. sic pz de illis qui cōuertebāt alios ad idolatriā. nā extra ciuitatē lapidabant vt hī Deut. 17. c. et. 13. (Ac lapidib⁹ oppzesserūt). i. occiderūt eū lapidādo. oppzimere eni lapidibus est q̄si lapidib⁹ opire. nā dī oppzimē. q. premere. hoc est cū tanta lapidū moles sup aliquē iacit vt premat eoꝝ pondere ⁊ sic p̄ssus moziat. (Fecerūtq; filij israel sicut p̄cepat dñs). Ista est repetitio dicti supioris: quia nihil aliō est q; israelite fecerint ea que p̄cepit dñs nisi q; lapidarent blasphemū: qz hoc solum nunc iusserat. sepe eni tales repetitiones fiūt vt pz ex p̄dictis. Si aūt aliqs vellet referre ad alia p̄cepta ita q; nō sit recapitulatio. dicēt q; h̄ refert ad id qō̄ dixit. s. q; qui pcusserit boiem pcutiat: ⁊ qui pcusserit iumentū reddat vicariū. ⁊ sic de ceteris p̄ceptis. ¶ Sed hoc non pōt stare: qñ de his nihil fecerunt israelite: sed solum deus iussit vt reciperent ista p̄cepta. ⁊ ipsi receperūt audiētes illa. hoc aūt nihil facere ē: iō necessariū est q; referat ad ea que supra dicta sunt. s. q; israelite lapidauerunt illū qui blasphemauerat.

¶ Capitulum. xxv.

Locutusq; est dominꝰ ad moysen in monte synai dicens. Loquere filijs israel: ⁊ dices ad eos. Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis: sabbatizetis sabbatum domino. Sex annis seres agrum tuum: ⁊ sex annis putabis vineam tuam: colligesq; fructus eius. Septimo autez anno sabbatum erit terre requietionis domini. Agrū non seres: ⁊ vineam non putabis. Que sponte gignet humus non metes: ⁊ vuas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiaz. Annus enim requietionis terre est. Sz erūt vobis in cibuz: tibi ⁊ seruo tuo: ancille ⁊ mercennario tuo: ⁊ aduene qui peregrinant apō te: iumentis tuis ⁊ pecoribus omnia que nascuntur prebebunt cibum.

Locutusq; In superioribus legislator egerat de solēnitatibus que durabant p vnū diē vl̄ pauc os. Dic aūt agitur de solēnitatibus q̄ durabant p vnū annum: sicut erat festū siue solēnitas remissionis que fiebat in anno. 7. ⁊ festū iubilei quod fiebat in anno qnquagesimo. ¶ Et diuidit in duas ptes. s. in partē pricipalē ⁊ incidentalem. scōa ibi. (Qñ vendes quippiaz). Iterū prima in duas: qz prio agitur de solēnitate anni septimi. Scōo agitur de solēnitate anni quinquagesimi ibi. (Numerabis quoq;).

¶ Qūo lex siue festū de āno remissiōis positū fuit ad pauper relaxationez. s. vt soluerent boies a seruitute: ⁊ vt remitterētur debita eorum contracta ex mutuo ⁊ de pauperibus: ⁊ grauaminibus iudeorum diuitum in pauperes. Qō. 1.

¶ Circa

† De nocumēto boꝝ illato in rebꝰ.

† Duplex lra expō.

† Precepti huius executio

† Expō.

Improba. expōnis quorūdā.

De obseruatione sabbati ⁊ ō vacatiōe āni septimi.

Connexio capli

Diuisio eiusdē.

Ciues ⁊ peregrini qf in penaꝝ inflictiōe ⁊ nō in suscipiēdis dignitatibꝰ erāt equales.

A Ad quid fuit posita lex de anno .7. remissionis.

Circa primū considerandū est q̄ ista que deus ponit i isto capitu. introducta sunt in fauorē pauperū. erant enī iudei duri corde ⁊ nō miserebant pauperibus: ideo deus introduxit aliq̄s leges in fauorē eor̄ vt sic nō p̄merent a diuitib⁹. Iudei aūt q̄ paupes erāt aliq̄ seipsos vēdebāt pp pauptatē: aliq̄ aūt vēdebāt res suas. Si aūt vēditio q̄ erat de seipsis maneret i eternū: ita q̄ fieret venditio simpliciter: sicut fit inter alias gentes pauperes nimis p̄merent̄. ⁊ sic multi grauati conuerterentur ad ritū gentiliū. hoc autē deus nimis cauebat: ideo q̄q̄ cōcessit eis q̄ venderent seipsos ad subleuandā pauptatem vt p̄z Exo. 21.c. ⁊ Deutero. 15. tamē noluit q̄ ista venditio esset i eternū sed q̄ solū duraret ad plus per sex annos: ⁊ in septimo āno fiebat remissio. ſ. q̄ ille qui venditus fuerat exiret in libertatē: ⁊ iste annus septimus vocat annus remissionis. ⁊ cum vno anno fieret ista remissio transibant sex anni intermedij: ⁊ deinde in septimo anno fiebat iterū remissio ita vt totus tēpus distingueret̄ per septēnarios annoꝝ: ⁊ seruitus quecūq̄ esset dissoluebatur in anno septimo. q̄ intelligit̄ ō seruitute quā haberet vnus hebreus ad alterū hebreū. si tamē aliquis de gentilibus conuerteret̄ ad iudaismū ⁊ postea venderet̄ alicui iudeo in seruum non liberabat̄ in septimo anno: sed manebat seruus vsq̄ in eternū: sicut fit inter alias gentes in q̄bus venditio celebrat̄ simplr. ¶ Computatio aūt istor̄ annoꝝ septē non fiebat p̄o quolibet qui vendebat̄ in seruū: ita q̄ deberet esse sex annis in seruitute ⁊ in septio anno liberaret̄. sed iste annus remissionis semp̄ cōputabat̄ continue ex eo tempore quo incepit computatio. ⁊ si aliquis venderet̄ imediate post annū remissionis manebant sex anni vsq̄ ad annū septimū. qui erat iterū annus remissionis. ⁊ iste poterat manere illis sex annis in seruitute. Si tamē venderet̄ in secundo anno post annum remissionis manebat soluz quinq̄ annis. si in quarto manebat tribus annis. Si vero in sexto solum manebat illo anno. ⁊ sic aliq̄ vendebat̄ aliquis in seruū: ⁊ nō manebat in seruitutē nisi p̄ menses duos vel vnū. sicut si venderet̄ aliquis p̄ duos menses ante p̄cipiū anni septimi illis duobus duntaxat manebat in seruitute ⁊ deinde lex extrahebat eū a seruitute. p̄o liberatione ergo ab hac seruitute fiebat ista solēnitas anni septimi. ſ. vt in illo anno tolleret̄ oēs seruitus. ¶ Erat etiā alter̄ in quo grauabantur iudei pauperes a diuitibus q̄n̄ cum ab eis sulcepisset aliquid mutuo tū: grauabant̄ ab eis tanq̄ ab exactoribus: ⁊ q̄ interdū nō poterant soluere faciebant eos obligari ad maiores pecunias sicut nūc qui obligati sunt soluere aliquā quātitatem pecunie ad certū tp̄s in quo soluere nequeunt dant aliquid ipsis creditoribus p̄o tp̄is indulgentia vt relaxent vsq̄ ad vlteriꝰ tp̄s. ⁊ cuz multis impetret̄ ista indulgentia a creditore ⁊ offerant̄ munera ipsi debitores valde grauant̄: q̄ cōtingit vt soluant pecuniā multiplicatā. ſ. in triplo: vel in quadruplo. ⁊ hoc modo exhauriꝰ tur tota substan⁹ debitor̄ ꝓpter parua debita a p̄cipio ꝺracta. vel aliq̄ ipsi debitores nō potentes soluere ad p̄fixum diē faciunt sup se ꝺractum de maiori quātitate pecunie soluēda in alio tēpore. cuz vero statutus venerit dies non fic soluere possint ite⁊ nouos ꝺctus faciunt augentes pecunie quātitatē: ita vt hoc mō oia bona debitor̄ cōsumant̄. ¶ De enim ⁊ plures alie fraudes inter iudeos future erant: q̄ erant viri immisericordes nisi deus obuiasset: iō dedit quoq̄ aliā legē vt q̄ncūq̄ aliqs obligatus esset in mutuo ad aliquā pecunie quātitatē: q̄ ann⁹. 7. veniret cessabat illa obligatio debiti. ⁊ sic annus septim⁹ dissoluebat oēs obligationes quecūq̄ ex mutuo nascebant̄. ⁊ hoc verū est de iudeo ad iudeū sed de iudeo ad ouersum ad iudaismū nō tenebat hec lex. sed debitū nunq̄ extinguebat tpe. ⁊ sic pauperes qui inter iudeos erant q̄q̄ aliq̄ grauarentur debitis tā nimis grauari nō poterant: q̄ cū veniret annus septimus dissoluebat̄ oīs obligatio. ⁊ hoc mō manebant substantie eor̄ inconsūpte. sic dī Deute. 15.c. cū dī. septimo anno facies remissionez que hoc ordine celebrabit̄: cui debet̄ aliquid ab amico vel ꝓximo a fratre suo repetere nō poterit: q̄ ann⁹ remissionis est dñi a peregrino ⁊ aduena exiges: ciuē ⁊ ꝓpinquū repetendi nō habebis ptātez. ⁊ ad ista duo p̄ficiebat annus remissionis. ſ. vt soluerentur boies a seruitute ⁊ vt remitterent̄ debita eor̄ ꝺcta ex mutuo. Sed ad hoc iudei poterant cauillare nolentes cōmodare pauperibus pauco tpe ante q̄ veniret annus remissionis vt nō remitteret̄ debitū in anno illo: sed solum cōmodarent pauco tpe post annū remissiōis vt debitores bērent tp̄s ad soluēduz. ⁊ hoc mō fraudarent̄ paupes: q̄ cū venirent ad finē tp̄is añ tp̄s remissionis p̄merent̄ pauperes angustia ⁊ perirent. iō iussit deus ne talis fraus fieret cōminans mala multa eis qui talia facerent. sic dī Deutero. 15.cū dī. caue ne furripiat tibi impia cogitatio ⁊ dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis: ⁊ auertas a paupere fratre tuo oculos nolēs ei q̄d postulat mutuū cōmodare: ne clamet ō te ad dñm ⁊ fiat tibi in peccatū: sed dabis ei: nec ages quippiā callide in eius necessitatib⁹ subleuandis vt benedicat tibi dñs deus tuus in oi tpe ⁊ in oibus ad q̄ manum miseris. Prima ergo festiuitas anni septimi ad ista duo statuta erat.

B Scōm q̄ uamē in deor̄ di tū i pauperes.

Adquid proficiebat annus remissiōis.

¶ De festiuitate iubilei: ⁊ quō p̄ eam etiā liberabant̄ iudei a seruitute ⁊ possessiones vēdite redibant ad p̄pos dños. Qō. 2.

Nunc aūt est alia festiuitas q̄ vocat̄ iubileus ⁊ est annus q̄nquagesimus. ſ. q̄ fiebat ō q̄nquaginta in q̄nquaginta annos. ⁊ ista durabat per annū sicut annus remissionis. ⁊ vt aliqui dicūt q̄ncūq̄ accidebat erat annus remissionis ⁊ iubileus idē de quo infra videbit̄. ¶ Ista etiā festiuitas p̄roderat ad duo sicut p̄cedens. primū erat q̄ aliqui liberabātur in ea a seruitute. Nam q̄q̄ in anno septio fieret remissio ⁊ liberatio seruoꝝ: tū aliq̄ contingebat vt quidaz nō liberarent̄ velut cū aliquis venditus in seruū accipiebat a dño suo vxorē ⁊ gignebat ex ea filios. si enim vellet in anno septio exire liber manebant filij ⁊ vxor apud dñm vt dī infra in lra ⁊ Exo. 21.c. ⁊ Deutero. 15.c. Si aūt vellet educere secum filios ⁊ vxorez p̄ forabat dñs auriculā serui ⁊ manebat in seruitutē vsq̄ ad annū quinquagesimū q̄ erat annus iubilei. si aūt ista festiuitas data nō fuisset nunq̄ exirent in libertatē illi qui vellent secū educere filios ⁊ vxorē. ad hō q̄ ꝓderat. ¶ Erat aūt ꝓeter hūc alius modus quo iudei pauperes grauabant̄ a diuitibus. ⁊ hoc erat: q̄ aliq̄ vendebant possessiones suas diuitibus nolentibus eis alr q̄q̄ dare. ⁊ q̄ si ista venditio maneret simplr facta in eternum sicut inter alias gentes erat: de pauperarent̄ iudei valde: q̄ hoc mō cito carerent oibus facultatibus suis: iō deus dedit q̄ q̄ncūq̄ ille q̄ vendidisset possessionē vellet eā redimere acciperet a possidēte data pecunia quā recepat cōputatis tū fructib⁹ in sorte. ſ. q̄ tātū diminueret̄ de p̄recio dato q̄tū valerēt fruct⁹ quos suscepisset emptor agri vel p̄redij vrbani. Hoc aūt semp̄ intelligebat̄ demēdo expensas factas de fructibus p̄ceptis. Sed ꝺtingebat q̄ ille qui paup erat nō posset redimere possessionē suaz ⁊ si nullū aliō daret̄ remediū: ēt hoc mō iudei vēditores ōpauperarent̄: ideo dedit deus legē vt in anno q̄nquagesimo qui est iubileus oīs possessio ꝓueniret ad p̄imū possessorē nullo dato p̄recio. ⁊ ad hoc nimis ꝓficiebat istud festū iubilei. p̄z aūt ex hoc quomō deus dabat leges que in hoc. c. bñr solū ad fauorē pauper iudeor̄ vt nō grauarent̄ valde ⁊ grauati ꝺuerterent̄ ad gētilitatē q̄ō erat maximū scādalū. Per hoc igit̄ p̄z ītroductio ad ea que dicunt̄ in toto hoc. c. in quo agit̄ de duab⁹ festiuitatibus ⁊ de liberatiōibus ⁊ venditiōibus. (Locutus est dñs ad moysen). Ista locutio an fuerit ꝺtinuata p̄cedētibus vel fuerit facta aliq̄ interpollatio inter eam ⁊ p̄cedētes non p̄z. nihil. n. differt quid hor̄ fuerit. nā q̄ncūq̄ eor̄ satis stare pōt. nō enīz oēs leges que in hoc libro date sunt fimul date sunt: sed inter q̄sdaz interpollatio facta est vt declaratū fuit. ē. 16.c. (In monte syna). Dic ponit̄ locus in quo data sunt ista p̄cepta. ſ. in mōte syna. oia namq̄ que in isto libro dicta sunt fuerunt data in monte synai vt dī in fine sequētis. c. cum dī. hec sunt p̄cepta atq̄ iudicia ⁊ leges quas dedit dñs inter se ⁊ inter filios israel in mōte synai p̄ manū moysi. sic et̄ p̄z. j. 27.ca. Data et̄ sunt ista p̄cepta oia in tabernaculo federis vt p̄z. ē. 1.c. cū dī. vocauit aūt Moysen deus ⁊ locutus est ei ō tabernaculo testimonij. hoc aūt est q̄ ista p̄cepta dabant̄ moysi secrete a deo qui loquebat̄ ei in tabernaculo federis: siue in ꝓpitiatorio intra scā scōrū vt p̄z Exo. 25. c. ⁊ Nu. 7.c. siue ad ostiū tabernaculi vt dī Exo. 29.c. ⁊ hoc descendēte deo in colūna nubis vt dī Nu. 12.c. Quis aūt fuit annus ab exitu de egypto in quo date sunt iste leges: ⁊ quot anni vel menses esse potuerunt a p̄ia ista⁊ legū data⁊ vsq̄ ad vltimā declaratū fuit. ē. 1.c. circa p̄cipiū. (Loquere filiis israel). Hoc ideo est q̄ deus nō dabat p̄ se leges israelitis nisi cum in monte synai clamauit in voce tube audiente populo in datione decalogi vt dī Exo. 19. et. 20.c. ⁊ Deute. 5.c. Alia aūt p̄cepta dabat soli moysi quē vocauit ad se ad montē ⁊ loquebat̄ ei vt p̄z Exo. 20.c. ⁊ Deute. 5.c. ideo postq̄ deus dabat leges istas moysi: necesse est q̄ ipse eas publicaret populo. An vero ad audiēdū leges istas totus populus ꝰgregaret̄ in vnū vel sufficiebat publicare eas senioribus populi. ē. 1.c. in p̄cipio declaratum est. (Q̄n ingressi fueritis terrā quā ego dabo vobis). In hoc significatur q̄ ista lex nō obligabat p̄ tpe illo quo erant iudei in deserto ſz icipet obligare postq̄ essent in terra ꝓmissiōis. ¶ Nec

A An eēt sup fluus ānus iubileiꝯtū ad seruitutē cū i āno 7. liberarē tur serui.

B

† De solēnitate anni septimi.

† Notandū.

tñ etiam intelligendũ ꝙ est imediate quo iudei ingrederent̃ in terrã promissionis esset obseruatio ista facienda.sed tunc obligabant̃ ad leges obseruandas qñ possiderent terrã pacifice cessantes a belloꝝ frequẽtia sicut declaratũ fuit late.s̃.23.c. Causa aũt erat q: iudei in deserto nõ erant dispositi ad suscipiendum oĩa que iubebant̃ fieri in solẽnitatibus.potissime aũt de istis solẽnitatibus de q̃bus hic iubet̃:qm̃ nõ hẽbant id qđ p̃cedẽs erat ad solẽnitates istas.qđ pꝫ q: solẽnitas anni remissionis erat ad tollenda debita ꝛ seruitutes cũ ibi liberarent̃ a seruitute illi qui serui erant:ꝛ liberarent̃ a debito illi qui mutuũ aliquid accepe rant. In deserto aũt non erat locus ad aliq̃d hoꝝ:q: nemo poterat ibi ꝯhere debita vel seruitutes.ergo nec poterat eẽ liberatio ab his. Qꝫ aũt nemo ista ꝯheret apparet:q: debitũ ꝯhit̃ in aliquo pp indigentiã cum aliquo indigens mutuum recipit. In deserto aũt nulla indigẽtia esse poterat:q: hoĩes recipiunt indigentiã pp necessitates eoꝝ que sunt ad vitã vt in cibo ꝛ potu ꝛ vestibus.iudei autẽ nullo hoꝝ indigebant in deserto. De cibo ꝛ potu apparet:qm̃ erat eis cibus mãna de celo ꝛ potus erat aq̃: pro hoc aũt nulla pecunia egebant.nec ẽt ꝓ vestibus: qm̃ ex eo tp̄e quo exierunt de egypto vſq; ad introitũ in terrã ꝓmissionis vestes eoꝝ vetustate non defecerunt:nec calciamenta attrita sunt vt hr̃ Deute.c.8.ergo ꝓ nulla re pecunia indigebant.ꝛ ꝯñter nec erat ibi mutuũ necessarium vt ꝯctio alicuius debiti. ❡ Eodẽ mõ de seruitute dđm est ꝙ nõ erat aliqua seruitus inter iudeos in deserto: qm̃ seruitus ꝯhebat̃ ex hoc ꝙ aliq̃s iude⁹ vendebat se alteri iudeo in seruũ pp necessitates sicut infra hr̃. cum dr̃.si paup̄tate cõpulsus vendiderit se tibi frater tuus. Consequenter ergo nõ esset aliqua seruitus cũ nõ eẽt ibi debitũ:nec locus ad ꝯhendũ illud. Eodem mõ dato ꝙ aliq̃s vellet se alicui i seruũ subijcere ex debito vel al's null⁹ hoc acceptaret:q: serui accipiunt̃ vt seruiant.sed in deserto nõ erat aliquid in quo seruirent cum ibi nõ laborarent hoĩes ꝓ cibo:ꝛ potu: aut vestimento:aut aliq̃ humana necessitate:sed oĩa ista a deo haberent.nullus ergo aliquẽ in seruũ accip̄e vellet.cũ igitur nulla ꝯheret̃ hic seruitus nec obligatio debiti nõ erat ꝯueniens nullo mõ annus remissionis cũ nihil esset qđ remitteret̃. ❡ De festiuitate autem iubilei eodẽ mõ dđm est:qm̃ ista ꝓficiebat ad duo.ᵛ ❡ Primũ erat vt liberaret a seruitute eos qui in anno remissionis liberati nõ fuerant sicut erant illi qui acceperãt apud dños suos vxores ꝛ filios genuerunt: ꝛ nõ poterant exire in anno remissionis cũ eis si vellent eos in libertatẽ educere:sed manebant vſq; ad annũ iubilei.quãtũ ad hoc aũt nõ erat necessarius annus iubileus in deserto.nã cũ ibi seruitus nulla ꝯheret̃ non erat necessaria nec possibilis liberatio aliqua que fieret in anno remissiõis vel iubileo. Erat aũt scđꝫ ad qđ ꝓficiebat festiuitas iubilei.s.ad hoc ꝙ oĩs possessio vendita rediret ad priorem possessorem vt pꝫ infra in lr̃a.sed hoc in deserto nõ erat. ❡ Primo q: nõ erat ibi aliqua ꝯctio debiti vel indigentia pp quã aliquis venderet possessionẽ suã.ideo nõ esset talis redẽptio vel liberatio possessionũ. Potissime q: iudei non poterant aliq̃d tale hẽre cum ibi nõ hẽrent possessiones imobiles q̃s vẽderent ꝛ deinde in anno q̃nquagesimo recuperarent.nõ enim habuerunt iudei aliquas possessiones reꝝ imobiliũ quouſq; fuerunt in terra ꝓmissiõiꝫ. In deserto aũt nihil hẽbant nihilq; poterant possidere cum nõ manerent:sed facerẽt viam in terrã ꝓmissiõis. Nõ hñtes ergo aliquas possessiones imobiles nõ poterant eas vẽdere: ꝛ ꝯñter nec erat aliqđ festũ:aut esse poterat in quo liberarent̃ tales possessiones ab emptoribus redeuntes ad primos dños. (Qñ ingressi fueritis terrã). Ex hoc innuit deuꝫ ꝙ iudei aliq̃ñ ingressuri erant in terrã ꝓmissionis:ꝛ est ista dei p̄destinatio cum diffiniret deus eos igressuros.illi tñ q̃bus deus ista dixit nõ ingressi sunt terrã ꝓmissionis sed quidã alij.nam de oĩbus qui erant a viginti annis ꝛ supra in anno secũdo ab exitu de egypto qñ israelite murmurauerũt cõtra dñm pp exploratores venientes de terra ꝓmissionis:nullus introiuit in eã p̄ter Josue ꝛ calepb vt hr̃ Nu.14.c. Alij aũt qui minores erant.s.a viginti annis infra:ꝛ qui postea nati sunt in deserto introierunt in terrã ꝓmissionis vt hr̃ Nu.14.ꝛ Deute.c.1. (Quã ego dabo vobis). De⁹ dicit se daturũ terrã promissionis:q: deus deduxit israelitas ꝑ desertũ miraculosa op̄atiõe: ipse quoq; misit terrorẽ in hostes eoꝝ vt fugerent de terra illa nõ potentes resistere iudeis vt hr̃ Exo.23.ꝛ Deute.7.c. Deus quoq; dedit vires sp̄aliter iudeiꝫ vt pugnarent ꝯ hostes aliog̃n nõ auderent:nec aliq̃d ꝓfecissent vt hr̃ Deute.8.c. (Sabbatizabitis sabbatũ dñi).i.obseruabitis festiuitatẽ quã deus iussit obseruari. Hic vult itroducere legislator festũ remissionis qđ fiebat de septẽ in septẽ annos.ꝛ đ hoc dr̃ hic ꝙ sabbatizet̃.i.cesset̃ ab operibus.nõ enim põt intelligi hoc de sabbato qđ est p̄ria dies hebdomade s̃ꝫ hebreos: vel vltima s̃m aliũ modũ cõputationis.qđ apparet ꝑ ea que imediate dñr:q: dr̃ septio anno sabbatũ erit.sed dr̃ ꝙ sabbatũ de quo hic agit̃ est annus septimus remissionis. ❡ Et vocat̃ sabbatũ.i.requies pp duo.p̄rio pp quietem:q: oẽ festũ vocat̃ sabbatũ vt.s̃.dictũ est.23.c. In hoc aũt anno quiescebat̃: ideo sabbatũ est. Alio mõ vocat̃ sabbatũ ꝑ cõparationẽ ad sabbatũ qđ erat in qualibet hebdomada.nã sicut sex diebus licebat op̄ari ꝛ in septio quiescebat̃:q: sabbatũ erat dñi vt hr̃.s̃.23.c. ita erat i anno remissionis:q: sex annis terra colebat̃ quãtũ ad oẽs cultus suos. In septio aũt ãno sabbatũ erat terre:ita ꝙ in toto illo anno nihil colebat̃. ❡ Dñr aũt iudei sabbatizare sabbatuꝫ dñi idest quiescere in sabbato a deo.s.in anno remissionis septio:ꝛ istud vocabat̃ sabbatũ sicut sunt cetere solẽnitates sabbatũ:qa quẽadmodũ in alijs solẽnitatibus quiescebat̃ a laboribus:ita ꝛ in hac:qm̃ in toto isto anno cessabat̃ ab oĩbus laborib⁹ agriculture:q: nihil arabat̃:aut serebatur:vel putabat̃ in terra:sed relinquebant̃ agri inculti:ideo dicebant̃ sabbatizare.i. quiescere a laboribus q̃buꝫ quolibet anno exercerebant̃.ꝛ nõ vocat̃ istđ festũ sabbatũ simplr̃:sed sabbatũ terre:q: terra quiescebat ibi sicut hoĩes al's quiescere solebãt. Uocatur aũt sabbatũ dñi.i.sabbatũ impositũ a deo.ipse enim istã festiuitatẽ dedit in fauorem pauperũ eo mõ quo.s̃.declaratũ est.ꝛ preter hoc ẽt qm̃ pauperes in anno isto colligebant fruct⁹ terre quã nõ seminabant nec putabant.sed erat ista terra diuituꝫ ꝛ non licebat diuitibus colligere fructus eius totalr̃ quasi messem:vel vindemiã sicut erat in alijs annis.sed maior ꝑs fructuũ a pauperibus colligebatur. ❡ Dicit aũt btũs Augustinus ꝙ iste annus septim⁹ vocat̃ sabbatũ dñi:q: q̃uis seminaret̃ terra ꝛ coleret̃ ꝛ vinee putarent̃: tñ fructus terre nõ colligebant̃ a dñis sed a pauperibus. ꝛ in h̃ ꝙ terra nõ exercebat̃ ad aliquã vtilitatẽ tẽporalẽ colentiũ dicebat̃ sabbatizare. ❡ Sꝫ hoc nõ põt stare qm̃ lr̃a dicit hic exp̄sse ꝙ sex annis seret̃ ager ꝛ putabit̃ vinea:septio anno sabbatum est terre:ꝛ ager nõ seret̃ nec vinea putabit̃.nã nisi hoc mõ fieret non vocaret̃ sabbatũ terre. (Sex annis seres agrũ tuum). Hic ponit̃ similitudo inter sabbatũ ꝛ festũ remissionis: q: sicut pro sabbato sex diebus laborabat̃ ꝛ in septio quiescebat̃ ab oĩ op̄e:ita ꝛ ꝓ anno remissionis:qm̃ sex annis terra colebat̃ ꝛ in septio cessabat̃ ab oĩ cultura. ❡ Istud cessare a cultura poterat esse pp duo. P̄rio pp terre maiorẽ fertilitatẽ. Scđo ad inducẽdũ iudeos ad cerimonias anni remissionis. Primũ erat pp terre fertilitatẽ.q: terra que semper colit̃ ꝛ semp̄ ꝓfert fruct⁹: minoris fertilitatis est.generant̃ eniꝫ segetes ꝛ oẽs fruct⁹ de nutrimẽto terre:q: terra est mater omniũ iuxta aristo.in.1.icono.ꝓprium est terre esse matrẽ omniũ:vel oĩbus est cibus a terra tanquã a matre. Ista aũt pinguedo terre s̃ꝫ quã ipsa p̄bet nutrimẽtũ fructibus exhaurit̃ ꝑ ꝯtinuã fructificationẽ:iđ terre que cõtinue fructus emittunt citius steriles fiunt ꝛ nihil aut modicum fructificare potentes:ideo eni quedã terre sunt que alternis annis a cultura cessant vt vberiores fructus ꝓcreent ꝛ hec noualia appellant̃.sic habet̃ extra de ver.sign.in.c.innouate nouale. Ad hoc aũt ꝓficit non coli ꝑ humanã industriaꝫ. nã q̃uis terra nõ recipiat virtutẽ germinatiuã per labores humanos:q: isti sibi nõ pñt cõferre aliquã virtutẽ naturalẽ:sed ipsa hꝫ ex se:tamẽ disponit̃ per labores humanos ad magis fructificãdũ.nã q̃uis terra habeat virtutẽ germinatiuã tñ germinare nõ poterit nisi adiuuet̃ ex influẽtia corpoꝝ celestiũ.qđ pꝫ q: si aliquis seminet in mense iulij vel augusti nihil poterit inde nasci q̃uis terra tũc hẽat virtutẽ germinatiuam:sed adiuuat̃ a celo ꝛ indiget tp̄e in quo adiuuet̃:quale est tp̄s in quo seminat̃ in octobri vel nouẽbri. ❡ Cultura aũt humana ad hoc ꝓficiebat ꝙ disponit terrã ad recipiendum virtutem celi:nã qñ terra inculta est dura est ꝛ non põt hñ imutari a corporibus celestibus influentibus in eam.cũ vero per hoiem colitur disponit̃ ad hoc ꝙ recipiat cõuenientius influentiam celi:ꝛ sic vberiores ꝓducet fructus:ꝛ cõsequẽter magis exhaurietur ꝛ velocius deficiet sua fertilitas.cũ aũt ab hoĩe non colit̃ q̃uis corpora celestia influant in eã tamen non pñt eã perfecte imutare ad hoc ꝙ in vbertate fructus ꝓferat:sed continet̃ virtus sua germinatiua intra viscera eius ꝛ sic manet fertilior quãto minus culta sit. Cessare ergo a cultura terre per aliqua tẽpora est facere ipsam terrã feratiorẽ atq; abundatiorem in fructibus. ꝛ sic annus iste septimus remissionis ꝓficiebat terre ꝛ dicebatur sabbatũ eius: q: per hoc efficiebatur feracior ad germinandũ cuꝫ nunc minus germinaret. Ista autẽ q̃uis esset quedã vtilitas terre ꝓueniens in anno septimo:tamẽ

non

Marginal notes:

C Lex iubilei ꝛ ãn⁹ r̃missionis ñ ꝓficiebãt in deserto.

Lib⁹ ꝛ potus iudeoꝝ in deserto.

D Festiuitas iubilei ad duo ꝓficiebat. ᵛ Primũ.

Scđm.

Q̄ō.3 A Septimus ãn⁹ q̄r vocet̃ sabbatũ.

Quid sabbatizare sit.

August. opi.

Improbatio.

B Cessar̃ a cultura pp q̃deẽ poterat. 1.cã.

Hũana cultura ad q̃d ꝓficiebat ꝛ q̃d nocebat terrã semp̄ coli.

non pp hoc imposuerat istū annum septimū sed ꝓpter alteruz: quoniā fine hoc poterat ipse facere terrā fertilem in fructibus. ¶Causa aūt scā que est ꝓxie motiua est ad inducendum iudeos ad cerimonias huius festiuitatis. In hac.n. festiuitate debebant iudei dimittere fructus terre sue pauperibus colligendos saltem ꝑ parte quam ipsi recipere debent ⁊ peregrinis ⁊ aduenis ⁊ bestijs terre. Si tamē iudei illo anno colerent agros suos difficile eis videret vt dimitterent fructus alijs colligendos: nec consentirent huic legi. Ideo deus fecit ne colerēt illo anno totaliter quiescentes aut in agricultura pecunias expendentes. ⁊ sic non colerent cum viderent pauperes colligentes fructus terre ipsoū. ꝓsertim cum ipsi colligerent partē illoū fructuū: non tñ totaliter sicut in alijs annis facere soliti erant. ⁊ hoc mō faciliter duci poterant iudei vt facerent annuz remissionis dimittentes fructus terre paupibus. vel si aliqua difficultas erat eis in hoc maior esset si colerent agros ⁊ permitterent fructus eoruz colligendos pauperibus. (Sex annis seres agrū tuū). Agri vocant hic terre ad segetes ꝓducēdas. ⁊ dicit ꝙ in sex annis serat ager. i. ꝙ possit seri. ⁊ intelliguntur hic oēs labores qui sunt in agro per serere. (Et sex annis putabis vineam tuam). Etiam liciti erant labores circa vineas sicut circa agros ⁊ circa oia alia genera arboꝝ. Et per putationē intelliguntur hic omnes labores qui fiunt in vineis: qñ bi oēs liciti erant in sex annis inter remissionē ⁊ remissionē. (Et colliges fructuz tuum). s. ꝙ licitū erat in istis annis dñis terrarū colligere fructus suos. nec tñ ponit istud hic tanq̄ aliquid spāle. nam nō solum licebat iudeis in annis sex colligere fructus: sed etiā in septio. sed in hoc differebat qñ in annis ꝓcedentib⁹ sex erat licitū iudeis colligere oēs fructus suos. In anno aūt septimo non colligebant totaliter: sed relinquebant ꝑ pauperib⁹ ⁊ aduenis vt ps. j. cū dr. que sponte gignit humus nō metes: ⁊ vuas ꝑmittiarū tuaꝝ nō colliges quasi vindemiā: sed erit vobis in cibū: tibi ⁊ seruo tuo ancille ⁊ mercēnario ⁊ aduene qui peregrinat apud te. (Septio aūt anno sabbatuz erit terre). i. in septio anno quiescet terra. nō est enim ꝓprie sabbatū terre. i. reges: qz illius nō est requies cuius nō est labor. terra aūt nō laborat cū non fit aliquid aratum: ergo nō sabbatizat. sed dr sabbatum terre: qz in alijs annis solebat terra semp coli vt ꝓduceret fructus. in hoc aūt anno nō colit nec mouet: aut exercitat aratrij. quodāmodo ergo quiescere dr: qñ quies motui opponitur. ⁊ terra ꝑ agricolturā in precedentibus tpibus mouebat: nūc aūt nihil mouet. ergo quiescit. ⁊ cōsequenter est sabbatū terre. Et non dr hic ꝙ in septio anno erit sabbatū: quasi simpliciter sabbatū sit: sed ꝙ erit sabbatū terre. s. ꝙ terra cessabit a cultu: ⁊ homines ab opibus eius. nā si totaliter esset sabbatū nō liceret iudeis colligere fructus terre in anno illo vel facere alias operationes ad cibos. ⁊ sic non possent comedere in anno illo. qō absurdū est. ¶Sed dicet aliq̄s ꝙ hoc nō sequit. nam q̄dq̄ annus remissionis sit simplr sabbatū: tñ liceret in eo parari ea que sūt ad cibū: sicut in quibusdam alijs magnis festiuitatibus in quib⁹ licebat facere ea que pertinebant ad cibos vt ps de festo azimorū in quo ꝑmittebat vt in oibus diebus eius fierent ea que ꝑtinebant ad cibū: sic etiam de alijs solēnitatibus vt de pentecoste: ⁊ festo tabernaculoꝝ: atq̄ clangoris in quibus dicebat ꝙ solū caueret ab opere seruili. paratio tñ ciboꝝ nō est opus seruile vt declaratū fuit Exo. 12. Sicut ergo in his festiuitatibus q̄dq̄ essent magne licebat parari cibos: ita liceret i anno remissionis dato ꝙ esset simpliciter sabbatum. ¶Rñdendū est ꝙ si annus remissionis esset sabbatū simpliciter: ita ꝙ in eo quiescerent boies a laboribus: dato ꝙ nō esset tante obseruationis sicut sabbatū: tamē nō possent boies aliquid comedere nisi forte in ꝓncipio eius. qō patet: qz q̄dq̄ in festiuitate azimoꝝ liceret parari ea que pertinent ad cibos: hoc tamen solum intelligitur de his que pertinent ad imediatā ciboꝝ parationē sicut decoctio carniū: vel alia apparatio pulmentoruz. Ille tñ parationes que erant multum remote nō licebant sicut colligere segetes de agro vel eas triturare: aut grana a paleis separare: ⁊ deinde cō terere ad molā ⁊ farinā in panes reducere: atq̄ coquere. iste enī multū remote dispositiones sunt. Ideo non licebat facere eas in aliquo festo ⁊ sic si esset totus annus remissionis sabbatuz simpliciter non possent iudei facere aliquid istoꝝ. ⁊ cuz nō haberēt dispositiones remotas necessarias ad ciboꝝ parationē nō possent parare cibos ⁊ cōsequēter nō possent comedere. qō absurdum valde est. ideo nullum tale festū esse debuit quod simpliciter esset festum ⁊ duraret per annum. Ideo nō erat festum. sed solum vocabat sabbatum terre vt terra in illo quiesceret a laboribus suis sicut homines in alijs festiuitatibus a suis operationibus vacabant. ¶Et ideo sciendum ꝙ in hoc tēpore solum erant interdicte operationes agriculture: ita vt nullus quippiam ageret in agro. non erat tamē prohibita aliqua de operationibus alijs: licebat enim bella gerere qō alis illicitum erat in festis. licebat etiā construere domos ⁊ vrbes ⁊ quecūq̄ edificia ⁊ generaliter vacare omni operationi ⁊ laborī qui non esset in agricultura: quoniam iste annus non erat sabbatū dominū sed terre. (Requietionis domini). i. istud est sabbatū quietis domini. i. qz de⁹ quieuerit in eo: sicut dicimus de vero sabbato ꝙ sex diebus fecit deus celū ⁊ terrā: ⁊ in septimo die requieuit ab omni opere qō patrarat. ideo bñdixit diei sabbati ⁊ sanctificauit illum. Illud enim vocat sabbatū requietionis domini: ga deus in eo requieuit: ⁊ ꝓpter hoc iudei quiescebant. annus tamen remissionis vocatur sabbatum requietionis: quia deus requiescere mandauit terram in tempore illo: ⁊ ꝙ homines cessarent a laboribus eius. (Agrum non seres ⁊ vineam non putabis). Sicut supra in sex annis permittebantur labores in terra colenda ita in septimo anno vetantur. ⁊ omnes labores vetiti sunt quicūq̄ pertineant ad agriculturam. ⁊ tanguntur hic duo generalia per que omnes modi agriculture itelligūtur. s. serere ⁊ putare. ¶In quo sciendū est ꝙ q̄dq̄ hic solū prohibeatur de agris qui sunt ad segetes ⁊ de vineis. tamen etiā intelligitur de agris ad alia genera terre nascentiū. s. ad varios modos leguminū ⁊ herbarū que sumunt in cibos. non solum etiam verant labores in cultura vinearū: sed etiaz labores omniū aliarū arboꝝ fructiferaꝝ que in agris sunt sicut olietorū ⁊ aliaꝝ similium arboꝝ: quoniā fructus istarū erat permittē dus colligi a pauperibus ⁊ aduenis in anno illo sicut fructus vinearū. ¶Nec tamē penitus intelligendū est de omnibus fructibus terre. nā si aliquis haberet hortuz in domo sua licebit ei colere illū ⁊ non obligabat ad faciendū fructus illius cōmunes in anno illo sicut est de fructibus vinearū ⁊ agroꝝ. qō ps qz fructus terre de quibus hic dr non erant in ciuitate vel oppidis: nec erāt murati vallo: sed in loco publico ⁊ aperte in agris vbi bestie comedere possint de fructibus. qō ps qz dr infra. sed erūt vobis in cibū tibi ⁊ seruo tuo ancille ⁊ mercēnario ⁊ aduene q peregrinat apud te ⁊ iumentis ⁊ pecoribus. sed de fructibus q erant intra ciuitatē in hortis nō poterant comedere pecora ⁊ iumēta. q̄ istud qō dr hic nō itelligit de fructib⁹ q erant intra ciuitatem vel oppida sed de illis qui sunt extra ciuitatē fine aliquo muro patentes tam boibus q̄ bestijs agri. ¶Sed aliquis dicit ꝙ ex hoc non cōcluditur debere solum intelligi istud qō dr de fructibus qui sunt in agris: sed etiā de fructibus qui sunt in hortis extra ciuitatez vel intra: quoniā satis poterant isti fructus dari peregrinis ⁊ aduenis. s. ꝙ permitteret eis accedere ad tollendū de illis. bestie etiam poterant comedere de his fructib⁹: quoniam hic non agitur de bestijs agri. s. de feris: sed de domesticis cum dicat iumentis tuis ⁊ pecoribus. ea autem que sunt iumenta nostra ⁊ pecora domestica sunt. ⁊ his autem satis possunt dari fructus hortoꝝ existentiū in ciuitate: ⁊ per ꝯsequens intelligeret etiam de illis ꝙ non liceat in anno remissionis colere hortos: sed incultos reliquere sicut agros ⁊ vineas. ¶Ad hoc rñdendū est sicut ante dicebat ꝙ licebat iudeis colere terrā hortoꝝ suoꝝ ⁊ nō facere fructus cōmunes in anno remissiōis. ⁊ argumentū factū de bestijs comedentibus fructus semp tenet. ⁊ qñ dicebat ꝙ nō intelligit de bestijs agri sed solum de animalibus domesticis falsum est. qō apparet ex eo qō dr Exo. 23. c. cum dr. sex annis seminabis terrā tuā ⁊ congregabis fruges eius: septimo anno dimittes eā: ⁊ requiescere facies vt comedant pauperes populi mei: ⁊ qcquid residui fuerit edant bestie agri: ita facies in vinea ⁊ in olieto tuo. apparet ergo ꝙ solum intelligebat hoc de fructibus qui erant in agris ⁊ nō valla ti aliquo muro spāliter: nisi forte aliqua terra esset in qua omnes agri vallent sepibus vel alijs quibuscūq̄ muris ꝓpter bestias agri: quoniā in anno remissionis etiā tales agri relinquendi erant cōmunes boibus ⁊ bestijs alioquin fieret fraus isti legi: qz in nullis fructibus obseruaret: sed omnes fructus essent sicut fructus hortoruz. (Que sponte gignit humus nō metes). Dicit hoc qz in anno remissionis non colebat terra: ⁊ nihil nascebatur regulariter sicut alijs annis ex humano artificio sed quicqd nascebat illud per se natum erat: ideo dicebatur sponte natuz. ⁊ de hoc littera dicit. que sponte humus gignit non metes. i. ꝙ oñi terrarū non colligerent in anno septimo ea que nata fuerant per se sed relinquerent. Contra hoc dicet aliquis haberi immediate in littera. sed erit vobis in cibuz tibi ⁊ seruo tuo: an

Notādū.

+ Qui labores licebāt in festo remissiōis.

† Duob⁹ itel liguntur oēs modi agriculture.

Qō. 4.

An in āno 7. remiss. solū vetaret labor in vineis ⁊ in agris segetū vel i agris oium terre nascētium. An liceret iudeis i anno. 7. colere hortos

Obiectio.

Rñsio.

Obiectio.

Rñsio.

cille ⁊ mercēnario.non poterat tamē habere aliquid in cibum ex agro nisi colligeret. ¶ Rñdendū est q̄ oñi vineaꝝ ⁊ agrozū in septio anno poterant colligere de fructibus terre aliquid ad alimētū suū ⁊ familie:⁊ iumentoꝝ suoꝝ:nō tñ colligebant totaliter fructus possessionū suaꝝ.ſ.vineaꝝ ⁊ agrozū:sed colligebāt aliquid:⁊ alia pmittebant colligenda pauperibus:⁊ alienigenis ⁊ oibus volentibus colligere ⁊ ad vltimū ipsis bestijs terre:ita q̄ in anno illo q̄cūq̄ cuilibet liceret colligere de agro suo fructꝰ: nō tñ magis pertinebant ad eū isti fructus q̄ ad quēlibet alterꝫ: sed oibus tam bñtibus agros q̄ nō bñtibus equale ius erat in fructibus agroꝝ anno illo.⁊ sic alicui bñti agros non magis licebat colligere illo anno de fructibus agri sui q̄ de fructibus alienoꝝ agroꝝ.⁊ hoc mō nemo poterat ꝓhibē alios colligentes in agro suo fructus:qñ nihil magis iuris ei erat q̄ alijs. ¶ In alijs aūt annis licebat cuilibet colligere integraliter fructus terre sue ⁊ ꝓhibere quēlibet alū colligere volentem:q̄ erat vere oñs fructuū.⁊ sic nō contingebat alicui in anno septimo q̄ colligeret oēs fructus agroꝝ suozū:q̄ etiā oēs alij colligebant.sed dato q̄ nullus accederet ad colligendū de agris alicuius hominis spālis in anno septio sed ipse posset colligere oēs fructus nullo impediente:adhuc non deberet colligere oēs fructus agroꝝ suoꝝ sed permittere vt pauperes colligerent.vel si pauperes nō colligerent q̄ comederent bestie agri.⁊ hoc erat nō metere ea q̄ terra sponte gignit.ſ.nō metere totaliter.sic declarat lr̄a immediate cū dicit.⁊ vuas primitiaꝝ tuarū non colliges quasi vindemiā.q.d.q̄cūq̄ colliges:tamē nō colligas.q.vindemiatoz qui oia tollit que in vinea sunt.(Non metes).i.nō secabis totaliter fruges terre in anno septimo sicut in alijs annis:sed aliquid accipies ex illis.⁊ hoc est non metere vt ponat exēplum q̄ quando aliquis vellet accipere in anno septimo de frugibus terre sue nō debebat totaliter secare:sed aliq̄d accipere in cibū ⁊ permittere alijs accipere.⁊ iterū cum opus sibi esset habere magis de frugibus q̄ mitteret ad agrū suum:⁊ secaret partem fruguꝫ. ⁊ sic nunq̄ semel oia p̄scinderet que erant in agro suo:sed solū ad necessitatem cibi acciperet aliquid pmittendo alia hominibus ⁊ iumentis. Cū vero agri alicuius boīs hoc modo demesi essent poterat mittere ad agros aliozū:q̄ oia erant cōmunia: nullū agrū totaliter sibi accipiendo:sed assumēdo p̄ vsu quotidiano vel aliquozū dierū aliquid necessarium.(Et vuas primitiarū tuaꝝ nō colliges).Vocant vue primitiaꝝ ille quas aliqs accipiebat in illo anno septimo de agris suis. ¶ Et dicūt alīq̄ vocantur vue primitiarū:q̄ sunt sponte nate sine aliquo labore ⁊ artificio oñozū agroꝝ.⁊ isto mō oñr esse oēs fructus pertinentes ad primitias.nā sacerdotibus tribuunt primitie vt habet Nume.18.c.ipsi tñ nihil oīno laborant in cultura p̄o fructibus terre. ¶ Sed dicendū est q̄ isto mō nō conuenienter vocant vue primitiarū:q̄ eodē modo vocarent vue decimarum. nā sicut nihil sacerdotes laborant p̄o fructibus agrozū de quibus bñt primitias:ita nihil laborant leuite p̄o fructibus agroꝝ de quibus bñt decimas.ergo equaliter ꝑm ad hoc poterunt vocari vue primitiarū vel decimaꝝ. ¶ Sed dicendū est q̄ vocantur vue primitiarū alio mō.ſ. q̄ sicut primitie oñr esse fructus primi p̄cepti de terra vt p̄z supra.⁊ 3.c.vbi dr̄ q̄ antequā darentur primitie frugū non licebat facere de nouis frugibus panes aut pultes:vel polentaz:ita in isto anno remissionis q̄cūq̄ essent fructus cōmunes:tñ anteq̄ aliquis quicq̄ de eis acciperet ipse oñs terre sumebat partem ⁊ illud vocaf primitia:q̄ primo de fructibus accipif.⁊ hoc valde rōnabile est.ſ.q̄ q̄cūq̄ liceret cuilibet in anno illo accipere de fructibus agri alterius:tñ fieret alia excellentia ipsi oñs agroꝝ vt p̄ius aliquid de agris sumat q̄ ceteri.⁊ tunc concordat lr̄a que dicit vuas primitiaꝝ tuaꝝ nō colliges quasi vindemiā.ſ.q̄ cū ipse oñs agri p̄ius colligeret ō agro suo vuas q̄ aliquis alius: poterat colligere omnes vuas nihil relinquendo pauperibus terre ⁊ bestijs agri.ſō dicitur q̄ q̄cūq̄ p̄io colligat tñ non debet colligere tanq̄ vindemiam sed aliquid dimittere. Alio mō pōt intelligi q̄ vue quas colligebat oñs quilibet agri de possessione sua erant vue primitiaꝝ.i.erāt vue tanq̄ primitie.nam sicut cum dabaf primitie nō dabantur omnes fruges vel vue sed aliquid de illis:ita cum domin⁹ agri colligeret fructus de agro non debebat colligere omnes fructꝰ sed partem illozū.⁊ sic vocarentur vue vel segetes primitiaruꝫ. ¶ Hoc nāq̄ quod dicif de vuis de segetibus etiam intelligendum est:quoniam eadē rō est in vtriscq̄.⁊ sic vocabunt vue ⁊ segetes primitiarū cōmuni nomine.⁊ non logtur hic de primitijs littera que dande erant sacerdotibus. ¶ Et si aliquis obijciat contra istum modū exponēdi q̄ etiā poterūt vocari vue vel segetes decimarū sicut primitiarū: q̄ etiam in decimis non tollūtur omnes fructus:sed solum decima pars. Dicendum q̄ nō poterant vocari iste vue vel segetes decimaꝝ: q̄ in decimis certa pars fructuum daf.ſ.decima.in primitijs aūt nō est determinata quātitas.sic autem erat de fructibus quos percipiebat dominus de agris suis:q̄ nō erāt determinati ꝫ suscipiebat quotidie id q̄ erat sibi necessarium.hoc autem incertuz erat. Erat aūt modus accipiendi vuas sicut de segetibus dicimus.

¶ An in anno.7.remissionis ⁊ in iubileo primitie ⁊ decime soluerentur sacerdotibus ⁊ leuitis:⁊ q̄ō poterant viuere si nō darent eis cū solū sustentarent de hoc. Qō.5.

Circa hoc aūt q̄ō hic dictum est de primitijs considerandū est q̄ q̄cūq̄ iste primitie de quibus hic dicitur non sint aliqua iura debita deo sed sunt fructus quos percipit ipse dominus agri.tamē in anno isto septimo primitie domino soluebant decime autem non.Quod p̄z. Primo ō primitijs.erat enim triplex genus primitiarum. Prime erant que soluebant in festo azimoruz. Scōo in festo pentecostes.Tertio soluebant a iudeis collectis iam fructibus suis:quod erat p̄ tabernaculoruz festū.De primis apparet quoniā dicit supra.23.c.q̄ quolibet anno iudei facerent festū azimorum q̄ō incipiebat die quindecima mensis primi.ſ.martij.⁊ in die sequenti.ſ.sexta decima tollebant manipulos spicaꝝ ad sacerdotes in primitias: ⁊ vnum de illis leuabat sacerdos coā dño faciens cerimonias sicut ibidem habef.sed in quolibet anno celebrabat festuz azimozū:ergo in quolibet anno offerebant primitie spicarū in eo. ⁊ sic in anno septimo.nā etiam in illo fiebat festuz azimorum. ¶ Et si aliquis dicat q̄ in isto anno q̄cūq̄ fieret festū azimorum tñ non consecrabat manipulus primitiarū coā dño. ¶ Dicendū est hoc esse irrationabile.nā cuz ista lex cū omnibus cerimonijs suis daref p̄o quolibet anno:nisi forte assignaret aliqua causa specialis ꝓpter quā talis consecratio primitiarū deberet intermitti:nō debet concedi q̄ intermittaf.sed non apparet aliqua talis causa:ergo nō est hoc concedendū. Itez p̄z necessario q̄ in anno septimo fieret ista oblatio primitiarū coā dño.⁊ dr̄ supra.23.ca.panē:⁊ polentam: ⁊ pultes nō comedetis ex segete vsq̄ ad diem qua offeretis ex ea deo vestro: preceptum est sempiternū in generationibus cunctisq̄ habitaculis vestris.sed in anno septimo remissionis iudei comedebant fruges de agris suis sic hic dicif.ergo opz q̄ in eodem anno p̄ius dño offerrent manipulum spicarū in primitias. ¶ Secundus genus primitiarū est in festo pētecostes:⁊ tūc offerebant duo panes dño de q̄libet domo ⁊ cōtinebat q̄libet eozū vnā decimaꝫ farine. Sz istud festū pentecostes erat quolibet anno:cū quolz āno offerrētur panes primitiarū.ergo in anno remissionis hoc fieret. Itez p̄z ex rōne supra posita:q̄ sicut nō licebat de spicis nouis facere polentā vel pultes quousq̄ dño offerret manipulus spicarum:ita non licebat comedere de panibus nouis donec offerrent panes primitiarū.ergo in anno septimo poterant imo necesse erat offerre primitias panū que erant secūde. ¶ Tertiū genus primitiarū erat in illis quas soluebant populares sacerdotibus collectis omnibus fructibus.has autez soluere poterant in anno septimo remissionis:quoniā primitie non erant determinate ad aliquā qualitatē:sed quātumcūq̄ aliquis obtulisset sufficiebat:ideo quātūcūq̄ esset aliqua pars fructuū illius anni poterant dari primitie. ¶ Sed de his primitijs non apparet ita necessarie q̄ dari deberent sicut de duobus generibus primitiarū supra positaꝝ.imo dicet aliquis q̄ non dabanf.⁊ causa huius est:qñ primitias aliquis dat de fructibus suis.sed in septimo anno remissionis fructus nullius erant sed cōmunes omnibus tam hominibus q̄ bestijs:ideo nō erat cōueniens q̄ aliquis daret primitias.naz si aliquis deberet dare primitias de fructibus alicuius agri.ergo omnes iudei deberent dare primitias de agro illo.Sed hoc nullo modo pōt stare q̄ est absurduz scilicet q̄ omnes boues habitantes in terra promissionis darēt primitias de eodē agro.nā tunc nullus ager sufficeret etiaz ad hoc q̄ daret quilibet vnaz spicā.Simile argumentū est de vuis. ⁊ sicut dicitur de vno agro ita dicendū est de omnibus.ſ. q̄ de quolibet agro deberent dare primitias omnes qui erant in terra promissionis.⁊ hoc iam magis absurduz est:q̄ tunc nō eēnt fructus ad hoc q̄ de eis possent dari primitie.⁊ posito q̄ quilibet daret primitias cederent omnes fructꝰ in primitias ⁊ nihil maneret p̄o popularibus ad cibum. Consequentia autem ista patet:quia primitie dantur ab illo qui dominus est fructuum. sed in anno septimo nullus erat dominus:q̄ erant fructus cōmunes. vel si aliquis esset dominus omnes erant domini equaliter

Quis esset modꝰ quo liceret iudeis comedere ō fructibꝰ agrorū suoꝝ in anno.7.

Modus q̄ liceret iudeis comedere.

Quō vocētur vue primitiaꝝ vue ille q̄ colligebant in anno.7.

Improba.

Doct. rñsi.

Obiectio.

D Rñsio.

A Triplex erat genus p̄miti arū. 1.genus p̄mitiaꝝ

Obiectō Rñsio.

2.genus p̄mitiaꝝ

3.genus p̄mitiaꝝ Primitie soluebant in anno.7. remissionis.

B Obiectō

liter:ideo vel nullus offerret primitias:vel si vnus offerret omnes deberent offerre:qz non erat magis vnus dñs aliquozū fructuum q̄ alius. ¶Item patet hoc quoniam primitie dabantur sacerdotibus vt inde alerentur:quia ipsi non habebant aliquā sortem vel distributionez: aut diuisiones inter alios israelitas vt patet Nume. 18.et.35.cap.z Deutero. 18.cap. Sed in anno septimo remissionis cessabat ista causa:quoniam israelite nihil proprium habebant in fructibus:sed omnibus cōmunicabātur. ergo etiam ipsi sacerdotes poterant colligere de fructibus agrorum sicut alij z non deberentur eis primitie. Rñsio. ¶Ad hoc respondendū est q primitie in quolibet anno soluebantur. z quando dicitur q non poterant solui in isto anno septimo:quia vel omnes israelite soluerent de eodem agro vel nullus.negandum est hoc:z dicendum q in anno septimo remissionis quilibet dominus agrozum soluebat de agris suis aliquas primitias.Et quando dicitur q fructus pertinebant ad omnes equaliter.ergo vel omnes soluebant vel nullus.Dicendū est q q̄q̄ fructus q̄tum ad hoc q sumerentur in cibos essent cōmunes omnibus:tamen domini agrozum habebant in hoc aliqō priuilegium z excellentiam super omnes alios:quia ipsi primo accipiebant de fructibus agrozum suozum aliquid qō volebant tanquā in primitias sibi in signum dominij agrozuz.z postea omnes alij accipere poterant libere.hoc significatur cum dicitur.z vuas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiā.z sicut dabatur hoc dominis agrozum ita pertinebat ipsis specialiter q soluerent primitias de fructibus.z hoc est valde rationabile. Ad aliō argñ. ¶Ad alteruz argumentum quādo dicitur q fructus in anno septimo erant cōmunes omnibus z poterant siue sacerdotes: siue omnes alij colligere quicquid vellent de illis. Respondendū est q sacerdotes vacabant diuinis ministerijs:z non poterant insistere collectioni frugum de agris vel vuarum. Ideo rationabile erat q populares eis ferrent primitias. ¶De leuitis autē non est tanta ratio q ipsi haberent iura sua.s.decimas:qz non vacabant ipsi ministerijs diuinis sicut sacerdotes:potissime quando erant in terra promissionis.nam cum essent in deserto magis labozabant leuite q̄ sacerdotes:quia sacerdotes non ministrabant in sacrificijs cum nunquā fuerint facta sacrificia in deserto nisi in monte synai.toto autem alio tēpore vacauerunt ministratiōes vt declaratum fuit.ō.9.capi.leuite autem magnos tunc habebant labores in portando omnia que erant in sanctuario per totuz desertum:z frequenter fiebant motiones:z ipsi singuli accipiebāt ea que sibi constituta erāt de vtensilibus z partibus sanctuarij: atq portabant vsq in locum illum in quo castra figenda fozēt. habebant etiam laborē deponēdo tabernaculum cuz castra mouenda fozent:z erigendo cum castra metarentur. z hoc singuli leuitarum circa officia sua vt patet Nume.3.et.4.cap. Cum vero in terram promissionis ventum est:dedit dominus requiem israeli z labor econtrario factus est.nam ipsi sacerdotes incepe runt ministrare cum omnes leges cerimoniales potissime sacrificiozum ceperint obligare post ingressum in terram promissionis.leuite autem econtrario inceperunt requiescere: quia iam sanctuarium domini non erat mouendum de loco ad locum:iō nullum de prioribus officijs eis manebat.sic habetur.1. Paralipo.capi.23.cum dicitur.dixit enim dauid.requiem dedit dominus deus israel populo z habitationē hierusalez vsq in eternum:nec erit officij leuitarum vt vltra portent tabernaculum z omnia vasa eius ad ministrandum.magis ergo poterant leuite colligere fructus agrozum in anno septimo q̄ sacerdotes:cum minus vacarent cultui diuino. ¶Nunc autē de decimis dōm est q non soluebantur in anno septimo remissionis. Causa est quia dato q israelite vellent soluere nullo modo poterāt:quia decime dicunt certam partem rei.s.vnam de decem. z ideo ad hoc q detur decima pars rei oportet q primo cognoscatur quātitas eiusdem totaliter:alioquin nescietur quid sit decima eiusdem:nec quarta:nec medietas.sed in anno septimo remissiōis non poterat sciri quantitas omniū fructuū determinate sicut in alijs annis.Nam in quolibet precedentium sex annozum quilibet israelita colligebat omnes fructus suos:z tunc cognoscebat quantitatem eozum z dabat decimam. In anno autez remissionis non poterat dari decima: quia non cognoscebatur quantitas istozum fructuum.nam a principio stantibus omnibus fructibus vel maiore parte illozum poterat quilibet dominus fructuum dare decimam partem illozum:tamen nesciebat que eēt decima.cum vero perueniret ad consūmationem fructuuz: nec erant fructus ad soluendum decimam etiam si dominus solvere vellet:nec sciri poterat vllomodo determinata quantitas eorum:quoniam non solum dominus agri acceperat de fructib9 sed etiam omnes alij:z etiam bestie terre.non ergo poterant in dei vllo modo in anno remissionis soluere decimam.poterant tamen soluere primitias z soluebant:quia de hoc non requirebatur determinata quātitas sicut in decimis.de his satis dictū fuit Exod.23.capi. ¶Sz queret aliquis cum leuite solum sustētarentur de redditibus decimarum non habentes aliquid alterum inter filios israel vt habetur Nume.18.cap. cum dicitur. filijs leui dedi omnes decimas israelis in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi:nihil aliud possidebunt decimarum oblatione contenti quas in vsus eozum z necessaria separaui.sz in anno isto septimo remissionis non habebant aliquid de decimis ergo nihil omnino habebāt vnde viuerent in anno illo.De sacerdotibus autem non est sic:qz ipsi in anno illo habebāt multa iura.s.primitias que in illo anno soluebantur z vota z redēptiones primogenitozum z sacrificia ceteraq sacerdotalia iura.nihil nāq eis diminuebatur de redditibus aliozum annozū. ¶Respondēdum est q leuite q̄q̄ non haberent in anno septimo aliquid de iuribus suis tamē sufficienter sustentabantur: z hoc qz fructus anni sexti precedentis anni remissiōis erat vberrimus qui sufficiebat pro tribus annis.s.pro anno sexto in quo fructus colligebantur:z pro anno septimo in quo nihil colligebatur nec colebatur:z pro anno octauo quousq comederent de frugibus nouis. Cum ergo abundantissima iura essent decimarum in anno sexto sufficientia pro annis tribus etiam si in anno septimo nihil haberent iam habebunt vnde viuerēt.de quo habetur infra in littera cuz dicitur.q si dixeritis quid comedemus anno septimo si non seruerimus nec collegerimus fruges nras: dabo bñdictionē meā vobis anno sexto: z faciet fructus trium annozū:seretisq anno octauo:z comedetis veteres fruges vsq ad nonum annuz:donec noua nascantur edetis vetera.habebāt autem preter hoc leuite in anno septimo aliuz modum sustentationis:quia omnes fructus terre erant illo anno cōmunes:ideo poterant ipsi colligere sicut omnes alij id quod sibi sufficeret in cibos.(Non colliges quasi vindemiam). Refertur hoc ad dominos vinearum quibus dabatur in anno septimo q colligerent primo fructus de agris q̄ aliqui alij:z tamen non debebāt colligere eos sicut vindemiā.i.sicut alijs ānis quādo vindemiabant:quia tunc nihil relinquebant in vineis semel omnia colligentes.nunc vero non fiebat sic:sed domini vinearū accipiebant de vineis suis siue oliuetis aliquos fructus ad quotidianū vsum vel ad faciendum parum de vino:alios autem relinquebant ceteris volentibus.(Annus enim requietionis terre est). Ista est causa superiozum.s.non colliges fruges totaliter de terra tua:nec totaliter vuas de vinea:quia iste annus septimus est annus requietionis terre.s.in quo terra quieseit.z est sensus.in isto anno septimo tu nihil laborasti in terra cum sit annus requietionis terre: sed fructus solent prouenire propter labores agricultiuos:ergo tu nihil debes bēre in isto anno septimo magis q̄ alij cum nihil laborueris.(Sed erit vobis in cibum). Dic loquitur ad omnes tam ad ipsum cuius agri sunt q̄ ad oēs alios pauperes z diuites q sunt in terra.omnibus quippe in anno illo licebat recipere de fructibus terre equaliter. nam quāq̄ istud festum fuisset introductum z cerimonia ista anni remissionis ꝓpter pauperes:tamē non solum pauperibus licebat ō fructib9 diuitū accipe:sed ēt diuitib9 ad inicez licebat accipe de fructibus quoscūq inuenissent in terra.(Tibi z seruo tuo z ancille). Quāq̄ essent fructus cōmunes in anno septimo: tamen isti primo pertinebant ad ipsum dñm agri q̄ ad aliquē aliū:q colligebat pro se z pro tota familia sua.s.filijs z filiab9 z vxore qui intelligunt noīe ipsius.etiam pro reliqua parte familie que ad ipsuz tātū non pertinet.s.pro seruis z ancillis. ¶Et sciendū q in hoc qō dr hic.erit vobis in cibum tibi z seruo tuo.denotat aliquid spāle.nam in omnibus alijs annis fructus quos colligebat dñs erant in cibuz seruo z ancille:qz isti non bēbant aligd vnde sustentarent:nisi id qō dñs eoz illis tribuisset:qz sui sunt res dñozum suozū. In hoc ergo āno septimo non dr q sint cibi isti dño z seruis tanquā in alijs nō essent. sed qz nunc speciale aliquid est:qz in alijs annis nō licebat seruo accipere aligd de fructibus terre sed pertinebant ad dñm nisi dñs iuberet. Nūc vero licitum erat seruo accipere quātūcūq vellet de fructibus agrozū dñi sui z ad libitū suū comederet.qō pz.qz in oibus alijs licebat accipere fructus illius anni vbicūq inuenissent:qz cōes erant.ergo seruus a fortiori posset accipere de fructibus agroz dñi sui cum magis iste pertineat ad dñm suū q̄ alij. ¶Etiaz pz qz licebat seruo accipere quātūcūq vellet de fructibus agroz

Dubium.

Rñsio.

Alloquit deus z pauperes z diuites

In āno remissiōis z iubileo bēbāt sui libertatē ad comedēdū z nō in alijs annis.

qui nō essent oñi sui.ergo liceret a fortiori ō agris domini sui. ⁊ sic erat iste annus ad magnā libertatē seruorū quātum ad cibos.s.q̄ sicut dies septimus pertinebat ad refrigerationem seruorū quantū ad quietem.s.q̄ nullum opus facerent vt habetur Exo.20.ca.cum dicitur.septimo autem die sabbati domini dei tui:non facies omne opus:tu ⁊ filius tuus:⁊ ancilla tua:iumentum tuū ⁊ aduena qui est intra portas tuas.⁊ Exo.23. dicitur. ser diebus operaberis septimo die cessabis vt requiescat bos ⁊ asinus tuus:⁊ refrigeret filius ancille tue ⁊ aduene. ita in anno septimo remissionis erat festū in quo refrigerabūtur serui ⁊ ancille quātum ad cibos:q̄ licebat eis amplius assumere q̄ cōsuetum esset.s.quātum ipsi vellent.(Et mercenario tuo).Mercenarij pertinent ad eādem legem ad quā pertinebant serui ⁊ ancille.s.aliquo modo ad familiam oñi quātum ad hoc q̄ comedunt de cibis:q̄q̄ ad alterū multum differunt.s.q̄ sui totaliter oñi sui sunt:mercēnarij autem liberi sunt ⁊ non pertinēt ad eū cuius sunt mercēnarij nisi inquātum seruiunt p mercede.⁊ propter hoc.ō.22.c.qñ agebat de cibis sanctificatis dictū est q̄ serui poterant comedere de sanctificatis sacerdotum dominorum suorū:⁊ mercēnarij nō poterant comedere de illis cibis. in āno tñ septimo nihil differebat de mercēnarijs ⁊ seruis: q̄ omnib⁹ licebat comedere de fructibus terre cū cōmunes essent.(Et aduene qui peregrinatur apud te).i.etiā isti fructus anni septimi erant cōmunes aduenis qui peregrinant in terra israel.vocātur aūt hic aduene illi qui veniebant de gētilitate ad iudaismū vt colerent deum hebreorum. dicebant autem ipsi peregrinari apud israelitas:q̄ manebant tanquā peregrini apud eos. Erat enim apud eos peregrinatio duplex.s.a terra sua:⁊ a cultu deorum suorum. ¶Expressit autem deus hic de aduenis propter duo.⁊ Primo quia ipse iusserat pietatez esse habēdam ad aduenas vt habet Deutero.ca.10.cum dicit.facit iudicium pupillo ⁊ vidue:amat peregrinū:⁊ dat ei victū atq̄ vestitum:⁊ vos ergo amate peregrinos:q̄ ipsi fuistis aduene in terra egypti. Jubebat etiam deus q̄ nulla eis afflictio inferret vt habet Exo. 22.ca.cum dr.aduenā non contristabis:nec affliges:aduene.n. ipsi fuistis in terra egypti.Jussit ergo hic deus eodem mō esse ad eos pietatem habēdam.s.vt permitteret ipsis colligere de fructibus terre in anno septimo.¶Alia autem causa ⁊ principalior huius expressionis est.s.q̄ deus non dederat aduenis priuilegiū vt gauderent duobus bonis ad que constitutus erat annus remissionis:ideo nisi exprimeret q̄ gaudere deberent hoc priuilegio anni septimi quod erat in cōmunitate fructuum:intelligeret q̄ non deberent gaudere. expressum est ergo propter hoc.¶Q. antē aduene non gaudeant principalibus priuilegijs anni remissionis apparet:q̄ illa sunt duo.s.eripi a seruitute:⁊ liberari a debitis contractis ex mutuo.Primū non habebant q̄ si venderentur iudeis in seruos non liberabantur in anno septimo: nec in quinquagesimo qui erat iubileus sed manebant serui vsq̄ in eternum.sic patet infra in littera cum dicitur. seruus ⁊ ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt:⁊ de aduenis qui peregrinantur apud vos: vel qui ex bis nati fuerint in terra vestra:hos habebitis in famulos ⁊ hereditario iure transmittetis ad posteros ac possidebitis in eternū.¶Secundum priuilegiū anni remissionis erat in liberatione a debitis que contrahunt ex mutuo.⁊ hoc non gaudebant aduene:sed soli iudei ex genere.vnde semp manebat debitū apō istos q̄q̄ veniret annus remissionis vel iubilei.sic patet Deut. 15.c.cum dicit.septimo anno facies remissionē que hoc ordine celebrabitur:cui debetur aliquid a proximo vel amico ac fratre suo repetere non poterit:quia annus remissionis est domini:a pegrino ⁊ aduena exiges:ciuē ⁊ ppinquū repetēdi non habebis potestatem.(Jumētis tuis ⁊ pecoribus oia que nascunt prebebunt cibum).i.omnia terre nascentia anni septimi prebebūt cibū tibi:⁊ seruo tuo:⁊ ancille:⁊ mercēnario:⁊ aduene:⁊ iumentis atq̄ pecoribus.in quo innuit q̄ fructus anni septimi debēt esse cōmunes tam hominibus q̄ bestijs.sed in hominibus adhuc omnibus statibus ⁊ professionibus debent cōmunicari:in bestijs etiam non solum domesticis animalibus sed etiam feris cōmunicabantur fructus anni septimi.q̄q̄ ista duo que ponuntur hic.s.pecora ⁊ iumenta magis pertineant ad domestica q̄ ad fera.nam iumenta vocantur domestica animalia que ad solum adiutorium pertinent ⁊ non ad cibum:sicut equus:⁊ mulus:⁊ asinus:⁊ chamelus.pecora autem sunt que ad cibos pertinent vt oues:capre:⁊ boues.Alia autē littera habet.(Jumentis ⁊ bestijs).Ubi nos dicimus.(Pecoribus).⁊ tunc magis clarū est q̄ intelligatur de feris ⁊ domesticis:quia fere bestie vocantur.quomodocūq̄ tamen ponatur necessarium est intelligi de bestijs feris vt habetur Exo.23.c.cum dicitur.ser annis seminabis terram tuam ⁊ congregabis fruges eius:septimo autem anno dimittes eam ⁊ requiescere facies vt comedant pauperes populi tui:⁊ quicquid reliqui fuerit edant bestie agri. sed manifestum est bestias agri solum nominari feras:quoniam alia vocantur animalia domestica.

¶Numerabis quoq̄ tibi septem hebdomadas annorum:id est septies septez: que simul faciunt quadragintanouem:⁊ clanges buccina mense septimo:decima die mensis propitiationis tēpore in vniuersa terra vestra. Sāctificabisq̄ annum quinquagesimum:⁊ vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Reuertetur homo ad possessionem suam:⁊ vnusquisq̄ rediet ad familiam pristinam:quia iubileus est: ⁊ quinquagesimus annus. Non seretis atq̄ metetis sponte in agro nascentia:⁊ primitias vindemie non colligetis ob sanctificationem iubilei:sed statim ✝ ablata comedetis. Anno iubilei redient omnes ad possessiones suas.

De iubileo.

De pe. di.j.c.ge aliqñ.§. Itē in leuitico.

Alio ✝ oblata.

Numerabis quoq̄ tibi. Supra actum est de solēnitate que erat in septimo anno.s. remissionis.hic autem agitur de solēnitate anni quinquagesimi qui dr iubileus.¶Pro quo cōsiderandū est q̄ annus iubileus durabat etiam per totum annū septimū:⁊ erat iubileus maximum festorū.qō patet quātū ad ea que fiebant in ipso.nam in anno remissionis liberabant homines a seruitute ⁊ a debitis. Iz non erat ista perfecta liberatio.In anno autez iubileo ab omnibus perfecte liberabant.p3 de seruitute.si tamen accepisset seruus a domino suo vxorem:⁊ cum esset in seruitute filios genuisset nō poterat exire in anno septimo cuz vxore ⁊ liberis: sed manebāt liberi ⁊ vxor apud dñm.si tamē ipse seruus vellet apud dominū suū manere vsq̄ ad annū iubilei exibat liber cū filijs ⁊ vxore.Inducebat ergo p̄fecta libertas in anno iubilei:quod nō fiebat in anno septio remissionis.¶Idē aūt erat quātū ad debita siue venditiones possessionū imobiliū.nā in anno septio remissionis nō redibat res vendita ad dñm:nisi eaz precio dato redimeret.In anno autē iubilei sine aliquo precio redibat ois possessio vēdita ad principalē venditorē.erat ergo iubileus maximum festorū.de hoc p3 infra in littera.

De solē nitate anni gnq̄gesimi q dr iubileus.

¶De festo seu anno iubilei quo est maximū festū pp maximas libertates.Et quomodo cōputatur varie a diuersis. Et an coincidant annus.7.remissionis ⁊ iubilei. Qō.6.

Sciendum autem circa hoc:q̄ iubileus dr annus gnq̄gesimus vt br.j. Sz duplr cōputat gnquagesimus.Quidā eni cōputant eū gnquagesimū inclusiue.alij aūt exclusiue.⁊ hoc qz ista cōputatio ponit hic p septē hebdomadas annoz ⁊ finitis eis erat iubileus.faciūt aūt septē hebdomade q̄dragintanouē dies.⁊ qz hic cōputant hebdomade annoz facient septē hebdomade q̄dragintanouē annos. In fine autē hax hebdomadax quidā ostituebant annuz iubileum.s. in vltio anno q̄ erat q̄dragesimusnonus.Iz vocāt eū gnquagesimū cōputando inclusiue duos annos iubileoz.s.annū primū iubilei:⁊ septē hebdomadas ānoz que faciūt q̄dragintanonē annos.⁊ sic cū illo p̄zo iubileo p̄cedēte erant gnquaginta anni.Doc tñ mō necesse est quēlibet annū iubilei bis cōputare.¶Scōz ista positionē dōm est q̄ānus septimus remissiōis ⁊ iubile⁹ coincidūt: qz cū in quolz septēnario fiat vn⁹ann⁹ remissionis.s.in fine illi⁹ septēnarij:necesse est q̄ cū cōputarent septē hebdomade annorū q̄ in fine cuiuslibet fieret vn⁹ annus remissiōis:⁊ in fine septie hebdomade annus quoq̄ remissiōis erat.⁊ tūc cū vltimus ann⁹ istax hebdomadax sit iubile⁹:erūt idē ann⁹ iubile⁹ ⁊ ann⁹ septim⁹ remissiōis fm istā positionē.¶Alia aūt positio est q̄ ann⁹ iubileus sit gnq̄gesim⁹ nō cōputando annū iubilei p̄cedētis:Iz ponendo vnū eorū exclusiue.⁊ tūc fiebat sic q̄ acciperent septē hebdomade annoz que faciūt annos q̄dragintanouem:⁊ in sequenti anno q̄ erat quinquagesimus eēt iubileus.⁊ ista positio erat vera ⁊ rationabilior q̄q̄ precedens:qñ fm positionem

A

1.opi.

An ān⁹. 7.remissionis ⁊ iubilei coīcidāt

2.opi.

precedentem

Qūo quer si ad iudaismū vicebātur peregrinari apud iudeos.

D De⁹ qr hic de aduenis exp̄sserit.

v 1.cā.

2.cā. Peregrini nō gaudebāt duob⁹ p̄uilegijs q erāt in āno remissiōis ⁊ iubileo.

Fructꝰ anni.7.debēt esse cōes ⁊ boib⁹ ⁊ bestijs.

precedentem non erat annus quinquagesimus iubileus: sed annus quadragesimusnonus: cum in fine septem hebdomadarum annoꝝ fieret iubileus: ꝛ in fine erat iubileus .s. in vltimo anno.

Obiectō

Rñsio.

¶ Item si aliquis dicat ꝙ hoc modo computando annus iubileus erat quinquagesimus: qz computabatur inclusiue cum iubileo precedenti. non potest stare: qz tunc necesse est vt quilibet annus iubilei bis computaretur: qz repugnat rationi numeri. nam in numeris ꝺtinuis nunquam idem numerus bis assumitur: aut nunquam eadem vnitas computatur in numero precedente ꝛ subsequente: qz tunc minus esset numerus q̄s denominaretur. ꝛ hoc non ꝺuenit. Etiam qz hoc modo non diuideretur totus tempus per quinquagenarios annoꝝ: sed per quadragenarios ꝛ nouenarios. qō falsum est: qz iubileus vocatur annus quinquagesimus. ergo cum totum tempus iudeoꝝ diuidatur per iubileos

Eusebi⁹ Anni iudeoꝝ diuidebāt̄ ꝑ gn q̄genarios.

sicut illud diuidit Eusebius in cronicis: ꝛ iubileus sit quinquagesimus annus. necessarium est ꝙ diuidatur totum tempus iudeorum per quinquagenarios annoꝝ. ꝛ hoc satis significat littera: cum dicat. numerabis septem hebdomadas annoꝝ que simul faciunt annos quadragintanouem: ꝛ clanges buccina mense septimo decima ꝺie mensis. ꝛ postea sequitur. sanctificabisq; annum quinquagesimum. ergo videtur ꝙ post illas septem hebdomadas annoꝝ annus sequēs esset iubileus.

B Doc. opinio.

¶ Et ꝑm hoc dicēdum est ꝙ quandocunq; esset iubileus necesse erat duos annos remissionis simul esse. s. vnum post alterꝝ. qō ꝑz: qz annus quadragesimusnonus erat remissionis: cum sit septimus diuidēdo quadragesimumnonum per septem septenarios: ꝛ annus quinquagesimus sequens est iubileus. ergo duo anni remissionis simul erant: ꝛ in his duobus annis nihil colligebatur: nec agri colebā̄tur: sed erat sicut in oībus alijs annis remissionis. Sed in hoc etiam ꝑz: qz. ē. dicebatur ꝙ annus iubileus ꝛ annus remissionis non sint simul. s. in fine hebdomade septime in anno quadragesimonono. nam si tunc esset iubileus nō oportebat ꝙ diceretur ꝙ in illo anno non araretur: nec colerentur agri: nec colligerentur fructus vt fiebat alijs annis: qz ex eo ꝙ erat tunc annus remissionis satis apparebat nihil boꝝ esse faciendum. dicit̄ tamen hic ꝙ non fiet aliquid istoꝝ ꝓpter sanctificationem iubilei. ergo apparet annum iubilei esse distinctum ab anno remissionis. ꝛ ꝺsequenter apparet eum esse annum quinquagesimum vltra septem hebdomadas annoꝝ.

An sit verū q̄sem ꝑ essent duo āni remissionis ꝺiūcti.

¶ Que autem dicta sunt. s. ꝙ annus iubilei esset semper post annum remissionis: ꝛ ita essent duo anni remissionis ꝺiuncti non tenet vez generaliter: nisi annus iubilei tollatur de computatione: alioquin variabitur: ꝛ ꝑz. Quādo enim iudei ceperunt obseruare leges istas datas a deo inceperunt simul. s. eodem anno: qz omnes leges ad hoc obligabant ꝙ inciperent eas obseruare iudei postq̄ essent in terra sua pacifice vt ꝑz Deu. 12. ab illo ergo anno quo inciperent esse in pace inciperet obseruatio omniū legum. ille ergo esset annus quo computari inciperent septem anni ad habendum annum remissionis: ꝛ in quo inciperent computari hebdomade annoꝝ ad faciendum annum sequētem post septem hebdomadas iubileum.

¶ Hoc supposito cum in quolibet septenario sit annus vltimus annus remissionis computatis septem septenarijs que faciunt quadragintanouem annos: opꝛ ꝙ vltimus annus boꝝ. i. quadragesimusnonus sit annus remissionis: ꝛ sequens annus qui est quinquagesimus erit annus iubileus. ꝛ sic sunt isti duo anni ꝺiūcti.

Dubiuꝫ.

¶ Sed tunc manet dubium: qz aut iste annus quinquagesimus qui erat iubileus ꝛ erat ꝓximus post annum remissionis computabatur ꝓximus ꝓo sequenti septenario ad faciēdum annum septimum remissionis: aut non. si computaretur vt ꝓximus non erat vez ꝙ quando veniretur ad sequentem iubileum esset annus remissionis ꝺiunctus ad annum iubilei. annus quadragesimusoctauus esset annus remissionis ꝛ esset iubileus in anno quinquagesimo: ꝛ ita maneret vnus annus inter annum iubilei ꝛ remissionis ꝛ sequenti iubileo essent duo anni intermedij: ꝛ in alio tres: in alio quattuor: ꝛ successiue veniretur ad hoc ꝙ annus remissionis ꝛ iubilei essent idem annus: ꝛ in sequenti iubileo essent ꝺiuncti isti duo anni. s. annus quadragesimusnonus esset remissionis: ꝛ annus quinquagesimus esset iubileus. ꝛ ita fieret ꝺtinue ista variatio. Hec autem plane apparent computanti septenarios qui ꝑtinent ad annos remissionis: ꝛ quinquaginta annos qui complent iubileum. fit enim tota diuersitas qz iubileus excedit in vno anno ad septenarios remissionis. ꝛ ideo si in vna computatione excedit iubileus vno anno ad septenarium remissionis computando semp ꝓo iubileo quinquaginta: ꝛ ꝓo septem septenarijs remissionis quadragintanouem excedet in scōa per duos annos ꝛ in tertia per tres: ꝛ sic ꝺsequenter. vnde in sequenti computatione complebitur septimus septenarius anno quadragesimooctauo: ꝛ in alio anno quadragesimo septimo: ꝛ sic semp descendendo. Si autem annus quinquagesimus qui est iubileus in illa ꝓxima vice non computetur vt annus ꝓximus sequentis septenarij remissionis. sed annus sequēs i. quinquagesimus ꝓximus fit in quo incipiat computari sequens septenarius remissionis: manebit semp idem ordo. s. ꝙ cum septem septenarij faciant quadragintanouem: ꝙ annus quadragesimusnonus erit annus remissionis: ꝛ annus sequens quinquagesimus erit annus iubilei. ꝛ hoc est qō ponebat opinio precedens. Sed tunc manet dubiuꝫ quid boꝝ sit verius.

D Responsio

Ꝓma rō.

¶ Dicēdum ꝙ vtrunq; poterat tolerari: qz non apparet expresse ꝺ sacram scripturam.

¶ Sed rationabilius est dicendum ꝙ non incipiebat semp computatio annoꝝ quinquaginta ꝓo iubileo: ꝛ computatio septenariorum remissionis in eodem anno. ꝛ ratio est: qz deus iussit computari septem annos ad hoc ꝙ septimus annus esset annus remissionis. ꝛ tñ computando per ꝓximam opinionem intermitteretur vnus annus qui non computaretur. s. ipse annus iubilei. ergo non potest stare. nam cum deus iubet computari septem annos iubet diuidi totum tempus per hebdomadas annoꝝ: ꝛ tamen si intermitteretur vnus annus non esset diuisio totius temporis per septenarios: ideo nullus annus intermittitur.

Secūda rō

¶ Scōo qz hoc esset ponere aliquid sine causa. nam deus iussit diuidi tempus per septenarios: ꝛ in alijs septenarijs ponitur totum tempus ꝺtinuum. ꝙ autem statim post iubileum fiat omissio vnius anni. s. ipsius quinquagesimi videtur esse irrationabile: cum non appareat causa aliqua.

Tertia rō.

¶ Tertio qz hoc erat in ꝓiudicium pauperum. nam ideo fuit annus septimus introductus vt in eo tollerentur debita ꝛ liberarentur homines a seruitute. ꝛ quanto istud tempus erat minus tanto erat ler fauorabilioꝝ. nam si esset remissio de quinquennio in quinquēnium esset fauorabilius q̄s si esset de septēnio in septēnium. ꝛ tamen computando sic fieret aliquando remissio illa ad octo annos qō erat tempus ꝓlixius. ideo debebat fieri computatio contínua per septenarios non subtrahendo aliquem annum.

Quarta rō.

¶ Quarto qz videtur esse inutilis sic vnus annus remissionis. nam si annus quadragesimusnonus esset remissionis: ꝛ annus quinquagesimus iubilei: cum quicquid remittitur anno septimo remittatur in iubileo ꝛ aliquid plus: videtur ꝙ superuacuus esset ille annus remissionis: cum in sequenti anno omnia hec remittenda fozent. Ideo rationabilius videtur dicendum ꝙ computatio fiebat contínua annoꝝ: ꝛ ꝙ non erat annus remissionis ꝺiunctus semper iubileo. (Numerabis quoq; tibi septem hebdomadas annoꝝ.) Hic ponitur modus ad inuestigandum festum iubilei. s. ꝙ post vnum annum iubilei accipiantur septem hebdomade annoꝝ. i. quadragintanouem anni qui sunt septem septies: ꝛ post illos annos sequens annus est iubileus. Similem modum inuestigandi festum pentecostes dederat deus. ē. 23. c. cum dō ꝙ post diem ꝓximum azimoꝝ a die sequenti in quo offerebatur manipulus spicaꝝ computarentur septem hebdomade plene: ꝛ post illas dies sequens erat festum pentecostes. Nōdixit hic deus ꝙ computarentur septem hebdomade simpliciter: sed septem hebdomade annoꝝ: quia quandocunq; hebdomada simplr ꝑferꝫ septē dies notat. hic aūt nō accipiē ꝑ hebdomadis dieꝝ sed annoꝝ: ideo opꝛ explicari ꝙ essent hebdomade annoꝝ. Similis autem modus loquendi de hebdomadis bz̄ in Daniele vbi cū vellet deus declarare tps mortis saluatoris q̄tū distaret a tpe revelationis facte dictū est ei. 70. hebdomade abbreviate sunt sup populum tuū ꝛ sup vrbē sanctā vt ꝺsumet̄ preuaricatio ꝛ finem accipiet pctm̄. vbi agit̄ manifeste de morte saluatoris: ꝛ oēs tam iudei q̄s xp̃iani exponūt illas hebdomodas esse annoꝝ. sltr aūt possent esse hebdomade mēsiū vt. 7. mēses facerēt vnā hebdomadā. sed non repit̄ talis modus loquēdi in sacra scriptura. i. (Septē septies que simul faciūt annos q̄dragintanouem.) Hic declarat̄ magis qualr accipiēde sunt hebdomade. Nā hebdomada dicit dies septem. legislator tñ ponit hic hebdomadā ꝑ septem nō significando nisi numeꝝ. ꝛ hoc innuit̄ cū dō. i. septem septies que faciūt. 49. ita vt solum importet̄ numerus ꝛ nō limitatio tpis. sed in lr̄a addit̄ ꝙ ista numerata sint anni. s. 49. anni. (Et clāges buccia mēse septimo.) *Hic ponit̄ dispō ad ipsuꝫ festū iubilei. s. ꝙ pulsaret̄ buccina quedam.

* Dispō ad festū iubilei

Qō. 7.

Quō iudei cātabāt in tabis argēteis in solēnitatib⁹ ꝛ i magnisepulis: ꝛ i calēdis: ꝛ in festo clāgoris

¶ Sciēdū aūt ꝙ iudei multotiēs pulsabāt buccinas. aliqñ enī pulsabāt eas i ꝓncipijs mēsiū i ꝓma die mēsis quā nos calēdas appellamus. ꝛ tūc clāgebat̄ in duab⁹ buccinis argēteis q̄s deus fieri iusserat in deserto vt bz̄ Nu. 10. c. de hoc clāgore bz̄ in psal. 80. cū dō. buccinate in neomenia tuba ifigni die solēnitatis vre. Etiā canebāt iudei tu-

Et an clan-

gor buccinaz pp iubileū fieret aſi iubileū: vel in iubileo. Et an fieret mēſe ſeptīo anni 49. vel. 48. et an i buccina argentea vel cornea.

An iſte clāgor fieret i buccina argentea vel cornea.

Opi. quorūdam.

Improbatio.

bis in feſtiuitatibus magnis z ſuper epulas ſuas cum facerent aliqua magna conuiuia ſuper holocauſta z pacificas victimas iſtoz diez ſolennium: z hoc erat vt bz Nu. 10. cum dz. ſiqñ habebitis epulū z dies feſtos z calēdas: canetis tubis ſup holocauſtis z pacificis victimis vt ſint vobis in recordationem dei veſtri. Alio tempore canebant iudei tuba ſ. in prima die menſis Septembris: qz tunc erat feſtum clangoris: z hoc non erat in tubis argenteis ſicut in aliis feſtiuitatibus: ſed in voce tube cornee: quia fiebat illud feſtum ad memoriam Iſaac liberati qñ pater voluit eum immolare: z deus poſuit pro eo arietem qui immolatus eſt. Iſte autem cantus tubarum de quo hic dz fiebat in mēſe ſeptimo in die decimo in quo die erat feſtum ꝓpitiationis vt bz. ſ. 23. c. ¶ De hoc autem clangore dōm eſt ꝙ fieret in tubis argenteis ſicut fiebant omnes alij cantus. Qz autem alius eſſet cantus in tuba cornea hoc erat ſpeciale. ſ. ad memoriam Iſaac liberati poſito ariete pro eo. hic autem non erat aliqua talis cauſa: ideo clangebatur in buccinis argenteis in quibus regulariter fiebat clangor. ¶ Aliqui tñ dicunt ꝙ fiebat iſte clangor in buccina cornea. z dicunt ꝓpter hoc vocari iſtum annum iubileum: qz iouel in hebreo ſignificat cornu vel buccinam. ¶ Sed dōm ꝙ non ꝛcluditur ex hoc. nam iſtud nomen iouel in hebreo eſt equocum. ſignificat enim buccinam vel cornu. ideo q̄q̄ ponatur iouel non ꝛcluditur ꝙ intelligatur de cornu: ſed poteſt intelligi de buccina que non eſt cornu: qz equinocum non magis determinatur ad vnum ſignificatum q̄ ad alterum. apparet etiam ꝙ iſtud nomen iouel aliqñ accipiatur in ſacra ſcriptura pro buccina que non eſt cornu. ſic enim bz Exo. 19. vbi dz. cum ceperit buccina clangere tunc aſcendant in mōtem. z ponitur ibi in hebreo iouel. ſed manifeſtum eſt ꝙ accipitur hic pro buccina cornea. z ſic non ꝛcluditur ꝙ in anno iubilei clāgendum eſſet in buccina cornea. Sed dōm eſt rationabilius eſſe ꝙ clangeretur in buccina argentea: qz in eis fiebat regulariter clāgor niſi ex aliqua cauſa ſpeciali que non erat hic. ¶ Sed adhuc eſt dubium qñ clangeretur buccina. ſ. in anno iubilei vel ante annum iubilei. nam hic ꝛſtat ꝙ fieret clangor in menſe ſeptimo. ſed an iſte menſis eſſet anni iubilei vel precedentis nō apparet. ¶ Cōmuniter enim Doct. tenent ꝙ iſte clangor fieret in anno precedenti ad iubileum. z dicunt eſſe quandam excitationem vel promotionem ad iubileum: z fiebat iſte clangor ad letitiam futuri iubilei exprimendam. ¶ Alij autem dicunt non eſſe rationabile ꝙ fieret ante annuz iubileum iſte clāgor: ſed in ipſo met anno. dicunt enim ꝙ iubileus dz a iouel. i. cornu vel buccina. ideo opz ꝙ in iſto anno qui dz iubileus clangatur cornu vel buccina. ¶ Sed hoc non multum ꝛcludit. nam vez eſt ꝙ iubileus dz a iouel. i. cornu vel buccina. z tñ ꝙ buccinetur in anno illo vel in precedenti ad illum non differt: cum ille clangor non fiat pp annum illum in quo fit: ſed pp ſequentem ad exprimendum letitiam futuram illius. z hoc qz omnes ſeruitutes z debita ſoluentur in anno illo: qz omnes res vendite ad priores dominos redibunt. z hoc rationabilius eſt q̄ ꝙ fiat iſte clangor in anno iubilei in menſe ſeptimo. nam tunc magna pars anni iubilei tranſiuiſſet. ſ. menſes ſex z nondum clāgeretur buccina. z ſic non videretur ptinere illa pars anni ad iubileum. cum autem clangitur buccina ante annum iubilei totus annus futurus ſignificatur eſſe iubileus. z hoc obſeruatur apud quaſdam gentes: qñ qñ veniunt aliqua magna feſta ipſe clangunt z clamant ante diem illum nominantes diem feſti: vt dicentes Natale Natale: Paſcha Paſcha. z per hoc incitant ſe ad gaudium futuraz ſolēnitatem. hoc etiam videtur ſentire littera hic: cum dicat ꝙ numerabuntur ſeptem hebdomade annoz que faciunt annos quadragintanouem: z in ſeptimo meſe videtur clangi buccina. videtur ergo ꝙ intelligatur de ſeptimo menſe illius anni vltimi qui nominatur in littera. ſ. quadrageſimononi. z pz magis: qz dz. z vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terre. i. ꝙ tūc denunciabis remiſſionem futuram. z tñ ſi intelligeretur hoc de menſe ſeptimo anni iubilei non ſtaret ꝛuenienter: qz iam tranſiuiſſent ſex menſes de anno in quo fieret remiſſio: z tñ nondum clangeretur ad remiſſionem. ¶ Dōm ergo ꝙ clangor iſte fiebat in anno precedenti ad iubileum vt homines cognoſcerēt futuram remiſſionem z diſponerent ſe ad illam. ¶ Sed adhuc dubium eſt: dato ꝙ fieret iſte clangor ante annum iubilei in quo anno fieret: numqd in quadrageſimonono in menſe ſeptimo: vel in quadrageſimooctauo. ¶ Reſpondendum eſt ꝙ hoc pz ex predictis. nam ſi dz fieri remiſſionis enunciatiuus clangor in anno precedenti ad iubileum ſm ꝙ diuerſimode ponatur in bileus: ponet quoq; varie annus precedens ad iubileuz. ¶ Quidam enim vt pz ex ſupradictis dicebant iubileum eſſe in anno quadrageſimonono qui eſt vltimus ſeptime hebdomade annorum. z hunc dicunt quinquageſimum cōputantes cum iſtis quadragintanouem annis precedentem iubileum. z hoc dato neceſſe eſt ꝙ fieret clāgor in anno quadrageſimooctauo ſeptime hebdomade. ¶ Alij dicūt ꝙ iubileus erat in anno quinquageſimo qui eſt annus ſequens poſt ſeptem hebdomadas annoz. i. poſt annos quadragintanouem. z tunc neceſſe eſt ꝙ clangor fieret in ſeptimo anno ſeptime hebdomade. ſ. in anno quadrageſimonono qui erat vltimus ſeptime hebdomade annoz. z hoc verius atq; rationabilius eſt: cum dictum fuerit. s̄. ꝙ iubileus non erat in anno quadrageſimonono: ſed in quinquageſimo. (Decima die menſis ꝓpitiationis tempore.) Cauſa autem quare fieret clangor in die ꝓpitiationis potius q̄ in feſto precedenti manifeſta eſt. nam feſtum precedens vocatur dies clangoris. z ſi tūc clangeretur buccina appparet eſſe clangorem illius feſtiuitatis z non ad futuram letitiaz anni iubilei. ¶ Hoc tñ adhuc poſſet excludi: qz adhuc poterat eſſe differentia inter clāgorem qui fieret propter feſtiuitatem clangoris: z inter clangorem qui fiebat ꝓpter annum iubileum. nam clangor qui fiebat ꝓpter feſtiuitatem diei clangoris fiebat in loco ſanctuarij ſup holocauſta z ſacrificia alia. clangor autem qui fiebat propter annum remiſſionis fiebat in vniuerſa terra. ſ. ꝙ in omni loco clangeretur in buccinis corneis vel argenteis. z dictum eſt ꝙ in buccinis argēteis. Hoc tñ referendum eſt ad locum ſanctuarij in quo erāt tube argentee ductiles: in alijs autem locis clangebatur buccinis corneis vel qualibuſcūq;. ¶ Sed dicendum eſt ꝙ cauſa determinata quare fiebat clangor in die ꝓpitiationis z non in aliquo alio erat ad ſignificationem eius qō fiebat: qz annus iubilei erat annus pfecte remiſſionis. z qñ clangebatur in buccinis denunciabatur futura remiſſio vt apparet ex littera. Debebat ergo fieri in die illo qui magis ꝛueniret huic ſignificationi. ſed nullus erat ogruentior q̄ dies ꝓpitiationis: eo ꝙ in hoc die ꝓpitiabatur dominus iſraelitis dimittens eis omnia peccata ipſoz vt bz. s̄. 16. c. ſicut ergo deus in die illa remittebat nobis omnia delicta noſtra: ita ꝛueniens erat ꝙ nos remitteremus in alterutrum omnia debita: z ſeruitutes: z obligationes: z alienationes ſicut j. habebitur. magis ergo debuit hoc fieri die ꝓpitiationis q̄ alio quocunq;: vt per remiſſionem factam a deo intelligeret remiſſio futura inter homines. (Propitiationis tempore). i. ꝙ clangor iſte fiebat in die ꝓpitiationis in tota terra. ſed hoc ponit ad maiorem expreſſionem. nam cum dictum fuiſſet ꝙ iſte clangor fiebat in decima die menſis ſeptimi: ſatis apparebat ꝙ fieri deberet in die ꝓpitiationis: cum ꝓpitiatio ſit decima die menſis ſeptimi vt apparet. s̄. 23. c. (In vniuerſa terra veſtra). i. qñ iubileus aduenerit in anno precedenti clāgetis in omni loco terre veſtre. z hoc vt in quolibet loco ſciret ſpecialiter eſſe annuz iubileum proxime futuꝝ. z fiebat iſte clangor ad ſignificandum hoc hominibus: qz multi neſcirent iſtam ſolēnitatem iubilei. nam erat iſtud feſtum de quinquageſimo in quinquageſimum annū: z in tanto tempore obliuiſcebantur homines feſtiuitatum. nam plurimi erant qui non videbant aliquem iubileum. z aliqui q̄q̄ viderent vnum: tamen nunquam viderant alterum. ideo vt cognoſcerent quando talis annus futurus eſſet clangebatur buccina in anno precedenti. ¶ Sciēdum autem ꝙ iſte clangor qui fiebat in vniuerſa terra non fiebat ab aliquo qui ambularet per totam terram iudeorum: ſed in quolibet loco ſpecialiter clangebatur. quod patet: quia iſte clangor fiebat in vno die aſſignato. ſ. in die ꝓpitiationis. ergo non poterat aliquis diſcurrere de loco ad locum vt clangeret hoc die ꝓpitiationis in omnibus locis. (Sanctificabiſq; annum quinquageſimum.) ideſt ſignificabis eſſe ſanctum vel applicitum ad cultum dei. eſt enim aliquid ſanctum quod ad deum ſpecialiter applicatur. ſic autem erat de anno quinquageſimo iubilei: ſed iſta ſanctificatio erat dum eſſet annus iubilei. nam tūc applicabatur iſte annus ad deum: quia fiebat in eo remiſſio ſeruitutum: z debitorum: z rerum alienatarum: z fructuum terre communicatio. hec autem omnia ꝓpter diuinam iuſſionem erant. Dic autem non loquitur deus de iſta ſanctificatione: quia iſta non poterant fieri niſi in anno iubilei. ſed hic agitur de denūciatione huius ſanctificationis. ſ. ſanctificabis annum gnquageſimum. i. denūciabis eſſe ſanctificādū. z ſic accipit aliqñ in ſacra ſcriptura. ſic bz Exo. 19. c. cū dixit deus ad Moyſen. ſcifica illos vſq; ad diem tertiū. i. denūcia illis ꝙ ſint ſanctificati ꝓ die tertio. nam in precedentibus diebus non requirebatur ſanctificatio. (Et vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terre tue.)

Q5. 8. A

An clangor fieret aſi vl in iubileo. Doc. cōiū reſponſio.

Alioꝝ rñſio

Improbatio.

Doc. rñſio.

Q5. 9. A

An fieret i āno. 49. vl 48. iſte clāgor.

Multiplex iubilei poſitio.

† B

Clāgor i die ꝓpitiatiōis q̄ re potius fieret q̄ i feſto p̄cedenti.

Doc. opinio.

†

†

L

Notandū ō clāgore.

†

†

Dupler ſic expõ

tue).i.ſignificabis vel proclamabis ad omnes habitatores terre q̃ eſt iubileus ⁊ remiſſio. ⁊ ponitur remiſſio generaliter.ſ.p remiſſione ſeruitutum:⁊ debitoꝝ ⁊ factaꝝ alienationum:⁊ fructuum terre qui communicabantur.⁊ hoc gaudium ſignificabatur omnibus habitatoribus terre.iſte ſenſus eſt referendo iſtud oatiuum ad aliud verbum vocabis. Alio modo poteſt referri iſte oatiuus ad illud accuſatiuum remiſſionem:⁊ tunc eſt ſenſus q̃ vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terre in anno illo.qõ intelligitur de habitatoribus terre qui eſſent ſerui vel feciſſent aliquas alienationes:aut haberẽt debita.(Ipſe eſt enim iubileus).i.ipſe annus quinquageſimus de quo immediate dictum eſt q̃ ſanctificaretur.eſt annus iubileus.i.annus remiſſionis.⁊ in hoc non obſeruatur proꝑia ratio originis dictionis. nam non dicitur iubileus propter aliquid alterꝫ niſi propter buccinaꝫ que pulſabatur in eo.⁊ tamen qz tempore quo pulſabatur buccina ſignificabatur remiſſio futura:iubileus ſignificat remiſſionem.⁊ ſic accipitur hic iſtud tanq̃ reditiuum cauſe.ſ.ipſe eſt enim iubileus.i.dz renunciari remiſſio futura in tubis ꝑ anno quinquageſimo:qz ipſe eſt iubileus.i.ipſe annus remiſſionis:⁊ ꝑpter hoc clangetur ante aduentum eius. ¶Iſtum autem modum vocandi iubileum habemus nos:quoniam vulgariter dicimus eſſe annum iubilei quando eſt annus indulgentie. (Reuertetur homo ad poſſeſſionem ſuam).i. omnes homines qui poſſeſſiones ſuas alienauerant redibunt ad eas. nam quandocunq; aliquis vendebat poſſeſſionem ſi poſtea poterat dare precium pro illa: quandocunq; poſſet redibat ad illam computatis fructibus ſuſceptis in ſortez. Si tamen aliquis non poſſet ſolvere pecuniam pro redimẽda poſſeſſione ſua:in anno iubilei reuertebatur ad illam nullo precio dato. ¶Et hoc vꝫ eſt de poſſeſſionibus immobilibus:quoniam ſi venderentur res mobiles non licebat ipſi venditori redimere res etiam ſi vellet dare precium emptori:niſi empto:ei gratis hoc ꝺceſſiſſet:⁊ etiam in iubileo non redibat res vendita ad venditorem. Hoc autem erat hoc modo:vt ſi aliquis venderet aliquam poſſeſſionem ⁊ non redimeret eam ante iubileum redibat ad eam in iubileo vel ad heredes eius:etiam ſi fuiſſent facte mille venditiones intermedie:vt ſi vnus vẽderet alteri ⁊ alius alteri.nullus namq; iſtoꝝ intermedioꝝ venditoꝝ poterat repetere rem illam quam vendi diſſet:ſed ſolum ille cuius eſſet iſta poſſeſſio a principio.

D Nſ modꝰ vocãdi iubileum

†

†

No. In iubileo redibant poſſiões priores i mobiles venditer: ſz nõ mobiles.

¶Et ex hoc pz q̃ regulariter non poterant eſſe inter iudeos alĩq excellenter diuites ſuper alios ſicut in alijs gentibus eſt. qõ pz: quoniam in alijs poteſt vnus emere bona multoꝝ ⁊ manebunt illa bona apud illum in eternum ⁊ apud heredes ſuos:⁊ ſic erit iſte ditior multis alijs ſimul ſumptis. Inter iudeos autem hoc non erat:qz ſi aliquis emiſſet poſſeſſiones multoꝝ non poterat eas ſemꝑ tenere:ſed reddebat eas dominis priozibus.⁊ ſic ſam manebat iſte quaſi equalis alijs in diuitijs:q̃q̃ a principio fuiſſet ditior omnibus.in alijs autem gentibus non erat ſic:ideo cõtingit aliquem eſſe excellentem diuitem ſuper alios in poſſeſſionibus. ¶In veteri autem teſtamẽto ditiores in poſſeſſionibus erant primogeniti.eo q̃ omnibus illis dabantur duplicia q̃ cuilibet alioꝝ filioꝝ.ſic habetur Deut.21.c.⁊ ſic tam in bonis mobilibus q̃ in immobilibus regulr primogeniti ditiores erant. alij autem non poterãt fieri excellenter diuites niſi in bonis mobilibus.ſ.in pecunijs vel ſimilibus:qz bona mobilia ſemel habita non redibant ad priores dominos in anno iubilei.

Qõ. 10. A Inter iudeos nõ eſſe poterant alĩq excellenter diuites alijs i poſſiõi bꝰ niſi eſſent primogeniti.

¶Quare poſſeſſiones vendite inter iudeos non manebant in eternum apud emptores:ſed redibant in iubileo. Qõ.11.

a Cauſa autem quare poſſeſſiones vendite inter iudeos redirent ad priores poſſeſſores in anno iubilei erat duplex. Prima erat in fauorem pauperꝫ ſicut.ſ.ꝺclaratum eſt. nam niſi ſic fieret pauperes priuarentur omni ſubſtantia ſua:cum cogerentur ſepe vendere poſſeſſiones ſuas ⁊ poſtea eas habere non poſſent.cum autem habebant eas in anno iubilei q̃q̃ alꝰ eguiſſent: tamen tunc redirent ad pinguiorem fortunaz. ¶Alia cauſa erat ⁊ principalior q̃q̃ iſta nõ exprimatur.ſ.vt non ꝺfunderentur tribus ⁊ familie.nam ſi poſſeſſiones ſemel vendite nunq̃ redirent ad priores dños nunq̃ maneret certitudo in tribubus:familijs:⁊ cognationibus.qõ apparet: qz inter iſraelitas tribus diuidebantur per ſortem.i.per certaz partem hereditatiſ traditam cuilibet tribui:⁊ cum cognoſcerentur ſortes hereditatum cognoſcerentur homines de quibus tribubus eſſent.nam cum aliqs haberet hereditatem in ſorte tribus Jude cognoſcebatur eſſe de tribu Jude.ſi autem haberet hereditatez in ſorte tribus zabulon cognoſcebatur eſſe de tribu zabulon:⁊ ſic de ceteris.Si autem ꝓmitteretur q̃ aliqs venderet poſſeſſionem ſuam ⁊ nunq̃ rediret ad eam non cognoſceretur familia cuiuſlibet viri ⁊ tribus.qõ apparet: qz aliqs eſſet de tribu zabulon ⁊ haberet hereditatem in ſorte ſua.ſi autem ꝓmitteretur ei q̃ vẽderet ⁊ non rediret ad eam:alius qui erat de alia tribu haberet hereditatem in ſorte zabulon:⁊ ſic iam nõ cognoſceretur qs eſſet de tribu zabulon vel de alia tribu.Si autez hereditates non poſſent vendi:vel ꝺceſſa venditione ſi redirẽt ad dominos priozes in tempore iubilei non ſequebatur iſta ꝺfuſio ſortium:⁊ tribuum:vel familiaꝝ:quoniam q̃q̃ aliquo tempore factis venditionibꝰ eſſet ꝺfuſio in ſortibus ⁊ tribubus:tñ qz iſtud erat paucum tempus.ſ.quinquaginta annoꝝ ad plus poterant homines recordari de poſſeſſionibus ad quas tribus pertinerent vel familias.⁊ ſic annus iubilei veniens tolleret omnem ꝺfuſionem ſortium ⁊ tribuum que fieri incepiſſet.⁊ iſta eſt cauſa quare iubileus non fiebat de magno in magnum tempus.ſ. de centum in centum annos:vel de ducentis in ducentos. nam tanti temporis diuturnitas memoriam hominum excluderet:⁊ ſic maneret ꝺfuſio in tribubus ⁊ ſortibus.nam q̃q̃ aliquis de poſteris reclamaret poſt centum annos vel amplius in iubileo aliquas poſſeſſiones reduci ad ſe:qz ille fuerant ſuoꝝ primogenitoꝝ:tamen non eſſet memoria hominum ad probandum id qõ iſte diceret:vnde neceſſario ſequerentur multe fraudes ⁊ ꝺfuſiones.ꝺato autem iubileo ad paruum tempus.ſ.ad annos gnquaginta: qz manebant poſſeſſiones pauco tempore alienate non abibat in obliuionem alienatio.ideo non ſequebatur ꝺfuſio.Et per iſtum modum inter iudeos cognoſcebatur manifeſtiſſime de qua tribu quis eſſet ⁊ de qua familia vſq̃ ad ipſum principium familie vel tribus:eo q̃ quilibet habebat poſſeſſionez aliquam que ptinuerat ad progenitoꝛes ſuos ⁊ per illam cognoſcebantur progenitoꝛes.ideo quandocunq; reperiretur aliquis homo habere poſſeſſionem in ſortem tribus Jude cognoſcebatur eſſe de tribu Jude:etiam ſi non fieret aliqua ingſitio:dumtamen ipſe vel progenitoꝛes ſui in anno iubilei poſſediſſet hereditatem illam.nam de alijs temporibus non poterat dari certa cognitio:qz tunc poterant eſſe vendite vel cõmutate poſſeſſiones.ille tamen qui in anno iubileo poſſideret erat verus dominus ⁊ ptinebat ad familiaz vel tribum in qua erat illa poſſeſſio. ¶Ad hoc autem magis cognoſcendum intelligendum eſt q̃ ſi dz cognoſci aliqõ mobile ſm naturam:opz q̃ reducatur vſq̃ ad immobile: qz mobile ſm ſe incertitudinem dicit.ſic autem erat in hominibus ⁊ poſſeſſionibus.Deus enim volebat vt inter iudeos cognoſceretur de quolibet in qua tribu ⁊ familia erat.ergo opz q̃ cognoſceretur de hominibus per hereditates:aut de hereditatibus per homines.id tamen qõ eſſet magis immobile eſſet alteri medium cognoſcendi.⁊ hoc modo pz an debeant cognoſci boies per ſortes hereditatum:vel hereditates per homines. ¶Et võm eſt q̃ ſi homines eſſent immobiles.ſ.q̃ oẽs de tribu Juda naſcerentur in vno loco vel terra:⁊ oẽs de tribu zabulon in alio loco vel terra:⁊ filꝫ de oibꝰ tribubus:⁊ illi nunq̃ egrederentur de locis illis in q̃bus naſcerentur:nec alij ingrederentur in loca illa manifeſtum eſſet de qua tribu glibet bõ eſſet. nã ex eo q̃ aliq̃s in tali vel tali loco erat cognoſcereꝫ tribus eius vel familia.ſic tñ fieri non poterat.ergo oportebat dari aliquaz cognitionem de tribubus ⁊ familijs.⁊ qz poſſeſſiones tribuum ſunt immobiles potuerũt cognoſci ꝺuenienter tribꝰ per poſſeſſiones. ſunt enim diſtincti termini poſſeſſionum ꝓ:o qualibet tribu vt dz in lib. Joſue a prin.c.15.vſq̃ ad finem.19.gcũq; ergo poſſederit aliqd in ſorte Juda iudicabaꝫ eſſe de tribu Juda. ſors aũt Juda immobilis erat ⁊ cognoſcebaꝫ que eſſet ꝑ determinationem ſcripture ſacre Joſue.15.c.ideo bõ qui erat mobilis cognoſcebaꝫ de qua tribu eſſet per poſſeſſionez que erat immobilis.Et ſicut cognoſcebatur de qua tribu glibet eſſet ita cognoſcebaꝫ de qua familia ⁊ de qua domo. nam diſtributiones ſortium que ꝓuenerunt tribubus poſtea diuiſe ſunt in familias: ⁊ diſtributiones familiaꝝ per domos ⁊ diſtributiones domoꝝ per viros. Iſte tñ diſtributiones non fuerũt poſite in libro Joſue:qz erãt minus principales ⁊ erãt infiniti ꝓceſſus:cum cuilibet de populo iſrael diuideret pars poſſeſſionis ⁊ aſſignarent limites eius.iſte tñ diuiſiones mãſerunt ſcripte apud iudeos in alijs libris qui non erãt ſacre ſcripture:⁊ ꝑ hos cognoſcebãt in dei diſtributiones familiaꝝ.ideo cum viderẽt aliquem habere poſſeſſionem que ptinebat ad aliq̃s familiam alicuius tribus indicabant eum eſſe de illa tribu ⁊ familia. ¶Hoc aũt ſtabat eui dẽtiſſimuz niſi iſta ſors familie vel tribus trãſiret ad alios q̃ nõ eẽnt de illa familia vel tribu.hoc aũt nõ ꝓmittebaꝫ:qz ſcriberet aliq̃s poſſio bonꝰ alteriꝰ tribus vel familie redibat illa ad po-

Si vẽditio fuiſſet ꝑpetua nõ cogſcerent tribꝰ ⁊ familie

B Qũo ꝑ poſſeſſiões cognoſcebantur boies i tribubuꝫ ſuis ⁊ nõ alis.

Poſſiones tribuũ ſunt imobiles.

Quocognoſcebaꝫ qs ꝺ q̃ familia ⁊ domo eſſet

C Nota ⁊ plꝰ q̃ nota hꝫ ꝑ genealogia Xpi: ⁊ marie ꝑ bis q̃ autor tãgit mirabiliter Mat.1.ca. q.28.

rem dominum in iubileo. ꝛ sic per ipsas possessiones cognosce baẗ de quolibet hoie: de qua tribu: vel familia: vel domo esset. ℭ Ista tamen certitudo cognationis conseruari non potuit nisi per vnam de duabus legibus. s. vel ꝙ iuberetur ne aliqs vende ret vllo modo possessionem suam: vel ꝙ res vendita rediret ad dnm suum certo tempore. *prima lex poni nō debuit quoniaʒ di uites aliqñ nolebant pauperibus quicꝙ̄ dare nisi vēderent eis possessiones suas. si autem deus non permisisset vendi possessio nes valde magnum inconueniens sequeretur: qꝛ aliqñ paupe res egerent nolentibus diuitibus eis quicꝙ̄ concedere. ideo con ueniens fuit vt ꝑmitteretur ꝙ venderent possessiones. Debuit tñ poni secunda lex. s. ꝙ possessiones redirent certo tempore ad priores dominos. ꝛ hoc est ad qđ fuisset positus annus iubilei. [a] ℭ Iste modus ꝯseruandi certitudinem progeniei nunc etiam est apud alias gentes: non quidem vniuersaliter sed in illis qui sunt de magno genere: qm̄ ibi seruantur iura primogeniture ꝛ dantur eis omnia bona immobilia patrum que semel ꝑtinuerūt ad ius illud primogeniture. ꝛ q̄ꝛcꝙ̄ alicui nascantur multi filij: tñ non potest vendere matrimonium illud: vel distribuere inter alios filios sed dabit primogenito. ille etiam ex nulla causa ven dere potest. ꝛ per hunc modum sunt determinate progenies: qꝛ sunt determinate possessiones vel iura progenieꝝ: ꝛ ideo qui cunꝙ̄ habuerit tales possessiones cognosceretur manifeste esse de illa domo vel ꝓgenie ad quam ꝑtinent ista iura. ꝛ sic non cō miscentur progenies quantum ad primogenitos. Quantum ad alios tñ minores filios qbus non sunt determinata aliqua iura paterna que habeant immobiliter faciliter progenies ꝯfundun tur: qꝛ commiscentur alteri stirpe ꝛ transeunt in nomen eius. ꝛ hoc modo homines parue ꝯditionis in qbus non obseruantur iura primogeniture non habent distinctam ꝓgeniem cognitam. ꝛ si aliquo tempore habeant dum ꝑmanet memoria viuētium: tamen ꝯfestiʒ ista ꝯfunduntur. vnde aborigines sunt. i. homines sine aliqua certa origine.

Nō potuit ꝯſuari iter iudeos cer titudo fami liaꝝ ꝛ tribu uʒ nisi veta renẗ venditiōes vel da reẗ ꝙ nō es sent ꝑpetue
** Nō licuit dare legē ꝙ nō vēdēdiʒ possessiōibus*
[a] Modus ꝯſuādi cer titudinē ꝓgeniei est hodie apd multas gen tes: saltē in Hispania.

Qō. 12
A
De⁹ q̄re ius serit ī veteri testō obſua ri tribuū di stinctioneʒ.

ℭ Causa autem propter quam deus iusserat in veteri testamento obseruari distinctiones tri buum ꝛ familiaꝝ in possessionibus suis ne aliquo modo cōmi scerentur fuit ꝑpter Christum nascituꝝ de semine iudeoꝝ: vt co gnosceretur manifeste de qua tribu erat: ꝛ de qua familia. nam dictum fuerat de eo ꝙ esset de tribu Iuda. Si tñ non fuisset ob seruata ista cautela de non ꝯfundendis possessionibus nesciret de qua tribu fuisset. ꝛ isto modo iudei vel alij recusarent eum ac cipere in Messiam: qꝛ dubitarēt an in eo compleretur qđ erat dictum de Messia per ꝓphetas. s. ꝙ esset de tribu Iuda. Etiam obseruabatur inter iudeos differentia inter familias ita vt scire tur de qua familia quilibet erat. ꝛ ꝓꝑ hoc oportebat etiam ꝯside rari in Christo de qua familia esset. nam dictum est ꝙ erat de semine Dauid. hoc autem iam pertinebat ad familiaʒ ꝛ non ad tribum: ideo si solum sciret distinctio tribuum per sortes ꝛ nō familiaꝝ: non posset sciri de Christo an esset de semine Dauid: q̄ꝛcꝙ̄ sciretur ꝙ erat de tribu Iuda. oportuit ergo etiam distin gui sortes ꝑpter familias vt sciretur de quolibet de qua fami lia esset. ℭ In nouo autem testamento non iussum est hoc: qm̄ iam non erat Christus venturus: ideo nihil referebat ꝙ cogno scerentur familie vel tribus: vel ꝙ non cognoscerētur. potissime qꝛ in nouo testō non erat aliqđ genus determinatum: vel ali qđ caput progeniei a quo omnes descenderent ꝛ inde assume rent aliquam distinctionem tribuum vel familiaꝝ sicut fuit in iudeis. omnes enim illi descenderunt de tribu israel. s. ab ipso Iacob: ꝛ inde distincti sunt ꝑ familias. ꝛ ista distinctio fuit sem per postea obseruata. In nouo aūt testamento non poterat hoc obseruari: qꝛ in illo recepte sunt omnes gētes que nō habebant vnum caput: nec habebant certitudinem cognationum: sed po tius multe eaꝝ erant iam aborigines. i. sine determinatione cer te cognationis: ideo in his nihil poterat tale obseruari. ℭ Item non poterat hoc fieri: qꝛ in iudeis obseruabatur distinctio fami liaꝝ ꝛ tribuum per sortes hereditatum quas habebant distin ctas: ita ꝙ non erat aliqs de iudeis qui in sorte sua ꝛ familia nō habebat aliquam hereditatem a suis progenitoribus ſm quam cognosceretur de qua tribu ꝛ ꝓgenie esset. In ꝯuersis autem ad Christum non erat sic: qm̄ non habebant possessiones in locis determinatis ꝛ ſm determinataʒ cognationes: ideo in eis nō po terat fieri talis obseruatio: potissime qꝛ etiam si fieret ista distin ctio cum magno labore: tñ ad nihil proderat: qꝛ non erat aliqd qđ per eam inuestigareẗ. (Et vnusqꝫ ad familiaʒ pristinam.) idest vnusquisꝙ̄ reuertetur ad priorem cognationem.

Christ⁹ fuit de tribu iu da.

Quare ī no uo testō nō iussū est ob ſuari disti ctio tribuū.

B
Secūda rō

Qō. 13
A
An inter iu deos essent aliq exules.
Nicolai ac aliorū opio penes lr̄am
Prima rō.

ℭ Dicit enim Nicolaus ꝛ alij ꝙ hoc intelligitur de exulibus ꝛ de seruis. Primo autem pꝫ de seruis: qm̄ si aliqs seruus de iu deis non fuisset liberatus in septimo anno remissionis qꝛ vole bat secum educere filios ꝛ vxorem in anno iubilei liberabatur: ꝛ tunc dicebatur redire in suam cognationem: qꝛ dum seruus fuit non erat sui iuris: nec gignebat filios sibi sed dn̄o suo vt pꝫ Exo. 21. c. ꝛ ꝑpter hoc non poterat educere eos secum in anno septimo remissionis. in anno autem iubileo dicebatur redire ad familiam suam: qꝛ iam erat sui iuris: ꝛ filij quos genuerat erāt liberi. ℭ Item dicit hoc intelligēdum esse de exulibus ꝙ isti re dirent ad cognationem suaʒ in anno quinquagesimo. nec tñ in telligitur hoc de illis qui erant exules pro homicidio volunta rio: qm̄ isti non redibant in terram suam hoc tempore sicut. ĩ. di cetur. ℭ Sed dōm est ꝙ non potest intelligi de his. s. nec de ser uis: nec de exulibus. Primo patet de seruis: qm̄ de illis. ĩ. dicit ꝙ liberabuntur in anno iubileo: ꝛ tamen non dr̄ ꝙ redibant in suam familiam: potissime qꝛ dicitur hic ꝙ redibit homo in fami liam pristinam. ergo videtur ꝙ nūc non erat in familia illa. ser ui tamen non habēt aliquid ſm qđ perdant familiam: qꝛ ex hoc ꝙ efficiuntur serui non ꝑdent aliqua iura cognationis. ergo ser ui non ꝓprie redeunt in familiam ex eo ꝙ serui fuerāt. ℭ Etiam non intelligitur hoc de exulibus ꝙ redeant in familiam pristi nam. nam in illud quis redire dicitur qđ aliquando ꝑdidit: exu les tamen nunquam ꝑdiderunt familiam ꝓpter esse exules: sed ꝑdiderunt terram. ideo deberet dici de eis ꝙ omnis homo redi bit in terram suam. s. omnis homo exul: sed non ꝙ redibit in fa miliam pristinam: cum illam non ꝑdiderit per exilium. ℭ Item si hoc intelligeretur de exulibus: aut intelligeretur de illis qui erant exules voluntarij. s. qui ꝯfugerant in aliquam ciuitatem refugij propter aliqđ homicidium casuale qđ patrauerant: aut intelligitur de aliquibus alijs exulibus. Nō potest autem dici ꝙ intelligatur de primis: qꝛ illi non redibant ad terram suam in iu bileo: sed solum qñ moreretur summus sacerdos in cuius tem pore factum fuit homicidium: siue moreretur ante iubileum: si ue post vt pꝫ Nume. 35. ca. cum dr̄. ꝛ inducetur per sententiam in vrbem ad quam ꝯfugerat: manebitꝙ̄ ibi donec sacerdos ma gnus qui vnctus est oleo sancto moriatur: postq̄ aūt ille obierit homicida reuerteẗ in terram suaʒ: exules ꝛ ꝓfugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterūt. ℭ Si aūt dicas ꝙ intelligatur de alijs exulibus non potest stare: qm̄ nul li alij exules erant. non enim legitur in veteri testamento ꝙ ali qs exulare possit: nec etiam aliqua talis pena erat: quoniam si ꝯtra aliquem iudeum ageretur in iudicio: aut ageretur pure ci uiliter: aut aliquo modo criminaliter. Si agereẗ pure ciuilr̄ nō poterat ꝯdēnari ad exilium: qꝛ exilium pena criminis est. si au tem ageretur criminaliter: aut ageretur pro aliqua vulneratio ne: aut ꝑcussione: vel morte illata alicui: aut agebatur pro alijs delictis. Si ageretur pro ꝑcussione vel morte non infligebatur exilium. nam pro ꝑcussione dabatur percussio ſm legem talio nis: oculum pro oculo: dentem pro dente: fracturam pro fractu ra vt pꝫ Exo. 21. c. ꝛ precedenti. c. Si autem aliquis alteꝝ occide ret: vel nihil patiebatur: vel occidebatur ſm distinctionem que hr̄ Exo. 21. c. Si autem aliquis peccaret in alijs delictis: aut illa erāt delicta magna ꝯ deum vt colere idola: vel non obseruare festiuitates: aut ꝓuocare alteros ad colendum idola occidebaẗ lapidando eum vt hr̄ s. 19. c. ꝛ Deuẗ. 13. et. 17. c. de non obser uantibus sabbatum hr̄ Num̄. 15. c. idem enim de illis qui false ꝓphetabant: qm̄ lapidabantur vt hr̄ Deuẗ. 13. et. 18. c. si aūt ali qs faceret aliqđ de alijs delictis que nō erant directe in deum: aut ille qui delinquebat erat dignus morte: aut non. si erat di gnus morte ꝛ non esset determinatum genus mortis in aliquo loco legis Moysi: vel nisi deus expresse determinaret suspen debatur vt habetur Deuterono. 21. capitu. si autem delictum il lud non esset dignum morte delinquens flagellabatur prostra tus coram iudicibus vt patet Deuterono. 25. capitu. sic patet de illo qui dixit se non inuenisse vxorem suam virginem: ꝛ tamen erat virgo: quoniam flagellatur ꝛ condemnatur in pecunia vt habetur Deuterono. 22. capitulo. ꝛ sic in nullo istorum casuum poterat esse exilium. ideo non potest intelligi ista littera ꝙ exules redirent ad familiam pristinam in anno iubileo. s. ꝙ re dirent in terram suam. ℭ Sed est intelligendum hoc de illis qui vendiderant possessiones suas. s. ꝙ illi redirent ad fami liam suam ꝛ ad possessionem suam. nam israelite habebant fa milias ꝛ tribus distinctas: ꝛ certitudo atꝙ̄ distinctio istarum tribuum ꝛ familiarum erat per sortes possessionum assignatas tribubus ꝛ familijs. ꝛ sic qui habebat possessionem que perti nebat ad tribum iuda vel beniamin de eadē erat. in q̄libet aūt istarum tribuū erant plures familie: ꝛ quelibet earum habebat

Scđa rō

Impro batio
Pria rō

Scđa rō

Tertia ratio.

B
De peniʒ que ipo nebanẗ i ter iude ōs ꝓ qui buscūꝙ̄ crimib⁹.

Lex ta lionis.

C
Lr̄e ex positio.

determinatas

determinatas possessiones:ideo qui haberet partem in possessione alicuius familie dicebatur esse de illa familia.qñ aūt aliqs vendebat possessiones suas alteri iam non habebat aliquid fm qō maneret in aliqua tribu vel familia:cum distingueretur familie ⁊ tribus per sortes possessionum:⁊ toto tempore quo possessio alicuius erat vendita per quam ipse pertinebat ad familiam vel tribum q̄q̄ ipse semp esset de aliqua familia ⁊ tribu: tñ dicebatur manere extra familiam ⁊ tribum suam . cum vo aliqs rediret ad possessionem suam habebat id per qō erat de aliqua familia vel tribu:ideo dicebatur tūc redire ad familiam pristinam. ⁊ sic pro eodem accipitur redire in possessionem: vel redire in familiam:cum sit familia propter possessionem. ⁊ sic accipit littera pro eodem cum dicit.reuertetur homo ad possessionem suam ⁊ vnusq̄sq̄ ad familiam pristinam. (Quia iubileus est ⁊ quinquagesimus annus.)

Quo qs dicebat redire in familiaz suam qñ reuertiē ad possessionē suā inter indeos.

†

Ista est causa predictor.ſ. q̄ in quinquagesimo anno erat hoc priuilegium q̄ vnusquisq̄ rediret ad possessionem quam olim vendidisset:ideo redire debebant. Dicit autem q̄ est iubileus ⁊ quinquagesimus annus.hoc enim idem est:sed vocatur iubileus propter buccinam qua clāgebatur ante annum illum. ⁊ vocatur quinquagesimus propter numer:qr vnus iubileus distabat ab alio per quinquaginta annos.

¶ Quare iudei non obseruant nunc annum iubilei cum obseruēt multas alias festiuitates ⁊ cerimonias veteris testi. Qō.14.

a **Circa hoc** queret aliquis quare iudei non obseruant nunc annuz iubilei.nam multas festiuitates obseruant ⁊ cerimonias. ¶ Nec valet si aliqs dicat q̄ non obseruatur:qr in eo fiebant sacrificia ⁊ alie cerimonie que determinabant sibi locum sanctuarij:⁊ nunc qr non sunt in terra promissionis in qua est sanctuarium non possunt hoc obseruare. Falsum enim est qr non determinabantur aliqua sacrificia vel cerimonie pro anno iubilei que non possent obseruari extra locum sanctuarij sicut apparet hic:sed soluz erant actus qui vbiq̄ fieri poterant.ſ.remittere seruitutes ⁊ alienationes factas ⁊ facere fructus terre cōmunes. ¶ Item dato q̄ iubileus sibi determinaret aliqua sacrificia ⁊ cerimoniaz que solum fieri deberēt in sanctuario:tñ adhuc poterat obseruari a iudeis hic omittendo cerimonias illas que requirebant determinationez loci sanctuarij:sicut pz de omnibus festiuitatibus quas nūc iudei obseruant. nam obseruant dies azimozum:sed non immolant in eis agnum paschalem:qui tñ immolabatur semper in terra promissionis in hac festiuitate.ita etiam in alijs festiuitatibus: qñ in omnibus iubebatur offerri sacrificium aliqō sicut apparet Nume.28.et.29.c.⁊ tñ relictis illis sacrificijs obseruant iudei festiuitates:ita ergo deberet fieri de iubileo sed non fit.ideo opz assignari aliam causam. ¶ Ideo dōm est q̄ iudei non obseruant nunc iubileum: qñ cessat causa obseruationis. fiebat enim ista obseruatio ne confunderentur tribus ⁊ familie ⁊ possessiones eaz que erant assignate certis tribubus ⁊ familijs per quas distinguebantur. Nunc autem iudei non habent illas possessiones p quas distinguuntur familie ⁊ tribus eoz:quia ille solum sunt in terra ꝓmissionis:nunc autem vagi sunt iudei extra terram illam.ergo non habent aliqd propter qō faciant iubileum:qr dato q̄ iudei nunc facerent iubileum remittentes communes alienationes factas in anno quinquagesimo non rediret homo ad familiam suam pristinam sicut littera ibi dicit:qr ista possessio quam nunc iudei habent non ptinet magis vni tribui q̄ alteri nec familie:cum non fit a dño assignata. ¶ Qr autem ista fit in tertio faciendi iubileum vt non confundantur sortes tribuum ⁊ familiaz pz:qr propter hoc mādauit deus vt mulieres acciperent viros de tribu sua ne confunderentur sortes vt hz Nume.36.ca. cum cor. quas si alterius tribus homines vxores acceperint sequetur possessio sua:⁊ translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur:atq̄ ita fiet vt cum iubileus .i. annus quinquagesimus remissionis aduenerit confundatur sortium distributio:⁊ alioz possessio ad alios transeat.⁊ postea cor. omnes viri ducent vxores de tribu ⁊ cognatione sua:⁊ cuncte femine de eadem tribu maritos accipient vt hereditas pmaneat in familijs: nec sibi misceantur tribus:sed ita maneant vt a dño separate sunt.(Non seretis.) In ista parte ponuntur conditiones anni iubilei inquātum concordat cum anno remissionis.dicebatur enim in anno remissionis q̄ agri non serentur:⁊ vinee non putarent qr erat annus requietionis terre:ita cor de anno iubilei q̄ in eo non seretur: nec putabitur: nec fient alij labores agricultiui

Quasto.

Impro-batio.

Pria rō

Scōa rō

B Rāsio ad q̄stū.

Que fuit tētio ist tnēdi iubileum.

L † Cōditiones anni iubilei.

¶ Causa autem quare non fierēt ista:eadem est que erat in anno remissionis que posita.s̄ est.Et ex hoc inducitur q̄ nō fit annus iubileus in vltimo anno septime hebdomade.ſ.in quadragesimonono:qñ ille annus erat remissionis cuz esset septimus in septima hebdomada:⁊ annus septimus semp erat annus remissionis. Si tñ accidisset iubileus semper in anno quadragesimonono esset idem annus iubilei ⁊ remissionis.⁊ tūc superfluum esset q̄ diceretur in anno iubilei nō debere meti:nec coli agros: cum hoc ex conditione anni remissionis fieret.sed hic positum est tanq̄ ad aliquam necessitatem.ergo non est idem annuz iubilei ⁊ remissionis.⁊ cōr esset annus iubilei quinquagesimus ⁊ non quadragesimus nonus qui erat annus remissionis. (Nec metetis sponte nascentia in agro.) Non est intelligendum q̄ nullo mō iudei colligerēt ea que nascebant in agro anno illo:cuz immediate dicatur Cxium.ſ.statim oblata comedetis.sed est sensus q̄ non colligerēt segetes agroz in anno illo sicut in alijs annis: cum totaliter colligebant pro se: sed q̄ colligerēt particulam ad necessitatem ciboz:sicut dicebatur de anno remissionis. (Et primitias vindemie non colligetis).i.non colligetis vuas primas in modum vindemie.sicut s̄. dicebatur de anno remissionis.ſ. ⁊ vuas primitiaz tuaz non colliges quasi vindemiaz. Nō enim prohibetur collectio vuaz primitiaz: sed q̄ non colligantur in modum vindemiantium. ⁊ sic dz.primitias vindemie .i. primitias in modum vindemie.nam si intelligerentur q̄ non colligerentur primitie vindemie sequeref q̄ nihil posset intelligi: qñ nihil potest colligi nisi primum aliqd colligatur:cum nunq̄ fiat inicium a scōis vel tertijs. Alio modo potest intelligi non colligetis primitias vindemie.i.non colligetis primas vuas que vindemiari possunt:sed permittetis eas pauperibus vt ipsi primo colligant deinde vos colligatis. Iste sensus multum apparet ex littera.sed prior rationabilior est ⁊ magis concordat superioribus. Alio modo potest intelligi.non colligetis primitias vindemie i.non colligetis primas vuas ad faciēdum vinum:sed poteritis colligere eas ad cibum.⁊ iste sensus multum concordat ei qō immediate dz.ſ.sed statim oblata comedetis. ⁊ q̄q̄ alij sensus sint satis veri:tñ iste ⁊ primus magis concordant littere. (Ob sanctificationem iubilei).i. facietis hoc ꝓpter sanctitatem anni iubilei. nam in alijs annis colligitis vuas ad faciendum vinum p vobis: nunc autem in anno iubilei non colligatis sic:vt sint vobis in cibum ⁊ pauperibus. (Sed statim oblata comedetis).i.non debetis facere vinum de vuis in anno iubileo:sed comedebantur solum in modum fructuum:⁊ sic paucitas vuaz sufficiebat illis.si autem fecissent vinum omnes vuas colligerēt:⁊ sic dz. sed statim oblata comedetis.i.immediate vt duxeritis vuas de vineis comedetis non expectantes vt inde faciatis vinum.⁊ hoc idem intelligitur de segetibus q̄ non deberent eas nisi metere: sed ducere aliqd de eis ad dandum animalibus:vel vt ipsi faciant inde polentam.cetera autem maneant pauperibus vt ipsi colligentes terant ad faciēdum panes ex illis. (Anno iubilei redient omnes ad possessiones suas.) Dic repetitur qō.s̄. dictum est.ſ. q̄ in anno remissionis omnes iudei qui vendiderāt possessiones redirent ad eas:ita q̄ illi qui emerant restituerēt eas nullo dato precio.⁊ ponitur hoc tanq̄ principium eoz que.j. dicuntur vbi agitur de modis venditionum ⁊ redditionum.

In anno iubilei si ōbebat seri nec meti:sz oēs fructus erāt sors sicut in anno septio

D † Notādum litterale.

E † Triplex lra expositio.

† † † F

¶ Quando vendes quippiam ciui tuo: vel emes ab eo:ne contristes fratrem tuum:sed iuxta numerum annoruz iubilei emes ab eo: ⁊ iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quanto plus anni ✝ remanserint post iubileum tanto crescet ⁊ precium:quanto minus temporis numeraueris:tanto minoris ⁊ emptio constabit. Tempus enim frugum vendet tibi. Nolite affligere cōtribulos vestros: sed timeat vnusquisq̄ deum suum: quia ego dominus deus vester. Facite precepta mea ⁊ iudicia custodite: ⁊ implete ea: vt habitare possitis in terra absq̄ vllo pauore: ⁊ gignat vobis humus fructus suos: quibus vescamini vsq̄ ad saturitatem nullius impetum formidantes.

Als ✝ remanserit.

Incidētalis pars.

Qñ vendes quippiam. Dic ponitur pars incidentalis in qua ponuntur duo incidentia circa supradicta. Nam dictum fuerat ꝙ in anno iubilei rediebant omnes ad possessiones suas. ⁊ ponuntur duo incidentia. Primum erat qz dictum fuerat ꝙ in anno iubilei rediret quilibet ad familiam ⁊ possessionem suam. ponitur prouisio de hoc ſ. ꝙ quando fieret venditio nunquam excederet annum iubileum. Etiam dictuꝫ fuerat. ſ. ꝙ in anno remissionis non sereretur: nec putaretur: nec fructus colligerentur. ponitur incidens prouisiuum circa hoc. ſ. quid faciendum est in anno septimo ⁊ octauo quando non sereretur: nec essent fruges. ⁊ circa hoc ponuntur tria. Primo ponitur modus venditionis in generali. Secundo modus prouisionis anni septimi ⁊ octaui. Tertio reuertitur ad modum venditionis in speciali. Scōa ibi. (Q; si dixeritis.) Tertia ibi. (Terra quoq;.) Circa primuꝫ dicitur. (Qñ vendes quippiam ciui tuo.) Dic ponitur de modo venditionis faciende inter iudeos. ſ. ꝙ non esset venditio illa sicut inter alias gentes. nam in alijs fiebat venditio simpliciter: inter iudeos autem quecunq; res venderetur non poterat vendi simpliciter si ad hebreos pertinens esset: sed vendebatur vsq; ad annum iubileum: deinde autem redibat res illa ad priorem possessorem. ⁊ sic non vendebatur res pro tanto precio quantum valeret: cum non venderetur ad omne tempus sed pro parte precij: ⁊ contingebat ꝙ aliquando res esset magno tempore vendita ⁊ aliquādo paruo. quantumcunq; enim esset tempus magnum venditionis non poterat excedere annos quadragintanouem: qz etiam si vēderetur prima die post iubileum cum reditura esset ad priorem dominum in sequenti iubileo: ⁊ inter iubileum ⁊ iubileum solum intercidant anni quadragintanouem: in illis annis esset vendita: immediate autem erat dies prima anni iubilei: ⁊ iam ibi res ad dominum priorem redibat. minores autem venditiones poterant fieri multipliciter. nam quedaꝫ per valde paucum tempus vt per annum vel duos annos. alie autem per maius ſm ꝙ tempus emptionis ⁊ venditionis distaret a iubileo. Et dicitur. quando quippiam vendes. non intelligitur hoc de omnibus que venduntur vel emuntur. nam tunc omnia que possidētur essent incerta: ⁊ non posset dari omnibus conueniēs modus viuendi. nam non potest aliquid habere homo nisi emendo: vel vendendo: vel aliquo modo commutando. ⁊ tunc teneretur alicui omnia que possidet reddere alijs ⁊ non possidet: qz plurima eorum que vendita sunt ⁊ empta in tanto tempore quātum est vsq; ad iubileum pereunt: ⁊ non possent reduci ad dominum priorem: nec tamen erant adhuc reducende res que possidentur ad priores dominos q̄q̄ superfint si mobiles sunt. (In quo ꝓsiderādum est ꝙ intelligitur ista littera de bonis immobilibus que venduntur. nam sicut in superioribus dictum est sicut in omnibus alijs gentibus venditiones fiunt in eternum ⁊ omnes res venduntur simpliciter: ita inter iudeos fieret nisi deus vellet aliquid speciale in eis agere. ſ. tenere certitudines distinctionis in tribubus ⁊ familijs. Hoc autem sicut. ſ. declaratum est non poterat haberi nisi per res possessas: ideo iussum est vt possessiones que pertinebant ad vnam tribum vel familiam etiam si vēderentur non manerent in eternum vendite: sed redirent in iubileo ad tribus vel familias quarum erant. vt sic non confunderentur distributiones sortium: ⁊ familiaruꝫ: ⁊ tribuum. nunc ergo ista lex tenet debet in bonis illis que sunt ad distinguēdum tribus vel familias. ⁊ diximus ꝙ non poterat cognosci tribus vel familia per hominem: qz quilibet homo mobilis est. cognitio autem certa debet se habere per immobile. ideo necesse vt per bona immobilia fiat ista distinctio. naꝫ bona immobilia manent in certis locis ⁊ illa possidētur ab hominibus certe tribus vel familie. ideo si dicatur ꝙ illa non possideantur nisi ab hominibus determinate tribus vel familie cognoscētur homines ad quam tribum pertinent vel familiam: per hoc ꝙ habent talem vel talem possessionem. ideo ista lex de reducendo possessiones dominis prioribus tenet in bonis immobilibus: in bonis tamē mobilibus non tenet: quoniam per ea non potest haberi aliqua determinatio vel certitudo de tribu vel familia. sicut enim homo qz mobilis est ⁊ potest esse in quocunq; loco voluerit non cognoscitur per se de qua tribu sit: ita neq; cognoscereꝫ p bona mobilia que possidet: qz illa in quolibet loco esse possent: qō tollit distinctionem ⁊ certitudinem. ideo enim bona immobilia distinguere possunt tribus ⁊ familias: qz in certo loco manent ⁊ inde nunquaꝫ mouentur. de mobilibus autem econtrario est. ideo ista lex non intelligitur de illis. sed quomodocunq; iudei venderent ista bona mobilia vēditio illa manebat in eternum: siue res vendite supereſſent tempore iubilei: siue nō. (Ciui tuo vel emes ab eo.) Dic innuitur in quo intelligatur ista lex: ⁊ dicitur ꝙ in omnibus. ⁊ non vocantur hic ciues omnes qui morantur in eadem ciuitate: sed solum illi qui sunt iudei ex genere. alij autem qui conuertebantur de gentilitate ad iudaismum q̄q̄ per centum annos aut plures ipsi ⁊ posteri eorum manerent in aliqua ciuitate nunquam erant ciues: sed semper vocabantur aduene. (Causa huius est: qz ſm ꝙ ait Aristo. in. 3. Politic. multitudo seruorum ⁊ banausorum non facit ciuitatem: sed communitas participantium lege ⁊ principatu loci illius in quo est. de gentilibus autem conuersis ad iudaismum non erat sic: qz q̄q̄ participarent lege quantum ad ea que facere debebant. ⁊ patet sicut dictum fuit precedenti capit. ſ. equum iudicium inter vos sit: siue ciuis: siue peregrinus peccauerit. tamen non participabant principatu: qz conuersis non dabantur dignitates in populo: vel officia: aut quicquid dicat aliquam excellentiam sicut declaratur Deuterono. 23. capi. iudeis autem ex genere ista duo erant. ſ. participare lege ⁊ principatu: ideo totaliter erant ciues. ⁊ sic dicitur ꝙ ista lex tenet quando emptio vel venditio facta est inter ciuem ⁊ ciuem. i. inter iudeum ⁊ iudeum ex genere. non poterat tamen esse inter iudeum ⁊ conuersum de gentilitate ad iudaismum. (Sed sciendum ꝙ non ponitur hic ista regula ad excludendum conuersos de gentilitate tanquam cum ipsis possit fieri aliquis talis contractus. nam ista lex solum est quantum ad venditorem. ſ. ꝙ non grauetur ipse ab emptore detinendo rem venditam vltra tempus iubilei. sed conuersi ad iudaismum non poterant vendere aliquas possessiones ad inuicem vel iudeis: quia ipsi nihil horum habebant. nam tota terra promissionis erat distributa iudeis per sortem: ⁊ ille possessiones quomodocunq; venderentur siue iudeis: siue conuersis de gentilitate non poterant manere apud eos nisi vsq; ad annum iubileum. cum ergo conuersi ad iudaismum non possent habere aliquam sortem inter iudeos non poterant possidere nisi iudei venderent eis illa bona possessa: ⁊ tunc non poterant permanere apud eos nisi vsq; ad iubileum. ergo nullo modo poterant conuersi ad iudaismum vendere aliqua bona immobilia. ⁊ sic non intelligitur ista lex de illis. ſ. ꝙ ipsi venderent. Hoc namq; generale erat ꝙ conuersi ad iudaismum quandocunq; ciuites essent non poterant possidere nec vnum palmum terre in terra promissionis: etiam si pro illo dare vellent quicquid haberent: qz non poterat aliquis iudeorum vendere gentilibus possessionem suam ad semper vel conuersis ad iudaismum: aut filijs cōuersorum. ideo q̄q̄ conuersi inter iudeos possent esse ciuites inter iudeos: tamen non poterat esse in bonis immobilibus sed solum in pecunijs ⁊ rebus mobilibus. lex ergo ista non expressit hoc debere seruari inter ciuem ⁊ ciuem. i. inter iudeum ⁊ iudeum tanquam fieri posset inter iudeum ⁊ conuersum ⁊ fieri vetaretur. Sed ideo prohibuit de non ciuibus: qz alia priuilegia anni iubilei ⁊ remissionis que eis communicari poterant non communicabantur. ſ. ꝙ remitterentur eis debita sicut remittebantur iudeis in anno septimo ⁊ iubilei. nam iudeis adinuicem remittebatur omne debitum contractum ex mutuo in anno septimo remissionis: vel in iubileo: ita vt non posset repeti ab eo. gētilibus tamen non remittebatur: nec conuersis ad iudaismum: sed etiam post annum remissionis repeti poterat quodcunq; debitum. sic patet Deuterono. 15. capitu. idem erat quantum ad seruitutes: qz in anno septimo iudei liberabantur aliqualiter a seruitute: in anno autem iubilei liberabantur totaliter. sed conuersi ad iudaismum: vel filij ipsorum nunquam liberabantur: siue annus septimus: siue iubileuꝫ veniret: sed manebant serui hereditarij vsq; in eternuꝫ. ⁊ sic non habebant conuersi ad iudaismum aliquod priuilegium anni remissionis vel iubilei. (Ne contristes fratrem tuum.) Hoc refertur ad emptorem qui contristare poterat venditorem si detineret ei rem venditam vltra tempus legis. emptores autem non poterant contristari aliquo modo: qz lucrum eis cedebat: ⁊ est sensus. ne contristes fratrem tuum. i. quando emeris aliquam possessionem a fratre tuo non contristes eum volendo ei detinere possessionem vsq; in eternum sicut alie gentes faciunt: sed reddas ei in iubileo. Vocātur autem hic fratres iudei adinuicez qui sunt ex genere israel. conuersi autem ad iudaismum non vocantur fratres. sic patet infra cum dicatur. seruus ⁊ ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vr̄o sunt: aut de aduenis: ⁊ postea subdit. fres aūt vestros filios israel ne opprimatis. ⁊ iterꝫ distinguunt ibidē fres ⁊ aduene: cū dr̄. si inualuerit apō vos manus aduene ⁊ pegrini: ⁊ attenuatus fr̄ tuus ⁊c. sic dr̄ Deus 15. c. cū venditus fuerit tibi fr̄ tuus hebreus

† Modꝰ vēditionis faciēde inter iudeos.

Uēditio q̄ fiebat iter iudeos nō poterat cē maior. 49. annis in immobilibus

Notādum de lr̄a textꝰ

† Qō. 15. A Qui sūt ciues inter iudeos: ⁊ qūo conuersi ad iudaismuꝫ non cōicabāt oia p̄ uilegia iubilei et anni remissiōis Notādū

B Cōuersi ad iudaismū nō poterant possidere nec vnuꝫ palmum terre.

tuus hebreus aut hebrea. sic quoq; Deutero. 24. cap. ⁊ in multis alijs locis. (Sed iuxta numerum annorum iubilei emes ab eo.) i. non contristabis fratrem tuum volendo ei emere res suas: vel iam venditas detinere in eternum: sed solum emes iuxta numerum annorum vsq; ad iubileum: ideſt si tempus magnum manserit ab eo tempore quo tu emeris possessionem fratris tui vsq; ad iubileum: pro vnico tempore erat vēditio. si aūt pauci anni restabant pro paucis annis venditio fiebat: ita tñ q; nunq; excederet venditio tempus iubilei: ⁊ hoc erat esse venditionem iuxta numerum annorum iubilei.

¶ Quare iudei volebant aliquid emere in rebus immobilibus: cum ista venditio non maneret in eternum. Et qd vtilitatis consequebatur emptor ex tali emptione. Qō. 16.

Sed diceret aliqs quare iudei volebant aliqd emere in rebus immobilibus: cum ista venditio non maneret in eternum. ¶ Respondendum est q; iudei poterant habere vtilitatez ex talibus emptionibus. Pro quo intelligendum q; iste qui vendebat rem: aut volebat eam redimere ante iubileum aut non. Si redimebat eam ante iubileum emptor nihil vtilitatis ꝺsequebatur: qz non faciebat fructus suos: sed solum computabantur in sortem deductis laboribus: ⁊ dabat insuper ille qui vendebat partem precij recepti sup fructus quousq; compleretur totum precium. ⁊ sic restituebatur possessio vendita domino suo. Si vō non redimeret venditor ante iubileum rem venditam in iubileo redibat res ad eum nullo dato precio: ⁊ tunc poterat ꝺsequi aliquam vtilitatem emptor: qñ fructus poterant maiores esse q̄ sors. ⁊ q̄q̄ supercrescerent non tenebatur restituere eos venditori. boc autem expectabāt omnes emptores ideo emebant. primo autem modo nihil vtilitatis ꝺsequi poterant. ¶ Circa boc sciendum est q; apud iudeos possessiones non ꝓprie vendebantur sed locabantur: qz vsq; ad tempus certum solum manebat ille ℨctus. ⁊ pp boc quandocūq; aliqua res vendebatur estimandum erat quantus erat valor maximus eius. nam sicut inter nos qz pura venditio est ⁊ ad omne tempus estimatur quantum res maxime valere potest: ita inter iudeos maximum qō res valere poterat erat precium qō daretur pro illa ab vno iubileo vsq; ad alterum iubileum: qz boc erat tempus longissime venditionis. Si ergo estimaretur de aliqua re q; ipsa vendita ab anno iubilei vsq; ad alterum annum iubilei valeret mille: si venderetur decem annis post annum iubileum valebat octingenta: qz sicut subtrabitur decima pars temporis ita subtrabenda est decima pars precij. ⁊ si venderetur triginta quinq; annis post iubileum deberet vendi pro quingentis: qz sicut subtrabitur medietas temporis ita medietas precij: ⁊ sic de oibus alijs differentijs tempor: siue magno tpe: siue pauco res ante iubileum venderetur. semp enim erat taxādum precium cum tempore. ista etiam taxatio ꝓficiebat ad boc si vellet venditor ante tempus iubilei redimere possessionem suam: qz ſm boc deberet estimari q̄tum de precio deberet dare venditor pro re empta: quoniam non debebat totum qō susceperat. (Et iuxta supputationem frugum vendet tibi.) Ista est expositio superioris dicti. s. q; non vendatur res simpliciter: sed iuxta supputationem frugum. i. pro oibus illis annis in qbus percipi poterant fructus vsq; ad iubileum. fiebat enim boc sicut in locatoribus: qui quanto maiori tpe locant maius precium habent. Inter hebreos aūt maximum tempus venditionis huius que videtur esse locatio erat vsq; ad iubileum: ideo debebāt estimari fructus quantum valerent vsq; ad iubileum. ⁊ qz inter iubileum ⁊ iubileum erant quadraginta nouem anni percipiendi fructus computabatur quantum valerent iste perceptiones quadraginta nouem annor: ⁊ postea quocūq; tempore inter iubileum ⁊ iubileum fieret venditio rer computabantur anni percipiendor fructuz: ⁊ ſm hos diminuebatur de precio totali rer: qō erat si venderentur de iubileo vsq; ad iubileum. ⁊ ſm hoc habeāt magis aut minus pro re ſm estimationem annor in qbus debebāt percipi fructus. ⁊ qñ hic dī de supputatione annor frugum: non solum intelligit de frugibus: sed etiam de oibus alijs fructibus. idem fiebat in vinea si venderetur. idem quoq; in rebus nō habentibus fructum: nisi ipsum vsum rer: sicut sunt domus locate. in his etiam considerabatur tempus manens ad habitandum: qz ſm maioritatem tpis vel minoritatem augebatur vel diminuebatur precium. (Quanto plus anni remanserint post iubileum tanto crescet ⁊ precium.) Determinatio superioris est. s. q; pro maiori tpe annor in qbus poterant percipi fructus de re daretur maius precium. ⁊ quantum esset tps minus tanto daretur minus precium: habita semp ratione ad totalem valorem rei. s. si venderetur ab vno iubileo vsq; in alterum. (Et quanto minoris temporis numeraueris tanto minoris emptio ꝺstabit). i. tanto minoris precij erit res que venditur quanto tps in quo res vendita apud emptorem manere debet minus est. ratio huius manifesta est: qz non fuit simpliciter venditio sed locatio. In vēditionibus autem simpliciter factis non ꝺsideratur an maius vel minus tps sit: qñ res non venditur cum limitatione certi temporis sed in eternum. Dī autem q; emptio tanto minoris ꝺstabit. i. tanto minoris precij erit. ⁊ accipitur ibi emptio pro re empta: qñ emptio nihil ꝺstat. (Tempus enim frugum vēdet tibi.) i. qñcunq; aliqs tibi vendiderit possessionem suam non vendit substantiam rei sed tempus frugum. i. sed fruges que percipi possunt illo tempore quo res vendita manet apud emptorem. ⁊ in boc ꝓprie assimilatur venditio facta inter iudeos locationi magis q̄ venditioni: qz in venditione ꝓprie dicta non venditur tempus percipiendi fruges: sed ipsa substantia rei cuz omni eo qō ꝓuenit ex re. in locatione autem solum venduntur fructus rei ⁊ non ipse res. sed hic dī de venditione que erat inter iudeos q; in ipsa vendebatur tempus frugum. ergo magis erat locatio q̄ venditio. Nec tñ potest dici q; vēditio que erat inter iudeos taliter esset locatio. nam cum alicui res locatur ille qui eam ꝺducit non potest alienare: cum solum habeat ius percipiendi fructus ex re locata ꝓ tempore quo durat locatio. ille tñ qui aliqd emebat inter iudeos magis de iure habebat in re: qñ poterat eam vendere cuicūq; vellet ⁊ ſm q; vellet: saluo tñ iure primi venditoris. s. q; in anno iubilei rediret ad eum possessio sua sicut reditura erat si manssisset apud primum emptorem. ⁊ sic ꝑ ex predictis q; venditio que fiebat inter iudeos non erat pure vēditio: nec pure locatio. magis tñ accedit ad naturam locationis q̄ vēditionis ꝓprie dicte. (Nolite affligere ꝺtribules vestros.) Hic admonet deus emptores ne affligant venditores volendo detinere res emptas extra tempus iubilei. nam in hoc nimis affligerentur venditores: qz simpliciter carerent rebus suis. ⁊ ꝑ hic qō ℨ. dicebatur intelligi istam legem de solis iudeis: de ꝺuersis autem nequaq;. nam hic dī q; non affligant iudei ꝺtribules suos. Dicuntur enim esse ꝺtribules illi qui sunt de eadem tribu. gentiles autem ꝺuersi non habebant aliquaz vnitatem cognationis cum iudeis. ⁊ sic si iudei possent aliqd emere a gentilibus ꝺuersis non teneret ista lex in eis: qñ non erant de tribubus hebreorum: nihil tñ ab eis immobile emi poterat: cum ipsi non possent aliqd immobile possidere in terra hebreor vt. ℨ. declaratuz est.

*¶ Et sciēdum q; hic accipitur tribus large pro quacunq; attinentia cognationis. nam si acciperetur tribus specialiter sicut dicimus esse duodecim tribus israel: obligaretur glibet hebreorum non affligere illum de cuius tribu erat. poterat tñ affligere quoslibet de alijs vndecim tribubus de qbus ipse non erat. sed hoc qō dī hic de non affligendis ꝺtribulibus de oibus iudeis intelligitur: siue essent de eadem tribu: siue de diuersis. dicebantur autem large esse omnes de eadem tribu inquantum erāt ab eodez capite. s. a Jacob. Et q̄q̄ istud qō hic dī intelligaē de non affligendo ꝺtribules detinendo res venditas vltra iubileum: etiam intelligi potest de omnibus afflictionibus quas aliqs inferre potest ꝺtribulibus suis: potissime in emendo. vt si aliquis de iudeis necessitate coactus venderet possessionem suam alteri: qui videns eum esse in angustia nollet ei dare valorem rei sed valde minus affligeret eum: qñ cogeret illum ad vendendum pro pauco precio: ⁊ banc afflictionem deus vetat. ipse enim promittit se inflictur penas pro omnibus fraudibus que ℨ iudeos pauperes fiant vt dī Deut. 15. c. cum dī. ne clamet ℨ te ad dñm ⁊ fiat tibi in peccatum: sed dabis ei: nec ages quippiaz callide in eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat tibi deus oi tempore ⁊ in omnibus ad que manum miseris. (Sed timeat vnusquisq; deum suum). i. q̄q̄ illi quos affligitis non sint potentes reddere vobis malum pro afflictione ꝓp cuius timorem desistatis ab affligendo: tñ timeatis deum vestrum: ⁊ ꝓpter huius reuerentiam ⁊ timorem non affligatis. (Quia ego dñs deus vester). i. timete deum: qz ego sum deus vester potens vobis malum infligere qō voluero: ⁊ si non timueritis desistētes propter boc ab afflictione ꝺtribulium ego vos affligam. (Facite precepta mea ⁊ iudicia custodite.) Admonet hic deus ad custodiam preceptor suor. s. vt iudei diligenter obseruent omnia que ipse iussit. ⁊ ponitur hic custodire ⁊ facere non tanq̄ distincta: qñ q̄q̄ alibi distinctionem habeant cum referuntur ad idem: hic tamen distingui nequeunt: quia referantur ad diuersa. s. ad iudicia ⁊ precepta: ⁊ sic facere ⁊ custodire idem est quod exequi. Distinguuntur tamen precepta ⁊ iudicia: quoniaz precepta per-

Uenditio rerū imobiliū apud iudeos nō erat vēditio: ſz locatio. iassimi labatur.

Decimatio sapientis.

Deus ēptores admonet ne vēditores affligant.

Non tenebat ista vēditio inter iudeos ⁊ cōuersos. Et qūo bēbāt occasionez ꝺuersi affligēdi iudeos quos emebant.

*Notāduz

Admōitio ōi ad custodiā pceptorū suorum

*Precepta ac iudicia differunt.

tinent hic ad cerimonias que sunt ad deum. iudicia autem sunt leges directiue quomodo se habeat homo ad proximum suum. Hoc autem qō dicitur de iubileo ad iudicialia precepta ptinet: inquantum in eo fiebant remissiones debitoꝝ ꝛ seruitutum ꝛ reductio reꝝ alienataꝝ ꝛ communicatio fructuuꝫ. ideo preceptum de iubileo per se sumptum magis debet vocari iudiciale q̄ ceri moniale. aliqua tñ erant in eo que ad cerimonias satis reduci possunt. ꝛ qz in iubileo non soluꝫ iubebatur fieri vnum sed multa: ꝛ de quolibet eoꝝ preceptum datur. potest dici q̄ ista precepta ꝛ iudicia que deus hic obseruari iubet sunt solum ea que pti
† nent ad annum iubilei. (Et implete ea.) Hoc addit aliqd super facere ꝛ custodire. nam q̄q̄ aliqs obseruet precepta attendens ad ea ꝛ exequatur id quod iubetur: potest tñ non omnia facere que iubentur: vel non completis cerimonijs cuiuslibet rei que iubetur. ideo dz q̄ non solum fiant ꝛ custodiantur: sed etiam im
† pleantur nihil pretermittendo de eis que iussa sunt. (Ut habitare possitis in terra). i. hoc facietis ꝛ tūc poteritis habitare in terra quam trado vobis: alioquin non ꝓmanebitis in ea magno tempore: qñ deus tradebat iudeos in manu hostium quādo ipsi puertebant precepta eius ꝛ transducebant illos de terra sua: sicut pz de captiuitate tribuum israel ꝛ de captiuitate tribuꝫ iude: qñ ꝓpter peccata transducte sunt in gentes alienas. vnde Moyses qñ admonebat iudeos ad custodiendum precepta dei dicebat q̄ dispderet eos de terra nisi custodirent ea. sic pz Deut. 4. c. cum dz. testes inuoco hodie celum ꝛ terram cito vos perituros de terra quam transito Jordane possessuri estis: non habitabitis in ea longo tempore: sed delebit vos dñs atq̄ dispget in omnes gentes. ꝛ qñ hic dz. vt habitare possitis in terra. non est sensus q̄ ly vt dicat finem. s. q̄ ideo iudei obseruarent ista precepta vt deus ꝺseruaret eos in terra quam dederat: qz tunc deus induceret illos ad puertendum ordinem charitatis.

Ordo i charitate.

¶ Est enim ordo in charitate vt deus sup omnia diligatur: ꝛ ꝓp seipsum: alia vo ꝓpter deum. si tamen vt teneretur hic dicens causam finalem: esset sensus q̄ deus faceret se coli non pp se: sed pp aliqd alteꝝ. s. vt iudei manerēt in terra eis data. Sed hoc absurdum est. etiam si aliqs deum diligat ꝓpter hoc solum vt ei bonum faciat: amor iste deordinatus est ꝛ non ſm charitatem: ideo peccatis non caret. est ergo sensus vt teneatur hic vt non tanq̄ dicens causam finalem: sed vt denotans ꝺsequam. ꝛ est sensus. implete mandata mea vt habitare possitis in terra. i. implete mandata ꝛ tunc poteritis habitare in terra. ꝛ iste modus loquendi est multum vsitatus in sacra scriptura. ꝛ vez est q̄ iudei obseruantes mandata dei habitarent in terra: qz obseruatio preceptoꝝ cerimonialium ꝛ iudicialiuꝫ veteris testamēti ſm se ꝓmerebatur bona temporalia ꝺcedi: sicut manere in terra ꝛ in securitate atq̄ victoria hostium ꝛ abundantia temporalium bonoꝝ in terre nascentibus: sicut declaratum fuit. ē. 18. ca. circa ꝓncipium. (Absq̄ vllo pauore). i. vt habitetis sine timore hostium. nam sicut expelli⁹ de terra ꝓp peccatum iudeis eueniebat: ita habitare in terra cum timore hostili ꝛ persecutione habatur in penam. ꝛ sicut peccata inter se inequalia sunt ꝛ habent quendam ordinem excessus in maiozitate ꝛ minozitate grauitatis ita pene se habent ſm gradus. vnde quando iudei a ꝓncipio peccabant dabat eis deus minozes penas mittens hostes sup illos qui inquietarent ꝛ psequerentur eos in terra sua: sicut apparet ex libro Judic. in quo sepissime dz q̄ cum iudei delinquerent ꝺ dñm tradebat eos in manus hostium: qui subijciebant eos seruituti prementes in terra sua. ꝛ cum iudei clamarent ad dñm suscitabat eis aliqnem saluatozem. sic quoq; in libris Reguꝫ appa
ret. Cum vo vltimate peccata israelitaꝝ desperata facta sunt tradidit eos deus in eternam seruitutem assyrioꝝ. sic quoq; de tribu Juda factum est vt apparet ex. 4. lib. Reg. cap. 17. et. 2. Paralipo. c. vlt. De ordine autem istaꝝ penaꝝ ſm excessus peccatoꝝ dz. c. seq. (Et gignat vobis humus fructuos suos). i. si feceritis mandata mea terra dabit vobis fructus: alioquin ꝓcutiebātur egestate magna. sic pz Esa. c. 1. s. si volueritis ꝛ audieritis me: bona terre comedetis. sic quoq; dz seq. c. s. si in preceptis meis ambulaueritis dabo vobis pluuias tpibus suis: ꝛ terra gignet germen suum: ꝛ pomis arbozes replebuntur: apprehēdet messium tritura vindemiam: ꝛ vindemia occupabit sementez: ꝛ comedetis panem vestrum in saturitate: ꝛ absq̄ pauore habitabitis in terra vestra: comedetis vetustissima vetez: ꝛ vetera nouis superuenientibus ꝓjcietis. deinde ponitur pena non obseruantium. s. visitabo vos velociter in egestate ꝛ ardore qui ꝺficiat oculos vestros ꝛ ꝺsumat animas vestras: frustra seretis sementez que ab hostibus deuozabitur. ꝛ multa ibidem similia. sic quoq; dz

Deus nō iubebat iudeos obſuare preceptaad ad ꝫ q̄ possent manere in terra: sed pp dei cultum.

† Peccata ac pene se bñt ſm gradus

De ordine pūiēdi quē deus bēbat i iudeis ītinue peccantibus.

† Deu. c. 28. ꝛ Aggei. c. 2. (Quibus vescamini vsq̄ ad saturitatē.) Est enim saturitas premium eoꝝ qui obseruant precepta. fitis autem ꝛ fames pena non obseruantium. ꝛ cum peccata iudeoꝝ tantum creuissent mittebat deus in eos famem validam quousq̄ complerentur comedere stercora: ꝛ ad vltimuꝫ comedebāt carnes filioꝝ suorum ꝛ filiaꝝ vt dz seq. c. ꝛ Deut. 28. c. ꝛ sic aliqñ factum est in israel: vt obsessa Samaria a Benadab rege syrie venundaretur vnum caput asini octuaginta argenteis: ꝛ quarta pars vnius parue mensure stercoris columbaꝝ quinq̄ argenteis. ꝛ tunc due mulieres comederunt filium vnius eaꝝ vt pz. 4. Reg. 6. c. (Nullius impetum formidantes). s. si precepta mea custodieritis etiam si omnes gentes ꝺ vos pugnēt non timebitis. ꝛ potest ista littera intelligi dupliciter. Uno modo q̄ iudei nullius impetum formidarent. i. q̄ non timerent q̄q̄ aliqui insurgerent ꝺ eos: deus enim deleret illos: sicut apparet sepissime ex libris historialibus. Alio modo potest intelligi q̄ nullius impetum formidarent. i. q̄ non timerent q̄ aliquis insurgeret ꝺ eos. nam deus ponebat terrozem in cordibus hostium ꝛ nullus audebat psequi illos. sic enim pz de Jacob quem volebant delere cum filijs suis ꝛ tota domo sua omnes populi chananeoꝝ pp destructionem ciuitatis Sichez: deus tñ posuit pauozem in cor de eoꝝ. sic dz Genes. 35. cum dz. cumq̄ ꝓfecti essent: terroꝝ oñi inuasit omnes per circuitum ciuitates ꝛ non sunt ausi psequi recedentes. vterq̄ eoꝝ sensuum conueniens est.

† Duplex ītē expō.

¶ Quod si dixeritis. Quid comedemus anno septimo si non seuerimus: neq̄ collegerimus fruges nostras ꝛ dabo benedictionem meam vobis anno sexto: ꝛ faciet fructus trium annozum: seretisq̄ anno octauo ꝛ comedetis veteres fruges vsq̄ ad nouum annum: donec noua nascantur edetis vetera.

Modus ꝓpositōis anni septimi et octaui.

Quod si dixeritis. Hic ponitur ꝓpositio de cibis anni septimi ꝛ octaui: ꝛ est scōz incidēs. Deus enim dixerat. ē. q̄ in anno septimo remissionis non seminarent: nec putarent vineas: nec colligerent fructus agroꝝ. dicerēt ergo iudei q̄ cum hoc agendum esset in anno remissionis ꝛ in iubileo: qūo possent habere cibos ꝓ duobus annis. s. ꝓ anno septimo ꝛ octauo. Et qñ veniret annus iubilei oportebat ꝓ tribus annis cibus ingri: ꝓsuppositia opinione quozūdam. s. ꝓ anno septimo remissionis qui erat immediate ante iubileum: ꝛ ꝓ anno iubilei sequenti in quo non serebatur nec colligebatur: ꝛ ꝓ alio anno vsquequo ex noua semination fructus haberent. respondet autem deus q̄ ipse ꝓuideret fructus in anno sexto ante annum remissionis: ita vt haberent ꝓ oibus annis sequentibus vsquequo venirent noue fruges. ꝛ istud erat dei miraculum: ꝛ satis apparebat hoc non fieri per accidens vel ex aliqua ꝺditione speciali nature: sed solum ex dei bonitate: cum semp in sexto anno nascerentur fructus trium annoꝝ. Simile autem alteꝝ faciebat deus iudeis. iusserat enim vt ter in anno ascenderent in locum sanctuarij oēs masculi israelitaꝝ ita q̄ in vrbibus ꝛ alijs locis non muratis nullus vir manebat: sed sole femine: ꝛ tñ hostes qui erant in circuitu eoꝝ q̄q̄ desiderarent accipere terram illoꝝ ꝛ scirēt nullum mansisse in vrbibus defensozem: tñ non audebant ascendere ad occupandum terram. sic pz Exo. 34. c. cum dz. cum tulero gētes a facie tua ꝛ dilatauero teeminos tuos: nullus insidiabit terre tue ascendente te in ꝺspectu dñi dei tui ter in anno. (Quod si dixeritis. qd comedemus.) Deus enim posuit hoc respōdens ad qōnem iudeoꝝ anteq̄ ipsi quererent qd comesturi essent in āij illis. ꝛ hoc pp duo. ª Primo qz rationabile erat queri de modo ꝓuisionis istoꝝ annoꝝ. nam non videbatur esse aliqs modus ſm naturam per quem iudei cōmode habere possent fructus ꝓ istis annis in qbus non seminabāt. soluꝫ ergo manebat refugiuꝫ ad deum. q̄ ergo quererent a deo qūo ꝓuideret eis in annis illis non erat irrationabile dumtñ non quererēt de potentia eius dubitantes aut de bonitate: sed volentes scire an iuberet q̄ haberent istos fructus ꝓ aliquem modum specialem q̄q̄ fortassis melius fuisset non petere aliqd a deo ꝺfidendo totalr bonitati eius: q̄ ipse q̄ ista iubebat daret eis modū ꝓ quem haberent fructus. ¶ Aliud autem erat pp qō iudei quererent qūo haberent fructus: qz ipsi erāt nimis scrupulosi ꝛ non bene credentes deo: ꝛ semp volebant habere signa ad hoc q̄ aliq crederent. vnde dicebāt Christo q̄ volebāt ab eo videre signum: ꝛ ipse respondit q̄ generatio prava signum querit: ideo nō dabitur

† Judeoꝝ fames.

† Judei ꝓpter qd quererēt qūo haberēt fructꝰ in annis illis. ª Prima

Ř Nō peccarūt indei ꝫ q̄rēdo: melius tñ esset q̄ nō q̄rerent. Scda cā

bitur ei signum:nisi signum ione prophete.sic habetur Matth. 12.c. Apostolus quoq; nimis scrupulosos dixit esse iudeos ingrendo signa:sicut greci circa phiam curiosi sunt.sic patet. 1.ad Cozint.c.1.cum dicit.quoniā z iudei signa petunt:z greci sapiētiā.(Anno septimo).Dicunt enīz de anno septimo qd comedēt: qñ ille annus erat remissionis:z iubebat q̄ in eo non sererēt: nec colligerēt. ¶Sed q̄re nō dicit de āno octauo:cū ēt in anno octauo nō baberent qd comederēt.nam fruges que colligunt in anno septimo:in octauo anno p̄ maiozi parte comedūtur. ¶Rñdendum est q̄ non est facta mētio de anno octauo:eo q̄ ille qui ꝓuideret anno septimo:ꝓuideret āno octauo:z sic sufficiēs erat querere de vno eoz. Uel aliter dōz est q̄ de vtroq; quesitum est.tñ scriptura que breuiloqua est vt nō cogat multotiēs repetere vnū diminuit:sed postea cōplete ponit.sic autē dic in p̄ncipio q̄q; nō ponat de anno octauo.tñ postea rñdetur de illo.ſ.q̄ in anno sexto terra faceret fructus triuz annoz.z sic sufficiebat septimo z octauo. ¶Idem autē querendū esset de āno iubilei.nam qñ iubileus veniebat ſm vnā opinionē supza positam:erant plures anni sine frugib⁹.ſ.annus septim⁹ remissionis in quo non colligebat nec serebat:z annus sequēs qui erat iubileus.ſ.q̄nquagesimus annus:z sequēs qui erat q̄nquagesim⁹ p̄mus.nam q̄q; in hoc q̄nquagesimo p̄mo qui erat sequēs post iubileū terra sereret:tamē vsquequo haberent fruges noue:iudei non habebāt vnde alerent nisi dñs eis ꝓuideret. ¶Ad hoc tñ sicut ad p̄cedentia rñderi pōt q̄ qui ꝓuidebat pzo anno vno vel duob⁹ ꝓuidere posset p̄ tribus.nam qui vnū miraculū facit: poterit facere infinita cum nō sit maiozis potentie facere multa miracula q̄ vnum.(Si nō seruerimus:nec collegerimus). Ista est ratio ingrendi.nam si iudei possent serere z colligere in āno illo:non esset eis occasio ingrendi qūo alerent:qz tñ ista iterdicta erant habebāt cām inquirēdi. ¶Sed quere qūo iudei dicerent si nō collegerim⁹:qñ q̄q; deus eis vetuerat serere:tamē non vetabat comedere de sponte nascentib⁹ vt patet supza:imo ista dabat in cibum hominū z iumentoz. ¶Rñdendū est q̄ iudei dicere poterant hoc:quia q̄q; in anno septimo colligerēt de sponte nascētibus tñ ista quasi nihil erant conferēdo ad necessitates eozum z ad fructus quos habere solebāt aliis annis cū serebant.nihil autē z inutile equiparant. Cum ergo pauca colligerent poterant dicere se nihil colligere. ¶Uel alio modo pōt dici q̄ deus vetuerat eis colligere.nam etiā de ipsis terre nascētibus anni septimi dixit eis ne colligerēt ea in modum vindemie vel collectionis fructuū.sic habetur supza cum dicit.que sponte gignit humus nō metes:z vuas p̄mitiaruz tuarum non colliges q̄si vindemiā.ideo vterq; modus collectionis erat eis interdict⁹ anno illo.(Dabo vobis benedictionē meaz anno sexto). Dic ponitur rñsio dei.ſ.q̄ ipse faceret vt annus sext⁹ haberet fructum pzo oibus illis annis tā pzo anno septimo q̄q; pzo octauo.z dicitur q̄ habit benedictionē suam.i.abundantiā quam specialiter ipse facit.benedictio enim semp significat abundantiā aut multiplicationē.sic patet.2.ad Cozin.c.9.cum dicitur.hoc autem dico.qui parce seminat:parce z metet.z qui seminat in bñdictiōe in bñdictionibus z metet.ecce facit ibi oppositionē inter parcitatem z benedictionē.sed parcitas significat paruū z inops.ergo benedictio significat abundantiā.z parum ante hoc ait.z p̄parent repzomissaz benedictionē z non quasi auariciā.ecce fecit oppositionē inter auariciā z benedictionē:sed auaricia semper descendit ad paruitatē.ergo benedictio significat magnitudinē. z iste modus loquēdi est frequētatus in veteri testamēto.sic pz Deutero.7.et.28 c.maledictio autē ecōtrario semper significat diminutionē rerum.sic patet Malachie.c.3. cuz dicitur.in decimis z p̄mitijs:z penuria vos maledicti estis.sic igitur pzoziebabat deus benedictionē in anno sexto:qz faciebat illum abundare tripliciter sup oēs alios annos in fructib⁹ terre.(Fruges nostras).i.fruges quas habituri eramus.nō enīz loquūtur iudei de fructibus quos habebāt in anno septimo sponte natos: sed de illis quos habituri essent si terrā seminarent.q̄q; aliquo mō dici pōt q̄ intelligat de fructibus qui erāt sponte nati in annis in gbus nō serebat:qz de bis iubebat deus q̄ comederent a pauperib⁹ z peregrinis z bestijs terre z dñi non possent colligere quicqd spōte natū erat.(Et faciet fructus trium annoz).ſ. tātū habebitis in sexto āno quantū in tribus annis.Hoc tñ adhuc necessariū nō erat:sed sufficiebat q̄ essent tot fruges sicut in duob⁹ annis.qō pz quia a tēpore quo collecte erant fruges in sexto anno vsq; ad tēpus quo colligi deberēt in septimo anno si liceret colligi esset vnus ann⁹ integer.Deinde autem vsq; ad tēpus quo colligerent fruges in anno octauo esset alius ann⁹:z tūc inciperēt colligere fruges octaui anni z comedere de eis.naz in octauo anno serebat z colligebat:cum solum hoc ꝓhibitum in anno eēt septimo. ¶Dicit tñ deus daturus fruges trium annorū:quia accipiunt anni per synechdochen.ſ.partes annozū pzo ipsis annis totalibus:ita vt dicamus vnū annū esse partē anni sexti a collectione frugum vsq; ad annū septimum sequentem:z septimū annum qui integer est dicam⁹ esse alium annū.Deinde partē octaui anni vocabimus tertium annū.ſ.vsq; ad collectionem fructuū terre. ¶Similis modus loquēdi per synechdochē habetur in sacra scriptura.cum enim dicit christus Mat.12.ca. sicut enim fuit ionas in vētre ceti tribus diēb⁹ z tribus noctib⁹: sic erit filius hois in corde trre tribus diebus z tribus noctibus. Ibi enim loquebat de resurrectiōe sua post tres dies z tres noctes.z tñ manifestum est q̄ nō resurrexit post tres dies integraliter:sed post tres dies per synechdochē.Si enim accipiat dies naturalis a mometo in momentū solum surrexit xp̄s post diem z dimidiū z duas horas:qñ stetit mortuus in sepulchro q̄draginta horis.ſ.ab hora diei veneris vsq; ad primā horam diei dominice.z iste hore faciunt diem z dimidiū z duas horas.dicunt tñ esse tres dies. ¶In tēpore autem iubilei erant plures anni ſm opinionē supza tactam.p quibus deus deberet dare fructū in anno sexto.ſ.tres anni integri qui ſm morem scripture vocarentur quattuor anni per synechdochen.qō patet:qz deberēt eē fructus pzo anno sexto:z deinde p anno septimo qui erat ann⁹ remissionis:z iste erat quadragesimusnonus annus p̄cedēs iubileum.etiā deberēt esse fruct⁹ pzo anno sequēti q̄nquagesimo qui erat annus iubilei:in quo nihil licebat serere:aut metere.ēt debebāt esse fruct⁹ pzo anno sequēti post iubileuz vsq; ad tempus quo illa que serebātur in anno illo colligerentur:z sic erant duo anni dimidij.ſ.annus ante annum remissionis:z annus sequēs post iubileū.sed sicut deus in alijs annis pzouidebat dans fructum trium annozū in anno sexto:ita ꝓuideret tēpore iubilei dans fructus quattuor annozū. ¶Et hoc veruz erat q̄ iudei in anno sexto haberēt fructus trium annozū:si obseruarēt annos remissionis z iubilei.ipsi tñ raro ista obseruabant sicut cōcluditur ex fine secūdi libri Paralipo.vlti.c.vbi dicitur q̄ terra egit sabbatū omnib⁹ diebus quibus fuerūt iudei in babylone:qō videbatur factum:quia iudei tot annis reliquerant sabbata terre. z hoc videtur dici sequēti.c.ſ.q̄ tot ānis quiesceret terra iudeis existētibus in captiuitate quot annis ipsi nō obseruauerūt sabbata terre.cum habetur.erit terra vestra deserta z ciuitates dirupte:tunc placebūt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis sue quando fueritis in terra hostili sabbatizabit in sabbatis suis:eo q̄ non regeuerit in sabbatis vestris quādo habitabitis in ea. In istis ergo tēporibus quibus iudei non obseruabāt annos remissionis vel iubilei non dabat eis deus fruct⁹ trium annozum in sexto anno.Qō autē dictum est de quattuor annis fine fructibus intelligēdum erat accidere semper in septimo septenario annozū remissionis ſm vnam opinionē supza tactam: z tñ aliqñ saltem ſm veritatē accidebat:lz non esset in quolibet iubileo.sicut ostensum est supza.(Seretisq; anno octauo). In isto anno erat licitū serere z colligere sicut in oibus alijs annis:cum solum vetitum fuisset hoc in anno septimo.z tñ dicit q̄ non comedebant de frugibus vsq; ad nonū annum. In tempore autem iubilei addebat vnus annus:quoniā annus iubilei quanto erat imediatus post annū remissionis erat octauus.q̄q; alio mō vocetur quinquagesim⁹.nam vocatur q̄nquagesimus respectu iubilei p̄cedentis.vocatur autez octauus respectu anni septimi remissionis.z in hoc nō licebat serere:nec colligere:sicut nec licebat in anno septimo:sed serebatur in anno nono z comedebāt fruges noue in decimo.(Et comedetis veteres fruges vsq; ad nonū annum).i.habebitis de veteribus frugib⁹ tātū vt comedere possitis de illis vsq; ad annū nonum.vocātur autē fruges veteres:ille que colligebātur in anno sexto.z de istis comedebat vsq; ad annum nonū.nō q̄dem vsq; ad p̄ncipium anni noni:sed vsq; ad perfectam collectionē frugum anni octaui.ſm tamē vulgares cōputatur annus sequens post collectionem frugum anni cuiuslibet:vnde collectis frugibus anni octaui incipiunt vocare annum nonū.z patet q̄ fit ista intentio littere quia dicitur.(Donec noua nascantur edetis vetera).i.semper habebitis de frugibus anni sexti quousq; veniant alie noue fruges quas edatis. Et nō est sensus q̄ solum iudei comederent de veteribus.i.de frugibus anni sexti vsquequo nascerentur noue.i.vsq; ad natiuitatem nouarum frugum anni octaui.nam si solum vsq; ad illud tempus comederent iudei de veteribus:non maneret eis quicqd in cibum a tempore natiuitatis frugum vsq; ad collectio-

Qō. 17. A

Qz si dz d.8.āno qd iudei comederent.

Rñ.ad quesitū.

Dubiū.

Rñsio.

Qūo iudei dicerēt si nō collegerimus.

1.Rñsio

1.Rñ ad quesitū.

B

Dei rñ. ad q̄stuz iudeoz.

C

Cū dz vn⁹ ānus faciet fruct⁹ triuz accipif p synechdochē i.pzo partibus trium.

D

Xp̄s fuit trib⁹ diēb⁹ i sepulchro p synechdochē:qz non fuerūt duo dies adhuc nāles:sed vn⁹ dies z dimidius z due hore.

Nota. Iudei raro obſuauerūt ānū remissiōis z iubileū in terra ꝓmissiōis.

E

Fruges veteres.

nem earum perfectam quādo iam possent comedere de illis. ſz accipitur hic donec nascantur noua. i. donec nata ꝛ collecta sint. nihil enim pficiebat ad cibuz natas esse fruges nouas nisi tales essent que in cibuz sumi possent ꝛ meti. ꝛ hoc solum est tempore quo iam est perfecta messio illarum.

¶ Terra quoqz non vendetur in perpetuum: qz mea est: ꝛ vos aduene ꝛ coloni mei estis. Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemptionis conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculā suam: ꝛ voluerit propinquus eius: potest redimere quod ille vendiderat. Si autem nō habuerit proximum ꝛ ipse precium ad redimendum potuerit inuenire: computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: ꝛ qō reliquum est reddet emptori: sicqz recipiet possessionem suam. Quod si non inuenerit manus eius vt reddat precium: habebit emptor quod emerat vsqz ad annuz iubileum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominū: ꝛ ad possessorem pristinum. Qui vendiderit domum intra vbis muros habebit licentiaz redimēdi donec vnus impleatur annus. Si non redemerit ꝛ anni circulus fuerit reuolutus: emptor possidebit eam ꝛ posteri eius in perpetuum: ꝛ redimi etiam non poterit in iubileo. Si autē in villa fuerit domus que muros nō habet: agroꝝ iure vendetur. Si ✝ ante redempta non fuerit in iubileo reuertetur ad dominum suum. Edes leuitarum que in vrbibus sunt: semper possunt redimi. Si redempte non fuerint in iubileo: reuertētur ad dominos: quia domus vrbiuz leuitarum pro possessionibus sunt iter filios israel. Suburbana autem eorum non veneant: quia possessio sempiterna est. Si attenuat⁹ fuerit frater tuus ꝛ infirmus manu: ꝛ susceperis euz quasi aduenam ꝛ peregrinum ꝛ vixerit tecuz: ne accipias vsuras ab eo: nec amplius qz dedisti. Time deuz: vt viuere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non dabis ei ad vsuraz: ꝛ fruguz superabundantiā non exiges. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egypti: vt darem vobis terram chanaā vt esseꝝ vester deus. Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus: non eum opprimes seruitute famulorum: sed quasi mercenarius ꝛ colonus erit: vsqz ad annum iubileum operabitur apud te: ꝛ postea egredietur cum liberis suis: ꝛ reuertetur ad cognationem ꝛ ad possessionem patrum suorum. Dei enim serui sunt: ꝛ ego eduxi eos de terra egypti. Non veneant conditione seruorum. Ne affligas eum per potentiam: sed metuito deū tuum. Seruus ꝛ ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt: ꝛ de aduenis qui peregrinantur apud vos: vel qui ex his nati fuerint in terra vestra. Hos habebitis famulos ꝛ hereditario iure transmitte // tis ad posteros ac possidebitis in eternum. Fratres autem vestros filios israel ne opprimatis per potentiam. Si ualuerit apud vos manus aduene atqz peregrini: ꝛ attenuat⁹ frater tuus vēdiderit se ei: aut cuiqz de stirpe ei⁹: post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimet eum: ꝛ patruus ꝛ patruelis: ꝛ consanguineus ꝛ affinis. Si autem ꝛ ipse potuerit redimet se: supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis sue vsqz in annum iubileum: ꝛ pecunia qua venditus⁹ fuerat iuxta annorum numeruz ꝛ ratione mercēnarij supputata. Si plures fuerint anni qui remanent vsqz ad iubileuz: ꝟm hos reddet ꝛ precium. Si pauci: ponet rationem cuz eo iuxta annorum numeruz: ꝛ reddet emptori quod reliquum est annorum: qbus ante seruiuit mercedibus iputatis. Non affliget euz violenter in cōspectu tuo. Qō si per hec redimi non potuerit: anno iubileo egredietꝝ cum liberis suis. Dei enī sūt serui filij israel quos eduxi de terra egypti.

De vēditione possessionum.

De vēditione domoꝝ.

Alis ✝ aūt

De vsura nō accipiēda.

14. q. 3. c. purant. ō vsuris. c. soluit. ꝛ p Io. an. c. videt eo. ti. in cle.

Infra eo.

Supra eo.

Reuersio legislatoris ad modum vēditionis i speciali. †

Qō. 18.

A Qūo iudei nō poterāt vēdere aliquid de terra p missiōis saltez ad vnā horā qz nō erāt oēs possessiones sz coloni.

Terra quoqz nō vēdetur. Hic reuertitur legislator ad modū venditionis in speciali. ꝛ ista ponuntur ratione anni iubilei in quo dissoluebantur facte venditiones. s. qz redibāt ad dominos pores. Et diuidit in tres partes: quoniā primo agitur de venditione agrorū. Secūdo de vēditione domorum. Tertio de venditione personarum. secūda ibi. (Qui vendiderit domuz). tertia ibi. (Si paupertate cōpulsus). Circa primū. (Terra quoqz non vendetur in perpetuū). Ponitur hic primo documentū generale de limitatione venditionuz factarum que non tenerent sicut in aliis gentibus: sed determinarentur ad certum tempus. Deinde limitat in speciali tempus istius venditionis: ꝛ modus redēptionis rerum venditarum. ꝛ dicitur qz terra non vēdetur in perpetuū. i. non poterunt vendi possessiones imobiles simpliciter pro omni tempore. ꝛ non potest accipi hic terra solum pro terra: sed etiā pro qualibet possessione imobili qcqz in aquis. nam necessariū est qz alique possessiones iudeorū essent in aquis sicut nunc sunt apud nos: ꝛ tamē illas vendere non poterant: sicut nec alias que erant in terra. sz omnes possessiones que immobiles sunt vocātur terra ex eo qz terra imobilis est. ¶ Volebat aūt deus qz nō venderet⁹ possessio aliqua terre in perpetuuz. ꝛ preter causas que supra assignate sunt. dicendū est adhuc esse alias. s. qz deus tradiderat terram chanaā iudeis quā eis sorte diuisit assignans vnicuiqz tribui ꝛ familie, pria loca. ꝛ quia quilibet partem suam agri: vel vinee: vel cuiuslibet rei imobilis a domino susceperat cum sua non esset in perpetuū alienare non poterat: imo nec aliqō tempus: cum solum essent iudei aduene ꝛ coloni dei quibus locauit terras illas: vel magis locauit eos in terris illis vt colerent eas. ad colonos autem nihil pertinet de corpore possessionis: sed pmisit eis posse ad tempus vendere ad subueniēdum necessitatibus illorum. nam si nunqz vendere possent pauperes angustiarentur diuitibus nolentibus aliquid dare pauperibus nisi venderent eis possessiōes suas. facta est aūt ista remissio. s. qz postqz iudei venderent liceret eis in anno iubilei redire ad possessiōes suas: ne dispositio dei facta de sortibus filiorum israel per quaz conseruabatur integritas ꝛ distinctio tribuum ꝛ familiarū mutaret⁹. Si enim cuilibet vendere possessionez suam licuisset: p vēditionem posset tota possessio vnius tribus ad alias pertransire. vnde necesse erat illam tribum perire quantum ad nomen ꝛ distinctionē: sed cōmisceretur aliis tribubus cum nō haberet aliquid in quo maneret distincta ab eis. sicut nūc alique familie vel

cognationes

cognationes aliquo tempore magne fuerunt.postea vero ꝺeꝑ ditis substantijs ꝺispersę sunt ꝛ cōmixte alijs familijs perierunt. Si enim illi qui erant ꝺe tribu ruben possessiones suas in perpetuum sicut nunc fit vendere potuissent:necesse erat eis transire ad habitādum cum alijs tribubus ꝛ ꝺispersi ꝺonec ex mixtione cum alijs nomen tribus istius periret. Deus autem volebat istas ꝺuodecim tribus in suis familijs ꝛ nominib⁹ ꝺistinctis cō seruare ꝓpter causaz que supra exprimebat ꝺe cognitione genealogie saluatoris.ideo hāc legem ꝺe remissiōe rerum venditarum in iubileo ꝺedit. ¶Aliqui autem ꝺe legis cōditoꝛib⁹ volentes captiuare semper multitudinē ciuitatis ꝺederunt legem ꝙ nemo possessionē suam vendere posset nisi ei manifestum ꝺe fortunium accidisset:ne possessiones totius ciuitatis ad paucos ꝛ ꝺiuites ꝺeuenirēt vt ꝺabetur in.2.politicoꝝ.Deus autē medio modo se ꝺabuit nec totaliter venditionē permisit ne substātie ad alienos peruenirēt.nec totaliter iterꝺixit vt in necessitatibus pauperes haberēt recursum ad venditiōes substantiarum. ¶Ista autem lex cum optima sit ad cōseruationem status politici:a nulla tū ciuitate vnq̄ recepta est:multi tamē eaz scire potuerunt.Sed ideo ꝺetur a nullo populo susceꝑta fuisse:quia aggranatoꝛia ꝺiuitum ꝺidebatur. Iudei autem qz timebāt ꝺominuz susceperūt eam:etiam si multum grauarēt:nō tamē eaz nimis custoꝺierūt:qm̄ tam ꝓceptū ꝺe anno remissionis q̄ ꝺe iubileo multis tēpoꝛibus a iudeis incustoꝺituz manfit vt supra ꝺictum est.(Quia mea est).Quāq̄ intētio ꝺei interꝺicentis terram vendi simpliciter eēt ꝓpter cām supra expꝛessaz:tamē tuebatur se hoc iure assignās causam p̄cepti.s.ꝙ terra sua eēt ꝛ nulli ꝺomini licet alienare qꝺ est alterius.Q; aūt terra sua eēt manifestum est nō solum ꝺe terra ꝺhanaā in qua iudei moꝛabant: sz etiā ꝺe omnibus alijs terris:qm̄ ipse omnia cōꝺidit ꝛ administrat.loquebaf tamē ꝺeus hic ꝛspecialiter ꝺe terra ꝺhanaan in qua erant iudei:quia ipse tradiderat eis terrā illam habitādam exclusis inde alijs gētibus:ideo poterat ponere quācūq̄ conditionē in ea vellet.(Et vos aꝺuene ꝛ coloni mei estis) In hoc ēt explicatur ius quo ꝺeus se tuetur cōtra iudeos vt ipsi nō vēderent terram simpliciter qz non erāt ꝺomini illius.Diceret enim aliquis ꝺe iudeis ꝙ postq̄ ipsi susciperēt terram ꝺe manib⁹ hostium efficiebātur ꝺomini eius:ꝛ licebat eis vendere vel aliena re per quemcūq̄ modum.Deus autem rūꝺet ꝙ ipsi nunq̄ sunt tanq̄ ꝺomini terre ꝺhanaā:sed ipse locat eos in illa vt ibi ꝺabitarent ꝛ colāt eam;ꝛ sic constituit eos colonos ꝛ non ꝺominos terre.Et ꝺato ꝙ ipsi ꝺicerēt ꝙ ꝺe⁹ ꝺonabat eis terrā illā:ꝛ post ꝺonationē transibat in ꝺominiuz eoꝝ:atq̄ licebat facere qꝺ vellent nō stat:quia q̄q̄ ꝺonata fit potest ꝺonatoꝛ a p̄ncipio ꝛponere ei legem quā voluerit:ꝛ ꝺonatari⁹ tenebiꝭ acceptare illam cōꝺitionem:alioquin non recipiet rem.nā cuilibet licz ꝛponere legem rei sue.Res autem que ꝺonatur quāꝺo ꝺonatur ipsius ꝺonatoꝛis est:ideo potest ꝛponere legem quam vult. ¶Dicit ꝺeus iudeis ꝙ ipsi sunt aꝺuene eius:quoniā aꝺuena ꝺiciꝭ ille qui venit ꝺe terra sua ad ꝺabitāꝺuz in terra aliena.ꝛ isto modo conuersi ꝺe gentilitate se ꝺabebant aꝺ iudeos:quia ipsi veniebant aꝺ terram iudeoꝝ ꝛ cultum eoꝝ relinquentes terram suā ꝛ cultum ꝺeoꝝ suoꝝm : ideo vocabanf aꝺuene iudeoꝝm.ꝛ isto modo ꝺiciꝭ p̄cedenti.c.ꝺe ciuibus ꝛ aꝺuenis siue peregrinis ꝛ Deutero. 1.c.ꝛ in multis alijs locis.ꝛ ibi vocātur ciues iudei: peregrini autem gentiles.Eoꝺem autez modo se ꝺabebant iudei aꝺ eum:quia terra illa ꝺhanaā in qua nunc ꝺabitaturi erāt:non erat terra oꝛiginis eoꝝm:sed erat terra ꝺei qui expulerat inde populos ꝺabitatoꝛes eius:ꝛ fecit iudeos venire vt ꝺabitarēt in ea.ergo erant aꝺuene reſpectu ꝺei.Etiā vocat eos colonos suos: quia colonus ꝺiciꝭ cui ꝺātur aliqui fundi aꝺ colendū.sic autem ꝺe iudeis factum est:quia ꝺeus cōmisit eis terrā ꝺhanaā vt colerent eaz atq̄ ꝺabitarent.nō poterant ergo ipsi vendere terrā cum aꝺ colonos nihil pertineat ꝺe coꝛpoꝛe possessionū.(Unde cuncta regio possessionis vestre sub redēptionis conditione vēꝺetur).Hoc est coꝛrelariuz ex superioꝛibus.Dictum enim fuerat ꝙ terra in qua ꝺabitabāt iudei non erat ipsoꝝm:cū solum eēnt coloni illius.ex hoc sequebaf ꝙ nullo modo ipsi possent eā alienare:nec saltem aꝺ vnaz ꝺiem.ꝛ hoc poterat ꝺeus inferre ex supraꝺictis:tamē voluit temperare legem.nam si ꝺixisset ꝙ iudei nullo modo possent vēꝺere terram possessionis sue grauarētur pauperes non ꝺabentes vnde succurrerēt sibi in necessitatibus suis:ideo cōclusit ꝙ terra quiꝺem vēꝺi possit nō simpliciter:sed iure redēptionis vel cōꝺitione.s.ꝙ quāꝺocūq̄ venꝺeretur terra.i.possessio imobilis posset postea reꝺimi.ꝛ ꝺicitur cōꝺitione redemptionis:nō ꝙ ista cōꝺitio apponeretur in cōtractu vendi tionis:quia nō oportebat aliquiꝺ tale exprimi:sed a lege erat posita cōꝺitio.ea autem que a lege insunt cōtractibus:non oportet exprimi in illis.imo quoꝺ ampli⁹ est si aliquis vellet renūciare ꝓuilegio redemptionis nō posset:quia istuꝺ nō fuerat introductum ꝓpter eum:sed ne perirēt familie ꝛ tribus in Israel.perirēt tamē si cuilibet ꝓmitteretur vendere vt vellet possessionē suaz. nō ꝺebebat ergo licere. Intelligitur etiam ista vēꝺitio cum cōꝺitione liberationis in iubileo:quia q̄q̄ venꝺeretur res:tū reꝺitura erat aꝺ ꝺominū.ꝛ etiam ista cōꝺitio nō erat exprimēꝺa in cōtractu:quia a lege hoc erat.ꝛ si aliquis renunciaret illi non valeret renūciatio:imo ille qui ageret aliquem cōtractum ꝺcꝛa interꝺictū huius legis puniēꝺus erat:sicut si aliquis agat ꝺctuz iniquū. velut si aliqs ꝺe clericis ſpontanee subijciat se iurisꝺitioni seculari quātum aꝺ hoc vt puniaf ꝛ permittat se coꝛpoꝛaliter puniri.ꝺi enim peccāt volētes ꝺestruere ꝓuilegium clericale. (Cuncta regio possessiōis vestre).i.omnis possessio que est in regione vestra.ſ.inter alias gentes:ꝛ in alijs regionib⁹ nō ꝺabet locū lex ꝺe redemptiōe rer vēꝺitaꝝ:in tota tamē regiōe vestra quecūq̄ possessio vēꝺetur sub hac cōꝺitione vendetur. ¶Et hoc autem patet ꝙ vēꝺitio que erat inter iudeos magis ꝺicitur locatio q̄ vēꝺitio.sed ꝺiffert vēꝺitio istoꝝm aliquo modo a locatione ꝓprie ꝺicta:quia locatio que inter nos est: solum tollit fructus ꝛ non substātiam vel coꝛpus possessionis. venꝺitio autem que inter iudeos erat:tollebat ꝓprietatem simpliciter ipsi venꝺitoꝛi:sed non aꝺ omne tempus.ita ꝙ illa tempoꝛa in quibus permaneret res venꝺita apuꝺ emptoꝛez excluꝺebant totaliter ꝓprietatem rei a vēꝺitoꝛe.ꝛ hoc erat vsq̄ aꝺ iubileuz ꝛ nihil iuris ꝺabebat magis venꝺitoꝛ in re q̄ quilibet alius extraneus.nisi ꝙ venꝺitoꝛ poterat reꝺimere rem venꝺitam quāꝺocunq̄ vellet.nullus autem alius hoc poterat.vt si inter aliquos purus vēꝺitionis cōtractus celebreꝰ:per venꝺitionē trāssertur ꝺominiū in emptoꝛem.pōt tamē emptoꝛ ꝺicere vēꝺitoꝛi:quanꝺocūq̄ voluerīs reꝺimere ego reꝺꝺam tibi.sic autem inter iudeos tam fructuū q̄ terre pura fiebat venꝺitio:sed ꝺeus volebat ꝙ hoc moꝺo nō obstante possessio reꝺimi posset.vel in āno iubilei reꝺiret aꝺ ꝺominū p̄ioꝛem.Q; autem pura fieret venꝺitio patet ex hoc:quia quātocūq̄ tempoꝛe ꝺuret locatio fructuū non trāfit ius ꝺominij in cōꝺuctoꝛem nec p̄scriptione nec alio modo cuz nunq̄ possit ꝺabere bonam fiꝺem.sed in talibus vēꝺitionibus aliquāꝺo totaliter trāfibat ꝺominiū in ipsos emptoꝛes:ita vt in eternum reꝺimi nō posset res vēꝺita:nec reꝺiret in iubileo vt patet infra isto.c.ꝺe ꝺomibus que vēꝺebātur itra vt ꝺes si nō reꝺimerētur in anno p̄mo quo venꝺebātur.(Si attenuatus fuerit frater tuus).Posito supra in generali ꝙ terra nō possit vēꝺi in eternum:sed omnis vēꝺitio itelligeretur cum cōꝺitione redemptiōis.ponitur hic in speciali ꝺe modo reꝺimenꝺi.ſ.quāꝺo aliquis ꝺomo venꝺebat possessionez suam ꝙ poterat eam reꝺimere ipse vel ꝓpinquus eius.ꝛ ꝺicitur.si attenuatus fuerit.ſ.si ꝺomo ꝺeueniat aꝺ paupertatē:quoꝺ est attenuari in facultatib⁹.nam ista est causa ꝓpter quam ꝺomines venꝺunt possessiones.ꝛ tamē q̄q̄ hoc itelligatur ꝺe pauperib⁹:ꝺebet reꝺuci etiam aꝺ ꝺiuites:quia si aliquis ꝺiues vēꝺeret possessionem suam:eoꝺem modo poterat eam reꝺimere vel reꝺibat aꝺ eū in iubileo.ponit tū littera iꝺ qꝺ cōmunius est.(Frater tuus).Diciꝭ ꝺe fratribus.i.ꝺe iudeis ex genere qui vocātur fratres sicut supra ꝓbatum est.aꝺuene autem ꝺe gētilibus conuersi nō vocātur fratres.ideo si aliquis eoꝝ posset vēꝺere aliquam possessionē imobilem non posset eam reꝺimere:nec reꝺiret aꝺ eum in iubileo:quoniam non gaꝺebāt conuersi priuilegijs anni remissionis vel iubilei vt supra ꝓbatum est vt patet infra in littera.sed hoc solum aꝺ iudeos erat.(Uenꝺiderit possessiunculaz suam).Possessiuncula parua possessio est.Sz in hoc nō ꝺiffert:quoniam siue magna siue parua eēt reꝺimi poterat:vel reꝺiret in iubileo.ꝛ itelligitur ꝺe imobilibus:quia nihil aliozum poterat reꝺimi:nec reꝺire in iubileo.(Et voluerit ꝓpinquus eius pōt reꝺimere qꝺ ille vēꝺiderat).Primo eniz requirebatur ipse q vendiderat rem an vellet eam reꝺimere.ꝙ si ꝺiceret se nolle aut nō posse:qlibet ꝺe ꝓpinquis eius.ſ.cognatis ꝺabebat ius reꝺimēꝺi possessionem venꝺitaz.sed erat ꝺifferentia in maioꝛi vel minoꝛi ꝓpinquitate:quia primo cōpetebat ius reꝺimendi maxime ꝓpinquis.consequēter autem alijs vsq̄ aꝺ vltimum.ꝛ isti sic se ꝺabebāt ꝙ nō posset minus ꝓpinquus reꝺimere rem vēꝺitam nisi p̄mo requireret omnes alios magis ꝓpinquos an vellent reꝺimere.illis autem nolētibus aut cedētibus ei poterat ipse reꝺimere.sic autem patet ꝺe suscitādo semen ꝛ succeꝺēꝺo in possessionib⁹ ꝺefuncti.nam quāꝺo moꝛiebatur

B Lex q̄rū ꝺā politizātiū gētiliū ne aliqs posset vēꝺē possessionē.

Qz nulli gētiles ac ceperunt hāc legez ꝺ iubileo iter se cū eēt vtilis ciuitatibus.

L † Quoiure ꝺe⁹ se tuetur ꝺcꝛa iudeos.

An ꝺicē possent iudei ꝙ terra ꝺhanaā erat sua: qz p ꝺonationē ꝺi trāsibat potestas i ꝺonatariū. Aduena quid.

D † Epilogus ꝺictoꝝ.

E Nullus inde⁹ poterat renūciare cōꝺōi ꝺe reꝺeūꝺo ad ipaz possessionē vēꝺitā i iubileo ēt si exp̄meret in ꝺcto. †

F Uēꝺitio iudeoꝝ ac locatio,ꝓprie ꝺicta ꝺīnt: ꝛ in q̄ ꝺcoꝛꝺāt ꝛ ꝺifferant.

† G

aliquis; ppinqui poterant accipere vrozem illius: dum tñ non esset gradus ꝓhibitus: ꝛ tunc q magis ppinquus esset habebat ꝑmo ius accipiẽdi. ꝛ sic factum est in booz accipiẽte ruth moabi tidem in vrozem: quoniã erat alius ppinquior illo qui possit ac cipere eam: ꝛ requisiuit ab eo booz an vellet eam habere in vro rem ꝛ cum cessisset iuri suo: accepit eaz booz vt habet Ruth. c. 4. si aũt aliꝗs nõ haberet ꝯsanguineos: nemo de extraneis poterat redimere possessionem ab illo venditam. ¶ Causa autem quare ꝓmittebatur cognatis venditozis redimere possessionem erat in fauozem venditozis: quia melius tractarent cognati pos sessionẽ cognati sui ꝙ aliꝗs alius ꝛ clemẽtius se haberent cũ eo. Cum autem isti ppinqui redimerent possessionez deuoluebant eam in anno iubilei ad eum cuius ꝑmo fuerat: qñ omnis posses sio in anno iubilei redibat ad priores dños: cuz tamẽ aliquis de cognatis venditozis semel redemisset possessionem cognati sui non poterat ille redimere ab eo vsq; ad iubileũ: nisi cognatus ce deret iuri suo: ꝛ faciebat toto tempore fructus suos: qñ res sim pliciter erat sua ꝛ habebat omnez vtilitatem inde prouenientez. vtpote si fructus suscepti superabundant ad sortem vataz: ꝛ iste cognatus redimet ab empore cum eisdem cõditionibus cum q bus venditoz potuisset redimere. ſ. vt fructus percepti cõputen tur in sortem deductis expensis vel laboribus sicut infra patet. nullus tñ de extraneis poterat redimere istam possessionem de manu emptozis. Cuius causa est ꝓpter priuilegiũ ipsius vendi tozis: ꝛ ꝓpter fauozem primi emptozis. naz si extraneus redime ret possessionẽ venditam: non posset venditoz eam postea ab eo redimere sicut poterat a ꝑmo emptoze: quia lex non ꝓmittit hoc in redẽptoribus quod in emptozibus. ꝛ sic grauaret aliquo mo do ipse venditoz. Etiam hoc est in fauozem primi emptozis. naz ipse dedit pecuniam vẽditozi vnde posset succurrere pauperta ti sue. iustius est ergo ꝙ iste accipiat vtilitatez de possessione il la: vtpote si fructus supercrescunt ad sortem ꝯ ꝙ aliquis alius habeat qui nihil dedit venditozi inuito ipso. Si tamẽ ipse em ptoz ꝑncipalis vellet possessionem emptam vẽdere alicui alteri poterat: tñ hoc fiebat sine ꝑiudicio primi venditozis: qz ipse nõ poterat constituere plus iuris in emptoze ꝯ ipse haberet. sicut ergo poterat principalis venditoz vel quilibet de cognatis eius redimere a secũdo emptoze: quoniã res transibat cum oneribus suis. ¶ Etiam hoc erat ꝯtum ad cõputationem fructuũ. nam si venditoz ꝑncipalis vel aliquis de cognatis eius vellet redime re rem ab ipso emptoze secũdo: deberet cõputare annos qui ma nebant vsq; ad iubileum a tẽpore facte vẽditionis: ꝛ distribue re precium inter illos vt sciretur quãtum prouenire cuilibet an no de ꝑcio illo. ꝛ tunc deductis annis in ꝙbus recepti fuerãt fru ctus: redemptoz deberet dare residuũ sortis: ꝛ reliquũ computa batur in fructibus perceptis. si autem venditoz secũdus secundo emptozi ꝓ maiozi precio rem vendidisset: ꝑmus venditoz re dimens rem nõ tenebatur computare fructus ꝑm maiozẽ valo rem secũde vẽditionis: sed iurta ꝑcium constitutum in ꝑma em ptione. nam hoc modo fraudaret primus venditoz. secus autez si redimeret consanguineus venditozis rem de manu emptozis primi: qñ tunc de manu eius non poterat ꝑmus venditoz redi mere rem. ¶ Causa diuersitatis est: ga in casu ꝑcedenti primus emptoz vendebat volũtarie alicui rem quã emerat: ideo nõ po terat cõstituere in eo plus iuris ꝯ ipse habebat. In secũdo autẽ casu lex cõstituit potestatẽ redimendi in cõsanguineis: ꝛ etiam si emptoz nolit eis dare cõpellitur. ꝛ tunc nihil ipse vendit: ſz cõ pellitur dare rez quã emit redemptozi dato ꝑcio. ideo nõ est ne cesse ꝙ res transeat cum onere quod habebat apud primũ em ptozem: quia ipse non transfert eam sed lex que potest cõstituere tãtũ iuris in aliquo ꝯtum voluerit. (Sin autem nõ habuerit proximũ). Dic ponitur aliꝗs alius casus. ſ. quãdo ille ꝙ vendi dit possessionem non habet aliquem ppinquum qui redime ret eam. vel si habet non potest redimere: aut non vult: quia tũc ꝓ eodem est non habere proximũ: vel habere ꝛ non redimere possessionẽ. in isto casu dicitur ꝙ ipse vẽditoz redimet si potue rit. (Et ipse precium ad redimẽdum potuerit inuenire). Et hoc videtur intꝫ ꝙ primo ꝓmittatur consanguineis redimere ꝯ ipsi principali venditozi: quia dictum fuit ꝙ si haberet ppinquum venditoz redimeret rem. si autem non haberet ipsemet vẽditoz poterat eam redimere. ¶ Dicẽdum est ꝙ ꝑmo competit ius re dimendi ipsi venditozi principali ꝯ cõsanguineis eius. Hoc ta men qõ hic dicitur intelligiẽ a principio qñ venditoz rem vend it. nam tunc quãdo vendit nõ vult eam redimere: aliogn non venderet eam: ꝛ tunc cognati eius possunt redimere immediate quo venditoz vẽdiderit: imo si ipsi sciuerit ꝙ cognatus suus aliquid vult vendere cõstituto iam precio poterũt ꝓhibere quẽli bet emptozem extraneum: ꝛ ipsi accipient rem. Cum autẽ dicit hic si potuerit inuenire ꝑcium ad redimẽdum ipse venditoz ꝙ redimet: intelligitur quãdo iam tempore ꝓcedente resipuit ven ditionis facte: ꝛ vult redimere rem vẽditam. (Cõputabunt fru ctus et eo tẽpore quo vendidit). Hoc enim est in fauozem ip sius venditozis. nam ꝑm leges humanas cum per vẽditionem transeat res simpliciter in dñiuz emptozis: est possessoz bone fi dei: ideo facit fructus suos. ꝛ dato ꝙ alius postea redimeret rẽ non tenebatur cõputare fructus perceptos: sed deberet recipere sortem quaz dedit. Deo tñ licuit constituere ius vt voluit in re bus suis. ꝛ sic in fauozem vẽditoruz dedit vt computarẽtur fru ctus percepti in sortem: ꝛ residuum de precio redderet emptoz secũdus. ſ. primus vẽditoz secũdo vẽditori. ¶ Fiebat aũt hoc modo vt primo sciretur quãtum erat ꝑcium in venditiõe. Deide quot erãt ãni a tpe vẽditiõis vsq; ad iubileũ in quo res vẽdita ad dñm priorẽ reuertebat: deide illud ꝑciũ diuidebat ꝓ annos vt videret ꝯtũ ꝓueniret cuilibet anno. ꝛ tunc cõputabã tur ãni quibus receperat fructus emptoz ꝛ tãtũ subtrahebatur de ꝑcio quod a ꝓncipio datum fuerat. verbi gratia. si aliquis vẽ didisset possessionẽ aliquam ꝓ tribus milibus a tempore vẽ ditionis vsq; ad iubileum manerẽt anni triginta. cum diuidat istud precium per annos prouenient cuilibet anno cẽtũ: ꝛ tũc po natur ꝙ iste venditoz primus volebat redimere rem quinq; an nis postꝯ vendidisset: oportebat ꝙ ꝓ quolibet anno subtra herẽtur cẽtum: ꝛ sic ꝓ istis quinq; subtraberẽtur gnquaginta. ideo quãdo venditoz reciperet rem vẽditam ab emptoze debe ret ei dare residuum de precio: scilicet duo milia quingẽta. ꝛ isto modo debent supputari atq; deduci fructus percepti de sorte. ¶ Et non est sensus ꝙ deducantur fructus: idest ꝙ computen tur quantum valuerunt fructus in annis illis quibus perman sit res vendita apud emptozem. verbi gratia. si in istis annis quinq; supradictis quibus mansit hereditas vendita apud em ptozem fructus vallerent mille: quia fuerunt abundãtes in an nis illis si deducerent illi de sorte: manerent solum duo milia: ꝛ hoc ꝓ vigintiquinq; annis residuis vsq; ad iubileũ: ꝛ sic fraude retur ipse emptoz: quia ꝓ quinq; annis dedit mille: ꝛ ꝓ vigin tiquinq; residuis daturus erat duo milia. in hoc enim nõ est eq̃ lis diuisio. ¶ Qz autem nõ possit hoc stare patet in casu ꝓcedẽ ti. ſ. ꝙ aliquis emerit fundum ꝓ tribus milibus: ꝛ manerent a tẽpore venditionis vsq; ad iubileum anni triginta: ꝛ tunc po natur ꝓ tribus annis ante iubileum venditoz vellet reuende re funduz. ponatur etiam ꝙ in tẽpore bozum vigintiseptẽ anno ruz fructus percepti de fundo deductis expensis valuissent ꝯtuoz milia. tunc si deberent omnes fructus percepti subtrahi de sorte cum soza fuisset trium milium: ꝛ fructus percepti valerẽt quattuoz milia: ꝛ deberent computari ꝓ vẽditoze: teneret em ptoz reddere vẽditori mille que supercrescũt ad sortem. Sz hoc falsum est ouppliciter: quia lex mandat hic ꝙ fructus deducãtur de sorte: ꝛ nunq; iubet ꝙ addãtur supra sortem: cum res fuerit vendita ꝑ toto valore suo. si tamẽ deduceret valoz fructuũ eo modo quo dictum est non solum deducerẽtur fructus de sorte: sed etiam superadderẽtur ad sortem. ergo non potest stare iste modus ¶ Item non potest stare ꝓpter alterum: quia nimis fraudaretur emptoz ꝛ esset iniustum simpliciter vt patet in ca su dato si emisset aliquis fundum ꝑ tribus milibus ꝛ manerẽt triginta anni vsq; ad iubileum: si iste fundus non redimeret in iubileo redibat ad dominũ priorem: ꝛ ille qui emerat recipiebat fructus oium triginta annozum vsq; ad iubileum: ꝛ in iubileo nihil habit domino fundi super id qõ a principio dederat: tamẽ ꝑm casum quem ante ponebamus computando valorem fru ctuum in quolibet anno ꝓceptis fructibus vigintiseptẽ annozũ debebat reddere emptoz mille que superabundabãt ad sortem. ergo plura deberet reddere cum recepisset fructus. 30. anno rum vsq; ad iubileũ. sed in iubileo nihil redibat vltra sortem. ergo nõ põt stare iste modus cõputãdi fruct⁹. g̃ dz eẽ modus cõ putãdi quẽ supra posuim⁹. ſ. vt diuidat eq̃liter ꝑciũ datũ ꝑ ãnos manẽtes a tẽpore venditionis vsq; ad iubileũ. tunc scito quãtũ ꝓueniat cuilibet anno fiet detractio precij ꝑm numerũ anno rum in quibus fructus ꝓcepti sunt. (Et qõ reliquum est reddet emptozi). ſ. computãdo precium datuz cum fructibus susceptis quãtum supercreuerit preciuz ad fructus perceptos tãtũ reddet vẽditoz emptozi: cõputando fructus eo mõ quo supra dictũ est. (Sic recipiet possessionẽ suam). i. quando venditoz fecerit ista que dicta sunt reddendo emptozi residuum quod est super fru ctus ꝓceptos recipiet ab eo possessionẽ suam. ꝛ hoc fiet etiã no

lente

Qō. 19 A Cognatis vẽditozis qz̃ possessionẽ redimere ꝓmittebat: ꝛ nõ extraneis.

B Cã diuersitatis.

† Venditoz bẽbat ꝑmo ius redimẽdi rẽ suã: eo nolẽte ꝯsãguinei.

Qō. 20. A Qz̃ emptozes inter iudeos nõ sa ciebant fructꝰ suos i rebꝰ imobilibꝰ emptis cũ eẽt ꝯ. ctꝰ bone fidei sed cogebãt cõputare fructꝰ: ꝛ ge esset modꝰ cõputatiõis

Impro.

lente emptore:quoniam lex tribuit ius istud venditori:ideo inuito captore potest ab eo repetere possessionem suam dato p̄cio vt supra habet.(Q; si non inuenerit manus eius vt reddat p̄cium).Dic ponitur alius casus.s.quādo venditor nō habebat aliquem cognatū qui vellet redimere possessionē venditaz:aut posset.z dicitur q; manebat tunc vsq; ad iubileum in potestate emptoris.dicit si non inueniat manus eius.i.si non possit habere.z similis modus loquēdi est in multis locis boꝝ libroꝝ moysi.sic enim apparet supra.c.12.cum dicitur q; pariens expletis diebus purificationis sue:siue pro filio:siue pro filia offeret agnum anniculū:z turturem:vel pullum columbe.z postea subditur.q; si non inuenerit manus eius nec potuerit offerre agnuz sumet duos turtures.sic habetur supra.14.c.z in alijs locis.(Debebit emptor quod emerat vsq; ad annum iubileū).i.si non potuerit redimere venditor possessionē suam:nec aliquis cognatꝰ eius pro eo:manebit ista possessio apud emptorem vsq; ad annum iubileum:quoniā vsq; ad illud tēpus vendita est.z tamen in toto tēpore intermedio poterat venditor redimere:siue p se: siue per cognatos.(In ipso enim omnis venditio redit ad dominuz).i.iste annus est a deo positus:vt tunc redeāt omnes possessiones ad dominos suos.ex hoc autem apparet q; solum vocantur hic domini illi qui a p̄ncipio possederunt istas res vēditas.omnes autem alij emptores non vocantur domini:z tm̄ fm veritatem ipsi sunt domini:quia quandocunq; ꝓprietas alicuius rei transit ad aliquem:ipse efficitur verus domin⁹ illius rei cum nihil aliud sit habere dominium nisi habere proprietatem rei.hoc autem vere erat apud illos qui emerāt istas res permanseras solum vsq; ad iubileū.ergo solum isti erant tunc veri domini.sed erat differētia in hoc:quia isti erant veri domini ad tēpus:primi autez erant domini veri in eternum:z hos vocat hic dominos.(Et ad possessorem pristinum).²Idez est possessor pristinus quod dominus de quo hic dicitur.nam omnes isti possidebant z erant domini.verus tamen dominus erat possessor pristinus.i.qui ista primo possederat.vnde non potest vocari hic possessor p̄stinus nisi qui ex hereditate habuit possessionem:vel ex affinitate.s.q; haberet eam ꝓpter vxorem suam: vel ꝓpter filios.qui autē possidebat ex titulo emptionis aut ex quocūq; alio ritu non vocabat possessor pristinus.(Ex his autem inferunt duo correlaria.Primū est q; nemo poterat donare simpliciter possessionē suam alteri.nam donatio quando fit simpliciter transfert dominiū in ipsum donatariū.z est sua vsq; in eternum.Sed necessariū erat q; in anno iubileo redirent oēs possessiones ad veros dominos.ergo si aliquis donasset fundū alteri redibat ad eum in iubileo:z tamē donatio simpliciter trāsfert dominiū in eternum.ergo non poterat aliquis fundū suum alteri donare.z si forte aliquis donasset fundum z veniente anno iubilei nollet repetere fundum:sed maneret apud donatariū: defuncto patre filij vel alij ꝓpinqui qui succederent poterāt repetere fundum:quia contra istam legem donare non potuit.cū illo modo possent sortes tribuū z familiaꝝ confundi:vt si aliqs de tribu iuda donaret possessiones suas:aut aliquā illarū alicui de tribu neptalim:z sic de alijs tribubus.p̄miscerentur enīz hoc modo possessiones sortium sicut per venditionē:z tamē hoc dominus ꝓhibuit vt patet Nu.36.ca.z non solum nō poterat aliquis alteri donare fundum:imo nec poterat proprie vocare:qm̄ redibat ad euz in anno iubilei fm distinctionē que hz infra.27.c.(Secundum correlariū est q; non poterat aliqs inter iudeos acquirere aliquid iure p̄scriptionis: sicut fit inter nos z inter plurimos gentium.qđ patet:quia non poterat aliquis inter iudeos habere bonam fidem ad fundum alterius.nā fundi z oēs hereditates pertinentes ad tribum ruben erant distincti locis z terminis suis ab hereditatibus pertinētibus ad tribum effraim. z sic de alijs tribubus.Cum ergo aliquis de vna tribu possideret aliquem fundum in alia tribu:manifestū erat sibi q; ille fundus non poterat pertinere ad eum vel ad aliquez de tribu sua. ergo semper haberet malam fidem.(Idem autem est si vnus de vna familia vellet p̄scribere contra alterum de alia familia in eadez tribu.nā sicut sortes tribuū erāt distincte:ita etiā sortes familiarum vt apparet Nume.26.ca.ergo cum ille qui pertinebat ad aliquam familiam sciret se possidere aliquid pertinens ad alteram familiam manifeste habebat malam fidem:ideo p̄scribere non poterat.(Amplius autem quoniā dato q; procederet p̄scriptio cum mala fide:etiam leges humane aliquādo permittunt in p̄scriptionibus longissimi temporis:tamen ista lex de iubileo non permittebat aliquam p̄scriptionem:quoniaz in anno quinquagesimo debebat redire omnis possessio ad dominum p̄stinum.z sic q̄cūq; aliquis tenuisset possessionē aliquaz alterius per annos quadragintanouem quod erat satis longum tempus ad p̄scribendum:tamen in anno quinquagesimo q; erat iubileus poterat illa res ab eo repeti:z tenebatur eaz dare:quoniam immediate constaret de vero domino ꝓpter distinctionem sortium tribuum z familiarū.non poterat ergo aliquo modo procedere inter iudeos p̄scriptio.Hec autem que dicta sunt tam de donatione q̄ de p̄scriptione intelligātur in rebus immobilibus.nam quantum ad res mobiles neutrum ꝓhibitum erat. z dicitur hic.(Ad p̄stinum possessorem).ad differentiaz intermediorum possessorū.nam dato q; essent multi possessores successiue eiusdem rei inter vnum iubileum z alteruz:tamē nō deberet reduci res ad quēlibet immediatū possessorem:sed solum ad primum.vtpote si aliquis vēdidisset possessionem suam alicui post ānū iubilei:z ille emptor vēderet alteri z ali⁹ alteri:z sic p multos vsq; ad ānū iubilei:vltimus qui possideret tpe iubilei debebat restituere possessionē:nō tamen ei a quo imediate acceperat:sed antiquissimo possessori.nam frustra erat restituere hoc intermedijs vēditoribus z possessoribus cum apud eos res mansura non esset.(Qui vendiderit domuz).Dic agitur in speciali de vēditione domoꝝ.nam aliud ius erat in domibus q̄ in agris:ideo per se de eis dicitur.(Qui vendiderit domum intra vrbis muros).Agitur hic differētia de domo que erat in ciuitatibus muratis:vel de domibus que erant in ruribus.nam aliud ius est in domibus que sunt in ciuitate q̄ in alijs:quia domus in ciuitatibus si nō redimerētur in anno primo postq̄ venderentur manebant in eternum in potestate emptoꝝ:nec in iubileo redibant ad dominos priores.Si autem esset in ruribꝰ domus poterat redimi quocūq; anno:z si non redimeret redibat ad priorem dominum sicut in agris erat.(Habebit licentiā redimendi donec vnus annus impleatur).Iste annus cōputatur de momēto ad momentum:z non sicut computāt vulgares annum a p̄mo mense vsq; ad vltimū.dabatur autem licentia redimendi.i.potestas.quasi dicat hoc erat ex concessione legis:nō tamē erat fm se iustum:sed q; id quod semel vendebatur nunq̄ posset repeti cum venditio simpliciter fieret.z dabatur hic vn⁹ annus solum ad redimendū possessionem.naz si aliquis postea vellet redimere domuz venditam in loco murato non poterat.

(Causa autem diuersitatis istarum domoꝝ que erant in locis muratis ab agris:z ab alijs domibus que erant in locis non muratis est in fauorem ciuitatū:vt melius habitate sint z populosiores.z sic cum daretur ista lex homines non inclinarētur ad vendendum domos que erant in vrbibus vt non perderēt eas totaliter.Si autem esset eadem lex que in agris z in domib⁹ locoꝝ non vallatoruz faciliter habitatores exponerent domos suas venales quas haberent in vrbibus.z hoc modo cum venditor tribueret domum suam emptori recederet ab ea ad habitandum in ruribus.vnde fieret q; habitatio ciuitatuz ex magna parte destrueretur.vt autem hoc non fieret cum in ciuitatib⁹ cōsistat totum robur regionis dedit deus hanc legem:que nō idez permitteret in vrbibus quod in ruribus.(Secunda causa z precipua erat:quia domus que erant in vrbe non erant proprie dicte possessiones israelitarum.nam erant possessiones israelitarum ille per quas distinguebantur inter se tribus z familie:z iō non permittebantur transire de vna tribu in aliam ne confunderentur tribus:z distributio earum in cognitione Nume.36. z tamen possessiones que erant intra vrbes non erant ille per quas distinguebātur tribus z familie.ideo nō erat in illis ita necessaria reditio ad dominos in iubileo:neq; facultas redimendi quolibet tempore intermedio:sicut in illis per quas distinguebantur inter se tribus z familie.(Q; vero per possessiōes intra vrbes non fieret distinctio tribus z familiarum:patet quia de qualibet tribu israelitarum habebatur leuitis vrbes alique ad habitādum.nam de toto israel dari debebant quadragintaocto vrbes murate cum suburbanis suis in circuitu Nume.35.ca.z non dabantur agri qui erant in circuitu baruz vrbium neq; vilule:sed manebant hec in possessione illius tribus cuius fuerant ille vrbes.z patet hoc Josue.21.c.vbi dicitur q; hebron ciuitas que erat de sorte iude:z erat ipsius caleph filij iephōne data fuit filijs aaron in possessionem:agros vero z villulas eius retinuit sibi caleph.z ita per vrbem hebron ꝛ esset in sorte iude non distinguebantur viri de tribu inda ab illis:cū leuite qui non erant de tribu iuda possiderent hebron.per agros vero z villulas eiꝰ distinguebātur:quia illa solum possidebantur a viris de tribu iuda:ideo possessiones que erant extra vrbes erāt proprie passiones tribuum israelitarum:z nō vrbes aut possessiōes.(Se

B † † † † † †

²nō poterāt q5 vocari iter iudeos dīs possessiōis nisi possideat iure hereditario.

Ex dictis duo inferūt correlaria. Primū. Null⁹ iudeꝰ pōcat donare simplr possessionē suā alteri:z si donaret pōcat repetē:z si ipe si posteri ei⁹.

L Scōz correlariū. Nō poterat aliqs iter iudeos acqre re fundū iure p̄scriptiōis fīt fit inter nos.

D

E † De vēditione domoꝝ.

Lāe diuersitatis domoꝝ intra vrbē z extra vrbē. 1.cā.

Qđ domus q̄ erāt in vrbib⁹ nō redimebāt in iubileo si ānō redimebāt:bene tm̄ possessiōes rusticē.

2.cā.

F

Leuite solū vrbes cum suburbanis habebāt.

cundo quia leuite dicebantur nihil possidere in terra israelita rum Nume. 18. ⁊ Deuterono. 18. et Josue. 14. c. s. in terra eorū nihil possidebitis: neq; habebitis partem inter eos. ⁊ tamē habe bant leuite vrbes cum suburbanis suis de terra israelitarū Nu me. 35. ⁊ Josue. 21. c. ⁊ hec habentes non dicebant aliquid pos sidere ⁊ nihil inter israelitas habere: quia non habebāt aliquas villulas ⁊ agros. ergo ppria possessio israelitarum non consi stebat in vrbibus ⁊ vrbanis possessionibus sed in solis agris ⁊ villulis. domus autez extra vrbes iudicabatur lege agrozū: ideo cum daretur lex redemptionis vt non confunderentur possessio nes israelitarum non oportuit extendi legem istam ad domos ⁊ possessiones vrbanas sed ad agros ⁊ domos que erāt in agris. i. extra vrbes: ⁊ ista est vera ratio legis. ⁊ ideo ꝫ non contingeret aliquem ditari inter israelitas valde in bonis immobilibus sicut inter alias gentes vt dictum est supra: erat verum hoc in bonis qui erant in agris. in domibus autem que in vrbe erant contingebat aliquem fieri valde diuitez: quia ibi res vendita nō reuertebatur in iubileo: nec etiam poterat redimi nisi intra an num a tempore contracte emptionis. ¶ Eodem modo dictum est q; cōuersi ad iudaismū nō poterant possidere in terra iudeo rum nec; passum pedis: quia erat tota terra distributa per sor tes inter israelitas ex genere. ⁊ si aliquid emerent cōuersi de gē tilitate reuertebatur illud ad pristinum dominum in iubileo nisi ante redimeretur. intelligitur autem hoc de terra agrozum que erat proprie possessio israelitarum. secus de domibus intra vr bes: quia de illis poterant emere conuersi: ⁊ transmittere ad po steros cum non redimerent nisi intra annum de domus: in iu bileo non reuertebantur ad priores dominos. ¶ Vocantur au tem hic vrbes omnia loca murata: siue magna: siue parua sint. id autem in quo differebant domus vendite in ciuitatibus ab aliis domibus ⁊ ab agris erat duplex. s. q; non posset repeti do mus vendita quolibet tempore vsq; ad iubileum sicut licebat in domibus locorum non muratorum. Secundum erat q; non po terant domus vrbium repeti in iubileo: sicut repetebantur agri venditi ⁊ domus aliorum locorum. Ratio autem differentie ex superioribus patet. (Si nō redemerit ⁊ anni circulus fuerit de uolutus). i. si non redemerit infra annum vnum a tempore quo vendidit. ⁊ dicitur si fuerit deuolutus circulus anni. i. euolutus annus. est enim circulus in anno: quoniam sicut linea circunfe rentialis circuli redit a puncto in punctum: ita annus quādo cō pletur in eadem die completur in qua incepit. ⁊ iste est circulus. Potest alio modo dici circulus anni: quia fit annus per motuz solis ⁊ consummat quando finit sol circulum suum motu natu rali redeundo de puncto ad punctum. vnde in eodem loco celi in quo est sol eadem die qua annus incipit est in die in qua finit computando per motum naturalem: ⁊ habet eandem elevatio nem vel latitudinez: ideo nihil est qō magis proprie dicatur de anno q̄ q; est circulus. ⁊ sic egyptij a principio aq̄ eēt inter eos reperta perfecta cognitio astrologie figurabant annuz per quēdam serpentem incuruatum per circulum perfectum: ita q; cau da eius esset in ore. ⁊ sic opinio fuit ab antiquo apud omnes gē tes annum esse circulum quendam: non quidem quātitatis per manentis sed successiue. (Emptor possidebit eam). i. tenebit eā iam pacifice tanq̄ verus ⁊ integer dominus: ita q; iam non pos sit ab eo repeti in eternuz: velut si proueniret ei de hereditate pa trum suorum. (Et posteri eius in perpetuū). Est signum q; iste emptor est verus ⁊ integer dominus: quia potest transmittere istam possessionem ad posteros. si autem non esset verus domi nus nō posset transmittere. quod est intelligēdum quantum ad hoc qō est transmittere simpliciter. nam bene potest transmitte re ad posteros suos: etiam si non sit dominus totalis vt dicitur hic: vtpote si aliquis emit possessionem ⁊ non redimitur: ꝫ ma net apud ipsum vsq; ad iubileum. si ipse qui emit ante iubileum moriatur relinquet eam posteris suis tenendam: sed solum hoc erit vsq; ad iubileum. nam tunc redibit ad priorem dominum: sicut si non transiuisset ad posteros. transire autez proprie ad po steros est quando transit res ad eos cum iure manendi ibidem vsq; in eternum. (Et redimi non poterit etiam in iubileo). i. si ista domus vendita non fuerit in primo anno redempta nunq̄ poterit redimi ex causa supra posita: etiam in iubileo. non q; in iubileo non possit redimi quasi als in iubileo aliquid redima tur: quoniam tunc non redimitur sed res simpliciter redeunt ad primos possessores: sed dicitur. nec etiam in iubileo. i. non pote rit ista res aliquo tempore redimi elapso āno: nec toto alio tem pore quod manet vsq; ad iubileum. nec etiam in iubileo. i. etiaz non redibit in iubileo sine redēptione. ponitur autem ista parti cula: quia supra dicebatur de venditione agrozum q; redimi po terant quocunq; tempore ante iubileum: ⁊ si non redimerentur in ipso iubileo redibant ad priores dominos. hic autem dicitur q; domus vendita non poterit toto tempore intermedio redi mi: nec etiam redibit per se sine precio in iubileo: sed manebit in eternum apud emptorem. (Sin autem in villā fuerit domus que muros nō habet). Dic ponitur de domibus quādo nō sunt in vrbibus: sed in villis non muratis. vocantur autem ville non murate ipsa rura: quoniam omnia loca siue murata siue nō mu rata appellantur hic ville. nos autem alium modum loquēdi ba bemus. ⁊ patet hoc quod posuit hic scriptura in diuisionib⁹ que fiunt in libro Josue. nam omnia loca terre promissionis vocan tur ibi ville vel vrbes: aut villule. ⁊ tamen certum est q; ibi erāt multa loca non murata. differunt autem iste domus vendite a domibus que sunt in vrbibus: quoniam in his fit sicut in ven ditione agrozum. Causa huius supra posita est. s. q; illa lex fuit posita multum stricte in fauorem ciuitatum vt semper essent po pulose. in ruribus autem non manet idem motuum: siue multū habitentur: siue non: ideo reducit ea ad ius cōmune agrozum. i. alia q; possessionū. sed alia ratio efficacior fuit scda supra tacta. (Agrozum iure vendetur). i. iste domus vendentur per legem agrozum. i. per legem fundorum vel aliarum possessionum im mobilium. est autem lex in illis q; quando vendebantur: pote rat venditor quocunq; tempore redimere rem venditam red dendo precium iuxta computationem fructuum supra habitam. ⁊ si non redimeretur fundus redibat in iubileo ad dominū po remtita in domibus venditis que erant in ruribus poterat fieri redemptio quolibet tempore supputando fructus perceptos si cut supputabatur in agris. (Si autem redempta non fuerit in iu bileo reuertetur ad dominum suum). Idest si in toto tempore intermedio non redemerit eam venditor redibat ad eum in iu bileo: ⁊ hoc sine aliquo precio dato: quoniam distinguitur re dimi ⁊ redire. redimi est q; possessio cōuertatur ad dominum dato precio pro illa iuxta supputationem tēporis. redire est quā do ipsa res conuertebatur ad dominū nullo dato. ⁊ hoc solum erat in iubileo: omnibus autem aliis temporibus redimi debebant: alioquin non rediret. (Edes leuitarum que in vrbibus sunt). ¶ Dic ponitur casus specialis circa leuitas cuz venderent domos quas haberent in vrbibus. nam in omnibus aliis habebant ipsi legem cōmunem que erat posse redimi rem venditam quocunq; tempore vel redire in iubileo. In domi bus autem que erant in vrbibus fuit posita alia lex. s. q; non re dimerentur nisi in anno primo quo venderentur: ⁊ si non redi merentur non redibant in iubileo. quantum ad hoc acceperunt leuite priuilegium super ceteros q; etiam domus eorū que erāt in vrbibus possent redimi quocunq; tempore. ⁊ si non redime rentur redirent ad eos saltez in iubileo. ¶ De hoc dicet aliquis esse casum: quia deus vult dare specialia priuilegia leuitis q̄ po pularibus. sicut in ecclesia apud nos maiora sunt priuilegia cle ricorum q̄ laicorum. ⁊ satis rationi consentaneum est vt illi qui domino specialiter vacant specialibus bonoribus gaudeant ⁊ priuilegijs. ita autem ⁊ in veteri testamento leuite qui domi no ministrabant debebant aliquid habere super ceterum popu lum cui non licebat facere aliquam ministrationez. ¶ Sed non est ista causa: sed potius iuuantur ex iure cōmuni. nam sicut erat in laicis concessum de quibusdam possessionibus q; semper re dimi possent vsq; ad iubileum: ⁊ si non redimerentur q; redirēt in iubileo. ita esse debuit apud leuitas. sed leuite non habebant aliquam possessionem agrozum: sed solum domos in quib⁹ ha bitarent: quia iura percepta de sanctuario erant eis loco posses sionum agrozum. sicut ergo in possessionibus agrozum gaude bant populares hoc beneficio q; possent eas redimere quocū q; tempore: ⁊ si non redimerentur redirent in iubileo: ita de buit dari aliquid simile in leuitis: sed non poterant habere si mile in agris cum nullos agros possiderent: ergo debuerūt hoc habere in domibus vrbium loco agrozum. ⁊ ista causa exprimi tur infra cum dicitur. q; domus vrbium leuitarum pro posses sionibus sunt inter filios israel. ¶ Accipiūtur autem hic leuite non prout dicunt ministerium: sed genus. nam vno modo di cuntur leuite omnes qui sunt de tribu leui: siue sint sacerdotes: siue non. ⁊ isto modo non distinguimus sacerdotes a leuitis. Alio modo dicuntur leuite: ⁊ significāt ministerium quoddam. nam distinguebatur tota tribus leui in duo genera principalia ministrationis: scilicet ministratio circa altare in sacrificijs ⁊ thymiamate: ⁊ panibus propositionis atq; candelabro: ⁊ ceteris que erant intra sanctuarium. Alia autem ministratio erat in re

bus

Jn qb⁹ dā possessio israelitarū.

Urbes qd.

Qd ān⁹ vocat circulus ⁊ quo egyptij eum in circulo figurabāt.

Circulus i āno dr ouo pliciter.

Notādū.

Redimi ac redire differūt.

Q. 21.

A

An leuitis daret ipuilegiū q; dom⁹ eor in vrb⁹ redi rēt i iubileo vl p ueniret eis ex rōne iuris.

Luiusdā assignatio cāe ō casu speciali pene leuitas.

Impto.

Leuite duplr accipiunt.

bus pertinentibus ad sanctuarium: non tamen intra ipsum sanctuarium. sicut portare ea que erant in sanctuario de loco ad locum cum castra mouenda essent: ⁊ figere tabernaculum cum castra metarentur: ⁊ excubare in circuitu sanctuarij ne aliquis de populo accederet ad illud. Prima harum ministrationum tradita fuit aaron ⁊ filijs eius vt appet Nu.3.et.18.c.⁊ ista vocatur ministratio sacerdotalis. alia autem data fuit omnib⁹ alijs de tribu leui. ſ. meraritis: gersonitis: caathitis ſm distributiões officiorum que habent Nu.c.3.et.4.⁊ isti qui pertinēt ad hanc secundam ministrationem vocantur specialiter leuite: prout distinguuntur contra sacerdotes. ⁊ iste modus accipiendi leuitas est magis vsitatus in sacra scriptura. ſ. vt dicantur leuite q̄ sunt de genere leui: ⁊ non sunt sacerdotes. ipsi vero sacerdotes q̄q̄ sunt de genere leui propter dignitatem tamen maioris ministerij leuite non vocantur sed sacerdotes. hic vero accipiūtur leuite primo modo. ſ. pro omnibus qui sunt de tribu leui: siue sint sacerdotes: siue solum leuite. ¶ Causa huius est quia nō debebāt esse minoris priuilegij sacerdotes q̄ leuite sed potius maioris: quia specialius domino ministrant. etiam quia eadem causa cō sistit in sacerdotibus que in leuitis. ſ. q̄ non habeant possessiones agrorum inter filios israel: sed domus vrbium sint eis loco possessionum. ergo eodem modo in sacerdotibus sicut in pure leuitis ista lex tenebat. (Semper possunt redimi). ſ. vsq̄ ad annum iubileum data precio computando fructus in sortem vt supra dicebatur. ⁊ hoc est siue leuita venderit alteri leuite domuz suam: siue alicui de populo. semper enim idem ius redimendi habebat. (Si redempte non fuerint in iubileo reuertentur ad dominos). Ista lex de redemptione domorum leuitarum intelligēda est iuxta redemptionem supra positam que fiebat in agris: scilicet q̄ si esset aliquis propinquus venditoris redimebat rem de manu emptoris: vel ipse venditor postea dabat precium quādocunq̄ vellet: ⁊ facta computatione fructuuz in sorte iuxta modum supra positum redibat possessio ad dominum: alioquin reuertebatur in iubileo nullo dato precio. (Quia domus leuitaꝝ) ſ. tam sacerdotum q̄ aliorum minorum leuitarum. (Pro possessionibus sunt inter filios israel). Ista est causa huius legis specialis in leuitis: scilicet q̄ ipsi gaudere debebant lege redemptionis vel reuersionis in iubileo: sicut gaudebant populares: sed non habebant in quo gauderent quantum ad agros. ergo debuit eis commutari hoc in domos: ⁊ hoc solum quantuz ad domos vrbium. nam domus qui erant in locis non muratis quolibet tempore redimi poterant: vel in iubileo saltem reuertebantur: ⁊ tamen in hoc non erat aliquid speciale leuitis: quia idem erat in omnibus popularibus: ideo in domibus vrbium acceperunt leuite aliquid speciale loco agrorum quos habebant populares. ⁊ dicitur quia domus leuitarum sunt eis pro possessionibus inter filios israel. i. sunt eis loco agrorum. non enim potest accipi hic possessio large pro omni re que possidetur: nec etiam possessio pro omni re immobili possessa: sed solum pro agris. nam si acciperetur quocunq̄ istorum modorum predictoruz nō diceretur q̄ domus erant leuitis pro possessionibus: sed q̄ domus erant possessiones leuitarum. Cum tamen dicitur p possessionibus intelligitur. i. loco possessionuz. ⁊ sic est sensus q̄ habebant leuite domos vrbium loco agrorum. nam non acceperunt leuite distributionem sortium cum alijs tribubus. nam terra fuit diuisa solum duodecim tribubus vt patet Numeri.34. cap̄. ⁊ inter has tribus non fuerunt computati leuite: quia deus erat possessio eorum ⁊ sors vt habetur Nume.18.c. ⁊ Deutero.18.c. acceperunt tamen leuite ab alijs tribubus ciuitates in quibus habitarent quadragintaocto vt habetur Num. 35.c. ⁊ non acceperunt possessiones istarum vrbium. ſ. fundos nec rura ad colendum: sed solum in circuitu ciuitatis duo milia passuum dabantur eis ad alenda pecora. vineas tū aut agros: vel oliueta non habebant nec colebant: quia erant occupati circa ministeria domini. accipiebant tamen ad sustentationem suā a populo iura decimarum ⁊ aliorum prouentuum. de quibus Numeri.18.et.35.cap̄. ⁊ sic leuite in hoc concordabant cum filijs israel: quia possidebant vrbes ⁊ domos sicut alie tribus: non tamen per diuersionem sortis: sed per collationem aliarum tribuum. Differebant autem quia non habebant agros ⁊ vineas ⁊ oliueta sicut populares. ⁊ dicitur q̄ domus vrbium leuitaruz sint pro possessionibus: idest computentur ipsis tanq̄ agri in filijs israel. hoc autem est vt habeant idem ius redimendi vel veniendi in iubileo ad priores dominos. Dicitur hic vrbium leuitarum: non q̄ leuite haberent aliquam distributionem sortium cum alijs israelitis vt prouenirent eis vrbes sicut alijs: sed postq̄ tota terra promissionis diuisa erat in duodecim sortes p duodeciz trib⁹ dedit leuitis aliq̄s ciuitateꝝ. ita vt tribus que abūdaret magis in ciuitatib⁹ plus daret: q̄ vero pauciores hēret daret quoq̄ pauciores sicut habetur Nume.35.cap̄. ⁊ sic date sunt quadragintaocto que vocantur ciuitates leuite. (Suburbana autem eorum non veneant). idest non poterunt vendi suburbana. Dicitur enim suburbanum: quasi sub vrbe positum. ⁊ sunt spatia adiacentia vrbi que sunt quasi sub menibus vrbis: leuite autem habebant suburbana: idest spatia data in circuitu ciuitatum. nam cum qualibet ciuitate dabantur eis duo milia cubitorum per totum circuitum: hec autem non erant ad colendum vineas vel habendum agros: sed vt ibi pascerent pecora sua vt patet Numeri.35.cap̄. De his vero dicitur q̄ non veneāt: idest non vendentur. veneo venes: verbum nostrum passiuum est ⁊ in voce actiua passionem significat: scilicet vendi sicut alia neutra passiua: scilicet exulo vapulo ⁊c. (Quia possessio sempiterna est). Idest suburbana non poterunt vendi: quia possidentur vsq̄ in eternum. ¶ Sed dicet aliquis. non tollitur quin suburbana sint possessio sempiterna: etiam si vendantur: quia ista redirent in iubileo ad priores dominos sicut alie possessiones: ⁊ sic in eternum possiderentur q̄q̄ venderentur. ¶ Respondendum est q̄ possessio eterna dicitur quando semper apud possessorem manet. si autem aliquando definat possidere: etiam si ius ei sit ad postea possidendum non dicetur possessio sempiterna. sic autem erat inter israelitas quando aliquid vendebant. nam q̄q̄ illud redimi posset vel redire in iubileo: tamen quando vendebatur definebat possideri a domino primo: ⁊ transibat in possessionem atq̄ verum dominium emptorum: ideo cum suburbana essent possessio sempiterna nunq̄ poterant vendi: quia iam efficerentur possessio non sempiterna. ¶ In quo considerandum est q̄ leuite habebant ciuitates in quibus morarentur ⁊ suburbana ipsorum. habebant quoq̄ domos intra ciuitates ad habitandum. in his enim differebat: quoniam domus pertinebat ad ius priuatum: scilicet q̄ quilibet possidebat domum suam ⁊ non aliquis alius. ideo iste domus poterant vendi: sed ipsi qui vendebant habebant ius repetēdi eas medio tempore inter venditionem ⁊ iubileum data precio vel reducendi eas ad se in iubileo nullo precio exhibito: vrbes tamen ⁊ ipsa suburbana pertinebant ad ius publicum: nec erant alicuius ciuis: nec omnium simul sumptorum. ideo non poterant tales res vendi: quoniam vocantur sacre sicut porte: ⁊ menia ⁊ theatra. de quibus habetur iusti. de re. diui. circa principium. cum ista in nullius bonis sint non possunt vendi: quia vendere ad dominum pertinet cum per venditionem transferatur dominium ab eo qui illud habeat: cum non possit quisq̄ in alterum plus iuris constituere q̄ ipse habeat. sed in istis nullus habet dominium: ergo nullus potest vendere. ¶ De ciuitatibus autem ipsis non erat dubium q̄ vendi non possent: ideo deus non posuit q̄ non venderentur: de suburbanis tamē magis dubitabatur: ideo dictum est vt non possint vendi. ⁊ ratio de istis patet: quia sicut ciuitas non erat ipsorum leuitarum: ita q̄ ipsi essent domini: sic suburbana non erant ipsorum. sed res sacre sunt pertinentes ad ciuitatem ⁊ ob hoc dicuntur esse possessio sempiterna: quia ciuitas que ista possidet nunq̄ moritur. si autem pertinerent ad iura priuatorum non essent possessiones eterne: quia aliquando possidens defineret possidere: ⁊ sic quantum ad ista non erat ius redemptionis nec iubilei cum vēdi nunq̄ posset. ⁊ ponitur hoc quia forte aliqui de israelitis inter quos habitarent leuite vellent ab eis emere ista suburbana pro pecoribus suis: vel ad colendum in eis: ⁊ leuite pre paupertate vellent vendere ipsa: ⁊ per hunc modum carerent possessionibus vrbium suarum. dicitur ergo q̄ non poterunt vendere. (Si attenuatus fuerit frater tuus). Hic ponitur quedam exhortatio ad pietatez: vt iudei diuites se haberēt misericorditer ad iudeos pauperes: ⁊ est casus. si aliqs iudeus efficeret pauper ⁊ non potens habitare in possessione sua vel vrbe iret ad alium locum volens habitare cum aliquo iudeo: vel saltem commorari in vrbe eius non deberent qui in vrbe illa habitabant opprimere eum vsuris sz gratis cōcedere omne illud quo egeret. ⁊ ponitur hoc quia iudei erant viri immisericordes inter se quanto magis ad extraneos. Cum ergo veniret aliquis extraneus pauper ad habitandum in aliqua vrbe iudeorum opprimerent eum vsuris: ideo deus admonet ne hoc faciant. (Si attenuatus fuerit frater tuus). Idest si fuerit effectus pauper: qō

B Ler ō leuitis itel ligit etiā q̄tū ad sacerdotes.

† Notādū ō lege redēptiōis domoz leuitaꝝ.

† † Dosses. gd in ppositio.

Lre expositio.

Qūo leuite acceperūt vrbes ⁊ suburbana ele mosynā ab alijs tribub⁹.

† Dubium.

Rñsio.

Qūo suburbana pertinēt ad possessionem eternā.

† Exhortatio ad pietatē.

† est attenuari:idest effici in possessionibus minorem.(Et infirmus manu).Idest non potens habere ea que vult vel quibus indiget.manus enim significat omnem potentiam operatiuam. ex eo q̄ in ipsa maxime operatio est. cum dicatur organum organorum iurta Aristotelem secundo de anima.quando ergo potentia alicuius debilitatur: ita vt non possit habere id quo indiget dicitur infirmus manu. ⁊ dicitur hic frater tuus: idest si sit hebreus. non enim ponit hoc deus tanq̄ non sit
F misserendum aduenis conuersis ad iudaismum cum sepe incitet ipse iudeos ad misserendum eis vt patet Exodi.23.⁊ Deuterono.10.capi.sed ideo hoc dicitur quia magis misserendum est fratribus:scilicet iudeis ex genere q̄ conuersis ad iudaismum. vtrisq; tamen bonum erat misereri. Dixit etiam hoc deus:quia facilius inclinarentur iudei ad misserendum fratri-
† bus suis q̄ ad misserendum alienigenis. (Et susceperis eum quasi aduenam ⁊ peregrinum). Hoc erat quia aliqui iudeorum non potentes cōmode habitare in terra sua:ibant ad habitādum ad alias vrbes vbi melius sibi esse reperirent.sic dicitur Judicum.17.capit.de quodam inuene:scilicet.egressusq; de ciuitate bethleem peregrinari voluit vbicunq; sibi commodum reperisset. Isti autem vocabantur quasi aduene ⁊ peregrini: non quidem q̄ essent vere aduene ⁊ peregrini: quoniam sacra scriptura vocat aduenas eos qui relictis cognatione ⁊ cultu deorum suorum veniebant in terra ⁊ in cultum iudeorum. hi enim totaliter aduene erant:quia omnia reliquerant: tam mores q̄ originem. Judei autem quando transibant de loco ad locum ad peregrinandum ibi non vocabantur aduene ⁊ pere-
† grini.(Et vixerit tecum).scilicet q̄ sit mercenarius tuus:aut inquilinus.vel vixerit tecum:idest vixerit apud te: scilicet in ciuitate tua. quocunq; enim horum modorum accipi potest. et est ista locutio ad omnes de ciuitate illa in qua habitaret iu-
Qō.22 deus peregrinus:scilicet q̄ nullus eorum illum opprimeret vsu-
A riis:nec faceret aliquod grauamen. (Ne accipias vsuras ab
Qī de⁹ spā eo. ¶Specialiter enim dixit de vsuris in peregrino:
liter vetuit ⁊ hoc propter duo. Primo quia peregrini pauperes sunt: ideo
ad vsuram magis in eis habet locum vsura q̄ in alijs:quoniam qui di-
dare pere- uites sunt nihil petunt cum vsuris: aut fine vsuris. Secunda
grino. causa est quia illi qui peregrini sunt non habent aliquos amicos vel cognatos:vel affines qui sibi commodarent ea quibus indigebant: ideo magis cogerentur recipere sub vsuris q̄ alij qui essent de terra illa q̄q̄ inopes.admonuit ergo deus de his ne darentur illis vsure: ⁊ hoc siue in pecunia: siue in frugibus:aut quacunq; alia re:quia in omnibus equalis prohibitio est vsurarum vt patet Deuteronomi.23. capitu.⁊ in hac prohibitione apparet:q; istud preceptum intelligatur de iudeis ex genere.nam q̄q̄ iudei benefacerent obseruantes hanc pietatem etiam ad aduenas:tamen non obligabantur ex hac lege.quod patet:quia hic prohibentur dare aliquid ad vsuram illis:⁊ tamen poterant iudei dare aduenis mutuum sub vsuris. sic patet Deuteronomi.23.capitu.scilicet non feneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniam:nec fruges:nec quamlibet aliam rem sed alieno: fratri autem tuo absq; vsura id quo indiget
† commodabis. (Nec amplius q̄ dedisti). Hoc videtur esse
Usura qd idem cum superiori:scilicet accipere ad vsuraz.vel accipere ali-
fit. quid super mutuatum.nam communiter vsuram esse dicimus
B quando aliquid recipitur vltra sortem ⁊ vere sic est.sed hic deus facit differentias inter vsuras ⁊ dare aliquid supra sortem: quoniam vsuras vocat quando aliquid determinate datur pro anno vel mense.recipere aliquid amplius dicit quando etiam non facto contractu de recipiendo aliquid determinate: ipse mutuator petit aliquid ab eo cui mutuat vel oblatum ab illo ex
† hac causa recipit: quoniam etiam si libenter offerat:quia pauper est recipiendum non est.(Time deum tuum). Hoc dicitur q̄uis ille pauper peregrinus non possit reddere vicem iudeo diuiti si iniuste oppresserit vel vsuris afflixerit:tamen deus retribuet affligentibus: ideo timeri debet deus tanq̄ potens punire sic facientes ⁊ vere puniturus: ⁊ sic caueatur ab
† his molestijs inferendis. (Ut viuere possit frater tuus apud te). Idest miserearis iudeo qui peregrinatur apud te:quoniam si tu eum opprimis vsuris non poterit propter paupertatem viuere.miserearis ergo ei vt viuat:alioquin recedet a te non
† potens vsurarum tolerare molestiam. (Pecuniam tuam non dabis ad vsuram ei). Repetitio superiorum est:quia satis intelligebatur per hoc quod dictum est.ne accipias vsuras ab eo.⁊ hic accipitur vsura per omnem modum:scilicet quando accipitur aliquid determinatuz super sortem:⁊ hoc ex hac causa.omnes enim modi illiciti sunt:sed magis primus cum ibi magis fiat extorsio ⁊ directius. (Et frugum superabundantiam non exiges). Idest non petes ab eo vt det tibi plures fruges q̄ ei dederis.ponuntur ista duo:quia vsura cōmunius fiebat in his:tamen non sunt ista solum prohibita: sed etiam quomodocunq; contrahatur vsura.sic patet Deuteronomi.23.capitu.vbi prohibetur vsura in pecunijs ⁊ frugibus ⁊ quacunq; alia re. (Ego do minus deus vester). Idest ego qui iubeo vobis ista facere sum deus vester:ideo debetis obedire voci mee. (Qui eduxi vos de terra egypti). Ponitur hoc ad signandam maximam obligationem: quia istud erat de maximis beneficijs temporalibus que deus israelitis contulerat liberans eos a durissima seruitute:que vocabatur ergastulum vt patet Exo.6.cap̄.⁊ vocabatur fornax ferrea vt habetur Deuterono.cap̄.4 propter tantum ergo beneficium erant ei maxime obligati: ⁊ debebant facere quodcunq; iuberet. ¶Alio modo potest intelligi q̄ deus dicat se multum liberalem fuisse eis in eo q̄ illos eripuit de tanto malo:ideo q̄ ipsi sint liberales fratribus suis iudeis non opprimēdo eos vsuris: cum fuerint in paupertate ⁊ aduene apud eos. (Ut darez vobis terram chanaā). Idest ideo vos eduxi de terra egypti vt vobis darem terram chanaan:in qua habitaturi estis:que est terra fluens lacte ⁊ melle.⁊ in hoc exprimit alteruz beneficium magnum.s.conferendo eis terram chanaan.⁊ propter hoc etiam debebant esse liberales proximis suis:sicut deus fuerat eis liberalis in educendo de egypto ⁊ collocando in terra bona. (Ut essem vester deus). Idest ideo vos eduxi de terra egypti vt essem vester deus:scilicet vt me coleretis specialiter:⁊ ego facerem vobis singularia beneficia.naz omnium gentium deus per naturam sum:vos tamen elegi specialiter vt essetis mihi in populum ⁊ in gentem sanctam vt patet Numeri. 19. capitulo. Ideo debetis facere id quod ego iubeo vobis. (Si paupertate compulsus). Dic agitur in speciali de venditione personarum.⁊ agitur quomodo tractandi essent serui de genere hebreorum: ⁊ quanto tempore manere debebant in seruitute.⁊ dicitur.si paupertate compulsus: hoc est principium ad venditionem qua aliquis seipsum vendit. nam nullus seipsum venderet nisi propter paupertatem: quoniam seruitus est extremum malorum.⁊ peius est cuilibet perdere suam libertatem quod est effici seruum q̄ quecunq; mala ei eueniant.nam in omnibus alijs manet homo sui iuris: in seruitute vero nequaq̄. paupertas tamen ad quodlibet siue bonestum: siue inhonestum hominem impellit.Et non ponitur hic ista particula quasi sit aliqua conditio legis. nam tunc solum teneret hoc cum aliquis propter paupertatem seipsum venderet. si tamen aliter se venderet non consequeretur conditiones legis:scilicet q̄ liberaretur a seruitute in iubileo.sed falsum est:quia quomodocunq; aliquis se venderet de hebreis tenebat ista conditio legis.sed ponitur ista clausula tanq̄ communis conditio hominum se vendentiū:quoniam propter paupertatem se vendebant. (Uendiderit se tibi frater tuus). Judei autem vendebant se quando erant sui iuris:scilicet q̄ essent emancipati vt est in illo qui habet vxorem.cum autem aliquis est in potestate aliena:scilicet in patria potestate non potest seipsum vendere: quia cum non possit quis constituere in altero plus iuris q̄ ipse habeat:⁊ ille qui erat in patria potestate non erat sui iuris.ergo non poterat tradere alteri ius in se.sed per venditionem tradet quis alteri ius in se.ergo non poterat qui erat in alterius potestate vendere seipsum:sed solum ille qui per emancipationem erat effectus sui iuris.sic autem est ſm leges humanas q̄ nemo seipsum vendere potest nisi sit maior viginti annis ⁊ participet precium vt patet insti.de iuris perso.circa medium. (Frater tuus). Intelligitur hoc de iudeis qui vocantur fratres ad inuicem.nam gentiles conuersi ad iudaismum non erant fratres iudeorum: nec gaudebant hac lege vt infra habetur.ſz manebant serui in eternum ⁊ transmittebantur ad posteros.iudei autem non poterant effici serui vsq; in eternum: sed solum vsq; ad iubileum. (Non eum opprimes seruitute famulorum). Idest non imperabis ei res duras:sicut imperātur serui qui vocantur hic famuli large.

¶De seruis autem licebat dominis quodcunq; vellent preter hoc q̄ non poterant occidere eos. nam sicut licet homini de re sua possessa facere quodcunq; voluerit:ita licz de seruo:quoniam seruus est possessio domini sui,Sic enim ait aristoteles primo politicorum capitulo secundo. sic quoque ha-

betur

† Larimū bñficiū tpale a dō israelitis collatū

† De vēditiōe psonarum.

¶ Qō. 23. A Qūo oīs pñt ponē labores sernis quos voluerit ⁊ afflig̃ nec bñt ius reclamādi.

Seruus ē oñi sui possessio

betur Exodi. 21. capitulo. vbi dicitur q̄ seruus est pecunia domini sui. Possunt ergo domini imponere seruis suis quoscunque labores voluerint: nec ineſt seruis aliquod ius reclamandi cum totaliter sint res dominorum suorum. ⁊ sic iudei accipientes fratres suos in seruos poterant eos vendere: ⁊ facere eis quodcunque vellent: atque magnis grauare laboribus iuxta legem aliorum seruorum. propter hoc ergo deus iubet eis vt non affligant eos sicut alios seruos: sed sicut mercennarijs ⁊ colonis eis faciant. accipitur autem hic famulus specialiter pro seruo. tamen cum nos loquimur de famulis omnes quomodocunque exhibentes alijs genus aliquod obsequij famulos appellamus. (Sed quasi mercennarius ⁊ colonus erit.) Isti non sunt serui sed sui iuris. habent tamen aliquod opus ad quod obligati sunt. Nam coloni dicuntur esse illi qui ad colendum aliquos fundos sunt collati: ⁊ non habent aliquod alterū opus. hi enim sui iuris sunt: nec possunt cogi a dominis ad aliquod alterum genus obsequij: nisi ad culturam illorum agrorum. possunt quoque isti aliquid sibi acquirere: ⁊ facere quecunque eis expediant. mercennarij vero dicuntur quicunque pro aliqua mercede conducti sunt ad aliquod opus certum. ⁊ isti adhuc liberiores sunt q̄ coloni. nec tenentur nisi ad id pro quo conducti sunt. ⁊ hoc modo iubebat deus vt se haberent israelite ad seruos suos hebreos. tamen adhuc nolebat deus q̄ omnes immunitates quas habebant mercennarij ⁊ coloni haberent serui. nam tunc inter hebreos nihil differret mercennarium esse ⁊ seruum. qō falsum est: quia si dominus daret seruo suo vxorem: illa vxor ⁊ liberi inde geniti erant ipsius domini exeunte seruo in libertate anno septimo. Si tamen daret vxorem colono ⁊ inde haberet filios etiam si post paucus tempus desineret esse colonus non poterat ei tollere filios ⁊ vxorē. etiaz coloni ⁊ mercennarij pro seipsis aliquid acquirere poterant. serui autez nequaquam. non ergo vult deus idem esse de mercennarijs ⁊ colonis sicut de seruis. sed quantum ad hoc vult seruos de genere iudeorum esse similes mercennarijs q̄ domini non possent eos affligere magnis laboribus sicut non poterant affligere colonos vltra id quod sibi impositum erat nec poterant eos punire. nec etiam mercennarijs poterant iubere aliquid vltra opus determinatum pro quo conducti venerant: ita vero in seruis q̄ non imponerentur eis opera dura: nec torquerentur a dominis sicut interdum solent torqueri alij serui. (Usque ad annum iubileum operabitur apud te.) Idest solum poterit manere apud te vsque ad annum iubilei: postea vero non poteris eum tenere. non tamen innuitur in hoc q̄ semper serui deberent manere vsque ad iubileum: quoniam in septimo anno poterant egredi. Sic enim habetur Exod. 21. c. ⁊ Deuteronoñ. 15. c. quandocunque aliquis iudeus venditus est in seruum seruiet annis sex: ⁊ in septimo anno liberabitur a seruitute. ⁊ tamen quando contingebat q̄ seruus maneret in seruitute vltra annum septimum: non poterat cogi ad manendum ex aliqua causa vltra quinquagesimum qui erat iubileus.

† Qui erāt sui qui habāt i iubileo ⁊ an. aliqs ñ coge rēt mānēr vsq; ad iubileū.

Qō. 24.

¶ Aliqui enim in ista littera decipiuntur existimantes q̄ hoc sit preceptum continens imperium: scilicet q̄ serui semper debeant manere apud dominos suos vsque ad annum quinquagesimum: ideo illi exponunt dicentes hoc intelligi de seruo qui venditus est in fine septem septenariorum: scilicet in vltimo eorum: quoniam iste non poterat permanere nisi vsque ad annum iubileum qui est quinquagesimus: quoniam tunc coincidebant ista tempora cum vnus annus esset post alterum iuxta vnam opinionem supra tactam. ⁊ sic tunc idem esse dicunt liberari in anno septimo: vel in iubileo. De alijs vero septenarijs annorum dicunt hoc non posse intelligi. ¶ Sed isti errant in duobus. primo quia existimant cogi ad hoc q̄ dicant seruos debere manere vsque ad annum quinquagesimum iubilei. Sed hoc falsum est quoniam littera non signat hoc: sed solum q̄ iudei venditi in seruitutem operabuntur apud dominos suos vsque ad annum iubileum: idest non poterant cogi ad vltra manendum. ¶ Secundo autem errant dicentes q̄ hoc posset intelligi in seruis qui vendebantur in septimo septenario: quia tunc coincidebant cum iubileo. sed falsum est: quoniam si aliquis venderetur in septimo septenario ⁊ vellet exire in anno septimo remissionis non expectabat vsque ad iubileum: sed vno anno ante iubileum liberabatur. quod patet ex eis que supra probata sunt: scilicet q̄ annus iubilei ⁊ remissionis non coincidant. qui ergo liberandus erat in iubileo ſm legem que hic ponitur non liberabatur in anno remissionis septimo: sed tunc manebat seruus vsque ad iubileum. ⁊ sic non liberabatur quando isti volūt. Nec est incōueniens q̄ aliquibus annis remissionis iste maneret in seruitute: quoniam seruus cuius perforabatur auris non liberabatur in anno remissionis septimo: sed manebat vsque ad iubileum. ⁊ sic poterat manere in seruitute per septem annos remissionis: cum inter iubileum: ⁊ iubileum sint septem septenarie annorum: ⁊ in quelibet septenaria est vnus annus remissionis. ¶ Dicendū ergo q̄ ista littera intelligitur non de quolibet seruo: sed solum de seruis illis qui non liberabantur in anno remissionis propter aliquam causam. naz sicut supra dictum est iubileus erat maioris perfectionis q̄ annus septimus remissionis: ideo ea que manebant incompleta in anno septimo complebantur in iubileo. ⁊ quia aliqui erāt serui qui non liberabātur in septenario in anno remissionis: oportebat poni quomodo liberarentur in iubileo. Et isti erant serui qui acceperunt a dominis suis vxores ⁊ genuerunt ex eis filios dum essent in potestate domini. poterat autem aduenire septimo anno ille seruus liberari: sed manebat in seruitute vxor eius ⁊ liberi. ⁊ aliquando isti serui vt deducerent secum vxorez ⁊ liberos volebant manere apud dominum. ⁊ tunc cuz veniret annus iubileus egrediebatur iste liber cum vxore ⁊ filijs vt patet Exod. 21. c. ⁊ Deuteronoñ. 15. c. Isti enim sunt serui qui operari debebant vsq; ad iubileum: alij vero nequaquam: quoniā isti liberari non potuerunt in septimo anno remissionis vt patet per hoc quod subditur. (Et postea egredietur cum liberis suis.) Idest post annum iubileum egredietur a seruitute ipse ⁊ filij sui. ⁊ non solum dicit de filijs suis: sed etiam de vxore que cum illo egrediebatur. nam propter hanc non fuerat ipse effectus liber in anno septimo vt apparet Exo. 21. quoniā seruus dixit q̄ diligebat vxorē ⁊ liberos: ideo q̄ nō egrederet liber: ſz maneret vsq; in seculum: idest vsq; ad iubileum. Si ergo tunc egrediebatur cum liberis vt littera dicit: sic etiam egrederetur cum vxore. nam nihil magis pertinebant liberi ad eum q̄ vxor: cum fuerit vxor data ei a domino suo. ⁊ consequenter liberi inde nati ad dominum pertinent sicut arbor que solo cedit: vel quia partus sequitur ventrez. ¶ Et quando ibi dicitur q̄ egredietur in iubileo cum liberis non est intelligendum cum liberis quos habuit quando effectus est seruus. nam isti ⁊ vxor quam ante habebant liberi erant: ⁊ egrediebantur cum illo in anno remissionis primo veniente vt habetur Exod. 21. c. cum dicitur. cum quali veste intrauerit cum tali exeat. si habens vxorem ⁊ vxor egrediatur simul. Idem etiam intelligitur de filijs cuz non fuerint geniti in seruitute. Immo isti propzie non egrediebantur in libertatem anno septimo: quia qui egreditur in libertatem seruus aliquando est. sed filij istius ⁊ vxor nunq̄ fuerunt serui: cum iste non vendiderit vxorem ⁊ filios suos: sed solum seipsum. ergo ipse egrediebatur in libertatem: filij autem eius ⁊ vxor: nec in iubileo: nec alis egrediebantur liberi cum semper liberi fuissent. sed intelligitur hoc quando acceperit seruus vxorem a domino suo quando manebat apud eum. ⁊ ante annum remissionis septimum genuit aliquos filios ex ea: postea vero nolebat egredi in libertatem quousq; educeret secum filios ⁊ vxorem. ⁊ de his intelligitur q̄ in iubileo exibat seruus in libertatem cum filijs suis ⁊ vxore. Si autem seruus iste non expectauit annuz iubilei filij sui ⁊ vxor de quibus dictum est: manebant apud dominum. sic patet Exod. 21. c. cum dicitur. ſi autem dominus dederit illi vxorem: ⁊ peperit filios ⁊ filias: mulier ⁊ liberi eius erunt domini sui. ipse vero exibit cum vestitu suo. ¶ Sed nunc aliquis queret de istis filijs ⁊ vxore quos aliquis educebat in iubileo: quid fieret si in anno septimo ipse liberari vellet. nunquid si manerent in seruitute: vel si redirent ad seruuz qui iam exierat de seruitute. * ¶ Aliquis forte dicet q̄ isti filij ⁊ vxor non exibant in libertatem: sed manebant apud dominum. quod patet quia dicitur Exod. 21. c. q̄ vxor ⁊ filij essent ipsius domini: ⁊ seruus egrederetur in vestitu suo. * ¶ Aliquis autem contrarium dicet. ſ. q̄ isti filij ⁊ vxor in anno iubileo redibant ad patrem qui fuerat liberatus in anno septimo a seruitute: quoniam apud iudeos nulla erat perpetua seruitus nisi alienigenarum conuersorum vel filiorum suorum. isti autē filij erant viri iudei: ideo liberari debebant aliquando. sed non erat vlterior terminus liberationis quam iubileus. ergo in anno iubileo vxor redibit ad virum ⁊ filij ad patrem qui egressus fuerat in libertatem anno septimo. ¶ Et poterit responderi ſm istum modum dicendi ad auctoritatem Exo. in qua dicebatur q̄ vxor ⁊ filij erant ipsius domini: ⁊ seruus egredietur cum vestitu suo: q̄ intelligatur de anno remissionis septimo in quo egrediebatur ille seruus in liber-

† Colonus qd sit.

B Dzia inē seruuz ⁊ mercenarium.

A An ista lex intelligaē solū ō suis i. 7: septenario: ⁊ qūo qdā errāt i hac Impzo.

2°. erroz

B

L An possint filij alicui° exire i libtatē aduenientē iubileo si pz accipiēs vxorē a dño exiuit in anno. 7.

† Notandus ſale.

D Si aliquis dimitteret vxorē ⁊ filios i ptāte dñi illi vnq̄ libāt fuiētes i eūnū ſz poterat eos libare pz si maneret ,p eis vsq; ad iubileū.

* Cuiusdaz ratio.

* Cuiusdaz rō ioiuersū Ad. 1. rōnē

Impbatō

tatem. ⁊ tamen filij sui ⁊ vxor non poterant tunc egredi: sed redirent in iubileo. ¶ Dicendum est q̄ hoc non potest stare. nam hoc concesso nunquam daretur q̄ aliquis seruus perforaretur aurem subula ⁊ maneret apud dominum suum vsq̄ ad iubileum. sed hoc falsum est quoniam Exod. 21. c. ⁊ Deutero. 15. c. dicitur de seruis quorum aures perforabantur: ⁊ hic dicitur de eorum liberatione. ergo aliqui manebant serui vsq̄ ad annum quinquagesimum. ¶ Q; autem nullus maneret seruus vsq̄ ad istud tempus si permitteretur modus liberationis vxoris ⁊ filiorum suorum qui supra positus est apparet: quoniam sicut habetur Exod. 21. c. seruus poterat egredi in libertatem anno septimo remissionis. siue accepisset a domino vxorem: siue non. ⁊ siue genuisset ex vxore filium: siue non. Si tamen diceret. diligo dominum meum ⁊ vxorem ⁊ filios: ideo non egrediar liber perforabatur auris eius: ⁊ manebat seruus vsq̄ in seculum. ſ. vsq̄ ad iubileum. ecce qualiter efficiebatur iste seruus vsq̄ ad iubileū vt educeret filios ⁊ vxorem de seruitute. Si tamen reciperetur modus superior liberationis. ſ. q̄ exeunte seruo in libertatem in anno septimo filij eius ⁊ vxor manentes apud dominum egrederentur liberi in anno iubileo nullus vellet manere in seruitute vsq̄ ad iubileum. Sed hoc falsum est quia multi manebant ⁊ dabatur hic lex de liberatione illorum. ergo non fiebat talis modus liberationis: quia tunc stultus esset qui vellet seruire vsq̄ ad annum iubileum pro nihilo: cum possit nihil seruiendo educere filios ⁊ vxorem in libertatem in anno iubilei. ¶ Item patet hoc quia quando seruus egrediebatur in libertatem anno septimo manentibus filijs ⁊ vxore apud dominum dicitur de eis Exo. 21. c. q̄ vxor ⁊ filij erunt ipsius domini. ergo erant serui ipsius domini. sed tunc cum essent serui non videtur aliquis modus p quem possent liberari: quia liberatio filiorum ⁊ vxoris alicuius serui solum erat quando ipse manebat apud dominum vsq̄ ad iubileum iuxta formam hic traditam. sed in casu posito non manet seruus pro filijs suis ⁊ vxore vsq̄ ad iubileum apud dominū. ergo nunq̄ educebantur in libertatez filij ⁊ vxor eius. ¶ Et quando arguebatur q̄ apud iudeos non erat aliqua seruitus sempiterna: sed aliquo tempore fiebat liberatio vt infra patet: nisi in alienigenis: ⁊ filijs eorum. sed isti erant filij viri iudei. ergo non debebant semper manere in seruitute: ⁊ consequēter debebant liberari in iubileo: cum non esset terminus vlterior liberationis. ¶ Respondendū est q̄ isti erant serui in eternum. ⁊ cum dicitur q̄ nunq̄ erat seruitus eterna inter iudeos concedi tur. Sed dicendum est q̄ isti erant alienigene. nam ly esset filij istius viri iudei: tamen susceperat eos ex ancilla gentili quā dederat ei in vxorem dominus suus. ⁊ quia partus sequitur vētrem: sicut mater erat ancilla vsq̄ in sempiternum ita erant filij qui propter eam vocabantur alienigene. sed hoc quod dicitur de liberatione iubilei: erat aliquid gratis concessum seruis iudeis. nam regulariter filij ab eis geniti modo supra dicto et vxor debebant esse serui in eternum cum pertinerent ad alienigenas. concessit deus tamen hoc priuilegium eis vt cum seruirēt vsq̄ ad iubileum liberarentur ipsi ⁊ filij eorum ⁊ vxores. ¶ Q; autem vxor illa ex qua seruus susciperet filios de quibus dicitur esset gentilis: apparet quia non poterat esse de filiabus iudeorum. naz tunc esset ancilla: aut libera. non potest dici q̄ esset ancilla: quia inter iudeos non poterat vendi aliqua femina in ancillam nisi esset infra pubertatem ⁊ venderet eam pater suus vt acciperet illam in vxorem dominus emens vel filius eius. Si autem adueniente tempore pubertatis dominus puelle non accipiebat puellam in vxorem: nec tradebat filio suo: aut defloraverat eam: aut non. Si non defloraverat eam redibat puella in domum patris sui libera ⁊ non poterat dominus vendere eā nec facere quicq̄ de illa. Si autem eam defloravisset. ⁊ non acciperet in vxorem compellebatur ei dare virum ⁊ dotare eam vt patet Exod. 21. c. ⁊ sic quomodocunq̄ puella vendita in seruitutem de genere hebreorum semper efficiebatur libera adueniente pubertate. ¶ Non poterat etiam dici q̄ daretur isti seruo talis puella in vxorem: quia tunc ista efficeretur ancilla pro semper vel ad minus vsq̄ ad iubileum. ⁊ tamen liberanda erat adueniente pubertate. ergo nō dabitur talis ancilla iudea in vxorem seruo. ¶ Etiam non potest intelligi de iudea que esset libera. nam libere nolebant contrahere cum seruis ne diminuerent dignitatem suam. etiam quia dominus erat habens potestatem super virum suum ⁊ non posset conuenienter recipere ab eo debitum: ⁊ alia que pertinebant ad virum ⁊ vxorem. maxime quia hoc intelligitur de filijs susceptis ab illa quam dabat in vxorez dominus seruo vt habetur Exod. 21. c. cum dicitur. sin autem

A

Ad rōnez ī ptrarium.

F

Cū aliquis dabat suo suo vxorez nō poterat ei dar de filiab⁹ isr̄lita rū sz solū ō cōuersis ex gētilitate.

dominus dederit illi vxorem. dominus tamen non poterat dare aliquam mulierem liberam in vxorem alteri: quia libera tradi non potest alicui in vxorem nisi ipsa se tradat. sed dicitur q̄ dominus daret ⁊ ipse non potest dare nisi qō suum est. ergo daret vxorem ancillam de gentilitate conuersam. nam isti poterāt possideri simpliciter a dominis vsque in eternum ⁊ transmitti ad posteros iure hereditario vt patet infra in littera. ¶ Et sic necesse est dici q̄ ista vxor ⁊ filij qui liberabantur in iubileo pertinebant ad gentilitatem. ⁊ cum ancilla talis esset simpliciter ancilla poterat manere vsq̄ in eternum in seruitutem: nisi eam eriperet vir suus per legem hanc de seruitute vsq̄ ad iubileū. Idē autem de filijs eius erat: quia q̄cq̄ illi essent filij viri iudei: tamen erant filij ancille gentilis. ⁊ in hoc magis consequebantur conditionem maternam q̄ paternam. cum partus sequatur vētrem quantum ad honorem ⁊ libertates. Erant ergo isti filij in eternum serui nisi eos pater eriperet sicut dictum est de vxore. ¶ Si autez iste seruus haberet aliquam vxorem liberam iudeā filij eius ⁊ ipsa non manebant apud dominum: siue illa fuisset accepta in vxorem antea q̄ vir introiret in seruitutem: siue postea. De illa enim que ante accipiebatur in vxorē habetur Exo. 21. c. cum quali veste intrauerit cum tali exeat. si habens vxorez ⁊ vxor egrediatur simul. Si vero ista vxor postea fuisset accepta. eodem modo dicendum est q̄ ad dominum nihil pertineret. cum ista esset libera ⁊ non se venderet illi. filij quoq̄ inde geniti erant simpliciter liberi: quia cum partus sequatur ventrez: ⁊ venter. i. mater sit simpliciter libera: erunt filij simpliciter liberi. ¶ Ratio autem diuersitatis inter vxores quas sic accipiebat seruus hebreus: ⁊ inter illam quam dabat dominus seruo iudeo est: quia illa quaz dabat dominus erat ancilla eius: ⁊ pecunia illius: ideo tam ipsa q̄cq̄ quicquid ex ea proueniret ipsius erat. alie autem vxores libere nihil pertinebant ad dominum: ideo nec ipse nec filij earum tenebantur ad aliquam seruitutem. ¶ Q; autem seruus iudeus educeret secum in anno iubileo vxorem ⁊ filios quos suscepisset ex ancilla gentili partiz erat ex debito. partim ex grata dei concessione. ex debito autem quia iste seruus in deus egrediebatur liber in anno septimo remissionis. Si autez volebat manere vsq̄ ad iubileum hoc non erat ex aliquo iure. quod haberet dominus suus in eum: sed quia ipse gratis se subijciebat seruituti pro vxore ⁊ filijs: ⁊ ideo ita educebat vxorē ⁊ filios tanq̄ si emisset eos vt seruos a domino suo data pecunia numerata pro illis: quoniam idem est dare pecuniam vel labores: aut aliquid pecunie equipalens. ⁊ seruitus que erat vsq̄ ad iubileum dabatur tanq̄ commutatio pro filijs ⁊ vxore. ¶ Erat etiam ista liberatio partim ex priuilegio vel grata dei cōcessione: quia seruitus illa que erat vsq̄ ad iubileum forte non tantū valebat quantum vxor quā educebat ⁊ liberi. ⁊ aliquando non valebat medietatem precij: nec tertiam: nec quartam: nec quintam partez: vtpote si aliquis deberet egredi liber in septimo anno: ⁊ postea seruiret vsq̄ ad iubileum sequentem qui poterat esse vsq̄ ad octo annos si adhuc maneret aliud septenarium inter illum annum remissionis: ⁊ iubileum. vel si forte liberaretur in anno septimo remissionis qui erat sm opinionem quorundam: aut poterat immediate esse ante iubileum ⁊ haberet quatuor vel quinque filios ex vxore. manifestum est q̄ non tātuz valebat seruitus illius anni sicut vna vxor ⁊ quinque filij etiam si esset seruitus octo annorum vel plurium: quia ergo pro illa pauca seruitute haberet filios ⁊ vxorez grata concessio erat. ¶ Itez erat hoc quasi in priuilegium: quia accipiebat hic seruus vxorez ⁊ liberos quasi emptos a domino pro seruitio qō erat vsq̄ ad iubileuz. tamen etiam si nollet dominus cogebatur dare ei filios ⁊ vxorem volenti seruire vsq̄ ad iubileum: q̄cq̄ in hoc nō videbatur fraudari dominus. ⁊ si aliqua dānificatio esset: sibi reputaret qui tradidit seruo ancillam in vxorem cum nemo eū ad hoc cogeret. Postea autem cum seruus deberet egredi liber in anno septimo remissionis siue modicū tempus restaret vsq̄ ad iubileum in electione eius erat quid magis vellet. ſ. egredi liber dimissa vxore ⁊ filijs apud dominum: vel manere vsq̄ ad iubileum vt postea educeret filios ⁊ vxorem. ¶ Ratio autem huius concessionis erat fauor matrimonij ⁊ naturalis amoris. nam pater diligit naturaliter filios suos ⁊ vxorem valde. Si ergo manerent filij ⁊ vxor serui vsque in eternum egrediente patre in libertatem esset durissima afflictio patri relinquenti particulam suam animatam in seruitute: scilicet filios ⁊ charam vxorem. Dedit ergo deus vt possent viri educere vxores: ⁊ filios seruiendo hoc modo vsq̄ ad annum iubileum. (Et reuertetur ad cognationē ⁊ possessionē patrū suoz.)

B

Filij et vxor q̄ redimebat alios suos vsq̄ ad iubileū vocāt alienigene pertinentes ad gētilitatem.

Rō diuersitatis

D

Q; seruus possit redimē filios ⁊ vxorē suos vsq̄ ad iubileū erat ei q̄si priuilegiū q̄ inuito dño poterat redimer vxorem.

I

Pz nāl diligit filios suos ac vxorē valde.

,i. iste

.i. iste seruus qui toto tempore translato vsq; ad iubileum man serat in seruitute q̄q̄ non perdidisset cognationem: quia semper pertinebat ad cognationem illam de qua erat: nec perdidisset iura possessionis sue. tamen quia non manserat inter cognatos: sed in seruitute apud dominum dicebatur manere extra cognationem: nūc vero ad illam egredi: quia reddita libertate poterat inter cognatos suos libere manere. Dicitur etiam regredi ad possessionem patrum suorum. non quidem q̄ ante eam non haberet: quoniam ante possidebat. sed quia ante res possessas non administrabat: sed alius loco eius. nunc vero quia incipiebat res suas administrare emancipatus de seruitijs domini dicebatur egredi ad possessionem patrum suorum. s. illi qui vendiderunt possessiones suas: ⁊ postea eas in iubileo recuperauerunt. nam isti non habebant aliquid de possessionib⁹ patrū suorum cum ille manerent apud emptores: sed cum in anno iubileo recipiebant eas dicebantur pure regredi ad illas. sic habetur supra in littera. cum dicitur. ipse est enim iubileus reuertetur homo ad possessionem suam: ⁊ vnusquisq; ad familiam pristinam. (Mei enim sunt serui.) ¶ In ista parte ponitur quare iudei non vendebantur in eternum sicut alie gentes. nam in alijs gentibus omnes contractus venditionis fiunt simpliciter: siue vendatur aliqua possessio: siue vendatur homo in seruum. ⁊ permanebant iste venditiones vsq; in eternum. inter iudeos autem solum vsq; ad iubileum. De possessionibus autē supra causa reddita est in littera. s. q̄ terra nō erat iudeorum sed dei: ipsi vero erant coloni ⁊ aduene qui non habent aliquod ius super corpus possessionis ad alienandum. Hic autem reddit tur causa de hominibus quare non vendantur in seruos vsq; in eternum: ⁊ intentio dei erat hic vt iudei pauperes non pmerentur eterna seruitute: quia sic inducerentur vt conuerterētur ad gentilitatem ne tā tū affligerentur. banc tamen legem data de⁹ volebat iure tueri. s. q̄ hebrei non poterant se vendere in seruos in eternum nec ad vnam horam: quoniam nullus seipsum vendere potest in seruum nisi qui sui iuris est cum nō posset quispiam in alterum ius constituere quod ipse non habet. ergo cum iudei essent serui dei non erant sui iuris sed totaliter pertinebant ad deum: ideo non poterant vendere se in pre iudicium eius nec ad momentum. Deus tamen ad sublenandas necessitates eorum permittebat q̄ vendere possent se in seruitutem vsq; ad iubileum: amplius tamen nequaquam. ¶ Sed aliquis dicet q̄ ista ratio non stat. nam tunc in nulla gente liceret seruitus perpetua: quoniam omnes gentes serui dei sunt. ergo non licet eis vendere seipsos: nec ad tempus: nec in eternuz. maxime autem erit de venditione que erat vsq; in eternum. q̄ autem omnes gentes sunt serui dei nullus dubitat. ¶ Ad hoc respondendum est istam rationem stare conuenienter. s. quia iudei erant serui dei: ideo non licebat eis seipsos vendere. De ceteris gentibus respondetur q̄ nulla gens erat serua dei nisi iudei. nam q̄q̄ omnes gentes sint creature dei: ⁊ subdite ei naturaliter. tamen nulla est serua eius. non enim quilibet subiectus alteri est seruus eius. sed dicitur seruus qui pecunia emptus est: vel in bello captus: aut de manu alterius domini redemptus. Iudei autem erant huiusmodi: quia ipsi primo erant in seruitute pharaonis. deus autem in virtute multa: ⁊ signis: atq; prodigijs redemit israelitas de manu egyptiorum deletis egyptijs in mari rubro. ergo per hoc effecit eos sibi proprie seruos: atq; si pecunia redemisset. De alijs autem gentibus non erat sic. nam q̄q̄ deus illas creasset: ⁊ quotidie gubernaret: tamen nō redemit eas de manu alicuius tenentis eas in seruitute sicut redemit iudeos. ergo non erant serue sed solum naturaliter subdite. Qz autem israelite vocentur serui dei: non propter hoc q̄ a deo creati sunt: aut quotidie gubernantur: sed quia de seruitute educti sunt apparet in littera sequēti. s. ⁊ ego eduxi eos de terra egypti. ergo stabat conuenienter dictum in iudeis q̄ non venderent seipsos: quia erant serui dei. in alijs autem gentibus non subsistebat ista ratio. (Et ego eduxi eos de terra egypti.) Hic ponitur modus quomodo israelite essent serui dei. s. quia eos redemerat sibi iure bellico de manu aliorum hoz. s. egyptiorum pmentium. ⁊ non ponitur hic ista eductio de terra egypti tamq̄ expressiua diuini beneficij. etiam als poni solet: sed tamq̄ signi ficantiam obligationis ⁊ iuris quod deus habet in iudeis. s. quia sunt serui eius ab eo pure redempti. (Non veneant conditione seruorum). i. non poterunt vendi sicut serui. non vetat hic deus iudeos vendi in seruos: quoniam permittebat eos vēdi vsq; ad iubileum sed prohibet eos vendi conditione seruorum. Est enim conditio seruorum vt semper serui sint cum semel serui effecti fuerint. Si ergo iudei venderentur in seruos conditione seruorum manerent in seruitute vsq; in eternum: ⁊ hoc deus prohibet. in quo inuitur q̄ purus contractus venditionis in eternum manet siue vendatur possessio siue homo. nam contractus venditionis simpliciter non duraret in eternum cū deus permittat hic iudeos posse vendi in seruos vsq; ad annū quinquagesimum: non prohibet eos vendi conditione seruorum. ergo venditio per conditionem seruorum est in eternum. (Ne affligas eum per potentiaz.) Hic loquitur deus ad eos qui emebant aliquos de iudeis in seruitutem q̄ non opprimerent eos per potentiā. quod potest intelligi dupliciter. Primo quantum ad afflictionem de qua supra dicebatur q̄ non opprimerentur iudei serui seruitute famulorum. sed quasi mercennarij ⁊ coloni. ⁊ q̄q̄ ista lex data esset: domini tamen per potentiam opprimerent seruos iudeos dura seruitute: ideo deus admonet ne affligant eos per potentiam. Alio modo intelligi potest hoc referendo ad id quod immediate dictum est. s. ad liberationem iubilei. nam lz sic statutum esset vt liberarentur serui in iubileo: tamen domini per potentiam poterant eos tenere in seruitute vltra iubileum. ⁊ hoc erat affligere eos: ideo deus iubet ne hoc modo affligantur. (Sed metuito deum tuum). i. timeas deum tuum. s. q̄ quamuis non desistas ab afflictione seruorum propter eos: quia ipsi nullius potentie sunt. tamen time deum tuum ⁊ facias propter eum hoc. (Seruus ⁊ ancilla.) Prohibuerat deus supra ne haberent iudei aliquos seruos de fratribus suis vsq; in eternum. ⁊ quia hoc videbatur aliquo modo grauatoriam diuitum iudeorum: ponitur hic quomodo iudei possent habere aliquando seruos ⁊ ancillas vsq; in eternum. ⁊ hoc erat de gentilibus. (Sint vobis de nationibus.) Vocantur nationes gentes omnes preter iudeos. ⁊ de his licebat habere seruos. In quo inuitur q̄ iudei q̄q̄ venderentur in seruos tamen nō erāt proprie serui: quia hic dicitur q̄ seruus ⁊ ancilla sint de nationibus. ergo nunq̄ est seruus ⁊ ancilla de iudeis. Illi vero qui de iudeis vendebantur in seruitutem non erant serui proprie: quia non manebant in seruitute vsq; in eternum: que est conditio seruorum vt supra patet in littera. (Que in circuitu vestro sunt). i. de gentibus que sunt in circuitu terre vestre. nō dicitur de his tamq̄ non possent habere iudei seruos de alijs gentibus remotioribus etiam de extremitate mundi: sed dicitur de circuitu vestro ad significandum q̄ non poterant accipere seruos de terra sua. ¶ Aliqui enim dicunt q̄ intelligitur hoc de gentibus que erant in circuitu. i. de gentibus chananeorū que erant apud iudeos quorum terram ipsi iudei accepturi erant. ⁊ ponūt exemplum de gabaonitis qui accepti sunt in seruitutem in vsuz totius populi ⁊ sanctuarij vt p̄z Iosue. c. 9. ¶ Sed hoc non potest stare quia gabaonite erant de terra populorum quos acceptari erant iudei in possessionem suam: ideo non debebant eos dimittere viuentes nec inire cum eis aliquod fedus seruitutis: nec iniuissent nisi forte in fraudem gabaonite mutauissent habitum loquentes cum iudeis tamq̄ venientes de terra lōginqua. cum vero israelite cognouissent se deceptos esse ab illis: populus moliebatur occidere illos: sed Iosue ⁊ principes israel propter iusturanduz quo se constrinxerant liberauerūt illos a morte: ⁊ in penam fraudis sue fecerunt eos seruos sanctuarij ⁊ populi. ⁊ tamē si cognouissent eos esse de terra illa quā accepturi erant nullo modo eos accepissent in seruos: sed occidissent eos sicut occiderant alias gentes. patet etiam hoc Deuter. 20. c. vbi dicitur. de his autem vrbibus que dabuntur tibi nullum omnino permittes viuere: sed interficies in ore gladij: etbeum videlicet amoreum: ⁊ chananeum: ferezeum: ⁊ eueum: ⁊ iebuseum. sed ante hoc dixerat q̄ quandocunq; oppugnaret aliquas ciuitates que non essent de terra quam accepturus erat israel occiderent omnes viros: ⁊ feminas reseruarent. ⁊ iubet aliter fieri quando pugnarent israelite contra gentes illas quarum terram accepturi erant. ergo oportet q̄ tūc occiderent omnes tam viros q̄q̄ feminas. ergo non poterunt iudei accipere seruos de gentilibus illis quarum terram possessuri erant: sed de alijs. ⁊ dicitur que in circuitu vestro sunt. i. accipietis seruos ⁊ ancillas non de gentilibus qui habitant in terra quā vos possessuri estis: sed de gentibus que habitant in circuitu terre huius. (Et de aduenis qui peregrinantur apud vos.) Hic ponitur alius modus gentium de quibus accipi poterat seruus ⁊ ancilla. ⁊ supra dabatur vnus modus: scilicet q̄ acciperentur serui ⁊ ancille de gentilibus que erant in circuitu: idest de gentilibus nondum conuersis ad iudaismum.

*¶ Dic autem patur alius modus accipiendi seruos ⁊ ancillas.

Nō. 25. A Quare cū oēs gentes faciant ꝛct⁹ simplr in vēditōib⁹: iter iudeos fiebat vēditio etna.

B Obiectō. An ista sit rō sufficiens. Rīsio.

Quō soli iudei erāt sui di q̄ tū ad obligationē.

† Israelite quō di sui essent.

† Seruoz ditio.

† Dupler lre expō.

† Quō iudei aliq̄s suos ⁊ ācillas vsq; etnū habeb⁹ posset.

† An licitum eēt iudīs accipe suos d gīe chananeorum. Nōnulloz expō lre.

Im pbatō.

† *Nō. 26. A Si iudi pugnarent ꝛ

aliq̄m gētē q̄ ñ eēt de chananeis accipiebāt ide suos z ācillas z illi cōpellebāt cōuerti ad ritū iudaicū z circuncidi.

.s. de gentilibus iam conuersis. Primus modus erat vt si iudei pugnarent contra aliquam ciuitatem extra terram possessionis sue occidebant omnes viros potentes capere arma: vel qui iaz alicuius etatis habentis instinctum ad vindicandum erant: feminas autem z paruulos reseruabant vt patet Nume. 20.c. z hoc quando nolebant recipere conditionem pacis z seruitutis z sic accipiebant tunc omnes feminas in ancillas: z omnes paruulos in seruos: aut vendebant eos alijs gentibus. z de his potest intelligi littera ista q̄ acciperent seruos z ancillas de gentibus que erant in circuitu. Et tunc isti qui accipiebantur in seruos z ancillas conuertebantur ad cultum iudaicum. nam si viri essent circuncidebantur z compellebantur ad omnes cerimonias cultus iudaici. Sic patet Exod. 12.c. cum dicitur. omnis seruus empticius circūcidetur z sic comedet. De ancillis autem idem modus erat: quia sine aliqua cerimonia precedente compellebantur ad ritum iudaicum cum in eis non posset precedere circuncisio. ¶ Q; autem tam serui q̄ ancille compellerentur ad ritum iudaicum patet quia permittebatur eis q̄ comederent de sacrificijs pacificis dominorum suorum. z dicebatur q̄ ascenderent cum eis in locum sanctuarij quando ascendebant domini vt patet Deutero. 12.et. 16.c. z tamen non permittebantur comedere de carnibus sacrificiorum: nec etiam introire in sanctuarium nisi iam conuersi essent ad ritum iudaicum vt declaratum fuit supra. 21. ergo serui z ancille accepte de gētilibus cōpellebantur conuerti ad cerimonias iudaicas. ¶ Alio modo poterant accipere iudei seruos z ancillas de gentibus que in circuitu eorum erant. s. vt non acciperent iure bellico: sed precio comparando. z tunc bos emptos in seruos compellebāt ad ritum iudaicum sicut supra dictum est. ¶ Modus autem accipiendi seruos de quo hic dicitur non est de gentilibus manētibus in gentilitate: sed gentilibus iam conuersi qui sponte conuersi fuerant. nam ipsi poterant seipsos postea vendere in seruos sicut iudei faciebant: z tamen non gaudebant eodem priuilegio quo iudei se vendentes: quia iudei venditi egrediebantur liberi in anno septimo remissionis: vel ad plus in anno iubilei. conuersi autem de gentilibus cum semel venditi essent nunq̄ liberabantur: quia nolebat deus q̄ gauderent eisdem priuilegijs quibus iudei. ne oriretur inter iudeos seditio z inuidia: quia alienigene equiparabantur eis: ideo alienigene efficiebantur serui in eternum vt patet infra. Etiaz non gaudebant priuilegio anni septimi remissionis. nam in anno illo remittebantur omnia debita iudeis que contracta fuissent ex mutuo: nec poterant repeti ab eis cum transiret annus septimus. Si tamen essent gentiles cōuersi: semper manebat locus repetitionis vt patet Deutero. 15.c. nec gaudebant aliquo priuilegio anni remissionis nec iubilei: nisi in hoc q̄ fructus istorum annorum communicabantur eis qui sponte nascebantur. sed in hoc non excedebant bestias: quia etiam bestijs agri communicabantur fructus. sic patet Exod. 23. z supra in littera cum dicitur. sed erit vobis in cibum: tibi z seruo tuo: ancille: z mercennario: z aduene qui peregrinatur apud te: iumentis tuis: z pecoribus omnia que nascuntur prebebunt cibum. Alia quoq; erant priuilegia preter annum iubilei z annum septimum remissionis quibus non gaudebant conuersi ad iudaismum. s. q̄ non poterat vnus iudeus alteri dare quicquam ad vsuram: z tamen poterat dare conuersis ad iudaismum ad vsuram vt patet Deuter. 23. c. s. non fenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniam: nec fruges: nec quamlibet aliam rem sed alieno: fratri autem tuo absq; vsura id quo indiget commodabis. z sic patet de aduenis. s. de gentilibus conuersis ad iudaismum q̄ non haberent eadem priuilegia cum iudeis ex genere: sed solum participabant cū eis equaliter in legibus que sunt i punitionibus inferēdis vt patet precedenti. c. vocantur hic aduene gentiles conuersi ad iudaismum: quia isti venerunt de terra sua z cognatione sua z cultu deorum suorum ad terram iudeorum z cultum dei eorum. z dicuntur peregrinari apud eos. i. manere tamq̄ peregrini: quia non habent ibi cognationem nec terram originis: sed omnia sunt eis noua z aliena. (Vel qui ex his nati fuerint in terra vestra). i. non solum poteritis habere seruos de aduenis qui dicuntur esse gentiles conuersi ad iudaismum: sed etiam de filijs eorum qui postea nati fuerint manentibus patribus in iudaismo. ¶ In quo patet q̄ solum vocantur aduene hic illi qui conuersi sunt de gētilitate solum: filij autem eorum qui nati sunt postq̄ ipsi fuerūt conuersi ad iudaismum. non vocantur aduene. ¶ Et causa est quia isti non venerūt de terra aliena: aut de cognatione extranea aut de cultu aliorum deorum: sed patria iudeorum erat patria eorum. z ibi erat cognatio ipsorum: z nullum deum habebant nisi deum iudeorum: ideo nō habebant aliquid in quo aduene vocarentur. Et sic exprimitur hic de aduenis z filijs ipsorum: z rationabiliter factum est. nam non videbatur esse idem ius de conuersis ad iudaismum: z de filijs ipsorum qui postea nati sunt in iudaismo. videbatur enim maiori gaudere priuilegio eos qui in iudaismo nati sunt ex conuersis: q̄ ipsos conuersos. sicut maiori priuilegio gaudebant iudei ex genere q̄ conuersi ad iudaismum. sed isti qui conuersi erant nō tātū apropinquabant ad iudeos ex genere sicut illi qui ex conuersis nati erant in iudaismo. z sic videtur q̄ deberent consequi aliud ius. Deus tamen dicit q̄ siue conuersi ad iudaismum: siue ipsi nati ex eis possint vendi z maneant serui vsq; in eternum. *¶ Sed queret aliquis an hoc semper verum esset. s. q̄ filij conuersorum possent vendi in seruos in perpetuum: vel esset limitatum aliquod tempus vsq; ad quod ista lex duraret. ¶ Dicendum q̄ conuersi de gentilitate semper vendi poterant in seruos perpetuos. sed de filijs conuersorum est dicendum q̄ aut erant illi ex vtroq; parente de parte gentilium: aut pater erat conuersus z mater iudea. Si autem primo modo dicatur non solum ipsi filij conuersorum immediati: sed etiam vsq; ad mille generationes z in eternum haberent hoc q̄ venderentur simpliciter in seruos sine aliquo tempore dato ad remissionem. ¶ Si autem dicatur secundo modo oportet assignari aliquod tempus in quo filij conuersorum exuerent iugum legis huius z haberēt idem priuilegium cum iudeis ex genere. s. q̄ non possent vendi in eternum sed vsq; ad iubileum. ¶ Et dicendum est q̄ ista lex manebat in filijs conuersorum quousq; ipsi possent contrahere matrimonium cum filiabus iudeorum. tunc enim filij inde nati quia erant filij iudaicarum feminarum consequebantur legem iudeorum ex genere. s. q̄ non possent vendi in eternuz: sed vsq; ad iubileum: z sic quantum ad omnia alia priuilegia. Qō autem esset tempus in quo filij conuersorum possint accipere vxores de filijs israelitarum non est totaliter idem: sed in quibusdam conuersis hoc ante fiebat: in alijs autem posterius. s. in quibusdam vsq; ad secundam generationem. in alijs vsq; ad quartā. in alijs ad decimam. z sic differenter. de quo habetur Deutero. 23.c. (Vos habebitis famulos). i. gentiles qui in circuitu vestro sunt poteritis habere in famulos z ancillas: z etiam aduenas conuersos de gentilitate z filios conuersorum. z dicitur q̄ habebunt istos in famulos. s. in famulos simpliciter. nam etiam iudei habebantur in seruos. sed non erant serui simpliciter cuz non possent vendi conditione seruorum vt patet supra in littera. sed solum vsq; ad iubileum. (Et hereditario iure transmittetis ad posteros). i. non solum vos possidebitis istos seruos cōuersos de gentilitate z filios conuersorum in vita vestra: quod est per aliquod tempus possidere: sed etiam transmittetis eos ad posteros. i. ad heredes vestros filios vel nepotes iure hereditario. i. faciendo q̄ ipsi succedant vobis in eis. z hoc est possidere vsq; in eternum. z tamen non fiebat hoc in seruis q̄ erant iudei ex genere: quoniam isti non poterant vendi vsq; in eternum: sed vsq; in iubileum. Non tamen excluditur ex hoc quin ipsi iudei facti serui aliquando transmitterentur ad posteros iure hereditario. nam multotiens hoc fiebat in eis: vt si aliquis haberet seruum iudeum liberandum in anno septimo: z ante tempus illud moreretur relinquebat seruum illum heredi suo vsq; ad tempus remissionis: z postea liberabatur. a fortiori autem poterat aliquis seruus iudeus transmitti ad posteros si maneret vsq; ad iubileum. nam in tanto tempore poterant esse multe generationes z successiones hereditarie. Sed prohibetur in iudeis seruis q̄ non transmittantur ad posteros iure hereditario: ita q̄ ista transmissio duret vsq; in eternum. sed bene poterat fieri transmissio per successores heredes vsq; quo completur tempus seruitutis: siue ad annum septimum remissionis: siue ad iubileum. (Ac possidebitis in eternum). i. isti serui de conuersis z filijs conuersorum z de alijs gentilibus qui erant in circuitu poterant possideri vsq; in eternum. s. vsquequo morerentur. dicitur enim aliquis homo in eternum possideri si tāmdiu possidetur quamdiu ipse viuit. z sic erat de istis: quoniam semper tenebantur in seruos. (Fratres autem vestros filios israel.) Hic ponitur q̄ non erat sic in iudeis ex genere: sed isti maiori gaudebant priuilegio: quia in anno septimo remissionis vel in iubileo liberabantur. z vocantur fratres solum filij israel. Conuersi autem z filii conuersorum. non vocabantur fratres: z sic non gaudebant eodem priuilegio quo iudei ex genere. z hoc est generale q̄ vbicunque dicatur de

*Qō. 27. A Nunqd vez esset sp q̄ filij cuersoz vēdi posſent i seruos in petuum. Rñsio ad q̄stū.

Dubiuz.

Rñsio.

† Serui ō gñie iudeoz alicui trans mittebāt ad posteros iure hereditario ñ erāt i etnū serui. B

† Filij cuersoz ñ vocā tur pegrini z q̄ ēt non gaudebāt p̄ uilegijs iubilei.

B Bētiles cōuersi ad iudaismū nō gaudebant p̄uilegijs iubilei magis q̄ gaudebant bestie agri.

catur de fratribus:semper intelligitur de israelitis descendentibus de iacob:quia quando deus volebat nominare gentiles cōuersos non noiabat eos fratres: sed aduenas aut peregrinos.

† (Ne opprimatis per potentiam).i.non opprimatis iudeos ex genere per potentiam faciēdo vobis seruos vltra tempus debitum.z loquitur hic deus quantum ad tempus remissionis iubeozum.nam cum serui essent liberabantur in anno septimo vel saltem in iubileo.Conuersi autem ad iudaismum:z filij eorum erant serui vsq; in eternum.propter hoc autem iudei aliquando conarentur per potentiam detinere in seruitute alios israelitas contribules suos vsq; in eternum:sicut tenebant conuersos vel filios conuersozum:ideo dicitur q; non opprimantur per potentiam.s.faciendo q; maneant in seruitute vltra tēpus in quo lex exuit illos.(Si inualuerit apud vos manus aduene.)Hic ponit casus in quo vendebatur iudeus alicui cōuerso ad iudaismum vel filio conuersozum.z ponitur speciale in isto casu:quoniam conuersi ad iudaismum grauarent iudeos.z propter hoc volebat deus vt eriperentur iudei de manu illorum.erat enim causa aliqualis inuidie inter iudeos ex genere z inter filios conuersozum z ipsos conuersos.nam iudei ex genere gaudebant priuilegijs anni iubilei z remissionis: sed non cōuersi z filij eozum tam in remissione debitozum q̄; seruitutis vt supza expositum est.ideo cum iudei caderent in manu conuersorum premebant eos:conuersi in manu iudeozum premebāt eos iudei.¶Conuersi enim in respectu ad iudeos non gaudebant priuilegio anni remissionis debitis non repetendis:nec priuilegio de non exigendis vsuris.ita nec iudei in comparatione ad conuersos.vt si aliquis de iudeis recepisset manum a conuerso vel filio conuersi non liberatur ab illo in anno septimo remissionis sicut si recepisset ab aliquo iudeo.ita si venderetur in seruum alicui de conuersis non liberabatur in anno septimo: sicut liberaretur si venderetur alicui iudeo.z si recepisset pecuniam iudeus a conuerso vel filio cōuersi poterant exigi vsure que nō exigerentur si recepisset ab aliquo iudeo.patet hoc:quia omnes leges que loquuntur de remissionibus harum seruitutum: vel debitozum:z vsurarum loquuntur in iudeis ex genere.z sic nullo modo obligant conuersos z filios conuersozum. De lege remissionis debitozum patet ex tenore eius qui habetur Deuter. 15.c.De lege remissionis seruitutis in anno septimo patet Exo. 21.c.z Deuter. 15.c.De lege vsurarum patet Deute.23.c.Erant igitur equales iudei ex genere:z conuersi ad iudaismum inter se nisi quantum ad vnum.s.q; quando venderentur cōuersi ad iudaismum in seruos iudeis manebant in seruitute vsq; in eternum. cum vero vendebantur iudei conuersis ad iudaismū vel filijs ipsozum q̄q̄ non liberarentur in anno septimo remissionis:tamen liberabantur in iubileo vt patet hic in littera.¶Cuz ergo aliqualiter essent exosi iudei conuersis:z cōuersi iudeis.oabat deus q; iudei venditi conuersis poterant redimi a quolibet suozum cognatozum.z si non redimerentur ab eis liberabātur a seipsis si possent dare precium.Sin autem liberabantur in iubileo:z etiam in hoc quod pertinebat ad redemptionem ante iubileum excedebant iudei conuersos:quia non poterant redimi conuersi ad iudaismum vel filij eozum de manu iudeozum per aliquos cognatos suos z affines etiam si darent precium quomodocunq;:nisi de voluntate ipsozum dominozum. Si tamen aliquis iudeus venderetur conuerso vel filio eius poterat redimi quandocūq; vellent eum redimere cognati vel affines sui etiam inuito domino.z non tenebantur dare quodcunque precium vellet dominus eius:sed computando sm tempus mercēnarij.forma huius computationis infra habetur. De his dictuz est Deutero.23.c.(Si inualuerit apud vos manus aduene z peregrini).i.si inter vos factus fuerit potens aduena z peregrinus.manus enim potentiaz signat.z dicitur tunc manus alicuius inualescere quando ipse potens fit.z est sensus q; aliquando aduene de gentilitate efficiebant diuites:z potentes inter iudeos: z tunc iudei vendebant se illis.accipitur autem hic aduena z peregrinus pro eodem.s.pro conuerso de gentilitate qui vocatur aduena:quoniam venit de gente aliena z cultu alienozum deorum.vocatur peregrinus inquantum manet in terra iudeozum peregrinando.s.q; nō manet ibi in origine sua:nec in cultu deorum suozum.(Et attenuatus frater tuus).i.si fuerit frater tuus iudeus depauperatus: quod est attenuatum esse in substantia.z ponitur hoc quia homines solent vendere seipsos propter paupertatem maximam.cuz vero aliquis diues est non vendit seipsum.z tamen ista lex non solum tenet de pauperibus:sed etiam de diuitibus dum tamen essent de genere iudeozum. q̄q̄ non erat tanta misericordia habenda de diuite qui seipsum vendebat sicut de paupere.z dicitur hic frater tuus.i.iudeus ex genere: quia si esset aliquis de aduenis venditus alteri aduene non poterāt hoc facere iudei.nec etiam ista lex erat ad aduenas inter se:sed ipsi faciebāt seruitutes z omnes venditiones eternas sm legem aliarum gentium cum non esset eis data aliqua lex super hoc.(Uendiderit se ei.)Iudei magis vendebant se alijs iudeis q̄; gentilibus conuersis: quia apud iudeos liberabantur in anno septimo sine aliqua redemptione precij. Si autem venderentur gentilibus conuersis aut filijs eozuz nō poterāt exire in libertatem vsq; ad annum iubilei nisi precio redimerentur. Aliquando tamen iudei volentes se vendere non reperiebant aliquos iudeos quibus se venderent.ideo compellebantur vendere seipsos conuersis ad iudaismum.z hoc erat quando inualuerat manus eozum apud iudeos.s.q; erant facti diuites vel potentes.¶Alia autem causa esse potest propter quam iudeus venderet se gentili z non iudeo.s.vt daret ei magis de precio.nam quando aliquis vendebatur iudeo: erat venditio vsq; ad annum septimum remissionis.etiam ibi liberabatur nisi in casu supzapositō.s. quando accepisset a domino vxorem: z genuisset ex ea filios:quia propter filios z vxorem educendos manebat aliquando vsq; ad iubileum.z sic seruitus diuturnior ad quam obligabatur simpliciter iudeus venditus iudeo erat sex annozum.sic patet Exod.21.c.z Deutero.15.c. cum dicitur. si emeris seruum iudeum sex annis seruiet tibi.Istud autem tēpus erat paucum:ideo pro illo paucum precium daretur seruo vendito.Si autem venderetur iudeus conuerso ad iudaismū vel filijs conuersozum erat ista venditio pro maiori tempore.s. vsq; ad iubileum vt apparet in littera.z sic poterat esse tempus quadraginta nouem annozum:ideo maius precium daretur cū aliquis iudeus sic se venderet q̄; cum venderetur alteri iudeo que erat venditio panci temporis.s.vsq; ad annum septimum remissionis.(Aut cuiq̄ de stirpe eius).i.alicui de filijs conuersozum vel aduenarum.ex hoc patet q; solum vocantur hic aduene z peregrini ipsi conuersi immediate de gentilitate:filij autem conuersozum non vocantur aduene sed de stirpe aduenarum.cuicunq; tamen vendatur idem iuris est:quoniam liberabatur in iubileo vel redimebatur ante tempus. Hoc est verum de illis filijs conuersozum qui non gaudebant priuilegio iudeorum z sunt qui nati erant ex vtroq; parente de gentili stirpe: quia isti nunq̄; gaudebant priuilegio iudeozum quamdiu tales erant vt dictum est supza. Nam isti vendebantur in perpetuū: ideo iudei venditi istis manebant venditi vsq; ad annum iubileum.nam in annis remissionis qui erant intermedij non liberabantur nisi redimerentur precio.¶Si autem esset de stirpe conuersozum de gentilitate non tamen ex vtroq; parente: sed esset mater iudea ex genere gaudebat ille priuilegijs iudeozuz quantum ad hoc q; non venderetur in perpetuum sed liberaretur in anno remissionis z ad plus in iubileo.z ideo si huic venderetur aliquis iudeus non poterat retinere illum vsq; ad iubileum:sed liberum dimittebat eum in anno remissionis septimo nisi in casu in quo perforabatur seruo auris Exo.21.c. z hic in littera.nam tunc manebat vsq; ad iubileum.z ratio est quia sicut iste non vt de conuersozum genere sed vt iam de gente israel gaudebat priuilegijs hebreozum vt non posset vendi nisi sub lege remissionis.ita iudeus ei venditus gaudebat apud eū priuilegio anni septimi remissionis: z non sicut venditus conuerso qui non est de progenie hebreozum. (Post venditionem redimi potest).i.postq̄ se vendiderit potest redimi. Hoc priuilegium datur iudeis quando vendebantur aduenis z filijs eoruz.z erat propter duo.Primo quia magis affligerētur ab istis q̄; a iudeis:eo q; iudei erant exosi aduenis z aduene iudeis propter causam supza datam:z magis premerentur ab illis. rationabilius ergo erat liberari de manu illozum q̄; de manu fratrū suozum iudeozum.Secunda causa est magnitudo temporis.nam q̄n iudeus iudeo se vēdebat durabat ista vēditio vsq; ad annū septimū remissionis.cū vero vendebat se gentili durabat vsq; ad iubileuz: z pro maiore tempore seruitutis maius subsidium liberationis dandum erat. Cum vero vendebatur iudeus iudeo non dabatur ei quod posset se redimere propter duas causas supradictas. Si tamen venderet iudeus iudeo possessionem suam concedebatur ei q; posset illam redimere sm modum qui habetur supza. Ratio huius est quia venditio possessionis erat ad maius tempus.s.vsq; ad iubileum.(Qui voluerit ex fratribus suis redimet eum.)*Hic ponūtur personе potentes redimere iudeum venditum alicui aduene vel fi-

L
† In quo casu vendebat in de⁹ alicui cōuerso ad iudaismum.

† Judei ℨ cōuersos si gaudebāt legibus iubileoz q̄tū ad ōbita fic nec ℨuersi ℨ iudeos i eisdem.

† Hoc.s.attenuatus fr tu⁹ q̄re ponitur.

D
† Lre expositio.

E
† Jude⁹ q̄re vēderat se gētili ℨuerso z non iudeo cū a gētili cōuerso grauⁱ⁹ premeretur.

† Priuilegiū datū iudeis

Quare iudei vēditi magis liberandi erant de manu ℨuerſozuz q̄; de manu aliorū iudeoz.

F
*Hic ponūtur personе potentes iudeū aduene vēditum redimere.

lio aduene: ⁊ sunt omnes cognati vel affines. dabatur enim solū bis q̄ possent redimere iudeos venditos: quia cognatus ad cognatum pertinet ⁊ affinis ad affinem aliquo modo. ideo habet ius redimendi cognatus p̄o cognato: vel affinis p̄o affine tamq̄ coniūcta persona. Alij autem de populo iudeorum non habebant ius redimendi etiaz si benefacere vellēt: quia in hoc viderētur grauari ipsi emptores iudeorum si omnibus permitteretur ius redimēdi. ⁊ dō q̄ quilibet de fratribus suis redimet eū. i. poterit redimere. accipiūtur. n. hic fratres. nec valde large nec valde stricte. nam fratres stricte dicti dñr esse geniti immediate ab eisdem parentibus: sicut dicuntur duodecim filij iacob fratres inter se. largissime fratres dicūtur omnes iudei adinuicem de quacūq̄z tribu vel cognatione sint. sic habetur Deutero. 15. c. cum dicitur. cum tibi venditus fuerit frater tuus hebreus aut hebrea. Sic etiam dicitur supra. fratres vestros filios israel ne opprimatis. vbi omnes filij israel vocantur inter se fratres. Accipitur autē hic frater medio modo. s. p̄o illo qui erat cognatus vel affinis in quocūq̄z gradu attinentie non tamen p̄o fratribus solis qui erant ex eisdem parentibus: quia licebat alijs ius redimendi. nec etiam vocantur fratres omnes iudei: quia nō licebat omnibus sed solis cognatis ⁊ affinibus. (Et patruus ⁊ patruelis.) Hic declarantur iste persone que sint: ⁊ dicitur q̄ sunt patruus ⁊ patruelis. nec tamen hic ponūtur omnes: sed exēplificatur de quibusdam: ⁊ postea ponitur regula generalis. nā patruus ⁊ patruelis sunt cognati ex parte patris. Istud tamen ius redimendi non solum pertinebat ad cognatos ex parte patris sed etiam ex parte matris. Sed ponūtur hic iste due persone gratia exempli vt intelligātur cetere. dicitur patruus frater patris: sicut auūculus frater matris. Patruelis dicitur filius patris. ⁊ dicūtur patrueles ad se inuicem filij duorum fratrum. s. filiⁱ patrui ⁊ fratris sui. sic habet Ysa. c. 5. s. cātabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee sue. ⁊ isti sunt attinētes sibi in se cūdo gradu equaliter transuersaliz. (Et consanguineus.) Hic ponitur regula generalis. s. q̄ omnibus cōsanguineis liceret redimere cognatos suos de manu aduenarum etiam inuitis dominis. (Et affinis). i. ius redimendi pertinebat ad affines inter quos causatur attinentia. propter coniūctionem carnalem: ⁊ fundatur super consanguinitate. Isti minus attinent sibi inuicem q̄z cognati cum affines solum attineant propter cognatos ⁊ nō econuerso. ¶ Et quando dicitur hic q̄ isti possent redimere nō est sensus q̄ isti soli possent: quia etiam omnes alij iudei poterant redimere si vellet vendere dominus serui iudei. Poterat etiam vendere dominus cuilibet alteri aduene vel filio aduene sub eadem lege qua ipse emerat: non tamen poterat vēdere alicui alienigene. s. gentili non conuerso ad iudaismum sicut dicitur de venditione ancillarum Exod. 21. c. ¶ Erat tamen differentia inter istos quia cognatis ⁊ affinibus erat ius redimendi cognatum suum ⁊ affinem: ⁊ redimerēt etiam inuito domino. alijs autem iudeis ⁊ aduenis non erat ius redimendi iudeum venditum inuito domino. poterant tamen redimere illum volēte domino. ¶ Ratio huius est q̄z cognati ad cognatos attinēt: ⁊ affines ad affines: ⁊ tamq̄ personis coniūctis ineſt eis posse agere p̄o se inuicem. Alij autem non attinent sibi: ideo non habent ius redimendi. Nam si cōcederetur cuilibet istud ius grauarentur valde emptores ⁊ nullus vellet emere. ¶ Potest etiā hoc intelligi ex parte ipsorum iudeorum venditorum: quoniam p̄sumitur q̄ cum eis bene se habeant cognati ⁊ affines sui. De alijs autem non erat ista vlis p̄sumptio etiam si essent iudei.

Notandū. Qualiť se bēbat iudeus redimēs cognatū de manu aduene ad eū.

¶ Sciendum autem q̄ quandocūq̄z aliquis bonus redimebat iudeum venditum aduene efficiebat eum seruum suum. sicut cū aliquis emit seruum ab aliquo domino: efficitur iam ille seruus emptoris. poterat tamen quilibet cognatus vel affinis redimēs dupliciter se habere ad iudeum redemptum. s. vel accipere eum in seruum: vel q̄ maneret obligatus p̄o precio dato: quod magis elegisset ipse redemptor. Si tamen redemptor acciperet in seruum iudeum redemptum non poterat eum in seruum tenere ea lege qua venditus erat aduene. nam iudei vendebantur aduenis vsq̄z ad iubileum. Si tamen aliquis iudeus alteri iudeo venderetur non debebat apud eum remanere nisi vsq̄z ad annū septimum remissionis: nisi in casu suprapositō de seruo recipiente vxorem a domino suo ⁊ gignente ex ea filios: quoniam interdum manebat seruus vsq̄z ad iubileum vt emeret filios ⁊ vxorem de seruitute. sed non erat hic iste casus. ergo non poterat manere seruus apud iudeum redemptorem nisi vsq̄z ad annum septimum remissionis. (Sin autem ⁊ ipse potuerit redimet se). i. si non redemptus fuerit iste a cognatis vel affinibus suis poterat seipsum redimere si haberet pecuniam. nam dabatur primo cognatis ⁊ affinibus q̄ redimerent iudeum venditū: ipsi a principio venditionis redimere poterant: ⁊ non redimebat se tūc ille qui vendebatur: quia differebat venditio ⁊ redēptio. cum tamen alij non redimerent: poterat se quisq̄z redimere. q̄si penitēs q̄ se vendidisset ⁊ isti poterant se redimere: quia q̄q̄z essent serui tamen habebant pecunias ⁊ possessiones in cognatione sua: quibus venditis redimere se poterant. (Supputatis dūtaxat annis a tempore venditionis sue vsq̄z ad annum iubileum.) Hic ponitur modus qui esse dēbat in redemptione. ⁊ iste est communis siue redimeretur aliquis a cognato: vel affini: vel siue redimeretur a seipso. s. q̄ computarentur anni a tempore facte venditionis vsq̄z ad iubileum. ⁊ deinde computaretur precium huius venditionis ⁊ taxaretur quantum cuilibet anno proueniret. ⁊ tunc computarentur anni elapsi a tempore vēditionis facte: ⁊ detraberetur valor correspondens istis annis de toto precio quod datū est p̄o seruo. vtpote si aliquis vendidit se aduenis vel filijs aduenarum. si a tempore venditionis facte vsq̄z ad iubileū residebant anni quadraginta cōputeť p̄cium vtpote si erat ducentorum. ⁊ tūc proueniet cuilibet anno quinq̄. subtrahantur ergo anni a tempore venditionis ⁊ sint decez anni quibus respōdebit precium quinquaginta. ⁊ bis subtractis reliquum. s. centum ⁊ quinquaginta dandum est ipsi domino serui. Dicitur hic q̄ debebant computari anni vsq̄z ad iubileū eo q̄ venditio non fiebat vsq̄z in eternum: sed solum vsq̄z ad iubileum: ⁊ vsq̄z ad illud erat precium datum tarandum. s. quantuz proueniret cuilibet de annis. (Et pecunia qua venditus fuerat iuxta annoz numeruz). i. etiam debet computari pecunia p̄o qua fuit facta venditio. s. que esset sūma eius: ⁊ tūc debebat applicari ad annos remanentes vsq̄z ad iubileum: sicut hic dicitur iuxta numeruz annozū. i. q̄ computetur pecunia per annos: vt videatur quantum proueniat cuilibet anno. ⁊ hoc est vt pecuniam diuidamus per annos sicut in casu supra posito: summa pecunie erat ducentorum ⁊ anni quadraginta erant. Diuidēdo igitur ducēta per quadraginta: proueniūt cuilibet anno quinq̄. (Et ratione mercēnarij supputata). i. q̄ facta ista distributione pecunie per annos ⁊ viso quātum proueniat cuilibet anno: computandus est labor istius serui tamq̄ serui mercēnarij. ⁊ tātum est subtrahendum de precio principali quantum perueniret cuilibet istorum annorum sm computationem factam pecunie inter oēs annos. (Si plures fuerint anni q̄ remanēt vsq̄z ad iubileum sm hos reddet ⁊ precium.) Hic ponitur de modis taxationum. s. q̄ quando erant multi anni residui: multum de precio dabatur. Si autem pauci anni residui essent paucum dabatur: quia necessariū erat fieri cōputationem annozum cum pecunia iuxta modum mercēnarij. i. vt subtrabatur de totali precio dato p̄o seruo tantum quantum correspōdet illis annis quibus seruiuit apud dominum. (Si pauci: ponet rationem cuz eo iuxta annoruz numerū). i. siue sint pauci anni siue multi: semper redemptor ponebat rationem. i. computum cum ipso domino serui: vt sciretur quantum proueniret cuilibet anno ⁊ quantum subtrahendum esset p̄o annis quibus seruiuit qui redimitur. (Et reddet emptori quod reliquum est). i. iste qui redimit seruum de manu aduene dabit ei totum quod residuum est de precio facta computatione per annos quibus seruiuit redemptus ⁊ qui manebant ad seruiendum: quoniam illud est quod debetur. reliquum autem computatur p̄o seruitio. (Annozum quibus ante seruiuit mercedibus imputatis). i. debent imputari siue computari mercedes annozum quibus seruiuit iste qui redimitur: quoniam non est faciendum cuz isto sicut cum seruo: sed sicut cuz mercēnario. s. q̄ detur sibi merces p̄o quolibet anno. ⁊ hoc est ex concessione dei grata. nam si sm leges humanas fieret ea q̄ iste seruus simplr vēdit⁹ fuerat: si postea redimeretur non deberent inde subtrahi mercedes annozum quibus seruiuit. sed dominus serui deberet facere fructus serui suos. s. q̄ lucraretur eos: quia bona fide possidebat: ⁊ tales possessores efficiunt fructus suos. Deus tamen in hoc maxime voluit fauere iudeis venditis: vt citius absoluerentur a seruitute. s. q̄ computarentur mercedes annozum. Sic etiam fiebat supra in redemptione possessionum venditarum. nam cum redimerentur deducebantur inde tempora fructuum preceptorum sicut supra habeť. (Nō affliget eū violenter in cōspectu tuo.) Hic loquitur deⁿ ad israelitas q̄ nō pmittāt affligi iudeos vēditos ipsis aduenis ab eis, ⁊ pōt intelligi quantū ad taxationē tpis seruitutis. s. q̄ non permitterent israelite. q̄ p̄emerentur iudei ab aduenis vltra tempus iubilei. nam ipsi aduene vellent tenere iudeos

quos

3 † Qui modⁱ redēptōe esse debebat.

† Dei locutio ad israelitas.

k † De modis taxationum.

quos semel emerent in seruitute perpetua.z hoc non debebant consentire iudei.¶Alio modo potest intelligi quantum ad afflictionem que est in durissima seruitute.s.q grauando multis laboribus.nā si vellent aduene grauare iudeos emptos duris operibus non erat permittendum z in hoc totus populus israliticus prouidere debebat:ideo dicitur.non affliget eum violētus in conspectu tuo.i.te vidente.¶Alio modo potest intelligi quantum ad longam seruitutem.s.q non permitterēt iudei pmanere iudeum venditum tanto tempore in potestate aduene .s.vsq ad iubileum:quoniam sic multum affligeretur:sed q redimerent eum.z hoc intelligitur non quantum ad omnes israelitas:sed solum quantum ad illos quibus inerat ius redimendi .s.consanguineis z affinibus:vt supra dictū est.(Q; si per hoc redimi non potuerit).i.si iste iudeus venditus nō habuerit cognatos vel affines qui eum redimant vel si non fuerint potentes ad redimendū:z ipse non habuerit pecuniaz ad redimendū se non poterit liberari vsq ad iubileuz:sed ibi liberabitur.(An no iubileo egredietur).s.non data pro eo aliquo precio: qz tūc complebatur seruitus nec poterat aliquis vendi vltra illud tempus:ideo consūmato tempore exibat liber qui vēditus fuerat. (Cū liberis suis.)ª Hoc potest intelligi multipliciter.¶Uno modo q aliquis vendiderat seipsum alteri ad seruiendum: z vendiderat vxorem z filios simul.s.vt omnes seruirent illi domino.z tunc quando egrediebatur vir qui erat caput egrediebatur vxor sua cum eo z filij:quia pro eodem tempore isti venditi fuerant.¶Alio modo potest intelligi.q iste egredietur cuz filijs.s.q iste se vendidisset.z tamen non vxorē suam:nec filios: sed ex eo q iste fuerat seruus existimaret aliqs manere aliquaz obligationem seruitutis in filijs z vxore.z ideo dicitur q egredietur cum liberis suis.i.non manebunt filij nec vxor obligati ad aliquid.¶Alio modo potest intelligi de seruis iudeis qui gignebant filios dum manerent in seruitute.z de istis magis videbatur q baberent aliquam obligationem seruitutis. sed non habent quia nati erant de muliere libera iudea:ideo non incurrebant aliquam conditionem seruitutis.¶Potest adhuc alio modo intelligi si dedisset dominus serui aliquam mulierem in vxorem que esset de ancillis aduenarum:z genuisset inde filios q egrederentur filij cuz eo iam effecti liberi. Sed iste vltimus sensus non est conueniens:quoniam tales filij erant simpliciter serui z manebant apud dominum vsq in eternum:quia erant filij ex ancilla domini:z partus sequitur ventrem nec erat aliqs modus per quem isti liberarentur.¶Et si obijcias de seruis q vendebantur iudeis accipiebant a dominis suis vxores:z inde filios gignebant:quoniam illi filij z vxor erant dñi exeunte seruo in libertatē nisi seruiret vsq ad iubileū.quia tūc egredieba tur liber ipse cum filijs z vxore vt patet Exo.21.c.Sed hic iste iudeus venditus aduene seruiebat vsq ad iubileum.ergo poterat eripere filios z vxorē a seruitute.¶Respondendum est nō posse hoc stare.est enim magna dissimilitudo. nam cum vendebatur iudeus iudeo siue acciperet ab eo vxorem z gigneret filios:siue non acciperet egrediebatur liber septimo anno.filij autem si aliquos suscepisset erant serui.z tamen si vltra tēpus debitum ad seruitutem.s.vltra annum septimū vellet manere vir ille in seruitute vsq ad annū iubileum eripiebat in libertatem vxorem suam z filios:quia istud tempus qō erat ab anno septimo remissionis vsq ad iubileum computabatur pro mercede z precio data pro filijs z vxore.nam als non tenebatur hoc tēpore seruire.Sed in iudeo vendito aduene nō tenebat hoc:quoniam tempus liberationis sue erat iubileus:z vsq ad illud tempus pro se tenebatur seruire.ergo si vxorē quā a domino susceperisset z filios inde genitos educere deberet in libertatem: oportebat vt seruiret vsq ad alteruz iubileum. Sed hic dicitur q in iubileo exibat qō intelligitur de primo iubileo.ergo non potest intelligi de filijs quos habuisset ex vxore que non esset ei tradita a domino:quoniam alij filij qui suscipiebantur ab ancilla tradita a dño manebant serui in eternū cuz nihil pro eis seruiret debzeus seruus. sed solum pro seipso vsq ad iubileum. in casu autem superiori econtrario est.(Mei enim serui sunt filij israel.)Hic ponitur causa quare non fieret inter iudeos venditio aliqua in perpetuum:siue inter iudeos inter se: siue iudeis ad aduenas.sed omnes iste venditiones seruorum limitabātur aliquo tempore.z est:quia israelite non erant sui iuris cū essent serui dei.qui autem sui iuris non est alteri ius in se tradere nequit.Sed concedebat dominus iudeis vt possent vendere se ad tempus ad subleuandas necessitates suas:ideo vendebant se.z hoc erat solum vsq ad iubileum. ¶Sed aliquis diceret q ex hoc grauarentur aduene ementes iudeos cum tenerētur eos dimittere liberos in iubileo.ipsi tamen quando vendebantur iudeis manebant vsq in eternum. ¶Respondenduz est q nō erat grauamen.z hoc propter duo.ª Primo quia in libertate aduenarum erat emere iudeos:vel non emere. Si autem illos emerent emebant cum conditione legis sue.s. vt liberarentur in iubileo.Si ergo aduene scientes hoc vellēt emere iudeos nemo grauabat illos:quia volenti non fit fraus nec iniuria:nec malum infligitur.¶Secūdo non grauabantur.quia sicut erat: differentia in conditione venditionis: ita erat differentia in precio oato.nam iudei vendebantur aduenis non simpliciter sed vsque ad iubileum.aduene autem vendebantur simpliciter vsq ad omne tempus.z sic dabatur maius precium pro aduena quando vendebatur iudeo: q̄ pro iudeo quando vendebatur aduene.cum vnus venderetur simpliciter: z alius cum temporis limitatione.z sicut si venderetur aliquis iudeus cum conditione alicui aduene.s.q illa vēditio duraret vsq ad duos annos in fine illorum annorum liberabatur seruus: z nō fiebat in hoc aliquod preiudicium ipsi aduene emptori.ita cuz venderetur iudeus cuicunq aduene erat ista venditio cum cōditione.s.vsq ad iubileum.z q̄q̄ ista conditio non exprimeretur a vendito:tamen inducebatur a lege nō permittente aliquā venditionem vltra valere.ideo non erat preiudicium aduenis ementibus iudeos cum ipsi scirent banc legem.(Quos eduxi de terra egypti.)Hic ponitur modus quomodo iudei erant serui dei.s.q deus redemerat eos de egypto eripiendo de manu egyptiorum qui premebant eos durissima seruitute:ideo efficiebātur serui eius:z propter hoc non licebat eis vendere se alijs nisi quatenus deus consentiret.z si vltra fuerit vēditio nō valebat tāq̄ facta a non potente vendere se cum non sit sui iuris.

¶Capitulum.xxvj.

EGo dominus deꝰ vester. Non facietis vobis idolum z sculptile:nec titulos erigetis: nec insignem lapidem ponetis in terra vestra:vt adoretis euz.Ego.n. sum dominus deus vester.Custodite sabbata mea: z pauete ✠ ad sanctuarium meum. **Ego dominus.** In superioribus agebatur de solēnitatibus quas populus iudaicus obseruare deberet.hic aūt ponunt mltiplices suasiones vt eas obseruet.z non solū est persuasio ista ad obseruandū omnes festiuitates:sed etiam omnia alia que in hoc libro toto iussa sunt: qñ in isto libro ex maxima parte continet ritus iudaicus: ideo hic ponitur suasio ad illud obseruandū.z diuiditur in quattuor partes.quia primo inducitur populus ad istam legis obseruantiam per prohibitiones.Secūdo per pmissiones.Tertio p cōminationes.Quarto per consolationes.Secunda ibi.(Ego dominus.si in preceptis meis.)Tertia ibi.(Q; si non audieritis me.)Quarta ibi.(Q; si z de his.)Circa primū.(Ego dñs deus vester.) ¶Hic ponunt p̄cepta que obseruāda erāt.z q̄q̄ omnia precepta iubebat deus obseruari z ad hoc inducant persuasiones iste:tamen principaliter ponitur vnū mandatuz.s.de non faciendo idola z colendo deū.z causa huius est:qñ sicut in moralibus ponitur finis tāq̄ principiū:z in speculatiuis ponuntur propositiones prime tāq̄ principia iuxta aristotelem in.7. ethicoꝝ.ita in ordine preceptoꝝ oportet considerari.nam sicut in speculatiuis totus vigor cōcludendi est in principijs:z in agibilibus totus vigor actionis dependet ex fine ad quē ordinant actiones:ita in ordinatione preceptoꝝ est.na; sicut siquis errat in p̄ncipijs speculatiuis ipossibile est q recte dicat in cōclusionibus nisi per accidens.z sīc errat in fine agibiliū humanoꝝ:impossibile est q actiones bone fint qualitercūq; fiant. Et siquis erret in conclusione speculatiua potest se reducere ad veritatez eius si teneat ad veritatem principiorum. Et si errat in aliqua actione potest se reducere ad rectitudinem si habeat finem conuenientem prestitutum.z hoc est quia tota vis speculabiliuz dependet ex principijs.z tota vis agibiliū dependet ex fine. ¶Sic igitur est in coordinatione preceptorum:quia quedaz sunt principalissima: in quorum vno siquis erret necessarium est errare in omnibus:ideo illa principaliter obseruāda sunt.nā siquis errat in alijs obseruatis illis per rectitudinem istorum: potest se reducere ad non errandum in alijs.z tamen siquis erret

A An aduene emētes iudeos grauarēt qz in iubileo eruebāt p̄nitutē. ª 1.causa. 2.causa.

B

† Judei qūo erāt sui ōl.

Als superest ✠ ad

Connexio capituli.

Diuisio eiusdem.

† Qō. 1.

A Documētū p intellectu capituli.

Sigs errat i p̄ncipijs nō pōt corrigi nō corrigēt in cōclionib⁹: ita sigs erret i fine in moralib⁹ ipossibile ē bñ agere pōt nō emēdari si erret in electionibus.

M ª Qūo dicebat alios exire liber cuz filijs suis. 1.expō. 2.expō.

3.expō.

4.expō.

Obiecti.

N

Rñsio.

† Inē iudeos q̄re vēditio aliq̄ i eruz nō fieret

Qō. 28.

in principalissimis qualitercūq; habeat se in ceteris nihil prodest. Hoc modo se habēt pcepta que deus dedit israelitis. nā qdā sunt principalissima ex qbus pēdet virtus oīum alioꝝ. s. habere vnicū deum: et non colere deos alienos: omnia autem alia sunt determinatiua cultus diuini. s. q colatur sic vel sic. et ideo si quis errat in hoc pcepto quod est credere esse plures deos: vel colere deos alienos: impossibile est q in alijs pceptis bene se habeat. siue obseruet illa: siue nō obseruet. quia alia sunt modi quidam colēdi deum. Si igitur quis non coluerit deum non poterit eum sic vel sic colere. cum modus colendi presupponat ipsuz cultum diuinū. qui igitur non colit: nullū modum in colendo habet. (Ego dñs deus vester.) Hic ponit auctoritas iubentis. Deus enim precipiebat hic multa iudeis: ideo presupponit primo auctoritatem iubēdi: et ista est quia ipse est deus et dñs ipsorum. ex quo maxime poterat iubere quicquid vellet q̄ ex aliquo alio titulo. et ponit in hoc duplex ratio iubēdi. ¶ Prima qa vocat dñs. secunda quia vocatur deus. ex eo enim q erat dñs poterat imponere legē: quia quilibet potest ponere legez rei sue. erat autem deus dñs hebreorum nō solum tāq̄ prelatus vel presidens: sed etiam tāq̄ dñs habens seruos: ipse quippe liberauerauerat israelitas de egypto de manu pharaonis. ideo simpliciter erāt serui sui. et poterat eis imponere q̄cūq; legez vellet. ¶ Secūdo poterat ponere legem ex eo q erat deus. et hoc dupl'r: siue quia erat deus absolute: siue quia erat deus specialiter hebreoꝝ. quia erat deus absolute etiam si non haberet aliquam cōicationem specialiorem cū iudeis q̄ cum alijs gentibus poterat eis legem prefigere quā vellet: et tenebantur ipsi naturaliter obedire tāq̄ res eius. ¶ Poterat etiā hoc magis ex eo q ipse erat deus specialiter hebreorū. nam acceperant ipsi eum in deum et pepigerāt obseruare oēs leges eius vt habetur Exo. 19. et. 24. c. hoc autez significauit dñs cū dixit. deus vester. et nō dixit simpliciter deus. (Non facietis vobis idolum.) Accipitur hic idolum pro aliqua statua facta in forma fusoria per liquefactionem metalli. et ista consueuerāt facere gētiles cū deos argenteos fabricarent et aureos et cū hoc maxime vsitatum esset hoc primo exhibuit. sic habet Exo. 20. c. s. nō facietis deos argēteos nec deos aureos. et dixit. (Nō facietis vobis). i. non facietis pro vobis. quasi dicat. non facietis vt vos adoretis. sed sicut non licebat in iudeis pro seipsis fabricare idola: ita nec licebat fabricare vt venderent gētilibus: ideo si aliquis de iudeis hoc fecisset occideretur. Nā in hoc habebat quoddam genus idolatrie: qr lz ipse directe nō coleret idolū exhibēdo reuerentiam: tñ dabat occasionē vt alij colerent. et faciebat id qđ ad nihil erat nisi ad idolatriaz. sicut ergo colens idola occideretur ita faciens ea et vēdens gentilibus mori debebat. ¶ Et q̄q̄ accipiat hic idolū pro statua facta in forma fusoria. tñ large assumitur apud nos idolū pro oīum figura vel imagine: siue sit corporea siue statua siue superficialis vt pictura. nam etiā greci imagines que in oculo sunt idola vocant. ¶ Sciendū q rab. sa. dicit istam legem introductaz esse hic qa supra dictuz fuerat de seruitute iudeorū ad aduenas: et quia aduene possent erudire iudeos in aliquibus ritibus deorum gentilium ponitur hic de modo euitandi oīa. s. q nihil colatur preter deuz: nec idolum: nec sculptile. ¶ Alio modo potest introduci et conuenientius. s. q deus volebat hic inducere iudeos ad faciendum oīa precepta que supra erant posita et pertinebant ad cultū dei. et quia lz aliquis oīa illa obseruaret si idolum coleret nihil proficerent immo magis essent odibilia: deus posuit hic pceptum de non colendo idola a quo omnia precedentia dependent. (Et sculptile.) Dicitur esse sculptile statua facta opere dolatorio vel incisorie sicut si fiant alique statue de lignis: vel de aliqua materia metallina scindendo aliquas partes et cauando: vt inducat ibi figura alicuiꝰ animalis vel alterius rei. et iste etiaz apud gentiles erant in vsu: ideo prohibētur sicut idola. (Nec titulos erigetis). i. non eleuabitis ad adorandum. Dicuntur tituli quidam lapides eleuati ad memoriam aliquorum deorum vel aliquorum hominum defunctorum quibus gentiles aliquam reuerentiam exhibebant. Et generaliter omnes lapides eleuati in sublime ad memoriam aliquarum rerum preteritarum: vel ad significandum aliquid quod est: possunt vocari tituli. et sic lapides eleuati in confines locorum ad distinguendū terminos possunt vocari tituli. Consueuerunt enim in terminoꝝ confinijs poni lapides magni. iuxta illud Uirgilij in vltimo libro eneidos de lapide magno cum dicitur. limes erat positus litem vt discerneret agri. Etiam lapides vel edificia que erigunt pugnantes cū vicerint in bello vocantur tituli. consueuerunt enim pugnantes facere aliquos arcus: vel edificia post victoriam in signum victorie. sic habetur de dauid. q quando reuersus est capta syria fecit sibi nomen in valle salinarum. i. erexit ibi edificium ad memoriam illius belli. sic habetur. 2. Reg. 8. c. de saul etiam dicitur q fecerit sibi fornicem triumphalem cum expugnauisset hostes suos. sic patet primo Reg. c. 14. ¶ Facere tamen titulos ad memoriam rerum vel declarationem q̄q̄ ſm se malum non esset erat periculosum inter iudeos cum posset aliquis adorare illos titulos. aliquando tamen erigebantur tituli ad laudem diuinaz: vt significaretur aliquid factuz a deo. hoc tamē nō licebat cuilibet: sed viris magne auctoritatis. De quibus nullo modo presumptio esse posset q faciebant ad cultum demonum. sic patet de moyse qui erexit duodecim titulos apud montez synai in memoriam duodecim filiorum israel quando confirmata est lex vt habetur Exod. 24. c. Jacob quoq; erexit titulos. s. vnum lapidem in titulum quando ibat in mesopotamiam: et fudit super lapidem illum oleum in signum federis quod ibi cum domino pepigit. sic habetur Gene. 28. c. cum dicitur. surgens ergo mane tulit lapidē quē supposuerat capiti suo et erexit in tituluz fundens oleum desuper dicens. si fuerit dominus mecum et cetera. et postea seqtur: et lapis iste quē erexi in titulum vocabitur domus dei. et iterum erexit titulum in eodem loco cum reuersus esset de mesopotamia vt patet Geñ. 35. c. cuz dicitur. ille vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei deus libans super euz libamina et effundens oleum. Istis autem licebat titulos facere: quia erant viri magne auctoritatis: alijs autem non licuisset. (Nec insignem lapidez ponetis in terra vr̄a.) Dr̄ lapis insignis lapis pulcher magnus et figuratus ad adorādū eū. In quo deus vetat omnem modum quo possit fieri adoratio alterius rei q̄ ipsius: et totum qđ hic dicitur est in statuis: cū idolum vel sculptibile: vel titulus: aut lapis insignis sint res corporee. Deus autem q̄q̄ prohibeat hoc nihil dicens de picturis tamen etiam intelligit non debere fieri picturas. Si enim aliquis de iudeis coleret picturas vel haberet eas secrete in domo sua de idolatria conuincebatur et occideretur. Ideo deus Deuter. c. 4. prohibuit etiam picturas cum dicitur. ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem: aut imaginē masculi vel femine: similitudinē oīuz iumētoꝝ. vbi distinguit imago et similitudo: quia vnum ponitur pro figura corporea. alterum pro superficiali que est pictura. In hebreo dicitur. (Nec figuratum lapidem ponetis ad adorandum super eum.) Dicunt enim iudei q in terra chanaam in lapidibus magnis positis in plano sculpebatur cauando lapidem: et faciendo quasdam incisuras profundas: ita q manebant ibi figure hominum facte: et super hos lapides sic figuratos incuruabant se gentiles ad adorandum. vel vt alij volunt spandebant se totaliter applicātes manus manibus: et pedes pedibus. et sic singula membra singulis. et iste erat quidā ritus colendi. Similes autem lapides sunt in ecclesia plani iacētes super sepulchra: et in quibusdam sunt figure mortuorum facte per incisuram. ¶ Hoc autem dicunt iudei quia dicitur in littera sua ad adorandum super eum. et sic intelligunt q adorantes deberent esse incuruati: vel expansi super lapidem illum quem adorabant. sed littera nostra abijcit istum sensum: qm̄ nō dicit nec adoretis super eum: sed vt adoretis eum. Etiā nō erat verisimile q si gentiles tales lapides adorarent super eos se incuruarent: vel expanderent: quia maximus honor tribuitur illi rei quam colimus. cum tamen aliquis super aliquam rem se incuruat vel expandit non honorat eam: sed magis sibi subijcit cōculcando. Ideo non est intelligendum talem fuisse cultum inter gentiles vt deus illum prohibuit. Motiuum autem iudeorum quantum ad hoc leuissimum est: quia dicitur super eum. nam super non semper significat superioritatem: sed aliquando significat in vt patet in multis locis: et aliquādo ponitur superuacue quantum ad significationem ex modo loquendi hebraico: quia conditio huius idiomatis talis est. et sic dicetur. (Ut adoretis super eum). i. vt adoretis in ipso vel ad adorandum ipsum. littera autem nostra dicit. (Ut adoretis eum.) In quo significatur q solum vetabatur poni talis lapis ne adoraretur. ad alios autem vsus licitus erat. et tamen quia interdum erat occasio idolatrie non permittebatur hoc fieri nisi a viris de quibus nullo modo dubitaretur q deum recte colerent. Sic erat de altari cōstruendo. vetuerat enim deus altare construi: vel fieri aliqua sacrificia preter q̄ in sanctuario qui erat vnus locus: ne quilibet sacrificaret in agris demonibuz sicut vellet. sic patet supra. 17. c. Si tamen esset aliquis vir de cuius fide nullatenuz dubitaretur potissime si esset magne auctoritatiz poterat facere sacrificia vbi voluisset. Sic patet de Dauid qui fecit holocaustum in area

areunam

Marginalia: Precepta q̄ deꝰ dedit isrelitis quomō se hn̄t. — B — Jubētis auctoritas. — Inductio ppli ad legis obſuātiā p pbibitiones. — C — Opio rab. sa. de introductōe istius legis. — Opio doc. de eadem. — Quid appellētur tituli. — Uirgil. 12. eneidos. — D — Titli aliqn̄ erigebantur i laudē diuinam. — E — Si aliqs iudeꝰ coleret picturaz vl teneret eaz in domo occidebat sicuti diceref de hoc. — Lr̄a hebrea ac iudeoruz expō. — F — Illicituz erat iudeis facere altare nisi esset vir sine suspitōe.

areunam iebusei tempore pestis vt pz.2.Reg.c.vlti.ꝛ.1.Paralip.21.c.sic quoq; pz de Delia prophetā qui fecit sacrificium in monte Carmeli coram prophetis Baal vt bī.3.Reg.28.c.Sic quoq; faciebat Samuel faciens sacrificium vbicunq; vellet aliquādo in Ramatha vt pz.1.Reg.7.c.ꝛ aliquādo in Maspbat. pz eodem.c.aliquando in alijs locis vt pz.1.Reg.15.De horum enim fide nequaq; dubitabatur:potissime qꝛ habebant causas ad faciendum hec.pz specialiter de quolibet eoꝝ in prealligatis cap.(Ego enim sum dominus deus vester.) Potest hoc referri ad superiora dicta vel ad inferiora.sed quomodocunq; dicatur nihil differt:qñ semp significat idem.ſ.auctoritatem iubendi.ꝛ dī.ego enim sum dominus deus vester:ꝛ ista que iubeo de betis facere:qꝛ sum deus vester ꝛ dominus. (Custodite sabbata mea.) Ponitur hic alter precептum de colēdo deum.ꝛ est iste ordo conueniens in preceptis:qꝛ.ē.positum fuit preceptum qō erat primum simpliciter:ꝛ ex quo omnia alia dependebant.ſ.qꝫ coleretur deus verus ꝛ abijcerentur idola.In ista parte ponuntur precepta que determinant modum cultus diuini.Cōsistit autem cultus diuinus principaliter in duobus.ſ.in eis que fiebāt: ꝛ in temporibus faciendi hec.tempora autem erant festiuitates que determinant secum multas cerimonias:non solum temporis sed etiam sacrificioꝝ ꝛ alioꝝ rituum de quibus patuit.ē.23.c.ꝛ magis bī Nume.28.et.29.c.hec autem iubet deus hic obseruari.ſ.vt custodiātur sabbata sua.i.omnes festiuitates a deo imperate:qñ non solum intelliguntur hic sabbata.i.sabbatum qō est semel in hebdomada.sed etiam omnia alia festa vocātur sabbata.sic pz.ē.23.c.vbi generaliter quelibet solēnitas dī sabbatum:eo qꝫ ibi requiescitur a laboribus.sabbatum autem generaliter quietem notat sicut pz.j.in littera:cum dī.tunc placebunt terre sabbata sua:ꝛ sabbatizabit atq; requiescet terra in sabbatis solitudinis sue. (Et pauete ad sanctuarium meum).i.timete sanctuarium:vel habeatis illud in reuerentia non accedentes omni tempore:nec omnes persone:sed solum illi quibus permissum erat.ꝛ hoc est pauere.ſ.qꝫ iudei timerent qꝫ si accederēt ad sanctuarium ꝫ dei preceptum morerentur.ꝛ sic deus eis dicebat vt pz.ē.15.c.ꝛ Nume.1.et.3.cap. ¶In quo sciendum qꝫ deus includit hic multa precepta que pertinent ad reuerentiam eius.nam deus statuerat cultum suum in sanctuario quātum ad sacrificia ꝛ alios ritus principales colendi.ideo volebat vt haberetur illud in magna reuerentia.nam si iudei semel iudicarēt templum dei esse ꝺtemptibile:iudicarent etiam omnia que erāt in sanctuario esse ꝺtemptibilia.ideo deus posuit illud in magna veneratione:ꝛ hoc erat in non accedēdo ad ipsum. ¶Sed istud dupliciter stat:qꝛ aut ꝺsideratur quantum ad iura personarum propter que quibusdam licebat accedere ad ministrandum ſm varia genera ministerij:aut ꝺsideratur quantum ad id qō erat commune omnibus.ſ.ad offerre.omnibus namq; israelitis ꝛ cōuersis ad iudaismum licebat offerre sacrificia ꝛ alias oblationes in sanctuario. Sed quantum ad hoc excludebantur quedam pſone.ſ.immundi.nemo enim immūdus accedere debebat ad sanctuarium:alioquin moreretur vt pz.ē.15.c. ¶Genera autez immundoꝝ erant multiplicia.quidam erant immundi ab intra ꝓpter aliquam naturalem immundiciam sicut leprosi:ꝛ isti nō poterant accedere ad sanctuarium donec mundarentur ſm modum qui bī.ē.13.et.14.c.sic etiam homo fluens semine siue per egritudinem:siue per somnium nocturnum:siue per coitum. isti enim prius purgandi erāt ꝛ prius nō poterant accedere ad offerendum:vel ad aliquam aliam ministrationem. sic pz.ē.15.c.ꝛ Deut.23.c.Eodem modo erant immundi per naturalem maculam mulieres menstruate:vel quomodocūq; fluentes sanguine ꝛ purgabantur iuxta cerimonias que habentur.ē.12.et.15.ca. Alij vo erant immundi per aliquam maculam que non erat ab intrinseco:sed ab extrinseco per aliquem ꝺtactum.ꝛ isti sunt qui tangebant aliquas res immundas:vt quicūq; accederet ad mulierem menstruatam:vel fluentem sanguine.aut ad vir fluētem semine:vel ad res eius erat immundus vt pz.ē.15.ca. sic etiam qui tangeret leprosum vel res illius.ſ. vestes ꝛ similia:erat enim immundus vt pz.ē.14.c.Etiam illi qui tangebant mortuos:vel intrabāt in domos in ꝗbus aliꝗs mortuus erat vel tangebāt tabernaculum illius:incurrebāt enim immundiciam. sic pz Nume.19.c.ꝛ illi qui tangebant cadauera animaliū mortuoꝝ:vel qualitercunq; tangerent carnes animalium immundorum ad esum iam mortuoꝝ incurrebant immundiciam vt pz.ē.11.cap. ¶In istis immundicijs.ē.tactis tam per naturalem immundiciam qꝫ per ꝺtactum erant diuersitates purgationum ꝛ tempoꝝ purificandi ꝛ manendi in immundicia vt pz ex eisdem capitulis que ē.allegata sunt.hoc tamen generale erat qꝫ in omnibus immundicijs quicunq; esset immundus manebat extra tabernaculum toto hoc tempore immundicie sue.ꝛ si quis horum vellet accedere ad tabernaculum ad offerendum vel quomodocunq; moriebatur vt pz.ē.15.c.Alio modo prohibebantur quedaz persone accedere ad sanctuarium:non quidem quantum ad offerendum qō commune erat omnibus: sed quantum ad ministrationes speciales que non ꝺueniebant nisi quibusdam generibus personaꝝ.vnde generaliter omnes de populo qui laici erant prohibebantur videre arcam domini quando nuda erat ꝛ alia vasa ministerij tabernaculi:ꝛ si viderent moriebantur.sic pz.1.Reg.ca.6.de bethsamitibus quos percussit deus: qꝛ viderunt arcam nudam:cum dī.percussit autem de viris bethsamitibus eo qꝫ vidissent arcam domini:ꝛ percussit de populo septuaginta viros:ꝛ quinquaginta millia plebis.Erat etiaz prohibitum omnibus popularibus accedere ad sanctuarium ad castrametadum in circuitu eius preterq; solis leuitis qui non computabantur inter populares.si quis vo de popularibus conaretur castrametari in circuitu sanctuarij moriebatur.sic pz Nume.1.c.cum dicitur.ꝛ erunt in ministerio ac per girum tabernaculi metabuntur:cūq; proficiscendū fuerit deponent leuite tabernaculum: cum castrametanda erigent: quisquis externoꝝ accesserit occidetur:porro leuite per girum tabernaculi figent tentoria ne fiat indignatio super multitudinem filioꝝ israel. ¶Erant etiam quedam ministrationes leuitis debite circa opera sanctuarij:ꝛ ad istas nemo de populo accedere debebat alioquin morerentur: sed soli leuite ista faciebant. sic pz Nume.8.c.cum dī.vt seruiant mihi pro israel in tabernaculo federis:ꝛ orent pro eis ne sit in populo plaga si auſi fuerint accedere ad sanctuarium. Preter istas autem ministrationes que ꝺueniebant leuitis in figendo tabernaculum:ꝛ deponendo:ꝛ portando:atq; excubando in circuitu eius si ipsi conarentur facere aliquid alter morerentur. nam si vellent videre vasa sanctuarij nuda anteq; sacerdotes cooperirent illa moriebantur.sic pz Nume.7.ca.cum dī. nolite perdere populum Laath de medio leuitaꝝ:sed hoc facite eis vt viuant ꝛ non moriantur si tetigerint sancta sanctoꝝ:Aaron ꝛ filij eius intrabunt ipsi disponent onera singuloꝝ:ꝛ diuident quid portare quis debeat:alij nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusq; inuoluantur alioquin morerentur. Alia autem officia erant que ptinebant ad sacerdotes ꝛ ad illa nullus accedere debebat de leuitis.Si autez quis accedere conaretur moriebatur. sic bī Nume.3.c.cum dī. Aaron autem ꝛ filios eius constitues super cultum sacerdotij:externus qui ad ministrandū accesserit morietur. Sic enim patuit in leuitis:quādo Chore ꝛ socij sui conati sunt vsurpare sibi sacerdotium de manu Aaron ꝛ ipsi erāt leuite.nam cum ipse ꝛ ducentiquinquaginta viri cum illo acciperent thuribula crematuri incensum coram domino:egressus est ignis ab altari ꝛ combussit illos:ꝛ alij socij sui.ſ.oathan ꝛ abyron ꝛ familie eoꝝ a terra absorpti sunt.sic pz Nu.16.c. ¶Erāt autem officia sacerdotum offerre incēsum coram domino:ꝛ ponere panes propositionis:ꝛ incendere lucernas candelabri:atq; facere sacrificia.ad hoc autem nullus accedere debebat. de his fuit dictum.ē.21.c.ꝛ si quis ad aliqō istoꝝ accedere conaretur: siue esset de leuitis:siue de popularibus occidendus erat:vel deus illum occideret.sic pz.ē.de leuitis.De laicis vo bī exemplum in rege Ozia qui aliter vocatur Azarias. ipse enim voluit offerre thus coram domino:qui percussit eum lepra in fronte ꝛ mansit leprosus vsq; ad mortem suam:regnabatq; pro eo filius eius Joathan.sic pz.4.Reg.c.15. ¶Sicut aūt erant officia sacerdotum interdicta popularibus ꝛ leuitis:ita erant quedam alia interdicta ipsis sacerdotibus. nam nunq; poterant sacerdotes minores accedere ad sancta sanctoꝝ:ꝛ si quis illuc introiret moriebatur vt pz.ē.16.c. vbi solum sacerdoti magno hoc pmittitur. Etiam non poterant sacerdotes minores stare in tabernaculo quādo sacerdos magnus introibat in sancta sanctoꝝ:nec etiam ipsi poterant facere cerimonias diei expiationis:alioquin morerentur.sic pz.ē.16.c.ꝛ ad Debz.9.c. ¶Et sicut sacerdotibus minoribus erant ꝓhibite ministrationes sacerdotis magni:ita ipsi sacerdoti magno erant quedam prohibita:qñ non poterat introire sacerdos magnus intra sancta sanctoꝝ quandocunq; vellet:sed solum semel in anno in die expiationis.ꝛ hoc premissis quibusdam sacrificijs. aliter autem faciens moriebatur.ſ.si aliquam de istis cerimonijs omitteret.sic pz.ē.16.c.cum dī. loquere ad Aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediat̄ sanctuarium qō intra velum est coram propitiatorio quo tegitur arca vt non moriatur.ꝛ in eodem.c.ponuntur omnes cerimonie

† Dīuinus cultus in duob⁹ p̄cipue ꝺsistit

† Qō.2 A De ꝺsijs horum i mūdoꝝ ꝗ tactuꝝ ꝛ ſm nās imūdicias:ꝛ qūo diuersimode expiabantur.

† Immundoꝝ multiplicia erāt gña.

B

† D Sacerdotū officia.

Prohibitū erat oib⁹ popularib⁹ accedere ad sāctuariū ad castrametandum.

L Qūo ꝓhibebant̄ populares accedere ad ministratiões sāctas leuitaꝝ ꝛ leuite ad ministrationes sacerdotum:ꝛ sacerdotes minoꝛes ad ministrationē maiorum

Solū semel i anno sūmus sacerdos igrediebaꝫ sancta sanctoꝝ.

quas premittere debebat sacerdos magnus cum ingrederetur in sancta sanctoꝝ. de hoc etiam ad Hebreos. 9. c. ¶ Alie quoq; cerimonie erant in ministrando: quas si sacerdos magnus vel minores omitterent mortiebantur. sicut erat cum aliqs ministraturus erat q̄ lauaret manus ⁊ pedes aliqn mortiebatur. sic p̄z Exo. 30. c. sic etiam de vestibus sacris erat: qñ quando aliquis ministraret de sacerdotibus debebat accipere vestes sacras ſm genus ministerij sui: qñ si sacerdos minor esset vtebatur minoribus. si vo maior etiam iuxta dignitatem suam. Et figs aliquam de vestibus necessarijs ad ministrationem omitteret mortiebatur: etiam si seminalia omitteret. sic p̄z Exo. 28. c. cum dr̄. facies seminalia linea vt operiant carnem turpitudinis sue ⁊ vtentur eis Aaron ⁊ filij eius qñ ingredientur tabernaculum testimonij: vel qñ appropinquant ad altare vt ministrent in sanctuario ne iniquitatis rei moriantur. Sic quoq; erat circa cerimonias alias ministrationis: qñ quicgd omitterent sacerdotes de inunctis sibi: vel si aliquid transmutarent mortiebātur sicut p̄z de Nadab ⁊ Abiu: qui qñ obtulerunt de igne de quo oblaturi nō erant combusti sunt coram domino vt p̄z. ſ. 10. c. Idem esset si aliquis offerret incensum qō oblaturus non erat vel panes indebitos. ⁊ sic de ceteris. quicquid enim omitterent vel transmutarent mortiebantur: qñ omnia similia sunt. ⁊ hoc est pauere ad sanctuarium qō deus hic iubet. ſ. q̄ in magna reuerentia tenea tur sanctuarium ⁊ ea que intra ipsum sunt: ⁊ nemo accedat ad ipsa nisi cum timore ⁊ tremore: ⁊ nisi sit quidam cui hoc competat ex officio: ⁊ cum quibus cerimonijs dr̄. alioquin timeat sibi mortem futuram. ¶ Quare autem in nouo testamento nō fuit tantus timor impositus in ministrationibus: nec tot cerimonie iubentur: nec infliguntur durissime pene transgressoribus sicut in veteri testamento Exo. c. 28. in prin. declaratum est.

Ego dominus. Si in preceptis meis ambulaueritis: ⁊ mandata mea custodieritis: ⁊ feceritis ea: dabo vobis pluuias temporibus suis: ⁊ terra gignet germen suum: ⁊ pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam: ⁊ vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem vestrum in saturitate: ⁊ absq; pauore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris: dormietis: ⁊ non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: ⁊ gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros ⁊ corruent coram vobis. Persequētur quinq; de vestris centum alienos: ⁊ centuz de vobis decem milia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciam vos ⁊ crescere faciam: multiplicabimini ⁊ firmabo pactū meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum: ⁊ vetera nouis superuenientibus proijcietis. Ponam tabernaculum meuz in medio vestri: ⁊ non abijciet vos anima mea. Ambulabo inter vos: ⁊ ero deus vester: vosq; eritis populus meus. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyptiorum: ne seruiretis eis: ⁊ qui confregi catenas ceruicum vestrarum vt incederetis erecti.

Ego dominus. Idest omnia ista que ego iubeo facere faciatis: qz ego sum dominus potens ista iubere. (Si in preceptis meis ambulaueritis.) Dicitur inductio israelitarum ad custodiendum precepta per promissiones. ⁊ est istud principale ⁊ secundum huius capituli. ⁊ promittit hic deus israelitis multa bona temporalia per que eos inducat.

¶ Quomodo deus inducit homines ad bona spiritualia per bona sensibilia: ⁊ aliter in nouo testamento: ⁊ aliter in veteri. Et an quis per virtutem mereatur bona terrena ⁊ eterna. Et qualiter in nouo testamento dant bona eterna simul ⁊ terrena. Qō. 3.

Circa hoc sciendum est q̄ deus hominibus loquitur iuxta dispositionem ipsoꝝ hominum vt possint capere ⁊ persuaderi. nam si aliter fieret nequaq̄ conueniret ad intentionem dei. perfectis ergo viris pfecte loquitur. imperfectis autem loquitur per bona impfecta. ⁊ qñ homines terrestres sola que terrena sunt cognoscunt: sola ista sensibilia bona existimantes: nescientes que sint vera bona. iuxta illud Apost. 1. ad Corinth. 1. c. ſ. animal homo ignorat que dei sunt. ideo deus quando aligbus hominibus imperfectis loquitur inducendo ad bonum psuadet eis per ista bona temporalia que ipsi bona existimant solum. ⁊ sic erat de iudeis: qñ ipsi erant viri imperfecti: ideo deus deducens eos ad bonum suadet per bona temporalia. ¶ Non tñ est intelligendum q̄ sola bona temporalia deus det hominibus pro operatione bona. ſ. qñ eum colit: vel quomodocunq; agat aligd directum in ipsum: sed magis dat vitam eternam. qō p̄z: qz deus est iustissimus distributor. ideo opz vt tantum ꝺferat pro opatione quantum ipsa meretur. etiam qz ipse liberalissimus est aliquid ꝺferet vltra meritum. sed omnis opatio bona directa in deum excedit omnia bona temporalia, ergo non fit recta distributio dādo pro illa bona temporalia solum. qō apparet: qz omnis bona operatio directa in deum fit ſm charitatem: charitas autem excellentior est omnibus bonis que possideri possunt. ergo pro operatione que est ſm charitatem non pōt dari sufficiēs premiū in bonis que possideri possunt q̄lia sunt bona tpalia. ¶ Item excellētior est charitas q̄ omnes virtutes morales: cum ipsa sit perfectio ⁊ forma ipsaꝝ ſm quam grate sunt. sed virtutes morales sunt excellentiores omnibus bonis que possidentur. ergo non potest fieri ꝺueniens satisfactio in bonis que possideri possunt pro ipsa morali virtute. Dz hoc: qñ ſm Aristo. 1. Ethi. bona distinguuntur tripliciter. ſ. in bona que sunt extra nos. ſ. bona fortune. ⁊ in bona que sunt circa nos. ſ. bona nature. ⁊ in bona que sunt intra nos. ſ. in virtutem. ⁊ dicit q̄ tertium genus bonoꝝ est differenter bonum a ceteris. etiam in. 7. Ethi. cum Aristo. distinguat bona ponit ipsam virtutem de pulcherrimis ſm naturam. ſ. que ita bona sunt q̄ nullo modo possunt esse mala. Alia autem que possidentur sunt indifferenter bona: qz non magis ad bonum q̄ ad malum declinant: sed ſm relationem eoꝝ efficiuntur bona vel mala. impossibile est igitur q̄ pro ipsa virtute morali deus solum retribuat bona temporalia que possidētur: cum virtus excellentior valde sit. ¶ Item operatio virtutis moralis est valde excellentior ipsis bonis que possidentur: qñ felicitas est maximum bonum humanum. ⁊ tñ illa etiam ſm Philosophos ponitur in operatione ſm optimam virtutem in vita pfecta vt p̄z ſm Aristo. in. 1. et. 10. Ethic. ⁊ non potest poni felicitas in bonis possessis. ergo non potest in eis fieri ꝺueniēs retributio pro virtute morali. ¶ Item eādem sententiaz tenent Philosophi qñ loquūtur de retributione pro opere virtutis vt p̄z in. 5. Ethic. Decuit enim q̄ politia non potest sufficienter retribuere bonis rectoribus pro meritis boni regiminis: sed dr̄ eis dari honor ⁊ gloria. si autem aligd vltra volun tyranni sunt. ecce enim distributio quam facit politia p bono regimine non est iuxta cōmensurationem bonoꝝ possessoꝝ: qñ nullam talem existimat esse equalem merito boni regiminis: sed tribuit maxima bona que apud homines sunt: ⁊ sunt pure politica. ſ. honorem ⁊ gloriam. ⁊ in his adhuc non intendit esse ꝺuenienter satisfactum. ergo nullo modo bona possessa aut quecunq; temporalia possunt equari operationi que est ſm virtutem moralem. a fortiori ergo non equabuntur opationi que est per charitatem: cum ipsa sit excellentior omnibus virtutibus moralibus. ¶ Dicendum igitur est q̄ deus qui pro bono opere tantum erogat quantum ipsum meretur ⁊ amplius: non dat premium pro bona operatione que est ſm charitatem in collatione istoꝝ bonoꝝ temporalium: sed in collatione eterne felicitatis que est sup omnia bona. ⁊ in ista recipiunt quantum merentur ⁊ vltra. Nunq̄ enim deus facit premium esse minus merito. ideo cum charitas sit maior omnibus bonis possessis: qui ſm eam agit necessariuz est vt recipiat retributionez in aliquo qō sit maius q̄ omnia bona temporalia possessa. ⁊ id est ipse deus qui se in premium dat amantibus eum. ſ. videre ⁊ frui. ideo sine qs agat opera legis: sine aliquid alterꝝ ſm charitatem nō recipiet bona temporalia in mercedem adequatam operis sui: sed visionez dei. bona autem temporalia dabuntur non vt meritum operationis sed vt congruentia operanti ad pseuerandum in merito: vel ad magis merendum. ¶ Cum autem dicebatur de virtutibus moralibus dicendum

A Notandum. Nō poterāt bona tpalia eē pre miū sufficiēs p̄ virtute q̄ illa pmittēt i veteri testō.

B Charitas est alijs virtutibus excellētior.

Nota Scōm phos virtuti non pōt dari aliqō p̄miū sufficiēs: datur tñ ei bonor et glia in ciuilitatibus.

C Doc. opi. Quāq̄ i veteri testō semp pmittantur bona terrena: tñ cū bis dabant bona eterna: ⁊ q̄ in nouo testō pmittantur bona eterna: tñ dātur terrena.

*Precepta seruātibus oia bona p mittuntur.

Job. 11. d.

8. d. c. eijciēs in fine. Ibi i nouo testamento

† Inductio populi ad legis obſuātiā p̄ pmissiones.

cendum q̄ ille sm genus suum meliores sunt q̄ quecunq; bona possessa inquantum ipse sunt bona anime: possessiones autem sunt extra nos. ⁊ ideo si aliqđ premium virtuti morali: aut virtuti eius competat necessarium est q̄ illud sit melius ⁊ maius rebus possessis: quia aliter non fieret adequatio meriti ⁊ premij. ideo ciues recte politizantes qui in premium virtutum moralium: ⁊ potissime magne virtutis.s. iusticie in rectore non putāt sufficere bona temporalia: sed tribuunt gloriam ⁊ honorem: recte existimant si tn̄ adhuc putāt hoc non sufficere. nam neq; sufficiunt: q2 ista bona exteriora sunt. hec tn̄ tribuunt q2 non h3 politia aut ciuitas aliqđ melius aut maius qđ tribuat. sicut in quibusdam non est possibile retribuere equale: ⁊ ibi conueniens atq; sufficiens est tribuere qđ possumus vt circa deos ⁊ parentes. ⁊ dr̄ 8. Ethi. ¶ Sed quantum ad deum cum loqmur de premio virtutum moralium dicēdum q̄ aut sunt virtutes morales sole in homine sine charitate: aut coiūcte charitati. Si cum charitate diriguntur ab ea in deum: q2 imperantur a charitate ⁊ facit q̄ actus suos eliciant propter deum ⁊ in ipsu3. ⁊ tunc deus reddit premium pro operationibus illis: non in bonis temporalibus sed in vita eterna: q2 tunc actus qlibet cuiuslibet virtutis moralis est meritorius vite eterne. Si āt v̄tutes morales sole sunt nō sunt meritorie in fine: neq; in actibus suis apud deum. ⁊ id qđ nō h3 deū p̄ fine: neq; p̄ obiecto nullo mō ptinet ad deū: iō nullo mō est meritoriū circa deum. meritu3 qppe circa deum ɔsideratur: cum ipse sit qui premiu3 reddit. Sed de moralibus ita est q̄ si non sint cum charitate nullo modo pertinent ad deum. non enim potest aliqua virtus ad deum ptinere nisi vt ad obiectum velut ad finem. sed neutrum istoꝝ competit moralibus sine charitate. de primo.i. obiecto p3: q2 singule morales habēt passiones aliquas vel actiones: vt est mansuetudo circa iram: ⁊ fortitudo circa timores ⁊ audacias. temperātia circa delectationes tactus: ⁊ gustus: ⁊ tristitias appositas. iustitia aute3 circa actiones distribuendi ⁊ cōmutandi. ⁊ hec obiecta semp̄ eis manent: q2 p̄ obiecta specificātur habitus. vnde nunq̄ possunt ista pdere ⁊ dimittere alia. ⁊ sic non sunt circa deum tanq̄ circa obiectum. nec ēt habent deum pro fine: sed quasdam alias pfectiones humanas politicas. si enim deum sibi pro fine determinassent sic illas tenuissent philosophi. ¶ Sed falsum est: q2 non obseruabant ipsi virtutes has pp̄ deum: sed q2 erat sm se bonum illas tenere. ⁊ ita iste virtutes sm se nullo modo ptinent ad deum: ideo nō sunt aliqualiter meritorie. Charitas autem supueniens eis pōt eas facere meritorias: q2 facit illas ad deum ptinere. ⁊ nō primo modo vt ad obiectum: q2 obiectum suum nunq̄ dimittūt: qm̄ cessarent esse virtutes si dimitterēt obiectum a quo speciem habēt: sed incipiunt ptinere ad deum vt ad finem.s. cum charitas sit habitus imperatiuus: q2 est potentie sublimioris ⁊ de obiecto altissimo impat oibus alijs habitibus vt eliciant actus suos ad finem quem ipse elegerit ⁊ est deus: cum deus sit obiectum ⁊ finis charitatis. Morales aute3 virtutes a charitate impari possunt dupliciter.s. sunt in inferioribus viribus.i. non in voluntate sed in parte ɔcupiscibili ⁊ irascibili que voluntati subijciunt ⁊ obediūt ei. 1. Ethi. ¶ Scđo q2 charitas est de sublimiori obiecto.i. deo qui est simplr̄ finis. ideo l3 essent alique virtutes morales in eadem potentia in qua est charitas.s. in volūtate: adhuc imperaret eis charitas: q2 est de sublimiori obiecto. sic est de iustitia. nā illa in voluntate est: cum non sit circa passiones. ⁊ tn̄ est de obiecto minori.i. de distributionibus ⁊ cōmutationibus. ⁊ sic charitas poterit ei imperare. hoc modo charitas imperare pōt oibus moralibus virtutibus: immo necesse est q̄ impet eis si fuerit cū illis. ⁊ tunc ptinebunt morales virtutes ad deum sicut ad finem: ⁊ ita erunt meritorie: q2 actus suos elicient pp̄ deum. Et ita apparet q̄ aliqn̄ virtutes morales sunt meritorie ⁊ merent̄ vitam eternam: ⁊ non dat deus premium opationis eaꝝ in bonis tpalibus. aliqn̄ autem nullo modo sunt meritorie.s. qn̄ nō sunt cum charitate. ⁊ tunc non dat̄ eis premiu3 a deo in aliquo: q2 neq; in vita eterna: neq; in bono tpali. vnde semper manet veꝝ q̄ deus nunq̄ det p̄ virtute morali premium in bonis tpalibus. sed aut nullum dabit: aut dabit vitam eternam. ⁊ ideo erit de opationibus legalibus si fiāt cu3 charitate. ¶ Ex quo infert̄ q̄ q̄uis deus in veteri testamēto iudeis pmitteret pro bona opatione abundantiam bonoꝝ tpalium: tn̄ non dabat eis in hoc premium. sed solum ponebat ista tanq̄ allicitiua ad bonam opationem. ⁊ hoc q2 iudei erāt viri impfecti: ⁊ magis inducerentur ad bonum per ista tpalia que cognoscebant ⁊ amabāt q̄ per bona eterna que nunq̄ viderant: nec desiderabāt. In nouo aūt testamento ɔ̄trio factum est: q2 nunq̄ aliqua bona tpalia pmittunt̄ sed semp eterna. cuius ratio est: q2 nouum testm̄ est lex pfectoꝝ qui possunt induci per bona pfecta. ideo non debuerunt eis pmitti impfecta bona. ⁊ illa bona que pmittuntur dantur in premium. ¶ Non tn̄ est intelligēdum q̄ obseruatoribus noui testamenti solum detur vita eterna.s. que pmittitur: sed etiam interdum gaudium: ⁊ pax: ⁊ honor: ⁊ ois tpalis prosperitas. ista tn̄ non dantur in premium bone opationis: nec in partem premij: sed solu3 tanq̄ quedam allicitiua ad maiorem virtutem: vel tanq̄ quedam occasio virtutis: qm̄ virtus sic magis resplēdet: cum ista bona tpalia ɔiūcta habuerit q̄ si nō habeat sicut ait Boetius de ɔsolatione lib. 4. prosa. 5. ¶ Est ergo ista differentia in nouo ⁊ veteri testamēto: qm̄ in veteri sola tpalia pmittuntur: sed etiam ɔferuntur eterna. in nouo autem sola eterna pmittuntur: sed tpalia quoq; ɔferunt̄. vtrobiq; tn̄ bona eterna sunt tanq̄ premia: ⁊ bona tpalia tanq̄ allicitiua. ⁊ sic deus in isto. c. pmittit multa bona tpalia iudeis si obſuauerint p̄cepta sua. ⁊ ista nō pmittit eis in premiū: s3 solū vt alliciat ad bn̄ opandū. ¶ S3 ɔsiderādū est de veteri testō q̄ aut ɔsideramus i eo opa que fieri iubent̄: aut deuotionē faciētiū. si sola opa ɔsideremus.i. q̄ nō sint cū charitate: vel nō ɔsiderent̄ ipsa charitas cum eis nō sunt aliquo modo meritoria: q2 nō ptinent ad deum. si autem fiāt cum charitate non solum sunt meritoria bonoꝝ tpalium que hic exprimuntur: sed potius eternoꝝ: immo pprie loquendo non sunt meritoria bonoꝝ tpalium que non faciūt aliquam adequatione3: sed solum vite eterne. Bona autem tpalia vt dictum est non dant̄ in premium: sed in allicitiuum: vel in materiam ɔtinuandaꝝ bonaꝝ opationum. ¶ Sed tn̄ dđm est q̄ non est oino idem circa morales virtutes qn̄ sunt sine charitate ⁊ circa obseruātiam legalem: q2 morales virtutes nullo modo ptinent ad deum qn̄ sole sunt. nam non vt ad obiectum: neq; vt ad finem vt ostēsum est. ideo non pōt ibi esse ratio meriti: secus de legali obseruātia. nam qn̄ est sine charitate non ptinet ad deum vt ad finem: ptinet tn̄ ad eu3 vt ad obiectum nō imediatum: q2 illud est in charitate: spe: ⁊ fide: sed tanq̄ ad obiectū mediatū.s. q2 oēs actus legales sunt quedam obseruātie exhibite circa deum: cum sint materialr̄ quedam cerimonie cultus eius: etiam a deo imposite fuerūt. qđ non est veꝝ de habitibus moralibus. ideo in illa obseruātia est aliqđ meritum ⁊ respōdet illi premium. ⁊ istud ɔsistit non qdem in vita eterna quam p̄ solam charitatem meremur sed in bonis tpalibus. ⁊ hoc maxime q2 deus ponens precepta ista legalia materialr̄ obseruāda adiecit bona tpalia que ɔferēda erant obseruatoribus. ideo videt̄ q̄ etiam si aliqs iudeus nunq̄ habens charitatem seruaret oia ista precepta ad litterā3 daret illi deus ista bona tpalia que hic exponunt̄: ⁊ auferret oia mala opposita que dicunt̄ in littera. ¶ Nō est aūt sic de opationibus virtutum moralium qn̄ sunt sine charitate: q2 ille non sunt circa deum vt obiectum mediate: cum nō sint aliq eius cultus salte3 materialr̄: neq; etiam actus illaꝝ sunt expresse a deo impati sicut obseruātie legales. ⁊ ɔ̄ir non pmisit deus obseruatoribus illoꝝ actuum bona aliqua tpalia sicut obseruatoribus legalium. ⁊ ita per illos actus morales nō merent̄ bona tpalia sicut per obseruātias legales. ⁊ tn̄ opantibus sic moraliter q2 faciunt qđ in se est bonum: l3 non pp̄ deum dat deus aut bona tpalia: aut qđ maius est dat illustrationem interiorem vt ad deum ɔuertant̄ ⁊ charitatem habeant: ⁊ sic iam vere merean̄t. ⁊ hoc veꝝ est nisi qn̄ obseruationes virtutū moraliu3 fiūt pp̄ solam inanem gloriam: q2 sic opantes teste Christo iam recepe rūt mercedem sua3 vt p3 Mat. 6. c. (Si in preceptis meis ambulaueritis.) Loqtur hic deus de oibus preceptis suis siue moralibus: siue iudicialibus: siue legalibus: qm̄ si aliq iudei obseruarēt quedam istoꝝ ⁊ nō alia deus non daret eis psperitatem qua3 hic pmittit pro obseruātibus. ideo oportebat q̄ oia obseruarent. Dr̄ aūt aliqs ambulare in preceptis qn̄ ea ope complet ⁊ in eis ɔuersatur: sicut aliqs dr̄ ambulare in via: q2 per eam ɔtinue pcedit. (Et mādata mea custodieritis.) Hic possunt distingui precepta ⁊ mādata ita q̄ precepta significent ipsa moralia: ⁊ mandata significēt iudicialia ⁊ cerimonialia: ⁊ debent in oibus illis iudei ambulare ad hoc q̄ eis ɔferant̄ bona que pmittunt̄. ¶ Alio modo pōt dici q̄ accipiant̄ hic mādata ⁊ precepta p̄ eisdem.s. q̄ qđlibet illoꝝ significet oia tam moralia q̄ iudicialia q̄ cerimonialia. sed ponit̄ hic multiplicatio noiu3 pp̄ multa verba que sequunt̄.s. ambulaueritis: feceritis: ⁊ custodieritis. ⁊ dr̄ custodire mādatum.i. illu3 in corde tenere. ⁊ distinguit̄ hoc ɔ̄ facere qđ est ponere in executione. nā deus iubet q̄ iudei in corde tenerēt precepta sua assidue in eis cogitādo. sic h3 Deut̄. 6. c. cum dr̄. erūt v̄ba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo ⁊ narrabis ea filijs tuis: ⁊ meditaberis sedēs in domo tua: ⁊ ambulās

Side notes:

D

Virtutes morales sine charitate nihil.

E Phoꝝ v̄tutes nō erāt meritorie. Pria rō

Deus est obiectu3 ⁊ finis charitatis. Scđa rō

F Conclo ex dictis illata.

Notādum

In nouo testō dant̄ ēt hōa ɔ̄trena.

G Notādum de veteri testamēto. Bona veteris testi qūo erāt meritoria.

Nota.

† H Deus đ oibus p̄ceptis loqtur hic.

† Qūo accipiant̄ h mādata ⁊ precepta.

in itinere: dormiens atq; ɔsurgēs ⁊ ligabis ea quasi signū in manu tua: eruntq; ⁊ mouebunt inter oculos tuos. Facere precepta dr̄ esse in executione ponere: ⁊ vtrūq; deus volebat. ℭ Alio modo possunt distingui facere precepta ⁊ custodire: p hoc ꝙ custodire significet cauere ab eo qđ faciēdum non est. facere aūt ptinet ad expletionē ⁊ executionem eoꝝ que faciēda sunt. quocūq; istoꝝ modoꝝ ɔueniēter accipit: sed in isto scđo modo facere ptinet ad sola precepta affirmatiua: custodire aūt ad sola negatiua. (Dabo vobis pluuias tpibus suis.) Deus enim dr̄ dare pluuias qz q̄uis pluuie naturalr̄ causant tñ deus interdum efficit ea que naturalr̄ fieri non poterant: vel destruit ea que naturalr̄ futura erāt: cum oēs opationes nature ei ad nutum seruiāt: qz in potentia sua ɔtinet totam naturam. ⁊ oēs cause naturalr̄ influētes recipiunt potestatem influēdi a deo deriuāte virtutem in illas: cum sit prima cā in ɔcatenatione nature. ⁊ cause posteriores respectu prioris habent se tanq; effectus ad causam. vnde oēs naturales cause sunt effectus diuine opationis. Et sic aliqñ ꝑm ordinē motus celestis erat magna fertilitas ꝑuentura ⁊ salubritas gētium: deus tñ pp peccata hoīum ɔuertit illud in ɔ̄rium. aliqñ aūt deus nobis iratus multa mala inflicturus erat vt sterilitatē: ⁊ pestē: atq; alia incōmoda: ⁊ hoc cause naturalr̄ agentes exigebant: nobis tñ humiliatis coraz eo oia ɔuertit in bonum. sic pz Deut. 28. c. cum dr̄. mittet dñs sup te famē ⁊ esuriem: ⁊ increpationes in oia opa tua que facies pp adinuētiones tuas pessimas. ⁊ postea dr̄. det dñs imbrem terre tue puluerem: ⁊ de celo descendat sup te cinis donec ɔteraris. ⁊ tñ ante hoc posuerat oia opposita eis qui obseruabāt precepta eius. sic ēt pz Psal. 106. s. posuit flumina in desertum: ⁊ fontes aquaꝝ in sitim: terram fructiferam in salsuginem pre malicia habitatoꝝ eius. ⁊ deinde ponit ꝙ pro bonis fiat eɔ̄rio. s. ponet desertum in paludes aquaꝝ: ⁊ terrā inuiam in fontes aquaꝝ. a deo ergo ista sunt: q̄uis vt in plurimum ꝑm naturam fiāt. Et pmittit hic deus primo se datuꝝ pluuiam ante alia bona: qz volebat pmittere bona tpalia: ⁊ inter illa nullū maius est q̄tum ad estimationē vulgarem q̄ vbertas in terre nascentibus. ⁊ forte aliqd veritatis ɔtinet ista positio q̄uis non per oēm modum: qm̄ maximum incōmodoꝝ humanoꝝ est fames. melius enim valde est bello pire: aut peste cadere q̄ ɔfici fame: qm̄ fames diuturnum ⁊ inhumanum malum est: potissime qz vbertas est fundamētum totius vite humane. hāc ergo maxime vulgares diligūt. ideo deus cum istam vellet pmittere pmisit pluuias: qm̄ ois vbertas fructuum ex pluuijs nascit. nam oia ꝑm naturaz ex humore ⁊ calore gignunt. ex humore qdem tanq; ex cā materiali. ex calore aūt tanq; ex cā efficiente dirigēte. cum vō pluuia deficit ois humor deficit: ideo necesse est deficiēte pluuia nō esse aliqđ de terre nascētibus. ⁊ sic cum pmittitur pluuia pmittuntur oēs fructus terre. ℭ Sed queret aliqs cū terre nascētia non solum ex pluuia sed ēt fiat ex calore solis. quare deus non pmittit calorem solis in bonum sicut pmittit pluuias. ℭ Respōdendum est ꝙ q̄uis eq̄liter ad terre nascētia ꝑficiat calor solis ⁊ ipsa pluuia: tñ non fuit ɔueniēs pmitti bonum caloris solis: qz ea que sunt immutabilia non opz ꝙ pmittant tanq; bonum. sic aūt est de calore solis: qm̄ sol semp tz eundem cursum in quolibet anno ⁊ equaliter eleuat ⁊ deprimit. ideo necesse erat vt in quolibet anno esset eq̄litas caloris determinatis tpibus nisi sit aliqd alteꝝ qđ faciat videri calorē maiorem vel minorem s. specialis ɔiunctio: vel aspectus planetaꝝ: vel magne siccitates: aut abundātie pluuiaꝝ. cum ergo status caloris in quolibet anno sit idem ꝑm immutabilitatem cursus solis nō debebat pmitti tanq; beneficium. Pluuie aūt multum se habēt per accidens: qz aliqñ multum abundāt: interdum vō nimis deficiūt: ⁊ aliqñ sunt in tpibus debitis: aliqñ vō extra tpa. ideo poterant pmitti pluuie tanq; beneficium: qz multum indeterminate erāt. de calore aūt solis non est idem. (Tpibus suis.) Hoc ēt est beneficium: immo in hoc totū beneficium pluuiaꝝ est ꝙ tpibus suis ɔferant i. tpibus qbus terra exigit pluuiaz ad generationem ⁊ ɔseruationem fructuum: que alio loco vocat pluuia serotina ⁊ temporanea. nam si ɔferant pluuie extra tpa sua nihil oīno ꝑficient: sed potius nocebūt. ideo hoc ēt pmitti debuit ꝙ pluuie essent in tpibus suis. (Et terra gignet germen suum). i. terra ꝑferet fruges quas platura est. ⁊ accipit hic germen solum pro ipsis frugibus ⁊ alijs terre nascētibus que nō sunt arbores: cum immediate de arboribus agat. ⁊ ponitur hoc ɔ̄tr ad predicta: qz terra dat germen suum necessario qñ pluuie veniunt tpibus suis. (Et pomis arbores implebunt.) Hic dr̄ de oibus arboribus siue sint vites que principalius regrunt ad vitaz q̄ alie arbores siue sint quecunq; alie. ⁊ accipiūtur hic poma multum large. Solēt enim poma tripliciter accipi. Uno modo pomum dr̄ fructus qdam rotūdus quem alio noīe malum vocamus: qz malon in greco rotundum est. ⁊ ista est significatio vulgaris apud grecos. Alio modo accipit pomum pro oī fructu habenti corticem teneꝝ sicut sunt mala: ⁊ pira: ⁊ ficus. ⁊ isto modo distinguunt oēs fructus in poma ⁊ in nuces: qz poma sunt fructus habētes corticem teneꝝ: nuces sunt fructus habētes corticem duꝝ sicut auellane: ⁊ amigdala: ⁊ siles. ⁊ ēt non accipit hic isto modo: qm̄ deus nō solū pmittebat abundātiam in fructibus corticis teneri sed etiā in oībus alijs. Ideo accipit hic pomum tertio modo generalr̄ pro oībus fructibus cuiuscunq; ɔditionis. (Apprehendet messium tritura vindemiaz.) In hoc significat maxima vbertas in frugibus ꝙ vindemia coincidit cū tritura messium. ⁊ hoc pp multitudinem frugum que nō possunt triturari tpe suo: sed residēt vsq; ad principium vindemie. cōiter tñ in annis satis fertilibus ɔsueuit esse tp̄s medium inter trituram messium ⁊ principium vindemie: nisi forte sit aliqua gens pigerrima que illud compleat in tribus mēsibus qđ alia compleret in vno. ℭ Hoc aūt de apprehēsione vindemie a tritura messium maxime inter iudeos erat in anno sexto ante remissionē: qz tūc terra ɔferebat fructus trium annoꝝ sicut pz precedēti c. erant aūt isti tres anni duo anni integri: ideo oportebat ꝑm dei pmissionē ꝙ tātū de fructibus esset in anno sexto sicut in duobus annis alijs satis fertilibus. ⁊ ɔ̄tr necesse erat duplr̄ impēdi de tpe in tritura ⁊ vindemia in anno sexto q̄ in alijs: potissime aūt hoc fiebat qñ annus septimus remissionis ⁊ iubileus sibi succedebāt: qz tunc iudeis bene se habētibus terra faciebat fructus quattuor annoꝝ. s. trium annoꝝ ꝑfectoꝝ vt declaratum fuit precedē. c. ideo necesse erat impendi tripliciter de tpe sup alios annos cōes. ⁊ sic satis stabat ꝙ tritura messium apprehēderet vindemiam. ⁊ hoc qđ dr̄ est qñ annus septimus esset immediate ante iubileum. Nō est intelligēdum in quolibet iubileo sicut aliq putauerūt. s. ꝙ semp finito septimo septenario. s. anno q̄dragesimonono quem dicebāt semp esse annum septimū remissionis sequeret annus qnquagesimus qui erat iubileus. nam tūc in duobus annis cessaret a laboribus. s. in anno remissionis ⁊ iubileo. ⁊ ɔ̄tr in anno q̄dragesimooctauo oportebat esse fructum p tribus annis integris qui erāt q̄ttuor anni incompleti. s. vsq; ad messes anni qnquagesimiprimi. ⁊ sic ille annus q̄dragesimusoctauus haberet plurimū de messibus ⁊ vindemia. vnde in vtroq; nullum tp̄s impenderet. ℭ Est aūt veꝝ ꝙ istud aliqñ accidebat ⁊ sepe: ⁊ erāt tunc plurimi fructus: sed non accidebat in quolibet iubileo: sed in septem iubileis semel accidebat. s. ꝙ esset tunc annus remissionis quadragesimusnonus: ⁊ sequēs qnquagesimus erat iubileus. ⁊ tñ in sequēti iubileo erat annus remissionis quadragesimusoctauus: ⁊ postea quadragesimusseptimus deinde sextus: postea qntus deinde q̄rtus sic retrocedēdo: ⁊ in illo tpe erat alius annus remissionis annus qnquagesimusprimus qui erat primus post iubileum. ⁊ tūc erāt duo anni simul in qbus cessabat a laboribus: ⁊ in sequenti iubileo accidebat ꝙ erat idem annus septimus remissionis ⁊ annus qnquagesimus iubilei. ⁊ hoc pz computādo septem septenarios qui faciūt quadragintanouem annos si nō incipiamus cōputationem in anno primo sed in scđo complebit in anno quinquagesimo: ⁊ in sequenti iubileo erit annus remissionis annus q̄dragesimusnonus ⁊ qnquagesimus iubileus ⁊ sic erunt ɔiuncti: ⁊ statim retrocedet: qz primus annus remissionis ad iubileum esset annus quadragesimusoctauus: ⁊ ita tenebit semp ille ordo. ℭ Et nō est veꝝ sicut aliq putauerūt ꝙ annus remissionis ⁊ iubileus semp essent ɔiūcti. i. quadragesimusnonus ⁊ qnquagesimus vt ostēdimus preceđ. c. (Et vindemia occupabit sementem.) Dr̄ sementis id qđ serit: qm̄ ꝑm vsum grāmaticoꝝ semen ad aialia ptinet: semētis vō ptinet ad agros. accipit tñ hic semētis pro tpe seminandi. s. ꝙ vindemia accedat ad seminādi tp̄s. ⁊ hoc est pp abūdātiā vuaꝝ: qm̄ tpa determinata sūt vtriq;: q̄uis ꝑm quasdam terras nō distinguit totaliter tp̄s seminādi a tpe vindemie. (Et comedetis panē vestꝝ in saturitate.) In hoc significat eis abundātiam tpalium: qz comedere cum saturitate vnq̄ est nisi in fertilitate: alijs aūt tpibus comedūt panem in angustia ⁊ mensura pp paucitatem sicut dr̄. j. ꝙ qñ deus ɔtriuerit baculum panis decem mulieres coquēt in clibano vno ⁊ reddēt panes suos ad pondus: ⁊ comedent iudei ⁊ nō saturabunt. (Et absq; pauore habitabitis in terra vestra.) Hic pmittit scđm bonum. s. securitas ab hoste: qđ est habitare sine terrore. Hoīes eni habētes hostes sine terrore nō habitāt ne hostes p insidias aut impetum factū preualeāt ɔ̄ ipsos. ⁊ hoc est magnum bonū: qm̄ sine pace ⁊ securitate hoīes nō fruunt bonis suis. pax aūt efficit

homines

Marginalia (left column): † Notādum de pluuiis. — Deus aliqñ tollit nobis supnālr̄ bona q̄ aliqñ vētura sūt nālit ⁊ aufert mala q̄ operatione nature ꝑuenirent. — Nullū maius malum fame. — Ubertas ē vite humane fūdamētum. — Qō.4. A Quare dns nō pmittit solis calorē in bonū sicut pluuias. — Pluuie per accñs se habent. — † — † — †

Marginalia (right column): B Pomū triplr̄ accipitur. Oēs fruct⁹ distinguunt p poma et nuces. — † — Qō.5 A In qbus annis inter iudeos messiū tritura apprehēdebat vindemiā ⁊ vindemia sementem. Notandum. — B Ann⁹ remissiōis ac iubilei. — Error q̄rundam † — † — † Scđm bonū a deo pmissum s. securitas ab hoste.

C

hoies dños rex suax: belluz aūt oia inquieta reddit. ⁊ hoc satis
erat admirabile in iudeis: qm̄ ipsi erāt gens pauca ɔ̄tria alijs gē
tibus in ritibus ⁊ in bellis: cum ipsi alienigene essent ⁊ iure bel
lico exclusissent gētes septem de terra illa in qua habitabāt delē
tes eas. ideo alie gētes semel ɔgregate sunt ad veniēdum sup iu

Qūo de⁹ icutie bat tiorē aduersarijs iudorū ne pugnarent ɔ̄ eos

deos vt delerēt illos. sic hꝫ Josue. 9. c. ⁊ postea q̄zcūq; tpe ha
bitauissent iudei in terra illa adhuc erāt eis īfeste gētes ad delē
dum eos: ⁊ sic erat magnum dei beneficiuz q ipsi manētes in ter
ra illa ɔ̄ volūtatem oium aliax gētium secure quiescerēt. Deus
tn̄ hoc illis ɔferebat cum nō declinarent a preceptis eius. nec so
lū hoc sed ēt alia maiora. s. q aliqn̄ oēs iudei desererēt ciuitates
suas ⁊ gētiles in circuitu eox existētes nō auderēt oppugnare il
las: nec audebāt cogitare aliqđ malum ɔ̄ iudeos de inuadēdo
terram eox. sic pꝫ de tribus festiuitatibus in anno q̄bus ascēde
bāt oēs viri iudeox in terram ⁊ locū sanctuarij. de hoc hꝫ Exo.
34. c. cum dī. cū eniz tulero gētes a facie tua ⁊ dilatauero termi
nos tuos: nullus īsidiabit terre tue ascēdēte te ⁊ apparēte ī ɔspe
† ctu dn̄i dei tui ter in anno. (Dabo pacez in finibus vr̄is). i. ego
faciam esse pacem in tota terra vestra intra terminos possessio
nis vestre. est enim magnum bonum hoc qđ deus pmittit hic si
ne quo nullius boni tpalis pōt esse iocūda possessio. s̄. nāq; pmi
serat deus iudeis fertilitatem in terre nascētibus: hic aūt pmit
tit pacem ad delectationem in possessione illox. nihil q̄ppe ista
bona cumulata cuz ɔtinua mentis inquietudine ⁊ formidine p
sunt. ¶ Et ista pax que hic pmittitur pōt intelligi de pace
que est cū hostibus ⁊ opponit bello. vel de pace que est ciuibus
adinuicem ⁊ opponit seditioni. bella nāq; ad hostes ptinēt: sedi
tiones ad ciues vt ait Grego. in q̄dam Omelia. ⁊ qūocunq; acci
piat est magnum beneficium. nam siue hostes impugnēt: siue ci
ues inter se desideāt vndiq; angustia est. sed maior q̄dem: cuz ci
ues inter se pugnāt. tūc eniz minor securitas est. sicut ergo ab ho
stibus tutos esse bonum est: ita ⁊ nulla bella ciuilia esse valde bo
nuz est: qm̄ ex bellis ciuilibus bella hostilia oriunt. ⁊ hoc modo
status vrbium depit velocius q̄z als occumbere posset vt pꝫ in
bellis ciuilibus ⁊ plusq̄z ciuilibus romanox. s. inter Cesarem ⁊
Pōpeium. ¶ Pax aūt ab istis oibus a deo dat: qm̄ difficillimū
est plurimox hoiuz corda in vnitate ɔcordi retineri: sed ex discor
dijs oriunt bella: vnde nemo est ad quez tollere bella ptineat ni
si deus. ⁊ hoc reducēdo corda plurimox in vnitate sentētie: ⁊ q
pacifici sint ex dilectione: aut q alijs aliox timorem incutiāt. ⁊ sic
non audeāt insurgere in bellum ɔ̄ ipsos. vel aliqn̄ deus ɔuertit
cor ad alia pp que hostes a bellis cessant. De motu aūt apparet
Gen̄. c. 35. vbi dī q deus misit terrorem in oēs gentes que erāt
in circuitu vrbis sichez ⁊ nō ausi sunt psequi Jacob ⁊ filios suos
recedētes. ⁊ tn̄ ante hoc oēs gentes cōmote fuerāt vt delerēt Ja
cob cum domo sua: q: filij sui destruxerāt ciuitatem sichimitax.
¶ Q: aūt aliqn̄ deus tollat bella ɔuertendo corda hostium ad
aliqđ alter: ita vt pugnare non desiderēt: vel non possint impe
diti alijs negocijs pꝫ. 4. Reg. c. 19. vbi cum rex Sēnacherib vel
let destruere ciuitatem Hierusalem ⁊ blasphemasset ɔ̄ deum: de
dit ei deus in cor vt reuerteret de hierusalē: audito q rex Ethio
pie vellet pugnare ɔ̄ ipsum: cum dī. nolite timere a facie sermo
num quos audistis q̄bus blasphemauerunt serui regis assyriox
me: ecce ego imittam ei spiritum ⁊ audiet nuncium ⁊ reuertet in
terram suam. ⁊ postea seq̄tur in eođ. c. qūo hoc factum sit. Plu
ribus aūt alijs modis deus pōt bella tollere vel ɔcitare ɔuerten
do corda hoium quocūq; voluerit. qm̄ potestas dei est sup cor
hois: potissime sup corda magnox virox. sic enim ait Salomon
Prouer. 21. c. cor regis in manu dei est ⁊ quocūq; voluerit ver
tet illud. si igit corda reguz deus vertit poterit facere pacez qūo
cūq; voluerit: qm̄ pax per ɔcordiam est. hoc aūt non est in pote
state alicuius viri: q: nemo pōt sup cor alterius. dat ergo deus
hic pacem tanq̄z pro beneficio. (Dormietis ⁊ non erit qui exter
reat.) Hoc signuz est magne pacis tam ab hostibus q̄z a ciuibus
qn̄ hoies securi esse possunt agētes qđ voluerint ⁊ a nullo se de
fendentes. in bellis vō nunq̄z hoc ɔtingit. (Auferam malas be
stias.) Posuerat deus pacem iudeis cum hoibus. hic ponit pa
cem cum bestijs. nam sicut hoies seipsos expugnāt ⁊ delent: ita
bestie fere aliqn̄ terram depopulāt ⁊ inhabitabilem illaz faciūt.
Huiuscemodi aūt erat terra iudeox q: erat satis calida: ideo abū
dant ibi bestie ⁊ serpētes magis q̄z hic. nam quāto terra calidior
fuerit tāto serpētum maior copia est: q: oē venenum est natura
liter frigidum. ideo sine calore magno serpētes vegetari nō pos
sunt. ⁊ pp hoc in terris nimis calidis abundantissimi serpentes
sunt sicut in feruētibus arenis Lybie vt ait Lucan̄. li. 9. ⁊ Ouiđ.
metamor. lib. 5. ¶ Et pōt intelligi ista littera de serpētibus que

Qō.6 A Bella ciuilia pl⁹ nocēt q̄z bella hostilia: et qūo dus pōt tollē bella pacificādo corda vl icutiēdo timore. Ortum bellorū

Ptās di ē sup cor hois pf-ti magni

† B

† Pō pacis cū bestijs. In terra chanaaz erāt spētes ⁊ bestie q: est terra calida ⁊ cō

veneno nocent: vel de bestijs que p feritatem nocent ⁊ nō vene
no sicut leones ⁊ vrsi: ⁊ similia aialia. in terra aūt iudeox multa
hox erāt: ⁊ ideo cum deus iudeis incuteret timorez alicuius ma
li inferēdi sicut dicebat eis supuēturam cladem ab hostibus: ita
ēt dicebat a bestijs affuturam destructionem. ⁊ ponebant ista
duo q̄si equalia. sic pꝫ Deut. 32. c. cum dī. ɔsumentur fame: ⁊ deuo
rabūt eos aues morsu amarissimo. dentes bestiax immittam in
eos cum furore trahētiuz sup terrā atq; serpentiū: foris vastabit
eos gladius ⁊ intus pauor. Ecce eniz q̄liter deus posuit q̄si equa
lia ista duo mala in iudeis. s. psecutionez ab hostibus ⁊ a bestijs.
Tanta aūt erat multitudo bestiax atq; serpētum in terra Cha
naam: ⁊ illa terra est ɔueniēs ad generationem eox: q qn̄ deus
tradidit illos populos in manu iudeox noluit tradere totaz ter
ram simul ne crescerēt bestie ɔ̄ iudeos ⁊ delerent illos de terra.
sic pꝫ Exo. 23. c. cum dī. non eijciaz eos a facie tua anno vno ne
terra in solitudinem redigat: ⁊ crescant ɔ̄ te bestie: paulatim
expellam eos de ɔspectu tuo donec augearis ⁊ possideas terrā.
sic ēt pꝫ Deut. 7. c. (Et gladius non trāsibit terminos vestros.)
Istud ēt ptinet ad securitatem ab hostibus. s. q non possent ho
stes iudeox introire in terram eox ad destruendum eos. ⁊ ideo
q̄zq̄z aliqn̄ cōmouerent ad veniēdum ɔ̄ eos tn̄ non poterāt in
troire intra terminos iudeox: sed deus incutiebat eis timorem
vt redirēt in terram suam. hoc aūt erat iudeis bene se habenti
bus: als aūt tradebat eos in manum hostilem. exemplum pꝫ de
Nabuchodonosor qui venit ɔ̄ iudeos ⁊ duxit in captiuitatem
qm̄ male se habebāt vt pꝫ. 4. Reg. c. vlti. et. 2. Paralip. c. vlt. Sē
nacherib aūt venit ɔ̄ hierusalem: q: tn̄ iudei ad deuz ɔuersi sunt
deus posuit spiritum in corde eius vt non pugnaret ɔ̄ vrbem.
postea vō angelus pcussit oēm exercituz eius. s. cētumoctuagin
taquinq; milia nocte vna vt pꝫ. 4. Reg. c. 19. (Perseq̄mini inimi
cos vestros.) Supra ponebat securitas ab hostibus: hic aūt po
nit victoria ɔ̄ illos. ⁊ hoc est ēt de magnis bonis q̄ hoies reputāt.
vnde ab antiq̄s cuz hoies benedicerēt charis suis imprecabant
eis vt deus subijceret hostes eox illis. sic hꝫ Gen̄. 24. c. qn̄ ɔsan
guinei Rebecce imprecabant ei psp̄era recedēti in terrā Cha
naam: cum dī. soror nostra es crescas in mille milia: ⁊ possideat
semen tuum portas inimicox suox. ¶ Cā huius est q: per
victoriam efficiunt hoies dn̄i: cum victores sint dn̄i subiectox.
* dn̄iuz aūt ⁊ honor sunt maxima bona que hoies vulgares ap
petūt. ideo deus ɔsentiēs intentioni hoium qn̄ benedicebat iu
deis dabat illis q subijcerēt sibi hostes suos. sic pꝫ Gen̄. 22. c. cū
dī. bn̄dicā tibi ⁊ multiplicabo: possidebit semē tuū portas inimi
cox suox. a ¶ In h̄ ēt significat q de⁹ daret fortitudinē iudeis
ad delēdum gentes. nam ipsi iudei nō sufficerēt ad pugnādum
ɔ̄ gentes: ideo aliqn̄ deus adiuuabat supnaturalr̄ iudeos faciēs
aliqua q̄bus hostes delerēt sicut tpe Josue deus fecit stare solez
donec Josue vlcisceret de hostibus suis. sic pꝫ Josue. 10. ⁊ in ea
dem die occidit Josue q̄nq; reges. ēt mittebat deus aliqn̄ lapi
des graues sup hostes iudeox ⁊ delebat plures ex eis q̄z iudei
occiderēt vt pꝫ eodem Josue. 10. c. Aliqn̄ aūt deus mittebat ter
rorem magnum in hostes iudeox ⁊ faciebat eos fugere a facie il
lox vel corruere sine bello. sic pꝫ Exo. 23. c. s. terrorem meū mit
tam in precursum tuum: ⁊ occidam oēm populum ad quē ingre
dieris: cunctorūq; inimicox tuox corā te terga vertā. Aliqn̄ aūt
deus mittebat bestias ɔ̄ hostes iudeox vt eos impedirēt ad bel
lādum: vel occiderēt eos qn̄ iudei pugnarēt. sic pꝫ Exo. 23. c. cuz
dī. emittēs scrabrones qui fugabunt eueum: ⁊ chananeū: ⁊ ethe
um anteq̄z introeas. sic ēt pꝫ Deut. 7. c. s. sic faciet cūctis populis
quos metuis insuper ⁊ scrabrones mittet dn̄s in eos donec de
leat oēs atq; dispdat qui te fugerint ⁊ latere potuerint. erāt aūt
isti scrabrones quedam bestiole parue que inquietabāt hostes
iudeox. sic hꝫ Sapiē. 11. Aliqn̄ deus iudeos adiuuabat dās eis
vires ad delendum hostes: ita vt illi qui erāt debiles efficerent
robusti viri. sic hꝫ Deut. 8. c. cum dī. ne diceres in corde tuo for
titudo mea ⁊ robur manus mee hec mihi oia prestiterūt: sed re
corderis dn̄i dei tui q ipse vires tibi prebuerit vt impleret pa
ctuum suum qđ iurauit patribus tuis. hoc igit modo facillime
poterāt iudei psequi inimicos suos. (Et corruēt coram vobis.)
Hic ponit deus adhuc ampliora bona iudeis. s. q hostes eox ca
derent coram illis. nam lꝫ psecutio ɔ̄ hostes bonum qđdam sit:
non tn̄ videt esse pfectum nisi ipse qui hostes psequit eos de
leat. nam hostes semel effugiētes manus aduersariox suox qūo
cūq; effugiāt reddunt postea sollicitos ipsos victores vel psecu
tores: qm̄ iter victi insurgent ɔ̄ victores ad psequēdum vel de
lēdum eos: qm̄ sic est euētus belli vt nunc hinc nūc inde gladius
ɔsumat vt pꝫ. 2. Reg. 11. c. ⁊ ideo qui semel fuerūt victores sup

ueniens ad gn̄ationem earum.

†

† Uictoria ɔ̄ hostes.

Qō.7. A Quomō victoria dicatur eē d maximis bonis inter hoies s̄m vulgares. *Maxima vulgarium bona. a Qūo de⁹ dabat victoriaz iudeis plurib⁹ modis adiuuādo.

† Ampliora bona a deo collata iudeis.

B

stitibus hostibus suis semper timent ne vincantur. ꝛ hoc est
contra bonum qđ deus promiserat supra iudeis: scilicet. absq3
terrore habitabitis in terra vestra: dormietis ꝛ non erit qui ex-
terreat. ideo vt istud bonum promissum compleretur oporte-
bat ꝙ non solum iudei persequerentur hostes suos sed etiam
delerent eos. ꝛ hoc est quod dicitur in littera: scilicet corruent
coram vobis. tunc enim iudei hostes suos complete perseque-
rentur quando facerent corruere coram se. (Persequentur
quinq3 de vobis centum alienos.) Hic additur excellentia vi-
ctorie iudeorum: scilicet ꝙ non solum ipsi persequerentur ho-
stes suos ꝛ facerent corruere coram se: sed etiam pauci de ipsis
hoc efficerent: scilicet quinq3 ad centum de gentilibus. in quo
significatur magnum robur datum a deo iudeis. Est enim dif-
ficillimum ꝙ quinq3 homines persequentur centum compel-
lentes eos in fugam atq3 corruere facientes. sed deus hoc facie-
bat in iudeis miraculose sicut supra expositum est. nam quando
mittebat lapides grandes de celo super hostes iudeorum:
non solum quinq3 possent persequi centum sed etiam vnus per-
sequeretur decem milia. de quo habetur Josue. 10. capitu. vel
quando deus mittebat terrorem in hostes iudeorum omnes
poterant corruere coram vno viro sicut patet Judicum capitu.
7. quando pugnauit Gedeon contra madianitas qui erāt plus-
q̄3 ducenta milia: ipsi autem solum fuerunt trecenti viri ꝛ nihil
pugnabant: sed solum habebant singuli tubas in manibus ꝛ la
genas fractas ꝛ intus lucernas. ꝛ sic terruerunt oēm exercitum
illoꝝ misso spiritu dei in eos nihil pugnātibus iudeis: sed vnus
quisq3 madianita ꝓximum suum occidebat. facillimum ēt erat ꝙ
iudei quinq3 persequerent cētum ꝛ plures qn̄ deus mittebat anxiu-
las inquietātes oculos hostium: nec pmittētes eos pugnare: ꝛ
ipse quoq3 occidebant eos qui fugere potuerāt ꝛ latere iudeos.
sic hr̄ Deut. c. 7. (Et cētum ex vobis decē milia.) Hic addit iam
ad numeꝝ superiorem: qm̄. s. cum persequerent quinq3 hoies cētum
de hostibus vnus persequebat viginti. cum aūt dr̄ hic ꝙ cētum p-
sequerent decē milia vnus persequet cētum vt p3 ex diuisione nu
meri p numeꝝ. ꝛ nō solū deus dicit ꝙ vnus persequat cētum s3 ēt
ꝙ vnus persequat mille hostes: ꝛ interdum vnus quinque milia ho
stium. sic p3 Deut. 32. c. cū3 dr̄. gens absq3 consilio ꝛ sine prudētia:
vtinam saperēt ꝛ intelligerent: atq3 nouissima ꝓuiderēt: quō p-
sequebat vnus mille ꝛ duo fugarēt decē milia. sed nō est aliqua
rō dubitādi pp istas diuersitates. s. cum aliqn̄ dicat ꝙ vnus pse
quat viginti: vel vnus cētum: vel vnus mille: aut quinque milia.
qm̄ deo nō est difficilius tradere multitudinem hostium in ma-
nus paucoꝝ vel multoꝝ. sic p3. 1. Reg. 14. c. ex verbis Jonathe
ad armigeꝝ suum. s. qr nō est difficile dn̄o saluare vel in multi-
tudine vel in paucis. sic quoq3 hr̄. 1. Macha. c. 3. cum loquebat
Judas machabeus ad bellatores suos dicens. facile est concludi
multos in manibus paucoꝝ: ꝛ nō est differētia in conspectu dei ce
li liberare in multis vel in paucis: qr nō in multitudine exerci-
tus victoria belli: sed fortitudo de celo est. nihil ergo magis dif-
fert coram deo qn̄ ipse confert virtutem ad pugnādum ꝙ vnus
pugnet contra cētū q̄3 contra duos q̄3 contra decē milia. (Cadēt inimici vestri
in conspectu vestro gladio.) Hoc ponit ad consolationem iudeoꝝ. s.
ꝙ ipsi occiderent hostes. ¶ Aliqn̄ enim victoria de hosti
bus conferebat iudeis a deo ipsis nihil agentibus: sed deo. ꝛ hoc
erat dupliciter. qr aliqn̄ solus deus opabat conferēs victoriam nihil
agentibus iudeis: nec ēt hostibus: sicut p3 in pugna facta contra assy-
rios qn̄ angelus dn̄i nocte vna occidit centum octuagintaquinq3
milia viroꝝ corpora eoꝝ incinerās illesis vestibus ꝛ armis vt p3
4. Reg. c. 19. ꝛ Esa. c. 38. Sic quoq3 fuit de pugna iudeoꝝ contra egy
ptios: qm̄ ipsis nihil agētibus deus conuertit aq̄s maris sup vni-
uersum exercitū Pharaonis ita vt nec vnus ex eis remaneret.
sic p3 Exo. 14. c. ꝛ in eodem dixerat Moyses ad israelitas. dn̄s
pugnabit ꝓ vobis ꝛ vos tacebitis. i. ipse solus pugnabit vobis
nihil agētibus. Simile quoq3 fuit in pugna iudeoꝝ contra amorreos
qui obseruabāt custodiam duoꝝ mōtium terre amorreoꝝ apud
arnon: ꝛ ibi in stricto vie fecit deus concludi duos scopulos rupiū
ꝛ oppresserūt oēs amorreos qui in medio erāt sicut p3 Num̄. c.
21. cum dr̄. sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrētibus Ar-
non: scopuli torrētium inclinati sunt vt requiescerēt in arnon ꝛ
recumberēt in finibus moabitaꝝ. Aliqn̄ aūt deus dabat victo-
riam iudeis nihil agētibus ipsis de victoria: sed alijs agētibus. s.
ipsis hostibus: sicut p3 in bello contra madianitas qn̄ pugnauit Ge-
deon. nam tūc nihil faciebāt iudei sed solum tenebāt lagenas in
manibus ꝛ tubas canentes: ꝛ ipsi madianite contra seipsos conuersi se
mutuo occidebāt vt p3 Judic. 7. c. Aliqd tn̄ iudei fecerūt nō tūc
sed postea magna parte exercitus madianitaꝝ cesa iudei persecuti

+ Excellētia victorie iudeoꝝ

C Nō differt ꝙ vnus de iudeis persequeref centum de hostibus: vel duo persequerenf decez milia: ꝛ vn̄ h̄ ꝓueniat

+

+

Qō. 8. A Qūo deo agēte iudeis cōferebaf victoria: ꝓ uno aliquādo iudeis nihil agentibus

sunt illa vt p3 eod. c. ideo conuenientius exemplum est contra hoc de bel
lo qđ moabite ꝛ amonite: atq3 idumea moliti sunt contra regē Josa
phat. nam cum Josaphat ꝛ iudei cantarēt laudes dei amonite ꝛ
moabite conuersi sunt contra idumeos ꝛ occiderunt illos: tunc ipsi in se
ipsos conuersi mutuis cōciderūt vulneribus: ita vt neq3 vnus sup
esset. vnde nihil ibi fecerūt iudei: sed qn̄ venerunt ad locum vi-
dentes terram totam stratam cadaueribus admirati sunt val-
de: ꝛ non inuenientes aliquem viuentem arripuerunt spolia oc
cisoꝝ vt p3. 2. Paralipom̄. 20. c. ¶ Aliqn̄ aūt deus conferebat iu
deis victoriam ipsis partem operantibus sicut fuit in bello con
tra Hierico. Deus enim fecit corruere muros vrbis iudeis nihil
agentibus. ipsi v° introierunt per fracturas muroꝝ ꝛ occiderūt
omnes qui erant in vrbe preter Raab ꝛ cognationem suam vt
p3 Josue. 6. ca. sic etiam fuit qn̄ Josue pugnante contra quinq3 reges
chananeoꝝ deus extendit diem faciens stare solem spatio diei
vnius quousq3 se vendicaret Josue de hostibus. etiam misit la-
pides grandes de celo qui ꝑcusserunt plures de hostibus q̄3 iu-
dei occidissent vt p3 Josue. 10. c. ¶ Aliqn̄ aūt deus faciebat ꝙ
hostes totaliter caderent in gladio iudeoꝝ nullos eoꝝ occidente
deo: ipse tn̄ prestabat vires iudeis vt occiderent. sic p3 Deutero.
c. 8. Etiam mittebat terrorem suum maximum sup illos vt nul-
lo modo resistere possent: sed vertebant terga vt p3 Exod. 23. c.
ꝛ hoc fuit generale in pugna contra omnes chananeos in ingressu ad
terram promissionis: qm̄ tunc misit deus timorem in omnes
illos: ꝛ elanguerunt tanq̄3 parturientes. sic p3 Josue. 2. c. cum lo
quebatur Raab ad exploratores. s. noui ꝙ tradiderit dn̄s vobis
terram: etenim irruit in nos terror vester ꝛ elanguerunt omnes
habitatores terre. ꝛ postea sequitur. ꝛ hec audientes ꝑtimuimus ꝛ
elanguit cor nostrum: nec remansit in nobis spiritus ad introi-
tum vestrum. Iste autem terror immissus a dn̄o in hostes erat
maxima pars pugne. ideo q̄3cūq3 iudei per se occiderēt omnes ho-
stes in pugna: illa magis a deo erat. (Respiciam vos ꝛ crescere
faciam.) Supra posuerat duo beneficia. s. quantum ad vberta-
tem terre nascentium ꝛ victoriam hostium. hic ponit tertium
s. quantum ad multiplicationem filioꝝ ꝛ conseruationem ipsoꝝ in
salubritate. ꝛ ista solebat deus ꝓmittere als iudeis. sic promisit
Abrae vt hr̄ Genes. c. 22. cum dr̄. per memetipsum iuraui dicit
dn̄s qr fecisti rem hanc ꝛ non pepercisti filio tuo vnigenito pp
me: benedicam tibi ꝛ multiplicabo semen tuum sicut stellas celi:
ꝛ velut harena que est in littore maris: possidebit semen tuum
portas inimicoꝝ suoꝝ. Ecce ꝓmisit duo. s. multiplicationem ge-
neris: ꝛ victoriam gentis hostilis. ꝛ qn̄ benediceret deus israe-
litis si audirent vocem eius ꝓmisit eis abundantiam in fructi-
bus: ꝛ salubritatem in corporibus: ꝛ multiplicationem in filioꝝ
generationibus: ꝛ diuturnitatem in diebus. sic p3 Exod. 23. cum
dr̄. seruietisq3 domino deo vestro vt benedicam panibus tuis
ꝛ aquis: ꝛ auferam infirmitatem de medio tui: non erit infecū-
da nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.
sic autem promittit hic deus abundantiam in generationi-
bus. Et quia nemo alteri beneficium agit nisi ei videatur pro-
pitius atq3 beniuolus: ponit hic deus quomodo ipse esset pro-
pitius iudeis conuertendo oculos suos ad illos: ꝛ sic dicitur. re-
spiciam vos: idest ego respiciam ad faciēdum bonum. Si enim
proprie loquamur de diuina prouidentia: cum ipse omnibus
rebus prouideat: necesse est vt oculi eius sint super omnia. sic
dicitur Prouerbio. 15. capitu. in omni loco oculi domini con-
templantur bonos ꝛ malos. Sacra scriptura tamen accipit com
muniter esse oculos alicuius super aliquam rem quando respi-
cit eam ad faciendum bonum illi. sic patet Deuteronom̄. 11. ca-
pi. cum Moyses laudaret terram Chanaan iudeis dixit. deus
tuus semper inuisit illam: ꝛ oculi illius in ea sunt a principio an-
ni vsq3 ad finem eius. Dicitur autem semper respicere illam:
quia semper ei benefacit. sic etiam dicitur respicere homines
quando eis benefacit vt patet Psalm̄. 33. scilicet oculi domini
super iustos: ꝛ aures eius in preces eorum. ꝛ ideo rogabat Sa-
lomon vt oculi domini semꝑ essent super domum illam quam
edificauerat nocte ꝛ die. sic patet. 3. Regum. 8. capitulo. (Et cre-
scere faciam.) scilicet in magnam gentem. hoc enim deus fa-
ciebat specialiter in iudeis vt in pauco tempore ad magnum nu
merum crescerent tanquam arbores que germinant pluralita-
tem fructuum simul. sic enim fuit in Egypto: quoniam in ducen
tis ꝛ quindecim annis vel paulo amplius quibus manserunt
israelite in Egypto valde multiplicati sunt. nam erant septua-
ginta anime introeuntes: nec etiam omnes poterant genera-
re: ꝛ tamen in exitu de Egypto fuerunt sexcenta milia virorum
fortium ad bellum preter senes: ꝛ paruulos: ꝛ feminas: quo-

niam

+ Secundo aliquando ꝑti ipsis pugnantibus.

B Tertio aliqn̄ ꝓstabat vires iudeis ad pugnādū3 Quarto aliqn̄ incutiebat terrorez hostibus vt caderent.

+ Bonum q̄tu3 ad multiplicitatē filioꝝ ꝛ cōseruatiōez ipsoꝝ in salubritate.

C Quid sit deum respicē homines.

+ Qūo iudei multiplicabanf ita vt nō videref in eis gñatio: sed germinatio

niam hi vltra numerum ponebantur vt patet Exodi.12.c.tanta enim erat ista multiplicatio vt nō videret generatio sed germinatio sicut est in arboribus: qm̄ vna arbor simul multos fructus pducit. de hoc Exo.1.c.cū dr̄.filij israel creuerūt ꝛ q̄si germinātes multiplicati sunt ac roborati nimis impleuerūt terraꝫ. ꝛ erat in eis miraculuꝫ: qꝛ q̄to magis opprimebanẗ ab egyptijs tanto magis multiplicabanẗ: ꝛ ideo affligebāt eos dure egyptij inuidētes illis vt pꝫ.e.c. (Multiplicabimini.) Intelligiẗ de multiplicatione que est in prole: qm̄ ad magnam multitudinem puenie bant generātes. ¶ Erat aūt ista multiplicatio pp duo. Primo pp pluralitateꝫ fetuum: qꝛ vna mulier pariebat tres vel q̄ttuor simul. ꝛ hoc nō erat speciale: sed in multis: intātum ꝙ nō viderenẗ generare sed germinare vt pꝫ Exo.1.c. * ēt ad hoc ptinebat ꝙ inter iudeos qn̄ deuꝫ colebāt non erāt mulieres steriles nec infecūde sicut nūc multe sunt inter nos ꝛ in alijs gētibus. ꝛ hoc multum impedit multiplicationem humanam. de hoc hr̄ Exo.23.c.s.nō erit infecūda nec sterilis in terra tua. Scōm pp qō iudei valde multiplicabanẗ erat qꝛ inter eos cum bene se haberēt non erat pestis: nunc vō pestes ꝛ lāguores maxime delent humanam multiplicationem. de hoc Exo.15.c.dr̄.si audieris vocem dn̄i dei tui ꝛ qō rectum est coraꝫ eo feceris: cūctum languorem quem posui in egypto nō inducam sup te. sic hr̄ Deuẗ.7.c. ꝛ hoc modo pueniebāt hoies cōiter vsq3 ad magnam etatem. sic pꝫ Exo.23.c.s.numeꝝ dieꝝ tuoꝝ implebo. Preter hoc ēt magna pars gentis p bella hostilia ꝛ ciuilia pit: iudeis tn̄ bene se habētibus nec ciuilia: nec hostilia in eiꝫ erāt. sic pꝫ.s̄.in littera.s.dabo pacem in finibus vestris qō est ɔ̄ bellum ciuile. ꝛ seqtur de bello hostili. dormietis ꝛ nō erit qui exterreat ꝛ gladius non trāsibit terminos vestros. (Et firmabo pactum meum vobiscum.) Hic poniẗ bonum cōpletiuum oium supra positoꝝ. nam q̄q̄.s̄.multa bona deus pmisisset iudeis: illa tn̄ poterāt cito desinere. ideo paꝝ pderat iudeis incipe felicitari si immediate in calamitates deijciendi erāt. ideo melius esset eis nullam psperitateꝫ vnq3 gustauisse: qꝛ in oi aduersitate fortune infelicissimum infortunij genus est fuisse felicem vt ait Boe. de ɔsol. lib.2.psa.4. ideo deus pmittit eis ꝙ ista bona manebūt in illis: cum dicit. firmabo pactum meum vobiscum. i. ego ponam vobis iuramētum vel firmitudinem de ɔseruando vobis ista bona: si tn̄ vos ɔseruaueritis legem meam. sic enim intelliguntẗ oēs pmissiones dei de faciēdo alicui bonum vel malum vt hr̄ Hier.18.c. ꝛ ideo q̄q̄ deus interduꝫ aliqd nulla posita ɔditione pmiserit. Si tn̄ est de faciēdo bonum vel malum alicui nō manebit: nisi ille ad quem iste pmissiones facte sunt maneat in eodem statu in quo facte sunt pmissiones. sic pꝫ.1.Re.2.c. cum dr̄. loquēs locutus sum vt domus tua ꝛ domuꝫ patris tui ministraret in ɔspectu meo vsq3 in eternum. nunc aūt dicit dn̄s. absit hoc a me: sed qcūq3 glorificauerit me glorificabo euꝫ: qui aūt ɔtēnerint me erunt ignobiles. (Comedetis vetustissima veteꝝ.) Hic poniẗ remedium ad id qō iudei dicere possent: qm̄ dixerat deus ꝙ multiplicaret iudeos ad magnum numeꝝ. tunc ipsi possent dicere ꝙ nihil pderat eis multiplicari nisi haberēt vnde sustētarenẗ: qm̄ tunc ɔquererenẗ iuxta illud Esa.c.9. multiplicasti gētem ꝛ non magnificasti letitiam. i. fecisti nos esse in magno numero gētes ꝛ non dedisti nobis abundātiam in alimētis. ideo respōdet deus. comedetis vetustissima veteꝝ. i. ēt si fitis multa gens habebitis qd comedatis. ꝛ nō soluꝫ de nouiter nascētibus quolibet anno sed ēt de veteribus: in quo significaẗ magna abundātia: qm̄ tāta erat interdum frugum vbertas: vt nō solum p illo anno sufficeret sed ēt p alijs: ꝛ tūc erāt ille fruges veteres. ꝛ nō solum comedetis vetera sed ēt vetustissima veteꝝ. ꝛ hoc amplius est ꝛ puenit ad maximum graduꝫ ad notādam maximā vbertatem. ¶ Uel pōt accipi hic alius sensus. s. ꝙ sumanẗ hic tres gradus in terre nascētibus. s. noua ꝛ vetera ꝛ vetustissima. Dicuntur esse fruges noue qn̄ colligunẗ in eodem anno in quo metuntur. dicunẗ esse veteres qn̄ fruges vnius anni in tertio anno comedunẗ. ꝛ hoc pmiserat deus iudeis preceō.c.s.ꝙ annus sextus ante remissionem faceret fructus trium annoꝝ: ꝛ de fructibus in eo collectis comederēt iudei vsq3 ad annum octauum. Aliqn̄ aūt terra in vno anno pferebat fructus q̄ttuor annoꝝ vt ibidem declaratum est. s. qn̄ veniebat annus septimus ɔiunctus qnquagesimo anno qui erat iubileus vt ibidem ꝛ.s̄. declaratuꝫ est. Nec tn̄ solum ista littera intelligi pōt de multiplicatis fructibus annoꝝ ante annum remissionis vel iubileum: qꝛ hoc regulare erat qn̄ iudei se bene habebāt. sed adhuc magis intelligiẗ de fructibus alioꝝ annoꝝ q iterdū ita erāt in magna vbertate ꝙ efficiebanẗ vetustissimi nouis supuenietibus nec poterāt comedi: ideo cogebanẗ iudei pijcere illos sicut dr̄ immediate. (Et vetera nouis supuenientibus pijcietis.) In quo apparet ꝙ magis intelligaẗ de alijs anniꝫ q̄ de anno sexto ante iubileum: vel ante annum remissionis. nam lꝫ tūc annus sextus faceret fructus trium annoꝝ vel quattuor: tn̄ erāt alij anni sequētes in qbus necessarie erāt fruges iste nullis alijs stātibus: cum nō sereret nec meteret annis illis. ideo q̄uis tūc vnuꝫ annus faceret fructus trium vel q̄ttuor annoꝝ: tn̄ nunq̄ pijcebanẗ cetera: cum essent necessaria p annis sequētibus. Sed hic dr̄ de piectione veteꝝ supuenietibus nouis. ergo magis intelligēdum est hoc de vbertate alioꝝ annoꝝ. ꝛ hoc qō dr̄ de piectione veteꝝ pp noua: magis ptinet ad frugeꝫ q̄ ad vinū. nam fuges vetustiores peiores sunt ita vt interduꝫ ledanẗ ꝛ nullatenus ɔseruari queāt. In vino aūt ɔ̄trio est. qm̄ cuꝫ vetustum effectum fuerit melius erit. sic hr̄ Eccl.9.c. vinum nouum amicus nouuꝫ: veterascat ꝛ cuꝫ suauitate bibes illud. ꝛ intelligiẗ dupliciter ista piectio veteꝝ. Primo modo ꝙ tot erāt fruges cuiuslibet anni vt fruges aliquoꝝ annoꝝ tādiu veterescerēt ꝛ lederētur: ꝙ non essent ɔuenietes ad cibum ꝛ sic pijcerenẗ. Alio mō intelligiẗ hoc pp defectum vasoꝝ. s. ꝙ tāta esset vbertas vt non haberēt iudei vasa in qbus fructus ɔseruarēt: ideo pijciebāt veteres ad recipiēdum nouos. (Ponam tabernaculum meum in medio vestri.) Hic poniẗ q̄rta pmissio. s. diuina familiaritas ꝛ eoꝝ ptectio: ꝛ depēdet ex supioribuꝫ: qm̄ possent dicere iudei ꝙ deus pmisit eis multa: ꝛ tn̄ ista poterūt sibi tolli velociter ab aliquo nisi deus eis presto sit ad custodiēdum illa. ideo deus dicit ꝙ erit inter eos: cum ait. ponaꝫ tabernaculum meū in medio vestri. i. ego habitabo inter vos: ideo potero esse vobis presto ad oēs necessitates vestras. in quo maxima significaẗ familiaritas ꝛ vere qdem maxima: qꝛ qn̄cūq3 iudei volebāt respōsum de aliquo dubio Moyse introeūte intra sancta sanctoꝝ deus respondebat vt pꝫ Nu.7.c. in fi. Et de hac magna familiaritate dei hebrei se laudabāt: atq3 ab alijs gētibus laudabanẗ. sic pꝫ Deuẗ.c.4. cum dr̄. nec est alia natio tam grādis que habeat deos appropinquātes sibi sicut deus noster adest cūctis obsecrationib9 nostris. sic ēt pꝫ Nu.14. vt audiāt egyptij de quoꝝ medio eduxisti populum istum ꝛ habitatores terre huius q audierūt ꝙ tu dn̄e in populo isto sis: ꝛ facie videaris ad facieꝫ: ꝛ nubes tua ptegat illos: ꝛ in colūna nubis precedes eos p diem: ꝛ in colūna ignis p noctem. ꝛc̄. ¶ Qō aūt dr̄ hic de positione tabernaculi dei iter iudeos duplr̄ intelligiẗ. s. de positione tabernaculi materialis ꝛ de ptectione sua. Primo modo veꝝ est ꝙ tabernaculū dei erat inter israelitas: qꝛ qn̄ in deserto erāt ꝛ figebāt castra disponebanẗ castra p q̄drum sub q̄ttuor vexillis: ꝛ in medio illius q̄drature erat tabernaculū dn̄i: ꝛ in circuitu eiuꝫ leuite vt hr̄ Nu.2.c. ēt qn̄ castra mouebanẗ ꝛ israelite pcedebāt in itinere duo vexilla pcedebāt medietatem exercitus: ꝛ duo sequebanẗ: ꝛ in medio eoꝝ pcedebāt leuite portātes tabernaculuꝫ vt colligiẗ Nu.10.c. De arca aūt federis an in medio ferreẗ cū reliqs partibus sanctuarij vel precederet exercitū p tres dies sicut videẗ haberi Nu.10.c. ibidem declarabiẗ. Tabernaculum aūt istud manere in medio iudeoꝝ illis multū ɔferebat: qm̄ hebāt ibi deū specialr̄ presentem ꝛ respōdētem ad oēs dubitationes eoꝝ sicut hr̄ Nu.7.c. qm̄ iudei q̄rebāt qcqd vellēt: ꝛ deus respōdebat ꝙ nō ɔtingeret ita leuiter. als̄ ēt tabernaculū istud manere in medio israelitaꝝ dabat eis magnā de deo ɔfidētiam: cū eum scirēt specialr̄ pn̄teꝫ atq3 inter cherubin loquētē. ¶ Scōo mō pōt intelligi positio istius tabernaculi de ptectione diuina. s. ꝙ ipsemet deuꝫ habitaret iter eos. ꝛ si hoc intelligaẗ de deo q̄tum ad substātiam suā: veꝝ est ꝙ ipse habitabat iter iudeos: nec solū inter eos sꝫ ēt in oibus gētibus: qꝛ celuꝫ ꝛ terrā deus iplet vt pꝫ Hier.c.22. dꝫ tn̄ hoc itelligi q̄tū ad spālē ɔ̄suationē: qꝛ q̄q̄ deus oia ɔ̄suet: iudeos tn̄ specialr̄ ɔ̄suabat qꝛ specialr̄ diligebat. ꝛ q̄tuꝫ ad hoc dicebaẗ hr̄e tabernaculū suū in medio illoꝝ. i. habitare cū illis. Et sicut ista habitatio vel positio tabernaculi intelligebaẗ in deserto: ita intelligebaẗ de terra pmissionis ꝙ poneret ibi deus tabernaculum. nam de tabernaculo quod est protectio manifestum est ꝙ non pōt variari sicut in deserto. nam cum iudei boni essent semp deus illos specialr̄ ɔseruabat. De tabernaculo ēt qō erat sanctuariuꝫ materiale eodem modo intelligiẗ ꝙ esset in medio illoꝝ: qꝛ ponebat deus in vna ciuitate terre illius tabernaculum sicut apparet ex pcessu libri Regum ꝛ Judicum. qm̄ p multa loca variatum est sanctuarium quousq3 māsit in hierusalem. de quo late diceẗ.1.Reg.7.c. postea aūt motum non est. ¶ De ista mutatione p loca: ꝛ q̄re facta fuerit: ꝛ an māserit magno tpe in quolibet locoꝝ tam de arca q̄ de sanctuario dictum est Exo.20.c. sed potius diceẗ.1.Reg.7. ꝛ q̄q̄ in terra pmissionis non

Q̃ō.9
A
Duplici ō cā hec plis multiplicatō erat i iudeis.
Pria causa
*Inẗ iudeos in Egypto nō erāt mlieres steriles.
Scōa causa

Bonum cōpletiuū oium s̄.positorum.
Promissiōeꝫ dei qn̄ simplr̄ pferunẗ itelligantur ɔdōnalr̄

B

C
Que erant vetera q̄ iudei pijciebāt aduenientibus nouis: ꝛ an esset in vino vel in frugibus.
Notāduꝫ Uinū vetustū melius est q̄ nouū ɔ̄trio est in frugibus
Proiectō veteꝝ dupliciẗ itelligiẗ
Prio mō
Scōo mō

Q̃ō.10
A
Pō tabernaculi dei iter iudeos duplr̄ itelligiẗ: ꝛ ad qd proficiebat ꝙ esset i medio eoꝝ.
Prio mō

Scōo mō.

B

Dubia de mutatōe sāctuarij.1.Reg.7.c.

esset semp sanctuarium in medio terre per egdistantiam: erat tñ per interpositionem: ꝛ in quocūq; loco terre sancte esset sanctuarium dicebaꝫ esse in medio iudeoꝝ. (Et non abijciet vos anima mea). i. ego non abominabor vos. dependet hoc ex supioribus: qz diceret aliqs de iudeis q̄q̄ deus inter nos sit: tñ nescimus an magno tpe maneat: ideo deus respondet q̄ semp manebit apud ipsos ꝛ nunq̄ abijciet illos: ꝛ dicit. non abijciet vos aīa mea. i. ego non abominabor. ſ. si manseritis in lege mea. dō hic aīa dei non q̄ deus habeat aīam: qz hoc ad aīalia ptinet. deus aūt aīal non est: cum sit purus spiritus vt dō Joā. c. 4. ideo aīam non hz: sed est modus loquēdi humanus. qñ in nobiꝫ amor ꝛ odium in aīa sunt: ꝛ corpus non pōt aliqd istoꝝ. ita cum deus debeat nos diligere vel habere exosos dō hoc facere ſm aīam: nullaꝫ tñ animam hz. (Ambulabo inter vos.) Hoc est expositiuum supioris. ſ. ponam tabernaculum meum in medio vestri: qz sicut deus habitaculum suum hz in medio iudeoꝝ ita ambulat inter eos. ꝛ ēt iste est modus loquēdi humanus: qz deus non ambulat inter iudeos: nec inter aliquas gentes: cum nullo modo moueri queat: qz id qō ambulat mouet motu recto dimittens vnum locum ꝛ acgrens alterꝝ. Deus aūt nihil horꝝ hz: qñ ipse vbiq; est: cum dicaꝫ replere celum ꝛ terram iuxta illud Dier. c. 22. ergo non pōt ire ad aliquez locum in quo ante non erat: nec pōt dimittere aliquem locum in quo ante erat. ꝛ oñr nec ambulat. dō tñ ambulare ad notādam magnam diligentiam sicut est de custodibus vrbium: qz q̄q̄ illi custodiant si tñ manent in vno loco semp non ingrentes alia loca poterant irruere hostes per alia loca incustodita: ideo vt totaliter fit custodia pfecta opz ipsum custodem vigilare ꝛ varia loca discurrere. ita erat de deo: qñ ipse dixerat. ō. ponam tabernaculum meum in medio vestri. in quo innuebaꝫ q̄ deus erat in medio iudeoꝝ ad custodiēdoꝫ ipsos: ꝛ tñ si semp maneret in medio nō ingrens alia loca poterāt iudei q̄ in diuersis partibus habitabāt pati mala a q̄bus deus nō ꝓtegeret: ideo dō. ambulabo in medio vestri. i. ego discurram inter vos ad videndum an aliqs patiaꝫ malum ꝛ puideam illi. qō est signum maxime diligētie quam deus monstrare vult ꝓ hebreis. (Et ero deus vester). i. ero deus habēs curam specialem de vobis. pepigerat enim deus cum hebreis vt ipse esset deus eoꝝ: ꝛ ipsi essent populus eius. qō significabat q̄ ipsi colerēt eum specialr ꝛ non alium deum: qz erāt populus eius: ꝛ ipse benefaceret eis specialius q̄ aliis gētibus: qz erat deus eoꝝ. ꝛ in hoc significaꝫ id qō in supioribus dicebatur. ſ. q̄ ipse ambulet inter eos ꝛ specialr illos custodiat. (Vosq; eritis populus meus). i. sicut ego ero deus vester qz de vobis specialem curam habeo: ita vos eritis populus meus qz me specialiter coletis. (Ego dñs deus vester.) In hoc ꝓbat deus id qō dixerat. ſ. q̄ ipse custodiret eos specialiter habēs curam de illis. ¶ Aliqs aūt de iudeis forte dubitaret dicens. deus ista nobis ꝓmittit: nescimus tñ an complebit. Et respōdet deus q̄ ipse complet ista: qz ipse est deus qui eduxit illos de terra egypti. ſ. sicut ego feci vobis istud beneficium ita potero facere oia alia ꝺseruādo vos ꝛ ambulando in medio vestri. Etiam diceret aliqs. yez est q̄ deus pōt nos custodire ꝛ multa ꝺferre bona: nescimus tñ an hoc volet. ꝛ tunc respōdet deus rōnabiliter esse credēdum q̄ ipse vellet eis facere beneficia in futuro per hoc q̄ ponit hic de eductione de terra egypti. q. d. ego eduxi vos de terra egypti ꝺferēs in hoc vobis maximum beneficium: ꝛ tñ nullū añ pepigeratis fedus mecū: nec colueratis me. ergo verisimilius est q̄ ego iam magis vos ꝓtegam cū fitis populus meus. ſ. mihi specialiter ad seruiendum ꝺfederatus ꝛ me aliqualiter colere inceperitis. est enim satis rōnabile istud argumētum in moralibus ꝛ hz magnaz apparētiam. (Qui eduxi vos de terra egyptioꝝ). q. d. ego nō sum aliqs deus nouiter ad vos veniens petēs vt me colatis: qz tunc rationabiliter possetis dubitare an ego vos possem ꝓtegere ꝛ vellem: sed ego sum deus ille qui eduxi vos de terra egypti. ergo sicut ab illo malo potui vos liberare ita ꝛ in oibus aliis liberare potero: ꝛ sicut ibi volui liberare nulla precedēte cā ꝑmeritoria ex parte vestri: ita intelligēdum est q̄ liberabo ab oibus malis que in futuꝝ supuenire possint: cum iam mihi fitis magis ꝺfederati. ¶ Si aūt aliqs iudeus dubitaret an iste deus qui loquebaꝫ eis esset deus ille q̄ eduxit eos de terra egypti: vel esset aliqs aliuꝫ deus aut demon qūo de hoc eis ꝺstare possit q̄ erat deus qui eduxit eos de egypto declaratum fuit Deu. 13. c. circa ꝑn. (Ne seruiretis eis.) q. d. ad hoc eduxi vos vt non essetis serui egyptioꝝ: qz ista erat magna seruitus: ideo magnum beneficium fuit eripe vos inde. ꝛ est ēt sensus in hoc q̄ deus eripuit iudeos de manu egyptioꝝ ne seruirent eis. ꝛ hoc vt seruirent ei libere: ꝛ vt assumeret eos specialr in populuz. (Et qui ꝺfregi catenas ceruicum vestraꝝ.) i. cum ego liberaui vos de manu egyptioꝝ ꝺfregi catenas de ceruicibus vestris. facit hic metaphoraz de liberatione seruoꝝ. naz serui solēt teneri in vinculis ne fugiāt: ꝛ qñ aliqs eripit eos inde educēs de seruitute ꝺfringit catenas eoꝝ. cum ergo deus eripuerit eos de egypto dicebaꝫ ꝺfregisse catenaz illoꝝ. ꝛ dō de ceruicibus ad signādam maximam seruitutem: qz alij serui solēt teneri cōiter ligati pedibus. iudei tñ qz habebāt duriſſimaz seruitutem dicebanꝫ habere catenas in ceruicibus. ista maxima seruitus designaꝫ Exo. 6. c. in hoc q̄ vocaꝫ ergastulū egypti. significaꝫ ēt Deu. 4. c. in hoc q̄ vocaꝫ fornax ferrea egypti. (Ut incederetis erecti). i. ego eripui catenas de ceruicibus vestris vt ambularetis erecti: qz antea nō poteratis nisi valde curuati ambulare pp catenas curuātes ceruices vestraz. Et nō est sensus q̄ iudei ambularēt in egypto ꝓssi colla catenis: qz hoc inutile esset ēt ipsis egyptijs: cum non possent aliqd ꝑficere in opibus eoꝝ. sed dicebanꝫ habere catenas ꝛ non ambulare erecti qz multum premebanꝫ ab egyptijs duriſſima seruitute: atq; affligebāt eos egyptij illudētes eis: atq; ad amaritudinez pducebāt vitam eoꝝ opibus duris luti ꝛ lateris oiq; famulatu terre in opibus vt pz Exo. c. 1. ꝛ preter hoc addebant alias afflictiones occidēdo paruulos eoꝝ in flumine ꝛ necādo in partu vt pz in eodem. c.

¶ Quod si nō audieritis me nec feceritis omnia mandata mea: sed sprēueritis leges meas: ꝛ iudicia mea contempserit is: vt non faciatis ea que a me constituta sunt: ꝛ ad irritum perducatis pactum meuz: ego quoq; hec faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate ꝛ ardore: qui conficiat oculos vestros ꝛ consumat animas vestras. Frustra seretis semen tem: que ab hostibus deuorabitur. Ponam faciem meam contra vos: ꝛ corruetis coram hostibus vestris: ꝛ subijciemini his qui oderunt vos. Fugietis nemine persequēte. Si autem nec sic obedieritis mihi: addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra: ꝛ conteram superbiam duricie vestre. Daboq; vobis celum desuper sicut ferrum: ꝛ terram eneam. Consumetur incassum labor vester: non proferet terra germen: nec arbores poma prebebunt. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: nec volueritis audire me: addam plagas vestras vsq; in septuplum propter peccata vestra. Emittamq; in vobis bestias agri: que consumāt vos ꝛ pecora vestra: ꝛ ad paucitatem cūcta redeant: desertaq; fient vie vestre. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam: sed ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoq; contra vos aduersus incedam: ꝛ percutiam vos septies propter peccata vestra: inducamq; super vos gladium vltorem federis mei. Cumq; confugieritis in vrbes: mittam pestilētiam in medio vestri: ꝛ trademini in manibus hostium. Postq; confregero baculum panis vestri: ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes: ꝛ reddant eos ad pondus: ꝛ comedetis ꝛ non saturabimini. Si autez nec per hec audieritis me: sed ambulaueritis contra me: ꝛ ego incedam aduersus vos in furore contrario: ꝛ corripiam vos septem plagis propter peccata

vestra:

† Ad qd dō deū ambulare.

† Dubium. Responsio.

† Notādum.

† Deuter. 28. Ire. 2. f Malac. 2. a. Nō seruātibus precepta dei mala euenient.

† Deuter. 28. c.

† E Metaphora ō suoꝝ liberatiōe

vestra:ita vt comedatis carnes filiorum ve/
strorum ⁊ filiarum vestrarum. Destruam ex
celsa ✠ vestra:⁊ simulachra confringam. Ca
detis inter ruinas idolorum ✠ vestrorum:⁊
abominabitur vos anima mea: intantum vt
vrbes vestras redigam in solitudinez:⁊ deser
ta faciam sanctuaria vestra:nec recipiaz vltra
odorem suauissimum:disperdamqz terraz ve
stram:⁊ stupebunt super ea inimici vestri cum
habitatores illius fuerint. Vos autez disper
daz in gentes:⁊ euaginabo post vos gladiū.
Eritqz terra vestra deserta:⁊ ciuitates vestre
dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua:cū/
ctis diebus solitudinis sue. Quando fueritis
in terra hostili sabbatizabit ⁊ requiescet in
sabbatis solitudinis sue:eo q̄ non requieue/
rit in sabbatis vestris: quando habitabatis
in ea. Et qui de vobis remanserint: dabo pa
uorem in cordibus eorum in regionibus ho
stium. Terrebit eos sonitus folij volantis:
⁊ ita fugient quasi gladium. Cadent nullo ✠
persequente:⁊ corruent singuli super fratres
suos quasi bella fugientes. Nemo vestrū ini
micis audebit resistere. Peribitis iter gētes:
⁊ hostilis vos terra consumet.

Alis ✠ vestra su peresť. Alis ✠ vestrorū supest.

Alis ✠ se quēte.

Qō si non audieritis me. Hic ponitur tertium prin
cipale huius capituli in quo inducitur po
pulus iudaicus ad obseruantiam legis per cōminationes eis fa
ctas a deo.⁊ sicut supra ponebātur quattuor promissiones bo
norū obseruantibus legē:ita hic ponunť ecōtrario quattuor cō
minationes nō obseruantibus.⁊ sicut supra ponebať vnum bo
nū qđ erat securitas ab hostibus: ita ponit hic vnuz malum
qđ est continuus timor hostilis ⁊ ab eis illata p̄secutio ⁊ mors
q̄q̄ hic cōmittentur cōminationes:qz in cōminatione de timo
re hostili ponitur aliquid de egestate ⁊ sterilitate terre:cum ex
aliqua parte ista proueniant ab hostibus. (Qz si non audieritiz
me). Non accipit audire pro solo auditu:qz in hoc nihil mere
bant iudei cum audire non sit aliquis actus meritorius sed na
turalis passio cuius actus nō est in potestate nostra: nā sicut ait
Augusti.non est in nobis quibus visis tangamur.i. non est in
potestate nostra q̄ moueamur ab illo visibili vel ab altero: ita
de auditu cum oēs sint equaliter potentie passiue. meritū autē
nostrum est per potentiā pure liberam.ſ.per voluntatem: quia
actꝰ illius est pure actus nr̄.nec ēt posset intelligi quātū ad hoc:
qm̄ manifestū est q̄ iudei audiebant p̄cepta dei:ideo nō pote
rat deus dicere q̄ si nō audieritis me.sed accipit audire ꝓ obe
dire.⁊ in hoc est meritū:qz obedientia voluntatis nr̄e actus est:
⁊ si hoc nō fecerint iudei deus cōminať eis penas q̄ sequuntur.
(Nec feceritis oia mandata mea).i.etiā si non feceritis omnia
mādata mea ego vos puniam.⁊ ponunť hic duo quoz vnuz si
ne altero nihil proderat.ſ.obedire mandatis ⁊ facere ea que iu
benť.obedire.n.accipit hic.i.proponere facere ea que iubētur.
etiam si immediate nō fiant:⁊ hoc opponit repugnantie. naz cū
p̄cepta aliquibus danť:quidam gratis consentiunt illis liben
ter suscipientes p̄cepta ⁊ exequi proponentes que iubenť. Alij
vero immediate repugnant dicētes se nolle talibus obligare p̄
ceptis:nec ꝓponunt nunq̄. illa cōplere.primi autē obedire dicū
tur secundi vero nequaq̄. Post obedientiaz autē est completio
p̄ceptorū:qđ vocatur hic facere p̄cepta.⁊ in his illi qui obe
diunt si exequantur oia bñt que deus iubet. Si aūt nō exequā
tur negligentes exequi:vel ex aliqua altera causa omittentes
nihil profuit illis obedientia sua:ideo q̄q̄ obedierunt: tñ deus
puniet illos:qz non explent qđ iubeť.magis tamē puniendi sūt
qui nec obediunt nec exequunť.⁊ hoc dicit hic.nec feceritis om
nia mandata mea.q.d.etiam si obediatis mandatis meis si non
impletis illa infligam vobis oia mala que sequuntur.⁊ dicitur
hic.oia mandata mea: vt signeť q̄ obedirent mandatis dei ⁊ cō
plerēt illa. Si tamē nō complerent oia nihil factū erat.nam pro
vno omisso deus infligeret punitiones que hic sequūtur: quā
quā omnia alia obseruarentur:quia qui peccat in vno factꝰ est
omniū reus vt p̄z extra de re.iur.c.oefleat.iō oportebat q̄ om
nia que deus iubet hic obseruarenť ad hoc q̄ deꝰ nō infligeret
iudeis penas que sequūtur. (Et si sprueritis leges meas.) Hic
ponitur de illis qui non solum non implent ea que in lege p̄
cepta sunt: sed etiam spernunt illa tanq̄ vilius sint momenti.⁊
isti habent vlteriorem penam q̄ ceteri.⁊ sic dicitur q̄ qui spre
uerit legem dei suscipiet penas que hic habētur. In quo notan
tur duo modi non implentium legem. Quidam sunt qui legem
suscipiunt ⁊ complere proponūt:⁊ postea superuenientibus ali
quibus impedimentis vel temporalibus distractionibus aut ex
sola desidia non implent. Isti non faciunt mandata dei:⁊ tamē
non spernunt. Alij vero sunt qui non solum mandata dei non
recipiunt:sed etiam nullo modo suscipere nolūt ⁊ repugnant il
lis.isti dicunť hic spernentes. (Si sprueritis leges meas). Vo
cantur leges p̄cepta cerimonialia.⁊ proprie sunt leges: qz lex
dicit aliquid positiuz habens ortum ex voluntate legislatoris
etiam si nulla ratio in hoc sit.⁊ sic de cerimonialibus: quoniam
pure sunt positiue ⁊ non habent aliquē ortum ex rōne determi
nante quare magis sic q̄ aliter fiant.⁊ de hoc dicit aristo. Ethi.
li.5.q̄ legale est qđ non habet vbiq̄ eandem potentiam:sed est
invideri vel non vt captiuos viua redimi ⁊ sacrificare vnā ca
pram sed non duas oues.ecce qualiter dixit sacrificare hoc vel
illud esse pure legale atq̄ positiuum.cerimonialia tamen p̄cep
ta in hoc maxime consistunt.ſ. quid sacrificandum sit ⁊ quali
ter ⁊ vbi:⁊ a quibus: ⁊ sic de aliis circunstantijs:sicut patet per
discursum istius libri.ergo p̄cepta cerimonialia ꝓprie vocan
tur leges.ſ.aliquid pure positiuum. (Et iudicia mea contēpseri
tis). Iudicia dicunť esse p̄cepta que vocantur iudicialia:quia
erant data circa iudicia.i.circa contractus humanos: ⁊ omnia
in quibus poterat cōmunicare vnus homo alteri. ⁊ erat istud
tertiū genus p̄ceptorū.nā sicut declaratū fuit Exo.20.et.21.
c.circa principiū.24.tria sunt genera p̄ceptorū.ſ.moralia ⁊ ce
rimonialia:⁊ iudicialia.moralia sunt ea que erant in decalogo:
⁊ omnia alia que mores dirigunt:dum tamen bēant obligatio
nē ex natura.cerimonialia sunt ꝑm que dō dirigiť i cultū dei.⁊
hec sunt oia illa in ḡbus agiť de ritu colēdi deū:⁊ facere oia q̄
bñtur in hoc libro sunt cerimonialia. Et iudicialia sunt per que
dz se dō in ꝓmū.⁊ de his dr̄ Exo.21.vsq̄ ad.24.c.⁊ etiam in
lib.numeror ⁊ in Deute. ¶ De duob⁹ aūt generibus isto
rū p̄ceptorū dicit hic deus.ſ.de cerimonialibus ⁊ iudicialib⁹
q̄ nō observantes punirenť. de moralibus aūt nihil tangit. Sz
eodē modo intelligendū est de illis ⁊ adhuc magis q̄q̄ de istis.⁊
hoc pp duo. Prio ꝓpter maiorem obligationē.nam magis ob
ligant naturalia q̄q̄ cerimonialia ⁊ iudicialia. Nam cerimonia
lia ⁊ iudicialia bñt vnicā obligationē.ſ.q̄ a deo data ⁊ a iudeis
suscepta sunt. Precepta aūt moralia habēt duas obligationes.
Primam bñt ex natura.ſ.q̄ deus indidit rōni nr̄e practice iudi
cium de bis.ſ.q̄ intelligamus ista esse facienda:⁊ si nō fecerim⁹
q̄ intelligamus nos peccare.hoc aūt nō bñt precepta cerimōia
lia ⁊ iudicialia:qz nō inclinant rōnē nr̄am practicaz ad se sicut
moralia: ⁊ iō ipsa moralia sine aliqua lege data cōsistebant pri
mo apud oēs gentes naturaliter sicut ait Aplūs ad Roma.c.2.ſ.gē
tes que legē non bñt nāliter ea que legis sunt faciunt:eiusmodi
legē non bñtes ipsi sunt sibi lex qui ostendūt opus legis scriptū
in cordibus suis:testimoniū reddēte illis consciа ipsoz.nulla tñ
gens nāliter faciebat p̄cepta cerimonialia vel iudicialia que
deus posuit iudeis.maioris ergo obligationis erāt p̄cepta mo
ralia q̄q̄ cerimonialia ⁊ iudicialia. ¶ Itē scōo maior error erat
indeoz peccantiū ꝑ precepta moralia q̄q̄ ꝑ cerimonialia ⁊ iudi
cialia:qz precepta moralia sunt tanq̄ fundamēta.precepta autē
cerimonialia ⁊ iudicialia sunt tanq̄ quedaz conclusiones elicite
ex preceptis moralibus vel addite ad determinationez ipsoruz.
nā precepta cerimonialia sunt determinatiōes p̄ceptoruz mora
liū scōe tabule: vt ꝺclaratū fuit Exo.20.et.21.c. Sunt ergo mo
ralia precepta fundamenta ⁊ principia cerimonialiū ⁊ iudicia
liū. Sed error qui est in principio est maior q̄q̄ error q̄ est in fine:
vel qui est in medio iuxta arist.in.1.de celo ⁊ mūdo.cū in specu
latiuis oia dependeant ex principijs:⁊ in moralib⁹ oia dependeāt
ex fine tanq̄ ex principio iuxta arist.7.Ethi.sic aūt se bñt ista pre
cepta moralia ad cerimonialia ⁊ iudicialia.ergo errabiť in mo
ralibus erit maior error q̄q̄ in alijs. Et pp hoc deus interdū nō
curat exprimere de istis:qz de eis manifestum est:⁊ non ita de

Inductō ppli iu/ daici ad bn⁹ legis obseruā tiā p cō minatiōes

Augusti.

Obediē tia mandatoz si/ ne opatō ne nihil prodest.

Duo modi nō iplentiū legē notan tur.

Tria sūt p̄ceptoz ge nera.

Qō. 11 A

Qđ p̄cepta nālia deca logi magis obligāt q̄q̄ p̄cepta ceri monialia ⁊ iudicialia.

B

Quomodo erat maior error con tra p̄cepta moralia q̄q̄ iudicialia ⁊ cerimōia lia ⁊ de di/ uersitate pu nitionū in/ flictaz ad o p bis.

alijs:deus tñ pp oia ista gña pceptorũ solet iudeos pcutere plagis.De moralibus apparet:qñ cu3 iudei colebant deos alienos pcutiebat eos deus plaga magna:ꝛ tñ tunc peccabat ꝯ preceptũ primũ morale.¶ Aliqñ deus puniebat iudeos pp transgressionẽ cerimonialium sicut nadab ꝛ abiu qui mortui sunt egresso igne a dño cũ offerrent ignem alienũ vt p3.s̃.10.c. Aliqñ puniebat deus iudeos pp transgressionẽ preceptorũ iudicialiu3.s. qa affligebant proximos suos cõtra precepta iudicialia vt p3 de captiuitate babylonica:qꝛ facta est pp oppressiones magnas paruulorũ sicut innuit Esa.c.1.et.2.De his aũt multa sunt exempla

† per discursum oium librorũ veteris testamẽti. (Ut nõ faciatis ea que a me constituta sunt).i.si spreueritis legem meam ita vt nõ faciatis ea que ego iussi.nã cõtẽptus preceptorũ est ad non

† faciendũ illa.(Et ad irritũ perducatis pactũ meũ).i.si spreueritis ad hoc ꝙ educatis pactũ meũ ad nihilũ.Deus enim pepigerat cum iudeis vt esset deus eorũ conferẽdo eis specialia bñficia.ꝛ iudei pepigerant cum deo vt essent populus eius.i.vt spãliter eũ colerent atq3 eũ solum ꝛ obseruarent oẽs leges eius.Si aũt iudei aliqñ non obseruarent has leges irritabant pactum dei.irritare enim pactũ vel ad irritu3 deducere est adnihilare. hoc aũt est cũ nõ obseruat᷑.pactũ enim nihil est nisi cum tenet᷑: sed iudei nõ obseruando leges dei nõ tenebant pactũ. ergo di-

C — Quid irritare pactu3 sit.

† cebant᷑ deducere ad irritũ.i. adnihilare. (Hoc quoq3 faciã vobis).i.sicut vos frangitis pactũ meũ: ita ego nõ dabo pmissas benedictiones :sed magis inferam omnia mala que sequuntur.

† (Uisitabo vos velociter).Hic ponunt᷑ pene quas deus daturus erat iudeis preuaricantibus pactum suũ.ꝛ dicit ꝙ visitabit eos.est aũt visitare aliqñ in bonũ.s.ꝙ deus veniat ad bñfaciendũ nobis.Aliqñ aũt dicit᷑ visitare i malũ.s.percutere.ꝛ isto modo habet᷑ in psal.88.s.visitabo in virga iniquitates eorum ꝛ in verberibus peccata eorũ.ꝛ sic accipitur hic pro punitione qua3 deus inferret.ꝛ dicit᷑ velociter.s.ꝙ deus velociter inferet mala que illaturus est transgressoribus pacti sui.nã mala deus cito infert.sic p3 Deutero.7.c.s.ꝛ reddens odientibus se statim ita vt disperdat eos:ꝛ vltra non differat ptinus eis restituẽs qd̃ me-

† rentur.(In egestate).Primum malum qd̃ deu3 infert trãsgressoribus est egestas:qꝛ supra obseruatoribus legis pmittebatur abundantia oium bonorũ tẽporaliũ.ꝛ ista egestas prouenit dupliciter.vel ex defectu terre.s.pp sterilitatẽ.vel ex hostibus impugnantibus qui diripiunt oia que sunt in terra.ꝛ ista est hic significatio.sic enim dicit᷑ infra.frustra semente3 seretis que ab hostibus deuorabitur.vel est ista egestas ppter hostes:qꝛ quando hostes premunt terram nõ possunt incole terre illius conuenienter serere:vel facere opera agriculture ꝛ sic manent in egestate per accidens pp hostes.(Et ardore).s.deus percutiet te ar-

Egestas duplr pueñt.

† dore. ¶ Põt accipi hic ardor tripliciter. ¶ Uno mõ pro magna caliditate tpis ẽm quã oia deficcent᷑ ꝛ terra non possit proferre germen suũ.ꝛ hoc est cõtrariũ ei qd̃ supra promiserat. nam qñ obseruatoribus legis pmittebat abundantiam omniũ fructuũ terre prio promisit pluuias dicens ꝙ daret eis pluuias tẽporibus suis:qñ per pluuia3 terra fecundat᷑. ꝛ qꝛ fecunditas terre ꝛ sterilitas veniunt ex causis oppositis:necesse est ꝙ sicut fertilitas venit ex humore pluuiarũ:ita sterilitas veniat ex magno ardore oia deficcante.tunc enim terra non habebit virtutẽ germinatiuam:ꝛ consumet᷑ humidum nutrimẽtale ipsoru3 fructuũ.¶ Alio modo põt accipi ardor p febre.ꝛ hoc pertinet ad ipsum hoiem.s.ꝙ deus dabit ei egritudinẽ pter violationem pacti ꝛ hoc significatur Deutero.28.ca. vbi est catalogus maledictionu3 cum dicit᷑.percutiat te dñs egestate febre:ꝛ frigore:ꝛ ardore:ꝛ estu:ꝛ aere corrupto:ac rubigine.ecce.n. post egestate3 posuit febrem sicut hic post egestatem posuit ardorem. ꝛ sic vr̃ ꝙ idem sit ardor ꝛ febris.¶ Alio mõ põt accipi ardor pro q̃da3 qualitate insurgẽtis ardoris innaturalis qui insurgit ex magna anxietate:ꝛ ille ardor cõsumit humiditates corporis.hui⁹ signũ est:qꝛ hoies habẽtes magnas curas citius ceteris deficcant᷑ tanquã ipse cure calorem generẽt exurentẽ.(Qui conficiat oculos

Qõ.12 A — Ardor triplr accipit᷑ 1.mõ. — 2.mõ. — 3.mõ.

† vestros).i.qui consumat oculos.Est enim conficere consumere vel destruere:aut occidere.ꝛ ita est de illo ardore insurgente ex tedio vite ꝛ ex curis insurgentibus pp ingruentes calamitates. ꝛ iste ardor cõsumit oculos: qñ ardor innaturalis cõsumit humiditates naturales corporis.ꝛ ista cõsumptio prio vr̃ in deficcatione oculorũ qui tenerrimã habẽt humiditate3 ꝛ tunicas delicatas vt p3 in prio perspectiue cõis.ꝛ magis in anathomia.ista eni cura ꝛ timor malorũ futurorũ multum deficcant hominem ex accensione cordis.sic p3 Luc.21.ca.arescentibus hoibus pre timore ꝛ expectatione que superueniet vniuerso orbi.ꝛ sic dicit

Nota quõ ardor magnar curarũ cõsumit teneritudinẽ oculorũ deficcando eos.pro quo vide q̃ do.Abulẽ.

hoies fieri aridos pp timorẽ.(Consumat aias vestras) .aia.n. nõ põt accipi hic pro ipso spũ humano:qñ non põt cõsumi hoc modo aia:qꝛ nõ est de conditione rer materialiũ corruptilium ꝛ generabilium.S3 accipit᷑ anima pro vita sicut sepe est modu3 loquẽdi in sacra scriptura.s.qui odit aiam suã pdet eã:ꝛ qui perdit aiam suã in vita eterna inueniet eã.aiam eni vocauit vitam: qñ nõ põt ibi itelligi de aia rõnali sed de vita quã homo odit i.affligit.de his Mat.16.ꝛ Joã.12 c.ꝛ ver est ꝙ vita cõsumit᷑ pre ardore ꝛ alijs angustijs cũ paulatim hoies deficiant donec totaliter desinãt esse.vel accipit᷑ vita p corpore viuẽte.s.ꝙ corpora viuentia iudeorũ affligerent᷑ vel ꝯsumerent᷑ ardore ꝛ ege-

dixit Genesi; vlt. q.vlti.

state.(Frustra seretis sementẽ).Hic magis ponit᷑ psecutio illata ab hostibus.s̃.n.dixerat ꝙ deus pcuteret iudeos egestate:qꝛ terra nõ daret germẽ suũ.hic tñ dr̃ ꝙ etiã si terra aliquid germinaret illud frustra esset:qñ hostes deuorarent.ꝛ sic siue seminent siue nõ nihil eis pdest.¶ Et in hoc de⁹ pmittit iudeis hostes pp peccata sua.qd̃ põt itelligi duplr.Uno mõ ꝙ iudei haberent hostes ꝛ tñ deus nõ pmitteret eos venire ꝯ iudeos.cũ vero efficerent᷑ mali deus pmittebat venire sup eos. Alio mõ põt intelligi ꝙ nõ solũ deus pmitteret hostes venire ꝯ iudeos:s3 ẽt ꝙ cõmoueret eos ad irruendu3 sup iudeos.sic.n.vr̃ significare Esa.c.10.de rege assyrior ꝛ de rege nabuchodonosor q destruxit iudã ducẽdo captiuos in babylonẽ.ꝛ q̃uis iste rex assyriorũ intelligeret se hoc facere ex ptãte sua:tñ solũ faciebat ad dei cõmotionẽ ꝛ deo cõferente ei opportunitatẽ.cũ dr̃ Esa.10.ca.ve assur virga furoris mei ꝛ baculus ipse in manu eor indignatio mea:ad gentẽ fallacẽ mittã eum ꝛ ꝯ populũ furoris mei.mãdabo illi vt auferat spolia ꝛ diripiat predã:ꝛ ponat illũ in conculcatione quasi lutũ platearũ:ipse aũt nõ sic arbitrabit᷑ ꝛ cor eiu3 nõ ita existimabit:sed ad conterendũ erit cor eius ꝛ ad internitionẽ gentiũ non paucarũ.Similiter.n.de nabuchodonosor factũ est:qñ ipse destruxit tribũ iude.ꝛ hoc putauit se facere i virtute sua:Deus tñ vocauit illum vt veniret ad delendu3 iudeos. sic patet Esa.5.capit.s. ꝛ leuabit signũ in nationibus procul ꝛ sibilabit ad eũ de finibus terre:ꝛ ecce festinus velociter veniet.sic quoq3 describit Abacuc.c.1.et.2.vbi dicit ꝙ positus fuit nabuchodonosor in iudiciũ.i.ad iudicandũ vel puniendũ iudeos.ipse tñ intelligebat ꝙ faciebat hoc in virtute deorũ suorũ.s.dñe in iudiciũ posuisti eũ ꝛ fortẽ vt corripes fundasti eũ. ¶ Ideo dõ3 ꝙ qñ iudei patiebant᷑ hostes pp peccata sua deus concitabat illos ꝯ iudeos:ꝛ dabat robur illis ad delendũ iudeos.ipsis ante3 iudeis auferebat omne presidiũ vt cito traderent᷑ in manus hostiles:non tñ intelligebant ipsi hostes iudeorũ ꝙ deus cõcitaret eos:vel ꝙ daret eis virtutẽ:sed se facere viribus suis arbitrabant᷑ ꝛ eleuabant᷑ in supbiã.pp qd̃ rursus d̃s expugnabat illo3. sicut p3 de rege assyriorũ de quo Esa.10.c.dicit ꝙ deus fecit eũ virgam furoris sui.i.instr̃m suũ ad percutiendũ.ꝛ tñ qꝛ eleuatũ est cor eius ꝛ voluit totaliter delere iudeos deus ibi cõminatur ei futurũ malum.Sic quoq3 de nabuchodonosor cũ descripsisset abacuc ꝙ deus posuerat eũ ad puniendũ iudeos: subiungit᷑ in ca.2.eiusdẽ quomõ deus immitat penã magnã sup eu3:qꝛ superbuit putans se fecisse in fortitudine deorũ suorũ.Aliquando tñ isti hostes iudeor dicebant se missos a deo ad delendũ vel persequẽdũ iudeos.ꝛ tñ hoc nõ dixerat de⁹ illis:nec ad hoc cõcitabat:vt p3 de sẽnacherib.4.Reg.c.18.cuius nũcij noie ei⁹ dixerunt iudeis.Nunqd sine volũtate dñi ascẽdi ad locũ istu3 vt demolirer eũ:Dñs dixit mihi ascẽde ad terrã istã ꝛ d̃molire eã. hoc tñ falsũ erat:qꝛ nihil tale dixerat deus.qd̃ p3 sequẽti.c. eiusdẽ libri:qñ deus dixit ꝙ mitteret spũm in regẽ assyriorũ vt reuerteret᷑ in terrã suã vt occideret᷑ a filijs suis.si tñ deus dixisset ei ꝙ ascenderet ad demoliẽdũ hierusalẽ tradidisset eã in man⁹ illius.(Ponã ꝯ vos faciẽ meã).Hic ponit᷑ cõminatio de infligẽdo malũ hostile.ꝛ dr̃ ꝙ de⁹ poneret faciẽ sua3 ꝯ iudeos.s.ad delendũ eos.nã sicut aliqs ponit oculos suos sup aliũ ad faciẽdũ ei bonũ vt p3.s̃.cũ dr̃.respiciã vos ꝛ crescere faciã.ita aliqñ dr̃ ponere faciẽ suã ꝯ aliquẽ.i.respicere eũ ad delendum. sic p3 supra.17.de illis qui comedũt sanguinẽ.s.hõ si comederit sanguinẽ:obfirmabo faciem meã ꝯ aiam illius: ꝛ disperdam eam de populo suo. Sic quoq3 erat de illis qui dabant de semine suo idolo moloch:qñ deus obfirmabat faciem suã sup eos donec deleret eos:ꝛ eor progeniem:ꝛ oẽs qui eis consenserant:vt p3.s̃.19.c.ꝛ sic deus ponit facie3 suã ꝯ iudeos qñ est eis iratus. (Et corruetis coram hostibus vestris).s.si ego posuero faciem meã contra vos non poteritis resistere hostibus sed cadetis coram ipsis.Hoc potest intelligi dupliciter. ¶ Unomodo ꝙ iudei quãdocũq3 pugnabant cõtra hostes faciebant hoc deo conferente

† B — Deus pmittit iudeis hostes pp pctã sua duplicit᷑ itelligit᷑.

Quõ d̃s ꝯcitabat hostes ꝯ iudeo3 ꝛ rursus pũiebat ipsos hostes qꝛ g̃uiter egerũt ꝯ iudeos.

C † Cõminatio de infligẽdo malũ hostile.

† Duplex lr̃e expõ. 1. expõ.

ferēte eis spāliter vires. Ideo qñ non conferret nō possent pugnare. Sic pȝ Deutero.8.c. vbi dr̃ ꝙ iudei nō gloriarent̃ ð destructione hostiū: qꝛ non egerāt hoc in virtute sua: sed deus dederat illis vires. ꝛ sic erat hoc in iudeis ꝙ qñ deus adiuuabat illos preualebant contra hostes. cum vō desereret succūbebant sic pȝ Nu.14.c. cum dixit Moyses ad populū. nolite ascendere: nō enim est dn̄s vobiscū ne corruatis coram inimicis vestris. ꝛ postea sequit̃ quomodo ipsi ascenderunt ꝛ hostes sui persequētes eos multos illorū occiderint.

D 2.expō.

¶ Alio modo potest intelligi ꝙ iudei corruent coram hostibus: qꝛ qñ preuaricabant̃ pactuȝ dei: non solum deus nō adiuuabat eos spāliter: sed etiam tollebat ab eis omne presidium incutiens eis timorem ita vt nullo persequēte fugerēt sicut infra dr̃. hoc autē manifestū est non fieri solū ex eo ꝙ deus non adiuuaret iudeos: sed ex eo ꝙ tollebat eis omne robur: aliogn nō tātū timerent vt fugerēt nemine persequente. (Et subijciemini his qui oderūt vos). magna enim aduersitas ista est ꝙ aliquis sit in ptāte hostili. ꝛ hoc ꝑpter duo. ¶ Primo ꝑꝑ mala ꝛ grauamina que infligunt̃ eis qui hostib⁹ suis subiecti sunt. Imponit̃ enim illis pessima conditio seruitutis. ¶ Secūdo ista subiectio est multum penalis: qꝛ subijcit̃ homo eis quos totaliter odit. Nam potius aliquis vellet subijci eis quos nunq̄ȝ nouit ita ꝙ non fuissent hostes sui. ꝛ hoc ad durā seruitutē: q̄ȝ ꝙ subijciatur hostibus suis ad paruū genus famulatus. ꝛ sicut pro maxima bn̄dictione posituȝ fuerat ꝙ iudei possiderent portas inimicorū suorū vt pȝ Gen̄.22.c. ita ꝑ pessima maledictione eis infligebat̃ ꝙ hostibus subijcerent̃. (Fugietis nemine persequente). Hic ponit̃ alia maledictio timoris incussi a deo. s. ꝙ si iudei deū derelinquerent deus incuteret eis timorē magnū ita vt de oībus rebus timerēt ꝛ nemine ꝑsequēte fugerent: ac si contra eos magna castra mouerent̃. ꝛ ista est magna maledictio ꝙ aliquis hēat cor pauidum: ꝛ timeat oīa. que magis adhuc incutitur Deutero.28.c. cum dicit̃. dabit tibi dominus cor pauidum ꝛ deficientes oculos: ꝛ animā merore consumptam: ꝛ erit vita tua quasi pendens ante te: timebis nocte ꝛ die ꝛ non credes vite tue. mane dices: quis mihi det vesperum? ꝛ vespere: quis mihi det mane: ꝑpter cordis tui formidinem: qꝛ terreberis.

E Cōminatio sterilitatis in terre nascētib⁹.

(Sin aūt nec sic obedieritis mihi). Hic cōminatur deus scđm malū principale. s. sterilitatem in terre nascentibus: sicut promiserat. s. fertilitatem custodientibus legem. ꝛ dicit̃ ꝙ si iudei non acquiescerent deo ita vt obedirent legi eius deuȝ puniret eos amplius q̄ȝ punierat. non inferebat deus simul omneȝ punitiones: sed primo eas que erant minores: deinde augebat eas cum hoīes corrigi nollent. sic factuȝ est de pharaone quē ðs leuiter a principio percutiebat. cuȝ tamē nullo modo corrigi voluit misit deus super eum omnes plagas suas. sic habet̃ Exoð. cap.9. s. hac vice mittam sup te omnes plagas meas. sic igit̃ in iudeis faciebat ꝙ adauctis iniquitatibus eorum adaugerentur pene. (Addam correptiones vestras). i. ego addam vobis penas vlteriores pro iniquitatibus vestris. ꝛ ponuntur hic semper pene noue.

Qō. 13. A An pene q̄s ðs h̄ pōit ꝑ se venirēt vel adderent̃ cuȝ supiorib⁹ sil̃.

¶ Et queret aliquis an iste pene quib⁹ hic dicit̃ ꝙ adderent̃ ad superiores cum eis simul venirēt vel per se inferrentur. ¶ Potest responderi dupliciter. Uno modo ꝙ deus primo mittebat penas que supra habite sunt vt per eaȝ cōuerterent̃ ad ipsum. ꝛ si per ipsas non conuerterent̃ infligebat vlteriores. s. eas que que habentur hic. ꝛ hoc relictis prioribus tanq̄ȝ non sufficientibus ad correctionem. Alio modo potest intelligi ꝙ cum ille pene prime non sufficerent iudeis adhuc manentibus contumacibus contra deū: deus addebat eis istas penas que hic ponuntur: ꝛ non cessabant priores ita vt esset duplicatum malum. ꝛ vtroq; modo istorum dicuntur esse addite correctiones. Nam si primo modo cessantibus primis plagis succedant secūde additio facta est: quoniam si iudei conuersi fuissent per primas punitiones nihil eis adderetur de secundis. cum ergo secunde apponuntur additio est. Si autem intelligatur scđo modo scilicet ꝙ ponantur scđe pene simul cum primis: ꝛ propter nouiter aduenientes non cessant priores magis clarus modus additiōis est: qꝛ cū ante esset simplex malū nūc vero duplex est. (Septuplū ꝑpter peccata vestra). i. addam punitiones vestras septupliciter propter peccata.

¶ Quomō deus dicat̃ punire in septuplū ꝑ pctis. Et qualr̃ pōt aliqs puniri pro eodē pctō multotiens ꝛ pfecte. Qō. 14.

A Expō. Improbatio.

Aliqui enim intelligūt hic ꝙ deus addet punitioneȝ septuplr̃ ꝑꝑ peccata. i. ꝙ septuplū pūiet q̄ȝ peccata sint. ¶ Sed hoc falsū est. nā deus nō punit bis in idipsum vt pȝ Naū.1.c. i. nō dat deus penā duplam ad pctm̄ sed equalē. Si ergo nō dat duplaȝ non dabit septuplam. Itē deus promptior est ad parcendū q̄ȝ ad puniendū. sed non dat septuplū in bono ope: ergo non dabit septuplū ꝑ peccato. Sed dr̃ ꝙ deus addet septuplū pro pctis. i. deus perfecte puniet ꝑ pctis. significat. n. hic de⁹ punitionē perfectā ꝑ septuplū: qm̄ numer⁹ septenarius ꝑfectus est cū significat vniuersitatē rez ꝛ numez tēpoz: qm̄ totū tps in septē dieb⁹ voluit̃: ꝛ cōsūmationē toti⁹ vite q̄ per septē planetas vegetat̃. ꝛ sic quando alicui infligitur tantum quantū meret̃ de pena dr̃ septuplū dare ꝑ iniquitate.

Qūo aliqs pōt puniri ꝑ eodē pctō multotiens ꝛ perfecte.

¶ Sed dicet aliquis quomodo pōt quis pro eodē pctō multotiens puniri ꝛ perfecte. Hic tñ dr̃ multoties ꝙ deuȝ addet septuplū pro peccatis iudeorū: ꝛ tñ loquit̃ de eisdē peccatis. qđ patet ex ordine lr̃e. Dr̃ eniȝ ꝙ si iudei nō fuerint cōuersi ꝑ primas punitiones deus addet eis septuplū. ꝛ sic multotiens quousq; deleat eos. Si aūt esset punitio ista imperfecta satis esset notū quomodo ꝑ eadem culpa posset quis puniri multotiens. ꝛ tñ punitio illa solū totiens replicaret̃ vel augeret̃: quousq; oēs iste punitiones partiales correspōderent vni punitioni perfecte pro peccato. quando tamen datur semel punitio ꝑfecta: non debet repeti aliqua punitio equalis vel minor.

Rn̄sio. Pro eodē pctō ipoſe ē iſligi multotiēs pūitiōeȝ ꝑfcās si sint idem formalr̄ hn̄ tamē si sint ideȝ mālīter.

¶ Rn̄dēdū est ꝙ nō pōt aliquis ꝑ eodē peccato puniri multotiens ꝛ ꝑfecte si accipiat̃ pctm̄ formaliter. si tñ accipiat̃ mālīter satis pōt qs perfecte puniri ꝑ eodem peccato sepius: ꝛ ꝙ punitiones posteriores sint maiores prioribus. vt si quis peccans pro peccato suo quātum meretur recipiat: ꝛ tamen sic punitus a malo non desistat: iam peccatū illud idem materialiter est. non tamen est idem formaliter: quoniā iste ante erat peccans solum: nunc vero est peccans in peccato priori ꝛ insuꝑ contumax. Ideo q̄ȝq̄ȝ prio fuerit punitus ꝑfecte ꝑ pctō nūc tamen debet addi alia punitio: quia istud peccatū est iteratum ꝛ debet esse punitio scđa maior pria: qm̄ peccatuȝ est maius cum sit hic actus pcti sicut ante: ꝛ preter hoc sit cōtumacia que penam meret̃. Iterū aūt si peccat iste qui prius peccauit est secūdo ɔtumax ꝛ debet dari alia punitio que sit maior q̄ȝ precedens: eo ꝙ pctm̄ istud maius est ꝑꝑ maiorem cōtumaciā. Et sic de quarta ꝛ q̄nta cōtumacia ꝛ vsq; ad multas. In qualibet eni illarū dȝ addi maior pena: qꝛ magis peccatū semper est.

Rl̄a i opatiōib⁹ mal ꝛ bonis. B In opatiōib⁹ malis ab eodeȝ hītu ceteris parib⁹ posteriores sunt peiores ꝑorib⁹. In bonis vō opatiōib⁹ posteriores sunt meliores ꝑorib⁹.

¶ Est enim ista regula in oꝑationibus malis ab eodē habitu ꝙ semꝑ posteriores sunt peiores prioribus ceteriȝ paribus. sic quoq; est in operationibus bonis ab eodē habitu: qm̄ operationes posteriores meliores sūt prioribus: qꝛ procedūt ab habitu intensiori ꝛ magis radicato ꝛ delectabilius atq; promptius fiunt. Nam ꝟm aristo. 2. Ethi. signū generati habitus est fieri delectationem in opere. quāto ergo fuerit intensior habitus: tanto operationes inde procedētes delectabiores eē necesse est. dr̃ tñ aliquis eē malus ꝟm ꝙ delectat̃ in oꝑe malo. vel bonus q delectat̃ in oꝑe bono: qꝛ nō est iustus q nō gaudet oꝑib⁹ iustis: nec tēperatus qui nō gaudet his q̄ ad tēꝑantiā fiūt vt pȝ. 2. Ethi. necesse est ergo vt q̄ȝto aliquis plures oꝑationes fecerit ex eodē habitu tanto ille delectabilioreȝ sint. ꝛ ɔñter meliores vel peiores. Ideo q diuturnius aliquē hītū tenuerunt bonū meliores oꝑationes ꝑ illū eliciunt q̄ȝ qui a pauco tꝑe. ¶ Et sic de malis habitibus. Dicendū ꝙ peiores sunt act⁹ qñ plures fuerint: qꝛ cū maiori delectatione ꝛ ex hītu magis radicato atq; magis eligendo. ēt qꝛ actus mali q̄ȝto magis frequētant̃ tāto magis tollūt de habilitate liberi arbitrij ad grē susceptionē. ꝛ q̄ȝto magis aīa nr̃a a gratia deserit̃ tanto peiores sunt ꝑcipia ꝛ oꝑationes: qꝛ tūc actio ꝑcipiat̃ ex intellectu ꝛ voluntate magis deficientib⁹.

An pene q̄ȝ ðs h̄ cōminat̃ darēt̃ pro pctis q̄ iterabant̃ vl̄ ꝑ pctis q̄ semel fiebāt. Et an exercitationes iterent̃ i eodē hoīe ꝑ pcīs q̄ si iterant̃.

¶ Et sicut dicebat̃ de contumacia q̄ est in pctis illis quoz act⁹ manet ꝛ freq̄ntat̃: qꝛ ibi cuȝ sint distincta pctā debēt addi distincte punitiones. ita intelligendū est ꝙ qñ quis punit̃ aliquo actu cuius nūq̄ȝ est frequētatio: sȝ postq̄ȝ semel fuerit exercit⁹ trāsit. ꝛ tñ adhuc ꝑ isto postq̄ȝ date fuerint pūitiōes ꝑfecte addunt̃ alie si ille q peccauit maneat ɔtumax. s. nō satisfaciēdo eccl̄ie vel alteri cui aliq̄ offensa vel malū illatū est ex pctō ei⁹. sic pȝ de exercitatiōe q̄ ꝑmulgat̃ ab eccl̄ia: qꝛ interdū dat̃ ꝑ actu q nō frequētat̃ ꝛ manēte aliquo in cōtumacia adhuc supaddit̃ alia exercitatio. sic igit̃ faciebat ðs iudeiȝ: qꝛ cū ipsi prio peccabant corrigebat eos simplicibus penis. Si aūt puniti nō desisterēt supaddebat alias maiores penas: quia istud pctm̄ scđȝ erat maiuȝ. s. pctm̄ cū cōtumacia. ꝛ de isto dr̃ ꝙ deus addebat septuplū. i. faciebat penas sequentes maiores q̄ȝ priores. ꝛ hoc vsq; i septuplū. i. vsq; eq̄rent̃ pctō. ꝛ si scđo erāt ɔtumaces addebat penas septuplū mō. s. dicto. ꝛ sic de oīb⁹ cōtumacijs: quousq; ðs deleret ipsos cōtumaces iudeos.

*C *Quē modū hūit ðs in puniēdo iudos vsq; quo tradidit eos ðs i ꝑpetuā ðsolationē.*

*¶ Et hūc modū hūit ðs i puniēdo iudeos: qm̄ prio ꝑ pcō imittebat eiȝ famē ita ꝙ aliqñ comederēt carneȝ filioz suoz vt pȝ. 4. Re. 6. c. imittebat ēt bella hostilia p⁹ h̄ vt pȝ ex toto ꝑcessu libri ētij

quarti Regū.z cū per hoc non corrigerent ponebat eos sub po testate gentiū vt premerent eos ad tēpus tributis z aliis seruitutibus vt pz in eisdem libris Reg. z maxime in libro Judicū. ad vltimū aūt cum plaga decem tribuum esset insanabilis: dedit eas deus in potestatem gentiū:z eternam captiuitatez in terra medorum:vt patet.4.Reg.17. ¶De tribu autem iuda idem factum est:quoniā primo punita est in fame z peste z aliis malis bellorū hostilium vt patet ex processu tertij z quarti Reg.cū vero per hec emendati non sunt tradidit illos deus in manu regis babylonis per septuaginta annos:qui trastulit eos de terra sua in terram chaldeorum:vt patet.4.Reg.cap.vltimo.z.2.Paralipo.cap.vltimo.reductis autē iudeis de captiuitate cum adhuc iniquitates eorum durarent z consūmarentur in morte saluatoris vt patet Danielis.9.cap.tradidit illos deus in captiuitatem eternam sub potestate romanorum.in quo significatur benignitas dei qui non infligebat simul omnes penas ad modum hominis irati qui pro primo peccato extremam infert penalitatem: sed expectat nos vt perducat ad tēpus miserendi. iuxta illud Esa.30.capi. ideo expectat nos deus vt misereatur nostri. ¶Alij autem intelligunt aliter istam litteram.s.q deus puniet iudeos septuplū propter peccata sua quādo sunt contumaces.i. dabit eis septē penas.z hoc dicunt: quia in littera continentur multe pene. ¶Sed non potest stare quoniam solum ponuntur hic sex pene vt patet enumeranti:z infra cum iterum dicatur q deus puniet iudeos vsq; in septuplū:solus ponuntur quattuor pene.ideo non potest stare iste sensus:sed ille qui supra positus est.(Propter peccata vestra).i.ppter peccata iterata.nam quādo iudei prio peccabant:non dicebat deus q puniret illos vsq; in septuplū:sed solum quādo iterabant peccata sua nolētes corrigi per penas primo inflictas.Uel itelligitur ppter peccata vestra.i. ppter peccatum z contumaciam.nam q̄q̄ iudei vnicum peccatum facerent:qz tamē in illo contumaces erant superadde batur ibi cōtumacia ad peccatū:z sic erant duo peccata.(Et cōteram superbiā duricie vestre).i.ego qñ inflixero vobis penas conteram duriciem vestrā z superbiam.ō hoc quoniam iudei erant duri corde ad hoc q obedirent deo z superbi:ideo nolebant subijci mandatis eius sed repugnabant oībus que iubebātur.vnde Moyses dicit dure ceruicis populus es:a die qua nos se te cepi.z itez. semper contra dominū cōtēdisti ex eo die quo egressus es de egypto vsq; ad locū istum vt pz Deutero.9.cap. ideo deus cōminabat iudeis q ipse frangeret superbiam eorum scilicet q tot ei penas inferret: vt cogeret eos ad redeundū ad ipsum:z frangerent superbiam suam.z sic erat quādo deus tradebat iudeos in manu hostium:quoniā cum premerent valde clamabant ad ōm:z conuertebantur ad ipsum.sed cum exaudisset deus eos:rursus ad peccata conuertebant ppter duriciē ceruicis sue:ideo quādo Moyses exhortabat iudeos ne repugnarent mandatis dei dixit illis:z ceruicem vestram durissimā amplius ne induretis vt pz Deutero.10.c.hanc autem duriciem dicit deus se fracturum.non quidē tanquam eos bonos efficiat sed ppter magnitudinem penarum:eos redire coget. (Daboq; celū vobis desuper sicut ferrū z terrā eneam).Hic ponitur alia maledictio.z est circa sterilitatem.s.q deus daret iudeis tantaz sterilitatem: vt nihil bēre possent de terre nascentibus. z hoc significat inquātum dicit q dabit celum ferreuz z terram eneā. est enim ista metaphora: quoniam abundantia frugum z oium terre nascentium ex duobus gignitur.s.ex operatione corpozū celestium z ex dispositione terre suscipientis.quādo autem alterum istorū indispositum est vel vtrūq;:terra non potest proferre germen. z indispositio vtriusq; significatur hic per celū ferreum z terram eneam:quoniaz corpora celestia sunt causa omniū istorū que hic nascuntur:quia iuxta aristo.2.de generatione z corruptione:celum est causa omniū que gignunt.s. per accessum z recessum solis in circulo obliquo fiunt generationes z corruptiones in terra:z ideo si celaz influit in ista inferiora possunt gigni.si aūt non influat non gignentur. ¶Influxus autem corporis celestis designatur per apertionez.z cessatio ab influēdo significatur per clausionem.sic patet Deutero.28.cap.quando deus benedicit iudeis promittens eis abundantiam tēporalium terre nascentium dicit.aperiet dominus thesaurum suum optimum celum vt tribuat pluuiam terre tue tēpore suo.Clausio autē celi significat cessationē ab influendo.s.quādo nō emittit aliquas pluuias:z tunc nihil potest gigni.z dicit esse celum clausum.sic habet Jacobi.c.5.et.3.Reg.17.capi.ista autez clausio significatur per celum ferreum.s.ad hoc q ne permittatur aliqua influentia celi deriuari in ista inferiora habebit forte retinaculum sicut ferrū.vel dicitur celum ferreum ppter duriciē quoniā influentia celi super terrā ad germinādū est per pluuiā z ipsa est humida z tenera: z huic opponitur duricies ferri.z ideo dicitur celum ferreū.i.nullo modo emittens pluuias tenetas ad germinandum. ¶Dicit etiam terra enea ad significandum indispositionem terre suscipientis influentiam. nam lz celum influat in terram: si tñ terra non sit disposita nec per hoc disponatur non proderit actio celi quoniā iuxta arist.2.de anima actus actiuorū sunt in patiente disposito:ideo lz agens agat si tamē patiens nō est dispositum vt obediat agenti nullus sequetur effectus. indispositio autem terre significatur per hoc q̄ vocat enea:qz id q̄ eneum est valde durū est. dura autem non faciliter patiuntur:sed ea que tenera sunt iuxta arist. in predicamento qualitatis:maxime autem quādo actio fit per instrumentum q̄ est molle:quoniam tunc oportet patiens esse molliter se bñs alioquin non fiet aliquis effectus.sic autem est cū corpora celestia agant in terram ad germinandum per rores:z pluuias.z ista sint tenera:oportet terram esse aliqualiter teneram. nam in res valde duras ista nihil efficiunt sicut super lapides z metalla:ideo ponitur terra enea ad signandam magnam duriciem ꝑm quam non possit fieri aliqua influentia ꝓpter indispositionem terre non potentis immutari ab illa. ¶Et pōt hic accipi celum dupliciter.Uno modo pro corporibus celestibus: qui ipsa sunt primarie per motum suum: z lucem cause omniū que corrumpuntur z gignuntur ꝑm naturam:z ipsa gignūt pluuias z siccitates z alias dispositiones tēporales. Alio modo accipitur celum pro aere ꝑm modum loquendi scripture vt patet ꝑs.8.cum dicitur.volucres celi z pisces maris. ibi enim celum aerem vocauit:quoniā aues non mouent per celum:sed per primam partē aeris coniuncti terre.z isto modo etiam pōt hic intelligi q deus dabit celum ferreum.i.deficcabit istum aerem sicut ferrum:ita vt non sit in eo aliqua humiditas ad distillandū super terram.nam pluuie z rores z alie impressiones metheororice in aere gignuntur vt patet per aristo.in libris metheor. ideo si aer efficiatur siccus non fiet aliqua influentia.Eodez modo si terra efficiatur dura valde quasi enea q̄q̄ celū influat nō recipietur in ea influentia:z sic nihil poterit germinare.(Consumetur incassum labor vester). Hoc sequit ex superioribus. dicebatur enim q terra esset enea z celum ferreum:si autez ista fic fierent labor iudeorum esset inutilis:quoniam terra nihil ꝓferret.z sic tantum valeret iudeis agros non colere.(Non proferet terra germen).Cum enim corpora celestia nihil in terram influent z ipsa nihil recipere possit non proferet aliquod germen cum ad hoc requiratur humiditas nutrimentalis.z accipitur hic germen solum pro terre nascentibus:que sunt fruges:z legumina:z similes herbe.z non pro arboribus: quoniaz de eis immediate dicetur. z sic vocantur hic germina ea que quolibet anno totaliter nascuntur de terra sicut segetes. arbores autem quia non quolibet anno producuntur: sed producte sunt non vocantur germina.(Nec arbores poma prebebunt). idest sicut terra non germinat ita etiam non poterunt arbores proferre poma: quoniam ex eadem causa nutrimentali fiunt poma z germina: z ex humore aque cōmixto terre. cum ergo terra non germinat:nec arbores.(Si ambulaueritis ex aduerso mihi).Hic superadduntur alie pene. z ponitur tertia comminatio:scilicet populi paucitas.z est contra benedictionem suprapositam obseruatoribus legis scilicet:respiciam vos z crescere faciam.z additur hic ista punitio tertia:quia forte aliquādo iudei non obedirent deo bis puniti. Deus autem qui longanimis est expectans nos vt conuertamur non statim delebat iudeos:sed expectabat dans tertiam punitionem vt corrigerentur.z dicitur.(Si ambulaueritis ex aduerso mihi). Dicuntur iudei ambulare ex aduerso dei quandocūq; nolunt obedire mandatis eius z sunt velut hostes eius. ex hoc enim q recusant deo obedire aduersarij eius sunt:quia tollunt ei bonum debitum.s.obedientiam. (Nec volueritis audire me). i.si non volueritis obedire mihi. non assumitur eni hic audire solū pro audire.nā in hoc nec meritū nec demeritum est.Sed dicitur audire.i.obedire,z hoc signat hic qō superiora.vel possunt intelligi hic iste due clausule vt significēt diuersa.nam sicut supra dictum est aliqui repugnant mandatis dei nolentes illa vllo modo recipere: nec complere.alij autem repugnant nō quidē non recipientes precepta sed postq̄q̄ receperint nō cōplētes.primi peiores sunt z dicunt ambulare deo ex aduerso tāq̄q̄ hostes eius.secundi dicuntur solū nō obedire z pertinet ad eos ista regula.(Addā plagas vestras vsq; in septuplū).i.non solum dabo

Terra enea qr dicat.

Celū ouplr accipit. 1.mō.

2.mō.

Maledictio penes sterilitatē.

Celestia corpora sūt cā hic nascētiū ꝑm dispōnē ire.

Cōminatio paucitatis ppli.

lum dabo vobis punitiones supra inflictas: qz per eas nō corrigimini: nec etiam desistam vos punire tanꝯ nihil vltra facere potens. sed addam plagas vestras. i. adiungam super penalitates quas habetis als: z dicitur vsqz in septuplum. i. vsqz ad perfectam penalitatem. ita vt tātū patiamini quātū contumacia vestra meretur. septenarius enim penarū non designat hic certuz numerū penarum sed perfectionē penalitatis: quoniaz completꝰ numerus est. (Propter pcā vestra). i. hoc faciam qz pcā peccatis superadditis. nā preter peccata vestra ātiqua adhuc additis nouas contumacias peccata vetera frequentando. (Emittāqz in vos bestias agri). Uocant hic bestie agri serpentes qu e omnia veneno corrūpunt: vel fere que omnia morsu laniant. z sepe deus iudeis promittebat istam penalitatem: quoniā facillimum erat in terra iudeozum hoc fieri cum ibi multe bestie essent. quā do tamen iudei erant colentes deum retinebat deꝰ feras ne nocerent eis. Cum vero conuerterentur ad malum emittebat in illos bestias cōcitando eas vt in eos seuirent. sic patet Deutero. 32. c. s. consument fame z deuozabunt eos aues morsu amarissimo: dentes bestiarum emittā in eos cum furore trabentiū super terram atqz serpentiū. Et istam penā aliquando deus inflixit in terra iudeozū. sic p3. 4. Reg. cap. 2. quādo Heliseus ascendebat in bethel z pueri obuiam ei exeuntes illudebant illi dicentes: ascende calue: ascende calue. qui z maledixit eis in nomine domini: egressiqz sunt duo vrsi de saltu z lacerauerunt ex eis q̄ dragintaduos pueros. Iterū aūt inflicta fuit ista pena cuidam prophete qui cum iuisset in samariaz iussu dei z prohibitus ne ibi comederet panez deceptus fuit ab alio prophetа z comedit: cui in itinere egressus est obuiam leo z occidit illū vt hr̄. 3. Re. 13. c. promptum. n. erat istā penaz infligi in terra iudeozū: quia ibi multe fere erant. (Que consumant vos). i. bestie agri venīēt in ciuitates: z lacerabūt omnes quos inuenerint: ita vt redigāt terram in solitudinē. z si iudei multum peccarent: hoc fieret vniuersaliter in illis. sic p3 de samaritanis. nā cum rex assyriozū trās duxisset israelitas in terram iudeozū z collocauisset in ciuitatibus samarie habitatores assyriozū: qñ non obseruabant legitima dei misit deus super illos leones z mozicbantur eozū lania tu. z tunc missus est vnus de sacerdotibus iudeoꝝ vt erudiret illos in custodia cerimoniarū dei. z sic cessauit plaga leonum: vt habet. 4. Reg. 17. c. (Et pecora nostra). Adhuc facilius erat hoc: nam animalia fera magis inuadunt pecora q̄ boiem. z hoc quia magis timent boiem q̄ cetera animalia cum deus fecerit boiem terribilem omnibus bestijs agri. sic p3 Gen. 9. ca. cum dicit. crescite z multiplicamini z implete terrā z tremoz vester ac terroz sit super cuncta aialia terre z super oēs volucres celi cum vniuersis que mouent in terra. Itez qz pecora se defendere nō possunt vt boies. etiam qz pecora vagant in agris z facillimū est ibi animalibus feris ea deuozare. z hoc modo inferebant fere famē iudeis delendo pecora eozum. (Et ad paucitatē cuncta redigant). i. fere venientes ad terram habitationis redigēt omnia viuentia ad paucitatem: siue pecora: siue homines cum illa deuozent z dilanient. (Et deserte fiant vie vestre). i. nemo ambulabit per viam cum ista animalia in terram venerint ꝓpter timoreꝫ eozū: z consequēter vie deserte erunt nemine audente per eas ambulare. (Q; si nec sic volueritis). Hic supaddunt alie pene ꝓpter peccata iudeozū si permanerent in cōtumacia. (Q; si nec sic volueritis recipe disciplinam). i. si castigati penis superioribus nolueritis adhuc obedire mihi. z hoc est recipe disciplinam. significat enim duo. Uno modo disciplina dicitur doctrina eozū que agenda sunt. Alio modo dicit castigatio a malis. Hic accipitur secundo modo. s. q; iudei nolebāt corrigi a malis suis q̄ punirentur. (Si ambulaueritis ex aduerso mihi). i. si semp fueritis rebelles mandatis meis. dicunt homines ambulare contra deū qñ agunt voluntate repugnandi ei tanꝯ hosti. z sic erat de iudeis: qñ totiens puniti nolebant redire ad rectitudinem. (Ego quoqz cōtra vos aduersus incedam). i. qz vos estis contra me ego ero contra vos. z hoc inferendo penas. (Et percutiam vos septies). Intelligendū est. sicut supra dicebat. s. q; punitio septenaria significat perfectā punitionē. z qz quotidie deus iudeos peccantes puniebat sufficienter ꝓ peccatis suis dicebat punire eos septies. z intelligunt iste pene etiam cum superioribus. nam ꝓpter istas non cessabant supra posite: sed fiebat augmentū sicut quotidie scelera iudeoz augebantur. (Propter peccata vestra). i. iste punitiones erunt ꝓpter peccata vestra sepius frequentata z ꝓpter contumacias. (Inducāqz super vos gladium). Dicebatur deus inducere gladiū quando inducebat hostes. nam cum iudei derelinquerent pactuz dei frequēter deus mittebat hostes in illos ad delendū eos z percutiebat eos gladio. deus autem mittere dicit quoniā hostes non venirent nisi ipse incitaret eos ad veniendum. z sic dicit vocare eos vel sibilare ad eos vt veniant: vel ponere vexillū vt p3 Esa. ca. 5. de vocatione regis nabuchodonosoz cum dicit. z elenabit signū in nationibus procul z sibilabit ad eum de finibus terre: z ecce festinus velociter veniet. z sicut deus mittebat istos hostes super iudeos ita vtebat eis tanꝯ instro ad percutiendos iudeos vt patet Esa. 10. cap. vbi agit de rege assyriozū quē misit deus ad puniendū iudeos. ve assur virga furoris mei: z baculus ipse: in manu eozū indignatio mea: ad gentē fallacē mittam eum z contra populū furoris mei mandabo illi vt auferat spolia z diripiat predam. (Ultozem federis mei). Ego mittam gladium ad vlciscendum fedus meuz. Iudei enim fregerant fedus dei: qz ipse pepigerat cum illis vt custodirent legem eius z ipse esset deus eozū vt p3 Exo. 19. et. 24. c. nunc autem nō obseruabant: z sic offendebat deus. ad vindictā aūt huius federis fracti mittebat deus gladiū super iudeos. (Cūqz confugeritis in vrbes). Hic ponit responsio ad id qđ poterant iudei dicere. s. q; q̄ venirent hostes tū non noceret eis gladius hostilis qñ confugerent in ciuitates fortissimas z ibi defenderent. respondet ad hoc deus dicens. (Mittā pestilentiaz in medio vestri). ideſt q̄ fugatis in vrbes nihil proderit: qñ ibi morient ex eo q; mittā pestilentiā. (In medio vestri). i. inter vos. z qñ deꝰ mittebat spāliter pestem in penā alicuiꝰ pcti pestis illa erat grauis sicut qñ pro peccato dauid numerantis populū israel: in tribus diebus mortui sunt septuaginta mille viri vt p3. 2. Reg. ca. 24. z etiā hoc modo iudei traderentur in manus hostium: quoniam non esset aliquis qui posset defendere ciuitatem oibus cōsumptis tabe pestifera. (Et trademini hostiū manibus postqꝯ confregero baculum panis vestri). i. quomodocūqz confugitis ad vrbes non poteritis euadere manus hostiles: qz ego dabo in vobis famen validam: z sic cogemini exire ad hostes vt magis viuatis in seruitute eozū q̄ fame simul pereatis. z ista est causa quare israelite traditi sunt in manus chaldeozū: quoniaz destructa fuit hierusalem. nā inualuit fames in ciuitate: nec erat panis populo terre. z tunc traditi sunt iudei in manu chaldeorum vt patet. 4. Regum. 25. ¶Dicit hic deus cōfringere baculum panis. i. tollere abundantiam panis. z vocatur panis baculus: qz sicut homines baculo innituntꝫ: ita vita nostra pane innittitur. siue cibo. n. animal non viuit z cum omnes cibi ad conseruationē animalis pertineant: maxime tamen panis. Ideo vocatur baculus vel firmamentū. sic patet ps. 103. cum dicit. z panis coz hominis confirmet. ¶Aliqui intelligunt confractionez baculi panis pro sterilitate terre. s. q; deus faceret vt iudei non haberent aliquid in terre nascentibus. sed non est iste sensus. qđ patet qz hic agitur de iudeis iam clausis in ciuitatibus suis obsessis ab hostibus: z tūc nihil attinet ad eos de sterilitate vel fertilitate terre: quoniam quicquid in terra nascitur qđ extra ciuitatem est hostes comedent. siue ergo aliquid nascatur siue nihil ad iudeos obsessos nihil attinebat. sed dicitur frangi baculus panis quando iudeis obsessis incipiebat deficere cibus in ciuitate. nam dum panis esset poterant se defendere: cum vero panis deficeret: dicebatur esse confractus baculus panis. z hoc significatur: quia infra dicitur de mulieribus decem coquentibus panes z reducentibus ad pondus in clibano vno. z quādo dicitur hic de baculo panis intelligitur de omnibus que erant ad cibum: principaliter tamē de pane. quoniā etiā ceteris deficientibus si panis non desit sustentatio aliq̄ esse pōt alioquin autem nulla. (Ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes). In hoc significatur maximus defectus panis. s. q; decē mulieres possent coquere simul panes suos in vno clibano. satis enim modicum de panibus cuilibet mulieri ꝓueniret qñ decem mulierū panes simul in clibano vno capiuntꝫ. (Et reddant eos ad pondus). In hoc ēt appet magnus defectus panis. s. q; postqꝯ mulieres coquerēt panes suos reducerent eos ad pōdus i. distribuerēt famulis suis p pondera ita vt nō comederet qlibet q̄tū vellet sed certū qd: z ponebat pondꝰ ne qbusdā pluſqꝯ alijs ꝓueniret. z ita magna diligētia in distributiōe panis significabat magnā inopiā. nā in tpe aliqlis vbertatis nō distribuit panis familijs p pondera: sz cuilibet datur q̄tū vult. cum vero cuiqz dat in mensura angustia magna est. ¶Sed adhuc Rab. salomon aliter dicit esse intelligendū istud de ponderibus panum scilicet q; decem mulieres faciebant paucos panes quos ponebant in vno clibano: z isti forte erant in vna pasta: cum vero cocti essent mulieres inter se diuidebant: z ad hoc

† Bestie agri.

Quō ds aliqñ puniebat iudeos emittēdo bestias.

3 † Alalia fera qñ magis inuadūt pecora q̄ bominē.

† † † Alie pene ꝓpter peccata iudeozū.

† † Notādū de pēa.

† † † Maximus defectꝰ panis.

Ra. sa. opi.

Opin. aliquorum.

Israelite qñ in chaldeoz manꝰ traditi sūt.

† † † †

φ illis prouenirent equalia reducebant ad pondus illas pastas paruulas panis: ⁊ sic nihil proueniret alicui maius de quātitate φ̄ alteri: qꝛ pondus omnia determinat. (Comedetis ⁊ non saturabimini). Ista etiaȝ maledictio est. ⁊ pōt intelligi dupliciter. ¶ Uno modo φ comederent ⁊ non saturarentur. i. φ quāuis comederent non possent saturari. ⁊ hoc propter paucitatem ciborum. Alio modo potest intelligi φ comederent ⁊ non saturarentur. i. φ deus mitteret in eos speciale desiderium comedendi: ita φ quāquā multa comederent nunquam saturarentur. ⁊ ista grauis pena est cui nō possit adhiberi remedium: ⁊ aliquādo deus mittebat istas duas simul. s. magnam inopiam ciborūȝ ⁊ desiderium magnum comedendi. ⁊ hoc significatur Deutero. 28. cum dicitur. mittet dn̄s super te famē ⁊ esuriem. i. defectum ciborum ⁊ desiderium comedendi. (Sinautē nec per hec audieritis me). Deus. n. semper addit penas peccantibus: ⁊ semper ille que adduntur sunt grauiores: qꝛ peccata posteriora semper sunt grauiora sicut supra declaratum est. ⁊ non simul delet quoniā miseretur: ⁊ expectat conuersionis tp̄s: ⁊ interim penis affligit vt conuertamur. ¶ Et sic multotiens repetit hic deus iudeis φ infliget penas nisi cōuertanť. ⁊ hoc potest poni ad duo. Primū est ad significandum dei mīam in puniendo: qm̄ quāq̄ȝ contra illum peccauerimus non imediate delet peccata: sed expectat vt conuertamur nos penis affligens. Secundum ad qđ ponitť est vt iudei intelligerent deum non fatigari in inflictiōe penarum. nam quidam possent intelligere φ cum isti peccarēt ⁊ deus illis penas primas infligeret: non haberet quid vltra faceret sup eos: ⁊ tūc sublatis illis penis libere peccare possēt. hic autem significatť φ quādocūq; culpe adderentť pene quoq; addende erant. ⁊ cōminatť hic deus iudeis diminutionē que induceretť ab ipsis. nam supra dicebat vȝ de diminutione iudeorum: per gladiuȝ hostilem inducta ⁊ per famē. hic agitur de diminutione iudeorū quā ipsimet causarent in seipsis. s. quādoqȝ dē alios comederent. ⁊ hoc erat vt iudei comederēt filios suos. (Sinautē nec per hec audieritis me). i. si non obedieritis mihi etiam p istas penas supra positas ego addā alias. (Sed ambulaueritis contra me). s. semper repugnando preceptis meis: ⁊ potissime intelligitur hoc de idolatria. Nam quāq̄ȝ cetera peccata contra deū sint: nullum tamen est ita directe sicut istud: sicut declaratū fuit Exo. 24. ca. nam in alijs peccatis iniuria videtur esse i proximū directe: in idolatria autem est directe iniuria ad deum. velut siquis faceret alterū regem aut noiaret: vel tāquā regi obediret preterquā ei qui rex est: manifestam ⁊ maximam offensionē inferebat regi. ita per idolatriā fit alius deus aut vocatť de⁹ vel colitť tanq̄ȝ deus preter illū qui deus est. ideo directa offensio illius est: ⁊ ablatio honoris sui: ideo qui talia faciunt dicuntť ambulare contra deū. (Et ego incedam aduersum vos in furore contrario). s. φ furor meus. i. ira erit contrarius vobis. nam sicut vos ambulatis cōtra me ad peccandum: ita ego ambulabo contra vos ad puniendū. ⁊ accipitur hic furor large sicut in alijs locis sacre scripture habetť. In deo nāq; furor nō est: sed pp eos quos punit furorem habere videtť. (Et corripiā vos septem plagis). i. puniaȝ vos inferendo plagas septeȝ. Dn̄r plage septē plage perfecte sicut supra expositum est. naȝ non possunt accipi hic septem plage pro septem plagis: qꝛ supra aliquando ponebantur septem plage: ⁊ tamen erant tres vel quattuor: hic etiam dicitur de septem plagis. ⁊ tamē si cōputentť omnes que sequentť plures sunt φ̄ decem. (Propter peccata vestra). i. propter ipsa peccata pricipalia frequētata ⁊ augmentata: ⁊ ꝑpter contumacias quotidianas que maiorē faciunt grauitatē peccatorū. (Ita vt comedatis carnes filiorū ⁊ filiarum vestrarum). i. ego deducam vos ad calamitatē tantā: ita vt cōpellamini comedere carnes filioꝝ ⁊ filiarum vestrarum: ⁊ ista erat de maximis penis. ¶ Primo qꝛ est contra naturaleȝ honorem: nam hō naturaliter horret comedere carnes humanas ⁊ cōputatť inter vitia bestialia huiusmodi carnes comedere: ita φ qui peccat in hoc vitio non peccat in humanis peccatis: sed in peccatis bestiarū: vt declarat aristo. 7. Ethico. vbi ponit bestialitatē in cibis: ⁊ coitibus: ⁊ timore: ⁊ iprudentia: in quolibet istorū assignans modos de bestialibus. ſm cibos ponit illos qui discendunt pregnantes ad comedendū fetus earū. ponitť etiam ille qui comedit epar conserui sui ⁊ qui comedunt vngues suos: ⁊ quicūq; vorant carnes humanas. ¶ Maxime aūt est hic pena qꝛ non solū aliquis vorat carnes hūanas: sed ēt vorat carnes suas. nam filij sunt partes decise de substantia parentū ⁊ aliquādo fuerūt in parētib⁹. cū ergo aliquis comedit carnes filiorū suoruȝ vorat particulas carnis sue. iuxta aristo. 8. Ethicorum. ⁊ ista etiaȝ ab antiquis qbusdam in maximā penā data est. sicut pȝ de atro ⁊ thieste fratribus. nam quia thiestes cognouit carnaliter vxorē fratris sui atrei ⁊ suscepisset ex ea filios: atreus volens hanc vlcisci iniuriā non occidit thiestem: qꝛ intellexit istam paruā penam sed dedit ei sanguinem filiorū suorum bibendū ⁊ carnes eorū comedendas. hoc autem ignorante thieste. nam si cognouisset prius subiret omnia genera mortis φ̄ filiorū suorū carnes comederet. de hoc seneca in tragedia secunda cuius titulus est thiestes. In iudeis aūt maior pena esset: quoniam comederent carnes filiorū suorum scientes. ¶ Amplius auteȝ adhuc maxima grauitas huius facti erat qꝛ iudei ad hoc φ comederent filios suos: oportet vt primo eos occiderent ⁊ in hoc erat maximus dolor. nam cuȝ videamus parentes sepissime pro filijs indubitate morti se exponere: multo magis sustinebunt tranquillam mortem vt nō occidant eos. maxima ergo esset calamitas qn̄ pater filiuȝ occideret. Sed hoc deus cōminatur illis φ in vrbib⁹ suis comederēt carnes filiorū suorum obsessi ab hostibus: vt pȝ Deutero. 28. c. s. obsideberis itra portas tuas in omni terra quā dabit tibi dominus deus tuus: ⁊ comedes fructū vteri tui ⁊ carnes filiorum ⁊ filiarū tuarū in angustia ⁊ vastitate q̄ opprimet te hostis tu⁹. ¶ Et non solum iudei comedebant carnes filioꝝ suorū: sed etiā vir ⁊ vxor contendebant quis comederet carnes filij ⁊ sic patet Deutero. 28. c. cum dicitť. homo delicatus ⁊ luxuriosus valde inuidebit fratri suo ⁊ vxori que cubat in sinu suo ne det eis de carnibus filiorū suorum quas comedet: eo φ nihil habeat aliud in obsidione ⁊ penuria qua vastauerint te inimici tui intra portas tuas. ¶ Et non solum iudei comedent carnes filiorū ⁊ filiarū: sed etiam comedēt immūdicias sanguinis mestrualis qui egreditur cum fetu cōcretus ex vtero: ⁊ ꝑpter inopiam magnaȝ mater absconderet ad comedendū istum sanguinem mox vt puer egrederetť ex vtero vt nullus esset particeps in comedendo. sic habetur Deutero. 28. c. s. tenera mulier ⁊ delicata que super terram egredi non valebat: nec pedis vestigiuȝ figere ꝑpter mollitiem ⁊ teneritudinem nimiam: inuidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filij ⁊ filie carnibus ⁊ illuuie secundinarum que egrediuntur de medio feminū eius: ⁊ sup liberis qui eadem hora nati sunt: comedent enim eos clam ꝑpter rerum oīum penuriam ⁊ obsidionem: ⁊ vastitatem qua opprimet te inimicus tu⁹ intra portas tuas. ¶ Hec aūt que deus cōminabatur iudeis de comestione filiorum suorum leguntur aliquādo accidisse apud iudeos. ⁊ primo quādo obsidebatur ciuitas samaria a rege syrie. tunc enim due mulieres comederunt filiū vnius prius inter se conuenientes φ vna die comederēt filium vnius: ⁊ postea filiuȝ alterius vt patet. 4. Reg. cap. 6. Iterū legitur hoc accidisse quādo obsessa fuit hierusalem a romanis ⁊ vastata. tunc enim vna mulier comedit filium suum vt recitat Josephus in libro de bello iudaico. (Destruam excelsa vestra). Hic cōminatť de⁹ iudeis aliam penam. s. abominationem eorū ⁊ est quarta cōminatio contra quartam cōmissionē que. s̄. habebatť. Dicebatť. n. supra φ deus poneret tabernaculum suum inter iudeos ⁊ φ nō abominaretur illos anima eius. Hic autē dicitur φ abijciet eos ⁊ destruet templa eorū. (Destruam excelsa vestra). i. destruam ego templa in quibus colitis idola. ¶ Excelsum enim dicitur esse locus vel tabernaculū in quo iudei colebant deū verū vel idola. ⁊ vocatť excelsum: qꝛ talia loca erāt cōiter in montib⁹ altis. ⁊ pp hoc erant magis suspecta de idolatria. aliqn̄ autē in illis excelsis colebatť deus verus. aliqn̄ aūt colebantur idola. ⁊ ideo dr̄ de regibus iuda ⁊ israel φ nō destruxerūt excelsa. i. loca in quibus colebantť idola. ¶ Aliqn̄ autem vocantť loca in qbus colebatť deus ⁊ tn̄ erant separata a sanctuario. ⁊ isto mō dr̄ gabaon esse vnū de excelsis ⁊ hebron. Ista tn̄ erāt loca i quib⁹ colebatť deus verus: qm̄ dauid ⁊ multi de israelitis offerebāt i hebrō. pȝ ēt hoc qm̄ absolon petijt licētiā a dauid vt iret ad offerendū dn̄o hostias in hebron. vt pȝ. 2. Reg. c. 14. ¶ Etiaȝ apparet φ in istis excelsis colebatur deus verus. nam Josias rex qui expurgauit omnem idolatriam ⁊ abstulit excelsa: fecitφ sacerdotes excelsorum nō accederent ad altare dn̄i: tamen comedebant de panibus azimis cum alijs sacerdotibus fratrib⁹ suis. vt pȝ. 4. Reg. c. 23. Si tn̄ illi sacerdotes excelsorū essent sacerdotes demonū non fecisset iosias vt comederēt panē cum alijs sacerdotibus domini: sed magis occideret eos sicut occidebat sacerdotes idolorum. Sic patet in. eod. cap. quia destruxit altaria samarie ⁊ occidit sacerdotes idoloruȝ. ergo aliqua excelsa erāt in qbus deus colebatur. Hic tamen accipitur ꝑ excelsis in quibus demones colebantť. quod pȝ imediate cuȝ dr̄. ⁊ simulachra ↄfringam: cadetis inter ruinas idoloꝝ vestroꝝ. qđ nō pōt intelligi

Margin notes (left column): Duplex lr̄e expō. — De⁹ quāq̄ȝ peccem⁹ n̄ immediate punit sȝ expectat tp̄a miserendi. — Petīn nullū ē directius ↄ̄ deum idolatria. — In deo nō est furor. — Comedere carnes filiorū ē de maximis pēis. ⁊ horribile ⁊ ↄ̄ nām. 1. rō. — 2. rō.

Margin notes (right column): Qūo atre⁹ fecit fr̄i suo thiesti φ comederet carnis filioꝝ ⁊ bibēt sāguinē eorū. 3. rū. — Inter iudeos hīs accidit φ comederent carnis filiorū in bellis ꝑpter magnitudinē famis. — Qō. 15. Excelsa i qb⁹ iudi colebant deū aliqn̄ erāt ad colendū deuȝ veꝝ aliqn̄ ad colendum idola. In excelsis colebatť verus de⁹.

ligi de templo dei.nam quando iudei peccauerunt ⁊ ducti sunt in babylonem chaldei destruxerunt tēplū dñi incēdentes illud ⁊ auferentes oīa que ibi erant in babylonē:reliqua autē que cō buri nō potuerunt vastauerunt destruentes vsq; ad terram.sic

† p3.4.Reg.c.vltio.(Et simulachra confringam).i.ego faciaz cō fringi deos quos colueritis.nā aliqñ erant simulachra de auro vel argento:⁊ ꝓpter pcciositatē eozū hostes confringebant ea in massas ⁊ asportabant in terrā suam sicut p3 de vitulis samarie quos fecerat rex israel ⁊ posuit vnū in bethel ⁊ alterꝫ in dan. rex aūt assyriozuꝫ postea veniens confregit illos ⁊ duxit in terrā suam vt p3 Osee.10.c.Aliqñ autē erant idola lignea vel lapidea.⁊ tunc ipsi hostes confringebant illa in vituperium: vel frangebant cozruentibus edificijs que ipsi prosternebant:⁊ ipsi reges confringebant deos illos:sicut factum est de vasis q̄ erāt in templo dñi:qñ transtulit nabuchodonosoz in babylonē oīa ista vt p3.4.Reg.c.24.⁊ postea nabuzardan pricepς eius abstulit oīa vasa ⁊ vtensilia enea que erant in sanctuario dñi. sic p3 4.Reg.c.25.(Cadetis inter ruinas idolozū vestroz).i.ego faciam ꝙ moriamini inter idola vestra. qñ enī veniebant hostes

B † Gētiles qñ pugnabant ad iuicē nō obſnabāt ſp immunitates locorū ſacrorū ſz ideo trahebāt fugientes vt p3 in bello troiano.

sup iudeos idolatras: vel sup gentiles confugiebant ad templa idolozū suozū vt ibi in honoze deozū defenderent ab hostib⁹. sed iusto dei iudicio qui in tēplis idolozū peccauerant ibi moriebant peccatozū suozū penam luentes.sic factū est de sacerdotibus baal quos in fraudem vocauit iehu rex israel ad faciendū magnū sacrificiū:⁊ cū separasset eos ab oībus alijs occidit illoς in templo baal vt p3.4.Reg.ca.10.(Sic etiam inter gentiles aliquādo fiebat vt victi confugerent ad tēpla deozū.ibi tamen hostes sepe occidebant illos vt p3 per virgiliū.2.eneidos.⁊ Augusti.de ciuitate dei.qz ꝓiamus rex troianoz sup altare iouis a pyrrho filio achillis iterfectus est.sic etiā fuit de alijs troianis qui confugiebant ad tēpla deozum: ⁊ tamē extrahebantur inde ⁊ occidebant nō seruata reliq̄ reuerētia deoz.⁊ oſ hic.cadetis iter ruinas ꝺoz vestrozū.i.vos cadetis gladio inter idola vestra que cadunt.nam hostes prosternebant tēpla:⁊ confringebant idola:⁊ inter idola illa fracta ⁊ cozruentia iudei confugiētes cadebant gladio hostili.vbi littera nostra dicit hic.(Et simulachra confringam).In hebreo bz.(Solaria vestra ↄfringā).

† Solariū duo significat.

Solariū.n.significat duo.vno mō oſ solariū domus hyemalis dispositā ad recipiendū radios solis.vñ a sole solariū dr.⁊ aliqñ vocat solariū domus patens radijs solis: qz tectum non habet quā nos currale vocam⁹.⁊ hoc modo non accipit hic.Alio mō oſ solariū imago aliqua facta soli qñ gentiles colebant solem tanq̄ ꝓcipuū inter oīa astra celi ⁊ ei faciebant imagines: quoniā quidā faciebant ei currus ⁊ quattuoz equos ad significandū quattuoz tpa anni que sol motu suo peragit:sicut lune faciunt bigam.i.quadrigam bñtem duos equos ꝓpter duas ei⁹ ꝓprietates.ſ.humiditatem ⁊ frigiditatem.⁊ isto mō iudei faciebant soli imagines sicut gentes.⁊ sic p3.4.Reg.c.23. vbi dicit ꝙ reges iuda posuerunt equos solis in tēplo ⁊ currus eius:istoς combussit iosias ⁊ puluerem eozuꝫ proiecit in torrentē cedron. hic autem accipit large solarium siue imago solis ꝑ omni idolo.(Et abominabit vos anima mea).idest iam non curabo de vobis: sed abiciam tanquam aliquid fetidum: ⁊ non ꝓtebo vobis auxilium contra hostes:nec contra alia mala in angustijs vestris.(In tantum vt vrbes vestras redigam in solitudinem).i.tantū abominaboz vos ꝙ faciam vrbes vestras esse solitudinem.hoc ponit hic quasi ꝓ maxima pena abominationis.⁊ sic est qñ non poterant esse ciuitates iudeoz tanq̄ solitudo nisi omnes iudei morerent:aut trāsferrent in terrā hostilē. qōcūq; autē superiozū minus est q̄ istud:qz in hoc consumatur penalitas.(Et deserta faciam sanctuaria vestra).i.etiā faciam ꝙ nemo iam habitet in sanctuarijs vestris.vocant hic sanctuaria loca illa in qbus colebant iudei idolatre deos suos.vel pōt accipi hic sanctuariū ꝓ sanctuario dei:qñ in penaz idolatrie ⁊ aliozū peccatozum non solum diruebant templa idolozuꝫ:sed etiā templum dei relinquebatur desertum:ita ꝙ nulluς maneret in eo.⁊ ista magna pena est.hoc luget Hieremias in libro trenorū.c.1.dicens.vie syon lugent:eo ꝙ nō sit qui veniat ad solēnitatē:omnes porte eius destructe:sacerdotes eius gemētes:virgines ei⁹ squalide ⁊ ipsa oppressa amaritudine.(Et non soluz hoc fiebat sed ēt exigentibuς demeritis iudeoz destruebat aliquādo ipsum sanctuarium:sicut factum est qñ chaldei venerūt in bierlim ⁊ duxerūt iudeos in babylonem:atq; templū dei destruxerunt ad terram ꝓiscientes vt patet.4.Reg.c.vltimo.⁊ hoc erat in penā iudeozū:quoniā gloria eozum erat habere tale templum:⁊ aliquādo delectabant manentes in eo:ideo deus ad plenā afflictionem illoz faciebat illud destrui. sic etiam fcm̄ est qñ romani obsederunt ⁊ ceperunt bierlim: templuz enim ꝓ maxima parte destruxerunt.Sic etiam fiebat inter gentes: vt quādo vna gens pugnat contra alterā faciebat deus vt destruerentur templa in quibus illa gens delectabat:⁊ aliquādo faciebat ibi habitare bestias.sic patet de babylonijs:quoniā quādo pugnatū est contra babylonem mansit ibi solitudo ⁊ habitauerunt bestie in templis deozū.Sic patet Esa.13.cap.ſ.⁊ erit babylon illa gloriosa in regnis:inclyta in superbia chaldeozū:sicut subuertit dominus sodomam ⁊ gomorram: non habitabitur vsq; in finem: nec ponet ibi tentoria arabs: nec pastores requiescent ibi: sed requiescent ibi bestie ⁊ replebuntur domus eozum draconibus: ⁊ habitabunt ibi strutiones ⁊ pilosi saltabunt ibi: ⁊ respondebunt ibi vlule in edibus suis:⁊ syrenes in delubris voluptatis. sic autem in templo dei fieri poterat cum per septuaginta annos relictum fuerit solitariū. (Nec recipiam vltra odozem suauissimum).i. odoz sacrificiozum vestrozum iam non erat mihi suauis.In duobus.n. recipiebat deus odozem suauissimum: scilz in sacrificijs ⁊ in thymiamate. cremabantur.n. quotidie sacrificia coram domino in altari holocaustozum:⁊ dicebatur deus recipere in illis odozem suauissimū sicut patet per totum istum librum.etiā quotidie super altare aureum qō erat intra tabernaculuz offerebatur thymiama. Sicut habetur Exod.30.capi. ⁊ istud erat domino delectabile. nunc autem dicit ꝙ non recipiet suauissimum odozem.i.ꝙ q̄cūq; iudei offerrent sacrificia vel incēsum:tamen non esset gratum deo quicquid fieret:sed potius abominabat deus illud. (Lā huius est quia sacrificia ⁊ omnes cerimonie veteris testamenti non placebant deo nisi fm obedientiam ⁊ deuotionem offerentium.ipsa.n.fm se nullam habebant efficaciam.quando autem deus infligebat iudeis istas penas erant in odio eius quoniam erant contumaces:iō dato ꝙ offerrent sacrificia illa nihil proderant.⁊ sic ponitur Esaie.capi.1.quando deus voluit mittere iudeos in babylonem dixit ꝙ non reciperet sacrificia illorum.cum ait.quid mihi multitudinem vestrarum victimarum: plenus sum:holocausta arietum:⁊ adipem pinguium:⁊ sanguinem vitulozum ⁊ agnozū ⁊ hircozum nolui:cum veniretis ante conspectū meum quis quesiuit de manibus vestris vt ambuletis in atrijs meis:ne offeratis vltra sacrificium frustra:incensum abominatio est mihi:neomeniam:⁊ sabbatum:⁊ festiuitates alias non feram.iniqui sunt cetus vestri:calendas ⁊ festiuitates vestras odiuit anima mea:facta sunt mihi molesta laborauī sustinens.(Et qñ dicitur hic non recipiam vltra odozem suauissimū.non intelligit ꝙ deus postq̄ semel abijceret iudeos nunquā reciperet sacrificia eozū vel incensum:qñ si iudei conuerterent ad dominū volentes in corde suo:deus deduceret eos in terram suam ⁊ ibi reciperet eoz cerimonias.sic patet.j.cum dicitur.tunc ozabunt ꝓ impietatibus suis:⁊ recordaboz federis mei qō pepigi cum iacob ⁊ isaac ⁊ abraam:terre quoq; memoz ero.sic etiam patet Deutero.30.c.qñ dicitur de iudeis conuersis ad dominuz in corde suo.ſ.deducet te dominus deus tu⁹ de captiuitate tua ac miserebitur tui: ⁊ rursum congregabit te de cunctis populis in quos ante dispersit:si ad cardines celi fueris dissipatus inde te retrahet dominus deus tuus: ⁊ assumet atq; introducet in terram quā possederunt patres tui. Sed intelligitur ꝙ quādiu iudei permanerent in ista contumacia ⁊ nō conuerterentur ad dominum deus non reciperet illorum odorem suauissimum: reciperet tamen quando totaliter conuersi essent in afflictione cordis sui.sic patet infra.ſ. ambulabo ego contra vos ⁊ deducam in terram hostilem donec erubescat in circuncisa mens eozum:tunc ozabunt ꝓ impietatibus suis:⁊ recordaboz federis mei.simile habetur Deutero.4. capitu. vbi postquā positum fuerit quomodo deus abijceret iudeos propter peccata subiungitur quomodo eos audiret si reuerterentur ad eum in corde suo cum dicitur. cūq; quesieris ibi dominum deum tuum inuenies eum:si tamen in toto corde quesieris ⁊ tota tribulatione anime tue:postquā te inuenerint mala que predicta sunt tibi non dimittet te: nec omnino delebit nec obliuiscetur pacti quod iurauit patrib⁹ tuis.(Disperdamq; terram vestram).idest destruam.disperdere eniz totaliter perdere est vel in diuersa perdere.⁊ sic erat de terra que in omnibus partibus suis destruebatur.⁊ hoc erat quando omnes exclusi essent de illa ducti in captiuitatem:vel mortui.nam terra nihil est sine habitatozibus. (Et stupebunt super eam inimici vestri).In hoc significatur magnitudo desolationis terre:qñ oēs videntes terrā illā admirarent.⁊ nō solū illi q̄ eēnt

gētiliū i pena eozū.

D † In duo recipiebat de⁹ odorez suauissimū

Qr ꝺs qñ traditurus erat iudeos in aliq̄s captiuitates nō recipiebat sacrificia ipsoz.

† E

† Magnitudo desolatiōis terre.

Qr ꝺs dixit tēplū hierusalē in penā iudeoz.et destruebat tēpla

Hieremias.

Quid ꝺs scuaria.

aduene: sed ēt qui habitarent in terra illa sed ēt hostes. ⁊ hoc satis est ourū. naz illi qui hostiliter se bñt ad alios non satiant in eozū penis: ⁊ etiam si multas penalitates inflixerint semp eis videt q̄ pauca intulerūt. magna ergo desolatio est q̄ ipsi hostes qui illam intulerunt admirantes de ea putantes se minora intulisse mala q̄z ea que apparent. ex quo concludi daretur q̄ tāta pena voluntate dei inflicta est. De transeuntibus autem per ram iudeoz desolatam q̄ admirarentur de ea habet Deute. 29. cap. ſ. dicet sequēs generatio ⁊ filij qui nascent deinceps ⁊ peregrini qui de longe venerint videntes plagas terre illius q̄ bus eam afflixit dñs sulpbure ⁊ solis ardore comburens: ita vt vltra nō seratur nec virens quippiā germinet: in exemplaz subuersionis sodome ⁊ gomorre: adame ⁊ seboin quas subuertit dominus in ira ⁊ furore suo: ⁊ dicent oēs gentes quare sic fecit dñs terre huic que est hec ira furoris eius immensa: ⁊ respondebunt: qz dereliquerunt pactū domini qđ pepigit cum patribus eozū. (Cum habitatores illius fuerint). i. hostes qui deleuerint terrā vestram habitabunt in ea ⁊ videntes desolationē factam mirabunt. sic factum fuit q̄ rex assyriozū captiuauit de cem tribus israel transferens in terrā medoz: ⁊ ipsi assyrij transierunt in terrā israel vt habet. 4. Reg. ca. 17. sic quoq; factum est quādo romani expugnauerunt hierosolymā: q̄ expulerūt inde iudeos prohibentes ne quis iudeozū ibi vlterius habitaret. (Vos autem dispergam in gentes). Aliqñ deus transferebat iudeos in alias gentes: ⁊ tñ non erāt dispersi per multas gētes: sicut q̄ ducti sunt in babyloně. q̄ tamē romani hierosolymā destruxerunt iudeos per totum orbez dispersuerunt sicut hodie pz: q̄q̄ apud multas gentes occisi fuerunt: apud alias autē ad Xp̄m conuersi sunt. (Euaginabo post vos gladium). i. quādo misero vos in captiuitatem nō eritis prorsus immunes ab omnibus aliis malis: sed etiā superueniet sup vos gladius: quoniā multi eozū in itinere occidebant. alij autez cū essent in terra hostili vt pz. j. cum of. ⁊ hostilis vos terra consumet: ⁊ peribitis inter gentes. of aūt aliquis euaginare gladiū q̄ percutere vult. ⁊ qz deus significabat se velle punire iudeos cum ducerent in captiuitatē dicit q̄ euaginabit gladiū suū. i. gladiū hostilem: qa ipse mouet hostes ad percutiendum iudeos. ⁊ of q̄ euaginabit post eos ad significandū metaphoram eius qui fugit ⁊ eius qui persequit eū gladio euaginato. nam deus aliqñ ponit in sacra scriptura tanq̄z vir pugnator. ⁊ sicut of pugnator respectu hostiū: sic etiā respectu iudeoz qñ ipsi incederent ꝯra eū. sic patet Exo. c. 15. ſ. dñs quasi vir pugnator. (Eritq; terra vestra deserta). ſ. terra que collidet: qñ nemo erit qui eam colere possit nec in ea habitet. (Et ciuitates dirute). Dicunt ciuitates dirute qñ turres ⁊ menia ⁊ oia edificia prosternuntur ad solum. ⁊ sic erat qñ iudei captiuabant ab hostibus. nā hostes destruebant fortes munitiones ⁊ magna edificia in signū vindicte: ⁊ etiam ne aliquis postea repugnaret in illis. sic factū est in hierlm qñ fuit capta a chaldeis. nam destruct⁹ est murus ciuitatis: ⁊ templum totaliter. vñ postea qñ redierunt iudei de captiuitate construxerunt iterū muros hierlm vt pz in libro neemie ⁊ aggei prophe.

Romāi destruxerunt hierlm maiori ꝺstructōne q̄q̄ chaldei.

(Sic ēt factuz est qñ hierusalē capta ē a romanis: qñ penituz destructa est maiori adhuc destructione q̄q̄ ea chaldei destruxissent. Hoc significauit xp̄s in die ramispalmarū qñ introiuit in ciuitatem vt pz Luce. 19. c. ſ. ⁊ vt appropinquauit videns ciuitatē fleuit super illam dicens: qz si cognouisses ⁊ tu ⁊ quidē in hac die que ad pacē tibi nunc aūt abscondita sunt ab oculis tuis. ga venient dies in te: ⁊ circūdabunt te inimici tui vallo ⁊ conflabunt te vndiq;: ⁊ ad terrā prosternent ⁊ filios tuos qui in te sūt: ⁊ non relinquent in te lapidem super lapidem: eo q̄ nō cognoueris tps visitationis tue. (Tūc placebunt terre sabbata sua). Hic ponit ꝺsequens ex supiozibus penis. ſ. q̄ cū iudei in terrā aliena ducerent ⁊ nō maneret in terra qui coleret eam requiesceret ab oibus laboribus. ⁊ tūc diceret facere sabbatū: ⁊ placeret ei in sabbatis suis. i. delectaret in illis. hoc pertinet ad ea q̄ dicta sunt p̄cedenti. c. mandauit. n. deus q̄ iudei sex annis ararent ⁊ meterent: in septimo aūt nihil bozū facerent. ⁊ tunc dicebat esse sabbatū terre. i. q̄ tunc terra quiescebat ab omnibus laborib⁹. ſ. q̄ nō mouebat per agricultrā: nec depauperabatur emittens vires suas germinando. vñ sicut erant alie festiuitates sabbata boium: ita ista festiuitas erat sabbatū terre. Idem etiaz de iubileo vt patet precedenti. cap. Iudei aūt ꝓpter cupiditatē fructuum non faciebant ista sabbata: sed in quolibet anno serebant ⁊ metebant. qz ergo iudeis manentibus in terra: terra nō quiescebat faciens sabbatum: requiescebat postea iudeis ductis in captiuitatem. sic dicit infra. requiescet in sabbatis solitudinis sue: eo q̄ non requieuerit in sabbatis vestris quādo habitabatis in ea. ⁊ of terra delectari in sabbatis quasi q̄ gauderet in illis eo q̄ omnibus tpibus quibus iudei in terram manserant quietem nō habuit. ^(Unde dicit rab. sa. q̄ captiuitaz babylonica septuaginta annis ourauit: qz peccantibus iudeis tot anni requiei terre. ſ. annozum remissionis ⁊ iubileozum in cultura fuerunt ⁊ hoc videt haberi. 2. Paralipo. c. vltimo cum dicit. donec cōpleret verbum ex ore hieremie vt celebraret terra sabbata sua: cunctis diebus desolationis egit sabbatum. ⁊ sic tot annos getis vt terra recuperasse quot pdiderat q̄ñ iudei habitabant in illa: q̄ñ contra diuinū mandatum eam coluerūt. nā captiuatis omnibus iudeis ⁊ ductis in babyloně soli agricole relicti sunt in terra. ⁊ isti postea transierunt in egyptum occiso p̄cipe eozū godolia vt habet. 4. Reg. c. vltimo. ⁊ sic mansit terra sine habitatore ⁊ cultore. *(Nō tñ est intelligendū sm ra. ſa. q̄ ꝓpter hoc peccatū. ſ. qz iudei non obseruauerunt annos remissionis ⁊ sabbata terre manserint septuaginta annis in babylone: qz istud peccatū non fuit tātuz vt mereret q̄ iudei tanto tēpore essent captiui. potissime cuz ꝓphete exprimant multa alia peccata ꝓpter que iudei ducti sunt in babylonem. vt pz per processum Ysaie. a principio. c. 1. vsq; ad quintuz. sed est sensus q̄ iudei fecerunt multa peccata ꝓpter que merebant multo tēpore manere in babylone. ⁊ accidit q̄ esset illud tēpus septuagi ta annozū: quibus septuaginta annis errauerant iudei ab obseruatione annozū iubilei ⁊ remissionis. nō tamē est sensus q̄ pro septuaginta annis omissis ab obseruatione festiuitatum manerent septuaginta annis in captiuitate. (Similis modus loquēdi habet Num. 14. c. q̄ñ deus inflixit iudeis penā q̄ non intrēt in terrā promissionis vsq; ad quadraginta annos ꝓpter peccatum explozatozū. ⁊ dicit ibi. filij vestri erunt vagi in deserto annis. 40. ⁊ portabunt fornicationem vestram donec consumantur cadauera patrū in deserto iuxta numerū quadraginta dierū quibus considerastis terram: annus pro die imputabitur: ⁊ quadraginta annos, recipietis iniquitatis vestras. ecce qualiter dicit q̄ pro quolibet die quo manserant explozatores in lustratione terre promissionis manerent vno anno israelite in deserto. (Sed manifestū est q̄ mansio explozatozū per quadraginta dies in terra promissionis non promerebatur hoc: qz nullus peccatum erat lustrare terrā promissionis vel manere ibi multis diebus aut paucis. sed peccatū ꝓpter qđ israelite condēnati sunt fuit murmuratio contra dñm vt pz Nu. 14. c. cum dicitur. vtinam mortui essemus in egypto ⁊ nō in hac vasta solitudine: vtinam pereamus ⁊ non inducat nos dñs in terrā istā ne cadamus gladio: ⁊ vxores ac liberi nostri ducant captiui: nōne melius est reuerti in egyptū: dixeruntq; alter ad alterū: constituamus duces ⁊ reuertamur in egyptum. sed est sensus littere illi⁹ q̄ israelite murmurādo tantuz peccauerant contra dñm vt mererent manere quadraginta annis in deserto: ⁊ deus condemnauit illos vt manerent hoc tēpore. accidit autem q̄ explozatores a quibus ortum fuerat istud peccatū manssissent diebus quadraginta lustrando terram ꝓmissionis ⁊ sic computat ibi vna dies pro vno anno vt videatur dari pena pro peccato explozatozum: qz ab eis orta est ista murmuratio. (Sic autem intelligendū est de boc quod dr bic de annis septuaginta quibus mā serunt israelite in babylone ⁊ terra fecit tunc sabbata sua. nō. n. fuit ista captiuitas septuaginta annozum p septuaginta annis omissis ab obseruatiōe: sed ꝓpter alia peccata magna que in libris regū ⁊ ꝓphetarū exprimunt, accidit tñ q̄ terra manēte solitaria facti fuerint septuaginta anni sabbatozū terre: in quibus terra dicit quieuisse: qz non quieuerat tpibus quibus manserant iudei in illa. (Cunctis diebus solitudinis sue). i. oibus diebus q̄bus terra manserit solitaria sine cultore ⁊ habitatore ductis vobis in captiuitatem: faciet sabbata sua terra vestra. (Qñ fueritis in terra hostili). i. q̄ñ translati fueritis ad alias gentes ⁊ manseritis ibi. nam tunc nemo colebat terrā. quod verum est de captiuitate babylonica: qz quibusdam iudeis transductis in babylonē: aliis vero transeuntibus in egyptū nemo mansit qui terram coleret: sed fuit tanq̄z desertum tēpozibus illis. non tamen fuit sic q̄ñ assyrij transtulerunt decē tribus israel in terraz medozum. non enim mansit tunc terra eozū sabbatū faciens: sed de assyrijs multi venerunt ad habitanduz in terra illa vt patet 4. Regum. 17. cap. (Sabbatizabit ⁊ requiescet in sabbatis solitudinis sue). Sabbatizare dicit. i. sabbatum agere. annus autem septimus ⁊ iubileus erant sabbata terre vt patet preceden ti. capi. Dicebatur autem requiescere nunc in sabbatis illis dñs annos remissionis ⁊ iubileos accumulatos. ⁊ non vocantur ista

sabbata

Qō. 16. A

An iudi steterūt 70. ānis i captiuitate pp 70. sabbata que facē omiserunt. ^Ra. sa. opi.

*Exp̄ Rabbi.

B

Notāb.

Cōsequēs ex supiozibus penis.

Quō terra dicebat q̄ escet i sabbatis suis tpe q̄ iudei erant in captiuitate.

Qñ vocãt sabbata solitudinis terre.

sabbata simpliciter sed sabbata solitudinis terre: qz nõ quiescebat tũc terra eo ꝙ quietura esset: sed qz erat solitaria ⁊ nemo eã colere poterat. hoc qõ dr hic sabbatizabit terra ⁊ regescet in sabbatis idẽ ẽ: qz sabbatũ idẽ est qõ requies. Uel põt poni hic tãquã diuersum. s. ꝙ terra dicat sabbatizare. i. simpliciter cessare a laboribus ꝙ sunt in cultura. Dicatur autẽ quiescere in sabbatis. i. delectari ex eo ꝙ bz sabbata. ⁊ sic dicebat. ō. tũc placebunt terre sabbata sua. i. delectabitur in eis. (Eo ꝙ nõ requieuerit in sabbatis vestris qñ habitabatis in ea.) i. vos nõ dedistis requiem terre qñ eratis in ea q̃ debebatur sibi: ideo ego excludã vos ab ea ⁊ faciã eaz babere sabbata sua. qñ hic dicitur in sabbatis vestris nõ intelligitur de sabbatis iudeorum. Sed de sabbatis terre que iudei non obseruauerunt.

Sabbata ẽre ac sabbata iudeorũ differũt.

¶ Distinguuntur nãq; sabbata terre ⁊ sabbata iudeorum quia sabbata terre dicuntur illi anni in ꝙbus terra nõ colebat. s. ãnus septimus: ⁊ ann⁹ iubileus: iudei tñ tũc nõ cessabãt ab alijs occupatiõibus ⁊ laboribus. Dicuntur aũt sabbata iudeorũ oẽs festiuitates in ꝙbus iudei nihil faciebãt de ꝙbus habet. ō. 23. c. hic autẽ dicit ꝙ non requieuit in sabbatis vestris. i. in sabbatis suis que vos illi abstulistis pp cupiditatẽ frugũ. (Et qui de vobis remãserit.) Hic ponitur pena ꝓ illis ꝙ nõ fuerint consũpti ꝑ plagas supra positas. ipse nãq; multe ⁊ graues sunt: ideo plurimi iudeorũ ꝑ eas inflictionẽ occũbebant. residebant aũt aliqui ⁊ ne illi viderent a pena esse immunes subiungit hic eorum angustia in timore ⁊ afflictione magna cũ dr. (Dabo pauorẽ in cordibus eorũ.) est enim ista pena grauis ⁊ nimis afflictiua. Nã qñ aliquis ab extra affligit si intra nimis nõ permoueat nõ ẽ dura angustia: cũ tñ interior afflictio ẽ perfecta penalitas venit. Sic aũt est in timore magno quo aliqui timent ea q̃ nullus timere debet: ⁊ in illis cor eorum valde comprimit. Timor aũt talis aliqñ ẽ ex prauitate nature ⁊ tũc vocat timiditas bestialis: ⁊ vnũ ẽ de vitijs bestialibus iuxta aristo. 7. Ethi. Sz tũc talis timor lz boiem exterreat ab agendo sicut ẽ de illo sicut dicit aristo. vbi. ō. ꝙ murẽ visuz timuit: tñ cor nõ affligit. aliqñ aũt ẽ iste timor a deo incussus in magnam penalitatẽ sicut interdũ incutit dolores ⁊ egritudines: et potest tũc cadere in viros qui alias erant fortes ⁊ cõstantes: sicut egritudo cadit a deo incussa in boies qui alias erant sani nũq; egrotantes.

Timor a deo cãtus facit vt boies q alias erãt fortes val de timeant.

¶ Hanc aũt maledictionẽ iudei vsq; hodie habẽt cũ sint i terra hostili. ⁊ cõiter timẽt ea q̃ nulli alij homines timẽt

Qõ. 17. A

¶ Nec obstat fiquis dicat ꝙ ideo timent qz i seruitute nati sũt: seruis aũt timendũ est. Respõdendũ est qz nõ timent: sz pp maledictionẽ a deo datã, nã alij sunt in seruitute. s. saraceni iter xpianos vel ecõtrario ⁊ duriori premunt seruitute tñ nõ habẽt hũc timorẽ validũ. ẽ autẽ iste timor cũ q̃daz solicitudine futurorum malorũ ita vt ꝙ taliter timet semp expectet sibi affutura mala: ⁊ hac expectatione torqueat. ¶ Ista maledictionẽ iudeis de⁹ infligit qñ efficerent mali ⁊ ducerent captiui. sic ꝑ Deute. 28. c. cũ dr. dabit. n. tibi dñs cor pauidũ ⁊ deficientes oculos ⁊ aiam merore ꝛsumptã ⁊ erit vita tua quasi pendẽs ante oculos tuos: timebis nocte ⁊ die ⁊ nõ credes vite tue: mane dices ꝙs mihi det vesper: ⁊ vespe. ꝙs mihi det mane: ꝓp cordis tui formidinez q̃ terreberis ⁊ ea que videbis oculis tuis. ¶ Ista penalitas q̃ in timore ẽ a deo infligi põt ab boibus aũt nequaq̃: qñ homo solũ põt q̃tũ ad corpus. s. vt occidat vel percutiat: sz nõ quãtũ ad q̃litates animorũ. s. vt alterũ boiem timidũ vel cõstantẽ: castum aut ad libidinẽ ꝓptũ efficiat. Natura quoq; nõ habet directe potestatẽ sup ista: qz virtus sua est sup quattuor q̃litates actiuas ⁊ passiuas ⁊ sup ea q̃ directe causant ab eis. iste aũt sunt ꝛditiones animorũ. põt tñ natura in ista indirecte. s. ꝑmutando aliqs q̃litates corporis ad quarũ armoniã sequit boiem esse timidũ: vel audacẽ: auax: vel effasorẽ: iõ natura nõ põt in aliquo causare tales disꝓsitiones in quo ante nõ erant nisi permutatis quibusdã corporis qualitatibus. Deus aũt cui ois virtus tam nature q̃ sup naturã inest: põt efficere boiem timidum q audax erat vel econtrario: ⁊ q ꝓtinens eẽt sic effici poterit lubric⁹ nulla precedente mutatione. ⁊ qñ deus istas mutationes in boie facit vt ei timorẽ incutiat vel ꝓstantiã apponat nihil operat sup animã itellectiuã: qñ timor ⁊ ꝓstantia ⁊ similia sunt affectiones quedã in parte sensitiua ⁊ nõ pertinent ad intellectiuã. Luz ergo deus possit sup aiam itellectiuã a fortiori poterit sup animã sensitiuã cũ magis pertineat ad naturã corporis. Sic aũt faciebat deus i iudeis ⁊ in alijs gẽtibus: vt qñ alie gẽtes peccarent ⁊ iudei pugnarent cõtra ipsos ꝛuertebat deus gẽtes in fugã. aliqñ aũt si iudei peccarent incutiebat eis deus timorẽ. ⁊ q̃q; ipsi multi eẽnt tñ cõuertebant in fugã paucis hostibus pugnantibus ꝛtra ipos. sic habet de rege ioas q malus erat ⁊ eduxit magnũ exercitum ꝛtra hostes: deus tñ ꝛuertit eos in fugã ⁊ tradidit i manꝰ hostium vt ꝑ. 2. Parali. c. 24. (In regiõibus hostiũ terrebit eos sonitus folij volantis.) Hic designat magnus timor. eẽ debet timor de magnis malis futuris. sed qñ aliquid est qõ nõ põt significare magna mala futura: nec ipsum potest infligere mala nõ dr ab aliquo timeri. huiusmodi aũt ẽ folia volãs. timere ergo hoc est tanquã timiditas bestialis: sicut de illo de quo dicit aristo. 7. etbi. ꝙ murẽ visum timuit. Sed adhuc ista timiditas peior ẽ q̃z bestialis cũ magis afflictiua sit: qz a deo inflicta est. (Et ita fugient quasi gladiũ.) In hoc significat adhuc maior timor. nã ꝙ aliqs timeat folia volans nõ ẽ rationalis timor: si tamen leuiter timeat nõ est admirabile. erit aũt nimis admirãdũ si aliqs sic fugiat a folio volante tanq̃z a facie gladij. ⁊ in hoc significatur ꝙ ista nõ eẽt timiditas naturaliter veniens sed a deo inflicta. (Cadent nullo sequente.) Hoc etiã pertinet ad magnũ timorẽ. ⁊ hoc ẽ vt aliqñ videret iudeis ꝙ persequebant eos hostes ⁊ fugerent: cũ tñ sm veritatẽ nemo eos ꝑsequeretur.

† Designatio magni timoris.

† †

Qõ. 18 A

¶ Hoc aũt prouenit ex nimio timore. Naturaliter enim hoc accidit vt passiones q̃ in nobis vehementes sunt species multum tenaces ⁊ valde immutatiuas causent in phantasia. Sic aũt ẽ in amantibus. nimia nãq; affectione amãtes circa res amatas feruntur: ideo per noctẽ plurimũ eis accidit vt amate rei ꝛsortio interesse videantur: vel vt amatarũ rez sibi presentent effigies. ⁊ nõ ẽ istũ somniũ tanq̃z leuis apparitio q̃ solet eẽ in alijs visionibus nocturnis sz causatur fortis ymutatio tanq̃z realis rei amate adesset effigies. qñ aũt aliqua passio est q̃ adhuc magis mouet necesse ẽ vt fortiores adhuc faciat species in phantasia imprimi ⁊ ille fortiter mouent. sic autem ẽ de timore. nam lz amor impetuosa satis passio sit atq; succedẽs timor tñ magis cõmouet. qõ apparet. nã interdũ alicui tantus potest incumbere timor vt totis viribus destitutus ꝛzequissime moziat. In amore autez nũq̃z sic fit ẽt si inciderit maximus gradus amoris ex appreben sione excellentis forme ꝙ ia i ysania vertitur ⁊ hũc medici amorẽ bereos vocant. necesse est igit vt spes causate in phantasiam pp timorẽ fortius immutent q̃ causate pp amorẽ. vñ species pp amorẽ causate ꝑ somniũ ita fortiter immutant vt videat homini verissime interesse ꝛsortio rei amate. per oiẽ tñ nõ põt species causata ꝓ amorẽ tantũ immutare vt alicui videat presentata effigies rei amate nisi ꝓsens sit: qz hoc ad excellentissimum immutationis phantastice pertinet. timor tñ excellentius mouet ita vt interdũ tantus incũbat timor ꝙ spes causata ex timore in phantasia tantũ nos immutet vt videat nobis ꝙ videmus ipsam rẽ terribilẽ ⁊ tñ oino nihil videamus: ⁊ sicut presentibus hostibus si timidi sumus fugeremus: ita in phantasia nostra impressa tali specie que repzesentant nobis hostes presentialiter videri fugiemus. ¶ Ista aũt permutatio phantasie vt tales species pp timorẽ causent ẽ interdũ pp magnã puerilitatẽ nature sicut quibusdam incidentibus in graues egritudines causant in eis passiones omnino innaturales. ⁊ iste est vnus modus efficiẽdi hominem bestialez iuxta aristo. 7. Ethi. raro tñ hoc accidit. hoc autẽ istud in penalitatem infligitur: ⁊ ideo erant grauiores iste permutationes q̃z si fierent sm naturã inquãtũ deo maior operandi efficacia q̃z nature inest. ꝙ autẽ dr ꝙ iudei caderent nullo ꝓsequente effectus timoris huius est. nã timor validus mortificat ⁊ corpus viribus destituit. tũc ergo totus homo vniuersali totius corporis roboze destitutus se tenere non valens corruit tanq̃z penitus corpus inanimatum foret. (Et corruent singuli super fratres suos.) Adhuc significatur in hoc maior timor. nã qñ vnus homo aut pauci sunt ⁊ timent nõ est admirabile: sz ꝙ multi simul timeant foliũ volans: ⁊ fugiant tanq̃z a facie gladij hostilis satis mirũ ẽ. ⁊ hoc significatur hic cum dicitur ꝙ corruent singuli sup fratres suos. s. ꝙ multi essent ⁊ fugerent. ⁊ ꝓpter desideriũ fugiendi quidã sup alios caderent. (Quasi bella fugientes.) i. iste timor vester nõ erit leuis q̃z q̃z sit de re leui: tamẽ erit maximus de re leuissima. ⁊ hoc significatur qz dicitur. quasi bella fugientes. nã ꝙ bella fugiunt maximũ habent timorez. s. mortis atrociter inferende. (Nemo vestruz inimicis audebit resistere.) Istud etiam ad timorem pertinet. nã dato ꝙ iudei aliquando pugnã baberent in terra hostili cũ hostibus suis: tamẽ nõ audebant resistere illis etiam si possent resistere. ⁊ hoc faciebant timore premente eos. aliquando autem iudei dissensionẽ habebant ⁊ pugnam cũ hostibus manentes in terra hostili. Sic enim fuit quando erant in babylone vt patet. 2. Macha. c. 2. (Peribitis inter gentes.) i. illi qui de vobis non perierint per inflictionem plagarum in terra vestra peribunt in terra hostili: quia adhuc ibi deus mitteret calamitates suas super illos vt

† †

B

perirent sicut alij ante eos perierāt. hec aūt intelligūtur quādiu iudei manentes in terra aliena in peccatis pr̄ioribus manebāt. s. in cultu idolozū: aut in alijs iniquitatibus. tunc. n. semper eos deus p̄emebat quādiu talibus insisterent: ipsi tñ iclinabantur ad faciendū ista qñ erant in terra hostili: qz ibi videbāt gentes vacare cultui idolozū ⁊ ipsi sequebant eos: ⁊ erat eis hoc causa maiozis mali. sic. n. p̄z Deut. 4. c. s. delebit vos dñs atq; dispergет in oēs gentes: ⁊ remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est: ibiq; seruietis dijs q̄ boīm manibus fabricati sunt ligno ⁊ lapidi qui non vident non audient non comedunt: nō odozantur. ⁊ tunc cū iudei ista facerent p̄mebat eos in terra hostili ⁊ vsq; ad interitū sicut p̄serat in terra sua. Si aūt cōuerterent nō p̄mebant sed dabat illis deus gratiā i cōspectu dñoꝝ suoꝝ: ⁊ faciebat reuerti in terrā suam vt p̄z hic ⁊ magis clare habet. 2. Parali. c. 30. (Et hostilis vos terra cōsumet.) cōsumere ē totaliter perdere. ⁊ sic erat iudeis: qū delebant vsq; ad nihilū si in terra hostili manerent i iniquitatibus suis. in quo eis significabat deus nunq; redituros esse in terram suam. sic fuit de decem tribubus israel captiuatis.

¶ Quod si ⁊ de his aliqui remanserint: tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ p̄opter peccata patrum suoꝝ: ⁊ sua affligentur donec confiteantur iniquitates suas: ⁊ maioꝝ suoꝝ quibus p̄uaricati sunt in me: ⁊ ambulauerunt ex aduerso mihi. Ambulabo igitur ⁊ ego contra eos: ⁊ inducam illos in terram hostilem: donec erubescat incircuncisa mens eoꝝ. Tunc orabunt p̄o impietatibus suis: ⁊ recordabor federis mei qō pepigi cū iacob ⁊ isaac ⁊ abraam. Terre quoq; memorabo. Que cum relicta fuerit ab eis: complacebit sibi in sabbatis suis patiens solitudinem p̄opter illos. Ipsi vero rogabunt p̄o peccatis suis: eo q̄ abiecerint iudicia mea ⁊ leges meas despexerint. Attamen etiam cum essent in terra hostili: nō penitus abieci eos: neq; sic despexi vt consumerentur: ⁊ irritum facerem pactum meum cū eis. Ego enim sum dominus deus eoꝝ: ⁊ recordabor federis mei p̄istini: quando eduxi eos de terra egypti in conspectu gentium vt essem deus eoꝝ. Ego dominus deus. Hec sunt iudicia atq; p̄cepta ⁊ leges quas dedit dominus inter se ⁊ inter filios israel in monte synai per manum moysi.

Als. confitebitur. Als. maloꝝ. Als. patrum. Als. recordetur.

2. Reg. 6. d

¶ Inductio ppli iudaici ad istā legis obseruatiā p̄ cōsolationes.

¶ Quod si de his aliqui remanserint. Dic agit de illis q̄ a deo non occidebantur in terra hostili. Nam q̄q; deus iudex iustus sit sufficienter puniens p̄ peccatis quēcūq;: hic tñ nō apparet semper ista punitio sed magis in futuro puniendi locus est. iō deus aliqñ grauiter punit quosdā hic p̄o peccatis suis: alios vero maioꝝibus aut equalibus sceleribꝰ implicitos nihil punit. Et quo nos inepte arguentes dicimus iniustū eē deū: qñ quedā punit quedā vero nequaq;. sed ista illatio nō tenet. nā nihil mali est qō sm exigentiā suā a deo non puniat. nihil etiā boni qō sufficiens p̄emiū nō recipiat: hic tñ nec sufficientis pene: nec completi p̄emij locus ē. ¶ Ideo ex his q̄ hic videmus accidere in punitione ⁊ p̄sperationе nō ē arguendū aliquos eē iniquiores aut meliores cū nō iuxta exigentiā taxent hic p̄emia vel pene: sed hic ista infligi inchoantur. Bene tamen valet istud iudiciū in futuro seculo: vt si aliquē altero videamus magis puniri iudicemus ipsum magis peccauisse. et si equaliter equaliter. ¶ De premis quoq; idez est. ⁊ sic dato q̄ beati in vita eterna nō cognoscerent actus bonos p̄cedentes aliozū beatoꝝ: tñ scirēt qs eoꝝ p̄fectꝰ opatꝰ ē ex quātitate gradꝰ glie quē sup aliū haberet. ¶ Idē aūt cognoscēt dānati inter se ex quātitate inflictarū penarū hic tñ nō cognoscīē ex cā dicta. Jō deus aliquos de iudeis peccātes i terra hostili cōsumebat faciens pire gladio: vel alijs icōmodis: alios vero eisdē scelerib⁹ implicitos nō cōsumebat sz p̄mittebat vsq; ad tpa i qb⁹ misereret eoꝝ. ⁊ sic dz q̄ si de his aliq remanserint. i. de his q̄ peccāt i terra hostili. ¶ Aliqs forte dicet q̄ nō intelligit de his sed solū de illis q̄ erant boni ⁊ colentes deū i terra hostili. ¶ Sed falsum ē qz h̄ dicit q̄ si aliq remāserit de his tabescent in inigtatibus suis. qō nō pertinet nisi ad eos q̄ viri mali sunt. (Tabescent in inigtatib⁹ suis.) i. si de⁹ voluerit de istis peccantib⁹ aliquos reseruare ita vt nō immediate occidat isti tabescēt in inigtatib⁹ suis. Dz aūt tabescere in inigtatib⁹. i. deficcari vel putrefieri. s. q̄ isti suscipient alias penas dū māserit i istis sceleribus donec p̄uertant sicut. j. babet. sz nō penitus cōsument. (In terra inimicoꝝ suoꝝ.) i. istud tabescere i inigtatibus erat in terra inimicoꝝ. ibi enī puniebant p̄ sceleribus suis sicut i terra sua. q̄q; tñ iudei p̄uerterent ad dñm immediate vt vocarent in trā hostilē nō reducebat eos i terrā suā: qñ pcā vetera cōmeruerāt vt manerēt aliquāto tpe in trā hostili. Sicut fuit de captiuitate babylonica i q̄ hiere mias p̄dixerat q̄ manerēt isrlite ānis septuaginta vt habet. 2. Parali. c. vltio. sic ēt Iere. c. 27. iō q̄q; immediate vt ducti sūt i babylonē p̄uerterent ad deū suū: tñ nō erāt reducēdi i trā suaz vsq; ad cōpletionē ānoꝝ septuaginta. (Et pp pctā patrū suoꝝ ⁊ sua affligent.) ¶ Hic significatur q̄ iudei qñ ducerent in captiuitatē punirent nō solū p̄ peccatis suis sz ēt p̄ pctis patrū suoꝝ. ad sic p̄z i trib⁹ captiuitatib⁹ iudeoꝝ. quaꝝ prima fuit captiuitas Decē tribuū i q̄ puniti sūt q tūc erāt: nō solū p̄ pctis suis sz ēt p̄ pctis oīm p̄teritoꝝ a tpe regis bieroboā q̄ peccare fecerat isrl vt p̄z. 4. Regū. 17. c. ¶ Sic aūt fuit reuelatū regi iehu qñ in tpib⁹ suis p̄ pctis suis ⁊ aliozū israelitarū captiuandi erāt oēs q̄ tunc erāt. sz qz iehu studiose cōpleuit ea q̄ dns iusserat fieri circa domū achab ⁊ circa baalim ⁊ cultores eius: p̄misit ei deus vt maneret regnū illius vsq; ad quartā generationē i filijs suis: ⁊ postea secuta ē captiuitas. sic p̄z. 4. Regū. c. 10. ¶ Idez aūt factū ē de captiuitate babylonica. nā vt maxime illa fuit facta p̄ pctā regis achaz q̄ fuit pessimus: ⁊ p̄ alijs pctis precedentibus: tñ nō fuit facta imediate sed post generationes aliquas: qñ ezechie regi filio achaz p̄misit deꝰ q̄ vsq; ad aliquas generatiōes regnarēt filij sui: ⁊ tñ parti p̄ pctā eius fuit captiuitas babylonica vt fuit. 4. Reg. 20. c. ¶ Idē āt de captiuitate facta p̄ romanos: qñ ibi iudei puniti sunt nō solū p̄ pctis suis sed ēt p̄ pctis patrū suoꝝ q̄ xp̄m occiderāt cū illa captiuitas pp peccatū i morte xp̄i inducta fit: ⁊ tñ nō fuit imediate facta post mortē xp̄i. sz postea p̄ q̄dragintaduos annos vel quasi. ⁊ sic plurimi ibi pp pctā patrū suoꝝ occisi sunt. Nā de illis q̄ i morte xp̄i fuerūt iā plurimi obiissent. s. pōtifices iudeoꝝ: ⁊ seniores: ⁊ pharisei: atq; scribe: ⁊ sacerdotes cū isti essent viri mature etatis: ⁊ q̄ dā eoꝝ grandeui: ⁊ tñ ab eo tpe vsq; ad q̄dragintaduos annos nō fuit facta punitio illiꝰ sceleris. ¶ Q; āt dz h̄ q̄ puniat q̄s p̄ sceleribus suis satis notū ē. Sed dz ēt q̄ puniet p̄ sceleribus patrū. In quo sciendū q̄ aliqui modi penarū sunt q̄ nunq; infligunt nisi ipsis peccātib⁹. filijs aūt vel nepotibus nequaq; buiusmodi ē pena eterna q̄ nunq; venit in filios p̄ peccatū patrū. hoc significauit deus Exo. 32. ca. qñ moyses petiuit vt deus remitteret pplo peccatū vel deleret eū ō libro vite. Deus aūt rñdit. q̄ peccauerit in me delebo eū. q. d. nō delebo te qz nō peccasti: nec delebo quēq; nisi peccātē. hoc enī pertinet ad deletionē de libro vite sm iustitiā p̄sentē: vel sm firmā p̄scientiā: ⁊ quātū ad hoc nūq; deꝰ punit vnū p̄ altero. Si tñ intelligat de pena tpali. s. q̄ moyses nō fuerit punitus pp pplm falsum ē: qñ ipse dixit irā dei venisse sup ipsum pp pcā populi dicens. nec miranda in pplo indignatio: cū ⁊ mihi p̄pter vos dñs iratus sit vt p̄z Deute. c. 1. ¶ Alie aūt pene sunt tpales ⁊ iste infligunt p̄ pctō: ⁊ tūc aut filij imitantur patres in pcis aut nō. Si aūt imitantur puniunt p̄ pcis suis ⁊ p̄ pcis patrū ⁊ hoc vsq; ad tertiā ⁊ quartā generationē. Sic p̄z Exo. 30. c. ⁊ Deute. 7. c. ⁊ sic intelligitur h̄ q̄ illi q̄ captiuabant puniebant in terra hostili p̄ pctis suis ⁊ patrū suoꝝ. ¶ Et rōnabile est q̄ puniant filij peccantes aliqñ p̄ patribus suis: qñ illis cōsentiūt similia operantes. ⁊ tunc q̄q; ex operatione sua ipsi mereant penā: tñ nō solū recipiūt penam ex actione sua eis cōuenientē sz aliqñ penā quā merebant p̄ces sui. ¶ Et hoc intelligit quātū ad iudiciū dei q̄ infligit penas secundum q̄ intelligit conuenire: in iudicio tñ hominū aliter mandabat esse faciendū. s. vt nunq; morerent p̄ filijs patres: nec filij p̄ patribus vt p̄z Deute. c. 24. ⁊ obseruabatur hoc etiam si patres comitterēt crimē lese maiestatis. qō p̄z qz nullū crimē pōt eē magis pertinens ad lesam maiestatem q̄ q̄ serui occidant regē. ⁊ tamen

Obiectō Rñsio.

Qō. 19. A

Qūo iudi i oib⁹ captiuitatib⁹ puniunt p̄o pctis suis ⁊ p̄uz suoꝝ ēt in ōstructione sctā p romānos.

Tres captiuitates iudeoꝝ.

Captiuitas romanoꝝ quā tpe p⁹ mortem xp̄i facta ē.

Qō. 20. A

Post mortem an puniant filij p̄o pctis patrum.

tñ pp h̄ filij illorū nō occidebanť.sic pȝ.2.Parali.c.25.vbi rex amasias cōprehendit eos q occiderāt patrē suū regeȝ ⁊ occidit eos tñ nō occidit filios eoꝝ.⁊ exprimiť ibi cā.s.qꝛ iussuȝ erat in lege moysi ne filij ꝓ patribus occiderenť.¶ Leges tñ humane aliquas penas infligunt filijs ꝓ pctis patrū ī qbusdā pctis spāliter sicut in lesa maiestate Jura ēt canonica interdū filios pro patribus puniunt:qꝛ in qbusdā magis deformitatem:q̄ȝ culpā inspiciunt vt pȝ in filijs presbyterorū quos antiqua iura seruos ecclesie faciebant:nūc vero prohibent ab ordinibus vt pȝ extra de filijs p̄sby.ꝑ totū.Hoc āt declarať in corpe viciatis ⁊ leprosis atq̄ȝ similibus:qm̄ q talia patiunť ad ordines nō permittūtur accedere ⁊ si eoȝ iam habeāt ad administratione priuantur: h̄ tñ culpa nō ē sȝ solū macula corporalis:de⁹ aūt nō punit nisi ꝓ culpis:qm̄ alterū habet iudicādi modū.Sed tñ pp hoc nō seq̄tur male agere iura humana qn potius si ecōtrario agerēt praue factū eēt cū deus puniat ꝓ peccatis patrū filios occidendo illos.⁊ an hoc verū sit in magnis vel in paruis ⁊ generaliter ō tota ista materia punitionis filioꝝ ꝓ patrib⁹ late dictū ē.Exo.24. c.sup parte.nō occidenť patres ꝓ filijs.⁊ magis diceť Mat.5. c.(Donec ꝯfiteanť iniq̄tates suas.)i.isti q manebāt in terra hostili in sceleribus suis semp a deo punirenť quousq̄ȝ ꝯfiterenť se peccauisse ⁊ peterent sibi misericordiā:Deus eni tūc exaudiebat eos vt pȝ Deute.4.et.30.c.cuȝ vero ꝯfiterenť iniq̄tates suas deus reducebat illos in grām dñorū suorū faciens ne affligerenť:⁊ ponebat eis in corde vt remitterent illos in terrā suam qn̄ eēt a deo prefinitū tēpus captiuitatis illorū:sicut fuit in tempore regis cyri ꝑsarū in cuius tpe cōpleti sunt septuaginta anni captiuitatis iudaice in babylone:⁊ deus dedit illi mentē vt remitteret oēs iudeos in terrā suā vt pȝ primo Esdre.c.1.(Et malorū suorū recordenť.)Hic ē ordo p̄posterus:qm̄ prius dȝ aliq̄s recordari malorū suorū q̄ȝ cōfiteať illa.sed ista mutatio ordinis aliqn̄ ē in sacra scriptura ⁊ etiā apud poetas. sic dicit virgilius in scdo eneidos.moriamur mediaq̄ȝ in arma ruamus.prius tñ dicē debuisset ruam⁹ ī arma media ⁊ deinde moriamur:ordinē tñ nō tenuit.(Quib⁹ preuaricati sunt in me.)i.ꝑ istas iniq̄tates p̄uaricati sūt cōtra me:qm̄ q peccat in deū p̄uaricari dr̄.i.rebellare vel transgredi.(Et ambulauerūt ex aduerso mihi.)i.fecerūt cōtra mādatū meum in quo dicuntur ambulare ex aduerso mihi.i.tanq̄ȝ hostes mei mihi repugnare volentes.(Ambulabo igiť ⁊ ego ꝯtra eos.)i.sic ipsi ꝯtra me ita ⁊ ego ꝯtra eos ambulabo.ipsi q̄dē in me p̄uaricando:ego aūt penas inferendo.et fit hic recapitulatio:qm̄ nō itelligiť de his q̄ iudei tolerarēt in terra hostili de q̄bus hactenus dictū fuerat:sȝ de his q̄ haberēt antequā ducerenť in captiuitatē.qd̄ pȝ qꝛ diciť imediate.⁊ inducā illos in terrā hostilē.⁊ sic necessario ē mutatio ordinis ī recapitulādo ⁊ anticipādo q̄ sepe fit in sacra scriptura.(Et inducaȝ illos ī terrā hostilē.)i.faciā eos captiuari ab hostibus ⁊ trāsmigrare de terra sua.erat aūt ista pena extrema q̄ dabať iudeis.nā q̄ȝq̄ȝ mors maximā malū sit:qꝛ ē vltimū terribiliū iuxta aristo. 3.Ethico.tñ captiuitas erat maius malū inquātū erat vniuersalius:nā lȝ eēt strages hostilis in terra iudeorum deletis q̄busdā alij remanebant:terra tñ redigebať in solitudinē qn̄ captiuitas fiebat ⁊ transmigratio.(Donec erubescat incircūcisa mens eorū.)i.ego ducā eos ī terrā hostilē ⁊ tenebo eos ibi donec erubescat mens eorū incircūcisa.i.donec erubescant de sceleribus suis.nō debet hoc intelligi affirmatiue.s.ꝙ immediate vt iudei ꝯuerterenť ad dñm in terra hostili deus reduceret illos ī terrā suā donec ꝯuerterenť ad dñm.¶ Diciť aūt erubescere mēs iudeorū.i.cōteri de pctis.nā hois ꝯtriti erubescere actus est.non enim solū erubescere q̄s debet de peccato suo qn̄ alteri ꝯfiteť:sȝ ēt cū apud seipsum cogitat si vere de cōmissis dolet.q autēȝ in cogitatione p̄teritorū malorū gaudet ex ꝯsideratiōe ꝑticulariuȝ circūstantiarū pctōrū nō penitet sȝ iteꝝ se pctōrem ꝯstituit: ideo cauendū ē a tali cogitatione.¶ Vocať aūt hic mens iudeorum incircūcisa.i.habens mala desideria deordinata ⁊ poniť ad vituperiū.nā qn̄ aliq̄s icircūcisus erat iudicabať valde ꝯtēptibilis ⁊ ignominiosus.sic pȝ de ionatha filio saulis q qn̄ loq̄bať ad improperiū philistinorū dixit.transeamus ad statione incircuncisorū horū vt pȝ.1.Reg.14.c.⁊ dauid cū valde voluisset improperare goliath gethbeo dixit ad saulē.erit incircuncisus iste sicut vnus ex illis.aliqn̄ aūt vocať incircūcisū omne illud qd̄ ineptuȝ est ad officiū suū:iō qꝛ labia ad loquendū sunt q conuenienter sermones proferre neq̄t incircūcisa labia habere dicitur. sic.n. moyses ō se dixit ꝙ erat incircūcisus labijs ex eo ꝙ nō poterat bñ loq̄.sic pȝ Exo.4.c.s.obsecro dñe nō sū ego eloquēs ab heri ⁊ nudiustertiuȝ ex quo locutus es ad seruū tuū impeditioris linque:⁊ tardioris sum.⁊ alibi vocať sepe incircuncisus.ita aūt qn̄ cor nō habet cogitationes ꝯuenientes incircuncisum dr̄.Vel p̄t dici mens incircuncisa ad similitudinē circūcisionis facta in genitalibus mēbris.nā in circūcisione preputiū qd̄ sup̄fluū videtur auferť.q ergo desideria vana vel superuacua habet incircūcisam mentē habere diciť Sic erat de iudeis q desiderabant innt ilia relinquentes deū.(Tūc orabunt ꝓ impietatibus suis.) i.qn̄ iudei cognoscentes peccata sua ceperint erubescere orabūt vt dimittanť eis impietates.impietas enim q̄ȝq̄ȝ a q̄busdā accipiať large ꝓ omni vitio tñ ꝓprie signat idolatriā vel infidelitatē aut heresim.nā pietas dr̄ eē id qd̄ latria ⁊ ē quedā virtus sȝ quā oēs impendūt deo aliquē famulatū tanq̄ȝ debitū sibi.⁊ sic oēs actus colendi deū siue sint ī fide:spe:⁊ charitate q̄bus principaliter coliť de⁹ iuxta augustinuȝ in enchiridiō.siue sint actus exteriores vt sacrificare:vel laudare:vl' adoraṙ aut similia opa facere dñr actus latrie vel pietatis:q vero act⁹ ꝯtrarios habet vt qꝛ nō recte de deo sentit quēadmodū sunt infideles vel heretici:vel qꝛ nō colit deū verū sȝ alicui alteri sacrificia facit vel alia obsequia impedit impius dr̄.⁊ huius vitiū diciť impietas vel idolatria aut heresis.sic aūt accipiť hic qm̄ q̄ȝq̄ȝ deus iudeoȝ puniret ducens in captiuitatē pro multis generib⁹ vitioꝝ specialiter tñ ꝓ idolatria.⁊ sic iudei cōuersi ad dñm ī terra hostili orabant ꝓ impietatibus suis.i.ꝓ crimine idolatrie qd̄ cōmiserant vt remittereť eis.(Et recordabor federis mei.)i.ego recordabor federis vel pacti qd̄ feci cū abraā:isaac:⁊ iacob.s.ꝙ semen eorū eēt populus meus ī eternū ⁊ ego misererer eorū.¶ Et pōt intelligi dupliciter hoc.vno modo ꝙ deus recordaretur federiȝ qn̄ iudei orarent ꝓ impietatibus:quasi dicat ꝙ ante hoc non recordabať federis.i.nō obseruabat illud:qꝛ fedus erat vt acciperet illā gentē sibi specialiter in populū ⁊ vt custodiret ab alijs gentibus nocere volentibus:nūc aūt nō custodiebat ꝑmittēs iudeos in manu hostili.sȝ iuste in hoc faciebat.nā pactū dei intelligebatur cū cōditione:qꝛ sicut deus dixit ꝙ acciperet israelitas in populū sibi ita israelite inierunt pactū cū deo ꝓmittentes ꝙ legē eius obseruarent ⁊ eū acciperent in deū:qm̄ ergo ipsi fidē istā fregerāt recte deus poterat eis fideȝ datā frangere.¶ Alio modo intelligitur ꝙ deus recordabatur tunc federis sui.i.ꝙ fedus suum erat cū iudeis vt eos ab omnibus malis eriperet:cuȝ tñ ipsi eū vt deū colerēt.si āt nō colerēt si teneba ť de⁹ ad obs̄uationē pacti:ideo toto tpe quo in captiuitate hostili iudei tenebātur nō debebat deus recordari pacti sui anteq̄ȝ ꝯuerterenť ad eū:cū vero in corde suo ꝯuerterenť deus obseruabat illis pactū: ⁊ videbať eē ad hoc astrictus nō ex lege federiȝ:qꝛ pactū semel fractū nō habet vires nisi ꝯsēsus partiū reintegretur vel integretur vel in eo expresse caueať de hoc:sed ex lege benignitatiȝ. deus.n.benignus ⁊ patiens est ⁊ multe misericordie vt pȝ Exo. 34.ideo hoiem ad se conuersum qn̄cunq̄ȝ recipit.(Qd̄ pepigi cū iacob ⁊ isaac ⁊ abraā.)ordo.n.mutatus ē hic qm̄ prius debe ret dici de abraam:deinde de isaac:postea de iacob:qm̄ iste est ordo successionis tēporis ⁊ compositionis federis.primo nāq̄ȝ cū abraam fedus initū est.postea vero cū filio eius isaac.⁊ consequenter cū iacob.sed interdum scriptura ponit talem mutationē ordinis. ¶ Dicet aliquis hoc nō sine mysterio factum esse.s.ꝙ fuit mutatio facta ordinis tēporalis sed nō ordinis dignitatiȝ:qm̄ dignior fuit iacob q̄ȝ isaac:⁊ isaac q̄ȝ abraā sȝꝙ q̄dā nitunť ꝓbare ex eo qd̄ diximuȝ sup Gen̄.c.49.vbi diciť de reuelationibus factis istis tribus patriachis.⁊ dr̄ ꝙ semper reuelatio posterioris erat excellētior reuelatione priorū.vnde iacob videť dicere ꝙ benedictiones date sibi fuerint excellentiores bn̄dictionibus datis patribus suis cū loquitur ad ioseph dicens: benedictiones patris tui ꝯfortate sunt benedictionibuȝ patrum ei⁹:donec veniret desideriū coliū eternorū.¶ Respondendū ē ad hoc ꝙ recipiendo hunc sensū illius dicti quāq̄ȝ alij sensus ēt ibi sint cōcedendū ē bn̄dictiones iacob fuisse maiores benedictionibus patrū suorū.nō tñ ex hoc sequitur ꝙ ipse fuerit melior patribus suis sȝ poti⁹ abraā fuit melior q̄ȝ isaac ⁊ iacob.⁊ sic eū tota sacra scriptura laudat.Quod pȝ qm̄ ipse fuit principium benedictionū vt dicit apl's ad Gala.c.3.s.abrae dicte sunt repromissiones ⁊ semini eius.q.d.ꝙ ei primo dicte sunt.etiaȝ de ipso reperiť sepissime ꝙ deus fecerit pactum cum eo ⁊ benedixerit illi.de alijs aūt nō sic multotiens reperitur. etiaȝ qꝛ benedictiones date abrae date sunt sibi pp merita sua:⁊ nō meritiȝ aliquorum patrum precedentium:sed filijs suis ⁊ nepotibus date sunt benedictiones propter eū.sic pȝ Eccle.44.c.s.abraā magnus pater multitudinis gentium:⁊ non est inuentus similiȝ illi in gloria qui conseruet legem excelsi.⁊ postea dicitur.⁊ in isaac codeȝ se-

Marginalia (left): An iura cāonica et ciuilia puniētes filioȝ pro pctō patruȝ sint iusta. — Nota filij p̄sbyteroꝝ quō puniebātur antiquitus. — † — B — † — † Preuaricari q̄d sit. — † — † Extrema pēa q̄ dabatur iudeis. — † — C Nō solū q̄s erubescitō pcō qn̄ alteri ꝯfiteť sȝ ēt qn̄ sibi ꝯfiteť. Qūomēȝ dicatur īcircūcisa ⁊ labia

Marginalia (right): † — Impietas quid sit. — D — † Duplex lr̄e expositio. — De⁹ ē multe miscdie. † — Q̄o.21 A An h̄ fuerit p̄positus iacob tanq̄ȝ fuerit iustior alijs. — Responsio — Oēȝ ꝓmissiones iudeorū venerūt pp abraam qꝛ ē sanctior.

cit modo pp abrāā patrē ipsius bñdictionē oim gentiū dedit illi: z testamentū cōfirmauit sup caput iacob. Si tñ iacob fuisset sanctior q̄z abrāā promissiones eēnt facte iacob pp seipsum z non pp abrāā. Idē arguendū ē de ysaac. Itē pz hoc ex benedictionibus datis. naz si bñdictio q̄ data fuit iacob distinguat a benedictione q̄ data fuit abrae modicū superit: sz iungendo eaz bñdictioni abrae aliquid supaddit: z qz illa bñdictio q̄ est iacob z ysaac est ppria bñdictio abrae nō pōt distingui bñdictio istoz a bñdictione abrae: qz se habēt sicut totū z pars. z ista nō connumerant ab inuicē. ¶ Dicendū est ergo q̄ non ponit hic ista preposteratio ordinis tēporalis ad cōstituendū ordinē dignitatis: qm̄ dignior erat abrāā aliis z posterius ponitur. sed ponit sic a casu: qz nō multū de talibus curat sacra scriptura: precipue qm̄ si pp aliq̄ mysteriū fierz hic ista p̄posteratio obseruaretur i aliis locis sacre scripture sz nō reperit sed potiuz ecōtrario vbi moyses ozat aliqd euenire iudeis merito istoz patriarcharum primo ponit abrāā. Et maxime adhuc patet qm̄ si iacob ponere tur hic primo tanq̄z dignior: cū obsecrationes fiant in noīe illi⁹ q̄ dignior ē deberent fieri magis nomine iacob q̄z aliorū patriarchaz sed ecōtrario accidit: quoniā expressis abrāā z ysaac aliq̄ subticet iacob vt pz Exo. 32.c. vbi rogabat moyses deuz q̄ dimitteret iniquitatē israelitarū. nō est ergo iste ordo sic positus ad denotandū aliq̄ mysteriū. ¶ De pacto aūt inito cū his tribus patriarchis habet ex processu Ben. De abrāā habet Ben. 12. et. 15. c. et. 17. et. 22. c. De ysaac habet Ben. 27. ca. De iacob habet Ben. 28. c. z in aliis locis. sed pactū proprie inituz ē cum abrāā z ei iuramētū prestitū ē vt habet. 22. c. cū dicitur. per me metipsum iurauī dicit dns. ysaac āt z iacob nō fuit p̄stitū iuramentū: sed fuit pactū initū sub additionibus factis abrae vt patet Ben. 26. et. 28. c. (Terre quoq; memor ero.) i. ego recordaboz terre quā tradiderā eis. dicit aūt recordari: qz toto tēpore quo iudei tenebant in captiuitate nō reducebat eos i terrā suā: nec faciebat aliqd pro illa. cū vero conuertebant ad dñm recordabat terre benefaciens ei reducendo ad eā cultores z habitatores suos. nā pulchritudo quedā z bonus status ipsius terre esse vī cultores habendo z habitatores. z dicit deus q̄ recordabit terre q̄si specialius diligat illā terrā q̄z oēs alias. sic. n. significat Deute. 11. c. cū dicit. terra eni ad quā ingredieris possidendam nō est sicut terra egypti de qua existi: vbi iacto semine in hortorū more aque dicunt irrigue: sed montuosa est z campestris de celo expectans pluuias quā dns deus tuus semp inuisit z oculi illius in ea sunt a principio anni vsq; ad finē eius. (Que cū relicta fuerit ab eis complacebit sibi in sabbatis suis.) i. terra pro missionis qm̄ relinquebat ductis iudeis in captiuitatē babebat sabbata. s. obseruās annos remissionū z iubileorū: quos nō obseruauerat qm̄ iudei manebant in illa: ideo dicebatur complacere in sabbatis suis. i. delectari p quiete sibi data: qz tunc recuperabat annos quos sibi iudei prius abstulerant. (Patiens solitudinē pp illos.) q̄q̄. n. terra dicat quiescere in sabbatis solitudinis sue qm̄ iudei erant extra illā z tñ dicebatur deserta cultori bus z habitatoribus: z hoc sibi bonū nō erat cū ad decorē terre faciat eē cultā z habitatā. z sic dicit terra pati solitudinez tanq̄z solitudo ista mala fit: z ē pp illos. i. pp iudeos. pctā. n. ipsorū exegerūt vt ducerentur ipsi de terra sua z maneret terra in solitudine. (Ipsi vero rogabunt p peccatis suis.) Ista repetitio est supra positorū. Dixerat. n. deus q̄ iudei in terra captiuitatis sue affligerent quousq; erubesceret incircūcisa mens eorum: z tunc orarent pro impietatibus suis z deus recordabitur federis sui. (Eo q̄ abiecerint iudicia mea.) Istud est causa superiorū. z nō intelligitur q̄ ideo orabunt pro iniquitatibus suis: qz abiecerūt iudicia dei. nā peccatū nō ē cā orandi sed ē aliquid p quo orari debeat vt remittat. sed ōclarat ista clausula q̄dā subintellectū. naz dictū fuerat q̄ orabunt p peccatis suis. hic declaratur que pctā sint. s. q̄ abiecerint iudicia dei. i. nō obseruauerint precepta iudicialia. consistunt. n. iudicialia precepta in directione proximi ad proximū: iudei aūt infringebant ista p̄cepta in oppressione pauperū z iniurijs oānis datis. z sic quāq̄z causa captiuitatis magis fit pp idolatriā vt supra dictū ē: tñ aliquo modo erat pp iniustitiam que fiebat pauperibus vt pz ex principio Esaie. (Et leges meas despexerint.) Pertinent leges ad cerimonialia q̄ vocant legitima vel legalia eo q̄ sunt per positionem solam ipsius legislatoris. z q̄q̄ ponantur hic ista duo genera preceptorū: tñ per ea intelliguntur precepta moralia que sunt principia z origo istoz: z iudei infringebant ita illa sicut ista: immo in fractione illorū erat communiter error. s. colendo idola. z tñ hoc ē cōtra precepta moralia. s. contra primum. (Attñ etiā cū essent i terra hostili non penitus abieci eos.) Hic declarat deus quomodo est misericors ad iudeos. nam ex eo q̄ ipsi fregerunt pactum eius poterat penitus relinquere illos in manu hostili z tamen non reliquit: quin etiā quando erant in peccatis suis non dū conuersi ad deum deus custodiebat illos ad aliq̄d tempus i quo conuerterent z sic posset misereri illorum. nā cum quis i peccato est non conuenienter misereri pōt illius cū pctō correspondeat pēa: sed misericordia que a deo tūc exhibet ē vt spectet ad tēpus in quo hō conuertat ad ipsum z tunc est dignus misericordia. hoc declarat Esa. 30. c. dicens. ideo spectat nos dns vt misereatur nostri. (Nec sic despexi vt consumerentur.) i. ego nō penit⁹ relig eos a misericordia mea: z in hoc superabundat bonitas dei ad maliciam hebreorum: qm̄ hebrei totaliter a deo conuersi sunt: deus tñ non est penit⁹ auersus ab eis. nā si ab eis totaliter auerteretur relinqueret eos destruendos in potestate hostili: sed non facit. ¶ Et diceret aliquis q̄ deus despexit iudeos cū permitteret eos in captiuitatē duci. nā cū eos diligeret non ducebantur in terram alienā. ¶ Respondendū est q̄ deus abiecit z despexit hebreos cū ducebantur in captiuitatem tamen non totaliter abiecit. nā si totaliter abiecisset hostilis gladius deuorasset eos: ipse tamē ex aliqua parte obseruauit illis misericordiā suā: qa lz permitteret eos pati non tamen perire. z hoc innuit cum dicit nec sic despexi eos vt consumerentur. i. despexi eos vt affligerent non tñ tantuz vt occidi oēs permitterē. (Et irritū facerē pactum meū cū eis.) duo. n. pacta habebat deus cum iudeis. ¶ Unum iniuit cū abrāā vt hētur Ge. 15. et. 17. et. 22. c. z istō postea filijs eius. s. ysaac z deinde iacob reiteratum est lz nō sub eisdem solēnitatibus. s. sine p̄statione iuramenti z sine immolatione aialiū vt pz Ben. 26. et. 28. c. Hec duo tamen precesserunt in pacto inito cū abrāā vt habetur Ben. c. 15. et. 22. Istud primuz pactū fuit initū cū patribus hebreorum. s. cū patriarchis. ¶ Alterum autē fuit pactū initū cū ipsis iudeis in monte synai qñ ipsi consenserunt suscipere omnem legē quā deus daret z eū solum in deū acceperunt: deus etiā illos accepit in populū specialē z i regnum de cunctis populis terre. Ista duo pacta memorantur in hoc. c. De primo habetur supra cum dicitur. recordaboz federis mei qō pepigi cum iacob z ysaac z abraaz. De secundo habet. j. cū dicitur. z recordaboz federis mei pristini quando eduxi eos de terra egypti in conspectu gentiū vt essez deus ipsorū. ¶ Manifestum tamen est non posse hoc intelligi de pacto inito cum abraam: qz hoc precesserat quasi per annos quadrigentesimos tricesimos: vel per annos quadringentesimos saltē. sed verius est per annos quasi. 430. vt colligitur ex eo qō dictum est Ben. 15. et. Exō. 12. cap. Sed necessario intelligitur de federe inito in monte synai qō fuit paucis diebus post exitū de egypto. s. per mensem z dimidium vel paulo amplius. de quo Exō. 19. c. hoc āt qō hic dī intelligit de scō federe inito in mōte synai. qō pz qz dicitur. z irritum facerem pactū meū cum eis. si tamen intelligeretur de primo pacto qō fuit cum abraam non diceret pactum meū cum eis sed pactum meū cū patribus eorum sicut sepissime dicitur in his libris moysi. ex quo inuitur q̄ ex vtroq; federe deus specialiter iuuabat iudeos. s. ex federe inito cuz abrāā z ex federe contracto cū illis: sed scōz ē propter primuz. Et dicit deus q̄ ideo obseruauit misericordiam suaz iudeis vt non faceret irritum pactū. ¶ Ad quod aliquis diceret q̄ deus non irritabat pactum suum q̄q̄ non misereretur iudeorum: qz illud erat conditionaliter constitutum. s. vt deus acciperet iudeos in populum z illi acciperent ipsum in deum. cum ergo ipsi abiecerunt illum ne esset deus eorum ipse abijcere debebat eos ne essent populus eius. nec in hoc videbatur infringere pactū: qm̄ ipsi primo datam fidem non tenuerunt: z frangenti fidē fides quoq; frangenda est. ¶ Respondendum q̄ q̄q̄ pactū dei esset conditionale intelligebatur tamen q̄ ipse nunq̄ eos totaliter derelinqueret nisi cum ipsi a deo totaliter diuerterent. nā q̄q̄ homo cum mortaliter peccat totaliter auertatur a deo cuz non maneat ei aliquid per qō deo vnitus sit: quia charitas est vinculum vnitiuū quo deo vnimur z incorporamur. sic p̄z. 2. ad Corin. ca. 6. s. qui diligit deum vnus spiritus est cum eo. sed per quodlibet peccatum mortale tota charitas perdit. ergo quā docunq; aliquis mortaliter peccat manet a deo totaliter auersus. ¶ Sed adhuc accipiendo largius accipitur aliter esse hominem a deo auersum: z aliquando est totaliter auersus aliquā do autem sm quid. Dicitur autem homo a deo sm quid auersus quando propter peccatū mortale a deo recedit quando corrigibilis est z aliquando corrigetur. Interdū autē dicitur hō a deo auersus totaliter. z hoc est cum recedit ab eo per peccatum mortale:

determinatio.

Terre pulchritudo.

Repetitio superiorū.

De⁹ q̄re ē misericors ad iudeos.

Obiectō

Rñsio.

Duo pacta habebat deus cū iudeis. Primuz.

Scōm.

Obiectō An deus dicēt frāgē pactū cū iudeis si illos relinquerz. Rñsio. De duab⁹ auersiōib⁹ z3 uersiōib⁹

mortale: ⁊ incorrigibilis manet nec vnq̄ corrigetur. ¶ Dis duabus auersionibus a deo correspondēt alie due auersiones ꝺi ab homine. Prima auersio ē cū deus ad tēpus ꝓmittit hoiem aut cogit cadere in aliquas calamitates postea tamen eū sublevat. ⁊ ista auersio correspondet prime qua homo a deo auertit ꝓ peccatū mortale: ⁊ postea redit. ⁊ sic deus aliquando punit posterius vero miseretur homine redeūte. ¶ Secunda auersio dei ab homine est qñ eū totaliter derelinquit angustijs premendū ⁊ consumendū sine aliqua spe redditus ⁊ hoc correspōde scōe auersioni hois a deo qua hō recedit insanabiliter ⁊ incorrigibiliter a deo. ⁊ sic intelligebatur istud pactū dei cum iudeis. ſ. q̄ qñ ipſi recederent a deo ſm tempus ipse quoq; tēporaliter ab eis recederet. cū vero ipſi insanabiliter a deo auerterent de us quoq; ab eis fine vlla spe redditus deflecteretur. ſi autē iudeis derelinquentibus deū ad tēpus ipse derelinqueret eos i eternū iam irritabat pactū suū: qñ nō debebat eos deserere in eternū niſi ꝓ irremediabili auersione. ſed sic fuit in omnibus captiuitatibus: ⁊ afflictionibus primis iudeorū q̄ ipſi recesserunt a deo ſm qd. ergo ſi deus recederet ab eis tunc totaliter frangeret pactū suū: ideo dicit q̄ non penitus abiecit eos: nec desperit vt consumerentur: ⁊ hoc vt nō faceret irritū pactū suū. q. o. ſi penitus abiecisset irritaret fedus. Nunc aūt post mortes saluatoris iudei insanabiliter ⁊ incorrigibiliter a ꝺo se auerterūt: ideo deus illos insanabiliter ⁊ irremediabiliter ꝺereliquit: ⁊ tamē nō frangitur pactū. (Pactū meū cū eis.) Intelligitur de pacto qō factū est in monte ſynai de quo Exo. 19. et. 23. cap. Alterū autez pactū primū nō fuit cū eis sed cū ꝑibus eorū. (Ego. n. ſum ꝺns deus eor.) Dic ponitur ratio suasiua quomō deus misereatur iudeorū non infringens pactū. ſ. qz ipse ꝺns deus eorū est: ⁊ ꝓp hoc habet curā ſpecialiter de eis q̄ de ceteris gentibus sicut ꝓ Exo. 19. ⁊ Deute. 7. c. vbi deus dicit q̄ sua ē ꝺis terra. ipse tamē accipiet eos in regnū: ⁊ in gentē sanctā: ⁊ in peculiū: ⁊ in populū acqſitionis. ſed homines habent specialiorē curā de rebus suis q̄ de alienis: ideo deus verisimile est q̄ curaret de iudeis qz specialiter ad eū ꝑtinerēt. (Et recordabor federis mei priſtini.) Repetitio superiorum est. Dicitur de⁹ tunc recordari federis qñ adiuuabat eos ſm fedus qō cū eis pepigerat. Cum vero eos affligi ꝓmittebat videbat nō recordatus federis sui.

¶ Et dicitur federis mei priſtini. i. antiqui. ꝓp qō aliquis dicet intelligi debere hoc de fedre inito cū abrahā: qz illud fuit prius per annos quadringentesimos tricesimos q̄ fedus factum cum iudeis in monte ſynai. Sic declarat apoſtolus ad Gala. c. 3. dicens. Hoc autē dico testimoniū ꝺfirmatū a ꝺo que post quadringentesimos tricesimos annos facta est lex non irritū facit ad euacuandā ꝓmissionē. Sed pactū dei cū iudeis ⁊ lex data in mōte ſynai in eodē fuerūt q̄q̄ tribus diebus precessit pactū ipſam legē oandā. nā cū iudei feciſſent pactū cū deo dixit deus ad moyſen. ſanctifica eos vſq; in diē tertiū. ⁊ tūc ſequitur. in tertio enim die descēdet ꝺns cōra omni plebe ſuper montē ſynai ⁊ infra dicitur. iā aduenerat tertius dies ⁊ mane inclarauerat: ⁊ ecce ceperunt audiri tonitrua: ac micare fulgura. ⁊ hoc erat quando data est lex ſic ꝓ Exo. 19. et. 20. c. ergo per quadringentesimos et triginta annos precessit pactuz initū cū iudeis. ⁊ sic dicet aliqs istud vocari priſtinū. Sed dicendū est q̄ littera ſequens nō permittit cū dicit qñ eduxi eos de terra egypti. ergo oportet q̄ tūc fuerit fedus initū qñ iudei exierunt de egypto. ⁊ istud est fedus cōtractū in monte ſynai. ¶ Vocat aūt istud fedus priſtinū nō respectu tpis in quo deus loquebat iudeis ista: qz eodē anno et in eadem manſione factū ē pactū ⁊ dicta sunt ista. qō ꝓ qz istō pactū cōuentū fuit in monte ſynai vt ꝓ Exo. 19. c. ⁊ tñ ista verba que hic habentur dicta sunt etiā i monte ſynai vt ꝓ ex fine. c. ſ. hec sunt precepta ⁊ iudicia ⁊ leges quas dedit deus in monte ſynai ꝑ manū moyſi. In eadē ergo manſione vtrūq; factuz ē. Etiam in eodē anno ista facta sunt computando annū a momēto i momētū. qō ꝓ qz filij iſrl venerūt i mōtē ſynai ꝑia die mēſis tertij vt ꝓ Exoꝺ. 19. c. in principio: ⁊ recesserunt iſraelite de monte ſynai anno secundo ab exitu de egypto menſe secundo die vicesima menſis vt habetur Nu. 10. c. ⁊ sic decem dies deſiciebant ad complendū annū: ideo in minori tempore q̄ſ sit vnus annus factū est pactū ⁊ dicta sunt ista verba: immo nō potuerūt esse menſes vndecim inter pactū ⁊ inter ista verba: qñ pactū fuit factum in die prima menſis tertij anno primo exitus de egypto vt ꝓ Exo. 19. c. q̄q̄ aliqui volunt q̄ fuerit factum in tertia die de quo in eodē. c. dictū est. vſq; ad principiū ergo ſecūdi menſis anni ſequentis non erant perfecti vndecim menſes. qō patet qz detrahitur vnus dies vel tres ſm quoſdā de mēſe tertio anni primi. ſed iſta verba dicta fuerunt ante principiū ſcōi mēſis anni ſecundi qō ꝓ Nu. c. 1. qñ ea q̄ ibi ſequunt incepta sunt i prima die menſis ſcōi anni ſcōi ab exitu de egypto. ⁊ sic nō fuerunt vndecim menſes inter pactū factū ⁊ iſta verba dicta. ergo nō vocabat istud fedus priſtinū respectu tpis in quo deus iſta loquebat. ¶ Sed vocat fedus priſtinū referendo ad tp̄s i quo de⁹ recordaret iſti⁹ federis cū dicat. recordabor federis mei priſtini. i. tūc erit ipſum priſtinū qñ ego recordabor eius. et hoc erat qñ iudei manebant in captiuitatibus. ſed tunc bene poterat dici priſtinū: qz ab eo tempore quo iſta verba dicta sunt vſq; ad tp̄s prime captiuitatis multa tēporū ſpatia elapſa sūt. qō ꝓ de captiuitate decē tribuū: ⁊ de captiuitate babylonica. Etiā ſi intelligat quātū ad tpa oim ſeruitutū hoſtiliū vel afflictionū nō pōt intelligi q̄ eſſet fedus istud niſi priſtinū. nā nō potest intelligi q̄ deus recordaret federis ſui quātū ad hoc toto tempore quo manserunt iudei in deſerto: qñ tūc ipſi prevaluerunt contra hoſtes ⁊ etiam multo tpe poſt mortē ei⁹: postea vero cōuerſi ad idola oppreſſi ſunt a gētibus vt habet Judi. c. 3. ⁊ sic ſi illo tpe deus recordaret federis ſui iā dicerēt priſtinū qz eſſet centū annorū vel amplius vt ꝓ computando quadraginta annos deserti ⁊ annos ioſue ⁊ aliorū ſenioruū poſt eū quorū tēpore iſraelite ſeruierūt ꝺño ⁊ nō fuerunt traditi in manu aliquor hoſtiū. ſic ꝓ Judi. c. 2. cū dicitur. ſeruieruntq; ꝺño cunctis diebus eius ⁊ ſeniorum qui longo poſt eum vixerūt tempore. ſz in centū annis satis potest aliquid vocari priſtinū. (Quando eduxi eos de terra egypti.) Dic determinatur tēpus federis cōſtituti. ſ. q̄ hoc fuit qñ deus eduxit iſraelitas de egypto. nam poſt exitū de egypto diebus quinquaginta vel quaſi factū est pactū istud. iſraelite nāq; exierunt de egypto die decimagnta menſis primi vt ꝓ Exo. 12. ⁊ Nu. 33. c. fuit autē factū pactū menſe tertio die primo menſis vel die tertio vt aliqui volūt. ⁊ sic fuerūt dies quadragintaſex vel quadragintaocto a die exitus de egypto vſq; ad factionē federis. (In cōſpectu gentiū.) Iſta est determinatio ſuperioris dicti. ſ. qñ eduxi eos de terra egypti. naz iſta eductio fuit in conſpectu omniū gentiū. i. in cōſpectu omniū egyptiorū q̄ videbant iudeos exire de egypto. sic ꝓ Nu. 33. c. ſ. ꝑfecti igit̄ de rameſſe primo menſe quindecima die menſis primi fecerūt altera die pbaſe filij iſrael in manu excelſa videntibus cunctis egyptijs ⁊ ſepelientibus primogenitos quos percuſſerat ꝺns. ¶ Alio modo intelligitur in conſpectu gentiū. i. ſciētibus oibus alijs gentibus. ꝺñr. n. illa fieri in cōſpectu alicui⁹ q̄ ad eius noticiā peruenirent. ſed iſta eductio fuit cognita immediate apud omnes gentes ⁊ timuerunt ꝓp hoc. sic ꝓ Exo. 15. c. ſ. aſcenderūt pplī ⁊ irati ſunt: dolores obtinuerūt habitatores philiſtijm: tūc conturbati ſunt principes edom: robuſtos moab obtinuit tremor: et obriguerunt oēs habitatores chanaan. (Ut eſſem deus eorū.) i. ideo eduxi iſraelitas de egypto vt eēz deus eorū. i. vt eis ſpālia beneficia facerem tanq̄ ſi eſſem deus eorū ſpecialiter. vel vt eſſem deus eorū. i. vt ſpecialiter colerer ab eis magis q̄ ab alijs gentibus oando eis ſpeciales leges colendi atq; viuendi. (Ego ꝺns deus.) Dic manifeſtat potestatē ⁊ veritatē ſuā ad cōpletionē predictorū. ſ. q̄ ipſe recordabitur omniuz q̄ dixit ⁊ ꝺſeruabit veritatē. nā iſta facere poterit quia ꝺns est: ⁊ ea facere volet veritatē ꝺſeruando: qz deus est qui fidelis est ⁊ ſeipſum negare non potest Iuxta aplm. 2. ad Thimo. c. 2. (Hec ſunt precepta atq; iudicia ⁊ leges.) Dic ponitur epilogus predictorū. ſ. q̄ iſta que dicta sunt: ſunt leges ⁊ precepta tradita a deo in monte ſynai. ¶ Et dicuntur hic leges p̄cepta ⁊ iudicia q̄ ſunt tria genera ad ſignificandū oia genera mandator ſ. moralia: cerimonialia: ⁊ iudicialia. oīa. n. hec data ſunt a deo in monte ſynai. de moralibus ꝓ Exo. 20. c. nā ibi datus est decalogus continens precepta moralia: ⁊ illud fuit ſuper montez ſynai vt ꝓ eo. c. De cerimonialibus autē ⁊ iudicialibus ꝓ ex ꝓceſſu huius libri ⁊ ꝑcedentis. ¶ Dico quo ſciendū q̄ iſtud pronomen demonſtratiuū hec pōt dupliciter demonſtrare. Uno modo q̄ demonſtret omnia precepta que in hoc libro continētur ⁊ omnia que in Exo. a principio. 19. c. quoniam ab illo loco omnia fuerunt in monte ſynai. ¶ Alio modo potest intelligi q̄ iſtud pronomen demonſtratiuū ſolum demonſtret ea que continentur in hoc libro: quoniam hec data ſunt in monte ſynai: ⁊ qō amplius est data ſunt in tabernaculo federis vt patet ꝺ. 1. c. in principio. Uterq; horum ſenſuū est conueniēs. Sed ad hoc conuenientior videtur primus. ſ. q̄ intelligant omnia precepta contenta in hoc libro ⁊ in exodo. nam q̄q̄ hic continentur multa precepta cerimonialia per totū libruū ⁊ quedā moralia. ꝺ. 19. c. iudicialia tñ vel pauca vel nulla ſunt. q̄q̄ veriuz ali-

† B Rō ſua ſiua qūo de⁹ miſereat iudeorū non infringēs pactum.

† Qō. 22. A An fed⁹ factū cuz abrā ā fit istō qō h ꝺz vel fed⁹ factū cū iudeis Lex ⁊ fed⁹ vnū fuit tertia die post alterum.

Istud fed⁹ qz vocet priſtinum.

† B Determinatio tpis federis conſtituti.

† Que precepta data ſūt in mōte ſynai. Notandū.

† Epilogus p̄dictorum. C

qua sunt sed rarissima. accipiendo aūt q̄ demōstrentur hic omnia p̄cepta q̄ habita sunt a princi. 19. c. Exo. vsq; huc poterunt vari moralia: que habent Exo. 20. c. s. totus decalogus ⁊ iudicialia multa q̄ hēnt Exo. 21. vsq; ad. 24. ⁊ cerimōialia q̄ hēnt a pn̄. 25. c. vsq; ad finē Exo. ⁊ a principio libri hui⁹ vsq; ad finē. ⁊ iste sēsus tenēd⁹ ē. Dz̄ h̄ p̄cepta ⁊ p̄ h̄ itelligunt moralia. p̄ iudicia itelligunt iudicialia q̄ sunt ad actōes mozales: ⁊ cōtiatiōes ciuiles. per leges intelligunt p̄cepta cerimonialia q̄ sunt pure leges ꝯsistentes p̄ solā positionē. (Quas dedit dominus inter se ⁊ filios israel.) i. leges iste ⁊ p̄cepta sunt inter deū ⁊ israelitas. i. sunt de modo quo se habere debent israelite ad deū. ⁊ non intelligitur q̄ sint inter deū ⁊ israel. i. q̄ obligent ad eas israelite: ⁊ deus. Nā deus nulli legi subijci potest cū nullus super eū legislator sit: nec ipse potest subdere se legi sue quasi lex sup eū habeat potestatē. naz par in par nō habet imperiuz: deus tñ est equalis sibi ipsi vel magis est idem sibi. ergo est impossibile q̄ lex ab eo posita habeat potestatē sup eū. Potest aūt aliter intelligi q̄ deus posuit inter se ⁊ israelitas istas leges: q̄z aliqd est in eis qō obseruari debet ex parte israelitarū aliquid vero qō ex pte dei. ⁊ hoc q̄z multe harū legum nō solū sunt tanquā leges sed tanq̄z pactū. est aūt pactū inter partes conuētū: atq; vtriusq; consensu firmatū in quo quid vtraq; pars facere debeat ponitur. ⁊ sic ē in pleriscq; legibus in gb⁹ dz̄ q̄ si iudei obseruauerit tale vl tale deus faciet eis talia vel talia bona. ⁊ sic tales leges pertinēt ad deuz ⁊ ad israelitas. Ideo conuenienter dicitur q̄ deus statuit istas leges inter se ⁊ israel. (In monte synai.) i. omnes iste leges cerimoniales: iudiciales: ⁊ morales date sunt in monte synai incipiendo a cap̄. 19. exo. vsq; huc. sed differentia est q̄z ea q̄ habent in Exo. ex. c. 19. vsq; ad finē dicta sunt ⁊ facta in primo anno egressionis de egypto. nā id qō vltimū ē in Exo. s. erectio tabernaculi iam cōstructi fuit factū in principio scōi anni exitus de egypto vt apparet. Exo. c. 40. ea aūt que habent a principio leuitici vsq; huc dicta sunt in secundo anno. qō p̄z: q̄z cū in istis teneatur ordo ⁊ in eis q̄ habent Exo. vltimo. c. dicitur q̄ facta sunt in principio secundi anni exitus de egypto. s. mense primo ⁊ die prima anni secundi. ergo necesse est q̄ omnia que in hoc libro dicuntur fuerint post primā diē anni secūdi: ⁊ sic in anno secundo fuerunt omnia ista. ¶ Differūt etiā p̄cepta que habentur in isto libro ⁊ que habentur in Exo. q̄z ea que habent in exodo data sunt extra tabernaculū cū nondum esset constructū tabernaculū vt p̄z Exo. vltimo. c. ea vero q̄ habent in toto leuitico dicta sunt intra tabernaculum vt apparet. s. 1. c. in princi. Et non solū ea q̄ habent hic ⁊ in exodo dicta sunt in monte synai ⁊ facta sed etiā multa eoz̄ q̄ habent in libro Nūeroz̄. s. oia q̄ sunt vsq; ad. 10. c. qō p̄z q̄z Nu. 1. c. dicit quomodo recesserit nubes de mōte synai ⁊ israelite mouerit castra. ⁊ sic fere omnia p̄cepta que data sunt iudeis fuerunt data in monte synai. nā ea q̄ habentur vsq; ad. c. 10. Nūeroz̄ fuerunt in mōte synai: q̄ aūt postea sequuntur ad hystoriā ptinent ⁊ non ad p̄cepta. rara enī p̄cepta ibi sunt ⁊ eoz̄ que ibi iubentur plurima ponuntur p̄ recapitulationē: qm̄ in monte synai data sunt: ea vero q̄ habent in Deuterono. sunt per recapitulationē posita: qm̄ ibi moyses recitauit partē eoz̄ q̄ in alijs libris posita fuerāt ⁊ multa eoz̄ declarauit. ꝫ nō fuerūt ibi nouiter data ista p̄cepta sed solū recitata: vel explanata: ideo dz̄ magis id qō habet in Deute. explanatio legis q̄z legislatio. sic p̄z Deute. c. 1. s. cepitq; moyses explanare legē ⁊ dicere ois deus noster ꝛc. patet ergo q̄ fere tota lex mosaica in monte synai data ē. (Per manū moysi.) i. per moysē. s. q̄ oia p̄cepta suprapposita fuerunt data a deo israelitis ⁊ non fuerunt data immediate sed per moysen. s. q̄ deus dabat p̄cepta ista moysi ⁊ moyses recitabat ea populo. ⁊ dicitur per manum moysi. i. per ipsum moysen tanquā per instrumentum. Ita q̄ non intelligantur ista p̄cepta data a moyse sed a deo tanquā moyses fuerit legis conditor sed deus. ⁊ iste modus loquendi est per metaphorā: qm̄ per manū moysi nō potest dari aliqua lex: q̄z lex est aliquid rationale ⁊ non potest deriuari nisi per instrumenta rationis. huiusmodi autem non est manus ergo per manum non datur lex sed magis per linguā que exprimit mentis conceptionem. s. ipsam legem conceptam. Ponitur tamen manus quia est instrumentum operatiuum ḡsiale cū dicat organū organoz̄ vt patet in. 2. de aia.

¶ Capitulum. xxvij.

LOcutusq; est dominus ad moysē dicens. Loquere filijs israel ⁊ dices ad eos. Homo qui votum secerit et spoponderit deo animam suam: sub estimatione dabit precium. Si fuerit masculus a vicesimo anno vsq; ad sexagesimuz annum: dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarij: si mulier: triginta. A quinto autem anno vsq; ad vicesimum: masculus dabit viginti siclos: femina decez. Ab vno mense vsq; ad annum quintum: pro masculo dabuntur quinq; sicli pro femina tres. Sexagenarius ⁊ vltra masculus dabit quindecim siclos: femina decem. Si pauper fuerit ⁊ estimationem reddere non valebit: stabit coram sacerdote: ⁊ quātū ille estimauerit ⁊ viderit eum posse reddere: tātū dabit.

LOcutusq;. Superius dicebat ō festis: ⁊ festoz̄ obseruatione. Dic consequenter agitur ō voto rum solutione. ⁊ ista est quarta pars ⁊ vltima huius libri ⁊ pertinet ad precedentia: quoniā principale huius libri est de sacrificijs: ipsa tñ sacrificia aliquando sunt votiua ⁊ aliquando spōtanea vt p̄z. ē. 7. et. 22. c. ideo oportuit dici de solutione votoz̄ ⁊ de diuersitate vouentiū. De hac etiā materia agit Nu. 30. ca. vbi ponit qui sunt q̄ obligantur ad votū factū ⁊ qui sunt q̄ nō obligantur. ¶ Distinguit autem hoc in tres partes: q̄z p̄mo agitur ō voto obligatis. Scōo de consecratis. Tertio de decimis Scda ibi. (Omne qō domino ꝯsecratur.) Tertia ibi. (Oēs de cime.) Prima in duas q̄z primo agitur de redemptione votorū. Scōo soluit dubiū circa redēptionē ipsoz̄. Scda ibi. (Pri mogenita.) Prima i duas: q̄z primo agitur ō voto circa psonā humanā. Scōo de voto circa rē possessaz Scda ibi. (Animal āt.) ¶ Circa p̄mū. (Locutusq; ē ois ad moysē dicēs.) Ista lex † ficut oēs alie data fuit israelitis a deo p̄ moysen: qm̄ nulla lex dabatur immediate israelitis a deo sed omnes mediante moyse preter decalogū qui datus est in voce tube ad omnē populuz vt patet Exo. 20. ⁊ Deute. 7. Leteras autez leges moyses a deo recipiens recitabat israelitis.

¶ Ubi data fuerit hec lex huius capituli: ⁊ an simul data fuerit cum omnibus superioribus vel in alio tempore. Qō. 1.

BE hac lege dubitaret aliquis vbi data sit: qm̄ in fine precedentis. c. dictū est q̄ oēs leges precedentes date sunt in monte synai. ex quo videtur q̄ cū ista lex non sit de illis nō sit data in eodē monte. Respondendū est q̄ etiā omnia q̄ habentur in hoc capitulo data sunt i monte synai. qō patet: q̄z in fine ca. dz̄: hec sunt precepta q̄ mandauit dñs ad filios israel in monte synai. ¶ De hac etiā lege dubitabitur an simul data fit cū oib⁹ sup̄iozib⁹: vel i alio tpe. Rñdēdū ē q̄ h̄ nō pōt ꝯstare ꝯstat tñ q̄ oēs iste leges q̄ habent i h̄ leuitico posite sūt simul vnica platiōe. s. q̄ nō cessauerit dñs dare illas postq̄z incepit vsq; quo cōpleuerit. nā int̄ q̄sdā eaz̄ facta ē interpolatio fīē ꝓbatū fuit. s. 16. c. Quicqd tñ fuerit nēce ē q̄ oēs leges q̄ habent i toto h̄ leuitico date fuerit i vno mēse. qō p̄z q̄z oia ista dicta sunt intra tabernaculū federis vt habet. s. 1. c. vel saltē prime leges harū ibi date sūt. Sed tabernaculū fuit erectū i p̄ia die mensis primi anni scōi ab exitu de egypto. ergo necesse ē q̄ iste leges ceperint vari in p̄io mēse anni scōi. Sz oēs iste ꝯsūmate sūt ante principiū scōi mēsis āni eiusdē. ergo intra vnū mēsem date sunt oēs iste leges. q̄ aūt finite fuerint añ mēsē scōz āni scōi p̄z Nu. 1. c. qm̄ ea de qbus ibi recitat icboata sūt i p̄ia die mēsis scōi āni scōi. ⁊ sic i paucis die⁹ date sūt oēs iste leges q̄ habent i li. h̄: qm̄ i pancioribus q̄z trigita die⁹. (Loqre filijs israel ⁊ dices ad eos.) In h̄ significat q̄ q̄libet lex bis pferebat. p̄io p̄ferebat eā deus moysi. Scōo proferebat eā moyses pplo. (Dō q̄ votum fecerit.) Tota ista lex ē ō votis. Pōt āt bō vouē qcqd iuris ē: qm̄ votū ē tāquā dōatio cū trāsferat ibi dñiū: ⁊ solū ē sup illas res i qb⁹ bō h̄z dñiū vel aliq̄ ius. ⁊ i isto cap̄. solū agit ō solutiōe votoz̄ pſupponēdo q̄ vota tacta sūt valida: q̄z ille q̄ vouet nō ē sui iuris vel id qō vouet nō ptiet ad eū totalr: vel si ptineat forte ē aliq̄ ihonestū: ⁊ iō i h̄ distinguit an ille q̄ vouet sit vir vel femina: ⁊ si vir an sit iuris sui i. emācipat⁹ vel nō: ⁊ si femina an sit totaliter i ptāte p̄is vel nō: ⁊ si sit aliquo mō ex̄ potestatē p̄is an sit despōsata: vel maritata: vel vidua ⁊ sic ō multis alijs de qbus oībus plure Nu. 30. c. q̄z de h̄ ē tota materia eiusdem.

D Qūo itelligat deū inter se ac filios israel leges posuisse.

† Leges que hēnt i exodo a. c. 19. vsq; ad finē date sūt i mōte synai i anno. 1. egressiōis ō egypto leges vo oēs Leuiti. ⁊ vsq; ad. c. 19. Nume. date sūt i mōte synai anno. 2. egressiōis ō egypto.

© Precepta huius libri ⁊ illa exodi differunt.

E †

Uotoz̄ cōmutatio.

Lōuerio capituli.

Diuisio eiusdem.

†

A

Rñsio. ad q̄stū.

Dubium Rñsio.

† De voto obligatis

B

Q̄z deus nō distinguit h̄ de votis an sē valida vel nō et qūo ē distinguēdū

eiuſdem.¶ Eſt autem hoc generale φ id ſuper quo aliquis habet plenum ius poteſt vouere. ⁊ non ſolum ſi habeat plenū ius. ſ.dominium ſed etiam ſi habeat ius alio modo dictum.nam nemo eſt dominus ſuiipſius nec ſeipſum poſſidet ſicut res poſſeſſas:quoniā nō poteſt eſſe dñs etiam vnius mēbri ſui vt patet.ff.ad.l.acqui.in.l.liber homo.a fortiori ergo nō erit aliquis dñs ſuiipſius ſicut eē dñs ſerui ſui vel poſſeſſiōis . pōt tñ ſeipm vendē ſm legē diuinā vt pꝫ Exo.21.c.⁊.d̄.25.c.Etiam ſm iura humana pōt hō vendere ſeipſum qñ eſt maior viginti ānis ad ꝑticipādū preciū vt inſti.de iuris ꝑſonarū.Sicut ergo aliqs ſeipſum vendere pōt ita de ſe poterit facere oēs ꝯtractus q minores ſunt venditione:vel equales.ita aūt ē de voto:qm̄ cū aliqs vouet ſeipſum deo nō tantū obligat quātū ſi eſſet ſeruus venditus alicui hoi.Si ergo cuilibet eſt ptās vendendi ſeipſum ergo a fortiori inerit ſibi poteſtas vēdendi ſe deo.⁊ qm̄ hō ē nobiliꝰ qd deo voueri pōt legiſlator primo ponit hic qd ſit agendū qñ hō ſeipſum vouet.(Et vouerit ⁊ ſpoponderit deo aiam ſuaꝫ.)

†

i.ſpoponderit deo ſeipſum.vouere ⁊ ſpondere idē ſunt.Sꝫ ponunt hic iſta duo:qm̄ ſpondere ſignificat ꝓmiſſionē ſolā.vouere ſignificat ipſas cerimonias que ſiunt ad ꝯfirmandū ꝓmiſſionē:⁊ totū hoc complet rōem voti:ꝗꝗ̄ vouere ⁊ ſpōdere aliter diſtinguunt:qm̄ vouere ſignificat ꝓmiſſionē deo factā.ſpondere aūt ſignificat ꝓmiſſionē q̄ ſit cuilibet.(Spoponderit aiaꝫ ſuaꝫ.)ſpōdere aiam ē ſpondere ſeipſum.

C †

Aia multipl'r ſumitur.

¶ Aia.n.multipliciter accipitur.Uno modo ꝓ ſpiritu ſm φ cōmūe ē ⁊ iſto mō nō pōt accipi hic:qꝛ aia nō pōt ſpōderi deo ad aliquid ꝗꝗ̄ ecōtrario aia hñ pōt ſponderi demoni ſicut quidā vt adiuuenē a demonibus inientes cū eis pacta ſpōdēt illis aias ſuas.

1. Mō. Quidaꝫ ſpōdent aias ſuas dmōibꝰ ⁊ hꝫ eſt eiſ gratiſſimum.

Iſtud eni demoni gratiſſimū eſt:ſꝫ deus nō vult ad quicꝗ̄ ſpōſionē anime noſtre ſed potius nobis ē gratia ⁊ bñficiū φ ipſe velit ſuſcipere aiam noſtrā: immo oia alia q̄ nos deo vouemus ⁊ in honorē eius facimus:iō ſunt vt ſuſcipiat aiaꝫ noſtrā.°

°2. mō.

¶ Alio mō accipit aia ꝓ ipſo corꝑe ēt qñ mortuū ē.⁊ hoc mō accipit Nu.9.ca. cū dicit φ qdā erāt polluti ſuꝑ aiam hois.i.erant polluti:qꝛ tetigerant corpus hois mortui.

3. Mō.

¶ Alio mō accipitur aia ꝓ vita ſicut dr̄ de aliquo φ poſuit aiam ſuā i manibꝰ ſuis.Sic pꝫ.ps. 118.aia mea in manibus meis ſemꝑ.⁊ xp̄s habet iſtū modū loquendi vt pꝫ Mat.16.et.Io.12.c.

4. Mō.

¶ Alio mō accipit aia ꝓ ipſo hoie.⁊ ſic dicit ſepe in ſacra ſcriptura φ d̄ ſemore iacob exierūt aie ſeptuaginta vt patet Geñ.46.et Exo.1.c.⁊ Deute.11.ēt dicit Macha.1.c.2.φ occiderunt gentiles mille aias hoim.i. mille hoies.¶ Non pōt āt accipi hic aia ꝓ corpore mortuo:qꝛ deo nemo vouere pōt corpꝰ mortuū.nā cū homo cadauer erit: in ptāte ſua nō erit.votū tñ ſemꝑ de illis q̄ libertati noſtre ſubſunt.ēt qꝛ corpus mortuū ad nullā operationē vtile eſt.Sed cū nos deo ꝗcquā vouemus:ideo hoc facimus vt ſpecialiter ꝓficiat in cultū eius.

5. Mō.

¶ Alio modo accipiebat aia pro vita et iſto modo ꝯuenienter accipitur hic.ſ.φ aliquis ſpoponderit vitam ſuā deo ad hoc φ tota illa ſit dedicata ſpecialiter in cultū eius.⁊ tūc hō vitā ſuā dicit hic ꝑdere:qꝛ eā ponit i ptāte alterius ⁊ ad vtilitatē vel honorē alterius abdicans eā a ſe:nec ꝗcꝗ̄ illius relinquēs ſibi.

D

⁊ hoc mō homo hēbit vitā in futuro ſeculo duplicatā:qꝛ illā hic perdidit iuxta illud Mat.16.Siquis vult poſt me venire abneget ſemetipſum et tollat crucē ſuā ⁊ ſequat me: q eni voluerit aiam ſuā ſaluā facere ꝑdet eā:q autē perdiderit animā ſuā ꝑꝑ me inueniet eā.⁊ Io.12.c.dr̄.q amat animā ſuaꝫ ꝑdet eā:⁊ q odit aiam ſuā in hoc mūdo in vitā eternaꝫ cuſtodit eā.

6. Mō.

¶ Poterat ēt vltimo modo accipi φ hō ꝓmitteret aiam ſuam.i.ſeipſum totū ⁊ hoc vt deo ſpāliter ſeruiret abdicans ſe ab oibus alijs.q.iā ſibi nō viuat ſꝫ deo.⁊ ſic ſunt oēs q religionem ingrediunt:qm̄ ſeipſos deo vouent ita vt iam nō faciant opa carnis .ſ. ea q̄ eis placent ſed quecūꝗ̄ deo placita ſunt.nec etiaꝫ iam ſibi viuunt ſed deo.ante tñ ꝗ̄ ſe vouent ſibi viuebant plēa vtentes libertate.nūc vero nihil ſibi libertatis reliq̄runt.

Qō.2

A

De voto quo aliqs ſe dō obligat vel obligat res ſuaſ ſolū qūo diſferāt icōparabiliter.

¶ Apud iudeos autē ēt ſiebant alia vota quāꝗ̄ nō ſoluebant hoc modo.Et dr̄ hic φ aliquis ſpoponderit aiam ſuā ad differētiā eius q ſpondet res ſuas.Nō ē.n.vlla cōparatio ſpondentis ſe ad ſpōdentē res ſuas:qꝛ ſicut hō liber incōparabiliter valet magis ꝗ̄ res ſue:ita qñ ſeipſum vouerit incomparabiliter deo magis dat ꝗ̄ cū vouerit oēs res ſuas.maxime qm̄ deo ſponſio rerū noſtrarū ſm ſeipſum grata nō eſt ſed inquantū depēdet ex deuotione dantis.Nā nihil deo ē magis dare pecuniā ꝗ̄ nihil dare:oia eni eius ſunt.Sed ideo iſta aliquādo grata ſunt:quia a mētis ardore ꝓficiſcunt.⁊ qm̄ votū ꝓprie ē qñ qſꝗ̄ alteri dat id qd ē ſui iuris ⁊ iſte res poſſeſſe plene nō ſunt noſtri iuris ſed iuxta diſpoſitionē dei nobis proueniunt:ideo ſū de eis quicquā ſpoponderimus nihil de noſtris ei vouemus ſed de ſuis : ideo quātū ē ex ſeipſa ſponſio iſta modicū aut nihil ꝓficiebat:ſed in quāto dependet ex aliquo qd eſt noſtrū.Cū eni deus oia q̄ nos habemus habeat ⁊ iuxta voluntatē ſuā diſponat vnū nobis ꝓpriū reliqt.ſ.voluntatē noſtrā.hec.n.eſt proprie ꝓpria noſtra.iō cū iſtam deo damus ⁊ aliquid qd noſtrū eſt damus.⁊ ſic ē hoc deo gratiſſimū:qꝛ in hac ſola ſponſione de noſtris offerimus.i oibus aūt alijs offerimus de his q̄ dei ſunt.ſic enim dicebat rex ezechias deo.oia tua ſunt dñe ⁊ que de manu tua accepimus offerimus tibi vt habet.2.Parali.c.31.

B

⁊ ideo quātū ē ex conditione ipſius rei que vouet maius ē ſiquis voueat ſeipſum dō abdicans a ſe libertatē:⁊ ſubijciens eā obſeruantijs regularibus ꝑꝑ deū:ꝗ̄ ſi totū mūdū vouerit q in ptāte eius eēt ſe tamē nō voueret:immo totū mūdū vouere nō ſolū minus eſſe ꝗ̄ ſeipꝫ vouere:imo nihil ē ſi cōparet ad hoc qd ē ſeipꝫ vouere.

Uotū religiōis ē maxie meritorium citra martyriuꝫ.

¶ Ex quo ſequit φ inextiſtimabilis ꝑcij ē ⁊ meriti apud deū cū quis ſincera intentione vouet libertatē ſuā deo ſuſcipiēs alicuius ordinis regularis obſeruantiā.Nec videtur eſſe aliqs alius actꝰ q ex genere actus equaret huic in merito : niſi forte qs propter cultū dei mortē ſubeat:qm̄ iam iſta charitas excedit oēm charitatē:cum maiorē charitatē nemo habeat ꝗ̄ vt aiam ſuā ponat pro amicis ſuis vt patet Io.15.c.

¶ Qūo vota ſiūt dupliciter.ſ.cū determinatione tꝑis vel loci :et aliquando ſimpliciter.⁊ q̄ obligatio naſcat ex quolibet iſtoruꝫ: ⁊ q̄ differentia ſit inter vota ve.teſta.⁊ noui. Qō.3.

A

Conſiderandum autem circa hoc qd hic dr̄ de ſpōſione aie:φ aliqs pōt ſpōdere aiam ſuā dupliciter.ſ.ſimpliciter vel ſm determinationem tēporis vel actus.Hic eni accipitur de ſpōſione ſimpliciter vt ſi aliquis dicat.ego me deo voueo nihil aliud exprimēdo.vel ego voueo me deo ad ſeruiendū in tali eccl'ia.iſtud votū ē ſimpliciter factū ⁊ ideo obligat ad totā vitā.Nā ſi dixerit ſolū ego me voueo deo nihil alterū exprimenſ:intelligitur votū factū d̄ libertate tribuenda deo.⁊ tūc neceſſe ē φ talis intret aliquā religionē ꝗꝗ̄ nō determinate obligabat ad vnā vel ad alterā ex genere voti.ſi aūt dicat ego voueo me ad ſeruiendū ſimpliciter i tali eccleſia debet tota vita manere ſeruiendo ad vtilitates illius eccleſie.¶ Uota aūt aliqñ poterant ſieri ſm determinationeꝫ tꝑis:vt ſi aliquis dicat ego voueo ſuire ꝑ annū:vel ꝑ menſē i tali eccleſia:ſolū tenebitur ad illud tēpus.promiſſiones āt ſiue vota de qbus hic agitur ſunt ſimpliciter facta ſine tꝑis limitatione. qd pꝫ qꝛ dicitur .ſiquis ſpoponderit animā ſuā.i.vitā ſuā : vel ſeipſum totū.pꝫ ēt qm̄ ponunt equales taxationes preciorū pro vouentibus:vtpote ſiquis fuerit annorū viginti:⁊ vouerit animā ſuā debet dare in cōmutationē ſiclos quinquaginta.et hoc erat generale apud oēs ſic vouentes.ſi tñ ſierēt vota ſm determinationeꝫ aliquis poſſet vouere ſe ꝑ menſem ⁊ aliqs ꝓ die ⁊ aliquis ꝓ tota vita.⁊ ſic neceſſe erat φ ſierent precia diuerſa in vouentibus qd tñ nō ſit.

Uota noui teſti ⁊ illa vetis diſſerunt.

¶ Conſiderandū etiā φ in hoc ē differentia inter vota noui ⁊ veteris teſtamenti:qm̄ in nouo teſtamento ſi aliquis vouerit ſeipſum nō reducitur votū in pecūias ſed eo mō quo ſe vouerit tenebit votū:vt ſi vouerit accipere ordines ſacros tenebit accipere.⁊ ſi voueat intrare religionē eodē mō.

B

In ve.te.ſi qs voueret aiaꝫ ſuā dō ꝯuertebat votū i pecunias:i nouo dō ſiqs ſeipm vouet applicat ſe ad cultū eiꝰ Nō potat aliqs i vet. te. vouē ſe ad miſtrandū i ſcūario ſicut nec nūc laicus ad dōꝫ miſſam.

In veteri aūt teſtamēto vota ēt intelligebant eodē mō. ſ.φ quicūꝗ̄ ſe voueret deo ꝓmittebat ſe ad cultū dei ſpecialem nō poterāt tñ hoc laici facere in veteri teſtamento.naꝫ nemo de illis poterat vouere ſe ad miniſtrandū in ſacerdotio.Solū eniꝫ hoc filijs aaron cōceſſuꝫ erat: φ ſiquis extraneus conaret illō efficere moriebat vt pꝫ Nu.c.3.ēt ſi iſte eſſet de leuitiſ qui habebant ꝓpiquitatē magnā cum ipſis ſacerdotibus.pꝫ hoc in rege ozia q laicus erat:⁊ qꝛ miniſtrare voluit ꝑcuſſus ē lepra tota vita ſua vt pꝫ.4.Reg.15.c.¶ De leuitis volentibus miniſtrare in officio ſacerdotali apparet d̄ chore ⁊ ſocijs eius q erāt de genere leui:⁊ voluerūt vſurpare ſacerdotiū aaron.Nā quidā illorū cōbuſti ſunt:alij vero viuētes a terra abſorpti ſūt vt patet Nu. 16.c.ergo nemo ſe poterat vouere ad ſacerdotiū niſi eſſet d̄ genere ſacerdotali:ſicut non pōt aliqs laicus manens pure laicus vouere ſe deo ad dicendū miſſam ꝑ menſeꝫ:qꝛ repugnat ſtatui ſuo.Differt tñ qm̄ in veteri teſtamēto erat ſimpliciter impoſſibile:in nouo aūt nō.ſ.φ ille q laicus eſt in nouo teſtamento non pōt ſe vouere ad dicendū miſſam manens laicus: pōt tamen ſe vouere ad accipiendū ordines ſacros.⁊ ſic conſequenter pōt ſe vouere ad dicendū miſſam.In veteri tamen teſtamento laicus q nō erat de gñe aarō ſiue eēt de popularibus:ſiue d̄ leuitis nō poterat ſe deo vouere ſimpliciter ad officiū ſacerdotale directe nec indirecte:qm̄ nō poterat vouere vt aliquē ordinē acciperet

vel sanctificationē ad ministrandū.nec ēt poterat vouere ministrare sine sanctificatione suscepta. vtrūqȝ eni cōueniebat solum ad ipsos qui erant de genere aarō. ¶ Nec ēt poterat quisquaȝ de laicis vouere se ad officia leuitarū.s.vt custodiret tabernaculū excubando in circuitu: vel vt portaret vasa sanctuarij qn̄ tabernaculū mouendū foret. Ista quippe erant officia leuitarum ad que nullus accedere debebat. ꝙ si accedere conaref̄ moriebaf̄ sic pȝ Nu.c.1.et.8. Solū autē manebat misteriū qōdā i sanctuario qō poterat pertinere ad laicos.s.portare aquas vel ligna ad sāctuariū ꝑ sacrificijs. qō apparet qm̄ gabaonite q erāt de chananeis destinati sunt a iosue vt seruirent ducendo ligna ꝛ aquas pro ministerio altaris vt pȝ Josue.c.9. ergo a fortiori poterat quilibet de israelitis seruire deo in hoc genere ministerij. Deus tn̄ adhuc nolebat ꝙ israelite hoc modo seruirent: sed iussit vt quicūqȝ seipsum voueret daret certā estimationē pro seipso fm̄ ꝙ infra taxatur. (Sub estimatione dabit preciū.) i. omnes vouentes aīas suas dabunt preciū pro se fm̄ ꝙ fuerit estimatū. ¶ Sed aliquis dicet: videtur ꝙ nō fieret aliqua estimatio qm̄ quātitas precij erat determinata a lege fm̄ ꝙ hic apparet nō ergo fieret estimatio. fieret aūt estimatio si lex diceret qn̄cūqȝ aliquis vouerit aīam suā estimetur quātū valet: ꝛ sic soluaf̄ preciū. ¶ Respondendū est ꝙ hic dicif̄ ꝙ erit sub estimatione nō q̄ɀtū ad hoc ꝙ de quolibet deberet estimari quātū valeret sed ꝙ estimaref̄ etas sua: ꝛ fm̄ illā estimationem solueret precium qō iam a lege constitutum erat.

Offiū laicorū i scūario

†

Obiectio.

¶ Quare cū aliquis vouebat aīam suā in ve.test. ɔuertebaf̄ votū i pecūias ꝛ an ꝑ hoie libo possit fieri estiatio i pecūia. Qō.4.

A Sciendum aūt ꝙ lex mandat hic oīa vota personalia ɔuerti i pecunia: qꝛ qn̄ aliqs homo vouet seipsum deo spondet ei animā suā vt dicit littera. ergo d̄bet do dare aīam suā.s.vitā. hoc aūt facere nō pōt nisi per mortē ita ꝙ hō occidaf̄: ꝛ vere homo occideref̄ qn̄ seipsum vouet deo si esset aīal immolaticiū sicut boues ꝛ oues. vn̄ qn̄ aliquis vouebat deo aliqō aīal qō immolari poterat imolabaf̄ sicut infra habetur nec poterat ɔuerti in aliquē aliū vsuȝ. ēt nō poterat cōmutari.s. ꝙ daref̄ alind aīal ꝑ illo: imo siqs cōmutare vellet tam id qō dabat tā ꝑ quo dabat sanctificatū erat. qꝛ ergo vita hoīs nō poterat applicari deo isto modo: necesse erat vt sacerdotibus maneret alia regula faciēdi circa hoc. ¶ Poterat aūt vita hominis alio modo dari deo.s.vt totam vitam suā homo expenderet in cultu diuino. Sed etiā hoc fieri nō poterat. Naȝ vt supra dictū ē nemo de laicis tpe veteris testamēti poterat se vouere ad ministrandū deo in ordine sacerdotali: vel officio leuitarū: et necesse erat vt aliquo alio modo applicaref̄ homo q se vouebat ad cultū dei.s. ꝙ daret aliquā pecuniaȝ que cederet in vsū sacerdotū ministrantiū vel in vsus sanctuarij de quo magis infra dicef̄. ꝛ ꝑꝑ hoc assignabatur certa pecunia soluenda ꝑ vouentib⁹. hec autē vera sunt nisi ille qui voueret eēt de leuitis vel de sacerdotibus: qm̄ iste poterat se vouere ad cultū dei temporaliter: vel in eternū. ¶ Pro quo sciendū ꝙ sacerdotes ꝛ leuite: qꝛ erant in magno numero nō poterāt oēs seruire simul. Sed qdā seruiebāt quodaȝ tpe: alij vero altero. De sacerdotib⁹ aūt habef̄.2. Parali.c.24. ꝛ Luc.1.c. qm̄ erant distincti i.24. sortes ꝛ seruiebant fm̄ illas. leuite ēt erant distincti per officia ꝛ ꝑ tpa ad seruiendū vt habef̄.1. Parali.c.23.et.25.et.26. Qn̄ autē isti seruiebant manebant in vrbe in qua erat sanctuarium Cū vero non seruiebant manebant i vrbibus suis vt colligif̄ Deut.18.c. hēbant qppe sacerdotes ꝛ leuite quadraginta octo ciuitates distributas ꝑ sortes filiorū israel vt pȝ Nume.ca.35. ¶ Qꝛ etiā sacerdotes tpibus qbus non ministrabant nō essēt in sanctuario sed irent ad vrbes suas: apparet Luc.c.1. de zacharia p̄re ioānis q erat sac̄dos de quo ibi dicif̄. ꝛ factū ē vt impleti sunt dies officij eius abijt in domū suā. ꝛ tn̄ domuȝ ista nō erat in ciuitate hierusalē sed in quadā mōtana. sic pȝ Lu.1.c. cū dicitur. exurgens aūt maria in diebus illis abijt in mōtanā cuȝ festiatōe i ciuitatē iuda: ꝛ itrauit i domū zacharie ꝛ salutauit elisabeth. ecce ergo ꝙ dom⁹ zacharie sac̄dotis nō erat i vrbe i q̄ erat sanctuarium. ꝛ sic erat de alijs sacerdotibus. ¶ Tunc igitur q̄ɀq̄ɀ misteriū leuitaꝝ vel sacerdotū vēiret fȝ diuersa tempora potat tn̄ aliqs se vouē vt sꝑ manēt corā dn̄o fuiēdo. sic pȝ.18.c. i Deu. cū dr̄. si surrexerit leuites d̄ vna vrbiū tuaꝝ i q̄ hītat: ꝛ voluerit vēir ɔsiderās locū quē elegerit dn̄s mistrabit i noīe dei sui sic oēs fr̄es ei⁹ leuite q stabūt eo tpe corā dn̄o: ptē ciboꝝ eādē accipiet quā ꝛ ceti: excepto eo qō i vrbe sua ex pr̄na successione ei d̄bef̄. Si ergo leuite poterāt sꝑ staf̄ i loco quē elegisset dn̄s mistrādo ꝛ ꝑꝑ h̄ dabaf̄ eis ꝑs ciboꝝ sic alijs leuitis: fieret h̄ qn̄ leuita seipȝ voueret ad manēdū corā dn̄o. ꝛ sic i istis si aliqs voueret deo animā suā nō debebat dare p̄ciū sȝ seruiebat: qm̄ nō repugnabat sibi illud ad qō se vouebat. simile ēt pȝ d̄ samuele q erat leuita ꝛ vouit eū mr̄ sua qn̄ erat puer vt tota vita sua maneret corā dn̄o ꝛ sic māsit vt pȝ.1. Reg.c.1.et.2. et nō fuit datū aliqō p̄ciū ꝑ eo sicut statuif̄ hic. De sacerdotib⁹ āt idē erat ꝙ poterat qlibet sac̄dos vouē se vt maneret corā dn̄o oi tpe: nec preciū dabat: qm̄ ministeriū illud ɔueniebat sibi. qō autē dr̄ hic ꝙ subintelligif̄ de pplaribus q nō pertinebāt ad aliqō genus ministrationis corā dn̄o ideo cōmutaf̄ votū in p̄ciū. ꝛ hoc erat minus qm̄ magis valebat hō ēt si vēdereť in seruū q̄ɀ preciū qō h̄ ꝑ eo daf̄. In nouo aūt testō nō ē iste mod⁹ cōmutationis votorū: sȝ si aliqs seipsuȝ voueat deo ipse manebit fuienȝ: si vero aliqn̄ faciēda sit cōmutatio votorū semꝑ fit i maius ꝛ i meliuȝ. ꝛ h̄ nō sine cā rōnabili ꝛ aliqualiter vrgenti vt pȝ extra de voto et voti redēptione in ca. magne. De isto precio qō hic daf̄ in solutiōe votorū an cederet in ius sacerdotū vel ad vsus sāctuarij infra dicef̄. ¶ Sciēdū aūt ꝙ hic ponunf̄ sub estimatione.s.vt tātū def̄ ꝑ eiȝ vel tātū ꝛ distinguunf̄ etates hoīȝ q vouenf̄ qm̄ fm̄ diuersas etates hoīes sunt maioris vel minoris valoris. ᵃ¶ Aliquis āt dicet h̄ eē icōuenienȝ qm̄ hō liber nō recipit estimationē: h̄ tn̄ agif̄ de voto hoīm liberorū ꝛ ponif̄ estimatio ꝑ ipsis.ᵈ ¶ Rn̄dēdū est ꝙ hō liber nō pōt recipe estimationē: nō solū qꝛ lex hoc dicit ꝛ habef̄ tanq̄ɀ vulgare. ff. ad.l.acql. sȝ qꝛ impossibile est fm̄ nām ꝙ hō liber recipiat estimatiōem. qm̄ res estimationē recipiūt i vēditiōe qn̄ ipsa substātia rei venditur: aliter aūt nō possūt res estimationē recipere qm̄ estimatio dic̄ totū valorē rei sȝ tota res nūquā tradif̄ nisi ꝑ vēditiōem: qm̄ ꝑ locationē: ɔductiōeȝ: cōmodationē: ꝛ similes ɔtractus non daf̄ tota res sed vsus rei: iō nō pt̄ tota estimari. ¶ In vēditiōe āt totū tradif̄ iō ibi fit estimatio: sȝ hō liber vendi nō potest. nam cū venditur iā liber nō est: ergo impossibile est ꝙ homo liber recipiat estimationem. ¶ Ad hoc autē potest responderi dupliciter. Prio concedendo hominē liberū estimari nō posse seruus tn̄ recipit estimationē: ꝛ qꝛ qn̄ aliquis vouet seipsum deo spondet ei animam suam. i. se totum: ideo iā seruus dei efficitur nec est sui iuris: ꝛ sic potest recipere estimationem. ꝛ quia homo est ibi seruus dei poterit ponere deus estimationē quā voluerit. ¶ Alio modo potest dici ꝙ iste qui vouetur sit homo liber et non ponatur super eum estimatio. ꝛ quando hic iubetur ꝙ detur tātū pro quolibet qui vouet se: non est sensus ꝙ illa sit estimatio valoris rei.s. ꝙ iudicetur nihil magis aut minus reȝ valere: sed est aliquod precium constitutum quod deus vult dare sibi a quolibet vouente. Patet hoc quoniam si fieret estimatio valoris hominis fm̄ ꝙ homo venditur in seruum manifestum est ꝙ non fieret sic: quoniam aliqui homines sunt q sūt duplices vel triplices in valore ad alios: tamen omnes soluunt equale precium si sunt in etatibus equalibus. ergo non fit hoc fm̄ estimationem sed solum deus posuit aliquā quantitatē pecuniarum hominibus qui vouebant seipsos vt eam soluerent in redemptionem. Idem patet quoniam si poneretur ista pecunia ad estimationem valoris humani: etiā si ponerentur omnes homines equales in pecunia quantū ad estimationem suam tamen non estimarentur in tam parua quantitate: quoniaȝ hic ponit pueros ante quinqȝ annos estimari pro quinqȝ siclis ꝛ feminas pro tribus: ꝛ sic equiparabantur in valore duo arietes vni homini: ꝛ vnus aries vni femine. qō patet quia in terra iuda vnus aries valebat duos: vel tres siclos vt patet. s̄.5.c. ᶻē tn̄ absurdū vt estimef̄ eq̄liter valor vnius hoīs ꝛ vni⁹ arietis ergo nō fiebat h̄ estimatio quātitatis valoris hūani i pecūia sȝ solū ɔstituebaf̄ h̄ a d̄o vt soluereť a vouētib⁹. ¶ Sȝ aliqs arguet ꝙ si nō fieret h̄ estiatio valoris hūani nō ponerenf̄ diuersa p̄cia fm̄ varias etates hoīm. nā ꝑ illis q sūt a vigīti ānis vsqȝ ad sexagita danf̄ qnq̄gita sicli: q v̄o sť a sexagita ꝛ vltra dāt siclos qndeci ꝛ sic d̄ alijs etatib⁹ vt pȝ i lr̄a. nā fm̄ ꝙ etaȝ ē robustior i qua hō magis valet ita daf̄ mai⁹ p̄ciū. Itē arguef̄ qꝛ lr̄a dicit ꝙ q spopōderit aīam suā dabit p̄ciū sub estimatione. ergo oportebit fieri estimationē valoris. ¶ Ad primū dōm ē ꝙ hic nō fiebat estiatio valoriȝ hūani fm̄ totū qō valere potat. nā qlibet horū cuius i littera ponif̄ preciū si vēderetur in seruū magis valeret: ibi tn̄ fit vera estiatio valoris hūani. Et qn̄ arguis ꝙ hic ponunf̄ diuersa p̄cia fm̄ varias etates in qbus hō robustior est concedendū est. Sed nō sequif̄ ꝙ ꝑꝑ hoc fiat estimatio totius valoris. Nā rationabile est ꝙ illi qui sunt fortioreȝ ꝛ magis ɔuenientes ad seruiendū magis tribuant de precio: non tamen dat quisq̄ɀ istorū ꝑ se tātū q̄ntū valet vel quātū estimaref̄ si venderef̄

C

Notādū An ꝑ homie libo possit fieri estimatio i pecūia ꝛ ꝙ r̄pugnat fm̄ nām

ᵃ Obie.

ᵈ Rn̄sio.

Declarat quō lib hō recipiat estiationem.

D

ᶻ an h̄ qn̄ ɔuertūf̄ vota in pecūiā fiat estimatio valoriȝ hūani vel solū q̄dam taxatio precij. 1. Rō.

2. Rō.

Rn̄sio. Ad.1. ratione m.

B Notādū d̄ sac̄dotib⁹ ꝛ leuitis vbi erāt ꝛ ā oēȝ māerent in sanctuario.

Sac̄doteȝ ꝛ leuite poterāt se vouē ad manēdū sꝑ corā dn̄o

ſi venderetur in ſeruū. Patet hoc qñ ſi aliḡs eſt in anno. 19. nihil minus videt valere q̄ ille q eſt in anno vicesimo ꝓ quo danť ſicli quinquaginta: ꝛ ꝓ eo q eſt in anno decimo nono danť quindeciz vt p̄z infra i lr̄a. ergo nō eſt iſta ꝓprie eſtimatio ſcā valoris: ſz ſolū ē q̄dā ꝯſtitutū a lege vt ſoluāt illi q vouent ſe. Si aūt eēt ꝓpria eſtimatio p̄cij fieret ſicut in voto aliuz ꝛ agroꝝ. nā ſi aliḡs vouebat aīal q̄ immolari nō poterat adducebať ad ſacerdotē q̄ conſiderabat illud ꝛ ꝯſtituebat p̄ciū ei⁹. Idē aūt de domo ſiḡs eā vouiſſet dño vēdebať ꝛ accipiebāt ſacerdotes p̄ciū vt p̄z. j. ℂ Nec obſtat ſi dicas q̄ in eſtimatione p̄cioꝝ boium ſe vouētiū nō vēdebanť ipſi boies ſicut pecora vel domus: q̄ nō licebat eos vēdi. hoc eniz falſum eſt. nā iudei q ſui iuris erāt poterāt vēdere ſeipſos vt p̄z. ℣. 25. et Deuť. 15. c. ꝛ p̄ poterat vēdere filiā bebreā vt p̄z Exo. 21. Nō ergo intēdebat deus facere in his appꝛeciationē eq̄litatē valoris. ℂ Ad alterū q̄ dicebať q̄ hic dī debere dari p̄ciū ſub eſtimatione. rñdēdū eſt q̄ nō accipiť hic eſtimatio ꝓ eſtimatiōe totius valoris rei: ſz ꝓ taxatione certi p̄cij: ſiue illud ſit eq̄le vel ineq̄le rei. ꝛ eſt ſenſus q̄ q ſpōderet deo aīaz ſuā debebat dare p̄ciū ſub eſtimatiōe. i. nō debebat dare q̄ntū vellet paucū vel multū: ſz q̄ntū a lege determinatū eſt hic. nam ſz ille qui deo ſe vouet ſit effectus ſeruus dei ſimpliť ſicut vnus bō eſt ſeruus alterius: de⁹ tñ noluit facere magnā taxationē. ſ. ꝓ toto valore rei. ꝛ hoc vt boies deſiderarēt: vel ſaltē nō euitarēt ſe deo vouere. Si aūt fuiſſet poſitū magnū p̄ciuz ſugerēt boies ſe vouere. ꝛ ſic accidentaliť impediret cultuſ diuinus. ℂ Simile autē eſt de redēptiōe p̄mogenitoꝝ. nā in filijs iſrael q̄ naſcebať aliḡs p̄mogenitus redimebať: ꝛ dabāt ꝓ eo q̄nq̄ ſicli vt p̄z Nūe. 3. et. 18. c. vñ cū glibet p̄mogenitus eēt ipſius dei: q̄ ipſe redemerat illuz de terra egypti vt p̄z Exo. 13. et. 34. c. vbi dicit deus. mea ſunt oia p̄mogenita. potuiſſet ergo facere q̄ darēť ꝓ eis tātus valor q̄ntus alſ darēť ſi vēderēť. ſolū tñ iubebat dare q̄nq̄ ſiclos vt iudei ſic facilr darēt. Si aūt eēt poſitus maior valor diſtraherenť multi a ſolutiōe hui⁹ pecunie. appet igiť ex ſupra dictis q̄ hic nō ponit eſtimatio totius valoris hominis ſe vouētis: ſed ſolū cōſtituit aliq̄ꝫ p̄ciū q̄ꝫ a vouentibus ſeipſos ſolui debeat.

ℂ Quare de⁹ poſuit paruū p̄ciū ſoluēdū ab boie vouēte ſeipſuz. Et cur nō redimebanť ꝓ vero valore ſuo. Qō. 5.

Si adhuc aliquis q̄ret cū iſraelite ſe vouerēt deo: ꝛ nō poſſent ei pſonaliter applicari: ſz eſſent redimēdi: q̄re nō redimebanť ꝓ vero valore ſuo. Et vz q̄ iſtud fieri deberet. nā bō ꝓ votū ſe totū ſpōdebat: ꝛ ſi liceret tot⁹ in ei⁹ cultū ꝛ obſequiū tradēdus erat ſicut fiebat in leuitis ꝛ ſacerdotibus vt oſtēſuz eſt. ℣. ideo cū nō liceret hoc in laicis cū nō eēnt cōpetentes miniſtri debebat fieri redēptio in pecunia: ſicut lr̄a dicit eſſe redimendos vt oēs p̄mogeniti etiā redimunť Nūe. 18. c. Sz totus bō deo erat debitus. ergo totū p̄ciū boīs dandū erat. ergo videť q̄ deberet eſtimari q̄ntū valeret homo vēditus ꝛ tātū tribueret. Et ad hoc nihil obſtat q̄ bō eſſet liber: q̄ bō liber pōt effici ſeruus: ꝛ q̄n efficiť vēditur: ꝛ eſt certa eſtimatio eius. ꝛ q̄ntū nō ſit poſſibile eſtimari boiem libez q̄diu liber manet vt oſtenſuz eſt. ℣. q. 4. ſtatiz autē eſtimať q̄n ſeruus efficiť. ſz iſte ſeipſuz ſeruū faciebat offerēdo ſe deo: ideo eſtimādus erat ac ſi vēderēť. Itē q̄ iudei qui liberi erāt manētes in terra ſua ſe ſeruos interdū faciebāt ꝛ ꝯſtituebat in eis p̄ciū ꝓ volūtate emētiū. ergo ꝛ hoc fieri poterat. ℂ Rñdendū q̄ fieri poterat vt quilibet q ſe deo voueret eſtimarēť: ꝛ p̄ciū deo traderet. ſed deus illud fieri noluit: imo ꝯſtituit vt p̄ciū determinatū q̄ ſoluerēt vouētes. q̄ fuit ꝓpter multa. Prīo ꝓpter dignitatē eoꝝ q ſe offerebāt deo: q̄ ſz illi vē p̄ bō ſe efficerēt ſeruos ſe totalr tradētes deo: noluit deus q̄ reputarenť vt ſerui ſz vt liberi: ꝛ hec pecunia q̄ dabať eēt potius oblatio quedā q̄ redēptio. ℂ Secūdo quia ſz illi q ſe deo vouebāt eſſent ſerui dei: nō erāt ſerui ſimpliť iuxta cōditionē illoꝝ qui efficiunť ſerui humani. ꝓ quo retinēt ſibi honorē: imo maiorē habēt q̄ prius q̄ nō eſt in ſeruis humanis qui dignitatē oēm ꝛ honorez perdūt. Secūdo q̄ ſerui humani dure tractanť: ꝛ abiectiſſime: ꝛ ad quoſlibet labores coguntť. nō erat ſic de illis qui ſe deo vouēt: q̄ etiā tēporaliter nō eſt tā dura eoꝝ cōditio. ideo non erat iuſtū q̄ ꝓ iſtis ſeruis dei ſi redimerenť darēť q̄ntuz poterant valere: ſicut ꝓ illis qui ſubibāt būanā ſeruitutē. ℂ Tertio vt boies magis allicerētur ad ſeipſos vouendū deo. ſi enim leuis eſſet cōditio eoꝝ qui ſe vouebāt multi ſe vouerēt. Si aūt darēť ꝓ quolibet tota eſtimatio rari poſſent ſeipſos redimere: aut vellēt vouere. cū autez paucū p̄ciū imponerēť multi ſe vouerēt. ꝛ ita fuit: q̄ poſitum fuit paruū p̄ciū in reſpectu ad totū laborez boīs: ꝛ ideo multi ſe vouebāt. vnde etiā ſi hoc fieret aīo acgrēdi aliq̄d ſanctuario vel miniſtris ſanctuarij: vtilius erat paucum p̄cium poni ſicut cōſtitutū eſt q̄ totū boiez eſtimari. ℂ Quarto ſuit vt boies magis ſe putarent pertinere ad deū: ꝛ determinatius. Nā ſi ad redēptionē eſtimarēť bō ꝛ daret ꝓ ſe p̄ciū q̄ eſtimatū eſſet: q̄ eſtimatio varie fit ab boibus ꝓ opinionibus diuerſoꝝ: putaret aliḡs ſe nō bene eſtimatū: ꝛ ideo nō ſufficiēter redēptū: q̄ nō dabat q̄ntum valebat. ꝛ ob hoc putaret ſe nō totaliter ptinere ad deū. Cū autē deus determinauerit q̄ntuz ꝓ quolibet dādum eſt. nō eſt dubiuz quin deus accipiet de quolibet q̄ntum vult ꝓ eo ſuſcipere. ꝛ ita nemo dubitabit an ſit ſufficiēter redēptus: ideo nō debuit fieri cōtinuatio ꝓ quolibet: ſed deus potius debuit ſtatuere p̄ciū ꝓ boibus. ꝛ ita fuit hic. ℂ Quinto ad tollendū mutuā inuidentiā ꝛ cōfuſionē: q̄ q̄ſi aliquis ſe deo voueret ſi eſtimarēť ſicut venditus eſtimarēť vnus paruo alius multo ſicut valere videret. ꝛ ita ille qui maius p̄ciū ꝓ ſe daret gloriarēť ſe magis valere ꝛ magis ptinere ad deū. alius vero qui pauco eſtimarēť doleret ſe parū apud deū valere: ꝛ cōfunderēť ſe minoris eſſe p̄cij q̄ꝫ eſſent alij boies: ideo ad tollendā iſtā mutuā inuidentiā potiſſime circa cultum dei. debuit fieri a deo taxatio: ꝛ illa eſſet equalis: ꝛ nō eſtimarēť quilibet q̄ntum poſſet valere vēditus. ℂ Sed dicēdū q̄ tertia ratio eſt potiſſima. ꝛ hoc appet: q̄ oēs iſte taxatiōes hic facte i lr̄a ſūt minores q̄ꝫ ſi bō venderēť. ꝛ tamē ſi eſſet aliqua alia cauſa p̄ncipalioz lz a deo fieret taxatio fieret maior. ſ. q̄ntū boies poſſent mediocriter valere. etiā q̄nta cauſa multū ad hoc cōfert. Simile eſt in p̄mogenitoꝝ redēptione. nā deus poſuit multo minorem eſtimationē q̄ꝫ ſit valor boīs alicuius. ſ. quinq̄ ſiclos. ꝛ iſte erat valor duoꝝ arietū in terra iudeoꝝ vt oſtenſum eſt. ℣.

ℂ Quare deus in vet. teſt. nō acceptabat oēs vouētes ſe ad ſuuz cultum: ſed licebat fieri redēptio in pecunijs. Et de votis noui teſta. qūo ſemper implēda ſint ꝛ nunq̄ mutāda in pecuniaz. Et quid agendū ſi quis habeat aliq̄ꝫ impedimentū iuris ꝓpter q̄ nō pōt implere votū. Et per quid ſolēnizať votū in nouo teſta. ꝛ que penitētia imponiť frāgentibus vota. Queſtio. 6.

Sed queretur quare deus nō acceptabat oēs vouentes ſe ad cultū ſuū ſicut leuitas ꝛ ſacerdotes ſe vouebant nō redimēbātur ſicut hic dicitur: ſed manebant ſemper ad ſeruiendum deo in loco ſanctuarij iuxta cōditionem ſuoꝝ miniſterioꝝ. ita poterat cōuenire omnibus popularibus aliquod miniſteriū reſpectu ſanctuarij in quo miniſtrarēt: ꝛ ita in illo miniſtrarent ꝛ nō fieret aliqua redēptio. nam poterant cōportare aquas ꝛ cedere ligna: atq̄ portare in ſanctuarium. iſta enim faciebant gabaonite qui erāt de genere chananeoꝝ Joſue. 9. et p̄mo Reg. 21. c. ergo a fortiori qui erāt de genere iſrael poterant iſta facere: ideo non redimerentur. etiā poterant facere ſartatecta templi: ꝛ quaſcūq̄ alias refectiones que non erāt determinatū miſteriū ſacerdotū ꝛ leuitarū. ℂ Dicendū q̄ nō debuerunt vouentes ſe applicari alicui miniſterio dei: ſed vel debuit fieri redēptio: vel nō debuit fieri votum tale. Circa q̄ conſiderandum q̄ nō eſt ſic de vouentibuꝫ ſe deo in nouo ꝛ in veteri teſtamēto. In nouo eniz teſtamēto nulla fiebat redēptio votoꝝ: in veteri aūt fit redēptio. ꝛ ratio diſtrentie eſt: q̄ in nouo teſtamēto omnes perſone ſunt habiles ad id ad q̄ ſe vouēt: ſed in veteri teſtamēto nō ſunt oēs habiles. Nam in nouo teſtamento aut aliquis ſe ſimpliciter deo vouet aut vouet facere determinate aliquid ad cultum dei. Si autem vouet ſeipſum deo vel ad cultum dei: ꝛ non exprimit aliquid ſpeciale. intelligendū eſt q̄ promittit in perpetuū tenere aliquē modum colendi deū ſpecialiorem q̄ꝫ ſit ille quem alſ omnes tenemur aut tenere obligamur. ꝛ iſte debet eē per obſeruātiā alicuius de religionibus approbatis: lz ad nullam earum ſit determinata obligatio. ꝛ patet hoc q̄ ſeipſum vouet: ꝛ per hoc tradit ſe aliene poteſtati: ideo opz q̄ tranſeat ad ſtatū in quo in perpetuum maneat: ꝛ ibi nō ſit iuris ſui: quia alſ non tātū deo ſolueret q̄ntum vouit. talis autē eſt ſtatus religionis: ideo quicūq̄ taliter ſe deo vouet tenetur profiteri aliquā de religionibus approbatis quā maluerit cū adhuc ad nullaz determinate ſe obligauerit. ℂ Si autē non ſe voueat ſic: ſed ad aliḡd determinatum teneť illud facere: vt ſi ſe voueat deo ad miniſtrādū in ſacerdotio vel ordine diaconi aut ſubdiaconi tenetur in illo miniſtrare. nam ſi nōdum in illum ordinem promotus eſt tenetur promoueri: quia quilibet poteſt modo ad ordines ſacros ꝓmoueri: ꝛ tūc miniſtrabit ſicut vouit. * ℂ Sz quid ſi aliquā de irregularitatibus iuris quis habeat ꝓ quā impediatur ꝓmoueri quomodo votū implebit: vt ſi eſt illegitimus aut fuit bigamus

Ad.2.rō nē.

Rñſi.ad q̄ſt.

1.cā.

2.cā.

3.cā.

4.cā.

5.cā.

Determina.

Rñſi.ad q̄ſt.

Notādū.

*Dubiū. Que impedimēta ſuntq̄ impediūt ꝓmotionē ordiñ. ꝛ qd tūc faciēdum ſi vouit.

Rñsio. vel aliquid simile. ¶ Rñdendū q aut impedimētū fiue irregularitas illa subest tpe quo votum emittitur aut incidit postea. si tūc subest aut est de illis in quibus cōsueuit eccl'ia dispēsare aut nō. si est de illis in q'bus cōsueuit dispēsare tenet agere diligenter q̄tū in se est vt dispensēt cum eo ad hoc q votum cōpleat. z hoc maxime si ipse cōscius erat illius inhabilitatis vel impedimēti ablationē. si autē dispensationē obtinere nō valuerit manet liber de rigore iuris cum votū nō tenuerit: qz tamē voluntatis illius fuit se obligare tutius esset ei cōmutationē aliquā petere q̄ tamē vt dixi de rigore iuris nō est nisi quādo votum tenet. votū aūt qō nō tenet est ac si nō esset emissuz: z illius nō est ꝓpria cōmutatio. ¶ Si autē fuit de nō dispensabilibus. siue in quibus nō cōsueuit eccl'ia dispēsare quēadmoduz est de bigamia vera z de homicidio voluntario: votū nō tenuit: neq̄ oportet conari ad dispēsationē habendā cū nō soleat cōcedi: iz erit votū irritū nisi vouens voluerit fieri cōmutationē ad maiozitatē securitatis. maxime quādo vouens sciebat se impeditū z nō obstante hoc habebat aīum se obligādi ad aligd. z tñ in his duobus casibus votū nunq̄ tenuit: neq̄ a p̄ncipio neq̄ ꝓcessu tēporis cū impedimētū staret tēpore emissionis voti. ¶ Si aūt impedimentū tūc nō suberat: sed supuenit postea: vtpote qz seruit corpore vitiatus vel incidit seruitutē aut alia impedimenta iuris ad ꝓmotionē. Dicēdum q aut illud impedimentū accidit sine inuolūtarie: aut aliqualiter volūtarie. Si ꝓmo modo cessabit obligatio voti. vel si sect⁹ est a laborib⁹. i. abscisa fuerunt genitalia vel corpe mutilatus est. vel incidit in lepzā: aut effect⁹ est seruus. Iz in his subdistinguitur: qz quedā habēt cām cōtinuam z perpetuā impediēdi vt est mutilatio: z simplr soluit votum: z in talibus nulla fit cōmutatio: qz votum nō manet: z sine culpa est effectus impotens ad soluendū. Alia habēt cām tēporalem: z ista nō tollunt obligationē voti: sed impediūt solutionem vel executionē sicut est seruitus. naz quādiu quis māserit in seruitute nō est ad sacra ꝓmouendus. cessante aūt seruitute ꝓmouebit: z tādiu cessat a solutione voti. ¶ Alia sunt impedimenta voluntarie inducta: vel saltem ex aliquo actu nostro vt est cōtractus mr̄imonij z irregularitatis ex homicidio. Sīge enī vouerit suscipere sacerdotiū: z postea ꝛtrabat per verba de p̄senti soluit votū: qz nō p̄t ordinē sacrū assumere cōiugatus exi stens. nā per mr̄imoniū sequēs soluit votū de suscipiēdo ordinem sacrū z de intrādo religionē: qz ista vota sunt simplicia: z matrimoniū sequēs est maioris vinculi quādo est cōsūmatū q̄ votū simplex. si enīz nō est cōsūmatū adhuc pōt implere votuz vouēs: qz pōt intrare religionē z ibi ministrabit in sacerdotio. si aūt cōsūmatū est matrimoniū nō fiet: sed statiz solutū est votum. z nō facimus hic distinctionem an ista vota sint simplicia: vel solēnia: qz nō possunt esse nisi simplicia. Nā votū de suscipiendo ordinē sacrū semper est simplex cuz nō solēnizet nisi in ipsa actuali susceptione ordinis sacri: z votū de intrādo vel p̄fitendo religionē semper est simplex cū solēnizatio ipsius nō fiat nisi per expressam aut tacitā professionē factā alicuius de religionibus per sedē apostolicā approbatis de voto z voti redē. c. vnico lib. 6. Iz vulgariter loquētes dicūt votum solēne vel solēniter emissum: quādo plurib⁹ astātibus quis vouet se religionem intraturū: aut aligd hmōi. maxime si illud iuramēto cōfirmat. z dicūt simplex. i. tacitū vel nō publice factū z sine validatione iuramētali emissuz. id vero in quo accidit publice eē emissum z cū cōfirmatione iuramēti dicūt esse solēne. z iura interdum dicūt talia vota esse solēnia vel solēniter emissa: sed nō eē illā solēnitatē que de iure matrimoniū sequēs ꝛtractū dirimat vt p̄z. c. c. lib. 6. cū dicit. reliqua aūtē vota z si quādoq̄ mr̄imonium impediant ꝛtrabere dicit: z q̄to solēnius z manifestius sunt emissa tāto ꝓpter pluriū scandalū z exēplum uurior pnia trāsgressoribus debeat. ⁊c. ¶ De tali ergo emissione voti siue ad suscipiēdū ordinē sacrū: siue profitendū religionē. dicēdū q semper est simplex: ideo nūq̄ pōt impedire matrimoniū postq̄ cōtractū fuerit. i. dirimere illud: sed solū impedit ne cōtrahat. si aūtē de facto cōtraxerit vouēs z cōsūmauerit per copulā dissolutum est votū. tamē est imponenda pnia trāsgressori ꝑm arbitrium cōfessoris. sed ista nō est equalis oibus. imo q̄to aliquis votū suū magis publicauit cozā pluribus emittēdo vel maioribus solēnitatibus firmauit: tāto est ei uurior pnia imponenda eo. c. in fine. z hoc fit ꝓpter duo. Primo qz ille qui indixit plures solēnitates ad validandū habuit aīum magis veterminatū ad se obligandū: ideo magis obligabatur: qz tātuz quis obligatur q̄tum se vult obligare cū obligatio ex volūtate nasc̄at. z q̄to magis se obligauit si cōtraueniat est maior trāsgressio: z cōsequēter maior penitētia imponēda. Secūda ꝓpter scādalū: qz q̄to quis votū suum cozā pluribus expressit: tāto est maius scādalū si postea videant eū ꝛtra agentē. ideo tāto est grauius peccatum z uurior penitētia. z hoc solū tāgitur in allegato. c. lib. 6. Hoc aūt facto: ideſt suscepta penitētia poterit manere in matrimonio suo sine aliquo scrupulo petēdo z soluēdo debitum quia tale votū emiserat tā cū illa vroze quā accepit q̄ cuz alia fiquā superduxerit illa mortua: vel soluto alīs matrimonio si accidat solui. ¶ Sed aliqs obijciet q ille qui cōtraxit z cōsūmauit matrimoniū tenebit manere cū vroze q̄diu illa viuit: qz est fortius vinculū matrimoniū. tamē mortua vroze tenebit ꝓfiteri religionē: vel suscipere ordinē sacrū sicut vouerat: qz iaz est ablatum impedimētum exequēdi promissum: sicut dicebat de eo q incidit in seruitutē post votū emissum de suscipiēdo ordinē sacrum: qz tūc non possit ordinari nō soluit votuz sed differtur executio: ideo ablata seruitute siue cessante tenebit ordinem sacrum recipere vel intrare religionē si illud vouit. ¶ Dicēdū q nō est simile: qz seruitus nō habet naturā impediendi ordinē sacrum de se suscipi: qz z pōt seruus manens ordinari iz non debeat fieri: z in seruitute nihil est qō opponat sacro ordini: aut obseruantie religionis. sicut est in matrimonio: qz in matrimonio est necessitas reddēdi debitū: qō est cōtra castitatē que necessario inducit in susceptione sacri ordinis: aut in professione religionis: ideo matrimoniū cōtractū z maxime ꝯsumatū dissoluit votum de suscipiēdo sacrū ordinē z de intrando religionem. seruitus autē nō habet aligd cōtrariū de se ad religionez vel ordinē sacrū: qz nō est ibi ꝛtrarietas ad aligd de votis eēntialibus religionis. Etiā qz matrimoniū de se habet cām perpetuam. nā est indissolubile per totā vitā: ideo dissoluit votuz de religione z de suscipiendo sacrū ordinē. Secus de seruitute qz nō habet perpetuitatē: ideō nō dissoluit votū: sed differēdo impedit executionē ad tēpuz. Ideo dicēdū q vouēs religionē intrare vel suscipere sacrū ordinē: si cōtrabat z cōsumet mr̄imonium dissoluit votū: z pro trāsgressione voti imponet ei pnia qua cōpleta securꝰ manebit i cōsciētia sua reddēdo debitū z petendo. z si cōtingat mozi vrozē vel dissolui matrimoniū poterit licite cōtrabere cū alia: z iā nō erit ei penitētia imponenda: qz nō est transgressoz voti: cū votū semel extinctū nō possit reuiuiscere. ¶ Si autē incidit in irregularitatem ex homicidio: aut hmōi que irregularitas ꝛtrabit ex ꝓprio actu. est dicēdū q ad votum religionis nihil obstat irregularitas: imo facilius dispēsatur q̄tum ad quasdā irregularitates cuz ꝓfessis religionē q̄ cum nō ꝓfessis. z dato q nō dispensetur q̄tum ad hāc irregularitatē nihil obstat cū possit esse obseruātia regularis cū irregularitate cōtracta que solū impedit ꝓmotionē. ¶ Si autē voluit suscipere ordinem sacruz ad ministrandum in eo est dicendum q tenetur agere si possit obtinere dispensationē. si aūt nō obtinuerit soluitur votū. z tunc dicēdū q nō est cōmutatio vlla voti facienda cū non teneat votū. Si tamē petitur an sit aliqua penitētia imponenda pro hoc q nō pōt implere totum qō emisit. Dicēdum q aut peccauit in actu in quo cōmisit irregularitatez: aut nō. Si nō peccauit. putāt quidā q nec̄ tenetur pro voto aliquid facere: neq̄ saltē penitētiā. si autē peccauit q penitētiam aliquā faciet: iz nō fiat cōmutatio. ¶ Sed istud non stat: qz aliquādo quis incidit in irregularitatem sine peccato: z videtur q sponte incidat. sicut in illo qui iudicis officiū in criminalibus inter laicos assumere vult. ex quo sequit q interdū dictet sentētiā sanguinis z pferat ex qua sequit irregularitas: z nō peccauit iste in hoc cū potius mereatur occidēdo malos. z tamē qz iste cum sumit hoc officiū scit inde factura irregularitatem: sciat semp hoc efficiendū ad impletionē voti inhabilem peccat quasi sibiipsi cōtrarius. ¶ Et ideo dicēdū q in isto non debet esse cōmutatio voti: qz votū dissolutū est. tamē debet imponi penitētia: qz spōte egit cōtra votum suum assumēdo illud officiū. sicut ille qui cū vouisset intrare religionē contraxit matrimoniū z cōsūmauit illud. nā imponitur ei penitētia. c. vnico de voto z voti redē. lib. 6. z illi vero imponit cōmutatio voti. z tamē ille magis directe agit ꝛtra votū q̄ assumēs iudicis officiuz in criminalibus: cū fit possibile istū nō incurrere irregularitatē. ergo neq̄ isti debet imponi cōmutatio: sed solū penitētia aliqua. ¶ Alij vero qui homicidiū commiserūt volūtariuz si illud egerūt ex iracūdia vel alīs nō ex tali ꝓposito: neq̄ aduertere poterāt an eoz actu seq̄bat tūc irregularitas: nō solū nō est cōmutatio voti iponēda cū votū nō teneat: iz neq̄ vī iponēda ꝓ hoc q nō possunt iplere votū iā effecti irregulares: iz solū ꝓ peccato qō cōmiserūt in ipso actu homicidij. nisi diceret q iō

quis

Impedimēta volūtarie ducta.

Nota q qd solēnizat votū i no. te. z qd sit votū solēne.

Maioz penitētia ē iponēda q̄to ē magis publicū. 2.rō.

2.rō.

Obiectō

Rñsio.

An irregularitas obstet voto religionis.

An sit aliq̄ pena iponēda ꝓ hoc q nō pōt implere totuz qō emisit.

Nōnul. opio.

Im pba.

Doc. opi

quis cōmittere voluit homicidiū vt efficeret irregularis: ⁊ nō posset ꝓmoueri. qꝛ tunc nō solū pro homicidio imponenda est pnīa: sed etiā qꝛ sponte: ⁊ opera data se impotentē cōstituit ad votū soluendū. ¶ Alia aūt vota sunt de agēdo aliqd determinatum vt dādo elemosynā vel orādo: aut peregrinādo: ⁊ de huiusmodi. ⁊ q̄ntū ad hec regulariter qlibet qui est sui iuris est potens: ⁊ ideo nō debēt talia vota in aliud cōmutari neq̄ redimi in pecuniā: sed fieri debet id qđ per votū promissū est. ⁊ sic apparet ꝙ in nouo testamēto nō habet locū cōmutatio votorū in pecunia que dicit quedā redēptio eoꝝ. De votis antē in veteri testamēto secus est: qꝛ quedā vota pp inhabilitatē ꝑsonarū ad exequendū ea cōmutabant in pecuniam. ⁊ sunt illa de qbus hī hic.

Q̄ō. 7

A

Q̄ñ vota i vet. test. redimebātur pecūia ⁊ q̄ñ nō. Uota q̄ ɔsistebāt in dādo aut faciēdo nō redimebāt sꝫ ꝑfecte ɔplebāt.

¶ Sed dicēdū ꝙ nō redimebant oia vota. i. cōmutabantur in pecuniā in veteri testō: sed quedā ipsoꝝ. Pro quo cōsiderandū ꝙ in voto aut quis vouebat seipsū: aut aliqd sui: qđ cōsistebat in dando vel faciēdo aut nō faciēdo. ⁊ ꝑsupposito ꝙ persona vouēs stet potēs seipsam obligare de quo determinatur Nume. 30. c. Est dicēdum ꝙ votum in dando aut faciēdo: vel non faciēdo nō redimebatur. sed cōplebit sicut ꝓmittebat eo. c. s. siquis viroꝝ votum vouerit dño aut se restrinxerit iuramento nō faciet irritū votū suū: sed omne qđ ꝓmiserit implebit. ⁊ hoc est vt siquis voueret dare obsequiū tenebatur ad illud precise: ⁊ nō erat alia redēptio. sic etiā siquis voueret ire ad tēplū domini peregrinādo in aliqbus tēporalibus in quibus alis nō erat obligatus ex lege tenebat ire: ⁊ nō debetur aliqua pecunia pro remissione huius voti. sic etiā siquis voueret ieiunare vel abstinere ab aliqbus delectationibus qđ erat in nō faciēdo vel affligere carnē suā ꝓpter deū: tenebitur illud facere vt se flagellare: vel alis macerare carnē ⁊ nō redimebat istud votū in pecunia: sed fiebat qđ ꝓmissum erat Nume. 30. c. s. si vouerit ⁊ iuramēto se cōstrinxerit: vt per ieiuniū vel ceteraꝝ reꝝ abstinētiam affligat aīam suā in arbitrio viri erit vt faciat: siue nō faciat. q. d. nō erat mediū nisi facere si votū teneret: aut nō facere si votum nō teneret. si tamē teneret nō erat pecunia dāda in redēptionē: sꝫ soluēdū qđ ꝓmissū erat.

B

De votis i qb⁹ seipsū vouet homo.

¶ Alia sunt vota in qbus seipsū vouet homo. ⁊ ista in nouo testō reducunt ad duo. vnū est votū religionis in quo seipsum quis tradit deo ad permanēdū in perpetuū in obseruātia regulari ꝓpter ipsū. Aliud est votū quo se quis vouet ad ministrādū in perpetuū in sacro ordine. ⁊ per hoc etiā tradit seipsum quis deo: qꝛ obligat se ad cōtinētiam ⁊ obseruantiā quādā spālis vite que nō est in alijs hoibus ex necessitate religionis chrīane: ⁊ ita nō est ex necessitate salutis. ⁊ ideo nō pōt esse ista obligatio nisi ꝑpetua: qꝛ suscipiendo sacrū ordinem manet ꝑpetua obligatio ad custodiā castitatis ⁊ ad recitādas horas canonicas. ad que duo nō tenent alij homines religionis chrīane. hec duo vota sunt in nouo testamēto quib⁹ seipsum qs tradit deo. In veteri autē testamēto nō respōdent alia duo his. nā ad hoc ꝙ est vouere religionem nihil rñdebat in veteri testamēto eo ꝙ nō erant ibi religiones aliq̄ approbate sicut nūc sunt in ecclīa. ᵇ Nam nunc lꝫ varie sint religiones in oibus est cōcordia triū votoꝝ essentialiū. s. castitatis: paupertatis: obediētie: ⁊ ista sunt essentialia oibus religionibus. qđ neq̄ papa cū religiosis pōt super his dispēsare. extra de regularibus. c. cū ad monasteriū. ᵃ Sꝫ in veteri testō nullus modus viuēdi erat approbatus in quo ista obseruarent maxime de castitate vel ɔtinētia. imo aliquo modo repugnabat statui veteris testamēti: vbi oēs viri ⁊ femine vacabāt ꝓli: ⁊ erat ibi opprobriū nō gignere. sicut dicit Exo. 23. c. nō erit sterilis ⁊ infecūda in terra tua. ⁊ Deut. 7. c. dicit. nō erit sterilis vtriusq̄ sexus tā in hoibus q̄ in gregibus. Unde lex dei nō approbauit aliquā religionē in veteri testō in qua teneret ɔtinētia carnis. ⁊ dato ꝙ precedēte tēpore fuerūt multi viri religiosi inter iudeos. i. qui se valde tradebant diuino cultui. sicut dicit Actu. 2. c. s. erāt aūt iudei viri religiosi habitātes in hierlm ex omni natione que sub celo est. tamē nunq̄ fuit inter eos institutus aliquis modus viuēdi in quo abstineret a venereis. sic patet ex eo qđ tāgit Josephus lib. 2. de bello iudaico. vbi describit oēs sectas iudeoꝝ: ⁊ precipuā inter eas ostēdit esse sectā hesenoꝝ ⁊ illos viros esse vt sanctissimos: quoꝝ obseruātias ad laudē gentis sue ibi describit: ⁊ tamē illi nō tenebāt ɔtinētiā cū habebāt vxores. ⁊ ista adhuc secta nimis tarda instituta fuit: qꝛ nō longo tēpore ante chrī natiuitatē sicut neq̄ secta phariseoꝝ.

Clericus tenet ad duo ⁊ his nihil corrñdebāt i ve. test. In ve. te. nlla religio erat apꝓbata p deū nec erat votū ɔtinētie.

ᵇ In q̄ cōcordant oēs religiōes. ᵃ in trib⁹ votis nō pt dispēsar papa. Joseph⁹ qd dicat d religiosis sui tēporis.

C

Religio i qb⁹ ɔsistit.

Nō erat aūt aliquid in veteri testamēto qđ pertineret ad specialē modū colēdi deum nisi votū nazareoꝝ. ⁊ ideo hoc pōt aliquo modo correspōderi religioni in nouo testamēto. sed multū differt: qꝛ religio consistit in speciali cultu dei q̄ntum ad operationes spirituales quales sunt in abstinentia a venereis: ⁊ abdicatione proprietatis ⁊ obediētia atq̄ alijs cerimonialibus. obseruatio aūt nazareoꝝ tota cōsistebat in cerimonijs carnalibus. s. nō manducare vuas: nō bibere vinum: non tondere capillos: aut barbam nō contaminari super aliquo mortuo: ⁊ in similibus vt pꝫ Nume. 6. c sed non erat ibi obseruatio castitatis: neq̄ ieiunia spāliora: aut oratio: vel aliquid spūale. sed inq̄ntum ista obseruatio erat a deo insinuata omnibus qui vellent eā tenere tā viris q̄ feminis: sicut sit in religiōe erāt aliquid simile religioni.

Uotū nazareoꝝ ñ erat religio.

¶ Sꝫ dicēdum ꝙ nō erat vt religio ꝓpter causam supra positā. etiā quia professio religionis causat obligationē perpetuā ad manendum: sed votū nazareoꝝ nō erat de se perpetuū: sed ad nutum. Poterat enim quis vouere obseruātiam illā ad paucū tempus vel in perpetuum: ⁊ cerimonie obseruationū eedē erant in nazareis perpetuis ⁊ temporalibus: sed qui erant tēporales in expletiōe tēporis illius faciebāt quedā sacrificia ⁊ cerimonias alias quas nō faciebant ꝑpetui nazarei. eo ꝙ nūq̄ finiebat tēpus voti eorū nisi per mortē. de quibus habet Nume. 6. c. vnde poterat aliquis per sex vel septem dies solos obseruare hoc votū. sic fuit de beato paulo qui ad ostēdēdū se obseruare legē moysi per septē dies seruauit votū nazareoꝝ: ⁊ rasum fuit tunc caput eius cum capitibus alioꝝ qui hoc votum seruabāt: ⁊ oblata est pro eo oblatio ſm consuetudinē nazareoꝝ: vt pꝫ Actu. 21. c. ⁊ ideo nō erat proprie in nazareis sicut in religione: sꝫ dicebantur illi se tradere deo per votum illud: sicut ꝓfitentes religionem seipsos tradunt deo. ⁊ ob hoc votū nazareoꝝ nō poterat redimi: sed qui se voueret ad illam obseruātiā obligabat illam tenere sicut vouerat: qui tamē seipsos vouebāt deo in veteri testamēto redimebant votū suum sicut hic dicit.

D

Nota de btō paulo q̄re hoc fecerit.

¶ Si tñ esset aliqua obseruatio vel modus viuendi institutus ab hominibus tēpore veteris testamēti: in quo abundāti⁹ coleret deus q̄ per solam legē datā a deo: siquis voueret illum modū tenere: siue tēporaliter siue in perpetuū obligabatur: qꝛ deus dicit ꝙ quicquid viri vouerent implerent ⁊ nō redimebat votum. sicut siquis vouisset sectā hesenoꝝ inter iudeos que videbatur esse sanctissima: vel vouisset sectā phariseoꝝ: qui etiā viri religiosi saltem in habitu videbant: lꝫ multas doctrinas falsas habebant. sicut eis Chrs cōuincit Mat. 16. ⁊ Mar. 7. c.

Ministrationi sacerdotali i nouo qd corrñdebat i vet. testō.

¶ Quātum ad aliud votū qđ erat in nouo testamēto cum quis vouet ministrare deo in ordie sacro: in veteri testamēto respōdet votum de ministrādo deo in officio sacerdotali vel leuitico: qꝛ ibi fiebant illa ministeria sicut nūc fiunt in sacris ordinibus ministrationes. ⁊ etiā poterat se quis tradere domino ad hoc vouēdo se in perpetuū ad tales ministrationes: sicut mater samuelis vouit ipsum ad ministrādū in perpetuū corā dño. 1. Reg. 1. c. ¶ Sed circa hoc est differētia sicut supra tactum est in nouo ⁊ veteri testamēto: qꝛ nūc quilibet est potēs ministrare cū nemo sit prohibitus nisi habeat certas irregularitates. In veteri aūt testamento non licebat ministrare in sacerdotio nisi solis filijs aaron: neq̄ licebat ministrare alicui in officio leuitico nisi solis leuitis de stirpe leui Nume. 1. et. 3. c. et. 17. ⁊ ideo nō licebat alicui vouere se ad hoc nisi eis quibus licebat ex genere.

E

¶ Sꝫ de istis est dicēdum ꝙ lꝫ cōpeteret eis posse ministrare nō ministrabāt omni tēpore: qꝛ multi erant. neq̄ etiā semp erāt in loco sanctuarij: ⁊ ideo poterant se ex voto obligare ad manendū in loco sanctuarij pro semp vel ad tēpus quo ex lege nō obligabātur. nā pro eo tēpore quo obligabant nō poterāt vouere: qꝛ frustra esset. etiā deus hoc vetabat vt patet infra in lrā. s. ꝑmogenita q̄ ad deū pertinēt nemo sanctificare pōt: neq̄ vouere. q̄ntū ad tēpus āt quo nō obligabant manere in sanctuario poterāt vouere. ⁊ hoc siue ꝙ in ꝑpetuū maneret: siue ꝙ ad tēpus ⁊ manebāt tēpore quo vouerāt. Jubebat aūt deus ꝙ leuitis ⁊ sacerdotibus qui vellēt manere in loco sanctuarij. s. tēpore quo nō obligabant daret semper portio quedā ciboꝝ ad sustētationē: sicut illis qbus ministrare cōpetebat ex necessitate officij Deut. 18. c. Ad istud autē nō se poterāt vouere laici: qꝛ erat eis interdicta ista ministratio. ⁊ si se vouerēt nō teneret votū. imo sicut vouere erat pctm̄: qꝛ volebat qs sibi vsurpare qđ erat ei a deo vetitū. Sꝫ loco vni⁹ succedebat votū quo se hoies simplr deo vouebāt. nā si licitū eis esset quādo se deo simplr vouebāt: intelligit ꝙ ei ministrare semp deberēt in sanctuario: qꝛ tñ nō licebat cōmutabat deus istud votum in pecunia qđ est redēptio voti. ⁊ dabat ꝑciū qđ taxat hic. ⁊ istud solū votū est qđ redimebat in veteri testamento. s. quādo quis nō sacerdos: neq̄ leuita se deo simpliciter offerebat. cetera autē vota si tenerent cōplebantur sicut fuerat facta ꝓmissio. ⁊ ratio differētie est: qꝛ in

oibus aliis erāt psone habiles ad iplēdū qȯ vouebāt. in hoc aūt nō: ideo hic nō fiebat impletio: ꝫ cōmutatio in pecunia sicut hic dicit. ¶ Sꝫ obijciet ꝙ istud votū nō debet cōmutari neq̧ redimi: qꝛ votū qȯ nunq̄ꝫ tenet nō cōmutat neq̧ redimit: sicut si quis nō sui iuris existēs vouet offerre pecuniā cū ille nihil habeat neq̧ habere possit nō tenet votū: neq̧ imponit aliqd aliud voueti. Idē siquis cōiugatus existēs voueret intrare religionem vel facere aliqd qȯ repugnaret redditioni debiti vel impediret eaꝫ. nā neq̧ votum cōplet: neq̧ aliquid loco eius. ꝛ sic fiebat in veteri testō. nā quādo votum nō tenebat vt qꝛ emittebatur a persona que nō erat sui iuris q̄ꝫtū ad illud dicit ꝙ fiebat votū irritū: ꝛ deus erat ꝓpitius vouenti: ꝛ nō imputaret ei ad peccatū nō faciēdo aliquid pro illo vt pꝫ Nume. 30. c. ꝛ tñ si quis laicus vouet seipsum deo nō tenet votum: qꝛ nō pōt ei applicari ad ministrādū. ergo nō fiet aliqua redēptio voti. ¶ Dicēdum ꝙ si votū emissum nō tenet nō fit aliqua cōmutatio pro eo vel redēptio: ꝫ pōt imponi interdū aliqua pnia vouēti temerarie. quādo autē quis vouebat se deo tenebat votū: ideo volebat deus ꝙ fieret cōmutatio. ¶ Circa qȯ sciēdū ꝙ quādo aliquis se vouebat deo aut expresse vouebat se ad ministrandū in officio sacerdotali vel leuitico: aut vouebat se deo simplr̄ nihil vltra exprimens. Si primo modo non tenebat votū si vouens esset laicus: neq̧ etiā cōmutabat vel redimebat: ꝫ erat simpliciter irritū. ꝛ peccabat qui sic voueret. Si aūt simplr̄ se voueret deo tradebat se homo q̄ꝫtū iusserat deo qui poterat eū acceptare multis modiꝫ ad obsequiū: ideo intelligebat in eo sensu quo melius valere poterat: cū potius debeat res interpretari vt valeat q̄ꝫ vt pereat. Sꝫ ad aliquē vsuꝫ poterat deus applicare hominē illū qui nō esset fm legem ab eo datā illicitus: vt portare aquas ad sanctuariuꝫ: ꝛ cedere atq̧ portare ligna ad sacrificia: facere sartatecta templi: ꝛ huiusmodi que cadunt in laicos. sicut fuerūt laici illi q fecerūt sanctuariū dñi in deserto. s. ooliab de tribu dā ꝛ beseleel de tribu iuda Exo. 31. c. votū ergo sic emissum valuit: ꝛ sic erat tale qȯ posset mutari. an tñ deceret cōmutari dicet infra. ¶ Sꝫ obijciet ꝙ erat cōtra legē dei cōmutari vel redimi tale votū: qꝛ in lr̄a dicit. omne qȯ dño ꝯsecrat: siue homo fuerit: siue aial: siue ager nō vendet neq̧ redimi poterit. ergo nunq̄ꝫ dāda erat pecunia ꝓ eo qui se vouerit: qꝛ hoc erat votū redimi. ¶ Dicendū ꝙ ibi nō dr̄ omne qȯ dño vouet nō poterit redimi: sed omne qȯ cōsecrat applicat imediate deo. i. ad aliquē actū qui est imediate in cultū dei: ꝛ talia nō redimuntur: sed manēt in illo actu applicatiōis. q̄ꝫtū ad hoies dicebant cōsecrari sacerdotes vel leuite: qꝛ applicant imediate ad cultuꝫ diuinū: ideo siquis illoꝝ se teneret ad deo ministrādū nō poterat p̄cio aliquo redimi: sed oportebat cōpleri qȯ ꝓmissuꝫ erat. secus aūt erat de laicis qui nō poterāt sic deo applicari: sed ad actus multū remotos: ideo isti dicebant voueri: sed nō cōsecrari. ꝑꝑ qȯ poterāt isti redimi ꝛ nō erat cōtra legē. ¶ Nūc autē rñdendū est ad id qȯ querebat supra. s. ꝙ poterāt acceptari laici quādo seipsos vouebāt deo. ergo nō erat votuꝫ eoꝝ redimēdum in pecunia. Dicēdū ꝙ si se expresse vouerent ad aliquā ministrationē que eis licita esset admitterent ꝛ nō redimeret votum eorū. ꝛ sic esset siquis se voueret ad manendū in tēplo diebus ꝛ noctibus in ieiunijs ꝛ orationibus. nā istud non erat aliqua ministratio spālis leuitarū aut sacerdotū: ꝛ ideo erat licitū laicis. sic patet de anna ꝓphetissa filia phanuel de tribu aser q̄ diebus ꝛ noctibus nō recedebat de tēplo in ieiunijs ꝛ orōnib⁹ Luc. 2. c. ꝛ illa erat femina cui minus liceret quecūq̧ ministratio sacerdotalis ꝛ leuitica q̄ꝫ viriꝫ. ergo a fortiori liceret cuilibet viro illud agere. ꝛ qȯ alicui simpliciter agere licet: licebit ex voto. si autē nō se voueret laicus spāliter ad aliquā ministrationē sed voueret seipsum simplr̄ deo fiebat redēptio voti: qꝛ ꝫ sub hac generalitate posset aliquid inueniri cui homo ille traderet perpetuo in cultū dei: cuꝫ ille nō determinaret neq̧ deus determinabat: sed redēptionē voti imponebat. sicut patet hic.

¶ Sed queret cū in isto voto simpliciter emisso posset inueniri aliqȯ ministeriū cui homo traderet vel applicaret in perpetuū ꝓpter deū: q̄re nō tradebatur illi sed redimebat votū. Dicēdū ꝙ cū aliquis se simplr̄ vouet deo se totū tradit deo debet intelligi applicitus esse illi rei in qua magis pōt esse deo traditus. ꝛ sic in nouo testamēto si aliquis se simplr̄ deo voueat: intelligit ꝙ debet ꝓfiteri aliquā de religionibus approbatis: qꝛ nihil est in quo magis seipsum deo tradat q̄ꝫ in obseruātia regulari in qua homo seipsuꝫ totū tradēs deo nihil sibiipsi relinquit. vnde si in veteri testō fuissent religiones alique approbate sicut in nouo testō: q sic se voueret ꝓfiteret aliquā illaꝝ. ꝛ tñ nulla erat vt ostensuꝫ est supra. ideo habebat locuꝫ redēptio voti ꝛ nō nunc. ¶ Secūdo qꝛ si velimus accipere de reliqs applicatiōibus ad deū cum sint ad aliquod ministeriū vel specialē actū dei oportebat illum assignari: ꝛ illa aut esset spūalis aut corpalis. spūaliꝫ autē erat sicut manere in ieiunio ꝛ orōnibus: sicut faciebat anna ꝓphetissa Luc. 2. Corporalis autē erat pro maxima pte ministratio sacerdotū leuitarū ꝛ gabaonitaꝝ. prima nō veniebat noie huius voti gn̄aliter emissi: qꝛ nō pōt cadere sub voto nisi id qȯ cōcipit a vouente: aut intelligit ex verbis eius rōnabiliter intellectis. ꝛ tamē sic vouēs nō poterat cōcipere aliquā talem applicationē ad deū cū illa nō fuisset adhuc. sic eniꝫ nūc est qꝛ siquis se vouet deo ad seruiendū ei in religione vel in spāli obseruātia: nō pōt intelligi de religione que nōdū est: sed de illa que est ꝛ nō de q̄libet que est: sed de alqua de illis que sunt ꝑ ecclīam approbate. ꝛ ita volūt iura que nō cōcedunt solēnizari votū. i. esse firmū ad hoc ꝙ dirimat mr̄imoniū qȯ postea ꝯtractum fuerit per ꝓfessionē cuiuslibet religionis: sed solū per professionē alicuius earū que sunt per sedē apostolicaꝫ approbate de voto ꝛ voti redē. c. vnico lib. 6. Sed in veteri testamēto nō solū nō erat aliquis modus religionis approbatuꝫ per legē dei: immo nōdū erat institutus: qꝛ secte alique que videbant eē alicuius religionis inter iudeos sicut hesenoꝝ ꝛ phariseoꝝ pauco tempore ante Christum institute sunt vt dictum est supra. ergo per votū sic generaliter emissum nō veniebat aliqs moduꝫ viuendi spūalis manendo semꝑ in tēplo in ieiunijs ꝛ orōnibus: ꝛ potissime cū ista esset res nimis ardua non veniret in generali sermone: sed per spāle votū. Si autē accipiamus corpales ministrationes sicut erāt sacerdotū ꝛ leuitarū. Dicendū ꝙ nō veniebant in hoc voto cū laici essent psone inhabiles ad hoc. solū aūt manebat ministeriū gabaonitarū qȯ erat in cōportādo aquas ꝛ cedēdo ligna pro tēplo dñi. ¶ Et doꝫ ꝙ ad hoc nō debuerūt applicari qui se deo simplr̄ vouebāt. Prio qꝛ gabaonite multi erant qui sufficiebant ad hāc ministrationē: ꝛ supabundabant: ideo superuacuū erat adiungere alios ministros in hoc. Secūdo qꝛ istud erat ministeriū seruile ꝓprie. ꝛ deus ꝑꝑ honorē populi sui volebat illos huic ministerio applicare: ꝫ illos qui erāt serui. s. gabaonitas chananeos applicuit. Tertio qꝛ nō solū hic erat seruitus sed ꝛ abiecta seruitus: qꝛ in maledictionē ꝛ opprobrium dictū fuit hoc gabaonitis: qꝛ deceperāt israelitas. vñ dixit eis iosue. itaq̧ sub maledictione eritis ꝛ nō deficiet de stirpe vestra ligna cedēs aquasq̧ cōportās in domū dei mei. Josue. 9. c. sed iudei nō applicarent illi ministerio qȯ erat datum sub maledictione: ideo nō debebant ad hoc applicari. Quarto qꝛ in hoc grauaret magis sanctuariū. nā sanctuariū ꝓuidebat de expensis oibus ministrātibus in quocūq̧ ministerio: siue sacerdotali: siue leuitico: siue laicali: qꝛ q altario seruit viuere debet de altari. 1. Corin. 9. c. iō cū ministrarēt gabaonite ferendo aquas ꝛ cedendo ligna prouidebat eis de expensis sanctuarij. Si autē multi alij de israelitis applicarētur deo ad hoc ministerium nō sufficerēt expense sanctuarij ꝛ supabūdarēt ministri. ꝛ sic nō esset ꝯueniēs aliquod. ideo nō debuerūt applicari ad hoc ministeriū qui sic se vouebat. Neq̧ ad alia ministeria laicalia applicari debebāt vt erat facere sartatecta dom⁹ sanctuarij: qꝛ ista nō erat quotidiana ministratio: sed aliquādo fiebat ꝓ multo tēpore. vnde nō expediebat pro hoc habere ministros spāliter assumptos: sed quādo opus erat vocabātur laici mercēnarij qui illa facerēt. ¶ Tertio quātū ad p̄ncipale: qꝛ per hoc votum multi se deo vouerēt: ꝛ tamē nulla erat ministratio laicalis neq̧ oēs simul in qua tot ministri essent ꝯueniētes quot de laicis se vouerēt: ideo nō debuerūt ad aliqȯ ministeriū applicari sed redimi votū. ¶ Quarto per istud votū quo se deo vouebant impendebāt quēdā cultū deo: ꝛ cultus dei est semꝑ ampliādus ꝛ nō imminuēdus cū sit grauissimū peccatū distrahere hoies a cultu dei. sicut dicit. 1. Reg. 1. c. qꝛ erat peccatū pueroꝝ. i. filioꝝ heli grāde: qꝛ distrahebāt hoies a sacrificijs dei. ꝛ tñ si vouētes se deo applicarent talibus ministerijs q̄libus gabaonite rari se vellent vouere: qꝛ hoies magni statuꝫ ꝛ honoris nō se traderent huic seruili ministrationi. nulla autē applicatio ad deum poterat minus recusari q̄ꝫ illa que cōmutabatur in pecuniam cū cuilibet cōueniat ꝙ posset dare aliquā pecuniā: ꝛ nullus erubescat: neq̧ durum iudicet. ideo fuit ꝯueniēs cōmutari tale votū in pecuniā: ꝛ nō applicari hoies ad ministeriū aliqȯ. ¶ Quito ꝛ p̄cipue qꝛ nulla mistratio neq̧ aliqs moduꝫ viuēdi poterat ꝯuenire oīb⁹ q sic se vouebāt. nā vouebāt se sic masculi ꝛ femine pueri ꝛ senes: a puero vnius mensis vsq̧ ad quācūq̧ etatem vt pꝫ in lr̄a. ꝛ tamē masculis ꝛ feminis: pueris ꝛ veteribus fm

Marginal notes: Obiectō. F. Qñ nō poterat ipleri votū an cōmutabat i alio: ꝛ an iponebatur pecunia vouenti. — Rñsio. — Duplr̄ aliqs se deo vouebat. An vota laicoꝝ qb⁹ se deo vouerēt tenebāt aliqñ vel erāt sꝑ i pecuniā ꝯmutāda. — G. Obiectō. — Rñsio. — Ad argm̄. — Q̃ō. 8. A. Votū laicorūq̧ cōmutabat cum possēt laici deo applicari. 1. rō. — 2. rō p̄ncipalis. — B. Secte alicui⁹ religiōiꝫ iter iudeos. — In q. ꝓcedē. b. — Primo. — Scḋo. — Tertio. — Quarto. — C. — 3. rō p̄ncipalis. — 4. rō. Dei cult⁹ est sꝑ ampliādus. — 2. rō.

bus ſm omnē differentiā etatis nō pōt cōpetere aliqua vna mi
niſtratio vel modus viuēdi:ideo nō debuerūt qui ſic vouerent
Redemptio i pecunia oi etati z ſexui ꝯpetit. ad aliquid certū applicari:ſed potuerunt redimi:qz redēptio in
pecunia omni etati z ſexui cōpetit. ¶Sexto qz ſimile faciebat
deus in aliis. nam oēs primogeniti erant deo debiti z libera-
uerat eos de morte in egypto Nume.3.c.z non poterant ei ap-
plicari ad cultum ſacerdotalē vel aliā miniſtrationē: qz iſte fue
rant date filijs aaron z leuitis Nume. 1.et.16.et.18.c. ideo ne
obligatio illa maneret nō ſoluta iubebat deus q̄ p̄mogeniti bo
minū redimerētur dato pro eis precio Exo.13.z infra in lfa.z
D dabātur pro quolibet quinq; ſicli Nume.3.et.18.c.ita nunc cū
quilibet ſe voueret deo debebat applicari ad aliquē cultū eius:
7.rō p̄ncipalis. ſz nulla miniſtratio erat ad quā oēs poſſent applicari ꝺueniēter
vt oſtēſus eſt.ideo debuit in pecunia cōmutari. ¶Septio z etiā
precipue qz deus voluit prouidere miniſtris templi de aligbus
redditibus. erāt enim ſacerdotes z leuite miniſtri ſanctuarij z
bis prouidere deus debebat de redditibus ſacris.ſed iſti erant
pauci:qz deus voluit imponere multa popularibus ſoluēda ne
grauarenť:z nollent ſuſtinere legē banc: ideo quesiuit modum
quēdaz per quē prouideret aliqualiter eis nō grauādo laicos:
ſed q̄ ipſi ſpōte ea darent.hoc autē fuit in votis.fiunt enim vo
ta ſponte z nō iubente lege. exp̄ſſit autē deus q̄ ſiquis ſe vo-
uere vellet deo daret p̄ciū qō ipſe taxauit hic.z hoc modo mul-
ti ex deuotione ſeipſos vouerent z ꝓuenirēt inde redditus ali
qui miniſtris.nam ſacerdotibus hoc debak vt infra dicet.z ob
hoc etiā deus taxauit p̄mū p̄ciū vouentibus.ſ.nō totum va-
lorez hominis vt ſic plures ſe vouerent:qō non fieret ſi magna
taxatio imponeretur.

A ¶Quare deus fecit votorū taxationes inequales ponēdo p̄cia
diuerſa pſonis:z in gb⁹ ſeruat eq̄litas:z in gb⁹ ineq̄litas. Qō.9.

Nunc quereť cū deus taxauerit redēptionem votoꝝ hic.
quare fecit taxationes inequales ponēdo diuerſa
precia pſonis.nam videť q̄ debuit facere taxationē equales:z
Rōes in diuerſū. hoc qz hoc precium ſoluebāt pro ſeipſis quos deo obtulerāt.Si
autē deus eos taxaret inequaliter videret q̄ nō equaliter acce
ptabat oēs:neq; erant omnes coꝝ eo equalis valoris.z tñ hoc
erat inconueniēs.ſ.ſequerētur inde inuidentie z diſtractiones
quorūdam a ſe vouēdo:ideo nō debuit eſſe inequalitas taxatio
1.rō. num. Et patet p̄imo qz ſz nos nō equaliter boies appēdamus:
deus tamē eq̄liter illos reſpicit:qz nō eſt apud deū acceptio p̄ſo-
narꝝ Actu.10.c.z ideo in oibus que nos loco dei facere debe
mus:nō licet nobis accipere p̄ſonas: ſed ita iudicare paruz vt
magnum.ſic p3 Deut.1.c.ſ.audite illos:z qō iuſtum eſt iudicate:
ſiue ciuis ſit ille:ſiue peregrinus nulla erit diſtātia perſonarū:
ita paruū audietis vt magnū:neq; accipietis cuiuſquā perſonā:
qz dei iudicium eſt.ergo deus ita paruos reſpiciet vt magnos.
z ita nō cōſtituet illis inequale precium redēptiōis: qz per hoc ſi-
2.rō. gnificaret q̄ nō faceret illos equales precij. ¶Secūdo qz ita fa
ciebat deus circa alia. nam omnes iſraelite quādo trāſibāt ad
nūerū dabāt precium pro animabus ſuis.ſ.dimidiū ſiclum:z iuſ-
ſit deus q̄ nō daret plus diues neq; minus pauper.z nō ſolum
nō fecit ibi taxationem inequalē:ſed etiā nō permiſit inequali-
ter vel plus ſolui ſi vellet vnus plus q̄ alius dare:ſed q̄libet da
ret ſolum dimidiū ſiclum Exo.30.c.z hoc erat ad tollēdas emu
lationes: ne quis putaret ſe magis ad deum pertinere q̄ alius
pertineat:aut eſſe coꝝ eo maioris valoris.ergo ad tollendū hic
3.rō. eādē contentionē debuit hic fieri taxatio equalis. ¶Tertio qz
idē obſeruauit deus in p̄mogenitis iſraelitarū qui redimebā-
tur.fecit autē deus oēs vnius valoris.ſ.q̄ pro quolibet darenť
B quinq; ſicli Nume.3.et.18.c.z ita nō plus dareť pro primoge
nito regis q̄ cuiuſlibet pauperis hominis. z hoc etiā factū eſt
Rūſi.ad q̄ſi. ad tollēdā emulationē.ſed hic etiā redimebanť pſone que ſeip
ſas vouerāt.ergo debebant poni precia equalia. ¶Rūdenduz
q̄ deus fecit taxationes inequales:z tamē ꝺueniēter fecit. neq;
tamē fecit omnē inequalitatē que fieri poterat: ſed aliquā que
ſine ſcādalo mandare poſſet.nā cū aliquis ſe deo vouebat totū
ſe tradebat.ideo ſi votū in pecunia cōmutandū erat tātum dari
debebat q̄tū homo valere poſſet venditus.z tūc eſſet oino ine
qualitas p̄cioꝝ:z nō viderenť oēs eq̄liter ad deū ptinere:ſed
gdam plus alij minus.iſtā autē inequalitatē deus nō fecit:ideo
neq; p̄miſit vēdi aut eſtimari ſicut vēdendos eos qui ſe vouerat ſed ſtatuit illis certum precium.cuius cauſe poſite ſunt ſupra.
Alia autē inequalitas eſt que nō facit aliquā cōtētionem neq;
Notādū ō ineq̄litatibus. emulationē z illā poſuit. ¶Circa qō aduertendū q̄ aliqua eſt
inequalitas ſm naturā:z eſt omnibus cōis.alie ſunt inequalita
tes a fortuna vel magis per accidēs:vt eſſe ditioꝝ: bonozabi-
liozem:potentiozē:nobiliozē:ſapiētiozē:robuſtiozē:z ḃmōi que
vel nō veniūt ex natura vel nō accidūt oibus. p̄ima inequali-
tas diuidiť in duas.ſ.in ſexum z etatez. alia habet multas par-
tes ſicut exp̄ſſum eſt. Inequalitas enīz que eſt ſm ſexū oibus
cōis eſt:qz quilibet natus eſt maſculus vel femina. Eſt autē ine
qualitas in ſexu: qz oēs mares ſunt naturaliter perfectiozes q̄
femine.etiā deus ſubiecit feminam viro in paradiſo Geñ.2.c.
Ideo q̄ pro viro detur maius precium q̄ pro femina nō eſt incō
ueniens.immo nō bene paterenť viri q̄ femine eſſent eis equa
les.z ſic deus cōſtituit hic maius precium in redēptione viroꝝ q̄
mulierum. ¶Alia inequalitas eſt ſm etatē:z iſta euenit ſm na
turam.etiā euenit omnibus:qz nemo eſt qui ſi diu viuat nō ha-
beat omnes etates:z oēs in hoc iudicant maioris valoris z bo-
nozis eſſe virū q̄ puerū:neq; ſcādalizatur quis q̄ maioris bo- C
nozis z valoris reputetur vir q̄ puer. iſtas ergo duas differē-
tias z inequalitates deus ſeruauit.ſ.q̄ plus p̄ viro q̄ pro femi
na daretur:z plus in vna etate q̄ in alia. ¶Alie autē differētie
z inequalitates ſunt nō ſm naturā:vel ſaltē nō ſunt cōes oibus
vt eſſe ditiozē:ſapiētiozem:bonozabiliozē:robuſtiozē: nobilio
rem:z iſtas nō obſeruauit deus:qz iſte eſſent cauſa emulatiōis:
ideo nō cōſtituit maius p̄ciū pro vno bozū q̄ pro altero. ¶Et Ad.1.rōez
ſm hoc rñdetur ad obiecta. Ad p̄imū dicēdū q̄ apud deuz nō in diuerſū.
eſt acceptio perſonarū:ita q̄ ſine meritis tribuat quibuſdā bo-
na:z alijs merētibus mala tribuat.z q̄ aligbus penas nō infe-
rat z alijs inferat quale ſepe faciunt boies. ſed in oibus ſe ba-
bet iuxta merita z demerita eoꝝ.z tunc nō accipiť perſona: qz
nō cōſideratur perſona ſed meritum.z ita nos in iudicijs que lo
co dei facimus debemus ſola merita reſpicere nō cōſiderando
perſonas.ſed ita eſt q̄ in quibuſdā perſonis vouētibus eſt ma
ius meritum q̄ in alijs de meritis que pertinēt ad votum:qz eſt
quedā inequalitas ſm naturam.ſ.in ſexu z etate:ideo faciendo
inequalitatē taxationis nō eſt acceptio perſonarū: immo z ma
ior inequalitas potuiſſet attendi ſine acceptione perſonarū:ſed
non fuit a deo facta ad tollendum mutuā inuidentiā vt dictum
eſt. ¶Ad ſecūdū dicēdū q̄ nō tenet deus hic modū diuerſoruz Ad.2.rōez.
q̄ in alijs taxationibus vbi recipit preciuz pro perſona. z hoc
eſt in trāſeuntibus ad nūerum z in p̄mogenitis. De tranſeunti-
bus ad nūerum eſt dicēdū q̄ quilibet ſoluat dimidiū ſicli z nō
amplius ſiue pauper ſiue diues eſſet: vt nō videret eſſe maior
precij apud deū diues q̄ pauper.z ita hic nō facit deus inequa
lem taxationē pro diuitibus z pauperibus: ſed ſolū ſm ſexuz z
etatem:z iſtā ſeruat vbicūq; facit taxationem precij perſonarū
ſi inueniať iſta diuerſitas.z tamē inueniť vtraq; diuerſitas.i. D
ſexus z etatis in vouentibus z trāſeuntibus ad numeruz nulla Et marib⁹
barū:ideo oibus tranſeuntibus ad nūeruz eſt idē precīū.ſ.q̄q; z femis
ſiclox:ſz nō in vouētibus.z patet hoc:qz tā maribus q̄ feminis licz ſe vouere deo
liz ſe vouere deo p̄ſuppoſita diſtinctione que habeť Nūe.3. p̄ſuppoſita
c.ideo quādocūq; fuerit votū femine tarat deus minorē ſum- diſtinctione
mā q̄ pro viro.etiā in etatibus eſt differētia qz in quacūq; eta que habeť
te pōt homo voueri deo:ideo magis tarat deus p̄ vna etate q̄ Nūe.3.c.
pro alia.nō eſt autē hoc in trāſeūtibus ad nūerū: qz nulla femi
na trāſit ad nūerū:ſed ſoli viri. nunq; enim femine noia habēt
neq; nūerum in ſcriptura.i.nō noiantur vt indiuidua vel par-
tes populi.etiā nō eſt ibi differētia etatis:qz oēs qui traſeūt ad
nūerum ſunt eiuſdē.ſ.in anno viceſimo:qz ante illuz annū nul-
lus cōputatur in populo.z poſt viceſimū annū ſtatim cōputanť
Exo.30.z Nume.1.c.z tamē hic pro oibus qui ſunt eiuſdē eta
tis dať idē precium.ergo cū oēs trāſeuntes ad nūeruz ſint eiuſ-
dem ſexus z etatis debet idē precīū pro oibus illis dari. naz ita
ſit in vouentibus q̄ oēs vouētes eiuſdē etatis z ſexus dāt eq̄le
precium. ¶Ad tertiū dicendū q̄ in p̄mogenitoꝝ redēptione Ad.3.rōez.
nō eſt differētia aliqua p̄cij pp cām ſupza poſitā.ſ. oēs ſoluunt
quinq; ſiclos:qz oēs ſunt eiuſdē ſexus z etatis. nam maſculi ſo
li p̄mogeniti redimūtur.femine autē nō redimunť: ſz ſint p̄i-
mogenite.z ita nō eſt ōzia ſexus.etiā non eſt ōzia etatis:qz oēs Pro viro
p̄mogeniti redimunť qñ ſunt vni⁹ mēſis Nūe.3.et.18.c. Ideo qr maior p̄-
ꝓpter idētitatē ſexus z etatis debet eſſe idē precīū redēptiōis. ciū ponitur
ſic etiā fit in vouētibus:qz oēs qui ſunt eiuſdem etatis z ſexus q̄.p femia.
ſoluūt equale precīū. (Si fuerit maſculus.) Diſtinguit hic in vo- †
uētibus ſeipſos vel q ab alijs vouebant an eſſent viri vel femi 1.cā.
ne.z ceteris paribus ſemp ponit maius precium p viro q̄ pro
femina. qō ꝓpter duo fit. Primo ne viri moleſte tolerarēt iſtā
legem ſi femine equarētur eis.nam cum natura virū perfectio-
nem femina fecerit:z deus p̄poſuerit virū femine in paradi-
ſo:inconueniens eſſet lex que maioris precij feminā efficeret q̄
virū vel ſaltē equalis: ideo debuit vir ceteris paribus maiozi

estimari valore q̄ femina. Secūda causa est: qr q̄q̄ nō fiat hec estimatio totalis valoris ipsi⁹ qui vouetur: tamē ſm diuersas etates diuersa precia dantur: z pro robustioribus etatibus maiora precia constituūtur. sed viri ſm naturam feminis prestantiores: atq; robustiores sunt: ideo debuit maius preciū cōstitui in illis q̄ in feminis. (A vicesimo anno vsq; ad sexagesimuz.) Etiā distinguūtur hic etates in eis qui seipsos vouent. Nā ſm varias etates sunt homines minus vtiles: vel magis ad famulatū: ideo deus constituit diuersa p̄cia. z distinguūtur hic quattuor gradus etatum taz in viris q̄ in feminis. ſ. ab vno mense vsq; ad quinq; annos. z a quinq; annis vsq; ad vicesimuz annum. z a vicesimo vsq; ad sexagesimuz. z a sexagesimo vsq; ad mortem. Isti diuersi status faciūt in homine diuersos valores z aptitudines ad seruiendū: ideo variātur precia. primo ponit status qui est a vicesimo anno vsq; ad sexagesimum. z pro isto datur maior summa pecunie. ſ. quinquaginta sicli: qr iste status est robustior ceteris: z in isto eligebātur bellatores. nam quādo aliquis erat annorū viginti transibat ad nūerū in israel vt patet Exo. 30. c. z in illa etate eligebātur homines ad belluz vsq; ad annum sexagesimū. Si vero nō accessissent ad vicesimū: vel excessissent sexagesimū nō accipiebant ad belluz. sic patet Nume. 1. c. et. 14. et. 26. z Deut. 2. c. z dabātur pro ista etate q̄nquaginta sicli: qō erat maximū p̄cium vouentiū se. (Dabit q̄nquaginta siclos argēti.) hic solum ponitur de qualibet etate vouētium q̄tum dari deberet. z p̄supponitur de omnibus istis votis q⁹ teneant. nam ad hoc q⁹ baberēt hic ordo artificiosus: necesse erat vt poneretur primo an vota facta valebant vel non: quoniā aliquādo vota nō tenent. z hoc p̄supposito deberet distingui de etatibus vouentiū q̄tum quis dare deberet.

Distinctio 4. graduz etatū.

Qō. 10 A

Quid sit votū: z q̄ ꝑsone possunt vouer: z q̄ tū ad qd.

¶ Sciendū autē q⁹ hic solū agitur de votis simpliciter a p̄ncipio .ſ. quādo homo seipsum vouet z sine aliqua determinatione tē pozis vel actus: postea autē dicitur de rebus possessis ab homine. In quo p̄supponendū est q⁹ votum est spontanea promissio qua quis deo se obligat ad aliquid ei soluendum vel faciendum. z cū nullus possit in aliū plus iuris transferre q̄ in seipso habeat vel in re nihil vouere pōt qui se in potestatem nō habet vel in re cum per votum res trāseat ad eum cui vouetur. pueri ergo non emancipati z puelle in domo p̄is existētes z vxores sub virorū potestate z serui sub dominis nihil vouere poterūt.

Distictio ō voto vxor z filiaz nōdū emācipataz.

¶ Distinguendū tamē est de voto vxorum z filiarū nōdū emācipatarum sicut distinguit Nume. 30. c. ſ. an pater z vir audierunt vel nō audierunt. z si audierunt an imediate repugnauerunt vel nō. His tamē omnibus existentibus maior libertas vouēdi est in nouo testamēto q̄ in veteri: quoniā in veteri omnia vota in pecuniā redibant vt quidā putant: sed falsum est. z hoc siue homo seipsum voueret: siue res suas nisi esset votū nazareorum: in quo quis seipsum domino vouebat vt certo tēpore observaret cerimonias abstinentie a quibusdaz rebus de quibus habet Nume. 6. c. hoc autē vertebatur in pecuniā. Etiaz si quis vouisset ieiunare: vel als carnē suam macerare. nam hoc etiaz tenere cōpellebatur. filius autē z filia in nouo z in veteri testamento peculiū nō babēt dū emancipati nō sunt nisi in quibusdam casibus: ideo votum factū ab eis de solutione alicuius q̄titatis pecunie non tenet. nam si teneret pater obligaretur filijs non babētibus vnde solverent: z esset in p̄iudiciū patris: ideo votum istorū non tenebat nisi pater cōsentiret.

Filij z fui i nouo testō pñt vouere ꝑsonas: ſz ñ res. vxor nec res nec ꝑsonas.

¶ In nouo aūt testamēto magis acceptabilia sunt deo vota facta de personis q̄ de rebus: ideo filius non emancipatus vel filia si sint in etate discretionis libertatem babēt z possunt vouere ingressuz religionis: vel acceptionē sacrorū ordinū patre inuito vel nesciēte z tenebit votum: oūtamē vouēs fuerit in annis discretionis z non furiosus neq; ebriosus: ita q⁹ baberet voluntatem se obligandi. tamē in bonis patrū nihil vouere possunt cuz nihil babeant.

¶ De vxore autē aliter dicendū est q⁹ ipsa minus libera est ad vouendum: qr ſz filij nōdum emancipati nō possunt vouere res possunt tamē vouere personas. vxor autē nec pōt res vouere nec personā: qr mulier non babet potestatē corporis sui sed vir: z vir non babet potestatem corporis sui sed mulier vt patet. 1. ad Corin. 7. c. Ideo vxor q̄tum ad personā suam vouere nō pōt aliquid qō directe vel indirecte repugnet solutioni debiti: vel aliquo modo illud ꝓturbet: ideo nō pōt castitatē vouere nisi vir eā voueat. nec pōt intrare religionē vnus nisi alius introeat: qr nō debet vna pars ad deum transire: alia seculo remanente. nisi volēs remanere talis esset de quo nulla p̄sumptio pp etatis ꝓuectionē baberet. de bis per totuz est de cōuersione coniugatorū.

¶ Nec etiā pōt vxor inuito marito ieiuniū vel carnis macerationem vouere: qr hoc indirecte redūdat in dānum p̄olis: si mulier p̄egnās vel nutriēs fuerit. nec pōt vouere ire in aliquā peregrinationē sine viri cōsensu. qr ex hoc ꝓturbatur debiti solutio. ideo dicit Ap̄s. 1. ad Corin. 7. c. nolite vos defraudare adinuicez. ſ. debito nisi forte ex cōsensu ad tps vt oōni vacetis: iterum reuertimini in idipsum ne vos tentet satbanas.

¶ Vir autē tāq; maiozis potestatis pōt vouere sine cōsensu vxozis omnē peregrinationē nisi trāsmarinā: que qr lōginqua est in magnū vxozis p̄iudiciū redūdaret. de bis p totum extra de voto z voti redē. Seruus autē minozis potestatis est in vouēdo q̄ oēs isti: qr nihil babet in rebus neq; in ꝑsona: cum seruus sit homo ens simpl'r alterius vt p̄z per Aristo. 1. politicoz. c. 2. Vxor autē alicuius ſz q̄tum ad ea que pertinēt ad legē thozi libera nō fit: simpl'r tamē libera est: iō in alijs que nō impediunt actū matrimonialē directe vel indirecte vouere pōt vt ire ad eccl'iam: vel ozare: vel dare moderate elemosynaz de bonis que ſpāli arte vel officio acquirit. Seruus autē nihil bozū vouere pōt: qr omnia in dñi p̄iudicium vertunt: qr per hec aliqō tempus seruitij impediretur. pōt tamē vouere ozare sine loci determinatione vt nō perturbet obsequiū impēdendū domino suo: z tamē oibus bis existentibus nulla ꝑsona est que totaliter careat potestate vouēdi. Hoc autē p̄supponēdum erat hic a lege anteq; distingueret de q̄titate solutionis voto: sed nō curat: qr subintelligit hic oia de qbus hic dicit valida fuisse.

Seruus qd sit.

(Dabit q̄nquaginta siclos argenti.) Istud est maius p̄cium qō dabat vouens seipsum. z hoc qr ista etas est robustior ceteris: z homo magis valet in ea q̄ in alijs: alie autē p̄iores vel posteriores deficiūt roboze in potētijs motiuis z operatiuis: iō sunt impotētes iste etates ad acquirēdū necessaria näliter.

†

¶ Sciēdū autē de siclo qō est moneta: z est determiate q̄titatis in pōdere: qr est de materia argēti. monete autē q̄ sunt de nobili materia. ſ. de auro vel argēto determinant in pōdere z in figura. Alia autē solū determinant in figura. z sic dicit hic de siclo q⁹ cōtinet viginti obolos vt infra p̄z. ille enim sunt parue mensure pōderū. (Ad mēsurā sanctuarij). i. isti sicli dabant iuxta pōdus sanctuarij.

Notādū de siclo.

†

Sicli apud indeos erant vuplices.

¶ In quo sciēdū q⁹ apud iudeos erāt vuplices sicli .ſ. vulgares z sacerdotales ptinentes ad sanctuariū. z illi q̄ sunt ad sanctuariū pertinētes maiores sunt vulgaribus: ideo deus iubet q⁹ ista vota soluerent ſm q̄titatē siclor sanctuarij: qm si nō exp̄imeret semp intelligeret de minori moneta. deus ergo dedit regulā generalē q⁹ quecūq; estimatio fieret in rebus pertinētibus ad deū fieret per siclū sanctuarij vt patet infra. (Similiter triginta). i. si fuerit mulier a viginti annis vsq; ad sexaginta vouēs seipsam dabit siclos triginta. z sic minuebat viginti siclos ad virū: qr dabant q̄nquagita pro viro. nō enim debuit femina equari viro pp duas rōnes supza assignatas.

†

¶ In cuius ius cederent iste pecunie. an in ius sacerdotū vel sanctuarij: z que erāt que ptinebāt ad sanctuariū. Questio. 11. A

Circa istas pecunias aliqs inquiret in cuius ius cederēt an in ius sacerdotū vel in vsus sanctuarij. nā q̄dā erant determinata pro sanctuario: que nullo modo ptinebant ad sacerdotes: sicut pecunie que dabant a trāseuntibus ad numez. ſ. q⁹ quilibet implēs annū vicesimū dabat siclum dimidium vt p̄z Exo. 30. c. cū dicit. susceptāq; pecuniā q̄ collata est a filijs israel trades in vsus tabernaculi testimonij: vt sit monimētū eoz coram dño. alia autē pertinebant ad solos sacerdotes z leuitas: sicut decime z primitie z multa alia iura sacrificiorū de qbus habet Nūe. 18. De bac ergo sic dubitabit.

Cuiusdā rū. ad q̄.

¶ In quo aliqs respō debit istā pecuniā pertinere ad sacerdotes. nā pecunie aliaz redēptionum etiā ad sacerdotes pertinebāt. nā cū aliquis p̄mogenitus nasceret suscipiebant inde sacerdotes quinq; siclos: z ab eis redimebat talis p̄mogenitus. sic p̄z Nume. 3. et. 18. c. Eodē autē modo in ista redēptione votorū quilibet vouens seipsum redimebat: quoniā se deo vouebat: z ꝓpter hoc erat seruus ei⁹. vt autē redimeret dabat pro se siclos qui hic cōtinent. ergo ad sacerdotes isti pertinebant sicut siclī pro redēptione p̄mogenitorum.

Impba.

¶ Ad hoc rīdebitur q⁹ iste modus respōsionis non stat. Nā sacerdotes babebāt cām rōnabilē pp quā susciperēt pecuniam redēptionis p̄mogenitoz. sed de votis hoc nō appet. Nā p̄mogeniti filioz israel erāt deo obligati ad seruiendū: qr liberauerat illos de terra egypti: z postea elegit dñs deus magis leuitas q̄ p̄mogenitos totius israelis z fecit vt seruirēt sibi leuite loco oīum p̄mogenitorū totius populi vt p̄z Nume. 3. ſ. tolle leuitaz ꝑ p̄mogenitis filioz israel: z pecora leuitaz ꝑ pecorib⁹ eoz: erūtq; leuite mei. z pp hoc obligati erāt oēs p̄mogeniti de populo leuitis q̄ seruiebāt pro eis. z sic quādo aliqs p̄mogenitus

nascebat

nascebatur redimēdus erat a sacerdotibus ⁊ dabanť eis gnq̄ꝫ siclí pro illo vt patet Nume.3.et.18.c.non est autē sic in soluē- tibus votū: quoniā sacerdotes nihil seruiebant pro huiusmodi vouētibus: nec erat aliqd fm qd̄ obligarenť isti vouētes sacer dotibus fm ꝙ obligabantur p̄mogeniti. nō stat ergo ratio ista.

Nōnul. rñ. ad q̄. ¶ Aliqui aūt ecōtrario dicent.s. ꝙ ista pecunia cōuertebať in vsus sanctuarij vt inde reedificareť vel construereť qcquid est cōstruendū in sanctuario. sic patet.4.Reg.c.12.s.oēm pecuniaꝫ sanctorū que illata fuerit in tēplū dñi a pretereūtibus que offer tur p p̄cio anime: ⁊ quā spōte ⁊ arbitrio cordis sui inferūt in tē plum dñi: accipiant sacerdotes iuxta ordinē suū ⁊ instaurēt sar tatecta domus siquid viderit necessariū in instauratione. ecce enim ibi dixit pecuniaꝫ que offerť pro p̄cio aie debere sumi ad sartatecta domus. Ista tñ est quā offerūt vota soluentes. qd̄ pꝫ qꝛ hic distiguiť duplex pecunia.s. illa quā arbitrio cordis sui qs offert: ⁊ illa quā dat p p̄cio anime. vñ ista secūda necessario est pecunia pro redēptione, nā aliter nō diciť p̄ciū anime. ⁊ hoc p prie ptinet ad id qd̄ dicitur hic: qꝛ isti vouētes dicunť spōdere aiam suā vt patet in lr̄a. postea aūt cū se redimunt: dicunť dare

B Doc. rñ. ad q̄. p̄cium pro aia sua. ¶ Ad hoc rñdendū est ꝙ ista pecunia q̄ da- batur ab offerētibus pp votuꝫ nō cedebat in ius sanctuarij: nec inde quicq̄ꝫ ꝯstruebať: sed ptinebat ad iura sacerdotū que erāt distincta a iuribus sanctuarij. ¶ Cuꝫ vero arguiť ꝙ pecunia q̄ erat pro p̄cio anime ptineret ad sartatecta tēpli. rñdetur ꝙ ibi nō vocať pecunia p precio anime illa que dabať p redēptiōe vouentiū: sed illa que dabať a trāseūtibus ad nūerū a viginti annis: ⁊ supra hoc pꝫ ex eo qd̄ habeť.2.Parali.24.c. nā ibi po niť declaratio eius dicti qd̄ habeť.4.Reg.12.c. cum id qd̄ ibi diciť postea reciteť in Parali. diciť tamē.2.Parali.24.c. q̄re nō fuit tibi cure vt cogeres leuitas inferre de iuda ⁊ hierl'm pe cuniā que ꝯstituta est a moyse seruo domini: vt inferret eā ois multitudo israel in tabernaculo testimonij. ecce q̄liter pꝫ illā pe cuniā que est pro p̄cio anime esse intelligendaꝫ de pecunia quā iussit moyseꝫ inferri. Sꝫ hoc pprie nō intelligiť de pecunia pro voti redēptione. nā diciť ꝙ moyses iussit vt ois multitudo in- ferret istā pecuniā. ⁊ tñ manifestū est ꝙ nō intelligiť de vouēti bus: qꝛ nō vouebat tota multitudo sꝫ rarissimi. potissime in ta- li voto quo homo voueret se simplr̄ deo: ⁊ daret qnquaginta siclos. intelligendo tamē de pecunia que dabať a transeūtibus ad nūerū: est verū ꝙ tota multitudo soluebat istam pecuniā: qꝛ nō erat aliqs in toto israel qui cōpleto anno vicesimo nō coge

Preciuꝫ aie qr̄ vo ceť hec pecunia. retur soluere istam summā. Et vocabať ista preciū anime sicut dicebať.4.Reg.c.12. qꝛ offerebať pro aia cuiuslibet. sic patet Exo.30.c.s. quādo tuleris summā filiorꝫ israel iuxta nūerū da- bunt singuli precium pro animabus suis domino. ⁊ nō erit pla- ga in eis cum fuerint recensiti: hoc autē dabit ois qui trāsit ad nomen vel numerum dimidium sicli iuxta mensurā tēpli. Iteꝫ patet hoc quoniā de ista pecunia que colligebať pro p̄cio ani- me dicitur.2.Parali.24.c. ꝙ precepit eā moyses inferri in ta- bernaculo testimonij. nō pōt tamē hoc intelligi de pecunia que soluebatur pro votis: qꝛ de ista nō diciť hic ꝙ inferretur in ta- bernaculū: vel ꝙ transiret ad vsus tabernaculi. De pecunia tñ que dabatur a trāseūtibus ad nūerū habeť expresse ꝙ daretur ad vsus sanctuarij vt patet Exo.30.c.s. susceptāq̄ꝫ pecuniā que collata est a filijs israel trades in vsus tabernaculi testimonij vt sit in monimentum eorū corā domino. patet igitur ꝙ pecunia pro p̄cio anime que diciť danda ad edificationeꝫ sanctuarij vt habeť.4.Reg.c.12. nō intelligitur de ista pecunia que dať hic a vouentibus: sed de illa que dabať a transeūtibus ad nūerum. ¶ Qꝫ autē pecunia ista que dabať a vouētibus transiret in iuꝫ sacerdotū ⁊ nō sanctuarij: apparet ex eo qd̄ habeť infra in lr̄a. cū diciť. possessio cōsecrata ad ius pertinet sacerdotū. sicut er- go de possessionibus est: ita de redēptiōe votorꝫ q̄tū ad hoies: ⁊ de quibuscūq̄ꝫ que deo vouebanť: cū lr̄a nō distinguat aliqd

Qō. 12. inter hoc. Itē appet hoc manifestius Nume.18.c. vbi ponitur catalogus iuriū sacerdotaliū: ⁊ diciť. omne qd̄ ex voto reddide rint filij israel tuū erit. sꝫ iste pecunie dabanť p voto psone: id̄

A Qr̄ dicať hic de.5. ⁊ nō de .4.et.3. anno. Quorū- dā rñ. Im pba. 1.rō. manifeste ptinebant ad iura sacerdotū ⁊ nō sanctuarij. ⁊ sic est de oibus que in hoc.c. habenť ꝙ in earū ius cederēt. (A qnto autē anno vsq̄ꝫ ad vicesimū.) Hic poniť alia etas vouentiū.s.a qnto vsq̄ꝫ ad vicesimū. ⁊ ista nō est ita robusta nec pfecta: sicut supra posita: ideo nō dať in ea tātū p̄ciū. ¶ Cū aūt hic di ciť de qnto anno aliq dubitāt quare dicať de qnto: ⁊ nō dicať de quarto vel tertio. Et quidā rñdent ꝙ hoc fit quoniā votuꝫ nunq̄ꝫ valet nisi in habētibus discretionē: ⁊ tamē ante qnq̄ꝫ an- nos nullus habet discretionē. Dicēdū est hoc nō posse stare qm̄ etiā in qnto anno nō habēt hoies discretionē: nec in sexto: nec in septimo: nisi interdū qd̄ rarꝫ est malicia suppleat etatē: potissi me qꝛ nō reqritur quecūq̄ꝫ simplex discretio infantuliꝫ ad obli- gādū se voto sed aliquāta: vt sciat vouēs se per votū obligari: ⁊ cui obligari: ⁊ cui obligatur. Itē nō stat hoc qꝛ in veteri testō 2.rō.

quādo puer vel puella erāt in ptāte p̄ris nō erat votū in eis ob ligatoriū nisi audiēte patre ⁊ ꝯsentiēte saltē in simplicitate per taciturnitatē vt pꝫ Nume.30.c. ideo puer etiā.12.vel.13.anno rum vel puella nō se possent obligare ex voto suo simplr̄. nō er go poniť pp hoc etas anni qnti. Itē nō stat ista rō: qꝛ nō solum 3.rō.

poniť a qnto anno vsq̄ꝫ ad vicesimū: sed etiā ab vno mēse vs- q̄ꝫ ad qntū annū vt pꝫ imediate. manifestū tñ est ꝙ in vno mē- se nō habet aliqs vllā partē discretiōis: nec etiā loqui pōt: nec intelligere ad vouendū. ¶ Aliter ergo ista intelligēda sunt. Di

Doc. rñ. ad q̄ñ. cendū enim ꝙ hic agiť de votis psonalibus que interdū fiebāt ab hoibus pro seipsis. Interdū aūt vouebanť filij a p̄ribus vel

Uotū parē tū de filijs valebat i p̄ iudiciū pa- trum nō ta men filiorū nisi ratifica rent. a mr̄ibus vouebanť. ⁊ tūc valebat votū. Causa est qꝛ istud vo tum erat cōuertēdū in pecunias ⁊ nō directe obligabať psona filiorꝫ: sed pecunia patrū vouētiū. in p̄iudicium tamē suū qlibet vouere pōt q̄tum voluerit. Etiā nō solū tenebat vt quidā pu- tant hoc quādo votū cōuertēdū erat in pecunias: sed etiā qñ p sona ipsa que vouebať obligabať dño ad seruiendū ei in eter- nū. Sꝫ de hoc diceť veritas.1.Reg.1.c. sic pꝫ de samuele pphe ta quē mater sua anna vouit vt maneret in eternuꝫ corā dño vt pꝫ.1.Reg.c.1. cū dr̄. oraui ⁊ dedit mihi dñs petitionē meā quā postulaui eū: idcirco ⁊ ego cōmodaui eū dño cūctis diebus q- bus accōmodatus fuerit dño. ⁊ ante hoc dicebať. nō vadā do nec ablacteť infans ⁊ ducā eū ⁊ appareat ante ꝯspectum dñi: ⁊ maneat ibi iugiter. sic autē postea factum est. māsit nāq̄ꝫ postea samuel semper coraꝫ domino ministrās vt pꝫ.1.Reg.2.et.3.c. (Masculus dabit viginti siclos.) Istud est preciū huiuꝫ secūde etatis. ⁊ poniť duplū ⁊ amplius in alia etate.s. duplū sexquial- terū. ⁊ hoc qꝛ etas que est a viginti vsq̄ꝫ ad sexagita melior est † q̄ꝫ ea que a qnq̄ꝫ vsq̄ꝫ ad viginti annos. (Femina decē).i. femi † na quā vouerit p̄reꝫ sui a qnto anno vsq̄ꝫ ad vigiti dabit siclos

Qō.13

A decē. ¶ Sed aliqs arguet circa hoc q̄re variauit legisla tor hic preciū. nā semper iubet dari plus pro viro q̄ꝫ p femina: tñ nūquā datur duplū. pꝫ qꝛ a viginti annis vsq̄ꝫ ad sexaginta pro viro dātur qnquaginta: ⁊ pro femina triginta. Ab vno mē se vsq̄ꝫ ad annū qntū p masculo danť qnq̄ꝫ sicli: p femina treꝫ. A sexagita anniꝫ ⁊ vltra p viro danť qndeciꝫ: p femina decē. ⁊ sic semp est p̄ciū p femina plusq̄ꝫ medietas p̄cij masculini. hic autē est p̄cise medietas.s. p masculo viginti: p femina decem.

Qr̄ varia- uit legisla- tor hic p̄ciū p femia iu bēdo a.5. anno vsq̄ꝫ ad.20. dať subduplū. Rñsi. ad q̄. In qbusdā legib' rō nr̄ la reddi pt. ¶ Rñdendū est ꝙ sola volūtas legislatoris sufficit hic p rōne. nec eniꝫ de oibus rōnem dari opꝫ. sic eniꝫ ⁊ ipse leges humane dicūt ꝙ de oibus que a maioribus nr̄is ꝯstituta sunt: ratio red di nō pōt nec ꝯuenit. Nā si in oibus assignareť rō legitima nō appareret ptās legislatoris: qꝛ magis viderētur hoies induci ad legeꝫ ex vigore ipsius legis q̄ꝫ ex ptāte legislatoris. Exēpla

B De rōne le gis positiue nō ē ꝙ sit a rōe: sꝫ ꝙ nō sit ꝯ rōnē. ⁊ ꝙ ppri' est lex positiua illa q̄ nō ē a rōe dū ñ sit ꝯ rōeꝫ q̄ꝫ il la quā tota liť ratio de terminat sꝫ ista sit me- lior. autē horū patēt multa in iure. nō est eniꝫ maior ratio quare pre scriptio fiat in decē annis q̄ꝫ in nouē vel in vndecim. vñ in q- busdā determinationibus pticularibus sola volūtas legislato- ris sufficit: dūtamē nō sit cōtra rōnem. Unde rōne pprie legis positiue est ꝙ nō sit cōtra rōnem vt bona sit. sed non est de rō- ne eius ꝙ habeat rōnem vt bona sit. Ideo lex positiua que fm rōneꝫ est pure: melior est q̄ꝫ illa que nō est p rōnē tāq̄ꝫ per cām. sed nō est ita pprie positiua sicut alia. qd̄ pꝫ apud dialecticoꝫ de ppositione diffinitiua. nā verior est illa disiūctiua cuius vtraq̄ꝫ pars est vera: q̄ꝫ illa cuius altera tñ est vera. magis tñ propria disiūctiua est cui' altera est vera ⁊ altera falsa. Satis pꝫ hoc ex modo loquēdi Arist. in.5. ethico. vbi agit de iure positiuo ⁊ na turali. ¶ Itē pꝫ hoc ex rōe qꝛ iuꝫ positiuū ⁊ naturale differūt.

Iuꝫ positi uum ⁊ nāle differūt. Sꝫ ius naturale humanū dr̄ omne qd̄ p se recta ratio dictat. ⁊ sic dicimus decē p̄cepta esse de iure nāli. ergo nō vocanť talia pprie positiua: sꝫ illa que nullo modo rōe hūana determinanť: sicut plis educatio ⁊ successio liberorū de iure nature cōis est. Et dato ꝙ aliqs legis cōditor ista in suis legibus iubeat nō pp hoc efficienť positiua: sꝫ semp manebūt naturalia. ita cū oia que

Ea q̄ rōne deťminanť debere fie- ri q̄ꝫq̄ꝫ sta- tuāť aliq̄ le ge nūq̄ꝫ pti nēt ad ius positiuū sꝫ nāle. dictat recta rō sunt magis de iure nāli hoīs q̄ꝫ educatio prolis: qꝛ hoc inest sibi inq̄ꝫtū rōnale. illud vero inq̄ꝫtū sensibile ⁊ rō- nale hūanā cōplet spēm: ⁊ nō sensibile. oia q̄ recta rō dictat esse totaliter faciēda erūt de iure nāli. Item qꝛ fm philosophū.5. ethico. legalia sunt de qbus non refert vtrum sic vel aliter sint. ea autē que ratio dictat multum differt sic vel aliter esse. Sed quia ius istud naturale quod prouenit ex determinatione ra- tionis non se habet ita inuariabiliter sicut ius naturale quod

nature cōmuni cōpetit: legiste solū illud qō a natura cōi ꝓuenit nāle appellāt. hoc autē qō ex determinatiōe rōnis est ciuile cor rupto noīe diffiniūt. Ideo si aliq regula sit determinata a rōe de qua differt vtrū sit vel aliter sit: ꝯtūcūq; cōcernat ptinentiā vtilitatē vel alicuius loci soli⁹ vel pſone: tñ de iure naturali est.

Obiectō. ℂ Si autē obijciat q; ius naturale cōmune est. Rñdet q; hoc ius cōmune est: qz lz ista regula dictata a recta rōne soli isti loco cōueniat hoc per accidēs est: qz vniformiter z totus mūdus immo z infiniti mūdi si essent per istā legem regi possent si eadē dispositio in eis esset que est in isto loco. q; ergo vni soli cōueniat nō est de natura legis: lz ex natura ꝓticularis dispositionis loci: qō legi per accidēs inest. Uel aliter dicit q; rōni ꝓtacte innata sunt vniuersalia ꝓncipia actuū humanoꝝ: vt q; bonū appetendū: z malum fugiendū est. Alia aūt sunt minus vniuersalia. applicatio etiā horū ad opationes fm ꝓticulares cōditiones loci z personarū z aliorū naturaliū aliq̄liter rōni insitū est: sed perfici sine experiētia nō pōt vt pz per pbm. 6. Ethi. qz prudentia partē a natura: z partē ab acquisitione cōsequit. ℂ Patet ergo ex dictis: qz illa pure est lex positiua q; nec a rōne dictante illā est: nec tamē cōtra rōnem est. Indiget tñ ad suā positionē actu rōnis vt videat si aliquo modo cōtra rōnez est. ideo de lege iudicat ab hoibus anteq̄ fiat. postq̄ vero facta est iudicat hoies. ℂ Si autē aliqua regula sit que habet aliquid qō sola ratio dictat: z aliqd qō ex sola cōditoris volūtate est. ista mixta est ex naturali z positiuo iure. Exēpla horū habemus in veteri testō in quo decalogus est qui pure ꝓtinet ad ius nature ꝓter obseruationē sabbati. Alia aūt erāt pure positiua sicut cerimonialia. nō enim maior ratio est q̄re denē decē dies ad appellādū q̄ duodeciz vel nouē. z hic nō est maior cā q̄re denē ꝑ masculo viginti sicli q̄ vigintigncq;. nō est ergo in his inquirēda cā. primo repugnat in his dari cām determinata: qz si esset ratio q̄re darētur decē dies ad appellādū z nō duodecim vel vndeciz nō eēt lex iusta si dedisset ad appellādū duodecim dies. (Ab vno mēse z vsq; ad annū quintū.) Ista erat minima etas. z nō est intelligendū q; habētes istā etatē vouerēt seipsos: qz in vouēte necessaria est volūtaz obligādi se: z cognoscere quō se obligat: qō vsq; ad annū gntū hoibus nō cōtingit. Sed intelligendū est q; isti vouebant a parētib⁹ suis: sicut dictū est de samuele quē vouit mater sua ad hoc vt semp ministraret coz̄ domino vt pz. 1. Reg. c. 1. z sic aliq̄ parētes nūc vouēt filios ad aliqō q̄ i parua etate sunt: qō ipsi parētes cōpellunt facere in filijs ante etatem discretionis si cōpleri pōt. Si vero nequit cōpleri vsq; ad etatē adultā vt ꝓfiteri religionē vel accipere sacrū ordinē: non tenent filij ad vota parētū facta de eis. parētes tamē obligātur ꝯtum ex parte sua est in eo qō possūt: qz votū ab eis emissum in ꝓiudiciū suū tenet: sed nō in ꝓiudiciū filiorū qui nō poterāt ꝓsentire vel dissentire tpe emissi voti pp defectū etatis.

Notādum ſrale. †

An teneat votū parētū in filios.

A ℂ Quare dicit hic ab vno mēse vsq; ad annū gntū z nō ab vno die: z an parētes possint vouere filios cū nascunt vel anteq̄ cōcipiātur: z an teneat votum. Questio. 14.

Queret aliqs quare dicit hic ab vno mense vsq; ad annū gntū. z nō dixit ab vno die vel ab hora natiuitatis vsq; ad gntū annū. ℂ Forte aliqs rūdebit q; in tēpore ꝑcedēti nō poterat vouēri puer sed post mēsem. Dicēdū est q; hoc nō pōt stare. nā nō videt aliq̄ ratio cur puer natus post vnū mēsem vouēri posset: z nō ante mēsem. nā nō reperit i eo aliq̄ ratio diuersitatis cōpleto mēse vel nōdū cōpleto. nā si diceret q; puer cōpleto mēse incipit hz vsum discretionis: z ante cōpletionē nō habebat esse aliqd q̄q̄ nō sufficiēs. tamē nec añ cōpletū mēsem: nec post rōnis vsum habet vsq; ad multa tēpora: ideo nō pōt pp hoc diuersitas euenire.

Im ꝓbatō. 1. rō.

2. rō. ℂ Itē falsuz est q; añ mēsem nō possint vouēri pauli. naz ea hora qua nascunt: imo etiā anteq̄ nascant z priusq̄ cōcipiant in vtero vouēri possūt. sicut patet de anna q̄ vouit samuelē filiū suū anteq̄ cōciperet eū vt habet. 1. Reg. c. 1. cū dicit. dñe exercituū si respiciēs videris afflictionez famule tue: z recordatus mei fueris dederisq; serue tue sexū virilē: dabo eū dño oibus diebus vite eius z nouacula nō ascēdet sup caput eius. hoc aūt votū erat q̄q̄ cōditionale vt patet in eadē lra. s. cū esset anna amaro aio orauit dñm flēs largiter z votū vouit dicēs: dñe exercituū. z cetera. ℂ Rñdet ergo q; votū fieri poterat ante vnū mensem. hic tamē dicit ab vno mēse vsq; ad gntū annum: qz intelligit puer vnius mēsis ab ea hora qua natus est vsq; ad cōpletionē mensis. Iste modus loquendi est vsitatus in sacra scriptura. nā sepe dicit deus q; offerant sibi agni anniculi: z tñ nō regrebat q; illi eēnt vnius anni cōpleti: sed postq̄ cōpleuissent septē dies offerri poterant. z sic glibet agnus vocabat anniculus postq̄ cōplebat septimū diē vsq; ad finē anni: z toto hoc tēpore offerri poterat. sic patet supra. 22. c. s. hos: quis: z capra cū genita fuerint septez dieb⁹ erunt sub vbere mris sue: die autē octauo z deinceps offerri poterūt dño. idē habet Exo. 22. c. Ideo dicēdū q; idez est dici ab vno mēse vsq; ad quintū annuz: qō ab hora natiuitatis vel ante vsq; ad annū. ℂ Uel forte dici posset q; istud votū fieret post cōpletū mensem ad tollēdū intricationē de solutiōe ꝓcij pro ꝓmogenitis. nā in redēptionē ꝓmogenitoꝝ dabant sicli quincq; vt patet Nume. 15. et. 18. c. cuz dicit. cuius redēptio est post mensem vnū sicl̄is argēti quincq;. etiā p puero qui erat ab vno mēse vsq; ad quincq; annos dabant gncq; sicli vt patet hic. Si ergo aliqs voueret ꝓmogenitū suū anteq̄ hēret vnum mēsem: z postea solueret gncq; siclos videbat esse solutus a tali obligatione siue voti: siue redēptionis p ꝓmogenitura. qz tamē pro vtroq; distincte soluēdū erat: nō debebat fieri votuz ante mensem ne implicarent iste solutiones. ℂ Sz dicēduz est cōuenientiorē esse ꝓmā solutionē. nā deus nō iubet solū vouēri paruulos post mēsem: sed etiā ante possūt voueri. nec etiā pt dici q; ista lex dixerit de vno mēse quasi vetuerit ante vouēri paruulos ne coincideret solutio votoꝝ cū solutione redēptiōis ꝓmogenitoꝝ. nā hoc solum erat ad ꝓmogenitos. z tamē stante ista regula nō solū vetarent offerri ꝓmogeniti ante mēsem: sed etiā gn̄aliter oēs masculi. Itē patet hoc: qz in nulla femina poterat esse dubiū: qz femine nunq̄ redimunt: sed sola ꝓmogenita masculina. idē tñ dicit hic de femina. s. q; dent p ea tres sicli ab vno mēse vsq; ad annū quintū. in quo eodē modo inueret q; femine nō poterāt voueri vsq; ad mensem cōpletū. Sed hec falsa sunt nō solū de feminis z masculis nō ꝓmogenitis. illi enim ante mēsem voueri poterāt. sicut pz de anna que vouit filiū suū samuelē anteq̄ nasceret. z tñ ille erat ꝓmogenitus: qz nullū habuerat ante ipsum vt appet. 1. Reg. c. 1. ℂ Dicēdū ergo q; liberū erat vouere paruulos ante mēsem vel post mensez. Si vouerent post mēsem fiebat sicut hic dicit. si vero ante mēsem cōpletum aut erāt femine: aut masculi. si femine solū dabāt tres siclos: z nullum alterū ius soluebāt. Si vero essent masculi aut isti erāt tales qui possent ministrare coz̄ dño in aliquo genere ministerij: z tūc ministrabant: nec dabat pro eis aliq̄ pecunia. sic fuit de samuele quē mater nō redemit gncq; siclis: lz tribuit vt maneret coz̄ dño. Si autē non esset talis masculus qui posset ministrare coz̄ dño: sicut erāt filij laicoꝝ. Distinguendū est an essent ꝓmogeniti vel nō. Si nō essent ꝓmogeniti solū dabant quincq; sicli p redēptione voti. Si aūt essent primogeniti dabant decē sicli. s. gncq; p redēptione: qz erāt ꝓmogeniti. z gn que p solutiōe votiua. ℂ Sed nūc est dubiū cū distinguat deus ꝑcia fm etatē: q̄re iussit dari maius ꝑciū ab anno vicesimo vsq; ad sexagesimū q̄ a sexagesimo vsq; ad mortē. nā si debet esse etatū diuersarū diuersum ꝑciū debet magis solui q̄to est maior etas: qz q̄to plus soluit est maius bonor. z tñ maioris bonoris est etas senectutis q̄ alie etates: ideo p ea debebat maius ꝑcium cōstitui. nā nulli alteri etati pp se est debitus aliquis bonor. solū autē senectuti debet bonor. sic patet. 3. 19. c. cū deus dixit. coz̄ capite cano cōsurge z honora pſonā senis. z Aristo. 1. Ethico. vbi ponit diam bonoꝝ qui debent variis pſonis. dicit aliū esse bonorē q; debet patri: alius sapiēti: alius duci exercitus: alius omni seni pp etatē in assurrectione z inclinatione. z nō fecit ibi mētionē de alia etate cui deberet bonor. ideo senectuti est dādus maior. vnde debebit maius ꝑcium imponi senibus in redēptionē. ℂ Dōz q; deus fecit differētiā redēptionis in etatibus. nō quidē ꝓpter bonorē debitū illis etatibus: lz pp cōuenientiā. hoies enim seipsos deo vouēt vt se ei traderēt. z si ei se traderēt ministrarēt ei in aliquo ministerio laicali. z q̄to aliquis altior z robustior esset ad ministrationē illā tanto magis valebat: z ideo tāto maius ꝑcium pro eius redēptione dādum erat. z tamē in etate que est ab anno vicesimo vsq; ad sexagesimū est homo robustior z aptior ad ministrationes corporales q̄ ante z post: ideo eo tēpore maior fit. ℂ Cū autē dicit de sene: vel

B Doc. rñ. ad q̄st.

Qō. 15. A Qr deus iussit dari maiꝰ ꝑciū ab anno. 20. vsq; ad. 60. q̄ vltra. cū etas senectutis sit honorabilior.

Rñdet.

sene vex est q̃ debet ei maior bonor qui est in assurgendo illi: ꝛ inclinando caput vt pz.ē.19.capit.et.9.Itbi.sed non in eo q̃ valeat maiori precio si vendat.ꝛ tñ hic fit redẽptio pſone:ac si venderet ad ministrandũ:ꝛ in vẽditione magis valet iuuenis q̃ senex:ideo nõ debuit maius neq̃ equale preciũ poni p̃ senibus sicut p̃ iuuenibus. ¶Querer adhuc cũ darent pecuniã transeuntes ad numerũ pro aia sua:quare dabant minus q̃ vouentes.nã vtrobiq̃ offert preciũ p̃ aia.de trãseũtibus ad numerũ pz Exo.30.ꝛ li.4.Reg.12.c.de vouentibus pz hic.nam se ipsos redimũt:ꝛ tñ deus equaliter respicit aiam bois: vel ipsuz boiem.in oibus ergo dz dari equale preciũ a transeuntibus ad numerũ ꝛ a vouẽtibus.ᵇ ¶Aliqs dicet q̃ simile est in eis tñ in transeuntibus ad numerũ nõ est dꝛia sexus ꝛ etatis vt dictũ est ē.in vouentibus aũt sic. Ideo ſm illam distinctionẽ datur maior sũma in vouẽtib⁹.ᵃ ¶Sed dõz q̃ nõ stat.ᵈ prio qꝛ tũc oporteret q̃ aliqs casus eẽt in vouẽtibus in quo tantũ solũ daret ỏ precio q̃tũ in transeuntibus ad numerũ.sed falsum est: qꝛ transeuntes ad numerũ dant solũ dimidiũ sicli Exo.30.c. vouentes autẽ nũq̃ dant minus q̃ tres sicl̃os vt pz in lr̃a. ᵉSecũdo quia considerata etate est adhuc maior diuersitas.oẽs enim qui transeunt ad numerũ sunt in anno vicesimo vt pz Exo.30.ca.ꝛ dat pro eis dimidiuz sicli. sed qui se vouent ab anno vicesimo ꝛ supra dant quinquaginta sicl̃os vt pz hic.ergo maxima est diuersitas. ¶Rñdendũ q̃ valde maius preciũ dabant vouentes q̃ transeuntes ad numerũ. ꝛ rõ pria erat qꝛ in vouẽtibus dabat preciũ p̃ toto boie.erat eni preciũ istud redẽptio ac si hõ venditus esset.trãseũtes aũt ad numer̃ nõ dabant p̃ciũ redimendo se ipsos:sed quasi quãdã obl̃onẽ:ideo valde minus preciũ sufficiebat.ꝛ ista est potissima cã.Cũ aũt obijcit q̃ etiã transeuntes ad numerũ dabant preciũ pro aiabus suis nõ est intelligendum q̃ eẽt preciũ p̃ aiabus:sed p̃ciũ aie.ita eni vocat li.4.Reg.12.ca. ꝛ multũ differt in hoc:qꝛ aie preciũ dr̃ p̃ciũ pſone.i.datũ a pſona. preciũ pro aia dr̃ datũ ab boie pro redẽptione aie.sed q̃ocũq̃ diceret nõ vocat preciũ aie.i. valor quo aliquis estimat ꝛ dat illũ p̃ se sed valor quẽ dat ne aia sua.i.pſona incidat in piculũ:qꝛ si israelite numerarent ꝛ nõ darent preciũ istud eẽt in eis plaga Exo.30.c.vt aũt nõ eẽt ista plaga dabant p̃ciũ ꝛ ita ñ dabant p̃ redẽptiõe pſone:ꝛ sic minus dandũ erat. ¶Scõ qꝛ preciũ datũ a transeũtibus ad numer̃ dabat ex necessitate p̃cepti Exo.30.c.ꝛ colligebant sacerdotes istud p̃ciũ ab israelitis gentes eos soluere li.4.Reg.12.et.2.Parali.c.23. preciũ autez vouentiũ nõ dabat ex necessitate ſz spontanee:qꝛ nemo cogitur vouere.maius aũt iponendũ est eis q̃ spontanee soluũt q̃ eis q̃ ex necessitate:nã cũ magnũ preciuz ex necessitate p̃cepti soluẽdũ esset clamarẽt iudei ꝛ nõ paterent hanc legẽ.cuz aũt sponte soluendũ est nemo clamabit:qꝛ si viderit magnũ preciũ ipositũ nõ vouebũt.si autẽ placuerit eis vouere nõ clamabunt p̃ magnitudine preciꝭcum eã libenter subierint:iõ maius preciũ erat dandũ in vouentibus q̃ in trãseuntibus ad numer̃.Tertio qꝛ non erat opus q̃ tanta iponeret in trãseũtibus ad numerũ q̃ in vouentibus se:qꝛ preciũ transeuntiũ dabat ab oibus de israel.nullus enim masculus excedebat annũ vicesimũ q̃ istud non daret Exo.30.c.ꝛ li.2.Parali.24.c.votũ aũt nõ fiebat ab oibus israelitis sed a pauciꝭ qui hoc sponte facerent:iõ ẽt si paruũ esset preciũ transeuntiꝭ ad numerũ:maior sũma pecunie ex hoc colligeret q̃ ex votis in ḡbus reddebat maius p̃cium. Quarto ex eodem fundamento quia cum a tota multitudine israel hoc solueretur in israel essent multi pauperes qui soluere non possent si magnum precium imponeretur. ꝛ hoc erat magnum inconueniens.ſ.q̃ nõ transirent ad numerũ q̃ nõ solueret precium. ꝛ sic essent valde cõtẽptibiles cũ nõ bẽrent numeruz:neq̃ nomen in israel ac si nõ essent.q̃ aũt vouentibus iponeret magnũ preciũ nõ erat ꝯueniens:qꝛ si esset magnũ ille qui pauper esset non voueret ꝛ ita nõ grauaret. Quinto qꝛ adhuc in vouentib⁹ figo voueret ꝛ postea soluere nõ posset p̃ciũ a lege taratũ cõparebat hõ ille cozã sacerdote q̃ minuebat preciũ quãtũ ille soluere posset: ita vt nõ grauaret sicut dr̃ infra in lr̃a.ꝛ ita nõ seq̃bat inconueniens ẽt si magnũ preciũ positũ esset pro redẽptione votoꝝ. sed nõ erat sic de trãseũtibus ad numer̃:qꝛ de ꝓpio statuto nõ debebat minuere paup quãtũcũq̃ eẽt paup Exo.c.30.ergo debuit esse preciũ paruũ vt oẽs illud soluere possent.vñ sic fuit conueniens dimidiũ sicli qõ quilibet q̃tũlibet pauper soluere posset. Sexto qꝛ redẽptio ista voti raro fiebat:qꝛ multi erãt qui nũq̃ se vouebant.ideo nõ soluebãt preciũ:alij aũt tñ semel.sed soluere preciũ ad numerũ transeũtiũ sepe fiebat:qꝛ semel obligabat q̃libet soluere q̃ ꝙueniebat ad annũ vicesimũ.Deinde q̃cũq̃ numerabat multitudo vt ad bellũ vel ad alia hmõi soluebat q̃libet de numeratis dimidiũ sicli:qꝛ aliter sequeret plaga in numeratis Exo.30.c.ꝛ ita accideret sepe eũdẽ debere hoc soluere: ideo debuit esse p̃ciũ paruũ in transeũtibus ꝛ magnũ in vouentibus. ¶Sed adhuc quereꝛ quare priogeniti plus soluebant q̃ transeũtes ad numerũ.nã eẽrio vr̃ debuisse fieri: qa in vouentibus fiebat differentia etatiũ:ꝛ magis soluebat qui erat viginti annoꝝ q̃ qui vnius vel q̃nq̃ vt pz.ē.in lr̃a.ꝛ tñ trãseũtes ad numerũ transibant in anno vicesimo Exo.c.30.Sed pro primogenitis dabat preciũ q̃ñ erant vnius mensis Nu.18.ca. ideo debat dari magis a trãseuntibus q̃ a priogenitis. Itez nõ stat hic qõ dicebat p̃ce.q.de vouẽtibus qꝛ illi spõte vouebant. ideo dabant preciũ maius q̃ trãseuntes:qꝛ tam primogeniti q̃ transeũtes ad numerũ ex necessitate p̃cepti dabãt preciũ. ¶Dicendũ q̃ pro priogenitis dandũ erat maius p̃ciuz q̃ pro transeũtibus ad numer̃. Primo qꝛ priogeniti redimebant.ꝛ sic dabat pro eis q̃tũ valebant: vel saltẽ dabat preciũ noie totius valoris:ꝛ tñ transeuntes ad numer̃ nõ redimebant:neq̃ dabant p̃ eis preciũ noie totius valoris.ideo valde minus dandum erat p̃ transeuntibus.q̃ aũt transeũtes redimerent fuit oñsum precedẽti.q.q̃ aũt priogeniti redimerent pz Nu.3.c.vbi deus iussit separari oẽs leuitas ꝛ oẽs priogenitos israel: ꝛ dari leuitas pro primogenitis deo:qꝛ fuerunt ducenti septuagintatres plus in priogenitis israel q̃ in leuitis:qꝛ nõ poterat pro illis aliquis dari:iussit eos redimi dãdo p̃ quolibet q̃nq̃ sicl̃os qui sũt mille trecẽti sexagintaq̃nq̃.ꝛ istud fuit tũc preciũ redẽptionis eorũ.qõ datum fuit aaron ꝛ filijs eius.e.c.ꝛ postea in legẽ posituz fuit q̃ primogenitus q̃libet redimeret dando p̃ eo q̃nq̃ sicl̃os post mensem a natiuitate eiuꝭ Nu.18.c.maius ergo preciuz debuit dari p̃ priogenitis q̃ñ p̃ transeũtib⁹ ad numerũ. ¶Scõo qꝛ oẽs israelite transibant ad numerũ cũ essent annoꝝ viginti Exo.30.c.ꝛ tñ nõ soluebant oẽs preciũ primogenitoꝝ.ꝛ pz hoc Nu.1.c.vbi numerati sunt oẽs israelite preter leuitas in duodecim tribubus ꝛ inuenta sunt sexcenta tria milia ꝛ quingenti:ꝛ oẽs isti soluerũt preciũ pro se.ſ.quilibet dimidiũ sicli:ꝛ fuerunt sicli trecenta ꝛ vnũ milia septingenta ꝛ q̃quaginta: ꝛ dati sũt oẽs isti sicli ad opus sanctuarij Exo.38.c.ꝛ tñ in toto israel non inuenti sunt nisi viginti duo milia ducenti septuaginta tres de primogenitis Nu.3.c.ꝛ si pro oib⁹ bis soluerent p̃cia.ſ. p̃ quolibet sicli q̃nq̃ essent centũ ꝛ vndeciz milia ꝛ trecenti sexaginta quinq̃ sicli:ideo ſz q̃libet solueret minorẽ sũmam colligebatur maior pecunia ex numeratione transeuntiũ ad numer̃ q̃ priogenitoꝝ. ¶Tertio debuit minus preciũ dari a transeuntib⁹ ad numerũ:qꝛ sepe cõtingebat eundẽ boiem trãsire ad numerũ siue numerari vt si eũdũ esset ad bellũ:vel faciende essent simileꝭ ꝯgregationes in ḡbus deberent numerari boes:qꝛ semp soluebat q̃libet dimidiũ sicli:ne sequeret plaga in numeratis Exoõ. 30.c.ꝛ vt dictũ est precedẽti.c.ꝛ tñ redẽptio priogenitoꝝ semel tñ fiebat in fine mensis vnius a natiuitate Nu.18.c.ergo maior pecunia danda erat p̃ redẽptione priogenitorũ. ¶Luz aũt obijciebat q̃ fiebat in vouẽtibus dr̃ia etatũ ad taxationẽ preciorũ. Dõm q̃ vex est:tñ in priogenitis ꝛ transeuntibus ad numerũ non fiebat differẽtia:qꝛ oẽs trãseuntes ad numerũ erant viginti annoꝝ:oẽs autẽ primogeniti q̃ñ redimebant erãt vni⁹ mensis:ideo in oibus priogenitis erat idẽ p̃cium:ꝛ in oibus trãseuntibus filr vnũ ꝛ idẽ preciũ.ꝛ tñ ſz maioris etatis essent transeuntes ad numer̃ q̃ priogeniti soluebant preciũ minus ꝓpter cãs supra tactas. ¶Et cũ dicebat q̃ tam trãseuntes ad numer̃ q̃ priogeniti soluebant preciũ necessitate legis:qõ non fiebat in vouentib⁹. Dõm q̃ erat verũ.ꝛ ideo erant plures dr̃ie inter vouentes ꝛ trãseuntes q̃ inter priogenitos ꝛ transeũtes.ꝛ tñ sunt aliq̃ dr̃ie inter priogenitos ꝛ transeuntes pp q̃s soluebat maiꝰ p̃ciũ in redẽptiõe priogenitoꝝ q̃ in trãseũtib⁹ ad numer̃. ¶Sed adhuc q̃reꝛ quare plus soluebat pro femina q̃ p̃ puero puero.nã p̃ puero ab vno mẽse dabant q̃nq̃ sicli vsq̃ ad q̃nq̃ annos:ꝛ pro femina q̃ erat a viginti annis vsq̃ ad sexaginta dabant triginta sicli vt pz.ē.in lr̃a.Nã vr̃ q̃ semp dẽret dari plꝰ pro viro q̃ pro femina:qꝛ masculus est nobilioris sexus:iõ cuiuscũq̃ etatis sit masculus erit nobilioꝛ q̃ femia cuiuscũq̃ etatis:sicut hõ cuiuslibet etatis est melioꝛ q̃ equꝰ aut bos cuiuscũq̃ etatis.iõ debuisset magis dari semp pro viro q̃ pro femina. ¶Dicendũ q̃ in viro semp dat maius preciũ q̃ in femina si fit eadẽ etas.sed nõ q̃ñ fit diuersitas etatis:qꝛ tunc dat aliq̃ magis pro femina q̃ pro masculo vt pz ex cõparatione taxationũ que fiunt in lr̃a. ¶Ad rõnẽ in ꝛium põt dici vno mõ q̃ ſz masculus dignioris sexus sit:sed hic cõsiderat hoc:qꝛ siue masculꝰ

Qõ.16. A Qr̃ transeũtes ad numerũ dabãt pecũiã minꝰ q̃ vouentes. ᵇ Cuiusdã rñsio ad q̃stũ. ᵃ Impropatio. ᵈ 1.rõ. ᵉ 2.rõ. B Ad q̃stũ. 1.rõ. Notãd. 2.rõ. 3.rõ. 4.rõ. C 5.rõ. 6.rõ.

Qõ.17 A Qr̃ priogẽiti plus soluebant q̃ trãseuntes ad numer̃. Rñsio ad quesitum. 1.rõ. 2.rõ. 3.rõ. B Ad primaz rõnẽ. Ad scõam

Qõ.18 A Qr̃ plꝰ soluebat p̃ femina q̃ p̃ puero puero. Rõ in diuersum. Rñsio ad quesitum. Ad rõnez i diuersum.

siue femina se voueat tradit se deo p votū: ꝛ cū se redimit debz dari plus p eo g magis valet lz nō dek oino tātū p quolibet ꝯ tum ipse valet. Iste aūt valoz considerak in ministratiōe. vouētes aūt se si nō redimerenk ministrarent deo in aliquo. ꝛ tamē masculus est robustioz ꝛ aptioz ad ministrandū ꝯ femina: ideo plus precij pro masculo dabak ceteris paribus. ꝛ tñ in diuersa etate ꝛtingit feminā esse aptiorem ad ministranduz ꝯ sit vir. ꝛ sic pro ea plus dabīt: sicut femina a gnqz annis vsqz ad viginti est aptioz ad ministrandū ꝛ robustioz ꝯ masculus ab vno mēse vsqz ad gnqz annos: ideo pro femina tūc dabank decez sicli.

B Alr ad rōnem.

pro puero aūt gnqz vt pz in lra. sed qñ sunt eiusdez etatis semp plus dak pro masculo ꝯ pro femina. ¶ Alio mō pōt dici q sil cōsiderabank ista duo .s. diuersitas sexus ꝛ etatis ꝛ p quolibet fiebat diuersitas precij. ꝛ qz vir semp est dignioris sexus existētibus ceteris paribus .i. etate ꝛ sexu dabak plus pro viro ꝯ p femina. qñ aūt erat dispar etas ꝯꝯ aliqd cōsiderarek de sexu p ponderabat etas ꝛ dabak maius pciū pro femina ꝯ pro viro.

Obiectio.

¶ Cū aūt obijcit q cū sexus virilis sit semp dignior ꝯ femini nus in quacūqz etate sit vir aut femina: iō deret indistincte plus dari p viro. ¶ Dici pōt vno mō q lz maneat dignior sexus: ꝛ sit simplr vir dignior femina: tñ hic nō considerak ista dignitas sexus: vel dignitas simpliciter: sed solum dignitas quantum ad id ad quod fiebat votū. sed illud fiebat ad applicādū se deo ad ministrādū. ꝛ tñ femina annoz viginti est aptior ꝛ robustior ad ministrandū ꝯ puer triū annoz: iō maius pciū tūc pro femina dari debat.

Rñsio. 1.

Rñsio. 2.

Alio mō pōt dici q sexus masculinus semp ē dignior ꝯ femininꝰ. ꝛ tñ nō est tāta dignitas sexus q faciat simpliciter dignioꝛē vir in quacūqz etate ꝯ feminā etate q̄lz. ꝛ iō lz viro ꝛ femina exīstibus eiusdē etatis ceteris paribus: vel vt cōiter fit semp dignior vir. tñ si femina sit viginti aut triginta annoz vt esse simplr dignior ꝯ puer vnius anni. iō pro illa dabak maius pciū. Cū vero dr q semp est sexus dignior ꝛ facit simplr dignioꝛem: sicut bō cuiuslibet etatis est semp dignior ꝯ equus aut bos cuiuscūqz etatis sit. ¶ Dōm q nō est file: qz bō excedit equū, ꝛ bouē sm gradū dr ie essentialis cum differāt sm spēm. iō cuiuscūqz etatis aut valoris sit equus sp est bō dignior in quacūqz etate sit. secus est de viro ꝛ femina: qz differunt sexu ꝛ ꝛueniunt spē: ꝛ ita sunt eiusdē gradus pfectionis essentialis ꝛ specifice: iō dr ia sexus nō faciet tātū differre masculū ꝛ feminā q semp masculus sit dignior: imo poterit eē femina dignior: vt si sit multa dr ia sm etatē: vt in exēplo dato. s. si sit mascul' vnī' anni ꝛ femina sit viginti annoz. Si aūt teneret prior rñsio eēt minus dubiū. s. q nō cōsideret hic dignitas vel nālis mobilitas sed solū vtilitas ad ministrationē. nā tūc nō solū femina potest esse maioris precij ꝯ vir: sed ēt equꝰ ꝛ bos ꝛ res inanimate vt ager pōt esse maioris valoris ꝯ vir; ꝛ ita appet in lra. j. exposse de redēptione agroz. nā pro agro q serit triginta modijs ordei dabātur gnquaginta sicli. ergo si sereret q̄draginta modijs plures ꝯ gnquaginta sicli darenk p eo. ꝛ tñ p viro nūꝯ dabank plures ꝯ gnquaginta sicli. ergo plus dabak interdū p agris ꝯ p viris, vñ nō erit incōueniens q dek aliqñ maior redēptio pro femina ꝯ pro viro.

Nō dignior ē in quacūqz etate alijs.

Qō. 19

A Qr plꝰ dabak p vouētibus ꝯ p priogenitis.

¶ Sed adhuc queret q̄re plus dabak p vouentibus ꝯ p priogenitis. nā p vouentibus dabank aliqñ gnquaginta sicli vt pz hic in lra. p priogenitis aūt nunqz dabank nisi gnqz Nu. 18. c. * ¶ Aliqs dicet q hoc fiebat qz redēptio priogenitoz erat ex necessitate: vota aūt spōtanee fiebant. ꝛ tñ maius debebat iponi spōtaneis ꝯ necessarijs: qz in solutionibus ex pcepto si eēnt magne clamarēt soluētes ꝛ nō sustinerēt legē. in spontaneis aūt secus est: qz si magne viderent liberum erat nō vouere. ꝛ sic nō grauaretur vouēs. * ¶ Sed dōz q hoc nō stat: imo lz essent vota spontanea ꝛ redēptio priogenitoz ex necessitate pcepti fiebat in eis eqlitas taxatiōis. Cū aūt dicit q erat ineqlitas. dōm q in vouētibus cōsideraꝛ dr ia etatis ꝛ sm illas causank diuersa pcia. in priogenitis autē est vnica etas: ga oēs primogeniti redimebank in mense prio a natiuitate Nu. 18. c. ideo ponebak in oīb' vnū preciū. s. gnqz siclorꝫ Nu. 3. et. 18. c. Cōsiderando tñ eandē etatē in vouētibus ꝛ priogenitis fiebat equalitas pcij. nā oēs priogeniti redimebant post primū mēsez vt dictū est. lz p eis q vouebank ab vno mense vsqz ad annos quinqz erat preciū gnqz siclorū vt pz hic in lra. ꝛ ita erat eqle in priogenitis ꝛ vouētibus qñ erant eiusdē etatis. ¶ Cā autez quare eēt in eis equale preciū cū vota eēnt spōtanea ꝛ redēptiones priogenitoz necessarie: fuit qz deus nō cōsideraꝛ hic precipue esse spontaneū a pcipio vel voluntariū: sed esse redēptionē pro toto valore rei vel pro parte eius. Idē in transeuntibus ad numerū: qz non dak preciū pro toto valore bois: neqz est redēptio dare paruū precium. s. dimidiū sicli Exo. 30. c. In primo genitis aūt ꝛ vouentibus fit redēptio: qz dak preciū p toto valore bois. nam primogenitus totaliter debek deo ad ministrandum. ꝛ quia non sunt idonei ad ministrandum omnes primogeniti israelitaꝛ sm dei iudicium dabatur pro eis commutatio leuitarū Nume. 3. ca. ꝛ qñ cessauit illa cōmutatio successit redēptio. s. q pro quolibet denk gnqz sicli. e. c. ꝛ Nu. 18. vouētes ēt totaliter deo debenk cū seipsos simplr deo vouent: ꝛ eiꝰ ministerijs in ppetuū applicari dēbent si deus hoc acceptaret. ꝛ qz nō acceptat fit cōmutatio in pecuniā q̄ est redēptio. ideo taz in priogenitis ꝯ in vouentibus maius precium dr dari ꝯ in trāseūtibus ad numeꝛ. ꝛ eadē rōne existente etate eq̄li priogenitoꝛ ꝛ eoꝛ qui vouenk dr esse precium eq̄le: qz vtriqz totalr dabank deo ꝛ vtriqz ꝛpetit redēptio: ideo cū oēs priogeniti redimank post vnū mēseꝫ a natiuitate Nu. 18. fuit ꝛueniens q tātū precium darent qui vouenk ab vno mēse: ꝛ ita fit qz vtrobiqz dant quiqz sicios vt patet in lra.

E Priogenitꝰ totaliter deo debetur ad ministrādū.

¶ Quare tāta diuersitas fuit in taxationibus precioꝛ p vouentibus. Et multa dubia particularia circa hoc. Qō. 20.

Sed queretur q̄re tanta diuersitas fuit in taxationibus pcioꝛ pro vouentibus. ¶ Dicendū q pria cā fuit qz deus nō voluit q israelite q seipsos vouebant venderēt ꝛ darek p eis q̄tū valerent. nā lz de rigore bī fieri deberet: qz qui se vouet tradit se deo in seruū: ꝛ cū ille non acceptet eū in ministrū vult cōmutationē in pecuniā. ꝛ ita tātū precium vr q vendū erat quāto ille vendi potuisset: ꝛ tñ pp aliquas causas egtatis deus noluit fieri venditionē: neqz dari p̄ciū q̄si pro vendito: lz taxauit q̄dā precium minus vt declaratuz est. s. nā si illud nō fuisset venderek quisqz quātū valeret: ꝛ non fieret ista diuersitas taxationū que hic ponit. ¶ Scōa fuit voluntas legislatoris qr in assignatiōibus terminoꝛ ꝛ numeroꝛuz p qualibet re nō vr esse cā aliqua q̄re potius tātū tps ꝯ tātuz assignek sicut in diebus ad appellādū ꝛ in tpe ad petēdū apostolos ꝛ in tpibus prescriptionū ꝛ vsucaptionū ꝛ sīlibus: qz ibi nulla rō pōt dari q̄re potius tātū tps ꝯ tantū dek vt ostensum est s. ita ꝛ nūc cū fiat taxatio quātū q̄sqz vouens dēat ꝛ nō respiciak ad vez valorē vouētis quāt' esset si ille venderek: non pōt poni taxatio nisi solū voluntaria. ꝛ ideo bap diuersarū taxationū cā vr esse voluntas legislatoris. sed iste taxationes ꝯꝯ non sint ex rōne dictante illos sic ꝛ nō alr debere poni: ꝛueniunt tñ rōni. ¶ Et ob hoc fecit deus diuersitatē multā. nā in hoc voto nō solū masculi: sed ēt femine vouere se pñt cū votū sit cōmutādū in pecuniā: ꝛ ideo pro vtriqz deus statuit precia ꝛ in hoc secit plures diuersitates. ¶ Prima est gilaliter masculi ad feminā. Scōa masculi ad seipsum sm varias etates. Tertia ēt femine ad seipsam sm varias etates. Quarta est ꝓportio etatū femine ad masculū sm diuersas etates suas. ¶ Quātū ad primā diuersitatē est doctrina q in viro ꝛ femina. qñ sunt vnius etatis semp dak plus pro viro ꝯ pro femina. ꝛ rō est tā pp dignitatez sexus ꝯ precipue ꝓpter maiorē aptitudinē ꝛ robur ad ministrādū vt ostēsum est. s. Quādo aūt sunt diuersaꝛ etatū dak aliquā do plus pro femina ꝯ pro viro vt pz hic in lra. cuius ēt cā data fuit. s. ꝛ ita quantū ad istaz diuersitatē bñ apparet cā qz considerak hoc in cōmuni. ¶ Secūda est viri ad seipm sm varias etates. ꝛ hoc est presupponēdū q distinguit hic deus q̄ttuoz etates in viro. s. ab vno mēse vsqz ad gnqz annos. ꝛ in hac dank gnqz sicli pro viro: alia est a gnqz annis vsqz ad viginti. ꝛ dank tunc pro viro viginti sicli. Alia est ab anno vicesimo vsqz ad sexagesimū: ꝛ tunc dank gnquaginta sicli. Alia aūt ab anno sexagesimo vsqz ad mortē ꝛ tunc dank gndecim sicli pro viro. circa istā nō pōt dari ratio ita aperta sicut in precedēti. ¶ Sed insurgūt multa dubia. primū est quare potius fecit partes totius vite q̄ttuoz ꝯ plures vel pauciores. nam poterant fieri decem partes aut plures vel poterant fieri sole due. ¶ Ad hoc dicendum q ratio non sufficit sed voluntas legislatoris fuit q fierent iste q̄ttuoz sole partes ꝛ non plures: neqz pauciores. ꝛ tamē dicenduz q aliqua ratio adiuuit ad hoc. nam quāto plures partes etatis fierent tanto iustioz est estimatio. vnde si pro quolibet anno esset vna estimatio fieret iustius iuxta verū valorē rei. nam nunc vnū precium ponit pueri in sexto anno ꝛ in vicesimo. s. sicli vigīti. sed manifestū est q plusq̄ duplo valet homo in anno vicesimo ꝯ in sexto. si aūt pro quolibet anno esset vna estimatio nō esset error talis. si autē fierent due dimensiones etatiꝫ fieret multum iniusta estimatio: sicut si nō fieret aliqua diuisio: sed p omnibus qui vouenk daretur equale precium cuiuscūqz etatis cēnt: quia esset multum iniustū. Dedit ergo quattuoz partes etatis: ꝛ

B Quas diuersitates fecerit deus.

1. diuer.

2. diuer.

L

Dubiuz primū.

Rñsio.

ita nō

ita non eſt tanta ineq̃litas vel iniuſtitia taxationis. Si aūt ſeptē
vel octo partes feciſſet eſſent taxationes iuſtiores: ꝙ autē pre-
D ciſe quattuor ptes fecerit ⁊ nō plures neq̄ pauciores nō fuit ni
Dubium ſcōm. ſi ſolius volūtatis. ¶ Secūda dubitatio eſt cū vellet in q̃ttuor
ptes diuidere etatē: q̃re potius ꝑ has q̃ttuor q̃ ꝑ aliquas alias
diuiſit ſi multi alij modi poterant fieri q̃ttuor harū partiū .i. per
alios terminos annorū: vt ſi prīa eſſet ab vno menſe vſq̄ ad ſe-
Rñſio. ptem annos: ⁊ ita de alijs. Et de hoc dōm ꝙ nulla oīno rō red-
E di pōt ſed ſola volūtas legiſlatoris eſt vt ſic fieret potius q̃ alr:
Dubi.3. nā multis modis poterāt fieri. ¶ Tertia dubitatio ē quō fecit
ab anno q̄nto vſq̄ ad viceſimū ꝙ darenť viginti ſicli pro viro:
q̄r ſic tātū dabať ꝓ puero ſex annorū quātū ꝓ hoīe decē ⁊ nouē
vel viginti annorū ⁊ tñ inconueniens vr̄. Dōm ꝙ ſi deus vellet
dari ꝓ quolibet quātū valebat nō ſic ſtatuiſſet ſed feciſſet quē
libet vendi: ⁊ tunc eēt vera eſtimatio valoris. ⁊ tñ deus noluit
illud fieri ꝑꝑ cās expreſſas. ſ. voluit tñ deus fieri quādā taxatio
nē proportionalē ſm etates: ſȝ nō ſm quelibet indiuidua. ⁊ ad
hoc poſuit iſtas q̃ttuor ptes. ⁊ tñ nō ſufficiunt iſte diuiſiones: q̄r
intra q̃libet earū ſunt multi anni in q̄bus ſunt ineq̃les valorum
eorū qui vouenť: nō curauit tñ deus tam ſtricte diuidere ne fie-
rent multe diſtinctiones: q̄r iſtud ꝑtineret ad eū ſi vellet hēre ꝓ
prīū valorē rei vel aliquid ꝓximū. ſed deus in hoc non curabat
ſatis putans ſufficere id qđ ſtatuerat: q̄r iſtud nō eſſet niſi vel i
ꝑiudiciū ſuū cui ſoluebať preciū: aut eorū qui ſoluebāt. non erat
F preiudiciū ſibi: q̄r ipſe ſtatuebat. non ēt ſoluentiū: q̄r ſponte ipſi
vouebant ſcientes talē eſſe legē: ideo cōuenieter poſita erat lex.
Dubi.4. ¶ Quarta dubitatio erat q̄r ab vno anno vſq̄ ad quinq̄ ſol-
uebanť q̄nq̄ ſicli. ⁊ a q̄nq̄ vſq̄ ad viginti ſoluebanť ſicli vigin
ti. ⁊ ita in anno quarto ſoluebanť q̄nq̄ ſicli: ⁊ in q̄nto ſoluebā
tur viginti. ⁊ tñ paruȝ plus valebat vouens in q̃rto q̃ tertio ⁊
in q̄nto q̃ quarto ⁊ ſoluebať quadruplū. Sic ēt in anno decio
nono ſolueret viginti ſiclos: ⁊ in viceſimo ſolueret q̄nq̃ginta: ⁊
tñ tātū vel q̃ſi valet hō in decimonono quātū in viceſimo: ideo
Rñſio. erat incōueniens. ¶ Dōm eſt ſicut in precedēti ꝙ ſi deus vellet
ꝑciū rei diligentiſſime taxare: qđ fieri nō potuit niſi vouens vē
dereť vel eſtimareť ſicut vendēdus. qđ nō fuit ꝯueniēs vt oſtē
G ſum eſt. ſ. oportuit ergo fieri aliq̃s taxationes que eēnt aliqua-
Dubi.5. liter iuſte: ſȝ nō poterant ꝯtinere iuſtitiā ꝑ oīa. ¶ Quinta dubi-
tatio eſt quō circa oēs viros fuit facta iſta taxatio: q̄r aliq̄s hō
vnius etatis eſt maioris precij q̃ alius eiuſdē etatis: imo dupl⁹
Rñſio. vel triplus. ¶ Dicendū ad hoc ꝙ fuit iſtud ꝯuenienter factū: nā
ſi deus voluiſſet totū valorē preciſum vouētis iuſſiſſet eū vendi
vel eſtimari vt venalē. ⁊ hoc noluit vt oſtēſum. eſt. ſ. Jō poſuit
taxationē equalē pro oībus q̄ ſunt eiuſdē etatis ſȝ nō ſint ṽe va
loris equalis. ⁊ nō eſt hoc incōueniens imo vt euitarenť inuidie
H debuit iudicari equalis taxatio: ⁊ in nullo d̄buit ꝯſiderari ineq̃
litas niſi in ſexu ⁊ etate que ſunt ſm nām ⁊ oībus ꝯueniūt. in ce
Dubi.6. teris aūt nō cōſiderať inequalitas aliq̃ vt oſtēſuȝ eſt. ſ. ¶ Sex
ta dubitatio eſt q̃re talia precia fuerūt conſtituta. ſ. q̄nq̄ ſicli ab
Rñſio. vno mēſe vſq̄ ad q̄nq̄ annos ⁊ ita de alijs. Dōm ꝙ hec pure
dependēt a voluntate legiſlatoris. hoc aūt ꝑſupponenduȝ erat:
q̄r nō dēbat taxari hō q̃tū valebat ſed minus: q̄r al's vēdereť.
ꝙ aūt ꝯſtitueret minor ſūma pro vouente q̃ ille valebat erat i
volūtate legiſlatoris q̃tū vellet ponē: q̄r multas ſūmas poterat
ponē ⁊ de nulla earū poterat determinate rō dari. nā rō nō pote
rat ſumi niſi ꝑ adeq̃tionē ad valorē. ⁊ tñ hic nō ꝯſiderabať eq̃
litas valoris. Jdeo rō nō poterat dari niſi ſola volūtas legiſla-
toris. ¶ Sed quātū ad primā ſūmā poterat dari aliq̃ rō ex pre
ſuppoſitione alterius cerimonie. primogeniti eni redimebanť ſi-
cut vouentes ⁊ redimebanť q̄ñ erāt vnius menſis Nu.3.c. ⁊ ꝓ
eis dabanť q̄nq̄ ſicli Nu.3.et.18.c. ergo cū vouentes redime-
renť ab vno mēſe iuſtū erat tātūdē dari ꝓ illis. ſ. q̄nq̄ ſiclos ſi
cut ꝓ primogenitis. De alijs autem taxatiōibus ſcilicet ꝙ a q̄n
Nota d̄ ꝓportionibus. to anno vſq̄ ad annū viceſimū ſoluerenť ſicli viginti ⁊ a vigin
ti annis vſq̄ ad ſexaginta ſoluerenť q̄nquaginta ſicli nō poteſt
dari rō. ſed ſola voluntas eſt legiſlatoris. eſtimat eni hominē in
quadruplū ab āno q̄nto vſq̄ ad viceſimū q̃ ab vno mēſe vſq̄
ad q̄ntū annuȝ tertia eſtimatio q̄ eſt ab anno viceſimo vſq̄ ad
q̄nquageſimū eſt dupla ſexquialtera ad illam que eſt a q̄nto an
no vſq̄ ad viceſimū: q̄r ita ſe hñt q̄nquaginta ad viginti. vltia
eſtimatio que eſt ab anno ſexageſimo vſq̄ ad mortē eſt valde
I minor. ſ. q̄ndecim ſiclorū. de q̄ etiaȝ nulla rō pȝ quare non eſſet
Tertia diuerſitas tacta ſupra .b. maior neq̄ minor. ¶ Tertia diuerſitas quātū ad pricipale erat
femine ad ſeipſam ſm varias etates. ⁊ de hoc dōm eſt prīo ꝙ
deus diuiſit quattor etates femine ſm quas conſtituit varia pre
cia: ⁊ de hoc dōm ꝙ fuit eadē cauſa que in viro. nā poterat de⁹
facere plures aut pauciores ptes etatis in femina ꝑ quas taxa-
ret ꝑcia: ſed iuſtū fuit ꝙ femina ſequereť legē viri. non quidem
ꝙ daret tantū preciū quātū vir ſed ꝙ in ea fierent tales diuiſio
nes etatis quales ſunt in viro. ¶ Etiā taxauit deus ꝑcia pro fe
mina vouēte ſm iſtas etates. ſ. ab vno mēſe vſq̄ ad annū quin
tū ſicli tres ſunt. a q̄nto anno vſq̄ ad viceſimū ſunt ſicli decem.
ab anno viceſimo vſq̄ ad ſexageſimū ſunt viginti: ⁊ a ſexageſi
mo vſq̄ ad mortē ſicli decē. De his nō pōt dari cā determina-
ta. ꝙ eni pro prīa etate nō denť q̄nq̄ neq̄ vltra eſt rō manife-
ſta ne illa equareť viro ꝓ quo dabanť q̄nq̄: ſed ꝙ citra q̄nq̄
darenť potius tres q̃ quattuor: vel duo: vel vnus ſiclus nō ap
paret manifeſta cā ſed eſt voluntas legiſlatoris. De ſcđa etate
ꝙ nō denť viginti neq̄ vltra ēt ne equať maſculo: ſed infra vi
ginti ꝙ potius denť decē q̃ in aliquo alio numero nō eſt cā ni
ſi voluntas. ſic ēt de tertia ꝙ dentur triginta ⁊ non plures neq̄
pauciores, voluntas eſt legiſlatoris. Jdē quoq̄ de vltia etate. K
¶ Quarta diuerſitas erat de ꝓportiōe preciorū femine ad ma- 4.diṽſitas.
ſculū ſm varias ſuas etates. nā ꝑter hoc ꝙ precia non ſunt eq̃-
lia adhuc ñ ſeruať ꝓportio. in prīa etate danť ꝓ viro q̄nq̄ ſicli:
ꝓ femina tres. ꝙ ṽo pro femina pauciores darenť rōnale fuit:
ſed danť tres qui ad q̄nq̄ ſunt pluſq̃ ſubduplum ⁊ minus q̃
ſubſexgalterū. Et tñ cōſiderādū eſt ꝙ aliq̃liter fuit rōnabile: q̄a Notādū.
deus in his taxationibus nunq̃ poſuit maſculū pluſquā i du-
plo ad feminā vt pȝ in oībus. ſed ad plus in duplo. ſi ergo deus
poneret minus q̃ tres. i. duos ſiclos: eſſet vir ad feminā pluſq̃
in duplo. ſi aūt poneret q̃ttuor pro femina: hēret ſe vir ad femi
nā ſolū in ſexquiq̃rta ⁊ ita modicuȝ excederet eaȝ: q̄r in oībus
alijs taxationibus q̄ñ minus excedit vir hȝ ſe vt in ſexgaltera.
hoc aūt eſt valde minus: iō nō debuit poni femina in q̃ttuor: q̄r
maſculus parū excederet neq̄ in duobus: q̄r maſculus multum
excedet. debuit ergo poni in tribus vbi excedit magis q̃ in ſex
quialtera: ⁊ nō excedit magis q̃ in duplo. hoc aūt eſt qđ deus
obſeruat hic. ⁊ tñ q̃re poti⁹ ſeruauit iſtā ꝓportionē q̃ aliaȝ. ſ.
vt poneret ſemꝑ virū ad feminā: vt in q̃druplū: vel tripluȝ: aut
maiori vel minori ꝓportione nō apparet cā. ſed vr̄ ꝙ d̄s voluit
ꝙ vir eēt duplo melior ad plus aut parū minus in ꝯſideratione
votorū. Jn ſcđa etate taxauit virū in viginti feminā in deceȝ. ⁊
hic eſt vir duplus ad feminā. ⁊ iſte eſt maxim⁹ exceſſus quo vir L
excedat feminā. nā in alijs taxationib⁹ minus excedit. ⁊ hic nō Que ſit ꝓportio arisme. ⁊ geome.
teneť eadē ꝓportio que in ꝑcedenti: neq̄ ariſmetica: neq̄ geo-
metrica. nō ariſmetica q̄r nō ſeruať idē exceſſus: nam in prīa ex
cedit vir feminā ꝑ duos ſiclos hic aūt ꝑ decē. nō ēt geometrica:
q̄r non eſt idē nomē ꝓportionū: cū in prīa eſſet min⁹ q̃ dupla.
hic aūt ſit dupla. ¶ Jn tertia hȝ vir q̄nquaginta ſiclos ⁊ femina
triginta. ⁊ nō apparet cā q̃re tāta ſūma ⁊ nō maior neq̄ minor
ponať: ſeruať tñ hic ēt ꝓportio geometrica q̄ in prīa: q̄r ſicut ſe
hñt ibi q̄nq̄ ad tres: ita ſe hñt hic q̄nquaginta ad triginta. Jn
vltia hȝ vir q̄ndecim femina decē. ⁊ in hoc nō apparet cā q̃re ñ
plures: neq̄ pauciores hūit: ⁊ eſt hic ꝓportio ſexgaltera. ⁊ iſte ē
numerus exceſſus quo vir excedit feminā. Sed nūc ꝯſiderādū
ꝙ nō eſt talis hitudo taxationū viri inter ſe ſicut taxationū fe-
mine inter ſe. nā in viro ſcđa ad primā eſt q̃drupla. i. viginti ad
q̄nq̄. ⁊ tertia ad ſecūdā eſt dupla ſexquialtera .i. q̄nq̃ginta ad
viginti. ⁊ q̃rta ad tertiā eſt ſubtripla ſubſexquitertia. in taxatio
nib⁹ aūt femine ſcđa nō eſt q̃drupla ad primā: ſed eſt tripla ſex
quitertia. i. decē ad tres ⁊ eſt minor ꝓportio. tertia ad ſecundaȝ
eſt maior q̃ in viro: q̄r eſt tripla. ſ. triginta ad decē. Jn viro aūt
erat dupla ſexgaltera. q̃rta ad tertiā erat ſub tripla. i. decem ad
triginta ⁊ eſt mior q̃ in viro vbi eſt ſubtripla ſubſexgaltera.
eſt enim minor in noīe: ſed eſt maior in re: q̄r maior pars eſt de-
cem de triginta q̃ quindecim de q̄nquaginta. ¶ Quereť
quare quādo aliquis vouens erat pauꝑ minuebať preciuȝ: ⁊ in Qō.21
tranſeuntib⁹ ad numerū nō minuebať preciū quātūcūq̄ aliquis A
eēt pauꝑ Exo.30.c.[a] ¶ Dōm ꝙ cā potiſſima erat ꝙ preciū trā Qr q̄ñ voueñs erat pauper minuebať ꝑciū ⁊ ītrāſeūtib⁹ ad numerū nō minuebať q̃tūcū q̄ aliq̄s eēt pauper.
ſeuntiū ad numerū erat valde paruū. ſ. dimidiū ſicli. ⁊ nullus q̃
tūcūq̄ pauper eēt poterat eſſe qui nō poſſet ſoluere dimidium
ſicli. ſecus in vouentibus vbi erat magnū preciū ſicut interdum
q̄nquaginta ſiclorū: vt in eo q̄ erat ab anno viceſimo vſq̄ ad ſe-
xageſimū vt pȝ in lr̄a. ⁊ q̄r multi erant q̄ ad tātū preciū nō ſuffi
cerent debuit ibi dari ꝙ poſſet minui.[b] ¶ Scđo fuit vt hoīes
non diſtraherenť a cultu dei ꝑ votū. nam ſi ſcirent ꝙ nō fieret
aliqua diminutio precij in pauꝑibus multi diſtraherenť a vo-
uendo. vt ergo non diſtraherenť fuit ꝯueniens minui precium
q̄ñ eſſent pauperes. nō erat aūt ſic in trāſeuntib⁹ ad numerū: q̄a
illi ex neceſſitate ꝑcepti tenebanť ſoluere: ideo nō diſtraherenť
a ſoluendo. ſecus de vouentibus qui ſpōtanee vouebant: ⁊ ſi nō

[a] 1.cā.
[b] 2.cā.

Qō.22 A Qr i redēptiōe priogenitoꝝ nō minuebat p̄ciū paupi b⁹ sicut i vouētibus.

scirent tēperandā esse in illis sūmā qñ pauperes essent nō vouerent: vel multi distraherent. ¶Sed quereṫ q̄re in redēptione priogenitoꝝ nō minuebat preciū paupibus sicut i vouentibus. nā nō est hic eadē rō que in transeūtibus ad numerū. nā soluebāt solū dimidiū sicli: qd̓ erat multū paruū: iō nō fiebat ibi diminutio in paupibus: sed priogeniti soluebant qnq3 siclos Nu.3.et.18.c. ꝛ istud erat cōparatiue magnū preciū: iō minui d̓ bebat. ¶Aliquis dicet q̄ veꝝ ē q̄ nō minuebaṫ. ꝛ apparet h̓ q2 in sacrificijs offerentis priogenitū fiebat idē. nā dēbat offerre agnū anniculū in holocaustū ꝛ vnā turturē: vel pullū columbe pro pcō. si tñ nō posset offerre agnū pp paupertatē offerebat loco agni vnū turturē vel pullū colūbe. s̄. 12.c. ¶Dōm q̄ in redēptione priogenitoꝝ nō minuebaṫ preciū in paupibus: sed qlibet soluebat qnq3 siclos. ꝛ p3 hoc pⁱo q2 Nu.18.c. poniṫ gn̄aliter q̄ priogeniti darent qnq3 siclos ꝛ non poniṫ exceptio aliq̄. ergo gn̄aliter intelligiṫ q̄ ab oībus dareṫ qnq3 sicli. Scd̓o q2 Nu.3.c. fuit facta redēptio priogenitoꝝ ꝛ inter illos eēnt forte aliqui pauperes ꝛ tñ nō fuit detractū aliqd d̓ precio: sed fuit data sūma itegra. e.c. ergo nihil detrahebaṫ. Tertio p3 q2 exceptio firmat regulā: ꝛ deus cōsueuit in qbusdā regulis suis facere exceptiones sicut in sacrificijs parientis ꝛ sacrificijs leprosi. s̄.14.c. ꝛ in qbusdā alijs nō ponit: iō intelligiṫ q̄ in illis nullus casus excipiṫ: neq3 aliqd minuendū est pp pauptatē: q2 al's si subintelligereṫ casus pauptatis in alijs nō oporteret in aliquo exprimi. sic etiā in presenti est. expressit deus hic de vouentibus si essent pauperes q̄ minuereṫ preciū ꝛ in priogenitis nō expressit. ergo intelligitur q̄ in priogenitis ēt casus pauptatis nihil minuit. nā si ibi subintelligereṫ nō exprimereṫ hic in vouentibus: sed etiā tacereṫ ꝛ subintelligereṫ. ¶Dōm igiṫ q̄ in primogenitis nihil minuebaṫ pp paupertatē: sed qlibet soluebat quinq3 siclos. Ad rōnem aūt in c̄riū de sacrificijs. dōm vno mō q̄ illud. s̄. 12. c. non intelligiṫ magis pro sacrificio pariētis priogenitū q̄3 quēlibet aliū filiū: ꝛ nō solū offerētis filiū sed ēt filiā: vt p3. e.c. ꝛ ita nō est ad ꝑpositū. ¶Aliter ꝛ melius dōm q̄ potius ista rō adiuuat: q2 in sacrificijs pariētis expressit deus q̄ pp paupertate3 minuereṫ. si aūt per se subintelligereṫ q̄ pp pauptatē minuereṫ sacrificiū nō oporteret exp̄mi sed exp̄ssit de⁹. ergo vr̄ q̄ nō intelligereṫ si nō exprimereṫ. ꝛ tñ circa siclos qnq3 priogenitoru3 nō expressit q̄ pp paupertatē aliqd tollereṫ: ergo nihil minuebatur. Scd̓o p3 q2 si aliqd posset minui expressisset illud deus vt scireṫ quātū posset minui ꝛ a quo: sicut hic de vouentibus exprimiṫ q̄ veniret vouens corā sacerdote ꝛ ille taxaret s̄m q̄ posse videret vouentē. Sed de siclis priogenitoꝝ nihil exp̄ssum est a quo siue q̄tū minuereṫ. ergo nihil minuebaṫ. ¶Et hoc supposito dōm q̄ minuebaṫ preciū in vouētibus paupibus ꝛ non in priogenitis. Primo q2 preciū vouentiū erat magnū. s. iterdū qnquaginta siclorū. in priogenitis aūt erat paruū. s. nūquā nisi quinq3 sicloꝝ. ergo nō debebat minui. Scd̓o q2 nō erat ide3 inconueniens circa priogenitos qd̓ circa vouentes. nā si in vouētibus nō fieret diminutio precij distraherenṫ a vouēdo cū spōte vouerent. sed in solutione priogenitoꝝ non erat sic: q2 erat ex necessitate salutis siue precepti. ideo ēt si nō diminuereṫ preciu3 nō distraherenṫ a soluēdo. ¶Ad rōnē in c̄riū. s. q̄ preciū priogenitorū erat magnū cū essent qnq3 sicli. Dōm q̄ in compatiōe ad precium transeuntium ad numerum erat magnum precium priogenitorum: sed in cōparatione ad precium vouentiu3 erat valde p̄uū preciū priogenitorū: iō nō minuebaṫ aliqd de illo.

Deter. qd̓. 1. rō. — 2. rō. — Ad. 1. rōnē i diuisū. — Ad. 2. rōnē i diuisū. — Rō i diuersum. — Rñsio ad 1. rō. — 2. rō. — 3. rō.

¶Quare deus minuebat aliqd de precio oblationis primogenitorū. Et nō minuebat aliqd de qnq3 siclis. Qō.23.

A 1. rñsio ad q̄situm.

Sed queretur occasione precedentiū q̄re deus remittebat vel minuebat aliqd de precio oblationis priogenitoꝝ. s. cōmutādo vnū agnū in vnū turturē ꝛ nō minuebat aliqd d̓ qnq3 siclis. ¶Dici pōt vno mō q̄ nō fecit deus remissionē aliquā spālem circa solutionē priogenitorū siue in siclis siue in oblōne. ꝛ cū dr̄ q̄ diminuunt agnū cōmutando in turturē. Dōm q̄ nō fit illud spāliter circa priogenitos sed gn̄aliter circa oēs siue mulier pareret priogenitū siue alios: siue masculū: siue feminā. s̄. 12.c. nā ibi nō exprimiṫ aliqd d̓ primogenitis sed de oībus dr̄. ꝛ q2 priogeniti erant aliqui nati in oblōne pro eis poterat fieri illa diminutio sicut in oībus alijs. ꝛ ita obseruatū est in oblōne pro xp̄o nato qui fuit priogenit⁹ eo q̄ fuit vnigenitus. nā non oblatus fuit agnus anniculus sed par turturū vel duo pulli colūbaꝝ Luc.2. Si tñ. s̄. 12.c. spāliter agereṫ de oblōne pro priogenitis forte nō diminuereṫ aliqd de illa. Sed q2 gn̄aliter de oībus dr̄ fuit facta diminutio. ꝛ rō est q2 priogēitus vn⁹ tñ est respectu cuiuslibet mulieris pariētis: alij aūt multi esse p̄nt tā filij q̄3 filie. ꝛ q2 si mulier paup sepe pariat nō poterit q̄libet vice offerre agnū anniculū: fuit ꝯueniē3 minui sacrificiū. secus aūt si de sola priogenitoꝝ oblōne agereṫ: q2 cū illis semel tñ fieret n̄ oporteret ibi fieri diminutionē. ¶Scd̓o pōt dici q̄ ēt si in oblōne pro priogenito spāliter minuereṫ eēt rōnabile q̄ facta diminutiōe in oblōne nō fieret in siclis. nā d̓s volebat aliqd minuere mulieri parienti priogenitū de eis q̄ datura erat. q̄ aūt illud diminueret in pecuniā vel in oblōne non differebat quātū ad mulierē soluētē: dūtñ tātū esset qd̓ remittereṫ in oblōne q̄tū qd̓ remittereṫ in pecunia si nō remittereṫ i oblōne. ꝛ iō de hoc nō erat petēda cā: sed sola volūtas remittentis. ¶Tertio ꝛ p̄cipue q2 dato q̄ deus remissionē vel diminutionē aliquā faceret in precio qd̓ soluebat pariens priogenitum nō minueret in pecunia sed in oblōne. ꝛ hoc spāliter circa agnū anniculū. ꝛ rō est q2 hoc maxime ꝯueniebat ex oī p̄te. na3 ex p̄te mulieris soluentis nihil plus ꝓderat remitti in oblōne q̄3 in pecunijs vel e c̄rio: dūtñ equalis valor vtrobiq3 minuereṫ. q̄tum ad remittentē aūt differebat multū. nā pecunia qnq3 sicloꝝ pro priogenitis cedebat in ius sacerdotū Nu.18.c. ꝛ si aliqd minuereṫ de pecunia p̄iudicareṫ sacerdotibus: vel saltē minuereṫ facultas eoꝝ. agnus aūt anniculus ad deū solū p̄tinebat: q2 erat in holocaustū: ꝛ de holocausto nihil prouenit aliqd sed totum deo p3. s̄. 1.c. preter pellem q̄ dabaṫ sacerdoti imolāti. s̄.6.c. ꝛ deus magis volebat facere c̄ se q̄3 c̄ sacerdotes: quia ipse dabat iura sua sacerdotibus pro ministerio quo illi seruiebant Nu.18.ca. ꝛ erāt illi paupes cū nihil aliud hērent iter israelitas nisi similia iura sacerdotalia Nu.e.c. ꝛ Deute.18. ꝛ Josue.13.c. iō fuit ꝯuenientius fieri diminutionē in oblōne q̄3 in pecunia. ꝛ ista est vera cā. ¶Et est notādū pro regula q̄ si qñ sunt aliqua sacrificia multa ꝛ aliquod illoꝝ deus minuit vel cōmutat: nō erit nisi holocaustū. vel si multa minuanṫ aut cōmutenṫ primū qd̓ minuiṫ erit holocaustū. ꝛ rō est q2 tria sunt sacrificioru3 gn̄a. i. holocaustū: hostia pacifica: ꝛ pro pctō siue pro delicto. in holocausto aūt p̄tinēt ad deū solū oīa. s̄. 1.c. preter pellē q̄ daṫ imolāti sacerdoti. s̄.6. ꝛ iō si istud deus remittit vel minuit sibiipsi preiudicium soli facit. De hostia aūt pacifica nō ꝓuenit deo nisi adeps. s. pinguedo interior ꝛ interdū cauda aialis. s̄.3.c. reliq̄ aūt ꝓueniunt offerentibus ꝛ sacerdoti imolanti. s̄.7.c. ꝛ si istud sacrificiū d̓s tolleret p̄iudicaret multū sacerdoti ꝛ aliquātulū offerenti. s3 q2 remissio fit offerenti dicemus q̄ p̄iudiciū fit sacerdoti. De sacrificio aūt ꝓ pcō ꝛ pro delicto: l3 duo sacrificia sint eadē lex. s. q̄ totū p̄tinet ad sacerdotē imolantē ꝛ nihil ad deū nisi adipes ꝛ ad populares offerentes nihil p̄tinet. s̄.6.et.14.c. ꝛ iō si istud minuereṫ p̄iudicareṫ valde sacerdoti: q2 totu3 qd̓ minuebatur erat ius eius. ¶Et ob hoc dicēdū q̄ si tria sacrificia offerenda sint. i. holocaustū: hostia pacifica: ꝛ pro pctō. ꝛ pp pauptatē offerentis deus velit minuere vel cōmutare vnū ipsoꝝ non cōmutabit nisi holocaustū: q2 in hoc sibi soli maxie p̄iudicat ꝛ nō tollet ibi hostiā pacificā ꝛ pro pcō: q2 in illis magis ledereṫ sacerdos ꝛ offerens. nā l3 remittēdo vel minuēdo qd̓cūq3 eoru3 fiat grā offerenti: maior tñ grā fit si remittaṫ ei holocaustū q̄3 si hostia pacifica nā de holocausto nihil h3 offerens. de hostia āt pacifica h3 totā carnē preter pectusculū ꝛ armū dextrū que cedūt i iura sacerdotis imolantis. s̄.7.et.12. iō vt faceret deus gr̄a3 tā offerenti q̄3 vt nō preiudicaret sacerdoti imolanti poti⁹ minueret vel cōmutaret holocausta q̄3 hostiam pacificā. Id aūt quod minime mutareṫ esset sacrificiū pro pctō vel delicto. ꝛ rō est q2 in hoc esset maximū preiudiciū sacerdoti: q2 in hostia ꝓ pctō ꝛ delicto totū p̄tinet ad sacerdotē. s̄.6.et.14. in hostia aūt pacifica nō p̄tinet ad eū nisi armus dexter ꝛ pectusculu3. s̄.7.et.10. ꝛ tñ p̄iudiciū maxie attendiṫ in sacerdote ne ei fiat: iō minus cōmutaṫ hostia ꝓ pctō q̄3 aliqua alia. nā remissio de quocūq3 fiat in offerente grā est: q2 min⁹ soluit: iō siue hostia pacifica: siue ꝓ pcō remittaṫ soluiṫ ab expēsis vnius aialis. in sacerdote autem ꝯsideraṫ p̄iudiciu3: q2 qñ aliqd remittiṫ tolliṫ de iuribus eius. ideo id agendū est in quo ei minus p̄iudicaṫ. sed minus preiudicaṫ in remissione hostie pacifice q̄3 ꝓ pcō. iō remittereṫ hostia pacifica ꝛ non ꝓ pcō. ¶Sed ꝯsiderādū est q̄ l3 hoc d̓ rigore iuris agendū erat nūq̄3 tñ inueniṫ actum q̄ hostia pacifica remittiṫ pp pauptatē. ꝛ rō pria est q2 qñ minuitur aliquod sacrificiū cōmutaṫ vt offeraṫ vnū aial pro altero qd̓ sit minoris valoris. s. cōmutaṫ vnus aries in vnā turturē: vel pullū colūbe vt p3. s̄. 12.et.14.c. ideo in sacrificijs illis in qbus non p̄nt offerri turtures vel pulli colūbaꝝ nō poterit fieri cōmutatio. In holocausto aūt possunt offerri bos: ouis: capra: ꝛ turtures: atq3 pulli columbe. s̄. 1.c. ideo poterit cōmutari aliqd̓ aial. ꝛ turturem vel pullū

2. rñsio ad q̄situ. — B 3. rñsio ad q̄situ. — Notād̓. — Tria sūt sacrificioꝝ gn̄a. ℒ holocaustū cōmutabatur: hostia vero pacifica nunq̄3. — Notād̓.

pullū colūbe in bolocaustō: sicut fit in sacrificio parientis supra 12.ꝛ in sacrificio leprosi.ē.14.c.in sacrificio aūt ꝓ peccato pōt offerri:bos:capra:ouis.ē.4.et.5.c.ꝛ turtur vel pullus colūbe.ē. 12.ideo poterit mutari aliqō aīal in turturē vel pullū columbe sicut mutat agnus in turturem in sacrificio leprosi.ē. 14.ca. In sacrificio aūt pacifico nō pōt offerri nisi bos ouis ꝛ capra: vt ꝓz supra.3.c.turtur aūt vel pullus colūbe nūq̄ possunt offerri i pacificis hostijs.ꝛ cā est qz diuidit hostia pacifica ꝛ ꝓuenit q̄dā pars eius sacerdoti:quedā offerēti:sed turtur aut pulli colūbaꝝ nūq̄ diuidunt:sed debēt manere integri.ē. 1.ca.ideo non potest offerri in hostiā pacificam.ꝛ tū si in hostia pacifica deberet esse diminutio fieret ꝑ cōmutationē:qz nunq̄ fiebant aliter cuz nō tollēt oīno aliqō sacrificiū.sed in hostia pacifica nō erat aliquid in qō mutaret:iō nunq̄ fiebat remissio in hostia pacifica: ꝛ poterat fieri in alijs in qbus fiebat commutatio. ¶Scōo fit hoc qz remissio sacrificij ꝑ cōmutationē nūq̄ fit nisi ꝓp pauperta̅te:nā ita exprimit cā qñ oz fieri cōmutatio.ꝛ tū in talib⁹ casibus nunq̄ ponit hostia pacifica:iō nō est cā aliq̄ vt fiat remissio vel cōmutatio circa illa. ¶Circa qō ꝯsiderādū ꝙ ista remissio vel cōmutatio nunq̄ fiebat nisi in sacrificijs q̄ erant necessaria ex lege:nā in eis que sunt voluntaria nō fit remissio:qz siqs pauper est ꝛ nō pōt offerre tale aīal non offert:qz nemo illum arctat:sed hostie pacifice nō sunt necessarie sed volūtarie:iō nō fit circa illas remissio. ¶Ad hoc aūt aduertendū ꝙ aut cōsideramus oblones priuataꝝ ꝑsonaꝝ aut oblones ordinarias q̄ erāt ipōsite a lege ꝛ nō fiebāt a ꝑsonis priuatis sed de expensis scūarij. Si ꝯsideremus scōz dōm ꝙ aliqñ hostie pacifice erāt de necessitate:qz in aligbus festis iubebant offerri vt in catalogo sacrificioꝝ ꝛ festoꝝ apparet Nu.c.28.et.29.ꝛ ibi dicendū ꝙ nunquā fiebat remissio neqꝫ cōmutatio alicuius sacrificij cuiscunq̄ gīis:sed oīa offerebant sicut iussa erant:qz ista remissio fit in ꝑsonis priuatis ꝓp paupertatē.sed in sanctuario nō erat ista paupertas:iō nūq̄ fiebat aliq̄ cōmutatio sacrificioꝝ q̄ faciēda erāt de sūptibus scūarij. ¶Si aūt cōsideremus oblones priuataruz ꝑsonaꝝ.Dicendū ꝙ in illis hostie pacifice nunq̄ erant necessarie.i.lex nunq̄ ponebat eis hostias pacificas:ꝫ offerebant eas qñ volebant ꝑ gr̄arū actione vel ex voto vel spontaneas: sine voto ex deuotione vt colligit.ē.7.et.22.c.ꝛ tñ quomodocūq̄ accipiat nunq̄ inuenit ꝙ ponerēt alicui hostia pacifica offerēda a lege nisi illud esset sicut ordinariū sacrificiū vt est in consecratione sacerdotū:qz ibi offerebat hostia pacifica Exo.29.ꝛ ē.8.ꝛ ibi non remittebat qz erat ordinariū sacrificiū. ¶In ꝑsonis aūt priuatis qñ aliqō sacrificiū ponebat a lege non erat illud hostia pacifica:sed erat bolocaustū: vel ꝑ pcō aut ꝓ delicto. In his aūt bēbat locū cōmutatio ꝓp paupertatē. ꝛ apparet hoc qz in tribus locis inuenimus fieri cōmutationē ꝓp pauptatem in sacrificio. Primus est in sacrificio ꝑ peccato qñ quis debet offerre agnū anniculū vel capra vt ꝓz.ē.5.c.ꝛ si nō potest fit cōmutatio in duos turtures vel duos pullos colūbe.e.c. Secūdus est in pariēte vbi cōmutat agnus in turturē vel pullum colūbe.ꝛ hoc est in bolocausto.ē.12.ca. Tertius est in sacrificio leprosi qñ mutat vnus agnus in turturē vel pullū colūbe.ꝛ hoc est in sacrificio ꝓ pcō.ē.12.c. In aliis aūt nō inuenit nisi reducat ad hos casus.ꝛ ita in solo sacrificio ꝓ pcō ꝛ bolocausto fit ꝓ pcō cōmutatio.ꝛ tū si sacrificiū pacificū esset cōmutabile potius cōmutaret illud ꝛ minueret q̄ sacrificiū ꝓ pcō: qz maius ꝓiudiciū est sacerdotibus in sacrificio ꝑ pcō. ¶Quācūq̄ ergo de multis sacrificijs vnū tñ cōmutat illud erit bolocaustū ꝛ nō aliud vt.ē.12.c.cōmutat bolocaustū.i.agnus in turturē.si aūt de multis cōmutant plura.primū qō commutat erit bolocaustū deinde vnuz de alijs q̄ fuerint minus necessaria vt ꝓz.ē.14.in sacrificijs leprosi vbi iubent offerri duo agni anniculi ꝛ vna ouis annicula.vnus agnus ꝓ delicto ꝛ aliuz in bolocaustū:ouis aūt ꝓ pcō.ꝛ dr ꝙ si pauper fuerit ꝛ non potuerit oīa hec offerre offerat vnū agnū ꝓ delicto ꝛ in bolocaustum loco agni vnū turturē:ꝛ aliū turturē loco ouis que erat ꝑ pcō: sed ꝓ delicto ꝛ ꝓ pcō similia sacrificia sunt:ꝛ equaliter ptinent ad sacerdotem.ē.6.et.14.ꝛ tñ sacrificiū ꝓ delicto est ibi magis necessariū vt de sanguine eius tingantur auricula ꝛ pollices manus ꝛ pedis:ideo illud nō cōmutabat:sed alia duo.i.bolocaustū ꝛ ꝓ peccato cōmutant ibi.sed quātū ad ꝓeiudiciuz sacerdotis nō erat plus ꝙ cōmutaret sacrificiū ꝓ pcō q̄ ꝓ delicto:cū ex vtraq̄ equalia iura participat supra.14. ¶Est tñ cōsiderandum ꝙ difficilius cōmutat sacrificiū ꝓ pcō q̄ bolocaustū.nā in bolocausto dat vna auis ꝓ vno agno vt supra 12.cap.in sacrificio parientis: ꝫ in sacrificio ꝑ pcō loco vnius aīalis dant duo aīalia vt supra.5.c.ꝓ pcō iubet offerri agn⁹ vel capra:ꝛ si non potuerit qui peccauit offeret duos turtures aut duos pullos columbe vnū in bolocaustū:ꝛ alterū ꝓ pcō. sic ꝓ vno magno sacrificio offerunt duo parua.sed supra.14. cōmutat sacrificiū ꝓ pcō in vnū turturē.ꝛ rō est qz ibi ꝫ est aliud bolocaustū ꝑ cōmutationē alterius agni in turturem.ꝛ sic nō oportet ꝙ sint duo bolocausta.si tñ esset ibi sacrificiū solum ꝑ peccato:vel ꝓ pcō ꝛ ꝓ delicto ꝛ nō esset ibi bolocaustuz ꝛ cōmutaret sacrificiū ꝑ pcō:cōmutaret in duo sic.ē.5.c.

¶Quare deus nō ꝑmittebat ꝙ vouētes si pauper essent non cogerentur soluere totam estimationem cum ipsi ꝓius scirent ad quid se obligarent. Qō.24.

Hunc queretur quare deus ꝑmittebat ꝙ vouentes si pauperes essent non cogerentur soluere totam estimationem.videt enim ꝙ non nō debuisset eis aliqd remitti.nā ipsi sciebant quātū ꝓciū ponebat lex vouenti:ꝛ ita qui sciret se non posse soluere ꝓciū illud non voueret cū esset liberū ei nō vouere.vñ in eis que ex necessitate legis soluebant vr ꝙ debuisset ꝓp paupertatē aliquid minui sicut in transeuntibus ad numerū vel ꝓiogenitis ꝛ nō in vouentibus qz ipsi sciebant. ¶Dicendū ꝙ accipiendo de rigore iuris remissio deberet fieri in illis que ex necessitate legis soluebant cum lex esset cōis oībus tam pauperibus q̄ diuitibus.ꝛ aliqui tam paupes essent ꝙ nō possent soluere que a lege ipōsita erant ꝛ in illis erat ꝓueniens fieri quādā diminutionē:ꝛ ita fiebat vt in eo qui dabat sacrificiū ꝓ pcō:ꝛ nō poterat offerre agnum vel capra dabat duos turturos:ꝛ si illos adhuc non posset dare dabat decimā ꝑtem ephi.supra.5.c.sicēt in pariente q̄ nō poterat offerr agnū offerebat vnā turturē supra.12.ꝛ i leprosi mūdatione simile supra.14.c.vt ostensum est ꝓcedēti.q.ꝛ in oibus his ponit ꝓ cā ipsa pauptas.ꝛ hoc mō in vouentibus qz libere vouebant.ꝛ sciebant quātū obligati erāt nō dēbat fieri remissio. Fiebat tñ vt dictū fuit supra qz magnū erat ꝓciū qō solaturi erant. ¶Cū aūt obijcit ꝙ illi sciebant ad qd se obligabant ꝛ ideo nō debebat eis remitti. Dicere posset aliquis ꝙ hoc fiebat qñ aliqs efficiebat paup post votū: vt siquis cū votuz emisit erat potens soluere estimationē legis ꝛ anteq̄ solueret furto:rapina:incendio: vel alio casu depauperatus est:itaq̄ iam non est soluēdo.nā tunc vr ꝙ debeat fieri remissio rōnabiliter cum mutet status eius:in quo si fuisset ante votū nō voueret. ¶Dicendum ꝙ de isto casu manifestū est ꝙ deberet fieri remissio ex q̄dā equitate iuris:sed ēt siquis ante votū emissum paup eēt gauderet hoc priuilegio vel bñficio legis.ſ.ꝙ nō solueret totā estimationē. ¶Et rō ꝓia est vt nō distraberent bones a vouēdo: sed potius allicerent.nā si cū eis ex rigore ageret vt totaz estimationē soluerent:alij cessarent vouere:cū autē benigne scirent secū agendū esse iponendo eis quātū tolerare possent multi vouerent:ꝛ ex hoc motiuo nō oportebat remitti in illis que erāt ipōsita ex necessitate legis:qz ēt si nō remitterent nō distraberē tur homines ab illis cū necesse eēt soluere. secus in spontaneis. ¶Scōa qz deus dederat sacerdotibus iura vouentiū.ſ.vt oēs pecunie date a vouentibus cederent in ius eoꝝ.ꝛ qz sacerdotes erant paupes volebat deus ꝓuidere qūo ex hoc multa eis pecunia ꝓueniret.Et ad hoc fuerūt duo necessaria.primū ꝙ si ipōneret magnū ꝓciū in soluēdo vouentibus. Secūdo ꝙ etiam circa illud qō ponerēt benigne se bērent sacerdotes circa non potentes soluere.ꝓp primū factū est ꝙ vouētes non vēderent. nā cum seipsos totaliter ꝑ votū traderēt ꝛ nō reciperent:sed cōmutaret votū in pecuniā:dādū erat tātū quātū quisq̄ valebat: deus aūt multominus taxauit faciens estimationes q̄ hītur in littera.Quātū ad scōm factū est hoc.ſ.ꝙ siquis pauper esset nō cogeret vendere oīa sua ad soluendū taxationē legis sed ꝙ diminueret de illa:ꝛ hoc modo multi vouerent seipsos:ꝛ sacerdotes multā pecuniā reciperent.Si aūt circa aliquos rigorose se bērent exigendo debitam taxationē alij non vouerent:ꝛ ita pui fierēt redditus sacerdotales:ideo sic fieri debuit in fauorē ipsorū sacerdotū potius q̄ pauperū soluentiū. ¶Circa id qō tactū est precedēti.q.est dubiū cū dicamus in qbusdā solutionibus positū ꝙ necessitate legis remitti aliqd ꝓp paupertatem vt in qbusdā sacrificijs:quare in alijs ex eadē necessitate legis soluendis nō fiebat aliqua remissio vbi esset eadē paupertas sicut in transeūtibus ad numerum ꝛ in quinq̄ ficlis ꝓiogenitorum. ¶Dicendū quātū ad primū quod est de cōparatione istorum sacrificiorū ad ꝓciū transeuntiū ad numeruz: ꝙ rōnabile erat fieri remissionē in sacrificijs ꝛ non in ꝓciū trāseuntiuz. Prio ꝑpter inequalitatē ꝓcij:qz erat dimidiū ficli ꝓcium transeū

A Rō in diuersū.

Rāsio ad q̄stū.

B Ad rōnes i diuersuz.

Doc. ad rō nes i diuer.

1.rō.

2.rō.

Qō.25 A Qr in ꝓiogenitis ꝛ in trāseūtibus ad numerū nō remittebat aliqd ꝓp paupertatē.

D Notādū ō hac cōmutatione.

E

Trib⁹ in locis inuenit fieri cōmutatio ꝓp paupertatē in sacrificio.

F

Notādū de cōmutatiōe sacrificioꝝ

tiū Exo.30.c. Nullus aūt tam pauper erat qui dimidium sicli habere nō posset. secus aūt quātū ad sacrificiū. nā in tribus casibus ꝑpter paupertatē minuit sacrificiū: vnus est.s̄.5.ca. ꝛ ibi maius est preciū ꝙ in transeuntibus ad numeꝝ: qꝛ offert vnus agnus vel capra cū libamētis: ꝛ valebat plus vno siclo: aut siclo ꝛ dimidio. nā vnus aries mediocris vendebat duobus siclis ꝛ de magnis valebat plus duobus siclis.e.ca. ideo hic rōnabilius erat fieri remissionē. ¶ Scōs casus erat.s̄.12.c. in pariēte: ꝛ sacrificiū aliud erat vnꝰ agnꝰ anniculus in holocaustū cū libamētis suis: ꝛ vnus turtur pro delicto.e.c. ꝛ istud valeret plusꝙ siclo ꝛ dimidio: iō etiā hic rōnabilr remitteret. ¶ Tertiꝰ erat.s̄.14. ca. in sacrificijs leprosi ꝛ ibi erāt multa sacrificia que plusꝙ sex aut septē siclos valerent: qꝛ erāt tria animalia.i. duo agni: ꝛ vna ouis ꝛ due aues ꝛ libamēta sua. iō hic adhuc multo rōnabilius fieret aliq̄ remissio ꝙ in transeūtibus ad numerū. ¶ Cā secunda erat qꝛ ēt si preciū transeūtiū ad numeꝝ esset aliquātulū maius nō deberet quicꝙ remitti pauperibus: qꝛ sequeret inde inuidentia: nā qn̄ quis transibat ad numerū incipiebat esse vnus d̄ populo: ꝛ accipiebat honorē quēdā inter alios hoīes. si aūt aliquis solueret hic minus ꝙ alij nō videret plene cōsequi illū honorē quē ceteri cōsequebant. ꝛ si quis plus solueret videret ille accipere maiorē honorē ꝛ vocē in populo ꝙ ceteri. Ideo vt nō putaret quisquā se despectū ꝛ abiectū nō dēbat permitti minus soluere ꝙ ceteri: ꝛ nō vt crederet quis se alijs maiorē nō dēbat ab eo recipi plus precij ꝙ ab alijs etiā si sponte dare vellet. ꝛ h̄ satis pꝫ Exo.30.ca. cum deus iubet ꝙ paupes nihil minuant de medio siclo: ꝛ diuites nihil addant ad illū. ꝛ apparet ꝙ istud intendat deus: qꝛ al's dato ꝙ iuberet ꝙ pauperes nō diminuerent

B de medio siclo nō iuberet ꝙ diuites nō adderent: qꝛ in hoc qd̄ vetat apparet ꝙ maluꝫ erat. ꝛ tn̄ dare elemosynā vel offerre aliquid deo nō est malū nisi si aliqd̄ malū inde sequat: ꝛ maluꝫ qd̄ sequebat erat: qꝛ diuites qui addent supra dimidiū sicluꝫ putarent magis hēre de ptāte ꝛ honorē in pplo. ¶ Cōpando auteꝫ ad secundū.s. de quinꝙ siclis priogenitoꝝ dōm ꝙ nō debuit ibi fieri remissio sicut in tribus casibꝰ suprapositis sacrificioꝝ. Primo qꝛ aliqn̄ erat maiuꝫ preciū in his sacrificijs ꝙ in qnꝙ siclis priogenitoꝝ: sicut apparet d̄ tertio casu supra posito.i. sacrificio leprosoꝝ: qd̄ accedet ad sex vel septem siclos vel plus vt dn̄sum est. Scōo qꝛ ista eueniebant sepe ꝛ nō sic erat de priogenitis: semel enim tm̄ illi redimebant.s. qn̄ erat vnius mensis a natiuitate Nu.18.c. ꝛ nunꙗ postea. sed in duobus primis casibus sepe accidebat fieri solutionē: qꝛ primā qd̄ erat peccare sepe accidebat: ita vt obligaret quis ad illud sacrificiū.s̄.5.c. si igit nunꙗ minueret aliquid de eo graue fieret paupibus. Etiā id qd̄ erat in scōo casu sepe fiebat. nā qn̄cunꙗ mulier pareret siue masculū siue feminā facere dēbat sacrificia illa.s̄.12.c. vn̄ si nunquā aliquid remitteret eēt duꝝ pauperibus. Tertio ꝛ precipue fiebat h̄ qꝛ primogeniti redimebant: ꝛ in tribus casibus de sacrificijs nō fiebat redēptio. idē nō debebat fieri remissio in priogenitis. erant.n. primogeniti totaliter debiti deo: qꝛ ipse liberauit eos a morte in egypto Nu.3.c. ꝛ sic tenebant deo semꝑ ad seruiendū: deus aūt nō acceptabat seruitiū eoꝝ: sed potius cōmutabat in pecuniā: ideo tantū redimēdi erant quātū valebant. faciebat aūt deus ꝙ solū darent pro quolibet qnꙗ sicli: iō multū remittebat de vero valore. vn̄ cū facta esset tanta remissio: non erat iam ꝯueniens fieri aliꙗ remissionē de illa parua taxatione. Et ista est cā quare vouentibus ipositū fuit tantū preciū.s. vt aliqui soluant qnq̄ginta siclos vt pꝫ in lr̄a: qꝛ illi redimebantur cū totalr̄ effecti essent serui dei. sed in tribus casibus de sacrificijs nō redimit ꝑsona: qꝛ q̄ offert pro pctō nō est totalr̄ deo obligatus ita vt redimi oporteat: sed solū obligatus est ad aliquid pro pctō: ꝛ iponit ibi sacrificiū: ideo multo minor obligatio est ꝙ priogenitoꝝ. ꝛ sic facilius poterit ibi fieri remissio ꝙ circa siclos priogenitoꝝ. idē aūt est circa parientē: nā nō est obligata ꝑ partu totaliter ita vt effecta sit dei ꝛ redimi oporteat: sed lex obligat eā ad aliquid pro delicto. iō nō est ibi tanta necessitas soluendi preciū ꝙ̄ta circa priogenitos qui erant totaliter obligati: ꝛ idem est circa sacrificia in emundatione leprosi. ergo in his sit cōuenienter remissio taxatoꝝ sacrificioꝝ: ꝛ circa priogenitos nō sit aliq̄ remissio vel diminutio qnꙗ sicloꝝ a lege taxatoꝝ.

Vouētibꝰ qr̄ tantum ꝑciū iposítū fuit.

¶ An debebat fieri precij diminutio per sacerdoteꝫ. Et an esset ꝑpter hoc iudex in causa sua. Qō.26.

A Rn̄sio ad q̄stū.

Queretur cum circa vouentes facienda esset quedaꝫ diminutio ꝑcij an dēbat fieri ꝑ sacerdotē: nā posset poni a lege sicut ponunt taxationes precioꝝ. ¶ Dōm ꝙ ad diminutionē precij necessariū fuit cōstitui aliquē hoīem: ꝛ nō sufficiebat taxatio aliq̄ legis. nā nō est simile de diminutione: ꝛ de pria taxatione. nā cū deus nō intenderit ponere tantuꝫ ꝑciū soluendū a quolibet quātū ille valeret: potuit cōuenienter ponere taxationes gn̄ales quales fecit q̄ semꝑ essent miores ꝙ valor hoīs. sed accidebat ꝙ ēt ad illas aliqs attingere nō posset ꝑꝑ paupertatē in quo casu deus volebat ꝙ solueret quisꙗ quātū posset. sed hoc nulla lege diffiniri pōt: qꝛ cōtingit īfinitis modis variari ista: vt vnus sit magis paruuꝫ ꝙ alius: iō debuit dari aliqs hō qui ꝯsiderata facultate alicuius in pticulari diffiniret ꝙ̄tū ille dare dēret. Cū aūt hō dēret dari in iudiceꝫ: debuit potius esse sacerdos ꝙ aliqs alius. Prio ne idē eēt iudex ꝛ qui iudicaret. naꝫ seculares erant q̄ ista vota faciebant q̄ cōmutabant in pecunias. sacerdotes aūt ꝛ leuite nūꙗ sic vouebant: qa si seipsos vouerent tenebat votū illoꝝ ꝛ illud iplebant ministrātes corā dn̄o ꝑm ꝯdōnē ministerioꝝ suoꝝ vt.s̄. ostensū est. iō sacerdotes vel leuite essent sic meliꝰ iudices ꝙ aliqs laicꝰ. Scōo qꝛ in rebus sacris nō dēbant eē iudices ꝑphani: sicut nūc ī cāis spūalibus nō sunt iudices laici. sed iudicare d̄ voto est iudicare de cā spūali: iō debuit ptinere ad sacerdotes q̄ in spūalibus pricipes erāt. Tertio qꝛ ad sacerdotes cōpetebat al's eē iudices ꝛ penes illos residebat altissimū siue supremū iudiciū: vt pꝫ Deutero.17.c. ḡ ad eos nūc ptinere dēbat diffinitio circa vota ꝛ nō ad alios. ¶ Sꝫ aliqs dicet ꝙ nō debuit ptinere istud iudiciuꝫ ad sacerdotes: nā essent iudices ī cā sua: qꝛ precia data ex votis cedebant in ius sacerdotū: ꝛ ita de rebꝰ suis iudicaret qd̄ nō est equū. Scōo qꝛ ob hoc grauarēt valde laicos vouētes cupiditate pecunie q̄ eis acqreret. ꝛ tn̄ istud fuit bn̄ficiū legis ad hoc ꝙ cū paupibus benigne ageret exigēdo ab eis paucā pecuniaꝫ. ḡ nō debuit hoc cōmitti sacerdotibus. ¶ Dicet ḡ aliquis ꝙ potius debuit cōmitti laicis aliqbus vel saltem leuitis: qꝛ illi sacri erant deo ꝛ ipsi nūꙗ talia vota faciebant. Dōm ꝙ nō debuit cōmitti laicis neqꝫ leuitis sed sacerdotibus. De laicis pꝫ: quia ista erat res sacra cui nō dēbant ꝑfici laici vt dictū est. ¶ Nō etiaꝫ leuitis: qꝛ illi erant minores sacerdotibꝰ: iō non dēbant ipsi constitui iudices existentibꝰ sacerdotibus. Itē qꝛ ꝑ hoc leuite fierēt iudices in rebꝰ ptinentibꝰ ad sacerdotes: qꝛ ista pecūia danda erat sacerdotibꝰ. si ḡ in hoc iudicarēt leuite: iudicarēt sup sacerdotes. ¶ Sacerdotibus aūt istud cōueniebat: qꝛ erat res sacra ꝛ ipsi ꝑsidebāt rebus sacris: neqꝫ est aliqd̄ incōueniens in hoc. ¶ Cū eni primo arguit ꝙ essent iudices in re sua nō seqt. Nā ista pecunia q̄ colligebat de votis nō dabat alicui sacerdoti determinato: sed dabat oībus sacerdotibꝰ: ꝛ vario mō distribuebat inter illos sicut ꝛ alia iura: ꝛ circa taliter ptinētia ad sacerdotes nō erat incōueniēs ꝙ ꝑficeret aliqs sacerdos: sicut ī causis clericoꝝ soli clerici sunt iudices ꝛ nō laici: tn̄ nullus clericus est iudex cause ꝑprie. ꝛ ita erat in pn̄ti: qꝛ ad sacerdotes ptinebat illa pecunia: sed nō spālr̄ ad illuꝫ q̄ de hoc iudicabat. ¶ Ad scōm dōm ꝙ nō grauarent vouentes in hoc imo potiꝰ allenia rent: qꝛ ꙗ̄to magis sacerdotes essent fauorabiles sibiipsis tāto magis benigni eēnt vouentes. nā in hoc vtilitatē suaꝫ procurabant: qꝛ cū benignius eos tractarent pluresvouerēt ꝛ sic plures pecunie colligerent ꝑ sacerdotibꝰ. vn̄ ꝙ fieret remissio alicuꝰ ptis ꝛ diminutio ꝑcij circa paupes potiꝰ in fauorē sacerdotū ꝙ laicorū vouētiū introductū est: vt ostensuꝫ est.s̄. Si aūt remissio esset fauorabilis vouentibꝰ ꝛ esset odiosa sacerdotibus: vel in dānū eoꝝ fortassis nō dēret cōmitti sacerdotibuꝫ. sed nūc nullū incōueniēs erat. ¶ Sꝫ q̄ret quare lex nō cōmisit h̄ arbitrio vouētis.s. qꝛ potēs soluere soluēt ꙗ̄tū a lege positū erat: sed q̄ paup esset solueret quātū posset: ꝛ ꝯscie sue relinq̄ret ꙗ̄tū soluere posset ꝛ illud solueret. ꝛ vr̄ ꝙ ita fieri debuisset. nā in alijs sic cōmittebat ꝯscie ipsoꝝ offerētiū vt.s̄.5.c. in eo q̄ ꝑ pcō offerre dēbat agnū vel caprā. nā dr̄ ꝙ si nō posset offeret duos turtures: ꝛ similr̄ cōmittit ꝯscie offerētis.s̄.12.et.14.cap. ergo ita dēbat hic fieri. ¶ Aliqs dicet ꝙ nūquā debuit cōmitti conscie soluētis ne qs esset in cā sua iudex: ꝛ ēt ꝙ in illis casibus relinquebat arbitrio offerētis: sꝫ sacerdos de illo iudicabat: ꝛ iuxta arbitriū illius cōmutabat sacrificiū. ¶ Dōm ꝙ non est veꝝ sed ibi relinquebat ꝯscie ꝛ iudicio offerentis an paup esset vel nō qui posset offerre taxatū a lege vel nō: qꝛ in lege ꝛ potissime circa cerimonialia nihil debemus facere nisi qd̄ scriptū est nihil addendo: sicut dr̄ Deutero.12.c. quod precipio tibi hoc tm̄ facito dn̄e deo tuo: neꙗ addas quicꙗ neꙗ minuas. ꝛ tamē ibi dcm̄ est de offerente ꝙ offerret agnū. ꝛ si nō posset qꝛ paup erat offerret duos turtures: ꝛ nihil exprimit de sacerdotibus vel de arbitrio alieno. ergo videt ꝙ nemo alius erat iudex an paup esset sꝫ ipse soluꝫ: ꝛ si iudicabat se ipotentem ꝑꝑ paupertatem offerebat turtures

Sacdoꝫ d̄buit eē iudex. 1.rō. Nota has rōeꝫ ꝑ ptāte pape naꝫ n̄ peioris ꝯdōnis dꝫ eē ecclesia ꙗ synagoga. 2.rō. 3.rō. B Obiec. 1.rō. 2.rō.

Rn̄sio.

Ad.1.rō nē obiectiōis.

Ad.2.rō nem.

Qō. 27. A Qr̄ lex si cōmisit hoc arbitrio vouētis.s. ꝙ potēs soluēt soluere ꝛc. Rn̄sio doct. ad q̄stū.

turtures ⁊ nō agnū. ¶Sed in vouentibus nō sic erat: qz nō relinquebat eis iudicandū: sed sacerdotibus gd soluere deberent. ⁊ rō diuersitatis est. ¶Prio qz circa illa sacrificia erat puū ꝓiudiciū: et si male arbitrarent offerētes. i. circa vnū agnū: iō pmittebat arbitrio eoz. secus in vouētibus vbi erat magnū pcudiciū: qz aliqñ debebat vouens soluere gnquaginta siclos: iō hic nō debuit pmitti. ¶Scō p parte ipsoz laicoz: qz cum eēt pua res ⁊ lucrū i oblone: et figs potēs soluē mētirek se ñ posse soluē nō erat ꝑsumēdū q gs 5 vitatē agē vellet p paruo lucro. sec⁹ ē vbi erat magnū lucrū mētiēdo. s. circa vouētes vbi dēbant aliqñ gnq̄ginta sicli: iō nō fuit hic cōmissuz eis. ¶Tertio qz circa offerentes nō poterat eē dubiū: iō nō requirebat arbitriū. circa vouētes erat dubiū: nā id qō debāt offerētes in illis trib⁹ casibus in gbus fiebat cōmutatio ⁊ diminutio erat paruū: ⁊ iō debebat esse multū manifeste pauper qui nō posset offerre illud. ⁊ qñ tam manifesta erat pauptas non oportebat dari iudicē g arbitrarek. secus circa vouentes: qz erat ꝑciū illoz⁹ aliqñ magnuz vt qñ debank gnquaginta sicli. nā tūc nō oportebat q eēt mānifesta pauptas eius que hoc soluere nō posset: qz multi viderent aligd possidere qui istud soluere nō possent: iō requirebat ibi arbitriū iudicis. ⁊ hoc potissime qz nō dicebat paup vel nō potens soluere ille cuius facultates vendite non sufficerent ad hoc ꝑciū: qz tunc aliqualr esset manifestū gs esset paup. sed ille dicebat nō potens soluere g valde affligerek soluendo ⁊ nō posset cōmode soluere: sed hoc mō multi sunt qui aliq̄ videnk possidere ⁊ si coganк tantā pecuniā soluere nō cōmode viuent: ideo in illis dēbat fieri remissio: ⁊ ad hoc opus erat iudice. ¶Quarto ⁊ precipue fiebat qz taxatio nūq̄ fit nisi a iudice: ⁊ nō dz aliquis esse iudex in cā sua: iō vbi taxatio aliq̄ fieri dz opz esse aliquem iudicē ⁊ non eū qui soluere dz. sed in vouentib⁹ erat sic: qz figs paup esset ⁊ non potens soluere illā estimationē: volebat de⁹ q minuerek de illa ⁊ nō posuit q̄tū minuendū erat: iō debuit dari aliquis iudex g taxaret quātū minuendū esset: ⁊ non debuit taxare ipse soluens. Secus aūt est de offerentib⁹ in tribus illis casibus in gbus fit cōmutatio sacrificij in aligd minus: qz ibi cōmutatio fit a lege. nā. ō. 5. c. dr q si nō pōt dare agnū vel capā vel duos turtures: aut duos pullos columbe. ⁊. ō. 12. et. 14. loco vnius agni dat vnus turtur vel vnus pullus colūbe. ⁊ hoc mō nō erat ibi necessarius iudex. vñ si diceret ibi q figs esset paup nō potens offerre qō scriptū est offerret minus ⁊ nō diceret q̄tū offerret: nō relinqueret arbitrio offerētis iz sacerdos in hoc iudicaret et si esset res valde mino: qz tñ a lege iponit gd dēat offerre paup: non oportebat q aligd iudex interueniret. Similr circa vouentes si deus fecisset taxatiōes ordinarias ⁊ postea diceret q pauperes minus soluerēt ⁊ fierēt aliqe taxationes determinate pro illis nō relinqueret aliquid arbitrio sacerdotis: ⁊ tamē nō fuit expressum q̄to minus soluerēt pauperes. ergo debuit comitti arbitrio alicuius ⁊ nō ipsius vouētis. ⁊ ista fuit potissima causa. ¶Quito qz dato q de paupertate alicuius cōstaret si pmitteretur ei arbitrari q̄tū daret aliquis cupiditate motus paruz daret: ⁊ ita defraudaret iura sacerdotū. ⁊ qō deteriuz est qz votū nihil prodesset. ⁊ patet hoc qz qui sic ageret nō soluē do votū fm cōscientiā suaz peccaret. ⁊ meliuz fuisset ei nūq̄ aliquid vouere ⁊ nihil soluere: q̄ votū nō complere. sic ꝑ Deuter. 22. c. Cū voueris dño deo tuo nō tardabis reddere: qz requiret dñs deus tuus illud: ⁊ si morat⁹ fueris reputabit tibi in pcñ: si volueris polliceri absq̄ pcō eris: qō aūt semel egressuz est de labijs tuis obseruabis. ¶Sic etiā erat circa cerimonialia: figs nō offerret deo sacrificiū in casibus gbus nō tenebat a lege nō peccabat. si aūt sponte vel ex voto offerre vellet ⁊ omitteret aliquā de illis cerimonijs que obseruande erāt peccabat ⁊ oblatio erat sibi inutilis. ⁊ vltra hoc tenebat pene reus. ō. 7. et. 19. c. figs de carnibus victime pacificaruz die tertio comederit irrita fiet oblatio: neq̄ proderit offerenti: gn potius q̄cūq̄ aia tali se comaculauerit edulio preuaricatiōis rea erit. ¶Similr autē fuit de anania ⁊ saphira iudeis qui voluerūt transire ad obseruātiā vite cōis quā tenebant apli ⁊ alij xp̄iani tūc in hierusalē: ⁊ cū deberent offerre totū ꝓciū ad pedes aplorz quod de agro vendito susceperunt vt alij faciebant Actu. 4. c. non fecerūt: sed mentiti sunt reseruantes sibi quādā partem ꝓcij. vñ tunc cum mentiti sunt corruerunt mortui corā pedibus Aplorz Actu. 5. ca. si tñ isti nō vouissent tenere illam cōitatē vite nō peccassent reseruā tes sibi integre possessiones suas: iz qz voluerunt illā vitaz tenere: ⁊ non plene seruauerūt qō ad illam pertinebat mortui sunt. ita ergo hic fieret. ⁊ sic non debuit permitti hoc arbitrio vouentiū: ne esset eis occasio ad non implendū votum. ¶Sexto conueniebat hoc ad tollendū scrupulū cōscie vouētiū: qz in pauperibus cū minuendū erat de taxatione cōi: si relinqueret eis putarent quidā q̄ dando id qō dabāt non satisfaciebant q̄si plus dare deberent: stimulus aūt iste cōscie constituit boiem peccato rē qñ contra agimus. Cū vero sacerdos a deo positus aut aliqs alius taxaret q̄tum dandū esset nō esset aliquis scrupulus vouenti: ideo sic erat melius ⁊ salubrius. ¶Septimo ad relevationē pauper: qz aliqui de istis essent scrupulosi an satisfacerēt dando tātū vel tātū: ⁊ vt tolleret scrupulus iste potius vellent grauare seipsos ⁊ affligere soluēdo plusq̄ debant q̄ q illis eēt scrupulus. vt ergo non grauarent seipsos sic melius fuit q ponerenk alij iudices q melius moderarenk: ⁊ nō grauarent illos: ⁊ etiam si parū soluendū iponerent nō esset illis scrupulus cōscie cuz vouentes parati essent soluere q̄tū eis ponerek. Nō ergo debuit remitti vouentibus q ipsi arbitrarenk: sed q sacerdotes hoc taxarent eis.

1.rō. 2.rō. 3.rō. 4.rō. 5.rō. 6.rō. 7.rō.

¶Ad quē sacerdotē ptinet facere has taxationes. Qō. 28.

Sed queretur ad quē sacerdotē ptinet facere istas taxationes. ¶Aliq dicunt q intelligit de sacerdote magno: eo q dr stabit corā sacerdote absolute ⁊ nō ponit quis sacerdos esset: sed vr dictū p excellentiaz: quia als diceret stabit corā vno de sacerdotibus. ¶Dōm q nō est dubiū gn sacerdos magnus posset facere oēs estimatiōes votoz: qz cum ipse esset maioz oibus gcgd liceret alicui alioz liceret huic. Et tñ non est intelligendū q solum sacerdos magnus hoc posset taxare: sed et possent taxare alij tenētes locū eius in iudicādo. sed certū est q ille multos bēret vicarios in eis q̄ de legabilia erant: qō dico pp ea q̄ ei cōpetebāt q̄si ex ordine sicut facere sacrificia diei ꝓpitiationis ⁊ intrare in scā scoz. boc. n. ei soli licebat. ō. 16. ⁊ ad Debreos. 9. c. sed arbitrari in votis nō erat aliquid ordinis: sed iuris ditionis. Ideo circa illud poterat vicarios ꝓstituere. ¶Aliter aūt dici pōt q non solū pertinebat hoc ad sūmū sacerdotē vel eius vicariuz: sed et ad alios sacerdotes: nō tñ ad quēlibet: sed ad eū qui illo tpe ꝓsideret. nā in conueniēs est q cuilibet sacerdotū boc liceret: qz tūc aliqs sacerdos nō ministrans eo tpe quo nō ministrabat exerceret act⁹ ministrantiū: sed licebat hoc sacerdoti ministranti. ⁊ nō vr q cuilibet: sed ei q erat actualiter ꝓceps ministrātiū. nā vt ꝑz. 1. Paralipo. 24. c. sacerdotes diuisi erāt in vigintiq̄ttuor sortes ⁊ q̄libet sors illarū ministrabat vna hebdomada. s. a sabbato in sabbatū vt ꝑz. 2. Parali. 23. c. ⁊ bēbat q̄libet sors vnū ꝓncipem: ⁊ iō quocūq̄ tpe erat vn⁹ actualiter in sctūarij loco g ꝑerat oibus ministrantibus ⁊ ad illū ptineret diffinire in votis ⁊ alijs q̄ ptinerēt ad ministrationē: ⁊ nō erat necesse q ꝑ sūm⁹ sacerdos ad boc. simile ꝑz Deuter. 17. c. de qōnibus difficilibus que nō poterant diffiniri in singulis locis terre iudeoz. nā debebat in illis sacerdos ille adiri qui tunc ministrabat. s. venies ad sacerdotes leuitici gīnis: ⁊ ad iudicē qui fuerit illo tpe. ⁊ postea dr. qui aūt supbierit nolens obedire sacerdotis impio qui eo tpe ministrat domino deo tuo: ex decreto iudicis morietr hō ille. ¶Et nō opz q esset sūmus sacerdos qui cōmutaret vel taxaret minuendo ista vota. Prio qz ista nō erat magna ministratio ad boc q ei soli ꝓueniret. Scō qz nō ponit de illis ministrationibus q̄ ad sūmū sacerdotē ptinere voluisset: exprimeret de illo: sicut in sacrificijs diei ꝓpitiationis: quia deus volebat q̄ solus aaron illa faceret expressit illud. ō. 16. Hic aūt nihil expressit: sed dixit q staret corā sacerdote. ¶Cū autē arguit q dr hic stabit corā sacerdote. Dōm q nō accipit p excellentiā p sūmo sacerdote: qz. ō. 14. c. dr. hic est ritus leprosi qñ mūdādus ē adducet ad sacerdotē. ⁊ tñ ibi nō accipit pro sūmo sacerdote qz purificationis huius cerimonias agere nō ptinebat ad solū summū sacerdotē iz ad oēs: quia Xp̄s dixit leprosis quos mūdabat ite ⁊ ostendite vos sacerdotib⁹ Lu. 17. c. ergo multi sacerdotes erāt gbus cōpetebat ista ptās videndi leprosos ⁊ faciēdi cerimōias purificatiōis: ⁊ idē Xp̄s dicebat aliqñ ad sacerdotē absolute: iz nō intelligebat p excellentiā sicut Mat. 8. c. dixit leproso quez mundauit apud capharnaū: vade ⁊ ostende te sacerdoti. ⁊ ista nō signabat ibi vnicū sacerdotē cui boc cōpeteret cū dixisset sacerdotibus Luc. 17. sed qz accipitur sacerdos p quolibet: ⁊ ille qui hoc facturus erat vnus eēt ⁊ nō oēs simul. ⁊ ita apparet ad quē sacerdotē ptinebat diffinire circa vota minuēdo taxatiōes legis in paupibus. (Prio masculo dabunt gnq̄ sicli). Intelligēdū est solū p solutione votoz: qz aliqñ dabant decē. boc tñ solū erat si prīogenitus voueret ante mensez: nā tūc soluebantur gnq̄ sicli qui als ꝓueniebant ex iure redēptionis prīogenitoz: ⁊ gnq̄ p voto. (Femina tres). i. si femina fuerit ab vno mēse:

A Rō in oppositum.

Rñsio ad q̄stū.

2. rñsio ad q̄stū.

B

Ad rōnē in oppositum.

† Notādum hic.

† Leuiticus * Abulensis D iiij

B Cōmutatio fit a lege.

C Nota de anania ⁊ saphira. Et notēt boc nri mōachi marie q mēdicātes se ꝓfitent.

vsq; ad gnq; annos dabit tres ficlos. intelligendu; etiã est ante mensem cõpletu; vel a primo die natiuitatis: vel ante natiuitatem ⁊ cõceptionẽ si vouerẽt. Nã eodẽ mõ poterant voueri femine sicut viri nõdũ nate. (Sexagenarius ⁊ vltra masculus dabit gndecim siclos). Ista est q̃rta etas que hic distinguit. s. ab annis sexaginta vsq; ad octoginta. ⁊ pro ista etate nõ tãtũ dat sicut a vicesimo anno vsq; ad sexagesimũ: vel a gnto vsq; ad vicesimũ: q; ille due robustiores erãt ⁊ magis disposite ad seruiendũ. hic aũt iam tendit ad decrepitã etatẽ: ideo ipotẽs fit. etiam breuiant termini vite: ideo de p̃cio min⁹ dari dz. (Femina decẽ). i. si femina sexagenaria fuerit vel vltra dabit ꝓ voto suo dẽcem siclos: q; semp in feminis diminuit. (Si paup fuerit). Dic ponit remediũ gisale: nã aliq̃ boies vouerent seipsos: ⁊ postea nõ hẽrent vñ soluerent: potissime si soluturi essent siclos gnq̃q̃ta: ideo dr qd in hoc casu fieri dẽat. (Et estimationẽ reddere si valebit). i. taxatam pecuniã: q̃n hic nõ fit estimatio valoris bumani sicut supra probatum est: sed solum ponitur precium taxatum a lege qõ soluere debeant vouentes. ⁊ istud vocatur large estimatio. (Stabit coram sacerdote). Post votum emissum tenebat glz ad solutionẽ. ⁊ q; illi q nõ poterãt plene soluẽ grauarent si cogerent totũ soluere: iõ veniebãt coram sacerdote ad excusandũ se. s. coram sacerdote magno: vel tenente locũ eius. ⁊ b̃ q; iste erat iudex votorum pertinebat ad eum estimatio votiua. (Et quãtum ille estimauerit). i. quãtum ille taxauerit tantum debebat iste soluere. nam diminuebat de precio taxato a lege quantum videretur sibi rationabile. ⁊ etiam non accipitur hic estimare propriẽ: sed solum pro taxare precium minus q̃ lex taxauerit. (Et viderit eum posse reddere). i. cõsiderabit sacerdos quãtum iste potest soluere ⁊ tantũ taxabit. Nõ tamen est intelligendum simpliciter q; quãtuz aliquis posset dare tãtũ compelleretur dare vsq; ad plenam voti solutionẽ. nam tunc pauperes cogerentur vendere omnia que haberent vel cedere bonis: ⁊ vtrũq; est satis inhumanum fieri pro voto. nam hoc dato destruerentur homines a vouendo: ⁊ diminueret diuinus cultus accidentaliter. ¶ Etiam non poterat esse ista intentio littere. nã si cõpelleret pauper dare oia q̃ haberet quouscq; sufficeret ad plenã voti solutionẽ non deberet dici q; sacerdos estimaret. i. taxaret tantũ vel tantũ: sed q; venderẽtur omnia bona sua vel cederet eis. Est ergo sensus q; si aliquis esset pauper ⁊ sufficerẽt omnes res sue vendite ad solutionem voti ⁊ amplius: ⁊ tamen nimis grauaretur si cogeret totũ votum soluere: debebat sacerdos estimare quãtum iste posset dare. s. ita q; non valde affligeretur vel depauperaret: ⁊ nõ videbat quãtum poterat dare simpliciter: q; hoc esse non posset nisi omnia bona venderent. (Tantũ dabit). i. tantũ cõpelletur dare quãtuz fuerit per sacerdotem taxatum.

¶ Animal autem qõ immolari potest domino siquis vouerit sanctum erit: ⁊ mutari non poterit. i. nec melius malo nec peius bono. Qõ si mutauerit: ⁊ ipsum qõ mutatum est: ⁊ illud pro quo mutatum est: consecratum erit domino. Animal immundum qõ immolari domino non potest siquis vouerit: adducetur ante sacerdotem. Qui diiudicans vtrum bonum an malum sit: statuet precium. Qõ si dare voluerit is qui offert: addet ✠ super estimationem quintam partẽ.

Animal autem qõ imolari pt domino. Supra poterat de voto hominis hic autez agitur de voto pecoris: q; iterdũ homo vouet pecora vel alias res: ⁊ distinguit de animali an esset mundum vel imũdũ.

¶ Circa primo de animali quod mundum est ⁊ imolari potest domino: nam omne animal ad hoc q; possit immolari domino debebat tres mũdicias. ¶ Prima q; esset licituz ad esum. qõ patet: quia omne animal immolabile comedi poterat: sed nõ econtrario. nã decem species animalium erant munde ad esum in quadrupedibus vt patet Deutero. 14. c. ⁊ tamẽ sole tres species eorũ recipiebantur ad imolationem. s. bos: ouis: ⁊ capra vt colligitur Exo. 22. ⁊. ẽ. 22. c. ⁊ in principio libri huius: vsq; ad. 7. c.

¶ Scõa mundicia erat q; esset animal mundũ sm speciez. s. in specie animalium distinctoruz ad imolationem que erant tres species. s. bos ouis: ⁊ capra. nihil autez preter hec imolabatur in pecoribus. ¶ Tertia mũdicia erat q; illud animal non haberet per accidens aliquam maculam. s. ex contactu alicuius rei imũde: nec haberet oculum fractum: aut pedem: vel aures: ⁊ caudam ampurtas: vel similes maculas de quibus. ẽ. 22. cap. nam tunc non poterat offerri obseruata distinctione que ibi dr. (Si quis vouerit dño sanctũ erit). i. si aliquis vouerit domino animal quod immolari potest: erit sanctũ. i. sanctificatum: siue ad cultum dei pertinens. vel erit sanctum. i. firmũ. s. q; non poterit mutare aliud animal pro illo qui vouerit. ⁊ adhuc iste sensus secundus est melior: quia dicit immediate. (Et mutari non potest). i. istud votum manebit firmũ ⁊ non potest variari quãtuz ad hoc q; detur aliud animal pro illo. ¶ Causa huius est: quia animal quod vouebatur transibat in ius sacerdotum vt patet Nume. 18. capitu. s. omne quod ex voto reddiderint filij israel tuũ erit. ⁊ tamen istud animal imolabatur domino: ⁊ accipiebatur inde sanguis ⁊ adeps pro sacrificio domini. sic appet Nu. 18. ca. Naz ibi dicitur de aialibus primogenitis q; immolarẽtur coram dño: ⁊ omnes carnes eorũ prouenirent sacerdotib⁹. ita autem de votis videbatur faciendũ quibusdam: quia equaliter aialia primogenita ⁊ votiua pertinebant ad sacerdotes: ⁊ tamen cõpellebant de animalibus primogenitis offerre sanguinem ⁊ adipes. ergo eodem mõ de animalibus votiuis fieret. ⁊ tunc q̃cunq; vouerẽt aliquod animal quod immolari posset sanctificatũ erat domino: ⁊ acquirebat ius deo in illo animali q; funderet sanguis eius coram ipso. Si tñ mutaret illud animal dato alio iam illud quod erat sacrũ conuerteretur ad vsus humanos: iõ mutari non poterat. Sed hoc non est verũ vt quidaz illud velint. Declarabit veritas. j. q. 24. (Idest nec melius malo: nec peius bono). i. si aliquis vouerit aial dño parui pcij qõ tamẽ imolari põt. ⁊ propter hoc illud vocat malum non dz mutari vt detur aliud melius pro ipso: nec etiam peius bono. i. si aliquis vouerit bonum animal. s. magni precij: non debet dari peius illo cõmutando. ⁊ ista est causa quare vetatur cõmutatio. Nam iudei propter auariciam si aliquando vouebant animal magni precij: postea volebant dare alterum minoris estimationis. deo tamen non placet ille qui dat ex auaricia: vel quadam tristitia: ⁊ curuitate. sed qui dat cum bilaritate. sic patet. 2. ad Cozin. capitu. 9. s. vnusquisq; enim prout destinauit in corde suo non ex tristitia aut necessitate: hilarẽ enim datorem diligit deus. Ista est aliqualis causa quare non cõmutabantur: ⁊ tamen vera causa declarabitur. j. q. 25. vsq; ad. 27. ⁊ accipitur hic malum ⁊ peius in animalibus immolaticijs non q; ipsa vere mala sint. nam hoc esset habere aliquã maculaz propter quã non possent immolari: sed dicitur animal malum. i. parui precij. ⁊ animal peius. i. minoris precij. ⁊ animal bonum. i. magni pcij. (Qõ si mutauerit). Vetabat supra ne quis mutaret animal quod esset domino obligatum per votum vando aliud: si illud esset immolabile. hic ponitur pena mutantium. (Et ipm qõ mutatum est: ⁊ illud pro quo mutatum est consecratuz erit dño). s. q; qui mutauit animal quod vouerat dabit duo animalia. s. ipsuz quod prio vouit ⁊ quod postea dare voluit. ⁊ vocantur hic quod mutatum est: ⁊ pro quo mutatum est. ⁊ dicitur quod mutatum est animal quod aliquis dare vellet loco eius quod vouerat. dicitur pro quo mutatum est. i. ipsum qõ primo promissum fuerat p votum. vtrũq; dicit consecratum dño. i. vtrunq; pertinet ad ius dei. ⁊ rõ est q; etiam intentio ipsius vouẽtis fuit vtrũq; cõsecrare deo lz non eodem tempore. Primo. n. consecrauit illud aial quod ab initio vouit. nam per votum ptinebat ad ius dei. Scõo voluit cõsecrare: ⁊ cõsecrauit aial qõ volebat dare p prio. vtrũq; ergo cõsecrauit: q; vtrũq; consecrare voluit. tamen non potuit auferre deo aial quod prio vouerat: quoniã illud iaz pertinebat ad ius dei: sed potuit dare animal scõm qõ iuris sui erat. (Aial imũdũ quod imolari dño non potest.) Dic ponit alia regula de aialibus imundis. ¶ Et dicunt aialia immunda hic sm ra. sa. solum ea que sunt immunda p accidens ex cõtractu alicuius rei immũde: vel ꝓpter fractiones ⁊ cõputationes mẽbroz: ⁊ similes maculas de quibus supra. 22. c. ⁊ q; non intelligit de aialibus que sunt imunda sm spẽz: sicut bubalus: ceruus: ⁊ caprea atq; similia. ¶ Sed hoc falsum est. necesse est enĩ de aiali quocũq; quod offerri nõ põt hoc intelligi: siue hoc fiat pp spẽm: siue p accidens. ⁊ pz hoc q; aut aialia immũda sm spẽm ad imolationẽ poterant offerri: aut nõ. si dicaẽ q; nõ poterant offerri per votum falsum est: quoniam alia erant que offerebantur ⁊ non poterant imolari sicut agri ⁊ domus: sed solum vertebantur in pecuniã. cum ergo magis liceret voueri domum vel agrum q̃ animal non immolaticiũ: vtrũq; qdẽ in pecuniae

3. mũdi.

B

Lõmutatio qr vetat.

Opinio Ra. sa. ō aialibus imũdis.

Impro. 1. rõ.

Remediuz gisale.

Qualr sacerdos dz estimar votũ bois pauperis.

Lre expõ.

Aial votũ mutari nõ põt.

Ale ✠ supra estimationis.

De votope cozis.

Qõ. 29

De triplici mũdicia q̃ regrebat i aiali ad b̃ q; imolaretur.

1. mũdi.

2. mũdi.

Scōa rō

Doc.opi.

†

Quaꝛ aīa lia īmun da poteꝛāt cōmutari i vo to ꝛ non munda.

L

In aīalib⁹ īmolaticiīs non pōtat fieri mutatio.

a Prīma causa.

b Scōa causa.

†

Notādū

D

†

†

Qō. 30. A

Ad gd ille q̄ vouebat vellet emere rē quā vouebat.

* Rñsio ad q̄stū.

†

Diuersitas in p̄cio reꝝ q̄ vouebāt

cunias verti potest. ¶Item pꝛ qñ si dicas q̄ aīal nō īmmolaticium nō poterat voueri qꝛ nō poterat īmolari. Eodem modo dicēt de aīali qō est īmūdum p accidēs q̄ nō posset voueri: qꝛ illud nō pōt īmolari: ꝛ tñ pōt voueri vt hic dꝛ. ¶Dōm ergo q̄ aīal īmolaticiuꝫ pōt voueri dño. Hic aūt queꝛit gd faciēdum sit in ipso. naꝫ nō īmolabit. ergo necesse est q̄ teneat ista regula. s. q̄ estimet a sacerdote ꝛ vēdat. ꝛ sic necesse est itelligi hoc de aīali īmūdo siue sit īmūdū ꝑm speciem: siue p accidēs ex ꝛactu: vel p aliq̄ maculam. (Adducet añ sacerdotez.) Illud aīal ducebat coꝛam sacerdote vt ipse statueret pꝛeciū ad vēdēdum illud. erat nāq̄ ꝛuertēdum aīal in pecunias: ſz nō pmittebat ipſi vouēti q̄ vēderet illud ne ibi sacerdotes fraudarent in redditione pecunie. sacerdos ergo taxabat: ꝛ pp hoc adducebat coꝛaꝫ ipso. Hic aūt dꝛ si aliqs mutaret aīal īmūduꝫ qō obtuliſſet dādo aliud p eo q̄ ꝺaret vtrūq̄ sicut. s. dicebat: imo satis poterat mutari dū tñ fieret ꝺditio dei melioꝛ. s. q̄ ꝺaret aliud aīal maioꝛis valoꝛis p illo: vt si aliqs vouisset asinum poterat dare equū. a ¶In aīalib⁹ aūt īmolaticiis nō poterat fieri mutatio. ꝛ hoc pp duo. Pꝛimo pp auaꝛiciam ipsoꝝ iudeoꝝ ne vellēt dare aīalia minoꝛis valoꝛis p maioꝛib⁹: ꝛ si facere tētarēt cogebant dare vtrūq̄ aīal: ꝛ hoc erat in penaꝫ. b ¶Scōa cā ꝛ pꝛincipaliꝫ erat pp ꝺsecratio nem. nam qñ aliqō aīal qō poterat īmolari vouebat dño erat ꝺsecratum: ꝛ si vellet dare vouēs aliud aīal p ipso ēt illud erat ꝺsecratum. ergo vtrūq̄ tenebat dare: ita q̄ iam nō poterat trā sire aliqō illoꝛ ad vsus humanos. ergo nō pmittebat mutatio. ꝛ hoc qꝛ aīal p votum nō erat ꝺsecratum deo: ſz solum dēbat vēdi ꝛ ꝛuerti pecunia in vsus sacerdotum. ad hoc nihil differebat aīal q̄ semel voueꝛet postea rediret ad vsus humanos mutando aliud aīal p ipso: imo semp redibat: qꝛ sicut hic dꝛ vēdēdum erat. ꝛ sic pficiebat ad vsus boīuꝫ. (Qui iudicās vtꝫ bonum an maluꝫ sit). i. iudicabat sacerdos an esset aīal magni pꝛecij vel parui: ꝛ ꝑm hoc faciebat estimationem. In hebꝛeo dꝛ. (Qui iudicās iter bonum ꝛ malum). i. q̄ sacerdos iudicabit de illo aīali appꝛeciādo: ꝛ hoc bñ vel male. s. q̄ ālitercūq̄ appꝛeciaꝛet tenebat estimatio. ¶Sed hoc intelligēdum est ad tollēdum facultatem estimādi ipſi vouēti. naꝫ si sacerdotes nō estimarēt veniret estimatio faciēda p vouētem: ꝛ tūc possent falli ibi sacerdotes in pꝛecio: ideo ad eos ptinet bene vel male estimare. non tñ est sensus q̄ cūq̄ sacerdos estimaret tātum tenerent dare laici emētes. nam estimatio nō fit p vēditoꝛem sed p emptoꝛem. ꝛ sic in oībus ꝛctibus ad recipiētem ptinet estimatio vt pꝛ. 9. Ethi. c. 1. sed dabāt laici q̄tum volebāt: vel retinebāt sibi sacerdotes illō aīal si laici emere nollēt. sed est veꝛ q̄ hoc tꝛ de lege cōi. ſz veritas est q̄ sacerdotes faciebāt estimationē vt habebis causam. j. Uel dꝛ q̄ sacerdos iudicabit iter bonū ꝛ maluꝫ. i. inter magnuꝫ ꝛ paruum: paucum ꝛ multum. s. q̄ estimatio que fieret a sacerdotibus nō esset valde magna nec parua: ſz mediocris. nam ad negociatoꝛes ptinet velle facere estimationes magnas in rebus: qñ lucra intēdūt. viri aūt ecclīastici de his curare nō debēt: qñ ꝑm Aplm: habētes alimēta ꝛ q̄bus tegamur his ꝛctēti sumus. nec ēt opoꝛtebat facere pꝛecium valde paruum tanq̄ res ille ꝛcēptibiles essent. (Statuet pꝛeciū). i. sacerdos diffiniet q̄titatem pꝛecij. boc aūt erat pp ipsuꝫ vouētem: vt si emere vellet ꝺaret illud ꝛ gntaꝫ partē sicut. j. bꝛ. (Qō si ꝺare voluerit is qui offert.) Pꝛimo sacerdos ponebat pꝛeciuꝫ ꝺterminatum qō ꝺaturus esset q̄ cūq̄ emēs. primo tñ cōpetebat vouenti ius emēdi istam rem q̄ alicui alteri. ꝛ hoc ex iure redēptionis: sicut si aliqs vēderet domum suam alteri: vel agꝛ ꝑm regulas suas positas. ō. 25. c. cōpetebat ei ius redēptionis. si aūt ipse nollet alijs erat potestas emēdi. ¶Sed queret aliqs ad qd ille q̄ vouebat vellet emere rem quā vouebat. naꝫ si eā tenere voluisset nō vouisset. a ¶Rñdēdum est q̄ vouētes vt aliqd a deo hꝫent vel vt euaderēt aliq̄ picula interdū deo vouebāt ea que sibi chariſſima erāt: sicut iepte galaaditis q̄ gcgd primum occurreret ei de domo sua cum reuerteꝛet in pace offerret illud dño. in quo exponebat se piculo offerēdi domesticos suos in holocaustum. Cū vo reꝛteꝛet occurrit ei vnica filia ꝛ ipse scidit vestimēta sua: ꝛ tñ occidit eā vt pꝛ Iudi. 11. c. postea aūt libēter ꝺarēt boies pecuniam p illis rebus. ꝛ sic si aliqs in piculo vel als ꝺstitutus voueret domum suam vel agꝛ vellet illum redimere ne ꝺderet. (Addet supra estimationis quintam partem.) Hic ponit ꝺuersitas in pꝛecio reꝝ que vouebant. nam si aliqs vouisset aīal nō īmolaticiuꝫ ꝛ sacerdos estimaret in gnq̄ginta: si dño vellet emere ꝺabat cuilibet p gnq̄ginta. si aūt vouēs redimere vellet addebat gntam partez estimationis. s. q̄ soluebat sexaginta. ¶Cā aūt q̄re vēdebat reꝝ carius ipsi vouēti q̄ cuilibet emēti: est ne vouētes hꝫent oculum ad emēdum ꝛ recupandum id qō semel voueꝛēt: sed simplr deo ꝺferrēt. Cū aūt ponebat ista gnta pars sup estimationez nō desiderabāt redimere sicut als desideraꝛēt: ꝛ tñ adhuc aliqñ ꝺta insup gnta parte redimebāt. ¶Sed queret aliqs quō vouētes aliqñ redimere volebant id qō vouebāt: qꝛ cogebant ꝺare plus q̄ alij: potissime cum ipsi recupare possent aliter res istas. * ¶Rñdēdum est q̄ q vouebat rem suaꝫ si nō redimeret eā ꝛ aliuꝫ eā emeret nunq̄ poterat rebabere: nec ēt in iubileo sicut erat in vēditionibus cōibus in q̄bus q̄libet vēditoꝛ toto tpe medio poterat redimere rem suaꝫ pꝛecio ꝺato vt pꝛ. ō. 25. c. hic tñ nō poterat redimi medio tpe: ꝛ ēt aduenīēte iubileo nō transibat ad ipsum: sed redibat ad leuitas vt pꝛ. j. pp hoc ergo desideraꝛēt vouētes nō redimere res suas: ēt si cogerent ꝺare plus ō pecunia q̄ alij: nec ꝺebat in hoc fieri aliqō grauamen eis. naꝫ ceteri qui emebāt non emebāt illam rem simplr: sed solum vsq̄ ad iubileum. illi vō qui vouebāt simplr redimebāt rem: qñ nūq̄ rediꝛa erat postea ad sacerdotes: vel ad aliquem alteꝝ in eternum. Rationabile est aūt q̄ magis ꝺcē pꝛo re quando simpliciter emitur q̄ si ematur ad tempus. ꝛ etiam ista ꝺtur esse causa potissima quare ementes qui vouerant ꝺabant quintam partem ſuper estimatione quam alij communiter ꝺabant. ꝛ forte ista est ratio potioꝛ q̄ illa que supꝛa posita est: que communiter assignatur.

Quare res vēdebatur carius vouēti qñ vel let redimeꝛ

Qō. 31 A

Qūo vouētes aliqñ redimere volebāt q̄ vouebant.

* Rēspōsio ad q̄stum.

¶Homo si vouerit domum suam ꝛ sanctificauerit domino: considerabit eam sacerdos vtrum bona an mala sit: ꝛ iuxta pꝛecium qō ab eo fuerit constitutum venundabitur. Sin autem ille qui vouerat voluerit redimere eā: ꝺabit quintam partem estimationis supꝛa ꝛ habebit domum. Qō si agrum possessionis sue vouerit ꝛ consecrauerit domino: iuxta mensuram sementis estimabitur pꝛeciuꝫ. Si triginta modijs hoꝛdei seritur terra: quinquaginta ſiclis venundetur argēti. Si statim ab anno incipientis iubilei vouerit agrum: quāto valere potest tanto estimabitur. Sinautem post aliquantulum tempoꝛis: supputabit sacerdos pecuniam iuxta annoꝛum qui reliqui sunt numerum vsq̄ ad iubileum: ꝛ detrahetur ex pꝛecio. Qō si voluerit redimere agrum ille qui vouerat: addet quintam partem estimate pecunie: ꝛ possidebit eam. Sin autez noluerit redimere: sed alteri cuilibet fuerit venundatus: vltra eum qui vouerat redimere non poterit: quia cuꝫ iubilei venerit dies: sanctificatus erit domino: ꝛ possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est ꝛ nō de possessione maloꝝ sanctificatus fuerit domino: supputabit sacerdos iuxta annoꝝ numerum vsq̄ ad iubileum pꝛecium: ꝛ ꝺabit ille qui vouerat eum domino. In iubileo autem reuertetur ad pꝛioꝛem dominum qui vendiderat eum: ꝛ habuerat in soꝛtem possessionis sue. Omnis estimatio siclo sanctuarij ponderabitur. Siclus viginti obolos habet.

Dom⁹ vota.

Ager vot⁹

Exo. 30. b. Num. 3. g. Ezec. 45. d.

Homo si vouerit. Hic ponit scōm pꝛincipale. s. de redemptione votoꝝ circa res inanimatas. ꝛ pꝛimo quantum ad domos. scōo quantuꝫ ad agros ibi. (Qō si agrum.) ¶Circa pꝛimum. (Domo si vouerit domum ꝛ sanctificauerit dño.) Aliquando homines vouebant domum suam domino. ꝛ quia ista res non erat immo-

De redemptōe votoꝝ circa ĩanata †

laticia necesse erat vt vēderetur ꝛ applicaretur ad vsus sacerdotum. ꝛ ponitur hic si vouerit ꝛ sanctificauerit. non tñ est sensus ꝙ ista sint duo que faceret homo vouens: solum namq; vouebat: sed ponitur vnum tanquam consequens ex altero: quoniam vouere est promittere. sanctificare autez est deo applicare: ꝛ hoc fiebat ꝑ votum. nam cū aliqs vouisset rez suā dño illa † trāsibat ab vsibus humanis ad cultum diuinum. (Cōsiderabit ea sacerdos). Iste est sacerdos magnus: vel aliqs ꝓ ipso positus. nam hoc non poterat facere qlibet sacerdos: aliogn enim fieret magna defraudatio in solōne votoꝝ sacerdotibus: qꝛ qdam subtraheret alijs oēs partes debitas ex votis: sꝫ erāt aliq instituti ꝑ sūmum sacerdotem ad alios q recipiebāt pecuniaz votoꝝ. ꝛ isti ↄsiderabāt de rebus q̄s sic aliq vouerēt q̄ntum estimāde essent. † (Utrū bona an mala sit). i. sacerdos ↄsiderabit an sit magni valoris: vel parui: vel sicut. s̄. dictum est ↄsiderabit inter bonum ꝛ malum. i. inter multum ꝛ paucum. s. faciēs cōem estimationez in † re. (Et iuxta precium qđ ab eo fuerit ↄstitutum venūdabit). i. tantum vendet res q̄ntum estimauerit sacerdos.

❡ An sacerdotes possent sibi retinere res quas accipiebant per votum: vel cogebantur eas vendere. Qō.32.

A

Cuiusdam respōsio ad quesitum.

Sed queret aliqs an sacerdotes cōpellerent estimare rem ꝛ vēdere: vel an possent eam sibi retinere. ❡ Rñdēdum est ꝙ sm quosdam sacerdotes nō cogebant vēdere: sꝫ poterāt sibi retinere: qꝛ ipsi ita possent vti aialibus: ꝛ domibus: ꝛ agris sicut alij de populo. ❡ Ad hoc rñdendum est ꝙ sacerdotes cogebant estimare rem traditā ꝑ votum ꝛ vēdere. Et primo ꝓꝑ ipsum q eam vouerat. nam deus iubet ꝙ si voluerit dare qntam partem sup estimationez ꝙ recipiat: ꝛ nisi forte sic fieret rari vouissent res suas. ideo cogebant sacerdotes ad hoc. Sꝫ adhuc dato ꝙ vouēs nollet redimere nō poterūt sacerdotes sibi retinere: sꝫ ꝓcio statuto vēdebāt. ❡ Cā huius est qꝛ deus iusserat ne aliqd possiderēt leuite iter israelitas: sꝫ solū essent ↄtenti decimis ꝛ oblationibus vt pꝫ Nu. 18. c. potissime aūt nō poterāt hr̄e aliquos agros: aut vineas: sed solum recipiebāt ab alijs israelitis ciuitates in qb⁹ manerēt: ꝛ suburbana ad alēda pecora vt pꝫ Nu. 35. c. si tñ ipsi nō cogerent vendere res oblatas ꝑ votū ꝑ successionem tꝑum: ipsi hr̄ent plures agros q̄ alij israelite. Deus tñ volebat vt sortes itegre manerēt sicut a ꝑncipio distincte fuerāt vt pꝫ Nu. c. vlti. de domibus ēt eadem rō est. nam lꝫ leuite hr̄ent domos in ciuitatibus: tñ nō hēbāt possessiones alias domoꝝ in alijs vrbibus. Si vō nō ipsi cogerent recipe ↄditionem vēditionis ꝑ tꝑum successiones trāsirēt ad eos plures domus q̄ hr̄ent alij israelite. ꝛ sic quocūq; mō sequebat ꝑturbatio distributionis sortium: ꝛ sic tenebant sacerdotes quocūq; mō vēdere res habitas ꝑ votū. ❡ Sed aliqs ↄ hoc arguet qd fieri dēret si israelite nollēt emere a sacerdotibus res ↄsecratas ꝑ votum: nūqd deberēt sibi retinere. ❡ Rñdēdum est ꝙ q̄uis iste casus esset possibilis: nō est tñ recipiēdus: qꝛ nunq̄ eueniebat. nam qñcūq; sacerdotes vellēt vēdere res acceptas ꝑ votum siue ipse q vouerat: siue alij de tribu illa redimebāt ne maneret sors sua diminuta. ꝛ pꝫ hoc: qm̄ istud introductuz erat in fauorē israelitaꝝ ↄ sacerdotes. s. ꝙ si ipsi vouerēt ꝛ nō cogerent sacerdotes vēdere res habitas ꝑ votuz: ipsi hr̄ent plus de possessionibus q̄ oēs israelitaꝝ. Cum ergo hoc itroductum esset in fauorem israelitaꝝ nō est itelligēdum ꝙ ipsi nō emerēt: ideo nūq̄ ↄtingebat hoc. ꝛ q̄uis sepe ↄtingeret. j. habes remediuz. ❡ Sed tūc dicet aliqs ꝙ sacerdotes in hoc multuz fallerent. nam cum cogerent vēdere res habitas ꝑ votum israelite nollēt eis dare nisi modicum de precio. si aūt esset eis liberū vēdere vel nō vēdere: ꝓ rōnabili valore possēt dare. ❡ Rñdēduz est ꝙ q̄uis iudei cogerent vēdere res habitas ꝑ votuz: tñ nō decipiebant in precio: qm̄ nō ↄstituebat precium a laicis: sꝫ a sacerdote añ q̄ aliqs emere vellet. ꝛ tūc qcūq; de popularibus rem accipe vellet tenebat dare precium illud ꝛ qntam partem insup. pꝫ hoc ex lr̄a in q̄ dr̄ de q̄cunq; re istaꝝ ꝙ adducet añ sacerdotem ꝛ iudicabit an esset bona vel mala: atq; statuet precium eius. Et dr̄ ꝙ tātuz venūdabit res q̄tū sacerdos estimauerit. ꝛ q̄uis hoc esset ↄ modū cōem aliaꝝ vēditionuz in qbus emptor ↄstituit precium ꝛ nō vēditor: tñ rōnabile erat: qꝛ hic cogebat vēditor ad vendēdum: in alijs aūt nō cogit. ❡ Sed dicet aliqs ꝙ nollēt dare israelite tātum de precio q̄tum statuerēt sacerdotes: ꝛ sic cogerent dare ꝓ eo qđ ipsi vellēt. ❡ Rñdet ꝙ nō fiebat sic. naz israelite sciebāt datam esse legez a deo de appreciatione reꝝ que sic vēderent ꝙ ↄstitueret valor ꝑ sacerdotem: ideo nō repugnabāt huic: potissime cum ista lex nō esset itroducta in fauorem sacerdotū sed magis laicoꝝ: ne possessiones aliaꝝ tribuum trāsirēt ad tribum Leui: potissime ēt qꝛ istud precium ↄstitutuz a sacerdotibus erat rōnale. s. iter malum ꝛ bonuz. i. iter magnum valorē ꝛ paruum: qđ est reducere res ad mediocrem estimationē. nunq̄ ergo sup hoc oriret aliq̄ disceptatio an tātuz daret q̄tum ↄstituerēt sacerdotes: imo israelite itelligebāt hñ secum fieri si dato illo precio ꝑmitterent accipe res q̄s vouissent. ❡ Sed adhuc arguet aliqs ꝙ nō possent tolli incōueniētia que. s̄. reducebant. s. ꝙ possessiones israelitaꝝ trāseāt ad tribum Leui. nam qñ aliq̄ res habita ꝑ votuz vēdebat si nō redimeret eam ille q vouerat sꝫ aliqs alius emeret postea in iubileo redibat possessio ad sacerdotes: ꝛ iam nō hēbat recursum ad illam ille q vouisset. ❡ Rñdet ꝙ vouētes hmōi res semꝑ eas redimebāt data qnta parte sup estimationē. ꝛ qđ dr̄ ꝙ si aliuꝫ emerit ꝙ in iubileo nō reuertet possio ad vouētē: sꝫ manebat in eternū apđ leuitas: ponebat ad h̄ ꝙ vouētes excitarent ad redimēdū res suas q̄s vouissent ꝛ semꝑ eas redimebāt. Si tñ interdū ↄtingeret vt vouēs nō redimeret possionē quā vouisset sꝫ aliqs alius: illa manebat i eternū apđ leuitas. sꝫ rarissime hoc fiebat vel fortassis nunq̄: cuꝫ qlibet vellet possionem suaz redimere ne ꝑderet eam in eternum. sꝫ cū fieret nō manebat incōueniēs diminuēdaꝝ vel turbādaꝝ sortiuz: nec ob hoc leuite habebāt sortē possionis. j. habes huius modū positōis. † (Sin aūt ille q vouerat voluerit redimere eā). i. si voluerit redimere domum suam a sacerdotibus ille q vouerit. † (Dabit qntam partem estimationis supra). i. coget dare qntam partem sup valorez estimatum a sacerdote. iste q vouebat habebat ius ad redimēduz rem quā vouisset magis q̄ qlibet alius. ideo nemo poterat emere rem illam si ipse redimere vellet: qꝛ facultas redimēdi propter ipsum itroducta erat a lege. ipso aūt nolēte emebāt alij: sed recipiebat rem ipse vouens in maiori valore q̄ ceteri ꝓꝑ causam. s̄. assignataz. s. ꝙ alij emebāt res vsq; ad iubileum: vouēs aūt redimebat vsq; in eternuz. maior aūt ↄstitui valor dꝫ cum res simplr̄ vēdit q̄ cuz ad aliqđ tꝑs. † (Et habebit domuz). i. recuꝑabit domū quā vouerat a sacerdotibus. † (Qꝫ si agrū possiōis sue.) Hic agit dñr de redēptione agroꝝ qñ vouebant. ꝛ diuidit in duas partes: qꝛ primo agit de voto agri possessi ex hereditate ꝛ successione maioꝝ. scđo de agro habito per emptionem vel alios modos ↄctuum ibi. (Si ager emptus est.) Circa primum. (Qꝫ si agrū possionis sue vouerit.) Sicut hoies vouebāt domos suas ita ꝛ agros: cū vtrūq; ꝑtineat ad nō immolabilia. ꝛ agit hic de mō ↄstitutiōis precij ꝛ redēptiōis eius. (Et ↄsecrauerit dño.) Cōsecrare agꝝ ꝛ vouere idez sunt: qꝛ ↄsecrare est dño applicare: vel ei aliq̄ rem sacram efficere. hoc aūt ꝑ votum fit. nam in eo ꝙ aliqs vouebat rē suam trāsibat ꝓprietas eius ad deum: ꝛ iam illa res erat ↄsecrata. ª ❡ Cōsiderāduz tñ ꝙ ↄsecratio in rebus que vouebant duplr̄ fiebat. quedā enim res ita ↄsecrate erāt vt ad solū deū ꝑtinerēt: nec ad aliqd aliud vnq̄ ꝑuenire possent. * sicut cuꝫ aliqs voueret aial qđ imolari posset illud erat ↄsecratum dño: ita vt iam nō posset redire ad vsus humanos: imō si vouēs mutaret aliud aial ꝓ illo siue melius: siue peius vtrūq; dño ↄsecratum erat ꝛ dēbat offerri imolādo vt qbusdā plꝫ vt pꝫ. s̄. ❡ Alia aūt ↄsecrabant dño qꝛ eoꝝ ꝓprietas trāsibat ad dñꝫ: tñ nō ita ꝑtinebāt ad eū qui redire possent ad vsus humanos: imo semꝑ redire debebāt ad ꝓfanos vsus sicut pꝫ de voto aialium que imolari non poterāt ꝛ domoꝝ atq; agroꝝ. naꝫ ista eo ꝙ vouebant ad dñm ꝑtinebāt trāseūte ꝓprietate eoꝝ ad sacerdotes: tñ adhuc ista vēdi debebāt sicut pꝫ in lr̄a. ↄsecratio ergo in istis soluꝫ significat applicationem ad deuꝫ: nō tñ imobilem. ᴰ ❡ Cōsiderāduꝫ aūt ꝙ hic solū agit de voto facto de aialib⁹: ꝛ de agris: ꝛ de domibus: ꝛ nō de alijs rebus mobilibus: ideo aliqs dubitaret an alie res voueri possent. ❡ Et rñdet ꝙ vouebant: ꝛ erat in eis talis lex q̄lis in aialibus que nō poterāt imolari. s. ꝙ adducerent ad sacerdotem: ꝛ ipse statueret precia eoꝝ. ꝛ si vouens vellet redimere sup addet qntam partem estimationis. si vō alij darēt valorem ↄstitutum a sacerdote. lr̄a tñ nō expressit de voto aliaꝝ reꝝ: qm̄ intellexit satis esse notuꝫ ꝙ alie res voueri possent: ꝛ qd in eis fieri deberet. † ❡ Sciēdum ꝙ vbi lr̄a nostra dicit. (Et ↄsecrauerit dño.) In hebreo hr̄. (Anathematizauerit.) Et hñ ↄsonat: qꝛ in voto fiebāt duo. primo ꝙ applicabat res deo. scđo abdicabat totalr̄ ab vsu vouētis. applicatio aūt ad deum significat ꝑ litteram nostrā: qꝛ dicit. ↄsecrauerit. Abdicatio aūt a vouēte ne amplius habeat rem illam in vsibus suis: significat ꝑ lr̄am hebraicam que dicit. anathematizauerit. † (Iuxta mēsuram semētis estimabit preciuꝫ.) Dicebat. s̄. ꝙ sacerdos debebat ↄsiderare rem que vouebat: ꝛ statuere preciuꝫ. ponit ergo hic modus sm quē ↄsideraretur ↄstitutio precij in agris. ꝛ dicitur ꝙ sm mensuram sementis.

Doct. rñsio ad quesituz

Prima cā.

Scđa cā.

Quō sacerdotes cogerent vēdere res istas si isrl'ite nollēt eas emere: ꝛ qđ r̄ me diū hr̄ent i hoc sacerdotes.

B Obiectio. An sacerdotes multuz fallerēt vēdēdo cū ementes scirēt eos coactos ad vēdendum.

C Obiectio.

Responsio An iudei aliqñ nollēt soluere preciū statutuz a sacerdotib⁹ ꝓ rebus acceptis i voto.

Obiectō

† Rñsio.

De redēptiōe votoꝝ pēnes iaiata q̄tum ad agros

Quō q̄dā q̄ ↄsecrāt pñt trāsire i vsus humanos: alia vō nequaq̄ ª

Qō. 33. A Cōsecratio in rebus q̄ vouebātur duplr̄ fiebat.

* Primo modo.

ª Scđo modo.

ᴰ Dubiuꝫ Rñsio.

No. litterale.

semẽtis .i. ꝙ ſm multitudinem aut paucitatem ſementis quam recipere poteſt eſtimabitur maioris vel minoris valoris. agri enim ſm ꝙ maiores ſunt magis de semente recipiunt. ⁊ tunc maius in eis precium ꝟſtitui dz. q̃q̃ nõ ſolum ad hoc ꝟſideran dum eſt: qñ alĩ agri ſunt in magna q̃ſtitate ita vt magnam semẽtẽ recipe poſſent: tñ ſteriles ſũt. alĩ aũt minores magis germinãt. Ideo ẽt ꝟſiderandum eſt de fertilitate vel ſterilitate agror vltra ipſam eor magnitudinẽ. ſed intelligit hic ꝙ fertilitate vel ſterilitate datis paribus in aliqbus agris tãtum ꝟſiderari debebat q̃tum recipent de semẽte. ſi tñ ineq̃lia ſint arua in fertilitate ⁊ ſterilitate nõ eſt precise ꝟſiderãdum q̃tum capiat ager de semẽte. (Si triginta modijs hordei ſerit). i. ſi capit in ſerẽdo triginta modios hordei. (Quinq̃ginta ſiclos vẽdet.) Determinat hic magnitudo agror q̃tum ad ſemẽtem ſuſceptaz. ſ. ꝙ ager triginta modior ꝑ gnq̃ginta ſiclis darẽt. ⁊ ꝟñr in oĩb⁹ alijs agris fieret ſm ꝓportionem. ſ. ſi aliꝙs ager capet gndecim modios ſemẽtis darẽt ꝑ eo vigintigntz ſicli: qñ in eadem ꝓportione ſe habẽt triginta ad gnq̃ginta ſicut gndecim ad vigintigntz. ⁊ ita ſi recipet cẽtum vel ducẽtos modios: ⁊ ſic de quocũq; numero ſiue multo: ſiue pauco: ſciret modus ꝟſtituẽdi precij. ſ. ꝙ ſe hẽt precium ad numer modior ſicut gnq̃ginta ad triginta. eſt enim duplum preter tertiam partem. Lũ ergo in ordus eſſet duplum precium ſiclor ad numer modior preter q̃ in tertia parte que adimebat: eſſet precij recte ꝟſtitutum. ¶ Sciẽdum ꝙ vbi nos dicimus. (Si triginta modijs hordei.) In hebreo dr. (Si modio hordei ẽra ſerit.) In quo magna diuerſitas eſt. ¶ Pot aũt pueniſſe iſta diuerſitas eo ꝙ in libris hebraicis erãt a principio aliq̃ lre que ſignificabãt numer triginta: ⁊ poſtea ademptis illis mãſit ſolus modius: ⁊ ſic habẽt nũc hebrei. trãſlatio tñ nra que iam antiq̃ eſt. ſ. ꝙ plures q̃ mille ⁊ triginta annos repit illas lras ſignificates triginta ⁊ poſuit triginta modios. ¶ Alio modo dici pot hoc fieri ex ꝟtinua varietate mẽſurar ⁊ nomen ear. nam nõ ſemꝙ habẽt eãdem q̃ſtitatem mẽſure: ſed variant ꝑ tpa. ⁊ pot eſſe ꝙ iſta mẽſura quã habẽt hic hebrei que vocat homer tãtus capet q̃tum triginta modij de qbus logtur lra noſtra: q̃q̃ hebrei homer modium vocãt. ſic enim ⁊ apud nos diuerſitas eſt in modio. q̃dam enim maiorem: alĩ aũt minorem faciũt. maxime aũt ꝑ hoc in diuerſitate modij de quo logtur ſcriptura ad modium quem nos nũc habemus: qñ bz Rub. c. 3. ꝙ ipſa Rub portauit ſer modios tritici in ſcapulis ſuis. nec erat hoc magnum: qñ tanq̃ leuiter ferẽdum imponebat ſibi Booz: ⁊ tñ nũc nõ poſſet portare aliq̃ puella q̃rtam partez modij. ergo nimis differt. ⁊ ſic maior eſt vnus modius de noſtris q̃ triginta modij eor quos noiauit ſcriptura ibi. ita ecõuerſo eſſe potuit ꝙ mẽſura illa que vocat modius hic. ſ. homer tãtum capet q̃tum triginta mẽſure vue q̃s lra noſtra modios vocat. ¶ Sz prima aſſignatio forte ꝓueniẽtior eſt. nam ſi trãſlator noſter repiſſet in hebreo vnum modium ſiue magnum ſiue paruum ita poſuiſſet. nõ eni auderet mutare. potiſſime qr ſi deberet fieri mutatio hoc eſſet ꝑ notificationẽ: nihil magis tñ notificat ꝑ mẽſuram quaz ponit lra noſtra. ſ. p triginta modios: q̃ ꝑ mẽſuram poſitam in hebreo. primus ergo modus ꝓuenientior eſt. ¶ Conſiderãdum aũt circa ea que dicunt hic ꝙ nõ erat idem modus redẽptionis votor ⁊ appropiationis. Aliter enim iudicabat de boue ⁊ aiali mũdo vel immũdo q̃ de agro ⁊ domo conſecratis. naz hõ qñ vouebat vel ſeipſum vouebat ſoluebat eſtimationem poſitam a lege ⁊ liber erat. ⁊ in hoc erat precium iam determinatum ⁊ nõ in aliq̃ alias rer: qr hõ qñ redimebat non eſtimabat de eo q̃tum valeret totalr ſicut. ſ. fuit declaratum. ſed ſolum determinabat lex aliqd̃ preciuz qd̃ ſoluerẽt vouẽtes: ⁊ hoc erat ꝑ reuerẽtiam boris ne ita ipſe vẽderet i voto ſicut alie res. oĩa aũt alia que vouebant ſimplr vẽdebant: ideo nõ poterat ꝟſtitui in eis vnum precium a lege ſicut in boibus. ſed quelibet illar rer ꝑ ſe ꝟſiderabat ſi eſtimãda erat. Inter alia tñ ipſa aialia que imolari poterãt nõ eſtimabant ſed immolabant. Aial aũt immũdum vẽdebat. ⁊ tunc aut vouẽs redimebat illd̃ aial: aut nõ. Si aũt redimeret ſuum erat. ſi vo nõ redemiſſet nunq̃ ad eum redibat: qr non ꝟſiderabat ibi annus iubilei vel aliqd altez remedium p qd̃ rediret res ad priorem poſſeſſorem. Jubileus namq; ſolum erat ad tollẽdas ſeruitutes ⁊ vt redirẽt immobilia vẽdita ad dños ſuos. ſi aũt aliꝙs equum aut aſinum vẽderet nunq̃ ad eum redibat p annum iubilei. pz hoc. ſ. 25. c. ſ. terra vẽa ſub redẽptionis ꝟditione vendet. nõ tñ dixit de rebus mobilibus ſed ſolum de immobilibus: que aut terra ſunt: aut terre infixa manẽt. ¶ Jtez iubileus eſt annus gnq̃geſimus. ſed nõ erat iſtud ꝓueniẽs tps ad hoc ꝙ redirẽt res mobiles ad dños. nam ſi eſſent aialia minoris tpis ꝟſumunt. Si vo eſſent alie res mobiles: ẽt vt in plurimum pauci tpis vſu peunt. ad poſſeſſiones ergo mobiles quoz pmanẽtia diuturna eſt hoc ptinebat. De aliis aũt. ſ. agris ⁊ domibus alia lex eſt. ſ. ꝙ redimerent a dño: vel ꝙ vẽderent alijs vſq; ad iubileum: ⁊ poſt iubileuz redibat poſſeſſio illa ad leuitas: qr dños vouẽs non redemerat eam. (Quinq̃ginta ſiclos argẽti vẽdet.) ſ. terra que ſerit modijs triginta debebat vẽdi ꝑ ſiclis triginta. ¶ Sed in hoc dubium erat an ꝑ quolibet anno darent iſti gnq̃ginta ſicli: vel ſi darent ꝑ toto tpe qd̃ eſt a iubileo vſq; in iubileum. ¶ Quãtum ad primum modum eſt ſenſus ꝙ ſi ager capiat triginta modios ſemẽtis dabunt ꝑ quolibet anno gnq̃ginta ſicli. vnde ſi vẽderet vno anno ſolum ante iubileum darent ſicli gnq̃ginta: ⁊ vigeſies gnq̃ginta ſunt mille. Si vo venderet in principio iubilei ⁊ manere deberet q̃dragintanouem annis: ⁊ apud emptorem darent duo mille q̃ttuor cẽtuz gnquaginta ſicli: qr q̃dragieſies nonies gnq̃ginta efficiũt duo milia ⁊ q̃ttuor cẽtum gnquaginta. Si aũt ponat ſcõs modus dicet ꝙ ſi vẽderet ager primo anno poſt iubileum dabant gnq̃ginta ſicli ⁊ manebat vſq; alter iubileum apud emptorez: ⁊ ſic pueniebat cuilibet anno vnus ſiclus. ⁊ ſi gndecim annis ante iubileum vẽderet gndecim ſicli dabant. ⁊ ſic de alijs annis. ¶ Quid aũt hoc verius ſit aliq̃liter iudicari põt ꝟſiderata magnitudine modij ⁊ valoze ſicli. Si enim modius magna mẽſura eſt videbat eſſe pauz dari vnum ſiclum ꝑ triginta modijs: ita ꝙ ager capiẽs triginta modios ſolum valeret quolibet anno vnum ſiclum: potiſſime qr ſiclus eſt parua moneta vt apparet ex redẽptione primogenitor. glibet enim ſoluebat gnq; ſiclos ſiue pauꝑ ſiue diuez eſſet vt apparet Nu. 3. et. 18. c. ⁊ tñ ſi eſſet magni valoris moneta nõ poſſent pauꝑes hoc ſoluere. ¶ Jtez pz qr vnus aries valebat duos vel tres ſiclos in terra iudeor vt apparet. ſ. 5. c. ⁊ nõ erat hoc in aliquo tpe ſpecialis penurie ita vt res magno precio pẽderent: ſed ad cõem eſtimationem. Jubebat enim vt peccãs de quo ibi offerret arietem q duobus ſiclis emi põt. ⁊ ſic erat iſte aries de mediocribus. vnde valor arietum erat ad duos vel tres ſiclos. paruus ergo valor eſt vnius ſicli. nõ ergo videt rationabile ꝙ ager capiẽs triginta modios ſemẽtis darẽt quolibet anno pro vno ſiclo q valebat mediuz arietem. magis ergo dõm videbit ꝙ darent iſti gnquaginta ſicli ꝑ quolibet anno q̃ vſq; ad iubileum. ſed teneat vnuſq̃ſq; qd̃ voluerit. (Si ſtatim ab anno incipiẽtis iubilei vouerit agruz.) Dic ponit aliud ſcõz ꝙ debat fieri eſtimatio a ſacerdotib⁹ in reb⁹que vouebant. ſ. ꝟſiderare tpa an multũ ante iubileũ vel pauꝑ ſupeſſet tpis. ⁊ q̃tuz ad hoc fiebat varietas eſtimationis. ⁊ cã eſt qr res que vẽdebant manere debẽbat vſq; ad iubileum. ſi ergo modicum tpis ſupeſſet modicũ valerẽt. ſi vo multum magnus eſſet valor. (Quanto valere põt tãto eſtimabit). i. ſi res multuz appreciet inter iudeos multum tunc appreciãda eſt.

¶ De diuerſitate maximi valoris rei ſm leges humanas ⁊ legem moſaicam. Qõ. 35.

Sciendum autem ꝙ in hoc diuerſitas eſt inter leges humanas ⁊ legẽ iſtam traditam iudeis. nam ſm leges humanas q̃tum res valere põt ſm eſtimationez cõem tãto vẽdit. ⁊ hoc qr vſq; ad ſempiternũ fit vẽditio: nec redeũt res ad dños ſuos aliquo tpe. maximuz ergo preciuz rei ſm leges humanas eſt qd̃ valere põt vẽdita vſq; in ſempiternum. Inter iudeos aũt maxima vẽditio fiebat vſq; ad iubileum. ¶ Jn hoc tñ adhuc dõm ꝙ inter iudeos gcgd vẽdebat debebat vẽdi q̃tum valere poſſit: nõ tñ ſimplr q̃tum valere poſſet. ſed ille res que vẽdebant a iubileo vſq; in iubileum vẽdebant ſimplr q̃tum valebãt. que aũt valebãt medijs tpibus q̃q̃ tũc vẽderent q̃tum valerẽt: tñ alio tpe vẽdi poterãt i quo magis valerẽt: vtpote ſi a ꝓncipio iubilei vẽderent. Et tñ adhuc nõ erat iſta vẽditio totalr q̃tum valebat res. naz ſi vẽderet res habita p votuz ꝟſtituebat in ea valor totus rei ſicut hic dr. ſi tñ vouẽs eam redimere vellet addebat q̃ntam partez. ergo magis valebat reſpectu vouẽtis q̃ alior. Lã eſt qr alĩ emebãt ſolum vſq; ad iubileum ſm ꝟditionem hebraeor. vouens aũt emebat vſq; in eternum ſm ꝟditionem legum humanar. nõ ergo vẽdebat res ſimplr tãtum q̃tum valeret: ſed ſolum tãtum q̃tum valeret inter hebreos. ⁊ hoc erat maximum qd̃ poterat res valere ſ. precium qd̃ darẽt ꝑ ipſa a iubileo vſq; in iubileum: ⁊ debebat fieri iſta eſtimatio ſm ꝓportionem ad precium qd̃. ſ. deus poſuit. ſ. ſi ager capet triginta modios ſemẽtis dabant gnq̃ginta ſicli. ⁊ hoc ꝑ quolibet anno ſm vnaz opinionem. cõputatio ergo omnibus annis vſq; ad iubileum ſciretur quantum res valere poſſet. Idem autem ſi ager caperet decem vel quindecim mo-

Notandum.

Qõ. 34. A Qũo lra nra poſuit hic triginta modios cum lra hebraica ponat vnuz modium. Vñde qd ſit.

Notãdũ penes dicta.

B Jubileus ad qd erat.

† L An ꝑ agro qui triginta modijs hordei ſerit darẽt quolibz ãno vſq; ad iubileũ vn⁹ ſiclus vel gnquaginta.

Sicꝫ qd ſi

†

†

†

A

dios semētis.nam eodez modo vari debebant ficli sm ꝓportionem quā habebāt triginta modij ad gnāginta ficlos: ita q ficli haberent se in duplum ad numez modioz sementis pp partem tertiam.z ista est regula generalis:vt si capet terra gndecim modios tritici dabant vigintignaz ficli qō est dupluz ad gndecim ꝓter tertiam partem.z iste modus obſuādus erat in singulis.

† (Sin aūt post aliq̄tum tpis).i.si nō fuit facta vēditio immedia

† te post iubileū:sed trāsierūt alig anni intermedij. (Supputabit sacerdos pecuniā iuxta annoz numez q relig sunt vsq ad iubileum).i.si fuerit facta venditio medio tpe inter iubileum z iubi

B leum.s.decem vel viginti annis post annum iubileum sacerdos cōputabit pecuniam sm numez annoz.i.computabit qd ꝓuenit cuilibet anno:z sm hoc faciet vnam summam ꝑ toto tpe.v.g.si alig ager erat q vēdituz vsq ad iubileum ab alio iubileo valebat duo milia z gnāgēta ficloz. si forte aliqs vēdere vellet agrum illum viginti annis post iubileum oportebat q sciret q̄tum ꝓueniebat cuilibet anno z subtraberet ꝓcium viginti annoz:residuum vō dabat ꝑ agro:diuidēdo aūt duo milia z gnāginta p gnāginta cuilibet ꝓueniūt gnāginta. Luz ergo auferunt viginti anni qui elapsi fuerāt a tpe preteriti iubilei dabunt cuilibet iloz viginti annoz gnāginta qui simul faciūt mille.ideo si aliqs ager inter iudeos vēditus a iubileo vsq in iubileum valebat sicl duo mille z gnāgētos:si venderet viginti annis post iubileum valeret solū mille z gnāgētis ficlis.eodem mō faciēdum est si vēderet triginta vel q̄draginta annis post iubileum vt accipiat totum ꝓcium z diuidat p gnāginta:z tollant partes ꝓportionales annis precedētibus z ista tollent a totali ꝓcio:reliquuz

† vō dabit ꝑ agro. (Et detrahet ex ꝓcio).i.semp qñ vēdebat aliqs ager elapsis aliqbus annis post iubileū erat detrahēdum de totali ꝓcio qō valeret res vēdita a iubileo vsq in iubileū.

† z hoc sm numez annoz q elapsi fuerāt. (Q; si voluerit redimere agrum ille q vouerat.) Hoc enim cōiter eueniebat vt vouētes res immobiles eas redimerent: qz als nunq̄ ad eos rediture erāt in iubileo: vel p redēptionez medio tpe factam. In aliis aūt vēditionibus hoc fiebat: vt si vnus iudeus alteri iudeo agrum suum vel vineam vēderet poterat eam qñcūq̄ vellet redimere: aliogn redibat ad ipsuz in iubileo vt ꝑz.ō.25.c. In re aūt quevo uebat si vouēs immediate nō redimeret eam z trāsiret ad alterz nunq̄ eam poterat amplius recupare p redēptionem: vel aduenīēte iubileo:sed manebat apud illuz q illam emebat vsq ad iubileum:postea aūt redibat ad sacerdotes.oēs ergo vouētes nitebant q̄tum poterāt vt res immobiles ꝙ vouissent redimerēt. De mobilibus aūt nō erat tāta cura:qz pp eaz mutationem non diminuit possessio:nec ꝓturbant sortes filioz israel:cum ꝓsisterēt sortes in rebus immobilibus. ¶Sz aliqs arguet q dato q vouēs nō redimeret suaz rem anteq̄ alius emeret:tñ poterat eā bz postea p redēptionem ēt si nō veniret ad eum ꝓpiam iubilei. ¶Et cum obijcis q vouēs nō poterat redimere rem ab eo qui emisset illam a sacerdotibus. Uidet reſpōdendum q vez est q nō bēbat ius ad redimēdum. z tñ si alius vellet sibi vēdere libere posset ipse emere. z differt hoc a redēptione de qua bz ō.25.c.nam cum aliqs ibi rem suam vēdebat poterat eam redimere ab emptore q̄cūq̄ vellet ēt inuito emptore.hic aūt nō bz ius redimēdi inuito emptore:si tñ libere voluerit sibi vēdere recipiēs vouēs.cuilibet enim libez est renūciare iuri suo z illud alteri reddere. ¶Item poterat hoc fieri alio mō:dato q dicerem⁹ q nō ꝓcedebat aliq̄ redēptio.s.p donaz donationis vt emptor donaret ei q fuerat primus dns. ¶Ad hoc respōdēduz est q nullo mō poterat res venire ad vouētem si nō redimeret eaz de manibus sacerdotum qñ vēdebat.z cum dicis q poterat eā redimere ab emptore spōte vēdēte vel donāte.qō nō pōt stare. nā lz iste posset renūciare iuri suo:tñ non poterat hoc facere in ꝓiudiciuz alienum.si tñ iste vēderet vel donaret vouēti faciebat in ꝓiudicium sacerdotum.ergo facere nō poterat. ꝑz hoc. nam cum res habita p votum vēdebat:si vouēs eam redimeret iam nō manebat vllum ius sacerdotibus in re illa. si vō emeret aliqs alius ad sacerdotes ius eius ptinebat.Si igit iste emēs vēderet rem acceptam vouēti ꝓiudicaret sacerdotibus ad quos ista res devoluēda erat.nō poterat ergo eam vēdere vel donare.z dato q iste emēs rem illaz immediate vēderet vouēti vel donaret nō causabat in eo aliqō ius:nec ex hoc ꝓiudicare debebat iuri sacerdotum:qñ iste nō poterat ꝓstituere plus iuriz in altero q̄ ipse bēbat:sed ipse nō poterat tenere rem nisi vsq ad iubileuz.ergo nō poterat eam dare vouēti nisi vsq ad iubileū. Idem de oibus alijs:z in hoc nō ꝓiudicabat sacerdotibus.nā cum ipsi vēdidissent illam rem dēbat manere apud emptorem vsq ad iubileum.siue ergo ipse teneret:siue cuiq alteri daret ad ius sacerdotum nihil differebat. nam ad eos semp erat rediturа res in iubileo.

¶Qūo levite ac sacerdotes habere poterānt agros vel vineas que redirent ad ipsos in iubileo. Qō.36.

Sed nunc circa hoc quereꝫ cum levite z sacerdotes nō deberēt hz aliq̄ possessionem nisi decimaz z oblationes vt ꝑz Nu.18.z recipiēbāt in elemosynaz ciuitates a filijs israel in gbus habitarēt:qūo poterāt hz agros:vel vineas:vel domos que redirēt ad ipsos in iubileo:cum vouētes nō redimerēt. ¶Ad hoc.ō.respōsum est q vouentes semp vel q̄si semp redimebāt res imobiles q̄s vouebāt ex causis ibi assignatis. ¶Sz adhuc diceret aliqs q aliqñ ꝓtingeret vouētes nō redimere res q̄s vouerāt.z ꝛa hoc ꝓsupponit: qñ aliogn frustra poneret regula qd fieret qñ nō redimerent res a vouētibus.leges tñ nunq̄ ponunt nisi de his que accidūt:z nō solum de his que accidūt:sz de his que frequēter accidūt vt ꝑz.ff.de leg.in.l. nam ad ea.potissime in legislatione dei.nam legislatores humani interdum possunt ponere legem cuius fortassis exēplum nūq̄ accidat.Deus tñ q scit ea que euētura sunt nō poneret legem nisi de his que aliqñ eueniāt:cum lex solum sit regula eoz que fiūt:sed deus posuit hic legem de hoc.s.qñ emeret rem alius q̄s vouēs.ergo aliqñ accidebat q alij q̄s vouētes emerēt res traditas p votum.z tūc cuz sacerdotes z levite nō possent hz agros: sed soluz suburbana ad alēda pecora vt ꝑz Nu.35.c.qd facerēt de his agris vel domibus. ¶Aliqs forte respōdebit q hoc raro accidebat:z sic pauci agri possent ꝓuenire sacerdotibus. illi tñ q ꝓueniebāt possidebant ab eis z colebant. ¶Sed hoc nō pōt stare:qñ q̄q raro hz nō accideret tñ aliqñ eueniret:z i multis tpibus vt in mille vel duobus millibus annoz multotiēs accideret:z sic pturbarent sortes israelitaz z ꝓuenirēt leuitis multe possessiones:quoz neutrum esse debebat. Sed hoc stare nō pōt:qñ nō possent levite vacare agriculture cum essent sibi determinata officia in sanctuario.frustra ergo erat q hzent agros. ¶Item si hoc staret necesse erat vt multum diminuerent alie tribus in possessionibus suis.sed hoc nō accidebat.nam ꝓmanebāt sicut distribute fuerāt.ergo levitis nō accidebāt aliqne possessiones de his que ꝑ votum accipiebant:ita q ipsi hzent eas z colerēt. ¶Sed dōm est q qñ aliq̄ possessio agroz sic ꝓueniebat sacerdotibus.s.q vouēs nō redimebat eam:levite nō tenebāt eam ita q possiderēt z colerēt.naz ex hoc sequerent oia in cōueniētia.ō.assignata:sed solum ptinebat ad ius eoz:z ipsi vēdebāt atq recipiebāt inde pecuniam. ¶Erat aūt modus vēditionis iste.s.q qñ aliqs vouebat si vellet redimere rem suaz dabat ꝓciuz qō tarabat:z insup gntam partem. z tūc ꝓmanebat apud eum possessio in eternum:z nihil iuris erat apud sacerdotes.si vō nō redimeret ille emebat alius: z redibat possessio illa in iubileo ad levitas sicut dicit ꝛa:z iam pertinebat ad ius eoz. Itez aūt in iubileo statuebat ꝓciuz illius agri z vēdebat:atq ꝓmanebat sic vsq ad alterz iubileuz.z hoc modo levite habebāt possessiones agroz ptinētes ad iura ipsoz:tñ ipsi nō possidebāt illos agros:nec colebāt:sed vēdebāt z postea recuperabāt.z sic erāt agri isti semp cēsuales:vel q̄si cēsuales. ¶Et hoc modo nō sequtur aliqō inconueniēs de.ō.assignatis.nam ex parte levitaz inferebat.ō.incōueniēs.s.q nō dērēt hz levite aliquos agros sed solum vrbes ad habitādum:z suburbana ad alenda pecora vt ꝑz Nu.35.z hoc mō sic fiebat.nam nō manebāt alig agri in possessione levitaz:sed semp vēdebāt eos.z cum reverterent in iubileo ad illos iterz vendebāt:z sic nō habebāt agros nec poterāt colligere fructus ex agris:sed solum recipiebāt in iubileo pecuniam ex agris vēditis.ēt hoc modo nō sequebat q impedirētur in agricultura.nam nunq̄ ipsi possidebāt agros:sed vendebāt eos israelitis:z ipsi israelite colebāt:z sic erat ac si nunq̄ possiderēt levite agros. ¶Item nō sequebant incōueniētia ex parte israelitaz.s.q nō diminuebant possessiones eoz:nec ꝓturbabātur accedētes levitis vel trāseūtes ad alios. nam cuz.ō.dictū sit q levite nō tenebāt istam possessionem:sed in quolibet iubileo illam vēdebāt. fiebat ista vēditio hoibus illius tribus z familie cuius primo fuerat possessio hec.s.q cum ipsi vellēt emere rem illam primo competeret eis ius emendi q̄ cuilibet alteri sicut dicebatur.ō.25.c.q cum aliqs vendebat possessionem suam ꝓpinqui eius poterant redimere eam:z qui magis ꝓpinquus esset babebat primo ius ad redimendum: z illo volente non poterat quisq̄ alius de ꝓpinquis emere.z sic ꝑz Ruth.c.4. z sic cum aliqs vouisset possessionem suam z non redemisset eā immediate: sed emisset alius nō poterat recipe illā:sed reverte-

batur

eā retinerā nisi vsq ad iubileuz

A

Respon ad q̄sitū Obiectō

Cuiusdā respōsio. Improbatio

B

Doc. respōsio.

Qñ manebat ager i possione sacerdotuz p votuz: qūo poterat stare q̄ distributiones sortiū nō ꝓturbarētur.

C

Obiectio.

An ille qui vouebat agrū z nō rediebat posset rehabere postq̄ alius emerat:z an hoc ptineret i rebus mobilibus.

Responsio

Si aliqs nō redieret rē immediate de manu sacerdotis nūq̄ poterat ad eam hz recurrere:z si ei donarent nō poterat

bat in iubileo ad sacerdotes. Item tñ in iubileo vendebat: z ille qui eaz vouerat poterat emere: non vt per hoc ptineret ad eum tota ppietas rei: sed emebat satis glibet alius vsqz ad iubileuz. z si ipse vouens supuiueret filij qui successuri erant illi in possessione emebāt agrum illuz: z nulli alteri erat ius emendi: cum ipsi vellent emere. z sic de pnepotibus: z abnepotibus: z trinepotibus: z per oēs generationes puenire poterat ista possessio: ita tñ q̄ in iubileo reuerteret ad sacerdotes: z ipsi iterū venderent supradictis israelitis z cogebant ad hoc. nam non poterāt sibi retinere. z hoc modo tot possessiones essent in qualibet sorte tribuum quot fuerāt a principio z eedem: nec pmutarentur de vna tribu in alteraz: nec de familia in familiam: vel domo in domū: ēt si oēs possessiones per additionem votoz aliqñ ptinerent ad sacerdotes. ¶Q. aūt hoc sit necessarium pz: qñ agri qui nō redimebant immediate a vouentibus ptinebant ad ius leuitaz vt pz in lra. ergo opz vel q̄ ipsi colerent sicut alij israelite: vel q̄ fieret modus. ē. positus. Sed si detur q̄ ipsi colant z possideant sequent oia inconuenientia. ē. assignata. ergo opz dari illum modum. ¶Item pz qñ qñ aliqs vouēs nolebat redimere agrum quem vouerat emebat ab alijs israelitis: z sacerdotes compellebant vendere pro precio ostituto sicut. ē. declaratum est z pbatum. si tñ leuite deberēt possidere z colere agros acceptos per votum frustra esset q̄ ipsi cōpellerent vēdere agros: cū vouēs nollet redimere illos: z tñ cōpellebant. ergo videt q̄ ipsi apud se tenere nō poterāt: sed cōpellebant vēdere. sicut ergo cōpellebant vēdere tūc: ita cōpellerent in alijs iubileis: qñ nihil magis erat pp qđ possidere possent tūc q̄ ā pncipio. vel si tūc possent a principio quoq; potuissent. z sic pz qđ fieri deberet de agris z domibus puenientibus in ius sacerdotum per votum.

¶Qñ animalia munda dño vouebantur an immolarētur: z sanguis z adeps eoz cremaretur coram dño: vel sic integra prouenirent sacerdotibus. Qō.37.

a **Sed est nunc** dubium circa id qđ dicebat. ē. de animalibus mundis que vouebant: qz quidam asserebant q̄ carnes eoz cederent sacerdotibus: ipsa tñ immolanda erant: z sanguis z adeps coram dño offerebant velut in alijs sacrificijs fiebat. ¶Alij aūt dicunt q̄ non immolabant: sed sic integra proueniebant sacerdotibus. Primi hoc probabant per filitudinem primogenitoz animalium oblatoz que sacerdotibus pueniebant. nam illa immolabant: z sanguis z adeps offerebant dño: z carnes totaliter cedebant sacerdotibus Nu. 18.c. Sed dicūt equale esse de votis: qz animalia per votum incipiunt ptinere ad deum sicut primogenita: ideo debebat filr de illis fieri. ¶Scō pbāt hoc: qz in littera dr q̄ figs vouerit dño animal qđ pōt immolari illud dabitur z non poterit cōmutari. z si qs voluerit cōmutare dabit tam id qđ vouerat q̄ id qđ pro eo dare voluerat. si tamen animal non deberet immolari: sed cedere in iura sacerdotum non differret q̄ daret illud vel alterum: cum tñ esset melius vel equale. ergo debebat immolari. z tunc ostat q̄ non cōmutaretur: qz per hoc q̄ vouebat efficiebat sacrum: vel consecratum deo a d hoc q̄ immolaret: z id qđ consecratum est nō dz redire ad vsus humanos. ¶Tertio qz hic in littera cū dicatur cā q̄ non debent commutari non dixit animal mundum: sed animal qđ pōt immolari. ergo voluit q̄ immolarent: z q̄si ista esset causa q̄ non cōmutaret. ¶Quarto qz dixit sanctum erit. i. sanctificatuz. sed sancta sunt que deo applicant. ergo iam illud animal debitum erat ad imolandum deo. ¶Quinto qz in littera fit differentia de animali qđ pōt immolari: z de animali immundo qđ non pōt immolari. z dr q̄ animal qđ pōt immolari non cōmutabitur: animal aūt qđ immūdum erat vendebat. si tñ animal mundum qđ immolari poterat non deberet immolari sz integrū sacerdotibus pertinere: non pertinebat de illo potius deo q̄ de immūdo qđ non poterat immolari. z ideo cederet illud vendi vel cōmutari: sed non prohibuit. z iussit hoc de immūdis que non poterant immolari. ergo animalia munda que vouebant immolanda erant vt sanguis eoz z adipes deo cederēt: carnes aūt z pelles sacerdotibus.

Opinio quorundā. Pria rō

Scōa rō

Tertia ratio

Quarta ratio. Quīta ratio.

B Rñsio. De dupliciter mō vouēdi animalia mūda deo.

¶Sed dōm q̄ animalia qñ vouebantur poterant dupliciter voueri. Uno modo sine determinatione vt diceret, vouēs. voueo istud animal deo. Alio modo cū determinatione vt diceret. voueo istud animal deo ad immolādum: vel voueo in holocaustuz: aut hostiam pacificam. Si primo modo voueret ptinebat animal ad sacerdotes z non ad deum: qz dr Nu. 18.c. oē qđ ex voto reddiderint filij israel tuum erit. Si scōo modo voueret ptinebat animal ad deum z immolabat iuxta illud genus sacrificij qđ expresserat vouēs s. p peccato: vel holocausto: aut in hostiam pacificaz. z in hoc nō pueniebāt sacerdotibus nisi partes ille que alias pueniūt ex alijs sacrificijs: dato q̄ nō offerant ex voto. z ēt pueniebāt offerentibus alique partes: vt si vouerent animal ad immolādum in hostiaz pacificam cedebāt eis oēs carnes pter pectusculum z armum dextr̄ que sacerdotibus debantur. ¶Si vō diceret vouēs. voueo animal istud ad immolādum deo: z non exprimeret de quo genere sacrificij: intelligebat de holocausto qz illud erat sacrificiū ppetuum z p qđ magis applicabat deo animal. z intelligendum est in oibus his q̄ siue voueret ad certuz genus sacrificij: siue ad immolādum: nō expresso genere sacrificij debantur libamenta tali animali: z ls illa expresse non vouerat veniebāt ex necessitate legis: qz erāt annexa libamēta sacrificijs vt pz. ē. 7. z Nu. 15.c. Si autem mō vouerat primo ptinebat animal ad sacerdotes: qz est vnum de iuribus suis Nu. 18. z nō offerebatur in aliqđ de sacrificijs nec debant libamēta cum eo. nam ēt si fieret sicut dicebāt primi q̄ sanguis z adeps offerrent dño: z carnes totaliter cederēt sacerdotibus non erat aliqđ de sacrificijs. ¶Sed manet tūc dubium an sic fieret vel animal viuēs pueniret sacerdotibus ita q̄ nō immolaret. ¶Et dōm q̄ pueniebāt talia animalia viua sacerdotibus: z non cogebant illa immolare deo: sed sibi ipsis reseruabāt ad cibos: vel ad vēdendum: aut q̄libet vtilitates suas. z pz hoc. Primo qz deus dixit. oē qđ ex voto reddiderint filij israel tuuz erit. ergo votiue res totalr ptinent ad sacerdotes. si tñ tenerent immolare animalia non ptinerēt totalr ad illos. ergo nō tenebant ad hoc. ¶Scōo qz deus dixit. e. c. debituz esse sacerdotibus qđ qđ vouerēt israelite: z nō expressit q̄ in animalibus mūdis votiuis fieret immolatio: z sicut ibi nō ponit ita neq; alibi in oib⁹ libris Moysi vbi de cerimonijs agit. z tñ non tenebant israelites plus facere q̄z deus iubebat: imo circa cerimonialia nō licebat fieri ni si qđ iussuz erat Deut. 12.ca. qđ precipio tibi hoc tñ facito dño deo tuo: nec addas qcq̄: neq; minuas. ergo cum istud esset pure cerimoniale z nō inueniat expressum nō tenebant ad illō israelite. ¶Tertio ex eo qđ dr Nu. 18. de pmogenitis nō dixit illa de bita sacerdotibus. distinxit tñ dicēs q̄ primogenituz humanum redimēdum erat q̄nq; siclis. si animal immūdū redimēdum quoq;. si aūt bos: ouis: capra hoc tñ fieret q̄ sanguis eoz offerret dño: z adeps cremaret sup altare: z carnes cederent in vsus sacerdotum. cū aūt de votis dixit nihil distinxit. sed ait. omne qđ ex voto reddiderint filij israel tuuz erit: z nihil abiecit: neq; distinxit. ideo videt q̄ voluit totalr ptinere ad illos z nullo modo debere immolari: qz als distinxisset sicut in pmogenitis. vel circa primogenita nihil distinxisset: qz aut ista p se intelligebant: aut nō. si p se intelligebantur nō oportebat fieri expressionem aliq̄s aut distinctionem aliq̄s. si aūt fieri oportebat sicut facta est: ergo qñ non fit nō intelligit. sed circa vota nō fecit distinctionem aliq̄s ergo nō dz aliqd intelligi nisi q̄ totaliter ptineāt ad alia ex voto oblata sacerdotibus z nō imolent. ¶Quarto qz si illa deberēt imolari exprimeret saltem qđ de eis fieri deberet. nam cum cerimonie nō fiant ex aliq̄ rōne naturali sed ex mandato legis: vbi nō est lex non facimus cerimoniam aliq̄s. z tñ non expressit aliqđ scriptura quo genere sacrificij immolarentur votiua animalia: neq; de aliq̄ alia cerimonia. ergo non debebat fieri aliq̄ imolatio in illis. ¶Quinto qz si deus voluisset animalia votiua immolari ls nō dixisset hoc Nu. 18. vbi de votis agit dixisset alibi. z tñ cum agit de votis nō solum ibi sed ēt hic nihil dictuz fuit. ergo videt q̄ animalia votiua totaliter ptinēt ad sacerdotes z nō immolant. ¶Sexto qz hoc pueniētius erat ad intentionē dei. nam deus volebat puidere sacerdotibus qui erāt paupes cum nihil possiderēt iter israelitas Nu. 18. z Deut. 18.c. z ad hoc volebat eis dare iura que ad eum ptinebāt vt pz Nu. 18. z inter cetera posuit ibi de oibus votis. z qz aliqñ vouebant animalia ptinebāt illa ad sacerdotes. si aūt illa imolatori essent dātes deo adipes z sanguinem nō habebāt ipsi aliq̄s vtilitatem inde: nisi q̄ carnes sumebant in cibum. sed hoc erat parua vtilitas: qz valde maioz esset si possent illa pecora reseruare viuētia z nutrire atq; vendere. ideo sic potius deus facere debuit ad vtilitatem sacerdotuz: cū ipse eam pcuraret. z confirmat: qz sacerdotes nō egebāt solis carnibus ad vescēdum: ls z cibo: z potu: z vestibus: atq; alijs rebus humanis. Si aūt immolarent ista animalia nō possent carnes eoz vēdere: neq; in aliaz vtilitatem trāsferre. ergo potius deus eis debuit dimittere illa animalia viuētia vt vēdere possent z inde sibi q̄stum ad necessaria puidere. cū ergo inueniat expressuz q̄ imolari debeāt dz iterpretari i id qđ erat vtilius sacerdotibus: qz hoc erat magis ad intentionem dei. ¶Septimo pz qz idē fiebat in primitijs. nam de oibus rebus debant primitie apud ideos. i. de oibus fructibus terre: z illi pertinebāt totaliter ad sacerdotes Nume. 18.ca. z ita debantur de animalibus primitie

Notādum.

¶ Dubium.

Resposio.

Prima rō.

Scōa ratio

Tertia rō.

Quarta rō.

Quinta rō.

Sexta rō.

Septia rō.

que computantur inter fructus terre: qꝛ de illa alunt̃: maxime qꝛ primitie dantur de oibus illis de qbus dantur decime cum ista duo se ꝯsequant̃. sed de aialibus dabant̃ decime: ergo ꝛ primitie. pꝫ hoc. j. in lr̃a vbi ostẽdit̃ qliter soluunt̃ decime de aialibus: sed de aialibus q̃ dabant̃ in primitias nemo dicit ꝙ dẽrẽt

Octaua rõ. imolari. ergo neqꝫ imolabant̃ illa que dabant̃ in votũ. ⁋ Octauo pꝫ per comparationem ad decimas. erant enim decime iura leuitaꝝ ꝛ sacerdotis magni Nu. 18. c. ꝛ dabant̃ taꝫ de fructibus q̃ꝫ de aialibus vt pꝫ hic in lr̃a. sed certum est ꝙ leuite nõ immolabant aialia que dabant̃ eis in decimas q̃q̃ꝫ essent mũda: ꝛ que possent imolari. ergo neqꝫ sacerdotes imolabant aialia que eis dabant̃ ex voto. pꝫ hoc: qꝛ leuite poterãt vẽdere oia que hẽbãt ex decimis: ꝛ qlibet dãs decimas poterat emere illas data insup qnta parte vt hꝫ hic in lr̃a. Silitudo aũt est qꝛ decime erãt deo sanctificate: ꝛ nõ obstãte hoc poterãt vẽdi ac leuite hr̃e vñ sibi ipsis ꝓuiderẽt in suis necessitatibus: qꝛ als possessiones nõ habebãt. sed ita ẽt erat de sacerdotibus: qꝛ nõ habebãt aliqd aliud quo sustẽtarentur: neqꝫ possidebãt inter israelitas nisi iura que deus eis dabat. ergo inde ꝓuidere sibi dẽbãt q̃tum ad oia. licebat igit̃ multa de eis que ipsis ꝓueniebãt vẽdere: ꝛ ita esset de aialibus votiuis: cum nõ sit hoc vetitum. ⁋ Nũc aũt respõdendum est ad motiua in ꝫ̃rium. Ad primum dõm ꝙ nõ est sil̃e de

D — Ad pmã rõnez in ꝫ̃riũ.

aialibus votiuis ꝛ de primogenitis: qꝛ de primogenitis expressit lex ꝙ offerret̃ sanguis eoꝝ ꝛ cremarent̃ adipes coꝛam dño. De aialibus aũt votiuis nõ expressit: ideo nõ est sil̃e. ẽt nõ est similis rõ ad hoc ꝙ deus idem statueret de vtrisqꝫ. nam lꝫ aialia ex voto ꝛ primogenita dẽant̃ deo nõ debent̃ eqlr̃: qꝛ primogenita debent̃ ex quodam debito nature: qꝛ deus illa liberauerat de egypto: sed illi qui vouebant̃ nõ erãt prius debiti deo: sꝫ ipsi se debitos ꝑ votum faciebãt. ꝛ ob hoc deus posuerat preceptuꝫ de primogenitis ꝙ soluerent̃: siue redimerent̃. De vouẽdo aũt nõ posuit preceptum: sed libeꝝ erat vouere: ꝛ nõ peccabat q nõ vouebat: sed peccabat qui qđ vouerat nõ soluebat Deut̃. 22. c. ideo deus magis debuit sibi applicare primogenita q̃ꝫ aialia ex voto cũ aliqd ei daret̃ de ꝑmogenitis aialibus. i. sanguis ꝛ adipes ꝛ nihil de votibus.

Quare de ꝑmogeni. aialib⁹ dat̃ đo sãguis ꝛ adipes: cũ carnes ꝑtineãt ad sacerdotes: ꝛ nõ de aialibus que vouentur.

Ad. 2. rõnẽ ⁋ Ad scđm ꝙ ex illa distinctione nõ ꝓbat̃ hoc: qꝛ hoc idem inuenit̃ in alijs que nõ imolant̃. nam leuite poterãt vẽdere fructus decimaꝝ: ꝛ poterat qlibet emere siue redimere decimas ꝓprias data insup qnta parte vt pꝫ in lr̃a. ꝛ tñ ibi dr̃ de decimis ouium: boum: ꝛ capraꝝ que sunt aialia immolabilia ꝙ qcqd decimũ veniret trãseũdo sub virga pastoris ꝯsecraret̃ dño: ꝛ seqtur. nõ eliget̃ bonum: neqꝫ maluꝫ: neqꝫ altero cõmutabit̃. siqs mutauerit: ꝛ qđ mutatum est: ꝛ ꝓ quo mutatũ est sanctificabit̃ dño ꝛ nõ redimet̃. ꝛ sic in aialibus decimaꝝ adhuc volebat deus ꝙ nõ cõmutarent̃: sed eadeꝫ darent̃ que loco decimo veniebãt. ꝛ tñ certum est ꝙ nõ imolabant̃: qꝛ nõ tenebant̃ leuite imolare aliqđ de aialibus que dabant̃ eis in decimas. ideo fiebat distinctio ista ẽt in eis que non imolabant̃. ꝛ ita in aialib⁹ mũdis que ex voto ꝓueniebãt erat ꝙ ẽt si nõ possent illa cõmutari nõ debebãt imolari.

E — An leuite tenerent̃ imolare deo aialia q̃ ꝓueniebãt ex decis

Obiectio. ⁋ Sed qꝛ aliqs negabit assumptum dicẽs ꝙ aialia ꝓueniẽtia leuitis ex decimis imolabant̃.

Prima rõ. Primo qꝛ hoc deus nõ iussit Nu. 18. c. vbi mãdatum de decimis dedit nõ iussit aliqđ aial de illis imolari.

Scđa ratio. Scđo qꝛ si imolãda essent dixisset deus quo gñe sacrificij: vel saltem q̃ cerimonia: cum cerimonie nõ existãt ex rõne: sed ex sola lege positiua: ꝛ nõ posuit aliqd de hoc: iõ nõ erãt imolãda.

Tertia rõ. Tertio qꝛ hoc dato nõ hñt leuite vñ sibi ꝓuiderẽt: cum nõ hñt alios redditus nisi decimas Nu. 18. c. nam si imolarent̃ aialia eoꝝ que ꝓueniebãt ex decimis nõ poterãt vẽdere illa: qꝛ occidebant̃ corã dño deo. ẽt carnes ipsoꝝ occisoꝝ nõ poterãt vẽdere: qꝛ erãt ꝯsecrate: sed comederẽt de eis ipsi ꝛ nõ comederẽt nisi qui mundi essent de eis: qꝛ de sanctificatis nõ licet comedere nisi mũdis. ẽ. 22. c. ꝛ ita nõ possent ꝯuertere aialia ista in aliqs vtilitates suas ꝓ libito.

Quarta rõ. Quarto qꝛ nemo hoc asserit neqꝫ de hoc dubitauit: sꝫ oẽs asserũt qcqd ex decimis venit pleno iure ꝑtinere ad leuitas. ideo neqꝫ apud nos est dubitandum.

Quinta rõ. Quinto pꝫ: qꝛ hoc idem videt̃ innuere sacra scriptura. nam Jos̃. 21. c. dr̃ ꝙ date fuerũt leuitis vrbes ad habitãdum ꝛ suburbana eoꝝ ad alẽda pecora. ꝛ sic innuit̃ ꝙ leuite multa pecora habituri essent: cum darent̃ eis cum q̃libet vrbe magna suburbana Nu. 35. c. sed nõ hẽbãt alia pecora leuite nisi de decimis: cum nõ occuparent̃ in officijs agriculture. ergo remanebãt eis viua pecora ex decimis ꝛ nõ imolabant̃.

Sexta rõ. Sexto pꝫ efficacius: qꝛ postq̃ꝫ leuite recipiebãt decimas a toto israel dabãt sacerdoti magno decimam partem decime de oibus decimis suis Nu. 18. c. si tñ ipsi immolarẽt aialia data in decimas nõ potuissent dare decimaꝫ partem totius decime sue: qꝛ iam ipsi comedissent carnes aialium imolatoꝝ. ergo nõ imolabant̃ aliq̃ aialia data in decimas.

F — Cuiusdã rñsio ad quesituꝫ.

⁋ Sed aliqs dicet ꝙ leuite dabãt decimam decime de frugibus ꝛ oibus terre nascẽtibus de qbus nihil imolabat̃ dño: ꝛ nõ dabãt de pecoribus: ꝛ ita illa poterãt immolari.

Improbatio ⁋ Sed dõm ꝙ nõ stat: qꝛ est rõnabile ꝙ daret̃ decima decime de qbusdam ꝛ nõ de alijs. Scđo ꝛ aptius qꝛ Nu. 18. c. ponit̃ expresse. s. cum acceperitis a filijs israel decimas q̃s dedi israel primitias eaꝝ afferte dño. i. decimaꝫ partem decime tam de areis q̃ꝫ de torculari ꝛ vniuersis quoꝝ accipitis primitias ꝛ decimas: ꝛ ita de oibus dare debebãt decimam decime: sed recipiebant ẽt de pecoribus decimas vt pꝫ hic. ergo de illis dabãt sũmo sacerdoti. ꝛ ꝯñr nõ imolabant̃ aialia data in decimas: sed accipiebãt illa viuẽtia leuite ꝛ dabãt decimam partẽ illoꝝ sacerdoti magno.

Septia ratio. ⁋ Septimo ꝛ adhuc efficacius apparet ꝙ nullum aial de decimis debebat imolari: qꝛ leuite comedebãt aialia eis ꝓueniẽtia ex decimis: vel comedere poterãt in locis habitationum suaꝝ Nu. 18. c. cum dr̃. comedetis eas. i. decimas in oibus locis vestris tam vos q̃ꝫ familie vr̃e. si tñ imolarent̃ aialia illa nõ possent comedere leuite in locis suis: sed in loco sanctuarij. Primo qꝛ carnes oblatas dño nõ licebat comedi nisi in loco sancto. ẽ. 6. et. 10. c. ẽt si esset de sacrificio ꝑtinẽte ad laicos: qꝛ illi comedebant partes carnium eis ꝓueniẽtium in atrio tabernaculi coraꝫ dño Deut̃. 12. et. 16. c. Scđo qꝛ dato ꝙ liceret carnes extra portari ad comedẽdum quo mõ possent de loco sanctuarij portari ꝑ totam terram israel: cũ occiderent̃ aialia i sanctuario: ꝛ tñ ibi occidebant̃ oia aialia deo oblata. ẽ. 17. c. ergo nõ erãt dño imolãda: sꝫ leuite poterãt ea comedere vbicũqꝫ vellẽt.

Octaua ratio. ⁋ Octauo qꝛ si aialia illa imolarent̃ nõ liceret comedere de carnib⁹ eoꝝ nisi leuitis mũdis: qꝛ de scĩficatis nõ vescunt̃ imũdi. ẽ. 22. c. Et hoc est falsuꝫ. Primo qꝛ grauarent̃ valde sic leuite. nã cuꝫ ipsi nihil aliud hñt nisi decimas Nu. 18. c. nõ habebãt aliud de quo mãducarẽt ipsi ꝛ familie sue quotidie nisi decimas: ꝛ ita q immũdi essent de leuitis vel de familia eoꝝ nõ hñt qd mãducarẽt. ꝛ hoc duꝝ erat: cuꝫ sepe opoꝛtebat eos pollui: ꝛ durabat interdum immũdicia longo tꝑe sicut in ꝯtaminatione sup mortuo: qꝛ ꝑ septẽ dies durabat Nu. 19. c. iõ oportebat dici ꝙ licebat ẽt imũdis mãducare đ decimis. Scđo apparet expsse: qꝛ dr̃ Nu. c. 18. ꝛ comedetis eas in oibus locis vr̃is tam vos q̃ꝫ familie vr̃e. sed ꝑ hoc ostẽdit ꝙ oibus licebat comedere nõ distinguẽs mũduꝫ ab immũdo. ergo licebat imũdis mãducare de decimis: ꝛ ita aialia nõ imolabant̃ dño. ꝛ pꝫ hoc ꝑ id qđ dr̃ Nu. c. 18. de iuribus sacerdotum. s. qui mũdus est in domo tua vescet̃ eis: ꝛ nõ dicebat̃ gñalr̃ de oibus. ergo cum de leuitis dicat̃ indistincte ꝙ ipsi ꝛ familie sue comederent de illis videt̃ ꝙ oibus mũdis ꝛ imũdis licebat.

Cõclusio incidens ⁋ Et ita apparet qđ. ẽ. iducere volebamus. s. ꝙ aialia data i decimas nõ imolabant̃. ꝛ tñ de illis diceret̃ ꝙ nõ possent cõmutari: sed dabant̃ eadẽ que veniebãt decimo loco. ergo lꝫ dicat̃ de aialibus que dabant̃ ex voto cum imolari poterãt ꝙ nõ cõmutarent̃: nõ seqtur ꝙ debebãt imolari. ⁋ Sꝫ tũc dicet̃ cũ possent ita vẽdi aialia ex voto data imolabilia sicut nõ imolabilia: nõ tenebant̃ ea sacerdotes imolare q̃re fiebat ista distinctio: qꝛ satis erat dari eãdeꝫ regulam de oibus. Rñdebit̃ ad hoc seq. q.

H — Ad. 3. rationeꝫ in ꝫ̃rium.

⁋ Ad tertium dõm ꝙ in lr̃a dixit qđ imolari põt ꝛ nõ mũdum: lꝫ ꝑ vtrũqꝫ ideꝫ significauit ꝛ voluit innuere qđ imolari deberet. sed fuit ꝯueniẽs sic dici: qꝛ si diceret̃ de aiali mũdo non appareret de quo loqueret̃. est eniꝫ aial dupliciter mũdum. Uno modo ad esuꝫ. Alio modo ad imolationem. ad immolationem sola tria erãt mũda. s. bos: ouis: ꝛ capra. ẽ. 1. et. 22. c. ad cibum aũt erãt decem gñ̃a q̃drupedum mũda vt pꝫ Deut̃. 14. c. deus aũt noluit ponere istam regulam nisi de tribus aialibus que sunt mũda ad sacrificium. i. de boue: oue: ꝛ capra. ꝛ pꝫ qꝛ. j. in littera in solutione decimaꝝ de his solis ponit̃ regula ꝙ nõ mutent̃: ideo non dixit de aiali mũdo simplr̃: ne intelligeret̃ de aiali mũdo ad cibum: sed dixit de aialibus que possunt immolari vt intelligat̃ de illis tribus ꝛ nõ de oibus alijs: lꝫ oia illa possunt voueri.

Aial duplr̃ mundum est.

⁋ Alio modo potest dici ꝙ hoc fuit: qꝛ nõ est idem esse mundum ꝛ posse imolari. nã de illis aialibus que ꝯm speciem sunt licita ad immolationẽ efficiunt̃ interdum aliqua illicita: vt qꝛ habent testiculos sectos: ablatos: vel contritos: aut aurem: aut caudam amputatas ꝛ alia hmõi per que dicuntur aialia maculata. ẽ. 22. c. hic v̉o lꝫ munda sint ꝯm specieꝫ: non tñ possunt immolari ꝑꝑ istas maculas. ꝛ qꝛ de illis non intelligebat̃ littera: ꝛ possunt tñ vocari mũda: non dixit aial munduꝫ: sed qđ potest immolari: qꝛ hoc planius erat.

Ad. 4. rationem. ⁋ Ad q̃rtum dõm ꝙ aialia que vouebant̃ si sunt mũda ad immolationem vocant̃ sancta: ꝛ tñ non immolant̃. sic pꝫ de decimis. nam

mis. nam

mis.nā aialia que ex decimis dabanť non debebant immolari vt ostensum est.s̄.ꝛ tñ similiter dž de illis.j̄.in littera.s. bouis:ꝛ ouis:ꝛ capre que sub pastoris virga trāseunt qcqd decimum venerit sanctificabiť dño.ꝛ sic sanctum vocať ēt si non sit immolā duz.sed que sanctitas sit ista diceť seq.q. ¶ Ad qntum dōm ꝙ non ꝑueniebat magis deo de aialibus immolabilibus que vouebanť ꝙ̄ de non immolabilibus:ꝛ tñ faciebat inter illa differētiam pp causas que tangenť.j̄. ¶ Quereť occasione precedētium circa istam sanctificationem quō dicebanť quedam sanctificari:vel ꝙ erant sancta cum non immolarenť deo. ¶ Aliq dicūt ꝙ vocanť sancta: qꝛ possunt immolari ꝫ non immolenť. ¶ Sed dōm ꝙ istud nō stat.veꝛ est eniꝫ ꝙ q̄dam hoꝝ que sancta sunt ꝛ dicunť imolari poterāt ꝛ nō imolanť sicut dicit hic littera.aial qđ immolari potest siqs vouerit sanctum erit.ꝛ tñ non immolabanť illa aialia vt ostēsum est.s̄.prece.q sic ēt est de aialibus que dabanť ex decimis:qꝛ dicunť sanctificari j̄.in littera. ꝛ tñ illa nō immolabanť vt ostensum est preceđ.q. Sunt tñ aliq̄ que sanctificanť ꝛ non sunt immolabilia sicut fructus terre qui dabanť in decimas sicut dž.j̄.in littera.oēs decime terre siue de frugibus:siue de pomis arboꝝ dñi sunt:ꝛ illi sanctificanť.ꝯstat tñ ꝙ de his nil pōt immolari:neqꝫ cremari sup altare:ideo non vocať sanctuꝫ id qđ immolabile:ꝫ non immoleť. ¶ Sed dōm ꝙ sanctificari est sanctum fieri.ꝛ ideo cui competit sanctum esse competit sanctificari. sed sanctum dž aliqd dupl'r. Uno modo sanctum.i.deo applicitum. Alio modo sanctum.i.firmum. Tertius moduꝫ pōt addi.s.sanctum.i.mūdum iuxta illud Mat.5.c. sancti estote qꝛ ego sanctus sum.i.estote mūdi sicut ego sum mūdus.ꝛ idem.s̄.11.et.19.et.20.c.ꝛ de isto nō loqmur hic. In isto tñ tertio modo sancti accipiť ēt sanctificare.i.mundificare sicut dž Exo.19.c.sanctifica eoꝫ vsqꝫ in diem tertium.i.fac ꝙ sint mūdi vsqꝫ in diem tertium his tribus diebus:vel ꝑ illo die tertio. s̄.20.c.ego dñs q sāctifico vos.i.iubeo voꝫ esse mūdos.[a] ¶ Sꝫ in ꝑposito sunt duo modi hoꝝ. Primus est quo dž sanctum.i. deo applicitum:ꝛ ita aliqd sanctificamus i.applicamus deo. sic accipiť.1.Paralip.26.ꝙ Samuel sanctificauit thesauros dño ꝛ filij israel sanctificauerūt.i.applicuerūt facientes ꝙ illi thesauri iam ptinerēt ad deum.ꝛ hoc modo oē qđ offerť dño siue spōte:siue ꝑ votuꝫ:siue cedat in ius dei:siue sanctuarij:siue sacerdotuꝫ:siue leuitaꝝ dž sanctificari dño siue cōmutari possit:siue nō. ꝛ sic nō differt de mūdis vel immūdis:qꝛ aialia immūda ꝛ nullo modo immolabilia possunt voueri vt pꝫ in lr̄a.ꝛ tñ per vota iam debenť illa aialia: vel aliqd loco eoꝝ deo qđ cedat deo vel ministris eius.ꝛ qꝛ ministris dei nō cedit nisi qꝛ deus illis ꝯcedit ea que ad ipsum ptinēt ꝑ ministerio qđ ei impēdūt Num. 18.c.ergo qđ ministris cedit iam prius ꝛ directius ad deum ptinebāt:ꝛ ita sanctificata ei erāt. Et hoc modo ea que nō immolātur sed vendunť sunt sancta sicut dž.j̄.in lr̄a de decimis.oēs decime terre siue de frugibus:siue de pomis arboꝝ dñi sunt:ꝛ ille sanctificantur. ꝛ statim seqtur.siqs voluerit redimere decimas suas addet qntam parteꝫ.ꝛ sic ea que sancta sunt vēdunť.ꝛ quātum ad hoc nō differt de mūdo vel immūdo:qꝛ oīa sunt sancta inq̄tum aliquo modo ad deum ptinēt.ꝛ hoc significat lr̄a allegata.s.oēꝫ decime terre dñi sunt. hoc significat ad eum ptinere ꝛ addiť.ꝛ illi sanctificanť.i.illi applicanť.nam nō pōt dicere ibi sanctificare aliam habitudinem. ¶ Scđo mō dž aliqd sanctum i.firmum.ꝛ tunc habēt se ista ꝑ ordinem:qꝛ nō est aliqd firmum vel nō firmum nisi sit deo applicitum. sed id qđ applicať deo ꝛ firmiter apud ipsum manet vocať sanctum.qđ vō applicať ei ꝛ nō manet apud ipsum non vocať sanctum. Et q̄tum ad hoc distinguiť de mūdo ꝛ immūdo:ꝛ de immolabili ꝛ nō immolabili: qꝛ mūda que immolabilia sunt nō cōmutanť:ꝛ ista vocanť sancta.immūda vō siue que immolari nō possunt cōmutanť:ꝛ illa nō dicunť sancta.ꝛ hoc modo accipiť hic inq̄tuꝫ dž aial qđ immolari pōt siqs vouerit dño sanctum erit:ꝛ mutari nō poterit. de illo aūt qđ est immūdum ꝛ non pōt immolari:non dž ꝙ erit sanctuꝫ:sed ꝙ vēdeť.sic ēt dž.j̄.in lr̄a de decimis aialiuꝫ immolabilium.s.bouis:ouis:ꝛ capre que sub pastoris virga trāseunt: qcqd decimum venerit sanctificabiť dño:nō eligeť neqꝫ bonū: neqꝫ maluꝫ:neqꝫ altero cōmutabiť. ꝛ ita de soliꝫ his tribus aialium speciebus qꝛ erāt immolabilia aialia dixit ꝙ sanctificabātur ꝛ nō poterāt mutari.ꝛ iste est maior modus sanctificationis ꝙ̄ precedens:inq̄tum ista applicanť deo ꝛ manēt: alia vō applicanť ꝛ nō manēt.neqꝫ tñ ꝑ hoc innuiť ꝙ ista que sanctificanť.i. firmiter ad deuꝫ ptinēt immolenť:cum multa eoꝝ nō immolenť sicut est de pecoribus mūdis que dabanť in decimaꝫ:qꝛ illa sanctificanť hoc modo:ꝛ tñ nō immolanť vt ostēsuꝫ est prece.q.sꝫ satis est ꝙ habeāt aliquem modum applicationis quem nō habēt alia. ¶ Sed quereť nūc circa id qđ dicebať.s̄.ad qd sit ista differētia inter aialia immolabilia ꝛ nō immolabilia vt dicať de immolabilibus ꝙ nō possunt cōmutari ꝛ sancta sunt: ꝛ nō immolabilia nō sunt sancta:sed vendunť vel cōmutanť si vtraqꝫ ad sacerdotes eq̄liter ptinēt:ꝛ neutꝝ ptinet ad deuꝫ neqꝫ in totum:neqꝫ in parteꝫ.* ¶ Aliq dicūt ꝙ faciebat hoc deus in iudeis ad tollēdum q̄dam fraudem quaꝫ illi facere volebāt ex auaricia.s.ꝙ aialia que semel vouebāt cōmutare volebāt dādo alia minoris precij.ꝛ vt nō esset locuꝫ ad hoc dixit deus ꝙ qcqd voureť in aiali esset sanctum.i.firmum ꝛ nō posset cōmutari. [c] ¶ Sed dōꝫ ꝙ hoc nō pōt stare.[b] Prio qꝛ tūc ꝫ nō recipeť mutatio in aliud minus vel eq̄le recipeť in aliud maius.ꝛ tñ ēt hoc nō recipiť:qꝛ dž in lr̄a.aial qđ immolari pōt sanctum erit ꝛ mutari non pōt.i.neqꝫ melius malo:neqꝫ peius bono. ergo nō fiebat pp hoc.[a] Scđo qꝛ dato hoc idē fieret in aialibus que nō possunt immolari:qꝛ illa alicuius precij sunt: ꝛ interdum plusq̄ immolabilia. vnde cupēt iudei auari illa mutare ꝛ dare alia minora ꝑ eis:ideo vetareť cōmutatio:sed non vetať: immo iubenť vēdi.ergo nō est illa cā.[d] ¶ Alij dicūt ꝙ fit hoc ne ꝯtingeret cōmutari aial immūdum ꝛ non immolabile ꝑ imolabili.qđ aliq̄n fieret si pmittereť libera cōmutatio. ¶ Sed dōm ꝙ nō stat:qꝛ si ob hoc fieret vetareť cōmutatio immūda:sed nō in alia munda:potissime si meliora essent. ¶ Alij aūt dicūt ꝙ ista regula nō poniť de aialibus que vouenť simpl'r ꝛ cedunt in iura sacerdotum:sed de illis aialibus que vouenť ad immolandum:vt siqs dicat.voueo istud aial ad offerēdum in holocaustum:vel in hostiam pacificam:vel ꝑ peccato:aut dicat.voueo istud aial ad immolādum deo nō determinās genus sacrificij:qꝛ in his modis cedebat in ius dei ꝛ nō sacerdotum.ꝛ tūc dicūt ꝙ hꝫ locum ista distinctio.s.aut aial qđ qs vouit ad immolāduꝫ est tale qđ pōt immolari ꝛ immolabiť:neqꝫ poterit cōmutari. si aūt fuerit immūduꝫ:vel tale qđ pōt immolari vēdeť.ꝛ dicūt ꝙ nō hꝫ locum in aialibuꝫ que simpl'r vouebanť deo ꝛ cedebāt in iura sacerdotū.sed de illis dicūt ꝙ cū nō deberēt deo immolari non differebat an darenť illa vel alia dumtñ essent meliora:cuꝫ possent vēdi immolabilia sicut nō immolabilia. ¶ Dōm ꝙ si hoc esꝫ veꝝ valde ꝯcordabat lr̄e ꝛ tollebat incōueniēs:qꝛ tūc non posset cōmutari aial qđ poterat immolari.ꝛ qꝛ illud determinate fuerat obligatum ad immolationem:ꝛ si posset cōmutari iam trāsiret ad ꝓfanos vsus id qđ erat ꝯsecratum dño.qđ est incōueniens. ¶ Sed dōm ꝙ hoc nō stat. Primo qꝛ tūc nō dareť aliq̄ regula de aialibus que cedebāt in ius sacerdotum ꝑ votum:sed de illis soliꝫ que cedebāt in ius dei.ꝫ nō ꝯuenit:qꝛ oīa que hic danť ex voto cedūt sacerdotibus:ideo de illoꝝ iuribus debuit dari regula. Scđo pꝫ aptius:qꝛ deus dedit istaꝫ regulam ēt in illis que nō immolanť sicut in decimis:qꝛ de aialibus veniētibus ex decimis certum est ꝙ nullum tenebať immolari vt ostēsum est.s̄. ꝛ tñ iussit deus ꝙ animalia immolabilia.i.bos: ouis: ꝛ capra que darenť in decimas nō possent cōmutari ꝑ meliori neqꝫ peiori.ideo dōm ꝙ hoc intelligiť de aialibus que ex voto simpl'r facto ꝑueniebāt ꝛ cedebāt sacerdotibus:qꝛ ꝫ nō immolarentur nō poterant cōmutari. ¶ Dōm igitur ꝙ deus fecit hoc pp duo. Primo fecit in fauorem suum vt aialia immolaticia nō cōmutarenť:qꝛ ꝫ cum ꝑuenirēt sacerdotibus nō tenerenť ea immolare:poterāt tñ immolare.laicus aūt vouēs si mutare ꝯcedereť: vel pecuniaꝫ dare ꝑ illis auferreť ista facultas offerēdi illa dño. nam iam sacerdos cui ista cederēt nō posset illa immolare dño: cum darenť ei pecunie in redēptionem:vel in cōmutationem.illa aūt facultas offerēdi deo aliqd erat quo deus priuari nolebat:qꝛ sunt tres modi.s.teneri ad immolādum:posse immolare: ꝛ nō teneri:ꝛ nō posse immolari. Primuꝫ erat maxime in fauorem dei:ꝛ erat in aialibus mūdis que aliq vouebāt ad immolādum. Scđm erat in aialibus mūdis que cedebāt in ius sacerdotum. Tertium erat in aialibus immūdis que eis ꝑueniebāt:vel in pecunia data ex redēptione.ꝛ qꝛ fauorabilius erat diuino cultui posse aliqd ei imolari ꝙ̄ nō posse:nō pmittebat cōmutari aialia ex voto ꝑmissa. Sed istud nō sufficit totalr̄:qꝛ hoc est ad hoc ꝙ non redimereť aial in pecuniam vel non cōmutareť ꝑ immundo. si tñ commutaretur in aliud mundum ꝛ in aliud immolabile nō tenebat causa ista. ¶ Scđa est ꝛ melior.s.ꝙ fiebat ad ostendendum quandam firmitatem que acqritur ex sanctificatione. nam si aliqd applicatur deo ꝛ est tale qđ apud ipsuꝫ manere potest acqritur inde quedam firmitas pmanendi:ita ꝙ necesse sit illud trāsire semel in deum:sed postea manebit scđm genus firmitatis qđ deus ex lege dare voluerit.immunda autem

Ad quātā rōnē

Qō. 38. A

Quō dicebātur q̄dā scificari cū deo nō imolarētur.

Hoc.rñsio ad q̄situm.

Quō sanctū vel sāctificatū accipitur multipliciť:ꝛ q̄ sācta scificanť:ꝛ q̄ non.

Dupliciť mūdū accipiť.

[a] Primo modo

Secūdo modo:

Qō.39. A

Ad qd sit differētia inter.s̄.posita aialia imolabilia ꝛ nō imolabilia: cum vtraqꝫ ad sacerdotes ptineat: ꝛ neutꝝ ad deum.

* Nōnullorū respōsio ad quesituꝫ

[c] Improbatio.

[b] Prima rō

[a] Scđa rō.

[d] Alioꝝ rñ.

Improbō.

Alioꝝ rñsio

B

Improba.

Prima rō.

Scđa rō.

Hoc.rñsio.

Prima cā.

Scđa cā.

Qō.40 A Qūo ꝓt stare ,ſ. q aliqs acgrat firmitatem applicationiꝫ dei: ⁊ tñ possit vēdi: ⁊ q̄ erat ista firmitas: ⁊ ad qd ꝓderat.

B

C

D

E Sacerdotibus licebat comedere ⁊ vēdere aialia ex voto ꝓueniētia.

siue ex specie: siue per accidens non possunt applicari sic deo. ideo ꝫ voueantur non acgrat istam firmitatem q ad deum trāsire oporteat vt dicetur statim seq.q. ¶Sed queret aliqs qūo hoc potest stare.ſ.q aliqs acgrat firmitatem applicationis dei: ⁊ tñ possit vendi. nam tunc nulla differentia est inter aialia munda ⁊ immunda cum vtraq; vendantur. ⁊ tñ dictum est q aialia que cedunt in ius sacerdotum quātumcunq; sint immolabilia possunt vendi: ⁊ aialia ꝓuenientia ex decimis possunt vendi vt.j.in littera patet.ergo nulla maior firmitas applicationis acgritur in vno q̄ in alio. ª¶Dōm q multuꝫ in his differt: q ea que immolari possunt applicantur deo firmiter.que autem non sunt immolabilia non applicantur firmiter. ⁊ ꝑ:q capra: ouis: ⁊ bos sunt aialia immolabilia:ideo quocunq; modo ꝓueniant deo applicantur ei: ⁊ non ꝑmittit vllo modo q non applicentur:sed necesse est q transeant. ⁊ quātum ad hoc non differt in cuius iura cedant:q equale est in oibus.Si enim vouerit q determinatum aial deo ad holocaustum necesse est dare illud: q per votum acgsita est quedam sanctificatio in illo:ita q necesse sit illud applicari ⁊ non aliud.vnde etiam si darentur mille ꝓ illo.i.mille arietes ꝓ illo ⁊ omnes ad holocaustum non poterat ille cōmutari.sed necesse erat illum dari:cum ille esset ꝓmissus : immo si niteretur quis dare aliud animal ꝓ illo iam vtrunq; debebatur deo:q vtrunq; illoꝝ voluit deo applicare: ꝫ diuersis tpibus. ⁊ hoc modo qō applicabatur deo sanctum erat.i.firmum.ſ.firmiter veniebat ad deum cuꝫ necesse esset dari illud deo ⁊ non posset aliud dari loco eius. Idem autem est de aialibus que cedebant in iura sacerdotum.nam si erant talia que possent immolari.i.munda ſm speciē: ⁊ ſm actum.i.q nullam accidētalem maculam baberent applicabantur ad deum: ⁊ erant sancta.i.immobiliter applicita:q necesse erat q illa transirent ad deum veniendo in ius sacerdotum: ⁊ hoc non poterat impediri.ideo etiam si quis vellet dare aliud aial melius vel pius:vel multa aialia simul ꝓ vno non recipiebant:sed necesse erat illud dari. ⁊ si vouens vellet alteꝝ ꝓ illo dare vtrunq; cedebat sacerdotibus: q erat sanctificatum immobiliter. Idem quoq; erat in leuitis qui accipiebant decimas ab oibus israelitis. nam cum ꝓueniebant eis aialia immolabilia ex decimis.i. capra:bos: ⁊ ouis firmiter debebātur:q necesse erat dari id qō decimo loco veniebat: ⁊ non poterat dari aliquid alteꝝ : etiam si multa aialia darentur ꝓ vno vt ꝑ.j.in littera.ſ.bos:ouis: ⁊ capra que sub pastoris virga transeunt: q quid decimum venerit sanctificabitur dño:non eligetur neq; bonum:neq; malum: neq; altero cōmutabitur. sicut enim per votum determinat q aial qō vouebat: ⁊ ideo illud debebatur.ita per legem determinabatur decimum in decimationem. ⁊ ideo per hoc applicabatur firmiter ad deum. vel necesse esset illud dari: ⁊ dantis atq; leuite accipientis ꝟsensus in ꝟrium non posset efficere q deleretur:aut dari posset alteꝝ:sed necesse erat dari illud. ¶Et ita vez est q q̄cunq; animal qō erat immolaticium sanctificabatur.i.applicabatur deo:aliquo modo firmiter debebatur ⁊ nō poterat cōmutari:sed necesse erat illud ad deum trāsire siue deo cederet:siue sacerdotibus:siue leuitis. Sed postq̄ applicabatur firmiter q venderetur:vel maneret non tollebat istam firmitatem:q non erat ista firmitas nisi quedaꝫ ineuitabilitas trāseundi ad deum. ⁊ q siue deo:siue sacerdotibus:siue leuitis cederet aial necesse erat transire semel: ⁊ non poterat impediri iste transitus:vel applicatio erat oibus modis equaliter sanctum ⁊ non potens cōmutari aial.sed differebat in modo manendi postq̄ applicaretur:q aial qō cedebat deo ad hoc applicatur vt immolaretur ⁊ non ad alium vsum. ideo immolabatur ⁊ non poterat vendi neq; dari aliud ꝓ eo vt immolaretur. aialia autem que applicabantur sacerdotibus ⁊ leuitis non cedebant eis ad hoc q immolarentur:sed ad hoc q essent ad eoꝝ vtilitates. ⁊ q erat eis vtile aliqs vendere vendebant. ⁊ sic sacerdotibus licebat comedere vel vendere aialia que eis ex voto ꝓueniebant. ⁊ leuitis similiter vendere aialia que eis ex decimis cedebant vt.ō.ostensum est. ⁊ apparet.j.in littera. ⁊ hoc q istud nō impediebat firmitatem applicationis:cum ita ineuitabiliꝫ applicarentur eis que sanctificata erant sicut deo: ⁊ non poterant cōmutari anteq̄ transirent in ius eoꝝ:postq̄ vo transibāt ad eos aialia completa erat illa firmitas sanctificationiꝫ:ideo nihil impediebat posse illa vendi:q ad hoc deus voluerat q cederent eis sicut ea que sibiꝫpsi cedebant ad immolandum essent.¶De immundis autem:siue que non poterant immolari non erat sic. nam ꝫ illa sanctificarentur.i.applicarētur deo per votum ⁊ inciperent ptinere ad ipsum non erant sancta.i.firmiter ptinentia ad deum:q non erat necesse illa transire ad deum: immo non transibāt:ꝫ vel cōmutabant:vel redimebant pecunia. ⁊ sic ꝓueniebāt in hoc tam que poterāt immolari q̄ que nō poterāt:q poterāt vtraq; vēdi si ad sacerdotes vel leuitas ptinerēt. ⁊ tñ differebāt:q que immolari poterant non poterant vendi vel cōmutari anteq̄ transirent ad deum ⁊ essent firmiter applicita. que autem non poterant immolari ꝓius vendebantur. ⁊ sic illa nunq̄ habebant aliquam immobilitatem ptinendi ad deum. ¶An animalia immunda ꝓmissa per votum possint commutari q̄ oret vnum animal ꝓ alio. ⁊c. Qō.41.

Sed queretur de aialibus immundis oblatis per votum an possent cōmutari q̄ oret vnum aial ꝓ alio ⁊ non ipsuꝫ qō ꝑmissum est. ¶Dōm qbusdam videtur q non est dubium:q cum locum habeat redemptio a fortiori habebit locuꝫ cōmutatio. nam aialia que poterant immolari non poterant cōmutari:q determinate debebantur. ⁊ figs mutare vellet vnum ꝓ altero debebatur vtrūq; vt ꝑ in littera. ⁊ tñ q̄ aial non poterat immolari nō debebatur illud determinate cū posset redimi.ergo ⁊ posset cōmutari ꝓ altero.¶Scō ꝑ q istud est in fauorem dei.nam aial immundum non poterat immolari:sed q̄ aliud voueretur si posset cōmutari posset dari aial immolabile ꝓ non immolabili.ergo liceret fieri in fauoꝝ diuini cultus. ¶Circa hoc ꝓsuppōnēduꝫ est.Primo q hic non agit de aialibus que vouebant ad imolandum:sed de illis que simplr vouebant deo ⁊ cedebant in iura sacerdotum.Nam ad immolādum deo nemo vouebat ali qō aial qō imolari non posset.q immunda ſm speciem nō vouebant:immo erat nefas talia vouere:q expresse agebat cō deū ⁊ odēnabat ipsuꝫ qui talia vouebat.etiam nō licebat voueri immūda ſm accidēs.i.mutilata:q etiam hoc petituꝫ erat ſm regulas quas tradit deus.ō.22.c.vnde figs sponte offerre volebat aliqō aial si esset maculatuꝫ non recipiebat.e.c.Si aūt ex voto offerret ⁊ illud esset maculatuꝫ non recipiebat:sed cogebat vouens dare alteꝝ immaculatum . ⁊ ita necesse est accipi de voto aialium per qō non vouent ad immolandum:sed simplr: ⁊ ꝓueniunt sacerdotibus.nam alꝫ non fieret distinctio mūdi ⁊ immūdi:aut imolabilis ⁊ non imolabilis.q ad imolanduꝫ nemo pōt vouere aial nisi imolabile.secus ō eis que sacerdotibus ꝓueniebāt:q tā mūda q̄ imūda sacerdotibus ꝑdērāt. ⁊ ideo distinxit qñ vouebat qō poterat imolari. ⁊ qñ qō non poterat imolari.

¶Cōsiderādum scō q aial est mundū ouplr.ſ.ad esum ⁊ ad imolationē. ⁊ vtroq; modo ēt oꝫ aliqō imūdū.hic vo oꝫ qō nō pōt imolari: ⁊ qō pōt imolari. ⁊ nō oꝫ mūdū vel imundum.Ad hoc aūt q possit aial imolari tres mundicie requruntur vt dictū est.ō.Prima q sit licitum ad esum. nā si non licet ad esum: non licet ad imolādum.Scōa q sit in aliq̄ trium speciez.i.si sit bos: ouis: vel capra:q alia aialia non licebat immolari q̄uis liceret manducari.Tertia q non haberet aial aliq̄ maculam per accidens vt esse cecum vel claudum: ⁊ ita de aliis de qbus.ō.22.ca.

¶Circa hoc putauerunt aliq q loquerē hic scriptura de aialibus solo immūdo per accidēs.i.maculato.qō tñ est immolabile ſm speciem vt ꝫ Ra.Sa.¶Sed dōm q hoc non stat:imo accipit de oibus aialibus qūocūq; sint illicita ad imolationē:siue p accidēs sint maculata:siue nō sint de specie imolabiliū: sint tñ licita ad esuꝫ:siue ēt nō sint licita ad esuꝫ:vt est asinus ⁊ equus.¶Et ꝑ hoc.primo q nō dixit hic ꝫra aial mūdum vel imundum:sed dixit aial qō pōt immolari: ⁊ qō non pōt immolari. ⁊ tñ nō posse immolari oꝫ de oibus aialibus immundis tam maculatis q̄ ēt imundis ad esum.ideo ex vigore littere non magis accipiet de immundis.i.maculatis a casu q̄ de immūdis ſm speciem ⁊ ēt immundis ad esum.q de oibus his vez est q nō possunt immolari.¶Scō q pp hoc videtur q littera dixerit qō pōt immolari ⁊ non pōt immolari: ⁊ non dixit munduꝫ ⁊ immūdum nam si diceret mūdum intelligeretur.i.immaculatum quale immolaꝫ. ⁊ immūdum dicetur.i.maculatum qō non immolatur. ⁊ tñ non dixit hoc:sed qō pōt immolari ⁊ nō pōt immolari:ideo dixit ad magis comprehendendum. ¶Tertio q hic ponit de eo qō pōt immolari: ⁊ de eo qō non pōt. ⁊ tñ cum aliqd nō pōt immolari non pōt immediate applicari ad deum:sed solum per cōmutationem vel redemptionem. ⁊ tñ hoc ita est de immūdis ſm speciem sicut de maculatis.ergo non est aliqua cā quare magis intelligaꝫ q̄ de alio:sed de oibus accipietur. ¶Quarto q agit hic de illis que sacerdotibus cedunt per votum. ⁊ tñ non magis possunt offerri in voto aialia immūda ſm speciez q̄ immunda:cum ēt voueant res inajate.i.agri ⁊ domus vt ꝑ in littera.ergo intelligetur de oibus aialibus q̄litercūq; immundis.

¶Quinto

A Rōnes i oppoſitū ꝓria rō

Scōa rō

B Aial vaplr ē mūdū vel imūdum.

Nōnullox opio Improbatio.

Pria rō

Scōa rō

Tertia ratio.

Quarta ratio.

5.rō. ¶Quinto quia animal qō nō potest immolari cōuertīt in pecuniā pz in littera.z tñ omnia animalia quantūcūq; immunda z que nō manducātur possunt cōuerti in pecuniā: vt equus z asinus:ideo de bis etiā intelligetur z nō solū de solis immūdis a casu.i.maculatis sicut dixit salomō.sed debet intelligi q; ista alia lz essent immūda ad immolādū z etiā ad esum nō essent immūda ad tactū:qz si nō liceret ea tāgi nō vouerētur: qz nullius vtilitatis essent:neq; possent cōuerti in pecuniā sicut reptilia q̄cūq; possent tāgi licite z essent alicuius vtilitatis z valoris iter boies erant licita ad votū:z de oībus illis intelligitur hic lra.s. aialis qō immolari non pōt. ¶Nūc vero supposito bꝫ gdā putāt q; cōmutari possit oē aial imūdū quod vouet eo q; dat melius p minozi. z qō pōt applicari deo:p eo qō nō pōt applicari deo.[a] Ob hoc igitur videt quibusdā distinguēdum q; aut pro animali immūdo cōmutatur aliquod mūdum z qō offerri licet: aut alterū immūdum.si primo modo dicūt semper licere: quia est maior fauor dei cū illud possit immolari:z alterum non poterat.Si autem daretur immūdum pro immūdo.dicunt q; nō licebat generaliter: sed solum quando erat maioris valoris.

2.rō. ¶Sed dicendum q; istud non stat:quia tunc liceret cōmutari hominem cum sit animal non immolabile.z dando pro eo ouē vel capram sufficiens esset:quia daretur animal licitum ad immolandū pro animali qō non poterat immolari.sed falsum est quia pro homine necesse erat dari precium vt patet in littera.

3.rō. ¶Secundo patet quia simile est in redemptione primogenitorum.nam primogenita animalium immolabiliū immolabantur: z primogenita hominum non erant immolabilia : ideo redimebantur quinque siclis Numeri.18.c. z non licebat dari aliquod animal imolabile pro homine.

4.rō. ¶Tertio quia istud haberet aliquē colorē si animalia ista que vouebātur cederēt deo: z tñ non cedebant sed sacerdotibus:erant tñ eis vtiliora aialia quedā immunda vt si offerretur in voto equus: vel asinus:aut chamelus:q̄ mūda vt erant ouis:z capra. z grauarētur valde si cōmutari possent:ideo non cōmutabātur.

¶Quarto quia q; detur mūdum pro immūdo ad hoc prodest quia mundū potest immolari z immolaretur si deo cederet.z tñ in voto siue essent aialia mūda:siue immunda cedebant sacerdotibus:z non imolabātur deo vt ostensum est supra.ideo non magis proderat dare mūdum pro immundo q̄ immundū pro immūdo.ergo non erat verum q; pro animali immundo promisso ex voto poterat dari animal quodcūq; mundū etiam si esset minoris estimationis.

D Obiectō ¶Sed obijcietur q; sufficiebat dari quodcūq; animal mundū in cōmutationem pro immundo:etiā si multo minoris valoris esset.Nā asinus multo maioris valoris erat q̄ ouis:z tñ q; debebat vnū asinū deo sufficiebat q; pro illo daret vnā ouē vt patet Exod.13.c.primogenitū asini mutabis oue:q; si non redemeris interficies.ergo similiter pro equo z chamelo z quolibet immūdo poterat dari ouis.z similiter esset de capra z boue q̄ sunt animalia immolabilia.

Rāsio. ¶Dicēdū q; non poterat aut nō sufficiebat dare ouē pro quolibet animali immundo promisso ex voto.sz necesse erat illud dari vel estimationē.Et ad illud de asino potest dici vno modo q; non facit ad propositū.quia ibi agitur de redēptione primogenitorū:hic autē agitur de solutione votorū.non est autē idē in vtroq;:ideo si cū nasceret asinus primogenitus sufficiebat q; daret ouē pro illo.z tñ si voueret asinū non sufficiebat dare ouē:sed necesse erat dari ipm asinū quē vouisset vel estimationē quā ponit hic littera.z ita erit de oīb⁹ aialibus immūdis que ex voto promittuntur.

Aialia q̄ ōo vouebāt nūq̄ cōmutabantur lz aliqñ redimerēt ¶Secundo non tenet argumentū:quia etiā in primogenitis non erat illud verū quia sufficeret pro quolibet primogenito immūdo dari ouem. sed necesse erat oia illa redimi pecunia. nā dabantur quinq; siclі Numē.18.c.z Exod.13.Jn solo autē asino fuit aliud speciale q; commutaretur oue:ideo non possunt commutari aialia immūda promissa ex voto dando quodlibet mundū pro immundo.

¶Quantuz vero ad immūda non est etiā verū q; sufficeret dari pro eis alia immunda equalis valoris:quia ista sunt cerimonialia z in eis soli legi standū est.z non sufficit alia ratio quecūq;. z tñ lex non dat hic cōmutationem aliquā ideo non sufficiebat.

Doct.rāsio ad q̄situm. ¶Dicendū autē q; aialia que vouebantur deo nūquā cōmutabātur lz interdū redimerētur.z pz hoc qa aut erāt mūda aut immūda.si mūda ipsamet debebātur z nō poterāt cōmutari:z si q̄s vellet ea cōmutare vtraq; deberētur vt pz in lra.Si autē essent immūda nō poterāt cōmutari dādo pro eis alia munda vel immūda.Sed fiebat sicut dz i lra.s.q; adducerētur ad sacerdotē qui taxabat p̄cia illoz:z si vouēs vellet illa bze soluebat p̄cium taxatū z ultra insuper partē.Si aūt ille nollet accipiebat alius p̄cio taxato a sacerdote.

¶Supposito hoc rñdendū est ad rōnes in cōtrariū.Ad primū dicendū q; qñ animal erat mūdū debebat ipsum determinate.qñ aūt nō erat mūdū nō debebatur ipm determinate:z tñ nō negtur q; poterat cōmutari:qz manet aliud medium.s.q; posset redimi.z hoc dat lra z nō cōmutationē.ideo illud fiebat.

Ad.2.rōez ¶Ad secūdū dicendū q; nō erat fauor deo q; daretur mundum pro immūdo.nam si ista animalia cederent deo videretur esse fauorabilius dari mūdū quod posset immolari q̄ immundū quod non posset imolari.z tñ cedebāt sacerdotibus:ideo non erat aliquis fauor dari munda pro immundis.

[x] Qñ ñ fiebat cōmutatio i aialib⁹ q̄ vouebāt z q; nō erat b⁹ vtile sacdotib⁹. [x]¶Jtez quia dato q; mūda darentur in cōmutationē non immolarentur.nā quando vouebantur mūda z ipsa eadē debant non imolabantur:sed viuentia z integra sacerdotibus cedebāt vt ostensum est supra.

Obiectio. ¶Jtē non est fauor dei agi contra legez eius.sed deus statuit in hoc casu non cōmutari sed dari eadem vel redimi.ergo non erat fauor illa cōmutari.

Rāsio. ¶Nisi quis dicat q; hoc est verū existēte ītā lege data.z tñ ad hoc q; daret videbatur rationabilius esse illam dari vt posset fieri cōmutatio mūdi dandi pro imūdo z imolaretur mūdum : q̄ q; non fieret cōmutatio neq; imolatio.

¶Et ad hoc dicēdū q; nō erat fauor dei:quia deus voluit prouideri ministris suis dādo illis redditus in quibus viueret.z isti erāt de eis que ad deū pertinebant: z cū deo cedere debērēt dabat ea sacerdotib⁹ z leuitis pro ministerio quo ei seruiebant Numē.18.Si aūt illi redditus essent parui non sufficerēt eis z non possent ministrare deo:z ita relinqueretur totus eius cultus.fauor igitur dei erat taliter puidere ministris vt possent ministrare:z ad hoc deus illis redditus magnos dedit de quibus magna pars fuit in votis : qz oē qō ex voto redderēt israelite sacerdotibus cedebat Numē.18.c.Si tñ aialia pmissa ex voto que imūda erant possent cōmutari in aialia mūda q̄ imolari debērēt:iā sacerdotes paucū inde reciperēt .s.solas carnes occisi aialis quas vēdere non possent.erat autē valde maior vtilitas eoz q; cederēt eis aialia viuētia immūda que erāt valoris magni sicut equus z asinus z chamelus.iō non erat fauor dei q; cōmutarētur aialia illa:sed q; ipsa imūda rederētur z redimerētur.

Qō. 42. A Qz penes p̄mogēita licebat commutari aialia imūda datis mundis ēt minoris valoris. Cuiusdam rāsio ad q̄situm. Jmpbatō.

[a] ¶Sed occasione cuiusdā dicti supra positi queretur quare circa primogenita licebat commutari aialia immūda datis mūdis etiā minoris valoris vt pro asino capra z circa vota non licebat.

¶Aliquis dicet q; fiebat hoc qz primogenita pertinebant ad deū:vota autē ad sacerdotes:ideo accipiebātur ibi ea que imolari licitū erat.

¶Sed dicēdū q; nō stat.quia sicut vota pertinebāt ad sacerdotes Numē.18.c. ita z primogenita cedebāt illis:qz sacerdotib⁹ dabātur redēptiones eorū.e.c.ideo nō erat illa causa.

¶Jtē non est presupponēdum illud vt verū.s.q; in aialibus primogenitis immūdis pmittere tur generaliter cōmutatio:qz solū fiebat i p̄mogenito asini Exo. 13.c. vt dictū est supra. z ita nō est simplr dzia inter vota z solutiones p̄mogenitoz.

Doct.rāsio ad q̄situm. ¶Sed quātū ad id in quo est dzia.s.de primogenito asini.dicēdū q; concessit ibi deus cōmutationē in aliquo casu z in votis nūq̄.z rō est qa erat ibi fauor dei.i.imolari ei aial.nā oia primogenita mūda imolabātur offerēdo sanguinē z adipes cremādo.carnes aūt cedebāt sacerdotibus:z nō licebat ista redimi:neq; cōmutari Numē.18.c.Sed circa vota nō erat sic.quia etiā aialia mūda pueniētia sacerdotibus ex voto nō imolabātur vt ostēsum est supra.sed eis viuētia cedebāt: ideo cōmutatio erat ibi fauorabilis in aliquo casu. z in primogenitis nō erat fauor dei cū nō imolaretur animal mūdū quod daretur pro immūdo z esset p̄iudiciū sacerdotū inquātū daretur aial parui valoris pro animali magni p̄cij.

Qō 43 A Quar facie bat ds q; in p̄mogēitis nō redimerent aialia mūda sz imolarent. Rāsio ad q̄situm. 1.ratio. 2.ratio.

¶Sed q̄retur q̄re faciebat de⁹ q; in p̄mogenitis nō redimerētur aialia mūda sed imolarētur:z sic carnes sole cederēt sacerdotibus.in votis aūt nō imolarētur aialia mūda:sed cederēt integra sacerdotib⁹.

¶Dōm q; fuit primo qz p̄mogenita debētur ex necessitate legis.vota aūt ex sola volūtate:iō magis de⁹ sibi debuit applicare p̄mogenita q̄ vota vt aliquid ei de illis magis cederet.

¶Scdo qz p̄ter legē debebant p̄mogenita deo ex quodā debito nature.s.q; liberauerat illa de morte in egypto ab angelo q̄ cutiēte.aialia aūt votiua nō tenebant ei ex aliquo debito: sz ex sola volūtate:iō rōnabili⁹ erat q; ea q̄ erāt imolabilia imolarētur ei q̄ q; aialia votiua.z iō ēt aliqñ p̄mogenita imūda occidebant pp deū:lz nō imolarētur ei.sicut erat de p̄mogenito asini: qz si nō cōmutarēt oue occidi debat Exo.13.c.p̄mogenitū asini oue mutabis:q; si nō redemeris interficies.

Qō. 44 A An sacdos teneret aialia imūda q̄ ñ poterāt imolari vē dē vl posz sibi retinē.

¶Querēt cuz dicat de aialib⁹ q̄ vouebant z nō poterāt imolari:an sacerdos teneret ea vēdere vel posset retinere sibi.

¶Alig dicūt q; tenebat sacerdos vēdere aial imūdū: qz in his cerimonialibus soli

E Ad.1.rō nem i diuersum.

legi stādū est. sed lra dicit hic q si esset aial nō imolabile sacerdos tararet illud ⁊ acciperet pciū. ergo tenebat vēdere. ¶ Dicēdū q sacerdos nō tenebat simplr vēdere: sz sub dditione. s. si offerēs aial ex voto vellet illud redimere. si aut nō vellet retinebat illud sibi sacerdos: vel liberū erat ei vēdere. ⁊ iō dom q absolute tenebat sacerdos estimare aial etiā si nōdum sciret an vouēs vellet redimere. ⁊ cū estimatū esset libez erat vouēti redimere illud data insup gnta parte: vel nō redimere. q si vellz redimere cogebat sacerdos ei dare. si aut nō vellet ille redimere nō cogebat sacerdos alteri vēdere. sed faciebat inde qō sibi vtile erat vēdēdo vel retinēdo. ⁊ h appet in lra cū dz. aial qō imolari nō pōt figs vouerit adducet añ sacerdotē: q iudicās vtrū bonū an malū sit statuet pciū: q si voluerit dare is q offert addet supza estimationez gntā partē. ⁊ sic ordo erat q q vouis set aial qō nō poterat imolari adduceret illud ad sacerdotez q poterat ista taxare. ⁊ ille statim taxaret pciū iudicās an eēt alo malū. i. parui pcij: vel bonū. i. magni valozis. ⁊ iuxta iudiciū suū posset statim vouēs redimere. ⁊ si nō redimeret erat tā liberuz sacerdoti facere de aiali qō vellet: q tunc trāsibat in ius eius. nā anteqz taxaret: ⁊ vouēs repudiaret redimere nō trāsierat in ius eius cū posset vouēs inuito sacerdote retinere illud dato p cio qō taxaretur p sacerdotē. sed cū repudiasset redēptionē iaz nō erat sibi recursus ad rebabēdū p aliaz viā inuito sacerdote. ⁊ sacerdos nō cogebatur illud aial vēdere alicui alteri cum lex nō cogat eum ad istud: q nihil expzessit vltra. ¶ Sed obijciet q si vouēs redimere vellet tenetur alteri vēdere: ⁊ ille non daret insup gntā partē estimationis: sed solā simplicē estimationē q sic dz in lra de illo q agrū vendebat. nā sacerdos taxabat illū iuxta modios semētis. ⁊ si vellet vouens redimere dabat insup gntam partē. ⁊ si nollet vēdebatur alteri ⁊ postea non poterat vouēs redimere. ¶ Scdo ga pz. j. in lra dz. q si imūdū est aial redimet qui obtulit: iuxta estimationē suā: ⁊ addet gntā partez pcij: si autem redimere noluerit vēdetur alteri quātumcūq fuerit estimatū. ergo oportebat alteri vēdere. ¶ Dom q nō tenebatur sacerdos alicui alteri vēdere si vouens nō redimeret vt dictū est. ¶ Et ad primū in ꝛium dicēdū est q illud est in possessionib⁹ imobilib⁹. i. agris ⁊ dmōi: q ibi necesse erat q sacerdos vēderet ⁊ nō maneret res penes se. sec⁹ hic vbi est res mobilis vt dicetur sequēti. q. ¶ Ad scdm pōt dici vno modo q illa lra nō logtur de necessitate: sed de volūtate. si ergo sacerdos nō cogebatur alicui vēdere postq offerēs aial noluisset redimere: ⁊ tū si vellet posset vēdere cuilibet alteri ⁊ ille nō adderet gntā insuper partē: sed solā estimationē. ⁊ ita est hic q libez est sacerdoti vēdere aial vel redimere postq offerens noluit redimere illud. ¶ Scdo pōt dici ⁊ adhuc melius q illa lra nō accipitur in aialibus que offeruntur ex voto: sed in solis pmogenitis qī erāt imunda. i. maculata: q tunc nō poterāt imolari ⁊ vendebātur offerenti illa vel alteri: si ille illa redimere nollet. hic aūt agitur de aialibus que vouētur. iō nō est simile: ⁊ hoc pz. nā cuz fecit ibi scriptura distinctionē illā: fecisset etiā hic si voluisset: sed non fecit: ideo non voluit hic obligare sacerdotem ad vendendum alteri q̄ vouenti.

¶ Quare deus obligat hic sacerdotem ad vendendum animal oblatum per votum ipsi vouenti. Qō.45.

Sed queretur q̄re deus obligauit hic sacerdotē ad vēdēduz aial oblatū p votuz ipsi vouēti si ille vellet: q satis erat q cuz ille vouisset redderet sacerdoti. ¶ Alij dicunt q hoc fuit vt esset dzia inter aialia q̄ possunt imolari: ⁊ illa q̄ nō possunt imolari: neq cōmutātur: neq vēdunt. ergo que nō poterāt immolari debebāt vendi. ¶ Dom q hoc nō stat. nā ad hoc q esset dzia aliqua satis erat q possent aialia illa redimi: vel cōmutari. sed nō oportebat q cogeretur sacerdos vendere vouenti si ille vellet redimere. ⁊ tū hic cogitur vt pz in lra: ⁊ dictū est p̄cedēti. q. ¶ Alij ergo dicunt q hoc erat q generale erat q id qō vouebat dēret sacerdos vēdere vt pz in agris ⁊ domib⁹. j. in lra. iō ita erat hic. ¶ Dōz q nō stat q ibi sunt possessiones i mobiles: ⁊ sacerdotes ⁊ leuite nō poterāt bze iter ifrlitas aliq possessionē Nu. 18. ⁊ Deut. c. 18. iō cū offerrent p votuz statiz vendere debebāt. Secus aut circa mobilia: q sacerdotes ⁊ leuite poterāt ista possidere: iō nō deberent cogi ad vendenduz. Et hoc pz ampli⁹. nā nō soluz apud sacerdotē sed etiā nec apud israelitas nō manebant possessiones vendite: sed oēs reuertebātur ad priores dnos quātumcūq vendite essent supza. 25. c. sed q̄tū ad res mobiles nō dabat bñficiū anni iubilei sz statim vt vēditio fiebat tenebat simplr ⁊ durabat i ppetuū ⁊ nunq redibat res ad vēditorē: neq cōpetebat ei bñficiū redēptionis. ⁊ et si illa res maneret tpe iubilei nō reuertebat ad vēditorē: iō cū aialia sint de bonibus mobilib⁹ non erat in eis idē qō circa agros ⁊ imobilia. ¶ Et adhuc apparet q deus nō voluerit idē fieri de istis aialibus q̄ redimebātur ⁊ de agris ⁊ de alijs imobilibus. nā de imobilibus dixit q vouēs bzet ius redimēdi data gnta parte insuper. ⁊ si ille nō redimeret vendebātur alteri. vt pz in lra. ⁊ tū in aialibus que vouebātur nō astrinxit de⁹ ad hoc sacerdotē: q dixit q venderet vouenti. ⁊ tū si ille nō vellet redimere nō cogebat alteri vendere vt ōnsum est p̄cedenti. q. Et rō differentie est: q bona imobilia que necessario ptinebāt ad aliquas de tribubus israel non poterāt retinere sacerdotes: ideo cogebātur vendere ea vouenti. ⁊ si ille redimere nollet q venderent alteri vt non manerēt penes sacerdotes: q inconueniēs erat manere penes illos cuz nihil possidere deberēt Nu. 18. c. Secus de aialibus que erāt bona mobilia ⁊ nō erat inconueniēs manere ea penes sacerdotes. Ideo si redimere nollet vouens nō cōpellebat sacerdos alteri vēdere. ⁊ sic apparet q nō cōpellebatur hic vendere sacerdos pp eādez causaz ꝓpter quā cōpellebatur generaliter circa bona imobilia. ¶ Dōz igitur q fuit hoc in fauorē offerētiuz vt possent habere aialia sua gbus forte nimis indigebāt. ⁊ vt ꝓptiores fierent ad offerendum ⁊ vouēduz ꝺcedebat deus q cōpeteret eis ius redimendi. ¶ Secundo q hoc non erat in p̄iudiciuz sacerdotum gbus prouenie bant aialia ex voto. nā ipsi non egebāt oibus aialibus imundis que offerebātur eis. vnde ipsi aliqñ sponte vendere vellēt. ⁊ tū nūc vēdēdo ꝺseqbātur vtilitatē: q dabat insup gnta pars vt pz i lra. imo bonū erat eis q vouētib⁹ cōpeteret ius redimēdi.

¶ Quare de⁹ posuit hic gntā ptē super estimationē. Qō.46.

Queretur quare deus posuit hic gntā partem sup estimationez si vouens redimeret aial qō vouerat. ¶ Alij dicunt q hoc fctū est: q ita fiebat in alijs redemptionibus rex oblataz p votuz vt pz in domo ⁊ agro. ⁊ infra in aialibus imundis sicut in lra habetur. ¶ Sed dom q hoc non stat. Primo quia illud ꝺceditur in rebus imobilibus ex multa causa. nā apud iudeos imolabilia nūq vendebātur in ppetuū: sed qūocūq venderent redibat possessio ad priores dnos i iubileo supza. 25. c. in rebus āt immobilibus q̄ vouebātur statuerat deus q si vouens statiz redimere vellet rediret ad ipm. Si āt non statiz redimeret sed alicui alteri vēderetur: nō manebat dño ius redimendi: neq redibat ad euz res in iubileo: sed manebat in eternum ptinens ad iura sacerdotum vt pz in lra. vñ si postea redimere vellet nō redimeret sic dns: sz sic vnuz de extraneis cui possessio nō cedebat nisi vsq ad iubileū ⁊ statim reuertebatur ad sacerdotes. si vero non redimeret vouens statim rem imobilē vēdebatur alicui alteri. sed ille nō tenebat rez in ppetuum: sed solū vsq ad iubileuz. ⁊ ita magna dzia vtilitatis erat dño vouenti si statiz redimeret. s. q redimebat in ppetuū: q̄ non facerent alij: iō iustuz erat q aliquid maius in pcio imponeret ei. ⁊ istud erat q solueret ipsi gntā partē. ¶ Scdo pz q qī non redimebat vouens rez illā sed alteri vendebat nō imponebat ei gnta pars: sed soluz soluebat q̄tuz estimatū erat vt pz in lra. ⁊ hoc erat q ille non accipiebat rem in ppetuum sicut vouens sed solum vsq ad iubileuz: ⁊ statim redibat possessio ad sacerdotes. vnde q non ꝺseqbatur tantā vtilitatem non addebat aliqd supza simplicem estimationem. ⁊ ita si vouēs nō redemisset statim: sed alteri venderetur: ⁊ deinde in iubileo ille emeret rem illā a sacerdotibus cum vendituri essent nō addebat gntā partem: eo q non emebat rem in eternum: sed solū vsq ad iubileum. Sed circa aialia ista imunda cum redimerētur non erat aliqd tale: q ista q̄cūq vendebātur simplr vendebātur: q res imobiles non reuertebātur in iubileo ad possessores priores etiā si manerent: sz cuicūq vēderent sine iure redēptionis vēdebātur ⁊ ad ppetuū: iō nō erat hic aliq rō addendi gntā partem: q non ꝺseqbatur aliqō ius spāle statim redimendo.

¶ Dici pōt vno modo vt cōiter consueuit dici q deus faciebat addi istā gntā volens arcere vouentes a desiderio emendi siue redimendi rē quā vouerint: q p hoc minus deo tribuunt cuz desideriū bēnt retinēdi rē quā vouēt: cū apponeret gnta pars supza iustam estimationem nō cupiebāt vouentes redimere res.

¶ Sed dom q lz ista sit cōis solutio ⁊ nos interdum recitem⁹ vt ab alijs dicta ⁊ approbare videamur. nō est ista ꝓprie cā motiua. ¶ Primo q nō est vez q deus volebat q israelite vouētes nō baberent desideriū redimēdi res suas: q potius in gbusdā volebat q redimerēt cū ipse res oblate p votū nō possent manere penes sacerdotes: sed oportebat tradi vouēti. vel si ille redimere nollet vēdebāt alicui alteri ⁊ nūq sacerdotes retinebant. ⁊

Rñsio ad q̄stum.

Obiectio.

1. rō.

2. rō.

Rñsio.

Ad. 1. rōez

Ad. 2. rōez

Impbatio rñsionis ad q̄stum.

Impbatio rñsionis alioz ad q̄st.

Doc. rñ. ad q̄stū. 1. rō. 2. rō.

Nōnllo rō rñsio ad q̄stū. Impzo. 1. rō.

2. rō.

1. rñsio cōis ad q̄st.

Impzo. Trez cause q̄ ad debatur gnta. 1. rō.

2.rō. bāt.z tñ adhuc ibi cū deus vellet q̄ rediret res ad vouentē: vel ad alios iponebat deus insup gntā partem soluendā. ¶Scōo pz specialiter in casu isto de aialibus imūdis que nō poterāt immolari.nā poterāt illa manere penes sacerdotez: z tñ pp fauorez vouentis decedebat deus illi soli ius redēptionis. z si ille nō vellet redimere nō cogebatur alteri sacerdos vēdere vt dictū est p̄ cedenti.q.ergo nō est verū q̄ nollet deus vouētes hāe oculum ad redimendā rem: imo volebat q̄ hāent oculū ad hoc vel saltē decedebat. ¶Scōo dici pōt q̄ fiebat hoc pp grāz q̄m recipiebat vouens.nā poterat sacerdos hāe vtilitatē magnā ex illo aiali: z tñ in fauorē vouentis cogebat illud dare vouēti si illud redimere vellet: iō iustū erat q̄ iponeretur ei hoc onus qō cōperaretur cū emolumento. ¶Tertio qz sacerdos grauabatur cogendo vendere istud aial cū posset ex illo hāe vtilitatem multā. pro hoc ergo onere qō ei iponebatur.s.q̄ cogeret vendere iustū erat ei aliqd dare. z sic habatur quinta insup pars. z iste due cause sunt vere z ad idē ptinent. ¶Lū aūt obijciūt aliq̄ q̄ ista additio gnte nō debebat esse nisi in rebus imobilibus. qz ibi cō seq̄batur vouens spālem vtilitatē redimendo vt dcm est: z non est sic in rebus mobilibus. ¶Dōm q̄ ꝛz non sit eadē vtilitas in vtrisq̄ est tñ aliq̄: z iō iponitur vtrobiq̄ vouenti gnta ps insuper si redimat.nā circa mobilia nō manet vendenti ius redimēdi regulariter. Circa imobilia aūt manet regulr ius redimendi venditori. z si non redemerit redit ad eum res i iubileo. Sicut ergo circa res imobiles addit gntā redimens vt res ad deū p̄ semper trāseant q̄ alis solū vsq̄ ad iubileū rediture essent cum semel eas dsecrasset deo cogit̄ dare insup gntā. ita circa res mobiles cū non cōpeteret vouenti de iure cōi redimere rē sicut negz venditori rez mobiliū redimere eas vel recuperare eas in iubileo: pro hoc fauore q̄ ei dceditur q̄ est in p̄iudiciū sacerdotum quos iuuabat ius cōe ad retinendū res oblatas ex voto iponit hoc onus addendi insup gntā partem. z hec est veritas.

2.rō. ad q̄stum. Obiectō Rñsio. Rñ. ad q̄stum. 1.rō. 2.rō. Obiectō Rñsio. Obiectō Rñsio. B Qz dcebat q̄ adderet gntā sup estimationē

¶Quare ad sacerdotē cōpetebat taxatio aialiū q̄ redimebantur z cur dcedebat q̄ adderet quinta super estimationem cum videretur gaudere tunc duplici p̄uilegio sacerdos. Qō.47.

A **Sed** queretur q̄re ad sacerdotem cōpetebat taxatio aialium istoz q̄ redimebātur. ¶Aliqs dicet q̄ hoc erat qz in oib⁹ q̄ ex voto dabātur q̄ redimenda erāt sacerdos taxabat pre ciū: sicut pz supra circa boies paupes q nō poterāt soluere estimationem positā a lege: iō hic deberet ipse taxare p̄ciū. ¶Sed dōm q̄ non est ista causa sed accūs cōe z illud fiebat ex aliqua causa q̄ potius respicienda esset q̄ istud accūs. z forte illa causa nō esset cōis illi taxationi z huic. ¶Dici pōt q̄ in cōi est causa qz vota erāt res sacre. taxationes ergo circa res votiuas debebāt esse sacroz iudicū z isti erāt sacerdotes. z ista est cōis ad taxationē in boibus z in aialibus. ¶Sed in spāle dōm q̄ causa est qz sacerdos grauabatur in fauorē vouentiꝫ vt cogeretur illi vendere rez suā. debebat ergo ipse in aliquo alleuiari. s. vt ipse poneret p̄ciū in re illa. nā si sacerdos cogeretur vendere rē suā .i. aial illud in fauorē offerentis z rursus arbitriū taxandi relinq̄retur vouenti: posset taxare paruo z lederetur sacerdos: qz p paruo p̄cio cogeretur dare rē suā. ¶Scōo qz hoc fulcitur iure cōi. nā de iure cōi vendens iponit p̄ciū rei sue q̄ si non voluerit dare emptor non celebratur ōctus venditionis z emptionis. ꝫz hic sacerdos est vendens: qz aial p votū est ei debitum. q̄ ergo vouens illud habeat est q̄ sacerdos vendat z vouens emat. vñ z sic dz vouens redimere: iō ad eū debet ptinere taxatio p̄cij. ¶Sed dicet aliqs q̄ hoc modo nūq̄ vouens redimeret: qz sacerdos iponeret tātū p̄ciū qō vouens nunq̄ vellet dare. ¶Dicēdū q̄ hoc non esset incōueniens. nā si vouens cogeretur redimere z sacerdos deberet iponere p̄ciū posset aliquo modo grauari vouens. tñ nō cogebat redimere: sed libez erat ei redimere: vel nō redimere. Iō si videret sibi vtile esse stare illi taxationi redimeret. si aūt nō eēt vtile nō redimeret: z ita nō grauaret.

¶Sed obijcietur q̄ ius redimendi dcessum erat in fauorē votis vt dictum est. ē. z p̄ced.q. z si sacerdoti liceret vltrā taxare sic excluderet vouētez ab intentione sua: z nūq̄ posset gaudere b̄ fauore: qz grauaret eū sacerdos multo taxās. ¶Dōz q̄ verū est si liceret sacerdoti taxare aial ad volūtatē suā: qz nūq̄ sic vouēs gauderet p̄uilegio sibi dcesso. tñ taxatio sacerdotū semp erat eq̄ iter bonū z malū. i. iter multū z paucū. vñ nō grauaret vouēs p illa. vñ nō excluderet ab itētione sua: necz suo fauore p̄uaret. ¶Sz tūc aliqs dicet q̄re dcedebat q̄ adderet gnta sup estimationē. Nā i b̄ sacerdos duplici p̄uilegio gauderet. s. q̄ ipse taxaret rē: z q̄ isup ei solueret gnta. Nā b̄ nō grauaret vouēs: z nūq̄ posset redimere. vñ si gnta estimationis addēda erat: vi debat q̄ vouēs dēret ponere p̄ciū. z tūc adderet gnta i fauorē sacerdotis. ¶Dōm q̄ icōueniēs erat q̄ vouens posset taxare aial qō redimebat. Primo qz efficeret iudex i re ppria qō non licz. sacerdos tñ taxās nō efficiebat sibiipsi iudex vel in re ppria vt ostensū est. ē. ¶Scōo qz istud erat iudiciū circa reꝫ sacraꝫ z nō debat cōmitti nisi sacris iudicib⁹. s. sacerdotib⁹: nō āt laicis z illi erāt vouētes. ¶Tertio z p̄cipue qz si taxatio dcederet vouētib⁹ ēt si apponeret insup gnta in fauorē sacerdotū semp ipi grauarentur imoderate: vt si aial datū p votū valeret. 15. denarios z vouēs taxaret decē: addebat tūc gnta ps estimationis. i. duo z essent. 12. z ita aial qō valebat. 15. dareť p. 10. iō nullo mō debuit dcedi taxatio vouētib⁹. ¶Sz de gnta que addebat dōm est q̄ illa addebat ad iustū valorē. Nā si sacerdos libere vēderet daret rē p iusto valore. Nūc aūt cogebat vēdere vouēti si ille vellet redimere: z carebat sacerdos vtilitatib⁹ rei ad quā forte afficiebat: z alis p nullo p̄cio traderet: si eū lex nō cogeret. iō p hoc onere iustū erat vt supra iustā estimationē vel valorē rei adderet gnta. ¶Ad hūdū aūt iustū valorē nō debuit cōmitti estimatio vouētib⁹ ꝫz sacerdotib⁹: z nō seq̄batur aliqō incōueniēs cōmittēdo sacerdotib⁹: qz illi semp iuste taxabāt. s. iter multū z modicū sicut de⁹ iusserat. ¶Et b̄ pz p̄cio circa taxationē in p̄cijs pauper: qz q̄stū illi taxabāt tātū tenebātur pauper solueť. ꝫz ibi erat maior locus grauādi q̄ circa taxationē istoz aialiū: qz ibi tenebatur paup solueꝛe q̄stū iponeretur. Hic āt nō tenebatur vouēs redimere aial qō vouerat: iō hic minus poterat grauare. z tñ ibi pmittebatur sacerdotib⁹ taxare q̄sti dcideretur eis q̄ nō grauarēt. ergo a fortiori i p̄ti nō grauarēt: z ita dēret eis cōmitti. ¶Scōo qz si sacerdotes grauarēt taxādo multo p̄cio magis seipsos grauarēt q̄ soluētes vel vouentes: qz illos semel tñ grauarēt seipsos aūt semp. nā si viderēt laici q̄ abuterentur sacerdotes ptāte eis dcessa multum taxando nihil postea vouerēt. in quo sacerdotes nimis lederentur: qz magna ps redditū suoz dsistebat in votis. potius ergo ipsi viuerēt de p̄cio cauentes ne grauarēt pplares offendēdo animos eoz q̄ aliq aliꝫ iudices dsidenter ergo eis cōmitti b̄ posset. ¶Tertio qz interdū sic taxare oportebat eos vt laici vellēt res emere: sicut qñ vouebat ager vel res imobilis nō poterat illa manere penes sacerdotes ꝫz necesse erat q̄ vouēs illā redimeret vel q̄ alteri vēderetur. si tñ ipsi magno p̄cio taxarēt nemo vellet emere. ergo tūc taxarēt sic vt emi possent res cū apud eos nō possent manere. vñ potꝫ taxarēt sacerdotes ad paucū q̄ ad nimiꝫ. Iustū ergo vtrūq̄ fieri fuit. s. vt sacerdos taxaret z q̄ insup gnta adderet qz taxatio sp erat iusta z. ē. iustū valorē debat addi gnta pp rōnē. ē. positā.

¶An liceret sacerdoti alteri q̄ vouenti vendere animal oblatū: z an tunc adderetur quinta pars. Qō.48.

Incōueniens erat q̄ vouēs taxaret p̄cia.

Sacerdotes semp iuste taxabant. 1.rō. 2.ratio. 3.rō.

A **Sed** adhuc q̄retur qñ aial imūdū vel qō immolari nō poterat vēdebatur alteri q̄ vouēti an debat gntā insup. ¶Sz in hoc p̄mo est dubiū an alteri q̄ vouēti vēdebatur aial oblatū p votū. ¶Et dōm p̄mo in hoc q̄ sacerdos nō tenebat alicui alteri vēdere nisi vouēti. z pz hoc p̄mo qz nullus reglr cogitur rē suā vēdere nisi iterdū spālr lex eū cogat. ꝫz in p̄ti lex cogebat sacerdotē vēdere vouēti si ille redimere vellet z nihil vltra addidit. ergo nō tenebat alteri vēdere. ¶Scōo qz q̄ sacerdos cogeret vēdere rē suā erat quoddā p̄iudiciū ei⁹: iō istud nō fieret nisi in fauore alic⁹. iste aūt erat fauor vouētis: qz bonū fecerat vouēdo. alijs aūt circa hoc nullus fauor debebat: qz nullū bonū fecerāt: iō nō cogeret sacerdos vēdere alicui nisi vouenti. ¶Si aūt obijciet q̄ cogebat vēdere alijs cū. j. dicat in lra de aiali imūdo q̄ si nō redemerit illud q̄ obtulit alteri vēdet. Dōz q̄ ad hoc. ē. q. 22. et. 45. dcm est. ¶Scōm erat dato q̄ sacerdos non cogeret illud aial vēdere alteri q̄ vouēti: an liceret ei vēdere illud. ¶Dōm q̄ nō est dubiū qn posset vēdere cui vellet. Nam si nō posset sacerdos aial vēdere: hoc esset qz illud esset spālr osecratū. ꝫz nō dsecrabat cū posset redimi: qz vouēs poterat illud redimere. ergo nō oportebat illō manere penes sacerdotē: ꝫz posset vēdere. ¶Scōo pz qz aialia q̄ dabant deo p votū nō ptinebāt magis ad deū q̄ aialia p̄mogenita ꝫz potius e⁹dio: qz aialia aūt p votū data q̄ mūda erāt nō immolabātur dño. Nu. 18. c. aialia aūt p votū data q̄ mūda erāt nō immolabātur dño: ꝫz totalr cedebāt sacerdotib⁹ vt ostensum est supra. z tñ p̄mogenita qñ erant imūda redimebātur ab offerēte ea. z si ille nō redimeret dabāt alteri vt pz. j. in lra. q̄ a fortiori liceret aialia tradita p votū vendere alteri qñ vouens non redimeret illa. ¶Tertio pz qz aialia mūda q̄ immolari poterāt magis ptinebāt ad deū q̄ imūda q̄ nō poterāt immolari: cū ēt aialia mūda p̄missa p votū non possent redimi nec cōmutari qn trāsirent semel ad sacerdotē. z tñ aia-

A Rñsio ad q̄stum. 1.rō. B Dubiū. 2. Rñsio. 1.rō. 2.rō. 3.ratio.

lia illa mūda postq̄ trāsissent ad sacerdotē licebat vendere illa gbus vellet siue vouenti: siue gbuslibet alijs vt oñsum est supra q.37.et.38.et.39.ergo a fortiori poterat vendi animal immūdū traditū p votū cuicunq; vltra vouentē cū ille non redimeret illud. ¶ Nūc dubiū manet de quo petebat. s. si aial debitum p votū venderet alteri q̄ vouenti an daret estimationē z insup gntā partē. Aliqs dicet q; sic qz vouens dabat cui maior fauor debebat. ergo a fortiori daret quilibet alius a vouente. Dōm vouentes soli dabāt gntā qñ redimebāt z alij nō. ¶ Sed rōnē qdā reddūt: qz ita oz de illis q vouebāt agros aut domos. nam si vellent redimere dabāt insup gntā partē. si aūt alijs vēderent dabāt solā estimationē vt pz in lra. ita ergo hic vouēs adderet gntā z alij non. ¶ Sz dōm q; nō est ꝺueniens ꝓbatio: qz ibi vouentes ꝺseq̄bant maiorē vtilitatē q̄ alij ementes. nā si vouēs redimeret rē suā manebat cū eo solū vsq; ad iubileū: z in iubileo redibat ad sacerdotes q itez vendebāt eā z ita in secm fiebat. maiorē igit ꝺseq̄batur vtilitatē vouens redimendo q̄ alij emēdo: iō ille plus dare debebat. secus in pūti qz aial cuz emeret a sacerdote nūq̄ redibat ad illū siue redimeret a vouente siue ab altero emeret. Nō ergo ꝺseq̄batur in hoc maiorē vtilitatē vouens q̄ aliqs alius. z ita nō erat ista cā necz sufficiens ꝓbatio. ¶ Dōm igit aliter q; si alius rē datā voto emeret z nō vouens nō dabat gntā partē insup: sz solū estimationē simplicem. ¶ Et pz pmo qz simile est ꝺino de ꝑmogenitis qñ erāt imunda. nā redimere licebat offerenti data insup gnta. z si ille nō redimeret vēderēt alteri q dabat q̄tū fuisset estimatū. j. in lra. ergo z nūc si alteri venderent aialia data p votū solā estimationez daret. ¶ Scdo qz cessabat cā in alijs. Nā vouens si redimeret dabat gntā: qz cogebat et dare sacerdos rē: z carebat sacerdos libertate vendendi vel retinēdi. si aūt alteri venderet nō faciebat coactus a lege: sz qz volebat. iō nō tenebat alius dare nisi estimationē: qz nullus fauor attendebat circa eū. secus de vouente qz in fauorē eius cogebat dare sacerdos rē. ¶ Tertio qz apposito gnte ptis erat ne res trāsiret semel ad sacerdotē. z ita tam in agro q̄ in alijs imobilibus si vouēs volebat redimere añq̄ trāsiret ad sacerdotē dabat gntā partē. z ita res nō efficiebatur sacra. z ita hic si redimebat aial nō trāsibat ad sacerdotē: sz ipse q vouerat retinebat sibi z nūq̄ efficiebat ipsoz sacerdotū. Post q̄ aūt res efficiebat sacerdotū nūq̄ erat locus redēptionis: iō nūq̄ addebat gnta insup: sz qlibz vēdebat alteri effecta erat res sacerdotū: iō nō poterat addi gnta. ¶ Erat āt multa ꝺzia i hoc qz qñ trāsibat semel res ad sacerdotes cōpetebat eis idē ius qō alijs venditozib⁹ rez suaz. Nā si venderet rē imobilē redibat ad ipm in iubileo: iō si possessio imobilis vouerētur z semel ad sacerdotes trāsiret cuicūq; postea vēderet oportebat q; rediret ad sacerdotes in iubileo z itez vendebāt illa: z sic faciebāt i omni iubileo. z iō si emeret rē illā dñs q fuerat vel alius extraneus semp redibat ad sacerdotes in iubileo. ad ipediendū autē hoc oportebat q; nō trāsiret res ad sacerdotes: sz cum vouēs offerret illā sacerdoti anteq̄ trāsiret ad ius sacerdotū redimeret eā dādo estimationē positā a sacerdote z insup gntā partē. z sic nō ꝺsecrabat res neq; ptinebat aliqñ ad ius sacerdotū: iō poterat sibi vouens illā retinere in ꝑpetuū z hoc dicit apte lra ifra.

¶ In reb⁹ āt mobilib⁹ vt aialibus imūdis siue aialia ad sacerdotē trāsirēt siue nō poterāt semp redire ad seculares. z hic nō erat talis diuersitas: qz in reb⁹ mobilib⁹ vēditio tenebat ad semp z nō reuertebātur res in iubileo: iō siue vouēs redimeret anteq̄ ad ius sacerdotum trāsiret aial: siue sacerdotes illud postea alicui venderēt nō reuertebat ad sacerdotes: qz venditio erat simplr. ¶ Sz erat ista ꝺzia: qz si vouens redimeret anteq̄ trāsiret in ius sacerdotū nō emebat rē sacerdotū: qz nōdū bēbat ius in illa: qz nō trāsiuerat ad eos. sed redimebat eā. i. faciebat vt nō cogeretur eā q̄ adhuc sua erat z sacerdotib⁹ obligata dare sacerdotibus. si vero semel ad sacerdotes transiret: siue emeret eam extraneus: siue q fuerat dñs nō redimebat eā sed emebat rē alienā q̄ erat sacerdotum in q̄ ipse nullū ius bēbat: z tñ si accideret q; vouens nollet redimere rem suaz z illa nulli alteri venderet: z sacerdos vellet eam postea vendere dño non dabat ille gntā insup sz q̄tū cōuenisset inter eū z sacerdotē: qz tūc nō redimebat eā sz emebat. ¶ Alia ꝺzia ē: qz añq̄ res trāsiret ad sacerdotes licebat vouēti redimere iuxta sacerdote. z b qz res sua erat. postq̄ aūt transibat ad sacerdotem: qz non erat vouentis sed sacerdotis non habebat vouens ius redimendi. non solum data insup quinta: sed etiam si daret duplum vel triplū q̄ sacerdos estimasset. fiebat autē ista consecratio vel transitus ad sacerdotem per solam recusationem redimendi. i. qñ vouens offerebat aial sacerdoti z sacerdos tabat ꝑcium illius. si statim vouens nō dicebat q; volebat dare ꝑcium illud retento aiali transibat animal ad sacerdotes z nō poterat amplius illud redimere.

¶ Sed dubium est propter id quod dictum est. q. proxima de illo qui emit aial datum ex voto qñ vouens noluit redimere q; non dat quintam partem insuper: sed solam estimationem. que estimatio erit illa an ea quā fecit sacerdos pro vouēte ad hoc q; redimeret: vel alia q̄ postea fiet. ¶ Aliqui dicunt q; est illa estimatio quā sacerdos facit a ꝓncipio. z pz infra in lra. s. q; si immūdum est aial redimet qui obtulit iuxtā estimationē suam: z addet quintam partem precij. si redimere noluerit vendetur alteri quantūcunq; fuerit estimatum. ergo dabatur alijs pro estimatione q̄m prius fecerat sacerdos. ¶ Dicendū q; si sacerdos alteri venderet illud aial non ponebat quintam partem super tarationem. z tñ tratio nō erat que prius facta fuerat: sed alia quā faciebat deinde sacerdos ꝑm q; conueniebat inter ipsum z emētem. ¶ Et pz primo qz illa tratio fiebat pro vouente vt daret illam z quintam partem insuper si redimere vellet: ideo nō ꝑderat ista tratio alijs. z sic poterat sacerdos facere alteram. ¶ Secundo qz qñ sacerdos tabat pro vouente cogebat dare si ille peteret qz erat sibi ius redimendi. z sic tenebatur sacerdos tarare iuste. s. inter paruum z multū. cum vero alteri vēdebat non cogebatur vēdere neq; cōpetebat emptori aliquod ius emendi nisi inquantum hoc vellet sacerdos. ergo non teneret ad certum modum tarandi: sed tararet quantūcunq; vellet sacerdos. ¶ Tertio qz sacerdos nō cogebatur aligd ꝑdere de suo nisi in fauorem vouentis cuius fauorem deus attēdebat pro bono quod fecerat vouendo vt alliceret ad magis faciendum. sed poterat esse q; aliqui ex affectione plus dare vellet q̄ sacerdos tarauerat: aut q; aliqui tararent maioris precij esse aial q̄ sacerdos estimauerat: iō nō cogebat sacerdos stare ꝑme tarationi in fauorē eoz q nō vouerāt: sz poterāt q̄tumcūq; vellēt estimare. ¶ Quarto qz illud poterat bñe aliqlē colorē si statim vt vouēs noluissent redimere alij emeret: qz videret q; dēret manere eadē estimatio. z tñ poterat esse q; multo post res vēderet: qñ ex conditione tēporis aut loci res magis valeret. ergo non cogebatur stare ꝑme tarationi. ¶ Quinto qz sicut res inter alios acta regulariter alijs non ꝓiudicat ita z alijs non cōfert ius. sed tratio quā sacerdos faciebat erat inter se z vouentē ad redimendum aial. ergo si ille non redimeret non prodesset alijs ista tratio ad hoc q; sacerdos daret eis aial pro illo precio: sicut si quis vendebat nunc rē suaz vni quā dabat pro certo precio z nō cōueniat inter eos: z alius tertius eam velit pro illo precio non tenetur venditor pro illo precio dare. ¶ Dicendū q; si sacerdos alteri venderet z non vouenti nō cogebatur stare tarationi prime sed maiori aut minori sicut videbat sibi vtile esse. z si aliqñ daret pro illa priori tratione nō fiebat hoc: quia prior tratio aliquas vires habebat: sed quia de nouo placebat eis illam tarationem facere ac si nūq̄ facta esset: sicut est de quibusdam preceptis iudicialibus veteris legis que nunc seruantur in ecclesia quia non seruant quasi obligent ex prima institutione quā habuerunt a deo: sed ex noua institutione ecclesie. ¶ De predictis aūt non est dubium nisi quis diceret q; lex dei specialiter obligasset sacerdotem ad vendendum pro prioze tratione. z tñ dicendum q; non obligat: quia si obligasset ad vendendum alteri q̄ vendenti forte obligaret ad vendendum pro tratione prioris. z tñ non obligat ad vendendum vt ostensum est supra. ergo consequenter neq; ad priozē tarationem. ¶ Cū autem obiciebatur de eo quod habetur infra in lra. Dōz q; illud non obstat sed potius adiuuat: immo nec est alius locus in lra q melius hoc probet: quia non oz ibi q; si ille non redemerit vendetur alteri sicut fuerat estimatum: sed oz quantūcunq; fuerit estimatū. z ex hoc dupliciter probatur intentū. ¶ Primo qz oz fuerit estimatum qō est futur⁹ coniunctiui: z idem est ac si dicatur quantū estimabitur. ¶ Scdo z precipue qz oz quantūcunq;. z tñ si scriptura vellet dicere q; maneret prioz estimatio diceret quātuz: z nō quantūcunq;. Ideo est sensus q; si non redemerit vouēs sed alteri fuerit vendita res nō cogeretur sacerdos z emēs stare priori tarationi: neq; additioni gnte partis: sed quātūcūq; fuerit cōputū inter partes tātū dabitur etiam si sit plusq̄ tota precedēs tratio cum gnta z non erit respectus aliquis ad priozē estimationem. Idē quoq; intelligendū est circa imobilia que sacerdotes non poterant retinere. Nā cum voueret q̄s agruz aut domū z nollet redimere vendebatur alteri: z ille non dabat estimationem q̄ fuerat constituta a sacerdote pro vouēte redimente: sz eā q̄ ꝺueniret iter sacerdotes quoz efficiebat res z ipsos ementes.

nā lra

Qō. 49.

A Que erat illa estiatō q̄z dabat ali⁹ q̄ vouens. Nōn lo rū rñsio. Doc. rū.

1rō.

2.rō.

3.rō.

4.rō.

5.rō.

B Determinatio.

Ad arg⁹

1.rō.

2.rō.

Notādū

L Rñsio ad qōnē ꝓncipalem.

Rō quoꝝdam.

Im ꝓbatio

Doct. rñsio 1.rō.

2.rō.

3.rō.

D Additio. 5 faciebat nō trāsire i ius sacdotū z q̄ ozia erat i eo qō faciebat. 5. circa mobilia z i mobilia.

E

nā lr̄a ifra nihil dicit de iſto ꝓcio:ſed ſolū q̄ vēderet res alteri.
¶An res mobiles poſſint deo vouerī:z an poſſint omnia redimi z qualiter redimebantur. Qō.50.

A **Eſt nunc** dubiū de alijs reb⁹ mobilibus q̄ſi vouerent vt ſunt veſtes:vel arma:aut vtēſilia domeſtica:vaſa aurea:vel argentea:libri:z hmōi an ſic redimeret ea vouens data gnta parte in ſup:z q̄uo alijs venderētur q̄ſi vouentes nollent ea redimere. ¶Dōz q̄ hic ſunt duo dubia.primū eſt an iſta vouerentur. Scōo ſi vouebātur q̄liter redimerent. Circa p̄mū aliq̄s dicet q̄ iſta non vouebātur:iō nō oportet q̄rī de his.z p3 q2 deus dedit hic doctrinā ſp̄alez de his que vouebātur. z dixit ſolum de boue:agro:z domo:aiali mundo z imundo.ſed nō eſt inſufficiens doctrina dei.ergo non poſſunt aliqua alia vouerī ¶Dōm q̄ poterant vouerī.Primo q2 non ſunt magis aliena deo aurum z argentū:z cetera inaiata q̄z domus z ager. ſz poſſunt domus z ager conſecrari dño.ergo z hec vouerī poſſunt. ¶Scōo q2 de his poterat eſſe dubium aliq̄ō ſi applicari debe rent deo p votuz.applicabātur tñ ſacerdotibus:q2 oē q̄ō ex voto dabatur ipſoz erat Nu.18.ergo cuz eis oia hec applicari poſſint:non eſt dubium quin poſſint vouerī. ¶Tertio q2 quelibet elemoſyna eſt p̄miſſa:imo eſt licita niſi ſit exp̄ſſe ꝓhibita. votū aūt q̄dam oblatio vel elemoſyna eſt z non ꝓhibetur votuz fieri de aliquo boz.ergo q̄libet illoz licebit vouerī. ¶Quarto q2 ſola illa que bñt turpitudinem quandā vetantur dño offerri z vouerī ſicut mercedes meretricum q2 ſunt turpes:z p̄ciū canis: q2 illud quoq; vel eſt turpe vel contēptibile vt p3 Deut.23.c.nō offeres mercedem p̄ſtituli neq; p̄cium canis in domo dñi dei tui gcgd illud eſt q̄ō voueris:q2 abominatio eſt vtrunq; apud dñm deum tuum.ſed iſta non ſunt turpia. ſ. veſtes:arma: libri: aurū:z argentum:z vtenſilia.ergo poterant vouerī. ¶Quinto q2 votum eſt de maiori bono.i.de bono q̄ō non cadit ſub p̄cepto.oē ergo bonum ſiue conſiſtat in agendo:ſiue in dando p̄t cadere ſub voto.ſed dare ꝓpter deum quicqd eſt alicuius valoris eſt opus bonuz.ergo poteſt ſub voto cadere. z ita nō erit aliqua res alicuius valoris que non poſſit vouerī. ¶Cum aūt obiiciebatur q̄ deus hic dedit doctrinam de votis z nō poſuit niſi de boibus:z domibus:z agris:z animalibus. Dōz q̄ nō poſuit deus de his quaſi hec ſola liceret vouerī:ſed poſuit hec exēpli cauſa.ſicut qui exemplificat in aliqua regula non exp̄imit omnia illa que ſub illa regula cadunt.z apparet q̄ intentio dei fuerit q̄ multa alia poſſent vouerī.nam ſi ſola hec poſſent vouerī ſuperuacuuz erat dici q̄ non offerretur neq; vouereť merces p̄ſtituli z p̄cium canis Deut.23.c.cū non ſint illa de illis que nominātur hic. ¶Itē nō poteſt dubitari quin fruges z fructus arboz poterant vouerī z vinuz:z farina:z hmōi:quia hec poterant offerri z de his dabātur p̄mitie z decime.ergo a fortiori vouerentur:q2 quedam erant que per votum tranſibāt in deum z non per decimas aut p̄mitias ſicut bomo:z ager:z domus. ¶Aliter adhuc poteſt dici q̄ deus dedit hic doctrinā de votis z eſt ſufficiens:tñ non poſuit omnia que poſſunt vouerī exp̄eſſe q2 per hec que exp̄eſſit intelligūtur oia alia. nā omne q̄ō vouet:aut eſt bomo aut res hominis.ſi bois res aut eſt mobilis:aut eſt immobilis.ſi īmobilis:ſic eſt domuz z ager.ſi mobilis ſic eſt aial.z ſub hoc includūtur oia mobilia:q2 tñ aialia ſunt duplicia q̄dā īmolabilia alia nō īmolabilia diſtinxit illud lr̄a. omnia autem mobilia p̄eter animalia includuntur ſub aialib⁹ non immolabilibus:quia ipſa non ſunt immolabilia.z ita ſufficientem doctrinam dedit de omnibus hic deus:lz non exp̄eſſit omnia que vouerī poterant tradens mēbra ſub quibus omnia includerentur. ¶Nunc eſt dubium cum aūt poſſent vouerī an poſſent oia redimi aut qualiter redimerentur. ☐Circa hoc dōz q̄ aut ea que vouebantur determinate vouebantur vt eſſent p̄ ſanctuario dñi aut ſimpliciter vouebantur. ¶Si primo modo cedebant omnia ſanctuario z nihil ſacerdotibus.z tunc dōm q̄ aut ille res que vouebantur erant tales que poterant p̄ ſeipſas cedere in vſus aliquos ſanctuarij:aut non. Si primo modo nō redimebantur:ſed tranſibant in ius ſanctuarij z reponebantur in theſauris domus dñi:ſicut erat aurum:argentū:es:ferrum:ligna ſetbim:plūbum. Nam ſimilia iuſſit deus a principio offerri ab iſraelitis i cōſtructionē ſanctuarij in deſerto.ſ.aurū: argentum:es:ferrū:ligna ſetbi:purpurā:coccū:byacinthū: byſſuz: pilos caprar: z oleū.Exo.25.et.35.et.36.c.Poſtea quoq; cū fabricādum fuit tēplum ſalomonis dauid obtulit aurū:argentuz: es:ferrū:ligna:z plūbū.1.Parali.29.c.z p̄incipes quoq; ſimiliter obtulerunt.e.c.z ad hoc congregabat dauid oēs theſauros bar rex quos in p̄elijs acgrebat vt p3.2.Reg.8.c.z oia hec ſervabant leuite qui erant theſaurarij in theſauris domus dñi.1.Para.27.c.vbi ponuntur theſauri quos conſecrauerūt ſamuel z ſaul:z dō:z abner:z ioab.i.obtulerunt eos dño. Et ſicut offerebantur hec ad faciendū ſanctuarium z tēplum:ita etiā offerebantur z vouebantur poſtq̄ hec facta erāt ad vſus quotidianas rū neceſſitatum:z manebant in theſauris domus dñi.p3 hoc in bello q̄ō habuerunt iſraelite contra amonites in deſertuz. nam aurum:z argentū inde allatuz obtulerunt in theſauros ſanctuarij Nu.c.31.z in anathemate hierico iuſſit deuz q̄ quicquid argenti z auri ibi eſſet z vaſoz eneoz z ferri conſecraretur ei compoſitum in theſauris eius Joſue.6.c.ſic quoq; facto templo ſalomonis reponebantur multa in theſauros domus dñi vt patz 4.Re.12.et.2.Parali.24.c.ſicut ergo iſta ꝓ oblationem erant: ita z p votum dari poterant. ¶Et tunc dōm q̄ omnia hmōi q̄ immediate ſeruire poterant ad vſus ſanctuarij non redimebantur ſed reponebantur in theſauris dei vt aurū:argentuz: ferrū: plūbum:lapides p̄cioſi. ¶Alia autem erant mobilia que non poterant immediate ſeruire ſanctuario vt veſtes:libri:arma:vtēſilia domeſtica.z de his dōm eſt q̄ redimebantur vel vendebā tur.fiebat autem redēptio z vēditio ſicut infra dicetur. ¶De animalibus autē ſi vouerentur ꝓ ſanctuario dōm q̄ aut erāt que immolari poſſent:aut non poterant: vt q2 imunda erāt vel maculata.ſi autem non poſſent immolari redimebantur aut vēdebantur:ſicut fiebat in illis que cedebant ſacerdotibus. ¶Si autem poſſent immolari dubitaret aliquis q2 quantum ad illa que ſacerdotibus cedebant dō in lr̄a q̄ applicābatur dño: z nō poterant cōmutari ꝓ meliozibus vel peiozibus. z tñ poſtquā tranſiſſent ſemel ad ius ſacerdotum poterant illa vendere vel comedere z non immolabant ea dño vt oſtenſum eſt ſupra.ſed circa animalia que p̄oueniebant ſanctuario non apparet q̄ ſic debeat. ¶Circa quod dōm q̄ q̄cūq; vouebatur aial q̄ō poterat immolari ſemper applicabatur deo z non poterat cōmutari.ſed poterat illud tripliciter p̄ouenire ſm q̄ votum fieret tripliciter. Uno modo voueo deo iſtud animal ad immolandū. Alio modo voueo iſtud aial deo ad vſus ſanctuarij. Tertio modo voueo iſtud aial deo. Primo modo cedebat deo.ſecūdo ſanctuario.tertio ſacerdotibus. Primo modo immolabatur ſemp animal. Tertio modo non immolabatur ſed cedebat in ius ſacerdotum vt comederent illud vel venderent. Scōo modo cedebat in ius ſanctuarij. z tunc poterat vendi vt pecunia redigeretur in vſus ſanctuarij vel immolaretur. z vtroq; modo ꝑderat equaliter ad vſus ſanctuarij.nā ſi venderetur immolabatur z excuſabat pecuniam expendi.nā quotidie fiebāt certa ſacrificia que erant ordinaria z in feſtiuitatibus plura vt p3 Nu.28.et.29.c.z iſta aialia emebantur de expenſis ſanctuarij. z ſic poterat illud aial offerri loco alicuius aialis ordinarie offerendi q̄ō animal eſſet emendum: ideo p̄oderat ſic ad vſus ſanctuarij. ¶Si autem vouerek ꝓ ſanctuario res īmobilis vt ager aut domus:non poterat trāſferri ad vſus ſanctuarij:ideo redimebatur vel vendebatur. nulla quippe res immobilis applicari poterat imediate ad vſus ſanctuarij:ideo ſi voueretur redimenda erat vel vendenda vt dicetur infra. ¶Accedendo autem quantū ad id quod petebatur de mobilibus que offerebantur z vouebantur ſacerdoti q̄ non erant animalia vt aurum:argentum:z hmōi. Dōm q̄ cum nullum iſtoz eſſet animal quod immolari poſſet poterant redimi z vendi:q2 ſolum animal īmolabile erat quod non poterat redimi neq; cōmutari: cetera autem redimi poterant.ſed erat aliquid q̄ō per accidens non poterat redimi.non quidez quaſi neceſſe eſſet ſanctificari deo:ſed quia non erat aliquid per q̄ō redimeretur.nam omnis redemptio fit dato p̄cio rei.ipſum ergo p̄cium non poteſt redimi:quia ipſum eſt medium redimi. Et ob hoc ſiquis offerret vel voueret pecuniā non poterat redimere illam:quia non poterat fieri eſtimatio illius:quia ipſa eſt per quā aliquid eſtimatur.vnde ob hoc cetera emi poſſunt:moneta autem non poteſt emi:quia ipſa eſt ꝓ quo aliquid emit. lz vnam monetam ꝓ alia commutemus non tamen emimus: quia vtraq; eſt p̄cium z medium cōmutandi. ¶Similiter ſi aurum z argentū in maſſa.i.non formato inde aliquo vaſe vel vtenſili voueretur:vendetur quia non erat redimendum: quia illud eſt p̄cium ſicut moneta z non habet adhuc aliquē actum cum ſit argentum z aurum rude ſed ſolum eſt p̄cium.ideo eadem ratio eſt de illo z de moneta q̄ non redimatur. ſi autez ſit aurum z argentum formatum in vaſa:lz valorem habeat tā redimi poteſt z vendi.z ratio eſt. ¶Primo quia vbi eſt aliquis actus p̄eter valorem cum ſit vas vel vtenſile ſeruiens ad aliq̄

Quinſdā rō i oppoſitū.

Rñ.ad q̄ſitum. 1.rō. 2.rō. 3.rō. 4.rō. 5.rō.

Ad rōnē i oppoſitū

Alr ad rōnē.

B 2.p3.qō.

Nūquid oia poſſent redimi aut q̄liter redimerentur.

☐Rñ.ad q̄ſitum.

C

Dubium.

Rñſio.

D

Quō res mobiles oblate p votū cedebāt ſacdotibus z q̄ poterāt redimi z q̄ non.

Aur z argētū i vaſa formatū redimi ac vēdi pōt. 1.ratio

ministrationem.aurum autem ⁊ argentum rude non habet aliquem vsum:nisi q̄ est precium vel valor: ideo illa non rediminntur. ¶Secundo ⁊ principaliꝰ quia auruꝫ qñ est rude est equale in valore ⁊ argentum quoq; cum non habeat aliquid nisi esse aurum vel argentum. ⁊ sic sunt precium ⁊ regula cōmutationis qua mensuratur valor in aliis.aurum autez ⁊ argentum redactum in vasa:habet aliquid preter esse aurum ⁊ argentum .s.ingenium artificis:⁊ figurationem que reddit pulchritudinē ⁊ vsum aliquem: propter q̄ aliq̄ equale de auro vel de argēto in pondere est duplum vel triplum in valore ad alterū equale in pondere:ideo tale argentum ⁊ aurum non ponitur vt precium vel medium cōmutationis:sed potius vt aliquid cōmutabile vel emptibile . ⁊ ita si illud vouseretur redimi poterat vel vendi.De ceteris autem mobilibus que non sunt animalia. Dicēdum q̄ possent redimi ⁊ vendi:q; non applicantur deo per se. ⁊ etiam q; non sunt preciuꝫ rerū:sed res appreciabiles. ¶Sed circa hec dicet aliquis q̄ non redimebantur neq; vendebant: q; scriptura nō expressit hec:ergo non licebat redimi neq; vendi sed retinebat ea sibi sacerdos. ¶Dōm q̄ circa oia hec fiebat redemptio ⁊ venditio. ⁊ cū obijcitur q̄ non scriptum est de hoc.dōm q̄ non tenet ratio. ¶Primo q; si ita arguatur q̄ nō licet fieri quia non scriptum est.Dicetur q̄ non est prohibitū:q; prohibitio scripta non est.sic arguit Hieronymus in ꝓlogo epistole hebreoꝝ contra quosdam qui dicunt eā non esse pauli: quia non est ibi scriptū nomen suum.ergo nullius est q; nullius nomen ibi scriptum est. ¶Scdo ⁊ precipue q; circa hoc fundat inuentio nra de iure cōi.cum enim aliq̄d transit in ius alicuiuꝰ licet ei illud vendere:⁊ non oportet ad hoc dari ei licentiam aliquā:sed solū q̄ non sit expressa prohibitio de vendendo:⁊ ideo cum non sit expressa aliqua prohibitio de vendendo: etiaz si nō sit expressum q̄ liceat licebit sacerdotibus vendere ea que sibi sic proueniunt. ¶Sed dicēdum q̄ hoc tenet quantuz ad hoc q̄ liceat sacerdotibus vendere res illas quia hoc cōpetit de iure cōi:⁊ ideo non est necessaria permissio expressa.secus autem est de iure redimendi:q; istud ius introductum est in fauorem vouentis:⁊ est priuilegium illius.⁊ non creditur alicui habere priuilegium nisi illud ostenderit. ¶Dicendum ergo tertio propter hoc q̄ ista includuntur sub lege expressa.nam eadem lex est de oibus bis mobilibus que voueri possunt que est de animalibꝰ que non immolantur.naz in illis cōpetit redēptio vouenti quā concessit deus vouenti.s.q̄ non sit necessaria transire in potestatem sacerdotis ea que promissa fuerint per votum:sed possit ea retinere vouens dato precio eorum ⁊ quinta insuper parte illius.idem autem est in omnibus bis cum non sint ista talia que necesse sit applicari.⁊ hoc ly lra non dicat manifestum est: quia omne q̄d vouetur aut necesse est applicari deo:aut redimi pōt. sed in omnibus que vouentur nihil scriptura expressit q̄ applicari necessario deberet nisi animal q̄d immolari potest. in alijs autem concessit redēptionem:vt in homine:in agro : ⁊ domo:⁊ animali non immolabili.sed ista mobilia non sunt animalia immolabilia.ergo cōpetere voluit circa hec scriptura redimendi ius vouenti. ¶Et ista est causa quare non expressit de bis:quia .s.sacra scriptura breuiter loquitur ⁊ poterat sub predictis intelligi de bis mobilibus quid fieri deberet. ideo non expressit: quasi concedens idem fieri debere q̄d de animalibus nō immolabilibus.De venditione magis notum est: quia aliqua sunt in quibus non cōpetit ius redēptionis ⁊ vendi possunt: sicut sunt animalia immolabilia per votum oblata . naz illa non possunt redimi neq; cōmutari:sed necesse erat semel trāsire ad sacerdotem.⁊ tū postq̄ transibant poterat illa vendere vel manducare quia non cogebatur illa sacerdos immolare deo vt ostensuz est supra.a fortiori ergo in q̄buslibet alijs cōpetebat sacerdoti posse vendere. ¶Dōm ergo qñ bmōi mobilia vouebātur adducebat ea vouēs ante sacerdotē q̄ illa estimabat.⁊ si vellet vouēs illa retinere dabat insuper partē quantam precij ⁊ retinere poterat etiam sacerdote inuito.si autem ille nollet tūc redimere non habebat postea recursum ad illa ad redimendum vel emēduz: sed retinebat ea sibi sacerdos vel vendebat sub quacunq; estimatione ei placeret:sicut de animalibus non immolabilibus oblatis supra dixim⁹.

¶Quid fiebat de rebꝰ que ꝓ votū cedebant sanctuario:⁊ an possint omnia redimi ⁊ de tribus modis earum. Qō.51.

Nuncautem de illis rebus que per votum ad sanctuarium perueniebant. dicenduz est q̄ alique earum transibant ad immediatos vsus sanctuarij:⁊ ille non redimebantur vt ostensum supra est. Alie autem sunt que redimebantur. Alia erant que non redimebantur: poterant tamen vendi. ¶De primis dicendm q̄ manebant firmiter in thesauris domus domini vt erat ferrum : aurum : argentum:⁊ es.⁊ ista neq; redimebat vouens neq; sacerdotes vē debant alteri:sed in thesauris sanctuarij seruabāt. ¶De tertijs dōm q̄ erant sola animalia immolabilia.⁊ ista non poterāt cōmutari neq; redimi:qz deus istud voluit hic in lra.sed applicanda erant necessario ei cui cedebant.⁊ qz in aliquo casu cedebāt sanctuario vt ostensuz est supra.applicanda erant ei.⁊ tūc sacerdotes qui preerant sanctuario poterant illa immolare in sacrificijs ordinarijs sicut aliqua alia empturi erant de expensis tēpli ad immolandum:aut si melius eis videretur poterant vendere illa animalia ⁊ reponere illoꝝ precia in thesauris domus dñi. nā non erat necesse immolari illa cū non prouenirent deo sed sanctuario.⁊ non proueniebant deo ad immolandū:sed ad expensas.nā non imolabātur talia animalia quasi ex lege determinata essent ad immolandum:quia erant munda:sed quia cedebāt in vsus sanctuarij ⁊ expensas.⁊ tam vtile erat sanctuario vendere hec ⁊ emere alia ad immolandum quantum immolando hec euitare expensas.circa alia animalia imolabilia poterat de eis equaliter fieri vtrūq;. ¶De secundis dicendum q̄ cōpetebat vouentibus circa illa redemptio.sed ista erāt duplicia.quedam imobilia vt domus ⁊ agri ⁊ alia mobilia vt vestes ⁊ arma ⁊ libri:⁊ animalia non immolabilia. ¶De primis dicenduz q̄ competebat in eis redimendi ius vouenti.nam tarabat sacerdos domum vel agrum iuxta regulas datas in littera.s. si erat domus tarabat an esset pauco tempore votum ante iubileuz: ⁊ paruum precium estimabat.si erat multo tempore ante tarabat multū preciū.si aūt esset ager considerabatur magnitudo illius ⁊ vtilitas.s.quantū sementis caperet.⁊ etiā an pauco tēpore vel multo ante iubileū voueretur.⁊ iuxta hoc tarabat multum : aut paucum de ꝑcio.⁊ addebat vouens qntam partē si volebat redimere ⁊ retinebat sibi domum vel agrū ipsum:aut ꝑcium cuz quinta dabatur in thesauros sanctuarij.si autē nollet redimere vendebatur alteri pro estimatione que cōueniret inter sacerdotes ⁊ emptores:⁊ manebat apud emptorem vsq; ad iubileum ⁊ tunc reuertebatur ad ius sanctuarij ⁊ vendebatur noie sanctuarij:⁊ ꝑciuz venditionis applicabatur sanctuario. ¶Sed ad hoc aliq̄s dicet q̄ nō poterat tali modo ager aut domus pertinere ad sanctuariū sed ad sacerdotes:qz dz in lra q̄ possessio consecrata ad ius ptinet sacerdotum. ¶Dōz q̄ ibi logtur scriptura de votis que fiebant simplr.s.voueo talem rē deo.nā oia bmōi vota cedebant in ius sacerdotum.⁊ tūc siue possessiones essent: siue q̄libet alia ad sacerdotes ptinebāt.si tū fieret votū cū determinatione.s.voueo istā rē deo ꝑ vsū sanctuarij nō cedebat sacerdotibꝰ nisi sanctuario.Scriptura tū logtur hic de votis q̄ cedebāt sacerdotibꝰ quia ista cōius fiebāt:⁊ ita deus fieri volebat vt haberent sacerdotes aliq̄d vnde viuerent: qz erant pauperes.quantū ad ea tū que cedebant sanctuario idē ius erat in illis sanctuario quantū ad redēptionem vel venditionem qō ius erat sacerdotibus in eis que cedebant illis.sicut ergo si agri aut domus cederent sacerdotibus ex voto redimebātur a vouentibus vel vendebantur alijs vt pz in lra.ergo ⁊ in agris ⁊ domibus que cederent sanctuario idem fieret. ¶Sed adhuc obijcietur q̄ in agris ⁊ domibus que cederent sanctuario non esset idem:qz lz cōpeteret vouentibus redimendi ius.si illi tū non redimerent: non videtur q̄ teneretur sanctuariū vendere alijs sicut faciebāt sacerdotes.⁊ ratio est qz sacerdotes ⁊ leuite inter israelitas vetabantur aliq̄d possidere Num. 18.⁊ Deute. 18.c. Ideo qñ ꝓuenirent eis domus ⁊ agri ꝑ vota etiam si non redimerent vouentes tenerentur ipsi vendere alijs.⁊ tū templum siue sanctuarium non erat vetitū possidere aliq̄d boz.ergo poterat possidere:⁊ non cogeretur vēdere alijs quādo vouens non redimeret. ¶Dōm q̄ etiam sanctuariuz tenebatur in casu dicto vendere alijs:qz lz non sit prohibitio de sanctuario q̄ possideat: erat tū intentio dei q̄ possessiones manerēt in tribubus ⁊ familijs sicut ab ipso facta erant Numeri. 36.c.⁊ q̄ homines cognoscerentur de quibus tribubus ⁊ familijs essent per possessiones suas vt ostensum est supra. 25.c. Si tamen possessiones possent transire ad sanctuarium per votum ⁊ manere ibi firmiter periret ista distinctio : quia non manerent possessiones in tribubus ⁊ familijs in quibus deus illas distinxerat : ideo sanctuarium non poterat sibi possessiones retinere: sed vendebat illas: ⁊ accipiebant eas homines illius tribus vel familie.⁊ sic manebat semper distinctio quam deus voluerat. Et hoc tam vtile erat sanctuario q̄ manere sibi possessiōes firmiter ⁊ forte plus.

Nam

1.ratio

Ē Obiectio. Quis modꝰ tenebat redimēdo res q̄ cedebant sacerdotibus.

ꝑ Rñsio 1.rō.

2.rō.

Ē Qō vouet est dupler.

Ā

Ē

Obiectō

Rñsio.

Replica

Rñsio.

Nam ſi offerens ſiue vouens nō redimeret vendebatur alteri: ⁊ tunc erat poſſeſſio conſecrata ſāctuario: ⁊ pertinebat in eternum ad illud: ſed vēdebat illam vſq; ad iubileū recipiēs p̄cium illi⁹: ⁊ in ſequēti iubileo rediret poſſeſſio ad ſcūarium: ⁊ iterū eā vēderet vſq; ad alterū iubileū ⁊ reciperet p̄ciuz ac ſi nō venderet ſed ſoluerēt ad tēpus ⁊ maneret ꝓprietas penes ſcūariuz. ¶ Si aūt eēnt res mobiles vt arma veſtes vtēſilia ⁊ hmōi: ipſe vouēs poterat redimere cuz tarārent iſta a ſacerdote data inſuper gn ta parte: ſicut fiebat circa aialia non imolabilia que cedebant ſa cerdotibus vt patet in lr̄a. ſi autem nō vellet redimere vendebā tur alteri. ⁊ in hoc differebat ab illo caſu qui erat quādo iſta ſa cerdotibus ꝓueniebant: quia poterāt ipſi tunc iſta vendere vel retinere cum eſſent eis ad aliqd vtilia eſſe. cum autē ꝓuenie bant ſanctuario non poterant eſſe vtilia ad aliquid ei: ideo ſa cerdotes qui adminiſtrabant res ſanctuarij vendebant predi cta quando magis poſſent vendere.

¶ An iudei poſſent vouere deo ſuos ſuos iudeos ⁊ gētiles: ⁊ qd tunc vouebant ⁊ quid iuris tranſferebant in deum. ⁊ an appli carent deo vel redimerent in pecunia ⁊ qualiter. Qō. 52.

A **Sed nunc** manet dubium circa ſeruos: ſi quis vouerit ſeruz ſuum an cedebat deo vel redimebat: ⁊ ſi redimebat quanto p̄cio redimebat. ¶ Circa hoc dōm ꝙ aut ſeruus erat iudeus: aut de gētilitate conuerſus. ſi eſſet iude⁹ aliqui dicunt ꝙ non poterat vouerī: qz illi non erant vt ſerui ſz vt mercennarij ⁊ coloni vt patet ſupra. 25. c. ⁊ tñ ſeruos ⁊ colo nos nemo p̄ōt vouere quia non ſunt ſerui. ergo neq; ſeruos iu deos. ¶ Secundo quia vouet quis id quod eſt ſui iuris: ſed ſer ui iudei non erant de iure ipſorum dominorum: quia non erāt ſimpliciter ipſorum cum non poſſent eos retinere quātum vel lent: ſed lex liberabat eos determinato tempore nullo p̄cio pro ſeipſis dato: ſcilicet in anno ſeptimo remiſſionis vel in iubileo ſupra. 25. cap̄. ergo non poterant eos vouere. ¶ Tertio quia per votum tranſferēt aliqua res ſimpl'r ad deum: ⁊ tñ dñi ſeruo rum iudeorū non poterāt ſeruos iudeos tenere in perpetuū: ga nullus caſus erat in quo ſemper eſſent ſerui. ergo non poterant illos vouere: quia ſi vouerēt totaliter ad deuz ptinerent. ¶ Di cendum ꝙ nō eſt dubiuz: quin iudei poſſent vouere deo ſeruos ſuos iudeos: qz poſſum ego deo vouere reſ meas: ſed ſerui erāt ipſorum dñorum. nam pecunia illorū ſunt Exo. 21. ca. ergo po terant eos vouere. ¶ Item maiorē poteſtatē ⁊ ius habebāt iſ raelite ſuper ſeruos ſuos iudeos q̄ ſuper filios ꝓprios: qz filij ſunt liberi: ⁊ tamē filios ꝓprios vouere poterant deo ⁊ tenebat aliqualiter votum. ⁊ nō ſoli patres hoc poterant in quorū pote ſtate ſunt filij: ſed etiam matres ſicut fecit anna mater ſamuelis que vouit illuz ſimpl'r deo. 1. Re. 1. c. ⁊ votum completū fuit. 1. Re. 2. et. 3. c. g̃ a fortiori poſſet bō iude⁹ vouere ſeruos ſuos iu deos. nā nemo dubitat boiem iudeū bñe ius aliqō ſup ſuos iu deos. ergo p illo iure qō cōpetit poteſt vouere illos. ¶ Ad p̄mū in contrariū dōm ꝙ ſerui iudei erant ſerui ⁊ non mercennarij neq; coloni. nam mercēnarij nulluz tēpus expectabāt ad hoc ꝙ liberarent de poteſtate eorum quoruz erant mercennarij. ſerui non liberabant niſi determinato tēpore a lege vel cum redime rentur. ergo lex non voluit ſeruos eſſe mercennarios ſed eē ſer uos: ⁊ tamē dixit ꝙ eſſent quaſi mercēnarij ⁊ coloni quantū ad ipoſitionem onerū ⁊ laborū: ⁊ quantū ad victus miniſtrationē. Uolebat enim deus iudeos flectere ad miſericordiā. ſolent eniz homines duri⁹ tractare ſeruos q̄ liberos iponendo grauiores labores ⁊ parciorē victum tribuēdo. in hoc autē admonuit deuz iudeos vt ad ſeruos iudeos ſe haberēt vt ad mercēnarios ⁊ co lonos qui liberi erāt: ⁊ tamē cetera iura ſuper eos que ſunt do minoꝝ ad ſeruos integra manere voluit: ⁊ alios eſſe colonos ⁊ mercennarios: alios ſeruos: ideo ſz non poſſet qs vouere mer cennariū ſuum aut colonū quia nō habebat ius in perſonā: ſed in operās ad tēpus: poterat vouere ſeruū iudeum ſuper cui⁹ p ſonam poteſtatē ⁊ ius habebat. ¶ Ad ſecundū dicēdum ꝙ nō poteſt quis vouere niſi qō eſt de iure illius. de ſeruis aūt iudeis dōm ꝙ erant de iure ⁊ poteſtate dominorū ſuorū. ⁊ cum dicit ꝙ non erant in ꝓpetuū ſerui ſed liberabant aliqñ verū eſt. ſed ex hoc ſolum ſequit ꝙ non erāt dominorū ſuorū ad ſemp. ⁊ tñ eo tēpore quo ſui erant: ita ſerui erant ipſorū dominorū ſimpli citer vel totaliter ſicut ſerui gentiles qui in perpetuū ſeruiebāt: ⁊ tamē eo modo quo aliquis habet rem p̄ōt dare eam deo. ⁊ ſi modicū de re habet modicum dabit. ⁊ quātūcunq; modicū det deum tñ aliquid det gratuz deo eſt. ſicut patet de vidua que ob tulit duo era minuta Luc. 21. c. ⁊ chriſtus dicit Mat. 10. c. ꝙ q dederit ꝓpter deum potū aque frigide habebit mercedē ſuam. ſed hoc eſt de rebus minimis que dari poſſunt. ergo etiam mini ma poſſum⁹ deo offerre ⁊ vouere. a fortiori ergo ius qō dñs he breus haberet ſuper ſeruū hebreū poterat dare: ⁊ ſic poterat ip ſum ſeruū deo vouere. ¶ Ad tertiū ꝙ per votum tranſferēt res in deum ſimpliciter. i. totaliter ſeruata cōditione voti. nam vo tum fit volūtarie. ⁊ cum obligatio votiua ſit voluntaria obliga bit ſe homo quātum voluerit: ⁊ qūo ⁊ quantūcunq; tempore: ⁊ ita vota quedā ſunt tpalia quedā perpetua. ⁊ hoc etiā erat in ve teri teſtāmēto: vbi deus facit differentiā in voto nazareorū di cens aliquod eſſe tēporale aliquod perpetuū Nume. 6. ca. ideo generaliter ſicut quis pōt vouere ſe ad ſeruiendū deo in aliquo opere in perpetuū: ita ſe poteſt vouere ad tēpus niſi ſit votum qō ex ſubſtātia ſua inducat paruitatē. ſicut eſt in voto religiōis: quia nō pōt aliquis ꝓfiteri religionē aliquam ad duos vel tres ānos: quia de ſubſtātia voti eſt perpetua obligatio ad obſeruā tias regulares. non erāt autē aliquid tale in veteri teſtāmēto vt ſupra oñſum eſt: ideo poterat ſe quiſq; vouere deo tēporaliter. ⁊ ita ſz ſerui iudei ad tēpus ſolū apud dños ſuos manerēt pote rant vouerī: ⁊ non eēt obligatio ex voto illo ad ſemp: ſed ad tā tum ad quātum maneret ſeru⁹ ille. vel vt melius dicaī tātū per votum illuz poterat obligari quantū ius dñs habebat in ſeruo.

¶ Alia ratio eſt ad hoc potior: qz cum vouebaī ꝓſona laicalis fiebat eſtimatio voti in pecuniā vt pz ſupra in lr̄a. ſi autē ita fie ri oeberet circa ſeruos nullum erat argumentū qz non applica rētur deo ꝓſonaliter ad miniſterīū aliquod ſed dñi tñ: vt ſolue rent p̄cium eſtimationis: ideo poſſent iudei ſerui vouerī. ¶ Si autem eēt ſeruus de gētilitate aliqui dicunt ꝙ non poterat vouerī: qz erat res contēptibilis: ⁊ talia non vouētur neq; offerun tur deo ſicut p̄cium canis ⁊ merces p̄ſtibuli neq; offerunt neq; vouētur dño Deutero. 24. c. ¶ Secūdo qz ſicut ea que offerun tur ab alienigenis non acceptanī a deo neq; poterāt accipi a ſa cerdotib⁹ ſupra. 22. c. ſ. de manu alienigene non offeretis panes dño deo veſtro: ⁊ quicquid aliud dare voluerit: quia corrupta ⁊ maculata ſunt oia: ita non poſſent accipi ipſi alienigene: ſz tales erant ſerui de gentilitate. ergo non poterāt vouerī. ¶ Dicen dum ꝙ ſerui cōuerſi de gētilitate poterant vouerī deo. patet p̄mo quia ipſi conuerſi de gētilitate poterant vouere ſeipſos. er go poſſent per alium vouerī. patet hoc quia conuerſi ad iudaiſmū faciebant omnes cerimonias quas iudei tenebanī ad omnes obſeruationes legis vt colligitur Exo. 12. c. ⁊ tamen vouerī ali quid deo erat vna de cerimonijs colentium deum. ergo cōuer ſis de gentilitate licebat. ¶ Secundo patet quia adhuc maius eſt ꝙ conuerſus de gētilitate voueat ſe deo q̄ ꝙ aliquis voueat ſeruum ſuum conuerſum de gentilitate: quia in vouendo ⁊ offe rendo ad hoc ꝙ liceat magis conſideratur offerens vel vouēs q̄ qō vouetur vel offertur. nam alienigenis non licebat offerre deo boues ⁊ oues mundos ad immolandum: ⁊ eoſdem boues ⁊ oues licebat iudeis deo offerre ſupra. 22. ca. ⁊ ſic tenebantur munera ꝓpter perſonam. cum autem conuerſus de gentilita te ſe vouebat ipſe erat vouens. cum autem ſeruus cōuerſus de gentilitate vouebatur domino vouens erat iudeus. ſi ergo lice ret conuerſo ſe offerre: a fortiori liceret iudeo ſeruū illū conuerſuz vouere. ¶ Tertio quia nulli conuerſi ad iudaiſmum erant ma gis alieni a deo q̄ conuerſi de chananeis ſiqui eſſent: quia illos iuſſit deus non recipi vllo pacto ſed occidi ore gladij Deutero no. 20. c. ⁊ tamē conuerſi de chananeis fuerunt gabaonite quos iſraelite obtulerunt deo ad hoc ꝙ cederent ligna aquaſq; porta rent in miniſterium altaris Joſue. 9. c. ergo a fortiori poterant offerri ⁊ vouerī conuerſi de alijs gentibus. nam quicquid of ferri poteſt etiam poterit vouerī. ¶ Quarto quia iſta vota vt videtur conuertuntur in pecuniam: ſed ſeruus conuerſus de gē tilitate ita poteſt conuerti vel eſtimari in pecuniam ſicut que libet alia res. ergo poterat vouerī. ¶ Quinto quia cum vouere ſit bene agere: quelibet res erit licita ad votum que non eſt exꝓreſſe vetita: ⁊ tamen non vetuit deus ſeruos gentiles vo uerī. ergo poterant vouerī. ¶ Sed circa hoc eſt conſideranduz ꝙ aut ſerui erant gentiles: aut cōuerſi de gentilitate. ſi conuerſi non eſt dubium quin liceret eis hoc cum ipſi cogerentur ſerua re omnia mandata legis: ⁊ iudicaretur de eis ſicut de iudeis ex genere. Si autē eſſent gentiles non erant inter iudeos: cum ali quos gentiles accipiebant iudei in ſeruos circuncidebant eos: ⁊ cogebant ad obſeruationem legis Exodi. 22. cap̄. ⁊ ita nunq; ſeruos gentiles habebant: ⁊ tamen ſi daretur ꝙ haberent ſer uos gentiles poſſent eos vouere cum votum in pecuniam com mutaretur ⁊ infra dicetur. ⁊ illi eſtimabiles erant ſicut quan do vendebantur. ¶ Ad rationem p̄imam in contrarium

Ad. 3. rōnē Ad. 2. ptē qōnis.

C Op̄. quorū dā quoad ſuos de gē tilitate. 1. rō. 2. rō.

Riſio. 1. ratio.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

5. rō.

D Notādū ō ſeruis.

Ad. 1. rōnē in oppoſitū.

Op̄. ꝙrūdā ō ſuo iudeo. 1. rō. 2. rō.

Rſi. ad p̄mā ptē qōnis. 1. rō. 2. rō.

B Ad. 1. rōnē in oppoſitū.

Ad ſcōaz rōnem.

dicendum q̄ serui conuersi de gētilitate non erant res contemptibiles: imo appreciabiles: quia erant homines ⁊ maxime quia iam erant effecti cultores dei. ⁊ cum obijcitur de precio canis ⁊ prostibuli mercede non est simile: quia precium canis est vile ⁊ contemptibile. merces autē meretricis erat turpis: iō nō vouebātur hec: sed bene seruꝰ gētilis. ēt ista adhuc posset ḡs offerre nisi deus exp̄sse vetuisset: ⁊ tñ voueri seruos gētiles nō vetuit. ergo licebat. ¶ Ad scōm dōm vno modo q̄ ea que offerebantur ab alienigenis non recipiebanꝫ: hic tñ serui conuersi de gentilitate non offerebanꝫ ab alienigenis sed a iudeis ḡ erant dñi ipsorum. ¶ Scō pōt dici q̄ hic nullus alienigena erat. s. quia necḡ offerens erat alienigena necḡ qō offerebat: qz offerens erat iudeus: qui aūt vouebaꝫ erat cōuersus de gētilitate: ⁊ ita nō erat alienigena: qz erat de cultoribꝰ dei. ¶ Tertio pōt dici q̄ etiā recipiebanꝫ oblationes de manu alienigenarū: qz rex seleucus rex asie dabat de sumptibꝰ suis oēs exp̄sas sacrificiorū lib. 2. Macha. c. 3. ⁊ dabat etiā rex persarū oēs exp̄sas vt p̄z. 1. lib Esdre. 7. ca. sed solū vetabanꝫ accipi de manu eorū illa que ponerent̄ super altare. s. oues ⁊ boues aut libamēta vt declaratū est supra. 22. c. sed seruus nō imolabaꝫ in altari sed in pecuniaz conuertebaꝫ. ergo poterat offerri. vñ fm hoc videt q̄ nō solū seruus cōuersus ad iudaismū poterat offerri a iudeo: sed ēt si alicuꝰ gentilis eēt posset illū vouere deo: qz in hoc pecuniā solū vouebat.

Ad.2.rōnē

Qō.53 A Nūqd sui q̄ vouebāt applicarēt deo vl redimerentur i pecunia.

¶ Nunc querē de istis seruis qui vouebanꝫ qūo fieret: an applicarent̄ deo vel redimerent̄ in pecunia. ¶ Alig dicūt q̄ serui isti poterāt fuire i ministrādo scūario in aliquo deo nō redimebanꝫ sed applicabanꝫ deo: ⁊ hoc tenēt de seruis iudeis. ¶ Sed dōm q̄ istud non tenet. pmo qz liberi ḡ seipsos vouebant poterant ministrare seruiēdo scūario circa oia illa que poterāt facere serui: ⁊ tñ illi non applicabanꝫ deo sed conuertebanꝫ in pecuniā iuxta tarationes que in lr̄a habent̄. ergo neḡ possent serui isti applicari sz debēt redimi pecunia. ¶ Scō qz adhuc videbaꝫ magis hoc de homine libero hebreo q̄ de seruo hebreo: gabomo liber cū se voueret poterat dare se simplr̄: ⁊ ita applicaretur deo ad semp. seruus autē hebreꝰ nō poterat dari ad semper cū dñs non haberet ius super seruū nisi vsq ad certuz tēpus: ⁊ tñ hebreꝰ seipsum vouēs nō applicabaꝫ deo: sed redimebaꝫ pecunia. ergo nō applicarent̄ sui hebrei sed redimerent̄. ¶ Tertio qz rō motiua istorū p̄supponit falsum. s. q̄ seruus posset applicari scūario ad seruiendū. nam hoc eēt si seruus ille cederet determinate scūario. nō tñ cedebat: sed potius in ius sacerdotū: qz vota ad eos ptinebant Nu. 18. c. nisi fieret cū determinatiōe. s. vt diceret voueo ℔ vt cedat in vsus vel iura scūarij. ¶ Quarto qz dato q̄ votum sit factum vt cederet seruus in iura scūarij: adhuc non oportebat q̄ applicaret̄: quia simile est de alijs que cedebant in iura sacerdotū. naz. aialia tam mūda q̄ imunda ⁊ possessiones ⁊ oia mobilia per votū simpliciter emissum cedebāt in iura sacerdotū vt patet in lr̄a. ⁊ ista oia poterant applicari sacerdoti: qz poterāt ptinere ad aliquas vtilitates eius: ⁊ tñ non applicabanꝫ sed redimebanꝫ ⁊ cōpetebat vouēti ius redimēdi ēt sacerdote inuito vt colligit̄ ex lr̄a ⁊ supra dictū est. Ita ergo nūc circa seruos sz possent in aliquo seruire vel sacerdoti vel scūario: non segtur q̄ applicarent̄ eis: qz poterat cōpetere repetitio.

Rñsio.

¶ Dōm tñ q̄ circa seruos istos hebreos non solū cōpetebat repetitio, ita vt nō applicarent̄ deo vel sacerdotibꝰ: sed etiam nō poterant applicari p̄sonaliter dato q̄ vouētes hoc vellēt. Circa qō considerandū q̄ ea que vouebant̄ erant triplicia. quedā vouebant ⁊ necesse erat applicari ⁊ nō poterāt cōmutari: neḡ redimi. Alia poterāt cōmutari ⁊ redimi vel manere applicita deo sine cōmutatione ⁊ redēptione. Tertia erāt que necesse erat redimi: ⁊ non poterāt applicari deo. ¶ Prima sunt aialia que imolari possunt: qz illa applicari necesse erat vt p̄z in lr̄a. Scōa erant vt aialia imunda non imolabilia. nā poterant redimi vel manere penes sacerdotes ḡbus p̄ueniebāt. Tertia sunt boues qui se vouebāt: qz bos necesse erat redimi ⁊ non poterāt manere penes sacerdotē cuz lex obligaret eos ad redēptionē vt patet hic. De seruis autē hebreis dōm erat q̄ pertinebāt ad tertiū modum. cū enim boies essent necesse erat eos redimi: potissime cū illi redibāt aliq̄n in libertatē. ¶ Circa seruos conuersos de gentilitate est nunc dubiū an applicarent̄ vel redimerentur. ¶ Alig dicunt q̄ applicabanꝫ ad ministrandū. ⁊ faciunt ōziam inter seruos hebreos ⁊ cōuersos de gētilitate: qz dicunt hebreos seruos nō posse voueri ⁊ cōsecrari siue applicari deo: qz isti libebant aliquo tpe. oia autē res que deo ōsecrabaꝫ nō poterat vēdi: neḡ redire ad vsus būanos infra in lr̄a. sed seruos de gētilitate cōuersos dicunt posse voueri ⁊ cōsecrari: qz manebant

B

Que vouebanꝫ erāt triplicia.

Qō.54 A Nūqd conuersi de gētilitate applicarēt vl redimerēt. Nōnulloꝝ rōnes in diuersum. 1. ratio.

serui in perpetuū: ⁊ sic possent esse consecrati. ⁊ sic dicūt q̄ tales manerent semp in ministeriū sanctuarii. ¶ Scō qz gabaonite erāt chananei ⁊ cōuersi fuerūt ad deū israel ⁊ facti sūt serui mādante iosue ⁊ p̄ncipibus populi: ⁊ tunc a tota multitudine oblati sunt vt essent serui in scūario ad cedenda ligna: ⁊ aquas portādas p̄o necessitate sacrificioꝝ Josue. 9. c. ⁊ ibi manserunt semp lib. 2. Re. 21. c. ⁊ tñ non poterant esse alig magis alieni a deo q̄ chananei. ergo a fortiori serui cōuersi ad iudaismū cū vouerentur a dñis non redimebanꝫ sed manebāt in perpetuū ad ministrandū deo appliciti. ¶ Dōm q̄ serui conuersi de gētilitate qñ dño vouebanꝫ non applicabantur ei sed redimebanꝫ. ⁊ dato q̄ dñi offerētes vellent q̄ manerēt deo appliciti non poterāt sed oportebat redimi: ⁊ hoc qz erant homines: ⁊ boies redimebantur vt patet hic. Scō quia cum posuerit hic deus doctrinā de rebus que vouenꝫ non posuit de aliqua que nēcio, applicaretur deo nisi aialibus imobilibus. De alijs autē dixit q̄ poterāt redimi: ⁊ tñ serui non erāt aialia imolabilia. ergo poterant redimi ⁊ nō applicabātur necessario. Tertio qz isti putāt q̄ serui cōuersi per votū cederent sanctuario ⁊ seruirēt ibi in perpetuū sicut gabaonite. sed nō est verū q̄ serui per votū cedebant sacerdotibꝰ potius q̄ scūario ⁊ ita non manebat ibi motiuū eorū. ¶ Ad rōnem p̄mā in ōrium dōm q̄ fundaꝫ illa distinctio super errore. naz serui hebrei cū vouerētur a dominis: siue cederent scūario: siue sacerdotibꝰ: nō applicabātur p̄sonalr̄ sz redimebātur in pecuniā si non erat cā qz non poterant manere in perpetuū ad dei cultum. nā si applicari possent ad ministeriū dei possent tēpora liter vel in perpetuū applicari. sicut poterat aliquis leuita vouere se ad seruiendū deo in loca scūarij determinato tēpore vltra id qō tenebaꝫ: vel poterat se vouere ad semper sicut vouit mater samuelis ipsum samuelē. 1. Re. 1. c. ⁊ ita in votis tpalibꝰ laicorum erat. s. in voto nazareoꝝ in quo consecrabant̄ homines deo: ⁊ poterat illud votum esse tēporale vel perpetuuz Nume. 6. c. Ita si laicis concederet̄ ministrare circa aliquas res scūarij poterant se vouere ad ministrādū in illis determinato tēpore vel ad semper: iō nō est ista causa quare redimebātur serui hebrei cum vouerētur. nam p̄o tēpore illo quo dominis tenebantur seruire vel saltē quouscḡ se redimerēt tenerētur manere ministrando in seruitio sāctuarij vel sacerdotū ḡbus cederent ex voto. sed causa redēptiōis est: quia nulli laici admittūtur ad aliquas ministratiōes sāctuarij: sed cōuerti vult eorū votum in pecuniam. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ non fuit simile de gabaonitis ad alios seruos qui vouētur. nam illi non fuerūt dati deo per votū sed per oblationē Josue. 9. c. naz fuit potius condēnatio quedā qua condēnati fuerunt ad istam seruitutē. nā p̄ius nō erant serui ⁊ tunc effecti sunt serui. ¶ Scō qz ibi nō solum traditi sunt ipsi gabaonite qui tunc erāt: sed etiam oēs ḡ de eis nascerētur vsq in sempiternū ⁊ omnes dicebanꝫ esse sub maledicto. i. maledictione Josue. 9. c. sed si aliqui serui applicarētur deo nō ob hoc filij eorū erāt appliciti. ¶ Tertio qz hoc valuit qz itercidit ibi auctoritas iosue ḡ erat ꝓpheta ⁊ dux totius populi. ⁊ sic fuit spāle qō deus approbauit: qz als homines non poterāt applicari eo modo ad ministeria sanctuarij: ideo postea non licuit fieri: sed q̄ legi staretur. s. q̄ homines qui vouerentur redimerētur. ¶ Quarto fuit qz nō erant tunc aliqui assignati ḡ seruirent sanctuario in officio cedendi ligna ⁊ cōportādo aquas. Nam hoc non ptinebat ad leuitas sed alia ministeria dignioza: ideo quando sanctuariū alicubi locaretur ita q̄ fieret in eo iā ministratio quotidiana oportebat q̄ illa fierent ab aliqbus mercennarijs: ⁊ fierent magne expense sanctuario: ideo placuit deo per istū modum ꝓuidere. s. q̄ tunc cum introierūt iudei in terram chanaā quando ministrationes incipere debebāt ꝓuideret de ministrijs oando gabaonitas ḡ a populo obligarētur ad istā ministrationē. ⁊ fuerunt isti sufficiētes ministri. ¶ Et ex ista ratione nō debuerunt alij ḡ vouerētur applicari in sanctuario ministerio alicui: qz non erat aliqō quod cōpeteret laicis nisi ministeriuz gabaonitarū: ⁊ ad illud sufficiebāt gabaonite qui multi erant. s. viri de quattuor ciuitatibus Josue. 9. ca. ideo plures apponi erat superuacuū: ⁊ rursus erat dānosum sanctuario: quia isti qui ministrabant alebātur ꝓptibꝰ sanctuarij: ⁊ quanto plures essent tanto maiores fierent expense: ideo nō debuit concedi alijs qui vouebātur q̄ in illam ministrationem transirent: sed potius q̄ redimerētur. ⁊ tunc erat vtilitas sanctuario ⁊ sacerdotibus ꝓpter pecuniam quā accipiebāt de redemptione borum. ⁊ ita apparet q̄ nulli serui debuerunt per votum trāsire in ministrationem gabaonitarū sed redimi. ¶ Sz nūc querē qualiter redimebātur isti serui cum vouerētur ꝓ dominos suos. ¶ Dicendum

2.rō.

Rñsio ad q̄st. 1.rō.

2.rō.

3.rō.

Ad p̄mā rōnē.

Ad scōaz rōnem. 1.rō.

2.rō.

3.rō.

4.rō.

Qō. 55. A Qualr̄ redimebāt isti si cū vouerēt ꝓ dños suos.

Fñ. ad q̄stū.

cendū g aut erant serui iudei:aut cōuersi de gentilitate.si erant serui hebrei aut vouebant simplr deo:aut vouebant vt essent in iura scūarij. ¶Si p̄mo modo cedebāt sacerdotib⁹:qz oē votū simpliciter factū ad illozū ius ptinebat.z tunc dōm quia redimēdi erant serui illi z fiebat redēptio per vouentē q dabat pecuniam illā z retinebat sibi seruū cum redēptio nō competeret nisi vouenti.si autē vouēs nollet redimere vēdebatur seruus alteri z dabat p̄ciū z illud sacerdotibus ꝓueniebat. ¶Si autē factum erat votū cum determinatione p̄dicta cedebat res ꝓmissa per votū in iura scūarij:z vouens redimebat tunc seruū z retinebat sibi:z pecunia redēptionis dabat scūario.si autē vouēs nollet redimere vēdebatur alteri z pecunia dabat sanctuario. ¶Sed dōm q sine cederet sacerdotib⁹ siue scūario z vēderet nō vendebat nisi vsqz ad tp̄s quo als manere obligat⁹ erat.s.seruus iudeus exibat in anno septimo remissionis regulariter nisi volens liberare filios quos acceperat ex ancilla tradita sibi in vxorē a dño z ipsam vxorē permitteret sibi pfozari aurez subula:qz tunc vsqz ad iubileū seruiebat Exo.21.z Deutero.15.z supza.25.c.sine ergo liberādus esset in anno remissiōis siue in iubileo nō extendebat vltra venditio.etiam si dñs redimeret eū post votū non poterat maiozi tpe retinere q̄ poterat ante votū. nam dñs per actum suū non poterat conditionē serui deteriorem facere:ideo redimēdo ipsum nūc postq̄ vouerat nō acquisiuit maius in eo ius vt amplius possit retinere.nā per votū potuit sibiipsi dñs p̄iudicare perdēdo aliquid de rebus suis:sz nō potuit pingui⁹ ius acgrere.similiter vendēdo illum vel vouendo redimere nō poterat facere conditionē illius deteriozē sed liberabat eo tēpoze quo als liberādus esset z nullū votum emissum eēt. ¶Si autē esset seru⁹ conuersus de gētilitate:aut p votum cedebat sacerdotib⁹:aut sāctuario.si sacerdotibus redimebat dñs seruū z pecunia redēptionis dabat sacerdotib⁹:manebatqz seruus penes dñm vouentē.si autē ille nollet redimere eū vendebat alteri cedebatq̄ p̄cium sacerdotibus.Si autē votuz eēt tale vt cederet res scūario redimebat dñs seruū z pecuniaz dabat scūario.si autē non redimeret alteri vendebat:z similiter pecunia ꝓueniebat sanctuario:z tamen hic qz erat seruus ouersus de gentilitate cuicunq̄ venderetur simpliciter vendebatur sicut si venderetur sine voto aliquo.

¶Quāta pecunia p seruo dabat seu gētili seu iudeo. Qō.56.

a **Lum sit** dictū q seruus siue iude⁹ siue gētilis cū voueba
tur nō applicabat deo neq̄ sacerdotibus sz dabatur p eo pecunia.est dubiū que pecunia p illo dabat. ¶Aliqui dicūt q dabat pecunia statuta.nā iam taxata erat hic in lra quāta pecunia erat dāda pro quolibet q vēderet:siue eēt masculus siue femina z iuxta illam taxationē daretur pro istis seruis.

Opi.1.

Impzo. 1.rō.

¶Sed dōz q nō stat.p̄mo qz ista taxatio erat pro illis q se vouebant cuz dicat.homo qui votū fecerit z spoponderit deo animam suam sub estimatione dabit p̄ciū:z isti sunt liberi.serui aūt non vouebant seipsos sed oñi eos vouebāt.ergo non debebat teneri illa estimatio. ¶Scō patet qz hic est dzia q̄ quis vouebat se vel rē suam:z ali⁹ modus erat circa p̄sonā se vouentez q̄ circa res.sed seruus cōputatur inter res possessas:qz est pecunia dñi sui Exo.21.ca. ergo nō debet haberi circa seruos idem modus qui habet circa boues:sed qui habetur circa res eozū ab eis possessas.z circa illas non erat posita aliqua certa taxatio.q̄ neq̄ fuit redimēdi erant per taxationes que hic ponunt ꝓ hominibus. ¶Tertio apparet qz non cōpetebat hec lex seruo. naz poterat aliquis habere seruuz hebreū inter viginti annos z sexaginta:z tales fm istam legē dant pro se qnquaginta siclos cū se vouerint:sed dñs poterat vouere seruū vno anno ante annū remissionis vel iubilei:z qz vouēdo seruū non vouebat nisi ius q̄ habebat in illo:z illud erat ius ad seruiēdū vno anno:z illō ius forte nō haberet q̄ttuoz aut qnq̄ siclis vel parū plus:qūo redimeret dominus talem seruum dando ꝓ eo quinquaginta siclos.nā grauaretur:z ideo nollet redimere:z cum venderet alteri noléte eum redimere dño:non darent pro eo nisi quattuoz aut qnq̄ siclis:z sic non posset haberi ista estimatio.nisi dicat q dñs cogebat redimere dando illud p̄ciuz pro seruo z tunc grauaret nimiū:qz multam pecuniā daret pro re parui p̄cij.vñ nemo iudeozū vellet vouere seruū hebreū in quo diuinus cult⁹ z ꝓuentus minueretur.non ergo dabat pro seruo hebreo estimatio que ponitur in lra pro alijs boibus. ¶Quarto qz non cōuenit hoc intentioni legis quia dicit q vouentes se soluerēt taxationes illas que in lra habētur.z si aliqs pauper esset nō potēs soluere p̄ciū illud staret ante sacerdotē:z quantū ille taxaret cōsiderata paupertate sua tātū daret.hoc enim cōueniebat pro bominib⁹ liberis.s.ne cogerent vēdi cū non haberēt vñ soluerēt. sed in seruis nō stabat ista cā:qz si dñs vouens nō posset soluere estimationē legis poterat vēdi seruus z ide haberet estimatio cum non eēt inconueniēs vendi seruū cū ipse se ꝓus vendidisset z dñs haberet potestatē vēdēdi illum:z tñ deus voluit q̄ homines qui vouebant non vēderent etiā si nō possent soluere estimationē.ergo nō accipiēda est lex hic de oibus boibus sed solū de liberis q seipsos vouent:vel vt liberi vouent ab eis in quoz potestate sunt. ¶Quinto qz fm formā istaruz taxationum videt q̄ homo redimat se p̄ toto qō valet ꝓportionabiliter.i.posita q̄titate eius q maxime valoris est sz non tarez ille ꝓprius quantū valet tarent ceteri ꝓportionabiliter fm estimationem illius.z hoc apparet:qz fm diuersas etates ponunt hic diuersa p̄cia z fm differentiā seruum:qz magis valet masculus q̄ femina z vir q̄ puer.si tñ serui redimerent ꝓportionabiliter q̄tum valerēt:sed multo magis aut min⁹.nam seruus hebreus tantū valet q̄tum est seruitiū tp̄is illius quo seru⁹ futur⁹ est.sed poterit esse q̄ voueat vno anno añq̄ in libertatē exeat ideo non est p̄cium illius nisi p vno anno.si autē ad etatem respiciatur valde inconueniens erit.vnde magis respiciendū esset ad tēpus seruiēdi qō restat q̄ ad etatē.sed hic statuit p̄cium iuxta etates.ergo statuit p̄cium pro boie libero q seipsum tradit simpliciter.z iuxta dziam etatum esset maioz aut minoz ei⁹ valoz z non p seruis qui vouent. ¶Sexto qz sequeretur ēt maguum inconueniēs.s.q̄ tantū daretur p redēptione serui iudei quantū pro redēptione serui conuersi de gētilitate.sed falsū est: quia seruus de gētilitate est multo maiozis valoris cū ille sit seruus in eternū z nunq̄ liberat neq̄ in iubileo:z tam ipsi q̄ q nascerent inde erūt serui dñi sui supza.25.c.seruus autē hebreus solum erat vsqz ad annū remissiōis:z forte seruiret per vnū aut duos annos.ideo ineq̄le p̄cium redēptionis debebat eē in illis: z tñ si redimant per has taxationes erūt equalia p̄cia:ideo dicendū q nō sunt he taxationes nisi pro boibus liberis. ¶Alij ergo dicunt q in seruis non erat alia nisi q venderētur z darētur p̄cium ei qui cedebat siue sanctuario siue sacerdotib⁹.z hoc videbat eis cōueniēs quia seruus vēdi potest:ideo simpliciter vēdendus erat z tota taxatio p̄cij eius cederet deo. ¶Sz dōz q hoc nō stat p̄mo qz si seruus vēdendus eēt qz vouebat venderent serui iudei simplr:z ita p̄iudicaret eis qui nō tenebant seruire nisi vsqz ad determinatū tēpus. ¶Scō qz p̄iudicaret dominis.nā vouētes semp habebāt ius redimēdi res quas vouebāt nisi essent aialia imolabilia.serui autē non erant hmōi:iō dominis cōpetebat redimere eos:z si ipsi redimere nollent vēdi debebāt.si igitur statim vēderent serui votiui nō cōcessa dominis vouētib⁹ facultate redimēdi p̄iudicaret eis. ¶Tertio qz tunc nō eēt hic regula p quā ageret in voto illo:qō erat incōueniens.ponit enim hic regulā de⁹ sufficientē de oibus votis:ideo opz q votum factū de seruis includat sub aliqua pte hui⁹ regule.sz hic sunt tria mēbra circa votuz:qz quedā vouētur que opz redimi vata taxatiōe certa que bz i lra vt boues liberi. Alia que non redimebant neq̄ cōmutabant:sz ipsa eadē tradebant sicut erāt aialia imolabilia. Alia erant que redimebant z si nō redimerētur vēdi poterāt sicut aialia nō imolabilia z agri z dom⁹: z gña fr oia alia būana possessa.sz serui nō ptinebāt ad p̄mū mēbzū cū ñ eēnt boies libi:neq̄ ad scōz cū ñ eēnt aialia imolabilia. q̄ opz q ad tertiū ptineāt:qz als nō eēt aliqua rīa sub qua caperent:quod est iconueniēs cū circa cerimonias nō possumus aliquid facere neq̄ ex nobis cōstituere nisi qō a deo institutuz est.

Impzoba. 1.rō.

2.rō.

3.rō.

D Doc.rñ.ad q̄stum.

¶Dōm ergo q ad istud tertiū ptinebat votū de seruis:z ideo redimēdi erāt vel vendēdi.z cōueniens est:qz ipsi erant res dominoz suozū sicut alie res possesse. ¶Sz circa modū redēptionis dōm est q alr redimebāt serui iudei q̄ conuersi de gētilitate. nā serui iudei nō erāt serui ad semp sz ad tēpus:iō cum vouens ferret seruū quē vouerat ad sacerdotē statuebat ille p̄ciū z redimebat illum dñs sibi retinēs seruū:z p̄ciū tradēs siue sacerdoti siue sanctuario. ¶Considerabat autē sacerdos in taxādo p̄ciū tēpus vsqz ad quod manere deberet seruus i sutitute:z pro pauco tempore parū estimabat z pro multo tpe multuz.z istud patet ex filij.nā cū vouerez ager redimebat eū dñs agri iuxta ipositum sibi p̄ciū a sacerdotib⁹.sz dz q̄ circa ipositionē p̄cij cōsiderare dz sacerdos quantū valeret ager simplr vēdit⁹.s.a iubileo vsqz ad iubileū qō erat cōsiderata magnitudie semētis quā caperet:z postea cōsiderabat ānos qui manebāt vsqz ad iubileū:z fm illos taxabat p̄ciū parū aut multū vt pz.j.in lra.ita ergo eē deberet hic cū teneret seruus soluz vsqz ad determinatū fuire tp̄s. ¶Si āt erat fu⁹ de gētilitate ouersus ducebat a vouēte ad sacerdotē z

5.rō.

6.ratio.

An seruus vēderetur p toto quo vēdi potat z plus dāti cederet z q ñ z q̄re.

2.opio.

Quid cōsiderabat sacerdos in p̄cij taxatione.

B 4.rō.

estimabat eū:ꝛ vouēs oabat p̄ciuz si redimere vellet:sin autē alteri vēdebaſ:ꝛ tū nunc estimāe seruū illuz nō respiciebat q̄tuz vsq; ad iubileū vel vsq; ad tēpus aliqō valere posset:sed q̄tum simpliciter venditū valeret:qz seruus de gētilitate nō soluebaſ a seruitute in iubileo:sed trāsmittebaſ ad posteros.ē.25.c.ꝛ ita p̄ciū huius esset magnū. ¶Queret nunc qua estimatione vēdebaſ ꝛ redimebaſ seruus iude⁹.nam dictū fuit q; seru⁹ debe⁹ estimādus erat nō simplr sz solū ꝑ illo tpe quo mās⁹ erat in seruitute.ꝛ tū ista estimatio poterat esse duplex.s.illa quā oīs vederat ꝑ seruo isto qui emit eū.ꝛ tūc q; ꝯsideraret quantū residuū erat de tpe seruitij:ꝛ eēt talis ꝓportio ptis p̄cij ad totū p̄ciū q̄lis erat ptis tpis ad totū tpe.alia estimatio eē poterat quā nūc faceret sacerdos vel aliq⁹ ali⁹ si emeret illū seruū.s.q; ꝯsideraret q̄tū poterat valere iste bō vēdit⁹ ad septē ānos:ꝛ poſat eē ista estimatio p̄cij maioꝛ vel minoꝛ q̄ ꝑma:ꝛ iō dubiū ē ꝑ quā istaꝝ nūc sacerdos deret iudicaſ.s.an staret ꝑme quā fecerat oīs emēs seruū.vel posset ipse facere nūc aliā quā sequeret oīs. ¶Dicet aliq; q; poterat sacerdos facere aliā:qz forte oīs emerat seruū illū ꝑ paruo p̄cio ꝛ iuste poterat estimari ꝑ maioꝛi:ꝛ vt non defraudaret sacerdos vel scūarū sequebaſ vouēs estimationem iustā quā nūc sacerdos fecerat. ¶Scōo qz iste seru⁹ poſat nūc plus valere q̄ qñ fuit vēdit⁹:iō si vendaſ nūc ꝓ septem ānis vabiſ maius p̄ciū ꝑ eo q̄ a p̄ncipio:ꝛ tū qñ fit redēptio voti no uiter ptinere incipit vel obligat⁹ esse seru⁹ille deo vel sacerdoti bus.ergo attendi dz valoꝛ eius nūc:ꝛ nō ille q fuit qñ a p̄ncipio vēditus est. ¶Dōm q; istud nō est satis manifestū:qz vtraq; ps pōt bñe rōnes ꝑbabiles.sed magis vz dōm q; sacerdos debeat seq estimationē seruī quā oīs fecit emēdo seruū:ꝛ iuxta illā faciet ꝓportionē residui tēporis ꝛ p̄cij cōpetentis ꝑ illo. ¶Et rō ꝓma est qz oīs seruū debzeū vouens nō vouet illuz simplr:sed ius solū qō in illo bz:sed ipse bz ius tpis seruitij ꝑ illa ꝓportiōe p̄cij qō vedit ꝑ eo.ergo cū voueat ꝑ residuo tpe videſ q; nihil voueat nisi p̄ciū qō cōpetit ꝑ illo residuo tpe seruitij sibi debiti. ¶Scōo qz iste seru⁹ bz ius redimēdi se si vult de seruitute exire ante annū remissiōis vt pz.ē.25.c.ꝛ si seipsuz redimit debit p̄cij ptem sm ꝓportionē tpis ad illud p̄ciū qō vedit oīs ꝓ eo: ēt si plus valeret.ergo oīs redimēs illū cuz vouerit vz q; teneatur dare sm ꝓportionē p̄cij qō ipse vedit ꝑ seruo:ꝛ nō debebit fieri aliq̄ noua taxatio ꝑ sacerdotē. ¶Tertio qz alis seq̄ret inconueniēs.s.si cū vouit oīs seruū:faciat sacerdos aliam maioꝛē taxationē:ꝛ iuxta illā reddat partez ꝓportionalē ꝑ tpe residuo.si seruus vellet se tūc redimere daret oño ptez ꝓportionalē iuxta p̄ciuz qō acceperat a oño:ꝛ ita defraudaret oīs:qz daret plus sacerdoti q̄ acciperet a seruo:ꝛ sic voueret plusq̄ in seruo habebat qō nō erat cōueniens. ¶Quarto qz sacerdotez nūq; debebant taxare ad maximū qō reꝝ valere pōt:sed inter multū ꝛ paucū qō est iter bonuz ꝛ malū vt dicit in lr̄a:qz alis vouētes distraherent a vouēdo:ꝛ tū taxare vltra id qō vouēs ꝓ seruo dederat erat multū taxare quo grauaret vouēs.ergo sacerdos stabat illi taxatiōi quā seru⁹ empt⁹ fuerat a oño. ¶Ad ꝓmuz in cōtrariū dōm q; satis erat cōtingens q; oīs emisset minoꝛi p̄cio q̄ valeret:ꝛ tū non fraudabiſ sacerdos neq; scūarium si iuxta illā estimationē acciꝑet ꝓportiōabiliter ptē p̄cij:qz sacerdos nō debebat estimare ad maximū qō res valere poterat sed ad mediocritatē.ita vt vouētes non grauarenſ:sed estimatio p̄cedēs erat ꝑ quā non grauaretur vouēs:iō illa tenenda erat ꝛ nō erat alia faciēda de nouo. ¶Ad secundū dōm q; poterat seru⁹ magis valere q̄ nunc voueret q̄ cum venditus fuerat:ꝛ tū si hoc attēderet taxaret res ad maximū quo valere poterat:ꝛ sic grauarenſ vouētes:iō non erat huic taxatiōi accedēdū sz ꝑme quā fecerat oīs emēs seruū illuz.ꝛ de seruo aūt cōuerso de gētilitate nō erat istud dubiū.nā in illo nō poterat fieri nisi vn⁹ modus taxatiōis:qz ille nō vēdebaſ ad tēpus determinatū sed ad tps ꝑpetuū:iō vēdebaſ q̄tuz valere poterat.vñ sacerdos estimaret illū tāti p̄cij quāti rōnabile posset cōiter valere:ꝛ illud p̄ciū solueret redimēs. ¶Sz est nūc dubiū an redimēs debat gntā partē insup vel solā estimationē factā a sacerdote.ª¶Aliq; dicet q; solā estimationē:qz debaſ a redēptore ps quinta.insup qñ vouens habebat fauoꝛē in redimēdo sicut in agro ꝛ reb⁹ mobilib⁹ quas si redimeret haberet in ꝑpetuū:alij vero ementes solū habebāt vsq; ad iubileū.ideo redimēs debat gntā ptez ꝛ alij nō.ꝛ tū hic nō conſequebaſ redimēs aliquā vtilitatē spālem cū res ista que redimebaſ siue emeret siue redimeret transiret in eternū ad emētem vel redimentē.ergo non deberet dare gntam redimēs sicut neq; debat emens. ¶Dōm q; tam in redēptione serui debzei q̄ cōuersi de gētilitate si oīs vellet redimere daret p̄ciū taxatū a sacerdote ꝛ insuper gntā ptem. ¶Et ꝓz hoc ꝓmo qz vbicūq; cōcedit vouēti redimere rez quā vouebat ponitur ei q; soluat gntam siue in reb⁹ mobilib⁹:siue imobilibus vt pz in lr̄a.ꝛ tū hic cōpetebat redēptio.ergo debaſ insup quinta. ¶Scōo qz redimenti fiebat fauoꝛ q; liceret ei retinere rem obligatā sacerdotib⁹ vel sāctuario inuitis illis:ipsis autem emētibus nō erat aliqs fauoꝛ:qz non cōpetebat eis ius emendi nisi volēte eo cui⁹ erat:iō ponebatur loco hui⁹ fauoris aliquod onus redimēti.s.q; gntam solueret.ꝛ ob hoc generaliꝛ lr̄a addit gntam redimēti:ꝛ tū hic ꝛeditur iste fauoꝛ vouenti q; redimat rem suā.ergo ei ponetur hec grauitas.s.q; addat gntā. ¶Tertio ꝛ ꝑcipue qz ꝑuilegiū nō cōpetit ex natura:sed ex spāli cōcessione.vñ non creditur habere ꝑuilegiū aliqs nisi illud ostēdat.ꝛ tū ius redēptionis ꝑuilegiū est:qz de iure cōi tradēti rem suam vel vēdenti non cōpetit redēptio:ꝛ tū dicimus cōpetere hic redemptionē.ergo cōpetit ex hac sola lege que cōcessit hoc vouētib⁹:ꝛ tū ista simul cū iure redēptionis ponit vouēti q; gntam soluat.tenēt ergo dare estimationē serui ꝛ gntā redimēs seruū quē vouerat. ¶Ad rōnem in ꝛiū dōm q; illud ꝓsuppositū nō est votū:qz hoc esset si solū adderetur gnta in imobilib⁹ cum remittur:ꝛ tū etiā circa mobilia additur gnta vt pz in vouētib⁹ aialia que nō pñt imolari:qz si volebāt ea redimere debāt estimationē ꝛ gntā vt pz in lr̄a.ideo eadem rōne addetur hic gnta. ¶Cum aūt dz q; nihil plus cōsequebaſ hic redimēs q̄ simplr emētes ideo nō daret gntā.dōm q; est falsuz. ¶Primo qz pp redimētē ꝑuaſ iure suo sacerdoꝛ.s.vt nō possit retinē rē sibi obligatā sz cōpellet eā dare:ꝛ pp alios emētes nō cogit dare:sz vēdit qñ vult:iō est aliqua vtilitas redimētis. ¶Scōa est qz redimens bz minoꝛē taxationē q̄ alij emētes:iō addit gnta.patet qz sacerdos taxabat rez iter multū ꝛ modicū ad hoc q; posset redimens eā habere ꝛ nō ad maximū qō poterat valere.q̄tū ad vēdendū nō erat sic:qz non erat eadē taxatio:sz vēdebatur quāto posset in plus vēdi.nam si redimēs noluisset redimere ꝛ sacerdos vel scūarium vellet rē illam vēdere nō tenebatur ꝑ eadem estimatiōe dare que.ē.fuerat facta;sed vēdebat quāto plus poterat vt colligit.ī.in lr̄a.ꝛ probatū fuit supra.ꝛ ita cuz esset hic ꝛ generaliter quantū ad omnem redimentem fauoꝛ quidaz tenebantur semper redimentes dare insuper quintam.

¶Qz boies q vouebāt ꝛ redimebāt nō debāt ꝑ se totū valoꝛē suū:ꝓ aialib⁹ vo ꝛ aliis reb⁹ debatur tot⁹ valoꝛ. Qō.59.

Queretur quare boies qui vouebanꝭ ꝛ redimebantur nō debāt totū valoꝛez suum:ꝛ ꝓ animalib⁹ que vouebāt si redimerēt debatur totus valoꝛ:ꝛ ita etiā de aliis rebus. ¶Dōm q; fuit conueniēs in hominibus nō accipi totum valoꝛē ipsoꝝ in animalib⁹ autem sic.in quo consideranduz est q; cum aliquis se vouebat totū se tradebat deo:ꝛ res que vouetur etiā tota deo traditur:ideo quantum ad hoc si id qō vouetur redimenduz erat:debebat totus valoꝛ rei dari:ꝛ tū in boibus fuit aliqd spāle vt non cōueniret dari.datus fuit ergo in aliis rebus. ¶Primū fuit ꝓpter bonoꝛē.nam deus voluit bonozare boies liberos q se sponte vouēt ne videātur vendi sed liberi manere.si tū daretur ꝓ eis totus valoꝛ venderētur:ideo noluit statuere totum valoꝛē:sed aliqd modicū oblationis.circa res aūt possessas nullus bonoꝛ attendi debebat:qz ille non sunt digne aliquo bonoꝛe:ideo nō erat inconueniēs q; venderētur vel daretur ꝑ eis totus valoꝛ. ¶Secundū fuit vt alliceret deus ad se vouendum:ꝛ hoc erat nō grauando vouentes in solutione votoꝝ.si autez boies soluētes p̄ciū ꝓ se darēt totuz valoꝛē:nā cū valoꝛ hominis sit magnus:depauperarētur vouētes:ideo non debuit tot⁹ valoꝛ dari sed statui aliqd min⁹. secus autem est de rebus possessis:qz nō est regulariter tant⁹ valoꝛ eaꝝ:iō ēt si totus valoꝛ daretur nō erat cōueniens. ¶Tertium erat qz homo liber qui se vouebat etiā si applicaretur deo ad ministrationē aliquam nō esset illa penitus seruilis:ideo nō debebat dari ꝓ illo hoīe quātum si simpliciter vēderetur.secus autez erat de rebus possessis ab homine qualescūq; essent: quia ille dande erant ꝓ toto quod erant aut prodesse poterant:ideo si redimerentur totus valoꝛ ꝓ eis dandus erat.ꝛ hoc apparet qz res ille si non redimerenſ tranſibāt ad sacerdotes vel sanctuariū ꝛ vouens perdebat illas.vt ergo retineret illas quas totaliter ꝓditurus erat totum valoꝛem dare deberet.ꝛ hoc non solum fiebat in aialibus sed etiam in domib⁹ ꝛ agris:ꝛ ꝙbuscunq; mobilibus ꝛ imobilibus vt patet in lr̄a.ꝛ idem in ser

tiis siue

Qō.57 A Qua estimatiōe vēdebaſ ꝛ redimebatur seru⁹ iude⁹.

Rōnes i oppositum.

2.rō.

Rñ.ad q̄st.

1.rō.

2.rō.

3.rō.

5.rō.

B Ad.1.rōnē in oppositū.

Ad.2.rōnē

Qō.58 A Nūqd rēdimēs debat gntā ptem insup vel solam estimationē factā a sacerdote. ª Rō in oppositum. Rñ.ad q̄st.

1.rō.

2.rō.

Ad rōnē i oppositū

B

1.rō.

2.rō.

Rñ.ad q̄st.

Primū.

Scōm.

Tertiuz.

Qō. 60. A Qz p redēptione voti hominū posuit deus alijs taxatiōes: z pro alijs reb⁹ nō. ◦Nonnulloꝝ rñsio ad q̄stū. □Aliozuz rñ. ad q̄st. Doct. rñ. ad q̄st. B

uis siue iudeis siue conuersis ad iudaismū: qz non vouebant vt homines: sed vt res possesse ab hoibus: z ideo redimebant vt res z non vt hoies dato totali pcio. ¶Sed queret quare pro redēptione voti bojum posuit deus aliquas taxatiōes: z pro alijs rebus nō posuit aliquaj. ◦¶Dōm q vt quidam putāt fuit quia in boibus est multa varietas: ideo posuit multas taxationes. in alijs autem rebus nō est tanta varietas: ideo nō fecit sic. ¶Sed dōm q non stat: quia tunc ppter plures vtias in boib⁹ essent plures taxationes z in alijs rebus pauciores: z tñ nullam posuit in alijs ideo nō est hec cā. □¶Alij dicūt q boc fuit quia in boibus est valoz magis notus z vt cōmuniter magis similātur in valore: in alijs autē rebus neq est valoz ita notus: nec tāta similitudo: ideo nō fuit ibi facta taxatio. ¶Sed dōm q nec istud stat: qz maioz similitudo est inter duos arietes z duas oues inter se in valore q̄ inter boies: quia cōtingit vnum hominē valere pro mille sicut dixit ioab q dauid p decem milibus cōputa batur lib. 2. Re. c. 18. z vnus valet tres aut quattuor aut plures: z tñ inter oues z boues z asinos z huiusmodi nō est boc multa proximitas in pcio: ideo non est ista causa. ¶Sed dicendus q causa fuit quia voluit deus q pro homine non daret totum pcium: z pro alijs rebus totū daretur. si enim deus voluisset q daretur totum pcium pro boie non oportuisset poni aliquaz taxationem: sed q sacerdos taxaret q̄tum valeret tantū ille daret: z boc conuenientius erat q̄ poni taxationes aliquas fm etates: qz aliqui duo homines sunt eiusdē etatis z vnus valet in quadruplum q̄ alius. in particulari autem fit bene iudiciū de re: qz contingit rem variari infinitis modis qui nō subijciunt cōsiderationi vniuersali: sed sensui z iudicio in particulari. z ob boc quia voluit oēs res pro toto valore redimi non posuit in illis aliquaz taxationē: sed q sacerdos taxaret q̄tum res valeret. ¶Sz obijcietur q etiam circa hominē istud fiebat: qz circa pauperes estimabat sacerdos vt patet in lra. Dicendū q nō est simile. Primo qz circa pauperes estimabat sacerdos quantum poterāt soluere cōmode z non quantū valebant. circa res autem alias taxabat quātum valebant. Scōo quia taxatio sacerdotū semper erat in diminutionē. nam deus statuerat minorē taxationem q̄ homo valeat: z quando homo tam pauper erat vt neq illam cōmode posset soluere diminuebat sacerdos illam quātuz videbat posse soluere. z ita erat semper multo minus q̄ valoz rei.

Obiectō Rñsio

¶Qz nō fiebat sic penes pmogenita que redimebant q̄ solueret insup quinta sicut in alijs que vouebant. Qō. 61.

A Rñ. ad q̄stū. 1. rō.

Queret aliquis quare nō fiebat sic circa pmogenita que redimebant q̄ solueretur insuper quinta sicut in alijs que vouebant. nam soluz dicit q daretur quinq; sicli z non addit aliquid supra Numeri. 18. c. ¶Dicendum primo q boc fuit quia vbicūq; certum pcium statuit non detur quinta sicut in redēptione voti habitam vbi ponunt precia pro singulis etatibus z non datur aliquid vltra. sed ita est in pmogenitis q statuti sunt quinq; sicli pro singulis. ergo nihil addendū erat Nume. 18. c.

2. rō.

¶Scōo quia que vouebant erant triplicia: q̄dam que redimi neēe erat alia q̄ nō poterāt redimi: tertia q̄ nō poterāt redimi vel manere penes illū cui ex voto cedebāt. i pmis nō addebat q̄nta z boc erat pp duo. pmo qz in illis statuebat pciuz certū vt est in voto bois. Scōo qz q̄nta supadditur quādo conceditur redēptio in fauorez redimēti: sed in bis non est in fauorē cum cogatur se redimere: ideo quinta non addit. z boc patet in voto pauperū vbi non dabatur taxatio data a lege sed arbitrabatur sacerdos z supra id qō arbitrabatur non dabat quinta. z ista est causa pcipua. ¶Alia autem erant que nō redimebātur: z ista quia non manebāt apud vouentem sed transibāt ad deuz non poterat dari quinta cum nullum pcium pro eis daretur. Alia erant que poterant redimi vel manere penes sacerdotes vel sanctuarium: z quia concedi ius redimēdi erat in fauorem redimentiū iponebatur onus quinte partis: sed circa pmogenita que redimebātur erat primus modus. s. quia cogebātur redimere ea illi quozum erant. ideo cum redimēdi ius non cederetur in fauozem eozum non cogebātur addere quintā: sed soluebant id qō a lege positū erat. ¶Tertio pōt dici q aliqñ in redēptiōe pmogenitoꝝ erat additio q̄nte partis. Pro quo sciēdū q pmogenita aut erāt būana aut animaliū. si būana dabant pro eis quinq; sicli: z ita redimebant Nu. 18. c. z nō addebatur aliqd neq minuebat ēt pp paupertatē vt oñsum est supra. z iō ibi nō erat locꝰ q̄nte. Si pmogenita alialiū: aut erāt imunda ad imolandū fm spēm: vt asinus: ceruus: equus. aut mūda vt bos ouis capra. si pmo modo redimebant datis q̄nq; siclis vt solet dici. s. illa que in nostra potestate erāt. de quo dicet magis Nu. 18. c. si scōo mō aut erāt p accidēs imunda: aut totaliter mūda. si mūda non redimebātur sz tradebant z imolabant deo z cremabant adipes. carnes autē cedebāt sacerdotib⁹. e. c. si aūt eēnt imunda per accidēs sacerdos tarabat illa: z si offerens volebat illa redimere addebat q̄ntam partē insup. sin aūt vēdebant alteri q̄tūcunq; possent vēdi vt pz infra in lra. z sic aliqñ in redēptione pmogenitoꝝ adddebat q̄nta. ¶Occasione pcedētium queret si pmogenita que addēda sunt fm spēm imolabilia sunt: z tñ facta sunt imunda p accidēs an oporteat semp redimi. ¶Dōm q aliq voluerunt itelligere lram inferiozem. s. q si imundū est aial redimet qui obtulit de aialibus per votū datis. sz boc non est verū qz supuacuū eēt cū bic iaz sit de boc dictum z nō replicaret ibi. maxime qz añ lram ipsam agit de pmogenitis q nō pñt sactificari neq voueri: z statim addit q si imundum est aial. ergo de pmogenitis agit z nō de aialibus que vouent. ¶Sed tūc manet dubiū cū dicit de imundo aiali de quo intelligit: z aliqui putant q intelligat de imundis fm spēm vt est asinus z equus z filia. sed tñ dōz q boc nō est rōnabiliter dictū nā oia aialia que sunt q̄drupedia z in ptāte nra siue sint ad cibū vt pecora siue nō vt equⁿ: mulus: asinⁿ: chamelus: z vtome dariⁿ sūt obligata redēptiōi pmogenitoꝝ vel oblatiōi. sz offerri ad imolandū non pñt nisi bos: ouis: capra q̄ sunt imaculata: ergo oia alia siue imunda fm spēm siue per spēm mūda z imūda p accidēs debebāt redimi. Sz de redēptione est difficultas.

Qō. 62. A Nūqd si pmogenita facta sunt imūda p accidēs sp redimi oporteat. Rñ. ad q̄st. Dubium.

¶Aliqui volūt q oia imūda p̄dicta redimant data estimatiōe z q̄nta pte vt bic dōz. z istud videbat multū rōnabile cū nō possent imolari. sz obstat qō bz Nu. c. 18. s. q p redēptione pmogenitoꝝ imundoꝝ venit quinq; sicli. ¶Dōm ergo videret ad cōcordia scripturarū q aut est imundū aial p spēm aut p accidēs. si per spēm vt equus mulus z bmōi que pñt filios ventur q̄nq; sicli pro quolibet pmogenito. z de boc itelligat lra Nu. 18. c. si autē sunt p accidēs imunda. i. maculata estimētur a sacerdote z redimant data estimatiōe z q̄nta pte insup. z de boc intelligat bic lra. ¶Sz nūc est dubiū an p̄dicta pmogenita necesse debeant redimi vel possint manere deo applicita. ¶Aliq dicet q est necesse redimi: qz als manerēt deo applicita. sed nō pñt deo applicari: qz imunda sunt. q̄ opz redimi. ¶Dōm q nō est necesse redimi. pmo qz si necesse esset redimi nō possent alteri vēdi. z tñ dicit in lra q si non redemerit q obtulit vēdetur alteri. ergo nō est necesse redimi. ¶Scōo qz si vouēs cogeret redimere non ponēret ei q̄nta pe insup soluēda cū redēptio nō eēt in fauorē eius: sed cogeret ad illam: z tñ iponitur q̄nta. q̄ non cogitur offerēs redimere. ¶Tertio qz necesse eēt neēia si nō posset manere res apud deū. sed aial pmogenitū imundū poterat manere apud deū. q̄ nō cogebat offerēs redimere. ¶Ad rōnē in ꝺrium dōm q manere pmogenita imunda apud deū stat ou plr. Uno mō q ei applicent imolādo sicut ea que mūda erāt. z istud nō est ver. Alio mō q tradant ab offerēte z maneant penes sacerdotē q̄nibus loco dei ista p̄ueniunt. z boc modo manere poterāt cū nō imolarētur z sic nō erat incōueniēs. ¶Alio mō pōt dici q argumētū nō valet. nā sz nō possent manere aialia apud deuz neq apud sacerdotes nō oportebat ob boc q redimerētur: quia satis erat q vēderētur alijs: z boc fieri poterat in pñti. ergo nō erat necesse redimi.

Nōnulloꝝ rñsio. Doct. rñ. Nūqd p̄dicta pmogenita neēe ō beāt redimi vel possint manē deo applicita. Rō i oiuersum. Rñ. ad q̄st. 1. rō. 2. rō. 3. rō. Ad rōnē in oiuersum.

¶An bec pmogenita nēcio vēderēt si nō redimerent. Qō. 63.

A Rōnes i oiuersum. 1. rō. 2. rō.

Adhuc queret circa talia pmogenita imunda per accidēs q̄ nō poterāt imolari an necessario vēderent si nō redimerēt vel possent manere penes sacerdotes. ¶Alig dicūt q necesse erat vēdi alteri si offerēs non redimebat. Primo qz dōz. j. in lra de primogenitis imūdis. qz si noluerit redimere alteri vendet. q̄ oportebat alterū boz fieri. s. q redimeret vel vēderet. ¶Scōo qz simile fiebat circa alia. i. domos z agros. nā cū vouerēt dabat ius redimēdi vouēti: z si ille nō volebat redimere oportebat alteri vendi vt pz. j. in lra. ¶Dōm q si offerēs predicta pmogenita nō redimeret illa nō oportebat alteri vēdi: sz licebat sacerdotibus illa sibi retinere. z pz qz redēptio erat introducta bic in fauorē offerētiū ipsa pmogenita vt possent illa retinere dato aliquo: sz q̄tum ad alios nō offerētes nō erat fauoz aligs: iō non cogebat sacerdos vēdere alijs qñ nō redimebant. ¶Itē qz non cogeret aligs redimere quod vouebat siue offerebat. nisi quia illud non poterat manere penes alium nisi penes ipsum: z tamen primogenita imunda poterāt manere penes sacerdotem: ideo non cogebatur vendere. ¶Circa quod sciendū q primogenitozum quedam sunt que oportet penes deuz manere aut applicari ei. z ista nullo modo possunt redimi neq vendi: sed oportet illa deo imolari vt

Rñ. ad q̄st. 1. rō. 2. rō.

Bona distinctio ō pmogenitis an applicētur deo vel redimant aut vēdant.

sunt pmogenita ouis z bouis z capre munda Nume.18.c.Alia sunt que nō possunt manere penes deum neqz penes aliquē aliū nisi circa offerētē:z ista opz redimi ab ipso offerēte vel vouēte:z non conceditur alteri qz illa emat.sic est de primogenitis hominum:quia primogeniti sunt liberi z non possunt vendi.etiā non possunt manere penes deum aut sacerdotes in seruitio:iō oportebat qz redimerentur ab illis quorum erant dando quinqz siclos:vt sic restituerentur liberati:iam nulli existentes obligati:z idem erat de hominibus liberis qui se vouebant.nam non manebant penes deum:neqz vendebantur sed seipsos redimebant dato precio taxato in littera.animalia autem imunda pmogenita non applicabātur deo:quia erant imunda neqz oportebat redimi quia non erant homo liber:ideo erat medium in illis.s.qz poterant redimi:vel poterant manere penes sacerdotem:quia quicunqz locus illorum esset poterat esse apud sacerdotem.siue enim ad cibum essent poterat ea sacerdos in cibum sumere: siue ad laborem poterat sacerdos in eis laborare:ideo non cogerek vendere sed possent manere penes ipsum sicut penes quēcunqz alium laicum cui venderentur. ¶ Ad primum in contrariū dicendum qz non dicitur in littera.si noluerit redimere alteri venundabitur.quasi velit deus necessitatem vendendi significari:sed solum potestatem vendēdi ostendere:quia aliquis crederet qz deus dixisset qz redimeretur.qz si non redimeret ille qui obtulerat non posset sacerdos vendere: sed oporteret retinere illud.hoc autem esset inconueniens:ideo ostendit qz poterat alteri vendere.non tamen qz cogerek:quia quod in fauorem alicuius introductum est:non debet ad illius incōmodum retorqueri.sed ad sacerdotis vtilitatem introductz est qz posset vendere vt non cogerek tenere omnia talia animalia:quia forte non essent sibi vtilia:z precium eorum esset vtile ad prouidendum sibi circa inopiam:z tamē accideret qz aliquādo esset sacerdoti vtilius retinere animal qz vendere illud:ideo si cogeretur vendere esset sam in damnum suum.ergo poterat sacerdos vendere:sed non cogebatur. ¶ Item si sacerdos teneretur vendere predicta animalia.aut ideo hoc esset quia non liceret ei predicta pertinere animalia:aut quia in fauorem alicuius vēdere teneretur:aut quia esset ei damnosum ea retinere.sed nullum istorum erat:iō poterat illa retinere.Non erat primū:quia pdicta animalia licebat sacerdoti retinere cum illa cuilibet laico liceret habere:liceret etiam sacerdoti:quia illa non erāt aliquid sacrum qō soli deo deberetur.Etiam non erat secundū.nam fauor attendebatur ad ipsum offerentem vel viuentem:ideo quantum ad illum dabat ius redimēdi inuito sacerdote:vt sic magis allicerent homines ad offerendum z vouendū.sed quantum ad alios nullus fauor erat:ideo respectu illorum non cogerek sacerdos vendere predicta animalia.Etiā non erat tertiū:quia lz esset vtile sacerdoti retinere illa non cogetur:quia per hoc qz cogerek iam grauaretur. etiam non est verum:quia semper erat vtile sacerdoti vendere: imo aliquando esset vtile retinere:ideo tunc non cogerek vendere:z quia lex non poterat prouidere neqz distinguere quādo esset ei vtile retinere:z quando vendere debuit sacerdoti cōcedere vt libere venderet vel retineret. ¶ Ad secundū dicendum qz non est simile:quia in rebus imobilibus.i.agris z domibus nō licebat sacerdotibus aliquid retinere:quia de⁹ dixerat sacerdotibus z leuitis qz nihil possiderent inter israelitas:neqz habe rent aliquid in terra eorum Deutero.18.z Nume.18.c.agri tamen z domus erant possessiones in terra:ideo non debebāt retinere:sed oportebat qz redimerētur hec vel venderentur vt dicitur infra in littera.Secus de animalibus quia licebat sacerdotibus z leuitis habere pecora z iumenta:imo pro pecoribus z iumentis suis dabantur eis suburbana ciuitatum Josue.21.ca.iō non erat hic sicut in bonis imobilibus:ideoqz poterant retinere sibi hec quādo non redimerentur.Circa agros autem z domos concedebatur redemptio z venditio.redemptio quidem in fauorem vouentiuz:quia semper hoc dabatur vouentibus nisi circa animalia que imolari poterant.venditio autem imponebat nō in fauorem aliquorū:sed qz sacerdotibus non licebat retinere.z sic per venditionem reuerterent hec ad laicos quibus licebat illa retinere.

Obiectio.

¶ Sed adhuc quidam dicunt speciale fuisse circa animalia que pmogenita erant qualiacūqz essent:quia deus volebat qz nunqz manerēt penes sacerdotem:sed aut redimerentur ab offerente aut venderētur alteri.z hoc apparet ex differentia que fit hic in littera inter aialia que vouentur z pmogenita que offerūtur.nā si sint imolabilia vtrobiqz applicātur deo z nō redimuntur.si autem animalia que vouētur non possint imolari: dicitur qz poterunt redimi addita quinta parte estimationis:z nihil vltra dicitur.in quo innitur qz in fauorem vouentis concedebatur redemptio:z tamen non cogebat sacerdos alteri vēdere si ille non redemisset.sed circa pmogenita dicitur infra in littera qz si imundum est animal redimet qui obtulit iuxta estimationem suam:z addet qntam partem precij.si redimere noluerit vēdet alteri:z ita hic addidit.ergo videtur qz hic spāliter voluit qz non maneret animal penes sacerdotē sed cogerek vendere. ¶ Dicendum qz potest qui voluerit hoc tenere: sed paucam rationem aut nullam habet.z si ista littera intelligerek viderek lex continens solum mandata siue causa.nam sicut supra ostensum est nulla est causa quare sacerdos cogatur talia aialia vendere. ¶ Melius ergo dici potest sicut supra diximus qz non tenebatur sacerdos vendere sed erat liberum sibi retinere aut vēdere.Cum autem dicitur qz sit differentia in littera.dici potest vno modo qz non est differētia aliqua:sed illud declarat vtrūqz s.que vouētur z pmogenita.s.qz animalia non imolabilia liceat vendi:z per lrām illam significek facultas vendēdi z nō necessitas:z etiam aialia imunda que vouētur liceat redimi:z si non redimuntur liceat vendi:sed quia supra tacitū fuerat exp̄ssum fuit infra cum agit de pmogenitis z extēditur ad vtraqz.s.qz vendi possint. ¶ Secundo facta fuit ista expressio ad tollendū dubium.nam cum dictū fuisset de animalib⁹ que vouētur qz poterant redimi non fuerat exp̄ssum qz possent vendi:putaret aliqs qz generale foret qz non vēderentur:ideo expressit qz possent alteri vendi:z nō cogerek illa retinere sacerdos.Tertio fuit z p̄cipaliter vt tolleret alterum dubium:qz etiam si nō exprimerek qz posset sacerdos alteri vēdere per se:videbatur subintelligi cū possent ista redimi z transire ad vsum laicorū inuito sacerdote: a fortiori possent trāsire i ꝓsono volente:z sic vēderentur.Sz quia dictum erat qz redimēs daret estimationem z insup quintā partē dubitaret aliquis an si vēderētur pdicta animalia emens deberet dare estimationē z quintam:tollit vnum dubiū dicens qz non dabit qntā sed quātuncūqz fuerit estimatū.s.estimationez: quia nunc non fiebat in fauorē ipsius emētis sicut cum fiebat redēptio:sed potius in fauorē sacerdotis qui pro sua vtilitate vēdebat.ideo non dabat quintam insuper emens sicut redimens. ¶ Aliud quoqz dubiū tollit:qz sacerdos fecerat estimationem mediocrem ad hoc qz redimēs redimeret sz ille noluit:ideo erat dubium an emēs daret eandem estimationē vel maiorē aut minorem:qz sacerdos forte nollet dare pro illa:quia parua fuerat: z emēs vellet gaudere iure illius estimationis nolēs plus soluere.z dicit deus qz nō stabitur illi estimatiōi:sed quātūcunqz fuerit estimatum.i.quantūcunqz conuētum fuerit inter eos siue modicum siue multū:quia vt cōmuniter estimatio quam faciebat sacerdos ad redemptionez erat parua:quia debebat addi quinta pars insup.cum autez non redimebat sed emendū erat animal non soluebat quintā:ideo debebat rōnabiliter cōstitui maiorem rationē:z ita faciebat sacerdos maiorem taxationē sicut conuenlebat inter eum z emētem.maxime quia aliquando sacerdos non vēdebat statim vt offerebat animal quādo cōstituebat taxationem offerēti ad redimēdum:sed post tempus aliquātulum.z tūc res illa forte multo plus valebat:ideo non stabat prime taxationi sed fiebat maior.aliqñ autem res deteriorabat z erat minoris valoris:vel nō erāt emptores pro illa:z fiebat minor estimatio: z sic nō erat respiciēdum ad taxationez quā prius fecerat sacerdos:sed quantūcunqz estimatum esset.i conuentuz inter partes tātū daretur.Ad tollenda ergo ista dubia fuit illud infra additū z non ad oñendum qz sacerdos cogerek vēdere animalia primogenita quādo non redimerenk.(Addet qntam partem estimate pecunie).i.si vouens voluerit redimere non dabit solum p̄cium constitutū:sed etiam qntam partem p̄cij insuper. ¶ Lausa est quia magis granabantur sacerdotes quando redimebat vouens q̄ si quisq̄ alius emeret.Nā si vouēs redimeret:nūq̄ rediturus erat ager ad sacerdotes.si tamen alij emerent rediebant ad sacerdotes in iubileo.Justum ergo erat vt iste plus daret.sed hoc verum est in prima venditione:sed non in secunda z in sequentibus.s.si immediate vt aliquis vouisset redimeret rē suam de manu sacerdotum debet addere qntam partem sup totum p̄cium estimatū:qz tollebat simpliciter totuz ius sacerdotibus.Si tñ non redimeret immediate z alius emeret:postea in iubileo iterū emere poterat:qz cōpellebantur vendere leuite.tñ tunc nō dabat qntam partem sup estimatū precium sicut a p̄ncipio.z cā est quia per istam emptionē nō tollebat aliqō ius sacerdotibus:qz iste q emebat non poterat tenere nisi vsqz ad iubileū:z ēt si millesies emeret solum tenebat qualibet vice vsqz ad iubileū sicut qlibet extraneus.sed si alij extranei emerēt nō solverent

D Rāsio.

Solutio auctoris melior.

E

† Qz qñ aliqs vouebat domum vel agrū z redimebat addebat 5.ptē ad estimationē q̄ darent alij emētes.

uerent quintā sup̄ pciū estimatū. ergo nec iste solueret q̄ vouerat. (Et possidebit eū.) i. tenebit eū tanq̄ suū. nā si immediate redimeret de manu sacerdotū erat ager totaliter suus vsq̄ in eternū. (Sinaūt noluerit redimere.) i. si vouens noluerit redimere agrū suū vel domū de manu sacerdotū imediate vt vouerit. (Sed alteri cuilibet fuerit venūdatus.) s. in pma vice. ex quo p̄z q̄ ēt si vouētes nollent redimere agros: vel domos traditos p̄ votū. tñ nō poterāt sacerdotes retinere apud se sed cogebant̄ vēdē israelitis. ⁊ sic nō seq̄bat̄ aliq̄ō de inconuenientibus assignatis. (Ultra eū qui vonerat redimere non poterit.) i. si a pncipio cū res tradita est sacerdotibus per votū noluit vouens redimere nunq̄ poterit redimere amplius. i. nunq̄ poterit peruenire ad eū ex iure redemptionis. bene tñ poterit venire ex iure emptionis. nā dicitur aliquis redimere agrū suum q̄n vendidit vel vouit ⁊ postea sic emit vt apud euz maneat in eternum. ⁊ hoc poterat facere vouens si immediate redimeret vt tradidit rē votiuā. emere aūt ⁊ non redimere dicitur si taliter emit rem vt non permaneat apud ipsum in eternum: sed solum vsq̄ ad iubileum. ⁊ hoc fiebat si vouens immediate nō redemisset sed acciperet de manu alterius ementis. nā tunc soluz poterat tenere vsq̄ ad iubileum. idem si emeret in sequenti iubileo solum poterat tenere vsq̄ ad alterum iubileum. ⁊ hoc nō erat redimere. i. habere rem per ius redemptionis. ⁊ subdit̄ immediate causa huius cum dicitur. (Quia cuz iubilei venerit dies sanctificatus erit domino.) i. ista possessio erit iam pertinēs ad deū quando venerit iubileus: ideo ille qui vouit non poterit retrahere: q̄n res que consecrate sunt non transeunt in pprietatē laicozuz. ⁊ dicitur q̄ cum venerit dies iubilei. i. annus: erit sanctificatus domino non quidem annus sed ager. i. iā pertinebit ad deū. huius causa est q⁊ quando aliqua res vouebatur erat sanctificata deo: ⁊ pertinebat ad ius sacerdotum. si tamen vouens immediate vellet redimere transibat totum ius i ipsum ⁊ non manebat aliqua sanctificatio ad deum. si autem vouens nollet redimere vendebatur alijs: ⁊ pertinebat ad ius sacerdotum ita q̄ vouens nunq̄ haberet recursum ad illum si cut ad rem suam. ¶Sed dicet aliquis quare dicitur hic q̄ cum venerit dies iubilei erat ager sanctificatus. i. pertinens ad deū. nā vī q̄ imediate vt vouens nollet redimere esset ager sanctificatus: q⁊ quocunq̄ res se bēret necesse erat vt iam ille ager ptineret in eternū ad sacerdotes. ¶Rñdenduz est q̄ q̄n̄ vouens nunq̄ haberet recursum ad agrū suū q̄ sic transiret in ius sacerdotū: tamen non erat ager immediate sanctificatus sed solum vsq̄ ad iubileum. nam toto tempore medio ad emētē pertinebat: ⁊ nihil in eo habebant sacerdotes. s. nec possessionem: nec pprietatem. cum autem veniebat iubileus habebāt vtrāq̄: quoniā iterū vendebāt agrū illū: ⁊ recipiebant pecuniam pro illo ⁊ sic in altero iubileo ita vt in quolibet iubileo diceretur ager sic habitus consecratus domino ⁊ nunquā temporibus intermedijs. (Et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum.) i. omnis ager vel domus vel q̄cunq̄ possidetur si consecraretur domino pertinebit ad ius sacerdotum sic habetur Nu. c. 18. s. omne q̄ō ex voto reddiderit filij israel tuū erit. ⁊ agit̄ ibi de iuribus sacerdotalibus. est autez hic sensus vt reddatur causa superiozum. s. q̄ in iubileo redeat possessio ista ad sacerdotes. sicut cum aliquis venderet possessionem suam ex eo q̄ illa sua erat rebabebat eam in iubileo: ita cum res consecrate pertinerent ad ius dei ⁊ sacerdotum si venderentur debebant redire in iubileo ad sacerdotes. hic autem solum declaratur q̄ id q̄ō consecratur deo pertinet ad sacerdotes: ideo sic redibit ad ipsos in iubileo sicut si esset ipsozum ⁊ ipsi venderent. (Si ager emptus non est de possessione maiozuz.) Hic agitur de eo qui vouebat agrum non pertinentem ad se vtpote si aliquis emisset agrum ab alio durabat illa emptio vsq̄ ad iubileum ⁊ poterat iste qui emeret vouere domino: quoniam ad euz pertinebat vsq̄ ad iubileum. sed in isto casu non fiebat sicut i superiozi. nam supra dicebatur q̄ quando aliquis vouebat agrum poterat redimere si vellet: ⁊ manebat apud ipsum ager i eternum. si autem nollet emebat alius ⁊ tunc non poterat habere recursum ad eum dominus prioz. hic autem non fit sic. sz cū aliquis voueret domino agrum non pertinentem ad possessionem suam. s. ad maiozes suos compellitur dare tantū pro agro quantū valet ipse venditus vsq̄ ad iubileum: deinde in iubileo redit ad dñz priozē: ⁊ non habet iste qui dedit aliq̄ō ius redemptionis: q⁊ redemptio solum datur cuilibet pro re sua. sed iste ager quāc̄ vsq̄ ad iubileum pertineat ad istum qui emit non tamen pertinet ad eum vsq̄ in eternum. similis autem casus est si aliquis emeret agrum quez venderent sacerdotes de votis. nam iste ager non pertinebat ad istum ementem. si ergo iste voueret illum agrum tenebatur dare tantū valorē sacerdotibus quantū vendi posset vsq̄ ad iubileum. nec habatur ei ius redimendi: quoniā non pertinebat ager ad eum. (Non est de possessione maiozum.) Dicitur aliquis habere agrū de possessione maiozum quando habet hereditaria successione a patribus: vel auis: vel alijs superiozibus qui dicuntur maiozes esse. nā oēs vltra annū vocantur maiozes vt patet extra de verb. signi. in c. interroga. iuncta glosa. dicitur etiā habere agrum aliquis de possessione maiozum si habeat succedens fratribus suis vel alijs propinquis quibus als succedere poterat ab intestato. ⁊ ista possessio est maiozum: quoniā lz non veniat nobis per maiozes sed per equales ⁊ minozes: tñ aliquando fuit ista possessio maiozum: quoniā a maiozibus nostris habuerunt illi q̄bus nos successimus. ⁊ dicitur hic si ager est emptus ⁊ non fuerit de possessione maiozum: quasi sit ista sufficiens diuisio. s. q̄ omnis ager quē possidemus aut venit ad nos de possessione maiozum: aut emimus illum. sed non est sufficiens diuisio: quoniam potest aliquis habere ex donatione ⁊ poterit vouere eo tempore quo donatio durat. nam sicut dictum est. ō. 25. c. quāc̄ s̄m leges humanas aliquis possit donare agrum: vel vineā: vel domum: ⁊ ista donatio tenet in eternum: tñ s̄m iudeos non poterat hoc fieri. eodem modo probatuz est q̄ inter iudeos nō procedebat prescriptio. multi quoq̄ alij tituli sunt inter nos ad acquirendum qui inter iudeos non erant. quicunq̄ tamen illi essent preter successionem hereditariam comprehēduntur hic nomine emptionis. (Sanctificatus fuerit domino.) i. applicitus ei per votum. nam per hoc q̄ aliquis rem vouet applicat eam deo: qō est sanctificare. (Supputabit sacerdos iuxta annozum nomerū vsq̄ ad iubileum precium.) i. sacerdos computabit quātū est preciū qō debet dari pro ista re vsq̄ ad iubileum ⁊ hoc s̄m nūerū annozū. est sensus q̄ sacerdos consideret quātū valet illa res vsq̄ ad iubileum si venderetur a iubileo vsq̄ in iubileum: ⁊ tunc subtrabet de tali precio nūerū annoz preteritozū. i. totū tempus qō correspondet: ⁊ preciū annozū illozū residuū aūt dabit ille qui vouit. fiet aūt ista supputatio eo modo quo supra declaratum est. (Et dabit ille qui vonerat eū domino.) i. preciū residuum s̄m computationem sacerdotis dabit iste qui vouerat agrum. ⁊ non fiebat hic sicut in alijs votis. nā tunc vendebatur res: ⁊ si vellet eā redimere ille qui vouebat dabat precium ⁊ quintam partem insuper: ⁊ sic habebat agrum suum. hic autem non dabatur aliqua redemptio. non enī erat ager huius vouentis: sed solum ipse compellebatur dare precium rei a tempore voti vsq̄ ad iubileum tanq̄ si immediate vt vouit res desineret esse sua ⁊ alius inciperet possidere: et denuo vendetur ei atq̄ daret precium illius. poterat autē hoc alio modo fieri. s. si iste ager habitus per votum imediate venderetur ⁊ emeret eum ipse qui vouerat vel aliquis alius: lex tamen determinauit priozem modū. s. q̄ ipse vouens teneret agrum: ⁊ redderet pecuniā quā valeret ager vsq̄ ad iubileum. ⁊ hoc vt non videretur ibi datum ius redimendi si vouēs tribueret agrum sacerdotibus ⁊ iterum emeret ab eis. (In iubileo autem reuertetur ad priozem dominum.) i. iste qui vouit agrum quē emerat ab alio non poterat tenere post iubileuz: nec etiā sacerdotes possidebunt postea illū agrum: quasi non fuerit redemptus a vouente. ⁊ hoc q⁊ non potest aliquis constituere ius in altero qō ipse non habet. sed iste vouens non habebat ius possidendi agrum vsq̄ in eternū: q⁊ non erat de possessione sua sed emerat: ideo non poterat transferre in eternū in ius sacerdotale. et iā q⁊ res inter alios acta alijs non preiudicat. sed iste habens agrum ex emptione fecit votum tradens agrum sacerdotibus. ⁊ hoc fuit sine assensu ⁊ mandato priozis ossi. ergo nihil debuit nocere istud votum illi: sz als ipse habituras erat rē suā in iubileo. ergo sic etiā nūc habebit. idem est si aliquis emisset agrum a sacerdotibus qui transisset in ius sacerdotum: q̄n iste tenebat̄ soluere p̄ciū agri: ⁊ postea in iubileo redibat ager ad sacerdotes: q⁊ ipsozum erat sicut supra dictum est. s. et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. (Qui vendiderat eum.) i. in iubileo redibit ad priozem dominuz qui vēdiderat: idem est si donauerat ⁊ donatarius agrum donatum vouerat domino redibit in iubileo ad ipsum donatorez vel ad beredes eius: q̄n sicut venditio non poterat fieri in eternū inter iudeos: ita nec poterat fieri donatio inuitis successozibus. ⁊ dato q⁊ donator semp eā tenere vellet: tamen beredes sui habebant ius repetendi vt declaratū fuit. ō. 25. c. (Et habuerat i sor

De vouente agruz ad se nō attinētem.

Quō ager q̄ nō redimebat ptiebat i iubileo ad sacdotes si eēt data p̄ votū ⁊ qualit̄ ¶Rñsio

Quid sit bēre agrū ō possessione maioz.

Uēditio si potat fieri i eternū inter iudeos.

tem possessionis sue.) i. redibit ad illū oīm de cui⁹ sorte ⁊ possessione fuit ille ager. s. q̄ ille habuit per hereditatē ⁊ hoc a maioribus suis. nā solis his fiebat redditio possessionū in iubileo. ⁊ ponit hoc ad tollendū dubiū. s. cui reddendus esset ager emptus in iubileo. nā cū dr hic q̄ vouens agrū non de possessiōe sua debebat eū reducere ad dīm q̄ vendiderat nō dr sic intelligi simpliciter. vt si ponat q̄ aliqs vendidit agrū q̄ erat de possessione maiorū suoꝝ: ⁊ emptor vendidit alteri: ⁊ alius alteri vsq; ad quattuor vel q̄nq; ⁊ hoc ante iubileū quintus aūt horum agrū illū vouit dño tenet dare preciū fm q̄ apparet in littera: ⁊ in iubileo dr redire ager ad dīm q̄ vendiderat: nō tñ dr redire ad immediatū venditorē. s. ad quartū: q⁹ iste nō habuit agrū illū de possessione sua sed emit. Nā si diceremus q̄ ad istū ager redire deberet eodē modo diceret q̄ deberet manere apud vltimū emptorē q̄ tenuit vsq; ad iubileū. nā nihil magis iuris habebat quartus emptor q̄ quintus cū neuter de possessione maiorum suorū agrū istū habuerit sed p emptionē. sic autē de tertio ⁊ scdo emptore dō̄m est quousq; veniat ad primū qui vendidit ⁊ nihil emit: q̄n iste habuit de possessione maior. nō erat ergo ager iste reducendus i iubileo ad aliquē de vēditorib⁹ nisi ad primū q̄ illū habuit ex paterna factione. ⁊ sic nō ē ver vniuersaliter q̄ q̄cunq; emeret aliquā rē imobilē deberet illā reducere in iubileū ad venditorē a quo immediate accepit: sed solū ad vēditorē q̄ accepit rē p successionē hereditariā. ¶ Sed adhuc nō ē vniuersaliter verū q̄ deberet reduci ad illū q̄ accepit ex successione hereditaria: q̄n alīq casus sunt in q̄bus nō redibat ager ad eū q̄ habuit iur hereditario. sicut si quis emisset agrū ⁊ moreret: filius eius succedebat sibi in agro illo sicut in oībus alijs rebus. si autē postea filius eius venderet alteri nō erat reducendus iste ager in iubileo ad eū quē iure hereditario accepit: sed ager redibat ad illū a quo pater huius emerat. ¶ Cā hui⁹ erat: q⁹ q̄ iste q̄ vēdidit iure hereditario tñ nō suscepit iure hereditario sed p emptionē. sicut igitur si pr hui⁹ supuiueret in iubileo rediret ager ille ad alterū a quo primo acceptus ē ⁊ nō ad ipsū. ita cū mortuus sit ⁊ filius ei⁹ ei⁹ successit nō dr redire ad ipsum ager: q⁹ filius ex eo q̄ heres patris solū succedit iure paterno. nec potuit pr p testamētū ꝓstituere in eo ius q̄ ipse nō habebat. ⁊ si iste p hereditatē habuit agrū illū: nō simpliciter habuit agrū in hereditario sed solū titulū emptionis hereditarie suscepit. ⁊ q⁹ titulus emptionis nō sufficiebat ad hoc q̄ emptor postea vendens faceret rē ad se redire in iubileo. ergo nec titulus emptiōis habit⁹ in hereditario sufficit ad hoc. ¶ Erit ergo regula generalis q̄ ager vel domus si vendant debēt redire in iubileo nō ad quēlibet venditorē: sed ad eū q̄ habuit ℔ iure hereditario: ⁊ nō ad quēlibet habentē iure hereditario sz solū ad eū q̄ hz hoc in sorte hereditatis sue. s. q̄ iste ager a principio distributionis sortiū prouenit huic familie ⁊ tribui: ⁊ domui. ⁊ significat lr̄a cū dicit. ⁊ habuerat in sorte possessiōis sue. i. q̄ ager reducet ad illū in cuius sorte a principio fuit. ⁊ iō si essent viginti venditores ⁊ emptores intermedij solū reduceret res vendita ad primū venditorē cui pertinebat res ⁊ distributiones sortiū in iubileo. (Dis estimatio siclo scūarij ponderabitur.) Dic ponit regula generalis q̄ tollit dubiū in oībus supioribus. nā sepe dicebat de siclis q̄ dandi erant in votorū redēptione: ⁊ primogenitorū: ⁊ in multis alijs estimationib⁹. ⁊ q⁹ erant duo sicli. s. siclus sanctuarij ⁊ siclus vulgaris esset dubium de quo intelligeret. ¶ Rñdendū est q̄ intelligitur de siclo sanctuarij. ⁊ hoc verū ē de estimationibus q̄ fiebāt p ipso sanctuario: vel sacerdotibus. sed nō de oibus estimationibus simpliciter. nā estimationes q̄ fiebant in vsu vulgariū nō fiebāt p siclū sanctuarij sed p siclū vulgarē: aliogn nō esset aliquis siclus vulgaris cū non fieret estimatio p ipsum. sed hoc falsum est. volebat ergo de⁹ q̄ cū scūariū haberet spāles sicl̄os p ipsos oīs estimatio ptinens ad scūariū fieret. vulgares aūt poterāt estimare p quēcūq; siclū vellēt. ⁊ nō dr hic mensurabit vel cōputabitur sz pōderabit q̄ magis ptineat ad monetā cōputare q̄ pōderare: ℔ tñ ponit q⁹ siclus erat moneta magni valoris ⁊ ō argēto vt pz hic i lr̄a. similes aūt monete habēt valorē suū p determinatā figurā: ⁊ certā quātitatē pōderis. monete autē minoris valoris q̄ sunt de min⁹ appciatis metallis ꝓsistūt solū i figura: ⁊ nō curat de pōdere. iō de moneta auri ⁊ argēti meli⁹ dr q̄ pōderabit q̄ mēsurabit vel cōputabit. ō alijs aūt monetis ēdr dr. (Sicl⁹ vigiti obolos hz.) Dic ponit ōtermiata quātitas siclī scūarij. ⁊ dr q̄ hz vigiti obolos. mensurat āt quātitas siclī p obolos: q⁹ obolus ē minutissima mōeta. ⁊ q⁹ hic ponit mensura: ⁊ mēsura ē aliqd ōtermiatiuū quātitatis p certitudinē: dr q̄ illō q̄ magis ōterminat sit magis ꝓprie mēsura. sz minima magis determināt q̄ maiora: iō minima erūt mēsura oīm maiorū. sic dicitur in q̄rto phys. ⁊ in decimo metaphy. q̄ minimū in quolibet genere est mensura omnium que sunt i illo genere. in monetis ergo sic erit q̄ minores monete sunt mensure maiorum: ⁊ minima moneta simpliciter est mensura omnium: ⁊ ipsa a nullo mensurabitur. sed sic est de obolo quod erat inter iudeos minima monetarum. ergo per ipsum omnia debebant mensurari, ⁊ sic mensurant hic sicli.

¶ Primogenita que ad deū pertinent nemo sanctificare poterit ⁊ vouere: siue bos siue ouis fuerit: domini sunt. Qō si immundum est animal redimet qui obtulit iuxta estimationem suam: et addet quintam partem precij. Si redimere noluerit: vendetur alteri quantumcunq; fuerit ante estimatum. Omne qō domino consecratur siue homo fuerit siue animal: siue ager: non ✝ veniet nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum: sanctum sanctorum erit domino. Et omnis cōsecratio que offertur ab homine non redimetur: sed morte morietur.

Exo.30. b. Nu.3.g. Eze.45. o.

Alīs ✝ vēdetur.

Primogenita que ad deū pertinent. Dic tollitur vnum dubium: quoniam dicebat supra q̄ tam animalia munda q̄ immunda poterant dño vouerī. dubitaret ergo aliquis de primogenitis an possint vouerī. ⁊ rñdet q⁹ non. ¶ Dicitur hic q̄ primogenita ptinent ad deū. si. n. accipiatur pertinere ad deū large: nō solū pertinent primogenita sz ēt oia alia quecunq; nascunt: q̄n per eius voluntatem sunt ⁊ ꝑseruant. sed dicūtur ptinere primogenita specialiter ad deū: q⁹ nō solū iure diuino inquātū ipse ē supcellēs sz ēt iure humano ad eū ista pertinebant. deus. n. liberauit israelitas primogenitos a morte: angelus aūt dñi transibat in egyptū per domos oīm egyptiorū percutiens oia primogenita ab boue vsq; ad pecus: domos tñ israelitarū nō fuit ingressus: q⁹ deus nō pmittebat eū igredi vt patet Exo. 12. c. ergo fm ius gentiū isti efficiebant serui dei q⁹ ipse illos a morte liberauit. velut si quispiā eruat alterū a seruitute vel ō manibus hostiū efficietur ille seruus eius. voluit ergo ds pp hoc vt primogeniti israelitarū eēnt serui eius ⁊ redimerentur tanq̄ veri serui vt pz Exo. 13. et. 34. c. ⁊ quantū ad hoc dicebant pertinere ad deū. (Nemo scificare potit nec vouere.) i. nemo poterit vouere primogēita. accipiēt hic scificare ⁊ vouere p eodē: ⁊ idē actus sunt materialiter tanq̄ superius ⁊ inferius sz nō cōuertunt: q⁹ oē qō vouet scificat: sz nō oē qō sāctificat vouet. fiebāt āt ista simul q̄n vouere est aliqd deo spōdere: scificare est aliqd deo applicare. in hoc tñ q⁹ aliqd vouebat applicabat deo cū p votū trāseat ꝓprietas rei ad alterum: sicut p donationē vel venditionē. ¶ Causa aūt q̄re primogenita nō possunt vouerī est: q⁹ id qō ex vna cā ē meum ex alia causa meū effici nō pōt nisi desierit esse meū vt pz extra de fide instru. in. c. inter dilectos. sz primogenita ad deū pertinebant vt dicit in littera. ergo non poterāt effici sua ex altera cā donec desinerent eē sua. sed nō desinebant eē sua. ergo nō poterant vouerī. Itē cā huius est: q⁹ votū dicitur esse spōtanea p missio facta deo ō bis ad que ex aliqua causa obligati non sumus. cum vero quis obligatus est ad aliquid siue fm nām siue ex altera causa non potest vouere illud. sicut nemo potest vouere non colere deos alienos nec potest vouere observare decem precepta: q̄n ista ex nā insunt. ⁊ dato q⁹ aliquis dicat ego voueo non colere deos alienos vel observare. 10. precepta non ē votū: in hoc tamē magis obligatus erit si als sic vouerit q̄ si solū ex natura obliget. naz hz in seipso votū nō fit: tñ quātum ad eū aliqō genus obligationis eēt habet: ideo si fecerit ꝫ hoc magis peccat q̄ qui nullū tale votū emisit. de primogenitis autē sic erat q⁹ reddere primogenita deo erat obligatio in iudeis ex lege. ergo nō poterat quicq̄ eorū hoc vouere. ¶ Sed contra ℔ arguit q⁹ primogenita possunt vouerī. nā si als esset primogenitus ⁊ post mensē darent pro eo q̄nq; siclī: poterāt se postea dño vouerī sicut ceteri vouebant ⁊ soluent p eis precium qō p alijs. Ad hoc rñdebit q⁹ verū ē q⁹ primogenita q̄ ad deū pertinent

Qō. 65. A Qr primogēita nō poterant vouerī.

Argū.5

Regula generalis de agris ⁊ domibus.

An oīs estimatio fierz siclo sanctuarij. Rñsio.

Determiata q̄titas siclī scūarij.

tinent non possunt voueri deo inquantū ad eū ptinent: sed cuz desinunt ad eū ptinere bene possunt voueri. nā Iz id qō meum est ex vna causa nō pōt effici meū ex altera quādiu meum est. si tñ desierit esse meū poterit iterum esse meuz ex altera causa. vt si habuero agrū ex iure hereditario z vendidero desinit eē meus ager potero aūt iterū habere emendo illū. sic autē erat ō primogenitis. ipsa namq; pertinebant ad deū quouscq; redimerētur: tūc autē desinebant obligari. cū vero redēpta essent: qz nō pertinebant ad deū poterant iterū obligari. Dicunt tñ q; siquis voueret pmogenitū suū deo anteq; redimeretur solū soluebantur quinq; sicli tā pro voto q̄ p obligatione. nā cuz aliquis ab vno mense vsq; ad quinq; annos vouerek ono debantur p eo quinq; sicli vt pz in lr̄a. si aūt primogenit⁹ sine voto redimi deberet debantur quinq; sicli vt pz Nu. 3. c. et. 18. dicunt tñ q; tā p voto q̄ pro redemptione debantur solū quinq; sicli. sed hoc falsissimū ē: qm̄ si voueak puer primogenitus nondū redēptus debantur p eo decē sicli. s. quinq; qa erat primogenitus z gnq; pp redemptionē voti. cū vero dicunt q; solū debantur quinq; p ambobus presupponunt q; votū nullius obligationis fuit. nā si alicuius obligationis fuit cū vna non tollat per alteram erit iste obligatus ad redemptionē p primogenitura z ad redēptionē pro voto. ergo soluet. 10. sicl̄os. si autem dicunt q; votū non tenet qz iste primogenitus nondum est redemptus falsum est. nā samuel erat primogēitus anne vt pz. 1. Re. c. 1. z ipsa vouit eū ono anteq; nascerek z votū tenuit: qm̄ sicut ipsa vouit ita samuel compleuit manens tota vita sua cozā ono. ergo votum de primogenitis ēt anteq; redimank tenet. ¶ Sed adhuc dicere poterit quis q; in samuele erat aliqd speciale: qm̄ ipse erat ō leuitis: z primogeniti leuitarū nō redimebank ono qz ipsi erāt astricti ad seruiendū p filijs israel: sed solū aliozū israelitarum primogeniti redimebant vt pz Nu. 3. c. ideo bene poterat vouere: qz non erat in eo alia obligatio. primogeniti autē aliozum israelitarum nō se habebant sic qm̄ debebant redimi: ergo non poterant voueri. Respondendum est hoc nō sufficere. nā si redemptio p voto z p primogenitura essent duo incompossibilia vnū excluderet alterū. sed ipsa nō sunt incōpossibilia: ergo vtrū qz poterit simul solui scz vt darentur quinq; sicli p redemptione primogeniture z alij gnq; p solutiōe voti. Itē erat similitudo inter ea q̄ dicebank de samuele. nā sicut in primogenitis si vouerenk anteq; redimerenk erat duplex obligatio scz redemptionis votiue z primogeniture: ita in samuele erant due obligationes scz vna qua obligabak ad seruiendū ono inquātū leuita: z ista erat similis obligationi quā habebant primogeniti ad hoc q; redimerenk. nā leuite accipiebant ad seruiendū ono loco oim primogenitozū filiozum israel vt pz Nu. c. 4. erat preter hoc alia obligatio scz votiua q̄ mater sua vouerat vt maneret cozā ono in eternū. z ista obligatio addebat aliqd ad precedentē. nā p primā obligabank leuite ad ministrandū cozaz ono sz nō omni tpe sz p sortes suas z vices: iō pauca tempora erāt in anno quibus glibet leuita ministraret cozā ono. sic pz. 1. Parali. a princi. c. 23. vsq; ad. 27. votū aūt qō fecerat mater samuel de ipso obligabat eū ad hoc q; in eternū ministraret cozā domino nō recedens inde aliquibus temporib⁹ anni vt pz. 1. Re. c. 1. 2. 3. ¶ Et si aliqs dicat q; samuel nō erat obligatus ad votū qō mr̄ sua fecerat de ipso: sed solū implebat gratis. Rñden dū ē esse falsum. aliqua. n. obligatio innascebat ex illo voto de quo magis dz. 1. Re. c. 2. z sic semp erant due obligatiōes. sed adhuc dato q; samuel nō fuerat obligatus ex voto matris sue tñ poterat hoc patere in alijs leuitis q; erant viri etatis perfecte: z preter ministeriū qō gerere deberent certis tpibus anni cozā ono poterāt se obligare voto ad semp manendū cozā ono: vel poterant hoc facere sine voto vt pz Deute. 18. c. ergo poterant eē due obligationes in aliquo scz vna tāq; ex oditiōe pmogeniture z alia tanq; ex voto. ¶ Nec obstat siquis dicat i leuitis nulla solui pecūia tā p obligatōe qua habebāt loco primogenitozū israelitarum q̄ p obligatione votiua. in israelitis autē soluebak pecūia p vtroq; nā magis difficilia sūt vota z obligatiōes leuitarū in qbus nō soluik pecunia q̄ vota israelitaruz q̄ redimunk pecunia. si ergo sunt cōpatibiles iste due obligatiōes in leuitis: multo magis erunt cōpatibiles in israelitis. ¶ Itē si aliqs obiciat q; id qō ex vna cā meū ē ex altera meū effici nō pōt nisi ō fierit eē meū: z tñ primogeniti israelitarū erāt ipsius dei: qz ptinebant ad eū sic dicit littera: z ista obligatio nunq; tollebak quousq; redimerenk ergo nō erant redēpti nō poterāt effici ex altera causa ipsius dei: qz nondū desierant eē eius. Rñdendū est q; si aliq̄ res totaliter pertineat ad aliquē ita q; nihil sit i ea qō nō ptineat ad illū: oū ista fuerit eius ex vna cā nō poterit effici ex altera cā nisi desierit eē illius. si tñ aliqua res ptineat ad aliquē p medietate vel p tertia parte z hoc ex vna cā: bñ poterit illa res effici ex altera cā eiusdē ēt si nō desierit eē sua. ita erat de primogenitis: qm̄ nō simpliciter debebant deo: sed solum quantū ad aliquid. nā debebant p eis gnq; sicli z soluebant. totū ergo ius dei sup primogenitos erat ad quinq; siclos: z tñ in quolibet primogenito poterāt adhuc fieri maiores obligatiōes preter quinq; siclos. ergo cū obligatione q̄ erat ex cā primogeniture poterat eē alia obligatio ex cā voti z ambo simul essent ad decē siclos. in leuitis autē huiusmodi erat: qm̄ ipsi obligabāt ad ministrandū cozā deo glibet certis tēpozibus anni. si āt ista obligatio esset ad manendū oi tpe cozā ono iā ex hac parte nō se poterat magis obligare leuita. sed qz solū erat ad quedā tpa anni poterat se obligare ad manēdū semp. z sic id quod erat ipsius dei ex vna cā efficiebat eius ex altera: qz ex neutra ipsarum ad ipsuz totaliter pertinebat. Dicendū ē igit̄ q; ista p positio solū intelligit̄ de primogenitis pecozū que erant imolaticia scz de boue z oue z capra: nemo. n. illa vouere poterat. ratio diuersitatis in his est: qz homo primogenitus nō pertinebat totaliter ad deū: iō preter primogenitura adhuc poterat voueri. sed primogenita imolaticia totaliter ptinebant ad deū qz debebant imolari z in eis nihil vltra erat q̄ vt possent imolari. iō non poterant postea voueri: qz votū eozū erat ad imolationē. Ad hoc ōm est sm quosdā q; q̄ primogenita in pecozibus ptinerent ad deū: z tñ possent voueri: qz p obligatiōe quā habebant ex eo q; erant primogenita poterāt imolari: z p obligatione quā haberent ex voto poterant p eis pecunie dari. Rñdendū est hoc nō posse stare pp duo. Primo qz primogēita pecozū debebāt imolari z nō poterant redimi p pecunia vt patet Nu. 18. c. ēt si vouerenk animalia quecūq; imolaticia nō poterant redimi nec cōmutari sz imolari. impossibile tñ erat q; aliquid bis imolarek. ergo impossibile erat obligari primogenita in pecozibus tanq; primogenita z ex voto scō: qm̄ dato q; reciperek redemptio in voto animaliū imolatoziū: tñ non poterat voueri primogenitū. nā p obligatione prima debebat imolari: z tunc ēt si pro scō redimi deberet non poterat: qm̄ tunc aliqd aial bruti vel homo redimi dz qm̄ deberet transire i ius sacerdotū z datis pecunijs nō transit. sed id qō mortuū est nō pōt liberari de manu sacerdotū nec alicuius alterius: qz iā non est ens: ergo nō poterat redimi. z sic quocunq; modo dato sz si ue primogenita immolarenk p voto: siue possent redimi pecunia nō possent voueri ono: qz solū ipsa sufficiebāt ad soluendū vnā de istis obligationibus. q̄ aūt littera intelligak de bis primogenitis z nō de boibus apparet ex lr̄a: qm̄ dicit. primogenita q̄ ad deū pertinēt nemo vouere nec sanctificare poterit: siue bos siue ouis fuerint etenim oīa sunt. ecce qualiter intelligendū ē de boue z oue z consequenter de capra: qz vnū ē de oibus iudiciū. de boibus āt nihil exprimit. (Siue bos siue ouis fuerit.) idest de quocūq; gñe pecozū imolaticiozū fuerint primogenita nō poterunt voueri. ¶ Queret aliqs quare ponunt hic bos z ouis. rñdek q; ideo fit: qz solū bos z ouis z capra que p ipsa intelligit sunt aialia imolaticia. alia aūt nō poterāt afferri ad imolandū. ista tñ regula solū tenet in animalibus immolaticijs: qz cū obligank ono totaliter ex vna cā nō possunt obligari ex alia z sic non vouebant. de primogenitis aūt q̄ non sunt immolaticia secus est: qz ipsa nec immolabantur ono nec redimebank: iō poterant voueri cum ex nulla alia causa essent obligata. fiebat autem redemptio ipsozum quando vouebantur q; adducerentur ante sacerdotem z estimarentur: z si vouens vellet redimere illa debat totum precium z superaddebat quintā partem. si vero alius: dabat precium constitutuz a sacerdote vt patet supra. (Etenim domini sunt.) i. ista primogenita animalium immolaticiozum non poterunt voueri quia oīa sunt. i. ad deuz sunt pertinentia totaliter: z qō ex vna causa meū totaliter est: non potest effici meum ex altera causa. (Q; si immundum est animal redimet qui obtulit.) Ista littera dupliciter intelligitur. nam sm quosdam intelligitur de animalibus immundis que aliquis voueret sicut supra dicebatur q; si vellet redimere superadderet quintam partem. Et dicit rab. salo. q; non intelligitur hoc de animalibus immundis sm naturam vel propter speciem vetitam sicut de equo z asino: sed. solum de animalibus immundis ex accidenti. vt qz aliqua macula in eis fuit vel fractio aut amputatio alicuius partis vel contactus rei immunde: que omnia faciebant animal esse immundum vt patet. ō. z 2. c. Sed si intelligatur de animalibus per votum tradi

Replica.

Solutio

Solutio tacite obiectōis.

Alia obiectio.

Resolutio questiōis.

Opi. quorundam.

Improbō.

Opi. ra. sa.

tis non solū intelligetur de animalibus que sunt immunda fm accidens: sed etiam de animalibus que sunt fm speciem immūda vt supra declaratum fuit. alioquin daretur q animalia non immolaticia non possent vouerī qō irrationabile est: cū alie res que nō sunt imolaticie vouerī possint vt pz de domo ⁊ ō agro. hic tamen dubium est de animali isto immundo an debeat intelligi de primogenitis vel de alijs animalibus. satis enim videbatur conuenienter intelligendum esse de primogenitis quando erant immunda ex eo q hic dictum fuerat de primogenitis non vouendis nec sanctificandis: ⁊ intelligebatur in casu quo erant immunda. hic conuenienter debebat dari regula de primogenitis si aliquando essent immunda. sed tamen videtur esse difficultas: qz dicitur infra q iste qui offert redimet ⁊ addet quintam partem: sed non videbatur aliqua ratio quare hoc facere deberet soluēs primogenita. Ideo quidam dicent q nō intelligatur hoc de primogenitis redimendis: sed solum de animalibus immundis quando vouebantur quia tunc vendebantur: ⁊ si vellet redimere ille qui vouerat dabat quintam partez super estimationem. sic enim supra positum est. Sed iste sensus non videtur multum conueniens. primo quia nihil ad propositum q hic diceretur de animalibus immundis quādo vouebantur quid in eis fieri deberet: cum supra dictum fuerit immediate de primogenitis non vouendis. Etiam quia ista littera videtur dependere a littera immediate: qz supra dicebat q primogenita que ad deum pertinent nemo poterit sanctificare ⁊ vouere. hic subiungitur q si immundum est animal redimet qui obtulit. ⁊ sic videt dependere et sententia immediata. ergo de primogenitis intelligitur. Item supra dictū fuerat in littera de voto animalium immundorum quid agendum esset i eo. ergo frustra erat hic reiterare. conueniētius ergo dōm est q intelligatur hoc de primogenitis. nā illa aut sunt munda aut immunda ⁊ hoc respectu immolationis. si enim munda sunt totaliter ad deum pertinent ⁊ debent immolari sicut patet in superioribus. si autem immunda sint datur hic regula: ⁊ possunt esse dupliciter immunda scilicet fm speciē vel fm accidens. fm speciem dicuntur immunda omnia animalia preter bouem ⁊ ouē ⁊ capram: ⁊ hoc quantum ad immolationes. ⁊ sic deberet intelligi istud subsequens de omnibus animalibus preter bouē ⁊ ouem ⁊ capram. sed in illis non redimunt primogenita q̄ videtur Nume. 18. c. iuberi q omnia primogenita immundorum animalium redimantur de quo ibi magis declarabitur. sed solum inter animalia immunda iussum est redimi primogenitum asini de quo habet Exo. c. 13. Sed adhuc nō potest intelligi istud de primogenito asini: quoniam non redimebatur eo modo qui hic habetur: sed iubebatur vt mutaret pro eo ouis alioquin occidebat vt pz Exo. 13. c. Dicēdū igitur q intelligitur ista regula de animalibus immundis per accidens scilicet si aliquando essent aliqua primogenita bouū ouium ⁊ caprarum immunda per accidens sc̄z amputatis auribus ⁊ cauda vel alijs membris aut fracta aliqua parte corporis: ⁊ sic de alijs immunditijs que habentur. ō. 22. c. tūc debebat fieri id qō hic dicit. ¶ Et q̄ supra obijciebatur nō debere hoc intelligi de primogenitis quia nō videbat rationabile quomodo in eis adderet soluens quintā partem supra estimationem. Respondendum est q non est inconueniens: q̄n idem fiebat supra in animalibus immundis que non erant primogenita quando vouerentur: potissime qz hic ponitur in libertate ipsorum soluentium primogenita an ipsi velint redimere primogenita supaddita quinta parte vel permitterent alijs emenda. volenti tamen non videtur fieri iniuria nec damnum. conuenienter ergo de his intelligetur. (Qz si immundus est animal.) scilicet qō debet dari in primogenitum. ⁊ dicitur immundum fm accidens scilicet ex aliqua macula speciali que non sit fm speciem sed euenerit accidentaliter. ē solum in bobus ouibus ⁊ capris. (Redimet qui obtulit.) Dicitur redimere: qz non erat istud animal conueniens immolationi. nam si fuisset conueniens non poterat iubere sacerdos vt redimeretur: quoniam hoc vetuit dominus Nume. 18. c. cū dicitur. primogenita autem bouis ⁊ ouis ⁊ capre non facietis redimi qz sanctificata sunt: sanguinem tm eorum fundes super altare ⁊c. ⁊ sic pro animalibus primogenitis que poterant immolari vetita erat redemptio. sed qz ista ō quibus hic dicitur erāt immunda per accidens: non proficiebant ad aliquid nisi redimerentur: ideo iubet q redimantur. ⁊ quando dicitur hic redimet qui obtulit non ponitur tanq̄ preceptum necessitans: quia tunc semper ille qui offerebat huiusmodi primogenita teneretur ea redimere. sed falsum est. quia infra dicitur. q si voluerit ille qui obtulit dabit estimationem ⁊ quintam partem. si autez noluerit alius emet. ergo non compellebatur sed solum dabatur sibi ius emendi. (Iuxta estimationem.) Dicitur hoc: qz sacerdos debebat appreciari illud animal immundum: et qui eum emeret tenebatur dare illam estimationem. ⁊ dicitur iuxta estimationem suam idest iuxta estimationē quā habet animal impositam per sacerdotem. (Et addet quintam partem precij.) i. si redimeret primogenitum ille qui obtulit dabit quintam partem super valorem quem sacerdos estimauerat. causa autez huius non potest assignari eo modo quo supra assignabatur de domo ⁊ agro: quoniam redimente domino huiusmodi res auferebatur totum ius sacerdotibus. si autem redimeret quisquā alius non auferebatur totum sed redibat in iubileo vt patet. ō. in littera. magis ergo dare debebat vouens si redimeret q̄ qsquā alius. hic autem nihil tale est: qz in rebus mobilibus vendētes non gaudebant beneficio iubilei: sed quicunq̄ emisset retinebat sibi rem in eternum. ⁊ sic nihil magis perdebant sacerdotes de iure suo si offerentes redimerent primogenita q̄ si quicunq̄ alij emerent. non poterat ergo sumi causa ex hac parte quare primogeniti redempti ab offerentibus plus valerent respectu eorum q̄ aliorum. Sed dicendum est q hoc fiebat vt oblatio esset magis libera. nā si possent redimere offerētes equali precio cum alijs haberent oculum ad redimendum. cum vero quinta pars additur non ita inclinantur ad redemptionem: ⁊ sunt magis accepte iste oationes. (Si redimere noluerit vendetur alteri.) i. si ille qui obtulit rem ⁊ cui competit ius redimendi noluerit redimere vendetur illud animal alijs: ⁊ cogebantur sacerdotes vendere: quāq̄ non consistat hic causa q̄ supra ponebatur de venditione domorum ⁊ agrorum habitorum per votum: solum tamen preceptum cogebat. (Quantocū q̄ fuerit estimatum.) i. venditio quando fuerit facta alteri q̄ offerenti non fiet per additionem quinte partis sed solum vēdetur res tantum quantum fuerit estimata: scilicet p sacerdotem: nec oportebat q aliquis de popularibus tentaret diminuere precium constitutum a sacerdotibus sicut emptoribus ⁊ vēditoribus accidit. nam hic non constituebatur precium per ipsum ementem sed per sacerdotem vendentem: qz deus sic iusserat. ⁊ tamen non gravabantur in hoc populares: qz sacerdotes non constituebant precium nisi inter malum ⁊ bonum idest inter modicum ⁊ multum vt supra dictum est. immo si ipsi emētes constituerent precium valde gravarentur sacerdotes q cogebantur vendere res illas: ⁊ cogerentur etiam dare pro precio qō alij vellēt. (Omne qō domino consecratur siue fuerit homo siue animal siue ager nō vendetur nec redimi poterit.) Dic ponitur regula generalis de his que domino consecrantur q nūquā poterant vendi nec aliquis habebat ius redimendi illa qz solum pertinebant ad dominum. ⁊ hoc siue esset homo siue animalia bruta siue possessiones quecūq. (Omne qō domino cōsecratur.) Cōsecrari est diuino cultui applicari. res autem que diuino cultui applicantur postea in profanos vsus redire non debent. Sciendum q vbi ponitur apud nos consecrari in hebreo ponitur. (Herem.) qō significat destructionem. ⁊ est sensus omne qō domino destruitur: ⁊ satis cōuenit hoc rebus cōsecratis: quoniam quantum ad offerentes destruuntur cuz nō debent redire vsus eorum. vtrumq̄ enim simul fit in consecratione scilicet applicatio ⁊ destructio. considerando eni respectu dei ē applicatio. considerando respectu offerentis fit destructio q̄ est abdicatio. Primuz significatur per dictionē hebraicā que est. (Herem.) scilicet destrui. alterum vero per latinam scilicet consecrari. (Siue homo fuerit siue animal siue ager.) Ponitur hic diuisio inter hominem ⁊ animal tanq̄ ista sint distincta ⁊ connumerabilia. sed nunq̄ connumerantur superius contra inferius vel inferius contra superius accipiendo proprie ⁊ sic est hic. sed solum accipitur hic animal pro bruto. ⁊ sic distingnitur contra hominem.

¶ An sit verū q quicquid domino consecrabatur amplius vendi non poterat nec redimi. Qō.67.

Dicitur autem q quicquid consecratur siue sit homo siue ager siue animal non redimetur nec vendi poterit. Sed hoc videbitur falsum alicui: quoniam si homines vouent se redimuntur vt patet. ō. vbi datur regula quantum ad redemptionem in omnibus etatibus. ⁊ tamen isti qui vouentur dicuntur consecrari. idem patet de primogenitis: q̄n primogeniti domino offeruntur ⁊ redimuntur ⁊ erant sibi consecrata. Itē pz hoc esse falsum de animalibus. naz si aliquis vouerit ⁊ consecrauerit aliq̄ animal qō immundum est: redimiē

ab ipso

B Opi. alioz. Improbō. Opi. auct. C Ad rōnē ō qua supra. Nota litterā bream. A

ab ipso vouente vel emitur ab aliquo alio. Idē patet ō animalibus immundis q̄ erant primogenita.nā hec redimebantur vt patet immediate.s. Idē ēt de agris arguitur.nā non solū si vouerē aliquis ager vel domus non poterat redimi:sed etiā iubebaf̄ q̄ redimeretur vt patet in littera.ergo non stat ista littera quantum ad aliquam particulam. ¶ Respondendum est q̄ consecrari accipitur dupliciter.vno modo large,p quacūq; applicatione rei ad deum.z isto modo omnia que vouētur vel offeruntur quomodocunq; dicuntur consecrari.alio modo dicitur proprie consecrari.i.applicari aliquid ad cultum dei totaliter:ita q̄ vsus illius rei sit immediate aliquis actus cultus diuini:z sic ea que immolantur domino dicuntur esse consecrata z vestes sacerdotales atq; omnia que erant in sanctuario dicebantur hic consecrata:q̄ actus eorum solum diuinus cultus:z nunquā applicabantur ad aliqō aliud ministerium.nunc vero quando accipitur hic consecrari non accipitur primo modo.s. p quacūq; applicatione ad deū sz,p scōa vel saltem pro aliqua applicatione multum firma.ideo accipiendo primo modo: ea que consecrata sunt possunt redimi z vendi.accipiendo autem scōo modo nequaquā.littera aūt ista intelligitur de consecratis scōo modo:ideo illa non venduntur.Et quādo arguebatur de hominibus qui vonentur q̄ illi redimuntur.Respondendum q̄ illud votum non facit magnam applicationem ad deū ideo non est consecratio scōo modo dicta:sed primo.z sic poterunt redimi.Qñ scōo arguitur de primogenitis qui offerebātur domino z redimebantur quinq; siclis.Respondendum est q̄ ibi non erat consecratio simpliciter:sed quedaz applicatio que vocatur sanctificatio.z sic dicitur sepissime in his libris moysi.sanctifica mihi omne primogenitum.ideo quando soluebanf̄ quinq; sicli quos iubebat dominus solui pro quolibet primogenito liberabantur primogeniti ita vt iam non pertinerent ad deum. de primogenitis aūt leuitarum immo de omnibus leuitis non erat sic:sed simpliciter pertinebant ad deum z erant consecrati vt ministrarent ſm varia genera ministeriorum suorum: ideo isti nullo modo poterant redimi vt non ministrarent domino q̄libet pro se vellent dare pecuniā quā dabant primogeniti israelitarum z multam aliā insuper:quia istud competebat eis quasi ex ordine.qō aūt ex ordine venit non est redemptibile:sicut si aliquis presbyter factus est:ēt si multa daret non soluitur quin esset presbyter.leuite erant igitur homines proprie consecrati domino z non poterant redimi vel vendi:sed alij primogeniti israelitarum vel omnes alij qui se vouebāt domino nō erāt simpliciter consecrati sed solum pertinebāt ad deum large:q̄ntum ad obligationem soluendi pecuniam taxataz a lege. ¶ Ad alterum argumentū de animalibus immundis que vouebanf̄. Respondetur q̄ illa nō cōsecrabantur.i.non transibant ad aliquem actum cultus diuini immediate.sed solū consecrabantur in eo que sibi erant obligata:scilicet q̄ valor eorum pertineret ad sacerdotes:sed postea transibant in vsus humanos aliorum ementiuz. Eodem modo responderi debet ad argumentum de primogenitis immundis:qñ quāq; omnia primogenita pertinerent ad deum in animalibus que ſm speciem poterant immolari:tamen si aliquod aliud esset immundum inter hec non habebat talem obligationem ex eo q̄ erat ineptum ad immolandum:sed pertinebat ad deum quantum ad hoc q̄ soluebaf̄ precium pro illa.ideo q̄libet cōsecratum esset redimi poterat. ¶ Ad alterum argumentū de agris consecratis. Respondendum ē q̄ agri dupliciter dicebantur consecrari.vno modo dicebantur consecrari in eo q̄ ius eorum pertinebat ad sacerdotes propter votum popularium.z isto modo bene poterat vendi immō iubebatur vēdi:z si ille qui vouisset redimeret agrum iam nullo modo ille ager erat consecratus nec pertinebat ad ius sacerdotum.si autem non redimeretur a vouēte sed aliquo alio incipiebat ager proprie pertinere ad sacerdotes:quia erat totaliter sui iuris z nunquā redibat ad eum qui vouerat.z hoc modo accipitur consecratum supra scilicet:omnis possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. ¶ Sed adhuc arguetur in hoc q̄ ager proprie consecratus vendebatur.nam etiam si non redimeret vouens emebat alius:z etiam veniente iubileo quādo redibat ager ad sacerdotes iterum cogebantur vendere et postea in alio iubileo z in omnibus sequentibus ita q̄ nunq; maneret possessio consecrata apud sacerdotes sed semper esset vendita vtō.declaratum est. Respondetur q̄ ager proprie consecratus z domus semper vendebantur:tamen nō prohibetur hic ista venditio:sed solum illa per quā transit res simpliciter i emptorem sine temporis prefinitione.z hoc pertinet ad ius redimendi z hoc negauit littera cum dixit.non vendetur nec redimi poterit.i.postq̄ ager fuerit consecratus non vendetur tali modo quo possit redimi.sed vendetur aliquibus non attribuendo sibi aliquod ius sempiternum in agro.sed tribuendo tanquā colonis temporalibus.z sic dicebatur ista res non vendi: qz non vendebatur taliter vt possit transire proprietas eius in ementem sine temporis prefinitione:sed solum vsq; ad iubileum. Ad horum autem euidentiam considerandum est q̄ rerum que vouebantur erant quedam animate z quedam non.si non essent animate aut erant mobiles aut immobiles.si essent mobiles vt aurum z argentum z quecunq; metalla z sericū z byacinthus z similia que poterant transire ad ministeriuz dei transibant simpliciter z consecrabantur deo:z nunquā redibant in vsus humanos:sicut patet de auro z argento z ceteris que obtulerunt filij israel ad faciendum tabernaculum.nam illa nunquam redierunt in vsus humanos sed ad ministerium tabernaculi.sic patet Exo.25.et.35.c.z hoc modo aurum z argentū z omnia metalla que capta sunt in ciuitate hiericō consecrata sunt domino vt manerent in thesauris eius vt patet Josue.6.c.scilicet.q̄quid autem auri z argenti z vasorum eneorum ac ferri fuerit domino consecretur repositum in thesauris eius.z idem fuit in bello qō habuerunt israelite contra madianitas: qz omne aurum z argentum oblatuz est domino vt p; Nume.31.c.Si autem erant res mobiles scilicet supellectilia z vestes z coopertoria z generaliter omnia mobilia inanimata que nō poterant transire ad vsus tabernaculi vendebantur:z pecunia erat pro ipso tabernaculo si esset res gratis oblata pro ipso sanctuario.Uel transibat in vsus sacerdotum si esset tradituz per votum:quoniam omnia vota simpliciter facta pertinebāt ad sacerdotes vt patet Nume.18.c.Si autem res illa immobilis que vouebatur vel quomodocunq; consecrabaf̄ sicut ager z domus vel vinea:aut erat de paterna successione.i.de distributione sortis ipsius offerētis:aut non.si non esset de distributione sortis sed vouens aut progenitores sui emissent illam rem z postea iste voueret:non poterat illa res simpliciter consecrari:qz hoc fieret cum preiudicio venditorum: sed solum applicabatur ad dominum vsq; ad iubileum.qō p;:naz si aliquis emisset agrum vel domum ab alio tenebatur ei gratis reddeř in iubileo.si tamen consecraret simpliciter illam rē semper manebat in potestate sacerdotum.ergo non poterat consecrari.et sic quando aliquis vouens applicabat aliquā possessionem domino interrogabatur a sacerdote vnde esset illa possessio.et si responderet q̄ erat empta vel donata cogebat sacerdos istum dare valorem illius rei vsq; ad iubileum scilicet vt computaretur quantum valeret ista res vendita a iubileo vsq; in iubileū: z subtraberentur inde anni q effluxerant a iubileo vsq; ad illō tempuz:z precium correspondens annis manentibus soluebaf̄: z in isto casu vouens redimens rem non addebat quintaz partem precij insuper sicut quando erat de successione:quia nō fiebat damnum sacerdotibus in isto casu sicut in alio:cum non posset transire vllo modo ista possessio in ius sacerdotum quoniam non pertinebat ad vouentē:sicut poterat in alio casu quādo totum ius pertinebat ad ipsum vouentez.Si autem ager esset de successione paterna vouentis consecrari poterat si vouens eū redimere nollet: tñ non erat necessariū q̄ transiret in ius sacerdotum.nec ex hoc ipso q̄ vouebatur aliqs ager dicebatur esse proprie consecratus donec vouens requisitus nollet agrum redimere.Si autē alius emeret iam ager perfecte pertinebat ad sacerdotes:z nunquā poterat vouēz habere recursū ad agrum illum per viā redemptionis:sed poterat emere sicut quicunq; alius vsq; ad iubileū vt fuit declaratū.s.Si aūt res que vouebantur erant animate:aut erāt bruta animalia aut homines.si aūt bruta aialia erant immolaticia aut nō.si essent immolaticia aut essent munda aut immunda post votum.si essent munda immolabanf̄ ōño nec aliquo precio redimi poterāt nec mutari:q̄ si mutarentur tam id qō mutabaf̄ q̄ pro quo mutabatur erat consecratū ōño vt p;.s.in li'a.si autē essent maculata vt fracto pede vel oculo vel amputata aure vel cauda vl haberent aliquā maculā de his q̄ dicunf̄ s.22.c.siue ista macula apparet ante votum siue post votū vendebaf̄ z conuertebanf̄ in vsus sacerdotū si haberentur p votū: vel in vsus tabernaculi si offerrētur gratiſ sine voto.quāq; magis apparet rō ista de primo animali qō ante votū habuit maculā:q̄ de illo qō postea habuit.nā cū aliqs vouit aial qō āte votū habebat maculā z offerens cognoscebat maculā:tale voluit offerre quale obtulit z taliter dsecrari voluit q̄liter aial illius cōditionis cōsecra-

Cōsecrari dupliciter capitur.

Ad scōz.

Ad ētiaz.

Ad.4.argumētū.

Argū. contra.

Rñsio.

Notabile pulchrum.

ri poterat: cū ăt post votū inuenta est macula vouens habuit intentionē vouendi aīal qō eēt ꝺueniēs īmolationi ⁊ taliter consecrabatur ꝺomino. sed illud animal antequā veniret ad manꝰ sacerdotum factum est inutile ad immolandū. ideo maioꝛ difficultas est: ⁊ tamen in vtroq; casu vendebantur ⁊ conuertebātur in pecunias ad vsum sacerdotū vel sanctuarij ſm distinctionem supꝛapositam. ¶ Nicolaus tamen ꝺicit ꝙ si animal mundum qō aliquis vouisset efficeretur immundum vel qualitercū ꝙ ineptum ad immolandum anteq; traderetur sacerdotibus occidebatur ⁊ non offerebatur nec conuertebatur in pecunias. Opī.nico.

causam huius ꝺicunt eē: qꝛ istud aīal erat obligatū ꝺeo ꝑ votū ⁊ sic effectū ē sacrū. nīsi quā ꝺebebat ergo trāsire ī vsus būanos ⁊ tū transiret si venderetur. ēt obijciunt ꝙ istud aīal qō efficiebatur immundum non poterat vendi ad cibos: qꝛ nullus comedere ꝺebebat. nam animalia immunda non comedebanť. ¶ Ad hoc respondendum est ꝙ iste cause non sufficiunt. ⁊ ad primaꝫ quando ꝺicebatur ꝙ aīal quando vouebatur ꝺomino et erat mundum obligabatur ei ad immolationem. ergo non poterat postea transire in vsus humanos. Respondendum est ꝙ si illō animal permansisset in sua mundicia non poterat redimi nec mutari: sed necessario offerebatur ꝺomino: cum tamen factum est immundum cessabit ista obligatio: qꝛ iam nō poterat immolari ꝺeo. ergo poterat conuerti ad vsus humanos. Itez hic erat ꝺuplex obligatio. vna ad sacerdotes ⁊ alia ad ꝺeum. ad ꝺeum obligabatur animal vt immolaretur ⁊ funderetur sanguis coram ipso atq; cremarentur adipes: sacerdotibus vero obligātur carnes ⁊ pelles animalium: ideo quāc; non posset hic solui ꝺeo obligatio sua: qꝛ animal habebat effectum immundum ꝺebebat solui obligatio sacerdotum que solui poterat. ⁊ hoc erat ꝙ animal venderetur ⁊ pecunie cederent in vsus sacerdotum vel tabernaculi ſm distinctionem supꝛa factam. Item hoc patet in solutione primogenitoꝝ. nam si primogenita redimenda eēnt īmunda ꝺabanť pꝛo eis pecunie: ⁊ tamen si illa fuissent munda immolarentur ꝺomino. si igitur aliqō animal ꝺ primogenitis esset mundum a principio ꝺebebat immolari: tamen si anteq; immolaretur incurreret immundiciam soluebatur pꝛecium pꝛo illo vt patet supꝛa in littera ⁊ Nu. 18. cap. ergo sic fiet ꝺe istis votis ꝙ si vouereꝰ animal mundum ⁊ ante immolationem efficeretur īmundū ꝺebebat vendi ⁊ pecunie ꝺabantur sacerdotibus vel sanctuario. ¶ Ad scḋam rationem quando ꝺicebatur ꝙ ista animalia non poterant vendi: qꝛ nō pꝛofitiebant ad cibos cum essent immunda. Respondetur ꝙ quāc; aliqō animal efficeretur immundū ad imolationem non tamē efficiebatur immmundum ad cibos. nam macule que habentur supꝛa. 22. c. solum impediebant animalia ab immolatione: sed non a cibis. solum autem fiebāt illicita ad cibos per ea que habentur. ꝺ. 11. c. ergo poterant vendi ad cibos. ꝙ autē non impediant eeꝺem macule a cibis que impediunt ab immolatione ꝑ Deute. 12. c. cū ꝺicit. si aūt comedere volueris et te esus carnium ꝺelectauerit: occide ⁊ comede iuxta benedictionē ꝺomini ꝺei tui in vrbibus tuis: siue immundum fuerit ꝺoc est maculatum ⁊ ꝺebile: siue mundum ꝺoc est integrum ⁊ sine macula qō offerri licz. ecce enī qualiter ꝺixit aliqua animalia esse ad oblationem impedita pꝛopter maculas ⁊ non ad cibum. Item ꝺato ꝙ aīal illud talem maculam incurreret vt iudeis comedere nō liceret ſm opinionem eoꝝ poterat vendi gentilibus ad comedendum sicut poterat ꝺari canibus vt ꝺicit. ra. sa. super Exo ꝺi. c. 22. sed quoꝺcūc; animal licebat tradere canibus scilicet ꝙ nullum pꝛo eiꝫ immundum erat ⁊ qōcūc; liceret ꝺari gentilibꝰ. ⁊ sic in qua cunq; macula incidisset aīal poterat vēꝺi ad cibos. si autem ꝺicas ꝙ consecratum erat illud animal ⁊ non poterat vendi iam responsum est ad hoc. Si autē animal non esset immolaticiuꝫ ſm speciem ꝺupliciter: qꝛ aut erat animal qō ad seruitia humana pꝛodest: sicut ea que a iuuando iumēta ꝺicunť vt equus ⁊ mulus ⁊ asinus aut non. si autem erant talia transferebantur ad vsus sanctuarij ad ferendum plaustra vel alia similia facienda. fic. n. principes israelitarum obtulerunt plaustra ⁊ boues ad ferendum ea que erant in sanctuario ⁊ ꝺiuisit moyses illa inter gersonitas ⁊ meraritas vt ꝑ Nume. 7. c. Talia autem animalia consecrata erant ꝺomino ⁊ redimi non poterāt aliquo pꝛecio. si autem essent animalia que non pꝛofitiebāt ad istos vsus vt seruus ⁊ ꝺama ⁊ capꝛea ⁊ similia vēꝺebantur ad sumptus tabernaculi vel sacerdotum ſm ꝺistinctionem supꝛa positam. ¶ Si autem res que vouebatur erat ꝺomo: aut erat gentilis aut iudeus. si autē gentilis seruus qui vouerī possit cōsecrabatur ad aliqua seruitia sanctuarij: nō tamen intra sanctuarium nec vt vasa sanctuarij aliquo modo contingeret: qꝛ administratio pertinebat ad sacerdotes. custodia autem ⁊ apꝛortatio ad leuitas vt ꝑ Nume. 3. et. 4. c. seruus vero gentilis soluꝫ pꝛofitiebat ad extrinseca misteria vt ad cedenda ligna vel ꝺucendas aquas: ⁊ sic facti sunt gabaonite serui sanctuarij vt ꝑ Josue. 9. cap. ⁊ talis seruus redimi non poterat postquā vouꝰeretur. si autē aliquis haberet seruum hebꝛeum non poterat eum consecrare vel vouere ꝺño: sed ꝺabat pꝛecium loco eius: qꝛ iudeus seruus in anno. 7. remissionis liberabatur vt ꝑ Exo. 11. et. 21. ⁊ Deute. 15. c. vel in anno iubilei si cum filijs ⁊ vꝛore sua exire vellet vt ꝺebetur. ꝺ. 25. c. isti tamen si cōsecrari possent nū quā liberarentur. ergo non consecrabantur. Si autez erat homo iudeus liber. aut erat ꝺe tribu leuitica aut non. si erat ꝺe illa tribu non poterat ꝺomino consecrari: qꝛ solis leuitis ⁊ sacerdotibus licebat ministratio ⁊ portatio vasoꝝ ⁊ custodia ī cultu sanctuarij vt ꝑ Nume. 1. 2. 3. et. 4. c. imo si aliquis ō alijs se ꝺe his intromitteret moꝛiebatur vt ꝑ eisḋē cap. ⁊ Nu. 16. c. si ergo aliquis ꝺe alia tribu se vouerī non consecrabatur: sed soluebat pꝛeciū estimatū a lege vt ꝑ. ꝺ. in littera. si aūt esset ꝺe tribu leuitica posset consecrari ad seruiēdū ꝺomino in sanctuario ſm genus ministerij sibi competētis sicut ꝑ ꝺe samuele. 1. Reg. c. 1. ¶ Si aūt obijciatur ꝙ nullus leuita posset se vouere vel consecrare ꝺño: qꝛ sicut ꝺicit in littera nullus poterat vouere ꝺomino pꝛimogenita: qꝛ fine voto aliquo ad ius ꝺñi pertinebant: ita oēs leuite ptinebant ad ꝺominum: quia ipse segregauerat eos a reliquo popꝛalo pꝛimogenitoꝝ omniū israelitarum vt ꝑ Nu. 3. c. Respondetur ꝙ leuite erant assignati ꝑ familias patruꝫ ad custodiā ⁊ pꝛortationē vasoꝝ sanctuarij: ⁊ ad hoc nō habebant continuam administrationē in tabernaculo custodiendo: potissime multiplicatis leuitis ⁊ cū habuisset requiem arca ꝺomini ꝺistinxit ꝺauid leuitas per vices in sanitoꝛes ⁊ cantoꝛes ⁊ alios officiales: ⁊ seruiebant ꝑ ꝺiuersa tpa anni vt ꝑ. 1. Parali. 23. c. 23. vsq; ad. 26. sed manebant in vrbibꝰ suis custodientes pecoꝛa: vel vacantes alijs operibus ꝺum non ministrarent. Aliquis ergo ꝺe leuitis manentibus extra sanctuarium in vrbibus suis ꝺeuotione ꝺuctus volebat ꝺomino continuo seruire: ⁊ consecrabatur illi atq; manebat semper in obsequio sacerdotuꝫ in tabernaculo. ⁊ sic patet ꝺe samuele: qꝛ pater eius erat leuita ⁊ manebat extra sanctuarium in ciuitate sua: ⁊ solum ascendebat statutis tempoꝛibus in sanctuarium: mater autem samuelis consecrauit eum vt maneret iugiter coꝛam ꝺomino vsq; in eternum vt patet. 1. Regum. 1. cap. ⁊ sic postea factum est: quia manebat ministrans coꝛam beli sacerdote summo vt patet. 1. Regum. 2. et. 3. cap. sicut autem ꝺe leuitis ꝺictum est ita ⁊ ꝺe sacerdotibus intelligendum erit ꝙ ipsi non ministrabant omni tempoꝛe coꝛam ꝺomino: sed erant ꝺistributi in. 24. ꝺiuisiones et ministrabant per vices in sanctuario vt patet. 1. Paralipome. cap. 23. poterant ergo isti vouere se vt manerent coꝛam ꝺomino semper: quia non obligati erant ad hoc. ⁊ istud erat consecrari: quoniam postea non poterant redimi aliquo pꝛecio. Ecce igitur qualiter quicquid consecratum erat ꝺomino siue esset homo siue ager siue animal bꝛutum non poterat vendi nec redimi cum esset pꝛopꝛie consecratum ſm ꝺistinctiones supꝛa ꝺatas. (Quicquid semel fuerit consecratum sanctum sanctoꝝ erit ꝺomino.) Istud est expositio pꝛecedentium: scilicet ꝙ quando aliquid consecrabatur siue ager siue homo siue bꝛutum non poterat vendi nec redimi. ꝺicitur hic ꝙ erat sanctum sanctoꝝ ideſt ꝙ semper erat applicatum ad ꝺei cultum ſm ꝺiuersos modos supꝛa ꝺiffinitos. et vocatur sanctum sanctoꝝ: ideſt excellenter sanctum: quoniam aliqua erant sancta: tamen non totaliter pertinebant ad ꝺeum sicut pꝛimogenita humana que redimebantur et agri. illa ergo que non redimebantur ſm ꝺistinctionem supꝛa ꝺatam erant sancta sanctoꝝ. i. multum sancta scilicet magis sancta ꝙ pꝛecedentia. (Et omnis consecratio que offertur ab homine non redimetur: sed moꝛte moꝛietur.) Ista etiam est expositio pꝛecedentium scilicet ꝙ quicquid consecraretur ab homine cum esset vere consecratuꝫ non poterat redimi nec vendi sed ꝺebebat moꝛi. Hoc autem non potest intelligi pꝛopꝛie. nam aliqua ꝺomino offerebantur que moꝛi non poterant sicut ꝺomus ⁊ ager ⁊ alie res inanimate. sed ꝺicuntur moꝛi large: ⁊ quedam eoꝝ pꝛopꝛie moꝛiūtur. ⁊ patet hoc: quoniam id qō ꝺomino consecrabatur accipiēꝺo pꝛopꝛie consecrationem vt supꝛa ꝺictum est: aut erat homo aut ager aut animal bꝛutum. si autem erat homo qui ꝓpꝛie consecraretur ꝺicebatur moꝛi ⁊ non redimi nec vendi: qꝛ exue

bat

Impꝛobō.

Ad. 2. nico.

Obiectō

Rñsio.

ſ

†

†

Qūo ge gd ꝺño ꝺsecrat moꝛiť.

bat propriam libertatem ꝛ mancipabatur diuino cultui:nō tamen occidebatur:qz homo non est animal immolaticiū:ſz moriebatur ciuiliter ſicut ſerui dicunt mori ciuiliter.ꝛ ſic ſerui gē tiles qui domino vouebantur ꝛ nunquam redimi poterant ſemel cōſecrati poterant dici mortui. Sic etiā mōachi mortui dicuntur:qz abrenunciauerūt omni libertati.ita leuite qui ſe domino conſecrabant: qz tota vita manebant in ſanctuario mortui cenſebantur.ſi autem eſſet ager qui conſecraretur non poterat proprie mori ſed dicebatur mori ex eo ꝙ ſemel domino datus nunquā poterat redire ad priores dominos.ſi autē eſſet animal qō conſecraretur ſi eſſet animal immolaticium ꝛ immolaretur vere moriebatur.ſi autem eſſet animal qō nō imolaretur ſed conſecraretur ad ferenda onera pro ſanctuario mori dicebatur:non quidem ꝙ occideretur ſz ꝙ iam ad alios vſus tranſire non poterat.ꝛ ſic generale erat ꝙ omnes res cōſecrate domino moriebantur:ſed non moriebantur eodem modo ſicut erant in eis diuerſi modi conſecrationum. ¶ Debrei autē iſtam litteram aliter legunt:qz vbi nos habemus ab homine ipſi habēt.(min adam.)i.ab homine vel de homine:quoniam(min) in hebreo eſt prepoſitio ſignificans ab vel de.ideo ipſi dicunt omnis conſecratio de homine:ꝛ tunc intelligitur de conſecratione in qua conſecratur homo:ſcilicet omnis conſecratio que offertur de homine non redimetur ſed morietur.i.omnis homo conſecratus morietur quando conſecratur.dicunt enim ꝙ ſolum intelligitur hoc de ſeruo gentili:ita ꝙ ſi aliquis voueret ſeruum ſuum domino ſi eſſet de chananeis deberet illum occidere.ſed hoc eſt valde contra rationē:qz hoc dato quilibet poſſet innocentem hominem vouere ad occidendum:cuz nullus occidi debeat niſi ſpeciali mandato dei vel ex peccato manifeſto aut iam manifeſto a iudicibus condemnatus:niſi in quibuſdaz caſibus ſpecialibus. Item quia gabaonite cōſecrati fuerūt domino in perpetuum ad ſeruitium ſanctuarij ꝛ non ſolum occiſi.ergo ſerui de chananeis nō debebant occidi quāc̄ conſecrarent domino. Item nullo modo ſtat fundamentum iſtorū:quoniā iſti dicunt ſolum intelligi hoc in ſeruis chananeis quando domino conſecrabantur ꝛ non in alijs:ꝛ tamen nullus poterat habere ſeruum chananeum:quoniā Deute.20.c.iuſſum eſt vt nullum de gente illa viuum permitterent nec maſculum nec feminā nec viros nec paruulos.idem ꝓz Nume.34.c.ſed de alijs gentibus habere poterant ſeruos.ergo nullus de iudeis poterat vouere ſeruum chananeum .neceſſe eſt igitur vt intelligat alio modo:qz tamen dictio hebraica hic poſita deſtructionem vel excommunicationem nominat poteſt intelligi.(Omnis cōſecratio.)i.deſtructio que offertur ab homine non redimetur: ſed morte morietur.i.qī homo vouerit deo aliquid deſtruere in hoibus:ſiue deus illos occidi mandauerit:non poterunt tales homines vendi nec redimi.i.non poterunt precio dato liberari a morte:ſed cogentur mori.Ideo ſiquis conaretur eos pecunijs vel alis liberare peccabat.fiebat autem hoc duobus modis.vno mō ꝙ deus mandaret aliquā gentem totaliter deleri: tunc tales redimi non poterant.ſicut ꝓz de chananeis quos diſz occidi mandauit totaliter vt ꝓz Nu.33.ꝛ Deute.20.c.ideo c̄ quā iſti pro ſe multā pecuniā darent non debebāt iſraelite eis vitā ſeruare. ¶ Et ſi obijcias ꝙ gabaonite non occiſi ſunt c̄ c̄ eſſent de chananeis vt ꝓz Joſue.9.c.Reſpondetur ꝙ iſraelite iurauerunt habere pacem cum eis decepti ab ipſis:putantes ꝙ eſſent de terra aliena.ꝛ poſtc̄ cognitū eſt de fallacia eorū populus iſrael voluit occidere eos:ſed principes cum Joſue ꝓpter iuſiurandū liberauerunt illos faciendo ſeruos in eternū.ꝛ ſic ſz naturaliter non perierunt:ciuiliter tamen perierunt ſerui effecti in eternū.ſaul aūt qui deſtructionē a deo mandatā redemit peccauit vt ꝓz.1.Re.15.c.quia pinguiozibus regni amalech ꝛ regi pepercit nolens occidere vt ꝓz.1.Re.15.ca.ꝛ ſicut aliquā do deus iubebat deſtructionē hominū:ita etiaz iubebat deſtructionē ciuitatuz .ſic ꝓz de ciuitate hiericho de qua iuſſit vt nemo quicq̄ acciperet ſed omnia perirent ꝛ cremarentur de quo Joſue.6.c.idem etiā mandabat ꝙ cum aliqua ciuitas eſſet in qua colerentur idola oīj alieni ꝙ omnes alij iſraelite inſurgerēt cōtra vrbē illā delentes in ore gladij homines ꝛ iumenta ꝛ diruētes muros vrbis atq̄ omnia ſupellectilia ꝛ cuncta q̄ intus erāt igne cremantes vt ꝓz Deute.c.13.de illo aūt nihil accipere poterat quiſpiā:ꝛ ſi acciperet fiebat anathema ſicut achor ꝙ ſumpſit regulam aureā ꝛ ficlos ꝛ pallium coccineum ō preda hieri co:ꝛ poſtea lapidatus eſt ꝛ oia ſua cōbuſta vt ꝓz Joſue.7.ꝛ nō ſolū ſi deus mādaret deſtructio iſta facienda erat:ſed etiā ſi inberent totius ppli iudices q locū dei tenent:qz iudiciū dei indicant vt ꝓz Deute.1.c.ꝛ oīj vocant vt ꝓz Exo.22.ca.ſcz oīs nō detrabes.ꝛ ſic qī aliqua ſententia a iudicibus pferebat ō morte alicuius hominis:nullo modo talis homo permittēdus erat viuere vt ꝓz Nume.35.c.ꝛ ſiquiſ impediret peccabat.Alio mō fiebat deſtructio ex voto populi:vt qz populus vouebat occidere aliquā gentē de boſtibus ſuiſ ꝛ tunc illa redimi non poterat. ſic ꝓz de iſrlitis contra chananeos vt habet Nume.21.c.ſcilicet:at iſrael voto ſe obligans dño ait:ſi tradideris pplm iſtum in manu mea delebo vrbes eius:exaudiuit dñs preces iſrael ꝛ tradidit chananeū quē ille interfecit ſubuerſis vrbibus eius. Sed hoc nō eſt intelligendū ſimpliciter ꝙ populus poſſet vouere occidere quālibet gentem:ſed ſolū illā quā ſciebat deo diſplicere ꝛ voluntatis dei eſſe illā deleri.ꝛ ſic dōm eſt ꝙ qī iudei vouerunt occidere omnes homines cōtra quos pugnabāt ꝛ delere ciuitates eoꝝ de quibus Nume.21.c.ſciebant ꝙ deꝰ volebat illos dēleri ſicut ſibi exp̄ſſe mādauerat de chananeis vt ꝓz Nu.33.ꝛ Deute.20.c. Jtē vnus homo ſingularis hoc vouere non poterat:qz temeritas iudicareť:tī nō erat temeritas in toto populo.predicta aūt manifeſte patent:qz ſicut nunc aliqs occidens aliquē infidelē moraliter peccaret niſi in bello iuſto:ita nunc contra gentiles iudei ſe habebant:immo Deute.20.c.dicit ꝙ cū iſraelite irent ad bellū contra boſtes primo debebant eis proponere conditionē pacis .ſi aūt nollent eā recipere occidebant eos.ſi vero reciperent faciebāt eos tributarios.ꝛ ſic ꝓz de omni conſecratione facta ab homine qui occidebatur.i.abdicabat a rebus terrenis:ita ꝙ nunquā rediret ad vſus profanos:vel ſi erat talis qui occidi deberet occidebatur .vel intelligitur de conſecratione facta de homine ſcilicet quando homo conſecrabat deo quomodo deberet occidi ꝛ a quo.

Exō be brecoz.

5 Quō intelligit ꝙ populꝰ vouebat occidē.

† ¶ Omnes decime terre:ſiue de pomis arborū ſiue de frugibus:domini ſunt:ꝛ illi ſanctificātur. Siquis autem voluerit redimere decimas ſuas:addet quintam partem earū. Omnium decimarum bouis ꝛ ouis ꝛ capre que ſub paſtoris virga tranſeunt:quicquid decimum venerit:ſanctificabitur domino. Nō eligetur nec bonum nec maluz:nec altero cō mutabitur. Siquis mutauerit:ꝛ qō mutatū eſt:ꝛ pro quo mutatuz eſt:ſanctificabitur domino:ꝛ non redimetur. Hec ſunt precepta que mandauit dominus moyſi ad filios iſrael in monte ſynai.

Omnes decime terre ſiue de frugibus ſiue de pomis arborum domini ſunt. Dic ponitur alter qō ſanctificabatur domino.non quidem ꝙ filij iſrael voluntarie ſanctificarent ſed ex lege ſanctificabanť:ſcz ꝙ iuſſit deꝰ vt oēs decime fructū terre ſcificarenť ei.i.applicarent ad ipſū.ꝛ agit ħ de decimis p̄dialiꝫ vel q̄ſi p̄dialiꝫ.dico aūt de p̄dialibus.i.q̄ntū ad ea q̄ naſcunť de p̄dijs q̄ ſūt ꝓprie de terra.alie aūt q̄ſi p̄diales.ſ.ille q̄ ſoluunť de pecoribꝰ ꝛ gbuſcūq; aialibꝰ nr̄is .egit āt ħ ſra mētionē de pure p̄dialibꝰ:qz dixit.oēs decime terre.ō alijs āt q̄ ſūt q̄ſi p̄diales nihil tāgit hic.ſ.de decimis pecorū:ſz ſra dz.oīm decimarū bouis ouis ꝛ capre q̄ ſub paſtoris virga tranſeūt qcquid decimū venerit dño ſcificabit.de decimis aūt p̄ſonalibus q̄ nunc apud x̄pianos ſoluunť vt ꝓz ex̄ de decī.ca. ex trāſmiſſa nihil hic agit.ꝛ forte iſte decime non erāt apud hebreos:vel ſi apud illos eēnt hoc ex deuotione erat:q̄ deꝰ non iuſſit eas ſolui.nā tūc diceret ꝙ ōcime p̄ſonales erāt de iure diuino ſicut ēt p̄diales.ſed ħ oēs x̄piani negāt.dicit oēs decime terre.i.oēs decime de fructibꝰ terre.ꝛ declarat imediate.(De frugibꝰ ſiue de pomis arborū.)Per fruges intelliguntť tā ipſe fruges q̄ oīa legumina vel oēs alie herbe in gbꝰ ſuſtentatio humana ē:ꝛ in quibus labor humanus verſatur.dico autez ꝙ verſatur labor humanus.nā ſi aliqua herba ſit vel legumen in qua homines habeant aliquā vtilitatē ad vitam ꝛ ſanitatē ꝛ tamē talia rariſſime habeantur: vel nullus labor humanus circa illa verſet nō erāt ſoluēde decie.Per poma arborū intelliguntť hic oēs arbores ꝛ vinee ꝛ horti ꝛ quicquid eſt qō ad arbores pertineat.(Dñi ſunt.)i.ad dñm ptinent.nō quidē ꝙ pertinerent ad dñm.i.ꝙ conuerterentur ad vſus ſanctuarij:quoniam non

† Quid itellr per fruges.

†

Qō.68 A An ex hoc textu fūdetur q̄ ōcie sunt ō iur diuino.

fiebat hoc. sed dicunt pertinere ad dominū: quoniam applicabant ministris eius scilicet leuitis: ⁊ illi soluebant decimā decimarū sacerdoti magno vt p̄z Nu. 18.c. ¶ Ex hoc autem aliqui dicunt q̄ sunt decime de iure diuino ⁊ sic determinauit ecclesia extra de decī. in cap̄. parrochianos dicens q̄ cū decime de iure diuino sint tanq̄ debitū exigi possunt. sed ista propositio habet duos sensus. vno modo q̄ decime sint de iure diuino. i. sint a deo mandante solui ⁊ tunc eodē modo dicemus q̄ circuncisio est de iure diuino ⁊ custodia sabbati ⁊ oēs cerimonie. nihil tamen horū obseruatur. immo si quis conaretur obseruare peccaret. Alio modo potest intelligi q̄ sint de iure diuino. i. q̄ sit mandatū dei firmū de soluendo decimas sicut precepta ō calogi sunt mādata permanentia. Non potest intelligi p̄cio mō q̄ sint decime de iure diuino. nā tunc eodē modo essent abolite sicut abolita sunt cerimonialia scilicet circuncisio ⁊ sabbatuz ⁊ similia. ⁊ si aliquis diceret q̄ aliqua cerimonialia vel iudicialia nunc manent sicut patet de aliquibus legibus que habentur Exo. 21. et. 22. ⁊ ecclesia suscepit illas ⁊ habentur extra de homici. ⁊ de adulterijs ⁊ stupro ⁊ de iniurijs ⁊ damno dato. Respondendū est q̄ iste leges nō manent inquantū date erāt i vete. testa. tanq̄ inde aliquā vim obligandi cōtraxerint: sed potius econtrario ex eo q̄ date erāt in vete. testa. non manebant. sed ideo manent alique earū: q̄ ecclesia voluit statuere vel suscipere quasdam earū tanq̄ nouiter statuens ⁊ tribuens auctoritatē ligandi: tamen ex legislatione dei in vete. testa. non cōtraxerunt aliquas vires ad nunc nos obligandi. nā si aliquas contraxissent cū omnes ille leges equalē auctoritatem a domio susceperint: vel omnes manerent vel nulla. si ergo diceretur sic de decimis q̄ pertinebant ad ius diuinū ⁊ erāt de cerimonialibus vel iudicialibus: tamē ecclesia nunc obseruat: necesse eēt vt preceptum de decimis in ecclesia esset pure positiuū: q̄ non haberet aliquā obligationē ex legislatione dei sed ex noua impositione ecclesie. ⁊ sic non vocabitur ius diuinū sed positiuz sicut leges quas suscepit ecclesia Exo. 21. et. 22. c. ⁊ habentur extra de iniurijs ⁊ damno dato ⁊ in alijs titulis non vocantur ō iure diuino sed humano. non diceret ergo isto modo ecclesia decimas esse de iure diuino: quoniā sic magis essent de iure humano. Scō modo accipiebatur aliquid esse de iure diuino. i. q̄ esset ita firmum ⁊ permanens sicut decē precepta decalogi que immutabilia sunt. Et dicendū est q̄ non sit totaliter preceptū de decimis de iure diuino illo modo. nā precepta decalogi obligant fm nām: p̄ceptū āt ō ōcimis nō obligat ex iure nature: q̄ non est aliq̄ō dictamen in p̄cipijs ratiōis practice ad iudicandoz de decimis soluendis: sicut ē ad iudicādū ō deo colendo vel non occidendo ⁊ furando. Itē q̄ si essent de iure nature obligauissent omnes gentes a principio: ⁊ tamen nulla gēs obligabatur a principio. ⁊ ergo non sunt de iure nature sicut p̄cepta decalogi. Itē sicut quilibet de iudeis vel gentilibus aut quecunq̄ secta peccat mortaliter quādo agit contra preceptum decalogi: ita peccaret quando ageret contra preceptum de decimis soluendis. sed nemo hoc confitetur ergo non sunt decime de iure diuino sicut precepta decalogi. ¶ Item contra id q̄ē de iure nature p̄scriptio nulla admittitur nec quantocunq̄ tē pore contra illud q̄s agat poterit se iuuare. ⁊ tamē contra decimas p̄scriptio admittitur: non quidem contra hoc q̄ soluat: sed contra quotam decimarum: scilicet q̄ soluatur duodecima parz vel vigesima fm q̄ est conclusio iuristarum. Item taxatio terminoz̄ vel alicuius quantitatis vande vel recipiende nū quā limitatur a iure nature: q̄ natura semper tendit circa vniuersalia: determinatio autem certi numeri est circa particularia nimis. ergo non potest a natura iudicari. Et sic dicendū ē q̄ preceptū de decimis non sit de iure nature: sed sit pure positiuū non tamen ab homine sed a deo. Itez id q̄ō est de iure nature nemo potest vouere cum votum sit de bis que sunt sub libertate nostra: ⁊ tamen decime possunt vouerī. q̄ō p̄z in iacob q̄ vouit domino dare decimas vt patet Gen. ca. 28. cū dicitur. si fuerit dominus mecū ⁊ custodierit me i via p̄ quā ambulo: ⁊ dederit mihi panem ad vescendum ⁊ vestimenta ad induendum reuersusq̄ fuero p̄sp̄ere in domum patris mei: erit dominus mihi in deū: ⁊ lapis iste quē erexi vocabitur domus dei: cuncto rumq̄ que dederis mihi decimas ⁊ bostias offeram tibi. ⁊ hoc erat votum. nam ante hoc dicitur. vouit etiam votum dicens. si fuerit dominus mecum ⁊c. ¶ Dicendum ergo non esse de iure nature decimas ⁊ consequenter non esse tante obligationis sicut decem precepta decalogi que sunt de iure nature. sed dicendum esse q̄ decime sunt de iure diuino: non tamē propter hoc dicimus q̄ sunt de iure nature: immo ea que sunt de iure nature p̄pzie non pertinent ad ius diuinum. nec tamen dicendum esse q̄ sint decime de iure diuino idest ex aliquo mandato dei: quoniam tunc rediremus in id q̄ō p̄imo dicebatur scilicet q̄ essent sicut circuncisio ⁊ alia cerimonialia: quoniam illa a deo iussa sunt. sed est sensus q̄ preceptum de decimis est de iure diuino: idest deus statuit q̄ decime darentur sibi p̄ ministris suis: ⁊ voluit q̄ istud preceptum semper maneret scilicet q̄ deberent p̄mitie ministris dei. Q̄z autem istud preceptum maneat rationabile valde fuit. nam in vete. testa. deus iussit dari decimas p̄ ministris vt inde sustentarentur. ⁊ quia in nouo testamento manebant ministri sicut in veteri rationabile valde fuit q̄ manerent decime. Etiam videtur hoc procedere ex ratione quā posuit apostolus. 1. ad Cozin. c. 9. s. qui altario seruit viuere debet de altari. ergo oportebat q̄ assignarentur aliqui reditus in ecclesia ministris altaris vt sicut deseruiebant ecclesie: ita ecclesia sibi daret cibos. Q̄z tamen deberent dari decime in nouo testamento auctoritate ecclesie interpretatum ⁊ diffinitum est. nā quāq̄ apostolus dixerit ministros altaris ōbere viuere de altari non tamen expressit quantitatem redituz. q̄ autem ecclesia determinauerit esse decimam non habetur ex aliqua auctoritate noui testamenti: sed solum ex hoc q̄ soluebatur in testamento veteri. ¶ Idem autem de p̄mitijs est: quoniaz iubebantur solui ⁊ soluuntur nunc. sed cum ista precepta de decimis ⁊ p̄mitijs pertineant ad cerimonialia nō habent fm se vigorem vt maneant in nouo testamento: nisi ecclesia determinet debere manerī: alioquin manerent omnia cerimonialia cū sint inter se equalis auctoritatis. sed non manent alia ergo nec etiam ista manent quantum attinet ad auctoritatez dei iubentis: nisi ecclesia nouiter auctoritatem p̄stet: sicut in quibusdam alijs q̄ ecclesia statuit ⁊ solebant haberi in veteri testamento. ¶ Et si dicas q̄ decime ⁊ p̄mitie habent ortum a nā: quia sicut a natura est dictante ratione nr̄a q̄ deū colamus ⁊ determinemus ei aliquod tempus in quo eum specialiter colamus: ita est a natura q̄ ministris spiritualibus huius cultus assignētur aliqui reditus p̄pter istum cultum iuxta illud. 1. ad Cozi. c. 9. qui altario seruit debet viuere de altari. Respondendum ē q̄ de iure nature est solui aliquid ministris altaris: ⁊ tamen q̄ soluatur decima pars fructuum vel tertia siue vicesima vel que cunq̄ alia non est de iure nature sed ex determinatione legis. ⁊ quia non sufficiebat determinatio in veteri testamento habita a deo cum illa nullam vigorem habeat in nouo testamento: necesse est vt preceptum istud habeat vigorem per interpretationem ecclesie. eccl'ia tñ interpretat istud preceptū esse de iure diuino. i. q̄ deus ponens istud preceptum non solum voluit obligare eos qui erant in veteri testamento sed etiam eos qui erāt in nouo. ⁊ ista interpretatio conueniens est ex eo q̄ eadez ratio manet dandi istas decimas in testamento nouo sicut in veteri: potissime cum istud preceptum nō concernat aliquo modo statum veteris testamenti: ideo debuit obseruari. Q̄z tamen aliquis dicat preceptum istud esse de iure diuino. i. de iure nature totaliter est falsuz vt supra probatū est: q̄z nā nullo modo inclinat ad istā sūmā decimarū vel p̄mitiarū. Et nō possent dici de iure diuino. i. q̄ deus statuerit debeī dari decimas ex auctoritate p̄cepti sui. nā nullū tale p̄ceptū fuit in nouo vel in vete. testō p̄ q̄ō obligarent hoies soluēr decimaz in nouo testō nisi auctoritas ecclie interpretaret h̄ p̄ceptū. Q̄z aūt dz in. c. parrochianos extra de decimis eē decimas de iure diuino intelligendū ē fm superiorē limitationē. (Et illi scificant.) i. decime ad deum ptinent ⁊ scificant. i. debēt scificari illi. s. applicando eas ad ipsuz. (Sigs aūt voluerit redimere decimas suas.) Cū dictū fuerit de solutione decimarū ponit hic de redēptiōe ipsarum. ⁊ p̄supponit q̄ decime sunt redemptibiles ⁊ possunt vendi. ⁊ si aliqs obijciat q̄ decime scē sunt: iō nō possunt vēdi. Ridetur q̄ eoz̄ que scificant quedā totaliter ad cultū dei applicātur: ita vt ministeriū dei fiat in illis. alia vero sanctificātur vel consecrantur deo solum: q̄ illa debita sunt ⁊ tamen non applicantur ad ministeriū eius. De bis autem que sanctificantur p̄mo modo dicendū est q̄ non possunt vendi nec redimi sicut vestes sanctuarij vel vtensilia eius: vt arca federis vel altare holocaustoz aut mensa p̄positionis. sic ēt de animalibus que consecrantur domino ad immolandum. Alia autem sunt que alio modo consecrantur domino. ⁊ de illis dicendū ē q̄ possunt vēdi ⁊ redimi. ⁊ sic est de decimis: q̄ ille solū cōsecrantur deo tāq̄ debite leuitis: sed non applicant ad misteriū dei. ideo leuite poterunt eas vēdere. sic ēt erat ō hominibus q̄ vouebant seipsos: quoniam

Rōnabile valde fuit q̄ p̄ceptū de decimis maneret

An p̄mitie sint ō iure diui no.

Argūm p bās q̄ ōcie sint ō iure nāe.

B Decie possūt p̄scribi.

Decime cadūt sub voto.

Resolutio auctoris.

C

D

quoniam illi redimebantur eo q̄ non erant applicati dño tota liter: sed solū debebat ei preciū pro illis. ⁊ sic dicit hic posse redimi decimas ⁊ erat in electione cuiuslibet redimere decimas suas. p̄z: qz dicitur. siquis voluerit redimere decimas suas. ⁊ intelligit de omnibus decimis scilicet tā de fructibus terre q̄ de pecoribus ⁊ iumentis. ¶ Sed sciendū q̄ ille qui redimebat decimas suas non redimebat ius decimandi sed solū fructus decimarū. nā ius p̄cipiendi decimas spirituale est ⁊ non cadebat nisi in leuitā ⁊ sacerdotē magnū: qz dño illis eas assignauerat vt p̄z Nu. 18. c. sed poterat quilibet redimere fructus decimarum suarū scz vt daret certā partē pecunie p̄ fructibus. nec tamen hoc intelligendū est q̄ fieret pro magno tempore: vtpote q̄ aliquis daret certam summā pecunie p̄ omnibus decimis quas soluturus erat tota vita sua vel. 10. aut. 20. annis sed solum fiebat hoc in quolibet anno: ita q̄ pro fructibus cuiuslibet anni daret certam quantitatē pecunie. nec etiā adhuc isto modo poterat aliquis redimere decimas suas si vellet eas redimere antequā colligerent fructus: sed solū redimende erāt collectis fructibus ⁊ scita quantitate eorū. ⁊ tūc debebat redimens tantum dare leuitis quantum recepturi erant de decimis suis ⁊ insuper quintam partem vt p̄z immediate in littera. sz non poterat sciri que erat decima pars fructuum vel que erat quinta p̄s decime donec fructus essent collecti ⁊ mensurati. ergo non poterat fieri redemptio decimarum quousq̄ collecti essent fructus: ⁊ cognosceretur quantum prouenturum erat leuitis ex decimatione. nūc aūt etiam si non possit redimi ius retinendi decimas tamen possunt redimi fructus decimarū: ⁊ possunt hoc modo q̄ aliquis det certam summā pecunie pro decimis suis in quolibet anno ita vt verisimiliter non ledat ecclesia sed potius fiat conditio eius melior. tamen non oportet computari fructus ⁊ supaddi quintā partē. hic autē fit ex eo q̄ iussum ē. (Addet quintā partē earū.) i. dabit totū valorē decimarū iam collectarū ⁊ insuper valorē quinte partis decimarū. ⁊ sic oportebat sciri quantū de decimis p̄ueniebat ⁊ quanta esset quinta pars illarum. Sed dicet aliquis quomō iudei vellent redimere decimas suas si tenebantur dare valorem illarum ⁊ insuper quintam partem. respondetur q̄ ideo deus faciebat hoc vt iudei non desiderarent redimere decimas suas. nam hoc modo inclinarentur ad retinendum eas vel partē earū sibi: deus tamen volebat vt libere illas tribuerent. (Omniū decimarum bouis ⁊ ouis ⁊ capre.) Supra positū est de solutiōe decimarū. hic agitur de modo solutionis ipsarum. ⁊ hoc quantum ad decimas q̄ sunt in pecoribus ⁊ iumentis. nam esset controuersia inter israelitas ⁊ leuitas super decimatione ⁊ potissime in pecoribus. nā q̄ nō sint equalis valoris israelite vellent dare de peioribꝰ pecoribus: leuite autem vellent accipere de melioribus. Deus ergo vt tolleret controuersiam istius decimationis: dixit q̄ cū de cime soluende essent nec eligeret leuita nec etiam qui soluebat: sed omnia pecora transirent ordinatim coram pastore per aliquam: ⁊ quid veniret in decimo loco acciperetur pro decimis siue esset magnum pecus siue paruum. qualecunq̄ autem veniret neutri haberent causam querendi: quoniam a fortuna erat q̄ tale vel tale pecus decimo loco veniret. (Omnium decimarum bouis ouis ⁊ capre.) Dixit ō istis tribꝰ non solū q̄ de istis darentur decime: sed etiā dabantur de omnibus alijs animalibus mundis que erant in decem speciebus vt p̄z Deute. 14. ca. etiā soluebatur de animalibus immundis ad esum que vocantur iumenta vt de equis et mulis ⁊ asinis: de canibus autē nequaquā vt p̄z Deute. 23. c. non afferes mercedē prostibuli nec preciū canis in domū domini dei tui. sed dicitur de bis tribus: qz ista erant principalia pecora cū de bis solis fiat immolatio ⁊ per hec intelliguntur alia. (Que sub pastoris virga trāseūt.) Iste est modus solnēdi primitias de pecoribus vel iumētis scilicet q̄ pecora colligantur in caulas vel iumenta in sua recepta cula: ⁊ pastor sit ad portam faciens exire: ⁊ tunc quicquid exierit decimum erit pro decimis. ⁊ dicitur sub virga pastoris: qz pastor debet habere virgam ad portam caularum ne patiatur egredi multa pecora simul sed alterum post alterum: ita vt cognoscatur quid sit decimum in illis. (Quicquid decimum venerit sanctificabitur domino.) i. quicquid venerit in decimo loco reputabitur sanctum. ⁊ hoc est quando accipiebatur pro determinatione: quia illud tollebatur de substantia israelitarum ⁊ transibat in iura leuitarum. (Non eligetur nec bonū nec malum.) In hoc tollitur causa controuersie. nam sacerdotes vellēt eligere magna pecora ⁊ pinguia populares autem vellent minora ⁊ macilenta dare si alicui istorum permitteretur ius talia eligendi: ideo vtriq̄ auferetur scilicet non eligetur bonum nec malum. i. sacerdos non poterit eligere magnum vel paruum ad accipiendum: nec israelita poterit eligere ad dandum: sed quicquid decimum venerit consecrabitur. ⁊ cum dicitur bonum nec malum solum intelligitur de magno ⁊ paruo pingui vel macilento ⁊ ad hoc respicere non debebant: sed respiciebatur an esset animal maculatum vel immaculatum vt quidam dicunt: qz sacerdotes non tenebantur recipere maculata. sed hoc falsum est. nā fundamentum istorum est q̄ non debebant recipi animalia maculata. nā in oblationibus nihil recipiebatur nisi immaculatum. existimant autem de istis animalibus q̄ deberent offa immolari. sed falsum est quoniam illa que dabantur leuitis, ex decimis pure pertinebant ad eos ⁊ nihil ad deū: sed dabantur eis pro mercede laborum suorum vt inde alerētur ad cibos suos ⁊ venderent pro alijs necessitatibus. ad vtrūq̄ autē bonum non requirebatur aliqua distinctio maculati ⁊ immaculati: sed vtrūq̄ p̄ficiebat: ideo dato q̄ in decimo loco veniret aliquod animal maculatum tñ recipiebatur a leuitis in decimas. ¶ Itē p̄z hoc q̄ si non compelleretur leuite accipere animalia maculata vel qualiacunq̄ prouenirent decimo loco: cōtingeret vt aliquando venirēt animalia maculata decimo loco ⁊ tunc nō deberet seruari ista lex. nec habetur aliquis modus quo iudei tenerentur tūc soluere decimas. ⁊ si dicaꝫ q̄ si veniret aliq̄ō maculatum decimo loco q̄ leuite acciperent illud q̄ō veniret in vndecimo loco vel q̄ō primo immaculatū veniret: populares hoc non consentirent sed magis ipsi vellent eligere quid dandū esset vel compellerēt leuitas ad recipiendum maculatum q̄ō decimo loco venerat: qz non videbantur obligati ad alterum ex lege. cum ergo lex contrariū non determinauerit nec videtur esse aliqua causa quare contrarium determinari voluit videtur standū huic: scilicet q̄ quicquid eueniret decimo loco siue maculatum siue immaculatum reciperet. ⁊ p̄z: qz difficilius est recipi animal immundum ſm speciē q̄ maculatuz. sed animalia immunda ſm speciem recipiebantur in decimis q̄ dabant de cime de equis ⁊ asinis ⁊ similibus. ergo a fortiori poterāt ⁊ debebant animalia maculata recipi. (Nec altero commutabit.) i. animal q̄ō acceptū est in decimo loco ⁊ venit pro decimis nō debet commutari vt detur alterum pro ipso. (Siquis mutauerit ⁊ q̄ō mutatū est sanctificabitur dño.) Hic ponitur pena cōmutantis. s. q̄ si commutaretur animal veniens decimo loco daretur ipsum aial q̄ō commutabitur ⁊ ipsuz pro quo commutabat. hoc verū est si ipse laicus cōmutaret. hoc enim faceret vt acciperet aial melius pro se: ⁊ tunc dabatur sibi in penaz q̄ daret vtrūq̄ animal sicut dicebatur. ſ. de eo qui vouebat animal immolaticiū. s. q̄ si mutaret tā id q̄ō mutabatur tā pro quo mutabatur consecratū erat dño. Si aūt leuita conaret hoc facere volente vel nesciente dño animaliū nō debebat cōsecrari vtrū q̄ aial: qz tūc fraus leuitarū noceret pplaribꝰ nihil mali meritis: imo ipſi leuite merebant tūc pdef aial q̄ō p talē fraudē acq̄rere voluerāt ⁊ id q̄ō iure possidebāt: lex tñ nō diffinit h̄. ideo q̄q̄ leuita tētaret istā fraudē nō acq̄rebat aial: nec tñ perdebat q̄ō possidebat. (Nō redimet.) i. qñ aliqs pplaris voluerit cōmutare aial q̄ō debet p̄ ōcimis pro alio vtrūq̄ dño tenebit ⁊ neutrū eorū poterit redimi dato p̄cio ſz ptinebit vtrūq̄ ad leuitas. (Hec sunt precepta que mandauit dominus.) Hic pōitur recapitulatio oium p̄dictorū scz q̄ ista p̄cepta data sint a domino moyſi. ⁊ nō solū i telligunt oia p̄cepta q̄ habent i h̄ libro sed ēt ea q̄ habent i exodo. nā a p̄cipio. c. 20. incipiūt p̄cepta i exodo: ⁊ tñ ab ipso loco data sūt i mōte synai. ⁊ hic dō q̄ ista sūt p̄cepta q̄ data sūt i mōte synai. ergo ēt intelligent illa q̄ habent in exodo. nec solū ea q̄ habent i his libris ſz ēt oia que habentur in li. Nu. vsq̄ ad decimū cap. nā ibi dō de recessu israelitaruz de mōte synai. ergo oia q̄ narrant a ca. 1. vsq̄ ad. 10. dicta ⁊ facta sūt i mōte synai. ⁊ sic dō Nu. c. 1. i p̄cipio. (Que mādauit dño moyſi.) i. ista p̄cepta dedit dñs moyſi: qui nō audiebāt israelite aliqd bonū ſz solū moyses: postea āt ipse referebat ea pplo. hic āt p̄z i toto isto libro cū dō locut⁹ est dño ad moysen. ⁊ postea sequit loq̄re filis israel ⁊ dices ad eos. cā āt q̄re nō p̄ponebat de⁹ ista precepta p̄ se israelitis sicut p̄posuit p̄cepta decalogi i voce tube habet. ē. 1. ca. circa p̄ncipiū. c. ¶ De istis p̄ceptis p̄z ex supiorib⁹ q̄ oia data sūt itra spatiū vni⁹ āni. nā data sūt i mōte synai. sed israelite solū steterūt i mōte synai p̄ annū nō cōpletū: qz dñs iciebāt ei decē dies. ergo i illo āno oia ista data sūt. q̄ autē steterit solo vno āno appet: qz israelite venerūt i mōtē synai āno. 1. exit⁹ ō egypto die. 1. mēsis vt p̄z Exo. 20. ca. 2 recesserūt de eodē mōte in āno. 20. exitus ō egypto mēse. 2. die. 20. mensis vt p̄z Nu. 10. c.

Qui redimebat ō cimas q̄d redimebat.

Recapitulatio predictorum.

In quanto tpe data sē hec p̄cepta moyſi.

ergo solum deficiebant illi. 10. dies vsq̃ ad principium tertij mensis vt compleretur annus integer. in hoc ergo tempore data sunt ista precepta que habentur in Exo. a.c. 20. z in toto isto libro z in libro Nume. vsq̃ ad. 10. c. ¶ De istis preceptis aliqui querunt an dicta fint ante erectionez tabernaculi vel postea. Et dicunt q̃ ex littera non patet: sed volunt q̃ magis rationabile sit ea fuisse data antea q̃ post: quoniam in prima die erectionis tabernaculi videntur fuisse facta sacrificia super modum istum qui habetur in hoc libro. Sed respondendum est ad hoc q̃ omnia precepta que habenť in hoc libro data sũt post erectionem tabernaculi vt apparet ex littera supra. 1. c. scilicet. vocauit dominus moysen de tabernaculo testimonij z locutus est dicens: loquere filijs israel ꝛc̃. ergo iam factuz erat tabernaculum z erectuz quando ista precepta data sunt. ex b̃ cõcluditur q̃ non solum data fuerunt ista precepta in vno anno: sed in mense z dimidio vel quasi scilicet a principio anni secũdi exitus de egypto vsq̃ ad diem vicesimum mẽsis secundi anni eiusdem vt magis declaratũ est. ꝟ. 1. c. ¶ Adhuc aliqui querunt an ista precepta data sunt simul vel diuersis temporibus. Et respondendum est q̃ si inquiratur de omnibus preceptis que habẽtur a principio. 20. c. Exo. vsq̃ ad. 10. c. Numerorum non fuerunt data in eodem tempore: quia quedam fuerũt in monte synai sicut precepta que habentur in toto exodo. s. q̃ ascendit moyses in cacumine montis z ibi loquebatur deus ad illum vt apparet de illis que habentur a. ca. 20. vsq̃ ad. 25. exclusiue. nam cum dominus compleuisset dare in voce tube precepta decalogi iussit vt ascenderet moyses in caligine montis: z ibi locutus fuit cum eo continuato ordine omnia que habentur a. c. 20. vsq̃ ad. 25. exclusiue vt patet Exo. 20. c. z hec data sunt in anno primo exitus de egypto mense tertio die tertio vel sexto mensis vt declaratũ fuit Exo. c. 19. c. ea autẽ que habentur a primo capite Nume. vsq̃ ad. 10. dicta sunt in secundo mense anni scõi ab exitu de egypto. ea vero que habentur i hoc libro dicta sunt in mense primo anni scõi exitus de egypto vt colligitur ex his que declarata sunt precedenti. c. in fine. non ergo in eodem tempore precepta istorum librorum data sunt. etiam patet quia non sunt data in eodem loco. nam ea que habentur a. 25. c. exodi vsq̃ ad finez data sunt i monte synai: quoniam ascendit moyses in montem synai z stetit. 40. diebus cuz domino vt pz Exo. 24. c. z locutus fuit ei omnia que habentur a principio. c. 25. vsq̃ ad. 32. in quo agitur de descensu eius. cetera vero que sequuntur in eodem libro ad hystoricaz narrationem pertinent z non continent aliqõ preceptũ: ea vero que habentur in hoc libro per totum z in libro Nume. vsq̃ ad. c. 10. dicta sunt in tabernaculo federis z non in cacumine montis synai vt patet. ꝟ. 1. et Nume. 1. c. Sed si inquiratur de preceptis que habentur in hoc libro: solum dubium est an in eodem tempore. s. continuata eadem prolatione data sint vel diuersis temporib⁹. Aliqui autem respondent q̃ omnia ista audiuit moyses in monte synai a domino quando ascendit illuc bis. 40. diebus stans cozã domino. s. ad recipiendum tabulas z ad orandum pro peccato fabricationis vituli de quo dictũ ẽ Exo. 33. ca. z huic dicto concordat sententia hebreorum. quando. n. aliqui querunt quid tanto tempore moyses cum domino morabatur in monte. respondent q̃ instruebatur in questionibus legis. z dicunt q̃ forte iste sunt questiones quas ibi didicit. z tenendo istum modũ ofit q̃ oia ista precepta simul audiuit. z quãdo als dicit q̃ diuersis temporibus dicta sint quia multotiens ibi repetitur ista clausula z locutus est dominus ad moysen: que est principium alicuius locutionis. et volunt aliqui q̃ quotiens dicitur locutus est dominus tot fuerint loquendi vices z diuersa tempora. Respondent ad hoc q̃ non ponitur sepius locutus est ad denominandum diuersa tempora loquẽdi: siz ad designandum diuersas sententias z varia rationum principia quia per hoc destinguuntur. Sed dicendum est fundamentum istorum esse falsum. s. q̃ ista dicta fuerint in monte synai. nam vt pz. ꝟ. 1. c. sunt dicta i tabernaculo federis z istõ nõ erat in cacumine synai nec erat factum quando moyses stetit cũ domino in monte: sed postea vt apparet ex processu libri exodi. nã ascendit moyses in montem z ibi data sunt precepta de fabricando sanctuarium vt pz Exo. 24. iunctis sequentibus. postea autem descendit secunda vice de monte z incepit fabricare vt pz Exo. 34. c. iunctis sequentibus. Dicendũ autez est q̃ precepta ista data sunt diuersis prolationibus quãq̃ omnia in eodẽ mẽse vt probatum fuit. ꝟ. 16. c. quedam mandata sunt in principio erectionis sanctuarij. alia vo post consecrationem sanctuarij z sacerdotum. s. post octauam diem a consecratione in qua mortui sunt nadab z abiu. nam. ꝟ. 16. capit. dicitur q̃ precepta que ibi habentur data sunt ex morte nadab z abiu. constat tamẽ q̃ multa alia que in hoc libro habentur data sunt ante mortẽ eorundem vt probatum fuit. ꝟ. 1. c. z quãq̃ ista precepta i diuersis prolationibus data sunt: non oportet dici tot fuisse vices et varia tempora proferendi quotiens dicitur z locutus est dominus ad moysen: quia ista clausula magis est ad distinguendum sententias q̃ diuersa tempora locutionum. ¶ Sed obiiciet aliquis q̃ omnia ista continuata prolatione dicta sunt quia nõ interponuntur aliqua incidentalia facta tempoz̃. Respondendũ est q̃ aliqua interponuntur. nam. ꝟ. 24. c. dicitur de illo q̃ blasphemauit nomen domini z quomodo lapidatus est. ꝟ. 10. c. interponitur de morte nadab z abiu. aliqua ergo sunt incidentalia. Sz adhuc responderi potest aliter q̃ deus non posuit aliqua incidentalia facta in hoc libro quia totum tempus in quo data sunt ista precepta fuit paruum. s. vnius mensis vt supra dictum est. z in hoc non acciderunt aliqua facta que memoratu z stilo digna essent preter mortem nadab z abiu: z morte blasphemantis que in hoc libro interseruntur. Aliter respõderi potest q̃ q̃q̃ aliqua facta intermedia accidissent: tñ deus volebat dare sacerdotibus modum in cerimonijs suis inter deuz z populum. ideo totum qõ ad eorum pertinebat officiuz simul posuit nihil interferi faciens: ideo ab officio leuitarum liber iste leuiticus nomen accepit. sed qõ fortiuz est quãq̃ aliqua gesta essent huius temporis: tamen non interponerentur hic. ¶ Item motiuum eorum nihil agit. s. non interponuntur hic aliqua incidentalia. ergo omnia ista simul dicta sunt non valet consequẽtia. nam hoc ex legislatore dependebat scribente ista et ex deo dirigente eum in scribendo. nam etiam si omnia ista simul data fuissent vnica prolatione: tamen poterat scriptor interponere aliqua que tũc accidissent qñ ista scripta sunt vel si paulo ante aut post accidissent vtendo recapitulatione vel anticipatione: ideo non valet ista consequentia. ista precepta scribũtur nullo accidentali facto intermedio: ergo simul dicta sunt. nec valet econtrario ista precepta referuntur interpositis ibi quibusdam accidentalibus ergo non fuerunt simul dicta. nam cuiuslibet borum contrariorum contradictoriorum dari potest i veritate. pz ergo ex superioribus q̃ oia ista precepta non fuerũt dicta simul sed per aliquas interpollationes. (Que mandauit dñus moysi ad filios israel.) i. deus mandauit moysi vt referret israelitis ista precepta: quia primo deus dabat illa moysi deinde mandabat vt ipse recitaret israelitis. z non solum intelliguntur hic filij israel: sed etiam omnes qui ascenderunt cum eis de egypto: qz oẽs recipiebant ista precepta z obligabantur ad seruandum ea. z si contra facerent puniebantur sicut israelite vt pz. ꝟ. 17. c. et. 19. z in alijs locis. sed nominantur israelite: qz erant principaliores. (In monte synai.) i. oia ista precepta data sunt i mõte synai. Non est intelligendũ q̃ data essent in cacumine montis sicut fuerunt date tabule z precepta de constituendo tabernaculo. sed fuerunt data in monte. i. apud montẽ. s. in tabernaculo federis vt pz. ꝟ. 1. c. nã totus populus castrametabatur i circuitu montis vt pz Exo. 19. c. z inter eos manebat sanctuarium in medio castrorum diuisorum in q̃tuor partes: z ibi data sunt precepta. de his Numeri. 2. cap̃.

Qõ. 69 A An ista precepta data fuerint ãs erectionez tabnaculi vl postea.

Qõ. 70 A An hec ꝑcepta data sint simul vel diuisiz.

Quo tpe z ãno data sũt b̃ ꝑcepta libroꝝ.

B

L Ad rõez aduersarij.

† a

† An ꝑcepta b̃ data sint in cacumie montis synai.

¶ Diui Alphonsi Thostati Episcopi Abulen. lectura hactenus abscondita super totũ leuiticũ in sensu lr̃ali solum explicit feliciter.

Laus Deo optimo maximoq̃.

Anno. 1529. Uenetijs in Edibus Petri Liechtenstein.

Registrum

a b c d e f g b i k l m n o p q r s t v x y z ꝛ ꝯ A B C D E F Oes sũt quaterni: exceptis q E F ternis.

J.M.A.U.
E28.T8.

MARQUES DE SAN JUAN DE PIEDRAS ALBAS

BIBLIOTECA

Número 1109 | Precio de la obra ..... Pesetas .....
Estante 132 | Precio de adquisición.. .....
Tabla... 2 | Valoración actual..... .....
Número de tomos. 2

Tratado
1103.
6.

LIB